IOANNIS MESVAE DAMASCENI MEDICI CLARISSIMI OPERA

De medicamentorum purgantium delectu, caſtigatione, & vſu, Libri duo.
Quorum priorem Canones vniuerſales, poſteriorem de
SIMPLICIBVS vocant.

GRABADIN, *hoc eſt Compendij ſecretorum medicamentorum, Libri duo.*
Quorum prior ANTIDOTARIVM: *poſterior de Appropriatis vulgo inſcribitur.*

Cum MVNDINI, HONESTI, MANARDI, & SYLVII in tres priores libros
obſeruationibus, quæ vulgo cum his prodire conſueuerunt.

His Acceſſere

PLANTARVM in libro Simplicium deſcriptarum imagines ex viuo expreſſæ.

Atque item IOANNIS COSTÆI *Annotationes, tum quas in editione priori dedimus,*
tum præterea nouæ aliæ in poſtremas nouem Antidotarij ſectiones, quæ deſiderabantur.

Reliqua vero, quæ cum Meſuæ operibus exire ſolent, in aliud volumen coniecimus, quod nomine
Supplementi in MESVEN inſcriptum eſt.

Quæ omnia accuratiſſime hac poſtrema editione prodeunt emendata, & ab innumeris mendis, & erroribus
quæ in ſuperiori irrepſerant, adhibita doctorum hominum induſtria expurgata.

Ex Legato

Illustriss: ...

VENETIIS, M DCII.

ILLVSTRISSIMO

BONONIENSIS REIPVB. SENATVI.

IOANNES COSTÆVS S. D.

SI humanum genus cæterorum animalium naturæ vna ea animi parte antecellit, quam rationis participem ex diuina mente decerptam habet, iure profectò, qui inter homines rerum præſtant cognitione, hos quoque in humana natura omni, ſuperare alios dignitate, & gloria fatendum eſt. Rectè igitur & Ægyptij primariam hominis nobilitatem in literis, atque in rerum diuinarum humanarumq́; cognitione, quam ſapientiam vocant, poſuerunt. & non ſine laude antiquiſsima illa fuere controuerſiæ de nobilitate, eam ſibi vendicantibus gentibus varijs ob literarum inuentionem, atq; ob animi cultum in ſcientiarum perquiſitione. ex hoc celebris illa quoque tam multis vrbibus de Homero contentio, dum viri illius literarum ornamentis præclariſsimi ortum ſibi quæq; aſcriberet, & à ſtudijs literarum illa effluxit Atheniensium gloria, non exteris modo, ſed etiam noſtris non ſine tacita cuiuſdam inuidentiæ ſuſpicione commendata, ac ſupremis laudibus elata. Et ſi autem alij in armis quoque ſitam eſſe hominis nobilitatem & gloriam acerrimè contendunt. alij opum etiamnum adeò habendam rationem putarũt, vt diuitias conditionem ad nobilitatem neceſſariam exiſtimarint: at neq; tamen illi quidem rerum cognitionem, atq; ingenij cultum in literis, ſolidiſsimum eſſe bellicæ virtutis fundamentum diffitebuntur: neq; Romanos armorum potius ferocia, quam ſedendo, & conſidendo viciſſe affirmabunt: vel ſi affirment, ſtudium tamen quod in literis, & rerum perſcrutatione verſatur, ſicuti humanæ naturæ, imò & diuinæ eſt conſentaneum, ita etiam hoc nomine laudabilius, glorioſius, nobilitateq́; omni alio hominis ſtudio longè excelſius eſſe non poterunt diſsimulare. Neq; rurſum qui diuitias partem habere cenſent in nobilitate, præponunt tamen virtuti, ac rerum cognitioni opes. ſed corollarium tantum quoddam nobilitatis, fortunæ bona, opes inquam, honores, aliaq́; eius generis eſſe arbitrantur, quæ verè non conſtituunt, ſequuntur autem frequenter, non perpetuo tamen, nobilitatem. Itaque quum tanta literarum ſit dignitas, vt eas in præcipuam laudem, ac nobilitatem ſibi ſapientiſsimæ quæq; gentes poſuerint: Nunc vt ad vos redeam BONONIEN. REIP. SEN. AMPLISS. *quanto iam ſplendore inter nobiliſsimas non Italiæ modo, ſed orbis totius ciuitates veſtra* RESP. *enitea, planè apparet. Literas quidem ſumma alias cura excoluit Ægyptus: exarſere eodem ſtudio & Græcia, & Gallia. admirandos quinetiam in ijs progreſſus Italia vniuerſa fecit, Sicilia præſertim, atque ea pars, quam magnam*

Gręciam vocarunt, Thaletis, Architę, Pythagorę, Timęi, totq; aliorum clariſsimorum philoſophorum mater; ex quibus non Italica modo, ſed & Platonis ferè, atque Ariſtotelis ortum duxit philoſophia. At ſi tamen profiteri vera liceat, nihil eſt cur illis BONONIEN. RESP. concedat. quę non modo erecto ad earum imitationem gymnaſio, viriſq́ ex vniuerſo orbe clariſsimis publico ęre, & maximis pręmijs ad ſe accerſitis, ſemper in ſuſtinenda veterum diſciplinarum dignitate laborauit. ſed prętereaetiam dum in pia, verǽque, ac ſupremę philoſophia, dum in ſacratiſsimę medicinę, et legum ſtudijs poſt ea tempora in clariorem, atque explicatiorem culturam reuocatis, annos iam ferè mille ac ducentos ſtudioſiſsimam adhibet operam; euſque perduxit literas, vt illarum non ſeruatum modo gradum, ſed maxime amplificatam etiam maieſtatem videamus. Hęc quum mihi P. A. admirabiles Reip. literarię progreſſus cogitanti quandoque in mentem venirent, atque communi cum ijs, quì literas profitentur debito, REIP. veſtrę plurimum debere me intelligerem: ſubiret vero ad hęc animo, tum vniuerſę iſtius patrię ſplendor in omni virtutum genere illuſtriſsimus, tum priuata illa, et gentis veſtrę propria ciuilis conuerſationis virtus, quam quaſi humanę naturę ideam, humanitatem vocant, haud facilè profecto explicarim, quo tenerer deſiderio oblatam mihi iri occaſionem, qua huius mei erga vos propenſi animi dare aliquam poſſem ſignificationem. Superauit benignitas veſtra meam omnem diligentiam PATRES. qui quaſi conſilij mei conſcij non modo eam mihi vltro obtuliſtis prouinciam, ex qua meę erga vos gratitudinis ſignificandę ampliſsimum locum ſum nactus, ſed eam quoque dignitatis meę habuiſtis rationem, vt vere ego quidem neque honeſtius, neque maius à me aliquid expeti vnquam potuiſſe ſim perpetuo profeſſurus. Quis enim à tantis ſeſe viris omni virtutum, et literarum ornamento ſpectatiſsimis alicuius ęſtimari non glorietur? quis in ſummam ſibi non reponat gloriam, dignum eſſe habitum, qui cum tot in diſciplinarum omnium orbe conſummatiſsimis profeſſoribus, in honorificentiſsimo omnium gymnaſio locum aliquem habeat? Itaque quando veſtrę ego patrię nobiliſsimę tot & publicis & priuatis nominibus debeo, ſperare ipſe quidem poſſum fore aliquando, vt grati, memoriſq́ huius animi mei candorem clarioribus argumentis patefaciam. nunc vero, quod poſſum, meum hunc fœtum, meaſq́ lucubrationes vobis offero P. A. quas olim in Meſuen Medicū doctiſsimum inchoatas, nunc vero abſolutas in veſtrum apparere nomen volui, vt veſtrorum erga me meritorum, meęque in vos obſeruantię ſint teſtimonium: ſuſceptumq́ à vobis mei patrocinium eſſe omnes intelligant.

INDEX IN LIB. CANONVM MESVÆ.

Medicamẽtorum purgantium vis. fol. 1. col. 1. A
Medicamenta ſalubria, & inſalubria quomodo diſcernas. 4.4.H
De medicamentorum delectu indicatione ſumpta ab ipſorum facultate. 6.3.A
De medicamentorum purgantiũ correctione. 11.3.A
Medicamentorum purgantium correctio, per ipſorum temperaturæ contraria. 13.1.A
Medicamentorum purgantium correctio, per ipſorum effectis contraria. ibid. D
De proportione medicamentorum inuicem miſcendorum. 13.4.E
Quibus modis ars medicamenta corrigat, & coctionis differentiæ. 14.1 A
De lotione. 14.3.F
De infuſione. 14.4.F
De tritura. 15.1.B
Correctio ſymptomatum, a ſumpto purgante medicamento nondum vacuato excitatorum. 15.2.B
De medicamento illegitime, & moleſte vacuante. 17.1.A
De medicamento immodice vacuante. 17.2.A
Trochiſci ad fluxum. 17.4.B
Electarium. 17.4.H
Curatio febrium purga. ſuperuenientium. 19.3.G
Cephalalgia poſt purgationem. fol. 19. 4.G
De vertigine poſt purgationem. fol. 20. 1.A
De viſus imbecillitate poſt purgationem. 20.2 A
De ventriculi imbecillitate poſt purgationem. 20.2 D
De ſiti poſt purgationem. 21.2.B
De ſingultu poſt purgationẽ. 21.4.E
De dolore ventriculi poſt purgationem. ibid. C
De vlceratis inteſtinis poſt purgationem. 22.1.D
De cruenta deiectione poſt purgationem. 22.2.C
De tineſmo poſt purgationẽ. 22.3.E
De laſſitudine, ſeu imbecillitate corporis poſt purgationem. ibid.
De conuulſione poſt purgationem. 22. 4.G

INDEX IN LIBRO Simplicium.

Abſinthium. 36.3.F
Adiantum. 44.1.C
Agaricus. 51.2.A
Aloe. 24.3.A
Alſcebran. 73.3.E
Albemeſue. 79.2.C.& ſeq.
Ariſtolochia. 78.2.B
Armenus lapis. 62.4.G
Aſarum. 44.4.F
Balanus myrepſica, ſeu Ben. fol. 62. 4.F
Bryonia. 76.1.C
Capillus veneris. 44.1.C
Caſiafiſtula. 30.3.F
Centaurium. 60.3.G
Cnicus. 61.2.D
Colocynthis. 52.3.E
Cucumer agreſtis. 59.2.C.& ſeq.
Cyclaminus. 77.2.D
Dracunculus. 75.1.A
Elleborus. 80.3.E
Epithymum. 40.1.A
Eſula. 73.4.E
Eupatorium. 39.2.C
Euphorbium. 70.3.D
Fumaria. 38.3.F
Geniſta, ſeu ſpartum. 80.1.C
Hermodactylus. 56.3.G
Hyſſopus. 44.1.C
Iris. 58.1.A
Ius gallorum. 45.1.G
Lapis Armenus. 63.4.G
Lapis lazuli. ibid.
Lut. 74.3.D
Manna. 32.1.B
Mezereon. 71.4.E
Myrobalani, Citrinæ, nigræ, & Indæ. 27.3.A
Nitrum. 66.3.E
Opopanax. 70.4.H
Polypodium. 54.1.B
Pruna. 42.3.F
Pſyllium. 43.2.A
Rhabarbarum. 29.1.A
Ricinus. 79.3.E
Roſæ. 34.1.C
Sagapenum. 69.2.C
Salis genera. 67.4.G
Sarcocolla. 66.4.G
Scammonium. 43.3.F
Scilla. 55.2.A
Sena. 65.3.F
Serum lactis. 33.2.A
Stœchas. 37.3.G
Tamarindi. 31.3.E
Turbith. 50.1.B
Thymelæa. 71.1.D
Thymus. 41.2.C.& ſeq.
Violæ. 35.3.G
Volubilis. 46.2.B

INDEX EORVM quæ in Antidotario Meſuæ.

Acetum ſcilliticum. 143
Acorus conditus. 122
Alſiracoſtum. 113
AlcheKengi. 119
Aqua fructuum. 148
Aqua hordei. 195
Aqua mellis. 134
Aromaticum caryophyllatum. 97
Aromaticum Muſcatum. 97
Aromaticum Nardinum. 97
Aromaticum Roſatum. 96
Aromaticum Roſatum minus. ibid.
Aromaticum roſ. deſcr. Gab. ibid.
Athanaſia Magna. 108
Bauciæ conditæ. 123
Ceratum Alexandrinum. 173
Ceratum aliud eiuſdem. 172
Ceratum Andromachi. 173
Ceratum diapente. ibid.
Ceratum Galeni. 170
Ceratum Gale. ſtomachicum confor. 172
Ceratum hyſſopi deſcr. Phil. 167
Ceratum hyſſopi deſcr. Pauli. ibid.
Ceratum hyſſopi deſc. Gal. 167
Ceratum hyſſopi diateſſaron. 172
Ceratum ſandalinum. 170
Chebuli conditi. 120
Citonia condita. 121
Citra condita. ibid.
Conditum bugloſſi. 142.& ſeq.
Conditum citri. 142
Conditum citri aliud. 142.& 143
Conditum citoniorum. 143
Confectio Alcanzi. 106
Confectio de acetoſis Galeni. 101
Confectio Alchermes. 89
Confectio Almezereon. 118
Confectio Alpheſera. 119
Confectio Aliebran. 119
Confectio Aſæ. 106
Confectio anacardina. 106
Confectio citoniorum bona. 101
Confectio citoniorum facta cum ſucco citoniorum. 101
Confectio cinnamomi. 98
Confectio dactylorum. 115
Conf. elect. ex inuent. noſtra. 107
Confectio electarij Alcharif. 114
Confectio elec. Alcharifalia. ibid.
Confectio eupatorij. 119
Confectio Galangæ. 98
Confectio galliæ ſebelliæ. 151
Confect. galliæ elephanginæ. ibid.
Confectio galliæ muſcatæ. 151
Confectio de zingibere. 115
Confectio Hamechalia 118
Confectio de lacur. 123
Confectio mannæ. 118
Confectio medicaminis, quod ſcripſit Hamech. 118. cum ſeq.

Confectio merorum. 126
Confectio Muſci. 91
Confectio Philonij. 107.180
Confectio Philonij ex deſcriptione Hamech. 108
Confectio prunorum. 102
Confectio Ramich. 151
Confectio rauedſeni. 106
Confectio de ſeminibus. ibid.
Confectio ſtyracis. 109
Confectio de ſocco nucum. 183
Confectio teſticulorum vulpis. 94
Confectio teſtic. vulpis alia. ibid.
Confectio xyloaloes. 90
Confectio zingiberis. 131

DEcoctio albaſce. 149
Decoctio capillorum veneris. 148
Decoctio epithymi. 149
Decoctio eupatorij. ibid.
Decoctio fumiterræ. 149
Decoctio myrobalanorum. 149
Decoctio Stœchados. ibid.
Diacalamenthum. 96.& 97
Diacyminum. 98
Diacyminum bonum. 98
Diacoſtum. 104
Diacurcuma magna. 104
Diacurcuma minor. ibid.
Diagalanga. 95
Dialacca magna. 104
Dialacca minor. 104
Diambra. 98
Diamoruſia. 104
Dianiſum. 98
Diarhodon deſcriptione communi. 96
Diaphœnicum. 115
Dialatyrion. 94
Diaſulphur. 94 & 95
Diatrion pipereon deſcriptione communi. 99

ELectarium de Aromatibus. 85
Electarium confortans ſtomachum. 106
Electarium Citri. 90.& 91
Electarium diacitonite. 121
Electarium eleſcof. 117
Electarium ex inuentione noſtra cõfortans ſtomachum. 105.& ſeq.
Electarium fructuum. 101
Electarium gemmatum. 87
Electarium granorum myrti. 99
Electarium indum maius. 114
Electarium indum minus. 113
Electarium lætificans. 92
Electarium de nucibus. 123
Electarium perſicorum. 101
Electarium pomorum bonum. 101
Electarium pſyllij. 116
Electarium regium. 101
Electarium regium alterum. 102
Electarium roſarum. 106
Electarium de ſorbis. 102
Emblici conditi. 120
Emplaſtrum Alexandri de ales. 177
Emplaſtrũ aliud Andromachi. 175
Emplaſtrum Arabicum. 168
Emplaſtrum diachylon magnum. fol. 174
Emplaſtrum diachylon paruũ. ibid.
Emplaſtrum diachylon cuius inuãmenti. 174
Emplaſtrum diaphœnicon. 177
Emplaſtrum diaphœnicon deſcriptione Alexandri. 177
Emplaſtrum fermenti. 176
Emplaſtrum filij Zachariæ. 177
Emplaſtrum galliæ. 175
Emplaſtrum galliæ aliud. ibid.
Emplaſtrum granorum lauri. 174
Emplaſtrum meliloti. 178
Emplaſtrum Oribaſij. 177
Emplaſtrum Oribaſij aliud. 178
Emplaſtrum relatum ad Andromachum. 175
Emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum. 177
Emplaſtrum Sinapinum. 175
Emplaſtrum ſtomachum, & hepar confortans. 175

GAllia Alephangina. 151
Gallia magna. 151
Gallia muſcata. 151
Gallia Sebellina. ibid.

HIera Archigenis deſcriptione vniuerſali. 112
Hiera Archigenis deſcr. Pauli. 112
Hiera Diacolocinthidis. 110
Hiera Hermetis. 110
Hiera ex inuentione noſtra. ibid.
Hiera picra Galeni. 109
Hyſſopus humida. 167

INfuſio alia hieræ. 149
Infuſio hieræ. ibid.
Infuſio Aquæ caſei. 148
Infuſio de ſuccis herbarum. ibid.
Infuſio roſarum. 129
Iuleb roſarum. 128
Iuleb iuiubinum. 129
Iuleb violatum. 128

LOch alſeſera. 126
Loch aliud noſtrum. 127
Loch de amygdalis. 127
Loch ad aſthma bonum. 127
Loch bonum conferens hecticis. 127
Loch ad caliditatem. 127
Loch ſanum, & expertum. ibid.
Loch de ſcilla. 126
Loch papaueris. 125
Loch Pini. 124

MEl alchilil. 124
Melicratum conditum. 142
Mel roſatum. 124
Miua aceroſa. 143
Miua altera. 143
Miua facta ex ſucco fructuum. 143
Miua ſimplex. ibid.
Miſtura ad vulnera ſananda. 178

NVces conditæ. 183

OLeum alchannæ. 189
Oleum alhaſech. 190
Oleum almahaleb. 185
Oleum amyg. dulcium. 181
Oleum amygdalarũ amararum. 182
Oleum anethinum. 186
Oleum auellanarum. 182
Oleum Balaninum. 183
Oleum balſami. 184
Oleum de ben. 183
Oleum carthami. 182
Oleum ceraſorum. 183
Oleum de cheiri. 187
Oleum Chamæmelinum. 186
Oleum chryſomelorum. 186
Oleum cheruæ. 183
Oleum cinnamomi. 188
Oleum citoniorum. 188
Oleum coſtinum. 189
Oleum croci. 190.191
Oleum cucumeris aſinini. 190
Oleum cucurbitæ. 188
Oleum enulæ. ibid.
Oleum euphorbij. 191
Oleum fiſtici. 184
Oleum fraxininum. 193
Oleum frumenti. 192
Oleum gagatis. 193
Oleum granorum citri. 183
Oleum granorum papaueris. 185
Oleum granorum ſeſami. 184
Oleum de granis viridibus. 184
Oleum irinum. 187
Oleum iuniperi. 193
Oleum lactucæ. 187
Oleum laurinum. 184
Oleum lentiſcinum. 184
Oleum liliorum. 186
Oleum maſtichinum. 189
Oleum meliloti. 187
Oleum de mezereon. 190
Oleum myrtinum. 188
Oleum nardinum. 189
Oleum nenufaris. 187
Oleum nucis indicæ. 183
Oleum nucum. 183
Oleum ouorum. 192
Oleum papaueris. 187
Oleum perſicorum. 182
Oleum philoſophorum. 193
Oleum piperum. 191
Oleum pomorũ citrangulorum. 190
Oleum pomorum rabioſę, id eſt mandragoræ. 188
Oleum pulegij. 188
Oleum ranarum. 192
Oleum Roſatum. 185
Oleum rutę. 188
Oleum ſambucinum. 187
Oleum ſauinæ. 188
Oleum ſampſuchinum. 190
Oleum ſcorpionum. 192
Oleum lini. 185
Oleum ſeminum lactucæ. ibid.
Oleum ſeminum lini. 185
Oleum ſeminum cucurbitæ. 185
Oleum ſerpentum. 191
Oleum ſinapinum. 192
Oleum Styracis. 189
Oleum violatum. 186
Oleum vulpinum. 191
Oxymel ſcilliticum. 144
Oxymel ſcilliticũ de radicibus. 144
Oxymel ſcilliticum Democ. ibid.
Oxymel ſimplex. 136

PErſica condita. 121
Pilulæ agarici. 163
Pilulæ aggr. ex noſt. inuentione. 159
Pilulæ aggreg. maio. 159
Pilulæ aggreg. mino. ibid.
Pilulæ alchechengi. 160
Pilulæ alephanginæ. 158
Pilulæ alandahal. 160
Pilulæ alandahal expertæ. ibid. & ſeq.
Pilulæ bdellij maiores. 164
Pilulæ bdellij minores. 165
Pilulæ bdellij ex noſt. inuẽtione. 165
Pilulæ benedictæ. 164
Pilulæ bechichiæ. 164

Pilulæ colocynthidos. 161
Pilulæ diarhodon. 163
Pilulæ euphorbij. 161
Pilulæ eupatorij maiores. 159
Pilulæ eupatorij minores. 159
Pilulæ ad febres antiquas. 160
Pilulæ ad febres cholericas. 163
Pilulæ fetidę maiores. 161
Pilulæ fętidæ minores. 161
Pilulæ fumiterræ. 163
Pilulæ hermodactyl. maiores. 165
Pilulæ hermodactyl. minores. 165
Pilulæ hermodactyl. ex noſtra inuentione. 165
Pilulæ hieræ picræ Gal. 163
Pilulæ indæ. 160
Pilulæ lapidis Armeni. 164
Pilulæ lapidis lazuli. ibid.
Pilulæ lucis maiores. 162
Pilulæ lucis minores. 162
Pilulæ magiſtrales pro Reg. 158
Pilulæ mezereon. 162
Pilulæ magiſtrales. 164
Pilulæ opoponacis. 165
Pilulæ ad omnes morbos catar. 164
Pilulæ rhabarbari. 161
Pilulæ ſarcocollæ. 161
Pilulæ ſagapeni. 164
Pilulæ ſebellæ. 163
Pilulæ ſine cuſtodia. 162
Pilulæ ſtomaticæ. 162
Pilulæ turbith. 164
Poma condita. 121
Pomum contra peſtem. 194
Ptiſana hordeacea. 195
Pyra condita. 124

R

Rob de acetoſitate. 145
Rob acreſtæ. 145
Rob de berberis. 145
Rob cornorum. 145
Rob cydoniorum. 146
Rob fructuum. 145
Rob Granatorum. 146
Rob mororum. 146
Rob myrtinum. 146
Rob perſicorum. 146
Rob pomorum. ibid.
Rob prunorum. 146
Rob pyrorum. 146
Rob de ribes. 145
Rob de ſumach. 146

S.

Secacul conditum. 122
Secaniabin. 137
Secaniabin calamenthi. 138
Secaniabin cheſin. 138
Secaniabin de radicibus. 138
Secaniabin ſolutione educens melancholiam. 138
Secaniabin ſolutione educens phlegma. 138. & ſeq.
Syrupus abſinthij. 139
Syrupus abſinthij alius. 139
Syrupus acetoſitatis citri. 131
Syrupus acetoſus alterniahin. 134
Syrupus acetoſus citoniorum. 134
Syrupus acetoſus diarhodon. 138
Syrupus acetoſus pomorum. 134
Syrupus acetoſus pomorũ alius. 134
Syrupus acetoſus pomorum deſcriptione noſtra. 134
Syrupus acetoſus prunorum. 134
Syrupus acetoſus radicum. 133
Syrupus acetoſus ſimplex. 132
Syrupus acetoſus ſolutione educens choleram. 134
Syrupus acetoſus de ſuccis fructuum. fol. 133
Syrupus acetoſus de ſuccis, & aqua fructuum. 133
Syrupus de acreſta. 131
Syrupus acetoſus de ſuccis herbarũ. fol. 133
Syrupus acetoſus de ſuccis herbarũ, & aromatibus. 150. & ſeq.
Syrupus de albelach. 132
Syrupus de bizantijs. 132
Syrupus calamenthi. 140
Syrupus calamenthi, valens ad ſingultum. 140
Syrupus de cannis. 134
Syrupus cheſmes. 131. & 132
Syrupus conferens catarrhis. 134
Syrupus corticum citri. 130. & 131
Syrupus cidoniorum. 130
Syrupus endiuiæ alius. 133
Syrupus epithimi. 141
Syrupus eupatorij. 141
Syrupus de fumoterræ maior. 139
Syrupus de fumoterræ minor. 139
Syrupus granatorum acidorum. 130
Syrupus granatorum dulcium. 130
Syrupus granorum myrti. 133
Syrupus hyſſopi. 139
Syrupus iuiubarum. 135
Syrupus liquiritiæ. 139
Syrupus mentæ. 138
Syrupus mentæ, ex inuentione noſtra. 138
Syrupus papaueris. 132
Syrupus perſicorum. 130
Syrupus pomorum. 129
Syrupus portulacæ. 134
Syrupus praſſij. 140
Syrupus prunorum. 130
Syrupus pyrorum. 129
Syrupus ſtœchados. 141
Syrupus ſucci acetoſæ. 131
Syrupus ſucci cucurbitæ. 131
Syrupus rhymi. 141
Syrupus violarus. 135
Suffuſ aromatum. 156
Suffuſ bonum impinguatiuum. 156
Suffuſ diarhodon. ibid.
Suffuſ granorum mirti. 156
Suffuſ ligni aloes. 156
Suffuſ ligni aloes aliud. 156
Suffuſ ad tuſſim antiquam. 157

T

Theriaca diateſſaron. 102
Thryphera Galeni. 103
Tryphera maior ex arte Phænonis. fol. 103
Tryphera minor deſcriptione cognita. 103
Tryphera muſcata. 103
Tryphera perſica. 103
Tryphera ſaracenica. 103. & 104
Trochiſci abſinthij. 153
Trochiſci alandahal. 153
Trochiſci alchechengi. 155
Trochiſci aniſi. 153
Trochiſci aniſi aliſ. 153. 154
Trochiſci arſenici. 154
Trochiſci de berberis. 153
Trochiſci de berberis alii. 152
Trochiſci camphoræ. 152
Trochiſci capparum. 155
Trochiſci de charabæ. 155
Trochiſci cyperi. 155
Trociſci croci. 154
Trochiſci diarhodon. 151
Trochiſci eupatorij. 153
Trochiſci galliæ. 152
Trochiſci hamech. 154
Trochiſci laccæ. 154
Trochiſci ligni aloes. 155
Trochiſci ramich. 152
Trochiſci rhabarbari. 152
Trochiſci roſatum ad ſtomachũ. 152
Trochiſci roſarum. 152
Trochiſci roſarum alij. ibid.
Trochiſci ſantalorum. 154
Trochiſci ſpodij. 153
Trochiſci ſpodij alij. 153
Trochiſci terræ ſigillatæ. 154

V

Vnguentum Aegyptiacum. 171. & 172.
Vnguentum albariel. 169
Vnguentum alpheſiticon. 171
Vnguentum Arthanitæ magnũ. 169
Vnguentum Arthanitæ paruum. 169
Vnguentum aureum. 171
Vnguentum Baſilicon magnum. 170
Vnguentum baſilicon minus. ibid.
Vnguentum bdellij. 171
Vnguentum craſeos magnum. 168
Vnguentum craſeos paruum. 169
Vnguentum ceruſæ. 171
Vnguentum diaphęnicon. 167
Vnguentum diaphęnicon aliud. 167
Vnguentum ad Herniam. 178
Vnguentum in iſchiadis declinatione. 169. & 170
Vnguentum lini. 178
Vnguentum mirabile Nicodemi. 168
Vnguentum Nicodemi alterum. 168
Vnguentum palmeum. 178
Vnguentum palmeum aliud. 178. & 179.
Vnguentum papaueris. 170
Vaguentum philagrij. 171
Vnguentum ad renum ſupercalefactionem. 170
Vnguentum roſatum. 169. & 170
Vnguentum ſanans vulnera antiqua. 172. & 173.
Vnguentum ſericinum. 171
Vnguentum ad ſcabiem. 178
Vnguentum ad ſomnum prouocandum. 179. & ſeq.
Vnguentum ad ſtomachi frigidas paſſiones. 179. & 180
Vnguentum triapharmacum. 172
Vnguentum triapharmacum aliud. fol. 172
Vnguentum violatum. 170

Z

Zazena experta. 108
Zingiber conditum. 122
Zuccharum Alchilil. 123
Zuccharum bugloſſatum. 123
Zuccharum roſatum. 123
Zuccharum violatum. ibid.

PRACTICES MESVÆ.

INDEX.

De ægritudinibus capitis. 199.

DE caſu capillorum. 199
De alopecia. ibid.
De furfuribus. 200
De ſaphati. 200
De ſoda, ideſt dolore capitis. 201
De hemicranea. 204
De ſcotomia, & vertigine. 205
De vigilia, & ſahara. ibid.
De phreneſi. 205
De lethargia, & eſt ſerſen frigidum. 206
De diminutione memoriæ. 206
De melancholia, & mania. 207
De epilepſia. 208
De apoplexia. 209

De ægritudinibus neruorum. 209.

De paralyſi 210
De tortura. 211
De ſpaſmo. 211
De tremore. 212
De ſtupore. 212
De catarrho. ibid.

De ægritudinibus oculorum. 213.

De præſeruatione oculorum. 214
De ophthalmia. 215
De doloribus oculorum. 216
De vulneribus, & vlceribus oculorum. 217
De ſcabie oculorum. 217
De ſebel oculorum. 217
De albugine oculorum. 218
De vngula oculorum. ibid.
De lachrymarum exuberantia. 218
De tharphati. 218
De fiſtula lachrymali. 219
De dilatatione pupillæ. 219
De nyctilopa, id eſt qui poſt ſolis occaſum non videt. ſol. 219
De aqua deſcendente in oculum. ibid.
De debilitate viſus. 220
De caſu pilorum palpebrarum. 220
De inuerſarione pilorum palpebr. 221
De hordeolo palpebrarum apoſtemate. ibid.

De ægritudinibus aurium. 221.

De dolore aurium. 221
De apoſtemate aurium. 221
De ſonitu, & tinnitu aurium. 222
De debilitate auditus, & ſurditate. 222
De vlceribus aurium. 212
De vermibus aurium. 223
De ingreſſu aquæ in aurem. 223

De ægritudinibus narium. 223.

De fœtore narium. 223
De fluxu ſanguinis narium. 224
De nocumentis odoratus. 214
De apoſtemate narium. 225
De vulneribus, & vlceribus narium. ibid.
De polypo. 225
De ſternutatione. 226

De ægritudinibus oris. 226.

De ſciſſuris labiorum. 226
De dolore dentium. 226
De extractione dentium. 227
De commotione dentium. 228
De corroſione, & perforatione dentium. 228
De congelatione dentium. 228
De vermibus dentium. ibid.
De corruptione coloris dentium. 228
De generatione dentium. 229
De apoſtematibus gingiuarum. 229
De vulneribus, & vlceribus gingiuarum. ibid.
De apoſtematibus linguæ. 229
De vulneribus, & vlceribus linguæ. 230
De mollificatione linguæ. 230
De ſpaſmo linguæ. 230
De alcola, & prauis puſtulis oris. 230
De fœtore oris. 231
De dolore oris. 232

De ægritudinibus gutturis. 232.

De ſtrangulatione. 232
De caſu vuæ. 232
De apoſtemate amygdalarum gutturis. 233
De ſynanche. 234
De raucedine vocis. 235

De ægritudinibus pulmonis. 235.

De aſthmate. 235
De tuſſi. 238
De fluxu ſanguinis ab ore. 242
De pleureſi. 244
De aqua hordei facienda. 246
De peripneumonia. 249
De empyemate. 249
De phthiſi. 250

INDEX ANNOTATIONES COSTAE I.

A

Abſinthium Italicum, Romanum, & Ponticum, eiuſdem ſpeciei, fol. 37. 2.e. Eius coma. 174.3.e
Temperamentum. 37.2.c.d
Vis ad venas. an extendatur,
An pituitam educat. 37.3.e
Acacia rubra. 126.1.a
Acetum. Eius tẽperamentum. 100.4.g. Album. vetuſtum tenuius. 134.1.d. quibus Noxium. ibid. Neruis non prorſus inutile. 144.3.g
Ex aqua Mulſa factum, acerrimum. 144.3.g
Acetum ſcillinum, an ex Scilla cruda aut cocta, recẽti, aut arida parandũ. 144.4.e. Eius aqua ſtillatitia. eo.
Actiones medicamentorum alia ex forma, alia ex materia. 3.2.b. ex proprietate & ex tota ſubſtantia eadem. 3.2.d. quæ ex Specifica forma ſunt, prodeunt forma etiam corrupta. 3.2.6.c
Adiantum an ventrem laxet, an cohibeat. 44.3 b. in eo coquendo obſeruatio. 148.1.c
Aerugo non eſt flos æris. 172.1.b.c. pro flore æris ſumitur. ibid.
Agallochus eius Hiſtoria. Differentia. Agallochus crudus. Indus. 90.1.d. & ſeq.
Agaricum caſtigandum ſale gemmeo. Mas rotundum. Optimum friabile. Ignotum Galeno quid eſſet. Ventriculo innoxium. 8.2.c. Vomitorium. 52.1.c.d
Allij vis. 177.3.b
Aloe. Eius ſpecies tres an ex eadem planta. Planta duum generum. Calor igneus dici non poteſt. Aperit venas ex proprietate ſubſtãtiæ. Hemorrhoidas aperit præſertim hyeme. 25.4.f. & deinceps. Hepar offendit. 26.1.d. Hyeme cauenda. 26.4.g. Humores diuerſos trahit, licet trahat ex ꝓprietate. 26.3.f.g Sanitatem conſeruat. ibid. Sanguinem educit nõ primo. 10 3.g. Sanguinem educere cur. Meſ. aduertat. 62.1.a. Soluit minus, deterget autem magis Melli commiſta. 26 2.b.c. Ventriculo innoxia. 26.3.g Succutrina an lauandã, & eius lauanda, & coquenda ratio. 158.2.c.d
Alſcebran maius & minus quid. 74.2.a. an coquendum aceto. 14.4.g
Althææ mucus. 177.1.a
Ambra odorata. Eius Hiſtoria, & delectus. 98.3.g.h cruda quid. 90.1.d. Liquefaciendi, & terendi ratio. ibidem Factitia. 98.3.b
Amygdala amara. 105.2.a.b
Amomum nunc ignotum. Qua parte vſi ſint veteres. Qua nunc vſurpentur. 101.1.d
Amylum tuſſi antiquæ vtile. 124.4.g
Angelica odorata, Coſti ſpecies credita. 105.3.f
Animalia odorata. 93.2.c
Aphrolitrum & Aphronitrum quid. Aphronitrum præ nitro. Quo differat à Nitri ſpuma. 67 4.g. an aſtringat. 68.3.e
Apios. 74.2.a
Apij ſuccus. 153.3.b
Aqua frigida poſt purgans medicamentum. 16.3.d
Aqua
- aceti ſcillini. 144.4.g
- ardens. 175.4.f
- hordei. 150.2.a
- fraxinellæ. 150.3.b
- fructuum. 148.2.b
- mulſa. 136.4.g
- mirti. 150.2.c
- pluuia. 140.3.a.b
- roſacea an aſtringat. 139.4.g
- ſtillatitia ex vino. 150.2.b

ſtillatitia omnis parum aſtringit. 146.4.g
Argentum cordis affectibus vtile. 88.4.g
Arum. eius color. Colligendi tempus. an radix Hepati, & ventriculo infenſa. 75.3.b
Ariſtolochia nuncupatio. 73.1.c
Armeniaci mali nuclei. 182.3.b
Armenius lapis rarus. 64.2.b. Eius ꝑparatio. 164.3.4.f
Aſarum. Eius flores hyoſciami floribus non diſsimiles. 45.2.b. Purgare vix norunt Græci. ibid.
Aſpalathi loco cinnamomum, aut vitex. 99.2.a. & 100.4.g.b
Athanaſiæ vires contrariæ. 108.4.g
Attractio duplex. 2.1.c. Modi ex Alexandro. 6.4.g eius cauſa in purgantibus medicamentis varia varijs. 2.1.a. in purgantibus, an fiat ob ſubſtantiæ familiaritatẽ, proprietatem, ſimilitudinem. an. vi. 6.4.g
Auellanarum vis. 182.2.d
Auripigmentum. 175.3.b
Auri vſus in cordis affectibus, & delectus. 88.4.g

B

Balſami ſuccedaneum oleum ex myrrha. 104.3.g & 184.4.g. oleum philoſophorum. 183.3.b.c
Baucia. 103.2.a.b
Bdellij catapotia an aſtringant. 164 4.g. & 165.1.b
Bedegar. 118.1.c. & 141.2.c
Becn album & rubrum. 88.4.g
Berberorum acini. 153.3.4.b. Trochiſci ad ſitim. ibid.b
Boraginis flores condiendi ratio. 123.4.f

C

Calaminthes radix à Meſ. præſcripta. 138.1.b
Species quædam Catarria. 99.3.f
Calamum aromaticum, acori radix. 105.4.g. quid pro eo. ibidem.
Calculis vtilia olea multa. 183.3.g
Camphora. eius Temperies. Delectus. Terendi ratio. 115.2.g. Trochiſci an hecticis vtiles. 152.4.g
Cannarum aqua quid. 134.4.g

Cantha-

Cantharidum vſus. 169.4. a.b
Cardamomum. 90.4.e
*Caricarũ vſus in ſinapiſmis.*175.2.a. *cremor.*125.4.b
Carpeſium. 86.1.d
Carpobalſamum. 104.3.g.h
Caryophyllum Galeno ignotum à Plinij carpophyllo diuerſum. Vana de eo opinio. 97.2.d
Caryophyllum flos non eſt phlox Græcorum. ibidem.
Caſia fiſtula Arabum differt à fiſtula Græcorum. 31.1.a. *Fiſtula Arabum clementer purgat.* ibid. b. *an Flatus faciat, an Inteſtinis obſit.* ibid. *Oleum illi quãdoque addendũ. Eius cortex ad ciendos menſes.* ibid.
*Caſia nigra Actuarij diuerſa à caſia nigra Theophraſti.*31.1.a. *Caſia odorata.*86.1.c. *Caſſuta.*
Caſtoreum. eius Hiſtoria. quæ pars ſit animalis. quæ pars vſurpanda. Ponticum optimum. Rancidum pernicioſum. 107.4. b
Catapotia craſſiora plus trahunt. 159.2.b.160.4.e. *catapotia ſint ſanguineis morbis conferentia.* 163.4.f
Centaurium minus. 61.4.g. *Sanguinem educere cur Meſu ſcribat.* ibidem.
Cæpa Aſcalonia non eſt Bulbus Theophraſti. 95.3.g.h
Cæpa ad aſthma vtilis. 126.4. e.f
Chalcitin pro chalcantho vſurpat Syluius. 179.1.b
Chelidonij vires. 162.3.e
*Chermes Arabum quid. Vulgare veterib. ignotũ.*89.3.f
Cicer deligendus in medicina. an Venerem eius decoctum excitet. 95.3.b
Cinnamomi hiſtoria. idem cum Cinnamo. Cortex vſurpabatur Galeni tempore non virgultum. Vulgare legitimum eſſe. 98.4.h
*Citrangulum Meſuæ.*194.4.b. *& ſeq. eius oleum.* ibidẽ.
Citrium. de eo error in Galeni libris. eius partium temperies. Cortex deligendus in electario de citrio. 91.1.b. *Eius ſtillatitia aqua.*165.4.b. *Condiendi ratio optima.*122.2.a. *de eius oleo controuerſia.* 183.4.g
*Cnicus. eius genera duo. de temperamento non diſſentit à Gal. Meſ. an inteſtina leniat, an exiccet. an vẽtriculo obſit.*62.3.b. *eius oleũ, an ictericis vtile.* 183.2.b.e
*Coccum gnidium Mezereonis ſemen non eſt.*111.1.b. *&* 118.4.g. *eſt Ricini ſemen Apuleio.*73.1.b. *Aluum ſiſtere cur Plinius dixerit.* ibid.
Colocynthis. Pernicioſa quæ vna vnius plantæ. quos humores purget. Temperamentum. quomodo Terenda. an eius Vſus vitandus. 53.3.g. *& deinceps. eius Trochiſci ladano recte coguntur.* 164.3.f. *Concha exuſta.* 163.2.e
Condiendarum plantarum, & fructuum ratio varia. 120.1.c.d.
*Coralli, an cordis affectibus proſint, an ſpecie differant. an vrendi, an serẽdi in medicinæ vſum. an ijs veteres ad iteriores affectus ſint vſi.*88.3.c. *Corna.*145.4.b
Coſti hiſtoria. 105.2.d
Cotonea mala condita varijs modis. 121.2.a. *ſcammonio in ijs incocto clementer purgant.*119.4.g. *Vrinas cient.*121.2.a. *Aſtringunt ſemper.* 134.1.b. *eorum ſuccus quomodo percolandus. quæ ad ſuccum exprimendum idonea.* ibidem. *eorum conditum non eſt hydromelon.*143.3.b. *In ijs condiendis ſuccus.*121.e.a
*Crocum. Cardiacum eſt duorum generum. Interimit quandoque. Adulteratur.*104.2.c. *eius oleum parandi ratio.* 191.1.b
Cubebæ. Non ſunt Carpeſium; an ſint Piperis ſpecies. 86.1.d
Cucumeris agreſtis radix, quando legenda. Temperamentum. ex ea Catapotia. 60.2.b
*Curcuma non eſt erythrodanum.*104.2.b. *neque Zedoaria.* 88.3.b
Cyaneus lapis. an Purget. an Pilos abradat, & ſeruet. an Vitandus in medicina. 65.1.b. *eius præparandi ratio ibidem. Vſus.* 160.3.e
Cyclamen. eius caulis. Flores. 72.2.a. *Magnum & paruum an ſpecie differant.* ibid.
*Cyminum.*98.2.c. 100.2.b

D

DActyli. eorum ſuccus. 152.3.e. *Terendi ratio. fol.* 177.2.c
Dæmones an Gagate fugentur. 193.3.e
Deſtillandi aquas modi varij. 34.4.b. *oleum.*
Diaphænicũ medicamentũ, conficiendi ratio. 115.4.g
*Diatriompipereon Meſ. valentius, quã Galeni.*100.1.a
Doronicum Aconitum eſſe. Necare. vſum eius non prorſus damnandum. 86.1.a
Dracunculi radix. eius color. an Hepati & ventriculo obſit. an Purget. 75.3.f. *& deinceps.*

E

EBuli ſuccus. 169.3.a
*Ebur legitimum copioſum. an Ore aſſumptum veteribus. eius Scobes deligenda.*88.4.f. *Vſũ pro Spodio.* 113.1.c
Effectus contrarios ex eadem re prodire poſſe. 108.4.g
*Elaterium. eius Duratio. Parandi ratio. Probatio. Tẽperamentum.*60.3.e. *Electri vis.* 156.3.b
Elixationis vſus, & ratio in ea obſeruãda. 147. *diffuſè.*
Elleborus. Ignotus Theophraſto. eius colligendi tempus. Vſus an tutus. vulgaris niger an legitimus. Vter Acrior, albus an Niger. 82.2.c
Epithymum. quid. quos Humores ducat. Temperamentum. Doſis. 40.3.c. *Eruca duplex.* 94.4.g.
Eupatorium Auicennæ idem cum Dioſcoridis agrimonia. 39.3.e. *Auicennæ vulgare non eſt legitimum. Meſue Ageraton Dioſcoridis.* ibid.
Euphorbium. è quali planta prodeat. cõtrouerſum. Colligendi ratio. Purgare non norunt Dioſcor. & Gale. 70.4.g. *ad Ganglia.* ibid.3.e. *in eius oleo obſeruatio.* 191.3.f.
Euphraſia vires. 162.2.b

F

FAcultas rei cuiuſque duplex. 1.4.b
*Fauſel.*101.4.b. *eius Succedaneum.* 176.3.f
Fermenti vis. 176.2.b
Ferri ſcoria, quid ea in interioribus affectus non vſos fuiſſe veteres. eius Paranda ratio. 103.2.b
Ferretum Hiſpanicum. 172.1.c
*Fœniculum.*97.4.g. *eius ſuccus Thoracis pituita educendæ vtilis.* 127.4.e
*Folium an ſit Betre, aut Tembul. Quid pro eo.*98.4.f.g.
Formæ ſpecificæ rerum ignotæ. 3.3.e. *an eas Galenus neglexerit.*3.4.g. *Forma ſpecifica duplex.* 1.4.b
Fumaria. eius temperamentum. Doſis. 38.4.b
Fraxini ſal. 193.2.b. *Fructus vox pro ſemine.*66.1.a.b
Fructuum condiendorum ratio Varia. 122.1.d
Seruandorum modus. 120.c.d
Fructuum aqua. 148.2.b

Galangam

G

GAlangam non eſſe acorum. 69.2.c
Galli ius. 45.2.b
Gallinarum ius an aluum cobibeat. 46.1.d
Gemmarum vſus. 88.1.b.c
Geniſta a ſpartio differens. eius Theca. 88.2.d
Glans vnguentaria. eius Temperamentū. oleum ex cortice in medicos vſus veteribus non ex nucleo. Vetuſta non temere præfertur recenti. 63.3.e
Gluten Sanach. quid, & quid ꝑ eo. 173.1.d. & 174.3.e
Granatorum capita quid Meſue. 75.2.d. & ſeq.
Gummi Arabicum. 204.2.b. Aſſium. 264.f

H

HAemorrhoides aperiri aloes vſu ꝑſertim hyeme. & cur. 117.4.e
Hamech confectio. & multæ in ea obſeruationes. ibid. & ſequen.
Haſce thymum Meſue. 41.3.b. & ſeq.
Hermodactylus Meſuæ & Pauli qui. Temperamentū. Delectus. Vſus. 57.2.b. ad Podagram cum calore & frigore vtilis. 166.3.b
Hiera Archigenis. in ea obſeruatio. 112.4.b
Hiera colocynthidos: Elaterium in ea non ſumendum. Doſis. 112.4.e
Hiera Hermetis. eius Doſis. Electariū non eſt, ſed Paſtillus. Mellis in ea pondus. 110.3.f. cum ſeq.
Hiera ſimplex. eius Author. Baſis. componendi ratio. Doſis. Diuerſitas in ea paranda. Purgantia medicamenta in ipſa duo. Quales humores purget. 110.1.c.d
Hyoſciamum. 108.1.b. Hyſſopum Montanum. Legitimum. 42.3.e. Siccum. 14.2.a

I

IN fundendi ratio. 146.3.b
Iris, in eius Hiſtoria obſeruatio. 58.4. & ſeq. 59. per totum.
Iuncus odoratus. 90.3.e.
Ius Galli. eius conficiendi ratio. 45.3.b

L

LAc. eius temperies. 94.2.b.
Lacca. Cancamum græcorum. Chermes non rectè pro ea. Legitima eſt Serapionis, quæ vulgo vtimur: M, infectoria eſt. eius Surculi abyciendi. 105.1.b.c.
Lactuca. eius oleum an pinguefaciat. 185.2.b. quomodo paretur. 187.3.b.
Lapis Armenus, rarus. eius Præparatio. 164.2.d
Lapis Cyaneus. eius parandi ratio. 89.4.g.b Purgandi vis ipſius ignota veteribus. ibid.
Lauri foliorū ſuccus. 174.4.b. Lentiſci oleum. 184.3.g.
Liguſtrini olei obſeruatio. 189.4.b
Lignum aloes. 90.1.d Vide Agallochum.
Limonum ſuccus. 126.3.e. Lingua auis. 95.1.e
Linum in Vnguento. 169.3.g
Lenientia & lubricantia medicamenta quæ. 9.2.b. eorum purgandi vis. ibid.
Liniendi corporis ratio. 170.3.e
Lithargyron an emolliat & diſcutiat. 174.1.d
Lupuli Temperamentum. 16.4.e
Lycij vſus. 162.3.e

M

MAceratio. eius Materia. & Ratio varia. 110.3.e ad condiendas res opportuna. 111.4.g
Macis & Macer. 90.2.c. Mandragoræ fructus. 188.3.e
Manna. Non eſt mel aereum Galeni. quid ſit. Italica duplex. Nomina eius varia. 32.3.g. cum ſeq. Vſus tutus. ibid.
Margarita. Delectus. Diſſoluendi ratio. ad Cordis affectus non temere vſurpata. 87.4.b
Medicamenta. eorum Actiones aliæ à materia, aliæ à forma. 3.3.b. Artificium paſſa, agunt tamen ex forma ſpecifica. 4.2.b. Componēdo debet eorum conſenſus obſeruari. 11.4.g. Purgantia varijs modis agūt. 9.1.a. Non agunt niſi ducta in actum à natura. 6.3.a Proprios humores educunt non promiſcue oēs. 7.1.b & e. Sanguinem non educunt à proprietate. 10.3.g. Humores non gignunt, quos trahunt. 8.1.a. Ventriculo hærent, non autem in corpus vniuerſum feruntur. 7.4.g. Vomitoria, aut ſubductoria cur ſint. 8.1.b. Mel aereum & manna non idem. 32.4.e
Mel Crudū in Cardiacis cur ſumatur. 86.3.g. eius vis. 174.4.b. Coquendi & deſpumādi ratio. 86.3.g. Deſtillatum. 150.3.g. Menſura in electarijs. 87.1.a. Vſus varius. 86.3.e
Mel paſſularum. 118.2.d. Mel tabarzeth. ibid. 125.2.b
Melilotum quid. 187.3.b. Emplaſtrum ex eo conficiendi ratio. 178.3.b
Melones hyemales. 134.2.b
Mezereon. 73.1.b. Pro eius ſemine quid. 111.1.b
Mirabolanus à Chryſobalano & Myrobalano differt. 28.2.a. Frigidi licet temperamenti attrahit tamen. 28.3.e.f. Febribus vetuſtis confert. 28.3.b. Aſſandi eius ratio. 103.4.b
Macerandi modus. 99.2.b
Mirtus Foliorum eius ſuccus. 175.1.d. fructuū ſuccus. 131.4.g. Grana quæ. 175.3.e
Mori ſuccus. 127.4.e Delectus in Diamoron. 126.2.a
Lac. 183.1.a Moſchus odoratus. eius Hiſtoria. 93.3.b. Vſus in aromatizando. 142.4.e. Vteri affectibus an vtilis. 97.2.c.d

N

NAbet 128.2.d
Nardus. eius ſpecies. 97.4.g. an ſpica. 97.4.g
Naſturtium album. 165.2.a. Torrefactum. 127.2.d
Nitrum. eius ſpecies, & Hiſtoria. 69.1.a
Nux Inda. eius oleum. & vis. 183.3.h
Nux Moſchata. eius Hiſtoria. 90.2.e

O

OCymum. 93.4.b
Odorata, vteri præfocationi an conferant. 97.2.c
Oenomeli. 142.3.b. cum ſeq.
Oeſypus ater improbus. 167.3.e
Oleandri vſus ad ſcabiem. 172.3.e
Oleum amygdalarum elegans. 181.4.b.
Oleum anethinum, an ſomnum conciliet. 186.4.f
Olei armeniaci mali nucleorum vis. 182.3.f
An Oleum auellanarum neruorū dolori utile. 182.2.c
Oleum caryophyllorum. 189.4.e
Oleum chamæmelinum, ut aſtringat magis. 186.2.e
Oleum ceraſi nucleorum quō calculoſis vtile. 183.3.b
Olei cicini vſus periculoſus. 183.3.f
Oleum citranguli. 190.4.g
Pro oleo coſtino, quid. 189.4.e
Oleum cotoneorum elegans. 188.2.a
Olei croci parandi ratio. 190.4.b. & ſeq.
Olei cucumeris aſinini uſus. 190.3.b. cum ſeq.
Oleum cucurbitæ ſeminum, an febribus ardentibus vtile. 185.2.d
Oleum cucurbitæ. 188.1.a
In Oleo euphorbij obſeruatio. 191.3.f
Olei fraxini confectio & vſus. 193.2.b
Olei Guaiaci vſus. 193.2.c. & ſeq.

Oleum

Oleum Indæ nucis, & eius vis. 183.2.c
Oleum irinum ex radicibus. 187.1.a
Oleum fiſtici. 194.1.c.d
Olei leucoij parandi ratio. 187.2.d
Olei liguſtri obſeruatio. 189.4.g
Olei lini ſeminum vis. 185.1.c
Oleum ſtyracis ex nucleis. 189.3.f
Oleum violaceum quo oleo conficiendum. 188.2.c
Oleum viperinũ ex tota vipera parari poteſt. 191.4.f
Oleum vitelli ouorum. 192.3.b
Olei vulpini conficiendi ratio varia. 191.4.f
Oleum myrti elegans. 188.2.c
Oleum naphthicum. 173.3.f
Oleum nardinum. 189.2.a
Olei nucum vis. 182.2.b
Olei nymphæi conficiendi ratio. 187.4.g
Oleum omphacinum ex quo oleo conficiendũ. 186.1.c.d
Oleum papaueris. 185.2.a
In oleo papauerino obſeruatio. ibidem.
Olei parandi ratio varia. 180.1.a.b
Olei perſici nucleorum vis. 182.4.h
In oleo ex piperibus obſeruatio. 191.2.b
Oleum pumicis. 194.2.c.d
Olei ranarum conficiendi ratio. 192.2.c
Oleum roſaceum ex amygdalis. 185.3.f. Roſacei completi parandi ratio. 853.4.e
Oleum ſambuci ad ambuſta. 187.2.b
Olei ſampſuchini conficiendi ratio. 190.1.a
Olei ſcorpionũ vſurpandi aliquorum audacia. 192.1.a
Olei ſinapini conficiendi ratio. 193.1.a
Oleum ſpicatum pro nardino. 189.2.a
Omphacium denſatum. 145.4.e. Vſus eius. 131.3.b. Syluestris vua. 134.2.b
Opopanax legitimus. 71.2.d
Oxy pro ſyrupo. 130.2.b
Oxymeli elegans. 137.3.e. Pituita purgatorium, quomodo parandum. 138.3.a

P

Palmularum ſuccus. 152.3.b. eas terendi ratio. fol. 187.2.c
Papaueris capita qualia ſumenda ad dolores, & ſomnum. 170.1.d. eius oleum quõ parandum. 187.3.e. Vſus. 125.1.d. Papauer rubrum. 135.3.b
Paſſularum mel. 155.2.a
Perſicus. an Oris fœtorem emendet. 130.1.c.d
Philonium. quæ in eo ſpica ſumenda. 107.4.g.h
Piperis Hiſtoria. 100.1.a. de longo non conſentit Gal. Dioſcor. ibid.
Polypodium. de eo controuerſia. 54.3.g
Poma cordi conferre. 101.2.a
Proprietas ſubſtantiæ. 3.3.g
Pruna. an Damaſcena aſtringant aluum. an ventriculo vtilia. 42.4.b. eorum Aqua & Syrupus. 130.3.a
Pſyllium. controuerſia de eius temperamento. de Tritura. 43.3.b. an diſcutiat. 174.3.g
Pumicis oleum. 194.2.c.d
Purgatio. de eius cauſa, & modis diſputatio. 1.4.b. an Aeſtate per ſuperiora, hyeme per inferiora. 11.2.c
Purgans medicamentum. vide medicamentum.

R

Ranarum oleum. 192.2.c
Raphanum cur Venerem excitet. 95.3.e
Rhabarbarum. controuerſiæ de eo. 30.1.c
Roſa. de ea Diſputatio pro Meſue. Roſas aridas purgare. 157.3.e. Aqua earum ſtillaticia. 128.3.b. an in Frigidis affectibus ſit vtilis. 173.2.b. ad Tuſſim antiquam. 140.1.a. Roſas condiendi ratio. 120.2.b earum ſemen quid. 106.2.a. an aſtringat. 154.2.d Mel ex Roſis ſemiaridis. 124.2.b. Oleum omphacinum ex ipſis an vtile ſit ad dyſenteriam, epotum. 185.4.e.f. Syrupus ex aqua. 96.4.b. Vnguentum elegantiſſimum. 170.1.a. Zulapium. 128.3.b.
Roriſmarini flores condiendi. 123.4.b

S

Saccharum. de eo multa. 86.2.b. & D. Roſacei & violacei ſacchari parandi ratio. 123.3.g. cum ſequen.
Sagapenum. 70.1.b. & deinceps.
Sal ex re omni parari poteſt. Fraxini. 193.2.b. & ſeq. Indus. Pauli ſaccharum eſt candidum. 70.1.b. Sal Petræ. ibid.
Salicis cortex an lienis tumori vtilis. 155.2.d. & 3.e
Santalum. non eſt Aſpalathum. 106.1.d. Mazabari quid. 97.2.e. Ceratum ex ijs vt refrigeret. 170.3.g
Sanguis. an vllo medicamento à proprietate educatur. 10.3.g
Sandaracha. 175.3.f
Sanguis draconis. 165.1.b
Saphirus. 88.2.b
Sarcocolla an ſemen augeat, & Pingues reddat. 69.1.d eius Catapotia an tuta. 161.1.a
Satyrium pro orchy. 94.3.b. lacte ouillo cur. Meſ. coquat. ibid.
Scammonium. eius colligendi ratio. 49.3.f.g. Temperamentum. 47.1.b.c. 49.4.f. Caſtigatio. 115.1.a & 116.3.g. Terendi ratio. 49.4.g. Doſis controuerſia. 49.3.b. quem humorem ducat. Coquendi in electarijs ratio. 117.4.e.f. cur Meſ. recoquat in elect. de pſyllio. 117.1.b
Scilla. duo eius genera. 56.1.a. de eo controuerſia. 56.1.d. & ſeq. Acetum quomodo parandum. 144.3.f. Aqua ſtillatitia. 144.2.c
Scincus. 95.3.b
Scoria ferri. 103.2.b
Secacul ignotum. 95.2.d. pro eo Paſtinaca. 122.2.c
Seitaragi Indum non eſt caſia, aut lepidium. 103.1.b
Seminis vox pro fructu. 66.1.a.b
Sena. de ea varia. 66.1.a
Separatio rei ſecundum ſpeciem re quæ eſt ſecundum materiam, quid Meſua. 28.3.f
Serum. 33.1.f. in eius infuſo obſeruatio. 148.3.g
Sericum. eius temperamentum. 89.2.c. Delectus. inficiendi cocco ratio. Vſus. ibid. Infectum cocco in febribus non damnoſum. 134.2.d
Sigia. 171.2.c
Simila. quæ. 3.4.e
Sinapi aceto maceratum. 176.1.c
Siſymbrium. 89.4.g
Spartion & geniſta differunt. 74.2.e
Spica. vide Nardum.
Spodium ore aſſumendum. 113.1.c.d. & 153.1.d
Spuma nitri. vide nitrum.
Squinanthum. 90.4.f
Stœchas an ſoluendi vim habeat. 37.4.f
Styrax liquida. 109.2.a. & 167.3.a
Subducendi aluum & ſoluendi vis diuerſa. 26.2.b
Subſtantiæ proprietas. 3.4.b
Superpurgationis cauſa. 7.1.b.c. an ei vſla medicamenta conueniant. 14.3.e. Theriaca ad eam vis. 19.1.b

Succus

Succus artificioſus quem extractum vocant. 146.1.b
Succi ex omni re parandi, & conſeruandi ratio. Materia. Varietas. 145.1.c
Syræon. 125.4.b
Syricum, quid. 171.4.b

T

TAmar Indi. Controuerſia de ijs varia. 31.4.e
Aqua. 134.1.d
Tereniabin. 32.3.g
Terebinthi vis. 184.2.d.& ſeq.
Torcularis modi varij. ibidem.
Theriaca ſtupefactoria. 18.4.g. *in ſuperpurgatione vtilis.* ibid.
Tragacantha. 96.4.b
Tryphera. in Perſica confectione obſeruatio. 113.2.d
Scribonij tryphera cauſtica. 103.1.b
Turbith. de eo Varia. 51.1.b
Thymelæa ignota. 73.1.b
Thymi delineatio. 41.3.e

V

VInum Maluaticum Lutetiæ ex melle. 136.4.e
Viola. de ea varia. 35.3.g. *cum ſeq.* 129.3.e. & 170.1.c.
Viperinum oleum ex tota vipera. 191.4.g
Viſcum duplex. 174.3.e
Viſci quercini vis. 176.2.c
Vitis alba. an cerebrum purget, an vertiginem faciat. fol. 71.1.c.d
Veneni cauſa varia. 87.1 b
Volubilis ſpecies. 46.2.b
Vnguentum Bdellij articulorum tophis aduerſum. fol. 171.1.b.c
Vnguenti diachylon vſus. 170.3.e
Vnguentum roſaceum elegans. 170.1.a
Vnguentum violaceum elegans. ibid.b

X

XYloaloe. vide Agallochum.
Xylobalſamum. 104.3.g

Z

ZEdoaria. 88.2.b.
Zingiber conditum, an præſtantius, quod recens, an quod aridum conditur. 122.3.f
Zizipha ad Thoracis affectus quomodo vtilia. 126.4.f.g.& 129.3.b.

F I N I S.

IOANNI PAVLO MONGIO
HIDRVNTINO MEDICO OPT.
IOANNES COSTÆVS S. D.

QVVM eorum qui adiecere animum ad ſcribendam varia ſint propoſita, ſuſpectos illos ego quidem ſemper habui, qui vnius alicuius ſcriptoris, vel omnia damnare, vel tueri omnia profitentur. præbent enim illi quidem male potius in alienum nomen inuidentiæ, quam in perquirenda veritate ſtudij argumentum: hi vero dum eum, cuius patrocinium ſuſcepere, nihil vnquam temere, inconſiderate nihil dixiſſe contendunt; hominem ab hominis conditione ſubtrahere mani ſtudio nituntur: vtrique vero, dum pro ſuo quiſque inſtituto commiſſa varia neceſſe habent, in magnas humanæ miſeriæ, id eſt inſcitiæ tenebras frequentiſſime præcipites deuoluuntur. Nos vero, quamuis & indicari in artibus, maxime vero in medicina, errores neceſſe exiſtimemus: & bonorum ſcriptorum authoritatem ſuſtinere ſemper egregium, & magna dignum laude fateamur: quum tamen pertinacius iſtud ſtudium à ſciendi, à veritatiſque aſſequendæ inſtituto auertere plurimum ſoleat; ſeruilis quidem animi cenſemus hominum exiſtimationem pluris, quam momenta rerum facere; ingenui vero hominis eſſe in humani omnis ſtudij ratione nudam ſibi veritatem proponere ad perquirendum. Ita quidem, ſi tu Ioannes Paule Mongi in memoriam reuoces, ea tempora quibus in Auicenna te maxime hortatore, atque etiam adiutore meditabar, hoc ipſum quod mihi ante oculos conſtitueram, tu ipſe vehementer, & probabas, & in eo vt perſiſterem hortabaris: hoc ipſum vix dicam, quantum poſtea mihi fuerit ſalutare. Hanc igitur rationem ſecutus, quum incidiſſem non multos poſt annos in Meſuæ opera, eodem fato neglecta, quo reliquorum Arabum medicorum monimenta, & ea meorum ſtudiorum gratia, vna mihi propoſita veritate, percurrenda ſumpſiſſem; profecto non modo virum hunc de medicina benemeritum, iniqua atque iniuſta vexatione à recentioribus accuſatum animaduerti; ſed huius quoque exilio exitioſam medicæ reipub. illatam fuiße cladem perſpexi: Namque materiam illam medicam, quam quotidie tractamus, quomodo nunc ſine eorum præceptorum obſeruatione tuto in vſum reuocemus, quæ ab hoc doctiſſimo viro, ac fortaſſe ab hoc vno, ſunt nobis tradita, atque explicata? Itaque effectum quidem eſt eo tempore, vt tam inſignis damni admonitus, miſeratuſque noſtrorum temporum conditionem reſtituendi hunc ſcriptorem priſtino ſtatui maximo ſim correptus deſiderio: cœperim vero etiam perulitari, ſi eius partes tueri poßem, pro quibus veritatem ſtare exiſtimarem. At vero, dum aliud ex alio negotium vrget, opus quod ardenti animo aggreſſus fueram, pendere interruptum contigit. quod tamen qualemcunque ſtatum obtineret, quum publici boni ſtudioſus communicari alijs libenter eſſem paſſus, tanto applauſu exceptum, probatumque fuiſſe intellexi; me vt quidem ſtudij mei non pœnituerit; poſt vero etiam, vt eundem laborem, quum primum per ocium licuit, tua præſertim MONGI *exhortatione excitatus, ſubire; & quæ rurſum inter legendum digna notatu occurrere, eadem quoque omnibus impartiri non recuſarim. Quamobrem præter ea, quæ in vniuerſis eius operibus vſque ad eam prioris Grabadin, quem Antidotarium vocant, ſectionem fuere à nobis conſcripta, & diuulgata, in qua agit de conditis; prodeunt nunc in reliquam eius voluminis partem nouæ obſeruationes; non vulgares illæ quidem; maxime autem (vt puto) ad compoſitorum, de quibus illic agitur, medicamentorum conſtructionem, atque vſum opportunæ. Sane autem præter hæc quæ nunc adiecta ſunt à nobis, recognouimus etiam aliena: dedimuſque operam, vt ſtudioſorum commodo, quam maxime conſuleretur. Quapropter, quum in toto hoc opere duplex verſio eſſet poſita; vetuſta, & noua Syluij; ne tempus lectori in duplici ea lectione fruſtra pereat, vnã Syluij appoſuimus*

interpre-

interpretationem, perfacilem illam quidem, & fidelem: à qua tamen ſi aliquo pacto re ipſa differre antiquam obſeruauimus, id qualecunque eſſet diſcrimen, in margine indicauimus, vt cuique liberum ſit vtram volet, ſequi lectionem, atque hoc quidem tum in libro Canonum, tum in Antidotario, in libro enim Simplicium, quod eſſet a Syluio perturbatus authoris ordo, vetuſtam quoque integram reliquimus verſionem, vt ſua ſcriptoris, & methodus, & fides ſeruetur. Erant etiam in ſuperioribus editionibus, Mundini, Chriſtophori Honeſti, Manardi, ac Syluij obſeruationes, quas ſuis locis reliquimus. In Mundini tantum & Honeſti ſcriptis, in quibus alicubi, aut ſola verborum expoſitio, aut minimarum rerum animaduerſio erat, ne in ijs inutilibus abſumerent tempus ſtudioſi, delegimus ex hiſmet ſcriptoribus ea tantum, quæ momenti alicuius, atque vſus fore ſentiremus, neglefimus reliqua, quæ tamen ſi alicui fuerint cordi, non grauabitur is priores quoque adire editiones. Iam vero, quod ad ipſius Meſuæ opera pertinet, ea quidem vniuerſe omnia, quantum fieri potuit, emendata vt prodirent, curauimus. Ut autem in Antidotario diuerſas ponderum, ac rerum lectiones etiam annotauimus, ita in poſteriori quoque Grabadin libro, qui eſt de particularibus corporis partium remedijs (de appropriatis vocant) infinitos errores ſuſtulimus. Arabicas voces, quæ in his frequentes ſunt, mutare non ſumus auſi; vt ne in aliena lingua plus ipſi nobis, quam alijs tribuere videamur. Ita quidem hoc volumine vniuerſa opera, quæ Meſuæ ſunt, concluſimus. Reliqua quæ vna cum his ipſis exire conſueuerant, ſub nomine Supplementi in Meſuen propediem prodibunt, Vincentij Cogolli Medici Vicentini doctiſſ. ſtudio longe, quam antea illuſtriora. Atque hæc quidem ſunt quæ in hac noua Meſuæ operum editione ipſi effecimus, quorum idcirco rationem hoc loco reddidimus Mongi doctiſſ. atque optime, vt quæ abs te tanto viro probata ſunt, a ſtudioſis quoque alacriori animo excipiantur. Vale.

Ratio

Ratio in miſcendis medicamentis obſeruanda.

- **Medicamenta miſcentur, ꝑpter**
  - **Actionem**
    - **Vt aſſequamur qđ intẽdimus, miſcemus,**
      - **Similia, ſi conueniat.**
        - Cauſa cum cauſa.
        - Cauſa cum morbo.
        - Morbus cum morbo.
        - Morb⁹ cũ ſymptomate.
        - Symptoma cum ſympt.
        - Omnia ſimul cõueniãt.
        - In his omnibus qñq; vſu venit miſcere ſimilia medicamenta cõuenientia in gradu, quod conducere poſſit, vt aſſequamur præciſe qualitatẽ conueniẽtem pro morbo. Sed vt notat Auer. 5. coll. 57. iuuant hæc medicamenta ſi accidat vnum eſſe tenuius, quod craſſiore miſceatur, quare penetrare facit, & intimius agere. Si vero hoc non accidat, quo ad ſcopum hunc, nihil facit huiuſmodi miſcella.
      - **Diſſimilia, ſi diſſimilis ſit**
        - Cauſa à morbo. — Vt in inflammatione vehemẽti cum fluxione, Miſcemus reſtrigerantia repellẽtibus.
        - Cauſa à cauſa. — Vt ſi bilis & obſtructio adſit, Miſcemus refrigerantia attenuantibus.
        - Morbus à morbo. — Vt ſi vlcus cum mala temperatura calida, Miſcemus refrigerantia exiccantibus.
        - Cauſa à ſymptomate. — Vt ſit humor frigidus, & dolor vehemens, Miſcemus calefaciẽtia dolorẽ leniẽtibus.
        - Morbus à ſymptomate. — Vt ſi febris cum fluxu ventris, Miſcemus alterantia aſtringentibus.
        - Symptoma à ſymptom. — Vt ſi vigiliæ muliȩ cũ alui fluore, Miſcemus conciliantia ſomnum aſtringentibus.
        - Omnia ſimul diſſimilia. — Vt ſi febris, obſtructio, & vomitus, Miſcemus alterantia attenuantibus, & ventrem corroborantibus.
      - **Contraria, ſi contrarietur**
        - Cauſa morbo. — Vt ſi adſit febris, & humor frigidus, Miſcemus refrigerantia calefacientibus.
        - Cauſa cauſæ. — Vt ſi peccet bilis cum pituita, Miſcemus refrigerantia calefacientibus.
        - Cauſa ſymptomati. — Vt ſi ſit humor frigidus, & dolor vehemens, Miſcemus calida ſtupefacientibus.
        - Morbus morbo. — Vt ſi ventriculus laboret mala temperatura frigida, iecur calida, Miſcemus calefacientia refrigerantibus.
        - Morbus ſymptomati. — Vt ſi febris adſit cum ſopore graui, Miſcemus calida frigidis.
        - Symptoma ſymptomati. — Vt coma ſõniculoſũ, Miſcem⁹ calida frigidis.
        - In hoc omnia non reperiuntur ſimul niſi ſecundum quid, cum vnum vni ſit contrarium.
        - Omnium ſimul, vt cũ morbi, cauſæ, ſymptomata ſunt varia, & partim contraria, Miſcemus diuerſa, vt in Theriaces compoſitione.
    - **Vt agamus tantũ quantum agere intendimus, qđ fiet** augẽdo / minuẽdo robur medicamẽtorũ
      - Si deſint medicamenta accommodata, quæ præciſè tantum agant, quantum intendimus, vt imbecilliũ fiat validius, aut contra, commiſcemus eiuſdem qualitatis valentiora, & imbecilliora 1. de cõp. med. per genera 3. Ad hoc miſceri etiam poſſunt alia, quæ obtundant, aut vigorent medicamenta, vt oleum ærugini miſcetur, vt minus agat, & cinnamomum, aloe, & zingiber agarico, vt magis.
  - **Vſum**
    - **Vt agere poſſint.**
      - **Quod intendimus.**
        - Vt ſi vlcus ſit in inteſtinis calce abſtergendum, aut alia re ſicca, quȩ infundi nequeat, liquida admiſcemus, vt infundi poſſit.
        - Miſcemus etiam ærugini, ſquammæ æris, ac alijs, quæ conficere volumus ad formam emplaſtri lithargyrum, oleum, & ſimilia.
      - **Quantum intendimus.**
        - Vt ſi pars ſit alteranda in profundo, Miſcemus aliqua, quæ ad loca perducant, aut valentiora eiuſdem qualitatis & tenuium partium, aut etiam aliquod oppoſitæ qualitatis, vt calidæ: ſic in vlcere tenuum, quod intendimus ducere ad cicatricem, Miſcemus medicamentis tenuia, & quæ per ſe offenderent, imò vlcus augerẽt, vt canthatides: aut lenta, vt in gulæ affectibus, vt hærere poſſint in tranſitu.
    - **Vt tuto agant, ne offendant.**
      - **Partem circa quam agere intendimus.**
        - Vt inflammato iecore, digerentibus miſcemus aſtringentia, ne ipſius robur diſſoluatur.
        - Et ſi vbi deſit medicamentum alterans ſimplicis qualitatis, miſcemus duo in vna qualitate ſimilia, in altera contraria: vt calidum, & humidum cum frigido, & humido.
      - **Partes alias ab affecta.**
        - Vt cum purgandũ eſt caput ſcãmonio, ne offendatur ventriculus, aut iecur, Miſcemus odorata modice ſtyptica, vt viſcerum robur ſeruet.
    - **Vt agãt**
      - Cito, propterea Turbith & Agarico zingiber miſcemus.
      - Tarde, purgatorijs craſſiora miſcemus, & in forma pilulari conficimus, vt purgatio paulatim fiat.
    - **Vt ſint grata.**
      - Inſpicientibus, veluti antiqui nobis diligentiores emplaſtris coloris gratia miſcebant ceruſam, vt alba eſſent, aut oleum recens. 1 de comp. med. per genera. cap. 12.
      - Guſtantibus, vt cum ſcammonio miſcemus cotoneũ, & Theriacæ vinum dulce 3. ſimp. 15. & 1. de Antidot. 5.
      - Odorantibus, vt propter diuites & delicatos, pompholygi in neruis vulneratis detectis miſcemus picata vnguenta. 3. de comp. med. per genera. 8.
      - Tangentibus, vt in medicamento, & Hydrelæo admiſcemus oleum recens, ac multa alia, vt blandius fiat. 1. de comp. med. per genera. 6.

IOANNIS MESVÆ DAMASCENI

DE MEDICAMENTORVM PVRGANTIVM Simplicium delectu, & Caſtigatione,

LIBER PRIMVS,

Quem Canones vniuerſales vocant.

IACOBO SYLVIO MEDICO INTERPRETE.

IN nomine Dei miſericordis (cuius nutu ſermo recipit gratiam & doctrina perfectionem) principium ſit verborum Ioannis filij Meſuæ, filij Hamech, filij Hely, filij Abdela Regis Damaſci.

PROOEMIVM.

DE caſti[illegible]nd[illegible]s medicamentis ſimplici[illegible] purgat[illegible]s mentio à quibuſdam [illegible] ha[illegible], ſapientes pleroſq; [illegible]it in [illegible] rei inquiſitione multā [illegible]m[illegible] ntus a ſe multi multa [illegible] tantum quædam rerum [illegible] cohærentia. Ob id ro-g[illegible] tegerrimi, quorum a[illegible] d[illegible]s, vt imperfecta, & di-ſo[illegible] præcepta perficeremus, [illegible] opusq; [illegible] exacta methodo traſferremus. Quorum iuſſu precibus victi commentarium huncag[illegible]r. confiſi auxilio, ac bonitate Dei, qui [illegible] benedictus. Ergo pie Deus horum præcep[illegible]torum collectionem, compoſitionemq; fac[illegible]m, quæ ex [illegible]oris largitatis tuæ, ſumma[illegible] ue tua [illegible]itat[illegible] omnia fortunas, & felici[illegible] facis. Opus autem hoc in libros duos diuidemus, quorum priore vniuerſalem caſtigandorum certis quibuſdam rationibus medicamẽtorum ſcientiam trademus: poſteriore vero, vbi [illegible]ue medicam[illegible] purgantis eſſentiam, [illegible], delection[illegible] facultates, caſtigationem p[illegible] exécuti erimus, finem faciemus.

MONDINVS.

HIc dubitatio eſt, vtrũ de medicinis ſolutiuis ſimplicibus debeat tradi cognitio in arte medicinæ. Vi[illegible]ur enim quod non. De illis non debet tradi cogni[illegible] quæ ſunt venena, aut res veneno[illegible] ſunt huiuſmodi. Maior eſt [illegible] ſermone [illegible]æ theóricæ di-[illegible] ap di[illegible]t enim, quod hoc eſt [illegible] ex[illegible] cet non exhibere potum vene-n[illegible]um alicui, neque eum alijs medica-[illegible] d[illegible] Minor apparet, eo quòd medicinæ [illegible]n[illegible] euacuant inf[illegible]rendo vim natu-r[illegible] autem tale quod naturæ vim infert, eſt vene[illegible]um.

In[illegible]m eſt hic Meſ & alij auctores, qui de eis tradunt cognitionem. Dico ad hoc, quòd de medicinis A ſolutiuis debet tradi cognitio in arte medicinæ. Ratio eſt, quia de illis medicinis debet tradi cognitio in arte medicinę & modo approximationis earum, quę ſunt extractiuę rerum præter naturam à corpore humano: ſed medicinæ ſolutiuæ ſunt huiuſmodi: quare &c. Maior apparet, quia per hoc medicus conſequitur ſuum finem, qui eſt adeptio ſanitatis in corporibus ægris, aut præſeruatio ab ægritudinibus. Minor apparet, eo quòd hæ medicinę ſolutiuæ euacuant malos humores à corpore, qui actu faciunt ægritudinem, aut ſunt parati eam facere: omne autem tale eſt res præter naturam. Secunda ratio eſt. De illis medicinis debet tradi cognitio in arte medicinę, circa quas vel per quas conuenit medicum rectè agere & errare: ſed circa medicinas ſolutiuas conuenit medi-B cum rectè agere & errare: quare &c. Maior eſt nota, cum ars ſit recta ratio factibilium, ſit etiam de bono & difficili, vnde ita ſe habet, vt circa ipſam poſſit artifex rectè agere & errare. Minor apparet, eo quòd Gal. & Meſ. & alij antiqui rectè proceſſerunt circa ipſas cum modo approximationis earum in debita quantitate, qualitate, & tẽpore, & alijs quæ oportet conſiderare in ea approximanda, ſicut & multi alij hic talia non conſiderantes errauerunt circa ipſam. vnde videtur magis communiter errari circa vſum medicinę ſolutiuæ, quàm circa vſum medicinæ alteratiuæ vel reſolutiuæ, eo quòd effectum medicinæ alteratiuæ vel reſolutiuę aſtantes non vident nec alij, nec credunt quòd iſtæ medicinæ aliquid faciant, & ideo ſi ex eis lædatur infirmus, non propter hoc medicus acqui-C rit magnum dedecus, ſi medico de ea male ſucceſſerit; aut honor magnus, ſi ei de eius vſu bene ſucceſſerit. bene ergo neceſſaria eſt medico earum cognitio, & quantum ad earum eſſentiam abſolute, ſicut ex parte ſubiecti, & virtutis, & poſſe ipſarum; & quantum ad emendationẽ nocumentorum earum, & modum approximandi earũ, ſimiliter etiam quantum ad remotionem nocumentorũ ipſarum in hora ſolutionis ipſarum, & poſt ſolutionem, vt ſciat curare earum accidentia, & nocumenta, dum adſunt, & etiam præſeruare ab eis: hoc autem facit Meſue in hoc libro primo, qui continet quatuor ſermones. Tũc ad rationem (de illis &c.) dico quòd iſta maior eſt falſa. Tu probas auctoritate Halyabbatis, Dico quòd multũ refert dicere, non des potum mortiferum, & nõ cogno-D ſcas eum: non enim medicus debet eum dare, eo quòd finis deſtruitur: ſed non dicit Halyab. quòd non debeamus eum cognoſcere, imo oportet eum cognoſcere, vt ipſum caueamus. Vel poteſt dici quòd concedatur maior, quãtum ad ea quæ ſunt venenum abſolute, ſed ſi ſint medicinæ venenoſę non per ſe, ſed conſolatæ cum alijs medicinis, vt earum malitia remoueatur, bene oportet tradere de eis cognitionẽ: & ſic faciet Meſue infra docebit enim cognoſcere ſcãmoneam, & agaricũ, & ſimilia, & quæ ſunt meliores ex eis, & quæ nõ, & partes venenoſas ab eis remouere, quæ quandoque inueniuntur in eis.

IN hoc autem priore libro quatuor theoremata ſeu propoſita docere ſtatuimus.

THEOREMATA PRIMI LIBRI QVATVOR.

1 QVæ in medicamento purgante deligendo ſunt obſeruanda, ac æſtimāda: primò, propria ſcilicet ipſius eſſentia: ſecundò, facultas.

Lib. 1. ſimp. Cap. 14.

2 Qua rōne vis medicamenti malefica, priuſquam ſumatur, corrigenda ſit. Quod duplici fit ratione: vna quidem, admiſto ei altero medicamento, & eo ipſi contrario, vel tota ſua ſubſtantia, ſeu proprietate ſua, vel temperie, vel effectu, admiſto, inquam, proportione iuſta. Altera verò ratione per quadruplicē artificis induſtriā 1. coctionem. 2. lotionem. 3. infuſionem. 4. trituram.

3 Quibus remedijs propulſemus incommoda tria in nobis à medicamento excitari ſolita purgandi tempore. Primum, materias ab eo moueri, ſed non vacuari. Secundum, eas vacuari quidem, ſed moleſte & illegitime. Tertium, vacuari vltra quàm conuenit.

4 Quibus auxilijs ſanemus affectus in corpore poſt purgationem reliquos, quales ferè ſunt tredecim, ſinguli capitibus ſingulis à nobis traditi. 1. Febris, 2. Cephalalgia, 3. Vertigo, 4. Viſus obtuſitas. 5. Vētriculi imbecillitas, 6. Sitis, 7. Singultus, 8. Ventriculi dolor, 9. Inteſtinorum vlceratio, 10. Deiectio cruenta, 11. Teneſmus, 12. Corporis laxitas, & debilitas, 13. Conuulſio.

THEOREMA PRIMVM.

Medicamentum purgatorium humorem ſibi familiarē trahit ſimilitudine totius ſubſtantiæ, ſed aduerſum calore. Gal. lib. facul. natur. & ſimp.

MEdicamentum eſt purgatorium, non à temperamento, neq; vt cōtrarium agens in contrarium, quatenus cōtrarium: neque vt ſimile trahens & euellens alterum, aut vt contrarium: neque vt leue ſurſum, graue deorſum, agitans purgandā materiam, ſed quia talem [cœlitus eſt ſortitum facultatem.] Omnis enim res (vt à Philoſophis dicitur) facultate duplici eſt dotata, & prædita: vna quidem elementari, qua calfacit, refrigerat. [humectat, ſiccat,] non autem purgat: altera vero cœleſti, hæcque vel communi, vel ſibi propria, & temperie illam dirigente, & qua hoc medicamentum eſt purgatoriū, illud hanc, vel illam vacuationem prouocat, aliud aliam atque aliam habet virtutem. Quæ omnia poteſt medicamentum à cœleſti virtute ad temperaturam accedente.

MOND. HIc aduertendum, primo dicit Meſ. ꝙ omne ens miſtum hic inferius exiſtens eſt informatū duplici virtute. ſ. virtute elementari, & celeſti, cā eſt in promptu, quia omne miſtum habet duplex principium, quo poteſt operari ſuam operationem. ſ. principiū inferius, & ſe tenet ex parte materiæ, & agentis proprij, & determinati. aliud eſt principium ſuperius ſiue vniuerſale, & hoc eſt corpus cœleſte. vnde dicit Ariſt. ſecundo phyſicorum, ꝙ homo hominē generat, ex materia, & ſole, & ideo bene dicit Meſ. ꝙ omne miſtum eſt dotatū, & informatum virtute elementari, & cœleſti, cum per hæc duo perficiat ſuas operationes. Secundo aduertendum. dicit Meſ. ꝙ miſtum dotatum virtute cęleſti, quandoque dotatur ea communi exiſtente, quandoque propria. Nam forma ſpecifica quandoque eſt communis, quandoq; propria communis, ſicut quando ineſt pluri- E bus eiuſdem generis, aut eiuſdem ſpeciei, ſicut dicimus quòd omnibus odoriferis ineſt forma ſpecifica, per quā habent attrahere matricem, & rebus fœtidis ineſt forma ſpecifica, per quam matricem fugant: ſed forma ſpecifica propria eſt illa, quæ non ineſt oībus indiuiduis eiuſdem ſpeciei, & eodem modo. non. n. omnis magnes mouetur verſus polum meridionalem, etiam eſt quidā magnes qui attrahit carnem hominis, & quidam non, vt Alber. ponit in ſuo de mineralibus, autoritate Ariſto. & tamen omnes ſunt eiuſdem ſpeciei. Dicit poſtea. Et hoc quia à cœleſti virtute tale ſupra complexionem fertur, & per hæc verba innuit Meſ. quòd licet medicina ſolutiua non euacuet proprium humorem per complexionem ſuam immediate & principaliter: tamē ipſa cōplexio eſt principium præparatiuum, & deſeruiens formæ ſpecificę ad faciendum illam operationem. Nā ſpecifica forma non influitur miſto abſolute, ſed influitur miſto præparato per complexionem. & ideo nos poſſumus di- F cere, ꝙ ipſa forma ſpecifica non eſt aliud formaliter, q̄ quoddam additum ſupra complexionem, per quod facit talem operationem. aut etiam licet complexio non ſit primum principiū operationis occultę, tamen multū adiuuat ad occultam operationem, illius medicinæ ſolutiuæ, vt ſit verum dicere, quòd medicinæ ſolutiuæ, quæ cum forma ſpecifica habent complexionem calidam, & ſiccam eis annexam, plus attrahunt & euacuant, q̄ ſi nō eſſent talis complexionis, adhuc quæ ſunt vehementer calidæ & ſiccæ cum proprietate quam habent, plus euacuant, quam aliæ quæ non ſunt ſic calidæ & ſiccæ.

REbus enim omnibus natura (vt inquit Plato) proprietates quaſdam indidit, quibus hæ ipſæ, quod ſibi eſt proprium, agunt, idq; pro formæ natura & motione inſita, cum nullius rei actio propria eſſe poſſit vlla, niſi quam forma ipſa excitat & dirigit. Hoc autem demonſtrare, G medici non eſt, ſed philoſophi, altiora ſpeculantis. Abſurdum igitur fuerit exiſtimare, à ſimili trahi ſimile: abſurdius, à contrario: contraria enim mutuo ſe expellunt, non attrahunt.

Quod Galenus vocat totius ſubſtantiæ ſimilitudinē ſiue qualitatis proprietatē ſola expoſitione noſtrādū, Meſues virtutē cœleſtem ſiue formā ſpecificā, ſiue occultā qualitatē, appellat.

DE ſimili ſciendū, ꝙ ſimilitudo eſt duplex: quædam eſt ſimilitudo in qualitatibus manifeſtis, & hoc modo medicina nūquam euacuat ſiue trahit humorem, quia ei ſimilis in qualitate. ſ. manifeſta, nec hoc fuit vnquam opinatus G. bene. n. fuiſſet rudis, ſi dixiſſet ꝙ carthamus & turbith attrahunt phlegma, quia ei ſimiles in qualitate manifeſta, primo cū phlegma ſit frigidum & humidum, & turbith calidum & ſiccum, etiam differunt in modo ſubſtantiæ. Alia eſt ſimilitudo in qualitate occulta ſiue ſpecifica forma, de qua loquitur Gale. in tertio de ſimplici medicina. Vnde euacuat cartham⁹ aut turbith phlegma, quia eis ſimile in qualitate. ſ. occulta ſiue ſpecifica forma, & per hoc ſoluitur vna quæſtio prius mota ſi bene auertatur, vtrum. ſ. medicina laxati- H ua vel ſolutiua euacuet humorem ſibi proprium, quia ſimile, vel quia contrarium.

MOND. Similitudo medicinarū ad humores duplex.

IOANNIS COSTÆI ANNOTATIONES.

DE purgātibus medicamētis quæſtio inter antiquos medicos fuit, attraherēt ne ipſa humores quos detrahūt, an potius gignerēt. Atq; Hipp. quidē vetuſtiſſimus medicinæ parens non ſolū trahendi facultatē ineſſe ijs profitetur, quæ purgant: ſed eā propriā & peculiarem etiā humoris attractricem. Cōtra tamē & Eraſiſtratus aliquam in naturalibus rebus fieri attractionē negauit, & Aſclepiades medicamēta ipſoſmet gignere humores qui ijs aſſumptis educi ſolēt, tueri eſt auſus. Meſues hic noſter rōtalus, & diuinus certe medicus, ab Hippoc. non recedit: ſed hoc veluti poſito fundamento, quòd attra-

De purgantium medicamentorū actione ſermo ſiue egimus 1. de vniuerſali ſtirpiū natura, quā ſuperiori anno diuulgauimus.

bant,

beat, qua vi id ipſum agat breuiter innuit, refutatis breuiſsime quibuſdā aliorum hac de re opinionib⁹. Age aūt, quando digna animaduerſione eſt quæſtio, quæ hic de purgandi cauſa proponitur: prætermiſſa nunc veterū illorū opinione à Galeno in libello de purg. medic. facul. ſatis reprobata, attractionis huius cauſam paulo ſuſius inquiramus, & Meſuæ ſententiā expendamus. ſane facultatis huius admirabilis cauſas, vt ego quidem video, alij manifeſtas afferunt, vt calorē, temperamentū, qualitates ſenſibiles nuncupatas, ac ſimilitudinē in ſubſtātia, vel qualitatibus inter medicamētū & humores. alij ad obſcuras cōfugiunt: atq; hi nonnulli ad ſimilitudinē inter humores, & medicamenta, alij ad cōtrarietatem, quidam etiam ad proprietatem totius ſubſtantiæ à cęlo impartitā. Explicemus ergo hæc omnia ſigillatim.
B Primum omniū, qui ob calorem trahere medicamenta arbitrantur, exemplo mouentur ab euidentibus rebus deſumpto: vt enim calore ſolis vaporū copiā ex terra ſurſum efferri, & calefactas ſeu igne, ſeu frictione, ſeu medicamēti alicuius vi externas corporū noſtrorū partes in tumorem attolli quotidie obſeruamus, ob ſpirituū ſcilicet, & humorū attractionē; ita etiā quū medicamētū humores allicit, vt eius calorē ī cauſa eſſe ſtatuam⁹, non videtur à ratione alienū, atq; ob id maxime, quòd attractionē omne ex calore fieri philoſophi quidē clariſſimi ſenſerunt, & ex purgātibus, quæ calidiora ſunt, cęteris minus calidis valentius expurgare vſu ipſo experimur, merito igitur purgādi vis calori videtur aſcribenda. Cōtra aūt alij, quāuis probabilem affectionis huius cauſam caliditatē dent eſſe; abſolutā tamē eſſe non aſſentiuntur. Atq; doctiſſimus quidē Auerroes, quū attractionē duplicem eſſe doceat. 5. Coll. alterā à calore, Cap. 1.
C alterā à proprietate, quā etiam à tota ſubſtantia nuncupat; cōcurrere in medicamētis vtrāq; exiſtimat, adeſſe, videlicet attractionem, quatenus attractio eſt (talemq; eā vocat, quæ à calore) cuius merito trahant: & attractionē à proprietate ob quā certū humorem ex certa regione expurgent, proprietatem vero hanc conuenientiā & proportionē eſſe ait inter medicamētū & humores, quæ ex certa elementorū miſtione proueniat. trahere aūt medicamēta nō ſine humoris cognitione exiſtimat. Alij aūt, quamuis attractionis initiū caloris gratia fieri nō abnuant: quia tamen caloris acies obtundi ab humiditate ſolet, vt primo ſtatim humorum affluxu medicamenti quoq; caliditas reprimatur, attractrixq; ipſa vis infringatur, neceſſe putant, ſi modo purgatio vnius caloris vim ſequitur, qua ob rem facto à calore trahēdi initio, ac detracta humoris portiuncula, ſuccedere poſtmodū quod reliquū eſt, vi vacui, & conſecutione quadā
D arbitrantur. Alij tamen rurſum nō calori, ſed tēperamento, quod ex primarū qualitatē fit cōfuſione, veluti ex uarijs vocibus harmonia, purgandi tribuunt vires. quum enim ſcammoniā bilem primo loco in omni corpore & affectu omni ſemper educat, nō pituitā, agaricus contra pituitā, non bilem; veriſimile eſt facultatem hanc, quæ toti ſpeciei cōmunis & perpetua ineſt, non caliditatem ſequi, quæ par in alijs reperitur medicamentis, quæ tamen pares vires non habent: ſed ex intimis ac proprijs horū pricipijs, atq; adeo ex peculiari eorū tēperamento effluere, quo pacto etiā propria rerū accidētia omnia ex proprio temperamento duci philoſophi plerīq; profitentur. Sed neque hęc tamen opinio omnibus ſatisfacit. præter calorem enim & præter temperamentū alij etiam qualitates ſecundas, ſapores ſcilicet, & ſubſtan-
A tiæ tenuitatem addendā putāt: quare purgantia generatim omnia, quo calidiora, acriora, & tenuiora fuerīt, eò etiam craſſiores humores, & ex remotioribus partibus aiunt expurgare. Hac autem ratione id fieri ſubdunt, vt medicamenta, quę minus calida, acria, & amaritudinis ferè expertia ſunt, à toto corpore trahere vehementer quum nequeant, merito ſolam bilem flauam educant; calidiora vero & acriora tum calore, tum inſigni partiū tenuitate craſſum ac melancholicū humorem alliciant; ſicuti etiā quę cū inſigni calore, & acrimonia vehementem amaritudinem cōiunctā habent, pituitam; calidiſſima uero, et acerrima, ac penè cauſtica aquas expurgāt. Hæc illi. Ab his tamen omnibus diſcedūt alij, & attractionem hanc nō niſi ſimilitudinis gratia fieri aiunt: ſimilitudinis inquam, cū ſubſtātiæ, tū qualitatum, quæ in-
B ter attractum humorem eſt & medicamentū quod trahit. conſentaneū certe eſt quæ ſimilia ſunt facillime cōgredi. Sentire aūt hoc ipſum Galenus interdū videtur, veluti quum. 3. de ſimpl. medic. fac. cnicum pituitā non immerito expurgare ait, quia illi ſimilis eſt colore, & ſubſtantia. Sed de manifeſtis cauſis hactenus. Qui vero ad occultas cauſas rem deferunt, horū quū aliqui ad ſimilitudinem, alij ad cōtrarietatem, alij ad occultā proprietatem cōfugiunt; qui ignotę ſimilitudini ſeu ſympathiæ vim hāc aſcribūt, cū vt ſuperiores, à ſimilibus trahi ſimilia argumentantur, tū tuentur ſeſe & magnetis exemplo, qui opinione multorū ob ſimilitudinem ferrū trahit (ijdē quippe vtriq; natales ſunt, & eadem ferri, & magnetis fodina eſt) & alimentorū quę ſimilitudinis itidem gratia trahuntur à partibus, quibus alendi deſiderīū ineſt. hos aūt & 3. de ſimpl. medic facult. videtur
C Gal ſequi. At vero qui diſſidij & antipathiæ potius quā ſimilitudinis vllius cauſa purgationes fieri ſuſpicantur, alia mouentur ratione, non fugant ſe ſe quæ ſimilia ſunt, ſed quæ contraria. at aſſumpto medicamento humores extrudi foras videmus. Nō alia item de cauſa medicamenta purgare cōſtat, quām quod naturæ noſtræ aduerſantur, vim faciunt, ac veluti veneni vires exercent, id enim medicis omnibus eſt receptū. diſſidium ergo purgationis eſt cauſa, nō ſimilitudo. Cæterum neq; hæc opinio omnibus arridet. Sed alijs nō antipathia, nō ſympathia, verū inſita quadam proprietas medicamenti forma à cœlo impartita actionis huius potiſſima viſa eſt cauſa. quū enim duplex in re omni facultas ſit, philoſophorum teſtimonio, elementaris altera, & altera cęleſtis, quæ ſupra elementorū eſt vires, & proprietas vocatur: iure admirabilis actio hæc ad cęleſtem facultatem referenda videtur, nō ad elementarem. ita ſanè & magnetis at-
D tractionē diuinū diuinus Plato cenſet in dial. de poet. furore, licet interdū vacui addat neceſſitatē vt in Timęo. Sequuti opinionem hanc doctiſſimi ſunt viri Auicē. atq; Auer. tandem etiā ſequitur Meſ. noſter, nō tēperamenti, ac elementaris vllius facultatis gratia, nō ob ſimilitudinem aut cōtrarietatem: ſed ob proprietatem cęli munere impartitam purgantiū medicamentorū actionem fieri, primis ſtatim verbis pronūciant. Itaq; quū hæc ita ſe habeant, totq; ac tam variæ de propoſito problemate ſint ſententiæ, perpendamus nos rurſum ſingula diligentius, & quid ipſi ſentiamus ingenue explicem⁹. Profecto (ne ab inſtituto ordine recedamus) ꝙ calor attrahat non eſt vt quis neget, quando id ſenſus docet, ſeu per ſe, ſeu per accidens attrahat. ita etiam ꝙ nullo pacto attrahere medicamentū queat ſine calore, fateri oportet, quando venarū reſeratio, q̄ ad attractionem neceſſaria

eſt,nõ niſi caloris vi fieri poteſt.quod tamen ad hũc lo-
cũ facit,ſi caloris eius ui,qui medicamento ineſt,attra-
ctio humorũ primario fieret,medicamenta ergo calida
oĩa purgatoria eſſent,educerẽturq́; quouis ingeſto phar
maco humores promiſcue omnes,ſemperq́;tenuiora ex
crementa primo loco deijcerentur . Contra tamen infini
ta prope modũ calida, & ipſis,quę purgatoria uocam',
longe calidiora ſunt,quæ nõ expurgant. obſeruareq́; eſt
medicamenta nõ cõfuſe omnes,ſed ſuos quaq; humores
primo ſemp loco detrahere, ac craſſiora frequenter ex-
crementa pro vi,ſcilicet medicamentorũ varia primo
loco excerui tenuib' relictis.id.n.pulchre ĩ lib. de purg.
med.facult.Gal.diſſerit. quanq̃ illud quoq; pro certo ha
bemus,in eadem humoris ſpecie,quod tenuis eſt primũ ,
de hinc quod craſſius,ordine à medicamento omni elicit
id enim & ratio docet,quando tenuiora fluxioni aptio-
ra ſunt q̃ craſſa; & experimento licet cuiq; obſeruare.
Ita ergo cõfutari eorũ placitũ exiſtimarim,q calori pri-
mariũ in purgando aſcribunt munus. De Auerrois opi-
nione qui caloris naturalis gratia & cõuenientiæ ac ꝓ-
portionis (vt eius verbis vtar) inter medicamentũ &
humores attractionem hanc fieri exiſtimat,ſi liceat pro
ferre quod ſentimus,nõ ſatis aſſequimur quid tantus vir
velit.eſto inter medicamentũ,& humores cõuenientia,
& proportio.vnde hæc? Ex certa quadã miſtionis men-
ſura? At & prima,& ſecũda, & tertiæ qualitates cer-
tã exigunt elementorum miſtionem, vt edantur . quòd
enim abſinthium primo ordine calfaciat , minus quam
ſal aſtringat,& abſtergat, non aliunde quam ex diuer-
ſa elementorũ miſtione puto prouenire. nõ differet ergo
attractio ex proprietate ab ea, quæ ex calore,ſi vtraq;
miſtionẽ ſequitur elementorũ.non ergo vnus, aut alter,
ſed confuſe omnes , & ex quacunque regione, humores
trahentur. At cognoſci ait Auerr. à medicamentis hu-
mores. Nõ renuo,neq; ut quidã,tam craſſæ mineruę ho-
minẽ fuiſſe Auerroẽ puto,qui ſentiendi vim medicamẽ-
tis aſcripſerit.ac fateor ineſſe medicamentis, vim talẽ,
qualis in ijs,quę vt alantur,trahũt.neq; enim ſine natu-
rali appetentia,ac propterea cognitione,ac rectius, in-
ſtinctu quodã trahunt, id quod Platonẽ, vt plãtis ſenſũ
tribueret,cõpulit.verũ quia non alũtur humoribus me-
dicamenta,quòd ita appetant,attrahantq́;, videtur di-
gniori quã elemẽtis initio deſerendũ. Faciunt vero hæc
nõ minus aduerſus eorũ opinionem,qui,quum trahendi
initium calori acceptũ ferant, detracta tamen humoris
portione ſuccedere aliã conſecutione quadam, & metu
uacui exiſtimãt.Sed hos etiã illud particulatim refellit,
ꝙ ſi modo,vi uacui purgatio fieret,leui quouis aſſumpto
pharmaco humorũ omnium , & ſanguinis etiam ipſius
euacuatio ſuccederet.ita ſcilicet tubulos,qui hauriẽdis,
vi vacui aquis parantur, nunquã in trahẽdo habere mo
dum videmus.atqui hoc ridiculũ eſt. Sed quid de ijs di-
cas , qui purgandi facultatẽ accidens veluti proprium
medicamenti eſſe aiunt , ex toto temperamẽto emanãs,
atq; adeo tẽperamentũ purgationis cauſam eſſe putãt?
His certe,quũ temperamentum ex permiſtis elemento-
rũ qualitatibus originem ducat, neq; aliud ſit, quidpiã
quam certus quidam ex calore, frigore,humiditate , &
ſiccitate concentus,cur & quo pacto præter primas eas
qualitates,vires huic, quàm eius primordijs tãto inter-
uallo maiores aſcribi debeant,reddẽda ratio erat. Atq;
hæc aduerſus eos qui calori,aut temperamento purga-
tricis facultatis cauſam aſcribunt. Qui autẽ præter hęc
ſapores etiã, & ſubſtantiæ modũ adiungunt,ijs nõ teme

E re hæc obijci poſſe videntur. primum quidem neq; acria
amarave omnia ,cum tenuiſſima etiã partium ſubſtan-
tia purgandi vi prædita ſunt: neq; quæ purgant omnia,
vel amara, aut acria ſunt, vel tenui ſubſtantia cõſtant,
quod hi veluti perpetuũ ponere videntur . aſcribi vero
etiam hæc facultas non minus odori poſſe videtur quam
ſaporibus,quando ex ſolo medicamenti odore pluribus
citari aluus ſolet. Quid? etiã vmbilico,& calcibus ad
mota medicamenta interdum expurgant,quod Aetius,
& Paulus,& Actuarius docent . frequenter etiã inte-
gra euomuntur medicamẽta,& larga tamẽ deiectio ſe-
quitur.neq; raro catapotia,qualia prorſus aſſũpta ſunt,
reddere aluus ſolet cũ copioſa humorũ colluuie. An etiã
ſapores, & ſubſtantiæ tenuitas in his purgationis ſunt
cauſa? Quod certe ſubſtãtiæ tenuitas præſtare poteſt,pe
netratio eſt medicamẽti in intimas,& remotiſſimas cor
F poris partes. acrimonia autẽ,& amaror cum ſentientes
partes irritare,tũ abſtergere aptæ ſunt. nõ id aũt poſſũt
niſi medicamẽta ipſamet in vniuerſum ferãtur corpus,
quod(vt nunc quãdoq; fieri demus) fieri tamẽ perpetuo
nõ poteſt,veluti, quũ foris admouentur vel integra vo-
mitu,aut deiectione per aluũ redduntur. nõ eſt ergo pur
gatio,vel saporũ,vel ſubſtantiæ tenuitatis, vt primarię
cauſæ opus,vt hi putant. Quare neq; quod ſubdunt , er-
rore vacat,quũ aiunt medicamenta , quæ minus, acria,
amarave ſunt,bilẽ tenuẽ tantũ, ac lenem humorẽ duce-
re;acriora vero , & amariora , ex maxime longinquis
partibus craſſũ educere,quale pituitoſum,& melancho
licũ eſt.amariſſimũ.n.medicamentũ eſt aloe,quæ tamen
hepar vix attingit,& bilẽ vix expurgat.contra autem
armen', & cyaneus lapis ſaporis ferè omnis expertes,
G (præſertim triturã,& lotionẽ paſſi,)melãcholica,& pi
tuitoſa excremẽta,ex extremis corporis partibus euel-
lunt.ita,& polypodiũ,quod dulce eſt,acredinis prorſus
expers,pituitã elicit,marina braſſica,quę ſubamara,&
hermodactylus ferè dulcis,ſeroſos humores trahit. Nõ
ſunt ergo purgationis cauſa ſapores,aut ſubſtãtię mod',
licet non negẽ huius generis qualitates ad purgationes
ẽt plurimũ cõferre. Ab ijs uero,qui ob ſimilitudinẽ inter
humores,& medicamẽta illos allici ab his putant , hæc
quærenda eſſent. Primũ quidẽ,quia ſubſtãtiæ vocabulũ
nõ vno ſignificatu ſumi ſolet,ſed quãdoq; ſubſtãtiã vere
ipſam,quandoq; aũt modũ ſubſtantiæ ſignificat , vtrum
horũ intelligunt? Si vere ſubſtantiã , ea eſt materia rei,
ac forma.ridiculũ aũt ſit dicere eadẽ,aut ſimili forma,
ſeu materia cõſtare medicamẽta,& humores, quæ toto
genere differunt,nihilq́; cõe habent . Si autẽ ſubſtantiæ
H modũ,atqui agaricus pituitã trahit craſſã,viſcidã,gra-
uẽ,ipſe tamen tenuis, friabilis,leuis,infinitaq́; vſu quo-
tidie veniũt pituitæ hoc pacto ſimilia,oui albumen, ca-
ſeus,itria atq; eius generis alia,quæ pituitã nõ eliciunt.
Quòd ſi in qualitatib' ſenſibilibus ſimilia medicamenta
ſunt,& humores,quũ ea,quod ad hoc negotiũ facit,alię
ad tactũ referantur,vt caliditas,frigiditas,humiditas,
ſiccitas,aliæ ad guſtatũ,vt ſapores,alię ad aſpectum,ut
colores,ſi rẽ perpendas,medicamẽta pleraq; calida fri-
gidos etiã humores ducunt,ut colocynthis,cnicus,agari
cus pituitã,& dulcia amara dulcẽ, aut certe inſipidum
eliciunt,vt eadẽ colocynthis, cnicus, agaricus,eandem
pituitã,& dulcia amarũ,vt mãna,& caſſia bilẽ,ita etiã
ſcammonium cineritio colore præditum, & manna,quæ
candida eſt bilẽ flauã,ac myrabolani chebuli nuncupa-
ti ſubnigri pituitã ducunt. Sequitur nunc eorũ opinio qui
ad occultas cauſas cõfugientes ſimilitudinẽ in ſubſtãtia
ac

ac qualitatib⁹ nō manifeſtā, vt ſuperiores, ſed occultā inter medicamenta, & humores ponūt. Sed paucis, vtram ſimilitudinē intelligas, occultā, aut manifeſtā, in qualitatibus, aut ſubſtantiis, maior nō videtur ratio, vt medicamentū humores trahat, q̃ trahatur. quod.n. ſolet Gal. excuſare, hoc illos trahere quia valentius, vel ex eo cōfutatur ꝙ aſſumūtur pharmaca ſępiſſime fruſtrata purgationis expectatione: quo docemur quandoq; etiā attractioni reſiſtere humores, neq; ſemꝑ à medicamento ſuperari: alioquin ēt hoc ipſum quod Gal. ait, prater eam quę ex euentu fit obſeruationē, nullā cōiūctam habet rōnem. veriſimile.ſ. videtur id quod trahit eo qđ trahitur eſſe validius. atqui nō idem ſemꝑ trahit aut trahitur, nō ſemper medicamentū purgat, ſicuti etiam nō ſemꝑ magnes ferrū, ſed cōtra magnetem ferrū, aut etiam ipſemet trahit magnes. infirma ergo hac de re Gal. ratio videtur. Adde, qđ quę ob familiaritatē, ſeu ſimilitudinē ſubſtantia trahūt, ob id trahūt, vt attractio fruantur: & quę ad trahens mouentur, mouentur oīa vt perficiantur. at quis medicamentis humorū vſus, quę etiā humoribus ex medicamentis perfectio eſſe poteſt? Addamus etiā poſtremo nunq̃ ſatis laudati Auicennę rationē. Si attractio ob ſimilitudinē fieret, ferrū ergo ferrū attraheret. quid.n. ferro ſimilius eſt ꝙ ferrū? falſum igitur eſt nō ſolum qđ medicamentū ob ſimilitudinem humores alliciat, ſed generatim qđ ſimilitudinis gratia vlla fiat attractio. Hęc dici poſſūt aduerſus eos, q ſimilitudini purgandi vī aſcribūt. Nō difficile vero etiā eſt eorū placitū euertere, qui antipathia gratia purgationes fieri putant. Quę.n. antipathia hęc? obſcura ne an manifeſta? Vtrā dixeris, fugant & fugiunt ſe ſe quę cōtraria ſunt, nō aūt cōgrediūtur. humorū autem propulſio (qua.ſ. opinio hęc fulcitur) quę aſſumpto fit medicamento, expultricis naturę viſcerū opus eſt, nō medicamenti. hoc.n. licet naturę noſtrę infenſum, nobis ſuis qualitatib⁹ ac ſubſtantia ſit moleſtū, abſurdū ſit, ſi quis veluti ſenſu aliquo praditū, perſequi humores dicat. Supereſt iam eorū placitū, qui purgatricis facultatis cauſam occultā proprietatem eſſe profitentur, q̃ etiam qualitates occultas, formam ſpecificā, & proprietatē totius ſubſtantię appellant. Hanc autem derident multi, & turpiſſima ignominię vertūt medico, qui ſenſitiuus eſt, vt aiunt artifex, ad obſcuras cauſas cōfugere, apertis, & quę ſenſui euidentes ſunt relictis. pręſerti aūt caſtigatione dignus hic author quibuſdā viſus eſt, ꝙ à Gal. diſceſſerit, q gentianę, braſſicę marinę, & pęonię vires ad manifeſtas qualitates referre conatur, & nuſquam ſpecificā formā agnoſcit, ꝙ etiā nulla noua rōne illius dogma euerterit. alij etiā incōſtantię ipſum dānant, quem alibi de roſa verba faciens, primam eius operationem.i. purgationē, ſui oblitus, in amaritudinem referat. Addere vero etiā horū calumnijs has rōnes nos poſſumus. Si à ſpecifica forma purgādi uis medicamētis ineſt: vt purgēt, niſi ſeruata illorū forma, ineſſe illis non pōt. atqui quū ea offeruntur, vita vegetali atq; adeo forma ꝑpria exuta offerūtur, ne de cōtuſione, tritura, & coctione aliqđ dicā, à quibus ex propria natura miris modis exuūtur. forma ergo aſcribi purgatrix vis nō poteſt. Adde hoc ēt, quū eadem purgandi vnius humoris facultas pluribus inſit; ſi nō vis hęc formā ſequitur, vna etiā horum oīum erit forma. qđ eſt abſurdū. Recitauimus hactenus varia de ꝓpoſita q̃ſtione placita, & oſtendimus, quo pacto cōfutari aut certe labefactari poſſe ſingula videātur. Reliquū nūc eſt, quādo & nos in hāc arenā deſcēdimus, vbi ꝓ vna veritate, & ꝓ bonorū authoritate de-

A certamus, vt ipſi quoq; qđ in tā multiplici controuerſia ſentiamus, libere explicemus. Naturaliū ergo rerū quū varia ſint actiones, eas quidem, q̃ toti alicui ſpeciei ſunt cōes, ex intrinſeco rei principio initiū ducere inter oēs cōſtat, qbus de natura ſtudiū fuit. ſunt vero intrinſeca rerū principia materia & forma. quā ob rē qa attractio, q̃ à purgatorijs fit medicamentis, ex earū eſt ſerie, quę in tota ſunt ſpecie, eſt.n. oī rhabarbaro & ſcāmonio vis expurgādę bilis, illud primū omniū eſt inquirendum, ſit ne huius, de qua hoc in loco agimus, attractionis facultas materię aſcribēda an formę. ꝑfecto materiā ſequuntur, quę primas elemētorū vires ſequūtur. ſunt.n. hęc & ſtirpiū, et medicamentorū, & rerū inferiorū oīum materia. atq; ſicuti duo hęc in elementis ſunt ipſis, qualitates ac ſubſtātię, & ex permiſtis qdem qualitatibus tēperamentū, ex ſubſtantijs vero fit quę miſtio nuncupatur: ita etiā qualitatū cōfuſionē primę qualitates, alterū vero quę ī

B ſubſtantijs ſecundę, & alię deinceps ſequuntur, ſapores, odores, craſſitudo & tenuitas, q̃ modū ſubſtantię vocāt: ad hęc cęterę eę quę in corporibus ſunt oībus generatim, quę ſenſui patēt, & vulgo ſenſibiles nūcupantur. Ex his diuerſę, & plures in reb⁹ actiones fiunt, ſicuti & eę ſunt diuerſę, ac multę: & aſcribi oēs materię ſolent, nō qdem ꝙ has ipſas materia edat actiones, agit.n. nō materia nō forma, ſed cōpoſitū: verū materię aſcribūtur, ꝙ ipſi maxime ſunt affines. his exceptis cęterę oēs quotquot in naturalibus reperire eſt reb⁹, formā ſequuntur, & proprię nūcupantur, ꝙ formę, ex qbus emanant, ſunt propria. hę etiā obſcurę atq; abditę dici ſolent, ꝙ ignotū & ſenſui minime cōſpicuū habēt initiū, ſunt.n. ignotę rerū formę, & propterea, quę formas ſequuntur, actiones quoq; ignotę, ſicuti quę aſcribūtur materię & cōmunes ſunt & patentes, ꝙ ex elementis & cōmunibus, & quę ſenſibus pa-

C tent originē ducant. Hęc quū ita ſe habeant, vtrum nā principiū medicamentorū attractio ſequitur? materiā ne an formā? Ex ijs quę ſupra attulimus vtrū horū opportunū actionis huius initiū ſit, difficile ſtatuere vllus pōt: quando & eorū qui tēperamentis, ac qualitatib⁹ ſenſilibus.i. materię ipſi, et eorū qui formę id acceptū referūt, depreſſa opinio videtur rōnibus varijs. Eſt tamen, ſententia noſtra, res formę aſcribenda non materię, ſi rem ꝑpendamus. Namq; ſi naturā in collocandis atq; agēdis reb⁹ ſapienter ſe ſe gerere verū eſt, actiones q̃ cōes ſunt cōem cauſam ſequi ēt oportet, & proprias propriā. Eſt aūt cōis rerū cauſa materia, propria uero ſua cuiuſq; rei forma. ſcāmonij ergo actionē qua bilē, & agarici qua pituitā & epithymi qua bilē atram nō aūt humores alios expurgat, q̃ horum propria eſt, nō etiam medicamentis oībus cōis, formę putarim merito aſcribendā, formę in-

D quam nō cōi.i. generice, qua purgatoria oīa vi purgandi pradita ſunt, ſed ſpecificę, qua & ſingularem quendam humorē, & ex certa quadā corporis regione unūquodq; trahere natura inſitum habet. Neq; igitur temere vis hęc, q̃ purgatorijs ineſt medicamentis, eorum ꝑprietas nuncupatur. etſi.n. quę vere ꝑpria ſunt, vni, & oī & ſemper cōueniunt, pituitam vero, & bilē vtrāq; & ſeroſos humores plura ſunt q̃ expurgant: nō eſt tamen ut facultatē hanc inter cōmuniſſima accidentia reponamus, quę & oībus ſpeciei indiuiduis & perpetuo ineſt, ſed dignanda eſt proprij, quamuis nō omnino legitimi, nuncupatione. Illud vero etiam cōſtare exiſtimo, nō falli eos, qui totius ſubſtantię ꝓprietatem hanc appellant, quū actiones vere ex cōpoſito corpore nō ex materia aut forma emanent. Ad hęc etiam, quum philoſophorū teſtimonio pro-

*priarũ formarum promẽtus in inferiora omnia ex cęlo,
(Plato mundi animã, Ariſtoteles naturam vniuerſalẽ,
Auicẽnas datorẽ formarũ, ſeu colcbodeã vocat) ortũ ſu
ſcipiat, ſol nãq; & homo hominẽ gignit: nõ eſt de Meſue
admirãdũ, qui medicamentũ quatenus tale .i. formę gra
tia, quę profecto rei cuiq; largitur, ut hoc ipſum ſit, quod
quęq; eſt, & ex cęleſti vi, quæ impartitur formas, purgã
di vires obtinere medicamẽta profitetur. Itaq; ſuſcipiẽ
da, laudãdaq; in primis Meſuæ quidẽ ſententia videtur.
cũ hac tamen ſi eorũ quoq; opinionẽ cõiungi poſſe dixe-
ro, qui cõſenſum inter medicamentũ, & humores attra-
ctionis cauſam ponunt, nõ diffido ipſum quoq; Meſuem
aſſenſurum. Sed adſcribenda attractio hęc ſimilitudini,
non veluti effectricis cauſa eſt, verum vt cauſę, quæ ſine
qua nõ, ſolet nuncupari: ita vt ipſa quidẽ actio primum
cęlo accepta referatur, à cuius ſinu & formæ, & forma-
rũ proprietates emanant: proxime autẽ formæ, aut cor-
pori per formam aſcribatur, ſed nõ tamen niſi interuen
tu ſimilitudinis perficiatur, hoc Meſuẽ nõ detrectaturũ
arbitror, qui ſi ſimilitudinẽ reprobat, vt effectricẽ cau-
ſam reprobat, nõ vt cauſam, qualẽ nos dicimus, quæ qui
dẽ res ſi à Gal. forte fortuna ita vt nos ſcribimus ſunt in
tellecta, nõ recte faciũt recentiores, qui ab illo diſcedũt.
Neq; vero ad medicamenti attractionẽ ſola neceſſaria
eſt ſimilitudo, verũ quia nõ ſine calore reſerari meatus
poſſũt, per quos attractio fieri debet, habebit ipſe quoq;
calor cauſæ ſine qua non, rationem, ſicuti etiã ſubſtãtiæ
medicamentorum tenuitas, cauſæ, cum qua expeditius
purgatio fiat, rationem ſubit. Amaritudo uero acrimonia
& ſapores vno verbo omnes in purgatione indigni ſunt
cauſæ nomine: ſed maioris dũtaxat aut minoris caldi-
tatis, aut ſubſtantię craſſitudinis tenuitatisue, ſunt ſigna.
& hæc quæ nã incidendo penetrãdo abſtergendo magis
valeãt, docere poſſũt. Hæc igitur de attractionis medi-
camentorum cauſa ſint dicta. Cæterũ ſi res ita ſe habet,
quid ad rõnes, quibus & ſimilitudo, & proprietas hæc
ſupra ĩprobatur? Difficiles eæ profecto ſemper viſę ſunt
nobis: paucis tamen. quum primo loco de ſimilitudine
obĳcitur nõ maiorẽ eſſe rationẽ vt medicamentum hu-
mores trahat, quam ab ĳſdẽ trahatur, probaturq; vires
(quod Gal. ait) in medicamẽto nõ eſſe maiores, quam in
humoribus, quando non ſemper trahunt medicamenta,
ſicuti neq; ſemper magnes ferrum trahit; id ſatisfacere
poſſe pro Gal. videtur, quod licet quandoq; fruſtrentur
medicamẽta expectato euẽtu, plerunq; tamẽ expurgãt,
quod argumẽto eſt humores ſuperare. quanquã interdũ
etiã ſuperãtur ob natura illius, qui aſſumpſit robur. Fulci
tur ergo Gal. cõiectura quotidianę & ordinarię, (vt ita
dicã) obſeruationis teſtimonio. Quòd aũt trahant medi-
camẽta, ut humoribus fruantur, cui mirũ? vt fruãtur, in-
quã, vt frui magnetẽ ferro aiunt, nõ veluti alimẽtis fruũ
tur, quæ viuũt. atq; ignoramus certe quis humorũ vſus
ipſis ſit medicamẽtis, ignoramus etiã quæ perfectio hu
moribus ex eorũ congreſſu adueniat; nõ ob id tamẽ cõten-
tioſius deſpicienda hæc res eſt nobis, quos natura magi-
ſteriũ, conſiliũq; latet de rebus multis. Sed quid ad Aui
cennã negãtem ſimilitudinis gratia vllã fieri attractio-
nẽ, quãdo ferrũ ipſum nec ferrũ, & aurũ aurũ traheret?
Cõciliauimus hos magnos inter ſe viros alias. nũc aũt
vt huic loco ſatisfaciamus, illud aduertẽdũ putamus, ſi
cuti ſimilia ea ſunt, quæ aliqua in re cõueniunt, ſimile n.
Plato eſſe ait, cui aliquid idẽ accidit; ita, eadẽ dici quæ
in oĩbus cõueniunt. Improprie autẽ quæ ſimilia ſunt, ea-
dẽ dicas: & quę eadẽ, ſimilia. Transferri tamen ſimili-*
E *tudinis vox ad ea quæ idẽ ſunt, quãdoq; ſolet, quæ certe
quum cõueniant in oĩbus, tam ſimilia videntur, vt nihil
magis, ita bos boui, homo homini ſimillimus interdũ di-
citur licet improprie. identitas .n. hæc potius eſt quam ſi
militudo; nos identitatẽ hãc alias ſimilitudinẽ exactam
vocabamus, quia nihil deſit quin cõueniat; rectius autẽ
impropriã ſimilitudinẽ nunc dixero. Auicennas igitur
impropriã ſimilitudinẽ ideſt identitatẽ negat attractio-
nis cauſam eſſe: ferro .n. ferrũ traheretur, & auro aurũ;
propriã vero non negat. ita & Gal. impropriam illã 3.* Cap. 14.
*de ſimp. med. fac. renuit attractionis eſſe cauſã, eodem
ferri allato exemplo, propriã aũt aſcribit. atq; hoc pa-
cto idẽ duo ĳ medicinæ primates ſentiunt. Ergo obiecta
ratio nihil aduerſus nos facit, qui de propria ſimilitudi-
ne, non de identitate verba facimus. merito igitur fer-
rum ferro ſimile eſſe Gal. non aſſentitur, quod idẽ ſpecie*
F *eſt, & merito etiã erroris taxandi ſunt recentiores Gal.
hac de re accuſãtes, ſi enim ſimile, id eſt, cui aliquid idẽ
accidit: nõ tamen cui omnia eadẽ accidũt ſimilia ſunt,
ſed eadẽ. quod aũt homo homini ſimilis vulgo dicitur,
quod obĳciunt: accidentium externorũ pręſertim, figu-
ræ, coloris, magnitudinis, aut etiam actionum gratia ſi-
militudo ea ſpectatur, quod hæc quum toti ſpeciei com-
munia non ſint, duobus tamen his cõueniãt: ſed quod ad
ſubſtantiã atq; adeo materiã, ac formã ptinet, idem ho-
mo homini ſemper dici ſolet, nõ ſimilis. At vero, vt quę
de ſpecifica forma obſtare nobis videbãtur, expẽdamus,
primũ quidem quod Meſuẽ dãnant, quia à Gal. diſcedat
referẽte ad manifeſtas cauſas omnia, & ſpecificã for-
mã negligente: quod etiã nullam aduerſus Gal. promat
nouã rationẽ; hoc inquã, ęqui ac docti iudices nullius ęſti
mabunt. Philoſophi probi & ingenui fuit nullius autho
ritate ſeduci, quin quod ſentiret libere proferret. neq;*
G *aũt quãuis Gal. braſſicã marinã, gentianãq; manifeſtis
qualitatibꝰ agere ſcripſerit, amaritudo tamẽ, aut alius
vllus ſapor purgatoriæ facultatis cauſa ſunt, ſed ſigna
tãtũ, quali ſubſtãtia, modo ſubſtãtia, calore, ac ſiccitate
medicamẽtũ cõſtet: dein vero, quãtũ incidẽdo, attenuã-
do, aperiendo, abſtergendo valeãt. purgatoriæ vero fa-
cultatis tantũ abeſt vt cauſæ ſint; vt neq; etiã perpetua
ſint ſigna, quãdo infinita ſunt amara, acria, ſalſa, acida,
quæ eiuſmodi vi carẽt. Sed eſto etiã vt aluum ſubducat
marina braſſica amaritudinis ac ſalſedinis rõne, & gẽ-
tiana, quia amara eſt expurget; quid tamen in reliquis
propemodũ infinitis medicamẽtis ſimiliũ actionũ ſit cau
ſa, neq; Gal. expreſſit, neq; eius ęmulatione ex manife-
ſtis cauſis ſumi põt. iure ergo neglecta etiã Gal. ſuia cõ-
munẽ affert Meſ. purgatorĳs oĩbus cauſam, ſpecifica for*
H *mã: quã quidẽ quia obĳciunt fuiſſe à Gal. ignoratã, ut de
mꝰ illis ſpecificę formę nomen fuiſſe ab eo ſuppreſſum, q̃
formã inter cauſas unquã agnouit, vt bene fatẽtur do-
cti, & in illius libris verſati viri; nõ is tamen ſubſtantiæ
proprietatẽ, quæ eadem cũ ſpecificę formę facultate res
eſt, diſſimulauit, cũ in reliquis, tũ in purgatorĳs, id quod
ob peruicaces mõſtrare iã aggredimur. Primũ quidẽ 6.
ſimpl. medic. facultates ait medicamentorũ alias rõne,
alias experiẽtia dignoſci, rõne quidẽ, quæ calfaciẽdo, re
frigerãdo, humectãdo, exſiccãdo: ſola vero experiẽtia,* Cap. de lapidibus.
*quæ totius ſubſtantiæ proprietate afficiunt. Hoc ipſum
affirmans lib. 9. facultates ait, quæ proprietatis totius
ſubſtantiæ ratione inſunt, à methodo ac ratione eſſe alie
nas, & per ſolã experientiã dignoſci. Hic etiã lapides
dicit vires partim ſecundũ effectrices qualitates habe-
re, partim ſecundum totius ſubſtãtię proprietatẽ. Quid
autem*

[illegible] autem per effectrices qualitates intelligat, lib. 10. ex-
p[illegible]rum librorum ſummã colligẽs in hæc verba.
„ [illegible] eſt [illegible]) medicamenta quæ effectricibus nomi-
„ nat, q[illegible] agunt, nẽpe caliditate, frigiditate, hu
„ miditate, & ſiccitate, harũ miſtione effici acerba, auſte-
„ ra, ſalſa, ſalſugmoſa, amara, acria, dulcia, ꝑterea exter
„ gentia, repercutientia, attrahentia, emollientia, vrentia,
„ ſceptica, cruſtica, ad hæc ſecundũ alias actiones magis
„ ſpeciales ſarcotica, ſynulotica, glutinatoria, iũ fiſtularũ
„ tũ vlcerũ, aut carnis excreſcentiũ detrahẽtia hæc Gal:
quæ verba idcirco attulimus, vt ne quis purgatoriã, de
qua hic agimus, facultatẽ referri ad effectrices qualita
tes eo authore contendat. Scribit vero etiã lib. 9 iaſpi-
dem virẽtem vere ꝓprietatem habere, vt ſtomachũ, &
os ventris adhæſu adiuuet. Et lib. rurſum decimo, ꝙ ſter-
cus bubulum apum, & veſparum morſibus proſit, fieri
p[illegible]cat, vt à propri[illegible]tate totius ſubſtantiæ eueniat. Ita
etiã lib. 11 [illegible]ancros exuſtos, quod rabidis ſuccurrat, opi-
nari [illegible]ri ex totius ſubſtantiæ proprietate contra

Cap. 8. Pel[illegible]pis [illegible]oris ſ[illegible] ſententia. At nõ etiã 8 de comp.
med. per loca, eclegma ex cochleis ab [illegible]ſclepiade pa-
ratũ, & lupinũ iecur in hepatis affectibus prodeſſe ait
non [illegible]cundũ vnam, aut alteram qualitatẽ, ſed ſecundum
to[illegible] ſubſta[illegible]am [illegible] eaq; medicamenta hæc pro-
bat vt beni[illegible], q[illegible]a [illegible] nutrire iecur poſſint, & media
quũ ſi[illegible] [illegible]a [illegible] frigidi oppoſitionem, omnibus
intẽperaturis conueniant, vt quæ ex ſubſtãtia proprie-
tate comoditatem à ſe exhibeant, neq; calidas, aut fri-
gidas intemperies l[illegible]ant? Q[illegible]a ob rem quum hæc ita ſe
ha[illegible], patere ex[illegible]imo, quæ ex Gal. ſentẽtia proprie-
[illegible] ſ[illegible]tant, n[illegible] [illegible] in eius libris eſſe ver-

Cap. de Abſinthio. [illegible] vero pur[illegible] [illegible] medicamenta proprietate
[illegible] [illegible] mani [illegible] bus agere idem exi-
ſt[illegible], ex 6 de ſimp. med. [illegible] c. planè conſtat. q[illegible] enim
„ me[illegible] qua[illegible] aliàs ratione, aliàs expe-
„ ri[illegible], atque experientia eas dignoſci;

Cap. 17. q[illegible] [illegible]roprie[illegible]te: [illegible]ter has, quæ tota
ſ[illegible] [illegible]ltat [illegible]teriæ, & delete-
riorum alex[illegible] p[illegible] Q[illegible] ſi quis obijciat
[illegible] hoc ip[illegible] l[illegible] [illegible], quum. 3. de
ſimp. med. fac. & alibi [illegible] purgatoria, totius ſub-
ſtan[illegible] ſimilitudine humores allicere tueatur: Nobis
eq[illegible] [illegible] varijs vocibus Gal. vtatur: idem tamen
per ſ[illegible]antiæ [illegible] ſimi[illegible]tudinem, totius ſubſtantiæ
[illegible]ietatem [illegible] [illegible]iam ſignificare prorſum
[illegible]ur id huius [illegible] [illegible] [illegible]obis præbet, quod
[illegible] 6 & 9 de ſimp. m[illegible] [illegible] de abrotano, & lapidi-
bus verba faciens q[illegible] à p[illegible]prietate totius ſubſtantiæ
ag[illegible] methodo ac ratio[illegible] [illegible]ſſe aliena, ſolaq; expe-
rientia agnoſci [illegible]ſſerat: [illegible] rurſum idem 6 ſimp. alyſſo,
& reliq[illegible] [illegible] totius ſubſtãtiæ ſimilitudi-
ne agunt [illegible] [illegible]p[illegible]cebar), aſſer[illegible] [illegible] [illegible] poteſt &
[illegible]ificà [illegible] [illegible] ſub diuerſo licet vocabulo, à Gal.
agnoſci, & [illegible]b[illegible] [illegible] hæc in re non diſcrepare. quòd ſi
etiam vt diſcrepare a[illegible]uis contendat, quòd nulla no-
ua ratione refutatam opinionem confutet, quod obi[illegible]
tur, non ad[illegible]ramur. [illegible]ando hic ad ea quæ medi[illegible]o ſubie-
lo[illegible] [illegible]a tranſiturus ſatis habuit prætermiſſa lon-
gior[illegible] [illegible]tatione quid ſentiat breuiſſimè aperire. Ita ve-
ro [illegible] quod illum [illegible] [illegible]ſtantiæ dãnent, non multi æſtima
[illegible]im. habet certe roſa [illegible]x amarore purgandi poteſtatem,
quod vbi hic euanuerit, abit ipſa quoq; facultas purga
to[illegible]ia, [illegible] à medicamentorũ quorumuis aliorũ fa-
cultas eorũ ſapore abolito faceſſit. at primaria tamen

A purgãdi poteſtas nõ amaritudini aſcribitur, ſed roſæ ip-
ſius proprietati. amaror vero aut illius cauſæ rationem
ſubit, quam, ſine qua non, appellãt; aut ipſa amaritudo
id eſt, roſæ partes, quibus amaror ineſt, ſubiectũ locum te
nent, in quo purgatoria facultas reſideat. hæc vero roſæ
ipſi, ſicuti alijs quoq; medicamentis totius ſubſtantiæ
ꝓprietate, ac cœleſti ineſt largitione, iniuſte ergo accuſat
magnũ hunc ſcriptorẽ incõſtantiæ. Quod ſequitur magis
anxiũ ſemper me habuit, ratio ſ. illa prior tũ poſterior,
quã aduerſus ſpecificam hũc formã adduximus. His ta-
men hac forte ſatisfaciant: Ac priori quidẽ, q̃ñ corru-
pta medicamẽtorũ forma corrũpi & eius actiones opor-
tere aſſeritur. huic, ĩquã, ita tri obuiã poſſe exiſtimarim.
euulſis certe plãtis, ac artificiũ terendi, coquẽdi, mace-
rãdiue expertis, & vegetalẽ, qua uiuunt, & formã pla-
B ne ipſam ſpecificam corrũpi. alioqui enim adhuc viue-
rent. diſpoſitiones tamẽ, quæ formæ inſtrumenta erãt, cũ
materia ipſa ſupereſſe, veluti & figura, & color, & ſa-
por, & plura alia ſuperſint. cũ his ergo & poteſtatis il-
lius, quæ formæ i[illegible] erat ſeminaria quædã remanere, ab
hiſq; formæ actiones ꝓdire nõ eſt à ratione alienũ. immo
(quod quis forte magis admiretur) inſunt rebus agendi
vires nonnunquã, quæ tamen niſi diffracta earũ ſubſtan
tia nunquã ſeſe exerant. id in magnete videre eſt, q vbi
ob ſitum, quo obduci ſolet, uel aliã quã ob cauſam trahe
re deſijt, cõfractus nouas veluti uires trahẽdi acqrit. ita
ferè & in purgatorijs medicamẽtis. hæc enim diſrupta
eorũ ſubſtãtia, atq; adeo forma, tum vegetali, tum pro-
pria exuta, ſæpe magis purgando valẽt, quã integra &
vincta. huius qđ dicimus, lathyridis ſemen exẽplũ præ
beat, quod integrũ deuoratũ minus quàm cõfractum de-
C trahit cuius ſanè rei nõ obſcura eſt ratio. ſoluũtur. n. vin
cula veluti quædã, vbi frangitur, & in partes oẽs inna-
to calori noſtro aditus patẽt, ad quẽ ſ[illegible] pertinet, uim,
quæ poteſtate medicamento inerat, in actũ (vt aiunt) du
cere. qua ob rem quamuis purgatio ſpecificam formã ſe
quatur, corrupta tamẽ forma, vt actio hæc obeatur, quã
formã ſequitur, (licet non vnius ſit formæ, ſed animalis
etiã caloris) hoc pacto fieri poſſe arbitramur. Quod aũt
ſequitur, ſi ſpecificã formã purgatio ſequitur, quia eadẽ
vnius detrahẽdi humoris facultas pluribus ineſt, vna ẽt
erit plurium ſpecifica forma, quod eſt abſurdũ: hoc, in-
quã, ita dilui poſſe exiſtimo. differt bilis à bile, pituita à
pituita, & plures humorũ ſingulorũ ſunt differẽtiæ, quã
do alij, tenues, alij craſſi, viſcidi, calidi, acres magis, aut
minus, ergo licet eũdẽ ſpecie humorem plura detrahãt;
nõ eiuſdem tamen modi, ſed neq; eadem copia, eadem
D violentia, ex eodem loco, eadem noxa, aut cõmodo, aut
eodem temporis interuallo medicamẽta hæc detrahũt.
hæc igitur à ſpe[illegible]ifica forma fortaſſe etiam prodeunt,
quamuis non ignorem [illegible]x materia, & ſubſtantiæ modo
eadẽ quoq; variare. conueniant ergo in eodem ducẽndo
humore & eadem actione medicamenta plura: nõ con-
uenient tamen in agendi modo, & reliquis. id quod re-
quiri dicerem, vt aliqua eadem cõſtare forma dicantur.
Sed eſto etiã vt eadem actio ſit, & ſimilis planè humor
eodem prorſus modo à pluribus trahatur: non id tamen
ſequi putandum eſt, vt eadem ſpecifica forma ſit multo-
rum, quando rhabarbari actio, quã bilem detrahit, etſi
rhabarbaro omni & ſemper conuenit; illius etiã ma-
ximè propria nõ eſt, quæ vni illi cõueniat; ſequitur ta-
men non minus ſpecificã formã, quam quæ maximè pro
pria eſt actio, quã quidem, ſi quis, quę nam ſit, nos roget,
fatemur ignorare, & credimus ignorari, ſicuti et aliarũ
plu-

plurium rerũ formæ ignorantur. Atq; hic obiectarum rationum, & in ſumma ꝓpoſitæ quæſtionis ſit terminus.

Medicamentũ qualitatibus ſenſui alicui manifeſtis ſimilem ſibi humorẽ non trahit, ſed tota ſua ſubſtantia ſeu qualitate occulta ſimili.

MEdicamẽtũ præterea humores purgat, ſed natura eius actionẽ inchoãte, limitãte, dirigẽte. Nã ipſa humorũ vacuatio naturæ eſt opꝰ, ſed per medicamentũ ipſius naturæ artificis inſtrumẽtũ. Natura enim vt (ait Hippocrates) morbos curat, nõ medicus: medici vero munus præcipuum eſt naturæ inſtrumenta ſuppeditare.

COST. *ACtionis, qua medicamentum humores purgat, prĩcipium eſſe ait naturam; eam enim inchoare, limitare, & dirigere; ita vt, euacuatio ſit opus naturæ per medicamentum, vt per inſtrumentum. Id vero Hippocratis teſtimonio probat, qui curationem eſſe ait naturæ opus, nõ medici. Eſt igitur hoc loco vt dubites. Attractio.n. humorum nõ eſt naturæ corporum noſtrorum gubernatricis opus, ſed illius, quæ forma eſt medicamentorum Quin etiam Hippocratis ſñia videtur ĩportune afferri. Probandum eſt, nõ medicamentorum, ſed corporũ naturam curare morbos: At quod ex Hippocrate adducit, nõ eſt de medicamentis, ſed de medico. Profecto quum purgatio duplex quędam actio ſit, tum humorum ad ventrem attractio, tum eorundem extra corpus propulſio; humorum quidem attractio nõ eſt naturæ corporum actio, ſed naturæ, ac formæ medicamentorum; at nõ tamen ſine corporis natura, i. innato calore; qui vim in medicamento ſopitam excitat, & in actum deducit: attracti vero ad ventrem humoris perſecutio & expulſio vnius eſt corporum naturæ opus, allectos ad ventrem humores ob ſui vel copiam vel qualitates moleſtos non ferentis. Itaq; ſiue attractionem, ſiue excretionem ſpectemus in purgatione, vtriuſq; cauſa nõ perperam corporis natura conſtituitur, licet vario modo; expulſionis quidem abſoluta & vera, & vna citra vim vllam medicamenti; attractionis vero τὸ συναίτιον, ſeu adiutrix cauſa, & in earum genere quæ cauſæ, ſine quibus nõ, vocantur; quum vera primariaq; eius cauſa ſit medicamentorum forma ac natura. Hactenus igitur de medicamenti purgantis actione recte Meſues, ſententia vero q̃ ex Hippocrate affertur, licet ab ĩterprete hoc loco quaſi de medico prolata afferatur, vere tamen quũ ab Hippocrate ipſo. 6. vulga. mor. ſect. 5. id in vniuerſum proponatur, naturas morborum eſſe curatrices, de natura, nõ vt medico tantum, ſed etiam, vt medicamento cõparatur, intelligi debet. proptereaq; opportune adducitur ad probandum, ꝙ purgatio non ſit medicamenti actio, ſed naturæ. ita vt meo periculo audeam affirmare, fuiſſe à Meſue, nudam, vt ab Hippocrate proponitur, ſententiam hoc loco poſitam: licet, neſcio quo caſu medici quoque fuerit interpoſita commemoratio.*

QVæ ſi opus naturæ, aut quãtitate, aut qualitate malefica vincũt, immoderatius agunt magno naturæ incõmodo, quãtitate verò ſi plus quam natura exigit, vincant, noxã multitudinis inuehunt. ſi autẽ qualitate malefica, non multitudinis mõ noxã, ſed aliã quoq; atq; aliã excitãt.

MOND. *Vtrũ medicina euacuet humorẽ per ſuam complexionem.*

CIrca hæc eſt dubitatio, vtrũ medicina laxatiua euacuet humorem per ſui complexionem quam habet, & præcipue calidam, quia de hoc eſt magis dubiũ, & videtur ꝙ ſic. per id medicina habet euacuare humorem, per quod attrahit ipſum: ſed medicina laxatiua attrahit ipſum humorem per caliditatẽ: quare &c. maior eſt nota, eo quod per hoc medicina habet euacuare, quia attrahit. Minor apparet, eo ꝙ caliditas eſt vna ex cauſis attractiuis, vt ponit Auic. primo cañ. Fen. prima, cap. de virtutibus naturalibuſ miniſtrãtibus, capitulo etiam de

E operationibus. Item, ſi medicina euacuat humorem reſoluendo per ſui caliditatem: ergo etiam per caliditatem euacuat ipſum exſoluendo. ſed ita eſt: ergo &c. Maior eſt nota, eo quòd euacuatio per ſolutionem humoris, & eius reſolutionem nõ differunt, niſi ſecundum magis & minus: etiam ex alio differunt, quia vna eſt manifeſta, vt illa quæ fit per ſolutionẽ, alia occulta, vt illa quæ fit ꝑ reſolutionẽ. modo magis & minus manifeſtũ & immanifeſtũ nõ diuerſificant principiũ operationis. In contrariũ eſt Meſ. & alij auctores. Dico ad hoc ꝙ principium, per quod medicina euacuat humorẽ, eſt duplex. ſ. generale, ꝑ quod medicina. ſ. eſt euacuatiua nõ determinati humoris: aliud ſcilicet ſpeciale, per quod medicina eſt euacuatiua determinati humoris à determinatis locis, ꝑ determinata loca, illũ etiã attrahens ad determinata loca. Modo ſi loquamur de primo principio operationis medicinæ ſolutiuæ, dico, ꝙ ipſa põt talem euacuationem facere per cõplexionem, & præcipue calidã. Rõ eſt iſta, ſi medicina

Reſponſio. Principium quo medicina euacuat duplex.

F ſolutiua per ſui cõplexionẽ calidã poteſt introducere vacuũ in corpore, tunc ipſa per ſuã cõplexionem calidã poteſt humorem euacuare: ſed ita eſt. quare &c. maior eſt nota eo, ꝙ medicina ſolutiua cũ euacuat attrahendo, inducit vacuũ non abſolute, ſed vacuitate ſubſtantiæ. minor apparet, eo ꝙ de rõne calidi eſt dilatare, & aperire, & inanitionẽ inducere, & ſic per cõſequens vacuũ inducit, & facit loca vacua. Sed ſi loquamur de ſecũdo principio, per quod medicina ſolutiua humorẽ euacuat: dico ꝙ ipſa nõ euacuat per complexionẽ, ſed per formã ſpecificam. Rõ eſt iſta, omnis operatio, quæ eſt appropriata alicui rei & nõ eſt cõis, fit à propria ſpecie ſiue ſpecifica forma: ſed medicina ſolutiua hoc modo aſſumpta eſt appropriata determinato humori, illũ ẽt euacuans à determinatis locis: quare &c. maior eſt nota auctoritate Platonis. oẽ. n. quod mouetur, à ſpecie & à ſpecifica forma ſua agit, qđ ei propriũ eſt: minor eſt de ſe nota. Itẽ hoc cõfirmetur ſic. ſi medicina ſolutiua euacuat determinatũ & propriũ humorẽ ipſum euacuans, per cõplexionem, aut ipſum eua-

G cuaret per ſimilitudinem, quã habet ad ipſum in qualitate prima, aut per contrarietatem q̃ habet ad ipſum: non poteſt dici ꝙ ipſum euacuat per ſimilitudinem quã habet ad ipſum in qualitate, quia tunc hoc mõ turbith euacuaret cholerã & nõ phlegma, cũ ſit ei contrarium, quia phlegma eſt frigidum & humidũ: itẽ etiã epithymũ cũ ſit calidum & ſiccũ non euacuaret melancholiam, ſed cholerã, quia cholera eſt calida & ſicca: & violæ, & ſerũ caprinum, & ſuccus atriplicis nõ euacuarent choleram, ſed phlegma, cũ ſint frigidæ & humidæ, ſicut phlegma. Nec ẽt poteſt dici, ꝙ medicina ſolutiua euacuat determinatum humorem per contrarietatem, quã habet ad ipſum in qualitate: quia tunc hoc modo ſcãmonea nõ euacuaret choleram, nec etiam rhabarbarum, cũ medicinæ nõ ſint contrariæ in qualitate ipſi choleræ, ſed ei ſimiles. Et per hoc ſoluunť rationes, eo ꝙ omnes cõcludunt ꝙ medicina ſolutiua reſpectu operationis ſuæ communis, quę eſt euacuare quemcunque humorem indeterminatum, poteſt hoc facere per ſui calidam complexionem, vnde

H & hoc cõceſſum eſt, nam medicina ſolutiua calida euacuans indeterminate humores illos, euacuat per ſui caliditatem, reſoluendo & euacuando humorem quemcũque, & non determinatum, per ſui caliditatem.

COST. *PVrgantia medicamenta nõ modo ĩmoderata copia, aut malefica qualitate incõmoda ſunt, ſed etiã parcius ſumpta. quare ad prioris huius libri calcem id quoque docebit, quomodo ſymptomatibus ſuccurras, quæ ex medicamento imbecillo proueniunt. Sed non eſt vt hic alieno loco omnia commemoret. ſat. n. eſt maximorum incommodorum meminiſſe, quorum gratia de malignis, benigniſq; medicamentis diſputationem hanc inſtituit.*

QVa propter tua intereſt, medicamẽta malefica à ſalubribus diſcernere. Sunt autẽ malefica quędam toto genere, quorũ virtus effrænis omnibus eſt cognita, vt thymelęa, lathy

ris,

zis, euphorbium. Alia [ſpecie tantum, vel accidente maligna, eaq;] in multis generibus, vt turbith nigrū, agaricus niger, & durus, colocynthis vnica in planta ſua, ſcammoniū Sceniticū, à quibus (ambobus) abſtine, niſi ſi quãdo in magnis affectibus eſt his (prius omni rõne correctis) vtẽdū, idq; cũ formidine, & pręmeditatione. Morbis.n. quibuſdam venena ſunt ſalubria, vt vipera elephantiaſi, maleſica tamen vi eius modis omnibus, vel ſaltẽ quibus nobis licet, fracta, vt dicemus (lib. 2.) quanquã ſtolidi quidã, præcipue ruſtici, & idiotæ improuidi, quibuſdã non caſtigatis vtuntur, ignorantes quantã noxã principibus corporis partibus, & virtutibus ipſum corpus gubernantibus, afferat venenũ illorũ pernicioſum. Neq; tantũ hæc deleteria ſunt vitãda, ſed omnia quoq; alia medicamẽta etiã benigna, niſi dicendæ poſt (ſi p Dei gratiã mihi licuerit) cõditiones obſeruẽtur. Huius autẽ obſeruationis in ſecernẽdo medicamẽtũ benignũ à maleſico, methodus

1 verſatur, in cõſideranda medicamẽti ſubſtãtia, tẽperatura, ſequentibus tẽperaturã qualitatibus, tactilibus, olfactilibus, guſtatilibus [viſilibus] tempore, loco natali, vicinia medicamenti alterius, numero. Ab his.n. ſingulis differentijs diſpoſitio quędã propria, & virtus medicamẽto acquiritur. Porro à medicamẽti ſubſtãtia differentiæ ipſius ſunt obſeruãdæ, ſi id eſt leue, graue, rarũ, dẽſum, craſſum, tenue, lentum, friabile. Per quæ, medicamenta bona à malis ſecernere poteris. Quæ.n. ſunt inter hęc facultate valẽtiora, qualia sũt omnia trahendo purgantia, quo ſunt leuiora, eò meliora, grauiora autẽ maligna. Ob id ſcãmonium, colocynthis, euphorbiũ, agaricus, nitrum, aloë, & ſimilia leuiora ſunt præſtãtiora: ſimiliter quæ humiditatẽ habent excremẽtoſam, vt agaricus, turbith, polypodiũ, ſcilla, & ſimilia leuiora ſunt meliora. Contra vero grauiora ſunt meliora, vel quibus coacta eſſe ſubſtãtia debet (vt hermodactylus, iris, cyanus lapis:) vel quæ cõprimendo purgant (vt myrobalani, ſpecies rhabarbari, abſinthiũ, anthicus ſuccus) vel quæ leniendo purgant & lubricando (vt psyllium, pruna, myxa, caſſia fiſtula:) vel quæ plena, non vacua eſſe oportet (qualia caſſia fiſtula, tamar Indi, balanus myrepſica, cnicus, granũ nil, (quod carthamũ indicũ quidã vocant) ricinus, & ſimilia. De ſubſtantia rara, vt de leui: de denſa, vt de graui eſt iudicandũ. Quauis autem ſubſtantia friabilis eſſe tenuis, & lenta eſſe craſſa videatur, tñ id abſolute verũ non eſt, cũ ex his quæ ſubſtantia ſunt craſſa, (vt idẽ de tenui pollicear) quædam lenta, & friabilia inueniantur, vt ex aloe craſſa, quæda lenta, alia friabilis. Idẽ oſtendunt ſcãmoniũ, ſalis ſpecies, & nitrũ. Sagapenum quoq; eſt lentũ, & tenax, ſed tenue: & item anacardus. Nõ eſt igitur vnicum tenue, friabilis cauſa, neq; craſſum lenti, & glutinoſi, ſed a puritate, & impuritate cũ tenuitate, & craſſitie iuncta, proficiſcitur vtrunq; nã purum & tenue eſt friabile, impurũ ſimul & craſſum, eſt

2 lentum. Præter illa, quorum eſſentia eſt humida lenta, vt ſaccharum cãdum, manna. In his enim quod purius & tenuius, eſt glutinoſius.

A temperamento autẽ, medicamentũ benignũ à maleſico ſecernitur, per qualitatũ primarum actiones & opera: nã medicamentũ calidũ, calfactio, tenuatio, rareſactio, maturatio, coctio, viarum apertio, & ſimilia effecta propria conſequuntur: ſi autẽ immodice calidũ eſt, morſus, deſiccatio, ſitis: ſi denique eſt ſumme calidũ, inflãmatio, vſtio cauterij modo, morſus acerrimus, attractio immodica, conſumptio, phœnigmos: ideſt, rubrificatio. Frigidũ autẽ, frigefactio, cruditas: & ſimilia: ſi ſupramodũ eſt frigidũ, coarctatio, obſtructio: ſi extreme frigidũ eſt, congelatio, [ſtupefactio] mortificatio. Humidũ itẽ humectatio, lubricatio, lenitio, glutinatio: ſi admodũ eſt humidũ, obſtructio, flatus, nauſea, & ſimilia [præſertim ſi etiam glutinoſum ſit:] Siccum denique, ſiccatio, rareſactio, emaciatio, [coarctatio cauitatũ,] cutis corrugatio, cutis ſciſſio, furfuratio, & ſimilia. Propterea medicamentũ purgans calidum, ſalubrius frigido: humidum ſicco, & etiã calido. In ſumma quanto medicamentum eſt temperamẽto hominis medio propinquius, tanto ſalubrius: quanto remotius, tanto malignius. Quòd ſi qualitatibus his à media hominis temperatura extreme recedat, venenum potius eſt dicendum, quàm medicamentum.

Tactus index eſt certus, mollis, duri, aſperi, lenis, molle eſt quod cedit noſtræ carni: durũ contra, cui noſtra caro cedit: illud quoq; facile partitur, alteratur, corrigitur: hoc difficulter. Aſperũ quoq; à ſiccitate eſt, lene ab humiditate: ob idq; medicamẽta purgantia, præſertim viriũ violentarum, lenia, ſunt ſalubriora, & alia ſimiliter, præſertim quibus & lenibus & aſperis in eodem genere eſſe cõtingit: aſpera cõtra. Sic colocynthis, abſinthium, fumaria, elaterium, agaricus, & ſimilia lenia probantur, aſpera improbantur. 5

Medicamenta bene olentia ſunt ſalubriora, quia odor ille bonus, partes principes facultatũ, ceu fontes, roborat, ſpũs inſtaurat, & facultates, animamq; exhilarat: grauius: contra: ob id effecta moleſta; & difficilia illi ſuccedunt.

Sapor antẽ præter cætera obſeruandus in iudicando medicamento purgãte ſalubri, aut inſalubri. Nã hic medicamẽti virtutem immutat, & modice diuerſam facit: hoc aũt loco de ſaporibus tantũ nobis eſt dicendum, quantũ ad diſcernendum medicamentum bonum à malo pertineat, quatenus ſcilicet eos propriæ quædam & puræ diſpoſitiones omnes conſequantur.

Acre enim medicamentũ facile inflãmatur, mordet, penetrat, aperit, vrit, vlcerat, flatus diſſipat, tenuat, incidit, ſeparat, reſoluit, è longinquo attrahit, ſiccat, emaciat, ſitim facit: ob hæc oĩa cito, & valenter agit, & ſua tenui eſſentia amarũ medicamentum, & cætera imbecilliter aut tarde purgantia, celerat, & purgantiora reddit. Amarum autem ſiccat, conſumit, vlcerat, aperit orificia venarum, hæmorrhagiã mouet, à putredine vẽdicat, terget, incidit, torminoſum eſt, conturbat, reſoluit, attrahit, ſed tardius quam acre: flatus diſſipat, ſitim excitat, valenter agit, ſed tarde, ſuaq; craſſa ſubſtantia acre obtundit.

MOND.

SCiendũ vt videamus cãm eorum quæ dñr in litera. Nã vt ponit G. 4. de ſimpl. med. ſumma. 4. j. cap. & ẽ.

2. ſa-

Effecta calidi ordine primo, & ſecundo. Tertio. Quarto. Effecta frigidi, ord. 1. & 2. Tertio. Quarto. Effecta humidi & ſicci: plura de his videto, lib. 3. de rõne comp. med. ſecundũ genera. Acquirũt & temperaturam qualitatem. Olfactiles. Guſtatiles. Saporũ tẽperamentũ certius indicat, quã odores, colores. Effecta ſaporũ. Acris. Amari.

2. ſapor amarus eſt poſt ſaporẽ acutum in caliditate, verum eſt tñ ꝙ ipſe dicit in 3. ſumma, ꝙ duplex eſt ſapor amarus, hoc etiã ponit Auer. cap. de mõ. cognitionis virtutum medicinarũ ex ſaporibus. Vnus eſt, qui generatur ex vſtiõe partiũ terreſtriũ ſubtilium, ſicut qñ res dulces fiũt amaræ. hoc. n. eſt per vſtionẽ partiũ terreſtriũ ſubtiliũ, quæ in eis ſunt, ſicut qñ mel ex temporis diuturnitate in amaritudinẽ cõuertitur, ſicut ẽt contingit de fructibus qñ ſunt dulces, & poſtea in proceſſu temporis fiunt amari, ſicut contingit de amygdala dulci, qñ fit rancida. Alius eſt ſapor amarus, qui generatur ex vehemẽti, & forti congelatione facta à frigido, ſicut eſt opiũ, quod in ſapore eſt amarũ, & eſt valde frigidũ, ſicut probat Auer. in 5. ſui collectorij: hoc etiã modo cõtingit in fructibus antequã pueniãt ad debitã maturitatẽ: primo. ſ. fiũt amari, poſtea põtici, poſtea ſtyptici, poſtea acetoſi & poſtea dulces, ſicut iſto mõ eſt glãs, aut caſtanea. Modo prim⁹ ſapor in cõplexione ẽ valde calidus: ſecũd⁹ aũt eſt frigid⁹. Ideo Meſue de primo ſapore amaro hic intelligit, & nõ de ſecundo, quod apparet, eo ꝙ tales operationes, quas explicat hic Meſue, non cõpetunt ſapori amaro ſecundo modo dicto: non. n eſt verũ dicere de opio, ꝙ ſit aperitiuũ: imò eſt oppilatiuũ, ſimiliter non eſt ẽt conſumptiuũ, & ſic de alijs, loquitur hic ergo de primo ſapore amaro, qui eſt valde calidæ cõplexionis poſt acutũ, generatur. n. per ſolã vſtionẽ partium terreſtrium ſubtilium, quare oportet, ꝙ vſtio in eo ſuũ effectũ relinquat, q eſt caliditas, & ideo iſte ſapor in cõplexione actiuarũ eſt calidus, & in cõplexione paſſiuarũ eſt ſiccus. nam iſte ſapor habet duas cõditiones, propter quas in eo non eſt humiditas: vna eſt, quia nõ nutrit aliquod animal, eo ꝙ nutricatio fit ex re aliquantulũ delectabili, modo ex amaro puro præcipue nõ delectãtur animalia: hoc autẽ non eſt nutritiuũ, quia in eo non eſt humiditas, quæ ſit materia nutrimenti, & ideo nõ nutrit. & propter aliud, in eo non eſt humiditas: eo quòd res amara alias res à putrefactione præſeruat, & etiã ſeipſam, vnde in ea nunquã generantur vermes, & ideo in ea non eſt materia putredinis, talis autẽ materia eſt humiditas, & ideo iſte ſapor in complexione eſt ſiccus priuatus humiditate, & præcipue ſuperflua, tamen non fundatur in ſubſtantia ſicca ignea, quia in tali fundatur res acuta: ſed fundatur in ſiccitate terreſtri ſubtiliata per aduſtionem, vt conuenit in te cineritia.

Salſ. SAlſum verò incidit, terget, tenuat, liquat, mordet, à putredine vendicat, cõturbat, ſubuertit ventriculum, & ad vomitum impellit, ſiccat, ſitim excitat, aſperat, expurgat radendo, aperit, & hæc omnia opera imbecillia & tarda efficit: ob hæc, ſuamq́; mediocrem ſubſtãtiam, omnia imbecilliter, & tarde ſoluentia roborat.

Pingue. Vnctuoſum item lenit, lubricat, laxat, mollit, abominabile eſt, & nauſeabũdum, flatus gignit, obſtruit. Hæc oĩa ĩbecilliter, & tarde pficit, ſuaq́; mediocri ſubſtãtia acre, amarũ, ſalſum reprimit.

Dulce. Dulce lauat, lenit, obſtruit, flatulentũ eſt: omnia autem hæc præſtat imbecilliter, nec cito, nec tarde, ſed in horum medio: acre autem, amarũ, ſalſum quoque reprimit, ſed inſipidum roborat.

MOND. IN parte iſta Meſue ponit virtutes & operationes ſaporis dulcis, propter quod eſt aduertendum vt ponit G. in 3. & 4. de ſimpl med. ponit etiam Io. filius Ser. loco prææallegato. ſapor dulcis eſt ſubſtantiæ æqualis, temperatus in humido & ſicco, declinans tamen ad humiditatẽ, habens etiã temperatũ calorem. quod apparet, nam videmus ꝙ res dum perueniunt ad perfectã, & temperatam decoctionem, fiũt dulces, ſicut apparet in fructibus, ſicut etiã ſi perueniant ad ſuperfluam decoctionem ſunt amaræ: ſicut & quando res non ſunt perfectæ decoctæ, non ſunt dulces, ideo res perfectæ decocta & temperata exiſtens dulcis eſt, calore temperata, licet ſapor dulcis ratione ſaporis declinet ad caliditatem & humiditatem,

E hoc ergo viſo apparet ratio eorum quæ dicit in litera. Dicit enim ꝙ, dulce eſt lenitiuum, lauatiuum, & hoc habet ſui humiditate. Oppilatiuum, hoc etiam habet propter ſui humiditatem: & ex alio eſt oppilatiuum, eo quòd citius attrahitur ab hepate indigeſtũ à ſtomacho propter ſui dulcedinem, eo quod hepar valde delectatur in dulcibus, vnde dulcia quàm plurimum eleuant, id eſt oppilãt ſplenem & hepar, vt ponit Gal. 13. Therapeuticæ. & propter hanc cauſam ponit Hipp. & cõmentator in tertio acu. quod vinum dulce eſt oppilatiuũ, generatiuum ventoſitatum, quia non excedit in calore, & eſt etiam humidum. Et ponit operationem ſuam debilem. eo quòd iſte ſapor dulcis eſt valde amicus naturæ, vnde non agit cõtra naturam, & ideo medicina ſolutiua, quæ in ſapore eſt dulcis, facit ſuam operationem valde debiliter, & præterea cum medicinis ſolutiuis effrenibus admiſcentur medicinæ dulces, vt ſcilicet iſtæ medicinæ effrenes fiant magis benignæ & amicæ naturæ, ita vt ex eis non fiat operatio, quæ ſit egrediens naturam.

F ACidum penetrat, aperit, incidit, diuidit, tenuat, terget, denſat, aſperat, extinguit calorem, cito agit hæc opera: ſed in medio valentiũ, & imbecilliũ eſt: ſua deniq; ſubſtantia tenui acre obtundit, dulci & inſipido vigorem addit. *Acidũ.*

ADuertendum quòd duplex eſt ſapor acetoſus, quidam eſt ſapor acetoſus ſimplex, ſicut ſapor agreſtę, quando appropinquat maturitati, & etiam ſicut ſapor herbæ, quæ acetoſa dicitur: alius eſt ſapor acetoſus, qui ſimplex non dicitur, & iſte eſt ſapor acetoſus, qui dicitur ſapor acris, qui acumine participat, ſicut eſt ſapor aceti. modo primus ſapor acetoſus fundatur in ſubſtantia frigida aquea non digeſta, nec bene permiſta cum ſicco terreo, vnde quanto plus procedit eius permiſtio, tanto magis appropinquat dulcedini, ſed ſecundus ſapor acetoſus, non ſolum fundatur in ſubſtantia frigida, aquea, ſed etiam fundatur in ſubſtantia ignea, vnde habet aliquas partes ſubtiles & illas propter putredinem, quæ eſt G in eo, dum ex dulci ad acetoſum permutatur, modo Meſue loquitur hic de primo ſapore acetoſo, non de ſecundo, eo quod hæ medicinæ non bene poſſunt applicari acetoſo dicto ſecundo modo. MOND.

STypticum intro cogit, denſat, repellit, roborat, diuiſa glutinat, tarde & imbecilliter agit, ſuaq́ue ſubſtantia craſſa prædicta omnia obtundit, quibus acre, [amarũ,] & ſalſum vires addunt. *Acerbi, auſteri.*

ADuertendum vt ponit Gal. in 2. de ſimplic. medi. 3. cap. ponit etiã Serap. ſermone 2. primi lib. præall. cap. ſapor ſtypticus eſt frigidæ, & ſiccę complexionis, fundatur enim in ſubſtantia terreſtri craſſa valde, & per hoc differt à ſapore amaro, eo quòd licet vterq; ſit ſiccæ complexionis, tamen vnus eſt cũ caliditate, vt ſapor amarus, alius eſt cum frigiditate, vt ſapor ſtypticus: differũt etiam in alio, eo quod ſapor ſtypticus fundatur in ſubſtantia terreſtri craſſa nec vſta, nec incinerata, ſed con- H gelata, vt ita loquar. ſed ſapor amarus fundatur in ſubſtantia terreſtri ſubtili vſta, & per hoc conuenit in complexione ſapor ſtypticus cum pontico, quia vterque eſt frigidæ & ſiccæ complexionis, licet ponticus ſit maioris ſtypticitatis & craſſitiei, quàm ſapor ſtypticus. MOND.

INſipidum denique lubricat, flatulentum eſt, obſtruit, denſat, congelat, calorem extinguit, & hæc omnia tarde, & debiliter, ſua tamen ſubſtantia mediocri, acre, amarum, ſalſum, acidum reprimit. *Inſipidi.*

Propter hæc, quæ medicamenta purgantia ſunt ſolum, & omnino acria, vt euphorbium, thymelæa, ſunt maligniora, quàm ſynceriter amara, vt colocynthis, cucumer agreſtis. In horum medio ſunt acria ſimul, & amata, vt ſcammonium. Innocentiora his ſunt acria ſimul & *De medicamentis purgantibus in dicta in ſapore.*

ſtyptica,

ſtyptica, vt thymum, epithymum. His adhuc minora, quæ amara ſimul & ſtyptica ſunt, vt rhabarbarum, abſinthium, fumaria, (aloe:) in horũ medio acria & amara, & ſimul ſtyptica, vt ſtœchas. In ſumma quanto medicamentum ab acri & amaro ſapore recedit longius, tanto eſt benignius: quoq; acris & amari medicamẽti proportionem ſtyptica ſubſtantia magis vincit, eò eſt ſanius medicamẽtũ. Saluberrima quoq; ſunt dulcia, vt caſſia fiſtula, mãna: & inſipida, vt pſyllij viſcago: & dulcia, ſimul & acida, vt pruna, tamarindi. Minus his ſalubria, dulcia & amara ſimul, vt violæ: meliora, quibus ad dulcedinem & amaritudinẽ acceſſit ſtyptica ſubſtantia, vt roſæ: ſtypticitas enim medicamenta omnia purgãtia reddit ſalubriora. Quibus aũt natura deeſt ſalubre aliquid, ars naturæ imitatrix & miniſtra, id ſufficere debet: quo autẽ modo dicem' poſtea.

B Ex colore autẽ ſecretio medicamenti benigni à maligno certa, & vniuerſalis ſumi nequit: quãquã ex accidenti in quibuſdã generibus ſit ordinata & ſcientifica: vt agaricus, colocynthis, turbith, alba ſunt præſtãtiora: nigra, malefica: ſcammoniũ ſubalbum aut variũ, eſt bonũ: nigrũ verò, malum: roſa exactè rubra, melior, & alia aliter, vt in ſimplicibus ſingulis docebimus. De his autem qualitatibus temperamentũm ſequentibus, ſi plura requiris, lege philoſophiã naturalẽ.

Tempus. Ad medicamenti quoq; delectum rectè iudicandum, & bonum ſit an malum, expendendũ, tempus iuuat, tum quo medicamenta ſunt præcipuè colligenda, vel non colligenda: tum quanto virtus medicamentorum durare poteſt. Quæ-

C dam enim recentia ſunt meliora, quàm vetera: alia contra, dum antiquata ſunt, euaſerunt meliora: alia in horum medio ſunt.

Meliora ſiquidem recentia ſunt, primò ſtyptica & amara, (nam cũ ipſa ſint ſicciſſima, vetuſtate adhuc ſicciora euadunt, ob id deteriora;) ſecundo loco quorum facultas imbecilla eſt, aut ſuperficiaria, aut facilè reſolubilis, ob rarã corporis medicamentorũ texturam. Antiquatis enim his, tẽpus vires omnes reſoluit. In contrarijs horũ contra res habet, hoc eſt, antiquata ſunt præſtantiora, & acria ſimiliter. Tempore etenim calor eorum inflammabilis, & ſuperficiarius (quo hæc, dum recentia ſunt, mordent & vrunt) expirat, acrimonia autem à reliquo obtunditur.

D Media autem recentium, & antiquatorum, dulcia, inſipida, & ſalſa ſunt præſtantiora. Nam ſalſa, recentia turbant ventrem, & euertunt ad nauſeam & vomitum: veterata eadẽ, morſu violenter pungunt. Reliqua duo, recentia quidem, ob largũ humorẽ excremẽtoſum ſunt flatulẽta. [vetuſta verò exanimata ſunt.] Recentia verò & antiqua intellige pro cuiuſq; generis natura, [nõ eodẽ dierum, menſium, vel annorum numero metienda] nec quæ germini proxima ſunt recẽtia, nec iam vetuſtate putrentia. & velut iam cineſacta, veterata hic intelligo, ſed minus diu, aut magis, poſt collectum ſeruata. Quo autem ſint tempore medicamenta colligenda, & quandiu viribus integris ſeruari poſſunt, poſtea Deo auſpice dicemus.

A Locus autem natalis, quia medicamẽtis ſimplicibus multis non modo prõptam generationẽ & felicem præſtat, ſed & propriã quandã virtutẽ impertit, in medicamentorũ delectu, maximi faciẽdus eſt. Natura etenim (vt Plato inquit) locis quibuſdã, aliquas virtutes proprias impertiuit, quas illa rebus in ſe genitis & creſcentibus cõmunes faciant, ſed tantũ diuerſas, quantum cauſæ harum differunt, & artifex natura eſt multiplex. In locis itaque liberis, excrementaq́; nulla ſortitis, plantæ proprietatem perfectionemq́ue aſſequuntur generi ſuo debitam: in non liberis, excrementorum naturam induunt, & à perfectis degenerant. Attrahunt enim ſinguli ex terra alimentum ſibi familiare, & conueniens: vitis (verbis gratia) dulce: lupinus, nitroſum: colocynthis, cucumer agreſtis, amarum,

B ex partibus terræ aduſtis natum. Eius autem rei inquiſitio, ſermonis non eſt præſentis, ſed altioris.

Ob id plantæ humido excrementoſo præditæ natura, in locis [humidioribus quidem, deteriores:] ſiccioribus vero, præſtantiores euadunt: ſicciores contra, in locis ſiccioribus, peiores, [meliores in humidioribus damnantur: & thymelæa, cucumer agreſtis, colocynthis in ſiccioribus & calidioribus mala ſunt & venenoſa: abſinthium item maritimum eſt maleficum, vt ſcammonium ex regione Scenitarum: Antiochenum vero eſt præcipuum:] quæ enim immoderatius calidæ ſunt, vt ſcammonium, in locis calidioribus, peiores etiam euadunt, & frigidæ ad portionem.

C Adhæc terræ, & per hanc plantis virtutẽ magnam impertit, & variam non ſol tantum, ſed aliorum quoque corporum cœleſtium aſpectus hunc locum & illum aliter atque aliter afficiẽs. In quo cauſarum genere, quædam plantæ locum, & cęlum habentes ſuæ intemperaturæ cõtrarium, ſunt meliores: aliæ ſimili emendantur: ſic guaril, & aquaticum ſiſymbrium, & quæ aliæ humido abundant excrementoſo, ſub cœlo ſuæ naturæ diſſimili meliores ſunt: turbith quoque, agaricus, ſcammonium, ſub diſſimili ſunt meliora. Plantæ præterea nonnullæ ex alterius cuiuſdam vicinia vel contactu, meliores aut peiores euadunt: ſic hermodactylis ſcilla, aut raphanus vicina, vigorem addit: & thymus epithymo, & quercus polypodio, & ſennæ ruta.

D Contra autem maligniora euadũt ſcammonia, eſulæ aut tithymallis propinqua: polypodium lapidibus: epithymum ozymo. Numerus quoque plantarum vel fructuum, vires eorum mutat: nam caſſia fiſtula ſingularis, & ſola eſt præſtantior, contra ſola colocynthis, ſcilla, cucumer agreſtis, deterior vis enim plantæ, & terræ diffuſa, multiſq́ue diſtributa, eſt remiſſior: tota vero in vnicam plantam, aut fructum ſolum coacta. valentior. Eodem pertinet fructus quantitas, quod in paruum virtus coacta, eſt valentior: in magnum ſoluta, imbecillior: ob id colocynthis magna eſt melior.

5. Locus.

In Timæo.

6 Vicinia & contactus.

7

8

De

De medicamentorum delectu, indicatione ſumpta ab ipſorum facultate.

Medicamentum purgans á noſtro calore in energeiam reductum motu violento vacuat: neque enim vacuaret, niſi naturæ vim afferret.

MOND. EX his verbis cócipimus duo principia, per quę medicina attrahit humorē ſibi proprium à loco, & ad loca cómunia expulſionis. vnum eſt principium extrinſecū magis, aliud eſt intrinſecū magis, & per hoc concipimus modū operationis correſpondentem illi principio. principium extrinſecū magis iſtius operationis ſiue attractionis humorum ſolutiua eſt medicina. cū enim ſit quædam res non naturalis, eſt ſicut eius principium extrinſecum, vnde non agit niſi regulata à natura. hæc aūt regulatio eſt duplex, vna eſt eius regulatio, vt exterius exiſtens eſt antequam à corpore aſſumatur: nā ipſa operatur per principia ſuæ generationis, & debita cómixtione elementorū regulata cum debito aſpectu cœleſti, & hoc nō eſt aliud, quam forma ſpecifica in ea exiſtens, vnde quiddam addit ſupra cóplexionem medicinæ. vnde medicina attrahit hunc humorē propriū per cómixtionem proportionatā, & regulatā à corpore cœleſti, & ſuo aſpectu, & hoc eſt, quod dicebat ſupra Meſ. ꝙ medicina ſolutiua attrahit humorē non quia calida, nec quia frigida, ſed quia tali virtute cœleſti dotata, quia in ea eſt forma ſpecificata, & per hoc innuitur, quod medicina eſt principale agens in attrahendo humorem non incitatiuum, aut irritatiuū, ſed principale: vnde ſicut magnes principaliter per formā ſpecificam, quæ eſt in ea, attrahit ferrū: ita medicina per ſuā formam ſpecificā attrahit humorē ſibi proprium, tamen nō eſt principiū perfectiuum, aut cópletiuum illius attractionis, ſed potius natura: Alia eſt regulatio ipſius medicinæ, quádo interius eſt aſſumpta, & hanc regulationem ſortita eſt á calido, & virtute: nam medicina ſolutiua comparata corpori noſtro eſt talis in potentia, & nó actu, humores attrahens. omne aūt quod eſt in potentia relatum nobis, nunquā fit in actu tale, niſi reducatur ad actum à calore noſtri corporis, & ab eo reguletur, & tunc ſicut eſt attractio humoris proprij, quæ quidē eſt in ea potentia, cū hoc quod agit ſcilicet in actu. ſecundum regulationem, quá ſortita eſt, ſ. à calido naturali. & hoc ſatis conſonat veritati, ſi enim in aliquo loco exteriori ex vna parte poneretur multa quantitas ſcámoneæ, & ex alia parte poneretur quantitas pauca choleræ, nunquam ſcámonea attraheret choleram, nunquā etiam cholera moueretur ad ſcámoneam, & ideo oportet, quod eius operatio ſit ſecūdum regulationem, quam ſortita eſt à calido noſtri corporis, & hoc etiā vult infra Io. Meſ. ſi enim ipſa per ſe faceret hanc operationē ſine alicuius auxilio, túc ipſa per ſe ſanaret corpus, quod falſum eſt: immo natura omnium principaliter eſt operatrix, & ſanatrix ægritudinum principaliter, & hoc modo exponendo dicemus, quod principale agens in hac attractione humorum ad loca cómunia expulſionis eſt ipſa virtus expulſiua mēbrorum, in quibus cótinētur humores nociui, & attractiua virtus, quæ eſt in locis cómunib⁹ expulſionis, & ex his duabus virtutibus perueniunt poſtea humores ad ſtomachum & inteſtina, ſed inſtrumentale agens eſt ipſa medicina. Per hoc ſoluuntur duæ quæſtiones, vna eſt in qua quæritur vtrū medicina ſolutiua attrahat humores ad ſtomachum & inteſtina per virtutem, quam acquirit à corpore noſtro, an non. Soluitur etiam ſecunda quæſtio, quid ſit principalius agens in attractione hac, an medicina, an virtus operans cum ſuo naturali calido. Quare dicendū, ꝙ principale in hoc eſt virtus, & eſt principiū intrinſecum iſtius operationis, vt etiam ſupra ponebat Meſ. auctoritate Hipp. oīum. n. natura eſt operatrix rerum, & ſine natura non educitur humor à corpore, medicus vero miniſter eſt. Tangitur etiā modus, ſecundū quem natura operatur in hac attractio-

Duarū dub. incidentium ſolutio.

E ne. Neq; enim educit, niſi quia naturæ vim infert. Ipſa n. medicina inquantū iuuat virtutem expulſiuam alicuius membri, in quo mēbro erat multo tēpore contentus aliquis humor malus, ita ꝙ erat factus illi membro cóſuetus, & tunc à membro nó poſſet expelli, adueniente medicina ipſum membrum vincente & incitante, fit quod túc talis humor nociuus à membro expellitur, & vſq; ad locū cómunem expulſionis peruenit, & hoc modo medicina ſolutiua infert vim naturæ. non enim hoc eſt violentia ſimpliciter, quæ fit deſtructiua ſiue impeditiua operationis ipſius naturæ: immo cóſortat naturam in expellendo. iterum etiā talis violentia ſimpliciter facta ipſi naturæ eſt irregularis & mala; hæc autem non eſt mala, ſed infert iuuamentum ipſi corpori euacuando ab eo, qđ præter naturā eſt, in tantum quod eſt regularis. ſed hæc violentia ſecūdum quid facta per incitationem virtutis expulſiuæ mēbri à medicina ſolutiua, & per hoc ſoluitur quoddam argumentū, quod conſueuit fieri. Non videtur F (diceret aliquis) quod medicina ſolutiua euacuet inferendo vim naturæ, quia ſi faceret medicina vim naturæ, tūc eſſet pugna inter naturā & medicinā; quare eius operatio nó eſſet regularis. Soluitur per iādicta: nā hoc non eſt violētia, quæ fit cū pugna, ſed eſt violētia, quæ fit per quandá incitationē naturæ à medicina, cum. n. virtus expulſiua mēbri incitatur ab aliqua re nocente, tunc vehementer operatur, vt ponit Gal. v. de accidenti & morbo, & ideo qa virtus expulſiua mēbri incitatur à medicina, incitatur ēt ab humore, qui iā cómotus eſt per medicinā; ideo tūc virtus mēbri vehementer illū humorē expellit: multa. n. videmus principia, quæ valde vehementer operantur, qñ incitantur ab aliqua re nocente, & hoc habet verū in virtutibus naturalibus, immo etiā in vitalibus & animalibus, vt ponit Gal. præcipuè de virtute vitali in libello de cauſis pulſuum: ponit. n. quod virtutes aliquā neceſſitatē aſſumentes, ſ. ab aliqua re præter naturam, vehementius operantur, & tunc poſſet fieri pulſus fortis valde.

G *ATtractionis quum tres modos Alex. 2. quaſt. natur. tradat, quadam ſ. vi & tactu trahunt, & hæc mouendo mouentur, alia caloris vi, quod intermedium eſt, trahentia, quod eſt intermedie coniunctum conſecutione quadam, vacui videlicet ratione, trahunt; alia ob familiaritatem benigno motu trahunt: iure cuiuſnam modi medicamentorum attractio ſit, dubitare licet. Galenus ſanè, de qua re in ſuperioribus ſatis, ob familiaritatem attrahere, quæ purgandi facultate prædita ſunt paſſim tenet, præſertim 3. de ſimpl. med. fac. atq; ita in tertio attractionis modo reponit. Contra hoc in loco Meſues nō niſi, ob violentiam, quam naturę infert, vacuare medicamenta pronuncians, in primo modo collocare atq; à Galeno hac etiam in re videtur diſſentire. Meſuę autē aſtipulatur Hipp. & quotidiana experientia. Sanè non ignoramus, uelle aliquos magnæ, & eruditionis, & au-* H *thoritatis viros, quia violentiam inferūt, quæ purgant, non niſi primi ordinis hanc eſſe attractionem, & propterea Gal. damnare, quòd tertio modo, ob familiaritatem ſcilicet trahere ea exiſtimarit, quando quæ hoc pacto trahunt, benigno nō violento modo alliciunt. Nō eſt tamen, ut nos uel hæc ratio, uel ullius authoritas ſeducat. Quæ primo modo attrahunt non ſolum ui, & tactu trahunt, ſed eadem tangendo amplectendoq; trahunt, & dum mouent mouentur: atq; propria huiuſmodi attractio eſt, at medicamenta, quo pacto amplecti humores poſſint, aut tangere, quomodo etiam moueri ipſa poſſūt, ſenſu & motu omni deſtituta? ſomnio certe hoc propius videtur, ad animal autem (vt ego video) prima attractio pertinet. ita. n. equi currum, aut nauim trahunt, non ita etiam medicamenta, neq; magnes. Conſultius igitur ſtatuiſſe medicos alios omnes dixerim, impropriam me-*

COST. Cap. 21.

dica-

dicamenti eſſe attractionem, qua, quod trahit quieſcit. A ne..., enim ad ipſos humores medicamentũ fertur; ſed vt mox oſtendemus, quieſcens illos allicit cũ ob ſubſtantiæ ſum. ſaritatẽ, tum ob alias cauſas, quas ſupra explicauimus. At medicamẽta (dices) vim inferunt: quæ tertio modo trahunt, non inferunt. Quòd vim faciant, reſpondeo nõ attractionis eſſe cauſa: ſed inſunt ipſis præter attrahendi vim, qualitates eorũ ſubſtantiæ annexa, naturæ hominis aduerſæ, ob quas perturbari neceſſe eſt: ſunt.n. & ſapores ingrati admodũ, à quibus nauſea, & vomitus, & mordicatio, atq; alia ea effecta prodeunt, q̃ hi primo ...pite fuſius docuit, ſecandi, incidendi, abſtergẽ..., flatus excitandi, conturbãdi, & id genus alia: ſunt fœtidi odores, & ſubſtantia ipſamet medicamenti toto ſæpe genere homini inimica, à quibus omnibus affligi oportet. Sed non medicamenti tantum cauſa perturbamur, quin, & humorum craſſitudo, aut lentor, viarum angu..., obſtructioq́; totius noxa frequenter origo eſſe B ſolet. quare, & diuinus Hipp. paranda eſſe corpora admonet ante purgationes, vt humores ſcilicet fluxioni apti reddãtur, & viæ, per quas ferri debent, expediantur. Ob has igitur cauſas aſſumpto medicamento conturbamur, nõ autem ob attractionem: hæc enim blando, & amico admodum ... motu, niſi aliud obſtet. quare, & ſæpiſſime obſ...uat... eſt, ex caſtigato, & opportune propinato pharma...o ab...que vlla prorſus noxa largã ſequi attra...em, & ... humoris expurgationem. Erit ergo medi...ame...torũ purgãtiũ attractio propria, & ter..., vt Gal. & medici vniuerſim omnes cõſentiunt.

VAcuat autem proprium, & familiarem ſibi humorem, non etiam alium quemuis, niſi actio eius, ob qua...tatem iniuſtam [& qualitatem alienam] effrenis, ac immodica euaſerit.

COST. Cap.4.

COST. MEdicamenta ait proprium humorẽ nõ promiſcue ...res omnes educere, quod, & paulo poſt repetit. hoc, & Gal. in lib. de purg. medic. facult. & Auic. 1. Can. & Auer. 5. Coll. & ante omnes Hipp. in lib. de natura hom. Contra tamen idem Hipp. eodẽ libro, medicamentũ, ait, idem, ſi quater in anno exhibeas, hyeme pituitoſ...ma tibi euomet, vere liquidiſſima, æſtate bilioſiſſima, autumno nigerrima, atque idem paulo etiam dixerat in ſuperpurgationibus cholagogum medicamentũ bilem primum, dehinc pituitã, atrum humorẽ, ac ſanguinem detrahere: phlegmagogum autem pituitã primo, poſtea bilem flauam, atrã, & ipſum ſanguinem euacuare. Quæ res ſi ita habet, educet ergo medicamentum quoduis humores pro diuerſo tempore, & diuerſa menſur...nes, neq; vnum trahet peculiarem. Scribit etiã Ariſt. ...probl. medicamenta vbi in ventre reſoluta, & ad venas delata ſunt, ex venis, quia cõcoqui nequeũt re D gredi, & quicquid obuium ſit ſecũ detrahere, atq; hanc eſſe, quã purgationem vocamus. quare ſi hoc quoq; verum eſt, nullus etiã in trahendo erit delectus. Cæterum, vt his ſatisfaciamus. animaduertendum, duplicem medicamento omni expurgationem fieri: alteram abſter... eorum omniũ, quæ obuiam ſunt: alterã attrahẽdo, quod peculiare eſt tatum. pollent.n. acria, amara, ſalſa, acida medicamenta abſtergẽdi; dulcia autem, & inſipida abluẽdi facultate, vt priori capite, hic author fuſius docet medicamento igitur cuiq; quũ duplex huiuſmodi expurgatio ſuccedat, prior ea eſt, quæ abſtergendo, & hac quicquid obuium eſt eximitur: poſteriori vero, quæ attrahendo abſoluitur, nõ niſi quod peculiare eſt, & proprium. quamobrem, quod Hipp. ſcribis de vomitu, qui

In 4. doc. 4. cap. 4. Tex. 12. Tex. 43. Tex. 19.

A ventriculi præſertim expurgatio eſt; veriſſimũ eſſe puto. ſcatere enim ventriculũ hyeme pituita, & ea craſſa, vere liquidiori pituita, æſtate bilioſis excrementis, & autumno atris, proptereaq́; diuerſis hiſce tẽporibus diuerſe quoq; euacuari, vt rationi maxime cõſentaneum ſit; ita quod expurgatio huiuſmodi fiat, attractione nõ eſt opus, ſed ſola perficitur abſterſione. expurgato autẽ ventriculo ſi illi medicamentũ adhuc hæreat: tunc demum neq; vere liquida, æſtate bilioſa, autumno atra, hyeme pituitoſa expurgantur ſemper; ſed talia à circũſtantibus partibus, ac à toto planè corpore alliciuntur, qualia attrahere aptum fuerit medicamẽtũ, illi ſcilicet peculiaria, & propria. hoc etiã vſu euenit, quæ ſubducendo aluũ expurgant. primum ſanè abſterſoria, quæ vigẽt, poteſtate, quicquid obuiã ſit, euertunt, ſeu noſtra potius natura ab illorum acri, & moleſta qualitate irritata facto impetu foras pellit; dein vero inſita vi familiarem B humorem ad ſeſe alliciunt, qui poſtmodũ expultricis facultatis conatu deorſum protruditur. Quod autẽ ex eodem Hipp. poſtea adducitur, cui etiã quotidiana experientia aſtipulatur, trahi, ſcilicet medicamento omni, humores omnes in ſuperpurgationibus, vt verũ eſt, ita ſententiã noſtrã cõfirmat. cur enim, quod familiariſſimũ eſt primum trahitur, quacunq; menſura medicamentum dederis? cur ſcãmonium ſemper bilem, colocynthis ſemper pituitam primo loco, dehinc humores alios eliciũt? argumentũ hoc præbet certe, & peculiaris facultatis; quã peculiarẽ humorem quæq; detrahunt, non cõmunis, aut fortuitæ. At cur familiari attracto, alij quoq; humores ſuccedunt? Gal. de ſimpl. med. facul. venarũ imbecillitatẽ, oſculorum laxitatem, & medicamenti mordicationem affert pro cauſa: venas ſ. & quia à medicamento mordicantur, ac quodãmodo emulgẽtur, & quia C eiuſdẽ medicamenti vi à temperie ſua cadunt, imbecillas reddi, & imbecilliter continere, atq; ita medicamento expultricem vim irritante alienos etiã humores expurgari. Eandẽ quæſt. 5. Coll. proponit Auerr. & diſſoluit aliter quã Gal. ſed tam obſcure, vt vix, quid velit intelligã. hoc tamen voluiſſe auguror. Quum duplex inſit purgantibus medicamentis attractio, vt idem Auer. eodem loco docet, altera caloris proprij, quæ abſolute trahit, altera à proprietate, quæ nõ humores quoſuis, ſed proprium, & ex propria regione trahit; vtraq; hæc tractio poteſtate medicamento ineſt, reducitur aũt in actum ab inſito noſtro calore. at vim hanc peculiarem, vt certum humorẽ ex certa regione trahat. attractionẽ. ſ. ex proprietate, nõ niſi ſub certa quadã, & exacta medicamenti menſura ſortitur. quo ſit ſub alia menſura hæc quidẽ, quæ ex proprietate eſt deſinat, ſola autẽ ea remanet, quæ D merito caloris perficitur. calor vero, quicquid obuium eſt promiſcue trahit, proptereaq́; attractione ex proprietate feriante, caloris tamen illius vi purgatio adhuc ſequitur, ſed alieni humoris. Hæc (arbitror) Auer. ſententia eſt à poſitis ab eo principijs nõ recedens, neq;, vt mihi videtur, parui æſtimanda, ſi enĩ, vt ipſe poſuit, duplex attractio medicamentis ineſt, cõis altera, ita.n. quæ ſit à calore, nũcupari poteſt: altera propria, ſi propria hæc, quã nõ niſi ſub certa medicamẽti mẽſura ſeruari maxime cõſentaneum eſt, ob exceſſũ corrumpatur, cõmunem ſupereſſe integrã, ueritatis ſpeciẽ habet: atq; ob id alienos humores trahi. Nobis certe, licet id ſuſpectum habeamus, quod attractionẽ à proprietate ex elementorũ miſtione, ait emanare; hæc tamẽ Auer. de duplici attractione opinio maxime arridet. Eſto qđ Gal. ait, vt vaſa imbecillia

C. 17. & 18.

ſint ob medicamenti mordicantiæ moleſtiam, & ob eius ſuctum, vt etiã eorum laxiora ſint oſcula, ac irritata à medicamento expultrix expurgandi modũ nõ habeat; ineſſe tamen attractionis nõ nihil neceſſarium videtur, cum adhuc vigeat medicamẽti calor, attractionis cõmune inſtrumentum; & expultrici facultati contentrix mẽbrorum uis namquã non reluctetur. etſi.n. imbecillior fortaſſe hęc eſt reddita, nõ tamen prorſus inualida, alio qui, & ſanguinis & humorũ omniũ, ex largiori medicamẽto omni euacuatio ſuccederet expultrice uigente, cõtẽtrice autem proſtrata. Itaq; preter expultricis operã, pręter uaſorũ imbecillitatẽ, atq; oſculorũ hiatũ, de quib. Gal. quod in ſuper purgationibus euacuato proprio humore alieni ſequãtur, calorẽ medicamenti potiſſimã cauſam eſſe ego facile affirmarim. atq; ita propoſitã ſolui quęſtionẽ. At obijciat aliquis, ſi exhibitũ ampliori mẽſura pharmacã attractrice nõ propria, ſed cõi agit, vt ait Auer. ergo quodcunq; ipſum fuerit, tenuiores primo humores poſt craſſiores educet nullo alio habito delectu. Cõtra tamen propinato maiori copia melanogogo medicamẽto atrũ humorem, & phlegmagogo pituitã educi primo ſemper loco videmus, relicta bile, quę tenuior eſt. Impulit hæc rõ nonnullos viros, certe præſtantes, vt de Auer. male ſentirent. Nobis vero infirma admodũ obiectio videtur. Non ſtatim medicamentũ largius ſumptũ immoderatũ cõcipit calorem: ſed innata noſtrę caliditatis vi exſuſcitatur primũ, & ad agẽdũ promouetur: tũc vero medicamenti calore vias reſerante attractoria, quoq; vis, quę ex proprietate illi ineſt, exerit ſeſe, & qd propriũ, ac peculiare cuiq; eſt, allicit. at excãdeſcit paulatim inſitus corporis noſtri calor cõtinua ſubminiſtrata ex medicamento materia, & medicamẽti quoq; caliditas maiori accẽditur flãma: quo fit, ut eius propria vis calore certã metã trãſgreſſo corrũpatur, & trahere deſinat, tũc vero peculiaris humoris euacuatio ſupprimitur, intenditur aũt altera uis, ipſa uidelicet caliditas, & trahẽdo laborat, ſed nullo amplius delectu, quicquid obuiã ſit, trahit: tenuiora tamen primo loco, & fluxioni aptiora, deinceps etiã craſſiora ſubſequũtur, ſanguis autẽ, licet atra bile, & craſſa pituita tenuior, minus facile admittitur, quod eo mẽbra maxime alitur. Ergo cur medicamẽta maiori menſura aſſũpta proprium tamen humorẽ alliciant, attractricis proprie robur eſt, quod nõ ſtatim diſſoluitur. diſſoluitur aũt poſtea, tũc vero purgationis eſt finis. incipit aũt ſuperpurgatio, & ſola attractio cõis viget, & humores cõfuſe omnes trahuntur, qui faciliores. Erit igitur, vt ſemel dicã, ſuperpurgationis cauſa ipſa quidẽ caliditas; purgationis aũt, vis propria. rẽcte ergo Auer. attractionem propria nõ niſi cũ determinata menſura cõſiſtere, in ſuper purgationibus autẽ attractricem cõem uigere arbitratur. attractionẽ autẽ cõmunẽ voco, quæ ex calore. quã quidẽ ſi recentiores purgãtibus medicamentis generatim ineſſe intelligunt quã ad peculiarẽ trahendi vim generalẽ, quoq; quandã tribui illis oportere aiunt; recte illi quidẽ, ſed non rẽ nouã docent. ſi a alia pręter calorẽ vim eſſe putant, fruſtra eos arbitror laborare. Sed de hac re ſatis. Quid aũt ad Ari. ſententiã trahi medicamentis, quicquid obuiã ſit ſcribẽtis? Suſpecta ea ſemp nobis fuere, quæ is, diuinus alioqui uir, ſcribit de purgatione: quãdo experientia planè ipſa peculiaris humoris delectũ cuiq; ineſſe medicamẽto, admonemur. qd ipſe igitur ait, vt in primo ipſius purgationis initio verũ eſſe fateor (manifeſtis. ſ. qualitatibus, qd uẽtriculo adhęret ſecãdo, attenuãdo, & detergendo) ita

E *& in ſuperpurgatione puto euenire, in qua, ut modo dixi ex Auer. ſola viget attractio, quę caloris fit ope. de purgatione vero ipſa, ab Ariſt. ipſa me rei veritas abducit.*

QVanquã vero omnia propè medicamenta purgãtia genere ſunt deleteria, ac ſua violentia naturæ noſtræ grauiſſima: ipſa tamẽ natura, quibus poteſt modis illorũ motibus facultates noſtrũ corpus diſpenſantes purgando diſſoluentibus occurrit: dũ corporis excremẽta illis trahentibus, non modo facilis permittit, ſed etiã his per medicamenta expellendis, tanquam onere leuata, recreatur, nõ minus, q̃ ſi ipſa motu ſuo naturali expelleret. Porro fit purgatio duobus potiſſimũ modis (vt lib. 1. aphoriſ. meminit Hippocrates) interdũ vomitu agitata ſurſum ad ſtomachum materia: frequentius, deiectione, ex F crementis ad aluũ deturbatis. Ne putes autẽ medicamentũ purgans ventriculo, receptũ ad humorẽ vacuandum penetrare, ſed vi attractrice ſibi inſita delectu quodam cognatum humorẽ, & familiarem, ex venis, & corporis meatibus ſenſum latentibus, ad ſe ventriculum, & inteſtina, rapere: quomodo Magnes ferrum, & ſuccinum feſtucam, & alia quædam alia attrahunt.

Aph. 1. lib. 1. & Aph. 4. c. 7. 1. 9. lib. 6.

COST.

A*Ntiqua verſio ita habet (& illud ideo quoniam medicina laxatiua perueniens ad ſtomachũ, non adit humorem, quem euacuare debet penetrando ad ipſum: ſed virtute attractionis ſigillata in ipſa attrahit. eligens, quod ex humoribus eſt ei proprium attrahere. & eſt comparatio operationis eius ad materias, comparatio magnetis ad ferrum, charabe ad fuſtem, & ad* G *alia.) Variant tamen etiam codices. in manuſcript. qui Philippi Nicolotij Florentini medici egregij opera ad nos peruenit legere eſt, (addit) alij oẽs (adit.) Refutare iuxta priorẽ lectionẽ Aſclepiadis ſententiã videtur, gigni à medicamento humores opinantis. iuxta uulgatã literã, opinionem eorũ, qui medicamentum cõcedere ad ipſos humores, & uniuerſum corpus exiſtimarunt. Eſt aũt quæſtio vtraq; digna animaduerſione. An medicamenta certe humores gignant, quos educunt, fuſius Gal. lib. de purg. med. fac. proſequitur, & cõuellit, in eandem tamẽ ſententiã is quoq; videtur interdum ire, ueluti quũ 3. de ſimp. med. fac. medicamentũ inquit ſi à corpore ſuperatur, nõ autem ſuperat, in humores ait degenerare. quare, & eũ damnare Auic. inerito videtur 1. Can. An vero, quod in quæſt. 2. ambigitur, medicamentũ ventriculo immoretur, ſeu in venas, & corpus uniuerſum cõ-* H *meet, diſcrepare à medicis videtur. Ariſt. & ipſamet experientia. Medici, præſertim Auic. 1. Can. hęrere pharmacũ ventriculo, atq; ita trahere perſuaſum habent. Cõtra Ariſt. 1. probl. id ubi in ventre reſolutũ eſt, in venas per cibi vias permeare: ex uenis aũt, quia concoqui nequit, regredi, atq; humores detrahere, ſed, & quotidiano quoq; experimẽto videmus, aſſũpto rhabarbaro, & caſſia flaueſcere lotia, quod argumẽto eſt, ad venas atq; ipſos etiã renes duo hęc ferri. Quin & Auic. cauſam reddens, cur medicamentũ interdũ vomitum, quãdoq; alui deiectionẽ faciat; citũ, aut tardum illius ad inteſtina deſcẽſum affert. ex quo pertingere ad inteſtina medicamẽtũ, atq; adeo uentriculum excedere, cõfirmare videtur. At vero, vt hæc etiã perpẽdamus. quod primo loco quærit, an medicamentũ humores gignat, de qua re notatur Gal. incõſtantia, & erroris etiã ab Auic. ingenue dicã, quod ſentio. Tuebamur alias in noſtris in Auic. adnotationibus*

Cap. 24.

Fen 4. doctr. 5. c. 4. Probl. 34.

tionibus reſutari ab Auic. nõ Gal. ſed Aſclepiadis placitũ, opinantis. ſ. ſemper gigni aſſumpto medicamento humores, quũ Gal non ſemper, ſed tantũ, vbi nõ ſoluunt, id fieri exiſtimaret. Nũc tamen re diligentius animaduerſa uideo, id non admitti, aut reijci ab Auic. quod putabã. Illud potius Auic ſuſpectum arbitror, quod Gal. medicamentũ in eundem verti humorem ait, quem eximere cõſueuit. hoc. n. non videtur carere dubitatione, quod certe aloe, vbi nõ expurgat, in bilem vertatur, veriſimile eſt, quando calidum, & ſic cum medicamentũ eſt. at quo pacto cnicus, agaricus, polypodium calore, & ſiccitate prędita in pituitã degenerabunt? Fateor ego, id me nõ aſſequi. quãuis ergo medicamenta, vbi eodem conſtat cum humore, quem trahunt, temperamento, cõcoqui, ac in peculiaris ſibi humoris naturã abire poſſe negandum non eſt, vbi diſſimili tamen temperatura cõſtant, id neq; neceſſariũ, neq; etiã rationi admodũ conſentaneum B *videtur, vt propterea non temere doctiſſimus Arabs à Gal. deſciſcat. Sed quid de quæſtione altera? adeunt ne medicamẽta humores, an vẽtriculo hærent? Suſpecta (rurſum dico) ſemper nobis fuere, quę Philoſophus de purgatione. neq; . n. videre vnquã potui, cũ, quo pacto medicamẽta ſponte moueri poſſint, quæ inanimata ſunt, aut trahi à venis debeãt, quę inepta ſunt, vt alant: tũ quo modo experimento, id ipſum reſpõdeat, quãdo medicamenta interdũ extrinſecus applicita vmbilico, calci, volę manus, & naribus admota expurgant, & integro ſæpe reiecto medicamento per vomitum larga ſuccedit deiectio, ac peracta copioſa expurgatione, catapotia rurſũ integra, qualia deuorata fuerant, reddere ſæpe aluus ſolet. Sunt tamen ex medicamentis multa mitiora, & naturę noſtrę magis affinia, quæ, & per ciborũ vias admitti, imo ab ipſiſmet mẽbris ob alimenti ſimilitudinem quãdã trahi* C *etiã poſſe probabile eſt, qualia, caſia, manna, tamarindi, rhabarbarũ: quare, ꝙ ijs aſſumptis flaueſcãt lotia, & alienos colores ſuſcipiãt nõ eſt admirãdum. his exceptis reliqua hærere ventriculo, eorum aũt vapores, quoquo verſum diffundi medici cõſentiunt: atq; per hos veluti manus quaſdã agnatos ad ſeſe humores allicere: quanquã ij, vbi peruenere ad inteſtina, expultricis facultatis impetu deorſum præcipitãtur, raroq; ad ipſum uſq; uentriculũ pertingunt. At cur Auic. ꝙ medicamenta uomitu, aut ſubductione expurgent, ad citũ, aut tardũ eorum ad inteſtina deſcenſum refert? Recte ille, quidem, & docte. Medicamentũ quandiu uentriculo inhæret trahendi finem nunquã facit, ac ſæpe è vẽtriculo ipſo, cui ob medicamentoſã ſubſtantiã ingratũ, & infenſum eſt, ad inteſtina antea deturbatur, quàm ad ipſum allecti eius ui humores aſcendãt: tunc uero purgatio deorſum procedit.* D *interdũ tamen etiã diutius in eo morã trahit, & propria ui humorum ad ſeſe copiam allicit, quorũ multitudine, aut etiã qualitate irritatus uentriculus in uomitũ prorumpit. Quòd ergo medicamentũ per aluũ, aut uomitũ expurget, citus quoq; ac tardus illius ad inteſtina deſcenſus facit, quod aduertit Auic. non ex hoc tamen illud ſequitur, quod obijcitur, medicamenta ad uenas, ac uniuerſum corpus ferri, quod eſt poſitum in quæſtione.*

Cauſa [illegible] HOc aũt humore vẽtriculi, & inteſtinorum natura dũ grauatur, eũ expellit, quãquàm ad ventriculũ rarius repat, vomitu, ſi ſtomachũ agitet aut deiectione, ſi ad pylorum declinet, vacuandus: frequẽtius ad inteſtina, propter multas cauſas. Materia. n. ob inſitã grauitatem ad inferna ruit. Præterea venarum meatus, excrementis A expellẽdis dedicati, plures ad inteſtina, quàm ad ventriculũ feruntur. Tertio loco inteſtina vacuãdis excremẽtis deſtinauit natura nõ ventriculũ. Excremẽta. n. ad partes ignobiles, & propinquas ſedi à natura tranſmitti, fuit melius, ꝙ̃ ad nobilem particulã, & à ſede remotum ventriculũ: in quem ſi repant, ea deijci quoq; per inteſtina pręſtat, quàm per gulam euomi: ꝙ pylorum inferiorem ventriculi portam expulſioni, gulam vero attractioni dedicauit natura. Ex quibus apparet, eandem naturam medicamenti purgantis opus deiectione potius, quàm vomitu moliri; omnis enim partis actio contra primum naturæ inſtitutum facta, eſt improſpera. Eſt igitur medicamẽtum purgans, aut vomitorium, aut deiectoriũ. Gal. Aph. 21. lib. 1. Medicamẽtũ purgans duplex.

COST. A*Liud ſubdit, quod cõtrouerſia nõ caret. Cur medicamẽta alia vomitoria, alia ſubductoria ſint, ex proprietate eſſe ait. & explicãs qualia nam vomitoria ſint, talia eſſe dicit, quæ ex proprietate habent, vt os vẽtriculi ſuperius debilitent. Cõtra tamen cur alia vomitoria ſint, alia ſubductoria, aliqui grauitati, ac leuitati accepta retulere. cui quidẽ opinioni, quamuis eã hic author. 1. cap primis ſtatim uerbis refutarit dicẽs (et neq; quia graue, aut leue agitatiuũ ſuperius, uel inferius, ſed quia tale.) neq; . n. quod multos ſentire uideo de medicamentis generatim, id protulit, quaſi aliquis ea purgare ob grauitatẽ, aut leuitatẽ ſenſerit, ſed ꝓ cauſa affert, cur alia ſubductoria, alia ſint vomitoria; ſubſcribere tamẽ ipſemet uidetur paulo poſtea, dicẽs medicamẽta, ſi ſuapte natura facilis deſcẽſus fuerint, ex uomitorijs fieri deiectoria. ſunt autẽ deſcenſu facilia, quę grauia ſunt. quare, & lapidẽ armenũ laxare aluũ ob ſui grauitatẽ aiũt,* C *licet excitandi vomitus gratia exhibeatur. Diſcrepare ergo à ſeipſo Meſ. uidetur. Alioqui etiã, ſi ijs tantũ citari vomitus ſolet (quod hic innuit) quę ex proprietate habẽt, vt vẽtriculi os debilitẽt, atqui agaricus aſtrictoria vi pollet, qua uẽtriculus ſolet cõfirmari, & maxime tamen omniũ vomitũ facit. Cæterum ad hæc breuibus, quę grauia ſunt facilius, & citius deorſum labi, leuia vero ſurſum moueri nõ eſt, vt quis ambigat. in medicamentis autẽ, licet agaricus ob ſui leuitatẽ raro vomitũ, aut certe nauſeam nõ faciat, et lapis armenus ſępe aluũ laxet; nõ propterea tamẽ perpetua ea regula eſt, aut frequẽs, quod quæ grauia, per inferiora, quæ leuia, per ſuperiora expurgẽt: quãdo, & agaricus ſubducit, & armenus lapis vomitũ cõcitat. alioqui etiã, & lapis iſte, & ſimilia omnia læuigata, & terrenis ſordibus, quæ grauitatẽ faciebant, expurgatiſſima offeruntur. Non temere ergo* D *Meſ. grauitatis, aut leuitatis gratia illud ſubductoriũ, hoc eſſe uomitoriũ negat; & ad eandẽ vim refert, à qua etiã purgandi facultatẽ putat emanare, dicens medicamento horum alterũ ineſſe, quia tale. Afficiunt tamẽ vomitoria omnia os vẽtriculi ſuperius, ſeu quod in illo ſupernatent, quod pinguia præſertim faciũt; ſeu quod medicamentoſum virus ſapiant: ferre enim id ventriculus præſertim os eius, ſenſu eximio præditum nõ poteſt; aut etiã quod flatus copioſiores excitent, qui ſuapte natura ſurſum repunt. Pro abſurdo igitur habet Meſ. quod grauitati, aut leuitati hoc aſcribatur munus. At obijcies, is tamen, quæ deſcenſu facilia ſunt aluũ ſubducere ait, quãuis ſponte vomitoria ſint: talia autem ſunt quæ grauia. Ego vero, quia cito deſcendunt etiã, quæ fluxa, ac leuia ſunt, hæc & alia huiuſmodi puto à Meſ. intelligi, nõ quæ grauia. atque hoc pacto nulla erit in eius verbis cõtro-*

uerſa. De agarico autem, quum aſtringente vi polleat, & ventriculo ob id robur conciliare aptum ſit, an os ventriculi debilitet, ac propterea, an vomitoria omnia ventriculum imbecillem reddant, non eſt intellectu difficile. inſunt agarico diuerſæ qualitates, & aerea, ob quas facile ſupernatat ventriculo, & vomitum ciet, & terrena, ob quas aſtrictoria vi quam polleat, ipſum quoque ventriculum confirmat, nihil ergo impedit ob qualitates varias, varias etiam vires eundem obtinere, quamuis igitur agarico facultas etiam inſit, qua ventriculo robur conciliat, nullum tamen vomitorium illius non infeſtat, quod Meſ. ſtatuit.

Vomitoriũ.

VOmitorium eſt quod ſtomachum (id eſt, os ventris ſuperius) ſuæ ſubſtantiæ proprietate debilitans, & in ipſo immorans, ad ipſum ex hepate, inteſtinis, & partibus cæteris, materias attrahit, à quibus offenſus ſtomachus, & ad nauſeam euerſus vomitu per os expellit, motu ſcilicet ſuæ naturæ contrario. Deiectorium eſt, quod in ventriculo manens, ab hepate, & cæteris partibus humorem ſibi familiarem, ad inteſtina potius attrahit, propter commoda prius dicta, à quo quidem humore irritata naturalis inteſtinorum facultas, ipſum, vt ſolet alia excrementa, ad ſedem protrudit. Sicque vomitorium medicamentum, eſt tantum vomitorium: & deiectorium nihil aliud, quàm deiectorium.

Deiectoriũ.

MOND. NOtandum quòd Meſ. in iſtis verbis, tãgit tria, quæ requiruntur ad hoc, vt medicina ſolut. euacuet per ſeceſſum, vnum eſt ſumptum ex parte loci, in quo ipſa manet, cum dicit. Quæcunque in ſtomacho manẽtes; nam ſiue med. ſolut. ſoluat ventrem per virtutem attractiuam, quæ in ea eſt, ſiue per violentiam, quam infert, ſiue per vtrunque, quod eſt melius dictum, ſemper vel vt plurimum oportet, quod maneat in ſtomacho, & in hoc conuenit cum medicina vomitiua. quoniam tã vomitiua, quam ſolutiua medicina moratur in ſtomacho, quod enim medicina vomitiua moretur in ſtomacho eſt ſatis notum cuilibet, poteſt autẽ declarari de medicina ſeceſſiua, quia in quo loco magis ſuã operationem perficit, in eo moratur: ſed dum eſt in ſtomacho magis ſuã operationem perficit. quare &c. Maior de ſe patet, minor etiam eſt nota, quia hæc eſt operatio regularis, quæ magis completur, dum eſt in loco conuenienti: ſed cum ipſa eſt in ſtomacho magis à longinquo attrahit, non autem illud fit, dum eſt in inteſtinis, vnde ſi ipſa eſſet in inteſtinis, cũ inteſtina ſint deputata ad expulſiones, poſſent ex aliquo incitante vel ſtimulãte inteſtina illã talẽ medicinã cito expellere, tunc aũt quando eſt expulſa nõ facit amplius ſuã operationem. Et licet medicina ſolutiua, & vomitiua maneant in ſtomacho, tñ in alia & alia parte ſtomachi, vnde medicina vomitiua manet magis in ſuperiore parte ſtomachi, ſolutiua autem magis manet in fundo eius. Secundum quod explicat Meſ. in operatione medicinæ ſolutiuæ, eſt locus, per quem materiam euacuat, attrahit enim ad inteſtina. nam quamuis iſta medicina ſolutiua maneat in ſtomacho, non eſt neceſſe, quod attrahat ad ſtomachũ: tunc. n. omnis medicina ſolutiua eſſet vomitiua, & nunquã ſolueret ventrẽ, immo oẽs attraheret ad ſtomachũ humores, qui educerentur poſtea per vomitũ, ſed attrahit ſolum tales humores ad locũ deputatũ magis à natura ad expulſionem: talis autẽ ſunt inteſtina. Et per hoc poſſet haberi argumentum ad probandũ, ꝙ medicina ſolutiua non euacuat per virtutẽ attractiuã, quæ eſt in ea. probatur: nã poſuit ſtatim, quod ipſa manet in ſtomacho: ſi ergo euacuat manens in ſtomacho per virtutem attractiuam, eos attrahit ad ſtomachum, eo quod attractio eſt motus alicuius ab aliquo ad ſe, vt Ariſtot. ponit 7. Phyſic. Poſſet ſolui hæc ratio

Vrũ med. ſolut. euacuet ꝙ virtutẽ attractiuã quæ eſt in ea.

F hoc modo, nam medicina ſolutiua attrahit per virtutem attractiuam, ſed non eſt neceſſe, quod attrahat ad locum, in quo eſt; ſed ſufficit quod attrahat ad locum deputatum à natura ad expulſionem, qui locus eſt inteſtina. Si dicis quod attractio eſt motus alicuius ab alio ad ſe: dico quod etiam eſt modus alius attractionis, quem etiam recitat Ariſt. ibi, qui quidem eſt ab alio ad aliud, quia ad locum deputatum. vnde & ſi medicina poſita ſuper volam manus, aut ſuper ventrem, vel illa, euacuet per fluxum ventris, non eſt neceſſe, quod ibi ſit attractio humoris ab alio ad ſe; ſed ſufficit, quod ſit attractio humoris ab alio; quia ab aliquibus membris determinatus; ſiue à toto ad aliud, quia ad locum alium deputatum à natura ad expulſionem, talis autem locus ſunt inteſtina. Tertium quod explicat in his verbis, eſt per quod medicina ſolutiua euacuet, & hoc per ſeceſſum eſt, quia innuit nobis membra, à quibus euacuet, ſiue attrahit cum dicis, ab hepate, & alijs membris.

F EST autem quando deiectoriũ fit vomitoriũ, (vt etiã aliquando contra, vomitorium fit deiectoriũ) illudq; ob naturã vel medicamenti, vel ægri, vel vtriuſq; ſimul. Medicamentũ enim, ſi ventriculo ſupernatat, aut ſtomacho moleſtũ eſt, ipſumque valenter agitat, & ſubuertit, aut nimis abominabile eſt: fit pro deiectorio vomitoriũ. Adhęc, cui ſtomachus tum eſt imbecillus, cũ ſumitur medicamentum deiectorium: cuius ſtercus iam ſiccius inteſtinis obſtructis, pertinacius hæret: aut inteſtina ipſa arctata & anguſtiora reddita ſunt, aut flatus aliquis medicamentũ ſubleuat: vomitoriũ euadit. Poſtremo corporis, aut animi motus aliquis immoderatior, vel fœtor, vel rei abominabilis aſpectus, & ſimilia, medicamentum deiectorium reddunt vomito-

Medicamentum ex deiectorio fit vomitoriũ tribus cauſis.

Aegri.

G rium. Vti contra, quod natura ſua eſt vomitorium, euadit deiectorium, cauſa ſimiliter medicamenti, vel ægri, vel vtriuſque, ſed ratione diuerſa. Si enim medicamentum ex ſua natura prõpte ad aluum deſcendat, aut ei grata quædã ſint admixta: ſi item ſtomachus tunc eſt robuſtus, aut ob inanitionem, & vehementem famẽ valenter appetit, aut aluus natura eſt lubrica, & facilis: ſi deniq; iucunda quædam obiecta externa apprehenſionem medicamenti prohibeant; id pro vomitorio fiet deiectorium. Huc accedit, ꝙ natura in melius omnia prudenter dirigens, rem vomitoriam efficit deiectoriã, propter dicta prius commoda. Ex vomitorijs præterea quædam ſunt vehementia, alia clementia, quædam mediocria. Vehementia quidem, quæ na-

Vtriuſque. Medicamentũ ex vomitorio fit deiectorium tribus cauſis. Medicamẽti.

Aegri.

Vtriuſque. Vomitoriũ differentiæ tres a maiori & minori ratione ſumptæ.

H turæ ipſi vim magnam afferunt, vt vomitu vacuent: qualia ſunt elleborus albus, ſtruthium, thymelæa, balanus myrepſica minor, lathyris, ricinus, thapſia, ruta agreſtis, cucumer agreſtis, & ſimilia. Clementia, vi nulla, aut minima naturæ moleſtia, vomitum cient: cuiuſmodi ſunt, aſarum, flos myricæ, ſemen cœparum, anethi, atriplicis, melãthij, rapæ, rhaphanidis, raphanus, ſal, & ſimilia, Mediocria ſũt, nux vomica, cnicus, nitrum, ſal gemma, ſal indus, balanus myrepſica maior, & ſimilia. Medicamentum autem deiectorium vacuat facultate propria ſibi inſita, eaq; aut diſſoluente, vt ſcammonium, turbith; aut per aſtrictionem exprimente, vt myrobalani: aut leniente, vt caſia fiſtula, manna: aut lubricante, vt mucago ſeminis pſyllij.

Deiectoriorũ differ. 4. Trahendo. Comprimendo. Leniendo. Lubricando.

Diſtin-

COST. DIſtinguit purgantium medicamentorum actionẽ,
eaq; alia diſſoluendo, alia cõprimendo, alia leni-
endo, alia lubricum faciendo purgare ait. Id & Auic. 1.
Can. Quæſtione aũt dignum uidetur, ſitne idẽ leniens, &
lubricans medicamentum. ſolent. n. hæ voces nullo di-
ſcrimine pro eadem re ſumi à recentioribus: ſintne præ
tereos quatuor, alij ſubducendi modi, laxant. n. aliqua
etiam abſtergendo, vt ſerum, abſinthium, beta, ſal, ac ni
trum; alia emolliendo vt oleum, & pinguia omnia, q̃ in
duratas fæces ſubductioni accõmodant: alia humectan
do, ut aqua, cucurbita, attriplex, malua; alia eliquãdo,
ut euphorbium: an demum q̃ leniendo, lubricando, cõpri
mendo ſubducunt, uere ſint purgatoria, q̃ attrahendo ex
purgent. Meſuei. n. quum hoc in loco his tribus vim tra
hendi admodum imbecillam tribuat; idem tamen pau-
lo poſt catalogum eorũ faciẽs, q̃ bilem, pituitam, aliaq;
excrementorum genere à proprietate educant, horum
quoq; meminit, qđ etiã particulatim facit, quum de ſim-
plicibus agens, ſingulis ſuam peculiaris humoris edu-
ctionem aſcribit, q̃ ſine attractione fieri non poteſt. Pro-
fecto vt ad ſingula hæc reſpondeam, an lenientia medi-
camenta, qđ primo loco quæritur, à lubricantibus diffe-
rant, ſunt nonnulli ex recentioribus, q vnam eſſe lenien-
tium, & lubricantium ſpeciem putent, contra q̃ Arabes
ſenſerint, horum tamen duo genera eſſe aiunt, alterum
eorum q̃, q frigidam humidam, & lubricam temperiẽ
habent, lentore, & aluum imbecillam mouent, & inter
narum partiũ meatus frigida ſua, & lubrica viſcoſita-
te condenſant, infarciuntq; emplaſticorum more: talia
aũt blitum attriplicem, portulacam, cucurbitam, & in-
ſipida penè oĩa eſſe aiunt, q̃, ſ. intimos viſcerum meatus
neq; permeant, quos lentore potius ſuo, & frigiditate
obſtipant, neq; quicquam educunt, niſi ꝑ accidens, alte-
rum genus eſſe dicunt eorum, q̃ præter dictas qualita-
tes aliquid etiam caliditatis habent, & tenuium par-
tium, quibus inteſtinorum recrementa non modo lenien
do vt primum genus, ſed etiam rarefaciendo, ac tergen
do aluum ſubducunt: in hoc genere ponunt caſiam, mal
uam præſertim agreſtem, violam recentem, borraginẽ.
Hæc illi, q̃ ſanè ſi ſingula examinare animus eſſet, ut ob
ſcura, ita vereor ne etiam ſint friuola. primum eqdem,
quidnam lubrica temperiei nomine velint, q̃ in primo
lenientium genere eſſe aiunt, non video, niſi temperiem
pro ſubſtantia vſurpent, lubricum autem, qđ humidum
eſt, & viſcidum intelligant. Sint ergo frigidæ humidæ,
& viſcidæ ſubſtantia, qđ ſubdũt; q̃ talia ſunt lentore im
becillam aluum mouere, & internarũ partium meatus
uiſcoſitate ſua frigida, & lubrica cõdenſare, infacireq;
valde obſcurum eſt nobis, ut. n. prætercam, ꝙ nugatio q̃-
dam videtur, quum aiunt à viſciditate lubrica hæc fie-
ri, ſi. n. lubricum eſt, qđ cum humiditate etiam viſcidũ
eſt, lubrica viſcoſitas erit viſcoſitas, cum humiditate,
& viſcoſitate, vt inquam hæc prætercam, ſicuti lentor,
viſciditaſne, q̃bus vocibus tanquam diuerſa ſignificãti
bus utuntur, pro eodem ab oĩbus ſumi ſolent; ita contra
rios effectus prodire ab eadem nequeunt qualitate, vt
laxet aluum, & internar partiunũ meatus infarciat,
condenſetq́; emplaſticorum more. Rectius ergo ab hu-
miditate qdem laxari aluum, à viſciditate vero inter-
narum partiũ meatus condenſari, & infarciri dixiſſet.
At qi vnquam internãrũ partium meatus infarciri, con
denſariq; à lenientibus dixit? Ait eqdem Gal. non raro,
& maluas, & blitum, & alia eius generis, cum lẽtore,
tum humiditate aluum ſubducere; at, ꝙ lentore infar-
A ciantur internarum partium meatus, neq; ipſum neq̀
alium ſcripſiſſe vnq̃ memini; aduerſatur. n. potius obſti
patio, infarctusq́; ille ſubductioni, q̃ auxilietur. Age er
go his præmiſſis, an lenientia à lubricantibus differant,
videamus. Nobis certè, quos Arabum authoritas pluri
mum mouet, lenientia à lubricantibus diſtingui, vel exẽ
pla perſuadent, q̃bus quid horum vtrumq; ſit, & hic au-
thor, & Auic. inſinuat, alia qdem ratione caſia, & mã-
na, & alia pſyllij muccago, ſebeſten, atq; alia id genus
aluum mouent, paucis ergo, vt qđ ſentiam exponam, lu
bricantia ab Arabibus ea videntur intelligi, q̃ quũ len-
tore ſuo non mediocri fæces vniant, humiditate etiam,
& grauitate impetum fluendi addũt, hoc pſyllium, hoc
ſebeſten, hoc prima præſtare videntur, cætera autem q̃
inteſtinorum, aut etiam humorum aſperitatem auferũt,
B lenientia puto appellari, talis manna, & caſia videtur,
talia pinguia, & oleoſa ſunt omnia, q̃ profecto aut inte-
ſtinorum ſuperficiem leuem reddunt, aut etiã ipſis excre-
mentis durioribus adiuncta fluorem illis adijciunt, ita
ergo diſtingui lenientia à lubricantibus videntur. Cæte-
rum incidit etiam hic ſcrupulus, quum. n. caſia lentoris
aliqđ inſit, huius gratia inter lubricãtia hęc quoq; eſſet
reponenda, ſi modo lubricãtia ſint qualia diximus. Nõ
ignoro qđ ab alijs dici ſoleat, nihil, ſ. referre, quo minus
idem, & leniens ſit, & lubricans, ac vtroq; ſimul ſubdu
cendi modo valeat. Sed adde ꝓterea, lubricantia non vi
ſcida tantum eſſe, ſed inſigniter, viſcida, talis aũt nõ eſt
caſia. Nunc autem videamus, qđ ſeqtur, an præter le-
nientia, lubricantia, cõprimentia, ſoluentia, alij ſint mo
di ſubducenda alui. Atq; id qdem qđ obijcitur, eſſe & q̃
molliendo, q̃ abſtergendo, q̃ abluendo, q̃ aliquando aluũ
C moueant, differreq́; hęc à lenientibus, lubricantibus, cõ-
primentibus, habet certe veritatis ſpeciẽ, quando ſi ha-
rum vocũ vim ſpectes, leniunt q̃ aſperitatẽ tollunt; lu-
bricant q̃ viſciditate ſua fæces cogunt, ac humiditate,
& grauitate impetũ dant fluendi; cõprimunt q̃ partem
vniunt, & qđ illi inerat exprimunt; ſoluunt q̃ meatus
reſerant, & quodammodo, qđ in uinculis erat liberant,
inde. n. uceeſſiſſe huius vocis vſus medicinæ videtur;
molliunt q̃ duritiem auferunt; extergunt, q̃ ſordes à par
te remouent, id verò, aut ſicciore ſui ſubſtãtia præſtãt,
& ferè abſtergentia ꝓpriè vocari hæc video, aut humo
re multo, quo rem ꝓfundunt, & ablutiua nũcupãtur; col
liquant aũt, q̃ quod à frigore concreuerat ſui calore diſ-
ſoluunt, ex his ergo differre hæc inter ſe videntur non
mediocriter. Enitendum tamen eſt hac etiam in re, vt
ad verum q̃ proxime accedamus. Itaq; q̃ emolliunt, ab-
luunt, abſtergunt, ad lenientia redigi poſſe arbitror, ea-
D dem. n. q̃ molliunt, aſperitatem quoq; inteſtinorũ leniũt,
& eadem lenia ſunt, q̃ & mollia, licet diuerſa lenien-
tium, & mollientium ſit ratio, ita etiam q̃ abluunt, ab-
ſterguntq́; dum ſordes auferunt, illa quidem copioſo hu
more, hæc uero ſiccitate veluti corradentia, naturalem
ſtatum viſceribus cõciliant, q̃ ſ. mollia, & lenia ſuapte
ſunt natura, ita vt ſeu ꝑ ſe, ſeu ꝑ accidens eadem quoq;
leniãt. Colliquantia vero ad ſoluentia referri poſſunt,
euphorbium etenim præterq̃, ꝙ quæ in ventriculo inte-
ſtinisq́; obuiã ſũt à frigido coacta, qualia pituitoſa sũt,
ſui calore diſſoluit; etiã à uenis, quarũ ora maxime reſe
rat, valenter trahit, qđ eorũ propriũ eſt, q̃ ſoluendo ex-
purgant, q̃ob rem ſi hæc ita ſe habent, ſupereſt, vt qua-
tuor tãtũ ſint modi laxãdæ alui, quos Auic. & Meſues
deſcribũt. Tranſeo nũc ad id qđ tertio loco q̃rebatur, an
leniẽtia, lubricãtia, cõprimẽtia, purgatoria ſint uerè, an

ſcilicet humores, cum delectu trahant, & ſpecifica formę ratione, vt purgātibus veris ſupra attribuimus. Nō ignoramus hac etiam in re Meſuen carpi. ſi enim leniendo, lubricando, comprimendo educunt; vt ob manifeſtas qualitates educant, & quiduis obuium nullo delectu habito detrahant, neceſſe videtur: ac propterea vt temere in his quoque ſpecifica forma pro cauſa afferatur, & certi humoris electio aſcribatur. Cæterum an medicamenta huiuſmodi proprios humores ſpectent, experimento ſtandum cenſeo. at aſſumpta roſa, mirabolano citrino, manna, caſia, rhabarbaro bilem multam, & ex polypodio, mirabolano emblico, & alijs eius generis medicamentis pituitam pręter communia excrementa, quę inteſtinis adhærent, detrahi ſemper videmus: atq; hoc argumento eſt non promiſcue omnia, ſed certos ab his quoq; ipſis deligi humores, quod ſi verum eſt, ex ijs quoque quæ ſupra longa diſputatione ſtatuimus, vt à ſpecifica forma agant neceſſe erit. At Meſues ipſemet (dices) hæc inter ſtercoraria, & ea quæ obuium potius quiduis educant, quàm attrahant, reponit. Nihil impedit vt medicamentum idem ob manifeſtas qualitates leniendo, comprimendo, & lubricando, ac ob occultas ſoluendo etiam expurget: ac pręter communem attractricem vim, propriam etiam inſitam habeat. à manifeſtis autem qualitatibus, quæ eiuſmodi ſunt præſertim denominationem ſuſcipiunt, & quòd dum expurgant effecta ſenſilibus qualitatibus ſimilia apertius prodire ab his quàm à ſoluentibus videmus, aſſumptis enim lenientibus lenis, comprimentibus aſtricta aluus remanet peracta purgatione: & quòd hic ipſa nihil poſſe in purgādo videntur vere purgantibus cōparata.

CÆterum quæ diſſoluendo purgant, & deijciunt, ferè eadem vel attrahūt, vel eradicāt: attrahunt quidem, à ſupernis partibus materias: G eradicant ab infernis. Reliquis vero tribus deiectoriorum generibus facultas purgatrix inſita, eſt admodum imbecilla: ob idq; parum perſpicua, vt quæ ſolum materias, quibus ipſa occurrunt, euacuet, neq; hepar tranſcēdat. A capite autē per accidēs vacuare videri hæc poſſint, quòd materias ad ipſum tolli conſuetas vacuant. Medicamenta enim purgantia iuuant per ſe, quædā etiā per accidēs. Per ſe enim, quæ ex ſua temperie, & propria facultate cōmodant, vt pituitæ turbith: bili flauæ tamarindi, temperatura, & proprietate opponūtur. Per accidēs vero, id eſt, alio aliquo interueniente, quando quædā ab aliquibus fiunt contra propriam ipſorum facultatem, vt hæc ab his poſſe fieri nō facile credatur, vt ſcammoniū cum ſit calidum, corpus tamē refrigerat, per accidens ſcilicet, ſeu per calidæ materiæ vacuationem: qua enim cauſa præſente fit hoc, eadē abſente fit contrarium. Facultas præterea medicamentorum, in materias oſtenditur, quādo ea humorem ſibi familiarem delectu quodam educunt: educunt autē (vt quibuſdam viſum eſt) eū, qui cæteris in corpore ſit largior, & poſt hunc, alium copia illi proximum. Nam omnia medicamenta purgantia pituitam fere vacuarent, vtpote in nobis vtraq; bile propè ſemper largiorē: quod falſum eſt. imo humorem abſolute nō vacuant. ſed hoc genus medicamenti humorem hunc ſibi familiarem delectu quodam expellit, eumque interdum tenuem, craſſo in nobis reli-

Hipp. lib. de ... humoribus.

E ctо: interdum contra. Cuiuſque enim medicamenti purgantis actio inſita, & bene directa hęc eligit, illa relinquit: hūc vel illum humorem reſpicit, non omnem: nec vltra quam paſſurus humor exigit, tranſgreditur, niſi immoderatius agat. Rei cuius abunde ſcientem te naturalis philoſophia reddiderit. Medicamētum igitur omne humorem ſibi familiarem primum educit: deinde illū, qui ad ſequendum magis eſt habilis: poſtea alium ſequi paratiorē: poſtremo ſanguinē, quē ceu theſaurum quendā natura, quandiu poteſt, retinet, trahiq; prohibet: tandem vero victa, trahentibus permittit expellendū. In hac humorū ſucceſſione primū ſibi cognatum trahit medicamentū, ſuo iure directum: alios vero tanquā degenerās, ob actionis vehementiam: quomodo ſi quis iraſci facilis, ira ſic incitetur, vt F furiat. Tunc enim rectas actiones ſuas, vltra quam par eſt, & quam ſtatuerat, tranſgredietur.

NOtandum, quòd ex iſta litera poſſumus habere ſolutionem cuiuſdam quæſtionis, in qua conſueuit quæri, vtrum aliqua medicina ſolutiua poſſit euacuare alium humorem, quàm proprium ſibi. Quia dicere aliqui videntur, quòd non, quia ſi ipſa euacuaret alios humores à ſuo proprio, tunc ad omnes illos haberet formam ſpecificam determinatam, vel per quam illos euacuaret, hoc autem eſt impoſſibile. Dico ad hoc, quòd ipſa medicina ſolutiua per ſe, & ſecundum ſe non euacuat niſi proprium & determinatum humorem, ſed per accidens bene poteſt euacuare alios à proprio humore, & hoc contingit, quādo ipſa eſt effrenis, & irregularis. Fit autem effrenis, aut irregularis ex quatuor, aut ratione malæ qualitatis, aut ratione quantitatis, aut ratione corporis, & virtutis eius, aut ratione vtriuſque, ratione qualitatis & hoc dupliciter, aut ratione qualitatis commu- G nis, aut propriæ, ratione qualitatis communis, & hoc non poteſt euacuare humorem hunc & illum; nam vt ponit Auer. in 5. ſui coll. c. de medicinis euacuantibus à forma ſpecifica ipſa medicina ſolutiua non poteſt abſolui à virtute communi, quæ eſt educere humorem; nam turbith cum educit phlegma, educit etiam cum hoc humorem. modo cum humores ipſi non ſint tantum diſparati, ſicut viuum, & cadauer, imo ipſi aliqualem conuenientiam & communitatem habeant, poteſt medicina ſolutiua, manente in ea virtute euacuatiua communi, euacuato proprio humore, alios euacuare. Hoc etiam poteſt eſſe ratione qualitatis propriæ ipſius medicinæ, & quæ ineſt ſibi per ſe & accidentaliter: per ſe, nam agaricus euacuat phlegma, & choleram per ſe, quandoque quædam ſimul dū inuenit eos adinuicē mixtos, quandoque autem ſucceſſiue. poteſt etiam medicina per qualitatem accidentalem diuerſos humores euacuare, ſicut turbith quando eſſet rubeum, aut nigrum, venenoſum: tunc enim non ſolum phlegma euacuat, imo H euacuat quemcunque humorem, vt etiam ſanguinem euacuet. Secundo dico, quòd euacuare poteſt plures humores ratione quantitatis, quando offertur in maiori doſi, quàm debeat: nam ſicut medicina euacuat appropriata huic humori, ita oportet vt ſit hęc quāta, quia in conuenienti doſi, & ideo ſi ſit ſuperflua euacuat euacuatione communi & aſſociata, ſicut apparet in ſcammonea, quando exhibetur in ſuperflua quantitate, tunc enim primo euacuat choleram, poſt phlegma vſque ad ſanguinem. Item etiam hoc contingit tertio ratione virtutis corporis: nam cum ipſa medicina euacuet vim inſerendo naturæ, vt Auer. ponit 5. ſui coll. poſuit etiam Meſ. ſupra, tunc licet virtus expulſiua ſit irritata ab ipſa, vt expellat ſolum vnum humorem ſibi proprium; tamen poſtquam expulit illum, nititur virtus expulſiua corporis illum alium expellere, qui etiam eſt nociuus

MOND.

Quatuor de cauſis medic. fit effrenis.

ei,& ſuperfluus in corpore, & illum fugare, & præcipue quando natura corporis,& virtus eſt fortis, & ex hoc poteſt apparere nobis, quòd non parum facit ad euacuationem virtus ipſa violenta medicinæ. Quarto etiam hoc poteſt contingere ex parte vtriuſque: nam poteſt eſſe, quòd virtus ſit fortis in expellendo, medicina etiam euacuabit virtute communi euacuatiua, vnde cum inter humores non ſit tanta diſconuenientia, ſicut inter viuum & mortuum, poterit euacuare alios humores à proprio,& determinato.

HOc autem ordine vacuant materias hæc purgantia medicamenta, vt cholagogum bilem primum trahat, hinc pituitam, poſtea atram bilem, poſtremo ſanguinem: phlegmagogum pituitam primum educat, poſtea bilem flauam, hinc atram, poſtremum ſanguinem. Melanogoga denique bilem atram primū, dein de flauā, tertio pituitam, ad poſtremū ſanguinē.

MOND. ADuertendum, quòd cauſa quare medicina quæ euacuat phlegma, primo id euacuat, poſtea melancholiam, vltimo ſanguinem, eſt duplex. vnde vt ſupra dicebatur, propter duas cauſas principaliter medicina poſt euacuationem proprij humoris euacuat alium humorem. vna eſt propter virtutem euacuatiuam communem, quæ in ipſa remanet poſt operationem virtutis propriæ: & hanc virtutem & operationem communem habet ratione caliditatis, vel vacuitatis. modo omne quod attrahit ratione calidi, vel vacui, attrahit citius, quod ſubtile eſt, quam craſſum. & ideo cholera cum ſit ſubtilior, quam ipſa ſcilicet melancholia, poſt euacuationem phlegmatis euacuabitur cholera, poſtea melancholia. ſed cauſa poteſt eſſe: nam vt apparuit ſupra, vna cauſa quare vna medicina euacuat vnum humorem poſt alium; erat, quia medicina inferebat vim naturæ, & ideo quando medicina euacuabit proprium humorem poſt illum, debet magis euacuare illum, qui magis moleſtat naturam, qui etiam magis abundat in corpore: & ideo ſi rhabarbarum euacuauit choleram in aliquo, poſt ipſam debet euacuare phlegma, poſtea melancholiam, eo, quòd magis phlegma moleſtat, plus etiam de eo eſt in corpore, quam de melancholia: vltimo vero educit ſanguinem, eo quòd cum ſit theſaurus naturæ, non moleſtat naturam, etiam ſi ſit de eo in corpore plus, quam de alijs humoribus.

[illegible] Aduertendum eſt, quòd id quod dictum eſt, habet verum, quando ſolum iſte humor, qui debet principaliter euacuari à medicina, peccat in quali, aut in quanto, vel vtroque: alij humores ſunt ſecundum naturam: nam ſi aliqua medicina euacuat choleram, & illa peccet in quali in corpore, phlegma autem non peccet, ſed magis peccet melancholia in quali, tunc contingit, quòd medicina, quæ euacuauit choleram, poſt choleram euacuabit melancholiam, & non phlegma, etiam ſuppoſito, quòd phlegma peccaret in quanto, & non in quali, vt melancholia, & ideo etiam ſi aliqua medicina detur principaliter propter vnum humorem euacuandum, & iſte humor in corpore non peccet, tunc ipſa euacuabit prius humorem alium peccantem, quam illum, quem debet principaliter euacuare, etiam ſi medicus faciat iſtud ex errore. & ex hoc apparet, quòd hic ordo debet intelligi in corpore, in quo ſolum ille humor, qui debet principaliter euacuari à medicina, peccet in quali, alij autem humores non peccent in quali.

Quare me. [illegible] ſanguinē in vltimo. Et ex hoc apparet quare vltimo & rarius educit ſanguinem, eo quòd raro eſt, quod ſanguis peccet in quali, ſicut alij humores, etiam natura ipſum recondit pro theſauro. Sed tu dices, quare etiam non coaptauit hunc ordinem ad medicinam euacuatiuam melancholiæ principaliter? Dico quod ſatis datur intelligi ex dictis ab eo: nam ſi aliqua medicina euacuat principaliter melancholiam, poſt ipſam euacuat choleram, poſtea phlegma, vltimo neceſſitata natura, euacuat ſanguiné.

A NVllum enim medicamentum facultatem habet primam, & per ſe hæmagogam, id eſt, qua ſanguinem abigat, & vacuet, quem natura vſq; ad poſtremū retinet, neq; trahi permittit, niſi coacta vi medicamenti immoderatiore.

ADuertendum, quòd Meſ. in ſuis verbis ponit duo in genere, vnum eſt, quod nō eſt reperire aliquam medicinam regulariter, & de propria intentione ſanguinis eductiuam, & cauſa eſt, quia natura eum recondit vſque ad vltimum. Secundum quod ponit Meſ. in his verbis eſt, quod licet non ſit aliqua medicina, quæ de propria intentione euacuet ſanguinem, tamen virtus, ſiue natura coacta ab effrenitate pharmaci vltimo illum expellit. Ratio primi poteſt eſſe duplex, prima eſt, quoniam ſi natura nunquam intendit principaliter, & regulariter ſanguinem à corpore expellere, ſed ipſum ad vltimum retinere, ſecundum quod eſt ei poſſibile, tunc non reperitur medicina, quæ principaliter illum euacuet: ſed ita eſt, quare &c. Maior eſt nota, quia medicina regulariter operans ſolum illum humorem expellit, quem natura intendit euacuare. minor eſt nota, eo quod ſanguis eſt theſaurus naturæ, quem nunquam intendit expellere. Secunda ratio eſt, quoniam ſi medicina ſolutiua non habet à proprietate ipſum ſanguinem attrahere, tunc non eſt reperire medicinam, quæ regulariter & per ſe ſanguinem euacuet. ſed ita eſt, quare &c. Maior eſt nota, eo quod iſtæ medicinæ euacuant humores, & eos attrahunt per proprietatem minor apparet ex eo, quod natura principaliter attrahit ſanguinem, eo quod membra ex eo præcipue nutriuntur, & ſi attrahit alios humores, hoc facit, vt cum ſanguine ſint permixti, quoniam non attrahuntur niſi permixti cum ſanguine, aut etiam propter diuerſitatem membrorum in actu nutritionis ipſorum: vnde quædam magis indigent ſanguine melancholico, vt oſſa, quædam ſanguine cholerico, vt pulmo; & ſic de alijs. C modo ſcitis, quod attractio naturæ, quæ attrahit ſanguinem eſt oppoſita naturæ ipſius medicinæ ſolutiuæ, eo, quod medicina attrahit per virtutem venenoſam quæ eſt in ea, virtus autem venenoſa eſt contraria naturæ corporis. quare concluditur, quod non reperitur medicina principaliter ſanguinis euacuatiua. Tamen iſtæ rationes non ſunt demonſtratiuę: nō enim concludunt, quod nullo modo poſſit reperiri medicina ſanguinis eductiua, imo bene reperitur, ſed tamen medicus non debet eam alicui oſtendere, nec demonſtrare, cum illa medicina ſit valde effrenis, phyſicus etiam medicus non poteſt ſic ſubuenire nocumentis eius vnde Gal. ponit in lib. de ſimpl. pharm. quod talis medicina ſanguinis eductiua non reperitur, & ſi reperitur, medicus ea vti non debet: non enim euacuat ſanguinem niſi propter peſſima accidentia, quæ inducit, & nocumenta ſcilicet excoriando venas, & ſuperflue aperiendo ſcilicet orificia venarum, & etiam quando valde ſuperfluit in euacuatione, vt ipſe ſtatim ponet, & D iam magis tute, & commode poſſumus ſanguinem euacuare, quam cum medicina. poſſumus enim eum euacuare per phlebotomiam, & cum ventoſis, non autem ſic alij humores, eo quod alij humores euacuantur magis cum electione, non autem ex neceſſitate vacui, vel conſecutione vnius ad alterum, ſicut contingit quando ex phlebotomia ſanguis euacuatur, euacuatur enim magis ex neceſſitate vacui, vel ex quadam cōſequentia, quam euacuetur electione.

Quare nō reperitur med. de propria intentione ſanguinis eductiua.

QVod ſi ſanguis iam corruptus eſt, ac computruit, ſanguis eſſe deſijt, & portione tenui in bilem flauam abijt, craſſa in atrā, vt inquit Gal. quam vtranq; medicamento purgante vacuari poſſe, nemini ambigitur.

Lib. 3. de differ. feb. cap. 12.

MOND. REmouet quandam obiectionem. dixerat, quod nō reperitur aliqua medicina euacuatiua ſanguinis

de.

de propria intentione. modo diceret aliquis, non eſt verum, eo quod ſanguini putreſcenti inuenitur medicina eum euacuans. Reſpondet & dicit, quod iſte ſanguis receſſit à natura ſanguinis: nam dicit ipſe auctoritate Gal. quod ſanguis putreſcẽs ſubtile eius cõuertitur in choleram, & craſſum eius conuertitur in melancholiam, & ideo quã ratione inuenitur medicina euacuatiua ipſius choleræ, & melancholiæ, ita etiam medicina eadem euacuatiua eſt ſanguinis putreſcentis, cuius ſubtile eſt conuerſum in choleram, & craſſum in melancholiam. vnde tenet naturam humorum, in quos tranſmutatur, & ex hoc apparet, quod nõ ſolum Auic. immo etiam Meſ. & alij authores poſuerunt quod de intentione fuit Gal. quod ſanguis putreſcens non eſt ſanguis, de hoc tamen eſt dubium, & hoc dicetur perfecte in ſecundo de feb. Tamen ſciendum ad præſens, quod ſanguis putreſcens, aut eſt in fieri, aut eſt in facto, ſi eſt in facto, eſt in termino putredinis: ſi ſit in fieri, tunc adhuc ſeruat naturam ſanguinis, & non eſt cõuerſus in choleram, nec in melancholiam, ſed eſt aptus conuerti ad illos: ſi autem ſanguis iſte ſit in termino putredinis, tunc non ſeruat naturam ſanguinis; imo eius ſubtile iam eſt cholera, & eius craſſum in melancholiam eſt conuerſum. Sed tu dices, ſi ſanguis eſt in *Vnũ dictu med. nec ... ſanguinem attrahit ... putreſcẽte.* putreſieri, reperitur ne medicina ipſius euacuatiua? Dico quod non, nam quod talis medicina non reperiatur, hoc non eſt ex parte virtutis, eo quod virtus & natura regitiua totius gaudent bene in eius expulſione: ſed hoc eſt, quia non inuenitur aliqua medicina, quæ à forma ſpecifica poſſit ſanguinem euacuare, & ſi reperiatur talis medicina, tamen aliter, & meliori modo poſſet talis ſanguis euacuari, quam à medicina, quia cum phlebotomia, & ventoſis, etiam talis medicina poſſet ſanguinem laudabilem euacuare, & non putridum, aut magis euacuare, quam putridum, etiam non poſſet ſic reſiſti nocumentis talis medicinæ euacuatiuę ſanguinis, ſicut ſi euacuaretur cum phlebotomia, & ventoſis, non enim medicus poteſt ſic regulare medicinam euacuatiuam, ſicut phlebotomiam tantum, licet ipſe ſanguis putridus euacuari poſſit per phlebotomiam, adhuc circa iſtum humorem expectamus digeſtionem, antequam euacuetur, ſicut circa alios humores, vt ponit Auic. primo ca. fen. iiij. c. de phlebotomia.

COST. *ANimaduerſione hoc etiam dignum eſt, quod ait, medicamentum nullum propriam, ac peculiarem ſanguinis detrahendi habere facultatẽ. naturam enim ſanguinem ad poſtremum vſque retinere, neque vt trahatur permittere, niſi coactam. At contra Gal. lib. de* Cap. 4. *purg. medic. fac. deprehenſum ſua tempeſtate hæmagogum medicamentum teſtatur. neq; alioqui ratio, quam hic Meſues affert opportune afferri videtur, non enim ſi natura tantam ſanguinis habet curam, id ſequitur, vt medicamentum non detur ſanguinem ducens. habet equidem natura etiam hominis curam, cuius gratia parasse inferiora hac aiunt omnia; at ea tamen venena plura, animalia homini infeſta infinita quotidie pfert. Profecto ſanguinem ducunt medicamenta plura immoderatius ſumpta, hæc tamen hæmagoga non ſunt, quod primo loco eum non extrahant, ſicut cholagoga bilem, phlegmagoga pituitam, melanogoga atrum humorem præ omnibus eliciunt. ſanguinem etiam per vrinas eruum, & cantharides detrahunt, ſed neque de his eſt ſermo, quæ purgatoria non vocantur. aloe quoq; ſanguinem detrahit per venas ſedis (vt ait Meſ.) proprietate, ſed non primo loco, neque attrahendo id agit: verum bilem primum allicit, ſanguinem vero ob id detrahit, quod ora venarum reſeret; atque hac propterea non eſt per aluum expurgatio. de purgantibus autem quæſtio nunc inſtituta eſt, an eorum aliquod primo loco* E *ex proprietate humorem hunc extrahat, ſicuti alios humores alia. Ac Gal. quidem, tale quoddam ſuo tempore inuentum teſtatur. Vere tamen (vt ingenue dicam) cogit me adducta à Meſ. ratio, vt nullum tale inueniri medicamentum ſuſpicer. nempe, quod natura ſanguinẽ totis ſemper viribus cuſtodiat, neque trahi niſi coacta permittat. At contra argumento ſumpto à ſimili obijcis naturam venena, belluasq; ac feras homini aduerſas, & infeſtas proferre, licet eius pręcipuam, ac ueluti primariam curam gerere videatur. addisq; experimẽtum Galeni ætate comprobatum. verum ad hæc. Medicamentum id ſanguinem educens, ex proprietate ne ac primo loco id ageret, an potius manifeſtis qualitatibus ſecando ac erodendo, aut poſt immoderatam aliorum humorum euacuationem, non aſſerit Gal. ſed quod inuentum illud aſſerit obſeruatione facta in ſuillo iecore,* F *coniecturam facio, id ex ijs fuiſſe, quæ erodendo, diſſoluendoq; agerent. propterea ergo non aduerſatur nobis Galeni hiſtoria, qui de ijs verba facimus, quæ ex proprietate, ac primo loco ſanguinem educunt. Quod antẽ aduerſus rationem noſtram affertur, irritum puto & vanum. Eſto enim vt medicamentum tale adſit ſanguinem appetens, & attrahere primo loco contendens; quum tamen fieri humoris ullius attractio non poſſit, niſi annuente contendenteque retentrice membrorum facultate; propria hæc partium natura tuendo ſanguini, quo alimenti gratia egent, tota opera ſemper incumbens, trahi illum primo loco, ſi integræ partes ſint, non ſinet; ſed admittet omnes antea humores alios, quam ſanguinem. Firma ergo ratio eſt Meſuæ, quæ hæmagogum medicamentum non inueniri perſuadet.*

OMnia autem, quæ ſumme & effræni virtute purgant medicamenta, ſanguinem tan- G dem, non tamen propria vi educunt, ſed vel ex coriatis venis, vel orificijs venarum tam late apertis, vt ſanguis effluat: vel ſua vi immoderatiore extremam vacuationem moliente. Qualia ſunt, aloe mala, cucumer agreſtis, centauriũ, colocynthis vnica in planta vna, ſcammonium è regione Scenitarum, euphorbiũ^c * thymelęa *Mezereo.* ſeu granum gnidium, præſertim paruum. Sunt tamen medicamenta quædam, ſanguinem purum & clarum efficientia, vt lupulus, adiãthum album, rhabarbarum Sceniticum, ſerum lactis, præcipue caprarum bono paſtu educatarum: ſuccus roſarum, caſia fiſtula, abſinthium, fumaria, aloe, ſuccus bonorum fructuum vt Damaſcenorum, aſphodelus, potiſſimumq; ipſius ſuc- H cus & ſimilia. Medicamenta autem præcipue cholagoga ſunt, aloe, ſcammonium, abſinthiũ, eupatorium, lupulus, myrobalani citreæ, fumaria, rhabarbarum, ſerum lactis, ſuccus roſarum, violæ, caſia fiſtula, tamar Indi, manna, pſylliũ, pruna, ſuccus fructuum bonorum, Phlegmagoga vero magis ſunt, myrobalani cepulæ, emblicæ, bellericæ, ſal gemma, colocynthis, turbith, ſtœchas, iris, ſarcocolla, balanus myrepſica, ricinus, hyſſopus, thymus, opopanax, ſagapenũ, euphorbium, ariſtolochia, cnicus, centaurium, eupatorium, agaricus, cucumer agreſtis, hermodactyli, ſcilla, cuminum, aſarum, polium, polypodium, vrtica, zingiber, ſerum lactis, mel, ſaccharum rubrum. Bilem atram proprie & potiſſimum vacuant, epithymum, ſtœchas, myro-

balani

balani nigræ, polypodiũ, eſula, calaminthe montana, ſenna, elleborus niger, ſal Indus, ſal. naphthicus, ſal niger, lapis Cyanus, lapis Armenus, & ſimilia. Humores quoque vſtos, ſenna, myrobalani nigræ, fumaria, lupulus, volubilis maior, ſerum lactis, & ſimilia. Aquas denique, turbith, thymus, adiãthum album., euphorbiũ, ricinus, cucumer agreſtis, centaurium, ariſtolochia, ſal, ſal gemma. aquam autem rufam, iris, cucumer agreſtis, agaricus, ſagapenum, * granum gnidium, eſula, æs vſtum, & ſimilia.

Mezereon.

Medicamentorum quoq; facultas quædam eſt partibus quibuſdã familiaris, eas iuuãs, & humoribus ſuperfluis expurgans. Expurgantur autem hi humores à vẽtriculo & inteſtinis facillimè: à venis meſaraicis, minus prõpte: & his adhuc ægrius ex venis ſimæ hepatis [& gibbæ.] Difficulter itẽ à venis tenuibus ſingularũ corporis partiũ: difficillime à iuncturis, præſertim cũ ipſi dictis partibus diu immorati ſunt, & impacti tenacius adhærent. Cũ aũt medicamenta ſoluendo purgãtia poſſint à partibus remotis, ſupernis quidẽ attrahere, infernis vero eradicare: tria vero reliqua purgantiũ genera materias potius obuias educunt, [illis in parte difficulter vacuãda, his in ea q̃ prompte vacuatur, vtendum eſt:] obſeruata ſimul proprietate medicamento cuiq; purgãti inſita, hanc vel illã partem magis reſpiciente. Vt partes capitis, agaric⁹, colocynthis, ſtœchas, aloe, ſcilla, epithymũ, myrobalani cepulæ & indæ, ſal Indus, lapis Cyanus, lapis Armenus, reſpiciunt magis, & ab his materias potius vacuant. Vt thoracẽ, & pulmones, agaricus, thymus, hyſſopus, volubilis, manna, caſia fiſtula, ſarcocolla, iris, colocynthis, & ſimilia. Ventriculũ, & inteſtina, abſinthiũ, aloe, myrobalani, & alia q̃ obuias tantũ materias educunt. Splenẽ vero, agaricus, ſenna, epithymũ, elleborus niger, ſtœchas, cupatorũ, abſinthiũ, calaminthe mõtana, ſal Indus, ſal niger, & ſimilia. Hepar itẽ, agaricus, volubilis maior, lupulus, ſerũ lactis, rhabarbarũ, eupatoriũ, abſinthiũ, & vtriuſq; ac roſarũ ſuccus, myrobalani, tamar Indi, fumaria, iris, * granũ gnidiũ, ſenna, eſula, æs vſtũ, ſagapenũ, ſarcocolla, & ſimilia. Iuncturas deniq; ac partes alias remotas, hermodactylus, ſarcocolla, opoponax, ſagapenum, euphorbiũ, colocynthis, turbith, ſal gemma, ſal Indus, centaurium, cucumer agreſtis, elleborus niger, polypodium, & ſimilia. Ab ipſa vero cute materias educũt, ac expurgant ſerũ lactis, fumaria, colocynthis, epithymũ, agaricus, polypodiũ, myrobalani Indæ, volubilis, & ſimilia. Præter iã dicta, indicatio ab aeris temperie magni eſt momenti ad rectũ medicamentorum purgantium vſum. Nã aere multũ calido aut frigido, à medicamentis purgantibus abſtinendũ eſt, quod inſinuauit Hippocrates, ſub cane, & ante canẽ difficiles medicationes pronuntians: quia (vt inquit Galenus) natura ab aere calidiſſimo inflammata, [nec acrimoniã medicamenti purgantis ferẽte,] febres excitantur, & vitius à multo calore externo reſoluta & infirmata, à medicamẽto purgãte magis deijcitur. Adde quod aer externus, balnei modo calore ſuo præſertim immoderatior e medicamenti intro trahẽtis vim ad cutim attrahens [purgationi obſiſtit] Quod ſi æſtate vacuandum eſt, purgabis (vt etiam iubet Hippocrates) ſuperiorẽ ventrẽ, & hyeme inferiorem. Rectè ſi quidem (inquit Galenus) imperat Hippocrates æſtate vomitu purgandum corpus: quia tunc bilis flaua abundat, & tota animalis natura ob ambientis caliditatem omnino magis ad ſuperiora mouet: humores enim per anni partiũ diſpoſitionẽ ſibi ſimilem augentur, aut minuuntur per cõtrariã ſibi aeris temperaturã: vt æſtate bilis flaua augetur. calida item & acria [& leuia] facile ad ſuperiora feruntur. Dandũ igitur medicamentum hoc tempore, quod bilem per ſuperiora educat. In hyeme vero augetur pituita, quæ cũ grauis ſit, ad inferiora repit: dandum igitur tunc medicamentum, quod per inferiora educat. Medicamenta igitur æſtate vitanda ſunt, quæ acria & valentia ſunt, purgantque diſſoluẽdo: hyeme vero purgãtia lubricando. Illa enim febres, vlcerationes, dyſenterias, prõpte excitãt: hæc diarrhæas, & lienterias. Acria vero illa nõ in æſtu ſolum, ſed etiã frigore vitanda, quia ut in illo excoriationem, & febres (vt diximus) prõpte excitant, ſic in hoc hypercatharſin, hoc eſt, purgationẽ immodicam, & virium diſſolutionem.

Galen. lib. 5. ſimpl. c. 23. — *Partes quæ longius abſunt a ventriculo, & inteſtinis, & meatus habent anguſtiores, vacuantur purgando.* — *Aph.* — *Galen. hæc omnia in commentario aph.* — *Hæc non habet eo loco Gal. ſed in natura humana.*

A — B — C — D

De opportuno aſſumendi medicamenti tempore agit, atque id affert quod Hipp 4. aph. æſtate per ſuperiora, hyeme per inferiora purgandũ eſſe. Hæc tamen res dubitatione non vacat. quando idem Hipp. ſeu Polybus lib. de ſalubri diæta ſex brumalibus menſibus per ſuperiora purgandum præcipit, quia id tempus æſtiuo pituitoſius eſt, & morbi caput tentant, & regionem ſupra ſeptum tranſuerſum, & Celſus quoq; lib. 1. vomitum hyeme vtiliorem eſſe docet quã æſtate, q̃ tunc plus pituitæ, & capitis grauitas maior ſubeſt. Sanè, licet pro huius controuerſiæ ſolutione alias quoq; non mediocriter laborauerimus, dum in Auic. meditaremur; nunc tamen ijs interea prætermiſſis, quæ illic ſcripſimus, hæc libet adijcere. In libro quidem de ſalubri diæta de ſanis agi corporibus, tota enim in hoc ea tractatio eſt: in aphoriſmis vero de ijs, qui ægrotant, proptereaq; illud quidem, quod hyeme uomendum ſit, præſeruatricis, hoc vero, quod æſtate, curatricis præceptum eſſe, atque hoc pacto diſcordiam Hippocrati cum ipſomet Hippoc. ac Celſo eſſe nullam. Innuere hoc ipſum Gal. in eo de ſalub. diæta libro videtur, quum præcepta hæc perpendens, vbi purgandum vniuerſum ſit corpus & euacuanda, quæ in præſenti abundant, agendum ait per loca, ad quæ humores vergunt; per contraria autem retrahendum, ſi ne augeãtur excrementa, velis obſiſtere. Vniuerſum profectò corpus niſi præſente, aut imminente iam morbo non expurgatur, proptereaq;, quod in aphoriſmis traditur, in ijs quæ ægrotant obſeruandum, æſtate ſcilicet p ſuperiora, q̃ bilis tunc temporis maxime affluens, & excandeſcens ſurſum repit; hyeme per inferiora, q̃ pituita tunc redundet grauis, & ſponte deorſum inclinans, ſecus vbi, ne augeantur excrementa, ſtudium eſt, tunc enim non præſentem, ſed futurum morbum auertimus, & hyeme quidem per ſuperiora purgare ventriculum præſtat, q̃ pituita in eo multa affluit, expurgatur per vomitum facilior ob viæ breuitatem: æſtate autem deorſum retrahenda excrementa, q̃ bilioſa præſertim tunc tẽporis ſunt, à q̃bus metus eſt, ne incaleſcat corpus,

COST. — *Aph. 4.* — *Aphor. 5.*

THEO-

THEOREMA SECVNDVM.

De medicamentorum purgantium correctione.

MEdicamentorum purgãtium tam bonorum, quàm maleficorum, differentias prius demonſtrauimus: nunc autem horum malignitatem auferre, vel ſaltem obtundere, & quibus poterimus modis corrigere, partim malitiam eorum & exceſſum frangentibus, partim ſalubrem aliquam facultatem afferentibus, Dei benedicti beneficentia adiuti, tentabimus. Corrigimus autem medicamentum purgans maleficum, aut miſto ipſi altero facultatem habente contrariam ipſi exceſſui, aut arte aliqua, & induſtria melius ipſum reddendo. Verum facultatis contrariæ miſtio tribus modis perficitur, vt inquit Democritus. Aut enim malitiam à proprietate innatam, vt qualitatem venenoſam, & vitæ noſtræ inimicã, alijs proprietatem oppoſitam natura ſortitis, emendamus: aut intemperiem eorum calidam, frigidam, humidam, ſiccam, contraria qualitate miſta, permutamus: aut denique effectis ipſorũ noxijs poſt dicẽdis, cõtraria opponimus.

Corrigẽdi medicamẽti ratio duplex.

COST. *TRiplici medicamentorum vitio triplex præſidium accommodat, ſimile videlicet differentiæ noxæ ſimilem differentiam præſidij apponens. vitium ex proprietate caſtigat præſidio ex proprietate, quod ex intemperie eſt corrigit auxilio ex intemperie, & quod ex ſecundis ac tertijs qualitatibus prodit, (effecta hæc vocat) ijs quæ ſimilis differentiæ ſunt, & contraria efficiunt, emendat. Sed in his opportune adhibendis duo præcipue obſeruari à medico deſiderat. primum vt nulla coniungantur, niſi quæ cognata ſint natura, & concordia; alterum vt debita proportione commiſceantur: ita enim fore putat, vt quod ex ea miſcella prodit ſaluberrimum ſit futurum. Par autem eſt, vt hic huius viri diligentiam admiremur. Non ſatis putat vitio ex proprietate medicamentum opponere ex proprietate contrarium, ſed conſenſum quoque (ſympathiam vocant) inter ea, quæ ita commiſcenda ſunt, etiam deſiderat, id quod plurimi ego certe faciendum duxerim, qui eſſe inter naturales res omnes aſſenſum, & diſſenſum pro certo habeo, licet id etiam negent, qui proprietates occultas non admittunt. Atque, vt maior certe in componendis medicamentis ſit difficultas, neceſſe eſt ſi obſeruandus hic etiam eſt conſenſus: enitendum tamen medico futuro eſt, vt hac quoque in re plurimum proficiat, neq; ijs ſint aures præbendæ, qui dum Arabas ſuperſtitionum authores faciunt, prædicantq;, ſubterfugiendi laboris gratia à diligentiori harum rerum obſeruatione, cum ipſi abſtinent, tum alios etiam abducunt.*

Miſcendorũ cognatio quædam neceſſaria eſt ad ſui mutationem, & vnionem Ariſt. lib. 1. de generatione. cap. 7.

DVo præterea omnino obſeruantes: primũ, vt medicamentis prædictis ſit quædã proprietatũ inter ſe cõcordia, & cognatio, qua ſeſe mutuo afficiant, vt tranſmutatione abſoluta, ex his duobus cõtrarijs virtus vna conſurgat: vt exẽpli gratia, zingiber turbith ipſi vim mirã imprimit:

E & raphanus hermodactylis: raphanus aũt cũ turbith, fruſtra pmiſcetur, qa his duobus inſita nõ eſt inter ſe cõcordia. Scammonium quoque cor proprietate ſua, & calore ipſum inflammante, ac multũ diſſoluẽte lędit: licet vero ambra cor roboret, & cryſtallus inflammationẽ extinguat, & galla partes diſſolutas cogat, tñ nullũ eorũ recte ſcammonio miſcet: qa hæc, ac ſcammonio agendo inuicẽ & patiendo in vnius virtutis concordiã non conſpirant, nec contendunt. Quæ vero medicamẽta proprietatibus ſuis concordent, ac ſymbolũ habeant, ab his diſce, qui rerũ variarũ arcana ſcrutantur. Secundum tibi obſeruandũ eſt, vt pportione idonea miſceas hæc medicamẽto corrigendo oppoſita, inuicemq; agere, & pati idonea: vt ex his iã conſentientibus, medi

F camentum reſultet vnum, velut pacatum, pugnæ omnis expers, magnarumq; virium. De his aũt pporportionibus, quantum operi propoſito expedit, poſtea dicemus. Medicamento purganti proprietatẽ quandam laudabilẽ, quæ miſcent oppoſita, conferũt: quorũ propria virtus ab ipſorum forma proficiſcẽs, in his atq; alijs varia, aliquã medicamenti noxã peculiariter reſpicit, ac corrigit: qualia ſunt triplicia. Medicamẽti enim purgantis virtutem vel imbecillam augent, vel violentam minuunt, vel malignam permutant.

Correctio medicamentorum per aliã oppoſitã proprietati virtutem habentia.

Canon primus. 1

G SI quidẽ medicamentorum actio imbecilla eſt intendenda miſto pportione iuſta eorum aliquo, q̃ actionis vigorẽ ipſi tribuunt, ob agendi inuicẽ, ac patiẽdi proprietatẽ cognatã: ſeu ob totam ſuã ſubſtantiã, non ob caliditatẽ, vel frigiditatẽ. Quomodo corallium ſanat ſtomachi imbecillitatẽ, pæonia epilepſiã, non quia illud frigidum, hæc calida: aut quia illud graue, hæc leuis: ſed qa hãc virtutis dotẽ vtrunq; eſt ſortitũ: ſic ſerpens iuueneſcere facit, Magnes ferrũ attrahit, & alia ſimiliter. Porro medicamẽti facultas purgatrix eſt imbecilla, qñ debilitat, & minus quam opus eſt purgat, aut tarde purgat, tum. ſ. primum, quũ corpus cibo, aut ſomno reficiendum eſt: immo interdũ die poſtero: & interdum humores mouet, non vacuat: interdum coctionẽ vitiat, cibũ crudum, aut tñ coqui cęptum, vna ſecum detra

H hens, ac deturbans. Si igitur medicamenti purgatio ſit debilis, imperfecta, parcior quam opus eſt, (vt turbith reuera pituitã tñ tenuem vacuat: epithymum parum aut nihil vacuat, niſi eius larga vis ſumatur: manna, hermodactylus, & alia multa debiliter vacuant) robur facultatis ei addendum eſt per ea, quæ ipſi ſunt familiaria, & ſe ſe mutuo ferunt: vt ex vtriſque conflata virtus vna, purgationem abſolutam perficiat.

MOND. EX hoc apparet, quod ſecundum iſtum modum debilitatis medicinarum ſolutiuarum, aliqua medicina ſolutiua dicitur adhuc debilis dupliciter. Vno modo dicitur debilis ratione quantitatis medicinæ, & ſuæ qualitatis ſeu ſubſtantiæ, quia non euacuat multum de materia; nec etiam euacuat de ſe, niſi quod ſubtile eſt, ſicut iſto modo dicimus, quod turbith eſt medici-

na ſo-

na ſolo tua debilis, & parum de phlegmate euacuat de ſe, & etiam ſubtile eſt. Secundo modo dicitur medicina debilis hoc modo, ratione loci à quo euacuat, quia ſcilicet non euacuat à longe, ſicut ſiracoſt. caſia: terenia bin. i. manna, & tamarindi, hæ enim medicinæ nō euacuant niſi humores, quibus obuiant in vijs communibus expulſionis, vnde ſi inueniat humores craſſos, & multos in vijs communibus, ita eos euacuant ſicut cholericos, vel alios ſi tales humores, & ideo hæ medicinæ non dicuntur debiles primo modo, ſed dicuntur debiles ſecundo modo, quia non poſſunt euacuare multum à longe.

VT turbith, zingibere adiutum, pituitā craſſam, & ſuccum crudum vacuat, alioqui p ſe non vacuat . m. Epithymum cum ſero lactis, vel hydromel , vel ſale Indo, vel ſale gemma, vel in s, potentius purgat. Manna cum thymo, aut ammi, aut cardamomo, laudatam & abſolutam facit purgationem. Hermodactylus cum cumino, aut pipere, item hermodacty pul cum ſucco ſcillæ, vel rhapha trochi os ctus, materi m craſſam, & le a iuncturis re educit. Si autem tardius, & longo poſt tempore purget medicamentum vt agaric al , hermodactylus, turbith, & ſimi a, miſce p tionem mito accelerantia, vt agarico ox me , ſalem gemmeū: aloe, aro a hermoda lo, ſcillam, rhaphanum: turbith, zing .

MOND. HIc aduertendum, quod aliqua medicina admixta medicinæ ſolutiuæ dicitur accelerare ſuam operationem per virtutem ſigillatam & occultam, ſicut quando cum agarico permiſcetur ſecaniabin, aut ſpecies aromaticæ. Secundo modo dicitur accelerare operationem eius per ſuam virtutem communem, quam habet inducēdo ſcilicet mordicationem in ſtomacho, & hoc modo ſal gemma eis admixtum accelerat operationem, & ſal commune, & ſal nitrum, & ſal indum ad hue etiam accelerant ſui operationem per proprietatem. Aloe autem cum ſpeciebus aleſanginis, ideſt cum ſpeciebus aromaticis, & hæc eſt cauſa quare Gal. & alij auctores in compoſitione hieræ non ſolum ponunt aloe, ſed etiam ponunt ſpecies aromaticas, vt habeant accelerare eius operationem, [illegible] operatio ſit valde tarda, ſicut eſt ſpica aſſara, cyminum, & lium, & ſimilia. etiā propter aliud ponuntur ſpecies aromaticæ, vt. ſ. confortent virtutem ſtomachi, & cordis & aliorum membrorum, quibus obuiare poteſt medicina ſolutiua ſui malitia; & turbith cum zingibere propter. Et ex hoc apparet, quod non eſt inconueniens, quod vna & eadem medicina admixta medicinæ ſolutiuæ debili fortificet eam in operando, & tarde operando: nam ponebat etiam ſupra, quod zingiber admixtum turbith fortificat, & vigorat eius operationem, modo ponit, quod accelerat eius operationem.

Canon ſecundus.

MEdicamenti malignitatem permutamus, his miſtis, quæ proprietate quadam id præſtant. Malignitas autem medicamēnti in ea parte plurima eſt, quod corpus & ſeneſcere cogit, & viſu crebro lædit, partes ipſas principes virtutum nos gubernantium ceu fontes, & ſpiritus, caloremque natiuum, hæſi morores, infirmat. Quapropter medicamentis ſoluendo purgantibus miſcere cogimur, quæ cor, & alias partes principes quadam proprietate roborant: illaque purgantia ſa-
A lubria reddat, adeo vt miſtis vtriſq; corpus ſit ſanum, & iuueneſcere videatur. Qualia ſunt cardiaca, ſtomachica, cerebrica, & quæ alias quoq; partes principes, & viſcera roborare cognoſcuntur. Cor nanq; in omni vacuatione, in primis roborandum eſt, (quod ipſum cor, ceu vitæ baſim, ſymptomata purgationi ſuccedentia primum infeſtent:) ſecundo loco ventriculus, vt qui medicamentum primus ſit ſuſcepturus. Aliarū vero partium robori non admodum, nec primo ſtudemus, niſi cum ab ipſis vacuandum eſt. At medicamentum facultate cardiacum, quadruplex eligendum eſt: vel roborans tantum, vt poma dulcia, & aromatica, xylaloe, doronicum, & ſimilia: vel alterans purgantis medicamenti temperiem, tam calidam, vt dum ſcammonio
B roſa, ſantala, & ſimilia, miſcentur: quam frigidam, vt dum tamar Indis miſcetur macis, & ſimilia: vel roborans, & ſimul purgationem adiuuans, vt ſuccus roſarum, & violarum, & myrobalani emblicæ, & ſimilia: vel purgantis violentiam, & immodicam vacuationem exoluens, ac remittens, vt ſuccinum, ſpodium, & ſimilia. Stomachicum vero etiam miſcendum medicamentis diſſoluendo purgantibus, vt ſtomachū, (& hepar) facultatis naturalis fontes, muniat & tueatur: cuiuſmodi eſt, maſtiche, ſpica nardi, & ſimilia: vt etiam à medicamentis excitatā intemperiem corrigat, calidam, frigidam, humidam, ſiccam. Quam in rem victus quoque ratio idonea iuuat, a nobis contra hæc inſtitui cōſueta. Miſcendum item cerebricum aliquod me-
C dicamētum: quā ob rē pleriq; medici (vt ait Galen.) hieris miſcuerunt nucem moſchatam, cerebrum, & neruos roborātem: quod idem præſtat ſtœchas, gallia, caſtorium, & ſimilia. Hepaticum ſimiliter miſcendum, & alijs partibus familiare medicamentum, qualia plurima inuenias in tabulis medicamentorum ſimplicium. *Liber ſterorū Gal. ad ſcriptus eſt, hanc enim nucem ignorant.*

Canon tertius.

MEliorem medicamenti purgationem reddunt, quæ ipſius virtutem ad partem purgandam inſita ſibi proprietate deducunt.

HIc ſunt duo notanda, primum eſt quod melioratio medicinæ ſolutiuę eſt triplex. vna eſt, quæ fit p medicinā aliā fortificantem, & accelerantē operationē medicinæ, alia eſt quæ fit per medicinā aliā, quæ appropriat
D eam, quod non eſt aliud, quam appropriatio operationis ipſius ad membrū vel ad corpus, à quo euacuare intendimus, ita quod non ab alio. modo prima melioratio medicinæ ſolutiuæ acquiritur in 1. c. præcedenti ab illo, in quo docebat Meſue addere in virtutem, & operationē medicinæ ſolutiuæ, & accelerationē ſuæ operationis, ſed ſecunda melioratio ipſius medicinæ ſolutiuæ acquiritur per aliud capitulū ſequēs illud immediate, & de illa etiā non intendit Meſ. hic, ſed intendit de tertia melioratione, quæ eſt per medicinam aliam appropriantem ipſam ad determinatum membrū, ſiue ſit caput, aut pectus, aut ſimilia. iſta autem eſt magna melioratio in medicinis; nam quando medicina aliqua euacuatiua abſolute à toto corpore eſt, quod quandoq; medicus vult euacuare determinatum humorem, vt phlegma à determinato membro. modo medicina de ſe hoc non faceret, quare bonum eſt miſcere, cum ea medicina, quæ ipſam ducat ad id determinatum membrum, & euacuet ab eo MOND.

deter-

determinatum humorem, & ideo tunc per illam medicinam remouetur eius nocumentum, nam ſi volo euacuare phlegma præter naturam contentum in capite tantum, exhiberem medicinam euacuantem abſolute à toto, tunc qua ratione euacuabitur id phlegma præter naturam contentum in capite, ita euacuabitur etiam aliud phlegma naturale cõtentum in hepate, aut in ſtomacho, aut in alio membro, & ſic inducitur inde nocumentum. modo ſi miſcuero illi medicinam reſpicientem caput, illam ibi perducens, remouebitur hoc nocumentum. Etiam ex hac permixtione acquiritur aliud maius iuuamentum: nam ſi volo medicina confortatiua materiam contentam in cerebro euacuare, & cum medicina ſolutiua, niſi apponatur medicina alia, quæ cerebrum reſpiciat, & illam ducat ad ipſum, tunc medicina ſolutiua vagatur, quia ita euacuabit alia membra ſicut cerebrum, & ſic contingit, quod non in ſufficienti quantitate euacuabit à cerebro. Secundo eſt aduertendum, quod duplex eſt medicina, quæ alteri admixta facit ipſam penetrare ad membrum, quædam eſt, quæ hoc facit per ſui virtutem, vel per ſui qualitatem communem primam, ſecundam, vel tertiam, ſicut iſto modo acetum, vel vniuerſaliter omnis medicina penetratiua. alia eſt medicina, quæ alteri adiutrix facit illam penetrare ad membrum per ſui virtutem occultam, ſiue proprietatem, ſicut iſto modo crocus facit euenire medicinas hepaticas: modo Meſ. intelligit hic non de primis medicinis, quę faciunt alias penetrare per virtutem communem, ſed de ſecundis intelligit, quæ faciunt alias penetrare per proprietatem, eo quod ſemper ſermo ipſius Meſ. de conſolatione medicinarum eſt reſpiciens formam ſpecificam.

COST. *IN ſuperioribus quum de medicamentorum purgantium differentijs ageret, ineſſe ijs etiam trahendi ex peculiari regione proprietatem ſcripſit, quam rem particulatim eſt proſequutus: hic, alia etiam non purgantia affirmat eadem proprietate prædita, quæ peculiarem corporis partem ſpectent. quod quidem, occultarum proprietatum deriſores ſi forte derideant, occulta enim, & hæc proprietas eſt, habes quem illis obijcias Galenum, quem vnum ij ſibi ſapientiæ ducem faciunt. 1. de comp. med. per genera, & lib. de ther. ad Piſ. & alibi quod enim eupatorium iecori, aſplenon, & unguentaria glans lieni, pulmo uulpis, thoraci, betonica, & ſaxiphragia renibus opitulentur, quòd cantharides ueſicam, lepus marinus pulmones offendat, non alia eſt ratio, quàm ignota hæc proprietas.*

NAtura.n. medicamenti actionẽ dirigit, & hanc, & ſolã ipſius virtutẽ diſtinguit & dirigit. Medicus autẽ naturę ipſi, rebus inuicẽ, quàm optime fieri poteſt, miſtis ſuffragatur. Domini enim benedicti opere factũ eſt, vt rerũ ſumptarũ proprietates natura dirigat, aliter tamen atq; aliter: vt exẽpli gratia, agaricus cum ſtæchade, aut acoro, capitis affectibus prodeſſe certo cognoſcitur hepatis autẽ, intybus, & cichorium agreſte, ſpica nardi. thoracis, thymus, & hyſſopus. Confidimus igitur naturam ad partes virtute medicamentorum varia egentes, hoc & illud tranſmiſſuram: cùm ſint hæc inſtrumenta ipſi auxiliantia, quæ natura ſapiens diſtinguit & dirigit: quomodo exẽpli gratia artifici norma, & perpẽdiculũ ſubſeruiunt, illa ad angulos conſtituendũ, hoc ad operis rectitudinẽ. Sic naturã confidimus his vel illis partibus, hac virtute rei ſumptæ neceſſario egentibus, porrecturam, præſtaturamque.

MOND. AAduertẽdũ quod medicus aliquid poteſt permiſcere medicinæ ſolutiuæ ducens ipſam ad deter-

E minatum membrum duobus modis. vno modo quando eſt ſecum fermentata, & redacta ad vnam formam, & tunc ea valde reducit ad illud membrum. nam cum acorus de ſe reſpiciat cerebrum, qua ratione ipſe ſolus vadit ad cerebrum, ita eadem ratione medicinam ſecũ fermentatam illuc ducet, vnde iſta talis medicina determinatur tali membro per ipſum acorum, aut ſtęchadem. Secundo modo poteſt ei permiſceri quando ſecũ non eſt fermentata, nec redacta ad vnam formam. & hoc etiam ducit ipſam medicinam ſolutiuam ad determinatum membrum. nam licet quando permiſcetur hoc modo agaricus, & acorus, vtrunque ſeruet ſuam virtutem, qua ratione acorus ſtimulat virtutem corporis, vt per eam ad cerebrum perueniat, ita etiam ſtimulabit agaricum, vt ibi conducatur, & natura ab eo irritatur, ab eo præcipue fit cauſa iuuamenti, & non nocumenti, cum duo de medicinis contrarijs ad inuicem permiſtis, qualiter vna ex illis vadit ad determinatum

F membrum, & alia ad aliud membrum, hoc autem magis infra apparebit.

PRæſtantiora igitur medicamenta purgantia efficimus miſcendo, quæ illorum virtutes ad partem vacuandam deducunt. Illa vero ſunt (vt diximus) quorum virtus huic vel illi parti eſt familiaris. Hoc autem loco docere libet medicamentorum cum partibus cognationem, quæ aliorum medicamẽtorum virtutes ad partes ipſas perducit. Ad caput enim medicamenti purgantis facultatem deducunt, nux moſchata, pæonia, ſtæchas, acorus, xylaloe, ſal Indus, ſal gẽma, balſamum, xylobalſamum, carpobalſamũ, anacardus, thus, ladanum, buthur ſcenden, myrrha, chamædrys, chamæpitys, ſcoenu anthos, ſcilla, ſpica nardi, caſtorium, gentiana, thymus,

G hyſſopus, opus Cyrenaicus, ſtrobyli, piper, maiorana, ſagapenum. Ad thoracem vero, & pulmones, iris, thymus, hyſſopus, crocus, glycyrrhiza, eius ſuccus, vuæ paſſæ, adianthum, ſcilla, ammi, cardamomum, ſuccus braſſicæ, ius galli antiqui, naſturtium, amygdalæ, ſtrobyli, auellanæ, pulmo vulpis, ſeſeli, opopanax, myrrha, ſagapenũ, raphanus, calamus aromaticus, aſphodelus, volubilis maior, laurus, calamyntha, ſabina, violæ, ariſtolochia [vtraque,] tragacantha, gummi, thus, mel, ſaccharum, morum, fęnum Græcum, marrubium, lilium, & ſimilia. Ad hepar item, ſpica, aſarum, aniſum, foeniculus, & eius ſuccus, intybus, cichoriũ agreſte, amygdalæ amaræ, folium, daucus, eupatorium, abſinthium, cancamũ, caſſutha, * grana quatuor,

H cinamomum, aſparagi, decoctum cicerum, chamædrys, arnogloſſa, volubilis, iris, laurus, ſchęnu anthos, chamæmelum, fumaria, ſerum lactis, petroſelini & fęniculi ſuccus, polium, ſcilla, & ſimilia. Ad ſplenem, daucus, calamintha, ſpica nardi, tamarix, capparis, cyclaminus, cortex ſalicis, ſal gemma, ſal Indus, iris, acorus, praſium, rubea tinctoria, abſinthium, eupatorium, aniſum, fęniculus, aſparagus, caſſuta, aſplenon, ſcilla, aſarum, volubilis, ſcordiũ, agnus, chamæpitys, amygdalæ amaræ, ariſtolochia, & ſimilia. Ad iuncturas denique medicamenti purgantis vim deducũt, zingiber, ruta agreſtis, opus Cyrenaicus, opoponax, thapſia, cardamomum, aqua porri: ſuccus braſſicæ; acorus: triplex piper: ſcordium: chamædrys: cha-

*Semĩ ... meris ... bita ... ni, citrulli

mæpi-

maſpirys, thymus, amomum, polium, & ſimilia. Quæ ad alias quoque partes deducunt, virtutem medicamenti ex tabulis medicamentorum ſimplicium collige, nobis præſtantiora, & præcipua ſcripſiſſe ſufficit.

Medicamentorum purgantium correctio, per ipſorum temperaturæ contraria.

MEdicamenti purgãtis temperiem immodice calidam, vel frigidam, vel humidam, vel ſiccam, (vel harum coniugatione aliqua noxiam) contrario aliquo valentiore, imbecilliore, æquali, pro ſcopis, & indicationibus varijs permutamus. Hæc autem de re fuſius ſcribere non ſtatui, quæ plenius apud Halyſenem, & Alchindum legere potes.

Medicamentorum purgantium correctio, per ipſorum effectis contraria.

MEdicamenta valentèr purgãtia, opus excitant violentum, & effecta ſæpe malefica, & noxia ſymptomata, naturamque proſternentia, qualia ſunt conturbatio, animi deliquium, morſus ſtomachi, flatuum generatio, inflatio, punctio, inciſio, vlceratio venarum in orificijs, apertio, attractio immodica, viſcerum lubricitas, congelatio, ſiccatio, corrugatio, inuiſcatio, ſeu adhæſus, obſtructio, arctatio, & ſimilia. Quibus per ipſis effectis contraria eſt occurrendum: qualia pleriſque ſunt odore, aut ſapore, aut tota ſubſtantia iucunda, ob id medicamentum melius, & ſalubrius reddentia. Odor enim iucundus, medicamentum reddit melius, quòd agitationem, & nauſeam ſedat, cor & cerebrum roborat, animũ gaudio exhilarat: fœtens vero atque grauis, contraria molitur. Odoratum vero purganti medicamento opponatur, calidum aut frigidum, (quantum ipſius medicamenti intemperies poſtulat, & ægri, morbi, aeris.) Medicamenti quoque actionem temperãt ſapores iucundi, & medicamenti effectio contrarij, acerbus, auſterus, acidus, dulcis, vnctuoſus, ſalſus, amarus, acer: prudente medico coniectore, qua horum differentia ſiropus ad frangẽdos medicamenti purgantis exceſſus varios. Res enim acres, vt aromata, flatus à medicamento excitatos, tenuant, & diſſipant: ob id ipſi hæc miſcentur, vt daucus, fœniculus, piper longum. Fœniculus, aniſum, polypodium, & ſimilia, ſcammonio miſta, materiam craſſam, lentam incidendo, apparant ſcammonio expellendam, id quod ipſum forſan per ſe non effeceret. Scilla hieris magnis ratione eadem addita eſt, vt materias cumulis contumaces vacuent. Piper quoque hieris & thapſia, & acria alia catapotijs fœtidis, vim quãdam trahendi a partibus remotis impertiuntur. Eadem acria medicamenti purgationem imbecillam, aut tardam celerant, & efficaciorem reddunt: ob id ipſi turbith miſcetur zingiber, raphanus, hermodactylis: cnico, cardamomum,

A quod neceſſario humorum congelationem ſoluit, & obſtructiones aperit, medicamentoque penetrandi virtutem impertit, cum eam per ſe nõ haberet: quo fine ſcordium, & diuretica acria magnis medicamentis miſcentur. Medicamenta item amara, medicamentum acrimonia purgatorium non modo ſubſtantia ſua quadantenus frangunt, ac reprimunt, ſed etiam purgationem adiuuant: ob id recte quidam ſcammonio aloen miſcuerunt. Amara præterea ſtomachum firmant, & flatus diſſipant, medicamẽtum (corpuſq; ſumentis) à putredine imminente & præſente vendicant. Salſa item medicamenta purgãtem vim debilem, ac tardam celerant, & perficiunt: ob id ſalem gemmam, & alias ſalis ſpecies, recte agarico miſcuerunt, & epithymo, &
B alijs purgantibus permultis. His enim vigorem, & facilem actionem craſſas, & lentas materias incidendi, & tenuandi, & tergendi facultatem impertiuntur, ſiccitatem intendunt, ob id ſitim excitant, eaque putrere, & putrefacere prohibẽt, & fieri cœptam putredinem emendant, humores partibus merſos, & imbutos exiccãt, obſtructiones liberant, flatus diſſipant, quoſdam tamen conturbant, alijs contra turbationem ſedant. Vnctuoſa vero medicamentum lubricando purgatorium, magis lubricum faciunt, & quod adhærere eſt procliue, ſimul lubricant, & tardius purgans cito deturbant, acrimoniam, morſumque pungentium frangunt, aſperitatem leniunt. Quibuſdam tamen nauſeabunda ſunt, & ſtomachum infirmant. Dulcia medi-
C camentum purgans etiam prius abominabile, efficiunt gratius, magiſque tum lauans, tum tergens, tum expurgans: turbationem ſedant, acrimoniam & morſum ſerrantem frangunt: purgationem tardam celerant, & ne medicamentum adhæreat, lubricando prohibent, corpus roborant. Ob hæc ſunt velut fundamentum, & materia compoſitionum. Quibuſdam tamen inflammationem pariunt, alijs flatus. Inſipida purgans medicamentum lubricant, eiuſque inflammationem extinguunt, acrimoniã obtundunt, morſum ſerrantem auferunt. Acida medicamenti purgantis calorem, & ab eo cordis, ventriculi, & corporis reliqui inflammationem extinguunt, morſum, & acrimoniam obtundunt, nauſeam, & conturbationem ſedant, vim penetrandi, & incidendi, & tenuandi augent.
D Styptica omne medicamentum purgans, præcipue quod acrimonia ſoluit, & immodice trahit, & venas proprietate innata ſic aperit, vt ſanguis effluat, & viſcera excoriat, vel ea immodice lenit; & lubricat, melius reddunt tribus de cauſis: prima quia medicamento ſic purganti repugnant ſubſtantia ſua, non modo craſſa, ſed frigida, qua illius acrimoniam, & inflammationem frangunt. Ob id recte maiores ſcammonium in malo cydonio coxerunt, & eidem ipſum etiã commiſcuerunt. Secunda, miſtis quoque ſtypticis, facta ventriculi compreſſio, citius & facilius, purgatorium illud vehemẽs à corpore propellit: quocirca recte etiam ſcammonio myrobolanos miſcuerunt.

Vide lib. 2. ſimpl. c. 17. amarum natur. Amara cauſa multa Gal. vt Abſynthium, ſeri ... ſtringat, vt aloe, abſynthium.

Mel, ſaccharum, & dulcia alia, cum in poſitum miſcentur.

Galen. lib. 9. ſimpl. c. 14.

MOND. ADuertendum ſicut apparebit infra cap. de ſcāmonea, quòd ipſa ſcammonea cōſolatur multis modis. Vno modo per ſolam aſſationem, non cum re alia admixta, ſed ponitur inter tegulas ad ignem. Secundo modo cōſolatur, quia accipitur paſta ex farina frumenti, vel hordei, & ex ea fiunt duæ cruſtæ, poſtea ſcammonea clauditur inter illas duas cruſtas, & ponitur in furno inter tegulas, & tamdiu dimittitur, quouſque paſta ſit decocta, & tunc ſcammonea fit conſolata. Tertio poteſt conſolari per cytonia, & hoc eſt dupliciter, vno modo, quia accipitur ſcammonea, & bene poſtea cooperitur, & ponitur inter cytonia, ita q́ cytonia ponantur ad ignem, ſiue in furno, & ſcammonea circundetur ab illis cytonijs, vnde quouſque cytonia ſint bene aſſata, tunc ſcammonea eſt conſolata. alio modo accipitur cytonium, & diuiditur per medium, & in vtraque parte fit cōcauitas extrahendo medullā cum ſeminibus, quæ ſunt in vtraque parte cytonij, poſtea impletur vtraque concauitas ex ſcammonea, & bene poſtea cooperitur, & ‿, vnitur vna F pars cytonij cum alia valde, poſtea ponitur illud pomū in furno, vel inter tegulas, vel ſub cineribus, vbi ſtet, quouſque pomum ſit bene decoctum, vltimo habetur ſcammonea conſolata, & hæc eſt optima ipſius conſolatio: nam inde ſcammonea acquirit ſtypticitatem, remittitur etiam ſua acuitas, quia non ſoluit ita fortiter, ⁀ vnde aliqua eius virtus pręcipue acuta remanet in cytonio, vnde eſt citonium ita ſolutiuum ſicut ſcammonea, quæ cum myrobalanis commiſcetur: nam ipſa ſcammonea ex multa mora quam poſſet facere in ſtomacho, poſſet ſtomachum mordicare ſui acumine, quod cum myrabolani cum ea admiſcentur comprimunt ſui ſtypticitate inteſtina, & ‿ ſtomachum, & quod in eis eſt. vnde cito fit eius operatio, & non multum moratur in ſtomacho, ſicut ſuperius diximus.

STyptica denique cor, & ventriculū reliquaſque partes nutritorias, ne à vehementibus illis lędantur, muniunt, roborant, nauſeamq́ue, ac G ventriculi ſubuerſionem ſedant. Non ſolis autem purgantibus valenter, ſed omnibus quoque alijs miſta ſtyptica, ipſorum actionem reddunt ſalubriorem. Dulcia vero omnibus commode miſcentur, præterquam ſalſis. Vnctuoſa commode miſcentur acribus, amaris, mordentibus, pungentibus, vlcerantibus, ægre lubricantibus: dulcibus autem & inſipidis, incommode: acidis autem miſta, ventriculum ad vomitum promptius euertunt. Acida ſalubriter miſcentur acribus, vrentibus, mordentibus, dulcibus, & alijs incendi aptis: inutiliter amaris, ſalſis, ſtypticis, vlcerantibus, ſerrantibus. Inſipida vtiliter miſcentur acribus, amaris, ſalſis, ſerrantibus, mordentibus, vlcerantibus, inflammantibus: ſtypticis inutiliter. Salſa inutiliter miſcentur acribus, ama- H ris, dulcibus vnctuoſis: pręterquam quibus actio imbecilla, aut tarda, vigore ob id indigent. Omnia enim tarde, ac imbecilliter purgātia, ab acri, & ſalſo vigorem accipiunt. Amara & acria quadantenus vtiliter miſcentur: ſalſis vero, vlcerantibus, ſerrantibus, ſiccantibus, inutiliter. Poſtremo glutinoſa omnia, ſua ſubſtantia medicamētorum malignitatem frangunt, & exulcerare viſcera, venarumq́ue ora aperire, interpoſitu ſuo prohibent. Quapropter tragacanthum, aut maſtiche, aut bdellium, recte miſcentur aloe, colocynthidi, cucumeri agreſti, & ſimilibus. Hanc in rem quoque ladanum eſſe mirum prædicant nonnulli, præſertim ſi pauco oleo roſato ſolutum, colocynthidi miſceatur. Alia aliorum ſunt E remedia à nobis particulatim dicenda in ſingulis ſimplicibus purgatorijs.

De proportione medicamentorum inuicem miſcendorum.

PRædicta autē medicamenta proportione, quantitateq́; idonea ſunt permiſcenda, vt ex his licet diuerſa potentibus, vna tamen facultas conſurgat. Qua igitur menſura vnū alteri miſcendū ſit, vt ſalubre fiat medicamentū, indicatione ab ipſorum proprietate tantum ſumpta, hic breuiter docere ſtatui, non etiam à quantitate, & qualitate: id enim liber Halyſenis, & Alchindi abunde docet. Quod aūt breuiter perſequi ſtatuimus, eſt F huiuſmodi. Omne medicamentū purgans, aut violentum eſt, vt ſcammonium, euphorbium, granum gnidium, & alia multū acria: aut imbecillum, vt caſſia fiſtula, manna, violæ, & alia ſimiliter dulcia, & ſalubria: aut mediocre, vt ſubacria ſubamara, & alia violentorum, & imbecillorū, media, quorum magna eſt latitudo, ac per magis & minus in bonitate, & malignitate differētia. Adhæc omne alexiterium (bezahar Arabes vocant) quod medicamentū purgans emendat, aut valenter, aut imbecilliter, aut mediocriter iuuat: id eſt, medicamenti purgantis noxam, oppoſitu ſuo frangit, vel intemperiem corrigit, vel virtutem [cordis] regit. Valenter autem iuuant, quæ præterquam quod hæc tria præſtant, etiam nos nutriunt, vt dulcia. Parum iuuāt, quæ G vno modo, vel duobus iuuant, tamen non nutriunt corpus, ſed ipſum alterādo permutant, vt amara, ſalſa, ſtyptica, & ſimilia. Mediocriter iuuant quæ pluribus modis commodant, & quadantenus nutrire poſſunt, vt vnctuoſa, inſipida, ex auſtero dulcia, vt dactyli, cydonia: aut dulcacria, vt mel: aut acidodulcia, vt * meſa: aut dulcia, & ſimul inſipida, vt poma. Si eſt igitur medicamentum violentum, alteri plurimū iuuanti miſcendum: amboque proprietatibus inter ſe ad miſtionem concordant, & conſentiunt. De vtriuſque quantitate ſic ſtatues, vt quod plurimum iuuare confidis, largius miſceas, ceu à quo commodum expectas: violentum autem parcius, vt à quo propter actionem vehementiam, noxa corpori aliqua impendet. Id quod Demo- H critus his verbis volebat. Medicamentum ex violento imbecillum efficias oportet. Quia medicamentum alteri proprietatibus concordanti miſtū, quantitate idonea eſt ſalubrius: non correctū autē, malignius. Quòd ſi medicamentum violentum alteri parum iuuanti miſcēdum eſt, vtrunque eſt minuendum: illud quidem, ob impendentem noxam: hoc, quia tantum illius tēperaturam, alterat, vel [actionem] immutat. Si autem medicamētum imbecillum alteri valde iuuanti miſcendum eſt, illud vtpote ob debilitatem innoxium, eſt augendum, vt ei quantitas vigorem & robur adijciat (quod etiam voluit Democritus, medicamentum ex imbecillo valentius faciendum imperans:) augendum quoque quod magnopere iuuans eſt, ob dictam prius cauſam.

Medicamentū eſt contra ſubſtantia ſua maleſicũ, qualitatibus primis vel alijs ex latentibus ob id infeſtũ corrigitur.

** Granata, vel fructus alij acidorū, & dulcium medij.*

cauſam. Si denique medicamentum imbecillum [illegible] nouanti miſcendum eſt: illud a [illegible] hoc [illegible] uendum, propter dictas p[illegible]. Hæc de miſcendorum quantitate [illegible] ſunt: quanquam ſunt, qui alia quoque addant, ſcopis alijs intenti.

Quibus modis ars medicamenta corrigit: & [illegible]ionis differentia.

Artifex medicamentorum qualita corrigit.

M[illegible]enti purgantis malitiam ars [illegible]t, & facultates nouas imper[illegible], quatuor modis coctione, lotione, infuſione, tritura. Coctio, vna elixatio, altera aſſatio. Elixatio medicamenti humorem excrementoſum coquit, reſoluit, flatus ab eodem craſſos, mordaces, ad nauſeam ventriculum euertentes, diſſipat: eius denique ac[illegible] motus in corpore moleſtos, vim valide ſerrantem, excoriantemque frangit & [illegible]. Propterea ſcammonium in pomo, vel cydonio coctum, vel in vaſe vitreo cum ſuc[illegible]run & oleo amygdalarum dulcium, eſt præſtantius, vt [illegible]x in ſimplicibus dicemus. At[illegible] quo[illegible] medicamenti vehementior, & n[illegible]xatione obtunditur, vt cum modi[illegible] n[illegible] cum intra cauitatem alterius b[illegible], vt illius virtus in hoc fracta [illegible] gratia, ſi radicem ra[illegible] ellebori transfixam, ſub cineribus coquimus, & eam damus edendam. Habet enim v[illegible]tem elebori purgatricem, ſed mul[illegible]. Sapam quoque, aut ſyrupum roſatum quibus incoctum ſit ſcammonium; propinamus. Id quod Philoſophi appellant ſeparationem rei ſecundum ſpeciem, à re, quæ eſt ſecundum materiam, hoc eſt formæ, & virtutis ſpecificæ, a materia tranſſumptionem.]

COST. *V[illegible] vnius medicamenti vis in alterum trãsfertur, dicitur ſeparatio rei ſecundum ſpeciem à re, quæ eſt ſecundũ materiam, & vt in ſequenti capite de infuſione, ſeparatio proprietatis à proprietate. Meminit huius rei etiam lib. ſimpl. quum de rha Barbaro agit.*

PRæterea medicamentorum multorum ma[illegible]tas reprimitur ipſorum coctione in herbarum [illegible], vel aliorũ ſuccis & aquis, ſua [illegible] illorum violentiam permutantibus. [illegible] coctionem non ſuſtinent omnia æqualem, ſed quædam debilem, alia valentem. Quorum enim virtus facile reſoluitur, quia vel imbecilla eſt, vel in ſuperficie eſt poſita, vel in ſubiecto raro conſiſtit, omnia eiuſmodi parum diu, nec valenter coquẽda ſunt, quod virtus eorum à coctione immodica reſoluit. Talia ſunt, ſemina quatuor [frigida maiora,] adianthum album, epithymum, violæ, & flores [propè] reliqui. Contrario his modo affecta medicamenta diu coquenda ſunt. Omnia enim craſſæ eſſentiæ cocta, fiunt clementiora: omne item medicamẽtum; arte, & legitime coctum, parte plurima eſt benignius. Sic omnia acria decocta fiunt meliora (horum enim violentiam, ſi qua

Coquenda parum.

Coquenda diutium.

A ineſt, coctio frangit) niſi ſi qua horum virtutem habent aut imbecillam, aut ſuperficiariam. Quæ denique inter hæc duo extrema ſunt media mediocrem quoque decoctionem ſuſtinent. Purgantia autem humiditate multa, aut lubricando, vel nihil, vel minimum coctio iuuat. Præter hæc, coctio facultates medicamentorum diuerſas omnium optime permiſcet, vt ex his omnibus vna reſultet, velut concreta, faciens actionem: quarum ſi qua erit imbecillior, minus valenter coquenda eſt: vegetæ vero, magis. Calorem enim coquentem temperabis proportione, & natura tum ſubſtantiæ, tum facultatis coquẽdorum medicamentorum.

MOND. MEdicinæ diuerſæ non faciunt in virtute infiram operationem, & compoſitam virtutẽ, niſi quando B ipſæ adinuicem permiſcentur, & præcipue vera mixtione ſecundum quod in eis eſt poſſibilis. nam melior modus mixtionis ipſarum eſt ille, qui fit per decoctionem ipſarum, & hoc habet verum in mixtione ipſarum in naturali, & artificiali hoc modo. nam ſcimus quòd turbith euacuat phlegma, agaricus choleram, epithymum melancholiam: modo quid eſt ſi volo omnes iſtas tres intentiones perficere, melius perficiuntur, quando iſtæ tres medicinæ ſimul permiſcebantur, & maxime per decoctionem ipſarum adinuicem, bene tunc reducuntur ad quandam formam, in qua reſeruabitur virtus compoſiti, vnde poſtea euacuabuntur melius omnes iſti tres humores. Et hæc eſt cauſa, quare ab auctoribus fiunt illæ confectiones, & ſyrupi ſolutiui, & ſimilia, & decoctio naturalis, quæ fit in talibus medicinis acquirit eis bonum modum permixtionis, vt ex eis reſultet virtus compoſita, ſicut quando illæ medicinæ per lõgum tempus adinuicem compoſitæ agunt in ſe inuicem per earum quali- C tates ita, quod per talem actionem refranguntur in quadam forma media, in qua ſunt virtutes, ſeu operationes, ſicut extremi colores ſunt in medio colore, vt Auerr. ponit, hoc fit quando bene præparatæ ſunt apud apothecarium, quia bene trituratæ, bene ablutæ, & bene exiccatæ, & ſic de alijs, exemplum huius ponit: nam videmus, quia clyſtere nuper conſtructum ex aliquibus medicinis ſi fiet per duos, vel tres dies in inteſtinis nobiliſſimam facit operationem, quod non eſt niſi quia tales medicinę melius ad inuicem in poſterum permiſcentur, vnde videmus quod medici diuerſas virtutes attribuunt medicinis per diuerſas ætates ipſarum, ſicut apparet in theriaca, quæ quidem dum eſt noua valde frigida & oppilatiua, antiqua vero eſt valde calida.

FLammeus enim ac vehemens, calor, medicamenti facultatem reſoluit. Aſſatio autem in frixorio, vel patella facta coctio, medicamen- D ti virtutem nunc auget, vt aſſata ſcilla purgantior euadit: nunc minuit, vt pſyllium per aſſationem humiditate lubrica ſpoliatum, minus purgat. Alia quoque multa fiũt aſſando meliora. Eſt quando medicamenti facultatem vnam aſſatio reprimit, & alteram vegetiorem reddit: vt myrobolani, rhabarbarum, aſſando virtutem purgatoriam remittunt, adſtrictoriam intendunt: ſunt enim ambo duplici hac facultate prædita. Sic balanus myrepſica, cũ ſit vomitoria ſimul, & deiectoria, per aſſationẽ excoquitur humiditas eius excrementoſa & nitroſa, ad nauſeam vẽtriculum cogens: remanet autẽ virtus deiectoria.

Aſſationis facultas.

Meſues ſimplicibus.

Libro et. ſimpl. Meſues in ſimplicibus.

E*T quandoque per aſſationem vna duarum, &c.) In ſuperpurgatione etiam rha Barbarum myrabolanum, & alia plura toſta commendabit. At contra*

veriſimile eſt, ex vſtione, addita ijs rebus acrimonia, eadem magis aerea euaſura, & violentius etiam irritatura ad excretionem. Caterum ad hac paucis. vſtione & calidiora, & acriora reddi omnia negare nullus poteſt. Atqui ad hac, qua ita vruntur, licet accidẽtaria caliditas maior accedat, naturalis tamen qua tenuioribus partibus inſidebat, diſſipatis his ipſis à calore, ipſa quoque vnà cum connato humore diſſipatur atque abit, vnà vero etiam abit, quę inſita illis erat acrimonia. In combuſtis ergo ſola aduentitia acrimonia, ac caliditas ſupereſt. hac vero non multo poſtea negotio etiam retunditur, facta videlicet in frigidis rebus maceratione. hac autem ablata medicamentum, & minus deiectorium, magis autem exſiccatoriũ remanet, ac propterea coercendo alui fluxui maxime; opportunum. Non temerè ergo hac ſcribit Meſ. verum ipſi etiam experimentum ſubſcribit. obſeruarunt enim patres noſtri, obſeruauimus etiam nos frequentiſſime huiuſmodi artificio euentum nullo diſcrimine ſequi expectatum. F

De lotione.

LOtio medicamẽta multis modis meliora reddit, nunc acrimoniam eorum ſuperficiariam auferẽdo, (vt ex aqua) aut mucagine tragacanthi lotũ ſemen vrticę, guttur, & partes alias, quas permeat, adurere deſinit: ſal quoque naphthicus (ideſt, Sodomites) aqua cucurbitæ, aut ſimili lotus, fit clementior: (nunc facultatem eorum maligniorem auferendo, ſalubriorem verò relinquendo,) vt lapis cyanus, & armenus moleſte vomitoria, & deiectoria, per lotionem multam vomitoria eſſe deſinunt, tantum clementer fiũt deiectoria: & cancamum lotũ clementius purgat, tamen obſtructiones vt illotum liberat: & aloe lota potentius roborat partes nutritorias, minus aluum ſubducit: non lota contra. G

MOND. NAm quando iſti lapides lauantur per ablutionem, remouetur ab eis acuitas, per quam habent moleſtare ſtomachum, & inducere nauſeam, & vomitũ, imò etiam quaſi omnes habent lauari vt conforent, vnde videmus, quòd iſti ocularij in paſſionibus oculorum adminiſtrantes tutiam, aut lapidem hæmatitem abluunt, vt ab eis remoueatur acuitas, & magis conforent oculos, & inde faciunt collyria oculorum, imò etiam ſi iſti lapides haberẽt acuitatem in profundo, primo adurunt eos, vt per ignitionem illa acuitas ex profundo veniat ad ſuperficiem, poſtea abluunt vt per ablutionem illa ſuperficialis acuitas ab eis lauetur & remoueatur, vnde iſti ocularij nouies docent eos ignire, & nouies docent eos lauare. hoc etiam fit in alijs rebus exterius approximatis, vt in calce: nam quandoque abluitur, vt ab ea remoueatur acuitas, & remaneat in ea virtus ſtyptica, per quã poteſt eſſe cicatrizatiua, & indurare carnem, vt fiat loco cutis. H

Meſue in ſimpl. cap. i de aloe. NVnc facultatem eorum valentiorem efficiendo, vt aloe ex aqua aromatum lota, potentius roborat: ex decocto autem valenter purgantium, vt agarici, turbith, & ſimilium, ſi lauetur purgantior euadit: lota denique ex aqua bdelij, aut tragacanthi, ora venarum ſic aperire, vt ſanguis inde effluat, deſinit.

MOND. IPſa iuuamenta ſunt poſſibilia reduci ad diuiſionem bimembrem hoc modo: nam ablutio aut fit in medicina, vt earum virtus remittatur vel deperdatur, aut ſe-

E cundo fit, vt per ablutionem acquirat virtutem. ſi primo modo, & hoc dupliciter, aut quia abſolute ſecundum ablutionem remoueatur virtus eius, aut in quantũ medicina habet duas virtutes, quarum ab ea remouetur vna & proprie malignior, & alia remanet. ſi primo modo, & hoc dupliciter, quia aut per ablutionem remouetur aliquod magis intrinſecum à medicina, & ſic eſt primum iuuamentum eius. ſi ſecundo modo, ſic eſt tertium, ſi autem medicina abluitur, vt ſcilicet, quia habet duas virtutes, & ab ea volo alteram remouere tantum, & proprie maligniorem, ſic eſt ſecundum iuuamentum, ſi autem per ablutionem medicina ipſa acquirit aliquam virtutem, ſic eſt quartum, & vltimum iuuamentum eius.

NVnc partes impuras auferendo. Quibus autem medicamentis virtus in ſuperficie eſt (vt intybo, cichorio agreſti, roſis, & ſimilibus) illa lotione diſſipatur: [ob id lauanda non ſunt,] F cætera magis, & minus lauentur, quatenus ſcilicet eorum virtus ferre poteſt.

De infuſione.

INfuſio quoq; medicamenta efficit meliora, facultatem eorum nunc maleficam auferendo.

ADuertendum quòd infuſio, & ablutio, ſiue lauatio conueniunt & differunt, conueniunt, quia vtraq; habet fieri in re fluida liquida, ſed differunt quia lauatio habet fieri ſine profundatione virtutis in re, quæ lauatur, ita quòd in re, in qua lauatur nõ remanet virtus profunda rei, quæ lauatur, ſicut conuenit de aloe quando lauatur, & de endiuia, quia ſi lauatur ſolum, eius virtus ſuperficialis calida ab ea remouetur, & non profunda, ſed G in infuſione virtus rei, quæ infunditur, & profunda remanet in re, in qua infunditur, & infuſio ipſa penetrat vſque ad profundum in re, quæ infunditur, ſicut ſtatim apparebit. MOND. *Conuenientia. & differentia inter infuſionẽ & lauationem modos.*

SIc mezereon, granum gnidium, & eſula aceto macerata, acrimoniam ſuperficiariam ſerrantem amittunt.

COST. *MEo periculo affirmarim ſubeſſe hic mẽdum: quis enim acrimoniam Mezereon, & Scebran infuſione ex aceto caſtigari credat? intẽdi ego profectò ſemper exiſtimarim. Sed & turbith, ſi vẽtriculum perturbat, cur lacte maceratum, & aſcito fere ex lacte flatu, magis non turbet? Arbitror ergo caſtigandam literam, & quod de lacte ſcribitur, mezereon & ſcebran: ipſi autem turbith quod de aceto, eſſe tribuendum. leniri* H *equidem illorum acrimonia lac veriſimile eſt, huius vero vim perturbatricem, aceto eius intimas partes ſubeunte, & quod flatum atq; adeo perturbationis materiam præbet, diſſipante ſui acrimonia, ſedari. ne id prateream accelerari aceto turbith ipſius actionem, ſponte ſua pigri admodum & tardi. Confirmat coniecturam hanc noſtram ipſemet Meſ. lib. ſimpl. ſcebran & mezereon noxam caſtigans lacte: non autem aceto niſi in quo cydonia mala ſint incocta. & turbith noxam palmulis aceto maceratis emendans, lactis ne verbum quidem faciens. Sed hac docti iudicarint.*

ET turbith lacti recens mulſo infuſum, & ſiccatum, ventrem turbare deſinit: nunc bonam augendo (ſic turbith, ſucco cucumeris agreſtis maceratum materiam craſſam à parti-

bus

bus remotis valentius educit: & hermodactylus aceto ſcillato, aut ſcillæ ſucco, aut raphani infuſus à[illegible]un[illegible]turis potenter trahit: & agaricus oxymeli[illegible] maceratus fit purgãtior:) nunc in liquorem, cui [illegible]nfunduntur trãſferendo, (vt liquor, cui infuſa ſit aloe, aloes virtutẽ adipiſcitur, & in alijs ſimiliter: quod multis de cauſis facimus: interdum vt medicamenti virtus ad partes remotas promptius penetret, vt cum decoctũ aromatũ, cui infuſa ſit aloe propinatur: interdum, vt virtus illa mitior fiat, vt dum ſcammonium panno ligatum incoquitur ſyrupo, vel ſapa, vel alio ſucco: interdum vt facultas vna ſeparetur ab altera, vt rhabarbarum, & myrobalani infuſa, virtutẽ deiectoriam liquori tranſmittunt, adſtrictoriam retinent:) nunc nouam, vt lubricam impartiendo: ſic medulla colocynthidos mucillagine tragacanthi imbuta, ventriculi villis adhærere deſinit, cito permeat, nec ſedi, nec veſicæ nocet: ſic ſcammonium oleo violato infuſum, & ſimilia. Nec tamen medicamentorum omnium virtus ſola in eum liquorem, cui infunduntur, tranſit: ſed quorundam, vt caſiæ fiſtulæ, tamar Indorum, & ſimilium aliqua quoque ſubſtantia.

De tritura.

TRitura medicamentis admodum confert, multa quidem craſſis, vt ſcãmonio craſſo: pauca vero tenuibus, & texturæ debilis, & virtute cito exhalabili preditis, vt ſcammonio Antiocheno: mediocris denique amborum medijs, quantoq́ue medicamenti eſſentia craſſior, tanto largiore tritura eget: quanto tenuior, tanto parciore. Confert autem medicamentis tritura, vt in vnum melius miſceantur.

MOND. EST ſciendum. q̀ iſta triplex neceſſitas, & vtilitas triturationis medicinarum non ſolum applicari poteſt medicinis ſolutiuis, ſed etiam poteſt applicari cuicunque alteri medicinæ, ſiue ſit alteratiua, ſiue digeſtiua, alteratiuis, aut ex primis qualitatibus, aut ſecundis, aut tertijs. Omnis n. trituratur propter iſtas tres cauſas, tamen magis hoc debet applicari medicinis ſolutiuis, eo q̀ de eis eſt hic ſermo. Sufficientia autem iſtarum cauſarum habetur hoc modo: nam trituratio in medicina, aut fit, cum ipſa eſt cõponibilis cum alia, aut non, ſi primo modo, ſic eſt prima neceſſitas triturationis. Si autẽ hæc trituratio fiat propter vtilitatem medicinæ in ſe, & non vt ipſa eſt componibilis cũ alia, hoc eſt dupliciter, aut enim fit vt acquirat vtilitatem, quã non habet, & ſic eſt ſecũdus modus triturationis, aut vt perdat malitiam quam habet, & ſic eſt tertius modus. Secundo eſt aduertendum, dicit enim, quòd neceſſitas triturationis eſt ſic vt miſcibilia melius in vnam formã tranſmutentur. cauſa huius eſt duplex: nam miſcibilia non bene reducuntur in vnam formam, niſi per alterationem, & commixtionem cuiuſcunque, ſi ergo vnũquodque eorũ ſeruet ſuam naturam, nunquam in vnum poterunt conuenire, & ideo oportet quod alterentur, & tranſmutentur adinuicem, ita quod tranſſumpta à ſua natura acquirant de nouo aliam naturam poſitiuam, hoc autem fieri habet per reductionem ipſarum ad vniuſcuiuſque ipſarum triturationem: ſic enim magis alterãtur à ſua natura, & in aliquam vnam naturam conuertuntur, & ideo Auic. in 5. can. cap. de compoſitione theriacæ, laudat diſſolutionẽ, ſiue diuiſionem medicinarũ ad minima eã componentium. ſecunda cauſa poteſt eſſe, nam per trituraA tionẽ, & diuiſionẽ ipſarum minimũ ipſius attingit minimum alterius. quare tunc faciliter à ſua natura permutantur, & acquirunt vnam formam: nam in rebus naturalibus quanto agens magis attingit paſſum ad minimum, ipſum etiam magis attingit, & in ipſo fortius agit & facilius alterat paſſum.

QVæ res theriacæ, & alijs compoſitionibus eſt multum vtilis, & neceſſaria: (vt aliquam facultatem nouã adipiſcantur,) ſic Galenus cuminum leuiſſime terendo effecit vreticum, quod prius erat deiectoriũ. Nam purgatoria acria interdũ tenuiſſime puluerata prõptius per ora vaſorum penetrant in partes vrinarias, & alias remotiores, per eaſq́ue vacuant. *In diaſpoliticon lib. 4. de ſanit. tuẽda.*

GAlen. in quarto de regimine ſanitatis, deſcribens compoſitionem diacalamenti dicit, quod ſi medicinę componentes ipſum triturentur, ipſum valet ad digerendum humores crudos, qui ſunt in ſtomacho, & in inteſtinis, & in meſeraicis, & ſi tales medicinæ vltimo triturentur, tunc earum virtus valde penetrat ad longinqua, vnde fiunt poſtea vrinæ prouocatiuæ euacuãtes humores, qui ſunt in gibbo hepatis, & vijs renum, & poris vrinalibus: hoc etiã contingit de rhabarbaro: nã ipſum craſſe trituratum ſoluit ventrẽ, ſed ſubtiliter puluerizatum prouocat vrinas, & ideo hoc eſt bonum documentum medicum. nam quãdo ipſe vult per aliquod medicamen ſolutiuum euacuare humores. qui ſunt in gibbo hepatis, aut in renibus per vias vrinales, debet id medicamen ſolutiuum vltimo triturare, & cribellare per ſindonem, & cum liquore aliquo ipſum propinare, & ideo, quando velles humores exiſtentes in meſeraicis euacuare, aut in gibbo hepatis, & inteſtina eſſent debilia, aut parata ad dyſenteriam, ita quòd non poſſes eas euacuare per inteſtina, erit licitum facere medicinam ſolutiuam vltime trituratam, vt ſcilicet poſſet illam materiam per vrinales vias euacuare, ſi autem iſtæ viæ renum, & vrinę ſint debiles, dabo ſolutiuum id in craſſa ſubſtantia, & fruſtulis, & euacuabo eos per ventrem, & præcipue ſi non ſunt inteſtina debilia, & apta ad ægrotandum. hoc etiam poteſt intelligi de omnibus alijs euacuationibus. MOND.

B

C

VT denique vis quædam malefica obtundatur. Colocynthidis enim medulla quãtum tenuiſſime fieri poteſt puluerata, innocẽter purgat. Quod ſi portiones quædam craſſiores ſenſuq́; perceptæ ſumantur, villis ventriculi, & ſpiris inteſtinorum adhærent, humoreq́ue inibi reperto imbutæ tument, & partes dictas tumefaciunt, ac vlcerant, vt inquit filius Serapionis.

INquit filius Serap. Oportet vt colocynthis, &c. Eãdem opinionem filio Serapionis aſcribit lib. ſimpl. D *quum agit de colocynthide. Contrarium tamen in Serapione legere eſt, & quum de ſoluentibus agit medicamentis, & quum colocynthidis hiſtoriam ſcribit, neque enim exacte vult teri, veritus ne adhæreat inteſtinis: & ea exulceret. Quare & Meſuen Manardus accuſat qui temere Serapionem ſibi aſſentire ſcripſerit. Cæterum quum Meſ. & hic & lib. ſimpl. nõ Serapionem, ſed Serapionis filium authorẽ huius opinionis afferat; perperam Manar. Meſuen damnat. Quod vero ad propoſitam quæſtionem facit. vt Serapionis ratio friuola nobis videtur; ita Meſuen vero maxime cõſentanea ſcribere arbitramur. Veretur Serap. ne colocynthis in tenuiſſimum pollinem redacta inteſtinis adhæreat. atqui etiam craſſiuſcula adhærebit, & longe quidem maiori diſcrimine. vbi etenim tenuius eſt, quod ventriculi, aut inte-* COST.

ſtinorum corpori impactum eſt, irritare tantum poteſt: leus autem humore accedēte retunditur acrimonia omnis, & noxa omnis reprimitur. at ſi craſſius id fuerit, quod eſt impactum; quod ſolet chirurgo ſiccam ſpongiā in vlcerum os immittente euenire, idem & in vētriculo, aut inteſtinis diſcrimen eſt, ne eueniat. intumeſcit, ſcilicet, pauco etiam humore imbutum, & partes, quibus inhæret, diſtendit primum, ac mox ſui acrimonia, quæ non tam facile reprimitur, etiam exulcerat. Rectius ergo mea quidem ſententia Meſues, & cū Meſue Paulus, & Auic. Atqui obyciet rurſum quiſpiam colocynthidem rara, laxa, & tenui conſtare ſubſtantia: quæ autem talia ſunt, Meſuen hic iubere, vt leniter terantur. Verū eſto, vt rara ſit, & laxa ſubſtantia, viſcida tamen eſt, ac minime friabilis, quod norunt pharmocopœi, quos in ea terenda laborare diutius oportet. quæ autem huiuſmodi ſunt, craſſa Meſ. vocat, non tenuia.

Flat autem tritura omnis clemēter, & pro terendorum ſubſtantiæ ratione. Quæ enim eſt immodica, virtutē diſſoluit. Rhabarbarum vero contra quam dictū nuper ſcāmonium habet: nā purius, & grauius eſt melius, probeq; tritum, vegetius euadit: rarum vero, & laxum impenſius pulueratū, vim purgatricē propè omnē amittit.

THEOREMA
TERTIVM.

Correctio ſymptomatum à ſumpto purgāte medicamento nondum vacuato excitatorum.

SYmptomatibus formidādis, iiſdemque cauſis multorum morborum, & lenij, & mortis acerbæ, à medicamēto purgante orientibus, occurrēdum eſt. Ea autem ſunt, humorum prauorum cōmotio citra vacuationē, vacuatio illegitima, & moleſta, vacuatio deniq; immoderatiſſima, & multo largior, quam neceſſitas poſtulet. Quorū cauſa eſt incompetentia, & vitium, vel ſumentis, vel medicamenti, vel accidētium vtrique ſuperuenientium. Quæ tria ſi commoderate ſe habent, magni ſunt momenti ad corpus incolume ſeruandum. Vitio autem ſumentis purgatio male procedit, quia is vel eſt ex eorū numero, quibus eſt interdictus medicamētorum vſus, vel materiam vacuandam non ęquauit, nec obedientem naturæ coquēdo reddidit, nec meatus, per quos facienda erat vacuatio, aperuit, & læues ac lubricos reddidit. Quæ præparamenta cum præceſſerunt, reuera corpus ab impendente periculo ſecurum reddūt. Medicamentum autem improſperæ vacuationis eſt cauſa, quando eſt genere malignum, aut notas nō habet omnes boni medicamēti, aut nec proportionem artificialem, cuius ante meminimus. Vitanda igitur tibi ſunt medicamenta, quæ nec arte, nec ratione alia fieri meliora poſſunt: eligenda vero alia, obſeruatis conditionibus, & modis proportionum prædictis. Vitio denique accidentium ſuperuenientium vitioſa fit purgatio, ſi in victus ratione per

E ſex res non naturales, tibi notas, æger deliquerit. Medicamentum aūt humores prauos commouet, ſed non vacuat, aut tardius vacuat ob ipſius actionē remiſſam, & debilē: vel ob materiā expelli contumacem, quę commouetur quidē, ſed expulſioni reſiſtit, & latius in corpore ſpargitur & increſcit: vel ob imbecillā ſumentis virtutem, non potētem in medicamentū agere, quo fit, vt nec medicamētum in virtutē, & naturam agat, vel ob flatus craſſos medicamentum leuātes, & in poros corporis impingētes (vnde febres putridæ, ſyncope, & mors feſtina:) vel ob facultatis expultricis imbecillitatem: vel ob meatus, per quos vacuādum eſt, obſtructos, aut conſtipatos.

F SVfficientia iſtarum cauſarum quibus medicina vna ſoluat debiliter, aut non ſoluat, eſt iſta: nam ad hoc quòd medicina ſoluat cōuenienter, requiruntur tria, ſcilicet medicina ipſa, virtus corporis, & materia, quæ euacuatur. Si ergo medicina debiliter euacuat, aut non euacuat, aut hoc eſt ex parte virtutis, aut ex parte materiæ, aut ex parte medicinæ, ſi hoc eſt ex parte virtutis ſecundum ſe, aut ſui intrinſeci. ſi ſit ex parte virtutis ſecūdum ſe, hoc eſt dupliciter, vel ex parte virtutis digeſtiuæ, vel expulſiuæ. ſi primo modo, ſic eſt prima cauſa. ſi ſecundo modo, ſic eſt tertia cauſa. Si autē hæc prohibitio, vel debilitatio ſit ex parte inſtrumēti intrinſeci, hoc eſt dupliciter, aut enim ex parte inſtrumēti intrinſeci præter naturam ei obuiantis, aut ex parte inſtrumenti ſecundum naturam. ſi primo modo, ſic eſt ſecunda cauſa, quæ eſt ex parte ventoſitatis. ſi ſecundo modo, eſt quarta cauſa, quæ ſe tenet ex parte oppilationis canalium. ſi autem medicina debiliter operatur ex parte materiæ, quæ debet euacuari, ſic eſt quinta cauſa. ſi autem medicina debiliter euacuet ex parte ſumet, ſic eſt vltima cauſa. — MOND. *Ad hoc, vt medicina ſoluat conuenienter requirūtur.*

G QVibus cauſis omnibus, qua ratione optima proſpicias, accipe.

IN parte iſta docet talibus cauſis ſubuenire, quæ quidem ſunt cauſæ quare medicina debiliter euacuat, aut non euacuat, & per conſequens ex hoc inducit mala accidentia. Et primo docet remouere impedimētum huius medicinæ, quando debiliter euacuat ex parte virtutis, quæ eſt debilis. Secundo hoc idem facit, quando hoc impedimentum prouenit ex parte ventoſitatis, & malæ qualitatis humorum. Tertio hoc idem facit, quando hoc impedimētum prouenit ex parte virtutis expulſiuæ, quando eſt debilis in expellendo. Quarto hoc idem facit, quādo hoc impedimentum euenit ex conſtipatione viarum ſecunda ibi. Si autem fuerit cauſa huius ventoſitas. tertia ibi. Si autem expulſiua debilitatur. quarta H ibi. Si autem propter conſtipationem. Debilitatem naturæ ideſt virtutis alteratiuæ debentis eam reducere ad actum. res, quæ cadit in ſenſu, id eſt res, quæ apparet ad ſenſum, conualeſcentia: nā vniuerſaliter in conualeſcentibus, ſicut qui ſunt cōualeſcētes poſt febres, & præcipue acutas, hæc ineſt proprietas naturæ cōualeſcentiū, vt auctores ponunt, & præcipue Gal. in techni vltimo cap. ſcilicet reſumptiua vero, &c. quia in eis virtus eſt debilis propter membrorum conſumptionem, & reſolutionē caloris, & ſpirituum factam ex fortitudine ægritudinis. Et vſque huc tangit cognitionē debilitatis operationis medicinæ, quando eſt propter debilitatem virtutis alteratiuæ, ſiue digeſtiuæ. rei cibalis, non autem dixit cibi abſolute: nam hic cibus non debet eſſe omnino cibus, ſed debet eſſe cibus medicinalis, habens ſcilicet vim alteratiuā qualitatis medicinæ, & etiam qualitatis corporis conualeſcentis, nec etiam hic debet eſſe exhibitio rei medicinalis abſolute. eo quòd hæc debilitas operationis medicinæ

MOND.

Propriū cōualeſcentiū poſt ſe ambi...

dicinæ

dicinæ ſit ex debilitate virtutis alteratiuæ, vel digeſtiuæ, & ideo debet exhiberi talis, quæ confortat virtutem ſtomachi alteratiuam, quæ etiam alteret diſpoſitionem corporis, & medicinæ, talis autem res eſt cibalis, ſiue medicina cibalis, quæ quidem eſt facilis digeſtionis, ſicut ius carnis pullinæ, & [illegible] perdicum, vel vitella ouorum, &c. ex eis acquiritur duplex iuuamẽtum. vnum eſt, quia virtutem confortant. ſecundum, quia ex ſubſtantia eorum liquida ponitur medicina, quæ erat debilis, ad euacuandum debite per ſeceſſum lauando, & ex eis verbis Meſ. docet his accidentibus prouenientibus propter debilitatem virtutis ſubuenire. poſt, ſcilicet cibum iam digeſtũ. potumque aquæ non veri frigoris, ſcilicet vel in actu, vel in potentia: primo dico, quod non debet eſſe veri frigoris in actu, ſed tepida, vel calida parum: nam ſi hæc aqua eſſet actu frigida extingueret naturalem calorem ſtomachi, & virtutem medicinæ, & præcipue de his medicinis, de quibus eſt hic ſermo, quæ, ſcilicet euacuant leniendo, vel lubricum faciendo. non debet etiam eſſe actu multũ calida, quia, ſcilicet caliditate reſolueret naturalem calorem, & ideo debet eſſe tepida, aut pluſquam tepida, ne, ſcilicet tepida exiſtens vomitum induceret. dico etiam ſimiliter, quod hæc aqua non debet eſſe veri frigoris in potentia, neque vere calida in potentia: nam ſi eſſet multum frigida in potentia debilitaret naturalem calorem ſtomachi, & virtutem eius alteratiuam: nec debet eſſe multum calida in potentia, & hoc quia reſoluendo naturale calidum debilitaret etiam virtutem medicinæ, quæ etiam debilis eſt in ſoluendo, & ideo debet eſſe temperata inter caliditatem in potentia, & frigiditatem potentia, & hoc modo cum aqua decoquimus tales res, vt acquirant talem virtutem potẽtialem in aqua, ſicut hoc modo, & aqua hordei, & ſic exponendo concordat hoc dictum dicto Auic. 1. can. fen. 4. ca. de vijs ſiue regulis ſuccurrendi his, quæ fiunt a medicinis ſolutiuis: nam dicit ipſe, quòd quando medicina ſolutiua aſſumpta non euacuat debemus dare poſt ipſam apozema eiuſdem virtutis cum ea, & hoc etiam modo nos facimus: nam quádo [illegible] damus caſiam, tamarindos, aut mannam, & illa non euacuat, ſi hoc ſit, quia virtus eſt debilis, damus cibum confortando virtutem, ſicut eſſet brodium, vel ius carnium, & præcipue pulli: ſi autem contingit, quod per illud ipſa non euacuat, tunc damus poſt comeſtionem cibo digeſto apozema, vt aquam hordei, vel prunorum, conſueuerunt tamen quando hoc euenit propter aliam cauſam, quod poſt comeſtionem ſoluunt, & virtute ſtomachi [illegible], & ideo quando virtus eſt debilis, damus rem quæ ſit confortans ſtomachum, ſed ſi virtus eſſet fortis, damus rē quæ ſit virtutis alteratiuæ.

Si ob naturæ imbecillitatem id cõtigit (quod ſemiu deprehendere potes. aut enim ex morbo recuperat homo, aut alia aliqua cauſa imbecillus eſt) & medicamentum lauando, & lubricando eſt purgatorium, cibo naturam mox roborante dato, & potu aquæ minimum frigidæ: medicamenti actio adiuuatur. Si ob flatus, & malam humorum qualitatem (quod præcedentia flatuum ſigna, aut intemperiei cum humore æqualis, vel inæqualis declarant) clyſteribus, aut vomitu vacuandum eſt: deinde flatus diſſoluendi, aut mala qualitas contrario eſt alteranda. Si facultas expultrix eſt imbecilla: aut medicamenti actio debilis, aut remiſſa, data aqua modice frigida, & hora poſt, adſtringente aliquo, vt cydonio, pyro, vel ſimili: medicamentum potenter ad inferiora detruditur. Ob inteſtinorum obſtructionem, clyſteribus affectui cõuenientibus medendum eſt, & alijs conſtipatam aluum expedientibus. Quibus auxilijs ſi purgatio non

A procedat, nulla inde noxa inſignis metuenda eſt. Si autem medicamentum purgans comprimendo non vacuet, aquam frigidam priorum nulli propinandam cenſent, quod adaucta per aquam grauitate, citius lubricet, ac deſcendat medicamentum. Quod verum eſt, ſi libera habent inteſtina: ſi vero obſtructa ſint, aut in ſinis anfractibus arctata, augetur per aquam frigidã anguſtia. Id quod cum intellexeris, potabis tepidam, quod hæc præterquam, quod anguſtiã non auget, lubricare cogit medicamentũ huiuſmodi. Non eſt igitur id auxilium abſolute, & ſine limitatione ſcribendum. Omne enim medicamentum comprimendo purgans, niſi vacuet, inteſtina præſertim tenuia, & alios meatus exiles lædit. Quapropter vacuandum eſt prædi-
B ctis tum lubricantibus, tum ad inferiora trahentibus.

Hic ſcire debes, quòd ſi alicui ſit data aliqua medicina euacuans comprimendo, & non euacuat, tunc non debemus dare poſt ipſam aliam medicinã cõpreſſiuam, eo quòd hæc magis adhuc cõprimit, & coangustat meatus, & hoc verum habet, ſuppoſito quòd non ſit ibi aliqua res cogens ipſam medicinam compreſſiuã dare, ſicut eſſet in diaria ſuperflua, aut dyſenteria ſimiliter, & iſtam medicinam compreſſiuam non debemus dare in habentibus meatus ſtrictos, in eis enim non debemus euacuare per medicinam compreſſiuam, quia magis coanguſtat, & ideo ſi ſint aliqua corpora dura ad ſeceſſum, non debemus in eis ad euacuandum dare medicinã compreſsiuam, eo quòd maiorem ſtypticitatem ventris faciet, & præcipue ante cibum, vnde poſtea ſit maior neceſsitas exhibendi ſolutiuum fortius, & ideo
C quia in mulieribus meatus ſunt valde ſtricti, non debemus dare hanc medicinam compreſsiuam, in poſterum enim inducunt ſtricturam meatuum, inuenimus enim in mulieribus conſtringi menſtrua ex vſu myrobalanorum, vtebantur enim eis propter paſsiones capitis, & ſtomachi, quare oportuit nos dare eis fortia ſolutiua, ſed ſi canales ſunt valde lati, tunc maxime iuuantur talia corpora ex vſu compreſsiuorum propter oppoſitã cauſam, aquam tepidam: nam aqua tepida, ſiue calida parum, licet ſit potentia frigida, tamen ſua actuali caliditate dilatat, & aperit meatus. ſui etiam ſubſtantia liquida lauat, & lubricum facit non timens id, ſcilicet ſtricturam meatuum, & faciat ſic, vt in aqua illa ſit decocta aliqua medicina apertiua, aut hoc enim malum erit timere ſuper ea læſionem, ſcilicet ventris conſtipationem, quam etiam dicimus, aut etiam quas dicemus, vt notum eſt, &c.

D Si autem medicamentum ſoluendo purgatorium, & ob id fugiendum, non vacuarit, quàm potes celerrime a corpore expellatur, vel vomitu, vel potius dejectione, ad quam clyſteribus etiam potenter attrahentibus ipſum reuelles, ſi ad ſuperiora moueatur: tale enim niſi cito vacuetur, anguſtiam, æſtuationem, conuulſorium quendam motum, in quo partes extenduntur, & retrahuntur, totius corporis moleſtiam violentam, cordis morſum, præfocationem in quibuſdam, ſcotoma capitis, & oculorum dolorem tantum, vt hi foras elidi videantur, facit. Præter dicta auxilia horum medicamentorum malignitatem frequenter obtundit, & acrimoniam frangit, Ruffo authore, potus aquæ vehementer frigidæ, & in eadem ſeſſio, &

quæ-

quæcunque eius vehementiam, acrimoniam, inflammationem, furioſum impetum frangunt: ad hæc theriacę, & cætera partim paulo ante dicta, partim dicenda.

MOND. *Vtrū aqua frigida conueniat poſt medicinā ſolutiuam venenoſam debiliter, aut tarde ſoluentem.*

HIc eſt dubitatio, vtrum aqua frigida ſit conueniēs poſt exhibitionem medicinæ ſolutiuæ, quæ venenoſa eſt, q̄n non ſoluit, aut debiliter, & tarde ſoluit, & videtur quòd non. illud non eſt conueniens, q̄n medicina ſolutiua non euacuat, quod facit conſtrictionem vētris, ſed aqua frigida eſt huiuſmodi, quare, &c. maior eſt nota, minor apparet: nā poſuit ſupra in hoc cap. ꝙ poſt exhibitionē medicinæ euacuantis comprimendo non debet dari aqua frigida, eo quòd anguſtat meatus, & canales. Non n. vſ etiam ꝙ debeat fieri balneum in ipſa, aut ſeſſio in ipſa, quia id non debet fieri poſt exhibitionem medicinæ ſolutiuæ, quæ non ſoluit, quod habet debilitare anum, & inteſtina, aqua frigida eſt huiuſmodi, quare eſt &c. nam frigidum eſt inimicum ano, pudendo, & ſimilibus membris frigidis, vt ponitur ab Hippo. in 5. particula apho. Contrarium hic ponit Meſ. *Reſponſio.* Dico, quod aquam frigidam exhiberi poſt medicinam ſolutiuam, intelligitur dupliciter vno modo exhibetur poſt medicinam ſolutiuam, inquantum ſolutiua, alio modo inquantum venenoſa ſui actione, ſeu ſuperflua caliditate, ſi primo modo tunc hoc eſt dupliciter: nam iſta aqua frigida, aut exhibetur in pauca quantitate, aut multa, ſi exhibeatur in pauca quantitate, aut multa, ſi exhibeatur in pauca quantitate, dico quod ipſa competit; nam ipſa ſui frigiditate corrugat, & condenſat partes ſtomachi, quibus corrugatis, medicina, & materia attracta ab ea ad inferiora expellitur, & præcipue hoc habet verum, in his, quibus ſtomachus eſt calidus, medicina etiam habet tū raptum ſurſum, & tunc alterat qualitatem calidam ſtomachi, & etiam ſuperfluit propter medicinam venenoſam ſolutiuam, ſed ſi ſtomachus eſſet frigidus, & corpus ſtomachi, vel corpus totum eſſet debilis virtutis, tunc ipſa non competeret, & ideo propter iſtam cauſam debet dari in pauca quantitate, ne ipſa ſuperflua debilitaret ſtomachum, & debet lambendo exhiberi. Si autem iſta aqua frigida ſit multa, tunc ipſa non debet exhiberi ratione medicinæ ſolutiuę, vt ſolutiua eſt, eo ꝙ ipſa ſic exhibita nimis debilitaret virtutem ſtomachi, & corporis totius. Et ratione ipſius medicinæ ſolutiuæ inquantum ſolutiua eſt, dico ꝙ aqua frigida debet exhiberi: nam ipſa frangit omnem acuitatem, omnem etiā ſuperfluam caliditatem ipſius medicinæ ſolutiuæ ratione quorum dicitur venenoſa. Tamen ſi iſta medicina eſſet venenoſa, nō per acuitatem, vel caliditatem ſuperfluam, ſed per nimiā frigiditatem eſſet mala, ſicut mucillago pſylij, tunc non debet exhiberi aqua frigida, ipſa enim augeret magis congelationem talis medicinæ, ſed debet tunc magis exhiberi id, quod congelationēm eius prohibeat. Sed tamen aduertendum, quòd ſi aqua frigida competat in hoc caſu, quandoque exhibetur interius per potum, quandoque vero ſit ſeſſio, aut balneum in ea ſecundum diuerſitatem ſitus, aut loci, in quo eſt medicina ſolutiua: nam ſi medicina ſuperius repat, debet dari aqua frigida in potu, ſi autem hæc medicina videatur facere ardorem, aut excoriationem circa inteſtina, & partes inferiores debet ex ea fieri balneum, aut ſeſſio in ea. Ad rationes. Ad primam, illud non eſt conueniens, quod facit conſtrictionem ventris, verum eſt, ſi iſta aqua non prohibeat operationem medicinæ ſolutiuæ, inquantum venenoſa, ſed bene talem operationem prohibet, & hic eſt ſermo de medicinis ſolutiuis venenoſis, vt iam eſt dictum, quarū venenoſitas ex aqua reprimitur, & acuitas, & inflammatio ab eis per aquam frigidam remouetur. Ad ſecundam rationem cum dicitur, id non eſt conueniens, &c. verum eſt, niſi faciat aliud maius iuuamentum, & & prohibeat etiam maximum nocumentum, modo facit id, nam prohibet excoriationem inteſtinorum remouendo acuitatem, & inflammationem medicinæ, ſimiliter etiam præſeruat cor, & corpus totum à venenoſitate reprimendo eius malitiam, & ideo quando malitiam iſtius medicinæ non poſſumus remouere cum theriacis, tunc exhibemus aquam frigidam.

SI autem medicamentum benignum eſt, tamen non vacuarit, ſed anguſtiam, ventris tormina, æſtuationem corporis, capitis dolorem, vertiginem, ſcotoma, ſeu oculorum obtenebrationem, pandiculationes, oſcitationes excitet: cito expellatur, ſumptis primum adſtringentibus ipſum deturbaturis, vt cydonijs, maſtiche, & ſimilibus: deinde balanis & clyſteribus ad inferiora trahentibus. Plurima enim taliā medicamentum infra valenter compellunt. Sed in clyſteribus pro vario affectu compoſitis, ſpes omnia hęc deturbandi, & a magnis periculis vindicandi magna eſt. Quod ſi hæc non profuerint, & ſymptomata praua multiplicentur, & materia tenuata ſeorſum feratur, ſecanda neceſſario vena eſt, præſertim brachij interna, deinde venā maleoli: phlebotome enim ad hæc eſt efficax.

Adſtringentia ſi poſt alia ſumantur, ea deturbant. Gal. lib. 1. & 2. Alimēto. & li. 4. de ſanit. tuenda.

DVbitatur propter dicta, vtrum phlebotomia competat poſt medicinam ſolutiuam prius exhibitam q̄n non euacuauit: & videtur ꝙ non: nam duas euacuationes ſimul coniungere fallax eſt, & timoroſum, vt colligitur ex dictis Auicen. 1 can. fen. 4. ſed tunc coniunguntur duæ euacuationes ſimul, quare, &c. Præterea id q̄d diuertit materiam ad partem oppoſitam parti, ad quam medicina diuertit non eſt faciendum poſt medicinā ſolutiuam: phlebotomia eſt huiuſmodi: quare &c. probatio minoris eo ꝙ phlebotomia educit humores de centro ad circunferentias, medicina autem ſolutiua facit e contrario. Dico, quòd phlebotomiam poſt medicinā ſolutiuam fieri, poteſt dupliciter intelligi, vno modo electiue, & per ſe, alio modo cauſaliter, & neceſſarie. Si primo modo, dico, quòd non debet fieri, & hoc dico niſi in corpore ſit peccatum ſanguinis, aut etiam aliorum humorum, & ſint ſimul mixti, & adæquati cum ſanguine, tunc enim debet fieri, & hoc contingente, dico ſpatio tēporis interpoſito, phlebotomia enim multitudinem humoris euacuat: ſi vero non ſint mixti cum ſanguine, tūc phlebotomia electiua nō debet fieri, tunc enim ipſa euacuat ſolum ſanguinem, & alios humores malos in corpore derelinquit, ſed ſi loquimur de phlebotomia coacta, & neceſſaria, dico, ꝙ debet fieri phlebotomia, & pręcipue q̄n ex ipſa medicina humores ſunt valde commoti, & agitati. nam iſta phlebotomia prohibet nocumenta, quæ poſſunt inde prouenire, ſicut etiā ſanguinis ebullitio adueniens ex tali medicina, & commotio humoris cum ſanguine facta a medicina. per phlebotomiā enim hæc omnia remouentur: tamen ſi ibi ſit plus de commotione humorum, quam de ſanguinis ebullitione, debet fieri phlebotomia de baſilica: ſi autem ibi ſit maxima ebullitio, fiat de ſaphena ad diuertendum illam inflammationem, & ebullitionem, & ſi ibi ſit vtrūque, fiat vtraque phlebotomia. Tunc ad rationes, ad primam cum dicitur duas euacuationes, &c. verū eſt electiue: ſed coacte non eſt fallax eas coniungere, & ſupponitur, ꝙ vna ex talibus euacuationibus non compleatur, aut non fiat niſi illa, quæ debeat fieri à medicina ſolutiua. Ad ſecundam, cum dicitur id quod diuertit, &c. dico verum eſt ſi medicina ſufficienter, & perfecte euacuaret, ſed quia ipſa non euacuat, ideo fienda eſt phlebotomia, vt remoueat ebullitionem, & furorem in humores aduenientem à medicina, euacuat etiam humores commotos.

Vtrum phlebotomia conueniat poſt medicinā ſolutiuā, quæ non euacuauit.

VOmitus autem tunc prouocandus, vel intendendus, quando a medicamento ſtomachus

machus per os ventriculi (quod etiam cor nominant) mordetur, & nauſeam, aut ſingultum ſuffocatorium excitat medicamentum genere ſtrangulatorium: non neglectis etiam tum clyſteribus, præſertim ſi ventrem, aut hypochondria angit medicamentum, & torminibus, ac æſtuatione fatigat.

De medicamento illegitime, & moleſte vacuante.

Medicamentum illegitime, & moleſte purgat, quod vacuat quidem, ſed nō quos humores vacuari oportuit: idque præterea facit cum ſubuerſione, vomitu, torminibus, æſtuationibus. Si autem vacuat corruptum quidem & impurū, non tamen quem volebamus humorem, is ipſe alio purgante ſumpto eſt vacuandus: alioqui latius in corpore ſpargetur, & increſcet ob agitationem, & commotionem in eo factam, & aliarum materiarum affluentium, in ipſum conuerſionem. quomodo in lacunam dum diuerſa, tum pura tum impura affluunt, eam ſubuertūt, & totam tandem impuram reddunt. Quod ſi non corruptum humorem, ſed benignum, & neceſſarium vacuat medicamentū, æger æſtuat, vexatur, viribus immodice deiectis languet, natura expulſioni repugnante, (quorum nullum adeſt, vbi excrementa ſola vacuantur) proinde mox eius medicamenti vires frange, ipſumque à corpore lubricando deturba: quæ duo aqua calida in horas pota præſtat, aliaque idem potētia plenius trademus. Si autem vomitum, & animæ ſubuerſionem medicamentum excitat, vomitorium vel natura, vel quia eſt abominabile, aut à flatibus leuatur, aut ob ſtomachi imbecillitatem, aut ſtercus ſiccius, aut inteſtinorum anguſtiam: ſi ob hæc poſtrema, clyſtere idoneo ſtercus molliatur, & inteſtinorum ab his obſtructio liberetur: qui ſi non ſufficit, uomitu expellatur medicamentum. Quod ſi ſumptum eſt abominabile medicamentum, aut ſtomachus eſt imbecillus, ob idque vomitus timeatur, à corporis, & animi motibus, quantum potes, abſtine, donec in medicamentum ipſum natura vndique agat, aliter in naturam non acturum: odoretque æger flores, & alias plantarum partes ſuauiter olentes, mentam, ſampſuchum, citri folia, & fructum, apium, abſinthium, cydonia, macianum, roſas, bolum aqua roſarum, & aceto aſperſum, lutum, quo panni abluuntur, roſis recentibus, & aqua roſarum nutritum. Extrema quoque fricuiſſe, & vinculis dolorificis adſtrinxiſſe, manus item ac pedes aquæ calēti multum mordenti impoſuiſſe, iuuat. Si autem medicamentum eſt ſtypticum, mordere [aliquid prædictorum] quaſi lambendo bibere, faciem aqua roſata; vel alia re dolente leuiter aſpergere, gaudere, delicias curare, præſertim nauſea incipiente, vomitum prohibet. Vbi vero anima eſt ſedata, ambulet, ac paululum moueatur, quo promptius medicamētum deſcendat, vt docuit Hippocrates. Tormina autem medicamētum

A excitat, quòd ſtomachum, & partes, quas permeat, pungendo lædit, vel intemperie ſua afficit, aut quod immodice trahit humorem tam benignum, quàm malignum. Ob id vim eius cito obtundimus, ipſumque cito à corpore expellimus, vt à nobis partim dictum eſt, partim mox dicetur.

De medicamento immodice vacuante.

Hypercatharſis, hoc eſt, a medicamento purgante vacuatio immodica, fit ratione ſumentis, medicamenti, accidentium vtrique ſuperuenientiū. Ratione ſumentis, quòd is vel excrementis, ad fluendum paratiſſimis redundet, vel venarum B facultate retentrice ſic imbecilla, vel orificijs earum amplioribus: vel ex ijs eſt, quibus purgatio eſt interdicta, quos in libro de pharmacis declarauimus. Ratione vero medicamenti, quoniam id aut qualitatem habet alienam, & deleteriam, venenoſamque, aut largius ſumptum eſt, aut portione ſui ventriculi, & inteſtinorum villis adhæret, aut venarum ora mordet, pungit, aperit, aut cor intemperatius reddit, quas hypercatharſeos cauſas ex his, quæ præceſſerunt, diſcernito. Ratione denique illorum, quæ vtrique ſuperueniunt: auſtralis enim conſtitutio, vt inquit Gal. ſi vincat, aperit, rarefacit, humores ad fluendum idoneos reddit: aquilonia quoq; ſi præpolleat, fluxiones etiam comprimendo, & exprimendo excitat: quapropter per hos flaC tus, qui prompte tunc fluxionibus tentantur, purgandi non veniunt. Potus quoque largior aquæ frigidæ, ac errores alij quidem in ſumendis, admouendis, educendis, faciendis, hypercatharſim promouent. Huic immodicæ vacuationi, ne vires proſternat, reſiſtemus, per auxilia dictis fluxus cauſis (quas præcedentia declarant) contraria: qualia ſunt, quæ medicamenti virtutem frangunt, obtundunt, incraſſant, compingunt, motu moleſto exuunt, expellunt vomitu, oppoſito ſcilicet motu fluxui ventris: adhæc quæ retentricem vim venarum, & orificiorum laxiorum, & inteſtinorum roborant cogendo, & conſtringendo: quæ denique cor ipſum roborant, & animam recreant, exhilarantq;: his enim omnibus tota hypercatharſeos curatio D perficitur.

Galen. lib. 5. ſimpl. c. 30. & 31.

Aph. 4. li. 3.

Canon primus.

SI igitur fiat ob medicamenti actionem immodicam, frangenda virtus eius eſt, ipſumq; cito à corpore expellendum per lauantia, vt aquam calidam, aut aquam hordei, aut mucaginem ſeminum pſyllij, & cydoniorum: vel tergentia, vt ſacchatum rubrum, mel, decoctum vuarum paſſarum, hydromel, & ſimilia: vel comprimentia, vt cydonia, ſylueſtria poma, (maciana vocat) pyra, maſtichen, myrobalanos, & ſimilia. Eadem ratione cum medicamentum aliquod violentum, præſertim expulſu difficile, deturbandum

bandum eſt. Rurſus primum propinat mucaginem propoſito affectui idoneã, cum aqua tepida, & pauco oleo amygdalino: horis poſtea duabus aliquid comprimens exlubet: ſic medicamenti virtutem totam a corpore expellit, vt nullum ipſius veſtigium ſuperſit. Addit Galenus, aquam calidam lauare, expurgare, medicamentumque purgatorium, etiam ſi alicui parti hæſerit, deturbare: frigidam vero, quod villis viſcerum adhæret, magis impingere. Serum denique lactis caprini cum melle, & pauco ſale medicamentum probe expellit, vt Ioannitius ait, vt nullum eius maneat veſtigium.

Lib. 3 met. med. [illegible]

Canon ſecundus.

INteſtinorum vero, ac venarum, & in ipſis orificiorum, atque etiam corporis pororum vim retentricem firmamus, ſumptis modo quo poteris optimo, vel etiam clyſtere, ſi opus eſt, iniectis rebus odoratis, ac conſtringentibus, cogentibus, contrahentibus. Quæ prope omnia maſtiche præſtabit: cogendo enim, & contrahendo roborat. Si igitur maſtiches drachmæ duæ, aut tres cum ſucco cydoniorum bibantur, medicamentum reliquum expellent comprimendo, ac tandem aluum adſtringent, vt Hamech viſum eſt. Ad hæc ſtomachum, & ventrem reliquum oleo roſato, quàm pati pôt calidiſſimo illeuiſſe, pulueremque maſtiches, & gallæ, aut roſarum ſuperſpariſſe in id, eſt mirificum. Idem, Hamech authore, præſtabit tragacantha aſſata a drach. tribus ad drach. quatuor, ex lacte dulci, aut acido, ſi affectus id exigat, cocta & pota. Ad hæc ſemen naſturtij totum a drach. duabus vſque ad aureos duos, cum ſucco cydoniorum, aut myrtorum, coquendo impinguatum, in id eſt omnium valentiſſimum; præſertim ſi ſemen non ſit tritum: nam terendo lentorem amittit. Coriandro autem tibi eſt vtendum, cum incraſſare, & compingere materiam ſtudes: ſphragide vero Lemnia, & ſanguine draconis, cum vlcus ſuſpicaris: ſpodio autem, & adipibus, & mucagine ſeminis pſyllij, cum pungens, & mordax, & excorians, dolor eſt ſedandus, & reliquũ medicamentum expellendum. Acacia vero, & ſanguine draconis, & ſuccino, cum ſanguinis deiectio ſiſtenda eſt. Succo item barbæ hircinæ, quando venarum, pororum, orificiorum amplitudo laxior materias inteſtinis permittit. Narcoticis denique, cum eſt ſtupefaciendum, ſomnus conciliandus, materiæ incraſſandæ. Id quod poſtremum eſt tentandum, ac in deploratis, & magnis, & periculoſis cauſis, vbi cætera non ſatis contulerunt. Porro inter conſtipantia, in vnum cogentia, roborantia, ſiſtentia, primas tenet, maſtiche, roſa, ſemen roſarum, xylaloe cruda, balauſtium, acacia, ſuccus barbæ hircinæ, galla, gummi, lutum Lemnium, ſpodium, acini granatorum, rhus, ammi, ſemen portulacæ, & arnogloſſæ, fructus tamaricis, & coriandri folia, & grana myrti, cyminum, vel aniſum aceto infuſum, & torrefactum, cortex thuris

E coagulum leporis, ſanguis draconis ſemen naſturtij aſſatum, gallia, fructus rubi, & ſimilia. Ex compoſitis vero in idem ſymptoma vtenda ſunt ſaccharum roſatum, cum maſtiche, & gallia, & ex cydonijs malis compoſitiones, & alia id genus. Inter quæ noſtrum electuarium Diacyminum eligimus ad cohibendum alui fluorẽ, medicamentum purgatorium in corpore frigido ſequentem. Nam viſcera calfaciendo roborat, flatus diſſipat, hæmorrhoidum quoq; fluorem, & flatus compeſcit. Eſt autem eiuſmodi: Ligni aloes, ſpicæ nardi, galliæ moſchatæ, cyperi, calami aromatici, ana drach. duas: cymini Carmani aceto horis 24 macerati, & torrefacti, drach. tres: ſeminis porri torrefacti, drach. vnam, & dimidiam: myrobalanorum emblicarum ſucco cydonij maceratarum, & toſtarum drach. ſex: ſeminis vuarum paſſarum drachmas quinque: baccarum myrti tenuiſſime tritarum, drach. ſexdecim: balauſtij, concharum vſtarũ, thuris, fructus tamaricis, ana drach. duas & ſemiſſem: ammeos drach. tres: tere omnia tenuiſſime, & iterum vino odorato frangantur, & ſiccentur: deinde frangantur aqua cydoniorum, aut aqua baccarum myrti, & hypociſthidos, & ſiccentur: vbi erunt probe perſiccata in vaſe vitrato, iterum tere, & miua excipe. Dantur drachmæ tres cum ſyrupo cydoniorum, aut myrtino.

Compoſita I hypercatharſim, corpore frigido. Electuarium Diacyminum.

Trochiſci ad fluxum.

G IN eundem fluxum, præſertim diuturnum, efficaciſſimi quoque ſunt hi trochiſci noſtri. Rec. Balauſtiorũ, corticum glandium aceto maceratorum, & toſtorum, rhois, baccarum myrti, hypociſthidos ana drach. duas: cymini Carmani, gallarum aceto maceratarum, & toſtarum, capitũ granatorum, fructus tamaricis, macis, xylaloes, galliæ aromaticæ, maſtiches, ſpicæ. ana drach. vnam: ſeminis oxalidis, gummi, boli Armenicæ, ſeminum vuæ, paſſerũ toſtorum, ana drach. vnam & dimidiam ſe. coriandri aceto macerati & toſti, drach. duas cum vino pontico. finge trochiſcos ponderis drach. vnius, quorum vnus datur cum ſyrupo cydoniorum, vel aliquo ſucco ſtyptico.

H

Electarium.

SI vero a medicamento purgatorio aluus immodice fluat corpore calidiore, ſumat hoc electuarium. Rec. Baccarum myrti drach. duodecim: roſarum, ſpodij, rhu, ſantali albi, lutei, rubri, balauſti, gummi, ana drachm. vnam & dimidiã: granorum granati acidi aſſatorum drachmas ſeptem: coriandri aceto macerati & aſſati drach. quatuor: ſeminis roſarum, oxalidis, plantaginis, ana drach. vnam: omnia hæc probe trita frange omphacio ſolo, vel ſucco myrti, & aceto ſimul, & ſiccata excipe miua, facta ex ſucco cydoniorum, & aceto. Dantur drach. tres cum

In hypercatharſim corporis calidi a poſito.

ſyrupo

ſyrupo cydoniorum acidorum. Ad affectũ eundem, etiam ſi inteſtinorum vlceratio adſit, mire valent hi trochiſci a nobis cõpoſiti. Rec. Spodij drach. ſeptem, ſeminis roſarum, & roſarum ipſarũ, acaciæ, balauſtij, ſanguinis draconis, ana drach. duas & ſemiſſem: ſeminis oxalidis drach. vnam & ſemiſſem: oxyacanthæ, carnis rhu, ſeminis plantaginis, & portulacæ aſſati ana drac. vnam & ſextã drach. vnius, gummi aſſati drac. vnam, fiant trochiſci ponderis drach. ſemiſſis. Datur cum decocto hordei excorticati. Ad eandem hypercatharſim cum ventriculi, hepatis & aliorum viſcerum imbecillitate, epithema hoc ſalubre ſum expertus. Rec. Acaciæ, hypociſthidos, rhu, gallæ, ladani, calami aromatici, roſarũ & ſeminis ipſarum, ſantali albi & rubri, galliæ moſchatæ, ramic, [ideſt, compoſitionis ex gallia moſchata, & paſſis vuis] maſtiches, xylaloes, ſpicæ, thuris, coſti, myrrhæ, cyperi, abſinthij, ana drach. duas: probe omnia terantũ. Tunc tortellorum de ſeni drach. tres, dactylos ſiccos duodecim numero, gũmi aſſi drach. quinque, * miuæ glutinoſæ vncias tres: horis 24 macera: aquæ roſatæ, vini auſteri, ſucci roſarum, ſucci foliorum myrti, & foliorum rhamni ana vnciam vnã, & dimidiam: calfactã poſt coque igne lento ad mellis ſpiſſitudinem: tunc iniectis puluerib. tuſis in mortario, donec glutinoſum euadat, extende linteo, aut aluta, & ſuffi xylaloe, & vẽtri toti impone. Alterum Recipit, roſarum & ſeminis earum, pulpæ rhois, ſantali albi, & rubri, ſpodij, ſanguinis draconis, ſuccini, balauſtij, gallæ, acaciæ, hypociſthidos. galliæ moſchatæ, corticum mandragoræ, capitum granatorum, ana drach. tres, caphuræ drach. vnam, & tertiam drach. vnius: puluera tenuiter: tunc accipe ſucci extremitatum vitis, vncias duas: omphacij vncias ſemiſſem: ſucci extremitatum myrti, & aceti, ana vnciam vnam: quibus infunde horis 24 hordei excorticati vncias duas, gummi vnciam vnam, granorum myrti tenuiſſime tritorum vncias tres: quibus adde miuę acetatæ vncias tres: coque igni lento ad viſcoſam ſpiſſitudinem. tunc in mortario ſpecies tundendo permiſtę intendantur linteo, & cum xylaloe ſuffiatur, & ventri toti imponatur. Eſt enim ſanum hoc, & expertum epithema. Clyſteribus quoque, ſi affectus poſtulat, vtendum idoneis, qualis fuerit optimus ex butyri drach. triginta, ſanguinis draconis drach. tribus, aut pluribus, aut paucioribus pro neceſſitate.

Canon tertius.

Reuellimus item medicamentum ad loca ſedi immodice fluenti oppoſita, vt cutim, balneo, & frictione ſudorem prouocantes: vt cola, vinculis ipſorum doloriſicis, & cucurbitulis: vt veſicam, p vretica, & per os vomitorium dantes. Præſtantiſſima autem inter hæc ſunt frictio, & balneum, præſertim ex aqua dulci, cui chamamælum: abſinthium, ſampſuchus, folia poros dilatant, & corpus roborant. Ne autem cum imperitis quibuſdam adſtringentia incoquas: corpore enim denſato materiæ, & vapores intro compelluntur, quæ res fluorem auget. Præcipuo igitur ſtudio poros rarias, & foras quibus potes modis attrahe, vt per cutim materia, & vapores acres expirent: id quod ſudor in balneo, vel aquæ calentis vapore, præſtabit. Frictiones autem fiant primum lenes, poſt etiam valentiores, ne tamen ægrum lædant: identidemq́ue repetantur, donec multus reddatur ſudor, idemque frequentiſſimus tergendus eſt: hoc enim modo promptius effluit, cum in poris diu relictus concreſcat, & alterum, vel ſudorem, vel vaporem exitu prohibeat. Fricuiſſe etiam extrema multum iuuat. At vero vulgus medicinæ imperitum, omnes a medicamento indiſcriminatim lauat, ignorans balneum foras trahere (vt Galenus ait) & materiæ reliquias virtute medicamenti purgantis ad inteſtina omnino repentes, in oppoſitum mouere, ac facultate ſua ad totum corporis habitũ reuocare: tunc quidem facile erat iuuare, vt promptius reperet, vel ſaltem exolueretur: nunc autem difficile. Præterea damnandum eſt balneum, licet ipſius virtute attractio materiæ ad exteriora, eaque ignobilia ſperetur: ipſa enim tranſmittitur ab ignobilibus partibus inteſtinis, ad ignobilem cutim, ſed per partes nobiles, hepar & venas: cum præſertim natura melius vacuet propinqua, maxime ſi viæ adſint conuenientes. Materia enim vacuanda eſt per partẽ, ad quam magis declinat, præcipue ſi ea erit idonea, inquit Hippocrates. Errant igitur omnes, ſine diſcrimine, poſt ſumptum medicamentum lauantes; obſtructionesq́ue, & cutis vitia excitant.

Sciendum eſt, quòd balneum poſt medicamentum ſæpe perducit ad magnum nocumentum, quod aduenit de tanto diuerſo motu ipſius medicinæ: nam primo materia vi pharmaci mota ad inteſtina per venas meſeraicas tranſiens tranſiuit per hepar, & principalia membra, vnde ea debilitauit. ſuperueniente poſtea balneo materia iſta ex inteſtinis peruenit ad exteriora, & hoc etiam per hepar. vnde etiãm adhuc magis debilitauit, quia debilius eſt hepar, quàm in primo tranſitu. vlterius etiam hæc materia propter eius motum diuerſum facta eſt maligna, quare magis nocet hepari, per quod tranſit, & maxime conuenientibus, ſed ſup. quando materia iſta euacuatur per inteſtina, tunc educit per conuenientes vias. Inquit Hippo. in ſecunda parti. aphor. quæ ducere oportet. in oppilationes, & præcipue, ſi vtantur, balneo, in his qui non ſunt ſufficienter euacuati. Sed hic eſt dubitatio vtrum balneum reſolutiuum faciens ſudorem competat poſt medicinam ſolutiuam. Et eſt breuiter ſine argumentis dicendum, quod iſtud balneum, aut adminiſtratur poſt operationem medicinæ ſolutiuæ, aut dum ipſa operatur. Si loquamur de ipſo primo modo, tunc aut iſta medicina diminute euacuauit, aut ſuperflue, aut mediocriter. Si diminute, dico, quòd balneum iſtud non conuenit, eo quòd balneum mouet humores ad contrarium eius ad quod medicina mouebat, eo quod medicina mouebat à circumferentia ad centrum, ſed e contrario facit balneum, & ideo non damus tunc balneum, ſed potius aliam medicinam ſolutiuam, quæ compleat operationem ipſius perſonæ non perfecte euacuatæ, & hoc habet verum, præcipue ſi reſiduum materiæ eſſet MOND.

commo-

commotum ad inteſtina: ſed bene poſſet balneum competere, ſupplens defectum medicinæ, præcipue ſi iſtud reſiduum materiæ eſſet magis verſus extrema corporis. Si autem hæc medicina mediocriter, & conuenienter euacuauit, dico quòd tunc non conuenit balneũ fortiter reſolutiuum, & ſedatiuum, ſed bene conuenit balneum aperitiuum pororum, & lauatiuum, ad hoc ſcilicet, quòd ſi aliqua materia ſit contenta in poris cutis, ad cuius expulſionem natura non erat multum intenta propter intentionem aliam magis neceſſariam, illa materia poſtea poſſit per balneũ euacuari per poros. Si autem hæc medicina ſuperflue euacuauit, dico quòd tale balneum reſolutiuum non conuenit, eo quòd iſtud balneum ſuperflue euacuat: duas autem euacuationes, & præcipue ſuperfluas ſimul coniungere, aut vnam poſt aliam immediate eſt fallax, & timoroſum. ſimiliter etiam iſti ſic ſuperflue euacuati ſunt valde debiles in virtute, tales autem ſunt abſtinendi à balneis, tamen in caſu poſſet competere aliquod balneum humectatiuum membrorum, ſi eſſent ſuperflue euacuati à medicina. Sed ſi loquamur de balneo approximato in hora operationis medicinæ, tunc aut iſta euacuatio facta à medicina eſt diminuta, aut ſuperflua: aut mediocris: ſi eſt diminuta, accidunt res, quas ponit Meſ. in litera, quæ ſatis ſunt notæ intelligenti, inducunt etiam oppilationes, & ægritudines cutis, per id etiam quod conſtringunt ventrem. ſed ſi iſta euacuatio ſit ſuperflua, tunc balneum conuenit, quia humores attractos à medicina diuertit ad contrarium. ſed ſi iſta euacuatio ſit mediocris, non conuenit donec ſit, quia tunc euacuaret ſicut pharmacia, & diuerteret materiam ad oppoſitum, quòd non eſt fiendum, quando eſt euacuatio mediocris.

REuera autem balneum nequaquam ſalubre eſt poſt medicamentum purgatorium, niſi cum immodice vacuat: tunc enim auerſando materiam fluorem ſiſtit. Poſtquam vero in balneo diu ſudatum eſt, adſtringentibus vires ſunt firmandæ, ne laxata purgando viſcera, materias recipiant, & vt materiæ ad oppoſitum conuertantur. Si vero hæc non contulerint, corpus eius totum pannis lineis aqua infuſis tam diu in balneo vndique percutiat, donec ipſa cutis rubeat, & infletur, tunc fricetur, vt ſudet. Sedere autem in balneo, ſuper calidos lateres, aut lapides leues raros: alijs vero hypochõdria, ventrem lumbos calfacere, in id multum confert. Extremorum item ligaturæ per inſtitas dolorificæ, & frictiones materiam per aluum fluentem in contrarium auertunt, præſertim ſi ab alis, & inguinibus cœptæ deſcendant: Idem præſtant diuretica, hoc eſt, vrinam mouentia. Mictus enim noctu plurimus, paruam ſignificat deiectionem, vt inquit Hipp. quoniam vrinam largior, vt etiam ſudor, multam deiectionem ſiſtit, materia ab inteſtinis, & ſima hepatis ad renes, vel poros partium retracta, & ob id ſtercus ſiccum, & ad excretionem pigrum relinquente, vt Humain viſum eſt. Vomitum quoque in hoc affectu prouocare in contrarium reuellit [vt à longo alui profluuio habito, ſpontinus vomitus ſuperueniens morbum ſoluit.] Quomodo enim fluor alui vomitum aliquando, ſic vomitus fluorem alui curat, authore Hippocr. quando ſcilicet materia illorum cauſa ad oppoſitum trahitur, vt ait Humain. Auertunt etiam alui profluuium cucurbitulæ, hypochondrijs, lateribus, ventriculo, lumbis, admotæ.

Aphor. 83. lib. 4.

Is fuit Ioã. noster Aph. expositor.

Aphor. 15. lib. 6.

Canon quartus.

MOleſtam autem humorum in corpore agitationem, & fluctuationẽ quiete, & ſomno ſedamus: cum enim vacuationem ab elleboro immodicam ſiſtere voles, ſomnum impera, & quietem, inquit Hippocr. corporis ſcilicet ac animi, vt Heben Meſues interpretatur, idque ſenſuum obiectis celebribus, & iucundis homini adhibitis. Somnus etiam inducendus eſt, animum demulcentibus melodijs, & cãtionibus, & muſicis omnibus inſtrumentis: ad hæc remedijs ſomnificis, & reliquis delirium ſedantibus. Somnus enim profundior, & quies, omnes humorum agitationes maxime ſedat, vt contra indicat nauigatio turbari motione corpus, vt inquit Hippocr. Præterea in hoc affectu à cibo, & potu omnino abſtinendus homo eſt, niſi ſyncope, hoc eſt, virium præceps lapſus timeatur: hi enim humorum agitationem augent, non remittunt.

Aphor. 15. lib. 4

Aphor. 14. lib. 4

Canon quintus.

SCopus tibi ſit præcipuus, animum exhilarare, corque roborare ſumendis, admouendis, educendis, faciendis. Hominem igitur in domo temperata compone, non autem frigida (quoniam frigus humores intro compellit, quos foras ad cutim traxiſſe fuerit ſalubrius) neque item calida, quod calor corpora reſoluendo infirmat vires, ac deijcit. Cibus autem, & potus omnis eſt tibi deligendus, qui animum recreet, ac ipſum cor roboret, de quo poſtea plenius dicturi ſumus.

Canon ſextus.

HVmores vero congelare, & narcoticis vti, perfugium eſt vltimum; tuncq́; ſolum, quando prædicta omnia nihil contulerunt, & curatio prope deplorata eſt. narcotica autẽ fortia tibi vtẽda ſunt; qualia antidotus theriaca, & Philonis, & ſimiles.

INter fortia narcotica theriacen ponit, id autem de recenti intelligendum in qua ſcilicet opij vis adhuc viget. Ob id Galen. 5. meth. matronæ Romanæ theriacam recentem obtulit ſiſtendæ deſtillationis gratia. Eſt tamen hac in re vt merito ambigas, ſitne opium ſtupefactorium, quod aiũt, & quarto ordine frigidum; videmus certe ipſum fauces manſum exurere, quod acrimoniæ & caloris effectum eſt: at amara calida Galen. putat. Turcæ quoque opio vtuntur prælium ituri, & alacres redduntur. ac Tridentini ruſtici, vt aiunt, ex papauere albo fercula etiam parant, nec vllo tamen ſtupore opprimuntur. Profectò hæc de opij temperamento ancipitem me ſemper tenuere. Neque autem quod doctiſſimus Auerroes ſcribit de duplici amaroris cauſa 5. Coll. ſatisfacere huic controuerſiæ poſſe video; quando ſcilicet contra Gal. ſententiam amarum ſaporem frigidum temperamentum ſequi non minus putat, quàm calidum: ſed qui à frigido, ex amaro dulcem, qui à COST.

calido

calido ex dulci in amarum immutari affirmat. Papaueris equidem nigri caput, ex quo opium, nõ acerbum tātum, ſed maturum quoque amarum eſt, ita vt ad eā normam opij temperamentum duci nequeat. Adde etiam, quod vrendi vires, quę opio inſunt, non frigoris, ſed caloris inſigne ſpecimen præbent. Quid ergo? Calfaciet ergo opium. Atqui ſtuporem inducit. Fortaſſe quo pacto vberior vini potus ſtuporis effectus inuehit ob vaporum copiam, quam ad caput promouet; eo etiam opium, vel ſui acrimonia, dum in ventriculum agit, vel quacunque alia ratione copioſos halitus excitat: qbus caput plus iuſto opplentibus, & uigilandi impotentia, & ſtupor inducitur. Huius rei argumentū nobis quandoq; præbuit, quod qui paſtillos ex charabe nuncupatos aſſumpſerāt (in eos enim paulo liberalius opium venit) obuerſari animo varia admodum veluti ſomnia, dein etiam veluti immemores, & amentes reddi ſeſe retuliſſent. Hac vero etiam de cauſa Turcas in inſaniam agi arbitrari licet aſſumpto maslach, quod ex opio paratur, & periculi contemptores veluti ebrios euadere, quanquam papauere vtuntur albo minus pnicioſo, impune enim hoc, ſicuti, & medicamentum, quod diacodion vocant, aſſumitur, quamuis copioſius id quoque vſurpatum ſomnolētiam, niſi exerceamur, grauem faciat. Sanè illud etiā aduertendum hoc in loco, theriacam antidotum non recentem ſolum cohibendæ purgationis habere vires, ſed idem etiam præſtare antiquam, alia tamen ratione: tū quod vim veluti venenatā medicamenti oppugnat, tū quod humores ad ventriculum confluentes in cutem repellit. Quare theriacen a.i. probatiſſima ſit eo argumento deprehendi Galen. docet, ſi quum pharmacum alicui purgatorium exhibueris, hac ſuperdata, purgatio cohibetur.

AT vero grauiſſime errant, qui horum affectium initio narcoticis vtuntur: hęc enim vere non curant, ſed velut congelatam materiā intus cohibent, quę non multo poſt impetu maiore ruit quam prius, relictis in corpore per hæc congelationis, & mortis quibuſdam rudimētis. Vera autem curatio fuerit cauſæ fluorem excitantis ablatio, partibus interea, & facultatibus nos gubernantibus, in vnum reductis, & roboratis, vti diximus. Vbi vero neceſſitas inuitat, præſertim quando prædicta omnia non contulerunt, narcoticis vti cogimut, prius tamen caſtigatis ſecundum modos, & conditiones, quibus ipſorum nocumenta emendantur, eaque quam plurima: vitæ enim ſunt omnino contraria (congelant nanque, & ſtupefaciunt, & mortificant) præcipue, ſi ſimplicia ſint, & eo magis, ſi ſint recentia. His autem narcoticorum noxis, ars tribus remediorum miſtis generibus præcauet, & horum actiones tutas reddit. Primo loco miſcētur, quæ narcoticorum congelationē reſoluunt, & auferunt, vt caſtorium, piper quidem, & caſtorium reſoluendo, & diſſipando, crocus autem coquendo, & narcotici vim cohibendo.

MOND. PIper & caſtreum reſoluūt, & carminant propter eorum mu tam caliditatem, & ſiccitatem, & crocus maturat vir[illegible]m narcotici, & hoc non facit propter multam cal[illegible]itatem, quam habet, aut ſiccitatem, quia illam non habet: ſed quia confortat cor, & calorem naturalem, quæ habent reſiſtere medicinæ narcoticæ, habent etiam humores, & ipſum narcoticum digerere, omnes legit ſimul, dicit quod cum eis oportet miſceri tes, quæ ſedant, & conſtringunt agitatas materias. Contra, natura narcoticorum habet conſtringere materiam, & congelare ipſam, quare non debemus commiſcere id quod humores ſtypticat, & inſpiſſat, inde enim nō conſolatur, ſed potius eius virtus augetur. Dicendum breuiter, quod duplex eſt conſolatio narcotici, abſoluta, & iſta nunquam habet fieri, per ea quæ conſtringunt materias, & incraſſant, immo per ea quæ habent calefacere, & ſubtiliare, & humores diſſoluere: alia eſt conſolatio narcoticorum determinata, quæ eſt ad ſtringendum fluxum ventris ſuperfluum, & iſta habet bene fieri per ſtyptica, & conſtringentia, & prohibentia agitationem humorum, & de hac eſt hic ſermo, ſandaraca, ideſt vernix, totum eſt notum.

SEcunda miſcentur, quæ facultates noſtrum corpus diſpenſantes firmant, & ſpiritus inſtaurant, vt ſpica, doronicum, zedoaria, & alia tū cardiaca, tum homachica, vitæ, ſeu dictis facultatibus commodantia. Tertia miſcentur narcoticis, quæ materias de parte in partem fluentes, agitataſque ſiſtunt, & cohibent, vt myrrha, thus, gummi iuniperi, & ſimilia. His enim narcoticorum malignitas reprimitur. Veruntamen ſi narcoticis abſtinere potes, præſtantius quidem fuerit: ſin vti cogaris, potui ne da, ſed emplaſtris adhibe: aut ſi per hæc parum conficitur, balanis, aut clyſteribus. Quod ſi potui dare cogeris, cum præmeditatione, & caute dabis, idque antiquatum potius, quale ſcilicet, minus eſt noxium, virtute narcotici, coctione, & rerum aliarum miſtione; cocta, & fracta. Veſpere autem dormituris tempeſtiue datur, quia ſolum conciliat agitationes ſedantem. Dant item nonnulli mane, præſertim quando ægrum inſomnia non torquet, tuncque minus crebram deſurgendi neceſſitatem, morſum excrementorū obtundendo, faciunt. Sed narcoticorum vſus eſt fugiendus mox a cibo, & in plenis corporibus, aut impuris, purgatis autem eſt tutior. Caue item ea dare diebus ſimul multis, ſed tempus interpone, quo roborantia dabis, quæ vitæ ſeruant theſaurum. Adde, quod narcotica, oculis quoque, & ſenſorijs alijs nocent, niſi horum noxam ſtudioſe vites, vt dando tam paruā quantitatem, quæ viribus noſtris non officiat. Pauco enim, & ſæpe, quam multo ſemel vti præſtat. Quod autem ad dolorum inſultus attinet, ante hos narcotica adhibere eſt ſatius: quamquam interdum in ipſa commotione violenta, vt colico dolore vehementi, exhibere oporteat: quod ſignificauit Galenus, dum colico dolori multum vehementi, interdum neceſſariā magis eſſe dicit, per ſtupefacientia falſam curationem, præſertim cum magna eſt doloris intenſio, quam veram, ne vires interim reſoluantur, & collabantur. Hæc vero narcotica fuerint vſu tutiora, primum quod ſcripſit Iſraelita valenter aſtringens, ob id ſalubre ad fluorem alui, a medicamento vel alia cauſa excitatum: recipit thuris drach. vnam, coaguli leporis drach. duas, opij drach. vnam, gallarum drach. tres: fiant ex eis trochiſci drachmæ vnius. Datur autem vnus potui. Catapotia quoque hæc filij Zezar, ad alui

fluorem,& fluxiones ad viſcera, vel a viſceribus, recipiunt bdellij, gummi iuniperi, opij, thuris minuti, myrrhæ, croci, ana: fac catapotia ciceris magnitudine, da vêſperi a tribus ad quinque. Noſtri præterea trochiſci ſunt efficaces ad immodicum alui fluorem, a medicamento purgãte excitatum, vel alia cauſa,& ad choleram morbum. Nam, & vomitum a cauſa præſertim frigida ſtringunt, & facultates corpus gubernantes roborant, & ſomnum conciliant: recipiunt vero cyperi, thuris minuti, ameos, gallæ, croci, galliæ moſchatæ, caryophyllorum, balauſtij, chamæpityos, malicorij, mirrhæ, ſpicæ: ana drach. duas: hyoſcyami, opij, ana drach. vnam, & dimidiam: fac trochiſcos aurei vnius, datur vnus. Sunt, & alij noſtri trochiſci in præſentem ſcopum efficaciſſimi, hoc eſt, ad ſtupefaciendum, & omnem alui fluorem,& vomitũ a cauſa calida. Recipiunt ſpodij, ſeminis roſæ, acaciæ, hypociſthidos, balauſtij, ſanguinis draconis. gallæ, croci, ana drach. duas: boli drach. vnam,& dimidiam: opij, hyoſcyami, ana drach. vnam: fac trochiſcos drach. vnius: datur vnus cum aqua roſarum.

MOND. Poni t aliam deſcriptionem trochiſorum, qui magis ad frigiditatem intendunt, fac trochiſcos. z. v. nam iſti ſunt magis fortes,& infrigidando,& ſtupefaciendo, quam præcedentes eo, quod cum narcoticis his non ponuntur medicinæ calidæ, ſed frigidæ. Et in hoc eſt regula generalis, quod quãdo fit aliqua confectio, vel recepta, & ponitur cum medicinis, quæ eſt principalis, ſiue baſis reſpectu aliarum, Alia medicina ſimilis virtutis cum illa debet diminui de pondere, & doſi illius medicinæ compoſitę, non tamen perfecte creditur hæc doſis, ſcilicet med. eo quod doſis medicinarum compoſitarum non habeatur perfecte, niſi ex doſi medicinarum ſimplicium, illam autem doſim medic. ſimplicium, habebimus infra, & ſic doſis eorum minus ad pręſens tantum non daremus niſi medium,& ſi datur melius eſt diminuere de doſi talium medicinarum, quã poſtea ſubuenire nocumẽtis, quę poſſent inde ſequi, ſi daretur magis.

Regula in medicinarũ compoſitione.

THEOREMA QVARTVM.

Qvartus nobis ſcopus ſupereſt, correctio, ſcilicet noxarum in corpore a medicamento poſt purgationem relictarum, capitubus tredecim abſoluenda.

Curatio febrium purgationi ſuperuenientium. Cap. I.

De morborum purgationi immodicæ ſuccedentium curatione agamus, primumque de febribus. Has autem medicamentum purgans excitat, vel quod ipſum immodice calidum, & acre, intemperiem calidam ſiccam in corpore relinquat: vel quod materiam commouit, non expulit, hæc autem velut conculcata, putreſcit, & febrem excitat: vel quod ſumpto valenti medicamento purgante, motus vehemens corporis, aut animi ſuperuenit: vel quia frigoris occurſu

E

pori ſunt denſati, qui vaporẽ tranſpiratione prohibuerunt: vel quia ſol humores iam motos incendit: vel quia poſt medicamentum purgans homo cibum celerauit: quo factum eſt, vt medicamenti aliquid cum alimento in venas penetrarit, & fluxum valentem concitauit, aut materiam conculcauit, & ob id putredim parauit: vel quia quæ materiam coquere, & expulſioni parare debebant, ante non ſunt ſumpta. Quapropter medicamentum purgans, dum crudam materiam trahit, interdum naturam diſſoluit, nec vacuat humores, ſed conculcat, & putredini parat. Atque, vt ſummatim dicam, error omnis in victus ratione febres has excitare poteſt. Has autem febrium cauſas præceſſiſſe cum certo intelleximus, abigere per contraria, ſi adhuc perſeuerant, oportet: niſi febris magnitudo curãdi ordinem interpellet. Interdum enim cauſæ febrim gignentis maior eſt habenda ratio: interdum febris, præſertim cum maligni or eſt. Quæ duo tibi diligenter ſunt diſcernenda. Quod ſi cauſa febris eſt frigus, poros denſans, adhibe quæ diximus poros aperire, & vapores tranſpirabiles reddere: quas ad res ſudorem prouocaſſe eſt imprimis ſalubre. Si autem vel ſolis æſtus, vel medicamenti calor vehemens, & acer, febrim excitat, calorem hunc extingue refrigerantibus, & acrimoniam obtunde remedijs poſt dicendis. Si præterea materia vacuanda tantum eſt commota, & inde conculcata putret, æquetur, & expulſioni parata vacuetur. Si a motu corporis, aut animi, poſt medicamentum febris eſt, cura vt diariam ab his cauſis natam. Si a feſtina comeſtione ſequuta eſt febris, a cibis abſtinendo curatur. Si præterea febris eſt multum ardens, calorem flammeum extinguentibus cura, aerem appara, cibum, potum, vnguenta, emplaſtra cordis, & hepatis frigida ſuffice, & odoramenta frigida, & medicamenta cardiaca, frigida. Poſtremo balneis temperatis corpus humecta, & vtere reliquis omnibus, quæ contra febrium ardorem a peritis ſcripta ſunt. Si autem pigra febris eſt, interdum eius cauſa æquanda, expulſioni, paranda, vacuanda eſt, quando febris maius eſt momentum.

Curatio febrium ſe habet poſt effectum cauſæ cognitione. lib. 9. meth.

F

G

Cephalalgia poſt purgationem. Cap. II.

H

Dolor capitis a purgatione fit, vaporibus in caput ſublatis a medicamento purgante, præſertim violẽto, aut imperfecte vacuante, aut materiam mouente quidem in capite, ſed non educente: aut a cauſa aliqua externa ſuperueniente, vt capitis calore, frigore, & ſimilibus. Eius autem doloris curatio eſt quoq; in promptu, cauſa ipſius cognita. Si enim a vapore eſt ſurſum aſcendente, ad contraria is reuellitur dictis prius remedijs. Si vero iam ſit elatus, idemque calidus, humeralem venam incidimus. Si autem frigidus eſt, curandus, quomodo alij dolores a cauſa frigida. Ad id autem ſe-

cta malleoli vena remedium eſt præſtantiſſimũ. Si denique craſſus eſt vapor, & frigidus, curatur remedijs morbo conuenientibus, tibi non igno tis. Verum ſi materia eſt mota, tandem vbi cocta erit, vacuetur purgatione idonea. Si poſtremo dolet caput ab intemperie, medicamẽto vel alijs cauſis ſuccedente, curetur alterantibus contrarijs conuenientibus.

De vertigine poſt purgationem.
Cap. III.

V[illegible]o inde accidit, quòd interdum vapores a medicamento moti, & ſublati, caput petunt: ibiq́ue motũ rebus agitatis proprium excitant, qualis eſt aquæ in gyrum commotæ, vel in vo[illegible]us circumactæ ob alterius occur[illegible] q[illegible] item eſt rerum leuium venti vertigino[illegible]o flatu circumactarum. Vertigo aut[illegible] a vaporibus in nobis fit, quandò hi in cerebri ventriculis, & arterijs circumacti, vna ſecum ſpiritus circumagunt, & maxime quo loco neru[illegible] op[illegible]ces oriuntur. Quapropter [illegible] æger omnia ſuper ſeipſum vo[illegible] & [illegible]am ſub pedibus tremere, & moueri.

MOND. IN part[illegible] iſta determinat de quadam ægritudine, quæ [illegible] idit [illegible] ſuoſtant[illegible]ius, ac cura ipſius, ſ. vertigine, na[illegible] iſta paſſio magis attribuitur ſubſtantiæ cerebri, quã [illegible]ul[illegible], eſt enim quædam paſſio non doloroſa, ſed [illegible] quod differt vertigo, & ſcotomia, nam vertigo nihi[illegible]d eſt, quam vapor exiſtens in cerebro, & ventriculis [illegible], qui vapor facit motum rotundum gyratiuum, & [illegible]idetur ſibi, quod tota terra tremat, & voluatur in gyrum propter talem reuolutionem, & cum hoc ſit læſio virtu[illegible] non motiuæ, ſed ſcotomia eſt motus g[illegible]u[illegible] quo non ſolum læditur virtus ſenſitiua, ſed etiam [illegible]ua. Et diuiditur hæc pars in duas partes, [illegible] cauſas huius vertiginis, ſecundo docet eam remouere ſumendo indicationem, ab illis cauſis, [illegible]da ibi [illegible]uod quidem curamus, accidit autem, ſcilicet poſt [illegible]gat[illegible]onem pharmaci ſolutiui id nocumẽtum, quod eſt [illegible]ertigo, quando mouetur aqua motu gyratiuo ſicu[illegible], quando in ea proijcitur res grauis, ipſa enim [illegible]tatur faciens reuolutionem vnam conſequentem ad aliam, ſi[illegible]ut [illegible]otus rerum leuium, &c. multotiẽs enim v[illegible]demus, quod quando ponuntur panni ad ſolem, quód pr[illegible]ter ven[illegible] agitantem iſtos pannos ſit motus gyratiuus in eis, de iſta tamen vertigine plenius habebimus [illegible] non[illegible] Almanſ[illegible]ris, quæ quidẽ vertigo nihil aliud eſt, quã[illegible] vapor [illegible]tentu[illegible] in cerebro mouens ſpiritus, cerebri circumuolutiuo motu, lædens tantum eius operationem ſenſitiuam, ſed in ſcotomia læditur virtus ſenſitiua, & motiua. Eſt tamen ſciendum, quòd iſte talis motus eſt in parte anteriori cerebri, ideſt, in baſi eius inferiori, [illegible] in iſta parte eius anteriori multi ſunt nerui ſenſitiui, dictum eſt autem, quod vertigo nihil aliud eſt quam motus rerum in gyrum cum læſione motiuæ actionis, [illegible] & nerui motiui, vt plurimum ortum habent a poſter[illegible] parte cerebri, hinc eſt, quod vertigo eſt maxima [illegible] parti poſterioris cerebri.

IStud autem ſymptoma hoc modo curabis: ſi abſ[illegible] ſanguis, humeralem incide: ſcarificator item aurĩ cartilago, cucurbitulæ ceruicibus affixæ, & crur[illegible]s, in id admodum conducunt: & præter h[illegible] [illegible]us ratio tenuis, quæ ſanguinẽ minuat. Poſt hæc omnia aquæ dulcis balneo-

labis. Si autem vertigo eſt ab humorum copia, vacuentur vomitu, aut (potius) deiectione: poſt hæc cerebrũ his, quę affectui quoq; conueniunt, roborandum eſt. Frictio quoque partium inferiorum, & alia quæuis in contrarium reuulſio, prodeſt. Prouidendum quoque eſt partibus his, vapores in cerebrum tranſmittentibus, vt ventriculo, hepati, lieni, folliculo fellis, & alijs. Poſtremo, quod in capite reliquum eſt vaporum, id reſoluendum eſt.

De viſus imbecillitate poſt purgationem.
Cap. IIII.

VIſio fit imbecilla poſt purgationem, interdum ab oculi partium ſiccitate immodica ſuperfluæ vacuationi ſuccedẽte: interdum ab humore in nerui optici cauitate coacto, quem medicamentum liquauit, & non vacuauit. interdũ a vapore craſſo turbido, quem medicamentum ad caput, & videndi inſtrumẽta ſubleuat. Si autem viſio imbecilla fit ob ſiccitatem vacuationi immodicæ ſuccedentem, humectantibus curanda, cibo, potu, proba nutritione, balneo, ſomno, & cæteris corpus totum, & oculos præcipue, humectantibus. Si ab humore per medicamentum liquato in neruo optico, curabitur catapotijs coccijs, & ex hiera, & ex aromatibus, quæ in antidotario deſcripta habes. De ſublato quoq; in oculum ſucco chelidonij, & fœniculi, & felle perdicis, aut ericij, aut aquilæ, aut capræ, aut collyrio ex fellibus. Si ex vapore craſſo, & turbido excitatur viſio imbecilla, humor eſt vacuandus, a quo tenuato vapor attollitur, & vapores ſurſum aſcendentes ſunt tum repellendi, tum ad inferiora reuellendi, per horum frictionem, & exercitationem. In oculum vero dicta collyria inſtillanda. Adhæc ſalubre eſt ieiuno quidem ventriculum excrementis purgare hieræ picræ infuſo, aut aloes, aut abſinthij decocto, aut oxymelite ſcillino. Poſt paſtum vero vapores a cibo leuari ſolitos prohibere, coriandro præſertim, & cydonio, & ſimilibus. Poſtremo adhibe oculis, quæ ipſos roborent, & tergeant, quantum tibi videbitur.

MOND. QVæret aliquis, faciũt ne pilulæ cochiæ, pilula de quinque generibus, & pilulæ de ſpeciebus, omnes æqualiter huic paſſioni, & vno modo? Dico, quod nõ. Nam ſi iſta debilitas viſus veniat ex humore, qui in ſtomacho exiſtit, eius vapor eleuatur ad oculos, & cerebrũ, & inducit debilitatem viſus, tunc eius cura fit cum pilulis hieræ, ſi aũt hęc debilitas viſus ſit adueniens ex humiditate, ex toto corpore oculis communicata, & præcipue craſſa, tũc conferũt pilulæ de quinq; generibus, ſi aũt hęc debilitas viſus ſit ex humiditate prouenięns propter proprĩũ nocumentum cerebri, tunc conferunt pilulę de ſpeciebus, quas ponit in ſuo antid. in principio ipſius.

De ventriculi imbecillitate poſt purgationem. Cap. V.

VEntriculi imbecillitas interdum eſt communis toti ipſius corpori, tũcque omnis facultas naturalis (cuius origo ventriculus) imbecilla ſimul efficitur: interdum ori ipſius (quem ſtomachum appellant) eſt propria, tunc

appetentia fit imbecilla: interdũ fundo ipſius, & villis retinentibus, tunc retentrix imbecilla ſequitur. Ventriculo autem imbecillitas poſt purgationem accidit, quod medicamentum ei intemperiem pariat, aut ipſius corpus inanitione immodica extenuet, & rarefaciat: aut humorem benignum ſupernatantem vacuet, & noxiũ relinquat poris immerſum, aut adhærẽtem, aut imbibitum: aut materiam mouit in eo, ſed non expulit: aut ipſum medicamentum in ventriculo permanet, villis eius adhærens: aut ipſum eſt igneum, & multum acre, ob id ventriculi ſuperficiem vehementer afficit, & vlcerat. Agens nanque in partem ſenſu exacto præditam, vehementius imprimit, & magis afficit. Huic autem morbo alios multos excitaturo, facile cognita tibi ipſius cauſa, occurres, nunc per ea, quæ corrigũt quantum incommodi a medicamento ventriculus accepit: nũc per ea, quæ imbecillitatis cauſas, vel auferunt, vel corrigunt: nunc per ipſum roborantia: nunc per ea, quæ prohibent materias ab alijs partibus in ipſum effundi, & affluere. Id quod frequenter contingit, præſertim cum materiæ redundant in aliqua parte vicina, eaq; robuſta: tranſmittit enim ad imbecillum ventriculum, ob id promptum ad recipiendum. Agens enim etiam non ita validum, facile imprimit in corpus ad patiendum præparatum.

Canon primus.

CVm medicamentis purgantibus propè omnibus proprium ſit ventriculo nocere, multiſque cauſis, & modis ipſum laceſſere, ob ſuæ ſcilicet ſubſtantię contrarietatem, & actionis violentiã, in ventriculum ipſa recipientem, totamque ipſius naturam, multa cura, præcipuoque ſtudio, his tum cauſis tum modis moleſtiarum eſt reſiſtendum, his præſertim remedijs, quæ ipſum roborant, & quietem, ſomnumque conciliant: vt alimentis his delectis, & paulatim datis, quæ vẽtriculum roborent, eiuſque partes in vnum cogant, & laſſitudinem ab eo purgante medicamento ipſi impreſſam abigant. Neque imitandi ſunt, qui poſt purgatorium medicamentũ feſtinanter iura pinguia, & pulmenta mollia propinant, cum hæc ventriculum laxent, & emolliant, & repleant, ob hæcque cibi faſtidium, & nauſeam generent. Quanquàm iuſculum huiuſmodi ſorbere interdum eſt neceſſe, tum præſertim, quando medicamentũ violentius a partibus nutritorijs deturbãdum eſt. Iuſculum enim lauat, & cito lubricare facit medicamentum.

MOND. IN [illegible] iſta remouet errorem antiquorũ in partibus [illegible] quæ ſcilicet erant relaxatæ, & rarefactæ propter malam [illegible] tatem medicinæ ſolutiuæ, vnde illa remota [illegible] monetur debilitas ſtomachi. Sed eſt aduertendũ, quod quando debilitas eſt in ſtomacho propter ſui laſſitudinem, & mollificationem, tunc non conferunt brodia, vel iura pinguia, eo quod iſta mollificando ſtomachum debilitant eum magis, & ſuam virtutem expulſiuam, ſed ſi indigeamus, vel abſterſiua, vel lauatiua, eo quod aliquando aliquæ reliquiæ medicinæ remanſerunt in ſtomacho, tunc bene conueniunt brodia, & aliquando damus aquam hordei, & brodium, ſiue ius carnium, nam quando indigemus lauatione ſolutiui, quia aliquæ reliquiæ medicinæ remanſerunt in ſtomacho, & hoc in ſuperficie, vnde cito poſſunt expelli, tunc, damus brodium, vel ius carnium, ſed ſi partes medicinæ remanſerunt in ſtomacho, & adhærent partibus ſtomachi fortiter, & præcipue medicinæ malæ qualitatis, vnde timemus ne in poſterum debilitent ipſum, vel inducant alia nocumenta, tunc damus aquam hordei, ſed quando timemus de humoribus ſuperfluis ſtomachi partium, tunc non damus brodium lauatiuum, neque aquam hordei abſterſiuam, quia cum ſint humida per ſe haberent multiplicare talem humorem, & ideo alia die in quodam paralytico, eo quòd ægritudo eſt frigida, & humida, timens ne humor euaporaret ad cerebrum, non dimiſi dare brodium neque aquam abſterſiuam, ſed ſi damus in aliquo brodium, non debet eſſe nimis pingue, eo quia tales partes ſtoriæ, & pingues appodiarent ſe partibus ſtomachi.

DAndus itaque tunc cibus, qui ventriculi partes laxas in vnum cogat, ipſumque, roboret, qualis maximè idoneus fuerit ſubacidus, & ſubauſterus, aromatibus parum aſtringentibus conditus, vt miua, & ſegles, conditum cydoniorum, & ſimilia. Paucus autem dandus eſt, quantus ſcilicet, ventriculum grauatur us nõ eſt, ſenſimque augendus, donec ad conſuetam ventriculo quantitatem ventum ſit.

IN parte iſta ponit ea, quæ proprie conueniunt, ſiue conferunt, & ſunt quæ ſunt cibaria, vnus eſt cibus factus ex ſpeciebus ſtypticis, & rebus agreſtis, & aceto, ſicut eſt murcina, & ſumachia. Nos facimus ſic murcinam, quia accipitur lebes, poſtea accipitur myrta cum tota ſubſtantia, & acetum ponitur modicum in lebete, poſtea accipiuntur membra vnius pulli, vel capretti, & ſubmerguntur infuſione, poſtea proijcimus deſuper ſpecies odoriferas, & ſtypticas confortantes etiam mẽbra principalia, poſtea de iſta infuſione, ſcilicet murcinæ, & acetæ infundimus ſuper iſta membra principalia, iterum ponimus de iſtis membris ſupernis, & ſuper iſta membra iterum ſupra ponimus denominatis, ſpeciebus, & ſic vlterius faciendo, ſicut placuerit facienti. Et ſumachia fit iſto modo, quia accipimus ſumach, & acetum, & pullos membratos, & ſpecies ſtypticas, & odoriferas, ſicut cinnamomum, & caryophyllos, macem, & ſimilia, & fit eo modo quo fit murcina, etiam hoc modo poſſet fieri de iure, & alijs ſeminibus, & rebus, etiam hoc poſſet fieri ſine ſubſtantia illarum rerum, nam piſtamus murcinam, & ponimus in pecia, poſtea ponimus in lebete cum aceto, vel alijs rebus, vel piſtamus, & diſtemperamus eam cum brodio pulli, & colamus, & iſtam infuſionem ponimus loco ſubſtantiæ murcinæ, & intelligas ſemper, quod non fit murcina ſolum ex liquore aceti, quando fit cum ſubſtantia murcinæ, immo ponitur ſemper ibi de brodio ſufficienter, non enim poſſet habere bonum ſaporem, nimis enim peccaret in ſapore aceti, & hoc poteſt melius videri ad ſenſum quantum ad proportionem iſtarum rerum.

HIs autem cibis omnino miſcere oportet mentam, omphacium, cydonia, * matiana mala, ſuccum granatorum, & rhois, cydonia condita, cydoniorum conditum, aromata, & ſimilia. Bibat autem vinum tenue, odorum, leue, aqua ſole, vel igni parum cocta, quãta opus eſt, dilutum, pauca quoq; roſata adiecta. Viret autem vinum dulce, craſſum, turbidum, aquam præterea tum calidam, tum exacte frigidam. il-

la enim ventriculum laxat, & virtutem eius diſſipat: hæc imbecillum calorem extinguit. Potus vero ſit parcus, etiamſi magna ſitis eſt, quam potu largo placare ne tentes. Nam ſitim tolerare, ventriculum roborat. Vitet præter hæc pinguia, piſces, fructus, cibos coctu difficiles, & mali ſucci, coitum, & iram. Hæc enim poſt purgationem corpus ſeneſcere faciunt, & in morbos præcipitant. Somnus vero poſt purgationem ventriculum, & corpus reliquum emendat, & priſtino vigori maxime reſtituit. Omnes enim ventriculi moleſtias, ex vacuationis agitatione proficiſcentes ſedat. Deligatur itaque cibus, & potus talis, & paucus, aer temperatus, gaudium, deliciæ, & reliqua id genus; victus ratio. Balneum vero his eſt nocentiſſimum, niſi immoderatius vacuentur: B tunc enim neceſſarium. ob id per immodicam huiuſmodi vacuationem, imperandum eſt.

Vt lib. in meth. cap. 2. 1 lib. 1. Siccat intemperies ventriculi roborat lib. Simpl.

Balneum aq. temperata ad ventriculum auertit Scantum breue, & ſi opus eſt, frequens ne virtus reliqua diſſipet.

Canon ſecundus.

IN auferendis vero cauſis imbecilli ventriculi, danda eſt opera, vt quæ illas auferunt remedia, omnino etiã ventriculum roborent, vt his integra ſuccedat ventriculi ſanitas. Quam rem præſtabunt miſta illis cardiaca medicamenta, & ſtomachica. Si autem imbecillus eſt ventriculus, ab intemperie per medicamentum excitata, curabis idoneis ei intemperaturæ miſtis remedijs. At ſi imbecillus eſt ventriculus, ob C id, quod per purgationem latera eius ſint rarefacta, & attenuata, ſanatio eſt difficilis. Curabis tamen partim, victus ratione virtutem eius paulatim inſtaurante, potiſſimum quiete, & cibo boni ſucci cito nutriente, ſed pauco, qualis eſt vitellus oui recentis, & ſorbilis, hepar gallinæ iuuenis, & pinguis, alæ auium, & pullorum, vinum odorum: partim medicamentis virtutem ipſius congregantibus, ſumptis, qualia ſunt aſtringentia, odorata, non valentia. Emplaſtrum quoque, ex medicamentis aſtringentibus, & odoris ipſi impoſuiſſe confert: conſeruat enim ipſius calorem reſolui periclitantem, ob ventriculi raritatem. Quod ſi adeo attenuatus ſit ventriculus, vt hectica immineat, ventriculum modis omnibus humecta, præcipue his, quæ tum corpus, tum virtutem inſtaurare partim diximus, partim dicemus.

Olea, vnguenta, cerata, emplaſtra: lib. 7. meth.

MOND. NOtandum. ægritudines ſiccæ propter earum inſuperabilem qualitatẽ ſunt de difficili curabiles, vt plurimum. alas auium intellige non cum extremitatibus, ſed cum pediculis carnium. nam extremitas alarum eſt valde peccans in ſuperfluitate, & eſt modici nutrimenti, & ſi alicui ſuperflueret fluxus ventris darem rem ſtypticam, & cum hoc darem rem frigidam, quæ corrumpat caliditatem talis medicinæ calidæ facientis talem debilitatem ſtomachi, & darem rem odoriferam, quæ proprie confortaret cor, & membra principalia, vt propter iſtam confortationem natura poſſit melius reſiſtere iſti debilitati ſtomachi.

A SI præterea ventriculus eſt imbecillus, ob id, quod humorem benignum vacuauit medicamentum, & prauum reliquit, aut quia humorem prauum commouit quidem, ſed non vacuauit: eo humore vacuato ſanabitur, ſi ventriculum quoque poſtea roboraris. Quod ſi imbecillus eſt, quia medicamenti portio villis ipſius adhæret, dictis remedijs curatur. Si ventriculum vlcus à medicamento imbecillum fecerit, idque recens ſit, da roborantia, & vlcus glutinantia: ſi vetus, tergentia aliquando, aliquando glutinantia, & roborantia.

Canon tertius.

MOdis autem tribus ventriculum imbecillum roborabis: primo, cauſa lædente ablata, quemadmodum ante docui: ſecundo, his, quæ ipſius laſſitudinem tollere ſcripſimus: tertio, cibo, potu, & alijs omnibus, quæ roborant, & virtutem inſtaurant, adiuuantibus in id aromatibus ſtypticis, & rebus alijs parum acidis, præſertim primum, aut ſecundum [caloris aut frigoris] gradum non excedentibus, quibus natura gaudet. In ſingulis, autem tribus modis prædictis, cor vitæ theſaurum roborare conuenit.

Canon quartus.

VAcuata ex ventriculo materia, ad ipſum affuſa, iterum recipi in eundem prohibebis bifariam; primo materiæ ad contraria reuulſione, per frictionem extremorum, & alia iam dicta, præter balnea: ſecundo, virtutem ventriculi in vnum cogendo, ipſumque ventriculum roborando, ne humores ab alijs partibus tranſmiſſos recipiat. Virtus nanque vnita contrarium fugat, non admittit.

De ſiti poſt purgationem. Cap. VI.

SItis ante interdum fit, quàm purgatorium medicamentum vacuet, interdum purgationem ſequitur: quãdo immodicam purgationem. Si D ante vacuationem excitetur ſitis, eius cauſa eſt, vel medicamentum, vel ventriculus, vel humor vacuandus. Medicamentum, quidem calidum, acre, ſalſum, amarum, aut aliter deſiccans; ventriculus vero natura calidus, aut ſiccus, aut calidus ſimul, & ſiccus: humor calidus, & acer, vt bilis, flaua præſertim, & ſalſa pituita ventriculo conſuetior. Hic autem cum medicamento, vbi vacuatus erit, ſitis ceſſat, niſi forte is humor intemperiem in parte reliquerit. Si autem ventriculus humore craſſo, lento, & pituitoſo abundat, ſitis non gignitur. Hoc autem vi purgatrice medicamenti vacuato, ſitim ſuccedere bonum eſt. Id quod Hippocrates innuit hoc aphoriſmo. Si quis ob ſuam plenitudinem, non ſitiat purgatus, iterumque ſumpto medicamento

Hæc prope omnia excerpta Ga. in aphor. 19. lib. 4. Sitis à calido, uel ſicco, vel vtroque lib. 1. ſimpl. cap. 30.

Aph. 19. li. 4. ab hoc diuerſus eſt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

camento non ſitiat, iterum atque iterum purgandus, eſt, donec ſitiat.

MOND. Ex his verbis duo licite excipimus, primum eſt, quæ ſit cauſa huius ſitis, quia eius cauſa eſt euacuatio debita humoris, qui debet euacuari, & per hoc differt hæc ſitis à prima, eo quod hæc ſitis non fit ante euacuationem, immo eam conſequitur, quod non eſt ſic de ſiti præoccupante, & hæc ſitis intenditur magis euacuatione procedente, & non remittitur, vnde quanto plus procedit euacuario conueniens, & debita, tanto magis hæc ſitis augetur, ſed prima ſitis remouetur per euacuationem ſactam à pharmaco. Secundum, quod concipimus ex his verbis, eſt in cuius euacuatione humoris conſiſtat hæc ſitis, cuius etiam membri ſit hæc ſitis, quia ſcilicet paſſio ſtomachi eſt, nam licèt conſecutiue, & per accidens ſitis poſſet euenire propter inanitionem aliorum membrorum, principaliter tamen aduenit propter paſſionem ſtomachi, & eſt eius paſſio. F conſiſtit etiam hæc ſitis in euacuatione debita humoris pinguis, & phlegmatici, nam ſitis præoccupans non aduenit propter humorem phlegmaticum, nam humores phlegmatici ſui ſrigiditate, & humiditate illam mitigant in principio: & ideo quando iſti humores purgantur conuenienter, aduenit hæc ſitis, & omnino non erit ſignum euacuationis humoris cholerici, cum humor cholericus, antequam euacuetur poſſit ſitim facere, quod non eſt ſic de humore phlegmatico: nam ſicut ſitis principaliter eſt paſſio ſtomachi, & ex conſequenti aliorum membrorum, ita ſitis hæc ſuccedens ſufficienti purgationi principaliter, eſt ſignum humoris, qui debet conuenienter euacuari, & debite à medicina ſolutiua, non autem eſt ſignum aliorum, niſi per accidens, & ex conſequenti.

QVa ſententia voluit Hippocrates, vt Rufus eſt interpretatus, * confertim exquiſitiſſime corpus eſſe vacuandum, donec G ſitiat. Rufus autem male oblitus erat ſermonem hunc Hippocratis in Epidemijs dicentis, per opus medicamenti purgatorij, non veniendum eſſe ad vltimam vacuationem, quod hæc naturam terret: Ob id ſalubrius putauit Galenus, vacuationem iterare, quàm ſemel multam facere. Hac igitur ratione ſitis à purgatione laudatur. Sitis verò illa laudabilis Ioannitio ſignificatur, cum qua ſimul adſint etiam laudabiles, & legitimæ, leuitas, iucunditas, quies. Immoderatæ, autem actioni purgantis medicamenti ſuccedens ſitis, ab Hippocrate non intelligitur, quod inanitio immodica hecticam, & attenuationem ventriculi, & ſitim, & aſperitatem excitat: eſtque illa terroris ſignum potius, quàm H commodi alicuius. Siti vero, quam Hippocrates intellexit, nullis opus eſt remedijs, præterquam tolerantia, & ſomno. His enim duobus ſic ſedatur, vt etiam probius coquat ventriculus. Ne igitur tam confidenter potum multum mox propines. Hic enim virtutem abolet, ſitimq; potius auget, quàm minuit. Ad hæc obſtructiones prauas excitat, quibus hydrops interdum ſuccedit. Quum verò ſitis eſt à calore ventriculi, blande tractanda eſt, quoad medicamenti purgantis actio erit abſoluta. Tunc enim ſi ventriculi intemperies perſeueret, ſitim curato his, quæ intemperiem conuenienter permutant. Cauendum autem tibi eſt, ne naturam potu multo obruas, cum ſitis potius fran- E genda ſit his, quæ lambendo ſumuntur, qualia multa doctis ſcribuntur.

** ἀϑρόως Græc. vulgo ſimul & ſemel. Rufus Epheſius. medicus carpitur.*

POnit curam ſitis, præoccupantis propter calorem, ſcilicet proprium ſtomachi, quæ eſt ſtomacho præter naturam eueniens, vel propter calorem factum à medicina, vel ab humore illuc attracto, vel extracto. nam ſi des potum ante operationem, poſſet prohibere eius perfectam operationem, & ideo debes blandiri, conſortare etiam eum, vt ipſe potu abſtineat, ſi tamen non poteſt à potu abſtinere, debes ſibi exhibere talem rem potabilem, quæ ei non noceat, nec medicinæ. Et ideo debes ſibi dare de aliquo ſyrupo, ſicut ſyrupo violato, vel roſato, vel nenufarino, aut de aqua zuccati, aut de aqua hordei, aut dare ſibi aliquod pyrum, ſeu pomum ſtypticum, vt cytonium, quæ quidem habent corroborare operationem pharmaci, aut pilulas bichichias, quæ omnia habent ſitim ſedare. MOND.

Documentũ in actu practico.

SI denique ſitis vacuationem immoderatam ſequatur, modis omnibus, totaque victus ratione humecta: cautione tamen interim adhibita, vt coctio ſumptorum fiat, & prædictis roboretur.

Vt ſecunderò emendat Gal. libro 7. meth.

De ſingultu poſt purgationem. Cap. VII.

SIngultus eſt ventriculi motus conuulſorius, à re ipſa noxia excitatus: ſeu, eſt partium ventriculi motu violento aggregatarum contractio. Is autem medicamento purganti, aut interuenit, aut ſuccedit. Interuenit quidem, nunc medicamenti purgantis ratione, nunc ob materiæ per ipſum motæ naturam. Medicamenti ratione, quia ipſum, aut ſuo calore immodico, & acrimonia mordet ventriculum, aut ſiccitate eundem corrugat, & coarctat. Ob materiæ vero per medicamentum motæ naturam, cum ipſa in ventriculum effuſa, aut calida, acris, mordax, ſuo morſu conuulſionem excitat: aut craſſa, frigida, eundem grauat, & replet: aut in flatum eſt ſoluta craſſum, replentem, ac extendentem ipſius tunicas. Succedit autem ſingultus, actione medicamenti purgantis, ob ſiccitatem ab immodica vacuatione excitatam, & eam, aut nondum conſummatam, aut confirmatæ proximam, quæ Hippocrati ſignum eſt, lethale. Singultus vero, quem medicamentum purgans per ſe excitauit, curatur, his viciſſim adhibitis, quæ ipſius virtutem alterant. Ob materiæ vero naturam factum curabis, blande acrimoniam ipſius frangentibus, donec ipſa materia vacuetur, quando etiam veſtigia ab ipſa ventriculo impreſſa alterare oportet. Factus vero ſingultus, à ſiccitate non conſummata, humectantibus iuuatur: quin, & interdum ſanatur. A ſiccitate, autem velut ſigillo impreſſa, & conſummatæ propinqua, vix ſanatur, vt inquit Hippocrates in Aphoriſmis. Id quod eo poſteriores quoque aſſeruerunt.

Sic Gal. 1. ſymptom. differen. & aphor. 3. lib. 7.

Li. 7. meth.

Inſtit. prog.

De

De dolore ventriculi poſt purgationem. Cap. VIII.

DOlet ventriculus poſt purgationem, vel ob intemperiem ipſius æqualem, vel inæqualem, à medicamento purgante excitatam: aut ab eodem vlceratus, aut flatu calido acri pungente, vel craſſo frigido, quem medicamentum in ventriculo mouit, non diſſipauit.

MOND. AIt accidere dolorem ſtomachi à malitia ipſius complexionis ſimili. Contrarium mala complexio ſimilis, eſt mala complexio æqualis, modo mala complexio æqualis, non eſt cauſa doloris. Vt Auicen. ponit primo can. ſen. ſecunda. c. de cauſis doloris, & Gale. in libello de malitia complexionis diuerſæ. Ad hoc poſſumus reſpondere vno modo, quod iſte dolor fit à mala complexione compoſita. Vel aliter per expoſitionem textus, vt intelligamus malam complexionem compoſitam cum materia, poteſt enim pharmacum ex ſui ſola qualitate inducere hunc dolorem. Vel tertio modo poſſumus ſic reſpondere, propter quod aduertendum, quod aliqua mala complexio poteſt dici ſimilis, & æqualis, quo ad partes ſubiecti, quod alteratur, quia fit in omnibus, ſed non quo ad gradum; nam poſſibile eſt, quod aliqua mala complexio calida in primo gradu ponatur, ſic in omnibus partibus membri alicuius, vnde erit æqualis, quo ad partes ſubiecti, ſed non erit æqualis, quo ad gradum caliditatis, nam vlterius poteſt in tali complexione alterare membrum ad vlteriorem gradum caliditatis. Secundo modo dicitur aliqua mala complexio æqualis e conuerſo, quia eſt æqualis, quo ad gradum qualitatis, ſed non quo ad partes ſubiecti, ſicut quando in apoſtemate tota materia fluxit ad locum, & amplius nihil eius reſtat fluendum, eſt enim tunc ægritudo non æqualis, quo ad partem ſubiecti, ſed quo ad gradum qualitatis, eo quod nihil amplius de gradu qualitatis huius humoris reſtat fluẽdum, vel fiendum, licet hoc modo ſecundo, poſſumus melius dicere, ſcilicet, quod apoſtema eſt ægritudo facta, quando amplius eius nihil reſtat fiendum, non quod ſit æqualis proprie. Tertio modo dicitur aliqua mala complexio æqualis, quo ad gradum, & quo ad partes ſubiecti, nam in ipſa integre, & perfecte omnes partes ſubiecti ſunt alteratæ, & de hac loquens Gal. in libello, de malitia complexionis diuerſe dicebat, quod in ipſa integre, & perfecte membra ſecundum omnes eorum partes, quia ſecundum vltimum gradum ſunt alterata, modo ſi loquamur de prima mala complexione æquali, dico, quod in ea poteſt fieri dolor, quia continue poteſt tale membrum, vel corpus, quod hecticus ſentit caliditatem, ephimericus ſentit etiam caliditatem ex cibo exhibito poſt vnam horam vel duas. ſi etiam loquamur de ſecunda mala complexione, in ea etiam fit dolor, vnde quanquam apoſtema ſit ægritudo facta, adhuc membrum ſentit dolorem in tali apoſtemate propter extẽſionem illic factam à materia apoſtemante, ſed in tertia nunquam fit dolor, cum perfecte ſit facta alteratio ad id, quod præter naturam, dolor autem habet fieri per remotionem bonæ complexionis, modo Meſ. loquebatur de prima, & ſecunda mala complexione æquali, non de tertia.

SI intemperies eſt, eaque ſola, curabitur contrarijs alterantibus, quantum conuenit. Si vero non ſola eſt, ſed cum materia, ea prius coquenda, poſt vacuanda. Si vlceratus eſt ventriculus, hæc ſolutio continui curanda remedijs à nobis dictis. Si à flatu calido, aut frigido, reſoluatur his remedijs, quæ docti ſcripſerunt.

PEt hæc poſſumus habere illud, quod dicebatur in ſolutione alterius quæſtionis, quod ipſe ibi per malam complexionem ſimilem intelligebat, eam, quæ eſt ſine materia, & per diuerſam, eam, quæ eſt cum materia, hæc enim nunc dicta conſonant illis dictis in prima parte capituli, propter ſolutionem cõtinuitatis. nam iſta ſolutio continuitatis, aut eſt noua, aut antiqua, quia emittat pus aut ſaniem. ſi eſt noua, curatur cum incarnatiuis: ſi eſt antiqua, curatur primo cum lauatiuis, & abſterſiuis illius putredinis, poſtea cum incarnatiuis, à ventoſitate, & hæc etiam poteſt curari cum ventoſis poſitis ſuper os ſtomachi, aut ſuper vmbilicum, aut poſitis ſuper ſphondyles coſtarum, quæ maxime reſpiciunt partes ſtomachi, inueniturque id bonum remedium, nam accipitur calidus panis extractus de furno, poſtea ſcinditur per medium, facto hoc accipitur oleum, & mel, & cum eo commiſcentur, poſtea emplaſtratur ſuper ſtomachum, multum enim confert in tali dolore ſtomachi, qui aduenit à ventoſitate. MOND.

De vlceratis inteſtinis poſt purgationem. Cap. IX.

INteſtina vlcerantur, aut à medicamenti facultate, aut materia acri, incidente, vlcerante, à medicamento mota. Diximus autem medicamenta, quibus eſt incidendi, ac vlcerandi proprietas. De hiſque iterum dicemus in ſimplicibus. Diſtinguenda vero tibi ſunt inteſtina vlcerata, ſintne ſuperiora, ſeu tenuia, aut inferiora, & craſſa, aut media. Quam rem ex ſitu doloris, & puncturæ diſcernes, & ſtrepitum [βορβορυγμοὺς Græci, vulgus gurgulationes vocat] differentijs, & alijs ſignis, quæ à peritis medicis conſcripta ſunt.

MOND. TRadit cognitionem excoriationis per cauſas. ſecundo ratione locorum, quibus aduenit. Et habetur cognitio excoriationis, per differentias ſitus doloris hoc modo, quia ſi dolor eſt in partibus ſuperioribus, tunc excoriatio eſt in inteſtinis ſuperioribus: ſi in inferioribus, tunc excoriatio eſt in inteſtinis inferioribus: ſi medio modo, medio modo eſt excoriatio, quia in inteſtinis medijs, vt in monoculo, vel gracili ſiue inteſtino ileon. & per differentias dolorum hæc cognoſcuntur, quia ſi dolor iſte eſt perforatiuus, ac ſi videantur inteſtina terebello perforari, tunc excoriatio eſt in inteſtinis inferioribus: ſi autem dolor iſte eſt pungitiuus, tunc excoriatio eſt, in inteſtinis ſuperioribus, ſi medio modo, ſe habet in medijs locis. & per differentias ſcientiæ proceſſus gurgulationis, nam ſi gurgulatio multum durat intus, antequam ad extra propellatur, tunc defectus eſt, in ſuperioribus inteſtinis, ſi non, in inferioribus, ſi medio modo, in locis intermedijs. etiam hoc cognoſcitur, ex modo permixtionis corticum inteſtinorum cum alijs, ex fœcibus, tunc excoriatio eſt in ſuperioribus inteſtinis, ſi autem cum eis non ſit permixtio, tunc eſt in inferioribus, vt ponit Galen. in primo de interioribus, & in ſexto eiuſdem. hoc etiam poteſt cognoſci, ex ſubſtantia exeuntis, nam ſi humores cortices ſint in ſubſtantia ſubtili, tunc venit a ſuperioribus inteſtinis, ſi autem fuerit craſſus in ſubſtantia, venit ab inferioribus inteſtinis. ſi autem medio modo ſeſe habet in ſubſtantia, tunc venit ab inteſtinis medijs.

A Quibus etiam ratio curandi vlcera inteſtinorum ſuperiorum, inferiorum, & mediorum exacte eſt tradita, & ex illis tibi eſt cognoſcen-

gnoſcendum. Quod ſi hæc a medicamenti purgantis reliquijs excitata ſuſpicio eſt, curabis virtutem medicamenti frangentibus remedijs, & foras extrudentibus. Si a materia acri, & vlcerante, eam coque, & blande, clementerque expelle, ne noxam noxa cumules. Poſt hæc tergentibus, & glutinantibus dictis vtere.

De cruenta deiectione poſt purgationem. Cap. X.

Deiectio fit cruenta, vel inteſtinis a purgatione vlceratis, vel vaſorum orificijs a medicamento mordente, vt colocynthide agreſti, & ſimilibus adeo patefactis, vt ſanguine manent: vel ob id, quod vacuatio tam immoderata per medicamenti attractionem ſuperfluam excitatur, vt vis naturæ afferatur, cogaturque ipſa magno ſuo incommodo ſanguinem trahenti violentius medicamento permittere. Vlcerum autem curationem iam diximus. Si venarum ora immoderatius pateant, curabis remedijs prius dictis, præſertim, quæ partium eſſentiam vniunt, roborãt, glutinant. Si denique cruenta ſit deiectio a purgatione immodica, eſt iam dicta prius curatio.

Hipp. lib. de nat. human.

De teneſmo poſt purgationem. Cap. XI.

Sphincter mu ſculus ſedis transuerſus. qui claudẽs. A putata ani vitria, & falſa mordeatur.

Teneſmus fit, ſphinctere vel vlcerato, vel medicamenti, aut materiæ per ſe dem vacuatę acrimonia cõmorſo, vel perfrigerato. Ob quæ fit inanis quædam deſidendi cupiditas. Curatur teneſmus balanis, enematibus, emplaſtris, pro varia affectus cauſa ſcriptis a doctioribus.

De laſſitudine, ſeu imbecillitate corporis poſt purgationem. Cap. XII.

Syncope eſt Præceps virium lapſus. Aph. 3. lib. 1. in prognoſt. 3. rat. vic. acutorum. Copia quam inopia præſtantius remedium. Natura morbos ſanat. Plenũ inanitur omne propemodũ, genere cauſarum ſalubrium. inane autẽ corpus viuũ ſola nutritione repleri poteſt. vt li. 9. meth. per cibum coctum a virtute robuſta, qualis in pleno eſt potens: quã inanitis. Curatio. Sic omnino Galen. lib. 9. meth.

Corporis imbecillitas interdum vacuationi immodicæ ſuccedit tanta, vt vires proſternantur, ob id recte Galenus vacuationem repetere, quã exquiſite ſemel vacuare maluit: & in morbos a plenitudine, quam ab inanitione, aliquem prolabi, tolerabilius eſſe exiſtimauit: id ipſumque ueribis Hippocratis confirmauit, dicentis, facilius eſſe repletum inanire, quàm inanitum replere. Morbum autem poſſe curari, vel non poſſe ad virtutem refertur, authore Ioannitio: illud quidem ſaluam, & integram, hoc vero lapſam, vel imbecillam. In morbis autem a repletione, ſalua magis eſt natura: in his vero, quos inanitio parit, velut lapſa iacet. Eſt igitur repletum inanire promptius, quàm contra. Corporis quoque imbecillitas interdum ſequitur medicamenti purgantis malignitatem, ob excitatam ſcilicet ab eo intemperiem, aut naturæ fatigationem, propter ipſius cum natura contrarietatem. Qua

A propter æquum eſſe cenſuit Democritus, valens medicamentum reddere imbecillum, malignum vero ſalubre. Id quod opere hoc toto cõtendimus, & præſtare conamur. Imbecillitas, corporis purgati item gignitur, interdum ab extremo calore, & æſtu, natiuum calorem, & ſpiritum diſſoluẽte, & a corpore profundo ad cutim trahente. Ita quoque purgationi accedens, & ſolicitudo, & coitus, & labor, & reliqua viuendi ratio praua vires deijcit. Hanc autem corporis imbecillitatem ſanabis, cognita ipſius cauſa: ad quam propulſandam interdum conatus omnes noſtros dirigimus, eaque demum eſt rite curandi methodus, & opus medici præcipuum. Eſt tamen, quando prius contra ipſum ſymptoma nobis pugnandum eſt, tunc præſertim, cum

B ob ipſius vehementiam virium reſolutio timetur. Si autem imbecillitas hæc ad vacuationem immodicam contingit, analepticæ artis parte, hoc eſt, refectoria, & renutritoria, vtendum eſt, vt in ventriculi imbecillitate diximus. Si vero imbecillitas hæc corporis ab intemperie eſt, contrarijs ante dictis profligetur. Si fiat ſpiritibus ab æſtu, labore, coitu, ira, reſolutis, prædicta victus ratio eſt neceſſaria. Cum vero contra ſymptoma pugnamus, renutritoria victus ratione, & roborante eſt opus. In id etiam per quam commoda eſt delectatio, & alimenti paulatim pro viribus facta acceſſio. Adhæc ſomnus, quies, iucunda, & ſuaueolentia adhibita, medicamenta, cardiaca, & ſtomachita. Balnea quoque præſertim dulcis aquæ, abſoluta propemodum

Sic libro 7. meth. Gal.

C curatione ſunt ſaluberrima: & in his ipſis ius pullorum, & auium aliarum, & vitellos ouorum ſorbere, præſertim ſi lenis frictio præceſſerit, & neruorum muſculorumque vnctio ex oleo aliquo temperato, quale eſt oleum ex ſpica, oleum chamęmeli, oleum leucoij lutei. Oleum quoque vetus, authore Galeno, laſſitudinem ſoluit. Adhæc oleum maſtichinum, cum oleo roſato, & vino antiquo factum, laſſitudinem, debilitatemque neruorum aufert.

MOND.

SI malum regimen in corporibus ſanis eſt cauſa huius debilitatis, multo magis in corpore, quod purgatur erit cauſa huius, cum ſit debile in virtute, & ideo ex tali malo regimine incurrunt maiorem debilitatem, & commotionem humorum, vnde dato, quod pharmacum ſit ſolenniter exhibitum, tamen propter ma-

D lum regimen poteſt impediri, & dato, quod regimen ſit bonum, & male ſit purgatus, aut malum accidens inde ſequatur, medicus debet hæc ſtatim referre ad malum regimen, ſicut de quodam comite in ciuitate Aretij, ad curam cuius erat magiſter Thadeus cum alijs quibuſdam medicis: nam ipſe poſt aliquod tempus volebat petere receſſum ab infirmo, ſcilicet, quia erat aliquantulum alleuiatus, alij medici dixerunt ipſi, non recedatis, quia volumus illi dare medicinam, dixit magiſter Thadeus, ſi ita, date, magiſter Thadeus veniens ad infirmum de mane inuenit eum vicinum morti: ſtatim dixerunt aſtantes, nos fecimus totum, quod præcepiſtis, tunc interrogauit magiſter Thadeus, vtrum aliqua feneſtra in nocte remanſiſſet aperta, dixerunt ita, dixit magiſter Thadeus, vos male feciſtis, & habebitis damnum, & ipſe plus, quia dimiſiſtis feneſtram apertam.

De conuulſione poſt purgationem.
Cap. XII.

COnuulſio in purgatione ipſa interdum accidit, interdum poſt ipſam. Quæ autem in purgatione accidit, interdum fit ob materiam multam a medicamento commotam, non tamen vacuatam, ſed ad neruos, & muſculos aliquando procumbentem, eoſque replentem, & villos ipſorum extendentem. Quo fit, vt nerui, & muſculi in latum aucti, breuiores euadant, longitudine ſcilicet naturali tum minuta. Quapropter ceu chordis tenſis vinctæ partes, motu contrahuntur dolorifico multum, qualiter arcuum chordæ breuiores redditæ. Porro ad hanc conuulſionem propenſi ſunt magis, quibus eſt corpus impensè plenum, & meatus in eo anguſti: quibus item nerui ſunt humidiores: qui denique vino ſe multo frequenter ingurgitant. Fit item conuulſio hæc interdum a vapore turbido, craſſo, quem cum flatu inflante medicamentum ad neruos [illegible]. Fit etiam a frigore vehementi, neruos & mu[illegible] corporis purgati lædente, co[illegible] ante. Quapropter hi verſus principi[illegible] contrahuntur. Nonnunquam fit a medicam[illegible] qualitate venenoſa, neruos, & muſculos [illegible] quam vt hi a ſe expellant, aut [illegible] contrahuntur. Quæ vero ex [illegible] conuulſio ab Hippocrate ceu lethalis dam[illegible], ea potiſſimum intelligitur, quæ fit a ſiccitate conſummata. Quanquam autem ex repletione conuulſionem febris ſuperueniens

A ſoluat Hippocrati, rectè viri huius conſilium eſt accipiendum. Quædam enim a plenitudine conuulſio eſt, quam febris ſuperueniens tantum abeſt vt ſoluat, vt etiam febrem ea de cauſa excitaſſe, malum geminet: qualis ea præſertim fuerit conuulſio, quam parit materia multa per medicamentum commota, ſed non vacuata, quæ in neruos, & muſculos, vt dixi, incubuit. Medicamētum namq; purgans, febrim flammeam dum reddit, venenoſam ei qualitatem acquirit longè nocentiſſimam. Rectè autem curabitur, ſi repente materiam commotam vacuaris, id-

B que vel medicamenti vim adiuuando, acquiſita ſcilicet ei, & facultate plenitudinem vacuatura: quin, & ſuperdato valenter purgante alio, ſi opus eſſe tibi videbitur. Poſt hæc noxas neruoſo generi impreſſas corrige, ipſumque robora, & ſpinalem medullam, & cerebrum, & corpus reliquum. Si autem a vaporibus elatis, conuulſio fiat, curabis dicta victus ratione, & dictis omnibus remedijs, quæ vapores in contrarium reuellere poſſunt. Si a frigore, calefacientia neruos, & muſculos omnia ſunt remedio. Si a qualitate venenoſa, curabis per ea

C prius dicta, quæ malignitatem hanc cito de corpore detrudunt: adhæc tum ea, quæ neruos, & muſculos a noxis indidem acceptis vindicant, tum per ea, quæ ipſos roborant. Conuulſionem verò ab euacuatione immodica, lethalem ſcripſit Hippocrates, quæ a ſiccitate omnino eſt: quam, ſi conſummata eſt, inſanabilem diximus. Si non eſt confirmata, curetur ratione victus humectante, & auctiore tum cibo, tum ſomno, & ſimilibus.

INDEX

INDEX MEDICAMENTORVM SIMPLICIVM PVRGANTIVM A MESVE LIBRO SECVNDO TRACTANDORVM.

Medicamenta ſimplicia purgantia:

Clementer.

- *Cholagoga.*
  - *Aloe,* *Abſinthium,* *Roſa,* *Rhabarbarum,* *Myrobalani,* — *trahendo, & aſtringẽdo, flauæ: nam alia aliud vacuant.*
  - *Pruna,* *Tamar Indi,* — *aſtringendo.*
  - *Caſia,* *Manna,* *Viola nigra,* *Pſyllium,* — *lubricando.*
  - *Adiantum etiam phleg.*
- *Phlegmagoga.*
  - *Cnicus,*
  - *Lupulus,*
  - *Hyſſopus,*
  - *Eupatorium etiam cholag.*
- *Melanogoga.*
  - *Stœchas,*
  - *Aqua lactis,*
  - *Fumaria,*
  - *Epithymus,*
  - *Thymus leuter, magis phleg.*
  - *Polypodium,*
  - *Ius gallorum phleg. cum phleg. melanogogum cum melanog.*

Valenter.

- *Radices*
  - *Agaricus,*
  - *Aſarum,*
  - *Ariſtolochia,*
  - *Bryonia,*
  - *Cyclaminus,*
  - *Cucumer agreſtis,*
  - *Dracunculus, & arum.*
  - *Elleborus.*
  - *Eſula,*
  - *Hermodactylus,*
  - *Iris,*
  - *Scilla,*
  - *Turbith.*
- *Lachryma*
  - *Euphorbium,*
  - *Opoponax,*
  - *Scammonium,*
  - *Sagapenum,*
  - *Sarcocolla.*
- *Fructus, & flores*
  - *Balanus myrepſica,*
  - *Centaurium,*
  - *Colocynthis,*
  - *Coccum Gnidium,*
  - *Geniſta,*
  - *Ricinus,*
  - *Senna.*
- *Terrea*
  - *Armenus lapis,*
  - *Cyanus lapis,*
  - *Nitrum,*
  - *Salis genera.*

IOANNIS MESVAE
DE PVRGANTIVM MEDICAMENTORVM
Simplicium Caſtigatione Speciatim.

LIBER SECVNDVS.
QVEM DE SIMPLICIBVS VOCANT.

ANTIQVA VERSIO.

A PRUTELAVIMVS vſque huc intentionem, & modos rectificationum medicinarum ſolutionem facientium in ſermone vniuerſali. Et poſuimus diſtinctiones in intentionibus, & modis cum cõditionibus ſolennibus, vt inueniatur ex principio relationis ſcrutinij noſtri ſumma præclara, aggregans res intentioni huic neceſſarias. Volumus autem nunc de ſingulis earum ſingularia explicare capitula, quicquid de eſſe earum, & poſſe, & emendatione maliciarum in ipſis, aut redundantium in corpore per eas, complectentia. in quorum complemento complebitur liber totus. Auxiliatorem igitur petamus Deum, ad quem cuncta reſpirant, & à quo miſericordiæ omnes prodeunt, qui ſit benedictus. & ponamus in principio inter particularia ſolutiua ſingularia capitula de medicinis benedictis, in quibus non eſt venenoſitas, quæ non ponunt operationes ſuas, vt cadat per eas in corpus nocumentum. Et præponam omnibus capitulum de Aloe.

IACOBI SYLVII VERSIO.

HACTENVS generalem quendam medicamenta purgantia deligendi, & caſtigandi modum produximus, libro ſuperiore. In quo ſcopos diſtinximus, quibus intentus, quis ipſa inueniat, & modo idoneo explores, an conditiones illas celebriores habeant, idque ſcrutandi principio à nobis breuiter, ac pulchre tradite. in eo autem theoremata quatuor ad hanc rem neceſſaria pertractaui. Nunc vero conſilium eſt, ſingula purgantia medicamenta ſeorſum explicare, & in horum quouis ſubſtantiam, facultatem, caſtigationem noxarum corpori ab ipſis impendentium. quibus abſolutis, librum finierimus. Deum igitur adiutorem imploremus, ad quem conſpirant omnia, & à quo miſericordia omnis proficiſcitur, qui ſit benedictus. Incipiamus autem à medicamentis purgantibus, quæ ob id benedicta vocamus, quod harum actio nullam corpori noxam imprimit: horumque primam Aloen ipſam ſtatuamus.

ALOE.

De Aloe. *Cap. I.*

ANT. VER. ALoe eſt de melioribus, & ſublimioribus medicinis, habens prærogatiuam ſupra alias medicinas. Quanquam enim intentio ſolutiui ſecundum plurimum ſit debi-

B litare virtutes, & membra, quæ ſunt mineræ virtutum, & afferre eis nocumentum propter illud quod diximus, cadit hæc intentio ab aloe. Non ſolum enim non nocet, ſed inuenitur ad confortationem membrorum debilium addere, & ad reditionem eorum in proprias virtutes

tes

tes conferre: neque ad aliud niſi ad vnum videtur nociuum. † Aperit enim orificia venarum apertione ſanguinem manare faciente. Et ipſe eſt aliarum medicinarũ rectificator bonus. Mixtus enim cum ipſis, & proprie cum eis, quæ ſolutionem faciunt diſſoluendo, medicinas ipſas rectificat, & nocumenta earum remouet. Et neque expoliandæ ſunt à permixtione eius cum ipſis, eſt enim regulans, & rectificans eas, & illud ideo, quoniam ex parte ſubſtantiæ ſuæ, opponitur ſubtilitati, & acumini earum. Et ex parte ſui effectus eas in ſoluendo iuuat. Et ex parte proprietatis ſuæ, quod de ipſarum malitia eſt, in membra à facili imprimi remouet, Ipſum tamen in ſe eſt tarde ſolutionis.

Electio. Aliud eſt, quod fit in Sutcutri. Aliud in Perſia. Aliud in Armenia. Aliud in Arabia. Et melius ex eis eſt Succutrinum poſt illud Perſicum. deinde Armenicum. Et deterius eſt Arabicum. Verificatores autem in quinq; proprietatibus laudauerunt perfectum aloen: in colore, odore, ſapore, pondere, & ſubſtantia; cum conditionibus in ipſis. † In colore quoque, vt ſit coloris citrini declinantis ad rubedinem; in qua ſit claritas. * Et ſi ſit in eo denſitas cum colore hoc, ſicut eſt color hepatis declinauit eius. bonitas ab illo, quod eſt clarum. Et oportet, vt ſit odoris boni proprij, non extranei acquiſiti per adulteriũ. Et ſapor eius ſecundum conuenientiorem modum conſiderationis eius, debet ſentiri in primo guſtu dulce, declinans ad amaritudinem: & ſit pondere leue, & quanto eſt leuius tãto melius: & ſit in ſubſtantia ſua tenerum, habile ad frangendum: & quantocunque eſt ab his proprietatibus remotius, tanto deterius. Antiquum autem denigrat tempus. Et tua intereſt cognoſcere, quod in ipſo cadit de adulteratione. Sophiſtæ enim lauant ipſum lotione, qua partes eius immundæ, & craſſæ ſeparantur. deinde lauant in aqua maris, & pauci croci lotionibus pluribus. deinde permittunt exiccari, acquirentes ei per hoc luciditatem, & colorem citrinum, & odorem bonum. Verum odor eius deoccultat fallaciam.

* Sic in impreſſo Mediol. & in manuſcr. cod.

Complexio, & proprietas. † Eſt autem complexionis calidæ in ſecundo gradu, ſiccæ in tertio, & eſt exiccatum ſine mordicatione. conſumptiuum ſuperfluitatum, & præſeruans à putrefactione. & cum hoc ſit ei proprium, † aperit tamẽ orificia venarum. † & dicunt quidã, quod lædit hepar aliquando ipſum, & videtur, quod illud ſit propter apertionem, quam efficit in venis: verum rectificatio acquirit ei, vt conferat hepati. Et in aloe, quidem loto minoratur ſolutio, & additur ei, vt ſit † ſtomachi confortatiuũ: in non loto vero eſt, e contrario, & etiam † mixtum cum melle eſt, minoris ſolutionis, & minoris attractionis, & eſt maioris abſterſionis partium, per quas illi eſt tranſitus.

Rectificatio. † Tria ſunt in eo, quibus cadit correctio, quoniam eſt de tarde ſolutionem facientibus: quare oportet, vt ſumens ipſum cibari differat: & quia ſua operatio non multum extenditur in corpore: † vix enim pertranſit hepar, niſi in quantitate exuberet: & quia venarum orifica apertione ſanguinem ſpargente aperit. Et nos obuiauimus his tripliciter rectificando ipſum. Acquirimus enim ei citam, & facilem operationem cum ſpeciebus aleſanginis ſubtilibus, & acumen habentibus; ſicut verbi gratia, cum mace, nuce muſcata, cinnamomo, ſpica, calamo aromatico, cubebe, ſchænantho, aſſaro; maſtice, caryophyllis, de quibus partes æquales, & croci pars media, bulliant in ſextuplo earum aquæ, vſque ad tertiam eius cum facilitate, & accipe pro qualibet libra illius aquæ aloes drach. vj. & permitte ſiccari in vmbra prius, & perfice exiccationem eius in ſole. Quidam autem ex bene rectificantibus faciunt ſimile cum ſpeciebus picræ Galenæ: citat enim eius operationem, hyſſopus, cinnamomum, & caſia. Et quidam dant infuſionem aloes in aqua ſpecierum, & citatur effectus eius. Et acquirimus ei, vt extendatur operatio eius ad partes remotas, cum rebus, quæ addunt ad vigorem eius: ſicut colocynthis proprie, & turbith, & ſimilia, addantur in aqua ſpecierum, & fiat vt diximus. aut fiat illud in aqua caſei. aut fiant ex eis trochiſci, & pilulæ. aut cadant ea, cum eo, in confectionibus ſimul. Remouemus autem, ab eo nocumentum, quod imprimit in venas, rectificando ipſum cũ adminiſtratione bdellij cum eo, aut tragacãthi, aut maſticis, & ſimilium. In aloe autem eſt, quod elongatum eſt, & declinat à proprietatibus bonis, magnificantur hæc tria, quæ diximus, & adhuc etiam eſt conturbatiuum faciens dolorem ventris, & nocens ſtomacho, & hepati, & ſoluendo imprimit laborem in ſtomacho, & viſceribus: & aliquando virtus eius remanet in eis, & facit in ſolutione exire ſanguinem, & eſt maxime nocens hæmorrhoidibus, & ano. & nos rectificamus huiuſmodi lauando lotione qua partium immundarum fiat abſterſio, & infundendo in aquis ſpecierum, & adiungendo ei, quæ cito lubricationem faciunt. Et nihil eſt tam magnificum ex rectificatoribus, ſicut bdellium, & tragacanthum. Et ſi ſuper ipſum bibatur aqua hordei cum oleo nucum, aut decoctionis paſſularum, aut aqua tepida, & mel, tranſmittit audaciam eius à corpore.

Posse. † Solutione educit choleram, & phlegma, & mundificat caput ab eis, & ſtomachum. Et confert iuuamentum magnum doloribus eorum. Et confert inflammationi ſtomachi, & ſiti, & doloribus eius ex cholera factis. † Et qui aſſiduat acceptionem eius diebus continuis, non videt in corpore ſuo, neque in inſtrumentis ſenſuum ſuorum ægritudinem, quæ non ſit habilis ſanari. Et præſeruat à putrefactione ita, quod etiam cadauera, & proprie mixtum cum myrrha. Mixtum vero cum ſanguine draconis, & myrrha, ſanat vlcera putrida mala. exiccat enim ſine mordicatione. & ablutio infuſionis eius in vino, aut aqua roſata, aut ſucco fœniculi præparato abſtergit oculos, & addit in viſum, & ſtringit lachrymas, & ipſum quidem acuit ſenſus, & rationem, & confert hepati, & aufert ictericitiam. Nocet tamen hæmorrhoidibus, & ano.

Qua-

Quapropter caueant ab eius acceptione patientes læſionem in ipſis. † Caue ergo dare aloen in temporibus frigidis. Excorticat enim & ſolutione educit ſanguinem.

Dosis Eius eſt ab aur. 5. vſq; ad drach. 2. Et infuſionis ab aur. 1. vſque ad drach. 3.

De Aloe. Cap. I.

SYLV. ALoe medicamentorum purgantiũ præſtantiſsima, & ob ſuam quandam prærogatiuam excellentiſsima. Cum enim cætera purgantia partes noſtras principes, & ex his, ceu fontibus profectas facultates noſtrum corpus diſpenſantes, vel actionis vehementia lædant, [vel nihil iuuent,] Aloe ſola eas partes imbecillas roborat, & ad functiones ſuas reducit, nulla omnino actione noxia, præterquã quod venarum ora tantum aperit, vt per hæc ſanguis effluat. Ad has eius dotes accedit, quòd cæteris purgantibus, & his præſertim, quæ vacuando corpora diſſoluunt, aloe miſta, hæc ipſa corrigit, & noxis eorum prohibitis meliora reddit. Nam ſua craſsiore ſubſtantia tenuem illorum, acremque naturam frangit, & noxam partium ab his promptã celeremque proprietate quadam ſubſtantiæ inhibet, ſua denique purgandi tarditate, horum celeritatem contemperat, purgationemq; auget. His igitur ipſis nunquam non miſcenda aloe. Eam vero mittunt India, Perſia, Armenia, Arabia. Optima autem eſt † Indica, poſt hanc Perſica, tertio loco Armenia, Arabica ignobiliſsima. Bonitatem eius præcipuam declarant color, odor, ſapor, pondus, conſiſtentia, & in ſingulis conditiones quædã ſpectandæ. Colore enim eſt flauo in rubrum inclinãte, hepatis modo, ac perſpicuo, & ſplendente. opaca enim, & obſcura eſt deterior, & quæ vetuſtate nigreſcit. Odor vero ineſt bonus quidẽ, ſed ſuus, non autem per adulterium acquiſitus. Sapor autem primo guſtatu dulcis, ſubamarus [mox valenter amarus.] Subſtantia deniq; ſit tenera, friabili, [pura, doli experte, rara,] ob id leui, quoque leuior, eo præſtantior, & quanto a dictis conditionibus abeſt longius, tanto eſt deterior. Adulterantes eam inſtitores, ac ſophiſtæ, partes eius craſſas, et impuras, lotione ſecretas, aqua marina paucũ crocum habente aliquoties lauant, & ſiccant, donec lucida, colore flauo, odore bono euadat, ſed odor croci dolũ prodit. † Calfacit ordine ſecundo, ſiccat tertio, ſed tamen ſine morſu: ob id excrementa conſumit, & a putredine vindicat etiam cadauera, præſertim myrrhæ miſta. ſanguini vero draconis, et myrrhæ iuncta, ſanat vlcera putrida, et maligna, quia vt dixi, ſine morſu ſiccat. ora tamen venarum aperit, præſertim hepatis. Quapropter hepar ab ea lædi † quidam putauerunt, vtque ipſum potius iuuaret correctione effecerunt. Ad hæc † aloe lota, minus aluum ſubducit, ſtomachum magis roborat: non lota contra. Poſtremo melle excepta minus trahendo quidem purgat, magis autem partes quas permeat, tergendo. † Bilem, pituitamq; purgat, ob id affectibus ventriculi, & cerebri, & reliquarum partium, inde natis, vt dolori, inflammationi, ſic præcauet, vt eius creber † vſus ſenſuũ inſtrumenta, & corpus reliquum, nullo inſanabili affectu tentari ſinat, ſed ſenſus acuat, cogitationem reddat meliorem. Hepati confert, icterum tollit, hæmorrhoidibus, & ſedi nocet, ob id vitanda his, quibus iſtæ partes dolent: & aere frigido, quia tũc ſumpta excorticatis ſanguinem educit. Vinum autem, vel aqua roſata, vel ſuccus fœniculi, quo aloe fuit macerata, oculos lotione terget, viſionẽ acuit, delachrymationẽ ſiſtit. Datur ab aur. 1. ad drach. 2. Infuſa autem ab aur. 1. ad drach. 3. Veruntamen cũ & tardius purget aloe, ob id diu ante cibum ſumẽda; & tam imbecilliter, vt eius facultas purgatrix hepar vix tranſeat, niſi largior ſumatur, cum denique adeo venarum ora patefaciat, vt inde ſanguis emanet; his eius incommodis hac ratione occurrimus. In primis tarditatem purgandi aloe ipſi celeramus, ſi cum aromatis eſſentiæ tenuioris, & acribus, vt mace; nuce muſchata, cinnamomo, ſpica nardi, calamo aromatico, cubebis, ſchœnantho, aſaro, maſtiche, caryophyllis portione pari, croco autem portione dimidia, in aquæ ſextuplo igni lẽto, ad aquæ eius tertiam, coquantur, aloes drachmę 6. in libras aquę ſingulas: poſt ſiccentur in vmbra primum, deinde in ſole. Idem alij ſimiliter efficiunt per aromata ſex, quibus cum aloe miſtis Galenus hieram picram componit. Eius enim actionem talia citatiorem reddunt, & præterea hyſſopus, cinnamomum, caſia, & alia plurima. Sunt qui celeritatem purgandi aloe acquirant, macerantes aqua illa, cui incocta ſunt aromata, deinde expreſſum potui dantes. A partibus autem remotis, trahendi poteſtatem aloe conciliamus, alijs purgantibus valenter (qualia ſunt colocynthis, turbith, & ſimilia) miſtis: vel in decocto illo aromatum, vel in ſero lactis, vel in trochiſcis, vel catapotijs, vel in alia medicamenti forma. Poſtremo venas aperire deſinit aloe, bdellio, aut tragacantho, aut maſtiche, aut ſimili permiſta. Hæc autem tria eius incommoda nõ modo maiora habet aloe, dictas bonitatis notas egreſſa, ſed præterea ventrem totum torminibus dolorificis conturbat, ventriculum, & hepar, & viſcera alia lædit moleſta adeo vacuatione, vt ſu virtute illis hærente, interdum ſanguinem quoque vacuet. Hæmorrhoidibus, & ſedi eadem maxime nocet. Lotione igitur partes huius impuræ ſeparentur, & quod purius eſt, aromatum decocto maceretur, & his miſceantur, quæ ipſam prompte lubricando per inteſtina deturbent, qualia ſunt aqua hordei, cum oleo nucum, aut vuarum paſſarũ decoctum, aut aqua tepida cum melle. Bdellium autem, & tragacanthum, præter cætera, omnem aloẽ caſtigant, & emendant.

† Syriaca ni bona, l. alii Syriaca, & Arabica mediocris, Indica optima Gal.

† Calida. 1. ordine, ſiccat fi. vel 2. principio Gal.

† Vt Auicen. contemperata ... in hepate ... (margin note, partly illegible)

† Gal. lib. 7. Meth.

† Hæc interpretatio Meſue Gal. 7. Met. conciliat.

† Vide Gal. 6. ſimpl. & interam aut purgam. libro 7. Meth. & lib. 6. cõ. pp. & lib. 8. ſan. tuen.

Tota eſt frigidis & humides, ſiccis vt bilioſis in omnibus, at ſi ... vſu modico, & crebro eſt noxia. Calido legendum videtur, quia calida ſicca calidis ſiccis corporibus & æſtate noxia, in temperatura ventriculi ſicca calida, at ſicca frigida conuenit.

Galen. lib. 8. ſan. tuen. & lib. 7. Meth.

IOAN MANARDI FERARIENSIS ANNOTATIO.

De Aloe.

APERIT orificia venarum.) Hoc nõ dicũt antiqui, ſed enntrarium potius: dicit enim Dioſcorides, quod ſanguinem ſiſtit per ora venarũ ani manantem, & Plinius vndecunque fluentẽ. Dicendum igitur, ſi aperit, eo id facere, quod acres humores mouet, vt ex Galeno colligitur lib. 7. Aphor. 47. nec eſſe hoc ei magis peculiare, quàm cæteris purgatorijs medicinis: immo forte id minus facit quam reliqua, quæ aſtringendi vim purgatoriæ coniunctam non habẽt. Verum Meſue hoc ſumpſit ab Auicen. Scio tñ quid pro vtroque dici poſſit, ſed ſat ſit nunc locum ſignaſſe. ELECTIO. aliud eſt, quod fit in Succutri, & reliq.) Ait Dioſcorides, in India plurimam generari, & in Aſia, Arabia, maritimiſq; quibuſdam locis, ac Inſulis, vt Andro, Galen. in Syria nõ bona, in Cœleſyria, & Arabia melior, in India optima. IN colore quoque, vt ſit coloris citrini.) Eligit Dioſcorides ſubflauam, reſplendentem, non lapidoſam, aut arenoſã: Et ſapor eius declinans ad amaritudinem. Galen. ſaporis eſſe dicit parum adſtringentis, & multum amari. Quod præter Galen. authoritatem, ipſe quoque ſenſus demonſtrat. IN ſubſtantia tenerum.) Facile humeſcere eam quæ bona ſit, ait Dioſcorides. EST autem complexionis calidæ in ſecundo.) Calidam in primo ordine extenſo, vel ſecundo remiſſo, dicit Gale. APERIT orificia venarum.) Cum ſcribat Dioſcorides, quod arcet ſputum ſanguinis, negare videtur, quod ora venarum aperit. ET dicunt quidam, quod lædit hepar.) Dixit hoc Auicenna, cui parum in hac parte credendum: & ſapore eius, & antiquis authoribus, contrarium potius atteſtantibus, niſi calidum, vel ſiccum ſupra modum hepar intelligamus. STOMACHI confortatiuum.) Tantum in hoc ei tribuit Galenus, vt nulli cedere medicamini dicat, maxime ſi lota fuerit. ET mixtum cum melle, eſt minoris ſolutionis.) Maioris potius, vt ratio, authoritas, & experientia conteſtantur. VIX pertranſit hepar.) Si quantitate exuperet, ad hepar vſque attingit, inquit Galenus: non tamen totum corpus euacuat, niſi valde multa detur, ait Pau. TRIA ſunt in eo, in quibus cadit correctio.) Adde ex Galen. quod nocet temperaturæ ventriculi calidæ, & ſiccę, & ei quoque ſiccæ, quæ cum frigiditate ad tabem ducit. SOLVTIONE educit choleram, & phlegma. Probe intellige: ſiquidem craſſos humores, etiam qui ſint in ventriculo, trahere ob imbecillitatem nequit, Galeno teſte: ſed bili, & humiditatibus, quæ ventriculus imbibit, optime facit. Paulus. Datur quibus caput graue eſt, lippientibus, ſiticuloſis, imaginabundis in ſomno, abſque febre horroribus, acres inflationes excernentibus, morſum in inteſtinis patientibus, atque ventriculi incendium. ET qui aſſiduat acceptionem eius diebus continuis, non videbit in corpore ſuo ægritudinem quæ non ſit habilis.) Ne quid dicam de iuuenibus interim, certe ſenes, ſi Galeno magis, huic quam viro crediderint, non niſi magna vrgente neceſſitate, Aloe vtentur. CAVE ergo dare Aloen in temporibus frigidis.) Cauenda mihi magis videtur temporibus calidis, cum ſit vt tu ſcribis, calida & ſicca in ſecundo ordine, & calidæ, & ſiccæ noceat temperaturæ, vt ſuperius notatum eſt: niſi forte quia bilem vacuat, quæ hyeme non abundat, ideo eo tempore danda non ſit.

Aloe hepar non lædit.

Aloe lota ſtomachum maxime cõfortat.

Aloe ob imbecillitatem craſſos humores nõ purgat.

Senes nõ temere Aloe vtãtur.

Cauenda aloe calidis tẽporibus.

E

SYLV.

Aloe oui albumine diſſoluta euadit emplaſtica, tuneque ſanguinem non ex venis hæmorrhoidibus ſolis; ſed vndecunq; fluentem per ora, vel diuiſionem venarum: atque adeo per arteriã apertam ſiſtit, rupto quoque, vel eroſõ, vel hiante in pulmonibus vaſe, ſi liquore idoneo ſoluta, faucibus diu, & ſæpe contineatur. Sic enim foris quoque vaſis ſanguine fluentibus admouetur, & ſi hæmorrhoidibꝰ immodice fluẽtibus, ſimiliter ſoluta adhibetur, adiuuante talem ipſius actionem facultate aloes adſtrictoria, & nõ minimum ſarcotica, cuius gratia præcipue id a Galeno commendatur in hæmorrhagia lib. 5. Method. Deuorata vero multa, & ſæpe, & in hepar, aliaſque partes diſtributa, calore ſuo; & craſſa ſubſtantia venas tum hepatis, tum hæmorrhoidas aperit: Anaſtomotica enim ſunt maxime quidem calida, craſſa, acria, & mordacia, non minimum tamen calida, craſſa, qualis aloe. Quod autem calore, & craſſitie ſanguinem efficit melancholicum magis, id etiam nõ parum ad vaſorum apertionem facit, vt adſtrictoria eius lenicula, hoc opus ob imbecillitatem prohibere non potente. Quam rem experientia quoque confirmat. Vſu enim crebro catapotiorum aloen multam excipientium hæmorrhoides multis timere cœperunt, & quibus iam prius aliquoties fluxerant, frequentius, & largius, & periculoſius fluunt. F Vt veriſſimum ſit Galen. theorema, nihil ſumptum, & admotum vires habere eaſdem, ſed quædam genere etiam contraria, alia maioris, & minoris tantum ratione, vt in methodo componendi medicinæ probauimus. Quod ſymptoma, venarum ſcilicet apertionem, ſi aloe facit per ſe, vt Meſues velle videtur; aut per humorum acrium vacuationem, qui inteſtini recti finem mordeant; & calfaciant, quod & medicamentis melanogogis Galenus tribuit aphor. 47. libro 6. id quia longiore eget oratione, in præſens omitto. Aloen Succotrinam Auicen. & Meſues præferunt, Dioſcor. & Haly abbas hepaticam.

Li. 5. Meth.

Lib. 5. ſimp.

Lib. 5. ſiṗ.

COST.

Aloe notiſſimus eſt ſuccus, & planta, ex qua colligitur, notiſſima Italiæ hortis. eam aluit hortulus noſter Laudæ plures annos cum caule, ac floribus, et talis paſſim Venetijs ſpectatur. Succus plantæ nomen retinuit, & triplex noſtro tempore affertur, Succutrina probatiſſima, hepatica Succutrina inferior, & caballina viliſſima. In medicinæ vſum hepatica frequentiſ- G *ſime venit ab hepatis colore, ita denominata: quæ Succutrina dicitur a Succutri Sinarũ regni vrbe, rara eſt: caballinam, cuius copia eſt magna, Veterinaria & coriaria ars vſurpat. Hactenus perſuaſum eſt omnibus non differre plantas triplicem hunc ferentes ſuccum, ſed ex ſordidiori expreſſi ſucci parte caballinam fieri, ex puriori hepaticã, ex puriſſima talem, qualis eſt Succutrina. audio tamen a quibuſdam, licet eadem facie plantæ ſint, ex quibus hi ſucci omnes, ſpectari nihilominus colore longe vario: vnde & ſucco diuerſus eſt color. Sed hæc res quo tandem pacto ſe habeat, parum medicinæ intereſt. Illud pro certo habebunt ſtudioſi præter vulgatam aloes ſpeciem, aliam itidem eſſe, folijs, facie, craſſitudineque illi quidem non diſſimilem: ſed foliorũ ambitus multo magis ſerratus, ſpiniſq; horridus eſt, apex vero aculeus eſt oblongus, atque adeo durus,* H *vt eum ſagittis præfigere Indos aſſerant. Eſt huius generis planta Patauij apud Iacobum Antonium Cortuſium nobilem virum, et de naturali hiſtoria, quantum vllus ætate noſtra alius, benemeritum. ſuccus ex eadẽ, vt a vulgata colligitur, facultate etiam quantum experiri hactenus licuit, non diſſimili.*

Aperit enim orificia venarum, &c.) Hoc & Auicen. ſecundo Canon. in aloes hiſtoria. At contra, Dioſcor. aloen ſedis venas occludere, & cohibere ſanguinem teſtatur. & Plinius quoque lib. 27. vndecunque fluentem ſanguinem hac ipſa ſupprimi ait. mire ergo hi inuicem diſſident. Sane Manardus ſuis in hunc librũ adnotationibus, nec non in Epiſtolarum libris paſſim, Meſuem acriter hac de re carpit. ſed Manardi alioqui doctiſſimi calumniam refellere hoc pacto licet. Aloem id ipſum præſtare, quod Meſ. ait, affirmat,

Cap. 4.

mat, & Auicen. & Serapion ex Pauli, & Aben Me-
ſuæ authoritate, licet in Paulo hoc non legamus: con-
firmat vero etiam experimentum. hoc certe docemur,
cum, eos, quibus turgere ſedis vena conſueuerunt, aloe
etiam modica aſſumpta, aut turgere, aut reſerari: tum
qui hac frequenter vtuntur in id hæmorrhoidum vitiũ
labi; tum muliebres menſes euocari. quo fit, vt Meſ. ve-
ra ſcripſerit. Non ille tamen, aut Dioſcoridi aduerſa-
tur, qui de aloe exterius admota verba fecit, aut Pli-
nio, quamuis de ea deuorata ſit loquutus: quando eorũ
neuter aloen præſtare id quod Meſ. ait; negat: ſed con-
trarios eidem rei effectus aſcribunt. quod quidem ſi Ma
nardo abſurdum videatur, at nobis fidem facit experiẽ-
tia. a qua tamen, & exemplum, & ratio non eſt aliena.
myrrham enim eodem pacto ſanguinem ſectarum par-
tium cohibere vides, & ciere muliebria, atque hoc, &
centaurio, & pluribus alijs eſt commune. cuius quidẽ
rei cauſam, quum alij ad occultam proprietatem refe-
rant, alij ad manifeſtas qualitates; nobis vtrunq; non
probari non poteſt. occultæ equidem proprietatis hoc
videtur eſſe opus, quando nulla in aloe inſignis acrimo-
nia, aut alia euidens qualitas ineſt, cui iure actio hæc
deferri debeat, quam tam prompte obit. etſi enim ama
ritudo, quæ qualitas in aloe præcellit, abſterſoriã vim
efficacem ineſſe illi oſtendit, præpollet tamen in acribus
abſterſoria quoque facultas, quorum multa licet ſum-
me acria ſanguinem non educunt; tale piper, zingi-
ber, & pirethrum eſt. immo neque amariſſima omnia
id præſtant. abſinthium nempe aloe non multo amaro-
re inferius, & agaricum itidem amariſſimum ſanguinẽ
ex venis non euocant. Ineſt ergo aloe vis hæc non ex
manifeſta qualitate: quando non quæ inſigniter abſter-
gunt omnia ſanguinem eliciunt: ſed totius ſubſtantiæ
proprietate, vt etiam cantharidibus. cum hoc tamen
veriſimile etiam eſt, partes, quibus amaror ineſt, multi
in hanc rem eſſe vſus, pluris vero etiam, quibus adiun-
cta eſt acrimonia. hac enim ratione, non ob amaritudi-
nem ſolum, centaurium, elaterium, taurinum fel, eruũ,
tam prompte ipſa quoque ſanguinem proliciunt, pri-
mo tamen actionis huius momento ex totius ſubſtantiæ
proprietate facto, vt dicebamus. Hæc quum ita ſe ha
beant, quo pacto eadem aloe, & recludere, & occlude-
re venas, proritare, & cohibere ſanguinem poſſit, par-
uo negocio patet. educet ſanguinem, aut totius ſubſtan-
tiæ proprietate, aut certe ſui amaritudine, atq; acrimo-
nia abſtergendo. eundem fluentem coercebit adſtricto-
ria, atque agglutinatoria facultate aſtringendo, ſeu
etiam candentis ferri modo operculum ſui calore gi-
gnendo. atqui contraria ex eadem re effecta prodire
hoc pacto, diuerſa ſcilicet ratione, neque abſurdum, ne
que aduerſus natura eſt inſtitutum. quare neque contra
Meſuem Manar. quicquam habet. Illud vero etiam ex
his conſtat. neque aloe tantum prauæ, educendi ſangui
nis ineſſe vires, quod Manard. ex lib. Cano. vniuerſ. Me
ſuen velle putat, eſt enim hoc aloe omni proprium licet
malam inſignior noxa ſubſequatur; neque per accidens
hoc euenire ob feruentium humorum eductionem ſedis
venas erodentium, vt ex Gal. 6. aph. idem Man. refert,
quando educunt feruidos humores plura alia, vt roſa,
ſena, epithymum quæ ſanguinem tamen non proliciunt.
Sed de hac re ſatis.

Et ſapor eius, &c.) Hoc & de agarico ſcribet, ſed
tantum in his præſtat dulci amaror, vt non niſi ab eo
qui ex actiſſimo ſenſu præditus ſit, deprehendi poſſit.

A Et dicunt quidam, quòd lædit hepar aliquando ipsũ,
&c.) Hic antiqui duo codices, alter manuſcriptus, al-
ter impreſſus Mediolani, legunt pro aliquando (eli-
quando.) Quæ lectio ſi genuina eſt, vt nobis videtur,
non aduerſatur hoc in loco Meſ. Auicennæ, vt quidam
putant, neque ab eorum ſententia diſcedit, qui lædi iecur
hoc medicamento exiſtimant, ſed eos refutat, qui pro-
pterea lædi ipſum aloes vſu affirmant, quod hæc ipſum
eliquet. videtque Meſ. non eliquationis cauſa, ſed ob ve
narum apertionem hepar offendi. quæ res veritati con-
ſentanea eſt, quando in aloe tantus non eſt calor, cui col-
liquandi vis aſcribi poßit. Sed quid de ijs dicendum,
qui aloes vſum iecori innoxium contendunt? Docendi
hi profecto ſunt experimento, ſed & ratione adducen-
di, vt id credant. aloe, quum venarum ora aperiat, ſan-
guinis etiam fluxum importunum promouet, hic vero
B innatum iecinoris calorem obtundit, ex quo iecur offen-
di neceſſe eſt. hoc ipſum Meſ. innuit. Videtur tamen
iecur aloes vſu alia quoque offendi poſſe ratione. nempe
quum iecur vniuerſim omne inſigniter ſit calidum, in
quo ſcilicet ſanguificandi vis ineſt, quis neget calidi, &
craßi medicamenti adhæſu ipſum magis quam pro eius
natura opportunum ſit, caleſcere? Eſt ergo fortaſſe ve-
ra Auicen. ſententia, non de calidiori tantum, & ſic-
ciori iecinore, vt Manardus arbitratur, ſed etiam de
temperamento. Alioqui vero, quod amara iecori ſem
per proſint, vt quidam putant, tantum abeſt, vt cre-
dam; vt potius, niſi aliquid ſit, quod quia obſtruit, ab-
ſtergi poſtulat, obnoxia eſſe exiſtimem, vel ob id quod
ſanguinem amarore, & naturæ noſtræ aduerſo ſa-
pore inficiunt, vt iecur neque recte ali, neque alijs
partibus idoneum, quo nutriantur, alimentum queat
C miniſtrare.

Et ẽt mixtum cum melle, &c.) Hoc & Aui. 2. Can.
Quæ ventrẽ tergẽdo ſubducũt, ſicuti exſiccãte vi adiu
uãtur, ita adſtrictoria potius prohiberi, ego profecto di
xerim. Quare qui aloen ſola deterſoria vi ſoluere exiſti
mãt cauſam ẽt ignorare neceſſe eſt, cur ea melli admiſta
minus ſoluat, quod tamen deterſorias inſignes habet vi
res. Quidã aiunt igneã aloes facultatẽ mellis lentore in
craſſari, & frangi. Sed hos erroris redarguit tum aloes
caliditas, quæ ſecundũ vix ordinẽ pertingens ignea dici
non põt: tum mellis lentor, qui tãtus non eſt, vt obſcura-
re aloes facultatẽ debeat, præſertim quando in melle
deterſoria facultas viſciditate longe eſt maior: cuius cã
ſolutricẽ aloes facultatem adiuuari oporteat, non immi
nui, ſi modo ſolutio deterſione ſit ſola. Paucis ergo, quũ
aloe non alia quã propria, et totius ſubſtantiæ vi ſoluat,
D humores videlicet bilioſos trahat; prohiberi quidẽ mel
lis admiſtione attractoria, ideſt ſolutrix eius vis poteſt:
adiuuatur tamen deterſoria, &, (vt ita dicam) ſterco-
rum eductoria, ſeu ſubductoria, quam certe facultatem
a ſolutoria differre ſatis conſtat, quãdo ea, quicquid ob-
uium eſt, tergendo ſubducit, ſoluendi autem vis non niſi
certũ excrementũ ſpectat. Quare, quum bilioſos humo-
res ad aluum ducat, id quod non niſi totius ſubſtãtiæ pro
prietate agit: melli tamen admiſta craſſiores etiam fæ-
ces, et excremẽta quæuis occurſantia valentius põt ex-
tergere, abſterſoria mellis vi ſibi adiuncta. Hoc Meſuẽ,
et Auic. intellexiſſe exiſtimarim. Mirandũ ergo de Ma
nardo, & Fuchſio, qui hoc rationi, experiẽtiæ, & autho
ritati antiquorum repugnare contendunt. Et ſi .n. quod
Fuchſius obijcit, & Hippoc. lib. de morbis, mel ſupramo
dũ purgare teſtatur, et Gal. 3. de alim. fac. c. 38. ipsũ ait

habere amaritudinem, qua ad egeſtionem excitat ventrem, Dioſcor. vero lib. 2. cap. 73. inflari aluum ſcribit: Paulus quoque lib. 1. cap. 96. mel coctum magis alere, quam aluum ſubducat, non coctum autem contra, quod & Alex. Apho. 2. probl. 66. &, Idem Paulus libro 1. cap. 6. melle vtitur ad deyciendam aluum puerorum, et Pſellius 1. de victus ratione, damaſcenis, & alys, vt aluum plus ſubducant, mel adyci præcipit. Etſi etiam Dioſcor. loco antea citato, aloen cum reſina, aquave, aut cocto melle exceptam, aluum ſoluere teſtatur, quod & Plinius, lib. 27. cap. 4. Conſtare tamen arbitror hæc tot illuſtrium virorum teſtimonia nihil probare aliud, quàm ſubductoriam vim aloes, melle adiuuari; attractricem tamen, & ſolutricem non imminui numquam probant. Sed quid de ys dicas, qui quum medicamenta nulla alia vi quàm deterſoria ſubducere, neque vllum humorum delectum habere contendat, Gale. vt ipſis videtur, ſuffulti opinione: ijdem tamen aloen melli commiſtam minus ſoluere, & minus attrahere aiunt, ſed valentius detergere, ita vt experientia, quòd aloe melli permiſta ventrem magis exoneret, deterſioni potius, quàm ſolutioni referatur accepta? Videant docti, quàm hi ſibi ipſis conſentiant. nos vero ad alia ſermonem conuertamus.

In aloe autem eſt, quod elongatum eſt, &c.) legendum ex manuſcripto codice antiquiſſimo, & ex impreſſo Mediolani. (In aloe autem, quod elongatum eſt, & declinat a proprietatibus bonis, &c.) vt de impura aloe verba faciat, quam lotione, & partium impurarum abſterſione corrigi ſtatim ſubiungit. puræ enim Cap. de Aloe. *vitia tria antea enumerauit, & caſtigari docuit. Hoc pacto ſi intelligas, labuntur Fuchſii rationes, quum Gal. obycit laudantem. 6. ſimpl. aloen, vt præ omnibus gratam ſtomacho: & Dioſc. qui purgatoria alia ex huius miſtione minus noxia euadere pronunciat: & Oribaſium in comp. medic. vbi hanc ſtomacho aptiſſimum purgatorium eſſe ait: & Plin. qui lib. 27. ſtomachum aloe confirmari ſcribit, ita vt nulla vis contraria* Cap. 4. *infeſtet. Hæc certe omnia dici de optima aloe conſtat; quum hic de praua ſit ſermo. propterea que nulla Meſuæ cum alys erit controuerſia, ſi ita intelligas. Quòd ſi de bona agi contendas; de non lota aloe huius ſcriptoris ſententia erit: Galeni vero, Dioſco. Oribaſii, & Pliny, de lota. Alioqui certe dici non poteſt, vt quidam aiunt, aloen vniuerſim etiam probatam, ob amaritudinem ſtomacho eſſe noxiam, gratam vero ob aſtrictionẽ: atque ob id veteres aloen abluiſſe, vt amaritudine imminuta ſtomacho gratificarentur. amara namque, & adſtringentia omnia grata eſſe ſcribit Galenus, quamuis linguæ ingrata ſint. Eſt vero etiam lota aloe non minus, quàm non lota amara, neque alia ratione vtilior ſtomacho cenſenda eſt, quàm quia purior, & medicamentoſi minus retinet. Non poſſum vero etiam id probare, quod aiunt, aloen non lotam propterea, quia ſubducit, ſtomacho eſſe ingratam, alias non ſubduceret, lotam vero gratam eſſe, quia roborat, lota enim aloe, quam gratam eſſe ſtomacho non negant, non leuiter ſubducit, quamuis imbecillius, quam antea. Neque pro conſtanti illud acceperim, aloen, niſi ingrata eſſet, non ſubducturam: quum multa, vel gratiſſima, & linguæ, & ſtomacho aluum ſubducant, vt mel, caſia nuncupata, mel aereum, & ſexcenta alia, quæ dulcia ſunt. Erit ergo, vt paucis repetam, intelligenda Meſuæ ſententia de aloe, vel praua, vel probata quidem, ſed nõ lota.*

E *Non lota equidem quantumuis probatiſſima, impuri, medicamentoſiq́; habet nonnihil, quod lotione ſegregatur. ex quo ſtomacho gratior euadit, quamuis ſolutoria, & ſubductoria vis lotione fiat imbecillior.*

Solutione educit, &c.) Aloe bilis præſertim è ventriculo excernitur. præterea vero etiam tenuia in eo collecta excrementa pituitæ naturam referentia, vt Manardus quoq; aduertit. craſſos vero humores ob purgatricis facultatis imbecillitatem trahere non poteſt 8. de compoſit. medic. per loc. Sumpſere nonnulli argu- Cap. 1. *mentum ex hoc loco carpendi Meſuen, qui, quum purgatoriam medicamentis facultatem ineſſe putet ex proprietate totius ſubſtantiæ, trahi ab aloe, & bilem, & pituitam ſcribat. hoc certe ſi ita habeat (aiunt) aloe binos ſuccos ſpecie diuerſos trahere nullo modo poteſt, alioqui aloes formæ plures eſſent, non vna: quippe ab* F *vno, vt vnum, ſpecie diuerſa proficiſci nequeunt. Sed ad hos paucis. Qua ratione medicamenta binos, vel plures ſuccos ex eorum proprietate trahere habeant, abunde ſumus libro Canon. vniuerſa. proſequuti. nunc vero ab aloe bilem tantum ex proprietate ſubſtantiæ trahi, pituitoſa vero excrementa, & inteſtinorum faeces, exterſoria, non etiam ea, quam ſolutricem proprie vim nuncupamus, excerni exiſtimarim, vt propterea diuerſa ratione, non vna, aloe diuerſos humores trahat.*

Et qui aſſiduat, &c.) Quum aloe abſterſione ſua ventriculum, & vniuerſæ alimentorum coctionis ſocũ expurget, corroboretque aſtrictione: præterea vero putredinem, ita oppugnet, vt etiam cadauera præſeruet a corruptione: cui mirum eos qui hac frequenter vtantur, (quum ſcilicet vti eſt opus, & ventriculus prauis G *humoribus ſcatet) a magnis, ac putridis præſertim morbis vindicari, & ſeruari? Sed non negem tamen frequentius, vel importunius aſſumptam ſiccioribus ventriculis, corporibusq́ue, & ætatibus obeſſe. neque niſi magna vrgente neceſſitate ſenibus etiam exhiberi tutum crediderim, quod ex Galen. Manardus obycit. non hoc tamen Meſuæ authoritati derogat, tunc aloen proponentis generatim, vbi eſt opus, non etiam importune.*

Caue ergo, &c.) Hoc & Auicenna ſecundo Cano. Cap. 66. *Si aloe bilem educit, redundatq́; hæc æſtiuo tempore magis, quam hyeme; cauendam ego certe ipſam dixerim frigido magis tempore, quam calido, ne non peccantem humorem purgemus. propterea enim cholagoga medicamenta quouis anni tempore præterquã hyeme recte vſurpari, docet Paulus libro ſeptimo. neque* Cap. 4. *autem huius medicamenti temperies, aut aeris calor* H *æſtate aſſumi ipſam prohibeat, vt Manardus putat, quando vix iecur pertingit eius vis, & calor. Sed alia etiamnum ratio eſt, cur Meſues cauendum hyemẽ præcipiat. nempe quod ys, qui hæmorroidarum venarum profluuio aſſueuere, frigido tempore deuorata venas recludat, & ſanguinem ſoluendo educat, quod & Auicenna. Huius autem rei, quæ ſit cauſa, dignum animaduerſione eſt. Videtur autem id in atri humoris craſſi, & grauis copiam referendum, qui ſi vllo tempore, poſt æſtatis calores autumno, ac hyeme præſertim redundat. quare & ſedis venarum frigidis frequentius, quam calidis temporibus fiunt profluuia, quod interdicere aloes vſum videtur, ne ſpontaneum naturæ impetũ ſua facultate irritam in maius aliquod diſcrimen inducat.*

De myrobalanis citrinis, & nigris, & Indis. Cap. II.

ANT. EXiſtimauerunt quidam, quòd myrobalani citrini, & nigri, & Indi, & chebuli ſunt ab eadem editi arbore, & quòd citrini ſunt immaturi, & nigri, & Indi ſunt, in quibus iam peruenit complexio, & maturatio. Et dixerunt, quod arbor eorum eſt de his ferentibus; & quod citrini ſunt de primo germine, & nigri ſimiliter, chebulos verò germen ſecundum tulit: & quidam dixerunt, quod de diuerſis naſcuntur arboribus, & eſt illud, quod creditur, etenim eorum diuerſę etiam ſunt operationes. Ipſi quoque de medicinis benedictis ſunt. Nõ enim debilitant cũ ſolutione ſua, immo confortant ſtomachum, & proprie viſcera, & præparant, & coadunant partes eorũ, & confortant cor, & hepar, & corpus totum. Neque enim niſi ad vnum videntur nociui. Acquiritur enim præparatis ad hoc per eos oppilatio, & proprie paratis cadere in ipſas. Sunt autem de perfecte rectificantibus medicinas, quæ habent acuitatem, & purgant diſſoluendo. Magnifice autem adinuenit, qui eos, proprie citrinos cum ſcammonea miſcuit. Reprimunt enim eam propter obuiationem ſubſtantiarum, & qualitatem inuicem, & eam in ſoluendo iuuãt.

Electio. Citrinos in quinque proprietatibus laudauerunt ſapientes, in colore, vt ſint citrini multæ citrinitatis declinantis ad viriditatem, & ſint in pondere graues, & denſi, & vt in confractis ſuis inueniatur ſicut gummoſitas, & vt ſint craſſi, & vt cortex eorum ſit ſpiſſus, denſus, complectens oſſa parua. Et laudauerunt chebulos in quatuor proprietatibus, vt ſint craſſi, & quanto craſſiores tãto meliores, & ſint ſubnigri declinantes ad rubedinem, & ſint graues in põdere, citæ ſubmerſionis in aqua, & ſint habentes ſpiſſitudinem corticum ſuorũ. Nigros quoque Indos in quinque laudauerunt proprietatibus, vt ſint nigri, & confracti, denſitatem habentes ſubſtantiæ, & ſint craſſi, & graues, & carentes oſſibus. quanto autem ab his elongantur proprietatibus, tanto ſunt à bonitate remoti.

Complexio, & proprietas. Omnes frigidæ ſunt complexionis in primo gradu: ſicci in ſecundo: & ſunt exiccatiui, & conſumptiui ſuperfluitatum putridarum. præparatiui, & coadunatiui partium, in quibus cecidit laxitas, & mollificatio.

Rectificatio. Tria ſunt in eis, propter quæ in ipſis cadit correctio. Faciunt enim cadere in oppilationem, & proprie præparatos cadere in illam, & quia facile adhærent in villis ſtomachi, & partibus inteſtinorum, & quia dimittunt veſtigia corrugationis in ipſis. Et nos emendamus, quod timetur de eo, quod diximus, primo prohibentes penitus exhibitionem eorum in ipſis, & omnibus paratis cadere in oppilationes: & in non paratis miſcenda ſunt ea cum ipſis, quæ oppilationem fieri prohibent,

A ſicut aliqua ex diureticis notis. Et infuſio eorum in aqua caſei remouet hoc nocumentum ab ipſis: & ſuccus fumiterræ valet ſimiliter, & ſimiliter abſinthium, & agaricus, & rhabarbarum, & ſpica, & ſimilia. Et emendamus, quod poteſt prouenire de eo, quod diximus in 2. & 3. miſcendo cum eis quæ remoueant ab ipſis adhærentiæ intentionem, & acquirant eis lenitatem, ſicut ſi confortentur cum oleo amygdalarum dulcium, aut cum oleo roſaceo, aut cum oleo violaceo aut ſeſamino. Aut ſaltem conterantur cum oleis amygdalæ dulcis. Paſſulæ quoque, & mel earum lenificant eos, & confortant operationes eorum, & ſunt proprij iuuamenti cum eis. Simile acquirit eis caſia fiſtula, & violæ conditæ, & tereniabin, & tamarindi, & B ſimilia. Quidam autem dixerunt, quòd non eſt bona permixtio eorum cum medicina lubricatiua, & lenitiua, quoniam operationes eorum in idipſum ſe perimunt. Et ego non video illud. Immo remouetur ab eis per ipſas adhærentia, & corrugatio, & acquiritur ſolutio facilis. Et ſcito, quod decoctio acquirit eis vehementiorem oppilationem, quàm ſola infuſio. Et infuſio minus facit eſſe oppilatiuos, quàm coctio. Et aſſatio minorat eis ſolutionem, faciens ipſos conſtipatiuos plus: & adhuc magis combuſtio. Et contriti quidem plus ſoluunt, plus dimittunt veſtigia conſtipationis in vijs. Infuſi vero minus faciunt illa. Et infuſio quidem eorum competit, quando ſolum quæritur ſolutio: & eorum contritorum exhibitio, C quando quæritur conſtipationis impreſſio: & quanto magis conteruntur etiam, vt ſint ſicut alchohol, melius celebrabitur illud. Et chebuli quidem conditi minoris ſolutionis ſunt, & maioris confortationis membrorum nutritionis, & non conditi faciunt contrarium. Modus rectificationis eorum ſatis vtilis, acquirens eis ſaporem bonum, & emendans quæcunque timentur de eis, eſt vt ſumatur de myrobalanis contritis quantitas quam volueris, & fit hoc in æſtate, & funde ſuper eos olei amygdalarum dulcium quantitatem, qua confricando lenientur in vmbra, exiccentur in ſole, & ſemper modice confricando ſuper irrorentur oleo, & fiat illud per triduum, deinde denuo per triduum cum aqua zuccari, aut aqua caſei cum pauco D zuccaro conterantur in ſole, ſemper eos ante modice cum aqua prædicta rorando, deinde fac trochiſcos ex eis, & ſiccentur in vmbra. Et ſunt quidam qui ſeparant in eis, quod eſt ſecundum ſpeciem ab eo, quod eſt ſecundum materiam, & eſt modus ſolennis. Infundunt enim eos in aqua caſei, quod ſumptum eſt ex capris poſt contritionem eorum, & ponunt ponderis eorum partem vnam, & aquæ caſei partes xij. & ponunt in vaſe vitreo ſtricti orificij, & dimittunt per dies vij, poſtea decoquũt bullitione vna, deinde poſtquam manibus confricauerint, colant, & dimittunt aquam illam ſiccari, & faciũt trochiſcos, vel pilulas, & ſunt qui addũt cum eis de medicinis benedictis, quas volunt ſecundum exigentiam intentionis eorum, & faciunt ſi-

milia, Et eis eſt opus magni magiſterij.

Modvs condiendi chebuli. Accipe ex eis humidis, ſi haberi poſſunt, vel humectatis ſecundum artem, qua humectari poſſunt, quantitatē quam volueris, & ſtilo punge eos vndique, & decoque eos in aqua cum facilitate, vſque dum ſufficit. Poſt hæc dimitte eos per diem vnum ſuper tabulā, & exprime aquā eorū, & ſubmerge eos in aqua mellis, et per dies duos dimitte eos tūc coque eos lēto igne, & poſtquā cocti fuerint, reconde eos in vaſe vitreo, da poſt ſex menſes.

Ars autem in humectando eos auxiliatur hoc modo. Infundantur in aqua plurima, & exponantur radijs Solis per dies viij. deinde accipe magnum vas ſicut dolium, vel ſaltem fiat fouea in terra in loco humoroſo, vt inter multam arenam humidam, diſiunctam ſepeliantur ſæpe, ac ſæpe aquam deſuper infundendo, & innouando arenam de tertio in tertium diē vſquedum tumefiant, & humectentur. Hic erit modus humectationis eorum.

Posse. Myrobalani ſunt ex rebus, quæ faciunt vtentes ſic iuueneſcere, & acquirunt eis colorem bonum, & bonitatem odoris oris, & ſudoris, & generant gaudium, & hilaritatem, & confortant ſtomachum, cor & hepar, & conferunt tremori cordis, & confortant, & præparāt, & mundificant ſtomachum, etiam conferunt hæmorrhoidibus, & extinguunt inflammationem choleræ. Sed citrinorum operatio in hoc eſt præcellens. Ipſi enim ſolutione educunt eā, & conferunt complexiones calidas habentibus. Et eorum fricatio cum aqua acreſtæ, aut aqua roſata, aut ſucco fœniculi abſtergit oculum, & aufert ſupercalefactionem eius, & facto exinde alchol ſtringit lachrymas, & confert mollificationi oculorum, & conferunt tertianæ, & febribus choleræ, & contriti quidem cum maſtice ſanant vlcera, & deſiccant ea.

Chebuli quoque ſolutione ducunt phlegma, & addunt in ratione, & clarificant viſum, & proprie conditi, & mundificant ſtomachum, & confortant ipſum, & conferunt hydropiſi, & febribus antiquis. Nigri autem in diſſolutione educunt melancholiam, & choleram aduſtam, & conferunt melancholiæ, & tremori, & clarificāt colorem, & conferunt lepræ, & remouent triſtitiam, & conferunt quartanæ.

Dosis. Potio citrinorum tritorum eſt a drach. 2. vſque ad v. & infuſorum a drach. v. vſq; ad xx. et potio chebulorum tritorum eſt a drach. 2. vſque ad 4. & infuſorum a drach. 4. vſque ad 10. Potio indorum eſt ſicut chebulorum. Ille autem, qui ſumit eos, timeat boream ſuperbientem. Et piſces abhorreat.

De Myrobalanis, citrinis, nigris, & Indis. Cap. l.

SYLV. *Myrobalanus. vnguentaria glans. Hac autem genere quam Græcis*

Myrobalani citreę, nigræ, cepulæ, eiuſdē arboris fructus quibuſdam videntur, vt immaturi ſint citreæ, maturi nigræ. Cumque arbor ea his authoribus ſit bifera, primi partus ſunt citreæ & nigræ, ſecundi vero cepulæ. Alijs diuerſarum arborum fructus videntur, idque creditur, quod eorum facultates, & opera variant. Sunt autem etiam hæ medicamenta benigna. *indiſſa, pomorum, aut prunorum genus verum ſunt, quam glandum.* Tantum enim abeſt, vt purgando vires deijciant, vt etiam cor, ventriculum, hepar, corpusque reliquum confirment, cogendoq; in vnū roborent, quare vnica his incommodant, qui ſunt obſtructionibus obnoxij, has enim excitant. Præterea medicamentis acribus, & purgando exoluentibus, vt ſcammonio perfecte corrigendis recte miſcentur, ſed huic præſertim citrinæ ſunt miſcendæ. Id enim contraria tum ſubſtantia, tum qualitate frangit, & purgationem iuuat. Citrinæ autem colore ſunt multum citrino, in viridem inclinante, graues, quia magnæ, & carne multa denſa, ſi frangitur gummoſa, oſſe exiguo. Cepulæ ſubnigræ in rubrum inclinantes, quo maiores, eo meliores, carne multa, ob hæc etiam graues, adeo vt aqua mergantur. Indæ ſunt nigræ, magnæ, carne denſa, graues, tamen exoſſes. A quibus notis quo harum ſingulæ abſunt longius, eo ſunt deteriores, hæ autem omnes ſunt frigidæ primo gradu, ſiccæ ſecundo. *Tēperatura & facultas. Chryſobalanus Gal. cū calore degenerat, eſſe vt quis myrobalanus censet.* Siccando enim excrementa partium putrida valēter abſumunt, mollesque partes & laxas durant, & denſant, multaque adſtrictione cogunt. Cor, ſtomachum, reliquumque ventriculum, & hepar roborant, quapropter exhilarant, colorem cutis, odorem oris, & ſudoris commendant, corpus floridū & iuuenile diu tuentur, tremori cordis conferunt, hæmorrhoidibus commodant. Purgant ventriculum bile, ab eaque tertianam, & reliquas febres bilioſas, & ardorem extinguunt, præſertim citrinæ. Hæ enim præter cæteras ſunt chologogæ, ob id calidis, & bilioſis naturis ſalubres. Eadem omphacio, vel aqua roſarum, vel ſucco fœniculi maceratæ, cō fricatæ, oculum tergent, intemperiem eius calidā auferunt. Earum quoque puluis tenuiſsimus, per ſe quidem delachrymationem ſtringit, oculum ab humore multo laxiorem iuuat, cum maſtiche vero vlcera ſiccando ſanat. Cepulæ vero ſunt phlegmagogæ, ventriculum purgant, & roborant, rationalem animæ partem vegetant, viſum, [& ſenſus alios] acuunt, præſertim conditæ, hydropi, & febribus diuturnis conducunt. Nigræ melancholiā purgant, & bilem vſtam, tremori, triſtitiæ, lepræ, quartanæ, & cæteris affectibus melancholicis proſunt, coloremque cutis viuidum efficiunt. Quia vero dictę myrobalani omnes obſtructionem promptè excitant, in corpore obſtructioni opportuno, & villis ventriculi, & inteſtinorum facile adhærentes, & ceu rugis quibuſdam ea exaſperant, non dētur obſtructioni obnoxijs, alijs vero dentur cum diureticis, vel infuſæ ſero lactis, vel ſucco fumarię, vel cum abſinthio, agarico, rhabarbaro, ſpica nardi. *Caſtigatio.* Oleo autem amygdalarum dulcium, vel roſato, vel violato, vel ſeſamino imbutæ, & confricatę, vel cum amygdalis dulcibus, aut vuis paſsis, aut harum melle tritæ, vel cum caſia, vel manna, vel tamarindis, vel violis conditis, vel alio leniente medicamen-

dicamento ſumptæ, ventriculum,& inteſtina leniunt,& cito per ea lubricant,etiam ſi quibuſdam aliter viſum eſt, neque amplius his adhærent,aut rugas inducunt.Hæc vero ipſarum incommoda ſic emendabis,& ſaporem delicatum acquires. Tritas æſtate merges oleo amygdalarum dulcium,confricabis,& lubricas reddes in vmbra,ſiccabis ſole,affuſoque identidem oleo confricabis,idque triduo cum feceris,altero deinde triduo aqua ſaccharata, vel ſero lactis parum ſaccharato,aliquandiu merſas,in ſole iterum ſiccabis,affuſoq; frequenter eodem liquore cõfricabis,coges in trochiſcos,in vmbra ſiccabis. Alij ipſarum tritarum partem vnam diebus octo, macerant ſero lactis caprini, in vaſe vitreo oris anguſti,deinde ſemel feruefaciunt,manibus confricant,colant, aqua deinde ſiccata trochiſcos,vel catapotia fingunt. Hisq; addunt nonnulli medicamenta purgãtia benigna. Hæc vel illa pro ſcopis & indicationibus varijs. Datur citrinarum tritarum puluis à drach.ij.ad drach.v. maceratarum vero expreſſum à drach.v. ad drachm.xx. Indarum & cepularũ puluis à drach.ij. ad drach. iiij.expreſſum infuſarum à drach.iiij. ad drach. x. Ne ſume flante borea,& his ſumptis, piſcibus abſtine. Veruntamen harum decoctum promptius, & valentius obſtruit,quàm maceratarum expreſſum.Aſſæ item ipſæ minus purgãt,potentius conſtipant,& adſtringunt,& his magis vſtæ. Harum quoque trituratarũ puluis quo tenuior, eo vehementius adſtringit,maceratarum vero expreſſum, minus adſtringit,omnium maxime purgat. Ob id eas inſundimus, quando ſolam vacuationem expetimus. Cepulæ vero conditæ purgant quidem minus,partes nutritorias roborãt magis: non conditæ contra. Condiuntur autem, vel recentes,ſi harum eſt facultas, vel ſiccæ, ſed induſtria humectatæ. Recentes quidem,denſæ,ſtylo confixæ,poſtea igni lento coctæ,quantum ſufficit,aqua deinde expreſſa,vno die ſuper tabulam ſiccantur,poſt mulſa biduo macerantur, igni lento percoquuntur,vaſe vitreo recoduntur,poſt ſex menſes vtendæ: ſi vero ſiccæ ſint,aqua ſub ſole dies octo macerentur,deinde in dolio,vel alio vaſe magno,vel foſſa in arenis humidis tertio quoq; die mutandis ſecretas,identidẽ aqua irrigabis,donec tumefiant. reliqua vt prius perſequere.

[illegible]

[illegible] condita.

De Myrobalanis.

MANA. NOmen,glandem vnguentarium deſignat: res autem ipſæ, ad pomorum potius genus ſpectant. Proprium de eis caput non ſcripſit Dioſc. ſed nec Galenus,licet inter remedia aliquando nominis meminerit. Quare ſane intelligendum quod ab Auerroe dicitur, Galenum de ijs non ſcripſiſſe. Plin. quidem de Myrobalano loquens, rem (vt inferius explicabitur) ab ijs diuerſam intellexit,& quæ ad genus palmæ referatur,ſicuti & ea de qua Dioſc. ſcripſit libro 1. Bene igitur examinanda ſunt,quæ de viribus ab hoc homine ſcribuntur,quoniã nullum habuit,quem ſequeretur bonum ducem: præſertim cum Gal. libro 8. de compoſit. med. ſecundum locos,

A Chryſobalanum vim habere diſcutiendi ſcribat, quæ proculdubio calorem oſtendit.

DE Myrabolanis Arabes tantum,nuſquam Græci, vno excepto Actuario Græcorum medicorum nouiſſimo,qui de his ſub myrobalani nomine in lib. de Antidotis quandoque meminit, quum tamen myrobalanũ antiquorum Græcorum,& Chryſobalanum lõge ab his differat. Et examinanda certo diligenter ſunt,quæ ab hoc authore dicuntur,ſicuti & quæ ab alio quouis ſcribuntur,in tanti momenti arte: ſed quòd propterea rejciendi myrabolani ſint,quia eos Græci non nouerint, neque ego vnquam auſim dicere, neque prudẽs vllus medicus,qui non authoritatibus tantum,ſed etiam rationi & experimento nitatur. Scripſere de his præter Meſuen, Serapion, Auicen. & Auerroes magni nominis, & authoritatis viri,& ea,vt ego quidem dixerim,quę à veteribus Arabibus medicis per manus tradita habuere, & quibus aſtipulari, aut rationem, aut experimentum animaduertere. Non ergo erit vt tãtopere bonum fructuum vſum vereamur, aut ſuſpectum Meſuen habeamus,quia Græcos non habuerit,quos veluti certos duces ſequeretur, vt Manardus & Manardi ſimiæ obijciunt, ſed cum maiorum noſtrorum fide,quibus explorata hæc ſunt omnia tuto,ſicuti,caſia atque id genus multis, quæ Græci non norunt, vti, adhibita tamen diligentia, licebit. COST.

Omnes frigidæ ſunt complexionis,&c.) Diſcrepant hic inter ſe Arabes de myrabolanorum temperamento. Auicen. Auerroes, Serapion. Author libelli de viribus cord. ſicuti & hic author, frigidos primo ordine faciunt. At rurſum Xarch Indus Serapione recitante calidos vniuerſim myrabolanos exiſtimat. Item Auicen. ſiccos ſecundo ordine eſſe ait, vt etiam Meſ. At Auerr. 5. Coll. in tertio ordine ſtatuit: Author vero libri de virib. cord. eos laudat,qui emblicum myrobalanum frigidum,& humidum exiſtimant. cui aſſentiri,& Auerroes videtur loco citato de emblicis myrobalanis agens. ait nempe, augmentant coitum: ergo videtur, quòd habeant aliquantulam humiditatem. Cæterum, quòd ad actiuas qualitates pertinet, ſi guſtatu explores, indicat aſtrictio inſignis frigiditatem, non calorem: ſi modo vera eſt Gal. regula in libris de ſimpl. med. fac. Et ſi autem ijs ineſt acredinis etiam quidam ſenſus, aſtrictoria tamen vis longe qualitatibus alijs omnibus præualet: vt recte inter frigida reponantur, neque tamen iniuria à Xarch Indo calidi dicuntur, acredinis videlicet mediocris gratia. Alioqui etiam, quod aliqui ex recentioribus obijciunt Meſuæ, purgantia omnia, quæ purgant, calida eſſe authore Galeno, propterea que myrobalanos ſi purgant, frigidos dici non poſſe: hoc, inquam, minimi faceret Meſues, qui purgandi vires, vt alibi diximus, non tam manifeſtis, quam occultis qualitatibus, & ſpecifica forma aſcribit. De paſſiuis autem qualitatibus ſatis cuiq; patet ex ſapore, præterea vero etiam ex effectis, exiccare myrobalanos inſigniter, non humectare: idcirco non eſſe authori eius libelli hac in re aſſentiendum. Quanquam autem, vt ait Auerr. emblici veneri ſuppetias ferunt, ex quo humiditatis alicuius participes videntur, cuius gratia excitare flatus poſſunt, qui Venerem maxime excitant; arbitrari tamẽ licet excremento, & actuali humore, non temperamento proprio id pręſtare, quo pacto etiam vinum, quod poteſtate, & proprio temperamento exiccat, actuali tamẽ humiditate humectat, flatus excitat, & ſpirituum

(Cap. 55 in the margin beside "Auerr. 5. Coll.")

copiam

copiam parit, quibus adiuuatur venus. Quòd verò alij ſecundo, alij tertio ordine deſiccare aſſerant: facile conciliabis, ſi ſecundo quidem ordine ſiccos dixeris, ſed qui ad tertium quàm proxime accedant.

Quidam autem dixerunt, &c.) Auerroem innuit 5. Coll. vbi de myrobalanis hæc ſcribit (& medici miſcent eos cum caſia fiſtula, & turbith, ſed neſciunt modum medendi.) Quem vero his verbis Auerroes accuſet, incertum eſt nobis. Sed tuetur eum vſum Meſues adiuncta ratione, cui & experientia aſtipulatur.

Et ſunt quidam qui ſeparant in eis, &c.) Quid ſit ſeparare, quod eſt ſecundum ſpeciem, ab eo quod eſt ſecundum materiam, videtur paulò obſcurius. Non ignoro aliquos quintam chymiſtarum eſſentiam in medium afferre: hoc nomine, ſcilicet nuncupantes id ſeri ſedimentum, quod poſt macerationem myrobalanorum, vi ignis humidas partes abſumentis veluti cinis quidam relinquitur. quod artificium dilucide hic docet Meſues. F *Ex ipſo tamen Meſ. (vt interea demus à chymiſtis tale ſedimẽtum quintam eſſentiam vocari, quod illos ſcimus nolle) generalius quiddam eſſe ſeparari, quod eſt ſecundum ſpeciem ab eo, quod eſt ſecundum materiam, diſcere licet lib. Can. vniuerſ. quum de elixatione agit, nempe ſi ſcammonium quis in ſucco aliquo incoquat, velut in ſapa; transfertur ſcammonij vis in ſapam, hanc autẽ tranſlationem ſeparationem rei ſecundum ſpeciem à re, quæ eſt ſecundum materiam, vocari ait. Itaq; elixationi, & macerationi communis hæc erit nuncupatio, quarum ſcilicet opera vires rei, quæ elixatur, maceraturve, in alienam materiam tranſeunt.*

Ipſi enim ſolutione, &c.) Hic adduci nolunt quidã, vt credant myrobalanos citrinos bilem, chebulos pituitã, nigros atram bilem trahere. propterea quod (aiunt) G *neque inteſtina excedũt myrobalani, neque calore idoneo ſunt præditi. Nos vero experientia comprobatum ſcimus, ſingulos myrobalanos ſingulos purgare humores, quos hic author ſcribit. Quod vero obijciunt, hos inteſtina non excedere, verum ſanè eſt. neque enim purgatorium medicamentum vllum inteſtina excedit: ſed in ventriculo, aut inteſtinis moram trahit. eius tamen qualitates, ac vires in vniuerſum corpus extenduntur,*
Tex. 31. *ac vt Hipp. 1. de natura hum. id trahit primum, quod maximè per naturam poteſt, ſtirpium more, dehinc vero etiam alia. ita & myrobalani quum ventrẽ non excedant, ex vniuerſo tamẽ corpore ſinguli humores proprios ducunt. De calore autem idoneo, quo aiunt myrobalanos præditos non eſſe, vt trahant, non eſt, vt plura dicam: adiuuat certe non in his ſolum, ſed in purgatorijs omnibus tractionem innatus ſingulorum calor,* H *neque vllus magis idoneus calor exigitur in naturali hac attractione, quæ ſequitur ſpecificam formam.*

Et febribus antiquis, &c.) Admirantur hic rurſum Meſuę aduerſarij, quo pacto myrobalani febribus antiquis opitulentur, quæ ab obſtructione pendent, quum hi obſtruendi aſtrictione ſua inſignem vim habeât. Nobis vero neque hoc videtur à ratione alienũ, vt expurgatis pituitoſis, & craſſis humoribus, à quibus longæ febres dependent, ſimul vero etiam viſcerum ſubſtantia, quæ flacceſcere longa excrementorum colluuie ſolet, corroborata, ne excrementa, vel aliunde ſuſcipiant, vel ipſamet gignant; non, inquam, videtur à ratione alienum, vt his præſidijs diuturnæ curentur febres. hoc chebuli myrobalani commode præſtant, caſtigati præſertim, & ab omni eorum noxa emendati, ſicut author antea do- E *cuit. neque enim his, vel alijs vti licet non caſtigatis, vt imprudentes quidam medici faciunt. Non erit ergo, vt in febribus myrobalanorum vſum vereamur, vbi obſtructionis noxam eo ingenio auerterimus, quod hic Meſues docuit. præſertim ſi opportunum exhibendi eos tempus obſeruemus: hoc eſt, vt ego quidem exiſtimo, ſi coctionis notæ appareant. Animaduertimus ſanè* Cap. 7. *Auicennam lib. 4. fen 1. tract. 4. myrobalanos citrinos in febribus putridis nõ niſi obita coctione laudare, quia obſtruant. at vbi concocti iam praui humores ſunt, educi apte hoc medicamento poſſe videntur, quod præter purgationem viſcerum, etiam ventriculi ſcilicet, & iecinoris ſubſtantiam, ob excrementorum cumulum laxiorem, & gignendis nouis excrementis aptam, corroborent ſui aſtrictione.*

De Emblicis. Cap. III.

EMblici ſunt ex medicinis confortantibus ſtomachum, & cor, & hepar, & viſcera. ANT.

ELECTIO. Meliores ex eis ſunt habentes fruſta craſſa, & denſa, & grauia, & qui minus creſcunt in oſſibus, & plùs in carne. Rari quoque non habent ſpiritum.

COMPLEXIO & proprietas. Sunt complexionis parum frigidæ, & ſiccæ in primo gradu, Et ipſi ſunt cõfortatiui membrorum laxorum. & coadunatiui partium eorum, & ſunt de extinguentibus calorem in ſtomacho, & hepate.

RECTIFICATIO. Emblici nutriti ſunt maioris operationis, & minoris corrugationis ſunt.

MODVS nutriẽdi emblicos. Accipe ex eis quantitatẽ, quam volueris & ſubmerge in aqua, & expone ſoli vſq; dum tumefiant, & humectẽtur, & poſt exprime, & pone in aqua mellis, & per dies duos dimitte parum refrigerari, & adde cum eis mellis tabarzet, ſicut quartam totius, & reconde. Et quidam ſupercondiunt cum ſpeciebus aromaticis, & confortatiuis ſicut cinnamomo, & xyloaloe, & gallia, & cardamomo, & croco, & ſimilibus. Et modus faciendi ſeremblach. Infunde emblicos in lacte dulci, & mutetur ſuper eo lac mane, & ſero, & hoc per triduum, & exiccẽtur in vento, & in vmbra, & recondantur.

POSSE. Solutione educunt phlegma, & ſunt ex rebus valde cõfortantibus cerebrum, & neruos, & augent intellectum, & confortant cor, & conferunt tremori eius, & mundificant ſtomachum à phlegmate, & putrefactione, & confortant ipſum, & præparant, & ſedant furorem in eo, & auferunt ſitim, & addunt in appetitu, & ſedant vomitum.

DOSIS. Eorum tritorum potio eſt ab aur. i. vſque ad iij. Infuſorum ab aur. iij. vſque ad vj.

De Emblicis. Cap. III.

EMblicæ parum frigent, ſiccant ordine primo pituita etiam putri vẽtriculum purgant, eumq; & cerebrum, neruos, cor, hepar, & partes laxas conſtringendo roborant, ob id tremori cordis cõferunt, appe- SYLV.

tentiam

tentiam inuitant, vomitum ſiſtunt, furorem, & latratus eius cohibent, vim animæ rationalẽ augent, calorem viſcerum inſigniorem, & inde natã ſitum extingunt. Præſtantiores ſunt magnæ, carnis multæ, denſæ, graues, oſsium paruorum. Largius purgant, & rugis ventriculo minus incommodant, ſi aqua in ſole macerentur, donec humectatæ tumefiant. poſtea expreſſæ mulſa biduo macerãtur, igni lento coquuntur. vbi coctæ refrixerint, mellis albiſsimi parte quarta exceptæ reconduntur. aromatibus quoq;, cinnamomo, xyloaloe, cardamomo, croco, gallia, & ſimilibus nõnullis condiunt. Ex ẽt lacte mane, & veſpere mutato, macerantur triduo. ſiccantur vento, & in vmbra, & reconduntur. A

De Bellіricis. *Cap. IIII.*

ANT. Bellirici ſunt ex medicinis benedictis. Expectatur enim per eos confortatio. B

ELECTIO. Meliores ſunt craſſi, & ſpiſſi, & ponderoſi, & denſi cortice.

NATVRA frigidi ſunt in primo, ſicci in ſecundo.

IN POSSE autem, & proprietatibus alijs ſunt ſicuti emblici.

De Bellericis. *Cap. IIII.*

SYLV. Bellericæ etiam ſunt benignæ, & roborãt, frigidæ primo gradu, ſiccæ ſecundo, cætera emblicis viribus proximæ. Optimæ ſunt magnæ, multa, denſa carne, graues.

RHABARBARVM.

De Rhabarbaro. *Cap. V.*

Rhabarbarum * eſt ex medicinis benedictis, & ſolemnibus, in quo aggregantur multæ ex intentionibus, quæ quæruntur in re faciente mundificationem, quas poſtea dicemus. ANT. * Rhaued.

ELECTIO. Ex ſpeciebus rhaued, aliud eſt quod naſcitur in India, & eſt rhaued barbarum, & aliud eſt rhaued turchicum, & melius eorum eſt rhaued ſceni. Poſt illud in bonitate eſt barbarum, & minus in bonitate eſt turchicum. † Et laudatur magis ex eis, quod eſt ſubnigrum, declinans ad rubedinem, quod eſt graue cum raritate ſua, & in quo etiam in contractis ſuis inue-

B nitur diſgregatio ex rufo, & glauco. & quod eſt croceæ tincturæ, & quod eſt recens. Et non prætermittas, quin ſcias, quod in ipſo cadit de adulteratione. Accipitur enim ex eo integro, ſicut eſt, quãtitas magna, & ſubmergitur in aqua per dies quinque, & dimittitur aqua illa ſiccari, & fiũt inde trochiſci, & ſunt ipſi medicina regum, rhabarbarum vero ſiccatur, & vẽditur, ſicut eſt, quod iam perdidit animã. Et cognoſcitur, quoniam illud, in quo non cecidit adulteratio, eſt rarum, & minoris ſtypticitatis, & eſt croceæ tincturæ. Adulteratum vero habet contrarium horũ, & varietatem, quam habere debet in confractis ſuis, amiſit, immo ſubnigreſcit in eis.

COMPLEXIO & proprietas. Calidæ complexionis eſt, & ſiccæ in ſecundo gradu, & dicitur quod eſt in primo. Sed illud eſt verius. † Con-

C uenerunt autem in permixtione eius aqueitas, & terreitas, dantes ei ſtypticitatem, & ſubſtantiã, & aereitas dans ei raritatem ſubſtantiæ, & eſt in eo igneitas perficiens, quod per actionem eius in terreitatem ipſius ipſum fecit eſſe amarum. Verum terreitas eſt ſecundum profundum eius, & igneitas eſt in ſuperficie ipſius, quapropter infuſio ſeparat inter ſubſtantias ipſius, & complexio operationis ſolutionis in oppilationem per ipſum eſt per dominium calidi in ſuperficie eius, & conſecutio contractionis per ipſum eſt à ſubſtantia ſua terrea ſtyptica.

RECTIFICATIO. Non eſt in eo nocumentum apparens, & datur in omni tempore, & in omni ætate, ita quòd etiam pueris, & prægnãtibus. & de elegantioribus, & melioribus, quæ

D iuncta cum eo magnificant operationem eius, eſt aqua lactis, & proprie quod ſumptum eſt ex capris, & ſimiliter magnificatur infuſio eius in aqua endiuiæ, & apij prius bullitis, & colatis, aut in aqua plantaginis. † Et non prætermittatur, quin cadat in ſocietate ſua ſpica. Eſt enim proprij iuuamenti cum ipſo. Neque prætereas additionem modici vini albi odoriferi, & clari in infuſionibus eius, & proprie, quando in emendatione oppilationum propinatur. Et ſcito, quòd in adulterato non remanſit aliquid de virtute ſolutiua, de quo ſit curandum. Et eius quidem quod purum eſt, infuſio competit, quando ſolum quæritur abſterſio, & ſolutio, & oppilationum apertio: & ipſius contriti exhibitio, quando quæ-

do quæritur, vt poſt illam in viſceribus veſtigia cõtractionis remaneant. Verùm ex eo quod aſſum eſt, vehementius fit illud, & adhuc vehementius ex aduſto. Et quod ex eo eſt purius, ſuſtinet quod oportet, & de contritione meretur: In raro autem, & laxo vehemens contritio reſoluit virtutem. † Decoctio etiam ſimiliter reſoluit in eo virtutem, qualiſcunque ſit.

Posse. † Solutione educit choleram, & phlegma. † Et maior eius proprietas eſt mundificare, & confortare hepar, & ſtomachum, & conferre doloribus pungitiuis eorum, & clarificare ſanguinem, & auferre oppilationes. & morbos, quorum mater eſt oppilatio, ſicut hydropiſim, & icteritiam, & craſſitiem ſplenis, & febres oppilationum, & ſimilia. † Ex parte ſubſtantiæ ſuæ proprietas eſt ei conferre ſputo ſanguinis, & F manationi eius vndecunque ſit. Et conferre caſui, & percuſſioni, & ſanare rupturas intrinſecas, & extrinſecas, & proprie eius drach. 1. & mumiæ grana duo, & rubeæ tinctorum granum vnum, & medium cum vino ſtyptico, & eſt doſis vna.

Et confert inunctio olei eius concuſſionibus, & contractionibus lacertorum, & doloribus eorum. & ipſum quidem eſt medicina ſingultus, & eſt medicina bona dyſenteriæ, & proprie, quod ex eo eſt aſſum, & bibitum cum ſucco plantaginis, & pauco vino ſtyptico. & confert febribus periodicis, & febribus oppilationum, & febribus antiquis.

Dosis. † Potio eius inſuſi eſt à drach. 1. & 5. vſque ad 10. & potio contriti à drach. 1. vſque ad 3. Et ipſum conſeruatur per annos tres, G vel quatuor, & præſeruatur à putrefactione, & corruptione, ſi ſuperliniantur ei cera, & terebinthina liquefacta, aut cera ſola, aut ſi ſepeliatur in melle tabarzet, aut ſi ſepeliatur in pſyllio, aut in milio. Conſeruatur enim eſſe ipſius ex tempore extenſo.

De Rhabarbaro. *Cap. V.*

SYLV. *Rhabarbarũ hoc à rhapõtico veterum diuerſum eſt priſcis incognitum. Paulo tamẽ in podagris adhibetur.*

RHabarbarum etiam clemens, & excellẽs eſt medicamentum, multas dotes medicamento purganti maxime expetitas complexum. Calidum ſiccum ordine ſecundo potius, quàm primo. ſubſtantia duplici conſtat, vna aquea, terrea, adſtringente, corpus dante, profunda. H altera aerea, & ignea (à qua rarum efficitur) ſuperficiaria, quæ ſuam terream eſſentiam adurendo amaram effecit, & purgatoriã, & obſtructa liberantem. Has autem ſubſtãtias macerando ſeparamus, vt calida, & purgatrix in humorem transferatur, terrea vero adſtringens remaneat. Bilem vero, pituitamque illa vacuat, præcipue à ventriculo, & hepate, & inde ſanguinem purgat, obſtructiones liberat, & affectus inde natos ſanat, icterum, hydropein, ſplenis tumorem, febres putridas, etiam diuturnas, dolorem hypocondriorum punctorium. Hac vero hæmorrhagiam pulmonum, vel aliarum partium ſiſtit, ex caſu quoque, aut ictu contuſa, rupta, fracta, inter- E na, & externa ſanat, ſi eius drachm. j. cum mumiæ granis duobus, & rubiæ tinctorum grano vno, & dimidio, & vino auſtero bibatur. Oleum quoque eius contuſis, & contractis muſculis vtiliter illinitur, ſingultum item, & dyſenteriam ſanat, præcipue aſſum, & cum ſucco plantaginis, & pauco vino, & auſtero potum. Rhabarbarum quoddam eſt Indicum, alterum Barbarum generis nomine appellatum, tertium Turcicum, omnium ignobiliſſimum, vt Indicum eſt præſtantiſſimum, præſertim ſi recens eſt, & ſubnigrum, in rubrum inclinans: ſi rarum, tamen graue, ſi fractum, ex ruſo, & glauco, alternat. ſi manſum, vel aliquo liquore ſolutum, croci modo tingit. Indigenæ ipſum dies quinque aqua macerant, qua ſiccata, trochiſcos fingunt regibus. Reliquum vero eſt ſiccatum, ſed iam exanimatum, & vi purgatrice tota, aut prope tota priuatum, venale ad nos tranſmittunt. Hoc autem eſt denſum: valenter adſtringens, croci colore non inficit, confractum intus nigricat, amiſſa colorum dicta varietate. Innoxium eſt rhabarbarum, omni tempore tuto datur, omni eſt ætati ſalubre, atque adeo pueris, & prægnantibus. Efficacius autem agit ſumptum ex ſero lactis, præſertim caprini, aqua quoque intybi, & apij, vel plantaginis cocta, & colata maceratum, idq; omnino cum ſpica nardi, actionem eius in primis iuuante, expreſſumque. Quòd ſi ad liberandas obſtructiones propinandum eſt, vini albi, puri, & odori, modicum macerando admiſceatur, expreſſumque eius G tunc ſumatur, & cum deterſione, ac purgatione opus eſt. Quod ſi poſt purgationem viſcera adſtringendo roborari volumus, puluis eius triti datur. ſi adſtrictior expetitur, aſſum datur; ſi maxima, vſtum. Rhabarbarum legitimum, & integrum aliquandiu teri, coquique viribus integris poteſt; rariori autem, & laxiori vehemens contritio, & coctio, virtutem reſoluit. Datur expreſſum à ſeſqui drach. ad drach. iij. † tritũ vero, à drach. i. ad drach. iiij. Annos tres, aut quatuor integrum, in corruptumq; ſeruatur, ſi cera ſola, vel cera cum terebinthina liquata circumlinatur, aut melle albo, aut pſyllio, aut milio mergatur.

Rheo ſiue veteres grauiorem purgatricem ni aſcripſerunt Mumia. & cubæ ui ita valẽtiũ medicamentorũ menſura [illegible]

hic eſt parcior. vt modo ſuſpicio fit. Dſcribitur cum Auic. quã Meſue paſſim eſt frequens. rubiæ drach. 1. rhabarbaro miſcent. ca. de rubia. & li. 3. in curãdis abſceſſu [illegible] *de herpete.*

† Tres i. Meſue legendi puto, nec tñ [illegible] *ad drach. 10 daret.* [illegible]

De Rhabarbaro.

MANA. RHecoma, de quo Pli. lib. 27. ſi recte legitur, & Rha, vel rheon, de quo Dioſc. alia res eſt à vocato nunc rhabarbaro, vt quadam noſtra ad Leonicenum epiſtola demonſtratum eſt. Ex ſpeciebus rhaued aliud eſt, quod naſcitur in India.) Cum dicat Dioſcor. quod naſcitur in locis ſupra Boſphorum, & Plin. ſupra Pontum, taceantque Indiam, cognouiſſe Indicum non videntur. Pau. in duobus ad podagram compoſitis medicaminibus barbarici meminit, Et laudatur magis ſubnigrum.) Similem coſto nigro facit Plinius minorem tantum, & paulo ruſiorem. Dioſc. Centaurio magno, ſed minorem, nigro quidem colore, ſed Crocum aliquo pacto, dum mãditur, referente. Convenervnt in permixtione eius aqueitas, & terreitas.) Clarius Gal. ſic loquens ad verbũ: Mixtæ eſt temperaturæ, habet enim quid terreum frigidum, quod ex adſtringente eius ſapore demonſtratur, & caloris aliquid, quem vbi multum maſticatum fuerit,

acredine

acredine quadam oſtendit: tenuis & aereæ poteſtatis eſſe participem, laxitas, & leuitas declarant. Ex non prætermittatur cum eo ſpica.) Ego ſpicam hanc prætermitto, tum quòd ea egere non videtur ob commixtas, vt diximus ex Galeni ſententia, vires: tum quod vera ſpica caremus, & ea, qua vtimur, horribilis valde ſaporis eſt. Solvtione educit, & reliqua.) Antiqui ſuo Rheo vim purgandi non aſcribunt, ſed nec Auicen. Auerrois Gal. & alios medicos taxans, qui adſtringere ſcripſerunt, purgare aſſerit: quod experientia quoque ipſa in vtroque, Pontico videlicet, & Indico atteſtatur. Decoctio etiam ſimiliter reſoluit in eo virtutem.) Non intelligas, vt plerique, non eſſe propterea coquendum: nam & ipſe Meſue, & alij eius decocto vtiliter vtuntur, ſed in ipſa radice, quæ decocta fuerit, virtutem eſſe reſolutam, & in eo liquore, in quo fuerat decocta, remãſiſſe. Ex maior eius proprietas.) Alias quoque vires ſuo adſcribunt antiqui. Dioſcorides enim valere ait hepaticis, nephriticis, torminibus, lieni, pectoris, & veſicæ vitijs, atque ventriculi dolori, imbecillitati, & inflationi. Ex parte ſubſtantiæ.) Adde ex Dioſcor. quòd inflammationes cum aqua illitum, diſſoluit; & ex Plin. quòd vulnera, & mali moris vlcera ſanat, epiphoraſque, & purulentas excreationes, laſſitudinem quoque, & dolores; & ex Galeno, quod valet aſthmati, orthnopnϾ, cœliacis, iſchiadicis, vteri morbis, & ferarum morſibus, & cum aceto illitũ, impetigines auſert, ac peliomata. Et proprie eius drach. j. mumiæ grana duo, Rubiæ granum vnum, & medium. Manifeſtum eſt hoc loco error, quam enim vim hac in re habere poteſt tam exigua mumiæ, & rubiæ quãtitas? Sed & Auicen. quem in multis eſt hic ſecutus, capite de Rubia, drachmam integram cum rhabarbaro miſcet, & ſimiliter libro tertio, in cura apoſtematis calidi hepatis. Potio eius infuſi, à drachm. ij. ſed ad drachm. x. Excellit nimis hæc quãtitas, nec poſſunt ſine diſcrimine x. drach. ſemel dari, vt cum malo ſuo, nobilis quidam Panoſneuſis expertus fuit.

COST. [margin: Pernicioſus Meſue error de rha barbaro modo]

Ex ſpeciebus Rhaued) Specierum nomine, differẽtias intellige à loco deſumptas. Non meminit autem de Pontico, quod ſtirps alterius ſit ſpeciei. differre enim ſpecie Ponticum à cæteris, confeſſurus eſt quicunque legitimum rha Ponticum viderit, quod nunc demũ Venetijs cœpit apparere. nulla prorſus ex ijs, quas illi aſcribit Dioſcor. repugnante nota, & à rha Barbaro magnitudine, odore, ſapore inſigniter diuerſum. Hoc quia nouit Meſ. vt putamus, ob id Pontici non meminit, licet ipſum quoque rhei nomine nuncupetur. Iis igitur, qui Turcici appellatione Ponticum intelligi exiſtimant, cur aſſentiri quis debeat, non video. eſt à Turcarum regione diuerſa Pontus, neque hoc ipſum Meſuen ignoraſſe probare vllus poteſt. ſuſpicari certe nõ temere idipſum quis poteſt, quia apud Turcas rheon aliquod naſci non eſt literis commendatum. Verum neque omnia literarum monimentis ſunt tradita, neque explorata ſunt omnia, aut Turcarum tractus obſeruati omnes, an alicubi rha proueniat, aut alias prouenerit, aut aliunde aduectum culturam admiſerit, quæ omnia exploraſſe eum oportet, qui erraße hic Meſuen ſit profeſſurus.

Complexio, & proprietas; &c.) De omni planè rheo Indo, Barbarico, & Turcico intelligit, de quo verba facit, neque Turcicum, vt aiunt quidam, excludit. non enim tam ſtolidum Meſuen puto, qui hæc ſi diſtinctione eſſet opus, in vnum confunderet. Sed hic controuerſia eſt. Meſues rha calidum, & ſiccum facit ſecundo ordine: At. Auic. lib. 3. ſen 16. in curatione fluxus ventris abſolute, inter frigida medicamenta cum malicorio, galla, acacia, & alijs eiuſmodi enumerat. Verum paucis. non aliud loco citato Auicen. intelligit, quam rheon A *Ponticum. ſcripſiſſeque ipſum nihil aliud puto, quàm rhaued; quamuis hanc vocem interpres rhabarbarum ſit interpretatus.*

Et non prætermittatur, &c.) Auerroes 5. Coll. tãtum rha Barbaro tribuit, vt vnum hoc inter medicamenta omnia ſuapte natura caſtigatum ſcribat, & nulla egens correctione. Inualuit tamen vſus admiſcendi ſpicam longa iam obſeruatione, quam ego non parui facio: Videtur profecto (quod Galen. etiam animaduertit) rei cuique ineſſe noxium nonnihil, quod indiget emendatione. Sed eſto vt rhabarbarum caſtigatiſſimum ſit, eſt tamen ob terreſtrium partium miſtionem pigra in expurgando actionis, quam accelerare ſpica ſuarum partium tenuitate fortaſſe poteſt. Non eſt ergo Meſuæ conſilium reſpuendum. Cum ijs autem, qui carere vera ſpica nos dicunt, non eſt vt contendamus, quãdo & Indam, B *& Celticam videre Venetijs paſſim licet: quamuis Indam raro probatiſſimam habeamus. Sed optima tamen Celticæ copia eſt, quam Indæ loco video à peritis vſurpari, quos ego libenter ſequor.*

Solutione educit choleram, &c.) Ex hoc conſtare poteſt, quantum aberrent, qui rha Ponticum Græcorum, rha Barbarum eſſe contendunt. Nos certe, vbi hoc, vbi rha Pontici notas à Dioſcor. ſcriptas, vbi vires perpendimus; non poſſumus ijs aſſentiri, qui rha Ponticum rha Barbari eſſe ſpeciem putant. præſertim etiam, quum videam Pau. lib. 7. vbi de ſimpl. agit, Pontico ea ſolum aſcribere, quæ Galen. 8. de ſimpl. med. fac. quæ Dioſcor. lib. 3. de purgatrice autem vi, ne verbum quidem facere, quam tamen rheo aſſignat libro 1. vbi leniendæ alui gratia cum terebinthina eius momentum commiſcet, per hoc nihil aliud intelligens, quàm Barbarum, quum Cap. 10 C *Ponticum non expurget. Quod enim Barbaricum etiã norit Paulus, videre eſt lib. 7. vbi de Diacorallo, antidoto Agapeti, &, Compoſitione Attalos verba facit. Sed huius tam vulgati erroris cauſa iudicio noſtro fuit Auerr. maximus ille quidem medicus, ſed in ſimpliciũ fortaſſe hiſtoria non multum verſatus, qui rha Barbari vires deſcribens 5. Coll. Galenum, & medicos alios erroris accuſat illi aſtringendi, non etiam ſoluendi facultatem aſſignantes, ac ſi Galenus idipſum norit. Nos vero adduci non poſſumus, vt Gal. materiæ medicæ accuratiſſimum obſeruatorem rha Barbarum nouiſſe credamus, de quo nuſquam locorum meminit. Ita etiam Auicen. quum 2. lib. Canon. de rhaued hiſtoriam ſcribit, de Pontico verba facere, & ferè Dioſcor. æmulari, ſicuti & Serapio facit, nulli dubium eſſe poteſt, qui rem perpenderit. præſertim quando in tota Auicen. medicina* D *rha Barbaricum purgatorij medicamenti loco nuſquam fortaſſe vſurpetur.*

Et proprie eius drach. 1. & mumia grana duo, & rubea tinctorum granum vnum, & medium, cũ vino ſtyptico, & eſt doſis vna, &c.) Ita legunt antiqui codices oẽs, quos viderim, & manuſcriptus noſter, & impreſſi alij. Putat tamen doctiſſimus Manardus ſubeſſe mendum. nempe, quam (ait) vim hac in re habere poteſt tam exigua mumia, & rubiæ quantitas? præſertim quũ Auic. lib. 1. cap. de rubea tinctorum, rubeæ drach. 1. cũ rha barbari drach. 1. commiſceat, & lib. 3. ſen 14. in curat. apoſtematis calidi hepatis, rubeæ drach. 1. cũ rha barbari drach. 11. commiſceat, & exhibeat. Sanè ſi modo hic eſt error (neq; enim fortaſſe nimis exigua eſt mumia, aut rubię quantitas cum drachma vna rhei barbari) Monachi Meſ. Commẽtatores in antiquo ſuo exemplari Tract. 5. cap. 12.

plari legunt rubiæ grana quindecim, qui error ſequutus arithmeticas notas vulgares videtur. ſignari enim ſolet hoc pacto. 15. Ex hac etiam coniectura putant aliqui recentiores, quum prioribus verbis legitur (mumiæ grana 11.) legendum grana vndecim. ſignificat enim nota hæc (11.) modo duo, modo vndecim. Cæterum (ne de Monachorum lectione aliquid dicam) quum Anic. Cap.A71. *lib. 2. vbi de mumia agit, collapſis in pectus, ſtomachũ, & iecur, vnius tantum Kirat. 1. granorum trium, aut ſecundum quoſdam, quatuor pondere, mumiam exhibeat cum duobus danich, ideſt, granis ſex, aut ſecundum aliquos ſeptem, ſiue octo luti armeni, & alio danich, croci cum aqua ſolani: non video ego certe quantum huic coniecturæ ſit fidendum.*

Potio eius infuſi eſt à drach. 1. & 5. vſque ad drachmas 10.) Excellit profecto hæc rhabarbari menſura, ſi quotidianam experientiam animaduertimus. Quare Manardus non temere de errore commonuit. Teſtantur quidam in antiquiſſ. codice legiſſe drach. 4. Nos vero in noſtro manuſcr. ſcriptum inuenimus drach. 10. romana, & obſeruata apud medicos pro denario numero nota. putamus autẽ pro V. nota, quæ germana erat lectio, & pro quinario numero ponitur, X. denarij numeri notam ſcriptoris oſcitantia irrepſiſſe, atque hoc pacto ex eo errore pro quinque drach. 10. fuiſſe deinceps repoſitas. Hic autẽ error vt pro V. reponatur X. litera, quàm in ſcribendo ſit facilis, nullus non videt.

De caſia fiſtula. *Cap. VI.*

ANT. CAſia fiſtula eſt de medicinis, in quibus eſt fiducia iuuamentorum, & eſt ſine nocumento, carens acuitate, & mordicatione, & omni exceſſu lædente, ſuper cuius exhibitione præſumitur in omni ætate, ita quod pueris, & prægnantibus.

ELECTIO. Electio eius conſtat in ſex proprietatibus. Vt ſit arundo, eius craſſa, plena, ſplendens, & multi ponderis. & ſit pulpa eius ſplendens, & pinguis. & hauſta ex arundine conſeruata in vaſis pigritatur.

COMPLEXIO, & proprietas. Eſt æqualis declinãs ad latus caliditatis, et eſt humida in primo gradu, & eſt lenitiua, reſolutiua, clarificatiua sãguinis, ſedatiua acuitatis eius, & choleræ rubeæ.

RECTIFICATIO. Non eſt in ea nocumentum apparens præter, quod nocet debilia habentibus viſcera, & lubrica. Remouetur ab ea hoc nocumentum in permixtione myrobalanorum, & rhabarbari cum ea, & aqua maſtichis, & ſpicæ, cum ea, & ſimiliter eſt medicamen bonum. & quandoque neceſſe eſt ei lubricitatem addere, & proprie in deſiccatione viſcerũ, quare ſapientes admiſcuerunt cum ea oleum amygdalarum dulcium. Diuretica quoque faciunt eam declinare ad vias vrinæ, quare neceſſaria eſt eorum permixtio, quando oportet mẽbris ſecundæ expulſionis conferre. Et ipſa eſt de tarde, & debiliter ſolutionem facientibus, propter quod miſcenda cum ea ſunt quædam ex rebus acuitatem habentibus, ſicut alhaſce, & hyſſopus, vigorant, enim eius ſolutionem. Et magis adhuc ſiccum quoddam ex ventrem ſoluentibus miſceatur. Et ipſa quidem cum aqua caſci eſt nobilis operationis.

E POSSE. Mundificat ſanguinem, & compeſcit omnem acuitatẽ, & ſedat ſitim, & proprie cum ſucco endiuię, aut ſolatri, aut taraſacõ, in quibus aduenit iam depuratio ſecundum artem. & ipſa quidem mundificat ſtomachum, & educit cholerã, & phlegma, & operatur illud ſine nocumẽto, & exceſſu, caret enim mordicatione. & ipſa quidẽ lenit pectus, & gutt̃, & reſoluit apoſtemata acuta in eis. & confert calefactioni renũ sũpta cũ diureticis, & infuſione liquiritię, & ꝓhibet generationẽ lapidis in eis, & confert febribus calidis.

De caſia fiſtula. *Cap. VI.*

F CAſia fiſtula calido frigido tẽperata, niſi quod paulo eſt calidior, humida primo gradu, clementer & innoxie à vẽtriculo bilem, & pituitam purgat leniendo, febribus inde ortis cõfert, ſanguinem hac ratione puriorem reddit, ac eius ſanguinis, & bilis flauæ acrimoniam frãgit, reſoluit thoracis, & pulmonis, & aſperæ arteriæ phlegmonas, eaſque partes lenit ipſa morſus expers, ſitim ſedat, præſertim ſumpta cum ſucco intybi, vel cichorij, vel ſolani, arte deputato. Intemperiem denique renum calidam mitigat, cum diureticis ſumpta, & glycyrrhizæ decocto, ob idque calculum in his gigni prohibet. Deligenda eſt fiſtula inſigni, plena, ob id graui, ſplendente foris, ac etiam in pulpa pingui, quæ recens ſumẽda eſt potius, quàm vaſis ſeruata. G ſi autem viſcera ſunt ſicciora, caſiæ lubricitas augenda eſt oleo amygdalarum dulcium: ſi debilia, & lubrica ſint, minuẽda myrobalanis, vel rhabarbaro, vel aqua cum maſtiche cocta, vel ſpica addita. ſi ad vias vrinarias ferri eam volumus, vretica miſceantur. Quoniam vero tardius, & imbecillius purgat, acre aliquid (quale thymum, hyſſopum,) actionem eius intendens miſceatur, aut potius aliquid medicamentorum valenter purgantium. efficaciuſque purgat hæc, ſi ex ſero lactis propinetur. Tam eſt benignum, & innoxium hoc medicamentum, vt omni ætati, & ipſis etiam pueris, & prægnantibus tuto ſumatur. SYLV.

De caſia fiſtula.

H DE hac non ſcripſerunt antiqui, ſed fiſtularem illam vocauerunt, quam nunc caſiam ligneam vulgus appellat, res tamen nobilis eſt hæc Meſuæ caſia, & qua ad aluum leniendam, & ſani, & ægrotãtes, ſiue mane, ſiue parum ante cibũ, tuto vtuntur. Condiri cœpit, & ſaccharo recens in eundem vſum, in quem ſemina quoque efficacia ſunt, longeque magis, quam intraneus liquor. MANA. *Caſia fiſtula Arabũ, alia eſt à caſia fiſtula antiquorum.*

HVius doſim Meſues omiſit; quod ſit medicamentum tutiſſimum, hodie datur, cortice, membranis, & ſeminibus per cribrum purgata, ab vncia dimidia ad ſeſcunciam, vel drach. 10. mane, vel ante cęnã, ſed paulo ante paſtus duos, tres, proximos, etiam drach. 2. 3. 4. datur his, quibus eſt aluus natura pigrior, in quẽ vſum quibuſdam iucundius eſt pulpam lata cultelli cuſpide exceptam, deuorare, Conditam ſaccharo ab indigenis, dum recens eſt, oſtendunt Veneti, & Luſitani. Quam autem vim purgatoriam tribuit Manardus ſemini ipſius, maiorem, ſcilicet, quam pulpæ ipſi, non recipiendam confirmat Muſa ſuo multiplici experimento. Cortex vero huius ad menſes mouendos, aut partũ iuuandum inefficacior eſt multo, quam caſiæ aromaticæ, de qua nos in ſimplicibus. SYLV.

Caſia

COST. *CAſia fiſtula vocem antiqui Gal. teſtimonio. t. de antidotis, ligneæ, & odorata caſiæ aſſignabãt. Sed hæc nigra eſt Actuarÿ caſia, de qua, & Auic. lib. 2. & Serapion, à nigra caſia Theophraſti longe diuerſa, contra quàm exiſtimarint aliqui. Hęc quum ex Memphi, ex Damiata, & occidentalibus inſulis ad nos perferatur, occidentalis aluum magis lenit, alÿs tamen vilior putatur, & minoris venditur, ob id ſortaſſe, quod cortice, & ſemine conſtat craſſiore, & pauciori medulla. Datur generatim cortice, ſeminibus, & membranis expurgata: à quibuſdam tamen etiã ſimul contunduntur membranæ purgationis, & abſterſionis maioris gratia. purgant enim, & membranæ, & ipſe etiamnũ cortex aliquibus ad ducendos menſes vſurpatur, ſed inefficaciter, errore ex vocis ſimilitudine ducto, quod. ſ. Græci ſuam caſiam odoratam in eum vſum maximè probant. Vnum aduertat hic autor, quũ ait. (Non eſt in ea nocumentum, &c.)* B *obeſſe ait Caſiam habentibus inteſtina debilia, & lubrica. At contra Auic. & Meſues ipſemet ad huius capitis finem, ſoluere caſiam abſque nocumento, & mordicatione teſtantur, ita vt prægnantibus conueniat.*

Exiſtimant aliqui, quod hic ſcribitur Caſiam obeſſe habentibus debilia inteſtina, dici ob ventris tormina, & flatus, quibus huius vſu torqueri multos quotidie animaduertimus. Verũ quũ noxiam eam eſſe dicat debilia, & lubrica inteſtina habentibus, moxq; id vitÿ mirobalanorũ, rheibarbari, maſtiches, & ſpicæ miſtione emendari doceat, quæ aſtringũt omnia, neq; inſignem diſcutiendi vim habent, quam flatus poſtularent: videtur id vitÿ huic aſcribere, non quod flatus faciat, ſed quòd nimis lenia reddat inteſtina ÿs, qui ſponte lenia habuerint. ſolet enim, id nonnunquam accidere aliquibus, vt aſſũpto, vel leuiſſimo medicamento aluus per dies multos reddatur lubrica, ac ſi inteſtinorũ lenitate laborent. C *hoc ergo velle hũc putamus, quare etiam his docet ferri auxiliũ aſtringentibus admiſtis rebus. Hoc autem Meſ. velle id docet, quòd ſtatim ſcribit, nonnũquam eſſe opus vt lubricitatem caſiæ addas in viſcerũ ſiccitate: quaſi opus ſuperiori contrariũ proponẽs, ſicut enim in viſcerũ lubricitate aſtringẽtia; ita in ſiccitate leniẽtia, oleũ, videlicet, amygdalarũ dulciũ præcipit commiſceri. Sũt tamen, qui poſteriorem hanc Meſuæ animaduerſionem de commiſcẽdo oleo caſiæ in viſcerũ deſiccatione minimi æſtiment, quãdo (aiũt) vix tanta eſſe poteſt inteſtinorũ ariditas, quę caſię atramẽto humectari nequeat. Quaſi vero in febribus, & aridis corporibus ſępiſſime id non accidat. in quibus ſicciſſima, & cũ multa anguſtia reddi alui excrementa ſolẽt. At ſcio equidẽ, vbi id accidat, multos validius viſcerũ robur cauſari, ex quo medicamentũ natura familiare in alimentũ cõuertatur.* D *Sed eſt ſępe numero ſiccitati viſcerũ, non robori aſcribẽda culpa, cuius nulla habita fuerat ratio. Cęterũ, vt ad propoſitum redeamus, quid de controuerſia inter Meſuen, & Auicennam? Noſtra equidem ſententia, controuerſia nulla eſt. etſi enim imbecillia, & lubrica inteſtina habentibus caſia noxia eſt, vt ait Meſ. vbi tamen hoc non obſtet, clementer ſoluit, & ſine mordicatione, vt Auic. & ipſemet Meſ. ad huius capitis finem affirmat. Sed, quid dicendum de torminibus, quæ ex huius medicamenti vſu quotidie accidunt, vſu & experientia comprobante, contra quàm & Auicen. & Meſ. dicant? Caſia, vt ego quidem puto, ſi ad nos recens deferretur, nõ faceret tormina, niſi forte per accidens, vt medicamenta alia. Sed quis ignorat mercatorum, & pharmaco-*A *pœorum induſtriam in madida arena, & humidis locis ipſam ſeruantibus, vt pinguior, & minime vetuſta appareat? Itaq; mirandum non eſt, ſi excrementitio eo humore oppleta flatus poſtmodum, & tormina excitet, quos aniſo diſcuti oportet. neque item de Auicen. aut Meſue admirandum, ſi abſque mordicatione caſiam expurgare ſunt teſtati, qua recentiori, & nullo dolo deprauata vti ÿs forte licuit, nobis modo non licet.*

De Tamarindis. Cap. VII.

TAmarindi ſunt dactyli acetoſi, & ſũt ex fructibus palmarum ſylueſtriũ in India. Ipſi quoq; ſũt ex medicinis nobilioribus, in quibus nõ eſt exceſſus. ANT.

ELECTIO. Laudantur in ſex proprietatibus, **B** vt ſint nigri, non veræ nigredinis, cum luciditate, & teneri, & mixti cum villis, quæ ſunt ſicut radices, & ſunt recentes, & pingues abſque deſiccatione, & ſunt cum dulcedine acetoſitatis paucæ, vini puri non permixti. ſunt & ex adulteratoribus, qui eos falſificant cum carne prunorum. ſed deoccultat fallaciam nigredo ſine luciditate in ipſis: & quia ſunt humoroſiores, & quia in eis eſt odor, & ſapor prunorum.

COMPLEXIO, & proprietas. † Frigidę complexionis ſunt; & ſiccæ in ſecũdo. Et ſunt refrigeratiui, extinctiui, & ſedatiui acuitatum, & inflammationum.

RECTIFICATIO. Lædunt ſtomachũ frigidũ, & debilitant eum, & ſunt tardæ, & debilis operationis. Emendamus nocumentum, quod im**C**primunt in ſtomachum, permiſcendo cum eis aliquid de confortantibus ſtomachum, ſicut ſunt ſpica, & macis, & maſtix proprie. Et propinatio eorum cum ſucco fœniculi, & apij, & endiuiæ, & taraſacon aufert hoc nocumentum ab eis, & ſimiliter cum abſinthio. Et infuſio eorũ in aqua lactis ſumpti ex capris vigorat actionem, & ſimiliter in ſucco fumiterræ, aut in ſucco lupuli.

MODVS infuſionis eorum. Accipe tamarindorum quantitatem, quam volueris, & infunde eos in ſextuplo eorum aquæ caſei, aut aquæ triũ granatorum, aut alterius aquæ compoſitæ, aut ſimplicis, & frica manibus, & bulliant bullitione vna, deinde colentur colatione, qua fiat exile, & clarum. Et quidam addunt cum eis prunorũ, quantitatem eorum, & faciunt ſimile. Et ſunt ex **D** dantibus infuſionem non colatam, quando magis quæritur inflammationis ſolutio. Et dant colatam, quando magis quæritur inflammationis extinctio, & cum permiſcentur in infuſione eorum roſæ, & ſandali, & proprie mazuzir, & ſpodium, vigorantur in extinguendo. Et ipſi quidem ſuſtinent de decoctione aliquid mediocriter, quando oportet. Et ſuperflua decoctio virtutem eorum deſtruxit.

POSSE. † Solutione educũt choleram, & reprimunt furorem eius, & feruorem ſanguinis. Et conferunt inflammationi hepatis, & ſtomachi, & ſunt medicina ſitis, & omnis æſtuationis factæ ab eis, & conferunt icteritiæ, & reprimunt vomitum: & ſunt medicina vera febrium acutarum, quæ indigent lenificatione.

Doſis. Sunt debilis operationis propter, quod potio eorum eſt ab vnc. 2. vſq; ad 5. Et ipſi quidem conſeruantur per annos tres. Verum ſi accidat eis, vt caleſcant, putreſcunt. Et ſimiliter liquor cadens in eis putrefacit ipſos. Et melior modus conſeruationis eorum, eſt ſtringere eos in vaſe vitreato, & ponere in loco recenti.

De Tamarindis. Cap. VII.

SYLV. *Tamar barbaris eſt dactylus, vt ſunt tamarindi palmæ cuiuſdã ſylueſtris in India fructus ſimiles proxime caſſiæ. Res etiam noua eſt, priſcis indicta.* † *Tertio Auer.*

TAmarindi dactyli ſunt acidi, fructus palmæ ſylueſtris Indicæ, medicamentum quoque excellens, ac innocens, frigidum ſiccum ordine † ſecũdo. Ob id humorum acrimoniam reprimit, bilem purgat, eiusq́; & ſanguinis feruorem, furoremq́; compeſcit, febres acutas lenitione egentes, & icterum ſanat, ſitim, ac omnem vẽtriculi, hepatisq́; ardorem extinguit, vomitum ſiſtit. Præcellunt ſubnigri, ſplendẽtes, teneri, villis, ſeu radicibus quibuſdam permiſti, recentes, pingues, dulcacidi, ſynceri. Adulterantur carnę prunorum, ſed obſcura nigredo dolum detegit, pręterea humiditas largior, & prunorum tũ odor, tum ſapor. Quidam ſiccos vino puro humectant, vt recentes videantur. Ne ventriculum frigidum lædant, cauetur miſtis hunc roborantibus, ſpica nardi, mace, maſtiche, ſucco abſinthij, fœniculi, apij, intybi, cichorij agreſtis. Actionem vero eorum imbecillam intendit ſerum lactis caprini, vel ſuccus fumariæ, lupive ſalictarij. Macerãtur autem ſextuplo prædictorum liquorum, vel aliorum ſimplicium, aut compoſitorum, vt triplicis granati, deinde manibus fricantur, poſt ſemel ferueſiunt, poſtremo colantur, donec potio ſit liquida, & clara, præſertim quando flammeum calorem citius extinguere libet, quandoque etiam roſæ, ſantala præcipue citrea: ſpodium ſimul cum his macerata, vt potẽtius refrigerent. Non colati quoque dãtur, quando potentius ardor ille extinguẽdus eſt. Addunt quidam prunorum par pondus. Mediocriter coqui (viribus ſeruatis) poſſunt, ſi opus eſt, quas tamen immodica coctio adimit. Ob id vero, quod imbecilliter purgant, ab vncijs duabus ad quinque propinantur. Annos tres ſeruantur in vaſe vitreo bene obſtructo, & in locum purum, & perflatilem ſepoſito, niſi externus, vel calor, vel humor putredinis initium ipſis attulerit.

De Tamarindis.

MANA. HOs quoque numerat Auerrois inter medicinas, de quibus non eſt Galenus locutus. Si nomen ſequaris, dactylos putabis. Tamar enim, barbaris dactylum ſignificat. Plin. cuiuſdam palmæ meminit in Ægypto naſcentis, quam vocari ait adipſon, quaſi arcere ſitim diceres, virideque eſſe, & mali cotonei odore, nullo intus ligno, colligique, antequam incipiat matureſcere: & quod relinquitur, vocari phœnicobalanum. Dioſcorides fere eadem lib. 1. Idem Plin. lib. 33. Palma, quæ fert myrobalanum, probatiſſima in Ægypto, oſſa non habet reliquarum modo in balano. An vero Tamarindos hos intellexerint, cogitandum lectori relinquo. Sicuti etiam, an Myrobalani, quarũ ſuperius habita eſt mentio, ad palmulas pertineant. Frigidae complexionis in ſecũdo

E (Auerrois in tertio. Solvtione educunt, & reliqua.) Dioſcorides ſuas myrobalanos acerbas dicit, & adſtringentes, valereq; diarrhęæ, & muliebri fluxui. Et phœnicobalanum magis adſtringere recentem, quam ſiccam, ſputoq; ſanguinis, inteſtinorum difficultati, & ſtomachicis conferre. Quare ſi eandem rem, quam hoc loco Meſue intellexit, contrarias ei vires adſcripſit.

COST. *TAmar Indorum hiſtoria, atque vſus ex Arabibus ad nos venit. neque aut poma, aut phœnicobalanus eſt hic fructus, de quibus Dioſcorid. lib. 1. quum fructus veræ palmæ dactylos vulgares ferentis Dioſcorid. intelligat, quibus cum tamarindis nihil ferè ſimile eſſe videre, quiuis poteſt. neque etiam palma eſt, adipſos de qua Plin. lib. 23. quum ea nullo intus ſit ligno: tamarindi autem lignum, ſeu os habeant. Quare, quod Dioſcor. ſuam phœnicobalanum inteſtinorum diſ-* Cap. 124.

F *ficultati, & ſtomachicis conferre, Meſues verò tamar Indos ſtomacho frigido obeſſe, & ſolutione bilẽ expurgare ſcriptum reliquerint. controuerſia eſt nulla, quum de diuerſis vterq; agat rebus. De tamar Indis egere, & Auic. lib. 2. & Serapion lib. de ſimpl. & Auer. 5. Coll. Sed, & hi videntur inter ſe de horũ temperamento diſcrepare, quum eos Auicen. & Meſ. frigidos, ac ſiccos ſecũdo ordine exiſtiment, Auer. inter frigida tertij, & ſicca ſecũdi ordinis ponat, Serapion vero tertio gradu, & ſicca, & frigida eſſe ſcribat. Licebit tamen fortaſſe, vt ita cõcilies. eſſe certe ſecundo ordine, & frigidos, & ſiccos; ſed in eius ordinis ſummo, ſcilicet, contiguos tertio. alioqui etiam non multũ referre in medendi vſu talem diſcordiam exiſtimarim. Illud autem egere maioris diligẽtię videtur, an verè tamar Indi purgatoria polleant facultate. Nouimus certe nos, qui ſeorſum exhi-* Cap. 5.

G *bitos nullo pacto purgare ipſos contendant, experientiæ teſtimonio. Nos tamẽ, & ſi expurgandi gratia tamarindos nũquam ſeorſum exhibuimus, eorũ carne ad vnius vnciæ menſuram oblata pueris, ac etiam adultis ſæpe aluũ ſubduximus, quod alij ſemiuncię põdere aſſequutos teſtantur. Vſi etiã ſumus commiſtis rebus alijs in expurgando non raro: & ſolutoriam vim auctã animaduertimus, id quod purgatorię illorũ facultatis nobis fidem facit, ſuadetq́; vt Serapionis, Auicennæ, & Meſuę teſtimonio aſſentiamur, ſuſpectumq́; aliorum experimentũ habeamus, qui vel ſuo põdere, quod præſcribit hic author, nũquam hoc medicamentũ exhibuere, vel nimium vetuſtis tamar Indis ſunt uſi, quibus ferè vti neceſſe eſt, allatis ad nos ex India, quod iter vix trium annorum ſpatio conficitur. arbitrãdũ profecto eſt purgatoriam in his vim, quæ aereis partibus inſidet, exolui, & aſtrictoriam*

H *terreniis reſidẽtibus roborari, atq; vniuerſim purgatoriam horũ fructuum, quos Meſues per trienniũ ſeruari ſcribit, facultatem tam longa via inſigniter labefactari. Sed obijciũt hic nõnulli, nullam rationem ſuadere, ut hoc medicamẽtum à toto corpore, hoc eſt excellẽter bilem purget, quum purgantia vniuerſa caloris haud mediocris participẽt, eo ſcilicet, vt meatus poſſint aperire, quos fluidos, & apertos eſſe in purgãdis corporibus oportere Hippocrates docuit. Verum de hac re etiam ſupra. experimur roſis, violis, myrabolanis atq; alijs id genus, quæ frigida cẽſentur, ex vniuerſo etiam corpore humores varios trahi. alioqui autem nulla alia ad trahendũ aptior eſt in medicamẽtis caliditas, quàm innata, que actionum omnium propriarum cauſa eſt omnibus rebus. ſed quod ad hunc locum facit, qui calore aiunt eſſe opus non mediocri, qui meatus aperiat; hos rogo nũ eorum*

opinione

opinione Hippocr. fluida velit fieri corpora purgatorio ipſo, quod exhibetur, medicamento, an potius antea, quàm medicamentum propinetur. Vt ego certe opinor, reſeranda antea viæ, incidendiq; ac attenuandi humores, vt ait Galen. dehinc expurgandi. Alioqui etiam, vt purges, nulla expurgandi corporis præparatio eſſet expectanda, ſi à purgatorio ipſo medicamento aperiri meatus poſſunt. Sed alia hic lis emergit de huius medicamenti exhibendi menſura. Meſues ab vncijs duabus, vſque ad quinque dari teſtatur: Auicennas eorum decocti potionem eſſe ait propinquam dimidiæ libræ: Serapion de ſententia Aben Meſua, decocti eorum doſim ſcribit eſſe librarum quinque: Auerroes vero à drachmis decem, vſque ad quindecim, quare etiam de caſia fiſtula agens eandem illius, & tamar Indorum menſuram eſſe ait. Ita ergo diſcrepant hi inter ſe. Nos verò in tam multiplici diſcordia, ſicuti Meſuæ, & Aui. libenter aſſentimus parum inter ſe diſcrepantibus. Ita Aben Meſuæ teſtimonium ſuſpectum habemus, & mendum codici ineſſe putamus, reponendasq́ue pro libris vncias, vt Auicen. & Meſuæ conueniat. De Auerroe verò, quid dicamus planè non habemus, qui valentiorem longo interuallo caſiæ, quàm tamar Indis purgatoriam ineſſe facultatem etiam nouimus.

De Manna. Cap. VIII.

ANT. Manna eſt ros cadens ſuper quaſdam plantas, & lapides cuius materia eſt vapor, qui eleuatur, cui accidit digeſtio, & maturatio in aere, quando eſt æqualis, & fœcundus lætis aſpectibus. Diuerſificatur autem ſecũdum diuerſitates rerum, ſuper quas cadit, cadens enim ſuper lapides eſt ſicut guttæ paruæ, quæ congelantur, & fiunt ſicut ſemen. & cadens ſuper plantas ſuſcipit de virtute plantarum, & eſt cum permixtione particularum foliorum, & florum.

Electio. Ex ea, quæ cadit ſuper lapides melior eſt, quæ ſicut ſemen album, & eſt dulcis, & eſt recens. Poſt iſtam vero in bonitate eſt, quæ eſt ſubcitrina. Fuſca vero, & cœnoſa, & antiqua eſt non bona. Et ex ea, quæ cadit ſuper plantas melior eſt illa, quæ eſt paucæ permixtionis cum folijs, & eſt ſubalbida, & recẽs. Falſificatores autem ex zuccaro, & folliculis ſenæ adulterant eã, cum poſt tempus accidit maturatio, aut molleſcit, aut liqueſit, & deoccultatur fallacia.

Complexio, & proprietas. † Eſt æqualis plus declinans ad caliditatem, & eſt lenitiua, abſterſiua, mundificatiua, & ſedatiua.

Rectificatio. Nullius eſt exceſſus. Eſt tamen ex debiliter ſolutionem facientibus. Et nos confortamus operationem eius cum permixtione hyſſopi cum ea, & alhaſce, & aliorum, ſecundum, quod in caſia fiſtula diximus. Verum ipſa iuncta, cum alijs medicinis vigorat earum operationem: dulcedine enim ſua facit eas approximare naturæ. Ipſa quoqne cocta expedit, & operatur citius. Galen. autem ipſam cum ſcammonea permiſcuit, & operabatur cum eis. Et poſteriores laudauerunt illud. Et procedentes miſcuerunt cum turbith. & alij præſumpſerunt alia, & fecerunt conueniens.

Posse. † Educit choleram cum facilitate. Et ipſa quidem lenit guttur, & pectus, & ventrem; & eſt ſedatiua ſitis.

Dosis eius eſt à drach. 6. vſque ad 15. Et ipſa quidem conſeruatur per vnum annum.

De Manna. Cap. VIII.

SYLV. Mel eſt ros frigore noctis æſtiuæ cõcretus, ex halitibus à terra, & aquis, Solis calore ſublatis, æſtate, ideſt die calido ſicco, ac deinde exacte tenuatis, & coctis. Mãna eſt ros ex vapore elato, & cocto in aere temperato, fœcũdo, lætis aſpectibus, cadens ſuper quaſdam plãtas, & lapides, à quibus duæ ipſius differẽtiæ ſtatuuntur. Quæ enim lapidibus incidit, guttarum, aut ſeminis modo coagulatur: quæ ſi recẽs, dulcis, alba, aut ſaltem ſubcitrina, eſt melior; mala vero, antiqua, fuſca, cœnoſa. quæ plãtis, harum tum facultatem aliquam aſſumit, tum folijs, & floribus eſt permiſta, neque id nimis: quæ ſi præterea recẽs eſt, & ſubalbida, eſt melior. Temperata eſt, aut paulo calidior. guttur, thoracem, ventriculum lenit, terget, bilem clementer purgat, ſitim ſedat. Adulteratur ſaccharo, & folliculis ſenæ: ſed hæc tempore maturari eget, dùmq́ue molleſcit, & liqueſcit, dolum prodit. Quoniam vero imbecilliter vacuat, præſertim cruda (cocta enim citius agit) thymo, & hyſſopo, vel alio, vis eius vt caſiæ intenditur. Valentibus autem medicamentis miſta, eorũ actionem reddit meliorem, cum ſuo dulci ſapore illa naturæ magis familiaria reddat. Ob id eam Galenus ſcammonio miſcuit, quod à poſterioribus eſt laudatum, alij deinde turbith, alij alijs. Datur à drach. 6. ad drach. 15. Per annum ſeruatur.

Gal. eſt mel aereum, ſeu roridum.

Calida humida primo gradu Aui.

De Manna.

MANA. Hanc quoque repoſuit Auerrois inter medicinas à Galeno non ſcriptas, ego tamen mentionem eius habuiſſe arbitror libro Alimentorum tertio ſub nomine mellis aerei, vel roridi, de quo ſcribit plurimum colligi in monte Libano, æſtate media, nocte ſerena, variaſque vires à varijs, ſuper quas cadit, plantis acquirere, quæ ita quadrant vocatæ nunc Mannæ, vt ambigi non poſſit, eſſe eadem rem. Est æqualis.) Auerrois calidam facit, & humidam, in primo ordine. Galenus autem miſcuit ipſa cum Scammonea) Melli quidem inuenio Galenum miſcuiſſe Scammonium. Mannæ nequaquam.

Edvcit choleram cum facilitate.) Auerrois faciliorẽ dixit eſſe inter omnia, quæ purgandi vim habent.

COST. *De Manna egit Serapio. lib. ſimpl. & Auic. 2. Cano. Actuarius, quoque lib. Metho. medi. 5. de manna obiter meminit, vnus forte Græcorum omnium, qui mannæ vocabulum, quod thuris pollinem ſignificat, pro eo medicamento vſurpauerit, de quo hic Meſues verba facit. Eſt autem primum omnium diſcutiendum hoc in loco, quia quatuor ferè pro eadem re voces à multis medicis ſumuntur, manna, tereniabin, ſiracoſt, mel de Cuſuram, an idem hæ voces ſignificent an diuerſa. Sanè Auicen. 2. Canon. duo capita facit, alterum de manna, alterum de tereniabin: ita, & Serapion. paſſim etiam mentionem facit Auicen. de ſiracoſt, quam vocẽ etſi eius interpretes mannam vertunt, ipſemet tamẽ*

Auicen.cap. de manna; dicens mannam exiccari ſicut E
gummi, quemadmodum tereniabin, & ſiracoſt,& mel
allatum ex regione Cuſuram, diſtinguere à manna vi-
detur. Conſtat ergo diuerſas res his diuerſis vocibus
ſignificari, quum tamen pro eadem re paſſim vſurpen-
tur. Ex his Braſauolus vir celebris,& alij ante nos,te-
reniabin,& mannam ita differre inter ſe exiſtimarunt,
vt tereniabin ſit mel aereum liquidum: (ipſum profe-
ctò Serap.& Auic. eſſe aiunt ſicut rorem,& ſicut mel.)
manna verò ſit idem aereum mel in gummi, ac veluti
grana quædam conglobatum, id quod ex ipſis Serap.&
Auic. colligere eſt. Vnum tamen his obſtare videtur,
quã hoc ſentiunt, quòd Auic. de mannã agens ita ſcribit.
" Manna quid eſt? eſt omnis res cadens ſuper lapidẽ, aut
" arborem,& fit dulcis,& coagulatur ſicut mel,& exic-
" catur ſicut gumma, quemadmodum tereniabin,& ſira-
" coſt,& mel aſportatum de terra Cuſuram ſylueſtri. Ex F
quibus, quũ dicat mannam eſſe gummi quemadmodum
tereniabin: colligi videtur,& tereniabin ipſum eſſe in-
ſtar gummi, non ſicut mel, contra ipſius Auic. & Sera-
pionis hiſtoriam, qui tereniabin eſſe aiunt ſicut mel. Sed
paucis. quũ diuerſis capitibus agi de tereniabin,& mã
na videamus, fateri oportet de diuerſis agi rebus. Qua
re meo periculo affirmarim in Auicennæ contextu ineſſe
mẽdum, tranſpoſitaq; eſſe ea verba. [& exiccatur ſicut
gũma] reponendaq; vltimo loco in hunc modũ. Manna
" quid eſt? eſt omnis res cadẽs ſuper lapidem, aut arborẽ,
" & fit dulcis,& coagulatur ſicut mel, quemadmodũ te-
" reniabin,& ſiracoſt,& mel aſportatũ de terra Cuſuram
" ſylueſtri,& exiccatur ſicut gũma. Hæc verba ſi ita le-
" gas, tollis propoſitam diſcordiã. Atq; ita diſtinguendæ
erunt prædictæ voces, vt diximus,& Braſauolus ante
nos ſenſit, quòd tereniabin mel ſit aereũ non cõdenſatũ, G
tale autẽ nos aliquãdo vidimus in Laudæ patriæ noſtræ
agro æſtate calidiſſima, ſerenis noctibus ſupra arbores,
& plantas vniuerſim omnes tam copioſe decidiſſe, vt à
ruſticis collectũ, ad pharmacopœos ſit delatum in medi
cinæ vſum. manna vero cõdenſatus ille ſuccus erit, quẽ
manna vulgo vocamus, qualis ex orientalibus regioni-
bus perfertur. De ſiracoſt autem,& melle ex Cuſuram,
quid certi dicamus, plane non habemus: putamus tamẽ
mel ex Cuſurã tereniabin ipſum eſſe, quod ex Cuſuram
regione affertur: ſiracoſt vero, quũ Bellunenſis uir dili-
gens, qui Auicennæ codicem ex Arabico caſtigauit, in
Arabicarum vocum interpretatione, eſſe dicat mannã,
qua vtuntur Itali; mannæ ſpeciem, hoc eſt aereum mel
conglobatum eſſe crediderim: ita vt tereniabin,& mel
ex Cuſuram parte vna mel roſcidum liquidum; manna
autẽ,& ſiracoſt parte alia idem roſcidum mel concretũ H
ſignificẽt opinione noſtra: quanquam enim Auer. tere-
gebin, ſeu tereniabin mannæ antiquæ ſpeciem interpre
tatur,& has voces confundit; quia tamen,& Serapion
& Auicen. ſeorſum de manna egerunt, diuerſas res ſi-
gnificari perſuademur, vbi vocum ſeruãda eſt proprie-
tas. His ita pertractatis, explicatu dignum videtur an
manna à Galeno,& antiquioribus Græcis fuerit cogni-
ta, de qua re digladiantur noſtri temporis medici. Atq;
hoc certe in loco Meſues mannam cum ſcammonio ex-
hibitam à Galeno ſcribit. Et 3. de alim. facul. de melle
aereo Galenum verba facere, quiuis videt. Contra tamẽ
Cap. 55. Auer. 5. Coll. inueniri ait medicamenta, quædam apud
medicos, de quibus Galen. teſtimonium non extet: atque
inter hæc teregebin, ſeu tereniabin ponit, quam man-
nam interpretatur. Sed paucis. de melle aereo, hoc eſt,
vero tereniabin egiſſe loco citato Galenũ ſatis cõſtat:
de manna autem hoc eſt, conglobato roſcido melle, nuſ-
quàm in eius, quos habemus libris legere eſt. vt propte
rea Auer. iure de hac meminiſſe Gal. neget, ſi modo per
tereniabin mannam proprie nuncupatam intelligit, vt
eſt veriſimile. Quid ergo (dicet quiſpiam) Meſues con-
iunctam cum ſcammonio fuiſſe mannam à Galeno ſcri-
bit? Nos quum res hæc in libris Galen. qui nunc circum-
feruntur, non legatur, in vna ſumus cum Braſauolo ſen-
tẽtia, Arabibus alios ſub Galeni nomine fuiſſe libros, in
quibus hoc legerint, quod hic ſcribit Meſues vir ſapiẽs
& mentiri fortaſſe neſcius. Atq; hæc de manna ſint di-
cta. Quod ſupereſt; an qua vulgo vtimur, roſcida ſit
manna, de qua Arabes, ſi nobis quoque proferre liceat,
quod ſentimus, ſuſpicamur vna excepta orientali nul-
lam ex rore genitam mannam ad nos afferri. Duplicem
ſane Italia profert mannam, Brigantinam (hæc ſcilicet
ex Brigantio Galliæ Tranſalpinæ oppido affertur) &
Calabram. eſt verò Calabra triplicis differentię, fron-
dea, quæ ex fraxini, ac orni frondibus colligitur, groſſa
quæ ex herbis, ſaxiſq; excipitur, & arborea ex ramis,
& caudice collecta, duplex & ipſa, aut enim ſponte de-
ſtillans, aut è vulnerata arbore emanans, quæ ſorzata
nuncupatur. Brigantina frondeæ Calabræ eſt ſimilis, vi-
deturq; ex iunipero, & pinu colligi. atqui harum nullã
roſcidam eſſe ratio plane demonſtrat. Si enim ex rore
frigoris vi condenſato gignitur vt aiunt: at, quę frigore
denſantur, calore diſſoluuntur. contra hæc, etiam fron-
dea, calore denſatur magis, neq; niſi liquore aliquo diſ-
ſoluitur, quod argumento eſt, à ſiccitate non à frigore
eſſe concretam, cuius rei illud etiam fidem facit, quòd
non tam ante ſolis ortum, quàm etiam meridie. ſummo,
& ſub canis æſtu, ac ſiccitate colligitur, vt à fide dignis
viris intelligere eſt. Hoc igitur perſuadet nos roſcidam
non eſſe, Italicam mannam. Confirmat ſuſpicionem no-
ſtram id etiam, quòd, quũ in eodem tractu plures diuer-
ſorum,& generũ arbores ſint, ex ſolis tamen fraxinis,
ac ornis manna hæc colligitur, neq; vero etiã omnibus,
ſed certis tantum. Immo, quod maxime perſuadeat, ob-
tecta interdũ veſperi fraxino,& orno linteis, vt ros ad-
mitti nequeat: deprehenditur tamen mane frondibus
eodẽ inſtituto manna inſidere, quo antea. atqui huius ex
rore ortũ eſſe, nullus dixerit. Ex his ergo, atq; alijs, quæ
fuſiſſime Donatus Altimarus in libello de viribus, &
differentijs mannæ, fateri ego certe cogor vulgatæ mã-
næ ſpeciem nullam ex rore procreari, neq; Calabram,
neq; Brigantinã; ſed gummi, ſeu ſuccum potius, quendã
eſſe ex harum arborum frondibus, ramis,& caudice re
ſudantem, in Calabria, quidẽ fraxini,& orni, in Brigã-
tio iuniperi,& pinus. De groſſa autem, quam ex terra,
ſaxiſq; ac herbis colligunt, quid dicam non habeo, qui
nondũ pro certo habeam, an ſub fraxino tantũ, ac orno,
vel aperto etiam cælo colligatur. Sed hæc ſatis. qui vo-
let plura, Altimari libellum petat, vbi hæc fuſiſſime.
Quod reliquũ eſt, an orientalis, ac legitimæ mannæ ino-
pia, an Calabra vtendũ ſit, quamuis nõ ignorem multos
ea tantũ vti, quam frondeam vocãt, vt ipſi putant, legi-
tima, cęteras reijcere veluti pernicioſas, quare,& Nea
poli lege omnes exceptæ frondeæ interdicuntur; quod
tamen maximos viros frequentiſſime obſeruaſſe noui,
vulgatã hanc,& Calabram,& Brigantinam etiam ar-
boream tutiſſimũ,& clementiſſimũ eſſe medicamentum
aſſero, vbi feroſi humores & bilioſi ſint expurgandi.
Eſt autẽ Italicæ mannæ propinandæ menſura trium, ac
quatuor

quatuor etiam vnciarum orientalis, ſi maſtichina, ideſt A
probatiſſima eſt parcius exhibetur. minus enim in ſoluendo eſt imbecilla, ſed rarò hanc habemus, affertur'q; euanida, & virium expers, quam bombacinam vocāt, quam eadem menſura, qua Italicam propinamus.

De aqua lactis. *Cap. IX.*

ANT. AQua lactis eſt mater infuſionum, & eſt ipſa per ſe medicina bona, carens nocumento.

Electio. Melior eſt ſumpta ex lacte iuuenum caprarum, & nigrarum, & boni paſtus, & recenter fœtarum. Poſt iſtam in bonitate eſt, quæ ſumitur ex ouibus, & laudatur conſiderata in ſe, ſi recens, ſi boni odoris, & boni ſaporis, & proprij, & non extranei, & in qua nulla accidit corruptio. B

Complexio, & proprietas. † Eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in primo vſque ad ſecundum, & eſt ſubtiliatiua, lauatiua, abſterſiua, per nitroſitatem ſuam, & ſolutiua ſine mordicatione, & oppilationum aperitiua.

Rectificatio. Fundamentum eſt infuſionum, & eſt per ſe debilis ſolutionis. † Mel quoque vigorat operationem eius. Et vigorata cum lupulo, & flore eius mundificat ſanguinem, Myrobalani quoque, & rhabarbarum, & ſuccus roſæ, & violæ, & tamarindi, & caſia fiſtula, & flores fumiterræ, & ſemen eius, addunt operationi eius: & ſoluit choleram rubeam, & humores aduſtos. Et vigoratur cum chebulis, & hyſſopo, & allhaſce, & agarico, & educit C choleram, & phlegma, & cum myrobalanis indis, & epithymo, & polypodio, ſolutione melancholiam educit, & humores aduſtos. & cum aſſaro, & iride ſoluit aquam citrinam. & non permittatur, quin in potionibus eius cadat ſpica, quoniam eius operationem magnificat. Et taraſſacon quidem, & endiuia, & cuſcuta, & lingua arietis, & volubilis, & ſpica, & rhabarbarum, & abſinthium, & eupatorium, & aſſarum, & fumusterræ, & apium, & fœniculus, amygdalæ amaræ, & ſemina quatuor, & ſcolopendria, & alia, & de diureticis nota, addunt ei ad oppilationum apertionem. Et datur quandoque extracto ab ea butyro, quando oportet cauſa lenitatis à membris ex- D pulſionem abſcindere. Et datur non extracto butyro, quando lenitatem in eis, acquirere oportet.

† Posse. Solutione educit choleram, & humores aduſtos cum facilitate, & confert maniæ, & melancholiæ, & confert omnibus oppilationibus, & morbis oppilationum, ſicut hydropiſi, & icteritiæ, & craſſitiei ſplenis, & confert febribus cholericis, & febribus oppilationum. Et eſt medicina bona infectionum cutis, quarum materia eſt cholera, & humor aduſtus, ſicut eſt impetigo, & ſerpigo ſicca, & puſtulæ, & pruritus, & vlcera mala ſicca, & lepra, & ſimilia.

Dosis eius eſt ab drach. 6. vſque ad lib. 1.

De ſero lactis. *Cap. IX.*

SErum lactis calidum ſiccum gradu primo vſque ad ſecundum, lauat, tenuat, nitroſa ſua ſubſtãtia: obſtructa aperit, terget, purgat: clementer, & ſine morſu bilem flauam, & vſtos humores, ob hæc confert maniæ, melancholiæ, impetigini, pruritui, lepræ, vlceribus malignis, & cæteris cutis vitijs, morbis omnibus obſtructiones ſequentibus, vt hydropi, ictero, febribus à bile putridis, lienis tumori. ſerum optimum eſt lactis caprarum nimirum nigrarum, bonis pabulis nutritarum, recens fœtarum, recens, iucundi odoris & ſaporis, & ſui non alieni, non corruptum. ſecundum in bonitate eſt ouium. SYLV. *Particeps caloris li. 3. ali. frigidū autem & humidum libro 4. ſimp. ca. 16. Vim ſubducendi aluum ſero lactis tribuit Dioſc. & Galen. in ali. & ſimpl.*

B Eo fere medicamẽta alia maceramus, eſt innoxium, ſed cum ſit imbecillum ad purgandum, cum melle, & lupi ſalictarij germinibus, vel floribus, ſanguinem potẽtius purgat, bile flaua, & humoribus aduſtis, præterea cũ myrobalanis, rhabarbaro, tamarindis, caſia fiſtulari, fumariæ ſucco, aut ſemine roſarum, aut violarum ſucco. Cum myrobalanis, cepulis, hyſſopo, thymo, agarico bilem, & pituitam vacuat. Cum myrob. Indis, epithymo, polypodio, melãcholiam, & alios humores vſtos. Cum aſaro, iride, aquas ſeroſas educit, addita ſemper ſpica ipſius actionem intẽdẽte. ſed cũ cichorio agreſti, intybo, caſſutha, lingua arietis, volubili, ſpica, rhabarbaro, abſinthio, eupatorio, aſaro, fumaria, apio, fœniculo, amygdalis amaris, ſcolopẽdrio, C ſeminibus quatuor, & alijs etiam diureticis, obſtructiones potentius aperit. Fit autem ex lacte ebutyrato, ſeu à quo eſt pingue innatans ſecretum, quãdo lubricitatis cauſam ex partibus excretorijs afferre volumus; ex lacte non ebutyrato, cum partes eas lenire magis, & lubricare ſtudium eſt. Datur ab vncijs ſex ad libram vnam. *Hoc ei etiā tribuit Dioſc.* *Hemina Dioſc. ſextario vno pueris, duob' viris, Paulus.*

De aqua lactis.

GAlenus dicit antiquos ſero ad inferioris ventris ſubductionem vſos: & Dioſcor. ijs dari, quibus abſque acredine ventris, excretionem volumus prouocare. Est calidæ, & ſiccæ complexionis in primo vſque ad ſecundum. (Galen. libro quarto ſimplic. medic. cap. 16. dicit frigidam, & humidam: alicuius tamen caloris participem eſſe, ait libro tertio de aliment. Mel D vigorat eius operationem.) Galenus tantum mellis addendum iubet, quantum delectare poſſit, non ventriculum ſubuertere, quoque magis ſubducere ventrem volueris, plures ſales adijciendos, modo guſtui non ſint moleſti. Posse. ſolutione educit choleram. Iuuare dixit Dioſcor. lepræ, elephantiaſi, epilepſiæ, & exanthematibus. Bubulum vero ſerum conferre ſcripſit orthopnoicis, ideſt, his qui, non niſi erecti ſpirant. Doſis ab vncijs ſex, vſque ad lib. 1.) Dioſcor. bibi heminis per interualla ſingulis, vſque ad quinas. Paulus Aegineta dari viris iubet ſextar. ij. pueris vnũ. Ex eo autem Dioſcor. loco natus videri poteſt modus, qui nunc in cõmuni vſu eſt, bibendi medicatas aquas, quæ balnearum dicuntur. MANA.

EST calida cõplexionis &c.) Serum lactis calidi, & ſicci temperamenti eſſe ait. Ita & Auic. 2. Canon. aquoſitatẽ lactis calidam eſſe teſtatur, quamuis de ſiccitate verba non faciat. At contra Gal. 4. de ſimp. med. COST. Cap. 17.

fac. frigidum, & humidum eſſe affirmat. mire ergo diſcrepat Meſues à Galen. Cæterum quantum, quidem nos aſſequi poßumus, Galen. loco citato ſerum caſeoſa, & butyroſa lactis parti confert, non homini. eſtque proprie ipſum aquoſa, ac frigida, & humida lactis portio, ſi recte perpendas. Non is tamen negat poteſtate, & vi ad hominem, dum aluum ſubducit, detergetque calidi, ac ſicci medicamenti vires obtinere, qui 3. de alimen. fac. ineſſe huic acrimoniam confitetur, cuius occaſione lac omne ſubducit. Conciliari ergo lis propoſita in hunc modum poſſe videtur. licebitque fortaſſe inſpecta ſolutoria, ſeu ſubductoria, ac deterſoria ſeri poteſtate inter calida, & ſicca ipſum cenſere, quum tamen butyro, ac caſeo comparatum, aut etiam in ſua natura conſideratum, frigidum ſit, atque humidum, acri ſcilicet ipſius portione ab aquoſis exſuperata, quarum etiam ratione ſubducendo refrigerare conſueuit. quod enim citiſſime aceſcit, frigiditatis indicium eſt. fortaſſe etiã ſi quis vlla alia ratione, quàm coagulo atque acribus commiſtis rebus ſecernere à lacte ſerum noſſet, frigidam vim obtineret validiorem. Quod autem quidam ob id ſerum calidum eße coniÿciunt, quia exoluat, & commodiſſima ſit macerandis rebus materia; cum ex eo videtur refelli, quod ſupra aduertimus; oſtendimus nempe temere aſcribi exoluendi facultatem ſoli calori, tum quòd tenuitati partium ſeri ipſius ex natura propria: vel ex coagulo, atque acri alia, quauis re acquiſita, dum à butyro, ac caſeo ſecernitur, aſcribi hæc macerandi vis poteſt, non iniuria. alioqui etiam, quid aqua ipſa frigida, atque humida pro macerandis rebus ſit aptius, neque ego video, neque forte alius facile explicarit. Vnum eſt hic animaduerſione dignum, quum dè ſeri propinandi menſura ſit ſermo. Ait doſim eſſe ab vnc. 6. ad libram vnam. Dioſcor. vero quinas heminas exhibet, quod & Aetius libro ſecundo. Paulus autem libro primo, ſextarios duos eſt autem hemina libra circiter vnius pondus, ſextarius vero duas heminas facit. longe ergo diſcrepat hic ab alÿs. Sed paucis. Codex quem nos habemus Mediolani impreſſus legit ab vncÿs ſex ad libras tres: Alius manuſcriptus ab vncÿs ſex, vſque ad libras octo. ita, vt ſubeſſe mendum vulgato Meſ. codici veriſimile ſit. Ex his tamen quum prior lectio ex Mediolanen. codice, cum Serapione fere conſentiat exhibente ab vncÿs octo ad tres libras; crediderim eam quoque ipſam eſſe genuinam. alioqui certe tutiſſima hæc menſura eſt, neq; aut imminuta, aut plenior, & in medicamentis Græci ferè fuere audaciores.

Cap. 15. Cap. 56. Cap. 18.

De Roſis. Cap. X.

ANT. ROſa eſt ex medicinis benedictis, in qua eſt virtus confortationem faciens, & ſolutionem, & malæ qualitatis permutationem. Et eſt ex ea rubea, & alba: & de vtriſque alia eſt multorum foliorum denſorum, & criſporum, & alia paucorum, & planorum.

Electio. Melior eſt rubea veræ rubedinis paucorum foliorum, & planorũ. Et ex albis melior eſt habens ſimiliter. Et melior eſt ſuccus, cuius mater eſt roſa completa. ſicca quoque melior eſt, in qua nondum cecidit corruptio.

Complexto, & proprietas. Frigida eſt, in primo gradu ſicca in ſecundo. Diuerſarum E autem naturarum ſubſtantiæ compoſuerunt roſam, inter quas poteſt cadere ſeparatio diſtinguens. † Componitur enim ex terreis partibus, & aqueis mediocribus, dantibus eius ſtypticitatem, & ſubſtantiam: & ex partibus aereis, propter quas eſt in ea de dulcedine aliquid, & aromaticitas: & ex partibus igneis ſubtilibus, in quibus cõſiſtit perfectio, & ſpecies, dantibus ei amaritudinem, & ruborem. Virtus autem faciens ruborem eius plus impreſſit, quàm amaritudinem faciens. Propter quod in abſciſſione amaritudinis ipſius, quæ remouetur per ſolam exiccationem, eius non reſoluitur ſpecies. † In abſciſſione vero rubedinis non plus eſt roſa, quam homo mortuus. Amaritudo autem in ea, quæ recens eſt, plus eſt ſtypticitate ipſius. Et prima F operatio eius, eſt propter amaritudinem ſuam, propter quod roſa recens, & proprie ſuccus eius ſoluit. Cum autem reſoluitur caliditas dans ei amaritudinem, propter ſiccitatem eius manifeſtatur ſubſtantia ſtyptica, conſtipationem faciens. Eſt autem ſuccus eius calidus ferè vſque ad primum gradum, propter excluſionem eius à re terreſtri, & frigida. Eſt autem roſa reſolutiua conueniens, extinctiua inflammationum, confortatiua membrorum, coadunatiua partium, & conſtrictiua. Et ſemen eius in hoc eſt fortius, & ſimiliter pili eius, qui ſunt in medio ipſius. Et ſuccus eius oppilationum aperitiuus, & reſolutiuus, & abſterſiuus, & ſolutiuus. Et ſicca, quidem eſt magis ſtyptica, & frigida: & quæ non eſt completa eſt frigidior, & ſtypticior: G & alba in frigiditate, & ſtypticitate plus eſt quam rubea.

Rectificatio. Non eſt in ea malitia, ſed eſt ex debiliter ſoluentibus. Vigorat tamen eius operationem aqua caſei. ſi enim ſucci roſarum vnc. 1. miſceatur cum aqua caſei, & pauca ſpica, eſt ſolutiuum conueniens: & ſimiliter infuſio foliorum roſarum in aqua caſei, cum pauco melle ſoluit ſine moleſtia. Et ſyrupus factus ex ſucco eius lenis eſt ſolutionis. Et ingreditur ſuccus roſæ, & ipſa roſa, & ſimiliter oleum eius in emẽdatione medicinarum ſolutiuarum acutarum, ſicut eſt ſcammonea, & euphorbium, & ſimilia. Et in ſiccis, vt in myrobalanis, eſt addendum oleum amygdalinum, aut roſaceum, aut violaceum, aut ſeſaminum, aut omphaci-H num. Roſæ autem conditæ cum melle abſtergunt, mundificant, & confortant: & conditæ cum zuccaro minoris ſunt abſterſionis, & maioris confortationis, & ſtypticitatis. Et aqua earum quæ fit per infuſionem eſt mũdificatiua, abſterſiua, & ſolutiua, & ea, quæ fit per ſublimationem eſt multæ confortationis, neque eſt ſolutiua propter ſolutionem ſubtilis caliditatis eius, in decoctione eius. Acetum autem infuſionis earum eſt medicina bona omnium inflammationum, & eſt diuiſiuum, ſolutiuum, confortatiuũ. † Per albas vero non fit ſolutio aliqua, de qua ſit curandum. & eſt in eis de ſtypticitate pluſquam ſit in rubea, neque adhuc ſunt ſimiles in confortatione eis. Et ſcito, quòd roſæ non ſuſtinent de decoctione, aliquid omnino, &

proprie recentes. reſoluitur enim ab eis virtus ſigillans abſterſionem eius, & ſolutionem eius, & deocculcatur virtus earum ſtyptica faciens conſtrictionem. † Succus vero eius ſuſtinet de decoctione aliquid mediocriter, & acquirit ei ſubtilitatem, & bonitatem abſterſionis. Oleum quoq; factum ex roſis nondum completis eſt maioris infrigidationis, & ſtypticitatis, cuius melius fundamentũ eſt oleũ ſumptũ ex oliuis nõ perfectis. Et factũ ex roſis, in quibus iã aduenit perfectio, eſt maioris reſolutionis cõuenienter, & minoris infrigidationis, cuius meli⁹ fundamẽtũ eſt oleũ oliuarũ mediocriũ ĩ maturatione, aut ſiſaminũ. A

∴ POSSE. Succus eius, & aqua infuſionis recẽtium, & completarum ſolutione educit cholerã, & mundificat ſanguinem ab ea, & venas, & arterias: & cõfert icteritiæ, & aperit oppilationes hepatis, & ſtomachi, & mundificat, & cõfortat ea; & confortat cor, & confert tremori eius, & educit materiam cauſantem eum, & confert cholericis febribus. Roſa vero, & oleum eius, & aqua ipſius per ſublimationem facta confortant cor, ſtomachum, & hepar, & coadunant partes laxas membrorum, & confortant retentionem: & ſedãt dolores calidos mira ſedatione: & extinguũt, & permutant malitias inflãmationum, & ſedãt eas. Et ſunt ex medicinis dormire facientibus. Faciunt tamen coryzam, & ſternutationem. Et obſunt catarrhis, & ſtringunt vuluam, & guttur: & confortant ea: & auferunt crapulam. B

·DOSIS. Potio ſucci roſarum eſt ab vncia 1. vſque ad 2. cum zuccaro. Et potio ſyrupi facti cũ ſucco earum eſt ab vncijs 2. vſque ad quinq;. C

ROSA.

De roſis. Cap. X.

ROſa eſt frigida primo gradu, ſicca ſecũdo ex ſubſtantijs diuerſis etiam ſeparabilibus compoſita, aquea quidem mediocri, & terrea, & adſtringente, materiam ei multam præbente: aerea vero dulci, & aromatica: ignea denique tenui, à qua eſt amaritudo, rubor, perfectio, & forma. Igneæ tamen ſubſtantiæ vis, quæ ruborem, & ſpeciem impreſsit, valentior fuit, quàm quæ amaritudinem. Ob id hæc ſola ſiccatione perditur, illis adhuc permanentibus, quæ ſi perierint, non magis roſa fuerit, quàm homo mortuus eſt homo: recentes tamen ſunt amaræ magis, quam adſtringentes. Ob eamque amaritudinem roſæ recentes ſucco præſertim purgant, ſiccatæ vero reſoluta caliditate amaritudinem excitant, ſubſtantiam ſtypticam, & conſtipantem oſtendunt. Succus autem roſarum calidus eſt prope ad primum gradum, quia eſt à ſubſtantia terreſtri, & frigida ſecretus, purgat, reſoluit, aperit, terget. Sicca vero roſa eſt frigidior, & magis ſtyptica, & ea magis, quæ non fuit perfecta, & alba magis quàm rubra. Roſa præterea reſoluit, intemperies calidas extinguit, partes cogendo, & conſtipãdo roborat, id autem ſemine, & pilis in calicis medio inuentis maxime. Cum autem roſæ ſint rubræ, & albæ, & ambæ foliorum multorum, vel paucorum, criſporum, vel planorum, in vtroque genere, eſt præſtantior, cui color genuinus eſt perfectior, & folia adſunt pauca, & plana. Albæ nihil aut minimum purgant, potentius adſtringunt, & roborant, quam rubræ. Succus cõpletarum eſt melior, idemq; & aqua, in qua ipſæ recentes, & perfectæ ſunt maceratæ, purgat bile flaua ſanguinem venarum, & arteriarum, confert ictero, quia obſtructiones ventriculi, & hepatis aperit, & expurgat. Cor, ventriculum, hepar roborat, cordis tremorem ſanat, vacuata eius cauſa. Febribus bilioſis confert. Eaſdem partes roborat oleum roſatum, & aqua ſublimando ex roſis educta, cogendo ſubſtãtiam ipſarum laxam, facultatem retẽtricem roborant, inflammationem omnem extinguunt, & ab ea dolorem ſedant, ſomnum conciliant; coryzam tamen, & ſternutationem excitant, catarrhis obſunt, vuam ſtringunt, & guttur, & roborant ea, crapulam auferunt. Roſa cum ſit medicamentum benignum, ſed ad purgandum imbecillum, adminiculis quibuſdam eget, vt ſero lactis, melle: ſucci enim roſarum. vncia. j. cum ſeri lactis vncijs. 2. aut 3. & pauca ſpica, commode vacuat: foliorum quoque ſero lactis infuſorum, cum pauco melle expreſſum, ſine moleſtia purgat. Syrupus quoque ex ſucco roſarum, & roſis ipſis eſt clementer purgatorius. Oleum vero roſatum valentium medicamentorum, vt ſcammonij, euphorbij, acrimoniã; potu obtundit; & noxam à ſiccitate myrobalanorum corrigit, vt oleum violatum, amygdalarũ dulcium,

SYLV.

Vnguentum roſatum ſoluit aluum Dioſ.

Experimur roſas bilem, & aquas purgare etiã ſi veteres id tacuerint.

Roſa partes Plin. folia, flores, pars lutea, capud foliorũ partes candida vngues dicũtur. florum ſemen, capillus ſunt partes capitis capud calix.

A B C D

Melroſarũ. dulcium, ſeſaminum, omphacinum. Roſæ melle conditæ tergent, purgant, roborant; ſaccharo autem, minus tergent, magis roborant, & adſtringunt. Aqua, cui infuſæ ſunt roſæ, mundum facit, terget, purgat. per ſublimationem vero facta, multum roborat, non purgat, quia ſubtilis eius caliditas igni eſt diſſoluta. Acetum roſatum inflammationes omnes ſedat, incidit, purgat, roborat. Roſæ præſertim recentes, coctionem nullam ſuſtinent, facultas enim earum tergens, & purgatoria, mox igni reſoluitur; remanet adſtringens iam manifeſtior. Succus autem earum mediocriter coquendo fit tenuior, & potentius terget. Oleum præſertim omphacinum cum roſis imperfectis inſolatũ, valentius refrigerat, & adſtringit. Oleum vero dulce ex maturis oliuis expreſſum, vel ſeſaminum cum roſis perfectis inſolatum, potentius reſoluit. Datur roſarum ſuccus ab vncia vna ad vncias duas, ſyrupus autem cum ſucco earum factus, ab vncijs duabus ad vncias quinque.

De Roſis.

MANA. ROſam non video a Græcis, neque ab Auerroe inter purgatoria medicamina reponi; experientia tamen ipſa, collocari inter ea debere oſtendit, cui etiam Dioſcor. conſentire videtur, roſaceum vnguentum vires habere dicens, ad ſoluendam aluum conducentes: quas vires non ab alia re habere poteſt, præterquam a roſis.

COMPONITVR ex terreis partib.) Gal. conſtare dicit ex aqua, & ſubſtantia calida, cui qualitas adſtringens, & amara coniuncta eſt.

IN abſciſſione rubedinis non plus eſt roſa, quam homo mortuus.) Hoc dictum valde mihi eſt ambiguum, neque enim ex rubore ſpeciem habet roſa: alioquin alba roſa, roſa non eſſet: colore etiam deperdito, ſeruari odorem adhuc videmus, & adſtringendi vim. Vſum vero roſæ Plin. diuidit in folia, flores, & capita. Foliorum partes candidæ, vngues vocantur. In flore aliud ſemen, aliud capillus: in capite aliud caput, aliud calix. Florem luteum, illud intraneum intellige, quod magis reliquis partibus exiccare, & adſtringere dicit Gal. Dioſcorides, facere ad gingiuarum defluxus. Plinius dat in poſca ad mulierum fluxiones, maxime albas, & ſanguinis excreationes, & ad ventriculi dolores cum vino. Vinum, in quo folia ſicca cocta ſint laudat, Dioſcor. in dolore capitis, oculorum, aurium, gingiuarum, pudendi, ani, vteri, ſi eo membra illa abluantur, nullam autem roſæ partem, præter capita, præbet bibendam. PER albas non fit ſolutio aliqua.) Apertus hoc loco error deprehenditur: albæ enim de ſeni vocatæ, & vulgo apud nos Damaſcenæ, cum albiſſimę ſint, cæteras in purgando excellunt. SVCCVS vero eius.) Succum nõ reponit Dioſcor. ad alium, quàm ad oculorum vſum.

COST. *ROſam purgatrice facultate eſſe præditam non norunt Græci neque ob id arbitrandum Dioſc. vim hanc fuiſſe cognitam, quia vnguentum roſaceum epotum aluum ſoluere ſcriptum reliquerit, quãdo ex oleo, cuius in eo vnguento magna eſt copia, habere has vires poteſt: neque is vbi de roſa agit, vllum de vi purgatoria uerbum facit. Habendæ ergo medicamenti huius nobiliſſimi ſunt gratiæ, Arabibus, ſed præſertim Meſuæ. Etſi enim, & Raſis, & Serap. & Auic. de ſoluente vi meminere; hic tamen author diligentiſſime,*

E *& vſum, & vſus rationem præſcribit. Plura tamen Manardus in hoc viro reprehendit. Ac primum quum ait. (Componitur enim ex terreis partibus, &c.) Galenum obijcit veluti diuerſa ſcribentem, qui ex aqua, & ſubſtantia calida, cui qualitas aſtringens, & amara cõiuncta eſt, conſtare roſam dixerit. Nihil tamen huic contrarium Galenus ſcribit. ſicuti enim inſunt rebus omnibus partes, & terræ, & aquæ, & aeris atq; ignis naturam referentes; ita etiam roſæ inſunt ſubſtantia in primis atque aſtrictio, quæ partibus terrenis, & aqueis mediocribus debentur, vt hic ait, quod & conſentiet Gal. inſunt dulcedo, & ſuauis odor, quæ aeris ſunt veſtigia: ſunt amaritudo, & robur quæ igneas ſequuntur partes. Hæc quum Gal. ſigillatim non explicarit, nõ eſt propterea hic arguendus, ſed commendandus. Aliud eſt quo reprehenſione dignum hunc Manardus cenſet,*

F *quum ait. (In abſciſſione rubedinis non plus eſt roſa quã homo mortuus.) Ait Manard. non ex rubore ſpeciem habet roſa, alioqui alba roſa roſa non eſſet: & colore etiã deperdito ſeruari odorem adhuc uidemus, & aſtringendi vim. Verum hunc cauillum refellit doctiſſimus Braſauolus in ſuo ſimplicium examine. Nobis vere etiam dignus laude Meſues videtur, ſi rationi nitaris, namq; quum in roſa de qua hic agitur, rubra, plura ſint; ſubſtantia, aſtrictio, dulcor, & amaror, odor, ac rubor; ſi hæc omnia ſpectes, nihil roſæ rubræ proprium ineſt niſi rubor; albis autem roſis cætera inſunt omnia, hoc vno vno excepto. iure igitur roſæ rubræ ſpeciem a rubore ſeruari putat, & eo amiſſo æquiuoce dici roſam. Nihil ergo habet aduerſus Meſuen Manard neque id ſequitur, quod ait, ergo roſa alba non erit roſa; quum non omnis roſæ, ſed eius quæ rubra eſt, ſpeciem ex rubore eſſe*

G *velit. Et quamuis vbi roſa ipſa rubra exſiccetur, integræ tamen aliquæ ſeruentur qualitates, & aſtrictio, & odor; non tamen ſequitur roſæ rubræ ſpeciem ſeruari, quæ ſolo rubore ab albis diſtinguitur.*

Et prima operatio eius, &c) Ita intellige, amaritudinem in cauſa eſſe, ſine qua roſa non purgat; qua profecto amiſſa roſæ vires abolitæ ſunt, neque fit ſolutio, ſed huius efficiendæ actionis, forma ipſa ſpecifica principium eſt. Obtinuitque roſa hoc ipſum vt ſoluat non ex amaritudine, quando amara omnia non ea ſunt prædita facultate vt purgent; ſed cæleſti dono. Iniuſte ergo hunc authorem ſuo aduerſari dogmati hoc in loco quis dixerit, quia primam roſæ operationem ideſt ſolutionem alui, amaritudini aſcribat; & libro tamen vniuerſalium canonum purgandi facultatem formæ medicamentorum ſpecificæ aſſignet.

H *Et ea, quæ fit per ſublimationem, &c) Quando hic de ſublimatione meminit, locus poſtularet rem hanc paulo fuſius explicari, Sed quia de diſtillandi ratione (vtemur enim hac uoce iam in hunc ſignificatum recepta,) & alij, & nouiſſime Matthiolus diligentiſſ. quantum medico negotio ſatisfacere poteſt, abunde egit; nos paucula, quædam in memoriam tantum reuocabimus non inutilia. Sane ſtillatitias ex plumbeo alembico aquas, quum rerum, ex quibus eliciuntur, propriũ ſaporem, aut odorem nullum retineant; (odorata excipio ex quibus quandoque nonnihil in eas odoris influit) ſatis conſtat nullius in medicina eſſe vſus, aut emolumenti, contra autem potius quum plumbo ceruſa venenorum non poſtremo inſit, pernicioſi eas non parum concepiſſe, & ratione docemur, & experimento etiam admonemur, neque enim dulcor ille, qui liquori omni*

etiam

etiam ex amariſſimis rebus extracto inſidet, aliunde quàm ex plumbo prodit. inde, & fumidus, viroſusque ille ſapor, quem tantopere abhorrent multi, & moleſte admodum ferunt, quam ob rem, quòd hæ prorſus ablegandæ ſint aquæ; rationi quoque conſentaneum exiſtimo. His autem longe minus ingratæ, pernicioſæ, atque inutiles ſunt, quæ Venetijs vulgo parantur, fictilibus vaſis, & hoc fere pacto eliciuntur. Fornax eſt rotunda, turriculæ in modum, crebro fictilia circumcirca habens matulæ longioris formam referentia vitreo diligentiſſime incruſtata, quibus ſingulis ſinguli vitrei alembici adduntur, & recipientia nuncupata filo alligantur, calefit vt vaporariorũ fornaces, vaſis interea vacuis relictis, dum vehementior caliditas primo ignis occurſu excitata remittitur, tunc vero plantis, ac floribus in ſuo quibusque fictili poſitis, & alembicis, ac recipientibus accommodatis, atque occluſo fornacis oſtio, ne expiret calor, copioſæ eliciuntur aquæ. ſed, & hæ licet ſuperioribus longe meliores, plantarum tamen ac rerum, ex quibus eliciuntur nullum, aut certe perquàm exiguum ſaporem, ac odorem ſeruant, quo factum eſt, vt diligentiores medici his etiam relictis, decocta, priſcorum inuentum, meliori conſilio in vſum reuocarint. Cæterum quia, & hæc aſpectu quandoque tetra, ac ſapore horribilia ſunt, vt ægrotos, vt morbi plus iuſto etiam moroſos, maiori interdum moleſtia afficiant; excogitarunt alij nouam eliciendi liquoris rationem, non ex plantis tantum, ſed ex re omni etiam ariſſima: atque id non infauſto certe euentu. Res, quarum expetunt liquorem, aqua macerant plus minusve, pro craſſa aut tenui earum ſubſtantia. mox eidem liquori percolato noua medicamenta inijciunt, macerantque, vt prius. repetitur hæc maceratio quinquies ſatis virium ex medicamento in aquam migraſſe putant. Alembico deinde aut æneo, cuius tamen interna ſuperficies ſtanno diligentiſſime ſit circumlita; aut vitreo, collectam illam includunt: ac ſubiecto igne liquor emergit; neque decocto inferior, ſi odorem ſaporemve ſpectes, neque contemnenda. præſertim vero, ſi vt alembici roſtrum ligneum cadum frigida aqua plenum traijciat, effeceris: quod in ardentis aquæ deſtillatione fieri ſolet, auferri enim videtur frigidæ huius aquæ occurrentis vi, quicquid fumidum, atque veluti vſtulatum liquori inerat. Exceptum hoc pacto ex roſa aquam obtulit mihi alias Englebertus Germanus pharmacopœus roſæ ſaporem, atque odorem adeo, licet bima eſſet, adhuc ſeruantem, vt recentem roſam guſtare mihi ipſi ſim viſus. Sed alia illuxit ætate noſtra parandæ aquæ ratio hac etiam melior ex balneo mariæ nuncupato. fitque hæc in hunc modum. Caldarium æneum aqua oppletur, & ſuo operculo itidem æneo occluditur. operculo in medio, exciſum foramen eſt, in quo vitrea matula (vrinalem chymiſtæ vocant) arcte collocatur, plantam, ex qua extrahenda eſt aqua, continens. matulæ ori alembicum vitreum (capellum vocant) diligentiſſime ex faſcia linea, ac luto argillaceo accommodatur, ac caldario ignis ſubijcitur, vt aqua ferueat, huius caloris vi aqua de alembici roſtro colligitur, quæ plantæ ſaporem, atque odorem retinet non leuem. Huic vero ſicuti ſuperiores illæ ſtillatitiæ aquę nullo pacto conferendæ ſunt; ita etiam decoctum, & elegantia, & vi quam maxime cedat. ex decocto equidem rei, quæ excoquitur, in aquam transferuntur vires, ſed

A ab alieno illo aquæ humore imminutæ: in his proprius plantæ humor proprias eaſdem offert qualitates, quæ in planta; ſed tales quæ ob ipſius liquoris tenuitatem caloris vi acquiſitam longe, quàm antea celerius, ac altius corporibus noſtris inſideant. eſt ergo liquor iſtiuſmodi balneo extractus, & aſpectu iucundus, & arti medicæ longe maioris commodi, atque vſus quàm decoctum, aut ipſe etiam plantarum ſuccus, aut ſtillatitiæ ex decocto aquæ, de qua poſtremo loco diximus. ſed exiguum admodum eſt, quod hoc pacto extrahitur. Excogitauerunt ergo alij induſtrij ſane, & digni ſumma laude viri rationem aliam huic non diſſimilem, longe autem opulentiorem, qua ex diuerſis etiam plantis copioſam aquam huic, quam modo diximus, parem pauco diſpendio elicias, vt hoc apud Ludouicum Lupatinum ſeplaſiarium D. Marci inſignia B habentem Venetijs primum vidimus. Fornax eſt rotunda, a ſuperiori, quam ſecundo loco dicebamus, non diſſimilis: iiſdem lateritijs matulis crebris, & alembicis vitreis inſtructa, quibus illa: hoc tantum diuerſa, quod quum ea non ſecus, ac vaporariorum fornaces calefiat, arido ſcilicet, vt aiunt, igne: poſterior hæc caldarium æneum habet aqua plenum, quod a ſubiecto igne feruens, feruidos in fornacem vapores emittit, ex quibus fictilia incaleſcunt. Elicitur ex his precioſus liquor eundem prorſus ſaporem, ac odorem retinens, quem planta ex qua elicitur, vt etiam ex balneo ſuperiori; ſed hic tanto præſtantior, quanto minor eſt violentia vaporum, quàm feruentis aquæ, ac temperatior eſt horum, quàm illius calor: in eo tamen aquæ ſuperiori inferior, quod intra paucos menſes corrumpitur. Hæc de deſtillandi artificio ſint dicta. cuius equidem diligenti medico ob id habenda C eſt ratio, quod vires plantarum recentium, quarum non ſemper copia eſt, toto anni tempore pauco liquori incluſas offert: ſi præſertim poſteriores tres modos delegeris, qui certe iudicio noſtro, cæteris omnino neglectis deligendi ſunt. Eſt vero alia quoque ſucci abſque vlla vi ignis extrahendi ex plantis ratio, quam aliàs Franc. Arcilendra Bononien. rerum chymicarum, & deſtillationum artifex peritiſſimus hoc docuit: ſed quia quod extrahitur exiguum eſt, ac turbidiuſculum, non multi in medicina eſſe vſus poteſt. libet tamen hanc quoque breuiter explicare. Vaſa duo fictilia parantur, quorum alterum alterum ſuſcipiat. minoris fundus a figlino prius quàm coquatur cribri inſtar crebris foraminibus perforatur, poſt coquitur, ac vitro intus foriſque diligentiſſime incruſtatur. maius integrum coquitur, & ſimiliter incruſtatur. Locatur autem in D maiori minus plantam habens, aut flores quos volueris. mox operculo vtriuſque vaſis ori accommodato ex ſicciorit:ſta, ac luto argillaceo, ne expiret, affoſſa ſcrobe cubitum, & amplius profunda, in arena, ardentē ad ſolē reponitur vas, atque arena obrutum pedibus calcata, poſt quindecim dies effoditur. deprehendis in maius vas effluxiſſe liquorem, cui plantę ſapor, & odor inſidet, ſed turbidiuſculum. quem vero etiam, ſi velis, balneo mariæ limpidum reddes. Noua hęc deſtillandi ex plantis ratio eſt, vt puto: accedit tamen ad artificiũ illud, quo ex ſiccioribus rebus oleum elicitur (deſcenſoriũ vocant) ſed, quod in ijs hoc niſi ignis violētia facit, ſiccioribus ac durioribus: in hic humidis, & lōge tenuiori, ac rariori prę ditis ſubſtantia ſolis calor, & eius reliquiæ noctu in terræ viſcera recurrentes præſtare poſſunt.

Per

E *Per albas vero non fit ſolutio, &c.) Hic Manard. roſas damaſcenas obycit, quas certe ualẽtius ſoluere quã rubras certiſſimũ eſt. Sed nobis idem videtur dicẽdum, quod Braſauolus. has damaſcenas ſeu de ſceni roſas fuiſſe. Arabibus ſub nefrim ſeu neſrim voce nuncupatas, de quibus, & Serapion, & Auic. 2. Can. diuerſa fecere capita veluti diuerſis rebus. Alioqui etiam aberrare eos conſtat, qui ob id Meſuen de damaſcenis roſis non meminiſſe aiunt, quia eas nõ norit, cuius ſcilicet rei certiſſimum ſit argumentum, quod, hæ in Italiam nuper allatæ ſint. nempe Meſuen conſtat Damaſcenum fuiſſe non Italum. Crediderim ergo aut ignotam fuiſſe ſolutricem harum roſarum vim Meſuæ; ſicuti idem Græci de roſa rubra ignorarunt: aut has veluti ſpecie diuerſas a roſis exiſtimaſſe, vt Auicen. & Serapion.*

F *Potio ſucci roſarum, &c.) Noſtri raro ſucco, crebro infuſione nuncupata vtuntur. Hanc autem quatuor vnciarum menſura aſſumptam cum ſero clemẽtiſſime magnum torridæ bilis cumulum elicuiſſe ipſi quandoq; obſeruauimus. Paſſim aũt ſaccharo, & melli cõmiſcetur, & ſyrupus roſatus, ac mel roſatũ ſolutiuũ vocantur, ſolentq; vſq; ad quinq; vnciarum pondus exhiberi, is bilis, hoc vero pituitæ gratia expurgandæ, in mediocribus corporibus. Porrò pro infuſionis dictæ (vti enim liceat hac uoce iam in hunc vſum recepta) materia, vſurpat tota Italia pluuiam vel fontanam, vel putealem aquam. noſtri tamen Laudenſes ſeplaſiary etiam in ſucco capni, intybi, ac lupulorum roſas macerant; atq; ex infuſione hac cõficiunt tum ſyrupum roſatum, tum mel roſatum ſolutiuum, & vtrunque completum vocant, ad priorum differentiam. Hæc autem duo, ſicuti capni, & lupulorum gratia deiectoria vi magis pollent, ita intybi cauſa iecori nõ mediocriter cõferre veriſimile eſt.* G

VIOLA.

De Violis. Cap. XI.

VIolæ ſunt medicina temperata conueniens, & fit per eam malæ qualitatis permutatio, & naturæ ſolutio. ANT.

ELECTIO. Melior eſt quæcunq; eſt ex primis, quam non inuenit calor reſoluens virtutem, aut pluuia diſſipans.

COMPLEXIO. & proprietas. Frigida eſt, & humida in primo gradu. Et quæ eſt ſicca eſt minus frigida, & minus humida. Eſt enim in recente ſuperflua humiditas ſupergrediens caliditatem eius, a qua eſt perfectio ipſius, & ſpecies, cum autem exiccatur, & reſoluitur humidum ſuperficiale ipſius, manifeſtatur amaritudo eius, quæ eſt propter caliditatem, quæ fuerat ſepulta, & eſt tunc calida plus, & humida minus. Eſt enim in recente humiditas ſuperflua: propter, quod quæ recens eſt, ſolutione educit per ventrem lambificando. Quæ vero eſt ſicca, educit diſſoluendo. Et ipſa quidem eſt infrigidatiua, narcotica, ſedatiua dolorum calidorum, extinctiua inflammationum, & lenitiua, & ſolutiua.

RECTIFICATIO. Eſt ex debiliter ſoluentibus, & quidam addunt quantitati earum medietatem ex turbith; & faciunt trochiſcos, & vigorant cum hoc operationem earum. Et quidam addunt ſcammoneam, & ipſæ quidem, & oleum earum ingrediuntur in emendatione medicinarum acutarum. Succus autem ipſarum, & ſyrupus ex illis leniendo ſoluit. Et violæ ſiccæ educunt diſſoluendo. Et ipſæ quidem condiuntur cum zuccaro, & melle: ſed cum melle ſunt maioris abſterſionis, & minoris alterationis: & cum zuccaro faciunt contrarium. Et ſcito, quòd violæ non ſuſtinent de decoctione aliquid, in quo ſit ſuperfluitas: & ſuccus earum ſimiliter. Et corroboratur acetum cum infuſione earum, & fit mirabile in febribus inflammationis multæ. Et melius oleum earum eſt, cuius fundamentum eſt oleum omphacinum, aut amygdalinum.

†POSSE. Solutione educunt choleram, & alterant exceſſum eius. Et conferunt inflammationibus omnibus, & ſedant ſodam calidam H factam a caliditate vehementi. ſunt ſomniferæ, & faciunt coryzam, & leniunt pectus, & guttur, & conferunt vuæ, & ſynanchiæ, & earum iuuamentum eſt magnum apoſtematibus partium pectoris, & pleureſi, & ſedant ſitim, & conferunt proptiæ ſiccæ oppilationi hepatis, & hepati eius calido, & icteritiæ, & ſunt iuuamenti magni inflammatiuis febribus, & ſiti per eas.

DOSIS, Potio earum eſt ab vncijs 4. vſque ad 8. & ſucci earum ab vncia 1. vſque ad 2. & ſyrupi earum eſt ab vncijs 2. vſque ad 4. & conditi earum ab vncia 1. s. vſque ad 3.

De

De Violis. Cap. XI.

SYLV. *Multiplex excrementum infuſum purgat. & ea magis ſimi.*

VIola recens, eſt frigida, humida, ordine primo; ſiccata, minus tum frigida, tum humida. In recente enim excremētoſa in ſuperficie humiditas purgatrix lubricando caliditatem obtundit, perfectionis ipſius, & formæ cauſam. Hæc autem ſiccando reſoluta cum eſt, caliditas prius obruta emicat, & ab ea ſapor amarus, fitque trahendo purgatrix. Viola recēs refrigerat, narcoticorum ritu dolores calidos ſedat, inflammationes omnes extinguit, aſperam arteriam, & thoracem lenit, & purgat bilem flauam, & ab ea calorem extinguit, & cephalalgiam a cauſa calida. ſomniferæ ſunt, conferunt vuæ, cynanchæ, præter cætera vero pleuritidi, & cæteris tumoribus thoracis, phlegmonem hepatis, obſtructionem eius ſiccam, icterum, valde iuuant; & febres ſymptomaticas ſeu inflāmatorias: ſitim ſedant, ſed coryzam excitant. Melior eſt viola matutina, cuius virtutem neque Solis calor reſoluit, neque pluuia diſſipauit. Cum imbecilliter purgent, additur a quibuſdam violarum parti dimidia turbith, ab alijs ſcammonium, & finguntur trochiſci. Violæ, & oleum violatum, vt medicamentorum vehementiam obtundant, ipſis adduntur. Succus violarum, & ſyrupus leniendo ſoluit. Violæ melle conditæ magis tergēt, minus refrigerant, cum ſaccharo, contra. Nec violæ, nec harum ſuccus, multam coctionem ſuſtinent. Acetum violatum, febrium ardorem mire ſedat. Oleum, ſit omphacinum, aut amygdalinum, ex quo oleum violatum fiet. Dantur potu expreſſo ab vncijs quatuor ad vncias octo. Succus ab vnc. 1. ad vnc. 2. Syrupus violatus ab vnc. 2. vſque ab vnc. 4. Conditum violarum, ab vnc. 1. & ſemiſſe ad vnc. 3.

De Violis.

MANA. NEc violam inuenio apud Græcos purgare: credi tamen poteſt, ſi magna quantitate ſumatur, ventrem lenire. Et ipſa quidem eſt narcotica. (Quomodo narcotica, ſi frigida eſt tantum in primo ordine, vt tu ſuperius ſcripſiſti? Poſſe) Folia vel per ſe, vel cum polenta, facere ad ventriculi exuſtiones, oculorum inflammationes, & ſedis caſus, ſcribit Dioſcor. quoſdamque aſſerere, partem floris purpuream anginæ, & puerorum comitiali morbo conferre.

COST. *VIolæ nomine licet vulgo etiam Leucoij ſpecies veniant, hic tamen de ea, quam Græci ἴον vocant, verba fiunt. cuius quum adhuc plures ſpecies ſint, & albæ, & diuerſi coloris; & purpureæ; de purpurea hic eſt ſermo, quam martiam noſtri vocant. Sunt vero purpureæ rurſum, (quod ad flores pertinet) aliæ paucifoliæ paſſim naſcentes, aliæ multifoliæ non ita vulgatæ. ſed etiam hæ rurſus, quum in multis Italiæ viſantur locis, paucifolijs non multo maiores; Bizantij tamen, vt audio ex Hieron. Capello Veneto patritio ob præclarā nobilitatem, & naturalis hiſtoriæ, præſertimq; herbariæ peritiam, ac ſtudium inſigni, violæ ſpecies quędam coli-* A *tur, cætera martiæ ſimilis, ſed flore infinitis foliolis conſtructo, & æquāte roſam Damaſcenā magnitudine, atq; odore noſtrates etiā ſuperante, ſed hanc, quanquam paucis ab hinc annis migrarant ex Barbaris illis multa ad nos, vix tamen vidit Italia. Porro autem, quum noſtratis folia interdū laxandæ alui gratia in iuſcula, ac clyſmata vſurpentur; flores tamen præſertim in eum vſum aſſumuntur, ex quibus infuſum, & ſyrupus ſicut etiā ex roſa confici conſueuit. Atqui, quum Meſ. hoc in loco purgatricem vim huius flori tribuat; ſunt tamen qui id ſcribi temere arbitrentur, neq; enim purgandi, vel leuem habere facultatem. Quorum opinioni an ſubſcribendū ſit, conſulenda eſt experientia. Illud Capellus affirmat, multifoliæ illius Bizantinæ recentem florem vnum, aut alterum prima menſa ſumptū aluū ſubducere inſtar recentis roſæ. Sed nobis, & multis alijs obſeruatū fuit nō* B *ſemel exhibito, & ſerapio ex noſtratibus violis ſolutiuo nuncupato ad vncias quinq;, & infuſione ſola eodē pondere propinata, ſubſequutam billioſorum excrementorum deiectionem quamuis leuem, quacunq; id vi fuerit, ſeu ſuperfluo violæ humore, ſeu acredine quam ſatis igneam deprehendens guſtatu; ſeu occulta vi, quam & humiditas, & acrimonia adiuuent. Mirandum ergo non erit de Meſue, cui, & experientia nonnunquā (ſi nō perpetuum eſt vt viola purget) & authoritas Serapionis, & Auic. aſtipulatur. Quod autem Braſauolus in huius gratiā, ſolutionem pro lenitione aſſumi hoc in loco velit; ex ipſius Meſuæ verbis refutari videtur, qui humidas violas lenire, ſiccas vero ſoluere non ſemel in hoc capite ſcribit, diuerſam a lenitione ſolutionē ſignificās. An vero ſiccæ violæ, vt Meſues velle videtur, ſoluendo aluum deijciant; nobis incertum eſt, neq; qui hoc* C *obſeruarit, ſcimus, rationi certe cōſentaneum videtur, ſi acrimonia in purgando iuuat, vt, ſuperflua dēpta humiditate, quæ hebetare illam ſolet, & accedente ſiccitate, quę caloris eſt lima, & ipſa propterea acrimonia maiori reddita, maior etiam ſolutio ſequatur, an rationi tamen huic ſubſcribat experientia, ipſi ignoramus. at perſuademur ratione, neque putamus Auic. aut Meſ. vnq̄ ſcripturos violas ſiccas ſoluendo expurgare, niſi id vſu obſeruaſſent. quæ res ſi apud nos obſcurior eſt, fieri poteſt, vt ex ſoli aut cœli varietate eueniat.*

Et ipſa quidē eſt infrigidatiua, narcotica, &c.] Braſauolus legiſſe ait in antiquiſſimo codice non [narcotica] ſed [optima.] Codices tamen omnes, quos nos vidimus etiam vetuſti, narcotica legunt. Et profecto viola, quum humiditate ſua, & frigiditate ſomnum conciliēt, atq; adeo ſenſus obligent; ſtupefacere quodammodo vi- D *dentur: non tamen proprie ſtupefaciunt, ſi proprie loquaris. Narcoticam ergo vocari violam a Meſue putarim, non quòd vere ſtupefactoriam velit, vt Manar. credit, non ꝙ anodynam intelligat, vt alij, qui interpretem lapſum exiſtimant. anodyna enim frigida non ſunt, atq; humida, ſed temperato calore, & humore conſtant: verum narcoticam dici violam crediderim per ſimilitudinem ad ea, quæ vere ſtupefaciunt. nempe, ꝙ hæc, vt diximus, dum ſomnum facit incraſſatis ſua frigiditate, & humiditate in cerebro vaporibus, ſenſus veluti obliget, & ſtuporem inducat.*

Et faciunt trochiſcos, & vigorant cum hoc operationem earum, &c.] Trochiſci (aiunt quidam) de violis abſque ſcammonio pituitam educunt, ex quo facile colligitur violas corrigere turbith prauitatem, non cōtra ab eo violarum vim augeri. Sed his qui ita Me-

ſuen

ſuen accuſant, aduertiſſe primum oportebat, quid vitij ipſi turbith ineſſet, quod emendatione indigeret; deinde vero etiam experientia diligenter attendenda. Experientia profecto trochiſcis abſq; ſcammonia exhibitis docet non tam pituitæ copiam educi, quàm bilis etiã portionem. Vitium, vero in ipſo turbith triplex ab authore noſtro notatur, ꝙ tarde agat, ꝙ ventriculum offendat, & nauſeam excuet, ꝙ corpori ſiccitatem inducat. Conſtat autem turbith actionem violis non accelerari, quæ imbecilles ſint ſoluendo: in hunc autẽ vſum acria, & quæ tenuium ſint partium deſiderantur, quale, zingiber eſt. eaſdem violas uentriculi noxam auertere poſſe non video, niſi forte refrigerando; quod tamẽ quum, & ipſæ partes aliquas acres habeant; præſtare ſatis non poſſunt: egetq; aſtrictione, & grato odore uentriculus, quæ duo ex violis non aſſequimur. Forte autem ſiccitatem emendari dixeris. Sed ſi primo ordine humida eſt, hoc etiam ipſum tam imbecilliter præſtabit, vt vel oleum amygdalinum, vel quid aliud eius generis præter violas ſatius ſit commiſcere. Arbitrandum ergo, quod hic author ſcribit, turbith corroborare violarum actionem, non contra ipſum uiolis caſtigari.

ABSINTHIVM.

De Abſinthio. Cap. XII.

ANT. ABſinthium multiplex eſt. † Sed illud quod intendimus, nunc eſt abſinthium Romanum.

Electio. melius eſt, quod eſt remotum ab odore maris. Et quod oritur ĩ terris liberis, & habet folia alba, lenia, & plana. aſperum vero eſt malum. Et melius tempus collectionis eſt ver, & operationis ſucci ip-
E ſius ſimiliter, ſimiliter aqua eius. Et melius tempus collectionis florum eſt ptincipium æſtatis.

Complexio, & proprietas. Calidum eſt in primo, & ſiccum in ſecundo: & ſuccus eius. flos eius eſt calidior accedens ad ſecundum eſt autẽ abſinthium compoſitum ex ſubſtãtia calida dãte amaritudinem, & nitroſitatem: & faciẽte ipſum aperitiuum oppilationum, & ſolutiuũ naturæ; & ex ſubſtantia terrea ſtyptica, per quam acquiritur ei, vt ſit membrorum confortatiuum, & partium laxarum aggregatiuum. Sed ſtypticitas, quidem plus eſt amaritudine ſua, & adhuc eſt plus in eo, quod eſt exiccatum. Sed ſubſtãtia calida magis eſt in ſuperficie dominãs, propter, quod ſua prima operatio, qua obuiat corpori, eſt ſuper veſtigia caliditatis, quæ ſciuiſti. Et ſecunda
F ſua operatio eſt veſtigia ex ſubſtãtia ſtyptica prodeuntia imprimere, & dixerũt quidã, quod educit per ventrẽ comprimendo: & receſſerunt.

Rectificatio. Non eſt in eo nocumẽtum apparens. Succus tamen eius nocet ſtomacho propter bauracitatem ſuam. Et eſt debilis ſolutionis. Et ex rebus adiungendis ei meliorantibus illud eſt roſa. Et ex vigorantibus eius operationem eſt fumusterræ, & aqua caſei: & ſpica addit ei bonitatis notas, & paſſulæ enucleatæ emendant conditiones eius.

Modus operationis ſucci eius. Exprime ſucci eius quantum vis, & proprie in medio veris, & purifica illud ſecundum modos notos, & fac ſiccari in ſole, vel cinere calido in vaſe vitreato, ſicut ſiccatur aloe. † Aqua autem ſubli-
G mationis eius fit ſicut aqua roſata, & ſimilia, quę fiunt in vaſis ſublimationum. Abſinthium autem ſuſtinet de decoctione mediocriter.

Posse. † Solutione educit choleram a ſtomacho, & inteſtinis, & hepate. Et extenditur operatio eius ad venas, & mundificat eas ab humore cholerico, & aquoſo, & interdum educit ipſum per viam vrinæ. † Et dixit Auenzoar. Solutione etiam phlegma educit. Et dixerunt alij, non imprimit operationem in phlegmate, de qua ſit curandum, & eſt quaſi verius. Abſinthium quoque præſeruat a putrefactione, & proprie potus infuſionis eius in vino, aut decoctionis ſingulis diebus circiter drach. 1. aut 2. & aquæ ſublimationis eius ſimiliter. Et prohibet pannos a tineis, & vermibus. Et confert iuua-
H mentum magnum contritioni, & contuſioni membrorum, & proprie cum melle, aut calefactũ cum vino, & pauco cymino. Et ſi in vino, aut aqua decoctionis eius, & radicum cucumeris aſinini infundatur ſpõgia, & exprimatur, & ligetur cõprimendo ſuper tempora, cõfert hemicraneę: & oleum ex eis factum ſimiliter. Et vaporatur auris ex aqua decoctionis eius, aut vino, & cõfert dolori auris, & tinnitui, & ſurditati. Et cũ abluitur os cum aceto decoctionis eius remouet fœtorem oris a putrefactione gingiuarum, & partium eius, & vinum decoctionis eius, & corticum citri, & aqua ſublimationis ipſius confert fœtori oris propter rem putridam, quę eſt in ſtomacho. Succus aũt eius cũ nucleis perſici interficit vermes in aure. Ex abſinthio quoq; & ſu-

mo-

moterræ, & paſſulis ſine interioribus,& myrobalanis citrinis, fit potio bona ad pruritum,& ſcabiem. Ipſum quoque ſtomachum,& hepar corroborat. Appetitum mortuum excitat,oppilationes aperit, & morbos oppilationum curat,ſicut ictcritia,& hydropiſis. Vermes interficit,& educit,& proprie electarium factum ex eo in hunc modum. Accipe abſinthij drach. 2. euphorbij drachm. 1. & s. cornu ceruini aduſti drach. 5. mellis quantum ſufficit. Confert etiam abſinthium iuuamentum magnum febribus longi temporis,& febribus oppilationum.

Dosis quoque ipſius decocti,aut infuſi,potio eſt ab vnc. 5. vſque ad 8.& pulueris eius à drach. 2. vſque ad 3.& ſucci à drach. 3. vſque ad 4.

De Abſinthio. *Cap. XII.*

SYLV. Abſinthium Ponticũ, ſiue Cappadocũ Dioſcor. & Galeno dextro Meſue Romanum, vt in noſtris ſimpl. probauimus.

† Tertio Gal. Cholagogam, vt Dioſc. iti & Gal. tribuit.

ABſinthium cum ſit multiplex, Romanũ eligimus, folijs albis, leuibus,& planis, nõ aſperis, odore iucundo, abſinthium marinum nihil imitãte, lectum in terra libera, calidum ordine primo, ſiccum † ſecũdo, in quoto etiam calet flos. Conſtat ſubſtãtia duplici, vna calida amara, nitroſa, purgãte, obſtructa liberante, altera terrea ſtyptica, partes cogẽdo roborante, largiore præſertim ſiccatũ. Cum autem ſubſtãtia eius calida ſit ſuperficiaria, vbi ſumptum eſt abſinthium, ab ea prior fit actio, à terrea ſtyptica poſterior, per quam cõprimendo ventrem ſoluere nonnulli male ſunt opinati. Bilem enim flauam,& aquas à ventriculo, inteſtinis, hepate, venis, vacuat etiam interdum per vrinas. Pituitam vero aut non vacuat, aut maxime paucam, licet phlegmagogum quoque ipſum Auenzoar cenſuerit. Abſinthium à putredine vindicat, præcipue potu quotidiano vnciæ vnius, vel duarum, vini, aut aquæ, cui infuſum, vel incoctum fuerit, vel aquæ ex eo ſublimatæ. Siccum idem pannis interpoſitũ à tineis,& vermibus vindicat,& tutos reddit. Partibus attritis, aut cõtuſis, præcipue cum melle aut vino,& pauco cymino calfactum,& appoſitũ mire confert. Si vino item, aut aqua, aut oleo, cui abſinthiũ,& radix cucumeris agreſtis incocta fuerint, ſpõgia merſa,& expreſſa temporibus alligatur, hemicraniam ſanat. Auris quoque ſuffita vino, aut aqua, cui incoctum ſit abſinthium, dolore, tinnitu, ſurditate liberatur. Acetum item aut vinum, cui incoctum ſit abſinthium cum cortice citri, oris fętorem à gingiuarũ,& dentium, vel materiarũ in ventriculo putredine emendat. Idem pręſtat aqua eius deſtillata. Succus abſinthij cum nucleis perſicorum, vermes aurium,& aliarum partiũ enecat,& educit, ſed maxime hoc electario lumbricos enecat, abſinthij vnc. 2. euphorbij drach. 1.& dimidia, cornu cerui vſti. vnc. dimidia, mellis quãtum ſufficit. Ex abſinthio, fumaria, paſſis vuis purgatis, myrobalanis citreis, potio fit cõmoda contra pruritum,& ſcabiem. Abſinthium ventriculum,& hepar roborat, appetẽtiam excitat, obſtructiones tollit,& inde natos affectus, vt icterum, hydropem, febribus putridis etiam diuturnis

Capitis dolorem facit Dioſcor.

A confert. Abſinthium innocenter ſumitur, ſucco tamen lædit ventriculum ob nitroſum ſaporẽ. Quia autem imbecilliter ſoluit, roſæ, fumaria, ſerum lactis, ſpica, vuæ paſſæ purgatæ, illi miſcentur, vt melius,& tutius purget. Colligitur vere,& ſuccus ex eo, vere medio præſertim, extractus, ſole, vel calidis cineribus in vaſe vitreo ſiccatur, vt aloe. aqua ex eo vt roſis,& alijs ſublimando deſtillatur eodem vere. flos vero æſtatis principio legẽdus mediocrem ſuſtinet decoctionem. Abſinthij decoctum, vel infuſum bibitur ab vnc. 5. ad vnc. 8. ſuccus à drach. 3. ad drach. 4. puluis à drach. 2. ad drach. 3.

Deſtillanda calore vaporis aqua ſoruitu, vt odorem, ſaporẽ vires retineat. non igne primo.

De Abſinthio.

MANA. DIoſcorides, Plinius, Galenus inter purgatoria medicamina numerauere. Sed illud quod intendimus

B nunc, eſt abſinthium Romanum.) Neſcio vbi ſomniauerint Arabes abſinthium hoc Romanum. Dioſcorides, Plin. Gal. laudant Ponticum, quod flore,& folio minore, quàm cætera dicit Gal. 2. curat. meth. odoreque non modo non inſuaui, verum aromaticũ quid pręſe ferente. Tale ego in Pannonia,& vidi,& guſtaui. Cappadocium etiam Dioſcorides, Romanum ne nominauit quidem. Siccvm in ſecundo.) In tertio dicit Galen. Svccvs nocet ſtomacho.) Adde ex Dioſc. quòd dolorem facit capitis: & ex Plin. quòd decoctũ eſt ſtomacho ſaluberrimum,& ex eodem Dioſc. quòd valet ad inflationes, ſtomachique ac ventris dolores, ſi cum ſeſeli bibatur: & ꝙ crapulæ reſiſtit,& mẽſes citat. Solvtione educit choleram.) Educit bilioſa ſtomacho,& ventri inhærentia, Dioſcoride teſte. Et dixit Auenzoar. ſolutione etiam phlegma educit.) Hoc aperte negauit Galen.

Et aquæ ſublimationis eius.) Si hæc aqua communi modo fuerit parata, exiguas certe vires habebit. Nos autem ſcimus,& alibi docuimus modum eliciẽdi aquam,

C quæ odorem,& ſaporem eius retinet,& cum his, vt conſentaneum rationi eſt, etiam aliàs vires.

Potvs infuſionis.) Curat etiam inappetentiã, atque arquatum morbum, vt ſcribit Dioſc. & thoracem purgat cum iride. Seminis drach. ſex dabant antiqui, cũ marinæ aquæ ſextario, purgationis gratia, ſecundum Plin.

SYLV. SEmen drach. ſex cum marinæ aquæ ſextario purgationis gratia antiquos dediſſe, teſtatur Plin. Dioſcorides. thoracem purgat cum iride,& icterum, inappetentiamque ſanat.

COST. DE abſinthio Italico verba facit Plin. li. 27. de quo Meſuen,& Auic. intellexiſſe veriſimile eſt, quum de Romano meminerunt. Eiuſdem generis eſt Põticum ſi diligenter conferas, ſed Italico magnitudine, craſſitudine, odore,& ſapore etiam ipſo inferior, quãuis Plin. Italico Ponticum eſſe amarius ſcribat. Illud certum eſt Meſuen non de Seripio, non de Santonico, ſed de tertio abſinthio, quod & Pontus,& Italia ferre ſolet. verba

D facere. propterea minimi nobis momenti videtur, quod Manard. multi æſtimat, quòd ſcilicet Meſues, atque Auic. Romanum abſinthium præponant, Dioſcoride, Plinio,& Gal. Ponticum,& Cappadox pręferentibus. Hic certe de abſinthio agit, quod Italię frequentius eſt: quale & Romanum eſt. tale autem eſt,& Ponticum, ſed ob minorem amaritudinem,& odoris grauitatẽ vẽtriculo gratius, quã Italicũ. quare & à Dioſc. Gal. & Plin. probatur magis. Solutrice tamen vi, quia Italicũ præualet, quod etiã amarius eſt, ꝓpterea Romanũ à Meſue hoc in loco ꝓponi par fuit, vbi de ſoluẽtibus agit medicamẽtis.

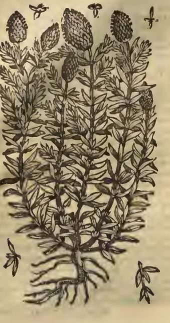
Calidũ eſt in primo,& ſiccum in ſecundo,&c.] Galenus ſiccum facit in tertio, vt ẽt Manar. ſcribit: quã ſententiã Auic. 2. Can. magis probare videtur. Sed quũ affines ſint ſecũdi gradus finis,& initiũ tertij: non eſt diffi-

cile,& hāc litē dirimere,vt alias huius generis ſupra. E

Et extēditur operatio eius ad venas,&c.] Si abſinthium per vrinæ vias bilioſo,& ſeroſo humore ſanguinem expurgare,& hydropem etiam curare poteſt,vt vſus docet; mirandum profectò non eſt,ſi hic author ad venas eius vim extendi affirmat: mirandū vero de illis videtur,qui à venis,ad vrinæ quidē vias,non tamen ad inteſtina,bilioſum,& ſeroſum humorē trahi admittunt, quum tamen attracta ad cauam venam excrementa nō multo difficilius ad ītestina,quàm ad renes reÿci poſſint. alioqui vero,quòd ob multam,quæ abſinthio ineſt aſtrictionem,& exiguam caliditatem ſuſpicātur hoc ipſum haud omnino eſſe verum; nobis negotium non facit,qui ſiue ſuccus exhibeatur, ſiue decoctum,defæcari antea, quàm exhibeatur à terreſtribus partibus,quibus inſidet amaritudo,vtrunque ſcimus. & ab ea quantacunque eſt, aſtrictione, expurgationem nihilominus per F *vrinas non morari obſeruamus.*

Et dixit Auēzoar,ſolutione ēt phlegma èducit,&c.] Quum Auenzoar pituitam trahi abſinthio velit,& Galenus quoque 7. Method. tenues quoſcunque humores ot ventriculi affligētes expurgari abſinthio ſcribat,fateri videtur pituitam quoque tenuem expurgari. Contra tamen & Gal. 5. ſimpl. med. vbi de abſinthio agit, aſtrictionis gratia,quæ in eo amaritudini præpollet,ipſum nihil adiuuare ad pituitam ex ventriculo eliciendam ſcribit. Ita & Meſues recitata hic Auenzoaris ſententia,aliquos ſubiungit velle abſinthium in pituitam non valere,quos ipſe magis cōmendat. Verum paucis,Gal. 5. ſimpl. non ex ventriculo expurgari pituitam negat, ſed ex ventre,ideſt ex in inteſtinis. alioqui certe extersoriam abſinthij vim amaritudini ſummæ coniunctam, non tam parua via hebetari putandum eſt.

STOECHAS.

De Stæchade. *Cap. XIII.*

STœchas,quod medici laudant,eſt ſtęchas Arabicum, † & eſt planta foliorum ſubtilium oblongorum habens ſtipitem ſubtilem, cineritium,cuius eleuatio ſuper terram eſt in menſura cubiti; & habet flores aſſimilātes ſpicis ſiliginum,ſed ſunt breuiores,ſine ſemine. ANT.

ELECTIO. Melius eſt Arabicum. & melior pars plantæ eius eſt flos. poſt hunc folia.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidum eſt in primo,& ſiccum in ſecundo. Et eſt compoſitum ex partibus terreis frigidis dantibus ei ſtypticitatem paucam,& ex partibus igneis ſubtili- F bus,à quibus inſunt ei acuitas,& amaritudo: ſed acuitas plus eſt amaritudine ſua, & amaritudo plus eſt ſtypticitate ipſius: propter quod eſt ſubtiliatiuum,reſolutiuum, aperitiuum oppilationum, abſterſiuum, & naturæ ſolutiuum, & eſt præſeruatiuum,à putrefactione prohibens,& eſt ex parte ſtypticitatis paucæ in eo confortatiuum cordis,& cerebri, & neruorum, & viſcerum: & hoc eſt eſſe, & proprietas eius.

RECTIFICATIO. Prohibendum eſt habentibus choleram in ſtomacho. Conturbat enim eos inducens ſitim,& vomitum, & æſtuationem laborioſam. Nocet etiam calidam, & ſiccam complexionem habentibus,& qui ſunt in poteſtate choleræ. Ipſum quoque eſt ex debiliter ſoluentibus, propter quod recte miſcēdum G eſt ei ſalgemma, & myrobalani nigri cum eo, aut chebuli,magnificant enim operationē eius. Et ſimiliter ſcilla, & propriæ in ægritudinibus capitis. Et in vſum quidem in aqua caſei meliotatur in conditionibus ſuis. Et paſſulæ ſine interioribus ſuis ſunt ex his ſimiliter,quæ emendāt. Similiter ſal,& ſal gēma rectificat illud, & proprie ad omnem partem eius ſextuplum ipſius,& ſuccus pomorum dulcium in decoctionibus eius verificat illud. & fit ex eo,& pauca ſpica, & oleo veteri oleum bonum, iuuamenti noti. & flores quidem eius decoctionem parum ſuſtinent,plus quoque folia.

POSSE. Solutione educit choleram nigram, & phlegma. mundificat cerebrum,& neruos,& membra ſenſuum,& confortat ea,& confert iu- H uamentum magnum ægritudinibus frigidis in ipſis ſecundum omnem modum vſus eius,ſiue in potibus,ſiue in fomentis,& lauacris: & oleum ipſius confortat cerebrum, & neruos, & calefacit eos,& viuificat. & in medicinis ſtœchados,ſi iungatur ſcilla,vel acetum eius,eſt medicina bona epilepſiæ, & vertigini. Et cum lapide lazuli, aut ſale Indo,aut alijs valentibus ad eam,cōfert melancholiæ, & ægritudinibus timoris. & miſcetur ei bugloſſa, & ſuccus eius, & aut ſuccus pomorum dulcium ad ægritudines cordis melancholicas: & vaporatio decoctionis eius aperit oppilationes narium, & eſt medicina bona oppilationibus ſplenis, & hepatis, & viſcerum: & eſt ſedatiuum dolorum qui ſunt in neruis, & inſtrumentis iuncturarum, & lacertorum

torum ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius. & confortat interiora omnia, quæ à frigiditate ſunt læſa, & proprie materiali. & prohibet à putrefactione. Et ipſius ſyrupus, & alij modi adminiſtrationis eius ſunt medicina bona quartanæ, & febribus longi temporis, & proprie phlegmatis.

Dosis. Decoctionis eius potio eſt ab vnc. 5. vſque ad 7. & pulueris eius à drach. 3. vſque ad 5.

De Stœchade. Cap. XIII.

SYLV. *Stœchas Gallica ex inſulis Stœchadibus ad Maſſiliã Græcis laudata. facultate tamen purgatrice ab his omiſſa. Tenuat, terget, obſtructa aperit, menſes ciet, viſcera dat & corporis reliquũ roborat, thoracis dolores, & alios affectus iuuat hyſſopi modo. Plin. Galen.*

Stœchas laudatior Arabica. eſt herba folijs tenuibus, oblongis, ſtipite gracili, cinericio, cubitali, flore ſpicarum ſiliginis æmulo, breuiore, ſine ſemine, calida receſſu primo, ſicca ſecundo; duabus conſtans ſubſtantijs, vna terrea, frigida, ſtyptica, & ea pauca; altera ignea, tenui, modice amara, acri multum. tenuat, terget, purgat, reſoluit; aperit hepatis, & lienis, & aliorum viſcerum obſtructa; putredinem prohibet. omnes internas partium intemperies, præſertim cum materia, corrigit. cerebrum, neruos, cor, & alia viſcera, parteſque omnes internas vi pauca adſtringente roborat. Purgat autem bilem atram, & pituitam etiam ex cerebro, neruis, & ſenſuum inſtrumentis, eaſq; partes roborat. omnibus frigidis affectibus eſt ſalubre, fotu, lauacro, potu. Oleum quoque ſtœchados cerebrũ, & neruos calfaciendo, ceu vitam illis reſtituit. Sumpta ſtœchas cum ſcilla, vel aceto ſcillite, epilepſiam, & vertiginem iuuat. cum lapide Cyaneo, aut ſale Indo, aut alijs valentibus, confert melãcholicis affectibus, quibus timor, & mœror comes adeſt. Cum ſucco autem bugloſſi, aut pomorũ dulcium, affectus cordis melancholicos iuuat: dolorem neruorum, iuncturarum, muſculorum ſedat, quouis modo adhibita, ſuffitu narium obſtructionẽ expedit. Syrupo, vel alia forma ſtœchas ſumpta, quartanis, & reliquis diuturnis febribus, pręſertim pituitoſis ſuccurrit. Calidis, ſiccis, bilioſis, præſertim quibus multa bilis flaua in ventriculo redũdat, eſt noxia, quia turbat ventriculum, & ſitim, vomitum, ardorẽ moleſtum excitat. Quia imbecilliter purgat, ipſi additur pars ſexta ſalis, & ſalis gemmæ, additur & myrobalanus nigra, aut cepula, vt valentior eius fiat actio, & ſcilla, præcipue in capitis affectibus, item in ſero lactis macerata, vel cocta, fit potẽtior: cum vuis autem paſſis purgatis ſucco pomorum dulcium cocta, innocentior. Oleum vetus eum ſtœchade, & pauca ſpica factum, eſt efficax. Pars ſtœchados potior eſt flos, paucam decoctionem ſuſtinens, lõgiorem vero, eius folia floribus ignobiliora. Potatur ſtœchados decoctum ab vnc. 5. ad vnc. 7. puluis autem à drach. 3. ad drach. 5.

De Stœchade.

MANA. Stœchas græce dicitur, nec inter purgantes medicinas ab ea gente computatur: quod Auicen. quoque confirmauit. STICHADOS Arabicum. Non Arabicum, ſed potius Gallicum: nam teſte Dioſc. & Plinio in inſula A eiuſdem nominis generatur: quæ Maſſiliæ oppoſita eſt. Et eſt planta foliorum ſubtilium.) Non foliorum ſubtilium, ait Dioſc. ſed lepto carphon, quaſi dixeris, tenuium feſtucarum. Hermolaus cirrulas interpretatur, longorum foliorum, comamque habere Thymi. Plinius hyſſopi, & odoratam, eiuſque decoctum facere ad thoracis paſſiones, ſicuti hyſſopus, tenuare quoque, & abſtergere. Plinius leuare pectoris dolores, menſes ciere, & antidotis miſceri. Galenus viſcera omnia roborare, & vniuerſi corporis habitum, atque obſtructiones aperire.

COST. Cap. 12. *Cum Stœchas non in Stœchadibus tantum inſulis, vt putat Pli. lib. 28. ſed in Italia, & Arabia quoque, & alibi naſcatur; de Arabica tantum verba facit Meſues, quæ notior illi fuit. Hæc, quę ipſa etiam Gallica, ſi recte aduerteris, excellentior eſt, nõ perperam vtuntur noſtri medici, quamuis Dioſcor. Gallicam præſertim probet. eui ſcilicet Arabica ignota fuerit. An autem* B *ſoluendi vires ſtœchas habeat; quia neque Græci id aduertere, neque deiectoriam vllam in ea vim vſu deprehendimus, multi ſunt qui ambigant. Sed quum & Auicen. & Meſ. educi pituitoſum, & melancholicum humorem teſtentur; ego profecto non omnia experientiæ huic quotidianæ tribuendum contenderim: crediderim potius, ſicuti in roſa planè conſpicimus, ſtœchadi Arabicæ (ſeu hac ſpeciei, ſeu ſoli tantum ratione expurget, quod hic non diſſero) non niſi recenti, ſeu recens exiceatæ purgatricem ineſſe facultatem. quare quia ipſam ex Arabibus non niſi inueteratam habemus, nos quoque expectato euentu fruſtratur. Porrò in ſtœchadis hiſtoria, quod Meſues foliorum eſſe tenuium dicat; Dioſcorides vero feſtucarum, ſeu vt Ruellius interpretatur, ſurculorum tenuium; nulla controuerſia eſt. ſed vtrunque veritati planè conſentit.*

C *De Fumoterræ. Cap. XIIII.*

ANT. Fumusterræ eſt ex medicinis benedictis. verum exuberantia eius exemit eum à numero medicinarum precioſarum. Eſt enim cum hoc, quod eſt ſolutiuus, naturæ confortatiuus, & eſt coadunatiuus partium laxarum, & præparatiuus. nec eſt in eo nocumentũ apparens. & eſt ex eo alius, cuius flos eſt ſubalbidus, cineritius, & alius, cuius color eſt pallens, violaceus.

Electio. Melior eſt cuius herba eſt viridis tenera, & cuius folia ſunt plana, & tenera, & cuius flos eſt ſubuiolaceus. Criſpus vero non eſt bonus. Et melius tempus collectionis herbæ eius, & operationis ſucci ipſius eſt principium D veris, & ſeminis eius, ipſius finis.

Complexio, & proprietas. † Dixerunt quidam quod eſt frigidus, & dixerunt quidam aliud.' Sed ſecundum veritatem declinat modicum ad latus caliditatis, quia virtus calida in eo, licet ſit minor frigiditate ipſius, tamen eſt in ſuperficie dominans. Et eſt ſiccus in ſecundo. Et ſemen eius calidum eſt. Ineſt enim à ſubſtantia calida in ipſo amaritudo, & acuitas pauca, quare factus eſt ſubtiliatiuus, & penetratiuus, & aperitiuus oppilationum, & ſolutiuus naturæ, & à ſubſtantia frigida ſtypticitas, aggregatio, & confortatio. Sed ſtypticitas eſt plus amaritudine ſua. propter quod magnificata eſt operatio ſua parum egens externis ſolutiuis. ſimul factus & confortatiuus.

Rectificatio. Non eſt in eo nocumē- E
tum manifeſtum: ſed vigorari indiget in operatione ſua. & ex rebus hoc facientibus ſunt myrobalani, & ſene, & aqua caſei. & ex emendantibus operationem eius ſunt Keſmes, & paſſulæ ſine interioribus, & mel earum. Operatio autem ſucci eius eſt, ſicut diximus de ſucco abſinthij, Et impleantur ex ſucco eius vaſa vitreata cum ſuperinſtillatione olei. conſeruatur tempore extenſo ad vſus vbi oportet.

Posse. Solutionem facit facilem, & † educit choleram, & humores aduſtos, & virtus eius extenditur ad venas, & mundificat ſanguinem, & clarificat ipſum. Et eſt medicina ſolennis ſecūdum omnem modum adminiſtrationis eius ægritudinibus, & infectionibus choleræ, & humoris aduſti. ſicut eſt lepra, pruritus, & ſcabies, F
& impetigo, ſerpigo, & ſimilia. Et eſt ſimiliter medicina bona oppilationū omnium, & ægritudinum, quorum mater eſt oppilatio. Et cōfortat ſtomachum, & hepar, & viſcera, & coadunat partes, à quibus aduenit mollificatio. † Confert etiā febribus cholericis, & febribus oppilationū.

Dosis. † Potio ſucci ipſius ab vnc. 5. vſque ad 2. & decoctionis eius ab vnc. 10. vſque ad 15. & pulueris eius ab drach. 3. vſque ad 5.

FVMARIA.

De Fumaria. Cap. XIIII.

SYLV. Fvmaria in ſuperficie calida eſt, in pſundo frigidior, non abſolute frigida cum quibuſdam, ſicca ordine ſecundo. Ab illa autem ſubſtātia calida (quæ ſemini maior ineſt) eſt amara, & ſubacris, purgatoria, at- E
tenuans, penetrans, obſtructa aperiens. A frigida autē ſtyptica conſtringendo, ventriculū, hepar, & cætera viſcera laxiora, & molliora roborat. Quapropter ad actionem nullo externo eget auxilio, cum per ſe purget, ac roboret. Purgat vero bilē, & vſtos humores, ēt ex venis: clarum ob id, & purum ſanguinē efficit, ob id mire prodeſt morbis oībus hos humores ſequētibus, lepræ, ſcabiei, pruritui, impetigini, ſerpigini, & ſimilibus cutis vitijs. Quia itē obſtructa liberat, morbos oēs inde natos ſanat, vt febres biliosas putridas. Herba eſt innocens: qa tamen magna vbique copia luxuriat, vileſcit. Flore eſt nunc ſubalbo, cinericio nūc, nunc pallido, violaceo. Optima eſt viridis, tenera, ſolijs teneris, planis, non criſpis, flore ſubuiolaceo. Herba & ſuccus F
eius initio veris ſunt efficaciſsima, ſemē veris exitu. Quoniā vero imbecilliꝰ purgat, fortior euadet cū myrobalanis, ſenna, ſero lactis, paſsis vuis ſemine carētibus, melle ex his paſſis. Succus extrahit vt ſuccus abſinthij. in vaſe vitreo diu ſeruari pōt oleo ſuperfuſo. ſuccꝰ daē ab vnc. 5. ad vnc. 2. puluis à drach. 3. ad drach. 5. decoctum ab vncijs 10. ad vncias 15.

De Fumo terræ.

Capnion Græci vocant, Latini fumariam. Lenire ventrem tradit Gal. experimento cuiuſdam idiotæ ſiccum ſubductionis gratia cum melicrato exhibentis. Dixervnt quidam quod eſt frigidum.) Auicenna frigidum facit in primo ordine, & ſiccum in ſecundo. Galenus videtur feciſſe calidum, acri ſimul & amara dicens participare qualitate, nec carere acerba, qui loquendi mo- MANI
G dus, vincere in eo caliditatem demōſtrat. Et ducit choleram.) Dioſcorides, & Galenus per vrinam. Plinius abſolute dixit, quod detrahit bilem. Confert etiam febribus.) Aetius dari tuto ait etiam his, qui febriunt. Prætermiſit autem Meſue præcipuas eius vires, à quibus & nomen accepit, quod lachrymas, ſcilicet inſtar fumi educit, viſum acuit, renaſci euulſas palpebras prohibet, vt Dioſcorid, Plin. Galenuſque teſtantur. Potio ſucci eſt ab vncia media ad duas.) Vix puto eſſe tam mollem ventrem, qui ea quantitate leniatur. Auicenna vſque ad vncias octo præbet. Multos ego noui, qui Auicennæ etiam modum longe excedunt.

COST. *Fvmaria quum ex oculis lachrymas eliciat, & ipſis claritatem conciliet, ex eo capni apud Græcos nomen traxit: non meminit tamen Meſues de hac re, fortaſſe quod ſaheteregi, quæ vox Auicen. plantæ huius eſt nomen, nō eam habet Arabice denominationem ex fu-*
H *mo, quam Græce, & Latine. Adde etiam, id quod ex multis locis confirmari poteſt, non legiſſe hunc Dioſcor. hiſtoriam, niſi forte admodum deprauatam. At vero de temperamento fumariæ non ſatis conſentire inter ſe primarij medici videntur. Galenus lib. de ſimpl. med. fac. eam acri ſimul & amara participare qualitatē ſcribit, non tamen carere acerba, quibus verbis (vt Manard. quoque aduertit) quia acredinem, & amaritudinem acerbitati præualere innuit, præferre etiam caliditatem frigiditati videtur. Galeno aſſentiri, & Meſues videtur, dicens fumariam ſecundum veritatem declinare ad latus caliditatis. Contra tamen Auicen. 2. Canon. in primo ordine frigidorum hanc ponit: aſtipularique Auicennæ, hic quoque author videtur paulo poſt ſubiungens aſtrictionem in ea, præualere amaritudini. certum autem eſt aſtrictionem ſuccedere frigidi-*

tati,

A *tati, amaritudinem calori, Galeni ſententia. quare diſſentire hunc etiam à Galeno dixeris præferente acredinem, & amaritudinem acerbitati. Cæterum ſi rectè hæc perpendamus, nulla forte eſt inter hos controuerſia. Galenus quum fumariam acri, & amara qualitate participare, nec plane carere acerba ſcribit, non tamen præualere alteram qualitatem alteri affirmat, vt Manard. putat. proptereaq́ue non ſtatuit plantam hanc inter calidas eſſe reponendam. Meſues quoque, quum ait declinare ad latus caliditatis, non præualere tamen calorem frigiditati exiſtimat. immo ſtatim ſubiungens virtutem calidam in ea eſſe minorem frigiditate, inter frigida reponit: habere tamen partes calidas, atque eas in ſuperficie, fatetur. Neque etiam quod Meſues acerbitatem præferat amaritudini, Galeno aduerſatur: quando, vt dictum eſt, Galenus ineſſe quidem tres eas facultates fumariæ teſtatur, acredinem, amaritu-* B *dinem, acerbitatem: ſed nullam tamen alij præponit.*

Potio ſucci ipſius ab vnc. 5. vſque ad 2. &c.] Quum codices omnes ita habeant, meo periculo affirmarim ſumendas eas eſſe notas [5. & 2.] pro quinque, & vndecim, vt arithmetica, quibus vulgo vtimur, ſignificāt, alioqui, quum Auicen. ad libram dimidiam exhibeat: & maiorem etiam recentis copiam ſumi poſſe quotidiano vſu experiamur, infirma eſſet propoſita à Meſue menſura, ſi à ſemuncia ad duas vncias propinaueris, quod etiam Manardus animaduertit. Sed & vbi ait. [& pulueris eius eſt à drach. 3. vſque ad 5.] mendum adeſſe ſuſpicarer, ponendasq́ue pro ʒ ideſt drach. ℥ hoc eſt vncias, vt noſter manuſcriptus codex habet: niſi tantam pulueris copiam nimiam eſſe animaduerterem, & quæ deuorari facile purgationis vnius gratia non poſſet.

EVPATORIVM.

De Eupatorio. *Cap. XV.*

EVpatorium eſt herba longitudinis cubiti, amaritudinis multæ, cuius folia ſunt ſicut centaureæ minoris, viridia, ſed ſunt aſpera, & inciſa, & ſtipes eius eſt ſubtilis, & quando exiccatur citrineſcit. Et eleuantur ſuper eum flores, qui ſunt ſicut ſubcitrini, longitudinis paucæ. Et ſunt quidam qui dixerunt, quòd eupatorium eſt herba pulicum, in qua eſt viſcoſitas adhærens. ANT.

ELECTIO. Melius tempus collectionis eius eſt finis veris, & operationis ſucci eius ſimiliter.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidum eſt in primo gradu, & ſiccum in ſecũdo: & eſt com-B poſitum ex ſubſtantia calida ſubtili: quare eſt ſubtiliatiuum, inciſiuum, abſterſiuum, mundificatiuum, & præſeruatiuum à putrefactione, & reſolutiuum conueniens ſine attractione: & ex partibus terreis. quare eſt in ipſo de ſtypticitate aliquid, propter quod eſt confortatiuum, & coadunatiuum.

RECTIFICATIO. Debilis eſt ſolutionis, ſed confortatur virtus eius cum aqua caſei. Et modus operationis ſucci eius eſt ſicut diximus de abſinthio.

POSSE. † Solutione educit choleram, & phlegma facile. Et confortat ſtomachum, hepar, & viſcera, & confert doloribus eorum. Et eſt medicina ſolennis oppilationum omnium, & ægritudinum ab ea factatum. Febribus au-C tem longi temporis mire ſubuenit.

DOSIS. Decoctionis eius potio eſt ab vnc. 4. vſque ad 6. & pulueris eius ab drach. 2. vſque ad 3. Loco eius ponitur in defectu ipſius, abſinthij, & aſari ana medietas ponderis ipſius.

De Eupatorio. *Cap. XV.*

EVpatorium herba eſt cubitalis, eximiæ amaritudinis, folijs centaurij parui, viridibus, aſperis, inciſis, caule tenui, quę ſiccata flaueſcit, floribus ſubluteis oblongis. Quibuſdam herba pulicum dicta, ob lentorem ei adhærentem, calida eſt gradu primo, ſicca ſecundo: duplici quoque conſtans ſubſtantia, calida, tenui, qua bilem, & pituitam facile purgat, D tenuat, incidit, terget, expurgat, putredinem prohibet, reſoluit ſine attractione, obſtructiones tollit, & morbos ab his natos ſanat, febribus diuturnis mire ſubuenit. altera eſt terrea adſtringēs, quā ventriculum, hepar, & cætera viſcera cogendo roborat. Cũ ſero lactis efficacius purgat. per ſe enim eſt imbecillum. Herba colligitur. ſuccus exprimitur, vt ex abſinthio, ſine veris. Decoctum eius datur ab vnc. quatuor ad vnc. 6. puluis à drach. 2. ad drach. tres. Eius penuria, abſinthij, & aſari ana pondus dimidium. SYLV.

De Eupatorio.

NOn facile fuerit diuinare, quãnam herbam hoc loco pingat: vera enim Eupatorium à Dioſcor. & MANA.

Plinio deſcripta, tantum ab hac differt, quantum centaurij tenuis folia à cannabinis. CALIDVM eſt in primo) Obſcuriſſimam eſſe eius caliditatem, ſcripſit Gal. &, quòd mundat abſque calefactione. SOLVTIONE educit choleram.) Neminem legi (quod meminerim) vel Græcum, vel Arabem, purgandi vim huic herbæ adſcribentem: immo de ea ſcripſit Dioſcorid. cum vino potam valere dyſenteriæ.

COST. *EVpatorium aliud à Meſue, aliud ab Auic. & Græcis deſcribi ſatis conſtat. Quæ item plantæ pro eupatorio Meſuæ Auic. & Græcorum ſumantur, eſt omnibus cognitum, quare hac non eſt, vt nos fuſius proſequamur. Illud potius explicatu dignum videtur, an eupatorium ab Auic. deſcriptum vere aliud ſit ab eupatorio Dioſcoridis: an etiam Meſuæ eupatorium à Græcis ſub aliquo nomine fuerit cognitum. Profectò quod aliud deſcribatur ab Auic. aliud à Dioſcor. conſentiunt* F *recentiores omnes, aſtipularique his videtur vtriuſque plantæ ab vtroque ſcriptore delineationes, quas certe ſi quis perpendat, non eiuſdem eſſe rei dixerit. Videtur etiam Meſuæ eupatoriũ, id eſt herba Iulia, quæ pro Meſuæ eupatorio ab omnibus ſuſcipitur, Græcorũ eſſe ageraton, ſicuti collatione facta cum Dioſc. in agerati hiſtoria conſpicuum eſſe poteſt. Ita ergo docti ferè omnes noſtri temporis ſentiunt. Cæterum ſunt, & hæc diligenter ſingula perpendenda, ne errandi anſam alicui præbeãt. Primum autem non caret ſuſpicione, quod paſſim pro certo habetur, deſcribi ſcilicet diuerſa à Dioſcor. & Auic. etenim ſi quis dotes à Dioſcor. huic plantæ aſcriptas perpendat; eaſdem ab Auicen. iiſdem ferè verbis repetitas animaduertet. nempe, quum huius folia dicat Dioſc. cum ſuillo adipe impoſita vlceribus mederi, quæ ægre cicatricem trahunt, herbamque, ac ſemen in vino* G *potum dyſenteria, & iecinoris vitiis liberare: Auicennas quoque parte altera liniri, ait cum adipe veteri ſuper vlcera difficilis conſolidationis, doloribusque, & oppilationibus iecoris, & accidentibus hydropis, & iecori conferre ſuum eupatorium ſcribit: prætereaque (quod & Dioſcor.) vlceribus inteſtinorum mederi cum vino epotum. Etſi vero plura alia Auic. adiicit, quàm Dioſcor. hoc tamen aliam plantam deſcribi non probat, quum & Auic. & alij ad Dioſcor. hiſtoriam ſæpe adiiciant. Quamuis item in delineanda planta minus conſentire cum Dioſcor, videatur; non omnino tamen diſcrepare dixeris, ſi recte aduerteris. Dioſcorides tãtum plura affert, & caulem, & folia, & ſemen ſuis notis ſigillatim, vt ſolet diſtinguens: Auicennæ vero in delineandis plantis ſemper breui, ac mutilo ſat fuit, paucis eupatorium quodnam ſit monſtraſſe. in eius vero aſſi*- H *gnandis dotibus, etiam Dioſcor. diligentia, & ordine videtur ſuperare. Quod autem, eupatorium Dioſcoridis deſcribat, ex eo innuit, quòd folia ait habere cannabis, quod & Dioſcor. Addit autem Auicen. eſſe ex herbis aromaticis, & florẽ eius eſſe ſicut nenufar: ex quibus diſcrepare ipſum à Dioſcorid. aliquis dixerit, quia is aromaticum odorem, aut florem ſuo non aſcribat. Verum neque hic diſſentit. Etſi enim antiquus interpres aromaticam eſſe herbam conuertit, Bellunenſis tamen diligenter, ex herbis piloſis, eſt interpretatus: qua in re Dioſcor. planè conſentit caulem hirſutum ſuo eupatorio aſcribenti. Quod vero de flore nõ meminerit Dioſcor. maiorem Auicennæ prodit diligentiam. conſtat enim agrimoniã luteo flore inſigniri, qualis etiam nymphæa lutea ab Auicen. ſub nenufar nomine ſignificata.*

E *Hæc ergo quum ita ſe habeant (ne interim de Serapione aliquid dicam, quem Auicen. ſemper æmulatur, qui ipſiſſimam plantam Dioſcor. iiſdem prorſus notis deſcribit, & eaſdem aſſignat facultates, quas etiam Auicen) perſuademur ipſi de eadem planta, & Dioſcor. & Auicen. intellexiſſe, tametſi, vno excepto Anguillario viro noſtra tempeſtate de herbaria re benemerito, ſecus velle cæteros omnes videamus: illam vero plãtam, quæ pro Auic. eupatorio oſtendi ſolet in iecoris affectibus probatiſſima, eiuſdem Auicen. eupatorium non eſſe credendum eſt, quæ florem luteum non habeat, vt nenufar, neque folia cannabinis multum ſimilia. Quid autem græcis ſcriptoribus ſit hæc planta, tametſi Ruellius vir doctiſſ. hydropiper eſſe Dioſcor. putat: nobis tamen ſatis confutari illius opinio à Matthiolo videtur, neque quid apud Græcos fuerit, hactenus pro certo habemus.* F *Cæterum, vt ad alia nunc ſermonem conuertamus, quid de eupatorio Meſuæ? ſi hoc à Dioſc. & Auic. eupatorio differt, fuit ne hoc Græcis medicis ſub alio nomine cognitum? Sane diligentiores noſtri temporis medici ageraton à Dioſcor. deſcriptum eſſe Meſuæ eupatorium putant. Contra tamen, quia Dioſcor. agerati folia non tenuia centaurio, ſed origano ſimilia eſſe dicit, neque de odore meminit, qui in Meſuæ eupatorio eſt inſignis, aut amaritudinem, & purgatricem vim ſuo agerato aſcribit, quæ in Meſuæ eupatorio ſunt: ad hæc etiam, quia ageraton ciere vrinam, & vuluæ durities mollire, author eſt Dioſcor. habetque hæc ipſa planta Galeni teſtimonio vim phlegmonas digerendi, & diſſipandi, quas dotes de eupatorio Meſuei non ſcripſit: ac præterea, quia nullum caloris, aut ſiccitatis gradũ agerato aſcripſit Galen. vt Meſues facit; ob hæc inquam, ſunt ex re*- G *centioribus nonnulli, qui aliud ageraton, & Meſuæ eupatorium eſſe exiſtiment. Hi tamen quam leui argumento à communi ſententia diſcedant, non difficile eſt videre. Quod enim de foliis agerati obiiciunt, hæc Dioſcor. non ait eſſe origano ſimilia, ſed plantam ipſam, hoc eſt, vt ego exiſtimo, caulem, ac ramos origano aſſimilat. Quod vero de odore, aut amarore non meminerit: hoc non eſt maiori dignum admiratione, quando & ſaporem, & odorem in multis aliis præterit Dioſcor. vt videre paſſim licet. ſicuti etiam purgandi vis, quæ huic plantæ ineſt, fieri poteſt, vt Græcis fuerit ignota, quemadmodum de roſa, & aliis multis euenit. Quod autem vrinas ciere, & vuluæ durities mollire, vt Dioſcor. habereque diſcuſſoriam inflammationum vim, vt Galen. de agerato, non ſcripſerit; non eſt admirandum. id in multis quoque aliis factum eſt à Meſ. quod quidem cur* H *euenerit, ſeu quod hic legitimam Dioſcoridis hiſtoriam non viderit, quod maxime arbitror, ſeu quod eupatoriũ ſuum Dioſcor. eſſe ageraton ignorauerit, nunc non diſſero. De temperamẽto vero, & qualitatum gradu, quod Meſues ſuum ipſi locum aſſignarit, Gal. de hac re nihil ſcribente, ſi quis differre propter hoc eupatoriũ Meſues ab agerato cõtendat; fateri hunc oportebit Gal. docuiſſe omnia, neq; poſt ipſum inueniri, aut medicæ arti adiici quicquam poſſe: quæ res non tam poſteris inuidiam, quam riſum, meo quidem iudicio, excitabit. His ita pertractatis patere etiam exiſtimo, primum quidem quid pro eupatorio Auicẽna, & Meſuæ deligi oporteat: falli equidem eos, qui in præſcriptis ab Auic. compoſitis medicamentis aliud ab agrimonia, in Meſuæ autẽ formulis aliud à Iulia nũcupatã aſſumunt, quod quum Cordus faciat in catapotiis aggregatiuis, & ſyrupo de eupatorio*

gratio-

gratiolam pro eupatorio reponẽs, iure à Matthiolo reprehendi videtur. tum vero etiam conſtat, quid Manardo reſpondere oporteat, Meſuem ob id carpenti, quia non eaſdem vires eupatorio aſcribat, quas Dioſcorid. Plin. & Galen. De diuerſis etenim plantis ſi agitur, diuerſa quoque facultates aſcribi nullo errore poßunt. Neque vero, quod quiſpiam forte obiecerit, propterea Meſues arguendus venit, quia eupatorij nomen præter conſuetudinem aliorum, ad ageraton transferat. quando etiam Marrubium Apulei teſtimonio eupatorium eſt nuncupatum: neq; plura eodem nomine vocari in medica materia, noua eſt, aut inſolens conſuetudo.

De Epithymo. Cap. XVI.

ANT. EPithymum eſt ex herbis ſuper creſcẽtibus alijs herbis, † & eſt ſimile cuſcutæ. Plantæ autem quibus ſuper excreſcit ſunt alkil, † & alhaſce, & quædam ſpecies origani. † Eius autem aliud eſt Cretenſe, & aliud eſt Syrium.

ELECTIO. Melius eſt, quod eſt ſubrufum Cretenſe acuti odoris. Quod naſcitur in Syria eſt poſt id, ſed eſt minus rufum. & adhuc melius eſt, quod eſt completum, ponderoſum. Et meliores partes eius ſunt extremitates eius craſſæ, quæ ſunt ſicut flores. Subcitrinum autem, & pallidum eſt minus bonum.

COMPLEXIO, & proprietas. Eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo, & dixit Galen. quòd eſt calidum in tertio. & eſt compoſitũ ex partibus igneis, a quibus ineſt ei acuitas: & ex terreis ſubtilibus, a quibus ſibi ineſt ſtypticitas pauca, & ipſum quidem eſt ſubtiliatiuum, reſo- C lutiuum, aperitiuum oppilationum, confortatiuum viſcerum.

RECTIFICATIO. Facit ſitim, † & generat æſtuationem in corporibus calidis. Et eſt ex debiliter, & tarde ſoluentibus. Quapropter eſt prohibendum ſub dominio caliditatis, & ſiccitatis poſitis. Confortatur autem operatio eius multiplicatione quantitatis ipſius, & aſſociatione rei cum eo magnificantis effectum eius, ſicut ſunt myrob. nigri & Indi proprie, aut hellebori nigri quantitas parua. † Aqua vero mellis cũ pauco ſale, aut aqua decoctionis paſſiularum cũ ſale, ſimiliter. aut aqua lactis ex capris ſumpti vigorat ipſius operationem. Sal gemma vero, aut ſal indus, aut ſal naphthicus ſũt ex rebus quæ additæ ſibi addunt virtuti ipſius. Citam autem, et D facilem facit operationẽ ipſius, ſi ei aliquid acutum virtute miſceatur, ſicut piper, & piper longum, & zingiber, & ſimilia. Et non prætermittas quin cadat in potibus eius oleum amygdalarum dulcium, quo inuoluatur, & in decoctione ipſius paſſulæ ſine interioribus. quoniam addũt ei ad bonitatem, leniendo quod timetur ex nitroſitate ipſius. Et ne ignores, quod epithymũ de decoctione modicum ſuſtinet, quare oportet, vt fiat illud ſecundum legem.

POSSE. Prærogatiuam habet educere ſuper omnibus ſolutione educentibus melancholiam. Educit enim ſine moleſtia & facile. † & quidam dicunt, quod educit de phlegmate ali- A quid. † Et dixit Paulus, quod ſolutionẽ educit humores aduſtos, & declinauit ab eo, quod comprehendit veritas. Et ego non inueni, quod fieret illud. Poteſtas autem eius ſuper humore melancholico, & ægritudinibus eius, eſt magna, & proprie in ægritudinibus capitis, ſicut eſt melancholica, & epilepſia, & alguengem, & timor, & vertigo, & dolor capitis, quorum materia eſt melancholia. Valet etiam ad tremorem cordis, & ſyncopin, & ægritudines melancholicas in eo. Et eſt magna medicina oppilationis ſplenis, & ægritudinum in eo, & confert ægritudini hypochondriæ, & oppilationibus renum, & frequens vſus potionis eius eſt medicina ſolennis cancro, & lepræ, & vulneribus nigris, & ſoluit quartanam.

B †DOSIS. Potio eius in decoctione eſt a drach. 5. vſque ad 20. Et pulueris eius a drach. 3. vſq; ad 7. Is autem, qui ſumit ipſum, vitet acceptionem eius in æſtate.

EPITHYMVM.

De Epithymo. Cap. XVI.

EPithymum thymo, tymbræ, cuidã ſpeciei origani, ſupercreſcit caſſuthæ modo, duplex ideſt, Creticum, idemque præſtantius, præcipue capitulis florulentis, ſubrufum, acre etiam odoratu, abſolutum, graue. alterum Syriacũ, minus rufum, ignobilius, vt etiam pallidum, & ſubcitrinum, calidum, ſiccũ ſecundo ordine, (Galen. tertio.) Duplici ſubſtã- SYLV.

tia

tia compoſitum, terrea pauca, parum adſtringente, & ignea acri, melancholiam præter cætera, tanquam prærogatiua quadam, facile, & citra moleſtiam purgante (ac etiam pituitæ aliquid quorundam ſententia, Humores quoque aduſtos Paulo videtur vacuare, ſed falſo, non enim eos ab hoc vacuari inueni) ob id affectus melancholicos, potiſsimum capitis melancholiam, epilepſiā, deſipientiam, timorem, vertiginem, cephalalgiā melancholicam, ſyncopem quoq; cardiacam, cordis tremorem, & affectus alios cordis melancholicos. Obſtructionem lienis, & morbos inde ortos ſanat, & melancholiam hypochōdriacam, obſtructiones renum, cancrum, lepram, vlcera nigra, quartanam, vſu multo ſanat. nam tenuat, reſoluit, obſtructiones aperit, viſcera roborat. In calidis, & ſiccis naturis non vtendum, quia calorem immodice auget, ac inde ſitim excitat. imbecillius, & tardius purgat, niſi largius ſumatur, aut cū myrobalanis Indis, aut pauco helleboro nigro, aut mulſa, cum pauco ſale, aut vuarum paſſarum decocto, cum ſale præſertim gemmeo, vel Indo, vel Naphthico, aut ſero lactis caprini, vel pipere aliquo, zingibere, vel alio acri, ſic enim cito ac facile purgat. Sumendum autem omnino eſt, vel cū oleo amygdalarum dulcium, vel decocto vuarum paſſarum purgatarum, vt leniendo aluum magis ſubducat, & ne ſubſtātia nitroſa partes lædat, quas permeat. Parum diu coqui ſuſtinet. Datur decocto à drach. v. ad drach. xx. puluere à drach. iij. ad drach. vij. cauendo æſtatem.

De Epithymo.

MANA. DVrioris Thymi florē, & Satureiæ ſimilis, eſſe epithymum ſcribit Dioſcorides, habereq; capita tenuia, leuia, caudiculas veluti capillos. Plinius poſtquam eadem fere dixit, quæ Dioſcorides, addit. Quidam aliter epithymum tradunt ſine radice naſci, tenui ſimilitudine pallioli rubens. Videtur autem Epithymum hoc Meſue, ad ſecundum Plinij referri: ſicuti & id quod in vſu nunc eſt, & vel ex Apulia, vel ex Orientalibus locis affertur. EST ſimile cuſcutæ. Res nota eſt ſub hoc nomine cuſcutæ, nec alia re a vocato Epithymo videtur differre, niſi, quod paſſim cum lino naſcitur; illudque quaſi ſtrangulat. atque hoc argumento aliud nomen inuenit, vt podagra videlicet lini dicatur. ALATI & Halaſ. i.e.) Thymbram, & Thymū intellige. EIVS Aliud eſt Creſenſe, aliud eſt Syrium. In Cappadocia, & Pamphilia plurimum generari ſcribit Dioſcorides. ET dixit Galenus eſt calidum in tertio. Adde & ſiccum, & ſimile thymo virtute, ſed in omni re fortius. ET generat æſtuationem.) Stomacho minus vtile, dixit Plinius, & vomitiones vomere. AQVA vero mellis cum pauco ſale) Dioſcorides, & Plinius cum melle, & ſale, & pauco aceto. ET quidam dicunt.) Si legiſſes Dioſcoridem, ſcires ipſum ſcripſiſſe, quòd cum melle potum purgat per inferiora bilem nigrā, & pituitam. ET dixit Paulus.) Optimum eſſe ait Paulus in euacuanda melancholia: nec video, quo pacto poſſet eſſe magna medicina in morbis, qui a Meſue ipſo enumerantur, niſi atram bilem exuſtam, quæ proprie melancholia dicitur, expurgaret. Doſis potionis eius vſque ad viginti, & reliqua.) Nimis creuit hæc doſis, ſiquidem Dioſco. quatuor, Paulus quinque, Plinius ſex, ad ſummum concedunt.

E *EPithymū non eſſe propriū thymi florem, ſed plantam thymo adnaſcentē, ſuis quiſq; oculis pōt intueri, neq; ſatis intelligo, quomodo adducti ſint noſtro tēpore aliqui, vt vel thymi ſpeciē epithymum hoc putēt, vel vulgatū noſtrum epithymū id eſſe negēt, de quo ſcripſere Dioſc. & Græci alij. Et ſi .n. Dioſc. verba quum ait* ἐπίθυμον θύμου ἐστιν ἄνθος τοῦ σκληροτέρου, καὶ θύμβρᾳ ἐοικότος *epithymum innuant florem eſſe thymi verum, ſunt tamen ſane intelligenda, neq; ab eo diſcedendum, quod ſenſus docet. ſcite ergo Plinius vertit florē eſſe a thymo, ne interea ipſe repetam, quod etiā alij dixere,* ἄνθος *vocem non tam florem, quā quicquid rebus ſupercurrit ſignificare, quum dicatur* ἄνθος παρὰ τὸ ἀνωθεῖν, ἐν τῷ αὐξάνεσθαι, *quod ſcilicet rebus ſupercurrat creſcendo. id enim, vel grammatici docent. Non eſt ergo meo iudicio dubitandi de hac re locus, quamuis* COST.

F *non deſint, qui nodum in ſcirpo quærant. Itaq; his omiſſis accedamus ipſi ad alia. Sane de epithymi temperamento videtur eſſe nonnihil controuerſia, quum Gal. in tertio calidorum, & ſiccorum ordine ponat, Contra tamen author noſter præter Galeni ſententiam calidum, & ſiccum ſecundi ordinis putet: Humain vero Auicennæ teſtimonio in 2. Can. calidum in tertio, & ſiccum in fine primi ordinis conſtituat. Fortaſſe tamen, quū Gal. in tertio calidorum, & ſiccorum ordine epithymum collocat, de tertij gradus initio intellexit; Auicennas vero de fine ſecūdi, qui tertio eſt affinis. atq; hoc pacto parua eſſet inter eos diſcordia. Sed repugnat huic conciliationi Humain ſententia, in fine primi ordinis ſiccorum epithymū reponentis: Cuius tamen authoritas tanti eſſe apud nos non debet, vt Galeno, & ipſi rationi non potius aſſentiendum exiſtimemus. nempe manifeſtius exſiccat epithymum quàm, vt in primo ordine, qui eſt eorum,*

G *quæ obſcure agunt, collocari debeat. Cæterū maioris momenti videtur eſſe, quod de purgatrice huius medicamenti facultate hic author ſcribit. ſcribit profecto ipſum prærogatiuam habere ſuper omnibus melancholiam educentibus, magnamq; eſſe vim ſuper melancholicis affectibus. Contra tamen ſtatim Paulum erroris accuſat, exuſtos humores educi arbitrantis. At quo pacto (ait Man.) poſſet eſſe magna medicina in morbis, qui a Meſue ipſo enumerantur, niſi atram bilem exuſtā, quæ proprie melancholia dicitur, expurgaret? Nos vero, neq; cum Manardo dixerimus exuſtā atram bilem proprie melanchaliam dici; neq; id ſequi, ſi melancholicis affectibus confert, vt etiam exuſtos humores expurget: quando alterius naturæ, ac ſpeciei atra eſt bilis a melācholia, ſi Galeno credimus. De Meſue autem controuer-*

H *ſia, exiſtimarim per aduſtos humores non atram exuſtā bilem, ſed ipſam flauam, ac feruidam bilem intelligere hunc ſcriptorem, atq; in hoc Pauli ſententiam non amplecti; ſiue id Paulus, ſiue alius ſcripſerit. etſi autē id in Paulo ipſi adhuc non legimus, quod hic author reprehendit, ſcripſit tamē Serapion ex Dioſcoride, vt ait, ſententia (licet Dioſc. id nō ſcribat) epithymū choleram expurgare; et Plinius quoq; educi hoc medicamēto bilē teſtatur. fieri etiā pōt, vt aliqui feruidam bilem trahi Paulo authore ſcripſerint, quos hic fide adhibita amulatur; aut id in aliquo Paulo ipſi aſcripto libro apud Arabes legeretur, quod hic damnat. non temere ergo quis dixerit per aduſtos humores feruidā bilem Meſuen hic intelligere, alioqui non ignarum ex aduſta atra bile ſplenicos, & melancholicos affectus multos procreari, in quibus ipſe epithymū cōmendat. Atq; hoc pacto ego*

profecto

A profecto elementer huius magni viri ſententiam interpretandā dixerim, non etiā acerbius reprehendendam. Sed aliud hic ſe offert, quod animaduerſione eget, de huius, ſcilicet medicamēti exhibendi menſura. Dioſcorides, vt etiā Manar. adnotauit, quatuor, Paulus quinq; Plinius vſq; ad ſex drachmarū pondus exhibet. Auicennas eius in puluerē redacti drachmas etiam duas; liquori vero, in quo id ſit decoctum, aureos quatuor, quæ menſura duas ex tribus vnciæ partibus pendet. Serapiō autē ex Aben Meſua, infuſum à drachma vna vſque ad quatuor, ſicci autē contriti a drach. vna vſq; ad duas cōcedit. Ex quibus, doſis, vt aiunt. a Meſue aſſignata nimia eſſe videtur; puluerē epithymi a tribus drachmis vſque ad ſeptē, decoctū vero a drachmis quinque vſque ad viginti exhibente. Cæterū quicquid ſit de huius medicamenti menſura ſtatuendū, in qua certe præſcribenda in tanta ſcriptorū varietate infra potius ſubſiſtendum, B quàm audacius agendū eſt; quū Plinius drachmas ſex epithymi dās nō damnetur, ſuſcipiēdus hic quoq; author venit non multū a Plinio differens, & drachmas ſeptē eiuſdem in puluerem redacti propinās. De decocto vero, tametſi ab Auic. & Aben Meſua multum differt, nō abſolute tamen damnanda eſt Meſuæ præſcriptio, ſed pro aqua, liquoriſve, in quo ipſum decoquitur, & pro ipſius quoque, quod decoquitur menſura, erit æſtimanda, neque enim ſi ſex aut ſeptem epithymi drachmas tribus aquæ vncijs incoxeris, ob id nimis creuiſſe doſim dicendum eſt, quòd viginti drachmas pendeat id, quod ſupereſt, decoctione facta. ſed cogitandum, quòd hebeſcit liquore multo, & coctione euaneſcit purgatrix cuiuſque rei facultas: proptereaque decoquendarum rerum pondus augeri a medicis ſemper ſolet.

De Hyſſopo, quod vocatur haſce. Cap. XVII. C

ANT. Dicunt † quidā quod eſt hyſſopus hortēſis. Et dicūt alij, ꝙ eſt vna ex ſpeciebus origani. Et eſt plāta pluriū ſtipitū ſubtilium, q expanduntur, & eleuātur ſuper radicē, ſicut eſt medietas cubiti, et ſunt eius ſolia minora folijs origani, & eleuātur, & colligun tur ſuper extremitatē ſtipitū ſicut modus foliorū declinantiū ad purpureitatē, & minorantur folia in extenſione ſtipitis, & multiplicantur in capitibus, & extremitatibus craſſis. & eius flos ſicut flos calamenti ad rubedinem declinans. & planta eius, vt dictum eſt, mater epithymi.

Complexio, & proprietas. Calidæ complexionis eſt, & ſiccæ in ſecundo, † & dixit Dioſ. ꝙ eſt in principio tertij, & eſt quaſi verius. Eſt D enim reſolutiua, inciſiua, calefactiua, oppilationum aperitiua, carminatiua ventoſitatis, & hoc eſt propter dominium partium calidarū in ipſa.

Rectificatio. Eſt in ea de acuitate aliquid, ſed nō ſuperfluē. Et fortaſſe frāgitur in permixtione ipſius cū alijs, & frangitur in infuſione ipſius in aceto ꝑmixta. & emendatur ēt cum paſſulis, & aqua mellis cū pauco ſale. & adiuuās ipſum ad ſoluendū, dans ei ad ſufficientiā, eſt ſal gemma, & decoctioni eius iunguntē mannæ circiter aur. vij. & ſoluit ſufficiēter. & eſt medicina bona. Et fit ex floribus eius, & oleo veteri oleū, qđ dr̄ haſce, & eſt iuuamentorū multorū. Haſce quoq; decoctionē ſuſtinet, ĩ qua eſt mediocritas & in eius cōtritione, ſi nimiū elaboretē, acquiritē

A ei, vt ſit res magis penetratiua, & repat virt⁹ eius, & penetret ad vias vrinæ, & multiplicatē eius prouocatio aquoſitatis plus, & minoratur ſolutio.

Posse. Solutionē efficit facilem, & educit phlegma. Et dixerūt quidā, ꝙ educit melancholiā, & vr̄, ꝙ fiat illud debiliter, & conſortatur ad hoc tñ cū ſale gemma, & ſale Indo, qñ oportet. Verū de operatione eius cōtra phlegma manifeſtū eſt, & proprie de eo, quod eſt in partibus pectoris, & pulmonis, & viarū anhelitus. & † valet ad ægritudines cerebri, & neruorum phlegmaticas, & cōfortat ipſum, & neruos, & ꝓprie ſyrup⁹ ipſius. Et oīs vſus adminiſtrationis eius, & oleū, quod diximus de haſce calefactū confortat neruos, & cōfert ægritudinibus eorū frigidis. & vſus eius eſt cōſeruans ſanitatē, & virtutē viſus, & au- B fert eius debilitatē. & vaporatio decoctionis eius remouet dolorē auris, & tinnitū ventoſum. Pectus aūt, & pulmonē ſecundū oēm modū adminiſtrationis eius mūdificat, & proprie pectora ſenū, et eorū proprie, quorū pectora ſunt poſita ſub dominio phlegmatis craſſi, & viſcoſi. & eſt medicina bona aſthmaticis, & tuſſi. ſedatiua doloris pulmonis, & cōfert vſus eius ſenibus, & eis, quos hyems lędit, & ſyrupus eius, & alij modi adminiſtrationis eius cōferūt paucitati appetitus, & malitię digeſtionis. reſoluit vſus eius vētoſitates craſſas, & carminat, expellit, & educit, & proprie cū baurach, & melle vermes. & eſt ex eis quæ educunt menſtrua, & vrinam prouocant, et ſyrupus, & decoctio ipſius confert rigori febrium.

Dosis Decoctionis eius eſt a vnc. v. vſque C ad x. & pulueris ipſius a drach. ij. vſque ad iiij.

THYMVM.

De

De Thymo. Cap. XVII.

SYLV. THymus quibuſdam hyſſopus hortenſis videtur, alijs origani ſpecies. Plãta eſt multis caulibus, gracilibus, ſemicubitum altis, folijs origani, minoribus, in ſummo minutis, in capitula quædam ſubpurpurea coeuntibus. Flore calaininthes in rubrum inclinante, cui epithymum innaſcitur. Calidus ſiccus receſſu ſecundo, aut potius tertio cum † Galeno. Calfacit, tenuat, incidit, reſoluit, obſtructa aperit, flatus etiam craſſos diſſipat. Pituitam clementer educit, & † vt quibuſdam placet, etiam melancholiam, ſed imbecilliter, & cum ſale gemmeo, vel Indo. illam vero pituitam etiam craſſam, & lentam, potiſſimum à thoracis partibus, & reſpiratorijs euocat, & à cerebro. Ob id harum partium, & neruorum affectibus frigidis & pituitoſis mire ſuccurrit, vt aſthmati, tuſſi, dolentibus à frigido pulmonibus, præſertim ex ipſo ſyrupus, vel decoctum, vel oleum ex eius flore incocto factum, quod etiam viſum acuit, & ſanitatẽ conſeruat. Partes neruoſas calore ſuo roborat. Suffitu autẽ dolorẽ auris et tinnitũ flatuoſũ ſanat. Saluberrimus eſt ſenibus, & contra hyemis frigidæ humidæ iniuriam, appetentiam excitat coctionem iuuat, cum nitro & melle lumbricos necat, menſes ac vrinas mouet. rigori febrili prodeſt. Caliditas eius vehemens aliorum miſtione obtunditur, ſiue coquatur cum paſſis vuis, ſiue aceto infundatur, ſiue mulſæ cum pauco ſale gemmeo purgationem eius augente. Decocto eius mannę drach. vij. diſſolutę clementer, & quantum ſatis eſt; ſubducunt. Coctionem, & trituram mediocrem ſuſtinet. Quod ſi tenuius pulueretur, penetrat magis, & vrinas largiores mouet, deiectionem vero minorem. Datur decocto a drah. v. ad drach. x. puluere autem à drach. ij. ad drach. iiij.

† Galeno lege, non cum quibuſdam exẽplaribus Dioſc. apud quem nulla eſt graduum definitio. Galeno autẽ thymũ calidũ ſiccum ordine tertio ſtatuit lib. 6. ſimpl. & capita reliquarum viridũ latinis expiscatarũ addit. † Cum ſale & aceto ſumtũ per aluum purgat Dioſcor.

De Hyſſopo quod vocatur Haſce.

MANA. DIcunt quidam quod ſit hyſſopus hortenſis, dicunt alij eſſe vnam ex ſpeciebus Origani.) Nomen ipſum, modusque loquendi, oſtendunt ignoraſſe Meſ. de qua re ſcriberet. Tu autem ſcias voluiſſe eum loqui de thymo, re non obſcura, vtpote quam dicit Dioſcorides ab omnibus cognoſci. SICVT nodus ſoliorum.) Intellige ex Dioſcor. thymi capitula. Et eius flos eſt ſicut calamenti.) Non hoc Dioſcorides, ex quo reliqua iſta ſum pſiſſe videtur. Plinius duo genera facit; candidum, radice lignoſa, quod & præfertur; alterum nigrius, floriſque nigri. Semen deprehendi non poſſe, ſed flore ſato enaſci. ET dixit Dioſcor. quod eſt in principio tertij.) Cum Dioſcor. nunquam meminerit graduum, liquet hunc virum Dioſcor. verum non habuiſſe, ſed nec Gal. & Paulum bene legiſſe. hi enim fuere, qui calidum & ſiccum in tertio ordine poſuere. VALET ad ægritudines cerebri.) Valet comitialibus ſecundum Plinium, viſus obſcuritati, ſecundum Dioſcoridem diſcutit œdemata, diſſoluit coagulatum ſanguinem. tollit verrucas, & cum vino, ac polenta iuuat coxendice laborantes.

COST. *QVis putarit haſce aut hyſſopi, aut origani eſſe ſpeciem, obſcurum eſt nobis: ijs tamen qui ita ſen-*E *tiunt, non aſſentitur Meſues. ſed thymum eſſe arbitratur, dicens eſſe matrem epithymi, ſicuti etiam in ſuperiori capite dixerat epithymum huic plantæ ſupercurrere. iniuſte ergo Manar. ſcribit ignotum fuiſſe huic quamnam plantam deſcriberet. Quum autem in ſtirpis huius delineatione Meſues thymi florem eſſe flori calamintha ſimilem ſcribit inclinantem ad ruborem; etſi hoc Dioſc. non ſcribit, ab illo tamen non diſſentit, purpureum vtrique & thymo, & hyſſopo florem aſcribenti, quamuis alterum quoque thymum flore nigro Plin. deſcribat. Neq; etiam quod hic Dioſcor. teſtimonium citet in ſuo loco temperiei thymi aſſignando, quum tamẽ graduum Dioſco. nunquam meminerit; ob id acrius inſectari hunc decet, atque obijcere quòd Galenum, ac Paulum non bene legerit; excuſandus potius eſt, quando fuit hoc Arabibus peculiare, vt ex Græcis habuerint* F *omnia deprauata, qualia & nos ex Arabibus multa.*

De Hyſſopo montana. Cap. XVIII.

HYſſopus duorum eſt modorũ. Eſt enim ex ea quædam hortenſis, cuius ſubleuatio ſuper terram eſt circiter medium cubitum, & non multiplicatur in ſtipitibus, & ramis, ſicut haſce, & folia ipſius ſunt maiora quam in haſce, & flos eius eſt purpureus: & ex ea eſt montana, cuius folia ſunt minora plura, & ſtipites non ſunt tantæ eleuationis. ANT.

ELECTIO. Cuius odor & ſapor ſunt acutiores melior eſt, & ex duabus ſpeciebus melior eſt magna: & melius tempus collectionis eius eſt, quando incipit florere.

G COMPLEXIO, & propietas. Calidus, & ſiccus eſt in ſecundo, & ſpecies eius magna eſt calidior: ita vt dicatur conuenientius, quod ſit in tertio: & eſt in ea ſecundum omnem diſpoſitionem eius caliditas ſubtilis, dominans, faciens eam ſubtiliatiuam, abſterſiuam, reſolutiuam, & extenuatiuam ventoſitatum.

RECTIFICATIO. Eſt ex debiliter ſoluẽtibus. quòd ſi miſceatur ei cordumeni, & itis, additur ei ad ſolutionem. Et ſimiliter manna addita decoctioni ipſius confortat eius ſolutionẽ, & fit ſolutiuum ſufficiens. & ſimiliter additæ ei ad ſolutionem mel & paſſulæ ſine interioribus, & ſcilla magnificat eius operationẽ. De decoctione autẽ, & contritione ſuſtinet mediocriter, ſicut haſce.

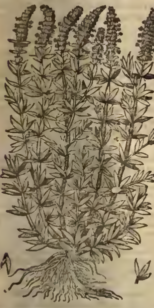
POSSE. Solutione educit phlegma, tamen H minus quàm haſce. & eſt ſimiliter medicina bona, pectoris, & pulmonis, & membrorũ anhelitus, mundificãs ea à phlegmate craſſo, & humoribus putridis: & ſubtiliat ſputũ craſſum ſanioſũ, faciens ipſum facilis expulſionis: & confert aſthmati, & tuſſi ab humoribus craſſis, & putridis iuuamẽtum ſufficiens, & colorem efficit bonum, & illud propter iuuamentũ, quod efficit in ſpiritualibus, & propter iuuamentum, quod efficit in re digeſtionis: & quia per ipſam acquiritur facilitas, & bonitas, & ſubtilitas in ſpiritu. & eius iuuamentum in ægritudinibus cerebri, & phlegmaticis magnum eſt, propriè in epilepſia. Inquit Humain, iuuamentum hyſſopi, & propriè ſyrupi decoctionis eius, & aliorum modorum adminiſtrationis ipſius, & propriè cum oxy-

melle

melle ſcillitico, magnum eſt in epilepſia, & proprie cuius materia eſt phlegmatica, & nos experti ſumus illud in omni ætate: & origanum iunctum decoctioni ipſius fortificat ad illud, & decoctio eius cum vino reſoluit apoſtemata dura, & proprie ſplenis, & viſcerum: & ſimiliter emplaſtrum ex ea cũ ficubus, ireos, & baurach. & decoctio ipſius educit vermes, cum decoquitur cum ficubus: & vaporatur auris, & confert tinnitui, & ſibilo. Et decoctio ipſius cum aceto, & oxymelle ſedat dolorem dentis.

Doſis. Decoctionis eius potio eſt à drach. 6. vſque ad 10. & pulueris eius à drach. 4. vſq; ad 7.

HYSSOPVS.

De Hyſſopo. *Cap. XVIII.*

YLV. HYſſopus duplex, hortenſis, & montanus. ille ſemicubitalis, caulibus, & ramis paucioribus, quam thymus, folijs thymi, ſed maioribus, flore purpureo: Hic breuior, & folijs minorib'. Hyſſopus eſt calidus ſiccus ordine ſecundo, vel potius tertio. Pituitam etiam craſſam, & putrem purgat, ſed minus quam thymus. Thoracem, & pulmones, parteſq; alias reſpiratorias pituita eadem, & humoribus alijs putribus, & pure expurgat: & tenuãdo, ac incidendo, tergẽdoque ſputum facile reddit. Ob hęc aſthmati, tuſſi à materijs prædictis eſt ſalubre, & epilepſiæ pituitoſæ, cęteriſq; cerebri affectibus pituitoſis, pręſertim ſumptus ſyrupo, vel decocto cũ oxymelite ſcillitico, & cum origano, etiam in omni ætate expertus. coctionem quoque iuuat, pro- A pter hæc reſpirationem leuat, & cutis colorem floridum efficit. Coctus cum vino, hepatis, & lienis, & aliorum viſcerum tumores reſoluit ſumptus, & cum ficubus, & iride, & nitro admotus, lumbricos necat, cum ficubus coctus: cũ aceto autem vel oxymelite, dolorem dentium ſedat, ſuffitu autem aurium tinnitum diſſipat, Nam tenuat, terget, digerit, flatus diſſipat. Odore, & ſapore acerrimo eſt præſtantior, pręſertim qui habilior eſt, & quo tẽpore florere incipit, quando etiã colligendus. Imbecilliter purgat, niſi cardamomum, & ius miſceatur, aut cum mãna, vel melle, vel vuis paſſis purgatis, vel ſcilla coquatur. Mediocrem ſuſtinet coctionẽ, & trituram, vt thymus. Datur decocto à drach. 6. ad drach. 10. puluere à drach. 3. vſq; ad drach. 7.

B

De Hyſſopo montano.

DE vulgari hoc capite Hyſſopo loquitur. Electio.) Dioſcorides præfert Cilicam. Hip. & Plin. in Tauro monte natam, & poſt eam Pamphyliam, & Smyrneam. Calida & ſicca in ſecundo.) Galenus in tertio. Solutione educit phlegma.) Cum oxymelite, & ſale trahit pituitas, inquit Plin. craſſos humores Dioſcorides, qui edi etiam ait cum ficis ad aluum ſubducendã, fortiuſque purgare mixto cardamomo, aut Iride, aut Eryſimo: aliqui tamen pro cardamomo, legunt cardamum. Et tuſſi.) Cũ ficis, aqua, melle, & ruta, peripneumonicis, aſthmati, tuſſi antiquæ, catarrho, ſi cum melle lingatur, ait Dioſc. eſſeque optimum gargariſma anginæ cum ficis. Cum vino reſoluit apoſtemata dura) Phlegmones, ait Dioſcor. Doſis vſque ad drach. x.) Manipulum integrum Plinius. Ego maiorẽ longe quantitatem poſſe tuto dari arbitror. MANA.

C

AN hyſſopus vulgaris planta ſit à Dioſc. & Græcis alijs hoc nomine intellecta, quum excitata ſit cõtrouerſia inter noſtri temporis medicos, Dioſcorideſque de origano agens lib. 3. ipſum ſcribat folio eſſe hyſſopo non diſſimili, vmbella veluti multifida non in rotæ ſpeciem orbiculata, & lib. 4 chryſocomæ comã corymbaceam aſſignet inſtar hyſſopi, quibus verbis tribuere vmbellam hyſſopo videtur, quæ tamen vulgari noſtro non ineſt: quum item Iſaac Serapionis teſtimonio hyſſopo folia maioranæ aſcribat. quod & Crateuas, vt Anguillarius ſcribit: ad hæc etiã Plin. lib. 26. baccas hyſſopo aſſignare videtur, his comitiales morbos curari dicens; quum hæc, inquam, obijciantur, non videtur facile conſtitutu, quid ſit hac de re ſentiendum. Nos tamen quia non ignoramus, quæ Matthiolus ſcribit: primum quidem à Dioſc. in cap. de origano non flores, ſed folia comparari, licèt Marcellus ſecus interpretetur: tum etiam comam in cap. de chryſocome non tam flori, quàm folijs poſſe aſſignari. ita enim & Plinius lib. 12. balſamo perpetuã comam, & Virg. 4. Georg. acantho comam aſcribit. vbi hæc, inquam, perpendimus: præterea vero ijs, qui origanum illud Creticum cãdidius pro hyſſopo reponunt, ſupereſſe alia explicanda videmus, tum quidnam vulgare hyſſopum ſit, ſi verũ non eſt hyſſopum: tũ quid de Plinio dicendũ baccas hyſſopo aſcribente, quid de Crateua, & Serapione de coma nihil ſcribẽtibus: adduci facile nõ poſſumus, vt diuerſum à Græcis hyſſopum intelligi putemus, quam vulgo ſit cognitum, quàm à Meſue Dioſcoridem in aſſignandis dotibus æmulãte, ſit hoc in loco deſcriptum. At vero, vt ad Meſuen redeamus, quum duplex hyſſopum ſit, montanum, & hortenſe, COST.

D Cap. 25.

& hortenſe, eſt hic quæſtio de quo nam verba fiant. Ali E *qui profecto de hortenſi tantum, non autem de montano agi exiſtimant; proptereaq; perperam inſcribi hoc caput de hyſſopo montano. nos vero de vtroq;, præſertimque de mõtano tractari arbitramur, nempe acriori, odoratiori, & in omnibus magis probato quã hortenſe. Itaque Dioſc. & Auic. qui eadem ſcribunt, de vtroque promiſcue ſcribunt. Vnum tamen hoc in loco ait Meſues, de quo licet admirari. primum quidem hyſſopum illud magis probat, cuius odor & ſapor excellunt; ſtatim tamen ſpeciem hyſſopi, quæ magna eſt (atque adeo hortenſem) magis commendat, & calidiorem eſſe ait, contra quàm ſtatutum ſit à nobis, & medici plerique omnes conſentiant. Torſit diutius, & adhuc torquet nos his locus, ſuſpicamur tamen interpretis fuiſſe lapſum, neque authorem hunc, quamuis repetere idem ſtatim videatur, hoc ſcripſiſſe cogitare poſſumus, alioquin non ne-* F *ſcium montanis ſtirpibus longe maiorem ineſſe acritudinem quam hortenſibus.*

De Prunis. Cap. XIX.

ANT. PRuna dantur ad alterandum, & ad ſoluendum.

Electio. Quæcunque ex eis alba, aut citrina, aut rubea, ſunt minus competentia operationi, medicinę, quam nigra. & ſunt quædam ex eis, quæ ſunt muza, quæ conferunt ad alterandum magis. & ſunt ex eis quædam dulcia, quæ ſunt ad ſoluendum magis ventrem, & vtraq; alterant & ſolutionẽ faciunt, plus tamen & minus. †Damaſcena vero, & armena in caſibus illis ſunt fortiora, quamuis alij dicant aliud. & humida ſecundum quoſdam plus G illud faciunt, quam ſicca. Sicca minus corrumpuntur in ſtomacho, quam humida. Sunt enim humida praua, ad putrefactionem conuertibilia.

Complexio Et Proprietas. † Dulcia ſunt inter frigiditatem, & caliditatem, declinant tamen ad latus frigiditatis. & ſunt humida in ſecundo: Muza vero ſunt frigida in principio ſecundi. Et omnia quidem ſunt lauatiua, refrigeratiua, & lenitiua.

Rectificatio. Rectius cum quo miſcẽtur, & addit in operatione eorũ, ſunt tamarindi, & proprie cum modis infuſionis notis, & caſiafiſtula, & tereniabin, & violæ conditæ, & ſimilia, & fit ex aqua eorum ſyrupus iuuamenti noti. H & ex carnibus eorum fit electarium bonum. Armeni quoq; arborem prunorum diſtanter circiter longitudinem palmę in duabus vel tribus partibus ſubtiliter perforant, & intromittunt fruſta ſcammoneæ. & ſigillant luto: & ſunt fructus arboris illius ſolutiui ſufficienter, & faciunt ſophiſticationes alias in arboribus alijs.

Posse. Solutione educunt choleram dantur in ægritudinibus cholericis, & alterant malitiam earum, & ſoluunt materiam à qua fiunt. nocent ſtomacho tamen, ſunt pauci nutrimenti.

Dosis. Aquæ eorum potio eſt circiter libr. vna cum zuccaro.

De Prunis. Cap. XIX.

PRuna aluum ſubducunt, & alterant, ſed SYLV alba, flaua, rubra minus ſunt medicamẽtoſa, quam nigra, quorũ quæ μίσα i. dulcacida ſunt, alterãt magis. Dulcia vero ſoluunt largius; tamen vtraq; alterant, & ſoluunt, magis, ſcilicet & minus. Damaſcena vero, & Armena, vtrumq; præter cætera præſtant, humida tamen potius quam ſicca, quæ etiam in ventriculo promptius quam ſicca, corrumpuntur. Dulcia calido frigido temperata, aut paulo frigidiora, humida ordine ſecundo. μίσα, ideſt dulcacida frigida, principio ſecundi. omnia tamen lauant, leniunt, re-F frigerant, bilem educunt. ob hæc duo bilioſis tum febribus, tum morbis alijs ſunt ſalubria. ſtomacho nocent, pauci ſunt alimenti, quia imbecilliter ſoluunt, eis adduntur pręſertim infuſione, Tamarindi, caſia fiſtula, manna, violæ conditæ. Ex horum ſucco fit ſyrupus, & ex carnibus electuarium in eadem ſalubre. Armeni truncum pruni arboris locis duobus, vel tribus palmæ vnius interuallo tenuiter perforant, immiſſoque ſcammonio lutant, pruna ob id purgantiora euadunt. Dantur ſucco ſeu decocto cum ſaccharo ad libram vnam.

De Prunis.

COccymelia vocant Græci, vel κοκκύμηλα. Damascena & Armena. Damaſcena iampridem, in- MAN quit Plin. in Italia naſcuntur, grandiore ligno, & exiliore carne, nec vnquam in rugas ſiccata, quando ſoles ſui de-G ſunt Gal. magis adſtringentia ait eſſe Damaſcena, Hiberica dulciora. miratur tamen Dioſc. dixiſſe Damaſcena ſicca ventrem ſiſtere, optima vero eſſe inter eadem, quę ſint mediocriter adſtringentia, magna ac laxa. Dulcia ſunt inter caliditatem & refrigiditatem.) Mediocriter humectant & infrigidant, ait Gal. Decocta in melicrato plus mellis habente, ventrem molliunt, magiſque ſi melicraton ſuperbibatur, dehinc vinum dulce, & prandium differatur. Adſtringunt ſylueſtria, pariterq; domeſticorum folia. Gummi lapidem frangit.

PRuna quum alia domeſtica ſint, alia ſyleſtria, de do- COS *meſticis hic tantũ verba facit, quibus ſcilicet leniendi aluum vis ineſt. alioqui ſylueſtria aſtringente, etiam inſigni, pollent facultate. Domeſticorum tot poſſint ex colore, ſapore, modo ſubſtantiæ, duritie ſcilicet & mollitie, figura, magnitudine, patria, deſumi differentiæ, vt par ſit naturæ in hoc fructu fœcunditatem mirari. Medi-*H *cis autem eius præſertim differentię ratio habetur, quæ ex ſaporibus petitur, cuius gratia pruna alia dulcia, alia acida, alia dulcacida ſunt. Tametſi autem Meſues etiam colorem animaduertere videtur nigra alijs pręferens: & Galenus quoque ac Dioſc. natale ſolum ſpectãt, Damaſcena & Armena magis probantes; ſaporis tamen gratia horum ratio habetur. Sane quum dulcia magis aluum ſubducant, acida vero magis alterent; vtrunque tamen horum ineſſe his omnibus videtur, vt & ſubducant & alterent. ita etiam quum recentia magis ventrem leniant, ſicca uero magis aſtringant, videntur tamen utraq; & ſicca & recentia præſtare utrunq; pręſertim quæ Damaſcena ſunt: quæ quidem quum nonnulla eorum plurimum aſtrictionis habeãt recentia, probatiſſima uero mediocriter etiã aſtringant, ac laxent Galen.*

affirman-

affirmante. 2. de alim. fac. non mirum ſi exiccata etiam A
magis aſtringant, humidis partibus quæ laxabant imminutis, & terreſtribus, quibus aſtringendi inſidet vis, magis exſiccatis. Hinc vero etiam litem, quæ inter Galenum eſt ac Dioſc. ſedari poſſe dixerim, quum Dioſco. Damaſcena ſicca cohibere aluum ſcribit, Galenus laxare contendit. Laxant certe etiã ſicca, ſed minus quã recentia; ſicca autem hæc, vbi ſubduxere aluum, aſtrictionis veſtigium ventri imprimunt, ex quo, & ventriculus roboratur, & aluus ſiccior redditur. Nõ temere ergo Dioſc. Damaſcena exſiccata ſtomacho vtilia eſſe ait, & aluum aſtringere, neq; etiã falſo Gal. ijſdem ſubducendi vim aſcribit. Braſauolum vero pro Dioſcoride in ſimpl. exam. pugnantem, immaturis prunis vſum putamus, qualibus ſcilicet, Italia ferè tota vtitur. ſolẽt. n. hæc immatura colligi, ꝙ maturiora nunquam niſi multa, & longa admodum diligentia ſolis vi exiccentur, vt B
reponi poſſint. Nos vero, qui maturiſſima multo ſtudio deſiccata uino, & ſaccharo incocta exhibuimꝰ, & laxari aluum, & Galenum vera ſcripſiſſe frequenter obſeruauimus. Hæc ergo de propoſita controuerſia dixerim, quam quidem quum proponat Auicennas nec ſoluat, Meſues tantum innuit neque explicat, tantum abeſt (q̃d nonnulli aiunt) vt conciliet. De diſcordia autem quam inter Meſuen, & Dioſcor. eſſe quidam exiſtimant, quod ſcilicet, ad huius capitis finem Meſues pruna obeſſe ſtomacho ait, & eſſe pauci alimenti, Dioſcor. vero contra ſtomacho vtilia facit; non eſt vt laboremus, quum Dioſcor. de ſiccis, Meſues de recentibus, de ijs ſcilicet, quæ bilem educunt, verba faciat. Vtrumq; autem vera etiã ſcripſiſſe cõfitebitur, qui in recẽtibus ſuperuacaneã humiditatem: in ſiccis vero, præſertim Damaſcenis, de quibus agit Dioſcorides, aſtringendi vim expenderit. C

PSYLLIVM.

De Pſyllio. *Cap. XX.*

PSyllium eſt de alterantibus complexionem, & ſolutionem facientibus, & eius ſolutio proprie ſit lambificando, eius autem aliud album, aliud ſubnigrum, aliud ad purpureitatem declinans. ANT.

ELECTIO. Melius eſt, quod eſt completum, & craſſum, & eſt grauius, & ſubmergit in aqua.

COMPLEXIO, & proprietas. Compoſitum eſt ex duabus ſubſtantijs, quæ ſeparari poſſunt: inter quas cortex eſt ſeparatus. eſt enim in eo ſubſtantia interior medullaris, & eſt in eo ſubſtantia expanſa ſuper corticem ipſius. † Subſtantia autem eius interior medullaris calida eſt, & ſicca in quarto gradu, & eſt acuta vehe- B
menter, inciſiua, rubificatiua, vlceratiua, & eſt de genere veneni. Subſtantia autem exterior expanſa ſuper corticem eſt ex multum infrigidantibus. Et dixit Rufus, † eſt frigida, & humida in tertio, & exceſſu, & dixit Dioſcor. quod eſt in ſecundo: & eſt verius. Inquit enim Hippocrat. in epidemijs, non eleuatur res frigida iuncta cum humiditate vltra ſecundum gradum, & dixit Galen. humida res non tranſgreditur metam, vſq; ad quam poteſt regimen hominis extendi, propter, quod non inuenimus humidum eſſe cauſam doloris, inquantũ humidũ, ſed inquantum poteſt eſſe materia, quę quantitate ſua mouetur ad continuitatis ſolutionem.

RECTIFICATIO. † Quod ex eo conquaſſatum eſt cum aqua fontium frigida, & fit C
mucillaginoſum, & bibitur ſicut eſt: & proprie cum oleo violaceo, aut ſyrupo violato, ſoluit ventrem. Quod autem ex eo eſt frixum, & conquaſſatum cum oleo roſaceo, eſt medicina fluxus ventris, & dyſenteriæ. Contritum autem potui nullo modo propinandum eſt, deoccultat enim contritio eius, ſubſtantiam medullarem vlceratiuam, & excoriatiuam.

POSSE. Conquaſſatum cum aqua frigida ſicut diximus, ſolutione educit choleram. Et confert febribus inflammationis multæ, & ſiti vehementi, calidæ: & ſedat inflammationes ſpiritualium: & lenit pectus. † conquaſſatum cum aceto confert apoſtematibus calidis, & eryſipelati, & formicæ, & ſedat inflammationes omnes, & dolores inflammationum, & pro-
D prie ſupercataplaſmatum, & ſimiliter ſodam calidam vehementem. Frixum vero, & cõquaſſatum ſicut diximus, confert fluxui cholerico, & dyſenterico, & fluxui medicinali, & proprie poſt potum ſcammoneæ, & medicinarum acutarũ.

DOSIS.) Ipſius potio eſt a drach. 1. vſq; ad 3. Timeat autem ipſum habens debilitatẽ viſcerũ.

De Pſyllio. *Cap. XX.* SYLV.

PSyllium purgat leniendo, alterat. Eſt vel album, vel nigrum, vel ſubpurpureum: duabus ſubſtantijs compoſitum, medulla ſcilicet interiore calida ſicca ordine quarto, acri admodum, incidente, ru-

Auic. lib. 2. c. 1. Venenũ tota ſubſtantia potius quã calore. videtur etiam græcis frigidum ſolum flatuentibus. ob id raro ſumatur.

brificante, vlcerante, venenoſa: cortice vero frigido multum. Rufus autem frigido humido ad gradum tertium, vel potius cum Dioſc. ad ſecundũ. Nam res frigida ſimul, & humida, ſecundum gradum non tranſcendit, vt inquit Hipp. in epidemicis. Vbi, & Gal. ait rem humidam non trãſire metam, quam hominis victus aſſequitur. Ob id humidum per ſe non eſt dolorificum, ſed tãtum copia, diſtendente, & continuitatem ſoluente. Aqua frigida maceratum, & agitatum eſt cholagogum, ob id febribus bilioſis eſt ſalubre, & inflammationibus thoracis. Thoracem quoque lenit, ſitim extinguit. Cum aceto autẽ agitatum, phlagmonas, eryſipelata, herpetas, & cæteros tumores calidos extinguit, & harum dolorem ſedat, præſertim cataplaſmate impoſitum. Sic, & cephalalgiam calidam mitigat. Frixum vero, & (vt dixi) conquaſſatum, fluorem bilioſum, dyſentericum, a medicamento acri, vt ſcammonio, excitatum, ſedat cum oleo roſaceo ſumptum, vel iniectum. Ex pſyllio ſic macerato cum aqua fontana frigida, & quaſſato, muccoſa potio, pręcipue cum oleo violato, aut ſyrupo violato, aluum ſubducit. Deligẽdum maturum, magnum, graue, & quod aqua mergatur. Datur in potu a drach. j. vſque ad drachm. ʒ. Non ſumendum autem quibus viſcera ſunt imbecilla, neque etiam tritum. Nam ſic ſumptum ſubſtantia medullari detecta vlcerat, & excoriat.

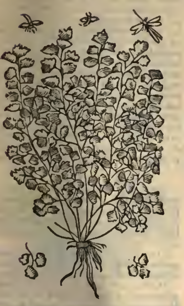
De Pſyllio.

MANA. GRæci Pſyllium, Latini a Gręci nominis ſignificato non recedentes, pulicarem herbam vocant, nec per os, niſi raro, aut hi, aut illi præbent, quoniam inter venena numerant: ſed exterius tantum ad molliendum, adſtringendum, & infrigidandum adhibent. SVBSTANTIA autem eius interior medullaris calida eſt, & ſicca in quarto gradu, & eſt de genere veneni.) Venenum eſſe pſyllium dicunt Græci, non medullæ ratione, quæ ſit, vt iſte ſcripſit, in quarto ordine calida, ſed ex frigore potius, quod in tota oſtẽdit ſubſtantia: Secutus autem eſt Meſues in hac re, ſicut in alijs multis, Auicennam lib. 2. cap. 1. Damocrates porro, authore Galen. lib. 2. de Antid. iubet plurimum conteri in compoſitione cuiuſdam antidoti. Eſt frigidum, & humidum in tertio exceſſu.) Galenus frigidum in ſecundo, medium in alia ſcribit contrarietate, nec alicui, vt diximus, eius parti calorem attribuit. QVOD èx eo conquaſſatum eſt cum aqua frigida ſolutione educit choleram.) Hoc ſic in aqua fuſo, Dioſcorides vtitur ad infrigidandum. ET conquaſſatum cum aceto confert apoſtematibus calidis. Cum roſaceo aceto, vel aqua, valere articulorum doloribus, tumoribus, poſt aures, panis, ramicibus, vmbilico procidenti, & eryſipelati, ſcripſit Dioſ. & dixit Dioſcor. quòd eſt in ſecundo, & verius, inquit enim Hippoc. in Epidemijs, non eleuatur res frigida, iuncta cum humiditate vltra ſecundum gradum.) Quomodo hæc dixerunt Dioſc. & Hipp. qui gradus vel ordines in medicinis non agnouerunt? Paulus frigidum in ſecundo, medium inter humectantia dixit, & ſiccantia, quemadmodum, & Galen.

COST. *ESt, & de Pſyllij ſemine non pauci momenti controuerſia, Meſues porro intimam eius ſubſtãtiam calidam, & ſiccam quarto ordine putat, quod ſentire viſus eſt, & Auic. lib. 2. Græci contra nulla de intima, vel* Cap. 1. tr. 1. *extima parte facta diſtinctione, id frigidum, & humidũ vno omnes conſenſu ſcribunt, quod & Auic. 2. Can. &* Cap. 1. *Raſis 3. ad Manſ. & Serapio. lib. ſimpl. medi. Mire er-* Cap. 19. *go repugnantia hæc ſunt. Adde etiam, ꝙ, quum pſylliũ inter venena reponatur, Meſues eiuſmodi noxam intimæ ſubſtantiæ calori vlceranti, & excorianti aſcribere videtur, quam ex eius tritura patefieri ait, quod ipſum, & Auic. 2. Canon. citato, quare, & contritũ aſſumi pro-* Cap. 1. tr. 1. *hibet: Græci contra frigiditati acceptum id referunt: quod affirmare, & Auicennam conſtat lib. 3. fen. 13. vbi de ſingultus curatione agit, ſcribentem pſyllium ſtupefacere. Damocrates etiam Gal. teſte. 2. de antido-* Tr. 5. c. 11. *tis pſyllium plurimum teri iubet in cuiuſdam antidoti compoſitione, trituram vt apparet, nihil veritus, quam vlcerationis cauſam Meſues, & Auic. exiſtimant. Hæc* F *quum ita ſe habeant, conciliari multiplex hæc diſcordia facile non poteſt: eſſet autem conſulenda experientia, & obſeruandus diligentiſſime euentus. Interea tamen meo quidem iudicio, non eſt horum ſcriptorum cõtẽnenda authoritas, qui poſt Dioſc. Galenum, Paulum, Raſim vſu id fortaſſe didicerunt, quod prioribus illis fuit de pſyllio ignoratũ, ſicuti, & de multis rebus alijs, præſertimq́; ſubducentibus medicamentis eueniſſe oẽs norunt. Quam ob rem quum pſyllium pro externa ſui ſubſtantia refrigerare, humectareque, ac ſtupefacere ij ſcripſerint; his tamen illi non aduerſantur, qui pro intima portione calfacere, & exſiccare teſtantur, ſed de diuerſis vtriq; agunt rebus. Quod ſi aliqui interiorem pſyllij partem ea non poſſe facultate excellere, qua putant Meſues, & Auic. ſenſu, atq; adeo guſtatu probare nitantur; his ego quidem dixerim, etſi nihil acredinis* G *percipiunt, fieri tamen poſſe, vt idem ui vlceratoria ſit præditum, ſicuti, & ſcammonium, quod alioqui guſtatu nullum inſigne acredinis indicium præ ſe ferens inteſtina quandoq; exulcerat. Ita etiam quum pſyllium veneni vires habeat, etſi Græci id vitij frigiditati aſcribunt, quod, & Auicennas inter ſtupefactoria ipſum reponens medicamenta, nihil tamen prohibet, quo minus interioris quoq; ſubſtantiæ exulcerantis facultate, veneni vim exerceat, neq; enim (quod quis fortaſſe putet) tam diuerſæ hæ ſunt facultates ſtupefactoria, & exulceratoria, quæ ſimul in re eadem ſtare nequeant: quando opium, & inſigniter ſtupefacit, & linguam commãſum vrit, ac non leuiter vlcerat. Sic vero etiam quod Damocrates plurimum conterat, Meſues teri prohibeat, non tamen, aut hic aut is venit accuſandus, multa profecto commiſta rebus alijs in vſum antidoti aſſu-* H *muntur, quæ ſeorſum aſſumpta inſignem habent veneni poteſtatem. forte ergo pſyllium ſi ſeorſum contritum ſumatur, necabit, quod alijs admiſtum rebus, confractaque miſcendo pernicioſa facultate, venenis aduerſabitur. Hęc igitur de propoſita cõtrouerſia ſunt dicta. Quod enim ſupereſt, ſi Meſues Dioſcoridæ, Hippocratis, & Galeni hoc in loco de ijs teſtimonium adducit, quæ legere non eſt apud hos authores; non hic tamen acrius accuſandus eſt mendacij, vt enim ſupra quoque monuimus, conſtat multa Arabes ex Græcis habuiſſe deprauata, quare neque ſomniaſſe aut commentum eſſe hunc probum virum ea vnquam dixerim, quæ hic ſcribit, alioqui etiam neque Dioſcoride, neque Hippocrate, aut Galeno ſunt indigna, quæ ipſis aſcribit.*

CA-

CAPILLVS VENERIS.

De capillis Veneris. Cap. XXI.

ANT. CApillus veneris dicitur apud quoſdã capillus fontium, & dicitur capillus hominis nemoralis, & ab alijs dicitur coriandrum putei, & eſt herba, cuius folia ſunt ſimilia folijs coriandri; viridia, & tenuia. cuius ſtipes eſt in longitudine circiter medium cubitum, & ſunt ſicut pili porcini, & ſunt in colore intra rubedinem, & nigredinem, ſed magis declinãt ad nigredinẽ, & proprie iuxta radicem eorum: & quanto magis procedũt: ad nigredinem declinant, & ſunt ſine floribus, & eorum ortus eſt in puteis, & fontibus, & locis aquarum.

C

Electio.) Meliores ſunt qui viridia habent folia, qui vberiores ſunt ſecundum omnes partes plantæ ipſorũ. Subtiles vero, & graciles, & declinantes ad citrinitatẽ non habent ſpiritum. D

Complexio, & proprietas.) Dixit Galen. iuxta temperamentum eſt eorum complexio, ſunt autem compoſiti ex partibus aqueis, & terreis, & ſubtilibus mediocriter, a quibus ineſt eis ſtypticitas, & ex partibus ſubtilibus calidis valde, propter quod virtus eorum cito reſoluitur: debilis enim virtus in debili ſubiecto cito tollitur. Sed adhuc etiam calidæ partes ſunt poſitæ in ſuperficie, quare vehementius fit illud, quod videtur oſtendere complexiones ipſorum declinare ad latus caliditatis: quamuis dicat Galen. ipſos eſſe æquales. Et ineſt eis ex partibus calidis in ipſis, vt ſint reſolutiui, ſubtiliatiui, aperiti-

A

uiui oppilationum, † & ſolutiui ventris, & proprie qui ex eis ſunt recentes: ſicci vero ſunt conſtrictiui, & prohibitiui fluxuum.

Rectificatio.) Non eſt in eis malitia, debiliter tamen purgant, ſed confortant operationem eorum violæ, ſcilicet, & caſia fiſtula, & tereniabin, & infuſio eorum in aqua caſei vigorat eos in ſoluendo. De decoctione autem modicum ſuſtinent.

Posse.) Solutione educunt choleram, & phlegma, & humores craſſos, & imbibitos: & mundificant pectus, & pulmonem, & educunt materias contentas in eis, & mundificant ſanguinem, & clarificant eum, & clarificant colorem: & faciunt acquirere bonitatem anhelitus: & mundificant ſtomachum; ventrem, & he-

B

par, & conferunt dolori eorum, & ſunt medicina bona oppilationum hepatis, & ſplenis, & icteritiæ, & proprie ægritudinum omnium oppilationum, & proprie infuſio eorum in aqua apij, & endiuiæ, aut in aqua cicerum nigrorum, aut in aqua ſeminum quatuor, aut in aqua lactis proprie: & delent cum oleo chamæmelino ſcrofulas. Et valet ſyrupus eorum pleureſi, & peripneumoniæ, & ſunt prouocatiui vrinæ. Et vſus decoctionis eorum frangit lapidem. Et purgat matrices fœtarum. Et hoc eſt de poſſe eorũ, & de eo, quod pertinet ad eos partibus calidis. Sed ex parte ſtypticitatis, prohibẽt curſum materierum, & abſcindunt ſanguinem, & cõfortant ſtomachum, & vẽtrem, ne recipiant ſuperfluitates. Et prohibent caſum capillorum, & cõ-

C

fortant radices eorum: immo faciunt eos creſcere, & multiplicare eos in locis vbi oportet, & proprie cum oleo myrtino, aut oleo laudani, & vino ſtyptico, & puluis eorum aduſtorum etiam facit ſimiliter. Et abluitur etiam ex decoctione ipſorum cum vino caput, † & abſcindit furfures: & ſimile fit ex cinere ipſorum, & cinis ipſorum ſanat fiſtulas lachrymales.

Dosis.) Potio decoctionis ipſorum quando quæritur per ipſos ſolutio per ventrem, eſt circiter libra vna.

De Adianto. Cap. XXI.

ADiantum albũ, capillus Veneris, vel hominis nemoralis, vel fontium, vel coriãdrum putei dicitur, folijs eſt coriandri, viridibus, tenuibus, cauliculis ſemicubitalibus, ſetarum porcinarum modo tenuibus, colore ex rubro nigreſcente, præſertim circa radicem, & vbi iam adoleuerunt, ſine flore, in puteis, fontibus, & aquoſis, temperatus eſt, aut temperato proximus, conſtat ſubſtantia aquea, & terrea, ſed tenui modice, eaque ſtyptica, altera vero ſuperficiaria calida tenui admodum, ob quã virtus eius facile reſoluitur, quia virtus imbecilla a ſubiecto imbecillo prompte diſſipatur, hæc autem tenuant, obſtructa aperiunt. digerunt, ventrem ſoluunt, præſertim recentes: ſicci enim conſtringendo fluxum ſiſtunt. bilem, vero flauam, & pituitam ventre toto, & hepate, humoresq́ue

SYLV.

D

Adiantum album, vulgo capillus Veneris.

Græci nullã vim purgatoriam tribuunt.

que craſſos quamuis imbibitos etiam ex thorace, & pulmone ſcreatu educunt, reſpirationem ob id liberiorem reddunt, ſanguinem clarum reddunt, & inde colorem commendant,& partium prædictarum dolorem leniunt. obſtructiones hepatis, lienis, tollunt, ob id ictero, & morbis omnibus obſtructionem ſequentibus, infuſi, præſertim aqua apij,& intybi, aut decocto ciceꝛum nigrorũ, aut ſeminum quatuor, aut ſero lactis. Cum oleo autem chamæmeli ſtrumas delent. Syrupus ex his, pleuritidi, peripneumoniæ prodeſt, vrinam mouet. Decoctum eorum calculum frangit, purgat vterum a partu. Parte vero ſtyptica fluxiones cohibet, † ſanguinem ſiſtit,ventriculum, & ventrem reliquum roborat, ne excrementa prompte recipiant. roborat etiam capillorum radices, ob id eorum defluuium ſiſtit. quinetiam pilis partẽ replet, præſertim cum oleo myrtino,aut oleo ladani, & vino ſtyptico. Idem præſtat puluis eorũ vſtorum.cinis ipſorum vel decoctum ex vino furfures abigit lotione,fiſtulas lachrymantes ſanat. Imbecillitatem eorum purgando corrigunt violæ,caſia fiſtula,manna,ſerum lactis. Paruam ſuſtinent decoctionem. Meliores ſunt bene habiti, folijs virentibus: ſtrigoſi enim,& flaueſcentibus folijs inutiles. Datur decocti ad aluum ſubducendam libra 1.

† Sputũ ſangui. Dioſcor. pota ex vino ventrem dum roborãt eadem,achoras a. tineã cum lixiuio ſanat Dioſc.

De capillis Veneris.

MANA. ADianton a Græcis dicitur,quia vt Theophraſtus, & poſt eum Plin.ſcripſit, aquas reſpuit perfuſum, meriumq; Dicitur Callitrichon,vel Polytrichon ab effectu, vt ait Pli. quia capillos tingit,& pulchros reddit. Theophraſtus, & recentiores duo eius genera faciunt album,& nigrum. SVNT autem compoſiti ex partibus aqueis,& terreis, & ſubtilibus mediocriter,a quibus ineſt eis ſtypticitas, & ex partibus ſubtilibus calidis valde.)Niſi aduerbium (valde)iunxeris voci,ſubtilibus : error erit in hoc loco manifeſtus,etiam ipſomet Meſue teſte, qui ex Galeni ſententia vix excedere eos temperamentum dixit. ſed forte melius eſt addere negationem, & legere ,non valde. ET ſolutiui ventris)Authoritas, ratio, experimentum fallam eſſe hoc comprobant: ſiccat enim adianton, attenuat, diſcutit, inquiunt Galen. & Paulus. Auer.ait Gal.dixiſſe,quod aluum adſtringit, nouos medicos, quod purgat. Dioſcorides ipſe aperte dixit, quod aluum ſiſtit. Mundificat pectus.) Per ſcreatum dixit Gal. ET abſcindit furfures.) Dioſcorides addit,& achores cum lixiuio. Frangit lapidem.) Præcipue nigrum, inquit Plin. eaque de cauſa dicit ſaxifragum. Et delent cum oleo chamæmelino ſcrofulas.) Non addit Dioſc. oleum, ſed dixit abſolute, quod ſtrumas diſcutit: quod etiam pariter ſcripſit Gal. Abſcindunt ſanguinem.) Sanguinis ſcreatum ait Dioſc. Et conſortant ſtomachum.) Dioſcorides poti cum vino.

COST. *ADiantum ponit Meſues inter aluum ſubducẽtia: Græci contra cohibere aluum omnes conſentiũt. Nobis vero, quum conſtet adiantum multiplici (vt hic ſcribit) ſubſtantia, & aquea, & terrena, & tenui: ſunt autem tenues, aqueæ, & quæ caloris quidpiam retinẽt, in ſuperficie ſitæ: veriſimile videtur harum ratione, quarum, & vrina, & menſes cientur, & lapilli venes expurgantur, aluum quoq; ſubduci, vt Arabes aiunt, ſicuti, & terreſtrium gratiam eãdem ſiſti par eſt, quod Græci aſſeuerant, atq; hoc profecto nobis dictat ratio: an vero etiam experientia aſtipuletur, ſicuti ipſe prorſus non affirmarim, ita neq; plane negare auſim. ſubſcribunt authori noſtro, & Meſangue teſtimonio Auic. 2. Can. ſeu Aben Meſua, vt ait Serapio, atque alij medici, vt Auer. ſcribit. 5. Coll. Et hos vt a prioribus medicis diſſentirent, inductos eſſe non cõtradicendi ſtudio, ſed experimento ipſe quidem dixerim. Alioqui etiam quis ex Meſua aduerſarus de adianto Arabico periculum fecit? quis ignorat differre ſolum a ſolo? Non ſatis ergo (meo quidem iudicio) ſapienter faciunt, qui a magnorum ſcriptorum ſententia tam leuiter diſcedũt, aut in euertenda eorum authoritate tam ſtudioſe laborant. Sed hæc ſatis. Quod reliquum eſt, quum ait author [& ex partibus ſubtilibus calidis valde] ſeu adycias negationem, & legas calidis non valde, ſeu tranſpoſitis verbis legas [& ex partibus ſubtilibus valde, calidis] vindicabis a controuerſia Meſuem. Eſt autem eius generis error, q & ſæpe, & facile in ſcribẽdo eueniat.*

E F G H

De Aſaro. Cap. XXII.

ANT. ASarum eſt radix herbæ montanæ, cuius folia ſunt angularia † ſicut folia hederæ: & flores eius ſunt † ſicut flores hyoſcyami: & eſt tota planta eius aromatica, & mordicat guſtum.

ELECTIO.) † Melior pars plantæ eſt radix: & melior radix eſt, q̃ eſt craſſa, ſpiſſa, & cuius odor eſt ſubtilis, & ſapor acut⁹ cũ ſtypticitate modica.

† COMPLEXIO & proprietas.) Calidæ cõplexionis eſt, & ſiccæ in tertio: & dixit Dioſc. eſt in ſecundo calidum, & ſiccũ in tertio, & eſt quaſi verius, & eſt ſubtiliatiuum, aperitiuum oppilationum, reſolutiuum, prouocatiuum, & in ipſo eſt ſtypticitas modica.

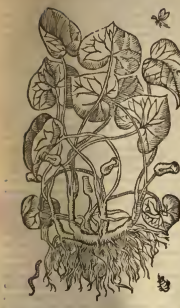
RECTIFICATIO.) Melius eum quo miſcetur ad ſolutionem faciendã eſt aqua caſei cũ ſpica, & aqua mellis, † & quidã infundunt ex eo aliquid in muſto, & conſeruant in vaſe per tres menſes: & eſt illud vinum medicina ad hydropiſim, & ſplenẽ. Suſtinet aũt aſarũ decoctione, & contritione rem mediocrem, & laboratio in contritione ipſius facit magis prouocatiuum quam ſolutiuum.

† POSSE.) Eſt ex rebus facientibus vomitũ, & educentibus per ventrẽ, & eſt hoc etiã eſt prouocatiuum vrinæ, & educit choleram, & phlegma. Sed de eius operatione in phlegmate eſt manifeſtius. Et educit ex anchis, & iuncturis materias, & cõfert doloribus earum, & proprie infuſio eius, & etiam alij modi adminiſtrationis ipſius. Et eſt ex bonis rebus, in quibus eſt ſpes iuuamentorũ ad oppilationes hepatis, & ſplenis, & duritiẽ eorum, & morbos oppilationum, ſicut eſt hydropiſis, & ictericia, & durities ſplenis, & proprie vinum infuſionis eius, quod dixi, & cõfert iuuamentum magnum febribus oppilationum, & febribus antiquis, & inungitur dorſum, & ſpina ex oleo ipſius cum laudano, & facit ſudare. Confert horripilationi febrium, & prouocat vrinam, & in ſpermate augmentum efficit.

† DOSIS. Eius infuſi potio eſt ab aur. 2. vſque ad drach. 4. & pulueris eius a drachm. 1. vſque ad aur. 2.

ASA-

ASARVM.

De Aſaro. Cap. XXII.

SYLV. Aſarum herba montana, folijs, vt hedera angulofis, † floribus hyoſcyami. Tota planta eſt aromatica, & guſtum mordens. Radice præcipua, præſertim magna, odore tenui, ſapore acri, & parum ſtyptico. Calida ſicca ordine tertio, vel potius cum Dioſco. calida ſecundo, ſicca tertio. Tenuat, reſoluit, obſtructa aperit hepatis, lienis, & horum duritiē ſoluit, & affectus alios inde natos: febres putridas, & diuturnas, icterum, hydropem præſertim vino infuſum. Purgat vomitu, & deiectione, & vrinis bilem, ſed pituitam manifeſtius, etiā ex ilibus, iſchio, & alijs articulis, ob id harum partium dolores mitigat, præſertim infuſum, vel aliter exhibitum. Oleum aſari cum ladano ſpinæ illitum ſudores mouet, & rigorem febrilem inhibet. Vrinas mouet, ſemen auget. Valentius agit cum ſero lactis, ſpica, & hydromelite. Muſtum his radicibus conditum poſt tertium menſem hydropes, & ſplenem ſanat. Mediociter coqui, & teri poteſt, & quo tenuius eſt tritum, eo magis vrinas mouet, minus autem aluum ducit. Datur infuſo ab aureis duobus ad drach. 4. puluere autem a drach. 1. ad aureos duos.

Minora, & rotundiora hederacea Dioſc. † Cytini. Dioſc. ſed etiam vult Meſ. Aſari radices hellebori albi modo purgant. & alia præſtant Crateua Dioſc. Plin. Aſari vnc. 3. muſti heminis 12. Dioſc. ad lotium, hydropem, iſchiadem, icterū. vnc. 7. dat Dioſc.

Validiorem aſarum acoro calido, ſicco gradu tertio Galen. ſcrib.

De Aſaro.

MANA. Aſaron ideo vocatum videtur, quia in coronas nō adderetur. Dioſcorides herbā coronariam dicit, errore, vt credo, ſcioli cuiuſpiam librarij, baccharem

A Aſaro miſcentis, quod nunc etiam vulgus. SICVT folia hederæ.) Adde, ſed minora, & rotundiora, ex Dioſc. SICVT flores hyoſcyami) Sicut cytini, non ſicut flores, ait Dioſ. in medio foliorum apud radicem purpurei, odorati, ſemen in floribus acinoſum: coliculi angulati, ſub aſperi: radices multæ, geniculatæ, tenues, obliquæ, gramini ſimiles, multo tamen tenuiores, odore cinnamomum referentes. Electio.) Optimum naſci, ait Plin. in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico. Gal ſolam radicem vtilem eſſe dicit. COMPLEXIO.) Dioſc. vt ſæpe dixi, gradus in medicinis non diſtinxit, Gal. huic medicinæ non aſcribit. ſed cum dicat eaſdem acoro vires habere, ſed fortiores, quam poſuit calidam, & ſiccam in tertio ordine, ſequitur hanc quoque, vel ſaltem in tertio ordine collocandam. QVIDAM infundunt ex eo aliquid in muſtum.) Dioſcorides miſcet vncias tres in heminis muſti duodecim, & dat ad lotium, intercutem, coxendicem, & icterum. POSSE. eſt ex rebus facientibus vomitum.) Crateuas, Dioſc. & Plin. purgare aiunt
B eius radices, hellebori albi inſtar. Multas quoque alias vires ei adſcribunt. DOSIS eius vſque ad drachm. iiij.) Dioſc. dat pondus drach. 7.

COST. *IN aſaro purgatricem vigere facultatem docemur experimento, & eius meminit ex Græcis Dioſc. quam tamen ignoraſſe Galenum dicas, qui in hiera picræ compoſitione nihil eſſe purgatorium præter aloen literis commendauit. In reliquis nihil eſt, quo Græci Arabibus non conſentiant. Quamquā enim Dioſ. huius flores, cytino hyoſciami ſimiles facit; ſunt tamen, & eiuſdem hyoſciami flori non diſſimiles: neque Serapion, neque Auic. aut Meſues ob id Græcis aduerſantur, quod flori, non autem cytino compararint. Quod autem in aſſignanda huius medicamenti temperie Meſues gradum Dioſcoridis teſtimonio tertium cō-*
C *ſtituat, illo alioqui gradum nunquam aſſignante; vt ſupra quoque diximus, hunc calumniæ dignum non facit, cui caſtigatorum librorum copiam non admodum ſuppeditaſſe certo ſcimus.*

De iure gallorum. Cap. XXIII.

ANT. Gallorum, & gallinarum iuuenum mediocriter pinguium nutrimentū cæterarum auium nutrimento præponitur. Sunt enim propinquæ conuerſionis in ſanguinem, & paucarum ſuperfluitatum. Sed caro gallinarum eſt melior carne gallorum niſi caſtratorum, & nigriores ex eis ſunt meliores, & leuiores, & ex gallinis melior eſt, quæ nondum peperit, & ex gallis, qui nondum
D calcauit. Decrepiti autem ac ouantium carnes malæ ſunt, acquirunt enim nitroſitatem, & ſalſuginem, & proprie gallorum, & non cōpetunt in re ciborum, ſed potius in re medicinæ, & proprie ius gallorū, & eſt illud, qđ hic cōſideramus.

ELECTIO.) Melior gallus ad hunc vſum eſt ſicut dixit Gal. qui eſt rufus: antiquus: immo quanto antiquior, tanto melior: & qui eſt velox ad motum, & ardens ad coitum, & fortis ad dimicandum, in quo ſit mediocritas inter macredinem, & pinguedinem.

COMPLEXIO, & proprietas.) Ius galli antiqui eſt calidum propter nitroſitatem, & ſalſuginem. Et eſt lauatiuum, abſterſiuum, aperitiuum, ventoſitatum extenuatiuum, & prouocatiuum, & ſolutiuum naturæ.

Rectificatio.) Operatio iuris gallorum ſecundum, quod Galen. docuit, eſt in hunc modum: oportet, vt cibetur gallus furfure, Alkanzi dixit, & melle, & pauco ſale. poſt illud fatigetur fatigatione ducente ad laſſitudinem. Et dixit etiam Alkanti, quod melius eſt, vt fatigetur dimicando. Deinde abſcindatur caput eius, & euiſceretur, & ſaliatur ſale, aut ſale gemma, & decoquatur in aqua ſufficienti cum facilitate, vſque ad conſumptionem duarum partium aquæ. Et ſunt quidam, qui ponunt in decoctione eius alia ſecundum diuerſas intentiones.

Posse.† Miſcetur decoctioni eius turbith, cartamus, & ſolutione educit phlegma. Cum polypodio vero melancholiam educit, & ſimiliter cum epithymo. Et cũ ſemine anethi excludit, & carminat ventoſitates. Et coctum cum ſale gẽma, & dauco, & anetho, & polypodio, confert dolori ſtomachi, & colicæ, & iliacæ, & dolori renali. Et confert doloribus iuncturarum. Et valet ſimiliter ad eadem etiam coctum cũ cartamo anetho, & ſale gemma, & confert aſthmati: aut cum haſce, & hyſſopo, & valet ſimiliter.

Dosis. Potio ipſius eſt circiter lib. 2.

De iure gallorum. Cap. XXIII.

SYLV. *Ius galloru aluum ſubducit. gallinarũ aſtringit Galen.*

Gallorum, & gallinarum iuuenum mediocriter pinguium caro, alimenti eſt inter aues optimi, quia facile in ſanguinẽ vertitur, & parũ excrementoſa eſt. Caro autẽ gallinarum eſt melior quam gallorum, niſi ſint caſtrati. Nigrarum quoq;, & quæ nondum pepererunt, eſt melior, & leuior, vt gallorum qui nondum coierunt. Decrepitorum autem præcipue gallorum caro nitroſa, & ſalſa, cibo inepta, medicamentoſa eſt iure ſuo maxime, potiſſimum vero gallorum ruforum, qui ad motum ſint alacres, ad coitum ardentes, ad dimicandum fortes, obeſorum, & macrorum medij. quoq; vetuſtiores, eo magis ſunt medicamentoſi Galen. Id ius ob nitroſam, & ſalſam ſubſtantiam calidũ eſt, lauat, terget, tenuat, flatus diſſipat, cum ſemine anethi, vel dauci, & polypodio, & ſale gemmæ coctum: & dolorem ventriculi, coli, ilium, renum, a flatibus ortum ſedat. obſtructa aperit. Purgat pituitam; quidem cum turbith, & cnico, ob id confert arthriticis doloribus ex hac natis; melancholiam vero cum epithymo, & polypodio; & cum ijſdem atque thymo, hyſſopo, anetho, & ſale gemmæ, arthriticis confert. Gallus autem furfure a Gal. nutritus, alijs etiam melle, & pauco ſale, plurimum fatigetur, vel a nobis venantibus, vel potius dimicando decapitatus, & exenteratus cum ſale, aut ſale gemmæ, igne lento, aqua ſufficiente coquatur ad duarum aquæ partium conſumptionem, alijs atque alijs ſimul incoctis pro varijs medicorum ſcopis. Potatur eius decoctum ad lib. 2.

De Iure.

MANA. Gallorum ius vẽtrem laxat, gallinarum adſtringit, ait Gal. ἐπικρατητικῆς δυνάμεως ἐστι. Marcellus

F tamẽ in Dioſc. aliter interpretatur. Decoquatur in aqua ſufficienti.) In ſextarijs xx. vt Dioſcorides, vel tribus congijs, vt Plinius: & reducatur ad tres cotylas.

Miscetvr decoctioni eius Turbith.) Quidam (dicit Dioſc.) Braſſicam marinam coquunt, aut Mercurialẽ, aut Cartamum, aut Polypodium, educitq; humores craſſos, crudos, tenaces, nigros, & valet febribus antiquis. Plinius, præclare medetur venenis ſerpẽtum, torpentibus membris, tremuliſq; capitis doloribus, epiphoris, inflammationibus, faſtidijs, incipienti teneſmo iocinori, renibus, veſicæ, cruditati, ſuſpirijs.

COST. *Ius vetuſti galli ſubducere aluũ teſtantur Græci omnes medici, atq; Arabes. Eius autem parandi modũ Dioſcorides tradit, quem pro Galeno hic a Meſue, & ab Auicenna citari puto, quando in Galeni, quæ extant monimẽtis de hac re nihil. Videtur tamen eſſe aliquid,* E *quod ab illis explicatum deſideres. Quamuis enim Dioſcor. & ex eo Auic. lib. 2. Can. abiectis galli capite, ac viſceribus, & indito ventri pro viſceribus ſale, ac cõſuto, in ſextarijs aquæ viginti ad tres heminas coquendum doceant; illud tamen ſcitu dignum, an pro integro galli corpore, quale ij volunt, diſcerptas in fruſta carnes præſtet vſurpare: tum ſi etiam integrum illud ſumendum ſit, quale nam ſal iniiciendum, craſſumne an tenue; an item ſtatim vbi repletum eſt ſale, igni committi debeat, an potius tantiſper deſiſtendum, vt in intimas carnes ſal penetret: & rurſum an ea aquæ menſura, quam præſcribit Dioſcorides, opportuna ſit, an vero potius cotylæ viginti ſatisfaciant; vt iubet ſecundo loco Auicennas, vel non tam certo ſeruato pondere, tantum aquæ ſumendum ſit, quantum ſatis videatur, vt ait Meſues, tandemq; quis coctioni præſcribendus* G *ſit modus; an vt ad tres cotylas aqua abſumatur, quod illi præcipiunt, an, vt ad tertias, quod Meſues, an quid aliud. Sunt hæc omnia ſcitu non inutilia. Itaq; ſi nobis proferre aliquid hac de re liceat, quando eam detergendi vim, quæ gallo ob ſalſum eius ſuccum ineſt, adiecto ſale adiuuare medicus ſtudet; profecto quo magis imbutæ ſale fuerint eæ carnes, eo maiorem quoq; in ijs futuram illius vim conſtat. fiet vero id maxime, ſi galli corpore in minutas partes diſſecto, vt hæ ſale, & eo quidem tenuiſſimo, obrutæ aliquantulum permaneant, permiſerimus. ita enim, & ſal ob ſui tenuitatem facilius liquatur, & ipſæ quoq; carnes ſal, quo circumquaque ambiuntur, in uniuerſam ſui ſubſtantiã promptius excipiunt: ut parua interiecta trium aut quatuor horarum mora, uim ſalis quaſi connatam longe maiorem habituræ ſint, proptereaq; ius ad eam præſtandã ope-* H *ram longe efficacius redditura, quam exquirimus. Ita quidem, quum Meſues ſale aut gemma, ideſt, vulgari, aut gemmeo ſale ſaliendum dicat, & vulgatam quoque condiendarum ſale carnium rationem ſequendam innuere ſuſpicari poſſis, & omnem parandi eius iuris rationem ad vulgarem fere morem inſtituere, quanquam enim, ſi ad Dioſcoridæ inſtitutum integrum gallum ſale repleas, & repletum coquas; non diffido ſalis vim in intimas vſque carnes, atque ex ijs in ius facultatem omnem carnium ſimul coquẽdo peruenturam: at ſi eaſdem tamen carnes, vt a Meſue, & Auicenna docemur, uerberatas, in fruſtula diuiſas tenuiori ſale operiamus; fiet quidẽ, tum ut altius eius vis ſubeat tũ ut ignis calori quoquo uerſum diffundendo magis pateãt uiæ, id quod ad celeriorem decoctionem maxime pertinet, ac fortaſſe etiã ad facultatem iuris, ne diuturni ignis uiolen-*

*lentia diſſipetur, conſeruandam. licet enim ſalſuginoſum illum ſuccum, vt qui terrenus eſt, coquendo non abſumi, imò etiam adiuuari certus ſim; at eas tamen, quæ illis carnibus, ſimul cum terrena ſubſtantia partes inſunt tenuiores, & hominis naturæ magis familiares, diſſolui neceſſe eſt. huc vero, id etiam ſpectat, quod, quum ad ita diuiſas carnes minus aquæ, quam ad integrum galli corpus decoquendum exigatur, maiorem quoque gratiam hac de cauſa ius ſit habiturum. Ergo ſi hoc conſtitueris, de aquæ itidem menſura, & termino decoctionis, quid faciendum ſit, facile apparebit. Quum enim Meſues, iubens, quod ſatis aquæ eſt vt ſumas, vulgatam coquendarum carnium proponat rationem, vulgarem is quoq; de aquæ menſura admonet vt ſequaris coniecturam. alioqui etiam, quũ longe maiora, minora ve alia, alijs gallis ſint corpora, certũ aquę pondus cum incerto carnium pondere præſcribere nul*B *lus recte poſſit. Sed & illud certum eſt, ac longo iam vſu obſeruatum, ſextarios viginti aquæ, qui libras circiter triginta tres, & vncias quatuor pendent, ad quinas carnium libras (quod ferè pondus eſt exenterati galli) modum longe excedere, id quod fortaſſe, quum obſeruaſſet Auicennas, pro ſextarijs cotylas, id eſt libras ſexdecim, & vncias octo ſecundo loco repoſuit. quam profecto menſuram illi, quam vulgus in coquendis durioribus carnibus ſeruat, non admodũ diſſimilem, tunc vt obſerues hortor, quando integrum decoquere galli corpus volueris cum Dioſcoride, & Auicẽna. Erit vero id etiam (me conſultore) non craſſo, at tenui opplendum ſale; atque non ſtatim vbi iniectum ipſum ſal fuerit, ſed interpoſito aliquot horarum ſpacio, quod ad ſal in vniuerſum corpus excipiendum ſatis fore conieceris, diſcoquendum. Satisfacit tamen nobis illud ma*C *xime, vt diſcerptæ in minuta fruſtula carnes, (abiecta etiam cute, qui tum ob ſui denſitatem, craſſitiemq; ſalis vim minus prompte admitti in interiorem ſubſtantiam, tum ob pituitoſam, tenacioremq; ſui naturam ad detergendum inutilis eſt) vbi horas ferè quatuor tenuiſſimo ſale opertæ fuerint, eo deterſo ſale, quod reliquum earum corpori inſederit, in vſum ſumantur, ea illis affuſa aqua, quam conieceris fore ſatis, vt illæ diſſoluantur, ac colliqueſcãt, tertia aquæ portione ſuperſtitit. id quod quidem, qui ſemel, bis ve periculum ea de re fecerit, facile aſſequetur. Hinc vero etiam, qui terminus coctionis ponendus ſit, patet. ſi enim, quicquid ijs carnibus ſalſi ineſt, extrahendũ eſt in ius: vt itidem diſſoluantur neceſſe eſt. Hæc igitur ſtudioſis non præſcribimus quidem, ſed tantum an ad medicinæ vſum conferre aliquid poſſint, prudenter expendenda proponimus. vt ne*D *illud quoque prætereamus, ſi quis ita ſale conditas carnes vitrea cucurbita incluſas citra liquoris alicuius acceſſionem abſumi curarit, futurũ maioris fortaſſe vſus artificium. atque illud, ſi medicamentorũ quoque aliorum ex Meſuæ inſtitutione facultas cum iure galli exquiritur, vel quidem ea ipſa ſimul cum omnibus poſſe decoqui; vel certe etiam (quod maxime arridet) in cõfecto iam, & expreſſo eo ipſo, de quo diximus, iure, infundi; ac deinceps poſtquam debitũ tempus ferbuerit, quod fuerit expreſſum, in vſum duci. At vero quũ ex veterum gallorum iure ſubduci aluum, ita omnes conſentiant, de gallinarũ iure quæſtio eſt, an eandem cohibeat. Galen. lib. 11. ſimpl. med. ἐπικρατητικῆς δυνάμεως, hoc eſt retentricis facultatis eſſe ait, gallinarum ius ſimplex. gallorum autem ὑπακτικῆς, id eſt ſubdu*A *ctoriæ. Contra tamen neque ratio vlla ſuppetit, neque experimentum aſtipulatur, aut vllius authoritas Galeno hac in re ſuffragatur. Fuere ergo noſtra tempeſtate qui incidiſſe in Galeni verbis mendum, ac pro ἐπικρατητικῆς, legendum putent ἐπικερασικῆς, hoc eſt attemperantis facultatis. commendatur enim ius gallinæ pro attemperandis humoribus à Dioſcor. vt ex antiquiſſ. codice videre licet; in vulgatis namq; contextibus, id non legitur. Confirmatur etiam hoc Serapionis authoritate lib. ſimpl. qui tum ex Galeno, tum ex Dioſcor. vim attemperatricem, id eſt (vt verbis vtar eius interpretis) vim, quę rectificat complexionem corporis, gallinarum iuri aſcribit. Ita autem, & Auer. 5. Coll. Ita, & Auic. 2. Can. pullorum ius ſtomachi ſedare inflammationem teſtatur. Cæterũ, vt demus, nihil aliud quam temperandi facultatem gallinarũ iuri aſcripſiſ*B *ſe Galen. de immutanda tamen vulgata lectione non aſſentirem. ἐπικρατητικῆς potius vocem attemperatricis interpretari velim, quo pacto etiam ἐπίκρασις, temperamentum conuertitur. alioqui certe quum multa Galeni ego loca adierim, in quibus de ſiſtenda aluo meminit, hac eum voce vſum nunquam animaduerti. dixiſſe autem potius, valere εἰς στάσιν, εἰς ἐπίσχεσιν γαστρὸς, aut κοιλίαν ἐπέχειν, vel quid tale.*

Cap. 418. Cap. 11.

De Volubili. Cap. XXIIII.

VOlubilis plures ſunt ſpecies. Eſt enim, quædam, quę dicitur funis arborum, cuius flos eſt albus, & eſt ſicut tub, & habet lac, & vocatur volubilis magna. Et eſt alia, cuius rami repunt ſuper terram, C & ſuper ramos plantarum, cuius folia, & flores ſunt minores, & dicitur volubilis minor. Et eſt alia habens folia ſubalbida, lanuginoſa, & habet lac, & eſt ſpecies tertia. Et eſt habens folia aſpera ſicut folia citruli, cuius flos eſt ſicut ampullæ adhærẽtes, & vocatur lupulus, & eſt quarta ſpecies eius.* cuius radix eſt ſicut feſireſin, & magis craſſa. immo eſt craſſitudo eius in modum cucurbitæ maioris, & eius ſtipes eleuatur ſuper radicem ſuam circiter cubitos duos, & folia eius ſunt ſtricta parua in modum ſagittæ alatæ, quæ ex leui cauſa fluunt, & habet lac: & vocatur dominus lacticiniorum. ex ea fit ſcammonea.

** Et eſt eius &c.) Ita legendum, deſcribit enim ſcammoneã à lupulo diuerſam.*

ELECTIO. Melior duarum ſpecierum eſt magna, & habens folia in modum ſagittæ alatæ. & melior eſt, quæ naſcitur in locis temperatis D remotis ab exceſſu.

† COMPLEXIO, & proprietas. Inquit Dioſ. Magna eſt æqualis, declinat tamen ad caliditatem quandam, & eſt ſicca in ſecundo: & eſt reſolutiua, maturatiua, aperitiua, abſterſiua, ſolutiua. Lanuginoſa vero eſt calida in exceſſu, vlceratiua, inciſiua. Sagittalis vero calida, & ſicca in ſecundo, & dixit Gal. eſt in principio tertij, & eſt reſolutiua. Lac vero eius eſt in fine ipſius. & eſt acris. & eius acrimonia non eſt in vehementia lacticinij maioris. & eſt in qualibet parte plãtæ eius acuitas, & ſerroſitas, ſed plus in lacte ipſius. & eſt in ea abſterſio, reſolutio, vt nos loquemur de ſcammonea in capitulo ſuo. † Lupulus vero eſt æqualis, ad frigiditatem declinans. & dicitur, quod eſt in principio primi, & eſt verius.

eſt

eſt autem ſedatiuus dolorum calidorum, extinctiuus inflammationum, & lenitiuus.

Rectificatio. Magna aperit orificia venarum. propter, quod miſcendum eſt cum ea aliquid ex tragacantho, & maſtiche. & rectius, quod vigorat operationem eius, eſt aqua caſei cum ſpica, & maſtiche. Ex ſagittali autem non propinatur ad ſoluendum niſi coagulum eius, & eſt ſcammonea. Lanuginoſa vero prorſus vitanda eſt: ſolutione enim educit ſanguinem, & eſt ſicut venenum.

Posse. Lanuginoſa ſanguinem educit excoriando. Aſpera vero, & eſt lupulus, educit de cholera citrina rem aliquam, & mundificat ſanguinem ab ea, & clarificat ipſum, & ſedat ipſius inflammationem, & affert ei iuuamentum magnum infuſio eius in aqua caſei. Et ſyrupus eius remouet icteritiam. Et o quam parum vtuntur medici noſtri temporis eius adminiſtratione, cũ ſit medicina bona. Et ipſa quidem, & ſuccus eius cum ſauich hordei ſedat dolorem capitis calidum, & confert calefactioni ſtomachi, & hepatis. & ſyrupus eius confert febribus cholericis, & ſanguineis valde. Magna vero, ſolutione educit choleram aduſtam cum facilitate, & aperit oppilationes hepatis, & meſeraicarum. confert icteritiæ cum ſucco apij, & endiuiæ, aut cum aqua caſei. Confert hepatis apoſtemati calido extrinſeco, & proprie cum ſauich, & oleo roſaceo, & aceto. & ſedat ſodam antiquam, & proprie cum oleo roſaceo, & aceto, aut chamæmelino, & ſuccus eius ex eis eſt, quæ ſanant vlcera in aure, & eſt ex medicinis pectoris, & pulmonis, mundificans ea à ſuperfluitatibus, & confert aſthmati valde. & confert febribus longi tẽporis, & proprie febribus oppilationũ, & eis quarũ materia eſt cholera citrina. Ex radice vero ſagittalis fit emplaſtrũ ex oleo roſaceo, aut chamæmelino, & ſedat ſodã frigidã antiquã, & curat hemicraneã.

Dosis. Potio decoctionis magnæ eſt circiter vnc. 4. & infuſionis eius in aqua caſei potio eſt circiter lib. j.

De Volubili. Cap. XXIIII.

SYLV. *Ciſſampelos videtur Dio. Gal. Pauli.*

Volubilis multæ ſunt ſpecies. Vna enim eſt magna lactaria funis arborum dicta, flore albo, campanæ æmulo. Dioſcoridi eſt temperata, vel paulo calidior, ſicca ordine ſecundo. reſoluit, maturat, terget, ſoluit, aperit orificia vaſorum, ob id datur cũ tragachantho, maſtiche, ſpica nardi, ſero lactis, obſtructionem venarum meſeraicarum, & hepatis liberat, ob id ſanat icterum cum ſucco apij, & intybi, vel ſero lactis: bilem vſtam clementer purgat: ob id febres putridas, præſertim bilioſas, diuturnas, thoracem, & pulmonem excrementis repurgat, ob id aſthmati confert. phlegmonem hepatis externam iuuat, præſertim cum polenta, & oleo roſaceo, & aceto. cephalalgiã antiquam, pręſertim cum oleo roſato, aut chamæmelino, & aceto. ſuccus eius aurium vlcera ſanat. Secunda eſt

E parua, folijs, & floribus minor, ſuper terram, & aliarum plantarum ramos ſerpit. Tertia etiam lactaria, folijs ſubalbis, lanuginoſa, immodice calida, incidit, vlcerat, & ita ſoluendo ſanguinem educit. ob id prorſus vitanda, tanquã venenoſa. Quarta eſt ſolijs citreoli modo aſperis. flore foliaceo ſquammatim compacto [quod ſicut ampullæ adhærentes, male vertit interpres.] lupulus vocatur; temperatus, vel potius frigidus principio ordinis primi. Sanguinẽ bile flaua modice purgat, eumq; clarum reddit, & ſedato eius calore temperat, præſertim ſero lactis infuſa. icterum ſyrupus ex eo ſanat, febribusq; bilioſis, & ſanguineis prodeſt. ipſa quoque, & ſuccus eius cum hordei polenta cephalalgiam calidam ſanat; & ventriculi, ac hepatis in-

F temperiem calidam. cumque tam ſit efficax medicamentum, mirari ſubit, cur a noſtræ tempeſtatis medicis in vſu tam raro habeatur. Quinta eſt radice bryoniæ, aut maiore cucurbitulę magnæ inſtar, caule bicubitali, folijs anguſtis, paruis, in ſagittæ pennatæ modum figuratis, leui cauſa deciduis, lactis præter cæteras fęcunda, quo fit ſcammonium: ob id domina lactariarum vocatur, calida ſicca ordine ſecundo, vel potius cum Gal. tertij principio, in eiuſdem vero fine ſuccus ipſius lacteus, idemq; acer, & mordax magis, quam cæteræ ipſius partes, minus quam tertia, tergetque ac reſoluit, vt mox in ſcammonio audies. Hæc, & magna cæteris præfertur, præſertim ſi ex locis ſint temperatis. Huius denique radice cum oleo roſato, vel chamæmeli-

G no emplaſtrum, cephalalgiam frigidam, & antiquam, ac hemicraniam ſanat. Decocti primæ dantur: vnc. 4. infuſi autem in ſero lactis libra vna.

Vbique frequens. Periclymenus eſt prima, quæ de ... Dioſ. Lupus Pli. dicitur, & lupus ſalictarius.

Flores huius ceruiſia ...

Helxine ... hederæ ... anguli ... forma Dioſ.

De Volubili.

MANA. *Volubilis ... Galenus lib. de ... purgatur.*

INuenio apud Dioſcoridem, Galenum, Paulum ea de Helxine, quæ videtur prima ſpecies hic poſita, apud nos frequens, ſicuti & Secunda Tertia, vt puto eſt Clematides. Quartam ſpeciem videtur Plin. lib. 21. ca. 15. vocare Lupum. Legitur Lupi huius, vel Lupuli nomen, tertio libro de locis affectis, qui liber vulgo de interioribus inſcribitur. ſed litera corrupta eſt, pro bato, vel rubo, lupulum habens: ſicuti & lib. 4. Therapeutices, vt nouæ eius libri interpretationes manifeſtant. Græcorum vulgus Bryon nunc vocat, noſtri Luuertitium, quaſi lupum vertitrum. Complexio, & proprietas. Non id

H dixit Dioſcor. quod hic ei adſcribit, ſed de triplici ſcripſit Smilace, leni, videlicet, aſpera, & hortulana. Item de duplici clematide, & ſcaminonio, quæ omnia ab hac ſe circum voluendi proximis rebus proprietate dici Cõuoluoli, vel volubiles poſſunt. Helxinem potam vim habere ventris purgatiuam, tradit idem Dioſ. Lupulus eſt æqualis) Vires florum, quas in ceruiſia oſtendunt, ſatis calidos & ſiccos atteſtantur, quibus rebus grauitas etiam odoris conſentit. Videant igitur medici, qui Lupulos tãtopere commendant, cui fundamento innitantur.

Lupuli flores calida.

COST. *Volubilis nomine quũ plures plantæ ueniant Arabibus medicis; Serapion tres ſpecies facit: primam uocat cuſſus, & hanc triplicem eſſe ait; albam, nigram, & cacus: ſecundam acſin: tertiam uero athin nominat. His autem, ſi quis hiſtoriam Serapionis conferat Diſcoridæ, percuſſus hederam, quæ græce κισσὸς intelligit; per acſin helxinem, per athin elatinen. eſt*

autem

autem Dioſc. hedera trium ſpecierum, alba, nigra, & helix, atque hedera ipſi helxine, & elatine comparantur. Hæc quum de volubili ſcribat Serapion, Meſues noſter eiuſdem quidem hiſtoriam hoc in loco profitetur; ſed adeo tamen diuerſe, & difficile rem tractat, vt quid ſibi velit, paulo ſit difficilius explicatu. perpendamus tamen ipſi diligenter ſingula, aliorum vero an bene ſenſerimus, eſto iudicium. Sane quum primam deſcribit volubilis ſpeciem, quam funem arborum vocari ait; putat Manar. helxinem indicari, noſtra vero ſententia, eam quam ſmilacem lenem quidam putant, intelligit; quam etiam, volubilem maiorem, & ipſe, & pharmacopæi vocant; floribus albis, tubæ vt noſter codex habet, ſeu campana, vt Syluius vertit, non diſſimilibus. Secunda ſpecies ipſa eſt helxine, ſmilax profecto lenis iam dicta, ſi helxine ipſi conferatur, ſola magnitudine foliorum, & florum, ac longitudine ab ea differt; vt merito illa maior, hæc minor volubilis appelletur. etſi autem nonnulli ſint, qui primam illam ſpeciem, maiorem; ſecundam autem minorem helxinen vocant; Dioſcorides tamen neque de duplici helxine vſquam meminit, neque ſmilacem lenem, (ſi modo volubilis maior ſmilax eſt lenis,) helxines eſſe ſpeciem putat, qui diuerſis vtraque de re locis pertractat. Quod ſequitur quum ait, (Et eſt alia habens folia ſubalbida lanuginoſa, &c.) Hic Manar. clematida, alij elatinem intelligi exiſtimant. Nos vero, ſicuti ſecundam clematida exulceratoria eſſe vi præditam ſcimus, id quod innuit, Meſuem de hac verba facere, ſcribentem quum de volubilium temperamento agit, lanuginoſam calidam eſſe in exceſſu, vlceratoriam, & inciſiuam; ita quia neq; Dioſco elatinen; vlcerare ſcribit quamuis lanuginoſam dicat; neque quid ſit elatine inter herbariæ peritiæ principes adhuc conſtat; propterea priori potius ſententiæ ſubſcriberemus; quanquam neque id audeamus pro certo aſſeuerare. Sequitur quum ait, [Et eſt habens folia aſpera, &c.] Hæc quarta eſt ſpecies, quam lupulum nuncupari dicit, omnibus nota, quamuis de hac alioqui vulgatiſſima planta neque Græci, neque Arabes vno fortaſſe Meſue excepto verba fecerint. Poſtremo loco ſcammonium ſubiungit, de qua Dioſc. & alij. His ita conſtitutis, (vt ad ea accedamus in quibus accuſatur Meſues) ſubiungit, [Melior duarum ſpecierum eſt magna, &c.] Sane his verbis putant aliqui helxinem maiorem minori præponi, id eſt primam ſpeciem volubilis, ſecundæ: proptereaque de ſcammonea perperam verba interponi. Nobis vero præferre Meſues videtur inter volubilium ſpecies eas, quæ magnæ ſunt, hoc eſt, non helxinem tantum (vt aiunt) maiorem, ſed & ſcammoniã, & lupulum, quæ, & ſecunda, & tertia volubili ſunt maiores, quare non temere, quum magnas volubiles paruis præferat, inter magnas ſcammoniam quoque cæteris præponit. Ait præterea (ſagittalis vero calida eſt, &c.) Inſurgũt hic rurſum, & inconſtantiæ Meſuen accuſant, quia ſequenti capite in tertio ordine calidorum ſcammonium ponet, eius vero plantam ipſo acriorem faciet; contra tamen hoc in loco in ſecundo gradu aut cum Galeno in tertij principio plantam ipſam, eius vero lac in fine tertij reponi affirmat, eſſet autem planta, ſi lacte ipſo acrior eſt, quarto ordine collocanda, ſi modo hic ſibi ipſi conſtat. Adde quod ijs verbis quæ ſubdit. [Et eius acrimonia non eſt in vehementia lacticinij maioris] præferens acrimoniam lacticinij, maioris acredini ſcammoniæ, quum nihil ſit aliud lacticinium maius, quam A ſcammonia, hanc ſe ipſa minus eſſe acrem aſſerit, atque adeo ſcribit planè repugnantia: ſicuti etiam quum ſubdit. [Sed plus in lacte ipſius] ijs aduerſatur, quæ ſequenti capite dicet, vbi ſcammonium, hoc eſt, lac plantæ huius minus acre faciet, quam plantam ipſam, cuius rei cauſam referet in artificium, quo dematur acrimonia. Verum ad hæc, paucis. Fatetur profecto in hoc capite Meſues ſcammoniæ ſuccum, quod lac vocat, tertio ordine calidum eſſe, & ſiccum, quod etiam in ſequenti capite: verum plantam ipſam totam, quam hic calidam, & ſiccam eſſe ait ſecundo ordine, aut in tertij principio ex Galeno; nuſquam dicit eſſe ſucco ipſo calidiorem, ſed tantum in ſequenti capite, condenſato ſcãmonio minorem ineſſe acredinem ait, quam plantæ ipſi, cuius rei cauſam in artificium refert: nẽpe quod igneæ, acriores, & tenuiores ex partes, quæ in recenti planta B vigebant, coctione, & exſiccatione euaneſcant. Quod ſi quis recentem plantam, quia acrior eſt, od id calidiorem eſſe oportere contendat; dabo ego quidem lac recentis plantæ, & acrius, & calidius eſſe condenſato ſucco; non tamen totam ipſam plantam eſſe calidiorem conceſſerim. Quo autem pacto condenſato ſcammonio lac ſit calidius, quum tamen vtrumque in tertio calidorum ordine collocetur, non eſt difficile explicare, nẽpe quia Meſues lac plantæ huius in fine tertij ordinis ponit, ſi in medio eiuſdem tertij ſuccum ipſum condenſatum reponas, non errabis meo quidem iudicio; ſed acredinis illius imminutæ differentiam apte indicabis. Ita ergo ſedari poteſt hæc controuerſia. Sed, & quod ſecundo loco obijcitur, momenti eſt pauci, neque enim per lacticinium maius vnam, (quod putant) ſcammoniam, ſed primam quoque eam ſcebram ſpeciem intelligere ſo- C let, de qua poſtea, illam enim tanta excellere acrimonia dicet hic author, vt viſcera vlceret, alioqui certe, quando in deſcribenda ſcammonia ad huius capitis initium, ipſam vocari ait dominum lacticiniorum, non ob acredinem, ſed ob vſum dici exiſtimarim, quando ex ſtirpibus lac ferentibus nulla alia tanto in medicina eſt vſui vt ſcammonium; vel quod, vt Syluius ait, eſt hæc lactis prȩter cæteras fœcunda. De lacte vero huius plantæ, quod in ſequenti capite minus eſſe acre, quam plantam ipſam dicet; hic autem maiorem ipſi acrimoniam ineſſe, quam in tota planta aſſerit; ex ijs, quæ diximus, conſtat nullam eſſe controuerſiam, quando de concreto lacte in ſequenti, in hoc vero capite de virentis adhuc plantæ ſucco verba facit, non parum autem recentem à concreto ſucco intereſſe, nullus arbitror eſt, qui non intelligat. Sed hæc de propoſita diſcordia ſint D ſatis. Quod enim poſtmodum obijciunt Meſuæ, primum quidem lupulum, neque temperatum, neque primo ordine frigidum dici poſſe, ut hic author putat, ijs uerbis [lupulus uero eſt, æqualis, &c.] argumento tum ex effectibus, quos in ceruiſia oſtendit, repit enim in caput uini inſtar, & inebriat; tum ex odoris grauitate: tum ex laxandi facultate: deinceps uero, quod uolubili, quam magnam uocat, aperiendi uenarum orificia uis aſcribi non poſſit, ut hic aſcribit ijs uerbis [Magna aperit orificia uenarũ] quũ ipſiuſmet Meſuæ teſtimonio temperata ſit, neque ſenſus iudicio inſignem ullam qualitatem præ ſe ferat: hoc, inquam ſcriptorem hunc leuiter perſtringit, ſunt profecto ex aſſumpto hyoſciamo, mandragora, opio, effectus quales in ebrijs; ea tamen inſigniter frigida eſſe pauci ſunt qui non conſentiant. Ineſt etiam & hyoſciamo, & alijs multis quæ frigida ſunt, odoris ma-

ior

ior quam in lupulo grauitas. Ac demum ſubducendi aluum uis in eſt myrobalanis, tamarindis, roſa, uiola, quæ inter frigida medicamenta reponuntur. Ita uero, & de uolubili magna nihil Meſuem urget, neque enim aperiendi uim calori tantum ipſe aſcripſerim, quantum etiam ſubſtantiæ tenuitati, alioqui, quis naturæ operum tam eſt intelligens, qui huic educendi ſanguinem ex totius ſubſtantiæ proprietate facultatem ineſſe negare auſit?

DE MEDICAMENTIS violenter, & moleſte purgantibus, iiſdemq; deleterijs.

De ſcammonea. Cap. I.

ANT. SCammonea eſt ſolutiuum magnum, & dixit Democr. quod eſt ſolutiuum antonomaſtice, & quod eſt genus ſolutiuorum, & generalis ſuper omnia ſolutiua. Fit autem ſcammonea ex ſucco cuiuſdam ſpeciei volubilis, † cuius folia ſunt ad modum ſagittæ alatæ. Naſcitur autem in Antiochia, & Armenia, & Coraſceni, & in partibus Arabiæ: & Turchiæ, & plurimum naſcitur in terra noſtra, & eſt mala, & credo quod diſpoſitio loci, & modus culturæ, & ars in faciendo auxiliatur, vt bona fiat bona, & mala fiat mala. Modi autem operationis eius ſunt quatuor. † Primus eſt cũ manifeſtatur radix ipſius à terra prætérquam euellatur: & fiũt inciſiones in eo, quod apparet ex ea ſuper terram: & inuenitur, quod egreditur de eo poſt diem, & diem res ſicut gummi, & dimittitur exiccari, & conſeruatur. Secundus eſt, vt exſtirpentur poſt illud totaliter radices, & incidantur, & colligitur lac earum fluens, & decoquitur cum facilitate, vel exiccatur ſoli, & fiunt inde formæ, & ſigillantur, & huiuſmodi ſcammoneæ color eſt ſubalbidus, aut varius. Tertius eſt, teruntur adhuc radices poſt illud, & extrahitur ſuccus: & fit ſicut diximus de decoctione, & alijs, & ſigillatur aliquo ſigillo. Nunc autem fides ſigillorum perijt, & hæc ſcãmonea eſt craſſa, & nigra, & ponderoſa. Quartus eſt, teruntur folia eius, & ſtipites, & extrahitur ab eis ſuccus, & fit ſimiliter, & hæc eſt ſcammonea nigra, attinens viriditati, & eſt grauis odoris.

Electio. † Melior eſt Antiochena, & Armena eſt poſt hanc. † Quæ vero fit in partibus noſtris, & Coraſceni, eſt mala protſus: & melior adhuc, quæ eſt primæ formæ: & quæ eſt ſecundæ, eſt poſt iſtam, & aliæ ſunt malæ, & deterior eſt viridis. Adhuc autem qui laudauerunt ſcammoneam, in v. proprietatibus laudauerunt eam. Prima eſt, vt ſit in colore clara, ſicut gemma, & proprie ſpecies eius prima, aut ſubalbida, aut varia. Secunda, vt ſi tangatur confractum eius aqua, vel ſaliua, fiat ſicut lac. Tertia, vt ſit tenera, multæ facilitatis ad frangendum, & puluerizandum. Quarta, vt ſit pondere leuis. Quin-

E ta, vt ſit boni odoris proprij, non grauis. Remota vero ab his propietatibus non eſt bona. Conſeruatur quoque per annos xx. ſed quanto antiquior, tanto debilior.

Complexio, & proprietas. Calidæ complexionis eſt in tertio gradu, & ſiccæ ad ipſum, & eſt in ea de acuitate minus, quam in planta ſua, & credo quod ars in faciendo ipſam frangit in ea de acuitate aliquid, & in ipſa quidem eſt amaritudo, & ipſa quidem eſt abſterſiua, reſolutiua, inciſiua cum attractione multa, cuius attractio extenditur vſque ad remota multum.

Rectificatio. † Quinque ſunt ei familiaria, quæ in corporibus imprimunt magnitudinem nocumentorum. Eſt enim in ea ventoſitas mordicatiua in ſtomacho, faciens ſubuerſio-
F nem, nauſeam, & turbationem laborioſam. Secundum eſt, quoniam inſunt in ea caliditas, & acuitas habiles imflammari, & propter quod eſt facile faciens cadere in febrem, & ſitim; & proprie, quando inuenit patientem præparatum. Tertium eſt, quoniam fit per ipſam atractio vehemens, & vehemens dilatatio orificiorum venarum: quare facit cadere in immoderaros fluxus. Quartum eſt, quoniam in ea eſt ſetroſitas operans ad excoriationem viſcerum, quare generat dolores acutos, pungitiuos, & facit cadere in dyſenteriam, & teneſmum. Quintum eſt proprietas, & operatio ſua, à quibus fit impreſſio nocumenti in membra, quæ ſunt mineræ virtutum, quæ ſunt ſicut cor, & hepar, & ſtomachus, & ſimilia eis. Auxiliamur vero eis cum
G rebus, cum quibus proprietate, & virtute nocumenta tolluntur, ſicut, v. g. Obuiamus ei, quod diximus primo adiuuando, vt reſoluatur vapor eius turbidus, & mordicatiuus, faciens ſubuerſionem, & laborem. Et ad hoc auxiliatur nobis decoctio eius in pomo, digerit enim, maturat, & reſoluit, & excludit vapores eius, & aufert ſerroſitatem eius. Et miſcere in decoctione ipſius, quæ ventoſitates reſoluunt, & carminant, & adiuuant ad illud, ſicut daucus proprie, & galanga, & ſemen fęniculi, & apij, & ſimilia. Et dico quod decoctio eſt generalior præparatio eius auferens plura ex nocumentis, quæ diximus. Et obuiamus ei, quod diximus in ſecundo, miſcendo ei in decoctione aliquid virtutis refrigeratiuum, & operando, vt frangatur acu-
H men, & inflammatio eius. Et ad hoc auxiliatur nobis coctio cum eis, quæ extinguunt, & leniunt, ſicut eſt mucilago pſyllij, & aqua, & carnes prunorum, & ſuccus roſarum, & aqua violarum, & violæ recentes. Et inuoluere ipſam ante decoctionem eius in oleo roſaro, aut violato aufert hoc nocumentum ab ea. Et ſuccus citoniorum muzorum, & ſumach, & ſpodium ſimiliter. Et obuiamus ei, quod diximus tertio, miſcendo ei in decoctione, quæ adiuuant virtutes membrorum, & auxiliantur in aggregatione, & corroboratione partium laxarum. Ad hoc autem auxiliantur nobis maxime res ſtypticitatem habentes, & omnia, quæ auferunt ſuperficiem acuminis eius, & reprimũt ſubtilitatem, & virtutem penetrationis ipſius, ſicut eſt maſtix,

& ci-

& citonium, & ſuccus eius. Sunt enim rectificatiuum bonum. Myrabolani quoq; citrini ſunt mirabiles in hac intentione, & aloe ſimiliter. Et obuiamus ei, quod diximus quarto, miſcendo cum ea, quæ aggregant duas intentiones. Prima eſt acquirere ei facilem egreſſum, & hoc cum rebus cito expellentibus audaciam eius, & facientibus eam deſcendere, ad hoc autem auxiliatur ei adminiſtratio eius cum rebus lubricantibus, ſicut eſt mucilago pſyllij, & carnes prunorum, & ſciuiſti, quod compreſſiua ſicut citonia, & maſtix ſumpta poſt medicinam, & proprie poſt, quam incepit educere, feſtinam faciunt eius egreſſionem: & ſciuiſti quod aqua calida poſt medicinam tranſmittit audaciam eius, debilitat virtutem ipſius: & dixit Rufus, & qui ſumpſit ſcammoneam de melioribus rebus eſt ad expellendũ audaciam eius, vt poſt quatuor, vel quinque horas poſtquam ſumpſit eam, pſyllium conquaſſatum cum aqua tepida, & oleo roſato ſumat: poſt duas horas, infuſionem myrobalanorum ei tribue: ſic enim non timentur nocumenta eius. Secunda eſt reprimere ei virtutem ſerroſitatis, & acuitatis: & hoc faciemus cum auxilio rerum humidarum, & vnctuoſarum, ſicut eſt tragacanthum, & bdellium, & oleum roſatum, & amygdalinum, & ſimilia: & obuiamus ei, quod diximus in quinto, quod eſt theſaurus totius operationis, & illud eſt acquirere ei bonitatem cum medicinis membra, & virtutes, quarum ſunt domicilia, confortantibus, & ad hoc auxiliantur nobis medicinæ cordiales, calidæ, & frigidæ, & medicinæ ſtomatichæ, & hepaticæ: & auxiliantur etiam ars, & præparationum modi, ſicut iam diximus. Modus rectificationis eius ſecundum, quod narrauit Rufus. Decoquatur ſcammonea in citonio poſt inuolutionem eius, & reuolutionem eius fere per diem vnum cum oleo violato, aut roſ. aut amygdalino, & poſt illud teratur faciliter, & voluatur, & reſoluatur in ſcutella vitrea vſq; dum ſiccetur cum infuſione myrobalanorum citrinorum facta in ſucco citoniorũ: tunc fac trochiſcos ex ea quartæ drach. 1. & ſit doſis eius trochiſcus vnus: ſolutionem enim facit ſine moleſtia. Modus autem alius ſecundum eundem ſatis bonus. Decoquatur ſcammonea ſecundum priorem doctrinam, & adiũge ei myrobalanos citrinos ſupra tertiam partem eius. Deinde accipe ſeminis apij, fœniculi, dauci, ana drach. 2. decoq; cum ſucco cytoniorum cum facilitate, & cola, & vtere inuolutione, & exiccatione, ſicut de huiuſmodi proxime diximus. Inquit Rufus. Sit tua intentio addere, minuere, & mutare ſecundum quod exigit diſpoſitio, & res patitur. Inquit Gal. Miſcui ſcammoneam cum ſexcuplo ipſius mannæ, & triplo eius ſucci roſati poſt bonitatem coctionis eius in pomo, & inueni ex modis præparationis ipſius hunc modum ſatis laudabiliter emendantem plura ex nocumentis, quæ timentur per ipſam: & aliquando miſcui cum eius ſexcupulum ipſius glutini pſyllij, & feci bonum: & aliquando miſcui medicinas cordiales: & aliquando miſcui alias, ſicut res exigebat. Inquit Hamech. Accipe duplum eius,

A foliorum violarum, medium ponderis ipſius liquiritiæ, inuolue oleo roſaceo, & fac trochiſcos drach. 1. & ſit doſis vna. Inquit Humain. diſſoluatur in oleo amygdalino cum pauco maſtice, & per diem, & diem agitetur in ſole cum adminiſtratione paulatim olei ſicut oportet, & poſt hoc etiam agitetur per diem, & diem cum aqua roſata, in qua fuerit reſolutum bdellium, deinde exiccetur: deinde coquatur in citonio. Poſt hoc cum tertia eius parte myrabolanorum citrinorum fiant trochiſci, & ſit doſis drach. 5. Inquit Paulus, zingiber, & piper longum, & aniſum admixta decoctioni ipſius, & proprie in pomo acetoſo, aut pontico remouet nocumenta ipſius. Modus rectificationis eius ex intentione noſtra. Decoquantur fruſta eius intra amygdalas tritas mul-

B tas poſt purgationem eorum intra folia, ſepeliẽdo ea in cinere calido: & poſt diem adiectionis amygdalarum diſſoluatur in aqua citoniorum acetoſorum, in qua bullierint ſpica, aniſum, & aliqua ex ſpeciebus, & ſeminibus redolentibus, & exiccentur. Deinde cum pauco maſtice, & bdellio decoquatur in citonio, aut pomo inuoluto in maſſa. Deinde fient trochiſci tertiæ drach. 1. & ſit doſis, vna. operatur enim ſine nocumento. Modus autem præparationis prædictæ. Miſceatur tantum quantum ipſa eſt de ſumach: & quarta ponderis eius ſpodij, & fiant inde trochiſci ſicut priores: ſunt enim vltimi. Et ſi diſſoluatur ſcammonea in octuplo eius miuæ, & pauca ſpica, poſt inuolutionem eius in oleo roſato, aut amygdalino, & decoquatur cum facilitate, emẽ-

C datur à ſua malitia. Et ſciuiſti, quod aloe frangit malitiam eius, & myrobalani magnificant eam. Et decoctio eius in ſucco portulacæ, aut in aqua ſeminis ipſius aufert plura ex nocumentis eius. Et medicinæ cordiales, & ſtomatichæ calidę, aut frigidæ ſecundum quod res exigit, frangunt malitiam eius. Et oportet, vt fiat eius decoctió cum facilitate: impetuoſitas enim in decoctione addit ei ad malitiam. Et ipſa quidem ſicut ſciuiſti, de trituratione modicum ſuſtinet, quapropter oportet, quod in eius contritióne non nimium inſiſtatur: ex rebus autem facientibus facilem, & velocem ipſius egreſſum à corpore, ſint citonia, quando in confectionibus, & electarijs ſimul miſcentur, & ſimiliter myrobalani: ipſi enim ſunt ex cito eam deponentibus, & ſi-

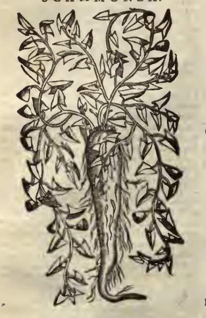
D militer, ſi ſuper eam poſt ſpatium bibatur. Et ſciuiſti, quod aqua calida expellit audaciã eius, & alia ſimiliter, ſicut diximus in canone.

POSSE. † Solutione educit choleram cum fortitudine, & attrahit eam a ſanguine, & venis vehementer, & eius operatio eſt ſicut operatio furioſi. Et eſt ipſa inimica cordi, & ſtomacho, & hepati, & inteſtinis. Et eſt ex facientibus nauſeã, & conturbantibus viſcera, & ex ſubuertentibus ea. Et facit ſitim, & deijcit appetitum cibi. Et ex ea, & myrrha, & coſto, & croco, & ſucco agreſtæ, & pauco opio fiunt trochiſci cum vino põtico, & proprie aur. i. & fit linimentum ex vno eorum ſuper frontem, & tempora comprimendo, & proprie cum vitello oui, & aceto forti ſanat ſodam frigidam antiquam, et hemicraneam difficilem,

eilem,& ſi linitur ſuper dentem,remouetur dolor eius,& corroſio,& ſi ſuper ſcrophulas,& proprie cum ſucco apij,aut dauci,delet eas. Et fit linimentum cum vno eorum, cum ſucco ſiſimbrij,& aceto,ſed loco apij ponatur caſtoreum,& liniatur in poſteriori parte capitis, eſt magni iuuamenti ad ſubet,& lithargiam. Et quādo ſcammonea ſupponitur cum lana, educit menſtrua, & facit abotſum. Et ipſa quidem ſola curat ſcorpionum morſus, & proprie deſuper linita cum ſucco mentæ, aut cum vino. † Vitet autem eius acceptionem, qui calidæ, & ſiccæ complexionis eſt, & naturę,aut paratus cadere in febres. Is autem qui ſumit ipſam, timeat frigus, & æſtū, & abhorreat fructus, & proprie frigidos, & aquā veri frigoris, & ſomnum prolixum ſupra eam, & exercitium,& ſuperbiam animi. Conſeruatur autem ſcammonea per annos xij.

Dosis eius eſt a v. granis vſque ad xij.

SCAMMONEA.

De ſcammonio. Cap. I.

SYLV. *Scāmonia propria plāta, ſcammonium liquor & ſuccus. Colophonii Plin. ex Myſia, aſia Dioſcor. laudatur.*

SCammonium eſt medicamētorum purgantium maximum, vt purgatorij nomine ſimpliciter pronunciato, per antonomaſiam, ſcammonium intelligatur,vt ait Democr. Eſt autem lacteus ipſe ſuccus poſtremæ volubilis,natæ in Antiochia,Armenia,regione Scenitarum, Arabia,Turchia. Plurima etiā apud nos naſcitur,ſed praua,loci (opinor) natura, & colendi modo, & arte conficiendi: quibus tribus euadit hæc bona, alia mala: Fit autem multis modis. Primo,cum primum radix ſuper terram ex-
F titerit, pars eius non euulſæ, quæ terræ ſupereminet, inciſa, ſuccum quendam gummeum quotidie remittit,qui ſiccatus ſeruatur. Deinde radix omnino euulſa inciditur,lacque inde profluens ſiccatur vel igne lento, vel ſole,& in offas quaſdam formatur,& obſignatur,colore autem eſt ſubalbo, vel vario. Poſtea taleolæ radicum tritæ exprimuntur,& ſuccus,vt dixi,ſiccatur, ſigillo notatur. Nunc autē bonitatis fides per ſigilla hæc perijt, eſt autem hæc craſſa,nigra,grauis. Sunt etiam qui ex folijs,& caulibus tritis ſuccum extrahunt,& quo dixi modo ſiccant, coguntque: ſed hic ex nigro vireſcit, eſtque odoris tetri. Præſtantiſsimum eſt Antiochenum, præcipue quod primum ſumma radice inciſa exudat,reliqua hæc inferiora:viride peſsimum. Secun
E das tenet Armenium. Noſtras vero, & quod ager Scenitarum mittit, omnino prauum eſt, etiā quod primum profluit.

† Sit autem clarum gummi modo,aut ſubalbū, aut varium,præcipue quod primum effluxit. Idem fractum, ſaliuæ,aut aquæ attractu lacteſcit. Sit præterea tenerum,& friabile,pulueratuque facile, leui pondere,odoris proprij, ſed boni,non tetri: a quibus notis quanto magis recedit ſcammonium,tanto eſt deterius. Viginti annos ſeruatur:ſed quo antiquius,eo imbecillius. Calidum eſt,ac ſiccum ordine tertio,acre,minus tamen,quam planta ipſa,acrimoniæ opinor, parte per artem fracta, & obtuſa. Eſt etiam amarum. Incidit, terget, purgat,bilem flauam ex ſanguine attrahendo etiam a remotiſsi-
G mis partibus:tanta eius ceu furioſi vehemētia. Cor, ventriculum,hepar,inteſtina lædit, reliquaque viſcera conturbat:ventriculum ſubuertit, appetentiā deijcit,nauſeam mouet,ſitim excitat. Ex ſcammonio autem myrrha, coſto, croco, omphacio, opio pauco, cum vino auſtero fiant trochiſci drach. vnius pondere, quibus ex vitello oui, & aceto forti ſolutis, & illitis fronti quidem, ac temporibus, cephalalgia frigida vetus,& hemicrania ſolutu contumax ſanatur:denti vero, eius dolor, & roſio ceſſat: ſtrumis autem, præſertim cum ſucco apij, vel dauci, eas diſcutit, occipiti denique cum ſucco ſiſymbrij, & aceto caron, & lethargum magnopere iuuat, ſi opij loco habuerint caſtorium, ſcammo-
H nium item cum lana ſubditum menſes mouet, & abortum facit, ſcorpionis ictum cum ſucco mentæ, aut vino illitum ſanat. Non ſumendum igitur calidis,& ſiccis naturis,febricitare paratis. Sumpto autem eo,frigus,æſtus,fructus præſertim frigidior, ſomnus longior,exercitatio,ira [& cæteri vehementes animi affectus] vitentur. Noſtris corporibus valde noxium eſt ſcammonium, quod flatu mordaci vētriculum ſubuertit ad nauſeam,& moleſte turbat,id quod ne contingat,coquitur in pomo præſertim cum dauco,galanga,ſemine apij, fęniculi, & ſimilibus, ijs enim coquitur vapor eius flatulentus, ſerranſque, & mordens diſsipatur, & noxæ præterea eius aliæ miteſcunt. Deinde,quod calore vehementi corpus accendit,& febres in eo,

ſi ad

ſi ad eas eſt paratum, accendit, ſitimq́; inexpletam. ea autẽ noxa tollitur miſtis coquendo refrigerantibus, & acrimoniam eius, flammeamq́; caliditatẽ frangẽtibus, muccagine pſyllij, ſucco, & carne prunorum, ſucco, & aqua roſarum, & violarũ recẽtiũ, cydoniorum acidodulciũ, rhois, ſpodio, oleo quoque roſato, aut violato, ante coctionem eadem ratione inuoluendo. Tertio loco vehementer attrahendo venarum ora immodice dilatat, vnde fluxus vẽtris fere fit immoderatior. quod incommodũ vitamus mixtim coquendo, quæ partium harũ vires tuentur, & laxam ſubſtantiam cogendo roborãt, qualia ſunt ſtyptica: quæ præterea ſcammonij acrimoniam ſuperficiariam tollunt, tenuitatẽ, & penetrandi facultatem reprimunt, vt maſtiche, ſuccus, & caro cydoniorũ, cydonium ipſum, myrobalani citreæ, aloe. Quarto dolores punctorios viſceribus rodendo adfert, ac inteſtinis rodendo excoriatis, dyſenteriã, vel tineſmũ excitat. hæc ne fiant, medicamenta illi miſcemus, quæ tum cito, ac clemẽter ipſum velut furioſum deturbent, & corpore expellant, tum virtutẽ eius ſerrantẽ, & acrem obtundãt. prioris generis ſunt lubricãtia, vt muccago pſyllij, caro prunorum. adſtringentia, vt maſtiche, cydonia poſt ipſum ſumpta, præſertim vbi iam purgare cœpit ipſum, id celeriter deſcẽdere, ac egredi cõpellunt. aqua quoque calida pota aliquãdiu poſt ipſum ſumptum, furioſam eius vehementiam frangit. idem pſyllij muccago cũ aqua calente extracta, cũ oleo roſato ſumpta horis quatuor, vel quinq́; poſt ſcammoniũ efficaciſſime præſtat, Ruſo authore, addito horis poſt duabus myrobalanorũ infuſo, hæc enim ipſum cito deturbant. ſecundi generis ſunt humida, pinguia, & lẽta. vt tragacanthum, bdellium, oleum roſatũ, & amygdalinum, & ſimilia. Poſtremo ſubſtantiæ ſuæ totius proprietate lædit cor, vẽtriculum, hepar facultatũ quarundã nos gubernantium, ceu fontes quoſdã. quibus noxis per quędam proprietate, & facultate contraria reſiſtimus. quæ incõmoda cum ſint maxima, ijs accurate reſiſtimus, miſcẽdo, quę medicamenti actionem efficiunt tutiorẽ, & partes dictas, facultateſq́; in his ſitas roborãt, qualia ſunt medicamenta cardiaca, ſtomachica, hepatica, tã calida, quam frigida. In hanc quoque rem cõmodat non parum eius per artẽ præparatio, quæ Ruſo ſic perficitur. Scammonium oleo violato, aut roſato, aut amygdalarũ dulciũ toto prope die inuoluit, identidem reuoluendo: poſtea tritum inuoluit infuſo myrobalanorum citrearum ex ſucco cydoniorum facto, donec ſiccetur, in ſcutellam reuoluit, tunc ĩ malo cydonio coquit, formatq́; trochiſcos quarta parte drachmę vnius graues, quorũ ſinguli citra moleſtiã purgãt. Vel ſeminis apij, fœniculi, dauci, ana drachmæ duę. ſucco cydoniorum igni lẽto incoquuntur, & colãtur. Hocq́; ſucco ſcammonium, vt dictum prius eſt, inuoluitur, & ſiccatur. Poſt in malo cydonio cum myrobalanorum citrearũ prope dimidio coquitur eidẽ Ruſo, non ſolũ minuẽ-

A ti, ſed etiam augenti, vel mutanti vires ſcammonij pro ſcopis varijs, ſi affectus poſtulat, & res patiť. Galenus aũt mannæ ſextuplo, & ſucci roſarum triplo, ſcãmonium in malo cydonio probe coctum miſcuit, quo parandi modo multa eius nocumẽta ſuſtulit: interdum muccaginem pſyllij: aliquando cardiaca, aliquando alia pro varijs ſcopis. Hamech vero ex ſcammonij parte vna, foliorum violarum partibus duabus, glycyrrhizæ parte dimidia oleo roſato inuolutis, format trochiſcos drachmę vnius põdere, è quibus vnum exhibet. Humain quoque ſcãmonium in oleo amygdalino cum pauco maſtiche diſſolutũ in ſole biduo agitat, oleũ paulatim, & ſæpe affundendo: deinde in aqua roſarũ, in qua bdelliũ fuit diſſolutum, biduo ſimiliter agitat, & B ſiccat, poſt in malo cydonio coquit, et cũ tertia parte myrobalanorum citrinarum, format trochiſcos. Dantur hi drach. dimidia. Paulus autem zingiber, piper longum, aniſum ſcãmonio miſcens, coquẽdo in pomo acido, vel auſtero, innocentius efficit. Nos autẽ fruſta ſcammonij amygdalis purgatis, & tritis inuoluta, folijs quoq́; quibuſdam tegimus, & ſub cinere calido coquimus: amygdalis deinde abiectis, ſcãmonium in aqua cydoniorum acidorũ (cui ſpica, aniſum, & alia quędã tum aromata, tum ſemina odorata fuerint incocta) diſſoluimus: poſt ſiccamus, & cũ maſtiche, & bdellio decoquim' in cydonio, vel pomo auſtero maza circũdato. Deinde trochiſcos cũ æquali portione rhois, & quarta parte ſpodij formam', vt priores, lõge optimos, põ C dere ſcriptuli vnius. Danť ſinguli, & purgant innoxie. Idem ſcãmonium poſtquam oleo roſato, aut amygdalino eſt inuolutum, cum octupla miua, & pauca ſpica in pomo etiã coquimus. Aloe item ſcãmonij violentiã frangit. & myrobalani pter cętera. Coctum etiã in ſucco portulacæ, vel muccaginis ſeminis eius, noxas multas exuit. Coquať autẽ clementi calore: nã calor repentinus malignitatem eius auget, & parum diu terať, quia trituram longiorẽ non ſuſtinet. Datur per ſe à granis v. ad xij.

De Scammonio.

SCammonia proprie dicitur ipſa planta, Scammonium ſuccus. vtrumque tamen Scammonium quãdoque vocatur: & quia cæteris præſtat id quod in Golophone gignitur, ideo & Colophonium nominatur. MANA.

D CVIVS folia ſunt ad modum ſagittæ alatæ.) Helxinæ, ſimilia, inquit Dioſcorides, vel Hederæ molliora, trianguli figura, flores albi, rotundi, concaui forma calathi. PRIMVS eſt cum manifeſtatur radix.) Clarius Dioſcor. reſecatur caput à radice, radixque ipſa ita ſit concaua, vt ſuccum colligere confluentem poſſit: quidam terram circunfodiunt, nucisque iuglandis folijs obtecta fouea, ſuccum effundunt. hunc autem ſecundum modum prætermiſit Meſue. ELECTIO, melior eſt Antiochena.) Id quod ex Myſia Aſiæ præponit Dioſcorides, Colophonium Plin. & poſt ipſum Priennenſe. QVAE vero fit in partibus noſtris, & Coraſceni, eſt mala.) Syriacum, & Iudaicum peſſimum eſſe dicit Dioſcorides, denſum exiſtens, & graue. Clara ſicut gummi.) Dioſcorides, & Plin. taurino glutini, quam ſimillimum, ſplendens, nitidum, decorum, rarum, fungoſum tenuiſſimis fiſtulis, ſpongioſum. Sit pondere leuis.) Plinius quam leuiſſimum. Tenera.)

Cito liqueſcens, ait Plin. Boni odoris proprij.) Virus redolens, inquit Plin. Si tangitur confractum eius aqua vel ſaliua.) Plinius lingua, & cum diluitur, albeſcens. Dioſc. huic indicio docet non fidendum, quoniam mixto Tithymali ſucco, idem fit: attẽdendum alijs indicijs, & ne linguam deurat. Quinque ſunt ei ſamiliaria, quæ in corporibus imprimunt magnitudinem nocumentorum.) Nocere ſtomacho plus quam omnia purgatoria medicamina dixit Pau. miſcetq; ei ſal, aut piper, aut zingiber, aut rem aliam, quæ ſit bona ſtomacho: formar etiã inde catapotia cum melle. Inquit Gal. miſcui cum ſexcuplo ipſius mannæ) Neſcio vbi hoc dixerit Gal. illud autem ſcio, quod Manna apud eum Thuris tenuiorem puluiſculum ſignificat, non rem Saccharo noſtro dulcore, & colore ſimilem, quæ nunc paſſim Manna vocatur, & a Meſue intelligitur. In eius contritione non nimium inſiſtatur. Contrarium nonnulli ſentiunt: quod verius eſſe, alio loco eſt demonſtratum. SOLVTIONE educit choleram.) Dioſcorides addit, & phlegma. Paulus, purgat vt Elleborum, & magis bilem. VITET eius acceptionem, qui calidæ, & ſiccæ complexionis eſt.) Docet Pau. dandum his, qui boni ſuni ſtomachi, & febre catẽt. Doſis a 5 granis ad xij.) Dioſcorides dare drachmam integram non veretur: ſufficere tamen ad ſoluendam aluũ dicit duos obolos. Si vero placear abundantius purgari, tribus obolis addi debere duos Ellebori obolos, & Aloes drachmam. Paulus dar obolos quatuor. Ego licet nunquam ſim auſus tantum dare, duodecim tamen grana tranſcendere non ſum veritus, ſcioque quoſdam ſcrupulum integrum hauſiſſe ſine noxa.

Tuto tradi ſcammonij plus quam duodecim grana.

SYLV. Vltra duodecim grana & etiam ſcrupulum, ſine noxa quidam dederunt. obolis duobus, aluum ſoluit Dioſcor. interdum tribus etiam duobus hellebori obolis, & drach. 1. aloes, cum largius purgandum, aut ipſius per ſe drach. 1.

† Taurino glutini ſimillimum, ſplendens, nitidum, decorum, rarum, fungoſum, tenuiſſimis fiſtulis, ſpongioſum, Dioſcor. Plin. quam leuiſſ. cito liqueſcens, virus redolens. Plin. & lingua cum diluitur, albeſcens, ſed linguam non vrens, quod tithymali ſucco adulteratum facit.

COST. IN ſcammonia deſcribenda, quam temere diſcrepare a Dioſcoride Meſuen nonnulli clament, integrum relinquimus, vt alij videant collata delineatione, ab hoc quidem in ſuperiori capite de volubili. à Dioſc. vero lib. 4. tradita. nos enim hunc verum non videmus. Cap. 52. *At vero ſcammonium, condenſatus ſcilicet ex ſcammonio ſuccus, noſtro tempore non eas habet notas, quas in optimo deſiderant Dioſc. & Meſues, ob id, arbitror, quod non eo pacto extrahatur, quo alias, id quod docet,* Cap. 52. Cap. 45. *& Dioſcor. lib. 4. & Plin. lib. 26. nat. hiſt. qui primus eſt à Meſue aſſignatus modus. ex radice profecto non euulſa, ſed inciſa, ſeu excauata tantum, quis tantam colligi ſcammonij copiam putet, quanta quotidie ad nos affertur? Credendum eſt, non ab excauata, ſed euulſa, diſſectaque, vel expreſſa radice, aut etiam folijs, & ſtipitibus contuſis, qui tres modi deſcribuntur à Meſue noſtro, ſuccum nullo delectu, nulla adhibita diligentia exprimi quaſtus gratia à barbaris hominibus, qui, quum ipſi medicamentis ferè non vtantur, & nos etiam ob diuerſam religionem exoſos habeant, impura & adulterata omnia obtrudunt. Mirandum ergo nõ erit, ſi ſcammonium Meſues ad duodecim tantum grana exhibeat adulterij non neſcius, ac ſi nunc vix ſcriptuli vnius ponder e aſſumptum in magna adducat diſcrimina, quum tamen drachmam vnam Dioſcorides, Aetius, Paulus Actuarius, Plinius quaternos obolos, hoc eſt ſcriptulos duos exhibuerint. Sane de ſcammonij electione, caſtigatione. & vſu quam accurate ſcripſerit hic author, quanto medicis vſui eſſe poſſint quæ hic tradit, non eſt vt ipſe, fuſius proſequar; ſunt tamen, & in his aliqua*

E *quæ non omnibus ſatisfaciant. Namque primum, quum de huius temperamento agit, ſcammonio minus acrimonia ineſſe ait quam plantæ ipſi: eius tamen contrarium in antecedenti capite ſcripſit de volubili. Quum etiam de huius caſtigatione tractat, ſcribens in hæc verba [Inquit Galen. miſcui ſcammoneam cum ſexcuplo ipſius mannæ, &c.] Galeno id aſcribit, quod nuſquam in eius libris legere eſt. cui etiam manna cognita non fuit. Prohibet etiam quando ait, [in eius contritione non nimium inſiſtatur] ſcammonium multum teri. quæ tamen res ſuſpecta eſt, & non deſunt qui aliter ſentiant. Adde, quod vbi de ſolutione agit, ſcammonium ad vnam expurgandam bilem commendat: Dioſcorides tamen etiam pituitam educi putat; & (quod quis maxime admiretur) Trallianus lib. 12. ca. 6. de tertiana notha verba faciens, hoc medicamentum in cotoneis malis paratum pituitam potius, quam bilem euacuare teſtatur.* F *Aetius vero, & Paulus quum inſtar ellebori purgare ſcribant, trahi etiam bilem atram affirmant. Hæc ferè ſunt, quæ Meſuæ hic obijciuntur, & momenti eſſe alicuius quiſpiam exiſtimarit. momenti tamen ſunt pauci. Primum namque, quod de acrimonia obijcitur, in præced. capite ſatis refellimus. Quod item ſecundo loco aſſertur, parum admodum refert, & in ſuperioribus, vbi de manna agitur abunde ſatisfactum putamus. De tritura autem, ſi ea in medium reuocemus, quæ & Auic. 2. Can tr. 1. & ipſemet Meſues lib. Can. vniuer. cap. de tri* Cap. 5. *tura medicamentorum animaduertunt, facile conſtabit hunc non errare. Ait ſane Auic. [Et ex medicinis ſunt quædam, quarum virtus propter contritionem deſtruitur ſicut ſcammonea: quare oportet, vt vltima facilitate conteratur, ne ex contritione caliditas eam conſequatur corrumpens eius virtutem.]* G *Ita & Meſues de tritura medicamentorum verba faciens, ſcammonium Antiochenum, ideſt probatiſſimum, quia debilis ſit texturæ & virtutis cito exhalabilis, non multa ait egere trituratione. contra autem craſſum ſcammonium, & cætera craſſa medicamenta tanto largiore tritura indigere, quanto craſſiori ipſamet ſubſtantia conſtant. Hæc certe tam euidens nobis ratio videtur, vt Meſuæ & Auic. conſilium laudandum, non improbandum putemus: quid autem Manardum deſciſcere ab his coegerit, non videamus. At, dicet quiſpiam, niſi tenuiſſimum reddatur ſcammonium, fore vt craſſæ aliquæ illius portiones ventriculi, & inteſtinorum villis adhæreant, & exulcerent colocynthidis more. Nobis vero diuerſa in his ratio videtur. colocynthis profecto ea eſt ſubſtantia prædita, quæ humore aliquo perfuſa intumeſcat, quare et partes qui-* H *bus adhæret, in tumorem facile adducat, & exulceret, vt Meſ. lib. Canon. vniuerſ. loco antea citato, monet. at ſcammonium cuius lactea ſubſtantia eſt, humoris alicuius affluxu friatur potius, & diſſoluitur. Illud tamen etiam dixerim authorem noſtrum, quamuis non eſſe nimium inſiſtendi in ſcammonij tritura velit; nõ tamen id prohibere, ut in tenuẽ exacte puluerem ducatur: ſed agi potius id iubet, (vt Auic. verbis utar) cũ vltima facilitate, ſunt certe, quæ in terendo violentia egeant, vt quæ viſcida ſubſtantia conſtant: alia vero facillime leuibuſque ac paucis ictibus in puluerẽ rediguntur, quæ tenuia & friabilia ſunt. tale autem ſcammonium eſt, quod eas habet notas, quæ a Meſue deſcribũtur. Igitur teri ipſum exactiſſime nihil obſtat, verum id diligenti dexteritate, leuiq; ac minime uiolenta manuum pulſione agendum, vt imperiti ſæpe aromatarij faciunt. Sed de hac re ſatis.*

De pur-

De purgatione vero, quod vltimo loco obijcitur, parum vrget, eſto enim quod etiam pituita, atque atrabilis aliquid ſcammonium alliciat; maxime tamen bilem trahit; pituitam vero non niſi tenuem, & paucam, ac forte eam, quæ ad inteſtina tantum reſidet. alioqui certe, ſi pituitam ex vniuerſo corpore allicere Dioſcorid. vellet; ſi etiam Trallianus non eius potius interpres (quod maxime ſuſpicor) ducendæ pituitæ, quam bili magis aptum ſcammonium putet: neque vllum ipſe alium video, qui illis ſubſcribat, neque experimento fortaſſe licet obſeruare. De Aetio vero, & Paulo ſi exuſtam trahi bilem hoc medicamento intelligant: nihil a Meſue diuerſum ſentiunt, ad bilem generatim id medicamentum proponente, de frigida vero, & craſſa ſanguinis fæce, ideſt melancholia, noua eſſet, & nondum forte alijs medicis perſpecta obſeruatio.

De Turbith. Cap. II.

ANT. TVrbith eſt radix herbæ, cuius folia ſunt ſicut folia ferulæ, minora tamen. Et eſt ex habentibus lac. Et eſt ex eo ſylueſtre, & domeſticum. Et ex eo etiam eſt magnum, & paruum. Et adhuc ex eo aliud album, aliud citrinum, & aliud nigrum.

Electio. Quod in locis naſcitur ſicciotibus, fit gummoſius propter ſpiſſitudinem lactis eius. Contrarium eſt e contra. Et declinat a proprietatibus bonis, quæ ſunt ſeptem, ſecundum, quod ſapientes ſcripſerunt, ſcilicet proprie, vt ſit album, & vacuum, & arundinoſum, & gummoſum: & ſit cortex eius cinericius, & planus. & ſit recens, & facile frangibile. Citrinum vero malum eſt, & nigrum peius. Craſſum eſt non bonum. Et ſubtile tenue ſimiliter, eſt enim debile. Et antiquum eſt malum: & quod eſt criſpi corticis, & habens interius, dum frangitur, ſicut neruos, eſt ſilueſtre, & malum, & quod non eſt gummoſum, eſt debile, & ventris conturbatiuum, & tua quidem intereſt, vt cognoſcas adulteratum ex eo: quod quidem fit cum ſuperlinitione in extremitatibus eius ex gummi diſſoluto, & cognoſcitur ex eo, quòd in confractis ſuis eſt ſine eo. Et nimis quidem recens eſt conturbatiuum, & ſubuerſiuum viſcerum, antiquũ vero eſt debile, mediocritatem autem habens eſt illud, quod eligitur.

Complexio, & proprietas. † Calidum eſt in tertio, & eſt ſolutiuum cum attractione mediocriter, generans ventoſitatem, cauſans ſubuerſionem, & nauſeam. Et acquiritur ex vſu eius exiccatio in corpore: euacuat enim humiditates ſubtiles.

Rectificatio. Tria ſunt corrigibilia in ipſo. Eſt enim debilis operationis, & tardæ, & nocet ſtomacho faciens ſubuerſionem, & nauſeam, & acquirit vſus eius corpori extenuationem. † Rectificatores autem in primis abradi iuſſerunt corticem eius donec album eius appareat. Et corrigunt, quod de eo, dictum eſt primo, admiſcendo ei aliquid virtute acutum vigorans ipſum in operando. Et ex magis ipſum confor-

A tantibus eſt zingiber. Ipſum enim ſigillat ei proprietatem mirabilem. Et eſt, vt educat humorem craſſum, & viſcoſum, etiam a remotis cum facilitate, ita quod a iuncturis, & anchis, & locis profundis, & diſtantibus. Per ſe vero non facit illud, immo educit de phlegmate, quod eſt ſubtile, & derelinquit, quod craſſum, & operatur hoc tarde. Et corrigunt, quod ſecundo dictum eſt, admiſcendo ei de medicinis ſtomatichis, & redolentibus, & ſedantibus agitationem in eo per ipſum, ſicut eſt maſtix, & gallia, & aromatica, & proprie zingiber, & piper longum, & ſimilia. Et emendant, quod vltimo de eo, dictum eſt, ſicut dixit Alkanzi, vt miſceatur ei oleum amygdalinum, aut coniungantur cum amygdalis, aut zuccaro. Et dixit Rufus. Admini-
B ſtratio eius cum fiſticis remouet hoc nocumentum ab eo. Et dixit Iudæus. Ipſum cum confecto de cotoneis, aut rob ipſius cum medio ponderis eius ex zingibere, & duplo ponderis ipſius ex amygdalis, eſt ſolutiuum bonũ. Inquit Hamech. Fiunt trochiſci ex eo, & duplo ponderis eius ex folijs violarum, & medio ponderis ipſius ex zingibere, & fit ſolutiuum ſine modeſtia. Inquit Ioannitius. Accipe dactylorum infuſorum in aceto die, ac nocte partes centum. Penidiarum partes quinquaginta, Amygdalarum purgatarum partes triginta. Turbith partes trigintaquinque. Scammoneæ partes duodecim. Zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ ſiccorum, ana par. 4. Fiat eorum permixtio bona, & confice cũ melle deſpumato. Eſt enim medicina mirabilis.
C Inquit filius Zezar. Medicamẽ de turbith, quod elegi in ægritudinibus in quibus vſus eius eſt neceſſarius. Accipe turbith par. 10. zingiberis par. 5. zuccari par. 20. & quandoque addidi maſticis drachm. 3. & quandoque alia ſecundum intentiones alias. Et dixit iterum. Infundatur turbith in ſucco cucumeris aſinini die, ac nocte poſtquã raſus fuerit cortex ei, & exiccetur, eſt enim vltimum ad ægritudines iuncturarum. Turbith autem de trituratione, & coctione ſuſtinet omne, quod mediocre eſt. Nocumenta autem eius expellit aqua mellis calida, & aqua zuccari rubei ſimiliter calida cum oleo amygdalino.

Posse. Turbith confortatum, ſolutione educit humores phlegmaticos craſſos, & viſcoſos, & a remotis, & iuncturis proprie: & ipſum
D quidem mundificat ſtomachum, & expellit ab eo ſuperfluitates adhærentes in villis eius, & mũdificat pectus a phlegmate craſſo, & putrido: & educit a iuncturis, & locis neruoſis, & anchis humorem craſſum, & viſcoſum, & eſt medicina ad dolores iuncturarum: & vſus eius præſeruat a lepra, & ab infectionibus phlegmaticis ſicut eſt morphea, & baras. Eſt enim medicina bona febrium phlegmaticarum. Is autem, qui ſumit ipſum timeat Auſtrum, & abhorreat piſces.

Dosis. Eius contriti potio eſt a drach. 1. vſque ad 2. & eius decoctio eſt a drachm. 2. vſque ad 4.

TVRBITH.

De Turbith. Cap. II.

SYLV. *Hac Serap. etiã ſuo turbith tribuit.*

TVrbith radix eſt herbæ lactariæ, folia ferulæ, ſed minora habẽtis. Eſt autem turbith quoddam hortenſe, alterum ſyluestre, & in his magnum, & paruum, & album, flauũ, nigrum. In locis ſiccioribus, quia lacte eſt craſſiore, gummoſius euadit, & melius. Laudatur enim gummoſum, album, vacuum, arundinoſum, cortice cineritio, & plano, recẽs mediocriter, fractu facile: nõ gummoſum autem imbecillum eſt, ac ventrem conturbat. malũ quoque eſt flauum, & nigrum, craſſum, & gracile, cortice criſpo, & dũ frãgitur intus, ceu neruoſo, quod eſt ſylueſtre. Recens etiam minus viſcera conturbat, ac euertit, vetus imbecillum eſt. Corticibus extre- H mis liquato gummi illitis ipſum quidam mẽtiuntur, quod ſi frãgatur, intus gummoſum haudquaquam erit. Calidum eſt ordine tertio. Purgat trahendo mediocriter, flatus excitat, ventriculum ad nauſeam euertentes, ſiccat quoq; excrementis etiã tenuibus vacuatis. Correctum enim turbith, pituitam craſſam, & lentã, & putrem, à ventriculo, thorace, neruis, etiam à remotis, præcipue iuncturis educit. Ob id ad dolores arthriticos vſus eius eſt, à pſora, lepra, baras, & alijs vitijs pituitoſis, tum cutis, tum aliarum partium, & pituitoſis febribus, aut præſeruat, aut vindicat. Hoc autem ſumpto, vitabis auſtrum, & vſum piſcium. Purgat tarde, & imbecilliter, & ſtomachum ad nauſeã ſubuertit, & vſu

E crebro corpus extenuat. Ob id cortex eius ad albũ vſque abradendus eſt. Acribus autem, vt zingibere, ſic eius actio intenditur, vt proprietate quadam mirabili per id cumulatum etiam à iũcturis, & his remotiſſimis, & profundiſſimis pituitam craſſam, & lẽtam extrahat, cum per ſe ſolam tenuem pituitam educat, idque tardet. Ne vero ſtomachũ exagitet, ac euertat, medicamenta ſtomachica miſcentur, & odorata, agitationem eius placatura, vt maſtiche, zingiber, piper longum, gallia, & aromatica alia. Ne denique corpus emaciet, oleum amygdalinum, vel amygdala, vel ſaccarum ei miſcenda ſunt, vel cum Ruſo piſtacia. Iudæus autem turbith partem vnam, zingiberis partẽ dimidiam, amygdalarum duplum cũ condito, vel ſiccato ſucco cy- F doniorum miſcet, tanquam purgatorium ſalubre. Hamech vero turbith partem vnam, foliorũ violarum partes 2. zingiberis partẽ dimidiam miſcet in trochiſcos, citra moleſtiam purgantes. Ioannitius autem dactylorum aceto dies duos infuſorũ, partes centum, penidiorum partes quinquaginta, amygdalarum purgatarum partes triginta, turbith partes 35. ſcammonij partes duodecim, zingiberis, piperis lõgi, foliorum rutæ ſiccorum, ana partes 4. miſcet cum melle deſpumato, & medicamẽtum fit mirabile. Sed filius Zezar, turbith partes decẽ, zingiberis partes quinque, ſacchari partes viginti, interdum maſtiches drachmas tres, alias alia miſcuit pro varijs indicationibus, ad morbos hoc remedio egẽtes. Idem quoque turbith à raſo cortice purga- G tũ ſucco cucumeris agreſtis horas vigintiquatuor macerat, & ſiccat. fitque ſic valentiſſimum ad articulares affectus. Si quam in corpore noxã reliquit, pota mulſa calente, aut quæ ſaccharo rubro eſt dulcorata, aqua calida, eã profligabis. Coctionem, & triturã mediocrem ſuſtinet. Dat̃ puluere à drach. 1. ad drach. 2. decocto autem à drach. 2. ad drac. 4.

De Turbith.

DIfficile eſt diuinare, quam rem hoc loco pingere voluerit: non enim deſcribit Turbith Serapionis, ſeu, quod idem eſt, Dioſcoridis tripolium: non radicem pithyuſæ, quæ à Dioſcor. vocatur Turpet: ſiquidem folio hæc pini, illud iſatidis, non ferulæ conſtat. Sed nec eam, qua nunc vtuntur medici, quoniam (vt audio) folio eſt Myrti, quali Dioſcoridi ſecunda Tithymalli ſpe- H cies eſt, quam vocant fœminam. Fatendum igitur errorem eſſe in nomine ferulæ, cum nulla res Turbith vocata, ferulæ ſimilis extet. CALIDVM eſt in tertio.) Si eſt radix alicuius ſpeciei Tithymalli, ſuccus eius erit in quarto ordine calidus, radix paulo minus, ex Galeni ſententia. Auicenna radices calidas eſſe dicit in ſecundo vſque ad tertium. Si eſt Turbith Serapionis. & vt ſequẽs eſt Tripolium Dioſcor. & Gal. erit tertij ordinis. Vires quidem, quas huic ſuo Turbith Meſ. adſcribit manifeſtè oſtendunt eum intellexiſſe de vocato ab Auic. & Serapione Turbith, licet neuter ipſorum cognouiſſe herbam eius videatur, alioqui non erant miraculum tacituri, quod recitat Dioſc. & ex eius ſententia Serapion, flores videlicet ter in vno die colorẽ mutare. Erunt igitur tres, vel forte quatuor res, nomen Turbith ſuſcipientes, radix Videlicet Tripolij, de qua tractat Serapion ſub turbith nomine: radix pithyuſę, quam libro quarto Dioſcorides dixit appellari Turbet: radix Tithymalli fœminæ

MANA

Flores turbith ter vno die colorem mutant.

Myr-

Myrtites vocatæ, qua nunc paſſim ſub Turbith nomine A vtuntur medici: & quartum demum, niſi penitus ſomnium eſt, quod ſolio ſerulæ conſtare dixit Meſuæ. Aperiant igitur oculos medici eo vſuri. Et declinat à proprietatibus bonis, quæ ſunt ſeptem. Hæc à Serapione capite de Turbith. RECTIFICATORES in primis abradi iuſſerunt.) Et hoc à Serapione.

SYLV. TVrbith Serapionis eſt Dioſcor. tripolium folio iſatidis. Pithuyſa autem Dioſc. turpet dicta folio pini. vulgare vero turbith, eſt radix tithymalli myrtitæ a Myrtaceo folio. Meſue autem turbith folio ferulæ quid ſit, hodie parum eſt compertum.

COST. *QVid ſit turbith Meſuæ, varij varia pronunciant. Alij turbith Serapionis, & Auic. hoc eſt tripolium Dioſcoridæ, alij alypon Dioſcoride, ideſt, album turbith Actuarij: alij Pithyuſæ radicem, nam & antiqua Dioſcoridis verſio, & Græci codices in pithyuſæ hiſtoria, ipſam turbet vocari, habent, alij thapſiam, alij tithymalum myrſinitem eſſe exiſtimant. Verum, vt expendamus ſingula diligenter, ſi tripolio folia ſunt Iſatidis, radix odorata, & feruentis guſtus, quum has notas ſuo turbith Meſues non aſcribat, ſtatui non poteſt id eſſe tripolium. Ita etiam ſi hiſtoriam alypi, petas ex Dioſc. quia illi radix acri itidem ſucco eſt prædita, commēdatur que ad purgandi vſum eius ſemen, & radicis nullus vſus proponitur, quanā ratione id ſtatuas eſſe turbith Meſuæ, non ſatis conſtat. De pithyuſa quoque dubia res eſt, quum ea folijs piceæ deſcribatur, non ferulæ. adiectionem autem illud, & Leonicenus in epiſtola ad Menocinum, & alij fere omnes exiſtimant, quod in Græcis codicibus, & antiqua verſione legitur pithyuſam turbith vocari. Qui vero thapſiam eſſe hoc putant, eo errare videntur, quod turbith inter lactarias herbas recenſetur à Meſue; thapſia tamen lacte careat. De myrſinite vero etiam tithymalo ſatis apertum videtur nihil pro certo poſſe affirmari, quum non ferulæ, ſed myrthi folia tithymalus fœmina habeat, conſtanter autem codices Meſuæ omnes legant, nō myrthi, ſed ferulæ, aut, vt in cuiuſdam codicis margine deprehenſum eſt, fœniculi folijs turbith conſtare. Hæc vbi in mētem veniunt, faciunt profecto, vt de hoc medicamento perplexi admodum ſimus. illud tamen ſtatuendum tandē videtur, turbith Meſuæ nihil eſſe aliud, quā thapſiam. hæc enim folia ferulæ habet qualia, neque tripolium, neque alypon, neque pithyuſa, neque tithymalus myrſinites. Etſi autem non eſſe inter lactarias herbas enumerandam thapſiam aliqui magni noſtri temporis ſcriptores cenſent: eos tamen ipſemet Dioſc. redarguit, qui lactis ex ea extrahendi rationem docet, et eiuſdem lacteum ſuccum in aqua mulſa epotum vtrinque bilem extrahere, D memoriæ commendauit. Eſt autem thapſia, vt ego quidem puto, non ſolum verum Meſuæ turbith, ſed etiam vulgo in officinis vſitatum. hanc certe, & Apuli, & Siculi, cuius copiam habent magnam, turbith vulgato adhuc nomine appellant, & ex eius radice non fallax euentus quotidie ſpectatur, quum pituitam copioſe educat, atque id quidem ſatis clementer quantum, & plurium medicorum authoritas nobis fidem facit, & ipſi non vulgari diligentia ſæpe obſeruauimus. De turbith autem, quod ex Oriente ad nos affertur, thapſiæ ne alterius plantę ſit radix, ego profecto neque affirmarim, neque negarim: exiſtimare autē licet, ſi eius radicis planta, vt mercatores referūt, folia myrthi gerit, tithymalum eſſe myrſinitem, vt Manard. quoque doctiß. cenſet.*

B (margin, beside "hiſtoria, ipſam turbet vocari") — C (margin, beside "cenſetur à Meſue")

De Agarico. *Cap. III.*

ANT. AGaricus eſt ex medicinis magni iuuamenti: cuius ortus eſt ſecus arbores magnas, quibus iam accidit corroſio, & putrefactio. Et eius generatio eſt ſicut generatio fungorum, propter quod quidam exiſtimauerunt, quod ſit fungus, & videtur quod ſic. & quidam dixerūt, quod eſt ſicut apoſtema factum per modum putrefactionis.

ELECTIO.) Alius eſt maſculus. Et alius eſt fœmina. † Maſculus vero eſt malus, & eſt ille proprie qui eſt longus, & niger, & grauis, † & habens in confractis ſuis ſicut fila neruorum, & eſt durus, & denſus. Agaricus autem quem ſapien- B tes laudauerunt eſt fœmina, & eſt habens proprietates quinque bonas, & proprie, vt ſit albus, & leuis, & velociter frangibilis, & poroſus, & rarus valde. † & vt appareat dulcis in primo guſtu eius: deinde ſuccedat ei amaritudo, et ſtipticitas. Et melior pars totius corporis eius eſt ſuperior pars ipſiꝰ: & ſtipes eius nō eſt bonus, habēs quaſi ſemitas ligni putrefacti. Et corroſū ex eo ē malū.

COMPLEXIO, & proprietas.) † Eſt calidus in primo, & ſiccus in ſecundo. † Et eſt compoſitus ex ſubſtantia aerea poſita in ſuperficię ipſius, à qua primo guſtu ſentitur dulcis, & ex partibus terreis ſubtilibus dantibus ei ſtypticitatem, in quibus adhuc dominantibus igneis eſt in eo de amaritudine aliquid. † Et ipſe quidem eſt ſubtiliatiuus, inciſiuus, & ſolutiuus naturæ, & carmi- C natiuus ventoſitatum craſſarum, & aperitiuus oppilationum omnium.

RECTIFICATIO.) Pauci nocumenti dixerunt illum niſi, quia imprimit læſionē in viſceribus, debilitans ea: quare indiget permixtione abſtergentium cum ipſo, vt non profundetur eius virtus in ipſis totaliter, ſicut dixerunt ſapientes. Verum eſt debilis, & tardās operationes ſuas. Inquit Dioſc. Tarda eſt, & debilis eius operatio, ſed incolumis, propterea quod in ipſo ex dulcedine, & ſtipticitate aggregantur partes conuenienter. Verum vigoratur eius operatio ſi addatur ei tertium ipſius ſal gemmæ, & fiant ex eis trochiſci cum ſecaniabin. Et dixit Humain. Mellicratum iunctum ei vigorat operationem ſuam. Et dixit Haly. Si ex eo, & 6. parte Ipſius ex keſim, aut D dauci, & quarta ipſius ſal gemmę fiant trochiſci cum viſcoſitate polypodij recentis, fit mirabilis conſecutio operationis ipſius ad ea, quę oportet. Et dixit Iudæus, cum oxymelle ſcillitico magnificatur operatio eius. & dixit adhuc, Aliquid virtute acutum admixtum ei eſt ex addentibus virtuti ipſius. † Et Galen. dixit. Fiant trochiſci ex eo cum vino infuſionis zingiberis in quo puluis ipſius ſępe ſubmergatur: & fiet operatio eius completa. Et ex rebus ſibi additis vigorantibus ipſum eſt ſpica, & aqua caſei, & proprie ſumpta ex capris. Et ſcito, quod de decoctione, & trituratione rem ſuſtinent mediocrem.

POSSE.) Solutione educit phlegma craſſum, & choleram rubeam. Et dixit Galen. Solutione educit vtranque choleram, & phlegma, & hu-

mores viſcoſos, craſſos,& putridos. & eius proprietas eſt mundificare cerebrum, & neruos,& mẽbra ſenſuũ, & lacertos, & educere materias, quæ ſunt in nucha,& finibus eius: & mũdificare pulmonem,& pectus ab humoribus viſcoſis,& putridis:& mũdificare ſtomachum, & hepar,& ſplenem,& renes,& matrices mulierum:& educere materias à iuncturis. propter quod vocauit Democrat.agaricum medicinam familiæ,quia ſingularum partiũ corporis commoditatem habet. Et valet ad oẽs dolores intrinſecos corporis. Et eſt medicina mirabilis ad ſodam antiquam, & epilepſiam,& vertiginem,proprie. Et confert etiam maniæ,& melancholiæ,& ægritudinibus neruorũ,& apoſtematibus cerebri. Et eſt ex medicinis bonis aſthmati, & difficultati anhelitus, & vlceribus pulmonis,& pectoris,& ſanat dolores ſtomachi,& viſcerum. Et eſt medicina oppilationum,& ægritudinum omnium,quarũ mater eſt oppilatio, ſicut eſt icteritia proprie,& hydropiſis, & craſſities ſplenis. Et confert dolori hepatis iuuamentum manifeſtum, & ſplenis ſimiliter,& renum. Et curat apoſtemata eorum. Et prouocat vrinam,& menſtrua,& mundificat matricem. Et vſus eius aufert fœditatem coloris cutis acquirens ei colorẽ bonum,& eſt ex medicinis educentibus vermes,& confert etiam ſciaticæ,& doloribus iuncturarum. & eius quidem iuuamentũ ad febres antiquas diuerſarum materiarum, & ad typum earum magnum eſt, & proprie cum eo quod conuenit ex potibus.

† Dosis. Eius contriti potio eſt à drachm. 1. vſque ad 2. & in decoctione à drach. 2. vſque ad 5. Conſeruatur autem per annos quatuor.

AGARICVM.

De Agarico. Cap. III.

Agaricus medicamentum efficax oritur in truncis arborum magnarum, vetuſtate iam putreſcentium,& eroſarum, tanquam earũ, vel apoſtema, vel fungus. eſt autem is duplex, mas,& fœmina. Mas eſt malus, præſertim qui longus, niger, durus, denſus, grauis,& in fragmentis, ceu villos neruorũ oſtendit. Fœmina ſi rotundior, alba, poroſa,& rara valde, & frangi facilis, leuis, dulcis primo guſtatu, mox amara,& ſtyptica, eſt melior, præcipue ſumma corporis ſui parte. Nam ſtipes quod ligni putrefacti aliquid præſerat, malus eſt, vt eroſus agaricus. Calidus eſt ordine primo, ſiccus ſecundo, conſtatque ſubſtantia duplici, aerea ſuperficiaria, dulci primo guſtatu percepta, & terrea ſtyptica, ſed tenui ob vincentem in hac igneam ſubſtantiã, amaritudinis effectricem, quibus incidit, tenuat, terget, obſtructa omnia liberat, flatus diſſipat, purgat. Pituitam autem craſſam, lentam, putrem,& bilem flauam,& atrã purgat Galeno, à cerebro, neruis, muſculis, ſenſorijs, ſpina dorſi, thorace, pulmone, vẽtriculo, hepate, liene, renibus, vtero, iuncturis. Ob hæc medicamentum familiæ Democrito eſt dictum, quod ad omnes omnium partium internarum affectiones, præcipue cephalalgiã veterem, epilepſiam, vertiginem, maniam, melãcholiam,& alios cerebri, ac neruorum affectus etiam cum tumore cõiunctos, ad aſthma item,& ſpirandi difficultatem,& thoracis, aut pulmonis vlcera, ad affectus ventriculi,& vaſorum aliorũ. Ad icterum, hydropem, lienis duritiem,& dolorem,& tumorem, tum ipſius, tum hepatis,& renum,& reliquos morbos obſtructioni ſuccedentes. Vrinam quoque mouet, ac menſes vterumq; expurgat. Cutis colorem floridũ reddit. lumbricos necat: iſchiadi,& cæterorum articulorum doloribus confert, & febribus diuturnis ex materia varia natis, eaſq; ad typum aliquem reducit, præſertim potus cum idoneis illi materiæ alijs medicamẽtis. Viſcera reddit imbecilla: ob id tergentibus miſcetur, ne in ea virtus eius altius penetret. Tarde quoque,& imbecilliter vacuat Dioſc. niſi cum tertia parte ſalis gemmæ,& manna in trochiſcos cogatur. Per ſe tamen eidem ſaluber dicitur ob ſubſtantiam, & dulcem, & ſtypticam legitima portione miſtam. Humanin vero, mulſa ei vires, & celeritatem addit. Haly autem ex agarici parte vna, liguſtici, vel dauci parte ſexta, ſalis gemmæ parte quarta, cum polypodij recentis muccagine trochiſcos virtutis miræ facit, quando eſt eo opus. Iudæus oxymelite ſcillitico vires eius auget,& acribus alijs. Galen. puluerem eius vino (cui infuſum eſt zingiber) macerat,& cogit in trochiſcos efficaces multum. Additur eadẽ ratione, & ſpica, & ſerum lactis, præcipue caprini. Coctionem, & trituram mediocrem ſuſtinet. Datur puluere à drachm. 1. ad drach. 2. decocto à drach. 2. ad drach. 5. ſeruatur annos quatuor.

SYLV.

Mas rotũdus, & vndequaque ſibi coalitus Dioſc. Fœmina mare melior, curſu venarũ recto cõſtat eidem. Dulcis vterque eidem. ſubactu, & modice ſtypticus. Gal. albiſſ. fractu facill. minimum ligneſus, aut perferat. Paul. Craſſos humores ĩ cutis obſtructiones viſcerũ purgat. Galen. Vbi aũt cetera hæc ſcribat, nondum legi.

Phthiſicis ẽ decocto, tormĩnibus, cruditatis, acido ructui Dioſc. Tarde agit agaricus, ventriculo parũ moleſt. Paul. ni Dioſc. noſter. Hos trochiſcos apud Gal. nõdum legi. Paul. dat drach. 2. cũ mulſa. Dioſc. Variũ pondus pro affectuũ varietate.

De Agarico.

GLandiferæ arbores, inquit Plinius, maxime Agaricum ferunt: eſt autem fungus candidus, odoratus, nocte relucens. Galenus radicem vocat, & Prenno dicit innaſci, hoc eſt, Ilici. Dioſcorides aliquos putaſſe radicem, alios fungorum modo in truncis arborum naſci, & eſſe Laſerpitio ſimilem. MASCVLVS eſt malus, & ille proprie qui eſt longus.) Marem rotundum ait Dioſc. & vndequaque ſibi coalitum. ET habens in confractis ſuis fila neruorum.) Fœminam dicit Dioſcorides curſu venarum recto conſtare, marique præferendam. ET vt appareat dulcis in primo guſtu.) Non hoc peculiariter adſcribit Dioſcor. bono, ſed pariter & fęminę facit commune. Galenus amaritudinis in tempore ſuccedere apparentiam quandam acredinis dicit, & modicę ſtypſeos. Pau. eligendum albiſſimum, quod facillime frangatur, nec ſit valde lignoſum, aut perforatum. EST calidum in primo. Auerrois dixit Galenum in nullum ordinem redegiſſe, ei autem videri calidum in primo, ſiccum in fine ſecundi. ET eſt compoſitus ex ſubſtantia aerea. Adde ex Galeno, & terreſtri, quę à calore attenuata eſt minimum aquoſæ particeps. ET ipſe quidem eſt ſubtiliariuus) Diſcutit, craſſos humores diuidit, obſtructiones viſcerum repurgat, inquit Galenus. Inquit Dioſcorides.) Non leguntur hæc apud Dioſcoridem, ſed Paulus Aegineta ſimilem habere vim ait Colocynthidi, tarde tamen agentem, nec valde ventriculo moleſtam. ET Galenus dixit, fiant trochiſci.) Nec hoc legi apud Galen. Et ducit materias ex iuncturis.) Dioſcorides dat in coxēdicis, & aliorum artuum doloribus cum oxymelite. Ad omnes dolores intrinſecos.) Ad omnes internos affectus, ait Dioſcorides. Vlceribus pulmonis.) Phthiſicis cum defruto, ait Dioſcorides. Et ſanat dolores ſtomachi.) Per ſeipſum, ſi edatur, inquit Dioſcorides, valereque etiam torminibus, cruditati. & acido ructui. Mundificat matricem.) Confert præfocationi vteri, eodem Dioſcoride teſte, inflationi quoque, fracturis, caſibus, dyſenteriæ, & ſanguinis excreatui: valet & ferarum morſibus, qui infrigidando ſunt, ſiue potum, ſiue exterius appoſitum, ſecundum Galeni ſententiam. DOSIS eius contriti potio eſt à drach. vna vſque ad duas.) Dioſcorides obolorum duorum pondere dat ad rupta, conuulſa, tormina, & cruditates: drachmæ pondere hepaticis, aſthmaticis, dyſenteriæ: tres obolos ſanguinis excreatui, & comitialibus, ad aluum purgandam vnicam vel duas drachmas. Paulus drachmas duas dat cum melicrato.

Doſis agarici.

SYLV. AGaricus aut radix eſt cum Galeno, aut velut fungus quidam candidus, odoratus, nocte lucens, truncis ilicum, & aliarum arborum glandiferarum truncis innatus.

COST. *AGaricum quid eßet, non ſatis compertum fuit Dioſcoridi, & Galeno, quum is aliorum tantum ſententiam recenſeat, hic vero radicem eſſe exiſtimet. eſt autem non radix, ſed fungus, ſeu vt alij, quod noſter Meſues ſcribit arborum putreſcentium veluti apoſtema. Noſtra tempeſtate nullus agaricum non nouit, aut collegit, ex laricibus frequentiſſime, atque etiam ex ilicibus, quamuis raro, licet Plin. Galliarum glandiferas maxime arbores agaricum ferre literis commendarit*

Cap. 8. *lib. 16. Sane quum duplex agaricum ſit, mas & fœmina, marem rotundum eſſe ait Dioſcorides, Meſues vero ijs verbis [Maſculus vero eſt malus, & ille, qui proprie eſt longus] longum facit. Dioſcorides quoque fœminam recto venarum curſu conſtare ait: at Meſues quum ait [Et habens in confractis ſuis fila neruorum] id mari aſcribit. In deligendo item agarico hic friabile commendat. Dioſcorides vero, quod in Galatia Aſia, & Cilicia in cedris naſcitur, ob id damnare videtur, quod friabile eſt, & infirmum. Conſentiunt preterea Me-*

A *ſues, & Paulus agaricum ventriculo eſſe innoxium, licet tardæ ſit actionis. At contra Aetius libr. 3. incommodum ſtomacho eſſe ait, quod & communis medicorũ obſeruatio experitur. ipſi etiam aliquos magnos medicos nouimus, qui ab eius vſu ſemper abſtineans. Poſtremo agaricum caſtigari doces Meſues ſale gemmeo. At nō ſine magna ventriculi noxa adijci ſal gemmeum hodie experimur. quo fit vt vel vulgare ſal gemma adulterinum ſit, vel vt perperam agarico commiſceatur. Parari vero etiam ex eo trochiſcos doces. At quum id tenuium ſit partium, rationi etiā conſentaneum eſt contritum inefficax euaſurum. Hęc ferè ſunt, quę Meſuę obiecta exigere videntur, vt in ijs diluendis operam aliquam impendamus. (cętera enim quę hic huius ſcriptoris aduerſarij adijciunt, nullius prorſus eſſe vſus puto) ſunt autem, & hæc pauci, vt credimus, momenti. Etſi* **Cap. 40.**

B *enim marem agaricum, hic longum eſſe ait, contra quā Dioſc. vt demus errorem eſſe hunc, vndecunq; fluxerit, ſeu authoris, ſeu ſcriptoris potius vitio, reponendumque ſit pro longo rotundum; in eligendo tamen agarico non errat, album, leue, friabile, poroſum & rarũ præferens. Habet vero mas ſicuti, & fœmina venarum diſcurſus, ſed fœmina rectos, & tenues, mas obliquos, quia ipſum rotundum eſt, & longe, quam fœmina craſſiores; vt maris comparatione fœmina carere villis videri poſſit. quare non errat, quum ait, marem frangendo ceu villos neruorum, ideſt craſſiores habere: quales certe fœmina non habet, tenues potius pilos oſtendens quum aũt friabile hic agaricum commendat; habet ſubſcriptores peritos omnes medicos. Dioſcoridem vero id, quod in Galatia Aſiæ, & Cilicia naſcitur propterea reſpuere dixerim, quod nimis fortaſſe friabile ſit. tale enim infirmum*

C *eſſe neceſſe eſt, proprio ſcilicet, & inſito humore deſtitutum, quo conſeruari innatus rerũ calor ſolet. De ventriculi quoque offenſa, & ſi id quotidie experiri licet, quod & Aetius ſcribit, turbari hoc aſſumpto medicamento ventriculum dum ſui leuitate ſupernatans nauſeam, & vomitum facit, ac ingrato amarore ventriculi os ſenſu eximio prẹditum vellicat; nulla tamen inſignis poſt factam expurgationem noxa remanet. quin aſtrictionis, quæ illi cum amaritudine eſt miſta, non paruum robur poteſt vētriculo conciliari. illi ergo innoxium eſſe non immerito, & Dioſc. & Pau. autumant: id quod experimento licet comprobare. alioqui certe, qui tam religioſe ab hoc medicamento abſtinēt, neq; qua id caueant ratione ipſe video, neq; imitādos vllo pacto dixerim, quum parte altera primates in medicina viri tantopere agaricum commendent. Quod autem reliquum*

D *eſt, an recte ſal gemmeum in caſtigādo agarico miſceatur, quum eo affligi ventriculum ſentiamus: ego profecto Zingibere longe melius caſtigari, & ſtomacho minus infenſum reddi ipſum non negarim; eius tamen vim eo ſale multo magis quam zingibere adiuuari, pro certo habeo, in quem vſum a Meſue id ſal commiſcetur. ſal autem hoc vulgatum, cur genuinum non exiſtimemus, nihil nos pręterea vrget. Quod ſequitur, an agaricum in paſtillos redactum reddatur inefficax, conſulenda eſt, & ratio, & experimentum. atq; illa quidem docemur, ſale addito ipſum reddi efficacius; mellis vero lentorem id pręſtare quo minus rerum quantumuis tenuium vires diffluant. experimentum vero etiam, qui contra ſentiũt plane refellit, quando & quod in catapotia contritum aſſumitur. & quod in paſtillos confictum ſeruatur, nihilo ſecius expurgare quotidie experimur.*

De Colocynthide. Cap. IIII.

COlocynthis eſt quam Perſæ vocant cucurbitam deſerti, quæ naſcitur in planta, quam etiam ſal terræ vocant, eo quod in toto ambitu eius interficit herbas, & eſt ſicut venenum eis. vnde vocant eam Arabes necem plantarum. & eius folia ſunt ampla, piloſa: & extenduntur rami eius ſuper faciem terræ ſicut extenditur cucurbita, & terra ſuper quam iacet, videtur ſicut aduſta.

ELECTIO. Duorum eſt modorum, maſculus ſcilicet, & fœmina. ex eis eſt maſculus ſuper quem naſcitur ſicut lanugo, eſt grauis cum duritie, & aſperitati attinens, & nigredini. Et laudatur ex eis fœmina, & proptie habens proprietates has bonas: vt ſit ſcilicet craſſa, & leuis, & quanto leuior melior: & ſit laxa, & alba, & lenis, & completæ maturitatis, & cuius pars interior eſt pulpoſa, & laxa, & lenis, & alba vehementis albedinis. Verum quæ non eſt completa in maturitate mala eſt, conturbat enim ſuſcipientem eam, & ventoſitatem cum difficultate facit, & ſoluit ſuperabundanter, & ſolutione educit ſanguinem, & fortaſſe interficit. Et cum ſigillatur cum toto germine plantæ, vt naſcatur colocynthis vna, eſt illa mala, pernitioſa, immo eſt venenum. & cum in tota regione non eſt niſi planta eius vna per ſe naſcens, eſt mala. Et quæ naſcitur in terris fortibus, & puluerulentis, aut iuxta loca reptilium, aut in locis thermarum colocynthides facit minores: & ſunt ſimiliter malæ. Quæ autem naſcitur in terris laxis, & arenoſis, & liberis, eſt quæ eligitur. Et cum extrahitur pulpa eius, tempus debilitat eam. Tempus autem collectionis eius eſt autumnus, & proprie dum iam citrineſcit, & remouetur viriditas ipſius.

COMPLEXIO, & proprietas. † Eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in tertio gradu, & eſt compoſita ex partibus igneis, & partibus terreis aduſtis, & eſt ſolutiua, & attractiua ſuperfluitatum, & eius attractio eſt multum a remotis, & eſt reſolutiua, inciſiua, & abſterſiua.

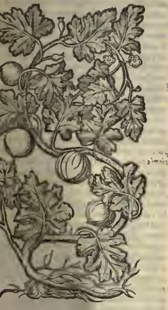
RECTIFICATIO. Quatuor ſunt corrigibilia in ipſa. Nocet enim ſtomacho, cordi & hepati, & eſt conturbatiua, ſubuerſiua viſcerum, faciens operationes difficiles, & aperit oraficia venarum apertione ſanguinem fluere faciente, & operatur illud vehementius quàm aloe, & velocius. & excoriat vias. Emendatur autem primum, & ſecundum nocumentum contingens ex ea, commiſcendo cum ipſa ex medicinis cordialibus, & ſtomachicis, & hepaticis, quæ meliorare poſſunt conditionem eius, ſicut additur ei proprie maſtix, & gallia, & ſimilia. Emendatur autem tertium, & quartum nocumentum ex ea cum rebus acquirentibus ei viſcoſitatem, & glutinationem, & remouentibus ab ea ſerroſitatem, & cito lubricare eam facientibus. ſicut eſt tragacanthum proprie, & bdellium, & gummi, & maſtix, & ſimilia. Et dixit Græcus, fiunt ex ea, & laudano partes ſu-

E mendo æquales poſt fricationem eius cum oleo roſato, pilulæ, & ſunt bonæ, ſanæ ad ea, quæ oportet. Modo rectificationis eius ſecundum quod narrauit filius Serapionis. Infundatur pulpa eius in aqua mellis, & proprie decoctionis ruthæ, & exiccetur poſt illud, & teratur vltima contritione, & adminiſtretur cum aqua mellis prædicta. Modus rectificationis eius ex inuentione noſtra. Incidatur minutiſſime cum inciſorio, inuoluatur ſubtili inuolutione cum glutino tragacanthi, aut bdellij, & exiccetur, & conteratur poſt illud vltima contritione, & fiant trochiſci cum pauco maſtice reſoluto in oleo roſato, vel cum laudano, vel cum aqua mellis. Hæc enim ars illam facit ſine moleſtia. Et ſcias quod de decoctione rem completam ſu- F ſtinet. Et dixit filius Zezar, non oportet vt multum conteratur: vltima enim eius puluerizatio excoriat vias, & venas. Et dixit filius Serapionis, Oportet vt perueniatur ad vltimum puluerizationis eius: aliter enim vlcerat viſcera. Et mihi quidem videtur, quod in vltimo puluerizata confrangitur virtus à permixtione adiunctorum ei, & pertranſit loca viſcerum abſque impreſſione nocumentorum in ipſis. & forſitan in ea in qua non exquiſite fit illud, pars ſenſata ex ea adhærens in vijs, & inuolutionibus apoſtemat, & vlcerat. Expellit autem nocumenta ipſius à corpore aqua paſſularum cum oleo amygdalino, vel oleo nucum, aut aqua mellis cum oleis prædictis.

POSSE. † Solutionē educit phlegma, & hu- G mores viſcoſos, attrahens ipſos à profunditate membrorum. Et dixit Humain. Solutione etiam educit choleram citrinam, & eius operatio ad neruos, & iuncturas extenditur. † Et dixit Dioſcorides, Non efficit operationem in materijs quæ ſunt in venis, de qua ſit curandum, niſi in materijs quæ ſunt in locis profundis diſtantibus, & eius poſſe eſt magnum in mundificatione cerebri, & neruorum, & lacertorum, & pulmonis, & pectoris, & eſt magna medicina ægritudinum eorum, † ſicut eſt dolor capitis antiquus, & dolor cranei, & hemicraneæ difficilis, & epilepſiæ, & apoplexiæ, & confert ægritudinibus neruorũ omnibus, & vertigini, † & deſcenſui aquæ ad oculum: & eſt res magni iuuamenti ad aſthma, † & antiquam tuſſim, & ad dilatationem anhe- H litus. & eſt eius operatio virtuoſa ad dolores iuncturarum, & podagram frigidam, & ſciaticam proprie, ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius etiam in clyſteribus, & collyrijs, & confert etiam colicæ phlegmaticæ, & inflatiuæ iuuamentum vltimum, & hydropiſi. & ſi ſupponatur in matrice, occidit fœtum. & ſi ex ea cum aceto forti fricetur morphea, ſanat eam, & ſimiliter lepram, & elephantiaſim. Et ſi euacuetur, quod eſt in teſta eius, & impleatur oleo, & bulliat in cinere calido, & inungantur capilli, denigrat eos, & tardat caniciem, & prohibet caſum eorum. & ſi diſtilletur ex ea in aurem, ſanat dolorem eius, & confert ſonitui in ea. Et ſi impleatur aceto forti, & colluatur ex eo os poſt bullitionem ipſius, ſanat dolorem dentis.

Doſis ipſius eſt a Karactis 6. vſq; ad 10. Is autem qui ſumit eam, timeat frigus, & æſtum.

COLOCYNTHIS.

De Colocynthide. *Cap. IIII.*

SYLV. Colocynthis eſt cucurbitæ ſylueſtris fructus, & planta, fel terræ etiam quibuſdam dicta, & Arabibus plantarum mors, quod herbas alias ſibi vicinas veneni modo interficit, vt vicina illi terra aduſta videatur. Folijs, ſarmentis ſuper terram ſerpentibus fructu licet minoribus, cucurbitam imitatur. In ea mas eſt, foris lanuginoſus, nigricans, ſubaſper, durus, grauis, & fœmina præſtantior, præſertim ſi eſt magna, exacte matura; alba, lenis, rara, leuis, vti eius interior medulla albiſſima, rara, lenis & leuis: quoque leuior, eo melior. ſitq; ex agro, laxo, arenoſo, libero, Autumno lecta, cum langueſcente virore cęperit in luteum colorem mutari. Immatura, & his notis deſtituta, mala. flatus terminoſos, & moleſtiſſimos excitat, immodice purgat, vt etiam ſanguinem educat, & ſæpe mortem aſſerat. Peſſima eſt etiam, ac venenoſa, quam produxit vnicam tota vna planta. Quæ planta ſi loco illo eſt vnica, multo pernicioſiorem fructum parit, præſertim ſi locus ille eſt vliginoſus, vel puluerulentus, vel thermis propinquus, vel ſerpentibus abundet. Calida eſt, ac ſicca ordine tertio, ignea ſubſtantia, & terrea per vſtionem tenuata eximie amara] conſtat. Pituitam, & alios humores craſſos, & glutinoſos, magis ex profundis partibus, & diſtantibus, vt ce-

A rebro, neruis, muſculis, iuncturis, pulmone, thorace, quam ex venis attractos, vt cenſet Dioſcor. purgat, ac etiam bilem flauã, vt voluit Humain. Quapropter dictarum partium morbis mire ſubuenit. cephalalgiæ antiquæ, dolori cranij totius, hemicraniæ contumaci, epilepſiæ, apoplexiæ, vertigini, aquoſç fluxioni in oculum, podagrę frigidæ, iſchiadi maxime, ac reliquis neruorum iuncturarumq; affectibus, aſthmati itẽ, ac tuſſi antiquæ, dyſpnœæ ex thoracis repleti anguſtia. Ac præterea ſumme omnium prodeſt colico dolori, tam ex pituita, quàm flatibus: & hydropi. Omnia autem hæc, ſiue ſumpta, ſiue clyſtere, aut balano inteſtinis immiſſa præſtat: vtero autem impoſita fœtum necat. Eadem cum aceto forti affricta, alphos, lepram [pſoram] elephantiam ſanat.

nium. ſed a neruis. & neruoſis partibus Tau. non Dioſc.

B Oleum denique ſuper cineres calidos incoctũ cortici eius inanito, capillos illitu nigrat, eoſque ne cadent firmat, canitiem tardat. Idem auri inſtillatum eius dolorem, ac tinnitum ſanat. Acetum autem ſimiliter incoctum collutione dolorem dentium ſanat. incidit enim, tenuat, terget, digerit. Ne autem cordi, ventriculo, hepati, & cæteris viſceribus noceat turbando, ſubuertendo, violenter trahendo, miſcenda ei ſunt dictas partes roborantia, vt maſtiche, gallia, & ſimilia, vti miſceantur glutinoſa, lubricando citius deturbantia, acrimoniam mordacem obtundentia, vt gummi, tragacantha, bdellium, maſtiche, & ſimilia, ne amplius vias vlceret [per quas fertur] & ora venarum adeo vehementer aperiat, vt inde ſanguis manet.

Eius drach. 1. in mulſa cyathis duobus cum ruta coquit Paul. non Serap.

C Filius Serapionis colocynthidem mulſa cui incocta fuerat ruta macerabat, ſiccabat leuiſſime terebat, ex mulſa prędicta dabat. Gręcus quidam colocynthides roſato oleo fricabat, & cũ æquali portione ladani in catapotia formabat, vtilia prædictis affectibus. Ego autem eam minutiſſime forbicibus incido, glutino, & muccagine tragacanthi, aut bdelij perlino, ſicco, tenuiſſime tero, cũ ladano, vel mulſa, vel maſtiche, oleo roſato diſſoluta in paſtillos cogo citra moleſtiam purgatorios. Quod ſi noxam corpori impreſſerit, mulſa; vel vuarum paſſarũ decoctũ cum oleo amygdalino, vel oleo nucum; eam abolet. Longã decoctionem ſuſtinet, eſtq;, vt mihi cum Serapionis filio videtur, contra filij Zezar ſententiam, puluerancla te

D nuiſſime, vt eius facultas malefica, permixta illi exquiſite alia plenius obtũdatur, vtq; viſcera celerius permeet, neq; in ipſis ob partium minus tritarum craſſitiem ceſſet, quam fortaſſe fit, vt in viſceribus pigra retineatur, eaq; vlceret, præſertim cum ſenſu perceptibiles fuerint eius particulæ. Datur a ſiliquis ſex ad decem, frigus, & æſtum vitantibus.

De Colocynthide.

MANA. COlocynthis græce, latine agreſtis. Cucurbita dicitur. EIVS folia ſunt ampla, piloſa.) Ramulos, & folia ait Dioſc. per terram ſterni, eſſeq; ſatiuo cucumeri ſimilia, quibuſdam diuiſuris ſciſſa. VERVM quæ non eſt completa, mala eſt, & reliqua.) Si hęc vera ſunt, nunquã erit tutus colocynthidis vſus. non enim ſcire poſſumus,

quo

quo ſolo genita, an in vnica planta vnica, vel in vna regione vnica planta. Et proprie dum iam citrineſcit.) Colligendam docet Dioſcor. cum in pallidiorem colorem mutari occeperit. EST calidæ complexionis, & ſiccæ in tertio.) Amaram dicit Galen. non poſſe tamen id efficere, quod alia faciunt amara, dum bibitur, ob vehementem purgandi vim. Ex quibus verbis monſtrat, non ita calidam putaſſe, vt Meſue; licet ſub quo ordine calida eſſet, non expreſſerit. Modus rectificandi eius, ſecundum

Colocynthis quatenus terenda. quod narrauit filius Serapionis, & reliqua.) Non hoc præcipit Serapion. ſed Pau. drachmam vnam in duobus melicrati cyathis coquens cum Ruta. Et dixit filius Serapionis, oportet vt perueniatur ad vltimum puluerizationis.) Non hoc dixit Serapion, ſed contrarium, non eſſe videlicet multum terendam. Paulus autem & Auic. quem eſt Meſue ſecutus, plurimum teri iubent; quoniam, vt inquit Pau.) aſperæ eius partes interioribus hærentes vlcera faciunt quibus nerui compatiuntur. SOLVTIONE educit phlegma.) Bilē etiam & ſtrigmenta, dicit Dioſcor. Et dixit Dioſcorides, non efficit operationem in materijs quæ ſunt in venis, & reliqua.) Non hæc Dioſcor ſed Paulus cuius hæc ſunt verba: Interiora colocynthidis vacuant precipue bilem. & mucos, & non a ſanguine vt Elleborus, & ſcammonium, ſed a neruis, & neruoſis membris. SICVT *eſt* dolor capitis antiquus.) Paulus, danda his quibus caput eſt læſum, aut interior vel exterior eius membrana: illam piá matrem, hanc circumoſſalem vocant. aut vertiginoſis, hemicranicis, comitialibus attonitis, cynico ſpaſmo, aſthmaticis, & nō niſi recta ceruice ſpirantibus. DESCENSVI aquæ ad oculum.) Paulus, diuturnis oculorum fluxionibus. AD antiquam tuſſim) Docet Plinius aquam mulſam in ea coqui ad dimidias, & ſic tuſſientibus infundi obolis quatuor. Multę

Colocynthidis facultates a Meſue prætermiſſa. eius vires ſunt prætermiſſę, vt quod ſecundum Pau. valet his qui circa renes, & veſicam patiuntur. Iuxta Plin. in morbo regio vtiliter ſemina inſumuntur, & protinus aqua mulſa, & quod cum oleo ſi infricetur, ſpinæ, lumborum, & coxarum dolores ſanat, & ſuccus eius viridis perfricatus, iuuat coxendice laborantes, authoribus Dioſcor. & Gal. & quod vtiliter clyſtere pilæ eius inijciuntur, coxendici, paralyſi, & vitijs coli, vt teſtatur Dioſcor. Doſis decem ceratia.) Paulus drachmam integram dare non veretur. quæ ſecundum eum pendit ceratia octodecim.

COST. *SVnt & in hac de colocynthide hiſtoria nō nulla quæ Manardo, & alijs non placent. Primum autem quū ait (Verū quæ non eſt cōpleta mala eſt, &c.) ſi hæc vera ſunt (ait Manar.) nunquā erit tutus colocynthidis vſus. nō enim ſcire poſſumus quo ſolo genita, in vnica planta vnica, vel in vna regione vnica planta. Subdunt alij, ꝑ hoc prudenter facere medicos qui ab eius medicamenti vſu in totum abſtinendum eſſe præcipiunt. Eſt autem, & de huius temperamēto dubitatio. hic enim calidā, & ſiccam facit tertij ordinis: Galen. autem quum amara ſit, nō poſſe tamen, ait, id efficere quod alia faciunt amara, dum bibitur, ob vehementem purgandi uim: ex quibus verbis monſtrat non ita calidam putaſſe, vt Meſues, licet ſub quo ordine calida eſſet non expreſſerit: Alchindus vero Auicennæ teſtimonio frigidam eſſe, & humidam exiſtimauit. Sed alius etiam eſt vbi de caſtigatione, & tritura huius medicamenti agit, ſcrupulus. quum enim ipſe plurimum teri velit, hanc eadem opinionē Serapioni quoq; aſcribit: contrarium tamen Serapio tuetur. Eſtq; hic etiam animaduerſione dignum, leuigandàne diligentiſſime ſit colocynthis, an contra à diligentiſſima ea tritura ſit abſtinendum, vt Zezar filium ſenſiſſe hic author monet. De purgatione præterea quæſtio eſt, quales nam humores colocynthis trahat, hic enim iis verbis (ſolutione educit, &c. pituitę vnius mentionē*

E *facit: Dioſc. tamen, & bilem, & ſtrigmenta etiam elici teſtatur, quod & Aetius, & Actuarius. Ita veró, & de huius propinandæ menſura diſcrepare inter ſe medici videntur, Hic à ceratijs ſex vſque ad decem exhibet: Aben Meſua ſex ceratia, ideſt ſcriptulum vnū non pertranſit, Serapione teſte. Auicenna tamē ſcriptulos duos dare non veretur, quod & Actuarius, & Aetius, licet imbecillis corporibus vnum tantum offerat: Paulus vero, quod & Dioſc. ad integram vſq; drachmam aſcendit. Cæterum, vt his ſatisfaciamus, quod primo loco reprehēdunt, id tamen ſcribit, & Auic. 2. Can. & Habix, vt teſtatur Serapion, & Raſis. 23. Contin. authorem Oribaſium faciens: atq; his aſtipulari videtur ratio. quum enim (vt etiā Serap.) fructus ille qui in planta eſt vnus, totum ſibi vſurpet alimētum quo alij fructus multi poſſent, immodicas laxandi vires, & veneni ipſius vim* *Cap. 2.*

F *aſſumat neceſſe eſt. Id in arboribus plane omnibus obſeruare licet, quibus quo pauciores fructus inſunt, eo, ſapore atq; adeo viribus excellunt magis. Itaq; ſcribit rationi conſentanea Meſues. An ergo abſtinere à colocynthidis vſu oporteat, ego certe non tam facile ſtatuam. affertur enim tanta eius copia ad nos, vt par ſit feraciſſimas, & ſingulas plantas, & regiones eſſe, ex quibus aduehitur. vſu etiam experimur, caſtigatam, vt fieri ſolet colocynthida tuto exhiberi. & duces tot tantoſque hactenus ab Hippocrate medicos habemus, vt nihil absterrere ab hoc medicamento nos debeat, quo præſertim id quotidie aſſequimur, quod paucorum aut forte nullius alterius vſu aſſequi liceat. quid enim aliud craſſos æque valēter ex toto corpore humores educit? Sed hæc ſatis. De temperamento autem, ac de Alchindi quidē opinione, apertum cuiq; eſſe exiſtimo cum frigido, & humido*

G *medicamento, neq; tam inſignem amarorem, & acredinem, neque tam valentem purgandi vim poſſe conſiſtere. quare, mea ſententia quod de cucurbita domeſtica, quæ Græcis* κολοκύνθα, *medici aſcribunt, id de ſylueſtri quæ* κολοκυνθὶς *dicitur, Alchindus dictum putauit, ducto ex vocum ſimilitudine errore. alioqui conſentiunt omnia calidum, & ſiccum id eſſe medicamentum, non frigidum, & humidum. De Galeno autem, ſi quis eius verba perpendat, quomodo id colligatur quod Manar. ait, non video. Amaritudinis profecto opus inter alia calfactio eſt: ſolent enim amara, Galeni ſententia, calorem in corporibus inſignem excitare, quę ex immodica caliditate naſcuntur: quam ob rem, quum Galen. colocynthidem ob ſtrenuam purgandi vim citius deorſum ferri cum iis quæ educit, neq; amaritudinis opera præſtare poſſe aſſerit; ſubſcribere Meſuæ potius videtur, in tertio calfacientium ordine reponenti, quam ipſi aduer*

H *ſari. alioqui certe, & inſignis huius medicamenti amaror acredini, & partium tenuitati coniunctus. ac præterea effrenata, quæ ipſi ineſt, purgandi vis (ipſum nempe Auer. 5. Coll. in fine gradus purgantium medicamentorū reponit) aſtipulari Meſuæ videtur. De tritura vero quod obijcitur, cuiuis nullo negotio patere poteſt, Serapionē de hac re nihil. an vero filius Serapionis id ſcripſerit. neque Manar. fortaſſe, neque alius noſtro tempore affirmare queat, quum eius libri nuſquam appareant: Id certe conſtat Meſuem, non Serapionem, ſed Serapionis filium eius opinionis authorem tum hic, tum in lib. Can. vniuerſ. facere, vt propterea immerito Manardus hunc damnet. De quæſtione autem hac, quid ſentiendum ſit, num multum an parum conterenda ſit colocynthis: ſatisfacere nobis videtur Meſues rationi aduerſariorum,* *Cap. de tritura.*

rum, habemuſque huius aſſenſores, & Paulum, & Aetium, à quo non recedit Actuarius lib. 5. & Auic. lib. 2. Quam ob rem ab horum magnorum virorum iudicio, & experimento ego quoque nullo pacto recedendum contenderim. Quod autem ſequitur, an colocynthis alios humores præter pituitoſos expurget; certum eſt hanc, & bilem, & ſtrigmenta educere, quod ait Dioſc. affirmantque Paul. lib. 7. & Aetius, & Actuarius: at neque hoc prætermiſit Meſues, imò ex Humain ſententia id ipſum ſtatim ſubiungit, ſi quis non oſcitanter hæc legas. De menſura vero, quod poſtremo loco quæritur, quum alij magis, alij minus in hoc exhibendo medicamento ſint audaces, nouimus nos empiricos quoſdam ſcriptulos colocynthidis quatuor exhibuiſſe nulla ſubſequuta noxa: tutius nihilominus eſſe Meſuæ conſilium ipſe exiſtimarim media via euntem: id vero etiam habita corporum, & excrementorum, & aliorum omnium ratione, quorum haberi à prudentibus medicis ſolet.

POLYPODIVM.

De Polypodio. Cap. V.

ANT. POlypodium † eſt radix, cuius plantæ eſt † ortus ſuper arbores, † & ſuper lapides: & vocauit eam Græcus filicem arborum.

Electio. quod naſcitur in lapidibus, humiditatem habet ſuperfluam, indigeſtam, cauſantem ventoſitatem, & ſubuerſionem. & nauſeam. Verum melius ex eo eſt arborum, & proprie quod naſcitur ſuper arborem ferentẽ glandes, & quod eſt cum proprietatibus octo bonis, † & proprie quod eſt craſſum: & ſolidũ: & nodo-

E ſum: & cuius color ſecundum aliquid participat nigredinem, & rubedinem ſed parũ: † & cuius confractũ eſt ſicut color phiſtici: & in quo eſt ex aromaticitate aliquid: & in cuius ſapore eſt dulcedo cum ſtypticitate, derelinquens in guſtu ex amaritudine aliquid vltimo: & quod eſt recens.

Complexio, & proprietas. † Dixit Dioſc. Calidum eſt in tertio, ſiccum in ſecundo. Et dixit Haly, calidum eſt, & ſiccum in ſecundo. Et eſt reſolutiuum humiditatum viſcoſarum, & craſſarum. Et eſt exiccatiuum, & abſterſiuum, & ſolutiuum.

Rectificatio. † Eſt ex maxime extenuantibus, & deſiccãtibus corpora. & facit ſubuerſionem, & nauſeam. & eſt eius operatio debilis, & tarda. Et tollitur ab eo nocumentum pri-
F mum adminiſtrando illud cum aqua mellis, aut cum aqua paſſularum, aut aqua hordei. † Inquit Hamech, coquitur cum iure gallorum, & gallinarum, & fit ſolutiuum bonum, & similiter cum aqua caſei fit ſolutiuum conueniens. Et aufertur ab eo nocumentum ſecundum, ſi admiſceatur ei aliquid ex ſedantibus animam, ſicut ſunt ſemina redolẽtia, & ſpecies, ſicut daucus proprie, & aniſum, & ſemen fœniculi, & zingiber, & ſimilia. De decoctione autem ſufficienter ſuſtinet.

Posse. † Solutione educit choleram nigrã cum facilitate, & phlegma craſſum, & mucilaginoſum, & materias iuncturarum, & confert colicæ ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius, & duritiei ſplenis, & proprie cum epi-
G thymo, & ſale indo. & confert ad melancholicas febres, & proprie cum aqua mellis. & ſanat ſciſſuras, quæ fiunt in manibus.

Dosis) † eius eſt à drach. ij. vſque ad aur. iiij.

De Polypodio. Cap. V.

SYLV. POlypodium radix eſt plantę, lapidibus, & arboribus increſcẽtis, quam δενδρόπτερι i. arborum filicem, Græci vocãt. Quod lapidibus innaſcitur, humiditate excrementoſa, cruda, flatulẽta, ventriculum ad nauſeam euertente, abundat. Præſtantius quod arboribus, præſertim glandiferis innaſcitur, præſertim ſi † magnum eſt, recens, ſolidum, nodoſum,
H foris ex nigro rubeſcens, colore intus herbaceo, vt piſtacium, ſapore dulci, auſtero, tandem ſubamaro, nonnihil aromatico. Dioſcoridi calidum eſt tertio gradu, ſiccum ſecundo. humores craſſos; lentos terget, digerit, ſiccat. bilem atram, & pituitam, vel craſſam, vel lẽtam, purgat; etiam à iuncturis. Affectibus ob hæc melancholicis prodeſt, vt quartanis, præſertim cum mulſa, epithymo, ſale indo. colico etiam dolori, & ſplenis duritiei quouis modo vſurpatũ. Cõtra rimas, quę inter digitos fiunt, trita illinitur, corpora enim extenuat, & ſiccat. Ne vero ventriculum ad nauſeã euertat, vtque citius vacuet, datur ex mulſa, vel aqua hordei, vel vuarum paſſarum, vel ex iuſculo gallorum, & gallinarum, vt ſuaſit Hamech, coctum, vel ſero lactis,

Truncu arborũ ſcipue roborũ. & lapidibus muſcoſis Dioſc. † Degeneratum craſſitudine. Dioſc. Plin. Cum mulſa pot quã colocynthis. Paulo tradit. & pituitam. Dioſ. ſine gra dum mitione & Gal. Actuarius qualitates mediocres calfacere oſtendunt. gra 2. Auic. tẽperatũ. Actuar. Clementer purgat ſine morſu, ſiccat ſecundo epithymo. Actuar. Mandunt quidam ſe multi ſine ſiti ſubuerſione, ſtom tamẽ ab eo offendit euã Plin. ſcrib.

ctis, Bibitur vtiliter miſtis ſeminibus odoris, vel alijs aromaticis, vt dauco, aniſo, fœniculo, zingibere, vel ſimili animam, & facultatem ventriculi naturalem corroborante. Longam ſatis coctionem ſuſtinet. Datur à drach. ij. ad aur. quatuor.

De Polypodio.

MANA. POlypodiū noſtri Filiculam vocant, inquit Plinius: ſimilis eſt filici. Eſt radix) Adde ex Dioſcoride piloſa, cyrrhos polyporum modo habēs. ORTVS eius ſuper arbores.) Dioſcorides in arborum truncis, præcipue roborum. Et ſuper lapides.) Adde ex Dioſcoride muſcoſos. ET proprie quod eſt groſſum.) Minimi digiti craſſitudine, Dioſcorides & Plinius. ET cuius contraſactum eſt coloris fiſtici.) Coloris herbacei, Plinius & Dioſcorides. ET in quo eſt ex aromaticitate aliquid, & in cuius ſapore eſt dulcedo cum ſtypticitate, relinquens in guſtu &c.) Obſcure, nec conformiter bonis authoribus. Dioſcorides enim ſapore dicit in acerbo ſubduci. Galenus dulcē ſimul, & auſteram habere qualitatem dominantem. DIXIT Dioſcorides calidum eſt in tertio.) Dioſcorides nunquam, Galenus in hoc non meminit graduum, ſed cum exiccare dicat abſq; morſu, nec aliam qualitatem præ ſe ferre, quam dulcem & acerbam, nō eſt tam calidum putandum: & propterea magis credendum Auerroi, quaſi temperatum dicenti, quam Auicennæ, qui dixit calidum in ſecundo, nedum his, qui in tertio ordine ſtatuerunt. EST ex maxime extenuantibus, & ſiccantibus corpora, & facit ſubuerſionem, & nauſeam.) Neſcio quo pacto maxime poſſit corpora extenuare, cum leuiter purget, nec excellenti aliqua (vt dictum eſt) polleat qualitate. Scio autem quod per ſe exhibitum, nec ſubuerſionem, nec nauſeam facit. Et propterea in hac etiam parte, magis credo Auerroi dicenti, quod eſt ſecura medicina, & melior Epithymo, quam vel huic viro, vel etiam Plinio ſtomachum offendi ab eo aſſerentibus. INQVIT Hamech, coquitur cum iure gallorum & gallinarū. Coquit Dioſcorides cum gallinaceo, vel piſce, vel beta, vel malua, vel aridum inſpergit in aquam mulſam. Plinius, exprimitur, inquit, ſuccus aqua madefacti, & ipſum conciſum inſpergitur oleri, & betæ, vel maluæ, & ſalſamēto, vel pulticula coquitur. SOLVTIONE educit choleram nigram. Dioſcorides, & Plinius bilem abſolute, & pituitam. Paulus radicem contritam cum melicrato, idem dicit agere colocynthidi. Doſis vſque ad aureos quatuor.) exhibui ego ſæpe vnciam integram, parumque, & id quidem ſine moleſtia, eduxit.

Polypodium nec extenuat corpora, nec nauſeam inducit.

COST. *SVſpecta & hęc omnia ſunt Manardo, quę de polypodio Meſues. Primum autē (vt cetera, quæ leuia ſunt pręteream) in eligendo polypodio id commendat hic author. in quo (vt eius verbis vtar) eſt de aromaticitate aliquid, & in cuius ſapore eſt dulcedo cum ſtipticitate, derelinquens in guſtu ex amaritudine aliquid vltimo. At obſcure (ait Manar.) nec conformiter bonis authoribus. Dioſcorides enim ſapore dicit in acerbo ſubdulci. Galenus dulcem ſimul & auſteram habere qualitatem dominantem. Sed & de temperamento non videtur ſatisfacere. ait ſane polypodium ex Dioſcor. ſententia tertio eſſe ordine calidum, & ſecundo ſiccum. at in Dioſcoride legere hoc non eſt. prætere a etiam Auic. ſecundo calidum & tertio ſuccum, Haly autem (quod Meſues ſubiungit) in ſecūdo & calidum & ſiccum putat: Auerroes vero quaſi temperatum in primis qualitatibus. nā ſignificat hoc (ait Auer.) quia ſuper ipſum dominatur dulcedo cū ſtypticitate, & deſiccat ſine mordicatione. cui etiam ſubſcribere Gal. videtur dicens ipſum exiccare abſque morſu, neque vllam aliam pręſe ferre qualitatem, quam dulcem & acerbam. Vnum autem etiam ſcribit, quum de huius medicamēti, noxa & caſtigatione agit, quod dignum eſt animaduerſione. ait enim eſſe hoc ex maxime attenuantibus, & ſiccantibus corpora, & ventriculum ſubuertere, & ad nauſeam concitare. At quum leuiter purget polypodium, neque excellenti aliqua polleat qualitate, videre neſcit Manardus quomodo poſſit corpora extenuare. Idem Manard. polypodium ſeorſum exhibitum nec ſubuerſionē, nec nauſeam facere obſeruauit. quare Auerroi potius tutum hoc eſſe medicamentum aſſerenti & melius quàm epithymū, magis quàm Meſuæ, aut Plinio, qui Meſuæ conſentit, credendum puto. Eſt vero & de purgatoria huius vi ſcrupulus. Hic choleram ait nigrā educi, cui Auerroes aſtipulatur illi proprietatem aſcribens purgandi melancholiam. At Dioſc. & Plin. bilem & pituitam trahere affirmant. Ita & Paulus inter cholagoga recenſet, ac radicem cum mulſa contritā idem praſtare teſtatur, quod colocynthis. Excitatur demum & de propinandi huius menſura controuerſia. Hic ad aureos quatuor hoc eſt circiter drachmas ſex exhibet. Auerroes tamen decem offert drachmas. ita & Manar. integrā vnciam frequenter obtulit, & parum ac ſine moleſtia eduxit. Actuarius tamen purgata radicis ſcriptulos tantum ſex dat affuſa aqua mulſa: Aben Meſua teſte Serapione decocti eius, aut infuſi drachmarum quinque: contuſi autem drachmarum duarum pondus non excedit. Ita & Meſeha contuſi drachmarum duarum, decocti autem quatuor menſuram non pertranſit, a quo Auic. non diſcrepat. ſunt ergo quæ hic author ſcribit de polypodio diligētius perpendenda. Age autem vt ſingula hæc examinemus, de polypodij ſapore, quum Dioſcor. ipſum ſapore eſſe in acerbo ſubdulci, & Gal. dulcem & auſteram qualitatē dominantem habere aſſerunt, ab his non diſcrepat Meſues dicens in eius ſapore eſſe dulcedinem cum ſtypticitate. addit tantum, non nihil amaritudinis vltimo derelinqui loco, quod Auic. quoque in probatiſſimo polypodio exigit. id enim commendat, in quo occulta eſt amaritudo. An autem hoc ſit ire bonis authoribus obuiam, an vero diligentia ſuperare alios, non eſt iudicatu difficile. decet potius guſtatu explorare ita ne habeat res, vt hic ſcribit. etſi enim ego in noſtrati polypodio, quod certe non niſi humecto colligitur ſolo, amaroris nihil adhuc perſenſi; non tamen ita ne in Arabico eueniat, atque eo, quod ſiccioribus, & calidioribus naſcitur regionibus, adhuc licuit experiri. Sed quid de temperamento? De calore ego profecto Haly, Auicennæ, uel etiam Auerroi potius ſubſcribendum cenſerem, quam ijs, qui in tertio ordine calſacere ipſum autumant, in quibus & ipſe eſt Serapion. Conſentire autem nobis, etiam Meſuem putarim, qui etſi Dioſcoridem (cuius libros Arabes deprauatos habuiſſe, qui huic viro non ſunt infenſi pro explorato habent) ſecus velle ſcribit, illi tamen aſſentiri ſe neq; ait, neque negat; ſed Haly opinionem ſubiungens huic ipſi aſtipulari ſeſe potius indicat quàm ſuperiori, arbitrari, ſcilicet ſecundo, non tertio ordine calidum eſſe hoc medicamentum. In hac autem re an rectius Auerroes ſentiat quaſi temperatum hoc faciens, iudicare ipſe non auſim; illud tantum dixerim, quòd polypodium temperiem mediam non excedat, non ſatis efficaci ratione ab Auerroe eſſe demonſtratum. etſi enim dulcedo, quæ aſtrictioni coniungitur, in polypodio eſt, & abſque morſu deſiccat: dulcis tamen ille ſapor, qui aſtrictionem non*

medio-

mediocriter exuperat (ne de amarore, qui in eo poſtre- A
mo loco eſſe debet aliquid dicam) maiorem quã in tem
perata ſit re caliditatem prodit. fortaſſe ergo Auerroës
vbi polypodium quaſi temperatum in primis qualita-
tibus facit, id non abſolute, & exacte, ſed aliorum ſol-
uentium medicamentorum comparatione, intelligit. a-
lioqui certe, quum hoc ſi quis guſtatu diligenter explo-
ret, caloris nonnihil commanſum ori impartiatur; ad
ſecundum calidorum ordinem, eorum ſcilicet quæ ma-
nifeſte calefaciunt, accedere videtur. Sed de calidita-
te ſatis. De ſiccitate vero, quum teſtimonio Galeni,
& medicorum omnium valenter exiccet, polleatque
in eo aſtrictoria vis quæ terreſtribus partibus inhæret;
patere exiſtimo non eſſe inter ea quæ temperate deſic-
cent reponendum, ſed ad tertium etiam vt ait Auic. &
ex Dioſcoride Meſues ſiccorum gradum accedere. alio-
qui non tam valenter (vt omnes conſentiunt) exicca- B
ret. Porro ex his, quod deinceps obijcit Manar. par-
uo negocio confutari exiſtimo. neque enim quod ait
Meſ. hoc eſſe ex maxime extenuantibus corpora, à ra-
tione vſquequaque abhorret, vt ille putat. ſi enim ſic-
cando tantum eſt efficax, etiam attenuandi corpora
facultate vt excellat, neceſſe eſt, quamuis leuiter ex-
purget. An vero ventriculum ſubuertat, quod hic
author ait, Auerroes negare videtur, ſtandum ex-
perientiæ eſt. etſi enim id quandoque eſt obſeruatum,
citra vllam ventriculi noxam aſſumptum eſſe poly-
podium; frequenter tamen etiam contra euenit, quod
in cæteris quoque medicamentis pro aſſumentis natu-
ra fieri conſueuit. Quod autem ratione aſſequi licet,
nobis profectò quum præter dulcedinem, quę in eo pręę-
cellens, & ingrata eſſe ſolet; & aereas præualere
indicat partes, ex qua re ſua leuitate ad os ventri- C
culi ſuperius efferri facile ſolent, quæ talia ſunt,
quum inquam præter dulcedinem viroſi etiam, ac
medicamentoſi quidpiam commanſum præ ſe ferat
polypodium: & nauſeam concitare, & ventricu-
lum ſubuertere facillime poſſe videtur, quod Meſ.
& Plin. ſcribunt. neque autem quo pacto Auerroes
hac in re aduerſetur uidemus. licet enim vomitum
faciat, ac ventriculum agendo ſubuertat, inſignem
tamen nullam noxam vbi finis expurgandi fuerit,
derelinquit, quod alia multa faciunt. quare & tu-
tum hoc eſſe medicamentum non temere Auerroës
ſcribit. Sed hac ſatis. De purgatione, quod ſe-
quitur, quinam humor polypodio aſſumpto expur-
getur, vt paucis dicam: quod Paulus inter ea, quæ
bilem educunt ipſum reponat: Dioſcorides vero e-
tiam pituitam trahi afferat: Meſue non aduerſatur, D
qui de cholera nigra, & pituita mentionem facit,
quia hos præſertim humores ſolet purgando allicere.
Quare quod hic nigram (vt ait) choleram duci aſ-
ſerat, Paulo non repugnat inter ea quæ bilem tra-
hunt hoc medicamentum reponenti, quando nigra
cholera bilis eſt ſpecies. de pituita autem meminit.
hic non ſecus, ac Dioſcorides. de bile vero flaua
ob id fortaſſe non meminit, quia parum eſt, quod
humoris huius polypodii vi expurgatur. De men-
ſura autem, quod poſtremo loco obijcitur non eſt, vt
multa dicam. Sane conſtat ſi quis menſuram ab a-
lijs præſcriptam perpendat, Meſuem neque auda-
cia, neque timiditatis ſubire notam, quia mediocri-
tate non diſcedit.

SCILLA.

De Scilla. Cap. VI.

SCillæ † ſicut dixit Galen. duplex eſt iuuamentum. Solutione enim, educit materias, & præparat ad ſoluendum. ANT.

ELECTIO. Melior eſt habens parem. Sola enim ſicut dicitur, eſt venenoſa, † & adhuc eſt melior, quæ ſaporem habet compoſitum ex dulcedine, & acuitate, & amaritudine, & quæ ſplendorem habet in laminis ſuis, & quæ naſcitur in locis liberis. orta enim in locis thermarum, aut orta ſingularis, eſt mala.

COMPLEXIO, & proprietas.) † Calida eſt in tertio, ſicca ad ipſum. Eſt autem compoſita ex partibus igneis poſitis in ſuperficie ipſius dantibus ei acuitatis vehementiam, & ex partibus terreis aduſtis dantibus ei amaritudinem, & partibus aereis mediocribus, quare eſt in ea de dulcedine aliquid. Eſt enim inciſiua, † vlceratiua, aduſtiua, reſolutiua, & attractiua materierum ad exteriora, ſubtiliatiua partium craſſarum, & viſcoſarum fixarum, & adhærentium. & conſeruatiua a putrefactione.

RECTIFICATIO.) Aſſatio acquirit ei facilitatem in ſoluendo, & præparatio ipſius in aceto ponit materias craſſas adhærentes, & ſubmerſas, faciles ad expellendum. Modus autem operationis eius in aſſatione. Accipiuntur laminæ ipſius, & ſeparatim inuoluuntur in paſta, & ſepeliuntur in cinere calido donec coquantur ſufficienter, poſtea extrahantur ex paſta, & admini-

ſtrentur,vbi oportet. Modus alius aſſationis ipſius. Ponatur in vaſe luteo vitreato ſtricti orificij, & ſigilletur ligatione forti cum pergameno, & dimittatur diebus 40. & proprie diebus maioris æſtus,& moueatur vas, & mutetur viciſſim omni hora, ita quod æqualiter in ſingulis partibus calefiat, deinde extrahatur ſcilla, & adminiſtretur vbi oportet: & quãdoque admiſcetur ei poſt aſſationem tantundem farinæ orobi quantum ipſa eſt, & fiunt inde trochiſci, & conſeruantur vbi oportet. Secundum aliquos hic ponitur modus præparationis aceti ſcillitici, qui etiam in antidotario late inuenitur,& dicit Paulus. Laminæ eius ſicut ſunt ponantur in aceto in principio veris vſque ad finem æſtatis in vaſe vitreato ſigillato, & expoſito ſoli, & poſt illud adminiſtretur vbi oportet. Et ſcire debes, quod ſcilla de decoctione rem ſuſtinet mediocrem.

POSSE. † Solutione educit humores craſſos,& viſcoſos. Et dicit Haly, etiam cum hoc ſolutione educit choleram nigram: & eius iuuamentum eſt magnum ad ægritudines capitis ſicut cephalea, & epilepſia, & proprie ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius,& vertigo, & ſcotomia, & oxymel eius ponit materias viſcoſas facile ad expellendum, & ſubtiliat humorum craſſitudinem. Et ipſa quidem ſecundũ omnem modum adminiſtrationis eius, confert iuuamentum magnum ægritudinibus iuncturarum. † & eſt medicina bona pulmonis, & pectoris,& ægritudinum in eis, proprie electarium ex ſucco eius,& melle ſumptum lambendo clarificat vocem, & ſimiliter oxymel eius, & acetum ipſius, & eſt ex medicinis bonis ſpleni, & craſſitiei eius. eſt ex rebus præſeruantibus corpus a putrefactione, & conſeruantibus ipſum in ſanitate ſua. & acquirit vſus eius maciem corpori, & conſeruat in iuuentute, & acetum eius † excitat, & confortat gingiuam laxam,& putridam,& confirmat dentes motos collutio ex eo, & ſimiliter potus ipſius eſt medicina magna fętori oris, faciens ipſum odoriferum. & ſanat dolorem ſtomachi,& adiuuat ad digerendum. & vſus eius ſecundum omnem modum adminiſtrationis ipſius confortat corpus, cui accidit laxitas, & mollificatio,& colorem efficit bonum.

† *ſiccat.*

DOSIS. Potio eius aceti eſt a drach. 5. vſque ad duodecim, & oxymelis eius ab aur. 6. vſque ad vnc. tres,& trochiſcorum eius a drach. 2. vſq; ad quatuor.

De Scilla. Cap. VI.

SYLV. *Id in Gal. nõdum legi. Id in canonibus demõſtrauit. Candidiſſimã. Plin. vtiliſſimam addit albam. Gal. in Therap. Calida ſecundo gradu Gal. Tuſſi. Antiqua, craſſiſſimas, tribus obolis ſupra eclegmate pro-*

SCilla autore Galeno bifariam vtilis, tũ quod humores expelli apparat, tum quod apparatos vacuat. Melior eſt, quæ alteri connexa eruitur (ſola enim & ſingularis, vt etiam prope thermas orta, eſt venenoſa) ſapore dulci, acri, amaro, laminis ſplendentibus, & ex agro libero, calida ordine tertio, ſicca prope tertium. Subſtantiam habet ſuperficiariam, igneam, acrem admodum, ac terream, aduſtione amaram, aeriam denique mediocrem, eamque dulcem. Humores craſſos, ac lentos, & bilem

F atram incidendo, tenuando, tergendo, vt promptius expellantur apparat, & maxime oxymeli ex ea ſcillites, & eoſdem ipſa purgat. Quapropter capitis affectibus (cephalalgiæ, cephaleæ, epilepſiæ, vertigini, ſcotomati) neruorum, & iuncturarum, pulmonis,& thoracis, præſertim electarium ex ſucco ipſius, & melle ſumptum lambendo, confert. Idem vocem claram reddit, & oxymel ſcillites, & acetum ſcillites. Eadem ſplenis obſtructionem, & tumorem ſanant, putredinem in corpore prohibent: ob id ſanitatem tuentur, iuuenile corpus diu ſeruant, ſed emaciant. Gingiuas quoque laxas ſanat, dentes commotos ore colluto acetum ſcillites firmat, oris fœtorem tollit,& halitum reddit odoriferum, dolorem ventriculi ſedat, coctio-

E nem iuuat, corporis colorem commendat, corpus molle,& laxum confirmat, quouis modo vſurpatum. ſcilla enim tenuat, incidit, terget, foras trahit, reſoluit materiam craſſam lentore partibus adhærentem, a putredine vindicat, vlcerat, vrit. Aſſata ſcilla facilius ſoluit, immiſta autem aceto humores craſſos, lentos, altius merſos, expelli promptos reddit. Laminæ autem ipſius maza ſeparatim inuolutæ ſub cinere calido, quantũ ſufficit, coquuntur, exoluuntur, in vſum veniunt, vel ipſæ laminæ vaſe luteo vitreato, ſurſum ſtricto, operculato, pergameno includuntur dies 40. per æſtiuos dies inſolantur vaſe identidem verſo, vt ex æquo vndique caleat. extracta vſurpetur, vel cum æquali farina orobi fiant trochiſci, quando opus eſt vtendi.

G Ex his ſic aſſatis etiam fit acetum ſcillites. vel cum Paulo mox vbi a ſcilla exemptæ ſunt laminæ, aceto merſæ, inſolentur in vaſe ſimili a Veris initio ad Aeſtatis finem, poſt vſurpetur. Datur autem potio a drach. 5. ad drach. 12. oxymeli autem ſcillites ab aur. 6. ad vnc. 3. trochiſci autem a drachm. 2. ad drach. 4. Mediocrem ferre coctionem poteſt ſcilla.

De Scilla.

SCillarum, inquit Plinius, alba eſt, quæ maſculus, fœminæ nigræ, tertium genus eſt cibis gratum, Epimenidium vocatur, anguſtius folio, ac minus aſperum. Pancratium etiam inter ſcillas numerat Dioſ. & puſillam ſcillam vocari dicit, eaſdemq; vires alteri habere, ſed imbecilliores. SCILLAE, ſicut dicit Gal. duplex eſt iuuamentum, ſolutione enim educit materias, & præ- MAN

H parat ad ſoluendum.) Non memini me vſpiam hæc legiſſe apud Galen. SOLA (ſicut dicitur) eſt venenoſa.) Si hoc verum eſt, nemo ſcilla tuto vtetur, niſi qui præſens fuerit, dum effoderetur. Et adhuc melior eſt, quę ſaporem, & reliqua.) Adde his ex Plinio, quæ candidiſſima fuerit, eam eſſe vtiliſſimam. CALIDA eſt in tertio.) Gal. virtutis dicit eſſe ſatis incidentis, non tamen vehementer calidæ, ſed in ſecundo ordine, quod etiam confirmauit Auctr. VLCERAT, vrit.) Nimis hoc eſt, ſatis erat acrem dixiſſe, vehementius enim calida ſint neceſſe eſt, quæ vrendi vim habent. Aſſatio acquirit ei facilitatem in ſoluendo. Multi vſus fieri per aſſationem, ait Dioſc. & Gal. teſte, elixatio,& aſſatio eius vehementiam reprimunt, docetque Galen. pro puero epileptico, quomodo in diebus canicularibus optime eius ſuccus eliciatur. Et quandoque admiſcetur ei poſt aſſationem tantundem farinæ orobi.) Sic parantur artici vocati ſcillitici Theriacem ingredientes: Paulus tamen

non

non æqualiter, ſed media parte farinam orobi miſcet. Galenus ex Andromachi ſententia, ſeſquialteram vult eſſe ſcillam farinæ, & orobos albos. Posse, ſolutione educit humores groſſos, & viſcoſos.) Datur toſta cum ſale, ita, vt vni parti octo ſalis adijciātur, cochlearis vnius, vel duorum menſura, ad aluum leniendum, ex Dioſcor. ſententia. Est medicina bona pulmoni, & pectori.) Antiquæ tuſſi vtilem ſcribit Dioſc. tribus obolis ſumptam in eclegmate, & etiam aſthmaticis. Eodem pondere etiam valet ad vrinam ciendam, ad morbum regium, ad aquam intercutem, ad ſtomachicos, & quibus innatet cibus.

COST. *Scillæ ex Plinio lib. 19. duo ſunt genera, altera medica eſt, eſculenta altera, prioris rurſum duæ ſpecies, maſculus, quæ albis folijs cōſtat, & fœmina, quæ nigris. Quæ apud nos vulgo vſitatur, ſi rem recte conferas, Plinij nigra eſt ſcilla, hoc eſt fœmina, eadem cum pancra- B tio, quam Dioſcorid. lib. 2. ſubrufam, ac ſubpurpuream eſſe ait, & Plinius lib. 27. de pancratio agens ſcillam pusillam appellat, tametſi hanc humani capitis magnitudinem æquare, Venetijs aliquando viderim, maſculus vero in Hiſpania maritimus eſt frequens, vt intelligamus, alba quidem illa, & folijs craſſitudine aloen æmulantibus, vt Dioſcor. innuit, quum de aloe agit, licet tenuioribus, & noſtrati longe acrior, & maior. Eſculenta vero, nunc quoque in Cephalenia, & Creta inſula in eundem vſum admittitur, dulcis, & candida, ac noſtra cepa acrimonia inferior. Hæc ſi ita ſe habent, vt putamus; perperam recensiores medicam cum ea, quæ edendo eſt, confundunt. De medicis ergo Meſues hic agit, inter quas, & vulgata eſt quæ paſſim vtimur, quam non eſt, vt quiſpiam veluti venenum interdicat (niſi forte alicubi locorum venenata oriatur) quum longa, iam conſuetudine, & vſu ſalubris deprehendatur, alioqui etiam plura alia ſunt in medicina, quæ veneni vires, quum palam ſignificent, medicis tamen non ſunt adeo formidoloſa. Age autem, quæ hic ſcribit, & quæ vitio ei vertuntur, perſequamur, vt inſtituimus. De ſcilla deligenda verba faciens ait, [ſola enim ſicut dicitur, eſt venenata,] Inſtat Manar. ferè deridens, ſi hoc verum eſt, nemo ſcilla vtetur niſi, qui præſens fuerit, dum effoderetur. De colore item (ait Manard.) non meminit Meſ. quam tamen candidiſſimam eſſe oportet, vt Plinius docet. De temperamento etiam, quum hic in tertio calidorum ordine reponit, a Galeno diſcrepat, qui in ſecundo collocat, quod & Auer. & Pau. faciunt. Quare, quū ſcillæ vrendi, & vlcerandi vim deinceps aſcribit, errare ipſum conſtat, quando quæ eiuſmodi ſunt longe calidiora eſſe oportet. Sed, & de paſtillis, quos trochiſcos vocāt, D ſcillinis, ab alijs diſcrepat, aſſumit enim tantundem ſcillæ, & farina erui, quum tamen Paulus farina partem duntaxat mediam capiat, quod, & Gal. 1. de antidotis. Hæc ferè ſunt, quæ Manard. momenti alicuius obijciat. Ad quæ, vt paucis ſatisfaciamus, quod primo loco obijcitur, ſi quis largiſſimam, quæ ad nos affertur ſcillarum copiam animaduertat, ridiculum eſt, vt vnam tantum vno in loco ortam eſſe exiſtimet, id certe, quod de colocynthide dicebat, intelligere hoc in loco Meſues mihi videtur, [illegible] eam eſſe, quæ, vna, in regione aliqua naſcitur; non (quod Manard. forte intelligit) quæ vna, & ſimplex non etiam duplex effoditur. De colore autem, quod hic ſilentio rem obuoluat, quum tamen, quæ candidior eſt, ſit eligēda, ſi quis me roget, quid ſentiam, ſuſpicor lapſum eſſe huius authoris interpretem, ſicut*

Cap. 185.
Cap. 12.

Cap. 1.

A *etiam in Auicen. eſt laſus, quare ea verba hoc in loco [& quæ ſplendorem habet in laminis ſuis] eodem pacto caſtiganda dixerim, vt in Auicen. quum ait [quæ ex ea bona eſt fortis coloris, ſplendida] Bellunenſis ex Arabico legendum proponit [quæ habet colorem corni] quaſi is in ſcilla color expetatur, qui albus ſit, & cornu ſimilis, & ſplendens, quo etiam pacto vrina, quæ ab Actuario cornea dicitur, quare idem fortaſſe erit in Meſue ſentiendum, quod etiam in Auicen. alij tamen, quid quique velint ſentiant, quamuis autem de colore hic non meminerit, non is tamen ſaporem, qui maxime refert, & alia quibus probatiſſima ſcilla cognoſci queat ſub ſilentio præterit. Sed, vt alia perſequamur. An ſcilla tertio, vel ſecundo ordine caleſaciat, an etiam vlcerantis, & exurentis ſit facultatis, licebit cuiuis experimento obſeruare, nos, qui hæc ſcribimus, perfricatam ſcilla cutim non B ſemel excoriatam vidimus, meminimusq; paraſyto cuidam totas fuiſſe cute expoliatas nates, quum ad trullā ſcilla perunctam lauandæ alui gratia acceſſiſſet, eſſe autem, quæ huiuſmodi vlceratoria facultate ſunt prædita non in ſecundo ſolum, ſed in tertij calidorum ordinis ſummo, ac ad quartum potius accedere, puto nullum eſſe, qui ignoret, quare, quid Manardo reſpondere liceat, ſatis conſtat: Galeno autem Auerroi, & Paulo quo pacto ſatisfaciamus, ego certe cū hac tā explorata experientia non ſatis ſcio; ſuſpicari autem poſſumus de ſcilla altera eſculenta intellexiſſe, quam minus eſſe, quàm cepa acrem Gal. in lib. de plenitudine teſtatur, alioqui etiam, quum cepam idem Gal. lib. ſimpl. medic. 7. in quarto caleſacientium ordine reponat, quo pacto hanc vulgatam ſcillam, quæ vt ſenſus docet, cepam acrimonia ſuperat, aut Hiſpanicam, quam vulgata, longe eſſe C acriorem aſſerunt, in ſecundo ordine collocabimus? Quod ſupereſt, de ſcillinis paſtillis non idem ſenſere veteres. Andromachus teſte Galen. 1. de antidotis, duas ſcillæ partes, & orobi vnam ſumit, cui, & Paulus lib. 7. & Auic. in 5. Can. aſtipulatur. Damocrates tamen eiuſdem Galen. teſtimonio in lib. de Theriaca ad Piſon. tantundem vtriuſque accipit, quod, & Nicol. Myreps. Author vero noſter, neque vni, neque alteri opinioni refragatur, ſed tantum de ea meminit, quam Galen. Democrati acceptam refert, cuius viri ſi in paranda theriaca ſequenda formula eſt, in paſtillis quoque ſcilla, & orobi farina æqua erunt portione adijcienda; ſecus ſi Andromachi theriacam paremus, vt parari noſtra tempeſtate ſolet. Cæterum, quando de ſcilla hic verba ſiunt, docetque Meſues in his verbis [& dicit Paulus] ſcillini aceti conficiendi rationem ex Paulo, perpendendum D vnum uidetur, quod non pauci fortaſſe momenti fuerit, an ſcilicet cruda, uel cocta ſcilla aceto ſit inijcienda Dioſcorid. profecto lib. 7. & Galen. 1. de antidos. & in de ther. ad Piſon. item, & 3. de facile parand. med. Aetius quoque, Paulus, & Auicen. ac Plin. lib. 20. & omnes demum quicunq; de hac re agunt, crudam ſcillam ſumunt. Contra tamen Dioſcor. lib. 2. quum de ſcilla agit ex ea in fruſtra confecta, ac cocta, mutata ſæpius aqua donec amaritudinem, uel acrimoniam amiſerit, traiectaque poſtea lino, & exſiccata in umbra, oleum, uinum, & acetum ſcillinum confici docet, iure ergo, an ea coquenda ſit, uel ne, quæri poteſt. Sed ad hoc paucis. Scillinum acetum ſecandi attenuandique gratia parari ſolet, hoc autem ſi ex ſcilla fiat cruda, nulli dubium eſt, & acrius, & ualentius reddi, ſunt tamen corporum nonnunquam, & morborum diſpoſitiones.*

Cap. 8.
Cap. 11.
Cap. 13.

Cap. 9.

tiones, quibus magis lenia, & imbecillia medicamenta ſatisfaciant, quibus etiam idem acetum ex cocta ſcilla accommodari poſſit, vtrumque ergo in medici vſum venire, quum poſſit; opportune etiam vtrumque Dioſc. docet. Sed vnum adhuc animaduerſione eſt dignum, quum enim duobus modis ex cruda ſcilla confici acetum poſſit, vt Dioſ. lib. 5. & Pau. lib. 7. & Gal. 3. de facile par. med. docent, ex ea videlicet exiccata, & ex recenti; vtro modo parare id expedit? Noſtra tempeſtate ex deſiccata fieri ſolet, valentius tamen eſſe, quod conficitur ex recenti, & ratio docet, & Dioſc. ac Pau. teſtantur, ex ſiccatione enim nõ tam humidiores effluunt partes, quam etiam, quæ acres ſunt hebeſcunt, vt ferè in ceteris, quoque fit plantis, e re medica ergo erit ſi etiam hoc pacto ſcillinum acetum pharmacopæi confecerint.

HERMODACTILI VVLGARES

De Hermodactylis. Cap. VII.

ANT. Ermodactylus eſt radix herbæ montanæ, & eius alius eſt longus ſicut digitus, alius rotundus.

ELECTIO. Ille de quo hic loquimur eſt rotundus, & eius alius eſt albus, alius rubeus, alius niger. Melior ex his eſt habens proprietates tres bonas, ſcilicet, qui eſt albus, & veræ albedinis intus, & extra, & qui eſt craſſius, & qui eſt duritiei mediocris, rarus vero, & laxus, & leuis eſt debilis, rubeus vero, & niger ambo mali ſunt, cuius ortus eſt, in locis pinguibus, aut humidis, eſt malus; propterea, quod additur ei ad humiditatem ſuperfluam, & inflatiuam, & ortus eius in vicinitate ſcillæ meliorat

E in conditionibus ſuis, & ſimiliter in vicinitate raphani. Melius vero tempus collectionis eſt ver. & meliores ſunt in quibus iam præterijt medius annus poſt bonam eorum exciccationem.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidus eſt, & ſiccus in principio ſecundi, & in ipſo eſt humiditas ſuperflua, cauſa ad inflationem, & ventoſitatem, & nauſeam, quare eſt malus ſtomacho, reumatizans ad ipſum ſuperfluitates ex alijs membris.

RECTIFICATIO. Tria ſunt corrigibilia in eo. Primum eſt nocumentum, quod diximus, quod imprimit in ſtomachum, ſecundum eſt, quod generat ventoſitatem, cauſam ad ſubuerſionem, & nauſeam, tertium eſt, quoniam eſt debilis, & tardus in ſoluendo. † Et dixit

F Alexander, Inimicatur ſtomacho aggregans in ipſo ſuperfluitates plurimas, & generans in eo ventoſitates craſſas, & tollitur hoc nocumentum ab eo in permiſcendo cum eo cyminum, & maſticem, & zingiber, & ſimiliter piper longum cum eo, & mentaſtrum, & Kelim remouent hoc nocumentum ab eo. Et dicit Alkanzi, ſi ex eo, & pauco zingibere fiant trochiſci cum ſucco raphani, vigoratur in operationibus ſuis. Et ex eis, quæ magnificant illud, & meliorant conditionem eius eſt ſcilla, & proprie ſi ex ea aſſata, aut ſucco eius fiant trochiſci, & proprie cũ pauca ſpica, & zingiber. Et ex rebus ſibi additis prohibentibus diſcurſum materiei ad ſtomachum per ipſum ſunt myrobalani, eo, quod aggregant, & confortant ſtomachum, & faciunt

G citum deſcenſum eius, cum ſit ex tarde deſcendentibus.

POSSE. † Solutione educit phlegma craſſum a iuncturis proprie. † Et eſt medicina arteticæ, & podagræ ſumptus, & etiam cataphlaſmatus, & proprie cum farina hordei, vitellis ouorum, aut cum mica panis pinguis, & vitellis oui. Et vſus eius impinguat corpus: & augmentum efficit in ſpermate. Et eſt medicina bona vulneribus. Abſtergit enim ſordes eorum, & conſumit carnes putridas in eis.

DOSIS eius eſt, ab aur. 1. vſq; ad duos Conſeruatur autem per annos tres.

De Hermodactylis. Cap. VII.

H Ermodactylus eſt radix herbæ cuiuſdam montanæ, & ea, vel digitum longa, vel rotunda: ac eadem præſtantior, ſi multum eſt alba, & intus foris magna, mediocriter dura: altera ſcillæ, aut raphano proxima, ſi creuit, ſi vere lecta eſt, & menſes deinde ſex ſiccata eſt. Rubra autem, & nigra mala eſt, & quæ in loco pingui, & humido prouenit, quod inde humor eius inflans, & excrementoſus ei largior inſit, rara vero, laxa, leuis, eſt imbecillior. Calidus eſt, ac ſiccus ordinis ſecundi initio, cum humiditate tamen excrementoſa, flatulenta, nauſeabunda, qua ventriculo nocet, præſertim, quando in eum ex partibus alijs excrementa confluunt. Pituitam craſſam, præſertim à iuncturis trahit, ob id podag[illegible]

SYLV.

De hoc in noſtra ſimp. Ser. & Ant. ſequuntur.

Alexander Trallianus, Paulo ma-[illegible]

alijs arthritidis differentijs confert, non ſumptus modo, ſed etiam cataplaſmate admotus, præſertim cum vitellis ouorum, & farina hordei, vel mica panis. Impinguat, ſperma auget, vlceribus confert, quia terget ſordem eorum, & carnem in his putrem conſumit. Cuminum, zingiber, piper longum: libyſticum, mentaſtrum, maſtiche miſta, hermodactylum prohibent, ne ſuo humore excrementoſo, & flatulento lædat ventriculum, neve flatus craſſos, & nauſeabundos in eo excitet, aut multa in ipſo excrementa colligat. Si vero hermodactylus cum pauco zingibere, & ſucco raphani, vel cũ ſcilla aſſata, aut ſcillæ ſucco, & zingibere, & pauca ſpica, in trochiſcos fingatur, purgat celerius, & plenius, (per ſe enim tarde, & imbecilliter vacuat. Myrobalani quoque roborando ſtomachum, hermodactylos cito deturbant, & humorum in ventriculum affluxum prohibent. Datur ab aur. vno ad aur. duos, annos tres ſeruatur.

De Hermodactylis.

MANA. VT notiſſima radix nunc ea eſt, quam officinæ Hermodactylum vocant, ita ignotum, obſcurumque eſt, quo nomine ſit apud antiquos vocitata, & quam rem voluerint ipſi Hermodactyli voce ſignificare. Paulus ſiquidem breue caput de Hermodactylo, his ferè verbis ſcribit: Radix, atq; eius decoctum purgandi vim habet, datur peculiariter arthriticis, in ipſis fluxionibus: ſtomacho autem eſt ſatis mala. Serapion vero ſub Hermodactyli voce, vno, & eodem capite, Colchicon, & Ephemeron Dioſcoridis, necnon Pauli Hermodactylum comprehendit. Auicenna Serapionem in virtutibus ſecutus, in hiſtoria maxime lapſus eſt, aperiri eam dicens, cum aperiuntur flores: ſcribente Dioſc. & Serapio. ex eius ſententia, exitu autumni, poſt florem ſciſſo bulbo, folia erumpere. Serapio. & Auicen. veluti ſuos duces ſecutus Meſue alium longum, alium rotundum eſſe Hermodactylum ſcripſit, ſeque de rotundo, quaſi meliore, ſermonem habiturum, aperte Galeno repugnans, qui de Ephemero ſcribens, non de eo, quod Colchicon alio nomine dicitur, venenumque eſt, & radicem habet rotundam, ſcripturum ſe dicit: ſed de eo, quod Iris ſylueſtris vocatur, foliaque, & caulem habet lilio ſimilia, radicem longam, non rotundam: imitatus Dioſcor. qui cum de Colchico tanquam de veneno ſcripſiſſet, de Ephemero ſcribit, quod radicem habet vnam digitali craſſitudine, & longam. Sed, & Plin. lib. 25. Ephemerum eodem ferè, quo Dioſcorid. modo deſcribens, inter medicinas enumerat: & ſimiliter lib. 26. In vigeſimo autem octauo, Colchicon inter venena reponit. Non vſque adeo tamen nominibus fidendum, vt Colchici nomine venenum, nomine Ephemeri rem bonam ſemper intelligamus: nam apud Nicandrum in alexipharmacis, & pleroſque antiquos, Ephemeri tanquam veneni ſit mentio, & Galen. vtrunque, Ephemeron, videlicet, & Colchicon, eodem nomine Ephemerum vocauit. Noſtrum hoc, quod Hermodactylum vocamus, notas habet eius Colchici, quod inter venena numeratur. Ephemerum me nunquam in Italia vidiſſe memini, in Pannonia (ni fallor) frequens eſt, cuius ego folijs deceptus, Satyrion, donec effoſſa radice differentiam cognoſcerem, ſemper exiſtimaui. Hæc ſi vera ſunt, patet non tutum eſſe Hermodactyli huius noſtri vſum: niſi forte dicamus, eum tantum eſſe venenum, qui in Colchonatus eſt. Securius tamen eſt ab eo penitus abſtinere, præſertim, quia non eſt ea radix, quæ ab antiquis in articularibus morbis tantopere commendatur, ſiquidem

Non tutus hermodactyli huius vſus.

A Pau. ſeorſum de ea ſub Hermodactyli nomine ſcribit, cum de vtroq; Ephemero propria ſcribat capita. Idem feciſſe Galen. præter hoc, quod ferè Pau. nihil de ſimplici aliquo medicamento ſcribit, quod ab eo non acceperit, teſtimonio etiam Serapionis probatur, verba eius recitantis. In communibus tamen Gal. exemplaribus Græcis, Latinisve, caput de Hermodactylis non legitur. ET dixit Alexander. Paulus ſatis malum ſtomacho eſſe dicit. SOLVTIONE educit phlegma groſſum. (Paulus decoctum eius eſſe ait potentiæ purgatiuæ. ET eſt medicina artheticæ magna.) Pau. dari proprie dixit arthriticis, in ipſis fluctionibus.

SYLV. MEſue agit de Hermodactylo, radice etiam paulo diuerſa ab vtroque ephemero, quorum Colchicum venenoſum, radice rotunda, quamuis ſit, tamen id non eſt Meſuæ hermodactylus optatior, vt nec Pauli, ephemerum vero abſolute dictum, aliter iris agreſtis, folijs, & caule lilij, aut ſatyrij radice vna digitali craſſitudine longa; licet a Dioſc. Plin. Galen. inter medicinas B recenſetur, tamen id Meſues, & Paulus hermodactyli nomine non accipiunt.

COST. *HErmodactyli nomine a Serapione, Auicenna, Meſue, Ephemerum, & colchicum intelligi, de quibus Dioſcor. certum eſt, vt ampliori probatione non indigeat. Suſpicor ergo haſce duas plantas, & ſi diuerſarum ſint ſpecierum, hermodactyli tamen nomine antiquis fuiſſe nuncupatas, alioqui voces hæ duæ, ephemerum, & colchicum, quum non aliud quam diurnum, & quod Colchis oritur ſignificent, quo pacto certam vllam ſtirpem exprimant? Sub hermodactyli ergo nomen, ac veluti genus, & ephemerum, & colchicum veniſſe putare licet, proptereaque vtraque ab Arabibus vno eodemque capite fuiſſe explicata, quamuis Græci communi genere prætermiſſo differentias tantum* C *vſurparint. Erit autem ephemerum, quod Arabes longum hermodactylum vocant, colchicum, quod ijdẽ rotundum appellant, qui nunc hermodactyli nomine paſſim vſu venit, eſtq; huic ſemper, quum effoditur, radix nigra, delibrata tamen alba, ſed quæ tempore procedente ruſeſcit, & ad nigrum etiam vergit colorem, errare enim eos certum eſt, qui alibi nigram, alibi prodire eam albam exiſtimant, ſi peritiores herbarios conſulueris. Porro de hermodactylo agit Pau. libr. 3. & purgatorium eſſe medicamentum teſtatur* Cap. 78. *podagricis commodum: parat etiam ex eo medicamentum ad podagram lib. 7. quum de compoſitis agit, confirmatque eundem illi ineſſe ad podagram vſum, quum in ſimplicium enumeratione de hermodactylo ait, meminit etiam de hoc Trallianus lib. 2. cuius in podagra vſum prolixe docet: non eſt tamen Pauli* Cap. 48. D *hermodactylus is, quem Arabes deſcribunt, hoc eſt colchicum, quando de colchico Paulus ſeorſum agit lib. 5. non prætermiſſurus alioqui ſi eadem fuiſſet res, quin admonuiſſet. Quid ergo eſt Pauli, & Tralliani hermodactylus? difficile certe eſt hoc diuinare, quum neque ij, neque Græcorum vllus eam plantam delinearit, videtur tamen bulbi ſpeciẽ intelligere, & forte hierobulbon, quem Apuleius ad articulorum affectus in libello de ſtirpibus commendat, ſed, & hic bulbus, quid* Cap. 21. *ſit, licet Apuleius oriri aſſerat vbique, & circa ſepes, & locis quibuſq; ſordidis, hactenus tamen nullum noui, qui ſciat, adeo bulborum omnium notitia intercidit. De hermodactylo autem Meſuæ itemque de vulgato, quænam ſint planta, & quis vſus, non eſt, vt a nobis plura afferantur, apertum eſt, enim vulgari eaſdem ineſſe notas, & dotes, quas illi Meſ. aſſignat, eſſeq; eum ipſiſ-*

ſimum colchicum pro confecto eſt omnibus. In dubium dumtaxat vertitur, an vtilis ſit eius in medicina vſus, quum enim veneni ſit ſpecies, & ex eo magna, & praua ſymptomata ſequi fateantur omnes; mirum cur idẽ tamen ab omnibus paſſim vſurpetur, deteſtandum certe eorum propoſitum videtur, qui cognita re in eodẽ errore perſiſtant, ac veluti data opera in hominum perniciem ſtudeant. Cæterum liceat nobis vti experientiæ teſtimonio, quis noſtra ætate hermodactylis vulgaribus opportune, & caute exhibitis necari homines teſtari poteſt? quis tantum ſtatim in corpore pruritum excitari, erodi inteſtina, & ſtomachum vri obſeruarit? nos certe, neque hæc vmquam accidiſſe vidimus, neque, & ſi multos in medicina conſummatiſſimos, & diligentiſſimos viros frequenter ſumus percunctati, vllum hactenus tanti mali teſtem habemus, quin, cuinam obſcurum eſt Venetijs, mulierculas (adeo familiare hoc eſt medi- **F** camentum noſtra tempeſtate) frequentiſſime inconſultis medicis, hermodactylum pulueratum, quem hermodactylatam vocant aſſumere, nulla huiuſmodi, quam colchico aſcribunt, noxa ſubſequuta? Putarim ergo, quod doctis viris multis placuiſſe video, colchicum veneni vires non niſi recens obtinere, quod in cauſa fuit, vt hic author ſeruari illum per ſex menſes ante vſum velit, veretur ſanè is recentem eius ſuccum, atque huius rei gratia, & eum hermodactylum abhorret, qui humidis locis prouenit; & eum qui propè raphanum, & ſcillam oritur, probat: corrigi enim humidiorem illam qualitatem hiſce acribus putat, quare etiam in huius medicamenti caſtigatione exſiccantia ſemper commiſcet. Neque vero (quod quiſpiam fortaſſe dixerit) hermodactylus abſumpto ſuperfluo eo humore, vt acrior, & pernicioſior euadat, neceſſe eſt; quando id **G** in alijs plerumque rebus euenit, vt ſiccitate fatiſcant, quæ recentia ſtrenuas admodum vires ſolent obtinere. Age autem expendamus, quæ hic autor ſcribit de hermodactylo, in eo ſeligendo, craſſum, & qui duritiei eſt mediocris, laudat; rarum vero, & laxum, & leuem eſſe ait imbecillum, huic, & Auic. aſtipulari videtur, illum præferens, qui ad frangendum eſt durus. Contra tamen Habix Serapionis teſtimonio eum commendat, qui facile frangitur. De temperamento etiam controuerſia eſt, hic calidum, & ſiccum ſecundo eſſe ordine exiſtimat, quod & Auicen. Contra tamen, ſi Serapionem legas, non deſuere, & qui frigidum, ac etiam ſtupefactorium dixerint, & qui maximopere calidum exiſtimarint, omnes tamen ſicco temperamento præditum putant, licet ſuperflua ei humiditas ſit adiuncta ventriculo inimica. Cæterum, & quum de huius medicamen- **H** ti facultate agitur, occurrit ſcrupulus, ait Meſues eius vſu corpus pingue reddi, & augeri ſemen, quæritur ergo, quonam pacto id præſtet, ratione quidem, qua purgandi vi præditi ſunt hermodactyli, id non agunt, ſed attenuant potius, & humores imminuunt, operæprecium ergo videtur, vt huius effectus diſquiratur ratio. Verum, vt ad hæc breuibus. In eligendo hermodactylo, neque fractu contumacem, neque facillimum probat Meſues, ſed mediocritatem expetit: qui enim eiuſmodi eſt, neque carie eſt corroſus, aut innato humido abſumpto ob vetuſtatem fatiſcens: neque craſſæ, ac viſcidæ illius humiditatis eſt particeps, a qua concitari craſſiores flatus ſtrangulantes, & ventriculum offendentes, & prouenire quicquid hermodactylis noxæ ineſt, vno omnes conſenſu affirmant. A Meſue autem

E recedere Auicen. non facile dixerim, quamuis durum (vt eius voce vtar) eligi velit, quia enim hermodactyli ob ſuperfluum, quo imbuti ſunt humorem, carie facillime corrumpuntur; ideo illum duri nomine ſignificari putarim, qui ſolidus ſit, neque ob vetuſtatem nimium friabilis, ita, & Habix de quo Serapio, friabilem commendat: non tamen, vt puto, qui facillimus ſit friatu, ſed qui non tam craſſa, ac viſcida conſtet ſubſtantia, vt friari non poſſit, hoc pacto benigne interpretanda bonorum ſcriptorum dicta exiſtimarim; Meſuem vero commendandum, qui mediocritatem ſequutus nullum dubitandi hac in re locum reliquerit. At de temperamento quid dicendum? Si hermodactylus, de quo loquimur, colchicum eſt, vt certe eſſe omnes conſentiunt, illum ipſum, quum ex Dioſcor. Paulo, & cæteris, corpori pruritum inducat ſcillæ, & vrticæ in- **F** ſtar, & ſtomachum vrat: (hæc autem vbi recens eſt tantum agit) nulli dubium eſt inter calida eſſe reponendum. Quod aliqui frigidum, & narcoticum ipſum eſſe aſſerere videantur, de Græcorum hermodactylo eſt, pulchre enim hac de re diſſerit Trallia. lib. 11. vbi, & eos confutat, qui ita ſentiunt, neque enim (ait ipſe) purgandi haberet vires, ſi eſſet ſtupefactorium, quod autem Græcorum hermodactylo aſcribitur, id de vulgari dictum Serapio exiſtimauit deceptus voce, quæ eadem diuerſis accommodatur rebus, erit ergo inter calida reponendus hermodactylus, non inter frigida, in quo autem ſit ordine; guſtatu, atque ex effectis ferre cuique iudicium licet, recens profecto, ſi pruritum in corpore toto excitat, vt Paulus, ſeu vt Scribonius Largus in ore (quæ lectio cõſentire Dioſcoridi videtur ſcribenti aſinino, ac bubulo lacte contento in ore **G** iuuari eos, qui ephemerum ſumpſere: alioqui enim, qui in toto corpore eſt pruritus, hoc pacto ſedari poſſe, credibile non eſt) ſi inquam colchicum recens ea præſtat, quæ præſtare Dioſcor. Aetius, & Paulus literis tradunt; quis id neget inter ea ſaltem, quæ obſcure corrumpunt, atque adeo in tertio calidorum ordine eſſe reponendum? Atqui in hermodactylo noſtro, colchico videlicet exiccato, & vetuſto, neque ea acredo perſentitur, neque quicquam aliud, quod tam inſignem caloris præferat notam, vt propterea non perperam in ſecundo calfacientium ordine collocetur. Ita vero, & de paſſiuis qualitatibus, etſi vbi recens eſt ſuperfluo eo humore ſcatet, ex quo excitari flatus, & ſtomachi ſtrãgulatus poſſunt, vt ait Meſ. abſumpta tamen ex vetuſtate ea vi, ſiccum non tam actu, quam poteſtate remanet, cuius ſiccitatis gratia prodeſſe ſordidis vlceribus **H** poteſt, quod hic idem ſcriptor docet. Sed de temperamento ſatis. Quod ſequitur, quod huius medicamenti vſu pingueſcere corpus, & augeri ſemen queat, recentiores nonnulli ob pituitæ attenuationem fieri putant, quæ, ſcilicet attenuata in ſanguinem, & membrorum alimentum conuertatur; & hac eadem ratione ſemen augeat. Verum ratio hæc, etſi appoſite certe redditur; nobis tamen non prorſus ſatisfacit, quando alia itidem ſunt multa, quæ attenuandi vi prædita idem præſtarent, quum tamen e contrario, eorum vſu demacrari corpora videamus. Suſpicamur ergo hæc ex toto vera non eſſe: ſed bona fide ex Serapionis imitatione deſcripta ab authore noſtro fuiſſe, quæ is a Dioſcor. lib. 2. aſcripta bulbis, quorum hæc eſt ſpecies, ad hermodactylum tranſtulit.

De

De Iride. Cap. VIII.

ANT. IRis, inquit Græcus. Eſt radix herbæ, quæ dicitur lilialis, † cuius duæ ſunt ſpecies. Eſt enim quæ florem habet purpureum habentem gradationes diuerſitatis in purpureitate, ſicut habet arcus terroris, & eſt iris, & propter hoc vocatus eſt iris. Et eſt alius, cuius flos eſt albus.

ELECTIO. Habens florem album debilior eſt in omni re. † Et eſt ex eis melior, cuius radix eſt alba, participans rubedinem ſecundum aliquid, & craſſa, & dura, & ſpiſſa, & in qua eſt aromaticitas ſicut odor violarum proprie, & † cuius ſapor eſt acutus mordicatiuus, propter acrimoniam ipſius, & habens nodos breues collectos. Melior pars plantæ eſt radix, poſt illam, flos. † Et melius tempus collectionis ipſius, eſt principium veris.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidæ complexionis, & ſiccæ eſt in tertio. Et in ipſo acredo, & acuitas. Et eſt abſterſiuus, maturatiuus, reſolutiuus, lenitiuus, aperitiuus oppilationum, ſedatiuus, dolorū mūdificatiuus, & ſolutiuus naturæ, & prouocatiuus. Florem vero habens albū calidus eſt, & ſiccus in ſecund. Et eſt reſolutiuus, abſterſiuus cum ęqualitate, & eſt ſubtilioris ſubſtantiæ, propter, quod, & oleum eius eſt ſubtilius, & maioris penetrationis.

RECTIFICATIO. nocet ſtomacho, propter, quod propinatur cum aqua mellis, & pauca ſpica. Et emendatur in conditionibus ſuis ſimiliter cum aqua caſei, & melle, & pauco maſtice ad cauſas pectoris, & etiam pulmonis cum rob. Operatio olei roſ. ex floribus ipſius quantitatem, quam volueris, & ex radice medium ipſius, & exequere de operatione illud, quod diximus de oleo roſato, & violato. Operatio autem ſucci eius eſt ſicut operatio ſucci abſinthij. De contritione autem, & decoctione ſuſtinet mediocriter.

POSSE. Solutione educit phlegma craſſum, & choleram permixtam: & educit etiam aquā citrinam cum facilitate, & eius aſpectus eſt proprie, & maxime ad pulmonem, & pectus, & eſt maturans, ſubtilians, & educens ab eis materias cum facilitate, & proprie craſſas, & viſcoſas, & adhærentes, & eſt alius aſpectus eius ad hepar, & membra vicina ei, & ad ſplenem, remouens oppilationem eorum, & curans morbos oppilationum in ipſis, & educens materias ab eis ſicut eſt hydropiſis proprie, & eſt ex bene reſoluentibus duritiem eorum, & apoſtemata, & dolores ipſorum, & eſt medicina bona lenitiua, & reſolutiua omnis duritiei, & proprie iuncturarum, & neruorum, & apoſtematum durorum, & ſcrophularum, & proprie coctum cum aqua ſiclæ, aut caulium, aut cum vino, & permixtum cum melle, & oleo chamæmilæ. † Et confert dolori capitis antiquo, & proprie emplaſtro facto ex eo, & caputpurgio facto ex ſucco ipſius, & commouet ſternutationem, & educit per viam naſi ſuperfluitates plurimas ex cerebro, pronas

A fluere ad partes corporis occultas, & eius adminiſtratio proprie cum rob confert iuuamentum manifeſtum tuſſi antiquæ, cuius cauſa eſt humiditas craſſa, & viſcoſa, & difficultati anhelitus: & mundificat viſcera, & matrices, & cōfert ſuppoſitus, & emplaſtratus doloribus earum, & educit menſtrua, & facit aborſum. Et eſt medicina magna vulnerum antiquorum, & putridorum, mundificans ea, & generans in eis carnem laudabilem, immo etiam oſſa nuda veſtiēs carne. Et emplaſtratio, & clyſterizatio facta ex eo confert ſciaticæ, & colluitur os ex aceto decoctionis ipſius, & remouet dolorem dentis, & ſedat reumatiſmum eius, & ſuppoſitio facta ex eo aperit orificià hæmorrhoidarum: & confert vſus eius ei, qui effundit ſemen ſuum inuolun-
B tarie, & fit ex ſucco ipſius, & farina fabarum, & cicerum linimentum bonum mundificans faciem, & abſtergens maculas eius. Oleum vero eius confortat neruos, & iuncturas, & confert ſpaſmo humido, & confert dolori pectoris, & pleureſi, & peripneumoniæ, & confert deſtillatio eius in aurem dolori eius, & deſtillatur ad fœtorem naſi, & remouet eum, & inunctio eius in temporibus facit dormire, & † confert dolori capitis, & maturat catarrhum: & confert inunctio eius dolori hepatis, & ſplenis, & renum: & confert dolori matricis, & iuncturarum, & podagræ.

DOSIS. eius eſt a drachm. 2. vſque ad 6. & conſeruatur per annos duos.

C

IRIS.

D

De

De Iride. *Cap. VIII.*

SYLV. *Ireos flores albos, pallidos, luteos, purpureos, cæruleos. Dioſc. ſcribit, radicum non florum colore diſtinguit. Optima Dioſcor. eſt Illyrica, denſa, ſubrutila, frangi cõtumax, ſubrufa, valde odorata, ſternutamẽta mouens dum frangitur, guſtu amara. Radices colligendas incipiẽte, foliorum defluuio docet Dioſcor. Tenuat, terget, coquit Paulo. Cum aceto pota, ſplenicis(?) cum aceto, & roſaceo admota, dolori capitis confert Dioſcor. Cum elleboro albo, & duplo mellis Dioſcor.*

IRis radix eſt herbæ, quam crinode, idest lilialẽ vocat autor Græcus, cuius flos, vel cęruleus, ac verſicolor, vt iris arcus cęleſtis. vnde illi nomen, vel albus. Alterius radix optima eſt, ſi magna, dura, denſa, crebro geniculata, ex albo rubeſcens, odore, ceu viola aromatico, ſapore acri, & mordente, Veris initio collecta. Secundam bonitatis rationem flos obtinet, cœruleus præſertim, albus enim ad omnia eſt imbecillior. Radix eſt calida ſicca ordine tertio, acris, terget, coquit. reſoluit, lenit, aperit obſtructa, ſedat dolores, pituitam craſſam, & miſtam illi bilem purgat, ac præter hæc aquas ſeroſas, idq; clementer. Materiam craſſam, lentam, hærentem in thorace, ac pulmone coquit, tenuat, ac prompte educit, viſceraque omnia expurgat. Hepatis quoque, ac lienis, & vicinarum partium tollit obſtructiones, affectus ab ea excitatos: hydropem, dolorem, tumorem, duritiem, & ſimiles ſanat, aut lenit. Omnes quoque tumores etiam duros, & ſtrumas digerit, præſertim neruorum, & iuncturarũ, maxime cũ betæ, vel braſſicæ ſucco, vel vino, & melle, & oleo chamæmelino. Cephalalgiam veterem ſanat, præſertim cataplaſmate impoſita, & ſucco eius in nares attracto, hic enim ſternutamentum mouet, & per nares detrahit vim maximam excremẽtorum in partes alias, per meatus occultos alioqui defluxurorum. Succus autem ex ea, vt abſinthio extrahitur. Cum ſapa autem tuſſim veterem ab humore craſſo, lento factam, multum iuuat, & ab eodem ſpirandi difficultatem. Vterum præterea expurgat. Peſſo quoque ſuppoſita, vel emplaſtro admota, vteri dolores ſedat, menſes euocat, aborſum facit. Vlcera antiqua, ſordida, putrida purgat, terget, carne proba implet, quale etiam oſſa nuda veſtit. Iſchiadi ſalubriter, aut clyſtere inijcitur, aut emplaſtro imponitur. Os ſi colluitur aceto, cui incocta fuerit, dentium dolorem ſanat, & rheumatiſmum ſiſtit, ſuppoſita item hæmorrhoidas aperit. Inuitam ſeminis vacuationẽ ſumpta cohibet. Succus eius cum farina fabarum, & cicerum illitus, faciem expurgat, eiusq; maculas deterget. Oleum denique irinum neruos, & iuncturas firmat, ſpaſmum ex repletione, cephalalgiam, dolorem hepatis, ſplenis, renum, vteri, iuncturarum, thoracis, & podagræ, pleuritidem, peripneumoniam oblitum iuuat, catarrhum coquit, ſomnum conciliat temporibus inunctum, aurium dolorem inſtillatum auri, narium graueolentiam ipſis iniectum corrigit. Fit autem ex floribus iridis, & radicum dimidio, vt roſatum oleum, & violatum. Ne ventriculum lædat, ſumatur ex mulſa, & pauca ſpica, vel cum ſero lactis, melle, maſtiche, ad affectus autem thoracis, & pulmonis, cum ſapa, vt dixi, propinatur. Teri, & co-

Dioſcor. dat drach. 7. cũ mulſa. Pau. obolos octo dicit agaricimodo purgare, modo non ſit antiqua, nec perforata.

E qui mediocriter poteſt. Datur a drachmis duabus, ad drachmas ſex, annos duos ſeruatur.

De Ireos.

MANA. CVius duæ ſunt ſpecies.) Variare in Iride flores ſcribit Dioſc. alios enim candidos, alios pallidos, alios luteos, alios purpureos, alios cyaneos eſſe. Non tamen ex hiſce florũ coloribus ſpecies eius diſtiguit, ſed potius ex radicis colore, quem in Illyrica dicit eſſe ſubrufum: quale quandoq; ex Illyrio delatũ vidimus: in Lybica candidum, qualis eſt, quæ paſſim inuenitur. ET EX his eſt melior,) Secundum Dioſc. optima eſt Illyrica, Macedonicaq;: & in his optima, cuius radix denſa, ſubmutila, frangi cõtumax, ſubtuſa, valde odorata, ſternutamenta mouens, dum perſtingitur. ET cuius ſapor eſt acutus. (Dioſcorides guſtu amara. ET melius tẽpus collectionis eſt ver.) Apertus eſt hoc loco error: incipiẽte enim foliorum defluuio, colligẽdas radices docet Dioſc. Et eſt ab- F ſterſiuus, Dioſcorides, attenuare dicit. Paulus tenuiú eſſe partium, tergere, & concoquere. Ad ſplenem.) Dioſcorides pota cú aceto. ET cõfert dolori capitis.) Dioſcorides cũ aceto roſaceo. Et fit ex ſucco ipſius, & farina fabarũ.) Dioſcorides cum elleboro albo, & mellis duabus partib. DOSIS a drach. 2. vſq; ad 6. Dioſcorides ad drach. 7. cum aqua mulſa. Paulus vero octo obolos dicit purgare, vt agaricum, modo non ſit antiqua, aut perforata.

IRidem flore purpureo videre eſt paſſim. flore albo habet plures annos hortulus noſter a purpureo ſolo floris colore diſſimilẽ, de quo Meſuem intelligere certũ eſt, quũ de iride alba hic meminit, errant enim qui albæ iridis nomine lilium album rem ſpecie prorſus diuerſã intelligere ipſum exiſtimant. Vidimus etiã iridem, cui flos colorem, quẽ leonatum vocant, præſe ferebat: ſed, & hic purpureus eſt dilutus. Pręter albã igitur, & purpureã iridem, nobis iridem aliã videre hactenus nõ li- G *cuit, putamus antẽ errare eos, qui, & luteam, & aliorũ colorũ inueniri aiunt, lutea .n. gladiolus eſt, ſola floris ſimilitudine cũ iride conueniẽs, cætera aũt diſſimilis, quare, & de gladiolo diuerſum caput Dioſc. facit. Eam vero quam pro Illyrica nonnulli oſtendunt, flore triangulari, purpureo, odore armeniacũ pomũ referente, folio anguſtiſſimo, & cubitali, radice geniculata, digitum minimum non æquante, extra rufeſcẽte, intus vero alba, & ſubdulci; non eſſe Illyricam, neq; iridẽ niſi ſiluestrẽ, videre eſt quotidie venetus: huc .n. affertur ex Illyrio frequenter iris a noſtrati nulla re alia quam odoris, & ſaporis excellentia in radice differens, alioqui etiam par-næ huic plantæ, vna floris rudi æmulatione excepta, deſunt cætera quæ in iride deſiderantur. Itaq; quũ hæc ita ſe habeãt, Meſuẽ iure de alba tantũ, & purpurea iride meminiſſe, neq; tamen diſſentire ab ipſo Dioſcoridẽ exi-* H *ſtimamus, aſcribit .n. is varios eos colores, pallentem, luteũ, purpureũ, ac ceruleum; flori ſimul eidem, quum huius rei gratia diuerſi coloris ſpecie cæleſtis arc⁹ imaginem ſcribat repræſentari, proptereaq; quod etiã Anguillarius adnotauit, particula ἢ γὰρ λευκὰ, ἢ ὠχρὰ, ἢ μέλανα, ἢ πορφυρᾶ· ἢ κυανίζοντα ὑπάρχει, pro coniũctiua eſt legenda. Fallitur potius Manar. quũ plures iridis ſpecies affert ex Dioſcoride. Etſi vero alba iris colore vere candido florem profert; inſunt tamen illi, & aliorum colorum obſcura quædam veſtigia cæleſtis arcus inſtar, vbi ſoli obijcitur, ſicuti, & in purpurea. Radicũ aũt color ſoli ratione euarians vt in Italica, & Illyrica iride euenit, ſpecie diuerſas irides non facit, vt idẽ Manar. putat, ſicuti neq; varius florum color, propterea Meſuem, quum duas eſſe ait iridis ſpecies, ſpeciei nomen, pro differentia, non pro vera ſpecie vſurpare arbitran-*

arbitrandū eſt. Sane ſelectiſſimæ iridis notas habes ex A
Meſue. Dioſc. uero etiā locū vbi optima naſcatur pro-
dit, Illiricum, ſ. & Macedoniā. Quid autem peculiare his
inſit regionibus, vt cæterarū optimam iridē ferant va-
ria eſt opinio, putant aliqui caloris id gratia euenire:
proptereaq; in Illirio, quam in Macedonia etiā ipſa gi-
gni excellentiorem, quod ea quā hac calidior ſit regio;
alij vero non calorē, ſed peculiarem quandam ſoli vim
obſcurā nobis, atq; ignotā plantæ huius naturæ perſimi
lē pro cauſa afferunt, quæ res nobis magis arridet, ſi.n.
ob regionis calorē excellentior iris naſcitur, cur Africa
nā minus probat Dioſc. quam Illiricā, & Macedonicā,
quum tamen Africa Illirio, & Macedonia ſit calidior?
Rectius ergo, qui præter calorē, ſoli cognationem, maio
rem cū vna ſtirpe, quam cū altera, in cauſa eſſe putant,
huius.n. rei gratia varias quoq; varijs in locis ſtirpes
nullo ſemina terra cōmittente oriri paſſim animaduerti B
mus, & aliquas etiā ſi transferantur mores immutare
cōſpicimus, vt de perſea arbore vulgatiſſima eſt hiſto-
ria. Sed nūc vt ad alia tranſeamus, iridem Dioſc. ſapo-
re eſſe ait amaro: Meſues vero acutū ideſt ſcribit. Me-
ſues itē de hac radice colligenda verba faciens, vere le
gi ait oportere: at Dioſc. lib. 1. in pfatione radices vni-
uerſim oēs incipiente foliorū defluuio, atq; adeo autum
no euellendas pronunciat, diſcrepant ergo hi inter ſe.
Adde etiā (quod quis forte magis admiretur) de oleo ex
Iride parato uerba faciens ait illitis ex eo tēporibus sō-
nū conciliari. At ſomnū quis calidis vnquam rebus in-
duci memoriæ cōmendauit? ſiquidem ſomnus profecto adueni-
at, reuocari inſitū ad interiores partes calorē, & ſpiri-
tuū meatus occludi neceſſe eſt, cuius contrariū præſtāt,
quibus calfactoria inſignis vis ineſt, qualis eſt iris. Cæte
rū, vt ad hęc ſatisfaciamus, quod ad ſaporē pertinet, no C
bis nullius momenti quæſtio videtur, quādo ſi guſtatum
conſulas; non amarorem tantū, ſed acredinem quoq; iri
di ineſſe experire, ac præter amaritudinē ſeruenti eſſe
iridē guſtu intelliges. Illud potius animaduerſione di-
gnū videtur, quū Plinij teſtimonio, Africana iris alia-
rū ſit amariſſima, cur tamen eadē à Dioſc. cæteris poſt-
ponatur, at par eſſe videbatur, vt quæ ſapore excellit
(quod in reliquis ſit plantis) alijs etiā velut optima prę
feratur. Verū reſpondere ad hoc licet, in optima iride
præter amarorē alia quoq; adeſſe, & acredinē, & odo-
ris fragrantiā; hæc vero non oīa fortaſſe in Africana
ſunt, ſed huic licet amariſſimæ deeſt forte fortuna odo-
ris præſtantia, & acredo, quarū qualitatū inopia à Dio
ſco. minus cōmendatur. Sed iā vt alteram litem dirima
mus, de colligendæ iridis tēpore, quū Meſ. ver præſcri-
bit, putant aliqui, vt, ſ. ipſum Dioſcoridi concilient) de D
flore intelligi oportere, hūc.n. conſtat non niſi vere legi
poſſe. Nobis uero de ipſa potiſſimū radice ſermo eſſe vi
detur, neq; tamen perperā, vt vere hæc colligatur præ-
cipi exiſtimamus, eſt.n. hoc tēpore vtili humore multo
prægnās, in producenda, ſ. folia ac flores parato, quare,
& c trahendo ſucco magis idonea eſt, ac, ſi exiccanda
ſit, viribus loge ſuperior, alioqui ſi autumnū expectas,
eſſe eo tepore ſolet arida, quæ alēdis, & folijs, & flori-
bus humore inſito plurimo eſt exhauſta. Neq; autē eſt
(quod in alijs plantis euenit) vt foliorum caſum in hac
expectes: quādo perpetuo etiā hyeme illi inhærent. Nō
temere ergo Meſ. vernū tempus huic eruendæ radici a-
ſcribit, neq; Dioſcoridi ipſi repugnat, qui plantas tunc
tantū eximendas iubet, quū ea ſuis ſingulæ folijs exuū-
tur. Sed, & illud, quod vltimo loco in quæſtionē duceba-

A *tur, non temere iridi aſcribitur à Meſue, ſomnum, ſ. illi-*
tis ex oleo irino temporibus conciliari, habet.n. Dioſc.
lib. 1. quum de iride verba facit ſubſcriptorem, tametſi Cap. 12
quum de irino ſpiſſamēto in libro eodem agit, de hac re
ne verbū quidē. Quo pacto aūt induci ex iride ſomnus Ca. d. 53
poſſit, ratio facile perſuadebit, perpetuū id profecto eſt
ſomni cauſam caloris eſſe innati reuocationem ad in-
ternas partes, & meatum per quos ſpiritus extra fe-
runtur, obſtructionem, hoc enim ab Ariſt. lib. de Som-
no, & Vig. probatum eſt ſatis, id vero etiam certum
eſt calfactorijs medicamentis inſitum calorem foras
reuocari, & reſerari vias ſpirituum, quæ duo vigi-
liarum ſunt cauſa, fieri tamen etiam poteſt, vt admo-
tis ad cerebrum calidis, attenuata qua ipſum ſcatet pi-
tuita, & excitata vaporum copia, ſomnus hoc pacto,
per accidens videlicet concilietur: præſertim vbi,
B *quæ cerebro admouentur eo non ſunt feruore prædita,*
vt vapores quos excitant, etiam diſſoluant, quod ca-
ſtoreum præſtaret. Irinum ergo oleum temporibus ad-
motum, hoc pacto, attenuata, ſcilicet, quæ in cere-
bro exundat pituita, & exſuſcitatis vaporibus multis,
qui deinceps a cerebri frigiditate incraſſati vias ſpiri-
tibus intercipiunt, ſomnum inducere non eſt à ratione
alienum, hoc pacto, & ſuffitus aromatum tametſi ſpon-
te ſua reſerare meatus, & craſſos extenuare humores
poſſunt, capitis tamen grauitatem faciunt, vt Hipp.
5. apho. ob attractam, ſcilicet vaporum copiam ad Aph. 18.
caput, ita vt de irino oleo non ſit admirandum, vt in-
terea id ſilentio prætercam ex odoris illius iucundiſſi-
mi per arterias in caput vniuerſim commeatu, foue-
ri animales ſpiritus poſſe, id quod eorum quieti com-
parandæ præſertim facit.

C

CVCVMER SILVESTRIS.

De

De Cucumere aſinino. Cap. IX.

ANT. CVcumer aſininus eſt fructus ſicut cucumer paruus, aſperitatis plurimę, & amaritudinis veræ, & eius planta habet folia ſimilia folijs cucumeris, tamen aſperiora.

Electio. Melior pars plantæ eius eſt fructus ipſius, & proprie eius completi ſuccus, & poſt ipſum radix. Et calidior fructus eius eſt citrinus completus, expoliatus tamen a viriditate, & qui eſt † amaritudinis veræ, & cuius ſuccus eſt albus habēs ſicut de pinguedine aliquid, incompletus vero eſt malus, educēs ſanguinem ſolutione, & radix eius ingreditur in medicinis multarum vtilitatum, & melius tempus operationis ſucci eius eſt finis æſtatis, & collectionis radicis eius eſt finis veris.

Complexio, & proprietas. † Calidę complexionis eſt, & ſiccæ in tertio. Eſt autem cōpoſitus ex partibus igneis, & partibus terreis aduſtis, eſt autē reſolutiuus, ſubtiliatiuus, aperitiuus opilationum, & orificiorū venarum abſterſiuus, extenuatiuus, exicatiuus, & ſolutiuus.

Rectificatio. Excoriat, & aperit orificia venarum, quare generat tortiones faciens cum ſolutione anguſtiam, & eſt tardæ operationis. Et emendatur nocumentum primum ſi in operatione ſucci eius adiungatur ex bdellio aliquid aut ex tragacantho, aut ſi propinetur cum lacte dulci recenter mulſo, aut cum aqua mellis, & ſale. Et vigoratur, & facilitatur eius operatio, ſi in operatione ſucci ipſius miſceatur ſalis gemmæ quantitas aliqua, & ſcito, quod ſpecies aleſanginæ addunt virtuti ipſius. Operatio ſucci eius. Accipe ex ſucco eorum quantitatem quam volueris, † & proprie quando citrineſcunt, & ſunt maturitatis completæ, & fiat extractio ſucci cum facilitate, non cum compreſſione laborioſa, & exiccetur, ſicut exiccatur ſcammonea, & aloe. Et quidam accipiunt aliquas ex ſpeciebus aromaticis, & ligant in panno, & ſuſpendunt in eo donec incipiat inſpiſſari, & poſtea remouent, & aliqui ponunt alia ſecundum intentiones alias. Expellit autem nocumētum eius a corpore aqua hordei mellea, & ſimiliter vinum, & oleum.

Posse. † Dixit Ioannitius. Soluit ſicut ſcammonea, & ſecundum veritatem rei educit phlegma cum virtute, & per vomitum, & per ventrem, & interdum coleram, & proprie ſi inueniatur ei præparatio, & educit mirabiliter aquoſitates a partibus difficilis eradicationis earum, † & educit materias quæ ſunt in iuncturis, & curat dolores earum, & proprie ſuccus eius, & etiam radix ipſius cum aceto cataplaſmata, & ſi decoquatur radices eius cum abſinthio in aqua, & oleo vſque dum ſint bene excoctæ, & embrocentur tempora ex aqua eorum calida, & ex oleo, & fiat ex fæce emplaſtrum ſtringendo circa tempora, reſoluitur hemicranea laborioſa difficilis. Et caputpurgium ex ſucco eius valet ſimiliter, & proprie cum ſucco, & lacte pauco: educit enim ex via naſi ſuperfluitates cerebri plurimas, & valet ad fœtorem naſi: & ad dolorem capitis antiquum, & epilepſiam. Et modus emplaſtrationis, quem diximus reſoluit apoſtemata craſſa, & dura, & ſcrophulas, & proprie permiſcendo ei aliquid ex ſtercore caprarum cum melle. Succus vero eius, & ſuccus radicis ipſius eſt medicina bona hydropiſi. Extrahit enim aquam citrinam cum fortitudine, & ſimiliter decoctio radicis ipſius. Et confert icteritiæ, & oppilationi hepatis, & ſplenis, & confert ſciaticæ iuuamentum manifeſtum emplaſtratus, & clyſterizatus. Puluis vero radicis eius cum melle attenuat cicatricem fœdam, & remouet veſtigia magna, quæ remanent poſt percuſſiones. Et fit ex ſucco radicum ipſius, & farina fabarum linimentum bonum abſtergens ſordiciem faciei, & fœditatem cutis. Et frigatur morphea cum radice eius, & aceto forti, & aufert eam. Et ſimiliter valet ad lentigines. Et ſcito, quod ſolutio ex eo, quando ſuperflua eſt educit ſanguinem. † Conſeruatur ſuccus eius triennio. Et eſt adminiſtrandus poſt ſex menſes.

Dosis. Succi eius a x. granis vſque drach. i. tertiam, pulueris radicis eius a granis xv. vſque ad drach. s. & aquæ decoctionis radicis eius ab vnc. ij. vſque ad iiij.

De Cucumere agreſti. Cap. IX.

SYLV. CVcumer agreſtis folijs ſatiui cucumeris, ſed aſperioribus, fructu eiuſdem, ſed paruo, aſperrimo, amariſſimo. cuius perfectio, ac præcipue ex eo ſucci laus eſt præcipua, ſecunda radicis. Idem fructus iam abſolutus ſi maturitate palleſcat, viridiſque eſſe deſierit, & amaritudine ſit eximia, ſuccumq; remittat album, & ſubpinguem, eſt calidior. Imperfectus autem tam eſt noxius, vt ſanguinem educat. Succus autem exeunte. Aeſtate excipitur, radix fine Veris colligitur: eadem in medicamenta multum efficacia, & celebria recipitur. Calidus eſt ac ſiccus ordine tertio, ſubſtātia ignea, & terrea vſta conſtat. Purgat potenter pituitam vomitu, & deiectione, & interdum bilem, ſi vacuari parata eſt, ſeroſum quoque excrementum, etiam euulſa contumax, atque adeo a iuncturis mirifice trahit, præſertim ſucco, & radice, ob id earum dolores ſanat, iſchiadem etiam iuuat aperte cataplaſmate impoſitus, vel clyſtere iniectus. Vim namq; purgatricem ſcammonio proximam ei tribuit Ioannitius. Si enim vacuet, immodice etiam ſanguinem trahit. Radices item eius cum abſinthio in aqua, & oleo percoctæ, hemicraniā moleſtam, & curatu difficilem ſanant, ſi ipſo decocto tēpora foueātur, & ijſdem radices eædem, & herbæ tritæ cataplaſmate applicentur. Succus quoque ipſius naribus iniectus cum pauco lacte idem efficit. Excrementa enim cerebri euocat, & naſi fœtorem ab horum putredine ortum perſanat, cephalalgiam quoque veterem, & epilepſiam. Idem cataplaſma, præſertim ſi ſtercus caprinum

prinum

primum addatur, tumores magnos, & duros, & ſtrumas reſoluit. Succus quoque, & decoctum tum fructus, tum radicis, hydropem iuuat potu, (valenter enim aquas ſeroſas vacuat,) & ictерum, & obſtructionem hepatis, & lienis. Puluis radicis cum melle cicatricem fœdam tenuat, ecchymomata contuſionibus ſuccedentia diſſipat. Succus radicis cum farina fabarum, ſordem faciei, & fœditatem cutis illitus terget. Radix ex aceto forti alphis aſſricta, eos delet, & lentigines, reſoluit enim, tenuat, terget, ſiccat. ſoluit moleſte, & tarde, aperit obſtructa, & ora venarum. Ne ora venarum aperiat, & vlceret hic ſuccus, & cum torminibus, & anxia moleſtia vacuet, datur cum bdellio, vel tragacantho, vel lacte dulci recenter mulſo, aut mulſa, & ſale, promptius autem purgat cum pauco ſale gemmæ, & aromatibus. Succus autem ex fructibus per maturitatem pallentibus clementer ſine compreſſione multa extractus ſiccatur, vt ſcammonium, & aloe. Nonnulli inter ſiccandum ei immergunt aromata nodulo ligata, quem extrahunt, dum ſiccando cogi incipit, alij alia immittunt, pro ſcopis varijs. Triennio ſeruatur, poſt ſex menſes vtendus. Noxam autem ab eo corpori impreſſam delent aqua hordei, mulſa, vinum, oleum. Datur ſuccus à granis x. ad drachm. vnius partem tertiam, puluis radicis à granis xv. ad drach. ſemiſſem. Decoctum ab vnc. ij. ad vnc. iiij.

De Cucumere ſylueſtri.

MANA. Sicyn agrion Græci, Latini Cucumerem anguinum vel erraticum, vel ſylueſtrem vocant. Elateriũ vtrique medicamen ex fructu factum, Sicut Cucumer paruus.) Solo fructu a ſatiuo differt, ait Dioſcorides, quem minorem multo habet, & glandibus oblongis ſimilem, folia, & viticulas domeſtico ſimiles, radicem albam, & magnam. AMARITVDINIS verę.) Omnes eius partes amaræ ſunt ex Dioſcoride, & Elaterium extreme amarum ſecundum Galenum, CVIVS ſuccus eſt albus.) Notæ boni Elaterij ex Dioſcoride ſunt, vt ſit albũ, parum humeſcens, læuorẽ habens, & leuitatem, amariſſimum, & quod facile accenditur. Malum eſt quod vireſcit, aſperũq; & turbidũ eſt, medioq colore inter Eruũ, & cinerem, ac ponderoſum. CALIDAE complexionis, & ſiccæ in tertiò.) Galenus parum calidum dicit in ſecundo ordine. ET proprie quando citrineſcunt.) Tẽpeſtiuos eſſe dicit Dioſcorides cum ſolo tactu ſuccum effundunt. Plinius autumno. Puto errorem quoque eſſe vbi dicit, radices colligendas in fine veris. Modum faciendi Elaterium late Dioſcorides explicuit, quem ab eo facile diſcere potes: nam modus Meſue conciſus nimis eſt, & mancus. Educit per vomitum, & per ventrẽ:) Dioſcorides. Si volueris purgare per interiora, duplum ſalis miſceto, & Antimonij quantum ſat ſit, pilulasque erui magnitudine ex aqua formato, quas vbi deglutieris, aquæ tepidæ cyathum ſuperbibito. Si per ſuperiora, aqua Elaterium reſoluito, & penna in eo madente, loca infra linguam quantum maxime potes, intima attingito. Quod ſi ad vomitum difficilis ſit qui curatur, oleo, vel Irino vnguento Elaterium reſoluito. DIXIT Ioãnitius.) Neſcio an dixerit Ioãnitius, ſcio autem Paulum ſcripſiſſe, quod vacuat vt Scammonium quantitate triũ obolorum in tritũ cum lactis cotyla, & Dioſcorides quod trahit bilem, & pituitam. EDVCIT materias quę ſunt

A in iuncturis.) Non erat prætermittendum, valere difficulter ſpirantibus, vt ſcripſit Dioſcorides. Reſoluit apoſtemata.) Radicem, ait Galenus abſtergere, diſcutere, mollire, & Dioſcorides veteres tumores cum polenta diſcutere, & cum Terebinthina panos rumpere. CONSERVATVR ſuccus eius triennio) Nullum ex medicamentis longiore æuo durare, ait Plinius, incipereq; a trimatu, Dioſcorides a bimatu ad decennium eſſe purgationi aptum, Theophraſtus ducentis annis ſeruatum teſtatur, quo vero vetuſtius, eo eſſe melius, dixit Plin. DOSIS eius ſucci a decem granis, & reliqua.) Diſtinctius Dioſcorides integram menſuram dicens eſſe obolum, minimam ſemiobolum, infantibus æra duo ſufficere, hoc eſt, dicalchõ, põdus videlicet quatuor granorũ, maiore copia eſſe periculoſum. Paulus dat tres obolos.

A Bimatu ad decennium purgationi eſt aptum Dioſc. A trimatu incipere, & nullum ex medicamentis longiore æuo durare, & quo vetuſtius, eo melius, ſcribit Plin. & ducentis annis B ſeruatum, teſtatur Theoph. SYLV.

CVcumeris agreſtis vſus ferè aboleuit medicis noſtræ tempeſtatis, quia medicamentorum mitiorũ copia ſuppetit. Venetijs tamen non deſunt pharmacopæi, qui ex elaterio catapotia parata habent à mulierculis, & miſeris auidiſſime expetitum præſidium, quo etiam inemendabiles interdum noxas ſubſequutas ob immodicam purgationem vidi. In huius hiſtoriæ deſcriptione hæc ferè Manar. aduerſario ſuo Meſuę obijcit, primum de temperamento diſſentire ipſum a Galeno qui non in tertio calidorum ordine reponit, ſed in ſecundo. Mox de colligendæ huius radicis tempore. ver enim eligit: qua in re ſubeſſe errorem putat Manard. qui (hoc vero, & in ſuperiori capite de Iride annotabat) fieri id autumno oportere arbitratur. Adducit C *etiam controuerſiam inter Meſuem, Plin. Dioſc. Theophraſt. de elaterij duratione. Hic triennio ſeruari ait. Plin. nullum medicamentum diutius durare, incipereque à trimatu, & quo vetuſtius, eo eſſe melius; Dioſc. à bimatu ad decẽnium purgationi eſſe aptum. Theoph. vero ducentos annos ſeruari ſcribit. Hæc Manar. Omitto enim cætera, quæ tametſi odij plena, Meſuem tamen minime perſtringunt. Verum ad hæc paucis. De temperamento calidius ne elaterium ſit, quam ſecundus ſit ordo, conſulendus eſſet ſenſus diligentiſſime, experiendumque obſcurè ne corrumpat id quod tertius ordo poſtulat; an tantum manifeſte calfaciat, quod ſecundus: & tunc demum de horum grauium virorum iudicio eſſet cenſendum. Nos autem, vbi vires elaterij perpendimus quas obtinere ait Dioſ. enecandi partus in peſſo ſubditum, & excoriandi venarum orifi-* D *cia, vt ſcribit Meſue, quę non mediocris acredinis ſunt notæ; cum Meſ. necnon, & Auic. ipſum tertium caloris gradum attingere facile perſuademur, quod tamen Gal. in ſecundo ordine reponat, par eſt, vt de ſecundi ordinis fine intelligatur, qui tertij initio eſt affinis, de quo forte Meſ. & Auic. intellexit, alioqui certe quis huius aut alterius rei gradus tam exacte ad ſtateram didicerit examinare, vt omnibus ſatisfaciat, non video. De legendæ autem radicis tempore, mea quidem ſententia non tam ſcriptorum ſpectanda eſt authoritas, quam ratio conſulenda. agreſtis cucumis adeo fructuũ copia autumni tempore luxuriat, vt quicquid vtilis humoris radicibus inerat, abſumi tum gignendis, tum alendis fructibus oporteat, ineptum ergo id radicis collectioni, aut vſui eſt tempus, quum ſucco eſt inops. Colligit ea deinceps ſeſe hyeme, & noua parat futuro partui* COST.

tui alimenta, quo ſit, vt vere priuſquam noua emittat germina, aut paulo poſt quando copioſo ſucco atque vtili eſt prægnans: longe futura ſit medico vſui vtilior, quam vnquam alias. non temere ergo Meſ. hoc delegit tempus, neque autem illi Dioſc. reclamaret, qui licet eruendis radicibus veluti commune tempus autũnum ſtatuerit, interdum tamen ipſemet alio etiam tẽpore quædam colligenda admonet, vt arum, & album elleborum in meſſibus. Quod ſupereſt, de elaterij duratione quum tam diuerſa magni illi viri ſentiant, errare nullum certe eorum dixerim: nobis tamen, vel Meſua, qui aliorum poſtremus experientia fortaſſe didicit contra ſe habere, quam illi ſcripſerint, vel etiam Dioſcoridis ſententia magis arridet: quando vix fieri poteſt vt condenſati huius ſucci licet craſſi, & qui teredines non ſentiat, vires longo tempore non hebeſcant. Sane elaterij parandi rationem breuiſſime Meſ. innuit, F *Dioſc. late docet, neque a Dioſc. in eo parando eſt diſcedendum. Atqui admonendi ſunt pharmacopæi, quando Dioſc. carnoſum cum eo humore qui ſecto cucumere effluit, colligendum docet; non quicquid carnoſi cucumeri ineſt, vt aſſumant velle, ſed quod ha ſit cribro, ſolet enim præter tenuem humorem craſſius etiam quiddam, & viſcidum efluere, quod cum lentoris gratia quo præditum eſt, tum ob denſitatem cribri prohibetur in craterem ſubiectum deſcẽdere. hoc ergo præcipit Dioſc. elidi, vt deſcendat, quod reliquum eſt, inutile* E *eſt, eo tãtum muco excepto, quod internæ cucumeris ſuperficiei inhæret. eſt autem id vngue leuiter abradendum, ſimulque cum priori elidendum, vt à cribro in ſubiectum vas fluat. Quod ſupereſt tum cucumeris corpus, tum ſemina Dioſcoridis præſcripto abluendum, ac eodem cribro, & ſubiecto cratere excipiendum, quicquid efluit. Qua autem re abluendum, quum Dioſcor. aquam, aut dulcem, aut ſalſam, aut mulſam proponat, nobis tamen magis etiam arridet cydoniorum ſuccus (qui fructus elaterij parandi tempore maturi ſunt) quo interdum vti ſe affirmat Ioan. Pomellus pharmacopœus diligentiß. Bucentaurum Venetys pro inſigni habens. cohibent enim elaterij violentiam, & corroborari ventriculum hoc pacto pro certo habeo, vt etiam id non prætercam, quod ille teſtatur, paratum hoc pacto elaterium nunquam ſitum admittere. De* F *probatione elaterij conſulendus præſertim Dioſcorides. Sed quod is flammis admotum facillime fragrare aſſerat, Theop. contra lib. de hiſt. plant. 9. & Plin. lib. 20. lucernam extinguere ſcribant; quando experimento diligentiſſimus Mathiolus comperit extingui non accendi lucernam, ob excitatum, ſcilicet in humido a calore flatum; arbitrandum, vt idem ait, in Dioſcoride ſubeſſe mendum.* Cap. 14. Cap. 1.

CENTAVRIVM MAIVS.

G

CENTAVRIVM MINVS.

H

ANT. *Maius ad drach. duas datur Dioſcor. & Gal. minus ad drachmam vnam, & dimidia coctum ad dimidiam in aqua cotyla. Paul.*

De Centaurea. Cap. X.

CEntaurea. † Alia maior. Alia minor. Inter quas diſtinguũtur ꝓprietates notæ. ELECTIO. † Minor melior eſt in omni re, † cuius flores, & crura colorem habent citrinum palearem, † & melior pars plantæ ſunt flores, & ſemina ipſius. † Et melius tẽpus collectionis ipſius eſt principium æſtatis.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidæ complexionis eſt, & ſiccæ in ſecundo, & dixit Rufus, eſt in principio tertij, † & eſt compoſita ex partibus terreis aduſtis in parte dantibus ei amaritudinem, & ex partibus non aduſtis, cum permixtione aquoſitatis, a quibus ineſt ei ſtypticitas. Et

eſt

eſt in ea de dulcedine aliquid à partibus aereis. A
Et in ipſa eſt ex acredine aliquid à partib⁹ igneis. Et amaritudo in ea plus eſt ſtypticitate ipſius, & ſtypticitas plus dulcedine, & acredine, & acredo in ipſa eſt remiſſa ſine mordicatione. quare eſt ex maxime curantibus vulnera, immo ſigillantibus ea. Immo eſt ipſa abſterſiua, exiccatiua, conſumptiua ſuperfluitatum, & ſolutiua vẽtris. Et quando ſuperfluit purgatio ex ea, ſolutione educit ſanguinem. Aperit enim orificia venarum apertione ſanguinem manare faciente. Dubitauit enim Hermes in ea de eo quod dicitur quod eſt aperitiua venarum, & effuſiua ſanguinis, cum ſit ſigillatiua vulnerum, & ſanatiua. Adhuc autem dixit Alkindus. Confert ſputo ſanguinis, & aggregat ad retentionem eius, & ſigillationem loci manationis ipſius, Inquit Heben Meſue. B Satisfacit inquiſitioni perſcrutatio compoſitionis ipſius, etenim in ea amaritudo, & ſtypticitas ſunt ſicut dominans, quæ ſunt ad aggregandum magis, & fit prima conſecutio operationis per ipſas. A dominante enim virtus promptior. Cum autem ſuſcitatur caliditas ipſius, & acrimonia poſt longam eius actionem cum agitatione in corpore, fit conſecutio operationis à virtute ſubſtantiæ acutæ ipſius, & calidæ, qua re operatur quod diximus, & non ſemper, ſed illud proprie quando ex ea purgatio ſuperfluit.

Rectificatio. Eſt ex facientibus ſolutionem tardam, & eſt conturbatiua, & aperitiua orificiorum venarum. Confortatur autem eius operatio cum aqua mellis, & oxymelle, & C pauco ſale. vel cum aqua decoctionis ammeos mellita proprie, & ſal gemma. Et remouetur cum hoc eodem nocumentum ſecundum. Et remouetur tertium adminiſtrando aliquid de maſtice cum ea. Coctionem autem, & contritionem ad plenum ſuſtinet.

Poss. † Solutione educit phlegma crudũ, & proprie minor, & choleram citrinam, & materias à iuncturis, & mundificat neruos, & confert doloribus eorum, † & confert iſchiadicis iuuamentum magnum emplaſtrata, & clyſterizata. Et ſimiliter emplaſtratio confert dolori neruorũ, & contritioni lacertorum, & proprie cum mica panis, & ſale pauco, & melle vel oleo. † Et eſt medicina oppilationum hepatis, † & ſplenis. & prouocat meſtrua, † & ſanat dolo- D rem matricis, & educit fœtum. Et confert colicæ, & dolori ventris. & interficit vermes, & ſolutione educit eos. Iuuamenta autem ex re ſtipticitatis eius ſunt, quoniam † abſcindit ſputum ſanguinis, † & ſanat vulnera, & mundificat ea, & conſolidat, & proprie difficilis conſolidationis, † & proprie puluis eius. Et vnguentum factum ex ea, & vinum decoctionis ipſius eſt potus ad hoc, & proprie ad fiſtulas, & vlcera maligna, † & quidam dixerunt ſuperſtitioſe, quoniam ſi coquitur cum carnibus, conſolidat eius partes diuiſas.

Dosis eius eſt à tertia vnc. i. vſque ad vnc. i. & s. & in decoctionibus ab vnc. i. vſque ad iij.

De Centaurio. *Cap. X.*

Centaurium eſt maius, & minus, notis plurimis diſtinguntur. ad omnia minus eſt præſtãtius, idque ſuis floribus pallidis, & citreis ac ſemine. Colligitur Aeſtatis initio. Calſacit, ſiccat ordine † ſecundo, vel cum Rufo tertij initio: conſtans terrea ſubſtantia ob vſtionẽ valde amara; & alia terrea non aduſta, aquoſæ miſta, qua modice aſtringit; & aerea parum dulci; & ignea ſubacri ſine morſu. Ob hæc, vlcera & vulnera efficaciſſime curat, & glutinat. terget enim, ſiccat, excrementa conſumit. Aluum ſoluit aliquãdo tam violenter, vt aperiat ora venarum, quibus ſanguis emanet. Qua de re dubi- B bitauit. Hermes, præſertim, cum vulnera cõglutinet, & ſanet, & Alkindi ſententia, ſanguinis ſputo conferat, ipſum ſiſtendo, & apertam vaſis partem glutinando. Sed ambiguitatem hanc ſoluit ſubſtãtiarum in eo præcipuarum contrarietas, amarę ſcilicet, & hac largioris ſtypticæ, quæ prima cogendo agit, quod à dominãte ſubſtãtia hæc facultas ſit ad agendum promptior. poſt longam autem eius actionẽ calor mordax ex acri ſubſtantia excitatus, corpus agitat, & noxas prædictas affert, non ſemper tamen, ſed quãdo immodice purgat. † Purgat autem cẽtaurium præſertim minus, pituitam crudam, bilem flauam, & materias alias etiam à neruis, & iũcturis, & hęc tarde. Ob id harum partium effectibus confert, vt etiam iſchiadi, clyſtere inie- C ctum, vel cataplaſmate impoſitum. Muſculis item attritis, ſed cum panis mica, ſale pauco, & melle, vel oleo. Obſtructionẽ hepatis, & lienis ſanat. colico dolori, & ventris prodeſt, lumbricos necat, & vacuat, menſes mouet. vteri dolorem ſanat, fœtum educit. Styptica vero ſubſtantia ſputum ſanguinis ſiſtit, vulnera glutinat, vlcera etiam dyſepulotica glutinat, præſertim puluere per ſe vel in vnguentum coacto, ac etiam potu decocti ipſius fiſtulas, & vlcera cacoethe ſanat. Ambitioſe autem quidã ab eo carnibus diuiſis incocto eas glutinari aiunt. Cum mulſa, vel oxymelite, & ſale pauco, vel decocto ammeos mellito, & ſalem gemmæ habenti. promptius purgat, & clementius. Maſtiche autem D addita, venas ab eo aperiri prohibet. Coctionem & trituram perfectam ſuſtinet. Datur à tertia parte vnc. vnius vſque ad ſeſcunciam. Decocto autem ab vnc. i. ad vnc. iij.

SYLV.

Centaurium maius eſt vulgare rhaponticum Auic. & Gal. ordinẽ nõ ſignant.

† Hic modus loquendi innuit hallen⁹ de vtroque locutum, & vtrũque purgata, & bene vacuare, ſed minus magno, cum ſit in hac à Dioſc. Gal. Paul. tribuatur: non etiã magno. & ſanguinem vacuare. ſi clyſtere. in iſchiade inijcitur, ad rupta, et conuulſa datur maiore Dioſc. & Gal. Cũ contuſo maiori centaurio eo ſta carnes coaleſcunt Dioſc.

De Centaurea.

Centaurium hoc à Chirone Cẽtauro nomẽ accepit, à quo & Chironium dictum eſt, quũ ſolo nomine cũ minore conueniat. Imperiti (vt Plinij verbo vtar) inuicem vtrũque confundunt, qđ & feciſſe Meſuen facile eſt videre, cum de vtroque eodẽ capite ſcripſerit, & vires vtriuſque indiſcriminatim cõmiſcuerit, ſecutus in hoc, ſicuti in pleriſque alijs, Auicennam. Centavrea alia maior, alia minor.) Maiorẽ nſi ſeculi herbarij ignorãtes, minorem q̃ humectiore ſimul & pinguiore loco nata in maiorẽ lõgitudinẽ adoleuerit, ꝓ ea imperitis vẽdităt. alij paulo ſolertiores herbã pro ea mõſtrãt, folijs ꝓ interualla binis, interna parte virẽtibus, externa cãdicãtibus, falce

MANA.

maioribus,flore luteo. Si quis tamen bene cõſiderauerit
notas,quas Dioſc.& Plin.maiori Centaurio adſcribunt,
eas ita quadrare cognoſcet vocato nunc à vulgo Rheo
pontico,vt nulli rei magis. Tertiũ eſt præter hæc genus
cognomine Triorchis,qđ, ni fallor,fuit olim mihi è Li-
guria allatum,minori non multũ abſimile,ſed lõge ma-
gis aluum ſoluens. MINOR melior eſt in omni re.) Fal-
ſum eſt hoc,alia enim in re vtraque melior, CVIVS flo-
res,& crura colorẽ habẽt citrinũ palearem.) Falſum eſſe
hoc,& res ipſa oſtendit,& Dioſc.authoritas: flore enim
conſtat in puniceo purpureum referẽte,qualis eſt Lych-
nidis flos. MELIOR pars plantæ ſunt flores.)Radicẽ inu-
tilẽ dicũt Dioſc. & Gal. ramos vero,magisq; folia,& flo
res,vtiliſſima. ET melius tẽpus collectionis eſt principiũ
æſtatis.) Dioſcorides vẽ diſtinctius locutus,dicẽs,expri-
mitur cum prægnans eſt ſemine. Auicenna dicit naſci
vtrunque in fine veris,qđ ſi eſt verum,nõ video quomo-
do in principio æſtatis perfectæ eſſe poſſint. CALIDAE
complexionis eſt,& ſiccæ in ſecundo.) Nec Gal. nec Se-
F rapion eas reponunt in vllo ordine, Auicenna in tertio.
Si quis vero recte naturam vtriuſq; examinauerit,dicet
minorẽ eſſe calidiorẽ, nõ vſque adeo tamen,vt ad tertiũ
ordinẽ aſcẽdat. ET eſt cõpoſita eſt partibus terreis adu-
ſtis,dantibus ei amaritudinẽ: & ex non aduſtis,cum per
mixtione aquoſitatis, quibus ineſt ei ſtypticitas,& eſt in
ea de dulcedine.) Confundi hic vtriuſq; qualitates cõſi-
deranti res ipſas,& legenti Gal.facile conſtat: de maiori
enim ita loquitur Gal. Radix ſicuti in guſtu contrarias
qualitates,ita in vſu contrarias oſtendit operationes: gu-
ſtui enim acris ſimul & adſtringens, cum exili quadam
dulcedine ſe offert. De minori vero,ꝙ dominatur in ea
amara qualitas, quæ exiguæ cuiuſdã ſtypſeos.i. adſtrin-
gentis ſaporis eſt particeps. SOLVTIONE educit phleg-
ma crudum,proprie minor,& cholerã citrinã.) Modus
loquẽdi innuit de vtraq; hactenus locutũ,& hanc ipſam
vim,pituitæ.ſ.& bilis purgãdæ,vtriq; cõuenire,licet mi-
nori magis:cũ tñ Gal. & Dioſc. minori tantũ hoc aſcri-
G bãt: & Paulus purgare bilẽ,& mucos dicat. ET confert
ſciaticæ.) Hoc ẽt priuilegiũ minoris eſt ſolum,de ea eñ
ſcribit Gal.ferè his verbis; Decoctũ herbæ nonnulli cly-
ſtere inijciunt iſchiadicis,hoc eſt,his q coxẽdice laborãt,
vt biliosã & craſſa educãt. Qñ aũt adeo vehemẽter ope-
rat,vt ſanguinẽ vacuet,tũc magis iuuat. Et cõtritioni la-
certorũ.De maiore ſcribũt Dioſc.et Gal.ꝙ dat ad rupta,
& cõuulſa. ET eſt medicina oppilationũ hepatis.) Succũ
minoris in hoc eſſe optimum ſcribit Gal. Spleni.)De eo-
dẽ minoris ſucco dicit Gal. bonum eſſe durato ſpleni,&
potũ,& extrinſecus applicitum, Et prouocat mẽſtrua,&
educit fœtũ.) Eidem ſucco hoc adſcribit Gal ꝙ ſuppoſi-
tus menſes educit,& fœtũ:de radice vero maioris,ꝙ mẽ-
ſes prouocat,mortuos fœtus extrahit,viuos corrũpit, &
deijcit. Et Dioſcorides,ꝙ radix maioris ad collyrij te-
nuitatem raſa,ſi ſubdit,mẽſes & partus euocat. SANAT
dolorẽ matricis.De radice maioris ſcribit Dioſc.ꝙ pon-
dere duarũ drachmarũ pota, vuluarum doloribus con-
H fert. Valet colicæ,& dolori ventris.) De maiore ſcribit
Dioſcor.quòd torminibus pota medetur. ABSCINDIT
ſputum ſanguinis.)De maiore ſcribit Dioſcor.ꝙ pota in
aqua,ſi febris adſit, ſi nõ adſit in vino, ſanat cruentas ex
creationes. ET ſanat vulnera.) Vtraque huius virtutis eſt
particeps. De maiore.n. ait Gal. manifeſtari adſtringẽtis
eius qualitatis opera,in vulnerũ glutinatione. Et Dioſc.
vtilẽ dicit vulneribus,& ꝙ in eũ vſum recens tũdit. De
minore idẽ Dioſc.ꝙ tuſa virens,vulnera conglutinat: &
Gal.ꝙ magna vulnera ea ſanantur adhuc viridi. ET mũ-
dificat ea,& conſolidat, & proprie difficilis cõſolidatio-
nis. Hæc videntur de minore intelligẽda,de qua ſic ad li-
teram ſcribit Dioſc. Repurgat vlcera antiqua,& ad cica-
tricẽ adducit: & Galenus,antiqua,& ad cicatricem diffi-
cillime euntia vlcera, per eam ad cicatricẽ adducuntur.
ET proprie puluis eius.) Nõ ſic Galenus,ſed ꝙ herba ad
hnc recẽs: & eodem modo Dioſc. ET quidam dixerunt.)
De magna hoc ſcribit Dioſc. quod coaleſcunt ea carnes,
E ſi cũ contuſa ſimul coquantur. ET proprie ad fiſtulas,&
vlcera maligna.) De minore dixit Gal. ꝙ exiccata,exic-
cantibus,& glutinãtibus miſcetur,q̃ ſinus,& fiſtulas ſa-
nare poſſunt, ac maligna vlcera, duritiesque emollire,
nulla de potu facta tunc mentione. Dari tamen ait ſuc-
cum à quibuſdam in neruorum paſſionibus bibendum,
ceu ſiccantem ſimul,& abſque moleſtia vacuantẽ. Eun-
dem cum melle illiniri oculis: purgat enim (vt inquit
Dioſc.) ea,quæ obſtant luminis claritati. Maiorem præ-
terea valere ad ſpirandi difficultatem, & antiquam tuſ-
ſim,tradunt Galenus,& Dioſc. additque hic lateris do-
lores. Doſis.) Dioſcorides,& Galen.dant duas drachmas
maioris, Paulus drachmam vnam ſeminis minoris,in
cotyla aquæ ad medietatis conſumptionem cocti.

Conſunditur certe à Meſue, & Auic. centaurij ma- COST.
ioris, & minoris hiſtoria hoc in loco. neque vero,
quamuis vt alij etiam adnotarunt, ex viribus quas ma-
F *iori Dioſc. aſcribit. aliqua etiam minori appoſita aſſi-*
gnari poſſint; nos tamen quo pacto tueri hos poſſimus,
ſatis videmus. Non eſt tamẽ vt hos magnos viros quis
acrius perſequatur, quibus veriſimile eſt bonorũ libro-
rum defuiſſe copiã: & pro veris Dioſcoridis libris col-
lectanea potius aliqua fuiſſe ſuppoſita. vnde & ſępe-
numero pro Dioſcoride, Paulum, & pro Paulo aut Ga-
leno alium, atque alium acciri in teſtimoniũ videmus.
Non erit ergo ut nos hac in re magis anxie laboremus,
quibus vnam rerum ueritatem perquirẽdi ſtudium pro-
poſitum eſt. Illud potius exploremus, quando maius cẽ-
taurium ſatis conſtat à Rha pontico vulgari non differ-
re, an minus ea ſit planta, quę paſſim oſtenditur, & Tu-
ſcis mulieribus biondellæ nomine pro conciliãda capil-
lis flauitie vſu venit, in riguis, & ſyluestribus locis ſa-
piſſime, frequenter verò etiam in ſaxoſis proueniens.
Hactenus porro nullus huic opinioni ſuffragium nõ de-
G *dit. iniectus tamẽ etiam hic eſt nuper ſcrupulus. ſi enim*
minus centaurium origano, aut hyperico eſt ſimile, fo-
lio rutæ, fructu tritico ſimili, vt ait Dioſc. vulgata bion-
della origani hyperici rutæve neque folia, neque ſtipitẽ
habet, neq; fructus tritici gerit, vt videre paſſim licet.
Ob hęc igitur ſuſpicatur peritiſs. Anguillarius (nec ſane
temere) hãc plantã verum non eſſe centaurium minus:
ad Dioſcoridisq; hiſtoriam, plantam aliam, quæ in Bo-
nonienſi, & Patauino agro oritur verius accedere. Ca-
terum ſi quis me de hac re interroget, etſi non negarim
eam Bononienſis, & Patauini ſoli plantã hiſtoriæ Dio-
ſcoridis aptè reſpondere; biondellã tamen minus cẽtau-
rium non eſſe ob ea, quę hic obiecta ſunt, nõ facile admi-
ſerim. Primũ enim (id quod idẽ Anguillarius animad-
uertit) folia Dioſc. non plane ſimilia rutæ folijs facit, vt
H *Ruellius, & alij vertũt: ſed φύλλα ait eſſe μικρὰ ὑπο-*
μήκη ὥσπερ πηγάνου folia. ſcilicet eſſe parua, & præ-
longa veluti rutæ, qualia in biondella ineſſe nulla con-
trouerſia eſt. cętera vero, quod ſcilicet origani hyperi-
cive, ſtipitis præſertim rectitudine ſimilis ſit, & quod ẽt
tritici cuiuſdam, ſed minus, ac longius ſemen proferat;
niſi ſenſu, atque adeo vſu ipſi fallimur, res eſt de qua qs
ambigat, indigna. ſed hac ſatis. Vnum ſcribit Meſ. hoc
in loco, quod ridiculũ uidetur, ſuperfluo centaurij mino-
ris vſu educi ſanguinem. Atqui (obyciet aliquis) nonne
medicamentum quo uis maiori mẽſura, vel frequentius
exhibitum idem præſtat? Dignum ergo animaduerſione
videtur, cur id veluti peculiare pharmaci hui⁹ ſcribat,
quod commune eſt oĩbus. Sed par eſt, vt hoc in loco gra-
uiſſimi ſcriptoris huius diligentiam ſpectemus. Qm̃ mi
nus centauriũ aſtringente, & ſanguinis repreſſoria vi
excel-

excellat, admirabile hoc videtur, vt idē ſanguinis quoque fluorē pariat. Ob id ergo ne quis animaduerſa tantū aſtrictoria facultate in eo propinando ſit promptior, de periculo admonet. Ita & in aloe, quæ aſtringente inſigni facultate pollet, eductoriam vim ſanguinis in memoriam ob id reuocauit, ne quis conſtringente vna vi inſpecta in illa exhibenda purgandi gratia eſſet audacior. Non hoc ergo affert Meſ. veluti centaurij, atque aloes proprium, ſed de periculo commonefacit. Pulchre vero, quo pacto contrariæ hæ duæ facultates vni ineſſe medicamento poſſint, etiam docet. atque hoc ſicuti quæſtioni de aloe antea propoſitæ ſatisfacere aptè poteſt: ita id non confutat, quod ſupra dicebamus, propriam hoc aloes naturam ſequi, quod ducat ſanguinem: natura propria nomine, & manifeſtis, & occultis etiā qualitatibus intellectis.

CARTHAMVS.

De Carthamo. Cap. XI.

ANT. CArthamus duorum modorum eſt. Eſt enim domeſticus, & ſylueſtris, & dixerunt quidam, quod nil eſt ex ſpeciebus carthami: & elongati ſunt.

ELECTIO. Carthamus de quo loquimur eſt domeſticus, & melior pars plantæ eius, eſt ſemen eius. poſt illud, flos eius. Et melius ſemen eſt, quod eſt album, & planum, craſſum, & plenum: cuius medulla eſt vnctuoſa pinguis, & cortex eſt tenuis. Et melior flos eſt qui eſt ſicut pili croci.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidæ eſt in primo, & ſiccæ in ſecundo: & flos eius eſt minus calidus. & ſilueſtris eſt calidior, & ſiccior: eſt enim in eo virtus lacticiniorum remiſſa. Eſt autem carthamus abſterſiuus, aperitiuus, &

A conturbatiuus, & faciens nauſeam: & ineſt ei virtus educendi per vomitum, & per ventrem: & eius nutrimentum eſt prauum, & multum nocens ſtomacho: & dicitur quod caſeat lac in mammilla, & ſtomacho.

RECTIFICATIO.) † Nocet ſtomacho faciens faſtidium: & eſt tardæ, & debilis ſolutionis: † & dimittit veſtigia lenitatis in viſceribus. Emendatur autem primum nocumentum ex eo, permiſcendo ei aliquid ex medicinis ſtomatichis, ſicut aniſum proprie, & galanga, & maſtix, & ſimilia, & confortatur ei ſolutio, & emendatur nocumentum, quod imprimit in inteſtinis, permiſcendo cum eo aliquid ex medicinis acutis, ſicut cordumeni proprie, & zingiber, & ſal panis, & ſal gemma, & ſimilia. Inquit Paulus.

B Accipe medullæ eius drach. 10. cordumeni aureum 1. fac ex eis grana ſicut cicer: & da drach. 5. ſoluit enim ſufficienter. † Dixit etiam, Liga ex medulla eius quantitatem ſufficientem in panno: & ſuſpende in oxymelle quando coquitur, & erit ſolutiuum, et proprie ſi fuerit oxymel ſcilliticum. Inquit Alkanzi. Accipe medullæ ipſius aur. 12. penidiarum aur. 4. cordumeni, zingib. ana aur. 1. aggregentur omnia cum melle. & fiant formæ ſicut nuces, & da vbi oportet, vnam, vel duas. † Et dixit Galen. Decoquatur medulla eius in iure galli, vel gallinarum cum ſpeciebus, & propinetur vbi oportet. Et dixit etiā, ex medulla eius, & tertia ponderis ipſius ex amygdalis, & ſexta ex pineis, aggregentur omnia cum melle cocto, & ſucco ſcillæ: fit lohoc

C iuuamenti mirabilis ad ea, quæ dicemus. Extrahitur ab ea oleum iuuamentorum multorum, & eius operatio eſt ſicut operatio olei de ben, & olei amygdalarum.

POSSE. Solutione educit phlegma per ventrem, & vomitum, & ſimiliter aquoſitates. & valet ad ægritudines ex eis, ſicut eſt colica: & clyſterizatus valet ſimiliter, & mundificat pectus, & pulmonem, & proprie lohoc prædictum, & alij modi adminiſtrationis eius, & clarificat vocem: & ſimiliter oleum ipſius, & vſus ipſius in ſpermate augmentum efficit. † Flos vero eius cum aqua mellis, remouet icteritiam.

DOSIS eius eſt à drach. 4. vſque ad aureos quinque, & floris eius à drachm. 1. vſque ad aureos 2.

D

De Cnico. Cap. XI.

CNicus eſt agreſtis (nam quem Indicum addunt, & nil vocant, cnicus non eſt) & ſatiuus, idemque melior, ſemine præſertim, & eo albo, magno [inæquali] plano, pleno medullæ pinguis, cortice tenui. Nec inutilis eſt flos, croci pilorum effigie. Calfacit ordine primo, ſiccat ſecundo. agreſtis calidior, ſiccior. minus flos. Pituitam, & aquas vomitu, & deiectione vacuat ſumptus, & clyſtere iniectus. Ob id morbis inde naris, vt colico affectui, & ſimilibus confert. Thoracem quoque, & pulmonem expurgat, præſertim eclegma- SYLV.

Carthamus. Sic Theoph. dixit. Dioſc. ſatiuum facit ſolum, ſed atractylidem eius ſimilē facit. Sic Auic. & Gal. Paul. ſi fores admouetur.

Gal. lib. 5. ſa. tuen. & ſic pares por nones miſceo ad tute purgandum ſto- ma pituitā, in quam rē cætera medicamenta Auerroes p- fertur.

te ſequente, & oleo ſuo. vnde & vocem claram reddit: ſperma quoque vſu auget, ſed alimentum eſt prauum. Stomacho valde noxium, in eoque, & mammis lac dicitur cogere. Faſtidiendum, ac nauſeabundum eſt, ac conturbans. Facultate eſt lactariarum plantarum, ſed remiſſa: terget, aperit. etiam flore cum mulſa icterum ſanante. Ne ventriculum lædat, ei miſce ſtomachica, aniſum, galangam, maſtichem: acria vero, vt cardamomum, zingiber, ſal panis, ſal gemmæ, addita, actionem ipſius celerant, & inteſtinorum noxam prohibent. Sic medullæ eius drach. 10. cum cardamomi aureo vno in catapotia cicerum magnitndine. drach. 5. ſufficienter purgant Paulo authore. Eadem medulla panno ligata, oxymeliti, præcipue ſcillitico dum coquitur merſa, purgatorium id facit. Medullæ eiuſdem aurei duodecim, penidiorum aurei quatuor, cardamomi, zingiberis, ana aur. vnum, cum melle forma bolos nucis magnitudine. Da vnam, vel 2. Medulla eadem ex iure galli, vel gallinæ cū ſpeciebus prædictis cocta idem præſtat Galen. Vel medullæ eius drach. 3. amygd. drach. 1. ſtrobylorum drach. ſemis, cum melle cocto, & ſucco ſcillæ, fac eclegma mirificum in thoracis affectibus. Oleum ex eo ſemine, vt amygdalis, & balano myrepſica, extrahitur. Datur à drach. 4. ad aur. 5. Flos à drach. 1. ad aureos duos.

De Cartamo.

MANA. CNicum vocant Græci, & Latini, Cartamus iam cœpit dici. DVORVM modorum eſt.) Dioſcorides de vnico loquitur, Theophraſtus duo facit genera ſylueſtre, & ſatiuum. CALIDVM eſt in primo, ſiccū in ſecundo.) Sic Auicen. præceptor huius. Galenus autem, & Paul. calefacere dicunt in tertio, ſi quis extrinſecus vtatur. NOCET ſtomacho.) Laudat eum valde Auerr. nobiliorem eſſe dicens omnibus medicinis purgantibus, & quod pituitam euacuat abſque timore. Sed & Gal. lib. 5. ſalubrium, præfert Cnicum Aloe, in ſoluenda aluo ſenum, per triduum adſtrictā. DIMITTIT veſtigia lenitatis in viſceribus.) Galenus loco ſupra allato, potius videtur contrarium dicere.) INQVIT Paulus. Paulus coquit drachmas quinque, cum ptiſana, & paucis ſalibus, vt educat aquam, nec meminit Cardamomi. ET dixit Gal.) Neſcio vbi dixerit Galen. ſcio autem Dioſcoridem dixiſſe, contundi eius grana, & dari cum aqua mulſa, aut gallinacei iure. ET dixit etiā) Dioſcorides ſic deſcribit: Cnici albi ſextarium, amygdalæ thaſiæ toſtæ, & expurgatæ cyathos 3. aniſi tantundē, vt Cnici, aphronitri drachmam, ficuum ſiccarum numero 30. interiorem carnē. Galenus Caricas, & Cnicum miſcet æquo pondere. G H

COST. *DIoſcorides Cnici tantum vnius meminit: eius tamen genera duo facit Theophr. 6. de hiſt. plant. quod innuere idem Dioſcor. videtur de ſemine etiam rufo faciens mentionem, quod alioqui in vrbano eſt cādidum. Meſues quum vtriuſque meminerit, vrbani tamen hiſtoriam ſolum proſequitur, quod hic in purgandi vſum aſſumitur. Sunt autem & hoc in loco rixæ. ac primum, quum Meſ. cnicum calidum primo ordine, & ſecundo ſiccum faciat: Galenus & Paulus calfacere aiūt in tertio, ſi quis extrinſecus vtatur. Damnat etiam cnicum. Meſ. quod obſit ventriculo: At contra laudat eum Auerroes, & nobiliorem cæteris medicamentis eſſe ait, quod pituitam abſque noxa educat. Ita & Gal.*

E *5. de tuenda ſanit. aloe cnicum præfert in ſenum aluo laxanda. Ait item Meſ. relinqui hoc aſſumpto, in inteſtinis, lenitatis veſtigium: cuius contrarium Gal. ſentire videtur loco citato. Cæterum leuia hæc ſunt, ne dicā odioſa. Primum enim ſi in tertio ordine calidū cnicum facit Gal. extra admotum, quis nō videt, Meſuæ de cnico verba fieri ratione præſertim qua purgandi vim habet, & intus aſſumitur? Ac ſi inter cætera purgatoria hoc Auerr. laudat; non tamen is vētriculo obeſſe negat, neque carere eum omni culpa aſſerit, quem ſine timore, ideſt non admodum violenter ait pituitam expurgare, neque Gal. pro laxanda ſenum aluo cnicum aloe præfert, quia ventriculo magis ſit vtilis, aut omni noxa careat; ſed quia minus habet medicamentoſi. alioqui etiā & Dioſcor. aduerſari hunc ſtomacho confirmat; & ob eius pinguem oleoſamque ſubſtantiam innatare vētri-* F *culo, ac nauſeam cōcitare, ratio ipſa, vel nullo aſſerente, manifeſte docet. Ita etiam an in inteſtinis lenitatis veſtigium relinquat, an contra exiccet aluum; licebit cuique vt ratione, cnici animaduerſa ſubſtantia, exploret: quam, quum pinguis, & oleoſa ſit, leuigare potius, quam cohibere aluum veriſimile eſt. De Galeno autem vbinam loci, & quibus verbis id innuat, quod Manard. putat, nondū vidi, quū tamen libri ſexti de tuen. valet. locū pcurrerim in quo deleniēda ſenū aluo verba facit.*

De Ben. Cap. XII.

BEn eſt granum almeſus, & eius aliud magnum, aliud paruum. Magnum autem eſt in magnitudine fructus auellanæ † triangulatum. Paruum vero eſt ſicut cicer, & vtrunque habet medullam vnctuoſam, lenem, & albam. ANT. G

ELECTIO. Maius īcolume eſt. Paruū vero malignū eſt. Magnū aūt meliꝰ eſt. cuius cortex eſt albus, planus, tenuis, & cuiꝰ medulla eſt alba, lenis, multæ vnctuoſitatis: & † qđ eſt antiquū meliꝰ eſt recenti. & paruum melius eſt ſubnigrum declinans ad albedinē, & cuius medulla eſt vnctuoſa, alba, & lenis, & antiquum melius eſt recenti.

COMPLEXIO, & proprietas. † Magnum calidum eſt in principio tertij: ſiccum in ſecundo, & in ipſo eſt humiditas ſuperflua cum acredine, † & eſt inciſiuum, abſterſiuum, mūdificatiuum. & aperitiuum oppilationum, ſubuerſiuum, viſcerum conturbatiuum propter humiditatem eius ſuperfluam, præparans ad vomitum & mi- H nus fortius eſt in omni re, faciens operationes difficiles, & laborioſas perducentes ad caſum virtutis, & ſudorem frigidum.

RECTIFICATIO. Parui prohibenda eſt adminiſtratio, niſi in emplaſtris, & fricationib. & olei ipſius ſimiliter niſi in vnctionibꝰ. Magni aūt malitia eſt corrigibilis. Et sūt hæc corrigibilia in ipſo. † Nocet enim ſtomacho faciens in eo ſubuerſionē, & eſt laborioſæ ſolutionis & tardæ. Et nos quidem diximus in canone, qđ aſſatio eius reſoluit ab ea, & maturat humiditatē ſuperfluam, & acrē, cauſam ad ſubuerſionem, & nauſeam, & dimittit ei, vt ſit ſolutiuum per ventrem tantum. Semen autem fœniculi, & aniſi cum eo rectificat nocumentum primum, & proprie mixta decoctioni ipſius. Et fiūt ex medulla eius poſt

coctio-

coctionem ipſius, & medio ponderis ex amygdalis dulcibus, & melle paſſularum formæ ſicut auellanæ, & ſunt iuuamenti magni vbi oportet. Operatio decoctionis eius. Accipe ex eis integris quantitatem, quam volueris, & inuolue in paſta, & coque in cinere calido, vel extrahe medullam eorum, & contere contritione multa, & pone ex ſeminibus, & ſpeciebus aliquas, & inuolue papyro, & deſuper inuolue paſtam, & fac ſicut ſuperius diximus. † Oleum autem eius extrahitur ſicut oleum de amygdalis.

Posse. † Per vomitum, & ventrem educit phlegma crudum, & craſſum, & eſt mirabilis medicina ad colicam phlegmaticam, & ventoſam, & etiam clyſterizatum, & ſuppoſitum. Et fit emplaſtrum ex medulla eius, & farina hordei, & melle, & reſoluit apoſtemata, & ſcrophulas. † Et emplaſtratur ſuper hepar, & ſplenem, & proprie cum farina lupinorum, & ſpica, & confert duritiei, & oppilationi eorum. Ben autem paruum emplaſtratum ægritudinibus iam dictis eſt virtuoſius: & ſimiliter oleum eius: † & cum melle tantum valet ſimiliter ad ægritudines neruorum frigidas, ſicut eſt contractio, & ſpaſmus: calefacit enim eos, & lenit duritiem eorum, & nodoſitatem. † Oleum autem de ben notum confert veſtigijs vlcerum, & lentiginibus, & fœditati cutis, & morpheæ. Et diſtillatum in aurem confert dolori eius, & ſonitui in ipſa, & ſurditati, & ſibilo.

Dosis eius eſt à drach. s. vſq; ad drach. 1. & s.

De Balano myrepſica. *Cap. XII.*

SYLV. *Ben Arab. Myrobalanum Gal. Pli. & Aetio dicitur.*

Balanus myrepſica, ideſt glans vnguentaria, fructus eſt, magnus quidem nucis auellanæ magnitudine, triangulus; paruus vero ciceri ſimilis, malus: vterque tamen medulla leni, & vnctuoſa. Magnus eſt præſtantior, præſertim ſi vetus eſt: cortice eſt albo, læui, tenui, medulla intus alba, leni, pingui. paruus, ſi ex nigro albeſcit, & medulla eſt alba, leni, pingui, & vetus, eſt innocentior. Calfacit maior initio ordinis tertij, ſiccat ſecundo. Humiditatem habet excrementoſam, & acrem, qua ventriculum ſubuertit, nauſeam excitat, viſcera conturbat. Pituitam craſſam, & lentam vomitu, & deiectione purgat: quare confert colico affectui pituitoſo, & flatulento, ſumptus, balano, clyſtere, iniectus. cataplaſmate ex ipſius medulla, hordei farina, & melle appoſitus, & calore ſuo neruorum frigidis affectibus ſpaſmo, tetano, contractioni. Tumores quoque duros, ſtrumas, nodos reſoluit cum melle. Hepati autem, aut lieni obſtructo, vel durato cum farina lupinorum, & ſpica confert impoſita. Ad hæc autem fructus minor, & eius oleum efficacius admouentur. Idem oleum auri infuſum, tinnitui, ſibilo, ſurditati auxiliatur, cicatrices fœdas, lentigines, alphos, & cætera cutis vitia emendat. Incidit enim, tenuat, terget, expurgat, aperit obſtructa. Paruus autem ad omnia eſt valentior, moleſte purgat, vires deijcit, ſudorem-

Ad ſplenem farinã eruc. vel lolij miſcet Gal. cũ oxycrato pota drach. vno, viſcera purgat præſertim hepar lienem, quem etiam abſumit Galen. Dioſ.

A que frigidum mouet. Ob id non vtendus etiam oleo, niſi emplaſtro, vnctione, cataplaſmate. Magnus ne ventriculo noceat, facit aſſatio, vt in canonibus diximus. Ea enim humiditatem excrementoſam, & acrem horum ſymptomatum cauſam coquit, & reſoluit; tuncque ſolum deiectione purgat. Adduntur præterea ipſi, præſertim coquendo ſemen aniſi, & fœniculi. Ex huius autem ita cocti medulla cum dimidio pondere amygdalarum dulcium, & melle vuarum paſſarum, formæ fiunt auellanarum effigie. Ipſi autem fructus integri, vel potius horum medullæ multum tritæ aromatibus aliquibus, vel aniſi, & fœniculi ſemine adiecto; inuoluuntur papyro, & maza, poſt coquuntur ſub cinere calido: Oleum autem ex his
B extrahitur, vt ex amygdalis. Datur à drach. s. ad drach. 1. & ſemiſſem.

De Ben.

Græci balanum myrepſicem, Latini vnguentariam glandem vocant Plinius & Aetius myrobolanum nominarunt, diuerſa quidem voce, ſed eodem ſignificato: quod ſcilicet, vt etiam Martialis ait, ex vnguento cõſtet, & ex balano: res, vt olim celebris, ita paucos ante annos ferè ignota, nunc autem vnguentarijs ad odorum materiam notiſſima, & (vt audio) in Hiſpania frequens. Quo tempore hanc epiſtolam ſcripſi, ignota erat: nunc cœpit eſſe notiſſima. Eſt autem fructus, vt ait Dioſc. arboris Myricæ ſimilis. Plinius Heliotropij, Theophraſtus myrti folio conſtare dicit. Et eius aliud magnum, aliud paruum.) Non vidi quempiam magnitudine ſpecies huius fructus diſtinguentem, ſed Dioſcorides, & Plinius abſolute magnitudine auellanæ definiunt, Theo- MANA.
C phraſtus, Capparis quantitate, & figura. Plinius ex varietate regionum, in quibus naſcutur, genera diſtinguit. Triangvlatvm.) Sane hoc intellige, triangulum enim æquilaterum in baſe habet, ſupra quem pyramis ſurgit triangula, & ipſa, ſed quadam virtute circulari extuberantia, qualem in nonnullis auellanis, & capparib. inſpicimus, quibus ſimilis ab authoribus dicitur. Electio.) Illam eligit Dioſcorides, quæ eſt plena, candida, & quæ ſuo cortice, facile ſpoliatur. Plinius petræam optimam eſſe dicit nigro cortice, & candido nucleo. Et quod eſt antiquum melius eſt recenti.) Totum contrarium ſcribit Dioſcor. recentem videlicet eſſe meliorem. Magnvm calidum eſt in principio tertij.) Galenus ſuccum carnis calidum eſſe dicit, ſed nõ quo in ordine. Ego ex his, quæ proban de ea authores ſcribunt, non adeo calidam puto. Et eſt inciſiuum, abſterſiuum.) De fæcali parte ſcribit Gal. quod abſtergit, & incidit: de toto fructu idem, addens quod aſtringit. Nocet ſtomacho.)
D Dioſcorides addit, valde. Olevm autẽ eius) Dubium eſt ex quanam parte elici oleum debeat. Prima Dioſcor. Græca ædirio, ex interiore: ſecunda, ex quanam parte elici debeat, nõ meminit. Hermolaus ex cortice, quod ego magis probo, ceu conſonũ Theophr. & Plin. Succo carnis eius vti vnguentarios ait Gal. Vnguentarios aũt propterea eos vocabant olim, quia vnguenta odorata parabant. Per vomitũ, & ventrẽ educit phlegma.) Galenus: ſi quis carnis biberit drachmæ põdus cũ aqua mulſa, vomitorium experiet pharmacũ, quod plerunque ẽt per inferiorem ventrem copioſe educit. Et cum melle tãtum valet ſimiliter ad ægritudines neruorum frigidas.) Dioſcorides cum aqua mulſa imponit podagricis. Et emplaſtratur ſuper hepar, & ſplenem, proprie cum farina lupinorum.) Pro ſplene farinã orobinam, vel loliaceã miſcet. Galen. Bibitur etiam cum oxycrato ad expurganda viſcera, præſertim hepar, & lienem, quem etiam conſumit ſecundum Dioſcoridem pota drachmæ pondere.

OLEVM autem de Ben confert veſtigijs vlcerum,& reliqua.) Dioſcorides totam ipſam glandem, Galenus fæculentam partem cum aceto,ad ſcabies,& lepras apponunt. Dioſcorides addito nitro ad vitiligines,& cicatrices nigras: & cũ vrina,ad lentigines,varos,& ephelidas.

COST. *DE glande vnguentaria, de qua hic ſub Ben voce agitur, hæc ſe offerunt animaduertenda. Primũ, in ea eligenda præfert Meſ. antiquam recenti. At contra Dioſcor. recentem præponit, quum ait [& quod eſt antiquum melius eſt recenti.] Hic vero etiam videtur Meſuæ contextus caſtigandus, quum poſt hæc verba rurſum ſubdit. [& antiquum melius eſt recenti antiquo.] hanc enim periodum ſuperfluere quidam opinantur, in qua idem repetat, quod prioribus etiam verbis admonuit: aut hoc pacto legendum [& antiquum melius eſt recenti acuto] vt ea vox [acuto] Meſuæ rationem illuſtret, quaſi huius glandis acrimonia vetuſtate* F *remittatur: ſicuti etiam ſuperflua humiditas reſiccatur. alioqui etiam, quis eorum verborum ſit ſenſus, ſi cum vulgatis codicibus legas [antiquum melius eſt recenti antiquo] diuinare oportet. De temperamento etiã ex ijs, (vt ait Manard.) quæ probati authores ſcribunt, non videtur huic aſſentiendum in tertio calidorum ordine hanc glandem reponenti. neque enim adeo eſſe calidam credendum. De oleo quoque, quod parari ex hac ſolet, quũ hic extrahi aſſerat, ſicuti ex amygdalis, ſcrupulus incidit, an ex toto fructu, i. interna carne, & externo ſimul cortice, an ex carne dũtaxat, an ex ſolo cortice hoc exprimendum ſit oleum. Dioſc. in prima græca æditione ex interna parte eliciendum oſtendit; in ſecunda, ex qua parte exprimi debeat non aperit: Hermolaus vero ex cortice exprimi debere putat, quæ res, &* Cap. 2. *Theophraſto lib. 4. de hiſt. plant. & Plinio lib. 12. con-* G Cap. 21. *ſentit, & Manardo magis placet. Verum vt ad hæc paucis ſatisfaciamus, cur vnguẽtaria glans vetuſta à Meſue eligatur, colligi ex eiuſdem verbis apertiſſime licet. ineſſe enim illi ait ſuperfluam humiditatem cum acrimonia, cuius cauſa ventrem turbat, & nauſeam inducit. In vetuſta ergo, tametſi habet inter oleoſa omnia peculiare, vt nunquam rancida euadat. quare & pro odoramentorum materia à noſtri temporis vnguẽtarijs eligitur: humidi tamen illius, & excrementitij, & innati ineſt minus, & minus acrimoniæ, vt ventriculo etiã minus negotium faciat. Ob hoc igitur, & conſulto quidem, & prudenter præfertur à Meſ. vetuſta, tametſi recens, & ſucci, & virium magis habet, quorum gratia à Dioſcoride præponi recentem veriſimile eſt. Quod ſequitur de contextus caſtigatione, qui ſuperfluere periodũ illã ſecundo loco exiſtimãt, curſim legiſſe hæc videntur, q̃ hic ſcribit.* H *vt enim priorẽ periodũ [& quod eſt antiquum melius eſt recenti] de magno ben ſcripſerat: ita & poſteriorem [& antiquum, &c.] de paruo, ita vt nihil ſuperfluat. Fatemur tamen expungendam eam eſſe vocem [antiquo] & legendum [acuto] vt in antiquis quibuſdam codicibus legitur; vt hæc vox cauſam etiam ſimul innuat, ideſt acrimoniam, ob quam vetuſto poſtponitur recens. De temperamento autem, ſi cui cura eſt exactius æquilibrium; deguſtandus illi eſſet hic fructus recens, & perpendenda acrimonia, quam inſignem illi ineſſe veriſimile eſt, quando hic author ob acredinem, & humiditatem, recentem cauet. alioqui etiam ſi ad diſcutiendos duriores tumores, ad conuulſiones, & frigidos neruorum morbos, atque ad alia eius generis tantopere hic valet, vt illi aſcribitur; non video quid ſit à* E *probatis authoribus memoriæ cõmendatum, cuius gratia adduci non poſſit Manard. vt putet in tertij ordinis calidorum initio hunc eſſe reponendum. Sed ad alia. De oleo quo pacto parãdum ſit, ex cortice ne an ex nucleo, quum Theophraſt. vnguẽtarios contuſo putamine fuiſſe vſos, fructum vero ipſum inutilem aſſerat; quum Plinius quoque Theophraſto ſubſcribens cortices ab vnguentarijs, à medicis vero nucleum premi ſcribat, non eſt vt hos magnos viros recentiores tam prompte damnent: ſed diligentius res examinanda. Itaque in vnguẽtaria glande; quamuis quæ ad nos affertur duro tantum cortice, qui nucleo proximus eſt, & ipſo nucleo conſtet: obducitur tamen cortex ille durior tenuiori alio cortice odorato, vt Theophraſt. ait, quod putamen libẽtius appellem, quali & amygdalæ, & piſtacia, & ſtyracis fructus, ac nuces ferè omnes obduci ſolent. Ex his, ſicuti ex* F *interna carne facillime, & copioſe oleum elicitur; ita ex medio cortice, vt exprimatur fieri nõ poſſe exiſtimo. ex putamine autem exteriori facile elici oleum veriſimile eſt, quo pacto, & piſtacij ſummo cortice, ex quo ſi digitis premas, oleoſam prodire ſubſtantiam quandam animaduertes. De hoc ergo extimo cortice verba à Theophr. & Plinio fieri pro certo habeo, non autem de medio, vt recentiores autumãt. quando is præterquam, quod odoris nihil prorſus habet, cuius tamen gratia expeti illum ab vnguentarijs Theophr. ſcribit, ridiculum etiam eſt, vt ex eo ſemper, quantumuis recens ſit, aridiſſimo, expreſſurum ſe oleum aliquis ſperet, aut alijs perſuadeat. tametſi enim chymiſtas ex ſicciſſimis quibuſuis rebus oleum ignis vi elicere non ignoro; id tamẽ Theophr. Plinij ve temporibus cognitum fuiſſe nullum puto poſſe affirmare. Ita autem & de extremo cortice* G *intelligendum arbitror, quod Celſus lib. 5. docet, quum ex vnguentariæ huius glandis cortice, & nitro paribus portionibus contuſis, & acerrimo aceto reſperſis malagma ad lienem parat. hoc enim ſi de medio cortice aridiſſimo, & lentoris omnis experte intelligas, re ipſa nunquam in malagmatis craſſitudinem poſſe hac duci experiere, ad quam duci Celſus deſiderat. Etſi antẽ hoc pacto, vt diximus exprimi ex cortice oleũ poteſt; quod tamen ad hunc locum facit, non ex cortice, ſed ex ipſamet fructus medulla extrahendum putamus, modo quo ex amygdalis paratur, quod Dioſc. lib. 1. & hoc in loco Meſ. affirmant, quo pacto, & veteres medicos paraſſe teſtatur Plinius. Manardi vero iudiciũ ſuſpectum habemus, quãdo magis è re medica nucleus eſt, quã cortex.*

De lapide Armeno. Cap. XIII.

H LApis armenus, † Inquit Alex. à verificatoribus eſt inuentus prærogatiuam habere in educẽdo nigram cholerã, cuius operatio eſt incolumior elleboro nigro, † & virtuoſior lapide lazuli. ANT.

ELECTIO. † Melior eſt habẽs colorem medium inter viridem, & obſcurum, terreum, & indum. & habet macularum diſtinctiones virides, & nigras, & qui non eſt in lapidis termino, immo eſt facile diſſolubilis, & puluerizabilis: & qui eſt tactus lenis, carens aſperitate.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidæ cõplexionis eſt in principio ſecundi, & ſiccæ in ipſo, † & eſt reſolutiuus, abſterſiuus, & eſt ex conturbantibus, & ſubuertentibus ſtomachum, & educit per vomitum; & per ventrem.

RECTI-

Rectificatio. Nocet ſtomacho generans ſubuerſionem, & faciens cum anguſtia ſolutiones. Et dixit Alex. Nō lotus per vomitum ſoluit, & per ventrem, & cum labore. Lotus autem ſoluit per ventrem, & ſine moleſtia. Ars autem in lauando ipſum eſt hæc. Teratur cum facilitate in vaſe lapideo: deinde fundatur ſuper ipſum aqua dulcis, & lauetur ſicut terendo, & fiat illud trigeſies, ſemper innouando aquam, & adhuc decies poſt illud lauetur aqua roſata. Et dixit Alchindus. Lauetur cum aqua bugloſſę poſt purgationem eius. Acquiritur enim ei mirabilis proprietas ex hoc ad ægritudines melancholicas.

Posse. † Solutione educit choleram nigram, & cum virtute mundificat cerebrum ab ea: & valet ad ægritudines eius melancholicas, ſicut eſt mania, & melancholia, & vertigo, & dolor capitis, & epilepſia, & ad ægritudines timoris, & ſuſpicionis, & ad lepram, & ad ægritudines ſplenis, & ad cancrum, & ad morpheam nigram, & melancholicas febres.

† Dosis. Non loti potio eſt a drach. s. vſque ad drach. 1. s. Et loti potio ab 1. vſque ad 2.

De lapide Armeno. Cap. XIII.

SYLV. Lapis Armenus atram bilem purgat tutius, quam elleborus, & valentius, quam lapis Cyaneus, autore Alexan. Tralliano. Eligendus colore inter viridem, & obſcurum terreum, Indumque, medio maſculis tum viridibus, & tum nigris diſtinctus, tactu lenis, aſperitatis expers, lapidea nondum duritie, ſed facile friabilis, & pulucrabilis. Calfacit, ſiccat principio ſecundi ordinis, atram bilem vacuat etiam ex cerebro. Proinde melancholicis affectibus, melancholiæ morbo, maniæ, epilepſiæ, vertigini, cephalalgiæ, mœrori, timori ſine cauſa manifeſta, quartanis, cancro, lepræ; lienis denique morbis ſuccurrit, quia etiam terget, ac reſoluit. Sed quoniam non ſolum deiectione purgat non lotus, ſed etiam vomitu, ventriculum turbando, & euertendo, & augendo: lotus eſt dandus, quod is ſolum deiectione purget, & citra moleſtiam. Tritus autem lauetur aqua dulci, tricies mutata. deinde aqua roſarum, vel potius bugloſſi cum Alchindo, decies mutata, vt ei vis quædam mira ad affectus melancholicos acquiratur. Datur non lotus à drach. s. ad ſeſquidr. lotus autem à drach. 1. ad drach. 2.

AB Alex. apud quem valentior lapide Cyaneo non legitur. Lotus autē, nec calidus, nec ſiccus valde, nec amarus nec inſuauis. Alexander quinquageſies. Aetius grammata 4. obolos 8. Alex. illoti ſcrupulos 4. vel quinque, vel ſex præbet.

De lapide Armeno.

MANA. Armenicum Galen. lib. 9. Plinius Armenium vocat, dicitque eſſe Chryſocollæ modo infectum, Inqvit Alex. & reliqua.) Alex. Trallianus, vbi reliqua non contulerint, hunc lapidem melancholicis præbet: quem præſtare dicit Elleboro albo: non ſolum, quia efficacior: ſed etiam quia abſque moleſtia, & periculo operatur: & ideo legendum in Meſue pro Elleboro nigro, album. Virtvosior lapide lazuli.) Hoc non lego apud Alexandrum. Melior eſt habens colorem medium inter viridem, & obſcurum, & reliqua: Dioſcorides probat eum in quo lænor eſt, & cæruleus color cum æqualitate magna, illapidoſuſque eſt, & facile frangitur. Plin. optimum eſſe dicit Armenium, quod maxime viride eſt, communicato colore cum cæruleo. Calidæ eſt complexionis in principio ſecundi, & ſiccæ in ipſo.) De loto ait Alex. quod neque calefaciendi, neque ſiccandi vim validam habet, ſicuti nec amaritudinem, aut inſuauem aliam qualitatem. Et eſt reſolutiuus, abſterſius.) Galenus, abſtergit cū pauca acredine, & minima ſtypſi. Ars autem in lauando.) Alexander vult, vt lauetur quinquageſies. Tutius varo iuxta Galeni ſententiam, toties abluere, aquamque tamdiu mutare, donec aqua ipſa pura ab omni ſorde videatur, omniq; ſapore medicamenti careat. Docuit autem hoc Gal. non peculiariter de hoc lapide, ſed in vniuerſum de quauis re lapidoſa, quæ ſit abluenda. Solvtione educit choleram nigram.) Aetius, purgat atram bilem, & quicquid craſſum, & tenax commixtum ſanguini eſt. quare datur his qui atra bile vexantur, elephantioſis, nephriticis, aſthmaticis. Dioſcorides, poteſt omnia, quæ Chryſocolla, ſed imbecillius, Plinius vero Chryſocollam dat in angina, & his qui nō niſi recta ceruice bene ſpirant. Quare ſequitur, vt etiam hic lapis in eiſdē morbis bibi poſſit. Ophthalmicis quoque miſcetur, & pilos auget palpebrarum. Dosis) Aetius grammata 4. quæ faciunt obolos 8. Alexander illoti 3. vel 4. ſcrupulos, loti quinque, vel ſex præbet.

Modus lauandi lapides ſecundū Galenum.

COST. *QVod hic interrupto de plantis ordine lapidum ſalium, & gummi hiſtoria interponatur accuſandus ne ſit Meſ. an librariorum potius incuria, & ſuperioris ſeculi conditio, quod alij quoq; ante nos dixere, hic non diſſero. quo enim hæc ordine ſcribantur, nihil refert, dummodo recte ſcribantur. Armenius autem lapis de quo hic primum agitur, ex Armenia ex qua nomen ſumpſit afferri ſolebat Plinij tempore, vt is teſtatur lib. 35. raro tamen nunc affertur. & carere officinas hoc lapide, ac rariſſimum eſſe inuentu non temere aliqui contendunt. licet enim in Germanię aurifodinis cum ceruleo lapis frequenter viridis reperiatur armenium prorſus referens, longe tamen is ab eo differt quem Armenia mittit. qualem nos apud Iacobum Antonium Cortuſium nobilem Patauinum, & Georgium Myelichium pharmacopæum Venetum ſæpe vidimus, colore gratiſſimo, puncticulis, & nigris quibuſdam lineis interſtinctum, quamuis de auro nihil meminerit Dioſcor. neq; cum alijs Arabib. Meſues.* Cap. 6.

De lapide Stellato. Cap. XIIII.

ANT. Lapis ſtellatus eſt lapis de genere marmorum habens maculas ex auro, & eſt alius albus, & dicitur marchaſita. † alius viridis, clarus, cœleſtis, & vocatur lapis lazuli, & quandoque minera fert vtrumque ſimul.

Electio. Melior eſt cuius color eſt viridior in colore lazulini, & habet maculas aureas. & mixtus cum marchaſita eſt non bonus, & non maculatus eſt non bonus, & ſimiliter leuis.

Complexio, & proprietas. Eſt calidus in ſecundo, & ſiccus in tertio. & dixit Humain, eſt eſt in vtroq; in tertio. † & eſt in ipſo acuitas non vacuata ſtipticitate aliqua. & eſt ex parte acuitatis eius aduſtiuus, vlceratiuus, putrefactiuus, abſterſiuus, & inciſiuus. Et in non loto eſt proprietas radendi pilos. Lotus autem cōſeruat, & prolongat eos, & generat pilos in palpebris.

Rectificatio. Sunt in nocumenta, quę diximus in lapide armeno, & expedit tollere nocu-

nocumenta eius ſimiliter cum ablutione, ſicut diximus ſuperius. De trituratione autem ſuſtinet pluſquam lapis armenus. Quidam autem ex ſapientibus poſuerunt ipſum poſt eius ablutionem in confectionibus lætitiæ, & proprie drach. 8. ex eo, ad libram vnam ex confectione, & dabant eum ſucco bugloſſæ depurato, & vino ſubtili antiquo, & eſt medicina ſolennis ad ægritudines cordis melancholicas: dilatat enim animam, & facit in ea mineram gaudij. Confectio lapidis lazuli ex inuentione noſtra. Accipe ex ſeta tincta ex kermes libra j. Submerge eam in ſucco pomorum dulcium, & aqua roſarum, ana lib. 1. & s. dimitte die vna: deinde fac modicum bullire vſque dum aqua rubeat. deinde extrahe ab ea ſetam, & pone zucchari tabarzeth. drach. 150. & coque vſque dum habeat ſpiſſitudinem mellis: & remoue ab igne: & proijce in eo calido ambræ crudæ fruſtatim inciſæ drach. 6. & dimitte liquefieri in eo. Deinde proijce ſuper eum puluerem rerum harum. Accipe ligni aloes crudi, & darſeni, ana drach. 4. lapidis lazuli loti, & præparati drach. 12. margaritarum darc. 2. auri boni drach. 1. & tertiam. confice cum prædictis. Eſt enim hæc medicina maximi iuuamenti ad pulſum cordis, & ſyncopim, & alguesgues, & triſtitiam ſine cauſa. Et eſt ex rebus animam confortantibus confortatione mirabili.

Posse. † Solutione educit melancholiam, & humores aduſtos, & mundificat venas, & ſanguinem ab eis, & non lotus educit per vomitum, & per ventrem humores craſſos, & melancholicos: & cõfert ad ægritudines cerebri, & cordis, ſicut eſt epilepſia, & mania, & melancholia, quarum eſt materia humor melancholicus: & confert iuuamentum ſublime ægritudinibus timoris, & tremori cordis, & ſyncopi, & confortat cor, & aufert nocumenta eius, & dilatat animam, & mundificat pectus, & pulmonem, & confert aſthmati ab humoribus craſſis, & ægritudinibus ſplenis: & eſt ex rebus conſeruantibus iuuentutem, & beatificantibus vitam. & ipſe quidem præſeruat a lepra. & ſuppoſitus educit mẽſtrua: & datur patientibus febres melancholicas, & curat eas. & confert vſus eius ad hæmorrhoidas recentes.

Dosis eius eſt a drac. 1. vſque ad drac. 2. & s.

De Lapide Cyaneo. Cap. XIIII.

SYLV. *Lapis ſtellatus, & Lazuli, cœruleus Latinis. Marchaſita Arabũ. pyrites Græcorum eſſe quibuſdã videtur. Cyaneus acer purgat, diſcutit cum quadam adſtrictione. Galen. reprimit, exedit modice, cruſtam efficit, & exulcerat. Dioſc. ſcilic. admotus.*

LApis Cyaneus marmoris ſpecies, vulgo etiam ſtellatus dicitur, quod maculas quaſdam aureas ſtellarum modo radiantes habet, colore ex viridi, cœruleo, ſplendente, purus, grauis. Qui vero albus eſt, impurus, marchaſitæ miſtus, marchaſita item dictus, macularum expers, leuis, improbatur. Calfacit ordine ſecundo, ſiccat tertio, vel etiam tertio calfacit. Humain: acer eſt cum pauca ſtypticitate. Purgat melancholiam, & vſtos humores, hiſque venas ſanguinemque expurgat. Ob id affectibus melancholicis magnopere confert, melancholiæ morbo, maniæ, epilepſiæ, mœrori, & timori (ſine cauſa manifeſta) à lepra præſeruat, quartanas ſanat, tremori cordis, ſyncopi prodeſt. Cor enim roborat, eius noxas aufert, animam exhilarat, corpus floridum diu tuetur, vitam reddit beatam, & thoracem, & pulmonem craſſis, & lentis humoribus expurgat. Ob id confert aſthmati ab his naſcenti, ſplenis affectibus remedio eſt. Menſes ſuppoſitus educit, hæmorrhoidibus recentibus vſu prodeſt. Acrimonia vrit, vlcerat, putrefacit, terget, incidit: non lotus quoque pilos radit, lotus eoſdem ſeruat, productiores reddit, & in palpebris nouos gignit,

Noxas habet cum lapide Armeno communes, ob id eſt, vt ille abluendus, diutiuſque teri ſuſtinet, quam Armenus. Nonnulli eius loti drach. 8. miſcuerunt vni libræ confectionum lætificantium, & dederunt cum ſucco bugloſſi depurato, & vino tenui antiquo contra cordis affectus melancholicos, animumque ita recrearunt, & gaudij ceu mineram quandam effecerunt, & nos hoc modo vtimur. Serici cocco baphica tincti libra vna mergatur hora vna, ſucci pomorum dulcium, & aquæ roſarum ana libra vna dimidia, poſt modice coquatur, donec aqua rubeat. extracto tunc ſerico, reliquum ad mellis ſpiſſitudinem percoquitur cum ſacchari albiſſ. lib. vna, & dimidia. Ab igne depoſito, & adhuc calenti inijce ambræ crudæ fruſtatim conciſæ drach. 6. qua liquata, ſuper da puluerem ſequentem. ligni aloes crudi, & cinnamomi, ana drach. 4. lapidis Cyanei loti, & præparati drach. 12. margaritarum drachm. 2. auri boni drach. 1. & tertias. miſce prædictis. Remedium eſt præſtantiſſimum ad cordis tremorem, ſyncopem, deſipientiam, triſtitiam ſine cauſa, animamq; mirum in modum roborat. Datur à drac. 1. ad drach. 2. & dimidiam.

De lapide Stellato.

MAgnum hic certe chaos. Aſter enim qui per ſtellatum lapidem hoc loco videtur intelligi, Dioſcoridi, Galeno, Græcis omnibus, Samiæ terræ ſpecies eſt, & pariter Plin. At quod Marcaſitã Arabes, Græci Pyriten lapidẽ vocant, & quod illi Lazulum, hi Cyaneum, Latini Cæruleum. Eſſe aũt tria, hæc, aſtera videlicet, pyriten, & cyaneum, res diuerſas, adeo eſt clarum, vt probationẽ non deſideret. Meminerunt Græci, ac Plinius rei vocatæ Sil, cuius vnum genus lucidũ eſt, aliud marmoroſum, in argenti, & auri mettallis inuenta, ſed coloris eſſe lutei dicunt. Quare difficile eſt iudicare, quas iſte res intellexerit: elici hoc tantum ex dictis eius poteſt, ꝙ lapidem Stellatum genus facit, & ſub eo Marcaſitam, & Lazulum veluti ſpecies reponit. Auic. libro ſuæ medicinæ tertio, capite de Sputo ſanguinis, lutum Samium, ſtellam terræ, & Talcum pro eadem re habet. Altvs viridis, clarus, cæleſtis, & vocatur lapis Lazuli. Cærulei coloris eſt, quod præter nomen, res etiam indicat, & tam Græci, quam Latini teſtantur. Theophraſtus tamẽ, dum teritur, in quatuor mutari colores ſcribit, candidiorem, nigriorem, craſſiorem, tenuiorẽ. De Armenio vero ſcribit Plin. quod optimus eſt, qui maxime viridis eſt. communicato colore cũ cœruleo, vt ſupra in Armenio dictum eſt. Habens maculas ex auro.) Cyaneus, cuius nunc vſus, aliquãdo punctis aureis interſtinctus inuenitur, aliquando abſconditum intra ſe aurum tegit, quod arte quadam ab eo elicitur, quod mirãdum non eſt, cum in metallis auri gignatur. Et eſt in ipſo acuitas.) De Cyaneo dicit Galacus, purga-

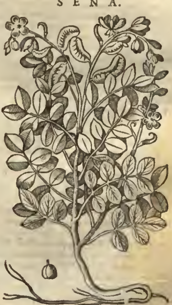
MANA

purgatoriæ,& diſcuſſiuæ facultatis eſt,cũ quadam ſtyp-
ſi. Dioſcorides,reprimit,modice ex eſt,cruſtam elicit,&
exulcerat. Omnia autem hæc intelligẽda,dum foris ad-
hibetur. SOLVTIONE educit melancholiam. Græci nul
lam talem vim ei adſcribunt:ſed videtur hæ vires ab Ar
menio deriuatæ. Arabes enim vtrumq; confundunt: Se-
rapion quidem ,& Auerrois, ſub Lazuli nomine de Ar-
menio tractantes. Auicenna de Azulo ſcribens, ferè ei
omnes vires attribuit,quas Græci vtrique. De Armenio
vero ea ſcribit,quæ Græci,ſolum addens, quod atram bi
lem magis purgat,quam Cyaneus. Quę omnia licet ve-
ra ſint , non tamen ego his acceſſerim, qui non ſecus, aç
perniciosiſſimum venenum hoc formidant. Experien-
tia enim certa ſcio, quod ſi bene abluatur , multũ iuuat,
& vel nihil,vel parum lędit.

COST. *QVum hic lapidis ſtellati vocem, & cyaneo,& py
ritidi rebus ſpecie diuerſis aſcribit Meſ. cõfunde-
re tamen res ipſas ego nõ dixerim . quod eius aduerſa-
rÿ,exiſtimarim potius illius tẽpe hanc vulgo fuiſſe huius
vocabili vſurpationem , ipſumq; neglecta accuratiori
de vocibus inquiſitione rebus ipſis fuiſſe intentum. non
impedio tamẽ vt ſuum quiſq; geniũ ſequatur. & de hoc
ſcriptore male ſentiat. Sanè cyaneum lapidẽ de quo hic
verba facit , cęleſti eſſe colore pulcherrimo , & parari
ex eo azurũ,vulgo nuncupatum, maximo precio habi-
tum à pictoribus; nulli eſt ignotum . quam ob rem quum
in ſtellati lapidis diuiſione ad huius capitis initium ſcri
bitur,[alius viridis,clarus &c.]legendũ eſſe[alius ve
ro clarus]vt in codicibus quibuſdã antiquis legiſſe ali-
qui affirmant,pro certo habeo. Huius aũt lapidis quum
eum Arabes purgandi gratia afferant deuorandũ,Gręcis
medicis ignota facultas fuit. tametſi enim recentio-
res nonnulli Galenum huius rei non inſciũ ob id faciãt,
quod 9.de ſimpl.medic.facult. καθαιρετικὴν δύναμιν
huic aſcribat. tamen vt probe ante nos alÿ quoq; adno-
tarunt, quũ καθαρτικὰ purgatoria ſint medicamenta,
καθαιρετικὰ non hæc ſunt ; ſed quæ ſuperficiem dera-
dẽdi vim habent. Debemus ergo hoc Arabibus. At con
tendunt tamen eorũ aduerſarÿ,perperã & magno mor
talium damno hunc exhiberi,quem Meſ. vlceratiuum,
& putrefactiuum eſſe teſtatur. Subſcribere vero etiam
Cap. 10. horum iurgüs Gal. videtur 13 .metho. ea medicamenta
probibens deuorari quibus corruptrix vis ſit admiſta ,
veluti calcanthum,myſi,ſori & alia id genus . Cęterũ,
vt his ſatiſfaciamus,cauenda ſemper quantum licet ea
eſſe quibus corrumpendi vis ineſt , nullus merito neget,
quando id à medico conſilium perpetuo ſequendum eſt,
vt tuto curet. ea tamen morborum quandoq; eſt conditio,
vt qui extremi ſint non niſi extremis pręſidÿs curentur,
id quod in cauſa ſæpiſſime eſt,vt prudẽtiſſimi medici ad
noxia etiam pharmaca confugiant,prius tamen à noxa
omni quoad eius fieri poteſt,vendicata. Ita,& cyaneus
lapis in melancholicis affectibus , ſolutu ſcilicet contu-
macibus, vbi mitiora deſint,vſu venit: is vero adeo ca
ſtigatus,vt quum plurimũ conferat,nihil tamẽ obſit, id
quod frequens experimentum confirmat. Admirandum
ergo eſt de Fuchſio non mediocriter,Meſuen increpãte,
qui tamen lapidem hunc non niſi crebra lotione caſtiga
tum proponit,ex qua ſcilicet,& ſordidiores partes quæ
corrumpunt ſegregari,& acriores quæ vrunt, tẽperari
ſolent . At hoc Græci , ſi modo ſemper ÿ imitandi ſunt
(quod Fuchſius deſiderat)non abſtinuiſſent,qui & can-
tharides,& elleborum,& viperarũ carnes,atq; alia e-
ius generis multa deuoranda vſurparunt.neq; Gal. hoc
medicamẽti genus interdixit,cui quicquid noxium ine-
A rat,artificio iam eſt detractum. Neq; vero,etſi Fuchſio
condonemus putreſaciendi vim cyaneo lapidi ex pro-
prietate ineſſe , ac propterea eius formã ſequi: vt idem
tamen ſemper putreſaciat neceſſe puto . quando acci-
dentia rerum propria(quale hoc eſſe ille ſibi perſuadet)
corrupta forma,& ipſa corrumpũtur. attritione autem
ablutioneq; frequẽtiori lapidis huius formã corrumpi,
ſi quis neget,philoſophi nomine eſt indignus. Hinc etiã
illud abſurdum nõ erit,quod Meſ. ait, in quo tamen ad-
huc Fuchſium habet reprehẽſorem, cyaneum lapidem
quum non lotus pſylothri vim habeat,ablutũ pilos con-
ſeruandi producendiq; facultatem obtinere. noua enim
inducta forma noua quoq; vis inducitur. quamuis huius
generis qualitates non tam formam , quam materiam
ſequi ego exiſtimarim ; acrimonia enim cuius gratia
exedere,vrere,& corrumpere acria poſſint, calidiorũ
B partium miſcelę aſcribẽda eſt, quæ ſi ſegregentur,vt lo
tionibus ſit frequentibus,admirandũ non erit, vt aſtrin-
gens quidẽ facultas ſeſe exerat,cuius gratia fiat , vt ne
diffluant pili;merito autem attractricis quæ in modera
to calore ſupereſt,producantur etiã,& gignantur:atq;
hoc pacto contraria ex eadem re effecta commode pro-
deãt. ne illud etiam interea repetam, quod Manar. ait,
cæruleo lapidi noxias eas ineſſe vires,vbi foris adhibe
tur , non vbi deuoratur. huius enim generis ſunt multa.
qualia piper , cepe,ſynapi, & acria ferè oĩa , quæ foris
admota quũ noxia ſint,exurant, & cruſtã eliciant,ſalu
bria tamen ſunt deuorata. ſiue id(vt doctiſſime Alex. 1.
probl.)ob caloris actionẽ eueniat immutantis antea,& Probl. 30.
concoquentis,quam medicamẽtum agere incipiat ; ſiue
qued medicamenti vehementia ventris humore nimio
hebeteſcat; ſiue ẽt, quod internę partes validiores ſint,
C nec aque vt externa cutis ſentiant ; neq; acribus rebus
admotis,tẽporis,quod ſatis eſt ad agendum, concedant.*

SENA.

D

De

De Sene. *Cap. XV.*

SEne eſt folliculus plantę quam vocant Perſæ abalzemer, & eius ortus eſt ſecundum ſemitam orobi, & inuenitur ex eo domeſticum, & ſylueſtre.

Electio.† Melior pars plantę eius eſt folliculus, deinde folia, ſed tamen in eis eſt virtus debilis valde, & mellior folliculus eſt, cuius color accedit ad viriditatem, & ſubnigredinem quãdam, & in quo eſt de amaritudine res modica cũ ſtipticitate, & qui eſt magis completus, & in quo ſunt ſemina ampla compreſſa. Subalbidus autem non eſt bonus, & incompletus ſimiliter. Et meliora folia ſunt viridia. ſubalbida vero, & tenuia non bona, & antiquum ex eo eſt ſine ſpiritu, & ſtipites eius ſunt inutiles.

Complexio, & proprietas. Calidum eſt in principio ſecundi, ſiccum in primo, & folia ſunt in primo calida, & eſt abſterſiuum, mundificatiuum conuenienter, & reſolutiuum.

Rectificatio. Eſt ſolutionis debilis, & tardę,† & debilitat ſtomachum. Verum confortatur eius operatio in permiſcendo cum eo aliquid ex rebus acutis ſicut zingiber proprie, & ſal gemma, & ſal indus. & medicinę cordiales cum eo, & ſtomachicę fęlicitant opus eius. † Et dixit Gal. decoquatur cum iuribus gallorum, aut gallinarum, aut carnium, & ſoluit ſine moleſtia, ſed oportet vt eius quantitas ſit multa. Et ſi infundatur in aqua caſei cum ſpica, deinde coquatur ebullitione aliqua, eſt medicamen bonum. & ſi propinetur puluis eius in lacte dulci fiet medicamen bonum. Similiter pręcepit quidam vt quantitas eius ſubmergatur in muſto, & ſit muſtum album, & poſt tres menſes propinetur vbi oportet, eſt enim vinum ſoluiuum mundificans cerebrum, & ſenſus, & generans lætitiam. Et ſunt qui propinant decoctionem eius, & prunorum, & ſpicæ cum eis. & ſit ſolutiuum bonum. De decoctione autem ſuſtinet mediocriter.

Poss. † Solutione educit cum facilitate melãcholiam, & choleram aduſtam. Et mundificat cerebrum, cor, & hepar, & ſplenẽ, & membra ſenſuum, & pulmonem, & confert ęgritudinibus eorum, & aperit opilationes viſcerum, & confortat vtentẽ eo in iuuentute, & generat gaudium: cauſam aũt triſtitię amputat. Et ponuntur folia eius in lauacris ad caput, & proprię cũ chamæmilla, & confortat cerebrum, & neruos, & ſecundum omnem adminiſtrationem eius addit in viſum, & corroborat auditũ. & eſt medicina bona febriũ melancholicarum, & antiquarum.

Dosis eius infuſi potio eſt ab aureis iij. vſq; ad vnc. j.

De Scena. *Cap. XV.*

SYLV. SEnna eſt folliculus plantæ Perſis dictę abalzemer, orobi modo naſcentis: ſatiua eſt, & agreſtis. Folliculo quam folijs eſt efficacior, præſertim ſi is ex viridi nigricat, modice amarus, ſubadſtringit abſolutus, recens, in quo ſemen amplum cõpreſſum,

E vetuſtate enim exanimatur: ſubalbidus, & imperfectus improbantur. Folia autem viridia ſunt præſtantiora ſubalbidis, & tenuibus: ſurculis eſt inutilibus. Calfacit initio ſecundi ordinis, ſiccat primo, folia etiam primo calfaciunt. Terget, expurgat, digerit, purgat clementer melancholiam, & bilem vſtam a cerebro, ſenſorijs, pulmone, corde, hepate, liene. Proinde morbis dictarum partiũ ab humore huiuſmodi proficiſcentibus ſuccurrit, vt melancholicis febribus, & antiquis, gaudiũ gignit ablato humore ſine cauſa externa triſtante, & floridũ corpus efficit. obſtructiones viſcerum aperit. Foliorum huius, & chamæmeli decoctum lotione cerebrum, neruos roborat. Eadẽ quouis modo vſurpata viſum, & auditum firmat. Eius purgationem tardam, & imbecillam celerant, & intendunt miſta acria, vt zingiber, ſal gemmeus, ſal Indus; ne vero ſtomachum lædat, cardiaca, & ſtomachica ſunt miſcenda. Ob id Galeni decreto coquenda largo pondere ex iure galli, gallinæ, vel aliarum carniũ, vt citra moleſtiam purget: vel ſero lactis infuſa, cũ ſpica, deinde parum diu ferueſacta, vel puluis eius F ex lacte dulci ſumendus eſt. Vino muſteo albo miſcebat quidam vim magnam ſennæ, poſt tres menſes potandum dabat, ſicque purgabat cerebrum, & ſenſoria, & gaudium augebat. Sunt qui decocto eius cũm prunis, & ſpica faciliter purgant. Mediocrem autem coctionem ſuſtinet. Infunditur ab aureis tribus ad vnciam vnam.

Tenera calida, & ſicca Ser. ſecũ. Aut.

Græci huius nõ meminere comperio, ſic Dioſc. purgat, & ſtomachum, & facile purgat.

De Senna.

G AVerrois hãc quoq; reponit inter medicinas nouas. MANA
Auic. de ea non ſcribit ex profeſſo, meminit tamẽ eius in fine capitis de fumoterræ, & capite de quintana. Scribit Serapion. ſed nõ affert (vt ferè alijs medicinis cõſueuit.) Dioſc. vel Gal. de ea verba. Quidam Delphiniõ, alij Pelecinon, Iſacius Peplion. Ego aliquando dubitaui an eſſet Empetron, aliquando an alypon. Parum autem refert ſcire, quo nomine à veteribus ſit nũcupata, modo eius vires non ignoremus, quę certe nobiles ſunt, & efficaces. Melior pars plantæ eſt folliculus. Experientia ipſa oſtendit, folia in purgandi vi eſſe potentiora. Naſcitur in Apulia: ſed pręſtãtior eſt quæ ex Aegypto affertur. Calida eſt in principio ſecũdi, ſicca in primo.) Auerrois dicit ſiccã in ſecundo: Serapion paucæ caliditatis, & ſiccitatis, cui ego credo. Et debilitat ſtomachum. Experiẽtia contrarium oſtendit, ſaporq; ſubamarus, & adſtringens. ſed nec illud dixit Serapion. Et dixit Gal.) vtinam dixiſſes quo loco, & ſub quo nomine: ſed puto te hic, ſicuti & alibi plerumq; hallucinatum. Decoqvatvr cũ iuribus gallorũ.) De empetro dixit Dioſc. decoquendum in iure vel aqua dulci, & nos ſcimus, ius in quo vulgaris hæc bullierit, vel per noctem maduerit, facile purgare: Serapion decoctam plus conferre air, quam contritam. Solvtione educit cum facilitate melancholiã, choleram aduſtam.) Bilem abſolute dixit Serapion, non addendo vſtam: & quod valet melancholiæ, rhagadis, neruorum quaſſationibus, capillorum defluuio, doloris capitis antiquo, ſcabiei, & morbo comitiali. Dioſcor. de Empetro, quod purgat pituitam, bilem, & aquoſas. Auerrois negat Senam poſſe purgare pituitam. Ego experientia didici, quod poteſt: & quod multum valet in morbo Gallico vocato. Dosis. eius infuſi potio vſque ad vnciam vnam. Serapion dat triũ drac. j. decoctæ quinque. Ego ſcio vtranque decoctam excedi tuto poſſe, mediocriterque decocti ex aqua mediocriter purgare.

COST. DE Senna nõ meminere Græci vno excepto Actuario qui lib. 5. ſene ex ijs etiam medicamentis ait, quæ Syria, & Aegyptus mittit. Quod autem errent qui Theophraſti colyteam vulgatam eſſe Senã exiſtimant, iam compertum eſt omnibus. An vero hanc ipſam qua vulgo vtimur ſenam Actuarius nouerit, nonnulli adhuc ambigunt, quod is ſuam ſene (ita enim vocat vt & Meſ. & Arabes alij) fructum quendam eſſe ait. noſtra autem ſena fructum gerit nullum. meo tamen periculo affirmarim de folliculo Arabum, quorum exemplo de medicamentis ſcribit, Actuarium intellexiſſe. etſi enim fructum à ſemine diſtingui à Teophr. 1. de hiſt. plant. non ignoro, ſolet tamen ſeminis vox pro fructu, & fructus pro ſemine interdum vſurpari. Ita Dioſc. myrtho ſemen tribuit, quod rectius fructum appelles, vt idem quum de thymelea verba faciens proſerre hanc ait fructum myrthi. Contra autem Tithymalo myrſiniti fructum aſcribit, quod vere eſt ſemen: & Alyſſon fructum ait gerere duplicis ſcuti inſtar, quod ſemen rectius appelles. eſt autem alyſſi ſemini non diſſimilis folliculus ſenæ de quo hic loquimur: quare neq; admirandum eſt, ſi ipſum fructum Actuarius vocet. Ex hoc vero coniectari etiam licet, ſene voce ſolum folliculum, non etiam ſtirpem Actuarij tempore veniſſe, vt Meſua quoque tempeſtate. hic enim de ſene exordiens, folliculum eſſe ait plantæ quam Perſæ abalzemer vocant, quaſi planta ſene nuncupationem tunc temporis non obtineret. hinc etiam ſolum folliculum ea ætate purgandi gratia fuiſſe vſurpatum folijs neglectis docemur, quare, & Meſ. folliculum præfert, Actuarius folia ſilentio prætermittit. Eſt tamen inter noſtros medicos diſſenſio hac de re, quum alij folijs alij folliculo vti malint. Verum (vt dicam quod ſentio) ſi folliculos tales haberemus C quales Meſ. eligi docet, completos vt ipſe ait, & ſeminibus amplis compreſſis, colore ad viridem, & ſubnigrum accedente, cum aſtrictione ſubamaros, tales autem ſunt qui quum ad perfectam magnitudinem deuenere colliguntur antea quam veſica vetuſtate reſiccetur, colore viuido, & ſapore proprio exuatur, dehiſcatque ac ſponte decidat; ſi inquam, tales haberemus, hos ipſos tum ob perfectiorem ætatem, vt docte Braſauolus ait, tum ob denſiorem ſubſtantiam ac vim contentorum ſeminum excellere ego certe ſemper contenderim. atqui raro habemus tales. quo fit vt expectato euentu ſæpiſſime fruſtremur folia vero, quorum maior eſt copia, etiam minus detrimẽti paſſa, & promptius ferri ad nos ſolent. quare horum vſus tempeſtate noſtra inualuit, folliculorum vſus ferè aboleuit. non eſt ergo Meſ. erroris notandus, qui folliculum ſolus prçferat. Age autem expendamus cætera in quibus hic author reprehenditur. D In huius medicamenti correctione zingiber, ſal gemma ac ſal Indum nuncupatum addit. Sunt tamen ex recentioribus nonnulli, qui perperam adijci ſales exiſtiment, quod his noxa potius augeatur. rectius autem zingiber cinnamomum vuas paſſas eorum ſalium loco admiſceri ad augendam potius aut dirigendam ſenæ facultatem, quam corrigendam. Laudare etiam quum ait [deinde coquatur ebullitione aliqua, &c.] Meſ. videtur ſenæ decoctum. Longe tamen melius, & clementius dilutum quam decoctum expurgare experimento obſeruatur, quod etiam dictat ratio, quando tenues, & igneæ partes decoctione exhalant, maceratione vero foras in ipſum dilutum educuntur. Eſt autem, & de huius viribus controuerſia, quando hic trahere duntaxat melan-

Cap 8. Lib. de hiſt. plant. 1. c. 17.

A choliam, & exuſtam bilem ſcribit, vſu tamen etiam pituitam educere eſt deprehenſum. Sed & illud animaduerſione dignum videtur, cur Meſ. hoc medicamentum inter laborioſe exoluentia repoſuerit, quod tamen conſtat eſſe imbecillum, ipſo etiam Meſ. teſte, quum de huius caſtigatione verba facit. Hæc ſunt de quibus Meſuen accuſant. Cæterum, quod ad ſal pertinet, ſi Meſuæ conſilium aſſequamur, non erit fortaßе accuſationi locus. Senę duplex ineſſe vitium docuit. alterum quod imbecilliter, & ſero expurgat, alterum quod ventriculo laborem facit. duplici huic morbo duplici quoque præſidio occurrit. primum ijs corrigit, quæ ſtimulandi excitandique vires habent, qualia Zingiber, ſal gemma, & ſal Indum: alterum ijs quæ ventriculo ſunt amica. atq; hæc quidem, mea ſentẽtia, apposite. Eſto ergo, vt ſal noxam in ventriculo potius augeat, vt aiunt, hoc eſt, ipB ſum ſubuertat: addendus tamen is, aut quidpiam aliud congeneris eſt facultatis, vt ſena pigra, & tarda vis excitetur. ventriculi vero vitium alijs præſidijs, vt hic docet, corrigendum. Et quanquam zingiberi vtraque facultas ineſt, cum ſtimulandi, tum coroborandi ventriculum: vbi tamen ſalis vires perpendimus, quas liquandi incidendi tenuandi, et expurgandi craſſos humores hẽt longe quam zingiber efficaciores, non poſſumus huius magis quam zingiberis vſum non probare. paſſulas vero nuncupatas quas malunt addere, quas ventriculo, & naturæ noſtræ amicas eſſe nouimus, non improbamus; ſed id tamen præſtare munus quod ex ſale Meſ. expetit, aut prius ſenæ vitium ſcilicet tarditatem caſtigare non admittimus. Porrò de diluto ac decocto vtrum horum efficacius, & benignius expurget, non diſputo. id enim licet vt experientia vnuſquiſq; exploret. quomodo taC men decoctum is verbis præponat Meſues, non video. is enim nõ aliud quam infuſi ſeu diluti parandi modum docet, macerari iubens ſenam in ſero cum ſpica, deinceps (vt eius vtar verbis) coqui cum ebullitione aliqua præcipiens. hæc enim diluendi ſeu infundendi exacta eſt ratio, vt poſt macerationem leuiſſima vna aut altera, vt aiunt, bullitione res efferueſcant. hoc enim pacto tenues medicamentorum partes non exhalant, ſed quæ abdita erat in imis medicamenti partibus facultas foras in infuſum extrahitur. An autem ſena pituitam expurgandi vires habeat, quod experientia docet, Meſ. quidẽ ſilentio inuoluit; Auer. vero 5. Coll. fieri poſſe negat, facile tamen eſt explicatu. quum ſena ſponte ſua tarda, & pigra ſit in expurgando, ineptum itidem eſſe medicamentum aut craſſos humores ducat, quod Auer. ait, veriſimiliter eſt. permiſto tamen ſale, vt eos quoq; D extrahat, non eſt a ratione alienum, id quod non negarit Auer. aut Meſ. tenuem vero pituitam, & quæ in ventre occurrit, vt irritata à medicamento natura cum alijs quoque excrementis foras propellat, facile euenit. atqui hoc Meſ. ſilẽtio prçterit, forte quod nõ ex propria ſenæ natura, vt dici ſolet, ſed per accidens eueniat. meminit tamen huius rei Actuarius. Quod ſupereſt, cur tam imbecillum medicamentum inter laborioſe ſoluentia reponat hic author, liceret plura comminiſci, ſi cui parẽ ſemper accuſationi defenſionem afferre propoſitum eſſet. nunc tamen, illud ſatisfaciat, quod experientia nos quoque, & alij multi quotidie obſeruamus, excitari huius medicamenti aſſumptione tormina, & ſubuerti ventriculum, proptereaque cum labore exoluere, tametſi purgandi fines non excedat. alioqui etiam quum confundi hic ſalium, & plantarum hiſtoriam videamus, ex

quo

quo coniectari licet eſſe de ſcriptoris oſcitantia perturbata omnia, tranſpoſitum hoc caput fuiſſe eodem errore, non eſt à ratione alienum. Sed hunc qualiſcunque ſit, & cuiuſcunq; culpa euenerit errorem, minimi ego ſemper faciendũ duxerim, qui nullum à diſcẽdo remoretur.

De ſpeciebus ſalis. Cap. XVI.

ANT. SAlis † famoſæ ſpecies ſunt quatuor. Sal panis, ſal gemma, ſal naphthicus. † & ſal indus. Sal panis alius eſt mineralis durior, & amarior. alius marinus, quem ſi aqua inueniat facile diſſoluit. † Sal gemma vero, eſt ſicut chryſtallus ſcindibilis. Sal indus † alius ſubniger, alius ſubrufus obſcurus. Sal naphthicus quoque niger eſt habens odorem naphthæ.

Electio. Mineralis fortior eſt marino, & ſal gemma eis, & ſal naphthicus illis, Indus autẽ omnibus. & ſubrubeus melior eſt ſubnigro, & ſubniger eſt fortior, & omnis quanto amarior, tanto fortior.

Complexio, & proprietas Calidus eſt, & ſiccus in ſecundo, & quanto amarior tanto calidior eſt, & ſiccior: Eſt autem compoſitus ex partibus terreis aduſtis, & amaris, et ex partib. aqueis ſine ſapore, quæ ſi ſint æquales, ſalſus ſapor perficitur. dominantibus autem terreis ad amaritudinem pronior. Aqueus vero in ſalſedine remiſſior. † Eſt autem ſal liquefactiuus, inciſiuus, ſubtiliatiuus, & inſpiſſatiuus, ſolutiuus, cõſtrictiuus, & præſeruatiuus à putrefactione, exiccatiuus, mordicatiuus, & ſubuerſiuus ſtomachi, & conturbatiuus, præparans ad vomitum.

Rectificatio. Sal non eſt ſicut radix in re medicinæ, ſed nec in cibis, quanquam ex ſe ſit ſolutiuus, ſed ponitur ſicut res dans vigorem radici. Confortat enim medicinas omnes tarde, & debiliter ſolutionem facientes: tamen ex miſcibilibus cum eo meliorantibus conditionem eius, non eſt æquiualens ad remouendum ſeroſitatẽ ipſius, ſicut myrobalani, & illud propter operationem ſubſtantiarum inuicem. Res etiam inſipide ſimiliter faciunt, & ſimiliter inſpiſſant.

Posse. Omnis ſal ſolutione educit craſſos humores, viſcoſos, & eius ſolutio eſt liquefaciendo quod inuenit ex humiditatibus, & poſt illud ſtringit. Et ſal pannis facilem efficit ſuperfluita-
H tum egreſſionem, & remouet faſtidium ciborum, & excitat appetitum, & clyſterizatus educit phlegma vitreum, & phlegma viſcoſum. Et mixtus cum alijs medicinis ſolutiuis confortat eas in ſoluendo. Quod autem ex eo toſtum eſt cum tanto ponderis vaſorum fractorum de Seni, quantum ipſum eſt, fit dentifricium bonum mundificans dentes, & auferens fœtiditatem, & confirmans ginguam laxam, & miſcetur cum † eo lapis, quo alij lapides inciduntur, & fit dentifricium bonum ad ea, quæ diximus, & ſimiliter fracturæ vitri. Et ſunt qui miſcent eis cyperum, & ſpumam maris, maſſacumiam, & cornu ceruinum, & ſimilia. † Et ſal bulitus cum oleo ponitur tepidus ſuper combuſtionem ignis, & pro-
E hibet à veſicatione. & inunctus ſuper neruos confortat eos, & ſimiliter coctus cum oleo, & pauca terebenthina ponitur ſuper puncturam nerui cæcam, & prohibet ab apoſtemate, & ſpaſmo. Et ſimiliter ſuper phlebotomiam cæcam. Et ſimiliter mixtus cum furfure, & melle valet contritioni neruorum, & caſui ſuper membrum, & dolori auris. † Et ſal mixtus cum oleo, & melle remouet veſtigia percuſſionum nigra, & omnes quidem ſpecies ſalis conſumunt, & auferunt additiones in oculis, ſicut eſt panus, & vngula, & caro putrida, & ſimilia. † Et conferunt ſynanchiæ, & caſui vuę, & mollificationi linguæ. & omnes faciũt ſubuerſionem, & vomitum, & diminuunt ſperma, & eorum vſus generat ſcabien. Sal gemma quoq; educit ſolutione phlegma vitreum, & ex-
F pellit humores, quorum eradicatio eſt difficilis. Et mundificat inſtrumenta ſenſuum, & valet ad vertiginem, & proprie mixtus cum agarico, & tribus myrabolanis. & abſtergit pectus, & mundificat ſtomachum, & confert dolori eius. & fit ex eo dentifricium bonum mundificans dentes. Naphthicus vero, & ſal Indus fortiores ſunt illis in omni re, & educunt ambo melancholiam fortiter, & phlegma, & præſeruant corpora à putrefactione, & valent ad leprã, & ad ęgritudines melancholicas. Verum non adminiſtrantur per ſe, ſed ponuntur in confectionibus propter illud quod diximus, & pilulis, & enematibus, & collyrijs, & alijs modis adminiſtrationum.

De ſalis generibus. Cap. XVI.

G SAlis ſpecies ſunt memorabiles quatuor, ſal panis, ſal gemmæ, ſal naphthicus, ſal indus. ſal panis, vel foſſitius eſt, idemque durior, & amarior, vel marinus eſt, & hic aqua facile ſoluitur. Sal gemmæ cryſtalli modo ſcinditur. Sal naphthicus eſt ſubniger, napthæ odore. Sal Indus, vel ſubniger, vel ſubruffus obſcurus omnibus fortior: & ſubruber, melior ſubnigro: & ſubniger eſt fortior: & horum quiuis quanto eſt amarior, tanto valentior. Poſt hunc ſal naphthicus, poſt hunc ſal gemma, cui proximus eſt foſſitius, marino omnium maxime imbecillo fortior. Sal eſt calidus, ſiccus, ordine ſecundo, & quo eſt amarior, eo calidior eſt, & ſiccior. Sal con-
H ſtat ſubſtantia terrea per aduſtionem amara, & aquea inſipida, quæ ambæ ſi ſint æquales, ſaporem ſalſum perficiunt, ſi terrea vincit, amarior euadit; ſi aquea, ſalſugo eſt mitior. Sal liquat, incidit, tenuat, mordet, purgat, denſat, adſtringit, ſiccat, à putredine ob hæc vindicat, ventriculum euertit, turbat, ad vomitum incitat, purgat humores craſſos, lentos, ipſos vi ſua liquando, poſtea ſtringendo. Sal panis purgat clementiſſime, appetentiam excitat profligato cibi faſtidio, purgantibus additus actionem eorum iuuat, clyſtere iniectus pituitam vitream, & lentã educit. Puluis ex ſale vſto, & portione ęquali vaſorum de ſeni fractorum, vel cum ſmiride lapide lapides alios incidente, vel vitro fracto, dentifriciũ fit optimũ. Nam dentes purgat, firmat ad hęc gingiuas

SYLV.

Sal cum aceto, oleo, melle, cynanchem iuuat. Sal cũ melle ſugillata delet, cũ aceto, & oleo prope ignem inunctus, pruritum, impetiginem ſcabiem ſedat. ſacros ignes, & herpetas cum aceto. vt corporibus nihil vtilius ſale, & ſole. Plin.

giuas laxas. Cui addunt nonnulli cyperum, ſpumam maris, maſſacumiam, cornu cerui, & ſimilia. Oleum cui is ſal incoctus eſt, tepidum, ambuſtis illitum, veſicas gigni prohibet, neruos firmat, puncturam nerui occultam, adiecta terebinthina à phlegmone, & ſpaſmo vindicat, phlebotomiæ cæcæ eſt remedio. Idem ſal cum furfure, & melle attritus neruis, contuſis, lapſis, aurium dolori prodeſt, ſugillata cum oleo, & melle diſcutit. Omnis ſal oculi maculas, panos, vngues, carnem putrem, & ſimilia conſumit, cynanchæ confert, vuę productioni, linguæ ob humiditatem largam mollio ri, & ſolutæ: ventriculum euertit. vomitorium eſt, ſperma minuit, ſcabiem gignit. Sal gemma pituitam quoque vitream educit, & humores alios euellit difficiles, ſenſoria expurgat, vertiginem iuuat præſertim cum agarico, & tribus myrobalanis, terget thoracem, ventriculum expurgat, & dolorem eius ſoluit, dentrifricio quoq; eſt aptus. Naphthicus, & Indus alijs ſunt ad omnia valentiores, & ambo melancholiam valenter educunt, & pituitam, corpusque a putredine præſeruant, & a lepra, & cæteris affectibus melancholicis. Per ſe tamen non vſurpantur. ſed alijs miſcentur in catapotijs, confectionibus, enematibus, collyrijs, & cæteris remediorum formis. Sal vt alimentum nõ eſt, ſed condimentum: ſic purgatoria baſis non eſt: ſed alijs miſtus vigorem addit, ac ſtimulos omnibus medicamentis tarde, ac imbecilliter purgantibus. Salis autem acrimoniam, & morſum præter cætera tollunt myrobalani, & cætera adſtringentia, ac etiam inſipida.

De ſpeciebus ſalis.

MANA. SAlis famoſæ ſpecies ſunt quatuor.) Tres tantum enumeraſſe ſpecies Dioſcorides videtur, & alias, atque aliter, quam Meſue. Diuidit enim ſalem primo in marinum, & foſſilem, & hunc in communem, & ammoniacum. Cum tamen inter communes eligat candidum, lucidum, illapidoſum, denſum, & æqualem, eum intellexiſſe videtur quem ob perſpicuitatem lucidıtatemque, ſalem gemmam vocat. Huius nonnullas glebas olim ego ex Pannonia adeo ſplendentes portaui, vt veram cryſtallum, quotquot videbant, putarent. Sal naphticus.) Huius non meminit Dioſcor. Galenus lib. 4. & 9. de ſimpl. med. ſalem vocatum Sodominum, fieri dicit in mari Paleſtinæ Syriæ, mortuo vocato, in quo etiam plurima Aſphaltus gignitur, ideſt bitumen. Eſt autem Naphtha bituminis ſpecies, a qua Naphthicus ſal. Plinius quoque lib. 31. in Babylone fieri ſal dicit. detracto prius bitumine. ET ſal Indus.) Quid per ſalem Indum intelligebant Arabes non facile quiſpiam iudicauerit. Auicenna lib. 2. connumerat reliquis, colore nigrum eſſe dicens, propria nigredine, non acquiſititia. vt Naphthicus. libro vero quarto Paulum ſecutus, dicit eſſe in colore ſalis, & dulcedine mellis: ita, vt clare cognoſci poſſit, multiplicem eſſe apud eum eius vocis ſignificationem. Plinius meminit ſalis, qui in India ex Oromeno monte exciditur. Nunc vendunt officinæ pro ſale Indo, meræ forma, nigricantis in albo, ſalis glebulas. SAL GEMMA eſt ſicuti cryſtallus ſciſſilis.) Hoc adſcribit Dioſcorid. ammoniaco, dicens, quod eſt facilis ſcindi ſciſſuris rectis. Plinius vero ſimilem colore dicit alumini ſciſſili, longis glebis, neque perlucidis. ALIVS ſubniger, alius ſubrufus obſcurus.) Plinius quicunque lignis con-

A ficitur, nigrum eſſe dicit: & quod rubens eſt Memphi, rufus circa Oxum, Centuripis purpureus. Qui pro ammoniaco nunc habetur, non res naturæ eſt, ſed arte paratur, in vſum argentariorum magis, quam medicorum. Indus eſt fortior omnibus.) Dioſcorides præfert ammoniacum. EST autem ſal liquefactiuus, & reliqua.) Dioſcorides, aſtringit, terget, expurgat, diffundit, reprimit, attenuat cruſtas ſicut ea quæ vrunt, facit. LAPIS quo alij lapides inciduntur.) Intellige Smyndem: de quo cum ſcribat Serapion ſub nomine Adamantis, multis occaſionem errandi præſtitit. ET ſal bullitus cum oleo.) Valet eodem modo ad laſſitudines, & aquam inter cutem, ſecundum Dioſco. & ſecundum Paulum, vt podagra caueatur. ET ſal mixtus cum oleo, & melle delet veſtigia nigra.) Dioſcorides ſugillata cum melle, & cum oleo, & aceto prope ignẽ inunctus, pruritum, impetiginem, & ſcabiem ſedat. ET conferunt Synanchiæ.) Dioſcorides cum aceto,
B oleo, & melle. Et cum ſolo melle toſtus, ad tonſillas, & aphthas: cum eodem melle, & farina, luxatis. Sacros ignes, & herpetas cum aceto, Multas quoque particulares vires habet; quas ex Dioſc. licet ediſcere: & Plinio, qui demum ait, totis corporibus nihil eſſe vtilius ſale, & ſole: & propterea cornea videri piſcatorum corpora. Salire quoque ob eam cauſam mox natos infantes, & conſueuiſſe antiquos, docent ſacræ literæ, & Gal. iubet primo libro ſalubrium.

SAlis infinitæ propemodum ſpecies ſunt, quando artificio chymiſtæ ex rebus omnibus vſtis, atque in cinerem redactis ſal eliciunt, vnde, & ſal alchali. Hic vulgatas tantum ſpecies enumerat. ſalem autem quem panis nuncupat, quo ſcilicet in edulijs vtimur, habemus non ſolum foſſilem, & marinum, ſed etiam fontanum. In Laudæ patriæ noſtræ agro caſtrum Sancolumbani fertiliſſimo colli adiacet. hic excauato ſuperiori-
C *bus annis puteo ſalſa aqua prodijt, ex qua ſalem eliciunt. plures alibi fontes eius generis inueniri omnibus conſtat. Sed de hac re, & generatim de ſale plura habes ex Doctiß. Georgio Agricola lib. 3. de natura foſſilium. a nobis vero non eſt hic locus, vt plura adducantur. Illud tantum commonẽdum putamus, quod, & alij ante nos, ſalem Indum quem Paulus lib. 2. ſalis colore, & mellis dulcore eſſe ait, quod etiam Auic. lib. 4. eſſe candidum ſaccarum, nec recte niſi per ſimilitudinem ſalem nuncupari. alterius enim generis eſt, quod & ſapor, & ortus prodit.* COST. Cap. 54. Fen. 1. c. 23.

De Baurach. Cap. XVII.

BAurach † aliud minerale: aliud artificiale. Minerale † aliud Armenum: aliud Africanum: aliud Romanũ:
D aliud Ægyptium. Armenum vero eſt laminoſum, albam habens permixtionem rubedinis, & aliquid purpureitatis, & eſt ſalſum mordicatiuum. Aliæ vero ſpecies in his proprietatibus ſunt remiſſiores, & debiliores. † Artificiale autem ſicut dicitur eſt ſpuma nitri, † quæ eſt alba, leuis, ſalſa, & mordicatiua. & eſt aliud ſicut artificiale, quod eſt flos parietum, & eſt ſicut flos ſalis. ANT.

ELECTIO. Minerale eſt fortius artificiali, & Armenum eſt fortius Ægyptio, & Ægyptium Africano, & Romano. & melius ex eis eſt, quod habet proprietates 7. ſcilicet, quod eſt laminoſum, quod eſt frangibile, quod habet in fracturis ſuis luciditatem, quod eſt leue, & ſpongioſum, quod eſt album; habens permix-

tionem rubedinis,& quod eſt ſalſum,& mordicatiuum, & ex artificiali melius eſt flos parietis, & quod eſt nitro fortius.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidum eſt in principio tertij, & ſiccum in ipſo,& eſt in ipſo ſalſedo ſecundum plurimum, & de ſtypticitate aliquid, quare eſt cōueniens ſua abſterſio. eſt aūt exiccatiuum, inciſiuum materierum craſſarū, reſolutiuum, abſterſiuum, mundificatiuum.

RECTIFICATIO. Non eſt ex medicinis, quæ ſunt ſicut fundamentum in cōfectionibus, ſed eſt ſicut hic proxime de ſale diximus.

POSSE. adminiſtratur in confectionibus,& medicinis,& clyſteribus, & ſuppoſitorijs,& ſolutione educit phlegma crudū,& viſcoſum à partibus difficilis eradicationis eius,& adminiſtratur cum melle, & educit ipſum per vomitum,& cō- E fert dolori ſtomachi, & interficit vermes,& educit eos, & confert ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius colicæ phlegmaticæ,& vētoſæ,& proprie clyſtere ex eo cum aqua, & oleo rutaceo, vel aqua decoctionis rutæ, & confert emplaſtrū cū ficubus, & ſtercore mulæ, proprie hydropiſi,& dolori ſplenis, & ſtomachi frigido.

De Nitro. Cap. XVII.

SYLV. NItrum aliud minerale, aliud artificiale. Minerale immittit Armenia, Aphrica, Aegyptus, Roma. Optimū ī his eſt laminoſū, fragile in fracturis, lucidū, leue, ſpongioſum, ex rubro,& purpureo album, G ſalſum, mordax: valentius Armenum Aegyptio, & id Aphrico,& Romano. Artificiale imbecillius naturali ſpuma nitri dicitur, alba, leuis, ſalſa, mordax: Alterum artificiale, flos parietis, vel ſalis dicitur, nitro valentius. Calidum innitio tertij gradus, ſiccum tertio, ſalſum maxima ſui parte, ſubadſtringens, terget, ſiccat, incidit humores craſſos, purgat etiam vomitu, præſertim cum melle, pituitam crudam, craſſam, lentam, partibus valēter impactam, ob id colico affectui pituitoſo, & flatulēto prodeſt, vermes necat, & vacuat: Vſurpatur cū melle, & allijs ſumptus, vel balano ſuppoſitus, elv clyſtere iniectus, præſertim ex rutæ decocto,& oleo rutaceo. Idem emplaſtro cum ficis,& ſtercore mulæ prodeſt hydropi, dolori ſplenis, & ſtoma- H chi, frigido. Medicamentorum baſis non eſt, vt nec ſal, ob id de hoc idem, quod de ſale ſtatuendum eſt.

Auic. in fine ſecundi. Nitrum, & nitri ſpuma vires ſali ſimiles habēt Dioſc. Vires alias Dioſc. & Plin. tribuunt.

De Baurach.

MANA. NItrum appellant Græci, & Latini, rem olim quotidiani vſus in balneis,& eſcis, nunc ferè incognitam. ALIVD minerale, aliud artificiale.) Sal nitrum nunc vocatum, quod ex terra paratur, incognitum antiquis (vt reor) fuit: vtinam, & nunc eſſet, ad ſubitam tantam hominum necem, miſſilib. igne tormētis, quas Bōbardas vocant, quæſitum. Alia arte olim ſuum in Aegypto parabant antiqui, quū ex Pli. licet cognoſcere: ſed, & ex quercu cremata, eodē authore. ALIVD Armenū.) Apud Medos exiguū fiebat, ait Pli. quod vocabant Hal- F mirhaga: minus in Thracia iuxta Pilippos, quod appellabant agrion. optimū copioſumq; in Clytis Macedoniæ, quod vocabatur calaſtricū. ARTIFICIALE ſicut dicitur eſt ſpuma Nitri.) Res naturę eſt nitri ſpuma, tenuiſſima videlicet pars. non arte parata, vt ex Dioſc. & cæteris conſtat. QVAE eſt alba lenis,& ſalſa.) Optimū eſt Aphronitrum. Dicit Dioſc. quod ſit leuiſſimum, cruſtaceum, ad frangēdum facile, ſubpurpureum, ſpumeū, & mordens. Plinius refert Lydiū. Et melius ex eis eſt, quod habet proprietates ſeptem. Dioſc. in 5. laudat. ſcilicet vt ſit leue, roſei coloris, vel candidi foraminulētum, vt ſpōgia: taleq; eſſe dicit, quod ex Bunis affertur. Addit Plin. quod ſit purum, ſyncerum, tenuiſſimū,& facile reſoluatur. Videtur autē Meſue Aphonitri boni notas, his quæ ſunt Nitri commiſcere. ET mordicatiuū,) id quod eſt adulteratum, pungere ait Plin. Calidum eſt in principio tertij.) Auicenna, in fine ſecundi. Dioſcorides, vires habent Nitrū,& Nitri ſpuma ſimiles ſali. Et de ſtypticitate aliquid.) In Aphronitro adeſſe ſtypſin, negat Gale. Auicēna in capitis initio ſtypticitatem Nitro, quod Baurach vocat, ait nō eſſe: infra vero eodē capite, dicit in eo eſſe paucam ſtypticitatem. Eſt autem exiccatiuum, inciſiuum,& reliqua.) Plin. calefacit, extenuat, mordet, ſpiſſat, ſiccat, exulcerat, euocat, diſcutit. Confert ſecundum omnem modum adminiſtrationis colicæ) Tritum cum Cymino, & potum ex aqua mulſa, vel ſapa, vel aliquo ex his, quæ inflationes poſſunt diſcutere. valet ſtrophis, ideſt torminibus, ait Dioſc. & ante ſuſpectas acceſſiones prodeſt inunctum. Et Plin. facere ad papulas, puſtulas oculorum, cicatrices, & argemata,& vngues, ad dentiū dolores, capitis animalia, lendes, aures purulentas, albas vitiligines. Multa quoque alia poteſt, quæ legenti Plinium, & Dioſcoridem patebunt.

COST. *DE nitro de quo hic agitur, hæc ſemper digna animaduerſione mihi ſunt viſa. idem ne ſit nitrum, G aphronitrum, aphrolitrum, ſpuma nitri, flos nitri, quibus vocibus Gal. vtitur; an diuerſum: an antiquis notum fuerit nitrum, quod vſurpatur ætate noſtra: an noſtra tempeſtate verum antiquorum nitrum reperiatur: atq; an in medicina noſtro nitro factitio vti liceat. Breuiſſime ergo vt hæc expendamus, Nitrum quod Græce litron, à ſpuma nitri differre vox ipſa planè indicat, & ex Gal. colligere licet 4. de ſimpl. med. fac. & 9. quum de nitro agit, & ex Dioſcoride lib. 5. & ex Paulo lib. 7. ſeorſum enim de nitro, & ſpuma nitri verba facit. At de aphronitro, & aphrolitro, de aphronitro item, & ſpuma nitri ſatis ambiguum eſt: quod aphronitrum, & aphrolitrum diſtinguere Gal. videtur 9. ſimpl. quū de aphrolitro agit, & aphronitrū item à nitri ſpuma differre idem Gal. 4. de ſimpl. med. fac. & Pau. lib. 7. palam facit, de aphronitro mox, & ſpuma nitri veluti di- H uerſis rebus ſcribens. cui aſtipulari etiam Aetium dixeris, qui lib. 2. aphronitrum, hoc eſt, nitri ſpumā, & litri ſpumam inter ſe differre ait, quod litri ſpuma medicamentum magis exiccatorium ſit, aſpectu farinæ triticeę ſimile; aphronitrum vero ſubſtantia non farinoſa, ſed compacta conſtet. Hæc igitur quum ita ſe habeant; noluimus nos in harum uocum explicatione intricari multos. paucis tamen enitendum vt ipſi ab hoc nodo extricemur. Nitrum, vt intelligere eſt ex Plinio lib. 31. cui acceptum deferendum eſt quicquid de nitro habemus, duplex fuit antiquis: naturale, & factitium. Naturale autem rurſum duplex, alterum ex nitroſis aquis emergens, optimum candidum, purum, & ſali proximum, calaſtricum nuncupatum; tale vero in Clytis Macedoniæ oriri docet copioſum, circa Canis ortum in nitroſo lacu, alterum ex nitroſa terra veluti*

Cap. 20. & 21. Cap. 78. Cap. 20. & 23. Cap. 50. Cap. 10.

efflore-

efflorescit; atque id apud Medos, ſed exiguum, caneſcentibus ſiccitate conuallibus, halmirhaga vocatum. tale etiam in Thracia iuxta Philippos, ſed minus, & terra ſordidum, agrium id eſt ſylueſtre appellatum. Erat, & factitium duplex. alterum è quercu cremata, Plinij tempore omiſſum: alterum ex aquis in nitrarias eodem quo ſal modo infuſis. tale apud Aegyptios circa Naucratim, & Memphim conficiebatur, influente in nitrarias Nilo quum excederet, abundantius quidem ipſum, ſed deterius. fuſcum namque erat, & lapidoſum: quamquam ibi etiam nitrariæ erant, è quibus, & rufum exiret à colore terræ. lapideſcit vero hoc in aceruis, vt ex eo etiam vaſa fierent, quæ ſole inareſcentia perficiebantur. Ex ijſdem quoque nitrarijs prægnantibus ſed nondum parientibus, incidente rore, ſeu vt alij ex operimentorum fermento, quædam veluti ſpuma emergebat tenuiſſima, & probatiſſima: at hæc non nitri amplius, ſed ſpumæ nitri nomen ſubit. non factitia quidem ipſa, ſi vt aiunt, non niſi incidente rore gignitur, id enim naturæ eſt opus: factitia vero etiam quia ex nitrarijs arte paratis: præſertimque, ſi, vt alij putarunt, operimenti cauſa, concepto veluti fermento gignebatur. Præter hæc nitri genera, proxima ætatis ſuæ medicos teſtatur Plin. aphronitrum colligi in Aſia, tradidiſſe, in ſpeluncis mollibus, quas Calycas vocabant, diſtillans, quod ſole ſiccaretur. optimum vero eſſe Lydium, minime ſcilicet ponderoſum, & maxime friabile, colore penè purpureo. hoc Plinij tempore in patellis afferebatur, quum Aegyptium nitrum in picatis vaſis deferretur ne liqueſceret. Hæc quum ita ſe habeant, quo pacto propoſitis quæſtionibus ſatisfacias patere poteſt. Ac primum quidem, quod quæritur de aphronitro aphrolitro ſpuma nitri, & ſpuma litri, quanquam ſi verborum vim ſpectes, hæ voces idem prorſus ſignificant: litrum enim idem eſſe, quod nitrum, & aphronitrum quod aphrolitrum: eſſeque has duas voces ἐκ τοῦ ἄφρου καὶ νίτρου ex ſpuma, & nitro compoſitas nullus ambigit: conſtat tamen ad diuerſas res vocabula hæc fuiſſe tranſlata. erat enim ſpuma nitri, quæ etiam flos nitri quandoque a Galen. vocatur, tenuiſſimum quiddam ac leuiſſimum, atque adeo, quod Galen. ait, farinæ triticeæ ſimile: partim quidem naturale, quod ex incidente in prægnantes nitrarias rore fiebat; partim factitium, quod ex operimentis gignebatur. aphronitrum vero compactius, & craſſius quiddam erat in ſpeluncis mollibus diſtillans, atque a nitri ſpuma, & ortu, & conſiſtentia diuerſum: idem met, quod aphrolitrum, quamuis 9. ſimplic. Galen. ab aphronitro diſtinguere videatur, quod nuſquam alibi. quanquam etiam non aphronitron hoc in Galeni loco, ſed aphonitron ρ elemento abraſo legitur, noua voce atque inuſitata. Sane vero eſt apud Galen. etiam praui aphronitri mentio. ſed quale nam hoc eſſet, ex ipſo quidem Galeno, aut alijs nõdum obſeruaui: ſed Agricola 3. de natura foſſil. fuiſſe hoc ipſum ait foſſile durumque, ac denſum lapidis inſtar. taleq; eſſe nitrum ex quo Veneti boracem, id eſt chryſocollam conficiunt. de qua re quid nos certi dicamus, non habemus. Illud ſat habeo nunc oſtendiſſe quo pacto hæ voces, licet ſi etymon ſpectes eadem; diuerſa tamen ſignificent. Quo in loco illud etiam non eſt prætereundum, quamuis nitrum aphronitrum, & ſpuma nitri, ita vt diximus diſtinguerentur, eſſentque diuerſa

A res: venire tamẽ omnia ſub nitri vocem veluti ſub ſuũ genus. ſunt enim aphronitrum, & nitri ſpuma nitri ſpecies. falli vero Agricolam alioqui doctiſſimum hic ſuſpicor, arbitratum Dioſcoridem quum ſpumam nitri Lydiam præfert Aegyptiæ, Lydium aphronitrũ eidẽ Aegyptiæ ſpumæ prætuliſſe. quanquam enim aphronitrum optimum, vt ait Plin. in Lydia naſcitur, non tamẽ quod illic naſcitur, totũ aphronitrum eſſe cõſtat. neq; aphronitrum fortaſſe nouit Dioſcorid. alioqui non prætuliſſet aphronitrum Aegyptiæ ſpumæ, quum generatim nitri ſpuma, quia tenuiſſima, quouis, & aphronitro, & nitro longe ſit melior. In nitro enim ait Plin. optimum, quod leuiſſimum, & ideo ſpuma melior. An vero, quod ſecũdo loco proponebatur, nitrum quo nũc vtimur, antiquis notum fuerit; quanquam non ignoro magni nominis viros ignotum ijs ipſum fuiſſe arbitrari: ex Plinio tamen, B falli eos ſuſpicor. neque enim halmirhaga, quod ex ſeneſcentibus ſiccitate conuallibus, aliud fuiſſe ipſe video, quam ſalem petræ, quem Meſ. hic noſter florem petræ nuncupat. ex quo nunc recocto ſplendidum nitrum conficitur: meminit etiam de factitio ex cremata quercu Plinius, quo ne nunc quidem vtimur. ſed ex lotio hominum iumentorumue, immo ex terra plane ipſa corraſa in quam meierint, nunc cõficitur nitrum ſali foſſili candore, & ſplendore non inferius, amarum inſigniter, ac ſalſum, quod antiquos ignoraſſe ſuſpicor; ſalẽ petræ tamen noviſſe eos puto, quod erat in controuerſia poſitũ. De tertio autem problemate, an noſtra ætate antiquorum nitrum noſcatur, ne quid quam dicã de halmirhaga nobis, quam antiquis magis cognito; nitrum tamen ex Aegypto quotidie Venetias affertur, quod qui perpenderit factitium illud eſſe perſuadebi- C tur, quod ex nitrarijs confici Plin. teſtabatur. naturale vero id, & calaſtricum ex nitroſo Macedoniæ lacu emanans, neq; ipſe hactenus vidi, neq; vidiſſe vllum intellexi, licet a Macedonia Italia non longe abſit. An autẽ tale ſit, quod. Quacelbenus Matthiolo è Bizãtio miſit, an illud quoq; factitium ſit ex nitrarijs Aegypti, Matthiolus non ſignificauit, vir alioqui diligentiſſimus. Nitri ſpumã alias uidi apud Englebertum Germanũ pharmacopæum Venetijs, ſubſtãtia tenuiſſima, colore roſeo, ſapore amariſſimo, ac etiam ſalſo. viſaq; illa eſt mihi primo guſtatu per totam diffundi linguam, ac intimas eius partes ſubire dicto citius. unde is habuerit, non ſatis memoriæ habeo. Illud vero affirmat mihi Ioã. Kriegher Pomeranus vir mentiri neſcius, in Pomerania tota adnaſci puteis, quos profundiſſimos habent, ſalnitri veluti cruſtas, frigidiſſimi quidem illius ſi deguſtes, ac D tangas, colore autem cinereo, ac ſapore amaro, & ſalſo, quo ad puluerem tormentorum, vt noſtri noſtro ſalnitro vtuntur. ſed hoc quum ex ijs puteis dulces aquæ emergant, halmirhaga nitrum eſſe arbitror, quale etiã noſtras, licet id vetuſtate fortaſſe concreſcat, atq; induretur magis. In Africæ commentarijs legere eſt in Deden monte Africæ copioſiſſimum naſci nitrum. verũ an id in ſpeluncis mõtis illius concreſcat, atq; ipſum ſit aphronitrum; an vero foſſile; affirmare ex ea hiſtoria nõ poſſum. Quod ſupereſt, an vulgatum nitrum factitiũ noſtras aſſumi queat ſine noxa, (neque enim extra admoneri quidquam prohibet) vt paucis dicam exploranda ratio, & explorandum experimentum. Ac ratio equidem doceat, ſi huius nitri ſaporẽ expendas, huius inquã factitij ex lotio, & ſalepetræ, tenuiſſimarum ipſum eſſe partium, deterſoriumq;, ac diſcuſſoriũ, ac propterea

iiſdem. quibus antiquorum nitrum viribus præſtare, E
experimento vero etiam didicimus, tum ex catapo-
tiis Alexandri de nitro, nuncupatis, in quas paſſim hoc
vulgatum factitium aſſumitur; tum ex puluiſculo quo
ad tormenta vtuntur, quem conſtat, præſertim in caſtris
ad coli cruciatus frequenter ſumi abſque vlla noxa,
multo autem vſu. Quo fit vt non prorſus temere hoc
ipſum in medicinæ vſum etiam admitti putem. quan-
quam ſuaſerim ego omnes vt Aegyptium, cuius non
omnino penuria eſt, exquirant. Sed de propoſitis quæ-
ſtionibus ſatis. Nunc autem vt ad Meſuen redeamus.
Multa illi obiicit Manard. collatis ex Dioſc. Plinio, &
Galeno locis, quæ derogare huius fidei videantur. Ac
primum quum hic ſpumam nitri artificialem eſſe aſſe-
rit, obiicit ex Dioſco. eſſe naturalem. Quum eandem
albam eſſe ait, obtrudit Dioſcoridem, qui optimum di-
cit aphronitrum leuiſſimum eſſe, cruſtaceum, ad fran- F
gendum facile, ſubpurpureum, ſpumeum, & mor-
dens; atque adeo alias illi notas aſcribit, quàm Me-
ſues. Affert deinceps optimi nitri ſigna Meſ. quum
ait, [& melius ex eis, &c.] quo in loco, ait Manard.
aphronitri boni notas cum iis, quæ ſunt nitri videtur
commiſcere. Adde quod idem inter eius nitri optimi
indicia ponit, vt ſit mordicans: At Plin. adulteratum
pungere teſtatur, non quod ſyncerum eſt. Ait itẽ Meſ.
nitro ineſſe nonnihil aſtrictionis: At Gal. in aphronitro
adeſſe ſtypſim negat. Hæc fere Manard. ne ſingula per-
ſequar momenti nullius. Quæ tamen facillime confutã-
tur. Primum enim quod ſpuma nitri artificialis ſit, ex
iis quæ ſupra attulimus, ſenſiſſe aliquos conſtat, qui ſci-
licet non niſi opertis nitrariis, & fermento, vt ait Pli-
nius, operimentorum gigni illam putarunt: Sed iis ta-
men aſſentiri Meſuen non dixerim, qui ita fieri dicit, G
neque affirmat ipſe, aut negat: Quum vero eandem ni-
tri ſpumam albam aſſerit, ſubſcriptorem Galenũ ha-
bet 9. ſimplic. farinæ triticeæ comparantem. In eo ve-
ro etiam Manar. fallitur, quod aphronitrum a ſpuma
nitri non diſtinguit, atq; de aphronitro Dioſcor. addu-
cit teſtem, qui de eo nihil. loquitur enim de nitri ſpuma.
hanc vero albam reperiri, & rufam non eſt a ratione
alienum, quando & nitrum, cuius hæc eſt (ita dixerim)
flos, ex aliis nitrariis rufum, ex aliis album colligitur ſo-
li ratione, vt etiam confirmat Plin. Quod ſequitur, an
optimi aphronitri notas hic confundat cum iis, quæ ſunt
nitri; norint qui vtriuſque hiſtoriam expenderint. Mi-
hi vero in nitro eadem a Dioſc. & Plinio videntur notæ
deſiderari, quas affert Meſ. Optat Dioſcor. quod leue,
colore candido, aut roſeo, ſpongioſum: ac Pli. quod ſa-
li proximum, ideſt quod hic ait, laminoſum, & fragi- H
le, ac lucidum. quare hactenus ab aliis non diſcrepat.
neque, vt ego video, quæ ſunt aphronitri, nitro aſcri-
bit ſigna. Quod vero ſubiungit mordicare nitrum, ac
ſalſum eſſe; ſi ob id fortaſſe a nitro Manar. abdicet, quia
nullus id ſcribat; & quia adulteratum nitrum pungere
Pli. teſtetur: at perſuadendus ſpuma nitri exemplo, q̃
Dioſco. mordicare ait. habere .n. nitri ſpumam qualita-
tes a nitro non diuerſas veriſimile eſt, quando ea ex il-
lius veluti ſemine emergit. Sed neq; id negare Pliniũ
dixerim. ſyncerum ille ait facile reſolui, adulteratum
pungere. atq; his verbis mordacitatem in ſyncero nitro
momentaneam (talis certe eſt) in adulterato vero diu-
tinam innuere ipſum exiſtimo. Quod ſupereſt, an nitrũ
ſalſum ſit, ſi alicuius teſtimonium Manar. velit; Sera-
pio id ipſum affirmat, ne in pluribus conquirendis teſti-

bus laborem. alioqui autem qui id neget nullum hacte-
nus obſeruaui. Inferre ergo ex his licet, Meſuen veras
nitri notas afferre, neq; confundere cum aphronitro.
Quod autem poſtremo loco obiicitur, ex Galeno nullam
aphronitro ineſſe aſtrictionem. qui ſenſum, & Galeni
verba diligenter expenderit, non diſcrepare a Gal. Me-
ſuen confitebitur. amara omnia ſunt, & nitrum, & a-
phronitrum, & ſpuma nitri. atqui quæ amara ſunt aſtri-
ctionis habere nonnihil paſſim Galenus docet. ſed hanc
tamen quæ in nitro, pro nihilo habebis cum Galeno, ſi
eam deterſoriæ eiuſdem nitri qualitati conferas, aut
etiam ſi compares ſali. quod Galen. facit.

De Sarcocolla. *Cap. XVIII.*

SArcocolla eſt gummi arboris, quæ eſt ANT.
ſicut frutex, & eſt ſpinoſa, cuius rami
ſunt nodoſi, collecti ad arborem, &
colligitur ex ea gummi, & eſt eius
aliud album ſicut thus, & aliud ſubcitrinum.

Electio. † Fortius eſt ſubcitrinum albo,
& quod eſt amarius melius.

Complexio, & proprietas. † Calida eſt in
ſecundo. Et eius ſiccitas eſt minor caliditate ſua,
& eſt maturatiua & abſterſiua, & reſolutiua, &
aperitiua, & eſt in ea virtus ſigillatiua vulne-
rum, & conglutinatiua, & mundificatiua, &
incarnatiua.

Rectificatio. Tardæ ſolutionis eſt, &
debilis: & conturbat eum, in cuius ſtomacho
dominatur cholera. quare oportet ne ei in cuius
ſtomacho dominatur caliditas, & in quo eſt
cholera, propinetur. Vigorat autem eius ope-
rationẽ zingib. & cordumeni. Confectio pilu-
larum de ſarcocolla, quas fecit Haly ſenex. Rec.
ſarcocollæ drach. iij. turbith drach. iiij. interioris
colocynthidis drac. j. s. zingib. tantundem, ſalis
gemmæ drach. j. Diſſolue ſarcocollam in aqua
roſata, & confice: & fac pilulas. Sunt enim mi-
rabiles ad ea, quæ dicemus. Nutritur autem ſar-
cocolla in lacte aſinæ, omni die lac infundendo
ſuper eam in ſcutella vitrea per quinque dies.
† Et eſt medicamen bonum ægritudinum ocu-
lorum.

Posse. † Solutione educit phlegma cru-
dum, & humores craſſos, & proprie quod eſt in
iuncturis & anchis: & mundificat cerebrum, &
neruos, & pulmonem. & confert tuſſi, & aſth-
mati, & eſt ex rebus conferentibus ſenibus, &
proprie phlegmaticis. Vſus tamen eius gene-
rat caluicium. † Inquit Dioſcorides. Vſus eius
impinguat corpus & augmentum efficit in ſper-
mate. † Et ipſa eſt medicina ſublimis ophthal-
miæ, & lippitudini, & proprie nutrita ſicut di-
ximus. Et confert vlceribus putridis in aure,
& ſanioſis, & proprie lychino inuncto in mel-
licrato, & inuoluto in puluere eius, & poſito
in aure, eſt virtuoſa ad illud. & eſt medicina
ſublimis omnium vulnerum recentium, & pu-
tridorum antiquorum. & mundificat ea: & ge-
nerat carnem in ipſis, & conſolidat. Et hæc eſt
proprie virtus.

Dosis eius eſt a drach. j. vſque ad ij.

De

De Sarcocolla. Cap. XVIII.

SYLV. SArcocolla eſt arboris fruticoſæ, ſpinoſę, ramis nodoſis arbori appreſſis, gũmi album, thuris modo. vel pallidum, idque amarius. & ob id valentius. Calfacit ordine ſecundo, ſiccat minus, coquit, terget, aperit, digerit, vulnera etiam vetera putrida terget, carne implet, glutinat, [vnde illi nomen.] Purgat pituitam crudam, & humores alios craſſos, præcipue a cerebro, neruis, iuncturis, vt iſchio, pulmonibus. Ob id ſenibus pituitoſis, aſthmaticis, tuſſientibus prodeſt, ſed caluitium accerſit, corpus impinguat, ſperma auget Dioſ. Ophthalmiã, & lippitudinem, & alios oculorum morbos, mire iuuat nutrita in vaſe vitreo dies 5. in lacte aſinæ, nouo quotidie affuſo. Aurium vlceri putrio, & ſanioſo vtiliter imponitur linamentum mulſa merſum, & puluere huius inſperſum. Datur cum zingibere, & cardamomo, vt citius & valentius agat: vel his catapotijs Haly ſenis: ſarcocollæ drach.iij. turbith drach.iiij. medullæ colocynthidis, zingiberis, ana drach.j.& s. ſalis gemmæ drach.j. ſarcocolla in aqua roſarum ſoluta, fiant pilulæ in dicta opera efficaciſſimæ. Ventriculo calido & bilioſo eſt nocentiſſima ſarcocolla: ob id vitanda picrocholis eſt, alijs datur a drach.j. ad drach.ij.

De Sarcocola.

MANA. NOmen inuenit apud Græcos, & ſeruauit apud latinos, ex eo quod carnes glutinat. Eſt autem gummi arboris eiuſdem nominis in Perſide naſcentis. FORTIVS eſt ſubcitrinum albo.) Dioſcorides colore eſſe ait ſubrufo. Plinius candidam meliorem eſſe dicit, quam rufam, & vetuſtate nigreſcere. CALIDA in ſecundo. Galenus non meminit in quo ordine calefaciat, ſed ex his quæ dicit innui videtur, non eſſe adeo calidã. mixtam enim habere dicit vim ex emplaſtica quadam ſubſtantia, & exigua amaritudine, & propterea ſine morſu exiccare, ac vulnera glutinare. Plin. cum quadam acrimonia eſſe dulcem dicit, & Dioſc. ſubamaram: quę qualitates non valde calere oſtendunt. SOLVTIONE educit phlegma.) Inuentum hoc Arabum. Græci enim ea non niſi extrorſum vtebantur. An vero purget, & ſi purgat, quomodo id faciat, cum expertus non ſim, dicere, non audeo. INQVIT Dioſcorides, vſus eius impinguat corpora.) Non hoc Dioſc. nec video quo pacto non pugnet cum his, quæ dicta ſunt: ſi enim purgat, & ſtomachum, vt dixiſti, turbat, quomodo pingueſcere facit corpora, & ſemen auget? niſi humores purgare forte dixeris, qui nutriri corpus prohibebant. Sed quare alia, quæ purgant, non idem poſſunt? quod tamen alteri pharmaco non adſcribis. EST medicina ſublimis ophthalmiæ.) Experientia ipſa ſæpius cognoui eius iuuamen in ophthalmia diſcutienda. Dioſcorides dixit, quod oculorum ſiſtit fluxiones, & Pli. quod cũ vino ſiſtit fluxiones. Sane tamen hoc intelligendum, præſertim in oculorum inflammationibus: non enim ab initio fluxionum ea vtendum, ſed vbi iam diſcutiendi ſurgit intẽtio.

COST. SArcocollæ nullus Græcorum ſoluendi aſcripſit vires, ſed inuentum, & hoc Arabũ eſt, vt multa alia. hoc ipſum nouit, & Auic. vt videre eſt 2. Canon. Cap. 14. Qualis autem ſarcocolla deligenda ſit, quum Plin. lib. 24. albam præferat, Meſues ſubcitrinam: non facile eſt iudicare. ſi tamen Dioſcoridi præſtanda eſt fides, quum A is rufum huic colorem aſcribat, Meſuæ credendum potius erit ad Dioſcoridis ſententiam proprius accedenti, quam Plinio. An vero in depreſſiori calidorum ordine, quam ſecundus eſt, reponenda veniat ſarcocolla, vt Manard. vellet; ex ſapore explorandum erit, & ex effectis. ex Galeni autem uerbis id non video elici, quod Manar. ait. quando, quod ſine morſu deſiccet, & vulnera agglutinet, leni, & emplaſticæ qua ea conſtat, ſubſtantiæ, videtur referendum, non calori imbecillo. alioqui etiam, quum acrimonia huic quadam inſit, vt Pli. ait; vt aperte calefaciat (quod faciunt ſecundo ordine calida) neceſſe erit. Sed ſi etiam Manardo aſſentiaris, exigui res eſt momenti, poteſq; Meſuæ uerba de ſecundi ordinis initio intelligere, & litem ſedare. Illud autẽ his prætermiſſis, nunc perpendamus, ſi ſarcocolla purgatoriam vim habet, qui fieri poſſit, vt eius vſus ſemẽ B augeat, & pinguiora reddat corpora, quod hic ſcribit. Sane fieri aiunt nonnulli, vt huius vſu pingueſcat corpus, quia ſuccos vnit, & agglutinat: atque vt ſemen eadem augeat, quia pituitam calefaciens in ſanguinẽ, atq; adeo ſeminis materiam ipſam vertit. alij vtrunq; horum ob id fieri putant, quia humores expurgat, qui ali corpus prohibebant. Cæterum quum alia multa agglutinatoria, & calfactoria vi præſtent æque, vt ſarcocolla, quum alia itidem humores noxios educãt, a quibus prohiberi corporis nutritio poteſt. quæ tamen huiuſmodi vires non habent; friuolæ etiã huiuſmodi cauſæ videntur. Fortaſſe autem, quod & alij dicunt, ineſt huic medicamento peculiare aliquid, cuius gratia, & ventriculus firmari, & in eo coqui facilius, & fælicius alimenta poſſint, id quod ad ſanguinis, & ſeminis incrementum, & corporis obeſitatem plurimum facit. aut etiam aſcribuntur hæ ſarcocollæ vires, non quia vere C hæc præſtet. ſed quod aliorum medicamentorum comparatione minus corpora attenuet ob lẽtorem, cuius vi minor ſpirituum difflatio in expurgando fiat. excitat etiam forte viſcidiores flatus, quod in cauſa eſt, vt veneris appetentia adueniat, atque ob id augendi ſeminis facultas illi quamuis improprie aſcribatur.

De Sagapeno. Cap. XIX.

ANT. SAgapenum eſt gummi alhaſce hundeg, † & eſt arbor ſimilis oleandro montano.

ELECTIO. † Melius eſt cuius color eſt inter ſubrubeum, & ſubalbidum, † & quod habet odorem porrorum, † & quod eſt facile D reſolubile in aqua, & quod eſt clarum cum ſpiſſa ſubſtantia: & quod ex eo eſt leuius eſt melius, † & quod non eſt in vehementia odoris aſſæ, nec habet odorem chalbani. Ipſum enim eſt ſic adulteratum.

COMPLEXIO, & proprietas. Minus eſt ſiccum, quam calidum, & eius caliditas eſt in tertio. Siccitas vero eſt in ſecũdo, & in ipſo eſt amaritudo cum acuitate, ſicut acuitas porrorũ. Et eſt cõpoſitũ ex ſubſtantia ſubtili ignea & terrea. Sed ſubſtãtia ſubtilis eſt dominãs, & † eſt reſolutiuũ, carminatiuũ vẽtoſitatum craſſarũ, ſubtiliatiuũ, extenuatiuum, ſolutiuum, & prouocatiuum.

RECTIFICATIO. Nocet ſtomacho & hepati. Verum tollunt nocumenta eius aliquæ ex medicinis ſtypticitatem habentes, ſicut ma-

ſtix proprie, & ſpica. Enula quoque ſigillat ei proprietatem mirabilem ad ea, quæ oportet. Et narrauit Meſ. modos præparationis eius duos ſatis bonos. Primus perforetē colocynthis, & abijciantur grana eius tantum, & impleatur aqua cum pauca ſpica, & maſtice, & bulliat in cinere calido vſque ad cōſumptionem tertiæ ipſius. Deinde nutriatur ſagapenum cum hac aqua sēper, aut modicum infundendo vſquedum pingueſcat. Deinde exiccetur, & fiant trochiſci, ſunt enim vltimi ad ægritudines iuncturarum, & aquam citrinam. Et alius modus eſt proximus huic, & fit permutatio ab aqua colocynthidis ad aquam myrabolanorum tantum. Modus alius ex inuentione noſtra. Accipe ſucci enulæ ſicut eſt, vnc. 17. & infunde in ea ſpicæ, & maſticis, ana drachm. 3. & bulliant vſque ad conſumptionem medietatis, & poſt illud coletur, & nutriatur ſagapenum cum eo, ſicut diximus. Nutritur etiam propter ægritudines oculorum cum ſucco rutæ, aut fœniculi, & aliquo ex fellibus, & proprie auium rapacium, & fit medicamen ſublime ad ea, quæ oportet.

E

F

P o s s e. † Solutione educit humores viſcoſos, & phlegma craſſum, & aquam citrinam, & eius proprietas eſt mundificare cerebrum, & neruos, & educere materias eorum, † & conferre ægritudinibus eorum frigidis, & proprie ſecundum omnem modum adminiſtrationis ipſius: quæ ſunt dolor capitis antiquus, & hemicranea difficilis, & epilepſia, & vertigo, & paralyſis, & tortura, & tremor. Et fit linimentum ex eo, & ſucco rutæ, & aceto, & confert ſimiliter ægritudinibus nunc dictis, & contritioni lacertorum. Et eſt ex rebus valde bonis ad mundificandum materias, quæ ſunt in pectore, & proprie nutritum cum aqua rutæ, aut cum aqua enulæ proprie, & confert dolori eius bibitum, & linitum dolori laterum, & tuſſi antiquæ, & difficultati anhelitus, & eſt ex medicinis magnis hydropiſi. Extrahit enim aquam citrinam, & proprie cum duplo ponderis eius ex myrobalanis citrinis: & modi nutricationis eius prædicti ſunt ad hoc mirabiles, & confert duritiei ſplenis, & reſoluit inflationem eius ſumptum in potu, & ſuperlinitum cum ſucco cappatis, & aceto, & reſoluit ſcrophulas, & durities, & nodoſitates membrorum, & nutritum cum ſucco rutæ, & fellibus ſicut diximus † confert obſcuritati viſus. Et eſt medicina magna deſcenſui aquæ ad oculum, & proprie alchol factum ex eo. Et linitur cum aceto ſuper ordeolum, & delet ipſum, & confert ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius doloribus iuncturarum, & eſt potens in eradicando materias eorum: ita quod ex anchis, & profundis iuncturis, & clyſterizatum valet ſimiliter. & bibitum, & clyſterizatum confert colicæ frigidæ, & ventoſæ, & dolori ventris. † & bibitum, & ſuppoſitum † prouocat menſtrua, & interficit fœtum, & confert dolori matricis, † & præſocationi ipſius.

G

H

D o s i s eius eſt a drach. s. vſque ad aur. 1.

De Sagapeno. Cap. XIX.

SYLV. [illegible]

SAgapenum eſt liquor fruticis ferulacei oleandro montano ſimilis: bonū quidem, colore ex albo ſubrubente, odore porri, ſubſtantia craſſa, ſed in aqua facile ſolubili: leue, improbum vero notis his deſtitutum, ac præterea odore ſylphij perſici viroſo (aſſam fœtidam vocant) aut galbani, quo eſt adulteratum. Calidum ordine tertio, ſiccum ſecundo, amarum, & porri modo acre, ſubſtantiæ tenuis, & igneæ plus, quam terreæ complexum. Purgat pituitam craſſam, & alios humores lentos, & aquas a ventriculo, inteſtinis, cerebro, neruis, thorace, pulmone, iūcturis etiam longinquis, & profundis. Morbis harum partium, & aliarū frigidis inde natis ſuccurrit quouis modo vſurpatum, vt cephalalgiæ antiquæ, hemicraniæ contumaci, epilepſiæ, paralyſi, vertigini, pſaſmo cynico, tremori, dolori ventriculi, aut coli pituitoſo, aut flatulento, cum ſucco rutæ, & aceto dictis partibus illitum, & attritis muſculis, vel cum liquore idoneo ſumptum, & clyſtere iniectum. cum aqua rutæ vero, aut helenij nutritum, & potum, craſſa, & lenta ex pulmonibus, & thorace, & potenter educit. Illitum quoque tuſſi antiquæ, difficultati ſpirandi, dolori laterum prodeſt. Cum duplo item myrobalanorum citrearū in hydrope aquas ſeroſas mire extrahit. Splenis quoque duritiem, & inflationem diſſipat potum, & cum ſucco capparis, & aceto illitum, itē chyradas, nodos, & alios tumores duros. Nutritum quoque cum ſucco rutæ, aut fœniculi, & felle auis alicuius rapacis, viſum clariorem reddit. Fluxionem in oculum præcipue factum ab ea cohol ſanat, hordeolum ex aceto illitum delet. Menſes quoque potum, & ſuppoſitum euocat, fœtum necat: dolori vteri, & præſocationi prodeſt, quoniam tenuat, reſoluit, diſſipat, prouocat, ſoluit. Quod autem ventriculo, & hepati noceat, cum ſtypticis, maſtiche, ſpica, & ſimilibus ſumitur. cum enula quoque proprietate quadam mira perficit. Si colocynthis ſeminibus tantum abiectis, aqua cum pauca ſpica, & maſtiche impleta ſub cinere calido ad tertiæ partis conſumptionem coquatur, & hac aqua paulatim ſæpe affuſa nutriantur ſagapenum, ex eoque ſiccato trochiſci fiant, magnarum ſunt virium ad iuncturarum affectus, & aquas ſeroſas vacuandas. Poteſt nutriri aqua macerationis myrobalanorum citrearum, vel ſucci enulæ non purgati vnc. 17. cum maſtiches, & ſpicæ nardi, ana drachm. 3. coctis ad dimidij conſumptionem, & colatis. Datur a drach. ſemiſſe ad drach. 1.

De Sagapeno.

SAgapenum Græci, & Latini vocant: ſunt & qui Sacopenium. Ferulaceæ plantæ ſuccus eſt, in Media naſcentis: vel potius planta ipſa, vt tradit Galenus Sed quia inutilis alioqui planta eſt, ideo ſucco ipſi nomen reliquit E T eſt arbor ſimilis oleandro.) Similem Panaci ſcribit Gal. in lib. de antidotis. M E L I V S eſt cuius co- MANA

lor

lor inter ſubrubeum, & ſubalbidum, & reliqua.) Excellit reſte Dioſcoride ſplendidum, exterius rufum, interius album, guſtu acre. QVOD habet odorem porrorum. Neſcio, vbi Meſue olfecerit, præſertim cum ipſemet ſcribat paulo poſterius hæc verba. ET quod non eſt in vehementia odoris aſſæ, nec habet odorem Galbani. Quæ verba licet non bene, ex Dioſcoride accepta ſunt, ſcribente, odore eſſe medio inter Silphium, & Chalbanen. Nec mirum eſt ſi odorem habet Chalbanes, quum adeo propinquę naturæ ſint, vt Chalbane mutetur in Sagapenum, ſicuti ſcribit Gal. eodem de antidotis libro. ET, quod eſt facile reſolubile in aqua.) Verum Sagapenum ibidem ſcribit Gal. aqua infuſum, aut vino, ſtatim diſſolui. ET eius caliditas eſt in tertio. Galenus dicit calidum, & tenuium partium, ſicut alij opi. id eſt ſueci: nec dicit in quo ordine: ſed cum dicat Chalbanem eſſe calidum in fine ſecundi: vel principio tertij, idem de hoc pariter ſentiendum. EST reſolutiuum.) Galenus tenuium eſſe partium, & habere, quid dixit abſterſiuum. SOLVTIONE educit humores viſcoſos.) Inuentum, & hoc Arabum: non enim purgatoriam ei vim adſcribunt Græci. Purgatiuam vim cum dico, per inferiorem ventrem intelligo: ſcribit ſiquidem Dioſcor. quod craſſos humores ex pulmone expurgat. ET conferre ægritudinibus eorum, ſcilicet cerebri, & neruorum.) Conferre opiſthotonicis ſcribit Dioſcorides, id eſt rigon. quo caput ad ſcapulas trahitur: ad rupta quoque, & conuulſa. BIBITVM prouocat menſtrua.) Cum aqua dulci, ſcribit Dioſcor. ET præfocationi matricis.) Si cum aceto illud mulier odoretur, ait Dioſcor. CONFERT obſcuritati viſus. Cicatrices quoque oculorum ſecundum Galenum attenuat, & expurgat. Dimittit autem Meſue vim qua præcipue excellit, in his quos ſerpentes momorderint.

COST. *ARabum, & hoc inuentum eſt, quod Sagapenum purgatrice vi ſit præditum: neque id Græcorum vllus animaduertit. In eius electione quum Auicen. 2. Can. ſeu eius potius interpres id præferat, quod interius album, & foris ſubrubrum eſt: præferendum tamen eſt, quod extra rufum intus autem album, vt docet Dioſco. Atque in hoc certe Meſ. porri odorem deſiderat, de qua re alij ne verbum quidem: ſed aſtipulari huic ſenſum dices, ſi ore paululum detinueris, quod, & Braſa. ante nos ſcribit, quamuis allium ferè verius redoleat, quam porrum. At vero, quum Sagapenum ferulaceæ plantæ gummi eſſe Dioſcord. aſſerat, quam Galenus panaci ſimilem eſſe ait. 1. de antido. Meſue autem ex arbore oleandrum montanum æmulante prodire ſcribat: nondum tamen qualis ea planta ſit, arbor ne, an herba, certo ſcimus, iconem autem, quam appingunt nonnulli a Perſa, vt aiunt, mercatore acceptam, ſuſpectam, & pro fictitia a peritioribus habitam intelligimus.*

De Euphorbio. Cap. XX.

ANT. EVphorbium eſt gummi † excedens omnia genera gummi in calefaciendo, & ſubtiliando. Eſt enim ex rubificantibus, & exiccantibus: † Et eſt ex arbore deſertorum locorum hiſpidorum: cuius folia in primis cum eleuantur ſunt ſicut lanugines, deinde cadunt, & naſcuntur folia ſimilia polio marino.

ELECTIO. † Melius eſt leue frangibile habens colorem palearem, & clarum, & quod eſt vehementis acredinis, & odoris valde acuti, & quod eſt recens, ſuper quod iam præterijt an- A nus. Recens vero anni ſui, eſt ſicut venenum, & ignis. Et eſt ex gummis, quæ diſſoluuntur in oleo, & proprie quod eſt recens. Antiquum vero fortaſſis non diſſoluitur.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidum eſt, & ſiccum in quarto: & eſt calidius, & ſubtilius omni eo, quod calefacit ex gummis: & eſt in eo virtus † aduſtionem faciens, & rubificationem, & eſt penetratiuum, abſterſiuum, excoriatiuum, & eſt ex facientibus operationem cum labore, & anguſtia vehemēti producente ad ſyncopim, & ſudorem frigidum.

RECTIFICATIO. Eſt inimicum hepati, & ſtomacho propter vehementiam virtutis ſuæ, quoniam eſt acutum vehementer, ſerroſum, & inflammabile. oportet ergo virtutem eius frangere, B & proprie cum rebus obtundentibus acumen eius, & extinguentibus inflammationem, & acquirentibus ei lubricitatem: & oportet, vt ſit earum quantitas multa veſtiens, & tengens ſuperficiem eius: & oportet, vt non multum teratur. † Dixit Alkanzi. Accipiantur fruſta citri, & ſepeliantur grana eius prius inuoluta in oleo amygd. in acetoſitate ipſius, deinde inuoluantur paſta, & decoquantur. rectificatur autem ex hac arte, & remouetur acumen eius. Modus alius virtutem eius frangens ſicut narrauit Hamech. Inuoluatur in oleo amygdal. deinde ſepeliatur in ſucco liquiritiæ, aut tereniabin diſſoluta, aut in aliquo ex robub diſſolutis ſtipticis, & ſit eorum quantitas multa, & fiant ex eis pilulæ, & propinentur vbi oportet. † Et dixit Humain. Propine- C tur cum aqua mellis, & aliquibus ſpeciebus aleſanginis. Maſtix autem, & ſpica ſunt ex rectificantibus communibus emendantibus quæcunque ex acuitate medicinarum timentur. Audaciam autem eius expellunt medicinæ lubrificatiuæ, & extinctiuæ ſicut eſt aqua hordei, proprie cum oleo amygd. & fiat exhibitio poſt exhibitionem frequens.

POSSE. Solutione † educit phlegma viſcoſum, & craſſum a locis profundis corporis, mundificans iuncturarum vacuitatem ab humoribus craſſis difficilis eradicationis. Nec eſt ei res ſimilis ad hoc, & eſt ex rebus mundificantibus neruos, & conſumentibus humiditates imbibitas in eis. Et diſſoluitur in oleo de cheiri, & iungitur cum eo, & confert ægritudinibus neruorū D frigidis, ſicut eſt paralyſis, & ſtupor, & tremor, & tortura, & ſpaſmus, & eſt res mirabilis ad illud. Et inungitur ſuper hepar, & ſplenem, & confert doloribus eorum frigidis, & ventoſis, & fricatur puluis eius ſuper morpheam cum aceto fricatione forti, & delet eam. Et ſumptum in potu ſecundum modum emēdationis eius, eſt medicina magna doloribus nodoſis, qui vadunt, & veniunt per iuncturas, & eſt ex rebus, quæ faciūt ſternutationem cum fortitudine: & eſt medicina bona lethargo, obliuioni, & proprie inunctio ex eo, cum oleo de ſpica in occipitio. † Et eſt ex medicinis educentibus aquam citrinam. Et dixit Dioſc. Aureus vnus ex eo interficit.

DOSIS eius eſt a chirat 1. vſque ad 3. Conſeruatur autem quadriennio. Recens autem anni

ni ſui eſt perniciofum. Is autem, qui ſumit ipſum timeat frigus. Conſeruatur autem ne cito ſeneſcat, in milio, vel fabis, vel lentibus.

De Euphorbio. Cap. XX.

SYLV.

Splēdidū, ut ſarcocolla. acre eruis magnitudine uitreo in vētribus malū calidis praefert Dioſc. Plin. lacteū Gal. recens albū. vetus flauū ſcribit eſſe. Si cum odorata potione bibatur iſchiadi medetur Dioſc.

EVphorbium liquor eſt arboris in deſerto frequentis, hiſpide, folijs item priori bus hirſutis, quibus delapſis ſuccedunt alia polio marino ſimilia. Id eſſe debet leue, fragile, clarum, colore pallido, acerrimum ſapore, & odore: recens, & annotinum eſt venenoſum, igneum calidum ſiccum ordine quarto, omnium lachrymarum calidiſs. tenuiſs. vrit, rubrificat, vlcerat, penetrat, terget, tam violenter agit, vt præ anguſtia, & labore ſyncopen, & ſudorem frigidum accerſat. Purgat autem præter cætera pituitam craſſam, & lentam, quantumuis impactam etiam a neruis, & iuncturis remotis, & profundis ſumptum, ſed vt mox dicam, emendatum. Idem ex oleo leucoij lutei ſolutum, affectibus neruorum frigidis, paralyſi, ſtupori, tremori, ſpaſmo, ſpaſmo cynico, nodis, illitu mire conducit, hepatis quoque, ac lienis tumoribus, & dolori ab intemperie frigida, & flatu, & ei, qui per iuncturas, & partes alias turget, occurrit. Puluis eius ex aceto alphis valenter affrictus eos delet, idem ſternutamentum valentiſſime ciet. Cum oleo de ſpica illitum occipiti, lethargicæ obliuioni prodeſt, aquas quoq; vacuat. Ventriculo, & hepati nocet ſuæ actionis vehementia, ob id parum tenuiter eſt terendum, & miſcendum acrimoniam obtundentibus, calorem flammeum extinguentibus, lubricantibus, & horum omnium tanta copia, vt ſuperficies eius vndique tegatur, & veſtiatur. Alkanzi quoque euphorbij grana oleo amygdalino inuoluta mergit mali citrei diuiſi ſucco acido; & malum maza circundatum coquit. Sic obtuſa acrimonia fit innocentius, vel oleo amygdalino inuoluta, deinde cum ſucco glycyrrhizæ, vel manna, vel ſapa ex larga ſtypticorum copia ſoluto, in catapotia formentur, danda quibus opus eſt. Humain quoque euphorbium propinat cum mulſa, & aromatibus quibuſdam, & maſtiche, ſpica, communibus aliorum medicamentorum valentium epiceraſticis. Aqua hordei autem, & alia lubricantia cum oleo amygd. ſæpe poſt euphorbium potanda, vt calorem extinguãt, & leniendo celeriter ex corpore deturbent. Aureo vno ſumptum necat Dioſcor. Datura ſiliqua vna ad ſiliquas tres, quo ſumpto frigus vitandum eſt. Anno primo eſt venenoſum, ad annum vſque quartum eſt validum, præſertim cum milio, vel lẽtibus, vel fabis ſeruatur.

Euphorbium cū maſtiche & tragacātha coctum in pane dedit in morbo Italico Manardus: & ſine manifeſta noxa iuuit.

Id in Dioſc. non legi, ſed drach. 3. necare ſcribūt, Rhazes, Serap. Auic.

De Euphorbio.

MANA.

EVphorbion græce, & latine dicitur: apud quoſdam Græcos Eupholbium, arbor eſt ſecundum Dioſcoridem, ſecundum Plin. herba, ſecundum vtrunque ferulacea. Plin folijs acanthinis, in monte Athlante Dioſcorides monte Tmolo Mauritaniæ, opo plena acerrimo.

E EXCEDENS omnia genera gummi.) Non inter gummi, ſed inter opos reponit Gal. Dioſc. abũdare dicit Euphorbium arborem opo accerrimo, ad eo, vt ſine metu colligi non poſſit. EST ex arbore deſertorum locorum.) Nec apud Græcorum, nec apud Arabum quẽquam legi, qualis ſit hæc planta. Plin. tantum folijs eſſe acanthinis Euphorbium, & a Iuba rege inuentum, ac nomine ſui medici Euphorbium vocatum. Fuit enim Euphorbus medicus Iubæ, & frater Antonij Muſæ. MELIVS eſt lene, frangibile.) Eligendum ſecundum Dioſc. id quod ſplendidum eſt, & acre: eſſe enim eius duo genera, alterũ ſplendidum, vt Sarcocolla, Erui magnitudine: alterum quod in auium ventribus colligitur, vitreo colore. Plin. lacteũ ſuccum commendat, & habere dicit thuris effigiem: adulterari hędino lacte, ſed diſcerni igne: quoniam id quod ſyncerum non eſt, faſtidiendum odorem habet. Dioſc. adulterari Sarcocolla, & glutino. Galen. lib. 2. de medic. comp. ſecundum loca circa finem, id quod recens eſt, albiſſimum eſſe, antiquius ad flauius vergere. ADVSTIO-
F NEM faciens.) Galenus cauſticæ eſſe virtutis dicit, & tenuium partium. DIXIT. Alchanzi.) Iuſſi aliquando, vt in pane coqueretur, addens maſtichem, & gummi ex Tragacantha, eoque vſus ſum in Gallicis artuum doloribus, & ſine manifeſto nocumento iuuit. ET dixit Humain.) Dioſcorides cum melle abſolute, Paulus cũ melle cocto præbet, EDVCIT phlegma viſcoſum.) Paulus ſimpliciter pituitam. A locis profundis corporis.) Si cũ odorata potione bibatur, coxendicis doloribus mederi ſcribit Dioſc. EST ex medicinis educentibus aquã.) Paulus educere magis aquam, quam pituitam dicit, datque ad hunc effectũ ſiliquas 5. vel 7. ET dixit Dioſc aureus vnus ex eo interficit.) Non hoc dixit Dioſc. ſed Paulus, quidem dat drachmam j. cum melle cocto, ad pituitã, & aquam educendam. Raſis, Serapion, & Auic. dicunt tres drachmas interficere. Diſcutit etiam ſuffuſiones, & ſquãmas oſſium reſoluit, ſecundum Dioſcor. DOSIS eius eſt Chirat 1. vſque ad tres.) Ad drachmam vſq; accedit Dio
G ſco. vt ſuperius diximus. Auicẽna dat tres analoſat, ideſt obolos. Serapion duas, ſecundo practicæ excedit aureũ.

SYLV.

EVphorbium liquor ferulaceæ arboris Dioſc. herbæ folijs acanthinis in monte Athlante, Plin. in Tmolo Mauritaniæ. Dioſcorides a Iuba rege inuentum, ab Euphorbo ſuo Medico Antonij Muſæ fratre, vocatum. Paulus dat ſiliquas quinque, vel ſeptem: ammo drach. 1. cum melle cocto, ad pituitam, & aquam ducendam, ad drach. 1. accedit Dioſc. Auic. tres obolos. Serapion duos. Cætera de hoc, & alijs ex noſtris ſimplicibus locupletare potes.

COST.

EX quali nam planta Euphorbium prodeat diſſentiũt inter ſe herbariæ hiſtoriæ profeſſores, atque alij arborem eſſe aiunt, quod, & Dioſc. & Meſ. alij herbam, quod Plin. Hic autem quum oſtendant nonnulli imaginem quandam arboris, a Sarraceno, aiunt, mercatore ex Africa allatam; perſuadent tamen nos Africæ commentaria mercatori huic non eſſe præſtandam fidem.
H *Legere equidem in his eſt euphorbij plantam ſpinoſam eſſe (hoc vero, & Gal. 9. de comp. med. per loca, & Pli. lib. 25. qui acanthi folia illi aſcribit) ſyluestri cinaræ ſimilem, ex cuius radice numeroſi fructus viridi colore, cucumerum facie prodeant, ſed longiores. hos autem vbi maturuerint punctim aperiri, & lacteum, ac lentũ liquorem exire, qui cultello exceptus in vtre condatur. Porrò licet euphorbio purgãdi ineſſe vires, neq; Dioſc. neq; Gal. norit; norunt tamẽ, & Aetius, & Actuarius.*

De Opopanace. Cap. XXI.

ANT.

OPopanax eſt gummi plantæ ſimilis ferulæ † cuius ſtipes eleuatur ſuper terram circiter cubitum vnum, vel duos, † & folia eius ſunt minora folijs ferulæ. Et eius thyrſus eſt palearis in colore, &

re, & eleuantur ſuper eum flores odoris boni, coloris auri, & ſunt † ſecundum ſemitam florum anethi. † Et faciunt cultores eius inciſiones paruas inter radicem, & eleuationem thyrſi eius circiter palmum medium, † & egreditur humiditas aurea, quæ coagulatur, & fit opopanax.

ELECTIO. † Melius ex eo eſt, quod eſt citrinum extra, & ſubalbidum intus, † & quod eſt amarum, & quod facile frangitur, & facile diſſoluitur in aqua: † & quod eſt odoris boni proprij. Et ſunt ex hominibus, qui adulterant ipſum cum ammoniaco proprie, ſuper colorando grana minuta ex eo: † ſed odor, & albedo fracturæ deoccultant fallaciam. Et melior pars plātæ eius eſt gummi eius, & radix ipſius.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidum eſt, & ſiccum in tertio, & radix eius eſt in ſecundo, † & eſt reſolutiuum, carminatiuum ventoſitatum craſſarum, ſubtiliatiuum, lenitiuum, mundificatiuum, & abſterſiuum, & ſimiliter radix ipſius.

RECTIFICATIO. Nocet ſtomacho faciens ſitim. Et eſt operationis tardæ. De rectificatione autem fac, quod in ſagapeno diximus.

POSSE. Solutione educit phlegma craſſum, & viſcoſum a partibus remotis, & iuncturis proprie; & mundificat cerebrum, & neruos, & confert ægritudinibus eorum frigidis: & eſt ex rebus addentibus in viſu proprie, ſecundum omnem modum adminiſtrationis ipſius, & mundificat pectus, † & confert tuſſi antiquę, & difficultati anhelitus, ſimiliter, & radix eius. Et fit emplaſtrum ex eo, & ſucco apij, & aceto bono ſuper ſplenem reſoluens duritiem eius. Et dixit quidam, Ponitur pars aliqua ex eo in muſto, & adminiſtratur poſt tres menſes, & confert hydropiſi, & magnitudini ſplenis. † Et emplaſtratur ſuper nodoſitates membrorum, & ſuper ſcrophulas, & reſoluit eas. Et colluitur os cum aceto decoctionis ipſius, & confert dolori dentium, & corroſioni eorum, & bibitur cum aqua mellis calida, † & confert guttationi vrinæ, & prouocat ipſam, & menſtrua, † & facit abortum. Et eſt medicamen bonum † præfocationi matricis, & ægritudinibus ipſius frigidis. & eſt medicina magna doloribus iuncturarum, & podagræ, & dolori genuum, & fortis † iſchiaticæ, & proprie ſecundum omnem modum adminiſtrationis ipſius, etiam linitum, & emplaſtratū, & proprie cum ſucco caulis, & melle, & ſale pauco. Et eſt ex medicinis bonis expertorum iuuamentorum † vulneribus antiquis, & putridis, & eis, quæ ſunt difficilis cōſolidationis. Facit enim in eis naſci carnem, † veſtit oſſa nuda, & eſt ei proprietas in hoc. Et narrauit Ebengezar, quod ſi ex eo, & medio ponderis ipſius, & raſura panni antiqui ſubtilis, mundi, & vino, & melle, & oleo roſaceo, fiat vnguentum ſic terendo in mortario, nunc oleum, nunc vinum infundendo, illud fit mirabile ad implenda vulnera carne, & proprie in quibus videtur difficilis incarnatio. Et poſteriores addiderunt ex lythargyrio, & aloe, & myrrha, & ſarcocolla, ſicut ana quartam partem quantitatis opopanaci, & fit medicamen mira-A bile ſanans fiſtulas, & vlcera fraudulenta. Et eſt medicamen expertum rigori febrium, & proprie bibitum cum aceto ante horam paroxyſmi, & linitum in ſpina dorſi diſſolutum cum ſucco apij, & oleo anethino.

DOSIS. eius a drach. j. vſque ad ij.

De Opopanace. Cap. XXI.

OPopanax eſt liquor plantæ ſimilis ferulæ, caule cubitali, vel bicubitali pallido, folijs ferulæ, ſed minoribus, floribus anethi modo in vmbella diſpoſitis, odoris, flauis. Secto autem caule digitis duobus, aut circiter ſupra radicem liquor effluit flauus, qui coagulatus eſt opopanax optimus, ſi intus albus eſt, foris flauus, amarus, fragilis, in aqua mox B ſolubilis, odoris boni, ſed ſui. Adulterant hammoniaco, intectis, ſcilicet ex ipſo granis opopanace vero. Dolum prodit odor, & albedo in fracturis. Radice etiam planta hæc vtilis eſt, calida ſicca tantum ordine ſecundo, tertio autem opopanax. vtrunque terget, digerit, tenuat, flatus diſſipat craſſos, lenit, expurgat. Purgat pituitam craſſam, & lentam etiam à remotis partibus, cerebro, neruis, ſenſorijs, iuncturis, thorace. Ob id prodeſt harum partium affectibus frigidis inde natis, viſui imbecillo, tuſſi antiquæ, difficultati ſpirandi, iſchiadi, gonagræ, podagræ. Vino muſteo incoctum poſt tres menſes potu hydropem leuat, & lienis tumorem. Ex mulſa calente potum ſtranguriam ſanat, menſes mouet, abortum facit, alioqui ab vtero præfo-C cationi, & frigidis vteri affectib. ſaluber. Stomacho idem nocet, ſitimque excitat, tarde purgat, corrigitur, vt ſagapenum. Idem aceto ſolutum collutione dentium dolorem, & eroſionem ſanat. Potum cum aceto hora vna ante acceſſionem, & cum ſucco apij, & oleo anethino ſpinæ illitum, rigorem febrilem prohibet. Ex ipſo autem, & ſucco apij, & aceto bono emplaſt. lieni impoſitum ipſius diuritiem diſſipat. Datur à drach. j. ad drach. ij. nodos, ſtrumas emplaſtro diſſipat, & reſoluit, & iſchiadem, gonagram, podagram, & aliorum articulorum dolores quouis modo vſurpatū, hoc eſt, ſumptum, clyſtere iniectum, admotum præſertim cum ſucco braſſicæ, melle, pauco ſale. Vlcera fiſtuloſa, D antiqua, putrida, cacoetha, dyſepulotica expurgat, carne implet etiam ſuper oſſa nuda (quod opus illi eſt peculiare) & cicatrice tegit, ſi (Ebengezar ait) opopanacis ℥ j. raſuræ panni antiqui tenuis, mundi, vncia dimidia cum vino, & melle, & oleo roſato paulatim alternis affuſo, teratur in mortario, donec fiat vnguentum. Huic tamen poſteriores addiderunt litargyri, aloes, myrrhæ, ſarcocollæ, ana drach. ij.

SYLV. Panacis. Herculei liquor omnib. dicitur, tamen Aſclepij panax hic potius deſcribi cognoſcitur ex vtriuſque notis a Dioſc. expreſſis.

De Opopanace.

OPopanacem Græci, Latini vocant liquorem Panacis Herculei: triplicē enim Panacem tradunt Herculeum, Aſclepium, & Chironium. Videtur tamen non Herculeum, ſed Aſclepium potius deſcribere, dum ait: Gummi plantæ ſimilis ferulæ, & reliqua. De Herculeo ſiqui- MANA.

ſi quidem ſcribit Dioſc. quod caulem habet, & vmbellã. E non quod planta ſit ſimilis ferulæ. Sed nec ex duobus reliquis generibus vllum ferulaceum facit. CVIVS ſtipes eleuatur ſuper terram, circiter cubitum vnũ, vel duos,) Herculei caulem dicit Dioſco. eſſe altiſſimum, Aſclepij tenuem, & cubitalem. ET folia eius ſunt minora folijs ferulæ.) Hoc nullo pacto poteſt Herculeo congruere, quẽ folia habere dicit Dioſco. fico ſimilia, in quinque partes per ambitum diuiſa; ſed reſpondet potius Aſclepio, quẽ folio fœniculi conſtare dicit, ſed maiore: quod etiam de ferula dixit Meſue. Flores odoris boni, coloris auri, hæc fere ſunt Dioſc. verba de Aſclepij floribus, Herculei vero flores, dicit eſſe melinos, hoc eſt luteos. SECVNDVM ſemitam florum Anethi.) Hoc vtriq; poteſt aptari. De Herculeo tamen peculiariter Dioſcor. quod vmbellam anethi habet. Ex his igitur patet, Aſclepium potius hic deſcribi, quam Herculeum cum tamen omnes medicinæ authores, ex Herculeo, non ex Aſclepio fieri opopanacem ſcribant. ET faciunt cultores eius inciſiones paruas, inter radicem, & eleuationem thyrſi, circiter palmũ F medium.) Radicem ipſam ſcindi ſcribit Dioſco. germinantibus caulibus, caules vero meſſis tempore. ET egreditur humiditas aurea.) Egredi liquorem candidum ſcribit Dioſcor. ſed vbi inaruerit croci colorem exterius acquirere. MELIVS ex eo, quod eſt citrinum extra, & ſubalbidum intus.) Laudat Dioſc. eum, qui ſit interius candidus, vel ſubrufus, exterius croceus. ET quod eſt amarum.) Amariſſimum dicit Dioſc. ET quod eſt odoris boni.) Grauis odoris eſſe debet ſecundum Dioſc. & præterea pinguis, friabilis, diſſolui facilis, ac læuis, nigrum, & mollem eſſe malum dicit. ODOR, & albedo fracturæ deoccultant fallacciam,) Dioſcurides, verus digitis in aqua cõtritus, diluitur, & lacteſcit. CALIDVS, & ſiccus in tertio.) Galenus calidum in tertio, ſic cum in ſecundo. Et eſt reſolutiuum, & reliqua) Gal. calefacit, mollit, diſcutit: radix vero abſtergit, ſiccat, & quia non vehementer calefacit, ideo carnem generat. SOLVTIONE educit phlegma.) Nec Dioſc. nec Gale. vim ei purgandi adſcribunt. EST ex rebus addentibus in viſu. Dioſcorides, ad claritatem oculorum inungitur. CONFERT tuſſi antiquæ.) Dioſcorides, valet ad lateris dolores, & tuſſes cum aqua mulſa, aut vino ſumptus, & ad rupta, ac conuulſa. ET emplaſtratur ſuper nodoſitates membrorum, & ſup ſcrofulas.) Durities inquit Dioſ. vteri, & inflationes diſcutit, cum melle ſolutus. Confert guttationi vrinæ.) Dioſcorides, ad ſtrangurias, & veſicæ ſcabies, ac tormina cũ aqua mulſa, aut vino. ET facit aborſum.) Dioſcorides cũ melle diſſolutus fętus occidit. Et de radice ait, quod abraſa, & ſuppoſita educit fœtum. PRÆFOCATIONI matricis.) De fructu hoc ſcribit Dioſcor. ſi cum vino bibatur. ET podagræ.) Cum vua paſſa linitus, ait Dioſc. SCIATICÆ ſecundum omnem modum adminiſtrationis.) Dioſcorides, inunctum Vulneribus antiquis.) De radice hoc ait Dioſc. Gal. quod valet ad vlcera mali moris, atque in eis generat carnem. VESTIT oſſa nuda.) De radice hoc quoque ſcribunt Dioſc. & Gal. tanquam de minus calida, quam opos. Adde ex Dioſ. quod acopis, & capitis me- H dicinis miſcetur, ac cauis dentium, dum dolent: Carbunculos rumpit; & ſpicæ mixtum eſt contra morſum rabidi canis optimum emplaſtrum.

COST. *QVum panax ex qua opopanax ſuccus nuncupatus, Herculens tantum ſit Dioſcoridis teſtimonio, trãſferitur tamen hic, & Aſclepij, & Chironij hiſtoria, qua certe in re aut ex deprauata Dioſc. hiſtoria, quã deprauatam hũc habuiſſe certum eſt, hoc quicquid erroris eſt fluxiſſe ſuſpicor; aut a ſciolo aliquo margini affixa hæc in contextum etiam irrepſiſſe. Cæterum quicquid alij hac de re ſentiant, etſi in plantæ huius deſcriptione erratum ſit; in ijs tamen, quæ deinceps ſequuntur, deeſſe accuſationi locum exiſtimo, ſi citra odium legantur. neque enim quanquam Dioſc. alia, aut aliter de opopanace ſcribit, culpandus tamen hic erit ſi vera ſunt, quæ de ſuo, aut alieno addit. veluti quum ait dignoſci opopanacẽ, an ammoniaco adulteratus ſit, ex odore, & colore albo; Dioſc. vero diuerſo experimento id probat. vtranque ſane fallaciam prodit. Omitto cætera, quæ etſi aliter quam Dioſc. non tamen contra, quam ille ſcripſerit. quale etiã quod de odore opopanacis. hũc Dioſc. grauis odoris eſſe ait: hic eũ eligit, q boni odoris proprij, ideſt, qui odorẽ ſuum maxime ſeruat. atqui hæc contraria nõ ſũt.*

De Mezereon. Cap. XXII.

MEzereon eſt planta vocata apud Perſas ANT. rapiens vitam, & a quibuſdam faciẽs viduas, & a pluribus leo terræ vocatur, & eſt planta, cuius ſtipes † eleuatur ſuper terrã circiter cubitos duos, † & folia eius ſunt ſimilia folijs oliuæ, ſed maiora, † & producit grana nigra in magnitudine fructus myrti, & eſt planta lacticiniorũ maior † cuius ſpecies ſunt plures. † Eſt enim quædam magna habens folia ſubtilia; & † eſt parua habens folia ſicut folia oliuæ, & ſpiſſa minus: & eſt habens folia criſpa, & aſpera. & ex eis aliud eſt habens colorem viridem, & aliud habens colorem ſubnigrum producentem colorem pauonis.

ELECTIO. † Melius eſt habens magna folia tenuia, & viridia, & quod oritur in locis liberis, & in vicinitate plantarum ſpeciei eius. Et quando oritur ex eo, planta vna in toto ambitu loci eſt mortalis. Et quæ oritur in locis thermarum eſt ſicut venenum; & parua habens folia, & ſpiſ- G ſa, eſt malum: & ſimiliter habens criſpa, & aſpera, & quod eſt ſubnigrum ſimiliter.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidum eſt, & ſiccum in quarto, & dixit filius Zezar eſt in fine tertij. Sed non verificatur illud: eſt enim in eo virtus acuta, ignea, & acrimonia vehemẽs, & eſt excoriatiuum, vlceratiuum, ſerroſum, & inflammabile, & eſt conſumptiuum, & diſſolutiuum virtutis.

RECTIFICATIO. † Eſt proximum veneno. nocens membris, quæ ſunt mineræ virtutum, debilitans, & diſſoluens eas. Conandum eſt igitur frangere malitiam, & acuitatem eius, † & hoc faciemus cum auxilio rerum frangentium ea, & permutantium inflammationem, & ſeroſitatem eius, ſicut ſunt olea frigida, & proprietes H extinctiuæ, ſicut eſt mucillago pſyllij, & ſuccus portulacæ, & ſuccus endiuiæ, propter: eſt enim mirabile: & aqua alkekengi, & aqua ſolatri humidi, & altaraſacon, & aqua berberorum. Et frangunt adhuc acuitatem eius res inſpiſſatiuæ, & ponticitatem habentes, ſicut ſunt myrobalani; ſunt enim ſublimes ad illud. Et dixit filius Zezar. † Duplum ipſius ex abſinthio iunctum cum eo emendat malitiam eius. Inquit Dioſc. Infundantur folia eius in aceto die vna, & exiccentur, & frangitur cum arte hac virtus ipſius ſerroſa, & inflammabilis. Et dico quod ſi in aceto coquantur aut infundantur citonia, aut maciana, aut berberi, erit melius: & ſigillatur almezereon bonitas ex hoc ad ea, quæ oportet, & ſi ex aceto infuſionis eius, aut decoctionis ipſius fiat

ſyrupus

A ſyrupus acetoſus, inuenitur expertorum iuuamentorum vbi oportet. Et ex rebus adhuc emendantibus, & remouentibus malitiam eius eſt, vt infundantur folia eius in lacte dulci, aut acetoſo, & proprie ſumpto ex aſina, aut capris. Et quandoque ponuntur folia almezereon in aqua lactis, & bulliunt cum facilitate, & aufertur ſpuma eius, & colatur, & propinatur cum ſecuritate, † & dixit Gale. Infundantur folia eius in ſyrupo roſarum parum antequam terminetur coctio ipſius, & propinetur ſyrupus vbi oportet. non eſt enim in eo timor. Et dixit iterum, Decoquatur in iure gallorum antiquorum, & eſt ſine nocumento, & quandoque oleum almezereon adminiſtratur cum permixtione aliarum medicinarum virtutem eius fractiuam habentium, & eius operatio eſt talis. Accipe foliorum eius drac. B xl. & ſuper ea proijce aquæ dulcis lib. iij. & dimitte die, ac nocte, deinde fac bullire lento igne donec redeat ad lib. j. & med. & in colatura eius ponantur olei ſumpti ex amygdalis dulcibus, vnc. viij. & bulliat faciliter vſq; ad aquæ conſumptionem: tunc ſi ponatur oleum cum folijs, & aqua, & bulliant ſimul ad aquæ conſumptionem, erit in virtute fortius. † Et dixit Rufus, Submergatur in aqua ex folijs eius † circiter vnc. ij. in cado magno muſti, & dimittatur menſibus tribus, & erit res mirabilis ad hydropiſim. expellit enim ſine nocumento aquam citrinam. Confectio almezereon ex inuentione noſtra. Accipe foliorum almezereon præparatorum partes x. carnium citoniorum elixa totum in aceto vini, & zucch. tabarzet ana. partes lxx. tereniabin partes xl. aquæ C caſei infuſionis agarici partes xxx. olei almezereon partes *xij.* Diſſoluatur zuccharum, & tereniabin in aqua caſei prædicta, & miſceatur cum carne citoniorum, & coquatur cum facilitate vſque ad mellis ſpiſſitudinem, & inuoluatur puluis foliorum almezereon cum oleo iā dicto, & conficiatur cum eis. eſt enim medicamen benedictum ad hydropiſim. Confectio pilularum almezereon valētium ſimiliter ad hydropiſim, & ad expellendum aquam citrinam cum fortitudine ſine timore. Rec. foliorum præparatorū drach. 5. myrobalanorum citrinorum drach. 4. chebulorum drach. 3. confice cum tereniabin, vel tamarindis diſſolutis in aqua endiuiæ. † Et ſcito, quod almezereon de decoctione modicū ſuſtinet, & contritio laborioſa virtutem eius de- D ſtruit. Expellunt autem nocumenta eius a corpore aqua hordei, & aqua paſſularum. verum aqua endiuiæ, & altaraſacon auferunt inflammationē relictā ab eo in corpore. Et ſciuiſti, quod medicinæ cōpreſſiuæ audaciā medicinarū expellunt.

Posse. † Solutione educit aquam citrinam cum fortitudine vehementi. Et dixit Alex. iuncta cum rebus educentibus malencholiam educit eā, & cum rebus educētibus phlegma educit ipſum. Et abſinthium duplicatum ei, aut myrobalani addunt ei bonitates notas, & faciunt educere choleram. Maius autem iuuamētum, quod ex eo expectatur, eſt ad hydropiſim. Aquā enim educit aggregatam in ventre. Nocet tamen hepati, imo omnibus membris nutritiuis. † Et interficit lumbricos, & vermes, & ſolutione educit eos, & ſerpentes viſcerum. † Et ſi fiant tentæ ex eo, & melle curat fiſtulas, & vlcera fraudulenta, & fit collutio ex aceto decoctionis ipſius. † Et cōfert dolori dentium, & corroſioni eorum, & gingiuæ ſanguineæ, & mollificatæ. † Et fit vnguentum ex eo, & aceto, & oleo, & cera ad ſcabiem bonum, † & fit ex eo linimentum cum ſulphure, & melle, & aceto forti ad morpheam, & albaras, & lentiginem, & delet eas. Et quandoque fit confricatio ſuper morpheam, & baras cum folijs eius, & aceto forti, & eſt vltimum. Et dixit Ioannitius. Valet ad quartanam.

† Dosis eius eſt a drach. s. vſque ad ʒ. 1. Et hoc in coctionib. & plurib. a Karactis 2. vſq; ad 5.

B

De Thymelæa. Cap. XXII.

THymelæa (quæ Perſis † mezereon, ideſt rapiens vitam, alij faciens viduas, multis leo terræ vocatur.) planta eſt lactariarum maxima, caule bicubitali: folijs oliuæ, ſed † maioribus, fructu nigro: myrtarum magnitudine, eaq́ue multiplex, vna folijs magnis, tenuibus, altera folijs quidem paruis oliuæ modo, ſed multo ſpiſſioribus, alia folijs criſpis, aſperis. Ex his item quædam folijs virentibus, alia nigricantibus, colorem pauonis referentibus. Præſtantior eſt, quæ folijs eſt magnis, tenuibus, virentibus, in loco libero nata prope alias ſpeciei eiuſdem. Quæ vero ſola in magno agri ambitu oritur, pernicioſa eſt, vti etiam, quæ prope thermas, & quæ folijs eſt C paruis, & ſpiſſis, item, quæ criſpis, aſperis, itemq; nigricantibus. Calida eſt, ac ſicca ordine quarto potius, quam tertio, vt filius Zezar cenſuit. Vis enim ei ineſt valenter acris, ignea, vlcerans, mordens, inflammans, conſumens, virtutes diſſoluens. Aquas ſeroſas valenter purgat, melancholiam quoque, vt ait Alex. ſi melanogoga miſceātur, pituitā ſi phlegmagoga, bilem flauam ſi cholagoga, vt abſinthiū duplum, aut myrobalani. hydropem ob id mire iuuat aquis ex ventre eductis. Lumbricos, & animalia alia interanea necat, pellitque. Sed hepati, cæteriſq; partibus nutritorijs nocet. Ad quartanam cōmendatur a Ioannitio. Turunda ex ea, & melle vlcera fiſtuloſa cacoethea, ideſt maligna curat. Ace- D tum cui hæc incocta eſt, collutione dentium dolori, & eroſioni, gingiuarum cruentarum mollitiei medetur. Eadem cum aceto, oleo, cera, vnguentū eſt ad ſcabiē vtile, cū aceto aurē forti, melle, & ſulphure, alphos, leucem, lentiginē delet. Quin, & folia ex aceto forti ijs aſtricta idē poſsūt. Quoniā autem id partibus principibus facultatum nos gubernātium, ceu fontibus veneni modo nocet eas deijciens, ac diſſoluens, eius vis acerrima, & maligna frangatur contrarijs, acrimoniam, & calorem flāmeum obtundentibus, & extinguentibus, qualia ſunt olea frigida, adſtringentia. Muccago pſyllij, ſuccus portulacæ, & magis intybi, aut halicacabi, aut ſolani humidi, aut ſonchi, aut aqua oxyacāthę, myrobalani quoque, abſinthium duplum, autore

SYLV. † Mezereon Rara chaui bus. ſpecioſi, bicubitali bu Ruſe. † Minoribus Dioſcor. fructu nigro ad ... oper... Item ... nigro, ... Ruſe.

Zezar

Apud Aui. adſcribitur, nõ Dioſ. Zezar, acetũ item vno die traditã ſibi thymelæam corrigit Dioſc. Idẽ acetũ cui incocta, vel infuſa fuerit in ſyrupo acetoſo coctum, magnarũ, & expertarũ eſt viriũ, melius ſi eodẽ aceto ante macerata fuerint cydonia, vel maciana, vel vua oxyacanthæ. Folia quoq; eius lacte, vel aſinino, vel caprino, dulci, vel acido, vel ſero lactis infundantur, vel igni lento coquantur deſpumãdo, & coletur. Tuto id propinatur malitia eius ſic ablata. Syrupus roſatus antequam ſit percoctus, ſi eo maceretur aliquãtiſper *Syruporum non meminit Galen.* thymelæa, ſaluber eſt, ac ſecurus Gal. Idẽ ius galli antiqui ſi in eo macerata ſit, pollicetur. Oleum quoquv thymelææ alijs miſtum virtutẽ ipſius frãgentibus eſt efficaciſſimum. Fit autẽ ſic, Foliorum thymelææ. vnc. 5. macera horas 24. aquæ dulcis lib. 3. coque igni lento ad dimidias, colato adde olei amygdalarum dulciũ vnc. 8. percoq; ad aquæ cõſumptionem. Foliorum quoque horum vnc. 2. cado magno muſti impoſitæ, poſt tres menſes vinum id ad hydropẽ efficaciſs. reddunt, aũtore Ruſo, expulſis ab eo citra noxã ſeroſis excremẽtis. Ad eundem hydropem benedictũ confecimus medicamentũ ex foliorũ thymelææ præparatorũ drac. 10. carniũ cydoniorũ ex aceto coctorum ſacch. albiſs. ana drac. 70. mannæ drac. 40. ſeri lactis cui infuſus ſit agaricus drach. 30. olei thymelææ prædicti drac. 12. ſaccharum, & manna in ſero illo ſoluatur, carni cydoniorum miſceatur, coque igni lẽto ad mellis ſpiſſitudinem. Puluis foliorũ oleo dicto inuolatur, & miſce omnia. Catapotia idem valenter, & tuto præſtantia recipiunt foliorũ præparatorũ drach. 5. myrobalanorum citrearum drach. 4. cepularum drach. 3. miſce cũ manna, vel tamarindis aqua intybi ſolutis. Mediocriter coqui poteſt. multa tritura vis eius vaneſcit. Aqua hordei, & vuarũ paſſarum noxas eius in corpore abolent, aqua autem intybi, & ſonchi calorem ab eo in nobis relictum extinguunt. Styptica quoq; medicamenta depellunt ex corpore, & frangunt violentiã acriũ. Datur decocto a drach. ſemiſſ. ad drachmam vnã, pul. autem ad ſiliquas quinque.

De Mezereo.

MANA. MEzereon Serapionis, eſt abſque dubio Chamelæa Dioſc. ab hoc autẽ ſcriptore deſcribitur Thymelęa, atq; , vt ſequens eſt, aliud Mezeron, ſi hoc Mezereon eſt, qua quod a Serap. ELEVATVR a terra circiter cubitos duos.) De Thymelæa ſcribit Dioſc. ꝙ ab ea ſurgunt rami tenues, ſpecioſi, binũ cubitorũ. de Chamelæa vero, quod dodrantales, ideſt, duodecim digitorum longitudine. ET folia eius ſunt ſimilia folijs oliuę, ſed maiora.) Hic eſt error manifeſtus. De Thymelæa ſiquidẽ ſcribit Dioſ. quod folia habet Chamelææ ſimilia, ſed anguſtiora, de Chamælea vero quod ſimilla oliuæ, ſed tenuiora, ex quibus ſequitur, non poſſe Thymelæam habere folia maiora abſolute quam oliua, ſecundum Dioſco. ET producit grana nigra in magnitudine fructus Myrti.) Quod magnitudine Myrti fructum ferat, congruit Dioſc. Thymelææ in colore diſſidet: ſiquidem dicit Dioſc. quod in initio viridis, de hinc rubẽs, operimẽtoq; tegitur duro, & nigro exterius, intus, cãdido. CVIVS ſpecies ſunt plures.) Licet voluiſſe viſus ſit deſcribere Thymelæam, per hæc tamen verba putare videtur Mezereon eſſe genus ad

E Thymelæam, & Chamelęam, & quod magis abſurdum eſt, ad album, & nigrũ Chamelæonta, diuerſas omnino ab his plantas, quod ẽt peccauit Auicenna in quarto, & aliquatenus in ſecũdo, maxime vbi vires enumerat. EST enim quædã magna habens folia, & ſubtilia.) Hic videtur tangere Chamelæam. ET eſt parua, habẽs folia ſicut folia oliuæ, & ſpiſſa nimis.) Hic tangit Thymelæam, de qua dicit Dioſc. quod folia habet anguſtiora, & pinguiora. ET eſt habens folia criſpa, & aſpera) Hic tangit Chamæleonta, neutra. n. illarum. Thymelæam dico, & Chamelęã) folia habet criſpa, & aſpera, ſed oliuæ ſimilia. ET ex eis eſt habẽs colorẽ viridẽ.) Albũ deſignat Chamæleõta. ET aliud habens colorem ſubnigrũ.) Nigrum hic innuit Chamæleonta, nomen .n. habet a varietate foliorũ ſm Dioſc. quæ valde viridia interdũ, modo cyanea, modo ſub alba, modo rubra, iuxta locorũ differentias, viſuntur. MELIVS eſt habens magna folia.) Hic videtur eligere Chamæleõ, ſequutus Auicennam. CALIDVM eſt, &
F ſiccum in quarto.) Licet Gal. Chamelæã non reponat in ordine, non videtur tñ adeõ calidã putaſſe. dominantem enim amarã habere qualitatẽ dicit, & ſordida vlcera curare, quæ non videntur rebus tã impenſe calidis conuenire. Thymelææ autem cãuſticam vim tribuit Paulus, & Dioſ. eius grana vrere fauces dicit, folia guſtũ mordere, & fauces ſcarificare, qui tñ effectus in alijs quoq; rebus inueniuntur, quæ non ſunt in ſummo calidæ. EST proximũ veneno, nocens mẽbris, quæ ſunt mineræ virtutũ.) Nec de Chamelæa, nec de Thymelæa lego, ꝙ ſit proxima veneno, ſed de Chamęleonte nigra, ſcribit .n. de ea Galen⁹, ꝙ radix eius habet quid venenoſi: de Thymelæa Dioſc. ꝙ nocet ſtomacho. ET hoc faciemus cũ auxilio rerum frangentiũ ea.) De folijs Thymelæę, quæ dicit vocari Cneorũ, vnde (vt puto) deriuata eſt vox Mezereon, de eius, inquam, folijs ait Dioſc. ꝙ tundenda ſunt, ab eis omnes fibræ ſęparandæ, & ſi minorem volumus fieri purgationẽ, elixas, & lenti, vel conciſis oleribus admixtas, dare debemus. DVPLVM eius ex abſinthio.) Hoc dicit Dioſ.
G de folijs Chamelææ, factis ex eis catapotiis cum dulci aqua. Inquit Dioſc. infundantur folia eius in aceto die vna. Hoc non legitur apud Dioſcoridẽ, ſed apud Auicennã. ET dixit Gal. infundantur folia eius in ſyrupo roſarum.) Non memini me aliquod horũ apud Galenum legiſſe, alioqui neque ſyrupi roſacei vſpiam meminit Gal. ET dixit Ruſus.) Neſcio an id dixerit Ruſus: ſcio autem Dioſcoridem docuiſſe modũ parandi vinũ Thymelæite, & Chamelæite, CIRCITER vnciæ duæ in cado magno.) Dioſc. ponit drachmas triginta Thymelææ coliculorum, foliorum, & ſeminis, in congios 3. & coqui iubet donec remaneant duo: & ex Chamelęa ſimili quidẽ proportione, ſed non coquit, verum bullire ſinit muſtũ duobus menſibus. Et ſcito quod Mezereon de decoctione modicũ ſuſtinet.) Dioſcorides) vt ſupra diximus) coquit Thymelæã donec tertia pars vini ſit conſumpta. Serapion Chamelæã, donec duę partes ex tribus. Vtraque autem multa dici poteſt, non modica decoctio. SOLVTIO
H NE educit aquam.) Chamelęa ſecundum Dioſcoridem ducit per aluũ pituitam, & bilem. Paulus ad aquã intercutẽ dat Chamelæam cũ æquali ære, & aniſo. Dioſcorides Thymelææ folia meſſis tempore collecta, & in vmbra exiccata. Semen vero, quod coccum, vel granũ Cnidiũ vocat, euacuare dicit per aluũ bilẽ, & pituitam, & aquã. ET interficit lumbricos, & vermes, & ſerpentes viſcerũ.) De Chamelæonte albo ſcribit Dioſcordes, ꝙ pondere oxybaphi educit vermẽ latũ: nullã talem vim Chamelææ, aut Thymeleæ adſcribens: veri tamen ſimile eſt, quod & ipſæ poſſint vermes interficere. ET ſi fiant tentæ ex eo, & melle, curat fiſtulas, & vlcera fraudulenta.) De Chamelæa ſcribunt Dioſcorides, & Gal. quod cum melle purgat ſordida vlcera, & cruſtoſa: de Chamæleonte vero nigra, ait idem Dioſc. quod valet phagedænicis comedentibus, & feris vlceribus. ET conferi dolori dentium. De Chamæleonte nigra ſcribit Dioſc. quod eius decocto vtiliter dolentes colluuntur dentes, & quod dolen-

tem

[illegible] dentē cum graphio impoſita cōſtringit. Capite vero de Chamelæa, & Thymelæa, nulla dentiū mentio. F[illegible]r vnguentū ex eo & aceto, & oleo, [illegible]reta, ad [illegible]m. De [illegible]te [illegible]t Dio[illegible] q[illegible]d cu[illegible] m[illegible] [illegible]a, & axungia[illegible] [illegible] al[illegible] illatu. Et [illegible]men[illegible] ex ſulphure, & melle [illegible]dmixto ſulphure, [illegible]umine, ait Dioſc. valere eandē Chamęleonta con[illegible] impetigines, ſi ex aceto coquatur & inungatur. Et [illegible], ad vitiligines ephelides. Dosis in d[illegible] ac[illegible]. s. ad drach. vna in puluere [illegible] centi[illegible] [illegible]uor dra[illegible]hm. Chamelææ in aquæ m[illegible] [illegible]s [illegible]don[illegible] q[illegible]rta pars ſuper ſit: quo d[illegible]m [illegible]cere cataporia, ex duabus abſinthij partibus, & vn[illegible] C[illegible]melææ, purgareque dicit, ut elleborum. Cnidia v[illegible] grana, a viginti vſque ad triginta.

SYLV. Thymelæan [illegible]uit [illegible]c. ad tertiæ partis vini conſ[illegible]puo- [illegible] Serapion ad duarum ex tribus partium, quæ v[illegible]e [illegible]lea dici poteſt.

COST. Q[illegible] Mez[illegible]eon ſ[illegible]t, ſi modo lactaria planta eſt, vt M[illegible] ait, n[illegible]il ipſ[illegible] auſim affirmare. Chamelęam .n. [illegible] hoc nomine Serapion intelligit, [illegible]ctarias non pouit Dioſc. ar[illegible]trandū aūt ignotum de[illegible] m[illegible]z[illegible]on fuiſſe ipſi Meſ. & ex corruptis ali[illegible]ribus l[illegible]b[illegible]orię cōmentarijs hæc emanaſſe. V[illegible]u, vt erraſſe hic Meſuē demus, vocum ſimilitudine dece[illegible]ptu; ſi [illegible]reon ſuo adſcribat, quę alij nigro chamæleonti, no ob [illegible]men confudiſſe hūc chamęleonis nigri hiſtoriā cum chamælea aut thymælea, aut erraſſe ipſum auſim affirmare, quando alia præter chamæleonta eaſ[illegible]e [illegible]bere vires nihil prohibet. ſed quidquid alij hac de re ſ[illegible]ntiant, ſi[illegible] ut[illegible] mea ſñia) Meſuæ mezereon noſtra tem[illegible]ate [illegible]ratur, ita et de chamelæa ac thymelæa no[illegible]mis fort[illegible] p[illegible] [illegible]dæ tpe video nūc hærere omnes [illegible] cum a[illegible] [illegible]ebas cum duplici Theophraſ[illegible] cneoro [illegible], Matthiolus contra neget: alias C pro chamælea ac thymelæa plantas oſtendat Matthiolus, alias Anguillarius. Ita vero, & Coccum Gnidium Dioſc. fructum eſſe ait Thymeleę; Apuleius lib ſim[illegible] l[illegible] ricini ſemē coccum Gnidium vocari teſtatur: Matthiolus pro eo piper montanū, Anguillarius ſua Thymeleæ fructū eſſe tuetur à montano pipere lōgè diuerſum. Hæc ergo quū ita ſe habeant, nos quid certi hoc in loco afferamus, nunc habemus nihil de Cocco Gnido tantum id libet adnotare, quid Plinium in errorē impulerit, vt ipſum, aluum ſiſtere preter aliorum opinionem literis cōmendarit. ęmulatur nempe Theophraſtum libr de hiſt. plant. 9. ſcribentem dari πρὸς τὰς κοιλίας λύσιν ad alui ſolutionem. potes enim ex his verbis tam cohibendę, quam ciendæ aluo cōmodum id eſſe medicamentū colligere. Sed vere, vt & Dioſc. & alij omnes aluum ſoluit Gnidium granum, non ſiſtit. Aliud hic aduertendum B ſupereſt, in quo variare à Dioſc. & Serapio. Meſues noſter videtur, quum oit, mezereon modicam ferre coctionem. At contra Dioſc. Thymelæam coquit, vt tertia vini pars abſumatur: Serapion vero chameleam, vt duæ ex tribus ſint conſumptæ. atqui multa (ait Manard.) hac eſt coctio non modica. Sed Manardi pace, ſi mezereon Meſuæ lactaria eſt planta, affirmare nullus poteſt eſſe hoc Dioſcoride, aut Chamelæam, aut Thymelęam. atque adeo de diuerſis hi agunt rebus. ſed vt eaſdem tamen eſſe plantas demus, ſi violentum hoc medicamentum eſt, vt vere eſt; non mirum ò Dioſcor. & Serapion. diutius, vt ferueſcat præcipi, reprimendæ, atque, vt ita dicam, exoluendæ acrimoniam, ac violentiæ illius gratia: Meſues tamen non id, ſed medicamenti ſubſtantiam, ac naturam ſpectat, cuius quum purgandi vires in ſuperficie fortaſſe reſideant, ſi integram medicamenti C vim velis, à longo feruore erit abſtinendum.

TYA

Cap. 21.

APIOS. SEBRAN MAGNVM.

PITYVSA. SEBRAN PARVVM.

D

De Alſebran. Cap. XXIII.

ANT.

ALſebran † eſt ſpecies lacticiniorum, & eſt ſolutiuum ruſticorum. Et eius † aliud eſt magnum habens radices rotundas, & craſſas, & ſpiſſi corticis, & denſi, & ponderoſi. Et aliud eſt paruum habens radices ſubtiles, & eſt tenuis corticis.

Electio. † Magnum eſt malum abſcindens viſcera. Paruũ verò eſt illud, quod eligitur. † Et melior pars plantæ eſt cortex radicis eius, & lac eius eſt acutius, & fortius. Et melior radix ipſius eſt, habens proprietates quinq; bona; ſcilicet cuius cortex eſt vtilior, & leuior, & facile frangitur, & eſt habẽs de rubedine aliquid, ſicut caſſia proprie, & ſuper quam iam præterijt mediũ anni. recens vero menſis ſui tãtum eſt mala. Nigra verò eſt pernicioſa. Et orta in locis thermarũ ſimiliter. & melius tempus collectionis radicis ipſius eſt principium veris; lactis eius in fine ipſius.

Complexio. Et Proprietas. † Calidę complexionis eſt, & ſiccæ, in principio tertij, & lac eius cal[i]dius, & eſt compoſitum ex ſubſtãtia ignea acuta, & ſubtili, & ex ſubſtantia terrea ſtiptica, & eſt inciſiuum, ſubtiliatiuum, exiccatiuum materierum ſubmerſarum, liquefactiuum, & aperitiuum, diſruptiuum orificiorum venarum.

Rectificatio. Nocet cordi, hepati & ſtomacho, & diſrumpit venas, & excoriat viſcera, & derelinquit inflammationes facientes cadere in febres. Et emendatur primum nocumentum, quod ex eo timetur, permiſcẽdo ei aliquas ex medicinis cordialibus, & ſtomatichis, & hepaticis cum eo. & ſecundum, & tertium nocumentum corrigitur acquirendo ei bonitatem cũ medicinis conglutinatiuis, & coadunãtibus, & conſolidantibus: ſicut eſt tragacanthum proprie, & gummi, & bdellium, & [m]ucillago pſyl[l]i, & ſuccus portulacæ, & ſim[ili]a. Et quartum nocumentum eius tol[l]itur permiſcendo ei ex rebus refrigerantibus, & extinguentibus aliquas. Et ex hoc faciẽtibus apud me eſt, vt infundatur in ſucco altaraſacon, aut in ſucco endiuiæ, & pauco aceto. Et ſi fuerit acetum decoctionis, aut infuſionis citoniorum erit melius. Myrabolani quoque ſigillant ei bonitates notas, & abſint[hi]um ſimiliter, & aloe. & dixit Iudæus, Infundatur in lacte dulci, aut aceto, & renouet̃ in eo, lac multoties, & exiccetur. repr[im]itur. n. ſic à ſua malitia. Et dicit Rufus, Si ſ[olu]tio per ipſum ſuperfluit, aut laborioſe fiat, ſedeat ſolutus in aqua frigida. † Mihi quoq; videtur verbũ inconueniens. Circumſtans. n. frigidum includit, & coadunat virtutem medicinæ, & corroborat eã, necnõ & medicinas adiuuans ad vias expul[ſ]ionũ repellit materias, ſicut te ſcire fecimus. Succurrendũ eſt igitur tunc ſicut in canone diximus. Cõfectio pilularum de alſebram conſerentiũ hydropiſi. Accipe eius pręparati partes 4. myrobalanor. citrinorum partes 4. aloes partes v. confice cũ ſucco fęniculi, aut endiuię, & eſt doſis earum, à drach. i. & s. vſq; ad iij. † Et quidam ex lacte eius, & farina faciunt oblatas, & ſoluunt cum eis. Et q[u]idam faciunt cum aceto, & zucchato, & lacte ipſius, & quidam cum carne citoniorum, & maſtice faciunt ſolutiuum bonum.

Poss. Solutione educit phlegma vehementer, & aquam citrinam, & humores melancholicos, & materias à iuncturis, & confert doloribus earum. Et eſt ex medicinis magnis ad hydropiſim. Veruntamen nocet hepati, & deſiccat corpus vtentis ipſo: & conſumit ſperma. & lac eius hoc vehementius facit. Et facit cadere in fe[br]es.

† Dosis corticis radicis eius eſt à charactis ij. vſq; ad vij. & lactis eius à characto j. vſq; ad iij.

De Eſula. Cap. XXIIII.

SYLV.

ESula herbarum lactariarum ſpecies, ruſticorum purgatorium. Huius vna eſt magna, radicibus rotundis, magnis, denſis, & graui cortice intectis. Altera parua, radiculis exiguis, cortice tenui intectis. Maior viſcera vlcerat, ob id pernicioſa. parua eſt præſtantior, præſertim cortice radicis tenui, leui, fragili, ſubrubro caſſię modo, ante ſex menſes collecto. Nam recens, quo menſe collecta mala eſt, vti & niger, & orta loco aliquo prope thermas. Colligenda eſt Veris initio. Lac autẽ quod calidius, acrius, ac valentius, fine Veris. Calida, & ſicca, principio tertij gradus, ſubſtantia conſtat tenui, ignea, acri, incidente, tenuante, fundente, ſiccante, aperiente, & terrea ſtyptica etiam ſiccante materias altius immerſas: purgat valenter pituytam, aquas, atram bilem etiam [à] iuncturis, ob id harum doloribus confert, & hydropi inſigniter, ſed nocet cordi, ſtomacho, hepati: viſcera excoriat, venarum ora diſrumpit, corpus immodice ſiccat, ſemen abſumit, febres inflammando excitat, lacte ſuo maxime. Ob id miſcenda ei ſunt cardiaca, ſtomachica, hepatica, ad hæc glutinoſa, cogentia, & adſtringentia, glutinantia, vt gummi: tragacanthum, bdellium, muccago pſillij, ſuccus portulacæ. poſtremo refrigerantia, & calorem illum extinguentia. Infundatur ergo in acetum, præſertim, quo cidonia ſunt macerata, aut decocta, & ſuccum intybi, vel ſonchi, vel portulacæ, vel ſolani; additis autem myrabolanis, abſinthio, aloe, præſtantior euadit. Iudæus infundendo in acetum, aut lac ſæpe mutando, & ſiccando corrigebat. Si te autem immodice purgat, ſede in aqua frigida ex Rufi conſilio. Frigus enim ambiens, & medicamenti virtutem in vnum cogit, ipſumq; roborat, & per accidens iuuat, protruſis à ſe materijs ad meatus, per quos ſunt vacuandæ. ſuccurrendumq; eſt, vt in canonibus diximus. Catapotia ex ea facta idem poſſunt. recipiunt autem eſulæ præparatæ, myrabolanorum citrearum, ana drach. iiij. aloes. drach. v. cum ſucco fœniculi, aut intybi miſce, dantur à drach. j. & s. ad drachm. iij. Quidam ex lacte eius, & farina faciũt oblatas purgatorias. Alij ex lacte, aceto, ſaccharo, alij carne cydoniorum, & maſtiche. Datur autem cortex radicis à ſiliquis duabus, vſque ad ſiliquas ſeptem; lac vero à ſiliqua vna vſque ad tres.

De Alſebran.

MANA. IN hac quoq; plantā, quam & Alſebran & Eſulam vocant, non oino conueniunt Arabes. Serapion.n. abſq; dubio intellexit vocatā à Dioſc. Pityuſam. Auic. licet in ea deſcribēda à Dioſc. & ab ipſo & Serapione diſcordet, eandē tñ rem intellexit. Meſ. potius in ſpecies diſtinguit, quā oſtēdat qualis ſit. Neſcio aūt, an Cypariſſiam ſpeciē quandā Tithymalli hic intellexerit, vel Paraliū: ſatis.n. tres hæ plantæ inuicē conueniunt, Pityuſa, videlicet, Cypariſſia, & Paralion. Paralion.n. lini folio, Cypariſſiā Piceæ, ſed tenuiore graciliorīq;, & ſimiliter Pityuſā deſcribit Dioſc. ſatiſq; ſuſpicor, ne q̃ nūc Eſula vulgo vocatur, Paralios potius ſit, quā pityuſa: folio.n. lini conſtare vocatā Eſulam, noſtri affirmant herbarij. EST ſpecies lacticiniorum.) Si paralios vel Cypariſſias eſt, vera ſpecies eſt Lactariæ. Si pityuſa, genus per ſe, ſecundū Dioſc. & Gal. licet inter lactarias, ob ſucci ſimilitudinem, & purgandi vim enumeretur. ALIVD eſt magnū, habens radices rotundas, & craſſas. Dioſc. poſtq̃ pityuſam deſcripſit, eāq; habere dixit radicē candidā, craſſam, lacteo liquore manantē, ſubdit: Inuenitur quibuſdam in locis grandis hic frutex. Non igitur putaſſe vř aliam eſſe tenuibus. aliam craſſis radicibus, vt dicit Meſue. MAGNVM eſt malū.) Non hoc Græci, ſed Serapion, authoritate cuiuſdā Abix vocati, & ſequutus eū Auic. Et melior pars plātę eſt cortex radicis eius. Nec hoc dicūt aperte Græci, ſed cū maiorē quantitatem prębeat Dioſc radicis quā ſeminis, vř minus potentē exiſtimaſſe, & folia debiliora radice eadē ratione, quia ſcilicet plus eorū dat, quā radicū, vel ſeminū. Lac vero an putauerit fortius incertū ita eſt ſicuti incerta eſt cochlearis menſura. Gal.n. ſeptimo artis curatiuæ, duplicis meminit cochlearis, maioris, videlicet, & minoris. Quicquid aūt alij ſenſerint, Gal. hūc ordinem ponit inter Lactariarū partes, vt opon fortiſſimū, radicē debiliſſimam, & ſemen, & folia in medio reponat. CALIDÆ cōplexionis eſt, & ſiccæ in principio tertij.) Gal. pityuſā in ordinē nō redigit, ſed cū vi ſimilē dicat lactarijs, quo-
C rum ſuccos calidos, poſuit in quarto ordine, vř quoq; pityuſę ſuccū in eodē ordine ſtatuiſſe. MELI quoq; vř verbū incōueniens.) An id dixerit Rufus, neſcio. ſcio aūt ſcri-
A pſiſſe Auic. qđ ſed ere in aqua frigida, ſuperfluā eius abſcindit purgationē. Paulus vř cū Meſ. ſentire. Forte dici poſſet, ex parua mora fluxū augeri, ex longa tolli, frigoris vi ad intima attingente, & veluti ſtuporem inferēte. Ex quidā ex lacte, & farina faciunt oblatas.) De Pityuſa ſcribit Dioſc. ex eius ſucco cū farina fieri catapotia. DOSIS corticis radicis eius à ceratijs duobus vſq; ad ſeptem, & lactis ab uno ad tres.) Exigua certe eſt quantitas. Dioſc. ſiquidem radicis pityuſę drach. 2. fructus vnam, ſucci cochlearium, foliorum ternas drachmas exhibet.

RAdicis pityuſæ drachmas duas, fructus vnam, foliorum tres, ſucci cochlear dat Dioſc. SYLV.

QVid hic etiā intelligat Scebran nomine indicatu difficile eſt ſi.n. ſcebran maius radices rotundas, habet, ut Meſ. ait, nō pōt pityuſa Dioſc. hoc eſſe. ſed maius ſcebran erit potius apios, cuius hic imaginē damus, quem etiam Apuli rotundam eſulam vocant. minus vero fortaſſe pityuſa eſt, quam ſub ſcebran noīe Serapion COST.
B *deſcribit. eritq; hoc pacto in his maioris, ac minoris differentia non ex plantarū proceritate, ſed ex radice de ſumpta. ſed hoc neq; ipſe auſim affirmare, neque multi alioqui in medicina vſus eſſe pōt huius medicamenti agnitio, adeo pernicioſi, ut Meſ. affirmat. Sanè quū ſcebrā minus, quæ, vt dixi, pityuſa eſſe uidetur, maiori Meſ. pſerat, ex eiuſdem ēt partibus radicis corticem deligit, vt minus noxiū, nō quod valentius purget. importune ergo Manar. ſemen pityuſę radice imbecillius Græcorū teſtimonio differit. De temperamento vero ēt, licet deſcrepare Meſ. à Gal. idē Manar. credat, qđ hic in tertij ordinis initio calidā pityuſam facit, Gal. vero tithymalorū ſuccos qbus hæc eſt ſimilis quarto ordine calidos putat: nobis tamē diſſentire nō videtur. ſi.n. pityuſa radix eiuſdē lacte imbecillior eſt, vt Gal. nō negat; ipsā vero radicē in tertio ordine Meſ. reponit (de hac.n. loqui ipſum pro*
C *certo habeo ex partib. cæteris delecta) ipſum ēt lac, vt in quarto ordine, vel propè quartū ponat, neceſſe puto.*

DRACVNCVLVS. LVF criſpa.

D

ARVM. LVF plana.

De Luſ Cap. XXIIII.

ANT. LVF, ideſt Serpentaria eſt planta, quæ
† dicitur collum draconis, & ex ea
alia eſt plana habens ſolia : alia cri-
ſpa.& radix planæ eſt ad nigredinem
attinens exterius, interius vero alba eſt. † Criſpæ
vero exterius cineritia, interius vero alba, & ad
citrinitatem declinat † & ſuper vtriuſque radi-
cem eleuantur thyrſi habentes maculas ad mo-
dum ſerpentis.

Electio. Melior pars totius plantæ eſt ra-
dix. Et melior radix eſt craſſa, completa, & orta
in locis liberis. † Et melius tempus collectionis
eſt ver,& principium æſtatis.

Complexio Et Proprietas. † In-
quit Dioſcor. Criſpa calidior eſt, quam plana Et
dixit Rufus, Plana calida eſt in primo gradu: Cri
ſpa in ſecundo. † Et dixit Gal. Plana calida eſt in
principio ſecundi. Criſpa in fine eius. Et eſt qua-
ſi verius. Et eſt in vtraq; caliditas,& acuitas, quæ
poſita in ſuperficie cum ſubſtantia terrea eſt vin
cẽs plus. Et vtraq; eſt abſterſiua, inciſiua, penetra
tiua, & aperitiua, ſubtiliatiua humorum craſſo-
rum,& viſcoſorum adhęrentium. Criſpa autem
ad hæc omnia eſt fortior.

Rectificatio. † Nocet vtraque acui-
tate ſua, & ſtomacho, & hepati debilibus, fa-
ciens reumatizationem, & mordicationem. Et
reumatizat ad ſtomachum materias à vicinis
membris. Et illud, quod magis ſapientes elege-
runt ad corrigendum primum nocumentum
in ea, eſt, vt propinetur cum rob, aut cum mel-
le paſſularum, & ſpeciebus alefanginis. Et tolli-
tur ſecundum nocumentum eius permiſcendo
ei aliquid ex rebus ſtomatichis ſtypticis, ſicut eſt
maſtix, & citonia; & propinare trochiſcos dia-
rhodon, poſt eius exhibitionem, tollit enim ſe-
cundum nocumentum ipſius. Electarium,
quod ſibi comparat Hamech ſuper iuuamen-
to, cuius non eſt dubietas in reſoluendo humo-
rem crudum in ſtomacho, & membris nutriti-
uis, & renibus, & ſanat hæmorroidas, & reſol-
uit ventoſitates earum, & confert dolori ea-
rum, & doloribus renum, & excitat coitum,
cuius permixtio hæc eſt. Mundetur radix cri-
ſpæ, & lauetur in vino. Deinde coquatur in a-
qua, & quandoque non coquitur, & eſt for-
tius, & teratur, & ſint eius libr. ij. rob. libr. vj. Et
alibi habetur. Mellis, & rob. ana lib. iij. piperis,
cinamomi, zingiberis, macis, gariophyllorum
ana drach. vj.

Dosis eius eſt, à drachm. iij. vſque ad dra-
chm. vj. Confectio hieræ luf deſcriptione Her-
metis ſuper quam expectatur fiducia experto-
rum iuuamentorum ad dolorem capitis, &
hemicraneam, & vertiginem, & epilepſiam, &
tremorem, & torturam, & paralyſim. Et edu-
cit ſuperfluitatẽs humorum viſcoſorum,& craſ-
ſorum, & ſubtilium à capite, & neruis, à ſto-
macho, & iuncturis, & à toto corpore. Et con-
fert iuuamentum magnum doloribus iunctu-
rarum, & doloribus renum, & doloribus ma-

E tricis, cuius hæc eſt permixtio. Recip. aloes, vn-
ciam vnam, interioris colocynth. drach. viij. ra-
dicis vtriuſque luf ſiccæ, ireos, turbith, agarici,
ſagapeni, myrabolano. citr. chebulorum Indo-
rum, ana drachmam vnam, & s. & zingib. ci-
namo. maſtich. ellebori nigri, & euphorbij, aſ-
ſari, caſſiæ libr. ſalis Indi, croci, caſtorei, apij,
cheiſim, ſeminis mezereon, ſtœchados ana,
drachm. vnam, ſcillæ aſſatæ drachmas ij. & s. &
ſcammon. drachm. ij. Fiat omnium contritio
bona, & inuoluatur puluis in ſucco cucumeris
aſinini, quantitate, qua bene inuoluatur. De-
inde ſiccetur, & iterum denuo inuoluatur in
prædicto ſucco, & oleo pauco nucum, deinde
ſiccetur, & inuoluatur melle deſpumato, quan-
titate, qua fiat totum, ſicut paſta, & propinetur
F poſt ſex menſes, & ſit doſis eius, à drachm. j. vſ-
que ad ij. † Dixit Philagrius, fiant tortellæ, ex
radice planæ recentis, & mundæ, & tritæ vlti-
ma contritione, cum pondere ſui de farina tri-
tici, & coquatur, ſicut panis, & propinetur om-
ni mane habentibus hęmorrhoidas,& delet eas.
Vtraque autem luf de decoctione ſuſtinet ad
plenum.

Posse. † Solutione educit phlegma ſubti-
le, & craſſum, & mundificat, & confortat renes.
Et † prouocat vrinam, & excitat coitum. Et
† eſt ex rebus mundificantibus pectus, & pul-
monem,& confert eis, ſuper quibus timetur fre-
quentia aſthmatis, & tuſſis, propter exuberan-
tiam humoris viſcoſi in eis, & proprie looch, ex
ſucco eius cum melle, & rob, & quandoque ad-
G miniſtratur cum ouis, & valet ſimiliter. Dixit
Democr. Iuuamentum vtriuſq; ſpeciei eius eſt
magnum omnibus doloribus hæmorroida-
rum, & ventoſitatibus earum, ſecundum om-
nem modum adminiſtrationis ipſius, etiam ſup
poſitum, & emplaſtratum, & nos experti ſu-
mus. Et eſt magni iuuamenti ſuper crudum hu-
morem, qui eſt in ſtomacho, & renibus. Et di-
xit Galenus. Reſoluit apoſtemata dura, & du-
ritiem ſplenis,& aliorum membrorum. Et con-
fert vlceribus fraudulentis, & fiſtulis. conſumit
additiones carnium in eis, & conſumit additio-
nes carnium in naribus, prohibet corroſionem
fieri in eis, & cancrum. † Succus autem eius
cum melle deſtillatur in aurem, & confert tinni-
tui, & ſurditati, & dolori auris, & abſtergit ſor-
H ditiës eius, & exiccat vlcera ipſius. Vtraque
ipſius ſpecies eſt ex rebus, quæ mundificant fa-
ciem: & abſtergit fœditatem cutis, & delet pan-
num, & lentigines, & morpheam, & proprie
cum melle. † Et fiat emplaſtrum ex ea, cum mel
le, & ſtercore caprarum ſuper podagram,
& contuſionem neruorum, & con-
fert doloribus eorum. Suppoſi-
tio facta ex ea educit men-
ſtrua, & facit abor-
ſum, & dicitur,
quod fugat
ſerpen-
tes,
& viperas, & vermes
venenoſos.

De Dracunculo. Cap. XXIIII.

DRACVNCVLVS (collum draconis dicta à quibuſdam) duplex, vnus folijs planis, radice foris nigricante, intus alba, alter eſt folijs criſpis, radice foris ci-
SYLV. neritia, intus alba palleſcente. Caulis vtriuſq; maculis, ceu ſerpentis eſt variegatus. Radice valet, magna, perfecta, in locis liberis nata, legenda Vere: aut Aeſtatis initio. Criſpa Dioſcoridi calidior, quam plana. Nam Ruſo illa eſt calida ſecundo gradu, hæc primo, ſeu potius cum Galeno criſpa calida in fine ſecundi gradus, plana in principio eiuſdem. ſubſtantia conſtat ignea, calida, acri, ſuperficiaria terrea largiore. Terget, incidit, tenuat humores craſſos, & lentore hærentes, aperit, penetrat, ſed criſpa potentius, quam plana. Pituitam tenuem, & craſſam purgat, etiam à thorace, & pulmonibus, ob id aſthmati, & tuſſi humidę confert, præſertim eclegmate ex ſucco eius, & melle, & ſapa, vel data cum ouis. renes roborat, vrinas mouet, venerem excitat. Vterque hæmorroidum dolores, & flatus vel ſuppoſitus, vel emplaſtro admotus, vel quouis alio modo vſurpatus, mire ſedat. Democrito, id quod experti ſumus. Humorem quoq; crudum ventriculi, & renum mire iuuat. Tumores etiam duros ſplenis, & aliarum patium reſoluit, carnem ſupercreſcentem in vlceribus fiſtuloſis, & malignis, & naribus conſumit, roſionemq́; ac cancrum in eis naſci prohibet. Succus eiuſdem cum melle in aurem inſtillatus tinnitum, ſurditatem, dolorem auris ſanat, terget eius ſordem, & vlcera in ea ſiccat, faciem vterque terget, & cutim expurgat, lentigines, pannum, alphos, præſertim cum melle delet. Cum melle item, & ſtercore caprarum podagram, & contuſionem neruorum, & dolorem emplaſtro ſanat. Peſſo menſes trahit, & abortum facit. Fugare etiam ſerpentes, viperas, vermes venenoſos dicitur. Vterque dracunculus nocet acrimonia ſua ventriculo, & hepati imbecillis, morſuque ſuo ex vicinis partibus in ventriculum fluxionem allicit. Priorem noxam periti prohibent, miſcendo ſapam, aut mel vuatum, & aromata: ſecundam additis ſtomachicis adſtringentibus, vt maſtiche, cydonijs, trochiſcis quoque diarhodon poſt dracunculum ſumptis. Hamech verò ex radice criſpæ, in vino lota, cocta ſi imbecillius vis medicamentum, non cocta ſi valentius, trita ad libras ij. cum ſapæ libr. vj. vel mellis, & ſapæ ana libr. iij. & piperis, cinamomi, zingiberis, macis, cariophyl. ana drachmæ vj. facit electarium dandum à drac. iij. ad drac. vj. quod certiſſime humorem crudum, & ab eo flatus in ventriculo, partibuſque alijs nutritionis, & renibus reſoluit, & inde natum harum partium dolorem mitigat, hæmorrhoidas ſanat, venerem excitat. Ex eadem radice Hermes hieram deſcripſit efficacem ad cephalalgiam, hemicraniam, vertiginem epilepſiam, paralyſim, tremorem, torturam. Humores enim craſ-
A ſos, lentos, & tenues educit à capite, neruis, ventriculo, iūcturis, & corpore reliquo. Ob id natis inde doloribus renum, iuncturarum, vteri, mire ſubuenit. Recipit autem aloes vnciam j. pulpæ colocynthidis drach. viij. radicis vtriuſque dracunculi ſiccæ, ireos, turbith, agarici, ſagapeni, myrobalanorum citrearum, cepularum, indarum ana drach. j. & ſemiſſem, zingiberis, cinnamomi, maſtiches, ellebori nigri, euphorbij, aſari, caſiæ ligneæ, ſalis Indi, croci, caſtorij, apij, libyſtici, ſeminis thymelææ, ſtęchados, ana drach. j. ſcillæ aſſatæ drachmas ij. & ſem. ſcammonij drach. ij. Omnia curioſe terantur, & ſucco cucumeris comprehendantur, ſiccentur, iterum eodem comprehendantur, & pauco nucum oleo iterum ſiccentur, & melle deſpu-
B mato excipiantur in mazæ craſſitiem. Poſt ſextum menſem detur à drach. j. ad drach. ij. Philagrius ex radice plani recenti, munda, pertrita curioſe cum æquali farina tritici tortellas format, & panis modo coquit, & dat quotidie ad hæmorrhoidas delendas. Vterq; dracunculus perfectam coctionem ſuſtinet.

Luſ à Syro dicitur ... Dioſc. ... Arū, Plin. radice nigra Dioſc. alba.

Aron poda- ... Dioſc. folia cum ſale ... vel cocta ... podagri- ... Plin. ... ligatum.

De Luſ.

DE tribus plantis ſcribunt Græci, magnam inter ſe affinitatem habentibus, Dracontio videlicet maiore, & minore, & Aro magnę (vt inquit Plin.) cū Dracunculo litis. Theophraſtus Arum genus putauit, diuerſas ſub ſe ſpecies cōtinentem: hunc Syri, teſte Dioſc. Lupha vocant, Serapion ſub Luſ nomine, eodem capite de Aro ſcribit, & minore dracontio, & ſimiliter Auic. ſed dra- MANA.
C contium appellat Luſ criſpam. Aron planam: in remedijs tamen vtrunq; miſcet dracontium. Meſ. Auic. (vt ſore ſolet) ſecutus eſt. DICITVR collum draconis.) Draconnum dicitur, vel dracunculus. Radix plantæ eſt, ad nigredinem attinens exterius, interius alba.) Aron dicit Dioſc. habere radicem albam, ſimilem Dracontio, Plin. nigram. CRISPÆ verò exterius cineritia, interius verò alba, & ad citrinitatem declinat.) Dioſc. radicem maioris dracontij dicit candidam, rotundam, cum tenui cortice. Minoris, bulboſam, raphano ſimilem. Adeo autem albam dracontij radicem putauit Hipp. vt abſoluto ſermone radicem candidam cum dicit, eam intelligat. ET ſuper vtriuſq; radicem eleuantur thyrſi, habentes maculas ad modum ſerpētis.) De maiore dracontio ait Dioſc. quod caulis colore eſt adeò vario, vt ſit ſimilis dracoñi. De minore quod varium habet caulem, ſerpenti ſimilē, cum purpureis lituris. de Aro, quod in purpuram tendit. ET melius tempus collectionis eſt ver, & princi-
D pium æſtatis. Radicem vtriuſque dracontij meſſibus colligendam, docet Dioſcor. INQVIT Dioſcor.) Dicit Dioſc. quod minorem acrimoniam oſtendit Aron, dum manditur, quam dracontium: & Galenus, quod dracontium acrius amariuſque eſt, & propter hoc tenuium magis partium, & calidius Aro. ET dicit Galen. plana eſt calida in principio ſecundi. Galenus Aron dicit calidam, & ſiccam in primo. Dracontium verò non ponit in aliquo ordine, ſed dicit calidius Aro. NOCET vtraque acuitate ſua, & ſtomacho, & hepati.) Ratione adſtringentis virtutis, quæ amaræ, & acri coniungitur, eſt inter efficacia, & præcipua medicamina ſecundum Galen. reponenda, nec videtur multum poſſe nocere, cum ſcribat Dioſcor. quod radix minoris cruda, & cocta, more olerum à ſanis eſtur, noſque vidimus homines folijs libenter veſci, & abſque noxa. Galenus etiam inter ea quæ veſcenda ſunt, Ari & dracontij radices in libro de eſcis enumerat. DIXIT Philagrius.) Plin. dixit Cleophan-

tum dediſſe purulenta excreantibus, farina permixtum in pane cocto. & Dioſc. quod in Balearibus inſulis parantur placentæ ex radicibus minoris, cum multo melle, & in conuiuijs datur. SOLVTIONE educit phlegma.) Græci non videntur vim ad purgandi per inferiora, vel ſuperiora adſcribere: Galenus ſiquidem, & Paulus eum ſequens, expurgari ab eo viſcera dicentes, non videntur de ea purgatione loquuti, quam habent medicamenta cathartica vocata, ſed de obſtructionis reſeratione intellexiſſe, quod patere poteſt per verba Galeni dicentis, craſſos præcipue, & tenaces attenuans humores Plinius tamen dixit folia ex ſale, & aceto ſumpta, aluum inanire. PROVOCAT vrinam, & excitat coitum.) De minore ſcribit Dioſc. quod vrinam, & venerem excitat radix pota in vino. De maiore tantum, quod venerem. ET eſt ex rebus mundificantibus pectus, & pulmonem.) De vtroque hoc ſcribit Dioſc. ET confert vlceribus fraudulentis.) De vtroque etiam ſcribit Dioſcor. Galenus vero ait ſemine curari Cancrum, & Polipum. ET fiſtulis.) Collyrijs factis cum melle, ait Dioſc. SVCCVS autem eius cum melle deſtillatus in aurem.) Cum oleo dicũt Dioſc. & Plin. & loquuntur de ſucco ſeminis. ET fit emplaſtrũ ex ea, cum melle, & ſtercore caprarum ad podagram.) De Aro ſcribit Dioſc. quod priuatim podagris illinitur. Plinius, folia cum ſale tecentia, vel ſicca articulis podagricis. ET facit aborſum.) ſolus odor radicis ſecundum Dioſc. Multas alias vires potes è Plin. & Dioſc. colligere. ex quibus vnam tantum addam, quod in peſtilentia ſalutaris eſt radix in cibis.

COST. *LVf criſpum minorem dracunculum, planum vero arum eſſe intelliges ſi, & quæ hic ſcribit animaduertas, & Serapionem atque Auic. conſulas quos æmulatur. namque licet in his pingendis breuiſſime ſe expediat, ita tamen vtrunque ob oculos ponit, vt abſque diuinatore, ſi velis, quid velit intelligas. Quum enim luf vtrunq; draconis collum vocari ait, & caules ferre ſerpentis modo cõmaculatos, ſi modo dracunculum vnquã vidiſti, diffiteri non potes eius ſpeciem aliquam deſcribi. Diſtingui vero id quod dracunculus ſpeciatim vocatur ab aro, ex radicis delineatione intelliges. vbi ſcilicet dracunculum, radice foris cineritia, arum nigra eſſe didiceris. Neque autem mirum, quod eodem luf nomine duæ plantæ genere diſtinctæ Mauritanis veniant, quando & Græcis Theophraſto authore lib. 7. de plant.* Cap. 12. *hiſtoriarũ ſub dracunculi fuit nomine vſurpatum. Porrò quædam hic animaduerſione digna occurrunt. ac primum, luf plana, ideſt ari radicem foris nigram intus albam aſſerit: Dioſc. vero albam foris eſſe affirmat, & dracontio ſimilem. De legendæ quoq; radicis huius tempore differens, vere & æſtatis initio colligi iubet: Dioſc. vero in meſſibus. Quum item de huius caſtigatione verba facit, obeſſe ait ventriculo, atque hepati imbecillis. at contra, ratione adſtringentis facultatis, quæ amara, & acri adiungitur, putat Manar. inter efficacia medicamenta eſſe reponendum, & carere noxa, quum præſertim ari, & cruda, & cocta radix, necnon eius folia in ciborũ vſum veniant. De viribus etiam poſtremo lis exoritur. quum enim Meſ. inter ſoluentia medicamenta hoc reponat; talem vim tamen non videntur illi adſcripſiſſe Græci, expurgari ab eo viſcera dicentes, id enim de obſtructionis reſeratione intelligendum, quum Galen. ad craſſos, & viſcidos humores ipſum probet. Cæterum vt his ſatisfaciamus, quod Meſues luf planæ, ideſt ari foris nigram, intus candidam radicem aſſerat; criſpæ autem, ideſt dracunculi extra cinerem intus albam, ſed ad luteum inclinantem ſcribat: non diſcrepat à Dioſcor. neque veritati ait repugnantia. Dioſcorides equidem* E *non extimum quo radix obducitur corticem, ſed intimũ ac illius veluti cutim obſeruat: Meſues. de extimo illo meminit, quem in aro magis, in dracunculo minus atrũ videre re ipſa licet. diſſecta autem radix alba eſt, ſed candidior in aro, quam dracunculo, vt propterea non temere Meſues dracunculi ſui radicem exterius cinereo colore, intus autem albo vergente ad luteum eſſe dixerit. alioquin candida eſt radix tota, præſertim ſi nõ aro comparaueris. Quod autem hic vere, aut æſtatis initio eruendam eſſe radicem hanc ſcribat, non eſt à ratione alienum. tempus deligere hunc puto, quo, ſucco nondum in folia, aut caulem diffuſo, radix humore adhuc multo eſt prægnans. tunc vero viribus maxime pollet. in meſſibus autem folia defluunt, atque adeo ab inſtituto non recedit Dioſcor. tunc legendas radices generatim præcipiens, quum folia decidunt. Vterq; ergo re*F*ctè. Verum ſicuti vbi ex dracontij ariue radice colligendus eſt ſuccus, ver maxime opportunum tempus videtur: ita vbi ſeruanda ipſa eſt radix, expectare etiam foliorum defluuium decet. At vero, an ari dracontijve radix ventriculo, atque hepati noxia ſit, conſulendum experimentum, conſulenda vero, & ratio. hæc certe Meſuæ aſtipulatur, quando acrimonia huic medicamento ineſt inſignis, cuius gratia detergere valenter poteſt, & a Galen. inter efficacia medicamenta reponitur. aſtrictio autem, tam imbecilla, ut aerimoniæ temperare vires nequeat. Licet vero arum quod Cyrenaicum eſt 2. de alim. facult. in cibum veniat rapæ modo, minime ſcilicet acre, ac medicamentoſum; non abſq; noxa tamen vſu veniat Aſiaticum, aut Italicum, cui & acrimonia, & medicamentoſum virus ineſt inſigne. Folijs vero ari libenter veſci nonnullos, vt Manar ait, & abſq; offen*G*ſa, non mirum, quum & marina braſſica, & ſambuci cima, & alia id genus multa in cibos interdum veniãt ſine præſenti noxa. at crebro vſu obſeruanda res eſt mea ſententia, tunc vero an obſit æſtimandum. De purgandi facultate, quod ſequitur, licet vere Galen. de diſſectrice non etiam de purgatrice vi verba faciat, quod Manar. obijcit; ab experimento tamen non eſt diſcedendũ. Plin. folijs purgandi vires aſcribit, nec deſunt, qui aluum huius radicis vſu expurgari, obſeruaſſe affirmant. quod etiam eiuſdem acrimonia poteſt perſuadere. Reliquas autem vires quas huic medicamento Meſues tribuit, ſi ad experimentum, & rationem reuocaris, confiteberis ipſum non deſipere, quamuis ab alijs interdum variet.*

De Alfeſcera. Cap. XXV.

H FEſcera eſt planta quam vocant vitem albam † cuius radix eſt terrei coloris exterius, interius vero alba. & eleuantur ſuper radicem eius ſtipites multarum inuolutionum ſuper alias arbores, & naſcuntur ſuper ea botri ſicut botri vuarum, & vocantur lupinæ, † & eſt ſpecies eius feſcereſin, * cuius † radix eſt cineritia exterius, & interius alba non albedine prioris, & vocatur cucurbita reptilium. ANT.

* *Ita hyſ manuſcr. . . ſtr.*

COMPLEXIO, & proprietas. † Feſcera inquit Dioſcor. calida eſt, & ſicca in tertio, † & eſt compoſita ex partibus igneis cum partibus terreis aduſtis, & igneitas eſt dominans, quare eſt acris, mordicatiua cum amaritudine pauca. † Et dixit Galen. eſt in ea de ſtipticitate aliquid

& eſt

& eſt inciſiua, rubificatiua, ſubtiliatiua, et abſterſiua. Feſceresin vero eſt minus calida, & pars terrea in ea eſt maior igneitate eius, propter quod eſt cum amaritudine vincente ſuper acredinem ipſius, & eſt in omnibus debilior, quam feſcera.

Rectificatio. De rectificatione autẽ eius fit ſecundum quod diximus in luf. propter quod pars iſta continuatur illi. Confectio alfeſcera, quam ſcribit Democr. mundificans cerebrum, & neruos, & nucam, & eſt afferens iuuamentum manifeſtum epilepſiæ, & vertigini, & paralyſi, & ęgritudinibus neruorum frigidis. cuius hæc eſt permixtio. Accipe radicis alfeſceræ mundatæ, & contritę libras v. mellis paſſularum libras iiij. ſcillæ aſſatæ, pinearum mundatarum ana vnc. i. & s. nucis muſcatę, cordumeni, macis, zingiberis, ana drach. ij. caryophyl. piper. lõg. ana B drach. j. & s. ſeſeleos, ſalis gemmæ, gallię ana drachm. j. ſpicæ drach. s. agarici drach. iij. ſtœchados drach. j. s. Doſis eſt à drach. ij. vſque ad v. Datur poſt ſex menſes. Inquit idem. Accipe ſucci eius vnc. v. aceti ſcillitici libram j. aquæ coctionis origani, hyſſopi ſiccę, leuiſtici, ſeſeleos, cordumeni, ſtœchados, libram j. mellis paſſul. libr. v. mellis libras ij. fiat ſyrupus valens ad ea, quæ diximus, & eſt doſis eius vnc. ij. Dixit filius Zezar, Fiat ex ſucco eius, & melle paſſularum lohoc bonum ad aſthma, & tuſſim.

Posse. Vtriuſque radix, & proprie ſuccus eius ſolutione educit phlegma, & prouocat vrinam, & mundificat cerebrum, & neruos, & mẽbra anhelitus à ſuperfluitatibus phlegmatis, & putridis, & aperit oppilationes viſcerum, & re- C num, & confert ſecũdum omnem modum adminiſtrationis eius epilepſiæ, & vertigini, et ęgritudinibus neruorum frigidis. & affert iuuamentum manifeſtũ tuſſi, & aſthmati, & proprie ſumptum lambendo. & confert dolori laterum, & comeditur talus eius in primis cum creſcit, & proprie cum ſpeciebus, & confert fœtori oris, & proprie corruptioni ſtomachi. Verũtamen permiscet ſpiritus in cerebro, ſicut dicitur eius vſus frequens. & eſt ex reſoluentibus apoſtemata dura, & apoſtemata ſplenis, & proprie emplaſtrum factum ex ea cum ficubus, & vino, & ſimiliter oxymel eius ſumptum continue, & abſcindit cũ vino panaritium, & confert vlceribus malis, extrahit fracturas oſſium, & ſpinas, & ligna, & proprie cum vino, & melle. Sorbitiones factę ex ſuc- D co eius, & frumento decocto, & melle faciunt exuberare lac, & ſedere in coctione eius, mundificat matricem, & facit aborſum, & etiam ſuppoſitum, & comeſtum. Radix quoque eius, & ſuccus eius abſtergit faciem, & fœditatem cutis, & pannum, & veſtigia, quæ remanſerunt poſt vulnera, & proprie cum farina cicerum, & fabarum. & cocta cum oleo aufert occultationem ſanguinis. Confectio trochiſcorum clarificantium faciem, & abſtergentium fœditatem cutis, & faciẽtium colorem bonum cum permixtione rubedinis. Accipe farinæ ſimilaginis, farinæ hordei, ciceris albi, farinæ fabarum, amygdalarum dulciũ, tragacanthi, omnium, ana drach. ij. radicis feſceræ ſiccæ drach. j. s. fac trochiſcos cũ

A albumine oui, & lini cum aqua hordei, & poſt duas horas ablue cum aqua furfuris, Ex ſucco autem feſceraſim, melle & vino, & proprie partibus æqualibus fit potio ad ſcrophulas, & eſt expertum. & ſimiliter fit emplaſtrum ex ipſius radice & melle, & delet eas. Confert autem morſibus animalium venenoſorum.

Dosis autem radicis feſceræ eſt ab aur. j. vſque ad aur. ij. & ſucci eſt à drach. j. vſque ad ij. & ſimiliter feſceresin.

VITIS ALBA.

De Bryonia. *Cap. XXV.*

BRyonia eſt planta, quam vitem albam vocãt, radice foris terrei coloris, intus alba, ex qua pullulant ſtipites arboribus alijs plexu multiplici inuolui ſoliti, & in his racemi vuis ſimiles, quos vuas lupinas D vocant. Alia eſt vitis nigra radice foris cineritia, intus alba, minus tamen quam prior, quæ reptiliũ cucurbita dicitur. Minus item calida, & ad omnia imbecillior, quam alba, quod in ea plus ſit ſubſtantiæ terreæ amaræ, quam igneæ acris. Bryonia enim Dioſc. calida, & ſicca ordine tertio, cõſtans ſubſtãtia terrea, pauca aduſta, ob id amara; multa autem ignea, acri, mordente. † Galeno autem incidit, tenuat, terget, rubrificat, ſubadſtringit. Vtriuſque radix, ac præcipue ſuccus, pituitam etiam putri cerebrum, neruos, partes reſpiratorias purgat, obſtructiones viſcerum, & renum aperit, vrinas mouet. Quapropter epilepſiæ, vertigini, & cæteris [cerebri, &] neruorum affectibus frigidis confert aperte, ac

SYLV. *Hæc radice foris nigra intus bianca Dioſcor. viti albæ ad om̃a ſimilis, ſed imbecillior, lib. vi. ſimpl. folia, fructus, radices dicit acres.*

† Hoc nõ habet Gal. lib. 6. ſimpl. Radices [illegible] dantur epilepticis Dioſc.

te,ac etiam tuſſi,& aſthmati,præſertim lambendo ſumptum,& laterum dolori. Turiones eius cum primum creſcunt,eduntur pręcipue cum aromatibus,orisque odorem tetrum emendant,præſertim quem humorum in ventriculo corruptio excitat. Spiritus tamen in cerebro miſcere dicitur vſu crebro. Tumores duros etiam ſplenis reſoluit,præſertim cum vino,& ficis emplaſtri modo impoſita radix,& oxymelite ex hac facto,& ſumpto. Paronychiam cum vino ſanat,confert vlceribus malignis, fragmēta oſſium extrahit,& ſpinas; & ligna,præſertim cum vino, & melle,ſorbitio ex ſucco eius, frumento cocto,& melle,lac auget, bene coctum vterum purgat,aborſum facit ſumptus,& ſuppoſitus. Tam radix,quam ipſius ſuccus faciem terget, F & cutis reliquæ fœditatem,pannum, vulnerū veſtigia,præſertim cum farina cicerum, & fabarum, coctumque cum oleo ſugillata delet. Fiunt inde trochiſci faciem claram reddentes,fœditatem cutis tergentes, colorem bonum, ac roſeum, ſeu rubro permiſtum facientes. Accipe farinæ puræ,tritici, hordei, ciceris albi, fabarum, amygdalarum dulcium,tragacanthi ana drach.ij.radicis bryonię ſiccæ drachmam vnam,& dimidiam,cum albumine oui fac trochiſcos,line cū decocto hordei,& poſt duas horas abluc decocto furfuris. Ex ſucco autem bryoniæ nigræ melle,& vino preſertim ana,fit potio ad ſtrumas experta,& emplaſtrum ex ipſius radice,& melle eaſdem delet. Confert morſibus animalium venenoſorum. Corrigitur vt dracūculus, G ob id illi mox hanc ſubiecimus. Et bryonia medicamentum à Democrito compoſitum aperte efficax,ad epilepſiam,paralyſim,vertiginem, & cæteros affectus frigidos cerebri, ſpinalis medullæ,& ortorum vtrinque neruorū, accipit radicis bryoniæ mūdatæ,& tritæ,libram dimidiam,ſapæ,vuarum paſſarum lib.iiij.ſcillę aſſatæ,ſtrobylorū purgatorum ana vnc.j.& ſemiſſem, nucis moſchatæ, cardamomi,macis, zingiberis ana drach.ij.caryophyllorum, piperis longi, ſtœchados ana drach.j. & ſemiſſem,ſeſeleos,ſalis gemmæ,galliæ ana drachm.j.ſpicæ drach.s.agarici drach.iij. Daſ poſt ſex menſes à drach.ij. ad drachm.v. Idem accipit ſucci bryoniæ vnc.v.aceti ſcillini librā j.aquæ coctionis H origani,hyſſopi ſicci,libyſtici, ſeſeleos, cardamomi,ſtœchados ana drach.j.ſapæ,vuarum paſſarum lib.dimidiam, mellis libras ij. Fiat ſyrupus idem pollens,quod prior compoſitio,ſi detur.vnc.ij. Ex ſucco eiuſdem,& ſapa vuarum paſſarum eclegma ad tuſſim,& aſthma efficax,filius Zezar compoſuit. Datur autem radix bryoniæ,& vitis nigræ ſimiliter ab aureo vno ad aureos duos. ſuccus autem à drachm.j. ad drach.ij.

De Alfeſcera.

MANA. GRæci Ampeloleucen,& Bryoniam,& Pſylotrum vocant. Latini Vitem albam. CVIVS radix eſt terrei coloris exterius,interius vero alba.) Dioſcorides radicis colorem non expreſſit. Plinius albam dixit,& grādem. ET eſt ſpecies eius ſeſceteſin.) videtur hic loqui de E nigra,quam Gręci Ampelomelam vocant,Latini vuam Taminiam, Tamnum vel Tannon. EIVS radix eſt cinericia exterius, & interius alba, non albedine prioris.) Loquitur de ea quam vocant ſeſcereſin Arabes,& Latini Tamnum: De cuius tamen radice ait Dioſc.quod foris eſt nigra,intus buxei coloris. FESERA inquit Dioſcorides calida,& ſicca in tertio.) Hic eſt manifeſtus error. ſiquidem (vt alias ſæpius diximus) de medicinarum gradibus nōn eſt locutus Dioſc. Galenus radicem dixit moderate calidam. Noſter Meſue ſecutus eſt Auic. qui tamen male ſibi conſtat. Nam cum dixiſſet calidam in tertio,paulo poſt dixit,quod temperate calefacit. ET eſt compoſita ex partibus igneis, cum partibus terreis aduſtis,& igneitas eſt dominans.) Nec hoc dixit Dioſc. ſed quod folia,fructus, & radices acria ſunt. ET dixit Gal. eſt in ea de ſtypticitate aliquid.& reliqua.) De aſparagis huius plantæ dixit Gal quod boni ſtomacho ſunt ob ſtypſin,quam ſubamaram,& debiliter acrem habēt. De radicibus vero,quod abſtergūt,ſiccant,& tenuiū partium F ſunt. FESCERESIN vero eſt nimis calida.) Lege minus, non nimis,nihil enim de ea ſcribit Gal.niſi quod albæ in omnibus eſt ſimilis,verum debilior. VTRIVSQVE radix,& proprie ſuccus eius,ſolutione educit phlegma. De alba dixit Dioſc. quod ſuccus radicis vere exprimitur, bibiturque cum mulſa aqua,& pituitam educit. EPILEPSIAE.) Drachmæ pondere anno integro radix pota datur comitialibus,ait Dioſc. ET comeditur talis eius in primis cum creſcit.) Intellige primæua veris germina, quæ elixa aluum,& vrinas mouent,ſi manduntur,ſecundum Dioſc. & ſecundum Gal. ob ſtypſin,quod & ſuperius dixi,ſunt bona ſtomacho, Plures tamen virtutes adſcribit Dioſc. aſparagis nigræ, quam albæ, ſcilicet,quod menſes mouent,lienes minuūt, comitialibus,vertiginoſis,& reſolutis ſunt vtiles. VERVNTAMEN permiſcent ſpiritus.) Dioſcorides vbi multiplices radicis vitis albæ vſus oſtendit in comitialibus, attonitis, vertiginoſis,ſerpentum morſibus,aborſibus;ſubdit, mentem interdum G perturbat. EST ex reſoluentibus apoſtemata dura.) Non duros tumores,ſed phlegmonas diſcutere ex vino,emplaſtri modo impoſitam,& abſceſſus rumpere,dicit Dioſc. ET apoſtemata ſplenis.) Lienem,inquit Dioſc.de alba loquens, liquat, trium obolorum pondere per dies triginta cum aceto pota. Poſtea ſubdit,Ad eundem cum fico vtiliter illinitur. Galenus,pota,& extrinſecus cum ficis admota. ET abſcindit cum vino panaritium.) Cum oleo donec colliqueſcat excocta,delet pterygia,ſecūdū Dioſc. de alba loquentem,& ſugillata. ET cōfert vlceribus malis) De eadem alba inquit Dioſc. folia, ſemen,radix acrē habent virtutem: vnde cum ſale ad chironia, gangrænica,phagedænica, & cum putredine crurum vlcera, faciunt impoſita. Et trahit fracturas oſſium,& ſpinas,& ligna. Dioſcorides de oſſibus tantum ſcribit. Quod ſi radix albæ trita emplaſtri modo imponatur, oſſa educit. SORBITIONES factæ ex ſucco eius,& frumento decocto,& melle.) Dioſc.non apponit mel,ſed dicit,ſi ſuccus H cum triticeis granis decoctis bibatur, exuperare lac facit. Radix quoque eius, & ſuccus eius abſtergit faciem, & reliqua. ET ſubdit,& proprie cum farina cicerum,& fabarum. Dioſcorides cum eruo ephelides, ionthos,lentigines,ac nigras cicatrices. Confert morſibus animaliū venenoſorum. Contra viperæ morſus,ait Dioſcorides, pota duarum drach.pondere.

DE vitis albæ temperamento, quam feſcera vocāt Arabes, controuerſia eſt. Hic ex Dioſcorid. authoritate in tertio ordine calidorum,& ſiccorum ponit. At Dioſcor. de temperamento,aut gradu nihil: Galenus contra temperate calidam putat: Auicen. vero primo idem quod Meſ. ſentit, mox Galeno aſſentitur, ſcribens eam temperate calefacere. Verum ad hæc Dioſcorides,& folia huius, & fructus, & radices acres eſſe ait. ac ſi guſtatu radicem experiare acrimoniam ama- COST.

A *rori coniunctam ſenties inſignem: acria vero quæ ſunt inſigniter etiam calefacere Gal. non ſemel docet. quo fit, vt non perperam tertio ordine calida cenſeatur, ſed hæc fortaſſe acrimonia humore multo quo ea ſcatet radix obruitur, ac veluti temperatur: vt propterea licet guſtatu vehementiorem præ ſe ferat caliditatem, non niſi temperate tamen calefacit. ac merito à Galeno, & Auicen. moderate calida indicetur. hoc pacto ſedari hoc forte diſſidium poteſt. quanquam, neque ego hoc plane auſim affirmare, & expurgandi vis, quam huius radicis ſucco ineſſe experimur, Meſuæ potius, quam Galeno aſtipulatur. Illud etiam de Meſue hic repetam, quod iam ſæpe, non eſſe admirandum ſi Dioſcoridem, aut Galen. eorum interdum authores facit, quæ ipſi non ſcribunt. habuiſſe enim Arabes Dioſcoridis, aut Galeni libros non niſi deprauatos multa ſunt, quæ nos doceant.* B *Alioqui vero, quæ hic de ſuo addit, aut immutat, vera ne ſint, an falſa non tam aliorum authoritate (quod Manar. facit) quam ratione ſunt expendenda. Porro duo hic ſcribit, quæ nõ omnibus placent. alterum quum ait, [mundificat cerebrum] alterum vbi dicit [veruntamen permiſcet ſpiritus in cerebro.] Primum equidem, quum antea medicamenti huius ſucco pituitam expurgari dixerit, pituitæ vero ſedes cerebrum eſt authore Hippocr. ſuperflue ergo (aiunt) hoc adiectum eſt, quod expurget cerebrum. Alterum vero etiam eſt ſuſpectum. quum enim ipſomet Meſue affirmante hoc medicamentum epilepticis, ac vertiginoſis opituletur, epilepſia vero, ac vertigo frequentius ex ſpirituum commotione procreantur, quam hoc medicamento ſedari neceſſe eſt ſi eos affectus curat; qui fieri poteſt, vt idem ſpiritus etiam commoueat? Verum neque hæc temere Meſ. ſcribit. Vt demus profecto pituitæ ſedem cerebrum eſ-* C *ſe Hippocrati, licet aduerſus Galeni ſententiam eius ſedem ventriculum facientis, & aduerſus rationem, quando mucus vere eſt cerebri excrementum non pituita: eſt enim pituita ſemicoctus ſanguis, mucus vero ille à ſanguinis natura tam alienus, vt quauis coctione verti in ſanguinem nunquam poſſit. vt hoc tamen demus pituitæ ſedem cerebrum eſſe: at imbecillium tamen medicamentorum pituitam expurgantium vis cerebrum non attingit: propterea ergo non inſulſe cerebrum vitis albæ vſu expurgari commonuit, efficacem huius medicamẽti facultatem ſignificans, quod non pituitam ſolum extrahit, ſed à longinquis etiam partibus educit. An vero alba vitis quum epilepſiam, & vertiginem arceat, ſpiritus etiam commouere poſſit; ſi Dioſcoridem conſulas, fieri is vtrunque ait. quo vero pacto, & cõmoueri ſpiritus, & iidem commoti ſedari eo-* D *dem poſſint medicamento, difficile equidem eſt explicatu, ſi eiuſdem generis motus ſit qui ſedatur, & citatur. Atqui diuerſa res eſt, vt puto. Epilepſiam, & vertiginem facit vaporum qui ex pituita efferuntur inordinatus motus in cerebro: at inſaniam animalium ſpirituum certa quædam intemperies, ac à naturali eorum ſtatu perturbatio. coniunguntur autem inſanis interdũ vtraque hæc, & vaporum inordinatus motus, & ſpirituum animalium intemperies, ac perturbatio illa veluti etiã in ebriis, at quum ebrii ſtare loco nequeant, circumuerti putent omnia, vt uertiginoſi; alii tamen inſani multi nihil tale patiuntur. id quod non eandem vtriuſque affectus cauſam eſſe plane docent. cuius etiam rei id argumentum præbet, quod vertiginoſi, ac epileptici non ſtatim etiam fiant amentes. diuerſum ergo ſpirituum motum ſedat idem medicamentum, & facit: hac propterea neque hic, neque Dioſcor. accuſandus. Quod ſi quis tamen eandem motum, & ſpirituum in vertiginoſis, ac inſanis ſpeciẽ eſſe contendat; nos certe quo pacto vtrunque horum obeatur, fatebimur ignorare. fieri tamen vtrunque poſſe exemplo etiam tuebimur. opium enim ſedare animalium ſpirituum motum poteſt, quod & ſenſus obligat omnes, & motum omnem aufert. atque idẽ tamen eoſdem etiamnum ſpiritus cõcitat, atque alacres præter modum, ac amentes eos reddit qui illo vtuntur. quod Turcis prælium inituris euenire intelligimus. Atque referri equidem diuerſorum horum effectuum cauſa in certam quandam, vel intemperiem, vel mẽſuram poteſt. ſed quænam aut qualis hæc ipſa ſit, non ſecus ac venenoſum certæ cauſæ latent, latere nos hoc ipſum profitemur.*

CYCLAMINVS.

De Arthanita. *Cap. XXVI.*

ARthanita eſt panis alcurith, & ab aliis ANT. dicitur panis fauni, & ab aliis panis porcinus, & ab aliis cyclamen. Et inuenitur ex eo magnum, & paruum. † Magni autem radix eſt in modum rapæ rotũdæ, † cuius pars exterior eſt terrea, nigra. Interior vero alba. Et eleuantur ſuper radices frondes, † & flores ſecundum ſemitam violarũ ſubalbidarum ſine eleuatione ſtipitis ſuper eius radicem. † Paruum vero habet radices ſubterraneas plurimas in modum auellanæ, & ciceris.

Electio. vtrunque bonum eſt, & competit vſui medicinæ.

Complexio, & proprietas. † Calidę complexionis

plexionis eſt, & ſiccæ in principio tertij. Et eſt † inciſiuum, ſubtiliatiuum, calefactiuum, reſolutiuũ, abſterſiuum, mundificatiuum, aperitiuũ oppilationum. Et eſt ex rebus ſudorem exuberare facientibus. Et eſt ex maxime mundificantibus cutim, & ex remouẽtibus fœditatem eius.

Rectificatio. Recipit de rectificatione hoc idem, quod diximus in capitulo de luf, & in capit. de alfeſcera. † Dixit filius Serapionis. Accipe ſucci eius drachm. iiij. & diſſolue cum zucchαro, & coque vſque ad tertiam, & propinetur in mane, & eſt medicina certa, & experta ad icteritiam. Et dicit Græcus, Succus eius cum mellicrato, aut ſecaniabin, & proprie de quolibet partes æquales ſumptæ, & coctæ ſecundum ſuperiorem doctrinam eſt medicina experta ad icteritiam citrinam. Vnguentum arthanitæ ex inuentione Alexan. quo vngitur venter, & femur, & ilia, & ſoluit ſolutione cathartici. Et propinandum eſt non valentibus ſumere medicinã. Et ſi linitur ſuper ſtomachum facit vomitum. Et confert hydropiſi, & ſolutione educit aquam citrinam. Cuius hæc eſt permixtio. Accipe ſucci arthanitæ libras iij. ſucci cucumeris aſinini libram vnam. olei irini lib. ij. butyri vaccini libram j. pulpæ colocynthidis vnc. iij. polypodij vnc. vj. euphorbij vnciam j. Quæ terenda ſunt tere & ſubmerge in ſuccis, & pone in vaſe vitreo ſtricti orificij, & ſtringe caput eius, & dimitte per octo dies. Deinde bulliat totum bullitione vna, & coletur, & pone ſuper colaturam ſagapeni aur. v. myrrhæ aur. iij. ita quod reſoluantur prius in aceto vini quantitate ſufficienti. Aggrega omnia ſimul, & bulliant ſemper agitando cum fuſte vſque ad ſuccorum ferè conſumptionem. Tunc ponantur ceræ vnc. v. fellis vaccini aur. v. & ferueant donec liqueſiat cera, tunc accipe ſcammonij, aloes, mezereon, colocynthidis ana aur. v. euphorbij aur. ij. ſalis gemmæ aur. iij. turbith aur. v. piperis long. zingib. chamæmillæ, cinnam. omnium ana aur. ij. Puluerizentur, & miſce cum eis ſimul terendo in mortario donec perficiatur. Vnguentum aliud arthanitæ, & eſt reſoluens apoſtemata dura ſplenis, & lapideitatem ipſius, & ſcrophulas. Cuius hæc eſt permixtio. Accipe ſucci eius, & viſcoſitatis, quæ mulgetur ex radice filicis ana libram j. ſucci extremitatum tamariſci. vnc. ij. olei irini lib. ij. hyſſopi humidæ ana vnc. xv. aceti vnc. ij. ammoniaci, bdellij vnc. j. & s. ceræ citr. vnc. vj. fiat ſicut ſuperius diximus. Arthanita decoctionem ſufficientem ſuſtinet.

Posse. † Solutione educit phlegma mucilaginoſum ſumptum, & ſuppoſitum, † & etiam linitum ſuper femur, & ilia, & partes adiacentes ei. Et aperit oppilationes viſcerum, † & maxime ſplenis, proprie ſumptum cum oxymelle, & ſimiliter emplaſtratum. & cõfert colicæ phlegmaticæ, & ei, quæ fit ex retentione fœcis. & eſt ex rebus mundificantibus caput, & oculos, † & proprie caputpurgium factum ex eo, & abſcindit hemicraneam frigidam, & ſodam, & confert torturæ, & paralyſi, & ad ægritudines cerebri phlegmaticas, & proprie ſi fiat caputpurgium

E poſt aſſumptionem hieræ, aut theodoricon, aut pilularum fœtidarum, & ſimilium. † & confert caputpurgium ex eo factum debilitati viſus, & aquæ quæ deſcendit ad oculum. Et eſt experta res ad icteritiam, conuertens in vaporem, & fumum, & ſudorem materiã eius, & proprie ſuccus eius cum ſecaniabin, aut mellicrato. & oportet, vt ſumens cooperiatur multum, vt ſudet ſudore vehementi citrino; † & ſecũdum omnem modum adminiſtrationis eius confert duritiei ſplenis, & aliorum apoſtematum, & ſcrophulis. & tam bibitum, quam ſuppoſitum prouocat menſtrua. & eſt ex maxime aperientibus orificia hæmorrhoidarum. & dicitur quod ſi ſuſpendatur in collo mulieris radix eius, non concipit. & linitur ex eo anus, & confert exitui eius.

F Dosis eius ab aur. ij. vſque ad drach. iiij. & proprie ſucci eius.

De Cyclamino. *Cap. XXVI.*

CYclaminus panis dictus, his fauni, alijs porci, maior inuenitur, & minor. Maioris radix rapæ modo † rotunda, foris tetra & nigra, intus alba, à qua folia, & flores violæ nigræ ſimiles, ſubalbi, ſine caule. Minoris radix ſub terra plurima auellanæ, & cicerum forma. vterque eſt medicatorius, calidus, ſiccus initio tertij ordinis. incidit, tenuat, reſoluit, terget, expurgat, obſtructiones aperit, ſudorem copioſum mouet, cutem fœditate eius ablata omniũ maxime expurgat. Pituitam lentam, & craſſam ſumptus, & ſuppoſitus, atque adeo femori, ilibus, G & vicinis partibus illitus purgat. Obſtructiones viſcerum, præcipue ſplenis aperit, maximeque ex oxymelite, & ſumptus, & emplaſtri modo admotus colicum dolorem à pituita, aut ſtercore ſuppreſſo ſanat, caput & oculos inſigniter expurgat, præſertim errhyno ex ipſo in nares recepto, præſertim poſt purgationem per hieram, aut Theodoricon, aut catapotia fętida, aut ſimilia. Quapropter viſui imbecillo, & aquis in ipſum ruentibus, hemicraniæ, cephalalgiæ, torturæ, paralyſi, & cæteris cerebri affectibus frigidis confert, errhyno, vt dixi, attractus. Icterum ſanat experientia certa, præſertim ſucco cum oxymelite, vel œnomelite ſumpto, & operto deinde diligenter corpore. Nam ſic H ſudore largo materia etiam in vaporem verſa bilioſo excremento exonerabitur. Duro lieni confert, quouis vtendi modo, & tumoribus alijs, vt etiam ſtrumas iuuet. Menſes mouet ſumptus, & ſuppoſitus, hæmorrhoidas potẽtiſſime aperit. Eius radix collo mulieris appenſa conceptum prohibere dicitur. Sedis procidentiam illitus iuuat. Corrigitur vt dracunculus, & bryonia. ſucci huius drachm. iiij. cum ſaccharo ſolutas, & ad tertiam coctas, mane ſumptas, icterum ſanare certiſſimum, & expertiſſimum affirmat filius Serapionis. Idem præſtare ſuccum eum cum æquali portione oxymelitis, vel ænomelitis, vt prius, coctum, & ſumptum Græcus teſtatur. Vnguẽtum præterea eſt Alexan-

SYLV.

dri

A ·dri ex cyclamino, quod ventri, femori, ilibus inunctum, aluum deiectione purgat, ſtomacho autẽ vomitu vacuat aquas ſeroſas, idoneum hydropicis, & à medicamento abhorrentibus. recipit autẽ ſucci cyclamini lib. iij. ſucci cucumeris agreſtis lib. j. olei irini libr. ij. butyri vaccini libr. j. euphorbij vnc. j. pulpæ colocynthidos vnc. iij. polypodij vnc. vj. trita, quæ teri poſſunt. ſucci octo dies mergantur in vaſe vitreo anguſti oris, obſtructo probe, poſt hos ſemel ferueſiat, coletur: colato, adde ſagapeni, aureos quinque: myrrhæ aureos tres in aceto prius diſſolutos, quanto eſt opus. coque ſemper rudicula mouendo, donec ſuccus propẽ omnis conſumptus erit. tunc adde ceræ vnc. v. fellis vaccini aur. v. coque donec cera erit liquata, tunc B adde ſcammon. j, aloes, cocci cnidij, colocynthidos, turbith, ana aur. v. ſalis gẽmæ aur. iij. euphorbij, piperis lõ . i, zingiberis, chamæineli, cinnamomi, ana aur. ij. puluerizata in mortario permiſceãtur. Vnguentum quoque alterum ex cyclamino fit ad reſoluendam duritiem ſplenis etiam lapidoſam, & ſtru mas, recipit ſucci cyclaminis, humoris lenti ex radice filicis emulcti, ana lib. j. ſucci extremorum tamaricis ſurculorum vnc. ij. olei irini lib. ij. œſypi vnc. xv. aceti vnc. ij. hammoniaci, bdellij ana vnc. j. & ſem ſſẽ, ceræ flauæ vnc. vj. fac vt prius. Cyclaminus coctionem ſufficientem ſuſtinet. Datur præſertim ſucco ab aur. ij. ad aur. iij.

De Arthanita.

MANA. CYclaminon Græci, Latini Rapum, vel vmbilicum terræ, aliqui orbicularem vocat. MAGNI radix eſt in modum rapæ rotundi.) Dioſc. parũ latam dicit, & res ipſa idem oſtẽdit. CVIVS pars exterior eſt terrea, nigra, interior alba.) Dioſcorides abſolute nigram dicit. Et eleuantur ſuper radices frõdes, & parũ infra, ſine eleuatione ſtipitis) Error eſt hic manifeſtus, caulẽ enim Dioſcoride, & re ipſa teſte, fert quatuor digitorũ, ſed nudũ. Flores, ſecundũ ſemitã violarum ſubalbidarũ.) Error & hic. flores n. cõis Cyclaminis roſacei ſunt, & ad purpurã vergẽtes. Altera verò & ſecunda ſpecies, florẽ fert candidũ: ſed de ea nondum loq cœpit. PARVVM verò hẽt radices ſubterraneas plurimas) Neſcio vbi hæc inuenerit iſte homo. Dioſcorides, & Galenus radice eſſe aiũt inutili, nulla de hac pluralitate habita mẽtione. Calidæ complexionis eſt, & ſiccæ in tertio.) Gradũ et, nec Galenus determinat nec Auic. ET eſt incifiuum, & reliqua.) Addit & aliam vim Gal. quod attrahit. DIXIT filius Serapionis. accipe ſucci eius drach. iiij.) Trium drach. pondere, ait D Dioſc. cum paſſo, aut mellicrato aquoſo bibatur radix, in morbo arquato SOLVTIONE educit phlegma mucilaginoſum.) Pota, inquit Dioſc. cum hydromelite, pituitam educit, & aquam. ET etiam linitum ſuper femus) Succus illitus vmbilico pectini, & coxendicibus, dicit Dioſc. ſ um m llit, & aborſum facit. ET maximè ſplenis.) De altera Cyclamino ſcribit Dioſcor. quod denario acinorum eius, in vini albi cyathis duobus, per quadraginta dies poto, lien emittitur per aluum, & vrinam. ET proprie Caputpurgium.) Succus cum melle ait Dioſcor. ET confert Caputpurgium ex eo factum debilitati viſus, & reliqua. Non immiſſum naribus hoc facere ſcribit Dioſcor. ſed inungi oculis ſuffuſis, & hebetibus eius ſuccum cum melle. ET ſecundum oẽm modum adminiſtrationis confert duritiei ſplenis, & aliorum apoſtematũ, & ſcrofulis.) Miſcetur, inquit Gal. his quæ tubercula, ſtrumas, omneſq; duritiei diſcutiunt. Multa quo-

A que alia poteſt, ſed hoc præcipue, quod cũ vino bibitur, contra venena omnia ſecundum Dioſcoridem.

CYclaminis quum duas ſpecies faciat Dioſcor. poſteriorem adhuc ignorant peritiores herbarij. Meſues priorem ſpeciem deſcribens in magnũ, & paruum rurſum diuidit. atqui an paruum hoc radice parua, & multiplici conſtans, ſpecieve à magno differat, diſſenſio eſt. ſunt enim qui eandem ſpeciem putent ſola ætate differentem. Verum quum paruum hoc flores vere ipſo promat Anguillario teſte, ac radices ſemper paruas habeat; alterũ verò floreat autumno, radicibus imitatur magnus, duas has cyclamini ſpecies eſſe conſiteri neceſſe puto. Quod autem magni cyclamini flores Meſ. ſubalbidos eſſe dicat, non aduerſatur Dioſcoride. ſolet enim non tam purpureo, quam ſubalbido, ac etiam luteo flore ſpectari Anguillario adnotante. De ſtipite B *verò, ſeu caule quo Cyclamen carere Meſ. ait Dioſcor. quatuor ineſſe digitorum ſcribit, vt Manardus obijcit; nullus eſt qui non videat, cui flores inſident, pediculum verius atque aptius, quam caulem nuncupari. ſed caulem tamen pro pediculo interdum vſurpare Dioſcorides ſolet, vt in viola facit purpurea.* COST.

De Ariſtolochia. *Cap. XXVII.*

ARiſtolochiæ † tres ſunt ſpecies, ſcilicet, † longa, rotunda, † & alia cuius radix currit ſecundum ſemitam palmitum vitis. ANT.

COMPLEXIO, & proprietas. † Inquit Dioſc. Omnes calidæ ſunt in principio tertij, ſiccæ in ſecundo: † & videtur quod longa ſit calidior, † quamuis terreitas eius vincat ſuper terreitatem C rotundæ. & videtur ex hoc quod rotũda ſit ſubtilior, quare ad omnes operationes promptior. † & eſt vtraque aperitiua opilationum, reſolutiua, attractiua, † & extrahens ſpinas, & fracturas lignorum infixas carni. & vtraque eſt ſubtiliatiua, ſed rotunda magis propterid quod diximus. Alia verò ſpecies eius in omnibus his eſt debilior, propter illud non eſt famoſa.

RECTIFICATIO. Soluendo non nocet, imò cõfert viſceribus, & exigit in alijs de rectificatione ſecundũ quod diximus in Luf, & de decoctione, & trituratione rem plenam ſuſtinet.

POSSE. † Solutione educit humiditates phlegmaticas: & dixerũt aliqui, qđ ẽt cholericas. & eſt ex rebus maximè mũdificantibus pulmonem, & pectus à phlegmate, & putredinibus, & cõfert iuD uamentum manifeſtum, † aſthmati, & tuſſi, ſecundũ oẽm modum adminiſtrationis eius, & ẽt ſuffumigatio ex eo adminiſtrata per embotum. Confectio formarum quarũ iuuamentum magnificatum eſt ad aſthma antiquum, & tuſſim humidam, & proprie quãdo recipitur ſuffumigatio per interualla ex vna earum per traiectorium. Accipe ariſtolo. rotundæ, arſenici citrini partes æquales. Aggrega cum vitellõ oui, & fiant formæ ſicut auellanæ. Adhuc autem ariſtolochia eſt ex rebus mundificantibus cerebrum, & eſt conferens epilepſiæ, & proprie rotunda. Confert etiam ſtomacho, remouens ſingultum ventoſum, & ſedat dolores omnes à ventoſitate, in viſceribus, & aufert oppilationes ſplenis, & ventoſitates in ipſo, & proprie rotunda, & hoc cum oxymelle

oxymelle radicum, † & omnes quidem ſpecies eius mundificant matrices fœtarum, & prouocant menſtrua, & faciunt aborſum. & rotunda quidem eſt ex medicinis magnis ad vlcera mala fraudulenta, & eſt mundificans fiſtulas, & generans carnem in ipſis: & emplaſtratio ipſius cum melle, & ſale pauco, confert podagræ, & contuſioni lacertorum. Cum hydromelle autem curat vlcera aurium, & corroborat auditum. Acetum autem coctionis ipſius ſtringit gingiuas, & remouet putredines ab eis, etſi cõfricantur cum ea dentes abſtergit eos. † & eſt medicina bona rigori febrium.

Doſis eius eſt à drachm. j. vſque ad aur. j.

ARISTOLOCHIA LONGA.

ARISTOLOCHIA ROTVNDA.

De Ariſtolochia. *Cap. XXVII.*

SYLV.

ARiſtolochiæ † tres ſunt ſpecies, † longa, rotunda, & clematitis, ideſt ſarmen[illegible]na dicta, quod radices vitis ſarmentorum ſimiles ſpargat. Omnes calidæ ſunt Dioſc. in principio ordinis tertij: ſiccæ ſecundo; longa tamen calidior videtur, quamuis terræ in ea ſubſtantia plus ſit, quam in rotunda, quæ ob id tenuioris eſt ſubſtantiæ, & ad omnia efficacior. Vtraque tamẽ obſtructiones aperit, reſoluit, attrahit, ſpinas extrahit, & lignorum fragmenta carni infixa tenuat, ſed hæc omnia rotunda magis ob dictam prius cauſam. pituitam purgat, & quorundam ſente[illegible]ia etiam bilem, thoracem quoque, & pulmones pituita etiam putri expurgat [illegible] propter tuſſi humidæ, & aſthmati[illegible] anti[illegible]o maximè prodeſt, [illegible] vſus modo, etiam ſi ſuffitu vaporem per infundibulum æger inſpiret, horum præſertim trochiſcorum accipientium. Ariſtolochiæ rotundæ, arſenici pares portiones comprehendendas oui vitello in trochiſcum, aut auellanæ formam fingendas, vnius fumum certis [illegible], per infundibulũ inſpiret æger. Ariſtolochia quoque, præſertim rotunda, cerebrum expurgat, ob id epilepſię confert, ſtomachum etiam eadem iuuat, ſingultu à flatibus conflict[illegible]um. Hos enim n[illegible]n modo à ſtomachõ, ſed liene, & alijs viſceribus diſſipat, horumq; obſtructiones liberat, & natos inde dolores ſedat, præſertim cum oxymelite radicato. Omnis autem Ariſtolochia vterum à partu † expurgat, menſes mouet, aborſum facit. Rotunda præter hæc, vlcera maligna, fiſtulas mire iuuat, quia terget, & carne implet. Podagram quoque, & muſculos contuſos [illegible] melle, & pauco ſale emplaſtri modo admota iuuat, cum hydromelite verò curat aurium vlcera, & auditum roborat. Acetum denique cui incocta eſt, gingiuas adſtringit, & putredinem ab his aufert, dentes quoque confricatu deterget. Rigori etiam febrili rem[illegible]um eſt ſingulare. Purgando non nocet, ſed viſceribus confert. Quod ad alia attinet, vt dracunculus, corrigenda. Coquiterique plurimum poteſt. Datur à drach. j. ad aur. j.

De

De Ariſtolochia.

ANA. ARISTOLOCHIA, apud Græcos hoc nomen adepta eſt, quod ad ea, quæ in puerperis deſyderantur, optime faciat. Latini ferè eodem nomine appellant: ſunt tamen qui malum terræ, ſiue erraticum vocent. ARISTOLOCHIÆ tres ſunt ſpecies.) Addunt nonnulli quartam, quam Piſtolochiam nominant, vel a radicum multitudine, Pollyrrhizon Longa.) Marem hanc vocat Dioſcorides. ET rotunda. Et hanc fœminam. ET alia, cuius radix currit ſecundum ſimilitudinem vitis.) Clemantis hæc dicitur, quaſi ſarmentariam diceret. ramos tenues habens, & folia modicè rotunda, minori ſemperuiuo ſimilia. INQVIT Dioſcorides, omnes calidæ ſunt in principio tertij.) Hic eſt error, ſicuti, & alibi plerunque: non enim hoc Dioſcorides, ſed Auicenna. ET videtur, quod longa ſit calidior.) Galenus dixit longam non minus calefacere, ſed forte magis. QVAMVIS B terreitas ipſius vincat terreitatem rotundæ.) Minus tenuium partium eſt, inquit Galenus, quam rotunda. EST vtraque aperitiua, & reliqua.) Galenus abſoluto ſermone dixit radicem vtiliſſimam eſſe ad medicinam, cum ſit amara, & ſubacris. De longa verò dixit, quod abſtergit, & diſcutit, ſed minus quam rotunda: & ideò vtilior eſt, vbi opus eſt moderate abſtergere, ſicuti in generanda carne, in vlceribus, & vteri fomentis. EXTRAHENS ſpinas.) Rotundæ hanc vim adſcribunt Dioſcorides, & Galenus: Paulus ſeſquidrachmam Clematitis educere ait, vt Colocynthim. Aetius drachmas duas fructus ſicci, purgare bilem, & pituitam. ASTHMATI, & tuſſi.) Rotundam dixit Galenus auxiliari aſthmaticis, ſingultientibus, epilepticis, podagricis, ſi cum aqua bibatur. Ruptis quoque, & conuulſis, atque his doloribus, cui obſtructiones ſequuntur, aut incocti ſpiritus craſſitiem: ſanare putredines, ſordida vlcera expurgare, dentes, C ac gingiuas limpidare. ET omnes quidem ſpecies eius mundificant matrices fœtarum.) Cum pipere, & myrrha pota, ait Dioſcorides de longa: eademque poſſe ſubditum ex ea peſſulum. Et eſt medicina bona rigori febrium. Rotundam ait Dioſcorides, cum aqua potam valere rigori: & Galenus Clematidem cum oleo: aut ſuillo adipe inunctam: ſuffumigio verò graues ad febres.

COST. *ARiſtolochiæ tres itidem ſpecies facit Dioſcorides, vt & Meſues, rotundam, longam, clematida: ſed quæ nam clematis ſit, adhuc diſſentiunt recentiores. alij tenuem eſſe contendunt, quæ longis, & ſarmentoſis radicibus innixa paſſim reperitur. Contra alij ignorari clematida putant, ſarmentoſamque illam longæ ſpeciem eſſe autumant. hac verò fuſius Matthiolus, & Anguillarius viri diligentiſſimi, quorum ſcripta hortamur, vt conſulant ſtudioſi. Porrò de* D *Ariſtolochia nuncupatione controuerſia eſt. Dioſcorides ita vocari ait, quod ἀρίστη ſit λοχεούσαις, optima puerperis: Plinius quod ἀρίστη ἐχούσαις, quod optima ſit vtero habentibus. Atqui ſi ariſtolochiæ vires expendas, quum abortum faciat, errare etiam Plinius. videtur. Contra tamen quia poſtremo loco ſcribit Plinius gloriam ſummam ariſtolochiæ, id eſſe quod traditur, inditam eam vuluis prægnantium cum bubula carne, mares figurare; emanaſſe ex hoc eam vocem, recteque de eius etymologia Plinium ſenſiſſe tueri, quiſpiam fortaſſe crediderit. Sed quum gloriam hanc, non omni, ſed longæ tantum ariſtolochiæ Plinius aſcribat, quo pacto admitti hoc ex eo effectu etymon debeat, non ſatis ſcio. falſum enim potius fuiſſe* A *ſuſpicor ex malo Dioſcoridem codice. legiſſeque ἐχούσαις per λοχεούσαις. neque enim tam rudem Græcarum literarum fuiſſe eum dixerim, vt harum dictionum vim ignoraret.*

RICINVS.

De Albemeſuch. Cap. XXVIII.

ALbemeſuch dicitur proprie granum ANT. Regum, & eſt ex eo † aliud magnum, aliud paruum, & dicitur quòd magnum eſt Kerua.

ELECTIO. Magnum, & paruum competunt vſui medicinæ, ſed magis, magnum, quapropter eligitur.

COMPLEXIO, & proprietas. † Dixit Dioſcorid. Calidæ complexionis eſt, & ſiccæ in tertio. & dixit Hamech, eſt in principio tertij.

D RECTIFICATIO. Meretur de rectificatione hoc quod diximus in ca. de Ben. Oleum autem vtriuſque extrahitur ſicut oleum de amygdalis.

POSSE. Facit vomitum, & ſolutionem laborioſam, & educit phlegma vehementer, & aliquando choleram, & materias a iuncturis, & aquam citrinam, † & coquuntur grana eius, & proprie contrita in iure galli antiqui, & confert colicæ, & doloribus iuncturarum. & podagræ, & dolori ſciaticæ: & coquuntur cum aqua caſei, aut mulgetur ſuper ea lac caprinum, & colatur, & confert hydropiſi. † Oleum autem de Kerua confert colicæ phlegmaticæ ventoſæ.

DOSIS. † Sumuntur ex Kerua a granis. v. vſque ad vij. & vlterius a granis vlj. vſque ad xv.

De Ricino. Cap. XXVIII.

SYLV. *† Magnus eſt palma Chriſti, vulgo lathyris . vulgo cataputia . eſt paruus.*

RIcinus granum regium eſt duplex, † paruus, & magnus, (quod Kerua Mauris dicitur,) vterque medicamentis aptus, ſed magnus magis, ob id eligendus. Calidus ſiccus gradu tertio Dioſcorides. Hamech autem in principio tertij. Pituitam, ac interdum bilem violenter purgat deiectione, & vomitu, materias quoque, & aquam ſeroſam a iuncturis attrahit. Dantur autem grana eius cocta, & trita in iure galli antiqui, conferuntque colico dolori, & iuncturarum, vt podagræ, iſchiadi, aut coquuntur in aqua caſei, aut lac caprinum ſuper ea mulgetur, & colatur, & datur hydropicis vtiliter. Oleum autem cicinum, ſeu ricininum colico dolori a pituita, & flatibus confert. Corrigitur, vt balanus mirepſica. Ex vtroque oleum extrahitur, vt ex amygdalis. Datur a granis quinque ad grana ſeptem, alterius a granis ſeptem ad grana † quindecim.

Oleũ id ad lucernas eſt vtiliſſimum tenuiũ partium, & calidum . quã commune

† Alij duodecim .

De Albemeſuch, ideſt Kerua.

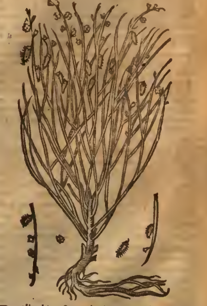
CIcI vel Crotoma, Dioſcorides, & Græci, Ricinum, Latini primam eius ſpeciem vocant. Nota ſatis planta. Miraſolem vulgo apud nos vocant, & ad decorem ſolum in hortis ſerunt, neſcientes non exiguum ex ea, quæſtum facile haberi poſſe, parato ex ſemine oleo ad lucernas vtili. Aliud magnum, aliud paruum. Magnum, iam diximus eſſe Ricinum: paruum Lathyridem Græci, vulgo Cataputiam nominant. DICIT Dioſcorid. Calidæ complexionis, & ſiccæ.) Hoc non dixit Dioſcorid. ſed nec cuius ſit temperaturæ. Galen. vim habere diſcutiendi, & abſtergendi dicit Ciceon, oleumque ex fructu factum, calidius eſſe, tenuiorumque partium, quam commune. Lathyridem verò ſimilem, quo ad vim, Tithimallis. FACIT vomitum, & ſolutionem laborioſam.) Educunt triginta eius grana, ait Dioſcorid. per ventrem, pituitam, bilem, & aquam, & vomitum mouent. Valde tamen inſuauis eſt, & laborioſa talis purgatio, ſtomachum vehementer peruertens. De Lathyride verò ait, quod eadem ideſt aquam, pituitam, & bilem, purgant grana eius ſeptem, vel octo deglutita, vel pota. Galenus verò de Ricini folijs, quod abſtergunt, diſcutiunt, & purgant, minus tamen omnia hæc faciunt, quam fructus: Et coquuntur grana eius, & proprie contrita in iure galli antiqui.) De folijs Lathyridis, ait Dioſcorid. quod cum gallinaceo, aut oleribus cocta, eandem habent ſeminibus operationem. Oleum autem confert colicæ.) purgare hoc oleum aquam dicit Dioſcorid. & valere lumbricis alui, ſcabiei, & vlceribus capitis, ſedis inflammationibus, & vteri præfocationibus. Sumuntur ex Cherua a granis quinque, vſque ad ſeptem, & alterius a granis ſeptem, vſque ad duodecim. Dioſcorides, vt ſuperius tetigimus, Ciceos quidem exhibet grana triginta. Lathyridis ſeptem, vel octo cum caricis, aut dactylis, aqua frigida ſuper bibita. Paulus vſque ad quindecim, itaut robuſti, & qui pluri egent purgatione, ea mandant. Debiliores, & qui malo ſunt ſtomacho, ſyncera deglutiant. Plinius vicena grana cum aqua pura, aut mulſa, purgare, ait facilè bilem, & aquam, ſi munda ſumantur: ſi cum folliculis, vehementius purgare, & ſtomachum lædere.

E DE Ricini, ac lathyridis doſi varij varia profe- COST.
rũt. Meſues noſter ricini quod vocat Albemeſuch, alij etiam cherua, quinque aut ſeptem grana exhibet: in lathyride quam is albemeſuch minus, alij cataputiam nuncupant, a ſeptem ad quindecim, vſque progreditur. Dioſcorides ricini triginta, lathyridis ſeptem tantum exhibet, aut octo. Paulus prioris quadraginta, alterius robuſtis corporibus quindecim. Aetius quem Actuarius æmulatur, lathyridis grana maiora dat quindecim, minora viginti. Plinius lathyridis vicena dat grana. Atqui vbi hæc perpendimus, & medicamenti huius vſum ad noſtræ ætatis obſeruationem traducimus, videntur paulo audaciores fuiſſe omnes præſertim Græci: quando noſtra hac tempeſtate ricini præſertim Syriaci, quo vti multos noui, grana duo, aut tria ſtrenue admodum, & multa noxa,
F ac ventriculi moleſtia expurgant. Puto ergo in Dioſcoridis codice non defuiſſe, nec deeſſe mendum. ac de ricino quidem, contextus Matthioli antiquus nos perſuadet pro triginta τρεῖς, tres legens: de lathyride verò a Serapione ex Abenguefit teſtimonio commonemur, qui antiquorum audaciam admiratus quindecim lathyridis grana exhibentium, non plura, quam duo, aut quinque admittit ex recentiorum iudicio. ex Dioſcoride ergo emanaſſe in cæteros errorem puto.

G

H

SPARTVM.

De Albrahin, ſiue Abrahunc, & eſt geneſtra. Cap. XXIX.

ALbruhin, eſt capiſtrum arborum. Et eſt arbor montana, ſuper cuius ſtipite eleuatur † denſitas fuſtium multæ rectitudinis, & dum plicantur non patiuntur fracturas, vnde ligantur ex eis arbores: ANT.

bores. Et producunt † flores figuræ lunaris citrinitatis multæ.

Et proferunt folliculos ſecundum ſemitam orobi habentes ſemina diſtincta ſicut lentes. Sed in lingua latina Geneſtra, ſiue mirica appellatur.

Electio. Vltramarina eſt melior, & omnes quæ in partibus orientalibus oriuntur.

Complexio, Et Proprietas. † Inquit Dioſcorides. Calidæ, & ſiccæ eſt complexionis in ſecundo, & ſemen eius eſt calidius. † Et in flore eius, & ſtipitibus ipſius eſt humiditas ſuperflua cum virtute inciſiua, quare multiplicat vomitũ. Et ſunt omnes partes eius conturbatiuæ, inciſiuæ, ſubtiliatiuæ, & prouocatiuæ.

Rectificatio. Nocet ſtomacho, & cordi. Et dixit Philagrius. Cum melle roſato tollitur nocumentum eius. Et ſimiliter cum roſis, & maſtice. Semen autem eius propinandum eſt cum aqua mellis roſati. Aniſum autem, & ſemen fœnic. & daucus, & ſimilia auferunt nocumentum ipſius. Flos autem eius de decoctione ſuſtinet modicum. Semen verò eius plus.

Posse. † Per vomitum, & per ventrem educit phlegma cum fortitudine vehementi, & materias quæ ſunt in iuncturis, & mundificat renes ab omnibus ſuperfluitatibus. Et prouocat vrinã fortiter, & frangit lapidem in renibus, & veſica, & non permittit materias figi in eis, & denſari in lapidem, & quando flores eius contriti propinantur cum melle roſato, aut cum ouo, reſoluũt ſcrophulas. Et oxymel ex eis, aut ex ſeminibus ipſius reſoluunt apoſtemata ſplenis. Et ſi frequentetur eis vomitus, confert iſchiaticæ, & podagrę, & dolori renum.

Dosis eius, & proprie florum eſt a drach. ij. vſque ad v. Et ſeminis a drachmis ij. vſq; ad iiij.

De Geniſta, ſeu Spartho. Cap. XXIX.

SYLV. *Myrica ... tamarix. Phaſeolis ... Ga len.*

SPartum, geniſta Latinis, & myrica, eſt arborum capiſtrum, eſt autem arbor montana, cuius rami deſinunt in virgas multas rectas, flexiles, fractu contumaces, quibus vites, & alia ligantur, flores habet flauos, lunata figura, ſiliquas † orobinis ſimiles, & ſemina in his lenti ſimilia, interuallis diſtincta. Vltramarina, & orientalis eſt melior, calida ſicca ordine ſecundo Dioſcor. Semen verò calidius, floribus, & ramulis humiditas ineſt incidens, ſed excrementoſa, & ob id vomitoria. Quin planta hæc omnibus ſuis partibus conturbat † prouocat, incidit, tenuat. Pituitam, & materiam a iuncturis violenter purgat vomitu, & deiectione, renes omnibus excrementis perpurgat, vrinas valẽter mouet, calculum frangit in renibus, atque adeò in veſica, nec in his materias figi, ac in calculum dureſcere ſinit. Flores quoque huius cum melle roſato, aut ouo, ſtrumas reſoluunt. Oxymel item ex his, vel ſeminibus, tumores lienis reſoluit. Vomitus quoque cum his frequens iſchiadi, podagræ, & renum doloribus prodeſt. Nocet ſtomacho, & cordi, ob id cum melle roſato ſumi, vult Philagrius, vt his partibus nocere deſinat, & eadem ratione cum roſis, & maſtiche. Semen vero eius cum aqua mellis roſati ſumendum eſt. aniſum quoque, & fœniculi, vel dauci ſemen eius noxas caſtigant. flos modicũ coqui poteſt, ſemen diutius.

Datur præſertim flore a drach. ij. vſque ad drac. v. ſemine autem a drach. ij. ad drach. iiij.

De Abrachin.

MANA. SPartion Dioſcorides vocat, Galenus Spartum, Latini Geniſtam. Vtinam omnia æque cognouiſſet, & deſcripſiſſet hic vir: non tamen facere potuit, vt errorem omnino effugeret, pro Phaſelo Orobum ſcribens. Denſitas ſuſtinm.) Dioſcorid. virgas longas habet, abſque folijs, ſolidas, ad frangendum difficiles. Flores lunares. Dioſcorid. Leucoij. Inquit Dioſcorides calidum, & ſiccum in ſecundo.) Nihil de hoc Dioſcorides. Et in flore eius, & ſtipitibus eſt humiditas ſuperflua.) Nec hoc lego apud Dioſcoridem, vel Galenum, ſed ait Galen. ſemina, & ſurculorum ſuccum attrahere non ingeneroſe. Per vomitum, & per ventrem educit phlegma cum fortitudine.) Semen, & flores, cum melicrato pota, ſine periculo purgant per ſuperiora, ſicuti Elleborus, inquit Dioſcorides. Et per ventrem.) Semen purgat per inferiora, ait Dioſcorides, ramis verò in aqua madefactis extractus ſuccus, in ieiunio cyathi quantitate potus, coxendice, & angina laborantibus eſt vtilis. Plinius macerat pluribus diebus in aceto pro coxendicis dolore: perungique eodẽ ſucco docet cum oleo. Sunt tamen, inquit Dioſcorid. qui macerent muria, aut marina aqua, & clyſterem imponant his, qui coxendice laborant, educunturque cruenta, atque ſtrigmenta. Quidam ad ſtranguriam vtuntur ſemine, vt Plin. teſtatur, qui etiam ſanari genua dolentia Geniſta ait, tuſa cum axungia. Doſis eius, & proprie florum.) Dioſcorid. ex ſemine, & floribus dat quinque obolos, Plinius drachmam, & dimidiam.

COST. *QVum Spartion carere folijs, & flores albæ violæ habere Dioſc. aſſerat, Geniſta autem veris initio ad totius æſtatis poſtremum ſua folia habeat ac flores non albos, aut violæ ſimiles, ſed luteos, ac lunares proferat; differre has inter ſe plantas conſtat. id & de quo Plinius ambigit libr. vigeſimoquarto. Atque qui Hiſpaniam luſtrarunt, ſpartium ex quo funes ad nauium armamenta, & ædificationum machinas expetita, ex quo calciamenta, & paſtorum veſtes, ex quo corbes fiunt e eodem ſæpè loco cum frequentiori geniſta ſpectari etiã affirmant. Non idem tamen hi de huius plantæ facie referunt. alij iuncum deſcribunt folijs, flore, ac ſemine viduum, alij plantam, aliam folijs tantum non etiam floribus, aut ſemine vacuam appingunt. Quæ quidem in re ſi vera hi referunt, aliud ſpartij genus eſſe fatendum erit, quo nunc vtuntur, & aliud quod Dioſcorid. delineat. Atque ad Dioſcoridis certe hiſtoriam accedit Matthioli pictura: ſed quum in ea folliculi pingantur a phaſioli thecis, non parum diſſimiles, hærere etiam hic cogor, an id verum ſit Dioſcoride ſpartium. Ex his, quum Meſues de geniſta hic non de ſpartio verba faciat, non admirandum tamen ſi etiam Dioſcorid. teſtem adducat, qui, vt ſepè iam dictum, non niſi deprauatam Dioſcorid. hiſtoriam habuit. Geniſtæ autem huius theca ervum, & ſemina, tam belle lenticulam quandam paruam æmulantur oculis noſtris, vt mirari de ijs ſubeat, qui erraſſe Meſuem aiunt, & in deſcribenda theca pro phaſiolis orobum, & in delineandis ſeminibus*

pro vitia, aut erno lenticulam reponentem. Sed hac in re, non alius, quam ipſi oculi iudex eſt conſulendus. Porrò naſcitur in Inſubria paſsim incultis locis frutex interdum tricubitalis, crebris a radice ramis fractu nō admodum contumacibus, folijs multis ſylueſtris pruni fere æmulis, ſed longè minoribus, leuiter lanuginoſis, ac tenuibus. hæc autem flore, theca, ſemine, ac radice geniſtam, adeò æmulatur, vt geniſtam ſylueſtrem incolæ nuncupent, neque certe inepte. Eius flores recentes oleo inſolantur, & duros lienis tumores inſigniter diſcutiunt, quod nos interdum obſeruauimus.

De Elleboro. Cap. XXX.

ANT. Elleborus eſt barba alſugi. Et eius duæ ſunt ſpecies. Nam alius albus, & alius niger.

ELECTIO. † Niger verò incolumior eſt albo: immo minatur albus accidentia terroris. Niger verò, acquirit iuueneſcentiam, & incolumitatem. † Et quod ex eo magis eligitur proprie eſt cuius ſapor eſt acutus, mordicans guſtum, & habens colorem, ſicut aſſarum proprie, & quod eſt frangibile, & mediū inter ſubtile, & craſſum, & medium inter recentem, & antiquum, & medinm inter ponderoſū & leuem. Immo plus leuis eſt, quam ponderoſus. Et qui eſt leuis carens aſperitate. † Et melior pars totius plantæ eſt radix ipſius. † Melior pars radicis ſunt fuſtes, † & melior pars eorum eſt cutis ipſorum. Et melius tempus collectionis eius eſt Ver, & Aeſtas. † Albus verò † maioris eſt acuitatis, & mordicationis, & eius mordacitas non eſt apparens ſubito, & eſt maioris magnitudinis, quam niger. In alijs autem proprietates nigri habet, ſed plus de antiquitate quam niger patitur.

COMPLEXIO, & proprietas. † Niger eſt calidus, & ſiccus in tertio. Et eſt ſubtiliatiuus, abſterſiuus, reſolutiuus, & corroſiuus additionum carnium, quæ fiunt in vulneribus, & dicitur, quando naſcitur apud radices arboris, quod ſunt fructus eius ſolutiui. Albus verò calidus eſt, & ſiccus in medio tertij. & ſimiliter abſterſiuus, & mordicatiuus, multiplicans vomitum, & faciens ſternutationem cum fortitudine.

RECTIFICATIO. † Albus corporibus noſtri temporis eſt moleſtus, immo eſt eis, ſicut venenum proprie præfocans. † Nigri autem, vſque ad tempora noſtra virtus tolerabilis eſt, licet adhuc difficilis. Inquit enim Hippocrates. Moleſtus eſt helleborus eis quorum ſana ſunt corpora. Ars autem, & ſollicitudo eſt in rectificando, & propinando, quando, & cui oportet. Facit enim tunc operationem incolumen. † Inquit filius Zezar. Fit tereniabin, ſicut mel, & ſubmerguntur in eo tepido ex fuſticulis nigri partes conuenientes circiter horas viij. & extrahuntur ab eo, tunc propinetur altereniabin, quoniam eſt habens virtutem hellebori. Et conſimile fit de melle paſſularum. Et quandoque ſubmerguntur in iure gallinarum, aut carnium, & fit ſimiliter. † Et aliqui perforant radicem raphani, & intromittunt fruſtum hellebori per E diem, & poſt auferunt, & propinant raphanum habentem virtutem hellebori. † Et quandoque infunduntur in oxymelle, & ſimiliter fit. Et quandoque fit in vino dulci, & quandoque in condito, aut aliquo ex ſyrupo, aut robub, & quandoque infunditur in iure gallorum, aut carnium, & coquitur in iure, & poſtmodum addunt arte chiſt, aut hordeum fractum, aut rizū. Et quandoque ſorbetur ius ſolum per ſe. † Daucus autē, & piper longū, & aniſum, petroſelinū, & hyſſopus ſicca, & calamentum, & origanum, & haſce bonificant operationem eius. † Bene autem miſcetur cum epithymo, & polypodio, & ſale indo, & ſimilibus. Confortant enim ſe ſe. Confectio pilularum quas ſcripſit Haly, quarum iuuamentum eſt vltimum ad ægritudines F melancholicas, & cancrum, & lepram, & morpheam nigram difficilem, quarum hæc eſt permixtio. Rec. hieræ picræ drachm. xij. hellebori nigri, & polypodij ana drach. v. epithymi, ſtœchados ana drachm. vij. agarici, lapidis lazuli, ſalis indi, colocynthidis ana drachm. iij. Doſis earum eſt a drachma. j. vſque ad aur. ij. & ſunt ſanæ, & expertæ. Expellit enim virtutem vtriuſque a corpore, aqua mellis, & aqua paſſularum, & aqua hordei, & ius gallorum, & gallinarum cum oleis, aut nucum, aut amygdalarum, & ſimilium. † Puluerem tamen hellebori ſumere non tutum eſt.

POSSE. Diximus vitari album, quia præfocatiuus eſt. Nigrum autem debere ſumi, ſicut concordant omnes, & proprie rectificatum ſe- G cundum artem, & legem, & non conuenit, niſi robuſtis, & animoſis corporibus, & proprie tempore Veris. Datus quidem quando, cui conuenit facit acquirere iuueneſcentiam, & incolumitatem, & mores laudabiles, & complexiones bonas. Hæc enim eſt proprietas ipſius, ſicut dixit Hippocrat. Et ipſe quidem mundificat totum corpus a ſuperfluitatibus membrorum corruptis. & ſolutione educit, cum facilitate choleram permixtam craſſam, & phlegma, & choleram nigram cum virtute ſine moleſtia. Et mundificat ſanguinem. Et attrahit a venis ſuperfluitates mixtas ſanguini, immo a toto corpore, & concauitatibus membrorum, & partibus remotis, & cute. Et eſt ex rebus ſolennibus in mundificando H cerebrum, & caput totum, & inſtrumenta ſenſuum, & neruos, & viſcera, & veſicam, & matricem. & confert iuuamentum manifeſtum ęgritudinibus eorum, ſicut eſt ſoda proprie, & hemicranea, mania, & melancholia, vertigo, epilepſia, & paralyſis, & aquę ad oculum deſcendenti. Et confert ægritudinibus iuncturarum, & duritiei, & apoſtematibus eorum, & ſcrophulis, & eſt ſicut theriaca, & medicina antonomaſtice ad lepram, cancrum, & ſpecies herpetis, & bothor, qui ſe comedunt. † Et quādo ponitur niger helleborus in alcohol, confortat viſum. † Et diſtillatur acetum decoctionis eius in aurem. Et confert tinnitui, & ſibilo, & corroborat auditum. Et ſi colluitur os cum aceto prædicto confert dolori dentium. Et confert ægritudini ſplenis, & febribus

btibus antiquis longis, & quartanæ cholericæ, & ægritudinibus melancholiæ difficilis eradicationis. Et prouocat vrinam, & menſtrua. Vſus autem eius colorem efficit bonum, & acquirit corpori odorem bonum, & ori ſimiliter, † & remouet ægritudinem cutis, ſicut eſt morphea, & bara ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius, & fricatur cum aceto ſimiliter, & remouet fœditatem cutis, & pannum. † Albus ve-

A rò difficulter, & fortiter vomere facit cum accidentibus terroris. Et confert fricatio ex eo ad ægritudines cutis, & confert cum virtute. Et curat ſcabiem, & impetiginem, & lentigines. Et confert vterq; helleborus fiſtulis, & vulneribus putridis, & fraudulentis.

Dosis † eius eſt à karatis ſex, vſque ad tertiã drachmæ vnius, vel vſque ad drachm. j.

VERATRVM ALBVM.

B

VERATRVM NIGRVM.

C

De Elleboro. Cap. XXX.

SYLV. ELLEBORVS duplex, albus, & niger, idemque ſalubrior albo, quin, & albus ſymptomata terribilia minatur, niger autem corpus incolume, & velut iuuenile tuetur. Eligẽdus in eo genere eſt ſapore acri, guſtantem mordente, colore, aſari, fragilis, medius ampli, & gracilis, recentis, & vetuſti, grauis, & leuis, aut potius leuior, quam grauior, leuis autẽ, ac ſine aſperitate. Radix eius eſt præſtantior, & in ea fibrarum, ac radicularum cortices. Vere, aut Aeſtate colligatur. Albus autem minus eſt, tũ acer, tum mordax: neque mox acrimonia eius apparet, ſi amarior eſt nigro. Cætera nigro facultate eſt ſimilis, niſi quod diutius ſeruari poteſt. Niger eſt calidus, ſiccus ordine tertio, tenuat, terget, reſoluit, carnem vlceribus ſupercreſcentem exedit. Adde quod ſi is ad arboris alicuius radices creſcat, fructus ipſius purgatorios reddit. Albus autem calidus ſiccus in medio tertij, ſimiliter terget, mordet, ſed vomitu multo purgat, & ſtrenutamenta

violenter mouet. Vitandus autem hic eſt, quod ſtrangulet. Niger autem omnium conſenſu ſumẽdus, præſertim caſtigatus natura, & arte, ſolis robuſtis, & animoſis dandus, & vere ipſo. Datus autẽ, & quando, & cui conuenit, temperamentum facit melius: ob id mores quoque probatiores reddit, & corpus incolume, ac velut iuuenile efficit. Hæc enim propria ipſius ſunt opera, Hippocrate auto-
D re. Corpus enim totum excrementis corruptis expurgat, clementer, ac ſine moleſtia vacuat bilem vtranque, & pituitam, ſanguinem proinde puriorem reddit, attrahendo, ſcilicet excrementa in venis ſanguini mixta, nõ à ſolis cauitatibus partium, ſed à toto corpore, ac etiam remotis partibus, & cute ipſa. Ad cerebrum quoque purgandum, & caput totum, & ſenſuum inſtrumenta, & neruos, & viſcera, & veſicã, & vterum, eſt efficaciſſimus, cerebrique affectibus, vt cephalalgiæ, hemicraniꝙ, maniæ, melancholiꝙ, vertigini, epilepſiæ, paralyſi, aquarũ in oculos defluxui aperte confert, iunctura rum quoq; morbis, vt nodis, & tumoribus ſcirrhoſis alijs, ſtrumis etiam. In ſumma, eſt velut theriaca,

riaca,& per antonomaſiam medicinæ elephantiæ, cancri,herpetis,eryſipelatis, † exanthematũ, phagedenarum. Puluis quoque tenuiſſimus ellebori nigri, viſum roborat. Acetum quoque cum hoc decoctum, auri inſtillatum, tinnitui cōfert, & auditum roborat.Idem acetum ſi os colluat,dentium dolori confert, præterea ſplenis affectibus, febribus diuturnis,quartanę bilioſæ,reliquis affectibus melancholicis ſanatu contumacibus. vrinam, & menſes mouet, corporis colorem, & odorem bonum efficit, ac etiam oris, cutis affectus, † alphos vtroſque quouis vtēdi modo ſanat, ex aceto affrictus cuti,eius fœditatem,& panos delet.Albus autem vomitu immodico, & violento ſymptomata excitat horrenda, foris autem affrictus cutis vitia, ſcabiem, impetigines, lentigines valenter iuuat, Vterque autem fiſtulis,& vlceribus putridis,ac malignis medetur. Albus igitur quia huius tempeſtatis corporibus eſt moleſtus, quin, & velut venenũ præſertim ſuffocans,vitetur.Nigri autem virtus ad noſtra vſque tempora eſt tolerabilis,licet etiā difficilis. Sanis enim corporibus elleborus eſt moleſtus,'inquit Hippocrates. arte autem, & induſtria noſtra caſtigatum, quando, & cui oportet, rectè propinamus, agitque ſalubriter. Filius autem Zezar, manna melli ſimili tepida quantitatem corticis radicularum ellebori aptam horis octo macerat,colatum dat,in quo virtus eſt ellebori.Idem fit in melle vuato,aut iure gallinarum,vel carnium, aut oxymelite, aut vino dulci, aut condito,aut ſyrupo,aut ſapa aliqua,ſuperaddendo polentam,vel orizam,aut pultem,& ſorbitioni per ſe datur.Sũt, qui in radicem raphani perforatam ellebori fibras immittũt die vno, poſtridie fibris ablatis, dant raphanum vires ellebori habentem.Daucus item,& piper longum, aniſum, petroſelinum, hyſſopus, ſuccus calaminthæ, origanum, opos cyrenaicus, efficaciorem ipſum reddunt,& præter hæc,epithymus,polypodiũ,ſal Indus,& ſimilia, ſe enim hæc confirmant. Ex hoc item catapotia formauit Haly,ad affectus melancholicos,elephantiam,alphos nigros contumaces efficaciſſima, quæ recipiunt hieræ picræ, drachmas xii.ellebori nigri, polypodij,ana.drach.v.epithymi, ſtœchados, ana.drach. vij.agarici,lapidis cyanei, ſalis Indi, colocynthidos, ana drachm.iij.

† Rotheo puſtulas vocāt variorum affectionum nos.

† Morpheā & baras.

Dantur tuto à drachma vna.ad aur.ij. Vtriuſq; verò ellebori virtutem ex corpore deturbat mulſa decoctum vuarum paſſarum, aut hordei, aut gallorum,aut gallinarum, cum oleo nucũ,vel amygdalarum dulcium, vel ſimili. puluerem verò ellebori ſumere tutum non eſt. Datur autem à ſiliquis ſex ad tertiam drachm.i.vel vſque ad drach.i.

De elleboro.

LAtini Veratrum,Græci Elleborum: ſunt,& qui nigrum Melampodion vocent. Hippocrat. Ectomō. Niger incolumior eſt albo, immo minatur albus accidēria terroris,) Quondam, ait Plinius,terribile fuit, poſtea tam promiſcuum,vt plerique ſtudiorum cauſa ſumpſerint.Idem tamen Plinius album multo terribilius eſſe, ait nigro. E T quod ex eo magis eligitur.) Dioſcorid.eligit carnoſum, ſpecioſum, inferiorē partem tenuem habens,guſtuq; acre,& feruidum, aſperis tumulis,& ſiccis locis(qualis eſt Anticyra natum,in frangendo puluerem emittens,ait Plinius. E T melior pars totius plantę eſt radix ipſius.) Solas radices in vſum venire,ait Dioſcorid. a quibuſdam tamen ſemen purgationibus adhiberi. M E L I O R pars radicis ſunt fuſtes.) Intellige radiculas graciles, ex cępoſo veluti capite procedentes: has enim in vſum ſolas venire dicit Dioſcorides,& ſimiliter Plinius, qui eligi dicit tenuiſſimas radices breues, & veluti decurtatas,ſummam,quæ eſt veluti cæpe,dari canibus,purgationis cauſa. E T melior pars earum eſt cutis.) Eximitur ex vtroque ſecundum Dioſcoridem interior medulla. E T melius tempus collectionis eſt ver,& æſtas. Meſſiũ tempore colligendas albi radices,docent Dioſcorides,& Plinius.' A L B V S * minoris eſt acuitatis.)Galenus amariorem.& minus acrem eſſe dixit album, quam nigrũ. E T eſt eius mordacitas non apparens ſubito.) Videntur hæc ſumpta ex Dioſc. in electione albi: inter reliqua.n. eligendum docet id,quod guſtu quidem feruens eſt, nō vehementer tamen, ſed ſaliuam non ſimul, ſed particulatim mouet. Addit etiam, vt ſit mediocriter extentum, candidum,fragile,carnoſum, nō acuminatum, aut iunceum,nec dum frangitur puluerulētum, ſed interiorem medullam exilem habens: laudari maxime Cyrenaicũ, periculoſius eſſe Galatium,Cappadocium,& Italicum, quæ & albiora, & magis purulenta. A L B V S corporibus noſtri temporis eſt moleſtus, immo eſt eis ſicut venenum) Pauli tempore vtebantur Elleboriſmo per album,& hoc etiam tempore, eum qui bonus ſit,non puto eſſe venenoſum. N I G R I autem vſque ad tempora noſtra virtus tolerabilis eſt,licet adhuc difficilis: inquit enim Hippocrates moleſtus eſt Elleborus eis quorum ſana ſunt corpora.)Experientia certa didici, operationē eius non eſſe difficilem: neque aphoriſmus propoſitum probat, ſiquidem alia quoque purgatoria medicamina ſanos offendunt iuxta eundem Hippocratem in alio aphoriſ.& ſecundum Galenum. Cum Elleborum abſolute dicimus, album intelligimus. I N Q V I T filius Zezar,ſit Terenıabin ſicut mel. Bonam eſſe oportebit Ellebori quantitatem, alioqui parum proficies: ſiquidē drachma integra ſola pota, parum operatur. Paulus infundit aquæ oncias ij per dies quinque. E T aliqui perforant radicem raphani.) Modum hunc eſſe Elleboriſmi ſimpliciorem dicit Paulus ſi fiat cum Elleboro albo. E T quandoque infunditur in iure gallorum.) Dioſcorides de albo inquit,datur per ſe,& cum Seſamo,aut Thapſiæ ſucco,aut alica,aut mulſa aqua,aut pulte,aut lenticula, aut ſorbitione alia. De nigro vero,quod coquitur cum lēte,aut aliquo iure. D A V C V S autem & piper.) Miſcent aliqui, ait Paulus, Pulegium, Thymbram, vel aliud ſimile. B E N E autem miſcetur.) Cum ſcammonio, & ſale, dat Dioſcorides nigrum, Paulus dat debilibus cum ſucco ptiſanæ, aut alicæ, aliove ſimili. P V L V E R E M tamen Ellebori ſumere nō eſt tutum.) Paulus valde nocere ait album in puluere potum,& ſuffocationes facere; nigrum vero tritum,dat cum mellicrato. E T ſolutione educit cum facilitate choleram permixtam groſſam,& phlegma.) De nigro ait Dioſcorides per inferiora purgat bilem, & pituitam. Paulus bilem maxime flauam. Album vero, inquit Dioſcorides purgare per ſuperiora varij coloris. Et Plinius rem terribilē viſu in varijs coloribus vomitionum. A D Lepram, Cancrum,& ſpecies Herpetis.) Paulus Elleborum dicit bonum eſſe his qui exanthemata, impetigines, lepras,herpetas,eryſipelataque patiuntur, & ictericis. Et quandoque ponitur Elleborus in alcohol. Conſortat viſum.)De albo ait Dioſcorides, quod apponitur oculorũ collyrijs contra caligines. Plinius, oculorum caliginem fotu diſcutit. E T deſtillatur acetum decoctionis eius in aurē.) Indi aurī dicit Dioſcorides, & poſt biduum triduum ve eximi,ad difficilem auditum: loquens de nigro. Prouocat

* Alia litera mouere.

cat vrinã,& menſtrua.) De albo ait Dioſcorides menſes A educit, & fœtus occidit ſuppoſitus. De nigro appoſitus menſes agit,& fœtus occidit. Et remouet ægritudines cutis.) De nigro dicit Dioſcorides,quod ſcabiem curat, cum thure,aut cera,& pice,& cedrino oleo inunctus: cũ aceto vitiliginem, impetiginem, & lepras. Albvs difficulter vomere facit eum accidentibus terroris. Illũ qui ſit puluerulentus,ait Paulus ſuffocationes facere,incidi propterea debere in formas ſeſamorum magnitudine. In quibus vero ſuſpecta ſit acceptio per os clyſmate infundit decoctum duarum drachmarum. Antylus medicus. Supponitur, & balanus ex eo facta cum melle,ſecundum Paulum. Dioſcorides cum aceto balanum format. Et confert vterque Elleborus fiſtulis.) Dioſcorides nigrum ait appoſitum,ſi triduo maneat,fiſtulas purgare. Dosis eius a ceratijs ſex ad drachmas tres vel drachmam vnam.) Dioſcorides dat nigrum trium obolorum,aut drachmæ pondere, adiecto etiã ſcammonio, quod & nos aliquãdo experti ſumus, drachmæ grana ij. B ſcammonij in cotoneo malo adijcientes,minorque, & leuior ſequuta eſt purgatio,quam ex pilularum,quas aggregatiuas vocant, æqua quantitate ſequi conſueuerit. Albi autem) vt refert Plinius) Themiſon binas drach. dabat: ſequentes quaternas dedere, antiquorum vitium cognoſcentes, qui propter metum parcius dabant, cum celerius erumpat,quo largius ſumitur. Vetant tamẽ dari ſenibus, & pueris,item mollibus, ac fœmineis corporibus. Paulus dat drachmas ij. ad ſummum, ad minus, drachmam j. debilioribus in ſucco priſanæ,aut alicæ: robuſtioribus cum calida, aut meliacrato: ſectum tamen, non in puluerem redactum, vt ſupra etiam notatum eſt. Ego albo nunquam vſus ſum: puto tamen homines regionis noſtræ robuſtos ferre eum poſſe. Non dandum tamen niſi in diuturnis, & fortibus morbis, & qui per alia auxilia non ſunt ſanati, vt Hydrope, Cachexia, Elephanto, Paralyſi, Epilepſia, Podagra (vt Paulus teſtatur) quibus ego adijcio morbum, qui Gallicus nuncupatur, C quoniam,& peſſimus, & longiſſimus, communiaq; auxilia veluti contemnit. Hæc ſunt quæ in Pannonia olim margini ſimplicium medicamentorum cuiuſdam mei, enchiridij forma, Meſue, ad proprium potius, quam cõmunem vſum annotaui: quæ quum iuuenibus profutura cognoſcerem, quibus alio modo nũc prodeſſe, ob bellicos tumultus non poteram, publicanda cõceſſi. Quod ſi forte in manus doctorum venerint, æqui rogo boniq; conſulant, & amice, quando nihil melius agunt, legant: & ſi quod non probant, ſcripto potius, quam verbis corrigant. Vos vero bonæ mentis iuuenes, a Deo optimo maximo votis, & precibus bonum Pontifi. expetite, qui pacem, quam moriturus nobis reliquit, mundo reddat, vt pacatiore animo, & quieta mente, prout vobis deſpõdi, vtilitati veſtræ valeam inſeruire. Valete. Ferrariæ. Nonis Decembr. M D X X I. poſtridie eius diei, D qua ad nos delatum per ocyſſimos tabellarios fuerat, Leonem X. eius nominis Pontificem maximum, attonito morbo ſubito corruiſſe.

SYLV. Radiculæ graciles, & breues, velut decurtatæ ex cepoſo velut capite procedentes, in vſum ſolæ veniunt Dioſcoride, nec hæ totæ, ſed harum cortex deligendus, carnoſus, ſpecioſus, medulloſã iunis partem, quæ eximenda eſt, habens tenuem: guſtu acer, & feruidus, aſperis tumulis, & locis ſiccis qualis Anticyra eſt, natus, in frangendo puluerem emittens. Plinius. Semen tamẽ a quibuſdam purgationibus adhibetur. ſumma quoque radix, quæ velut cæpe capitibus datur purgationi cauſa. Meſſibus albi radices leguntur. Dioſcorides, & Plinius. Alb⁹ amarior eſt. & minus acer nigro, Galenus. Albus eligendus guſtu feruens, non tamen vehementer, ſed ſaliuam paruculatim, non ſimul mouens. mediocriter extentus, candidus, fragilis, carnoſus, non acuminatus, aut iunceus, nec, dum frangitur, puluerulentus, medullam interiorem habens exilem, qualis Cyrenaicus, improbatur Galaticus, Cappadocus, Ital⁹, albior, & magis puluerulẽtus. Pauli tempore vtebantur elleboriſmo per album, & nunc quoque, ſi enim bonus eſt, venenoſus non fuerit. Quin ellebori nomine apud Hippocratem & Galenum albus venit, vt Aphoriſmor. 1. lib. 5. Apud Arabes contra Helle- A bori nigri cum alijs miſti vſus non eſt difficilis, ſæpe magno ſucceſſu in melancholia morbo ſum vſus ſyrupo Saporis, largo ſatis helleboro nigro incocto, & Manardus non difficilem eius vſum expertus eſt, & drachmam integram ſolam potam parum profeciſſe. Paulus infundit aqua dies quinque, vnc. ij. ergo multis ſatis mannæ, vel mellis, vel alijs incoquantur. Si in radicem raphani immittatur albus helleborus, helleboriſmi mod⁹ ſimplicior eſt Paulo. Albus datur per ſe, & cum ſeſamo, aut thapſiæ ſucco, aut alica, aut mulſa, aut pulte, aut lenticula, aut ſorbitione alia. Niger autẽ coquitur cum lente, aut iure aliquo Dioſcor. Nigrum cum ſeſamo ano & ſale dat idem. Album debilius cum ſucco ptiſanæ, aut aliceꝗ, aut alio ſimili, Paulus. Niger pituitam, & bilem inferne purgat Dioſcor. Bilem maxime flauam, Paulo. Albus autem vomitu purgat res varij coloris Dioſcor. Rem viſu terribilem in varijs coloribus vomitionum Plin. Helleborus bonus ad exanthemata, impetigines, lepras, herpetas, eryſipelata, ichorum, Paulo, Albus oculorũ collyrijs contra caligines impoſitus Dioſcoridi. Oculorum caliginem fotu diſcutit Plinius. Niger auri inditur, & poſt biduum, aut triduum eximitur in difficilis audim. Albus & niger menſes ciet, & fœtum occidit ſuppoſitus Dioſcorides, vel appoſitus. Niger B ſcabiem curat cum thure, aut cera, & pice. & cedrino oleo infectus cum aceto vitiligines, impetiginẽ & lepras, Dioſcoride albi pulu is ſuffocationem facit, ob id incidendus in formas ſeſamorũ magnitudine. Quibus vero per os accepiſſe ſuſpectum eſt, ij. drachm. decoctum clyſtere iniciatur, & balanus ex eo, & melle facta Paulo ſupponitur, & Dioſcoridi cum aceto facta balanus. Niger appoſitus ſi triduo maneat, fiſtulas purgat Dioſco. Nigri obolos tres, aut drach. j. dat Dioſcorides, adiecto etiam ſcammonio. Manardus quoque drach. j. dedit cum granis ij. ſcammonij in malo cydonio aſſi, minuſque & leuius purgant, quam iuſta doſis pilularum, quas aggregatiuas vocant. albi Themiſon dabat drach ij. ſequentes quatuor, antiquorum vitium cognoſcẽtes, qui ob metum parcius dabant, cum celerius erumpat, quo largius ſumitur. Vetant tamen dari ſenibus, & pueris, & mollibus, ac fœmineis corporibus. Paul⁹ dat a drach. j. ad drach. ij. debilioribus in ſucco alicæ, aut ptiſanæ, fortioribus in aqua calida, aut melicrato, ſectum tamẽ, non in puluerem tritum, vt ante monuimus. albo non eſt vſus Manard. ex Italis tamen non robuſtos ferre poſſe putat: non dandum tamen niſi in diuturnis, & valentibus morbis per alia remedia non ſanatis, vt hydropi, cachexia, elephanto, paralyſi, epilepſia, podagra; C morbo Italico, qui peſſimus eſſe conſueuit., & auxilia communia videtur contemnere.

COST. Cap. 11. Elleborum album, ac nigrũ de facie non nouit Theophraſtus, vt videre eſt 9. de hiſtor. plant. nunc autem nulli ignotus eſt, vel tenui herbario. Eſt tamen in nigri hiſtoria, quam reliquit nobis Dioſc. inſignis ſcrupulus, quem animaduertiſſe Anguillarium video. flores ineſſe illi ait Dioſcorides racematim cohærentes, ſeu racemos vuæ modo, vt Hermolaus vertit. atqui tales in vulgato elleboro non videmus. ſpectabis ſane duos, aut interdum plures eidem pediculo inhærere flores: racematim tamen cohærere non videbis. Serapion aliter legit. inſidere videlicet, ait, cauli florem in purpura albũ, & ineſſe illi veluti racemum, in quo ſemen eſt cnico ſimile. aut vulgati nigri ellebori ſemen non racemo, ſed D capitulo ineſt intercuſantibus membranis diſtincto nigellæ in modum. Hæc ergo quum ita ſe habeant, non temere de vulgato elleboro ſuſpicabimur legitimusne ſit niger elleborus, an in Dioſcoride potius ſit mendũ, quod maxime arbitror. ſed de hac re alij iudicarint. Porro præter triplicem elleborum quem Matthiolus diligentiſſimus appingit, memini oſtenſa nobis fuiſſe ab acerrimo naturalium rerum indagatore, & philoſopho maximo Andrea Ceſalpino Piſis herbariam hiſtoriam profitente, duo alia genera facie ſecundi illius ellebori quẽ Matthiolus pingit, ſed eo alterum quidem triplo minus, alterũ vero etiam decuplo. folia pediculo inerant quatuor digitos longo a radice prodeuntia. caulem aut florem videre non licuit. Cæterum vt ad Meſuem veniamus, ſcribit, & hoc in loco nonnulla quæ non omnibus placeant. ac primum quum de colligendo elleboro agit,

ver &

ver, & æſtum deligit. at Dioſcorid. album elleborum in meſſibus colligendum ait, quod, & Plinius. Hic item albo maiorem acrimoniam, ac amarorem, quam nigro aſcribit, Galenus contra album minus acrem facit. Album hic elleborum maxime moleſtum, & exitialem putat. at quum Pauli tempore elleboriſmus pararetur ex albo, & ætate noſtra familiare hoc medicamentum ſit; perniciei cauſa non in eius naturam, ſed in ſitum, vbi naſcatur, vel malam præparationem referenda eſt, ac in ſumma ellebori tantũ mali, non promiſcue omnis eſt culpa. Ex nigro item ait Meſue purgationes difficiles, ſequi, quod Hippocratis teſtimonio probat elleborum ſanis periculoſum eſſe aſſerentis. atqui idem Meſue paulo poſtea ijs verbis. [Et ſolutione educit cum facilitate] facilem purgationem ſequi confitetur, quod etiam tempore noſtro obſeruatur, quo opportune exhibitum adeo mite eſt, vt vix inter ſoluentia debeat numerari. Ac ſententia, quam ex Hippocrate affert, non id infert elleborũ abſolute eſſe periculoſum, quod Meſue putat; ſed probat ſanis eſſe periculoſum, id quod purgatorijs medicamentis omnibus eſt commune. ne id etiam ſilentio pretermittatur de elleboro albo aphoriſmum eſſe intellectum Galeno etiam teſte, elleborum album interpretãte, vbi ellebori abſolute mentio fit, neq; nigrum adijcitur. Interdicit etiam Meſue ijs verbis [puluerem tamẽ ellebori] ellebori in puluerem redacti vſum. at Paulus eundem exhibet cum melicrato. Hæc ferè ſunt, quę partim Manardus, partim alij Meſue obijciunt, digna vt recte expendantur. Sed & hic tamen, quod etiam in ſuperioribus, malo odio concitatos video, qui hæc ſcribũt. neq; enim adeo a ratione Meſue deuiat, vt ſit ſpernendus. Primum autem quum colligendo elleboro ver, aut æſtatem deligit, ſi de albo quidem elleboro intelligas, a Dioſcoride non uariat, qui colligendum ſcribit in meſſibus. De nigro autem [de quo vere Meſ. id pronunciat] non errare etiam ipſum arbitror. quum enim is hyeme floreat, ac vere & ipſo æſtatis initio ad ſementem veniat; vires etiã peracto ſemine in radices mittit: atq; adeo tunc temporis eius radices vſu non ſunt inutiles. At vero, an maior inſit albo, quã nigro acrimonia, explorandus eſt ſenſus, atq; id aduertendum, quod Meſue admonet, albi non ſtatim acrimoniam illam inſignem prodire, ſed poſtea. qua quidem in re, quia ſubſcriptorẽ etiam Dioſcor. habet. non eſt vt plura afferam. illud tãtum dixero, Galenum id literis commendaſſe, quod primo guſtatu ſenſit, neq; illi tamen Meſuen aduerſari. An etiam tutus albi ellebori ſit vſus, ſi periculum quis fecerit, & eum non caſtigatum obtulerit (de quo ſcilicet Meſ. intelligit) id ſpectabit, quod videre multi, cruciatus primum ventriculi intolerabiles, mox etiam animi deliquia, ac uirium lapſus, quem ſubſequitur poſtmodũ, aut mors, aut inemendabiles noxæ. Vera ergo Meſ. ſcribit. neq; tamen perperam periti illum medici in vſum interdum reuocant, caſtigatum tamen antea diligentiſ-

E ſime quantum licet. referenda ergo huius noxæ culpæ in medicamenti huius naturam elleboro omni non tantum malo cõmunem, quam tamen arte ſi immutemus, mirum etiam non eſt immutari. De nigro elleboro idem dixerim, non paratum, atq; importune exhibitum difficiles facere purgationes. cõtra paratum, ac opportune propinatum faciles. quod quum Meſ. aſſerat, non ſibi aduerſatur. Atq; eſt ſane medicamentum omne ſanis corporibus inſalubre, elleborus tamen præſertim periculi nomine fugiendus, quod ex propria natura neruoſo generi (vt ego puto) aduerſum conuulſionẽ faciat, quæ noxa ex alijs par non eueniat. alioqui enim ſi non peculiare, ac præcipuum quidpiam huic ineſſet, quod alijs non ineſt, diuinum Hippocratem id literis nũquam traditurum fuiſſe credendum eſt. atq; ellebori certe nomine fateor album priſcis fuiſſe intellectum: nihil tamẽ obſtat, quin etiã de nigro idemmet, quod Hipp. ait, intelligas, qui eaſdem noxas parit. An vero, quod vltimo loco quę-

F ritur, elleborum in puluerẽ redactum exhibere liceat, quum Paulus exhibuerit, non id interdicit Meſ. ſed de periculo admonet, ac nõ ſatis tutum eſſe aduertit, quod verum eſſe fatebitur, qui eius acrimoniam, & ſcepticam vim expenderit.

MANARDVS.

Simplicia quædam medicamenta aluum purgantia ex alijs ſcriptoribus ſumpta, nec a Meſue deſcripta.

CVm præter ſimplicia medicamenta ad aluum ciẽdam, a Io. Meſ. ſcripta, alia nonnulla apud medicinæ authores inuenerim, ea annotationibus hiſce noſtris præmittere, viſum eſt non inutile. Ea ſunt: Myxa, ideſt Sebeſten: Cynocrambe, hoc eſt, Canina braſſica. Pulegium, Bdellium Arabicum, Parthenium, ideſt Matricaria: Tragoriganum: Iuli nucis iuglandis, catuli vo-

G cati: Fex vini, Tartarum dicta: Atriplex, Malua, Aſphodeli radix, Allium, Beta, Blitum, Ceſtri, ideſt Veronicæ folia. Braſſica ſemicocta. Aqua ſtillans a cucurbita in fornace excocta. Chamæpytis, dicta Iua. Lapathon vulgò Rumex vocatum, Lac, præcipuè aſininum, butyrum. Lentis primum ius. Semen cornicularis, & ſpumei papaueris, Reſina pini, piceæ, & Laricis, quæ vulgo putatur, & vocatur Termentina. Itẽ vera q̃ nunc adfertur ex Terebinto, terebintina, Vrtica, Seſamoides mai⁹, & minus. peplis, peplos, Chamæſice, Lappago, Clematidis ſemen. pignocomon. Apios, ideſt ſylueſtris raphanus, Alipon, Empetron, Heliotropion, Magnes, Cortex radicis capparis, Thlaſpi, flos æris, ſquamma æris, Mandragoræ ſuccus, Daphnoides, quæ & laureola, Sambucus, Ebulus, Lac, & Cimæ ficus, Filicis fœminæ folia, Peponis & Cucumeris radix, Lactuca, ſylueſtris, radix peucedani, Staphis agria: Thapſiæ ſuccus, Androſemos, Aſcyros, Hippophaes, Hippophæſtos, Lactariæ multæ ſpecies, Mercurialis, Struthion, ideſt, Radicula, vel Cõdes. Horum hiſtoriam, & vires, ex ipſis authoribus, licet ediſcere: mihi ſatis ſit hoc loco nomina conſcripſiſſe.

FINIS.

IOANNIS MESVAE GRABADIN

IDEST COMPENDII SECRETORVM MEDICAMENTORVM,

Liber Primus.

Quo medicamenta compoſita alijs celebriora deſcribuntur.

EX IACOBI SYLVII INTERPRETATIONE.

CVm in commentarios noſtros quædam à nobis experta commemoratione digna conieciſſemus, nobis viſum eſt hæc in opus vnum ordine idoneo cogere, cui titulũ Grabadin, * ſeu de antidotis, fecimus: in quo medicamenta experta, & ſecretiora, tum à nobis inuenta, tum ab his accepta, qui artis medicæ arcana perſcrutati ſunt, compendio tradere dignum exiſtimauimus. Hoc autem opus totum in libros duos diuiſimus. Priore medicamẽta deſcribimus compoſita alijs celebriora. Altero ſingularum corporis partium morbos proprijs cuique remedijs curare edocemus. Priorẽ vero in ſectiones duodecim diuiſimus, docuimusque, harum Prima antidota, quæ electaria vocant. Secunda, medicamenta opiata. Tertia medicamenta ſolutina. Quarta, condita. Quinta, eclegmata, ſeu linctus. Sexta, ſyrupos, & ſuccos. Septima, decocta, & infuſa. Octaua, trochiſcos. Nona, pilulas. Decima, pulueres. Vndecima, vnguenta, & emplaſtra. Duodecima, olea.

* Grabad. compendium ſecretorum.

CHRISTOPHORI GEORGII De honeſtis Florentini, ſuper Antidotarium Meſuæ expoſitio.

QVia omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens à patre luminum, congruum eſt ad ipſum pia mente recurrere cum verbis Pſalm. auxilium petendo. *Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis*, vt principium huius operis medium ac finis ſit ad eius laudem, gloriam, & honorem, & ad vtilitatem cuiuſlibet, qui hoc opus inſpexerit. Itaque totus hic liber diuiditur in quatuor partes. Nam in prima parte determinat de canonibus generalibus pertinentibus ad rectificationem medicinarum ſimplicium ſolutiuarum, ac etiam non ſolutiuarum, & maxime circa debitum modum rectificationis, & adminiſtrationis earum. Et in hac parte ponitur etiam modus ſuccurrendi nocumentis, ſi ex eis proueniant. Et ſuper hac prima parte Dynus de Floren. medicinæ dilucidator ſcripſit ad plenum. In ſecunda parte determinat de electione medicinarum

A ſimplicium quocunque modo ſoluentium, ponendo illarum doſes, complexiones, & poſſe circa humores, ad quos habent aſpectum. ac etiam ponit modum correctionis earum, & de hac parte aliquid ſuccincte notabo, cum de ſimplicibus medicinis faciam mentionem. In tertia parte principali, quam nunc tentamus exponere, determinabit de medicinis compoſitis ſolutiuis, & non ſolutiuis, ſub diuerſis modis, & formis, ac diuerſimode præparatis, vt legendo patebit, ponendo cuiuſlibet determinatam deſcriptionem, vtilitatem, & doſes, & verum modum compoſitionis earum: licet doſes earum in pluribus diſpoſitionibus varientur, vt in quibuſdam addendum, &
B in quibuſdam minuendum ſit de doſi: in paucis autem, vt ſcriptæ ſunt æqualiter permanendo. In quarta autem & vltima parte determinat de curis particularium ægritudinum cuiuſlibet membri vſque ad ægritudines cordis, omiſſis earum ſignis, & cauſis, vt ibidem apparet. additiones autem curatiuæ, vſque ad extrema corporis concernentes, fuerunt à Petro Ebano æqualiter compilatæ, Nomen authoris præſentis operis, vt ſcribitur eſt Ioan. filius Meſ. uatus de ſtirpe Regia de Damaſco in Orientalibus partibus, A multis autem aſſeritur ipſum fuiſſe S. Ioan. Chryſoſt. vel Ioan. Damaſ. ſed ego hoc non affirmo. Aſſumo ergo, & aggredior tertiam par-
C tem princip.

Hæc tota tertia pars ſuæ Grabadin: ſiue Gradin, ſiue Grabatin, quæ his tribus vocabulis nominata reperitur in ſcriptis, id eſt Antidotarium, inuentum ex gratia Dei, vt in Græco profertur, principali diuiſione diuiditur in partes xij. vt in textu patet. Notandum antequam procedã pro declaratione dictorum, ac etiam dicendorum, quod Antidotariũ idem eſt, quodlibet includens diuerſas deſcriptiones medicinarum ad diuerſas, & varias diſpoſitiones, vel paſſiones. Et inde dicitur antidotum.i.contra vitium datum, quia contra ægritudines principaliter: & ſic quælibet medicina, vt ſic compoſita, poteſt antido-
D tum nominari.

Secundo notandum, quòd gradin, ſiue grabatin, ſiue grabadin: idem eſt, quod antidotarium ex gratia Dei datum.

Tertio intelligendum, quod etiam Nicolaus duo antidotaria compoſuit, magnum & paruũ vtili ſermone, quæ ambo communiter habemus in vſu.

Quarto notandum, quod medicina tripliciter accipitur, communiter, proprie, & magis proprie. communiter accipitur pro omni opere medici in corpore humano, ſiue ſit opus conſeruatiuum, ſiue præſeruatiuum, ſiue curatiuum. quocunque inſtrumento

operetur, proprie accipitur pro ſtructuratione ſis, qui ſolum debetur corpori ægro cum quocunque inſtrumento: magis proprie ſolum accipitur pro modo curationis, qui debetur corporibus ægris, ſolũ in medicina ſolutiua. Et hic vlterius eſt notandum, quòd ſolutio ventris fit cum medicina ſolutiua virtualiter attrahente humorem, ad quem principaliter habet aſpectum cum ſua proprietate, ſicut de ſcammonea & reubarbaro, quod purgat choleram, & de colocyntide, & turbith, quod euacuat phlegma, & de lapide lazuli, & epithymo, qui euacuat melancholiam, & omnes prædictæ medicinæ, & conſimiles dicuntur exoluendo euacuare. Quandoque fit ſolutiuo ventris cum medicina attractiua, quæ dicitur compreſſiua, quare comprimendo euacuat, ſeu extrahendo humorem extractum ad ipſa inteſtina, ſicut dicitur de myrobalanis, qui aſpectum habent ad particulares humores, illos attrahendo, & per conſequens euacuat comprimendo. Quandoque fit ſolutio ventris cum medicina lenitiua, quæ magis proprie dicitur lenitio ventris, ſicut cum manna, vel caſſia: & licet in eis, & in qualibet de per ſe ſit etiam aliqualis virtus attractiua humoris cholerici, vnde adminiſtrantur in purificando ſanguinem ab ipſo humore cholerico, plus tamen eis dominatur lenitio pura. Quandoque fit lenitio ventris cum medicina lubrificatiua, quæ ſolum lubricando humores, ſeu egeſtiones repertas in ſtomacho, & inteſtinis euacuat, ſicut fit cũ iure pulli, & alijs pinguib⁹ vnctuoſis, & mucilaginibus. Et ſimiliter fit ſolutio ventris cum medicina lambificatiua, quæ proprius dicit abſterſiua, ſicut quandoque cum aqua hordei, & puluere zuccari, materies educimus de ſtomacho, & inteſtinis. Et his quinque modis de medicina ſolutiua loquendo fit ſolutio vẽtris, vt inferius apparebit. proprie tamen illa dicitur medicina ſolutiua, quæ principaliter attrahendo, ac etiam exoluendo euacuat, vt in præcedentibus dictum eſt. Diuerſimode tamen, & diuerſis modis, & formis vtimur medicinis ſupradictis, vt quandoque in forma potabili, quandoque in forma pulueris, quandoque in forma dactyli, quandoque in forma electarij, & illa omnia inferius apparebunt.

Quinto notandum quod confectio, vt inferius apparebit, eſt nomen commune ad electaria, quæ ad formam ſolidiorem reducuntur. Illo modo confectio idem eſt, quod compoſitio. Differt autem electarium à confectione. Primo quia electarium poteſt confici cum zuccaro, vel cum melle, & ſic ſæpe conficitur, vel cum vtroque ſimul. Confectio non niſi cum zuccaro, ſed ſi debet diutius conſeruari proprie loquendo, vt communiter præparatur. Secundo differt, quia confectio in ſolidiorem formam reducitur per vlteriorem cocturam, quam fiat electarium, quod non tanto decoquitur tempore, & ſic diacitonite, & zinziberata, quæ cũ melle conficitur, ad formam ſolidiſſimam reducuntur, ac quia diutius conſeruata ex vltimata decoctura dicitur euenire, tamen ſemper conſiſtunt cum mollitie quadã viſcoſa, quod in natura confectionis cum zuccaro non contingit, vt diacitonite, & aliæ nunc dictæ proprie confectiones eſſe dicuntur. Alia deſcribitur differentia, eo, quod ad conſtructionem electarij, ſpecies, quæ ad compoſitionem ipſius ingrediuntur duplicantur in pondere. In confectione autem minuuntur. vt do-

E lectatio confectionis ſit maior in guſtu, & diſplicentia minor, & largo modo loquendo, trochiſci poſſunt poni ſub nomine confectionis: vnde confectio aliquando idem eſt, quod plurium rerum compoſitio. Etiam notandum, quod medicina opiata, ſeu electarium opiatũ, eſt illud in quo ingreditur opiũ, vel mandragora, vel conſimilis medicina; virtute cuius tollitur ſenſus à membro, & ſpiritus incraſſantur, & ipſorum tranſitus ad membra prohibetur: ab eis enim eſt omnino cauendum, niſi caſus magnæ neceſſitatis occurrat. *Medicina opiata.* Condita autem ſunt illa, quæ cum melle, & zuccaro conſtituuntur, ſeu conficiuntur cum leui decoctione ad ignem, ſeu poſitione ad ſolem, vt humiditas ſuperflua rei conſeruandæ aliqualiter exſiccetur, vnde conditum cum melle, vel cũ zuccaro conſeruatur, & illo modo præparatur, & fiũt zingiber conditum cum zuccaro. nuces recentes *Condita.*
F cum melle, & violæ cum zuccaro, vel cum melle, & ſimiliter roſæ, & plura alia inferius declaranda, tam de floribus, quam de fructibus herbarum, & radicibus. Loch vero eſt electarium in liquida forma reductum cum zuccaro, vel cum melle, & cum tenacitate aliquali, vt in deſcenſu eius ad ſtomachum moram contrahat in meri, & adhærentiam aliqualem, tamdiu quamdiu virtus eius trãſeat ad partes pectoris, & pulmonis, & contiguitatem, quæ eſt inter cannam, & ipſum meri. vnde loch dicitur à lambendo, ideſt paulatim deſcendendo. & vſus ipſorum eſt ſolummodo in paſſionibus pectoris, & pulmonis, vt inferius apparebit, fiunt autem de ipſis diuerſæ deſcriptiones. *Loch.* Notandum etiam, quod ſyrupi diuerſimode formantur in operationibus ſuis ex componentibus ipſos: & vt ſic diuerſas operationes efficiunt. *Syrupi.*
G fiunt autem & operantur in forma potabili cũ aquis diſtillatis, ſeu decoctionibus alijs, aut cum ſimplici aqua, vt ipſorum virtus, atque ſubſtantia tranſeant facilius ad loca profunda, vt etiam vigorentur virtus in eorum operationibus. Iuleb autem differt à ſyrupis compoſitis. Primo, quia ſyrupus longe plus decoquitur quam Iuleb: vnde non ſic ad tenacitatẽ reducitur. *Differentia inter Iulep & ſyrupũ.* Secundo, quia Iuleb abſque admixtione alicuius decoctionis componitur. non ſic ſyrupus, vt exemplo patet de Iuleb roſato, vel violato. Syrupus autem acetoſus ſimplex, locum medium tenet inter verum Iuleb, & veros ſyrupos cõpoſitos, quia non ſic decoquitur Iuleb. Robub aũt eſt ſuccus herbarum, vel fructuum inſpiſſatus ad ignem, vel ſolem, quandoque permixtus cum zuccaro: vel plurimum ſine ipſo: large tamen omnis ſuccus poteſt dici robub. *Robub. & Rob.*
H Sed proprie ſuccus fructuum à medicis robub vocatur. Rob abſolute prolatum eſt idem, quod ſapa. Decoctiones autem non ſunt aliud, quàm decoctio rerum medicinalium in aquis diſtillatis, vel in qua ſimplici, vt communiter præparantur pro diſtemperatione ſyruporũ, vel pro clyſterijs conſtruendis: diuerſificantur autem ſecundum diuerſam admixtionem, & aquarum, & rerum cum quibus decoquitur, & ſecundum leuem, vel multam decoctionem ad ignem, poteſt etiã decoctio conſtrui cũ vino, ſed raro. *Decoctio.* Etiam quandoque decoctiones ſumũtur colatæ per ſe permixtæ cum zuccaro, vel ſine ipſo vice ſyrupi. Infuſiones autem fiunt rerũ, quæ in aquis, vel vino, ſeu ſyrupis, vel in alio quocunque liquore ponuntur per ſpacium aliquod abſque vlla decoctione ad *Infuſio.*

ne ad

ne ad ignem, vel cum leniſſima decoctione ad ignem A cum expreſſione rerum infuſarum, & tamẽ in liquoribus, vt nucum viridium, & taliũ, & tali expreſſione, vel colatura vtimur in medicinis, ſicut cõmuniter fit, cũ infunditur agaricus, vel turbith, vel aliæ conſimiles medicinæ, At trochiſcus idem eſt, quod confectio rotunda, ſeu confectiõ facta ad ſimilitudinem lupinarem, ſeu pedonem, quæ in ſcachis habetur. Diuerſi autem trochiſci ex diuerſis pulueribus componuntur cum aliquo bono liquore, & ſic diu conſeruãtur, & tempore neceſſitatis, ægritudinibus, in quibus cõueniunt, pulerizati tribuuntur vel cum electarijs admiſcentur, quorum compoſitiones ab authoribus deſcribuntur, ſicut ſunt trochiſci de thiro, & plures alij in deſcriptione theriacæ deſcripti. Suf vero idem eſt, quod puluis ſubtiliſſimus redactus ad ſimilitudinẽ atomorum, qui in radijs ſolaribus demonſtrãtur, B ex pluribus rebus cõpoſitus, & maxime aromaticis, & ſic in forma pulueris deglutitur cum vino, vel alio liquore, ſecundum exigentiam diſpoſitionis pro qua exhibetur. Puluis abſolute prolatus differt à ſuffuf, vel quia eſt ſimplex nõ permixtus ex pluribus rebus, vel quia non ſic tamen eodem modo aſſumitur.

Trochiſcus. *Suffuf.*

Pilula. Notandum etiam ꝙ pilulæ generaliter omnes, vel ſaltem plures ex his, quæ habentur in vſu euacuant exoluendõ, fiunt autem in fõrma rotunda, vt de facili pertranſeant meri. Fuerunt autem pilulæ adinuẽtæ duplici de cauſa. Primo cũ ipſę cõiter componantur ex rebus amaris; ne ipſarum amaritudo (ſi in forma potabili acciperentur) percipiatur in guſtu. Et ex hoc multi faciunt ipſas folijs auri cooperiri, vel cũ melle, vel cum alio liquore. Et quidã eas aſſumunt cũ vino, vel cum aqua. Non aũt debent aſſumi cũ grano vuę: C vel cum ſimili re alia: quæ non diſſoluatur in ſtomacho, vnde pilulæ exeant nulla operatione ipſarum facta. Secundo adinuentæ fuerunt, vt diu trahant morã in ſtomacho, propter ꝙ melius attrahant à remotis. & ideo plus conferunt ægritudinibus capitis, & membrorũ remotorum à ſtomacho, q̃ potiones, imò vna ſola pilula craſſa eiuſdẽ ponderis ex eiſdẽ rebus cõſtructa, multo plus operatur, & ſoluit, quam ſeptẽ pilulæ eiuſdem ponderis cum ſolutiuo: quia diutius moratur in ſtomacho, cũ tardius diſſoluatur. Cõiter autem ex pondere drach. j. vij. pilulæ conficiuntur, & ſic, vt plurimum eſt doſis earũ. Nec habenda eſt cura de ipſarum numero pari, vel impari, niſi ſecundum voluntatẽ recipientis, ſolum autẽ eſt aſpiciendum ad pondus ipſarũ, vt non ſit exceſſus earũ. Conſeruantur autẽ diu magdaleones, & eſt illa permixtio cum qua- D dam longa rotunditate, & craſſitie, ex quibus pilulæ conſtruuntur quãdo nouiter aſſumuntur, licet multis alijs modis poſſint diſtincte conſeruari, vt in forma pulueris ſint admixti: et in pyxide reſeruari. Quãdo aũt ſit tempus aſſumptionis earũ, & quomodo, & pro quibus diſpoſitionibus, inferius patebit. Vltimo notandũ, quod emplaſtra cõiter fiunt abſq; ceræ admixtione, ex farinis, pulueribus, vel alijs cõſimilibus: & cum herbis, & radicibus commixtis cum aqua, vel lixiuio, quandoque cum alijs liquoribus ſimilibus iſtis, vt cum pinguedinibus, & cũ oleis, & quandoq; mucilagines immiſcendo, & quandoq; ſine, & quandoq; ſine oleis componuntur in quibus res non multum conteruntur, ſicut fit in vnguentis, & ex hoc nõ ita cito penetrant cum ipſorum virtute ad membra

A profunda, ſicut vnguenta, quæ velocius operantur, virtus autem emplaſtrorum eſt magis perdurans in membro cui approximatur, nec ſic cito reſoluitur, vt ab vnguentis, vel alijs vnctionibus abſque cera. Vnguentum autem componitur ex cera, & oleo, & ſi aliquando pulueres ſubtiliſſimi addantur, dum modo ſit cera, & oleum. Cerotum autem licet, vt plurimum fiat cum cera, & oleo, tamen quia per coctionem ad ſolidiorem formam reducitur, non vocatur vnguentum, & quia communiter extenditur ſuper corio, & ſic alicui membro particulari approximatur. Olea autem ſunt communiter nota: ideo non aliter hic de eis prolongo ſermonẽ: ſed vlterius tranſeo dicendum. pro quibus omnia ſupradicta erunt ſumme vtiliter declarata. vnde ſunt memoriæ commendanda: nec cum ipſo poteſt locus inungi, ſicut com- B muniter cum vnguentis.

IACOBI SYLVII ANNOTATIONES.

ANTIDOTARIVM eſt vocatum, quod contineat deſcriptiones antidotorum, hoc eſt medicamentorum, quæ non foris admota corpori, ſed in corpus recepta, affectus medentur. Antidotus autem hęc, vel hoc antidotum. Græcis dicitur contra affectus datum, vnde Galen. libro de hac materia ſcriptum, περὶ ἀντιδότων, ideſt de antidotis vocauit: noſtrates vero libros hac de re ſcriptos, Antidotarium inſcripſerunt, etiam ſi non ſola antidota, quæ omnino ſumuntur, ſed etiam admouenda, olea, vnguenta, cerata, emplaſtra, ea æquo continerent. Quæ duo cauſarum ſalubrium materias præcipue comprehendunt, quanquam educenda, & facienda ipſarum reliqua duo genera magni etiam momenti ſunt in multis morbis. De ſumendis igitur tantum, & admouendis Meſ. ſcribit, & illa tanquam præſtantiora, plura, vſu frequentiora, & ferè priora præponit: quibus etiam educendorum ratio quædam complicatur. Hæc propter oppoſitas rationes poſtponit: in ipſorum C tamen vtriſque quorundam ordinem cur mutarim, paucis accipe. Inter ſumenda ſtatim prima omnium condita, quod hæc parte ſui plurima ſint alimenta, non omnino medicamenta. Vt igitur a re nobis familiari magis incipiat oratio, hæc in prima acie locaui. Poſt hęc autem iulepos, & ſyrupos natura prope tota, viribus, conſiſtentia, parandi modo conditis proximos (niſi ſi quis ſint medicamentoſi magis, & compoſitis) vt omittam ſyrupo ſuo condita ſeruari. Sunt item ſyrupi ſuccorum, & aliorum quorundam velut conditurae, ad ſaporis gratiam, & cuſtodiæ diuturnitatem. Quoniam vero in ſyrupis pleriqne ſunt thoracici, præſertim quos deſcripſimus poſtremos: ob id eclegmata viribus his affinia prope omnia ſubiunximus ſectione tertia. Sectione autem quarta deſcripſi decocta, atque infuſa his conſiſtentia proxima, & quibuſdam ſyrupis aluum ſoluentibus facultate affinia: vt aliunde inciperet antidotorum proprie appellatorum tractatio. Quanquam & infuſiones, & decoctiones ſyrupis ſint neceſſariæ, ſed aliæ multo quam quæ his Meſue decoctis, & infuſis, vel purgatorijs, vel ſaltem eccoproticis, & ſtercus dejicientibus deſcribuntur. Sectione quinta antidota cõcluſi, tum quæ electaria vulgus vocat, tum alia: ſed in his priora, quæ ſapore ſunt iucundo: poſt hæc amara, & hie- D ras, & alia purgatoria. Sectione ſexta deſcripſi catapotia purgatorijs his proxima viribus, neque iucunda, & conſiſtentia non multo duriora. Septima ſectione trochiſcos multo his duriores ac ſicciores. Octaua autem pulueres quoſdam omnium ſicciſſimos. In admouendis præterea ordinem mutãdum cenſui, ac olea cæterorum materiam, omniumque liquidiſſima, & ferè ſimpliciſſima, vſu frequentiſſima, vſu prima, non poſtremã ſcripſi cum Meſ. ſed reliquis præpoſui ſectione nona. Decima vero, his conſiſtentia, & viribus propinqua vnguenta, adeo vt ſæpe olea vocentur. Vndecima autem ſectione cerata ex præcedentibus, & cera conſtãtia, ac magis ex parte emplaſtrorum materiam. Poſtrema deſcripſimus emplaſtra, tanquam maxime compoſita, & duriſſima. Habes rationem ordinis in hoc Antidot. à nobis parum mutati, non modo in ſectionum ordine, ſed in pleriſque etiam ſectionum ſingularum compoſitis, vt lectio te docebit: qua autem ratione id fecerim, facile tu ipſe coniectabis, vt cur ex fine ſyruporum condita quædam incondita retulerimus: in ſyrupis, cur calidos, thoracicos, iunximus: in eclegmatis, cur viribus ſimilima: & in cæteris ſimiliter. Ea tamen cautione prædicta mutaui, vt nullam omni-

ne Meſ. compoſitionem omiſerim, aut truncauerim: ſed omnes integras, verbis tamen non paulo purioribus deſcripſerim, licet interdum coactus barbaras quaſdam voces retinui. Ipſas item libri totius particulas breuiores, quam vt libri nomen mererentur, ſectiones appellauimus, Hippocratis in epidemijs, & Ariſtot. in problematis τμήματα hoc eſt (vt Gaza in Ariſtot. vertit) ſectiones, imitati. An vero probem omnes ſcriptas hoc lib. compoſitiones, ſiue à Meſ. inuentas, ſiue ex alijs corrogatas, dicere malo cum Galen. illas me vt antiquas, & multorum experientia probatas, recipere, & Galen. conſilio ſatius eſſe multo vſu expertas, & confirmatas compoſitiones ſequi, quam nouas effingere? cum præſertim methodo ſumma, ſiquis altius expendat, plurimas Arabum compoſitiones conſcriptas iudicaturus ſit: quas vero paucas damnare conaberis, ſi pauca quædam Arabibus certiſſima receperis, in illorum ſententiam omnino abibis, nullamque improbandam iudicabis. Quanquam enim harum multæ vſu exciderint, vitioſæ ob id exiſtimandæ non ſunt, aut Hipp. ſuum peplium, & elleborum nigrum vino veteris, medicamenta illi etiam in morbis acutis ad corpus purgandum conſuetiſſima, quæ ob violentam actionem hodie attingit nemo. & quot purgatoria medicamenta, antidota, emplaſtra, vnguenta, trochiſci, malagmata, acopa, myracopa, & id genus alia, Dioſcor. Gal. alijſque celeberrimis medicis magno in pretio habita, nunc omnino vſurpari deſierunt. Vt rerum quæ verborum, condino quædam ſimilis & viciſſitudo ſit. Quomodo enim de verbis cecinit ille, ſic nos de remedijs pronuntiare poſſumus, quod ſcilicet,

Lib. 3. rat. vic. acut.

Multa renanſcentur, quæ iam cecidere, cadentque
Vſurpata modo medicamina, ſi volet vſus
Et ratio, Medicis duo præſtantiſſima doctis
Inſtrumenta, quibus quærunt, carpuntq;, docentque.

Quæ viciſſitudo in ijs Meſ. compoſitionibus vbi contingerit, notas prope ſingulis adſcriptas à nobis mutare cuiuis licebit. Adſcripſimus autem opinor non temere notas huiuſmodi, ne ſcilicet in obſoletis hodie multam operam collocet bonus lector, quibus arithmeticorum neotericorum circulum nullius per ſe numeri indicem cernet præpoſitum in reliquis eſſet diligentior, præſertim celebrioribus, & vſu frequentioribus, quas aſteriſco & ſtellula quadam illuſtrauimus: vt quæ mediam horum conditionem ſuſtinent cruce ſignauimus: ne verba hæc vſitatum inuſitatum, toties mihi eſſent repetenda: vtque (quod nuper dixi) bonus lector in ſcripturis hodie conſuetioribus operæ plus ponat, quam in diſſuetis. Quas ob id veru, vel obeliſco confodiendas non cenſui, quòd non improbarem, quodque horum nonnullæ forte fortuna haud ita multo poſt aſteriſcos alijs rapient. Tempeſtiuum mihi iam videtur pauca quædam de menſuris, & ponderibus Meſue conſuetis dicere, ne quorundam nouitas inaudita lectori adhuc rudi, aut imponat, aut ſit remoramento. Menſuris admodum paucis vtitur Meſues, vt libra menſurali, ſextario, quem κεσ pro ξεσ interpres vocabat, minæ. Ponderibus vtitur ferè Græcis κεράτιον, ὀβολὸς, δραχμῆ, γραμμῆ autem ideſt ſcriptulo, raro: gaudet namque parua pondera exprimere per drach. vnius partes 3. 4. 5. 6. vel parte 3. 4. 5. 6. vtitur & aureo. Κεράτιον autem ideſt corniculi κερατ apocope interpreti vocabatur, vt Actuarius καράτιον appellat: quo nomine etiam hodie vulgus, & Meſues ſiliquam ipſam appellat, grana circiter tria lupinis ſimilia, ſed minora in carne lignoſa, & dulci continentem. Horum granorum quodque grana hordei quatuor pendit: octo autem lentis, etiam κεράτιον Græcis, Meſuæ κερατ quod in eo ponderum aliorum more per apocopen ſcriptum eſt. Latinis ſiliqua dicitur. Kar autem pro ξεσ corruptum ab interprete puto, quod etiam apocope pronunciatur vocis Grææ: ξέστης enim Græcis dicitur, Latina voce ſextarius: in hanc detorta, vt λίτρα ex libra ijſdem detorta eſt. ὀκλα vero integrum eſt. Sextarius autem Italicus vt Galeno, ſic Meſue vſurpari videtur, qui duas cotylas ſeu heminas, ſeu libras menſurabiles, ideſt vncias xxiiij. implet. Sed varium pondus efficit, ob rerum metiendarum naturam: vini enim ſextarius capit vnc. menſurales xxiiij. Pendit autem libram, & beſſem, ſeu vnc. xx. mellis: ſextarius duas li. & ſemiſſem: olei ſextarius vnc. xviij. pendit. Vnius drach. partes duæ ſcilicet ex tribus, ſunt ſcriptula duo: partes vero tres, ſcilicet ex iiij. ſunt ſcriptula ij grana v. ſeu grana xlv. quæ ſunt partes iij. granorum lx. quot ſunt in drach. Quãtum autem pondus drach. tribuat, & quot drach. vnc. impertiat, & quot vnc. lib. non perinde compertum eſt. Drachmam autem ipſi pondus minus aureo apertum eſt ex locis non paucis in ſimp. & in Antid. vbi elect. pſyllij dat à drach. iij. ad aureos tres, Elect. Hamech à drach. ij. ad aur ij. & in catapotijs ſæpe à drach. j. ad aur. j. hoc eſt ſeſquidrachmam, vt quibuſdam videtur: vt alijs pondus granis v. aut vj. drachma grauius, quales poſtriam eſt ſolaris. Idem pondus etiam ſolidus, & cum Actuario ξάγιον dicitur. Aureum autem ſcribit Meſues in hiera

Menſura, & pondera Meſue.

E Archigenis à Paulo deſcripta: vbi tamen Paul. ſemper habet drachmam: id quod in alijs ex Paulo ſumptis obſeruare licet. Quid, quod Serapioni in probanda theriaca, aureus eſt pondus duorum lupinorum, & Auic in curando a'cie das catapotiorum quorundam aureum vnum debili: drachmam j. forti? Alijs aureus in cõpoſitionibus purgatorijs eſt pars ſeptima vnciæ: in alijs eſt ſeſquidrachma. Vnciæ autem drach. viij cum Græcis non videtur tribuere. Nam in Hiera Rufi ſcribit drach. viiij. vbi ſcribere potuiſ vnc. j. ſi illi drach viij. tribueret. In apozemate adianti albi ſectione quarta fumariæ vnc j. mox addit, lupuli, violarum ſiccarum, ana drach. viij. cum ſcribere potuiſſet, vt alibi ſemel facit, tantundem: vel omnibus ſimul connumeratis ſubſcribere ana j. æqualiter particulam Galeno frequentem. In elect. Hamech. ſennæ & aliorum vnc. j. polypodij drach. xvj cum ſcribere potuiſſet vnc. ij. In tryphera vero Perſica myrob flauarum vnc. j. & s. cepul. Indi. ana vnc. j. belleric. emblic ana drach. iiij. hic. pro vnc. dimidia videtur accepiſſe, vt proportione quadam pondus diminuat. Neque vnciam drach. ix. Meſue eſſe potes conuincere: cum in hiera ſua ſcribat drach. ix. vbi dicere potuit vnc. j. ſi vnciæ drach. ix. tribueret. Mallem tamen cum alia Caleni pondera, & menſuras ſequatur, **F** etiam cum Galeno vnciæ huius drachm. viij. tribuere: non autem nouem cum imperitis quibuſdam pharmacopæis, nulla eius authoritate, nec ratione probantibus. Pondera autem drach. minora vitauit: ſcriptulo tamen vſus in Antidoto ex cocco baphica, & Antidoto aromatico Gabrielis; alias drach. vnius partes 2. 3. 4. 5. 6. dicere maluit, vt ante diximus.

SYLVIVS DE ELECTARIIS.

ELECTARIVM qua forma antidotarium dicitur, compoſitio, ſcilicet electa aliquot ſimplicia medicamenta comprehendens: id quod licet medicamentis omnibus compoſitis commune ſit (omnia enim delectis ſumma diligentia ſimplicibus perfectiſſimis componi debent, non adulteratis, aut aliter vitiatis, & imperfectis) tamen, vt antidotorum genus duplex contractum eſt vſu neotericorum. Alterum ſolidum, & durum, reliquum molle, non tamen liquidum. Fit vtrunque ex pulueribus maxime, ijſque, vel ſaccharo, vel melle, vel vtroque comprehenſis addito etiam melle aereo, nonnunquam penidijs quandoque mitta, ſapa. Quæ quidem ijs **G** miſcentur, non modo, vt pulueres per illa comprehenſi facilius deuorentur: ſed etiam diutius efficaces ſeruentur, & vt dulcorentur, præſertim qui ſunt guſtu ingratiores. Qui enim grati ſunt, in ſculis inſpergi, & condimento poſſunt, & ſalis vice ſumi qualia ſunt Galeoo, diatrion pipereon, diacalaminthes, & quæ Meſues prima ſcribit. Poſſunt tamen hæc etiam ijſdem authoribus melle deſpumato excipi, vel etiam Arabum, & neotericorum more, ſaccharo in aqua rei propoſitæ idonea diſſoluto, & ad iuſtã craſſitiem cocto comprehendi, mox cõplanari, & in tabellas ſolidas, nũc quadratas, nunc quadrangulas, ſed oblongas, nũc rhõboides ſecari quas vulgus lozẽgas vocat, vt oblongas manum Chriſti, à digitorum lõgitudinis forma. Qui vero pulueres ſapore ſunt ingrato magis, melle omnino, vel ſaccharo, vel penidijs, vel miua, vel ſimili ſunt dulcorandi, ſiue ſolidum, ſiue molle faciendum ſit electarium, quamuis mel, & miua mollibus ſit ferè deſtinata, vt ſaccharum, & penidia duris. Sic, vt pro vnc. iij. pulueris aromatum. & aliarum ſpecierum tritarum, & cretarũ, miſceat libra j. vel mellis, vel ſacchari, vel vtriuſque, ana ſelibra. Quo autẽ plus horũ habet dulcium, minus eſt efficax, ſed delicatius: ob id libra ſacchari, vt loquuntur, ſyrupizati, & perfecte cocti, hodie vnciã tantũ vnam pul**H**ueris ſpecierum tenuiſſime triti, & creti cõprehendunt: alij etiã ſemunciam: ſunt qui tantum drach. iij. vel etiã ij. quando delicatiſſimis hominibus ſcilicet tabellas ſolidas paramus. Creti addo propter amygdalas, & ſemina alia, gũmi, q̃ cum cribrari nequeant, nõ æſtimantur. ob id in diatragacantho Nicolai quia pauca ſunt creta, vnc. iij. pulueris miſcemus vni libræ ſacchari, licet gummi aqua violarum, vel alia ſcopo idonea melius diſſoluatur. Quæ vero electaria mollia tam grata palato, quam ingrata paramus, mellis deſpumati lib. j. & pulueris ſpecierum tribus vnc. omnino temperamus apud Meſuen, & alios, niſi in alicuius gratiam, aut mel augemus, aut puluerẽ etiam vnc. j. minuimus, cuius quanto plus habet medicamentum, tanto eſt valentius, cũ vis eius omnis à puluere pendeat, cuius parua quantitas mellis, aut ſacchari copia obtunditur. molle autem ſicco eſt efficacius, quia pulueris plus capit, melius feruet, ægre expirat, promptius in corpus diſtribuitur. Qua propter vni libræ ſacchari parum coctæ, ſunt, qui miſcent hodie rhabarbari pulueris, vel alterius vnc. iiij. v. vj. palati voluptate vtcunque neglecta quando parum diu ſeruare libet. ac paucis tabellis magis medicamentoſis æger gaudet potius, quã mul-

tis

tis minus efficacibus. Id quod in electarijs quoque mollibus quidam hodie etiam factitant. Nec fortaſſe alienum à ratione eſt, quòd hodie ſicco electario, quam humido minus puluerum miſcemus, quòd in ſubiecto ſicco valentiores appareant, præſertim cum maxima ex parte potentia ſint calidi. Sunt autem, qui pulueres electarijs vtriuſque parcius miſceant, non de palato ægrotum ſolliciti, ſed ſumptum fugientes, præcipue cum puluis præcioſus eſt, vt in electarijs cardiacis. Quam rem à medicis animaduerti, quam diligentiſſime vellem. Alij precioſa medicamenta pondere medico appendunt, alia viliora pondere (quod medicum quoque, & graſſum vocant) tam graui tamen, vt vncijs ſuis xij. (quot libra medica complectitur) æquet pondus vnc. ſexdecim, quot libræ mercatoriæ, & negociatoriæ continent. Nec deſunt quibus drachmas nouem vncia habet: & octo his precioſa, illis vilia appendentes, hoc ſe modo compoſitioni ſatisfeciſſe rati. Quam vero differentiam Arabiſtarum vulgus inter confectionem, hoc eſt, compoſitionem, omni compoſito medicamento conuenientem, & electarium ſunt commenti, non ſeruant ipſi perpetuo, vt illa ſolum ſit electarium ſolidum: electarium vero latius pateat, & etiã molle comprehendat. Quam nominum confuſionem plane indicabat Meſuæ interpres, ſcribens confectionem de baccis lauri, confectionem alkermes, confectionem pilularum talium, & talium, & alibi ſæpe. Sed hæc nominum portenta ex Meſ. de induſtria ſuſtulimus, vt facie paulo terſiore lectorem magis alliciat, & contentum reddat. Nec tantum dulcia, & amara ſunt electaria, ſed etiam acida, vt diaprunum, diatamar Iſidorum Nicolai, & quouis ſapore prædita inueniuntur. Sed ad hos ſapores duos, dulcem & amarum, tanquam ad gratum, & ingratum Meſ. reduxit, quemodo & odorum ſpecies omnes, (quæ Gal. tot ſunt, quot ſaporum, ſed non omnes nominatæ) ad ſuaueolens, & graueolens, ſeu odorem gratum, & ingratum reduxerunt maiores noſtri. Nec omittendum eſt, quod cæteris paribus electarium molle valentius eſt ſicco. hoc eſt, ſi pondus idem ſpecierum libra mellis ad molle, libra ſacchari ad durum acceperit, potentius aget molle, quam ſiccum, etiam ſi mox a componendo vtrunque ſumatur. Qua de cauſa hieran melliteam potentius purgare cenſuit Galen. libro ſeptimo meth. ſed ſi vtrunque ſeruetur, quod dicimus apparebit euidentius, nam electaria ſicca initio ſunt valétiora, & quo diutius ſeruantur, quia vis eorum promptius exhalat ex corpore tabellarum tenui, eo imbecilliora euadunt. Mollia contra tempore in ſe mutuo agentibus ipſis ſimplicibus, & patientibus, à ſuo calore natiuo tandem coquuntur illa ſua velut fermentatione, tantarum virium, vt medicamentum vires acquirat, non modo his quas recens habebat côtrarias, ſed à ſimplicium omnium viribus diuerſas, vnam ſcilicet velut ſpecificam formam nouam adeptum: id quod theriace & opiata multa alia medicamenta Sole clarius oſtendunt, quæ mox, vt ſunt compoſita, tam valentes habent opij, & aliorum refrigerantium vires, vt ſtupefaciant, & tanquam partes mortificent, vbi vero poſt menſes, aut annos coctionem acceperint, nunc celeriorem, vt ſi optimum recipit cinnamomum theriace, nunc tardiorem, ſi deterius: tam calefaciunt, & quo diutius ſeruata ſunt viribus integris, eo calidiora euadunt, & ſuam velut florentem ætatem oſtentant. Tanquam non modo calefaciunt pro ſimplicium ſuorum ratione, ſed etiam valentius: & facultatem ſortiuntur a forma acquiſitia nouam: vt cum ex maza fermentando euaſit fermentum, vires a maza diuerſas omnino nanciſcitur, & ex vino acetum, & ex vino nouo vinum idem vetus, ad quod Galen. in theriaca abunde docuit, & in Antidoto Philonis libro methodi medendi. Vt molle item electarium ſicco ſit præſtantius, niſi quando potentius ſiccandum, non mediocriter facit promptior ipſius in corpus diſtributio. Vt enim potu, quam cibo impleri eſt facilius, ſic medicamenta quanto leuius trita ſunt & liquidiora, tanto celerius in corpus rapiuntur: tamen pro cuiuſque palato nunc illud, nunc hoc ſumendum eſt, niſi aliud intercedat, quod vnum altero reddat vtilius. Electaria autem tam ſolida, quam mollia non purgatoria, ſumantur horis.ij. ante cibum, ſi apparare humores expulſioni, obſtructiones liberare, vrinas, aut menſes, aut ſudores mouere, crudos in corporis habitu ſuccos coquere debent: horis quoque.ij. ante cœnam ſumi poſſunt. quæ vero coctionem iuuant, partes nutritorias roborant, aut etiam cor, illa mox ante, vel poſt, vel etiam inter epulas ſumi poſſunt, vt & analeptica inter cibos fere ſumuntur, quæ alimenti in corpus diſtributionem iuuant, abſoluta in ventriculo coctione, id quod ex cibi ingeſti quantitate, qualitate, & temporis coniectabis: ad hæc ventriculi coctricis robore, aut imbecillitate conſueta: ad hæc ructu nullam alimenti prioris qualitatem referente, ventriculi tumore iam ſubmiſſo, & noui alimenti appetentia. Quæ cerebrum roborant, mox a cibo, vel, quæ ris ventriculi reſpiciunt, ſimul enim cum vapore ex alimentis elato,

A vis medicamenti ſurſum tolletur. Cerebrum autem roborantia, quidam exhibent hor.ij. a cœna: quæ appetentiam inuitant, paulo ante cibum: quæ flatus diſſipant, cruditates & obſtructiones corrigunt, ventriculo vacuo, iij. aut iiij. hor. ante cibum: quæ coctionem iuuant, etiam inter epulas, & paulo ante, aut paulo poſt cibum, aut etiam mox à cibo: ſed cardiaca ore tenenda. Quæ item hypnotica ſunt, paulo poſt cœnam, hora ſcilicet qua æger per ſanitatem dormire conſueuit, ſumenda ſunt: eadem ſtupefacientia ſi ad dolorem ſedandum, aut ſanguinem ſiſtenduo, dantur horis v. ante cibum, ſtomacho vacuo. Purgantia veró mane hor.ij. iij. iiij. ante cibum, pro medicamento virib. tardis, celeribus, & corporis humore multo pauco, craſſo, tenui, lento, liquido, plena natura, & morbi temperie. Ad annum ſeruari poſſunt: ſed electarium quo vtuntur Reges, ad dies tantum xx. aut xxx. nam ranceſcit facile. Pulueres autem miſcendi melli, vel ſaccharo modice refrigeratis, non autem multum adhuc calentibus; nam aromatum vires calor diſſipat.

B

DISTINCTIO PRIMA

DE ELECTARIIS.

Et primum de delectabilibus Trigintaſex.

Electarivm de aromatibus, Galeno adſcriptum, ad ventriculi, & hepatis affectus frigidos, ex pituita craſſa, & flatibus natos efficax. flatus enim diſſipat, coctionem iuuat; ob id acidos ructus, nauſeam, cibi faſtidium compeſcit, colorem cuti floridum affert, canitiem tardat, oris, & ſudoris odorem commendat: ſed hepar C & renes immodice calfacit, ac inde ſemen & venerem promouet. Recipit autem igni aloes crudi, roſarum, ana aur. xij. calami aromatici aureos quatuor galliæ moſchatæ, macis, doronici, piperis longi, nucis moſc. menthæ ſiccæ, ſpicæ, nardi, caſſiæ, maſtiches, cinam. caryoph. aſari, ana aur. iij. croci, cardamomi maioris, & minoris, trium ſantalorum, rhabarbari, coſti, cubebarũ, zingiberis, ſeminis fæniculi, & aniſi, & * lyguſtici, ana aur. ij. ſacchari vnc. vj. miuæ aromaticæ vnc. xij. mellis deſpumati, quantum ſufficit. Datur à drach. ij. vſque ad aur. ſex.

* Cinoſa.

CHRISTOPHORI GEORGII EXPOSITIO.

D Electarivm de Aromatibus, dicit fuiſſe inuentum à Gal. non tamen reperitur liber in quo ipſum poſuerit. Certum tamen eſt, quod Galen. magnum antidotarium compoſuit, quod tranſlatum penes nos non habemus: ſed ipſum vidit, & habuit hic author. Auicen. Nic. & alij anthores, qui ipſum approbant, & allegant. Notandum, quod licet in hac deſcriptione ponatur rhabarbarum, non tamen propter hoc redditur ſenſibiliter ſolutiuum, quia quantitas eius eſt adeo parua comparatione aliorum quæ hic ponuntur, vt eius virtus facile obumbretur in parua doſi qua aſſumitur. Notãdum etiam, vt habeatur coueniens modus conſtructionis cuiuſlibet electarij, tam ſolutiui, quam non ſolutiui, & ſimiliter

eniuſlibet veræ confectionis tendentis ad formam ſolidiorem per vlteriorẽ decoctionem, quam in electarijs nõ facimus, ſiue fiant cum zucchara, ſiue cũ melle conuenienter, & ſicut conſuetum erat antiquitus, quod ad quãlibet libram mellis, vel zucchari apponantur, ſicut, & debent.iij.vnc.aromatum ingredientium compoſitionem talis electarij, vel confectionis: licet, vt eſt ſuperius dictum, minor quantitas aromatum requiratur ad compoſitionem confectionis, quã electarij: hodiernis autem temporibus ſolum vnc. ij.ponuntur aromatum: & minor quantitas in confectionibus propter complacentiam infirmorũ, quærendo potius delectationem in guſtu, quàm vtilitatẽ infirmi, & ſalutem ipſius, propter defectum eorum, qui ipſa de nouo conſtruunt, & conficiunt. & ex hoc nec electaria, nec confectiones virtualiter operantur F ſicut ab auctoribus deſcribuntur. Circa hoc autem eſt habenda diligentia magna, & maxime in electarijs: nam operationes fortificantur, ac etiã minuuntur, ſecundum quod additur, aut minuitur in aromatibus, quæ ponuntur ab vnc.ij. vſque ad iij. cum lib. mellis, vel zucchari.

Vlterius generaliter eſt notandum, quod omnia electaria non ſolutiua, de quibus ad præſens eſt ſermo, ſiue ſint cum zucchara, ſiue cum melle, regulariter debent aſſumi ante alicuius cibi, vel potus aſsũptionem per duas horas ad minus: immo etiam facilius, & melius operantur ſi mundificato ſtomacho aſſumantur, à ſuperfluitatibus, quæ multiplicantur in ipſo, à cibo prius aſſumpto. Nec eſt inconueniens ſi quandoque ſumantur mane, vel veſpere, cum accelerare volumus operationem. & eodem modo eſt G ſequendum, ſi ad formam ſolidam confectionis reducantur, & fiant, quæ cum ſolo zucchara conſtruuntur. Electaria autem, quę habent inducere ſomnum, & generaliter omnia ſomnifera ſunt per horam ſumenda poſt cibum, vt facilius, & melius cum virtute euaporent ad caput, ad ſomnum prouocandum, & ſimiliter eſt ſumendus ſyrupus de papauere, vt inferius patebit. Electaria autem ſolutiua ante cibum ſunt præmittenda: immo cibus, vel potus nullatenus eſt aſſumendus poſt aſſumptionem electarij ſolutiui, vel alterius conſimilis medicinæ in quacunque forma exhibitæ, ſiue in forma dactyli aſſumatur, ſiue in forma potionis, niſi vbi totalis ipſius operatio ſit completa de ventris ſolutione, vt notabiliter inferius declarabitur. Communiter autem confectiones confortatiuæ virtutis, ſicut eſt confectio de margaritis, H & ſimiles, poſſunt conuenienter ſimul aſſumi cum cibo & ante, & poſt, ad placitum ægrotantis: aliæ autem confectiones ſunt præmittendæ, vt de electarijs dictum eſt.

MANARDVS, In Electarium de Aromatibus.

AB ODORATIS rebus nomen accepit, ex quibus componitur: nuſquam tamen quod norim, paratum inuenitur.
QVOD ſcripſit Gal.) Cum ingrediantur Sandali, non poteſt eſſe Galeni: ſiquidem apud eum, aut antiquos alios. de his nulla mentio.
LIGNI aloes.) Agallocon Græci vocant.
CRVDI.) Quia ſi coquatur, vt quidam excipiendi odoris gratia faciunt, vim amittit. GALLIÆ muſcatæ.) Compoſitio eſt, quam habes infra inter trochiſcos.
E CASSIÆ.) Intellige quod nunc cinnamomum vocant. MACIS.) Cortex eſt nucis moſchatæ interior, duplici enim tegitur. Græci macerem, Plinius macerem vocat, niſi in libris ſit menda.
DORONICI.) Doronicum vocant: ſunt radices odoratæ paſſim cognitæ. SPICÆ.) Nardum intellige. CINNAMOMI.) Verum ad nos nunc non adfertur. pro eo accipe vulgare duplo pondere. Calami aromatici.) Et hoc caremus: radicem enim, non calamum officinæ oſtendunt: atque alterius rei, non ipſius calami. CARDAMOMI maioris, & minoris.) Quod Græci cardamomum, id Arabes Cordumeni vocant. Plinius quatuor ſpecies cardamomi enumerat. Vidi ego tres res, quæ nunc cardamomum dicuntur, inter quas neſcio an vna ſit, quæ verum ſit cardamomum. CHEISIN.) Ligyſticon Græci vocant, pro quo herbam aliam oſtendunt officinæ, quæ non eſt verum Ligyſticon, veruntamen nunc cœpit agnoſci.

F

SYLVII ANNOTATIO.

HOc medicamentum ex aromatum catalogo commiſtum, vnde nomen habet. valenter calfacit, leniter adſtringit: in vſu eſſe deſijt, neque ignauum fuerit etiam ſi componatur abſque cinnamomo, vel calamo aromatico, cardamomo, ſemine libyſtici, ſimplicibus et hodie in Gallia deſideratis, atque etiam ſine reliquorum bona parte, quando ſingula propè idem pollent, calfaciunt enim tenuant, incidunt, tergent, quædam adhæc leniter adſtringendo roborant. Hoc antidotum non eſſe Galeni apertè declarant gallia moſchata, nux moſchata, macis, doronicum, caryophylla, ſantala, rhabarbarum, cubebæ, multa aromatica. omnia Galeno ignota, & ſacchari vſus infrequens: etiam ſi non id modo, ſed alia non pauca tam ſimplicia, quam compoſita Galeno, vel ignota, vel indicta Meſues, ex Galeno citet, niſi fortaſſe antidotarium aliquod falſo Galeni titulo circumlatum viderit Meſues, & præter eum Auicennas, & Nicolaus medicus Salernitanus in Antidotario ſuo, tum magno, tum paruo Galenum perſæpe ci- G tantes authorem compoſitionum ipſi indictarum. Quanquam certum eſſe magnum aliquod antidotarium à Galeno ſcriptum, nondum tamen Latinitate donatũ aſſirmet Chriſtophorus Georgius Florentinus, quod falſum eſſe præter dicta facile coniicies, quod eius nuſquam Galenus meminit, nec in numero, nec in ordine librorum ſuorum, nec in libris duobus de Antidotis, homo alias eius rei ſtudioſus maximè. Rhabarbarum huic ineſt parcius, quàm vt purgare poſſit.

IOANNIS COSTÆI

ANNOTATIONES.

IN hac Syluij quam proponimus verſione non Syluij nomen, ſed proprium Authoris Meſuæ inſtitutum ſeruandum putauimus. Ob id ordinem in proponenda diuiſione hu- H *ius libri à Syluio perturbatum reſtituimus. reliqua vt ab ipſo ſcripta ſunt, fide reliquimus, varijs tamen lectionibus ex veteri interpretatione margini affixis, vt ſuum quiſque in hiſce parandis medicamẽtis iudicium, & genium ſequatur.*

ELECTARIVM *de Aromatibus, Gabrielis eſt antidotum, cuius frequenter meminit: non Galeni, cui ex his aromatibus ignota ſunt plura.*

Ligni aloes crudi. *Probatiſſimum intellige, quod neque ignis vim ſit paſſum, neque adulterium vllum. De quo fuſius ſuo loco.*

Galliæ moſchatæ. *Galliam moſchatam ſume, de qua hic author diſtinct.8. vbi de trochiſcis. Errant vero qui Nicolai galliam vſurpant, quam Meſ. ne nouit quidem.*

Doronici. *Doronicum quod affertur Venetias ex Apulia,*

Apulia, aconitum eſſe pardalyanchen Dioſcoridis, &
Telyphonon Theophraſti, quem alÿ etiam ſcorpionem
vocant, collata hiſtoriæ planta plane diſces ita nobis.
Marantha vir doctiſſimus in ſuo de cognoſcend. ſimpl.
meth. perſuaſit. Neq; ab hac ſententia nos mouet quod
obÿciunt ineſſe plura doronico folia quã Dioſc. illi aco-
nito aſcribat: quod item huic folia non ſint cyclamini,
aut agreſtis cucumeris: quod admotum non ſtupefaciat
ſcorpionem: neque exhibitũ feras necet. Pulchre enim
quod ad folia attinet, ſatisfacit Marantha: quando ne-
que omnibus locis idem foliorum eſt numerus. in colle
quippe prope Venuſiam vidit Maran. folia illi ineſſe nõ
plura tribus aut quatuor, alibi tamen etiam ad denariũ
numerum accedere. folia vero cyclamini, aut agreſtis
eſſe cucumeris, & radicem ſcorpioni ſimilem certius
eſt quam vt quis ambigat. An autem ſcorpio illo ad-
moto ſtupeat, nobis obſeruatum nõ eſt: ſed neque Dioſc.
aut Theophr. pro certo affirmant, qui ita ferri aiunt.
Quod vero feras necet, aſtipulatur experimentum. Ia-
cobus Ant. Corteſius vir diligẽtiſſimus atq; idem men-
tiri neſcius, canes, ſimias, & ſues doronico enectos aſ-
firmat. Ergo, ſi doronicum aconitum eſt, vti ne eo medi-
cis liceat? Theophraſtus ſuum telyphonon quamuis fe-
ras necet, hominibus tamen epotum contra ſcorpionum
ictus proficere literis tradidit. Et vere doronicum præ-
gnantibus exhibitum nihil vnquam pernicioſi attuliſſe
à multis eſt obſeruatum. Repentinus tamen Conradi
Geſneri interitus poſt aſſumptum doronicum, quamuis
ſeniorum ſymptomatum in quæ incidit, in frigidæ potio-
nem ipſemet reiecerit, nos ab hoc medicamento adeo
deterret, vt vel nullo pacto vſurpandum, vel non niſi
exigua admodum menſura, atque alÿs commiſtis aro-
matibus, vt Arabum eſt mos, aſſumendum putem. ita
etiam viperarum carnes, crocum, & alia quæ ſeorſum
necant, ſi alÿs miſcentur rebus, neq; modum excedunt,
venenis aduerſantia, & ſalutaria reddi ſolent.

Mentæ ſiccæ. Venetÿs menta alitur quam garyo-
phyllatam vocant, odoratiſſima. hanc ſemper delige-
rem, & ex ſicciori ſolo. quæ autem vliginoſo, aut ſter-
coroſo prouenit, inutili ſcatet humore, neque admitten-
da, ſi copia ſit alterius. ſunt vero odore, & ſapore præ-
ſtantiores plantæ, quæ arido loco naſcuntur. falli ergo
eos puto, qui ex vdo loco colligẽdam hanc aiunt, quum
humidæ mentæ fit mentio. Craſſum vero etiam id, quòd
ſiccam in electario hoc aſſumi dicũt, quia recens flatus
pariat, & ventrem perturbet. ſi enim puluerãda eſt, vt
cetera, ſiccandam quoque antea conſtat. cum tot vero
etiam diſcuſſorÿs rebus, quæ hic cum ea ſimul veniunt,
quid flatum excitare poſſit recens, non intelligo.

Caſię. Caſia odorata eſt quicquid fere ad nos ſub cin
namomi ſeu cannella nuncupatione affertur, vt peritio-
ribus placet. Eius hiſtoriam fuſius docent Dioſcor. &
Gal. fuſiſſime vero Matthiol. & Garcias.

Cubebæ. De Cubebis agens Auic. eadem refert quę
de carpeſio Gal. in eo tamen varius, quod erithrodano
ipſum cõparet, phu vero Gal. De his tamẽ agens Serap.
primum eadem affert quæ Dioſcor. de oximyrſine, poſt
etiam quæ de carpeſio. Gal. quæ res in Serapionem oẽs
excitauit, turpi, vt aiunt, errore agreſtem myrtum cum
carpeſio confundentem. Ceterum, horum pace, non igno
rauit Serap. differre ab oximyrſine carpeſium: quin po
ſtremo loco ſcribens, neq; Dioſc. egiſſe de cubebis, neq;
Gal. de myrtho agreſti, differre hæc inuicem innuit, ſed
eodem tamen nomine nũcupari, quod apud Arabes for-

A te Serapionis tempore obſeruabatur. Quare quum po-
ſtremis verbis ſcribit. Et vidi quod deſcriptio Galeni
ſuper cubebas eſt deſcriptio Dioſcor. ſuper myrthum
agreſtem, deſcriptionis voce nõ hiſtoriã ſed titulum in-
telligendum exiſtimarim. admonere, ſcilicet, Serapio-
nem hiſtorię de carpeſio Galeni, & de oximyrſine Dio-
ſcoridis aſcriptum fuiſſe titulum de cubebis, quamuis
hæc inter ſe differant. qui error licet non ſit in Græcis,
aut Latinis codicibus, in Arabibus forte erat Serapio-
nis ætate. Sane de carpeſio quid ſit, & de vulgatis cube
bis quid ſint, adhuc obſcurum eſt. Illud autem certum,
vulgatas cubebas Galeni carpeſium non eſſe, quãdo cu
bebe ſemina ſunt, carpeſium feſtucas eſſe herbæ phu ſi-
milis. 1. lib. de antido. ait Galenus. Cubebas autem no-
ſtras eiuſdẽ eſſe generis cum pipere illo caudato, quod
in Benin Aethiopiæ regno naſcens vulgato pipere lon-
B ge acrius, Luſitanorum idiomate vocatur pimienta del
Rabo: ſicuti vbi vtriuſque faciem ſpectes veriſimile
eſt: ita vel non niſi multa vetuſtate tabidas ad nos aſ-
ferri, vel certe alio ſolo ortas longe imbecilliores eſſe
eſt arbitrandum. tantum enim abeſt, vt hæc vulgato
pipere acriores ſint, vt ne vix quidem acrimoniæ
quidpiam habeant, quum caudati piperis ſemunciam
vulgati piperis ſelibra efficaciorum eſſe ex recentiori-
bus hiſtorÿs conſtet.

Coſti. De coſto fuſius in Diacoſto. nunc eius loco
zedoaria ſumi poteſt.

Zucchari. Antiquorum ſaccarum ſalis modo coa-
ctum, dentibus, vt ſal fragile, ac ſplendidum, ex eadem
planta prouenire ex qua noſtrum ſaccarum vulgare, di
ſces ex Indiæ commentarÿs. adhuc enim apud Batheca
lam Indiæ tale videre eſt iÿſdem arundinibus ſponte ad-
C naſcens, ex quibus reliquum purius atq; impurius con-
ficitur. Antiquo illi tam ſimile eſt noſtrum factitium
candidum, vt nihil ſupra. Falluntur ergo qui antiquorũ
ſaccarum concreſcere ex rore, & mellis ſpeciem eſſe
contendunt. neq; enim ſole diſſoluitur vt mel ſeu aereũ
ſeu quod colligere apes: ſed concreſcit magis. quare
Dioſc. & Gal. eiuſdem vtrunq; generis arbitrantes ſac
cari hiſtoriam non ſatis norunt. neq; mirum, quando non
tam late patuere Indiarum tractus illorum ætate, vt no
ſtra. Sane factitÿ ſacchari conficiendi, & depurandi ra
tio non vulgata eſt ętate noſtra albiſſimũ crebra depura
tione, (vt hac voce vtar,) redditur. id vero taberzeth
ſicut, & probatiſſimũ mel Mauritanis ſcriptoribus nũ-
cupatur, medicis noſtris albũ, vulgo fino, quod finẽ aſſe-
quutum ſit puritatis, & candidius reddi arte non poſſit.
tale autem etiam ſiccius, & calore inferius eſt impuro.
D Meminit & de ſaccharo Albuſar ſeu Allaſſer Auic. quę
mannam quoq; vocat, ſed diuerſa res hęc. ineſt enim illi
amaror & aſtrictio, quæ non ſaccaro, propterea etiam
non facit ſitim, quia minus dulce: & ex arbore colligi-
tur Serapionis teſtimonio no ex arũdine, quanquam &
in hoc à Serapione differt Auic. quod hic rorem, is gum
mi eius arboris putat. quæ in re falli Auic. potuit, vt no-
ſtri qui mannam Calabram rorem eſſe arbitrantur. Ex
his ergo patet infirmum eſſe recẽtiorum argumentum,
quo antiquorum ſaccharum rorem eſſe contẽdunt. Illud
autem animaduerſione hoc in loco dignum, cur in ele-
ctarÿ huius confectione vtraq; & ſuccharum, & mel
veniant. Si enim ut Nicolaus quoq; Alex. docet, mellis
in medicamentis componendis triplex eſt vſus, conſer-
uandi, abſtergendi, & condiendi, conſeruat autem ſic-
citate præſertim ſua quæ aduerſatur putredini, & len-

tore

tore qui ambientis aeris aditum excludit, abſtergit eadem ſiccitate, condit dulci ſapore, cuius gratia præſtare, & alia multa poteſt, quæ in lib. Can. Meſ. atqui eadem commoda præſtat ſaccarum, ſeruare poteſt ſiccitate, & lentore ſuo, abſtergere ſiccitate, condire ſapore dulci, Cur ergo vtrunque hic? nonne alterum ſatisfaciat? Aiunt nonnulli miſcandi ratione addi ſaccarum, nempe quum ad diſcutiendos flatus hoc paretur medicamentum, addito ſaccaro, diutius hærere ventriculo ob illius lentorem. Atqui non minus lentum mel puto. atq; quum multa ab hoc eodẽ ſcriptore pro diſcutiẽdis flatibus deſcribantur medicamenta, cur nõ in omnibus tamen ſaccarum aſſumitur? Arbitror ergo condimenti potius gratia ipſum adijci, ſuauius enim eſt melle. At cur non ſolum ſaccarum ſatisfacit? Quia mel abſtergit magis.

F Miuæ. *Minæ parandæ modos quinque deſcribet hic author diſtinc. 6. Hic vero non alia quam aromatica vſurpanda eſt ex authoris præſcripto, quanquam in ea conficienda multa veniunt, quæ in hoc itidem electario aſſumuntur.*

Mellis deſpumati, &c. *Mellis vſus in medicina admodum eſt frequens, ſed non vno tantum modo vſurpatur. ſæpiſſime coctum, interdum etiam crudum admittitur Meſ. in confect. de moſcho, & in cardiacis medicamentis Auicen. crudum fere aſſumit, in cæteris deſpumatum. arbitror ea in cardiacis poni non importune quæ flatus mediocriter pariunt, quod ſpiritus vitales flatus ipſi excitant, ac veluti alacriores reddunt, propterea crudum in ijs mel ſed puriſſimum tamen atque ignis expers quod virgineum vocant accipitur. In cæteris, præſertim flatuum diſcuſſorijs deſpumatum quæritur. coctione enim quidquid flatuoſum aut cereum illi ineſt ſeponitur.*

G *At vero mellis coquendi ac deſpumãdi ratio non eadem eſt vbi craſſum atq; vbi liquidũ parare oportet medicamentum. vbi craſſum futurum eſt per ſe coquitur, vbi liquidum, aqua, vinum, acetum, aut herbaceus aliquis ſuccus addi ſolet pro ſcopo medici diuerſo. Nunc quando electarij conficiẽdi gratia mel deſpumatum expoſcit Meſ. atq; coquendum id per ſe neque aliud immiſcendum, quo pacto fieri hoc debeat paucis dicam. Quia mel igne multo immodice efferueſcit, exundat atque incendij periculum incurrit, propterea vaſi amplo aut æreo, & ſtanno illito, aut quod longe melius eſt lapideo, tales autem lebetes Italia ad coquinas vſurpat, aut lateritio quod ſit vitro incruſtatum, inijciendum puriſſimum mel. admouendus vero leuiſſimus ignis. vbi ſeruere, & extumeſcere incipit, aliqui aquæ exiguum inijciunt, quam, ſi non multa ſit, non improbo: euaneſcit enim quę pauca eſt paruo negotio.*

H *tu vero aut ignem ſubtrahes, aut vas ſuſtolles: & mox ſedato paulum tumore deſpumabis. admouebis autem rurſum igni vas, atque quum rurſum efferueſcit idem ages quod prius, ac id ſæpius repetes quouſq; purior ſpuma appareat, & mel craſſeſcat. hic enim erit coctionis finis. nempe expectandum hic non eſt, ſi abſq; humore incoxeris, vt mel ſpumam non regerat, quando ea etiam trigeſies detracta alia ſemper emergit ſpuma. Hoc pacto ergo deſpumandum mel quod in craſſiora medicamẽta eſt vſurpandum. præſtatq; hic vt abſque humore omni mel coquas, quòd diutius ſeruantur, & ſitum nunquam cõtrahunt quæ alieni humoris expertia ſunt. Sed hic etiã niſi pharmacopæus diligentiſſimus ſit id periculi imminet, ne mel ſupra modum excoquatur atq; amareſcat. Quo*

E *fit vt alia coquẽndi ratio mihi magis arrideat, in duplici vaſe quòd balneum mariæ vocant. vſuſq; ea eſt Gal. in arteriaca cuiuſdam compoſitione 7. de compo. med. per loca. hoc autem pacto ſi mel excoquas, emergit primo ſere feruore quicquid illi ſordium ineſt, ac detracta ea ſpuma, tam purum id remanet vt nullam aliã ſpumam regerat, aut aliam operam deſideret. longe præſtat hic deſpumandi modus ſuperiori, & elegantia, & facilitate: ſed maioris etiam is medicinæ eſt vſus, quando neque veluti in ſuperiori vt aſſetur atque amareſcat periculum eſt, neq; ut acrius euadat: ſed ſua mellis temperie nihilum immutata ſorde omni expurgatur, & ſeruandis rebus quarum gratia excoquitur, redditur præſtantiſſimum.* Cap.11.

His ita conſtitutis quia Meſ. de certa mellis menſura in hoc electario recipienda nihil firmi affert, ſed quod ſatis eſt aſſumi tantum iubet, ambigũt ſeplaſiarij quantum mellis aſſumendum, & certam dari normam poſtulant. Id autem hic dubitandi anſam præbet quod eorũ quos in medicina veluti duces ſequimur, nullus certam unquam menſuram preſcripſit. quin, ſi eorum inſtitutum ſpectes, nonnunquam mellis quadruplum, collato, ſcilicet ſpeciebus melle aſſumunt, vt in diamoſcho dulci, & Philonio ex inuentione propria Meſ. quandoq; triplum, ut in Triphera magna Auic. interdum tantundem, vt in hierapicra nonnunquam fieri idem Auic. teſtatur: aliquando etiam ſexcuplum, vt in diacydonite purgatorio Meſ. diſt. 3. in quo binis ſpecierum vncijs mellis lib. 1 adiungi obſeruabis, ſucco cydoniorum excepto. Hæc ergo quum ita ſe habeant, non mirum ſi torquẽtur pharmacopæi atq; hac in re hæſitant. Cæterum ſi in tanta diſcordia nobis quoq; periclitari liceat, de electarijs primum omnium ita puto diſtinguendum. ſint ne purgatoria annon: Quibus.n. expurgandi vis ineſt, ſicuti maiori exhibentur periculo, ita & maiori ſolent conſtrui artificio. Quæ non expurgant, ſi perpendas, ex tam multis eiuſdem vſus interdum conſtant, vt fortuito congeſta potius videantur quã cõſilio, quanquam, & in ijs componendi ratio atq; ars non deeſt. ita equidem in Theriaca, Mithridatica antidoto, & alijs id genus. Contra vero in purgatorijs ſi à docto viro ſint conſtructa, artificium ſtatim elucet mirum. vnius etenim aut alterius ſimplicis medicamenti actio quum ſit, id autem baſim vocant, cætera quæ adduntur nihil afferunt preter baſis illius caſtigationem. Ergo, quum artificio careant electaria quæ non purgant, ſi purgantibus comparentur, ſicuti in non purgantibus parum intereſt plus mellis addas aut minus, ita in purgatorijs plurimũ refert. De purgantibus igitur primum, vt agamus, in ijs illud ſtatim, atq; ante omnia ſpectandum puto, quid in ipſis ſit cuius vi humorum fiat eductio. ſit ne vnum aut plura: ſoluentia intelligo, de lenientibus enim poſtea. In memoriam autem reuocanda, aut ex Meſ. petenda ſuprema eorum menſura qua expurgent, quam recepto iã in medicinam vſu doſim vocant. Ad hæc etiam, ſumma electarij doſis ab authore præſcripta perpendẽda eſt. ac id ſtatuendum, tot doſium cumulum explere totum electarium oportere, quot doſes fuerant eorum ſimplicium à quibus in hoc purgandi vis emanat. His ita intellectis, atque toto electarij pondere ita poſito, ſimul ſupputanda ea omnia ſunt, ex quibus electarium confici ſcribunt, ſpectandumq; quantum deſit, vt deſideratum pondus expleant. ac tantum mellis, ſi modo adiungi mel debet, deeſſe, & addi oportere pronunciabis. Sed exemplo rem patefacio. Sit diaphœnicum Meſ. parandum

dum in quo mellis certum pondus non præſcribitur. Ante omnia ſpectare oportet, quæ ſimplicia hic ſint, à quibus in hoc electariũ purgatoria vis deriuat. deprehendes autem duo, turbith ac ſcamonium. vidẽdum eſt ſeorſum quænam horum ſuprema ſit doſis. Atq; turbith ait Meſ. lib. ſimpl. exiberi à drach. j. ad duas, atque adeo ſumma eius doſis duæ erunt drachmæ. aſſumit autem in hoc electario drachmas eius trigintaquinque: erunt ergo doſes turbith ipſius decem, & ſeptem cum dimidia. pro quibus ponas decem, & octo doſes. id enim parum refert. Videnda deinceps eſt ſuprema ſcammonij doſis: ea ex libro ſimpl. duodecim eſt granorum: atq; ideo ſingula drachma quinas explet doſes. iſt hoc igitur electario quod ſcammonij recipit drac. duodecim, ſexaginta erunt eiuſdem doſes. quas ſi ſupputabis cum decem, & octo turbith doſibus, colliges ſimplicium ſoluentium doſes in diaphœnico Meſuę eſſe in vniuerſum octo ſupra ſeptuaginta. In totidem ergo totum etiam diuidi electarium vbi confectum erit, prædicabis. Atqui eius doſim ab aureis iii ad 7. ac propterea ſummam doſim eſſe decem drachmarum cum dimidia Meſ ſcibit. pronunciandum ergo totum electarium id pondus octo, & ſeptuaginta doſium vt expleat oportere, atq; adeo vnciarum fore vnius ſupra nonaginta. His ita poſitis, ſupputanda ſimul omnia ſunt, & pulueres, & reliqua quæ author enumerauit deprehẽdesq; explere ſummam drachmarum ducentarum, & duarum ſupra quinquaginta, hoc eſt fere vnciarum viginti octo. Tunc vero ſi quantum ab vnceis viginti octo ad vnam ſupra nonaginta deeſt, ideſt vncias tres, & ſexaginta ſuppleueris addito melle, eò redactum erit electarium, vt ex authoris præſcripto drachmæ illius decem cum dimidia, ideſt aurei ſeptem poſſint tuto exiberi. id quod tamẽ in robuſtioribus erit corporibus obſeruandum. Hæc ergo eſſet in compoſitis ſoluentibus, mea quidem ſententia, obſeruanda norma, vbi certa mellis menſura ab eorum authoribus non præſcribitur. Sed & in lenientibus compoſitis ſimilem quoq; legem non importunam exiſtimo. nempe vbi adnotaris quot ſint ſimplicium aluum ſubducentiũ doſes, & quo itidem pondere totum exhibeatur electarium: tunc etiam ſupputatis, & ſpeciebus, & ceteris quæ ab authore ponuntur, videbis ſtatim quantum mellis adijcere ſit oportunum. Quod ſi quis non quadrare normam hanc compoſitis ſcriptorum medicamẽtis aſſerat; quando ſi ea ſupputes, mellis interdum plus, interdum minus aſſumitur quam hæc regula doceat: non equidem diffitemur: neq; illorum tamen formulas improbamus, quum liceat cuiq; vt libet medicamenta conſtruere, modo ne in ijs exibendis modum excedat: at vbi certum mellis non eſt præſcriptum pondus, nullam arbitror certiorem hac dari poſſe normam quam quis ſequatur. Cõſtat profecto vulgatam ſeplaſiorum cõſuetudinem, quæ tribus puluerum vncijs mellis. lib. 1. generatim adijciuntur, nulla aut ratione, aut authoritate fulciri. quãdo ſi rationem quæras, nihil in promptu habeãt præter diamoſchi exemplum. authoritas vero contra docet, interdum triplum, quandoque ſexcuplum, aliquando etiam tantundem mellis aſſumi, exemplo Tripheræ magnæ Auicen. dyacydonites, ac hieræ ſimplicis. Quin ſi modo authoritas atque exemplum ſequendum eſſet in purgantibus pro exemplo diamoſchum non eſt vſurpandum, quod non purgat, ſed potius dyacydonite illud purgatorium. atque adeo prudentius agi videretur, ſi in purgantibus binæ puluerum vnciæ, ad libr. mellis vnam adderentur.

A Eſt ergo vulgata ea lex inconſtans, ſi & rationem quęras, & authoritatem. Porro veterum aliud etiam fuiſſe conſilium animaduerto. optaſſe enim potius videntur, vt melle addito electarium mediocrem conſequeretur conſiſtentiam, neq; plus iuſto craſſius eſſet aut liquidius. Ita Gal. interdum coquendum mel docet, vt ne manus inquinet: Ita & Meſ. in hiera Hermetis addendum ait mel quantitate qua fiat maza. ſed incerta admodum hæc quoq; lex videtur, quando pulueres ex quibuș electarium, alij humoris plurimum, alij parum exugunt, atq; electaria aliqua præter pulueres, ſuccos quoque, & liquores alios recipiunt, id quod ſeplaſiarij conſilium de mellis menſura, non mediocriter perturbet, niſi longo vſu certam mellis menſuram obſeruarit, quæ medicamentum, neque diffluat, neque plus iuſto craſſeſcat. Illud certe peritiores pharmacopœi aduertiſſe atque vſu longo obſeruaſſe teſtantur, tribus generatim B puluerum vncijs vnci mellis libra cõmiſtis electarium mediocrem aſſequi conſiſtentiam, reiectis interea ſuccis, lacrymis, gummi, fructibus, pinguibus, atque alijs omnibus, quæ in puluerem redigi non poſſunt, reiectoq; etiam ſaccaro, & rebus cæteris quæ leui humoris momento diffluunt, qualia penidiæ: hæc vero omnia neq; in mellis, neque in puluerum ſerie ponuntur: ſed ſeorſum, paratis reliquis, ſuo pondere ab authoribus præſcripto aſſumuntur. Verum, vt dicebam, quum neque ratio vlla, neque certa authoritas huic conſuetudini aſtipuletur, non facile ego quidem illi aſſentiar, quum de purgantibus agitur medicamentis. ſecus quum de alijs quæ purgandi vires non habent. in ijs enim non tantum intereſt plus mellis aut puluerum ſumas, a quibus non tantum periculi imminet, aut noxæ, & ipſis, noſtra C etiam ſententia, vulgata conſuetudo perbelle quadrat, ſiue addas pro vna mellis libra duas puluerum vncias æſtate, tres vero hyeme, vt aliqui faciẽdum cenſent: ſiue etiam quouis anni tempore eadem pares menſura. Hæc ergo de mellis menſura vniuerſe ſint dicta. Quod ſi non melle, ſed ſaccaro medicamentum conficere ſit animus: tunc ſi mollius electarium uelit, eadem ratione, & menſura ſaccarum qua mel, vſurpandum puto: diſtinguendumq́ue eodem pacto purgatorium ne ſit, an non. in purgatorijs enim à regula hic à nobis tradita nõ tutò diſcedere vllum puto. quum in non purgatorijs vulgata tamen conſuetudo ſatisfaciat. ſecus ſi ſolidius medicamentum velis: tunc vero nõ electariũ amplius, ſed quia in morſulos effingi ſolet, morſuli etiam nomine nuncupatur. hic autem ſat erit ſi vnam pulueris vnciã aut drachmas ſex libra ſaccari vni adijcias. ſed tunc li- D quores, ſi qui in parando ex ijſdem ſpeciebus electario ſumendi erant, prætereundi ſunt: veluti in electario de quo modo agitur prætermittẽda eſſet mina alioqui vix aut ne vix quidem ſolideſceret. Atque hæc ſatis.

Expendendę nunc eſſent ſimplicium, & rerum cẽtera quæ in hoc electarium de aromatibus veniunt facultates, conferendaq́, ijs quas toti electario à Meſ. aſcribuntur vires. Sed egeret res hęc longiori animaduerſione: præſertim ſi quis cur tot addantur, rationem poſtularet. Illud ergo nunc dixiſſe ſatis eſto, non temere Meſuem tã multiplex ex hoc medicamẽto pręſidium polliceri, corroborandi ventriculi & cordis, & diſcutiendi flatus. quando ſi ſingula perpendas, ea eiuſmodi viribus inſigniter pollent. poterant vero etiam pauciora ſimplicia idem præſtare. ſunt. n. ex his nõnulla earundem prorſus facultatũ, atq; adeo aſſumpto vno prætermitti alia poterant.

terant. Verum ſicuti, & in theriaca atq; antidotis illis magnis, vitio vertendum non eſt, quod plura aſſumantur, quãdo tamẽ pauciora poſſent ſatiſfacere, ita in hoc atq; alijs non eſt ut paucioribus agi poſſe quiſpiam contendat. redduntur certe plurium vſuum quæ plura recipiunt quam quæ pauciora. præſertim quod inſunt ſingulis preter rebus manifeſtas qualitates, innate illę formę, ex quib. ſingulis ſingulę, ac miræ proprietates emanãt. ex quibus demum commiſtis, ac fermentato, vt aiunt, electario peculiaris forma alia inſurgit à prioribus formis varia: earum tamen omnium vires ſuo velutiſinu amplexa, & longe quam illæ ſingulę admirabilior.

MESVE.

ELECTARIVM ex Gemmis ad frigidos affectus cerebri, cordis, ventriculi, hepatis, vteri, efficaciſſimum: nam melancholicos ſine cauſa manifeſta triſtes, timidos, ſolitarios iuuat, exhilarat, ad mores probos inuitat. emendat cordis tremorem, ſyncopen, ventriculum à frigida intemperie imbecillum roborat, & coctione tum eius, tum hepatis meliore reddita, corpus bene coloratum, & odoratum efficit. ob id ſumptum Regibus, & magnatibus magis in vſu eſt.

Accipit verò margaritarum albarum dracmas † duas: ſaphiri, hyacinthi, ſardinis, granatorum, ſmaragdi fragmentorum, ana drac. vnam & dimidiam, zedoariæ, doronici, corticum citri, macis, ſeminis † ozymi caryophyllati, ana drac. ij. coralli rubri, electri, limaturæ eboris, ana drac. vnius partes duas: ben albi, & rubri, caryophyllorum zingiber. piperis longi, ſpicæ nardi, folij, croci, cardamomi, ana drach. vnam, trochiſcorum diarodon, ligni aloes, ana drach. quinque, cinnamomi, galangæ zurumbet, ana, drac. vnam, & dimidiam: auri argenti foliorum, ana † aurei dimidium: moſchi boni drach. dimidiã, ambræ drach. duas. Confice cum melle emblicato, & † melle roſato colato, ana, [a] vel etiam ſaccharo roſato ſi ſolidum facturus es, non molle. Datur ab aurei ſemiſſe ad aureum vnum cum aqua bugloſſi, & vino odoro.

† Al. drac. iij.
† Alfelsnis ocimi.
† Vetus habet aur. ij.
† Colatura gelenabin de roſis.
a Hoc addit Syl.

CHRI. PRAESENS electarium habetur in vſu, ſub diuerſis tamẽ formis: quia nõnulli eo aliquando vtuntur remouendo aromata calida, aliquando etiam nihil remouendo nec addendo. Primo vtuntur pro febricitãtibus, & in cauſa calida, Secundo modo in cauſa frigida, & valet ad ea, quæ ſcribuntur in textu. & dicitur electarium de gemmis à gemmis in ipſo intrantibus, & dominantur gemmæ lapides precioſi. Vnum hic notabimus pro curatione cuiuſdam erroris, ferè ab omnibus aromatarijs commiſſi. Eſt enim, quod zurumbeth cum h, & zurumbet ſine h reperitur ſcriptum apud bonos authores. & eſt zurumbeth per h ſcriptum radix ſimilis cypero eandem habens virtutem ſicut, & zedoaria. Sed zurumbet ſine h eſt illud, quod dicit Serapio ex ſpeciebus ſcilicet odoriferis in virtute ſua ſimile caſſię ligneę, & cubebis, quod etiam ponitur, vt vult Poſſidonius loco cinnamomi, & iſtud zurumbet intellexit hic Meſ. & non aliud, ſimile zedoarię. propter quod errant aromatarij ponentes loco zurumbet radicẽ illam rotundam, ſed melius facerent ponendo loco zurumbet caſſiã ligneam, vel cubebas in eodem pondere, vt ſatis patet per Serap. cui magis credendum eſt, quam multis alijs.

MANA. NEc hoc in tabernis inuenitur, alioqui, & eo poſſunt carere homines. Gemmis enim in antidotis no ſunt vſi antiqui: nec ego libenter vtor: ſiquidem, quæ eis contritis ad confortandum vis? Et ſi qua etiam ſit, bonas perfringere oporteret, non ramentis quibuſdam vti, quibus nulla præterquam coloris cum veris gemmis conformitas. Similiter argenti, & auri folia non niſi ad decorem, & oſtentationem puto conducere.
MARGARITAS.) Non in totũ ſperno, ſicuti Coralium. HYACINTHI.) Auicenna prima parte lib. 5. ex eo, & granata medicamentum parat. SARDINIS.) Sardinum lapidem eum puto, qui nunc Corneolus dicitur.
ZEDOARIÆ. Radix nunc vulgo nota, antiquis, vel incognita, vel ſub alio nomine ſcripta. Doronici.) Doronicum vocant etiam antiquis non notum.
ALFELSNISNISCK.) Id eſt, ocimum. CARABE.) Succinum latinè dicitur. BEEN album & rubrum.) Radices de quibus Arabes, olim ex Armenia ferebantur, nunc in Italia inuentæ, ſed, vel aliæ, vel non æquæ bonæ. HEYL.) Cardomomi ſpecies, FOLII.) Et hoc caremus: Gręci malabathrum vocant. TROCHISCI diarhodon) Horum cõpoſitionem habes infra. GALANGÆ.) Radix, vt nunc notiſſima, ita priſcis ignota. Zurumbet. Satis non cõſtat. apud Arabes. Quidam faciũt ſpeciem Zedoariæ, aliqui arborem, vt videri poteſt apud Serap. Auicen. herbam. AMBRA.) Res noua, quã non tanti facio quanti æſtimatur. Medici poſt Gal. Ambar vocant, de qua latius inferius agam, vbi Diambrã declarabo: ſicuti, & de moſcho in diamuſcho. SVCCVM emblicorũ) Cum recentes habere nõ valeamus, poterunt qui parare voluerint, ex ſiccis, bene vino vel aqua maceratis, ſuccum exprimere, GELENIABIN.) Roſaceũ vel mel, vel ſaccharũ intellige.

SYLV. SIc parandum eſt hoc electarium ad frigidos dictarum partium affectus ſalubre, ad calidos vero, & cum febre coniunctos ablatis aromatibus componendum eſt, niſi detur, vt lib. 12. meth. vinũ calidum odorum tenuium partium in ſyncope etiam cum febre, & a bile flaua ſtomachum mordente. vbi vero ſuccis, & ſpiritibus ob tenuitatem, corporis raritatem facile multum difflatis fit ſyncope, vti nec vinum tenue, ſic neque hoc electarium conuenit, niſi ablatis aromatibus. Rarum eſt in tabernis, & ſi gemmis his facultas aliqua dictis partibus roborandis apta inſit optimæ gemmæ ſunt leuigandæ, non fragmenta, & raſuræ quædam veris gemmis ſolo colore affines [illegible] vel purgamentum, vel ſi gignuntur in terra, & aliæ [illegible] gemmæ metallo [illegible] (vt chymiſtis placet) gemmarum ſunt velut rudimentum [illegible] excoli cœptum, nondum abſolutum. Quanquam autem hos gemmarum pulueres Græci veteres non ſumpſerint, tamen eſſe efficaces Arabum experimenta probauit. nec à Gręcorum placitis abhorret, cum etiam integrum iaſpidem viridem e regione ſtomachi appenſum, roborare ipſum affirmet Gal. lib. 9. ſimpl. & margaritæ, & corallium viribus non obſcuris valent. Auri vero, & argenti folia, an ad decorẽ addantur tantum, & ſumptum, oſtentationemque, an vires præterea aliquas medicamento, vt Meſues vult, afferant, docui in ſimplicibus. zurumbeth a zedoaria hic ſeparat: ad cũ deſideretur zedoariæ illi facultate ſimilis duplum eſt miſcendum. Cum emblicas recentes habere non poſſumus, quarũ ſucco puluere excipias, vt quidam legunt, (vt in ſimplicibus dictum eſt, & poſt in conditis) ex ſiccis vino, vel aqua probe maceratis ſuccum exprime: Id electarium ſiccum, & puluere Parrhiſijs hodie ſeruatur: poteſt tamen cum ſaccharo in aqua bugloſſi (cui infuſæ ſint myrabolani emblicæ) ſoluto percoqui in formam ſiccam, & ſiccari in oſſas quadrangulas, vel rhomboides, vel cum melle in electarium molle.

COST. *ALBARVM margaritarum. Margaritas quanquam aceto reſolutas Romanus olim luxus in conuiuia traduxit, Plinio authore lib. 9. an tamen in medicina vſum etiam tunc, vel antea venerint, non conſtat. Fuere eæ Arabibus inter cardiaca medicamẽta repoſitę. ac poſſint certe ſui ſiccitate putredinẽ amoliri, atq; adeo, quod aiunt* Cap. 35.

Arabes,

*Arabes, vitales ſpiritus illuſtrare, quum puriores rema-
neant ſpiritus putridis vaporibus reſecatis, & reſiccatis.
ſed aſcribunt ijs etiam occulta in venena poteſtatis
nonnihil, quod non aſpernantur qui natura vires non de-
rident. Earum ortus, nunc ex Indiarum hiſtorijs late pa-
tet. Quibus eadem ornamenti gratia expetuntur, quæ-
runtur candore, magnitudine, orbe, leuore, ac pondere
excellentes. in medicina ſatisfaciunt candidiſſimæ, gra-
uiſſimæ, & quę nullum paſſæ artificium. in ijs equidē quę
muliebris ornatus gratia perforantur, præcipua pars
aufertur, intima ſcilicet, & quæ veluti illius eſt centrū.
ob id non negligenda eorum obſeruatio qui non perfo-
ratas petunt. Porrò quū ad medicinæ vſum ſoleant mar-
garitæ lapideo mortario teri, & porphyritide tabula
leuigari, dum teruntur autem, ac leuigantur ex morta-
rio tabulave corradi etiā nonnihil neceſſe ſit: longe præ-
ſtare arbitror ſi aceto aut limonum acido potius reſol-
uātur. vt enim in has ita reſolutas nihil ſordium cadit;
ita & acetum, & limonum acidus ille ſuccus opportu-
nus plerumq; in cardiacis eſt affectibus: atque, ſi forte
importunus, addito liquore alio pro medici ſcopo, &
obtundi, & auferri eius vis omnis poteſt, & prætereà
igne aut ſole extrahi quicquid humoris ineſt paruo li-
cet negotio: vt vna margaritarum ſubſtātia remaneat.*

Fragmentorum. *Gemmarum vſum in medicina in
cordis affectibus, & vbi veneni aut peſtilentijs vitij
quidpiam ineſt, Arabes probant. multi tamen ex recen-
tioribus non probant, quòd ijs Græci non ſint vſi in anti-
dotis. Cur autem & quo pacto cordi hęc proſint? An for-
te denſando, ac adſtringendo (ſunt.n. veluti lutum) ar-
cent à corde noxios vapores; Atqui quæ ita denſant, dū
obſtructiones faciunt, putredinem quoque maiorem fa-
ciunt. & multis adſtringendi vis maior ineſt quàm gem-
mis, quæ in hunc tamē vſum non veniunt. An forte quia
inſigniter exiccant, & ſiccitate putredini obſiſtunt? At
pumex longe eſt quam gemmę ſiccior, qui in hunc vſum
non cadit. Neq; venenum omne deſiccando curari de-
bet, quod fit etiam ex ſiccitate, vt quod ex dipſade: &
ex frigiditate vt ab opio: & ex calore ut ab euphorbio:
& ex humiditate vt ferè à fungis, ſunt.n. hi nihil aliud
quam mucus: & ex ſecundis qualitatibus, puta ab arſe-
nico quod corrodendo agit: & ex tertijs, vt à canthari-
dibus, & lepore marino: & a proprietate ſubſtantiæ, vt
à regulo. Cæterum ad hæc. Gemmis antidoti loco vſos
fuiſſe veteres Dioſc. & Gal. conſtat teſtimonio, ſapphi-
rum epotum ad ictum ſcorpionis cōmendantium. ea ve-
ro in cordis affectibus, quanquam manifeſtis interdum
qualitatibus opem ferre poſſunt exſiccando: ob obſcu-
ras tamen præſertim proprietates ſolent vſurpari,
quas illis ineſſe non negent Græci, Iaſpidi atque alijs
id genus occultas vires interdum aſcribentes. quare
etiam in peſtiferis, & cardiacis affectibus promiſcue
omnibus ab Arabibus longa experientia edoctis aſſu-
muntur, non ſiccitatis aut manifeſta vllius qualitatis
gratia, ſed ob occultas vires. At quo pacto, dices? vbi
hæ contuſæ ac in tenuiſſimum illum pollinem deducta
ſunt, vires adhuc ineſſe illis poſſunt à proprietate? Di-
cam, quo pacto, & lapis cyaneus, & purgatoria alia vt
lib. ean. vniuerſ. diximus, expurgandi tamen vi pol-
lent, ita & has agere, à ratione non eſſe alienum Ita au
tem, & quod obijcitur, has dum obſtruunt putredinem
quoque augere, non puto eſſe neceſſarium, ſicuti & bo-
lus armena longe quam hæ viſcidior neq; obſtruit neq;
putredinem affert maiorem. Porro fragmentorum no-*

A *mine, ſeplaſijs hæ quinq; veniunt gemmę, ſaphiris, hya-
cynthus, ſardonius, granata, ſmaragdus. adduntur vero
etiam corallia, & margarita, ſed duo hæc gemmæ non
ſunt. In his autem deligendis conſulendi gemmarij peri-
tiſſimi, quanquam etiam illud maxime ambigo quid nā
ſardinis voce intelligendum ſit; an corneola vt Manar:
quum ex Alberto conſtet differre hæc inter ſe, qui de
corneola, & ſardine veluti diuerſis agit rebus: quid
item pro granata ſit vſurpandum, an vulgaris grana-
ta, an carbunculus quem vulgo rubinum vocant, eſt.n.
vt ait Albertus, carbunculi ſpecies granata. At vero,
vt ingenue dicam, quanquam ineſſe admirabiles gēmis
vires veriſimile eſt: nō multi tamē ſortaſſe detrimenti
medicinæ futurum eſt ſi & earum vſus omittatur, id
quod ſi per me liceat, ego profecto ſemper conſuluerim.
quando, & vix fieri poteſt quin quæ ære, & marmore*
B *etiam porphyritide ſunt duriores, terendo ac leuigando
æris aut marmoris ſecum aliquid non ferant. & ſuppe-
tit ampliſſima ſtirpium atq; aliarum rerum copia, qui-
bus vti pro antidotis licet. Verum hic de ſapphiro om-
mittendum non eſt quum Plin. lib. 37. aureis punctis no-* Cap. 9.
*tari illum ſcribit, non errare tamen aut cum cyaneo la-
pide ſapphyrum confundere. ſi enim eos conſulas qui-
bus gemmas poliendi eſt cura, priuſquam poliantur, in-
eſſe illi aurea illa interdum puncta intelliges.* Cap. 172.

Zeodoariæ. *Zeodoariam vocat Serap. lib. Simpl. zu
rumbeth, & radicem eſſe ait figura ariſtolochiæ rotun-
dæ, colore autem zingiberis. hæc fere, & Auic. de Zeo-
doaria verba faciens. 2. Can. At rurſum idem Serap. ali-* Cap. 741.
*bi zurumbeth arborem libani montis eſſe dicit: additq;
alia quę Paulus de Arnabo lib. 5. & Auic. de zarnabo.* Cap. 271.
Scribit deinceps de zurumbeth Auic. & radicem eſſe
C *ait cypero ſimilem, quæ & flatus diſcutiat, & vim alij
ac caparum halitum emendet, & ad alia multa vtilis
ſit. Agit poſtremo etiam de zeduar ſeu zedar Auicen.* Cap. 745.
*atq; idem eſſe dicit ex Dioſc. quod Algeduarſer. Atque
adeo res inſigniter eſt intricata. Sed extricabitur pau-
cis. Zurumbeth primum Serapionis idem eſt quod Aui-
cenna zedoaria ſeu giedua, vt Bellunenſis vertit: atq;
id collata vtriuſq; hiſtoria plane docet. Secundum ve-
ro Serapionis zurumbeth, Pauli Arnabo eſt, & Auic.
zarnabum. huic enim aſcribit Serap. quæ Paulus ſuo
Arnabo, & ſubdit arborem eſſe Libani montis, ac reli-
qua, quæ de zarnabo Auic. De zurumbeth vero Auic.
& eiuſdem zedar ſeu zeduar, nihil Serap. Sed hæc nul-
lius aut pauci ſunt vſus: Illud multi ſi quid zedoaria,
quid zurumbet, quid Arnabo, quid zeduar ſit, intelliga-
mus. Profecto quum zedoariæ nomine nobilis ea radix*
D *vſuueniat zingiberi non diſſimilis, digitali craſſitudine,
odore iocundo, ſapore acri & ſubamaro, colore fere bu
xeo: hanc nos quia ariſtolochiæ inſtar rotunda non eſt,
non eſſe Auic. aut Serap. zedoariam, ſed Auic. eiuſdem
zurumbeth putabamus. quam ſcilicet radicem eſſe cy-
peri ait, & vini, allij, ac caparū halitum emendare. ob-
ſeruare ſcilicet quotidie eſt, vulgatam hanc zedoariā,
vini, allij, ac caparum halitus gratia expeti, ne de vte-
ri flatibus quicquam dicam, quos ea valenter diſcuti
experimur. quas dotes omnes ſuo zurumbeth. Auic. a-
ſcribit. Confirmabat autem ſententiam hanc noſtram,
quod Mauritano Idiomate vulgarem hanc zedoariam
nunc etiam zurumbeth vocari audiebamus. Cæterum
dum hæc perpenderem, occurreretq; dum hanc radicē
tracto, rotunda illa radix, quam zeduariæ admiſtam bo-
trypedem ſeu zoppam vocant, hāc rurſum dum intueor,*

deprehendo

deprehendo longam, & vulgatam zedoariam loripedis huius eſſe appendicem: neq; has ſapore, colore, odore aut re alia differre. hoc ingenue fateor me a priori opinione, ita dimouit, ut vulgarem zedoariam ego quidem legitimam ab Auic. & Serapi. deſcriptam pro certo habeam: ſed rotundum illud capitulum, zedoariæ, longam vero appendicem, zurumbeth vocabulo veluti diuerſam rem fuiſſe ab Auic. nũcupatam, ignaro ſcilicet, ex quali nam planta aut regione eiuſmodi radix proueniret, quod nunc quoq; poſt tot nouos inuentos orbes ignoratur. Neq; obſtare illud puto quod zedoaria ea loripes adiuncta longa appendice ariſtolochia rotundæ ſimilis non ſit, quando ſeorſum inſpecta qualis ſcilicet plerunque ad nos fertur, & Auic. puto, ac Serapionis tempeſtate afferebatur, ariſtolochia faciem habet. Ex his primum quidem illud ſequi arbitror, quum in Arabum præſcriptionibus zedoaria, & zurumbeth eodem ſæpe loco expetantur, non aliud tamen quam vulgatam zedoariam cum longam tum loripidem eſſe aſſumendam. dein vero etiam vulgatam curcumam non eſſe, quod aliqui ſuſpicantur, Auic. zurumbeth. neque enim curcuma fœtentem halitum emendat, neque inſignem illum croceum colorem fuerat Auic. prætermiſſurus. Videtur autem curcuma cyperi potius Indi eſſe ſpecies de qua Dioſc. nempe, & zingiberis effigiem ita præfert, vt nihil magis, & mãducata amaro ſapore eſt, & ea tenuiora coria depilantur ac croci colore inficiuntur, quibus manica fiunt, quas chirothecas vocant, atque adeo croci, & pſilothri vim reddit. Sane, quod ſupereſt, quid Græcis zedoaria ſit dicemus in coſti hiſtoria quid Pauli arnabo, & Auicen. zarnabum, quid item Auic. zeduar fateor ego certe ignorare. illud vero ſatis conſtat falli eos, qui Arnabo Pauli aut zedoariam, aut Vnguenti eſſe ſpeciem putãt, aut qui vulgarem zedoariam Auic. zeduar eſſe exiſtimant.

Alfeleniemich. *ocymum caryophyllatum intepretantur. Verum quũ ocymi ſpecies tres colat Italia, maximum, medium, minimum, quodnam caryophyllatum ſit, ambigitur. Atque alij minimum eſſe aiunt, vulgo baſilico gentile. alij maximum. Nobis minimum caryophylli odorem parum certe refert, maximum vero citrum potius quam caryophyllum redolet, minimum tamen illud caryophyllati nomine intelligi pro certo habemus, quando maximum ipſemet autor paulo poſt citratum vocat, vbi de Diamoſcho.*

Corallorum. *Corallum propinaſſe veteres ad internos affectus aliquos docemur ex Dioſc. ad ſanguinis reiectiones, ad vrinæ difficultatem, & lienem in ipſum commendante, & ex Gal. 7. de comp. med. per loca Arabes vero etiam ad venena traduxerunt non fruſtrato euentu. ad quem vſum, & Dioſc. in Græco Matthioli codice vſurpat. Commendatur in cordis affectibus præſertim. exiccando equidem putreſcentes abſumere vapores poteſt, ac præterea non abſq; occulta vi innatum calorem iuuare, quod vel ex eo perſuademur, quod ſtomacho admotum eius dolorem (vt aiunt) leuat, & coctionem procurat. Rubri tantum, & nigri meminit Dioſc. ſed ſpectatur, & candidus. Sint vero tres hi diuerſarum ſpecierum, ob Braſauoli viri grauiſſimi obſeruationẽ quis ambigat: is enim eadem planta album, & nigrum, & rubrum ac nigrum ſpectaſſe affirmat. Sed vere, ſiue id veluti naturæ ſit luſus, quæ diuerſarum ſpecierum ſunt, contingentis: ſiue vnius eſſe putes ſpeciei immaturi tantum ac maturi ratione differentes, diſtinguuntur hi*

E *non colore ſolum ſed ſubſtantia craſſitudine, denſitate, duritie, & proceritate. craſſiores ſunt rubri, minus nigri, & his minus albi. rubri denſiſſimi, nigri minus, albi rari, & ſpongiæ inſtar intus caui ac à lateribus foraminulenti. duriores rubri, minus duri albi, his rurſum minus nigri. proceriores nigri qui cubitum etiam ſuperãt, rubri breuiores, & his inferiores albi. quæ omnia differre hos ſpecie innuunt. De coralli ortu plura Plin. lib. 32.* Cap. 4.
Verum an mollis ſit prius quam colligatur, an baccas proferat, commodiori fortaſſe loco alias. audio certe ſecus ſe habere. Nunc quod ad hunc locum pertinet, quæſtione dignum puto, an corallus in medicamenta vſurpandus, vrendus ſit, vel terendus. Plinius equidem ad tormina, & veſicæ calculum vrit, & vbi foris admouet etiam vrit. noſtri tamen terunt ac porphyritide lapide læuigant. ſed cuiuſnam authoritate terant
F *non ſat ſcio. Satius vero ipſe arbitror vſto vti, quali vſos veteres docemur. quamuis ipſius etiam Plinij teſtimonio difficile vratur.*

Limaturæ eboris. *Qui vero ebore carere nos putãt longe falluntur. Videre eſt Venetijs elephantum dentes frequentiſſime, interdum tricubitales, ex quibus pectines, & alia multa conficiunt. vt propterea ſeplaſiarijs laborandum non ſit, vt verum ebur inueniant. Eboris ſcobe, quam limaturam vocant, vſus eſt Dioſc. ad reduuias: an tamen ore aſſumpſerint veteres, non cõſtat. Vſi Arabes ſunt paſſim, & exhibent nunc ad albas mulierum fluxiones multi ſucceſſu non prorſus irrito. & vis certe illi aſtringens à Dioſc. aſcribitur, cuius forte gratia in hoc electario à Meſue recipitur, ob ventriculi, & cordis robur, eligenda autem ſcobes ex quam albiſſimo ebore, & tunc deradenda quando vti eſt animus. læui-*
G *ganda tamen in porphyritide tabula priuſquam vtare. Sane autem vritur noſtra tempeſtate ebur, & pro ſpodio vſurpatur à pharmacopœis multis. Sed neque quod veterum vllus vſto eo ſit vſus, noui: neque quis poſteriorum vrendum docuerit hactenus deprehendi.*

Been albi, & rubri. *Been album, & rubrum, vt ſcripſimus alias, dum in Auic. meditaremur, vulgatas Carotas albas, & nigras eſſe ſuſpicor. His hic quoque vtere, quod legitimæ plantæ appareant.*

Auri & argenti. *Auro, & argento Arabes vim corroborandi cordis ex ſubſtantiæ proprietate aſcribunt, præſertim auro. vt ex Serap. videre eſt, & ex Auic. 2. Can. & lib. de virib. cordis. Sed miras Chymiſtæ vires auro tribuunt tuendæ vitæ, & producendæ. vt quoſdam ego norim, qui potabile nuncupatum aurum putarint morbis omnibus aduerſari. Quanquã vero non reſpon-*
H *det largæ promiſſioni euentus, longa tamen experientia obſeruaſſe videntur Arabes, cor, auri deuorato puluere, muniri, & vires ſumere. Derident tamen nõnulli, & incoctile eſſe ipſum clamant, contumax, ut ab innato noſtro calore ſuperetur, atq; adeo ineptũ, vt præſtet, quæ illi aſcribũtur. Nos vero, ineptum certe illud fatebimur vt alat, non tamen ut in corpus agat medicamẽti inſtar. quis autem ignorat medicamenta non euinci, ſed cõtra quam alimenta euincere? At vero quibus auro atq; argento vti in medicina eſt animus, abſtinendũ ab adulterato, & chymiſtarum capitella experto, quãdo vix fieri poteſt quin ex calchantho, atq; id genus alijs ex quo capitellum, aliquid vitij contrahat. Vbi autẽ puriſſimũ delegeris, aut tenuiſſima limula corradendum, terenda autẽ deinceps prophyritidie in tabula ſcobes: aut, quod commodiſſimum eſt, foliato vteris, in tenuiſſimas ſcili-*

cet lamellas ducto, quale ad inaurandum traducitur, quod & hic author expoſcit.

Melle emblicorum. *Manar. ſuccum legit. ſed vulgata lectio verior. vtitur enim frequenter melle emblicorum Meſ. in hoc genere medicamentorum. Eius conficiendi modus non aliunde ſumendus, quam ex ipſomet Meſ. & lib. ſimpl. vbi de emblicis, & hoc lib. diſt. 4. ubi de conditis. appellat autem emblicorum nutritionem. Quod vero parat Rhaſis, quum chebulos quoque recipiat, non eſt mel emblicorum. Huius mellis loco vſurpari poteſt non incommode ſaccharum emblicorum, qui conditi Venetias ex Syria quotidie afferuntur.*

Geleniabin. *Geleniabin ex roſa, mel eſt, aut ſaccharum, in quo condita ſit roſa. violatum in quo viola. Nõ faciunt ex authoris præſcripto, qui mel roſaceum vulgare ex roſarum infuſo hic ſumunt, ſed ex tota roſa parandum, quo pacto & ſaccharũ, quod docet lib. 5. Auic. tract. 7. ſaccharum vero roſaceum hoc loco opportunũ, quod ex Meſuæ ſit inſtituto diſtin. 4. Horum ergo alterum, aut mel aut ſaccharum ex authoris precepto percolandum, & quod effluxerit e colo, vſurpandum.*

MESVE.

ELECTARIVM ex Granis tinctorijs ad cordis palpitationem, ſyncopem, mentis alienationem, ſeu deſipientiam, mœrorem ſine cauſa manifeſta. [illegible] enim noſtrum corpus diſpenſantes mirifice roborat. Accipit † ſerici ſucco granorum tinctoriorum recenter tincti libram vnam, ſucci pomorum dulcium, & aquæ roſarum, ana libram vnam, & dimidiam, vigintiquatuor horis macerandam, deinde pauliſper his incoquendam, donec liquores iſti rubeant. Quos expreſſo, & abiecto ſerico coque cum ſacchari optimi † libra vna, & dimidia ad mellis craſſitudinem; ab igne depoſitis, ſed adhuc calentibus miſce ambræ crudæ minutim conciſæ drach. iiij. qua liquata, iniice puluerem ſequentem, ligni aloes crudi, † cinnamomi craſſi, ana drach. vi. † lapidis cyanei loti, & preparati, margaritarum albarum, ana drach. ij. auri boni foliorum drachm. vnam, moſchi laudatiſſimi ſcrupulum vnum. Datur ab aureo vno ad aur. ii. & dimidium.

MAN. IN hac quoque nunquam iactarem pecunias, nam neque in ſerico vocato, neque in cocco, vel baphico, vel cherm es nuncupato, agnoſco vim niſi cõſtringentem: colorisque rubri ratione, lædere potius videtur cor quã iuuare, ſpiritus, & ſanguinem trahendo, propter ſimilitudinem. Cyanei vero ratione, vomitum, & ſeceſſum citabit, quod præ exigua eius quantitate perficere nõ valens, lædet magis, quãm iuuabit.

ALGESGVES.) Deſipientiam vocant Arabes. SETAM) Bõbyx latine dr̃. Darſeni.) Cinnamomi genus intellexit.

SYLV. IN ſimplicibus eadem hæc compoſitio in lapide cyaneo à Meſuæ deſc[ri]bitur, ponderibus errore librariorum non parum deprauatis. Efficaciſſima multorum etiam Regum ac Reginarum in Gallia teſtimonio eſt probata, maxime, in quibus, vel longo morbo feſſis, & iam moribundis, vel ab eo reualeſcentibus, natura languet: etiam ſi quibuſdam maxime improbari audiam dicentibus coccum baphicam ſolũ adſtringere, & ſuo colore rubro ſanguinem, [illegible] ſimilitudinis ratione magis ad ſe diſtrahere, & diſſ[illegible] cogendo firmare: præterea lapidem cyaneum vomitu, & deiectione purgatorum naturam turbare tantum, & humores melancholicos exagitare ob quantitatem tam exiguã non

A vacuare. Quæ obiectio momenti non eſt maioris: quam de rhabarbaro in electario præcedenti, vtrumque enim largiore copia ſumptum, eſt purgatorium: parciore vero, alia ſua ſubſtantia roborat, purgatrice imbecilla ne mouet quidem corpus, vel tantillum. Ratiocinabilius obijcerent, hęc purgatoria, cum inferiora ſunt ob paucitatem, verti in humorem eum, quem attrahere nata ſunt. Sed id verum eſt, vbi ſola ſumuntur, non caſtigata aliorum hanc noxam prohibentiũ miſtione. [illegible], idest ex granis tinctoris dici poteſt. Sericum autem ruſum, & crudũ tingitur ſucco ex granis tinctorijs recentiſſimis extracto: id triduo ſiccatum maceratur vno die aquæ roſarum ſolius lib. tribus, vel aquæ roſarum, & ſucci pomorum dulcium, ana lib. vna, & dimidia, calfactumq; modice in vaſe duplici lauatur, exprimitur, expreſſus liquor cum ſacchari lib. vna, & dimidia percoquitur ad mellis craſſitiem. auferitur igni, & calido adduntur, quæ Meſues docet. Siccum idem medicamentum vſurpari hodie video.

SETAB. *Sericum latinis à loco, ex quo alias. Seres enim Indiæ Orientalis vrbis antiquiſſima, à qua in* COST.
B *vniuerſum orbem ſerica opera ferebantur. A vermiculis quos bombyces vocant, ſponte in arboribus nullo cultu conficiebatur, vt & nunc in Taprobana referente Lodouico Rom. & in Calabria Italiæ, vt alij affirmant. Sed longe melius ſericum, quod cultum ſenſit. Hoc ſumendum in medicina vſum. Neque autem ſerica fila, quæ interdum ſumi vidimus, opportuna ſunt: ſed ipſimet ſolliculi deligendi probatiſſimi, nullum paſſi artificium, detracta externa, & interna veluti aranea, & detracto vermiculo priuſquam ſponte vel vi intereat. ex eo enim vt putredinis aliquid ſericum cõtrahat, neceſſe puto. Sed de ſerici uiribus plura Auic. lib. de virib. cordis, & plura Serap. Commendatur ad affectus cordis, & ad alia multa. Sunt tamen hac de re controuerſia. Ac primum de eius temperamento, quod Arabes calidum, & ſiccum faciunt ordine primo. Contra perſuadet ratio inter frigida reponendum, quando bombycis ali-*
C *mentum mori ſunt folia, quæ frigida. Vtitur præterea Meſ. hoc in loco ſerico infecto ex cocco: At contra, Auic. ne infecto vtamur, interdicit. Adde quod Manar. quæ vis in ſerico aut cocco niſi aſtringens? Sed, & coloris rubri ratione lædi ab his potius quam iuuari cor videtur, dum ſpiritus, & ſanguis trahuntur ob ſimilitudinem. Verum ad hæc, paucis. De tẽperamento, ac de mori folijs an ſint frigida non cõſtat. amara equidem ſunt, quo ſapore indicari caloris nonnihil ſolet. ſed neq; id refert, quando à bombyce deuorata, in alimentum eiuſdẽ animalculi temperamento proximum vt vertantur neceſſe eſt, quod an calidum ſit vel frigidum ignoramus. conſtat tamen animalia caloris habere non minimum. At bombyces certum eſt non mori tantum, ſed & ficus folijs ali, vt in Aegypto, & Syria. nos vero veſci cimis vrticæ vidimus. quare alimenti vnius gratia frigida ſe-*
D *rico temperies aſcribi non poteſt. Quod vero Auic. infectum colore non admittat, de eo intelligendum quod coquendo inficitur, vt in veſtium vſum fieri ſolet. id enim vritur ferè. at crudum expetit Auic. non coctum. quale ſcilicet, & Meſ. infici enim poteſt, præterquam coquatur. quod quidẽ quo pacto fiat, mox explicabo. Nũc quod de ſerici, & cocci viribus Manard. obijcit, vt illi ſatisfaciam. eſto vt aſtringant tantum. at quanti vſus in cordis corroboratione ſunt aſtringentia? Sed non id ſolum, verum etiam exiccant, & alia poſſunt multa totius ſubſtantiæ proprietate, quæ norunt Arabes longa obſeruatione. Neque vero quanquam rubrarum rerum inſpectio ſpiritus ac ſanguinem poteſt concitare, ingeſtum tamen rubrum aliquid idem facit. ridiculum enim hoc eſt, ac ſi ineſſe ſanguini, & ſpi-*

ritibus videndi ſenſum, & de viſis indicandi rationem quis dicat. Atque, ad quam partem attractio hæc? quid ex ea noxa? Si vbi quis ſericum, & coccum aſſumat ad ventriculum commeare ſanguinem, & ſpiritus dicas, proderit forte id cordi, dum refrigerij præbet occaſionem, & ventriculo dum illius eorum concurſu fouetur calor: ſi ad cor potius concurrant, vitalis itidem calor intenditur, id quod corporis adauget robur. Sed de hac re ſatis. Nunc quod ad ſericum pertinet quo in medicina eſt vtendum, vbi coccum delegeris, de quo mox, probatiſſimum, contuſumque maceraueris fontana aqua, aut quod magis placet, ſtillatitia ex boragine aut meliſſa; vbi etiam tantiſper efferbuerit, vt eius vis in aquam tranſmigrarit: folliculi tunc optime antea expurgati, & in minimas partes diſſecti in calidum id decoctum inijciendi, & macerandi, vt cocci colorem probe ſuſcipiant: quod ferè bidui fit ſpacio. Extrahendi autem tunc ne diuturna mora putreſcant, & expreſſi deſiccandi non ad ſolem. Sed roget aliquis ad inficiendum coco ſericum quantum cocci, & aquæ ſumendum? Id Meſ. non docet. ſi tamen infectorum exemplum ſequamur, ſolent ij pro ſingula ſerici libra, cocci vncias tres aut quatuor in id aquæ macerare, vt aqua immerſum ſericum digitorum quatuor menſura exuperet. Satisfacere vero hoc in loco eadem poteſt ratio. ſed mea quidem ſententia, præſtabit coccum liberalius ſumi. ita enim eius colore, & viribus ſericum magis ſaturabitur, & præſtantius reddetur medicamentum.

Chermes. *Chermes Arabum idem eſſe cum tinctorio cocco de quo Dioſcor. nulli dubium, qui expenderit quæ Serap. de chermes. Hoc Plinio etiam adnotante,*
Cap. 2. *lib. 16. ab ilice ac quercus ſpecie producitur vulgato aquifolio arbori ſimillimo, & videre certe quotidie eſt Venetijs cum cocco foliola ſpinis horrida qualia aquifolio, & glandes quercinis ſimiles, & earum calyculos. Vulgo grana nuncupatur, & ad lanea ac ſerica inficienda opera ſummo eſt precio. Sed aliud nunc in eundem vſum venit ab Arabum Chermes longe diuerſum, idem tamen apud vulgus ſortitum nomen. Granum eſt ſeu verius ouum adnaſcens ad radices pimpinellæ illius quam cum aceto prima menſa Italia vſurpat, cocco plus minusve craſſum, ſed oblongum, tranſuerſim ſtriatum, purpureum, & purpureo humore plenum. hoc menſe ferè Iulio ineunte erutis pimpinellæ radicibus colligitur, & aceto inſpergitur, vel butyro aut aliqua alia pinguedine inungitur, & exiccatur: idque protinus. ſi enim prorogetur, cum radicum, tum huius collectio, enaſci aiunt cortice relicto inani, & nullius vſus, animalcula quędam alata cimici ſimilia, euolantia, breuis tamen vitæ. Sed, & vbi exiccatum eſt id granum, cimicis nigrioris faciem quãdam habet. ſed compreſſius eſt, intumeſcit autem ſi in calida aqua maceraueris, & ſuiipſius recẽtis figuram reſumit, quod eos docet falli qui animalcula ipſum eſſe putant. Quo Italia vtitur, præſertim ex occidentalibus Indis, vt audio, affertur. Sed, & in Hetruria, & Vmbria colligitur probatiſſimum, puſillum tamen. Sane autem quod ad hunc locum facit, errant qui vulgatum hoc chermes in hoc electario ſumunt, quod non norunt veteres ſiue Græci, ſiue Arabes. neque aliud hic ſumendum quam, quod granum vocant, latinorum coccum, & ipſiſſimum Mauritanorum chermes.*

Lapidis lazuli. *De hoc ſupra lib. ſimpl. Hic de præ-*

E *parandi huius ratione opportunũ eſt, vt dicamus. Meſ. lib. ſimpl. terẽdum atq; abluendũ trigeſies docet. Dioſ. vri aũt vt chalcitidẽ, & lauari vt cadmiam quo pacto aũt vratur chalcitis, & cadmia abluatur docet lib 5.* Cap. 7. & Cap. …
Sed longe nobilius eſt artificiũ quo hodie paratur hic lapis. qui eo interdũ redigitur pulchritudinis ac puritatis picturę gratia, vt auro ipſo quadruplo ſit p̃cioſior. Vritur fictili vaſe (crucibulũ vocant) vt fictile cãdeat. tunc in vas aliud in quo humanũ ſit lociũ recens aut acetum inuertitur. fitq; hac ratione friabile. Abluitur dehinc frigida, & pura aqua. atq; exiccatũ teritur æneo mortario, & tabula porphyritide ad leuorem: paratoq; ex maſtice terebinthina, colophonia, & propoli paſtillo ſolidiori, & qui nõ diffluat, totus in paſtillũ colligitur lapis. tũ iniecta in latericiã ſcutellã ampliorẽ vitro incruſtatam tepida aqua, paſtillus quoque in eandem inijci-
F *tur, & manu parumper tractatur. rurſum affuſa in aliã ſcutellam tepida alia, atq; pertractato in eadẽ, vt prius paſtillo, ad tertiam ſcutellam, & quartã, & deinceps ſi libet ad decimã redis. ac ſeruata ſingulis in ſcutellis aqua in quibus paſtillũ tractaſti, videbis ſubſidere cyaneũ lapidẽ puriorem in prima, minus purum in ſecunda ac tertia, & deinceps vltima, cætera .n. ſordes quę lapidi inerant, paſtillo inhærent. Effunditur tũ inclinato leniter vaſe ſingulo, aqua, & quod ſubſedit colligitur, deſiccatur, & ſeruatur. Pulcherima hæc eſt abluendi, & parãdi huius lapidis ratio, quã ſequi pharmacopæos velim: neq; enim ijs aſſẽtiri poſſum, qui marmorea tabulæ tritũ ita ſordidũ in paſtillos cõfingunt. Cæterũ dignũ animaduerſione hic eſt, an recte Cyaneus lapis in hanc antidotũ recipiatur, quæ nõ purgandi, ſed roborãdi cordis gratia paratur. Quũ.n. exigua ſit eius lapidis portio, et*
G *minor quam q̃ poſſit expurgare: turbari eo ventrẽ oportet atq; adeo cor potius offendi quã iuuari. Verũ Manardo hæc obijcienti dandum, lapidem cyaneũ ea menſura aſſumptũ qua non expurgat, ventrem ſubuerſurũ, niſi caſtigaretur. at caſtigatur hic multorum aromatum acceſſione, vt propterea perturbare nullo pacto poſſit: præſtare autẽ inſita proprietate cordi auxilium poſſit. Illud etiã hic quærendũ de huius lapidis menſura, an drach. xij. ſumendæ vt in lib. ſimpl. an duæ, vt hoc loco in omnibus fere paſſim codicibus legitur. Iudicio noſtro quum lib. ſimpl. ſapientes quoſdã eius drach. viij. vni antidoti libræ admiſcuiſſe aſſerat inſigni cum auxilio ad affectus melancholicos, & ad eorum imitationem ipſe quoq; ſuum hoc parct: ſubeſſe hoc in loco errorem arbitrandum, & drach. xij. pro duabus reponendum.*

Ambræ crudæ minutim, &c. *Impreſſi codices fere*
H *omnes habent drach. ſex, & paulo p̃ ſt ligni aloes crudi, & darſeni ana drach. iiij. ſed legẽdũ ambræ drach. iiij ligni aloes, & darſeni, ana drach. ſex. Ita ſcilicet in lib. ſimpl. & in impreſſo Mediol. ac manuſcriptis omnibus legitur. Dignũ autẽ animaduerſione eſt quod ambrã cruda expoſcit, & in calidũ mel inijci iubet vt diſſoluatur. Eſt etiã cocta ambra? Ac, quid intereſt, diſſoluatur ne calore an terendo? Cur in electario de gemmis & ſequentibus antidotis de cruda ambra aut eius liquefactione nihil? Sane de ambra cruda neq; hic alibi, neque alius quod ipſe obſeruarim: atq; adeo ſuſpicari licet crudæ vocẽ pro griſeæ vocabulo irrepſiſſe: deligũt .n. Auic. & noſtri griſeã, ſi tamẽ crudæ legendũ ſit, cauet Meſ. ne ambrã ſumas q̃ extrahẽdi odoris gratia liquori calido alicui immerſa fuerit, q forte eius tẽporis unguẽtarijs mos erat, ut et de xiloaloe, p̃batiſſimã. ergo deligit,*

deligit, à qua odor artificio non ſit extractus. Quod autem liquefaciat, non terat; non parum certe intereſt, vt ne eius odor diffluat, qui terendo magis euaneſcit. Sed; & hoc ad ambræ delectum facere arbitror, vt eam ſcilicet deligas quæ liqueſcat, talis autem pinguis eſt, & quæ vetuſtatem non ſenſit. quæ enim arida ſeu ob ætatem ſeu alia quauis de cauſa, non facile liqueſcit. ne interea illud quoque ſileam, admoneri nos, vt puriſſimam deligamus, cui nihil ſit permiſtum, adulterari enim ſolet gypſo, vt monet Auic. & xiloaloes ſcobe atque arborum moſco vt Agricola. ac quæ eiuſmodi eſt non prompte liqueſcit. Ob has ergo fortaſſe cauſas crudam ambram ut calido in melle diſſoluas iubet, quod quanquam in electario de gemmis ac alijs ſequentibus non repetit, memoriæ tamen pharmacopæo tenendum eſt in omnibus, in quibus præſertim multum ambræ aſſumitur, neque enim ſi probatiſſima eſt facile teritur, ob lentorem. Teri tamen itidem poteſt cum al[illegible]s aromatis, & ſaccaro ſicuti etiam moſchus: ſed minus facile, ſi, vt dixi, probatiſſima eſt. Tunc vero non ſtatim tota puluerum maſſa addenda, ſed paulatim, & induſtrie terendo commiſcenda. atque in calidum mel, non calidiſſimum tamen, ne ambra, atque alia id genus pinguia rurſum coeant, omnia inijcienda, & rudicula agitanda, vt exactiſſime permiſceātur.

M E S V E.

Confectio xiloaloes.

ELECTARIVM xyloaloes morbos cordis, ventriculi, hepatis frigidos ſanat, & partes ipſas roborat. Ob id cordis palpitationem, ſyncopen ſanat, exhilarat, coctionem iuuat, ac inde, & odore ſuo halitum oris commendat. Accipit autem ligni aloes crudi, roſarum rub. ana drachm.viij. caryophyllorum, ſpicæ nardi, macis, nucis moſchatæ, galliæ moſcatæ, cubebæ, cardamomi vtriuſque, maſtiches, cinnamomi, cyperi, ſchœnuanthus, zedoariæ, behen albi, & rub. folij, ſerici crudi, margaritarum, coralli rub. ſuccini, citri corticum, & foliorum, ozimi caryophyllati, † ſiſymbrij aquatici, menthæ ſiccæ, piperis longi, zingiberis, ana drach.iiij. ambræ drachm.i. & s. moſch. ſcrip. vnum. excipe melle emblicarum, & miua aromatizata. Datur à drach.i. ad drach.iij.

Verum ad[illegible] ſampſu[illegible]

MAN. DE cubebis non conſtant inter ſe Arabes, nam Se[illegible] putauit eſſe oxymyrſinem, & ſic eſſet Ruſcus. Auicenna Carpeſion, & ſic eſſent feſtucæ quædam non ſemina. Quibus vero nunc vtimur, ſemina aromatica ſunt, quæ ſatis hic congruere videntur.

SQVINANTI.) Floris videlicet ſchœni. Afferuntur autem nunc non flores, ſed ipſa abſque floribus planta.

MIVA.) Ex cotoneorum ſucco confecta, de qua inferius.

COST. LIGNI aloes crudi. *Agallochum, & Xiloaloen vocant de quo Dioſcor. lib. 1. Porro quum decem huius differentias eſſe [illegible]icat Symeon Sethi, fortaſſe oleaſtrum Rhodium quod pro agollocho ſuperiori ſeculo vſurpabatur inter enumerat. quæ tamen res, vt vt ſe habeat, probatiſſimus agallochus, Indus eſt. quum enim cæteræ ſpecies ſi cerebro ſufflantur, propter dulcedinem, vt ait Sethi, pediculos gignant, ſolus Indus ob ſui acrimoniam eorum ortum prohibet. Triplex au-*

A *tem Indus eſt agallochus, vt in Indiæ Commentarijs Lud.Rom. qui in Taprobana oritur, præſtantiſſimus, Calampat vocatur: ſecundo precio eſt Loban: tertio Bochor. Calampat manu tractatum miro odore fragrat, quare illius ſtudioſiſſimi, & auro opulentiſſimi Indi reges pro delicijs habent, quo fit, ut raro ad nos eius quidquam afferatur. Quo vulgo vtimur, loban eſſe crediderim, quem ſcilicet ex flumine quodā arripi Lud.Rom. ait. At vero quid crudi agallochi nuncupatione hic Meſ. velit, quum digladientur inter ſe recentiores, exponam quod ſentio. Agallochi ortus natales atque hiſtoria fuit ſuperiori ætate quantum coniectari poſſumus incerta, & longe quam noſtro tempore obſcurior. hinc ex deliciarum hortis (paradiſum vocant) illum aduehi maiores noſtri exiſtimarunt. hinc etiam, quia raro eius arboris quidpiam ad nos affertur, cuius extima*

B *ſuperficies exeſa carie aut limo non ſit obducta; emanaſſe illud videtur quod Serapion, & Simeon Sethi de eo prodidere. conſueſſe ſcilicet Indos, exciſos eius arboris ramos multo puluere obruere cōciliandi odoris gratia, quo quandiu incorruptum eſt, caret, ut Sethi ait; aut delibrandi cauſa vt Serap. Sunt autē hæ iudicio noſtro fabulæ, quando paradyſi quidem locus ignoratur: recētem autem agallochum rationi conſentaneum eſt odoratiſſimum eſſe: & quibus inſtrumentis ex arboribus abſcindūtur rami, ijs etiā delibrari poſſunt. alioqui certe, quod tāto ſuperuacaneo humore is affluat qui cōnatum humorem obruat, vt aiunt, aut quod tantus cortici inſit lentor cuius gratia ferro detrahi non poſſit, adduci non poſſunt vt credā. Hinc ergo ob incertam xiloaloes hiſtoriā ac ob probatiſſimi penuriā, illius ætatis homines varia ſuſpicatos fuiſſe, proptereaq;, ad quos forte exigua*

C *tantum fruſtula afferrentur quę inodora eſſent, excipiēdi odoris gratia decocta, & adulterata exiſtimaſſe, ac crudi exquirēdi diligentiā inualuiſſe etiā exiſtimarim. Quę quidē ſi ita ſe habent, crudi agallochi nuncupatione eū qui ignis vim expertus non ſit, intelligi à Meſ. & Nic. Myrepſ. erit arbitrandum. In agallochi tamen delectu noſtra tempeſtate qua multi, & craſſiſſimi eius arboris, rami ducentarū etiā librarū pōdus ęquātes aduehuntur, vbi grauiſſimus, odoratiſſimuſq; agallochus occurrerit, de adulterio, aut elixatione nihil verēdū erit.*

Macis, nucis moſchatæ. *Nucis moſcatæ, & macis ortus, vt ex Indiæ Commentarijs legere eſt, in Bandan ſeu vt alij Bachian eſt Molucbarum. Arbor eſt ſi plantæ, & foliorum imaginem ſpectes, noſtræ regiæ nuci non diſſimilis, quanquam alij perſici faciem illi aſcribunt. fructus triplici tunica obducitur, extima craſſa*

D *quale putamen eſt noſtratis; ſecunda tenui retis inſtar, quam macim vocant quem hic author expoſcit, tertia teſtacea, qualis etiam noſtris ineſt putamine amoto. in hac intruditur nux quæ moſchata vocatur, à moſchi odore. Feruntur ad nos integræ ſacchara conditæ noſtratibus duplo interdum craſſiores, ſuauiſſimę antē, & odoratiſſimæ. Ex his eorū opinio excluditur, qui macin nucis huius florem aſſerunt, dehiſcentem quidem primo, fructu vero matureſcente coeuntem, contra enim ratio docet dehiſcere illum quū matureſcit ob ſiccitatē oportere aliorum exemplo: præterquam quod hiſtoriæ fides illis refragatur. Errare etiam cōſtat qui macin Arabū, macerem Græcorum putant. eſt enim vt diximus macis nucis moſchatæ, macer vero non fructus ſed magnæ cuiuſdam radicis cortex, vt Plin. lib.8. atque ille etiam craſſus vt teſtatur Dioſc. quare, & Auic. quū Taliſafat*

ea omnia aſcribat quæ Dioſc. ſuo macheri, de maci poſtea diuerſo agit loco. Fuere tamen ante Serapionẽ qui de hac quoq; re ambigerent, vt ex eius hiſtoria patet.

Squinanthi. *Iuncum odoratum vocat Dioſc. Galenus. 7. de comp. med. per loc. iuncum odoratum rotundum. Quum de hoc diſſentiant peritiores ætatis noſtræ herbarij, ſi recte tamen intueare, vulgare ſquinathum ipſiſſimus eſt odoratus iuncus de quo Dioſc. Theor. Pli. atq; alij quanquam enim calami faciẽ refert dum crebris à radice nodis inſurgit, circumueſtientibus vt in arundine foliolis, quod tamen ijs includitur non eſt cauũ vt in arundine, ſed ſolidum iunci modo, quod eos refellet qui hunc ipſum calamum aromaticum eſſe prodidere. Neq; vero cappillamenta ea radicum radices eſſe arbitror, quibus veteres vtebantur, inodoræ enim ſunt & inſipida, ſed craſſior ille eſt caudex cui culmi inſident: quem frequenter vident qui iuncum frequenter* F *tractant. hæc pars eſt odore, & ſapore inſigni veluti etiam caulis ipſe medius qui foliolis arcte contegitur, niſi modo vetuſtate contabuerit. Flores huius iunci frequentiſſime nos vidimus quales fere habet cyperus, deciduos, odore, & ſapore cum folijs pari, quamuis nunquam roſæ odorem ſenſerimus, id quod in recenti fortaſſe tantum obſeruatur. Cætera quæ obſtare huic videntur opinioni Matthiolus refellit.*

Syſimbrij. *Duplex ſiſymbrium, campeſtre, & aquaticum. de campeſtri hic mentha æmulo intelligit, quod rurſum duplex ex Theoph. 6 de hiſt. plãt. & 5. de cauſ.* Cap. 7. *pl. ſylueſtre, & ſatiuum illud deſcribit Dioſco. & repe-* Cap. 8. *rit Matthiolus in valle Anania. hoc habemus paſſim menthæ facie odore, ac ſapore tam proximum, vt nihil ſupra, ſed folia tamen illi rotundiora, criſpa, ferre lanuginoſa, & acrimonia atque odor longe acutior quam in mentha. Degenerat hoc neglecto cultu in mentham odore, ſpecie vero quaſi in calamintem, vt Theoph. 2. de cauſ. plant. quem æmulatur Plin. lib. 19. recte ille* Cap. 10. *quidem Theophr. vt puto, mentum aſſequutus.*

MESVE.

El. ſerbonus. ELECTARIVM lætificans Hamech filij Zachariæ ad affectus cordis, ventriculi, hepatis, quas partes etiam roborat. palpitationem cordis emẽdat, valenter exhilarat, coctionem iuuat, proindeque oris, & corporis reliqui odorem commendat, coloremque viuidum facit. Accipit vero roſarum, ligni aloes, ana drach. vj. macis, nucis moſcatę, gallię moſcatę, cardamomi vtriuſque, ana drach. ij. cinnamomi, croci, ana drac. ij. & ſemiſſ. cyperi. drac. v. caryophyl. maſtiches, ſpicæ nardi, aſari, ana drach. iij. Excipe melle emblicarum, aromatiza moſchi granis xv. Datur à drach. i. ad drach. iij.

MAN. HÆc compoſitio ſatis conferre videtur ad ea, quæ laudatur, & nihil eſt in ea obſcuri præter duo cardamomi genera, quæ etſi, vt quomodo apud antiquos vocentur, neſciamus, tamen ea quibus vulgo vtimur, & per ſe bona ſunt, & ſatis hic congruentia. Aliam eiuſdem lætificantis compoſitionem habes ab ipſomet Meſue cap. de Melancholia, à Raze, & Nicolao, & alijs. Fertur, & alia ſub Gal. nomine, quam tamen nondum apud illum legi.

SYLV. LÆTIFICANS compoſitio hæc apud Raſim (quem Hamech filius Zachariæ vocatum quidã volunt) eſt lib. 5. continentis, quibuſdam tamen mutatis: alia eidem lib. 9. ad Almanſ. E cap. de melancholia, multo præſtantior iſto etiam Meſ. cap. de melancholia: alia Meſ. & Nicolao ex Gal. (quo tamen lib. nondum legi) citata: alia denique Nicolao Salernitano vſus frequens Hic vero deſcripta, quanquam in vſu non ſit, tamen ad ea, quæ pollicetur eſt efficax: horum omnium loco frequentius vſu eſt elect. lætificans Conciliatoris differentia 196.

COST. CARDAMOMI. *Cardamomi hiſtoriam tam anguſte ac varie tractarunt omnes, vt quid hoc ſit adhuc ambigant peritiores. Serapion cardamenum id vocat quod Dioſcor. cardamomum, cardamomi voce aliud intelligens. Plinius lib. 12. quatuor facit car-* Cap. 14. *damomi genera, Arabes duo maius, & minus; ac præterea etiam de heylmentionem faciunt, quod tertia cardamomi ſpecies videtur. Vſurpatur nunc quod granum paradyſi, & melegettam vocant quanquam id etiam verum eſſe cardamomum negant. Nos in* F *tam intricata re nihil certi pollicemur. Vulgatum tamen cardamomum nihil fortaſſe obſtat, quo minus legitimum cenſeamus, de quo Græci ſi enim cardamomum ſemen eſt, vt ex Damocrate colligitur carmine de Theriaca; eſtque album vt ex Paulo: & folliculo includitur, vt ex Galeno 2. de antid. vbi detrahendum ait folliculum. atqui hæc omnia in vulgari ſunt cardamomo. At obijciunt non eſſe acre, non amarum, non fractu contumax, non caput feriens, quas in eo notas Dioſcord. optat. Ego vero, quanquam non ſemen ſolum, ſed etiam folliculus, quod ſemen includit, deſcribitur à Dioſcor. (conueniunt enim hæ voces, plenum, occluſum, fractum, non ſemini, ſed folliculo) vt tamen has notas ſemini concedam conuenire, ſicuti, quod eas habet probatiſſimum eſſe cardamomum affirmarim, ita quod ijs caret non ſtatim negarim eſſe legi-* G *gitimum. ſed, ſi cætera conſentiant, cardamomum eſſe dicam, ſed minus probatum. Ita ergo vulgari noſtro, ſi non acre eſt, non amarum, non fractu contumax, non caput feriens, deeſſe optimi notas dicerem, non eſſe tamen legitimum ac verum affirmare non auſim. vetuſtate enim, imo cœli ſolique conditione, quæ alias eſſe ſolent præſtantiſſimo odore ac ſapore, & ſubſtãtia duriori, inodora inſipida friabilia euadere quotidiana docemur experientia. At vulgato cardamomo neque odor nec acrimonia prorſus deſunt: amarorem vero abeſſe non mirum, quæ in optimo, & recenti leuis eſſe ſolet. ſubamarum enim eſt Dioſco. At non eſt fractu contumax. Plinius quod maxime laudatur, acutis angulis, & contumax fricanti eſſe ait: atq; adeo non friatu, ſed fricatu difficile quod optimum eſt facit, id quod in angulorum acutiem, vt ita dicam, referendum eſt fricantis* H *manus offendentem non temere ergo ſuſpicari quis poſſet eſſe mendum in Dioſco. Sed eſt tamen vulgare cardamomum fractu etiam contumax, ſi digitis ac dentibus, non autem ferreo piſtillo experiaris. Cæterum, vt hæc ſe habeant, pro cardamomo, & hely hic expetito, ac pro maiori, & minori, quod interdum expoſcunt, non aliud quam vulgatum, ſapore tamen atque odore maxime præſtans eſt aſſumendum.*

MESVE.

ELECTARIVM ex Citro, cor, & ventriculum roborat, coctionem iuuat, oris halitum commendat, flatus craſſos diſſipat. Accipit autem corticum citri aur. xx. caryophyl. ligni aloes, cinnamomi, macis, galangæ,

ana

vel ad habes drach.x. ana drach.ij.cardomomi,zingiberis, ana drach.ij. moſchi drachm.v. melle excipitur. Datur ad vnc.v.

MAN. PLACET mihi hoc commixtum, cui ſi apponerẽtur citra condita, ſuauis eſſet, nec minus vtile.

GALANGA. Eſt Radix nunc notiſſima, quam, vt ſupra quoque dictum eſt, apud Græcos nondum euidenter inueni.

SYLV. IN vſu non eſt, ſed cortex citri ſaccharo tum liquido, tum ſicco conditus, ad cordis, & ventriculi robur, & coctionem probiorem diligenter manditur per ſe, vel alijs miſtus: odore enim aromatico, & calore mediocri,& tota ſua ſubſtantia dictis partibus confert: huncque ſicci loco miſcere præſenti compoſitioni, vt ſit ſuauior, nec minus efficax, præſtiterit. Moſchi largior quãtitas hic eſt: ſufficerent enim ſcrup.dimid. Adhęc in doſi pro vnc.v. legerem drach.ι.

COST. CORTICVM citri. *Citri quum partes ſint quatuor, extimus cortex, caro, acidum, & ſemen: de horum temperamento diſſentiũt ſcriptores miro modo. Gal.7 ſimp.in ſemine ait acidam aut ſiccam vim pręualere, vtertij ſit ordinis ſiccantium & refrigerantium: corticem ſiccum ſecundo exceſſu, in calore autẽ aut tẽperatum, aut paulo infra: carnem craſſi ſucci, & pituitoſam ac frigidam. At Auic.2. Can. corticem in primo ordine calidum in ſecundo ſiccum; carnem calidam, & humidam in primo: acidum in tertio frigidum, & ſiccum: ſemen calidum in primo, & ſiccum in ſecundo. Verum idem Auic.in lib.de viribus cordis aliter.nempe corticem calidum, & ſiccum ordine tertio: acidum tertio frigidum, & ſiccum: carnem primo humidam, & calidam: & corticem tertio calidum, & ſiccũ ſtatuit atq; ita res admodum eſt varia. Cæterum, quanquã nõ ignoramus Manardum alioquĩ doctiſſimũ lib. epiſt. xi. longe aliter ſenſiſſe, & Auic. vt eius moris eſt, erroris damnaſſe: ſi liceat tamen nobis proferre, quod ſentimus, neq; ob vnius Galeni authoritatem aliorum iudicium tam parui æſtimandum cenſeo, vt qui a Galeno diſſentiunt, ſtatim falſi omnes ſint iudicandi: neq; minori notandus culpa eſſet Galenus, ſi modo tam prõpte liceret de magnis viris ferre ſententiam. Quis rogo citri ſemen acidum eſſe dixerit, vt Gal. ait? Quo pacto idem ſemen amarum, ex Galeni lege, frigidum tertio eſt ordine? At idem Gal. eodem in loco diſcutiendi huic vim aſcribit: nõ diſcutiunt autem quæ frigida. Sed quã mire illud varium? ſemen initio in tertio ſiccantiũ ordine collocat, poſtmodum ſecundo gradu ſiccum pronunciat. Cur autem acida pars omiſſa eſt à Galeno? Hæc erant etiam à Manardo perpendenda. Age autẽ vt breuiſſime nos rem explicemus. De citro ſubeſſe in Galeni libris mendum ob hæc q̃ modo dicebamus, ſemper fuimus ſuſpicati. confirmauit uero id ſuſpicionem hanc noſtram, quod Serapio de eodem longe aliter ex Galeno, quam vulgata eius lectio habeat neq; autem irrepſiſſe hunc in Galeno errorem nunc tantum, puto, ſed iã multo antea, quando, & Aetius, & Paulus in eadem ſunt culpa. Ergo de citri partibus ita ſentio. Extimum quidẽ corticem, qui & acris, & ferridiuſculus eſt guſtatu, nõ ſolum calore temperatum, ſed primo etiam ordine calidum cum Auicenna: non attingit tamen tertium ordinem, vt author lib. de virib. cordis. ſiccum vero etiã ordine ſecundo cum Galeno, & Auic. puto. Caro autẽ, aut cum Galeno frigida atq; humida eſt, nempe pituitoſa, aut forte (quod magis placet) calida, & humida primo ordine. dulcis equidem eſt, neq; niſi craſſiori conſta- A ret ſubſtantia, tam promptum pituitæ generandæ eſſet alimentum. Acida porro pars, inſigniter acida quũ ſit, tertio ordine cum Auic. refrigerare, & ſiccare poteſt. hoc vero etiam ſcripſiſſe Galenũ arbitror, nempe quæ in vulgata lectione ſemini aſcribuntur, de acida hac parte dici veriſimile eſt: quamuis Serap. ex Galeni authoritate in ſecundo gradu collocet. ſemen vero tantũ abeſt, vt frigidum tertio exceſſu putandum ſit, cũ vulgata Galeni ſcriptura, vt contra in primo ſaltem ordine calidorum cum Auic. poni debeat. amarũ enim eſt mediocriter. non tamen in gradu tertio calidum dixerim, vt author libri de viribus cord. ſiccum vero idem eſſe in ſecundo gradu alijs aſſentiar. Atq; hæc de citro. Sanè autem, quod ad hunc locum pertinet, quales nam cortices citri aſſumendi in hoc antidoto, ſicci ne an recentes, in quo hærere quoſdam video, apertum fiet ijs, B qui norint maiorem longe acrimoniam, atque odorem ineſſe recentibus quam ſiccis. deligendi ergo recentes. ita vero in ſyrupo de corticibus citri hieme author recentes iubet aſſumi.*

MESVE.

ELECTARIVM dulce ex Moſcho, ad frigidos cerebri affectus, melãcholiam, & ei connatam triſtitiam ſinè cauſa manifeſta, vertiginẽ, epilepſiã, paralyſin, oris torturam, ſeu ſpaſmum cinicon, cordis palpitationem, pulmonis affectus, & ſpirandi difficultatem. Accipit autem croci, doronici, zedoariæ, ligni aloes, macis, ana drachm.ij. margaritarum alb. ſerici crudi vſti, † electri, coC ralli rubri, ana drach.ij.& ſemiſſ. † galliæ moſcatæ, ozimi citrati, ana † drach.ij.& ſemiſſ. been albi, & rubri, folij, ſpicæ nardi, caryophyllorum ana drach.i. zingiberis, cubebæ, piperis longi, ana drach.i. & s. moſchi ſcrup.ij. Excipe mellis crudi quadruplo, vaſe vitreo conde: datur à drachm.i.ad drach.ij. Amara autem fiet, atque ad prædicta efficatior, & præterea ventriculi humores etiam putres potentius abſumet, ſi addantur abſinthij, roſarum, ana drachm.iij. aloes lotæ drach.iiij. caſtorij, liguſtici ana drach.i. cinnamomi † drach.i. & ſemiſſ.

Confectio de muſco dulci.

† electabe
† vetuſt. non habet moſchatæ.
† drach.i.ß.
† drach.ß.

CONFECTIO de Muſco.i.compoſitio de muſco dulci. denominatur autem à muſco propter muſcum qui ingreditur compoſitionem ipſius: & diD citur diamuſcum dulce, quando eſt ſine aditione rerũ amararum, quę ponuntur in fine huius deſcriptionis, & dicitur diamuſcum amarum, quando aloe, & alia amara ponuntur in ipſo: & ipſius eſſet efficacia maior, eſt enim iſtud electarium conferens debilitati cordis: & ad omnes ęgritudines melancholicas abſque febre ſubtiliando ſpiritus cordis, & cerebri, exacuendo ſenſus intrinſecos, principaliter cerebrum confortando: vnde ſumme confert omnibus paſſionibus frigidis cerebri, & neruorum, & plura habet alia iuuamenta, quę ponuntur in litera. Doſis autem eius eſt à drach.i. vſque ad ij. ſecundum quod corpora ſunt debilia, vel robuſta, de mane ante cibum ad minus p duas horas, ſtomacho bene vacuato à ſuperfluitatibus quãto plus eſt poſſibil. In oĩbus operationibus ſupradictis efficatior eſt diamuſcus amarus,

quã dulcis, ſed dimittitur propter diſplicentiã eius in guſtu: & tempus aſſumptionis eius, & doſis eius eſſet eadem ſicut de diamuſco dulci, vel minus. Reſtat deſcriptionem eius legendo verificare particulariter, declarando quęcumq; ſimplicia cõponentia ipſum: & primo Recipe croci: eſt calidę cõplexionis in ſecũdo gradu, & ſiccę in primo, & eſt medicina valde cordialis prouocans riſum. Doronigi eſt radicula parua, ſaporis dulcis, & eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in tertio gradu portatur ad nos de partibus oriẽtalibus. Lignũ aloes. Iſtud eſt lignũ odoriferũ quod portatur ad nos de partibus Indiæ. proprietatẽ magnam habet ad ſtomachum frigidũ, & ad cerebrum, & eſt calidæ, & ſiccæ cõplexionis in ſecũdo gradu, licet ſiccitas ſit maior caliditate eius. Sophiſticatẽ, & adulteratur, vel alteratur per decoctionem eius in aqua, & ſic tollitur virtus eius: ideo ſtudiũ eſt de crudo habẽdo, quia crudũ eſt melius cocto: & ideo mirandũ eſt. quod Auic. non facit de ipſo capitulum in ſecũdo can. vbi de ſimplicibus tractat. Macis, multi dicunt, quod eſt cortex exterior nucis moſcatę: alij, quod eſt cortex alteri⁹ arboris producentis aliũ fructum, & aſportatur de partibus Indiæ: medicina eſt aromatica, ſtomachalis, iuuans ad digeſtionem cibi, & ad eius retentionem: eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo gradu: ſed ſiccitas eius ſuperat cum virtute ſtyptica. Ambarum margaritarum ſcilicet craſſarum, & minutarũ, craſſæ tamen omnino ſunt meliores, & perfectiores. aliter, & melius, ſcilicet perforatarum, & non perforatarum: artificialiter autem perforantur, & efficiuntur magis paruæ, & claræ; ex eis etiam reperiuntur aliquæ perforatæ: quas puto tamen ex artificio perforatas fuiſſe. Nõ perforatæ cõplexionis ſunt frigidę, & ſiccæ verſus primum gradum cũ virtute aliqualiter abſterſiua. ſed perforatę participãt plus de virtute ſtyptica, quã non perforatæ: quia in pforatione & practica reſoluitur plus, ſi qua humiditas eſt in eis, ſicut præciſe euenit de gallis quercus perforatis, quia pforatæ ſunt magis ſiccæ cũ maiori ſtypticitate. Oẽs margaritę à proprietate ſunt cordiales, reſiſtentes corruptioni ſanguinis circa cor. Conferunt etiam tremori cordis, & ſuperfluæ calefactioni eius: ideo communiter ponuntur in confectionibus febricitantium, & debiliũ in virtute portãtur de vltra, marinis partib⁹, & ibidẽ iuxta litora maris reperiũtur. Setę crudę aduſtæ, dixit crudæ quia virtus eius extrahitur per decoctionẽ in aqua, ſicut dictũ eſt de ligno aloes, demum vtũtur illa aqua cũ virtute ſua. vnde cruda eſt melior, & nõ aduſta eſt maioris efficaciæ, ſi cũ artificio ſubtiliter teratur, vt minutum ipſam incidendo, demũ piſtando ipſam cũ margaritis, ſicut dicit Serapio in ſuo de ſimplicibus in cap. de ſeta. ipſa eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in primo gradu: eſt medicina cordialis purificans ſpiritum, & ſanguinem, & ipſos clarificans, & vnit virtutem, & à proprietate confortat, producitur à quibuſdam vermiculis, qui paſcuntur de folijs moris celſi. Charabe: gummi eſt cuiuſdã arboris nominatæ ibex romana, coloris citrini cũ aliquali rubedine congelatum, & fiunt ex ea pater noſter. virtutẽ, & proprietatẽ habet ad ſe attrahendi paleas, & feſtucã, ſicut magnes attrahit ferrum, vnde in Arabico tantum eſt dicere Charabe, quantum rapiens paleas in latino. Eſt calidæ complexionis ad primum gradum, ſiccæ in ſecundo ſecundum

Crocus. *Doronigi.* *Lignum aloes.* *Auic. de eo facit mentionem 2. can. ſub nomine xylo aloes.* *Macis.* *Margaritæ.* *Seta cruda.* *Charabe.*

E Auicen. confortat ſtomachum prohibendo vomitum, & nauſeam, & prohibendo humiditates malas congregatas in eo, & a proprietate confert cardiacæ, & tremori cordis. Coralli rubei. tres ſunt ſpecies ipſorum, rubei, albi, & nigri, & ſunt radices, & rami cuiuſdam arboris naſcentis in fundo maris, in partibus Africę, efficiuntur nodoſi ab aqua marina; & cum exeunt ad aerem indurantur, immo petrificantur. meliores ſunt rubei, qui communiter habentur in vſu, & ſunt frigidæ complexionis in primo gradu, & ſiccæ infra ſecundum. à proprietate confortant ſtomachum, & remouent mala accidentia ipſius, immo ſola ipſius ſuſpenſio ad collum ex directo ſuper ſtomachum curat dolores ipſius, & prohibet vomitum, & nauſeam, ſicut ſuſpenſio ligni crucis etiam curat epilepſiam, & hæc ſunt verba Galeni,
F autoritate Auicen. ſecundo cano. c. de corallo. & ex hoc mouentur matronæ bene doctæ ad ſuſpendendum corallum rubeum ad collum infantium, ad prohibendum vomitum lactis ipſorum, qui plurimum venit ex dolore ventoſo, vel alio in eorum ſtomachis generato. confert etiam febrientibus prohibendo reſolutionem ſpirituum, & cor mirifice confortando, vnde in confectionibus communiter apponuntur. Galliæ muſcatæ, hæc eſt quędam medicina compoſita cuius deſcriptio ſub nomine confectionis galliæ muſcatæ ponitur à Nicolao in ſuo antidotario: reducitur tamen ad formam trochiſcorum, & ſic conſeruatur: raro tamen habetur in vſu per ſe ſola, ſed ingreditur confectiones precioſas, & antidota magna, & componitur ex gallis, & aromatibus alijs, & muſco. vnde denominatur à gallis, & mu-
G ſco. virtus autem, & complexio, quæ reſultat in ea eſt calida in primo, ſicca in ſecundo gradu. mirabiles operationes habet in confortando principalia membra, & plura alia poſita à Nicolao in ſuo antidotario. Fiunt autem trochiſci aliquando de gallia muſcata, quorum deſcriptio ponitur in Almanſoris c. de prouocatione menſtruorum, & ad educendum partus. quorum doſis in puluere albo ſubtili accipienda eſt vſque ad drac. i. & ego iam diu vidi in his certam, & veram experientiam in facilitando partum difficilem, & ipſum abſque nocumento fœtus, vel mulieris accelerando, immo etiam in educendo fœtum mortuum, & ſecundinam. Ozimi, idest baſiliconis caryophyllati tendentis ad aliqualem citrinitatem, & illa eſt expoſitio vera, nam ozimum idem eſt, quod baſilicon citrinum, ideſt ca-
H ryophyllatum cum aliquali citrinitate habens odorem caryophyllorum, & virtutem. Eſt enim duplex ozymum, habens flores nigros, & caryophyllatum, quod etiam in multis locis reperitur. vnde citrinati conuenienter poſſet exponi, ideſt de illa contrata vbi naſcitur baſilicon caryophyllatum habens folia, & flores recentes ad aliqualem citrinitatem. & eſt calidę complexionis in ſecundo gradu, & eſt magis conueniens, quam ozimum caryophyllatum. iuuat vero ad digeſtionem cibi craſſi, & eſt difficilis ad digerendum. Confortatiuũ eſt cordis, & apertiuũ oppilationum hepatis, ſumme confortat cerebrum, deſiccando ſuperfluitates phlegmaticas multiplicatas in eo, ſed principaliter iuuat ad aperiendũ oppilationes factas a phlegmate in caruncculis, vel in naſo, ſolo odoratu, vel quomodolibet aliter preparato, vt attrahẽdo

Corall. *Galliæ muſcatæ.* *De ozymo.*

eius

eius aquam diſtillatam per nares, vel eius ſuccum, ſicut fit communiter de aqua maioranæ. *Behen.* Behen al. & rub. radices ſunt, quæ portantur de India, & de eis ſunt albæ, & rubeæ: Rubeæ tamen ſunt magis cordiales, quam albæ, vtræque ſunt calidæ complexionis, & humidæ in ſecundo gradu, ſed quando deſiccantur diminuuntur ipſarum humiditates, & recentes comeſtæ, vel conditæ cum zucchato, vel cum melle augmentant ſperma, Et hic memorandum, quod behen ſcriptum per h, & per duo ee, eſt radix alba, & rubea, de qua nunc dictum eſt, ſed ben ſcriptum ſolum cum vna litera e, abſque h, eſt ſemen catapunæ, quod eſt medicina ſolutiua, de qua dicetur inferius. *Folij ſpecies duæ.* Folij ſunt eius duæ ſpecies ſcilicet aquoſum, quod naſcitur in aqueis locis, vel in aquis dulcibus abſque radice in aqua, ſicut lenticula aquæ, & eſt aliud arboroſum, quod naſcitur ex arbore quadam in partibus Indiæ extra aquas, ſimilitudinem in virtute habent cum ſpica nardi, & iſtud folium arboroſum, eſt illud, quo vtimur in medicinis noſtris, quia laudabilius eſt alio, & eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo gradu. odorem habet aromaticum, & virtutem habet confortatiuam membrorum principalium in omnibus operationibus ipſorum a proprietate, conſeruat pannos a corroſione tinearum tempore æſtiuo, dicunt tamen aliqui, quod folium non eſt aliud niſi folia plantæ producentis caryophyllos. *Spica.* Spicæ. duplex reperitur, ſcilicet ſpica nardi, & ſpica celtica ſeu ſpica inda, quæ idem eſt cum ſpica nardi: ſpica romana, quæ idem eſt cum ſpica celtica. vtraque eſt aromatica cum odore acuto, calida eſt in primo gradu, ſicca in ſecundo. confortat ſtomachum frigidum, & efficit odorem bonum, & confortat cerebrum, & prohibet deſcenſum reumatis ad partes pectoris, vel pulmonis: aperit oppilationes hepatis, & ſtomachi, & plura alia habet iuuamenta, quæ vide ab Auic. ſecundo cano. c. de ſpica. Quando autem ſpica abſolute profertur, intellige ſemper de ſpica nardi, ſeu ſpica inda, quæ eſt idem cum illa: quia magis aromatica: & quia omnes operationes habet perfectiores, quam ſpica celtica, vel romana: quæ pro eadem aſſumitur. *Caryophyl.* Caryophyllorum. noti ſunt caryophylli. deferuntur ex India, & ſunt calidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo gradu. Fruſta autem caryophyllorum ſatis deficiunt a virtute, & operatione ipſorum: ipſi ſunt principaliter ſtomachi confortatiui virtutis digeſtiuæ: & hepatis: & ſtomachum, & cerebrum confortant, maſticati. & retenti in ore odorem oris, & totius corporis efficiunt bonum. *Zingiber.* Zingiber radix eſt cuiuſdam plantæ, quæ affertur de partibus Indiæ: calidæ complexionis in ſecundo gradu: humidæ in primo dum eſt recens: ſed poſt collectionem continue priuatur humiditate, & efficitur ſiccæ complexionis in primo gradu: & tunc caliditas eius augetur æqualiter in ipſo ad tertium gradum: zingiber autem conditum cum melle ſiccius efficitur ſiccitate mellis: nõ ſic autem conditum cum zuccharo: diuerſificantur autem radices zingiberis ſecundum diuerſitatem loci in quo oriuntur: non tamen ſpecie differunt: quia vbique eadem eſt planta producens zingiber: & eſt optima medicina ad calefaciendum ſtomachum, cerebrum, nucam, & omnia membra neruoſa: & mire confert omnibus doloribus ventoſis, & factis a materia phlegma-

A tica poſt euacuationem, velociter, & a proprietate vigorat operationem turbith, vt inferius apparebit. conditum autem cum zuccharo confert paralyticis, & ſtomacho debili. *Cubebæ.* Cubebæ ſunt fructus cuiuſdam arboris, ſeu grana quædam, ſimilia piperi nigro, quæ afferuntur de partibus Indiæ, & ſunt calidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo gradu, confortatiuæ multum omnium virtutum cerebri, & maxime maſticatæ, & diu in ore ſeruatæ, ſpiritus claros faciunt; ſunt valde potentes in aperiendo oppillationes hepatis, & ipſum mire confortant. *Piper.* Piperis longi. fructus eſt arboris, qui affertur a terra multum remota in India, calidæ, & ſiccæ complexionis vltra tertium gradum: ſed caliditas eius ſuperat ſiccitatem. Reperiuntur autem tres maneries piperis: licet ab eadem arbore producantur: eſt enim piper longum, quod

B colligitur quando incipit maturari: eſt vlterius piper nigrum cum eſt perfecte, & vltimo maturum: denigratur autem ex forti incendio ſolis in partibus illis, nam in partibus orientalibus oritur. Eſt etiam piper album, quod eſt medium inter piper longum, & nigrum ex parte maturitatis ipſorum. Nam ſic euenit de pipere longo in exemplo loquendo, ſicut de borachijs ſciſmorum, qui elongantur poſt ipſorum natiuitatem ex humiditate ſuperflua. Eſt autem piper nigrum calidius, & ſiccius albo, & album calidius, & ſiccius longo. & in longo eſt maior ſtipticitas. omnis maneries eius calefacit ſumme ſtomachum, muſculos, & omnia membra neruoſa, oppilationes aperiendo, & humiditates ſuperfluas phlegmaticas deſiccando, & maſticatum cum paſſulis attrahit phlegma a partibus cerebri: & vocem raucam clarificat maſticatum, & retentum in ore. *Muſcus.* Muſci eſt enim res odorifera

C multum, quæ recluſa reperitur in quodam folliculo in quo oritur: & ſic extrahitur a quodam animali, aſſimilato gazelo in partibus Indiæ, & eſt calidæ & ſiccæ complexionis in ſecundo gradu: licet caliditas ſuperet ſiccitatem: mirabiliter ſubleuat virtutes cordis, & cerebri proſtratas, portando etiam virtutes aliarum medicinarum ad membra ipſa: & ab ipſo denominatur præſens electarium, quoniam ſenſibilis quantitas ingreditur compoſitionem eius. Eſt enim muſcus theriaca venenorum, & maxime Napelli. Confice cum melle crudo: & ſit quadruplum ponderis omnium ſcilicet ſupradictorum aromatum: vnde ad libram mellis ponantur tres vnciæ de ſupradictis aromatibus proportionabiliter ſecundum deſcriptionem: pondera particulariter ſuppoſita in litera; quam per te ipſum lege: quia clara eſt: & hic ſpecifica

D tiue ponitur quantum mellis requiritur ad hoc electarium conficiendum: quod non facit in alijs elect. ſubſequentibus, ſed ſuperius quantum fuit expediens declaraui. *De melle.* Mellis autem, quod mel apium vocatur, quia ab eis producitur cum depaſcuntur ex rore ſuper floribus mellifluis adhærente: & eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in fine ſecundi gradus: licet caliditas ſuperet ſiccitatem. In iuuenibus autem conuertitur in choleram: ſi eo ſuperflue vtuntur: & in ſenibus in benignum ſanguinem. Inſuper habet virtutem fortiter abſterſiuam maxime phlegmatum: & aliarũ ſuperfluitatum contentarum in ſtomacho: eſt etiam oppilationum aperitiuum, & maxime cum ſit crudum. Nam per decoctionem viſcoſitatem aliqualem acquirit: & eſt conueniens ei, qui fungos venenoſos co-

ſos comederir: & ei, qui opium ſumpſerit per ſe ſolum non eſt ſæpe vſus eius bonus: ponitur autem ad cnmponendum aromata, & ad ipſa dulcorandum in electarijs quibus communiter admiſcetur, vt delectabiliora reddantur in guſtu, & ad faciendam alias operationes dictas ſuperius cum virtute ſua. Dnſis autẽ dicti electarij eſt, vſque ad drach. ij. de quibus diſpoſitionibus dictum eſt ſuperius in principio declarationis huius electarij, & ſimiliter dictum eſt in vnó notabili antepoſito tẽpus, & hora aſſumptionis. Eſt autem drach. ix. pars vnciæ. Complexio autem dicti electarij reſultãs ex ſuis ſimplicibus componentibus ipſum eſt calida, & ſicca, & eam primum operatur, licet etiam a proprietate plura alia faciat iuuamenta. Reſtat tranſire ad declarandum ſimplicia, quæ ingrediuntur in additione huius electarij diamuſci, poſita in fine capit. ab autore. Sed vocatur diamuſcus amarus ſicut ſuperior vocatur diamuſcus dulcis. Et cum dicit abſinthij, diuerſificatur abſinthium ſecundum diuerſitatem loci, & proprietatẽ in quibus oritur. Et ideo denominatur abſinthium Romanum: & iſtud eſt melius alijs, vna tamẽ, & eadem eſt ſpecies: quod autem in montibus, & in locis ſaxoſis oritur eſt melius, quam paludoſum, vel quam id quod naſcitur prope mare. herba eſt nota ſatis, quæ ſuo acuto odore, vel amaro ſapore cognoſcitur: calida complexionis eſt iuxta ſecundum gradum, & in ſiccitate ipſum tranſcendit cum ſtipticitate: quidam tamen ponunt ipſum calidũ in primo gradu, quia in fine primi gradus: & quidam in ſecundo, quia in principio ſecundi gradus: & ſic etiam dicunt ipſum eſſe ſiccum in ſecundo gradu, quia in fine ſecundi gradus: quidam in tertio, quia in principio tertij gradus: habent enim gradus medicinarum latitudinem magnam, & ſic poteſt diſcordia autorum diuerſimode gradus medicinarum accipiendo, faciliter declarari. Nam declarandum eſt modo iam dicto. Vtilis, & efficax medicina eſt abſinthium in reducendo appetitum proſtratum, & in confortando virtutem digeſtiuam ſtomachi, hepatis, & membrorum: oppilationes aperit meſeraicarum: colorem corporis bonum efficit, & mire ſubuenit cachexiæ, & habitudini malæ cum qua eſt æqualis admixtio coloris citrini cum albo: virtutem lenem habet in ſoluendo choleram ſubtilem cum phlegmate aquoſo permixtam a ſtomacho, inteſtinis, & hepate, non tamen vlterius extenditur virtus eius. Et doſis eius in infuſione ſeu in decoctione eius quatuor vnc. eſt vſque ad vij. in puluere autẽ ab vna drach. vſque ad ij. & in ſucco a duabus drach. vſque ad tres. Et omnibus prædictis modis cum adeſt doſis debita leuis fit ſolutio ventris rariſſime tamen vtimur eo ſolo ſecundum aliquem prædictorum modorum: admixto autem ſæpe vtimur ipſo: non quantitate, vel pondere quo ſenſibiliter ſoluat, ſicut in additione præſentis electarij ponitur. Poſſet tamen omni modo aſſumi, & ſumme confortat in diſpoſitionibus dictis, ſi non eſſet eius diſplicentia in ſapore, & etiam in odore. Roſæ. Roſa eſt ex medicinis benedictis in operationibus ſuis, & cordialis, & odorifera. Sunt autem ex eis albæ, & rubeæ, planæ, & criſpæ in folijs ſuis. rubeæ, & planæ ſunt meliores albis, & criſpis, & magis odoriferæ, & complexio omnium ipſarum eſt in primo gradu frigiditatis, modicum ipſum aſcendens in gradu ſtipticitatis, & maxime dum ſunt ſiccæ, quia recentes in dictis gradibus remittuntur. Rubeæ tamen minus, quam albæ ſunt frigidæ, & in ſiccitate remittuntur. Coniungitur etiam in eis manifeſta ſtipticitas, & aliqualis caliditas propter ipſam amaritudinem cum dulcedine quadam. Vnde diuerſæ operationes poſſunt ab ipſis prouenire: tamen operatio ipſarum principalis eſt remittere caliditatem ſuperfluam cordis, & hepatis. prohibere reſolutionem ſpirituum in membris principalibus, & quæcunque membra principalia relaxata confortare, & maxime ſtomachum. Reprimunt vndiq; vapores aſcendentes ad caput, virtutem ſolutiuã leuiſſimã habet ſuccus recentium, vel ipſarum decoctio, quia a ſiccis tollitur omnis virtus ſolutiua, quæ eſt in eis, & doſis ſucci earum eſt ab drach. j. vſque ad ij. admixti cum zuccaro, & doſis decoctionis earum recentium eſt ab vnc. ij. vſque ad iij. ſed his duob. modis raro vtũtur eis pro ſolutione facienda, quia leuiſſima eſt earum ſolutio cum diſplicentia aliquali in ipſarum ſapore, & quia non ſemper roſæ recentes reperiuntur, loco autem ſucci, vel decoctionis earum vtimur caſſia, vel tamarindis, vel manna, quia illarum copiam magnam habemus. Soluit autem ſuccus, vel earum decoctio materiam choleticam ſanguinem purificando ab eo, & ipſum aquoſum remittendo a calore ſuperfluo, vtimur ſæpe aqua ex roſis diſtillata, quæ aqua roſata vocatur, in epithimatibus cordis, & hepatis: & alijs complexionibus calidis, oculorum, & omnium aliorum membrorum. Ac etiam vtimur ſæpe roſis conditis, cum zucchato minutim inciſis, quæ mixtura vocatur zuccharum roſatum, & confert aduſtionibus oris, & linguæ, & ſtomacho calido, & aliquando alijs membris cum aqua hordei colluendo vel gargarizando, vel quomodolibet aliter aſſumendo. Et aliquando, immo ſæpiſſime, vtimur roſis conditis cum melle minutim inciſis, vel cum zucchato, & melle ſimul admixtis ad ſolẽ poſitis, & parum decoctis, quæ mixtura vocatur mel roſarum cum folijs, vel colatum, & huius mellis roſati vſus eſt valde communis, & conueniens ad abſtergẽdum, & exiccandas materias phlegmaticas putridas contentas in ſtomacho, ac etiam inteſtinis. Calefacit virtute mellis. Et infrigidat aliqualiter virtute roſarum, ſed omni modo deſiccat, vincit autem apparenter caliditas eius frigiditatem, & non tranſit virtus eius vltra regiones hepatis, aſſumpti in forma electarij nunc dicta. Sed ſi aſſumatur cum decoctione aliqua, aut aquis diſtillatis inferius declarandis, cum virtute ſua vſque ad regiones venarum pertranſit, & illo modo doſis eſt, vſque ad vnc. ij. ſed raro per ſe ſolummodo ſumitur, licet cum alio ſyrupo permixtus in eodem pondere, & menſura, ſicut apparet in cura phlegmaticæ febris, vel tertianæ nothę, quibus in principio mel roſatum eſt ſũme conueniens, diuerſis tamen modis, & potionibus vt alibi eſt videre: non tamen minus conſtringit, deſiccat, & calefacit ſtomachum, iſto modo præparatũ, quam cum roſis inciſis, vel cum zucchato admixtũ, immo plus, cum eius virtus tranſeat ad profunda: & ſic generaliter in vſu vbique locorum ab ipſis, qui practicam inſequuntur: & geleniabin. i. mel roſatum vocatur ab omnibus autoribus medicinæ. Vtimur etiam roſis ſiccis in lotionibus, ſacellis, embrocationibus, in electarijs, pilulis, & pulueribus, & alijs, quæ mirabilem operationem efficiunt cum ſuis qualitatibus

bus primis, & ipſarum ſtipticitate. Sed magis operantur etiam a forma ſpecifica, membra principalia confortando, & ſpiritus cum ſuis odoribus ſuauibus, & amenis. Et fit etiam ex roſis recentibus oleum roſarum: nam fit, vt plurimum cum oleo oliuarum perfecte maturarum, & iſtud communiter eſt in vſu ad repercutiendum virtute roſarum materias fluentes, ſi ex ipſo inungantur, & virtute olei aliqualiter reſoluendo, vnde in principio contuſionum eſt optima medicina. Fit etiam oleum roſatum ex oliuis immaturis, vel non perfecte maturis, quod vocatur oleum omphacinum, & iſtud eſt magis repercuſſiuum, frigidum, ſiccum, & ſtipticum, quam aliud dictum: non tamen niſi magiſtraliter præparatur ab aliquo. Fit tertio oleum roſatum ex oliuis complete maturis ad mixtum cum roſis, & aliquantulo ſalis, & iſtud eſt fortius in deſiccando, & etiam reſoluendo cum virtute leniter compreſſiua: & iſta de roſis ſufficiant qualitercunque paratis, ſeu adminiſtratis, & ſi hic prolongaui ſermonem, breuitate vtemur in poſterum cum in mixtis, de roſis faciam mentionem. Aloes optimi ideſt ſuccotrini, inter omnes alias ſpecies aloes ſuccotrinum eſt melius. Abluti.i.loti cum aqua endiuiæ, vel aqua pluuiali, ſicut communiter fit ad remouendum acuitatem ipſius, & nocumenta, quæ ex ipſo accidere poſſunt, maxime de fractura ſeu apertura venarum, ſed ex lotione ipſius frangitur, & debilitatur ſatis virtus eius ſolutiua, ſed additur eius virtus in confortando virtutes membrorum intrinſecorum, & maxime ſtomachi. Eius autem potentia ſoluendo non tranſit vltra regiones hepatis niſi cum alijs medicinis ſolutiuis admixtum: vel cum alijs vigorantibus eius operationem. Non ablutum autem vigoroſius ſoluit, minus tamen membra confortat. Et ideo cum ponitur in iſto electario, eſt abluendum cum aqua pluuiali, vt eius acuitas, & ſolutio remittantur, licet quantitatis eius, quæ ingreditur in additione eius electarij non ſit potens ad ſoluendum etiam ſi ablutum non eſſet, conſiderata doſi, quæ ipſius debet aſſumi aſſignata ſuperius. Et notandum, quod de aloe varij varia dicunt. Eſt enim quorundam opinio, quod aloe tripliciter variatur ſolum in nomine, & in ſuis partibus per decoctionem ad ignem: dicunt enim quidam ipſum eſſe ſuccum cuiuſdam herbæ in vltramarinis partibus adinuentæ, qui ad ignē tandiu decoquitur, quod ad ſolidam formam reducitur, & quod eius pars ſuperior, in decoctione eſt aloe ſuccotrinum, & illud eſt purius, & melius alijs: pars autem media eſt aloe hepaticum, & iſtud ſequitur in bonitate poſt ſuccotrinum: vltima eſt pars infima, quæ dicitur aloe caballinum, & iſtud eſt minoris bonitatis alijs ſupradictis. Et hæc opinio pluribus creditur, & pro firmo tenetur: non tamen traditur a doctoribus medicinæ aperto ſermone, Alij autem dicunt, & affirmant prædictam opinionem clariſſimis rationibus impugnando, quod aloe eſt (vt dicitur) ſuccus inſpiſſatus ad ignem, vel ad ſolem tempore æſtiuo diuerſarum herbarum, non tamen aliter adinuicem differunt niſi ſecundum, quod diuerſitas eſt in vuis, & conſequenter in vinis: dicunt enim quod herba ex cuius ſucco fit aloes hepaticum in bonitate perfecta eſt, poſt aloe ſuccotrinum: & vltimo in bonitate eſt herba ex cuius ſucco fit aloe caballinum, ſicut enim vua, & vina multum differunt in ſapore, &

De oleo roſarum.

Aloe.

Diuerſa opin. de Al.

A in bonitate ipſorum, non tamen adinuicem differunt genere: & vt ſic quilibet ſuccus prædictarum herbarum ad perfectionem decoquitur de per ſe, & huic opinioni eſt plus adhærendum. Vnde alij dicunt, quod prædictæ tres herbæ diuerſificantur ſecundum diuerſitatem loci, vel patriæ in quibus oriuntur vel creſcunt, & ſic ſubſequenter diuerſificātur ſpecies aloes, ſicut contingit in diuerſitate vuarum, & vini ſecundū diuerſitatem ſitus, & loci in quibus vuę oriuntur, & fiunt, vt patet de vinis collectis in partibus vallis Armeniæ inferioris, & etiam de vinis collectis in vallibus, ſecus, quæ ſunt media in prædictis. Et hæc opinio non diſcrepat in prædictis a recto tramite veritatis, quęlibet tamen ſpecies aloes eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo gradu, licet ſiccitas ſuperet caliditatem; quia aſcendit ad tertium gradum.

B Aloe autem per ſe ſolum non aſſumitur, propter pericula, quæ exinde accidere poſſunt. Eſt enim principaliter ſolutiuum materiei cholericæ contentę in ſtomacho, & meſeraicis, ac etiam in inteſtinis, multum tardatur eius operatio, vt a xij. horis, vt plurimum vſque ad xxiiij. horas, & doſis eſt vſque ad drachmas ij. & s. ſecundum potentias corporum aſſumentium ipſum, ſed non conſulo vſum eius, niſi alijs medicinis admiſceatur. Habet inſuper virtutem deſiccatiuam humiditatum, & putredinum ſtomachi, ac etiā inteſtinorum, ſed prouocat hæmorrhoidas, ideo ad eas diſpoſiti non aſſumant, & aliquando eſt abſtinendum ab ipſo tempore frigido, ac etiam multum calido, ſicut Meſue expreſſe declarat in capitulo proprio. In omnibus operationibus autem aloe ſuccotrinum eſt potentius, & vigoroſius alijs, & maxime

Aloes per ſe ſolum aſſumi non debet.

C in ſoluendo. Cum autem aloe in aliqua deſcriptione abſolute profertur, intelligendum eſt de aloe ſuccotrino tanquam de meliori, & magis perfecto. Caſtorei, eſt enim pinguendo inuoluta in quoddam folliculo iuxta teſticulos cuiuſdam animalis, & in meridionalibus partibus reperitur, & eſt calidæ complexionis in tertio gradu. ſiccæ in ſecundo gradu. virtutē habet calefactiuam, & confortatiuam neruorum cū manifeſta reſolutione materiarum contentarum in eis. Et ideo confert ſpaſmo humido repletionali ſi mēbrum ſpaſmatum ex eo liniatur. Confert etiam ſuperfluo pruritui puerorum, ac etiam epilepſiæ, ipſum mire poteſt ſubuenire, ſi collum, & nuca inungantur eaſdem operationes efficit manifeſte ſi abluatur, & ſumatur vſque ad drach. ij. ſed non vſitatur, a medicis de per ſe niſi admixtum cum alijs medicinis compoſi-

Caſtoreum.

Mirabile in epilepſia.

D tis, Keiſin.i.leuiſtici planta eſt ſatis nota naſcitur iuxta tumulos ſæpe, & eſt calidæ complexionis, & ſiccę in ſecundo gradu; vtimur in omnibus medicinis eius ſemine non folijs, vel radice, quia efficacius eſt: habet enim virtutem aperitiuam oppilationum, & deſiccatiuam humiditatum contentarum in ſtomacho, & reſolutiuam ventoſitatum craſſarum, & forticatiuam digeſtiuæ virtutis cum caliditate, & aromaticitate ſua. Et ſi ipſius ſeminis puluerizati exhibeatur alicui in ætate perfecta vſque ad drach. j. cum aqua graminis, uel abſinthij, mire educit vermes, & aſcarides, tamen quantitas prædicta debet minui in pueris. In febrientibus autem febre cholerica non ſic ſecure conceditur. Cinnamomi, duę ſūt eius maneries, eſt enim cinnamomum, quod eſt ſubtile multum, longum, perforatum, aromaticum valde, & cum multo ſapore.

De Keiſin.

Mirabile in vermib.

De cinnam.

Eſt

Eſt enim cortex interior cuiuſdam arboris odoriferi valde, & iſtud vocatur proprie cannella, perforatum eſt, & tale eſt perfectius in omnibus operationibus ſuis. Eſt aliud quod vocatur cinnamomum, quod eſt craſſum, & eſt cortex exterior arboris in partibus Indiæ: vtrunque eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo gradu, ſed caliditas eius ſuperat ſiccitatem: prærogatiuam habet ſuper omnia aromata ad confortandum virtutem digeſtiuam in ſtomacho, & ad exiccandum, & prohibendum putrefactiones in eo: ac etiam ad aperiendum oppilationes hepatis, & aliorum membrorum: confortat cerebrum, & alia principalia membra, & eſt multæ prouocationis, & maxime menſtruorum. odorē oris efficit bonum, & totum corpus redolere facit, & hæc eſt declaratio deſcriptionis præſentis electarij, cui de melle crudo ad ipſum confortandum proportionaliter addi debet ſecundum quod in hac additione aromatum factum eſt ſupra.

ADDITIO.

AVICENNA quinto can. habet plures deſcript. diamuſci, ſed non ſunt in vſu. Similiter Halliabas, & Serapio in proprijs antidotarijs habent deſcrip. diamuſca dulcis, & amari, parum ab iſta differentes. Raſis etiam. ix. ad Almanſorem, & in diuiſionibus ponit diuerſas deſcr. diamuſci, quæ non ſunt in vſu, quia iſta, quæ eſt Meſ. videtur alijs nobilior, ideo apud omnes plus in vſu habetur, & dulcis plus quam amara, quamuis ſit maioris efficaciæ ad ea, quæ deſcribuntur, tamen propter eius malum guſtum a modernis relinquitur.

Ozymum citratum quid. ERRAVIT comment. circa illa, quæ hic dicit de ozymo, nam per ozymum citratum intelligere debemus meliſſam, & non duas res ſcilicet per ozymum baſilicone, & per citratum ozymum caryophyllorum: nam quando reperitur ozymum caryophyllatum non intelligimus ozymum, & caryophyllos, & quando reperitur ozymum carminum non intelligimus ozymum, & ciminum. Similiter nec per ozymum citratum debemus intelligere duas res, vt iam dictum eſt. Sed debemus conſiderare omnes ſpecies ozymi, & per illud, quod habet odorem citri, debemus capere pro ozymo citrato, quod eſt meliſſa, vt iam dictum eſt, quia ſi fricemus folia meliſſę, habebunt odorem citri. Præterea vide Simonem Ianuenſem, qui dicit circa expoſitionem iſtius vocabuli turungem, quod Arabice eſt, idem, quod citraria, eſt autem citraria meliſſa, aut ozymum citratum, quod habet odorem citri. Auicenna etiam loco iam allegato in ſua deſcript. habet ozymum citratum, & ſic bene cōſidera errorem multorum.

SYLV. ELECTARIVM diamoſchu dulce, multis in vſu eſt: amarum, ob ſaporis ingratitudinem, nulli: humores, ac ſpiritus tenuat, atque purgat, principeſque partes roborat. Margaritarū, non albarum, ſed ambarum quidam legunt ſcilicet craſſarum, & minutarum, vel integrarum, & perforatarū, quarum craſſę, & integræ præſtantiores ſunt. Datur autem mane horis duabus ante cibum, affectibus quoque cerebri pulmoniſque pituitoſiſ conſert, vertigini, paralyſi, apoplexiæ, epilepſiæ, aſthamati. Secunda Actuarij compoſitio diamoſchu viribus eadem cum iſta, licet ſimplicibus multis variet, vt aliorum diamoſchu. Iiſdem propo ſimpl. conſtat elect. ex xylaloe, & idem promittit. Mel quadruplum erit, ſi pul. creti vnc. iiij. lib. mellis ſingulis miſceantur ſit autem id mel purum, aut deſpumetur. Hodie autem electarium fit ſolidum ex ſaccha. coct. lib. j. & pul. vnc. j.

COST. Cap. 13. MOSCHVM *odoratum non norunt veteres Græci. Nouit ex recentioribus Aetius, qui de eo meminit lib. 16. nouis, & Symeon Sethi, qui eius hiſtoriam conſcripſit, ſed fuſius hac de re Serapio. nouiſſime etiā* E *M. Paulus Venetus, Odoardus Barboſa, & Pighafetta in ſuis de Inſularum rerum commentarijs de hoc plura. Inter omnes conuenit moſchum eſſe animalis aliquid: ſed quale ſit animal, quidue ipſe ſit moſchus, non conuenit, quum alij animal capreæ ſpeciem aſſerant, alij cato comparent: alij paruum dicant, alij magnum: alij cornua, vt capreæ duo, alij vnū tātū, vt monoceroti tribuant: alij binos ex inferiori mandibula dentes veluti apris ineſſe teſtatum reliquerint: alij quatuor, ex vtraque maxilla binos, atque hos alij ternum digitorū, alij palmi longitudine eſſe dicant. Sed in tanta tamen varietate plerique conſentiunt animal eſſe capreæ ſimile. quod quidem perſuadet nos, vt Braſauolo credamus qui Ferraria id fuiſſe ſcribit, capreolo, & figura, & multifidis vnguibus, & agilitate, & curſus celeritate ſimile, ſed eo interdum maius, quanquam, quia is de* F *dentibus, aut cornibus nihil, cogimur etiam hic hærere. Eſt vero de moſcho quoque, qui ex hoc ſit animali varietas. Aiunt ad eius animalis vmbilicum vomicam naſci ubi in Venerem agitur, ſeu vt Aluiſius Cademuſtus Venetus, ſingulo plenilunio, tunc vero ægrotare, cibo potuque abſtinere, humi cerebro volutari, atque ad ſaxa, & arbores vomicam fricare, vt diſrumpatur, & ſanies effluat, quod autem effluit fœtidum eſſe, ſed vbi concreuerit fœtore depoſito bene olere, atque hunc eſſe probatiſſimum moſchum, quem incolæ ſtudioſe perquirunt in regum vſum, ſed & varijs præterea artibus eius prædæ intendere, eoque capto vomicam cum corio abſcindere etiam immaturam, tetri autem tunc odoris. ſed vbi libero aere ſuſpenderint, ac decurſu temporis veluti concocta fuerit, odoratiſſimam. Qui autem inter ſecandum ſanguis effluit, ſeruari ſcribunt pro optimo moſcho, ac* G *crebris ad vulnus admotis hirudinibus, quod ſanguinis animali reliquum eſt cum vita exugere, & exuctum, ac deſiccatum cum eius, qui inter ſecandum fluxerat portiuncula commiſtum in veſiculas ex eiuſdem animalis corio paratas conijcere, quæ ad nos afferuntur. Atque hæc illi. Contra tamen, qui compendium orientalium regionum, & vrbium Luſitano idiomate ſcripſit eo pacto confici negat, fieri autem ex eius animalis ſanguine ac carnibus contuſis, & in veſicas coniectis, cuius rei ſignum eſſe, quod cum moſcho oſſium interdum confractorum fruſtula inueniuntur. Hæc ergo ſunt, quæ de moſcho odorato hactenus deprehendimus, quæ certe de re, quid ſtatuendum ſit incerti ſumus, quanquam enim refragatur poſteriori huic opinioni Ariſt. 13. ſect. probl. nullū* Probl. 12. *animal eſſe odoratum ſcribens præter pantheram, quod & Theophr. 6 de cauſ. plant: præter pantheram tamē* Cap. 5. H *etiam cercopitheci eſt genus quoddam, ſunt & ſebellini ſponte ſua odorati, non dicam belluarum ſenſu, ſed hominum, atque adeo moſchi animal odoratum eſſe nihil obſtet. Cæterum his nūc prætermiſſis, atque vt, vt ſe res habeat, probatiſſimus eſt moſchus, qui (vt Lud. Rom.) ieiuni hominis naribus admotus ſtatim ſanguinem elicit, atque, vt Simeon Sethi, qui in peluim madentem demiſſus, vbi in eo paululum dimiſeris, grauior euadit.*

Ocimi citrati. *Ocimum eſt latifolium, quod citri odorem prorſus refert. Sed quid ſumendum? foliáne an ſemen? Arbitror ſemen, vt in ſuperioribus quoque. folia enim quanquam dum recentia ſint præſtant ea odoris gratia, deſiccata tamen parum olent, eſt enim illis odor in ſuperficie.*

Confici cum melle crudo. *Ita, & Auicen. cardiaca ferè omnia crudo melle excipit, vt dicebam, ob flatus,*

qui

qui ſpiritibus noſtris affines eos etiam augere plurimũ videntur. Sed deligendum puriſſimum mel quale Hiſpanum ex Valentia,& Creticum.

Aloes optimæ ablutæ. *Aloen ſumit lotam, quia ventriculum magis roboret, quam non lota. Quot modis autem hæc abluatur nos alibi fuſius vbi de catapotys alephanginis. Quod ad hunc locum facit, quia aloen hic optimam, & ablutam poſcit, exiſtimarit aliquis velle aloen, qua ex aqua cum ſpeciebus aromaticis ſit parata. neque enim ſi ex ſimplici aqua, aut pluuia, aut fontana lotam vellet optimam adiunxiſſet: quando quæ optima eſt, minimum ſordium habet, neque eget, vt abluatur. Sed vere quum aloe non elota etiam optima, ventriculo minus ſit amica quam, quæ lota, ſimplici aqua ablutam non eſſe hic importunam puto, quanquam ſi ex aromaticis ſpeciebus lotam ſumas, non erraturum etiam te arbitror. Sed quando de ea re non meminit Meſ. ſimplicem ſatisfacere lotionem pro certo habeo.*

MESVE.

DIASATYRION analepticum, & renutritoriũ phthiſicis, hecticis, vel aliter conſumptis, & emaciatis. ſemen auget, venerémque incitat. Accipe † radicum ſatyrij plenarum, & recentium libram vnam, tere, coque exacte in lacte ouino dulci quantũ ſatis eſſe videbitur, ad lactis conſumptionem. Poſtea tere piſtillo ligneo cum vnciis tribus olei recentis amygdalarum dulcium. Deinde ſyrupum ex ſucci bugloſſi cocti, & deſpumati libris ij. ſucci pomorum dulcium vnc. xij. cum ſacchari optimi lib. iij. coctum ſuperfunde, miſce percoquendo. Poſtremo ab igni depoſito iniice cinnam. drach. v. been albi, & rub. ana drachm. ij. ligni aloes drach. iij. croci, ſantali flaui, tragacanti, gummi arabic., ozymi caryophyllati, cubebę, macis, ana drach. j. & s. repone in vaſe vitreo. Da ab aureis tribus ad aureos v.

† Satyrionũ, qui abſcinduntur a patre ſuo.

Hæc in vetuſtioribus codicibus ad legantur.

CHR. DVÆ deſcriptiones ſub eodem titulo deſcribuntur, quæ in modo compoſitionis, & virtute aliqualiter variantur. Eſt enim prima deſcriptio, quæ hic ponitur maioris efficaciæ, & virtutis, corporibus conſumptis, & exiccatis, & phthiſicis, & hecticis, & ſimilibus ſi abſque febre conſiſtant, maxime talia corpora humectando, enim hoc etiam iuuat ad coitum multiplicandum, & incitandum: deſcriptio autem ſubſequens eſt maioris potentiæ in faciendo virilis membri erectionem, & appetitum ad coitum incitandum, & multiplicandum, & ſemen ſpermaticum augendum, & eſt, quod magis habetur in vſu, & præparatum reperitur. Notandum, quod ambæ nomen accipiunt a radice herbæ, quæ vulgari nomine teſticulus vulpis appellatur: & eſt herba in noſtris partibus ſatis nota, habet radices ad ſimilitudinem teſticulorum vulpis; & in compoſitione huius electarij magna eius pars ingreditur in primo videlicet de his duobus: ſed ſecundum electarium eſt magis delectabile ad guſtum, & licet cum zuccharo componatur, & hoc poſſet ad formam veræ confectionis reduci; tamen ſub forma electarij præparatur, quia melius conſeruatur;

De ſatyrionе.

A propter ſuccos, & lac, quæ ibi ingrediuntur, & ſic efficacius etiam operatur: communiter in apothecis pręparatum reperitur, & ſic etiam magis habetur in vſu, & pro coitu incitando. Conuenit iſtud electarium, hecticis, & conſumptis, ſi abſque febre conſiſtant, exiccationem corporis prohibendo ſua virtute humectatiua, aliquali leui infrigidatione, & fortificatione reſolutæ virtutis, multiplicatiuum eſt coitus, & hæc eſt eius principalis operatio, propter quod habetur in vſu: generando ventoſitatem in vaſis ſeminalibus, vel adiuuando virtutem digeſtiuam in eis conuerſione ſanguinis in materia ſeminis: vnde fit augmentum in ſemine, & in virilis membri erectione, vt prius dictũ eſt. Sequitur eius deſcriptio. Teſticulorum vulpis. Scinduntur a patre ſuo, hoc eſt a ſtipite ſuo, hæc radix dicta teſticulus vulpis eſt calidæ complexionis, B & humidæ circa ſecundum gradum, multiplicans vẽtoſitatem, & pruritum in genitalibus membris, vnde eſt cauſa erectionis virgæ, & a proprietate incitans ad libidinem etiam ſecundum omnem vſum ipſius. Terantur, & coquantur cum lacte ouino, ſcilicet dictæ radices teſticulorum vulpis: eſt enim lac frigidæ complexionis, & humidæ in primo gradu, licet humiditas ſuperet frigiditatem ipſius, & ideo conuenit hecticis, & conſumptis, diuerſificatur tamen lac ſm diuerſitatẽ ſpecierum animaliũ, a quibus emulgetur, non tamen, quod exeat extra latitudinem dictæ complexionis, niſi extra vbera diu moram contrahat, & inde acetoſitatem acquirat, ex quo efficitur frigidius cum ſiccitate aliquali. Lac enim muliebre ſiue humanum eſt medium inter omnia genera lactis, plus appropinquans temperamento complexionis, & poſt C ipſum immediate ſequitur lac caprinum; lac autem ouinum, & vaccinum de frigiditate, & aquoſitate minus participant. Sed aſininum lac frigidius eſt, & humidius omni alio lacte: & ideo non ita conforme ponitur humanæ naturæ. Et poteſt faciliter ſeparari omne lac in tres ſubſtãtias complexionum diuerſarum. Eſt enim in eo pars caſealis, quæ eſt frigidæ complexionis, & ſiccæ, & eſt pars butyroſa, quæ eſt temperatæ complexionis attingens circa primum gradum caliditatis, & ad primum attingens humiditatis: eſt vltima pars ſeroſa, quæ eſt frigidæ complexionis, & humidæ licet Meſ. ipſam ponat calidæ complexionis ꝓpter virtutem ſolutiuam, quæ eſt in ea, Galen. autem iiij. de ſimplici medicina diſt. 3. capit. vlt. ponit hanc ſcilicet ſeroſam partem eſſe frigidæ complexionis expreſſe. Sed illorum concordia faciliter habetur: nam D Meſ. ſolum conſiderauit quaſdam partes ipſius aquoſitatis nitroſas, & ſalſas, quibus mediantibus virtutẽ habet aliqualiter ſolutiuam, & ſanguinis putrificatiuam, & illæ ſunt calidæ. Galenus autem alias partes conſiderauit aquoſas, quæ ſunt manifeſte alterantes ad frigidum, quæ ſunt multo plures partibus prędictis nitroſis, & ſalſis, vnde tota eius complexio reſultans ex dictis, frigida, & humida prædominatur in ipſa ſeroſitate iam dicta: tollitur autem illa nitroſitas, ſi de nocte teneatur ad aerem. Olei amygdalini dulcis. Amygdalę dulces, calidę ſunt complexionis verſus primum gradum, ſed amarę ſunt calidioris complexionis, tranſeuntes primum gradum ſiccitatis, & ſic olea quę fiunt ex his, appropinquant complexionibus earum in caliditate, & humiditate in dulcibus, & caliditate, & ſiccitate in amaris.

Teſticulus vulpis.

Quinalibet lactis complexio.

Tres lactis ſubſtantiæ diuerſarum ſunt complexionum.

Amigdala.

Suc-

Buglossa. Succi bugloſſę, ideſt linguę bouis, herba eſt nota, E quæ lingua bouina vulgariter dicitur, & eſt calidæ complexionis verſus primum gradum, & in humiditate appropinquans verſus gradum ſecundum, & eſt medicina cordialis conferens aſperitati gutturis, & cannæ pulmonis.

Poma. Succi pomorum dulcium, hæc poma, vt appiola, & ſimilia, ſunt multum cordialia, frigidæ complexionis verſus primum gradum, & humidæ circa ſecundum. *De zuccharo.* Zucchari boni albi, quod alio nomine mel cannæ vocatur, ipſum eſt calidæ complexionis verſus primum gradum, humidæ etiam in eodem, dum eſt recens: & dum antiquatur, gradum primum ſiccitatis acquirit, & eius humiditas exiccatur: vnde per ſe ipſum aſſumptũ in ſtomachis calidis, & cholericis, ac febre acuta febrientibus conuertitur in choleram, & maxime, quando cum vino lauatur, vt ip- F ſum præparari faciunt medici ignorantes. Cinnamomi ſubulis, & electi, de ipſo dictum eſt in diamuſco. Behen albi, & rubei, dictum eſt in diamuſco: Croci, *De ſandalo.* dictum ibidem. Sãdali citrini, ſunt tres ſpecies ſandalorum, alborum, rubeorum, & citrinorum, aſportantur de partibus Indiæ. Et ſunt ligna cuiuſdam arboris, quæ in quodam flumine capiuntur cum ex multitudine aquæ ſuperflue augentur, & creſcunt. & quęlibet ſandalorum ſpecies de prædictis eſt frigidæ complexionis in ſecundo, ſiccæ in primo; tamen ſecundũ Gal. frigiditas ſandalorum rubeorum eſt maior, quã alborum, & citrinorum: & ſic in omnibus operationibus magis collaudantur, ſunt enim medicina cordialis, & aromatica, conueniens ſuperfluæ calefactioni cordis, & ipſius debilitati, & reſolutioni, ideo ipſis multum vtimur in epithematibus cordis, & ma- G xime citrinis, & rubeis. *Quid ſit aureus.* Doſis huius electarij eſt vſque ad quatuor aureos. Et hic nota, quod aureus eſt aliquantulum pluſquam drach. ſicut florenus nouus eſt maioris ponderis, quam florenus antiquus ſæpiſſime numeratus, qui floreni ponuntur in ſigillo. *De modo exhibendi pręſens electarium.* Vlterius eſt notandum, quod cum quærimus humectationem in corporibus exiccatis, debemus iſtud electarium exhibere de mane in doſi prædicta, cum conditionibus obſeruatis abſque alia conditione ſuperius antedictis, & quandoque cum pulpa caponis, quandoque cum carne teſtudinis, vt ſuperius dictum eſt. Cum autem quærimus augmentum in coitu, & virilis membri erectionem, ipſum exhibere debemus veſpere ante cęnam, & cum modico vini ſubtilis, & odoriferi: prædicti autem electarij ſimul compoſiti, & fermentati complexio quæ reſultat, eſt temperata inter H calidum, & frigidum, humida tamen, ad ſecundum gradum attingens.

SYLV. HOc inter electaria confectionem de teſticulis vulpes appellabat Meſues: Rarum vſu eſt: nec ſalubre hecticis, aut alia febre laborantibus, niſi aromata tollas: quæ condito præcedenti etiam addi poſſunt ad venerem plenius augendam. Venerem vero, *Gal. lib. 9. ſimpl.* quæ excitant, humida ſunt ad ſecundum ordinem, calida temperata, & flatulenta. Vult autem Meſues eam radicem ſumi, quæ ſuperior eſt, ac plenior, non eam, quæ flaccida eſt, & vetuſtior, alterius ceu parens. Quantum autem vtriuſque vires differant, leges in Dioſcoride cynoſorchis: ad renutriendum autem, datur vnc. ſemiſſe mane horis duabus, aut tribus ante cibum: ad venerem vero, dormituris, aut etiam ante cœnam.

COST. SATYRIONVM. *Satyrio duplicem radicem non aſcribit Dioſc. ſed orchi; ſunt vero affines hæ plantæ, quare, Arabum interpretes pro orchi vſurpant. orchin autem Serapionis interpres canis teſticulum: ſatyrium vero vulpis teſticulum vocat. Hic aſſumendus orchis duas habens radices canis teſtium æmulas. Vt autem in animalibus iunioribus teſtes ſolidiores, & ſucci magis pleni quam in antiquis, ita in his antiquior radix eſt rugoſa, iunior autem ſolida, & ſucco plena. reijcit ergo patrem, ideſt antiquam, & recentem deligit Meſue. Hanc autem in ouillo lacte dulci, quum decoqui iubet, acidum lac cauet. Dioſcor. autem ex quo hæc deſumi videntur, Theſſalas mulieres in caprino eam bibere affirmat ad ſtimulandos coitus. Et eſt ſanè caprinum lac, ventriculo aptius, ouillum tamen pinguius, ac flatus magis excitans, cuius rei gratia a Meſue hic puto prętermiſſo caprino fuiſſe delectum. Venerem enim, in cuius vſum hęc paratur antidotus, flatus præſertim excitant. Porro* F *quod ſubdit ſuper addendum ſyrupum ex ſucco bugloſſi cocto, & deſpumato, quo pacto deſpumandi ſint ſucci, & ſyrupi ſuo loco.*

MESVE.

DIASATYRION alterum ſemen auget, ac promouet, veneremque arrectò valenter pudendo cõcitat. Accipit autem lib. j. † radicum eryngij in aqua cicerum ſecunda coctorum, quæ cum radicum ſatyrij plenarum, & recentium vnc. viij. radicis † raphani domeſtici vnc. iij. radicis dracontij vnc. ij. terantur, & adiectis olei ſeſamini, & butyri † vaccini, ana vnc. iiij. exactè igni lento co- G quantur, lactis vaccini, vel ouini quantitate ſufficienti ad iuſtam craſſitiem, tunc adde mellis deſpumati † lib. ſex, ſucci cœpæ libram vnam, & ſemiſſem, perfectè coctum vbi erit, ab igne depoſito adde hunc puluerem, ſcinci caudarum, & lumborum drach. viij. ſeminis erucæ, naſturtij, paſtinacæ, napi, aſparagi, zingiberis, † cinnamomi, piperis longi, † linguæ auis, ana drachm. iiij. cum prædictis miſce. Poſtremo adde ſtrobylorum depellatorum libram vnam, & dimidiã, piſtaciorum depellatorum vnc. x. cerebrorum paſſerum vnc. ij. miſce omnia probe, aromatiza drach. vna moſchi boni. Datur ab vnciæ ſemiſſe ad vnciam vnam cum vino generoſo, & puro, ſed pauco.

† Vet. ſemi- cad albi... dic. *† Raphani abſoluto.* *† Vaccini recentis.* *† Libr. ſ.* *† Vet. addi- bem albi & rubri.* *† Semen ſ fraxini.*

CHR. H HOc eſt efficax, & mirabilis operationis ad multiplicandum coitum, faciens virgæ erectionem, ventoſitatem generans, & pruritum in genitalibus membris. Et hæc eſt principalis eius operatio. Aſſumitur de ſero per duas horas ante cœnam cum vino, calido, licet etiam conuenienter aſſumatur, & melius de ſero cum itur dormitum cum pauco vino. Eius doſis eſt vſque ad drach. vj. ſed, vt efficacius operetur debet aſſumi tribus diebus continuis hora, & modo prędictis. Et ſumatur iterato ſi expedit, ſed in vltimis ſenibus, & habentibus calidum naturale valde debile, fruſtra aſſumitur. Dicitur ergo confectio, id eſt compoſitio, quia ad formam electarij reducitur. Recipe *Eringium.* ſecaeul. j. eryngij, & eſt radix calcadrappe, ſupra quã oritur fungus, qui dicitur caldarella, & eſt calidæ cõplexionis in primo, ad ſecundum gradum in humiditate

tate

tate aſcendens. Iſtæ radices per ſe ſolæ aſſumptæ propter ipſarum dulcedinem, & etiam conditæ cum melle ſunt multum delectabiles, efficaciter operantes ad coitum incitandum. Et ſic a multis habentur in vſu, & multo fortius operãtur, ſi cum aromatibus quibuſdã cõdiãtur, ſicut cõiter fit, & præparant cortices aromatarij, habent tamen prædictæ radices alias operationes efficere. Elixant in aqua cicerum, quorum eiecta fuit prima aqua. De ciceribus, quædam ſunt alba, quædam rubea, & quædam nigra, & ſunt calidæ complexionis, & ſiccæ in primo gradu, licet nigra, & rubea ſint calidiora alijs, & ſilueſtria calidiora domeſticis. Cicera vero recentia dum ſunt in folliculo ſuo ad maturitatem attingentia, non in gradu ſiccitatis alicuius, ſed humiditatis ab auctoribus reponuntur. Debent tamen prædicta cicera multum decoqui, vt talis humiditas ſit multum ventoſa, & inflatiua, & cũ hoc portatiua aliarum medicinarum ad genitalia membra. Nam quando parum decoquuntur, ipſa eſt abſterſiua prohibens inflationem, & ventoſitatem generari. Aqua ſimplex eſt frigidæ, & humidæ complexionis in ſecundo gradu. Teſticulorum vulpis, dictum eſt in præcedenti electario. Radix raphani eſt calidæ complexionis in ſecundo, humidæ in primo, ſed eius ſemen eſt calidæ complexionis in ſecundo, ſiccæ in ſecundo, & eſt radix multum nota, prouocatiua vomitus. Luſplani, ideſt ſerpentariæ, vel draconteæ, & eſt herba nota, calidæ, & ſiccæ complexionis verſus tertium gradum. Olei ſeſami ideſt de granis ſeſami, arbor eſt cuius ſemen eſt calidæ complexionis in primo, & humidæ in primo ſimiliter gradu, licet eius humiditas ſuperet eius caliditatem. Butyri vaccini recentis, eſt calidæ complexionis, ſeu temperatæ, humidæ tamen in primo gradu. Succi cæpæ humidæ, ideſt recentis, & ſunt calidæ complexionis, & humidæ in ſecundo gradu, multiplicatiuæ ventoſitatis in genitalibus membris, & ad coitum faciunt, Caudarum ſcinci cum renibus, & ſumine. Scincus eſt quoddam animal ſimile lacertæ, degens in ripis aquarum iuxta flumen Nili, & eſt calidæ complexionis, & humidæ in primo gradu, habet autem uſus ipſius proprietatem mirabilem ad coitum incitandum, ideo Saraceni multum vtuntur ipſo. Seminis erucæ, eſt calidæ complexionis, & humidæ in ſecundo, dum eſt recens, in ſicco antem ſemine eſt ſiccitas verſus primum. Linguæ auis, ideſt ſeminis, & eſt ſemen diliagreſis, quod eſt calidæ complexionis, & humidæ in ſecundo gradu licet humiditas ſuperet caliditatem. Bauciæ. i. paſtinacæ, & aſſumitur ſemen ipſorum, quod eſt calidæ complexionis, & humidæ in ſecundo gradu, licet humiditas ſuperet caliditatem. Aſparagi ſupple ſeminis, & eſt calidę complexionis verſus primum gradũ, ſiccæ tamen in ipſo. Pinearum mundatarum. ſunt etiam calidæ complexionis in primo gradn. Faſticorũ mundatorum, ſunt etiam calidæ complexionis in primo gradu. Cerebrorum paſſerum, licet communiter omne cerebrum per comparationem ad alia membra reponatur in complexione frigidum, & humidum: tamen cerebrum paſſerum eſt calidæ complexionis in primo, in humiditate vincens caliditatem primi gradus, animal eſt calidiſſimum, ideo non mirum ſi eius cerebrum eſt calidum. Doſis eius eſt vſque ad drach. vj. cum bono vino odorifero, & ſubtili, Vinum antiquum eſt calidæ complexionis in primo, & humidæ

Tres cicerũ ſpecies.

Siſamum.

Scincus.

Vinorum eſt plurium variatio.

A in illo diuerſificatur antem complexio vini caliditate, & ſiccitate propter diuerſitatem vinorum, & antiquitatem, vel nouitatem ipſorum, & diuerſitatem patriæ, in qua naſcuntur.

ADDITIO.

Nicolaus habet aliam deſcriptionem diaſatyrionis, quam ſecundum plurimum diſpenſant aromatarij Galliæ. In præſenti electario ingreditur ſecacul, de qua radice qualis ſit, diuerſæ ſunt opin. doctorum. Nam præſens commentator dicit, quod ſecacul eſt eryngium, contra quam opinionem eſt Lumen aromatariorum, & Luminare maius, & alij moderni, qui dicunt, quod ſecacul eſt ſigillum S. Mariæ: & quod non ſit eryngium probant per Serap. qui diuerſa facit capitula in ſuis ſimplicibus de ſecacul, & eryngio. Serap. & Aui. in proprijs antidotarijs de conditis dicunt, quod ſecacul ſunt radices ſicut B zingiber, & aſportantur ex India: & fit ex eis ingiba, ideſt conditum, cum eſt recens in loco ſuo, & eſt ſublime valde, & dicunt vltra: apud nos vero fit ſecundum hunc modum, Madefit in primis in aqua calida, donec mollificatur, &c. per quæ verba ſatis intelligere poſſumus, ꝙ carent illis, & quòd ſolum reperiuntur in India, quemadmodum zingiber, & myrobalani, & ſic de alijs. Similiter credo, quòd in iſtis partibus non reperiuntur, ſed loco earum accipiunt communiter moderni ſigillum Sãctę Mariæ, & non eryngia cum ſint frigidi, tamen Arnaldus de Villa noua in tabulis, quæ medicum informant, cum ignoratur ęgritudo, exponit, quod ſunt radices, quas prouinciales girolas vocant, & galli Excreuiſſem: quas potius acciperem quam ſigillum S. Marię. ſecundum rei veritatem ſecacul caremus.

•

C HAEc eſt, quæ in communem vſum parata inuenitur. SECACVL.) Non eſt Eryngion, vt multi putant. ſed eſt radix, quam geniculum vulgo vocant, a multitudine geniculorum: herbam vero eius fraxinellam, quoniam fraxini folio conſtat, ego puto eſſe quam Polygonatum vocant Dioſ. TESTICVLI vulpis,) Orchys ſcilicet. RADIX raphani.) Domeſtici potius, quam ſylueſtris. Luſplani.) Dracõtiũ maius, videtur ad hoc aptius. LINGVA auis.) non vna lingua loquũtur Arabes. Serap. enim linguam paſſerum, auium videlicet ſalaciſſimarũ in hunc vſum adhibet. Auicenna medullis adnumerat. Recentiores rem quandam in fraxino reperiunt. MAN.

MISTA hæc conditura, quæ promittit, potenter præſtat: nam calidis, humidis, flatuoſis ferè conſtat, qualia maximè ſunt idonea Galeno lib. 5. ſimplicium, ad ſemen nõ ſolum augendum, ſed etiam promouendum. Cicerum autem decoctum ſecundum miſcetur, quod flatu iuuet, & cum vretica ſint cætera, ducunt ad partes genitiuas Pro ſucco autem cæpæ, mallem miſcere ſuccum bulborum, qui flatulenti ſunt, & venerem excitant Gal. lib. 6. ſimpli-D cium. quod & Martialis innuit hoc diſticho. SYLV.

Cum ſit anus coniunx, cum ſint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quam ſatur eſſe potes.

Vel radices ſolæ ex aqua, aut lacte coctæ, melle deinde condiuntur: radices enim primo melle ſi percoquantur, mel coctione tam longa vreretur.

SECACVL. *Secacul, vt ex Serapione, & ex Meſue noſtro, vbi de conditis agit, planta eſt ex Indis allata, cuius folia, piſi, flores, colore violæ, ſed maiores, vere, & ſingulo menſe prodeuntes: radix pollicis craßitudine, indicis autem longitudine: ſimilis zingiberi: foris cineritia, intus neruoſam habens ſubſtantiam, quam matricem vocant, qua detracta caua remanet, vt harũdo: primo ordine calida, & humida. Hæc ſecacul eſt deſcriptio, quã ſi perpendas, non põt eryngiũ eſſe ſecacul,* COST.

quod folia piſi non habet nec flores violæ, radices vero ei pollice craſſiores, cubitales, adde, & ſecundo ordine ſicca, vt idem met. Serap. diuerſum de eryngio caput alibi facit. Neq; etiam cum polygonato conuenit (quod Manar. putat) ſolio, flore, aut radice, ſolium huic laurinum, flos albus, radix dodrantalis, nulla intus matrice. Neq; etiam cum maritimo crithmo, quod recentiores, quum neque folia piſi, neque flores purpurei: radix aũt cubito etiã longior, a zingibere longe diuerſa. Incognitũ ergo nobis eſt ſecacul Meſue, & Serapionis. Eius loco paſtinacam, quam banciam vocant vſurpare licet, quamuis in eadem antidoto eandem quoque expoſcat.

In aqua cicerum. *Abijciendam aquam præcipit, in qua cicerem primum incoxeris, quod ſcilicet, vt puto ſalſuginoſi nonnihil habet eius ſuperficies, cuius gratia renes, & vterum expurgat, & interdum aluum ſubdu-*
Cap. 58.
cit. Parat, & Paulus ex cicere medicamenta ad impotentiam Veneris lib. 3. ſed diſcrepant, quales deligendi ſint, albi, rubri, an nigri. Vſus probauit rubros, alijs tamen albi magis placent. Parum autem intereſſe nos arbitramur vtros hic delegeris, ſunt in eodem ſapore omnes, & ob id viribus ferme iiſdem. Rubri tamen videntur magis alere, cuius rei gratia, vt copioſius ſemen gignant veriſimile eſt, ſed, & flatus excitare hi videntur plures, quod concoctu difficiliores. Parum tamen referre arbitror vtros delegeris. Aiunt nonnulli ſi album cicerem aqua calida infundas per noctem, & eam ieiuno homini propines, lentiginem facere. Sed his reclamare videtur ratio, quando quicquid virium in aquã migrat ex ciceris ſuperficie migrat, quæ ſalſuginoſa eſt, quod autem in cicere Veneri ferre ſuppetias poteſt, ipſa eſt caro, quæ alit, & flatus parit, fortaſſe ergo, ſi modo his experientia aſtipulatur, non ciceri, ſed aquæ flatus multos excitanti acceptum id eſt referendum, quod aiunt.

Teſticulorum vulpis. *Teſticulum vulpis interpres Serapionis ſatyrium vertit, orchyn vero teſticulum canis, quare hic opportunum eſſet ſatyrion contra quam Manard. ſentiat, ſed quia ſatyrio caremus, aſſumendus orchys.*

Radicis Raphani. *Errant, qui radicem illam acrẽ herbæ Vngaricæ antiquis ignota, ſumunt pro raphano, neque aliud quam vulgare raphanum, ſeu album, ac domeſticum ſeu nigrum, ac ſylueſtre eſt hic opportunum. Hoc quorundam opinione ad excitandum Veneris deſiderium ob id valet, quod ſemen augeat, nobis præſtare id videtur potius ob flatus, & illos acriores, quos gignit, quod & cepa, quam hic itidem expoſcit ſuccoſam, id enim intelligit per humidam cepam. Neque pro hac vt bulbus aſſumeretur renuo: placet enim ea opinio, ſed ignotum adhuc bulbũ video, neque aſcalonia cepa bulbus eſſe poteſt, vt quidam opinantur, ſi Theophraſto hæ-*
Ca. 12. & 13
rendum, qui libr. 7. de aſcalonijs, & bulbis ſeorſum agit.

Caudarum ſcinci. *Si ſcincus terreſtris eſt crocodilus, vt ait Dioſcor. ſcinco legitimo caremus, qui enim ex Alexandria Aegypti Venetias feruntur, aquatici ſunt ex Nilo, crocodilo certe facie non diſſimiles, ſed magnitudine longe impares, vix enim craſſitudinem pollicis, & dodrantalem longitudinem æquant. Plinius ergo in Nilo hos naſci affirmans lib. 8. c. 5. & eſſe contra venena, atque ad inflammandam venerem virorum præcipuum antidotum ſcribens, propius ad veritatem accedit, quam Dioſcorid. terreſtrem crocodilum ipſum vocans. Nempe, crocodili duo genera viſuntur in Aegypto; maximus ancipitis uitæ animal, duodeuiginti interdum cubita longitudine excedens, vt Plin. ait, homini infeſtiſſimus: alter fere cubitalis, innoxius, per vias paſſim oberrans lacerti in modum, nunquam autem in aquis viſus, præter hos duos, quos Venetijs frequenter vidimus, & tractauimus, alium terreſtrem eſſe crocodilum non conſtat, ſolus ſcincus ſupereſt crocodili facie (vt aiunt,) in Nilo naſcens, quod teſtatur Plinius, & mercatores, qui Venetias ipſum conuehunt, hic autem, vt puto verus eſt ſcincus, et falſo terreſtris dicitur, quod innuere uiſus eſt Plinius lib. 28. a quibuſdam vocatum eſſe dicens crocodilum terreſtrem. Sane autem quæ ſcinci pars in vſum recipienda, diſſentiunt ſcriptores. Plinius roſtrum, & pedes vino albo epotos Veneris cupiditates accendere literis tradidit, & laterum carnes ad id eſſe efficaciores, atque adeo roſtrum pedes, & latera in vſum. Dioſcorides carnes, quæ renes amplectuntur ad idem probat: quod, & Gal. de med. ſimpl. facult. & Paulus lib. 7. & alij fere omnes. Meſue vero noſter caudas, renes, & vmbilici ſumen vſurpat, ſumen autem, aut pingue eſt, quod ad vmbilicum: aut ipſe venter totus: ea enim voce, qui ex Arabico ſunt interpretati, etiam ventrem appellarunt. Auicenna primo eius ſal, ſecundo loco carnem, tertio carnem ſuminis, ideſt vẽtris, quarto, quæ circa renes, ac maxime omnium eorum adipem probat. Quo fit, vt res ſit varia. Nobis tamen quũ vim, qua ſcincus Venerem excitat etiam à totius ſubſtãtiæ proprietate perpendimus, totũ animal ad id opportunum videtur. Tutius tamen putamus, ſi, quod plerique conſentiunt, caro, quæ ad latera, ac renes, abiectis cæteris aſſumatur, neque autem audacter vſurpandum hoc eſt animal, quando referente Plinio, Sextus medicus pluſquam drachmæ pondere epotum in vini hemina perniciem afferre tradidit.*

Pertaſſe. lícet ſcincus in Nilo naſcatur, viuere tamen etiam extra aquam ſolet nos .n. ipſi . q hæc ſcripſimus, quatuor...

ſcincum apud Albertum Mainoldi Venetijs diuitius vixiſſe in ſabulo obſeruauim'. Cap. 8.

Erucę. *Eruca duplex, latifolia, & anguſtifolia, hanc ſylueſtrem nuncupaſſe videtur Dioſc. quum de eryſimo agens ipſi ſylueſtris erucæ folia tribuit. Colitur hæc in hortis paſſim, & in incultis etiam ſponte copioſe oritur, & ad Veneris vſum vtriuſque ſemen ſumi poteſt.*

Linguę auis. *Linguam auis nihil eſſe aliud quam fraxini ſemen, confirmatur ex Serapionis præſertim hiſtoria. Commẽdatur hoc Arabum multorum teſtimonio recitante Serap. ad Venerem, & augendum ſemen. Quare quamuis Serapio interdum paſſerum ſalacium auicularum linguam ſalaces reddere teſtetur; ſolet tamen fraxini ſemen propria quadam nuncupatione lingua auis vocari, atque id hoc loco puto vſurpandum, non paſſerũ linguam: quã ſi vellet Meſue mentionem de paſſerum cerebro hic faciens, diſtincte, vt puto, explicaſſet.*

MESVE.

ELECTARIVM diagalanga, ventriculi, & hepatis intemperiem frigidam ſanat: ob id decoctionem iuuat, ructus acidos compeſcit: & flatus craſſos potenter diſſipat, atque ab eis natas inflationes: oris halitum commendat, ac gigni prohibet. Accipit autem galangę, ligni aloes, ana drac. vj. caryophyll. macis, liguſtici, ana drach. ij. zingiberis, macropiperis, piperis albi cinnamomi, calami aromatici, ana drach. vnam, & ſemiſſ. calaminthes

Cōfectio. de galanga.

-laminthes ſiccæ, mentæ ſiccæ, cardamomi, ſemi. apij, fœniculi, carui, ana drachmam vnam, ſacchari albi vnc. decem, mellis deſpumati, q. ſ. Datur a drach. duabus ad aueroes duos.

CHR. HAEC eſt confectio. i. compoſitio magnæ efficaciæ contra materias phlegmaticas in ſtomacho contentas, & in alijs membris nutritiuis: ventoſitates craſſas reſoluit, digeſtionem confortat, calidum naturale viuificando: & eructationes acetoſas conſumit: & oris odorem bonũ efficit: & doſis eius eſt de mane ieiunio ſtomacho, vſque ad drach. iij. cum modico vino odorifero, ac etiam ſine ipſo: debet aſſumi per duas horas ad minus ante cibum.

Galanga. Et hic notandum, quod ſolum radix galangæ de mane maſticata, & in ore retenta, humiditatem ſalinalem, & catharralem ſumme deſiccat, cerebrum confortat, calidum naturale viuificat, & omnem fętorem oris prohibet, & obtundit: ideo vſus eius ſolius multum confert in regionibus frigidis tempore hyemis, iuuat etiam diminutam digeſtionem in hepate, radix eſt herbæ calidæ complexionis, & ſiccæ in tertio gradu. Calament. Calamenti ſicci, quia ſiccum eſt ſiccioris complexionis, quam recens. Reperitur autem calamentum montanum, & calamentum fluuiale, vtrunque eſt calidæ complexionis in tertio gradu, ſiccæ verſus ſecundum; ſed montanum eſt calidius, & ſiccius fluuiali. Eſt autem alia ſpecies calamenti, quæ nepita vocatur, habens folia minora, quàm calamentum: & eſt eiuſdem complexionis cum calamento prędicto, & maxime cum montano. Mirabilem habet operationem calamentum contuſum, & emplaſtrum ad ſedandum dolorem iſchiaticum præmiſſis euacuationibus neceſſarijs, & verſus declinationem ipſius: ſuccus eius interficit lumbricos, & vermes qualitercunque adminiſtretur. Menta. Mentæ ſiccæ, intellige de menta domeſtica, quæ conceditur, quæ non tranſit ſecundum gradum caliditatis, & eſt ſiccæ complexionis in primo, quando non eſt recens: ideo dixit ſiccæ, quia recens in humiditate ſuperfluit. Heyl. i. cardamomum, vel ſpecies eius, & ſic reuera eſt. Alij dicunt, quod eſt quoddam aliud granum, quod eſt ſimile meleghetæ, aromaticum, eſt calidæ complexionis in ſecundo gradu, & ſiccæ verſus prædictum gradum: portatur etiã de partibus Indiæ. Apium. Semitus apij, herba eſt nota in partibus noſtris, & eſt domeſticum, & ſylueſtre, domeſticum autem eſt magis in vſu, licet ſylueſtre ſit potentius habens in ſe plures ſpecies, vt ponit Serap. in ſuis de ſimplicibus, maior eſt virtus in ſemine, quam in folijs, ſtipite, vel radice, & ſic vt plurimum, & generaliter in ſemine cuiuslibet herbæ maior eſt virtus: & eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in tertio gradu: Fœniculi ſcilicet ſemitus, & eſt domeſticum, & ſylueſtre, quod eſt magis acutum, & eſt illud, quod ponitur in medicinis complexionis calidæ in tertio, Fœnicul. ſiccæ in primo. Fœniculus autem domeſticus, qui communiter comeditur, recens, & ſiccus eſt minoris caliditatis, & ſiccitatis, immo eſt cum dulcedine quadam: ſylueſtris autem cum acuitate, & mordicatione. Aniſi, ſcilicet ſeminis, quod eſt notum, & eſt calidæ complexionis, & ſiccæ in tertio gradu. Calami aromatici, naſcitur in India, & eſt calidæ complexionis in principio ſecundi gradus ſiccæ in fine ſecundi. Zucchari tabarzet, ideſt albi ſecundum, quod in cannis

A naſcitur in quadam contrata in partibus Damaſci, Babiloniæ, & Indiæ: & ideo, quod hic in partibus noſtris de nouo conficitur, licet ſit albiſſimum; tamen non eſt bonum, neque conueniens, & de compoſitione eius eſt dictum eſt ſuperius: & eſt calidæ complexionis ad primum gradum attingens, humidæ verſus principium dum eſt recens; ſed dum antiquatur ita, quod tranſeat annum, gradum ſiccitatis acquirit reſoluta humiditate ipſius: nominant etiam ipſum quidam mel cannæ, quia in cannulis naſcitur, quæ ſimilitudinem habent cum cannulis, quæ ſagittam producunt: & naſcitur etiam zuccharum in partibus Apuliæ: ſed in bonitate alijs non adhęret. Damaſcenum autem eſt longe melius alijs, notandum, quod zuccharum eſt prohibendum febrientibus, & in corporibus multum calidis, quia de facili inflammat. Mellis deſpumati quantum ſufficit, & de ipſo dictum eſt in B Diamuſco.

MANA. LAudo hanc, communiter enim paratur. Cauendum tamen puto in æſtate, & in valde bilioſa temperatura. CALAMVS aromaticus.) Ad nos hoc tempore, vt ſupra etiam dixi, non deſertur, ſed eius loco radix quædam venditur, quam non credo zius cannæ eſſe, nec ex India adſerri, ſiquidem, & recens multum aliquando videtur, & exiguo nimis venditur. MELLIS.) Nunc cum ſolo ſaccharo conficitur, magnaque vi inflationem pellit.

SYLV. NVNC ferè cum ſolo ſaccaro componitur, aut ſicca ſeruatur, per ſe, aut cum vino decoctionis galangæ horis duabus ante cibum datur: inflationemque potenter depellit. Vitanda æſtate, & calidis naturis, ac morbis. Etiam radix ſola hyeme in regione frigida commanſa idem præſtabit.

COST. GALANGAM *duplicem habemus craſſiorem, ac tenuiorem. Iunci ſpecies videtur ſi appendices ſpectentur, quæ cum vtraque ſunt frequentiſſime. Legitimã* C *autem vtranque eſſe, quæ circumfertur, collata Serapionis, & Auic. hiſtoria patefacit, & eandem non eſſe acorum vtrique ij perſuadent de acoro, & galanga diuerſis tractantes locis. Quo fit, vt de diſcordia, quæ inter recentiores eſt maxima a nobis præterea non ſit laborandum.* Carui. *Carum Gal. in tertio calfacientium, et exiccantium ordine ponit, ex quo carotarum ſemen carum non eſſe demonſtratur, quod nulla acrimonia præditum vix primo ordine calfacere poſſe videtur. Nobis carotæ been Arabum potius videntur, verum autem carum. quod vulgo carui nomine vſurpatur.*

Calami aromatici. *Miræ, & de hoc diſcrepãt recentiores. Vulgatum ego carmum acori radicem puto cũ doctiſſimo Manar. vſurpari tamẽ etiam poſſe pro calamo.*

D

MESVE.

DIARHODON commune, venntriculum, & hepar roborat, coctionẽ ob id iuuat, & dolorem horum a calenti, & acri, ac mordente bile mitigat. Accipit roſarum rub. drach. † xxx. trochiſcorum diarhodon, trochiſco, ex ſpodio, glycyrrhizæ, ana vnc. s. † caryophyllorum, trium ſantalorum, galliæ moſchatæ, ana drachm. iij. ſpodij, croci, maſtiches, † ligni aloes, ana drach. ij. aſari, ſpicæ nardi indicæ, macis cardamomi, ſemi portulacæ, lactucæ, † ſereos, ſcariolæ, cucumeris, cucurbitæ, melonis citrulli, margaritarum alb. ozymi, caryophyll. raſuræ eboris, tracaganthi,

al. † drach. xx.
† cinnam.
† therkerorũ.
† Non eſt in vulgata nomen.

† al. g. ß. † m. gummi Arab. ana drac.j. camphuræ † drac. j. & E ſemiſſ. moſci ſcrup.dimid.excipe ſyr. roſato, † & aqua roſarum, datur ad vnc.dimid.

CHR. DIARHODON ponuntur duæ deſcriptiones, vna ponitur a Nicolao in ſuo antidotario, quam vocant diarhodon Abbatis, altera ſecundum præſenté deſcriptionem Meſ. quam magiſt. Thomas de Garbo ſuauis practicæ declarator præparari faciebat, aſſerens, quod idem faciebat Gentilis de Fulgineo magiſter ſuus, & hæ duæ deſcriptiones virtualiter in operationibus ſitis, quaſi in idem redeunt: quia in componentibus modicum variantur, & mihi etiam hæc deſcript. Meſue plus placet, & licet ad formam ſolidæ confectionis poſſit reduci, quia cum zuccharo præparatur; tamen in forma electarij generaliter ab omnib. conficitur, & ſic in vſu habetur. In hoc tamen conſi- F deretur diſplicentia multa, vel complacentia aſſumẽtis in forma plus confectionis quam electarij, licet maior operatio, vel efficacior, vt plurimum fiat ab electario, quam à confectione præparata. Primo propter meliorem fermentationem aromatum. quæ fit in electarijs, quæ fieri non poteſt in confectione. Secundo, quia de aromatibus plus poni debet in electario conſtruendo, quam in confectione, quæ de nouo conficitur, & ſic communiter fit. Tertio, quia melius, & facilius operatur, vel euaporat, & tranſit virtus electarij ad membra remota, quam virtus confectionis aſſumptæ, vt in paſſionibus pectoris, & cerebri ſatis eſt clarum. Et hoc verificari poteſt in omnibus confectionibus, & electarijs. Iſtud electarium eſt multum efficax ad confortandum membra debilia relaxata, ac debilitata, ex ægritudine calida, & cholerica, quæ præceſſit, G & maxime nutritiua, vt hepar, & ſtomachum, cum in ipſo remanent punctiones a cholera mordicanti. Eſt inſuper oppilationum aperitiuum, malæ complexionis calidę, remotiuum, ſitis extinctiuum, ad digeſtionem iuuatiuum, & appetitus incitatiuum. Et ſic etiam confert debilitati renum, & ipſorum doloribus pungitiuis. Et doſis ipſius eſt vſque ad drach.iiij. cum diuerſis aquis deſtillatis, & ſecundum exigentiam diſpoſitionis, pro qua exhibetur: obſeruata regula de modo tempore, & hora aſſumptionis, dicta ſuperius in electario de aromatibus, quod ſcripſit Galen. Vlterius aduertendum, quod iſto electario multum vtebatur Thomas de Garbo in corporibus conualeſcentiũ ab ęgritudinibus calidis, & maxime a tertianis nothis, in quibus remanſerat aliqua complexio mala calida in nutritiuis membris, cum ipſorum debilita- H te, & oppilatione, maxime in hepate, & renibus, & cũ quærebat alterationem maiorem ad frigidum, ipſum de nouo conſtrui faciebat minuendo de aromatibus calidis, quæ ingrediuntur compoſitionem ipſius, & tunc ipſum vocabat diarhodon ſine aromatibus. Tenebat enim aromatarius ſuus aromata cuiuslibet electarij, quod penes eum erat in vſu, vnde omni hora poterat, & ſubito omne electarium conficere. Quando autem ſine aromatibus illo modo conficitur, tunc ſimilitudinem habet cum electario de triaſandalis, & ſatis conuenit cum operationibus illius.

MAN. HÆC non paratur, ſed alia cum Abbatis cognomine quam Nicolaus deſcribit. TROCHISC.) Hos inuenies inferius. Spodij.) De hoc ſcribam inferius, atque pariter de Berberis. SCARIOLA.) Species eſt (vt puto) ſonchi, minus ſpinoſa. Per citrulum ego intelligo cucumeris ſpeciem, quæ colore, & forma citrũ æmulatur.

SYLVII. VNVM eſt Gentili de Fulgineo, & eius diſcipulo Thomæ de Garbo vſurpatum. Alterum eſt diarhodon Abbatis a Nicolao deſcriptum, alijs in vſu. Elect. molle hoc fingere potes ſolidũ pro vario ſumentis palato. Sunt, qui hoc releuatis a febribus bilioſis, vt tertianis nothis eſſe ſaluberrimum dicant, quia totum ventrem inferiorem, atque adeo renes ipſos roborat, obſtructa liberat, intemperiem calidam tollit, appetentiam excitat, & ſumitur cũ aquis deſtillatis cichorij, eupatorij, &c. pro vario ſcopo. Si vero magis eſt refrigerandum, recens componatur, & aromata vel tollantur, vel multum minuantur, vt cum elect. trium ſantal. facultate multum conueniat. hic autem ſyrup. ſeu iulep roſatus fit ex ſacch. clarificato in aqua infuſionis roſarum, & aqua roſata: & deinde percocto ad aquarum conſumptionem, tuncque reliqua ſunt addenda, & fiat compoſitio, vel liquida, vel in buccellis. De hoc ſyrupo ante actum eſt. Alij lib. v. aquæ roſarum feruentibus lib. ij. roſarum recentium macerant, manibus exprimunt. idem opus iterum, & tertio repetunt: deinde cum ſacchari clarificati lib. iiij. aquam hanc percoquunt in ſyrupum.

GVMMI tragacanthi. *Quæ nunc pro gummi arabico, & tragacantha vſurpantur, non fruſtrantur medicos expectato euentu. Atque cum afferatur nunc legitimus acaciæ ſuccus Venetias: non eſt itidem a ratione alienum gummi quoque ex acacia depromptum ferri, quanquam in eo etiam ambigunt. Quod autem tragacantha non liqueſcat lingua ſubdita, vt ſcribit Dioſc. liqueſcat vero gummi arabicum; non cogit nos, vt gummi vulgatum tragacantham eſſe putemus, aut eam eſſe illegitimam, quando eadem permixto melle liqueſcit, vt velle Dioſc. videtur. Cur autem vtraque hæc gummi, & tragacãtha hoc in loco ſumãtur, ſi quis roget, id fieri dixerim, vt eo glutine aromata rectiꝰ excipiãtur.*

MESVE.

AROMATICVM roſatum, cor, ventriculum roborat, appetentiam excitat, & coctionem iuuat, nauſeam, & vomitum ſedat, viſcerum humiditatem excrementoſam abſumit. Accipit autem roſarum rubrarum † drac. vnam, & dimidiam, al. vnc. ß. ligni aloes, macis, galangæ, caryophylli, zingiberis, trochiſcorum diarhodon, nucis moſchatæ, galliæ moſchatæ, ana † drach. ij. & ſ. glycyrrhizæ al. drac. ij. raſæ † vnc. j. cinnamomi drach. iij. cardamomi, drach. vj. ſpicæ, nardi, ana drac. j. ſyrupi roſati, & ſyr. corticum citri quantum ſufficit. Sunt, qui aromatizant moſchi ſcrupul. dimid. Datur a drachm. iij. ad drach. v.

MAN. IN mala temperatura frigida magis hoc mihi probatur, quam ſequens; non tamen in communi vſu eſt, ſicuti id quod ſequitur.

SYLV. IN vſu non eſt, licet intemperaturas frigidas efficacius ſanet quã quod ſequitur vſu frequentiſſimum.

COST. ROSARVM rub. *Docendi ſunt ſeplaſiarij quo pacto roſæ exiccatæ ſint ſeruandæ, nempe tineis citiſſime eroduntur, & promptiſſime euaneſcit earũ odor, & vires. Deſiccandæ ergo ſunt ad ſolem obiecto linteo, ſeu in alij furno leniter calido, ne vrantur, & in vitrea amphora ponendæ, cuius os ſera ſit obturatum diligentiſſime, ſeruabũtur integro colore, odore, & virib. plures annos.*

Syrupi

Syrupi roſ. *Non explicat, vt neque in praecedenti, qualem ſyrupum roſaceum ſumas, praſtabit autem vt ex ſtillatitia aqua confectum accipias, ſed eo modo parata, vt lib. ſimpl. nos docuimus. Ita, & in praecedenti, & in ſequentibus conſulerem.*

MESVE.

Aromaticũ Roſarum deſcribit Gab.

ROSATVM Gabrielis, cerebrum, cor, ventriculum, atqueadeo totum ventrem inferiorem roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat, ventriculi humiditatem excrementoſam, & ab ea putredinem omnem corrigit; ob hæc reualeſcentibus, & imbecillis mire ſubuenit. Accipit vero roſarum rubrarum drach. xv. glycyrrhizæ raſæ B drach. vij. ligni aloes, ſantalorum citreorum, ana drach. ij. cinnamomi drach. v. macis, caryophyllorum, ana drach. ij. & ſemiſſem, gummi Arabici, tragacanthi, ana drac. ij. & ſcrupula duo, nucis moſchatæ, cardamomi, galangæ, ana drach. j. ſpicæ nardi † drac. ij. ambræ ſcrup. duo: moſchi ſcrup. j. ſyrupi roſati, & ſyrupi corticum citri quãtum ſufficit.

† al. ſcrup.

CHR. ISTVD eſt famoſum, & efficax, & precioſum electarium, quod generaliter eſt in vſu, & vbique pręparatum reperitur ſecundum iſtam deſcriptionem, poſſet etiam ad formam confectionis reduci, cum zuccharo conſtruendo, & aqua roſata, ſicut in forma electarij hic deſcribitur, quod conſtruatur cum iuleb roſato: & vtroque modo hac deſcriptione vtimur, licet C in forma electarij fortius operetur propter cauſas ſuperius aſſignatas in diarhodon prædicto. Valet principaliter iſtud electarium contra debilitatem virtutis digeſtiuæ ſtomachi, & eius defectionem, omnia membra nutritiua confortat, illa vigorando, & confortando in operationibus ſuis. Eſt inſuper optimũ medicamen, & expertum contra ſuperfluam mollificationẽ ſtomachi, exiccando humiditates corruptas, & putridas contentas in eo, & eſt confortatiuum virtutum cordis, & cerebri, excitat appetitum ſopitum, & maxime in conualeſcentibus, talia corpora ſubleuando, & ad veram ſanitatem reducendo: & eſt ſatis temperatæ complexionis, licet caliditas, & ſiccitas prædominetur in eo, & doſis ipſius eſt a drach. ij. vſque ad tres obſeruato ſemper canone, & notabili ſuperius poſito in primo electario de aromatibus, de tempore, D & hora aſſumptionis cuiuslibet electarij non ſolutiui, & ideo ibi eſt recurrendum. Si quis autem vellet iſtud electarium cum melle componere, & non cum zuccharo, poſſet: & tunc eſſet maioris calefactionis, & abſterſionis, ſed cum ipſo non componitur, nec habetur in vſu.

MAN. PARVM calidum, ideoque ſecurius in temperatura, & hora calida dari poteſt, quam præcedens. SYRVPI roſati.) Paratur, & abſque his ſolidiori forma, cum ſolo ſaccharo, ſimulque, & delectat, & iuuat.

SYLV. OMNES nutritorias partes, cor, cerebrum roborat, ventriculi totius ſtomachi, & imbecillitatem ab humiditate multa, ab ea putredinem corrigit, appetentiam excitat, coctionem iuuat, conualeſcentibus, & debilibus mire ſubuenit. Idem prope pollent apud eundem Meſuem deſcripta, aromaticum minus, ſtomA achicum roſatum, aromaticum moſchatum, aromaticum caryophyllatum, aromaticum cardinum, & aromaticum Galeno a Meſue adſcriptum. In vſu eſt frequentiſſimo, parum calet acre calido, & temperatura calida, tutius eſt prædicto, ſed fere cum ſaccharo in aqua roſarum ſoluto, forma ſolida coquitur, ſicq. magis calet, ac ſiccat: delectat tamen, ac iuuat. Melle autem exceptum terget quidem magis, ſed etiam fit calidus.

COST. SANDALORVM. *mazabari.) Citrinos intelligit, odoratiores, qui vbi aliud ſpeciatim author non præceperit, ſumendi ſemper, quum ſandalorum ſit mentio.*

MESVE.

ROSATVM minus, cor, & ventriculum roborat, & eorum flatus, & ab his inflationes diſſipat: recipit enim roſarum rubrarũ drach. x. ligni aloes, ſantalorum citreorum, ana drachm. ij. cinnamomi vnc. dimid. maſtiches ſcrupula quatuor, ambræ ſcrup. duo, moſchi ſcrup. vnum, ſyrup. roſati quantum ſufficit.

MAN. HOC quoque parum calidum, præcipue ſi teneamus ſandalos tales eſſe, quales ſcribuntur. Nullibi tamen quod ſciam paratur.

MESVE.

AROMATICVM moſchatum cerebrum, cor, ventriculum, roborat, ob id confert epilepſiæ, palpitationi cordis, & ſyncope, ſuffocationi quoque ab vtero, oris odorem commendat. Recipit ligni aloes drach. vij. † cinnamomi craſſi drach. x. ambræ drac. ij. moſchi ſcrupulos duos, ſyrupi roſati quantum ſufficit.

† darſeni electi.

MAN. QVO pacto conueniat præfocationi, cum eximio ſuo odore vterum ſurſum trahat, non video, niſi exigua admodum quantitate.

DARSENI electi.) Secundum Serapionem eſt cinnamomum. Sed mirum eſt, quod hactenus dixerit, cinnamomum, nunc vtatur alio nomine. Ego potius intelligerem Aſpalathum, quem Arabes vocant Darſiſahan.

COST. MAIVS *in hoc, quam in ſuperioribus moſchi eſt pondus, ob id moſcatum vocatur, non inutile ad eos affectus ad quos a Meſue cõmendatur, ſi Xiloaloes, cinnamomi, ambræ, moſchi, ex quibus conficitur, vires expendas. At ambigit Manar. an ad vteri præfocationem conferat, quum ſuo odore ſurſum potius trahat. At certe ſicuti fœtidis odoribus ad nares præfocatorum admotis præfocatio ſæpe curatur, ita lædi eas etiam non præfocatos a beneolẽtibus frequenter obſeruamus. Sed viri tamen doctiſſimi pace, neque ſemper beneolentia naribus admota præfocatis officiunt, neque fœtida ſemper proſunt, ſunt enim multa quas a præfocatione reuocet moſchum ambra, atque id genus alia naribus admota, & quæ item ſuffita fœtidis rebus vtero adiuuentur, ſed generatim tamen cinnamomum, quod odore eſt ſuauiſſimo, conferre in præfocationibus commanſum ſolet, ſolent, & caryophylli, nux moſchata, aniſum, zedoaria, atq; alia eius generis, ob id forte, quod dum celerrime eorum vis in vniuerſum corpus perfertur, celeriter quoque ea præſtant, quæ merito acrimoniæ, quam habent*

præſtare ſolent, reſerandi, ſcilicet vias flatibus, qui frequenter iunguntur cum præfocatione, & intemperies corrigendi frigidas, atque humidas calore ſuo, & ſiccitate: ferè enim præfocantur, quibus vteri humoribus frigidis ſcatent, & humidiori vtero ſunt, ne etiam putridos, ac veluti venenatos vapores ſileam, qui ſæpe præfocant, quos hæc odore iucũdo temperant. Ita ergo, & hoc antidotum vteri præfocationibus conferre a ratione nõ eſt alienum, præſertim pauca, vt Manar. ait quantitate aſſumptum: ſecus ſi ad nares admoueas, allecta nempe odore iucundo vterus ad ſuperiora potius conuertitur. Quare ſolent coxis moſchum alligare, quæ in id genus affectuum ſunt pronæ, quamuis, vt dixi, id non ſit æque in omnibus perpetuum. Cęterum admiratur rurſum Manard. cur Meſue cinnamomum mutata hic voce darſeni nuncupet, quod hactenus cinnamomum vocauit. Et eſt certe vocum varietas plurimi in medica materia momenti, quæ de diuerſis agi rebus iniịcit ſuſpicionem. Sed ſi hoc interpretis non eſt vitium, quod puto, colligit ex varịs ſcriptoribus hæc Meſ. in aromatum autem delectu, imo in ipſa rerum nuncupatione, quamuis in re conſentiant, differre inter ſe medicos, non eſt nouum. Quam ob rem quanquam varịs interdum vocibus vtitur latitinus Meſue, probatiſſimum tamẽ cinnamomum ſemper expetere pro certo quidem habeo, id vero erit, quod odoratiſſimum, & acerrimum; tenue autem id ſit, aut craſſum non intereſt, quamuis alịs craſſum, alịs tenue magis placeat. Quare, quod ad hunc locum pertinet, darſeni voce, non, quod Syluius, craſſum cinnamomum velle Meſuem puto, ſed abſolute cinnamomum, quanquam autem electum addit, ipſo tamen non admonente, probatiſſimum ſemper eſt deligendum.

MESVE.

AROMATICVM caryophyllatũ, cor, ventriculum, & reliquum ventrem inferiorem roborat, nauſeam, & vomitum ſedat, flatus diſſipat, putredinem humorũ in ventriculo arcet. Recipit caryophyllorum drach. vij. macis, zedoariæ, galangæ, ſantali citrei, trochiſcorum diarhodon, cinnamomi, ligni aloes, ſpicæ nardi, piperis longi, cardamomi, ana drachm. j. roſarum vnc. dimid. glycyrhizzæ, galliæ moſchatæ, ana drach. ij. folij, cubebæ, ana ſcript. dimid. ſyr. de cytro quantum ſufficit. Datur a drach. iij. ad drach. v.

MANA. DIFFICILE eſt hoc præparare, quia caremus folio: elegans tamen eſſet, ſi bene pararetur.

SYLV. QVIBVSDAM in vſu eſt, proximum viribus aromatico Gabrielis prædicto, ſed eo calidius: vtẽdum vero præcipue cocta, & vacuat a putri, aut frigida ex dictis partibus materia. Quidã cũ ſaccharo in aqua roſarum diſſoluto electarium formant ſolidius.

COST. CARYOPHYLLORVM. *De caryophyllo meminit Paul. lib. 7. meminiſſe, & Galenum Serapio teſtatur, a quo ſumpſerit Paul. ſed in Galeni lib. quos nũc habemus, de his nihil. Egit Pli. lib. 12. de caryophyllo, ſed quum eſſe grano piperis ſimile aſſerat grandius, ac fragilius; ſuſpicari licet, non eſſe id, de quo Arabes, & vulgatum, quod equidem neq; granum eſt, neq; piperis faciem habet. Sanè autem quum huius odorem, & nomen æmuletur vulgatus ille, & pulcherrimus flos, quem caryophyllon vocant, antiquis, vt video, ignotus. (neque enim phlox Græcorum eſt, vt doctiſſimi quidam viri ſentiunt, quando illum ob ſolum colorem in coronas expetitum, carere odore Plin. lib. 21. teſtatur, noſter vero odoratiſſimus eſt) memini quoſdam carnoſum illud corpuſculum, quod ſeneſcente flore in eius floris medio veluti fructus quidam longiuſculus extuberat, eſſe caryophyllũ contendiſſe, ſed noſtras carere odore ob cæli frigus, quum Indum ſit odoratiſſimum. Audio etiam alios, Indi citrịj florem, qui decuſſis foliolis remanet, hoc eſſe caryophyllum ſuſpicari. Sed vana hæc eſſe ex Indiæ commentarịs plane conſtabit, ad quæ confugient ſtudioſi, quibus huius ortus, & hiſtoria deſideratur.*

Cap. 7.

MESVE.

AROMATICVM Nardinum, cor, ventriculum, hepar, renes, & cætera viſcera roborat, & veſicam: coctionem iuuat, ob id oris, & ſudoris odorem commendat: flatus diſſipat, tamen veneris appetitum excitat; reſpirationem facit liberiorem. Recipit autem ſpicæ nardi drach. ij. roſarum rubrarum † vnciam dimidiam, † cubebæ, ligni aloes, macis, caryophyllorum, cinnamomi, folij indi, aniſi, corticum citri, trochiſcorum diarhodon, & galliæ. Sebellinæ, ana ſcript. iiii. ſtrobylorum, amygdalarum excorticatarum, ana drach. quinque, gummi Arabici, tragacanthi, ana drachmas ii. moſchi ſcriptu. dimidium, ſyrupi roſati, q. ſ.

MAN. HOc quoque videtur non bene poſſe parari. GALLIÆ ſebellinæ.) Quęre hanc inferius.

COST. SPICAE. *Triplex eſt Dioſcoridi Nardus, Inda, Celtica, & Montana, atqui Inda rurſum alia montana eſt laudatiſſima: alia fluuialis iuxta Gangen fluuiũ proueniens, quæ, & Gangitis: alia Sampharitica ex natali loco ita nuncupata, hircus olens, omnino viliſſima, neque in vſum admittenda. Montanam autem rurſus Indã duum generum eſſe ait, Indam peculiari nomine ob id nuncupatam, quia in montis regione Indos ſpectante oritur, & Syriacam in regione eiuſdem montis, quæ ad Syriam flectitur repertam. Hæc colligo ex Dioſcoride. Eſt tamen etiam hic ſcrupulus, quod, & Syriacam Pli. lib. duodecimo, in ipſa oriri Syria ſcribit, & inter Syros, ac Indos deſerta Arabia, Perſis, atque aliæ magna intercedũt regiones, q̃ vltra quatuor mille milliaria expleant, abſurdum autem videtur ex tam lõginquo loco id transferri nomen. Cæterum quod ad Plinium pertinet, etſi in Syria quoque naſci Nardum multiſcius ille vir ſcribit, non is tamen Syriacam etiam nuncupari Indæ ſpeciem negat, neque a ratione alienum eſt in Syria nardum naſci, quanquam id nondum exploratum eſt nobis. De Indæ autem illius Syriacæ nuncupatione, cum doctiſſimo Matthiolo potius ſentirem, Syriacam eam ob id nuncupari, quod in Syraſtene regione oritur, eſt .n. Ptolemæo teſte in India mons, qui a Gange fluuio ad Syraſtenem extenditur. Sed de prima Nardo ſatis. Celtica autem nardus Itala eſt, eadem Romana, & quibuſdam Gallica nuncupatur, in Liguria alpibus, atque albi quoq; frequens, vt obſeruauit Matthiolus. Tertia Nardus montana,*

Cap. 12.

tane, quæ & Thylacitis, adhuc ignota eſt peritioribus noſtræ ætatis herbarijs. neq; deeſſe in Dioſcoridis codice mendum videtur, vt de ea nihil certi proferre liceat. Sed ſubeunt etiam Nardi nomen, ac veluti genus, quę Lauendula, & Spicum nocãtur, in Italię hortis paſſim culta. vſurpanturq́; eadem à quibuſdam nardi loco. Sed quantum hæc à nardi ſpecie abſint (id quod oſtenſum eſt ab alijs) tantum errare eos cõſtat, qui in nardi locum ea vſurpãt, præſertim quando in Celtica, quæ ad manus facillime eſt, nullus eſt accuſationi locus, quare legitima non cenſeatur. Subijt etiam phunardi ſylueſtris nuncupationem, ſed alia, & hæc ſtirpis eſt ſpecies, neque locus eſt, vt de ea plura afferamus. Porro noſtra hac ætate, & Inda affertur, licet raro probatiſſima, & Celtica. ſed vbi ſpicæ mẽtio ſit, Inda præſertim, ſi eius optimæ ſit copia, deligenda: ſin minus, Celtica, quam optimam habere paruo negotio poſſumus, vti præſtat, B *quàm Inda non optima. Optima autem Inda, vt ex Dioſcoride colligere eſt, nota ea ſunt, vt ſit quam maxime recens, & leuis, largam gerens comam, flauo colore, perquam odorata, ac cyperum redolens, breui ſpica, amaro ſapore linguam ſiccante, & quæ diu in ſua odoris gratia permaneat. Celtica vero ea optima cẽſetur, quæ maxime recens, iucundi odoris, numeroſis radicibus, dẽſa, plena, nec fragilis. In hac autem deligẽda, quum cauendum admoneat Dioſc. ne aliam huic ſimilem herbã aſſumamus, quæ hyrculus vocatur, graui odore, candidior, folijs breuibus, ſine caule, & radice, neq; amara, neq; odorata: nũc tamẽ quid hyrculus ſit ignoratur. At vero, quæ nardi pars vſurpãda, quũ alij radicẽ, alij ſpicam, alij caulem aſſumi velint, difficile eſt ſtatutu. Galenus porro 1. de antidot. in Andromachi theriaca ſpicę nomine radicem intelligẽdam ſcribit, ita ſcilicet ob ſimilitudinem cum ſpica nuncupatam. Et 6. ſimpl. ſpica ſilentio prætermiſſa radicis vires explicat. Sed contra Dioſc. ex Marcelli verſione abijciendas radices cenſet* C *Cap. 4.* *veluti inutiles, Et Gal. 9. de comp. med. per loc. Philonis antidotum expendens cretici nardi drachmam aſſumẽtis, quem falſo radicem ait dici, Philoni ſubſcribẽs, nardi ſpicam verius nuncupari quam radicem, atque adeo ſpicam, non radicem, ſtatuit vſurpandam. Cæterum vt paucis dicamus. Nardi partes, quæ in medicina expetuntur duæ ſunt, radix, & caulis. id enim de Celtica nardo Dioſcorid. monet, atqui vtrunque horum, & caulis, & radix tam ſpicæ ſimile eſt, vt vtrunque ſpica appellari poſſit non incommode. quin, & caulis tam profundo ſolo naſcitur, vt non perperam radicis vox illi etiam interdum conueniat. vt enim in Celtica quotidie videmus, altius emergit caulis,* D *id quod, & Inda fieri veriſimile eſt. non ſunt certe (ſententia noſtra) ij audiendi qui totam ſub terra latitare, & totam radicem eſſe eam contendunt, quum coma, quam partem nardo Indæ aſcribit Dioſc. pars ſit caulis non radicis. Hæc igitur quum ita ſe habeant, vt ego puto, quum quæritur vtra pars deligenda, radix ne an caulis, non abſurdum exiſtimo, ſi quis vtrunque aſſumendum dicat. eſt enim caulis radicis veluti pars quædam, ſaporeq́ue, ac odore pars vna inferior altera non eſt. quamuis, & ſummus caulis, & tenuiores radiculæ craſſiori radici adnaſcentes, & odore, & ſapore cæteris partibus cedant, id quod Marcellum fortaſſe impulit, vt abijciendas a nardo radices putaris licet ſenſu à Dioſcorid. ſententia, alieno, qui auferendum lutum iubet, non radices. Igitur de nardi parte deligenda, ita ſtatuẽ-* A *dum putamus. cui rei qui ſenſus conſilium non reſpuũt, facile aſſenſuros ſpero. Non temere ergo Gal. interdũ radices probat, interdũ etiã eandem, quã ſpicã vocant.*

Galliæ Sebelliæ. *Deſcribet huius compoſitionem poſtea in diſtinctione de trochiſcis.*

Cinnamomi. *Cinnami quidam legendum putant. eſſeque hoc aiunt cinnamomi ſpeciem vilioris. ſed hos non eſt, vt pluribus refellamus. Summa eſſet inſcitia ſpreto optimo cinnamomo deligere vilius. legendum ergo, cinnamomi. An vero cinnamum differat à cinnamomo, explicabitur poſtea.*

MESVE.

B DIACYMINON, ventriculum, & viſcera reliqua calefacit, coctionem iuuat, flatus in dictis viſceribus natos diſſipat. recipit autẽ cymini pridie in aceto macerati, & ſiccati drachm. x. zingiberis, cinnamomi ana † vnc. dimidiam, caryophyllorum, ligni aloes, macis, ana drach. ij. & dimid. galangæ, piperis longi, cardamomi, ana drach. ij. moſchi ſcrip. dimid. mellis deſpumati q. ſ. † *drac. iij.*

SATIS inflationi mederetur, ſed pauperes tanti nõ faciunt inflationis redemptionem, præſertim cum aliud minoris emere poſſint, quod ex Nicol. parant: ſed & aliud, quod ipſe Meſ. inferius ſcribit. MAN.

DIACYMINON Nicolai minoris conſtat, & vſu frequẽs eſt, præſertim cum ſaccharo forma ſolida, quia gratius quã C cum melle, forma molli, licet inefficacius. Vtrunque flatus à pituita craſſa, aut frigiditate natos diſſipat, ob id colicos leuat, & ſingultum præfocantem ex plenitudine, præſertim flatuum craſſorum. ructum acidum emendat, obſtructa liberat. SYLVII

AD HVIVS æmulationem ſuum Diacyminum compoſuit Nicolaus, quo vulgo vtuntur. Quum autem cyminum ſit duplex ſatiuum, & ſylueſtre, ad hæc autem ammi quoque Aethiopici cymini nomen ſubeat, hic ſatiuum eſt ſumendum omnibus notum. Cyminum vero Germanis vulgo in pane vſitatum caron eſt, quod officinæ carui vocant, non inutile quidem ad affectus, quorum gratia hoc paratur electarium; ſed non ipſum tamen, quod hic expetitur. COST.

MESVE.

D DIANISON, intemperiem frigidã vẽtriculi à pituita cruda, vel etiã flatibus ſanat, & tuſſim diuturnã à frigida cauſa genitam. Recipit aniſi drach. xx. glycyrrhizæ, maſtiches ana † vnc. i. fœniculi, cari, macis, galangæ, zingiberis, cinnamomi ana drachm. v. trium piperum, calaminthes, pyrethri, caſiæ, ana drach. ij. cardamomi, caryophyllorum, cubebarum, croci, ſpicæ nardi, ana drach. i. & dimidiam, ſacchari vnc. ij. mellis deſpumati q. ſ. † *drach. iij.*

HOC NON minus vtile eſt quam præcedens, & minoris emitur. CARVI.) Caros vocatur à Dioſcoride. MAN.

SYLV. **V**EL cum ſacchari libra vna in aqua roſarum ſoluta, & pulueris vnc. i. fiat electarium ſolidum, vel ſiccum, vt fere fit. Forma etiam ſolida cum ſaccharo in aqua roſarum ſoluto paratur, precioſum eſt, ac efficaciſſimum: ſpiritus, & multos, & puros efficit. calorem natiuum ſenibus auget: mulieres ob intemperiẽ frigidam, humidam, ſteriles, reddit fœcundas.

COST. **F**OENICVLI. *Fœniculum, & ſponte oritur, & ſeritur. dulcius ac minus acre eſt, quod ſeritur, præſertim quod prima meſſe colligitur. Habemus in Italia etiam fœniculum barbaricũ noſtrate longe craſſius, & dulcius, ſed noſtrate præſertim ſylueſtri, quod longe efficacius eſt ego ſemper libentius vtor, quamuis non deſint qui barbaricum ſola inſpecta magnitudine magis probent.*

MESVE.

DIAMBRA, cerebrum, cor, ventriculum, ac ventrem reliquum inferiorẽ calfacit, & roborat, exhilarat, coctionem iuuat, affectibus vterinis, & omnibus alijs frigidis prodeſt, ſenibus ob id ac mulieribus ſalubre. Recipit vero cinnamomi, doronici, caryophyllorum, macis, nucis moſchatæ, folij galangæ, ana drach. iij. ſpicę nardi, cardamomi vtriuſque ana drach. i. zingiberis drach. i. & s. ſantali citrei, ligni aloes, piperis longi, ana drach. ij. ambræ aureum vnum: moſchi drachm. s. excipitur ſyrupo roſato, & aqua roſarum, datur † aureis iij. aut iiij.

† Vet. habet dra. iij.

MAN. **P**RÆCLARA eſt hæc compoſitio. ſi bene præparetur, ſed precioſa. ego ea ſępe vtor pręſertim in mulieribus, & ſenibus.

COST. **A**MBRAE. *Ambram Serapio fungi maritimi ſpeciem putat ab eius fundo vbi naſcitur, quum mare æſtuat ſurſum eruti. Alij maris ſpumam dixere, vt Auic. teſtatur. Ipſe vero Auic. cui ſubſcribit Symeõ Sethi, & Auer. 5. Col. bitumen, quoddã in mari ex ſuis fontibus emanans, & vbi indurnerit in littora eiectum putat. Incolæ Palanduræ Indi maris inſulæ, quod in lib. nauigationum refert Pighafetta, auium quarundam ſtercus eſſe arbitrantur in mare, vbi æſtuat è ſcopulis receptum. eſſe vero id triplex, album, quod Porambar vocant maximi precij, fuſcum, quod Puambar albo vilius, & nigrum adhuc vilius, quod Pinambar. primũ aiunt parum mari fluitaſſe: ſecundum diutius, atq; ob id eſſe fuſcum: tertium à balenis deuoratum, & excretum, propterea nigrum. Alij rurſum balenæ ſemen eſſe aiunt dum in Venerem ruit excidens, & concreſcens. eſſe vero illud maioris precij, quod ad eius animalis diſſecti lumbos reperitur. his vero illud aſtipulari videtur, quod vbi balenæ ſunt multæ, illic etiam magna ambræ copia colligitur, vt in Britannico mari; atq; illud, quod Marocchi incolas aiunt balenam ambara nuncupare. Ceterum ſi mihi de hac re proferre liceat, quod ſentio, quãuis fungos interdum valde odoratos, & moſchum olentes in Piſanis collibus obſeruarim; & aliquorum animalium ſtercus odoratum eſſe non ignorem, quale ſcilicet eſt viuerræ illius, quæ teſta perambulat, ac ex vituli ſtercore roſmarinum, depaſti per dies plures, cyprium nuncupatum puluerem ſe paraſſe quidam familiaris meus alias pro certo mihi ſignificarit, ambram tamen nihil eſſe horum, vel fungum, vel ſtercus,*

E *vel certi ſemen, vt aiunt, id docere videtur, quod bituminis more, caloris vi ambra, quæ probatiſſima eſt diſſoluitur, illorũ nihil diſſoluitur. arridet ergo nobis Auicennæ, & Symeonis opinio ſcaturire ambrã veluti bitumen ex maris fontibus. Quæ tamen res quo tandẽ pacto ſe habeat, in ipſa deligenda non conueniunt ſcriptores. Serapion albam reprobat, probat ceruleam. Symeon rubram, & pinguem extollit, afferique ait ex Silache vrbe: ſubalbidam vero ex Sicheon oppido Arabiæ fęlicis delatam non ita probat: ac nigram, quæ ex piſcibus, damnat. Auicennas, & noſtri griſeam quærunt: Nobis vero ſi odoratiſſimam, & pinguem, quæ calore facile liqueſcat inueneris, parui pręterea faciendus color videtur. Illud vero maxime quærendum puto, ſit ne ambra qua vſuri ſumus, naturalis an factitia: ſolent enim eam, vt Auicennas docet ementiri ex gy-*

F *pſo cera ladano, & probata ambra, atq; vt ſcribit Agricola, ex benzoo, cera candida noui examinis, carie fraxini, & arborum muſco. aut ex ſtyrace, ladano, & xiloaloes ramentis, addito vtrobique moſcho aut cibeto. Sed fraus (ait Agricola) facile deprehenditur, quia natiua non ita celeriter aquis molleſcit, vt factitia, & hæc ab illa differt colore atque odore.*

Folij. *Folium, quod, & malabathrum, alias cognitum, & in vnguenta odorata expetitum nunc ignoratur. Sunt qui Betel ſeu Betre, aut Tembul Indorum, folium verum putent. ſed hos refellit Auic. de folio, & Tembul diuerſis agens locis. Huius loco non aliud vſurpandum quam ſpica, earundem, vt Dioſcor. ait eum eo virium.*

MESVE.

G **E**LECTARIVM de Cinnamomo coctionem iuuat, etiam pituitæ putredinem prohibet, diſtributionem alimenti in corpus promouet. recipit cinnamomi ſubtilis drach. xv. † cinnamomi craſſi, cymini, enulæ campanæ ana † vnc. s. galangæ drach. vij. caryophyll. piperis longi, cardamomi vtriuſque, zingiberis, macis, nucis moſcatæ, ligni aloes ana drac. iij. croci drachm. i. ſacchari vnc. v. mellis deſpumati q. ſ. vel ſacchari læuiſſime triti duplo ad pulueres tenuiſſimos pondere excipiunt, & ſiccum ſeruant. Quidam moſchi ſcrupul. duos miſcent puluerando, vt cerebrũ, & cor magis roboret. Datur a drachm. i. ad dra-

H chm. ij.

† In vniverſ. deeſt.

† drach iij.

DARSENVM.) Ecce quod Darſenum non eſt cinnamomum, ideo expone, vt ſupra. MAN.

ENVLÆ.) idest helenij accipiendæ radices, vt Dioſc. docet, exiccatæ. ET quandoque) Si hoc modo cum ſaccharo miſceatur, erit multi vſus ad eſcas condiendas, ſpecierum vocatarum loco.

ELECTARIVM de cinnamomo dulcem pituitam in ventriculo, & primis venis coquens, & appetentiam excitans eſt inuſitatum. Dignum tamen in vſum recipi, præſertim ſi puluere illo ſaccharato eicæ ſpecierum vocatarum loco condiantur. SYLV.

CINNAMOMI *quum Galeni etiã tẽpore ſumma eſſet inopia, ſunt qui noſtri quoq; temporibus verum cognoſci negent. quod aliqui ea præſertim ratione aſtruunt, quia non cortex, ſed lignoſum virgultũ eſt* COST.

Dioſco-

Dioſcoridæ, & Galeni teſtimonio cinnamomum. Ceterum, cinnamomi quidem plantam lignoſam eſſe ridiculus ſit qui ambigat, neq; enim cortex ſolus pullulat: at odoratum illud cinnamomum, quod Galeni tēpore vſurpabatur, id eſſe lignum, quod cortice obducitur, neque Galenum ſcripſiſſe vnquam animaduerti: neq; vt credamus veriſimile eſt, quum id omni, et ſapore, & odore ſit deſtitutum. eſt enim hoc à nobis diligenter obſeruatum in canellæ ramo, quem craſſitudine pollicis, ſeſquicubitalē, habet Sereniſſ. Dux Sabaudiæ. Sed, & Theophr. 9. de hiſt. plant. non in ligno, ſed in cortice gratiam eſſe, propterea'q; quod radici proximum eſt, quia minimum corticis, plurimum autem ligni habet, eſſe deterrimum: ſumma vero cacumina plurimum corticis ligni parum habentia preferri literis commendat Ergo eorū opinionem, qui vulgatum cinnamomum ob id legitimū eſſe negant, quia nudus ſit cortex, infirmā eſſe ſatis conſtat. Pugnant vero, & aduerſus eos, qui ita ſentiunt Indiarum commentaria, quibus docemur cum alibi, tum præſertim in Batuan, & Chalaghan, in Zeliam, & Mutir inſulis optimum naſci cinnamomum. Quanquā autē in eius delineatione huius hiſtoriæ authores variant, quem alij fruticem eſſe aſſerāt, alij proceriorem ſalice arborem, & largiori coma ramos ternos, quaternos ve, ferentem, longitudine cubitales, digitali autem craſſitudine, ac lauri folio, ſed latiore: alij carere fructu, alij ferre fructum aſſerant; in eo tamen omnes cōueniunt: detracto cortice, qui ſolis æſtu finditur, atque abſiſtit lignum reijci. vocari autem incolarum idiomate caumana, uocabulo noſtra uoce non longe diſſimili, quaſi lignū dulce, cau ſcilicet lignum, mana dulce ſignificat. Mirū ergo videtur, vt noſtro hoc tempore ignotū adhuc cinnamomum quis dicat. Quod tamen ſi quis pertinacius tueatur, non eſſet à medicis laborandum, niſi id etiā erroris ſequeretur, quod vbi in antiquis antidotis cinnamomi ſit mētio, caſſiæ duplum ſemper aſſumitur. Atqui ſi antiquorum tempore cinnamomi penuria erat: vixq́; apud ſummos Imperatores erat legitimum: eius temporis medicos in antidotis, quibus nunc vtimur, uulgatum cinnamomum admiſiſſe putandū eſt, quale ſcilicet poſſet reperire: atq; adeo ab eorum præſcripto eos diſcedere, qui in componendis medicamentis conſtitutum ab eorum authoribus pondus non ſeruant. Porro autē, quod ad hunc locum pertinet, mira hic eſt confuſio. Cinnamomi primum tenuis, & electi drachmas quindecim poſcit, dehinc addit darſeni, quod cinnamomum eſſe ipſum ex Serapione docemur. vacare ergo alterum horum probabile eſt. Reſpondent ad hæc nonnulli diuerſa expetere Meſuen, prius ſcilicet probatiſſimum cinnamomum, dehinc craſſius, & vilius. vocari autē hoc poſterius darſeni cinnamum. quare, & vocem, quæ in vulgatis codicibus ſequitur, cymini, immutandam, & legēdum cinnami. Differre vero eas inter ſe voces patet ex Serap. cap. de cinnamomo: vbi quintam cinnamomi ſpeciem a Dioſc. pſeudocinnamomum vocatam, cinnamum ipſe appellat. Sed, & Bellunenſis in eadem fuit ſententia, & Raſis, & alij. Ceterum, vt ſemel dicā, ineptiſſimus ſit, qui præter optimum, & præſtantiſſimū cinnamomū, eodem loco etiam viliſſimum pctat iiſdem præditum dotibus, ſed ignauū: Abhorret à medicinæ maieſtate farrago ea importuna: neq; aſſentiendū eſt vllo pacto iis, qui ita ſentiunt. Eſto ergo, vt cinnamomū à cinnamo differat, quod docti nō admittant, quibus cinnamum pro cinnamomo abſolute ſumitur: Scribonius

Cap. 1.

A *enim antiquus author latinus hieram ſimplicem deſcribens, loco cinnamomi cinnamū ſcribit, quod & poeta: Sed, vt dixi, differant hæc inter ſe: at adduci non poſſum, vt credā poſt optimum falſum etiam Meſ. petere, ac rem fœdare. arbitror potius vocem darſeni vacare, ſiue id ſcriptoris, ſiue interpretis vitio euenerit, legendumq; conſtanter, vt in vulgatis codicibus omnibus, cymini. non abhoret. n. cyminū ab eo vſu, in quem hoc medicamentum paratur. Quod ſi expungenda non ſit ea vox darſeni, immutandam tamen dixerim, legendūq; cum Manardo darſiſaban, quod aſpalathum ſignificat. Huius autem loco, quia legitimum vix apparet. poni vitex poterit, quouſque veri copia fuerit.*

MESVE.

B ELECTARIVM de† Baccis myrti, ventriculum, & hepar firmat, eorumq́ue coctionem iuuat, ob id lienteriæ, & dyſenteriæ hepaticæ cōfert. Recipit autem † baccarū myrti tenuiſſime tritarum lib. i. myrobalanorum nigrarum, bellericarum, imblicarum in aqua cydoniorum, & vino odorifero ſemel ferueſactarum ana drach. vij. ſeminū † aniſi, cymini, apij. aceto horis 24. maceratorū, & ſiccatorum † ana drach. v. Additur id totum electario de aromatibus, excipitur miua aromatizata. Datur cum ſyrupo decoctionis cydoniorum.

† *De Granis myrti.*

† *Granorū myrti tritorum drach. centum.*

† *Vulg. addit carui.*

† *Item add. caſtorei. ana.*

VTILE quidem eſſet, non tamen in vſu eſt. MAN.

C MYROBALANORVM. *Aliqui myrobalanos purgatos in vinum, & ſuccum cotoneorum feruere incipiens, inijciunt, & quam primum extrahunt. Nobis magis ſatiſfaciat, ſi in idem vinum, ſuccum ve tepidum myrobalani indantur, permittanturque quandiu feruere inceperint. ita enim rareſacta paulatim eorum ſubſtantia macerātur ferè, ac molleſcunt longiuſcula in eo ſucco mora: & igneæ quidem ac purgatrices partes adueniente feruore foras trahuntur, aſtringents vero maiori etiam facultate imbuuntur, dum in eo cotoneorum ſucco diutius immorantur. Exiccandi vero tunc myrobalani, & in vſum ducendi.* COST.

MESVE.

D ELECTARIVM Diacalaminthe Galeni humores craſſos, & lentos tenuat, flatus etiā craſſos diſſipat, ſingultum inde natum vehementem ſoluit, coctionem, & alimenti in hepar, & corpus reliquum diſtributionem peculiariter iuuat, affectus partium ventris inferioris frigidos ſanat, & rigores febrium, ſpina illita: vrinas, & mēſes mouet. Recipit autem calaminthes fluuialis, & montanæ, ſeſeleos, petroſelini, liguſtici, ana drach. vj. zingiberis drach. iij. ſeminis apij, ſummitatum thymi, ana drach. ij. piperis nigri † vnc. j. & s. melle deſpumato excipe. da ad drach. j.

† *drach. vij.*

CALAMENTI fluuialis, i. pulegij, errore cōmuni Arabū. Galenus nō ponit zingiber. SISELEOS.) ſeſeli. PETROSELINVM.) Verum ad nos non portatur: MAN.

tatur: id vero quod ſub eo nomine vulgo venditur, imbecile ſatis eſt: ego loco veri vtor oluſatri ſemine. ALHASCE.) id eſt, Thyimi. CHEISIN.) id eſt, Lyguſtici. PIPERIS.) Adde, & longi piperis, & auge pondus, ad drachmas videlicet vigintiquatuor.

SYLVII Hoc etiam Auic. 5. can. ex Gal. ſumptum deſcribit, idem cum Meſue. niſi quod pro thymo miſcet xylobalſamum, ſed vterque a Galeni diacalaminthe receſſit non modo pondere, ſed etiam quod hic pro pulegio, calaminthem fluuialem communi Arabum errore ſcribit, & zingiber addit. cætera Galeno cōſentit, vſui eſt interdum Italis. Quod vero Nicol. deſcribit, hodie magis eſt in vſu. (*Lib. 5. ſani. tuen.*) Antidotum diacalaminthe Gal. lib. 4 ſan. tuendę, coctionem imbecillam iuuat, & alimenti in corpus diſtributionē, craſſa tenuat, lenta incidit, & terget, ciet menſes, & vrinas, flatus diſſipat, rigores febrium arcet ſpinæ illatum. Recipit calaminthes Cretenſis, aut ex regionibus editis, pulegij. Cretici, petroſelini Macedonici, ſeſeleos Maſſilienſis ana vnc. ij. ſem. apij, cacuminum thymi. Cretici vel ex regione alia, & ſicca ana vnc. iiij. libyſtici vnc. xvj. piperis grauis vnc. xx. octo. Quod lignoſum eſt, ac durum, ex herbis abijce, & folia tenuiſſima, & virentiſſima, & in ſummis herbis nata accipe. Flores item, & cum his feſtucæ herbarum minutiſſimæ, omnia ſimul tundantur, cribrentur tenui cribro, vt in totum corporis habitum maxime digerantur, & citiſſime ſiccum repone, & ſalis vice vtere in obſonijs, ptiſſana, & alijs vice piperis, vel melle optimo curioſe deſpumato excipe: Meſues ac Nicolaus paucis mutatis vel adiectis, Galenum ſequuntur ſuo diacalamento, & Actuarius, niſi quod pondera multum immutat.

COST. *GALENI inventum eſt 4. de tuenda val. Sed hic noſter alia addit, vt zingiber, alia immutat vt pro pulegio calaminthem fluuialem: in quo tamen, erroris non eſt accuſandus, quando eiuſdem hæc ſunt vſus: & Galeni Diacalaminthe redditur efficacius. Sane calamintha ſpecies tres facit Dioſc. ac præter eas non temere Cattaria quoque reponitur, vulgo nota, folijs meliſſophylli, cattis mire expetita, ad flatus, & frigidas ventriculi ac præſertim vteri intemperies efficax. Hac autem licebit vti vbi copia non fuerit calamintes primæ montanæ, aut nepitellæ Tuſcorum, quæ ſecunda eſt ſpecies, aut aquatici illius ſiſymbry, quod tertiam eſſe à Dioſc. deſcriptam ſpeciem arbitrantur.*

MESVE.

ELECTARIVM Diatrion pepereon commune, ſtomachum, & ventrem calfacit, calore ſuo coctionem iuuat, ob id ructus acidos curat, & compeſcit dolores ventriculi à pituita multa craſſa, cruda. Recipit trium piperum ana aur. v. zingi- (*al. amo.*) beris, thymi, aniſi, ana aur. ij. ſpicæ nardi, † amomi, ana aureum vnum, caſiæ, aſari, enulæ ſiccæ, ſeminis apij, & ſemin. ſeſeleos, ana aureum di- H (*vnc i.*) midium. melle deſpumato excipe. Datura † drachm. i. ad drach. ij.

CRH. ISTVD electarium ſecundum deſcriptionem præſentem communiter eſt in vſu, & vbique præparatum reperitur, eſt enim magnæ efficacię in calefaciendo ſtomachum, & omnia nutritiua: ab eis malam complexionem frigidam quantumcunque ſuperfluentem deſiccat, & maxime humiditates putridas in ſtomacho, digeſtionem vigorat, & prohibet generationem phlegmatis crudi, & confert in mundificādo ventrem, & ventoſitates diſſoluit craſſas, & ipſas prohibet generari. Imo dolorē in ſtomacho à phlegmate vel craſſa ventoſitate ſubito reſoluit. præmiſſa tamē vniuerſali euacuatione, & in ægritudinibus ma- E terialibus eſt conueniens, & obſeruata regula de modo, hora, & tempore aſſumptionis ipſius, vt aliorum electariorum non ſoluentium, poſita ſuperius, & doſis eius eſt vſque ad drach. ij. Eius autem complexio quæ reſultat ex componentibus ipſum eſt calida, & ſicca in tertio gradu. Haſce. i. thymi. herba eſt nota, calidę, & ſiccę complexionis in tertio gradu. Amomi. eſt ſemen valde minutum, aromaticum, calidę, & ſiccæ cōplexionis in tertio gradu, & portatur de partibus Indiæ. (*Documentū de caſia.*) Caſiæ. i. ligneæ, ipſa eſt radix cuiuſdam plantæ odoriferæ calidæ, & ſiccę complexionis in ſecundo gradu. Eſt hic notandum, quod quando in libris auctorum caſia reperitur abſolute prolata, debet tunc talis deſcriptio medicinæ in qua ipſa ingreditur conſiderari: & ſi ſit medicina ſolutiua ſiue lenitiua, tunc debemus intelligere de caſia fiſtula quæ leniti- F ua eſt, & ipſam cum diligentia ſuo loco declarabo. Si autem non eſt medicina ſolutiua ſeu lenitiua, tūc debemus intelligere de caſia lignea, de qua dictum eſt ad præſens: & eſt medicina multum prouocatiua vrinæ, & menſtruorum, & omnium oppilationum aperitiua, & maxime hepatis. (*De ſiler montano.*) Seſeleos. i. ſiler montanū, & accipitur ſemen eius, herba producens ipſum eſt valde nota, & eſt calidę, & ſiccę complexionis in ſecūdo gradu. Iſta herba ſecundum communem modum adminiſtrationis eius, & ipſius vſum, multum iuuat ad impregnandum. ſuffumigium autem factum ex illa herba vel ex ſemine ponitur conferre ad matricem, deſiccando humiditates cōcurrentes in ea, oppilationes aperiendo, remouendo, & ipſam calefaciendo. per experientiam pluries viſum eſt, quod facit impregnari, ſi poſtea rationalis coitus ſubſequatur. Et hic no- G ta, vt recitat Auic. ca. de ſeſeleos, & Serapio in ſuo de ſimpl. eodem c. quod homines, & alia animalia quærentia impregnari, hanc herbam perquirunt, & ipſā comedunt, & poſt eius comeſtionem poſt vſum animalis ſibi conformis in coitu, ſubito impregnantur. Enulæ ſiccæ, dicitur ſiccæ, quia eſt maioris deſiccationis, quam quando eſt recens, immo in recenti enula aliqua eſt humiditas tenax, & viſcoſa. Nota quòd Auic. in v. can. habet vnam deſcrip. quę videtur quaſi eſſe eadem cum iſta. Meſ. habet haſce. Auicen. vero non. Auic. habet xylobalſami, Meſues nō. in reliquis concordant in ſimplicibus eius. Nonnulli tamen addunt aliqua ſimplicia, & habent talem ordinem. Recipe ſpicę, ameos, amomi, cinnamomi, & ſic addunt duo ſimplicia, ſcilicet, ameos, & cinnamomum, quæ hic non ponuntur, quia credo fuere, addita vltra auctoris intentionem. Galen. iiij. de regimi. ſanita. ha- H bet vnam aliam deſcriptionem, parum tamen ab hac differentem, quæ non eſt in vſu.

SYLVII HÆc compoſitio ponderibus, & multis ſimplicibus adiectis, quam damnat Gal. a Galenica differt. In vſu eſt frequēti quibuſdam, purgato prius corpore. calida ſicca eſt ad gradum tertium, pituitam crudam, & flatus ab ea craſſos vacuat, & gigni prohibet: Antidotum diatrion pipereon, Gal. lib. 4. ſanit. tuendæ dandum eis, qui male coxerunt, ob recens ventris frigus, & ſuccum pituitoſum, ac cruditatem in primis venis habentibus. Recipit autem trion pepereon ana drach. quinquaginta, aniſi Cretici, thymi Attici, zingiberis non peruſti ana drach. vij. Hoc eſt ſimpliciſſimum minimeque medicamentoſum ac ex parum varijs compoſitum: ſimplicius adhuc, ſi tollas Zingiber: compoſitum magis, ſi aniſi, thymi, Zingiberis ana drach. xvj. miſceas. Actuarius pondera mutat, ſemen lini addit, melle excipit: Alterum medicamētoſius ad fluxiones a capite in pectus, recipit anisi, ſeſeli, libyſticum, enulam, ſpicam nardi, caſiam. qualis propemodum eſt Me-

ſue

ſ-ne deſcriptio, niſi amomum, cinamomum, aſarum, apij ſemẽ reciperet, & ponderibus variaret, melle deſpumat, idem excipit. Galenus mellis non meminit. Ea adhuc paulo medicamentoſius eſt apud Nicolaum, ob additum melanopiper, leucopiper, macropiper, marathrum, hyſſopum, crocum, trochiſcos hedycroos, betonicam, rutam, vt interim ponderum varietatem omittam.

COST. *DESCRIBITVR hoc etiam à Galeno 4. de tu. ual. ex triplici pipere, aniſo, thymo, Zingibere, quod Venetijs ex ſaccharo paratur frequentiſſime. Sed eo valentius, quod hic Meſ. ſcribit. Porro autem Piperis hiſtoriam Dioſcoridi, Theophraſto, Galeno, ac priſcis illis viris ignotam fuiſſe deprehenſum eſt noſtra tempeſtate ab ijs, qui Indiam luſtrarunt. Huius duæ, ſi figuram ſpectes, ſpecies ſunt, rotunda, & longa. At rotundum piper aliud caudatum eſt, & quam acerrimũ, nuper Luſitanis cognitum, vocantque pimienta del Rabo. id eſt piper caudam habens, quod amomum eſſe nonnulli putat: de qua re nos poſtea: aliud ſine cauda vulgatum, quod & ipſum immaturum alijs viride, alijs album eſt: ſed vt autumo, recens eſt viride, exiccatum vero album, ac ubi maturuit nigrum euadit. Rotundum vulgare (caudatum enim ex quali oriatur planta nondum deprehendi) ex ſarmentoſo frutice gignitur, cui proximæ, quibus adnaſcitur, arbores ſunt pro pedamẽto, denſis a terra ramis, ac folijs hederaceis. fructus racematim profert: quamuis alij ſpicatim oriri in agris aſſerant, ſed racemos piperis vidimus nunc ex indis allatos, aceto maceratos, & tanta acrimonia præditos, vt fauces vel leuiſſime deguſtati violenter admodum exurerent. Longi piperis plantam hederæ itidẽ in modum ſarmentoſam eſſe aiunt, & vicinis arboribus circumuolui: ſed folijs mori. fructus, vt videre paſſim licet, à ſalicis ac auellanæ nucis iulis ſunt non diſſimiles. ſed an racematim ipſi quoque prodeant, nõdum deprehendi. Porro plura alia piperis uice vſu veniunt Indis, vt ex India commentarijs legere eſt paſſim, & ſapore ſcilicet, & acrimonia non diſſimili: ſed an ea tamen inter piperis ſpecies reponenda, aſſerere non poſſumus, qui plantarum, & fructuum ipſorum hiſtoriam ignoramus. De triplici autem pipere non leuis inter maximos medicæ materiæ authores controuerſia eſt. Dioſcorides infirmius album, hoc vero acrius nigrum, ac vtriuſque etiam acrius longum facit. At Gal. 8. de ſimpl. medic. fac. infirmius longum, longo acrius nigrum, ac nigro acrius album putat. atque adeo mire hi inter ſe diſcrepant. Vere tamen guſtantibus nobis, longum infirmius, nigrum acrius, ac medio inter longum, & nigrum loco album reſidere ſemper eſt viſum. Dioſcoridem tamen, ac Galenum hallucinari ob id non dixerim, quos aliud alio fortaſſe antiquius deguſtante id ſcripſiſſe pro certo habeo, quod ſenſu explorarunt.*

MESVE.

DIACYMINVM ad eadem, ſed inefficacius. Accipit † cymini pridie aceto macerati, & ſiccati, drachmas xx. zingiberis, thymi ana drachm. iij, piperis, cinnamomi, ana drach. ij. ammeos drach. j. & dimidiã, foliorũ rutæ ſiccorum, nitri rubri, ana vnc. dimid. excipe melle deſpumato.

† Cymini ethiopici.

MAN. DIOSPOLITICON non valde differt à diacymino: conſtat enim ex pari portione piperis lõgi, cymini, rutæ, nitri. BAVRACH.) id eſt nitrum. quod nunc ad nos non adfertur: ſed loco eius habemus, copiam factitij, à quo, & ſalſedinem per artem remouẽt, vt ſit ad tormenta habilius.

HOc affine eſt dioſpolitico Galeni, quod coctionem iuuat, flatus diſſipat: hypochondria turgida, & inflata cruditate, & flatu liberat, ſi omnia tenuiſſime trita ſint, & cribrata: recipit cymini Aethiopici in aceto maxime acri macerati, poſt modice frixi in vaſe fictili probe cocto, rutæ modice ſiccatæ, piperis longi veri, & integri vel albi, ana, nitri dimidium, trita miſce: ſiccis vtere, vel melli curioſe deſpumato miſce. Si vero nitri par alijs pondus accipitur, & craſſius teritur, aluum ſubducit. Dioſpolites quaſi Iouis ciuem dicas, vocatur Paulo lib. 7. SYLV.

AEMVLATVR Galeni dioſpoliticum, de quo 4. de tuenda valet. ſed hoc Meſue fortius, & magis medicamentoſum, Cymini autem carmeni nuncupatione nil aliud quam Aethiopicum cyminum intellige. Serapion enim Dioſcoridis hiſtoriam referens, Carmenum vocat, & regale, quod is Aethiopicũ, & regium. tale ſemper deligendum, vt quod ori gratius, & præſtantius. Italis autem vſu venit. Apulum non ignauum aut infirmum. Quod ſupereſt, quum nitrum rubrum petit; ſi haberi rubrum non poteſt, vſurpare licet album. atque ſi naturale deſit, tuto factitium ſumes, de quo nos lib. ſimp. Meſ. COST.

MESVE.

ELECTARIVM de ſeminibus coctionem iuuat, obſtructiones aperit, ob hæc lienteriam ſanat, & dolores viſcerum à flatibus excitatos placat. Recipit ſeminum cymini, aniſi, fœniculi, cari, dauci, ammeos, apij, amomi, aceto horis vigintiquatuor maceratorum, & ſiccatorum, ana drac. vj. cinnamomi, zingiberis, macropiperis, ſeſeleos, galangæ, ana drach. v. cardamomi, ſpicæ nardi, caryophyll. ana drachm. iiij. libyſtici drac. iij. melle deſpumato excipiũtur, vel duplo ſacchari adiecto † puluis fit læuiſſimus.

† ſit ſem ſuffuſ.

ISTA confectio quæ ad formam electarij reducitur, vocatur de ſeminibus, propter diuerſas ſpecies ſeminum, quæ ingrediuntur compoſitionem illius, & confert paſſionibus quibus confert diacym. iam dictum. ſed eſt magis calefaciens, & oppilationum aperitiuum, quã diacym. Serapio in proprio antidoto habet vnum electarium de ſeminibus, quod tamen parum ab iſto differt. ſimiliter Auicen. in v. can. habet confectionem vnam de ſeminibus multum differentem ab iſta. CHR.

ALIA hæc eſt ab ea, quam Diaſpermaton Græci vocant. FAC ſicut ſuffuſ.) Redigenda videlicet omnia in tenuem puluerem, quo vti poteris eo modo, quem in confectione de cinnamo docuimus. MAN.

OMNIA loco ſpecierum vulgo dictarum vſurpantur, ſimile viribus diacymino, ſed calidius, obſtructaque valentius aperit: eſt enim efficaciſſimum, & quibuſdam in vſu, Quod à Serapione in Antidotario deſcribitur, parum ab hoc differt: plurimum autem, quod Auicenna deſcribit quinto canone, vti, & quod Gal. & cæteri Græci vocant. διὰ σπερμάτων. SYLV.

AMOMI. *De amomo interdum meminit Meſ. ſed amomũ verum adhuc latet, ni fallor. Ac de Apu* COST.

lo

lo quidem illo ſemine, quod ex Gargano mōte affertur, non eſt vt plura dicam, ſatis reprobato ab alijs. ita, & de pede columbino Serapionis. De Aethiopico vero pipere, quod ad Luſitanos ex Benin regno affertur, caudatum, cubebis non diſſimile, etiam hæreo an verum ſit amomum, quod placere aliquibus magnis alioqui viris intelligo. acerrimum nempe id eſſe aiunt, vt eius ſemuncia ſelibra efficaciam Indici piperis expleat, quod nobis argumentum præbet in quarti ordinis exceſſu calefacere. at amomo acori temperamentū aſcribitur, quod in tertio calidorum ordine ponitur à Galeno, & Paulo. Adde, & quod nullus in Aethiopia naſci amomum ſcribit, ſed in Armenia, Media, & Ponto Dioſc. quibus locis caudatum piper prouenire adhuc non conſtat. Sane autem qua nam amomi parte vterentur veteres, recentiores ambigunt. Dioſcorides equidem ſurculis potius vti videtur, quam ſemine. Contra de ſemine meminit Gal. 9. de comp. med. per loca, in medicamentis Aſclepiadis ad hydropem, & in Hera ſtomaticis, & 7. de cōpoſi. per genera. Sed quantum video, vtroque, & ſemine, & ſurculis vſi ſunt veteres, quod patefacit Dioſco. ſcribens deligendum recēs, candidum, vel ſub rubrum, quod nec aſtrictum cohæreat, nec conuoluatur, ſed ſolutum diffundatur, ſeminis plenum, vuis paruis ſimile, graue, odoratum, modo cariem non cōtraxerit, acre, guſtu mordens, ſimplici colore non euariante. Id vero, & Andromachum in Theriaca velle puto, quum de βοτρυώντος ἀμώμου, de racemoſo amomo meminit. Atque hæc de amomo. Hic Meſ. ſemen expoſcit, fit enim ex ſeminibus præſertim hoc medicamentum, vnde, & nomen ſumpſit. Eius loco ſi quis acorum, id eſt qui calamus aromaticus vulgo nuncupatur, aſſumat: vnaque cum reliquis aceto infundat (qua arte attenuandi, ſecandique craſſiores humores, tollendique obſtructiones maior vis medicamento comparatur) non temere facturum exiſtimo.

M E S V E.

DIACYDONIVM ventriculum firmat, coctionem iuuat, vomitum bilioſum, & pituitoſum ſiſtit, colorem corporis floridum efficit. Recipit autem carnis cydoniorum in vino coctorum, & mellis deſpumati ana lib. iij. percoque igne lento, tunc adde cinnamomi, caryophyllorum, cardamomi, galangæ, ana drachm. j. † cinnamomi craſſi drach. iij. zingiberis, piperis longi, macis, ana drachm. iij. Si autem affectus eſt calidus, coquenda ſunt cydonia cum aceti parte tertia vel dimidia, addito interdum ſucco malorum granatorum acidorum pondere cydoniorum dimidio, interdum etiam ſucco citri quarta parte ponderis ipſorum addito. Idq́; vel ſine ſpeciebus, vel cum ſpodij, oxyacanthes, roſarū rubrarum, trium ſantalorum, ſeminis oxalidis portione æquali, vel etiam cum alijs pro vario medicorum ſcopo. Aromatizant interdum moſcho, interdum caphura, aliquando vtroque, conditurq́ue nunc ſaccharo, nunc melle.

† *darſini.*

CHR. HOc electarium maxime eſt conueniens cuilibet fluxui ventris, vt dyſenteriæ, diarrhϾ ſu-

E perfluæ, & lienteriæ, ſi ante cibum aſſumatur vſque ad quantitatem drach. iij. & quanto plus antiquatur, tanto plus confert, & ſi à pueris, vel alijs propter eius duritiem, & ſoliditatem maſticari non poſſet, conuenienter poſſet mollificari, ſiue in mortario conteri cū vino ſimplici, vel cum iuleb roſato, vt in formam electarij reducatur, & fortius operetur. Recipit carniū, ideſt pulparum cytoniorum, ideſt medullarū intrinſecarum ſine cortice, & ſine granis. cytonia poma ſic ſunt vocata frigidæ complexionis, & ſiccæ in primo gradu, cum virtute ſtyptica, & odore aromatico: vnde aliqualis caliditas viget in eis, maxime cum ſunt perfecte matura. Coquuntur in vino, quia plus habent ſtomachum confortare, licet communiter decoquantur in aqua: hæc autem eſt frigidæ complexionis, & humidæ, in qua frigiditas ſuperat humiditatem.

F

MAN. HANC nunc etiam mulierculæ parant, coroneatā vocantes. Medici vero Diacytonitem vocant.

SYLVII. HOc duplex diacydonium ex electarijs huc iure optimo trāſtuliſſe mihi videor, hodie ſuccum hunc coctione, & ſaccharo miſto cogunt, vocantque gelatinam, rem pellucidam pulcherrimam, & grauiſſimam. Idem varie purgatorium fit ab eodem in electarijs, hoc modo.

COST. DARSENI. *legendum arbitror darſiſabani, vt aſpalathum velit. Ineptias enim puto eorum, qui cinnamum, ideſt craſſum, & vile cinnamomum à medicina abdicandum, ſumendum aiunt. ſed quia aſpalathum raro habemus, probatum pro eo cinnamomum poni poteſt, aut, ſi libet, vitex, quanquam medicamentum futurum eſt ingratius. Parantur nunc melle, &* G *ſaccharo cotonea mala varijs modis. Commendatur autem præſertim, quod gelu vocant, elegantia gratia, pellucidum enim eſt, & aſpectu pulcherrimum, quod etiam coniectis in eo cotonei craſſioribus fruſtis nunc parant longe gratius. Fit, & ſolidum quod Genuenſe vocant album, & elegantiſſimū ſed ſummo haberi nūc precio in Hiſpania intelligo album, & minime ſolicū, quod paratur ex coctis in aqua cotoneis, & expreſſa aqua ſaccharo albiſſimo in puluerem redacto commiſtis ac diutius agitatis. Medico autem vſui elegantia hæc ſæpiſſime ſatisfacit, ac propterea pharmacopœi in his quoque ſtudium non tenue expetitur. Vnum ſcribit Meſ. quod ſuſpicione non vacat, quum ait:* & quandoque inuitat neceſſitas, vt coquantur cytōnia in aceto ad cauſas calidas. *innuit acetum refrigerare. At contra lis de eo eſt non leuis, calfaciat ne an refrigeret. ma*H*teria certe ex quo fit, vinum eſt natura calidum: effectrix item cauſa calida eſt, putredo. atque adeo frigidum ipſum eſſe non poteſt. Sed paucis, de eius temperamento plura Gal. lib. de ſimpl. med. fac. Inter omnes ſerè conuenit conſtare ex eterogeneis partibus acetum, & mixta eſſe natura frigida, & calida: frigidam autem excellere. Videtur tamen res etiam æſtimanda pro vini differentia, ex quo fit, ex generoſo vino generoſum, & acerrimum eſt acetum, quod caloris effectus præſtat euidentiores, in ore, ac vētriculo, quod linguam abradit, quod item pituitam non attenuatrice ſolum, ſed etiam calfactrice vi expugnat. Sed quicquid tamē hac de re ſtatuas, non errat hic Meſ. acetum ad calidos affectus addens, quando ſtatim ſubdit adiungi etiam mali punici acidi, aut citri ſuccum, qui frigidus eſt, & poteſt aceti, ſi calidum ſit, calorem moderari.*

ME-

MESVE.

DIACYDONIVM factum cum ſucco cydoniorum appetentiã languentem excitat, ventriculum, & hepar roborat, coctionem iuuat, & retentionem, ea ad ſtringendo. Recipit ſucci cydoniorum, & mellis deſpumati ana lib. iij. aceti boni, puri, libr. ij. coque igni lento continenter deſpumando ad mellis craſſitudinem. Tunc inſperge piperis longi, zingiberis, cinnamomi, ana vnc. j. caryophyllorum, ligni aloes, ana vnciam dimidiam, moſchi drach. j. partem tertiam. Fit interdum etiam cum alijs aromatibus, interdũ ſine aromatibus, pro varia vtentium neceſſitate. Fit etiam cum B ſaccharo, alij quoque aliter parant.

MAN. NVNC nouo quodam artificio ſuccum congelant, gelatinamq; vocant, colore pulcherrimum, tranſlucidum, & guſtu ſapidiſſimum.

SYLV. DIACYDONIVM huic ſimile habet Nicolaus Salernitanus in vſu frequentius, quam hoc, quod nonnulli quoq. parant, ſine aromatibus tamen potius. Diacydonium præter dicta Meſue eſt quadruplex in ſyrupis, & conditum cydoniorum, ſeu mixta aromatica, hoc eſt ſuccus ad mellis conſiſtentiam coctus, & multos aromatibus conditus.

MESVE.

CONDITVM de pomis ſalubre ad cordis, & ſtomachi imbecillitatem, coctionemque iuuandam, recipit carnium pomorum dulcium, & redolentium, intus & foris purgatorum, & in fruſta inciſorum, libras ſex: ſacchari albi boni lib. quinque, aquæ roſatæ libras duas, ligni aloes drachmas quinque, ſantali flaui drach. tres, caryophyllorum drachmas quatuor. cinnamomi drach. quatuor & dimidiam, ambræ drachmas duas, moſchi drach. vnius partem tertiam. Eodem modo condiuntur poma acida, & parua, & aromatica, & dulcia.

CHRI. ISTVD electarium confert debilitati cordis, & melancholicis, & his, qui triſtantur ſine cauſa manifeſta.

MAN. ARABVM inuentum eſt mala adeo cordi cõgruere, quod certe vix credo, maxime vbi hoc modo parentur, quo hic vir iubet. quid enim habent cordi congruens præter odorem? quem certe deponunt cum à cortice ſeparantur, & multum coquuntur.

SYLV. SACCHARO etiam condimus hodie ceraſa, corna, vuam oxyacanthæ, vuam ribes noſtrate, & ex his, vt ex cydonijs, & fructibus alijs gelatinam, vt vocant, coquimus, ex ribes vero omnium grauiſſimam ſanis, & febricitantibus.

COST. ADDVCI *non poteſt Manard. vt credat poma cordi conferre. At quum eadem aſtipulante experientia melancholicis affectibus proſint, ſuadere hoc poterat non temere inter cardiaca medicamenta reponi. Sed præter odorem, (ait Manard.) nihil ineſ-* A *ſe ipſis, quod cordi conferat: abiecto autem cortice hunc auferri. Nobis vero etiam ſapor æſtimandus plurimum videtur, qui ſupereſt, cuius præſertim gratia agunt. temperata enim quum ſint quæ dulcia, ad humorum temperiem facere veriſimile eſt. quare cor adiuuatur.*

MESVE.

CONDITVM ex perſicis ventriculi ardorem mitigando ipſum roborat, ſitim extinguit, tetrum oris halitum, emendat. Accipit perſicorum, propemodum maturorum intus, & foris pur- B gatorum, & ſucci perſicorum aliorum ana libras iij. ſacchari albi libras duas, tere perſica in medullæ conſiſtentiam. coque cum ſyrupo, vt in condito ex cydonijs diximus. Vbi coctum erit, pulueriza ſuper ipſam ligni aloes, ſantali flaui ana drachmas duas, cinnamomi, cubebæ, macis, ana drach. iiij. moſchi ſcrupulum dimidium. Et cum fit ſine aromatibus, ſalubre eſt, ac expertum.

NESCIO quomodo ſitim extinguat, ſi tot aromata apponantur. MAN.

VT ſitim extinguat, & aliter refrigeret, humectet, tollenda ſunt aromata. SYLV.

PARANTVR *Genuæ pulchro artificio ſolidę offæ ex perſicis, & ſaccharo, vt etiam ex cotoneis,* C *perſicatam vocant, ſtomacho, & ventri vtiles. ſed maioris vſus electarium, quod hic Meſue docet, ob aromata quæ tamen, vbi ſitis gratia paratur, omittenda ſunt, id quod ipſe Meſues innuit, quum ait, quandoque confici ſine ſpeciebus.* COST.

MESVE.

ELECTARIVM Regium, cerebrum, cor, thoracem, ventriculum roborat. Accipit ſtrobylorum excorticatorum vncias octo, amygdalarum ſimiliter purgatarum vncias ſex, ſacchari libras quatuor, aquæ roſatæ libram vnam, & D dimidiam, olei amygdalarum dulcium recentis, & roſati, ana vncias tres, cinnamomi drachmas octo, & ſemiſſem, caryophyllorum, & ſantali citreorum ana drachm. iij. & ligni aloes drach. iiij. ambræ drachm. i. moſchi ſcrupulum dimidium.

EGO vtroque horum vſus plerunque ſum, ſed à primo amoui oleum, ne vomitum moueret, & à ſecundo ſandalos, qui multis non placent, quandoque addens cucurbitæ, & peponum ſemina, aromata etiã prout mihi viſum, moderans. MAN.

AB hoc tolle oleum, ne ſit vomitorium ſi vti libet. SYLV.

OLEI roſati amygdalæ recentis, & dulcis ana vnc. iij. *Perperam additur ana; cætera rectè ha-* COST.

bent, & in codicibus æque omnibus leguntur. Docet autem Meſ. diſt. 12. quo pacto ex amygdalis dulcibus roſaceum oleum paretur; atque id hoc loco eſſet vſurpandum. ſed elegantiſſime conficitur in hunc vſum hac ratione. Purgantur amygdalæ, & cũ recentibus roſis minutim ſectæ amygdalæ, & in patella calefactæ ſacculo includuntur, ac prælo ſubyciuntur, emanat oleum mire odorũ, & dulce. id hoc loco maxime opportunum puto, quamquam, neque ſemper ad manus ſunt recentes roſæ, neq; ex amygdalis dulcibus oleum ſeruari diutius poteſt, quin rancidum euadat. Sunt qui oleum in hoc electario prætermittant ob periculum nauſeæ. Nos vero cum tot aromatibus, oleum quale diximus, & quale etiam Meſ. conficit, ventriculo amicum, & minime vomitorium putamus. Non ignoramus tamen eo iniecto oleo, fore, vt dum id prompte ac celeriter rancidum euadit, electarium quoque ipſum ingratum cito fiat. Quare eos laudo, qui oleum tunc ſolum addunt, quum vti electario eſt opus. ſed neque eos damnarem, qui ſandalos excipiunt, vt plurimum ingratos: niſi maior ſanitatis habenda eſſet ratio quam palati. E F

MESVE.

ELECTARIVM Regium alterum, idem pollet, nam ipſum complent ſtrobylorum excorticatorum vnciæ ſex, amygdalarum dulcium etiam delibratarum vnc. iiij. aquæ roſarum lib. j. & dimidia. roſarum rubrarum vnc. j. & dimidia, ſantalorum citreorum drachmæ tres, & dimidia, ſacchari libræ quatuor. ambræ drach. vna, moſchi ſcrup. ſemiſſ.

SYLV. VSVI eſſe poteſt ſublatis ſantalis, ferè ingratis aromatibus etiam diminutis, & in eorum locum ſemine cucurbitę, & melonum addito, vel alio, pro varijs ſcopis.

MESVE.

CONDITVM ex fructibus appetentiam excitat, & bilem flauam ex ventriculo deturbat, eiuſque intemperiem calidam corrigit. Accipit carnis cydoniorum, & pirorum auſterorũ, & malorum acidorum ana lib. j. coque ex aceto forti, in quo thus vigintiquatuor horis maceratus fuerit, deinde addita lib. j. omphacij ex acinis cum ſeminibus multum, diuq; tritis expreſſi, & carnis ſorborum immaturorum vnc. v. omnia cum ſacchari libr. iiij. coquuntur ad mellis craſſitudinem, tunc adduntur ſucci † baccarum oxyacanthæ † vnc. ij. ſpodij, ſeminis oxalidis ana † vnc. j. percoctum conde vaſe vitreo. Datur à drachm. duabus ad drachm. tres cum aqua frigida, & ſucco citri, aut ſucco ribes, aut alio eiuſdem naturæ.

† berberis.
† al. legunt drach. ij.
vulg. ana drach. s.

MAN. EFFICAX eſt. neque inſitaue, ſi bene præparetur. SVMACH.) Græci Rhun Syriacum vocant. PYRORVM ponticorum.) Ideſt, ſaporis aſtringentis & acerbi.

SYLV. EFFICAX eſt ac iucundum: dari autem poteſt ab vnc. j. ad ſeſcunciam, cum nullius in eo ſimplicis vires ſint formidandæ.

COST. *STRENVE aſtringit, & refrigerat, vt propterea Meſ. non temere doſim trium drachmarum pręſcribat. Non ergo Syluij conſilium ſatis tutum puto exhibentis ſeſcunciam, præſertim cum citri, aut ribes ſucco, vt Meſ. iubet. præſtat enim interdum idem repetere cum ſecuritate, quam audacius ſemel ſumere, & periclitari.*

MESVE.

ELECTARIVM de oxalide Galeno adſcriptum ad intemperaturam calidam totius, ut in febre æſtuoſa, vel ſolius ventriculi, aut hepatis, ſyncopem, cordis palpitationem, ebrietatem. Recipit xyloaloes, cubebæ, ana † vnciam dimidiam, roſarum rubrarum, coralli rubri, margaritarum albarum, ſantali citrei, † auellanæ Indicæ, ana drachm. duas, baccarum oxyacanthæ, ſeminis citreoli, ſeminis cucurbitæ, ſeminis cucumeris, ana vnc. ſemiſſ. † ſeminis oxalidis, ſeminis portulacæ, & bugloſſi, ana drachmas tres, & ſemiſſem, ſpodij electi, gummi Arabici, tragacanthi, ana drachm. iij. boli Armeni drachm. i. & ſemiſſem, caphuræ drachm. i. excipe ſucco citri, aut omphacij coctione inſpiſſato. datur à drach. ij. ad vnciam dimidiam cum aqua frigida.

Confect. de acetoſis.
† drach. iij.
† Fauſel.
† Semen roſæ drach. ij.

G Confectio alia G. & eſt confectio de acetoſis faciens ad tremorem cordis, & ſtomachi caliditatẽ, & æſtuationem, & ad feruorem ſtomachi, & ſitim, & fumoſam eructationem, & oris ardorem, & hepar inflammatum, & febrem, & ſyncopim, & ebrietatem.

Vulg. verſo ſic habet.

CHRI. FAVFEL ſecundum Serap. eſt auellana indica, arbor cuius emittit cannulas, in quibus eſt fauſel ſicut dactylus, & arbor iſta non eſt in terris Arabum, poſtea dicit auctoritate Iſaac benaram. quod defertur ex ſiz, & eſt frigida, & fortiter ſtyptica, & fortificat membra, & virtus eius eſt ſicut virtus ſandalorum rubeorum, quæ quando non reperitur, ponitur loco eius ex ſand. rub. & medietas ponderis eius ex coriandro recenti.

H MAN. NON eſſe Galeni. Camphora, & Sandali oſtendũt. FAVFEL.) Fructus quidam adſtringens, antiquis incognitus, nunc auellanam Indam vocant. Bolo armeno caremus, falſum apothecarij paſſim habent. Cæpit aliud ferri ex orientali plaga, quod nec ipſum eſſe verum Armenicum puto.

Fauſel.

SYLV. GALENO id male tribui indicant ſantala, & caphura, & auellana Indica, cubebæ, ſpodium Arabum, ideſt ebur vſtum (nam Græcorum ſpodium, ideſt cinerula, metallicum eſt excrementum pompholygi congener in corpus non recipiendum) margaritæ nuſquam quod ſciam, Galeno appellatæ, vel vſurpatæ.

COST. *GABRIELIS eſt nõ Galeni. Appelles autem de acetoſa, ideſt oxalide, vt Syluius, aut de acetoſis vt alij, nihil refert. Illud autem magis quid ſit fauſel, ac*

quid

quid eius loco ſumi debeat. Aiunt Arabes ſauſel Indam eße auellanam. & fructum nos alias habuimus, cum moſcatis nucibus repertum, qui foris noſtratis auellanæ duriori cortice obtectæ faciem haberet, intus vero nucleum amygdalæ. ſed raro id ad nos venit. neque an ſauſel ſit conſtat. Huic loco quid vſurpandum ſit, hæremus. atque vt alij indicent, relinquimus. Meminit de ſauſel Auic. 2. Can.

MESVE

CONDITVM ex prunis ventriculi ardorem, & inde natam ſitim extinguit, febres mitigat, aluum ſoluit. Accipit carnium, prunorum nigrorum, oblongorum, † mediorum, ſubdulcium, clixatorum in aqua, cui portulaca incocta fuit, lib. ij. ſacchari albi lib. j. aquæ violarum lib. ij. coq; igni lento ad craſſitudinem, reconde vitreo vaſe. Da ab aureis quatuor ad ſex aureos.

MAN. NON diſplicet, modo ſtomachus non ſit valde debilis. MVZORVM,) ideſt, quæ dulcacida ſunt.

COST. *QVVM hic varient miro modo codices, non eſt improbanda vulgata lectio, quæ habet, ſaccari libram vnam, aquæ violarum libras duas. quanquam enim ſaccari menſura comparata prunorum menſuræ parcior videtur; corpulentia tamen prunorum plurimum facit ad electarij conſiſtentiam. Sed erit nihilominus ori, & ventriculo gratius ſi libras duas ſaccari aſſumas. Aquæ autem violarum nomine infuſum intelligendum putamus, quod & alij. eſt enim electarium hoc, vt ait Meſ. ſubductorium.*

MESVE.

CONDITVM ex ſorbis ventriculum roborat, immodicam purgationem ſiſtit. Accipit carnis ſorborum propemodum maturorum coctorum in aqua, cui roſæ prius incoctæ fuerint, & † cortices granatorum, lib. iiij. mellis, aut ſacchari lib. ij. & dimidiam, coque ad craſſitudinem, & reconde vaſe. Da vnc. j.

† aſtricum.

CHRI. HOc ſæpe vtebatur Thomas de Garbo in fluxibus ventris ſuperfluis, ante cibum aſſumpto eo in quantitate caſtaneę craſſæ. pręparatur tamen cum zuccharo, & non cum melle in forma electarij loco diacitonite ſine aromatibus, & efficatius operabitur quam ipſum. Sorbę autem ſunt frigidę complexionis & ſiccæ in primo gradu, quando non ſunt maturę. Et ſic eſt finis primę ſummę de electarijs delectabilibus.

MAN. VEHEMENTER adſtringunt, & ad eum vſum communiter parantur, id facturum vehementius, ſi pro ſorbis meſpila accipiemus.

SYLV. FLVOREM alui immodicum ſiſtit ante epulas ſumptū, preſertim cum ſaccharo conditum, in quo malicorij vnc. ij. aut

A tres, roſarum vnc. iiij. aquæ prius incoctæ fuerint. Ex meſpilis vtriſque, & ſimilibus fructibus idem fieri poteſt.

COST. *SVMENDAE ſunt decocti ex roſis, & malicorio lib. iiij. atq; adeo legendum cortices granatorum, non corticum, longe diuerſo ſenſu. Roſæ autem ſint ſiccæ. recentes enim exſoluunt. & opus Meſue intentioni contrarium moliuntur.*

SECVNDA PARS
PRIMÆ DISTINCTIONIS
De antidotis amaris magnis.

B THERIACA diateſſaron. ideſt ex quatuor, ad affectos frigidos, tum cerebri, vt epilepſiam, paralyſin, ſpaſmum cynicum ideſt oris torturam; tum vētriculi, vt inflationem, & ab eo dolorem, tardam coctionem; tum denique hepatis, vt hydropem, cachexiam, obſtructionem; præterea morſui ſcorpionum, & potioni veneni confert. Recipit autem gentianæ, baccarum lauri, myrrhæ, ariſtolochiæ rotundæ, ſingulorum portionem æqualem. trita curioſa omnia melle deſpumato excipiuntur. Datur ab aureo dimidio ad aureum vnum.

HAEC eſt ſecunda pars principalis primæ ſummæ, in qua auctor determinat de antidotis. i.

C de medicinis compoſitis, ſeu conuenientibus diuerſis ægritudinibus, his tamen reductis ad formam electarij, vel ſolidæ confectionis. Et primo incipit à famoſo electario, quod dicitur Theriaca. reperiuntur enim theriacæ duę famoſæ deſcriptiones, & alię quāplures, non ſic famoſæ.. Prima eſt, quæ dicitur fuiſſe Galeni, quam ponit Nicolaus in ſuo antidotario, & Auic. 5. can. tract. primo. & denominatur ab eis, quia ipſi fuerunt inuentores illarum deſcriptionum. commendatur, & præparatur, & ſic plus generaliter habetur in vſu theriaca Andromachi, quam theriaca Gal. licet in ſimplicibus componentibus eas parua ſit differentia. Ponit autem Auic. loco iam dicto laudes, operationes, proprietates, & virtutes: per longa verba dictæ theriacæ Andromachi, verificando particulariter ſimplicia ipſam componētia, ad quem

Duæ theriacæ deſc. famoſæ.

D locum recurrendum eſt pro eius notitia. Dicitur autem theriaca ſublimior medicinarum propter eius excellentiam. dicitur etiam theriaca à thero ſerpente propter trochiſcos theri, qui ingrediuntur compoſitionem eius. ponuntur autem dicti trochiſci in quinto can. Auicen. & habet inſuper theriaca prædicta diuerſas operationes efficerė, ſecundum diuerſitatem ſuę ætatis. ſeu ſuæ confectionis, & conſtructionis. Declarat autem Auicen. loco iam dicto, quod theriaca habet diuerſas ætates, ſicut & quæcunque compoſita, & ſic diuerſimode operantur ſecundum diuerſitatem illarum ætatum, habet enim primo infantiam, ſecundo pubertatem, tertio adoleſcentiam, quarto ſenectutem, & vltimo decrepitā. In infantia autem quę eſt ætas eius, incipiendo à die ſuę conſtructionis, & nouę compoſitionis perdurans

Theriacæ ætates.

vſque ad annos tres, eſt iſta ſtupefactiua mortificatiua caliditatis innatæ, & quanto plus appropinquat ſuo principio, tãto plus habet ſuas operationes efficere; in ætate antè pubertatis iam incipit habere virtutes principaliter contra venena calida, & frigida, & contra morſus animalium venenoſorum, & contra quamplures alias diſpoſitiones, & ægritudines, de quibus Auic. loco iam dicto, & alij auctores de ipſa loquentes aſſerunt, & affirmant, & talis ætas pubertatis eſt à tertio anno vſq; ad nonum, vel decimũ, vel (ſecundum quod ab antiquis deſcribitur) à quinto anno vſque ad quintumdecimum. In ætate autem ſenectutis, completas habet, ac perfectas operationes ſuas. & tunc eſt in potiſſimo ſuo eſſe cum mirabilibus ſuis operationibus. de quibus Auic. mentionem facit loco ſuperius allegato. & talis ætas eſt à vigeſimo anno vſque ad trigeſimum. Poſt ſequitur mors ipſa, quę ætas decrepitas, quę eſt, ſi rationabiliter poteſt nuncupari, in qua eſt ablatio cuiuslibet operationis ipſius. Et licet Auic. in can. prędicto loco, & cap. allegato longiores ponat ætates theriacæ prædictę, quia plura aromata ponebantur in ea, quam Archigenis temporibus fiebat, nunc tamen dictæ ætates ſunt ei magis conuenientes, & congruæ, & modernis medicis practicantibus magis conformes, & vſuales. Et hic nota, quod ſi quis diligenter aſpiciat mentem Auic. Gal. & aliorum omnium antiquorum auctorum. theriaca Andromachi, ac etiam theriaca Gal. & quęlibet alia theriaca compoſita efficaciores, & potentiores habebat operationes ipſorum temporibus, & etiam Archigenis quam habeat modo. vel aliqua ex prædictis habeat temporibus noſtris. Et hoc idem euenit electarijs omnibus propter defectum quantitatis aromatum in conſtructione ipſorum, & electariorum. Nam ad lib. mellis ipſorum temporibus in theriaca, & ſic in quolibet alio electario poni faciebant drach. iij. aromatum, Nunc autem ne aſſumentes ipſam abhorreant, ſolum poni facimus drachmas duas aromatum. & vt minus expendant. & ideo non eſt tantæ efficaciæ, nec laudes ſuæ ex ipſa ſequuntur, vt eorum temporibus ſequebantur. Operatur autem theriaca cum eſt fermentata perfectè poſt annum quintum ſuæ conſtructionis, quia ante dictum tempus vſus eius non eſt niſi ad ſomnum prouocandum cum complexione ſua calida, & ſicca, quæ vltra ſecundum gradum modicum accendit, quæ reſultat ex ſimplicium commixtione componentium eam. vincit tamen ſiccitas caliditatem ipſius. Operatur etiam à forma ſpecifica, aut à proprietate ſuæ ſpecificæ formæ inſequentis mixtionem ſimplicium componentium eam, & cuilibet de per ſe, qua complexione calor naturalis vigoratur, & ſpiritus. Vnde prædicta theriaca generaliter omnibus paſſionibus noſtris, immo quibuſcunq; diſpoſitionibus noſtris in corporibus, in quibus non eſt ſuperfluus exceſſus caliditatis eſt vtilis, & conueniens, licet plus frigidis quam calidis temporibus. quantitate conuenienter exhibeatur, & maxime in declinatione ægritudinum materialium, & poſt ipſarum digeſtionem, vt in fine feb. phlegmaticæ regulariter exhibetur, vacuo tamen ſtomacho a ſuperfluitatibus, & à cibo, & corpore mundificato diligenter. Sic etiam poſt eius aſſumptionem non eſt cibus, vel potus, vel aliquid aliud aſſumendum, niſi tranſactis ad minus quinque horis; & illis elapſis,

Electuaria fortiora extitiſſe tempore Galeni, quam hodie.

E poteſt tamen conuenienter exhiberi theriaca, & ſimilia cum aliquo paruo potu, vt vino, vel aqua ſtechados, vel maioranæ in paſſionibus frigidis capitis, vt virtus eo citius euaporet ad caput. & ſic etiam cum aliquibus liquoribus frigidis temperatis, vt cum aqua bugloſſæ ſeu meliſſæ in paſſionibus cordis venenoſis. ſed tutius eſt ſine aliquo potu ipſam aſſumere. Vltimo pro laudibus, & operationibus eius, & modo, & tempore recurrendum eſt ad Auicen. loco ſuperius allegato, quo diffuſe tractat omnia ſuperius allegata prædicta, & maxime circa theriacam Andromachi, quæ omnia intelligenda ſunt eſſe de Theriaca Galen. inſuper notandum, quod theriaca non ſolum eſt ægritudinum curatiua, ſed etiam eſt ſanitatis præſeruatiua, & etiam illius conſeruatiua, & doſis eius communiter in prouectis ætate erat F quantitas lupini, quæ erat pondus drachm. j. Et hæc erat, & eſſet quando theriaca eſſet conſtructa cum lib. mellis vnc. iij. aromatum. ſed hodiernis temporibus doſis eius eſt drachm. j. vſque ad drachm. i. s. propter defectum, & diminutionem aromatum ingredientium compoſitionem ipſius, vt ſuperius dictum eſt.

Theriacæ doſis.

MAN. THERIACA dicitur, quia ad morſus valet ferarum. διατεσσάρων, quia ex quatuor, pręter mel cõponitur. Antiqua eſt, & valde vtilis. Mulo medici addũt ebur, & vocant διαπέντε, ſublimeq; eſſe dicunt ad præſeruanda, curandaq; iumenta, vt videre potes apud Abſyrtum, & Vegetium. MYRRHAM,) Hoc tempore apud nos reperire bonam, eſt difficile. Cum melle,) MEL ſit quadruplum ſpecierum in hac, ſicut in alijs ſimilibus.

SYLV. G THERIACA dicitur, quia valet ad morſus ferarum. addito ebore diapente faciunt Abſyrtus, & Vegetius mulo medici, iumentis ſeruandis ſaluberrimum. a circumforaneis pro magna theriaca paſſim venditur.

COST. CONFICE cum melle. *Quod Manad. quadruplum mellis ad ſpecierum pondus addendum ait, ex vulgata, & communi conſuetudine emanat: quæ in huius generis electarijs admitti poteſt: in purgatorijs ſecus. aliunde enim mellis deſumenda menſura eſt, vt nos ſupra admonuimus.*

MESVE.

H TRVPHERA antidotus Saracenica magna coctionem ventriculi, & hepatis ſuo calore iuuat, ob id flatus diſſipat, humores in vẽtriculo, & alijs viſcerib. putres abſumit, oris & corporis reliqui odorem, & colorem cõmendat, laſſitudinem tollit, ſanitatem præſentem tuetur, & morborum generationem prohibet, venerem auget, hæmorrhoidas ſanat. Recipit autem myrobalanorum cepularum, Indarum, embl. bellericarum, citrearum ana drach. v. cinnamomi, triũ piperum, † eryngij, folij ſpicæ nardi, cardamomi vtriuſque, caſiæ, † lepidij, cyperi, apij, linguæ auis, caryophyllorum, behen vtriuſque, zingiberis, ana drach. ij. nucis moſchatæ, macis, ſeſami excorticati ana drachm. iij. amygdalarum ambarum ana drachm. v. ligni aloes, maſtiches,

† Sacaad. † Setaragi Indi.

rhabar-

rhabarbari, ſeminis fœniculi, ana drach.ij. ozimi, menthæ ſiccæ, origani Perſici ana drach.j.& ſemiſſem. Myrobalani frigentur cum butyro recenti, cæterę ſpecies cum oleo amygdalino. melle excipiuntur omnia. datur a ſeſquidrachma ad drac.iij. addunt aliqui turbith drach. v. † moſchi. drach.j. partem quartam, ſeu grana quindecim. † vulg. xv.

CHRI. TRYPHERA Græce eſt dicta delicata Latine Sarracenica, quia à Sarracenis inuenta. Nicolaus in proprio antid. vnam aliam habet deſcrip. differentem multum ab iſta, quæ in Gallia magis in vſu habetur quam iſta Meſue. Setaragi quid ſit vide apud Serapionem proprio cap. vbi dicit auctoritate Galen. quod virtus eius, & ſapor, & odor ſunt ſimilia virtuti ſapori, & odori naſturcij, niſi qa eſt minus deſiccatiuum, & ſic loco ſetaragi Indi, poſſumus ponere ſemen naſturcij.

MANA. TRYPHERA quaſi delitioſa vel voluptaria.) SETARAGI Indi.) Eſt Lepidum dicit Auicenna, quod Indum eſt. fruſtra parua ſubtiliaque ligni.

SYLV. TRYPHERA Sarracenica Nicolai Gallis eſt vſitatior Trypheræ autem id eſt delicatæ, dictæ videntur per antiphraſim: ſunt enim ob amaritudinẽ ingratæ. Arabum inuentum eſſe oſtendunt myrabolani, & alia quædam alij hominem iuuenem redden tes interpretantur. Annos duos ſeruant. poſſunt cum ſacchari libra vna in vnciam ſolidum fieri electarium.

COST. *TRYPHERAE vox Scribonio largo medicamenti eſt nomen causticam vim habentis. Arabibus lautum videtur ſignificare. Expoſcit autem hic ſeitaragi, quæ vox Auic. lepidium quoq; ſignificat. Sed ſeitaragi tamen quod eſt lepidum, non eſt Indum. Indum autem idem Auic. eſſe ait ligni fruſta parua, & tenuia, ac cortices inſtar caryophylli. Quare non aſſentiendum Manardo videtur ſeitaragi Indi nomine lepidium hic vſurpanti. quid vero ſeitaragi Indum ſit, ex Auic. deſcriptione non habemus, ſed ſi Bellunenſem quis ſpectet qui in 5. Can. Auic. vbi interpres verterat caſiæ ſeu Indę caſiæ, ſytragi ipſe eſt interpretatus; ſeitargi caſiæ odoratę ſpeciem eſſe forte indicabit. Sed vere neque eadem eſt vox ſeitaragi ac ſytragi: neque quod Bellunenſis Arabicam vocem reſtituerit, probat id eſſe caſiam Indam: quin antiquum interpretem caſiam perperam poſuiſſe potius ſignificat, neque enim immutanda erat lectio ſi ſytragi caſſia erat Inda. Adde quod vbi de caſia Auic. de hoc ſeitaragi planè nihil. Quidquid tamen ſit, quod ad hunc locum pertinet, ſi aut ſeitaragi omittas, aut pro eò nucem moſchatam aut quid tale reponas, arbitror non fore piaculum, neq; enim purgatoria hæc ſunt de quibus adeo ſit verendum. Sanè meminit hic de origano Perſico. Eius loco quia Perſicum non habemus, Creticum licebit ſumas.* cap.130.

MESVE.

TRYPHERA antid. moſchata eadem promittit, quæ prior, ſed imbecillius, recipit vero myrabolanorum cepularum nigrarum, embl. bell. piperis nigri, & longi, zingiberis, caſiæ, ſpicæ nardi. † ana drach. v. ſeminis anethi, ſeminis porri; ana drach.ij. ſeminis † dauci, roſarum rubrarum, cin- A namomi, nucis moſchatæ, caryophyllorũ, ana drach.j.& dimidiam, macis, cardamomi maioris, galangæ, ligni aloes, moſchi, ana drach. ſeminis, naſturtij drach. x. excipitur melle deſpumato, datur à drach. ij. ad drac. iiij. adduntur interdum ſcoriæ ferri nutritæ † drach.ij. † Vulg. ad- ... ſeu cyperi. ... dauci. † vnc.ſ.

ANT. Tryphera muſchata quam fecit Alcãzi, experta mirabiliter ad mollificationes, & ventoſitates ſtomachi, & viſcerum, hæmorroidarum, & ad corruptionem complexionis, & fœditatem coloris cutis, & addit in coitu. *Sic lege.*

BAVCIA.) Eſt paſtinaca domeſtica. MANA.

COST. *SEM. Bautiæ. Bauciæ nomen tam ſylueſtri quàm domeſticæ paſtinacæ aſcribit Serap. efficacior autem eſt in oĩbus ſylueſtris quam domeſtica Dioſcoridi: quo ſit vt hic, contra quam Manard. ſylueſtris potius vſurpanda ſit quàm domeſtica.*

B Scoriæ ferri. *Antiqui codices legunt vncias ij. neq; longe eſt ab huius authoris inſtituto qui in ſequenti triphera tantundem ſcoriæ addi iubet, quantum pendent cætera. Errant, qui ſcoriæ ferri loco eiuſdem ſquamam ſumunt, quæ malleo decutitur, eſt enim ſcoria id inutile recrementum: ſpongioſum, globoſum, quod ferrarij fabri abijciunt: ſquama vero excremẽtum vtile eſt, quod in ſuſorias fornaces iniectum liqueſcit, & vtile redit ferrum. Porro ſcoria ad leuorem trita, & aceto macerata vſus eſt Gal. 9. ſimpl. ad externos affectus. ſed quod is vel vllus Græcorum intra corpus aſſumendam dederit, nondum obſeruaui. Frequenti tamen experimento Arabum, ac poſteriorum deprehenſum eſt ſaluberrimum eſſe medicamẽtum, & magni vſus in internis* C *viſcerum ac præſertim lienis obſtructionibus. Eius parandæ hic eſt modus, vt tritam in fontana aqua diutius abluas, & quæ emergent ſordes effuſa aqua abijcias, & alia rurſum iniecta aqua tantiſper inſiſtas dum ſordium nihil amplius emergat. tum acerrimo aceto infundenda, ac vt aiunt, nutrienda dies circiter quinque, vt in Tryphera minori Phanonis Meſues docet. & in leuorem redacta exiccanda, & reponenda. Hac vero etiam ratione ſquamma, & ſcobes, & ferri, & æris vbi opus fuerit; ſunt paranda.*

MESVE.

D TRYPHERA antid. Gal. eadem omnino promitit. Recipit omnium myrobalanorum ana drac.x. zingib.& maſtichis, cinnamomi, caryophyllorũ, ana drac. vij. galangæ, ſpicæ nardi, aſari, croci, ſemi. fœniculi, aniſi, apij, ammeos ana † vnc.ſ. coſti, piperis nigri, & longi, caſiæ, ana drac.iij. nucis moſchatæ, cardamomi vtriuſq;, macis calami aromatici, ligni aloes, ana drac.ij. † behen albi, & rubri, † rad. piperis, cyperi, ana drach. iij. & ſemiſſ. ambræ drac.j. moſchi † ſcrup.i. frigentur myrobalani cum oleo amygdalarum dulcium, mellè deſpumato omnia excipiuntur. Scoria ferri in aceto nutrita aliquando additur à Gal. ad menſuram omnium, vel dimidij. Datur à drach.j. ad.ij. † drach.iiij. † aliſ ſulſu-men. alij ſantali. † drach.i. partes duæ.

ANT. Trvphera Galen. confortans ſtomachum, & calefacit ipſum. Et confert ad ventoſitates, & *hæc habet.*

hæmorroidas,& humorem crudum, & adiuuat deſiderium coitus. Et clarificat colorem,& calefacit renes,& confert ad ventoſitates matricis,& fluxum,qui per hæmorrhoidas.

MANA. NON credo eſſe Galeni, cum neque behen., neque ambram, neque moſchum agnouiſſe videatur. ALSVLFVMEN.) Difficile eſt de his barbaris diuinare dictionibus,potes tamen ſumere ocimum. Interpres Auicennę exponit radicem piperis. Quidam textus non habent hanc dictionem.

SYLV. NON eſſe Galeni, indicant ſimplicia Galeno indicta,& incognita, myrobalani, ambra, moſchus, galanga, caryophylla, nux moſchata, macis.

COST. TRYPHERA G. *Eſſe puto Gabrielis. Obſcura autem hic eſt vox alſulfumen. Eius loco Manar. ocimum admittit. cæteri piper nigrum, atque id forte non inepte, ſignificat enim ea vox Arabibus, radicem aut lignum piperis: quæ tamen quia à nobis ignoratur, ſumi eius loco piper poteſt.*

M E S V E.

TRYPHERA antid. minor Phenónis. ventriculum, hepar, renes, veſicam roborat, ob id fluorem alui, hæmorroidum, menſium immodicũ cohibet. ſanguinis corruptionem,& cruditates, & in ventriculo putredines humorum emendat, colorem bonum reddit, ac formæ corrumpi cœptæ vitium redimit. Accipit autem G myrobalanorum cep. Ind. belleric. embl. nucis moſchatæ, ana drach. v. naſturcij, aſari, origani perſici, piperis, thuris, ammeos, zingiberis, † fructus tamaricis, ſpicę nardi, ſchænuanthus cyperi, ana † vnciam dimidiam, ſcoriæ ferri diebus quinque in aceto nutritæ † drac. xx. myrobalani aſſentur in butyro vaccino, & cætera inuoluantur oleo amygdalarum dulcium, aromatizentur moſchi drach. j. melle deſpumato excipiantur. Poſt ſex menſes datur à drachma vna ad drachm. iij.

MANA. CARMEZIT.) Eſt fructus Tamariſci: magnam vim habet in adſtringendo, quæ hoc deſiderant,& præcipue mulierum redundantes menſes.

SYLV. EX his omnibus ſola ferri ſcoria, & fructus tamaricis aperte adſtringunt, ſpica nardi,& alia quædam imbecilliter. Eademq; multo plus calore ſuo,& eſſentiæ tenuitate menſes ac hæmorrhoidas promouerint, quam adſtrictione leui ſtiterint: ob id in hos affectus duos, ea omnia tollerem, vel horum partem bonam, neque ſolum pondus minuerem. Ad affectus alios frigiditati ſuccedentes, & menſes, vt vocant, albos, eſſe poſſit ſalubris: non autem ad eos qui calorẽ ſequuntur, nam putredo humorum,& formæ corruptio, qualis in elephanticis, calorem ferè ſequitur, rarius caloris imbecillitatem: licet hac mixtione integra mirifice valere ad menſium corruptionem, & florem eorum, ac hæmorroidum immodicum vſum ſuorum affirmet autor Luminaris maioris. Scoria autem in aceto nutritur, dum eo diu maceratur, aliquoties mouendo, vt docemus in nutritione lib. 2. pharmacopœiæ.

COST. QVVM *commendet hoc electarium Meſ. ad alui, menſium, hæmorrhoidum fluorem, & ad ſanguinis corruptionem, videntur tamen in hoc ſola ferri ſco-* E *ria, tamaricis fructus, & ſpicà aperte aſtringere, & alia quædam imbecilliter, atque eadem calore ſuo, & tenuitate ſubſtantiæ aptiora vt menſes ac hæmorrhoidas promoueant quã leui aſtrictione ſiſtant, ſed & humorum, ac formæ corruptio qualis in elephanticis, calorem ferè ſequitur, raro autem caloris imbecillitatem, quo fit vt bona horum medicamentorum pars, aut omnia ſint tollenda. Hæc ferè Syluius. Sed tanti viri pace. myrabolani ſtrenue aſtringunt qui huius medicamenti, & tripherarum omnium ſunt baſis. Sed & ex aſſatione aſtrictoria vis extollitur, acrimonia vero, & diſſectoria, ac reſeratrix facultas deprimitur, quod Meſ. lib. Can. ſatis explicauit. præſertim vero acrem, & diſſecantem illorum vim reprimit temporis diuturnitas, quo etiam obliteratur quicquid caloris aſſationis vi concipi in hoc poterat medicamento. Aptum er-* F *go eſt ad ſiſtendum aluum, menſes, hæmorrhoidas. Sed & elephanticis conferre poteſt. quanquam enim putridorum humorum colluuies in ijs nonnaturalis caloris vim ſequitur, ob innati tamen præſertim caloris angetur inopiam, non coquentis, digerentis, & ſuperfluum humiditatum affluxum deſiccantis. dum vero corroborant hæc aſtrictione ſua inteſtina omnia, & principes gignendi ſanguinis partes muniunt, ne affluentes aliunde humores prauos prompte ſuſcipiant, innatum etiam calorem adiuuant, & ſanguinis probi generationem procurant. atq; adeo elephanticis quoq; conferre poſſunt. ne interea etiam id ſilentio pertranſeam. corruptos humores hoc medicamento myrobalanorum vi deorſum interdum deturbari, id quod ad ſanguinis probi generationem maxime facit.*

M E S V E

TRYPHERA alia minor ventriculum, & hepar firmat, lienteriæ confert, & hæmorrhoidibus malignis, & formæ corruptæ. Fit ex myrobal. cœpularum Indarum, belleric. embl. ſingularum portione pari: hæ butyro vaccino inuolutæ frigentur, melle emblicarum excipiantur, aromatizentur moſco. Addunt alij, cyperi, thuris, aſari, ſeminis apij,& naſturij, ana † ſcript. i. ſcoriæ ferri nutritæ partes tres. *† Semiſ per ſi drach. i.*

MANA. EFFICACIOR videtur ſcoria ferri addita, quæ nutriri dicitur, quando in aceto mandet longo H tempore.

COST. INVOLVANTVR in butyro vaccino,& frigentur. *Non vna eſt myrobalanos aſſandi ratio. Alij, quod Seruitor, & Syluius, eos ſucco aliquo aſtringenti veluti cotoneorum maceratos, & linteo exiccato ſartagine aſſante, vt ne vrantur. alij confractos butyro illitos frigunt eadem ſartagine: atque poſterior hic modus Meſue præſcripto magis reſpondere videtur, qui de maceratione nihil. Arbitror tamen maceratos primum, poſtea exiccatos, dehinc illitos butyro, aſſari poſſe non præter authoris mentem quanquam de maceratione non meminit. ex hac enim primo, poſtea etiam ex frixione eorum aſtrictio magis augetur, atque adeo ad ea efficacius medicamentum redditur quæ author quærit.*

ME-

MESVE.

DIACVRCVMA magna ventriculi, hepatis, lienis, morbos frigidos, ob id diuturnos ſanat & quæ his ſuccedunt ſymptomata, obſtructiones, hydropen cachexiam, colorem corporis fœdum, humorum in ventriculo corruptelam, à flatibus craſſis inflationem, dolorem quoque renum, & veſicę à cauſa frigida, vel obſtructione mitigat, vrinamque prouocat. Recipit autem croci, aſari, ſeminum petroſelini, dauci, aniſi, opij, ana † vnciam dimidiam, rhabarbari, † mei, ſpicæ nardi, ana drachm. vj. coſti, myrrhæ, caſiæ. ſchœnu anthus, carpobalſami, rubiæ, ſucci abſinthij, ſucci eupatorij, olei balſami. ana drachm. ij. calami aromatici, cinnamomi, ana drachm. j. & ſemiſſ. ſcordij, ſcolopendrij, ſucci glycyrrhizæ, ana drachmas ij. & dimidiam tragacanthi drach. j. melle deſpumato excipitur. Datur à drachma vna ad drach. iij.

† drach. iij. † Vulg. addit plus.

CHRI. ISTVD eſt electarium magnum, & denominatur diacurcuma à quadam radice, quæ nominatur rubea tinctorum. (*Curcuma.*) Et à quibuſdam dicitur quod curcuma eſt ſpecies chelidoniæ, ſed hic ſumitur pro rubea tinctorũ. valet principaliter ad omnes ægritudines frigidas antiquas, factas à materia frigida, & maxime hepatis, & ſplenis, cum quibus coniungitur debilitas virtutis digeſtiuæ, ſeu ſanguificę cũ oppilatione ipſius, aperit enim oppilationes ipſius, & hepar calefacit, & virtutem digeſtiuam corroborat, colorem totius bonum efficit, & mortificatum bene viuificat. vnde eius principaliter operatio eſt in corporibus cacheticis, ideſt ad hydropiſim præparatis, & ſic in tali diſpoſitione principaliter communiter vtimur. valet etiam in paſſionibus renum, & veſicæ frigidis, & etiam ſtomacho, & alijs in litera poſitis. Cachexia enim eſt diſpoſitio prima ad hydropiſim, in qua color corporis incipit dealbari, & aliqualiter citrinari, ſubſtantia corporis mollificari. Et doſis eius eſt à drach. j. vſque ad drach. iij. Et poteſt ſimul aſſumi cum modico vini ſubtilis, vel cum aquis aperitiuis calidis conuenientibus hepati, de quibus inferius mentionem faciemus. Et vſus eius poteſt eſſe continuis diebus pluribus, niſi in tempore magni feruoris, & in corporibus quamplurimis febrientibus, niſi cũ eo adminiſtretur electarium minus calidum, vel frigidum, vt cum diarhodõ abbatis, vel cum triaſandalis. & aſſumendum eſſet cum aquis temperatis, vel frigidis, vt cum aquis radichij, ſeu lupulorum, vel endiuiæ, ſeu ſeminum communium, vel cum vino aqua limphato. Sumitur hic eupatorium. herba eſt nota, conferens multum malæ complexioni frigidæ hepatis, & oppilationi eius, ſecundum omnem modum adminiſtrationis, & maxime in aqua diſtillata. & ſic habetur plus in vſu. & eſt calidæ complexionis in primo, ſiccæ in ſecundo. ſumitur & lingua ceruina. herba eſt nota, quæ multũ valet in paſſionibus frigidis ipſius ſplenis, & oppilationi, & duritiei eius: & eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo. Et nota, quod licet reubarbarum ingrediatur huiuſmodi compoſitionem. non tamen efficitur ſolutiuum propter paruam eius quantitatem, quæ ingreditur, & leuem doſim, quæ aſſumitur ex toto compoſito.

MAN. MELIVS eſt hanc dimittere, quia non bene conficitur. ſi quis tamen conficere eam velit, videat vt habeat verum eupatorium: nam quod paſſim vtuntur, mendax eſt. Sed & verum meon. & ſcordium non agnoſcunt, vt oleum balſami taceam. Scolopendrium eſt, quam vulgo citrach appellant.

SYLVII. Διὰ ἐρυθροδάνου Græcis poteſt vocari: nam curcuma eſt Arabicis, ἐρυθρόδανον, id eſt rubea: alijs placet curcuma eſſe chelidonium à cuius colore flauo huic antidotos ſit nomen, vel corrupte pró διὰ κρόκου, quem capit largiorem.

COST. *EX croco nuncupari hoc electarium puto, corrupta voce, recte autem diacrocoma, ſæpe enim ex eo, quod primo loco in medicamentis ſumitur, ea Arabes denominarunt. Ita electarium de gemmis, alchermes, de xiloaloe, de citro, de galanga, diarhodon, caryophyllatum, nardinum, & alia multa, quamuis non omnia. Non venit hunc in locum curcuma, aliudque eſt curcuma ab erithrodano Mauritanis, contra quam nonnulli ſentiant. Porro autem, vt de croco aliqua. Crocum tota ferè Italia colit. ſed copioſiſſimum, & probatiſſimum mittit Aquila Veſtinorum. Adulterari interdum audio ſalitæ bubulæ filamentis. ſed adulterinum ab ijs, qui ſyncerum ſæpe tractarunt ſolo intuitu deprehenditur. eſt enim adulteratum colore minus viuido, & maceratum aquam minus inficit. Numeratur inter cardiaca. vias ſcilicet ſpirituum calore, ac ſubſtantiæ ſuæ tenuitate laxat, & peruium corpus reddit. ſpiritus frigidos, & ſopitos calfaciens excitat, turbulentoſque, ac craſſos depurat vi, quam inſignem habet diſcuſſoria, & eoſdem naturæ noſtræ gratiores facit iucundo odore. atque aſtrictoria, quam mediocrem habet, facultate, ſolidas cordis partes corroborat. Copioſius tamen aſſumptum in interitum etiam perducit, arbitror ob nimiam ſpirituum diſſipationem. Obſeruatum etiam eſt, qui croci ſacculo puluinaris, aut ſtrati vice vſi ſunt, oborto inſigni capitis dolore cum incredibili grauitate, interiiſſe. nempe dum ſui tenuitate in intimos cerebri anfractus penetrat, & calore vaporum copiam ſecum ducit, opplet adeo caput, vt occluſo ſpirituum tranſitu ſuffocentur. Porro planta ex qua crocum, nulli non cognita eſt. ſed & hæc duarum ſpecierum: maior & minor. maior poſt autumni æquinoctium, minor vere ferè primo floret, vulgato illo, & flore, & ſolijs, & radice longe minor, eadem tamen in omnibus facie. hoc nos frequenter vidimus, & collegimus in monte S. Iuliani Piſis, & coluimus in hortulo noſtro Laudæ plures annos. Sane meminit hic de eupatorio Meſ. Manardus vero legitimum reperiri dubitat. Sed nunc Meſue eupatorium agnoſci ſatis conſtat. eſtque id herba Iulia de qua lib. ſimpl. Meminit & de balſami oleo, quod licet vix apud ſummos reges reperiatur, nos ipſi tamen habemus munere Ioſephi Parpallioni nobilis Nouarienſis, & medici præſtantiſſimi, ex Cayro, vbi multos egit annos, delatum. quum autem eius non eſt copia, pro eo expreſſum ex myrrha oleum ſatisfaciat.*

ME-

MESVE.

† hoc addit Syl.

DIACVRCVMA minor idem pollet, † (ſed imbecilius.) Recipit ſpicæ nardi, myrrhæ, caſiæ, croci, ſchœnanthi, coſti, cinnamomi ana, melle deſpumato excipiuntur.

ANT. *habet.* Diacurcuma minor valens ad ea ſicut maior. Recipe ſpicæ, myrrhæ, caſiæ, croci, floris ſchœnanthi, coſti, cinnamomi, ana. confiee cum melle deſpumato. & eſt bona, & experta.

MAN. MINOREM hanc quiuis parate poteſt: non multum enim errabit qui herbam Schæni pro flore receperit.

SYLVII. HÆc ab vſu receſſit, & quæ maior, & minor, tam Auic. quinto can. quam Serapioni in antidot. ſcribitur.

F

COST. NON *deſunt iunci odorati flores pro hoc parando medicamento. ſed, vt & Manard. ſiuni folia poſſunt etiam opportune.*

MESVE.

DIAMORVSIA præſtat quæ diacurcuma: nam affectus ventriculi, hepatis, lienis, frigidos, proindeque chronicos ſanat; hydropen, frigidam ventriculi intemperiem, ac inde natam cruditatem ſuccorum copiam, & dolorem. Recipit autem croci, acori, ana drach. ij. myrrhæ, drach. iij. bacearum lauri, drach. ij. & ſ. dauci cinnamomi, caſiæ, cymini carmeni, carpobalſami, ſchœnu anthus, ſemin. apij, aniſi cardamomi, ſpicæ nardi, menthæ ſiccæ, † marrubij † ammeos, ana drachm. j. coſti, trium piperum, ana † drach. j. melle deſpumato excipitur. Datur à drachma vna ad † drach. iij.

† marmaro † drachm. ſ. † ad drach. ij.

CHRI. DIAMORVSIA raro in vſu habetur. hæc deſcriptio videtur concordare cum illis quas deſcribunt Auic. in quinto can. & Serapio in proprio anti. & appellat apud iſtos iſtud electariũ hamoruſia.

MAN. DAVCVS eſt trium ſpecierum.) Eligẽdus eſt Creticus, cuius flores & ſemina alba. ACORI.) de hoc quid ſentiam, infra notabo. MARMACVR.) idest Melyſophyllon.

SYLVII. ELECTARIVM hamoruſia dicitur Auicen. quinto can. & Serapion Antidotario.

H

COST. SI *legitimum eſt balſamum, quod ego habeo, profecto cur vulgatum carpobalſamum, atque etiam xilobalſamum eodem, licet inferiori, odore ſaporeq; prædita legitima non ſint cenſenda, non intelligimus. qui tamen ſecus ſenſerit, pro carpobalſamo cubebas poterit vſurpare.*

MESVE.

DIALACCA magna ventriculum, & hepar roborat, hepatis obſtructiones aperit, eius ſcirrhum diſſoluit, & his naſcentem cachexiã, & hydropen ſanat, vrinas mouet, lapidemque renum, & veſiceæ frangit. Recipit laccæ lotæ, rhabarbari ana † drach. ij. ſpicæ nardi, maſtiches, ſchœnu anthus, coſti. myrrhæ, croci, cinnam. bdellij, ſeminum apij, aniſi, ammeos, fœniculi, ſucci abſinthij, ſucci eupatorij, ſabinæ, aſari, ariſtolochiæ, gentianæ, hyſſopi ſiccæ, amygdalarum amararum, rubiæ, † ana drach. j. & ſ. piperis nigri, zingiberis, ana drach. j. myrrham, & bdellium vino infunde, cætera tere, omnia melle deſpumato excipe. Dabis ab aur. j. ad aur. ij.

† drach. ij. *† Vulg. addit caſia. cinnamomi, ſchœnanth.*

E

CHRI. DIALACCA maior, eſt efficax & experta, & quaſi conſimilis operationis cum diacurcuma maiori, ſed magis, & plus appropriatur paſſionibus renum, & veſicæ, & lapides frangit per vias vrinæ educens. Et dicitur dialacca à quodam gummi quod vocatur lacca, quæ ingreditur eius compoſitionem. Et modus aſſumptionis eius, & tempus, eſt ſecundum regulam datam in electario de aromatibus ſecundum deſcr. Gal. Et doſis eius eſt ſicut dictum eſt de diacurcuma. Eſt aut lacca, Gummi quod portatur de Arabia, & eſt calidum in primo, ſiccum in ſecundo, coloris citrini rubei, & cum ea tingitur ſericum quantum ad colorem cremſi. Abluitur autem ſecundum quod hic conuenit cum decoctione ſchenanthi, & ariſtolochiæ, per quam ablutionem acquirit ſubtilitatem, & apertionem maiorem. Sauina. Arbor eſt nota, calida, & ſicca verſus tertium gradum, & eſt multæ apertionis, & prouocationis. Bdellium gummi eſt arboris in terra arabum, & eſt calidum, & ſiccum in primo cum virtute mollificatiua, & reſolutiua, & eſt bdellium Syriacum. ideſt de Syria, & eſt Iudaicum, & melius.

Dialacca vnde. *Gumma.* *Lacca abluitur quo modo.* *Sauina.* *Bdelij.*

G

MAN. HAc tutius vtimur, quã Diacurcuma: omnia, quæ in ea ponuntur, nota ſunt, ſolum attendendum, vt lacca ſit quod dicunt Græci κάγκαμον, quia arte alia paratur, qua paſſim infectores vtuntur.

SYLVII. Ακκαγκαμον Græcis diceretur: id gummi ſæpe adulteratur, eoque infectores paſſim vtuntur, ſericum colore Kermeſino tincturi. Hæc tutior eſt, quam diacurcuma. Lauanda autem hic lacca decocto ſchœnu anthus, & ariſtolochiæ, vt eſſentiæ tenuitate aſſumpta valentius aperiat. calida primo gradu, ſicca ſecundo. Cymas, ſeu ſummitates ſchœnu ſuſtuli, quod hæc cum floribus ſumuntur, quibus ſunt inferiores.

COST. VVLGATAM *Laccam, gummi, ſcilicet illud ruſum, pellucidum, myrrhæ aſpectu ſimile, ſurculos quoſdam ligneos inuoluens, verum eſſe eancamum Græcorum, fatebitur qui Matthioli commentaria in Dioſc. legerit. Eſſe vero eam laccam quam Arabum, de qua ſcilicet Auicen. & Serap. ex Iſaac ſententia, pro certo habeo. Quanquam enim (quod quis obyciat) nunc eius vſus ad inficiendum eſt nullus; erat tamen ſuperioribus annis, ſicuti ex fide dignis, & expertis artificibus intelleximus, multus, & frequens. immo color qui ex lacca, pertinacius inhæret, quàm qui ex cocco, vel chermes, quamuis minus ſit floridus. Omiſſa eſt noſtra ætate ob chermes copiam, cuius paucos ante annos erat inopia. Ex illius reliquys vbi ſerica opera infecerant, parabantur paſtilli nullius infectoribus vſus, ſed à pictoribus expetiti, ſicuti innuit Serapion. quod nunc quoque fit vbi infecta ſunt ſerica ex chermes. ex reliquys enim ipſius eodem exemplo paſtillos parant in picturę vſum. Ergo qui laccam illam nullius eſſe aiunt ad inficiendum vſus, falli puto. Quanquam vero infecturam ex lacca,*

chermes

A ...armes vocari Serap. affirmat, hoc tamen non perſuadeat Arabum laccam chermes fuiſſe. vocabatur enim chermes etiam tinctorium coccum, quod granam vocant: neque chermes noſtrum, de quo ſupra, lignorũ circumuoluitur ſurculis, vt lacca Arabum: ſed, vt dicebamus, ad pimpinellæ radices. neque etiam aſpectu eſt rubrum, vt lacca Serapionis, ſed purpureum. Ex his ergo conſtare puto pro lacca in Arabum medicamẽtis, vulgatam laccam naturalem, verum ſcilicet cancamũ Græcorum, eſſe vſurpandum, non autem chermes noſtrum, quod non norunt Græci, aut Arabes: neque vulgarem ſanguinis draconem, quo infectores nõ vtuntur, ac ne norunt quidem. Vtrum autem in medicinæ vſum ſumendi ſurculi, an gummi, quia Arabes interdum ligna laccæ, ſeu laccam lignorum expoſcunt, ſunt qui non mediocriter ambigant. Sed ſolum gummi accipiendũ B abiectis ſurculis docemur ex Serapione. is enim explicans quo pacto abluenda ſit lacca, vbi contuſi ſurculi ſunt (vna ſcilicet cum gummi) ſuperiecta calida aqua ex ariſtolochia, & iunco odorato, agitari iubet piſtillo, & quod poſtea reſederit abiecta aqua ſiccandum: ac ſi pellucidum fuerit reponendum vitreo vaſe, ſin minus, repetendam purgationem, vt pelluceat. Ex his, quum ſurculi non ſubſideant, ſed emergãt, ſolum autem gummi ſubſideat, vt illos quoque cum aqua abijcias, puto oportere. Non ergo vt eos ſumas, iubent Mauritani, quando laccam lignorum petunt, ſed vt probatiſſimam deligas admonent. duplex enim affertur lacca, craſſior quadam lignoſis ſurculis nõ aduoluta, ſordida, & opaca: alia quæ ſurculoſa eſt, longe lucidior, purior, & omnino præſtantior. hanc ergo docent, vt deligas abiecta craſſa, & ſordida. Porro ex qua nam arbore lacca proueniat, & quid ſit, quum Serapion ex Raſis ſenten- C tia rorem ferè eſſe aſſerat collectum in meſpilo, recentiores tamen qui Indiarum luſtrauere orbem, lachrimã eſſe aiunt (quod veriſimile eſt) arboris iuglandi noſtræ ſimilis. Audio tamen viſum eſſe Venetijs ramulum, cui vtraque hæc inerant, & lacca & caryophylli, quaſi ex eadem arbore vtrumque proueniat.

M E S V E.

DIALACCA minor, eadem poteſt, (ſed ineſficacius.) Fit ex laccæ lotæ, croci, coſti, ſchœnu anthus, rubiæ, ariſtolochiæ longæ, glycyrrhizæ, piperis, ana drach. vna, & dimidia, rhabarbari drachmis tribus, myrrhę, bdellij, ana drachma vna, D miſtis vt in priore.

MAN. HÆc quoque bona eſt, & facilius, quam prima parari poteſt.

SYLVII. ACTVARIO deſcribitur διὰ λάκκα duplex, ex his duabus ferè ſumpta: vt hæ, & aliorum aliæ, ab vſu receſſerunt.

COST. ARISTOLOCHIÆ longæ. *De Ariſtolochia ſatis lib. ſimpl. Quod hic rotundã aſſumendum nonnulli aiunt, legique in caſtigatioribus textibus rotundam, non negamus. noſter manuſcriptus longam habet, vt & impreſſi omnes. neque id multi facerem vtrã ſumas, quando quæ author de hoc medicamento pollicetur, ad eadem longa ſatis eſt opportuna.*

M E S V E.

ELECTARIVM ex Rhabarbaro, obſtructiones potenter aperit, & inde natos affectus, icterum, febres putridas etiam inueteratas, formæ corruptionem ſanat. Recipit rhabarbari, ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, ana drachmas v. myrrhæ, croci ana drachmam vnam, ſpicæ nardi, aſari, caſiæ, ſchęnu anthus, fumariæ, ſeminis aniſi, apij, amygdalarum amararum excorticatarum, ana drachm. s. melle deſpumato.

B PLACET mihi & hæc, ſi bene paratur: multum enim in mulieribus valet, quibus ob malam hepatis temperaturam ad frigidum, retinentur menſes. MAN.

AMYGDALARVM amararum. *Amygdalæ amaræ ex planta ſunt congeneri illi, quæ dulces profert. ſunt tamen qui perſici nucleos earum loco aſſumant, quos, quanquam non ignoro plurimi eſſe vſus ad eadem ferè, ad quæ amygdalæ amaræ, perperam tamen agunt, qui vſurpant, vbi harum copia eſt. ſubſtitui tamen poſſunt in inopia. Ex amygdalis ſeu dulcibus, ſeu amaris detrahendus eſt cortex, non calida aqua, ſed cultello. Puluerabis autem eas facile, ſi in mortario poſitas momento ſcriptoriæ chartæ, qua nunc vtimur, veluti tegas, & parumper paſtillo tundas. excipitur enim in chartam oleoſi illarum humoris nõnihil, atque abiecta charta in tenuem poſtea duci puluerem poſſunt.* C *Sed pręſtat forte, cum rebus aliis in puluerem antea redactis conterere. ita enim quidquid olei terendo effluit, in pulueres illos excipitur, & facultas amygdalarum integra ſeruatur.* COST.

M E S V E.

ELECTARIVM diacoſton, obſtructa viſcera liberat, & inde natum dolorem mitigat, hydropem gigni cęptum perfici prohibet. Recipit coſti amari, caſiæ, cinnam. ana drachm. v. aſari. drachm. iij. rhabarbari, ſchęnu anthus, ſeminis apij, aniſi, ana drach. iij. croci, ariſtolochiæ, myrrhæ, ana drach. ij. mellis deſpumati q. ſ.

D POTENS hoc eſt in quauis temperatura frigida, & humida, & in obſtructione: procurandum tamen vt verum coſtum habeamus. MAN.

COSTI &c. *Coſtum quum triplicem faciat Dioſcor. Arabicum, Indum, Syriacum, noſtra hac ætate nihil habent ſeplaſia, quod veri legitimique coſti faciem referat ſine controuerſa. De vulgata ſane radice, quam ex Gargano Apuliæ delatam, amarum coſtum officinæ vocant, non eſt, vt verbum faciam, quando vna leuitate excepta nulla prorſus in ea ſpectatur coſti nota. inſipida enim eſt, ac inodora, & nulla illi demum gratia ineſt. quum tamen coſtus, & excelleret acrimonia cum leuicula amaritudine, & odore maxime commendaretur, quem etiam in odoratis vnguentis vſurparent. iure ergo à peritioribus pro coſto nõ admittitur.* COST.

Oſten-

Oſtendunt alÿ Venetÿs magnam quandam radicem ex Indÿs allatam, denſa ſubſtantia, colorę nigro, & leui amaritudine, & coſtum dulcem vocant: ſed & hæc odore caret, & acrimoniæ dulcoris ſaporiſve alterius vix quidquam prodit deguſtata. Allata etiam nuper eſt ex Indÿs radix alia craſſiorem zedoariam magnitudine duplo ſuperans, albo, ſi tranſuerſim ſeces, pulchro quodam fibrarum ordine diſtinctam à medio veluti centro ad extimam ſuperficiem ductarum, vt in rhapontico. atqui odore hæc leui aut nullo, acrimonia autem quum linguę admones, tenui, amarore vero vbi paululum deguſtaris tam inſigni ac pertinaci, vt vix tandem fauces abluto ore expedias. quæ omnia nos perſuadent abeſſe radicem hanc à legitimo coſto plurimum. Affertur etiam ex Indÿs radix alia zingiberis æmula, foris alba, intus ſubcrocea, cupreſſi odorem quum manditur referens: atque hanc legitimum eſſe coſtum nonnulli putant. Verum, quum huic leuiſſima, & acrimonia, & amaror & odor inſit, diſſentire ego quidem ab illis cogor: ſuſpicor vero Indi cyperi potius eſſe ſpeciem, quã coſti. Conſultius autem mea quidem ſententia alÿ odoratam vulgaris Angelicæ radicem, alÿ etiam vulgatam zedoariam coſti ſpecies putant. Ineſt ſane Angelicæ radici præter eximiam odoris ſuauitatem, inſignis quoque acrimonia, & amaritudo lenis. eſt & zedoaria acris, ac leniter amara, & odore ſuo ferit caput: quę coſti ſunt legitimi qualitates. Cæterum de Angelica quidem hoc obſtare videtur, quod illi tanta acrimonia non ineſt, vt exulceret, quod præſtare coſtum Gal. teſtatur. De zedoaria vero multa ſunt, quæ non temere obÿciās. Ac primum, quum coſtus ſuauiſſimo eſſet odore, ſapore vero acri magis, quam amaro; ineſſe hæc zedoariæ non videntur. grauis enim potius odore eſt; & amaritudine, longe quam acrimonia maiori. quum etiã coſtus exulceret Galeni teſtimonio, zedoaria non exulcerat: atque quum coſtum helenÿ radice adulterari ſcribat Dioſcor. radice quoque vt ſit magna, & vegeta oportet. talis enim helenÿ eſt radix. Ad hæc, ſiue Arabicum, ſiue Indum coſtum dicas, grauis hæc eſt radix colore potius luteo, quam albo, quũ Indus, atque Arabicus ſint leues, atque hic candido colore, is vero nigro; quod ſi Syriacum dixeris, grauis enim zedoaria eſt, & buxeo colore, quæ duo Syriaco coſto Dioſcor. ineſſe teſtatur: atqui zedoariam non ex Syria, ſed ex India afferri conſtat. Tot ergo & tam variæ ſunt de coſto opiniones. de quibus quidem ſi & nobis proferre liceat, quod ſentimus, prætermiſſis alÿs, non temere agi videtur, qui Angelicam, & zedoariam inter coſti ſpecies recenſent. Equidem quod ad Angelicam pertinet, quũ obÿcitur non tanta eam vigere acrimonia, vt exulceret, Galeni verba puto diligentius perpendenda. neque enim is coſtum ait exulcerare quando manditur, ſed, ſi ex illo, & oleo corpus confricatur, ſcilicet calefacta olei, & coſti vi particula, non difficile eſt ſummam quoque abradi cuticulam. ſolet enim vel ſola interdum frictio, vbi ſit aſperior, idem præſtare. Adde vero etiam coſti huius noſtratis acrimoniam ex Italici ſoli clementia poſſe imminui. De zedoaria vero quanquam non ſum neſcius de hac, & coſto ſeorſum egiſſe Auicen. & Serap. incertos fortaſſe ac neſcios eandem duo illa rem eſſe, coniecturam tamen non mediocrem hæc faciunt, vt eãdem eſſe cum Syriaco coſto zedoariam putemus, grauitas, color buxeus, odor non vulgaris, acrimonia, amaror, doteſque aliæ multæ experimento comprobatæ, E quales coſto aſcribit Dioſc. vt eſt excalfactoria, vrinã ciere poteſt, vteri affectibus, atque eius, & ventris flatibus mire confert, ac ne reliqua particulatim proſequar, collato ſapore eadem poſſe docemur, quæ coſtus. At aiunt odorem non ſuauem eſſe, atque acrimoniã eſſe amarore inferiorẽ. Mihi vero ac palato multorũ (quod aliorũ pace ſit dictum) ſuauiſſimus eſt odor, acrimoniaque ipſa longo exceſſu, quàm amaritudo ſuperior, atque vix quidẽ amaroris quidpiam ea deguſtata percipio: linguam vero profundius, & diutius feruere ſentio. An vero tam ſit acris, vt exulceret, experiundum eſſet, vt etiam de Angelica diximus, addito oleo ac confricato ex ÿs corpore, neque vni guſtatui fidendum. ac feruor certe qui illi ineſt, conſentire hac etiam in re videtur. De helenio autem cui ſimilem eſſe coſtũ oportet, ne plura dicam. Comagenum helenium de quo Dioſc. quale ſit F non noui, noſtras vero præter craſſiorem illum, vt ita dicam radicis caudicẽ, appendices quoque digitali craſſitudine habet plures, quæ zedoariæ magnitudinẽ emulentur. ſed illud etiã dixerim, quod ſi exiccatam helenÿ radicem diſſecueris, colorẽ in extimo cortice nigricantem ſpectabis, qualem in zedoaria. Nihil ergo obſtare hactenus videtur, quo minus coſtum eſſe zedoariam putemus. atque non illum ſane Arabicum, vt nõnulli ſentiunt, grauior enim eſt zedoaria, neque prorſus cãdida, ſed Syriacum à Dioſc. vocatum. buxeo enim colore eſt, & eſt grauis. At ex India (aiunt) non ex Syria affertur. Fateor deeſſe hoc ad notas à Dioſc. aſcriptas. Suſpicari tamen licet, Dioſcoridis tempeſtate aut Syriam huius generis coſtũ coluiſſe, aut ex Indÿs in Syriã tranſlatum frequentiori, quam nunc commeatu, Syriaci nõẽ appellationem ſuſcepiſſe. alioqui autẽ quod in alÿs quoque obſer-G uare eſt, Dioſcoridis coſti hiſtoriam non admodũ patuiſſe ex eo conſtat, quod de plantæ figura, atque hiſtoria cuius hæc eſt radix, ne verbum quidẽ. Sed quid hoc loco ſumendũ pro amaro coſto quẽ Meſues petit? Eſt ne ẽt dulcis coſtus? Meminere certe Arabes, & de coſto dulci, qua voce quid intellexerint, fatemur ignorare. Quidqđ tamen id fuerit, eius loco & vniuerſe ꝑ coſto, ſi per me liceret, à zedoaria, & Angelica non abſtinerem, quoad coſtum amarum, & dulcem legitimũ aliquis oſtenderit.

Calami aromatici. *Quod vulgo calamum odoratũ vocatur, legitimum eſſe acorũ, non poſſum ego certe nõ ſentire cũ Manardo, pro qua ſententia Matthiolus quoque pugnat. Hodie vero etiam Turcis acorũ vocari audio. Calamum autem aromaticum intelligo proſtare in Aegyptÿs, & Aſianis officinis ea prorſus facie, quàm Dioſc. delineat, vocarique caſſab oſſcri, eſt autẽ caſſab H canna. Sed mirum quod cum tam frequenti noſtrorum mercatorũ negotiatione Venetus hactenus ſit ignotus. Eius vice quũ & Gal. & Paulus muſcum arboreũ ſubſtituant, quæ tamen longe viribus inuicem differunt, nõ errabis fortaſſe ſi vulgato hoc calamo aromatico, vero ſcilicet acoro vtare, minori tamen portione, quãdo acorũ tertio ordine calfacit, calamus in ſecundo reponitur.*

MESVE.

ELECTARIVM à nobis inuentum, ventriculum & cætera viſcera roborat, & calfacit: ob id lienteriam, diarrhœan, dyſenteriam hepaticam, & alios dictarum partium affectus frigidos ſanat, & immodicam medicamenti purgantis *Confectio* [illegible]

vacua-

vacuationē ſiſtit, & hæmorrhoidas, flatus quoque diſcutit. Recipit ligni aloes, galliæ moſchatæ, ſpicæ nardi, cyperi, calami aromatici, an. drach. ij. cymini Carmeni aceto vigintiquatuor horis infuſi, & aſſati, drach. iij. ſeminis porri torrefacti drachm. j. & dimidiam emblicarum bellirie. ſucco † intybi infuſarum, & toſtarum. nucis moſchatæ, ana drach. ij. & ſemiſſ. ſeminis naſturtij toſtorum drachm. vj. ſeminum vuarum drach. v. ſem. myrti tenuiſſime tritorum drac. xxvj. balauſtij, conacharum vſtarum, thuris, fructus tamarici, ana drachm. ij. & ſemiſſ. ammeos drach. iij. Tere omnia, & frige in vino odorato. & ſicca, frige iterum aqua cydoniorum, aut baccarū myrti, & ſicca: iterum tere ſubtiliſſime, excipe miua aromatica. Dantur drachmæ tres cum ſyrupo cydoniorum, aut myrtino.

(marg.: † oxymelit...)

MAN. SICVT Alchol. in tenuiſſimum puluerem. Per conchulas aduſtas, intellige coopercula paruarum conchularum, qualia apud nos multa, vt quæ piperatia vocant, & ſimilia: quanquam molem maiora eſſent, quæ blattas byzantias vocant, & Græci onychas, hoc eſt, vngues.

COST. CONCHVLARVM aduſtarum. *Hoc medicamentorum genere vſi ſunt, & Græci, ſed extrinſecus. Arabes etiam intrinſecus. Hic quanquam non ignoro Manardum virum ſcientia præſtantiſſimum, eorum teſtas, quæ capparotia vocant, ſiue onyches, id eſt blattas byzantias vſurpare: mallem tamen ego cum alys, margaritiferis conchis vti, quas Serap. vbi margaritarum deſit copia, vſui proponit.*

MESVE.

ELECTARIVM alterum confirmans ventriculum, & viſcera alia roborat. fluorem alui a cauſa calida, vel medicamento nimis purgante ſiſtit, appetentiam excitat. Recipit † nucleorū myrti læuiſſime tritorum † vnc. j. & s. roſarum, ſpodij, rhu, trium piperum, ſantali, balauſtij, gummi aſſi, ana drach. j. & s. granorum granatorum aſſatorum drach. vij. coriandri infuſi in aceto, & aſſati † vnc. ſemis, ſeminis roſarum, ſemi. oxalidis, ſemi. plantaginis, ana drach. ij. trita probe omnia † frigantur ex omphacio, vel ſucco myrti, & aceto, ſiccenturque. excipiantur deinde miua acetoſa. Dantur drach. ij. vel iij. cum ſyrupo cydoniorum acidorum.

(marg.: † granorū. † drach. xiij. † drach. xiij. † frixentur.)

MAN. MAGNAM vim haberet adſtringendi, ſi bene pararetur. Seminis roſarum.) Quid ſit, vide in noſtris epiſtolis.

COST. SANDALORVM. *Sandalum non defuere ex recentioribus qui aſpalathum eſſe crediderint: de quo Dioſc. ſed horum ſententiam hæc refellunt, quòd de ſandalo, & aſpalatho diuerſis locis Serap. agit: quod, quum aſpalathus, vt ait Dioſcor. ſurculoſus ſit frutex, multis ſpinis horrens, ſandalum, vt ex India commentaris legere eſt, arbor eſt procera magnitudinis, ne que ſpinas habet. aſpalathus rubens odoratus, albus inodorus: contra ſandali albi rubris multo odoratiores, aſpalathus acribus conſtat partibus, ob quas calefaciendi vim habet, ſandalis nulla acrimonia: & nullus aut certe exiguus calor, vt in confeſſo eſt omnibus.*

Sem. roſarum. *Roſarum ſemen quamquam Plinio id luteū nuncupatur, quod capillamentis roſarum inſidet, vere tamen id eſt ſemen, quod in rubro calyce, quum maturauerit, durum ac veluti acinus reperitur. Hoc contra quàm Manar. ego potius vterer, vbi ſemine ſit vtendū, efficaci ad fluorem album muliebrem, ac ad gonorrhaā præſidio, vt quotidianum experimentum docet. Sane quod ad huius electary calcem ait fricentur ex omphacio. legendum dubio procul.* frigentur. *vt etiam in ſuperiori. ita enim maior adſtringendi vis medicamento comparatur, quod authoris fuit propoſitum.*

MESVE.

ELECTARIVM Alcanzi, vētriculum, & hepar calfacit, & roborat, ob id appetētiam excitat, coctionem iuuat, flatus diſſipat, vomitum pituitoſum, & ab eo virium diſſolutionem emendat. Recipit autem roſarum, coſti, ſpicæ, ana † vnc. dimid. florum † granati ſylueſtris vnc. vnam, nucis moſchatæ, calami aromatici, caryophyllorum, macis, cardamomi, ana drach. iij. & ſemis. † zingiberis drach. ij. myrobalan. Indorum, emblic. belliric. ana drach. vj. granorum myrti libram vnā, balauſtij, thuris, corticum citri, fructus tamaricis, ana † vnc. ſemis. Feruefiant ſemel omnia in vino generoſo antiquo, poſt ſiccentur, feruefiāt deinde ſemel in ſucco cydoniorum, exiccenturque in vaſe terreo vitrato, terantur tenuiſſ. miua excipiantur. Dantur drachmæ † tres cum ſyrupo cydoniorum.

(marg.: † drach. iiij. † alchelin. † Vulg. add. cyper. drachm. trium piperis ana drachm. ... † drach. iiij † drach. ij.)

MAN. FLORVM Alchiel. credo legendum eſſe alKilchil, quod vocant Arabes granatum ſylueſtre.

COST. FLORVM alchelin. *Roſmarini florem interpretantur. neque importunus certe is eſt ad vſum, qui ex hoc electario expetitur. Manardus tamē alchilchil legendum putat, eſtque id ſylueſtre punicum malum: vt propterea Manar. ſententia author balauſtium quærat. Cæterum infra etiam balauſtium petit Meſue, atque adeo cadit Manardi coniectura, ni ipſi fallimur: ſumendi ergo iudicio noſtro roſmarini potius flores.*

MESVE.

ELECTARIVM ex Laſere ad febres antiquas, & circuitus repetētes, vt quartanas (quotidianas) ſomnum grauem, tremorem, venenoſos morſus. Recipit † liquoris Cyrenaici, piperis, myrrhę, foliorū rutæ ſiccorum, ana † vnc. dimid. melle deſpumato excipe. Datur à drach. j. ad aureum vnū in febre cum oxymelite per horam ante acceſſionem: contra venenum, cum vino calido.

(marg.: Confeſſ. de aſa. † aſa. † drach. iiij.)

CHRI. ISTVD electarium licet non ſit in vſu: tamen vtebatur eo quidam magnus practicus, & bonus experi-

perimentator verſus declinationem vniuerſalem febris quartanæ periodicæ. dabat enim de ipſo ante principium paroxyſmi per horas duas vſque ad dra. j.s.cum vino ſubtili pauco, & calido tribus vicibus. ſubſequenter in die quietus exhibebat de omnibus myrobalanis puluerizatis, vſque ad drach. iij. cum vino ſubtili, & quandoque cum melle in forma dactyli de mane ante diem, fricaris tamen prius dictis myrobalanis, ſic puluerizatis cum oleo amygdalino dulci pro ipſorum rectificatione, vt dictum eſt ſupra. ſoluit enim ventrem comprimendo,& euacuat principaliter materiam melancholicam, & ſubſequenter cholericam, & phlegmaticam, & generaliter omnem materiam aduſtam,leuiter tamen. Eſt tamen electarium diſplicibile multum,plus ratione fœtoris à ſe quam ratione ſaporis. valet etiam à proprietate morſibus animalium venenoſorum,ſi aſſumatur in doſi prædicta eodem modo,quo dictum eſt,ſcilicet fœtida,eſt gummi cuiuſdam arboris in partibus Indiæ, calidum, & ſiccum in tertio cum multo fœtore. Quidam autem dicũt, quòd aſſa eſt ſuccus herbæ inſpiſſatus, & in illiſmet partibus adinuentus.

MAN. LASER, vel opus Cyrenaicus Dioſcoridis eſt res, quam Arabes vocant aſſam: nõ defertur ad nos niſi fœtida: Optimum eſt ſubrubeum, ſplendidum, myrrhã referens non porrum,& quod facile diſſoluitur in colorem album. Sunt qui putent benzoin nunc vocatum eſſe verum laſer.

SYLVII. VTILE eſt hoc electarium in declinatione vniuerſali quartanæ,horis duabus ante acceſſionẽ,ad drachmam vnam,& s. cum vino tenui calido. Malo opum Cyrenaicum vulgo, aſſam aromaticam (quam dictum benzoinn quidam putant) miſcere,ſi proba habetur, quàm Medicam,vel Parthicam virus olentem,ob id aſſam fœtidam vulgo dictam. Proba autem fuerit ſubrubra, ſplendida,myrrham referens odore,non porrum,& ſolutu facilis in album colorem.

ÇOST. *QVANQVAM non deſunt, qui vulgatum benzuinum aſſæ ſpeciem eſſe pro certo habeant; hic tamen fœtidam aſſam ſumendam puto. præfertur enim apud Serap. fœtida bene olenti in omnibus. Cœpit nunc afferri probatiſſima.*

MESVE.

Confectio anacard. ELECTARIVM Anacardinum ad ventris totius inferioris, & cerebri affectus frigidos. ſanguinẽ reddit puriorem,& inde ſpiritu animali reddito purgatiore, & tenuiore, ſenſus omnes, apprehẽſionem, intellectum,& memoriam iuuat. coloremq́ue viuidum corpori tribuit. Recipit autem piperis nigri,& longi, myrobalanorum, cepularum, emblic. belliric. Indarum, † caſtorij, ana drach.ij.coſti,anacardi † melanthij,ſacchari boni,ana drac.ſex,cyperi drach. quatuor: tere anacardos per ſe deinde alia excipe butyro vaccino, & melle ſimul coctis portione æquali. Datur poſt ſex menſes ad drach. duas cum aqua fœniculi,& apij,quo ſumpto,vitabis laborem, iram, coitum, ebrietatem.

† Vnde beduſter. † Vulg. non hab. melanthium, ſed burũgi, hac cur. Laur. ana drach. vt. loco burũgi aliqui cod hab burungi, id eſt ſe. anne melanthium.

CHRI. ISTVD electarium rariſſime habetur in vſu propter exceſſiuam eius caliditatem, & dicitur,quod

E eſt confectio ſapientum exacuens intellectum, memoriam reparans ſuperfluitates maxime in ſtomacho, & cerebro repertas conſumendo. Conueniret corporibus frigidiſſimis in complexione, & quando quæreremus aliquam inflammationem in ſpiritibus cum calore febrili, & doſis eius eſt à drach.j. ad drachm.j.& s.cum aqua fœniculi, vel cum modico vini albi.ſumenti tamen ſe oportet ſumme cauere à labore,ira, coitu, & ebrietate, & ſimilibus, ſed tutius eſt ipſum non aſſumere, quam velle febrem inducere propter timorem aduentus putridæ, vbi quæreremus ſolum ephimeram. Anacardi,ſunt fructus cuiuſdam arboris calidæ, & ſiccæ complexionis in quarto,qui fructus habẽt ſimilitudinem cum corde auium paruarum,habentes intra ſe rubedinem quandam ad ſimilitudinem ſanguinis: & naſcuntur in Sicilia in

F montibus igneis, qui quotidie comburuntur. & ab ipſius denominatur hæc confectio anacardina. Et hic notandum, quòd ibi fructus dum ſunt recentes condiuntur cum melle,quia ponuntur in ipſo poſt liquefactionem ipſius, & ſic diu morantes in eo,illud tale mel vocatur anacardinum mel.et habetur in vſu abſque dictis anacardis, quia ingreditur in aliquibus electarijs,vt inferius apparebit,& illud tale mel intẽſiorem gradũ caliditatis acquirit, & ſiccitatis,quam eſſet in ipſo ſimplici melle. Burungis eſt nigella,ſemen minutum, & paruum, & reperitur in partibus noſtris, & eſt calidæ, & ſiccæ complexionis verſus tertium gradum. Vltimo ponit modum compoſitionis ipſius cum butyro propter myrobalanos, & cum melle, ana partes æquales. & vſus ipſius non eſt conueniens ante ſex menſes, vt malitia anacardorum

G remoueatur propter fermentationem. & debet aſſumi cum aqua fœniculi,vel apij.

ADDITIO.

Confectio anacardina à multis authoribus deſcribitur, diuerſis tamen modis. Nam Auic. in 5.can. tres habet deſcrip.ab iſta differẽtes,ſimiliter Serapio, & Haly.10. practicæ vnam habẽt deſcrip. quę etiam eſt multum differens. idem Meſ. cap. de ægritudinibus neruorum habet vnam aliam deſcriptionem. Vnum tamen notabis, quòd multi aromatarij falſò dixerunt, quod debemus hic dicere vinum debeduſt duas res intelligentes per iſta duo vocabula. falſa tamen eſt eorum opinio,nam Auicen. in præſenti confectione habet loco inude beduſt caſtoreum,ſimiliter *Variæ anacardinæ compoſitiones.*

H & Serapio,& Haly,habent inmbde beduſter.ideſt teſticuli caſtorei,& ſic boni authores volunt,quòd per inude beduſt intelligamus caſtorei. Circa burungi dicemus; quòd aliqui volunt dicere, quòd ſunt cubebæ,vt voluit Luminare maius reprehendens lumẽ aromatariorum,qui dicebat,quòd burũgi, ideſt ſem. nigellæ,eadem tamen ratione probauimus, quòd ſit nigella,qua probauit,quòd debemus dicere iũde beduſt. nam Auic. Serapio Haly. habent in præſenti deſcript. ſemi.nigellæ,& non cubebas. *Burungi.*

HAC perrarò vtimur, niſi ad febrem in frigidioribus morbis prouocandam. BENVST.) Intellige caſtorium. BVRVNGI)Pro hoc pone Meliſſophyllon, vel Eryſimon. Aliqui tamen intelligunt erucam agreſtem. De Anacardo non video Græcos inter ſimplicia medicamenta ſcripſiſſe: inuenio tamen eis vſos, MAN.

& vocare

& vocare Anacardia. Auerroes reponit inter noua medicamina. Paulus deſcribit Theodoreton, quam per Anacardia vocat. A

SYLVII. VITABIS, & cætera immodice calefacientia, & vacuantia, quia calidiſſima eſt, ſoliſque multum frigidis ſecura. Nam ſpiritibus accenſis, febres excitat diarias, a quibus ſæpe tranſitur in putridas, vel hecticas: ferè autem vſurpatur ad febrem excitandam in morbis frigidioribus. Datur autem poſt ſex menſes, cum, ſ. vis anacardorum feruendo expirauit, ante namque vſus eſt periculoſum. Antidianacardon Aët. ad vertiginoſos, comitiales, difficulter ſpirantes, & ileoſos, menſes pellit, incipientem hydropem, & cachexiam ſanat: recipit anacardorum, epithymi, acori, piperis, ſaxifragæ, maſtiches, iridis, myrabolani, ſingulorum quadrantem: croci, caſiæ, folij, ſpicæ nardi, mei, agarici, iunci odori, rhei, ſingulorum ſeſcunciam, aloes ſextantem, caryophyllorum vnc. j. mellis quantum erit ſatis. Mel vero anacardinum, i. cui incocti ſunt anacardi recentes, & relicti, vſu frequens eſt, in compoſitionibus præſertim, vt poſt leges.

B

COST. *PIPERIS nomine, quod inter ſpecies piperis maxime excellit intelligendum: illud nigrum eſt acrius, & odoratius, & albo, & longo. vt propterea errent qui album aiunt eſſe ſumendum. Beduſter caſtoreum eſt. cur interpres non dixerit latine vt in ſuperioribus, ignoro. Durungi quid ſit neſcimus. pro eo nigella vteter, vt etiam alij. habet enim Serap. in deſcriptione quadam Anacardinæ confectionis, nigellam.*

DISTINCTIO SECVNDA.

de Medicinis opiatis.

MESVE.

Confectio Philonij. ANTIDOTVS Philonis efficaciſſima, & expertiſſima ad ſedandos vehementes, & lethales partium dolores, ventriculi, coli, hypochondriorũ, hepatis, lienis, renum, vteri, excitatos à crudis humoribus aut flatu craſſo, aut amborũ cauſa intemperie frigida: valet etiam ad ſuffocationis periculum, ſingultum vehementem, vrinæ difficultatem: ob hæc à morte impendente vindicat. Rec. autem piperis albi, hyoſcyami albi, ana dra. xx. opij drach. x. croci drac. v. ſpicę, pyrethri, caſtorei, ana drachm. j. mellis deſpumati quadruplo omnium excipe. Addunt aliqui moſchi ſcriptulum vnum. Datur quantitas ciceris, aut fabæ paruæ, cũ liquore aliquo conuenienti.

CHR. SECVNDA diſtinctio eſt de medicinis Opiatis, quæ ad formam electarij reducuntur, & dicũtur Opiatę, quia in eis ingreditur opium, vel alię medicinæ ſtupefactiuæ præſeferentes in virtute ſimilitudinem cum opio, vel cum eis inſimul ingreditur opium. ponuntur etiam cum iſtis aliæ medicinæ multum calidæ, quæ habent corrigere malitiam opij, & aliarum ſimilium. Et hæc eſt ſecunda pars principalis ſuperius diuiſa, in qua determinat de electarijs opiatis, quorum vſus non eſt conueniens niſi in caſu magnæ neceſſitatis, & cum cautela, vt dictum eſt ſupra in expoſitione theriacæ Andromachi.

ADDITIO.

Notandum, quod duæ famoſæ deſcriptiones ponuntur ab auctoribus de Philonio, & vbique generaliter præparantur. vna ipſarum ponitur à Nicolao, quam vocat Philonium Romanũ, & eã ponit Auic. 5. can. qui ipſam deſcribit, & adducit auctoritatem Galen. in lib. x. tractatuum. vbi tale Philonium Romanum ſumme commẽdat, & fuit inuentum à Philone medico Romæ, & principaliter conuenit ad ſomnũ inducendum, & ad ſedandum acutiſſimos dolores, & magnos, & plura alia iuuamẽta habet, quę ponit Nicol. Ibi ergo cum ipſum exponemus prædictam deſcriptionẽ aperte declarabimus. Alia famoſa deſcript. quæ multum habetur in vſu, ponitur à Meſ. inferius cap. de ſputo ſanguinis à pectore, & vocat ipſum Philoniũ Perſicum, quia inuentum fuit à Perſis. In expoſitione illius literæ non procedam. hoc Philonium eſt multæ virtutis, & excellẽtis vtilitatis, & principaliter ad omnem fluxum ſanguinis vndecunque emanet, & maxime a pectore, vel à matrice, vel ab hæmorrhoidibus, eſt etiam ſedatiuum dolorum intrinſecorum, & ſomni prouocatiuum, licet non tantum quantum Philonium Rom. & vſus eius debet eſſe ad minus tranſactis ſex menſibus à die cõſtructionis, nam ante eſſet timor de opio, & alijs medicinis ſtupefactiuis, & hæc fuit vna regula generalis, in qualibet medicina opiata, quod inueterata, vltra quatuor annos non ſic vigoroſe operatur. Doſis autem Philonij Perſici, & ſimiliter Romani, eſt ſicut cicer, de ſero poſt cęnam vna hora tranſacta cum modico vini, vel ſine ipſo, cum quærimus ſomnum prouocare. Cum autem intendimus, ſedare dolores ſeu fluxum ſanguinis prohibere, niſi vacuo ſtomacho à cibo, & ſuperfluitatibus, nõ eſt exhibendũ, neque poſt v. horas eſt cibus aſſumendus, vt de theriaca dictum eſt. Inſuper multum laudo, quod Philonium non exhibeatur niſi poſt vniuerſales euacuationes, & iſte canon regularis, & verus in qualibet medicina ſtupefactiua, cuius Philonij perſici hæc deſcriptio. Rec. papaueris albi, alias piperis albi, & eſt melior litera, & de pipere dictum eſt. Sed papaueris, tres ſunt ſpecies, eſt enim papauer album ſcilicet, quod habet ſemen album, quod eſt domeſticum, & hortulanum frigidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo gradu. Et eſt aliud, quod habet ſemen nigrum, frigidæ, & ſiccæ complexionis in tertio gradu, ex ſucco cuius papaueris nigri, qui colligitur per inciſionem eorum capitum, dum talia papauera ſunt recentia, fit opium, qui ſuccus eſt frigidæ, & ſiccæ complexionis in quarto, ſicut eſt ipſum opium. Eſt, & aliud papauer, quod habet ſemen rubeum ſimiliter, quod attinet alicui caliditati: ſed eſt ſiccum in tertio, & tale ſemen non eſt in vſu. Hyoſcyami tres ſunt ſpecies, ſcilicet ſeminis. Nam quædam ſunt ſemina alba, quædam rubea, & quædam nigra. ſed ſpecies rubei, & nigri ſunt omnino fugiendæ tanquam venenoſæ, & non ſunt in vſu medicinæ, & ſunt frigidæ, & ſiccæ complexionis in fine tertij, licet rubeum ſit minus frigidum. Qui vero facit ſemen album eſt in vſu medicinæ, & eſt frigidæ, & ſiccæ complexionis in tertij principio, eſt valde notum, vulgo dens caballinus vocatur. Terræ ſigillatæ, opij, ana drachm. xj. ſa-

Tres papaueris ſpecies.

Tres hyoſ. ſpecies.

C

D

tharagi, ideſt thapſiæ, croci, ana, drachm. v. caſtorei, ſpicæ.ſ.nardi, euphorbij, gummi eſt cuiuſdam arboris in partibus profundis Indiæ, & eſt calidum, & ſiccum in quarto, ita quod eſt calidius, & ſiccius quolibet alio gummi, & vſus ipſius per ſe eſt magni periculi, quia eſt medicina venenoſa, ſoluit tamen phlegma à membris remotis, & doſis eius eſt chirath vnum, quod eſt pondus granorum quatuor, & non adminiſtratur niſi cum medicinis corrigentibus, vt ſi per noctem infundatur in ſucco citri, aut aqua hordei, ſibi admiſcendo quartam partem maſticis. Pyrethri, radix eſt herbæ notæ, calidæ, & ſiccæ complexionis in tertio, & quæ radix in ore retenta attrahit phlegma à capite, & mordicat linguam, & palatum. Margaritarum non perforatarum, charabæ, ramich, ana drachm.i. Ramich eſt compoſitio facta ex gallis quercus; & paſſulis, vt ponit Serapio in ſuis ſimpl. c. de ramich. & gallæ ſunt notæ, & ſunt frigidæ, & ſiccę in ſecundo cum multa ſtypticitate. paſſulæ pariter ſunt notæ, & ſunt calidæ in ſecundo, & humidæ in fine primi. Camphoræ. vnc.i. mellis cocti q.ſ. Et quando aſſumitur pro conſtrictione ſanguinis debet aſſumi in doſi ſupraſcripta cum aqua plantaginis, vel eius ſucco, vel cum aqua roſata, ſeu aqua portulacæ, ſeu ſucco acreſtę, vel cum vino pontico. iſta ſunt. de prædicto Philonio dicta, &c.

MAN. VSVS horum admodum prudentem deſiderat medicum, non adeo audacem, vt vbi opus non eſt, eis vtatur: nec adeo timidum, vt quoties vrget neceſſitas, eorum vſum reformidet.

MAN. VTERE hoc tanquam vero Philonis medicamine, & dimitte alia. INVENTIONE propria.) Scilicet Philonis. CASTORIVM.) Galenus non ponit. Doſis eius, vt cicer conuenit pueris: vt faba parua, debilibus: vt auellana, prouectioribus ac robuſtis.

SYLV. SIC Philo medicus Tharſenſis præſtantiſſimus ſcripſit elegiaco carmine eleganti, ſed ænigmatibus de induſtria obſcurato, apud Gal. lib.9. comp.phar. ſecundum partes: niſi quod euphorbium habet, Meſues vero caſtorium: in cæteris, & ponderibus idē ſunt. Hoc ferè primum anodynorum antidotorum celebre extitit. Huic autem quidam ademerunt, alij addiderunt, nonnulli euā ponderibus euariantes, magnum fecerunt numerum antidotorū anodynorum principalium, quæ etiam antidoti colicæ vocantur, ab affectu maximos dolores experiente. Ex aromaticis tamen dictis medicamentis Philo ſolam nardum impoſuit: qui vero illius ætate extiterunt, alius aliud, nonnulli plura adiecerunt, vt ſchœnu anthos, caſiam, cinnamomum, amomum, coſtum: alij loco croci crudos humores, & diſpoſitiones crudas coquentis, alia etiam coquentia, myrrham, caſtorium, miſerunt alij etiam ſemina hæc, ſeſeleos, apij, aniſi, cumini, dauci, petroſelini, ameos, vt medicamenti amaritudo horū ſuauitate obtunderetur, vtq. medicamētū facilius diſtribueret, & vrinas moueret, & humores craſſos, ſi eſſent, tenuaret Hoc Philonis medicamentum, & ſimilia, poſt annum à compoſitione ſumenda ſunt, ad annum vſque decimum: ad quod vſque tempus ſtupefaciendo ſenſum partis, dolorem tollunt efficaciter, poſt languidi ſunt viribus. Gal. lib.12. meth. Doſis eſt adultis, auellanæ magnitudo: minoribus, fabæ: pueris, ciceris: cum potione conueniens. Quidā addunt moſchi ſcrup. vnum. Aetius, Paulus, Oribaſius, Actuarius, Meſues, ſic vt Philo componunt: niſi quod Paulus, & Actuarius. & Meſues piperis albi iniiciunt drach. xx. Oribaſius xxv. hyoſciami autem drachm. xx. Meſues, & Oribaſius, ſeu Paulus drach. viij. & Meſues caſtorium pro euphorbio miſcet: excipitque mellis deſpumati lib. ij. Philonis medicamentum aliud facit Meſues in opere medico, cap. de ſputo ſang. longe ab hoc diuerſum, quod Perſicum appellat. Hæc antidotus frigidate immodica neruorum ſpiracula (per quæ ſpiritus animalis ſentiendi, & mouendi vim transferens diſtribuitur) contrahit, & denſat: ob idque illi ſpiritui viam præcludit, quomodo compreſſio

Gal. ibid.

Paulus.

E violenta, & diuturna neruorum a vinculo, ſeſſione, innixu, tumore aliquo præter naturam. Vbi vero partes ſentire deſinunt, dolere non poſſunt, cum citra ſenſum tactus dolor non fiat, vt docet Hipp. in lib. de Natura hum. & Gal. lib. de elementis. Hac ratione dolores omnes ſedare opium, & ex eo compoſita, dicitur, abuſiuè ſcilicet loquentibus, cum proprie anodynum ſit nequaquam. Hi vero dolores, præſertim colici, ſæpe tam ſunt vehementes, vt quoſdam ſyncope ſuſtulerint, alios ad conſciſcendam ſibi mortem impulerint: ob id Philonis antidotum à morte liberare dicitur. Opiata, & ob opium ſtupefacientia medicamenta ante ſextum menſem non vtenda, poſt ſex annos imbecilla ſunt. De vſu recto horum, & ſimilium Galenus abunde lib. 12. methodi, & aph. 31. lib. 6. Dolores oculorum, &c. & nos lib. 3. noſtræ methodi. quamuis dolores hos a cauſa frigida procedentes iuuet Philonis antidotus, tamen quia diſpoſitionem horum cauſam auget, parum tuta eſt in his affectibus: nec adhibenda, niſi ſumma neceſſitate: in calidis vero diſpoſitionibus, dolores tutius ſedat, & horum ſæpe cauſas vna abigit. Cum multis ex cauſis ex ſpirandi difficultate adueniat ſuffocationis periculum; ad cui eſſe remedio hæc antidotus ſcribitur, videtur eſſe quod à cordis, aut

Li. 12 Met.

Lib. 3 loc. aff. cap. 1.

F pulmonis incendio prodit: vt æger, ſcilicet afflare magis, quàm expirare cogatur, & cito multum inſpirare. Nec ſingultum ab intemperie frigida ſedare videtur, ſed eum, quem mordax, & calidus humor, vel piper, vel aliud excitauit, præſertim quibus os ventriculi eſt magis ſenſile, qualem ſingultum Galenus ſæpe ſe expertum ait. Vrinæ difficultatem intellige, quæ ob lotij mordacem multam acrimoniam fit, ſiue ea ſit à pure, ſeu bile, ſeu arenulis, ſeu pituita ſalſa, ſeu calculo veſicæ, ſeu qualitate alia lotij mordente. Dum enim ſenſum veſicæ ſtupefacit, non dolebit, ſed periculoſus eſt vſus, quia, vt virium aliquid retineat quando ad veſicam ventum erit, ſumi vehemens, aut largum, & partibus quas permeat noxium, oportuit. niſi per meatum vrinariū iniicias. Sed neque in his diſpoſitionem ſanat: ſed datur, vt quieſcente interim dolore vires omnes multum proſternente per apprehenſionem, ſpiritus animales conquieſcant, & ſomno etiam conciliato inſtaurentur, quibus iam confirmatis, nec alijs diſſipatis, æger poſſit diſpoſitionis remedia ſuſtinere. Eadem ratione in ardentibus, & mordentibus vrinis ſemen papaueris, hyoſcyami, & ſimilia hodie miſcent apozematis, conditis, & alijs horum remedijs. Alterum eſt Philonium antidotum Meſue in

G ſputo ſanguinis, quod Perſicum vocat, forte quod in Perſide ſit inuentum: quomodo Nicolaus ſuum Philonium vocauit Romanum, quod Romæ in vſu celeberrimo fuerit. Præter dicta Philonij huius medicamenti opera, hæmorrhagiam omnem potenter ſiſtit, ſiue ſputo fiat, ſiue vomitu, ſiue ex vtero, vel hęmorrhoidibus. Somnum item concitat, & per ſe refrigerando, & per accidens ſopito dolore ſomnum interrumpente. Vtendum vero non eſt Philonium, nec aliud opiatum ante menſes à compoſitione ſex, & horis 5. ante cibum eſt ſumendum, vacuo ſcilicet omnino ventriculo, & factis prius totius vacuationibus idoneis. Caſtorium omittit Gal. vide lib. 9. comp. ph. local. Pueris datur ciceris quantitas: debilibus, fabæ paruæ: grandioribus, & robuſtis, auellanę.

COST. *VARIAT nonnihil à Philonis antidoto, quod Gal. 9. de comp. per loca affert. neque enim is caſtoreum ponit, neque mellis menſuram præſcribit. Sed & Galenus, ſi de tanto viro dicere liceat, à Philonis*

H *mente recedere illic videtur, neque enim ſpica nomine Philo nardum Indum petit, vt arbitratur Gal. ſed Creticum, quæ ipſum eſt Dioſcoridæ phu. Indam autem ſpicam nullus adhuc prodidit in Creta naſci. Sed nonne illic etiam ſcribit Galen. ſibi plane repugnantia? quum Philo nardum petit, qui falſo radix nuncupatur, ſubſcribit Philoni Galenus, & nardum Indum vere ſpicam dici ait, falsò autem radicem. At contra 1. de antidotis, falsò vocari ſpicam aſſerit; neque enim eſſe ſpicam, ſed radicem. Verum hæc perpendant alij. Quod ad hunc locum facit, non temere etiam ſpica pro phu, in hoc ſumitur medicamento quanquam præter authoris Philonis ſententiam, ſed recipi tuto poteſt, vt etiam Meſue recipit. Ita, & caſtoreum non importune adijcitur, quod opij maleficium caſtigat.*

ME-

MESVE.

ALIA Philonia antidotus deſcripta ab Hamech filio Zachariæ, earundem virium. Recipit melanthij, caſtorij, piperis, ammeos, baccarum lauri, cymini, foliorum rutæ, calaminthes, opij, hyoſciami, cortic. rad. mandragorę, partes æquales. melle excipe. Alij ſcribunt, opij partes duas, croci, partem vnam. Datur à drachm. ij. ad aur. ij.

MAN. NIGELLA.) Melanthion, Gith. Nõ tamen, quod vulgo ſic vocant, id enim eſt melampyron, ſed ſemen odoratum. Placet, vt apponatur crocus, & ſint omnia æqualia. IN alio.) Nam duo aurei opij, plus eſſent, quam ſit opus.

SYLVII VIDETVR in hac deſcriptione crocus deſiderari, quam coniecturam, & ſuſpitionem ingerit alia lectio: & certe ſi crocum, & alia habet æqualia, eſt præſtantior. Priorem vero latius ſum perſecutus, quod antidoti opiatæ medicum deſiderant prudentem, non autem temerarium in dando, vbi opus eſt. neque formidoloſum, ſi eius vtendæ neceſſitas contigerit.

COST. *ID NON prætereundum ſilentio, hyoſciamum hoc in loco ſicuti, & in ſuperiori antidoto album ſumi oportere. nigrum enim, & rufum veneni vires habent, & inſaniam faciunt. Sane quia hic, & in ſuperioribus, ac ſequentibus paſſim de caſtoreo meminit, non importunum, ſi ex eius hiſtoria aliquid afferatur. Caſtoreum ex fibro ancipitis vita animali abſcinditur. folliculi ſunt duo ſe libra interdum pondus ſinguli æquãtes, ad imum ventrem poſiti. hos quia penem vtrinque excipiunt, conſtans ſemper viguit opinio eius eſſe animalis teſtes. quos etiam ſibi abſcindere, quum à venatoribus agitur, non neſcium illorum quæri gratia, vulgus pro certo habuit. id literis Aelianus pro hiſtoria commendauit. 6. de hiſtoria animal. quod ferè, & Plinius lib. 8. vulgi opinionem ſequutus. ſed has eſſe fabulas, & Dioſcorid admonuit, & Plin. lib. 32. obſeruatione Sextij medici. ſunt enim hi, vt in ſue, adeo aſtricti ſpinæ, vt auelli nequeant. Sed hos non eſſe eius animalis teſtes diſſectione etiam compertum eſt. habent enim ſuos ij teſtes intra corpus gallinaceis non maiores. neque à ſuperioribus partibus in hos folliculos, aut ab his in penem vllus meatus deriuare conſpicitur. Mathioli diligentiſſimi teſtimonio, vt in alijs. Sed habent hos etiam fœminæ. emanatque ex ijs tanquam ab vberibus oleoſus quidam liquor grauiter olens, quem frequenter ſibipſe lambit fiber, lingua deinceps ſeſe ſecati more delingens. Non ſunt ergo teſtes. Sed neque renes. eos enim intus habet. Neque veſica. vna enim vni ineſt animali veſica, non duæ. Quæ nam ergo ea ſit animalis pars hactenus non conſtat. Porro ſi hos folliculos ſeces, duplex ſpectatur ſubſtantia, externa ſolida, & carnoſa, & interna cerea vbi exſiccata fuerit. vtraque in medicinæ vſum venit. Sed adhæret præterea (quod Geſnerus aduertit) ſingulis ijs folliculus alter maximi digiti longitudine, albo, & pingui humore plenus, ſubſtantia molli, & mellea, putridi caſei fœtorem referens, acris, & liquore cereo maioris folliculi ingratior. De hoc autem, vt ex docti Hermolai verſione colligitur (hoc enim obſcurauit Ruellius) meminiſſe etiam Dioſc. conſtat, quum diſſecta cute caſtoreum iubet*

Cap. 33.
Cap. 3.
Cap. 3.

A *auferri vna cum membrana quæ melleum liquorem continet, & ſiccatum potui dare. neque enim de maiorum folliculorum liquore intelligi hoc poteſt, qui ſupra ab ipſo Dioſc. ceræ comparatur non melli, & vere cereus eſt non melleus. Sed de caſtoreo ſatis. Cuius quidem, ſi quis roget quænam. vſurpanda ſit pars, carnoſa, cerea, an mellea: Arbitror omnia poſſe vſurpari. nẽpe Dioſcor. caſtoreum abſolute cum membrana liquorem habente melleum, exiccatum potui exhibet. Præſtet tamen fortaſſe liquorem melleum paruorum folliculorum, qui alijs partibus ingratior eſt, & fœtidior pro externis linimentis vti: cætera in antidotis vſurpare. Eſt vero hic etiam ſumme aduertendum, quod ad delectum facit, cauendum caſtoreum, quod eſt rancidum: quando id die vno necat. Auicennæ teſtimonio. Sed cauendum etiam quod adulterium ſenſerit. Dioſcoridæ equidem*
B *tempore adulterabatur addito gummi, aut ammoniaco cum ſanguine, & caſtoreo, nunc vero, vt etiam Sextij tempore eiuſdem animalis renibus, farctis inde teſtium folliculis, atque infarcto ſeuo cereum illum liquorem mentiente fucari aiunt. Probatiſſimum caſtoreum. delineat Dioſcorid. à quo non eſt diſcedendum. quærendum autem Ponticum, cæterorum præſtantiſſimum, &, vt Strabo ait, magis medicamentoſum; tale vero etiam Damocrates in mithridatica antidoto expoſcit.*

MESVE.

ZAZENEA frigidam intemperiem ſanat, flatus diſſipat, & ſedat inde natos dolores ventriculi, coli, vteri, dentium: vrinæ item difficultati medetur, & fœcundas facit mulie-
C res, potum, & peſſo cum lana, & oleo liliorum collo vteri impoſitum. Recipit caſtorij, † opij, piperis, macropiperis, galbani, coſti, cinnamomi, phu, mei, dauci, aſari, croci, æquales partes: excipit melle deſpumato: alijs, ſapa. Datur aur. j.

† vulg. ad durmyrrha.

LICET iſtud electarium non ſit in vſu, laudo tamen eius vſum in doloribus ex materia catarrhali frigida, & humida tenendo ſuper dentem, quantum eſt granum fabellæ illius electarij ſemel, aut bis in die, tenendo deglutionem eius propter opium, præmiſſa tamen digeſtione, & vniuerſali euacuatione illius materiei. habet inſuper ſedare dolorem ſtomachi, & renum, & veſicæ, & inteſtinorum à ventoſitate craſſa, vel à materia phlegmatica: ſum- CHR.
D me confert colicæ ventoſæ, in qua phlegma multum in inteſtinis continetur, euacuatione tamen ſemper præmiſſa. Et mirabiliter confert mulieri ſterili, & quæ cum difficultate impregnatur, bibitum, & ſuppoſitum in matrice cum lana in forma craſſi ſtili, & cum oleo de lilio, non tamen vltra tres horas teneri debet, nec ſæpe continuari, nec innouari, timore opij, à quo eſt fugiendum, niſi in caſu magnæ neceſſitatis, vt ſæpe dictum eſt. Et licet medicinæ exceſſiuæ caliditatis ingrediantur in deſcriptione omnium, in quibus ingreditur opium: virtus tamen opij longo tempore durat, & viget eius potentia cũ virtute exceſſiua ſuæ cõplexionis frigidæ cũ eius occulta proprietate: & in ſui malitia aliqualiter remittitur à virtute medicinarum, qua virtute deducitur ad membra, & loca, ad quæ per ſe ſolum tranſire non

poſſet. vſus autem huius electarij non debet eſſe niſi poſt duos annos ſcilicet elapſos poſt eius coſtructionem, vſque ad ſeptem annos, in diſpoſitionibus antedictis. In dolore autem dentium conuenit poſt ſex menſes ad obtundendum aliqualiter ſenſum, qui eſt in radice dentis, & ad exiccandum materiam illam. E

MAN. EGO multoties hac vſus ſum, præſertim in vteri affectibus, & ſatis profeci. C V M rob.) per hanc diſtinctionem ſignificant. Arabes omnem ſuccum craſſiorem factum: cum vero ſimpliciter proferunt, rob. vini intelligunt.

SYLV. PVRGATO corpore, & cocta quadrantenus materia, denti dolenti imponi poteſt ter quater die, ſed non diu, vt per horam tantum, extraque deglutitionem, ne opium ſimul deuoretur. Inſterilibus etiam ob vteri intemperiem frigidam, quæ ſemen extinguit, aphor. 62. l. 5. Peſſo inditur ſemel in die per horas tres, aut quatuor, & alijs diebus ſequẽtibus idem. Nam nouaſſe periculum eſt, propter opium, cuius vim calida in partes deducunt: frangere omnino non poſſunt niſi tempore longo. Ob id tutius ab anno poſt compoſitionem ſecundo ad ſeptimum: ſed in dolore dentium à ſexto menſe vſurpari poteſt ad ſenſum obtundendum. Manardus hoc ſæpe vſum ſe contra ſterilitatem ſcribit non infeliciter. Alij Azarau antidotum: alij egeream: ſageneam vocant. F

M E S V E.

ATHANASIA magna, obſtructionem hepatis, & lienis liberat, dolorem ſedat, tum dictarũ partium, tum ventriculi, renum, hæmorrhoidum, quomodo Philonium antidotum. Thoracem pulmonesq́ue expurgat, ob id aſthma, & antiquam tuſſim iuuat, hemorrhagiam, diarrhæã, lienteriam antiquam, dyſentheriam cohibet. Hepar autem lupi, quod tota ſua ſubſtantia morbos hepatis iuuat, huic miſtum Galen. voluit. Nam recipit hepatis lupi, eupatorij, croci, mirrhæ, caſtorij, coſti, cardamomi, ſpicæ, nardi, opij, papaueris nigri, hyoſcyami albi, cornu dextri capræ, vel (vt alij legunt) cerui, portiones æquales: terenda terantur, & alia in vino liquefiant: excipe omnia melle deſpumato, & poſt ſex menſes vtere ab aureo dimidio ad aureum vnum, cum vino dulci, & grato, aut cum ſapa, & ſucco intybi, & apij. G

CHR. SVMITVR hic hepar adib. i. lupi. quod eſt calidum, & humidum verſus ſecundum valet à proprietate in paſſionibus hepatis, & maxime in oppilationibus, ſecundum quod aſſerit Galen. quem allegat Meſue in hoc cap. Cornu dextrum capræ, alias cerui, & eſt melius, quod eſt frigidæ complexionis in primo, & ſiccæ in ſecundo, & etiam à proprietate operatur in paſſionibus ſupradictis, licet etiã conferat ſua ſtipticitate cuilibet fluxui ſanguinis, & maxime menſtruorum. Rob. ideſt ſapa eſt calidæ, & humidæ complexionis in primo gradu. Endiuia vero dum recens, eſt frigida in primo, & humida infra primum. cum vero eſt ſicca, eſt frigida infra primũ, & ſicca in eodem. habet inſuper virtutes diuerſas frigidas, & calidas, quibus mediantibus operatur in diuerſis materijs, licet frigiditas ſuperet eius caliditatem. quæ eſt remiſſa. H

MAN. E ADIP.) Lupi. DE cornibus capræ) Sic, & Auic. cuius hæc eſt deſcriptio. Alias habes à Pau. & Oribaſio, ſed & à Nicolao, quæ parata communiter inuenitur: & eſt in aſtringendo longè quam hæc efficacior. A Paulo etiam alia ſcribitur, quæ Oribaſij eſſe dicitur, nulſibi tamen cornu mentio: alioqui nemo niſi ſuperſtitioſus dextrum potius, quam ſiniſtrum apponeret.

SYLVII EFFECTA Antidoto Athanaſiæ contraria tribuit Meſues, vti theriacæ, & alijs opiatis medicamentis. Nam quæ obſtructionem liberant, hæmorragiam, & vacuationes alias ſiſtentibus ſunt contraria. Item ſenſu ſtupefacto dolorem ſedare, & craſſa lentaque ex thorace expectorare, cauſis pugnant. Illud enim frigidi cogentis opus eſt, hoc calidi dilatantis, acculente vt tenuante, incidente, tergente. Sed id facile recipies, vbi medicamentum hoc, vt alia eius generis multa, animalium more temperiem per ætates mutare: didiceris, ſed contrario illis modo. Nam animalia primo calida ſunt, poſtremo, frigida. Hæc vero medicamenta primo frigida, deinde calida euadunt. Effecta igitur frigori efficit a ſexto menſe ad annos tres cum aqua plantaginis intybi, roſarum. caloris ab anno tertio, ad decimum, victa iam frigidiorum vi à calidis: ſumpta cum vino dulci, ſapa, ſucco apij. Athanaſiæ antidoti, & ambroſię, paſſim meminit Gale. in lib. ſani. tuendæ, & methodo: in quibus theriacæ eas comparat: ſed non deſcribit, niſi quod Mithridatis athanaſiam, antidotum ab hac multum diuerſam, ſine hoc hepate deſcribit lib. 2. Antidotorum: ob id, an hepar lupi Athanaſiæ miſceri voluerit, compertum non habeo. Quid autem de hepate lupi cenſuerit Gal. in hepatis affectibus, in noſtris ſimplicibus abunde expreſſimus. F

Cornu cerui, & capræ vſta, & ſi opus eſt, lota idem pollere docet Gal. lib. 11. ſimpl. & lib. 4. c. ph. p. Athanaſia autem ideſt immortalis, dicitur, vel quod longo tẽpore efficax perduret, vel potius, quod homines a morte, ex venenoſorum ictu, morſu, vel cauſa alia malefica vindicet, quæ vis eſt præcipua Athanaſiæ Mitridatis, à qua, vel ſimilis iſta videri poteſt denominata quæ magna quoque dicitur, quod pluribus conſtet ſimplicibus, quam parua Serapioni, & Haly etiam deſcripta, & Auic. ex quo hæc deſcripta eſt. Quæ autẽ à Nicolao deſcribitur, eſt adſtringentior, & confuetior. In Athanaſia Pauli ex Oribaſio ſumpta, cornu nulla eſt mentio ſuperſtitioſum autem eſt dextrum potius, quam ſiniſtrum imponere. G

COST. AFFECTVS *contrarios eodem præſidio tolli poſſe non mirum. atque adeo, quod Athanaſia obſtructiones liberet, & eadem hæmorrhagiæ, diarrhæ, lienteriæ antiquæ, & dyſenteriæ conferat, quod dolorem ſedet ſtupefaciendo, & craſſum ac lentum humorem pituitoſum ex thorace trahat. Opij, papaueris, hyoſciami vi ſedare dolorem poteſt dum ſtuporem ſenſitrici particulæ infert, & fluxiones ſedat refrigerando atque incraſſando. Ad hæc vero celeriter obeunda reliqua adiuuant medicamenta calore prædita. ea enim viſcidos craſſoſque humores ac vapores concoquendo, diſſecando, attenuando, diſcutiendo, ac etiam euacuando per inſenſilem perſpiratum. meatus expediunt, & celerrimũ frigidis ipſis medicamentis iter parant. atq; adeo contrariorum medicamentorum ratione, idem cõpoſitum medicamentum contraria affecta obit: non dicam, vt Syluius, vno tempore vnum, aliò aliud, ſed eadem ſemper. quamquam enim non ſum neſcius in huiuſmodi antidotis ſtupefactoria priori ætate maxime vigere, minus autem poſtea, non aboletur tamen prima ætate tranſacta eorum vis, præſertim opij, quod plures annos integras vires ſeruat: ſed caloris concoquẽtis actione minuitur tantum ac temperatur; & quod vnius aut duorum erat medicamentorum proprium, in antidotum totam per minimas eius partes diffunditur. tunc vero ſtupefacit, non opium, non hyoſcianius, ſed Athanaſia ipſa ac Philonium, opij, & hyoſciami, & reliquorum omnium ſimplicium formis, ac viribus in vnam veluti nouam formam totius cõpoſiti redactis.* H

ME-

MESVE.

DIA SVLPHVR confert febribus diuturnis, vt melancholicis, phlegmaticis. thoracem ac pulmones purgat pituita craſſa, lenta, pure: ob id tuſſim antiquam, & difficultatem ſpirandi inde natam leuat. ſplenis duritiē minuit, & inde natam hydropem: vrinas mouet: calculum frangit, morſibus venenatis, & poto iam veneno prodeſt. Rec. autem piperis albi, & longi, ana drach. vj. ſulphuris flaui, thuris, mei, hyoſciami albi, myrrhæ, ſtyracis, cardam. ana drac. viij. rutæ, coſti. † caſſiæ, ana drach. v. opij, mandragoræ, ana drachm. iij. croci, drachm. ij. & dimidiam: melle deſpumato excipe, poſt ſex menſes vtere.

† caſia aliqui cod. habent drach. vi.

MAN. MAGNAM vim habet in dolore renum, & ſpirandi difficultate, in quibus locis paratur: nec difficile eſſet vbique parare. quæcunque enim in eo ponenda, nota ſunt. Sunt qui hoc pacto parent: Sulphuris ignem non experti, hyoſciami, cardamomi, ſtyracis, opij, myrrhę, coſti, rutæ, ana drach. x. croci, piperis, ana drach. iiij. caſię drach. xij. libyſtici, drac. iij. mellis quantum ſat ſit.

SYLV. FVERIT hæc antidotus efficaciſſima ad ea, quæ pollicetur, Sulphur viuum autem vbique Gal. prædicat hic citreum ſeu flauum, quod ignem expertum videtur: quemadmodum, & viride, pallidum, & cineritium in cannas coniectum, & ab his formatum. Optimum exiſtimatum, quod chymiſtæ ſublimando (vt loquuntur) purgāt, & tenuant, odoriſque & ſaporis inſuauitate exuūt. Opera prope omnia hic adſcripta ſulphur ſolum præſtat, vt vires eius legenti in noſtris ſimplicibus patebit. Tamen, quæ illi addũtur, actiones eius reddunt meliores, quorum plurima venenis reſiſtunt. Sunt, & in eo ſtupefacientia quædam miſta potius, vt aliorũ valenter calentium vehementiam frangant, quàm vt ſtupefaciãt: ita, vt vis eorum paucorum ſexto menſe fracta, multis calentibus elangueat. Magnam vero vim habet in dolore renum, & ſpirandi difficultate.

COST. DELIGENDVM *ſulphur ignem non expertũ, quam maxime ſplendidum, ac minime lapidoſũ: citrinum autem ex Authoris iuſſu: aut ſi etiam ignem expertum ſumas (neque enim de hac re Meſue quicquam) quod viret ac præpingue ſpectatur. Chimicum vero ex quo per ſublimationem, vt aiunt, extractus ſit odor ac ſapor quanquam potentiſſimum ad multa, nullo pacto ego admitterem, vt Syluius. cui enim neq; odor, neque, quod maxime refert, ſuus ineſt ſapor, deeſſe, & ſuas vires veriſimile eſt.*

MESVE.

CONFECTIO ex Styrace, alui immodicũ fluorem bilioſum, aut pituitoſum ſiſtit, tineſmum à cauſa frigida natum ſanat. Recipit ſtyracis liquidi, opij, † aſſari hyoſciami albi, caſtorij, croci, mirrhæ, thuris, partes æquales, melle ſufficienti comprehenduntur.

† ſeminis.

CRH. Hæc confectio de ſtyrace interdum in vſu habetur. Raſis 9. ad Almanſorem cap. de fluxu ventris habet vnam aliam deſcr. non differentem ab iſta Meſue niſi in vna re, ſcilicet in croco. quia Meſue habet hic crocum, Raſis autem non.

A STYRAX verus lachrima eſt, humiditatem nõ remittens niſi dum manibus attrectatur. Fit vero arte quædam miſcella, quæ grauis eſt, & ſomnum faciens, quam hic puto Meſuen intellexiſſe, & eſſe quam liquidam vocant. Vide Dioſc. ſi tamen hoc melius intelligere velis, lege Gal. in lib. de Antidotis. MAN.

PER ſtyracem liquidum à Meſue intelligi miſcellam quandam grauem, & ſomniferam putat Manar. ex Dioſc. Galen. antidotis. SYLVII

STYRAX *liquida liquor eſt, qui ex mirrha fit aqua conſperſa ac expreſſa, vt docet Serap. ſtacte autem Dioſcoridi vocatur. ſed quid ſit quod ad nos hodie affertur ſtyracis liquidæ nuncupatione, & quo pacto paretur, ignoramus. Hic, ſi per me liceret, ſolidũ, & verum ſtyracem ſumerem, qui haberi probatiſſimus* COST.
B *poteſt, & in fluxionibus etiam commendatur. præſertim, quod myrrha ex qua liquidus ille conficitur huc etiam venit. aut certe, ſi quid velis ſtiraci liquido magis ſimile, oleum ſumes ex myrrha caloris vi expreſſum.*

DISTINCTIO TERTIA

de Medicinis ſolutiuis.

MESVE.

MEDICAMENTA purgātia ſunt quædam aloe, alia colocynthide, alia turbith, nonnulla ſcammonio, alia alijs. De quibus or-
C dine nobis dicendum eſt, Primum de hieris.

TERTIA diſtinctio de medicinis ſolutiuis, quarum quædam conficiuntur cum aloe, quædam cum colocynthide, quædam cum turbith, quędam cum ſcammonea, & quædam cum alijs medicinis ſolut. fortibus, quædam cum pluribus ex eis, ſicut inferius per ordinem apparebit. CHR.

MESVE.

HIERA picra ideſt amara Galeni, facultatibus multis inſignibus efficax. Siquidem calfacit, tenuat, incidit, terget, ſiccat, obſtructiones aperit, humores, ac flatus, prauos, craſſos, lentos, poris corporis
D tanquam ſpõgiæ cauernullis imbibitos ſeparat, digerit, expurgat commode. Magis autem purgatrix eſt cum aloe illota, ſed minus roboratrix, contra vero, quæ cum aloe lota paratur, minus aluum ſubducit, magis ventrem roborat, affectibus capitis, ventriculi, hepatis, renum, vteri, iuncturarum, & cæterarum partium frigidis, mire confert, humorem ab his partibus frigidũ aut putrem vacuando. Recipit cinnamomi, maſtiches, aſari, ſpicæ nardi, carpobalſami, croci, † xyloaloes, caſſiæ, partes æquales, aloes duplum põdus omnium, Quidam addunt ſchœnu anthos, alij abſinthium, alij alia. Quidam melle excipiunt, alij ſine melle in trochiſcos fingunt cum aqua bdelij, & tragacanthi.

† al. xilobalſami.

CHR. *Hiera picra vnde dicatur.*

HIERA picra nomẽ habet amaritudinis, quia ipſam principaliter ingreditur aloe, & dicitur hierapicra, a hiera quod eſt ſacra, & picra, quod eſt amara, & huiuſmodi hieræ Galeni, duæ reperiuntur deſcriptiones poſitæ, & inuentę à Galeno, quæ ambæ in idem redeunt. vna ponitur 7. therapeuticæ, ca. 12. alia ponitur. 6. de regimine ſanitatis. cap. pen. Eſt enim hæc hiera magni iuuamenti in paſſionibus ſtomachi principaliter, quibus abundat humor cholericus ſubtilis imbibitus in poroſitatibus ſtomachi cũ admixtione phlegmatis aquoſi. habet etiam multas alias vtilitates efficere, quas auctor ponit in litera, & Gal. locis allegatis. Vſus autem eius, & modus pręparationis eſt triplex. *Hiera præparatio triplex.* Primo ſolum in forma pulueris, & tunc aſſumitur cũ vino, vel iure pulli, vel cũ aqua mellis, vel hordei, vel alio liquore conueniente, & in tali forma ipſam deſcribit: & eo vtebatur Gal. quia efficacius operatur. Secundo in forma pillulari, & ſic cõmuniter practicãtes generaliter vtũtur. Et iſte modus adinuentus fuit, tum propter amaritudinem pulueris, tum, vt maiorem moram in ſtomacho contrahens, à remotis magis attrahat. Tertio in forma electarij cum melle, & ſic deſcribitur hic à Meſue, ſed non eſt in vſu, & in hac hierapicra Galeni non ingreditur aliud ſolutiuũ, niſi aloe non lotum, de quo diffuſe dictum eſt in diamuſco, & qualitercunque præparetur in debita doſi, tardat ſolutionem à xij. horis vſque ad xxiiij. Nunc tranſeo ad deſcript. hierapicrę Galeni poſitæ 7. therapeut, quæ eſt illa, quę communiter habetur in vſu, & eſt quaſi conſimilis cũ illa, q̃ ponitur 6. de ingenio ſanitatis, derelinquendo præſentem hic poſitam à Meſue, quia ſatis ab illis variatur, & iſto modo non habetur in vſu. Recipe cinnamomi, maſticis, aſari, ſpicę ſcilicet nardi, croci, xylobalſami, ana drac. vj. aloes drach. centum. Et illa eſt vera deſcriptio pul. hierępicrę Gal. ſecundum quod ipſe ponit in locis alleg. Medici autem, & aromatarij hodiernis temporibus de aloe ponunt ſolum duplum ponderis aliorum aromatum, & non plus, cum hanc hieram conficiunt. Et mouentur maxime propter hanc deſcr. ibi poſitam à Meſue, quam ipſi reducunt ad formam pillularem: ideo minus ſoluunt. Et doſis hierę Gal. in locis alleg. eſt vſque ad drachm. i. Doſis autem eius, quæ hodiernis temporibus præparatur eſt vſque ad drach. i. & s. & ſi ſit in forma electarij, vt ponitur hic, doſis eius eſt vſque ad vnc. i. ſed illo modo non habetur in vſu. Auic. in 5. can. Haly. x. practicę, & Serapio in proprio antidot. eandem habet deſcrip. differentem tamen in vno, quia Meſue habet hic xyloaloes, alij vero carpobalſami. Vnũ tamen notabis, quod hæc deſcr. hierapicræ quam dicit Meſue fuiſſe Gal. non reperitur in aliquibus lib. Gal. ad nos tranſlatis, licet Auic. & alij affirment Gal.

MAN.

AB hac cępit veluti ab antiquiore, & à qua reliquæ nomen acceperunt, cuius permixtio tempore Galeni Romæ vocabatur picra. Galenus accipit ſolum ſex res, dimittens xyloaloen, & caſſiam, & pro carpobalſamo ponit xylobalſamon: & auget aloen: pro ſex enim drachm. aliorum, vel centum, vel 120. aloes apponit. ET eſt reſolutiua materiarum malarum groſſarum) Has tamen oportet attenuaſſe, & diſſecuiſſe. ALOE autem ſit duplum pondere.) Ferme triplum eſſe debet, quia pro 36. drach. illorum, centum Aloës, vel cxx. adijciendæ ſunt.

E SYLV. *Lib. 7. met.*

ANTIDOTVS hiera id eſt ſacra ab operibus diuinis, & mirabilibus. picra ideſt amara, ob aloem, vnde & hiera dialoes etiam dicta eſt à Galeno deſcribitur lib. 6. ſani. tuen. lib. 7. met. & lib. 2. & 8. comp. ph. ad purgandum maximè ex ventriculo, inteſtinis, venis meſaraicis bilem flauam, & pituitam non modo tenuem, tunicis ventriculi altius infarctam, ſed promptius eã, quæ in eius ſpatio innatat. Cum autem vis eius purgatrix hepar non ſuperet, qua ratione affectibus frigidis capitis, & aliarum partium tam remotarum, cum Meſue confert? Vt phlebotomę à toto corpore vacuat, non primo, ſed ſuccedente in locum vacuati ſanguinis alio ſanguine ex reliquo corpore: ſic vacuato per hieram ventre inferiore, ſucceſſione quadam aliarum partium excrementa, aut mole ſua ruere, aut vi partium expultrice mitti videntur: nec alienum fuerit ab hiera, ſi non valenter, ſaltem leniter trahi, vt momento vacuandi ſemel accepto, ferri in ventrem perſeuerent: quo in clyſteribus paulo acrioribus ſæpe fieri probauit Galen. Quæ res ubi ſi non ad plenum ſatisfacit, in memoriam reuoca ventriculi actionem toti corpori communem. In quo ſi multa eſt excrementoſa materia, ea chylo miſta, in corporis dictas partes cum ſanguine tandem diſtribuitur, & partes ipſas tali excremento onerat. F Si vero contra excrementis omnibus his bilioſis, pituitoſis, putribus omnino eſt ventriculus, & perfectius coquet, & alimentum in corpus purum tranſmittet, quo partes ſingulæ velut recreatæ, & meliores redditæ, quod in ſe habent excrementoſum coquent, ſi coqui habile eſt. aut ſi tota ſua ſubſtantia eſt ab alendo iam alienum, excernent. Omitto ventriculi cum cerebro conſenſum maximum, & oculis. Vis igitur hieræ huius à Galen. non inuentæ (nam multis ante ipſum annis celebrata eſt, vt eſ lib. cap. ph. p. colligere potes) ſed ſiu crebro celebratæ, eſt maxima. Sicque Romæ Gal. tempore parabatur: Cinnamomi, xylobalſami, aſari, ſpicæ nardi, croci, maſtiches Chiæ, ana drachm. vj. aloes drachm. centum. Sed centum drachm. ipſius, magna nimis menſura eſt viſa Galen. aliorum proportione lib. 2. compo. ph. p. Ob id præſtantius medicamentum feceris, ſi minus aloes inijcias, vt drachm. xc. qua tanquam optima, ſe vſum Galen. aſſerit. Interdum drachm. lxxx. miſcebat, cum gratiorem ſed calidiorem volebat: interdum contra etiam cxx. cum purgantem magis. Aloe autem non lota, magis vacuat: lota magis roborat, ventrem minus vacuat. Crocum item partius miſceri vult Galen. vt *Lib. 3. met.* G drachm. v. præſertim quibus medicamento vtentibus crocum caput ferit odore, vt nobis ante mixtionem. His etiam ſufficere tiut croci drachm. iiij. Sex vero croci drachm. Galenus miſcebat mulieribus male per menſes purgatis, & aloes drach. lxxx. & carpeſium loco aſari: interdum vtrumque. Vtebaturque non in his ſolis quibus dolet caput per conſenſum ſtomachi ab humore bilioſo morſi, ſed etiam in his, qui ſuffuſionum phantaſmata, & ſymptomata patiuntur ex ſimili ſtomachi affectu, & quibus aluus ſupprimitur, & quibus ructus eſt fumoſus. *Lib. 4. lo. aff. cap. 1. Lib. 3. lo. aff.* Cinnamomi penuria, iniice optimæ caſſiæ duplum nihil virtute ab inualido cinnamomo abeſt, à generoſo multum ſuperatur. Quidam carpobalſamum loco xylobalſami: alij vtrumque, alij etiam xyloaloen, caſſiam, ſchœnu anthus addunt. *Lib. 2. comp. ph. p. lib. 7. meth.* Doſis ſumma eſt drach. vnius cum aquæ cyathis tribus: minima eſt ſemi drach. alij e in medio pro ętate, corporis magnitudine, conſuetudine: ſeu minima eſt vnius cochlearis parui: mediocris, duorum paruorum: maxima, duorum cochlearũ magnorum cum aquæ temperatæ cyathis duobus, aut tribubus: aut in catapotia fingitur. Dat Aët. a dra. j. ad dra. ij. Hodie eius ſiccę (quæ vtilior eſt) etiam vnc. s. cum drac. j. diaphœnici ex hydromelite etiam mulieri innoxiè pro H pinari vidimus. Gal. item, vel ſiccum puluerem exhibet, vel melle exceptum, vt gratior, durantior, purgantior: licet ſic ventrem minus roboret, quia mel ſtomacho malum eſt, & roborantium vim diſſoluit. Meſ. puluerem facit, trochiſcos expreſſit, alij quoque in catapotia fingunt, quod propter multam aloes amaritudinẽ ægre puluis ex vino, vel iure pulli, vel aqua hordei, vel alio liquore deuorari queat: nec multo facilius cum melle excepta ex hiera hęc, ſiue bolis deglutienda ſit, ſiue liquore (vt puluis ſolet) diſſoluta. Adde, quod catapotia ex hiera ob moram in ventriculo longiorem à remotis partibus trahere magis poſſunt: minimum, ſi poti deuoratur. Nam ſic à ventriculo celerrime, & effluit, & expellitur. Si bolo autem ſumitur vt conſiſtentia, ſic mora in ventriculo, & viribus in vacuando eſt media. In hac antidoto autem ſola eſt aloe purgatrix, & tam imbecilliter, vt vix hora poſt duodecima vacuare incipiat, duretq; eius vacuatio interdum ad horas 24. quæ conſuetudo eſt tardius, & imbecillius vacuãtium, cum valentia mox vires ſuas exerant, & nõ multo poſt terminẽt, niſi quantitate immodica hypercatharſin moliãtur. Cum autem Gal. hiera ad cinnamomi, maſtiches, aſari, ſpicæ nardi, croci, xylobalſami, ana drachm. vj. addat

aloes

aloes drach. centum, drach. j. ſicca probe purgat. cum vulgaris officinarum hiera hæc ſicca drach. j. & ſ. parum ſit efficax, quod aloem ad omnia ſimplicia ſimul ſumpta duplam tantum miſceant: cum apud Gal. fere ſit tripla: nam pro aliorum ſex ana drachm. vj. quæ ſunt xxxvj. miſcet Gal. aloes drach. centum, & interdum cxx. Quæ vero Gal. hiera melle excepta eſt, vnc. j. mediocriter purgat, in qua ſunt pulueris drach. ij. Cum enim tribus pulueris vncijs miſceatur ſit lib. j. mellis, in tribus autem vncijs drach. ſunt xxiiij. in li. vnc. xij. ſequitur, vt in qualibet hieræ mellitæ vncia ſint prope pulueris drach. ij. Addidi prope, quod pulueres ipſi cum melle miſti pondus augent. Cum autem mellita Galeno purgatoria magis dicatur, qua ſicca, leuiter attigi in Meſue aloe ſicca. Ab hac autem hiera velut antiquiſſima incepit. In quam xyloaloen, & caſſiam miſcuit: & pro xylobalſamo, carpobalſamum. Actuarius autem pro ſpica, xylocaſſiam. Mel vero quantum ſpecies, vt unc. iij. huic hieræ, & alijs medicamentis, quorum aloe eſt baſis, miſcendum quidam contendunt: & hieram Iulio, aut Iunio faciendam, in hordeoque ſepeliendam volunt per ſex menſes, vt fermentetur: æſtas alioqui vires ei adimit: nec vtendam ante hanc fermentationem, ſeruarique integras omnes hieras a ſex menſibus ad annos quatuor. Hiera Andromachi iuxta lib. 8. c. ph. ſchœnanthus, xylobalſami, maſtiches, croci, nardi Indici, aſari, cinnamomi, ſingulorum drach. vj. aloes lotæ drach. centum: ſimul leuigata reponito, datoque ieiuno a cochleario vno ad duo, cum aquæ frigidæ, aut calidæ cyathis a duobus ad quatuor. alij ſingulorum ſex drach. octo miſcent: alij aloes drach. lxxx. multi præter illa ſex etiam ſchœnanthus addunt. Aſclepiades Andromacho conſentit, niſi quòd aloes ſimpliciter ſcribit, & horum ſimp. vnc. j. vel ij. id eſt drach. vij. & ſemis miſcet, & opobalſamum pro xylobalſamo, & ſchœnanthus omittit. Aloen quidem cum Andromacho lotam: alij illotam ponunt: cum lota minus aluum ſubducat; quia multum virtutis medicamentoſæ lauando deponit, ſed tunc conuenit magis febri non valida, ſed admodum remiſſa laborantibus, quibus etiam hieram ex aloe illota citra euidentem noxam multi dederunt, in alijs febribus noxam maximam ex ea ſunt experti. Nam aloe etiam lota eſt maxime aduerſa his, qui intemperie calida, & ſicca laborant, ſine prauis humoribus: deinde his, qui ſicca, & frigida: in totum his, qui ex ſolis qualitatibus partem aliquam habent vitiatam. Nam intemperies cum humoribus, medicamentis illos vacuantibus indigent: quæ ſine humoribus ſunt a medicamento ex aloe in marcorem omnino perueniunt. Vbi igitur humiditas parua ventriculi tunicas irrigat, picra ex aloe vtilis eſt, humiditatem vacuans paruam, quæ nauſeam maiorem, aut minorem excitat. Eam autem noxiam humiditatem ſola aloe vacuat ſua vi purgatoria non valente, ſed quæ ex ventriculi regione, quæ attingit, vacuare poſſit: ſi tamen largior ſit exhibita, ad ſecretas partes perueniet, non tamen vacuat totum corpus aloe. Hiera quoque ipſa valet ad purgandum ventriculum prauis humoribus, præcipue tenuibus, & bilioſis, & coctionem impedientibus, iuuat etiam ventriculum intemperie humida citra humorum laxatum, vt ligamenta, ſeu nerui colligantes articulorum laxantur: omnium autem præſtantiſs. eſt remedium his, qui bilem aliquam inter tunicas ventriculi receptam habent. Datur etiam tuto, phlegmone ventriculi, iam cocta poſt declinationem ſcilicet, nullo autem phlegmonis tempore. Hieram picrã alij habent ſiccam, alij melle non cocto modice exceptam lib. 5. ſani. tuen.

COST. *Hieræ ſimplicis authorem fuiſſe Antonium Muſam, qui Tiberij tempore vixit, teſtatur Scribonius, quamuis Gal. 8. de comp. per loca in Andromachum referat, qui ætate Neronis fuit.* Cap. 10. Cap. 11. *Parabatur ex aloes triente, id eſt vncijs quatuor, croci, cinnamomi, nardi, aſari, xylobalſami, maſtiches, ſingulorum denarijs ſex, eſt vero denarius pars vnciæ ſeptima. Galeni tempeſtate longe maior aloes quantitas addebatur aliorũ proportione: nẽpe ad ſex ſingulorum drachmas, aloes drachmæ centum, quam menſuram interdum ipſe imminuit, ſumẽs octoginta, aut nonaginta, interdum auxit ad drachmas centum, & viginti pro vario ſcopo purgandi magis, aut minus, quare non errauit hic Meſue aloe ſumendam præcipiens duplo pondere ad reliqua, neque Galeno repugnat. Summa equidem menſura drachmarum centum, & viginti ferè triplam proportionem ſeruat ad alia, ſed minor, quaſi duplam, cuius author eſt Gal. Caſtigans vulgatam qua centum drachmæ ſumebantur, hoc autem pro Manardo ſit dictum. Detraxit vero etiam Gal. croci drachmam dolorem capitis veritus, qui ſæpe ex eo prouenit, ac pro aloe non lota lotam etiam quandoque ſubſtituit ex Andromacho, quæ ventriculo magis conferat, minus autem expurget. Porro autem hoc in medicamento duo tantum ſunt, quæ purgãdi vim habeant, aloe atque aſarum. Galenus tamen quaſi aſaro facultatem ineſſe purgatricem ignorauerit, aloe vim totam aſcribit. Eſt tamen baſis ipſamet aloe, ex qua etiam nomen picræ, id eſt amaræ obtinuit, & eius gratia cætera adduntur. Quando enim triplex illi ineſt vitium, tarditas in purgando, imbecillitas, & vis qua venas recludit, accelerant, ac eius vim intendunt cinnamomum, nardus, crocum, xylobalſamum, calida omnia, & tenuium partium, adde, & aſarum tenuatorium ſimul, & purgatorium, prohibet vero ne venas aperiat maſtiche, atq; adeo non fortuito, ſed conſultiſſime paratum id eſt medicamentum, ad quod tamen alij alia pro ſuo quiq; ſcopo addiderunt, veluti xyloaloen, caſiã odoratum iuncum, abſinthium, de quibus ẽt Meſue meminit, neque hac temere, quando aut purgatricem vim intendunt, aut purgandi celeritatem, ſi & bdellium, & dragacantha, quod alij addunt admonente Auicenna, vitium aloes oppugnant, quo ſanguinem detrahit. Apte vero etiam mel additur a Gal. quod ventriculo gratius redditur medicamentum, & magis ſubductorium. Cæterum vbi hieram excepturus ex melle, de mellis menſura non leuis eſt quæſtio. Galenus equidem pondus non explicat. Ac ſi vulgatam ſequare conſuetudinem, addendum eſſet mel quadrupla proportione, vt exemplo Diamoſchi agunt. Auicennas tamen tantundem addi interdum, ait: atque adeo longe minus, quam fieri in alijs conſueuerit. Sane de mellis menſura, regulam quã eius quadruplum, aut triplum addunt non carere periculo in purgatorijs, ſupra oſtendimus. Quod autem ad hunc locum pertinet, quanquam illam etiam hoc in loco Syluius ſequitur, cum Auicenna potius ſtarem in picra enim multa eſt aloes copia: præſtat vero aloe eadem ferè opera quã mel, conſeruandi, & ſpecies excipiendi lentore ſuo ne diffluant, quare minori quoq; mellis menſura erit opus. At roget nos aliquis, an regula a nobis antea allata hic ſit opportuna? Non eſt opportuna, quoniam hieræ huius mellitæ doſim Gale. Aut Meſue non tradunt. Docuimus autem antea conferendas baſis, & compoſiti doſes: atque eo pacto mellis menſuram elici. Age autem inquiramus nunc hieræ, & ſimplicis, & mellitæ doſim, quam hic ſilentio inuoluit. Galenus porro (de ſimplici primum ago) 2. de comp. per loca drachmam ſe vnam ad ſummum exhibere teſtatur.* Cap. 1. *Andromachus ex 8. de comp. per loca, cochlearia duo. i. drachmas duas præbuit.* Cap. 2. *Serapio drachmas duas exhibet, quod & Paulus, hierarum omnium ſummum pondus dicens drachmas eſſe duas. Noſtri vero drachmas etiam tres dant abſque noxa, quibus aſtipulatur authoritas, & ratio. Scribonius equidem dari ait cochlearia duo, vel tria. Ratio vero id docet, quãdo hieræ drachma vix habet ſcrupulos duos aloes, atque hac minori quàm drachmarum duarum pondere fere non exſoluit. Ergo ſumma hieræ ſimplicis doſis drachmarum erit trium, neque Galeno hac in re aſſentiendum, præſertim (quod quis admiretur) qui hiera ex colocynthide longe valentioris medicamenti drach. iij. atiam quinque dediſſe profitetur. 1. de comp. med. per loca. His de hiera ſimplici, ita conſtitutis eius etiam quæ melle excipitur* Cap. 3.

tur doſis facile innoteſcit. Si equidem mel tantundem addas cum Auicenna, ſex drachmarum menſura erit ſumma, ſi quadruplum, drachmarum erit quindecim. Atq; hac ratione ipſa docemur, a qua quotidianum non diſſentit experimentum. Vnum hic ſupereſt explicandum, quales nam humores hiera educat, craſſos ne an tenues? Meſue ijs verbis.

Et eſt reſolutiua materierum malarum craſſarum, & viſcoſarum. *videtur ipſi purgatricem craßorum humorum vim tribuere. Manar. vero attenuaſſe, & diſſecuiſſe antea oportere admonet: atq; adeo ſponte ſua id non praſtituram. Sed vere id non vult Meſue, quod velle Manardus innuit, hieram craſſos, ac lentos humores ſoluendo educere, at eos diſſipare, & attenuare aßerit, ſi rem perpendas. De ſolutione vero poſtmodum agit quum ſubdit.*

Et perficitur ab eo ſolutiuo bona. *Si tamen etiam de purgatrice vi intelligas, quanquam non negem craſſos humores, vt hiera educantur, ſecari prius et attenuari oportere: id ipſum tamen praſtare hiera quoque ipſa ſolet ob cinnamomi, ſpicę, croci, carpobalſami, & aſſari vires, ac propterea, vtro modo Meſ. verba intelligas non errat, quod Manardus innuit.*

M E S V E.

HIERA Hermetis cum dracunculo maximarum, & certiſſ. eſt vitium ad cephalalgiam, hemicraniam, vertiginem, paralyſin, epilepſiam, tremorem ſpaſmum cynicum, dolorem colicum, nephriticum, vterinum, arthriticum, Vacuat enim humores tam tenues, quam craſſos, & lentos, a capite, ventriculo, neruis, iuncturis, & reliquis partibus. Rec. autem aloes vnc. j. trochiſcorum Alandhal aur. octo: turbith, agarici † dracunculi vtriuſque ſicci, iridis, ſagapeni myrobalanorũ cepularum, citrearum, Indarum, an. ſeſquidrachmam: zingiberis, cinnamomi, maſtiches, bdellij, ellebori, nigri, eupatorij aſſari, caſſiæ ligneæ, ſalis Indi, caſtorij, croci, apij, liguſtici, † cocci gnidij, ſtœchados, ana drach. j. ſcillæ aſſatæ drach. ij. & dimid. ſcammonij drach. ij. Curioſe omnia terantur: gummi, & ſucci vino odoro piſſo luantur: pulueres ſucco cucumeris agreſtis comprehendantur. Siccentur iterum, eodem ſucco, & pauco nucum oleo excipiantur, & ſiccentur, poſtremo melle deſpumato † omnia comprehendantur. Datur poſt ſex menſes a drac. j. ad drac. ij.

[Margin notes: † Leſ. — † ſim. mezereon. — † Vulg. quantitate, qua fiat totum ſicut paſta.]

MAN. ALANDAL.) Hos habes infra ab ipſo Meſue deſcriptos, qui tamen Hermetis tempore non componebantur. LVF.) Dracontium. SEMINIS mezereon) ideſt cocci gnidij, chamæleæ videlicet.

SYLV. DESCRIPTA etiam Meſue in ſimplicib. cap. de dracunculo, potentiſſimum, & efficaciſſimum eſt medicamentum, vbi remedijs alijs mala hæc contumacia non ceſſerunt. Trochiſci Alandhal inter trochiſcos deſcribentur, quos tamen tempore Hermetis nondum compoſitos ſcribit Manard. ſed ſine teſtimonio. Hi autẽ colocynthidis loco in compoſitione veniunt totius, qua ipſa colocynthis, niſi hæc miſtis probe caſtigetur.

COST. *HAEC ſcripſit, & lib. ſimp. de aro: in eo varius, quod hic trochiſcorum alandhal drachmas duodecim, id eſt aureos ſumit, illic colocynthidis drac. viij. Neque temere colocynthidis redacta in trochiſchos maius hic adiecit pondus, quando caſtigata hoc pacto minus eſt efficax. Addit etiam hoc in loco bdellium quo eadem colocynthis magis caſtigatur, & elaterij vis obtunditur, quo inuolui omnia pracipit. Strenue expurgat hoc medicamentum, quod certe ſimplicium expurgantium, & fortium, & imbecillium ſyluam habet. In eo conficiendo, quod ait.* tritura bona terenda omnia. *ſtudendum, vt ſingula ſeorſum, aut cum alijs craſſe, aut ſubtiliter terantur, prout quaque poſtulant: pro quare petenda regulę ipſomet Meſue tradita lib. Can. vniuerſ. quas non eſt, vt hic particulatim referamus. Illa nunc inquirenda multi momenti, & vſus, quia iubet Meſue hoc medicamentum ex melle confici, doſim vero praſcribit à drach. vna ad duas, an doſis intelligenda poſt adiectum mel, an ante: quantum vero etiam mellis ſumi habeat. Equidem ſi rem perpendas, addito melle praſertim ex communi conſuetudine proportione quadrupla, dua huius medicamenti drachma vix aluum moueant, nedum non exquiſite purgant: abſque melle autẽ in robuſtioribus corporibus non excedat modum: id quod perſuadeat nos menſuram praſcribi abſque melle. Contra tamen, ſi in ſequentibus hoc pacto doſim ſtatui, quis putet abſque melle, futurum eſt, vt longo interuallo modum purgatio frequentiſſime excedat. Sed dicã paucis quod ſentio. Quum ſimplicia ex quibus hoc paratur medicamentum excepto ſagapeno, maſtiche, bdellio, euphorbio, ſcilla, qua duci in puluerem non ita poſſint, drachmarum ſeptem, & quadraginta pondus attingant, ideſt vncia ſint quinque, & drachma dua, atq; adeo exvulgata cõſuetudine binas fere mellis libras deſiderent, futurum eſt, vt adiectis ſagapeno maſtiche, & reliquis, in totum electarium duas pendeat libras cum dimidia, & ſingula drachmarum duarum doſis vix drachmam ſpecierum contineat dimidiam, qua perturbare quidem ventrem poſſit, non poſſit tamen excluere atque exquiſite expurgare. Quamobrem, aut Meſuem meticuloſum eſſe atque ignarum medicamenti virium confiteri oporteat, aut vulgatam conſuetudinem huic loco eſſe importunam, ſed arbitrandum, expertum eße Meſuen huius medicamenti vires, ac propterea referẽda eſt culpa in conſuetudinem potius artificio, & conſilio expertem, quam in authorem. Quarenda ergo alia componendi ratio qua ſcopum attingamus authoris. Ea eris regula à nobis in ſuperioribus tradita, quam certe, qui in vſum traduxerit, carere omni culpa obſeruabit. Sunt purgantium hic ſimplicium doſes, ſi recte expendas, fere quinquaginta dua cum dimidia, aloes videlicet, quatuor cum dimidia, trochiſcorum alandhal doſes decem, & octo, poſſint enim ſerupuli eorum duo exhiberi, turbith, agarici, & qua eo ordine ſequuntur non plures quam duodecim; ellebori, euphorbij, aſari, ſeminum mezereon doſes fere ſex; ſcillæ vna, ſcammonij decem, ac propterea, quod dicebam, doſes, quinquaginta dua cum dimidia, adiecto vero elaterio, quo inuolui omnia iubet Meſ. ad ſexageſimum etiam numerum accedunt. Huius vero electarij vbi confectũ eſt, drachmas ad ſummum duas exhibes, quo fit, vt totum pendere oporteat drachmas vicenas, & centenas. Sunt autem ſi ingredientia omnia ſupputes, drachma vix ſeptem, & quadraginta, atque ideo, quod deeſt, ideſt drachmas ſeptuaginta tres reſarciendum eſt melle. Sunt vero ha vncia octo, & drachma dua, quas ſi melle ſuppleueris,*

confecti

confecti in hunc modum medicamenti doſis ſumma erit drachmarum duarum ex Meſue præſcripto, & integra fiet expurgatio. Cæterum video, quid hic obyciant: tam paucum mel tantum ſpecierum cumulum non excepturum. Ego vero illud perpendi velim, quod author iubet, tantum mellis addendum, vt totum fiat ſicut paſta, quibus verbis, vt paſtillus fiat (præter omnium ſententiā hoc dico (præcipere Meſuen ſuſpicor, non electarium, quod vocant, neque mirum, quando aloetica hæc amara in electuarij formam redacta aſſumpturo admodum ingrata eſſe ſolent: minus autem paſtilli modo, quia minus diffluunt, ergo quum paſtillum uelit author non multum mellis eſt opus, fortaſſeque octo illæ vnciæ ſatisfaciant, quod ſi non ſatisfaciant, ſunt enim quædam interdum aridiora, quæ humoris plurimum exugunt, piaculum non erit, vt tantum iudicio tuo adiungas mellis, quod ad conficiendum paſtillum ſit ſatis, aut vt pro hieræ ſimplicis exemplo tantundem mellis adycias. Sed de hac re ſatis. Qui hac hiera ex communi inſtituto parata vſuri ſunt, ea ſcilicet quæ quadruplum, aut triplū ſuſceperit, audaciores eſſe poſſunt, & drachmas etiam ſex interdum propinare, qui vero ex Meſue inſtituto: ijs vna, aut altera drachma ſufficiat. Vnum ſupereſt inquirendum, quum Meſ. mezereonis ſemen expoſcit, quid ſit ſumendum. Vt nos lib. ſimpl. dicebamus, ignotū eſt Meſue mezereon, ſententia noſtra, & aberrare eos, qui coccum gnidium illud eſſe aiunt, ex eo conſtat, quod Meſues ſui mezereonis folia traducit in vſum, non fructus. Huius tamen ſeminis loco, ſi quis ricini, aut maioris, aut minoris ſemen reponat, quod iiſdem fere viribus valet arbitror non valde erraturum, pro drachma autem vna mezereonis, quæ integra, eius eſt doſis ricini maioris grana tria, aut minoris quinque aſſumas oportebit, ſi modo conſtitueris eo vti illius ſeminis loco, quod ignoratur.

MESVE.

HIERA Archigenis omnibus deſcripta, confert affectibus melancholicis, & ex pituita craſſa natis, & vertigini, epilepſię, ſpaſmo, hydrophiſi incipienti, voci ob humiditatem multam raucę, dolenti aſperæ arteriæ, difficultati ſpirandi, pſoræ, lepræ, & cæteris tuberculis à craſſa materia naſcentibus; aut ſeroſo excremento; ventriculo inteſtinis, meſaræo, vtero à flatu dolentibus, aut prædictis humoribus. Datur aliquando potui cum rutæ decocto, adiecto etiam caſtorio ad ſiliquas tres. Dolentibus autem ſpinæ, renibus, illibus, inguinibus cum decocto apij: ad iſchiadem, & ſimiles articulorum affectus cum aqua centaurij, adiecto etiam claterio ideſt cucumeris agreſtis ſucco, & colocynthidis, pulpa, ad ſiliquę quatuor. † Morſos denique à cane rabido, ab hydrophobia, ideſt aquis formidatis ſecutos reddit, datur cum aqua abrotoni, præcipue adiecta drach. vna, pulueris cancrorum fluuialium vſtorum. Recipit autem pulpæ colocynthidos drach. † duas, praſſij, ſtæchados elebori nigri, chamedryos, ſchammonij, leucopiperis, macropip. ana † drach. duas ſcillæ aſſathæ, euphorbij, aloes, croci, gentianæ, petroſelini, ammoniaci, opopanacis, ana drach. j.

† Vulg. ad aqua abrotanum.

† Vul. hab. drac. ...

† unc. j.

A polij, cinnamomi, ſagapeni, myrrhæ, ſpicæ nardi ſchœnu anthus, calaminthes montanæ, ariſtolochiæ rotundæ, ana drach. ij. cum melle ſufficienti excipiātur omnia. Datur ad aur. iiij. cum decocto epithymi, & vuarum paſſarum mundatarum.

CHR.

NON eſt in vſu, ſed hieralogodion eſt multum in vſu etiam eſt alia hiera picra Gal. quæ ponitur a Nicolao in ſuo antidot. quæ eſt multum differens a hiera Galeni poſita 7. therapeut. nec reperitur, vbi Gal. eam deſcribit. & tamen illa eſt, quæ generaliter habetur in vſu, & ſic vbique ſecundum illam deſcript. habetur in vſu, & fit in forma electarij, ſecundum quod ibi deſcribitur: quidam tamen reducunt ad formam pillularum, quę aliquo loco non ſunt ſcri B ptæ, & doſis earum eſt a drach. j. vſque ad drac. j. & s. Et doſis hieræ picræ Gal. reductæ in forma electarij, vt communiter fit, quia vſque ad drach. j. de mane digeſta materia. Et illæ pilulæ de hiera picra Gal. quæ à Nicolao deſcribitur ſumme conueniunt omnibus diſpoſitionibus capitis, vel paſſionibus dependentibus à materia frigida, & doloribus aurium, oculorū, & dentium. Conuenit inſuper deſcenſui catarrhi, & paſſionibus frigidis ſtomachi, & omnium nutritiuorum, & etiam paſſionibus matricis, & etiam multis alijs conſimilibus, cuius nunc ponam deſcript. Rec. cinnamomi, ſpicæ nardi, croci, ſchœnanthi, aſſari caſſiæ ligneæ, xylobalſami, carpobalſami, violarū, abſinthij, epithymi, agarici, roſarum, turbith, collocynthidis, maſtichis, ana drach. iiij. alias vnc. viij. mellis q. ſ. pro compoſitione electarij, ſiue vini pro C compoſitione pilularum. Sunt autem ſolutiua, quæ ingrediuntur compoſitionem huius hieræ picræ, ac hieræ Archigenis, ac hieralogodion, non obſtante, quod aliqua ex eis fuerint ſuperius declarata, & alia quædam ſunt declaranda. Colocynthis eſt medicina multum effrenitans in ſoluendo, amari ſaporis, indigens multa rectificatione ſecundum, quod ponit Meſue, eſt enim ſolutiuum pomum plantæ venenoſæ ad magnitudinem pomi aranzi ſubalbidi: iuxta, quam plantam nulla oritur herba, & eſt calidæ complexionis vltra tertium gradum, & ſiccæ in fine ſecundi. Soluit phlegma principaliter attrhaendo à remotis mēbris, non tamen per ſe ſola eſt exhibenda quantunq; correcta. Et doſis eius quæ ponitur à Meſue capitulo proprio eſt à chirat. vj. vſque ad x. Chirat autem eſt pondus quatuor granorum hordei. Sed illa eſt nimis D magna doſis hodiernis temporibus qualitercunque aſſumeretur. Epithymum eſt flos, vel radix cuiuſdam herbæ calidæ, & ſiccæ in ſecundo. Soluit humorem melancholicum principaliter, & licet non ſit in vſu ipſum per ſe ſolum accipere, tamē eius doſis eſt drac. iij. vſque ad drach. vij. decoctionis autem à drach. v. vſque ad drach. xx. quia eſt leuis ſolutionis. Abſinthium eſt herba nota leuiſſimæ ſolutionis, calidæ cōplexionis in primo, ſiccę in ſecundo, ſoluit leuiſſime choleram ſubtilem, & aquoſam ab inteſtinis, meſeraicis, & ab hepate, aſſumitur à quibuſdam ſuccus eius, qui eſt amarus valde, & horribilis. Et doſis eius eſt à drach. ij. vſque ad iij. Et in decoctione ſeu infuſione cum aliqua expreſſione ab vnc. v. vſque ad vnc. viij. Scammonea eſt ſuccus cuiuſdam herbæ inſpiſatus in forma lupinorum reducitur, & ab India, & Anthiochia

Colocynt.

Quid ſit chirath.

Epithymū.

Abſinthiū.

Scāmonea.

chia ſic traſportatur, & eius vſus per ſe ſolum non eſt conueniens propter eius ventoſitatem, & potentiam in ſoluendo: nec cum alijs medicinis admiſcetur niſi poſt debitam eius correctionem cum pomo cytonij, vel caulibus in paſta, vt præcipit Meſue, & ſic cor-

Diagrid. recta vocatur diagridium, & eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in tertio, ſoluit principaliter choleram, ſed nocet ſtomacho, & hepati, non correcta. Et doſis eius cum eſt correcta, eſt à granis v. hordei vſque ad xij. Et ipſius ſolius adminiſtrationem omnes prohibent. Et conſulo, quod medicina, in quam ingreditur retardetur, quantum eſt poſſibile.

Turbith. Turbith eſt radix cuiuſdã plantæ in partibus Indiæ, calidæ, & ſiccæ complexionis in tertio: ſoluit principaliter phlegma, & eſt multum in vſu, maxime in paſſionibus iuncturarum, & aſſumitur communiter cum zucchario, & zinghibere in forma pulueris ſecundum illam deſcript. Rec. turbith albi, & gummoſi, drach. j. vel vſque ad drach. j. s. zing. vnc. j. zucchari, drach. s. & in mane aſſumatur cum iure pulli, vel galli, vel aliquo liquore conuenien-te. Et hic nota, quod zingiber eſt correctiuum, vel velocitat eius operationem, quoniam de ſe eſt tardi motus. Et eius doſis in ſubſtantia eſt a drach. j. vſque ad ij. vt ponit Meſue, & in decoctione à drach. ij. vſque ad iiij. Sed iſtæ doſes temporibus præſentibus ſunt nimis magnæ, & eius aſſumptio eſt abominabilis, & debilitat ſtomachum.

Agaricus. Agaricus eſt fungus quidam adhærens cuidam arbori maximæ, & multum naſcens in Pedemontium, & eſt calidæ complexionis in primo, ſiccæ in ſecundo, ſoluit principaliter phlegma craſſum, & choleram rubeam à cerebro, & à membris neruoſis, ac etiam à pectore, uſus tamen eius per ſe ſolum non eſt multum conueniens, ſed admixtus cum alijs medicinis, vt in electarijs, & pilulis, vt communiter fit. Doſis tamen eius in ſubſtantia eſt à drach. j. uſque ad drac. j. s. In decoctione uero ſiue infuſione eſt vſque ad drachm. iij. Et nota, quod agaricus qualitercunque aſſumptus inducit uomitum, ſed longe minus in decoctione, uel infuſione, quia non ſic adhæret parietibus, & vijs ſtomachi, nel uillis inducens nauſeam, & corrigitur cum maſtice, & ſale gemmæ, ut

Sagapenũ. præcipit Meſue. Sagapenum eſt gummi calidum in tertio, & ſiccum in ſecundo, ſoluit humores viſcoſos, & phlegma crudum trahit à longinquis membris, non tamen per ſe ſolum utimur eo. Et doſis eius eſt à drac. s. uſque ad aur. j. Euphorbium ſecundum rei ueritatem eſt gummi calidum, & ſiccum in quarto, & per ſe ſolum non eſt conueniens, & ſoluit phlegma craſſum. Et eius doſis eſt à granis iiij. uſq; ad xij.

Ariſtoloc. Ariſtolochia rotunda eſt perfectior, & potentior longe in ſoluendo, & utraque eſt calida in tertio, & ſicca in ſecundo, ſoluit ſuperfluitates phlegmaticas, & per ſe ſolum

Helleborus. uſus earum nõ eſt conueniens. Helleborus unus eſt albus, omnino fugiẽdus, quia à tota ſpecie eſt mortiferus: alter niger, qui ſolus non eſt in vſu, ſed admixtus cum alijs medicinis, principaliter ſoluit melancholiam, & choleram craſſam, & phlegma uiſcoſum fortiter attrahens à remotis, eſt tamen multum prouocans uomitum, & eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in tertio. Et doſis eſt ab unc. j. uſque ad unc. ij. ſed melius eſt, ut fugiatur niſi correctus, & admixtus cum alijs medicinis. Reſtat nunc alia declarare, quæ non ſunt ſolutiua poſita in deſcriptione hieræ Archigenis. Et primo per exituras apoſtemata intelligit,

E quæ ueniunt ad ſaniem. Vltimo eſt memorandum, quod vſus prædictæ hieræ Gal. qualitercunq; aſſumatur, debet eſſe præmiſſa aliquali digeſtione, ſeu præparatione humorum in ſtomacho cum aſſumptione mellis roſati colati, uſque ad quantitatem unius unc. pro uice, duobus, uel tribus diebus ad minus, uel cum alio leui digeſtiuo. Similiter, & ante aſſumptionem hieræ picræ Galen. in qua ingrediuntur plura ſolutiua, & fortia, ut eam deſcribit Nicol. etiam eſt præueniendum digeſtiuo, appropriato ſecundum quòd expedit. Et doſis huius hieræ Archigenis deſcriptione Pauli, quia eſt melior uſque ad aur. iiij. & Archigenis deſcriptione uniuerſali eſt uſque ad vj. & confert multis, & diuerſis paſſionibus, ut dicit Meſue: quas tu ipſe legendo conſidera.

F EX Auicenna ad verbum. Pulpæ coloquinthidos dr. ij. Aliqui libri habent drac. xxij. alij vnc. ij. CAPÆ MVRIS aſſatæ.) id eſt ſcillæ. MANA.

HIERA hæc ad verbum ex Auicenna deſcripta longè præſtantiſſima: multo autem valentior fiet, ſi colocynthidis pulpæ vnc. ij. aut drach. xx. duæ miſceantur, vt quædam codices habẽt. Quod ad hydrophobiam ſymptoma pernicioſiſſimum eorum, qui a cane rabido ſunt morſi, attinet, lege Galen. in lib. de commodis theriacæ, de puluere autem cancrorum fluuialium vſtorum mira Galen. l. 11. ſimpl. prædica ex Aeſchrione. Magna præterea eſt facienda decoctorum ratio varia pro vario affectu, ex quibus hieram propinat. His verò affectibus omnibus valenter opitulari hanc Hieram nemo inficiabitur, qui ſimplicium, & plurimorum, & efficaciſſimorum eius naturam perpenderit. Doſes tamen minuerem, quod his ferendis noſtratium corpora ſint imparia. Valet igitur ad congeſtam, uel fluentem pituitam, aut melancholiam, & affectus omnes inde natos in quauis corporis parte, auribus, dentibus, collo, & cæt. Eius loco quidam vtuntur hodie hiera Logadij, G quam Paulus, Aetius, Nicolaus, & alij plerique deſcribunt. Ante tamen tutum harum hierarum tam potentium vſum, apparanda eſt materia, hoc eſt tenuanda, incidenda, tergenda, fluida reddenda, & meatus ſunt aperiendi, per quos eſt vacuandum: in ſumma corpus fluidum eſt faciendum, quod tutò, & ſalubriter purgandum eſt. SYLV.

LEGENDVM proculdubio colocynthidis drach. xxij. vt in antiquis codicibus, non, vt in alijs dra. ij. Quum enim ad craſſos præſertim, & crudos humores educendos hoc paretur medicamentum, hunc potiſſime vſum colocynthis præſtat, & ea debet præcipua hic eſſe baſis, ſumendi vero trochiſci alandhal opinione noſtra, quando vix aliquid eſt in hac ſimplicium ſerie, quod colocynthidem exactè caſtiget. Ita, & genuina lectio eſt, quæ addit. ſcammoneę, leucopiperis, macropiperis, omnium ana drach. ij. *non autem, vnc. ij. neque* H *enim ea præſtaret medicamentum, quæ oportet, ſi tantum ſcammonij adderetur, ſumendum vero, & hoc cotoneo paratum dixerim, veluti pituitoſis humoribus expurgandis Tralliani conſilio aptiſſimum, de qua re ſupra. Si omnium hic ſoluentium ſummam colligas, animaduertes doſes explere ferè ſeptem, & triginta, quas tu dicito quadraginta, parum enim refert. Exhibet autem Meſ. huius vbi confectum eſt, medicamenti aureos quatuor. i. drach. ſex, quare totum electarium, vt ducentarum, & quadraginta drachmarum pondus expleat, oportebit. Sunt vero ingredientia omnia drachmæ vix ſexaginta, ac propterea ſupereſt, vt reliquum. i. centũ, & octoginta drach. melle expleas. i. vncys viginti additis. Tunc melle ea menſura adiecto tuto exhiberi poterunt huius electarij drachmæ ſex, quod author præſcribit.* COST.

MESVE.

HIERA Archigenis Paulo aliter deſcripta, recipit praſij, agarici, chamædrvos, pulpæ colocynthidos, ſtęchados, ana aureos † decem: opopanacis, ſagapeni, petroſelini, ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi, ana aureos quinque: cinnamomi, ſpicæ nardi, polij, croci, ana aureos quatuor. Sicca terrantur, † liquores frangãtur, hydromelite indantur, & omnia melle excipiantur. Datur ad † aureos iiij. cũ ſalis triti drachma vna, & aqua mulſa.

† *Al. aur. v. alij xx.*

† *Gummi conquaſſa.*

† *Putant aliqui legendum aureos ij.*

MAN. OMNIVM ad aur. v.) Auicenna xx. Paulus x. Poſt polium Paulus addit, myrrhæ: INFVNDE in melle.) Paulus in melicrato per noctem vnã, & ſicca. COMPONE eam cum aqua mellis.) Paul. cum optimo, & repone in vaſe vitri, vel plumbi. Et modus hic eſt omnibus hieris communis: Addatur ſalis drach. j. & ſi vis, vt magis purget, adde ſcammonium.

B

SYLV. AVREOS decem pro quinque ſcripſi, quòd Paulus drach. x. habet Auicen. xx. Abſurdum item eſſet in prima ſimplicium claſſe aur. v. ſcribere, & in ſecunda ſimiliter aur. v. Omnia enim illa ſimplicia ſi eodem pondere conuenirent, vna claſſe concluſiſſet. Paul. præterea ſpicæ nardi ſubſcribit myrrham a Meſ. omiſſam. Addit Paul. arida ſimul tundenda, & incernenda, ſed opopanacem, & ſagapenum (quæ gummi malè ab interprete Meſue vocantur, vt in ſimplicibus docemus,) & myrrham contuſam per noctem vnam mulſa in pila macerat. Poſtea læuigat, & ſiccis miſcet. Melle deinde optimo excepta omnia, vaſe vitreo, vel plumbeo reponuntur. Hæc ratio omnium hierarum eſt communis: ſummus ipſarum modus eſt, denarij duo cum ſalis denario vno, & mellis heminis duabus & aqua quanta ſatis eſt. Si vehemẽtiores vis, quibus ſcammonium non ineſt, mijcientur, & his ſingulis obolus. Hæc Paulus. Quæ Pauli verba me mouerunt, vt dictioni Meſue liquorũ in hydromelite infuſionem adderem.

C

COST. IPSISSIMA *eſt hiera Archigenis, quam deſcribit Paulus, a qua in eo differt hiera Antiochi, quòd omittit marrubium, & loco ariſtolochiæ rotundæ ſarmentaceam ſumit. Hic in Meſ. quum ait colocynthidis, ſtęchados, omniũ, ana aur. v. pro aureis x. irrepſit aur. v. qui error facilis fuit ob notæ Romanæ, x, cum, v, cognationem, quarum altera decem, & altera quinque ſignificantur. Poſt ſpicam Paulus etiam myrrham ponit, quæ hic prætermittitur, culpa, vt arbitror, librarij. Quædam addit Paulus de parandi huius medicamenti modo, nempe quæ arida ſunt eſſe tundenda, & incernenda: opopanacem autem, ſagapenum, & myrrham contuſa maceranda in mulſa per noctem, deinde lęuiganda, &* D *ijs, quæ arida ſunt admiſcenda, exceptaque melle ſeruanda vitreo vaſe, aut plumbeo; quam rationem communem eſſe ait hieris omnibus. Hæc vero breuiſſime etiam perſtringit Meſ. dicens.* tere ex medicinis, quæ ſiccæ ſunt, & gummi conquaſſa, & infunde in melle. *In doſi præcipue diſcrepat, exhibens aureos quatuor, hoc eſt drachmas ſex, quum Paulus ſummum eius, & hierarum omnium modum eſſe dicat drachmas duas. Sed vere irrepſit, & hic mendum, legendumque aurei duo, non quatuor, quum enim ſoluentium medicamentorum hic baſes ſint ferè triginta ſeptem, agarici decem, colocynthidis quindecim, ſagapeni, et opopanacis decẽ, ariſtolochiæ duæ, eorum vere pondus aureos quinque, & triginta pendeat: cætera ſeſqualtera proportione*

A *ijs quodammodo reſpondent, atque adeo non poteſt, quis tuto huius medicamenti plus quàm aureos duos, & alterius dimidium exhibere. At dices, differre tamen adhuc Meſue a Paulo exhibente duas vix drachmas. Fateor, non errat tamen Meſue, quando integra, vt dixi, doſis eſſent aurei duo cum dimidio, at, & Galen. hieræ ſuę ex colocynthide drachmas quinque ſemel exhibuit. Sed, & hic mellis, quo excipiuntur omnia, habenda eſt ratio. Equidem, ſi vt communis fert conſuetudo, tribus ſpecierum vncijs, mellis adiungas libram, excepto opopanace, ſagapeno, & myrrha, quæ terenda non ſunt, cætera drachmas pendent centum, & triginta ſex cum dimidia, ideſt vncias quindecim, & drachmam vnam cum dimidia, atque adeo mellis lib. quinque expoſceret, eſſetque totum electarium librarum ferè ſex cum dimidia, poſſent autem tunc exhiberi vnciæ pluſquam duæ, quum totius medicamenti doſes non plures ſint, quàm* B *triginta ſeptem, ſed hæc Meſue, aut Pauli mens non fuit, ac propterea ſequenda hic non videtur vulgata conſuetudo. At neque tradita a nobis in ſuperioribus regula hoc in loco ſatisfacit, ſi legamus, vt legendum puto, doſim eſſe aureos duos, nempe quum baſis doſes in vniuerſum ſint triginta ſeptem, electarij autem doſis duo ſint aurei: huius totius pondus eſſe oporteret aureorum quatuor, & ſeptuaginta, atqui, ſi omnia ſupputes ingredientia, nonagenarium, & ſenarium attingunt numerum, quo fit, vt non modo locus non ſit addendi mellis, ſed de ſpeciebus potius detrahendum videatur. Secus autem, ſi, vt vulgata habet lectio, legamus aureos quatuor, ita enim quum totius medicamenti compoſiti pondus eſſe oporteat aureorum centum, & quadraginta octo, deeſſent aurei ſeptem, & quinquaginta, ſupplendi melle, ideſt vnciæ circiter nouem, deſunt enim tres* C *drachmæ, quæ ſanè menſura, quanquam, conficiendo electario non eſt ſatis, ſatis tamen eſſe poſſet excipiendis, ac ſeruandis ſpeciebus, & paſtillo conformando. Cæterum, quando; vt puto, error in contextu eſt, neque huius medicamenti doſis maior eſſe poteſt, quam aureorum duorum, quid agendum? quantum mellis addendum? ſequenda ne vulgata regula, quæ mellis quadruplum adiungit? Iudicio noſtro præſtabit, vt exemplo Auic. tantundem mellis addas, vt is in hiera ſimplici, quanquam hic non eſt aloe, vt in illa, poteruntque tunc huius medicamenti aurei duo exhiberi, cuius, ſi vulgatum inſtitutum ſequare, liceret duas vnc. propinare.*

MESVE.

D HIERA Diacolocynthidos a Ruſo inuenta, caput, ventriculum, & corpus reliquum purgat humore craſſo, & lento, & atra bile. Ob id maniæ, melancholiæ, epilepſiæ, paralyſi, ſpaſmo cynico, vertiginoſis confert, ac vlceribus malignis, fiſtuloſis, cancro, elephantiæ, flatus quoque diſcutit: ventriculum roborat: coctionem firmat. Recipit autem ſtœchados, agarici, chamędryos, ana drach. decem, colocynthidos drach. xx. (alij legunt colocynthidos trochiſcorum alandhal, ana drach. vigintiquinque:) ſagapeni, opopanacis, ana drach. octo, petroſelini, ariſtolochiæ rotundæ, piperis (albi) ana drach. v. caſſiæ drachm. vij. cinnamomi, croci, ſpicæ nardi, myrrhæ, polij drach.

drach. quatuor. Myrrham vino infunde, cætera tere, & melle deſpumato excipe.

MAN. EST multum ſimilis hieræ Rufi, ab Auicenna, & Paulo poſitæ. TROCH. Alandhal.) Paul. Sicyoniæ, ideſt elaterij: certum enim eſt hoſce trochiſcos Ruſo nõ fuiſſe cognitos. OPOPANACIS, hoc non apponit Pau.

SYLV. STOECHADEM, agaricum opopanacem, in hiera Rufi Epheſij medici præſtantiſſimi, quæ etiam colocynthidem recipit, Paulus omiſit: ponderibus præterea cum Meſue non conſentit, multum autem in cæteris ſimiles ſunt hieræ Rufi a Meſue, Auicenna, & Paulo deſcriptæ. Hieram diacolocynthidos Nicolai quidam parant: ego autem hieram diacolocynthidos Antiochi, Pachij, à Scribonio deſcriptam, & mire celebratam, & poſt eum a Galeno in lib. c. ph. p. compono, & omnibus componendam ſuadeo: cuius vires ſunt à Pachio, Scribonio, & alijs approbatæ. Ad lateris dolorem, epilepſiam, maniam, melancholiam morbum, ſcotoma, cephalæam, ſuſpirium, vocis abſciſſionem, ſubitas præfocationes, incubum, tetanum, ſpaſmum cynicum, contuſum corpus ex ictu, & lapſu, tremorem, paralyſin, arthritidas, dolores ſpinæ, mammarum duritias, cancroſque earum, & vlcera in his cacoethica, ſtomachi imbecillitatem, ructum acidum, inflationem, tormina, nauſeam, ſtomachi ſaliuam, colicum dolorem, menſes ſuppreſſos ex decocto artemiſiæ, aut dictamni. Has eius vires Scribonius ex Pachij lib. ad Tiberium Cæſarem ſcripto deſcripſit, & probauit. Conſtat autem: ſtœchados, marrubij, chamædryos, agarici, colocynthidos, ſingulorum drach. x. opopanacis, ſagapeni, petroſelini, ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi, ſingulorum drach. v. cinnamomi, ſpicæ nardi, myrrhæ, folij, croci, ſingulorum drach. iiij. opopanax, & ſagapenum mortario teruntur, adiecto melle tenui, ideſt, quam liquidiſſimo: trita cætera, & cribrata melle ad comprehendendum ſufficienti cum his excipiantur, vaſe vitreo reponantur. Vbi autem affectus ſunt curatu difficiliores, aut natura ſua, aut ex diuturnitate, adde prædicto ponderi colocynthidis drachm. xx. opopanacis, & ſagapeni ſingulorum drachm. quatuor. Hoc autem medicamentum non ſolum non nocet ſtomacho, ſed etiam reficit eum, ac confirmat ſupra omnem opinionem: hæc Scribonius. Detur puluis ex liquore aliquo, vel in catapotijs à ſcrup. ß. ad ſcrup. ij. cum melle vero à drach. ij. ad drach. v. Hæc eadem eſt cum ipſa Rufi à Meſue ſcripta, niſi quòd polium pro folio (& caſiam pro marrubio habet, & ponderibus nonnihil variat. Hi trochiſci Ruſo incogniti fuerunt, vti Galeno, qui eo longe fuit poſterior: ob id eorum loco ſunt, qui elaterium miſceant. Hiera Logadij plus alijs bilem atram trahit: recipit myrrhæ, ſpicæ, ſcillæ torrefactæ, euphorbij, ammoniaci, bdellij, zingiberis, aloes, ſtœchados, hyperici, chamędryos, ſingulorum vnc. epithymi vnc. ij. cinnamomi vncias iij. veratri nigri ſemunciam. petroſelini ſemunciam, ſcrupuli ij. amomi, folij Indici, caſiæ, piperis triplicis, caſtorei, opopanacis, medullæ colocynthidis, ſagapeni, ſingulorum ſemunciam: ariſtolochiæ drach. j. mellis modum, qui tibi videbitur. Actuarius. Huic multum affinis eſt hiera Logadij ſcripta ſic ab Aetio, pulpæ colocynthidis drach. xx. ſcillæ aſſatæ, agarici, ammoniaci, ſcammonij, corticis ellebori nigri, hyperici, ſingulorum drach. j. epithymi, polypodij aridi, bdellij, aloes, chamædryos, caſiæ, marrubij, ſingulorum drach. viij. myrrhæ Troglodyticæ, piperis albi, & nigri, cinnamomi, croci, opopanacis, ſagapeni, caſtorei, petroſelini, ariſtolochiæ, ſingulorum drach. iiij. melle excipe: datur a drach. ij. ad drach. iiij. Hanc eandem facit Aetius hieram Galeni, niſi ponderibus differret, & præterea haberet ſtœchadem, & piper longum: Recipit enim pulpæ colocynthidis drach. viij. ſcillæ aſſatæ, agarici, ammoniaci, ſcammonij, corticis ellebori nigri, † ſtœchados, hyperici, ana drach. xvj. epithymi, polypodij ſicci, bdellij, aloes, chamędryos, marrubij, caſiæ, ana drach. viij. mali vnc. ij. myrrhæ Trogloditicæ, ſagapeni, croci, ariſtolochiæ, piperis albi longi, & nigri, cinnamomi, opopanacis, caſtorei, petroſelini, ana drach. iiij. mellis, quod ſufficit. Huic Aetij deſcriptioni ſi adieceris, polij, gentianæ, pulegij, ſpicæ nardi, iunci odorati, ana drach. iiij. aut ex hiera Galen. ab Actuario deſcripta, ariſtolochiam longam, & zingiber ſuſtuleris, & pro ariga ſtœchadem: pro porro praſium, ideſt marrubium ſcripſeris: medicamentum habebis celebre triginta duobus conſtans ſimplicibus, ad contumaces morbos omnes efficaciſſimum, & tutiſſimum ex hieris alijs Rufi, Antiochi, Iuſti, Logadij, Archigenis à Galeno excerptum cuius meminit lib. 8. c. ph. p. & lib. meth. 12. Ab eo autem non fuiſſe deſcriptam miror, cum præſertim hieram dialoes lib. 2. & 4. c. ph. p. deſcribat, & vtrobique hieræ diacolocynthidos meminerit, niſi forte deſcripſit in lib. de com. ph. purgantium, quem aliquoties in opere prædicto pollice-

† Euphorbij alij.

E tur, nondum tamen viſus nobis eſt, ariſtolochiam tamen rotundã, & longam habet hiera Iuſti. Aliæ vnciam ex tribus, & hiera Rufi Aetio habet chamæpytin: huius rei, dum hęc ſcriberem, me admonuit Sigisbertus medicus Romæ doctiſſimus, & diligentiſſimus.

COST. *PVLCHRE, & copioſe de hac Syluius, quem tu vide. In aliquibus diſcrepat ab ea, quam deſcribũt alij. Manardum autem vereor hic ceſpitare, quum apud Paulum ſicyoniæ voce elaterium intelligit, quando ipſemet ſeſe explicans Paulus colocynthidis interiora interpretatur, quare in hoc non diſcrepat a Paulo Meſues, ſumenda autem ſententia noſtra, caſtigata, & in trochiſcos redacta. Non meminit de doſi Meſ. ſed ſequendum Pauli conſilium, qui hierarum omnium modum eſſe ait drachmarum duarum. Pro melle autem addendo non quadrat hic regula noſtra, vti neque in ſu-* F *periori, quod doſim electarij author non præſcribit. Quare poteris tantundem mellis adijcere Auicennæ in hiera ſimplici imitatione, licebitq́; tunc commode duas huius drachmas. Pauli lege ſeu aureos duos exhibere. Quod ſi tamen vulgatum malis inſtitutum ſequi, quia ſimplicia hæc, detracto opopanace, ſagapeno, myrrha, quæ diſſoluenda non terenda (quamuis enim Meſ. de ſola myrrha id iubeat, culpa arbitror librarij, agendum tamen, & in opopanace, & ſagapeno) drachmæ ſunt octo, & octoginta, ideſt vnciæ nouem, deſunt enim duæ vix drachmæ: ijs vero additis, & adiecto melle ad libras tres proportione quadrupla; totum electarium libras pendebit ferè quatuor; propterea, quia baſis doſes ſunt ferè triginta ſex, agarici ſeptem cum dimidia, colocynthidis viginti, oppopanacis quatuor, ſagapeni quinque, licebit drachmas etiam duodecim fortioribus cor-* G *poribus exhibere.*

MESVE.

HIERA nobis inuenta purgat vtramque bilem, & pituitam, flatus craſſos cerebri, & ventriculi, & corporis reliqui diſſipat: ob hæc viſioni imbecillæ confert, ac cæteris affectibus cauſas illas ſequentibus. Rec. aloes drach. xv. epithymi, coſti, ana drach. v. euphorbij, croci, ſpicæ nardi, chamędryos, ana drach. vj. agarici drach. ix. caryophyllorum dra. ij. calami aromatici, maſtiches, caſiæ, ana drac. † vij. xylobalſami (alij xylaloes) drach. iiij. piperis albi, & nigri, gentianæ, ammonij, ana drac. j. ſcammonij in malo cydonio cocti drachmas ij. H mellis q. ſ. Datur aur. j.

† drac. vij.

HAEC inter magnas connumeranda eſt, & multi vſus licet nullibi parata inueniatur.

IN hac, quod, & in reliquis, mellis triplum, aut quadruplum ſumunt: ſed licebit medicamenti huius vnciam exhibere, præſtabit opinione noſtra, tantundem mellis adijcere, vt in hiera ſimplici Auic. eritque tuta doſis drachmarum etiam quinque in robuſtis corporib. ſpecierum vero abſque melle binas etiam drachmas tuto exhibebis. Quare, quod Meſ. doſim vnius aurei ſtatuat, priorẽ ſuſpicionem noſtram fouet, doſim hic, & interdum alibi a Meſue præſcriptam intelligendam de ſpeciebus abſque melle. Regula autem a nobis tradita

de men-

de menſura mellis, hic nō quadrat, quia ſpecierum pondus longo interuallo exuperat pondus drachmarum ſexaginta, quod ferè eſſe debet totius huius electarij, cuius doſes ſerme quadraginta.

MESVE.

DIAMANNA nobis deſcripta celebris, præſertim ad febres acutas, & multum ardentes. Nam cordis, ventriculi, hepatis, ſanguinis intemperiem calidam, & feruorem, & ſitim extinguit. Recipit mannæ bonæ, & recentis, († caſiæ, ana) vnc. quatuor, tamar Indorum immaturorum vnc. ſex, medullæ caſiæ, † ſacchari violati vnc. ſexdecim, ſucci intybi, apij, malorum dulcium, acidorum, & acidodulcium, ſucci acidi, citrorum, ana vnc. † iij. In quibus purgatis prædicta tria diſſolue, cola, vt munda ſint omnia. Præter hæc accipe radicum intybi, apij, ana vnc. iij. foliorum lupuli, adianti albi, ana vnc. duas, pruna paſſa centum, violarum vnciam vnam, & ſemiſſem: roſarum vnciam vnam, ſpicæ nardi drachm. iij. coque hæc libris tribus aquæ fontanæ ad dimidias, colato adde ſacchari lib. iii. aceti boni lib. j. ſemel ſerueſiant. Adde colatum prius, & percoque ad mellis craſſitudinem: poſtremo adde ſantalorum citreorum, roſarum, ſpodij, ſuccini, oxyacanthæ, ſeminis portulacæ, ſemi. oxalidis, ſemi. melonum, citreoli, cucurbitæ, cucumeris. ana drach. iij. ligni aloes drach. iiij. cubebarum drach. v. caphuræ drachm. j. repone vaſe vitreo. Datur æſtate cum aqua frigida, ab vnc. j. ad vnc. ij.

† Venet. † Vnc. iij.

MAN. ALSERACOSTVM.) Per alſeracoſt Arabes intelligunt ſpeciem mannæ. Tamarindorum.) De his licet nulla apud antiquos mentio, vtiles tamen ſunt in bile coercenda. Foliorum lupuli,) Hic puto ſubeſſe errorem, intelligendoſque aſparagos eius potius, quam folia. Seminum communium.) Hæc dici ſolent maiora.

SYLVII. OPEROSA hæc compoſitio, & quæ paucioribus idem præſtare poſſet: cui calida pauca miſcentur, vt frigidis in corpus ſpargendis viam parent. Pro folijs lupuli ſume ipſius aſparagos, & prima germina, vel ſumma cacumina. Valentius fiet, ſi in libras ſingulas acceperis ſcammonij ſemunciam.

COST. *MEMINIT hic de ſpodio, quod ſæpe, & in ſuperioribus. Pro ſpodio autem in ijs, quæ aſſumuntur cauendum à vero ſpodio, de quo Dioſc. lib. 5. in ærarys officinis inuento. cauēdum item à pompholige eiuſdem cum ſpodio generis. vſurpandumque ante ſpodium, cuius conficiendi rationem ibidem docet Dioſc. ex folys myrthi cum floribus, & baccis maturis, ex ſylueſtris oliuæ termite, & alys pluribus. Arabes ex harundinis radicibus vſtis potiſſimum conficiunt, vt Auic. 2. Can. Alij ebur vrunt; alij nodos quoſdam ad rhomboidis piſcis cutim repertos, atque alij alia, quæ ſane omnia ſi per me liceret, abdicarem ab vſu medicinæ. quamquam foris admoueri poſſe non nego. In ijs ergo, quæ aſſumuntur, vbi ſpodio uti animus eſt, harundinis radicibus vſtis vti potes eum Auicenna, atque ijs etiam hoc in loco. Addit Meſ. ad huius medicamenti calcē, camphoram. quæ quidem quum Græcis fuerit ignota, nota tamen Se-* A *rapioni fuit, & Auicennæ, immo & Symeoni Sethi. qui de materia medica græce inter poſtremos ſcripſit. Lis eſt inter recentiores bitumen ſit an lachryma. Ac bitumen nonnulli eſſe aiunt, quia ardeat. Sed & reſina, & lachrymæ ardent. Conſtat autem ex Serap. Auic. Symeone, ac poſtremo ex Indarum nauigationum hiſtorijs lachrymam eſſe arboris Indæ miræ magnitudinis, ac proceritatis, reſinæ more ſtillantem rupto cortice, ſeu ſponte, ſeu arte. Sed de huius quoque temperamēto dubitare licet. Conſentiunt omnes, tertio eſſe ordine frigidam, & ſiccam. nam & inflamationibus ac calidis affectibus, & doloribus ex calore admota confert, quod frigiditatis argumentum præbet. Contra tamen quum odore caput feriat, guſtu ſit acri, ignem prope admota facillime concipiat, ac retineat (nam & in aquis ardet) ad hæc expoſita aeri aquæ ardētis inſtar euaneſcat, cu-* B *ius rei gratia ſeruatur in vitro pſyllij, aut milij ſemine obruta: ineſſe illi inſignia caloris ſemina perſuademur. Quamobrem quicquid illi ſentiant viri grauiſſimi, quorum ego authoritatem maximi ſemper faciam, camphoram ſumme eſſe calidam ipſe quidem ſuſpicor, neque tamē frigiditatis producere effectus à ratione alienum puto. Quum enim partium ſuarum tenuitate, & calore meatus corporis citiſſime permeet, & rarefaciat, vt calidiores diſſlēt vapores, atque ſubeunti frigido aeri locus detur, probabile eſt, atque hoc pacto per accidens à calido frigus inducatur. Sed & eodem modo medicamentis adiunctam frigidis (non enim ſeorſum in refrigerādi vſum adhibetur) præſtare frigiditatis opus exiſtimo. dum enim ſui tenuitate frigidis viam parat, facitq; vt alte penetrent, quid mirum, quòd calida ipſa refrigerij tamen vſum afferat? Sed hac ſatis. Proba-* C *tiſſimam, et ſyncetam, vt dignoſcas, docet Sethi, ſuperpoſitam ait pani calido humectari, quando eſt ſyncera: ſin minus, eſſe factitiam. Noſtri ſimillimò exemplo panem adhuc calētem quū ex furno extrahitur, aperiunt, & in eo camphorā includunt, ſi paulo poſt madeat, optimā putant, ſi exſiccetur, adulteratā. Deligi debet candore, luce, puritate, odore præſtans. Multis eius odor ingratus eſt, vt moſchi, ambræ, & aliorum id genus odoratorum. ob id, ſolent nonnulli hanc tunc tantum adijcere, quum vti medicamento animus eſt, & exploratū, qui vſurus eſt huiuſmodi odorem ferre. quod quidem in alyjs forte non improbem, ſed in hoc in quo tam exigua illius portio ponitur, quæ vix ſui ſenſum faciat, præſtare arbitror ſtatim addi, quod dū fermentatur (vt aiunt) medicamentum, eius vires in vniuerſum digeruntur. Terendæ autem camphoræ ratio eſt, vt æneum ſeu marmoreum mortarium, quo vſurus es, olei amygdalini mo-* D *mento totum illinas, poſt diligentiſſime lineo panno abſtergas. colliges enim facillime camphoram, neque mortario inhærebit pertinacius.*

MESVE.

TRYPHERA Perſica, quod apud Perſas experta ſit contra febres acutas, intemperiem calidam ventriculi, hepatis. Morbis omnibus ex humorum vſtione natis confert, in Aeſtate peſtilenti, & Autumno: ſitim ſedat: icterum calidum ex obſtructione ſanat. hypochyſim à vaporibus birioſis viſui incommodātem diſcutit.

Vulg. legit ſucci lupulorum lib. i. *† Et roſarũ vna drach.* *† Alias drach. v.* *† Alias lib. ij.*

Recipit autem ſuccorum ſolani, intybi, apij, † lupuli, purgatorum, ana lib. ij. Quibus immitte violarum recentium, aut ſiccarum † libram vnam: folliculorum ſenæ vncias duas: agarici vnciam. j. pruna Damaſcena, quinquaginta: caſſuthæ ſemunciam, myrobalanorum cepularum, citrearum, Indarum, frixarum in oleo violato, aut amygdalarum dulcium, ana † drach. ij. ſpicæ nardi drach. iij. coque igni prunarum lento, donec † libra vnica ſuperſit: cui inijce epithymi drach. xl. Myrobalani autem oleo amygdalarum dulcium merſæ ſemel ferueſiant, tollantur ab igne, colentur. In parte colati diſſolue tamar Indorum recentium vnc. iij. mannæ ſeſcunciam, pulpæ caſiæ vnc. iiij. ſacchari violati vnc. xij. cola, vt munda ſint à ſeminibus, & alijs in parte reliqua, & aceti libra vna coque igni F lento ſacchari albiſſimi libr. iij. Adde, quod prius in ſuccis eſt diſſolutum. miſce, percoque ad mellis craſſitudinem. Poſtremo adde paulatim rhabarbari boni vnc. ij. myrobalanorum citrearum ſeſcunciam, cepularum, & Indarum, ana vnc. j. bellericarum, emblicarum, ana drach. iiij. ſemi. fumariæ, trochiſcorum diarhodon, macis, maſtiches, cubebarum, ſpodij, ſantali citrei, ſeminum quatuor, ana drachm. ij. & dimid. aniſi drachm. iiij. ſpicæ nardi, drachm. ij. inuoluantur oleo violato, & reponantur vaſe vitreo. Datur ad vnc. j. cum aqua frigida, & ſucco intybi, vel ſolani.

MAN. CVSCVTA.) Amplexicaulis herba eſt, quæ linum amplectitur, & videtur eſſe quam linoderá Theophraſtus vocat: licet apud Græcos in medicorum vſum (quod quidem meminerim) venire non conſueuerit. Eſt autem magnæ ſimilitudinis cũ vocato epithymo. G

SYLVII. HAEC antidotus tryphera, id eſt delicata, vſu rara eſt opinor, quod ſimplicibus multo paucioribus nobis licet affectum idem aſſequi: præterquam quod componendi modus, & longus eſt, & negocij plenus. Præterea myrobalanus recentibus careamus, à quibus vis plurima medicamenti expectatur: quánquam & ſimplicia alia, quam plurima recipiat, quæ bilem vtramque, & præcipue atram, aut expulſioni apparent, aut etiam trahant, & vacuent: vt interim taceam multa refrigerantia non pauca, & quædam partibus principibus robur afferentia.

COST. *MVLTA hic digna ſunt animaduerſione. Ac primum quum ſuccus ſolani, intybi, apij, lupuli, quem primo loco proponit, librarum octo pondus æquet, quod in hoc ſucco violas, ſenæ folliculos, agaricum,* H *pruna, myrobalanos, eouſque coqui imperet, vt in vnã ſuccus redeat libram, ſuſpectum eſt. quando tanta ſucci conſumptio fieri coquendo non poteſt, niſi diutina admodum coctione, qua eorum purgantium medicamentorum vim exolui neceſſe eſt, quæ omnia ex ijs ſunt rebus, quæ diutius coqui non ſuſtinent. Hic vero etiam quum violas ſumi iubet, vel recentes, vel aridas, id ſcribit, quaſi nihil interſit, quales eas ſumamus, quaſique recentes aridis non ſint præferendæ. Sed illud quoque, quod myrobalanos, ex oleo violaceo frixos ſumit, non prorſus ſatisfacit, quando ingratum, aduerſumque ventriculo eſt id olei genus. Quum etiam, poſtquam myrobalanos cum violis, & reliquis coqui ſemel admonuit, rurſus myrobalanorum meminit, atque vt in oleo dulcium amygdalarum leuiter ferueat, præcipit, an hic* E *alios expetat myrobalanos, an de ſuperioribus agat, non conſtat. Atque, quum, poſtquam myrobalani ferbuerint, percolandum ait, & in eius quod ſupereſt parte vna diſſoluit tamarindos mannam, caſiam, ſaccharum violaceum imperat, alteri vero acetum, & ſaccharum commiſceri, dubitare eſt an ſermo ſit de oleo, in quo ſecundo loco myrobalani, vt feruerent iuſſerat, an de ſucci reliquijs ſuperioribus. Quid etiam ſeminũ nomine intelligat, à quibus id ait eſſe purgandum, in quo tamarindi, manna, caſia, ſaccharum violatum fuere diſſoluta? Tandemque, poſtremo rhabarbarum, myrobalanos, & alia addit, abſolutiſque omnibus, vt oleo violaceo inuoluatur medicamentum, & vitreo vaſe ſeruetur iubet; quo iuſſu quid velit, obſcurum eſt. Hæc igitur, ea videntur quæ niſi explicentur, rectam huius medicamenti compoſitionem poſſint omnino perturba-* F *re. Cæterum paucis. Quum tam diu in propoſitis ſuccis propoſita medicamenta coqui iubet, vt leui feruore coquantur iubet, non veram coctionem, ſed infuſionem potius quandam innuens, qua etſi purgatricis vis aliquid diſſipari neceſſe eſt, eius tamen facultatis plurimum illo in ſucco recipitur. fortaſſe autem (id quod ego maxime fieri probarem) non ſtatim cum prædictis ſuccis ea coquenda medicamenta vult inijci, ſed poſtquam ſimul diutius (vt ad dimidias) concocti fuerint, & nouam quaſi formam ea coctione acquiſierint, & pruna & ſena, & reliqua ſunt ex ordine addenda, ita vt poſtremo loco violæ iniiciantur. Atque hæ quidem, recentes, ſi haberi poſſint (has enim priori loco deligis) ſin minus etiam aridæ ſumenda ſunt, quæ licet lenire minus poſſint, educere tamen, vt Meſues lib. ſimpl. ait, diſſoluendo, aut certe refrigerare, & medicamenti calorem poſſint temperare. Quod vero myrobalanos oleo* G *violaceo frigi velit, id quidem non temere. nam eiuſcemodi oleo comparari myrobalanis lenitatem, caueriq́ue, ne hæreãt inteſtinis lib. ſimpl. admonemur. ſed quãdo vulgare oleum violaceum nauſeam facit; iucunda eſt alia eius parandi ratio, quam & de oleo roſaceo in ſuperioribus docebamus, nẽpe, vt exuta cortice amygdalæ violarum recentibus floribus aliquoties ſternantur, vt poſtquam corũ vim, odoremq; exceperint prælo ſupponantur. ita profecto eiuſcemodi exprimetur oleũ, quod neque odore, neque ſapore inſuaue erit, neque ventriculo aduerſum, Iam vero, poſtquam ij ſucci cum propoſitis myrobalanis in eiuſcemodi oleo frixis effer buerint, vt vna tantum ſucci ſuperſit libra, addendum tũc ex authoris præſcripto epithymum: id vero in puluerẽ arte deductum, vt puto. Seruanduſque hic cum epithymo ſuccus. Progrediẽdum deinceps, & quia ſubdit myrobalanos oleo amygdalino eſſe immergendos, vt ſemel* H *ferueant, dehinc ab igne auferendos, & percolandos, velle arbitror, vt alios ſumamus myrobalanos, quorum quod nullum præſcribitur pondus, mutilum ego quidem codicem eſſe exiſtimo. ſed ſi tamen ſuperiori exemplo, prædictorum triũ myrobalani generũ drachmas duas, oleo ex amygdalis dulcibus recenti inieceris ea mẽſura ſumpto, vt myrobalani immergãtur, ſique ut ſemel ferueant effeceris, & percolaris, aperta quidem ſunt reliqua, & te non erraturum exiſtimo. Supereſt enim tũ vt vni huius olei portioni tamarindos recẽtes id eſt, ſucculentos, mannã, caſiã, & ſaccharum violaceum miſceas, cũ altera vero parte, vna aceti libra addita, ternas albiſſimi ſacchari libras des igne leui percoquẽdas. priorem aũt partem tum à ſeminibus tamarindorum, & caſia,*

ſtæ, tum à feſtucis mannæ purgare oportet. Permiſcendæ autem tandem hæ ſunt, olei, vnaque commiſtorum ſimplicium partes, & ea ſucci libra, cui epithymum commiſtum fuerat, addita omnia ſimul ad mellis craſſitudinem coquenda. Cui poſtremo demum loco rhabarbarum, myrobalanos, & reliqua ea ſimplicia, quæ author ſubdit, exactè ſunt commiſcenda. fietque medicamentum conſiſtentia paulo craſſiori: quod deinceps oleo violaceo linitum in vitreo vaſe ſeruandum eſt ad propoſitos vſus. Atque ita quidem ſi hoc paretur medicamentum, fore ipſum exiſtimo, & ex authoris ſui mente confectum, & vi præditum qua ſine moleſtia purgabit, non diſſimili ab ea nuncupatione, quam tryphera, id eſt (vt interpretantur) delicata obtinuit.

MESVE.

B ELECTARIVM Alharif, ſaporis iucundi, in æſtate faciendum, purgat ventriculum, hepar, & corpus reliquum: vſu corpus viridum, & iuuenile reddit, & ſeruat. Recipit vero myrobal. citrearum. cepul. Ind. partes æquales. tere (cribra) oleum amygdalarum dulcium ſuperfunde. q. ſ. in ſola triduo, frica ſæpe manibus: oleum nouũ ſuffice quantum abſumitur. Iterum eadem triduo continenter tere in aqua fontana, in qua ſacchari partem decimam diſſolueris, affuſa idẽtidem pauca aqua. Hoc fac, donec myrobalanorum ſapor ingratus auferatur, poſt ſicca in vmbra. Accipe relictæ huius maſſæ drach. xv. turbith. drach. ſex. aniſi, maſtiches, ana drach. ij. C ſpicæ nardi, † ſemi. apij, ana drach. 1. & s. violarum ſiccarum drach. vij. † ſacchari albi, & candefacti, ana drach. decem. Excipe melle deſpumato. Datur á drach. tribus cum aqua calida.

† Aliqui add. ſeminis ſem. apij drach. ij. † Antiqui nabeth, id eſt ſacchari albi.

MAN. CONFECTIO alia.) Neutra harum, neque ego vſus ſum, nec vidi medicú vtentem. NABETH.) Quidam intelligunt zuccharum, quod candum vocant. Sed videtur alia res apud ipſum Meſuen, infra de conditis. Alij potum ex ficis, dactylis, & ſaccharo.

COST. *MYROBALANOS obſtruere inſigniter, & adhærere ventriculo, ac inteſtinis, atque ijs partibus aſperitatem inferre, admonuit lib. ſimplicium: ſunt vero etiam ingrati admodum ſaporis. Docet ergo, quo pacto hęc vitia auferas, quod & lib. ſimpl. uerbis ferme ijſdem, quem tu adi locum. Sed eſt hoc loco, vt dubites.* D *Quum enim huius purgatorij medicamenti baſis ſint myrobalani, & turbith: primũ quidem, quod myrobalani artificio tanto, vt Meſ. præcipit, ſuo ſapore ſpoliati purgare corpus valeant, nõ videtur conſentaneum rationi. tum etiam, quũ mediocris horum doſis trium ſaltem ſit drachmarũ (poſſunt enim adnotante Meſ. à tribus ad ſex vſque drachmas exhiberi) turbith aũt duarum, erunt quidem, ſi rem ſpectes, totius huius medicamẽti doſes octo, myrobalanorum quinque, turbith vero tres: totius autem electarij pondus drachmarum eſt quinque ſupra quinquaginta, cuius numeri octaua pars ſunt drachmæ ſeptem. quomodo igitur hic ternas tantum huius medicamenti exhibet drachmas, quod integræ ferè vncia pondere ſummi tuto poteſt? Sed & ex ſimplicibus, quæ hic proponuntur, quid ſit nabeth, non* A *conſtat. Cæterum vt his ſatisfaciamus, licet myrobalani, ſi quis diutius inſtiterit terendo, tractandoque nõ ſaporem modo, ſed cum eo etiam vim purgãdi omnem tãdem, vt amittant neceſſe eſt: an tamẽ ſi quod hic iubet, contritis ipſis oleum amygdalarũ dulcium affundatur, id olei lentor efficiet, vt minor fiat virium effluxio, atque diſſipatio? Alioqui etiam, quamuis hoc medicamẽto purgari ventriculum, & corpus ſcribat hic author, id quod efficere myrobalani ac turbith ſolẽt, hoc ipſum tamen medicamentum non tam ad purgandum, quam ad robur ventriculo conciliãdum videtur proponi. quare & trium tantum drachmarum exhibet menſura, imbecilliori videlicet, quam vt valide expurget. fortaſſe etiam quum ex aqua calida propinet, non euacuationẽ omnem, ſed per vomitũ quærit, quæ & leui ſumpto medicamento fieri poteſt, et maxime olei vi largius excepti in myrobalanis.* B *Itaque cur tantopere myrobalanos tractet, teratque, curque medicamenti huius ita compoſiti aſſumendi tam exiguum præſcribat pondus, ex his apparet. De nabeth vero, quod aliqui diſputant, vtrum ſtatuas, aut ſaccharum vulgo candidum, quod plerique conſentiunt, aut potum ex ficis, dactylis, & ſaccharo aqua incoctis ad conſiſtẽtiam mellis redactum, vtrumque opportunum putamus.*

MESVE.

ALTERVM electarium Alharif eatundem virium, præterea ventriculum roborat, & cæteras partes nutritorias frigidas, appetentiam excitat, coctionem iuuat, C propter hæc colorem corporis, & odorem commendat, iuuentutem tuetur, canos remoratur, & ſpiritibus tenuatis, & purgatis viſum, & reliquum ſenſum omnem, & cogitationem exacuit, venerem excitat. Recipit myrobalanorum, cebul. nigrarum, † citrearum, ana partes duas; emblic. belleric. ana partem. j. & s. tere cribra, vt nuper dixi præpara. De hac maſſa accipe drach. † xiiij. turbith drach. vij. zingiberis, cardamomi, maſtiches, cinnamomi, ligni aloes, caryophyllorum, piperis, cubebarum, galangæ, macis, ſemin. apij, ana ſeſquidrach. ſpicæ nardi ſcriptula duo, ſtrobylorum, ſacchari albi, & candefacti, ana drach. xij. excipe melle deſpumato. Dantur drach. tres cum aqua calida.

† al. partes tres. † al. drach. vij.

D COST. *TAM pauca hic quoque eſt myrobalanorum menſura, & tam multa commiſcentur, vt ijs, præſertim ſicut expetit author, tam multipliciter præparatis vim vllam purgandi huic medicamẽto comparari vix credendum ſit. purgare tamen prima viſcera, & conſecutione quadam corporis quoque vniuerſi inutiles ſuccos minuere non eſt à fide alienum. quo nomine, dum facta quoque pauca ſpirituum diſſipatione robur concoctrici facultati acquiritur, præſtare & reliqua poteſt omnia, quæ hic illi aſcribuntur. & venerem etiam antea ex crudiorum ſuccorum copia languentem illis concoctis, proptereaque innato calore adiuto, excitare: Sed ſtrobilorum etiam qui adduntur, eſſe id videtur, vt ad venerem exuſcitent vires, dum ſeminis copiam adaugent.*

MESVE.

ELECTARIVM Indum maius, purgat ventrem totum inferiorem, atque adeo iuncturas, pituita etiam putri. flatusque diſſipat, & affectibus inde natis, dolori colico, & nephritico, & ventriculi, & aliorum viſcerum. Recipit cinnamomi, caryophyllorum, ſpicæ nardi, roſarum, † caſiæ, macis, cyperi, ana drach. iiij. ſantalorum citreorum drach. ij. & s. ligni aloes, nucis moſchatæ, ana drach. ij. turbith boni, albi, gummoſi, arundinacei, drach. I. ſacchari, penidiorum, ana vnc. xx. galãgæ, cardamomi vtriuſque, aſari, maſtiches, ana ſeſquidrachmam: ſcammonij boni, & in malo cydonio decocti drach. xii. omnia cum oleo amygdalino fricentur. Poſt, ſucci cydoniorum, & granatorum, & apii, & fœniculi ana lib. ſ. coque cum melle ad ſpiſſitudinem idoneam. & miſce aromata. Datur ad aur. iij.

† Caſia fiſtula intelligitur, quia ele. eſt purgatorium leniente aliquo indiget.

CHRI. ISTVD electarium eſt famoſum quod generaliter ab omnibus, & ſecundum præſentem deſcr. præparatur. ponitur ſubſequenter deſcriptio electarij Indi minoris, quod multo plus habemus in vſu. Et hoc electarium Indũ minus, eſt magnæ efficaciæ, & vtilitatis in ſoluendo ventrem a ſuperfluitatibus phlegmaticis putridis corruptis, & maximè à mẽbris nutritiuis, à iuncturis, ac etiam in ſoluẽdo ſimiliter materies cholericas, licet ſit maioris potentiæ, & plus G conueniat in ſoluendo phlegma, quàm choleram. Eſt etiam conueniens in reſoluendo, & ſubtiliando ventoſitates craſſas, vnde multum confert doloribus ſtomachi, colicis, & renalibus, oppilationes aperiendo. habet, & alias virtutes, quæ ponuntur in litera. Sed hic notãdum, quod quidam aromatarij reducũt tam deſcr. electarij Indi maioris; quam minoris, ad formam ſolidæ confectionis cum zucchero vltimate decoquendo. Et doſis confectionis ſolidæ Indi minoris eſt vſque ad drach. iij. In hac deſcriptione ſumũtur penidij. fiunt hi ex ſolo zucchero vltimate decocto. & ex longa agitatione continue dealbantur, & ſunt cal. & ſiccæ complexionis in primo gradu. Succi citoniorum. Citonia nota ſunt, & ſunt frigidæ, & ſiccæ complexionis in fine primi, & ex ipſis fit vinum per eorum expreſſionem, quod eſt valde con- H ſtrictiuum cuiuſlibet fluxus ventris, & maxime cholerici. decoquitur tale vinum cum zucchero, & fit iuleb, quod vocatur miua ſimplex, quod lymphatum cũ aqua chalybeata, aſſumptũ de mane, ſimiliter dictis fluxibus confert. Adduntur etiam quædam aromata huic iuleb, quando decoquitur, & aromatizatum vocatur miua aromatica, quæ confert debilitati ſtomachi, & maxime virtuti digeſtiuæ eius, & contentiuæ. fit etiã ex eorum pulpa decocta cum zucchero quædã cõfectio ſolida, quæ vocatur diacitonite ſine aromatibus, cuius vnc. j. aſſumpta ante cibum confert cuilibet fluxui ſtomachi, & inteſtinali, & vomitui, & confert ſi poſt cibum aſſumatur, ſed cũ difficultate maſticatur, poteſt piſtari, & præparari cum miua ſimplici, & ſic aſſumi in pondere dicto. Etiam

E ex pulpa citoniorum fit diacitonite cum quibuſdam aromatibus calidis, vt zingib. pipere, cinnamomo, & alijs cum melle. Succi granatorum, quædam enim ſunt dulcia, & iſta ſunt frigida, & humida in primo cum aliquali leni caliditate. ratione dulcedinis: acetoſa vero, & muza ſunt frigidæ complexionis vltra primum. flores eorum qui dicuntur balanſtiæ ſunt frigidæ complexionis in primo, & ſiccæ in ſecundo, eſt enim vinum dulce granatorum multum in vſu: decoquitur cum melle ad electarium conſtruendum. Et doſis huius electarij Indi maioris per ſe ſolum eſt vſque ad drachm. vj. diſtemperatum cum decoctione communi, vt dicetur inferius, vel cum aqua fœniculi, vel apij, vel cum aliquo liquore conuenienti, vel in forma dactyli aſſumpti cum zucchero. & ſæpe admiſcemus hoc electarium In- F dum maius, ſiue Indum minus cum caſia, vel manna, ad velocitandum operationem caſiæ, vel mannæ. verbi gratia, cum in principio aliquarum ægritudinum quærimus aliqualiter mouere materiam abſque hoc, quod tota ſit commota, exhibemus de caſia vnc. I. s. de electario Indo, & maxime de minori drach. iij. Caſia licet ſit principaliter purificatiua ſanguinis, etiam euacuat phlegma, & talem medicinam diſtemperamus cum decoctione communi, vel cum aqua hordei, vel alio liquore conuenienti, & ſi ipſum in dicto pondere admiſcemus cum manna, de ipſa manna accipimus vſque ad vnc. ij. Vlterius eſt notandum, quòd licet Meſue ponat doſim huius electarij Indi maioris eſſe vſque ad aur. iij. hoc veritatem haberet, quando ad libram mellis ponerentur vnc. iij. aromatum, ſed quia his temporibus ponuntur ad lib. mellis vnc. ij. ſolum aromatum, ideo poteſt augeri doſis vſque ad quantitatem ſuperius dictam. Vltimo, ſoluo hoc dubium, diceret aliquis, in Indo maiori eſt maior potentia ſcammoniæ in ſoluendo choleram, quam turbith in ſoluendo phlegma, conſideratis vtriuſque ponderibus, & eorum potentia, & tamen dictum eſt, quòd Indum maius à prædominio ſoluit phlegma: hoc idem dici poſſet de indo minore, licet quãtitas turbith amplietur in eo, & tamen non additur quantitas ſcammoneæ. Dicendum, quòd ſcammonea non ſolum euacuat choleram, ſed etiam adiuuando operationem turbith, & illam velocitando, euacuat phlegma. Turbith autem non ſic eſt adiuuans, & velocitans operationem ſcammoneæ, & eſt principaliter turbith phlegmatis purgatiuum, & ſolutiuum, & ſic appareret ſolutio ad dubium, non obſtante, quòd potentia turbith multiplicatur, vel duplicatur, & non additur quantitas ſcammoneæ. vnde ad dubium facilius reſpondetur, & per conſequens apparet, quòd indum minus eſt vigoroſius ad ſoluendum materiam phlegmaticam: & magis conuenit in diſpoſitionibus frigidis, quam electarium Indum maius, & vt ſic habetur in vſu minus. Et cum à medicis abſolute profertur electarium Indum, docti, & experti aromatarij intelligunt Indum minus.

MAN. EST minus potens ad purgandum, quam diaphœnicum, ſi in diaphœnicon non ſit Scammonium per coctionem caſtigatum, & in hoc ſit. Si vtrobique, hoc erit efficacius.

DOSIS eius eſt aur. iij) Illa doſis exigua eſt, vix puero ſufficiens: grandioribus enim ac robuſtis poteſt integra

gra

gra vncia dari. Ego in expurgandis renibus eo vtor, cum caſiæ ſucco, ita, vt huius ſex, illius iij. drachmæ miſceantur.

SYLVII. POTENTIVS eſt diaphœnico, ſi neutrum acceperit ſcammonium, aut ſi vtrumque æqualiter acceperit, idemque coctum ambo, vel crudum. Grandioribus dari poteſt vnc. j. pueris vero Meſue doſis. Huius drach. vj caſiæ drach. iij. ſimul dabat Manar. ad renes expurgandos. Penidia miſcent purgantibus ventriculum, inteſtina, venas magnas, vt huic, & diaphœnico: non autem his, quæ à remotis partibus attrahunt.

COST. *DVAE ſunt huius electarij baſes, ſcammonium, & turbith. ſed quum ſcammonij doſes ſumma ſint ſexaginta, id eſt drachmæ duodecim, turbith vero non plures, quàm vigintiquinque, id eſt drachmæ quinquaginta; præcipua etiam baſis ſcammonium eſt. quo pacto ergo ad pituitoſos præſertim humores hoc medicamentum Meſue commendat? Scammonium certe bilē maxime educit, non pituitam. In memoriam ſubit, quod Trallianus lib. 12. de cura tertianæ nothæ, ſcribit ſcammonium cotoneo malo incoctum non modo bilem, ſed pituitam potius euacuare. atque id quamquam nullum forte alium authorem habeat, non videtur tamē etiam à ratione alienum, vbi concocta fuerit pituita, & diffuſa, vt ait Trallianus. præſertim vero quum alterius alicuius medicamenti ope adiuuatur. Ergo quod hoc medicamentum pituitam præcipue expurget veriſimile eſt; maxime, quòd non ſcammonium ſolum, ſed turbith, & attenuantia multa recipit in eum vſum idonea. At vero quia hic ſcammonium quærit in pomo coctum, dubitant, in quonam pomo ſit decoquendum, cotoneóne an alterius generis. In libro equidem ſimpl. vbi de ſcammonio, poſtquam de cotoneo meminit, ait Pauli teſtimonio interdum decoqui malo acetoſo, ac pontico, quo velle videtur aliud pomi, quàm cotonei genus. Sed hæ nugæ ſunt. nuſquam alterius pomi, quàm cotonei Paulus meminit pro ſcammonio coquēdo. neque aliud Meſ. innuit, quàm cotoneum immaturum. tale enim aſtringente vi magis præditum caſtigando ſcammonio etiam magis aptum, quàm quod maturum ac dulce. Ergo, vbi ſcammonium pomo incoquendum, nunquā aliud, quàm cotoneum malum deligendum. Sed quantum hic mellis ſumendum? Profecto ſi regulam à nobis traditam ſpectes, quadrare hic non poteſt, quoniam maius eſt ingredientium, quæ vocant, pondus, quàm ex baſis, & confecti electarij collatis doſibus colligatur. Quum enim baſis hic ſint turbith, & ſcammonium, ſint vero turbith doſes vigintiquinque, id eſt drachmæ quinquaginta, & ſcammonij ſexaginta, id eſt drachmæ duodecim; fit etiā, vt doſes electarij totius eſſe debeant octogintaquinque. exhibet autem confecti electarij ſemunciam, id eſt tres aureos. quare, vt totum compoſitum vncias pendeat quadraginta duas cum dimidia, oportebit. At ingredientia, ſi recte ſupputes, ſeptuaginta ſunt vnciæ. atque ideo expectatum pondus ſuperexcedunt. Sed neque vulgata regula quadruplum mellis ſumens eſt opportuna. Eſt enim ſpecierum pondus detracto ſaccharo, & penidijs, vt faciunt, drachmæ plus centum, id eſt vnciæ vndecim (ſuperſunt autem tres drachmæ) quæ libras mellis tres, & vncias octo exigerunt. Sunt vero præterea ſacchari, & penidiarum vnciæ quadraginta, ac deinceps ſucci libræ duæ. quæ omnia ſi coniungas, conficies medicamentum libras pendens ferme quatuordecim, aut ſaltem duodecim ſi ſucci coquendo prorſum abſumantur. cuius propterea*

A *quum hic doſes baſis non plures ſint, quàm octoginta, exhiberi poſſint vnciæ ferè duæ, aut ſaltem ſeſcuncia, longe ab authoris ſententia, aureos tres ſummum modum præſcribentis. Itaque, vt ſemel dicam, quod ad calcem huius electarij legitur.*

Decoque cum melle ad ſpiſſitudinem. *Vereor legendum, decoque ad ſpiſſitudinem mellis. atque adeo nihil hic eſſe addendum mellis. alioqui certe ſumma huc ſacchari, & penidiarum menſura venit, quæ excipiendis ſpeciebus, & conficiendo electario ſit ſatis.*

MESVE.

B ELECTARIVM Indum minus eadem promittit, recipit turbith, ſacchari, ana drach. c. macis, piperis, zingiberis, caryophyllorum, cinnamomi, cardamomi, nucis moſchatæ, ana drachm. vij. ſcammonij drach. xij. miſce cum melle deſpumato. Datur ad aur. iij.

MINVS hoc à maioribus noſtris neglectum eſt, cum tamen ſatis efficax ſit, & adeò delicatum, vt poſſit ſine melle in pulueris forma cum iure ſorberi. MAN.

HOC minus eſt calidum, & ſimplicius, ſed eſt valentius ad purgandam pituitam, ac etiam bilem flauam, quam vtrumque vaciat. Quamuis enim turbith phlegmagogus in hoc largior phlegmagogum hoc electarium magis faciat: tamen & maius etiam eſt phlegmagogum turbith adiuto à ſcammonio bilem primo, & per ſe purgandi, ſed etiam pituitæ vacuationem iuuante. Ob id electarium Indum ſi abſolutè ſcribitur, hoc minus, quia efficacius. & tam delicatum etiam ſine melle, vt eius puluis poſſit cum iure ſorberi. a multis intelligitur: eſtque in vſu frequentiore, quia efficacius pituitam expulſioni paratam, & bilem miſtam purgat, C & minus calefacit. Ob id ſalubre in quotidianis febribus nothis à miſta bile. Poteſt dari ad drachm. iiij. vel etiam quinque minus, vt maius ad drachm. vj. non ſolum aur. ij. cum Meſue. Nam hic ſingulis mellis libris miſcet pulueris vnc. iij. nos tantum duas: quod ſi quis vnc. iij. miſceat, vt hodie fit, doſis Meſue placet. Ferè miſcetur caſiæ, mannæ, & alijs imbecilliter vacuantibus, ad actionem earum celerandam, & augendam. Manardus in affectibus renum ſex drachm. Indi maioris, & drachm. iij. caſiæ exhibet: ac robuſtis dat vnciam integram, & doſim Meſue vix pueris ſufficere ait. Si autem diu ante vſum eſt ſeruandum, miſce ſcammonium: ſi autem mox vtendum, diagridium quod vocant. SYLVII.

SVNT *ſummæ huius medicamenti doſes non plures, quàm centum, & decem, ſcammonij quidem ſexaginta, turbith autem quinquaginta. totius autem electarij modum præſcribit Meſ. aureos tres, id eſt ſemunciam. atque adeo ex conſtituta à nobis regula, vbi confectum erit medicamentum, ad vncias quinque, & quinquaginta, vt perueniat oportebit.* D *Non excedit autem ingredientium pondus vncias duas, & viginti. quo fit, vt duæ ſupra viginti vnciæ, quę deſunt, ſupplendæ ſint melle. tunc autem confectum erit medicamentum, cuius ſumma doſis aurei tres erunt. Ex vulgata verò conſuetudine quadruplum mellis aſſumente, quia ſpecies excepto ſaccharo vnciæ ſunt tredecim, opus erit libras quatuor, & totidem vncias mellis adiungere. pendebitque totum compoſitum libras ſex, & tres vncias. at licebit tunc eius aureos etiam ſeptem propinare præter authoris præſcriptum. Sane autem quamquam præcipua in hoc baſis ſcammonium eſt, pollet tamen ad pituitoſos humores, ſuperioris exemplo. ſumendum vero ſcammonium erit cotoneo incoctum. quòd vix nihil hic eſt aliud quo eius violentia caſtigetur, pro quare adi Meſuen lib. ſimpl. vbi de ſcammonio.* COST.

M E S V E.

Confyla de dactylis. ELECTARIVM diaphœnicum à filio zezar deſcriptum, purgat clementer, & tuto humorem crudum, & bilem. Ob hæc conuenit febribus complexis, & diuturnis, dolori ventriculi, & colico, intemperatutæ harum partium frigidæ: Recipit autem phœnicon † cyrrhon. i. dactylorum fuluorum, aceto per triduum maceratorum drach. c. penidiorum † hordeatorum drachm. l. amygdalarum purgatarum drach. xxx. turbith drach. xxxv. ſcammonij drach. † xij. zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ ſiccorum, cinnamomi, macis, ligni aloes, aniſi, fœniculi, dauci, galangæ, ana drach. ij. & s. Tere omnia probe, deſpumato ſufficienti excipe. Datur ab aureis tribus ad ſeptem.

† Kyron. *† Sakiri.* *† xxij.*

CHRI. CONFECTIO de dactylis, & eſt diaphœnicon ſolutiuum in operationibus ſuis, aliqualiter conuenit cum electario indo maiori, ſed iſtud plus confert febribus compoſitis, chronicis, & de materia mixta. & vſus eius eſt maioris ſecuritatis, euacuat enim materiam cholericam, & phlegmaticam virtute turbith, & ſcammoneæ, & potentius ſoluit materiam cholericam, quam Indum maius, vel minus, licet etiã ſatis potenter euacuet materiam phlegmaticam. & eius doſis vſque ad drach. iiij. per ſe ſolum. & poteſt etiam cum caſia, vel manna admiſceri in doſi dicta in electario Indo ſumuntur hic dactyli qui ſunt calidæ complexionis in fine primi gradus, & humidæ in principio primi dum ſunt recentes: & dum exiccantur, primum gradum ſiccitatis acquirunt. conueniunt maxime pectoris diſpoſitionibus ſicut, & ficus ſiccæ.

MAN. BENIGNA ſatis eſt, & tuta per hanc purgatio. Galenus tertio ſimplicium medic. miſceri ait purgatoria medicamina cum dactylis, & alijs aſtringentibus, vt occultetur ſapor, tollatur abominatio, & faſtidium ſtomachi. Ego ponerem ſcammonium non coctum, quia per dactylos, & aromata ſatis caſtigatur. Nec credendum his, qui dicunt, quod per dactylos vetatur, ne à longinquo humores trahat: ſiquidem cum vapores ad caput mittant, ſimul etiam purgatoriam vim adferunt.

SYLV. *Φοινίκας κιῤῥοὺς* lego, id eſt dactylos fuluos, quo colore ſunt immaturi, vt maturi flauiores, aut iam nigricantes. Hanc autem græcam vocem an recte diuinam à Meſue vſurpatam, & ab interprete corruptam, lectoris candido iudicio committam. Neque interpretatio Arabicæ familiæ mihi repugnat: Keyron enim (ſic namque ſcribunt) Immaturos aiunt ſignificari, & ob id adſtringentes magis. Sic tamar Indorum Keyron, id eſt immaturorum, vt interpretantur. qui licet ſint ſpecies dactylorum ſylueſtrium, tamen dum ſunt immaturi, & acerbiores, quales ad nos afferuntur colore fuluo: non ſunt, vt vinum *κιῤῥὸν*, id eſt fuluum, igneum, medium Hippocr. & Galen. dicitur, ſed nigricant. Id poteſt vocari diaturbith, quamquam eſt aliud diaturbith in ſimpl. c. de turbith, multo hoc valentius, & periculoſius, præſertim ſi turbith horis 24. maceratum ſit ſucco cucumeris agreſtis, & ſcammonium acceperit. Viribus conuenit cum electario Indo maiore, ſed clementius purgat, & bilem magis per ſcammonium: ſed etiam non ignauiter pituitam per turbith: ob id febribus complexis, vt tertianæ nothæ ex bile flaua, & pituita conueniet. Datur ad drachm. iiij. per ſe. Frequenter cum caſia, & manna. Quidam diaphœnicon minus vocant, cui immittuntur ſcammonij drachm. xj. vel xij. usus autem, eiu

E induntur drach. euſdem tres, & xx. vel xxiiij. Deſcripta erat prius in ſimplicibus ex Zezar ea de turbith (baſis enim eius eſt turbith, & ſcammonium) eaſdem omnino niſi, quòd vno tantum die dactylos ibi macerat, & zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ ſiccorum, ana drachm. iiij. ſcribit, aucta horum rerum doſi, & oratiſſis ſimplicibus reliquis. Penidia autem, & dactyli hic, & in alijs purgantibus miſcentur, vt lentore ſuo purgantia retineantur, ne in longinqua promptè ferantur. Adde quod ibi penidiorum tantum ſcribitur, non vt hic penidiorum hordeatorum, quod interpretantur, ex ſaccharo albo & optimo cum aqua decoctionis hordei ſex horas infuſo, & cocto ad iuſtam conſiſtentiam. Drachmas ſcripſi, vbi Meſues ponebat partes, quòd ita facilior intellectu eſſet deſcriptio, neque res mutatur: quamquam & Galen. & veterum plerique pondus, aut menſuram nomine partium indefinitam quandoque ſcripſerint contenti ſingulorum ſimplicium proportione. Poteſque pro drachma ſemunciam, vel vnciam, vel ſelibram, vel libram, vel pondus aliud quodvis, ſed vnicum ſumere. Magna ratione autem dactyli, & in alijs adſtringentia alia ſcammonio in varijs purgantibus miſcentur: ſic enim thu ſuccum carnem mali cydonij, carnem palmularum, ſeu phœnicum myrta maſtichem, & ſimilia F ſcammonio, & alijs multis purgantibus adiecerunt, quæ ſtomachum aſtringendo roborarent, & grato ſapore medicamenti abominabilem qualitatem regerent. effecto autem quid poſſent purgantia monſtrarent. In his enim ſubſtantia purgatrix exigua, ſed validis prædita viribus, mixta alteri ſubſtantiæ plurimæ, ſed imbecillæ, ſumpta guſtu non percipitur: agit tamen efficacius pauca hæc, quam plurima alia lib. iij. ſimpl. cap. xiiij. ſic cydonijs ſcammonium recte miſceri, docet libr. j. alimentorum. Crudum autem miſcendum hic, quia per dactylos, & aromata ſatis caſtigatur, & non impeditum, vaporibus longè tranſmiſſis à longinquis trahit: quamquam etiam penidia ſuo lentore turbith, & ſcammonij ſubſtantiam in corpus diſtribui prohibent: Sauonarolæ tamen vapores ab his eadem virtute præditos omnino non prohibent.

COST. *Cap. 91.* MEDICAMENTVM *ex dactylis conficiunt, & Aetius lib. iij. & Paulus lib. vij. ſed longe ab hoc diuerſum, tum ob alia, tum quòd ij ſolum ſcammonium apponunt: in hoc præter ſcammonium, etiam* G *turbith. Atque hic certe, quum turbith partes triginta quinque ſumat, ſcammonij vero duodecim. (ita enim legendum ex antiquioribus, & caſtigatioribus codicibus, & ex lib. ſimpl. vbi de turbith) exiſtimaris quis præcipuam baſim huius medicamenti eſſe turbith. res tamen contra ſe habet, ſi eorum medicamentorum vim ſpectes. Turbith doſim integrã docuit Meſues lib. ſimpl. eſſe drachmarum duarum, ſcammonij vero quintam drachmæ vnius partem. quare quum hic turbith doſes ſint fere decem, & octo; ſcammonij ſint ſexaginta. Scammonium ergo præcipua baſis, contra quam multi ſentiant. Errauitne ergo Meſues hoc medicamentum ad pituitoſos humores proponens? Non errauit, quando vt lib. ſimpl. & paulo ante aduertimus, ſcãmonium etiam pituitam trahit. Dioſcoride teſtimonio: immo Tralliano authore magis pituitam, quam bilem in coto-* H *neo coctum, quale hic aſſumendum puto. quamquã enim aliqua quæ hoc in electario turbith noxas caſtigant, ſcammonij quoque violentiam poſſunt nonnihil imminuere, nihil tamen ipſum æque caſtigat ac cotoneum. præſtat autem eo ſemper vti, quam caſtigatiſſimo. Porro autem cætera, quæ huc veniunt, ſi perpendas, turbith gratia adduntur. Quum enim triplex illi vitium inſit Meſue adnotante lib. ſimpl. imbecilla ſ. & tardę eſt actionis, ventrem ſubuertit, & nauſeam concitat, ſui vſu corporis ſiccitatem inducit: triplici quoque remedio opus habuit. acceleranda fuit, & roboranda eius actio: corroborandus ventriculus: retundenda vis exiccans. Acceleratur ergo actio zingibere præſertim hoc enim ſui partium tenuitate in profundos corporis meatus turbith vires promouet, vt craſſum, & viſcidum humorem trahat, ſuapte alioqui natura tenuem*

tantum

tantum ſuccos educens. Addıtur ſecundo loco piper, rutæ folia, cinnamomum, piper longum, xiloaloe, zingiber etiam ipſum, ſemina aniſorum, & fœniculi, daucum, galanga; ſecundi vitij gratia. corroborant enim hæc ventriculum cum grato odore, vt flatuum diſcuſſoria. Ita vero, & maſtiche ſui aſtrictione ventriculum ſolet roborare. cuius officij gratia palmulas quoque addi exiſtimo. his enim Galeni teſtimonio 3. ſimpl. med. facul. & obſcurandi ingrati medicamentorum ſaporis, & ventriculi roborandi cauſa veteres vtebantur. maceratæ autem hæ aceto proritandæ quidem nauſeæ ob acetum magis aptæ videntur, quod medicamentoſum quendam ſaporem ſuſcipiant; ſubſtantiæ tamen tenuitatem maiorem ſortiuntur, qua medicamentum profundius ſubeat. Amygdalis vero, & penidijs ſiccitatis noxa auertitur, cuius procreandæ vitium turbit quoque ipſi ineſt. Atque ita conſtat, non temere, ſed conſulto fuiſſe hoc à Meſue confectum electarium. Cæterum multa hic ſunt de quibus ambigunt. ac primum, quales nam palmulæ, ſeu dactyli deligendi. an ponderandi aceto macerati, vel priuſquam macerentur. quot dies macerandi: iubet enim lib. ſimpl. vno die macerari, hic vero per triduum. quid penidia ſint ſabiri. quales amygdalæ ſumendæ, dulces an amaræ, ſunt enim amaræ medicamentoſæ magis, quam dulces, ac poſtremo quantum mellis ſit aſſumendum. Ad quæ, vt breuiſſime ſatisfaciamus. Dactylos Meſues Keyron expoſcit, quæ vox, Syluio etiam annotante immaturum ſignificat. & vere aptiores immaturi ſunt, quòd aſtringunt magis. immaturi ergo diligendi. i. minus flaui. Hos vero meo conſilio, non (quod alij ſentiunt) ante ponderabis quam aceto macerentur, ſed antea maceratos, vt hic, & lib. ſimpl. plane iubet, & ratio expoſcit, quando ſatis multa dactylorum copia eſt aliorum proportione ex quibus hoc conficitur medicamentum. Neque obſtat, quod aiunt, fore maiorem acepti copiam quam dactylorum: id enim medicamenti actionem longe adiuuat, vt craſſiorem pituitam trahat, quam maior palmularum cumulus trahi non permittat. Neque illud etiam perſuadeat, quod aiunt Serapionem, & Auic. poſt præſcriptum earum pondus infundere, non autem antea. quando longe ab ijs differt Meſue deſcriptio. Sunt ergo palmulæ ponderandæ, antea maceratę. Quantum vero temporis aceto infundendæ? Arbitror, quod autor ipſemet hic explicat, per triduum: corrigendum ſcilicet locum libri ſimpl. ex hoc loco. nam hoc pacto, aceti vires magis exugunt, & medicamentum pituitoſis humoribus educendis redditur efficacius, alioqui futurum longe imbecillius ob ipſarummet palmularum, & ob penidiarum ac amygdalarum lentorem. De penidijs autem, quod ſequitur, non eſt, vt plura dicam. qui Arabicum idioma profeſſi ſunt, penidia ſabiri interprætantur quæ ex aqua bordeacea. eiuſmodi autem eſſent ſumenda ex authoris præſcripto. ſed quando talium copia non eſt, parum intereſt, vt qualia quotidie parantur, ſumas. Quales vero amygdalæ ſumendæ? Quanquam non nego amaras dulcibus magis eſſe medicamentoſas, ſumendæ tamen hic dulces, quæ ſiccitatis noxam à turbith illatam magis caſtigent, cuius gratia amygdalas puto hic recipi. alioqui etiam abſoluto amygdalarum nomine dulces ſemper intelliguntur. Quod ſupereſt, de mellis menſura paulo difficilior eſt quæſtio: Qui vulgatam conſuetudinem ſequuntur, & mellis quadruplum addunt, quia detractis dactylis, penidijs, &

A *amygdalis, cætera, quæ teri poſſunt, drachmæ ſunt duæ ſupra ſeptuaginta. 1. vnciæ octo, libras mellis duas, & vncias octo eos addere oportebit. ac propterea quum dactyli, ſaccharum, & penidia drachmæ ſint centum, & octoginta. 1. vnciæ viginti, totum electarium pendebit libras quinque. Tunc vero quum ſumma totius baſis doſes hic non plures ſint quam ſeptuaginta, & octo, atque adeo totius confecti electarij totidē eſſe doſes oporteat, ſi libras quinque in octo, & ſeptuaginta partes diſſeces, erit doſis ſingula drachmarum vix ſeptem, præter Meſue præſcriptum, qui aureos dat ſeptem, & eſſe ait medicamētū ſecuritatis. At ex regula noſtra obſeruatione, ſecus. nempe quia doſes baſis octo ſunt, & ſeptuaginta, ſumma autem confecti medicamenti doſis drachmæ ſunt decem cum dimidia, multiplicatis, vt aiunt, drachmis decem cum dimidia, in octo*
B *& ſeptuaginta, redditur numerus drachmarum octingentarum ac decem, & nouem, ideſt vnciarum nonaginta, & vnius. tantundem ergo totum electarium eſſe oportet. pendēt vero ingredientia omnia drachmas ducentas, & duas ſupra quinquaginta. 1. vncias octo ſupra viginti: propterea, quod deeſt ad vnius ſupra nonaginta numerum, ideſt vncias tres, & ſexaginta ſupplendum eſt melle. addendæ ſcilicet libræ mellis quinque, & tres vnciæ. euadetque hoc pacto medicamentum tale. cuius ſumma doſis drachmarum erit decem cum dimidia, ex authoris præſcripto, à quo non eſt diſcendendum.*

MESVE

C ELECTARIVM ex pſyllio cholagogum, ob id febribus ſolutu contumacibus, acutis, & ardentibus, & cephalagiæ, ac vertigini à bilis vapore naſcenti, & ictero, & intemperiei calidæ hepatis confert. Recipit autem ſucci bugloſſi domeſtici, & ſylueſtris, intybi, apij, coquendo deſpumatorum, ana libr. ij. quibus miſce vigintiquatuor horis caſuthæ, aniſi, folliculorum ſennæ, ana vnc. ſemiſſ. adianti albi manipul. vnum, ſucci fumariæ vnc. iij. aſari † vnc. iiij. ſpicæ nardi drach. ij. ſemel feruefiant. Præterea adde violarum viridium, vel ſiccarum vnc. iij. epithymi vnc. ij. & ſemel quoque feruefiant. cola. exprime. colato pſyllij vnc. iij. macera xxiiij. horis, in ſingulas rudicula agitando, poſt exprime to-
D tam muccaginem, in cuius lib. iiij. coque igni lento ſaccha. lib. ij. & dimid. ſcammonij in malo cydonio cocti vnc. iij. & dimidiam. Coctis omnibus his adde pul. trochiſcorum diarhodon & de ſpodio, & de rhabarbaro ana vnc. j. trochiſcorum † oxyacanthæ vnc. dimid. Datur à drac. iij. vſque ad aur. iij. Hamech hoc electarium de trochiſcis appellat. Addunt aliqui aceti lib. j. & dimid. alij violarum lib. j.

† al. dr. iij.

† berberorũ.

CHRI.

ISTVD electarium facit ad multos effectus quos authore refert. In eo ſumitur pſyllium, quod eſt ſemen minutum cuiuſdam plantæ, & habet partes diuerſas: nam eius pars intrinſeca eſt valde praua calidæ, & ſiccæ complexionis in quarto, habens in ſe virtutem venenoſam occultam: ſed eius pars medularis,

laris,& media ac etiam corticalis extrinſeca, & frigidæ, & humidæ complexionis in ſecundo gradu, & iſtæ ſunt multæ, & ſenſibilis quantitatis, vnde totius complexio, quæ reſultat eſt frigida, & humida iuxta ſecundum gradum, & per admixtionem altarum partium adinuicem remouetur venenoſitas, & illa ſuperflua caliditas. ſoluit enim pſyllium lubricando, ideſt, lubricum principaliter faciendo, & humorem cholericum cum ſua frigiditate refrenat: licet vſus eius per ſe ſolum non ſit conueniens, nec vſitetur ab aliquo. Et doſis eius pſyllij per ſe ſolum eſt vſque ad drachm.iij. aſſumpta ſolum ipſius mucilaginoſa expreſſione. Sumitur etiam cuſcuta, quæ eſt herba adhærens ſuper linum, & alio nomine vocatur podagra lini, calidæ complexionis in primo, ſiccæ in ſecundo. Sumitur etiam Sena, & folliculi eius ſunt, qui habentur in vſu, eſt enim cal. & ſiccæ complexionis in fine primi. ſoluit choleram aduſtam. Et doſis eius in puluere eſt vſque ad drach.i.& s. in infuſione à drach.iiij.vſque ad vj. ſed ab aſſumptione eius caueat habens caliditatem renum, & paratus ad excoriationem veſicæ. Capillus veneris, herba eſt nota naſcens iuxta fontes aquarum, iuxta etiam puteos, ſatis temperatæ complexionis, tamen alicuius caliditatis, & ſiccitatis eſt verſus primum. virtutem habet aperitiuam, purificatiuam ſanguinis, ſoluendo choleram à ſtomacho, & inteſtinis: ſed per ſe ſola non habetur in vſu, quia minimum doſis eius, requireretur vſque ad libr.i. ſed in decoctionibus, cum quibus aliæ medicinæ diſtemperantur, confert: & ſic habetur in vſu. & eius aqua deſtillata multum confert paſſionibus pectoris calidis, & frigidis. Et fumiterræ, eſt frigida verſus primum gradum cum admixtione caliditatis, quæ eſt herba in ſuperficie foliorum eius, qua mediante ſoluit, eſt autem ſiccæ complexionis verſus ſecundum. Soluit leuiter choleram, & humores aduſtos, purificando ſanguinem. Confert ſcabioſis à phlegmate ſalſo, & maxime ſyrupus, & aqua, & ſuccus eius, & ſyrupus eius magis habetur in vſu. & doſis ſucci eſt vſque ad vnc. ij. & doſis decoctionis eius eſt vſque ad drach. x. & doſis pulueris eſt vſque ad drac. iiij. ſed non eſt in vſu, niſi in ſucco, vel in ſyrupo, vel in aqua deſtillata, quæ cum ſyrupo admiſcentur, & ſic non ſoluit. Et doſis huius electarij eſt vſque ad drachm. iiij. obſeruata regula poſitæ in electario de aromatibus Gal.

De fumiterra.

A D D I T I O.

Poſt electarium de pſyllio ponitur quoddam electarium, quo vtebatur Gentilis propter ſingularia eius iuuamenta podagricis, & generaliter in omnibus doloribus iuncturarum, & debet ſumi in mane, & eius doſis eſt vſque ad drachm.viij.cum vino lymphato, vel aliquo liquore conuenienti, vel in forma ſolida dactyli, quod melius eſt. & poteſt ſumi ſemel in hebdomada. Cuius hæc eſt deſcriptio. Rec. turbith. boni vnc.j.& s.hermodactylorum vnc.j. & ſunt calidæ, & ſiccæ complexionis in principio ſecundi gradus cum aliquali humiditate viſcoſa, dum ſunt recentes, ſed ſic non habentur in vſu. Soluunt phlegma craſſum, maxime à iuncturis.& ideo ſummè conueniunt podagricis, & doloribus iuncturarum. Et

E doſis eorum eſt à drach.j.vſque ad ij.cum eorum correctione ſibi admiſcendo tertiam partem doſis, ſed per ſe ſolum non habetur in vſu.zingib. vnc. j. eſulæ, quæ ab Auic.vocatur ſcebram, & à Meſue aſcebram drach. iij. herba eſt nota in partibus noſtris fortiter ſoluens, ſed per ſe ſola non habetur in vſu. ſed ſolum radix eius præparatur in medicinis, & a ruſticis comeditur cum quærunt ſolutionem, & non curantes de quantitate aſſumptionis ipſius, quandoque moriuntur.eſt etiam vomitus prouocatiua,& eſt calidæ,& ſiccæ complexionis in tertio. Soluit principaliter à iuncturis humores craſſos, & etiam à cerebro, & à neruis.& doſis eius eſt vſque ad drachm.j. zucchari libr. j. & reducatur ad formam electarij, vel ſolidæ confectionis. Si quis tamen vellet, vt vigoroſius ſoluat, & maxime materiam cholericam, addat ſcammoneæ correctæ drachm. j. Et tunc doſis eſſet vſque ad drach.vj. qualitercunque præparetur, & ſine alio potu. *Solutiuum ruſticorum.* F

MAN. RECIPE ſucci bugloſſæ.) Boraginis videlicet, & bugloſſi vulgarium. ACCIPIATVR eius viſcoſitatis.) Id eſt, eorum ſuccorum, in quibus ſuccus hic pſyllij per diem, & noctem remanſit. Hæc enim eſt viſcoſitas de qua vult pro ſingulis. 4. lib. apponi ſacchari libr. ij. s. DOSIS.) Potes integram vnciam tuto dare.

SYLV. SEMINIS pſyllij drach.trium muccago ſumpta ſoluit bilem lubricando, & calorem eius obtundit frigida ſua ſubſtantia, vt ipſi volunt, licet Dioſcoridi; & Galeno tantum refrigerare dicatur. Scammonium crudum quidam miſcent, quia coquendum, quòd ſi coctum, iterum coquendum miſcet, leniet tantum medicamentum, non etiam ſoluet. Dari tuto poteſt ad vnc. j. G

COST. *DE pſyllio in lib. ſimpl. ſatis. Nunc illud explicandum, quòd author in pſyllij muccaginem coqui ſcammonium iubet, cotoneo tamen antea incoctum. Quid enim repetita coctione eſt opus, ſi coctum iam, & optime erat caſtigatum? Atque, cur vt coquatur imperat, ſi id feruendo rurſum in grumos coit, vt experimento docemur? Ad hæc paucis. Non recoquit ſcammonium, vt ipſum caſtiget. antea ſatis caſtigatum: ſed vt eius vires in vniuerſum medicamentum æque digerantur. Non coit autem ſcammonium feruendo, ſi induſtrius fuerit pharmacopœus. deligendum primo loco probatiſſimum eſt ſcammonium. dehinc vero tritum, atque id quidem ſententia mea mediocriter, muccagini, aut liquori alteri, quem author iuſſerit, frigido inſpergendum, & ſpatha exacte permiſcendum. ita fiet, vt quum ferbuerit, non coeat.* H *Sane autem quum huius electarij doſim aureos tres, ideſt, ſemunciam Meſ. præſcribat, putat, & Manardus, & Syluius integram vnciam modum non excedere. quæ res æſtimanda diligentius: Quum enim ſcammonij, quod hic ad vncias tres cum dimidia ſumitur, doſes maximæ ſint centum quinquaginta ſeptem cum dimidia; totum autem vbi confectum eſt electarium, vncias pendeat octoginta quinque.i.libras ſeptem, & vnciam vnam; ſi has libras ſeptem in partes centum, & quinquaginta ſeptem cum dimidia ſecueris, non attingit ſingula pars ſemunciam.quo fit, vt ego Manardi, aut Syluij conſilium non probem: rationem vero cur à Meſue in hoc deuient, non intelligam.*

MESVE.

ELECTARIVM Epiſcopi excrementa flatuſque corpore toto educit. ob id dolorem colicum, hypochond. & iuncturarum leuat, renes, & veſicam purgat, venerem excitat. Recipit ſcammonij Antiocheni turbith albi, ana drach. vj. caryophyllorum, cinnamomi, zingiberis, nucis moſchatæ, emblicorum, polypodij, drach. ij. & dimid. ſacchari vnc. vj. excipe melle deſpumato. Datur ab aur. ij. ad tres.

MAN. SCRIBITVR ab Auicenna ferme eodem modo, & vocatur Epiſcopi. Conficiuntur, & ex his ſpeciebus placentæ cum ſaccharo, quæ aliquando nihil, aliquando nimium purgant, vel quia ſcilicet, aliquando vruntur, vel non bene inuicem miſcentur ſpecies. Doſis ab aur. ij vſque ad iij. Potes, & hanc excedere.

SYLV. HOc elect. Epiſcopi pro eleſcoph. cum Auicennæ interprete appellauimus, à quo tamen cardamomum, & piper huic deſcriptioni adduntur. cætera ſimilis eſt. Vacuat bilem ſcammonio, & pituitam turbith. Quidam eo vtuntur ad purganda corpora in lue Hiſpanica, in omnibus corporibus, licet melancholicis minus conueniat, quam electarium Hamech. In hoc vnc. vj. mellis cum æquali ſaccharo coctis ſufficiunt. Si autem ſaccharum pulueratum vis inſpergere, largiore tum melle opus eſſet, ac doſi etiam ampliore. Ex his ſpeciebus, & ſaccharo confectæ placentæ nihil purgant, interdum vſtis ſcilicet ſpeciebus. eſt quando immodice purgant, iiſdem ſimul male commiſtis. Poteſt tuto dari largius, quam ſcribat Meſ.

COST. DOSES *baſis huius medicamenti, ſi perpendas, non plures ſunt quàm trigintaquinque, ſcammonij xxx. turbith tres, emblicorum, & polypodij duę. eſt vero præſcripta totius electarij doſis maxima aurei tres, id eſt, ſemuncia. quo fit, vt totum ipſum compoſitum ex regula noſtra eſſe debeat vnciarum decem, & ſeptem cum dimidia. ſunt autem ingredientia omnia vnciæ nouem. atq; adeo vnciæ octo cum dimidia deſunt ſupplendæ melle. ſietque hoc pacto electarium, cuius ſi ſemunciam exhibueris, ſumme expurgabit. Non longe ab hoc diſcrepat hoc in medicamento vulgata conſuetudo. quę enim ſpecies excepto ſaccharo tres ſunt vnciæ; addenda etiam mellis libr. 1. ſed boc ita confecto pharmaco, licebit vti paulo liberalius.*

MESVE.

ELECTARIVM Hamech purgat bilem vtramque, & pituitam ſalſam. ob id affectibus indenatis, impetigini, pſoræ, lepræ, cancro exedenti, & ſimilibus mire confert. Recipit myrobal. citrearum vnc. iiij. cepularum, & nigrarum, rhabarbari, ana vnc. ij. agarici, colocynthidos, polypodij, ana drach. xv. abſinthij, ſennæ, ana vnc. j. (in alio drachm. vj.) violarum drach. xv. epithymi vnc. ij. aniſi, roſarum, fœniculi, ana drac. vj. ſucci fumariæ lib. 1. pruna ſexaginta, vuarum paſſarum mundatarum vnc. vj. Macera dies quinque ſero lactis † ſufficiente in vaſe vitreo ſtrictioris, & obturati, ſemel deinde A ferueſiant, manibus fricentur, & colentur. Colato adde caſſiæ fiſtulæ purgatæ vnc. iiij. tamar Indorum vnc. v. mannæ vnc. ij. Frica manibus, cola, percoque ad mellis craſſitiem cum ſacchari lib. j. & ſ. ſcammonij vnc. j. & ſ. Poſtremo adde myrobalanorum citrearum, cepularum, Indarum, ana vnc. dimid. bellericorum, emblicorum, rhabarbari, ſeminis fumariæ, ana drach. iij. aniſi, ſpicæ nardi, ana drach. ij. Datur ad drach. ij. vſque ad aur. ij.

CHRI. ISTVD electarium habetur in vſu. In eo eſt polypodium, quod radix eſt herbæ notæ, & eſt calidæ complexionis in tertio, & ſiccæ in ſecundo. ſolutiua eſt humoris melancholici, & phlegmatici, & mucilaginoſi, & maxime à iuncturis. Et doſis eius B eſt vſque ad drach. iij. ſed per ſe ſolum non habetur in vſu. Prima ſunt nota, frigidæ complexionis verſus principium ſecundi, & humidæ in ſecundo, leuiter comprimendo euacuant choleram, quæ in inteſtinis reperitur. Et doſis ipſorum eſt vſque ad drac. vj. Infundatur in aqua caſei. & de ipſa dictum eſt in prima deſcrip. ſatyrion, vbi de lacte diſcuſſimus. Caſia fiſtula, eſt medicina, quę leniendo euacuat principaliter choleram, & ſubſequenter phlegma: ſanguinem purificat à materiebus aduſtis, & per ſe ſola multum habetur in vſu generaliter vbiq; locorum, quia ſine nocumento operatur, ita quod pueris, & prægnantibus dari poſſit. eſt calidæ complexionis verſus primum gradum, & humidæ in primo. & doſis eius diſtemperatæ cum decoctione communi, eſt vſque ad drach. ij. vel cum aliquo liquore conuenienti C præparetur: & in forma dactyli, ſeu electarij, & doſis eius eſt uſque ad drachm. j. s. & non requiſitur digeſtiuum in aſſumptione eius, & ſępe datur in principio ęgritudinum materierum cholericarum ad aliqualem minorationem materiæ. Tamarindi. ſimilitudinem habent cum prunis, & ſunt frigidę, & ſiccę complexionis uerſus ſecundum, comprimendo euacuant, ſicut pruna. & doſis eorum eſt uſque ad drach. iij. ſed per ſe ſolum non habetur in uſu. TerenIabin. ſunt ſpecies mannę, quę non reperiuntur, ſed loco ipſarum accipimus mannam, & eſt ros qui de nocte cadit in ęgypto ſuper frondes aliquarum arborum; & eſt calidę, & ſiccę complexionis, & humidę in primo. leniendo euacuat choleram purificando ſanguinem. & doſis eius in forma potabili, uel ſolida eſt uſque ad drach. iij. uſque ad beneplacitum aſſu- D mentis ipſum, & damus aliquando ſicut dictum eſt de electario indo.

MAN. PRIMA hæc compoſitio communiter paratur, licet non omnes eam bene parent. Vbi bene parata ſit, vtranque bilem, & pituitam facile purgat, præcipue ſi maiori quantitate detur quam iubet Meſue: vncia enim abſque periculo exhiberi poteſt.

SYLV. CONSVETISSIMVM eſt hoc medicamentum in affectibus melancholicis, mania, melancholia, alphus nigris, cancro, elephantia, & cutis vitijs, pſora, lepra, impetigine, quæ effecta Meſue peculiariter tribuit electario ſequenti. Tuto datur uncia Manardo ad pruritum, maniam, melancholiam morbum, elephantiam, pſoram, lepram. Scammonium hic craſſius tritum quidam volunt, vt coctionem aliquam ſuſtineat ad malitiam eius caſtigandam. Si autem coctum eſſet (quod δακρύδιον quaſi lachrymulam Græci recentiores appellant, Arabes corrupte diagridion)

non

non coqueretur, ne vim purgatoriam perderet. Eodem modo in electario roſato, in his enim crudum ſcammonium miſcetur, quia coquendo corrigitur, & his quæ diu ſeruantur ante vſum in cæteris ſcammonium coctum ponatur.

TOST. SVNT hic aliqua, quæ ſeplaſias torquent. Primum, quum de infuſione agens ſerum lactis aſſumit, neque quod nam ſerum, aut quanam menſura, exprimit. Alterum, quum per dies quinque infundit. deprehenſum enim eſt diutina obſeruatione ſerum tam longo tempore ſitum contrahere, aceſcere, ac corrumpi. Tertium, quia rhabarbarum cum alijs infundit, & deinceps coquit, quod tamen modicam coctionem ſuſtinet: an autem præſtet ipſum ſeorſum infundere, deinde poſtquam efferbuerint alia ipſis permiſcere? Ad hæc, quum manibus fricari ea iubet, quæ fuerant infuſa: an fricanda omnia, & caſia, & tamarindi, an aliqua tantum? atque id, an oleo roſaceo, an amygdalino? Poſtremo quum ſcammonium addendum, & coquendum iubet, qualenam ſcammonium ſumendum, crudum ne, an coctum, vt in electario de pſyllio? Adde etiam cur ſcammonium in medicamento coquit, quod feruore corre in grumos ſolet. Sed declaremus hæc paucis. Seri delectum ſemel docuit lib. ſimpl. vbi de ſero. primas enim tenere admonuit caprinum, ex iuueni capra, & nigra, bono pabulo nutrita, & recens fœta. recens autem emulctum ſit lac, & expreſſum ſerum boni odoris, & ſaporis ſui non alieni, & non corruptum. hoc autem quum interdum ex lacte, à quo extractum butyrum eſt, fiat, interdum ex integro lacte; opportunum hoc in loco, quod ex non ebutyrato extrahitur, ob myrobalanorum aſperitatem. Secerni autem ſolet oxymelite, coagulo vitulino, ficus lacte, cynara, ac rebus alijs acribus. in medicina verò vſum præſertim oxymelli commodum eſt. habeſq; eius extrahendi rationem ab Aetio lib. 2. ex Galeno, & nonnulla item ex Gal. 4. de rat. vict. in ac. Porro huius ita delecti, & percolati diligentiſſime ſeri, quantum ſumendum ſit, quia menſura certa definiri non poteſt; æſtimandum iudicio pharmacopœi. videtur autem ſufficere, ſi ita ſubmergantur omnia in eo maceranda, vt ſerum quatuor digitos ſupereminéat. alij librarum quinque menſuram ſatisfacere etiam obſeruarunt. Hac ergo menſura ſeri conſtituta, infuſionis incohandæ, & parandæ gratia, calfaciendum eſt ſerum ipſum, ita ſcilicet caloris vi referuntur ſimplicium medicamentorum meatus, & ſubit facilius ſerum. deinde in ipſum quæ præcipit author inijcienda omnia, etiam rhabarbarum, de quo mox dicam. olla autem anguſti ſit oris, vt ait Meſue, & occludatur ne quid expiret, ad præfixum vſque terminum dierum quinque. At aceſcere (aiunt) tam longo ſpatio temporis ſerum, ac contracto ſitu corrumpi. Tu vero ne ſitum contrahat, ne aceſcat, aut corrumpatur duplici artificio prohibebis. alterum eſt, vt quotidie ollam ſæpius agites, alterum, vt leui calore ad præſcriptum vſq; tempus ſemper foueas: quanquam autem operoſum hoc eſt, & leuiculæ potius coctionis ſpeciem habet, Meſue tamen conſilio quadrare ob id videtur, quia occludi ollam iubet, ne quid expiret: at ex frigido ſero nihil expirare poteſt, ſed ex calido. hoc pacto ergo euitabis ſitus, acoris, & putredinis periculum. ne id etiam ſilentio prætereàm, ſerum quod oxymelite extrahitur, ob mellis, & aceti vires ab acore, & putredine diutius vindicari. Non ergo damnandus Meſue, quòd ea inſſerit, quæ arte aſſequi non poſſis, quod aliqui hic faciunt.

Cap. 96. Comm. 6.

E At vero, vt cætera proſequar, vbi ad præfinitum tempus macerata ea fuerint, tunc ſubiecto igne agendum, vt ferueant: ſed vbi feruere primum cœperint, remouenda, quod Meſue admonet, quum feruore vno vt ferueant, iubet: hoc pacto autem rhabarbari vis non exoluitur, atque adeo opus non erit, vt ipſum ſeorſum infundas, vel coquas, quod nonnulli faciunt. Percolato deinceps ſero addes caſiam tamarindos, & mannam, & atque hæc in eo manibus, aut rudicula diſſolues diligentiſſimè. hæc vero fricatio eſt quam Meſue petit, non autem quod ſomniant, ex oleo amygdalino, aut alterius generis. neque enim de oleo quicquam meminit, neque caſia, tamarindi, aut manna oleo egent. Rurſum autem hoc percolato per laxius colum ſero ex caſia, tamarindis, & manna, vbi refrixerit, ſaccharum addes, & ſcammonium tenuiſſime trita. vtere autem in terendo

F ſcammonium ea diligentia, & artificio, de quo lib. ſimpl. vbi de ſcammonio. ſit vero ſcammonium coctum aut crudum, vt libuerit, quando hic author vtrum ſumas non explicat, ſed nobis coctum magis ſatisfacit, quod minus habet noxæ. afferetque reiterata in ſero coctio non eius caſtigationem, ſed æqualem illius virium diſtributionem in medicamentum vniuerſum. His ita peractis, & optime omnibus permiſtis ignem ſubijcies, deinde coquantur ad mellis conſiſtentiam: neque verêberis, vt ſcammonium coeat: quãdo, vt ſupra diximus, ſi optimum delegeris, & in frigidum illud ſerum conieceris, agitandoque exacte commiſcueris, & leuem ignem ac purum ſubieceris, vt author in electario roſaceo docebit; concreſcere non poteſt. Sint ergo de propoſito medicamento hæc ſatis. Vnum ſupereſt admonendum, quum Meſue doſim ſummam drachmarum

G trium ſtatuat, experimento tamen deprehendi, integram vnciam modum non excedere, quod alij quoque aduerterunt. Suſpicor autem deprauatum codicẽ, quod ſequentis medicamenti ab hoc non longe variantis exhibet etiam ſex drachmas.

MESVE.

ELECTARIVM alterum Hamech. purgat melancholiam, & vſtos humores alios; ob id confert maniæ, melancholiæ, vertigini, obliuioni, & vitijs cutis, qualia ſunt pſora, ideſt ſcabies, lepra, alphi, ideſt, morphea, cancer, elephantia, impetigo. Recipe myrobalanorum nigrarum, cepularum, † epithymi, ana drach. l. fumariæ, abſinthij, ana drach. xx. thymi, calamenthes, polypodij, agarici, glycyrrhizæ, bugloſſi, ana drach. x. ſtœchados, † chamæpityos, † ſpicæ albæ, aniſi, ana drachm. v. pruna, zizyphia, myxa, ana, lxx. vuarum paſſarum mund. libr. j. coque in aqua ſufficienti ad partem tertiam, in qua igni lento ad mellis craſſitiem percoque † ſapæ lib. ij. mellis lib. j. ſcammonij vnc. ij. Datur à drach. † iij. ad drach. v.

† Vulg. Cordis Iudæi.
† Vulg. ad chamædryos.
† beleg.
† Rob.
† ij.

CHRI. CONFECTIO. alia quã ſcribit Hamech. confert hoc electarium omnibus diſpoſitionibus, quibus conuenit primum, & eſt ſolutiuum materierum magis cholericarum, & adustarum, quam prędictum; quia abſq; additione in iſto additur ſcammonea.

nea. Et doſis eius eſt à drach. ij. vſque ad drach. v. In eo eſt bedegar. ideſt ſpina alba, & eſt cal. & ſicc. complexionis in primo gradu, naſcitur in ſepibus cum aculeis valde pungentibus, & eſt multum prouocatiua lactis, ſecundum omnem modum aſſumptionis ipſius, Sebeſten eſt, fructus arboris paruæ habens corticem exterius, & nucleum interius, & eſt æqualis in actiuis, ſed in paſſiuis eſt humidæ complexionis, in primo, & ingreditur in decoctione communi, & pectorali. Iuiubæ ſunt notæ, calidæ & humidæ, in primo gradu, & ſunt pectorales.

ADDITIO.

Iſta ſecunda confectio Hamech non eſt in vſu, mirandum eſt, quòd Meſue in præſenti confectione habeat myrobalanos nigros, & Indos, cum idem ſint, nam cap. de myrobalanis dicit, nigri ſunt illi qui nominantur Indi. ſed credo, quod ſit error ſcriptoris.

MAN. HANC nunquam vidi parari. Bedagar Dioſcorides ἄκανθαν λευκὴν, id eſt ſpinam albam vocat. IVIVBÆ) ideſt zezipha. Sebeſten. Myxa. ROB. lib. ij. Intellige ſapam.

SYLV. ALII legunt à drach. ij. ad drach. v. Indi myrobal. nigris addebantur, cum tamen eadem ſint Meſuæ in ſimpl. ob id ſuſtulimus. Hoc in vſu non eſt, tamen eſſe poſſit loco ſuperioris, quo maxime vtimur, hodie ad luem Hiſpanicam ἄκανθαν λευκὴν Dioſc. & Gal. ideſt ſpinam albam cum omnibus Arabum interpretibus, in locum bedagar ſuffecimus.

COST. *QVVM myrobalani nigri ijdem ſint Indi, videtur lectio deprauata, quando ait, myrobalanorum, vacare ſcilicet videtur.* nigrorum. *Sed quod alij quoq; animaduerterunt, myrobalani chebuli Serapionis teſtimonio, vbi maxime maturuerint nigri ſiunt, atque ij probatiſſimi, immaturi vero citrino colore, & minus probati. quare chebulos hic probatiſſimos, & nigros expoſcit: neque vllus eſt error. Aut certe ſi irrepſit mendum, pro citrinis, nigrorum vox repoſita eſt, & citrini addendi. nam, & hi ad exuſtam bilem, & cutis affectiones maxime faciunt, ad quæ electarium commendatur. & in ſuperiori citrinos non omiſit. Sane hic de bedegar meminit. eſt vero hæc, ſi Serapionis hiſtoriam ſpectes, ſpina alba Dioſcoridæ. quid tamen ſpina ea ſit alba legitima, non conſtat inter peritiores, neque ſatis Italiæ nota ea eſt planta. Eius vice carduum benedictum, aut carlinam vulgarem putarim non eſſe importunam.*

MESVE.

ELECTARIVM Roſatum cholagogum clemens, ob id ſalubre bilioſis affectibus, arthritidi calidæ, cephalalgiæ calidæ, vertigini, oculorum dolori, ictero. Recipit autem ſucci roſarum rubrarum perfectarum libr. iiij. ſacchari libr. j. & ſ. mannæ puræ, & recentis vnc. vj. ſcammonij Antiocheni vnc. j. & ſ. Coque flamma lenta † ad mellis craſſitudinem. adde tunc trochiſc. ſpodij vnc. j. galli, croci, ana drachmas duas, trochiſcor. oxyacanthæ drach. iiij. repone vitreo vaſe. Datur ad drach. v.

A MAN. HOC carere non poſſunt qui pilulas aggregatiuas modo Meſue parare volunt, precioſumque eſt, & delicatum. Aliud modo Nicolai communiter ab omnibus paratur, & ſub nomine elect. de ſucco Roſarum agnoſcitur.

SYLV. EO in formandis catapotijs (quæ aggregatiua vocant, & de hermodactylis minora, & a Meſue inuenta) vtendum eſt, non elect. de ſucco roſarum. alias in vſu eſt raro, vt Nicolai electarium de ſucco roſarum eſt vſu frequentiſſimum. Hoc tamen celebre eſt, ac delicatum. Diarhodon Alexandri Tralliani cholagogum citra moleſtiam cephalalgiam, arthritidem, vertiginem, oculorum dolores, icterum, & cæteros affectus calidos, & bilioſos mire leuat. Succi roſarum rub. lib. j. ſcammonij vnc. j. agarici ſemunciā, piperis drach. j. Mellis vnc. vj. cum ſucco coque ad craſſitiem: tunc prædicta cætera læuiganda. Alterum eiuſdem ex ſucci roſarum vnc. iij. ſcammonij vnc. j. lactis tithymali drach. iij. mellis Attici lib. j. ac podagricis, ictericis, tertianarijs, oculorum doloribus tuto dari, quia citra angorem purget, prædicat. Aliud ex Nicolao, & Meſue
B deſcriptum nobis ad dictos affectus, coque ſacchari lib. j. & ſ. in ſucci roſarum rubrarum lib. iij. ad mellis craſſitie: tunc adde ſcammonij vnc. j. trium ſantalorum ana ſemunciam: galliæ moſchatæ, trochiſcorum oxyacanthæ, ana drach. iij. mannæ vnc. vj. caphuræ ſcrup. j. forma ſtellas, aut cum melle ſacchari loco coque, & ſerua. Rhodomeli catharticum Actuarij ex ſucco roſarum, ſcammonio, agarico, melle.

COST. *QVO pacto coquendum ſit ſcammonium, ne coeat, diximus in ſuperioribus. nunc id admonuiſſe ſit ſatis, præter authoris propoſitum facere qui ſcammonium in puluerem redactum poſtremo addunt loco cum ſpeciebus. incoqui enim author iubet omnia leui, & puro igne, ſcammonij præſertim gratia: quando cætera non ita refert, quali coquantur igne. ſumendum autem crudum ſcammonium, ſi Meſue verba ſpectes, Antiochenum abſolute diligentis. ſed non temere etiam cotoneo incoctum (quæ ſua eſt ſcammonij caſtigatio) adhi-*
C *bebis, acquiretq; illi coctio, vt eius vires in vniuerſum medicamentum æque digerantur.*

MESVE.

ELECTARIVM diabryonias Democriti, cerebrum, & neruos purgat excrementis, ob id epilepſiæ, paralyſi, vertigini, & alijs cerebri, & neruorum frigidis affectibus medetur. Recipit radicis † bryoniæ purgatæ, & tritæ lib. v. † ſapæ vuarum paſſarum lib. iiij. ſcillæ aſſatæ, ſtrobylorum depellatorum, ana ſeſcunc. nucis moſcatę, cardamomi, macis, zingiberis, ana drach. ij. caryophy. piperis longi, ſtœchados, ana drach. i. & dimid.
D ſeſeleos, ſalis gemmę, galliæ, ana drach. i. ſpicæ drach. ſ. agarici drach. iij. † Datur poſt ſex menſes à drach. ij. ad drach. iiij.

Alpheſera. † *Alpheſer.* † *Mellis paſſularum.* † *Vet. addit ſtœchados dr. ſ.*

MAN. RADIX Alſeſara. i. vitis albæ, veluti oſtenſum eſt capite proprio in annotationibus ſupra ſimplicia, vbi ijſdem verbis hæc ſcribitur præparatio. DOSIS eius à duabus drach. vſque ad iij.) Vſque ad v. ſcripſit ipſemet, ſed potes etiam tuto plus exhibere.

SYLV. PRIVS deſcripſit omnino ſimiliter in cap. de alpheſcera. i. vite alba, ſeu bryonia, vbi doſim drach. 5. ſcribit, quamuis etiā drac. vj. eſſe poſſit. Diaturbith Meſue idem promittens. hic non reperitur. Potes tamen ſi vtendum tibi eſt, ex ſimplicibus requirere.

COST. *EADEM ferè lib. ſimpl. Meſ. vbi de viti alba. In agarici menſura differt, quod illic drachmam vnam,*

vnam, hic tres ſumit, & rectius. hic ad ſummum drach. iiij. confecti electarij exhibet; illic quinque, quod item rectius. licebit enim vt hunc etiam modum aliquantulum excedas. Lis eſt de melle paßularum quid ſit. Nobis autem, ſeu mel ſumpſeris, in quo paßæ vuæ incoxerint, ſeu etiam melliginem quæ ex iis aqua incoctis exprimitur; vtrunq; opportunum videtur.

M E S V E.

Confectio mannæ.

ELECTARIVM mannæ Galeno inuentum, cholagogum, benignum, & delicatum, ob id morbis omnibus bilioſis ſalubre. recipit mannæ † thuris, & recentis lib. i. in lib. i. ſucci roſarum rubrarum diſſoluendam, & coquendam ſufficienter igni lento, tunc adde ſcammonij vnc. i. maſtiches drachm. 3. Datur vnc. v. compoſitum hoc celebre medicamentum (inquit Galenus) ex ſimplicibus temperatura, & proprietate maxime idoneis.

† Vulg. mannæ puræ. & recentis. & hic legendū.

F

CHRI. CONFECTIO de manna inuentione Galen. quod vocatur diamanna. Iſtud eſt famoſum electarium, quod eſt multum in vſu, non tamen reperitur vbi Gal. ipſum deſcribat. Eſt principaliter ſolutiuum choleræ citrinæ cum facilitate, & ſine moleſtia, & eſt mirabilis operationis etiam à proprietate, & ad guſtum etiam eſt delectabilis valde. Confert etiam habentibus hepar calidum, renes, vel alia membra cum dominio humoris cholerici, vel aduſti. & doſis eius eſt, à drach. iiij. vſque ad vj. poteſt etiam permiſceri cum caſia, vel cum manna, vt vnc. i. s. caſię vel drac. ij. mannæ. ſecundum virtutem aſſumentis. Eius hæc eſt deſcriptio Recip. mannæ puræ, ſcammoneæ antiochenæ, tamen corrigi debet, & vocatur diagridium. reliqua vero ſunt nota.

MAN. EGO Hanc apud Galen non reperi, ſi tamen Galeni eſt, per mannam Intellige aereum mel, ſic enim ipſe nominat lib. 3. Aliment. Manna autem apud eum eſt thuris puluiſculus.

SYLV. SCAMMONIVM hic caſtigatum miſceri quidam volunt. Datur a drach. iiij. ad drach. vj. vbi à Galeno ſcribatur, non legi. ſi tamen legeris, mel aereum vocat, quod Meſues mannam. Nam ei, vt Dioſcoridi manna thuris aliud eſt. Meminit huius Meſues in ſimplicibus de manna.

COST. *GABRIELIS eſt, non Galeni. Quod autem purgatricis manna loco, thuris mānam hic Syluius proponat, ab eius authoris (vt puto) mente diſſentit. Tum enim ſordidiſſimam thuris partem relicta puriori gleba in eorum quæ aſſumuntur uſum traducere à ratione alienum eſt; tum quando ad educendum bilem hoc proponitur medicamentum, purgatricem eius vim tanta thuris copia ſupra modū retūdere, fini propoſito nō reſpondet. tum quando ſcammonij violentia maſtiche addita ſatis caſtigatur, fruſtra eiuſdē inſtituti gratia aliud adijcias.*

G

H

M E S V E.

Confectio Almezereon. † Mezer.

ELECTARIVM Diacoccu gnidiu hydragogum. in hydrope efficaciſſimum, recipit foliorum † thymelęæ præparatorum partes decem, carnis cydoniorum in aceto coctorum, & ſacchari, ana partes octoginta, † mannæ partes quadraginta, olei ex † cocco gnidio partes duodecim. ſaccharum, & manna diſſoluantur in ſeri lactis, cui infuſus erit agaricus, partibus triginta. miſce carnem cydoniorum. coque igni lento ad mellis craſſitudinem. Puluis foliorum † thymelęæ miſtus prædicto oleo reliquis addatur. Dantur drach. iiij.

† Tereniabin. † Mezereō. † Mezereō.

CHRI. CONFECTIO Almezereon. i. laureolæ. eſt medicamen benedictum ad hydropiſim aquoſam, quæ vocatur aſcites. educit enim aquam citrinam cum fortitudine. ipſum tamen cum magna cautela eſt exhibendum, & ſolum robuſtis, & fortibus. & doſis eius eſt, vſque ad drachm. iiij. minor autem poſſet debilioribus exhiberi. Recipit foliorum almezereon, ideſt laureolæ. herba nota in partibus noſtris, & eſt ſpecies lacticinij calidæ, & ſiccæ complexionis in quarto, in ſolutione educit choleram citrinam. Oleum almezereon fit ſicut oleum chamæmelinum. reliqua ſunt ſuperius declarata.

A D D I T I O.

Mezereon ſecundum Dioſc. eſt chamęlea, vel coccognidion. & eſt planta habens folia ſicuti oliua. laureola vero habet folia ſimilia folijs lauri.

MAN. SCIS quid intelligendum per mezereon, ex ijs quæ a me alibi adnotata ſunt. FOLIORVM Almezereon præparatorum.) Eo ſcilicet modo quo ipſe docuit cap. proprio. CARNIVM citoniorum elixorum in acero vini, & zucchαro ana partes. lxxx.) Supra dixit lxx. Tereniabin xl.) Supra dixit lx. Nos hoc tempore multum veremur mezereum, & quæ ex eo componuntur, & propterea hanc non parant ſpeciarij, non inutilem tamen futuram his, qui aqua intercure laborant.

SYLV. VIOLENTVM medicamentum in aſcite virorum robuſtorum tantum experiundum. Oleum hoc prius deſcriptum eſt, atq; hoc electarium in ſimpl. cap. de thymelęa præparanda autem folia, vt in cap. eodem docuit, & poſtea docebit alkekengi. Cydoniorum partes ſeptuaginta in ſimplicibus ſcripſit, & mannæ partes ſexaginta. Hoc autem contingit ob notas, vel ablatas, vel luxatas, vel tranſpoſitas. Nam lxxx. i. octoginta, ſi vnum x. tollas, manent ſeptuaginta; & xl. ideſt, quadraginta ſi tranſponas lx. ideſt ſexaginta fient. vtrobiq; igitur ſimile pondus eſt ſcribendum.

COST. *IGNOTVM eſſe mezereon Meſue ſatis lib. ſimpl. oſtendimus. Eius folia hic etiam vſurpat non fructus, quod docet non eſſe coccum gnidium. Eadem refert quæ illic Meſues, quamuis illic cotoneorum, & ſacchari ſumat partes ſeptuaginta, hic octoginta, arbitror librarij oſcitantia. Ex hoc in loco obſcura ſunt, quo pacto præparanda mezereonis folia, & quantum agarici ſero infundendum. Macerandum autem eſt, ſucco ſeridis, aut portulacę, aut ſolani, aut berberorū ex Meſ. præſcripto lib. ſimpl. Agarici vero quantitas medici iudicio æſtimanda. Vbi purgationis gratia inficienda medicina infunditur agaricus, vulgatus ferè mos eſt non minus, quam ſucci, aut ſtillatitia aqua vncias tres, aut quatuor pro ſingula agarici drachma aſſumere. atque hoc pacto infuſum mediocrem conſiſtentiam adipiſcitur. arbitror ergo eandem hic normam eſſe opportunam. atq; adeo, ſi vncijs ſeri triginta hoc in medicamento ſit opus, vnciam agarici vnam ſatisfacturam.*

Sed

Sed & hic vereor, ne ſerum quod hoc in loco expetitur paucum ſit pro parando electario, & excipiendis his omnibus, cui ſuſpicioni ſi forte experimentum reſpondeat (quod ipſe ignoro) non temere tãtum ſeri adiicies quantum erit opportunum.

MESVE.

† Choleram nigram.
† Drach. v.

ELECTARIVM Alſebram pituitam, & † melancholiam purgat, & aquas. Recipit alſebram boni, myrobalanorum citrearum, ana † vncias duas, & trita, & creta mergantur ſucco fœniculi, & inſolentur dies quinque, affundendo ſæpe ſuccum nouum, ſiccatũ repone vaſe vitreo. Datur a drachm. 1. ad drach. ij. cum ſaccharo, & aqua calida.

MAN. QVID ſit alſebram, vide proprio capite inter ſimplicia, nunc plantam pro ea accipiunt lino ſimilem, quam eſulam vocant.

SVCCI fœniculi.) Vereor ne hic ſit menda, ſiquidem vbi de hac planta inter ſimplicia agit, ſuccum aliquem frigidum ſecum miſcerit iubet, vt portulacæ, vel intybi.

SYLVII. HANC attigit in ſimpl. cap. de alſebrem. i. eſula, vbi ſuccum intybi, vel portulacæ, vel ſimuliter frigidum expetit, vt hoc loco legendum non eſſe fœniculi ſuſpicio ſit vehemens.

COST. *DE ſcebram maiori; & minori plura diximus lib. ſimpl. Hic ſumendum minus, vulgata, ſcilicet pityuſa, maius enim ipſemet Meſ. reprobat. ſumendus autem eius radicis cortex. Quod vero macerat hoc medicamentum ſucco fœniculi humidi, non caret ſuſpicione. quorſum enim id? extrahi ne ex ſicco fœniculo ſuccus poteſt? Sed & lib. ſimpl. ſcebram refrigerantibus caſtigat, non calfacientibus, quale fœniculum eſt. Nõ poſſum ergo Manardo non aſſentiri mendum hic eſſe, & me etiam iudice præſtabit, vt qui hoc paraturus eſt medicamentum, feridis ſuccum deligat, aut portulacæ, aut quod Meſue ſubdit, acetum in quo cotonea incocta fuerint aut macerata. Quanquam autem de electarijs hanc ſectionem inſcribunt, hoc tamen medicamentum poſt diutinam nutritionem exiccat, & exiccatum propinat, nulla mellis, aut ſacchari, aut ſucci, quo excipiatur facta mentione, ita etiam in ſuperioribus de hiera ſimplici non mellita egit, & hieram Hermetis in paſtillum, non in electarij formam duci præcepit.*

MESVE.

† Drach. iij.
† Al. legũt Drach. ÿ.

ELECTARIVM de Eupatorio, ad icterum, & hydropem incipiẽtem, recipit ſucci eupatorij, rhabarbari, ana drachm. † iiij. croci drachm. ij. laccæ, ſeminis caſſutæ, cacuminum ſchœnuanthus, ſemi. citreoli, cucumeris, portulacæ, ſucci abſinthij, ana, † drachm. iij. ſcammonij in cydonio cocti drachm. ij. & s. tere curioſe. Datur aureo vno cum lacte camelarum, aut aqua caſei alcherigi. Quod ſi calor adeſt, ſucco ſolani, aut intybi, aut volubilis reprime.

A MAN. EVPATORIVM accipe, non quod vulgo ſic vocant, ſed quam apud nos agrimoniam nuncupant. Poſſes dare pluſquam aureum, ſi conficeretur. SEMINIS cuſcutæ.) Neſcio an ſemen colligi poſſit, ſcio tamen non colligi. Et volubilis. Lupum ſalictarium intellige, quem lupulum vocant, aliæ enim volubiles vocatæ impenſius calent.

SYLVII. PER volubilem, lupum ſalictarium. i. lupulum intellige. aliæ enim volubilis ſpecies nimis calent. Eupatorium eſt agrimonium, poteſt dari etiam maior menſura: ſemen caſſuthæ non colligitur, an colligi poſſit, obſerua.

COST. *ALIVD Eupatorium eſt Meſue, & aliud Græcorum, & Auicennæ, vt in lib. ſimpl. fuſius. ſumenda hic herba Iulia. Aemulatur autem in huius medicamenti deſcriptione Serapionem per omnia.*
B *Solum addit ſumendum lacte camelarum, aut aqua caſei alcherigi. Sumerem autem ego caprinum ſerum. Doſim vero medicamenti huius non eſſe exiguam, vt Manar. ac Syluius innuunt, deprehendes, ſi doſes ſoluentium, quæ baſes huius ſunt compoſiti, ſupputaris. Sunt eæ ſucci eupatorij, & rhabarbari ana drachm. iiij. ideſt doſes ſaltem quatuor. ſcammonij drachm. ij. s. ideſt doſes maximæ duodecim cum dimidia. atque adeo doſes in vniuerſum ſexdecim, ac fere decem, & ſeptem, pendet vero totum compoſitum drachm. xxv. cum dimidia, iuxta eam lectionem, quæ cimarum ſchœnu anthos, ſemp. citruli, cucumeris, portulacæ, ſucci abſinthij ſumit ana drachm. ij. quæ vera eſt & antiquorum codicum caſtigatorum lectio, at ſi legas ana drachm. iij. ad drach. xxx. attingit. Ergo quum ex caſtigata lectione non plures ſint drachmæ quam xxv. ſi*
C *has quæ ſummæ ſunt, & maximæ doſes, in ſexdecim, & fere decem, & ſeptem partes diuiſeris, non poteſt maior eſſe ſingula doſis, quam aurei vnius, quam doſim Meſue & Serapio ſtatuunt. Iuxta alteram lectionem, aureum paulo ſuperabis.*

MESVE.

† Alchekengi.
† Volubilis.
† Intybum Syl. paſſim reponit per endiuiã. & thymeleam ſ mezereo.

DIAPHYSALIDON, efficaciſſimum ad hydropem, & cachexiam, & affectus hepatis, lienis, iuncturarum, lubricitatem partium nutritoriarum, formæ corruptionem, hæmorrhoidas. Recipit ſuccorum †
D lupi ſalictarij, † intybi, apij, purgatorum, ana lib. iiij. In quibus myrobalan. citrearum, cepul. ana drachm. xij. emblic. drachm. l. Indarum, belleric. ana drachm. viij. agarici, ireos, ana drachm. x. abſinthij, caſſutæ, radicis apij, fœniculi, aniſi, ana drachm. iiij. vuarum paſſarum mundatarum drachm. lxxx. coquantur igni lento ad conſumptionem dimidij ſuccorum, frica probe manibus, cola. Vni huius parti adde tamar Indorum cheyron, & caſiæ fiſtulæ ana vnc. viij. mannæ vnc. iij. cola, & munda. Alteri ſuccorum parti adde penidiorum hordeatorum lib. iiij. miſce omnia ſimul, bis ferueſiant, tunc adde olei ſeſamini recentis vncias xv. percoque ad mellis craſſitudinem, ab igne depoſitis adde troch. diarhod. troch. de eu

pat. troch. de abſinth. trochiſ. de rhabarb. ana vnc. 1.& s.ireos vnc.j. agarici, foliorum thymelęæ nutritorum in aceto, ana aur.viij. ſcammonij, ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, croci, laccæ lotæ, myrobalanorum citrearum, cepularum, ana aur.iij.ſpicæ,aniſi,ana aur.ij.turbith. vnc.vj. cum olei thymelęæ iij.vnc.omnia prius inuoluta prædictis miſceantur. Datur a drachm.iij. ad drachm.iiij.cum aqua intybi.

CHRI. ALCHELENGI eſt medicamen magnũ propter compoſitionem multorum ſimplicium, & propter eius efficaciam. In eo ſumitur Ireos. Et hic vtiliter eſt notandum quod ſuccus ireos, dum eſt recens, aſſumptus in pondere drach. iiij. a corporibus fortibus, vel quantum media teſta oui capere poſſit, mirabiliter educit aquam in hydrope, & per miſcendo cum zucchara leuiſſime bulliat, vel cum melle, ſecundum quod expedit,& cum aſſumptione ipſius ſolius modo iam dicto vidi plurimos curatos, ſumendo bis quolibet menſe, cum regula ſuperius dicta, de tali ſucco, meminit etiam olei ſeſamini recentis, & ſi tale oleum non habes, pone oleum de amygdalis dulcibus, quia fere eiuſdem eſt virtutis, & complexionis. — *Medicamen optimũ ad hydropem.* — F

MAN. TROCHISCOS hoſce omnes habes infra loco ſuo. ACCIPE ſuccum volubilis.) Intellige & hic lupulum vocatum. Eſſet medicamen vehemens, ſed non conficitur.

SYLVII. QVISBVSDAM in vſu eſt ad aſcitem, & corporis colorem cinericium,& plumbeum, & hepatis cachexiam, quæ hydropis eſt initium. Hic per volubilem potius cum Manar. intellige lupulum, quam eam, quæ vitibus circumplexa fert campanulas, lactariam & purgatricem, quam Meſue interpres intelligit. Cum ſaccharo vel melle confici poteſt bis in menſe ſumpta, multos hydropicos ſanauit. Trochiſci diaphyſalidon Pauli ſeptimo ab hac compoſitione diuerſiſſimi. — G

COST. DIAPHYSALIDON. *hoc medicamentum vocat Syluius, deceptus ſimilitudine vocum, alchelengi, & alchechengi, ideſt ſolani veſicarij ex quo diaphyſalidon Pauli: at hic ſolani veſicarij mentio nulla. Efficax eſt medicamentum ſi perpendas. Cuius autem volubilis ſuccum expoſcat, Meſue quia ipſe non explicat, conſulenda hiſtoria volubilis in lib. ſimp. Deprehendes autem illic, magnam volubilem præponi cæteris & deligi, non lupulum. quare & hic & in ſuperioribus vbi volubilis abſoluse meminit, non aliud quam magnam illam ſumendã etiam rationi eſt conſentaneũ. Poteſt tamen lupulus, cuius quotidianus eſt vſus, accipi non incommode, id quod mihi maxime ſatisfacit.* — H

MESVE.

ELECTARIVM Dyacydonites cholagogum,& phlegmagogũ, colicos affectus,& alios partium nutritoriarum iuuat. Recipit ſucci cydoniorum lib.iij. mellis lib. ij.ſcammonij ſeſcũciam, galliæ, caryophyllorum, zingiberis, maſtiches, piperis longi, cinnamomi, nucis moſcatę, ana drach.iij. miſce. Datur ab aur.j. ad aur.iij.

Si vis cholagogum fieri, & phlegmagogum, E adde ſcammonij drach. † xv. turbith drach.xij. Si uis tantum eſſe phlegmagogum, omiſſo ſcãmonio miſce turbith drachm.xxv. cnici excorticati drachm.xv. Si bilem atram vis eo vacuare, prædictorum loco miſce elleborum nigrum, epithymum, aut polypodium. melle, vel ſaccharo excipitur. fit cum cydoniorum nunc ſucco, nunc carnibus, nunc ambobus ſimul. — *† Vulg. habet ana.*

CHRI. NON præparatur. nec eſt in vſu ſecundum præſentem deſcr. ſed bene eſt in vſu ſecundum deſcr. poſitam à Nic. in ſuo antid. ſuperius. Et hic vltimo notandum, quod inter omnia electaria ſolutiua dicta illa, quæ magis generaliter ſunt in vſu conuenientia materiebus phlegmaticis, ſeu frigidis febrientibus, vel non febrientibus, ſunt electarium Indum maius, & minus, quod plus conuenit, & electarium diaphœnicon ſolutiuum, & de iſtis dictum eſt, & de doſi, & modo aſſumptionis. Electaria vero ſolutiua materiei calidæ, ſeu cholericæ, quæ etiam febrientibus,& non febrientibus conueniunt,& quę principaliter ſunt in vſu, ſunt ſolum duo ſcilicet electarium, quod dicitur diamanna ſuperius poſitum, & declaratum, & aliud eſt electarium de ſucco roſarum poſitum; Nicolao: quæ duo ſatis conueniunt in modo ſolutionis & doſis, & poſſunt prædicta omnia per ſe ſola aſſumi, vel in forma boli cum zucchararo, vel admixta cum caſia, & manna in doſi debita ſecundum exigentiam; vel cum aquis deſtillatis appropriatis, vel cum decoctionibus communibus, vel alijs dicendis inferius. — *Electaria materierum frigidarum ſolutiua.* — *Electaria materierum calidarum ſolutiua.*

MAN. GRÆCI aliter conficiebant, vt apud Paulum licet agnoſcere Mellis Tabarzet.) Ita genus quoddã ſacchari Arabes vocant.

SYLVII. ID non eſt in vſu, ſed quod à Nicolao ſcribitur. Electarium Indum vtrunque,& diaphœnicum phlegmagoga ſunt, etiam in febribus clementia Diamanna,& electarium de ſucco roſarum Nicolai etiam in febribus ſunt cholagoga idonea.

COST. VTIMVR *etiam interdum in delicatioribus cotoneo, in quo ſcammonium ſit incoctum. leuique id, & facili ſubductione præter alui ſtrigmenta bilis, & pituitæ nonnihil detrahit. Quando autem hic ſecundo loco Meſues, quò medicamentum ex cotoneo ſimul cum bile pituitam educat, addendum eſſe ait turbith, cauendum tibi eſt, ne id ita intelligas, vt præter ſeſcunciam ſcammonij in priore diacydonite aſſumpta, aliud quoq; addas ſcammonium. ita profecto aucta huius menſura in ducenda bile generoſius, quam antea efficies, nõ etiã pituitæ educendæ vim illi conciliabis, ſucco igitur, melle, gallia, caryophyllis, reliquiſq; præter ſcammonium ſpeciebus aſſumptis eo quo præſcripſit pondere, turbith & ſcammonium addes noua hac quam ſecundo loco præſcripſit menſura. Quæ quidem, ſi hoc ipſum medicamentum eſſe debet pituitæ quoq; efficax purgatoriũ, male Syluius pro drachmis quinque, vt vulgata verſio conſtanter legit, quindecim repoſuit. Docet hic etiam tertio quomodo cotoneum ad pituitam educẽdam vtile efficias, ac pro ſcammonio cui cum pari pondere, vt addas, iubet, itaque prius ſcammonij pondus ſeſcuncia ꝓponere tibi exiſtimo. alioqui enim quinq; drachmarum cnici acceſſione expurgatrix pituitæ facultas parum*

poteſt

poteſt adiuuari. Quarto autem loco, quum ad atra bilis A *excretionem elleborum, epithymum & polypodium cydonio commiſcet, licet horum nullum preſcribat pōdus, errare tamen nullo pacto poterit, qui Meſue lib. ſimpl. vbi de his ipſis agit, doctrinæ inſtiterit.*

DISTINCTIO QVARTA De Conditis.

MESVE.

CONDIVNTVR plantarum nunc radices, nunc ſurculi, & ſimilia, nunc flores, nunc denique fructus. De quibus omnibus ordine nobis dicendum eſt. Primo autem quibus modis fructus condiri habeant.

MAN. NVNC omnia melius condiuntur, quam docuerit Meſues, vel ſciuerint antiqui.

SYLVII. CONDIRE eſt ſapidum, & palato iucundum reddere, idque alimentis maxime conuenit, ad medicamenta vero transfertur, ambo autem ſaccharo vel melle, vel vtroque condiuntur, & dulcorantur, vt gulæ & ſtomacho ſint grata, & diu ſeruari poſſint integra, & recentibus proxima, non vt vires eis nouas quæramus, niſi quas ſaccharum, aut mel, & coctio afferunt, prætereaquam dum etiam aromata conditis ipſis admiſcemus. Condiuntur autem radices, teneri caules, ſurculi, germina, flores, fructus quarundam plantarum, ſemina quoque non pauca, & cortices nō modo fructuum, ſed lignorum etiam. Quæ vero condienda ſunt, ſi ampliora ſint, quam vt vis condimenti coquendo ad intima vſque penetret, vel ſi quid intus alienum contineant, in fruſta prius ſecantur, & purgantur, intus, & ſi eſt opus, etiam foris: minora vero quanta ſunt, condiuntur. C Condita vero hæc nouiſſe ad medicum pertinere præter Meſuem, abunde ex Gale. lib. alimentorū colligere licet, atque etiam ex lib. c. ph. p. Illic enim obſonandi, & obſonia parandi artem medico neceſſariam ait: hic fructuum, aut potius ex his ſuccorum variorum condituram docet, quod magni ſit momenti alimenta, vel medicamenta condimentis ægro iucunda facere, nihil aut parum minuta ipſorum facultate. Condiendi vero, ſeu vt vulgo loquimur, conficiendi vocabulum latius nobis patet, vt etiam quæ igni clementer coquantur, & quæ ſale, & aceto ſeruentur, confici dicamus. Contra item conditi nomen recentiores medicis in anguſtum ſic eſt coactum, vt illius appellatione ea veniant ſola, quæ conſeruis, (vt vulgo vocamus) pulueribus cordialibus, ſaccharo multo miſcentur in grumos exiguos & ſemiſiccos. Quæ conſiſtentia ægris eſt gratior, quam conſeruarum per ſe, quam ſuccorum per ſe.

COST. PLANTARVM *fructus quorum recentium non ſemper eſt copia, ſole deſiccati, aut ſale, acetone macerati, alias, vt nunc quoque, ſeruabantur in cibo-* D *rum ac medicamentorum vſus. Inuentum eſt etiam, recentes diutius ſeruari, ſi in melle reconderentur, aut ſi obducerentur cera, aut creta, quibus corrumpentis aeris vis excluditur. Sed quæ hac in re cuſtodia gratia diligentia adhibebatur, translata poſtea eſt ad palatum, & eò perducta res eſt, vt non fructus modo, ſed partes quoque plantarum, etiam duriores, mandendo veniant, & maiori quam recentes gratia ſint edendo, ſaccharo, melleue incocta, atque, vt aiunt, condita. Ex ijs vero alia nullo prægrediente artificio recentes condiuntur, vt flores, vt fructus molli & ſapida ſubſtantia præditi, qui in intimas ſui partes calore rarefactas ſaccharum, & mel facile admittunt. alia quæ duriores, aut horridiori conſtant ſapore, non ſine maceratione diuturna, qua molles ſiunt, & ſapores prauos deponūt.* A *Ita quidem oliuæ, & lupini dulci aqua macerati edendo ſiunt. ita nuces, caſia purgatoria, myrobalani, rhabarbarum, & radices variæ, quæ ſaccharo, aut melle cōdiuntur. ita (quod magis admirandum) Guaiaci lignū maceratum diuturno tempore in aqua quam fortem vocant incolā in ſaccharo depoſita duritie edendo fuit. Cæterum quæcumq; maceratione, & coctione egent, vt condiantur quum ſapore proprio, proptereaque ſuis viribus ſpolientur, cur etiam paruus earum ſæpe vſus ſpectetur, expectatoque auxilio plerumq; medicos fruſtrentur, plane apparet. Quamobrem, quando ne hac ſuo fructu careant, medicinæ non parum intereſt, illud ego ad hanc rem expedire exiſtimarim, ſi in condiendis rebus omnibus, vel maceratis vel etiam non maceratis, humor qui ad ſacchari melliſque expurgationem, ac coctionem vſurpatur, pro fontana aqua, aut ſtillati-* B *tius eſſet condiendæ rei liquor, aut ſuccus, aut decoctum. Ita profecto, ſi cui roſas condere animus eſt, diſſoluta aqua roſarum ſaccharo, & odore, & ſapore, & viribus eas longe præſtitura alijs certum eſt, noua vi in eius locum, quæ macerando, aut coquendo abire ſolet, reſtituta.*

MESVE.

CEPVLAE myrobalani conditæ ſtomachum & ventriculum firmant, appetentiam inuitant, co-ctionem promouent, rationalē animæ partem vegetam reddūt, & ſenſificam, quapropter viſum C quoque clariorem, & vſu crebro iuuentutem diu tuentur. Accipiendæ vero ſunt humidæ, & recētes ſi harum eſt poteſtas, vel ſaltem arte, & induſtria idonea humectatæ, quæ ſtylo paſſim compunctæ coquantur ex aqua igni lento, donec tenereſcant. His in aſſerem immiſſis aqua exprimatur. Deinde biduo hydromelite mergantur. Deinde igni lento clementer coquantur, vaſe vitreo recondantur, ac melle, cui incoctæ fuerint, mergantur. Dantur poſt ſex menſes. Arte autem ſic humectantur. Infunde his aquam plurimā, in ſola dies octo, deinde ſeparatim obrue arena humida † quarto quoque die nouanda, aqua ſæpe ſuperfuſa, donec tumefiant, & humectentur, idq; vel in dolio, aut alio vaſe magno fiat, vel in foſſa quadā ſubterranea magna, & loco humido.

† *Tertio in ſimp. Meſ.*

D CHRI. CHEBVLI ſcilicet myrobalani cōditi, maxime dum ſunt recentes, vt diutius & mellius conſeruentur, incitant appetitum proſtratum, iuuant digeſtionem, clarificant ſenſus intrinſecos, acuunt viſum, & corpus in iuuentute & ſanitate conſeruant, & materiam phlegmaticam primo, ſecundo cholericam leuiter exprimendo euacuant. Et communiter doſis eſt vnus de mane ieiuno ſtomacho, & poſſunt continuari ſingulo mane ad beneplacitum aſſumentis ſunt enim ſatis in guſtu placibiles cum dulcedine, & aromatica ponticitate.

MAN. EX Aegypto afferuntur conditi, ſed quia caſiam te dolent, ideo diligentiores ſpeciarij aqua madefactos cum ſaccharo iterum condiunt. ARS autem) Hac arte potes quaslibet res aridas, quaſi recentes facere.

SYLVII. CEPVLAE ex Aegypto conditæ in Italiam afferuntur, quas vero caſiam olent; ſpeciarij aqua madefactas rurſus ſaccharo condiunt. Humectatio autem earum, quam docet Meſues, ſuſpicionem quandam ingerit, recentes non fuiſſe Damaſci tunc temporis, niſi dicas Meſuen addidiſſe hanc humectandi rationem, vt etiam exteras contuleres, ſiccas fere recipientibus. Hac autem arte poſſis fructus quoque alios ſicciores recentibus ſimiles reddere. Quinetiam pruna paſſa modice cocta, compuncta, in aquam frigidam mox coniecta, tumere multum videmus, nec minus ſi quis ea paſſim puncta ſine coctione aqua frigida biduo maceret, quod & vuæ paſſæ, & fructus alij, atque adeo piſces ipſi verum teſtantur. Hydromeli autem, cui incoctæ ſunt, his exemptis percoquendum eſt ad aquæ conſumptionem, poſt eo melle merguntur, vt in ceraſis, & fructibus alijs, quos condimus, integros facimus, eos enim quantum ſufficit coctos eximimus ne vrantur, aut diſtabeſcant. Humorem deinde per ſe percoquimus, cum ſaccharo in ſyrupi conſiſtentiam, & fructibus vaſi ad repoſitionem impoſitis ſuperfundimus, ſic enim fructus integriores manent: & cocto probe ſyrupo fideliter ſeruantur. Vna mane ieiunio dari poteſt ſingulis aliquot diebus. Placent enim ſapore auſtero & per condituram dulci, & nonnihil aromatico. Quæ autem recentes ſunt F conditæ, ſunt præſtantiores: ac diutius ſeruantur, quam poſt humectationem conditæ. Ventriculum roborant, vt auſtera reliqua: appetentiam inuitant ſucto ſtomacho, vt cætera adſtringentia, & contracto: coctionem iuuant per ventriculi roborationem, & ſuo calore modico, quem aromatica qualitas indicat, & ſaccharum, coctioque acquiſitus, facultatem animalem, perſiccatum ventriculum ſynceriorem reddit, ob id vegetiorem. Nam lux ſicca, anima prudentiſſima. Ventriculi autem maximus eſt cum cerebro conſenſus, & affectus ſuos hæ partes inuicem communes faciunt. Proba autem coctione prima, ſi reliquæ non errent, corpus belle nutritur, & iuuenilis ſimile diu perſeuerat, neque humoribus excrementoſis eſt obnoxium, nec inde orientibus morbis. Vt enim ſiccitates aeris imbribus in totum ſunt ſalubriores, ſic corpora ſicca ſunt à morbis ex putredine ortis tutiora, quam humida, vt docet Gal. lib. p. de temper. & lib. meth. 8. Ex his patet, quas prius diximus, eas in pretio maiori apud medicos haberi, quam ſint meritæ, cum ex noſtris fructibus non pauci, vt oliuæ Colymbades, vt nuces conditæ, vt perſica Corboliana, vt cydonia condita, vt pruna Damaſcena, & Iorrana, & Dactyla quæ vocantur, ſi condiantur eadem præſtare poſſint. Quibus ſi quid exiguum G deſit, vt qualitas aromatica in his myrobalanis ſane quam exigua, per poma dulcia & odora, & alia prope infinita, impertiri prompte poterit.

COST. CHEBVLI. *Purgandi facultas quæ myrabolanis non conditis inerat per macerationem, in liquorem macerationis materiam excipitur, calorisque, ſi quæ inerat vi aduentitio illo humore exoluta, ſola eſt ſuperſtes terrenæ, acerbæque ſubſtantiæ poteſtas. quæ dum acerbitate cogere ventris ſubſtantiam poteſt: compeſcere quoque & vomitum, & fluorem alui poteſt: dum vero ſuperfluum humorem ventriculi deſiccat & abſumit, appetentiam excitat, qua imbutus ventriculus ſenſum ſuctionis & famem non ſentiebat, poteſt quinetiam coctioni opem ferre, non ſemper tamen, ſed vbi acriori caliditate ventriculus laborabat. fit enim coctio mode*H*rato calore. poteſt etiam ſenſus, mentemque reddere vegetiores, quod coctione rite celebrata praui ex cibis nõ ſcatent vapores, qui in cerebrum delati perturbãt: aut etiam ſi forte ſcateant, corrugato, & occluſo acerba illa qualitate ſuperiori ventriculi ore cohibentur.*

M E S V E.

EMBLICAE myrobalani conditæ ventriculum roborant, eius ſubſtantiam, & facultatem contrahendo, & intemperiem humidam corrigendo. Hæ autem aqua affuſa ſoli exponendæ donec † teneſcant, & humectentur, tunc expreſ- B ſæ, vt priores, hydromelite † biduo macerãtur, poſt igni lento coquuntur. coctæ vbi parum refrixerunt, mellis albi quarta parte adiecta reconduntur. Sunt qui præterea condiant aromatibus, cinnamomo (xyloaloe) cardamomo, croco, moſcho, gallia, & ſimilibus.

† Tumeſcãt. † Vel, per ſpati dies.

EMBLICI. i. myrobalani conditi, hæc eſt alia CHRI. ſpecies myrobalanorum, qui leuiter comprimẽmendo ſimul euacuant choleram, & phlegma. habent etiam plures alias virtutes, & maxime circa ſtomachum. Et doſis ipſorum eſt vnus. Vlterius eſt aduertendum, quod ſicut iſtæ duæ ſpecies myrobalanorum condiuntur, ita & aliæ poſſent condiri, & haberent operationes ſuas proprias efficere.

F MODVS hic oſtendit, quod neque in Damaſco ha MAN. beantur recentes.

DATVR vna ſemel tota diebus aliquot, vt ſuperior. Hæ SYLVII. autem duæ ſpecies quia ſunt amplæ, ad condiendum ſunt aptæ, & item flauæ. Ob id etiam conditæ afferuntur, raro bellericæ, & nigræ recentes conditæ afferuntur, & vires habent a Meſue adſcriptas, ipſæ recentes, aut illis proximas, non autem quæ ligno, aut veteris lapidis ſiccitate, & duritie perſimiles in officinis habentur. Vide igitur ne opinione magis, quam veritate adductus has myrobalanos tanti facias, & ægros quantumuis opulentos ſemper parum neceſſario, ne dicam noxio, ipſis oneres. Quam ſint vetus iudicare poſſunt, qui vſu harum multo, parum admodum profecerunt. His autem ſi vtendum ſit, mallem contuſas accurate præbere, quam dentibus parum probe comminutas deuorari, ne ſua dura ſubſtantia ventriculum lædant, & coctionis vi diutius reſiſtant, adeo, vt ne horis quidem quatuor (quantum tempus harum coctioni tribuere ſolenne eſt) percoqui poſſint, & forſan vix ſemicoqui. Nuces myriſticæ, hoc eſt, vnguentariæ, vulgo G moſchatæ cum nullam moſchi qualitatem olfactui præferant, recentes conditæ ad nos Luſitanorum nauigationibus ex India conuehuntur, noſtris iuglandibus amplioribus perſimiles, cortice viridi, carnoſo, & alio lignoſo, inter quos eſt macis, & ſub lignoſo ipſa nux moſchata nobis vſu frequens ad ventriculi robur, & intemperiem frigidam, conditam integram dono mihi iucundiſſimo dedit Bertrandus, in ſummo Parrhiſienſi ſenatu Præſes conſultiſſimus pariter ac æquiſſimus.

EMBLICI conditi. *Ad condiendos myrobalanos, COST. prunas, & fructus omnis generis quum ſicci ſint, maceratione eſt opus, qua molles fiant. Macerandi autẽ materia communis: aqua eſt dulcis, interdum ex varijs plantis ſtillatitia: immo, & ardens, & quæ capitellum vocatur, & vinum, pro varia rerum, quæ macerandæ ſunt natura. Exponi autem quandoq; ſolent ea quæ macerantur, ſolis radijs, vt laxatis moderato eo calore ma*H *cerandæ rei meatibus, attenuatoq; liquore macerationis materia, eiuſdem liquoris facilior, & in profundiores partes fiat penetratio, quare recte hic Meſ. iubet, vt myrobalani macerandæ ſoli exponantur. Sed ſolarium radiorum vices præſtabit etiã equinus fimus, calor ue lenis thermarum, aut conſimilis. Sane autem, quum melli condiri hos myrobalanos iubeat Meſue, non errabis tamen ſi ſaccharo condias, quo ferè cõditi ad nos feruntur. quanquam, ſi cum aromatibus (vt quoſdam facere ait Meſue) eos condire animus ſit, qua ratione, frigida ſua natura exuti etiam caleſacere poſſunt; mel potius quàm ſaccharum deligendum eſt, quod calidius cenſetur, quod ſane mel, quando Meſ. tabarzet exponit, hoc loco, & album quidam interpretantur; non tamen tanta eſt candoris habenda ratio, quanta ſaporis: immo album mel non vſquequaque probatur, ſed fuluum.*

fuluum. qualiſcunque tamen ſit coloris, quod ſapore acri cum dulcore, atque odore præſtiterit, accedente etiamnum ſubſtantiæ puritate, id erit præ cæteris deligendum. A

M E S V E.

CYDONIA condita fluorem alui, vomitumque ſiſtunt, ventriculum roborant, ob id & coctionem iuuant. Sic autem condiuntur. Cydonia ampla, nulla putredine vitiata, depellata, intus purgata, in fruſta idonea ſecta coque in iulepo multum aquoſo. poſtridie iulepo alio propemodum perfecte cocto percoque. aromatiza muſcho. vaſe vitreo repone, eo iulepo cui incocta ſunt, ſuperdato: Sunt qui ex melle coquunt, alij ex ſapa, alij præterea condiunt aromatibus, alij aliter.

CHR. CITONIA condita. ipſam enim principaliter conſtringunt, vel conueniunt relaxationi ſtomachi, & inteſtinorum. reſiſtunt fluxui ventris condita cum zucchare, & aſſumpta ante cibum, vomitum autem, & aſcenſum vaporum ad caput prohibent aſſumpta poſt cibum. Et doſis eius eſt vſque ad vnc. 1.

SYLV. CYDONIA vtraque intus, & foris purgata, quadripartito diuiſa, ſaccharo diutius hodie condiuntur, odorem, ſaporem, & vim cydoniorum prope totam retinentia. Eadem quadripartito ſecta, diutius cocta ex aqua donec tabuerint, poſtea per linteum colata ſine compreſſione, deinde cum ſaccharo percocta in cerati conſiſtentiam, faciunt gelatinam cydoniorum, quod eſt reliquum, violentius comprimenti cochleari cretum, & cum ſaccharo percoctum, ad emplaſtri prope conſiſtentiam, cydoniatum vile conſtituit. Si autem tam clarum illud quam craſſum ſimul cernatur, cum ſaccharo, vt prius percoquantur, Cydoniatum fit, quod omnibus in vſu eſt, quodque ante epulas ad vnc. i. ſumptum aluum ſiſtit, poſt epulas vero ſoluit, & vapores ad caput ex ventriculo attolli prohibet. Quæ virtus eſt etiam valentior cydonijs, & aliorum auſterorum ſub cineribus coctorum, ſine ſaccharo ſumptorum. Quorum ratio eſt initio lib. 1. & ad finem lib. 2. alim. & lib. ſimpl cap. 3. & lib. 6. ſanit. tuend. vbi diacydonium cydonijs conditis viribus affine deſcribitur. Nam appetentiam excitat, quibus ea languet, coctionem iuuat parum fœliciter coquentibus, in ſumma, ventris robur conciliat, & viſcerum in eo omnium, ob id vomitum, & fluorem alui ſedat, ſic autem fit. Accipe ſucci malorum cotoneorum dulciorum, & minus acerborum, ac maiorum (quæ Aſiatica ſtrutia vocant, Galli coudinea fœminina,) & mellis optimi ana ſextarios Romanos duos, aceti ſextarium vnum, & ſemiſſem. Hæc cum ſuper prunas modice coxeris, & deſpumaueris, immitte zingiberis vnc. iij. piperis albi vnc. ij. Deinde rurſus in ſimili igne recoques ad mellis craſſitudinem ſtomachicis medicamentis debitam. Datur mediocris myſtri menſura horis duabus aut tribus ante cibum, vel aliquandiu poſt, vel ante cœnam. Piper ad vnc. iij. vel ij. & ſemiſſem, zingiberis autem ad vnc. iiij. ſi frigida intemperie laborat ventriculus, tolles omnino vtrumque, ſi calida, ſi neutra adſit, piperis vnc. 1. zingiberis vnc. i. & dimidia ſufficiet, in qua media menſura componere ſatius eſt, in ipſo autem vſu ſi opus eſt, aliquid vtriuſque adijcies. valentius idem adſtringit ex ſucco cotoneorum, quæ parua rotunda ſunt, & abſolute cotonea nobis dicuntur. Διαμήλων ſeu διὰ μήλων idem dicitur Galen lib. 6. c. ph p. hoc eſt, ex malis, ſcilicet cydonijs, quæ abſolute μῆλα dicuntur, vnde oleum μήλινον. i. cydoniorum, & emplaſtra μήλινα, quæ colorem mali cydonij referunt ex ærugine vſta lib. 2. c. ph. g. Malo cydonio miſtum ſcammonium efficis ipſum cholagogum Galeno libro prim. alimentorum: vnde, opinor, Arabum conſuetudo emerſit, ſcammonium in malo cydonio, vt miteſcat coquentium, & inde etiam cydoniatum Lugdunenſe ſcammoniatum.

COST. CITONIA Cotonea non condita modo ventrem aſtringenti facultate firmant, imo feruenti cinere, aliàve quauis ratione ſeorſum cocta id ipſum magis poſſunt, magis vero etiam ſi aſſumantur cruda, ſed ventriculo faciunt laborem, quare eorum ſucco vti præſtat: dum enim hic terrena parte craſſiori deſtitutus altius in ventriculi, inteſtinorumque ſubit corpus, tum ijs partibus robur addit, & ne aliunde confluentes ſuccos excipiant, efficit, cum, dum quadam ſuperflui humoris in vrinarios meatus expreſſione vrinas ciet (quam vim cὁdotoneo Dioſcorideo tribuit) confert nomine deriuationis. Licebit vero hunc recens extractum deſtillatione per filtrum, ſeu per laneum pannum percolatum excipere ſaccharo, & ex arte coquere in diuturnum vſum. Sane in condito cotoneo, quod diacydoniten vocant, eſt, vt ſeplaſiarum fidem deſideremus, qui enim ruborem in eo affectant, in aqua, in qua B coquendum eſt cotoneum alij braſilium macerant, alij rubrum ſantalum, vtrique damnandi, quod eo ſucco propriam codotonei vim perturbant, atque obſcurant, ſed minori culpa poſteriores, quod ſantalum corroborandi vim habet, braſilium vero quibus ſit viribus nondum eſt ſatis obſeruatum.

M E S V E.

PYRA condita, cor, & ventriculum roborant. condiuntur vt cydonia.

PYRA debent eligi, quæ ſunt magis aromatica, & cum zucchare condita, ſtomachum, & cor confortant. diuerſificantur autem in complexione ipſorũ ſecũdum completam maturitatem, mediam, & acerbitatem. Acerba enim ſunt frigidæ complexionis, & ſiccæ, verſus ſecundum, perfecte matura ſunt frigida, & humida verſus primum cum aliquali caliditate, & ſiccitate. Medie vero matura ſunt frigidæ, & ſiccæ in primo, cum aquoſa, & corruptibili humiditate. Ideo non condita ſunt fugienda. Condiuntur autem ſicut citonia cum zucchare, vel cum melle. & cõdita cum melle acquirunt gradum caliditatis, & ſiccitatis, cum zucchare autem minorem gradum caliditatis cum aliquali humiditate. & tempus aſſumendi eſt ad beneplacitum. CHRI. C *Pira non cõdita vitãda ſunt.*

PYRORVM vel aliorum quoque fructuũ magna eſt differentia, non in generibus ſolum, ſed etiam eadem in ſpecie, qua ſaporibus diſtingues, ex hiſque facultates iudicabis, vt libro 4. ſimp. docuit Gal. Ex pyris præſertim acerbis, aut acidis, & fructibus ſimilibus tot compoſitionum genera fieri poſſunt, quot ex cydonijs dicta, & ea cum ſaccharo, vel melle, cum, vel ſine aromatibus. Ex his quoq; iulep, & ſyrupus fieri poteſt, & ſuccus horum liquidus, & ſiccus ſeruari poteſt. eodẽ modo in fructibus prope reliquis, atq. adeo in herbis ipſis facere poſſis: Eſt pręter hęc ſyrupus de pyris, & ſuccus pyrorũ ſole, vel igni ſiccatus, vt in ſyrupis leges. SYLVII. D

M E S V E.

POMA condita confirmant, ſyncopen, & cordis palpitationem ſedant, condiuntur, vt citonia.

POMA condita, debent eligi odorifera, & condiuntur ſicut citonia, tamen ſunt complexionis frigidæ, & humidæ in primo licet in complexione diuerſificentur. ſicut & pyra cum ſunt in maturitate, vel acerbitate ipſorum, & dum condiuntur cum melle, vel zucchare, ſunt enim alteratiua ſuperfluæ ca- CHRI.

M E S V E.

ELECTARIVM Indum maius, purgat ventrem totum inferiorem, atque adeo iuncturas, pituita etiam putri. flatusque diſſipat, & affectibus inde natis, dolori colico, & nephritico, & ventriculi, & aliorum viſcerum. Recipit cinnamomi, caryophyllorum, ſpicæ nardi, roſarum, † caſiæ, macis, cyperi, ana drach. iiij. ſantalorum citreorum drach.ij. & s. ligni aloes, nucis moſchatæ, ana drach.ij. turbith boni, albi, gummoſi, arundinacei, drach.I. ſacchari, penidiorum, ana vnc.xx. galãgæ, cardamomi vtriuſque, aſari, maſtiches, ana ſeſquidrachmam: F ſcammonij boni, & in malo cydonio decocti drach.xii. omnia cum oleo amygdalino fricentur. Poſt, ſucci cydoniorum, & granatorum, & apii, & fœniculi ana lib.5. coque cum melle ad ſpiſſitudinem idoneam. & miſce aromata. Datur ad aur. iij.

† Caſia fiſtula intelligitur, quia ele. eſt purgatorium leniente aliquo indigens.

CHRI. ISTVD electarium eſt famoſum quod generaliter ab omnibus, & ſecundum præſentem deſcr. præparatur. ponitur ſubſequenter deſcriptio electarij Indi minoris, quod multo plus habetur in vſu. Et hoc electarium Indũ minus, eſt magnæ efficaciæ, & vtilitatis in ſoluendo ventrem a ſuperfluitatibus phlegmaticis putridis corruptis, & maximè à mẽbris nutritiuis, à iuncturis, ac etiam in ſoluẽdo ſimiliter materies cholericas, licet ſit maioris potentiæ, & plus G conueniat in ſoluendo phlegma, quàm choleram. Eſt etiam conueniens in reſoluendo, & ſubtiliando ventoſitates craſſas, vnde multum confert doloribus ſtomachi, colicis, & renalibus, oppilationes aperiendo. habet, & alias virtutes, quæ ponuntur in litera. Sed hic notãdum, quod quidam aromatarij reducũt tam deſcr. electarij Indi maioris; quam minoris, ad formam ſolidæ confectionis cum zucchAro vltimate decoquendo. Et doſis confectionis ſolidæ Indi minoris eſt vſque ad drach.iij. In hac deſcriptione ſumũtur penidij. fiunt hi ex ſolo zucchAro vltimate decocto. & ex longa agitatione continue dealbantur, & ſunt cal. & ſiccæ complexionis in primo gradu. Succi citoniorum. Citonia nota ſunt, & ſunt frigidæ, & ſiccæ complexionis in fine primi, & ex ipſis fit vinum per eorum expreſſionem, quod eſt valde con- H ſtrictiuum cuiuſlibet fluxus ventris, & maxime cholerici. decoquitur tale vinum cum zuccharo, & fit iuleb, quod vocatur miua ſimplex, quod lymphatum cũ aqua chalybeata, aſſumptũ de mane, ſimiliter dictis fluxibus confert. Adduntur etiam quædam aromata huic iuleb, quando decoquitur, & aromatizatum vocatur miua aromatica, quæ confert debilitati ſtomachi, & maxime virtuti digeſtiuæ eius, & contentiuæ. fit etiã ex eorum pulpa decocta cum zuccharo quædã cõfectio ſolida, quæ vocatur diacitonite ſine aromatibus, cuius vnc.j. aſſumpta ante cibum confert cuilibet fluxui ſtomachi, & inteſtinali, & vomitui, & confert ſi poſt cibum aſſumatur, ſed cũ difficultate maſticatur, poteſt piſtari, & præparari cum miua ſimplici, & ſic aſſumi in pondere dicto. Etiam

E ex pulpa citoniorum fit diacitonite cum quibuſdam aromatibus calidis, vt zingib. pipere, cinnamomo, & alijs cum melle. Succi granatorum, quædam enim ſunt dulcia, & iſta ſunt frigida, & humida in primo cum aliquali leni caliditate. ratione dulcedinis: acetoſa vero, & muza ſunt frigidæ complexionis vltra primum. flores eorum qui dicuntur balauſtiæ ſunt frigidæ complexionis in primo, & ſiccæ in ſecundo, eſt enim vinum dulce granatorum multum in vſu: decoquitur cum melle ad electarium conſtruendum. Et doſis huius electarij Indi maioris per ſe ſolum eſt vſque ad drachm.vj. diſtemperatum cum decoctione communi, vt dicetur inferius, vel cum aqua fœniculi, vel apij, vel cum aliquo liquore conuenienti, vel in forma dactyli aſſumpti cum zuccharo. & ſæpe admiſcemus hoc electarium In- F dum maius, ſiue Indum minus cum caſia, vel manna, ad velocitandum operationem caſiæ, vel mannæ. verbi gratia, cum in principio aliquarum ægritudinum quærimus aliqualiter mouere materiam abſque hoc, quod tota ſit commota, exhibemus de caſia vnc. 1. s. de electario Indo, & maxime de minori drach. iij. Caſia licet ſit principaliter purificatiua ſanguinis, etiam euacuat phlegma, & talem medicinam diſtemperamus cum decoctione communi, vel cum aqua hordei, vel alio liquore conuenienti, & ſi ipſum in dicto pondere admiſcemus cum manna, de ipſa manna accipimus vſque ad vnc. ij. Vlterius eſt notandum, quòd licet Meſue ponat doſim huius electarij Indi maioris eſſe vſque ad aur. iij. hoc veritatem haberet, quando ad libram mellis ponerentur vnc. iij. aromatum, ſed quia his tempo- G ribus ponuntur ad lib. mellis vnc.ij. ſolum aromatum, ideo poteſt augeri doſis vſque ad quantitatem ſuperius dictam. Vltimo, ſoluo hoc dubium, diceret aliquis, in Indo maiori eſt maior potentia ſcammoniæ in ſoluendo choleram, quam turbith in ſoluendo phlegma, conſideratis vtriuſque ponderibus, & eorum potentia, & tamen dictum eſt, quòd Indum maius à prædominio ſoluit phlegma: hoc idem dici poſſet de indo minore, licet quãtitas turbith amplietur in eo, & tamen non additur quantitas ſcammoneæ. Dicendum, quòd ſcammonea non ſolum euacuat choleram, ſed etiam adiuuando operationem turbith, & illam velocitando, euacuat phlegma. Turbith autem non ſic eſt adiuuans, & velocitans operationem ſcammoneæ, & eſt principaliter turbith phlegmatis purgatiuum, & ſolutiuum, & ſic appa- H ret ſolutio ad dubium, non obſtante, quòd potentia turbith multiplicatur, vel duplicatur, & non additur quantitas ſcammoneæ. vnde ad dubium facilius reſpondetur, & per conſequens apparet, quòd indum minus eſt vigoroſius ad ſoluendum materiam phlegmaticam: & magis conuenit in diſpoſitionibus frigidis, quam electarium Indum maius, & vt ſic habetur in vſu minus. Et cum à medicis abſolute profertur electarium Indum, docti, & experti aromatarij intelligunt Indum minus.

MAN. EST minus potens ad purgandum, quam diaphœnicum, ſi in diaphœnicon non ſit Scammonium per coctionem caſtigatum, & in hoc ſit. Si vtrobique, hoc erit efficacius.

DOSIS eius eſt aur.iij) Illa doſis exigua eſt, vix puero ſufficiens: grandioribus enim ac robuſtis poteſt inte-

gra

gra vncia dari. Ego in expurgandis renibus eo vtor, cum caſiæ ſucco, ita, vt huius ſex, illius iij. drachmæ miſceantur.

SYLVII. POTENTIVS eſt diaphœnico, ſi neutrum acceperit ſcammonium, aut ſi vtrumque æqualiter acceperit, idemque coctum ambo, vel crudum. Grandioribus dari poteſt vnc. j. pueris vero Meſuę doſis. Huius drach. vj. caſiæ drach. iij. ſimul dabat Manar. ad renes expurgandos. Penidia miſcent purgantibus ventriculum, inteſtina, venas magnas, vt hunc, & diaphœnico: non autem his, quæ à remotis partibus attrahunt.

COST. *DVAE ſunt huius electarij baſes, ſcammonium, & turbith. ſed quum ſcammonij doſes ſumma ſint ſexaginta, id eſt drachmæ duodecim, turbith vero non plures, quàm vigintiquinque, id eſt drachmæ quinquaginta; præcipua etiam baſis ſcammonium eſt. quo pacto ergo ad pituitoſos præſertim humores hoc medicamentum Meſue commendat? Scammonium certe bilē maxime educit, non pituitam. In memoriam ſubit, quod Trallianus lib. 12. de cura tertianæ nothæ, ſcribit ſcammonium cotoneo malo incoctum non modo bilem, ſed pituitam potius euacuare. atque id quamquam nullum forte alium authorem habeat, non videtur tamē etiam à ratione alienum, vbi concocta fuerit pituita, & diffuſa, vt ait Trallianus. præſertim vero quum alterius alicuius medicamenti ope adiuuatur. Ergo quod hoc medicamentum pituitam præcipue expurget veriſimile eſt; maxime, quòd non ſcammonium ſolum, ſed turbith, & attenuantia multa recipit in eum vſum idonea. At vero quia hic ſcammonium quærit in pomo coctum, dubitant, in quonam pomo ſit decoquendum, cotoneóne an alterius generis. In libro equidem ſimpl. vbi de ſcammonio, poſtquam de cotoneo meminit, ait Pauli teſtimonio interdum decoqui malo aceroſo, ac pontico, quo velle videtur aliud pomi, quàm cotonei genus. Sed hæ nugæ ſunt. nuſquam alterius pomi, quàm cotonei Paulus meminit pro ſcammonio coquēdo. neque aliud Meſ. innuit, quàm cotoneum immaturum. tale enim aſtringente vi magis præditum caſtigando ſcammonio etiam magis aptum, quàm quod maturum ac dulce. Ergo, vbi ſcammonium pomo incoquendum, nunquā aliud, quàm cotoneum malum deligendum. Sed quantum hic mellis ſumendum? Profecto ſi regulam à nobis traditam ſpectes, quadrare hic non poteſt, quoniam maius eſt ingredientium, quæ vocant, pondus, quàm ex baſis, & confecti electarij collatis doſibus colligatur. Quum enim baſis hic ſint turbith, & ſcammonium, ſint vero turbith doſes vigintiquinque, id eſt drachmæ quinquaginta, & ſcammonij ſexaginta, id eſt drachmæ duodecim; fit etiā, vt doſes electarij totius eſſe debeant octogintaquinque. exhibet autem confecti electarij ſemunciam, id eſt tres aureos. quare, vt totum compoſitum vncias pendeat quadraginta duas cum dimidia, oportebit. At ingredientia, ſi recte ſupputes, ſeptuaginta ſunt vnciæ. atque ideo expectatum pondus ſuperexcedunt. Sed neque vulgata regula quadruplum mellis ſumens eſt opportuna. Eſt enim ſpecierum pondus detracto ſaccharo, & penidijs, vt faciunt, drachmæ plus centum, id eſt vnciæ vndecim (ſuperſunt autem tres drachmæ) quæ libras mellis tres, & vncias octo exigerunt. Sunt vero præterea ſacchari, & penidiarum vnciæ quadraginta, ac deinceps ſucci libræ duæ. quæ omnia ſi coniungas, conficies medicamentum libras pendens ferme quatuordecim, aut ſaltem duodecim ſi ſucci coquendo prorſum abſumantur. cuius propterea quum hic doſes baſis non plures ſint, quàm octoginta, exhiberi poſſint vnciæ ferè duæ, aut ſaltem ſeſcuncia, longe ab authoris ſententia, aureos tres ſummum modum præſcribentis. Itaque, vt ſemel dicam, quod ad calcem huius electarij legitur.*

Decoque cum melle ad ſpiſſitudinem. *Vereor legendum, decoque ad ſpiſſitudinem mellis. atque adeo nihil hic eſſe addendum mellis. alioqui certe ſumma huc ſacchari, & penidiarum menſura venit, quæ excipiendis ſpeciebus, & conficiendo electario ſit ſatis.*

MESVE.

ELECTARIVM Indum minus eadem promittit, recipit turbith, ſacchari, ana drach. c. macis, piperis, zingiberis, caryophyllorum, cinnamomi, cardamomi, nucis moſchatæ, ana drachm. vij. ſcammonij drach. xij. miſce cum melle deſpumato. Datur ad aur. iij.

MINVS hoc à maioribus noſtris neglectum eſt, cum tamen ſatis efficax ſit, & adeò delicatum, vt poſſit ſine melle in pulueris forma cum iure ſorberi. MAN.

HOC minus eſt calidum, & ſimplicius, ſed eſt valentius ad purgandam pituitam, ac etiam bilem flauam, quam vtrumque vacuat. Quamuis enim turbith phlegmagogus in hoc largior phlegmagogum hoc electarium magis faciat: tamen & maius etiam eſt phlegmagogum turbith adiuto à ſcammonio bilem primo, & per ſe purgandi, ſed etiam pituitæ vacuationem iuuante. Ob id electarium Indum ſi abſoluté ſcribitur, hoc minus, quia efficacius. & tam delicatum etiam ſine melle, vt eius puluis poſſit cum iure ſorberi. a multis intelligitur: eſtque in vſu frequentiore, quia efficacius pituitam expulſioni paratam, & bilem miſtam purgat, & minus calefacit. Ob id ſalubre in quotidianis febribus nothis à miſta bile. Poteſt dari ad drachm. iiij. vel etiam quinque minus, vt maius ad drachm. vj. non ſolum aur. ij. cum Meſue. Nam hic ſingulis mellis libris miſcet pulueris vnc. iij. nos tantum duas: quod ſi quis vnc. iij. miſceat, vt hodie fit, doſis Meſue placet. Ferè miſcetur caſiæ, mannæ, & alijs imbecilliter vacuantibus, ad actionem earum celerandam, & augendam. Manardus in affectibus renum ſex drachm. Indi maioris, & drachm. iij. caſiæ exhibet: ac robuſtis dat vnciam integram, & doſim Meſue vix pueris ſufficere ait. Si autem diu ante vſum eſt ſeruandum, miſce ſcammonium: ſi autem mox vtendum, diagridium quod vocant. SYLVII.

COST. *SVNT ſumma huius medicamenti doſes non plures, quàm centum, & decem, ſcammonij quidem ſexaginta, turbith autem quinquaginta. totius autem electarij modum præſcribit Meſ. aureos tres, id eſt ſemunciam. atque adeo ex conſtituta à nobis regula, vbi confectum erit medicamentum, ad vncias quinque, & quinquaginta, vt perueniat oportebit. Non excedit autem ingredientium pondus vncias duas, & viginti. quo fit, vt duæ ſupra viginti vnciæ, quę deſint, ſupplendæ ſint melle. tunc autem confectum erit medicamentum, cuius ſumma doſis aurei tres erunt. Ex vulgata verò conſuetudine quadruplum mellis aſſumente, quia ſpecies excepto ſaccharo vncię ſunt tredecim, opus erit libras quatuor, & totidem vncias mellis adiungere. pendebitque totum compoſitum libras ſex, & tres vncias. at licebit tunc eius aureos etiam ſeptem propinare præter authoris præſcriptum. Sane autem quamquam præcipua in hoc baſis ſcammonium eſt, pollet tamen ad pituitoſos humores, ſuperioris exemplo. ſumendum vero ſcammonium erit cotoneo incoctum. quòd vix nihil hic eſt aliud quo eius violentia caſtigetur, pro quare adi Meſuen lib. ſimpl. vbi de ſcammonio.*

MESVE.

Confect. de dactylis. ELECTARIVM diaphœnicum à filio zezar deſcriptum, purgat clementer, & tuto humorem crudum,& bilem. Ob hæc conuenit febribus complexis,& diuturnis, dolori ventriculi, & colico, intemperaturæ harum partium frigidæ: Recipit autem phœnicon † cyrrhon.i. dactylorum fuluorum, acero per triduum maceratorum drach. c. penidiorum † hordeatorum drachm.l. amygdalarum purgatarum drach. xxx. turbith drach.xxxv. ſcammonij drach. † xij. zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ ſiccorum, cinnamomi, macis, ligni aloes, aniſi, fœniculi, dauci, galangæ, ana drach.ij.& s. Tere omnia probe, deſpumato ſufficienti excipe. Datur ab aureis tribus ad ſeptem.

† Keyron. † Sabiri. † xiij.

CHRI. CONFECTIO de dactylis, & eſt diaphœnicon ſolutiuum in operationibus ſuis, æqualiter conuenit cum electario indo maiori, ſed iſtud plus confert febribus compoſitis, chronicis, & de materia mixta. & vſus eius eſt maioris ſecuritatis, euacuat enim materiam cholericam,& phlegmaticam virtute turbith,& ſcammoneæ,& potentius ſoluit materiam cholericam, quam Indum maius, vel minus, licet etiā ſatis potenter euacuet materiam phlegmaticam. & eius doſis vſque ad drach.iiij. per ſe ſolum. & poteſt etiam cum caſia, vel manna admiſceri in doſi dicta in electario Indo ſumuntur hic dactyli qui ſunt calidæ complexionis in fine primi gradus, & humidæ in principio primi dum ſunt recentes: & dum exiccantur, primum gradum ſiccitatis acquirunt. conueniunt maxime pectoris diſpoſitionibus ſicut, & ficus ſiccæ.

MAN. BENIGNA ſatis eſt,& tuta per hanc purgatio. Galenus tertio ſimplicium medic. miſceri aït purgatoria medicamina cum dactylis, & alijs aſtringentibus, vt occultetur ſapor, tollatur abominatio, & faſtidium ſtomachi. Ego ponerem ſcammonium non coctum, quia per dactylos, & aromata ſatis caſtigatur. Nec credendum his, qui dicunt, quod per dactylos vetatur, ne à longinquo humores trahat: ſiquidem cum vapores ad caput mittant, ſimul etiam purgatoriam vim adferunt.

SYLV. [illegible] lego, ideſt dactylos fuluos, quo colore ſunt immaturi, vt maturi flauiores, aut iam nigricantes. Hanc autem græcam vocem an recte diuinam à Meſue vſurpatam, & ab interprete corruptam, lectoris candido iudicio committam. Neque interpretatio Arabicæ familiæ mihi repugnat: Keyron enim (ſic namque ſcribunt) immaturos aiunt ſignificari, & ob id adſtringentes magis. Sic tamar Indorum Keyron, ideſt immaturorum, vt interpretantur. qui licet ſint ſpecies dactylorum ſylueſtrium, tamen dum ſunt immaturi, & acerbiores, quales ad nos afferuntur colore fuluos non ſunt, vt vinum [illegible], ideſt fuluum, igneum, medium Hippocr. & Galen. dicitur, ſed nigricant. Id poteſt vocari diaturbith, quamquam eſt aliud diaturbith in ſimpl. c.de turbith, multo hoc valentius, & periculoſius, præſertim ſi turbith horis 24. maceratum ſit ſucco cucumeris agreſtis, & ſcammonium acceperit. Viribus conuenit cum electario Indo maiore, ſed clementius purgat. & bilem magis per ſcammonium: ſed etiam non ignauiter pituitam per turbith: ob id febribus complexis, vt tertianæ nothæ ex bile flaua, & pituita conuenit. Datur ad drachm. iiij. per ſe. Frequenter cum caſia, & manna. Quidam diaphœnicon minus vocant, cui immittuntur ſcammonij drachm. xj. vel xij. maius autem, cui

E indantur drach. eiuſdem tres,& xx. vel xxiiij. Deſcriptus erat prius in ſimplicibus ex Zezar ea de turbith (baſis enim eius eſt turbith, & ſcammonium) eadem omnino niſi, quòd vno tantum die dactylos ibi macerat, & zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ ſiccorum ana drachm. iiij. ſcribit, aucta horum trium doſi, & omiſſis ſimplicibus reliquis. Penidia autem, & dactyli hic, & in alijs purgantibus miſcentur, vt lentore ſuo purgantia retardantia, ne à longinqua prompte ferantur. Adde quod ibi penidiorum tantum ſcribitur, non vt hic penidiorum hordeatorum, quòd interpretantur, ex ſaccharo albo & optimo cum aqua decoctionis hordei ſex horas infuſo, & cocto ad iuſtam conſiſtentiam. Drachmas ſcripſi, vbi Meſues ponebat partes, quòd ita facilior intellectu eſſet deſcriptio, neque res mutatur: quamquam & Galen. & veterum plerique pondus, aut menſuram nomine partium indefinitam quandoque ſcripſerint contenti ſingulorum ſimplicium proportione. Poteſque pro drachm. ſemunciam, vel vnciam, vel ſelibram, vel libram, vel pondus aliud quodvis, ſed vnicum ſumere. Magna ratione autem dactyli, & in alijs adſtringentia alia ſcammonio in varijs purgantibus miſcentur: ſic enim rhu ſuccum carnem mali cydonij, carnem palmularum, ſeu phœnicem myrta maſtichem, & ſimilia

F ſcammonio, & alijs multis purgantibus adiecerunt; quæ ſtomachum aſtringendo roborarent, & grato ſapore medicamenti abominabilem qualitatem regerent. effecto autem quid poſſent purgantia monſtrarent. In his enim ſubſtantia purgatrix exigua, ſed validis prædita viribus, mixta alteri ſubſtantiæ plurimæ, ſed imbecillæ, ſumpta guſtu non percipitur: agit tamen efficacius pauca hæc, quam plurima alia lib. iij. ſimpl. cap. xiiij. vt cydonijs ſcammonium recte miſceri docet lib. j. alimentorum. Crudum autem miſcendum hic, quia per dactylos, & aromata ſatis caſtigatur, & non impeditum, vaporibus longe tranſmiſſis à longinquis trahit: quamquam etiam penidia ſuo lentore turbith, & ſcammonij ſubſtantiam in corporis diſtantibus prohibent: Sauonarolæ tamen vapores ab his eadem virtute præditos omnino non prohibent.

COST. *Cap. 31.* MEDICAMENTVM *ex dactylis conficiunt, & Aetius lib. iiij. & Paulus lib. vij. ſed longe ab hoc diuerſum, tum ob alia, tum quòd ij ſolum ſcammonium apponunt; in hoc præter ſcammonium, etiam*

G *turbith. Atque hic certe, quum turbith partes triginta quinque ſumat, ſcammonij vero duodecim, (ita enim legendum ex antiquioribus, & caſtigatioribus codicibus, & ex lib. ſimpl. vbi de turbith) exiſtimaris quis præcipuam baſim huius medicamenti eſſe turbith. res tamen contra ſe habet, ſi eorum medicamentorum vim ſpectes. Turbith doſim integrā docuit Meſues lib. ſimpl. eſſe drachmarum duarum, ſcammonij vero quintam drachmæ vnius partem. quare quum hic turbith doſes ſint fere decem, & octo; ſcammonij ſunt ſexaginta. Scammonium ergo præcipua baſis, contra quum multi ſentiant. Erraũit ne ergo Meſues hoc medicamentum ad pituitoſos humores proponens? Non erraũit, quando vt lib. ſimpl. & paulo ante aduertimus, ſcāmonium etiam pituitam trahit. Dioſcorida teſtimonio: immo Tralliano authore magis pituitam, quam bilem in cotoneo*

H *coctum, quale hic aſſumendum puto, quamquā enim aliqua quæ hoc in electario turbith noxas caſtigant, ſcammonij quoque violentiam poſſunt nonnihil imminuere, nihil tamen ipſum æque caſtigat ac cotoneum. præſtat autem eo ſemper vti, quam caſtigatiſſimo. Porro autem cætera, quæ huc veniunt, ſi perpendas, turbith gratia adduntur. Quum enim triplex illi vitium inſit Meſue adnotante lib. ſimpl. imbecilla ſ. & tardè eſt actionis, ventrem ſubuertit, & nauſeam concitat, ſui vſu corporis ſiccitatem inducit: triplici quoque remedio opus habuit. acceleranda fuit, & roboranda eius actio: corroborandus ventriculus: retundenda vis exiccans. Acceleratur ergo actio zingibere præſertim hoc enim ſui partium tenuitate in profundos corporis meatus turbith vires promouet, vt craſſum, & viſcidum humorem trahat, ſuapte alioqui natura tenues*

tantum

A *tantum ſuccos educens. Adduntur ſecundo loco piper, rutæ folia, cinnamomum, piper longum, xiloaloe, zingiber etiam ipſum, ſemina aniſorum, & fœniculi, daucum, galanga; ſecundi vitij gratia. corroborant enim hæc ventriculum cum grato odore, vt flatuum diſcuſſoria. Ita vero, & maſtiche ſui aſtrictione ventriculum ſolet roborare. cuius officij gratia palmulas quoque addi exiſtimo. his enim Galeni teſtimonio 3. ſimpl. med. facul. & obſcurandi ingrati medicamentorum ſaporis, & ventriculi roborandi cauſa veteres vtebantur. maceratæ autem hæ aceto proritandæ quidem nauſeæ ob acetum magis aptæ videntur, quod medicamentoſum quendam ſaporem ſuſcipiant; ſubſtantiæ tamen tenuitatem maiorem ſortiuntur, qua medicamentum profundius ſubeat. Amygdalis vero, & penidijs ſiccitatis noxa auertitur, cuius procreandæ vitium turbit quoque ipſi ineſt.* B *Atque ita conſtat, non temere, ſed conſulto fuiſſe hoc à Meſue confectum electarium. Cæterum multa hic ſunt de quibus ambigunt. ac primum, quales nam palmulæ, ſeu dactyli deligendi. an ponderandi aceto macerati, vel priuſquam macerentur. quot dies macerandi: iubet enim lib. ſimpl. vno die macerari, hic vero per triduum. quid penidiæ ſint ſahiri. quales amygdalæ ſumendæ, dulces an amaræ, ſunt enim amaræ medicamentoſæ magis, quam dulces, ac poſtremo quantum mellis ſit aſſumendum. Ad quæ, vt breuiſſime ſatisfaciamus. Dactylos Meſues Keyron expoſcit, quæ vox, Syluio etiam annotante immaturum ſignificat. & vere aptiores immaturi ſunt, quòd aſtringunt magis. immaturi ergo diligendi. i. minus flaui. Hos vero meo conſilio, non (quod alij ſentiunt) ante ponderabis quam aceto macerentur, ſed antea maceratos, vt hic, & lib. ſimpl. plane iubet, & ratio expoſcit, quando ſa-* C *tis multa dactylorum copia eſt aliorum proportione ex quibus hoc conficitur medicamentum. Neque obſtat, quod aiunt, fore maiorem acepti copiam quam dactylorum: id enim medicamenti actionem longe adiuuat, vt craſſiorem pituitam trahat, quam maior palmularum cumulus trahi non permittat. Neque illud etiam perſuadeat, quod aiunt Serapionem, & Auic. poſt præſcriptum earum pondus infundere, non autem antea. quando longe ab ijs differt Meſue deſcriptio. Sunt ergo palmulæ ponderandæ, antea maceratę. Quantum vero temporis aceto infundendæ? Arbitror, quod autor ipſemet hic explicat, per triduum: corrigendum ſcilicet locum libri ſimpl. ex hoc loco. nam hoc pacto, aceti vires magis exugunt, & medicamentum pituitoſis humoribus educendis redditur efficacius, alioqui futurum longe imbecillius ob ipſarummet palmularum, & ob pe-* D *nidiarum ac amygdalarum lentorem. De penidijs autem, quod ſequitur, non eſt, vt plura dicam. qui Arabicum idioma profeſſi ſunt, penidia ſabiri interpra tantur quæ ex aqua hordeacea. eiuſmodi autem eſſent ſumenda ex authoris præſcripto. ſed quando talium copia non eſt, parum intereſt, vt qualia quotidie parantur, ſumas. Quales vero amygdalæ ſumendæ? Quanquam non nego amaras dulcibus magis eſſe medicamentoſas, ſumendæ tamen his dulces, quæ ſiccitatis noxam à turbith illatam magis caſtigent, cuius gratia amygdalas puto hic recipi. alioqui etiam abſoluto amygdalarum nomine dulces ſemper intelliguntur. Quod ſupereſt, de mellis menſura paulo difficilior eſt quæſtio. Qui vulgatam conſuetudinem ſequuntur, & mellis quadruplum addunt, quia detractis dactylis, penidijs, &*

A *amygdalis, cætera, quæ teri poſſunt, drachmæ ſunt duæ ſupra ſeptuaginta. I. unciæ octo, libras mellis duas, & vncias octo eos addere oportebit. ac propterea quum dactyli, ſaccharum, & penidia drachmæ ſint centum, & octoginta. I. vnciæ viginti, totum electarium pendebit libras quinque. Tunc vero quum ſumma totius baſis doſes hic non plures ſint quam ſeptuaginta, & octo, atque adeo totius confecti electarij totidẽ eſſe doſes oporteat, ſi libras quinque in octo, & ſeptuaginta partes diſſeces, erit doſis ſingula drachmarum vix ſeptem, præter Meſue præſcriptum, qui aureos dat ſeptem, & eſſe ait medicamẽtũ ſecuritatis. At ex regula noſtræ obſeruatione, ſecus. nempe quia doſes baſis octo ſunt, & ſeptuaginta, ſumma autem confecti medicamenti doſis drachmæ ſunt decem cum dimidia, multiplicatis, vt aiunt, drachmis decem cum dimidia, in octo* B *& ſeptuaginta, redditur numerus drachmarum octingentarum ac decem, & nouem, ideſt vnciarum nonaginta, & vnius. tantundem ergo totum electarium eſſe oportet. pendẽt vero ingredientia omnia drachmas ducentas, & duas ſupra quinquaginta. I. vncias octo ſupra viginti: propterea, quod deeſt ad vnius ſupra nonaginta numerum, ideſt vncias tres, & ſexaginta ſupplendum eſt melle. addendæ ſcilicet libræ mellis quinque, & tres vnciæ. euadetque hoc pacto medicamentum tale. cuius ſumma doſis drachmarum erit decem cum dimidia, ex authoris præſcripto, à quo non eſt diſcendendum.*

MESVE

ELECTARIVM ex pſyllio cholagogum, ob id febribus ſolutu contumacibus, acutis, & ardentibus, & cephalagiæ, ac vertigini à bilis vapore naſcenti, & ictero, & intemperiei calidæ hepatis confert. Recipit autem ſucci bugloſſi domeſtici, & ſylueſtris, intybi, apij, coquendo deſpumatorum, ana libr. ij. quibus miſce vigintiquatuor horis caſſurhæ, aniſi, folliculorum ſennæ, ana vnc. ſemiſſ. adianti albi manipul. vnum, ſucci fumariæ vnc. iij. aſari † vnc. iiij. ſpicæ nardi drach. ij. ſemel ferueſiant. Præterea adde violarum viridium, vel ſiccarum vnc. iij. epithymi vnc. ij. & ſemel quoque ferueſiant. cola. exprime. colato pſyllij vnc. iij. macera xxiiij. horis, in ſingulas rudicula agitando, poſt exprime to- D tam muccaginem, in cuius lib. iiij. coque igni lento ſaccha. lib. ij. & dimid. ſcammonij in malo cydonio cocti vnc. iij. & dimidiam. Coctis omnibus his adde pul. trochiſcorum diarhodon & de ſpodio, & de rhabarbaro ana vnc. j. trochiſcorum † oxyacanthæ vnc. dimid. Datur à drac. iij. vſque ad aur. iij. Hamech hoc electarium de trochiſcis appellat. Addunt aliqui aceti lib. j. & dimid. alij violarum lib. j.

† al. dr. iiij.

† berberorũ.

CHRI. ISTVD electarium facit ad multos effectus quos authore refert. In eo ſumitur pſyllium, quod eſt ſemen minutum cuiuſdam plantæ, & habet partes diuerſas: nam eius pars intrinſeca eſt valde praua calidæ, & ſiccæ complexionis in quarto, habens in ſe virtutem venenoſam occultam; ſed eius pars medullaris,

laris,& media ac etiam corticalis extrinſeca, & frigidæ, & humidæ complexionis in ſecundo gradu, & iſtæ ſunt multæ, & ſenſibilis quantitatis, vnde totius complexio, quæ reſultat eſt frigida, & humida iuxta ſecundum gradum, & per admixtionem alrarum partium adinuicem remouetur venenoſitas, & illa ſuperflua caliditas. ſoluit enim pſyllium lubricando, ideſt, lubricum principaliter faciendo, & humorem cholericum cum ſua frigiditate refrenat: licet vſus eius per ſe ſolum non ſit conueniens, nec vſitetur ab aliquo. Et doſis eius pſyllij per ſe ſolum eſt vſque ad drachm.iij. aſſumpta ſolum ipſius mucilaginoſa expreſſione. Sumitur etiam cuſcuta, quæ eſt herba adhærens ſuper linum, & alio nomine vocatur podagra lini, calidæ complexionis in primo, ſiccæ in ſecundo. Sumitur etiam Sena, & folliculi eius ſunt, qui habentur in vſu, eſt enim cal. & ſiccæ complexionis in fine primi. ſoluit choleram aduſtam. Et doſis eius in puluere eſt vſque ad drach.i.& s. in infuſione à drach.iiij.vſque ad vj. ſed ab aſſumptione eius caueat habens caliditatem renum, & paratus ad excoriationem veſicæ. Capillus veneris, herba eſt nota naſcens iuxta fontes aquarum, iuxta etiam puteos, ſatis temperatæ complexionis, tamen alicuius caliditatis, & ſiccitatis eſt verſus primum. virtutem habet aperitiuam, purificatiuam ſanguinis, ſoluendo choleram à ſtomacho, & inteſtinis: ſed per ſe ſola non habetur in vſu, quia minimum doſis eius, requireretur vſque ad libr.i. ſed in decoctionibus, cum quibus aliæ medicinæ diſtemperantur, confert: & ſic habetur in vſu. & eius aqua deſtillata multum confert paſſionibus pectoris calidis, & frigidis. Et fumiterræ, eſt frigida verſus primum gradum cum admixtione caliditatis, quæ eſt herba in ſuperficie foliorum eius, qua mediante ſoluit, eſt autem ſiccæ complexionis verſus ſecundum. Soluit leuiter choleram, & humores aduſtos, purificando ſanguinem. Confert ſcabioſis à phlegmate ſalſo, & maxime ſyrupus, & aqua, & ſuccus eius, & ſyrupus eius magis habetur in vſu. & doſis ſucci eſt vſque ad vnc. ij. & doſis decoctionis eius eſt vſque ad drach. x. & doſis pulueris eſt vſque ad drac. iiij. ſed non eſt in vſu, niſi in ſucco, vel in ſyrupo, vel in aqua deſtillata, quæ cum ſyrupo admiſcentur, & ſic non ſoluit. Et doſis huius electarij eſt vſque ad drachm. iiij. obſeruata regula poſitæ in electario de aromatibus Gal.

De fumoterra.

ADDITIO.

Poſt electarium de pſyllio ponitur quoddam electarium, quo vtebatur Gentilis propter ſingularia, eius iuuamenta podagricis, & generaliter in omnibus doloribus iuncturarum, & debet ſumi in mane, & eius doſis eſt vſque ad drachm.viij.cum vino lymphato, vel aliquo liquore conuenienti, vel in forma ſolida dactyli, quod melius eſt. & poteſt ſumi ſemel in hebdomada. Cuius hæc eſt deſcriptio. Rec. turbith. boni vnc.j.& s. hermodactylorum vnc.j. & ſunt calidæ, & ſiccæ complexionis in principio ſecundi gradus cum aliquali humiditate viſcoſa, dum ſunt recentes, ſed ſic non habentur in vſu. Soluunt phlegma craſſum, maxime à iuncturis. & ideo ſumme conueniunt podagricis, & doloribus iuncturarum. Et

E doſis eorum eſt à drach.j.vſque ad ij.cum eorum correctione ſibi admiſcendo tertiam partem doſis, ſed per ſe ſolum non habetur in vſu.zingib. vnc.j. eſulæ, quæ ab Auic.vocatur ſcebram, & à Meſue aſcebram drach. iij. herba eſt nota in partibus noſtris fortiter ſoluens, ſed per ſe ſola non habetur in vſu. ſed ſolum radix eius præparatur in medicinis, & a ruſticis comeditur cum quærunt ſolutionem, & non curantes de quantitate aſſumptionis ipſius, quandoque moriuntur. eſt etiam vomitus prouocatiua,& eſt calidæ,& ſiccæ complexionis in tertio. Soluit principaliter à iuncturis humores craſſos, & etiam à cerebro, & à neruis.& doſis eius eſt vſque ad drachm.j. zucchari libr. j. & reducatur ad formam electarij, vel ſolidæ confectionis. Si quis tamen vellet, vt vigoroſius ſoluat, & maxime materiam cholericam, ad-

Solutio ruſticorum.

F dat ſcammoneæ correctæ drachm. j. Et tunc doſis eſſet vſque ad drach.vj. qualitercunque præparetur, & ſine alio potu.

MAN. RECIPE ſucci buglоſſæ.) Boraginis videlicet, & bugloſſi vulgarium. ACCIPIATVR eius viſcoſitatis.) Id eſt, eorum ſuccorum, in quibus ſuccus hic pſyllij per diem, & noctem remanſit. Hæc enim eſt viſcoſitas de qua vult pro ſingulis. 4. lib. apponi ſacchari libr. ij. s. DOSIS.) Potes integram vnciam tuto dare.

SYLV. SEMINIS pſyllij drach.trium muccago ſumpta ſoluit bilem lubricando, & calorem eius obtundit frigida ſua ſubſtantia, vt ipſi volunt, licet Dioſcoridi; & Galeno tantum refrigerare dicatur. Scammonium crudum quidam miſcent, quia coquendum, quòd ſi coctum, iterum coquendum miſcet, leniet tantum medicamentum, non etiam ſoluet. Dari tuto poteſt ad vnc. j.

G

COST. *DE pſyllio in lib. ſimpl. ſatis. Nunc illud explicandum, quòd author in pſyllij muccaginem coqui ſcammonium iubet, cotoneo tamen antea incoctum. Quid enim repetita coctione eſt opus, ſi coctum iam, & optime erat caſtigatum? Atque, cur vt coquatur imperat, ſi id feruendo rurſum in grumos coit, vt experimento docemur? Ad hæc paucis. Non recoquit ſcammonium, vt ipſum caſtiget. antea ſatis caſtigatum: ſed vt eius vires in vniuerſum medicamentum æque digerantur. Non coit autem ſcammonium feruendo, ſi induſtrius fuerit pharmacopœus. deligendum primo loco probatiſſimum eſt ſcammonium. dehinc vero tritum, atque id quidem ſententia mea mediocriter, muccagini, aut liquori alteri, quem author iuſſerit, frigido inſpergendum, & ſpatha exacte per-*

H *miſcendum. ita fiet, vt quum ferbuerit, non coeat. Sane autem quum huius electarij doſim aureos tres, ideſt, ſemunciam Meſ. præſcribat, putat, & Manardus, & Syluius integram vnciam modum non excedere. quæ res æſtimanda diligentius. Quum enim ſcammonij, quod hic ad vncias tres cum dimidia ſumitur, doſes maxima ſint centum quinquaginta ſeptem cum dimidia; totum autem vbi confectum eſt electarium, vncias pendeat octoginta quinque.i.libras ſeptem, & vnciam vnam; ſi has libras ſeptem in partes centum, & quinquaginta ſeptem cum dimidia ſecueris, non attingit ſingula pars ſemunciam. quo fit, vt ego Manardi, aut Syluij conſilium non probem: rationem vero cur à Meſue in hoc deuient, non intelligam.*

MESVE.

ELECTARIVM Epiſcopi excrementa flatuſque corpore toto educit. ob id dolorem colicum, hypochond. & iuncturarum leuat, renes, & veſicam purgat, venerem excitat. Recipit ſcammonij Antiocheni turbith albi, ana drach. vj. caryophyllorum, cinnamomi, zingiberis, nucis moſchatæ, emblicorum, polypodij, drach. ij. & dimid. ſacchari vnc. vj. excipe melle deſpumato. Datur ab aur. ij. ad tres.

MAN. SCRIBITVR ab Auicenna ferme eodem modo, & vocatur Epiſcopi. Conficiuntur, & ex his ſpeciebus placentæ cum ſaccharo, quæ aliquando nihil, aliquando nimium purgant, vel quia ſcilicet, aliquando vruntur, vel non bene inuicem miſcentur ſpecies. Doſis ab aur. ij vſque ad iij. Potes, & hanc excedere.

SYLV. HOc elect. Epiſcopi pro eleſcoph. cum Auicennæ interprete appellauimus, à quo tamen cardamomum, & piper huic deſcriptioni adduntur. cætera ſimilis eſt. Vacuat bilem ſcammonio, & pituitam turbith. Quidam eo vtuntur ad purganda corpora in lue Hiſpanica, in omnibus corporibus, licet melancholicis minus conueniat, quam electarium Hamech. In hoc vnc. vj. mellis cum æquali ſaccharo coctis ſufficiunt. Si autem ſaccharum pulueratum vis inſpergere, largiore tum melle opus eſſet, ac doſi etiam ampliore. Ex his ſpeciebus, & ſaccharo confectæ placentæ nihil purgant, interdum vſtis ſcilicet ſpeciebus. eſt quando immodice purgant, iiſdem ſimul male commiſtis. Poteſt tuto dari largius, quam ſcribat Meſ.

COST. *DOSES baſis huius medicamenti, ſi perpendas, non plures ſunt quàm trigintaquinque, ſcammonij xxx. turbith tres, emblicorum, & polypodij duę. eſt vero præſcripta totius electarij doſis maxima aurei tres, ideſt, ſemuncia. quo fit, vt totum ipſum compoſitum ex regula noſtra eſſe debeat vnciarum decem, & ſeptem cum dimidia. ſunt autem ingredientia omnia vnciæ nouem. atq; adeo vnciæ octo cum dimidia deſunt ſupplendæ melle. fietque hoc pacto electarium, cuius ſi ſemunciam exhibueris, ſumme expurgabit. Non longe ab hoc diſcrepat hoc in medicamento vulgata conſuetudo. qa enim ſpecies excepto ſaccharo tres ſunt vnciæ; addenda etiam mellis libr. I. ſed hoc ita confecto pharmaco, licebit vti paulo liberalius.*

MESVE.

ELECTARIVM Hamech purgat bilem vtramque, & pituitam ſalſam. ob id affectibus indenatis, impetigini, pſoræ, lepræ, cancro exedenti, & ſimilibus mire confert. Recipit myrobal. citrearum vnc. iiij. cepularum, & nigrarum, rhabarbari, ana vnc. ij. agarici, colocynthidos, polypodij, ana drach. xv. abſinthij, ſennæ, ana vnc. j. (in alio drachm. vj.) violarum drach. xv. epithymi vnc. ij. aniſi, roſarum, fœniculi, ana drac. vj. ſucci fumariæ lib. I. pruna ſexaginta, vuarum paſſarum mundatarum vnc. vj. Macera dies quinque ſero lactis † ſufficiente in vaſe vitreo ſtrictioris, & obturati, ſemel deinde

drach. ij.

Caprino in ſereno artemonia cru...

A feruefiant, manibus fricentur, & colentur. Colato adde caſſiæ fiſtulæ purgatæ vnc. iiij. tamar Indorum vnc. v. mannæ vnc. ij. Frica manibus, cola, percoque ad mellis craſſitiem cum ſacchari lib. j. & ſ. ſcammonij vnc. j. & ſ. Poſtremo adde myrobalanorum citrearum, cepularum, Indarum, ana vnc. dimid. bellericorum, emblicorum, rhabarbari, ſeminis fumariæ, ana drach. iij. aniſi, ſpicæ nardi, ana drach. ij. Datur ad drach. ij. vſque ad aur. ij.

CHRI. ISTVD electarium habetur in vſu. In eo eſt polypodium, quod radix eſt herbæ notæ, & eſt calidæ complexionis in tertio, & ſiccæ in ſecundo. ſolutiua eſt humoris melancholici, & phlegmatici, & mucilaginoſi, & maxime à iuncturis. Et doſis eius B eſt vſque ad drach. iij. ſed per ſe ſolum non habetur in vſu. Prima ſunt nota, frigidæ complexionis verſus principium ſecundi, & humidæ in ſecundo, leuiter comprimendo euacuant choleram, quæ in inteſtinis reperitur. Et doſis ipſorum eſt vſque ad drac. vj. Infundatur in aqua caſei. & de ipſa dictum eſt in prima deſcrip. ſatyrion, vbi de lacte diſcuſſimus. Caſia fiſtula, eſt medicina, quę leniendo euacuat principaliter choleram, & ſubſequenter phlegma. ſanguinem purificat à materiebus aduſtis, & per ſe ſola multum habetur in vſu generaliter vbiq; locorum, quia ſine nocumento operatur, ita quod pueris, & prægnantibus dari poſſit. eſt calidæ complexionis verſus primum gradum, & humidæ in primo. & doſis eius diſtemperatæ cum decoctione communi, eſt vſque ad drach. ij. vel cum aliquo liquore conuenienti C pręparetur: & in forma dactyli, ſeu electarij, & doſis eius eſt uſque ad drachm. j. ſ. & non requiritur digeſtiuum in aſſumptione eius, & ſępe datur in principio ęgritudinum materierum choleticarum ad aliqualem minorationem materiæ. Tamarindi. ſimilitudinem habent cum prunis, & ſunt frigidę, & ſiccę complexionis uerſus ſecundum. comprimendo euacuant, ſicut pruna. & doſis eorum eſt uſque ad drach. iij. ſed per ſe ſolum non habetur in uſu. Tereniabin. ſunt ſpecies mannę, quę non reperiuntur, ſed loco ipſarum accipimus mannam, & eſt ros qui de nocte cadit in ęgypto ſuper frondes aliquarum arborum; & eſt calidę, & ſiccę complexionis, & humidę in primo. leniendo euacuat choleram purificando ſanguinem. & doſis eius in forma potabili, uel ſolida eſt uſque ad drach. iij. uſque ad beneplacitum aſſu- D mentis ipſum, & damus aliquando ſicut dictum eſt de electario indo.

MAN. PRIMA hæc compoſitio communiter paratur, licet non omnes eam bene parent. Vbi bene parata ſit, vtranque bilem, & pituitam facile purgat, præcipue ſi maiori quantitate detur quam iubet Meſue: vncia enim abſque periculo exhiberi poteſt.

SYLV. CONSVETISSIMVM eſt hoc medicamentum in affectibus melancholicis, mania, melancholia, alphis nigris, cancro, elephantia, & cutis vitijs, pſora, lepra, impetigine, quæ effecta Meſue peculiariter tribuit electario ſequenti. Tuto datur uncia Manardo ad pruritum, maniam, melancholicum morbum, elephantiam, pſoram, lepram. Scammonium hic craſſius tritum quidam volunt, vt coctionem aliquam ſuſtineat ad malitiam eius caſtigandam. Si autem coctum eſſet (quod δακρύδιον quaſi lachrymulam Græci recentiores appellant, Arabes corrupte diagridion)

non

non côqueretur, ne vim purgatoriam perderet. Eodem modo in electario roſato, in his enim crudum ſcammoniũ miſcetur, quia coquendo corrigitur, & his quæ diu ſeruantur ante vſum in cæteris ſcammonium coctum ponatur.

COST. SVNT hic aliqua, quæ ſeplaſias torquent. Primum, quum de infuſione agens ſerum lactis aſſumit, neque quod nam ſerum, aut quanam menſura, exprimit. Alterum, quum per dies quinque infundit. deprehenſum enim eſt diutina obſeruatione ſerum tam longo tempore ſitum contrahere, aceſcere, ac corrumpi. Tertium, quia rhabarbarum cum alijs infundit, & deinceps coquit, quod tamen modicam coctionem ſuſtinet: an autem præſtet ipſum ſeorſum infundere, deinde poſtquam efferbuerint alia ipſis permiſcere? Adhæc, quum manibus fricari ea iubet, quæ fuerant infuſa: an fricanda omnia, & caſia, & tamarindi, an aliqua tantum? atque id, an oleo roſaceo, an amygdalino? Poſtremo quum ſcammonium addendum, & coquendum iubet, qualenam ſcammonium ſumendum, crudum ne, an coctum, vt in electario de pſyllio? Adde etiam cur ſcammonium in medicamento coquit, quod feruore coire in grumos ſolet. Sed declaremus hæc paucis. Seri delectum ſemel docuit lib. ſimpl. vbi de ſero. primas enim tenere admonuit caprinum, ex iuueni capra, & nigra, bono pabulo nutrita, & recens fœta. recens autem emulctum ſit lac, & expreſſum ſerum boni odoris, & ſaporis ſui non alieni, & non corruptum. hoc autem quum interdum ex lacte, à quo extractum butyrum eſt, fiat, interdum ex integro lacte; opportunum hoc in loco, quod ex non ebutyrato extrahitur, ob myrobalanorum aſperitatem. Secerni autem ſolet oxymelite, coagulo vitulino, ficus lacte, cynara, ac rebus alijs acribus. in medicina verò vſum præſertim oxymelli commodum eſt. habeſq; eius extrahendi rationem ab Aetio lib. 2. ex Galeno, & nonnulla item ex Gal. 4. de rat. vict. in ac. Porro huius ita delecti, & percolati diligentiſſime ſeri, quantum ſumendum ſit, quia menſura certa definiri non poteſt; æſtimandum iudicio pharmacopæi. videtur autem ſufficere, ſi ita ſubmergantur omnia in eo maceranda, vt ſerum quatuor digitos ſuperemineat. alij librarum quinque menſuram ſatisfacere etiam obſeruarunt. Hac ergo menſura ſeri conſtituta, infuſionis inchoandæ, & parandæ gratia, calfaciendum eſt ſerum ipſum, ita ſcilicet caloris vi rareſiunt ſimplicium medicamentorum meatus, & ſubit facilius ſerum. deinde in ipſum quæ præcipit author iniicienda omnia, etiam rhabarbarum, de quo mox dicam. olla autem anguſti ſit oris, vt ait Meſue, & occludatur ne quid expiret, ad præfixum vſque terminum dierum quinque. At aceſcere (aiunt) tam longo ſpatio temporis ſerum, ac contracto ſitu corrumpi. Tu vero ne ſitum contrahat, ne aceſcat, aut corrumpatur dupl[illegible] artificio prohibebis. alterum eſt, vt quotidie ollam ſæpius agites, alterum, vt leui calore ad præſcriptum vſq; tempus ſemper foueas: quanquam autem operoſum hoc eſt, & leuiculæ potius coctionis ſpeciem habet, Meſue tamen conſilio quadrare ob id videtur, quia occludi ollam iubet, ne quid expiret: at ex frigido ſero nihil expirare poteſt, ſed ex calido. hoc pacto ergo euitabis ſitus, acoris, & putredinis periculum. ne id etiam ſilentio prætercam, ſerum quod oxymelite extrahitur, ob mellis, & aceti vires ab acore, & putredine diutius vindicari. Non ergo damnandus Meſue, quòd ea inſ ſerit, quæ arte aſſequi non poſſis, quod aliqui hic faciunt.

Cap. 96. Comm. 6.

E At vero, vt cætera proſequar, vbi ad præfinitum tempus macerata ea fuerint, tunc ſubiecto igne agendum, vt ferueant: ſed vbi feruere primum cœperint, remouenda, quod Meſue admonet, quum feruore vno vt ferueant, iubet: hoc pacto autem rhabarbari vis non exoluitur, atque adeo opus non erit, vt ipſum ſeorſum infundas, vel coquas, quod nonnulli faciunt. Percolato deinceps ſero addes caſiam tamarindos, & mannam, & atque hæc in eo manibus, aut rudicula diſſolues diligentiſſimè. hæc vero fricatio eſt quam Meſue petit, non autem quod ſomniant, ex oleo amygdalino, aut alterius generis. neque enim de oleo quicquam meminit, neque caſia, tamarindi, aut manna oleo egent. Rurſum autem hoc percolato per laxius colum ſero ex caſia, tamarindis, & manna, vbi refrixerit, ſaccharum addes, & ſcammonium tenuiſſime trita. vtere autem in terendo

F ſcammonium ea diligentia, & artificio, de quo lib. ſimpl. vbi de ſcammonio. ſit vero ſcammonium coctum aut crudum, vt libuerit, quando hic author vtrum ſumas non explicat, ſed nobis coctum magis ſatisfacit, quod minus habet noxæ. afferetque reiterata in ſero coctio non eius caſtigationem, ſed æqualem illius virium diſtributionem in medicamentum vniuerſum. His ita peractis, & optime omnibus permiſtis ignem ſubijcies, deinde coquantur ad mellis conſiſtentiam: neque verearis, vt ſcammonium coeat: quãdo, vt ſupra diximus, ſi optimum delegeris, & in frigidum illud ſerum conieceris, agitandoque exacte commiſcueris, & leuem ignem ac purum ſubieceris, vt author in electario roſaceo docebit: concreſcere non poteſt. Sint ergo de propoſito medicamento hæc ſatis. Vnum supereſt admonendum, quum Meſue doſim ſummam drachmarum

G trium ſtatuat, experimento tamen deprehendi, integram vnciam modum non excedere, quod alij quoque aduerterunt. Suſpicor autem deprauatum codicẽ, quod ſequentis medicamenti ab hoc non longe variantis exhibet etiam ſex drachmas.

M E S V E.

ELECTARIVM alterum Hamech. purgat melancholiam, & vſtos humores alios; ob id confert maniæ, melancholiæ, vertigini, obliuioni, & vitijs cutis, qualia ſunt ptora; ideſt ſcabies, lepra, alphi, ideſt, morphea, cancer, elephantia, impetigo. Recipit myrobalanorum nigrarum, ce-

H pularum, † epithymi, ana drach. l. fumariæ, abſinthij, ana drach. xx. thymi, calaminthes, polypodij, agarici, glycyrrhizæ, bugloſſi, ana drach. x. ſtœchados, † chamepityos, † ſpinæ albæ, aniſi, ana drachm. v. pruna, zizvphia, ſeruia, ana lxx. vuarum paſſarum mund. libr. j. coque in aqua ſufficienti ad partem tertiam, in qua igni lento ad mellis craſſitiem percoque † ſapæ lib. ij. mellis libr. j. ſcammonij vnc. ij. Datur a drach. † iij. ad drach. v.

† Vulg. Cuſcuta Iudæorũ.

† Vulg. ad chamædryos.

† berbero

† Rob.

† j.

CONFECTIO alia quã ſcribit Hamech. confert hoc electarium omnibus diſpoſitionibus, quibus conuenit primum, & eſt ſolutiuum materierum magis cholericarum, & aduſtarum, quam prędictum; quia abſq; additione in iſto additur ſcammonea.

CHRI.

nea. Et doſis eius eſt à drach. ij. vſque ad drach. v. In A eo eſt bedegar. ideſt ſpina alba, & eſt cal. & ſicc. complexionis in primo gradu, naſcitur in ſepibus cum aculeis valde pungentibus, & eſt multum prouocatiua lactis, ſecundum omnem modum aſſumptionis ipſius, Sebeſten eſt, fructus arboris paruæ habens corticem exterius, & nucleum interius, & eſt æqualis in actiuis, ſed in paſſiuis eſt humidæ complexionis, in primo, & ingreditur in decoctione communi, & pectorali. Iuiubæ ſunt notæ, calidæ & humidę, in primo gradu, & ſunt pectorales.

ADDITIO.

Iſta ſecunda confectio Hamech non eſt in vſu, mirandum eſt, quòd Meſue in præſenti confectione habeat myrobalanos nigros, & Indos, cum idem ſint, B nam cap. de myrobalanis dicit, nigri ſunt illi qui nominantur Indi. ſed credo, quod ſit error ſcriptoris.

MAN. HANC nunquam vidi parari. Bedagar Dioſcorides ἄκανθαν λευκὴν, id eſt ſpinam albam vocat. IVIVBÆ.) ideſt zezipha. Sebeſten. Myxa. ROB. lib. ij. Intellige ſapam.

SYLV. ALII legunt à drach. ij. ad drach. v. Indi myrobal. nigris addebantur, cum tamen eadem ſint Meſue in ſimpl. ob id ſuſtulimus. Hoc in vſu non eſt, tamen eſſe poſſit loco ſuperioris, quo maxime vtimur, hodie ad luem Hiſpanicam ἄκανθαν λευκὴν Dioſc. & Gal. ideſt ſpinam albam cum omnibus Arabum interpretibus, in locum bedagar ſuffecimus.

COST. *QVVM myrobalani nigri ijdem ſint Indi, videtur lectio deprauata, quando ait, myrobalanorum, vacare ſcilicet videtur. nigrorum. Sed quod alij C quoq; animaduerterunt, myrobalani chebuli Serapionis teſtimonio, vbi maxime maturuerint nigri ſiunt, atque ij probatiſſimi, immaturi vero citrino colore, & minus probati. quare chebulos hic probatiſſimos, & nigros expoſcit: neque vllus eſt error. Aut certe ſi irrepſit mendum, pro citrinis, nigrorum vox repoſita eſt, & citrini addendi. nam, & hi ad exuſtam bilem, & cutis affectiones maxime faciunt, ad quæ electarium commendatur. & in ſuperiori citrinos non omiſit. Sane hic de bedegar meminit. eſt vero hæc, ſi Serapionis hiſtoriam ſpectes, ſpina alba Dioſcoridæ. quid tamen ſpina ea ſit alba legitima, non conſtat inter peritiores, neque ſatis Italiæ nota ea eſt planta. Eius vice carduum benedictum, aut carlinam vulgarem putarim non eſſe importunam.*

MESVE.

ELECTARIVM Roſatum cholagogum clemens, ob id ſalubre bilioſis affectibus, arthritidi calidæ, cephalalgiæ calidæ, vertigini, oculorum dolori, ictero. Recipit autem ſucci roſarum rubrarum perfectarum libr. iiij. ſacchari libr. j. & s. mannæ puræ, & recentis vnc. vj. ſcammonij Antiocheni vnc. j. & s. Coque flamma lenta † ad mellis craſſitudinem. adde tunc trochiſc. ſpodij vnc. j. galli, croci, ana drachmas duas, trochiſcor. oxyacanthæ drach. iiij. repone vitreo vaſe. Datur ad drach. v.

HOC carere non poſſunt qui pilulas aggregatiuas MAN. modo Meſue parare volunt, precioſumque eſt, & delicatum. Aliud modo Nicolai communiter ab omnibus paratur, & ſub nomine elect. de ſucco Roſarum agnoſcitur.

EO in formandis catapotijs (quæ aggregatiua vocant, & de hermodactylis minorat, & à Meſue inuenta) vtendum eſt, non SYLV. elect. de ſucco roſarum. alias in vſu eſt raro, vt Nicolai electarium de ſucco roſarum eſt vſu frequentiſſimum. Hoc tamen celebre eſt, ac delicatum. Diarhodon Alexandri Tralliani cholagogum citra moleſtiam cephalalgiam, arthritidem, vertiginem, oculorum dolores, icterum, & cæteros affectus calidos, & bilioſos mire leuat. Succi roſarum rub. lib. j. ſcammonij vnc. j. agarici ſemunciā, piperis drach. 1. Mellis vnc. vj. cum ſucco coque ad craſſitiem: tunc prædicta cætera læuiganda. Alterum eiuſdem ex ſucci roſarum vnc. iij. ſcammonij vnc. j. lactis tithymali drach. iij. mellis Attici lib. 1. ac podagricis, ictericis, tertianarijs, oculorum doloribus tuto dari, quia citra angorem purget, prædicat. Aliud ex Nicolao, & Meſue B deſcriptum nobis ad dictos affectus, coque ſacchari lib. 1. & s. in ſucci roſarum rubrarum lib. iij. ad mellis craſſitiē: tunc adde ſcammonij vnc. 1. trium ſantalorum ana ſemunciam: galliæ moſchatæ, trochiſcorum oxyacanthæ, ana drach. iij. mannæ vnc. vj. caphuræ ſcrup. 1. forma teſſellas, aut cum melle ſacchari loco coque, & ſerua. Rhodomeli catharticum Actuarij ex ſucco roſarum, ſcammonio, agarico, melle.

QVO pacto coquendum ſit ſcammonium, ne coeat, COST. diximus in ſuperioribus. nunc id admonuiſſe ſit ſatis, præter authoris propoſitum facere qui ſcammonium in puluerem redactum poſtremo addunt loco cum ſpeciebus. incoqui enim author iubet omnia leni, & puro igne, ſcammonij præſertim gratia: quando cætera non ita refert, quali coquantur igne. ſumendum autem crudum ſcammonium, ſi Meſue verba ſpectes, Antiochenum abſolute diligentis. ſed non temere etiam cotoneo incoctum (quæ ſua eſt ſcammonij caſtigatio) adhi- C *bebis, acquiretq; illi coctio, vt eius vires in vniuerſum medicamentum æque digerantur.*

MESVE.

ELECTARIVM diabryonias Democriti, cerebrum, & neruos purgat excrementis, ob id epilepſiæ, paralyſi, vertigini, & alijs cerebri, & neruorum frigidis affectibus medetur. Recipit radicis † bryoniæ purgatæ, & tritæ lib. v. † ſapæ vuarum paſſarum lib. iiij. ſcillæ aſſatæ, ſtrobylorum depellatorum, ana ſeſcunc. nucis moſcatę, cardamomi, macis, zingiberis, ana drach. ij. caryophy. piperis longi, ſtœchados, ana drach. i. & dimid. D ſeſeleos, ſalis gemmę, galliæ, ana drach. i. ſpicæ drach. s. agarici drach. iij. † Datur poſt ſex menſes à drach. ij. ad drach. iiij.

Confectio Alpheſera.

† Alpheſera.
† Meliu. paſſularum.
† Vet. addit ſtœchados dr. ſ.

RADIX Alſeſara. i. vitis albæ, veluti oſtenſum eſt MAN. capite proprio in annotationibus ſupra ſimplicia, vbi iiſdem verbis hæc ſcribitur præparatio. DOSIS eius à duabus drach. vſque ad iij.) Vſque ad v. ſcripſit ipſemet, ſed potes etiam tuto plus exhibere.

PRIVS deſcripſit omnino ſimiliter in cap. de alpheſcera. i. vite SYLV. alba, ſeu bryonia, vbi doſim drach. 5. ſcribit, quamuis etiā drac. vj eſſe poſſit. Diaturbith Meſue idem promittens. hic non reperitur. Potes tamen ſi vtendum tibi eſt, ex ſimplicibus requirere.

EADEM ferè lib. ſimpl. Meſ. vbi de viti alba. In COST. *agarici menſura differt, quod illic drachmam vnam,*

vnam, hic tres ſumit, & rectius. hic ad ſummum drach. iiij. confecti electarij exhibet; illic quinque, quod item rectius. licebit enim vt hunc etiam modum aliquantulum excedas. Lis eſt de melle paſſularum quid ſit. Nobis autem, ſeu mel ſumpſeris, in quo paſſæ vuæ incoxerint, ſeu etiam melliginem quæ ex ijs aqua incoctis exprimitur; vtrunq; opportunum videtur. E

M E S V E.

Confectio mannæ.

ELECTARIVM mannæ Galeno inuentum, cholagogum, benignum, & delicatum, ob id morbis omnibus bilioſis ſalubre. recipit mannæ † thuris, & recentis lib. i. in lib. i. ſucci roſarum rubrarum diſſoluendam, & coquendam ſufficienter igni lento, tunc adde ſcammonij vnc. i. maſtiches drachm. 3. Datur vnc. v. compoſitum hoc celebre medicamentum (inquit Galenus) ex ſimplicibus temperatura, & proprietate maxime idoneis. F

† Vulg. manna pura. & recens. & ita legendū.

CHRI. CONFECTIO de manna inuentione Galen. quod vocatur diamanna. Iſtud eſt famoſum electarium, quod eſt multum in vſu, non tamen reperitur vbi Gal. ipſum deſcribat. Eſt principaliter ſolutiuum choleræ citrinæ cum facilitate, & ſine moleſtia, & eſt mirabilis operationis etiam à proprietate, & ad guſtum etiam eſt delectabilis valde. Confert etiam habentibus hepar calidum, renes, vel alia membra cum dominio humoris cholerici, vel aduſti. & doſis eius eſt, à drach. iiij. vſque ad vj. poteſt etiam permiſceri cum caſia, vel cum manna, vt vnc. i. s. caſiæ vel drac. ij. mannæ. ſecundum virtutem aſſumentis. Eius hæc eſt deſcriptio Recip. mannæ puræ, ſcammoneæ antiochenæ, tamen corrigi debet, & vocatur diagridium. reliqua vero ſunt nota. G

MAN. EGO Hanc apud Galen non reperi, ſi tamen Galeni eſt, per mannam intellige aereum mel, ſic enim ipſe nominat lib. 3. Aliment. Manna autem apud eum eſt thuris puluiſculus.

SYLV. SCAMMONIVM hic caſtigatum miſceri quidam volunt. Datur a drach. iiij. ad drach. vj. vbi à Galeno ſcribatur, non legi. ſi tamen legeris, mel aereum vocat, quod Meſues mannam. Nam ei, vt Dioſcoridi manna thuris aliud eſt. Meminit huius Meſues in ſimplicibus de manna.

COST. GABRIELIS *eſt, non Galeni. Quod autem purgatricis manna loco, thuris mãnam hic Syluius proponit, ab eius authoris (vt puto) mente diſſentit. Tum enim ſordidiſſimam thuris partem relicta puriori gleba in eorum quæ aſſumuntur uſum traducere à ratione alienum eſt; tum quando ad educendum bilem hoc proponitur medicamentum, purgatricem eius vim tanta thuris copia ſupra modũ retũdere, fini propoſito nõ reſpondet. tum quando ſcammonij violentia maſtiche addita ſatis caſtigatur, fruſtra eiuſdẽ inſtituti gratia aliud adijcias.* H

M E S V E.

Confectio Almezereon. † Mezereõ.

ELECTARIVM Diacoccu gnidiu hydragogum. in hydrope efficaciſſimum, recipit foliorum † thymelææ præparatorum partes decem, carnis cydoniorum in aceto coctorum, & ſacchari, ana partes octoginta, † mannæ partes quadraginta, olei ex † coccognidio partes duodecim. ſaccharum, & manna diſſoluantur in ſeri lactis, cui infuſus erit agaricus, partibus triginta. miſce carnem cydoniorum. coque igni lento ad mellis craſſitudinem. Puluis foliorum † thymelææ miſtus prædicto oleo reliquis addatur. Dantur drach. iiij.

† Terenia-bin. † Mezereõ. † Mezereõ.

CHRI. CONFECTIO Almezereon. i. laureolæ. eſt medicamen benedictum ad hydropiſim aquoſam, quæ vocatur aſcites. educit enim aquam citrinam cum fortitudine. ipſum tamen cum magna cautela eſt exhibendum, & ſolum robuſtis, & fortibus. & doſis eius eſt, vſque ad drachm. iiij. minor autem poſſet debilioribus exhiberi. Recipit foliorum almezereon, ideſt laureolæ. herba nota in partibus noſtris, & eſt ſpecies lacticinij calidæ, & ſiccæ complexionis in quarto, in ſolutione educit choleram citrinam. Oleum almezereon fit ſicut oleum chamæmelinum. reliqua ſunt ſuperius declarata.

A D D I T I O.

Mezereon ſecundum Dioſc. eſt chamælea, vel coccognidion. & eſt planta habens folia ſicuti oliua. laureola vero habet folia ſimilia folijs lauri.

MAN. SCIS quid intelligendum per mezereon, ex ijs quæ a me alibi adnotata ſunt. FOLIORVM Almezereon præparatorum.) Eo ſcilicet modo quo ipſe docuit cap. proprio. CARNIVM citoniorum elixorum in aceto vini, & zuccharo ana partes. lxxx.) Supra dixit lxx. Tereniabin xl.) Supra dixit lx. Nos hoc tempore multum veremur mezereum, & quæ ex eo componuntur, & propterea hanc non parant ſpeciarij, non inutilem tamen futuram his, qui aqua intercute laborant.

SYLV. VIOLENTVM medicamentum in aſcite virorum robuſtorum tantum expetendum. Oleum hoc prius deſcriptum eſt, atq; hoc electarium in ſimpl. cap. de thymelæa. præparanda autem folia, vt in cap. eodem docuit, & poſtea docebit alkekengi. Cydoniorum partes ſeptuaginta in ſimplicibus ſcripſit, & mannæ partes ſexaginta. Hoc autem contingit ob notas, vel ablatas, vel luxatas, vel tranſpoſitas. Nam lxxx. i. octoginta, ſi vnum x. tollas, manent ſeptuaginta, & xl. ideſt, quadraginta ſi tranſponas lx. ideſt ſexaginta fient. vtrobiq; igitur ſimile pondus eſt ſcribendum.

COST. IGNOTVM *eſſe mezereon Meſue ſatis lib. ſimpl. oſtendimus. Eius folia hic etiam vſurpat non fructus, quod docet non eſſe coccum gnidium. Eadem refert quæ illic Meſues, quamuis illic cotoneorum, & ſacchari ſumat partes ſeptuaginta, hic octoginta, arbitror librarij oſcitantia. Ea hoc in loco obſcura ſunt, quo pacto præparanda mezereonis folia, & quantum agarici ſero infundendum. Macerandum autem eſt, ſucco ſeridis, aut portulacæ, aut ſolani, aut berberorũ ex Meſ. præſcripto lib. ſimpl. Agarici vero quantitas medici iudicio æſtimanda. Vbi purgationis gratia inficienda medicina infunditur agaricus, vulgatus ferè mos eſt non minus, quam ſucci, aut ſtillatitiæ aquæ vncias tres, aut quatuor pro ſingula agarici drachma aſſumere. atque hoc pacto infuſum mediocrem conſiſtentiam adipiſcitur. arbitror ergo eandem hic normam eſſe opportunam. atq; adeo, ſi vncijs ſeri triginta hoc in medicamento ſit opus, vnciam agarici vnam ſatisfacturam.*

Sed

Sed & hic vereor, ne ſerum quod hoc in loco expetitur paucum ſit pro parando electario, & excipiendis his omnibus, cui ſuſpicioni ſi forte experimentum reſpondeat (quod ipſe ignoro) non temere tãtum ſeri adijcies quantum erit opportunum.

MESVE.

ELECTARIVM Alſebram pituitam, & † melancholiam purgat, & aquas. Recipit alſebram boni, myrobalanorum citrearum, ana † vncias duas, & trita, & ereta mergantur ſucco fœniculi, & inſolentur dies quinque, affundendo ſæpe ſuccum nouum, ſiccatũ repone vaſe vitreo. Datur a drachm. I. ad drach. ij. cum ſaccharo, & aqua calida.

† *Cholerum nigram.* † *Drach. v.*

MAN. QVID ſit alſebram, vide proprio capite inter ſimplicia, nunc plantam pro ea accipiunt lino ſimilem, quam eſulam vocant.

SVCCI fœniculi.) Vereor ne hic ſit menda, ſiquidem vbi de hac planta inter ſimplicia agit, ſuccum aliquem frigidum ſecum miſcerit iubet, vt portulacæ, vel intybi.

SYLVII. HANC attigit in ſimpl. cap. de alſebrem i. eſula, vbi ſuccum intybi, vel portulacæ, vel ſimiliter frigidum expetit, vt hoc loco legendum non eſſe fœniculi ſuſpicio ſit vehemens.

COST. *DE ſcebram maiori; & minori plura diximus lib. ſimpl. Hic ſumendum minus, vulgata, ſcilicet pityuſa, maius enim ipſemet Meſ. reprobat. ſumendus autem eius radicis cortex. Quod vero macerat hoc medicamentum ſucco fœniculi humidi, non caret ſuſpicione. quorſum enim id? extrahine ex ſicco fœniculo ſuccus poteſt? Sed & lib. ſimpl. ſcebram refrigerantibus caſtigat, non calſacientibus, quale fœniculum eſt. Nõ poſſum ergo Manardo non aſſentiri mendum hic eße, & me etiam iudice præſtabit, vt qui hoc paraturus eſt medicamentum, ſeridis ſuccum deligat, aut portulacæ, aut quod Meſue ſubdit, acetum in quo cotonea incocta fuerint aut macerata. Quanquam autem de electarijs hanc ſectionem inſcribunt, hoc tamen medicamentum poſt diutinam nutritionem exiccat, & exiccatum propinat, nulla mellis, aut ſacchari, aut ſucci, quo excipiatur facta mentione, ita etiam in ſuperioribus de hiera ſimplici non mellita egit, & hieram Hermetis in paſtillum, non in electarij formam duci præcepit.*

MESVE.

ELECTARIVM de Eupatorio, ad icterum, & hydropem incipiẽtem, recipit ſucci eupatorij, rhabarbari, ana drachm. † iiij. croci drachm. ij. laccæ, ſeminis caſſutæ, cacuminum ſchœnuanthus, ſemi. citreoli, cucumeris, portulacæ, ſucci abſinthij, ana, † drachm. iij. ſcammonij in cydonio cocti drachm. ij. & s. tere curioſe. Datur aureo vno cum lacte camelarum, aut aqua caſei alcherigi. Quod ſi calor adeſt, ſucco ſolani, aut intybi, aut volubilis reprime.

† *Drach. iiij.* † *Al. legũt Drach. 9.*

A MAN. EVPATORIVM accipe, non quod vulgo ſic vocant, ſed quam apud nos agrimoniam nuncupant. Poſſes dare pluſquam aureum, ſi conficeretur. SEMINIS cuſcutæ.) Neſcio an ſemen colligi poſſit, ſcio tamen non colligi. Et volubilis. Lupum ſalictarium intellige, quem lupulum vocant, aliæ enim volubiles vocatæ impenſius calent.

SYLVII. PER volubilem, lupum ſalictarium. i. lupulum intellige, aliæ enim volubilis ſpecies nimis calent. Eupatorium eſt agrimonium, poteſt dari etiam maior menſura: ſemen caſſuthæ non colligitur, an colligi poſſit, obſerua.

COST. *ALIVD Eupatorium eſt Meſue, & aliud Græcorum, & Auicennæ, vt in lib. ſimpl. ſuſius. ſumenda hic herba Iulia. Aemulatur autem in huius medicamenti deſcriptione Serapionem per omnia.*
B *Solum addit ſumendum lacte camelarum, aut aqua caſei alcherigi. Sumerem autem ego caprinum ſerum. Doſim vero medicamenti huius non eſſe exiguam, vt Manar. ac Syluius innuunt, deprehendes, ſi doſes ſoluentium, quæ baſes huius ſunt compoſiti, ſupputaris. Sunt ea ſucci eupatorij, & rhabarbari ana drachm. iiij. ideſt doſes ſaltem quatuor. ſcammonij drachm. ij. s. ideſt doſes maximæ duodecim cum dimidia. atque adeo doſes in vniuerſum ſexdecim, ac ſere decem, & ſeptem, pendet vero totum compoſitum drachm. xxv. cum dimidia, iuxta eam lectionem, quæ cimarum ſchœnu anthos, ſemp. citruli, cucumeris, portulacæ, ſucci abſinthij ſumit ana drachm. ij. quæ vera eſt & antiquorum codicum caſtigatorum lectio, at ſi legas ana drachm. iij. ad drach. xxx. attingit. Ergo quum ex caſtigata lectione non plures ſint drachmæ quam xxv. ſi*
C *has quæ ſumma ſunt, & maximæ doſes, in ſexdecim, & ſere decem, & ſeptem partes diuiſeris, non poteſt maior eſſe ſingula doſis, quam aurei vnius, quam doſim Meſue & Serapio ſtatuunt. Iuxta alteram lectionem, aureum paulo ſuperabis.*

MESVE.

DIAPHYSALIDON, efficaciſſimum ad hydropem, & cachexiam, & affectus hepatis, lienis, iuncturarum, lubricitatem partium nutritoriarum, formæ corruptionem, hæmorrhoidas. Recipit ſuccorum †
D lupi ſalictarij, † intybi, apij, purgatorum, ana lib. iiij. In quibus myrobalan. citrearum, cepul. ana drachm. xij. emblic. drachm. l. Indarum, belleric. ana drachm. viij. agarici, ireos, ana drachm. x. abſinthij, caſſutæ, radicis apij, fœniculi, aniſi, ana drachm. iiij. vuarum paſſarum mundatarum drachm. lxxx. coquantur igni lento ad conſumptionem dimidij ſuccorum, frica probe manibus, cola. Vni huius parti adde tamar Indorum cheyron, & caſiæ fiſtulæ ana vnc. viij. mannæ vnc. iij. cola, & munda. Alteri ſuccorum parti adde penidiorum hordeatorum lib. iiij. miſce omnia ſimul, bis ferueſiant, tunc adde olei ſeſamini recentis vncias xv. percoque ad mellis craſſitudinem, ab igne depoſitis adde troch. diarhod. troch. de eu

Alchakengi. † *Volubilis.* † *Intybum Syl. paſſim reponit per endiuiam. & chymeleam & mezereo.*

pat. troch. de abſinth. trochiſ. de rhabarb. ana vnc. 1. & s. ireos vnc. j. agarici, foliorum thymeleæ nutritorum in aceto, ana aur. viij. ſcammonij, ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, croci, laccæ lotæ, myrobalanorum citrearum, cepularum, ana aur. iij. ſpicæ, aniſi, ana aur. ij. turbith. vnc. vj. cum olei thymeleæ iij. vnc. omnia prius inuoluta prædictis miſceantur. Datur a drachm. iij. ad drachm. iiij. cum aqua intybi.

CHRI. ALCHELENGI eſt medicamen magnũ propter compoſitionem multorum ſimplicium, & propter eius efficaciam. In eo ſumitur Ireos. Et hic vtiliter eſt notandum quod ſuccus ireos, dum eſt recens, aſſumptus in pondere drach. iiij. a corporibus fortibus, vel quantum media teſta oui capere poſſit, mirabiliter educit aquam in hydrope, & per miſcendo cum zuccharo leuiſſime balbat, vel eum melle, ſecundum quod expedit, & cum aſſumptione ipſius ſolius modo iam dicto vidi plurimos curatos, ſumendo bis quolibet menſe, cum regula ſuperius dicta, de tali ſucco, meminit etiam olei ſeſamini recentis, & ſi tale oleum non habes, pone oleum de amygdalis dulcibus, quia fere eiuſdem eſt virtutis, & complexionis.

Medicamen optimũ ad hydropem.

F

MAN. TROCHISCOS hoſce omnes habes infra loco ſuo. ACCIPE ſuccum volubilis.) Intellige & hic lupulum vocatum. Eſſet medicamen vehemens, ſed non conficitur.

SYLVII. QVESRVSDAM in vſu eſt ad aſcitem, & corporis colorem cinericium, & plumbeum, & hepatis cachexiam, quæ hydropis eſt initium. Hic per volubilem potius cum Manar. intellige lupulum, quam eam, quæ vitibus circumplexa fert campanulas, lactariam & purgatricem, quam Meſue interpres intelligit. Cum ſaccharo vel melle confici poteſt bis in menſe ſumpta, multos hydropicos ſanauit. Trochiſci diaphyſalidon Pauli ſeptimo ab hac compoſitione diuerſiſſimi.

COST. DIAPHYSALIDON. *hoc medicamentum vocat Syluius, deceptus ſimilitudine vocum, alchelengi, & alchechengi, ideſt ſolani veſicarij ex quo diaphyſalidon Pauli: at hic ſolani veſicarij mentio nulla. Efficax eſt medicamentum ſi perpendas. Cuius autem volubilis ſuccum expoſcat, Meſue quia ipſe non explicat, conſulenda hiſtoria volubilis in lib. ſimp. Deprehendes autem illic, magnam volubilem præponi ceteris & deligi, non lupulum. quare & hic & in ſuperioribus vbi volubilis abſolute meminit, non aliud quam magnam illam ſumendã etiam rationi eſt conſentaneũ. Poteſt tamen lupulus, cuius quotidianus eſt vſus, accipi non incommode, id quod mihi maxime ſatisfacit.*

MESVE.

ELECTARIVM Dyacydonites cholagogum, & phlegmagogũ, colicos affectus, & alios partium nutritoriarum iuuat. Recipit ſucci cydoniorum lib. iij. mellis lib. ij. ſcammonij ſeſcũciam, galliæ, caryophyllorum, zingiberis, maſtiches, piperis longi, cinnamomi, nucis moſcatę, ana drach. iij. miſce. Datur ab aur. j. ad aur. iij.

Si vis cholagogum fieri, & phlegmagogum, E adde ſcammonij drach. † xv. turbith drach. xij. Si uis tantum eſſe phlegmagogum, omiſſo ſcãmonio miſce turbith drachm. xxv. cnici excorticati drachm. xv. Si bilem atram vis eo vacuare, prædictorum loco miſce elleborum nigrum, epithymum, aut polypodium. melle, vel ſaccharo excipitur. fit cum cydoniorum nunc ſucco, nunc carnibus, nunc ambobus ſimul.

† Vulg. habet ana.

NON præparatur. nec eſt in vſu ſecundum præſentem deſcr. ſed bene eſt in vſu ſecundum deſcr. poſitam à Nic. in ſuo antid. ſuperius. Et hic vltimo notandum, quod inter omnia electaria ſolutiua dicta illa, quæ magis generaliter ſunt in vſu conuenientia materiebus phlegmaticis, ſeu frigidis febrientibus, vel non febrientibus, ſunt electarium Indum maius, & minus, quod plus conuenit, & electarium diaphænicon ſolutiuum, & de iſtis dictum eſt, & de doſi, & modo aſſumptionis. Electaria vero ſolutiua materiei calidæ, ſeu cholericæ, quæ etiam febrientibus, & non febrientibus conueniunt, & quę principaliter ſunt in vſu, ſunt ſolum duo ſcilicet electarium, quod dicitur diamanna ſuperius poſitum, & declaratum, & aliud eſt electarium de ſucco roſarum poſitum à Nicolao: quæ duo ſatis conueniunt in modo ſolutionis & doſis, & poſſunt prædicta omnia per ſe ſola aſſumi, vel in forma boli cum zuccharo, vel admixta cum caſia, & manna in doſi debita ſecundum exigentiam, vel cum aquis deſtillatis appropriatis, vel cum decoctionibus communibus, vel alijs dicendis inferius. CHRI.

Electaria materiem frigidam ſoluentia.

Electaria materiem calidam ſoluentia.

G GRÆCI aliter conficiebant, vt apud Paulum licet agnoſcere Mellis Tabarzet.) Ita genus quoddã ſacchari Arabes vocant. MAN.

ID non eſt in vſu, ſed quod à Nicolao ſcribitur. Electarium Indum vtrunque, & diaphœnicum phlegmagoga ſunt, etiam in febribus clementia Diamanna, & electarium de ſucco roſarum Nicolai etiam in febribus ſunt cholagoga idonea. SYLVII.

VTIMVR *etiam interdum in delicatioribus cotoneo, in quo ſcammonium ſit incoctum. lenique id, & facili ſubductione præter alui ſtrigmenta bilis, & pituitæ nonnihil detrahit. Quando autem hic ſecundo loco Meſues, quò medicamentum ex cotoneo ſimul cum bile pituitam educat, addendum eſſe ait turbith, cauendum tibi eſt, ne id ita intelligas, vt præter ſeſcunciam ſcammonij in priore diacydonite aſſumpta, aliud quoq;* H *addas ſcammonium. ita profecto aucta huius menſura in ducenda bile generoſius, quam antea efficies, nõ etiã pituitæ educendæ vim illi conciliabis, ſucco igitur, mel le, gallia, caryophyllis, reliquiſq; præter ſcammonium ſpeciebus aſſumptis eo quo præſcripſit pondere, turbith & ſcammonium addes noua hac quam ſecundo loco præſcripſit menſura. Quæ quidem, ſi hoc ipſum medicamentum eſſe debet pituitæ quoq; efficax purgatoriũ, male Sylnius pro drachmis quinque, vt vulgata verſio conſtanter legit, quindecim reponit. Docet hic etiam tertio compoſito cotoneum ad pituitam educẽdam vtile efficias, ac pro ſcammonio cui cum pari pondere, vt addas, iubet, itaque prius ſcammonij pondus ſeſcunciæ ꝓponere tibi exiſtimo. alioqui enim quinq; drachmarum cnici acceſſione expurgatrix pituitæ facultas parum poteſt* COST.

poteſt adiuuari. Quarto autem loco, quum ad atra bilis excretionem elleborum, epithymum & polypodium cy donio commiſcet, licet horum nullum preſcribas pōdus, errare tamen nullo pacto poterit, qui Meſue lib. ſimpl. vbi de his ipſis agit, doctrinæ inſtiterit.

DISTINCTIO QVARTA
De Conditis.

MESVE.

CONDIVNTVR plantarum nunc radices, nunc ſurculi, & ſimilia, nunc flores, nunc denique fructus. De quibus omnibus ordine nobis dicendum eſt. Primo autem quibus modis fructus conditi habeant.

MAN. NVNC omnia melius condiuntur, quam docuerit Meſues, vel ſciuerint antiqui.

SYLVII. CONDIRE eſt ſapidum, & palato iucundum reddere, idque alimentis maxime conuenit, ad medicamenta vero transfertur, ambo autem ſaccharo vel melle, vel vtroque condiuntur, & dulcorantur, vt gulæ & ſtomacho ſint grata, & diu ſeruari poſſint integra, & recentibus proxima, non vt vires eis nouas quæramus, niſi quas ſaccharum, aut mel, & coctio afferunt, præterquam dum etiam aromata condiens ipſis admiſcemus. Condiuntur autem radices, teneri caules, ſurculi, germina, flores, fructus quarundam plantarum, ſemina quoque non pauca, & cortices nō modo fructuum, ſed lignorum etiam. Quæ vero condienda ſunt, ſi ampliora ſint, quam vt vis condimenti coquendo ad intima vſque penetret, vel ſi quid intus alienum contineant, in fruſta prius ſecantur, & purgantur, intus, & ſi eſt opus, etiam foris: minora vero quanta ſunt, condiuntur. Condita vero hæc nouiſſe ad medicum pertinere preter Meſuem, abunde ex Gale. lib. alimentorū colligere licet, atque etiam ex lib. c. ph. p. Illic enim obſonandi, & obſonia parandi artem medico neceſſariam ait: hic fructuum, aut potius ex his ſuccorum variorum conditura docet, quod magni ſit momenti alimenta, vel medicamenta condimentis ægro iucunda facere, nihil aut parum minuta ipſorum facultate. Condiendi vero, ſeu vt vulgo loquimur, conficiendi vocabulum latius nobis patet, vt etiam quæ igni clementer coquantur, & quæ ſale, & aceto ſeruentur, confici dicamus. Contra recentioribus condiri nomen a(?)coterics medicis in anguſtum ſic eſt coactum, vt illius appellatione ea veniant ſola, quæ conſeruas, (vt vulgo vocamus) pulueribus cordialibus, ſaccharo multo miſcentur in grumos exiguos & ſemiſiccos. Quæ conſiſtentia ægris eſt gratior, quam conſeruarum per ſe, quam ſuccorum per ſe.

COST. PLANTARVM *fructus quorum recentium non ſemper eſt copia, ſole deſiccati, aut ſale, acetoue macerati, alias, vt nunc quoque, ſeruabantur in cibo-* D *rum ac medicamentorum vſus. Inuentum eſt etiam, recentes diutius ſeruari, ſi in melle reconderentur, aut ſi obducerentur cera, aut creta, quibus corrumpentis aeris vis excluditur. Sed quæ hac in re cuſtodia gratia diligentia adhibebatur, tranſlata poſtea eſt ad palatum, & eò perducta res eſt, vt non fructus modo, ſed partes quoque plantarum, etiam duriores, mandendo veniant, & maiori quam recentes gratia ſint edendo, ſaccharo, melleue incocta, atque, vt aiunt, condita. Ex ijs vero alia nullo pragrediente artificio recentes condiuntur, vt flores, vt fructus molli & ſapida ſubſtantia præditi, qui in intimas ſui partes calore rarefactas ſaccharum, & mel facile admittunt. alia quæ duriores, aut horridiori conſtant ſapore, non ſine maceratione diuturna, qua molles ſiunt, & ſapores prauos deponūt.*

A *Ita quidem oliuæ, & lupini dulci aqua macerati edendo ſiunt. ita nuces, caſia purgatoria, myrobalani, rhabarbarum, & radices variæ, quæ ſaccharo, aut melle cō diuntur. ita (quod magis admirandum) Guaiaci lignū maceratum diuturno tempore in aqua quam ſortem vocant incolæ cum ſaccharo depoſita duritie edendo fuit. Cæterum quæcunq; maceratione, & coctione egent, vt condiantur quum ſapore proprio, proptereaque ſuis viribus ſpolientur, cur etiam paruus earum ſæpe vſus ſpectetur, expectatoque auxilio plerunq; medicos fruſtrentur, plane apparet. Quamobrem, quando ne hæc ſuo fructu careant, medicinæ non parum intereſt, illud ego ad hanc rem expedire exiſtimarim, ſi in condiendis rebus omnibus, vel maceratis vel etiam non maceratis, humor qui ad ſacchari melliſque expurgationem, ac coctionem vſurpatur, pro fontana aqua, aut ſtillati-* B *tius eſſet condiendæ rei liquor, aut ſuccus, aut decoctum. Ita profecto, ſi cui roſas condere animus eſt, diſſoluta aqua roſarum ſaccharo, & odore, & ſapore, & viribus eas longe præſtitura alijs certum eſt, noua vi in eius locum, quæ macerando, aut coquendo abire ſolet, reſtituta.*

MESVE

EPVLAE myrobalani conditæ ſtomachum & ventriculum firmant, appetentiam inuitant, coctionem promouent, rationalē animæ partem vegetam reddūt, & ſenſificam, quapropter viſum C quoque clariorem, & vſu crebro iuuētutem diu tuentur. Accipiendæ vero ſunt humidæ, & recētes ſi harum eſt poteſtas, vel ſaltem arte, & induſtria idonea humectatæ, quæ ſtylo paſſim compunctæ coquantur ex aqua igni lento, donec tenereſcant. His in aſſerem immiſſis aqua exprimatur. Deinde biduo hydromelite mergantur. Deinde igni lento clementer coquantur, vaſe vitreo recondantur, ac melle, cui incoctæ fuerint, mergantur. Dantur poſt ſex menſes. Arte autem ſic humectantur. Infunde his aquam plurimā, in ſola dies octo, deinde ſeparatim obrue arena humida † quarto quoque die nouanda, aqua ſæpe ſuperfuſa, donec tumefiant, & humectentur, idq; vel in dolio, aut alio vaſe magno fiat, vel in foſſa quadā ſubterranea magna, & loco humido. † Tertio in ſimp. Meſ.

D CHEBVLI ſcilicet myrobalani cōditi, maxime dum ſunt recentes, vt diutius & mellius conſeruentur, incitant appetitum proſtratum, iuuant digeſtionem, clarificant ſenſus intrinſecos, acuunt viſum, & corpus in iuuentute & ſanitate conſeruant, & materiam phlegmaticam primo, ſecundo cholericam leuiter exprimendo euacuant. Et communiter doſis eſt vnus de mane ieiuno ſtomacho, & poſſunt continuari ſingulo mane ad beneplacitum aſſumentis ſunt enim ſatis in guſtu placibiles cum dulcedine, & aromatica ponticitate. CHRI.

EX Aegypto adferuntur conditi, ſed quia caſiam redolent, ideo diligentiores ſpeciarij aqua madefactos cum ſaccharo iterum condiunt. ARS autem) Hac arte potes quaslibet res aridas, quaſi recentes facere. MAN.

SYLVII. CEPVLAE ex Aegypto conditæ in Italiam afferuntur, quia vero caſiam olent; ſpeciarij aqua madefactas rurſus ſaccharo condiunt. Humectatio autem earum, quam docet Meſues, ſuſpicionem quandam ingerit, recentes non fuiſſe Damaſci tunc temporis, niſi dicas Meſuen addidiſſe hanc humectandi rationem, vt etiam exteris conſuleret, ſiccas fere recipientibus. Hac autem arte poſſis fructus quoque alios ſicciores recentibus ſimiles reddere. Quinetiam pruna paſſa modice cocta, compuncta, in aquam frigidam mox coniecta, tumere multum vidimus, nec minus ſi quis ea paſſim puncta ſine coctione aqua frigida biduo maceret, quod & vuæ paſſæ, & fructus alij, atque adeo piſces ipſi verum teſtantur. Hydromeli autem, cui incoctæ ſunt, his exemptis percoquendum eſt ad aquæ conſumptionem, poſt eo melle merguntur, vt in cerafis, & fructibus alijs, quos condimus, integros facimus, eos enim quantum ſufficit coctos eximimus ne vrantur, aut diſtabeſcant, Humorem deinde per ſe percoquimus, cum ſaccharo in ſyrupi conſiſtentiam, & fructibus vaſi ad repoſitionem impoſitis ſuperfundimus, ſic enim fructus integriores manent: & cocto pro hoc ſyrupo fideliter ſeruantur: Vna mane ieiuno dari poteſt ſingulis aliquot diebus. Placent enim ſapore auſtero & per condituram dulci, & nonnihil aromatico. Quæ autem recentes ſunt conditæ, ſunt præſtantiores: ac diutius ſeruantur, quam poſt humectationem conditæ. Ventriculum roborant, vt auſtera reliqua: appetentiam inuitant ſucto ſtomacho, vt cætera adſtringentia, & contracto: coctionem iuuant per ventriculi roborationem, & ſuo calore modico, quem aromatica qualitas indicat, & ſaccharum, coctioque acquiſitus, facultatem animalem, perſiccatum ventriculum ſynceriorem reddit, ob id vegetiorem. Nam lux ſicca, anima prudentiſſima. Ventriculi autem maximus eſt cum cerebro conſenſus, & affectus ſuos hę partes inuicem communes faciunt. Proba autem coctione prima, ſi reliquæ non errent, corpus belle nutritur, & iuuenili ſimile diu perſeuerat, neque humoribus excrementoſis eſt obnoxium, nec inde orientibus morbis. Vt enim ſiccitates aeris imbribus in totum ſunt ſalubriores, ſic corpora ſicca ſunt à morbis ex putredine ortis tutiora, quam humida, vt docet Gal lib. p. de temper. & lib. meth. 8. Ex his patet, quæ prius diximus, eas in pretio maiori apud medicos haberi, quam ſint meritæ, cum ex noſtris fructibus non pauci, vt oliuæ Colymbades, vt nuces conditę, vt perſica Corboliana, vt cydonia condita, vt pruna Damaſcena, & Iotrana, & Dactyla quæ vocamus, ſi condiantur eadem præſtare poſſint. Quibus ſi quid exiguum deſit, vt qualitas aromatica in his myrobalanis ſaue quam exigua, per poma dulcia & odora, & alia prope infinita, impertiri prompte poterit.

COST. CHEBVLI. *Purgandi facultas quæ myrabolanis non conditis inerat per macerationem, in liquorem macerationis materiam excipitur, caloriſque, ſi quæ inerat vi aduentitio illo humore exoluta, ſola eſt ſuperſtes terrenæ, acerbæque ſubſtantiæ poteſtas. quæ dum acerbitate cogere ventris ſubſtantiam poteſt: compeſcere quoque & vomitum, & fluorem alui poteſt: ſuũ vero ſuperfluum humorem ventriculi deſiccat & abſumit, appetentiam excitat, qua imbutus vẽtriculus ſenſum ſuctionis & famem non ſentiebat, poteſt quinetiam coctioni opem ferre, non ſemper tamen, ſed vbi acriori caliditate ventriculus laborabat. fit enim coctio moderato calore. poteſt etiam ſenſus, menteſmque reddere vegetiores, quod coctione rite celebrata praui ex cibis nõ ſcatent vapores, qui in cerebrum delati perturbãt: aut etiam ſi forte ſcateant, corrugato, & occluſo acerba illa qualitate ſuperiori ventriculi ore cohibentur.*

M E S V E.

EMBLICAE myrobalani conditæ ventriculum roborant, eius ſubſtantiam, & facultatem contrahendo, & intemperiem humidam corrigendo. Hæ autem aqua affuſa ſoli exponendæ donec † teneſcant, & humectentur, tunc expreſ-

B ſæ, vt priores, hydromelite † biduo macerãtur. poſt igni lento coquuntur. coctæ vbi parum refrixerunt, mellis albi quarta parte adiecta recon duntur. Sunt qui præterea condiant aromatibus, cinnamomo (xyloaloe) cardamomo, croco, moſcho, gallia, & ſimilibus.

† Tumeſcãt.

† Vulg. per ſeptẽ dies.

CHRI. EMBLICI. i. myrobalani conditi, hæc eſt alia ſpecies myrobálanorum, qui leuiter comprimẽmendo ſimul euacuant choleram, & phlegma. habent etiam plures alias virtutes, & maxime circa ſtomachum. Et doſis ipſorum eſt vnus. Vlterius eſt aduertendum, quod ſicut iſtæ duæ ſpecies myrobalanorum condiuntur, ita & aliæ poſſent condiri, & haberent operationes ſuas proprias efficere.

F MAN. MODVS hic oſtendit, quod neque in Damaſco habeantur recentes.

SYLVII. DATVR vna ſemel tota diebus aliquot, vt ſuperior. Hæ autem duæ ſpecies quia ſunt ampliæ, ad condiendum ſunt aptæ, & item flauæ. Ob id etiam conditæ afferuntur, raro bellericæ, & nigræ recentes conditæ afferuntur, & vires habent a Meſue adſcriptas, ipſæ recentes, aut illis proximæ, nos autem quæ ligno, aut vetus lapidi ſiccitate, & duritie perſimiles in officinis habentur. Vide igitur ne opinione magis, quam veritate adductus has myrobalanos tanti facias, & ægros quantumuis opulentos ſumptu parum neceſſario, ne dicam noxio, ipſe oneres. Quam ſim verus iudicare poſſunt, qui vſu harum multo, parum admodum profecerunt. His autem ſi vtendum ſit, mallem contuſas accurate præbere, quam dentibus parum probe commanſas deuorari, ne ſua dura ſubſtantia ventriculum lædant, & coctionis vi diutius reſiſtant, adeo, vt ne horis quidem quatuor (quantum tempus harum coctioni tribuere ſolenne eſt) percoqui poſſint, & fortaſſe ſemicoqui. Nuces myriſticæ, hoc eſt, vnguentariæ, vulgo

G moſchatæ cum nullam moſchi qualitatem olfactui præferant, recentes conditæ ad nos Luſitanorum nauigationibus ex India conuehuntur, noſtris iuglandibus amplioribus perſimiles, cortice viridi, carnoſo, & alio lignoſo, inter quos eſt macis, & ſub lignoſo ipſa nux moſchata nobis vſu frequens ad ventriculi robur, & intemperiem frigidam, conditam integram dono mihi iucundiſſimo dedit Bertrandus, in ſummo Parrhiſienſi ſenatu Præſes conſultiſſimus pariter ac æquiſſimus.

COST. EMBLICI conditi. *Ad condiendos myrobalanos, prunas, & fructus omnis generis quum ſicci ſunt, maceratione eſt opus, qua molles fiant. Macerandi autẽ materia communis aqua eſt dulcis, interdum ex varijs plantis ſtillatitia: immo, & ardens, & quæ capitellum vocatur, & vinum, pro varia rerum, quæ macerandæ ſunt natura. Ex ponũ autem quandoq; ſolent ea quæ macerantur, ſolis radijs, vt laxatis moderato eo calore macerandæ rei meatibus, attenuatoq; liquore macerationis materia, eiuſdem liquoris facilior, & in profundiores partes fiat penetratio, quare recte hic Meſ. iubet, vt myrobalani macerandę ſoli exponantur. Sed ſolarium radiorum vices præſtabit etiã equinus fimus, calorue lenis thermarum, aut conſimilis. Sane autem, quum melli condiri hos myrobalanos iubeat Meſue, non errabis tamen ſi ſaccharo condias, quo ferè cõditi ad nos feruntur. quamquam, ſi cum aromatibus (vt quoſdam facere ait Meſue) eos condire animus ſit, qua ratione, frigida ſua natura exuti etiam calefacere poſſint; mel potius quàm ſaccharum deligendum eſt, quod calidius cenſetur, quod ſane mel, quando Meſ. tabarzet expetit, hoc loco, & album quidam interpretantur; non tamen tanta eſt candoris habenda ratio, quanta ſaporis: immo album mel non vſquequaque probatur, ſed fuluum.*

H

fuluum. qualiſcumque tamen ſit coloris, quod ſapore acri cum dulcore, atque odore præſtiterit, accedente etiamnum ſubſtantiæ puritate, id erit præ cæteris deligendum.

A

MESVE.

CYDONIA condita fluorem alui, vomitumque ſiſtunt, ventriculum roborant, ob id & coctionem iuuant. Sic autem condiuntur. Cydonia ampla, nulla putredine vitiata, depellata, intus purgata, in fruſta idonea ſecta coque in iulepo multum aquoſo. poſtridie iulepo alio propemodum perfecte cocto percoque aromatiza muſcho. vaſe vitreo repone, eo iulepo cui incocta ſunt, ſuperdato: Sunt qui ex melle coquunt, alij ex ſapa, alij præterea condiunt aromatibus, alij aliter.

CHR. CITONIA condita. ipſam enim principaliter conſtringunt, vel conueniunt relaxationi ſtomachi, & inteſtinorum. reſiſtunt fluxui ventris condita cum zucchato, & aſſumpta ante cibum, vomitum autem, & aſcenſum vaporum ad caput prohibent aſſumpta poſt cibum. Et doſis eius eſt vſque ad vnc. 1.

SYLV. CYDONIA vtraque intus, & foris purgata, quadripartito diuiſa, ſaccharo duobus hodie condiuntur, odorem, ſaporem, & vim cydoniorum prope totam retinentia. Eadem quadripartito ſecta, diutius cocta ex aqua donec tabuerint, poſtea per linteum colata ſine compreſſione, deinde cum ſaccharo percocta in ceratі conſiſtentiam, faciunt gelatinam cydoniorum, quod eſt reliquum, violentius comprementі cochleari cretum, & cum ſaccharo percoctum, ad emplaſtri prope conſiſtentiam, cydoniatum vile conſtituit. Si autem tam clarum illud quam craſſum ſimul cernantur, cum ſaccharo, vt prius percoquantur, Cydoniatum fit, quod omnibus in vſu eſt, quodque ante epulas ad vnc. 1. ſumptum aluum ſiſtit, poſt epulas vero ſoluit, & vapores ad caput ex ventriculo attolli prohibet. Quæ virtus eſt etiam valentior cydonijs, & aliorum auſterorum ſub cineribus coctorum, ſine ſaccharo ſumptorum. Quorum ratio eſt initio lib. 1. & ad finem lib. 2. alim. & lib. ſimpl. cap. 5. & lib. 6. ſanit. tuend. vbi diacydonium cydonijs conditis viribus affine deſcribitur. Nam appetentiam excitat, quibus ea languet, coctionem iuuat parum fœliciter coquentibus, In ſumma, ventris robur conciliat, & viſcerum in eo omnium, ob id vomitum, & fluorem alui ſedat, ſic autem fit. Accipe ſucci malorum cotoneorum dulciorum, & minus acerborum, ac maiorum (quæ Aſiatici ſtrutia vocant, Galli coctoines fœmmina,) & mellis optimi ana ſextarios Romanos duos, aceti ſextarium vnum, & ſemiſſem. Hæc cum ſuper prunas modice coxeris, & deſpumaueris, immitte zingiberis vnc. iij. piperis albi vnc. ij. Deinde rurſus in ſimili igne recoques ad mellis craſſitudinem ſtomachicis medicamentis debitam. Datur mediocris myſtri menſura horis duabus aut tribus ante cibum, vel aliquandiu poſt, vel ante cœnam. Piper ad vnc. iij. vel ij. & ſemiſſem, zingiberis autem ad vnc. iiij. ſi frigida intemperie laborat ventriculus, tolles omnino vtrumque, ſi calida, ſi neutra adſit, piperis vnc. 1. zingiberis vnc. 1. & dimidia ſufficiet, in qua media menſura componere tutius eſt, in ipſo autem vſu ſi opus eſt, aliquid vtriuſque adijces. valentius idem adſtringit ex ſucco cotoneorum, quæ parua rotunda ſunt, & abſolute cotonea nobis dicuntur. [illegible] ſeu [illegible] idem dicatur Galen lib. 6. c. ph p. hoc eſt, ex malis, ſcilicet cydonijs, quæ abſolute [illegible] dicuntur, vnde oleum [illegible] i cydoniorum, & emplaſtra [illegible], quæ colorem mali cydonij referunt ex ærugine viſta lib. 2. c. ph. g. Malo cydonio miſtum ſcammonium efficit ipſum cholagogum Galeno libro prim. alimentorum: vnde, opinor, Arabum conſuetudo emerſit, ſcammonium in malo cydonio, vt mitеſcat coquentium, & inde etiam cydoniatum Lugdunenſe ſcammoniatum.

COST. CITONIA *Cotonea non condita modo ventrem aſtringenti facultate firmant, imo feruente cinere, aliàve quauis ratione ſeorſum cocta id ipſum magis poſſunt, magis vero etiam ſi aſſumantur cruda, ſed ventriculo faciunt laborem, quare eorum ſucco vti præſtat: dum enim hic terrena parte craſſiori deſtitutus altius in ventriculi, inteſtinorumque ſubit corpus, tum ijs partibus robur addit, & ne aliunde confluentes ſuccos excipiant, efficit, cum, dum quadam ſuperflui humoris in vrinarios meatus expreſſione vrinas ciet (quam vim cõdotoneo Dioſcorideo tribuit) confert nomine deriuationis. Licebit vero hunc recens extractum deſtillatione per filtrum, ſeu per laneum pannum percolatum excipere ſaccharo, & ex arte coquere in diuturnum vſum. Sane in condito cotoneo, quod diacydoniten vocant, eſt, vt ſeplaſiarum fidem deſidere-*

B *mus, qui enim ruborem in eo affectant, in aqua, in qua coquendum eſt cotoneum alij braſilium macerant, alij rubrum ſantalum, vtrique damnandi, quod eo ſucco propriam codotonei vim perturbant, atque obſcurant, ſed minori culpa poſteriores, quod ſantalum corroborandi vim habet, braſilum vero quibus ſit viribus nondum eſt ſatis obſeruatum.*

MESVE.

PYRA condita, cor, & ventriculum roborant. condiuntur vt cydonia.

PYRA debent eligi, quæ ſunt magis aromatica, & cum zucchаro condita, ſtomachum, & cor confortant. diuerſificantur autem in complexione ipſorũ ſecũdum completam maturitatem, mediam, & acerbitatem. Acerba enim ſunt frigidæ complexionis, & ſiccæ, verſus ſecundum, perfecte matura ſunt frigida, & humida verſus primum cum aliquali caliditate, & ſiccitate. Medie vero matura ſunt frigidæ, & ſiccæ in primo, cum aquoſa, & corruptibili humiditate. Ideo non condita ſunt fugienda. Condiuntur autem ſicut citonia cum zucchаro, vel cum melle. & cõdita cum melle acquirunt gradum caliditatis, & ſiccitatis, cum zucchаro autem minorem gradum caliditatis cum aliquali humiditate. & tempus aſſumendi eſt ad beneplacitum. CHRI. C

Pira non cõdita vitãda ſunt.

PYRORVM vel aliorum quoque fructuũ magna eſt differentia, non in generibus ſolum, ſed etiam eadem in ſpecie, qua ſaporibus diſtingues, ex hiſque facultates iudicabis, vt libro 4. ſimp. docuit Gal. Ex pyris præſertim acerbis, aut acidis, & fructibus ſimilibus tot compoſitionum genera fieri poſſunt, quot ex cydonijs dicta, & ea cum ſaccharo, vel melle, cum, vel ſine aromatibus. Ex his quoq. iulep, & ſyrupus fieri poteſt, & ſuccus horum liquidus, & ſiccus ſeruari poteſt. eodẽ modo in fructibus prope reliquis, atq. adeo in herbis ipſis facere poſſis: Eſt præter hæc ſyrupus de pyris, & ſuccus pyrorũ ſole, vel igni ſiccatus, vt in ſyrupis leges. SYLVII. D

MESVE.

POMA condita confirmant, syncopen, & cordis palpitationem ſedant, condiuntur, vt citonia.

POMA condita, debent eligi odorifera, & condiuntur ſicut citonia, tamen ſunt complexionis frigidæ, & humidæ in primo licet in complexione diuerſificentur. ſicut & pyra cum ſunt in maturitate, vel acerbitate ipſorum, & dum condiuntur cum melle, vel zucchаro, ſunt enim alterativa ſuperfluæ caliditatis, CHRI.

lidatis,& ſiccitatis in ſtomacho, hepate, corde, & renibus,ſed ſunt duræ digeſtionis , & mali nutrimenti, & maxime cruda,& non condita.

SYLV. POMA condienda ſunt odora,hæc vero condita ſaccharo, partium principum intemperiem calidam ſiccam emendant refrigerante vi ſua, & humectante,odore autem etiam vitalem ſpiritum inſtaurant . Quam ergo ſyncopen , & palpitationem emendent,ex his patet. quanquam depoſito cortice , & coctione odoris magnam partem deponant.

M E S V E.

PERSICA condita ventriculum calidum, & cor firmant , ſitim ſedant, oris fœtorem emendant. condiuntur,vt cydonia.

CHRI. PERSICA condita ſunt frigidę complexionis in fine primi,& humidæ in ſecundo,& condiuntur ſicut citonia: ſtomachum tamen calidum,& cor confortant complexionem ab eis remouendo,& ſitim extinguunt,ſi cum zuccharo condiuntur.

SYLV. HÆc quod frigida humida odorata ſint , imbecillas partes has ab intemperie calida ſicca roborant,ſitim extinguunt à calida , vel ſicca , vel vtraque cauſa naſci ſolitam , vt lib.j. ſimpl. cap.30.præcipue cum ſaccharo condita,vt lib.7. ſimpl.c. de melle. odore præterea cor ipſum,ſpiritumque vitalem recreant , & oris odorem tetrum præcipue ex putribus in ventriculo humoribus procedentem tegunt.

M E S V E.

CITRA condita ventriculum,corque roborāt , coctionem iuuant, oris halitum commendant. Cortices citrorum tam magnorum, quam vola manus capere poteſt, carne purgati lixiuio claro mergantur † dies nouem , mutato ad diem quintum . poſt merge aqua clara , donec amaritudine depoſita dulceſcant: tunc vale mundo , aqua fontis plurima coquantur , donec teneteſcant, aquoſa deinde ſubſtantia ab his expreſſa in vaſe lapideo mergātur 24. horas, iulepo ſufficienti ex ſaccharo albo , & aqua tripla conſtante. poſt coquantur igni lento,ad penidiorum conſiſtentiam . Extracti ex iulepo cortices , vaſe vitreo reponantur , ſuperfuſo ſingulis viciſſim velut incruſtandis iulepo roſato ad mediocrem , ſeu ſacchari candefacti craſſitiem cocto . Sunt qui ambra , & moſcho aromatizant . Datur poſt menſem .

† Vulg. & mutetur ſuper eis vſq. ad nouẽ dies ſemel.

CHRI. CITRA condita ſtomachum,& cor confortant, & digeſtionem bonam faciunt, & oris odorem. habent tamen diuerſas complexiones ſecundum diuerſitatem partium eorum . Nam cortex exterior eſt calidæ complexionis in fine primi . Caro autem eius eſt frigida verſus primum, & humida in primo . pars vero eius magis intrinſeca acetoſa , & acris eſt frigidæ complexionis in fine ſecundi gradus , & ſiccæ in primo . Grana autem eius ſunt calidia in primo , ſicca autem in ſecundo . Et eius complexio reſultans ex omnibus partibus eſt frigida , & ſicca in primo, licet frigiditas ſuperet ſiccitatem . Condiun-

Partium citri complexiones,& vſus.

E tur autem cortices cum zuccharo, vel cũ melle,& ſic calefaciunt,& confortant principaliter digeſtionem ſtomachi , ac etiam cor. Ponuntur etiam minute inciſi,quando ſunt mollificati,ſeu conditi cum zuccharo in confectionibus cordialibus , vt inferius apparebit . Sic etiam condiuntur cortices aranciorum ſolũ , cum melle, & illo modo calefaciunt ſtomachum, deſiccant humiditates in eo, ipſum confortando in virtutibus ſuis , & iſto modo multum habetur in vſu , & cortices aranciorum attinent alicui caliditati , & ſiccitati , ſed minori , quam cortices citri . Condiuntur etiam partes carnoſæ , de qua fiunt confectiones delectabiles in diuerſi formis , & etiam in compoſitis.

Nuces conditæ dum ſunt virides , & acerbæ ſunt frigidæ , & ſiccæ complexionis in primo. Cum au-
F tem ad completam maturitatem perueniunt caliditatem acutam acquirunt in ſecundo , & ſiccitatem in primo cum nitroſitate quadam , linguam vlcerante, & vnctuoſitate multa . Et modus, & tempus præparationis earum , & condiendi eas eſt dum ſunt virides , quia non aliter condiuntur quam pira , & poma, vt in litera ponitur aperte: & aromatarij, ſunt bene docti in præparando eas cum melle, caryophyllis, & alijs aromatibus. & valent ad ſtomachum confortandum ita , quòd a ieiunantibus multum habentur in vſu. ſic amygdalæ recentes , & arancia parua præparantur ab aromatarijs petitis.

Quid hic expoſitores de nucibus memorent, argumentum præbet in eorum codicibus de ijs ago. ſed ea de re in nullo habitum exemplum tractare nolui.

A D D I T I O.

Modus condiendi citra habetur etiam ab Auic. &
G Haly,& Serap. Sed & Serapio in proprio antido. habet conditum nucum , quod apud multos habetur in vſu ad ea,quæ dicuntur in textu . Vltimo hic deſcribam quoddam electarium mirabile de nucibus, & à quibuſdam practicantibus multum habetur in vſu . valet enim principaliter debilitati , ac frigiditati eius renum,& relaxationi matricis , & ſuperfluæ humiditati eius. Confert etiam fluxui antiquo menſtruorum,immo eſt eius curatiuum aliquali euacuatione præmiſſa , & confert cuilibet dolori ventoſo frigido in nutritiuis . iuuat etiam ad digeſtionem cibi in ſtomacho . Et doſis eius eſt de mane vacuo ſtomacho à ſuperfluitatibus cibi vſque ad drachm. iiij. Cuius deſcriptio eſt hæc . Recip. florum nucis vnciam s. aniſi vnc. i. ſeminum agnicaſti, foliorum rutæ,calamenti,cyperi,cymini ana vnc.i.s. Ligni aloes,
H macis,caryophyllorum ana drachm.i. Carui , ameos ana vnc.s.roſarum rubearum , ſeminum lactucæ , ſemi . portulacæ , balauſtiarum , ana vnc. i. s. ſandalorum alborum , & rubeorum, nenuphraris ana vnc. i. myrobalanorum chebulorum , & emblicorum ana vnc. s.zucchari q.ſ. Agnus caſtus arbor nota non faciens fructum , calidæ complexionis in primo , ſiccæ in ſecundo. habet mirabilem proprietatem ad deſiccandum ſperma , prohibens deſiderium ad coitum , & virgæ erectionem . & ad ſuffumigationem eius ad matricem tollit omnes eius appetitus . Et ſi rami eius ſternantur in lecto iuxta reum omnino prohibet pollutionem . Nenuphare. vtimur ſolum floribus eius . naſcitur in paludibus , & aquis dulcibus ſtagnorum , & ſunt frigidæ , & humidæ complexionis in ſecundo . multum confert ad ſomnum

prouo-

Fundamenta pulchra.

Conditi de Nucibus deſcriptio.

Agnus caſtus.

Nenufar.

prouocandum ſecundum omnem modum adminiſtrationis. Reliqua vero ſimplicia ſunt ſuperius declarata.

MAN. CORTICES vel ſoli condiuntur, pulpa abiecta, & calidi ſunt; vel ſola pulpa extimo abciſſo cortice, & frigidi; vel vtrumque, & ferè temperati. SICVT habet) Ad mediocrem videlicet.

SYLVII. CONDITI cortices hi in compoſitiones cardiacas ob id recipiuntur, quia cor roborant, & calefaciunt. Conditur etiam caro quibuſdam idem pollens, ſed refrigerat, vt ambo ſimul condita ſint temperata. eodem modo condiuntur cortices aranciorum, & limonum, quos vocant, quinetiam ipſi fructus parui toti condiuntur interdum, vti virentes multum nuces, & amygdalæ, & alia pleraque. Lactucarum, bugloſſi, carſij, braſſicæ, aſparagorum, & aliarum herbarum multarum teneri adhuc caules, à multis hodie condiuntur ſaccharo, & iucundiſſime eduntur. Semina quoque non pauca, ſi magna ſint, interdum depellata, ſi parua, qualia tulit natura, ſaccharo ad ſyrupi conſiſtentiam cocto, his manu ſubinde motis, ſuccuſſis, confricatis paulatim cochleari affuſo incruſtantur, & ceu tectorio quodam veſtiuntur, quo modo citri corticem Meſues veſtit, ſuccuſſa tamē ſolum pelui, non etiam manibus verſatum: & nos arancij corticem minutim ſectum, & cinnamomi vulgaris integumos, & caryophyllum, vocamuſque ſaccharum aranciatum, vel cannellatum. Idem in cortice cucurbitæ fit, carbail atinique vocant. Inter ſemina vero ferè incruſtantur amygdalæ frequentius dulces cum furfure parum terendo ſiccatæ, piſtacia, ſtrobyli, nuclei perſicorum, prunorum, ceraſorum, bombacis, coriandrum, aniſum, anethum, fœniculum, carum, cuminum, ami, ſemen agni, cannabis, amomum, cardamomum, cardamum, cardumeni, erucæ, eryſimum, ſinapi, vrticæ, cucumeris, cucurbitæ, melonis, citreoli ſemina, papaueris albi ſemen, abſiothij marini ſemen, quod barbotinam vocant, & ſemen contra lumbricos. Sed ex his minora manibus ſubiguntur, maiora pelui ſuccuſſa integuntur ſaccharo, primum, vt dixi cocto, ad poſtremum paulo crudiore, vt læues, & polita ſint facie. Fructus, aut ſaccharo, aut melle, aut ambobus condiuntur, interdum integri, & cum ſeminibus, ſed ferè imperfectis, interdum ſeminibus purgati. Ex fructibus ſiliquæ non paucæ adhuc teneræ, & virides, ac molles. nondum ob ſiccitatem lignoſæ, & exuccæ condiuntur, ſic ceratium, caſiam Arabum, ſiliquam raphani, erucæ, ſinapis, leucoij omnes, eryſimi, cardamomi cuiuſdam, à quibuſdam condiri videmus, vt gratiora ſint, & viribus imbecilliora, quòd ante maturitatem decerpuntur: ſic & ſiliquaſtrum pyramidale dum viret, quidam condiunt, non expectata maturitate per quam ſubet ſemine plano, ſlano iura crocante ſeruidiſſimo turgida, ventriculo frigido ſaluberrima, zingiberis conditi vice. Fructus vero alij quibus eſt plus carnis, frequentius condiuntur vt ab exteris, ſic à nobis. Exterorum autem prius condituram declarabo, quòd pauci ſint, & quorum declaratio lucem affert neceſſariam zingiberis condiendi prædictæ humectationi. De myrobalanis ergo conditis dicendum eſt, poſt ad fructus noſtrates tranſibimus, in quibus ſermo & prolixior, & nobis multo vtilior eſt futurus. Nam myrobalani conditæ maioris, quam pro merito fieri hodie videntur, quaſi pars pretij ſit eas è longinquo veniſſe, & ob raritatē apud magnates magis in pretio ſunt, quàm ob ſingularem aliquam facultatem, cum nihil aliud, quam valenter adſtringere deprehendātur, vt taceam, quòd alioquis coctu ſunt difficiles, vt neſcias, an vētriculo coquendi ſui difficultate plus obſint, quam adſtrictione roborando proſint. Non addo, plurima ex adſtringentibus, immo verius omnia quatenus adſtringūt, & proinde ſiccant, nonnullas ventriculi imbecillitates, vt quæ ab intemperie ſicca proueniunt, lædere, vt Gal. lib. Meth. 7. demonſtrat. Qua limitatione adhibita, ſunt vera, quæ à Meſue ſcribuntur.

COST. PIRA, *Poma, Perſica, &c. Nunc omnis ferè generis fructus condiuntur ſaccharo, aut melle, in palati gratiam. Alij quidem acerbiores, nondumque ad perfectam magnitudinem euecti, nempe quicunque durioris ſunt corticis, vt iuglandes nuces, pinei nuclei, auellanæ, vt etiam myriſticæ nuces: alij integra magnitudine, ac ferè maturitate, quibus tenerior eſt cortex, vt ceraſa acida, quas amarenas vocant, armoniaca mala, pruna, perſica, pira, poma: quin etiam ex olerum fructibus cucurbita, melones, ac cucumeres,* A *tum adhuc exigui, tum ad iuſtam magnitudinem perducti: ſuam vero hi naturam ſeruantes, valde tamen, coctione ſaccharo, aut melle refractam. tunc vero ferè abolitam, quum maceratione eſt opus. eſt autem ea opus, quum id quod condiendum eſt, vel duriori eſt ſubſtantia, vt citri cortex, ac caro, vel ingrato ſapore præditum, vt polygonati radix, acrior, quàm vt ſit edendo, vel vtroque modo ineptum, & ſubſtantia quam permeare ſaccharum condiendo nequit, & ſapore ingrato, vt noſtrates nuces. In condiendo citro, cuius meminit, qui aqua ſtillatitia corticis, aut florum aurantij mali ſaccharum diſſoluerit, ſanè ad ventriculum, corque roborandum, ad oriſque emendandum halitum efficax reddet, ad quos vſus lixiuio per dies nouem maceratum, ſaporeque, & odore proprio ſpoliatum valere parum admodum poteſt.*

B

MESVE.

ERINGIVM conditum renes calfacit, venerem excitat, flatus tamen ventriculi diſſipat. ſic autem conditur. Radices eius amplæ, albæ, teneræ, a cortice cineritio, & ligno interpurgatæ, in fruſta pollicaris magnitudinis ſectæ, vno caryophyllo humectato, & particula zingiberis humectati (vt mox in zingibere condito dicam) fractæ intus, vnde lignoſa portio exacta eſt, coquantur in æquali pondere ſacchari, & duplo † melle, vel melle ſolo, ſed triplo. coctis addatur † aromatum pondus iuſtum. Datur ab vncia vna ad vncias duas. *Secacul.* *† Saccharo recentiores. † Specierū aleſanginatum.*

C

MAN. DIXI ſupra quid eſſet, videri tamen poteſt ex modo loquendi Meſue, quòd ipſe aliam rem intellexerit. Noſtri pro eo condiunt eringium.

SYLVII. CVRSIM ſecacul Meſue interpretantur eringium, lege in noſtris annotationibus in Antidotarium. Quæ vero aromata, & quanto pondere addi poſſint, ex ſequentibus conditis colliges, quamuis & ſine his ſolo melle aut ſaccharo, aut vtroque condita hæc radix ſit odorata Dioſcoridi, & guſtu aromatico. Datur dormituris, mox etiam à cibo, & ante cibum tuto ſumi poteſt etiam largiore menſura. Radices cynoſorchis, & ſerapiadis, & vtriuſque ſatyrij ſimiliter in eundem vſum hodie condiuntur. Nam hæ omnes etiam Dioſcoridi ad venerem promotores reddunt: Meſues autem has radices hoc modo condit.

D

COST. SECACVL. *Non eſt ſecacul eringium, vt alias oſtendimus. ſolet tamen eringium ætate noſtra illius loco ad excitandum Venerem ſumi non prorſus fruſtrato euentu. in quem vſum ad Meſue mentem paſtinaca veteris earundem virium, vt mox ſubdet.*

MESVE.

ZINGIBER conditum intemperiem ventriculi frigidam, & humidam ſanat, & ab ea tardam, & deprauatam coctionem, quæ cibos in acidam cruditatem corrumpat. viſcerum lubricitatem corrigit, flatus diſſipat, alimenti in hepar, & corpus reliquum diſtributionem celerat. ſic autem fit.

fit. Zingiberis recentis, ſi haberi poteſt, ſin minus, ſaltem arte humectati pars vna coquitur, vt eringium, cum mellis partibus tribus, & ſacchari parte vna. Sunt qui zingiberis humectati, & eringij portionem æqualem ſimul condiunt, fitque delicatius. quidam præterea condiunt aromatibus, alij aliter. Humectandum autem zingiber album, purum, recens, aqua affuſa primum, deinde arena obrutum, vt in cepulis myrobalanis mox dicam. E

CHRI. ZINGIBER habet cum non eſt conditum quandam humiditatem vltra ſuam naturalem ſiccitatem, & ideo conditur, & præſeruatur. Conditur autem cum zuccharo ſolo, cum eſt viride, & præparatur in partibus orientalibus, & illud eſt melius, licet etiam præparetur, & condiatur dum eſt ſiccum, ſed non eſt ſic delectabile, nec inuatiuum. Et vſus eius eſt magis conueniens in hyeme, quam in æſtate, & magis ſenibus, quam iuuenibus, & ab ipſo caueant febrientes, & habentes renes, & caput calidum. F

MAN. ZINGIBER conditum ex Ægypto adfertur, & viride vocant.

SYLVII. ZINGIBER viride, nobis etiam vulgo dicitur, quia recens ſaccharo conditum, ob hæc delicatius affertur ex loco natali Arabia, & Troglodytica in Ægyptum, & inde ad nos. Hyeme, & ſeni eſt, & aliter frigidis ſalubre, calidis natura aut morbo, & æſtate, eſt noxium.

COST. ZINGIBER: *Zingiberi quod apud nos iam aridum conditur, non ea eſt gratia, qua condito quum eſt recens. ſunt tamen qui noſtrum ad calfaciendum valentius eſſe exiſtiment, ſuperfluo humore, qui recenti inerat, iam aſſumpto, quare etiam acrius videtur noſtrum externo. Cæterum quia dum maceratur ad condiendum, alieno humore imbuitur, dandum non puto quod aiunt, niſi forte in decocto Zingiberis ipſummet Zingiber fuerit maceratum. Sed neque acrimonia condito noſtrati maior ineſt, licet cum ſubſtantiæ duritie (quæ, ne celeriter mandatur, efficit) ſuam acrimoniam magis, quam recens primo guſtatu oſtendet.* G

MESVE.

DIAZINGIBER, idem pollens quod zingiber conditum, ſic fit. Sacchari albi partes octo, mellis albi partes quatuor. Saccharum aqua & melle ſolutum coquatur quantum neceſſe. tunc zingiberis boni, albi, leuiſſime puluerati partes tres curioſe miſceantur. H

MAN. VIDI ex puluere aridi, & ſaccharo parari veluti offas, efficaces in calefaciendo ventriculo, & inflatione, diſcutienda.

SYLVII. ELECTARIVM hoc fuerit, vt vocant, tamen ob rei affinitatem & virium conditis miſcuit. Poteſt etiam ſaccharo in aqua ſoluto, & cocto puluerem hunc comprehendere, & in offas, aut tabellas, vt vocant, formare, idque ventriculo frigido fuerit ſalubre, & inflationi diſcutiendæ.

MESVE.

RADIX paſtinacæ idem poteſt quod radix eringij, & ſimiliter conditur.

MAN. σταφυλῖνος Græcè, paſtinaca latinè. Condiuntur etiã elixa cum melle & aceto, & non inutiliter ad menſas venit.

SYLVII. CONDITVR etiam ex melle & aceto elixa, ſicque in menſas non inutiliter venit. alij quoque aliter. Radices etiam dauci, cari, ſeſeli, raphani, panacis hortenſis, apij, & ſimiliter calidæ, in pituitoſis hominibus idem præſtant etiam tantum frixæ, vel ex iure carnium, aut cum butyro largo coctæ. Quin & raparum, & naporum radices ex paucis aromatibus conditæ, & ſumptæ, viribus ſunt proximæ, ari, dracontij, aſſarorum, bryoniæ, iridos, hermodactylorum, gentianæ, aſphodeli, pæoniæ vtriuſque radices conditæ fuerint efficaciſſimæ. Elenij autem radix ſaccharo, aut melle condita partes nutritorias roborat, obſtructa liberat, peſti reſiſtit. Hactenus radices domeſticæ, quas vires conditæ habeant, dictum eſt: nunc exoticæ ſunt dicendæ.

COST. RADIX. *Paſtinacam cum ſecacul pares habere vires ſcribit, quo eam quoque flatus ventriculi diſſipare, renes calfacere, & excitare venerem putat, quæ illi muneræ tribuebat. at paſtinacam tamen flatus excitare, & eo nomine conferre ad venerem apertum eſt. Cæterum licet paſtinaca ſponte ſua excitet flatus, qui partibus ventriculo inferioribus communicati tentiginem faciunt; additis tamen aromatibus iis, qui in condiendo ſecacul veniebant, cum flatuum procreatione ventriculum quoque calfacere apte poteſt, & præſtare cætera, quæ illud præſtat.*

MESVE.

ACORVS conditus cerebri, & neruorum affectibus confert. conditur, vt eringium. Quin & ſingulis eius partibus duæ eringij boni adduntur.

CHRI. ACORVS conditus confert multum ægritudinibus frigidis neruorum, & cerebri, & paralyſi, & ſimilibus, & modus condiendi eſt, ſicut dictum eſt. fit tamen ex acoro electarium pretioſum, quod vocatur diacorus. cuius deſcriptio ponitur à Meſue in par de appropriatis, ſum. iiij. cap. i. de ægritudinibus neruorum, vbi pro eius deſcriptione, virtutibus, & operationibus, nunc eſt recurrendum. & illud electarium eſt multum in vſu, & valet multum mollificationi linguæ diu in ore retentum, ſicut debet fieri in omni electario, quod aſſumitur pro paſſionibus capitis, vt fumi, & vapores poſſint commode euaporare ad cerebrum.

MAN. ACORVS vulgaris non eſt verus acorus, ſed radix xyris, vt conſtat ex pictura vtriuſque apud Dioſc. quandoque ſuſpicatus ſum radicem, quæ à ſpeciarijs calamus aromaticus dicitur, eſſe veram acorum.

SYLVII. ACORVS Indicus iam notior, & galanga minor dictus ſcimatur, non noſtras paluſtris. Frigidis cerebri, & neruorum affectibus ſaluber eſt ſumptus, & ore diu retentus, qualis vſus eſt rectus eorum, quæ his capitis affectibus prodeſſe volumus, vt inde vapor in cerebrum promptè tollatur. Idem poſſet electarium diacorum à Meſue deſcriptum in ſua praxi, capite de affectibus neruorum. Noſtrum tamen acorum officinæ conditum habent, ſed inutilem omnino cenſemus ad neruorum, & cerebri frigidos affectus. Quapropter damnandus eſt, atque abijciendus, ne poſthac medici parum periti hallucinentur, & eius vſu ægros prodant, ac in ſumptum non neceſſarium conijciant.

ÇOST. *ACORVS. Pro acoro, ſiue galangam, ſiue calamum aromaticum quis cōdiat, cerebro & neruorum affectibus vtile parabit conditum. Verum, quia hęc arida afferuntur, maceranda ſunt, licet macerationis Meſue non meminerit in condito ex ſecacul, ad cuius rationem acorum condiri iubet. Noſtrum autem vulgatum acorum, quamuis non omnino inodorum, aut inſipidum, quia tamen paludem refert, prorſus omitterem.*

MESVE.

SACCHARVM roſatum, ventriculum, & cor, & viſcera reliqua firmat, ipſorumque intemperiem humidam emendat. fit autem ſic. Folia roſarum albarum, vel rubrarum nōdum perfectarum in vmbra ſiccantur, donec ipſorum humiditas excrementoſa reſoluatur. teruntur tunc in mortario lapideo. additur ſacchari albi triplum. reponuntur vaſe vitreo, aut vitriato pergamena operculato. menſibus tribus inſolantur in die ſæpe agitantur, ſoli auferuntur, ſeruantur. Sunt qui roſas omnino imperfectas cōdiunt, vt valentius adſtringant. Sunt item qui roſas non terūt, ſed forficibus inciſas cum ſaccharo manibus curioſe confricant, poſt inſolant.

CHRI. ZVCCHARVM roſatum eſt multum in vſu in proceſſu febrium acutarum de materia ſubtili cholerica permixtum cum aqua frigida. prohibet enim vehemens incendium in eis, ſitim extinguit, & reſolutionem ſpirituum prohibet, maxime dum eſt recens. Non eſt autem conueniens, vt quidam practicantes ignorantes ipſum exhibēt, in principio febrium, ſtantibus oppilationibus, & materia cruda. Et doſis eius eſſe poteſt, vſque ad vnciam. j. ſ. cum vno cyatho aquæ frigidæ tempore congruo. Et antiquatum confert phthiſicis, ſanguinem & ſaniem reijcientibus, vel expuentibus in quacunque ſumma & pondere, vt recitat Auic. x. tertij authoritate Gal. de quadam muliere, quæ cum ſolo zuccharo roſato ex phthiſi curata fuit, dicens, quod ipſa aſſumpſit pondus incredibile. & diſtemperatum cum aqua hordei confert fluxui dyſenterico, & ſimilibus paſſionibus.

Non conuenit in principio febr. ſed poſt.

MAN. NVNC ſunt alij modi faciendi zuccharum roſatum. pulchrius enim & ſuauius fit ex ſucco roſarum in formam placentarum ſaccharo redacto, quod & vim quandam retinet ciendæ alui. amouendi tamen ſemper ſunt à roſis vngues.

SYLVII. CVM agat hoc loco Meſues de floribus ſaccharo, aut melle conditis ad dulcorationem, & conſeruationem, rectius roſas ſaccharatas, aut mellitas appellaueris, & eodem modo violas, & flores bugloſſi, & roriſmarini ſaccharatos, aut mellitos, vel vt hodie omnes appellamus, conſeruam roſarum, violarum, bugloſſi, roriſmarini, quam ſaccharum, aut mel roſatum, violarum, bugloſſatum, roriſmarinatum. Quin & hodie alter nobis fit horum ſic appellatorum vnumquodque. Nam roſis tantum rubris exunguatis recentibus tritis in mortario lapideo duplum ſacchari hodie miſcemus, mox citra inſolatum reponimus, vaſe tamen non ad cumulum repleto, vt feruendi ſit locus, nec foras exiliat. Saccharum roſatum fit ſaccharo ſoluto in aqua æquali roſarum albarum. vel melius in ſucco roſarum rubrarum exungulatarum, & cocto ad iuſtam craſſitiem. Id vero poſtremum vires quaſdam aluum mouendi retinet. Sunt qui ſaccharum in aqua infuſionis, aut coctionis roſarum rubrarum ſiccarum ſolutum coquunt, ſed hoc, vt præcedens rubrum eſt, & tanto præſtantius eo, quod ex aqua roſarum fit album, quanto roſæ rubræ etiam à Meſue albis præferuntur. Intemperiem calidam emendat, & partes, ſpiritusque à calore diſſolui periclitantes cogendo firmat, præſertim recens, & ſitim extinguit: ob hæc febribus biliofis tam coctus prodeſt ad ſeſcunciam, cum aquæ frigidæ triplo. antiquatum obſtructionum, & cruda adhuc materia, nocet. Antiquatum vero ſanguinis ſputo, & ſequenti hoc ſputum phthiſi prodeſt, vt mulier quædam largo huius vſu, à phthiſi perſanata narretur quorundam teſtimonio. Idem aqua hordei diſſolutum dyſenterias lenit. Roſis tum ſiccis, tum recentibus, tum harum ſucco, & aqua, ambarum quoque decocto, vel infuſo varie vtimur, vt in ſyrupis præcipue audies. Roſas autem rubras intellige, nam albis non vtimur niſi deſtillatis, dum recentes ſunt, quod ſiccæ nihil oleant, contra quam rubræ. Sunt præterea qui roſarum, & aliarum florum conſeruam faciant ex folijs florum purgatis, non tritis, ſaccharo optimo, & ſicciſſimo puluerato alternatim inſtratis, deinde inſolant, eoque grandiſſimam, quòd tantum floribus odorem fere aufert, vel ſaltem minuit.

COST. *ZVccharum roſ. Qui roſas nunc condiunt, non (vt iubet Meſue) eas areſaciunt, ſed recentes, vbi vnguem abſciderint, celerrime contundunt, ac ſaccharo albo commiſcent, ad conſiſtentiam ſyrupi perducto. admirandum ergo non eſt, ſi ſacchari roſati vulgaris vſus non ita ventriculum confirmat, vt de eo Meſue pollicetur. ab humidiori profecto roſarum recentium ſubſtantia terrenarum partium vis retunditur, quarum deſiccandi, & corroborandi eſt munus. Et eleganti ta quidem vulgare illi præſtabit, quod ex aridis fit roſis: pharmacopœorum tamen eſſet, roſas ea quoque ratione parare, qua hic præcipit. Ad huius æmulationem nunc quidam elegantiſſime integram condiunt roſam. nempe vbi in vmbra aruerit, ſaccharo ad conſiſtentiam decocto immergunt, diſtinctisque priuſquam refrigeretur, ſtylo ligneo eius foliolis reponunt ea ſoliditate, qua non inficit manus. Interdum etiam non ineleganti, neque ingrato vſu, ſaccharo roſaceo ſubducendi alui, ac ſtrenue etiam purgandi facultas conciliatur, diſſoluto ſaccharo ex ſenna, aut alterius rei purgantis decocto.*

MESVE.

SACCHARVM violatum bilis incendium, ſitimque extinguit, aluum ſubducit. fit vt roſatum, niſi quod violæ paulo diutius, & in vmbra ſiccandæ, & cum ſaccharo inſolandæ.

CHRI. ZVCCHARVM violatum eſt magis infrigidiratiuum, & extinctiuum ſitis, & caliditatis, quā roſatum. ſed non eſt ſic delectabile. & præparatur, vt roſatum. valet etiam aſperitati, & ſiccitati gutturis, & cannæ pulmonis, linit enim & alterat, & aperit vias illas. vnde confert in ſynanchia cholerica, & in pleureſi, & ſimilibus paſſionibus. Et doſis eius eſt vſque ad vnc. j. cum aqua hordei. vel ſume ipſum paulatim lambendo. Vbi vtiliter eſt notandum, quod ſicut tam roſę, quam violæ, condiuntur cum zuccharo, vt apparet in litera, ſic etiam & multo magis cum melle, & ſic habent diuerſas operationes efficere, ſicut mel à zuccharo differt in complexione. vtitur autem melle roſato ſicut dictum eſt ſuperius in diamuſco, ſed melle violato tantum in dyſenterijs ad alterandum, & abſtergendum phlegma, cum alijs, quæ ponuntur, vt inferius patebit, & apparebit.

IN-

MAN. INDICENT tamen violæ &c.) Dubium eſt mihi hoc, ſiquidem vis earum facile reſoluitur, quare puto addendum negationem, vt ſcilicet intelligamus, non eſſe ſoli exponendas, vel longo tempore adſeruandas. E

SYLVII. VIOLARVM humiditatem excrementoſam ſiccando vult abſumi, vt in ſimplicibus docuit, quamquam ſunt qui putant ob id quod vim earum facilem reſolui iudicant, minus diu ſiccandas in vmbra, & inſolandas. Valentius refrigerat quam roſatum, ſed ingratius. Fauces inſ & aſperam arteriam lenit, & dilatat, ob id bilioſæ cynanchæ, & pleuritidi ſalubre eſt, ſi per ſe paulatim lambatur, vel eius vncia vna cum aqua hordei paulatim ſumatur. Horum violæ nigræ, ſeu purpureæ florum viſus eſt etiam in melle violato, & ſyrupo violato multiplici. Flores violæ nigræ recentes cauda, & viridi ceu caliculo purgati, in mortario lapideo triti duplo ſaccharo miſcentur, mox vt conſerua roſarum reponuntur, aut cum Meſue triplo ſaccharo, aut melle. Efficacius fit ſaccharum, & mel violatum ex violarum recentium ſucco, aut infuſione multiplici. F

COST. ZVccharum violatum. *In hoc parando ſunt, qui totum violæ florem detracto pediculo ſumant, quos ex Meſue redarguas, qui roſarum more condiri violas ſcribens, vt violarum ſola foliola detracto calice, cui inſidebant, condiantur, etiam monet. Et eſt ſanè huius ad hunc modum parati ſacchari maior gratia in ſapore, odore, colore, licet vbi calix ſimul contunditur, quòd ea pars inſipida, & inodora frigidior eſt, & humidior, efficacius eos præſtare vſus poſſe videtur, ad quos hoc ſaccharum commendatur. Verum quamcumque partem condiendam ſumpſeris, monet Meſue, vt violæ quando recentes inutilis ſucci plurimum habent, antequam condiantur, flaceſcere paululum in vmbra permittantur, id vero magis, quam quum condiendæ ſunt roſæ. Eſſe tamen ſuſpectum hoc poteſt, quoniam, quum ad bilis incendium, ſitimque reſtinguendam, atque ad leniendam aluum redundans ille humor plurimum momenti habere poſſit, curandum eſt, vt non modo magis, ſed longe minus areſcant, quam roſæ, quarum vis firmandi viſcera, humidamque corrigendi intemperiem ariditate adiuuatur. Sed veretur fortaſſe Meſue ne cum tanta humoris copia violaceum ſaccharum ſitum contrahat, ac corrumpatur. ob id enim, vt poſtquam conditum eſt, diutius inſoletur, monet.* G

MESVE.

SACCHARVM bugloſſatum cor ipſum roborat, eiuſque tremorem, & syncopem ſanat, maniacos & melancholicos iuuat. fit vt violatum.

CHRI. ZVCCHARVM bugloſſatum. accipiuntur flores, & condiuntur cum zucchаro, & eſt multum in vſu tale zuccharum. Eſt enim multum conueniens debilitati cordis, & ipſius tremori, & omnibus paſſionibus melancholicis, reſiſtens ſuperfluæ reſolutioni, & calefactioni, maxime permixtum cum zuccharo roſato, margaritis, corallis, & alijs cordialibus medicinis, de quibus dicetur inferius. Et doſis eius eſt vſque ad vnc. j. Et eodem modo præparari poterit zuccharum meliſſatum, & valet ſicut illud, non eſt ſic in vſu.

Zuccharum meliſſatū.

MAN. VERA bugloſſus dicitur, quam noſtri vulgo boraginem vocant, quæ tamen in antiquo herbario Apuleio adſcripto, corago vocabatur.

SYLVII. DATVR ad vnciam viuam per ſe, miſcetur autem ſæpe alijs cardiacis, vt ſaccharo roſato, margaritis, corallis, & ſimilibus. Similiter fit ex floribus boraginis etiam recentibus, & capitulo, cui inſeruntur purgatis, in mortario lapideo tritis, addito ſacchari duplo, aut cum Meſue triplo.

COST. ZVccharum bugloſſatum. *Sunt & boraginis florum ſola ſumenda foliola, vt in violis. aſperior enim ille apex, qui in medio flore inſidet, & calix, qui folia ambit. ſi ſimul condiantur, minus gratum conditum reddunt. neque tamen ſi detrahantur, quidquam illius detrahunt facultatis, quam illi hic author aſcribit.*

MESVE.

SACCHARVM roſmarinatum cor, ventriculum, cerebrum roborat, flatus pellit. fit vt roſatum.

CHRI. ZVCCHARVM alchilili. boraginatum, quia factum cum floribus boraginis eſt multum in vſu. Et valet ſicut zuccharum bugloſſatum. Et iſtorum duorum ſæpius fit admixtio ſimul. Et ſic habentur in vſu, & maxime in paſſionibus ſupraſcriptis in zuccharo bugloſſato. Et doſis eius eſt eadem cum illa.

ADDITIO.

Zuccharum alchilil, ideſt zuccharum quod fit ex floribus roriſmarini, quæ alio nomine corona montis vocatur. Simon Ianuenſis in ſuis ſynonymis dicit Alkelilgebel. ideſt roſmarinum, & eſt ſpecies libanotidis.

Corona montana.

MAN. LEOR Alchilebel, & eſt roſmarinus. Appellant autem confectionem, quæ ex floribus eius paratur, dianthos. Solent tamen aliud parare, ſecuti Nicolaum, cui aromata multa adduntur.

SYLVII. FIT ex floribus roriſmarini, & harum partium intemperies frigidas ſuo calore corrigit, quo etiam flatus diſſipat. Saccharum quoque cichoriatum fit, ſeu conſerua florum cichorij recentium ad partium nutritoriarum intemperiem calidam, & obſtructiones. Fit item ex floribus perſici chologoga, & hydragoga, ex floribus ſaluiæ ad frigidos affectus cerebri, & neruorum, & floribus geniſtæ noſtratis ad obſtructiones renum. In his ſacchari conditurıs, & in ſequentibus ex melle his reſpondentibus ſingulis libris ſacchari, aut mellis adduntur roſarum, violarum, & aliorum florum vnciæ iiij. vt triplum ſit ſaccharum, & mel. hodie autem fere duplum tantum miſcent, vt ſit valentius, licet ingratius. Quinetiam flores capparis ſale conditi ſeruantur, & flores geniſtæ nondum aperti aceto, & ſale ſeruati primis epulis capparum loco ſumuntur, magno ſucceſſu nec ingrato ſapore. H

COST. SAccharum roſmarini. *Roſmarini flores conditos dianthos vocant excellentia quadam, qua reliquos ferè ſuperare videntur, tum quia ſui parte omni odore, & ſapore præſtant amplius, quam cæteri; tum gratia, atque vſu. Eadem diligentia hic quoque vt in ſuperioribus detrahendum eſt quidquid præter foliola illa ſumma ſupereſt. licet enim partes eius floris omnes ſapore, odoreque præſtent, duriora tamen reliqua ſunt, & concoctu difficiliora, & minorem cum palato gratiam ineunt. Nieceum dianthos præſtantiſſimum eſt. Qui Venetys alibive hoc parant, vbi deteriorem florem hunc regio parit, ſi ſaccharum ex aqua eorundem florum ſtillatitia, vel ex decocto diſſoluerint, plurimum illi roboris comparabunt.*

MESVE.

MEL roſatum ſic fit. foliorum roſarum, vt dictum eſt, in vmbra ſiccatorũ, partes duæ in mellis bo ni partibus ſex coquantur clementer quantum oportet. Sunt qui foliorum loco, ſucci eorum, & mellis portionem æqualem ponant, & coquant. Alij foliorum, & ſucci ana partem vnã, & dimidiam, mellis partes tres.

CHRI. MEL roſatum eſt calidæ complexionis. & eſt multum in vſu. & licet ſuperius de ipſo dictum ſit, tamen hic etiam vtiliter replicabo: fit enim ipſum cum ſubſtantia roſarum, quandoque cum ſolo ſucco ipſarum. Et his duobus modis ad formam electarij reducitur cum delectatione multa in eius aſſumptione. quandoque colatur & ad formam ſyrupi reducitur. Et his modis eſt multum in vſu, qualitercunque præparetur. Nam virtutes efficaciſſimas habet. Eſt enim digeſtiuum materierum phlegmaticarum contentarum in ſtomacho, & meſeraicis, ac etiam in inteſtinis, abſterſiuum illarum, confortatiuum virtutis digeſtiuæ ſtomachi, calefaciendo ipſum. & eius virtus non tranſcendit regionem hepatis, & vtimur eo maxime cum ſyrupo ſimplici acetoſo, vel compoſito in principio febrium phlegmaticarum cum aqua fœniculi, vel endiuiæ, ſecundum quod cum phlegmate eſt multa, vel nulla admixtio choleræ, dando in doſi, vnc.j. vtriuſque ſyrupi, non tamen cõueniret in febre pure cholerica. Et eius doſis in forma ſolida eſt vnc.j. & s. ſiue fit cum ſubſtantia roſarum, ſiue cum ſucco. & ipſius colati doſis per ſe ſolum eſt vſque ad vnc.ij. ſi expedit cum aqua ſimplici actualiter frigida, ſeu calida ſecundum tempus anni. Et hic notandum quod tempore veris vtile digeſtiuum materierum phlegmaticarum, ac etiam ab ægritudine præſeruatiuum, & ſanitatis conſeruatiuum corporibus impotentibus, & alijs quibuſcunque quærentibus purgari, vt illo tempore cõmuniter fit, eſt mel roſatum ſex diebus aſſumptum de mane in aurora cum hac decoctione. Recipe paſſularum, aniſi, liquiritiæ, capillorum veneris ana vnc.j. maſticis gra. vj. fiat decoctio, vel cum decoctione ex radice apij, fœniculi, & petroſelini. Et hoc erit maioris prouocationis, & apertionis, ſed prima plus vtebatur Thomas ſummus practicus.

Matronarũ phlegmaticarũ digeſtiuũ ſubli-me tempore veris.

C

D

MAN. DICITVR hoc primum, mel roſatum cum folijs. ET ſunt qui ponunt, mellis & ſucci roſarum.) Hoc dicitur mel roſatum colatum.

SYLVII. FOLIA roſarum, & violæ flores, & bugloſſi, & roriſmarini, vt ſaccharo, ſic melle condiri diximus, vt delicatiora ſint, & ſeruari queant. Viribus autem tantum differunt, quantum mel, & ſaccharum. Porro id mel roſatum non modo hac conſeruæ, ſeu elect. mollis, aut eclegmatis forma ſeruatur roſis iuſſis, ſed etiam ſyrupi, cum ſcilicet colatum eſt. Primum genus mellis roſati Meſue, ſunt qui appellant mel roſatum cum folijs, ſeu non colatum, ſecũdum ex ſucco, ſcilicet ac melle, mel roſatum colatum, tertium vero ex ambobus mixtum. Hic autem mel roſatum ex tritis roſarum folijs recentibus facimus. Id vero poſtea igni liquatum, linteoque percolatum, mel colatum vocamus. Rectius ex infuſionis multiplicis roſarum recentium, & mellis pari menſura in ſyrupi conſiſtentiam mel roſatum colatum coquunt, & quo plures ſunt

A infuſiones, eo valentius. ex roſarum autem ſiccarum infuſione nõ fiat, niſi medicus imperet. Secundam mellis roſati ſpeciem non ex æquali ſucco, & melle cum Meſue coquit Aetius, ſed ſuccum roſarum exungulatarum mellis triplum miſcet, ac inſolat, aut colatum coquit, cui affine eſt Dioſcorid. ex ſucco roſarum, & melle rhodomeli, quamquam quomodo fiat, & qua vtriuſque menſura, non addat. nec diſſimile eſt Pauli rodoſtactum ex duabus ſucci roſarum exungulatarum partibus, & vna mellis coctis ſimul deſpumando ad partis quartæ cõſumptionem. Id mel roſatum colatum ex largiore ſucco, vt triplo, aut multiplici infuſione cum paucõ melle liquidius, & potabile, fluxiones calidas, & febres ardentes etiam in acceſſionis vigore datum larga copia, tẽpeſtiue, & coctio iam morbo febres acutas ſæpe extemplo ſoluit ſudore, aut acrium & calidorum ſuccorum per aluum deiectione. Coquit mel roſatum vtrũque in partibus nutritorijs pituitam, & terget (non enim hepar tranſcendit eius facultas) coctionemque ſuo calore modico iuuat, affectibus autem ſolum billioſis inſalubre eſt, vt mel. Idem ſex matutinis à quibuſdam datur vere ipſo cum decocto ex vuarum paſſarum, aniſi, glycyrrhizæ, adianti albi, ana vnc.j. maſtiches granis ſex, vt pituitam probe apparet purgationi in ſanis, ſed ęgrotare timentibus, aut etiam tum ægrotantibus.

B

COST. MEL roſ. *Quo pacto hoc paretur plurimum habet momenti. ex roſis ſemiaridis confectum non ſecus, atque ſaccharum roſaceum, de quo proxime agit viſcera corroborandi aſtringendo vim habet. at ex ſucco vel infuſo præſertim multiplici etiam deterget, & purgat.*

MESVE.

MEL violatum, bugloſſatum † roſmarinatum, fit vt roſatum, niſi quod † roſmarinato ſunt, qui aromata adijciant.

† melalchilil.
† alchilil.

CHRI. MEL violatum eſt etiam multum in vſu, & ſolum vtimur eo in clyſterijs cum oleo, & decoctione herbarum, vel cum aqua hordei, & alijs ad leniendum, & alterandum, & aliqualiter ad abſtergendum, & maxime acute febrientibus, & de ipſo ponimus vſque ad vnc.ij. cum caſia, vel puluere de zuccharo, quandoque cum benedicta, quandoque cum hiera picra vſque ad vnc. s. ſecundum exigentiam. Et modus condiendi eſt, ſicut de melle roſato.

SYLVII. MELLIS violati vſus eſt frequens clyſteribus, quoties abſtergendum, refrigerandum, lubricandum: reliqua duo ſunt rara. frequens tamen florum bugloſſi vtriuſque, & roriſmarini conſerua, quam prius ſaccharum bugloſſatum, & roſmarinatum, Meſue vocari diximus, pro floribus bugloſſi, & roriſmarini, ſaccharatis, ſeu ſaccharo conditis. Mel paſſulatum quod vocant, quod ex vuis paſſis calente aqua maceratis, coctis, colatis, ad mellis craſſitiem recoctis, fit, eſt frequens in Meſue cõpoſitionibus. vt eclegmate pineo, elect. diabryonias. ad nos inter ſapas reiecimus, mel item emblicarum ſcilicet myrobalanorum, hoc eſt, quo hæ ſunt conditæ, & ſeruantur.

DISTINCTIO QVINTA

De ſpeciebus loch.

MESVE.

ECLEGMATVM quædam ſunt iucunda, alia ſumentibus ingrata. In vtroque genere deſcribam ordine celebriora; vt ſalubriora in particularium morborum curatione.

CHRI. HÆC eſt quinta pars principalis, in qua Meſ. determinat de Loch, quod ſimilitudinem quãdam habet in modo ſubſtantiæ cum electarijs, de

quorum

quorum numero quædam ſunt delectabilia, & quædam ad guſtum horribilia: & quare dictum ſit Loch, dictum eſt ſuperius. Pro cuius intellectu eſt aduertẽdum, quod vna, & eadem deſcriptio poteſt reduci, & præparari, ſi fiat cum zucchario in forma confectionis, in forma electarij, & in forma loch, differunt tamen in modo ſubſtantiæ, & quodammodo in modo operationis. Nam per vlteriorem, vel minorem decoctionem, & admixtionem quorundam viſcoſorum fit in eis variatio ſenſibilis, & manifeſta: Requiritur enim ad confectionem conſtruendam maior coctura zucchari, vt per ipſum induretur, ad electarium vero minor. ad loch autem multo minor, omnibus, ſed in ipſo loch, vt plurimum quædam viſcoſa ingrediuntur, vt adhærentiam faciant in ipſo meri. Sed coquitur quidem loch modicum plus quàm iuleb, & minus quam electarium. vtimur enim loch F ſolum in paſſionibus pectoris, & pulmonis, & in his quæ ſunt, in meri. Confectionibus autem, & electarijs generaliter vtimur, in quibuſcunque paſſionibus, & in quibuſcunque membris exiſtant, vt declaratum eſt ſuperius. Plura autem loch fiunt cum melle, quam cum zucchario, quia fortius abſtergit, aperit, adhæret, & calefacit.

SYLVII. ECLEGMA ideſt linctus, thoracicum, & pulmonicum eſt præſidium, ex medicamentis ferè dulcibus, & tergentibus, ac etiam glutinoſis. interdum amaris, & acribus (quæ valida ſunt) parcius coctis, quam electario liquido, vel ſolido conueniat. Hæc autem humore multo in rem, præſentem idoneo ſunt diluenda: præſertim cum craſſum, & lentum pus, aut pituita ſimilis ex thorace, aut pulmonibus educenda eſt. Quæ enim conſiſtentia fiunt. vt aſperæ arteriæ affectibus quibuſdam conuenire poſſunt, ita craſſa, & lenta thoracis, & pulmonis excrementa magis morentur, quam promoueant.

G

MESVE.

Loch de pino. ECLEGMA ex pineis nucleis, tuſſim antiquam, ſputum glutinoſum, aſthma, & ſpirandi ex partium ſpiritalium anguſtia difficultatem iuuat. Recipit vero nucleorum † drach. xxx. amygdalarum dulcium, auellanarum aſſatarum, tragacanthi, gummi Arabici, glycyrrhizæ, & ſucci ipſius amyli, adianti albi, rad. ireos, ana drach. iiij. carnis dactylorum † fuluorum drach. xxxv. amygdalarum amararum drach. iij. † ſapæ vuarum paſſarum ſacchari albi, butyri recentis ana † drach. iiij. mellis q. ſ. ſume velut lambendo vnc. j.

† drach. xx. † Karyon. † mellis paſſularum. † al. vnc. 4.

H

CHRI. LOCH de pino eſt multum in vſu, & vbique præparatum reperitur conferens ſecundum præſentem deſcript. ſenibus, & antiquis tuſſientibus, & alijs, in quibus materia phlegmatica continetur in pectore, & pulmone. Eſt enim conueniens ad viſcoſitatem ſputi, & ad difficultatem anhelitus, ſeu aſthma factum ex materia cruda, & debet in ore pro cura illarum paſſionum teneri, & paulatum lambendo deglutiri, & maxime ieiuno ſtomacho, & doſis eius eſt pro qualibet vice drach. iiij. & eius complexio eſt calida verſus primũ, cum pauca ſiccitate. Quum dicit auellanarum aſſatarum, reperiuntur domeſticæ, & ſylueſtres, domeſticæ tamen ſunt meliores, & ſunt calidæ, & ſiccæ in primo cum ventoſitate quadam; aſſatæ autem ſunt ſicciores. amylum eſt ſuccus frumenti inſpiſſatus non bene maturi, & eſt calidæ, & humidæ complexionis verſus primum. Mellis paſſularum, ideſt in quo ſteterunt paſſulę amotis nucleis earum.

E

MAN. HOC apud omnes paratur. MELLIS paſſularum.) i. in quo bullierint paſſulæ vſque ad liquationem. SVMATVR quaſi lambendo vnc. j.) Errant noſtri medici, exiguum quid iubentes homines horum deuorare. ZVCCHARI tabarzet. & paulo poſt mellis tabarzet.) Dubitari ergo poteſt in quo differant. Dicendum per mel intelligi ſuccum ipſum, ex quo per cocturam fit ſaccharum, quod tamen nondum exiccatum ſit. Zuccharum vero, id quod iam plene exiccatum eſt. Serapion conficit cum melle.

SYLVII. EIVS eclegmatis ſemuncia ore contenta, paulatim deglutita portione ſui liquidiore in pulmones deriuat, pituitáque multam craſſam, lentam incidit, tenuat. terget, ob id habile expui reddit, ac etiam pus. Quapropter pulmonis, & thoracis affectus ab illorum quantitate, vel qualitate natos curat, vt empyema, aſthma, ſpirandi difficultatem ob plenas pure, vel pituita aſperas arterias, & pulmonis carnes. peripneumoniam quoque, & pleuritidem iuuat declinante iam febre, calfacit enim ad primum gradum, & ſiccat. Præſtantius autem multo fiet (vt dixi) ſi apoſtemate thoracico diluatur, vel ptiſana vulgari, aut decocto hordei, vel braſſicæ, vel ſimili, vel hydromelite, vel oxymelite, niſi vlcus, aut tuſſis adſit. Mel tabarzet album potius. quam cum Manar. ſuccus ipſe, ex quo per cocturam fit ſaccharum, quod ſi album eſt tabarzet quoque vocant. Serapio conficit cum melle. Farina etiam ſeminis lini torrefacti, vel nõ toſti, cum melle optimum eſt eclegma tuſſi puerorum. Hæc eclegmata, quæ etiam miſceri muſcem poſſunt, pro ſcopis medici varijs, hodie magna parte interciderunt, & ex hypoglottide alba, ſaccharo Candio, electario diagracanthi, & ſyrupis pulmonicis, & thoracis eclegmata fiunt à medicis, forte, quod antiquata hæc vires ſuas, & ſaporis gratiam amittunt, vel quod compoſitis non fidunt. Eclegma de alijs, braſſica, radice ari, dracunculi, ireos, & alijs multis fieri poſſunt, quorum quædam in Nicolai antidotis poſtea deſcribemus.

COST. ECLEGMA. *Vt ſtrobilos, amygdalas, & reliqua in hoc eclegmate aſſumpta vi qua prædita ſunt lenendi, coquendi, & detergendi ad vetuſtam tuſſim, quę ex craſſioris pituitæ fit copia conferre poſſe certum eſt, ita gummi, amylum, & palmarum fructus ſubſtantia, qua admodum lenta ſunt, craſſefacere potius ſponte ſua poſſunt. Sed hæc ſuperioribus ad eorum vniendas, & ſeruandas vires adduntur, vt quæ efficiunt, ne in ore cõtenta tam prompte liquefiant. Quum autem hic adiantum ſumit, an eo arido, atque in puluerẽ redacto vtendum ſit, an recenti, atque integro in melle, in quo excipienda ſunt reliqua, incocto, non cõſtat. ſed vere, quum ad attenuandum, detergendumque, atq; ad reſecandas ſputo vias hoc paretur medicamentum, non niſi recens, atque integrum ex vſu eſt: recens quidem, quod aridum vim habet aſtringendi adnotante Meſ. lib. ſimpl. integrum autem quod facultas attenuandi, quæ in ſuperficie ſita eſt, vt contundendo terendoque exoluatur neceſſe eſt. Sed & pro melle paſſularum, quod hic iſtidẽ quærit vuę paſſæ cremorẽ quaſique melliginem ex pinguiſſimis paſſis exempto gigarto per diem aqua maceratis, & decoctis expreſſum potius, quam quidpiã aliud intelligi exiſtimo. nam melle omnia poſtremo excipit.*

MESVE.

ECLEGMA papauerinum iuuat tuſſim, & gutturis aſperitatem à catarrho calido, tenui (quem ſputum liquidum indicat) eum enim coquit, & craſſat. confert etiam febribus ardentibus, dolenti thoraci, pleuritidi. Recipit autem pa- *Loch de papauere.*

paueris

pauerîs albi drach. xxv. amygdalarum dulcium A depellatarum, nucleorum pineorum, gummi Arabici, tragacanthi, ſucci glycyrrhizæ ana dra. ::. amyli, ſeminum portulacæ, lactucæ, cydoniorum, ana drachm. iiij. croci drach. j. penidiorum alborum vncias quatuor, ſyrupi papaueris præſertim albi, & nigri cum ſemine lactucæ, & violis facti q. ſ.

CHR. LOCH de papauere, ſeu diapapauer eſt multæ vtilitatis, & efficaciæ in materiebus calidis, & ſubtilibus catarrhoſis, & maxime ſalſis, & acutis, & quæ a capite fluunt ad guttur, & ad pulmonem, inducendo aſperitatem cannæ, & caliditatem in ea, & ſumme confert tuſſi ſiccæ ex dictis cauſis, lenit enim partes illas materias incraſſando, vnde prohibet fluxum earum ad pectus, eſt etiam ſomni prouocatiuum, vnde virtus confortatur, prohibet enim aſcenſum vaporum acutorum ad caput in febribus, vnde B multum conuenit eis, & doſis eius eſt vſque ad drac. iiij. omni tempore paulatim lambendo, ſed melius vacuo ſtomacho. Saluo cum quærimus ſomnum prouocare, vel materiam ſubtilem in capite contentam incraſſare. In his enim duobus caſibus, rectum eſt aſſumere de ſero vna hora poſt cibum, & eodem modo de mane ſumpto prandio. Et eius complexio eſt frigida verſus primum, & humida in ipſo. Simplicia autem ipſum componentia ſunt ſuperius declarata.

ADDITIO.

LOCH de papauere ſecundum intentionem Meſue eſt diapapauer, ſed ſecundum intentionem medicorum, aliud eſt diapapauer, & aliud Loch de papauere, tamen vnum pro alio poteſt dari, ipſe Meſ. in ſua practica habet plures deſcript. loch de papauere, quæ non ſunt in vſu.

MAN. HOc quoque ſolet ab omnibus componi. Et ſic proprie.) Non ex hoc componunt, ſed ex eo, qui inter ſyrupos nominatur.

SYLV. IN catarrho calido tenui (qualis eſt ſalſus, & amarus, & acer) in pulmones procumbente, & tuſſi inde ſiccæ eſt efficax multum. Nam craſſat ab eo materia expui poteſt, quæ prius ob tenuitatem tuſſes eludebat, nec ſpuebatur, prohibetque nouam affluere: ſomnum item conciliat, tum refrigerando, tum in febribus calidos vapores in caput tolli prohibendo: frigidum enim humidum eſt ad primum gradum. Sumitur lambendo ad drach. iiij. hora j. ant circiter, a cœna, ſi ſomnus quæritur, ſi vero materia tenuis in capite contenta eſt, craſſanda etiam hora vna poſt prandium, ad prædictos D vero affectus, horis quibuſlibet, ante cibum tamē rectius ſumitur, dicta prius quantitate, nec admodum ſæpe, ne ventriculum offendat, præſertim frigidum humidum. Cum ſyrupo papaueris fit hodie, non cum iſto a Meſue hic obiter deſcripto.

COST. PAPAVERIS *vſus ſimpliciſſimus eſt eius ſeminum eſus, æſtiuis caloribus varijs regionibus frequens, quin, & ex eius ſemine ad dimidiam circiter vnciā cōtuſo, & ex lactucæ aqua, liquoreue alio expreßa lactea ſubſtātia ad ſomnum, febres, & diſtillationes ſæpe vſurpatur, adduntur, & alia ad varios vſus. Nigri papaueris vſus ad acriorem deſtillationem magis, quam albū tuuat: ſed non æque eius tutus eſt vſus, nam, & ex eo opium inter narcotica valentiſſimum conficitur, & qui drachmarum duarum pondere eius ſemina aßumpſere, ſtupore corripi quandoque accidit.*

MESVE.

DIACODYVM Galeni ſimplex, catarrhum a cerebro in pulmones tenuem, & inde natam tuſſim, & inſomniam iuuat. Sic paratur. Capita decem papaueris magnitudine mediocri, & humidorum, ac ſiccorum media, in aquæ † pluuiæ ſextario vno macera † (ad biduum,) ſi autem ſint ſicciora; diutius: ſi humidiora, horas 24. poſt coque ad ipſorum diſſolutionem, ſeu ad duarū aquæ partium conſumptionem, cola, & cum ſapæ dimidio prunis percoque, ſi catarrhus tenuis in aſperam arteriam, pulmones, thoracem, impetum minatur, & inſomniam, tunc enim mel, B quia ſua acri ſubſtantia tenuat materias, noxium eſt, cum hæ ſint nimis tenues. Cum vero materia largior in pulmone, vel thorace collecta, eſt tergenda, & tenuanda, & habilis ad expuitionem reddenda, mel miſcendum, quod prædicta præſtat, & præterea dormire facit, ſi ambo ſcopi concurrant, mel, & ſapa miſcenda. Datur autem drach. j. aut plus minus, ſi affectus poſtulat, ore retinetur, & quantum eius eſt ſaliua ſolutum, cum ea paulatim deglutitur. Si autem per id naturæ impetum vis ſiſtere, & ſanguinis reiectionem a viſceribus thoracis, cuique huius libræ miſcebis, acaciæ rubræ, hypociſtidos, myrrhæ, croci, balauſtij, ana drach. j. † ramich, drac. iiij. vtere. Sunt, qui diacodyum ſimplex loco C mellis coquunt cum penidijs, alij cum ſaccharo. Vbi autem affectus magnopere calidus eſt, ac mordax; fit ex capitibus papaueris nigri ad quinquaginta, interdum ex albo ſimul, & nigro, addendo tunc loco mellis penidia, aut ſaccharum.

Confectio de Iacur.

† Vel fontana per tubos plumbeos nō defluente.

† Vulg. diu ac mollem, ſi ſint ſicciora plus.

† ramich in trochiſcis.

MODVS confectionis, ideſt compoſitionis de Iacur ſecundum intentionem Galen. & vocatur diacodyon, multum habetur in vſu licet non reperiatur vbi Gal. eam deſcripſit, dicitur autem Iacur, quod græce idem eſt, quod papauer, nam magna pars papaueris ingreditur. Et habet, quaſi eaſdem virtutes, & operationes, quas habet ſupraſcriptum loch dictum diapapauer, & eodem modo, & tempore debet ſumi, ſicut illud: principaliter tamen confert his, qui inſomnietatem, & vigiliarum inſtantias patiuntur, & catar D rhi deſcenſum ſubtilis, & acuti ad partes pulmonis. Et conuenit tuſſi ſiccæ, extenuatis, & conſumptis, & eius complexio eſt frigida verſus primum, & ſicca infra primum cum ſtypticitate manifeſta. Cuius hæc eſt deſcriptio. Recipe decem capita papaueris, & aquæ ſextarium vnum, & eſt pondus lib. ij. s. aut iij. lib. in medicina, quandoque reperitur ſextarium olei, & eſt pondus lib. 1. quandoque reperitur ſextarium mellis, & eſt pondus lib. iij. Et prohibet eius confectionem cum melle, ſed vult cum zucchero, quia mel multū calefacit, & ſubtiliat, & plus acuendo materiā fluere facit. Hypociſthidos, eſt ſuccus barbę hircinæ. CHR.

ADDITIO.

Meſ. inquit, quod confectio de Iacur ſecundum MAN. intentionem Galen. eſt diacodyon purum, & ſic eſt

ſecundum veritatem, ipſe vero Galen. tract. 7. myamir. habet diacodion, & ibi docet cōficere ſecundum varias intentiones, vt docet hic. Meſue ipſe tamen ca. de phthiſi quaſi in fine habet confectionem de Iacis: ſed multum differt ab iſta, nec eſt in vſu. Nicolaus in ſuo antidot. habet diacodium, quod ſimiliter in vſu non eſt. Auic. 3. can. fen. x. cap. de tuſſi habet deſcript. medicaminis diacur. Alexander ſimiliter iatros in ſecundo lib. habet confectionem diacodion. item Serapio in proprio antidot. habet deſcript. diacodion ſimplicis, & compoſiti, quæ non differunt ab iſta Meſ. nec a deſcriptione Galen. poſita loco ſupradicto. Meſ. tamen in additionibus præſentis deſcriptionis de iacur, habet rubeam, per quam intelligere debemus rubeam tinctorum, habet etiam heuſiſtidos ſiue hauſiſtidos, & eſt ſuccus plantæ, quæ dicitur barba hircina, ergo eſt hypociſthidos.

MAN. RECIPE decem papauera.) Melius eſt recipere ea, quæ nondum dura ſunt, nec tamen valde mollia, quæ enim ſicciora ſunt, parum habent ſucci, quæ humidiora, multum quidem, ſed incoctum, propterea & quæ in locis humidioribus orta ſunt repudianda. Sint autem magnitudine mediocri: ſi enim maiora ſint, aqua erit augenda: ſi minora, capitum numerus. AQVÆ ſextar.) idest ξέστου. ET ſit aqua pluuialis) Galenus, vel fontis, nō per plumbeos canales deſfluēs. TVNC decoque ea vſque dū diſcocta ſint.) Galenus vſque marcida. ET aquæ duæ partes.) Hæc verba ſunt ſuperaddita. Oportet autem, vt miſceatur ex rob quantitas) Siræo, vel vino cocto, vel dulce. ET non conuenit in hac intentione mel.) Galenus, miſceri autem oportet huic pharmaco dum coquitur glycyrrhizam, vel ſuccum eius: ET ſi velis medicamen abſtergens, tunc mel eſt conuenientius.) Adde ex Gal. ſicut enim his, qui ſomno egent, melius eſt ea, quæ fit per ſiræum, ita his quos oportet expuere, ea, quæ per **G** mel optima, quoniam materias, quæ ſunt in pectore, ad expellendum habilitat, dabis autem alteram earum, cui opus eſſe cognoueris. ET quandoque fit medicamen ex vtriſque.) Ex eo ſcilicet, quod per mel, & ex eo, quod per ſiræū paratum eſt. Adde ex Galeno, & ſi æquales fuerint intētiones, æqualiter miſcebis, ſi inæquales, inæqualiter. DOSIS eius drachm. i. Galenus duo cochlearia magna, vel plus, vel minus iuxta ætatem, horam. Si omnia ad frigidum vergent, dabis minus, ſi ad calidum plus. Reſpicies quoque deſtillationis quantitatem, & qualitatem. SI autem velis.) Hæc Crito. HEVPISTIDOS.) Lege hypociſthidos BALAVSTIÆ.) & Ramich.) Nō hæc Crito.

SYLVII. ECLEGMA hoc viribus, & vtendi modo conuenit cum papauerino. Eſt autem ſcriptum a Gal. lib. 7. c. ph. p. inter arteriacas antidotos, vbi varias eius compoſitiones etiam ab eodem factas deſcribit ad ſcopos varios, aliqui enim diacodyum ſimplex componunt ex capitibus papaueris viridibus ſolis aquæ pluuiæ inditis, & donec intabuerint, coctis, quibus abiectis mel Atticum ſolum immiſcent, percoquuntque ad ſpiſſitudinem mediocrem, quæ lingi poſſit, quantum autem aquæ, capitum, mellis poſt dicetur. Alij addunt crocum Cilicium, ſuccum hypociſthid. & acaciam. Capitibus papaueris centum viginti, quidam aquæ ſextarios viginti infundunt, vt quiſque ſextarius capita ſex habeat. Alij, vt Crito, capitibus octingentis, ſextarios octoginta, vt quiſque ſextarius capita decem habeat. Alij ſextario capita octo tradunt. Alij ſextarijs tribus capita neſcio quomodo incoquunt octingenta. Alij vt Heras, his tribus ſextarijs capita centum viginti. Galeno autem aqua hæc parcior tam multis capitibus iudicatur. Capita præterea papaueris viridia Andromachus, & Heras iniciunt, capita vero papauerum ſyluestrium octingenta aquæ ſextarijs octoginta Crito coquit ad tertias, exprimit, addit mellis lib. 10. Quod ſi variam magis places, croci, myrrhæ, hypociſthidos, acaciæ, ana drac. xij thuris drac. vj. adde cum Critone, quorum nullum addebat Galen. Heras conſecta capita in vas fictile aqua pluuia triduo macerat cum croci. drac j. nodulo ligata, coquit ad tertias, tollit ab igne, exprimit, percolat, addit mellis ſextarium vnum, coquit in duplici vaſe ad ſpiſſi-**E**tudinem, tunc addit acaciæ ruſæ, ſucci hypociſthidos, ana drach. vnam. Addunt alij myrrhæ in paſſo ſolutæ drach. 4. Galeno placet aqua ſimpliciſſima, ſicque parat, nullo alio addito. Soranus capitibus centum quinquaginta addit aquæ ſextarios viginti, ſine maceratione coquit ad dimidias, exprimit, reliquias abijcit, addit mellis ſextarium vnum, & croci, myrrhæ, hypociſthidos, acaciæ, ana drach. j. obolos tres, quæ linteolo ligata ſuſpendit in lebete cum melle coquenda. Democrates papaueris ſyluatici, & quod non ſeritur capita viridia (quæ μήκων ῥοιάς vocat) ſemen rubens, nodum nigrum habentia, iuſtæ magnitudinis, centum viginti in ollam nouam oris lati inditis aquæ pluuiæ ſextarijs tribus 24. horas macerat, igne leni coquit, multum exprimit, addit mellis Attici. lib. iij. rurſus coquit igne leniori ad mellis Attici non liquidi ſpiſſitudinem, refrigeratum vaſe vitreo reponitur. Datur myſtri menſura ſub noctem, aut die ore continetur, donec liqueſcat. tunc ſenſim deuoretur: Galenus autem, vt ſequitur, compoſito à ſe frequenter probato vtendum cenſet. Capita papauerum mediocria decem (nam ſi grandiora eſſent, pauciora inijci oporteret, ſi minora, plura) in aquæ pluuiæ, vel ſimplicis ſextarium vnum, vt Crito: aut capita quindecim in **F** aquæ ſextarios duos, vt Soranus, aut modo inter vtrunque medio, cap. octo, vel nouem in ſextarium vnum conijce, macera, ſi humidiora, & molliora ſunt horas 24. ſi duriora, & ſicciora, diutius vno die, etiam ad triduum, quod tempus Heræ eſt perpetuum. Mulum autem ſicca, quia ſucci modicum habent, reijce accetum. multum humida, præcipue ex locis humidis, & paluſtribus, quoniam licet multum habeant ſuccum, quia tamen crudus eſt, atque aquoſus, inualidus iudicatur. Finis autem coctionis ſit, non tertiam, aut quartam, aut talem aliquam partem relinqui, ſed cum primum omnino intabuerint, vt eorum ſuccum exprimere poſſis: ſuperfluum enim eſt amplius coquere. Miſcebis vero mellis Attici menſuram dimidiam, & coques igni fumi experti ad mellis Attici conſiſtentiam. Aquam pluuiam quidam deligunt, quia in putridam qualitatem non mutatur, tibi abunde ſit fontana, ſi pluuialis deeſt, eaque pura, & omnis permiſtionis expers. Fugienda vero, quæ per canales plumbeos defertur, fæces enim aliquæ plumbi, & vitia in ea reſident, vnde, & qui ſedulo ipſi ipſis biberint, dyſenterici fiunt. Datur dormituris in catarrho acri, & tenui ex capite in aſperam arteriam, tuſſes excitante ſomnum prohibente. Ad quem con-**G**ciliandum non modo diacodyon, ſed etiam medicamenta, quæ opio conſtant, ſæpe coacti damus. Sed tunc diacodyon cum ſapa idest vino cocto mellis loco, aut cum vino dulci, aut potius Thereo, Creticove coquendum, & aqua, donec ad dimidias peruenerit. Miſcebis etiam glycyrrhizan, aut ſi deſideratur, eius ſuccum ex Creta delatum. Mel autem fugiendum eſt, quia cum ſit naturæ tenuantis, fluxiones ipſa admodum tenues incendit: Si vero multus humor in pulmonem fluxerit, vt is prompte ſputo excernatur, diacodyon cum melle vtilius eſt. Si autem, & ſomnus conciliandus, & ſputum aquæ prouocandum eſt, ambo æqualiter miſcenda. Si alterum præpolleat, & maiore auxilio ob id egeat, plus eius, quod requirit, miſcendum: Menſura vero mediocris eſt duorum cochlearium iuſtæ magnitudinis, augendo aut minuendo pro corporis ſumpturi magnitudine, ætate, parte anni, regione: calidioribus, augendo, frigidioribus, minuendo. Hæc paulo fuſius ex Galen. libro ſeptimo, comp. ph. p. tradidi, vt lector intelligat tum variam rationem componendi diacodyon medicis veteribus fuiſſe, tum quam fideliter, & compendioſe ex Gal. ſententia hanc compoſitionem, variam eius condituram, vires, quantitatem, vtendi tem-**H**pus, Meſues ſit mutuatus.

DIACODION. *Papaueris decoctum in diacodyone vbi deſtillationis puris in thoracem ſuſpicio eſt, cōmiſcet rob, quæ vox abſolute ſuccum ſignificat. noſtri ſapam ex Galeno hoc loco vſurpant. Manardus vero etiam ſyræon idest caricarum cremorem, quē tamen vbi tenuis in thoracem deſtillatio immineat habere ſuſpectum licet. præſtat enim caricarum cremor coquendi, molliendi, & detergendi vi, qua non antea opus eſt, quam vbi iam irrepſerit in pectus humor. Sic ex Galeno Meſues plenitudine thoracem iam obſidente abſterſionis gratia mel aſſumit, non prius. Tunc vero nobis etiam ſyræon maxime probaretur. Cuius parandi rationem quum non eandem omnes ſequantur, ea probatur maxime, qua pinguium cari-* COST.

carum

carum libræ quinque aquæ ſextarijs ſex, ideſt libris duo A *decim, aut circiter decoquuntur, vt ſuperſint ſextarij duo. Sane illud hic mirum, quod vbi hæſerit thoraci materia, mel ea ratione comendat, quod ſomnum cõciliet, quam facultatem ineſſe melli nulla ſuadet ratio, quod aeri ſubſtantia quum ſit præditum, crudos, frigidoſque attenuare ſuccos ſolet, quib. inducebatur ſomnus. Sane, quid etiam acacia rubra ſit, quam hoc loco quærit, non conſtat, niſi forte immaturam intelligat, vt enim ſylueſtrium prunorum immaturorum ſuccus rubicundior eſt, maturorum vero nigrior, ita & de acacia eſſe veriſimile eſt, deligit ergo immaturam acaciam, vt quæ maioris aſtrictionis particeps ad ſanguinis reiectionem vſus quoque ſit maioris.*

MESVE.

DIAMÔRON phlegmonas oris partiũ, vt columellæ, faucium, & eas a quibus impendet ſuffocationis periculum, ſanat. Fit autem hoc modo. Succi mororum domeſticorum, & † batinorum, ana lib. j. & s. cum ſapæ, & mellis, ana lib. j. igni lento coquuntur ad mellis ſpiſſitudinem, reponũtur. Simplex hoc fit a quibuſdam: ab alijs, præſertim neceſſitate magna coactis, adduntur aluminis, myrrhæ, croci, omphacij, ana portiones æquales.

† Mora rubo ſimpl. noſtro. Succus per ſe incipiente phlegmone eſt melior: quũ repellẽdum. alijs enim tẽporibus cum melle melior, vt etiã digerat.

CHR. DIAMORON ſecundum præſentem deſcript. non præparatur, ſed quæ deſcribitur a Nicolao in proprio antidot. item Meſ. in practica ca. de ſynanche habet aliam deſcrip. ex autoritate Alex. & in eodem c. habet aliam, quam dicit diamoron, quam Gal. compoſuit. Galenus vero tract. 6. myamir, deſcribit duas deſcript. quarum vnam ipſe compoſuit, alteram Andromachus: Haly. x. practicæ ſimiliter. Serapio in proprio antidotario ſub deſcriptione rob deſcribit præcipue illam quam deſcribit Meſ. hic.

MAN. HVSVS communis vſus, & vulgaribus quoque notus eſt. QVA currunt ſecundum ſemitam.) Quia ſcilicet dicuntur ſycamina, quaſi fico mora. ET mororum de ſeni.) ideſt rubi. Galenus facit ex his, vel ex illis, & dicit, quod ex his eſt melius. ROB.) Non ponit Galen. ET mellis.) Galen. Succus per ſe melior eſt phlegmone incipiente, quia ſcilicet tunc intentio medici eſt ſolũ ad repellendum. Sed quia toto anno conſeruari non poteſt, ideo mel miſcetur: D in ſequentibus enim phlegmones temporibus vtilior eſt compoſitio cum melle, dum ſcilicet mixta eſt intentio ad repellendum, & reſoluendum. ANA lib. j.) Galenus quintam partem mellis miſcet in mediocri. MYRRHÆ.) Qui compoſuit pharmacum, miſcuit, & crocum, & myrrham. Crocus enim ſtypticus eſt, myrrha vero diſcutit, & ad profundum meat. Aluminis ſicci, agreſtæ.) Galen. Ego in principio aliquando miſceo rhun. ideſt ſumachum, aliquando omphacium: & ſi hæc non adſunt, vel roſas ſiccas, vel balauſtias, vel citrinos, vel gallam, vel corticem granatorum, picæ, vel thuris, vel hypochiſidos, vel lentiſci ſuccum, vel, vt in ſumma dicatur, aliquid adſtringens, quod nõ ſit ἐπιλεπτήριον. Vt vero hæc congruunt in principio, ita poſtea non egemus aliquo horum, ſed ad concoquendum ſat eſt addere myrrham, crocumque, vbi vero concocta fuerit, miſcendum, quid diſcutiens, vt aphronitrum, vel nitrum,

vel ſulphur, vel ſyræon, incocto origano, uel hyſſopo, uel pulegio, uel aliquo tali. ANA partes æquales.) Placet Gal. vt ſint mellis lib. j. ſucci lib. s. croci, & myrrhæ, ana drac. j. & s. omphacij drach. j.

DIAMORON Nicolai vſu eſt frequentius, hoc rarius, in gargarizatu cum aqua hordei, vel plantaginis, vel roſarum, vel alia ad oris phlegmonas. De Diamoro Galeni abunde egimus lib. 4. noſtræ meth. Phlegmonæ vero ſuffocatoriæ ſunt, cynanchæ præſertim, quæ fauces occupant. Galenus quintam partem mellis miſcet mediocri, vt ſint ſucci lib. v. mellis lib. j. croci, & myrrhæ, ana drach. j. & s. omphacij drach. j. Myrrha, & crocus coquunt, præterea crocus repellit, vt thus, alumen, omphacium, balauſtium, malicorium, flos roſarum, galla, & alia adſtringentia, quæ interdum miſcet Gal. initio, vt in fine, ad cocta diſſoluendum, ſapa, nitrum, ſulphur. SYLV.

DIAMORON. *Mora ſiue arboris ſint, ſiue rubi vulgaris, vel Idæi, vel etiam humillimi, quum dul*- COST. B *cia ſint, matura iam ſint: tum vero amiſſa acerbitate aſtrictionis expertia, & potius lenientia, quare etiam ſubducunt aluum. Non ergo in hoc de moris conficiendo ad arcendas initio gutturis, faucium que inflammationes medicamento vſurpanda ſunt dulcia, qualia in vetuſto codice Meſuæ ſcribuntur. Sed ea eſt vox (dulcia) expungenda. Eadem vero etiam ratione Octauij inſtitutum, cuius meminit Galenus, collecta mora per triduum aſſeruandi, inutile ad initia earundem inflammationum exiſtimo, qui experimento didicerim, & mora, & cuiuſuis generis fructus ſimul aſſeruatis ex putrido quodam concepto calore maturitatis, dulcoriſque ſpeciem quandam adipiſci, acerbitate plane remiſſa, atque priſtino ſapore immutato. At non inutile tamẽ id ipſum fore arbitror, vbi iam ad ſtatum proceſſerit inflammatio, quando mitigantibus iam, concoquentibuſque eſt o-* C *pus. Ob id etiam, prætermittendum eſſet initio mel, ſi modo ſeruari in totum annum is ſuccus poſſet ſine melle. Id quod ſi quis, eo per laneam linguam expurgato, in vitreaque phiala affuſo oleo diligenter occluſa tentarit, non male ceſſurum arbitrarer: licet non ſim ignarus eiuſcemodi parandi ſucci illius rationem acerbitatis, aſtrictioniſque non parum detracturam, ob terrenas partes ſeorſum derelictas.*

MESVE.

DIACARYON, ideſt de nucibus, a Græcis dictum, medicamentum eſt efficax ad catarrhum acrem, & tenuem a capite in aſperam arteriã, pulmones, thoracẽ, a quo phlegmone, ſuffocatio, mors impen- D dent. Libræ quatuor ſucci ex corticibus nucum viridum, diebus canicularibus extracti, ſemel ferueſiunt, tunc mellis libris duabus, additis, coquuntur ad mellis craſſitiem, idq́ue medicamẽtum pueris, mulieribus, & natura humidis ſalubre eſt. Quod ſi ſit phlegmones initium, adſtringentium aliquid miſcendum eſt, vt roſa, balauſtium: ſi in ſtatu, crocus, & myrrha; ſi in declinatione, nitrum, & ſal ammoniacus, & ſimilia.

Confect. de ſucco nucũ.

ALexander cap. de ſynanche habet hanc eandem deſcriptionem. Haly. x. practicæ, ſimiliter. Serapio in proprio antidot. habent hanc eandem deſcriptionem, ſed ſub nomine rob. CHR.

HOC inuenit Galenus, & dicit habere vim multum excellentem inter reliqua ϛοματικά pharma- MAN.

ca. Defluit, & ad cannam pulmonis.) Copula, &c, abolenda eſt. Ex humidis natura.) Debilibus mente, ait Galenus.

SYLV. Hoc Diacarion Galeni inuentum, vires habet eaſdem cum diamoro ad omnes oris phlegmonas, & cynanchas, ſed efficaciores, vt ex Gal. docui li. 4. noſtræ meth. in antidotis ſtomaticis.

COST. *Standpuer.* Modvs confectionis. *Inflammationes faucium, aliaque eiuſcemodi vitia initio cohibere aſtringentia, acerba, auſtera, & acida poſſunt omnia: quo nomine, & vua immatura, & punici mali, & oxyacantha, quã berberim fortaſſe vocant, & corni, & meſpili, & ſorbi: imo, & humiliorũ plantarũ generis multarũ ſucci conferre poſſunt, vt plantaginis oxalidis, portulaca. Galenus etiam de viridium nucum corticis ſucco periculũ fecit, admonitus tũ ſapore, tũ tinctura, q̃ inducit pertinacem, ſubire enim alnus in cutim obſeruamus,* F *proptereaque a profundis partibus in remotiores confluentem humorem repellere validius poteſt. Idem ergo limonum ſuccum, quo abolentur maculæ ſucci nucum, validius præſtare poſſe aliquis cenſeat. Sed huic licet adſit tenuitas, qua in interiores penetrat receſſus, deeſt tamen terrena vis ſubſtantiæ, quæ in ſucco nucum affluit, ob quam etiam mali punici totius cum malicorio, & decoctum, & expreſſus ſuccus, ſucco eiuſdem acinorum ſyncero in hunc vſum magis præſtat. Sane, quum in eclegmatum vſu id maxime obſeruandum ſit, ne quæ his ipſis commiſcentur talia ſint, quæ ſi labantur in ventriculum, illi ſint vlla ratione aduerſa, importune fortaſſe diacaryon inter eclegmata hoc loco reponitur, præſertim cui nitrum, ammoniacum ſal, idque genus alia commiſcentur. Sed cum diamori commemoratione incidiſſe diacarij mentionem admirandum nõ eſt,* G *quod eſt illi vſu non diſſimile. Manardus, quum Meſue ait diacaryon, ſi cum dimidia mellis parte conficiatur, conferre humidis natura, obſeruat ex Galeno conferre debilibus mente, quod eſt perpendendum.*

MESVE.

Eclegma de ſcilla, materiam craſſam, lentam, coctam, difficilem in partibus reſpirationis, expelli facilem ſtrenue reddit, & natam inde ſpirandi difficultatem, & thoracis dolorem leuat. Recipit ſucci ſcillæ, mellis deſpumati partes conuenientes, coquendas ad eclegmatis conſiſtentiam. Vtere lambendo.

CHR. Istvc loch eſt multum in vſu. Et eius iuuamenta maxima ſunt ſenibus, & decrepitis, in quibus abundat materia craſſa phlegmatica, & viſcoſa contenta in pectore: facit enim eos facile expuere, ſubtiliando, incidendo, deſiccando, & oppilationes viarũ aperiendo, & alias vtilitates habet, quas author ponit in litera. Et eius complexio eſt calida, & ſicca, vltra ſecundum gradum. Ideo cauendus eſt eius vſus in iuuenibus, & acute febrientibus, & in paſſionibus calidis. Et doſis eius eſt vſque ad drach. ij. vacuo ſtomacho.

MANA. Commvniter conficitur, & eſt valde efficax ad craſſam materiam, & tenacem.

SYLV. Hvic ſimile eſt eclegma Antonij Muſæ ex Aſclepiade ad craſſa, & lenta ex pulmonibus vacuanda, pleuriticis, empyis,

E aſthmaticis, ſenibus ſalubre. Scillæ crudæ ſuccum expreſſum cum mellis Attici eadem menſura prunis incoque. Da myſtri menſura ante, & poſt cibum. Sed Meſues melli deſpumato miſcet. Id eclegma calidum ſiccum ad ſecundum gradum, incidens, tenuans, tergens potenter, aſthmaticis, ſenibus, & cæteris pituitæ craſſæ, lentæ, vel etiam puris copiam in pulmone, vel thoracis ſpacio habentibus. Calidis autem natura, vel ex febre nocet. Datur ad drac. ij. ieiunis.

COST. Loch de ſcilla. *Scilla duplex, eſculenta, & medica, vtraque acris, ſed eſculenta noſtrati cæpę inferior acrimonia, Galeni obſeruatione, ea quaſi eius nobis eſſet copia, & eclegma paratur, mollioribus, pueris illo opportunius parabis, quod ex modica fit ſcilla acerrima, & amariſſima. Medio loco ſtabit, ſi ex cæpa noſtrati conficiatur, quam qui aſthmaticis coctam exhibent, non temere exhibent.*

MESVE.

Loch alſeſcera. Eclegma ex radice bryoniæ idem pollet, eodemque modo paratur.

MAN. Et hoc cum ſit valde potens, non paratur, quandoque ego confici iuſſi, & vix inueni, qui voluerit, vel potuerit vim eius ferre. Alfeſcera, intellige vitis albæ radicem.

SYLV. Eivs compoſitio eſt in ſimpl. cap. de Bryonia antea deſcripta: & quamuis in vſu non ſit, digna tamen recipi, præſertim quibus Galliæ partibus ſcilla deſideratur. Nos etiam ſæpe ex ari radice, & etiam dracunculi ſimile eclegma paramus, valentiſſimum ad hos affectus, vt etiam in ſimplicibus docet Galenus.

COST. Loch alfeſcera. *Bryonia, quam albam vitem vocant,* G *ſcilla cedit acrimonia, & amarore, quare eo exacto, quod fit ex ſcilla, minus etiam ingratum hunc fore exiſtimo, dignũq; propterea, qui in vſum inducatur.*

MESVE.

Loch ſani, & experti. Eclegma ſanum, & expertum inuenimus, ad tuſſim, raucedinem a frigore, vel pituita craſſa, thorace, aut pulmone comprehenſa. Recipit cinnamomi, hyſſopi ſiccæ, glycyrrhizæ, ana dra. ſ. zizypha, myxa, ana xxx. vuarum paſſarum a ſemine purgatarum, ficuum paſſarum ſiccarum, dactylorum pinguium, ana vnc. ij. fœnu græci drach. v. adianti albi manipu. vnum, ſeminum H aniſi, fœniculi, lini, ireos, calaminthes, ana † dra. iiij. coque omnia in † aqua ad lib. ij. conſumptionem, colatũ coq; cũ penidiorum lib. ij. ad mellis craſſitudinem, tunc adde nucleorum pineorum depellatorum drachm. v. amygd. mundatarum, glycyrrhizæ, tragacanthi, gummi Arabici, amyli, ana drach. iij. ireos drach. ij. Miſce omnia probe, donec album fiat medicamentum. Datur a drach. v. ad drach. x. & lambendo ſumitur.

† al. dr. iij. † lib. iiij. aquæ.

CHR. Loch ſanum, & expertum melioris potentiæ in incidendo, & ſubtiliando materias craſſas, & viſcoſas, quam loch de ſcilla. Et doſis eius eſt vſque ad drach. iiij. & eius complexio eſt calida, & ſicca vltra primum. Eſt enim mirabile in ſuis operationibus. Sumit ficus ſiccas, quarum eſt complexio

calida

calida in fine primi,& ſicca in principio eiuſdem, habet uirtutem abſterſiuam cum nitroſitate quadam, & prouocatione,& apertione,& caueatur ab ipſarum vſu, quia multiplicant pediculos,& ſcabiem. Semen lini eſt calidæ complexionis in primo,& humidæ uerſus ipſum, tendens ſatis ad æqualitatem in ſiccitate, & humiditate.

MAN. HOc paratum vbique inuenies: & calidius, & potentius eo,quod de pino,minuſque inſuaue,& propterea ego eo libentius,quam illo vtor.

SYLV. HOC eclegma,idem poteſt, quod ex ſcilla,& pino: ſed potentius incidit, tenuat, terget: eſt etiam gratius, minuſque calidum,& ſiccum eſt,vt in fine primi gradus. Has autem vires habet a ſubſtantiæ tenuitate adiuantium: & etiam calidorum, cinnamomi,hyſſopi,ireos,ſed a frigidis,vel temperatis fractorum. Ad drachmas quatuor dediſſe ſufficit, ſi febris abeſt, & cœli caliditas, nec ſumpturus calido ſit temperamento.

COST. LOCH ſanum. *Etſi Zizipha craſſiores humores reddere authoritas eſt multorum, quæ tamen matura ſunt, dulcia ſunt, & concoquere cum leui tenuitate apta, neque hic cum tam multis ſubſtantia tenuiori præditis temere vſurpata, quæ quia lenta ſunt ſubſtantia, vt etiam ſebeſten, gummi, aliaque eius generis, cogunt reliqua, vt diutius in ore perdurent, ſenſimque medicamenti vis in thoracem elabatur. Sed etiam, quod de Ziziphorum aiunt craſſitudine, de acerbis, non autem de maturis puto intelligendum.*

MESVE.

ECLEGMA ad gutturis intemperiem calidam, & aſperitatem,& inde natam tuſſim. Recipit glycyrrhizæ drachm. xv. paſſarum pinguium purgatarum vncijs duas: zizypha, myxa, ana xxv. coque igni lento in aquæ lib.iiij.ad † lib.iij.conſumptionem, adde caſſiæ fiſtulæ vnciam vnam colatum, & ſeminibus, ac † membranis purgatum percoque cum penidiorum libra 5. ſapæ vncijs quatuor, ad iuſtam craſſitiem, tunc miſce farinæ fabarum vncias duas,lambe,vt alia.

CRH. LOCH ad caliditatem, & aſperitatem pectoris non eſt in vſu:ſed loco eius aſſumitur Loch de diatragacantho poſitum a Nicolao, uel loch de papauere, de quo dictum eſt ſuperius.

MAN. NON eſt in vſu apud noſtros. CHESMES pinguium.) id eſt, paſſulas. SEBESTEN.) ideſt myxa: græce μυξά. Caſiæ fiſtulæ) eius, ſcilicet qua recentiores vtuntur ad aluum leniendam. ASCOFFIS.) A ſeminibus videlicet, & his, quæ inter ea mediant.

SYLV. HVIVS loco eclegma papauerinum vſurpetur, vel tragacanthi a Nicolao ſcriptum.

COST. LOCH ad caliditatem. *Quæ hic aſſumuntur, aſperitati quidem omnia, vt quæ lenia ſunt, prodeſſe poſſunt, at quomodo ſingula, quæ caloris non ſunt expertia, calidiorem gutturis, & pectoris intemperiem poſſint corrigere, obſcurum eſt, fortaſſe autem, quo modo imbecillia fortibus contraria ſunt, ita imbecilliter calida valde calidis, atque ſicuti id, quod remiſſe calidum eſt calidiori comparatum frigidi habet rationem, ita quæ tepido conſtant calore calidiorem corrigere inflammationem poſſunt.*

MESVE.

ALIVD noſtrum idem promittens. Recipit ſeminis papaueris drach. x. glycyrrhizę drach. vij. myxa viginti, ſeminum pſyllij, † & cydoniorum, ana drach. v. coque lib.iij. aquæ ad dimidij conſumptionem, colatum percoque cum ſapæ, & penidiorum, ana vnc. iiij. ad iuſtam craſſitudinem; deinde miſce tragacanthi, gummi, ana dr. v. papaueris albi, trium granorum, ana drach. ij.

PER tria grana ſecundum quoſdam intelliguntur tria ſemina ex ſeminibus quatuor maioribus frigidis, ſcilicet ſemina melonum, citruli, & cucu. vt eſt in tryphera perſica ſuperius deſcripta. CHR.

VALERET hoc in calidis deſtillationibus, ſi haueque eſſet, quamuis non conficiatur. MAN.

TRIA ſemina, melonum, citruli, cucumeris, vt in tryphera Perſica 4.ſemi. hæc tria, & ſemen cucurbitæ intellexit. SYLVII.

LOCH aliud noſtrum. *Hoc ad gutturis caliditatē longe eſt ſuperiori commodius, punici mali, cotonei, & frigidorum ſeminum nomine, ſed, & pſyllium interna parte refrigerare obſeruatur, de qua re aliâs.* COST.

MESVE.

ECLEGMA phthiſicis ſaluberimum ſed etiam hecticis, & aliter conſumptis, pure, & ſanie pulmones purgat, & tuſſim lenit. Reci. autem ſeminis papaueris albi, ſeminis lini torrefacti, ſpodij, croci, amygdal. dulcium, ana drach. iij. amygdali, tragacanthi, gummi ſeminis cydoniorum, ſeminis citruli, ana drach. vj. ſeminis naſturtij torrefacti amygdalatum amararum, fabarum, ana drachm. j. & s. penidiorum † drach. lx. Hæ aqua fontana diſſolutæ coquantur, deinde cætera miſceantur. Dantur drach. ij. cum hydromelite.

Nec hoc confectū inuenies, ſcio tamē nonnullos vſos. MAN.

VELLEM naſturtium, & amygdalas amaras tolli, ſi hectica adeſt, & hydromeli ualde aquoſum propinari. SYLV.

LOCH bonum. *Paruipenderem, quod hic quidam alioqui docti viri, amygdalarum amararum drachmam vnam ſuſpectā habent, vbi hectica adeſt, ex ijs .n. tam parca menſura ſumptis, cum papauere, ſpodio, ſeminibus citoniorum, & citruli, quæ inter frigida cenſentur, longoq; interuallo amygdalarum amararum copiā ſuperant, quum ea præſertim primū caloris, ſiccitatiſq; non excedant gradū, quid accedere periculi poteſt? Sed neque (quo etiam dubitant) naſturtij torrefacti eodem pondere adiectionē plus afferre diſcriminis poſſe exiſtimandū; quando, & torrefactione inſita vis ignea euaneſcit, & rerū aliarū multarū, cū frigidarum, tum temperatarū commiſtio, retundere caloris, huius vim pot.* COST.

Sed hic torrefactum (quod additur) lini ſemen, ipſumq; etiam naſturtium torrefactum frigida aqua paululum macerari optarim ad eius incendij extinctionem, quod torrefactio inducit. Tunc fortaſſe aptum hoc erit medicamentum purulentis etiam hectica febre detentis. Sed rurſum quid ſpodij loco uſurpandum? curque verendũ non eſt, ne amylum, tragacantha, gummi, penidia, quorum eſt vis incraſſandi, puris excreationem remorentur? Forte autem non tam conſulendum eſt excepto iam in thorace puri, quam deſtillationi, quæ continenter irruit, quæ craſſefactione eget, vt id quod eſt exceptum attenuatione, & deterſione. Spodium autem ignotum medicamentum ſi quis prætereat, parum intererit.

MESVE.

ECLEGMA ad aſthma, & tuſſim antiquã, humorem enim craſſum tenuat. Recipit ſcillæ aſſatæ † drachmas quatuor, radicis ireos drach. ij. hyſſopi, praſſij, ana drachm. j. myrrhæ, croci, ana drach. s. melle excipe. (marginal: † drach. iij.)

MANA. Multum potens, & a nonnullis conficitur.

SYLV. VALIDISSIMVM eſt, ſed etiam ingratiſſimum, quia amaris, & acribus prope omnibus conſtat, ob quæ multum etiam calet. Multo adhuc fieret valentius, ſi radicem ari aut dracontij reciperet, & mellis loco terebenthinam. Validum item, & ingratum, ex radice bryoniæ, quod quædam Meſue exemplaria hoc loco etiam habent.

COST. LOCH ad aſthma. *Præſtantiſſimum hoc ad vſus eos exiſtimo, ad quos commendatur. Myrrha vero hic, & in ſuperioribus quoque aſtrictoriæ facultatis, cohibendæ fluxionis gratia additur, ad quam a Dioſcor. probatur. Crocum autem, tum, vt leuiter aſtringit fluxioni confert, tum calorifica facultate, quod iam fluxit concoquit, priuatim vero in thoracis affectibus adeo efficax deprehenditur, vt ſint, qui eum ad ſcrupulum dimidium etiam vnum cum dimidio moſchi grano, & optimo vino calido aſſumptum curare aſthmate laborantes memoriæ prodant.*

MESVE.

(marginal: Loch de amygdalis.)

ECLEGMA de amygdalis ad intemperiem multum ſiccã pulmonis, & thoracis, & tuſſim inde ſiccam. Recipit amygdalarum dulcium, & amararum, ſeminis lini torrefacti, nucleorum pineorum, aniſi, tragacanthi, gummi Arabici ſicci, & radicis glycirrhyzæ, ana dra. j. & s. ſacchari, penidiorum, ana drach. tres excipe mellis, & ſucci fœniculi ſimul coctorum quã titate ſufficienti.

CHR. LOCH de amygdalis non eſt in vſu, nec præparatur. Vltimo nota, quod iſta prædicta loch ſuperius poſita, & illa, quæ etiam ponuntur a Nicolao, poſſint, & deberent adinuicem permiſceri, aut aliqua ex eis, & ſic ab expertis practicantibus ſæpiſſime fit, propter diuerſas intentiones, quas habet curando perficere, v. g. quando fit permixtio loch de pino, vel loch ſani, quæ duo loch ſunt calidæ, & ſiccæ complexionis habendo reſpectum ad materiam craſſam phlegmaticam cum loch de diatragacantho, & diapapauere, quæ ſunt frigidæ, & humidę complexionis, cum habemus intentionem ad materiam calidã, & ſubtilem exaſperantem cannam, & guttur. imo etiam ipſa permiſcemus cum zuccharo violato, cum quærimus alterationem maiorem ad frigidam, & prædicta Loch omnia ſunt ſolutiua. Et de eis hæc ſufficiant. (marginal: Canon prædictorum de eis habendus Loch.)

MAN. GRANORVM vini.) Lege pini: nec hoc paratur licet vtile ſit.

COST. LOCH de amygdalis. *Succus fœniculi non inepte hic ſumitur, ſunt enim qui eius decoctum (ſucco imbecillius) contuſis amygdalis dulcibus excreandæ ex pectore pituitæ, & ſedandæ ſiti vtile obſeruarint.*

DISTINCTIO SEXTA

De ſyrupis, & † ſuccis.

(marginal: † Rob.)

MESVE.

SYRVPVS, aut ſimplex eſt, vt iuleporum ſpecies, vel ex multis compoſitus, ob effecta, & plurima, & maxima. Item ſyruporum aliqui ſunt ſpecies oxymelitis, alij etiam aromata recipiunt.

HAEC eſt ſexta pars principalis huius antidotarij, in qua author determinat de diuerſis ſpeciebus ſyruporum, Iuleb, & ſuccorum. Eſt enim ſyrupus nomen arabicum, & græce idem eſt, quod potio, potiones autem multum diuerſificantur adinuicem. Et primo in modo ſubſtantiæ penes craſſitiem, & ſubtilitatem. Secundo in modo compoſitionis, & ſimplicitatis earum, nam differentia eſt inter ſyrupũ, iuleb, rob, robub, aquam, ſuccum, & decoctiones, quæ omnia includuntur ſub nomine potionis. Etiam de ſyrupis, quidam eſt ſimplex, & quidam compoſitus. Et iterum quidam ex pluribus, quidam ex paucioribus, iuleb autem eſt ſimplex: diuerſificatur etiã ſyrupus per vlteriorem decoctionem, quæ plus requiritur in conſtruendo iuleb, quam ſyrupum, differunt etiam, quia ſyrupi indifferenter poſſunt componi, uel cum zuccharo, uel cum melle. Iuleb autem frequẽtius, imo quaſi ſemper ex ſolo zuccharo. Et hic notandum, quod in qualibet libra iuleb, dum eſt perfecte coctum, non remanet unc. j. liquoris aquæ, uel ſucci, ſed in lib. ſyrupi remanent, unc. ij. vel circa liquoris, decoctionis, & hoc quia non tanto tempore ſyrupus decoquitur, quanto iuleb. Ex quo fit, quod in lymphando ſyrupum, minor quantitas aquæ requiritur, quam in lymphando iuleb, cum ſit craſſioris, & tenacioris ſubſtantiæ ipſo ſyrupo. Rob autem proprie eſt ſuccus vuarum ultimate decoctus, ſicut uinum coctum, uel melius ſapa, quandoque tamen corrupte ſumitur rob pro ſucco alicuius plantæ, uel fructus. Robub proprie eſt ſuccus inſpiſſatus a ſole, uel igne alicuius plantæ, uel fructus, uel alterius rei, a qua ſuccus premi poteſt, dummodo ſpiſſetur, ut dictum eſt. Aqua proprie eſt de ſtillatura ſubtilis alicuius herbæ, fructus, aut floris, aut alterius rei, ſi fiat in alembico, uel alio ſimili modo, uirtute ignis, uel ſolis, unde ſic etiam aqua, quæ pluit, deſtillatur in aere,

(marginal: Potionum diuerſitas multiplex. — Rob. — Robub. — Aqua.)

in aere, & aqua quæ fluit etiam ab arboribus, & maxime a vitibus. Nam virtute ſolis non multum ſuperfluentis principaliter egreditur talis liquor.

Decoctio. Decoctio autem eſt aqua ſimplex, vel aqua deſtillata, in qua radices plantarũ, flores, frondes, fructus, herbæ, & aromata, quæcunque aliæ res ſeparatæ, vel mixtæ per aliquod ſpacium decoquuntur, poſt quarum colaturam aqua illa dicitur decoctio. Potio. Dicitur etiam potio omnis medicina diſtemperata, quæcunque ſit illa cum quocunque liquore, decoctione, aqua, vel vino, vnde decoctiones etiam commode cum vino conſtrui poſſunt, ſicut cum alijs liquoribus, ſecundum exigentiam curandæ diſpoſitionis. Conſtruitur etiam medicinale vinum ex herbis, & aromatibus, quod etiam potio nominatur. Principalis autem operatio cuiuſque ſyrupi eſt materiam malam, craſſam, adhærentem ſeparare, & imbibitam ad ſuperficiem attrahere, & ſic ipſam ad expulſionem pręparare. Subſequenter etiam ipſorum operatio eſt alterare complexionem ad contrarium eius, ad quod eſt alterata pręter naturam à materia faciente morbum.

Iuleb autem non ſolum habet materias digerere, ſed & caliditatem extinguere, & ſitim remittere, & ſomnum prouocare, & maxime ratione admixtionis ſimplicis aquæ cum eis admixtę. alias etiam vtilitates habet perficere, quas ſuo loco dicemus, & maxime iuleb roſatum, de limonibus, de citro, vel violatum, quę plus conueniunt in diſpoſitionibus calidis non pendentibus à materia. Et licet iuleb poſſet cum quibuſdam aquis deſtillatis lymphari ſecundum neceſſitatem, & exigentiam, tamen communior vſus ipſorum, & modus lymphandi eſt cum C aqua cõmuni proportione quadrupla ad iuleb. De syruporum exhibitione. Et vlterius nota, quod aliquando non minus bene eſt permiſcere ſyrupos cum aqua ſimplici, aut aliqua decoctione, quam cum aquis deſtillatis propter earum ſaporem, & odorem horribilem, & hoc dico, quando cum illis aquis poſſumus complere intentionem noſtram. Præterea aduerte, quod ſtante repletione cibi, aut potus in ſtomacho, non debemus dare ſyrupum, timẽtes ne cibus ducatur indigeſtus ad hepar, & cauſet oppilationem, & pariter ſtante repletione malorum humorum in ſtomacho, debemus exhibere ſyrupum valde aperitiuum, timendo de tranſitu eorum ad hepar, quare in caſu illo pręueniendum eſt regulariter operando cum lenitiuis. Cuius oppoſitum agunt ſine ratione operantes præ plenitudine humorum ſentientes grauedinem in ſtomacho, currunt ad D maluaticum, & ſic faciunt, quod materiæ indigeſtæ ſubtiliatæ à vino portentur ad hepar. Et in ſimilibus caſibus cauendum eſt ab aſſumptione theriacæ, vel alterius rei, vel electarij calidi aperitiui, &c. In hac ergo ſexta diſtinctione primo incipit à iuleb, ſecundo à ſyrupis ſimplicibus, & ſubſequenter continuat, tertio, & vltimo à ſuccis, quos ipſe vocat robub. & partes in legendo patebunt.

MAN. MAONA pars eorum, quæ in hac diſtintione ſcribuntur, ſub his potionibus contineri videntur, quæ Græci ἡδέα καὶ ὠφέλιμα ſuauia videlicet, & vtilia vocant. Sed & ad προπόματα hoc eſt, verbum verbo, præpotiones.

A PRIMVM iulepa Meſue deſcribam, quod conditis roſarum, & violarum ſint affinia. Deinde ſyrupos, & ſuccos fructuum conditis quibuſdam fructuum conſiſtentia, & viribus multum ſimiles. Poſtea ſyrupos ex ſuccis herbarum, poſt eos, qui magis ſunt compoſiti. Syruporum autem ſimplicium, præſertim ex ſuccis fructuum, typus, & imago quædam à Galeno delineata lib. 6. c.ph.p. ubi ſuccum mororum batinorum, pyrorum agreſtium, cydoniorum, vini muſti ex melle coquit, & item potiones quãdã Græcis ἡδέα, ὠφέλιμα, προπόματα, id eſt ſuauia, vtilia, præpotiones dictæ, & alia quędam mox dicenda. Genus iuleporum, vna eſt ſimplicium ſyruporum differentia, alia ſyruporum ſimplicium nomen vſurpant. SYLV.

DE SYRVPIS. *Syrupos ſimplices vocat, in quibus præter ſaccharum, aut mel vnus tantum aliquis ſimplex liquor aſſumitur. Compoſiti ſunt, in quibus vel varij generis liquores, vel vnus liquor, in quo tamen parando ſimplicia multa ſumuntur; vel præter* B *liquores alia venerint.* COST.

MESVE.

IVLEPVM roſatum febrium, thoracis, & ventriculi incendium, caloremque flammeum extinguit, ſitim inexpletam ſedat. Recipit aquæ, in qua roſæ ſunt maceratæ lib. v. igni lento coquendas cum ſacch. lib. iiij. Datur cum aqua frigidá.

MOdus operationis idest modus compoſitionis iuleb, conferens aduſtioni febrium, duæ ſunt famoſæ maneries. Prima eſt iuleb roſati, quod eſt conueniens ad extinguendum ſitim febrientibus C acute, & ad remittendum caliditates in eis, non tamen hoc eſt operans principaliter ex eius complexione, ſed ex complexione aquę ſimplicis, cum ipſa adhibeatur in quadrupla portione, vt ſuperius dictum eſt. Et tale iuleb eſt frigidę complexionis verſus primum, attinens alicui ſiccitati cum ſtypticitate quadam ratione roſarum, vnde eſt confortatiuũ ſtomachi relaxati, & hepatis ſupercalefacti, ac etiam cordis, reſiſtens putredini facienti febrem, & ideo tempore peſtilentię longe plus conuenit, quam iuleb violatum: nam ipſum eſt aromaticum, reſiſtens venenoſitati, & corruptioni aeris, habet etiam ſomnum prouocare prohibendo ſua ſtypticitate fumos acutos ad caput aſcendere. Et eius doſis eſt vſque ad vnc. ij. cum proportione quadruplici aquæ frigidæ. Et modus compoſitionis eius eſt duplex vnus cum D aqua infuſionis roſarum ſecundum, quod in litera ponitur, & talis modus nõ eſt in vſu. Iuleb roſa. compoſitio duplex. Alius modus eſt cum ſucco extracto ex roſis, dum ſunt recentes, vel cum ipſis roſis recentibus, vel cum aqua roſata, & ſic generaliter eſt in vſu: quia ſic clarius perficitur. Hic autem eſt aduertẽdum, quod aqua frigida, quę iuleb permiſcetur, ſi ſit ex fonte viuo, vel ex ciſterna, id eſt perfecte colata, vel ex puteo abundante cum venis aquarum, & fundo arenoſo, non debet decoqui: ſi autem ſit mala, craſſa, & paluſtris, rationabiliter eſt decoquenda antequã cum iuleb permiſceatur, iuxta ſẽtentiam Auic. 2. fen. primi. cap. de aqua. Notandum, quod oleum oliuarum, & dulce ponitur quandoque in parua quantitate in ampullis quarundam aquarum, & in decoctione, & alijs vinis, & liquoribus, vt in vino granatorum, & citoniorum, vt natans, &

per-

permanens in ſuperficie eorum cum ſua viſcoſitate melius, & diutius conſeruetur, ne aer exterior ingredi poſſit, & ne virtus eorum faciliter exhalare poſſit. Et ſic docet hic author pro conſeruatione decoctionis roſarum, & violarum.

ADDITIO.

Iſtud iuleb eſt multum in vſu, non ſub nomine iuleb, ſed ſub nomine ſyrupi roſati ex infuſione roſarum.

MAN. IVLEB recentiores Græci zulapon vocant. Primũ hoc iuleb ex infuſione roſarum, Paulus hydroroſatũ parat, coctis lib. iiij. roſarum, in ſextarijs. v. aquæ, & duobus mellis.

SYLVII HOC iulepum refrigerat ordine primo, & leniter ſiccat, & adſtringit: ob id ventriculum, & hepar, & cor ignita, & à calore diſſoluta roborat, tum refrigerando ad temperiemque reducendo, tum ſubſtantia harum partium triplicem in vnum cogendo. Idem etiam putredini febres gignenti reſiſtit, ſiccitate ſubamara, & aromatica qualitate. Propterea in febribus peſtilentibus eſt longe præſtantius violato, vt quod veneniis, aeriſque corruptelæ ſua qualitate aromatica reſiſtit. In febribus quoque ſomnum conciliat tam per ſe refrigerando, & humectando, (nam cum aqua quadrupla ſumitur) quam per accidens, dum vapores calidos, acres ab humoribus putreſcentibus ad caput elatos inſomniam excitare ſolitos, adſtringendo, & per fugus cogendo meatus prohibet. Quanquam, & refrigerando putredinem in præſens remittat, eique, vt dixi, aromatica qualitate reſiſtat. ſitum eadem ex cauſa ſedare certiſſimum eſt, tum à calido, tum à ſicco, tum à calido, & ſicco ſimul natam, quia roſis, & aqua refrigerat, & humectat aqua: nec ſolum ſitum animalem in ore ventriculi ſedat, ſed etiam naturalem in ſingulis corporis partibus calefactis, & ſiccatis, & inanitis, quam actionem ſaccharum eſſentiæ tenuitate iuuat, & dulci ſapore hepati iucundo. Quomodo vinum, vel acetum aquæ mixtũ ſitum magis, & citius extinguit, quam horum trium per ſe quodq; vt abunde probat Gal. lib. 1. ſimp. cap. 30. & alijs. hoc iulepum ex roſarum rubr. ſiccarum infuſione aliquando in vſu eſt, frequentius tamen ex infuſione roſarum recentium, ſed nomine ſyrupi, non iulepi, de quo mox. Hydroroſatum Paulus ex coctis libris quatuor roſarum in aquæ ſextarijs quinque, & duobus mellis componit. Aqua vero ſit optima, qualem Galenus deſcribit primo ſanitatis tuendæ, & ea (ſi valenter eſt refrigerandum) prius calefacta, poſt niue, vel aliter refrigerata, vt idem docet libro methodi. 7. vel eius loco aqua deſtillata tuo propoſito idonea. potentius fiet hoc iulepum ex ſucco roſarum recentium, vel quam earundem infuſione multiplici, & ſacchari libris duabus.

COST. MODVS operationis iulep. *Stillatitia roſarũ aqua præſertim quæ balneo diligenter elicitur, & maxime quæ priori loco deſtillat, diluto roſarum, quod infuſum vocant non eſt odore inferior, & ſuperior eſt gratia nam, & colore eſt puriſſima, & pellucida fontanæ aquæ, & ſapore minime amaro, quare nunc ex ſtillatitia ipſa aqua non ex diluto zulapium roſaceum elegantiſſime paratur. maiori etiam ad eum affectum vſu, ad quem commendatur a Meſue, refrigerandi. ſaccharo autem puriſſimo eſt ad hanc rem opus, quod fæculentum calidius eſt, & ſiticuloſius. Meſues huiuſcemodi zulapij mox meminerit.*

MESVE.

IVLEPVM violatum febres, phlegmonas, pleuritidem, aſperitatem gutturis, & thoracis, tuſſim mitigat: ſit vt iulepum roſatum.

CHR. MODVS iuleb violati ſit eodem modo ſicut roſati ante dicti, primo cum violis ſiccis in-E fuſis, & madefactis cum aqua ſimplici, ſicut de roſis ipſe deſcribit: talis modus non eſt in vſu, niſi cogente neceſſitate. Alio modo cum violis expreſſis dum ſunt recentes, vel decoctis in aqua, & iſto modo etiã non eſt in vſu. Tertio modo cum aqua violata deſtillata, & cum zucchаro, & iſte modus generaliter ab omnibus eſt in vſu, & tale iuleb eſt frigidæ, & humidæ complexionis verſus primum, & ideo plus conueniens acute febrientibus, & habentibus hepar calefactum, & cor, & aſperitati cannæ, & gutturis, & pleureſi, & tuſſi ſiccæ, quam iuleb roſatum: ſicut etiam de per ſe, & propria ſua complexione eſt magis ſomni prouocatiuum. Et eius doſis eſt vnc. ij. cum quadrupla proportione aquæ ſimplicis.

F GRÆCI iozulapon vocant, atque in hunc modũ conficiunt: Viol. vnc. iij. in tribus ſextaris aquæ per diem macerant. excolatæque aquæ lib. iij. ſacchari adijciunt. MAN.

VIOLAE ſiccæ aqua macerantur, cui ſaccharum incoquitur, vt violarum vnc. ſint tres, aquæ ſextarijs tribus horis 24. macerentur, colatum coquitur cum ſacchari lib. tribus, vel aquæ ex violis recentibus deſtillatæ, vel infuſionis violarum ſiccarum, aut potius recentium lib. 3. ſaccha. libris tantum duabus, non tribus, quorundam more percoquitur: ἰοζάχαρον Græcis recentioribus dicitur, & ἰοσάχαρ Actuario, quod eſt ion id eſt, violarum ſuccus ſaccharatus. Paratum autem eſt verum ex aqua violarum deſtillata, quod tamen à plurimis hodie paratur, & coquitur: minus quam ſyrupus refrigerat, humectat primo gradu, febribus acutis, tuſſi ſiccæ, affectibus calidis ſiccis partium thoracis, & ventris inferioris ſalubrius, & ſomniferum magis quam roſatum. SYLV.

MESVE.

G INFVSIO roſarum, & violarum hoc ſit modo. Foliorum roſarũ, & violarum recentium libræ ſex, horis octo macerentur libris quindecim aquæ calfactæ in vaſe terreo vitrato, ſtrictioris, operculato, poſtea colantur. Eidem aquæ iterum calfactæ, roſarum, & violarum recentium tantũdem immittitur, tandiu maceratur, colatur, id ſi velis ſeruare, oleo affuſo, & vaſe eodem bene operculato dies quadraginta inſola, vocaturque id zucharum roſarum, aut violarum.

OPERATIO infuſionis roſarum, & violarum. hic docet præparare roſas, & violas, eas in aquas infundendo, ad hoc, vt illa infuſio ſit conueniens ad conſtruendum iuleb violatum, vel roſatum: licet ponat modum infuſionis de ambabus ſimul. Et iſte modus eſſet conueniens, quando earũ aquæ nõ poſſent reperiri. Et ſiquis vellet, poſſet iſtos duos iuleb ſimul componere. CHR.
H

ADDITIO.

Hæc operatio infuſionis roſarum, aut violarum eſt illa, de qua ſit ſyrupus roſatus, ex infuſione roſarum. etiam illo modo ſit infuſio violarum pro faciẽdo ſyrupum violatum ex infuſione violarum. Et quando prædicta infuſio eſt completa, poteſt conſeruari in vaſe vitreo, & non in vaſe terreo, quia putreſit, & in hac infuſione zucchаro diſſoluto, & cocto ſecundũ artem, poſſunt fieri confectiones, & alia, vt diarhodon deſcript. communi: & ita de alijs.

Si

MAN. SI quinquies roſæ mutentur, addito ſaccharo, fiet ſyrupus, quem nunc roſatum ſolutiuum vocant noſtri Bononienſes mucharum.

SYLVII. EX hac infuſione fit ſyrupus roſatus, & violatus ex infuſione roſarum, & violarum: Infuſiones vero iſtæ ſeorſum faciendæ ſunt: quamuis ſimul breuioris ſermonis cauſa doceantur. Poſſunt tamen ſimul infundi ana, vt ambarum vires miſtas habeat. Si vero quinquies roſæ, vel violæ mutentur, aut etiam frequentius, & addito ſaccharo percoquantur, ſyrupus fiet roſatus, vel violatus purgatorius: & eo magis, quo plures factæ fuerint infuſiones violarum, vel roſarum omnium: maxime tamen purgatorias experimus quotannis, quas vulgus incarnatas vocat, a carnis per cutim colore, quæ omnium ſunt odoratiſſimæ dum recentes ſunt, cito enim odorem amittunt, & ſyrupus ex his purgatorius magis eſt recens: poſt menſem vero ſextum, paruarum eſt virium. Eius vt infuſionibus quinque, ſunt qui dant vnc. ſex, nos ex nouem infuſionibus ab vncijs duabus ad tres. Si autem ex vna infuſione, vel duabus fiat ſyrupus, eſt roſatus, aut violatus, abſolute dictus. Poſt expreſſas autem roſas, & violas, magna abijciendum eſt, & aliæ recentes quoque ſunt immittendæ. Frequentius autem ne corrumpantur, eius infuſi libræ quinque cum ſacchari libris quatuor per albumina clarificatis, igni lento coquuntur ad ſyrupi conſiſtentiam. Quod ſi infuſionis, & ſacchari, ana libræ quatuor cum Nicolao ſumantur, citius percoquetur. In febribus calorem extinguit, ob id ſitim ſedat, & ventriculum roborat. Huic affine eſt Aetij, & Pauli hydroroſatum ex roſarum exungulatarum libris quatuor in aquæ ſextarijs quinque, & mellis ſextarijs duobus coctis ad tertiæ partis conſumptionem, aut inſolatis: ſed cito corrumpitur, niſi loco frigidiſſimo ſeruetur. *ὑδρορόδινον.* Actuarij dotibus ab hoc parum variat. alij ſyrupum violarum, vt & roſarum ex ſucci violarum libris tribus coctis igni lento, cum ſacchari libris duabus, vt iuleb ante ſcriptum componunt cæteris efficaciorem. Alij huius ſucci vnc. 4. 6. 8. 12. cum ſacchari libra vna coquunt, vt in ſaccharo violato, & roſato ex violis, & roſis integris. Alij penuria recentium violarum, aridas infundunt, aut coquunt, aut aquam ex violis deſtillatam coquunt, vt ex omni iulepo ſyrupum faciant, maiore tamen coctione adhibita. Qui vero ſyrupus fit ex aqua deſtillata, vel infuſione violarum, & roſarum ſiccarũ, paruarum eſt virium. Contra vero ex infuſionibus multis recentium violarum, vel roſarum albarum, rubrarum, præcipue autem (vt dixi) incarnatarum, aquas, & bilem purgat, æſtate ſalubriter ab vncijs duabus ad vncias quatuor: ſunt qui ad vncias ſex, pauco aniſi, aut fœniculi aut cinnamomi addito, ne flatus in ventre moueat, & liquore idoneo. Præſtantior autem multo eſt hic ſyrupus roſatus purgatorius, quam qui ab Auicenna componitur ex ſucci roſarum libris duabus, mellis libris quatuor ſcammonij toſti vncia vna coctus ad ſpiſſitudinem. Si autem libræ infuſionis dimidiæ incoquatur libra vna ſacchari, minus ſoluit noſter ſyrupus: ſi libra libræ mediocriter: ſi infuſi libræ vni, & dimidiæ ſacchari libra vna incoquatur, mire ſoluit. Coqui etiam cum melle in hyemem poteſt. Qui vero ex ſucco roſarum clarificato coquitur cum æqua portione ſacchari, vncijs tribus, etiam aluum comprimendo ſoluit, ſed multo clementius, quam qui ex multis infuſionibus roſarum recentium. Qui denique ex infuſionibus tribus roſarum ſiccarum fit ſyrupus, ſicut roſarum vnc. iiij. ſingulis aquæ colandæ libris inijciantur, valenter adſtringit, & ventriculum roborat, a neotericis inuentus, & ſyrupus roſarum ſiccarum appellatus.

Purgatorius quoque aquarum, & biloſi ſucci fit ſyrupus ex 4. 5. 6. infuſionibus florum recentium perfici: idemque odoris, ſaporis iucundi, modice calidus. Ex iiſdem floribus ſaccharatis, ſeu cum ſaccharo contuſis, conſerua, vt vocant, eodem modo purgatoria eſt præſertim recens. Vis enim ignea, & purgatrix ab his omnibus facile vaneſcit.

COST. OPeratio in infuſione. *Quamuis hic de diluti ex roſis, & violis parandi ratione ſimul agat, non ſimul tamen parari poſſunt. præuertunt enim violarũ flores roſarum exortum longo interuallo. Quod autem hic ad certum aquæ pondus certam florum partem præſcribit, non eodem modo nunc obſeruatur. alij tantundẽ vtriuſque ſumunt, alij non obſeruato pondere tantum florum infundunt, quanto recte dilui poſſunt. Sed præterea quum Meſues bis infundat, noſtri etiam ſæpius, præſertim vbi non temperandi tantum, ſed expurgandi quoque gratia paratur. nouies enim, & ſæpius nouos* A *flores prioribus expreſſis, & abiectis eidem diluto adijciunt, maiori ſemper vi addita. Noui aliquos, qui florũ copia largiori vſi, tertia, quartave maceratione eaſdẽ vires dilutis compararent, quas alij nona. Porro dilutum hoc ad ſenas vncias aſſumptũ aluo bilioſa educit excrementa multa, nuncupatus roſaceus ſolutiuus, ad quaternas aſſumptus vncias copioſe expurgat, dilutũ tamen, niſi ſumatur largius ſex vnciarum pondere, id vix efficit. at ſyrupo tamen purgandi, quæcunque illi ineſt, vim a diluto conciliari certum eſt. Sed tribuendum hoc fortaſſe eſt deterſoriæ facultati, qua ſaccharum præſtat. neque enim ad purgandum attrahendi tantum vi eſt opus, ſed etiam extergendi. Sane vbi de aqua roſarum, & de purgandi facultate mentio incidit, non ſilebo purgandi vim, & ſucco ex recentibus roſis expreſſo, & ſtillatitio ipſarum liquori pertinaciter inhærere.* B *qui enim ſuccum ad vncias quinque, vel ſtillatitium liquorem ad vncias decem ſumpſere, ſæpe vidimus detractis bilioſis excrementis copioſe expurgari. quæ res etiam adiecto ſero fœlicius cedit.*

M E S V E.

IVLEPVM alterum roſatum fit ex aquæ roſarum libris tribus, ſacchari libris duabus.

IVLEB, quod fit ex deſtillatione roſarum eſt illud quo ſæpe vtimur, quod ab Auic. in v. can. duobus modis deſcribitur, vno modo zucchararo clarificato cum aqua communi addũt pro omni lib. zucchari ſic clarificati, vnc. ij. aquæ roſarum: quem modum etiam poſuit Serapio in proprio antid. Et hoc modo C factum non habet tantas vtilitates. Secundo modo deſcribitur ab Auic. vt hic deſcribitur, qui modus eſt vſualis. CHR.

HOc eſt in vſu, & dicitur iuleb roſarum, ex quo aquæ commixto fit ſuauiſſimus potus, ad calorẽ, & ad ſitim amouendã maxime idoneus, quo tamen antiqui non vtebantur, quia nec aquam roſatam norant, nec hunc ſacchari vſum. MAN.

IDiulepum eſt hodie vſu frequentiſſimo in febribus, & ſiti aquæ quadruplo miſtum, quia ſuauiſſimum, paratu facilius, & clarius, quã præcedens. Id quia REGI NOSTRO FRANCISCO in vſu eſt frequenti, iulepum Regium à medicis Pariſienſibus appellari cœptum eſt: idque ſolum medici hodie in ſuis placitis abſolute requirunt. Veteribus ignotum, rhodoſtagma, ſeu aquam roſarum, & hunc ſacchari vſum neſcientibus. Quibuſdam vero vni libræ ſacchari in aqua communi clarificatæ adduntur aquæ roſarum vnc. ij. vt fit ex aqua roſarum pauca, & multa D communi compoſitum, ſed ad inefficacius. SYLV.

IVlep aliud roſatum. *Per aquam an ſuccum intelligat, vt proxime de violis exprimit, an ſtillatitiam aquam, non conſtat. conſtat tamen hoc deſtillationum non fuiſſe ignarum. Sed vtro modo paretur non erit diſſimilis efficaciæ.* COST.

M E S V E.

IVLEPVM de ſucco violarum fit ex ſucci violarum lib. tribus, coctis cum ſacchari lib. ij. ſimiliter fieri poteſt ex ſucco roſarum, eſtq; purgatoriũ.

IN communi vſu eſt id, quo multi, parum conſiderãtes, in ventris fluxibus, quaſi adſtringente aluum, vtuntur: MAN.

vtuntur: cum tamen contrarium potius operetur, quod ex ſucco roſarum fit, & ſyrupus roſatus dicitur.

SYLVII. ID iulepum ex ſucco violarum, & roſarum, & cæterorum eſt præſtantiſſimum, quod plantarum ſuccus ipſarum velut quidã ſanguis eſt. Iucundius eſt ex florum infuſione, minus efficax niſi multiplex fiat infuſio, & flores recentes ſint: iucundiſſimum, & maxime imbecillum ex aqua deſtillata: in febre ardente, æſtu ſtomachi, aut thoracis, ſiti inexpleta. Ad idem valet Actuario roſachar, id eſt ſuccus violarum cum ſaccharo coctus, bilis acrimoniã obtundens, idemque ob leniorem thoracis vitijs eſt aptum, & aqua cum ſaccharo cocta, & aqua cũ floribus nymphææ, & ſaccharo cocta, bilis ardorem mire frangit, & refrigerat.

COST. IVlep de ſucco violato. *Quod dicebam, quia, contra quàm in roſis, ſtillatitia violarum aqua parum odoris, ac priſtinarum virium retinet, propterea hoc Iulapium ex ſucco violarum ſemper illi, quod ex ſtillatitia fit aqua, præferrem.*

MESVE.

Paulinum. IVLEPVS zizyphorum aſperitatem gutturis, & tuſſim iuuat, ſputum tenue, quia incraſſat, facilius expelli facit; ob id raucitati, & pleuritidi confert. fit ex zizyphis magnis, & pinguibus centum coctis in lib. iiij. aquæ ad dimidias; quæ lib. ij. reliquæ cum ſacchari lib. j. percoquuntur in ſyrupum, id eſt, iulepum ſimplex.

CHR. IVleb iuiubinum ideſt de iuiubis non eſt in vſu, ſecundum hanc deſcrip. in forma iuleb, ſed bene in forma ſyrupi, vt dicetur inferius: & haberet virtutes, & operationes in litera poſitas. Dicit, fiat ſyrupus: ideſt iuleb ſimplex: ſicut iuleb quod lymphari debet cum aqua hordei, vel capillis veneris: vel cum aqua ſimplici clara ſecundum exigentiam diſpoſitionis; cum exhibetur in doſi conuenienti, & condecenti. G

MAN. ZIzipha græce, & latine dicitur, & ſerica: Gal. nihili fecit: recentiores in vſu habent ſicca, nec ego ea in totum reſpuenda puto.

SYLVII. NON eſt in vſu, quamuis in hos affectus fuerit efficaciſſ. cũ aqua hordei, vel adianti, vel communi. Eius loco in vſu eſt, ſyrupus zizyphorum poſt dicendus. Syrupus zizyphorum ſimplex ad catarrhum tenuem in pectus, ad ſputum liquidius incraſſandum modice, fit ex zizyphis centum coctis in aquæ pluuialis lib iiij. ad dimidias: colatum percoquitur in ſyrupo cum ſacchari lib. j. poſtea compoſitus ſcribetur valentior.

COST. IViubinum. *Zizypha quum ad perfectam creuere magnitudinem, adhuc tamen ſubacerbo ſuo ſucco turgens, ſolent multi clybano committere areſacienda, & ubi areſacta manibus oleo illitis perfricarint, in medicos vſus reponere. quæ huius ſunt generis craſſefacere humores poſſe arbitrandum eſt, ad quem vſum hic vſurpantur. aliàs vero quum attenuatione eſt opus, vtendum arbitror iis, qui ſua in arbore maturuerint, dulcibus, & acerbitatis expertibus, qualia in loch ſano, & experto deſiderantur.* H

MESVE.

SYRVPVS de pomis cor imbecillum roborat, ob id ſyncopem, & cordis tremorem ſanat, fit ex pomorũ dulcium, & acidorũ ſucci, ana lib. v. coquendis ad dimidij conſumptionem; deinde biduo reſidere permittendis donec clareſcant. E Tunc colentur, & cum libris tribus ſacchari fiat ſyrupus. Quidam huic ſucco nondum per reſidentiam purgato immergũt ſericum crudum, cocco baphica recenti tinctum, donec is rubeſcat, & cocci ac ſerici facultatem receperit, iſque eſt præſtantior.

MAN. SCis, quid ſuperſcripſerim de malis. Paul. ex dulcibus parat, & vocat hydromalum.

SYLVII. SYRVPVS de pomis ſimplex quibuſdam in vſu, alijs compoſitus poſt dicendus, magis. Efficacior erit, ſi poma dulcia augeas, quod illa odore cor magis roborant, aut Pauli hydromelum ex cydonijs odoris, & aliud ex ſolis dulcibus pomis oſtendunt, vt contra Serapio ex ſolis pomis acidis: acida enim putredinem prohibent, appetentiam inuitant, ſitim ſedant, ventriculum poſt vomitum biliosũm roborant. Ne autem accipe ſericum pannum ab F infectoribus tinctum in chermes cum alumine, & alijs, quod illud chermes a ſucco baphicæ cocci fit diuerſiſſimum, vt dicemus in ſyrupo corticum citri. Hæ compoſitiones ex fructibus ſyrupi ſunt, quia minus coquuntur iulepis, aut affines, quia ſimplices, minus tamen claræ.

COST. DE pomis. *Conferre imbecillo ex caliditate cordi hic poterit manifeſta qualitate, qua refrigerat. Quod autem de ſerico meminit, qui exiſtimant ſericum occulta proprietate eidem viſceri conferre, non eos ego ſanè contempſerim. Sed in imbuendo ex chermes ſerico, pro chermes tinctorium granum dubio procul ſumendum, non vermiculi pimpinellæ nunc ea voce nuncupati, & veteribus ignorati. In ſerico autem ad medicos vſus inficiendo ea ſeruari deſidero, quæ ſupra, quum de confect. alchermes ageremus.*

MESVE.

SYRVPVS de pyris ventriculum roborat, & cibum in eo continet. fit vt ſyrupus de pomis.

Syrupus de pyris confortat ſtomachum, & ſtringit materiam, & eius modus eſt ſicut ſyrupus de pomis.

CHR. AVic. in v. canon. habet deſcript. eandem cum iſta. idem in quarto canon. fen. prima cap. de cura morbillorum laudat ipſum ſub nomine ſyrupi de altelea, & ſunt altelea pyra, vt exponuntur in ſuis ſynonimis.

MAN. LICET non ſit in communi vſu, efficaciam tamen haberet ſi ex congruis pyris pararetur, in his, quæ Meſues dicit.

SYLVII. PRO varia pyrorum natura variæ ſunt eius vires: in hunc autem adſtringentia pyra, non tamen acerba, ſed ſolum auſtera, aut ſubauſtera Meſues accepit, quæ refrigerando, & adſtringendo ventriculum a calore imbecillum, vt in febribus, roborat, & cum cibi tenax non ſit, ſed vomitu, aut deiectione mox excernat, firmata retentrice, & oſculo ventriculi vtroque adſtricto cohibet. In vſu non eſt, tamen ſaluberrimus fuerit.

COST. DE pyris. *Supra condita pyra probabat etiam ad cordis robur, quod illi ex proprietate formæ tribuunt, qua etiam eius ſemina, & folia venenis aduerſa veteres obſeruarunt. Quia autem quæ ventriculo robur conciliari dicuntur, ferè aſtringentia ſunt, propterea pyris hic vtendum erit auſteris. alioqui non tantundem hic valebit ſyrupus, quantum de cotoneis, quod hic proxime ſcribit.*

MESVE.

SYRVPVS de cydonijs idem pollet, & eodem fit modo.

CHR. IVLEB optimum, licet non ſit in vſu nec præparetur, tamen mirabiliter operatur in conſtringēdo omnem fluxum ventris hepaticum. Et ego iam vidi multos curatos cum eo, præmiſſa iam leui mundificatione cum caſia, vel manna, præſuppoſito regimine cibi, & potus, & aliorum, vt expedit. Debet aſſumi in doſi conuenienti, cum aqua extinctionis chalybis ſemper ſtomacho vacuo. Et ſufficit, quod aqua ſit dupla ad ipſum iuleb.

MAN. ET hunc vocat Paulus, hydromalon. Recentiores quidam factum ex malis, malozulapon, hoc κυδωνίων γλύκισμα.

SYLVII. DYſenteriam hepaticam mire ſanat, mediocriter per caſiam, aut mannam vacuato corpore. Sed valentior eſt ex ſucco cydoniorum paruorum, quæ ma'cula vocamus; & quæ acerbiora ſunt, quam ex ſucco ſtruthiorum ſeu prægrādium, quæ ſœminæ vulgo dicuntur. Hoc recentiores quidam μηλοζουλάπιον, & κυδωνίων γλύκισμα, vocant. Alijs miua cydoniorum ſimplex dicitur, licet poſtea Meſue ſcribatur miua ſine ſpeciebus, & cum ſpeciebus. Paulus etiam hunc hydromalum vocat.

COST. DE Cydonijs. *Parandus hic eſſet ex recenti adhuc atque eo modo quo ſupra dicebamus expurgato ſucco. vbi enim inueteraſcit, acreſcit, neq; aſtringendo tunc tantum valet quantum antea.*

MESVE.

SYRVPVS de perſicis intemperiem calidā ventriculi, & inde natam ſitim compeſcit, oriſque fœtorem, fit vt ſyrupus de pomis.

MAN. ET hic non inutiliter parari poteſt.

SYLVII. SYrupus ex ſucco perſicorum præſertim minus humidorum (qualia nos Corboliana vocamus, quòd in Corbolij territorio, & plurima, & præſtantiſſima proueniant) profecto fuerit præſtantiſſimus. & multo vtilior, non minus iucundus, quam perſica ipſa condita. refrigerat, humectat, ob id intemperiem calidam ſedat, & ſitim, & odore iucundo teturn oris odorem tegit, & epicraſim emendat, eum. ſ. qui a corruptis in ventriculo humoribus, vel vlceribus excitatur, non eum, qui a putredine humorum, vel partium in pulmonibus, faucibus, ore toto, naribus proueniat, quia vel in has partes non fertur in his vix momento manet, adde quòd qualitate aromatica putredini reſiſtit.

COST. DE perſicis. *Perſici odor in tenuibus eius partibus ſitus decoctione euaneſcit, vt oris fœtorem eo emendari vix credam, niſi forte dum calidiorem ventriculi intemperiem corrigit, corruptela etiam nidoroſa aduerſetur.*

MESVE.

Syr. de ſucco acetoſæ.

SYRVPVS ex ſucco oxalidis febribus bilioſis, & peſtilētibus ſaluber eſt, cordis & ventriculi flammeum calorem extinguit, ipſaque roborat, fit vt ſyrupus violarum.

MAN. AVICENNA vocat omnem lapathō acetoſam. Videtur autem apud Dioſcoridem ſola illa lapathi ſpecies, quam vocant oxalida.

A SYrupus item ex intybi ſucco ad hepatis intemperiem calidam, & obſtructionem, accipe ſucci intybi purgati lib. viij. ſacch. albi libr. 5. & dimidiam, coque in ſyrupum. Sic fiat ſyrupus ex ſucco cichoriorum, lactucæ, portulacæ, betæ, braſſicæ, bugloſſi vtriuſque, eupatorij, abſinthij, fumariæ, hyſſopi, mentæ, marrubij, arthemiſiæ, & ſimilium herbarum tam frigidarum, quam calidarum, & temperatarum. Poſſis etiam ſacchari quantitatem ſucco æqualem in aqua æquali primo liquare, & per pannum laneum colare, mox percoquere, etiam vltra aquæ conſumptionem, ad cōſiſtentiam, ſeu ſolidorum, quæ vocant, aut ſacchari roſati, mox à prunis, depoſito ſaccharo ne per cocto, ſuccos huiuſmodi reſidendo, puros, paulatim miſcere, parum coquere, & ſeruare. Potes etiam ſuccos parum coctos, reſidendo purgatos colatos ſimul cum ſaccharo, vel iam clarificato, ſed ſimul clarificando, ſine aqua coquere in ſyrupum, ſed coctione tam longa vis ſuccorum, præſertim refrigerantium, prope tota conſumpitur, quod priori modo non ita accidit. Quando autem in ſyrupum ſuccus eſt coquendus, modo poſteriore prius reſidendo eſt purgandus, deinde ouorum albuminibus, poſtea cum melle, aut ſacch. coquendus ad mellis craſſitiem, aut eſtener, vt ſeruari poſſit.

B

COST. DE ſucco acetoſæ. *Syrupi huius frequentiſſimus nunc eſt vſus, neque in eo conficiendo aliud, quā oxalis vſurpādum. Sed & oxyn quod acetoſum trifoliū vocāt, ſi quis parato ex eo ſyrupo in vſum traduxerit, puto ad oēs eos vſus tantundē poſſe, quantū ex oxalide.*

MESVE.

SYRVPVS ex ſucco cucurbitæ febres ardentes, bilioſaſque reliquas, gutturis aſperitates, & pleuritidem emendat. Cucurbitam magnam maza inuolutā clibano coque, eius expreſſi ſucci lib. v. cum ſacchari lib. iij. percoque.

C

MAN. MAGNAS vires hic habet in ſiti, & magno incēdio extinguendo.

SYLVII. NObilis quidam noſtras, in peregrinatione Hieroſolymitana Ioppe ardentiſſima febre correptus, a Medico Iudæo eſt cōfeſtim hoc ſyrupo perſanatus, id obiter addendum putaui, vt lector intelligat multa in Meſue præſtantiſſima medicamenta velut neglecta iacere, quorum vſus eſt ſaluberrimus. Hic ergo ſitim, & vehementem febrium ardorem potenter extinguit magna frigiditate, & humiditate. Gutturis hæc aſperitas calidam, & ſiccam expirationem per febres ardentes ſequitur, pleuritis ab omni humore fit, frequentiſſime tamen à bile, vt apho. 33. lib. 6. ob id bilioſis, & calidiſſimis morbis pleuritidem bilioſam tanquam acutiſſimam, & calidiſſimam hic commemorat.

COST. EX ſucco concurbitæ. *Nunc audio cucurbitam excauari, & indito illi ſaccharo leuiter coquendā* D *temperato clybano committi, collectum vero in ea liquorem ad propoſitos hoc loco affectus vſurpari. Hoc ipſum in memoriam mihi ducit melonem Indum anguriæ nomine agnitum, cui ſi facto in ſuperiori parte orificio ſaccharū immittitur, diſſoluitur, & anguriæ ſucco quo multo affluit commiſtum, potum ad refrigerium, & ſedandam ſitim opportuniſſimum præſtat. Sane, ſyrupum ex ſucco cucurbitæ etiam ad pleuritim commendat. quam tamen quantumuis bilioſam tranſacto eius initio, quo cohibenda erat fluxio, frigidioribus biſce rebus adiuuari poſſe diffidimus.*

MESVE.

SYRVPVS de prunis valet idem, quod ſyrupus de violis, & ſimiliter fit.

MAN. Hic præter hoc quòd infrigidat, aluum etiam lenit: loco eius vtimur diapruno ſimplici, ſicuti, & duobus de granatis. E

SYLVII EIus ſyrupi, vt prunorum, varia eſt natura: ſi enim dulcia ſint, aluum ſubducit: eius autem loco Diapruno ſimplex vſurpamus: ſi auſtera ſint, aluũ cohibet, niſi ſummis epulis ſumptum, firmatis partibus ventriculi ſuperioribus, deorſum pellat. Si acida ſint, refrigerat, humectat, incidit, tenuat, appetentiam excitat. Dulcacida vero Meſue videtur intelligere, quæ parum aluum ſubducant, & magis refrigerent modo violarum.

COST. SYRVPVM ex primis lib. ſimpl. eſſe ait iuuamẽti noti, quod intelligendum. Sicut enim pruna omnia, & acida refrigerantis facultatis. An vero ex ſucco; an ex ſtillatitio liquore hic ſit parandus, quum non explicet, quia ſuccus, ſi quis illis ſaccharum coquendũ indiderit, denſari in gelu ſolet, vſurpandus videtur liquor: quem quidem, quum nos deſtillatione elicuimus, refrigerando, largius autem epotum etiam ſubducendo ventri, non imbecillum agnouimus. F

MESVE.

SYRVPVS de granatis acidis febres bilioſas, & quæ ex pituitoſis flammam multam inuehunt, iuuat.

MAN. PAVLVS rhoiton parat ex par. iij. ſucci, & vna mellis. Sunt qui immergunt ſetam, quia videlicet putent habere magnam vim in roborando corde.

SYLVII EX ſucco purificato granatorum acidodulcium, vel acidorum ſimul, & dulcium, vel acidorum tantum, aut acidorum maiori portione, cum ſaccharo, fit hic ſyrupus, vt præcedentes, quia refrigerat, humectat, & obſtructa non nihil liberat, eſt enim tenuitate bilioſis febribus eſt efficax, ſed etiam pituitoſis (quia ſapor acidus etiam incidit) & præcipue multum inflammatis. Nam, vt ligna viridia ægre incenduntur, ſic pituita putrendo vix vritur: vbi autẽ accenſa omnino eſt, modo aliarum ardet: quod & Hip. cauſus pituitoſus, & hyberuus declarat. Syrupus ex ſucco omnis oxalidis, idem pollet, vt poſt leges. Paulus ῥοΐτην parat ex partibus tribus ſucci granatorum, & vna mellis. Sunt, qui ſericum mergant, putantes id magnam vim habere roborandi cordis. G

COST. DE granatis. *Vt punici acidi ſuccus morbis, quos acrior, & tenuior bilis excitat, dum refrigerat, & craſſefacit, opportunus eſt: ita ijs diuerſus, quos pituita frigida aut craſſa. recte ergo quum ſyrupum ex punicis acidis valere ad pituitoſas febres ait, ſubdit, ſi magna illis iungatur inflammatio. eſſe vero ea ſolet ex ſalſa pituita, qui humor bilioſam æmulatur naturam, & febres interdum ardentes procreat. quare in pituitoſis febribus niſi ex ſalſa ſint pituita, abſtinendum hoc erit, quod vt refrigerare, & craſſefacere, ita efficere poteſt, ne humor concoquatur.* H

MESVE.

SYRVPVS de granatis dulcibus, ſitim, tuſſim, pleuritidem iuuat. fit vt prior. præſtantior euadit, ſi ſucco maceraris ſericum cocco baphica tinctum.

SYLVII SITIM à ſicco ſedat humectando: minus eam, quæ à calido eſt, quòd dulcia in ventriculo calido prompte in bilem flauam vertantur, & ſitim inde excitent, ſi videlicet exacte dulcia ſunt, vt mel. aliud autem ſentiendum de minus dulcibus, Sunt enim in dulci ſapore ceu gradus quidam maioris, & minoris ratione diſtincti, vt pituita dulcis in 1. gradu, lac in 2. glycyrrhiza in 3. mel, &

ſanguis dulciſſi. in 4. ob id mel quia ſumme eſt dulce, à calore vel ſuo, vel alio prompte inflammatur, glycyrrhiza autem recens etiam diu coqui poteſt citra periculum aduſtionis. vnde & ipſa Græcis ἄδιψος dicitur, quod ſitim ſedat, lac coqui diutius poteſt, pituita diutiſſime. Quatenus autem dulcia tergent, hic ſyrupus aſperitatem gutturis lenit, ſi ab humore ſiccato inæquale eſt, & humectando, ſi a ſiccitate exaſperatum eſt: quoniam item dulcia tergendo ſputa promouent: in omni autem pleuritide facile ſpuere eſt ſaluberrimum, & quo citius, & largius ſpuitur, eò breuior, & tutior eſt pleuritis. Cor præterea roborabit hic ſyrupus, ſi ſucco huic ſericũ crudum grano tinctorio, (κέρμες Mauri vocant) infectum immiſeris donec ſuccus ruber euadat. Nam vtrumque, ſericũ inquam, & coccus baphica vim cordis roborandi habere creditur. Poſſet eadem ratione cæteris huius generis ſyrupis hoc ipſum miſceri, nõ huic, & ſyrupo de pomis tantum.

COST. DE granatis dulcibus. *Dulcis punici ſuccus vt dulcis eſt, ſitim vix ſedat, ſed madefaciendo, id pſtat.*

F

MESVE.

SYRVPVS ex corticibus citri ſtomachum firmat, & oris gratiam commendat. Corticum citri † libras vnas, in aquæ fortis lib. v. coquitur ad duarum librarum conſumptionem, & cũ ſacchari † lib. j. percoquitur in ſyrupum, cõdiendum moſchi granis quatuor. Alij corticum quantitatem iuſtam in iulepum probe coctum proijciunt, & fit delectabile. Quod ſi aqua, cui cortices citri ſunt incocti, ſericum cocco baphica tinctum maceraris, præſtantior euadet.

† maximè
† lib. ij.

CHR. SYRVPVS de corticibus citri nõ eſt in vſu, nec præparatus reperitur. Et hic nota, quia in præſenti ſyrupo fit mentio de ſeta tincta in chermes. i. in grana. reperitur etiam in quibuſdam alijs deſcrip. cheſmes ſcripta per s, & non per r, & ſunt paſſulæ ſine nucleis. G

MAN. CVM bene paratur, cerebrum etiam, & cor confortat, ſi intemperie frigida laborant.

SYLV. CErebrum, cor, ſtomachum, & reliquum etiam ventriculum, ſi frigida intemperie laborant, calore aromatico roborat iſte ſyrupus, & cortex conditus, ſiue humidus ſiue ſiccatus, diligenter manſus, & ore contentus, vel deglutitus. Nobis, vt dixi citrorum deſiderio non paratur, ſed eius loco ſæpe vtimur eo ſyrupo, in quo ipſi cortices citrorum conditi ſeruantur. Quia vero eſt odore iucũdo, tetrum oris halitum tegit, & obtundit, præſertim qui à corruptis in ventriculo humoribus effertur. Nam a partibus alijs ori vicinis odorem fœdum, nec multum, nec diu diſſimulat. In idem vitium cortex citri conditus eſt efficaciſſimus, ſiue ore contineatur, ſiue etiam præmanſus deuoretur, præſertim aere frigido, aut temperato, & in ventriculi intemperie frigida potius, quam alia, quauis: nam manifeſte calfacit. Odorem vero huius ſyrupi aromaticum moſchio addito auget, vt etiam partes principes valẽtius roboret. Quamuis autem calidus ſit, tamen peſtilentibus morbis, & veneno reſiſtit, partes principes roborando. Ne autem accipe pannum ſericum tinctum chermes, rem à noſtra natura, & ſucci alienam, non ſolum per ſe, ſed ob aluminis, & aliorum tincturæ panni huius neceſſariorum miſtam malignitatem. Miſcetur hic ſyrupus ſæpe alijs compoſitionibus ad cerebrum, cor, ſtomachũ roborandum. Idem pollet conditura corticum citri liquida. Nam ſicca minus eſt efficax, quę fit corticibus in ſaccharum prope percoctũ iniectis. Fieri ſimiliter poteſt ſyrupus, & conditura ex corticibus limonum, & aranciorum: ſed poſtremi, quòd amariores ſunt, aqua macerando ſunt ante dulcorandi. H

COST. DE corticibus citri. *Magni hoc eſt vſus ob commoda, quæ dum corporis ſpiritus eius odore recreantur,*

ſtreantur, principibus membris atque vniuerſo corpori frigido aliquo vitio detentis affert: præſertim addito moſcho. Sed mulierum gratia, quarum plurimæ offenduntur moſcho, parandũ hoc eſt etiam ſine moſcho.

MESVE.

Syr. de acetoſit. citri.

SYRVPVS ex ſucco citri acido, bilis flauæ, & febrium ab ea, aut viſcerum phlegmone ortarum, ardorem flammeũ potenter extinguit, ac ſitim vehementem. ebrietati reſiſtit, vertiginẽ iuuat, febribusq́ue peſtilentibus, prçſertim conſtitutione æſtatis venenoſa, & peſtilentiæ opitulatur. Sic fit. Succi citrorũ acidi lib. xij. in vaſe vitrato coq; igni prunarum lento ad tertiæ partis conſumptionem. cola. reſidere donec clareſcat, permitte. Clari ſucci lib. vij. percoque ad iuſtam craſſitudinem cum iulepi clari, & purgati lib. v. Aut ſi æſtas eſt, in ſola, donec aquoſa eius ſubſtantia conſumetur.

CHRI. ISTE ſyrupus eſt multum in vſu, & maxime tẽpore peſtilentiæ, & alijs feb. malæ qualitatis: nam reſiſtit corruptioni aeris, & venenoſitati aeris ſua cõplexione, & proprietate, confortat ſtomachum debilem, & ſupercalefactum, & cor prohibendo reſolutionem ſpirituum, & infectionem ipſorum, & remittit incendium ſuperfluæ caliditatis humorũ. extinguit ſitim, & ſic ſomnum mire prouocat, & eius complexio principalis eſt frigida vltra primum cum leuiſſima ſiccitate, & aliquali humectatione, quæ longe maior efficitur ex permixtione aquæ frigidę purę in duplici quantitate. Sic ergo apparet, quòd ipſe eſt principaliter digeſtiuus materiei cholericæ, & ſubtilis, ſuperfluæ caliditatis, ſicut etiam ſyrupus acetoſus ſimplex. Confert inſuper ebrijs, & habentibus vertiginem, prohibendo aſcenſum vaporum ad caput. habet & alias operationes, quas tu ipſe diſcerne. Recip. ſucci acetoſitatis citri, &c. Et infunde ſuper ipſum de iuleb claro, & depurato. i. de zucch. liquefacto claro, & præparato cum claris ouorum, vt faciunt aromatarij, vel aliter ex iuleb claro, & depurato. i. ex iuleb roſato, perfecte completo, lib. ij. & vtraque expoſitio eſt bona. reliqua, quæ ponuntur in litera, ſunt clara. Et eius doſis communiter fit vſque ad vnc. ij. cum aqua frigida, vel aquis cordialibus bugloſſæ, meliſſæ, vel endiuiæ, & hoc, vel plus, vel minus de vna, vel altera illarum, ſecundum quòd quærimus maiorem, vel minorem extinctionem, aut confortationem virtutis. Et ſi ſumatur talis ſyrup. pro digeſtione humorum, ſemel tantum in die ſumitur cum proportione duplici aquæ. Si autem ſumitur pro extinctione ſitis, & caloris febrilis, ſic poteſt ſumi pluries in dię ſtomacho ieiuno, & vacuo, & celebrata digeſtione cum proportione quadrupla aquæ.

ADDITIO.

Nota re aromatarij.

Nota, quòd pauci ſunt aromatarij, qui ſciant facere iſtum ſyrupum. immo omnes facientes hunc ſyrupum, diu in forma ſyrupi non poſſunt conſeruare: ſed congelatur tanquam gelea, & hoc aduenit imperitia facientium. Sic igitur eſt faciendum. Accipiatur illud, in quo acetoſitas reperitur citri, & ipſam petia ſubtili leniter exprimas, & non violenter, exibit liquor clarus non mucilaginoſus. Accipe igitur dè dicto liquore quantitatem dictam, zucchari albi bene clarificati, & debito modo cocti quantitatem, vt ſupra, & cum eo pone acetoſitatem, & ſoli expones. Sol enim conſumet paruo tempore humiditatem ſuperfluam acetoſitatis citri, & remanebit clarum tãquam aqua, hoc enim modo faciunt Cypriani.

PARAVI inſtar huius ex limonibus, & inueni placidum ac vtilem. Et confert ebrietati; vertigini. Bilioſæ. MAN.

SAPOR acidus refrigerando vehementiam bilis potenter obtundit, præſertim miſtus aquæ frigidæ, cum aqua dupla huius ſyrupi vnciæ duæ propinantur, vel eius loco aqua bugloſſi, intybi, meliſſophylli, vel alia pro ſcopis varijs. cor, ventriculum, & partes alias ab intemperie calida imbecillas firmat, & dum ſpiritus calore immodico tenuatos reſolui prohibet, ac ipſorum putredini, & humorum, & aeris tota ſua ſubſtantia reſiſtit, per accidens naturã roborat, febresq́; peſtilentes, aut gigni prohibet, aut genitas emẽdat. Refrigerando item ac humectando (nam per ſe frigidus ac modice humidus, duplo autem aquę aſſumpto vtramque qualitatẽ intendit) febrium maxime bilioſarum incendium compeſcit, & ſitim ac ſomnum conciliat. Quoniam poſtremo vapores minuit, extincto calore vaporem cauſam effectricem ebrietatis poto iam vino potente, & vaporoſo, reprimit frigiditate. Qua de cauſa nonnulli cum vinum meracius bibere cogantur, ob ventriculi imbecillitatem, ab eo ne caput vaporibus calidis tentetur, aquam ſuperbibunt: alij pomum, aut pyrum, aut aliquid ſimile poſtremum ingerunt: alij ore tantum ea continent: alij ore aperto reſpirant, vt vaporum à vino calidorum pars magna cum expiratione foras exhalet, non deferatur in caput, vbi ſpiritibus miſta pro ſuo impetu, errabundo motu ſpiritus ipſos animales dimoueant, vt inde nobis appareant communia ebriorum ſymptomata, Inter quæ vnum quoque eſt vertigo, cum ſcilicet omnia circumagi videntur. Cui ſyrupus iſte etiam ſuccurrit, & viſis, quæ vapor nunc bilioſus nunc alius à ventriculo, vel etiam toto corpore elatus in caput, & ſpiritui viſorio permiſtus nobis mẽtitur, qualia multa ieiunis quibuſdam, omnibus vero febrem depoſituris criſi per vomitum aut hęmorrhagiam narium accidunt. Citrea mala ſeptentrionalis Gallia cum deſideret, hunc ſyrupum ex prouincia, & Gallia Narbonenſi coemit. Poſſis tamen ex ſucco limonum (quos plurimos, & integerrimos prædictæ regiones quotannis tranſmittunt) iſto non multo inferiorem, magis tamen refrigerantem, & penetrantem coquere. ambo præterea cor, & ſtomachum roborant, & ſpiritus reſolui prohibent. nec malus fuerit ex ſucco arangiorum indidem magna copia huc anno propè toto delatorum. SYLVII.

Celſus Paulus.

Li. 3. progn. & criſion.

Syrupus item acetoſus ſimplex, & de granatis acidis, facultate refrigeratoria huic eſt affinis, viribus alijs longe inferior. Iulep, clarum eſt ſaccharum aqua diſſolutum, coctum, cum albuminibus clarificatum, vel iulepum accipe cum ſucco citri factum, aut roſarum. Potes etiam ſaccharo lib. ij. in aquæ triplo ad pendiorẽ conſiſtentiam coctas illi ſyrupo incoquere, poſt inſolare dies 40. vt diutius ſeruetur. Si contra bilem ſumitur, mane dentur eius vnc. ij. cum dupla aqua: ſi ad ſitim, & calorem febrilem, longe à cibo frequenter die ſumitur vnc. ij. cum aquæ quadruplo.

ACETOSITATIS citri. *Frequens huius quoque, & non paruus, ad eos affectus, ad quos Meſue proponit, eſt vſus. Si autem recens expreſſus ſuccus lanea lingua excoletur, decoctione non egebit quam eius expurgandi gratia Meſue inſtituit. licebitque addito ſaccharo ſemel tantum coquere citra virium iacturam, quam repetita coctione fieri neceſſe eſſet.* COST.

MESVE.

Syr. de acreſta.

SYRVPVS de Omphacio ventriculũ roborat, etiam prægnantium, ne alia rum partium excrementa facile recipiat. ob id choleræ morbo medetur, intemperiem calidam vẽtriculi, febres bilioſas, ſitim vehementem extinguit: venenis reſiſtit. Fit vt ſyrupus ex ſucco citrorum. Nonnulli condiunt caryophyllis.

SYRVPI de acreſta vſus eſſet conueniens vomitui ſuperfluo aſſumptus immediate poſt cibum in doſi vnc. ij. cum modico aquæ extinctionis ferri, vel chalybis, & fluxui ventris, vel calido, vel acuto cum relaxatione, & excoriatione inteſtinorum aſſumptus ante cibum in doſi prædicta cum eadem aqua frigida tempore calido, & calida tempore frigido: præmiſſa tamen aliquali euacuatione cum caſia, vel mãna, vel cum rhabarbaro aſſo, ſeu cum myrobalanis aſſatis, ſi talis fluxus, vel vomitus eſt depẽdẽs à materia pungitiua, vel mordicatiua. Et hic notandum, quod in quolibet fluxu ventris illa quæ dantur ad conſtrictionem ſtatim, debent exhiberi ante cibum. oppoſitum autem fieri debet in vomitu. Valet etiam vſus eius appetitui magno prægnantium. eſt enim frigidæ, & ſiccæ complexionis in primo, cum ſtypticitate multa, & confortatione membrorum: vnde multum lauda vſum eius. F

Canon prædictus.

MAN. Hic quoque præſtans eſt: Paulus omphacomeli.

SYLVII. REfrigerat, & potenter adſtringit, ſi ex vuis natura auſteris (quales vulgo nobis dictæ Burdegalenſes,) & immaturis expreſſum ſit omphacium, ob id hic ſyrupus ad vnc. ij. cum vncijs duabus aquæ coctæ, & chalybeatæ, ante cibum præſumptus, non modo deiectionem immodicam in cholera ſiſtit, ſed etiam omni dyſenteriæ præſertim biliosæ, quę frequentiſſima eſt, multum cõfert, purgato prius, ſi opus fuerit corpore per rhabarbarum etiam toſtum, vel aliud idoneum medicamentum. Si autem paulo poſt cibum ſumatur eadem, aut propinqua menſura, vomitum immoderatiorem, & à cholera, & a cauſa alia cohibet: Quia vero refrigerat, ſiccat adſtringit, vt acetum tribus his qualitatibus putredini reſiſtit, vt ſal duobus poſtremis, mel, ſaccharum. ſit coctio à ſole, vel igne ſola ſiccatione: ob id conditioni peſtilenti vſu eſt frequẽtiſſ. omphacium. Vt aromatico ſit odore, miſcent nonnulli caryophylla, quibus multo, aut paulo minus refrigeret pro caryophyllorum quantitate, & viribus. G Paulus omphacij ſextarios iij. cum mellis ſextario vno igni lento coquit: vel dies 40. inſolat, donec aquoſa eius ſubſtantia ſit conſumpta, & ob id ὀμφακόμελι, appellat. Actuario ad eadem ſit ex omphacij lib. 4. ſacchari lib. ij. bilis ardorem, & febrium magis refrigerando obtundit: nymphçæ ſacchari eiuſdem ex florum nymphçæ lib. ij in aqua parum coctis expreſſum, deinde percoquitur, cum ſacchari lib. ij. ſeruatur, & omphacium cum ſale, & omphacium ficorum, cuius meminit Gal. lib. 4. comp. ph p. Fit ex omphacij coctione, & reſidentia purgati lib. vij. & ſacchari clarificati lib. v. additis caryophyllorum drach. ij. aut circiter.

COST. DE agreſta. *In omphacio ad modicos vſus parando cauendum ne ſal (quod ſeruandi eius gratia plerique addunt) adijciatur. priorem autem, & diuturnioris durationis reddi immaturæ vuæ ſuccum obſeruabis excolando, atque (vt de acido citri dicebam) per linguam deſtillando, addito vt ſuccis alijs ſolet, oleo, ne eius vis expiret aut ab aere corrumpatur.* H

MESVE

Syru. de grano myrti. & pulmonem viſcera.

SYRVPVS Myrtorum ventriculum, † & viſcera alia roborat, ob id fluorẽ alui antiquatũ ſiſtit, tuſſim mitigat. fit vt ſyrupus de omphacio prædict⁹.

CHR. ISTE ſyrupus ſecundum præſentem deſcr. eſt in vſu, valet principaliter contra omnem fluxum ventris antiquum, & maxime excoriatiuum, & contra omnem fluxum ſanguinis a renibus, vel a pectore, aſſumptus cum aqua ferrea, vel plantaginis, & cõtra fluxum menſtruorum, & contra tuſſim factam a materia calida, & ſubtili. Confortat inſuper ſtoma- E chum, & pulmonem, & viſcera calefacta, & relaxata, & ſumme confert ſuperfluo fluxui vrinæ, & diabeti. Eſt enim cõplexio myrti frigida in primo, & ſicca in ſecundo, cum caliditate quadam, & leui apertione. virtus autem huius ſyrupi reſultat frigida verſus primum, & ſicca modicum vltra primum, & doſis eius eſt de mane vacuo ſtomacho vſque ad vnc. ij. lymphatum, cũ aqua ſimplici, vel ferrea, vel alia deſtillata, ſecundum exigentiam diſpoſitionis.

MAN. MYRTETON vocat Paulus: magni vſus in fluente aluo.

SYLVII. HAemorrhagiam omnem cohibet, ſumptus cum aqua chalybeata, vel plantaginis, ſiue a pulmone eſt, ſiue ab vtero, ſiue a renibus. Diabetem quoque reprimit, & omnem immodicam vacuationem, quia refrigerat, ſiccat, adſtringit. Eadem opera omphacoſacchar præſtat. Viſcera ab intemperie calida imbecilla, & ſoluta roborat. tuſſi a defluxu calido, & acri medetur dictis qualitatibus, & ſuo lentore velut incruſtando muniens fauces, ac guttur: ſit ex ſucci myrtorum. ſ. myrti baccarum lib. xij. coctis ad tertiæ partis conſumptionem, deinde colatis, & quieſcendo purgatis lib. vij. quibus aſſunde ſacchari clarificati lib. v. percoque igni lento in ſyrupum, vel ſi æſtas eſt, inſola vſque ad partis aquoſæ cõſumptionem: ſic Meſues, & Serapio componunt. Parrhiſij autẽ, quod myrtos parum recentes habemus, ex ipſis in aqua temperatis, & coctis paramus, ſed imbecilliorem. Hic ventris fluorem etiã antiquum ſiſtit, & ſcreatum ſanguinis, quæ, vt præſtet efficacius adſtringentium catalogum, roſas, rhoa, acaciam, hypociſtidem, balauſtia, oxyacantham, baccam, meſpila, carnem cydoniorum, ſuccum granatorum, maſtichem, ſantala, ebur uſtum miſcet, cum horum vnum, aut ſaltem pauca ſufficiant. Myrtetin Pauli lib. 7. huic affine eſt, ex ſucci myrtorum ſextarijs tribus coctis, cũ melle ſextario vno ad tertiæ partis conſumptionem ſemper deſpumando. Syrupus de ribes (ſic enim vocant Barbari, doctis ignoratum fructicem) vel Damaſcenum, vel noſtratis, calorem, febres bilioſos, ſitim extinguit, profluuium bilioſum, vomitum, hęmorrhagiam ſiſtit, cardiacis ſuccurrit, appetentiã excitat, exanthemata, ſeu morbillos, & variolas ſanat, in peſtilentia eſt efficax, ebrietati reſiſtit, viſum acuit: ſit vt ſyrupus ex acida parte citrorum, cui viribus æquale eſt. Ex baccis item ribes rubentibus racematim cohærentibus in aqua coctis, & expreſſis cum ſaccharo percoctis, ſit tremor gelatinæ vulgari ſimilis, qualis ex cydonijs, cornis, oxyacanthe, vuis, gelatina vulgo dictus, quòd gelu concretione refert: ſed hic omnium eſt gratiſſimus, & poteſt eadem, quæ ſyrupus, & ſapa de ribes prædictus. Quam vellem ſimplices herbarum ſuccos, vt fructuum, melle, vel ſaccharo conditos, & coctos, vel etiam igni, aut ſole ſiccatos ſeruari potius, quam ſic varie initio miſceri, cum poſſet medicus vtendi tempore pro ſuis indicationibus, & ſcopis miſcere. Eſt multum in vſu, nomine ſyrupi de baccis myrti. Eſt alius ſyrupus myrtorum compoſitus poſt ſcribendus, frigidus eſt ac ſiccus ad primũ gradũ, multa etiam pauca caliditate aromatica.

COST. DE granis myrti. *Myrti fructus aridiores ſunt, quã vt exprimi ex ipſis multus poſſit ſuccus, quare diluẽdi ſunt aqua: dilutumq; ad conficiendum ſyrupum aſſumendum; eritq; etiam vſus ad aſtringendũ eximij.*

MESVE

Syru. cheſmes.

SYRVPVS ex Vuis purgatis prodeſt tuſſi, & thoraci, fit vt ſyrupus zizyphorum.

CHR. SYRVPVS de cheſmes ideſt de paſſulis ſine nucleis: aliter exponatur, ideſt de grana cum qua tingitur ſericum. ſed prima expoſitio dicta eſt magis ad mentem auctorum: non eſt in vſu.

MAN. Paſſulas vocant, nullum tamen vidi qui pararet.

COST. DE cheſmes. *Paſſæ vuæ maturiores, dulciores, & acinis deſtitutæ ſunt hic deligẽdæ, quales Corinthiacæ.*

thiacæ. Si vero iis vtendum ſit, quibus acini inſunt, debendi illi ſunt ob aſtringendi vim, quam inſignẽ habẽt.

MESVE.

Syr. albe-

SYRVPVS ex Dactylis ventriculũ adſtringendo roborat, ob id vomitum, & fluorem alui ſiſtit. fit ex dactylis enucleatis, tritis, coctis ad conſumptionem duarum partiũ, deinde in ſyrupum percoctis.

MAN. DICVNT eſſe dactylos: ſed mirum eſt cum alias interpres conſueuerit vti voce dactylorum, quod nunc vtatur voce illa.

SYLVII. SVCCO dactylorum caremus, vuarum abundamus, tamen cocto in ſyrupum non vtimur. poteſt, qui volet, componere, & compoſito ad dictos affectus vti. Quæ ex vino, & aceto, ſuccis fructuum, cum melle, aut ſaccharo fiunt potiones, œnomeli, oxymel, oxyſacchar ſimplicia hic adſcribi poſſunt, quia tamen multipliciter componuntur, in compoſitos ſyrupos diſtuli.

COST. DE albelach. *Non docet qua aquæ menſura, quod palmularum pondus ſit incoquendum. Si exemplum ſyrupi zizyphorum ſequi velimus, tantum eſſet palmularum, quantum zizypha centum pendent, aſſumendum, & quaternis aquæ libris incoquendum ad dimidias. ſed quia palmulæ lenta, pinguique ſubſtantia zizyphis longe præſtant, & maiorem quoque aquæ menſuram videntur poſtulare. Committendum ergo id erit pharmacopæi dexteritati, ne apozema, quod decoctum vocant, conſiſtentiæ ſit craſſioris, quam vt in ſyrupi conſiſtentiam duci poſſit ſaccharo adiecto. cuius, licet non meminerit, quia tamen ducendum hoc medicamentum ait in ſyrupum, ſuperiorum exemplo ſaccharum admonet adÿciendum.*

DE SYRVPIS COMPOSITIS

MESVE.

HACTENVS ſyrupos ſimplices, & iulepos deſcripſimus. nunc compoſitos aggrediamur, primum refrigerantes ferè, poſtea calfacientes, & roborantes.

CHR. HAEC eſt ſecunda pars principalis huius ſextæ diuiſionis, in qua poſtquam poſuit iuleb, & ſyrupos ſimplices, nunc proſequitur compoſitos, licet inter compoſitos intermiſceat ſyrupũ acetoſum ſimplicem, quem tenet medium inter ſimplices, & compoſitos. Et primo, ponit ſyrupos, qui magis conueniunt ad digerendum materiam calidam, quia plus attinent complexioni frigidæ in eorũ virtute, & ſubſequenter ponit illos, qui principaliter conueniunt ad digerendum materiam frigidam, nam cum eorum complexione plus attinent caliditati. Et licet aliqui ſyrupi, in hac prima parte poſiti etiam ſimul conueniant ad digerendum materiam calidam, & frigidã, ſicut inferius declarabitur, tamen in eorum complexione plus attinent gradui frigiditatis.

MAN. COmpoſitos hoc vocat, quia præter ſacch. aut mel, ex pluribus, quam ex vna re conſtant.

SYrupos ex ſuccis fructuum medicamentoſis, præſertim refrigerando, & adſtringendo, & obiter ex ſuccis herbarum etiam calfacientibus, ſimplices explicuimus: compoſiti ſuperſunt, inter quos Meſues acetatum, ex aceto, aqua, ſaccharo recenſet, quamuis minimum ſit compoſitius. Frigidi autem hi aduerſus biliosos affectus, & ſanguineos ſunt efficaces, vt calidi ad pituitoſos, & melancholicos, niſi quibus melancholia feruet. Primum autem compoſitos ex ſuccis fructuum docebimus, quo ordine ſimplices prius ſunt deſcripti.

MESVE.

SYRVPVS papaueris ad catarrhũ, & tuſſim cauſam inſomniæ, Fit præſertim ex capitum papaueris albi, & nigri, ana drach. lx. coctis in lib. iiij. aquæ pluuialis, ad conſumptionem † lib. ij, & dimidię. tunc percoquantur cum B ſacchari albi, & penidiorum, ana vnc. iiij. Vulg. add. 5. &c.

SYRVPVS de papauere. duæ deſcriptiones ſyrupi de papauere ponuntur in hoc antidotario à Meſue, ſed iſta prima, quæ ponitur eſt magis in vſu; licet, & alia quæ, ſequitur magiſtraliter conueniat; vt de ipſa inferius declarabo: valet enim iſte ſyrupus principaliter ad prouocandum ſomnum, ad ſitim extinguendam, aſſumendo de eo vnc. ij. de ſero vna hora poſt cœnam, & etiam de mane ſi expedit vna hora poſt prandium: reprimit enim vapores calidos, & acutos qui ſunt cauſa vigiliarum. etiam ſua frigiditate caliditatem ſuperfluam remittit, prohibet etiã deſcenſum catarrhi acuti ad partes pectoris, & pulmonis. Cõfert etiam tuſſi ſiccę, & aſperitati gutturis, & cannæ, aſſumptus tempore congruo, & cum mo- C do, & aqua conuenienti talibus diſpoſitionibus. Reci. papaueris albi, & rubei, & proprie capita eorum, cum ſemine, ſupple. CHR.

ADDITIO.

Duos deſcribit ſyrupos de papauere, tamen primus magis conuenit ad ſomnum prouocandum, quam ſequens.

LONGA nimis videtur hæc decoctio, adeo, vt in recentibus vim perdat. Tutius eſt coquere, donec tabeſcat, nec amplius. MAN.

GALENVS in diacodio hunc terminum decoctionis non vult tam longum in recentibus præſertim capitibus, quia vim perdit, ſed donec ipſa capita coquendo tabeſcant. Poteſt D fieri ex ſolo ſemine, ſed præſtat ex capitibus cum ſemine decoctis ipſum componere, quod in capitibus vis refrigeratoria ſit inſignior, vt indicat opium ex his præſertim, nigri inciſis, emanans liquor maxime omnium narcoticus. Huic ſyrup. ſimplex vſu frequentior, quam ſequens, catarrhum calidum, tenuem, & acrem, in aſperam arteriam ſiſtit, quia frigiditate ſua cogit, & craſſum efficit humorem, ob id ad fluendum ineptiorem. In quem vſum diacodion adhibet Gal. Caloris quoque incendium extinguit, ſomnum conciliat, ſitim ſedat, guttur lenit. Tuſſim quoq; ab eodẽ catarrho ſiccam finit, aut ſaltem mitigat. ſicca autem eſt, quod nihil materiæ tenuioris, & efflationem tuſſis materiam eludentis expectoratur, & lentore ſuo gutturis aſperitatem lenit. Pro pluuiali aqua quidam malunt fontanam, & coquunt ad conſumptionem tantum libræ vnius, vel vnius, & dimidiæ in formam iulepi. Capita autem papaueris ſint recentiora, quia frigidiora ſunt, & diu minus coqui deſiderant, quam ſicca: ſomnum quoque conciliat, tamen per ſe refrigerando, & humectando ſumptus vncijs duabus hora ſomni, tum per accidens mitigat tuſſim vigilias excitantem. Faciunt vt ſitim SYLVII.

extinguit,à calido,& ſicco naſci ſolitam. Papaueris non nigri, ſed rubri legunt nonnulli, quod papauer rhœas eſt Dioſcoridi refrigerans, & omnibus ſuis partibus ſomnum concilians,ne putes cum quibuſdam ipſum anemonem eſſe calidam herbam.

MESVE.

Syr. dinarn ſeu de bizã-tijs.

SYRVPVS Bizantinus ad ictérũ, & febres putridas, bilioſas, & phlegmaticas ſolutu cõtumaces. Recipit ſucci intybi,& apij. ana lib. duas, ſucci lupuli,& buglosſi hortenſis, vel ſylueſtris, ana libram vnam. ferueſiant ſemel,& purgẽtur, eius ſucci clarificati lib. quatuor igni lento coq; in ſyru. cum ſacch. lib. duabus, & dimidia. Interdum acetum menſura ſuccorum purorum dimidia incoquitur, interdum roſarũ vnciç duæ, F glycyrrhizæ vnc. dimidia,ſpicæ nardi drachmæ duæ,ſeminis aniſi, fœniculi, apij, ana drachmæ tres ſuccis incoquuntur,& vi mirus euadit.

CHR. *Syrupus de bizãtijs duplex.*

ISTE ſyrupus de bizantijs, dupliciter autem reperitur. vno modò ſecundũ ſimplicem deſcriptionem, alio modo cum additione, quæ in fine huius capituli ponitur, & vocatur ſyrupus de bizantijs cum additione. Et, vt ſic habet diuerſas operationes efficere. Iſte ſyrupus eſt valde famoſus, vnde habetur in continuo vſu propter eius excellentiam, & iuuamenta, & maxime in febribus difficilis eradicationis compoſitis, vt cholericis, & phlegmaticis: & vt ſic confert febribus de materia mixta, vt ex phlegmate, & cholera. Vſus tamen eius eſt magis conueniens tranſacta nona die, aut ad minus ſeptima,& G ſic practicatur. Sed hic notandum, quod ante ſeptimam vtimur communiter in iſtis febribus pro digeſtiuo, noſtro ſyrupo de duabus radicibus, aut acetoſo ſimplici cum aqua fęniculi, & tertiã parte mellis roſati colati, vel media parte cum aqua ſimplici endiuiæ tantum, vel fęniculi tantum, vel endiuiæ, & fęniculi ſimul, ſecundum quod plus, vel minus prædominatur materia phlegmatica, vel cholerica in dictis febribus. Prædominante vero materia cholerica, vtimur ſyrupo ſimplici, vel acetoſo compoſito cum quarta parte mellis roſati colati, & cum aqua fœniculi, & modico aquæ endiuiæ: ſi vero aliquid aquæ fęniculi ponitur, eſt valde modicum. Prædominãte vero materia phlegmatica vtimur ſyrupo acetoſo compoſito, vel ſimplici, ſi aliud membrum læderetur ab eo cum æquali proportione mellis roſati colati, & cum aqua fęniculi, & cum modico aquæ endiuiæ. Mel roſatum principaliter ponitur cũ H prædicto ſyrupo ad digerendum materiam phlegmaticam in ſtomacho, ipſam ſubtiliando, & abſtergendo, & ad ſtomachum confortandum. Et ſyrupus de bizantijs cum additione eſt magis conueniens in declinatione febrium, quam ſyrupus de bizantijs ſine additione: quia magis aperitiuus, ſubtiliatiuus, confortatiuus membrorum,& præparatiuus reſidui materierum ad expulſionem.

Quonã tempore bizãtinus compoſitus ſit exhibendus.

MAN. BARBARA certe eſt hæc inſcriptio, & ſi id notar, quod verba ſignificant, auaritiam oſtendit, quæ a bono, & viro, & medico debet eſſe aliena. Efficax tamen eſt ſyrupus, & multi vius in longis febribus, præ-

E ſertim ab atra bile factis. Accipe eius clarificati lib. iiij.) Ideſt pro quibuslibet. iiij. lib. accipe ſacchari lib. ij. ſer. Et quandoque) Parant communiter vtroque modo, cum aceto videlicet,& abſque eo: dum tamen ſimpliciter ſcribitur, acidus eſt accipiendus.

SYLVI. COQVENDO deſpumentur, & clarificentur, & colentur ſucci. Si hunc vis obſtructa potentius aperire, adde acetum album, apium, petroſelinum, fœniculum,& alia vel ſplenica, vel hepatica, vel nephritica. aut coniunge vtendi tempore ſyrupum de radicibus, vel duabus, vel quinque. Syrupus de quinque radicibus ad eadem efficacior proximus viribus ſyrupo Bizantino, incerti eſt autoris. Accipit radicum apij, fœniculi, petroſelini, aſparagi,ruſci, ana vncias duas. coque in lib. ſex aquæ fontis ad tertiæ partis conſumptionem, expreſſum percoquitur cum ſacchari lib. tribus, addendo ad finem aceti vnc. octo. Alij addunt decocto ſeminis apij, fœniculi, petroſelini, ana vnc. vnam,& in libras decem aquæ coquunt ad dimidias. Expreſſum percoquunt cum mellis potius quam ſacchari libris quatuor.

MESVE.

Syr. acetoſus ſimplex.

SYRVPVS acetatus ſimplex materias calidas frigiditate, tenuitate vero craſſas, & glutinoſas ad expulſionem apparat. Galeno etiã in partibus remotis, ad quas eſſentiæ ſuæ tenuitate alia quoque medicamenta affectus in his contumaces victura conuehit: humorem tamen melancholico ſibi temperamento affinẽ iuuare non videtur. Recipit aquæ fontis libras quatuor, cum ſacchari libris quinque: coquantur in vaſe lapideo ad dimidias ſemper deſpumando, carbonibus accenſis, aut flamma G exigua,& ſine fumo. tunc adde aceti albi clari, libras duas. ſi autem valẽtiſſimum vis, libras quatuor: ſi viribus mediocre lib. tres, & percoque in ſyrupum. Datur ab vnc. j. ad vnc. tres cum frigida.

CHR. SERMO in ſyrupo acetoſo. Hic autor ponit deſcript. ſyrupi, acetoſi, & virtutes, & operationes eius. Eſt enim multum famoſus, & excellens, efficax, & mirabilis in digerendo materiam ſubtilem cholericam, & acutam, vnde ſumme confert cholericis febrientibus. Incraſſatiuus, enim eſt materierum ſubtilium, & extinctiuus ſuperfluæ caliditatis, & ſitis, aperitiuus oppilationum, prouocatiuus vrinæ, & alias quam plures habet operationes efficere. Et iſte ſyrupus acetoſus ſimplex eſt mitioris infrigidationis malarum complexionum calidarum, quam ſyrupus violatus; H ſed eſt maioris aperitionis, & prouocationis, & prohibitionis putredinis malæ, & venenoſæ, ideo multum confert tempore peſtilentiæ, & febribus peſtilentialibus aſſumptus cum aqua bugloſſæ, vel meliſſæ corruptioni aeris reſiſtendo. ipſum autem Galenus ſumme commendat xi. therapeuticæ, & de ipſo multum confidit in diſpoſitionibus putredinalibus, niſi ſit nocumentum magnum in ſtomacho, & ſenſibilis læſio in neruis per frigidum. Et iſte ſyrupus per ſe ſolum aſſumptus cum aqua ſimplici, vel endiuiæ principaliter cõuenit in digerendo materias calidas, & ſubtiles. Et ſubdit auctor quod poſſe eius etiam extenditur in materias frigidas, craſſas, viſcoſas, & adhærentes, hoc autem habet intelligi ſi ſit admixtus cum

alio

alio ſyrupo calido, & melle roſato colato, vel alio A ſyrupo compoſito abſque aceto, de quo ſtatim dicemus, vel lymphatus cum aqua apij, vel fœniculi, & ſimilibus calidis aquis aperitiuus, & ſic conueniret ad materias frigidas, admixtus tamen cum calidis ſub debita proportione. Et ſic apparet ſolutio dubij, quod ipſemet tangit in litera dum dicit. Et nos quidem diximus de iſto, quod facit penetrare medicinas ſimplices, quæ cum ipſo adminiſtrantur in partes, quas forſitan non penetrarent, & facit eas acquirere ſectiones diuiſiuas duri, & difficilis, & cur hoc etiam remanet cum ipſo virtus infrigidatiua, & inciſiua. Et componitur ſolum ex zucchoro, aqua, & aceto, ſecundum proportionem poſitam ab auctore, & litera eſt clara.

MAN. ET hoc quidem Galenus teſtatur.) Galenus nuſquam huius meminit, ſed oxymelitis. Propter ſimilitudinem, & communitatem.) Hippocrates, & Galenus, acetum iuuat eos in quibus amara: lædit ſummopere in quibus atra bilis dominatur: magis tamen mulieribus quàm viris eſt inimicum, quia vterum lædit. In leui.) Si videlicet non vis multum acidum. Et in forti (id eſt, ſi vis multum acidum, Cum aqua frigida, &c.) Non exprimit quantitatem aquæ: nos autem duplam aquam miſcemus, & ex herbis potius eliciſtam, quam naturalem.

SYLVII. AFFECTIBVS bilioſis ſaluber, quia bilem tenuitate, & caliditate furioſam frangit, craſſas, extinguit: humores autem craſſos tenuat incidit, obſtructiones aperit, vrinas mouet, ſudores. Quæ contraria poteſt, nimirum contrarijs conſtans ſubſtantijs etiam aceti ratione. Cum autem acetum ſit frigidum ſiccum, viribus maxime, & humor melancholicus frigidus ſiccus, &, melancholia extincto iam calore frigida ſicca Galeno dicatur, ob id humores, & affectus melancholicos augere videtur acetum, præſertim in mulieribus, quia vterum lædit: Hip. lib. 3. rat. vic. acu. & eius ratione ſyrupus, acetatus tamen, quia hos humores, & ſimiliter craſſos, leuiores expulſioni apparat tenuando, incidendo, meatus aperiendo, ſaluber etiam eſt affectibus melancholicis, vt quartanæ, libro 1. ad Glauconem, & ſplenicis remedijs ſumendis, & admouendis miſcetur in methodo medendi, & lib 9. cap. ph. p. putredini etiam reſiſtit, vt acetum, ob id peſtilentibus febribus eſt ſaluberrimus cu aqua bugloſſi, meliſſophylli, & alijs partes principes roborantibus, Non abs re autem in vaſe lapideo, aut ſiliceo, aut terreo vitrato coquit. Nam acetum à vaſe æneo, æruginoſum aliquid contrahit, & corrodens. Quod autem Galeno authore hâc ei ſyrupo vim tribuit, rerum aſſinatare fecit. Id enim Galenus oxymeliti tribuit, à quo hic ſyrupus nullo differt, niſi quod melius loco, ſaccharum melius ſpeciem accipit. &, quod craſſius coquendo efficitur, quam Galeni oxymel, ad diuturnam cuſtodiam. Poteſt tamen hic ſyrupus, vt Galeni oxymel parum coqui, æſtate præſertim, & fiet liquidiſſimus, clariſſimus, iucundiſſimus in hos omnes affectus, vt quotidie experimur, potius, quam tantam craſſitiẽ ex multa coctione natam aqua, vel dulci, vel deſtillata diſſoluentes, præſertim quibus affectibus timetur. Acetum autem album tenuius, & potentius alio eſt.

COST. SYRVPVS acetoſus. *Licet eius ſacchari, quod ſponte ex arũdine ſaccharifera effluit Galenus ignarus non fuerit, quando eius etiam Dioſcorides meminit, factitij tamen, & vulgati, quod norunt Arabes, nunquã meminiſſe plane conſtat. Sed mendum hic eſſe in Meſue codice ex iis verbis apparet, quibus, continuata cũ illa periodo oratione, qua teſtimonium citat Galeni, ſubdit, quod licet videatur id de quo agit, ineptum, vt ad atrum humorem conferat, confert tamen adiuuãdo medicamentorum penetrationem, quæ verba de aceto dici, & ex Galeno deſumi nulli dubium eſt. De aceto igitur non de ſyrupo ex ſaccharo, & aceto Galeni affert authoritatem, quod ad omne humoris genus conferat. propterea que Legendum videtur.*

Et hoc quidem de aceto Galen. teſtatus eſt, &c. *ita enim plana fiunt omnia. Porro acetum ex albo vino expetit, quia tenuiorum partium. alibi etiam diligit, eadem de cauſa, vetuſtum.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus cum radicibus, bilem craſſam, & auulſu difficilem, ac pituitã incidit, terget: obſtructa hepatis, lienis, renũ aperit. Recipit radicum apij, fœniculi, intybi, ana vncias iij. ſeminum apij, fœniculi, aniſi, ana † vnciam i. ſeminis intybi vnc. dimidiã: hæc omnia igne lento coquãtur † 3. vij. B ad dimidias in aquæ fontanæ lib. x. † tunc additis ſacchari lib. iij. clarificetur. deinde acetum additur quãtũlibet pro ſcopis, vt dixi nuper, varijs. † expreſſi. ...

CHRI. MODVS ſyrupi acetoſi cum radicibus ſcilicet duabus de quinque radicum numero. Iſte ſyrupus eſt multum in vſu. Eſt efficax in dirigendo materias mixtas, & phlegmaticas, ſic etiam ſumme confert febribus compoſitis, & phlegmaticis; tamen eius virtus, efficacia, & operatio eſt plus ad materias phlegmaticas, quam cholericas, eo quod ſua complexio eſt tendens ad primum gradum caliditatis, & ſiccitatis. licet huius ſyrupi deſcriptionem ingrediatur acetum, & a quibuſdam vocatur ſyrupus de radicibus temperatus, acetoſus, & à quibuſdam vocatur acetoſus de duabus radicibus: & à quibuſ- C dam vocatur acetoſus compoſitus, & ſic ab eiſdẽ quũ acetum in ipſo ponitur, vocatur ſyrupus temperatus de radicibus, ſine aceto vocatur compoſitus ſine aceto. Et his tribus modis vocatur generaliter ab omnibus cum aceto, vel ſine, quando in ipſo non ponitur. Sed ſtatim inſurgeret dubium. Nam ſtatim diceret aliquis, quomodo iſte ſyrupus dicitur de duabus radicibus, cum eius compoſitionem ingrediantur tres radices, ſcilicet radix fœniculi, apij, & endiuiæ. Dicendum, quod radices abſolute prolatæ ſunt quinque numero; ſcilicet fœniculi, apij, petroſelini, bruſci, & aſparagi, de quarum numero ſolum duæ ingrediuntur. endiuia vero non eſt de numero earum quinque. Et eſt ſimile, ſicut ſi diceremus de vno ſyrupo, qui componitur ex duobus ſeminibus calidis, vel frigidis, vt ſemine aniſi, fœnicu- D li, vel ex ſemine cucumeris, vel cucurbitæ, & licet ingrederetur ſemen leuiſtici, & endiuiæ, non propter hoc vocaretur niſi ſyrupus de duobus ſeminibus calidis, vel frigidis. Nam ſemina calida abſolute prolata ſunt ſolum quinque, ſemen aniſi, fœniculi, ameos, carui, & cymini. Quidam autem, & forſan melius dicunt, quod ſunt ſemen aniſi, & fœniculi, & petroſelini, bruſci, aſparagi, ſicut aqua quinque radicum fit ex quinque radicibus iam dictis: vtrunque tamen dictum poteſt ſaluari. Semina vero cõmunia frigida abſolute prolata ſunt etiã quinque, ſ. ſemen cucumeris, cucurbitæ, peponum, melonum, & citruli. Et ſic etiam ſunt quinque radices ex quibus fit aqua deſtillata, quæ eſt multum calefactiua, ac etiam aperitiua. Et aqua ex ſupraſcriptis quinque ſeminibus frigidis eſt multum diuretica prouo-

Dubium. *Reſponſio.* *Semina calida abſolute prolata quot.* *Semina frigida abſolute prolata quot.*

catiua vrinæ, etiam alteratiua ad frigidum. Et ſic tales aquæ denominantur ab eis. Prima dicitur aqua de quinq; radicibus. Secunda vero dicitur aqua de quinque ſeminibus communibus, & vtraq; multũ eſt in vſu, & ſic apparet ſolutio quo ad dubium. Iſte ſyrupus licet nominetur alio trium modorum iam dictorum ab aromatarijs, tamen nominatur vt plurimum, ſyrupus acetoſus compoſitus, vel ſyrupus cõpoſitus ſine aceto, & hoc quando acetum non ingreditur: & vt, ſic habet diuerſas operationes efficere ratione virtutis aceti, & non eſt tantæ caliditatis cũ acetum ingrediatur, ſed eſt aperitiuus oppilationũ, ſubtiliatiuus materiarum craſſarum, inciſiuus, prohibitiuus putredinis, & malæ qualitatis, quando autem eſt ſine aceto, eſt eiuſdem virtutis cum ſupradicto, & non lædit ſtomachum, & membra neruoſa, F eſt etiam prouocatiuus ſudoris, & vrinæ, & præparatiuus materierum facientium febrem ad expulſionẽ, vnde vtimur eo communiter in principio febrium phlegmaticarum cum melle roſato colato diſtemperato cum aqua fœniculi, vel alijs aquis ſimilibus, & compoſitus cum aceto plus confert attinentibus alicui caliditati cum viſcoſitate, ſine aceto autem plus conuenit materiebus frigidis craſſis. Conuenit etiam iſte ſyrupus oppilationi hepatis, renum, ſplenis. Et hic notandum, quod ſicut communiter vtimur ſyrupo de bizantijs in proceſſu febrium putridarum cõpoſitarum. ſic in principio earundem vtimur iſto ſyrupo acetoſo, vel ſine aceto.

MAN. HOc frequenter vtimur, vocamuſque acetoſum compoſitum.

SYLVII. NAM ſi imbecillum vis, aceti lib. v. addis: ſi valentiſſimum, decem: ſi medium, lib. vij. & ſ. Sed hic aceti modus atq. adeo primus, in hoc ſyrupo, & in præcedente nobis eſt moleſtus. præſertim quibus frigidus eſt ventriculus, quem vt cæteras partes neruoſas acetum lædit. Ob id etiam Galenus mel duplum aceto miſcet, & mellis duplam aquam. Meſ. quoque aquam prope duplam ſaccharo vbique miſcet. Quinetiam ſæpe ſine aceto hic ſyrupus fit, & tunc de duabus radicibus ſine aceto dicitur, quia ex radicibus quinque vſitatis, apij, fœniculi, petroſelini, ruſci, aſparagi, duas tantum recipit. Febribus pituitoſis, quam bilioſis aptior eſt, quia modice calet, & ijs incipientibus, vt Bizantinus paulo valentior procedentibus.

COST. MODVS. *Quibus acrior eſt ventriculi ſenſus, vel ne exulcerentur inteſtina diſcrimen, & omnino, quibus infenſum eſt acetum, ſine aceto parandum hoc erit medicamentum. acetum vero quum miſcendum erit, Meſue etiam ſilente, coquendum erit.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus de ſuccis herbarum. Recipit ſuccorum ſyrupi byzantini partes tres, ſacchari partes duas, aceti partem vnam.

CHR. PER ſuccos, vel ſuccum, ſyrupi dinarij intelliges ſuccos quatuor poſitos in ſyrupo dinarij, ſcilicet lupuli, buglossæ, apij. & endiuiæ, de quibus omnibus accipe lib. iij. zuc. lib. ij. aceti lib. i.

MAN. EST fere bizantinus, niſi quod in hoc minus additur aceti.

COST. MODI acetoſi de ſuc. herb. *Supra quum de biſantino ſyrupo agit, ait interdum ſucci lib. iiij,*

E *dimidiam aceti partem adijci: hic vero tertiam aceti partem ſumit. Sed quod in præcedenti ſyrupo acetoſo admonet, quod etiam Galenus de oxymelite, quo valentius imbecilliuſve expetitur, eo etiam plus minuſve adijcitur aceti.*

MESVE.

SYRVPVS acidus de ſuccis fructuum, refrigerat: ob id ſitim ſedat, ardorem bilis, & febrium, & phlegmones, aut intemperaturæ calidæ, cordis, ventriculi, hepatis, extinguit. Recipit ſucci granatorum † acidodulcium, & acidorum, ana † [illegible]
partes tres. coque igni lento ad tertiæ partis cõ-
F ſumptionem. biduo clareſcere permitte. eius partes duas iulepi partibus iij. vel pluribus, vel paucioribus percoque.

EADEM fere deſcriptio ſupra, niſi quod ibi tantum acida, hic acida, & dulcia granata accipiunt. Loco huius officinæ parant oxyſaccharum vocatum. MAN.

SYRVPVS acetoſus de ſucc. fructuum. *Granata muza vocat, quæ media ſunt inter dulcia, & acida ſaporis, & facultatis. Horum ſuccum ſi vt purũ reddas, decoxeris ad tertias, tũ duabus huius partibus tres Zulapij partes rurſum incoxeris, vix acidi ſaporis aliquid retinebit, vixq; calidioribus ijs affectibus conferet, ad quos commendatur. præſtabit igitur fortaſſe ſuccum per lineam linguam expurgare.* COST.

G

MESVE.

SYRVPVS acidus de ſuccis, & aquis fructuum, ventriculum præſertim calidum roborat, ob id vomitum etiam prægnantium, & fluorem alui bilioſum ſiſtit. Recipit ſucci granatorum acidodulcium, cydoniorum, pomorũ, pyrorum, meſpilorum tricoccorum, ſingulorũ parem portionem: aquæ, cui rhus, & vna † oxyacanthæ incoctæ ſint partem. i. & dimidiam, ſacchari partes tres. coque in ſyrupum. † [illegible]

AVIC. in v. can. Similiter, & Serapio in proprio antidotario deſcribunt ſyrupum ſimilem huic de fructibus. Et eſt zarur, vel zaror ſecundum. Si- CHR.
H monem Ianuenſem in ſynonymis, quidam fructus ſimilis pyro in figura, & paruus, & vocatur a Siculis apud quos naſcitur arbor eius zarore. quidam Sorbam putauerunt, ſed non eſt, quamuis eiuſdem virtutis ſit in omnibus. Stephanus vero meſpilam dicit. ſed nõ eſt, nam ipſa gubeira vocatur arabice, etiam zarurum pro zaror ſcripſit, hæc ille. quicquid ſit, ponerem ſorbam hic pro zarur.

ZARVR, ideſt, meſpilorum. Nullam acredinem præterquam à granatis habet. magni tamẽ vſus eſſet ſi pararetur, in vomitibus, & ventris fluxibus coercẽdis. poſſumus tamen & hoc, & quatuor iam deſcriptis, pro embammatis condimentiſve ciborum vti. MAN.

MODVS ſyrupi acetoſi de ſuc. & aquis fruct. *Zarur meſpila tricocca Sylu⁹, interpretatur quod non improbo, ſi ij noſtri ſunt azaroli, ſunt enim acidi, &* COST.

ſanè

ſané palato non ingrati. Eſt tamen Zarur Arabibus ge-neratim meſpilum non tam vnum, quam alterum, neq; temere vulgatum meſpilum priuſquam mite euaſerit hic ad vſus propoſitos vſurpabitur.

MESVE.

SYRVPVS acidus ex cydonijs, ſtomachum roborat, & naturam calore diſſolutam, ob id vomitum cohibet, ſitim tollit, fit ex ſucci clari cydoniorum acidorum partibus x. aceti parte una, & ſemis, ſacchari partib. duabus.

SYLV. RASIS lib. 9. ad Almanſorem huic ſimilem habet ſyrupum ex cydonijs. Obſerua hic pro ſucci quantitate immodica ſaccharum parcius.

COST. ACETOS de citonijs. *Acida ſunt cydonia, & exprimendo ſucco apta tunc maxime, quum maturuerint, antea vero ob ſaporem, quem aſtringentem habent, moleſta, & fere ſucci expertia.*

MESVE.

SYRVPVS acidus de pomis, cor, & ventriculum roborat, ſitim ſedat; fit, vt ſyrupus acidus de cydonis.

COST. ACETOSVS de pomis. *Sumendus, & hic acidorum pomorum ſuccus, quando ad exemplum ſuperioris, ait parari.*

MESVE.

SYRVPVS acidus ex prunis potenter refrigerat, ob id magnam ſitim ſedat, intemperiem calidam partiũ internarum cum febre, & ſine febre extinguit: & ebrietatem, & vertiginem, & vomitum ſiſtit, cordis tremorem, & ſyncopen ſanat. Fit ex ſucci, ſeu aquæ prunorum acidorum, granatorum acidorum, & tamar Indorum ana lib. j. ſucci acidi citrorum lib. dimidia, cum ſacchari lib. j. igni lento coctis. Datur cum aqua frigida, vel agua niuis. Si abſque ſaccharo coquitur ad craſſitiem, ſapa quædam fiet.

MAN. AQVÆ tamarindorum, & prunorum neſcio quo pacto velit, vt fiant, ita vt a ſuccis differat, niſi per coctionem, vel macerationem. Acredo vero citri, neſcio quare hic vocetur aqua, cum ſuperius appellauerit eam ſuccum, vtcunque tamen paretur, vtilis erit in his, in quibus a Meſue commendatur.

SYLVII. AQVA hic, vel ſuccus eſt, vel prunorum, & tamar Indorum decoctum, minus quam ſuccus efficax.

COST. ACETOSVS de prunis. *Ex recentibus prunis poſſe aquam deſtillatione elici certum eſt. Sed, & ex tamarindis aqua dilutis, vel incoctis, eodem modo. Quin, & ex acida citri ſubſtantia elicies: ſed ſaporis nihil ſeruabit. Puto ergo ſumendum ſuccum prunorum puniceorum, & acidæ citri partis, tamarindorum vero, quorum nobis recentium non eſt copia, dilutum, vel decoctum. Ita quidem ſi hic ſeorſum, ſiue ſaccharo ſimul decoquantur, conſiſtentiam adipiſci poſſunt, (vt hic au-*

thor admonet) ſapa; quam deſtillati liquores quantũuis coctione non aſſequentur.

MESVE.

SYRVPVS alter acidus de Pomis, ad tertianas exquiſitas, & ardentes æſtiuas, ſitim ventriculi, & hepatis intemperiem calidam. Recipit ſucci malorum acidorum, granatorũ acidorum, vuarum agreſtium, ana lib. j. aquæ roſarum, aquæ, cui infuſi ſunt tamar Indi, & pruna, ana lib. j. & ſ. ſucci intybi cocti, & deſpumati, & aceti, ana lib. ij. ſacchari lib. viij. Conditura quibuſdam caphura. Datur cum aqua frigida, vel melonum hyemalium.

MAN. HIC quoque ſi pararetur, & vtilis, & ſuauis eſſet, amota tamen camphora. ET da cum aqua melonum.) Melones hyemales credo eſſe, quia apud nos conſeruati ad hyemem, non edi conſueuerunt, ſuntque citris, & colore, & forma ſimiles, ſed colore magis.

SYLV. DELICATVS eſt, ac vtilis, ablata tamen caphura. Himelones ſunt citri forma, & colore, in hyemem ſeruari ſoliti.

COST. ACETOSVS de pomis. *Vuæ agreſtes, quarum ſuccum expetit hic, vbi refrigerium quæritur, non matura, quæ vinoſi non parum retinent; ſed immaturæ ſunt ſumendæ, omphacium, quod ex his paratur, domeſticarum vuarum omphacium ſuperat frigiditate, viq; aſtringente, qua bilis acrimonia retunditur. De camphora, quam etiam addit, quid dicam non ſat ſcio, qui incertus ſum, frigidóne, an calido prædita ſit temperamento. Tutiorem ego partem deligerem prætermittendi, vbi refrigerio eſt opus, præſertim etiam ob odorem multis ingratum, ex quo dolore capitis corripiuntur multi. Melones hyemales anguria fortaſſe intelligit, quæ poſtremæ autumni parte matureſcunt, qui hyemem attingit.*

MESVE.

SYRVPVS alius acidus de pomis eadem promittens. Recipit ſucci pomorum acidorum lib. j. ſucci acidi citri lib. ſ. iulepi boni lib. ij. Datur cum aqua niuis. Si maceraueris ſericum cocco baphica tinctum ſuccis prædictis, valentius corroborabit.

MANA. ALIVS quoq; acetoſus de pomis vocatus, magni vſus eſſet in ſiti ſedanda, non in acutis febribus tantum, ſed & æſtatis tempore in ſanis, & præcipue bilioſis, ſetam tamen illam ergo dimitterem.

SYLV. SERICVM quidã malunt auferre, & morbis bilioſis æſtate feliciter vſurpant.

COST. ACETOSVS alius de pomis. *Si ſericũ ad affectus cordis valet (quod illi tribuunt) ad ardentes febres in iuuene, & æſtiuo tempore non habeo ſuſpectum, etiam infectum, quod refrigerandi, & aſtringendi, propterea que in tinctorio cocco frenanda bilis vim habet.*

Sed hic torrefactum (quod additur) lini ſemen, ipſumq; etiam naſturtium torrefactum frigida aqua paululum macerari optarim ad eius incendij extinctionem, quod torrefactio inducit. Tunc fortaſſe aptum hoc erit medicamentum purulentis etiam hectica febre detentis. Sed rurſum quid ſpodij loco aſſumendum? curque verendũ non eſt, ne amylum, tragacantha, gummi, penidia, quorum eſt vis incraſſandi, puris excreationem remorentur? Forte autem non tam conſulendum eſt excepto iam in thorace puri, quam deſtillationi, quæ continenter irruit, quæ craſſefactione eget, vt id quod eſt exceptum attenuatione, & deterſione. Spodium autem ignotum medicamentum ſi quis prætereat, parum intererit.

MESVE.

ECLEGMA ad aſthma, & tuſſim antiquã, F humorem enim craſſum tenuat. Recipit ſcillæ aſſatæ † drachmas quatuor, radicis ireos drach. ij. hyſſopi, praſſij, ana drachm. j. myrrhæ, croci, ana drach. s. melle excipe.

† drach. iij.

MANA. Multum potens, & a nonnullis conficitur.

SYLV. VALIDISSIMVM eſt, ſed etiam ingratiſſimum, quia amaris, & acribus prope omnibus conſtat, ob quæ multum etiam calet. Multo adhuc fieret valentius, ſi radicem ari aut dracontij reciperet, & mellis loco terebinthinam. Validum item, & ingratum, ex radice bryoniæ, quod quædam Meſue exemplaria hoc loco etiam habent.

COST. LOCH ad aſthma. *Præſtantiſſimum hoc ad vſus eos exiſtimo, ad quos commendatur. Myrrha vero hic, & in ſuperioribus quoque aſtrictoriæ facultatis, cohibendæ fluxionis gratia additur, ad quam a Dioſcor.* G *probatur. Crocum autem, tum, vt leuiter aſtringit fluxioni confert, tum calorifica facultate, quod iam fluxit concoquit, priuatim vero in thoracis affectibus adeo efficax deprehenditur, vt ſint, qui eum ad ſcrupulum dimidium etiam vnum cum dimidio moſchi grano, & optimo vino calido aſſumptum curare aſthmate laborantes memoria prodant.*

MESVE.

ECLEGMA de amygdalis ad intemperiem multum ſiccã pulmonis, & thoracis, & tuſſim inde ſiccam. Recipit amygdalarum dulcium, & amararum, ſeminis lini torrefacti, nucleorum pineorum, aniſi, tragacanthi, gum- H mi Arabici ſicci, & radicis glycirrhyzæ, ana dra. j. & s. ſacchari, penidiorum, ana drach. tres excipe mellis, & ſucci fœniculi ſimul coctorum quãtitate ſufficienti.

Loch de amygdalis.

CHR. LOCH de amygdalis non eſt in vſu, nec præparatur. Vltimo nota, quod iſta prædicta loch ſuperius poſita, & illa, quæ etiam ponuntur a Nicolao, poſſunt, & deberent adinuicem permiſceri, aut aliqua ex eis, & ſic ab expertis practicantibus ſæpiſſime fit, propter diuerſas intentiones, quas habet curando perficere, v. g. quando fit permixtio loch de pino, vel loch ſani, quæ duo loch ſunt calidæ, & ſiccæ complexionis habendo reſpectum ad materiam craſſam phlegmaticam cum loch de diatragacantho, & E diapapauere, quæ ſunt frigidæ, & humidę complexionis, cum habemus intentionem ad materiam calidã, & ſubtilem exaſperantem cannam, & guttur. imo etiam ipſa permiſcemus cum zuccharo violato, cum quærimus alterationem maiorem ad frigidam, & prædicta Loch omnia ſunt ſolutiua. Et de eis hæc ſufficiant.

Canon practicus de exhibitione Loch.

MAN. GRANORVM vini.) Lege pini: nec hoc paratur licet vtile ſit.

COST. LOCH de amygdalis. *Succus fœniculi non inepte hic ſumitur, ſunt enim qui eius decoctum (ſucco imbecillius) contuſis amygdalis dulcibus excreandæ ex pectore pituitæ, & ſedandæ ſiti vtile obſeruarint.*

DISTINCTIO SEXTA

De ſyrupis, & † ſuccis.

† Robub.

MESVE.

SYRVPVS, aut ſimplex eſt, vt iuleporum ſpecies, vel ex multis compoſitus, ob effecta, & plurima, & maxima. Item ſyruporum aliqui ſunt ſpecies oxymelitis, alij etiam aromata recipiunt.

HAEC eſt ſexta pars principalis huius antidotarij, in qua author determinat de diuerſis ſpeciebus ſyruporum, Iuleb, & ſuccorum. Eſt enim ſyrupus nomen arabicum, & græce idem eſt, quod potio, potiones autem multum diuerſificantur adinuicem. Et primo in modo ſubſtantiæ penes craſſitiem, & ſubtilitatem. Secundo in modo compoſitionis, & ſimplicitatis earum, nam differentia eſt inter ſyrupũ, iuleb, rob, robub, aquam, ſuccum, & decoctiones, quæ omnia includuntur ſub nomine potionis. Etiam de ſyrupis, quidam eſt ſimplex, & quidam compoſitus. Et iterum quidam ex pluribus, quidam ex paucioribus, iuleb autem eſt ſimplex: diuerſificatur etiã ſyrupus per vlteriorem decoctionem, quæ plus requiritur in conſtruendo iuleb, quam ſyrupum, differunt etiam, quia ſyrupi indifferenter poſſunt componi, uel cum zuccharo, uel cum melle. Iuleb autem frequentius, imo quaſi ſemper ex ſolo zuccharo. Et hic notandum, quod in qualibet libra iuleb, dum eſt perfecte coctum, non remanet unc. j. liquoris aquæ, uel ſucci, ſed in lib. ſyrupi remanent, unc. ij. vel circa liquoris, decoctionis, & hoc quia non tanto tempore ſyrupus decoquitur, quanto iuleb. Ex quo fit, quod in lymphando ſyrupum, minor quantitas aquæ requiritur, quam in lymphando iuleb, cum ſit craſſioris, & tenacioris ſubſtantiæ ipſo ſyrupo. Rob autem proprie eſt ſuccus vuarum ultimate decoctus, ſicut uinum coctum, uel melius ſapa, quandoque tamen corrupte ſumitur rob pro ſucco alicuius plantæ, uel fructus. Robub proprie eſt ſuccus inſpiſſatus a ſole, uel igne alicuius plantæ, uel fructus, uel alterius rei, a qua ſuccus premi poteſt, dummodo ſpiſſetur, ut dictum eſt. Aqua proprie eſt de ſtillatura ſubtilis alicuius herbæ, fructus, aut floris, aut alterius rei, ſi fiat in alembico, uel alio ſimili modo, uirtute ignis, uel ſolis, unde ſic etiam aqua, quæ pluit, deſtillatur in aere,

Potionum diuerſitas multiplex.

Rob.

Robub.

Aqua.

A in aere, & aqua quæ fluit etiam ab arboribus, & maxime a vitibus. Nam virtute ſolis non multum ſuperfluentis principaliter egreditur talis liquor.

Decoctio. Decoctio autem eſt aqua ſimplex, vel aqua deſtillata, in qua radices plantarũ, flores, frondes, fructus, herbæ, & aromata, quæcunque aliæ res ſeparatæ, vel mixtæ per aliquod ſpacium decoquuntur, poſt quarum colaturam aqua illa dicitur decoctio. Dicitur Potio. etiam potio omnis medicina diſtemperata, quæcunque ſit illa cum quocunque liquore, decoctione, aqua, vel vino, vnde decoctiones etiam commode cum vino conſtrui poſſunt, ſicut cum alijs liquoribus, ſecundum exigentiam curandæ diſpoſitionis. Conſtruitur etiam medicinale vinum ex herbis, & aromatibus, quod etiam potio nominatur. Principalis autem operatio cuiuſque ſyrupi eſt materiam malam, craſſam, adhærentem ſeparare, & imbibitam ad ſuperficiem attrahere, & ſic ipſam ad expulſionem preparare. Subſequenter etiam ipſorum operatio eſt alterare complexionem ad contrarium eius, ad quod eſt alterata pręter naturam à materia faciente morbum. B

Iuleb autem non ſolum habet materias digerere, ſed & caliditatem extinguere, & ſitim remittere, & ſomnum prouocare, & maxime ratione admixtionis ſimplicis aquæ cum eis admixtę. alias etiam vtilitates habet perficere, quas ſuo loco dicemus, & maxime iuleb roſatum, de limonibus, de citro, vel violatum, quę plus conueniunt in diſpoſitionibus calidis non pendentibus à materia. Et licet iuleb poſſet cum quibuſdam aquis deſtillatis lymphari ſecundum neceſſitatem, & exigentiam, tamen communior vſus ipſorum, & modus lymphandi eſt cum C aqua cõmuni proportione quadrupla ad iuleb. Et vlterius nota, quod aliquando non minus bene eſt per miſcere ſyrupos cum aqua ſimplici, aut aliqua decoctione, quam cum aquis deſtillatis propter earum ſaporem, & odorem horribilem, & hoc dico, quando cum illis aquis poſſumus complere intentionem noſtram. Præterea aduerte, quod ſtante repletione cibi, aut potus in ſtomacho, non debemus dare ſyrupum, timẽtes ne cibus ducatur indigeſtus ad hepar, & cauſet oppilationem, & pariter ſtante repletione malorum humorum in ſtomacho, debemus exhibere ſyrupum valde aperitiuum, timendo de tranſitu eorum ad hepar, quare in caſu illo pręueniendum eſt regulariter operando cum lenitiuis. Cuius oppoſitum agunt ſine ratione operantes præ plenitudine humorum ſentientes grauedinem in ſtomacho, currunt ad D maluaticum, & ſic faciunt, quod materiæ indigeſtæ ſubtiliatæ à vino portentur ad hepar. Et in ſimilibus caſibus cauendum eſt ab aſſumptione theriacæ, vel alterius rei, vel electarij calidi aperitiui, &c. In hac ergo ſexta diſtinctione primo incipit à iuleb, ſecundo à ſyrupis ſimplicibus, & ſubſequenter continuat, tertio, & vltimo à ſuccis, quos ipſe vocat robub. & partes in legendo patebunt.

De ſyruporum exhibitione.

MAN. MAONA pars eorum, quæ in hac diſtintione ſcribuntur, ſub his potionibus contineri videntur, quæ Græci ἡδέα καὶ ὠφέλιμα ſuauia videlicet, & vtilia vocant. Sed & ad προπόματα hoc eſt, verbum verbo, præpotiones.

SYLV. PRIMVM iulepa Meſue deſcribam, quod conditis roſarum, & violarum ſint affinia. Deinde ſyrupos, & ſuccos fructuum conditis quibuſdam fructuum conſiſtentia, & viribus multum ſimiles. Poſtea ſyrupos ex ſuccis herbarum, poſt eos, qui magis ſunt compoſiti. Syruporum autem ſimplicium, præſertim ex ſuccis fructuum, typus, & imago quædam à Galeno delineata lib. 6. c.ph.p. vbi ſuccum mororum batinorum, pyrorum agreſtium, cydoniorum, vini muſti ex melle coqui, & item potiones quadã Græcis [illegible], [illegible], ἀπομέλιτα, id eſt ſuauia, vtilia, præpotiones dictæ, & alia quędam mox dicenda. Genus iuleporum, vna eſt ſimplicium ſyruporum differentia, alia ſyruporum ſimplicium nomen vſurpant.

COST. DE SYRVPIS. *Syrupos ſimplices vocat, in quibus præter ſaccharum, aut mel vnus tantum aliquis ſimplex liquor aſſumitur. Compoſiti ſunt, in quibus vel varij generis liquores, vel vnus liquor, in quo tamen parando ſimplicia multa ſumuntur; vel præter liquores alia venerint.*

MESVE.

IVLEPVM roſatum febrium, thoracis, & ventriculi incendium, caloremque flammeum extinguit, ſitim inexpletam ſedat. Recipit aquæ, in qua roſæ ſunt maceratæ lib. v. igni lento coquendas cum ſacch. lib. iiij. Datur cum aqua frigidá.

CHR. MOdus operationis id eſt modus compoſitionis iuleb, conferens aduſtioni febrium, duæ ſunt famoſæ maneries. Prima eſt iuleb roſati, quod eſt conueniens ad extinguendum ſitim febrientibus C acute, & ad remittendum caliditates in eis, non tamen hoc eſt operans principaliter ex eius complexione, ſed ex complexione aquę ſimplicis, cum ipſa adhibeatur in quadrupla portione, vt ſuperius dictum eſt. Et tale iuleb eſt frigidę complexionis verſus primum, attinens alicui ſiccitati cum ſtypticitate quadam ratione roſarum, vnde eſt confortatiuũ ſtomachi relaxati, & hepatis ſupercalefacti, ac etiam cordis, reſiſtens putredini facienti febrem, & ideo tempore peſtilentię longe plus conuenit, quam iuleb violatum: nam ipſum eſt aromaticum, reſiſtens venenoſitati, & corruptioni aeris, habet etiam ſomnum prouocare prohibendo ſua ſtypticitate fumos acutos ad caput aſcendere. Et eius doſis eſt vſque ad vnc. ij. cum proportione quadruplici aquæ frigidæ. Et modus compoſitionis eius eſt duplex vnus cum Iuleb roſa. compoſitio duplex. D aqua infuſionis roſarum ſecundum, quod in litera ponitur, & talis modus nõ eſt in vſu. Alius modus eſt cum ſucco extracto ex roſis, dum ſunt recentes, vel cum ipſis roſis recentibus, vel cum aqua roſata, & ſic generaliter eſt in vſu: quia ſic clarius perficitur. Hic autem eſt aduertẽdum, quod aqua frigida, quę iuleb permiſcetur, ſi ſit ex fonte viuo, vel ex ciſternæ, id eſt perfecte colata, vel ex puteo abundante cum venis aquarum, & fundo arenoſo, non debet decoqui: ſi autem ſit mala, craſſa, & paluſtris, rationabiliter eſt decoquenda anteq̃ã cum iuleb permiſceatur, iuxta ſẽtentiam Auic. 2. fen. primi. cap. de aqua. Notandum, quod oleum oliuarum, & dulce ponitur quandoque in parua quantitate in ampullis quarundam aquarum, & in decoctione, & alijs vinis, & liquoribus, vt in vino granatorum, & citoniorum, vt natans, &

pet-

permanens in ſuperficie eorum cum ſua viſcoſitate melius, & diutius conſeruetur, ne aer exterior ingredi poſſit, & ne virtus eorum faciliter exhalare poſſit. Et ſic docet hic author pro conſeruatione decoctionis roſarum, & violarum.

ADDITIO.

Iſtud iuleb eſt multum in vſu, non ſub nomine iuleb, ſed ſub nomine ſyrupi roſati ex infuſione roſarum.

MAN. IVLEB recentiores Græci zulapon vocant. Primũ hoc iuleb ex infuſione roſarum, Paulus hydroroſatũ parat, coctis lib. iiij. roſarum, in ſextarijs. v. aquæ, & duobus mellis.

SYLVII. HOC iulepum refrigerat ordine primo, & leniter ſiccat, & adſtringit: ob id ventriculum, & hepar, & cor ignita, & à calore diſſoluta roborat, tum refrigerando ad temperiemque reducendo, tum ſubſtantia harum partium triplicem in vnum cogendo. Idem etiam putredini febres gignenti reſiſtit, ſiccitate ſubamara, & aromatica qualitate. Propterea in febribus peſtilentibus eſt longe præſtantius violato, vt quod veneius, aeriſque corruptelæ ſua qualitate aromatica reſiſtit. In febribus quoque ſomnum conciliat tam per ſe refrigerando, & humectando (nam cum aqua quadrupla ſumitur) quam per accidens, dum vapores calidos, acres ab humoribus putreſcentibus ad caput elatos inſomniam excitare ſolitos, adſtringendo, & per frigus cogendo meatus prohibet. Quanquam, & refrigerando putredinem in præſens remittat, eique, vt dixi, aromatica qualitate reſiſtat. ſitum eadem ex cauſa ſedare certiſſimum eſt, tum à calido, tum à ſicco, tum à calido, & ſicco ſimul natam, quia roſis, & aqua refrigerat, & humectat aqua: nec ſolum ſitum animalem in ore ventriculi ſedat, ſed etiam naturalem in ſingulis corporis partibus calefactis, & ſiccatis, & inanitis, quam actionem ſaccharum eſſentiæ tenuitate iuuat, & dulci ſapore hepati iucundo. Quomodo vinum, vel acetum aquæ miſtũ ſitum magis, & citius extinguit, quam horum trium per ſe quodq; vt abunde probat Gal. lib. 1. ſimp. cap. 30. & alijs. hoc iulepum ex roſarum rube. ſiccarum infuſione aliquando in vſu eſt, frequentius tamen ex infuſione roſarum recentium, ſed nomine ſyrupi, non iulepi, de quo mox. Hydroroſatum Paulus ex coctis libris quatuor roſarum in aquæ ſextarijs quinque, & duobus mellis componit. Aqua vero ſit optima, qualem Galenus deſcribit primo ſanitatis tuendæ, & ea (ſi valenter eſt refrigerandum) prius calefacta, poſt niue, vel aliter refrigerata, vt idem docet libro methodi 7. vel eius loco aqua deſtillata suo propoſito idonea. potentius fiet hoc iulepum ex ſucco roſarum recentium, vel etiam earundem infuſione multiplici, & ſacchari libris duabus.

COST. MODVS operationis iulep. *Stillatitia roſarũ aqua præſertim quæ balneo diligenter elicitur, & maxime quæ priori loco deſtillat, diluto roſarum, quod infuſum vocant non eſt odore inferior, & ſuperior eſt gratia nam, & colore eſt puriſſima, & pellucida fontanæ aquæ, & ſapore minime amaro, quare nunc ex ſtillatitia ipſa aqua non ex diluto zulapium roſaceum elegantiſſime paratur. maiori etiam ad eum effectum vſu, ad quem commendatur a Meſue, refrigerãdi. ſaccharo autem puriſſimo eſt ad hanc rem opus, quod feculentum calidius eſt, & ſiticuloſius. Meſues huiuſcemodi zulapij mox meminerit.*

MESVE.

IVLEPVM violatum febres, phlegmonas, pleuritidem, aſperitatem gutturis, & thoracis, tuſſim mitigat: fit vt iulepum roſatum.

CHR. MODVS iuleb violati fit eodem modo ſicut roſati ante dicti, primo cum violis ſiccis, in E fuſis, & madefactis cum aqua ſimplici, ſicut de roſis ipſe deſcribit: talis modus non eſt in vſu, niſi cogente neceſſitate. Alio modo cum violis expreſſis dum ſunt recentes, vel decoctis in aqua, & iſto modo etiã non eſt in vſu. Tertio modo cum aqua violata deſtillata, & cum zucharo, & iſte modus generaliter ab omnibus eſt in vſu, & tale iuleb eſt frigidæ, & humidæ complexionis verſus primum, & ideo plus conueniens acute febrientibus, & habentibus hepar calefactum, & cor, & aſperitati cannæ, & gutturis, & pleureſi, & tuſſi ſiccæ, quam iuleb roſatum: ſicut etiam de per ſe, & propria ſua complexione eſt magis ſomni prouocatiuum. Et eius doſis eſt vnc. ij. cum quadrupla proportione aquæ ſimplicis.

F GRÆCI iozulapon vocant, atque in hunc modũ conficiunt: Viol. vnc. iij. in tribus ſextarijs aquæ per diem macerant. excolatæque aquæ lib. iij. ſacchari adijciunt. MAN.

VIOLAE ſiccæ aqua macerantur, cui ſaccharum incoquitur, vt violarum vnc. ſint tres, aquæ ſextarijs tribus horis 24. macerentur, colatum coquitur cum ſacchari lib. tribus, vel aquę ex violis recentibus deſtillatæ, vel infuſionis violarum ſiccarum, aut potius recentium lib. 3. ſaccha. libris tantum duabus, non tribus, quorundam more percoquitur: ἰοζούλαπον Græcis recentioribus dicitur, & ἰοσάχαρ Actuario, quod eſt ἴον id eſt, violarum ſuccus ſaccharatus. Paratum autem eſt verum ex aqua violarum deſtillata, quod tamen à plurimis hodie paratur, & coquitur: minus quam ſyrupus refrigerat, humectat primo gradu, febribus acutis, tuſſi ſiccæ, affectibus calidis ſiccis partium thoracis, & ventris inferioris ſalubrius, & ſomniferum magis quam roſatum. SYLV.

MESVE.

G INFVSIO roſarum, & violarum hoc fit modo. Foliorum roſarũ, & violarum recentium libræ ſex, horis octo macerẽtur libris quindecim aquæ calfactæ in vaſe terreo vitrato, ſtrictioris, operculato, poſtea colantur. Eidem aquæ iterum calfactæ, roſarum, & violarum recentium tantũdem immittitur, tandiu maceratur, colatur. id ſi velis ſeruare, oleo affuſo, & vaſe eodem bene operculato dies quadraginta inſola, vocaturque id zucharum roſarum, aut violarum.

OPERATIO infuſionis roſarum, & violarum. hic docet præparare roſas, & violas, eas in aquas infundendo, ad hoc, vt illa infuſio ſit H conueniens ad conſtruendum iuleb violatum, vel roſatum: licet ponat modum infuſionis de ambabus ſimul. Et iſte modus eſſet conueniens, quando earũ aquæ nõ poſſent reperiri. Et ſi quis vellet, poſſet iſtos duos iuleb ſimul componere. CHR.

ADDITIO.

Hæc operatio infuſionis roſarum, aut violarum eſt illa, de qua fit ſyrupus roſatus, ex infuſione roſarum. etiam illo modo fit infuſio violarum pro faciẽdo ſyrupum violarum ex infuſione violarum. Et quando prædicta infuſio eſt completa, poteſt conſeruari in vaſe vitreo, & non in vaſe terreo, quia putreſcit, & in hac infuſione zucharo diſſoluto, & cocto ſecundũ artem, poſſunt fieri confectiones, & alia, vt diarhodon deſcript. communi: & ita de alijs.

Si

MAN. SI quinquies roſæ mutentur, addito ſaccharo, fiet ſyrupus, quem nunc roſatum ſolutiuum vocant noſtri Bononienſes mucharum.

SYLVII. EX hac infuſione fit ſyrupus roſatus, & violatus ex infuſione roſarum, & violarum: Infuſiones vero iſtæ ſeorſum faciendæ ſunt: quamuis ſimul breuioris ſermonis cauſa doceantur. Poſſunt tamen ſimul infundi ana, vt ambarum vires miſtas habeat. Si vero quinquies roſæ, vel violæ mutentur, aut etiam frequentius, & addito ſaccharo percoquantur, ſyrupus fiet roſatus, vel violatus purgatorius: & eo magis, quo plures factæ fuerint infuſiones violarum, vel roſarum omnium: maxime tamen purgatorias experimur quotannis, quas vulgus incarnatas vocat, a carnis per cutim colore, quæ omnium ſunt odoratiſſimæ dum recentes ſunt, cito enim odorem amittunt, & ſyrupus ex his purgantius magis eſt recens: poſt menſem vero ſextum, paruarum eſt virium. Eius ex infuſionibus quinque, ſunt qui dant vnc. ſex, nos ex nouem infuſionibus ab vncijs duabus ad tres. Si autem ex vna infuſione, vel duabus fiat ſyrupus, eſt roſatus, aut violatus, abſolute dictus. Poſt expreſſas autem roſas, & violas, magna abijciendum eſt, & aliæ recentes quoque ſunt immittendæ. Frequentius autem ne corrumpantur, eius infuſi libræ quinque cum ſacchari libris quatuor per albumina clarificatis, igni lento coquuntur ad ſyrupi conſiſtentiam. Quod ſi infuſionis, & ſacchari, ana libræ quatuor cum Nicolao ſumantur, citius percoquetur. In febribus calorem extinguit, ob id ſitim ſedat, & ventriculum roborat. Huic affine eſt Aetij, & Pauli hydrorosatum ex roſarum exungulatarum libris quatuor in aquæ ſextarijs quinque, & mellis ſextarijs duobus coctis ad tertiæ partis conſumptionem, aut inſolatis: ſed cum corrumpitur, tuſi loco frigidiſſimo ſeruetur. [illegible] Actuarij dotibus ab hoc parum variat. alij ſyrupum violatum, vt & roſatum ex ſucci violarum libris tribus coctis igni lento, cum ſacchari libris duabus, vt iuleb ante ſcriptum componunt cæteris efficaciorem. Alij huius ſucci vnc. 4. 6. 8. 12. cum ſacchari libra vna coquunt, vt in ſaccharo violato, & roſato ex violis, & roſis integris. Alij penuria recentium violarum, aridas infundunt, aut coquunt, aut aquam ex violis deſtillatam coquunt, vt ex omni iulepo ſyrupum faciant, maiore tamen coctione adhibita. Qui vero ſyrupus fit ex aqua deſtillata, vel infuſione violarum, & roſarum ſiccarũ, paruarum eſt virium. Contra vero ex infuſionibus multis recentium violarum, vel roſarum, albarum, rubrarum, præcipue autem (vt dixi) incarnatarum, aquas, & bilem purgat, æſtate ſalubriter ab vncijs duabus ad vncias quatuor: ſunt qui ad vncias ſex, pauco aniſi, aut fœniculi aut cinnamomi addito, ne flatus in ventre moueat, & liquore idoneo. Præſtantior autem multo eſt hic ſyrupus roſatus purgatorius, quam qui ab Auicenna componitur ex ſucci roſarum libris duabus, mellis libris quatuor ſcammonij toſti vncia vna coctis ad ſpiſſitudinem. Si autem libræ infuſionis dimidiæ incoquatur libra vna ſacchari, minus ſoluit noſter ſyrupus: ſi libra libræ mediocriter: ſi infuſi libræ vnı, & dimidiæ ſacchari libra vna incoquatur, mire ſoluit. Coqui etiam cum melle in hyemem poteſt. Qui vero ex ſucco roſarum clarificato coquitur cum æqua portione ſacchari, vncijs tribus, etiam aluum comprimendo ſoluit, ſed multo clementius, quam qui ex multis infuſionibus roſarum recentium. Qui denique ex infuſionibus tribus roſarum ſiccarum fit ſyrupus, ſicus roſarum vnc. iiij. ſingulis aquæ colandæ libris inijciantur, valenter adſtringit, & ventriculum roborat, a neotericis inuentus, & ſyrupus roſarum ſiccarum appellatus.

Purgatorius quoque aquarum, & biliosi ſucci fit ſyrupus ex 4. 5. 6. infuſionibus florum recentium perfici: idemque odoris, ſaporis iucundi, modice calidus. Ex iiſdem floribus ſaccharatis, ſeu cum ſaccharo contuſis, conſerua, vt vocant, eodem modo purgatoria eſt præſertim recens. Vis enim ignea, & purgatrix ab his omnibus facile vaneſcit.

COST. OPeratio in infuſione. *Quamuis hic de diluti ex roſis, & violis parandi ratione ſimul agat, non ſimul tamen parari poſſunt. præuertunt enim violarũ flores roſarum exortum longo interuallo. Quod autem hic ad certum aquæ pondus certam florum partem præſcribit, non eodem modo nunc obſeruatur. alij tantundẽ vtriuſque ſumunt, alij non obſeruato pondere tantum florum infundunt, quanto recte dilui poſſunt. Sed præterea quum Meſues bis infundat, noſtri etiam ſæpius, præſertim vbi non temperandi tantum, ſed expurgandi quoque gratia paratur. nouies enim, & ſæpius nouos*

A *flores prioribus expreſſis, & abiectis eidem diluto adijciunt, maiori ſemper vi addita. Noui aliquos, qui florũ copia largiori vſi, tertia, quartave maceratione eaſdẽ vires dilutis compararent, quas alij nona. Porro dilutum hoc ad ſenas vncias aſſumptũ aluo bilioſa educit excrementa multa, nuncupatus roſaceus ſolutiuus, ad quaternas aſſumptus vncias copioſe expurgat, dilutũ tamen, niſi ſumatur largius ſex vnciarum pondere, id vix efficit. at ſyrupo tamen purgandi, quæcunque illi in eſt, vim a diluto conciliari certum eſt. Sed tribuendum hoc fortaſſe eſt deterſoriæ facultati, qua ſaccharum præſtat. neque enim ad purgandum attrahendi tantum vi eſt opus, ſed etiam extergendi. Sane vbi de aqua roſarum, & de purgandi facultate mentio incidit, non ſilebo purgandi vim, & ſucco ex recentibus roſis expreſſo, & ſtillatitio ipſarum liquori pertinaciter inhærere.* B *qui enim ſuccum ad vncias quinque, vel ſtillatitium liquorem ad vncias decem ſumpſere, ſæpe vidimus detractis bilioſis excrementis copioſe expurgari. quæ res etiam adiecto ſero fœlicius cedit.*

M E S V E.

IVLEPVM alterum roſatum fit ex aquæ roſarum libris tribus, ſacchari libris duabus.

CHR. IVLEB, quod fit ex deſtillatione roſarum eſt illud quo ſæpe vtimur, quod ab Auic. in v. can. duobus modis deſcribitur, vno modo zucchаro clarificato cum aqua communi addũt pro omni lib. zucchari ſic clarificati, vnc. ij. aquæ roſarum: quem modum etiam poſuit Serapio in proprio antid. Et hoc modo C factum non habet tantas vtilitates. Secundo modo deſcribitur ab Auic. vt hic deſcribitur, qui modus eſt vſualis.

MAN. HOc eſt in vſu, & dicitur iuleb roſarum, ex quo aquæ commixto fit ſuauiſſimus potus, ad calorẽ, & ad ſitim amouendã maxime idoneus, quo tamen antiqui non vtebantur, quia nec aquam roſatam norant, nec hunc ſacchari vſum.

SYLV. ID iulepum eſt hodie vſu frequentiſſimo in febribus, & ſiti aquæ quadruplo miſtum, quia ſuauiſſimum, paratu facilius, & clarius, quã præcedens. Id quia REGI NOSTRO FRANCISCO in vſu eſt frequenti, iulepum Regium à medicis Parrhiſienſibus appellari cœptum eſt: idque ſolum medici hodie in ſuis placitis abſolute requirunt. Veteribus ignotum, rhodoſtagma, ſeu aquam roſarum, & hunc ſacchari vſum neſcientibus. Quibuſdam vero vni libræ ſacchari in aqua communi clarificatæ adduntur aquæ roſarum vnc. ij. vt ſit ex aqua roſarum pauca, & multa D communi compoſitum, ſed ad inefficacius.

COST. IVlep aliud roſatum. *Per aquam an ſuccum intelligat, vt proxime de violis exprimit, an ſtillatitiam aquam, non conſtat. conſtat tamen hoc deſtillationum non fuiſſe ignarum. Sed vtro modo paretur non erit diſſimilis efficaciæ.*

M E S V E.

IVLEPVM de ſucco violarum fit ex ſucci violarum lib. tribus, coctis cum ſacchari lib. ij. ſimiliter fieri poteſt ex ſucco roſarum, eſtq; purgatoriũ.

MAN. IN communi vſu eſt id, quo multi, parum conſiderãtes, in ventris fluxibus, quaſi adſtringente aluum, vtuntur:

vtuntur: cum tamen contrarium potius operetur, quod E
ex ſucco roſarum fit, & ſyrupus roſatus dicitur.

SYLVII. ID iulepum ex ſucco violarum, & roſarum, & cæterorum eſt præſtantiſſimum, quod plantarum ſuccus ipſarum velut quidã ſanguis eſt. Iucundius eſt ex florum infuſione, minus efficax niſi multiplex fiat infuſio, & flores recentes ſint: iucundiſſimum, & maxime imbecillum ex aqua deſtillata in febre ardenti, æſtu ſtomachi, aut thoracis, ſiti inexpleta. Ad alein valet Actuario roſachar, id eſt ſuccus violarum cum ſaccharo coctus, bilis acrimoniã obtundens, idemque ob lentorem thoracis vitijs eſt aptum, & aqua cum ſaccharo cocta, & aqua cũ floribus nymphææ, & ſaccharo cocta, bilis ardorem mire frangit, & refrigerat.

COST. IVlep de ſucco violato. *Quod dicebam, quia, contra quàm in roſis, ſtillatitia violarum aqua parum odoris, ac priſtinarum virium retinet, propterea hoc Iulapium ex ſucco violarum ſemper illi, quod ex ſtillatitia fit aqua, præferrem.*

M E S V E.

Iuiubinum. IVLEPVS zizyphorum aſperitatem gutturis, & tuſſim iuuat, ſputum tenue, quia incraſſat, facilius expelli facit; ob id raucitati, & pleuritidi confert. fit ex zizyphis magnis, & pinguibus cẽtum coctis in lib. iiij. aquæ ad dimidias; quæ lib. ij. reliquæ cum ſacchari lib. j. percoquuntur in ſyrupum, id eſt, iulepum ſimplex.

CHR. IVleb iuiubinum ideſt de iuiubis non eſt in vſu, ſecundum hanc deſcrip. in forma iuleb, ſed bene in forma ſyrupi, vt dicetur inferius: & haberet virtu- G
tes, & operationes in litera poſitas. Dicit, fiat ſyrupus ideſt iuleb ſimplex: ſicut iuleb quod lymphari debet cum aqua hordei, vel capillis veneris: vel cum aqua ſimplici clara ſecundum exigentiam diſpoſitionis, & cum exhibetur in doſi conuenienti, & condecenti.

MAN. ZIzipha græce, & latine dicitur, & ſerica: Gal. nihili fecit: recentiores in vſu habent ſicca, nec ego ea in totum reſpuenda puto.

SYLVII. NON eſt in vſu, quamuis in hos affectus fuerit efficaciſſ. eſt aqua hordei, vel adianti, vel communi. Eius loco in vſu eſt, ſyrupus zizyphorum poſt dicendus. Syrupus zizyphorum ſimplex ad catarrhum tenuem in pectus, ad ſputum liquidius incraſſandum modice, fit ex zizyphis centum coctis in aquæ pluuialis lib. iiij. ad dimidias: colatum percoquitur in ſyrupo cum ſacchari lib. j. poſtea compoſitus ſcribetur valentior.

COST. IViubinum. *Zizypha quum ad perfectam creuere magnitudinem, adhuc tamen ſubacerbo ſuo ſucco* H
turgent, ſolent multi clybano committere areſaciẽda, & ubi areſacta manibus oleo illitis perfricarint, in medicos vſus reponere. quæ huius ſunt generis craſſefacere humores poſſe arbitrandum eſt, ad quem vſum hic vſurpantur. alias vero quum attenuatione eſt opus, vtendum arbitror iis, qui ſua in arbore maturuerint, dulcibus, & acerbitatis expertibus, qualia in loco ſano, & experto deſiderantur.

M E S V E.

SYRVPVS de pomis cor imbecillum roborat, ob id ſyncopem, & cordis tremorem ſanat, fit ex pomorũ dulcium, & acidorũ ſucci, ana lib. v. coquendis ad dimidij conſumptionem; deinde biduo reſidere permittendis donec clareſcant. Tunc colentur, & cum libris tribus ſacchari fiat ſyrupus. Quidam huic ſucco nondum per reſidentiam purgato immergũt ſericum crudum, cocco baphica recenti tinctum, donec is rubeſcat, & cocci ac ſerici facultatem receperit, isque eſt præſtantior.

MAN. SCis, quid ſuperſcripſerim de malis. Paul. ex dulcibus parat, & vocat hydromalum.

SYLVII. SYRVPVS de pomis ſimplex quibuſdam in vſu, alijs compoſitus poſt dicendus, magis. Efficacior erit, ſi poma dulcia augeas, quod illa odore cor magis roborant, aut Pauli hydromelum ex cydonijs odoris, & aliud ex ſolis dulcibus pomis oſtendunt, vt contra Serapio ex ſolis pomis acidis: acida enim putredinem prohibent, appetentiam inuitant, ſitim ſedant, ventriculum poſt vomitum biliosum roborant. Ne autem accipe ſericum pannum ab F
infectoribus tinctum in chermes cum alumine, & alijs, quod illud chermes a ſucco baphicæ cocci fit diuerſiſſimum, vt dicemus in ſyrupo corticis citri. Hæ compoſitiones ex fructibus ſyrupi ſunt, quia minus coquuntur iulepis, aut affines, quia ſimplices, minus tamen claræ.

COST. DE pomis. *Conferre imbecillo ex caliditate cordi hic poterit manifeſta qualitate, qua refrigerat. Quod autem de ſerico meminit, qui exiſtimant ſericum occulta proprietate eidem viſceri conferre, non eos ego ſanè contempſerim. Sed in imbuendo ex chermes ſerico, pro chermes tinctorium granum dubio procul ſumendum, non vermiculi pimpinellæ nunc ea voce nuncupati, & veteribus ignorati. In ſerico autem ad medicos vſus inficiendo ea ſeruari deſidero, quæ ſupra, quum de confect. alchermes ageremus.*

M E S V E.

SYRVPVS de pyris ventriculum roborat, & cibum in eo continet. fit vt ſyrupus de pomis.

Syrupus de pyris confortat ſtomachum, & ſtringit materiam, & eius modus eſt ſicut ſyrupus de pomis.

CHR. AVic. in v. canon. habet deſcript. eandem cum iſta. idem in quarto canon. fen. prima cap. de cura morbillorum laudat ipſum ſub nomine ſyrupi de altelea, & ſunt altelea pyra, vt exponitur in ſuis ſynonimis.

MAN. LICET non ſit in communi vſu, efficaciam tamen haberet ſi ex congruis pyris pararetur, in his, quæ Meſues dicit.

SYLVII. PRO varia pyrorum natura variæ ſunt eius vires: in hunc autem adſtringentia pyra, non tamen acerba, ſed ſolum auſtera, aut ſubauſtera Meſues accepit, quæ refrigerando, & adſtringendo ventriculum a calore imbecillum, vt in febribus, roborat, & cum cibi tenax non ſit, ſed vomitu, aut deiectione mox excernat, firmata retentrice, & oſculo ventriculi vtroque adſtricto cohibet. In vſu non eſt, tamen ſaluberrimus fuerit.

COST. DE pyris. *Supra condita pyra probabat etiam ad cordis robur, quod illi ex proprietate formæ tribuunt, quæ etiam eius ſemina, & folia venenis aduerſa veteres obſeruarunt. Quia autem quæ ventriculo robur conciliari dicuntur, ferè aſtringentia ſunt, propterea pyris hic vtendum erit auſteris. alioqui non tantundem hic valebit ſyrupus, quantum de cotoneis, quod hic proxime ſcribit.*

MESVE.

SYRVPVS de cydonijs idem pollet, & eodem fit modo.

CHR. IVLEB optimum, licet non ſit in vſu nec præparetur, tamen mirabiliter operatur in conſtringédo omnem fluxum ventris hepaticum. Et ego iam vidi multos curatos cum eo, præmiſſa iam leui mundificatione, cum caſia, vel manna, præſuppoſito regimine cibi, & potus, & aliorum, vt expedit. Debet aſſumi in doſi conuenienti, cum aqua extinctionis chalybis ſemper ſtomacho nicuo. Et ſufficit, quod aqua ſit dupla ad ipſum iuleb.

MAN. ET hunc vocat Paulus, hydromalon. Recentiores quidam factum ex malis, malozulapon, hoc κυδώνιον γλύκισμα.

SYLVII. DYſenteriam hepaticam mire ſanat, mediocre per caſiam, aut mannam vacuato corpore. Sed valentior eſt ex ſucco cydoniorum paruorum, quæ ma'cula vocantur, & quæ acerbiora ſunt, quam ex ſucco ſtruthiorum ſeu prægradium, quæ fœminæ vulgo dicuntur. Hoc recentiores quidam μηλοζούλαπον, & κυδωνίων γλύκισμα, vocant. Alijs mitia cydoniorum ſimplex dicitur, licet poſtea Meſue ſcribatur mitia ſine ſpeciebus, & cum ſpeciebus. Paulus etiam hunc hydromalum vocat.

COST. DE Cydonijs. *Parandus hic eſſet ex recenti adhuc atque eo modo quo ſupra dicebamus expurgato ſucco. vbi enim inueteraſcit, acreſcit, neq; aſtringendo tunc tantum valet quantum antea.*

MESVE.

SYRVPVS de perſicis intemperiem calidã ventriculi, & inde natam ſitim compeſcit, oriſque fœtorem, fit vt ſyrupus de pomis.

MAN. ET hic non inutiliter parari poteſt.

SYLVII. SYrupus ex ſucco perſicorum præſertim minus humidorum (qualia nos Corboliana vocamus, quòd in Corbolij territorio, & plurima, & præſtantiſſima proueniant) profecto fuerit præſtantiſſimus. & multo vtilior, non minus iucundus, quam perſica ipſa condita refrigerat, humectat, ob id intemperiem calidam ſedat, & ſitim, & odore iucundo teturum oris odorem tegit, & epicraſim emendat, eum. ſ. qui a corruptis in ventriculo humoribus, vel vlceribus excitatur, non eum, qui a putredine humorum, vel partium in pulmonibus, faucibus, ore toto, naribus prouenit, quia vel in has partes non fertur in his vix momento manet, adde quòd qualitate aromatica putredini reſiſtit.

COST. DE perſicis. *Perſici odor in tenuibus eius partibus ſitus decoctione euaneſcit, vt oris fœtorem eo emendari vix credam, niſi forte dum calidiorem ventriculi intemperiem corrigit, corruptelæ etiam nidoroſæ aduerſetur.*

MESVE.

Syr. de ſuc. acetoſa.

SYRVPVS ex ſucco oxalidis febribus biliosis, & peſtilentibus ſaluber eſt, cordis & ventriculi flammeum calorem extinguit, ipſaque roborat, fit vt ſyrupus violarum.

MAN. AVICENNA vocat omnem lapathũ acetoſam. Videtur autem apud Dioſcoridem ſola illa lapathi ſpecies, quam uocant oxalida.

SYLVII. A SYrupus item ex intybi ſucco ad hepatis intemperiem calidam, & obſtructionem, accipit ſucci intybi purgati lib.iiij. ſacch. albi libr.5. & dimidiam, coque in ſyrupum. Sic fiat ſyrupus ex ſucco cichoriorum, lactucæ, portulacæ, betæ, braſſicæ, bugloſſi vtriuſque, eupatorij, abſinthij, fumariæ, hyſſopi, menthæ, marrubij, artemiſiæ, & ſimilium herbarum tam frigidarum, quam calidarum, & temperatarum. Poſſis etiam ſacchari quantitatem ſucco æqualem in aqua æquali prunis liquare, & per pannum laneum colare, mox percoquere, etiam vltra aquæ conſumptionem, ad cõſiſtentiam, ſcilicet, penidiorum, quæ vocant, aut ſacchari roſati, mox à prunis, depoſito ſaccharo iic per cocto, ſuccos huiuſmodi reſidendo, puros, paulatim miſcere, parum coquere, & ſeruare. Potes etiam ſuccos parum coctos, reſidendo purgatos colatos ſimul cum ſaccharo, vel iam clarificato, ſed ſimul clarificando, ſine aqua coquere in ſyrupum, ſed coctione tam longa vis ſuccorum, præſertim refrigerantium, prope tota corrumpitur, quod priori modo non ita accidit. Quando autem in ſyrupum ſuccus eſt coquendus, modo poſteriore prius reſidendo eſt purgandus, deinde ouorum albuminibus, poſtea cum melle, aut ſacch. coquendus ad mellis craſſitiem, aut citrius, vt ſeruari poſſit.

COST. B DE ſucco acetoſæ. *Syrupi huius frequentiſſimus nunc eſt vſus, neque in eo conficiendo aliud, quã oxalis vſurpãdum. Sed & oxyn quod acetoſum trifoliũ vocãt, ſi quis parato ex eo ſyrupo in vſum traduxerit, puto ad oẽs eos vſus tantundẽ poſſe, quantũ ex oxalide.*

MESVE.

SYRVPVS ex ſucco cucurbitæ febres ardentes, bilioſaſque reliquas, gutturis aſperitates, & pleuritidem emendat. Cucurbitam magnam maza inuolutã clibano coque, eius expreſſi ſucci lib.v. cum ſacchari lib.iij. percoque.

MAN. C MAGNAS vires hic habet in ſiti, & magno incẽdio extinguendo.

SYLVII. NObilis quidam noſtras, in peregrinatione Hieroſolymitana Ioppe ardentiſſima febre correptus, a Medico Iudæo eſt cõfeſtim hoc ſyrupo perſanatus, id obiter addendum putaui, vt lector intelligat multa in Meſue præſtantiſſima medicamenta velut neglecta iacere, quorum vſus eſt ſaluberrimus. Hic ergo ſitim, & vehementem febrium ardorem potenter extinguit magna frigiditate, & humiditate. Gutturis hæc aſperitas calidam, & ſiccam expirationem per febres ardentes ſequitur, pleuritis ab omni humore fit, frequentiſſime tamen à bile, vt apho. 33. lib. 6. ob id bilioſis, & calidiſſimis morbis pleuritidem bilioſam tanquam acutiſſimam, & calidiſſimam hic commemorat.

COST. EX ſucco concurbitæ. *Nunc audio cucurbitam excauari, & indito illi ſaccharo leuiter coquendã* D *temperato clybano committi, collectum vero in ea liquorem ad propoſitos hoc loco affectus vſurpari. Hoc ipſum in memoriam mihi ducit melonem Indiam anguriæ nomine agnitum, cui ſi facto in ſuperiori parte orificio ſaccharũ immittitur, diſſoluitur, & anguriæ ſucco quo multo affluit commiſtum, potum ad refrigerium, & ſedandam ſitim opportuniſſimum præſtat. Sane, ſyrupum ex ſucco cucurbitæ etiam ad pleuritim commendat. quam tamen quantumuis bilioſam tranſacto eius initio, quo cohibenda erat fluxio, frigidioribus biſce rebus adiuuari poſſe diffidimus.*

MESVE.

SYRVPVS de prunis valet idem, quod ſyrupus de violis, & ſimiliter fit.

Hic

MAN. Hic præter hoc quòd infrigidat, aluum etiam lenit: loco eius vtimur diapruno ſimplici, ſicuti, & duobus de granatis.

SYLVII EIvs ſyrupi, vt prunorum; varia eſt natura: ſi enim dulcia ſint, aluum ſubducit: eius autem loco Diaprunô ſimplex vſurpamus: ſi auſtera ſint, aluû cohibet, niſi ſumantis epulis ſumptus, firmant partibus ventriculi ſuperioribus, deorſum pellat. Si acida ſint, refrigerat, humectat, incidit, tenuat, appetentiam excitat. Dulcacida vero Meſue videtur intelligere, quæ parum aluum ſubducant & magis refrigerent modo violarum.

COST. *Syrvpvm ex prunis lib. ſimpl. eſſe ait iuuamẽti noti, quod intelligendum. Sicut enim pruna omnia, & acida refrigerantis facultatis. An vero ex ſucco; an ex ſtillatitio liquore hic ſit parandus, quum non explicet, quia ſuccus, ſi quis illis ſaccharum coquendũ indiderit, denſari in gelu ſolet, vſurpandus videtur liquor: quem quidem, quum nos deſtillatione elicuimus,* F *refrigerando, largius autem epotum etiam ſubducendo ventri, non imbecillum agnouimus.*

MESVE.

Syrvpvs de granatis acidis febres bilioſas, & quæ ex pituitoſis flammam multam inuehunt, iuuat.

MAN. Pavlvs rhoiton parat ex par. iij. ſucci, & vna mellis. Sunt qui immergunt ſetam, quia videlicet putent habere magnam vim in roborando corde.

SYLVII EX ſucco purificato granatorum acidodulcium, vel acidorum ſimul, & dulcium, vel acidorum tantum, aut acidorum maiori portione, cum ſaccharo, fit hic ſyrupus, vt præcedentes, quia refrigerat, humectat, & obſtructa non nihil liberat, eſſentiæ tenuitate bilioſis febribus eſt efficax, ſed etiam pituitoſis (qua ſapor acidus etiam incidit) & præcipue multum inflammatis. Nam, vt ligna viridia ægre incenduntur, ſic pituita putrendo vix vritur: vbi autẽ accenſa omnino eſt, modo aliarum ardet: quod & Hip. cauſus pituitoſus, & hybernus declarat. Syrupus ex ſucco omnis oxalidis, idem pollet, vt poſt leges. Paulus *ῥοΐτην* parat ex partibus tribus ſucci granatorum, & vna mellis. Sunt, qui ſericum mergant, putantes id magnam vim habere roborandi cordis.

COST. De granatis. *Vt punici acidi ſuccus morbis, quos acrior, & tenuior bilis excitat, dum refrigerat, & craſſefacit, opportunus eſt: ita ijs diuerſus, quos pituita frigida aut craſſa. recte ergò quum ſyrupum ex punicis acidis valere ad pituitoſas febres ait, ſubdit, ſi magna illis iungatur inflammatio. eſſe vero ea ſolet ex ſalſa pituita, qui humor bilioſam æmulatur naturam, & febres interdum ardentes procreat. quare in pituitoſis febribus niſi ex ſalſa ſint pituita, abſtinendum hoc erit, quod vt refrigerare, & craſſefacere, ita efficere poteſt, ne humor concoquatur.*

MESVE.

Syrvpvs de granatis dulcibus, ſitim, tuſſim, pleuritidem iuuat. fit vt prior. præſtantior euadit, ſi ſucco maceraris ſericum cocco baphica tinctum.

SYLVII SItim à ſicco ſedat humectando: minùs eam, quæ à calido eſt, quòd dulcia in ventriculo calido promptè in bilem flauam vertantur, & ſitim inde excitent, ſi videlicet exactè dulcia ſunt, vt mel. aliud autem ſentiendum de minus dulcibus. Sunt enim in dulci ſapore, ceu gradus quidam maioris, & minoris ratione diſtincti, vt pituita dulcis in 1. gradu, lac in 2. glycyrrhiza in 3. mel, & E ſanguis dulciſſ. in 4. ob id mel quia ſumme eſt dulce, à calore vel ſuo, vel alio promptè amareſcit, glycyrrhiza autem recens etiam diu coqui poteſt citra periculum aduſtionis. vnde & ipſa Græcis *ἄδιψος* dicitur, quod ſitim ſedat, lac coqui diutius poteſt, pituita diutiſſime. Quatenus autem dulcia tergent, hic ſyrupus aſperitatem gutturis lenit, ſi ab humore ſiccato inæquale eſt, & humectando, ſi à ſiccitate exaſperatum eſt: quoniam item dulcia tergendo ſputa promouent: in omni autem pleuritide facile ſpuere eſt ſaluberrimum, & quo citius, & largius ſpuitur, eò breuior, & tutior eſt pleuritis. Cor præterea roborabit hic ſyrupus, ſi ſucco huic ſericũ crudum grano tinctorio, (*alkermes* Mauri vocant) infectum immiſeris donec ſuccus ruber euadat. Nam vtrumque, ſericũ inquam, & coccus baphica vim cordis roborandi habere creditur. Poſſet eadem ratione cæteris huius generis ſyrupis hoc ipſum miſceri, nõ huic, & ſyrupo de pomis tantum.

COST. De granatis dulcibus. *Dulcis punici ſuccus vt dulcis eſt, ſitim vix ſedat. ſed madefaciendo, id pſtat.*

MESVE.

Syrvpvs ex corticibus citri ſtomachum firmat, & oris gratiam commendat. Corticum citri † libras vnas, in aquæ fortis lib. v. coquito ad duarum librarum conſumptionem, & cũ ſacchari † lib. j. percoquitur in ſyrupum, cõdiendum moſchi granis quatuor. Alij corticum quantitatem iuſtam in iulepum probe coctum proijciunt, & fit delectabile. Quod ſi aqua, cui cortices citri ſunt incocti, ſericum cocco baphica tinctum maceraris, præſtantior euadet.

† recentis. † lib. ij.

CHR. Syrvpvs de corticibus citri nõ eſt in vſu, nec præparatus reperitur. Et hîc nota, quia in præſenti ſyrupo fit mentio de ſeta tincta in chermes. i. in grana. reperitur etiam in quibuſdam alijs deſcriptis, cheſmes ſcripta per s, & non per r, & ſunt paſſulæ ſine nucleis.

MAN. Cvm bene paratur, cerebrum etiam, & cor confortat, ſi intemperie frigida laborant.

SYLV. CErebrum, cor, ſtomachum, & reliquum etiam ventriculum, ſi frigida intemperie laborant, calore aromatico roborat iſte ſyrupus, & cortex conditus, ſiue humidus ſiue ſiccatus, diligenter manſus, & ore contentus, vel deglutitus. Nobis, vt dixi citrorum deſiderio non paratur, ſed eius loco ſæpe vtimur eo ſyrupo, in quo ipſi cortices citrorum conditi ſeruantur. Quia vero eſt odore iucundo, tetrum oris halitum tegit, & obtundit, præſertim qui à corruptis in ventriculo humoribus effertur. Nam a partibus alijs ori vicinis odorem fœdum, nec multum, nec diu diſſimulat. In idem vitium cortex citri conditus eſt efficaciſſimus, ſiue ore contineatur, ſiue etiam præmanſus deuoretur, præſertim aere frigido, aut temperato, & in ventriculi intemperie frigida potius, quam alia quauis: nam manifeſte calfacit. Odorem vero huius ſyrupi aromaticum moſcho addito auget, vt etiam partes principes validius roboret. Quamuis autem calidus ſit, tamen peſtilentibus morbis, & veneno reſiſtit, partes principes roborando. Ne autem accipe pannum ſericum tinctum chermes, rem à noſtra natura, & cocti alienam, non ſolum per ſe, ſed ob aluminis, & aliorum tincturæ panni huius neceſſariorum miſtam malignitatem. Miſcetur hic ſyrupus ſæpe alijs compoſitionibus ad cerebrum, cor, ſtomachũ roborandum. Idem pollet conditura corticum citri liquida. Nam ſicca minus eſt efficax, quæ fit corticibus in ſaccharum prope percoctũ iniectis. Fieri ſimiliter poteſt ſyrupus, & conditura ex corticibus limonum, & arranciorum: ſed poſtremi, quòd amariores ſunt, aqua macerando ſunt ante dulcorandi.

COST. De corticibus citri. *Magni hoc eſt vſus ob commoda, quæ dum corporis ſpiritus eius odore recreantur,*

ſreantur, principibus membris atque vniuerſo corpori frigido aliquo vitio detentis affert: præſertim addito moſcho. Sed mulierum gratia, quarum plurimæ offenduntur moſcho, parandũ hoc eſt etiam ſine moſcho.

MESVE.

Syr. acetoſitatis citri.

SYRVPVS ex ſucco citri acido, bilis flauæ, & febrium ab ea, aut viſcerum phlegmone ortarum, ardorem flammeũ potenter extinguit, ac ſitim vehementem. ebrietati reſiſtit, vertiginẽ iuuat, febribuſq́ue peſtilentibus, pręſertim conſtitutione æſtatis venenoſa, & peſtilentiæ opitulatur. Sic fit. Succi citrorũ acidi lib. xij. in vaſe vitrato coq; igni prunarum lento ad tertiæ partis conſumptionem. cola. reſidere donec clareſcat, permitte. Clari ſucci lib. vij. percoque ad iuſtam craſſitudinem cum iulepi clari, & purgati lib. v. Aut ſi æſtas eſt, in ſola, donec aquoſa eius ſubſtantia conſumetur.

CHRI. ISTE ſyrupus eſt multum in vſu, & maxime tẽpore peſtilentiæ, & alijs feb. malæ qualitatis: nam reſiſtit corruptioni aeris, & venenoſitati aeris ſua cõplexione, & proprietate, confortat ſtomachum debilem, & ſupercalefactum, & cor prohibendo reſolutionem ſpirituum, & infectionem ipſorum, & remittit incendium ſuperfluæ caliditatis humorũ. extinguit ſitim, & ſic ſomnum mire prouocat, & eius complexio principalis eſt frigida vltra primum cum leuiſſima ſiccitate, & aliquali humectatione, quæ longe maior efficitur ex permixtione aquæ frigidę purę in duplici quantitate. Sic ergo apparet, quòd ipſe eſt principaliter digeſtiuus materiei cholericæ, & ſubtilis, ſuperfluæ caliditatis, ſicut etiam ſyrupus acetoſus ſimplex. Confert inſuper ebrijs, & habentibus vertiginem, prohibendo aſcenſum vaporum ad caput. habet & alias operationes, quas tu ipſe diſcerne. Recip. ſucci acetoſitatis citri, &c. Et infunde ſuper ipſum de iuleb claro, & depurato. i. de zucch. liquefacto claro, & præparato cum claris ouorum, vt faciunt aromatarij, vel aliter ex iuleb claro, & depurato. i. ex iuleb roſato, perfecte completo, lib. ij. & vtraque expoſitio eſt bona. reliqua, quæ ponuntur in litera, ſunt clara. Et eius doſis communiter fit vſque ad vnc. ij. cum aqua frigida, vel aquis cordialibus bugloſſæ, meliſſæ, vel endiuiæ, & hoc, vel plus, vel minus de vna, vel altera illarum, ſecundum quòd quærimus maiorem, vel minorem extinctionem, aut confortationem virtutis. Et ſi ſumatur talis ſyrup. pro digeſtione humorum, ſemel tantum in dię ſumitur cum proportione duplici aquæ. Si autem ſumitur pro extinctione ſitis, & caloris febrilis, ſic poteſt ſumi pluties in dię ſtomacho ieiuno, & vacuo, & celebrata digeſtione cum proportione quadrupla aquæ.

ADDITIO.

Notat aromatarij.

Nota, quòd pauci ſunt aromatarij, qui ſciant facere iſtum ſyrupum. immo omnes facientes hunc ſyrupum, diu in forma ſyrupi non poſſunt conſeruare: ſed congelatur tanquam gelea, & hoc aduenit imperitia facientium. Sic igitur eſt faciendum. Accipiatur illud, in quo acetoſitas reperitur citri, & ipſam pe-

A tia ſubtili leniter exprimas, & non violenter, exibit liquor clarus non mucilaginoſus. Accipe igitur de dicto liquore quantitatem dictam, zucchari albi bene clarificati, & debito modo cocti quantitatem, vt ſupra, & cum eo pone acetoſitatem, & ſoli expones. Sol enim conſumet paruo tempore humiditatem ſuperfluam acetoſitatis citri, & remanebit clarum tãquam aqua, hoc enim modo faciunt Cyptiani.

PARAVI inſtat huius ex limonibus, & inueni placidum ac vtilem. Et confert ebrietati; vertigini. Bilioſæ. MAN.

SAPOR acidus refrigerando vehementiam bilis potenter obtundit, præſertim miſtus aquæ frigidæ, cum aqua dupla huius ſyrupi vnciæ duæ propinantur, vel eius loco aqua bugloſſi, intybi, meliſſophylli, vel alia pro ſcopis varijs. cor, ventriculum, & partes alias ab intemperie calida imbecillas firmat, & dum ſpiritus calore immodico tenuatos reſolui prohibet, ac ipſorum putredini, & B humorum, & aeris tota ſua ſubſtantia reſiſtit, per accidens naturã roborat, febreſq́. peſtilentes, aut gigni prohibet, aut genitas emẽdat. Refrigerando item ac humectando (nam per ſe frigidus ac modice humidus, duplo autem aquę aſſumpto vtramque qualitatẽ intendit) febrium maxime bilioſarum incendium compeſcit, & ſitim ac ſomnum conciliat. Quoniam poſtremo vapores minuit, extincto calore vaporem cauſam effectricem ebrietatis poto iam vino potente, & vaporoſo, reprimit frigiditate. Qua de cauſa nonnulli cum vinum meracius bibere cogantur, ob ventriculi imbecillitatem, ab eo ne caput vaporibus calidis tentetur, aquam superbibunt: alij pomum, aut pyrum, aut aliquid ſimile poſtremum ingerunt: alij ore tantum ea continent: alij ore aperto reſpirant, vt vaporum à vino calidorum pars magna cum expiratione foras exhalet, non deferatur in caput, vbi ſpiritibus miſta pro ſuo impetu, errabundo motu ſpiritus ipſos animales dimoueant, vt inde oobis appareant communia ebriorum ſymptomata, Inter quæ vnum quoque eſt vertigo, cum ſcilicet omnia circumagi videntur. Cui ſyrupus iſte etiam ſuccurrit, & viſis, quæ vapor nunc bilioſus nunc alius à ventriculo, vel etiam toto corpore elatus in caput, & ſpiritui viſorio permiſtus nobis mẽtitur, qualia multa ieiunis quibuſ- C dam, omnibus vero febrem depoſituris criſi per vomitum aut hęmorrhagiam narium accidunt. Citrea mala ſeptentrionalis Gallia cum deſideret, hunc ſyrupum ex prouincia, & Gallia Narbonenſi coemit. Poſſis tamen ex ſucco limonum (quos plurimos, & integerrimos prædictæ regiones quotannis tranſmittunt) iſto non multo inferiorem, magis tamen refrigerantem, & penetrantem coquere. ambo præterea cor, & ſtomachum roborant, & ſpiritus reſolui prohibent. nec malus fuerit ex ſucco arantiorum indidem magna copia huc anno propè toto delatorum.

SYLVII.

Celſus Paulus.

Li. 3. prog. & criſibus.

Syrupus item acetoſus ſimplex, & de granatis acidis, facultate refrigeratoria huic eſt affinis, viribus alijs longe inferior. Iulep. clarum eſt ſaccharum aqua diſſolutum, coctum, cum albuminibus clarificatum, vel iulepum accipe cum ſucco citri factum, aut roſarum. Potes etiam ſaccharo lib. ij. in aquæ triplo ad penſiorẽ conſiſtentiam coctas illi ſyrupo incoquere, poſt inſolare dies 40. vt diutius ſeruetur. Si contra bilem ſumitur, mane dentur eius vnc. ij. cum dupla aqua: ſi ad ſitim, & calorem febrilem, longe à cibo frequenter die ſumitur vnc. ij. cum aquæ quadruplo.

D ACETOSITATIS citri. *Frequens huius quoque, & non paruus, ad eos affectus, ad quos Meſue proponit, eſt vſus. Si autem recens expreſſus ſuccus lanea lingua excoletur, decoctione non egebit quam eius expurgandi gratia Meſue inſtituit. licebitque addito ſaccharo ſemel tantum coquere citra virium iacturam, quam repetita coctione fieri neceſſe eſſet.* COST.

MESVE.

Syr. de acreſta.

SYRVPVS de Omphacio ventriculũ roborat, etiam prægnantium, ne aliarum partium excrementa facile recipiat. ob id choleræ morbo medetur, intemperiem calidam vẽtriculi, febres bilioſas, ſitim vehementem extinguit: venenis reſiſtit. Fit vt ſyrupus ex ſucco citrorum. Nennulli condiunt caryophyllis.

SYRVPI de acreſta vſus eſſet conueniens vomitui ſuperfluo aſſumptus immediate poſt cibum in doſi vnc. ij. cum modico aquæ extinctionis ferri, vel chalybis, & fluxui ventris, vel calido, vel acuto cum relaxatione, & excoriatione inteſtinorum aſſumptus ante cibum in doſi prædicta cum eadem aqua frigida tempore calido, & calida tempore frigido: præmiſſa tamen aliquali euacuatione cum caſia, vel mãna, vel cum rhabarbaro aſſo, ſeu cum myrobalanis aſſatis, ſi talis fluxus, vel vomitus eſt dependẽs à materia pungitiua, vel mordicatiua. Et hic notandum, quod in quolibet fluxu ventris illa quæ dantur ad conſtrictionem ſtatim, debent exhiberi ante cibum. oppoſitum autem fieri debet in vomitu. Valet etiam vſus eius appetitui magno prægnantium. eſt enim frigidæ, & ſiccæ complexionis in primo, cum ſtypticitate multa, & confortatione membrorum: vnde multum lauda vſum eius.

Canon practicus.

MAN. Hic quoque præſtans eſt: Paulus omphacomeli.

SYLVII. REfrigerat, & potenter adſtringit, ſi ex vuis natura auſteris (quales vulgo nobis dictæ Burdegalenſes,) & immaturis expreſſum ſit omphacium, ob id hic ſyrupus ad vnc. ij. cum vncijs duabus aquæ coctæ, & chalybeatæ, ante cibum præſumptus, non modo deiectionem immodicam in cholera ſiſtit, ſed etiam omni dyſenteriæ præſertim biliosæ, quę frequentiſſime eſt, multum cõfert, purgato prius, ſi opus fuerit corpore per rhabarbarum etiam toſtum, vel aliud idoneum medicamentum. Si autem paulo poſt cibum ſumatur eadem, aut propinqua menſura, vomitum immoderatiorem, & à cholera, & a cauſa alia cohibet: Quia vero refrigerat, ſiccat adſtringit, vt acetum tribus his qualitatibus putredini reſiſtit, vt ſal duobus poſtremis, mel, ſaccharum. ſit coctio à ſole, vel igne ſola ſiccatione: ob id conditioni peſtilenti vſu eſt frequẽtiſſ. omphacium. Vt aromatico ſit odore, miſcent nonnulli caryophylla, quibus multo, aut paulo minus refrigeret pro caryophyllorum quantitate, & viribus. Paulus omphacij ſextarios iij. cum mellis ſextario vno igni lento coquit: vel dies 40. inſolat, donec aquoſa eius ſubſtantia ſit conſumpta, & ob id ὀμφακόμελι, appellat Actuario ad eadem ſit ex omphacij lib. 4. ſacchari lib. ij. bilis ardorem, & febrium magis refrigerando obtundit: nymphęæ ſacchari eiuſdem ex florum nymphęæ lib. ij in aqua parum coctis expreſſum, deinde percoquitur, cum ſacchari lib. ij. ſeruatur, & omphacium cum ſale, & omphacium ſiccum, cuius meminit Gal. lib. 6. comp. ph. p. Fit ex omphacij coctione, & reſidentia purgati lib. vij. & ſacchari clarificati lib. v. additis caryophyllorum drach. ij. aut circiter.

COST. DE agreſta. *In omphacio ad medicos vſus parando cauendum ne ſal (quod ſeruandi eius gratia plerique addunt) adijciatur. priorem autem, & diuturnioris durationis reddi immaturæ vuæ ſuccum obſerua bis excolando, atque (vt de acido citri dicebam) per linguam deſtillando, addito vt ſuccis alijs ſolet, oleo, ne eius vis expiret aut ab aere corrumpatur.*

M E S V E.

SYRVPVS Myrtorum ventriculum, † & viſcera alia roborat, ob id fluorẽ alui antiquatũ ſiſtit, tuſſim mitigat. ſit vt ſyrupus de omphacio prædict°.

Syru. de granis myrti & pulmonem viſcera.

CHR. ISTE ſyrupus ſecundum præſentem deſcr. eſt in vſu, valet principaliter contra omnem fluxum ventris antiquum, & maxime excoriatiuum, & contra omnem fluxum ſanguinis a renibus, vel a pectore, aſſumptus cum aqua ferrea, vel plantaginis, & cõtra fluxum menſtruorum, & contra tuſſim factam a materia calida, & ſubtili. Confortat inſuper ſtomachum, & pulmonem, & viſcera calefacta, & relaxata. & ſumme confert ſuperfluo fluxui vrinæ, & diabeti. Eſt enim cõplexio myrti frigida in primo, & ſicca in ſecundo, cum caliditate quadam, & leui apertione. virtus autem huius ſyrupi reſultat frigida verſus primum, & ſicca modicum vltra primum, & doſis eius eſt de mane vacuo ſtomacho vſque ad vnc. ij. lymphatum, cũ aqua ſimplici, vel ferrea, vel alia deſtillata, ſecundum exigentiam diſpoſitionis.

MAN. MYRTETON vocat Paulus: magni vſus in fluente aluo.

SYLVII. HAemorrhagiam omnem cohibet, ſumptus cum aqua chalybeata, vel plantaginis, ſiue a pulmone eſt, ſiue ab vtero, ſiue a renibus. Diabetem quoque reprimit, & omnem immodicam vacuationem, quia refrigerat, ſiccat, adſtringit. Eadem opera omphacoſacchar præſtat. Viſcera ab intemperie calida imbecilla, & ſoluta roborat. tuſſi a defluxu calido, & acri medetur dictis qualitatibus, & ſuo lentore velut incruſtando muniens fauces, ac guttur: ſit ex ſucci myrtorum i. myrti baccarum lib. xij. coctis ad tertiæ partis conſumptionem, deinde colatis, & quieſcendo purgatis lib. vij. quibus aſſumde ſacchari clarificati lib. v. percoque igni lento in ſyrupum, vel ſi æſtas eſt, inſola vſque ad partis aquoſę cõſumptionem: ſic Meſues, & Serapio componunt. Parthiſij autẽ, quod myrtos parum recentes habemus, ex ipſis in aqua temporatis, & coctis paramus, ſed imbecilliorem. Hic ventris fluorem etiã antiquum ſiſtit, & ſcreatum ſanguinis, quæ, vt præſter efficacius adſtringentium catalogum, roſas, rhoa, acaciam, hypociſtidem, balauſtia, oxyacantham, baccam, meſpila, carnem cydoniorum, ſuccum granatorum, maſtichem, ſantala, ebur uſt uni miſcẽt, cum horum vnum, aut ſaltem pauca ſufficiant. Myrteton Pauli lib. 7. huic affine eſt, ex ſucci myrtorum ſextarijs tribus coctis, cũ melle ſextario vno ad tertiæ partis conſumptionem ſemper deſpumando. Syrupus de ribes (ſic enim vocant Barbari, doctis ignoratum fructicem) vel Damaſceni, vel noſtratis, calorem, febres biliosos, ſitim extinguit, profluuium bilioſum, vomitum, hemorrhagiam ſiſtit, cardiacis ſuccurrit, appetentiã excitat, exanthemata, ſeu morbillos, & variolas ſanat, in peſtilentia eſt efficax, ebrietati reſiſtit, viſum acuit: ſit vt ſyrupus ex acida parte citriorum, cui viribus æquale eſt. Ex baccis item ribes rubentibus racematim cohærentibus in aqua coctis, & expreſſis cum ſaccharo percoctis, ſit tremor gelatinæ vulgari ſimilis, qualis ex cydonijs, cornis, oxyacanthe, vuis, gelatina vulgo dictus, quòd gelu concretione refert: ſed hic omnium eſt gratiſſimus, & poteſt eadem, quæ ſyrupus, & ſapa de ribes prædictus. Quam vellem ſimplices herbarum ſuccos, vt fructuum, melle, vel ſaccharo conditos, & coctos, vel etiam igni, aut ſole ſiccatos ſeruari potius, quam ſic varie initio miſceri, cum poſſet medicus vtendi tempore pro ſuis indicationibus, & ſcopis miſcere. Eſt multum in vſu, nomine ſyrupi de baccis myrti. Eſt alius ſyrupus myrtorum compoſitus poſt ſcribendus, frigidus eſt ac ſiccus ad primũ gradũ, mixta etiam pauca caliditate aromatica.

COST. DE granis myrti. *Myrti fructus aridiores ſunt, quã vt exprimi ex ipſis multus poſſit ſuccus, quare diluẽdi ſunt aqua: dilutumq; ad conficiendum ſyrupum aſſumendum; eritq; etiam vſus ad aſtringendũ eximij.*

M E S V E.

SYRVPVS ex Vuis purgatis prodeſt tuſſi, & thoraci, ſit vt ſyrupus zizyphorum.

Syru. cheſmes.

CHR. SYRVPVS de cheſmes ideſt de paſſulis ſine nucleis: aliter exponatur, ideſt de grana cum qua tingitur ſericum. ſed prima expoſitio dicta eſt magis ad mentem auctorum: non eſt in vſu.

MAN. Paſſulas vocant, nullum tamen vidi qui pararet.

COST. DE cheſmes. *Paſſæ vuæ maturiores, dulciores, & acinis deſtitutæ ſunt hic deligẽdæ, quales Corinthiacæ.*

thiacæ. Si vero us vtendum ſit, quibus acini inſunt, debendi illi ſunt ob aſtringendi vim, quam inſignẽ habet.

MESVE.

Syr. albe-

SYRVPVS ex Dactylis ventriculũ adſtringendo roborat, ob id vomitum, & fluorem alui ſiſtit. fit ex dactylis enucleatis, tritis, coctis ad conſumptionem duarum partiũ, deinde in ſyrupum percoctis.

MAN. DICVNT eſſe dactylos: ſed mirum eſt cum alias interpres conſueuerit vti voce dactylorum, quod nunc vtatur voce illa.

SYLVII. SVcco dactylorum caremus, vuarum abundamus; tamen cocto in ſyrupum non vtimur. poteſt, qui volet, componere, & compoſito ad dictos affectus vti. Quæ ex vino, & aceto, ſuccis fructuum, cum melle, aut ſaccharo fiunt potiones, œnomeli, oxymel, oxyſacchar ſimplicia hic adſcribi poſſent, quia tamen multipliciter componuntur, in compoſitos ſyrupos diſtuli.

COST. DE albelach. *Non docet qua aquæ menſura, quod palmularum pondus ſit incoquendum. Si exemplum ſyrupi zizyphorum ſequi velimus, tantum eſſet palmularum, quantum ziziypha centum pendent, aſſumendum, & quaternis aquæ libris incoquendum ad dimidias. ſed quia palmulæ lentã, pinguique ſubſtantia zizyphis longe præſtant, & maiorem quoque aquæ menſuram videntur poſtulare. Committendum ergo id erit pharmacopæi dexteritati, ut apozema, quod decoctum vocant, conſiſtentiæ ſit craſſioris, quam vt in ſyrupi conſiſtentiam duci poſſit ſaccharo adiecto. cuius, licet non meminerit, quia tamen ducendum hoc medicamentum ait in ſyrupum, ſuperiorum exemplo ſaccharum admonet adyciendum.*

DE SYRVPIS COMPOSITIS

MESVE.

AVTEM VS ſyrupos ſimplices, & iuleps deſcripſimus. nunc compoſitos aggrediamur, primum refrigerantes fere, poſtea calfacientes, & roborantes.

CHR. HAEC eſt ſecunda pars principalis huius ſextæ diuiſionis, in qua poſtquam poſuit iuleb, & ſyrupos ſimplices, nunc proſequitur compoſitos, licet inter compoſitos intermiſceat ſyrupũ acetoſum ſimplicem, quem tenet medium inter ſimplices, & compoſitos. Et primo, ponit ſyrupos, qui magis conueniunt ad digerendum materiam calidam, quia plus attinent complexioni frigidæ in eorũ virtute, & ſubſequenter ponit illos, qui principaliter conueniunt ad digerendum materiam frigidam, nam cum eorum complexione plus attinent caliditati. Et licet aliqui ſyrupi, in hac prima parte poſiti etiam ſimul conueniant ad digerendum materiam calidam, & frigidã, ſicut inferius declarabitur, tamen in eorum complexione plus attinent gradui frigiditatis. D

MAN. COmpoſitos hoc vocat, quia præter ſacch. aut mel, ex pluribus, quam ex vna re conſtant.

SYrupos ex ſuccis fructuum medicamentoſis, præſertim refrigerando, & adſtringendo, & obiter ex ſuccis herbarum etiam calfacientibus, ſimplices explicuimus: compoſiti ſuperſunt, inter quos Meſues acetatum, ex aceto, aqua, ſaccharo recenſet, quamuis minimum ſit compoſitius. Frigidi autem hi aduerſus biliosos affectus, & ſanguineos ſunt efficaces, vt calidi ad pituitoſos, & melancholicos, niſi quibus melancholia feruet. Primum autem compoſitos ex ſuccis fructuum docebimus, quo ordine ſimplices prius ſunt deſcripti.

MESVE.

SYRVPVS papaueris ad catarrhũ, & tuſſim cauſam inſomniæ, Fit præſertim ex capitum papaueris albi, & nigri, ana drach. lx. coctis in lib. iiij. aquæ pluuialis, ad conſumptionem † lib. ij, & dimidię. tunc percoquantur cum ſacchari albi, & penidiorum, ana vnc. iiij. B Vulg. add. 4. dr.

CHR. SYRVPVS de papauere. duæ deſcriptiones ſyrupi de papauere ponuntur in hoc antidotario à Meſue, ſed iſta prima, quæ ponitur eſt magis in vſu; licet, & alia quæ, ſequitur magiſtraliter conueniat, vt de ipſa inferius declarabo: valet enim iſte ſyrupus principaliter ad prouocandum ſomnum, ad ſitim extinguendam, aſſumendo de eo vnc. ij. de ſero vna hora poſt cœnam, & etiam de mane ſi expedit vna hora poſt prandium: reprimit enim vapores calidos, & acutos qui ſunt cauſa vigiliarum. etiam ſua frigiditate caliditatem ſuperfluam remittit, prohibet etiã deſcenſum catarrhi acuti ad partes pectoris, & pulmonis. Cõfert etiam tuſſi ſiccę, & aſperitati gutturis, & cannæ, aſſumptus tempore congruo, & cum modo, & aqua conuenienti talibus diſpoſitionibus. C Reci. papaueris albi, & rubei, & propric capita eorum, cum ſemine, ſupple.

ADDITIO.

Duos deſcribit ſyrupos de papauere, tamen primus magis conuenit ad ſomnum prouocandum, quam ſequens.

LONGA nimis videtur hæc decoctio, adeo, vt in recentibus vim perdat. Tutius eſt coquere, donec tabeſcat, nec amplius. MAN.

GALENVS in diacodio hunc terminum decoctionis non vult tam longum in recentibus præſertim capitibus, quia vim perdit, ſed donec ipſa capita coquendo tabeſcant. Poteſt fieri ex ſolo ſemine, ſed præſtat ex capitibus cum ſemine decoctis ipſum componere, quod in capitibus vis refrigeratoria ſit inſignior, vt indicat opium ex his præſertim, nigri inciſis, emanans liquor maxime omnium narcoticus. Huic ſyrup. ſimplex vſu frequentior, quam ſequens, catarrhum calidum, tenuem, & acrem, in aſperam arteriam ſiſtit, quia frigiditate ſua cogit, & craſſum efficit humorem, ob id ad fluendum ineptiorem. In quem vſum diacodion adhibet Gal. Caloris quoque incendium extinguit, ſomnum conciliat, ſitim ſedat, guttur lenit. Tuſſim quoq; ab eodẽ catarrho ſiccam finit, aut ſaltem mitigat. ſicca autem eſt, quod nihil materiæ tenuioris, & efflationem tuſſis materiam eludentis expectoratur, & lentore ſuo gutturis aſperitatem lenit. Pro pluuiali aqua quidam malunt fontanam, & coquunt ad conſumptionem tantum libræ vnius, vel vnius, & dimidiæ in formam iulepi. Capita autem papaueris ſint recentiora, quia frigidiora ſunt, & diu minus coqui deſiderant, quam ſicca: ſomnum quoque conciliat, tamen per ſe refrigerando, & humectando ſumptus vnciæ duabus hora ſomni, tum per accidens mitigat tuſſim vigilias excitantem. Fæ... extinguit, SYLVII.

 extinguit,

extinguit,à calido,& ſicco naſci ſolitam. Papaueris non nigri, ſed rubri legunt nonnulli, quod papauer rhœas eſt Dioſcoridi refrigerans, & omnibus ſuis partibus ſomnum concilians,ne putes cum quibuſdam ipſum anemonem eſſe calidam herbam. E

M E S V E.

Syr. bizantinus ſeu de bizantijs.

SYRVPVS Bizantinus ad icterũ, & febres putridas, bilioſas, &phlegmaticas ſolutu cõtumaces. Recipit ſucci intybi,& apij. ana lib. duas, ſucci lupuli,& bugloſſi hortenſis, vel ſylueſtris, ana libram vnam. feruefiant ſemel,& purgẽtur, eius ſucci clarificati lib. quatuor igni lento coq; in ſyru.cum ſacch.lib.duabus, & dimidia. Interdum acetum menſura ſuccorum purorum dimidia incoquitur, interdum roſarũ vnciæ duæ, F glycyrrhizæ vnc. dimidia,ſpicæ nardi drachmæ duæ,ſeminis aniſi, fœniculi, apij, ana drachmæ tres ſuccis incoquuntur,& vi mirus euadit.

CHR. *Syrupus de bizantijs duplex.* ISTE ſyrupus de bizantijs, dupliciter autem reperitur. vno modo ſecundũ ſimplicem deſcriptionem, alio modo cum additione, quæ in fine huius capituli ponitur, & vocatur ſyrupus de bizantijs cum additione. Et, vt ſic habet diuerſas operationes efficere. Iſte ſyrupus eſt valde famoſus,vnde habetur in continuo vſu propter eius excellentiam, & iuuamenta, & maxime in febribus difficilis eradicationis compoſitis, vt cholericis, & phlegmaticis: & vt ſic confert febribus de materia mixta, vt ex phlegmate, & cholera. Vſus tamen eius eſt magis conueniens tranſacta nona die, aut ad minus ſeptima,& G ſic practicatur. Sed hic notandum, quod ante ſeptimam vtimur communiter in iſtis febribus pro digeſtiuo, noſtro ſyrupo de duabus radicibus, aut acetoſo ſimplici cum aqua fęniculi, & tertiâ parte mellis roſati colati, vel media parte cum aqua ſimplici endiuiæ tantum, vel fęniculi tantum, vel endiuiæ, & fęniculi ſimul, ſecundum quod plus, vel minus prædominatur materia phlegmatica, vel cholerica in dictis febribus. Prædominante vero materia cholerica, vtimur ſyrupo ſimplici, vel acetoſo compoſito cum quarta parte mellis roſati colati, & cum aqua fœniculi, & modico aquæ endiuiæ: ſi vero aliquid aquæ fęniculi ponitur, eſt valde modicum. Prædominãte vero materia phlegmatica vtimur ſyrupo acetoſo compoſito, vel ſimplici, ſi aliud membrum læderetur ab eo cum æquali proportione mellis ro- H ſati colati, & cum aqua fęniculi, & cum modico aquæ endiuiæ. Mel roſatum principaliter ponitur cũ prædicto ſyrupo ad digerendum materiam phlegmaticam in ſtomacho, ipſam ſubtiliando, & abſtergendo, & ad ſtomachum confortandum. Et ſyrupus de bizantijs cum additione eſt magis conueniẽs in declinatione febrium, quam ſyrupus de bizantijs ſine additione: quia magis aperitiuus, ſubtiliatiuus, confortatiuus membrorum,& præparatiuus reſidui materierum ad expulſionem.

Quando tempore bizantinus compoſitus ſit exhibendus.

MAN. BARBARA certe eſt hæc inſcriptio, & ſi id notat, quod verba ſignificant, auaritiam oſtendit, quæ a bono, & viro, & medico debet eſſe aliena. Efficax tamen eſt ſyrupus, & multi vius in longis febribus, præ- E ſertim ab atra bile factis. Accipe eius clarificati lib. iiij.) Ideſt pro quibuslibet.iiij.lib. accipe ſacchari lib.ij. ſer. Et quandoque) Parant communiter vtroque modo, cum aceto videlicet,& abſque eo: dum tamen ſimpliciter ſcribitur, acidus eſt accipiendus.

SYLVI. COQVENDO deſpumentur, & clarificentur, & colentur ſucci. Si hunc vis obſtructa potentius aperire, adde acetum album, apium, petroſelinum, fœniculum,& alia vel ſplenica, vel hepatica, vel nephritica. aut coniunge vtendi tempore ſyrupum de radicibus, vel duabus, vel quinque. Syrupus de quinque radicibus ad eadem efficacior proximus viribus ſyrupo Bizantino, incerti eſt autoris. Accipit radicum apij, fœniculi, petroſelini, aſparagi, ruſci, ana vncias duas. coque in lib. ſex aquæ fontis ad tertiæ partis conſumptionem, expreſſum percoquitur cum ſacchari lib. tribus, addendo ad finem aceti vnc. octo. Alij addunt decocto ſeminis apij, fœniculi, petroſelini, ana vnc. vnam,& in libras decem aquæ coquunt ad dimidias. Expreſſum percoquunt cum mellis potius quam ſacchari libris quatuor.

M E S V E.

Syr. acetoſus ſimplex.

SYRVPVS acetatus ſimplex materias calidas frigiditate, tenuitate vero craſſas, & glutinoſas ad expulſionem apparat. Galeno etiã in partibus remotis, ad quas eſſentiæ ſuæ tenuitate alia quoque medicamenta affectus in his contumaces victura conuehit: humorem tamen melancholico ſibi temperamento affinẽ iuuare non videtur. Recipit aquæ fontis libras quatuor, cum ſacchari libris quinque: coquantur in vaſe lapideo ad dimidias ſemper deſpumando, carbonibus accenſis, aut flamma G exigua,& ſine fumo. tunc adde aceti albi clari, libras duas. ſi autem valẽtiſſimum vis, libras quatuor: ſi viribus mediocre lib. tres, & percoque in ſyrupum. Datur ab vnc.j. ad vnc. tres cum frigida.

CHR. SERMO in ſyrupo acetoſo. Hic autor ponit deſcript. ſyrupi, acetoſi, & virtutes, & operationes eius. Eſt enim multum famoſus, & excellens, efficax, & mirabilis in digerendo materiam ſubtilem cholericam, & acutam, vnde ſumme confert cholericis febrientibus. Incraſſatiuus, enim eſt materierum ſubtilium, & extinctiuus ſuperfluæ caliditatis, & ſitis, aperitiuus oppilationum, prouocatiuus vrinæ, & alias quam plures habet operationes efficere. Et iſte ſyrupus acetoſus ſimplex eſt mino- H ris infrigidationis malarum complexionum calidarum, quam ſyrupus violatus; ſed eſt maioris aperitionis, & prouocationis, & prohibitionis putredinis malæ, & venenoſæ, ideo multum confert tempore peſtilentiæ, & febribus peſtilentialibus aſſumptus cum aqua bugloſſæ, vel meliſſæ corruptioni aeris reſiſtendo. ipſum autem Galenus ſumme commendat xi. therapeuticæ, & de ipſo multum confidit in diſpoſitionibus putredinalibus, niſi ſit nocumentum magnum in ſtomacho, & ſenſibilis læſio in neruis per frigidum. Et iſte ſyrupus per ſe ſolum aſſumptus cum aqua ſimplici, vel endiuiæ principaliter cõuenit in digerendo materias calidas, & ſubtiles. Et ſubdit auctor quod poſſe eius etiam extenditur in materias frigidas, craſſas, viſcoſas, & adhærentes, hoc autem habet intelligi ſi ſit admixtus cum

alio

alio ſyrupo calido, & melle roſato colato, vel alio A ſyrupo compoſito abſque aceto, de quo ſtatim dicemus, vel lymphatus cum aqua apij, vel fœniculi, & ſimilibus calidis aquis aperitiuis, & ſic conueniret ad materias frigidas, admixtus tamen cum calidis ſub debita proportione. Et ſic apparet ſolutio dubij, quod ipſemet tangit in litera dum dicit. Et nos quidem diximus de iſto, quod facit penetrare medicinas ſimplices, quæ cum ipſo adminiſtrantur in partes, quas forſitan non penetrarent, & facit eas acquirere ſectiones diuiſiuas duri, & difficilis, & cur hoc etiam remanet cum ipſo virtus infrigidatiua, & inciſiua. Et componitur ſolum ex zuccharo, aqua, & aceto, ſecundum proportionem poſitam ab auctore, & litera eſt clara.

MAN. ET hoc quidem Galenus teſtatur.) Galenus nuſquam huius meminit, ſed oxymelitis. Propter ſimilitudinem, & communitatem.) Hippocrates, & Galenus, acetum iuuat eos in quibus amara: lædit ſummopere in quibus atra bilis dominatur: magis tamen mulieribus quàm viris eſt inimicum, quia vterum lædit. In leui.) Si videlicet non vis multum acidum. Et in forti (id eſt, ſi vis multum acidum, Cum aqua frigida, &c.) Non exprimit quantitatem aquæ: nos autem duplam aquam miſcemus, & ex herbis potius eliciſtam, quam naturalem.

SYLVII. AFFECTIBVS biliosis ſaluber, quia bilem tenuitate, & caliditate furioſam frangit, craſſat, extinguit: humores autem craſſos tenuat incidit, obſtructiones aperit, vrinas mouet, ſudores. Quæ contraria poteſt, nimirum contrarijs conſtans ſubſtantijs etiam aceti ratione. Cum autem acetum ſit frigidum ſiccum, viribus maxime, & humor melancholicus frigidus ſiccus, & melancholia extincto iam calore frigida ſicca Galeno dicatur, ob id humores, & affectus melancholicos augere videtur acetum, præterum in mulieribus, quia vterum lædit Hip. lib. 3. rat. vic. acu. & eius ratione ſyrupus, acetatus tamen, quia hos humores, & ſimiliter craſſos, leuiter expulſioni apparat tenuando, incidendo, meatus aperiendo, ſaluber etiam eſt affectibus melancholicis, vt quartanæ, libro 1. ad Glauconem, & ſplenicis remedijs ſumendis, & admouendis miſcetur in methodo medendi, & lib 9. cap. ph. p. putredini etiam reſiſtit, vt acetum, ob id peſtilentibus febribus eſt ſaluberrimus cu aqua bugloſſi, meliſſophylli, & alijs partes principes roborantibus. Non abs re autem in vaſe lapideo, aut ſilíceo, aut terreo vitrato coquit. Nam acetum à vaſe æneo, æruginoſum aliquid contrahit, & corrodens. Quod autem Galeno authore hûc ex ſyrupo vim tribuit, rerum affinitate fecit. Id enim Galenus oxymeli tribuit, a quo hic ſyrupus nullo differt, niſi quòd mellis loco, ſaccharum mellis ſpeciem accipit. &, quod craſſius coquendo efficitur, quam Galeni oxymel, ad diuturnam cuſtodiam. Poteſt tamen hic ſyrupus, vt Galeni oxymel parum coqui, æſtate præſertim, & fiet liquidiſſimus, clariſſimus, iucundiſſimus in hos omnes affectus, vt quotidie experimur, potius, quam tantam craſſitiẽ ex multa coctione natam: aqua, vel dulci, vel deſtillata diſſoluentes, præſertim quibus affectibus timetur. Acetum autem album tenuius, & potentius alio eſt.

COST. SYRVPVS acetoſus. *Licet eius ſacchari, quod ſponte ex arũdine ſaccharifera effluit Galenus ignarus non fuerit, quando eius etiam Dioſcorides meminit, factitu tamen, & vulgati, quod norunt Arabes, nunquã meminiſſe plane conſtat. Sed mendum hic eſſe in Meſue codice ex iis verbis apparet, quibus, continuata cũ illa periodo oratione, qua teſtimonium citas Galeni, ſubdit, quod licet videatur id de quo agit, ineptum, vt ad atrum humorem conferat, confert tamen adiuuãdo medicamentorum penetrationem, quæ verba de aceto dici, & ex Galeno deſumi nulli dubium eſt. De aceto igitur non de ſyrupo ex ſaccharo, & aceto Galeni affert authoritatem, quod ad omne humoris genus conferat. proptereaque legendum videtur.*

Et hoc quidem de aceto Galen. teſtatus eſt, & cętera *ita enim plana ſunt omnia. Porro acetum ex albo vino expetit, quia tenuiorum partium. alibi etiam diligit, eadem de cauſa, vetuſtum.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus cum radicibus, bilem craſſam, & auulſu difficilem, ac pituitã incidit, terget: obſtructa hepatis, lienis, renũ aperit. Recipit radicum apij, fœniculi, intybi, ana vncias iij. ſeminum apij, fœniculi, aniſi, ana † vnciam .i. ſeminis intybi vnc. dimidiã: hæc omnia igne lento coquãtur † 3. viij.
B ad dimidias in aquæ fontanæ lib. x. † tunc additis ſacchari lib. iij. clarificetur. deinde acetum additur quãtũlibet pro ſcopis, vt dixi nuper, varijs. † ex prosa. . . .

CHRI. MODVS ſyrupi acetoſi cum radicibus ſcilicet duabus de quinque radicum numero. Iſte ſyrupus eſt multum in vſu. Eſt efficax in dirigendo materias mixtas, & phlegmaticas, ſic etiam ſumme confert febribus compoſitis, & phlegmaticis; tamen eius virtus, efficacia, & operatio eſt plus ad materias phlegmaticas, quam cholericas, eo quod ſua complexio eſt tendens ad primum gradum caliditatis, & ſiccitatis. licet huius ſyrupi deſcriptionem ingrediatur acetum, & a quibuſdam vocatur ſyrupus de radicibus temperatus, acetoſus, & à quibuſdam vocatur acetoſus de duabus radicibus: & à quibuſ-
C dam vocatur acetoſus compoſitus, & ſic ab eiſdẽ quã acetum in ipſo ponitur, vocatur ſyrupus temperatus de radicibus, ſine aceto vocatur compoſitus ſine aceto. Et his tribus modis vocatur generaliter ab omnibus cum aceto, vel ſine, quando in ipſo non ponitur. Sed ſtatim inſurgeret dubium. Nam *Dubium.* ſtatim diceret aliquis, quomodo iſte ſyrupus dicitur de duabus radicibus, cum eius compoſitionem ingrediantur tres radices, ſcilicet radix fęniculi, apij, & endiuiæ. Dicendum, quod radices abſolute prolatæ ſunt quinque numero; ſcilicet fœniculi, apij, petroſelini, bruſci, & aſparagi, de quarum numero ſolum duæ ingrediuntur. endiuia vero non eſt de numero earum quinque. Et eſt ſimile, ſicut ſi diceremus de vno ſyrupo, qui componitur ex duobus ſeminibus calidis, vel frigidis, vt ſemine aniſi, fœnicu- *Reſponſio.*
D li, vel ex ſemine cucumeris, vel cucurbitæ, & licet ingrederetur ſemen leuiſtici, & endiuiæ, non propter hoc vocaretur niſi ſyrupus de duobus ſeminibus calidis, vel frigidis. Nam ſemina calida abſolute prolata ſunt ſolum quinque, ſemen aniſi, fœniculi, ameos, carui, & cymini. Quidam autem, & forſan melius dicunt, quod ſunt ſemen aniſi, & fœniculi, & petroſelini, bruſci, aſparagi, ſicut aqua quinque radicum fit ex quinque radicibus iam dictis: vtrunque tamen dictum poteſt ſaluari. Semina vero cõmunia frigida abſolute prolata ſunt etiã quinque, ſ. ſemen cucumeris, cucurbitæ, peponum, melonum, & citruli. Et ſic etiam ſunt quinque radices ex quibus fit aqua deſtillata, quæ eſt multum calefactiua, ac etiam aperitiua. Et aqua ex ſupraſcriptis quinque ſeminibus frigidis eſt multum diuretica prouo- *Semina calida abſolute prolata quot.* *Semina frigida abſolute prolata quot.*

catiua vrinæ, etiam alteratiua ad frigidum. Et ſic tales aquæ denominantur ab eis. Prima dicitur aqua de quinq; radicibus. Secunda vero dicitur aqua de quinque ſeminibus communibus, & vtraq; multū eſt in vſu, & ſic apparet ſolutio quo ad dubium. Iſte ſyrupus licet nominetur alio trium modorum iam dictorum ab aromatarijs, tamen nominatur vt plurimum, ſyrupus acetoſus compoſitus, vel ſyrupus cōpoſitus ſine aceto, & hoc quando acetum non ingreditur: & vt, ſic habet diuerſas operationes efficere ratione virtutis aceti, & non eſt tantæ caliditatis cū acetum ingrediatur, ſed eſt aperitiuus oppilationū, ſubtiliatiuus materiarum craſſarum, inciſiuus, prohibitiuus putredinis, & malæ qualitatis, quando autem eſt ſine aceto, eſt eiuſdem virtutis cum ſupradicto, & non lædit ſtomachum, & membra neruoſa, eſt etiam prouocatiuus ſudoris, & vrinæ, & præparatiuus materierum facientium febrem ad expulſionē, vnde vtimur eo communiter in principio febrium phlegmaticarum cum melle roſato colato diſtemperato cum aqua fœniculi, vel alijs aquis ſimilibus, & compoſitus cum aceto plus confert attinentibus alicui caliditati cum viſcoſitate, ſine aceto autem plus conuenit materiebus frigidis craſſis. Conuenit etiam iſte ſyrupus oppilationi hepatis, renum, ſplenis. Et hic notandum, quod ſicut communiter vtimur ſyrupo de bizantijs in proceſſu febrium putridarum cōpoſitarum. ſic in principio earundem vtimur iſto ſyrupo acetoſo, vel ſine aceto.

MAN. HOc frequenter vtimur, vocamuſque acetoſum compoſitum.

SYLVII. NAM ſi imbecillum vis, aceti lib. v. addis: ſi valentiſſimum, decem: ſi modium, lib. vij. & ſ. Sed hic aceti modus atq; adeo primus, in hoc ſyrupo, & in præcedente nobis eſt moleſtus. præſertim quibus frigidus eſt ventriculus, quem vt cæteras partes neruoſas acetum lædit. Ob id etiam Galenus mel duplum aceto miſcet, & melli duplam aquam. Meſ. quoque aquam prope duplam ſacchario vbique miſcet. Quinetiam ſæpe ſine aceto hic ſyrupus fit, & tunc de duabus radicibus ſine aceto dicitur, quia ex radicibus quinque vreticis, apij, fœniculi, petroſelini, ruſci, aſparagi, duas tantum recipit. Febribus pituitoſis, quam bilioſis aptior eſt, quia modice calet, & ijs incipientibus, vt Bizantinus paulo valentior procedentibus.

COST. MODVS. *Quibus acrior eſt ventriculi ſenſus, vel ne exulcerentur inteſtina diſcrimen, & omnino, quibus infenſum eſt acetum, ſine aceto parandum hoc erit medicamentum. acetum vero quum miſcendum erit, Meſue etiam ſilente, coquendum erit.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus de ſuccis herbarum. Recipit ſuccorum ſyrupi byzantini partes tres, ſacchari partes duas, aceti partem vnam.

CHR. PER ſuccos, vel ſuccum, ſyrupi dinarij intelliges ſuccos quattuor poſitos in ſyrupo dinarij, ſcilicet lupuli, bugloſſæ, apij. & endiuiæ, de quibus omnibus accipe lib. iij. zuc. lib. ij. aceti. lib. i.

MAN. EST fere bizantinus, niſi quod in hoc minus additur aceti.

COST. MODI acetoſi de ſuc. herb. *Supra quum de biſantino ſyrupo agit, ait interdum ſucci lib. iiij,*

E *dimidiam aceti partem adijci: hic vero tertiam aceti partem ſumit. Sed quod in præcedenti ſyrupo acetoſo admonet, quod etiam Galenus de oxymelite, quo valentius imbecilliuſve expetitur, eo etiam plus minuſve adijcitur aceti.*

MESVE.

SYRVPVS acidus de ſuccis fructuum, refrigerat: ob id ſitim ſedat, ardorem bilis, & febrium, & phlegmones, aut intemperaturæ calidæ, cordis, ventriculi, hepatis, extinguit. Recipit ſucci granatorum † acidodulcium, & acidorum, ana partes tres. coque igni lento ad tertiæ partis cō- † meloc.

F ſumptionem. biduo clareſcere permitte. eius partes duas iulepi partibus iij. vel pluribus, vel paucioribus percoque.

EADEM fere deſcriptio ſupra, niſi quod ibi tantum acida, hic acida, & dulcia granata accipiunt. Loco huius officinæ parant oxyſaccharum vocatum. MAN.

SYRVPVS acetoſus de ſucc. fructuum. *Granata muza vocat, quæ media ſunt inter dulcia, & acida ſaporis, & facultatis. Horum ſuccum ſi vt purū reddas, decoxeris ad tertias, tū duabus huius partibus tres Zulapij partes rurſum incoxeris, vix acidi ſaporis aliquid retinebit, vixq; calidioribus ijs affectibus conferet, ad quos commendatur. præſtabit igitur fortaſſe ſuccum per lineam linguam expurgare.* COST.

G

MESVE.

SYRVPVS acidus de ſuccis, & aquis fructuum, ventriculum præſertim calidum roborat, ob id vomitum etiam prægnantium, & fluorem alui bilioſum ſiſtit. Recipit ſucci granatorum acidodulcium, cydoniorum, pomorū, pyrorum, meſpilorum tricoccorum, ſingulorū parem portionem: aquæ, cui rhus, & vna † oxyacanthæ incoctæ ſint partem. i. & dimidiam, ſacchari partes tres. coque in ſyrupum. † berber.

AVIC. in v. can. Similiter, & Serapio in proprio antidotario deſcribunt ſyrupum ſimilem huic de fructibus. Et eſt zarur, vel zaror ſecundum. Simonem Ianuenſem in ſynonymis, quidam fructus CHR.

H ſimilis pyro in figura, & paruus, & vocatur a Siculis apud quos naſcitur arbor eius zarore. quidam Sorbam putauerunt, ſed non eſt, quamuis eiuſdem virtutis ſit in omnibus. Stephanus vero meſpilam dicit. ſed nō eſt, nam ipſa gubeira vocatur arabice, etiam zarurum pro zaror ſcripſit, hæc ille. quicquid ſit, ponerem ſorbam hic pro zarur.

ZARVR, ideſt, meſpilorum. Nullam acredinem præterquam à granatis habet. magni tamē vſus eſſet ſi pararetur, in vomitibus, & ventris fluxibus coercēdis. poſſumus tamen & hoc, & quatuor iam deſcriptis, pro embammatis condimentiſve ciborum vti. MAN.

MODVS ſyrupi acetoſi de ſuc. & aquis fruct. *Zarur meſpila tricocca Sylu⁹, interpretatur qđ non improbo, ſi ij noſtri ſunt azaroli, ſunt enim acidi, &* COST.

ſanè

ſanè palato non ingrati. Eſt tamen Zarur Arabibus generatim meſpilum non tam vnum, quam alterum, neq; temere vulgatum meſpilum priuſquam vite euaſerit hic ad vſus propoſitos vſurpabitur.

MESVE.

SYRVPVS acidus ex cydonijs, ſtomachum roborat, & naturam calore diſſolutam, ob id vomitum cohibet, ſitim tollit, fit ex ſucci clari cydoniorum acidorum partibus x. aceti parte una, & ſemis, ſacchari partib. duabus.

SYLV. RASIS lib. 9. ad Almanſorem huic ſimilem habet ſyrupum ex cydonijs. Obſerua hic pro ſucci quantitate immodica ſaccharum parcius.

COST. ACETOS de citonijs. *Acida ſunt cydonia, & exprimendo ſucco apta tunc maxime, quum maturuerint, antea vero ob ſaporem, quem aſtringentem habent, moleſta, & fere ſucci expertia.*

MESVE.

SYRVPVS acidus de pomis, cor, & ventriculum roborat, ſitim ſedat; fit, vt ſyrupus acidus de cydonis.

COST. ACETOSVS de pomis. *Sumendus, & hic acidorum pomorum ſuccus, quando ad exemplum ſuperioris, ait parari.*

MESVE.

SYRVPVS acidus ex prunis potenter refrigerat, ob id magnam ſitim ſedat, intemperiem calidam partiũ internarum cum febre, & ſine febre extinguit: & ebrietatem, & vertiginem, & vomitum ſiſtit, cordis tremorem, & ſyncopen ſanat. Fit ex ſucci, ſeu aquæ prunorum acidorum, granatorum acidorum, & tamar Indorum ana lib. j. ſucci acidi citrorum lib. dimidia, cum ſacchari lib. j. igni lento coctis. Datur cum aqua frigida, vel aqua niuis. Si abſque ſaccharo coquitur ad craſſitiem, ſapa quædam fiet.

MAN. AQVÆ tamarindorum, & prunorum neſcio quo pacto velit, vt fiant, ita vt a ſuccis differat, niſi per coctionem, vel macerationem. Acredo vero citri, neſcio quare hic vocetur aqua, cum ſuperius appellauerit eam ſuccum, vtcunque tamen paretur, vtilis erit in his, in quibus a Meſue commendatur.

SYLVII. AQVA hic, vel ſuccus eſt, vel prunorum, & tamar Indorum decoctum, minus quam ſuccus efficax.

COST. ACETOSVS de prunis. *Ex recentibus prunis poſſe aquam deſtillatione elici certum eſt. Sed, & ex tamarindis aqua dilutis, vel incoctis, eodem modo. Quin, & ex acida citri ſubſtantia elicies: ſed ſaporis nihil ſeruabit. Puto ergo ſumendum ſuccum prunorum puniceorum, & acida citri partis, tamarindorum vero, quorum nobis recentium non eſt copia, dilutum, vel decoctum. Ita quidem ſi hic ſeorſum, ſine ſaccharo ſimul decoquantur, conſiſtentiam adipiſci poſſunt, (vt hic au-*

A *thor admonet) ſapa; quam deſtillati liquores quantumuis coctione non aſſequentur.*

MESVE.

SYRVPVS alter acidus de Pomis, ad tertianas exquiſitas, & ardentes æſtiuas, ſitim ventriculi, & hepatis intemperiem calidam. Recipit ſucci malorum acidorum, granatorũ acidorum, vuarum agreſtium, ana lib. j. aquæ roſarum, aquæ, cui infuſi ſunt tamar Indi, & pruna, ana lib. j. & s. ſucci intybi cocti, & deſpumati, & aceti, ana lib. ij. ſacchari lib. viij. Conditura quibuſdam caphura. Datur cum aqua frigida, vel melonum hyemalium.

B

MAN. HIC quoque ſi pararetur, & vtilis, & ſuauis eſſet, amota tamen camphora. Et da cum aqua melonum.) Melones hyemales credo eſſe, quia apud nos conſeruati ad hyemem, non edi conſueuerunt, ſuntque citris, & colore, & forma ſimiles, ſed colore magis.

SYLV. DELICATVS eſt, ac vtilis, ablata tamen caphura. Hi melones ſunt citri forma, & colore, in hyemem ſeruari ſoliti.

COST. ACETOSVS de pomis. *Vuæ agreſtes, quarum ſuccum expetit hic, vbi refrigerium quæritur, non matura, quæ vinoſi non parum retinent; ſed immatura ſunt ſumenda, omphacium, quod ex his paratur, domeſticarum vuarum omphacium ſuperat frigiditate, viq; aſtringente, qua bilis acrimonia retunditur. De camphora, quam etiam addit, quid dicam non ſat ſcio, qui incer-*
C *tus ſum, frigidòne, an calido prædita ſit temperamento. Tutiorem ego partem deligerem prætermittendi, vbi refrigerio eſt opus, præſertim etiam ob odorem multis ingratum, ex quo dolore capitis corripiuntur multi. Melones hyemales angurias fortaſſe intelligit, quæ poſtrema autumni parte matureſcunt, qui hyemem attingit.*

MESVE.

SYRVPVS alius acidus de pomis eadem promittens. Recipit ſucci pomorum acidorum lib. j. ſucci acidi citri lib. s. iulepi boni lib. ij. Datur cum aqua niuis. Si maceraueris ſeri cum cocco baphica tinctum ſuccis prædictis, valentius corroborabit.

D

MANA. ALIVS quoq; acetoſus de pomis vocatus, magni vſus eſſet in ſiti ſedanda, non in acutis febribus tantum, ſed & æſtatis tempore in ſanis, & præcipue billioſis, ſetam tamen illam ergo dimitterem.

SYLV. SERICVM quidã malunt auferre, & morbis biliofis æſtate feliciter vſurpant.

COST. ACETOSVS alius de pomis. *Si ſericũ ad affectus cordis valet (quod illi tribuunt) ad ardentes febres in iuuene, & æſtiuo tempore non habeo ſuſpectum, etiam infectum, quod refrigerandi, & aſtringendi, propterea que in tinctorio cocco frenandæ bilis vim habet.*

MESVE.

SYRVPVS acidus ex manna febri æſtuāti, & cum ſyncope confert, ac ſiti inexpletæ, tuſſi ſiccæ, ventriculi, & hepatis inflammationem ſedat. Accipit mannæ vnc. iij. in ſucci intybi cocti, & purgati lib. j. macerandas in vaſe lapideo. Deinde ſimul ferueſiant, manibus fricentur, colentur, poſt cum aquæ roſarum, ſucci granatorum acidodulcium, ana lib. j. ſucci vuarum agreſtium, ſucci acidi citrorum, ana lib. s. ſacchari lib. iiij. percoquitur.

MAN. ILLE vero, qui inſcribitur alterniabin, ex recentiorum videlicet manna confectus, præter alterandi vim, aluum quoque modice leniret. Quod quidem vt vehementius facit ille, qui poſt eum ſcribitur ſub titulo Acetoſi ſolutione educentis bilem, & vim purgandi habet; præcipue ſcamonio ſuperaddito, ita minus iucundus eſt. F

COST. SYRVPI acetoſi alterniabin. *Lenire hoc poſſe aſperitatem gutturis, quæ ex acribus eſt a febre vaporibus, exiſtimo, manna, & ſacchari gratia, at lenire aluum, (vt Manard. ait) uncias manna ternas ſucci endiuiæ libris quaternis commiſtas non puto, ſi ea hic menſura ſumatur, qua ſyrupi.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus, chalogogus, & refrigeratorius. Recip. pruna paſſa, myxa, ana centum, tamar Indorum libram dimidiam, myrobalanorum citrearum vnc. iiij. ſucci roſarum recētium vnc. iij. mannæ, caſiæ, ana vnc. iij. & ſemiſſem, ſacchari lib. iiij. Fac ſyrupum, poſt aceti lib. ij. ſucci granatorum acidorum lib. j. & dimidiam, percoq; igni lento cum ſcammonij drach. vj. panno tenui illigatis, & ſæpe confricatis. G

SYLV. HVIVS imitatione ſyrupos vnius humoris, vel plurium, vel omnium purgatorios ad præcautionem, vel curationem morborum, præſertim longorum, deſcribunt medici, potiones multo iucundiores ægris, quam ipſa purgantia medicamenta, vel ſaccharata, vel liquore aliquo ſoluta, vt ad pituitam purgandam, ex radicibus fœniculi, apij, petroſelini, polypodij, ſem. aniſi, anethi, fœnic. ameos, cnici, hyſſopo, calaminthe, pulegio, & ſimilibus, cum agarico, turbith, & ſimilibus: ad melancholiam, ex radicibus capparis, tamariſcis, polypodij, lapathi, aſpleno, phyllitide, adiāto, bugloſſis, lupo, fumaria, floribus cordialibus, epithymo, ſennæ folliculis, & ſero lactis, præſertim caprini. H

COST. MODI ſyrupi acetoſi ſol. ed. *Cur pruna hic vbi alui ſolutio quæritur ſumantur ſicca potius, quā recentia, admiror. Acetum vero, & acidi punici ſucco corroborando ventriculo, & purgantium medicamentorum violentia temperanda, immo, & temperandæ bili, quæ ad ventrem vi medicamenti ducitur, non importune adduntur.*

MESVE.

SYRVPVS contra catarrhum calidum, coryzam, pleuritidem, tuſſim. Recipit ziziphа, & myxa, ana centum, violarum, mannæ, ana vnc. j. glycyrrhizæ, florū bugloſſi, ana † vnc. j. & s. ſem. maluæ, cydoniorum, ana drach. vj. ſacchari lib. ij. ſucci mali granati dulcis lib. j. fiat ſyrupus.

MAN. NESCIO quomodo ex his fructibus poſſit fieri ſyrupus, niſi decoquantur, quare cum in fine dicat, fiat ſyrupus, intelligere nos facit, vt coquerentur.

SYLV. COQVI omnia debent in aqua, nodulo ex ſeminibus impoſito.

COST. SYRVPVS conferens ad catarrhos. *Violas hic recentes maxime probarem, qui aridis omni, vel ſapore, vel odore expertibus parum ineſſe lenientis facultatis certus ſum. Sed, & boraginis flores, quum quærit, ſi recentes non ſumpſeris, fruſtra adijcias, quid enim aridis ipſis virium ſupereſt? non concurrunt autem vtriuſque, & violæ, & boraginis fundendi flores tempora, quare pro violis, quarum hic vnciam vnam quærit, earundem violarum ſaccharo aſſeruatarum, qui vncias duas ſumpſerit; & pro bugloſſi floribus, ſi recentes non habuerit, qui eoſdem ſaccharo conditos, ſed duplo pondere vſurparit, a Meſ. ſcopo nō aberraturum exiſtimo.*

MESVE.

SYRVPVS de cannis ad tuſſim, pleuritidem, ſitim vtilis. Recipit ſucci granatorum dulcium † lib. ij. aquæ malorum † dulcium, & aquæ cannarum ſacchari, aut penidiorum, ana libram vnam, & dimidiam.

MAN. AQVÆ malorum de ſeni.) Seni nomen eſt regionis, ſed nos ponimus dulcia noſtratia, & per aquas intellige ſuccos.

SYLV. PER aquas, ſuccos intellige. Mala vero dulcia noſtratia ſubſtituimus pro malis Meſue de Senitarum regione, alij, mora, quibus fit diamoron, intelligunt.

COST. DE cannis. *Per aquam cannarum ſuccum puto intelligendum arundinis ſaccharifera, cuius recētis copiam fuiſſe oportuit, vbi huius medicamenti auctor agebat, nobis eiuſcemodi arundines ex Cypro, Creta, & Sicilia afferuntur; ſed pauca, & ferè arida. Venetijs tamen ex Creta allatos eius caules ſine radice, ita virentes habui, vt humi poſitos germinaſſe, & in menſes multos vixiſſe viderim.*

MESVE.

SYRVPVS portulacæ valenter refrigerat, ob id ſitim, febrium ardorem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam corrigit. Accipit ſeminum portulacæ tritorum lib. j. horis xxiiij. maceranda † in ſucci intybi cocti, & purgati, lib. † iiij. poſtea igni lento coque ad dimidias, & tunc cum ſacchari † lib. ij. percoque in ſyrupum, additur interdum aceti lib. j. vel ſucci granatorum acidorum lib. j. & s.

CHR. ISTE ſyrupus de Portulaca interdum in vſu habetur, qui poteſt fieri duobus modis, vno modo, ſi accipiatur ſuccus endiuiæ coctus, & depuratus, & addas zuccharum, tunc erit ſyrupus de ſucco endiuiæ, qui multum in vſu. Si vero addas reliqua, quæ in textu ſcribuntur, tunc erit ſyrupus de Portulaca.

Placet

MAN. Placet mihi æſtate, atq; temperatura, & morbo bilioſis. A

SYLV. POTEST ſuccus intybi cum ſuccis alijs refrigerantibus coqui ad vſus eoſdem. Syrupus quoque intybi a Gentile ſcriptus refrigerat, humectat, obſtructiones aperit, intemperiem calidam hepatis, renum, emendat, bilis acrimoniam frangit. Recipit ſucci intybi, & lichenis herbæ, ana lib. iij. roſarum, violarum, lentis paluſtris, polytrichi ana vnc. s. adianti albi, hordei mundati, ſeminum communium frigidorum ana vnc. j. cum ſaccharo quantum ſufficit, fac ſyrupum, aromatiza ſantalis albis, & rubris, & vua oxyacanthes, cui ſi cinnamomum, lignum, aloes, corticem citri aromatis gratia immittas, cor magis roborat, ſed minus refrigerat.

COST. PORTVLACÆ. *Meminit hic vaſis lapidei, vt ſæpe in ſuperioribus, quod maxime in iis vſu venit, in quibus acetum venit: quod ſanè in æreo vaſe amaro ſapore inficitur. Sed diligẽtiores pharmacopęi ollis vitratis omnia incoquunt, quibus integri rerum omnium ſapores ſeruantur.*

MESVE.

SYRVPVS violatus pleuritidi, & tuſſi a cauſa calida prodeſt, fit ex violarũ vnc. ij. ſeminũ cydonij, & maluæ, ana † vnc. j. zyzypha, myxa ana † xx. cum aquę cucurbitæ lib. † vj. coquũe ad tertiam partem, & cum ſacchari lib. † j. & dimidia fiat ſyrupus.

† drac. viij. † alij xxx. † alij vj. † alij lib. ij. † drac. vj.

Syrupus de violis confert tuſſi calidæ, & pleuriſi. Reci. violarum vnc. ij. ſeminum citoniorum, ſeminis maluæ ana † drach. viij. iuiubæ, ſebeſten ana xx. Et coque cum lib. vj. aquæ cucurbitæ vſque ad tertiam partem, zucchari lib. j. s. fiat ſyrupus.

CHR. ISTE ſyrupus eſt in vſu. Confert ad digerendum materiam ſubtilem cholericam, & eſt alteratiuus malæ complexionis calidæ, & ſiccæ. Confert etiam tuſſi ſiccæ, & factæ a materia cholerica ſubtili, & confert multum, & principaliter, & ſic communiter eſt vſus eius, vt plurimum aſſumptus cum aqua capilli veneris in principio, & augmento pleureſis, quod eſt apoſtema cholericum. Confert etiam tertianis puris aſſumptus cum aqua frigida ſimplici, vel cum aqua endiuiæ, licet eis etiam conferat iulep violatum, & ſyrupus acetoſus ſimplex, habet enim iſte ſyrupus virtutem lenitiuam, & eſt complexionis frigidæ, & humidæ in primo. Eſt etiam vtilis ad ſitim extinguendam ſub actuali frigiditate, aſſumptus cum quadruplo eius aquæ frigidæ. Confert etiam ad ſomnum prouocandum aſſumptus de ſero poſt cœnam, cum æquali aquæ proportione cum ipſo.

In tertiana pura.

ADDITIO.

Iſte ſyrupus interdum in vſu habetur ſub nomine ſyrupi de violis compoſiti, ſed quando doctor ſimpliciter ordinat. Rec. ſyrupi violati intelligitur de illo, qui fit ex infuſione violarum, deſcriptionem cuius vide ſupra. Itẽ Meſ. in practica ſua ſermone in aqua cicerum, habet duas alias deſcript. tamen iſta eſt illis nobilior.

MAN. HIc vbiq; paratus inuenitur, & eo vtimur in pleuritide.

SYLVII AD pleuritidem, & alios affectus bilioſos efficax initio, & augmento, refrigerat enim, & humectat primo gradu, ob id tuſſim ſiccam iuuat, ſitim ſedat cum aquæ frigidæ quadruplo, ſomnum conciliat veſpere ſumptus vnc. ij. cum æquali aquæ portione, vel ſolus. Syrupus autem violatus abſolute eſt, qui ex violarum infuſione prædictus eſt. hic vero dicitur ſyrupus violatus cõpoſitus.

COST. DE violis. *Licet ſeminibus cotoneorum, maluæ, iuiubis, ſebeſten, coquendas violas ponat, hæ tamen poſtremo loco, vbi cetera exactè fuerint decocta, me etiam ſilente addendæ ſunt, vt quæ (quod alibi Meſue) coqui diutius non ferunt.*

MESVE.

SYRVPVS zyzyphorum raucitati, tuſſi, pleuritidi confert, fit ex zyzyphis † ſexaginta, violarum, ſeminis maluæ, ana † vnc. v. adianti albi, glycyrrhizæ, hordei mundati B ana vnc. j. ſemi. cydoniorum, papaueris, melonis, lactucę, tragacanthi, ana drachmis tribus, coquę cum aquæ fontanæ lib. † quatuor, & ſacchari lib. ij.

† alij vi.

CHR. SYRVPVS de Iuiubis ſecundum deſcript. iſtam eſt in vſu, & ſic, non aliter præparatus, reperitur. Confert autem ad raucedinem vocis, & tuſſim factã a ſiccitate, & aſperitate cannæ, & gutturis, & confert apoſtemati cholerico, & omnibus paſſionibus pectoris, & gutturis calidis, aſſumptus in debita doſi, & habet operationes conſimiles ſyrupo violato ſtatim dicto, & adhuc fortiores, & maxime in diſpoſitionibus pectoris: attinet tamen alicui caliditati. Recipit iuiubas, &c. hordei mũdi, ſemen eſt notum, & amoto cortice tollitur virtus eius abſterſiua, & remanet virtus C lenitia cum aliquali ſiccitate, eſt enim complexionis frigidæ in primo gradu verſus ipſum, & aqua hordei, quæ communiter eſt in vſu, non eſſet ſic conueniens, ſi fieret abſque cortice hordei, ſed bene plus ad nutriendum conueniret, reliqua ſunt nota.

MAN. ZIZIPHA vel ſerica, vt diximus, vocantur. Libræ 10.) Libræ 4. aquæ non valerent tot iuiubas continere, quare libræ numero centum, communis vſus eſt in calidis fluxionibus. Vtor tamen ego etiam in vlcere veſicæ, & valde confert.

SYLVII. ALII coquunt ad dimidias, colatum percoquunt in ſyrupo cum ſacch. lib. j. potius, quam lib. ij. Tuſſi ſiccæ, & aſperitati arteriæ, omnibuſque thoracis affectibus, & fluxionibus calidis confert, viribus affinis eſt violato, ſed eo minus refrigerat, vlceribus veſicæ etiam vtilis eſt, minus in vſu eſt hic compoſitus, quam ſimplex prius ſcriptus. Male hic legebatur zizyphorum lib. x. quod D lib. x. interpretati ſunt pro lx. hoc eſt ſexaginta. Nam libris zizyphorum decem, &c. capiendis, aquæ lib. iiij. non ſuffecerint. Id addo, vt intelligas vitia contingere plurima ex notis ponderum, & numerorum, quæ nos ob id integra, aut propè dimidia ſcribimus.

COST. DE Iuiubis. *Hoc craſſefaciendi vim habet inſignem, & eo nomine fluxionum acrium, ac tenuiũ initio conferre poteſt. Sed codex mendis ſcatet. Præterea iuiubas, de quibus alij, violarum, & ſeminum maluæ vnciæ, vt quærit ſingulorum quinque, vt Syluius legit, maiorem copiam liquoris, quam librarum quatuor ad coquendum poſtulant, maluæ enim ſemina decocta cremorem reddunt lentiſſimum, ad conficiendum ſyrupum ineptum, additis præſertim cydonij ſeminibus, tragacantha, & ſaccharo, quare cum vetere codice non uncias, ſed drachmas quinque legendum exiſtimo.*

ME-

E

MESVE.

SYRVPVS papaueris ad tuſſim ſiccam, phthiſim, catarrhum, inſomniæ cauſam. Recipit papaueris albi, & † rubri ana drach. † quinquaginta, adianti albi drach. xv. glycyrrhizæ, drach. v. zyzypha triginta, ſeminis lactucæ drach. quadraginta, ſeminis maluæ, & cydoniorum ana drach. vj. coque in lib. iiij. aquæ ad dimidij conſumptionem, colatum cum ſacchari, & penidiorum ana † vnc. octo in ſyrupum percoque.

† nigri. † alij 30. & in priore la- ſtus. † Vide diacodium in eclegmatib.

† Vel. hab. drac. viij.

CHR. ISTE ſyrupus multum conuenit ad prohibendum deſcenſum catarrhi calidi, & ſubtilis ad partes pectoris, & pulmonis, ipſum aliqualiter incraſſãdo. Eſt etiam ſomni prouocatiuus, & lenitiuus partium pectoris, & pulmonis, gargarizatus cum aqua capilli veneris, vel vngulæ caballinæ, id eſt farfaræ, vel aqua frigida, vel alijs aquis cõuenientibus, in doſi, & cum conditionibus, & modis ſupraſcriptis.

ADDITIO.

Aliqui addunt in fine præſentis ſyrupi vini cocti ſeu ſapæ vnc. vj. & hoc, vt dirigat virtutes aliarum medicinarum ad pectus, ſapa enim multum pectori amicatur. Vlterius notabis pro huius ſyrupi confectione, & etiam aliorum, quod ſemina mucilaginem facientia non ſunt ponenda ad bulliendum cum alijs rebus, ſed debent ligari in petia lini mundi, & ſic virtus eorum tranſit ad ſyrupum, & viſcoſitas retinentur, quæ ſyrupum redderet viſcoſum.

MAN. PAPAVER rubeum, eſt quod Græci ἀργεμώνη, & eſt calidum, quare potius legendum papaueris nigri.

SYLV. ALII papaueris nigri legunt, de quo nuper. Catarrhum calidum, acrem, tenuem, in pulmones ruentem prohibet incraſſando, lenit aſperam arteriam, ſomnum conciliat. Datur ad thoracis partium affectus cum aqua adianti, vel bechij. Semina mucaginoſa panno lineo ligata facultatem ſyrupi tradant, mucaginem in linteo retinent, quæ ſyrupos nimium glutinoſos redderet. Rarius vſu eſt, frequentior ſimplex nuper dictus. Competunt etiã hi ſyrupi papaueris, fluori alui, & dyſenteriæ poſt totius purgationem, aut quia ſomnum conciliat, qui fluxiones ſiſtit, & exputt. aut quod intemperiem calidam ſiccam inteſtinorum a materiæ ferè biliosæ, aut melancholicæ affluxu emendat. Diacodium, & eclegma papauerinum in eclegmatibus dicenda, idem proþe poſſunt. Huc adſcripturus eram ſyrupos alios thoracicos, ſed calidos, niſi ante compoſitos frigidos abſoluiſſe præſtitiſſet.

COST. DE papauere. *Opportuniſſimum hoc medicamentum eſt initio deſtillationis, quando humor in fauces irruens, & tuſſim excitans ob tenuitatem educi excreatu non poteſt; tunc enim craſſioribus agendum eſt, tenuem illum humorem cogentibus, ac denſantibus, quod præſtant ſimplicia hæc omnia, & inter ea papauer, quod quum præter album, rubrum quoque expetit, certum eſt per rubrum non anemonem, quæ non eſt in papauerum genere, ſed erraticum papauer intelligere, flores eos rubros proferentem, quos ad cohibendas huius generis fluxiones non minus vtiles eſſe, quam ſemina quotidie obſeruamus.*

MESVE.

HACTENVS ſyrupos compoſitos refrigerantes docuimus, nunc ad calefacientes, morbis frigidis ſalubres tranſeamus, † oxymelitis genera primum dicturi, ſi prius de aqua mulſa, & (vino mulſo) egerimus.

Secaniabin.

HAEC eſt tertia pars principalis huius ſextæ diſtinctionis in qua proſequitur determinando de ſyrupis magis, & principaliter conferentibus ad materias craſſas, frigidas, & viſcoſas, & phlegmaticas, & melancholicas. Et hic notandum, quod differentia eſt inter ſquinicbin, quod eſt ſyrupus acetoſus ſimplex, de quo dictum eſt ſuperius, qui eſt factus ex zuccharo, aceto, & aqua; & ſecaniabin ſimplex, id eſt oxymel ſimplex, qui eſt ſyrupus acetoſus factus ex melle, aceto, & aqua. Eſt & aliud ſecaniabin compoſitum, quod vocatur oxymel compoſitum, quia fit ex melle, aqua, & aceto, & alijs radicibus, & ſeminibus, & aromatibus, vt in proceſſu patebit. Eſt, & geleniabin, quód eſt mel roſatum colatum. Et licet etiam ſecaniabin generaliter cum zucchato, & abſque aceto, corrupte denominatur ſecaniabin, ſed melius denominari debet ſequinicbin ſimplex, vel compoſitum. Nam proprie dicitur ſecaniabin, quando ſyrupus componitur ex melle. CHR.

F

Squinicbin. Secaniabin.

Geleniabin.

MORBI frigidi ſunt pituitoſi, & melancholici, præſertim a pituita inſipida, vitrea, acida, & humore melancholico. Nam pituita ſalſa ex putredine, aut bile miſta, iam calida eſt, vt melancholia ex putrefactione, vel vſtione ſanguinis, vel humoris melancholici, vel bilis flauæ genita, quamuis actu frigida videatur, vt calx, fex vini vſta, tamen poteſtate calida eſt: hæc vbi actu per nouam putredinem, vel cauſam aliam calida euaſit, eſt ardentiſſima, & calcis, ac fæcis vſtæ in morem vrit, & cancrum facit ſæpe vlceratum. SYLV.

G

MESVE.

AQVA mulſa magnarum eſt viriũ ex maiorum noſtrorum ſententia. ſiquidẽ ſitim ſedat, affectus frigidos, præſertim cerebri, & & neruorum, & iuncturarum iuuat, loco vini potum tuſſim humidam, puris, & pituitæ craſſæ, & lentæ expectorationem promouet, lauat tergẽt, purgat inteſtina, viſcera, meatus vrinarios, ob id colicis prodeſt, & aluum ſubducit, calculum in vijs vrinæ gigni prohibet. Fit ex mellis boni (quod colore ſit pallido, odore iucundo, ſapore modice acri, & dulci, conſiſtentia craſſi, & tenuis media, non vetus) lib. j. aquæ fontanæ dulcis, & claræ lib. viij. in vaſe lapideo, vel vitrato igni lento coctis, & cõtinenter deſpumatis: deinde panno denſo colatis. Quod ſi mox per ſe bibendum eſt, aquoſius fiat, larga enim coctione craſſatum, vt iulepus, diu quidem ſeruatur, ſed in partes remotas ægre penetrat, in bilemque ob multam dulcedinem facile vertitur, & ob id ſitim auget, niſi largiore aqua miſta diſſoluatur, vt inſipidũ aquæ modo videatur. Alias quoque facultates coctio varia ei acquirit, quia parum coctum inflat,

Aqua mulſa.

H

ſiat, magis aluum ſubducit, minus nutrit, largius vero coctum inflationem diſſipat, magis nutrit, minus deijcit. Addunt nonnulli aromata, zingiber, crocum, cinnamomum, macis, & ſimilia, alij galliam moſchatam, lignum aloes, & ſimilia. Fit etiam ex mellis parte vna, aquæ fontanæ partibus octo, † fermenti in his diſſoluti, quæ vaſi ligneo trade, relicto trium digitorum ſpacio vacuo, in quod cum muſti modo ferue bit, recipiatur, vbi feruere deſierit, obturato vaſe modo vini doliorum, tertio poſt menſe fit potabile. Immitri poſſunt aromata panno lineo ligata.

† Vel. hab. fenu græca † centum.

ANT. *SERMO in aqua mellis. Poſuerunt antiqui diuerſitatem in aqua mellis, qui locuti ſunt de ipſa, & aſcripſerunt ei iuuamenta plurima, quæ ſunt in ea, quia ſitim ſedat, & ualet ad ægritudines frigidas, & proprie, quæ ſunt in cerebro, & neruis, & confert ad tuſſim humidam, & mundificat pectus a ſanie, & humore craſſo. Et confert vys vrinæ, & non permittit in eis lapidem generari, & mundificat per vrinam, & confert colicæ, & lauat, & abſtergit viſcera, & ſoluit, & mundificat ventrem a fecibus. Bibitur loco vini in ægritudinibus neruorum, & iuncturarum, & eſt potus bonus. Inter diuerſitates autem operationis eius ponimus modos duos. Et primus eſt, vt accipiatur mellis boni, & mundi, & proprie cuius eſt color habens mediocritatem, & proprie ſicut color paleæ, & quod eſt inter tenue, & ſpiſſum, & quod eſt boni odoris, & quod eſt modicæ acuitatis, & quod non eſt antiquum, & ſit eius pars. i. & pone ipſum in vaſe lapideo, aut vitreato, & funde ſuper ipſum aquæ fontis dulcis, & claræ partes viij. & coque ipſum cum facilitate: & auferatur ſpuma eius, & non dimittatur ſuper ipſum multiplicari, immo, quam cito apparet, auferatur, deinde coletur colatorio denſo de panno. Et ſi bibitur recens, oportet, vt fiat multæ aquoſitatis, & ſic bibitur impermixta ſicut eſt, & hoc ideo, propterea, quoniam, quæ ex ea craſſa eſt, non penetrat in vias remotas, & conuertitur propter poſſibilitatem ſuæ dulcedinis in choleram, & addit ad ſitim. Si autem bibatur antiqua, oportet, vt fiat pinguior ſicut iulep, & bibenda eſt permixta permixtione multa decenti, vt ſit magis aquoſa, & inſipida. Et ſcito quoniam ars coctura acquirit ei proprietates aliquas: & illud eſt, quia parum cocta facit inflationem, & minus nutrit, & magis laxat: multa autem coctio inflationem reſoluit, & digerit, & magis facit eam eſſe nutribilem, & laxare minus. Et ſunt ex hominibus, qui aromatizant illam cum ſpeciebus aleſanginis, ſicut zingiber, crocus, cinnamomum, macis, & ſimilibus: & ſunt, qui aromatizant cũ gallia muſchata ligno aloes, & ſimilibus. Secundus modus operationis eius eſt. Rec. mellis partem vnam, aquæ fontium claræ partes octos, & diſtemperetur cum eis parum ſenu græci, & proprie ad omnes centum libras aquæ, & mellis ſint eius vnciæ tres, & includitur in vaſe ligneo, ſicut ponitur muſtum, ita quod remaneat ex vaſe vacuum, ſicut menſura trium digitorum, & illud ideo, quia patitur de ebullitione, ſicut muſtum. Deinde poſt ebullitionem eius ſtringatur orificium vaſis, ſicut ſtringitur vas vini, & bibatur poſt menſes tres, ſi autem aromatizare volueris, ponantur in vaſe ſpecies aleſanginæ ligatæ in panno.*

A CHRI. ISTE potus, qui fit ex aqua mellis erat multum in vſu apud antiquos. Galen. ipſum excellenter laudat, & extollit primo, & ſecundo regi. acu. cum loquitur de hydromelle, id eſt de aqua mellis. Nam ipſa vtilitates habet, & iuuamenta ſecundum intentionem Gal. loco allegato, & huius auctoris in litera, ac etiam ſecundum omnes modernos, licet in partibus noſtris non ſic hodiernis temporibus, ac modernis practicantibus habeatur in vſu, & hoc propter laſciuiam Italicorum, & medicorum complacentiam infirmis ad vinum, excuſantium ſe a conſuetudine multa ad potum vini, maxime parui, & lymphati in quãtitate pauca, timentes etiam debilitatem virtutis, & malitiam digeſtionis potius contingere ex aqua mellis, quam ex potu vini, vt in paſſionibus frigidis maxime iuncturarum cerebri, & neruorum. Ipſa enim *Operationes* B eſt ſitis ſedatiua, & confert etiam ad tuſſim humidam de materia viſcoſa, & craſſa, & mundificat ſaniem a pectore, humores craſſos, & viſcoſos abſtergendo, ſubtiliando, & aperiendo, & dictas materias ſoluendo, mundificat etiam vias vrinæ, & in eis non permittit lapidem generari, & eſt præcipuus, & ſingularis potus podagricorum, cum ſunt a cauſa calida, melius eſſet aqua zucchari, quam aqua mellis, aut vinum: vinum enim in ægritudinibus iuncturarum quanto ſubtilius tanto deterius, maxime in principio, & ſtante repletione: vinum vero craſſum vaporibus ſuis craſſis eſt lædens caput, materias malas, & crudas multiplicando: mediocre vero mediocriter lædit. Timetur etiam vſus eius ne ad acetoſum conuertatur in ſtomacho: vnde ſumme nocet quibuſdam diſpoſitionibus in ſtomacho neruorum, & cerebri, C & ob iſtas cauſas eligitur aqua mellis, habet etiam alias vtilitates poſitas in litera. Componitur autem *Aqua mellis compoſitio duplex.* aqua mellis duobus modis, vt apparet in litera. Primo, quando fit ſolum ex aqua, & melle abſque alterius rei additione, accipiendo octo partes aquæ, & vnam mellis. Et iſte eſt communis modus conſtructionis, qui habetur in vſu in omnibus paſſionibus frigidis, quæ ſunt in cerebro, nucha, iuncturis, & neruis. Secundus modus eſt, qui in totum abijcitur, vt ſimili modo accipiatur octo partes aquæ, & vna mellis, ſuper quibus additur parua quantitas fœnu græci, aliqui etiam alij ſecundum diuerſitatem diſpoſitionum: in prima addunt aromata quædam, ſed talis aqua cum quacunque additione non eſt in vſu, licet deſcribatur in litera. Prima facta ex aqua, & melle iuxta proportionem ſuperius dictam, iterum diuerſi- D ficatur ſecundum diuerſitatem maioris, aut minoris decoctionis, nam non multum cocta eſt parum inflatiua, & ventoſitatis generatiua, minus nutritiua, laxat tamen ventrem. Cum autem multum decoquitur eſt ſedatiua inflationum, & ventoſitatum reſolutiua, aperitiua oppilationum, ac etiam ad digerendum magis iuuatiua, aut plus nutritiua, laxat tamen ventrem minus, quam prædicta, communiter intantum decoquitur quouſque quarta, vel quinta pars eius ad ignem minuatur, licet aliqui velint vſque quo tertia pars conſumatur. Et ſunt quidam quærentes vlteriorem calefactionem ab ea, & confortationem ſtomachi, viſcerum, ac etiam cerebri, & quod ſit magis reſolutiua ventoſitatum, qui addunt in ea quædam aromata cum leuiſſima decoctione. Dicit in litera, & ſunt ex hominibus, qui eam aromatizant cũ

ſpecie-

ſpeciebus alefanginis, ideſt cum ſpeciebus aromaticis, ſicut cinnamomo, caryophyllis, croco, zingibere, macis, & ſimilib. Iſte enim potus ſimplicis aquę mellis abſque alia mixtione generaliter vſitatur bonis, & expertis practicantibus in quibuſdam ægritudinibus, vſque ad ſeptem dies, vt ſcilicet in apoplexia debili, vertigini, ſcotomia, epilepſia, ſpaſmo, tetano, ſaltu, iectigatione, mollificatione ſeu paralyſi, & eſt conueniens potus valde. Et ſi vltra ſeptem dies infirmus eam aſſumere valet abſque nocumento, vt ſcilicet in digeſtione cibi in ſtomacho, aut in debilitate virtutis, quæ principaliter eſt conſideranda, tunc talis potus eſt proſequendus, quia eſt iuuatiuus, & vtilis. Sed ſi aliquod prædictorum nocumentorum perciperetur, non eſt potus vini prohibendus in quocunque tempore talia nocumenta perciperentur, immo talis aquę potus eſt omnino remouendus, quia intendendum eſt ad id, quod magis ſuſpectum. Inſuper, & aliquando iſtum potum exhibere poſſumus loco ſyrupi de mane, celebrata digeſtione, cum quærimus humorum phlegmaticorum digeſtionem, inciſioné, & abſterſionem. Et ſit doſis eius vſque ad vnc. v.

In quibus ægritudinibus conueniat

ADDITIO.

Hydromel apud Græcos, ideſt aqua mellis dictũ ab hydros, quod eſt aqua, & mel. Meſ. hic deſcribit duos modos hydromellis, qui ſatis patent in textu. Raſis ix. ad Almanſorem in c. de colica habet vnum modum faciendi hydromel, & eſt quaſi idem cum iſto. Auic. in v. can. habet duas deſcript. ſyrupi de fauis mellis, & eaſdem habet Serapio in proprio antidot. nam ſi legis vtriuſque deſcriptiones, videbis, quod ſyrupus de fauis mellis apud Auicenn. cum hydromelle apud Io. Serapionem ſunt idem. Similiter Gordonius in regimine acutorum morborum tertia particula deſcribit alios duos modos hydromellis.

MAN. LATINI aquam mulſam appellant. Hippocrates melicraton, minuſque aptum eſſe dicit his, qui amara bile abundant, & magnorum ſunt viſcerum. Gal. in colliquantibus ſebribus ait eſſe nocentiſſimam. Idque, quod aqueum eſt, ad vrinas, & ſputum aptius, minus vero aqueum, aptius ad ventrem ſubducendum, magiſque nutrire, quam vinum inodorum tenue, quod pauciferum vocant, & hoc, niſi ventrem perturbet, ſatis vrinam mouet, niſi aliquid in viſceribus prohibeat, bilioſa etiam per inferiora excernit. ET ſi bibitur recens.) Hoc vocat Dioſcorides melicraton. SI autem bibitur antiquum.) Hydromel dicitur. Melicraton enim vocant Græci mixtionem ex melle, & aqua, quæ ideo conficitur, vt ſtatim bibatur. Hydromeli id proprie dicunt eſſe, quod ita præparatum eſt, ut diutius ſeruetur. Melicratum etiam duplex, ſcilicet coctum, & incoctũ, coctum quidem, ut ait Hippocrates 3. reg. acut. pulchrius eſt viſu. ſed nullam habet virtutem, qua crudum excellat, quod ex bono melle paratum eſt, debilius vero eſt, & alui excrementa minus educit, quam id quod eſt crudum. Auicen. accipit mellis par. 1. aquæ par. 2. & coquit ad tertiæ conſumptionem. Paulus vt Meſ. aquam octuplam ad mel.

SYLVII. Melicraton recens ὑδρόμελι ſepoſitum, vt ſeruetur, Dioſcoridi dicitur, alijs confunditur pro aqua mulſa, ſeu melita. Melicratum male pro οἰνόμελι Meſue interpreti dicebantur. Has vires hydromelitis ex Hippocratis, & Galeni libris probare, quia eſt cuivis proclive, ſi vel lib. præcipue tertium rationis victus acutorum, aph. 41. lib. 5 ſan. tuend. & methodi medendi legeris, ob id lectoris omitto.

E Addam tantum, inflationes, & tormina maxime excitare, quando in aqua tantum calfacta mel diſſolutum eſt, qualem mulſam crudam Serapio vult dari dormituræ mulieri, quam concepiſſe ſuſpicamur, niſi eius potui ſit aſſueta. In arthritide calida, pro mulſa, aqua ſaccharata eſt præſtantior. Quod ſi vel a mulſa, vel ſaccharata aqua poſt vſum ſeptem dierum, aut vires nimis collabantur, aut ventriculus male coquat, ad vinum eſt redeundum, vel potius vinum mellis tranſeundum. Secundum hydromelitis genus eſt infinitis partibus valentius, & generoſius, & item, quod vinum mellis vocat Plinius: Vtrũque enim colore, & calore, & saporis gratia vinum exoticum, quod Baſtardum vocant, mentitur, eſtque efficaciſſimum in affectibus cerebri, & partium neruoſarum frigidis, paralyſi, appoplexia, epilepſia, lethargo, colicis item, & nephriticis, & ventris inferioris in temperie frigida, ſeruaturque vtrũque, & valentius euadit tempore, & loco calido: Vires eius miraberis, ſi parum ante coxeris & deſpumaueris, deinde dies quadraginta, aut circiter, extra pluuiam ſoli verno expoſueris. Expoſui etiam æſtiuo, & autumnali, nec infeliciter, niſi quod ſemel longe omnium acerrimum abijt, quod ſolem non habuerat liberum, nec poſt feruefactionem, & inſolationem fuerat operculatum. Fermentum non
F miſceo, vt nec Plinius, id tamen accelerare feruorem, & augere acrimoniam certum eſt, quanta vero menſura ſit miſcendum, ex Meſuæ corruptis codicibus difficile eſt coniectare, hi enim vnc. iij. in libras centum aquæ, & mellis expetunt, alij in ſingulas libras aquæ, & mellis ſimul miſtorum vnc. iij. fermenti miſcent, alij ad mellis libram j. aquæ lib viij. fermenti vnc. j. Melicratum Hippocrati eſt noxium bilioſis, & quibus magna ſunt viſcera, Gal. etiam febribus colliquantibus, aquoſius vrinas, & ſputa magis promouet, minus aquoſum aluum magis.

COST. SERMO in aqua mellis. *Aquam cui mel, vel ſaccharum, vel aliquid aliud dulce incoctum fuerit ſola glycyrrhiza excepta nunquam animaduerti ſedare ſitim, niſi largiſſima copia epotum, proptereaq; mulſam niſi frigidis affectibus, adde etiam frigidis corporibus, ætatibus, anni temporibus, & regionibus tuto dari non puto, vt eos etiam prorſus non probem, qui in febribus pituitoſis promiſcue commendant, & ſi enim earum frigida cauſa eſt, affectus tamen calidus, dum mulſa in bilem vi putridi caloris vertitur eius vſu frequenter irritatur. Id in paranda mulſa obſeruandum, quod mel tenuit vetuſtum, atqui conſtat, quo vetuſtius ipſum eſt, eo etiam eſſe acrius: adeoque ad frigidos coquendos humores, & attenuandos eſſe aptius. Sed arbitror mulſam, ex vetuſto melle celerius aceſcere, quam vt diu ſeruari poſſit, accreſcere .n. ipſa certũ eſt, quando, ex ea (Plinio ẽt admonente) inſolata acetum acerrimũ paratur, id quod ſane ex vetuſtiori melle acriori euenire magis, quam ex recenti credibile eſt, illud non prætereo nunc Lætitia vinum quoque confici ex melle, maluatici vini moſchati odore, & ſapore æmulum, id mihi deguſtanti, & ignaro quid eſſet, mel plane prodidit. pollicentur, qui id conficiunt in febribus quibuſuis ex eo nihil incommodi acceſſurum, quod tamen non facile adducar, vt credam, vel de æſtuoſis febribus, vel etiam de pituitoſis, in corpore calidiori.*

(Margin letters G, H beside this passage.)

MESVE.

OXYMELI fit ex aqua, aceto, melle, aqua vero miſcetur, vt longa coctione cauſa inflationis in oxymelite reſoluatur; vt etiam promptius deſpumetur; vt denique medicamenti huius facultas ob aquoſam ſubſtantiam in corpus diſtribuatur, mel uero additur ad oppugnandum pituitam. Ex melle autem, & aceto miſtis facultas quædam tertia horum neutri tanta conſurgit,

Oxymelis parum.

git, certiſſima, & efficaciſſima ad tenuandum, incidendum, reſoluendum humorem craſſum, lentum, ventriculi, hepatis, præſertim vero iuncturarum, & in febribus diuturnis, quarum materiam incidit, & coquit. Fit ex aceti parte vna, mellis partibus ij. aquæ partibus iiij. Neceſſe tamen eſt, interdum augere acetum, vt in ſyrupo acetoſo diximus. Primum autem mel, & aqua ſimul coquuntur. vbi deſpumata probe ſunt, addito aceto percoquuntur, ſemper quoque deſpumando. Datur ab vncia j. ad vnc. iij.

CHRI. ISTE ſyrupus vocatur à Meſ. oxymel ſimplex, quia componitur ex melle aqua, & aceto ſecundum proportionem in litera declaratam, & ſecundum præſententem deſcript. eſt in vſu. confert in materiebus plegmaticis craſſis, & viſcoſis, & adhærentibus, illas ſubtiliando, incidendo, & abſtergendo, & diuidendo. Vnde in principio febrium phlegmaticarum quandoque vtimur ipſo, & maxime cum melle roſato colato; & cum debitis aquis, & cum alijs conditionibus requiſitis. Eſt autem efficax ad digerendum materiam febrium longi temporis. & ſi ex ipſo gargarizando cum aqua hordei colluatur os, abſtergit, & mundificat materias, quæ deſcendunt, & retinentur in palato, vel ore. habet inſuper alia iuuamenta, & vtilitates multas, quas ponit in litera. Iſte ſyrupus ad perfectionem decoquitur, ſicut & alij ſuperius dicti. Et ideo in libra ipſius dum deuenerit ad perfectam decoctionem, remanent vnc. x. mellis vel circa, vnde virtus mellis in ipſo eſt multum efficax, potens in calefaciendo infrigidatos, & in digerendo, materias phlegmaticas frigidas ſubtiliando, & abſtergendo. Eſt etiam virtus aceti, & aquæ, quæ in ipſo remanet, aliqualiter inciſiua, dans penetrationem melli, & virtus aquæ dat ei aliqualiter ſubtilitatem, vnde facilius, & citius penetrat ad partes, ad quas penetrare non poſſet ad digerendum materiam, & remanet per decoctionem in melle, vel cum zuccharo virtus, & potentia ipſorum, quæ cum ipſo decoquuntur, & ſic remanet poſt completam decoctionem ipſius cum zuccharo, & melle, aliter autem minus decoquendo conſeruari non poſſet. Debet ergo lymphari iſte ſyrupus cum modico plus aquæ, ſeu cum decoctione conueniente pro materia digerenda. v. g. cum aqua fœniculi, vel conſimili, in materia phlegmatica cum alijs conditionibus requiſitis ſuperius, pluries replicatis. Et doſis ſyrupi eſt vſque ad vnc. ij. & aquæ vnc. iiij. poſſet etiam cum aqua ſimplici lymphari, quæ ſufficeret ad faciendum ſubtiliationem, & penetrationem ipſius. poteſt etiam ſyrupo permiſceri. & iſta remanent iudicio medici in arte peritis, & modus conſtructionis de ſe eſt clarus.

MAN. SECANIABIN Arabes, Græci oxymeli, Latini acetum mulſum. Hippocrates. os & guttur humectat, ſputum educit, inſiticuloſum eſt. Galenus. ſpleni, & hepari maxime vtile eſt, ea abſque moleſtia expurgans. Hippocrates, inflationes purgat, & vrinas prouocat, inferiora inteſtina molliora reddit, & abradit. exiguum eius bibitur noctu, & ieiuno ante ſorbitionem. poteſt & bibi multo poſt ſorbitionem. Galen. Satis eſt duarum horarum ſpatium intercedere inter oxymelitis potum, & ſorbitionem. Hippocrates. cum quis ſolo

A vſurus oxymelite eſt in toto morbo, paucum acetum miſceatur, adeo vt tantummodo agnoſcatur. quare ſyruporum, quorum nunc communis vſus, ab vſu aceti huius mulſi manauit. Multa ex his, quæ ex Hippocrate, & Galeno notaui, prudens lector elicere poteſt, quæ communi illorum vſui aduerſantur.

SYLVII. IAM quæ ex aceto (in quod vinum corruptione degenerat) fiunt compoſitiones, dicamus. Oxymeli Græcis, nobis acetum mulſum, craſſa in ventriculo, & venis tenuat, lenia incidit, ac ſtrenue terget, obſtructa liberat ſine manifeſto calore, ob id nec febres accendit, ſputum euocat, ſitim ſedat, aliaque permulta efficit. Hippocr. libro tertio, rat. vict. acut. morb. Si tamen immodice vtare, inteſtina rodit, neruoſa lędit, tuſſim excitat, etiam in ſynochis tuto datur lib. 1. meth. Sic Galeno componitur lib. 4. ſan. tuen. Aceti albi acerrimi lib. j. mellis optimi lib. ij. aquæ fontis lib. iiij. coquuntur ſimul ad tertiam, vel etiam, ad quartam, ſpuma interim detracta, quam ſi multam mel egerat, malum eſt, & ob id diutius coquendum. Optimum vero vel minimum ſpumæ euomit, & B breuiſſimo tempore coquitur, & plurimum quartam partem eius, quod fuerat in initio, amittit. Si vis oxymeli valentius, miſce tantum aceti, quantum mellis, aquæ duplo, quale eſt oxymeli Pauli lib. 7. idem Meſues imitatus eſt in ſyrupo acetoſo ſimplici, quem facit mitiorem aceti partibus tantum duabus miſtis, valentem vero miſtis quatuor, mediocrem denique tribus. Sed cum vna omnibus menſura non placeat, quia hi acetoſius, illi mellitius magis ament, pro cuiuſque palato miſceatur. Aut ſi vnicum vis, para imbecillius, cui medicus acetum addere vtendi tempore, ſi opus erit, poterit. Si diutius vis ſeruare, coque perfectius, donec aceti, & mellis qualitates plane fuerint vnitæ, nec acetum adhuc crudum guſtanti appareat, in ſyrupi conſiſtentiam cum Meſue coquunt ea ratione noſtri pharmacopolæ, cum liquore aliquo diſſoluendum, vt potabile fiat. Quod autem cum Galeno quadrifariam coquitur ad tertiam, vel etiam quartam partem parum diu, vt dies octo, vel circiter, æſtate præſertim, etiam ſi loco frigido condatur, ſeruatur integrum. Nam corruptione abit in acetum acerrimum, quod hydromeliti coque calido aere accidit, tamen longe eſt omnibus medicis potionibus idem iucundius, vt id etiam vino ægri plerique præferant, præſertim ſi paulo eſt aquoſius, C quale æſtate, & in febribus coquere ſoleo, aut aqua cocto miſta parare. Fere autem aquæ pintis ſex mellis lib. ij. igni lento deſpumo, vt ſit clarius, poſt aceti quartaria tria incoquo. cætera, vt mox audies, perſequor. Quia autem mel noſtrum improbius eſt, cinnamomo vulgari pauco odoris, & saporis gratiam augemus immiſcendo, dum colatur, in li. ſingulas ad drach. ij. & albuminibus ouorum ſordem eius omnem cogimus, quam panno laneo, dum parumper refrixit, colantes ſecernimus, vt iam ſit quam puriſſimum, & vino albo ſimillimum, vbi mel album, & acetum album accepit, aut flauo, ſi mel flauum, & acetum vulgare recipit. Oxymeli aliter coquit Dioſcor. & poſt eum Plinius. Oxymeliti, vt hydromeliti incoquere potes, quæ eius actionem intendunt, tenuantia, incidentia, tergentia, vt hyſſopum, thymum, ſatureiam, origanum, pulegium, calaminthem, & quæ ipſius vim ad partem affectam deducunt, vt aſplenium, tamaricem in obſtructione lienis, eupatorium, cichorium, obſtructo hepate. Vnde Paulo eſt oxymeli ſplenicum, & oxymeli calculoſis efficax. Quin etiam purgantia eadem incocta clementius, & efficacius vacuant, vt cnicus, agaricus, pituitã, epithymus, polypodium, chamædrys, chamæpytus, elleborus niger, melancholiam: rhabarbarum, D ſcammonium, bilem flauam: cortex, rad. ſambuci, colocynthis, aquas, vt id vnum pro omnibus prope tum iulepis, tum ſyrupis eſſe poſſit, ſi quis cognouerit vti. Vnde & Meſue eſt oxymeli cholagogum, phlegmagogum duplex, & melancholiam vacuans. Id oxymeli qua ratione ſit coquendum, lib. 4. ſanit. tuend. vt dixi, docetur, quas vires habeat, ibidem & locis alijs per multis præſertim lib. 3. rat. vict. acut. Vt vero mulſa multum cocta eſt calidior, magis incidens, tenuans, tergens, quia mel retinet largius, aqua in vaporem magna parte ſoluta: ſic oxymeli, quod pharmacopolæ ad conſiſtentiam ſyruporum coquunt, vt ſeruari poſſint, eſt potentius, quam aquoſius, & minus coctum: ſed hoc eſt gratius, & citius ob fluxilem conſiſtentiam penetrat, quam vim aceti tenuitas non minus, quam aquę fluxilis ſubſtantia iuuat, vt lib. 1. ſimpl. Aquam vero, vt cætera humida iuuare diſtributionem docet Hipp. aph. 11. lib. 2. & Gal. initio lib. 4. vſus part. Illud autem vix potabile, niſi aqua vel cruda, vel alia diluatur.

COST. SERMO in ſecaniabin puro. *Paratur nunc etiam addito aqua portione ſaccharo, & infuſo cinnamo-*

me elegantiſſimum oxymeli, quod ſaccharinũ vocant. An autem oxymeli in affectibus iuncturarum, ad quos hic commendat, ex vſu ſit, non diſſero. Sed ſi parce acetum ſumatur, craſſis, impactiſque in articulis humoribus extenuandis conferre certum eſt. licet neruorum omne genus acrimoniam aceti non ferat. E

M E S V E.

Secaniabin de radicib.

OXYMELI de radicibus, incidit, tenuat, terget, ob id obſtructiones ventriculi, hepatis, lienis aperit, febres diuturnas à bile craſſa, aut pituita iuuat, vrinam mouet. Et fit ex corticum mundatorum, & inciſorum radicis apij, fęniculi ana vnc. ij. ſeminis apij, fęniculi, † aniſi, ana vnc. j. macerentur omnia vigintiquatuor horis in vaſe lapideo, aceti lib. x. aquæ lib. † viginti, coque ad tertiæ partis conſumptionem, colato adde mellis dimidium, igni lento percoque. F

Deeſt in aliquib. cod.
† xy.

ISTE ſyrupus non eſt in vſu. qui reperitur apud omnes aromatarios, & medicos practicantes eſt talis. Recipe corticum radicum apij, fœniculi, petroſelini, bruſci, & aſparagi ana vnc. ij. ſeminis apij, ſeminis fœniculi, ana vnc. j. decoquantur prædictæ. radices, & ſemina in lib. xij. aquæ, & in lib. j. aceti vſquequo redeant ad medietatem, aut modicum plus: deinde cum melle. q. ſ. fiat ſyrupus, qui decóquatur tam diu, donec ſuam habeat perfectionem. & iſte eſt communis modus conſtruendi hunc ſyrupum. Quidam autem loco ſeminum ſupra ſcriptorum ponunt vnc. j. & s. radicum raphani. ſic tamen rariſſime præparatur. Quidam autem nec ponunt ſemina, neque raphanum. & iſto modo eſt communior vſus eius. Quidam autem & addunt, & minuunt ſecúndum, quód putant melius. quocunque tamen modo præparent, vocatur ſecaniabin, ideſt, oxymel compoſitum de quinque radicibus, & ſic a quamplu ribus denominatur. Dupliciter autem, & magiſtraliter conſtruitur iſte ſyrupus cum aceto, & ſine ipſo non variando in alijs eius deſcriptionem. Nam cum acetũ imponitur, cauſa ipſius aceti vocatur ſecaniabin, ſeu oxymel compoſitum ab oxy, quod eſt acetum. cum autem acetum non imponitur, tunc vocatur ſyrupus de quinque radicibus ſine aceto, & vtroque modo, apud aromatarios communiter præparatus reperitur. poteſt etiam iſte ſyrupus componi cum zucchato: & iterum cum aceto, & ſine aceto. & compoſitus cum zucchato non erit tantæ caliditatis, & abſterſionis. ſed quia cum melle præparatur, ideo ipſum declarando proſequar. Iſte ſyru. dictus oxymel compoſitum de quinque radicibus aqua melle, & aceto, vt communiter præparatur, & eſt in vſu. habet multas vtilitates, & maxime ad digerendum materias phlegmaticas, & melancholicas, frigidas, craſſas, & viſcoſas, & permixtas cum cholera craſſa. vnde principaliter confert ad febres quotidianas, & ſimiliter etiam ad quartanas. Conueniret etiam in declinatione febrium chronicarum, & oppilationibus ſtomachi, & hepatis. ipſe enim eſt diuiſiuus, apertiuus, ſubtiliatiuus, & abſterſiuus, & maxime in nutritiuis. Eſt etiam prouocatiuus ſudoris, & vrinæ, & generaliter eſt maioris potentiæ, & efficaciæ in omnibus ſupraſcriptis diſpoſitionibus, & multis alijs, quam ſyrupus compoſitus de duabus radicibus, & quam ſyrupus de bizantijs. & iſte idem factus cum melle eſt maioris potentiæ, quam cum zuccharo. Doſis, permixtio, modus aſſumendi, & hora, omnia iſta ſunt nota perito medico. G H E

MAN.

HOc plerunque vtimur, vbi ſcilicet antea per multos dies ſimplici vſi fuerimus, oxymelque compoſitum vocamus.

SYLVII.

VSVS frequens procedentibus morbis, nam ineuntibus tutius eſt oxymeli ſimplex, hodie vero frequentius fit, hoc modo, Corticum rad. apij, fœniculi, petroſelini, ruſci, aſparagi, an. vnc. ij. ſem. apij, & fœniculi, ana vnc. j. aquæ lib. xij. & aceti lib. j. macerantur, & ad dimidias coquuntur, expreſſum poſt cum mellis quãtitate idonea percoquitur. Alij loco ſeminum, radicis raphani vnc. j. & dimidiam miſcent alij vtrumque, alij neutrum pro ſcopis varijs, alij quoque ſine aceto parant, & vocant. ſyrup. de quinque radicibus, ſine aceto. ſunt qui ſaccharum mellis loco miſcent, vt minus caleat, & ſit iucundius. Non modo ad affectus ex bile craſſa, & pituita etiam craſſa, & lenta natos valet, ſed, etiam ad melichołicos, vt febres quartanas, præſertim in declinatione. Valentius eſt, quam oxymeli de duabus radicibus, & quam ſyrupus Byzantinus, etiam ſudores mouet, ſi calidum bibatur, & corpus bene tegatur, præſertim cocta iam materia. F

COST.

OXYMELI *ex duabus radicibus appellari hoc poteſt, ad eius differentiam, quod de quinque radicibus, ſeu compoſitum vocant. Eſt hoc miri vſus, quod ſecare, attenuare, detergere vehementer poteſt citra calorem. licet enim apium calidum primo ſit ordine; fœniculum, atque aniſum ſecundo; hac ipſa tamẽ vis caloris, aqua multa, atque aceti copia retunditur. Id hoc loco non prætereundum, quod prætermittit Syluius. acetum proponi in vetuſta verſione, bonum, vetus, & album, tenuitatis gratia; atque ad vim penetrandi altius adaugendam.* G

M E S V E.

Secaniabin educẽs phlegma.

OXYMELI phlegmagogum fiet id prædictum, ſi inter coquendum medulla ſeminis cnici panno lineo raro ligata mergatur, & identidem confricetur. † Potentius euadit, ſi etiam turbith cum zingibere nodulo prædicto addatur.

† Val. add. omnia hæc, donec perficiatur.

MAN.

SVSPENDE in ipſo quando coquitur medullam cartami, Cnici videlicet, & quia non exprimit quãtitatem, tu potes ponere vſque ad libram cartami, turbit vero vnc. iij.

SYLVII.

ALIOS humores vacuare poterit incoctis ſimiliter ſimplicibus, quæ peculiariter illos humores trahũt, Poteſt vero poni in pdictã quantitatẽ Meſuæ, cnici medullæ lib. j. & turbith. vnc. iij. H

COST.

VT oxymeli prædictum purgatorium reddas, potes tu quidem cum Manardo, & Syluio cnici libram vnam, turbithi vero vncias tres addere. Sed quũ tota illius ex præſcripto Meſue parati moles triginta pendat libras, cnici autem lib. vna, vix doſes efficiat quatuor ſupra viginti, turbithi autem vncia tres vix doſes ſint decem, adeoque vix quatuor ſupra triginta ſint totius huius medicamenti in mediocri etiam purgando corpore doſes, erit profecto, quo iuſtum purgationis modum aſſequaris, vt huius ad Manardi conſilium parati oxymelitis vncias fere vndecim exhibeas vno hauſtu ſumendas, cum magna aſſumpturi hominis moleſtia. Aut igitur ſoluentium augebis pondus, aut illo parcius ſumpto non tam abſolutam purgationem, quam leuem humorum detractionem expectabis.

ME-

A

MESVE.

OXYMELI vacuans melancholiam recipit thymi, calaminthes, agarici, bugloſſi hortenſis, & erratici, glycyrrhizæ, ana vnciam vnam, polypodij vnc. iij. † chamædrios, chamæpytios, † aniſ. ſtœchados, † ſpinæ albæ, ana drachm. v. vuarum † bedegar. paſſarum purgatarum libr. dimidiam, macera vigintiquatuor horis, aceti albi ſucci bugloſſi, ana lib. ij. & dimidiã, aquæ lib. ij. coque igni lento ad dimidias, cola, cum mellis lib. iij. percoque, inter coquendum autem epithymi vnc. j. † aur. ʒ. ellebori nigri † aur. iij. nodulo ligata, merſaque ſæpe confricentur.

B

MAN. BVGLOSSÆ domeſticæ.) ideſt, boraginis. Sylueſtris. ideſt, quæ nomen habet bugloſſi. Chamędryos. Vulgo calamandrinam dicunt, vel triſaginem Chamæpytios. Vulgo Iuam, vel Aiugam. Bedegar.) Spina alba, addito elleboro, ſatis efficaciter purgabit atram bilem, pondere duarum vnciarum.

SYLVII. HVMORVM melancholicum, & melancholiam expulſioni, apparat, & vacuat, in affectibus melancholicis vtiliſſimum, & ſaluberrimum. Quod vero ellebori vnc. ij. reciperet, cum Manardo eſſet vehementius.

COST. *QVVM non præſcribat huius medicamenti aſſumendi pondus. illud ita aſſequeris. Si purgantium, quæ hic ſumuntur ſimplicium vim ſpectes, quia polypodij vnciæ tres in moderato corpore ferè ſex ſunt doſes, epithymi vncia vna, ferè binæ, ellebori nigri aurei tres, ferè decem: propterea que in vniuerſum vix doſes ſunt viginti. pendet autem totum medicamentum, vbi confectum eſt ex Meſue præſcripto, libras ſex cum dimidia, id eſt vncias octo, & ſeptuaginta, tuto huius ipſius medicamenti dari poterunt vnciæ ferè quaternæ.*

C

MESVE.

OXYMELI ex liguſtico ad pituitam craſſam, lentam, putrem, obſtructiones hepatis, & ſplenis aperiendas, vrinam mouendam. Recipit radicem apij, fęniculi, petroſelini, calaminthes, dauci ana vnciam vnam, zingiberis, ſeminis liguſtici, apij, fęniculi, aniſi, carui, eupatorij, aſari, abſinthij, ana vnc. ſemis. caryophyllorum, galangæ. ana drachmas tres, ſpicæ nardi drach. ij. coque in aceti libris decem ad dimidias, & cum mellis lib. quinque percoque.

MAN. QVIDAM hoc vtuntur, ceu valido in deobſtruẽdo. Cheiſin, id eſt, libiſtici.

COST. *CALAMINTHES radicem inutilem eſſe quũ ſcribat Dioſcorides, mirum quorſum hoc loco ipſam in radicum ſerie quærat. Sed calaminthes vocem tranſpoſitam puto, ponendamque cum ſequenti ſimplicium ordine in quo, & zingiber, & ſemina varia, & eupatorium, aſarum, abſinthium ſumuntur.*

MESVE

OXYMELI ex calaminthe, calfacit, incidit, terget humores craſſos, lentos, putres. ob id intemperiem frigidam ventriculi, & hepatis corrigit, ſcirrhum lienis, & aliorũ viſcerum diſſipat, febres diuturnas iuuat. Recipit rad. apij, fęniculi, intybi, ana vnciam vnam, ſchęnu anthus drachm. ij. ſeminis apij, fęniculi, aniſi ana drachm. ſex, calaminthes montanæ, & domeſticæ ſpicæ, aſari, caſiæ, maſtiches, dauci, petroſelini, ana † vnc. dimidiam, caryophyllorum, liguſtici, zin- † drach. ij. giberis, galangæ ana drachm. duas, coque in aceti libris octo, & aquæ libris ſex, ad duarum partium conſumptionem. adde mellis deſpumati libras quinque. Datur ab vncia vna ad duas.

B

MAN. CASIÆ.) Pro ea accipe cinnamomum. CALAMENTI agreſtis. Id eſt nepetæ. DOMESTICI.) non inuenio domeſticum, niſi mentã.

COST. *DE Calamento ex calamintha fortuito nomẽ obtinuit, quum multa eiuſdem cum hac ponderis hic veniant. Pro agreſti autem calamintha montanam, & pro domeſtica nepitam potius, quam mentam ſumendam dixerim. contra quam cenſeat Manardus. alioqui enim mentam ſua adſtringente vi ad incidendũ, abſtergendumq; craſſiores humores non eſſe ex vſu certũ eſt.*

MESVE.

SYRVPVS acetatus Diarhodon ad febres complexas, & eas, quæ formam corporis corrumpunt, obſtructiones hepatis, & lienis idem aperit. Recipit ſucci intybi, apij, ana libras duas, & dimidiam, radicũ apij, fęniculi, intybi ana vnc. duas, roſarum vnciam vnam, glycyrrhizæ vnc. dimidiam, ſpicæ nardi drachmas duas, & ſemiſſem, ſeminis apij, fęniculi, aniſi, ana drachmas ſeptẽ, cum aquæ libris ſex coque ad duarum partium conſumptionem, deinde cum libris duabus aceti, & libris tribus ſacchari, fiat ſyrupus. Datur ab vncia vna ad vncias tres.

D

MAN. HIC celebratiſſimus eſt, magnam habens conformitatem cum byzantino, calidior tamen eo parumper, ille vero magis videtur atram bilem reſpicere.

SYLVII AFfinis eſt Byzantino viribus, niſi quod paulo eſt eo calidior: qui ſequetur autem, multo efficacior, & calidior Oxyſaccharum ſimplex ex aceti lib. ij. aquæ libras quatuor, ſacchari lib. v. ſemper deſpumando igni lento percoctis: valentius fit adiecta aceti libra vna, valentiſſimum lib. ij. adiectis Nicolaus aceti vncias quatuor, ſucci granatorum acidorum lib. ſ. ſacchari libram vnam miſcet, morbis æſtiuis, & bilioſis præſtantius eſt, quam oxymeli Oxyſacchar ex aceti libra vna ſacchari libris duabus ſine aqua coctis ad bilem flauam, & cephalalgiam calidam, malunt appellare, quod ὀξὺς acetum ſit, ὀξὺ, ἀξεῖα, ὀξὺ, acidus. Oxyſacchar è radicibus Actuarij, bilem vſtam, pituitam incidit, terget, obſtructa aperit, hepar, lienem, renes: fit autem ex corticum radicis fœniculi, apij, intybi ſatius, ana ſextante, coquendo in aceti libris tribus, ad libræ vnius conſumptionem: deinde expreſſum percoquitur cum ſacchari libris duabus. Si-

 mile,

ſimile, ſed compoſitus eadem ſcribitur, initio ſerapiorum. Sumptum id videtur ex ſyrupo acetoſo cum radicibus Meſue, niſi quod hic aquam addit, & ſem. apij, fœniculi, intybi, aniſi, & ponderibus variat. Oxyſaccharum multo compoſitius facit Nicolaus ratione nulla. potes vt diximus, qualibet incoquere oxymeliti, ſic oxyſaccharo pro ſcopis varijs. Oxyſacchar ἁπλοῦν Actuarij, corpus refrigerat, ſtomachum roborat, cor, & hepar æſtate exhilarat, appetentiam inuitat: capit aceti ſelibram, ſucci cydoniorum libram vnam, ſacchari libras duas, coque ad iuſtam conſiſtentiam. Sumptus ex ſyrupo acetoſo de cydonijs Meſue, ſed ponderibus mutatis.

COST. SYRVPVS acetoſus dia rhodon. *Magna huic aperiendi vis ineſt, vt eo nomine febribus, quæ ex craſſis ſunt humoribus obſtruentibus, & obſtructo lieni, atque hepati conferre mire poſſit. Adduntur tamen conſulto roſæ, vt aſtringente ui, qua præſtant aliquod viſceribus robur comparetur.*

M E S V E.

F

SYRVPVS acetatus de Succis herbarum cum aromatibus, obſtructiones aperit, ob id febres putridas, & implexas, & morbos alios obſtructis ſuccedentes curat. Recipit ſuccorum apij, fœniculi, intybi, lupuli, coctorum, & purgatorum, ana libras duas, ſucci buglosſi, † libras duas, & dimidiam, roſarum vnciam vnam, ſpicæ nardi drachmas tres, glycyrrhizæ † vnciam vnam ſeminum apij, fœniculi, aniſi, rhabarbari, eupatorij, abſinthij, caſſuthæ, ana drach. v. ſacchari libras duas, & dimidiam, aceti libras duas. condiatur galliæ aromaticæ drachmis duabus.

† lib. i. ſ. — † drach. vi ſ.

MAN. ACETOSVS de ſuccis herbarum vtilis eſſet, ſed non componitur. G

COST. SYRVPVS acetoſus de ſuccis. *De aromatica gallia poſtea tract. de trochiſc. Parari etiam ſine his aromatibus deberet ob moſchum, ambram, caphuram multis aduerſam. præcipue mulieribus, quæ in præfocationem vteri facile incidunt.*

M E S V E.

SYRVPVS de Menta ventriculum frigidum roborat, ob id nauſeam, vomitum, ſingultum, fluorem alui ſedat. Recipit ſucci mentæ libram vnam ſucci granatorum dulcium, & acidorum ad dimidias cocti lib. ij. mellis, vel ſacchari † lib. iij. H

† lib. ii.

CHRI. MESVE hic deſcribit duos ſyrupos mentæ, quorum primus qui eſt præſens, non habetur in vſu. Iſtum ſyrupum deſcribit etiam Auic. in quinto can. in eadem forma, & doſi, excepto illo quod dicit, terantur granata cum pulpis ſuis & decoquatur ſuccus vſque ad medietatem. Similiter eundem ſyrupum deſcribit Haly. x. practicæ, & vocat ipſum ſyrupum Romanum. Summa medic. eſt iij. res.

MAN. EX his duobus, ſecundum tantum inuenimus in officinis, valentem quidem in ventriculo roborando.

COST. SYRVPVS de menta. *Licet acida punica refrigerante vi polleant, retunditur tamen hic eorum* E *vis menta, puniceis dulcibus, coctione, melle & ſaccharo: vt recte ad frigidum ventriculum hoc commendetur medicamentum. poſſunt autem menta, & punici dulcis aſtrictione ſua inſigni corroborari.*

M E S V E.

VEL ſucci Cydoniorum muzorum, & dulcium, ſucci granatorum muzorum, & acidorum, & dulcium, ana libram vnam, & dimidiam. In quibus horas vigintiquatuor macera mentæ ſiccæ, libram vnam, & dimidiam, foliorum roſarum vncias duas, coque igni lento ad dimidias cum mellis, vel ſacchari lib. ij. fiat ſyrupus. aromatizetur cum gallia.

Syru. de menta inuen. noſtra.

SYRVPVS de menta ſecundum hanc deſcriptionem vbique præparatur, & ſic generaliter habetur in vſu: valet enim ad ſtomachum relaxatum confortandum, & virtutem digeſtiuam, in eo, ſitauiter calefaciendo, & vigorando calidum naturale, vomitum, & nauſeam prohibendo. & ſua leui ſtypticitate confert ad fluxum vẽtris lubrificatiuum factum à phlegmate, & ſedat ſingultum. Et licet ſecundum quod dicitur in litera iſte ſyrupus poſſit cũ zucchario, & cum melle præparari, tamen quaſi ſemper cum ſolo zucchario fit, habet enim minus calefacere, & deſiccare factus cum zucchario, quam cũ melle ſecundum diuerſitatem mellis, & zucchari in caliditate, & ſiccitate. reliqua ſunt nota. CHRI.

VEL accipit mentæ parum ſiccatæ libram vnam, & dimidiam, roſarum rubrarum vncias duas, ſucci cydoniorum dulcium, ſucci granatorum acidorum, dulcium, acidodulcium, ana libram vnam, & dimidiam, coque igni lento ad dimidias, expreſſum percoque cum mellis, aut ſacchari libra vna, aromatizetur cum gallia Meſue, ſi autem ſiccior ſit menta, quia ſuccorum plus ebibit, ſuccos auge. Poſterior eſt valentior & ſolus in vſu eſt cum ſaccharo, quia minor eſt, & gratior quam cum melle. Ventriculum, & ventrem reliquum inferiorem frigidum ſuo calore blando, & leuicula adſtrictione roborat. Ventriculum, vel diſſolutum, vel à cauſa frigida imbecillum roborat. SYLVII.

SYRVPVS de menta inuent. noſtra. *Vere præſtantiſſimum hoc eſt ad frigidum, & ſubuerſum ventriculum. Mentam autem ſiccam exquirit, quod vbi aquoſus ille recentis humor areſactione euanuerit, ſuperſtitibus terreniis partibus valentius aſtringit. Neque tamen multi facerem ſi mentam hoc loco ſemiaridam quis ſumat, quum ipſe quoque mentę ſuccus ventriculo ſit ex vſu, ex quo præcedens conſtruebatur ſyrupus, & ſi modo aliquid illi inſit vitij (id vero eſt flatuum copia) coctione facile poſſit diſſipari. ſed aridam mentam maius ventriculo robur afferre poſſe exiſtimo. Quo loco, quando menta aridæ libra vna ſucci libris ſeptem cum dimidia, quas præſcribit, vix poteſt macerari, hærent ſeplaſiarij. Verum ne ab authoris inſtituto diſcedamus, ſi minor videtur ſucci copia, quam vt tota ſimul menta maceretur, licebit, vt poſtquam eius dimidia pars in toto eo ſucco fuerit macerata, expreſſã, abiectaque illa, dimidiam partem alteram macerandã committas, & ex authoris deinceps præſcripto quod reliquum eſt proſequaris. ita autem ſyrupo maior vis, atque odor comparabitur.* COST.

ME-

MESVE

SYRVPVS Abſinthij ventriculum,& hepar roborat, ob id appetentiam excitat, retentricem vim firmat, amborum dolorem ſedat,& aliorum viſcerum mollificationem iuuat. Recipe ab- † Vulg. lib. ſinthij Romani † lib.ij. foliorum roſarum vnc. duas, ſpicæ nardi drach.iij. vini albi antiqui, boni, odori, ſucci cydoniorum ana lib.ij. & s. in his macera horas 24. prædicta coque. igni lento ad † ana cum facch. lb. ij. dimidias, cum † mellis lib.ij. fiat ſyrupus efficax, & multa experientia probatus.

CHRI. SYRVPVS de abſinthio ſecundum præſentem deſcriptionem generaliter eſt in vſu, conferens ad caſum appetitus. & ſic præparatus reperitur, & eſt conueniens ad proſtrationem appetitus, & ad debilitatem ſtomachi, & relaxationem villorum eius: & ad mollificationem viſcerum, & ad debilitatem hepatis doloroſam, & ad cachexiam lymphatus cum aquis conuenientibus, vt plurimum autem lymphatur cum aqua mentæ, pro ſtomacho confortando,& fit cum melle; licet cum zucchAro fieri poſſit, ſed tunc eſt minoris caliditatis. & reliqua omnia ſunt clara.

MAN. NON detur in febribus in principio, neque etiam poſt vbi febris vehemens, niſi frigidum aliquid ſecum miſcueris. Ego quandoque eo vſus ſum in albis humoribus ex vtero fluentibus.

COST. SYRVPVS de abſinthio. *Quod in ſimplicibus quoque admonuimus, Romanum abſinthium Italum eſt, Pontico, amaro ſapore, atque odore longe præſtantius, quo nomine niſi cui ob dolorem capitis eius odor ſuſpectus eſt, Pontico præſtantius videtur ad ventriculum, iecurque firmandum, & ad excitandas vrinas. recte ergo Romanum deligit.*

MESVE

† vnc. vij. † ad j. VEL abſinthij Romani † drach. c. coquantur in aquæ lib. iij. † vſque ad partem tertiam. fricetur manibus, coletur expreſſum cum mellis, & vini ana lib.j. percoquitur in ſyrupum.

D

MAN. DICI poteſt ſimplex, & valde congrueret in febribus à bile poſt vij.

SYLVII. HIC autem ſimplex eſt. ſerapium de abſinthio Actuarij ab hoc eſt diuerſiſſimum: Prior ſolus eſt in vſu ad ventriculi,& hepatis,& viſcerum aliorum imbecillitatem etiam doloriſicam,& cachexiam. Datur etiam in albo mulierum fluore, & ad febres bilioſas iam procedentes, non multum calidas: ad ineuntes vero poſterior,& ſimplicior & aptior. Quanta autem vis ſit abſinthio Pontico (quem Romanum à Meſue vocari in ſimplicibus probauimus) in deturbanda bile flaua ex ventriculo, in roborando ventriculo,& hepate, Galenus in ſimplicibus, & methodo, in compoſitis partium medicamentis, & alibi paſſim abunde inculcat, vt non ſit opus teſtimoniorum multitudine eius facultatem demonſtrare. Datur per ſe ſi materia appetentiam lædens eſt frigida. ſi autem calet, datur cum frigidis.

COST. DE abſinthio alius. *An abſinthium hic aridum ſumendum ſit, an recens non explicat. Sed quan-*

A *do eius ſuccum lib. ſimpl. ventriculo eſſe noxium, & aridum præſtare recenti aſtringendo admonuit, hic & in ſuperiori quoque, vbi ventriculi robur quærit, deligendum eſt aridum.*

MESVE

SYRVPVS fumariæ maior, ventriculum, & hepar roborat, obſtructiones aperit, cutis morbos, præcipue ab humore ſalſo, vel vſto natos, vt pſoram, lepram, impetiginẽ curat. Recipit myro- al. ij. xx. balanos, cepulas, & citreas † ana xx. florum † violarum, boraginis, vel bugloſſi, violarum, abſinthij, caſſuthæ, ana vnc.j. glycyrrhizæ, roſarum,
B ana vnc.dimid. epithymi, polypodij, ana drachmas ſeptem. pruna centum, vuarum paſſarum purgatarum libram dimidiã, tamar Indorum, caſiæ fiſtulæ, ana vnc. duas, coque in libris decẽ aquæ ad lib. ſeptem cõſumptionem, & cum ſucci fumariæ cocti, & purgati, & ſacchari ana libris tribus fiat ſyrupus.

SYRVPVS de fumoterræ ſecundum hanc deſcriptionem eſt conueniens ad confortandum hepar, & ſtomachum, aperiendo eorum oppilationes, iuuat ad digerendum materiam exiſtentem in cuti prouenientem ab humoribus aduſtis, & ſalſis, & acutis, deſœdationem, & ſcabiem curat, & remouet, & confert ſerpigini, lepræ, & impetigini. quæ ſunt deſœdationes cutis, lymphatus cum aqua en- CHRI.
C diuiæ, boraginis, vel bugloſſæ. Habet inſuper virtutem faciliter ſolutiuam, & compreſſiuam, lenitiuam ratione componentium. habet enim virtutem compreſſiuam ratione myrobalanorum, tamarindorum, atque prunorum: habet virtutem faciliter ſolutiuam ratione epithymi, & polypodij, abſinthij, & fumiterræ: lenitiuam habet ratione caſiæ, & iuiubarum. & de omnibus iſtis dictum eſt ſuperius. Vltimo nota, quod iſte ſyrupus ſenſibiliter non ſoluit ventrem, niſi eius doſis augeatur vſque ad vnc. vj, vel vltra, quia ſolutiua ingredientia eius compoſitionem ſunt debilia, & in parua doſi ponuntur in ipſo, & omnia in eo poſita ſunt nota. Summa medic. eſt xvij. res.

MAN. PVRGAT ſi in debita quantitate exhibeatur, vnc. videlicet tres vſque ad quinque.

SYLVII. AB vncijs tribus ad vncias quinque, vel ſex ſumptus, etiam purgat pituitam ſalſam,& bilem vtramque vſtam. purgatoria eius clementia, & parua quantitate recipit, curatisque cutis vitijs colorem commendat: vt apertis obſtructionibus febres putridas, præſertim dictis humoribus natas, & ictero vtrumque ſanat. Ne putes hanc facultatem poſteriori à Meſue attributam, illi eſſe peculiarem, cum ſit communis vtrique, vt morbum Hiſpanum iuuare: id quod ex generalibus his facultatibus conijectare non eſt difficile, cum ſit maior, compoſitior,& potentior minore. Vterque ſumitur cum aqua intybi, bugloſſi, ſed hic in multo vſu eſt. Hic ob pruna, paſſas, caſiam, tamar Indos eſt craſſiſſimus, proinde ingratiſſimus, & qui æque cito, vt ſyrupus portulacæ ſitum ducit, atque corrumpitur, niſi facta ſimplicium decoctione coquas in ſyrupum, ſuccum fumariæ deſpumatum, & clarificatum, cum ſaccharo aqua fontis clarificato, tuncque paulatim addas decoctionem, ſemper coquendo: tandem vero caſiam,& tamar Indos ob ſubſtantiæ raritatem, & virium imbecillitatem,

parum diu coquendum, ſed cum parui ſit momenti, & tam operoſa paratio, & iniucunda, ſatius eſt omittere. eſt & ſyrupus epithymi ad eadem efficax.

COST. DE fumoterræ maior. *Myrobalanis vim aſtringẽdi comparari diuturna coctione docebat Meſ. lib. ſimpl. Quamobrem ſi ij cum reliquis eouſque coquendi ſunt, vt ex aquæ libris decem, tres tantum ſint ſuperſtites, aſtringendi, & obſtruendi vis medicamento acquiritur, contra quam huius author pollicea ur, qui ad aperiendas obſtructiones commendat, remittiturque vis purgandi, quam adiectione epithymi, polypodij, prunorum, vuarum paſſarum, tamarındorum, & purgatricis caſſiæ exquirere animaduertimus. Sunt ergo hæc non omnia ſimul ad coquendum immittenda. Sed vbi plurima liquoris pars cum alys coquendo euanuerit, reliqua quæ parum coqui poſtulant, inijcienda. Porro qua menſura epotum hoc expurget non monet. Sed ſequentis exemplo ad ſeſcunciam dari poſſe dicas, quanquam eo quoque pondere aſſumptum leuiter purgare obſeruabis.*

MESVE.

SYRVPVS fumariæ minor, hepatis obſtructionem aperit, ob id ictcrum ſanat, pituitam ſalſam, & bilem vſtã vacuat, proinde pſoram, lepram, pruritum, & alia cutis vitia inde orta ſanat, & corporis colorem floridum reddit, Recipit myrabol. flauarum vnc. ij. violarum, caſſiuthæ, abſinthij, ana vnc. j. coque cum lib. ſeptem aquæ vſque ad partem tertiam. Expreſſum cum ſucci fumariæ cocti, & purgati, & ſacchar. ana lib. ij. G percoque. Datur ab vnc. j. ad vnc. ij. Quidam ſcammonij vnciam dimidiam panno lineo raro ligatam, in eo ſuſpendunt.

MAN. SI ſuſpendatur in eo ſcammonium, purgabit plus quam præcedens, primus tamen communiter paratur, & ego eo vtor in morbo, qui gallicus dicitur.

SYLV. HIc poteſt eadem quæ prior, ſed imbecillior eſt, nec vſu frequens, aſſumpta autem ſcammonij facultate, purgantior efficitur, vt ventriculum, hepar, lienem pituita ſalſa, & bile vtraque vacuet, ob id icterum vtrumque ſanat.

COST. DE fumoterræ minor. *Si ſcammonium huic addatur, euadet ſuperiori, facultate longe ſuperior. eritq; non minor, ſed maior. Conſulto ſcammonium lineo panno incluſum, dum ſyrupus coquitur, ſuſpendit, H non autem commiſcet, ita enim vis in totum medicamentum quoquo verſum æque diſtribuitur, nullo periculo, ne coquendo in vnum cogatur, & vni plus quam alij parti impactum, hypercatharſin aliave vlla ſymptomata pariat, quæ grauia largius ſumptum parit.*

MESVE.

SYRVPVS Glycyrrhizæ tuſſim antiquam iuuat, thoracem, & pulmones expurgat. Recipit glycyrrhizæ vncias duas, adianti albi vnciam vnam, hyſſopi ſicci vnc. dimidiam, horas vigintiquatuor macera aquæ libris quatuor, coque ad dimidias, expreſſum percoque cum mellis, ſaccha- E ri, penidiorum ana vnc. octo, aquæ roſarum vnc. ſex.

CHR. SYRVPVS de liquiritia ſecundum hanc deſeri. confert principaliter paſſionibus pectoris, & pulmonis, & maxime tuſſi antiquæ facta a materia phlegmatica, quæ non eſt multæ quantitatis, tenacitatis, & viſcoſitatis, eſt abſterſiuus, ſubtilliatiuus, & aliqualiter deſiccatiuus. Et hic nota, quod ab illo ſyrupo tanquam leniori incipiendum eſt in paſſionibus pectoris frigidis, & phlegmaticis. Secundo eſt procedendum ad ſyrupum de hyſſopo tanquam ad fortiorem. Tertio ad ſyrupum de praſſio, quia potentior: nam ſecundus, ſcilicet, ille de hyſſopo eſt calidior, & ſiccior primo, & ideo plus conueniens membris frigidioribus, vnde in proceſſu, F in augmento, & in ſtatu magis conueniens eſt illo in calefaciendo, deſiccando, ſubtiliando, aperiendo, & abſtergendo cum aliquali virtute lenitiua pectoris, & pulmonis, faciendo ſputum facilem ad exitum per ſcreatum: tertius vero in omnibus tantum excedit ſecundum, quantum ſecundus excedit primum, & cum hoc antiquæ tuſſi plus confert. ſic ergo a leuiori ſemper inchoandum eſt, & regulariter operando, niſi magna inſtaret neceſſitas, iuxta illud Hippo. ad vltimas ægritudines vltimæ curationes ad perfectionem ſunt potentes. lymphatur autem plurimum iſte ſyrupus cum aqua capilli veneris, vel vngulæ caballinæ, id eſt farfarellæ, vel cum decoctione communi, de qua dicetur inferius. Aqua enim vngulæ caballinæ, eſt calida, & humida in primo.

ADDITIO.

Nota quod abſurdum videtur, quod in iſto ſyrupo auctor ponat aquam roſatam cum ipſa reſtringat, & hic ſyrupus debet dilatare partes pectoris, & hoc non ſolum videtur contra rationem, ſed eſt etiam contra facientes hunc ſyrupum, eo quod nulli fere ponant aquam roſatam. Ad hoc dicendum, quod recte ponitur, & qui non ponunt, errant multum. Et ratio eſt. nam ad hoc, quod ſyrupus iſte valeat tuſſi antiquæ, & pulmonem, & pectus mundificet, non ſolum oportet, quod in eo ſint dilatantia partes pectoris, lenientia, & maturantia catarrhum, vt per liquiritiam capil. ve. fit. ſed etiam neceſſe eſt, quod in eo ſint ea, quæ partes relaxatas adunent, & virtutem expulſiuam cõfortent, & hoc fit per aquam roſatam, igitur rationabiliter ponitur. *Vtrũ aqua roſata in hoc ſyrupo ponenda.*

MAN. VIDEANT qui cauẽt in pleuriticis Manumchriſti vocatum, & rheon, quomodo dent hunc Syrupum, in quo aqua roſacea. Ego enim non formido in morbis pectoris, medicinas modice adſtringentes.

SYLVII. EST frequens vſus initio pleuritidis, & aliorum thoracis affectuum etiam ſi aquam roſatam recipiat. Nam in horum affectuum a fluxione proficiſcentium initio modice adſtringentia non modo ſumi poſſe, ſed omnino ſumenda imperat Galen. lib. me. h. lib 12. Et rhabarbatum, & electarium, cui manus Chriſti nomen eſt, in vſu quotidiano ſunt contra tales affectus, quamuis ambo adſtringant, vt partes ob laxitatem ad fluxionem recipiendam opportunæ, vbi adſtrictæ fuerint, amplius non recipiant, & roboratæ valentius repellant nouam, & expellant veterem materiam. Incipientibus itaque thoracis, & pulmonis affectibus frig. & pituitoſis, ſaluber eſt hic ſyrupus, augeſcentibus, & vigentibus, ſyrupus hyſſopi: declinantibus ſyrupus praſſij niſi magna expurgandi

gandi has partes neceſſitas, metuſque ſuffocationis a poſtremo nos incipere coegerit, quia omnium valentiſſime calfacit, incidit, tenuat, expurgat, lenit, ſiccat, quæ omnia ſyrup glycyrrhizæ præſtat, ſed moderatiſſime. tuſſim antiquam ſanet tantum, quæ a parca, nec craſſa, lenta pituita excitatur. Syrupus autem hyſſopi viribus eſt in medio. Hic ſyrupus aperit, dilatat, terget partes præſertim ſpiritales, aſperam arteriam, pulmonem, thoracem, ad expellendumque roborat.

COST. L IQVIRITIAE. *Si adiantum eouſque cum reliquis coquatur, vt ex aqua cui infuſum erat libris duabus ſuperſint tantum duæ, vis profecto eius omnis, quam obtinet attenuandi, euaneſcet. Itaque, vbi reliqua in præſcripto aquæ pondere præſcripto tempore macerata fuerint, & coquendo ferè ad conſumptionis præſcriptæ modum redierint, non temere facturum exiſtimarim, qui hyſſopi prius, tum poſtea etiam adianti tantundem leuiter incoquendum iniecerit, ita profecto integra vi, atque ad eos vſus longe præſtantius medicamentum parabitur, ad quos inſtituitur. Quod autem de aqua roſarum aliqui dubitant, quæ aſtringendi vi prædita, frangere vſum reliquorum videtur, quæ thoracem expurgant, non diffiteor ita paratum medicamentum initio fluxionis conuenire. Sed quando ad antiquam tuſſim eius author inſtituit, aquæ nomine non ſtillatitiam intelligerem, quã Meſ. lib. ſimp. partes cogere teſtatur, cuiuſque hic largior copia ſumitur quam quæ ad leuiter aſtringendum, & impartiendum partibus robur ſit ex vſu, ſed vel ſuccum, vel dilutum ex recentibus roſis ſumendum exiſtimarem.*

M E S V E.

SYRVPVS hyſſopi aſthma, tuſſim dolorem thoracis, & hypochōdriorum iuuat. Recipit hyſſopi (mediocriter) ſicci, radic. apij, fœniculi, † glycyrrhizæ. ana drach. x. hordei nudi vnc. dimidiam, ſemi. maluæ, & cydoniorum, tragacanthi ana drach. iij. adianti albi drach. vj. zizipha, myxa, ana xxx. vuarum paſſarum purgatarum drachm. xij. ficus ſiccas, dactylos pingues ana. x. penidiorũ alborum lib. ij. fiat ſyrupus.

Syrrupũ ini adunt alij.

CHR. ISTE ſyrupus eſt maioris efficaciæ, & virtutis in paſſionibus pectoris, & pulmonis, & faciendo ſputum facilem, quam ſyrupus de liquiritia. Confert enim principaliter aſthmati, tuſſi antiquæ, & doloribus pectoris factis a materia frigida, vt dictum eſt in præceden. ſyrupo. Lymphatur autem vt plurimum cum aqua ſcabioſæ, aut praſſij, vel aliqua decoctione pectorali, ſunt enim aquæ multum potentes, quæ debent ſumi in proportione ſuperius dicta. Eſt enim ſcabioſa calidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo. Reliqua vero in hac deſcriptione ſunt calida in ſecundo, & ſicca in primo cum forti abſterſione, ſubtiliatione, & penetratione.

MAN. HIc quoque ſyrupus, ſeminum cotoneorum, & dactylorum ratione cuiuſdam aſtrictionis particeps eſt.

SYLVII HVIVS ſyrupi, & ſequentis facultas nuper eſt declarata. Poteuter præterea obſtructiones liberat, vt etiam in adoleſcentibus renum calculos frangat ſumptum cum aquis, aut decoctis vreticis, quemodo ad affectus thoracis, cum aqua ſcabioſæ, vel bechij, vel decocto thoracico ſumendus eſt: ſub

A aſtringit quoque dactylis, & ſemi. cydoniorum. Nec abs re penidia exigua alba, hoc eſt, ex ſaccharo albiſſimo, & puriſſimo facta, non autem ex ſaccharo, vel craſſo, & pingui, vel rubro cum amylo, & ſublito marmori butyro. Nam ex his facta penidia ægre colantur, & impurum ac ingratum magis ſyrupum reddunt. Alias quinque huius ſyrupi deſcriptiones habet Meſue c. de tuſſi pleuritidem quoque, & obſtructiones viſcerũ liberat. Coque omnia in lib. viij. aquæ ad libr. v. conſumptionem. Expreſſum in ſyrupum percoque cum lib. ij. penidiorum alborum.

COST. DE hyſſopo. *Hyſſopum ſiccum, ſuperfluo, & aqueo eius conſumpto humore, qui ipſiuſmet calorem, & ſiccitatem retundebat, attenuandi, detergendique facultate magis præſtat: ſumendum ergo id hoc loco, non humidum, non ſemiaridum, ſed plane aridum, non tamen vetuſtate obſoletum. Quia autem in hoc conficiendo ſyrupo non præſcribit* B *liquoris, vel genus, vel pondus, Sylvius omnia in octo aquæ libris ad librarum quinque conſumptionem coquenda conſulit. Sed erit hoc pharmacopæi diligentiæ committendum, qui proſpiciens quantum liquoris ferant penidiarum libræ duæ, ante coctionem tantum ſummat aquæ, vt id ipſum, quod eſt opus exacta ſimplicium horum omnium coctione ſuperſit.*

M E S V E.

SYRVPVS Praſij, thoracem, & pulmones expurgat pituita craſſa, lenta, putri, & ab ea aſthmati, antiquæ tuſſi prodeſt, quales affectus ſenibus, & natura frigidis ſunt frequentes. C Recipit praſij, uncias ij. hyſſopi, adianti albi ana vnc. vj. glycyrrhizæ vnc. j. calaminthes, aniſi, rad. apij. & fœniculi ana drach. v. ireos, ſeminis maluæ, fœnugræci ana drachm. iij. ſem. lini, & cydoniorum ana drach. duas, vuarum paſſarum purgatarum vnc. quinque, ficus paſſas pingues † quindecim, penidiorum, mellis boni deſpumati ana libras duas.

alij. xxi. Al. mellis deſp. lib. i.

ISTE ſyrupus confert in duabus paſſionibus, CHR. ſcilicet, pectoris, & pulmonis factis a materiebus multum tenacibus, viſcoſis, & craſſis, quæ ſunt difficilis eradicationis, & maxime in ſenibus, & frigidis natura. Confert enim aſthmati, tuſſi antiquæ, & difficultati anhelitus. Facit inſuper D excreare ſaniem, & omnem materiam putridam contentam in medio pectoris, ſua forti virtute aperitiua, ſubtiliatiua, deſiccatiua, abſterſiua, & confortatiua, & vſus eius in declinatione prædictarum diſpoſitionum eſt magis conueniens, niſi materia multa ſua craſſitie, & malitia moram non poſſit ſuſtinere. lymphatur autem, vt plurimum cum aqua hyſſopi, aut aliqua decoctione conuenienti, & huius ſyrupi deſcriptionem ingreditur ſemen lini, quod eſt notum, ſcilicet, calidæ complexionis in primo, & humidæ verſus ipſum.

A D D I T I O.

Notabis, quod omnes iſti ſyrupi pectorales, & omnes decoctiones pectorales cum aqua pluuiali fieri debent,

debent, & non cum aqua communi, qnia aqua plunialis cſt magis ſubtilis, & ratione ſubtilitatis magis penetratina, faciensq́ue penetrare virtutes medicinarum ad partem pectoris.

SYLVII. SYRVPVS hic pituitam craſſam, lentam, putrem, ac pus ex pulmonibus, & thorace incidit, tenuat, terget, educit adiuuat leniendo, & aperiendo meatus, & vim expultricem roborando. Strenue enim ſputum promouet in declinatione horum affectuum, ſi a fluxione pendeant: quam ſuo calore multo, ſi initio vſurparetur, geminauerit, niſi, vt dixi, ſuffocationis a multa, craſſa, lenta materia periculum impenderet. Vacuata autem materia, quæ thoracis, aut pulmonis, & aſperæ arteriæ anguſtiam pariebat, proindeq́ue ſpirandi difficultatem, æger iam multo, quam ante liberius reſpirat. Alias deſcriptiones duas habet Meſues cap. de aſthmate, ſed inuſitatas. Vſurpatur cum aquis prædictis, vel hyſſopi, vel alia thoracica. Coque in libris x. aquæ ad dimidiam, expreſſum percoquatur cum penidiorum, & mellis deſpumati ana libris duabus.

COST. PRASII. *Maceranda hæc ſunt authore etiam ſilente in debita aqua menſura, vt & in ſuperiori, tum coquenda ex arte, vt & tantum ſuperſit decocti, quantum excipere poſſint mellis libræ duæ. id quod in ſequentibus quoque erit obſeruandum.*

MESVE.

SYRVPVS de calaminthe, aſthma, tuſſim antiquam, intemperiem viſcerum frigidam, & ſplenicos, & ſenes iuuat. Recipit calaminthes domeſticæ, & ſylueſtris, ana vnc.ij. liguſtici, dauci, ſchœnu anthus ana drach.v. vuarum paſſarum purgatarum lib.dimid. mellis lib.ij.

CHRI. HIC ſyr. in duritie, & craſſitie ſplenis conuenit, calefacit ſtomachum, hepar, & ſplenem, & alia viſcera, aperit oppilationem in eis, materias craſſas ſubtiliat, & ad expulſionem eas præparat. confert tuſſi antiquæ, & aſthmati in ſenibus. Lymphatur autem vt plurimum cum aqua quinque radicum, ſeu ſcolopendriæ, id eſt linguæ ceruinæ, quæ spleni multum appropriatur, & eſt herba nota, calidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo.

MAN. NON cognoſco calamenthum domeſticum: credo intelligi mentam, ſicut etiam ſupra. Nullus tamen horum ſyrup. communiter paratur. Secundus ſatis ſimilis eſt ſyrupo de menta.

SYLVII. QVIBVSDAM in vſu eſt ad calefaciendum, incidendum, tenuandum, aperiendum, tergendum obſtructiones viſcerum: ob id ſplenem tumefactum minuit, cum aqua aſplenij, vel phillitidis, thoracem, & pulmones expurgat cum aquis thoracicis. Coquitur in lib.vj. aquæ ad dimidias, expreſſum per coquitur cum mellis lib. duabus.

COST. DE calamentho. *Calaminthes ſuccus dum altius pituitam, craſſoſque humores ventriculo impactos ſecat, & abſtergit, vt ſingultum corrigere apte poteſt, ita & vomitum compeſcere poſtquam diſſectum abſterſumque eius vi humorem vomitione vna aut altera reieciſſe contingerit. Vomitum autem particulatim acidorum punicorum ſuccus cohibet. Sed obſcurum eſt, quum ſuccum ait ſumendum cum pulpa interiori, quid pulpæ illius nomine intelligat. Si diuinandum ſit, fortaße interſtitia quærit, quibus acini diſtinguuntur: qui ſane aſtringentis facultatis quum ſint, ſi*

E *ſuccis einſdem punici, & calaminthes, vinoque (vt ſcribit) coquantur, poſſunt ſedandi vomitus vim adaugere. Fortaſſe etiam acinos alios punicorum ſucco coquendos ponit, vt qui detracta carne, qua ambiũtur, ad vomitũ, imo & ad alui fluxiones, non infirmæ ſunt facultatis.*

MESVE.

SYRVPVS de calaminthe alter, ſingultum, & vomitum a pituita, vel bile flaua craſſa, ſedat. Recipit ſucci calaminthes, & vini odori, ana libras quatuor, ſucci malorum granatorum acidorum cum ſua pulpa interiori, libras quinque, coque ad dimidias, biduo permitte, vt craſſum ſubſideat, & clarum percoquatur in ſyrupum,

F cum ſacchari † libris quatuor. aromatizetur drachmis duabus galliæ aromaticæ, in vaſe vitreo bene obſtructo, in ſola dies quadraginta. † Al lib. iij.

CHRI. SYRVPVS hic de calamentho magis quam præcedens, eſt confortatiuus virtutis contentiuæ ſtomachi, & viſcerum, vnde valet ſuperfluo vomitui facto a cholera craſſa permixta cum phlegmate poſt mundificationem ipſius, & non eſt tantæ caliditatis, vt primus. lymphatur autem vt plurimum cum aqua mentæ, vel abſinthij.

SYLVII. QVIBVSDAM in vſu eſt cum aqua mentæ, & abſinthij: parum calet, ventriculum, & hepar expurgat, & tumid roborat. Fuerit igitur ſaluberrimus, tum etiam quod alimentum cum medicamento coniunctum habet, quod genus medicamentorum Galenus maxime commendat. Nam calaminthe amara; acris, expurgationem prope ſola facit, vinum putredini reſiſtit, vires eius granatorum vehit, granata acida incidunt

G quoque, & tenuant, ſed roborant, ſaccharum dulcorat, & cuſtodiam ſiccando iuuat, cum igni, & ſole Gallia iucundiorem facit, & facultatum noſtrum corpus diſpenſantium robur auget. Cum igitur ſit paratu facilis, & magnarum virium, in vſu frequentiore habendus fuerit, niſi ſyrupo mentæ viribus proximo ſis contentus.

MESVE.

SYRVPVS de thymo calefacit, incidit, tenuat, ob id omnem frigidam intemperiem thoracis, pulmonis, vẽtriculi, hepatis, & aliarum partium iuuat, & hyberno frigori reſiſtit. Recipit comarum thymi vncias duas, calaminthes, mentæ ſiccæ ana drachmas quinque, ſeminis, apij, fœniculi, aniſi, dauci ana † ſemunciam, vuarum † drach. iij.

H paſſarum purgatarum vnc. quatuor, & dimidiã, cum mellis lib. duabus fiat ſyrup. aromatizetur drach. duabus galliæ.

CHRI. ISTE ſyrupus habetur in vſu. Meſ. habet hic extremitatum thymi. & eſt melior pars plantæ. Sũma medicinarum eſt x. res excepta aqua.

MAN. LICET in vſu non ſit, efficaciam tamen magnam haberet in frigidis morbis.

SYLVII. IN vſu rarus eſt, tamen ad ea quæ promittit, eſt efficaciſſimus, modo thymus ſit, vel creticus, vel locis editis, & ſiccis, & in ſolatis, & calaminthe montana: obſtructa etiam liberat, & menſes mouet, ſed omnium valentiſſime ſyrupus ſequens. Syrupus Artemiſiæ Matthæi Gradi, ad menſes ciendos ex catalogo ſuo menſes mouentium, cum tamen ſingula, vel horum pauca ſufficerẽt.

Arte-

Arthemiſiæ. manip. duos, pulegij, calaminthes, origani, meliſſophylli, ſampluci, ſabinæ, perſicariæ, chamædryos, chamæpityos, hyperici, centaurij parui, parthenij cum flore, rutæ, betonicæ, bugloſſi, dictamni, radic. fœniculi, apij, petroſelini, aſparagi, rubi, ſaxifragiæ viridis, enulæ, rubiæ, pæoniæ, ana manipul. vnum. ſem. iuniperi, ſmyrnij, petroſelini, apij, aniſi, gith, carpobalſami, cardamomi, coſti, aſari, pyrethri, phu, calami aromatici, caſiæ, ana vnc. dimidiam, macera aqua fluuiali, coque dimidias, expreſſum percoque cum ſacchar. & mellis q.ſ. Addi poteſt acetum ſimplex, vel ſcilliticum, alij aliter parant, & ſyrupum parthenij, id eſt, matricariæ vocant.

COST. D*e* THYMO. *Quum thymi comas quærit, florum thymo quæris. Sed & calaminthes, & mentæ comæ quærendæ, quibus vis maior ineſt, quam caulibus nudis aut folijs. Huius vires intendes, ſi loco ſynceræ aquæ vel fontanæ, vel pluuiæ, in qua decoquenda hæc ſunt ſimplicia, decoctum thymi, vel quid tale ſumpſeris. id quod, & in reliquis tum propoſitis, tum proponendis qui obſeruarit, nõ puto valde aberraturũ.*

MESVE.

SYRVPVS de eupatorio vẽtriculum, & hepar roborat, obſtructiones aperit, calore digerit. ob hæc, incipienti hydropi, hypochõdriorum dolori, febribus antiquis, ventriculi, & hepatis formam corrumpentibus confert, flatus diſſipat, intemperiem frigidam expugnat. Recipit radicum apij, fœniculi, intybi, ana vnc. duas, glycyrrhizæ, ſchænu anthus, caſſuthæ, abſinthij, roſarum, ana drachmas ſex, adianti albi † ſpinæ albæ, & arabicæ, florum aut radicum bugloſſi, aniſi, fœniculi, eupatorij, ana drachm. v. rhabarbari, maſtiches, ana drachm. tres, ſpicæ nardi, aſari, folij, ana drah. duas, coque in aqua lib. octo ad † tertiam, & cũ ſacchari libris quatuor, & ſucci apij, & intybi quantitate ſufficienti fiat ſyrupus.

† bedegar ſuchaha.

† partis tertiæ conſumptionem.

CHRI. SYRVPVS de eupatorio valet principaliter in paſſionibus frigidis hepatis cum oppilatione in ipſo, & ſic etiã confert in ſimilibus paſſionibus ſplenis, & aliorum membrorum nutritionis. Eſt aperitiuus oppilationum, ſubtiliatiuus materierum craſſarum, prouocatiuus vrinę, confortatiuus digeſtiuæ virtutis. Confert inſuper ad febrem chronicam de materia craſſa, ſed vſus eius principaliter eſt conueniẽs in principio hydropiſis cuiuſcunque ſpeciei frigidæ à cauſa frigida, & maxime cachexiæ, ad quam ſequitur defœdatio cutis corporis, cum malitia habitudinis in toto corpore, ſicut ſunt corpora cacochyma, in quibus cum tumefactione à materia aquoſa phlegmatica color vertitur ad plumbeum ſeu cineritium adiunctum cum citrino colore, & maxime in facie demonſtratur. Confert etiam ad corruptionem appetitus. vnde confert eis proprie, quibus corrumpitur propria forma ſtomachi, id eſt in quibus corrumpitur habitudo ſtomachi, & appetitus. Confortat etiam virtutem digeſtiuam ſtomachi, & eſt ſyrupus multum notandus propter eius virtutem, & præſertim in hydropiſi a cauſa frigida.

ADDITIO.

Notabis quod pauci ſunt facientes hunc ſyrupum ſecundum veritatem propter diuerſitatem, & etiam ignorantiam de bedegar, & ſuchaha, viſis tamen multorum opinionibus de ipſis inueni Pauli opinionem meliorem de ſuchaha, & Serapio. de bedegar. dicit enim Serapio autoritate Dioſcoridis, quod bedegar, id eſt ſpina alba naſcitur in montibus zacual, & habet folia ſimilia chamæleonis albæ, niſi quia ſunt ſtrictioria, & albiora, & ſuper ea eſt ſimile bombæ, & ſpinoſa, & habet ſtipitem longum duobus brachijs in craſſitudine digiti pollicis, vel plus, color eius ſunt capitella ſimilia ericio marino, niſi quia ſunt minora, & oblonga, & flos eius eſt coloris purpurei, & ſemen eius eſt ſimile grano carthami, niſi quia eſt rotundius eo, conſidera igitur quid ſit bedegar. Quid ſit ſuchaha ſecundum opinionem Pauli dicamus. ſuchaha eſt herba dulcis, quæ extenditur ſuper terram, & facit capita craſſa prope radicem, & exeunt ex illis capitibus flores ſanguinei coloris, & ſic ſecundum veritatem, eſt herba ſpinoſa alba expandens ſe ſuper terram, cuius flos eſt in colore ſanguinis, cuius radix vſui medicinæ competit.

Bedegar.

Suchaha.

MAN. HIc ſi bene componatur, quod certe non eſt facile, valde vtilis erit. BEDEGAR, Suchaha.) In his patres noſtri magnopere errabant, ſylueſtris roſæ fructũ ſupponentes, tu vero intellige ſpinam albam, & arabicam. Dioſcorides vocat primum ἀκανθα λευκή, alij arabicam. Eupatorium.) Accipe quod vulgo agrimonium vocant. Pro folio quo caremus, accipe folium garyophylli, ſi inuenire potes, ſi non, cinnamomum vocatum, vel nardum.

SYLVII. HIC ſyrupus quia calfacit, incidit, tenuat, terget, roborat, partes omnes nutritorias, appetentiam excitat, coctionem firmat, obſtructiones in eis aperit, per vrinas expurgat, intemperiem frigidam corrigit, propterea hydropem omnem ab hepatis, vel lienis primario affectu proficiſcentem ſanat, & inde natum cutis colorem plumbeum, cacochymiam item, atque adeo cacheriam dictarum partium vitio natam emendat. Cui malo ſuccedit corruptio formæ ventriculi, & hepatis, & corporis reliqui per harum partium actionem toti corpori communem, habentium vitium, male nutritis. Expreſſum percoque cum ſacchari clarificati libr. quatuor, & ſucci purgati apij, & intybi, ana lib. duabus paulatim addendis, vt in ſyrupo fumariæ maiori.

COST. D*e* eupatorio. *eſt hoc loco vulgata controuerſia, de bedegar, ſuchaha, & eupatorio. pro eupatorio quidem non aliud vſurpandum quam huiuſmet ſcriptoris eupatorium, de quo lib. ſimpl. Bedegar vero ſi Serapionis hiſtoriam ſpectemus, conſtat ſpinam eſſe albã Dioſcoridis, licet huius vocis Dioſcorid. non meminerit. ſuchaha vero ſpinam eſſe Arabicam. Quibus hæc duo non placuerint, chamæleonis genera illa, quæ ſub carlinæ nomine vocantur, non temere ſumi poſſe videbuntur, quod conſentiunt plerique.*

MESVE.

SYRVPVS de epithymo atram bilem, & alios humores vſtos vacuat, ob id morbos ex his naſcentes, elephantiam, cancrum, vlcera maligna, fiſtuloſa, pſoram, lepram, achoras præcauet curatque. Recipit epithymi boni † hortenſis drachm. xv. caſſuthæ, fumariæ ana drachm. x. thymi, calaminthes, bugloſſi, ſtœchados, & glycyrrhizæ, polyp. agar. myrob. emblicarũ, & belericarum ana drac. vj. roſarum, ſeminis fœniculi, aniſi, ana drachm. ij. & s. pruna xx. vuarum

† Cretenſis.

passarum

paſſarum purgatarum vnc.iiij. tamar Indorum vnc.ij. & s.ſacchar. † lib.iij.ſapæ lib.ij.fiat ſyrup.

† aduſti.

CHRI. SYRVPVS de epithymo valet principaliter in paſſionibus factis a materia melancholica, & ab humoribus aduſtis, facientibus cruſtas magnas in auribus, & in corpore toto. & generaliter valet ad malas ſcabies quæ per totum expanduntur, & ſic eſt in vſu ad dirigendum talem materiam, & eſt maioris efficaciæ in talibus quam ſyrupus de fumoterræ. confert etiam lepræ, cancro, fiſtulis, & vlceribus prauis, & corroſiuis, factis a cholera aduſta, vel melancholia aduſta, ſeu à phlegmate ſalſo, eſt inſuper maxime prouocatiuus vrinæ, oppilationum aperitiuus, remiſſiuus malæ qualitatis humorum, cum aliquali virtute ſolutiua prædictarum materierum, virtute epithymi, myrobala. fumiterræ, polypodij, prunorum, & tamarindorum, leniſſime tamen ſoluit, tum quia eorum parua quãtitas ingreditur, tum etiam quia parua doſis ipſius ſyrupi aſſumitur, ſcilicet, vnc.ij. ſi tamen in doſi eius fieret additio, ſenſibiliter ſolueret. lymphatur autem quandoque cum aqua ſimplici, quandoq; cum aqua lupulorum, vel fumiterræ, boraginis, endiuiæ, vel bugloſſæ, vel cum decoctionibus appropriatis, & quandoque cum decoctione ſpicæ, & alchilil, ideſt roſmarini. Dicit enim quod expellit cholerã nigram, ideſt melancholiam.

MAN. SCABIEM & ſaphati.i.ἀχῶρας cum educit, vt ipſemet ait, humores aduſtos, propter quod magis reponendus eſt inter purgatoria, quam inter proprie vocatos ſyrupos, ſicut ſyru. de fumoterræ, ut cum hoc multum conuenit: eſt tamen minoris purgationis, & minus calidus, & propterea illo ego utor in humoribus magis biliosis, hoc vero, quia calidior eſt, in minus calidis.

SYLVII. AFFECTIBVS ex melancholia, vel pituita ſalſa, & alijs humoribus vſtis confert magis, quam ſyrupus fumariæ, quia obſtructiones aperit, & humores eos potentius apparat, & expellit per aluum, vrinas, ſudores, clementer tamen purgat myrobalanis, fumaria, polypodio, prunis, tamar Indis, & quia datur ad vnc. ij. cum aqua lupuli, fumariæ, boraginis, intybi, vel decoctione conuenienti: quod pondus ſi augeas, aperte aluum ſubducit. Sunt qui dant ab vnc.iij ad vnc.vj. Hic etiam ob pruna, paſſas, tamar Indos, ſapam, craſſus ob id, & iogratus eſt. Hunc etiam ad ſcabiem Neapolitanam adhibent, quam inter melancholicos morbos recenſent. Melior fuerit ſyrupus aliquis ſimplex, qualis eſt Saporis, vel alius ex aſplenio, &, ſi vis paucis alijs ſplenicis ad melancholicos affectus, non autem ex farragine ſimplicium melancholiam, ſiccumque melancholicum apparantium, aut purgantium.

COST. DE epithymo. *Morbis qui ex atra bile, & exuſtis humoribus, commendat ſyrupum de epithymo. Epithymum tamen ipſemet lib. ſimpl. non educere id humoris genus aduerſus Paulum notat. Sed additis myrobalanis, fumaria, alijsque einſcemodi, efficere id poterit ſyrupus, quod non poterit fortaſſe epithymum ſyncerum, licet hac etiam de re in ipſomet Meſue aliquid ſit controuerſia.*

M E S V E

SYRVPVS ſtechados iuuat omnes affectus frigidos cerebri, & neruorum, vt paralyſim, epilepſiam, ſpaſmum, [illegible] tremorem. Recipit florum. † ſtechados drach.xxx. † thymi, calaminthes, origani ana drach.x. aniſi, pyrethri ana drach.vij. piperis longi drachm. iij. zinberis drach.ij. vuarum paſſarum purgatarum vnc. iiij. mellis lib.v. Condiatur cinnamomi, calami aromatici ſpicæ nardi, croci, zingiberis, piperis nigri, & longi ana drachm. j. & s. ligata in panno raro, & appenſa in ſyrupum. Datur vnc.j. cum aqua cui incocta ſint ſpica, & roſmarinus.

† al. lib. ij. baſsim.

CHRI. SYRVPVS de ſtechade ſecundum hanc deſcriptionem vbique præparatur, & habetur in vſu, principaliter in paſſionibus frigidis cerebri, & neruorum, vnde multum confert ad digerendum materiam frigidam, & viſcoſam facientem paralyſim, ſpaſmum, [illegible]num, epilepſiam, tremorem, & torturam, quæ dispoſitiones omnes dependent à cerebro per eſſentiam, vel communitatem. Confert enim diſpoſitionibus frigidis nucæ, neruorum, & capitis, ſua cõplexione calefaciens, ſubtilians, & deſiccas materias catarrhales, & frigidas, & eius vſus principaliter eſt in catarrho frigido, & vt plurimum lymphatur aqua fæniculi, vel leuiſtici, & ſimilibus aquis, vel decoctionibus appropriatis portantibus virtutem eius ad cerebrum, & ad neruos, & modus componendi eſt clarus, & ſimplicia ſunt ſuperius declarata. Et hic eſt finis omnium ſyruporum qui deſcribuntur ab auctore in hac vi. diſtinctione. Reſtat hic vt modo duos alios ſyrupos declarare, qui communiter ſunt in vſu, & vbique in noſtra ciuitate ab omnibus præparãtur. & primus nominatur pro melancholicis, cuius deſcriptio ponitur a Meſ. in ſuo de appropriatis. cap. de humore melancholico ſeu de ſoda facta ab humore melancholico, & eſt magnæ virtutis in digerendo materias craſſas, melancholicas, illas ſubtiliando, & habiles faciendo ad exitum. vnde principaliter confert diſpoſitioni melancholicæ, in qua læduntur virtutes intrinſecæ cerebri, & humores. confert inſuper febribus quartanis, & oppilationibus, & ægritudinibus ſplenis. Et generaliter confert omni ægritudini factæ ab humore melancholico, & iſte ſyrupus eſt etiam aliqualiter ſolutiuus, cuius hæc eſt deſcriptio. Rec. capil.ven. radicum bugloſſæ domeſticæ, & ſilueſtris, & florum earum, polypo. ana drach.i. epithymi. vnc.j. folliculorum ſenæ, chamæpithyos ſtœchados, ana vn.vij. chamædryos, ſchœnanthi, hellebori nigri, ana. drach.iij. fumiterræ, vnc.vi. eupatorij drach. ij. ſucci pomorum dulcium vnc.viij. omnia præter epithymum, & ſuccum pomorum bulliant in [illegible] aquæ vſque ad conſumptionem tertiæ partis, deinde bulliat in ea bullitione leuiſſima epithymum, & coletur cum ſucco pomorum. zucchari lib.ij. decoquatur ad perfectionem, & fiat ſyrupus vt expedit.

Syrupus pro paſsionibus melanch.

Secundus ſyrupus magiſtralis, qui dicitur ſyrupus de endiuia, eſt multum in vſu, & valet ad omnes ſupercalefactiones hepatis principaliter, ac aliorum membrorum nutritiuorum, ac etiam cordis, & generaliter cuilibet malæ complexioni calidæ, habet inſuper oppilationes aliorum [illegible] aperire, & membra debilitata a mala complexione calida illam remouendo notabiliter confortare. Eſt etiam conueniens ad digerendum materiã ſubtilem cholericam multæ acuitatis, ſed principaliter vtimur eo in hepate calido, & in renibus calidis, vel ſupercalefactis. Et quia eius deſcriptio ab auctoribus nõ reperitur, ſed ſecundum præ-

Syru. de endiuia.

præſentem deſcriptionem eius inuentor fuit Gentilis de fulgineo, quam manu eius propria deſcriptam ego iam vidi, ideo ſic eam in præſenti loco deſcribam. Recip. ſucci endiuiæ, ſucci hepaticæ, quæ herba eſt nota, frigidæ ſcilicet, & humidæ complexionis in primo, ana lib.iij. clarificentur prædicti ſucci ad ignem vt expedit, roſarum, violarum, lenticulæ aquæ, quę herba eſt nota, natans in aqua, & ibidem ſemper ſtas, & frigidæ complexionis in primo, humidæ in primo, polytrici, herba eſt naſcens prope fontes aquarum, & in puteis ſimilis capillo veneris, & eſt frigidæ complexionis in primo, & ſiccæ verſus ipſum, ana vnc.s. capilli veneris, hordei mundi, ſeminum communium frigidorum ana vnc.j. fiat ſyrupus cum zuccharo quantum ſufficit, & aromatizetur cum ſandalis albis, & rubeis, & cum berberis, & ſunt quidam fructus frigidæ, & ſiccæ complexionis ſecundo, ſeminibus citoniorum, ligno aloes, cinnamomo, & corticibus citri, ſic enim aromatizatus eſt magis conueniens, & confortatiuus cordis, cerebri, & aliorum membrorum principalium, licet multi vtantur eo abſque aromatizatione, quia eſt magis alteratiuus ad frigidum, & magis aperitiuus.

Endiuia.

Polytricum.

MAN. CONFICITVR hoc duplici modo, addendo videlicet cinnamomum, & reliqua aromata, vel non addendo: hunc incompletum, illum completum vocant. Ha.ce.i.thymi. Alchilil.i.roriſmarini.

SYLVII. COQVITVR in lib.x. aquæ ad dimidias, expreſſum percoque cum lib.v.mellis, aut ſi vis delicatius, ſacchari. Datur ab vnc.i.ad vnc.ij.cum aqua decoctionis, aut potius deſtillationis ſumptum, & florum roriſmarini. Syrupus hic pituitam horum affectuum frigidorum cauſam potenter tenuat, incidit, diſſipat, ſiccat, catarrhos frigidos conſumit ſumptus cū aqua fœniculi, melliſſophylli, vel decocto has facultates ferente in cerebrum, ſpinalem medullam, & neruoſas partes. ventriculum præterea roborat. Alter huic diuerſus Meſue ſcribitur in affectibus neruorum, in vſum non receptus. Eſt præter hos ſyrupos alius a Meſue in cephalalgia melancho. deſcriptus ad omnes affectus melancholicos, & ſplenicos, vt quartanam, & melancholiam, & prius dictos in ſyrup. epithymi ſaluberrimus. Reci. adianti albi, radicum, & florum bugloſſi domeſtici, & ſylueſtris, polypodij. epithymi, ana vnc.i folliculorum ſennæ, chamæpityos, ſtœchados, fumariæ, ana drach.vij. chamædryos, ſchœnu anthus, elleb. nigri, ana drac. iij. eupatorij ſeminis. ſucci pomo. dulcium vnc.viij. Omnia præter epithymum, & ſuccum, coque in aquæ lib.iiij. ad tertiæ partis conſumptionem. poſt adde epithymum, & ſemel ferueſiat, colentur, cū ſucco pom. & ſacch. lib.ij. percoquatur ſyrup.

COST. DE ſtœchade. *Parato ex arte decocto ex certis rebus, & addito melle, inter coquendum aromata quadam linteolo laxiori incluſa ſuſpendi iubet, vt puto, quo eorum tantum vis nō etiam corpus ſyrupo excipiatur. An ergo (quod quidam faciunt) aromata hæc prius in puluerem ducere, tum vero linteolum manibus exprimere ex inſtituto ſit authoris, non facile iudicem. ex preſſione profecto, aromatum quoque corpus egredi, & ſyrupo permiſceri neceſſe eſt, maiori fortaſſe conſiſtentia, quam ſyrupi ratio poſtulet. imo aromatum omnium vim ob tenuem eorum ſubſtantiam coquendo diſſipari certum eſt, vt propterea ſat ego eſſe exiſtimē, ſi aromata contundantur tantum, non etiam in puluerem ducantur. inter coquendum tamen ſæpe exprimantur.*

MESVE.

OENOMELI, vinum mulſum, intemperiem frigidam ventriculi, hepatis ſanat, fla-

A tus in eis, & hypochōdrijs diſſipat, oris odorem, cutis colorem commendat, fit ex vini antiqui boni lib.x. mellis boni, & deſpumati lib.ij. addendo cinnamomi tenuis drach.v. ſpicæ nardi drac. j. caryophyllorum, zingiberis, ligni aloes, macis, ana † ſemunciam, cardamomi † drach.ii. croci drach.i. & ſemis. tere negligenter, cola panno raro. aromatiza moſchi. † drach.iii.

Mellicratū vino, & melle, & mellicratum conditum ex vino melle & ſpeciebus.
† drach.iiij.
† drach.ij.
† drach. v. non terno.

CHRI. HAEC eſt quarta pars principalis huius ſextæ diſtinct. qua auctor tractat de quibuſdam potibus factis cum vino, & melle, & aromatibus, determinat etiam de mixta ſimplici, & compoſita, de aceto ſcillitico, de oxymelle ſcillitico, & primo declarat quomodo talis potus ex vino, & melle vocari debet, eſt conferens principaliter paſſionibus frigi-
B dis cerebri, ſtomachi, & neruorum, confortando eorum virtutes, confert etiam complexioni frigidæ, & humidæ ſtomachi, & hepatis, & ventoſitati hypochondriorum, & oris odorem bonum efficit. Et antiquis temporibus iſte potus erat multum in vſu: adeo vt ſani vterentur tempore ſanitatis ad præſeruationem a multis prauis ægritudinibus, qui potus vulgariter nominatur lachiarcha, & cum conficitur ſolum ex vino, & melle, vocatur mellicratum, quando vero aromatizatur cum ſpeciebus vocatur conditum, & doſis eius de manu vacuo ſtomacho eſt vſque ad vnc. vj.

ADDITIO.

Antiquitus iſte potus erat multum in vſu ſanis ad
C præſeruationem a multis ægritudinibus, verum hoc tempore homines talibus potibus, vt plurimum non ad futurarum ægritudinum præſeruationem nec ad præſentes curandas, ſed guloſitatis, & crapulæ cauſa. Et fit duobus modis hoc tempore. Primo modo cum melle, vino, & ſpeciebus in parua quantitate, & vocant talem potum claretum. Secundo modo cum zucchäro vino, & ſpeciebus, maxime cum cinnamomo, & vocant talem potum vinum hypocraticum. Notabis vlterius, quod apud doctores reperiuntur iſti termini, hydromel, mulſa, ac mellicratum, intelligentes per hydromel potum compoſitum ex melle cum aqua frigida, ſine aliqua decoctione, non habēs certam proportionem mellis ad aquam. Mulſa vero fit ex octo partibus aquæ, & nouem mellis deſpumati, & coquitur ad conſumptionem tertiæ partis illius
D totius. Si plus autem habet aquæ, & mellis minus dicitur mulſa aquoſa, & iſta vocatur aqua mellita, quæ ſecundum maiorem, & minorem quantitatem mellis dicitur aqua plus, vel minus mellita. Mellicratum vero idem eſt, quod mulſa aquoſa: quia in eo eſt plus de aqua, quam de melle, vt in Alexandro de oculis: ſed ſecundo aphoriſmorum pro mellicrato accipitur hydromel. quidam tamen componūt mellicratum cum vino, & melle, vt hic Meſue. Tamen Ianuenſis in ſuis ſynonymis poſt recitationem diuerſarum opinionum de interpretatione nominū, dicit reſolutorie, quod hydromel eſt, quod latine aqua mellis dicitur, mellicratum vero eſt mulſa plus mellis habens, quaſi ſit vinum mellis dictum, differens ab apomelle eo quod apomel non coquitur. Item hydromel græce, mulſum vero latine dicitur, & fit ex vino,

Mellicratū duplex.

&

& melle. differt vero mellicrato, eo, quod mellis habet plus, quam mulſum: hæc tamen interdum nomina vnum pro alio accipitur. Auic. in v. can. habet duas deſcrip. mellicrati conditi, quod vocat conditum, ſimiliter Serapio in proprio antidotario duas etiam habet deſcriptiones.

MAN. OENOMELI græce appellatur, quod ex vino auſtero antiquo, & melle componitur. Oenomeli vero melitites, id quod ex muſto, & latine mulſum. At melicratum, vt ſuperius diximus, ex aqua, & melle conſtat. Proijce ſuper ea,) Appellant hoc tempore vinum in hunc modum conditum Hippocrateum.

SYLV. OENOMELI Gal. podagricis, arthriticis, nephriticis, & ſenibus, ex melle, & vino Sabino aut ſimili, & petroſelino cōponit, adiecta betonica, & ſaxiphrago in nephriticis. Qui vero curioſius componunt, etiam ſpicæ nardi aliquid inijciunt: hodie vero eidem magnam aromatum miſcellam immittunt. Olim F fuit vſu celebre ad cerebri, neruorum, & aliarum partium affectus frigidos, ſed id medicamentoſius, quale hic ſcribitur. nunc magno harum frigidarum regionum incommodo in vſu eſſe, deſijt, prærterquam, quod circa natalem Chriſtianum in Bacchanalibus vulgi regalibus, plebecula ad palati gratiam, non ad intemperaturæ frigidæ propulſionem, etiam largius bibit, & claretum vocat: magnates vero precioſius, οἰνάραχον. parciore tamen menſura, quod fere ea ſacchar. vnc iiij. & cinnamomi vncias. in lib. vini ſingulas conficitur, & Hippocraticum vinum appellant. tanquam Hippo. inuentore dignum, ob virium, & ſaporis excellentiam: cui etiam mellis parum addunt quidam, præſertim ſi vinum auſterius, ad ſaporis gratiam, & coloris, clarius enim euadit colatum. Vinum mulſum Dioſco. fit ex vini veteris auſterique metretis duabus, & mellis boni metreta vna, alijsque duobus modis parat, ſemper tamen ſine aromatibus. Vinum vero melitites ex muſti auſteri congijs quinque, mellis congio vno, ſalis cyatho vno: vinum autem aromatites Dioſc. longe diuerſum eſt ab hoc Meſue mulſo aromatite, præſertim primum: nam ſecundum quadantenus conuenit. Aliæ ſunt eidem, & Actua. variæ vinorum conditurræ, vt abſinthites, ſaluiarum, picatum, &c. Ex quibus vinum abſinthites ad atrophiam ex ventriculi imbecillitate efficaciſſimum etiam Imperatorum experientia docet Gal. lib. de Theriace ad Piſonem. Conditū ex cydonijs quadruplex mutuam, hinc tranſtulimus ad condita.

COST. DE mellicrato. *Parantur etiam ex vino medicamenta ſyruporum conſiſtentia. quare horum quoque meminit. primo autem loco œnomelitis veterum, quod tamen ſequentibus differt tum coctione, neq; enim hoc, vt poſteriora, coquitur: tum cōſiſtentia, debet enim hoc Syrupo eſſe liquidius: tū menſura, largius enim aſſumitur in potū: tum vſu quod tam medicamenti quam alimenti venit loco. Parant hoc ſeplaſiarij Pedemontani hyeme. In quo parando qui laxiori panno percolāt cum ſyluio a Meſue recedūt. Vulgatus profecto codex, vt craſſo atque adeo denſo panno trajiciatur, monet. id quod ſi ſeruetur, vt vini tenuitatem æmuletur facit; neque tamen eius facultatis expers, quam author quærit.* H *Sed ſi deſtillatione per laneam linguam vtaris, purius & longe elegantius, non diſparibus autem viribus ſuccedit. Illud hoc loco admonendum. quia mel etiam ablata feruendo ſpuma, flatus excitat, ſi quis eius loco ſaccharum poſuerit, potum reddere ad diſſipandos flatus efficacius, palato autem gratius, & detergendi vi illi non inferius, quod paratur ex melle.*

MESVE.

CONDITVM citri, cor, ventriculum, hepar roborat, coctionem iuuat, oris gratiam commendat: fit ex corticum, vel foliorum citri vnc. iii. cydoniorum † vnc. ii. pomis quatuor odoris † mag. ij.

E fruſtatim ſectis, maceratis biduo in vini antiqui lib. viii. cum pondere aromatum. Poſt, aliquoties feruefiunt, & cum mellis deſpumati, & ſacchari albiſſimi, & † aquæ roſarum, ana lib. ii. percoquitur in craſſitudinem iulep: aromatizatur cum moſchi granis quindecim: ſi autem recens, per ſe bibendum eſt; multo parcius coquatur. † al. aquæ roſ. lib.

CORTICEM citri.) Intellige exteriorem, abſque pulpa, vel foliorum) Vbi ſcilicet cortice careres: verum facilius, multis in locis habebis fructum, & corticem, quam folia. MAN.

CONDITVM de citro. *Quum in condito citri ſumendum præcipit eandem ſpecierum menſurā, quæ in œnomelite. non ea tamen aromata, quas ſpecies vocat, duci in puluerem poſtulat (eorum nempe vis omnis infuſione, coctioneq; repetita euaneſceret.) ſed craſſe tantum vult teri, vt in ſuperiori. Porro quando hic, & etiam in ſuperioribus, aut in fine aromatizandū moſcho, alij, quo moſchi vim toti medicamento impartiātur, id ipſum moſchū in porphyritide lapide tenuiſſime læuigatum, & laxo linteolo incluſum, medicamēto, vt ſimul ferueat imponunt. alij eodem modo læuigatum aqua roſacea diſſolutum adhuc calente, illi commiſcēt. poſterior hic modus moſchi vires magis integras ſeruabit, vtro tamen quis faciat modo, non impedio.* COST.

MESVE.

CONDITVM aliud de citro, valens ad debilitatem ſtomachi, & hepatis quibus accidit læſio. G propter frigiditatem, & ventoſitatem, & facit digerere cibū, & confortat appetitum, & eſt efficax ad pulſum cordis.

Vel fit ex corticum citri † vnc. vii. † bugloſſi vnc. i. & ſ. † meliſſophylli ſemuncia caryophyllorum † aur. ii. ligni aloes aurei ſemiſſe, macerētur triduo, vini boni lib. iiii. poſt cum ſacchari lib. ii. coque, aromatiza galliæ aurei ſemiſſe, croci granis xv. maſtiches drach. i. moſchi granis x. † vnc. vi. † alij meliſſophylli fe. a. † mace car. † aur. a.

VBI legit croci drach. i. iiij. lege, drach. vnius quarta pars. Marmacur) Meliſſophyllon intellige. MAN.

IDEM poſſet, quod prius, & appetentiam excitat, flatus diſſipat, pulſum cordis emendat, intemperiem frigidam corrigit: SYLVII.

CONDITVM aliud de citro. *Quæ hic pars bugloſſi ſumenda ſit, quum non explicet, licet vtiles ſint eius partes omnes ad pulſum cordis, quando tamen teri omnia iubet, non ſunt ſumendi flores, quorum vis tritura exoluitur. ſumenda ergo folia ſunt aut radix, hanc vero libentius deligam, vt maioris quam folia efficaciæ. Sed, & ſi cui flores ſumere animus ſit (quod ego maxime probarem) licebit, vbi cætera contraria fuerint, flores recentes vino cum reliquis permiſcere, & percolato quarta die vino ſaccharum ex huius authoris mente permiſcere, ac quod erit reliquum abſoluere.* COST.

MESVE.

CONDITVM bugloſſi efficax, & expertum ad cordis tremorem ſtomachi imbecillitatem,

tatem, deiectam appetentiam, coctionem imbecillam, & formæ corruptionem, recipit bugloſſi, mentæ ſiccæ, florum roſarum, corticum, aut foliorum citri, ana vnc.iij. ozymi caryophyllati vnc.i. trium generum cydoniorum, trium generum pomorum, ana vnc.i.& s. ſerici crudi inciſi, nucis moſchatæ, zedoariæ, galangæ, been
drach. ss. vtriuſque, ſantali citrini, croci, ana † vnc.i. & s. ligni aloes drach.ij. vini, & aquæ, ana lib.vj. mellis lib. viij. aromatizetur moſchi ſcrupulo vno, galliæ drach.ij.

MAN. TRIVM generum cydoniorum. Duo paſſim naſcuntur, tertij ſunt parua. Vel intellige dulcacida, & ſic intellige poma. Alſelen Gemiſch.) Ideſt, ocymum, quod ab odore garyophyllaton vocant.

COST. CONDITVM bugloſſi. *Quod de bugloſſo dixi in ſuperiori idem hoc loco dico. Quid autem ſumendum ſit pro been vtroque, quorum meminit, adhuc hæreo. Non ſpernerem hoc loco carotas vulgares albas ac rubras, ſiue ſint ſiue non ſint ligitimæ radices, quas Arabes been vocarunt.*

MESVE.

sine. CONDITVM ex cydonijs ventriculum, hepar, & cætera viſcera roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat, vomitum & lienteriam ſedat. medicamentum eſt celebre, ac expertum. Accipit autem ſucci cydoniorum acidorum lib.xx. vini antiqui boni lib.x. coque igni lento ſemper deſpumando ad tertiæ partis conſumptionem, cola, reſidendo clareſcat. Claro adde mellis boni, & deſpumati lib.vj. iterum coque deſpumando, & in eo ſuſpende nodulo ligata hæc aromata, cinnamomi, cardamomi ana, drach.iij. caryophyllorum drach.ij. zingiberis, macis, ligni aloes, maſtiches, ana drach.j.& s. croci drach.ij. omnia præter crocum parum terantur, & ſuſpendantur nodulo, vt dictum eſt, identidem fricando eum in ipſo medicamento, donec craſſeſcat. Deindé aromatiza moſchi drach. vnius parte tertia, galliæ drach.ij. Sunt qui ſaccharum mellis loco miſcēt, & vtrumq; ſine, & cū aromatib. componūt.

CHR. MODVS conditi de cytonijs, quod vocatur miua aromatica, habet ſimilitudinem in modo compoſitionis, & ſubſtantiæ cum ſyrupis ſupraſcriptis, & eius doſis & modus aſſumptionis eſt ſicut modus aliorum ſyruporum, & eius principaliter operatio eſt ad incitandum appetitum, & ad calefaciendum ſtomachum ſuaui caliditate. Et confert ad vigorandum virtutem digeſtiuam in hepate, ſtomacho, & alijs membris nutritiuis. prohibet enim nauſeam, & vomitum, ſedat ſolutionem antiquam vētris factam ab humoribus frigidis, relaxantibus ſtomachum, & inteſtina, debilitantibus virtutem digeſtiuam contentiuam ipſorum. Confert ſimiliter factæ ab eadem cauſa, ſi cū aqua extinctionis chalybis tempore congruo aſſumatur. habet inſuper quam plures alias vtilitates cōſimiles ſupradictis, vnde vocatur medicina notabilis, & famoſa, Reci. ſucci cytoniorum acetoſo-

A rum, &c. & proijciantur ſupra illud ſpecies aleſanginæ ideſt aromaticæ, & non aliæ, cum dicit, Reci. cinnamomi. heyl eſt ſpecies cardamomi, quam non habemus hic, ſed loco eius aſſumitur cardamomum maius, ana drac. iij. caryophyllorum. drach.ij. zingi. maſticis, ana drach.i.s. croci drach.ii. ligni aloes macis, ana drach.i.s. omnia præter crocum, &c. Et ſic habes propriam, & veram deſcr. aleſanginarum. licet omnes ſpecies aromaticæ ſimul adiunctę vocari poſſint ſpecies aleſanginæ, vt apparet in pilulis aleſanginis, quæ ponuntur inferius. Inſuper notandum, quod licet iſta miua nunc dicta ponatur ab auctore, quod cum melle conſtruatur, nunc vero ſolum cum zucchAro, & non tantum cum zucchAro, ſed etiam cū melle præparata reperitur, vt in fine huius capituli dicit, & ſunt ex hominibus, qui præparant ipſam ſine
B. aromatibus, & vt ſic vocatur miua ſimplex, & cum melle conſtructa fortius calefacit, & abſtergit.

ADDITIO.

Conditum de cytonijs ſecundum intentionē Meſ. eſt miua. ſed ſecundum Auicen. & Gulielmum Placentinum eſt ſyrupus de citonijs. Meſue tamen ſuperius deſcripſit ſyrupum de citonijs, qui aliud eſt. Raſis autem nono ad Almanſorem c. de his, quæ conconfortant ſtomachum habet deſcrip. miuæ & ſyrupi de citonijs acetoſis.

SVB miuæ nomine vbique paratur: hydromalō Græci vocant. Hydromalon ſic conficit Paulus: Succi cotoneorum. p.ij. mellis p.iij. aquæ p.vi. coque ad tertiam expumando. Species aleſanginæ.) de his, vbi de
C pilulis agemus. Magis tamen vtimur ea, quam ſimplicem miuam vocant. Aliæ vero duæ, quæ ſequuntur, parari non conſueuerunt. MAN.

CONDITVM de cytonijs. *Non eſt hydromalon Græcorum, vt Manardus ait, quando nihil aquæ recipit. Sed quicquid ſit, quum in hoc parando vult craſſe teri omnia præter crocum, an ipſum tenuiter terendum ſit, an integrum relinquēdum, dubium reliquit. Sed puto, crocum integrum alijs iam contritis miſcendum, ſimulque ſuſpendendum. alioqui enim in puluerem redactum plurimum virium amittit, licet non ignorem quandoque etiam pulueratum cum ſuperiorbus & in ſpeciebus aleſanginis vſurpari.* COST.

MESVE.

D
CONDITVM ex cydonijs alterum idem pollens, accipit ſucci cydoniorum li.c. coque in vaſe lapideo mundo igni lento ad dimidias, ſemper deſpumando, cola, horis circiter tribus reſideat. claram partem exemptam, & vini antiqui lib.xl. coque prunis ad craſſitiem. Nonnulli loco mellis addūt ſaccharum, alij etiam aromata ingerunt, & aromatizant, vt priorem. ſine.

CONFECTIO miuæ ſimplicis, quæ ſolum, fit ex ſucco citoniorum & zucchAro habet ſimilitudinem cum iuleb ſuperius dictis in modo ſubſtantiæ, & in alijs. eſt doſis eius vſque ad vnc.ii. lymphatur CHRI.

tur cum aqua, vel aquis conuenientibus diſpoſitioni curandę, & cum aqua plantaginis ſeu mentę, ſeu cũ aqua ferrea, vel ciſternæ, quæ aqua ciſternæ ſua ſubtilitate deducendo materias, quæ ſunt cauſa fluxus ad vias vrinæ, confert. Confert etiam principaliter fluxui ventris facto a materia cholerica, acuta, & mordicatiua, præcedentes tamen aliquali mundificatione cum rhabarbaro, vel myrobalanis aſſatis in doſi ſuperius tacta, & cum caſia, ſecundum quod medico apparebit. & hoc maxime fieri debet, ne ſtypticitate miuæ fieret conſtipatio prædicti humoris, vnde addetetur in fluxu. miua enim infrigidat, & exiccat cum ſtipticitate. Confert inſuper ſtomacho debilitato, & relaxato a ſuperflua caliditate, & ſuperfluo fluxui vrinæ facto a cauſa calida in renibus, aſſumpta cum aqua plantaginis, ſeu myrti in debita quantitate. & modus compoſiti eſt ſolum cum ſucco citoniorum & zucchℏaro. F

COST. MIVAE ſimplicis. *Succũ cydoniorum poſtquam a feruore & percolatione horas tres reſederit addi iubet vinum. id quod tamen intelligendum eſt vt prius inclinatione vaſis, quod purius eſt, colligas. quod autem terrenum reſidet abijcias. hæc enim pars licet ad alui ſolutionem, & vomitum eßet opportuna, meſeraicis tamen venis, & iecinori inferre obſtructionem poſſet. Excitare autem appetentiam non poteſt æque vt ſuperius, quod ſine aromatibus fiat, quorum eſt vt languentem frigiditate concoquendi vim foueant. pituitoſa tamen excrementa vi mellis deterget. Cuius menſuram quum non præſcribat, ſuperioris exemplum ſequendum tacite innuit. Porro quale vinum hic & in ſuperiori ſumendum ſit, album ne an nigrum, licet non explicet, quando tamen confirmandi, conſtringendique vis hoc medicamento expetitur, nigrum ſumendum eſt potius quam album.* G

MESVE.

CONDITVM ex cydonijs tertium acetatum idem pollet, quod priora, præſertim ſi etiam calida intemperies adeſt, accipit ſucci cydoniorum, † ſexaginta, & coquantur ad dimidias. percoque cũ aceti albi † libris viginti.

† Al. lib. [illegible] † Al. lib. [illegible]

SYLVII. MELLIS, aut ſacchari libras octo, aut circiter, hic quoque tacet: hæc diacydonio Galeni ſimplici eſt affinis.

COST. MIVAE acetoſæ. *Sumendum ne hic ſit mel, an ſaccharũ non monet. Sed quando ad temperandam calidiorem intemperiem paratur, ſaccharum quod melle temperatius eſt, erit deligendum.*

MESVE.

CONDITVM ex cydonijs quartum, accipe ſucci cydoniorum acidorum, lib. † lx. mentæ ſiccæ, & foliorum citri, vnc. iij. coque ad dimidias, cola cum vini albi antiqui lib. xxv. percoque addito melle, vel ſaccharo, cum vel ſine aromatibus. quidam itẽ vini loco acetum incoquunt.

Al. lib. [illegible] Al. l. [illegible]

E HAEC omnia, & præterea iulepum, & ſyrupus ex cydonijs idem pollent, & [illegible] Pauli lib. vij. ex cydoniorum, ſextarijs duobus mellis ſextarijs tribus, aquæ ſextarijs ſex omnibus ſimul coctis ad tertiam partem, & expumatis. Hæc cum melle condita magis calent, & tergent, minus ſtomacho iucunda cum ſaccharo contra. Dantur ad vnc. ij. nunc per ſe, nunc aqua plantaginis, mentæ, roſarum, ſi aluus adſtringenda eſt poſtquam ſatis fluxit, aut purgata eſt, alioqui putres materiæ ab his ſuppreſſę putridas febres excitarent. SYLVI.

COST. MIVAE alterius. *Succum cydonij in hoc vt etiam in proximis ſuperioribus duobus & in ſequenti ad dimidias coquit. id quod efficit vt hæc confectio aſtringendo magis valeat quam quæ primo loco deſcribitur.*

MESVE.

CONDITVM ex ſucco fructuum accipit ſucci cydoniorum iam cocti ad dimidias lib. duas, ſucci malorum † ſylueſtrium cocti etiam ad dimidias, ana. lib. vnam, vini antiqui lib. ij. coque, vt prius, cũ, vel ſine aromatibus, cum melle, vel ſaccharo.

† [illegible]

COST. MIVAE ex ſucco fructuum. *Montani mali nomine, agreſte cum Syluio intelligo. Et quum in vulgato codice legatur (ſucci malorum montanorum & pyrorum agreſtium decoctorum) qua lectione innuere videtur decoquenda eſſe aqua poma ac pyra ad dimidias: non ſumendus tamen eſt ſuccus, qui ex decoctis, illis pomis, pyriſq; exprimi poteſt, ſed ſuperiorum exẽplo ſuccus crudi mali, ac pyri, qui dehinc coquendus ad dimidias. Erit hoc ſuperiori, facultate proximum, ſed ob ſylueſtrium fructuum ſuccum, qui vere aſtringentis ſunt ſaporis, illo in aſtringendo ſuperius.*

MESVE.

ACETVM ſcillinum veterum conſenſu & experientia eſt efficaciſſimum ad cerebri affectus, frigidos, & curatu contumaces, epilepſiam, vertiginem, gingiuas laxas, & putres ſanat, dentes confirmat, oris odorem commendat, fœtore eius valenter diſſipato, partes reſpiratorias iuuat, & expurgat, & muſculos laryngis roborat, ob hæc vocem claram efficit. Ventriculum putridis humoribus deterſis expurgat, appetentiam excitat, coctionem iuuat, hepar, & lienem quoque expurgat, horumque dolorem leuat. H Inteſtinorum, & veſicæ retentricem vim firmat, præfocationi ab vtero, affectibus iuncturarum prodeſt, humores enim craſſos tenuat, lentos incidit, & fluxiles ad expellendumque promptos reddit, & expellit. interdum etiam bilem atram: corpus laxum, & molle firmat, in iuuentute conſeruat, a putredine vindicat, coloratum bene efficit, ſed vſu multo emaciat. Sic autem fit, ſcillæ laminas, inter corticem, & cor medias, acu lignea filo conſutas tanto interuallo ne ſe contingant, ſiccabis in vmbra dies quadraginta. poſtea conciſam cultello ligneo lib. vnam dies alios xxxx. inſolabis in aceti boni. lib. viij. in vaſe vitreato, ſtricti orificij, bene obſtructo. poſtea

colabis,

colabis, & veteris. ſi vero accelerare cogeris, ſepeli vas in calido cinere, vel ſabulo, non repente, ſed paulatim, vt horarum ſpatio intercedente. Paulus vero ſcillæ laminas recentes in aceto inſolat a Veris initio, ad Aeſtatis finem, in vaſe vitreo probe obturato, & poſtea vtitur. Datur ieiunis quotidie paulatim, donec ad ſeſcunciam perueniatur.

CHRI. ACETVM ſcilliticum licet ipſum per ſe ſolum abſque alterius rei admixtione rariſſime ſit in vſu propter eius acuitatem, mordicationem, amaritudinem, & diſplicentiam, & maxime in guſtu, ab antiquis tamen multum habebatur in vſu, nos autem vtimur in forma ſyrupi cum melle perfecte decocto. Et iſto modo oxymel ſcilliticum nominatur. quod ab omnibus generaliter eſt in vſu. & ſicut cum melle cō- B ponitur, ita etiam poſſet eum zucchato conſtrui & componi, & ad formam ſyrupi reduci. *Vomitiuum promouens.* Vtimur etiam ipſo cum quærimus vomitum prouocare admixto cum aqua hordei & cum melle, vel zucchato rubeo ſub iſta proportione. Recip. aquæ hordei cyathos iij. mellis. vnc. iiij. vel pulueris zucchari. vnc. iij. aceti ſcillitici vnc. i. s. calefiat ad ignem, & ſub tepida caliditate totum ſimul mixtum aſſumatur, & erit optimum vomitiuũ ad educendum materias craſſas phlegmaticas & viſcoſas. & huiuſmodi acetum ſcilliticum principaliter cōuenit ad ægritudines frigidas capitis factas a materia phlegmatica, vel melancholica. vnde mirabiliter cōuenit epilepſię, & vertigini, & cōfert ad ægritudines ſtomachi ab eadẽ materia factas. materias putridas malas pectoris rectificat, dẽtes cōmotos confirmat: Oris odorem bonum efficit. Et ſu- C per omnia confert membris auditus, & nocumentis factis in eis a materia craſſa phlegmatica viſcoſa. curat etiam aſthma, raucedinem vocis, tuſſim antiquã, quæ communiter euenit ſenibus. Eſt autem potentiſſimum ſubtiliatiuum, inciſiuum, abſterſiuum, & deſiccatiuum dictarum materiarum in quacunque parte exiſtentium ſua diuiſione & forti penetratione; eas digerendo, incidendo, & ad expulſionem præparando, & multas alias virtutes habet, quas tu ipſe lege, & maxime præſeruãdi vtentem eo ab omni ægritudine, & conſeruandi ipſum in optima ſanitate, & ſic per ſe ſolum aſſumptum. Hæc omnia multo melius, & maiora faciet præparatum cum melle in forma ſyrupi, ſicut inferius apparebit. Et doſis prædicti aceti eſt drachum. i. vſque ad drachm. viij. ſecundum actualem caliditatem de mane aſſumptum. & in paſ- D ſionibus pectoris, debet paulatim ſumi lambendo, phthiſici autem, & multum calidi complexione, & acute febrientes ab eius vſu omnino timeant, & in æſtate etiam feruenti fugiant operationem ſcillæ, quæ eſt calidæ complexionis vltra tertium, ſiccæ vltra ſecundum. Sed cum eſt recens habet humiditatem quandam, etiam cum prædicta complexione calida, & ſicca. & in partibus iſtis pauciſſimi vtuntur ipſo, & vt ſic fiat conſulo, & confirmo, ſed recurratur ad oxymel ſcilliticum, & ſuadeo quantum poſſum.

MAN. QVIA confert epilepſiæ. (Plinius Melancholicis & vertiginis Matricis præfocationi.) Plinius neruis infirmis. additque tantam eſſe vim huius aceti, vt

A auidius hauſtum, extinctæ animæ momento aliquo ſpeciem præbeat. Quod inueteratum, magis probatur. clariorem oculorum aciem facit, prodeſt aceſcentibus cibis, & eis ſi ieiuni vomunt. Tarditatem aurium gargarizatione purgat: percuſſis, aut præcipitatis, & ob id ſanguine coagulato: renum vitijs: cauendum exulceratis: ſalutare eſt ſtomacho, laterumque doloribus parum, ſumptum binis diebus. Quo pacto præparetur ſcilla, proprio capite inter ſimplicia declaratum eſt.

ACETVM ſcillites veteribus frequens vſu, hodie rarum per ſe, ob amaritudinem, & acrimoniam mordacem, idque multi cum melle, & fit oxymeli ſcillinum: alij cum ſaccharo in ſyrupi formam percoquunt. Id acetum incidit, tenuat, terget humores craſſos, lentos, putres, quales pituitoſi, & melancholici in omnibus corporis partibus, ob id affectibus ab eorum copia excitatis, & diuturnis conducit, epilepſiæ, vertigini, auditui obtuſo, aſthmati, raucitati, familiaribus ſenectutis vitijs, & cæteris: ob hæc à morbis præcauet, & ſanitatem tuetur. ſi per ſe ſu- SYLVII B matur: melius autem cum melle in ſyrup. Datur a drach. vna ad drach. octo mane cum aquis aut decoctis aptis: in affectibus autem thoracis paulatim lambatur. Si tamen æſtus eſt, aut febris hectica, vel alia adeſt, abſtine huius vſu ob ſcillæ caliditatem: aqua ex aceto ſcillitico deſtillata eſt gratior, & efficacior. Vomitu etiam valenter purgat humores in ventriculo craſſos, lentos, putres, datum ad ſeſcunciam cum mellis, aut ſacchari rubri vncijs tribus, aquæ hordei cyathis tribus. Acetum autem ſcilliticum Dioſcoridi, & Paulo ſic fit. ſcillæ candidæ purgatæ conciſa ſegmenta lino traiecta modicis interuallis, ne ſe contingant, in vmbra dies quadraginta ſiccantur. iterum purgantur: horum mina mergitur aceti boni ſextarijs duodecim, ſic, vt vas folia non tangat: deinde vaſe operculato, probe inſolatur diebus ſexaginta, poſt quos exempta, expreſſaque ſcilla abijcitur, & defæcatum acetum transfunditur, ac reponitur: veteratum valentius euadit. alias eius compoſitiones tibi recenſet Dioſcorides, hæc conſuetior. Cultro ligneo partes inter centrum, & ſuperficiem medias ſeparant: acu etiam lignea conſuunt quidam, ne ferrum tangat, quo veneſtari opinantur. Partes autem medias etiam Dioſcor. lib. 4. præferre videtur. Eodem prope modo hodie nobis fiunt C ex floribus ſiccatis roſarum, ſaluiæ, ſambuci, roriſmarini, acetum roſatum, ſaluiatum, ſambucatum, roriſmarinatum, vulgo anthoſatum dictum, & præter hæc, vuatum, ex vuis paſſis.

COST. ACETVM ſcillinum. *Admirandum eſt, quam miros vſus aceto ſcillino veteres tribuant. & ſane morbis quicunque a frigidis craßiſque nec non & putridis humoribus ſiunt, incidendo, extenuando, detergendo efficaciſſimum eſt: ſed ventriculo, qui eximio ſit ſenſu præditus, nihil eſt hoc violentius. quare addito melle veteres temperabant. Recentiores ſtillatitiam ex hoc ipſo aquam parant, minus palato moleſtam (quod terrenæ partes, quibus amaror inſidet ferri in ſublime nequeunt) viribus autem ob tenuitatem fortaſſe non minus, imo etiam magis efficacem. Sed ne dum, vi ignis elicitur, calore calori addito modum exce-* D *dat calfaciendi, cauendum eſt, proptereaque balneo (vt aiunt) eſt deſtillanda.*

MESVE.

OXYMELI ſcilliticum humores craſſos, lentos, auulſu contumaces ſeparat, ob id confert † ventriculi, & aliorum viſcerum affectibus hos humores ſequentibus. ructum acidum ſanat, & veſicæ mollificationem, ſeu vrinæ incontinentiam. fit ex aceti ſcillitici libr. ij. mellis deſpumati libris tribus coctis deſpumando, vt in oxymelite diximus.

† capitis

CRHI. ISTud oxymel ratione mellis vigoroſius, & poten- E
tius confert omnibus, quibus confert acetum ſcillıticum. Eſt enim eradicans omnem materiam viſcoſam, tenacem, & craſſam quantuncunque profundam, & inuiſcatam, & maxime in cerebro, ſtomacho, pulmone, & partibus pectoris, & eſt valde conueniens ſenibus, & frigidis natura, in quibus humor phlegmaticus; ſeu melancholicus eſt abundans. eſt enim opportunum iſtarum materierum, & curatiuum omnium ægritudinum ab eiſdem dependentium. Ei doſis eſt vſque ad vnc. ij. cum àquis conuenientibus deſtillatis, aut decoctionibus appropriatis.

MAN. NOn video quomodo poſſit bene parari ſine aqua, ſi vera ſunt, quæ vir iſte ſuperius dixit de oxymelite, oportere videlicet addere aquam. Huius autem F
communis eſt vſus in longioribus morbis. Duo enim, quæ ſequuntur, parari non ſolent, licet ſint meliora, præſertim id quod ſcribitur, ſub nomine Democriti, in quo multæ herbæ apponuntur, quæ ſunt à nobis alijs locis declaratæ.

SYLVII Efficacius eſt aceto ſcillitico, & iucundius ad cerebri, pulmonis, ventriculi affectus pituitoſos, aut melancholicos, etiam contumaces: nam humores hos dictis partibus etiam impactos educit. Compoſitum id quidam faciunt additis ſimplicibus compoſiti oxymelitis: aliter Paulus libro ſeptimo compoſitum facit, & efficacius: ſunt qui huic aquæ lib iiij addendas putent, quæ aceti ſit dupla, vt in oxymelite ſimplici, ſed cum mel iam ſit deſpumatum, & acetum ſcillites paratum, potes cum Meſue ſine aqua coquere, vt Nicolaus etiam oxymeli compoſitum coxit.

COST. OXymeli ſcilliticum. *Quum Meſuen Manardus arguit, qui aquam non addat ſua ipſius lege obſeruata, quam de oxymelite paranda tulerat, recte re-* G
ſpondet Syluius, ſumi hoc loco mel deſpumatum. non autem auſertur a melle ſpuma abſque aqua. Sed cur deſpumatum hic ſumit, non vt in ſuperioribus cum aqua, & aceto impurum coquit? Ob id puto, ne calfactoria ſcillini aceti vis diutius feruendo intendatur. Porro quomodo ad veſicæ paralyſim particulatim conſeruat ſcillinum acetum dubium eſt. licet enim frigida intemperies illi affectui ſæpe coniungatur, cui ſcillæ calor aduerſatur, an tamen tunc neruoſa parti acetum tam violentum eſſe ex vſu poſſit, non facile eſt ſtatutum.

MESVE.

OXymeli ſcilliticum de radicibus, fit vt oxymeli compoſitum de radicibus, ſed pro aceto communi acci- H
pit acetum ſcillıticum.

CHR. IStud oxymel ſcilliticum compoſitum conuenit in omnibus in quibus confert oxymel ſcilliticum ſimplex, tamen eſt efficacius, & potentius operatur in ſubtiliando quaſcunq; materias craſſas phlegmaticas, & melancholicas, & principaliter in aperiendo oppilationes quorumcumque membrorum, vnde ſumme confert quartanarijs, chronicis, ac etiam quotidianis, longo tempore prolongatis, in quibus materia eſſet difficilis eradicationis. lymphatur cum aquis appropriatis.

SYLVII. ID potentius multo medic, tenuat, terget, obſtructa operit. in diuturnis quartanis, & quotidianis, quam oxymel compoſitum de radicibus.

COST. OXymeli ſcilliticum de radicibus. *Eadem poteſt oxymeli ſcillinum ex radicibus, quod oxymeli ex radicibus iam antea deſcriptum, ſed tanto efficacius, quanto aceto ex ſcilla, ſimplici eſt aceto efficacius.*

MESVE.

OXymeli ſcilliticum Democriti epilepſiam, vertiginem, cephalalgiam, hemicr. cerebri, & pulmonis obſtructionem ab humoribus valenter impactis ſanat. Recipit origani, hyſſopi ſicci, thymi, liguſtici, cardamomi, ſtœchados ana drachm. quinque. coque in lib. iij. aquæ ad libr. ij. conſumptionem, percoque cum mellis libris duabus, mellis vuarum paſſarum libra dimidia, ſucci bryoniæ vncijs quinque, aceti ſcillitici libra vna, & dimidia, ſemper deſpumando.

SYLVII. ESſet efficaciſſimum ad eos affectus quibus eſt deſtinatum, ſi quis ipſum coqueret. Oxymel Iuliani laudatum Galen. lib. 2. ad Glauconem in podagra: Paulo libro tertio capit. 23. Traliano in cephalalgia, deſcribit Paulus libr. ſeptimo, principio medicamentorum compoſitorum purgantium: idest parari digniſſimum. Oxyrhodinon proprie eſt mixtum aceto roſaceum oleum, Galen. Cap. octauo, lib 3. ſimplicium: hodie etiam aquam roſarũ miſcet varia ſingulorum menſura, Arculanus. Quoniam mellis, & ſacchari vires ſunt ſimimæ, vt docet Galenus lib. ſeptimo ſimplicium, tamen veteribus conſueuiſſimum erat mel, muſitatũ ſaccharum, contra quã Arabibus, & neotericis, q̃b ad Arabes Græcorum velut ſimiæ ex ſaccharo permulta repræſentarunt, quæ Græci ex melle pararunt. *Et lib. 13. Met.*

COST. OXymeli ſcillıticum deſcr. Democriti. *Valentiſſimum hoc eſt ad propoſitos affectus, tum reliquorum, tum ſcillini aceti, tũ maxime etiam ſucci bryoniæ gratia, cuius inſignem copiam recipit.*

MESVE.

SApa eſt ſuccus nobis tantum purgatus, & craſſatus ſolis, aut ignis calore.

SYLVII. ABſoluta vtcunque præter alia fructuum conditura, vel integrorum, vel mcisorum, vel etiam cum ote commemorum, ordine optimo conſequutur, ſuccorum ex ipſis, & floribus quibuſdam, herbisque tritis expreſſorum conditura, quanquam & horum etiam quoſdam prius leuiter attigimus in ſaccharo, & melle roſato, & alijs paſſim. Nec omnes ſuccos huiuſmodi ſemper condimus, ſed quidam, quales ſunt expreſſi, reponuntur, vt vinum, omphacium, agreſtium pomorum ſuccus, quo vice omphacij ſeptemtrionales populi vitium penuria vtuntur, vt vini loco pyrorũ, & pomorum ſucco ſimiliter ſeruato, niſi quòd omphacium ſalem paucum ad ſui cuſtodiam requirit. Seruatur ſimiliter ſuccus roſarum violarum quibuſdam, cydoniorum, limonum, granatorum, oxyacanthæ, vuarum, ſed his vaſe vitreo concluſis. Similiter quoque ſeruari poſſunt fructuum omnium ſucci, præſertim acerborum, vel auſterorum, aliorum autem, ac herbarum ſucci ſerandi, parua coctione, & reſidentia purgentur ante repoſitionem, in vaſis plenis, vel oleo, vel iuleb, ſuperfuſo reponantur, ſic fumariæ, abſinthij, eupatorij, & aliarum quarundam herbarum ſuccos quidam hodie reponunt loco frigidiore. Succos alios ante repoſitionem mediocriter ſole feruente, vel igni ſiccamus, vt abſumpta humiditate excrementoſa feruoris, & corruptionis autore, integri ſeruentur, quales Meſuæ rob, & robub appellãtur, nobis vero ſapæ: hi vero ſunt.

IStA eſt quinta pars huius ſacræ diſtinctionis, in qua auctor determinat de robub, ideſt, de ſuccis her-

herbarum plantarum, vel fructuum inſpiſſatis calore ſolis, vel ignis, intantum quod aliqui ex eis ſimilitudinem habent cum electarijs parum coctis, & loch ſuperius dictis, licet ex eis etiam aliqui ſint multum fluidi.

ADDITIO.

Rob vero apud Arabes eſt ſuccus cuiuſdam fructus coctus ad ſpiſſitudinem, vt ſeruari poſſit. Auic. in quinto cano. in vi. tractatu ponit differẽtiam, quæ eſt inter ſyrup. & robub, & ait, quòd ſyrupi ſunt decoctiones, & ſucci inſpiſſati cum dulcedine, & robub ſunt ſucci inſpiſſati per ſe ipſos. Tamen ſcias, quod rob quando ſimpliciter ponitur, multum coctum intelligitur.

MAN. QVID hoc nomine ſignificetur, ipſemet declarat, ſuccus videlicet primo deſœcatus, dehinc calore ſolis, vel ignis craſſior intantum factus, vt aduerſari ſine corruptione longo tempore poſſit.

SYLVII. HOS ſuccos, electarij mollis, vel eclegmatis conſiſtentiam a nobis adeptos per conſumptionem aquoſæ ſubſtantiæ, ſapas vocauimus, vt Arabes rob, & robub, quod illis abſolute pronunciatum ſapa Latinorum eſt, ſeu defrutum, Græcorum vero σιραῖον καὶ ἕψημα, hoc eſt, vinum ad dimidias, vel tertias coctum. Quæ nomina vino ſoli cocto licet vtrique tribuerint, forte quod ex ſuccis vinum, aut ſolum, aut frequentiſſime ad hanc conſiſtentiam coquerent, Arabes tamen alios quoque ſuccos ſimiliter coxerunt, & rob, vel, robub non quidem abſolute, ſed reddito plantæ nomine vocant: nobis viſum eſt eorum imitatione eos ipſos ſapas nominare non abſolute quidem (vt vini ſuccum ſic coctum, hactenus appellauimus) ſed expreſſo nomine rei cuius eſt ſapa, vt ſapa ribes, ſapa oxyacanthæ, &c. ſapa autem ipſa (cuius Meſues non meminit) vires habet maximè varias pro vuarum, ex quibus coquitur natura. Ferè autem nobis ex vuis albis coquitur, vt ſit dulcius, eademque coctione rubet, anodyna eſt, condimentis magnam saporis gratiam conciliat, calfacit, quia vinoſa: humectat, quia nutrit: aluum ſubducit, quia dulcis: libro ſecundo de rat. vict. acut.

COST. DE ſpeciebus robub. *Non denſati modo ſucci in medicinæ vſum parari ſolent, vt aſſumantur; ſed etiam non denſati pingues, vt ex expreſſis amygdalis, non pingues: vt ex roſis, ex ribes, ex immaturis vuis, punicis malis, prunis ſylueſtribus, cotoneis, citri acido, qui omnes phyalis vitreis ſuperaddito oleo in annum ſeruantur. vt propterea admirandum videatur, cur de his Meſue non egerit, denſatis. Sed aut horum ſeruandorum ratio illius tempeſtate non erat pharmacopæis vſui, quare modum percoquendi, atque inſolandi hos ipſos ſuccos, ait illum eſſe, quo ſeruari poſſint. aut vnius mentione alterius quoque vult haberi rationem, quando vires vtrinſque, ſunt eadem, & ex liquido ſucco fit denſatus. Sane autem denſati ſucci materia non ſemper liquidus eſt ſuccus, ſed quandoque decoctum, quandoque infuſum. Infuſum quidem veluti quum aridis berberis in omphacio, vel aqua maceratis ſuccum quærimus, decoctum vero, vt quum ex peregrina illius arboris ramis decoquendo balſamum illud conficitur, quod occidentale vocant, hoc enim id eſt, quod poſt diutinam coctionem innatat. Rurſus autem materia, ex qua hi conficiuntur ſucci varia ſunt plantarum partes: ſæpiſſime fructus, vt ferè quorum hoc loco meminit, atque ij etiam acidi: interdum folia, vt ſuccus oxalidis cuius hic quoque mentio eſt, vbi de ſucco ribes. nonnunquam ex radice, vt glycyrrhi-*

A *zæ ſuccus, quem alioqui vſitatiſſimum ætate noſtra Meſue præterit, eius fortaſſe tempore parum notum. Fieri etiam ex floribus poſſet, vt ex roſarum expreſſo ſucco, noua fortaſſe, ſed non ſpernenda inſtitutione.*

MESVE.

SAPA ribes refrigerat, adſtringit, ob id ventriculum calidum corroborat, amborumque feruorẽ, & inde natam ſitim extinguit, bilioſam vomitionem, & deiectionem fœdat, & alterat. paratur autem hoc modo. Succi ribes lib. decem, coquuntur igni lento ad tertiæ partis conſumptionem, colantur, ſubſidere permittuntur, donec
B clareſcant. Clarum deinde igni clementi † percoquitur, aut inſolatur ad iuſtã craſſitudinem, qua ſeruari poſſit. Datur cum aqua frigida, aut niuis. Succus herbæ oxalidis illi eſt facultate proximus.

PRO intellectu totius ſextæ partis eſt aduertendum, quod litera, quæ dicit rob, eſt corrupta ex defectu tranſlatoris. debet enim dicere robub, nã rob idem eſt, quod ſapa, vel vinum vltimate decoctũ ſimilitudinem habens cum ſapa, robub autem proprie eſt quicunque ſuccus inſpiſſatus caliditate ſolis, vel ignis. Modus autem aſſumptionis cuiuſcunque robub cum in forma electarij reperitur, eſt ſicut de citonijs ſuperius dictum eſt. ſin autem eſt in forma liquida, poſſunt etiam quandoque aſſumi diſtempe- CHR.
C rata cum vino, aut aqua diſtillata, ſeu decoctionibus conuenientibus diſpoſitioni curandæ. Et nota, quod generaliter omnes operationes cuiuslibet robub ſunt potius ad conſtringendum, ſtypticandum, & alterandum ad frigidum, quam ad alium effectum inducendum, vt de quolibet particulariter apparebit. Iſtud robub de ribes portatur de partibus Syriæ. eſt enim ribes arbor quædam naſcens in partibus Syriæ in locis montuoſis, quæ facit fructus acetoſos, & ponticos, ſimilitudinem habentes cum prunis. & ſunt frigidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo cum multa ſtypticitate. extrahitur ergo iſte ſuccus à dictis fructibus, & cum aliquantulo zucchari inſpiſſatur ad ſolem, vel ad ignem, vt diutius conſeruetur, & ſic in forma ſolida iuleb portatur ad nos. Etiam ſine zuccharo inſpiſſatur, & ſic perfectius operatur. vocatur
D vbique locorum ſyrupus, ſeu iuleb de ribes; & principalis eius operatio eſt ad confortandum ſtomachum relaxatum, ſitim extinguit, vomitum cholericum prohibet, & omnem fluxum choleræ ad ipſum prohibet, & extinguit. vſus tamen eius principaliter eſt ad reſiſtendum cuilibet fluxui ventris facto a materia calida cholerica, & ſubtili, vel a mala complexione calida, confert enim dyſenteriæ, & fluxui prouenienti a membris intrinſecis, & primo pro fluxu ventris conſtringendo aſſumitur ante cibum. Pro vomitu vero poſt cibum cum aqua ferrata, vel chalybis, vel plantaginis, vel alijs appropriatis, & modus præparationis apparet in litera. Et loco eius in partibus noſtris vtimur miua ſimplici, vel ſyrupo myrtino. Dicit tamen hic Meſ. quod loco eius poſſet ſumi ſuccus herbæ acetoſæ.

MAN. DE hoc non eſt mentio apud Græcos, vel Latinos, ſed apud Arabes tantum: pro quo vide Serapionē capite propiio. Affertur Aegypto præparatus. Poſſemus nos ex ſucco herbæ acetoſæ vocatæ, quæ genus lapathi eſt, id quod iubet Meſue, commode parare.

SYLV. SVcci ribes libræ decem coquuntur igni lento ad tertiæ partis conſumptionem, colantur, ſubſidere permittuntur donec clareſcant. Clarum deinde igni elementi percoquitur, aut inſolatur ad iuſtam craſſitudinem, qua ſeruari poſſit. Datur cum aqua frigida, aut niuis. Succus herbæ oxalidis illi eſt facultate proximus. Sapam vero ex vuis dum coquimus, quantum vi expreſſum eſt, id totum percoquimus ferè ad trium partium cōſumptionem, quod vua nobis magna ex parte, vt cæteri terræ foetus eſt humidior, & aquoſior. Hæ autem ſapæ à Meſue deſcriptæ refrigerant, & adſtringunt, & propemodum ad idem pollent, aduerſus ſcilicet calidas intemperies, & inde natam partium imbecillitatem. quib⁹ abactis, temperieque natiua, ſeu ſanitate reſtituta, robur facultarū partis in ipſa temperie ſitum, tanquam rediuiuum recreatur. Quod autem ſitis non a ſtomachi tantum, ſed etiam cordis intemperie calida, & ſicca fiat, docuit Galenus in arte medica: factam vero a caliditate, ſæpe refrigerando extinguunt: ſiccando autem nouam excitarēt, niſi aqua miſta remedio eſſet. Sic granata, & alia adſtringentia in febribus, & alijs affectibus calidis, & ſiticuloſis refrigerando ſitim ſedant. Quatenus vero ſiccant, ſitim nouam mox excitant, niſi ex aqua ſuccus eorum bibatur, eaque frigida, vel niuoſa. Adde, quod hæ ſapæ ob craſſitiem bibi non poſſunt, nec prompte in corpus totum permeare. Quæ res neceſſaria eſt ad febrilis caloris alterationem, & ſitis naturalis extinctionem, quæ partibus ineſt omnibus, vel calfactis, vel ſiccatis, vel vtraque qualitate alteratis, & inanitis. Bilis præterea vomitum, & deiectionem adſtringit, & alterat, ſiue ſeorſum hæc duo ſymptomata accidunt, vt in febribus ſæpe, & in plurimis dyſenterijs: ſiue ſimul, vt in cholera, morbo acuto, & ob multam, & repentinam vacuationem bilis primū, ſed aliorum deinde humorum, periculoſo. Si enim ſolus humor biliosus redundans, & naturam grauans vacuaretur, tolerabile malū eſſet: at deprauato naturæ impetu, etiam benignus humor expellitur, & tandem ſanguis. Ob id ſiſtenda hæc vacuatio ſumpto hoc condito, vel ſimili, paulo quidem ante cibum ad ſiſtendam deiectionem: ad vomitum vero poſt cibum per ſe, vel cum aqua roſarū, plantaginis, & ſimiliter adſtringente. Cum autem bilis flaua ſit omnium, quæ in corpore ſunt, calidiſſima, partes, p̄ quas permeat, & excernitur, ignis modo vrit, præſertim cum vſtione malignior euaſit. Hanc calfactionem ſapa ribes alterat, & euincit refrigerando. Aiunt ex Syriæ montanis, & ex Ægypto ſiccum hunc frigidum ſiccum adſtringentem ab arborum fructibus prunorū æmulis expreſſum, nunc ſiccatum, nunc liquidum, nunc ſaccharo, aut melle conditum afferri. Eius loco ex noſtris ribes expreſſum coquimus cum ſaccharo in gelatinam, vel in ſyrupum.

COST. SApa ribes. *Quid ſit ribes Arabum adhuc incertum eſt. pro eo vti cęptum eſt eius, quam aliqui marinam vuam vocant expreßo ſucco, punici mali ſucco, colore cōſiſtentia, ac ferè ſapore non diſſimili. eſt vero is ad bilis feruorem ad ſitim, æſtuſque, ac vomitus ſtrenue efficax. ad quos vſus eius quoque racemuli condiri ſaccharo ſolent. Poterit igitur hic ſuccus denſari, & vſurpari pro ribes.*

M E S V E.

Rob de Agreſta. SVccvs omphacon, ideſt vuarum immaturarum, ſcilicet omphacium, earumdem eſt virium, & pulſum cordis cohibet, ſitque modo eodem.

CHRI. ROB ideſt robub de acreſta parari poſſet etiam in forma iuleb inſpiſſatus cum zuccharo, & ſi ne, ſed cum zucchаro melius conſeruatur. debilius tamen operatur. Eſt frigidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo ſuccus acreſtæ, & ideo principaliter cōuenit in omni fluxu ventris materia calida cholerici.

MAN. PAratur a matribus familias, & appellatur omphacium ſiccum.

E OMphacium ſuccum vocant, & parant quidam, alij cum melle coquunt, appellant que ὀμφακόμελι. Huius craſſi omphacij meminit Gal. lib. 6. c. ph. p. SYLV.

OMphacio liquido tota ferè Italia vtitur. Pedemōtani, & Galli craſſo, & denſato. Hic ſi ex ſyluestribus vuis immaturis paretur, ad propoſitos hoc loco vſus erit longe efficacior. COST.

M E S V E.

SVccvs cornorum maturitati propinquorum idem pollet † ac ſimiliter ſiccatur. *Rob de cornubus.* *† Conſeruat appetitum.*

ROB de cornibus, ideſt de cornis, qui ſunt fructus cuiuſdam plantæ, & ſunt calidæ complexionis in primo, & ſiccæ in ſecundo, cum ſtypticitate multa. CHRI.

F

COrna crania vocantur græce. Fructus conferunt ad veneris fluxum, & dyſenteriam. MAN.

COrnorum. Acerbiora corna horridiora ſunt maturis, & maturitate propinquis, atque (vt puto) calidioribus ventriculi affectibus, & vomentibus vtiliora: medio modo ſe habent, qualia hic deligit; ventriculo autem gratiora, vt quæ quantum ab acerbitate recedunt, tantū innatæ frigiditatis amittunt. Sunt enim temperamento, ſi quis eorum ſaporem obſeruet, planè frigido, non autem calido, vt quidam ſcribunt. COST.

M E S V E.

G SVccvs baccarum oxyacanthæ idem poteſt, & eodem modo paratur: vel baccarum eius ſiccarum libras duas, omphacij libras tres, triduo macerantur, manibus fricantur, exprimuntur, omphacium id expreſſum percoquitur. *De berberis.*

BErberis ſunt fructus noti, frigidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo, cum multa ſtypticitate, raro habetur in vſu ſub forma robub, tamen ſub forma ſyrupi ſæpe in vſu habetur. CHRI.

GRæci vocant ὀξυακάνθαν. Fructus valet in diarrhœa, & fluxu muliebri. MAN.

BAccarum oxyacanthæ. *nobis horum eſt fructuum copia, ex quibus exprimi ſuccus poteſt. Qui ijs* H *carent recentibus, eos docet rationem parandi ex aridis. Nunc apud diligentiores medicos parandi hoc pacto ſucci ex varijs rebus etiam purgantibus vſus inualuit, quem extractum vocant. ſic è rhabarbaro, ex agarico, & alijs multis. De qua re illud admonendos ſtudioſos puto, ardentem aquam, qua perpetuo ad earum rerum macerationem nonnulli vtuntur, quarum einſcemodi queritur ſuccus, non ſemper tuto vſurpari, ob igneam vim, quam ſucco imprimit. Illud enim longe tutius eſt, ne cuius medicamenti ſuccus queritur, illud ipſum diluto, vel decocto alicuius rei infundatur, quæ temperamento ſit illi, quam maxime ſi fieri poſſit ſimilis, aut facultatem obtineat eius vitia corrigendi, ſi quæ inſint, & adiuuandi vires, ſi imbecilles, & moderandi, ſi fuerint effrenes.* COST.

ME-

MESVE. A

ſumach. SVccvs Rhu obſoniorum valet, & fit ſicut antedictus.

CHRI. SVmach, ſunt grana quædam frigidæ, & ſiccæ complexionis.

MAN. Græce dicitur rhus.

COST. RHv obſ. *Ex rhoe obſoniorum ſeminibus, quod ſumach vocant, oſſeis, atque aridiſſimis exprimi ſuccus non poteſt. quare infundendi ſunt, & berberorum aridorum exemplo exprimendi, coquendus debinc expreſſus ſuccus, & denſandus igne, aut ſole.*

MESVE.

SVccvs mororum domeſticorum, (vel potius batinorum) nondum maturorum valet, & fit vt prædicti.

CHRI. ROb de moris de ſeni, ideſt de celſi, vel aliter de illa contrata immaturis, & acerbis, non eſt in vſu: ſed loco eius vtimur diamoron acerbo facto cum zucchato, de quo aliquid dictum eſt ſupra, ſed clarius ponitur à Nicolao.

MAN. SYlveſtribvs videlicet. Alij noti ſunt vſque ad eos, qui de fructibus inſcribuntur, in quorum primo per Zarur ego intelligo meſpila, & præcipue genus ·ı, quod Azarolum, ſiue lazarolum vocant. In ſecundo ego potius dulcia granata eligerem, ceu ad aluum ſubducendam aptiora.

COST. MOrorvm. *Ex mori vtriuſque ſucco fit diamoron, de quo in ſuperioribus. ita & vtriuſque fructus, non ſylueſtres tantum, vt quidam notant, aptos ad ſuccum, de quo hoc loco agitur, exiſtimo: ſed etiam domeſticos, ideſt ex nigra moro. qui quidem dum adhuc immaturi ſunt, non ſunt ruborum fructibus acerbitate, atque aſtrictione inferiores.*

MESVE.

SVccvs cydoniorum ventriculum, hepar, & viſcera roborat, egeſtionem, & vomitum ſupprimit. fit ſicut prædicti.

CHRI. NOn eſt in vſu, ſed loco eius vtimur miuā cytoniorum, vel miua ſimplici, de quibus dictum eſt ſupra.

COST. CYdoniorvm. *Quæ hic de ſuccis varijs ſubdit tum ſimplicibus, tum commiſtis, aperta ſunt. Sed quando de glycyrrhizæ ſucco, quem hic ſilentio inuoluit, nos meminimus, nouum, elegātemque eius parandi modum prætermittere hic non poſſumus, ex illius radicis medulla, quam ſi collectam contuſamque, atque ſi minus ſucculenta videbitur, aqua infuſam expreſſeris, ſuccum album, vulgato ſapore, & aſpectu gratiorem elicies. quem dehinc leui igne, aut ſole denſabis. Atque hæc in ſectionem de ſuccis.* D

MESVE.

SVccvs pomorum, cor & ſtomachum roborat, ſyncopem ſanat, vt prædicti.

SYLVII. POma acida, vel acidodulcia eligantur, qualia ſunt mala agria nobis dicta, vel ſylueſtria, & immatura, quorum ſucco Picardi, & Normanni vice omphacij vtuntur.

MESVE.

Svccvs pyrorum ſimiliter fit, & valet.

MESVE.

SVccvs prunorum inflammationem extinguit, ſitim ſedat, ventrem ſubducit. fit vt prædicti.

ROb de prunis ſylueſtribus, & eſt ſuccus prunorum immaturorum inſpiſſatus, qui vocatur acacia, quæ eſt frigidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo. Iſtud robub eſt multum in vſu: & confert omnibus diſpoſitionibus: & maxime fluxibus ventris, quibus confert robub de ribes, & de acreſta. & eodem modo conficitur. CHRI.

B PRo varia prunorum natura variam habet facultatem, vt prius in auleptis docuimus. hodie ſuccus prunorum ſiccatus, & in caſei formam coactus, menſis quadrageſimalibus circunfertur. Eſt etiam agreſtium prunorum ſuccus ſiccatus loco acaciæ nobis in vſu. refrigerans, ſiccans, adſtringens. Præter ſapas, ſuccos magis ſiccatos, ſeruamus ſuccum glycyrrhizæ † prunorum agreſtium, aloem, ſcammonium, quod tamen ſi liquor ſit, præſtantius eſt, quā ſuccus, vt in ſimplicibus docuimus. Succus prunorum agreſtium quo acaciæ loco vtimur, ſic paratur. Baccas pruni ſylueſtris aqua in vaſe pauca aliquot diebus maceratas coque, cola, recoque, donec craſſeſcant, ſerua, qua voles figura, ſi vis in vaſculis. Vuas quoque paſſas aqua calida horis 24. macerant, percoquunt, colo exprimūt, expreſſum ad mellis conſiſtentiam recoquunt, & mel paſſularum vulgo vocant à conſiſtentia, colore, dulcē. Io. Manar. in conſilio de lepra, nos ſapam vuarum paſſarum in Meſue compoſitis. SYLVII.

MESVE.

SVccvs granatorum acidorum ſimiliter fit, & poteſt.

C ROb de granatis acetoſis non eſt in vſu. tamen confert, & fit ſicut robub de berberis, & loco eius vtimur vino granatorum, quod tamen non eſt tantæ frigiditatis, & ſiccitatis. CHRI.

Vinum granatorum eſt eius loco in vſu. SYLVII.

MESVE.

SVccvs perſicorum intemperiem ventriculi calidam iuuat, ſitim ſedat.

MESVE.

SVccvs acidus citrorum, idem quod ſuccus ribes.

MESVE.

SVccvs fructuum intemperiem calidam tollit, ventriculum roborat, vomitū, & fluorem alui ſiſtit. fit ex ſucci granatorum acidorum, & acidodulcium, ſucci cydoniorū acidorū, ſucci pyrorum immaturorum, ſucci pomorum montanorū, ſucci meſpili tricoci, ſucci acidi citrorū, omphacij, partes æquales. merge his baccharum, oxyacāthæ, & rhois, ana partem dimidiam, & fac, vt in ſucco oxyacanthæ dixi. † *Zarur.*

MESVE.

SVccvs fructuum alius intemperiem calidam, & ſitim extinguit, aluum ſubducit: fit ex ſucci granatorum acidorum, & acidodulcium, aquæ prunorum aquæ tamar Indorum partibus æqualibus, ſucci acidi citrorum parte. ſ. fac, vt in ribes.

Pro

SYLVII. PRo acidis, dulcia ventrem magis molliunt, lib. j. ſanit. tuen. lubricando: ſed hæc comprimendo.

M E S V E.

SVccvs Myrtinus, vt ſuccus ribes. In ſumma, omnis ſyrupus ex ſuccis factus, ſi abſque melle, & ſaccharo igne, vel ſole incraſſetur, rob vocatur.

CHRI. GEneraliter concludendo omnia ſupraſcripta robub principaliter conueniunt fluxibus ventris, factis à mala cõplexione calida, ſeu ab humore cholerico ſubtili, & acuto excoriante inteſtina, aſſumpta per modicum tempus ante cibum cum aquis appropriatis, vel ſine, vt ſuperius dictũ eſt: & aſſumpta poſt cibum ſine aquis ſimiliter conueniunt cuilibet vomitui facto ab eadem cauſa. Conuenirẽt etiam F fluxui vrinę ſuperflua prouenienti a relaxatione, & ſuperflua caliditate renũ, & ſimilibus diſpoſitionibus.

SYLVII. HI ſucci prope omnes non modo fluorẽ alui ſiſtunt, & dyſenteriæ conferunt, & vomitui, ſed etiam immodicis vrinis, immodico fluori menſium, vomitui, & ſcreatui ſanguinis, intemperaturis calidis hepatis, renum, & aliarum partium.

Succi autem huiuſmodi in vſu eſſe deſierunt, forte quod ægrius ſeruentur integri etiam ſiccati: quorum loco in vſu frequentiore ſunt ſyrupi omphacij, oxyacanthæ, ex cydonijs, granatis, acida parte citrorum, de quibus & cæteris ſyrupis mox dicemus. Æque vero deſierunt ſyrupi Meſue idem pollentes, de prunis, pomis, pyris, cornis, ſucco rhois.

DISTINCTIO SEPTIMA

De decoctionibus, & infuſionibus.

M E S V E.

HAc ſectione ſeptima decoctorum, & infuſorum differentias, quomodo in ſuperioribus, ordine deſcribemus.

CHRI. *Decoctio quid ſit.* DEcoctiones propriè ſunt quando aliqua aromata, ſemina, flores, radices, vel folia, vel quidquid aliud cuiuſcũque generis ſit, decoquitur in aqua ſimplici, vel in aquis deſtillatis vna, vel pluribus, in vino, vel in quocunque alio liquore, vnde virtus illarum rerum acquiritur, & aſſumitur in prædictis aquis, in quibus decoquuntur. demum talis decoctio colatur cum forti expreſſione quandoque, & quandoque ſine, ſecundum exigentiam, & quandoque multum decoquitur ad ignem, & quandoque parum. Et liquor qui accipitur taliter, decoctio vocatur. *Infuſio quid ſit.* Infuſio autem eſt, quando aliquæ res medicinales infunduntur, ſeu ponuntur pulverizatæ contuſæ, vel ſolidæ, in aqua, vel vino, vel aliquo liquore abſque vlla decoctione, & in illo tenentur, vel remanent per aliquod tempus. Colligitur tamen cum expreſſione, vel ſine ſecũdum quod quærimus maiorem, vel minorem virtutem remanere in aliquo liquore, & ſic talis liquor ſic præparatus, & colatus nominatur infuſio. Et hoc notandum, quod in decoctionibus plus remanet de virtute in liquore, quam in infuſionibus. Sed nos ſæpe poſt infuſionem alicuius ſimplicis medicinæ, vt agarici (gratia exempli) damus etiam aliquam leuem decoctionem, vt virtus eius melius, & fortius aſſumatur. & remanet in liquore, in quo decoquitur agaricus, vel alia res conſimilis, vt rhabarbarum, vel turbith.

E DEcoctiones huiuſmodi multum ſunt vtiles, & ego vſus eis multoties, multum profeci: quas tamen compono ad libitum, ſecundum intentiones occurrentes. MAN.

SYLVII. APozema, id eſt, ferueſactum, & decoctum, fit ex plantarũ partibus, præcipue radicibus, folijs, ſurculis, floribus, fructibus, ſeminibus, corticibus, lignis, interdum etiam ſuccis, raro ex liquoribus, gummis, reſinis, raro item ex animalium partibus, rariſſime ex terreis, & metallicis corporib. Coquuntur autem hæc, nunc ex aqua, tum ſimplici, qualis fontana, pluuia: tũ medicamentoſa, qualis ex plantis deſtillata, marina, ſalſa, ſulphuroſa, aluminoſa, bituminoſa: nunc ex alio humore, vt lixiuio, vino, aceto, lacte, ſero, vel quouis: in quem tamen hæc medicamenta vires ſuas deponant, & humoris illius facultatum aliquid aſſumant, quamuis magna parte abſoluta coctione exprimantur, ac mox ceu inutilia abijciantur. Exprimuntur autem horum quædam valenter, alia clementer, alia ne tantillum quidem, pro rerum coctarum, & humoris, in quo incocta ſunt natura, & vario medici ſcopo, vt interim taceam colorũ differentias, & coctionum, & cõfuſionum. F Quæ enim liquida malumus, & parum valentia, parum diu cocta, non contuſa, colo denſo, nulla aut minima expreſſione excipimus. Cõtra vero, quæ craſſa glutinoſa appetimus, diu cocta, probe contuſa propemodum tota per colum rarum, vel tranſmittimus, vel exprimimus. Coquuntur quoque nonnulla multum, alia parum, alia mediocriter, non modo ob coquendorum naturam, vt in libro ſecundo de præparationis medicamentorum ad pharmacopœos ſcribimus, ſed ob medicamenti conſtituendi formam, & indicationes varias. Infunduntur, ſeu macerantur eadem humore ſimili, ſed fere calfacto cineribus calidis, vel ſole, vt medicamenti vires promptius, & valentius trahat: quamquam infuſio imbecillius eas ad ſe alliciat, quam coctio. ob id diutius fit, ſæpe leui coctione abſoluitur. Infuſa item colantur: ſine expreſſione quidem imbecilliora ſunt, ſed tenuiora, & iucundiora: cum expreſſione autem valentiora, contra.

COST. *PLantarum & earum partium, interdum ſucci, interdum ſtillatitia aquæ ſunt ex vſu: aliquando decoctis aliquando dilutis, quæ vocant infuſa, vti præſtat.* G *Nam quæ aſtringente facultate valent, illius, earum rerum facultatis: vniuerſim parum retinẽt ſtillatitij liquores: quod deſtillatione parum admodum terrenarum partium in halitus diſſoluitur, atque in ſublime fertur, quibus vis inſidet aſtringendi. quare quæcunque diligentia deſtillentur aſtringentia, acerba, acida, auſtera, immo & ſalſa, atque amara, eorum ſtillatitij liquores illius ſaporis vix aliquid retinent, denſa grauique, ac terrena ſubſtantia illorum ſaporum cauſa non ſublata vi ignis. non ita acrium liquor, vt qui plurimũ habet ignei, ac ſubſtantiæ tenuitate præſtat. niſi ea forte acrimonia crudo ſucco multo diluatur, vt in raphano, & rapa. Itaque in terrenarum eiuſcemodi rerum vſu ſucci maxime deligendi ſunt, vt qui vniuerſam earum rerum naturam cum expreſſa intima ſubſtantia referant. quod ſi ſucci non ſit copia, tunc decoctum maxime ex vſu eſt futurum.* H *in quo aſſidua planeque valida caloris in profundiſſimas vſque partes penetratione, atque actione, decoctarum rerum ſubſtantia eliquatur, & ſapor earum omnis, ac facultas, non ſecus, ac ſapor, & vis carnium foras in ius extrahitur. At ſi laxiori, tenuiori ve res cenſetur ſubſtantia, aut ſi in ſuperficie ſitas habeant vires, tunc infundere præſtat, quam decoquere. aut ſi coquendum ſit, leni prorſus, atque moderato igne agendum eſt, ne earum cum ſubſtantia vires diſſipentur. Sed quæ ſeruanda ſint in hoc genere coctionis, quæ particulatim elixatio eſt; immo etiam quem vſum elixatio præbeat, quod à nobis in librum Canonum conſcriptum, neſcio quomodo à Typographo omiſſum eſt, damus hoc loco breui ſchemate ita comprehenſum.*

Vſum

Vſum elixationis conſideramus reſpectu

- *medicamenti*
  - *corrigendi in*
    - *Subſtantia. ſic*
      - *Cruda coquuntur, vt carnes, fructus, alimenta infinita.*
      - *Dura & ſicca mollia redduntur, vt legumina, & ſiccati fructus,*
      - *Mollia dura fiunt, vt oua, cochleæ.*
      - *Liquidis cõſiſtentia comparatur, vt ſyrupis, emplaſtris.*
      - *Superfluus humor abſumitur. vt quum lac coquitur ad dyſenteriam.*
      - *Sordes ſeparantur, vt auferri poſſint; vt ex melle, & ſaccharo ſpuma.*
    - *qualitatibus*
      - *particulatim*
        - *primis. ſic*
          - *Calida tẽperantur.* / *Frigida caleſiunt.* — *fit hoc liquore contrarij temperamenti.*
          - *Humeſcunt ſicca, recepto in rem, quæ elixatur liquore in quo elixatur.*
          - *Sicca fiunt humida, abſumpto interiori humore. ita elixa carnes 4. Meteor. aſſis ſicciores dicuntur.*
        - *ſecundis.*
          - *Sapores immutantur. ita ſmirnij & aci radices elixando deponunt acrimoniam.*
        - *tertijs ſic*
          - *Erodendi vis retunditur. hac ratione ſcammonium oleo amygd. dulciũ vel ſucco cotonei incoctum corrigitur.*
        - *quartis, id eſt in ea vi, quæ eſt à ſpecifica forma quę*
          - *corrigitur. ſi*
            - *violẽtior*
              - *reprimitur, ut quũ ſcãmonium in ſucco cotoneorum coquitur.*
              - *transfertur & benignior redditur, vt ſi raphanus, cui infixus ſit helleborus elixetur. in eũ enim vis hellebori caſtigata transfertur.*
            - *benignior, adiuuari liquore aliquo poteſt, vt ſi in decocto ſena helleborus coquatur.*
          - *foras trahitur quum altius inſidet.*
      - *generatim omnibus quæ*
        - *in medicamento vno elixatione interdum ſeparantur, vt in braſſica, in qua ſubducendi vis in ius trahitur; aſtringente in ipſo braſſicæ corpore ſuperſtite.*
        - *in diuerſis medicamentis miſcentur, vi vniuerſa in vnam quaſi formam contracta.*
  - *Conſeruandi diutius. ſic ſucci elixatione denſantur & ſyrupi. & aliqui vinum vt cõſeruetur coquunt.*
- *agri, vt conſulamus*
  - *eius palato.*
  - *affectis partibus.*

Ad

Ad exactam elixationẽ habenda eſt ratio

- *Illius quod coquendum eſt, quod prinſquam coquatur ſtatuẽdum an ſit ex vſu*
  - *contundere, terere, incidere* } *obſeruatis eius*
    - *ſubſtantia,* } *quibus hæc* { *craſſa, denſa, dura*
    - *qualitatibus & viribus, quibus hæ* } *intenſę, in profundo poſita,*
    - *quãtitate, quibus magna eſt moles*
    - } *contundenda, terenda, incidenda ſunt, vt caloris in ea vis facilius permeet.*
  - *abluere, detergere* } *hæc agenda, vbi ſordium, aut puluëris eſt aliquid.* } *Contra agendum in contrarijs.*
- *Illius in quo fit elixatio*
  - *liquoris, qui variat*
    - *genere. interdum enim eſt*
      - *aqua* { *potabilis fontana, fluuiatilis, putealis, ciſterna, pluuia. medicamentoſa, ſalſa, thermalis variorum generum.*
      - *plantæ ſuccus, ſtillatitia aqua, vinum variorum generum, acetum, oleum, reſinaceus liquor.*
      - *animalis aliquid, lac, eius ſerum, butyrum, adeps, vrina, mel.*
    - *qualitate quam actualem vocant. quandoque enim in eo tepido res coquẽdæ ponũtur, vt quę denſa, craſſa, & dura ſubſtantia ſunt, quarum ſuſpitio eſt, ne frigore denſentur meatus, vt calor eos minus facilè peruadat.*
    - *quantitate. poſtulant enim alia*
      - *multum, quæ arida ſunt natura diutius coquenda ſunt.*
      - *paucum, quæ humecta ſunt natura parum coqui debent.*
  - *vaſis, cuius variat*
    - *materia. quandoque opus eſt* { *aureo, argenteo, æreo, ſtanneo, plumbeo, vitreo, teſtaceo, lapideo* — *æreo.* *hoc vitandum eſt vbi acetum ſumitur, quod eius immutat ſaporẽ.*
    - *operculum. quędam*
      - *ſine operculo coqui debent, vt quæ tetri odoris ſunt quem præſtat exſpirare.*
      - *cũ operculo, odorata omnia.*
    - *numer⁹. q̃dã enim in duplici vaſe coquuntur, vt oleũ roſaceũ, & alia multa.*
    - *amplitudo.*
      - *quędã amplo egent vaſe, vt q̃ tetro ſunt odore, quẽ rectè eſt diffIari.*
      - *quædam anguſto. quorum ſeruari odorem, & vires oportet.*
- *Ignis, licet enim quædam ſole, calce, ac fimo coquantur; ea tamen fermentatio potius eſt quã elixatio. Ignis ergo ex varia materia paratur, ex*
  - *carbone*
    - *duriori. hoc egent duriori, & denſiori ſubſtantia prædita, & quorum vis altè ſita ſit.*
    - *molliori. qui molli, & laxa ſubſtantia, & quorum vires in ſuperficie ſunt, & quorum facultatem ignis acrior exoluit.*
  - *lignis, ſarmentis* } *his egent mollia, tenuia, & imbecillia.*
- *Modi elixandi. quædam enim coquenda*
  - *ſemel tantum. quorum vna vis foras eſt extrahenda.*
  - *bis aut ſæpius nouo affuſo liquore. quorum* ——
    - *vires aliquas imminuere, vel abolere animus eſt: ſic ari radicem ter coquimus ad deponendam acrimoniam.*
    - *vires contrarias ſeparare intẽdimus: ſic ſubductoria vis lẽtis coctione prima in primũ ius excipitur, aſtringẽte ui relicta in ſecũda. Cauere hic oportet, ne nou⁹ liquor affundatur frigidus, ne aſtrictis frigore meatibus, medicamẽti caloris vis minus interiores partes permeet, & non æquè concoquat.*
  - *celeriter, excitata flãma, vbi res ſordib⁹ expurgãdæ. vt.n. attollatur ſpuma, flãma eſt opus.*
  - *ſenſim, vbi nihil eſt ſordium ac ſpumæ.*
- *Temporis. Certum & præfinitũ tẽpus elixationis eſt, vbi medicamentũ finem ſuum fuerit aſſequutũ, quem exquirim⁹ in ſubſtantia cõſiſtentia qualitatibus omnibus. Vnde quędã coquũtur ad dimidias, ad tertias, ad quartas. Quædam rurſum coctione diuturna deteriora fiũt in*
  - *ſubſtantia, vt oua, oſtreæ & id genus alia, quæ duriora fiunt.*
  - *qualitatibus, ut mel quod è ſapore ſuo degenerat. & omnium ferè odor minuitur.*
- *Ordinis. Vbi ſimul coquenda. prius enim inijcienda, quæ difficilius coquuntur, & coctionem multam ſuſtinent quare dura, craſſa, denſa, lenta, quæve in profundo ſitas vires habent, ijs prius inijcienda ſunt, quæ contrario modo ſe habent.*

A

MESVE.

APozema adianti albi ſanguinē à miſtis ipſi putribus materijs purgat, clarumque reddit, ardoremque ipſius, ac bilis flauæ cōpeſcit. Adianti albi vnciā vnam, & dimidiam, fumariæ vnc. vnā, lupi ſalictarij, violarum ſiccarum, ana drachm. octo, pruna quadraginta, zizypha viginti, coque lib. tribus aquæ igni lento ad duarum librarum conſumptionem. tunc adde caſiæ fiſtulæ purgatæ vnc. tres, tamar Indorum vncias duas, mannę vnciam vnam, rhabarbari boni drachm. tres: frica manibus, & cola. Datur mane. Interdum loco aquæ coquuntur hæc in ſeri lactis caprini B libris † quatuor. † tribus.

CHRI. Hic ponuntur multæ decoctiones, & diuerſæ, quæ omnes habent aliqualiter virtutem ſolutiuam, lenitiuam, ac etiam compreſſiuam, ac etiam ex eis aliquæ habent virtutem ſolutiuam ſolum modo, vel lenitiuam: non ſunt tamen illæ decoctiones omnes, quibus medicinæ ſolutiuæ, & aliæ generaliter diſtemperentur, ſecundum quod inferius declarabo: poſſumus tamen vti magiſtraliter præſentibus decoctionibus in quibuſdam caſibus, non tamen multum reſeruando eas decoctiones: quia vt plurimum poſt triduum corrumpuntur, & alterantur, & multoties in tempore calido. Vnde eſt neceſſitas innouationis earum. Et licet iſta prima decoctio non ſit in vſu, habet tamen clarificare ſanguinem mundificando, leniendo, & comprimendo choleram rubeam. Et doſis eius eſt de mane vacuo ſtomacho vſque ad vnc. vj. & modus conſtructionis eſt in litera. C

SYLVII. Horum apozematum multa aluum ſubducunt, quædam leniendo, alia comprimendo, ſunt etiam quæ attrahendo. Ob id autem quod parum ſunt iucunda propter craſſitiem, & nigrorem, quodque parum diu, vt ad triduum, ſeruari poſſunt, præſertim aere calido, parari hæc deſierunt. Coquuntur autem nunc frequenter ſine caſia, & tamar Indis, & id genus alijs. Huius dari poſſunt vnciæ ſex.

COST. Apozema adianti albi. *Quæ in parandis decoctis ſint obſeruanda, alibi abunde explicatumus. Quamobrem ſimplicia quorum hic meminit, non ſimul liquori, vt coquantur tradenda ſunt. ſed ne à recta methodo recedas, ante omnia pruna, Zizyphaq; in aqua, aut ſero præſcripti ponderis incoquenda: tum vbi molliora coquēdo euaſerint, atque ex tribus liquoris libris paulo plus vna ſupereſt, tunc fumaria, moxque lupuli, & adiantum addenda, & pauliſper cum reliquis coquenda, vt tertia pars liquoris ſit ſuperſtes. Percolandum tunc (mea ſententia) licet ſcriptor ſileat, diſſoluendaque caſia purgatoria, tamarindi, manna, ac rhabarbarum in tenuem puluerem redactum (vt puto) quæ omnia vbi manibus tractaris, & expreſſeris ſeruandum eſt, quod exprimitur propinandum vice purgantis medicamenti in tres ferè partes diſpertitum.* D

A

MESVE.

AQva fructuum ſanguinis, & bilis flauæ feruorem reprimit, ſanguinē clarum facit, bilem clementer educit, pruna. † xl. myxa, zizypha, ana xxx. tamar Indorum vnc. † ij. caſiæ fiſtulę vnc. iij. mannæ vncia vna. Fiat vt diximus. † l. † iij.

HÆc eſſet magni precij ob mannam: noſtri aromatarij præparant abſque ea & caſia. MAN.

Proximvm hoc ſuperiori eſt, vt materia, ſic viribus. Eſt tamen illud ob rhabarbarum, fumariam, adiantum paulo purgantius. SYLVII.

Aqva fructuum. *Siue hic quadraginta, ſiue ſexaginta ſumas pruna, vt in aliquibus codicibus legitur, non multi intereſt. ſunt enim hæc ſuperioris exemplo, ad cuius imitationem nos hic author refert, in tribus aquæ aut caprini ſeri libris, ſimul cum myxis incoquenda, vt vna tantum decocti ſuperſit libra. Neque vero, (in quo laborare quoſdam video) coqui iubet tamarindos: ſed tantum decocto iniubarum, & primorum commiſceri cum caſia purgatrice, & manna. quæ omnia commiſcendo caloris vi (neque enim miſcebitur ijs manna ſine calore) tertiam illam prompte acquirunt facultatem, quam expetimus.* COST. B

MESVE.

Infvsvm aquæ caſei, bilem flauam clementer educendo, ſanguinem purgat. Recipit foliorum roſarum recētium completarum vncias duas, rhabarbari boni † aureum vnum, & dimidium, ſpicæ † drachm. j. & dimidiam: rhabarbarum, & roſæ parum terantur, & macerentur per noctem in ſeri lactis, præſertim caprini, lib. ij. cola, proprina. penuria roſarum recentium fit interdum ex ſiccis. C † aur. ij. s. † drach.

Modvs infuſionis aquæ caſei, ideſt ſeri caprini. Iſta infuſio multum vſitatur à medicis practicis, quando de ſero tempore veris ſereno aere infunduntur in ea roſæ, lupuli, fumus terræ, vel aliæ res ſanguinem purificantes, ſeu rectificantes, & remittentes in ſuo calore ſuperflue: demum de mane colantur, & ſic talis colatura ſub actuali caliditate aſſumitur, & quando cum eis non ponitur alia medicina ſolutiua à prædictis, poteſt aſſumi pluribus diebus continuis loco ſyrupi digeſtiui, vſque ad vnc. viij. Infunditur autem, & ſæpe rhabarbarum in ipſa aqua lactis de ſero vſque ad drach. iij. cum grano vno ſpicæ: demum de mane colatur, & de illa colatura aſſumitur vſque ad vnc. vj. & ſufficit ſolum ſemel de iſta infuſione aſſumere: quia eſt ſolutiua materiei cholericæ, & ideo eſt adhibenda diligentia, ſicut de alijs medicinis ſolutiuis. Et hic nota, quod ſemper ſpica eſt ponenda cum rhabarbaro, quia velocitat eius operationem. Et nota, quod aqua lactis aſſumpta de mane abſque alterius rei aſſumptione mundificat ſanguinem ipſum verſus frigidum alterando, poſita tamen de nocte verſus ſerenum aerem, & eſt multum conueniens iuuenibus, & pueris, & ſic habetur in vſu. CHRI. D

MAN. HÆc eſt nobilis,& ea ſum vſus plerunque, præcipue tempore roſarum, amota tamen ſpica, ceu non neceſſaria, & guſtui inſuaui.

SYLVII. SERVM lactis per ſe ſumptum, ſanguinem reddit puriorem, & frigidiorem, quod acrimonia ſua ſubducat aluum. ad multo efficacius præſtat maceratis in ipſo per noctem roſis, lupulo, fumaria: ſumique tunc poteſt vere ſingulis tribus, aut quatuor matutinis ab vnc.vj. ad vnc.viij. Si autem rhabarbarum ſimul infuderis, pondere ſufficienti, vt ad drach.ij. aut iij. cum pauca ſpica, vel ſchœnantho actionem celerante, ſemel ſumpſiſſe ſufficit. Spicam ceu non neceſſariam, & ingratam tulit Manardus.

COST. INFVSVM aquæ caſei. *Hic rhabarbarum teri craſſe iubet, quum tamen tenuius redditum valentius purget. Sed diutina per noctem maceratione ſperat id ipſum aſſequi. Tu loco contritionis, qua euaneſcunt tenuiores partes, quarum præſertim eſt vis purgandi, minutim incidas. idē (vt puto) efficacius reddes. Quod autem roſas etiam ſiccas cedere in recentium locum* F *ſcribat, quando in hiſce aridis aſtringendi vim maxime excellere conſtat, vix concederem, niſi roſas quoque aridas ſero infuſas expurgare quandoque obſeruaſſem. id quod fortaſſe compreſſoria facultati, quæ remanet ſero adiuta erit tribuendum. Verum licet in ſua verſione ita habeat Syluius, in veteri tamen legitur in recentium roſarum penuria infuſum, ſine ipſis, id eſt, ex ſolo rhabarbaro parari.*

M E S V E.

INFVSVM ſucci herbarum idem potens quod præcedens. Recipit ſuccorum intybi, lupi, bugloſſi, purgatorum, ana vnc.viij. in quibus macera corticum myrobalani flauæ vnciā j. rhabarbari boni drachmas tres, tamar Indorum vnciam vnā, & dimidiam, caſiæ fiſtulæ vnc.iij. Fiat vt ſupra.

COST. INFVSVM ſucci herbarum. *Eiuſdem hoc cum præcedenti eſt vſus, ſed potentius: proptereaque nō ſemel totum, vt ſuperius aſſumendum, ſed in quaternas quinasque portiones partiendum.*

M E S V E.

DECOCTVM fumariæ ſanguinē, bile flaua, & aduſtis humoribus purgat, mundumq; reddit: hepatis obſtructionem aperit, ac inde natum icterū ſanat. Recipit ſucci cichorij, intybi, lupi, bugloſſi, an. vnc.iij. ſucci fumariæ † vnc.j. & dimidiā, quibus coctis, & purgatis, adde myrobalanorum flauarum, & Indarum, ana drachmas duas, paſſarum purgatarum tritarum vnciam vnam, tamar Indorum vnc.tres. Fiat ſyrupus, vt diximus.

† *Al. vnc.j. alias viij.*

CHRI. DECOCTIO fumiterræ non eſt in vſu, licet aliqui aſſumant ſuccum eius in pondere, vnc. iij. pluribus diebus continuis, eſt tamen diſplicibilis valde, ſed eſt vtilis ad ſanguinem mundificandum ab eius acuitate: vnde confert ſcabioſis.

MAN. SVcci altaraſacon.) Troxuma Græci, vulgo ſcariolam dicunt.

E SYRVPVS fumariæ prædictus in vſu eſt huius loco, vt ſyrupus thymi, ſtœchados, eupatorij, epithymi loco decoctū eorum mox deſcribendi. SYLVII

DECOCTVM fumariæ. *Quum decoctum hoc, fumariæ decoctum vocet, excellere hic eius ſuccum reliquorum ſuccorum menſuram putandum eſt. quare, quum ſucci eorum ſingulorum quaterna vnciæ ſumantur, vt fumaria plus ſumatur veriſimile eſt. legendum ergo cum veteribus quibuſdam codicibus videtur, ſucci fumariæ vncias octo, vt pertingat ad libras duas pondus ſuccorum vniuerſum. hos vero ſuccos vbi ad tertias exemplo decocti ex adianto, & ſequentis ex thymo decoxeris, atque expurgaris, ſupererunt vix vnciæ octo. quibus myrobalani ad drachmas quatuor, & tamarindi ad vncias tres fuſi, & poſt leuem feruorem expreſſi, medicamentum reddent conſiſtentia liquoris ad bibendum apti.* COST.

M E S V E.

DECOCTVM thymi phlegmagogum, ob id ſenibus, aliter & pituitoſis ſalubre, vētriculum firmat, coctionem iuuat, flatus à viſceribus, & hypochōdrijs diſſoluit. Recipit thymi, caſſuthę, hyſſopi, ana vnciam vnam, paſſarum purgatarum † drachm. xx. cepularum, emblicarum. ana vnc.j. turbith, drachm.iiij. ſtœchados, polypodij, ana drachm. v. eupatorij, abſinthij, aniſi, dauci, ana drachm. iij. radicum apij, fœniculi, ana drach.vij. Coque G omnia in † libris tribus aquæ ad librarum duarum conſumptionem. cola, adde colato turbith, agarici ana drachm. j. zingiberis † drachm. ſ. macerari noctem ſine. poſtridie cola, & vtere.

† *drach.iiij. Manar.* † *lib.iiij.* † *drach.i.*

MAN. PASSVLARVM enucleatarum drachm.xx.) Lege drachm.iiij. Caue ne in Dauco decipiaris ab aromatarijs.

COST. THYMI. *Cur hic paſſarum vuarum drachmæ viginti non ſint potius aſſumenda, quam quatuor, nō video. addūtur illa profecto, vt leniente ſua vi actionem adiuuent, quam ex purgatorijs medicamentis expetimus. præſtare etiam ventriculo, iecori, thoraci, atque ad mitigandum horridum medicamenti ſaporem,* H *non paruum vſum poteſt. Sed & purgantium hic ſimplicium menſura non exigua eſt, quando vncias ferè tres excedunt. Liquor etiam, qui trium eſt librarum, ferre eam menſuram poteſt, quare cum vetuſtis codicibus, viginti paſſarum drachmas, lego cum Manardo quatuor.*

M E S V E.

DECOCTVM myrobalanorum bilem vtramque, & pituitam purgans. Recipit myrobalanorum flauarum, cepularum, Indarum, ana vnc. j. tamar Indorum vnciam vnam, & dimidiam, fumariæ drach. viij. abſinthij drach. ij. pruna triginta,

ginta, paſſarum purgatarum vnc. j. coque in A lib. iij. aquæ ad duarum librarum conſumptionem, reliquæ libræ dimidiæ, vel circiter adde caſiæ vncias duas, cum imbecillum voles medicamentum: cum autem valentius, caſiæ fiſtulæ vnc. j. turbith, agarici, ana drachm. dimid. Præſtantius fiet, ſi cũ aqua caſei coquantur.

MAN. HAc nunquam ſum vſus, eam tamen puto fore vtilem, ſi quis ea vſus fuerit, ſicuti, & ea, quæ de ſtœchade ſcribitur.

COST. MYROBALANORVM. *Addẽdum hic, ſi aga ricum, & turbithum adiunxeris, vt macerari per noctem ſinas, & poſtridie percoles, tunc vero eodem quoque exemplo non eſt prætermittendum Zingiber, quo eorum vitia corriguntur.*

MESVE.

DECOCTVM ſtœchados confert pituitoſis affectibus, vt febribus quotidianis, iuncturarum, & neruorum dolori, & frigidæ intemperiei. Recipit ſtœchados, origani, ana drach. iiij. ſeminis apij, fœniculi, eupatorij, ana drach. iij. ſchœnanthi, hyſſopi, ana drachmas duas, paſſarum purgatarum drach. viij. turbith albi arundinacei drach. iiij. coque, & vtere.

COST. STOECHADOS. *Stæchade, origano, ac reliquis, quæ hic ſumuntur, non modo turbith noxia caſtigari vis poteſt, ſed etiam vtilis adiuuari, vt ex articulis, altiusque ſitis neruoſis partibus, & pituitoſis febribus, inutiles ſuccos cum earum partium robore educat.*

MESVE.

DECOCTVM eupatorij hepatis, & lienis obſtructionem, & inde naſcentes dolores, & febres compoſitas iuuat. Rec. eupatorij, abſinthij, aſari, ſpicæ adianti albi, † cyperi, rhabarbari, fumariæ, † ſpinæ albæ, † Aegyptiæ, ana drach. iiij. cepularum, Indarum, ana drach. viij. paſſarum purgatarum vnc. j. coque, & vtere.

† Adij Cypri dicit florum ligustri. † [illegible] † [illegible]

MAN. CYPRVS ſcilicet, quam Arabes Alchannã vocant, plantæ videlicet, quæ liguſtrum florem gignit: multi caurofinũ vocant. Ego tamen puto potius legendum Cyperi.

COST. EVPATORII. *Coquenda hæc, vt ſuperiora quoque, ſequentia in ſero lactis, nullo modo autem cyprus, ſeu liguſtrum aſtri Ioriæ facultatis hic ſumendum.*

MESVE.

DECOCTVM epithymi atram bilem vacuat, ob id affectibus melancholicis, vt cancro, elephantiaſi, & cæteris confert. Recipit autem myrobalanorum Indarum, ſtœchados, epithymi, paſſarum purgatarum, ana vnciam vnam, cepularum, fumariæ, ana drachmas quatuor, folliculorum ſenæ drachmas octo, polypodij † drac. vij. turbith drach. iiij. eupatorij drach. v. omnia præter epithymum coquantur in aquæ caſei libris tribus, ad duarum librarum conſumptionem, tunc adde epithymum, & ſemel feruefac; cola, frica in eo hellebori nigri drach. j. agarici drachm. dimidiam, ſalis Indi aureum vnum, vtere.

† drach. vi.

MAN. HAEc efficax in morbo gallico vocato: valet enim, & vlceribus, & doloribus.

SYLV. Vtile in morbo Hiſpano, & ab eo vlceribus, & doloribus.

COST. EPITHYMI. *Eſt ſane, vt ex huius medicamenti vſu ſperent plurimum, qui elephantiaſi, morbisque* B *ex atra bile, ac melancholico humore laborãt. Sed quã menſura ſumendum ſit, quum non explicet, ſi tu quod ſu pereſt poſt coctionem (eſt autem fere decocti libra) pro pines, puto in moderato corpore ſatisfacturum. Quod ſi paulo largior medicamenti menſura videatur, at meminiſſe oportet, craſſiores humores, quales melancholici ſunt, non niſi valenti medicamento euocari.*

MESVE.

INFVSVM hieræ ventriculum, & caput purgat, proinde amborum doloribus etiam aſſiduis, & hemicraniæ confert, ac febribus antiquis. Recipit † hieræ, & aloes, ana drachm. v. macera decocto C eupatorij prædicto ad lib. j. in vaſe vitreo in ſola dies duodecim, aut plures: da ſingulis matutinis vnciam vnam, plus minus vti opus erit.

† Al. hieræ et aloes bona vnc. v.

CHR. NOTABIS, quod per hieram intelligit hieram ſimplicem, quã deſcripſit ſuperius: & per decoctionem de eupatorio intellige hic deſcriptam immediate.

SYLV. PVLVIS hieræ picræ Galeni intelligatur, cui aloen præterea addit qua ratione Galenus aloes interdum drachmas centum, & centum, ac viginti, ſingulorum aliorum drachmas ſex addebat, vt valentior eſſet. Id infuſum antiquatis affectibus alter, atque alter pro vario ſcopo factum eſt vtilius, quam aquæ balneorum naturalis potæ. Decoctum autem commune Italis, & Lugdunenſibus eſt ex partibus æqualibus aniſi, fœniculi, paſſarum, glycyrrhizæ, myxorum, zyzyphorum enucleatorum, adianti albi, prunorum, hordei mundi, quo medicamenta purgan- D tia leniendo, comprimendo, attrahendo diſſoluunt, præſertim cęlo, & morbo frigido. Calido autem vtroque, diſſoluuntur potius decocto partium æqualium paſſarum, glycyrrhizæ, violarum, hordei, prunorum enucleatorum ſeminum communium frigidorum purgatorum, in aqua ſimplici. In affectibus vero capitis frigidioribus priori decocto etiam ſtœchadem, vel maioranam, vel nucem moſchatam addimus: thoracis autem hyſſopum, dactylos, tragacanthum, vel adiantum augemus: ventriculi, cinnamomum, mentam, abſinthium, maſtichen: hepatis eupatorium, abſinthium: lienis, tamaricem, cappares, aſplenium: renum, & veſicæ, radices quinque vrticas, vel ſemina communia frigida, ſi calidus eſt affectus: & in alijs partibus ſimiliter ea miſcemus decocto, quæ proprietate, & particulari reſpectu eas iuuare ſunt comprobata, delectis tamen ſemper his, quæ guſtatu ſunt gratiora. Loco horum decoctorum medicamẽta ſępe eum feſtinandũ eſt, diſſoluũtur aquis deſtillatis fœniculi, maioranæ, chamępityos, ſaluię, vini in frigidis cerebri, & neruolarũ partiũ affectibus: aqua fœniculi, mentæ, abſinthij: ventriculi, aqua abſinthij, fumariæ, eupatorij, hepatis: aqua cichorij, intybi, & ſimilium in calidis hepatis

tis affect.aſpleaij,tamaricis,capparum,lienis: aqua hyſſopi,praſij, ſcabioſæ,verbenæ,thoracis,& pulmonis: aqua meliſſæ,boraginis, bugloſſi,roſarum,cordis. Decoctum item radicum quinque vtelicarum elignatarum,& cicerum rubrorum, ſaccharatum,aut melli tum, hepatis, lienis, renum , veſicæ obſtructiones potenter aperit, flatus diſſipat,pituitam,& humorem melancholicum incidit,& tenuat. Aqua hordei bilis acrimoniam obtundit,obſtructa aperit, ſudorem mouet, & vrinas,ſi calida bibatur:aluum lenit, ſitum ſedat, ſomnum conciliat,ſi frigida.

COST. HIERAE primum. *Qui iucunde curant non dant bibendam aloen,quare,ſi poſtquam eupatorij decocto hieram atque aloen infuderis , tantiſper , id infuſum ſolis radijs exponas, vt euaneſcat humor,deuorari pari vſu minori cum moleſtia hoc ipſum poterit medicamentum,quam ſi potui ſumeretur.*

MESVE.

INFVSVM aliud hieræ purgans humorem craſſum , & melancholicum , ob id affectibus cerebri melancholicis ſalubre. Recipit † hierç, & aloes, ana drachm. v.macera libram vnam , decocti epithymi ante deſcripti,vtere,vt priore.

Al hiera ex aloe.

MAN. HIs infuſionibus de hiera multoties ſum vſus in antiquis affectionibus, & ex eis maius iuuamentum conſecuti ſunt patientes, quam ex potu aquarum ſponti narum, quas balnea vocant:ſed, quod etiam alia pagina monui, modo moneo , prout ſcilicet in re ægrotantium eſſe putabam,eas parari iuſſi .

COST. HIERAE ſecundum . *Hoc ſtrenue melancholicis quoque affectibus proderit, non ob aloen, quæ tenues tantum,bilioſoſque, ac ſeroſos ducere humores ſpõte ſua ſolet , ſed ob epithymi decoctum ſuperius deſcriptum,longe ad hanc rem valentiſſimum.*

MESVE.

INFVSVM tertium hieræ phlegmagogum,in aquç decoctionis thymi † libris duabus.

† Lib. i.

CHRI. NOTANDVM vtiliter pro his,qui volunt magiſtraliter vti prædictis decoctionibus, ſeu infuſionibus ſolutiuis, & lenitiuis , licet rariſſime, ſint in vſu. oportet,vt habeatur debita notitia doſis cuiuſ libet eorum, quæ euacuãt reſolutiue,& compreſſiue, quæ ingrediuntur earum compoſitionem , & ſunt illæ,quarum complexiones, & doſes principaliter deſcribentur hin inferius. Primo capillus vener.eſt ſaris temperatæ complexionis , attinens tamen alicui caliditati, & ſiccitati verſus primum gradum, ſed dum eſt recens , in ipſo eſt aliqualis humiditas , leuiſſime ſoluit choleram , & phlegma , & humores craſſos. Et doſis eius in decoctione eius cum aqua eſt circiter lib.j.vt dictum eſt de mane . Fumusterræ eſt frigidæ complexionis in primo cum aliquali caliditate in ſuperficie foliorum eius, & eſt ſiccæ complexionis verſus ſecundum , ſolutione facili educit choleram , & humores aduſtos . Et doſis eius in ſucco eſt uſque ad vnc. iiij. in decoctione vero ab vnc.ij. vſque ad v.

Capil.veneris.

Fumusterræ.

E Lupuli ſunt de ſpecie volubilis , & ſunt frigidi verſus primum , & ſicci , virtutem habent leniſſimam ſolutiuam choleræ citrinæ . Et doſis in infuſione eſt circa libram j. Violæ ſunt frigidæ , & humi. in primo , dum ſunt recentes : exiccatæ vero ſunt minoris frigiditatis, & humiditatis, leuiter leniendo euacuãt choleram , & earum doſis in decoctione eſt ab vnc. v. vſque ad x. Pruna matura ſunt frigidæ complexionis verſus primum : tamen propter eorum dulcedinem attinent alicui caliditati , & ſunt humidæ complexionis in ſecundo , leuiter comprimendo educunt choleram . Et doſis in decoctione eſt circiter lib. j. Caſſia fiſtula eſt calidæ complexionis verſus primum , & humidæ in ipſo : leniendo educit choleram,& phlegma: quæ multum habetur in vſu etiam per ſe ſolam , & doſis eius eſt vſque ad vnc. duas , F colatæ vero cum aliqua decoctione , & diligenter expreſſa . Tamarindi ſunt frigidæ complexionis , & ſiccæ verſus ſecundum : leuiter comprimendo choleram educunt: & eorum doſis eſt ab vnc.ij. vſque ad v. quando in infuſione aſſumerentur . Manna,& ſiracoſt ſunt ſpecies mannæ, calidæ, & humi. complexionis verſus primum:leuiter leniendo educunt choleram : & doſis cuiuslibet earum eſt vſque ad vnc. iij. colata cum decoctione conuenienti, vel aqua , & expreſſa , vt dictum eſt de caſia , & hodiernis temporibus eſt plus in vſu , quam caſia propter eius delectationem . Siracoſt autem non portatur ad partes noſtras , ſed ſolum modo manna eſt in copia magna. Aqua lactis ſcilicet caprini eſt illa,quæ communiter habetur in vſu:& eſt frigidæ , & humidæ complexionis verſus primum : eſt tamen cum nitroſitate quaG dam,qua mediante leuiter ſoluit choleram citrinam, & humores aduſtos . Et doſis eius tempore veris, vel æſtatis eſt cyathus vnus . Rhabarbarum eſt calidæ , & ſiccæ complexionis in ſecundo, ſoluit principaliter choleram , & ſubſequenter phlegma . Et doſis eius in puluere ad drach. j. vſque ad vnam , & ſemiſſem . In infuſione vero a drach. ij. vſque ad drachm. iij. & non prætermittatur , quin ſecum ponatur id modicum ſpicæ , aut ſchœnanthi , quia eſt eius correctiuum , & eius velocitat operationem . Et nota, quod drachm. j. rhabarbari aſſumpta de mane cum vnc. ij. aquæ graminis , vel abſinthij , & cum grano ſpicę mirifice interficit vermes,poteſt etiam in minori doſi pueris exhiberi, & confert fluxibus ventris, vt ſuperius dictum eſt . Eupatorium eſt calidæ complexionis in primo, & ſiccæ in ſecundo, leniter ſoluit H choleram,& phlegma . Et doſis eius eſt in puluere ab vnc. ij. vſque ad iij. in decoctione vero vſque ad vnc, vj. Epithymum eſt calidæ,& ſiccæ complexionis in ſecundo : leuiter ſoluit melancholiam. Et doſis eius eſt a drach.iij. vſque ad drach.vj. In decoctione a drach. v. vſque ad x. & non patitur longam decoctionem . Myrobalanorum autem ſpecies,& aloes,complexiones,& virtutes, doſes,& operationes,dictæ ſunt ſuperius . Doſis autem hieræ Galen. in infuſione in aqua fœniculi , vel abſinthij rariſſime eſt in vſu ad drach. j. vſque ad iij. in puluere autem aſſumpta doſis eius eſt a drach. j. vſque ad drach.j. s. vacuo ſtomacho de mane , vel de ſero ad bene placitum . Vltimo nota, quod prædictæ infuſiones, & decoctiones debent fieri in aqua ſimplici,vel vino,vel aquis deſtillatis conuenientibus diſpoſitioni curandæ; deinum colari , & expri-

Lupuli.

Violæ.

Pruna.

Caſſia fiſt.

Tamarindi.

Manna.

Aqua lact.

Rhabarb.

Mirabile contra vermes.

Eupatoriũ.

Myrobalan.

exprimi, uel non exprimi ſecundum exigentiam, vt virtus illarum rerum fortius,& remiſſius in tali decoctione,vel aqua remaneat. Quantum autem de aqua pro decoctione fienda ſit aſſumendum, & quanto tempore res in infuſione, vel decoctione permaneant, & quantum de tali decoctione ſit aſſumendũ in peritia medici relinquo licet etiã particulariter ſuperius ſint declarata. Vltra prædictas decoctiones,& infuſiones poſitas ab auctore, ſunt aliæ deſcriptiones decoctionum,quę communiter habentur in vſu multo plus, quam aliqua prædictarum, & principaliter eſt decoctio communis ſic abſolute prolata,cum qua generaliter omnes medicinæ ſolutiuæ, lenitiuæ, & compreſſiuæ vbique per totam Italiam diſtemperantur,& fiunt,cuius hæc eſt deſcriptio. Reci. aniſi, fœniculi, paſſularum, liquiritiæ, iuiubarum ſine nucleis, capil. ven. prunorum, hordei mundi, ſebeſten, quando reperiuntur,ana partes æquales. In quibuſdam partibus aromatarij docti cum Medicus dicit, præpara hanc medicinam cum decoctione, ſubito eligunt prædictam decoctionem. Et quia alicui caliditati plus attinet, quam frigiditati, vt ſic eſſet plus conueniens in ægritudinibus frigidis,& tempore frigido, quam in ægritudinibus calidis, & in tempore calido, ſimplicia ingredientia ſunt ſuperius declarata. Eſt & alia decoctio communis frigida, quæ ſecurius exhibetur in paſſionibus calidis, & in tempore calido,quam ſupradicta,cum qua etiam diſtemperãtur medicinæ,ſicut,& cum ſupradicta: Cuius hæc eſt deſcriptio. Rec. paſſularum, liqui. iuiubarum, violarum mundatarum, hordei, prunorum ſine nucleis, ſeminum communium frigidorum mundatorum, ana partes æquales, aquæ ſimplicis quantum ſufficit. Hæc decoctio acute febrientibus, & alijs paſſionibus calidis in tempore multum calido eſt in vſu ad diſtẽperandas medicinas,quæ in illis temporibus dantur. Et aromatarij intelligunt hanc deſcriptionem, id eſt decoctionem, cum medicus dicit, diſtemperetur cum decoctione communi recenti,& iſtæ duæ deſcriptiones ſunt valde famoſæ, & ab omnibus generaliter vſitatæ. Notandum maxime pro prædictis, quod etiam medicinæ aliquæ ſolutiuæ quandoque diſtemperantur cum vna iſtarum decoctionum,ad illam addendo quædam ſimplicia ſecundum exigentiam ægritudinis curandæ,& diuerſitatis membri, in quo eſt ægritudo: verbi gratia, ſi fuerit ægritudo calida, vel frigida ſolum in capite,addimus tunc prædictæ decoctioni aliquid ſtœchados,quod eſt temperatæ complexionis; vel aliquid de ſampſuco, qui eſt calidæ, & ſiccæ complexionis verſus tertium: vel de nuce muſcata, quæ plus attinet caliditati,quam ſtœchas. Simili modo addimus in paſſionibus pectoris prædictæ decoctioni communi,quandoque de hyſſopo,vel de dactylis, vel tragacantho, ponimus aliquantulum plus de capil. ven. & de hordeo mundo,& ſimilibus. In paſſionibus ſtomachi, addimus quandoque, vel de cinnamomo, vel de abſinthio, vel de menta, vel pauca grana maſticis. In paſſionibus autem hepatis, &c. quandoque addimus de eupatorio, de endiuia, vel de ſeminibus eius, & in paſſionibus ſplenis addimus de tamariſco, vel ſcolopendria,& in paſſionibus renum, & veſicæ quandoque addimus aliquid de quinque radicibus, vel de ſeminibus communibus frigidis, & ſimilibus,& ſic diſcurrendo in alijs membris eſt pro-

[margin:] …rima de… …tio com… …

[margin:] …lia deco…

[margin:] …rum…

A cedendum in ægritudinibus ipſorum medicinam diſtemperando cum rebus, quæ proprietatem, & particularem aſpectum habent ad talia membra, ſemper tamen de prædictis illas eligendo, quæ cum minori diſplicentia aſſumuntur, diſtemperantur inſuper medicinæ ſolutiuæ quandoque, & maxime lenitiuæ ſolummodo cum aqua hordei cum quærimus ſolum liquefactionem ipſius, & ſubtiliationem cum abſterſione, & ipſius penetrationem. Diſtemperantur inſuper medicinæ ſolutiuæ, ac etiam lenitiuæ, & etiam electaria quædam, quæ lambendo aſſumuntur, dato quod non ſint ſolutiua, cum quibuſdam aquis deſtillatis, cum quærimus quandoque accelerationem exhibitionis, & tempus moram non patitur in tardando, donec decoctio fiat, pluribus de cauſis. Sunt aquæ deſtillatæ, quæ communiter ſunt in vſu ad di-

B ſtemperandum medicinas ſolutiuas, & alias ad lymphandum ſyrupum, & etiam quandoque per ſe ipſæ aſſumũtur,& sũt iſtę, aqua fœniculi, aqua maioranę, aqua iuæ, aqua ſaluiæ, aqua vitis, quæ omnes principaliter conueniunt in paſſionibus frigidis capitis, & neruorum, non ſolum ratione complexionis earum, ſed etiam ratione proprietatis ad particulares aſpectus, ad neruos, & ad caput. Aqua autem vini ad alẽbicum deſtillata ſumme confert paſſionibus frigidis, & humidis capitis bene fricata iuxta commiſſuram coronalem, eſt enim multæ calefactionis, & exiccationis, ſubtiliationis, & reſolutionis materierum catarrhalium frigidarum principaliter in capite contentarum. Eſt igitur remiſſiua cuiuſcunque malæ complexionis frigidæ in quocunque membro ſi vacuo ſtomacho in mane vſque ad tres drachm. aſſumatur.

De aqua vi-ni.

C Vltra iſtas ſunt aqua abſinthij, & aqua mentæ, quæ principaliter conueniunt complexionibus frigidis ſtomachi, & ſimiliter aqua fœniculi. Aqua autem v. radicum, & aqua eupatorij, ac etiam aqua abſinthij, aqua lupulorum, aqua ſeminum communium, aqua endiuiæ, aqua graminis, aqua fumiterræ, prius conueniunt paſſionibus hepatis, & ſimiliter etiam aqua florum chamomillæ, quæ calida eſt, nodoſitatibus, & duritiei hepatis, ſtomachi, & aliorum membrorum eſt valde conueniens. Aqua autem capilli ven. aqua hyſſopi, aqua praſſij, aqua ſcabioſæ, & aqua vngulæ caballinæ, id eſt farfarellæ, & aqua berbenæ plus conueniunt paſſionibus pectoris, & pulmonis. Aqua autem myrti licet principaliter habeat virtutem conſtrictiuam ſanguinis fluentis a pectore, habet etiam virtutem aliqualiter aperitiuam, eſt e-

De aqua myrti.

D tiam conueniens ſuperfluo fluxui ventris, & vrinæ. Aqua autem boraginis, bugloſſæ, meliſſæ, & roſarum, plus conueniunt paſſionibus cordis: aqua ſcolopendriæ,& tamariſci conueniunt paſſionibus ſplenis: aqua autem ſaxifragiæ, apij, parietariæ, & aqua ſeminum communium, & myrti, & caudæ equinæ, & plantaginis, id eſt petrunculæ,& aqua portulacæ,& violarum, & matrum violarum, & maluarum plus conueniunt in paſſionibus renum, & veſicæ. Omnes autem prædictæ, quę ſunt narratę, quędam ſunt calidę, quędam ſunt frigidę, quędam humidę, & quędam ſiccę, vt in tabula ſimplicium apparebit: ſunt illę, quę generaliter habentur in uſu vbique locorum, & maxime in lymphando ſyrupos, vel in aſſumendo electaria, uel per ſe ipſas quandoque cũ zuccharo, quandoque ſine aſſumuntur. Fiunt

etiam, & conſtruuntur plures aliæ decoctiones, quæ in diuerſis diſpoſitionibus a diuerſis medicis practicantibus habentur in vſu, inter quas ſunt duæ principales, & magis communes. Et prima eſt decoctio facta cum aqua ſimplici ex quinq; radicibus communibus remota ipſarum medulla addendo cum eis. cicera rubea decoquantur iſta adinuicẽ, donec quarta pars ſit conſumpta, iſta decoctio ſic aſſumpta cum zucch. roſ. vel melle, vel etiam abſque quocũque iſtorum eſt maximi iuuamenti in aperiendo omnes oppilationes hepatis, ſplenis, renum, veſicæ, & in ſubtiliando omnem materiam craſſam phlegmaticam, & melancholicam, & in reſoluendo ventoſitates contentas in quibuſcunque partibus noſtri corporis, & maxime in inteſtinis. Habet etiam, quam pluralia iuuamenta; quæ tu ipſe conſidera ex virtute cicerum, & illarum radicum, quæ decoctio ſicut, & alia non po- F teſt conſeruari vltra tres dies. Secunda decoctio. Recip. paſſularum, liquiritiæ, aniſi, fœnic. capil. ven. ana partes æquales, cinnamomi, maſticis, ana drac. j. omnia decoquantur in aqua ſimplici, vſque ad quartæ partis conſumptionem, coletur, & aſſumatur, vt ſupradicta, quæ eſt lenitiua aſperitatum pectoris, & aliqualiter aperitiua oppilationum hepatis. Eſt etiam confortatiua virtutis digeſtiuæ ſtomachi, ſolutiua vẽtoſitatum contentarum in eo, & in inteſtinis, & abſterſiua materierum viſcoſarum contentarum in eis. Et ipſa communiter vtebatur tempore veris Thomas de Garbo ad digerendum materias phlegmaticas, & maxime contentas in prædictis locis de ipſa dando drachmas quatuor cum drachma vna ſyrupi roſati, vel mellis roſati colati, &c. Aqua hordei ſumme commendatur ab anctoribus, maxime a Gal. ſecundo regi G minis acutorum, & ab Auicen. prima fen. quarti. Et eſt ſublimis, excellens contra materiam cholericam, ſubtilem calidam: aperitiua oppilationum, prouocatiua ſudoris, & vrinæ, lenitiua ventris, & fæcum ſiccarum, prouocatiua ſomni, & extinctiua ſitis. Et, quæ eſt non colata nutrit, & eſt conueniens acute febrientibus cholericis, & omnibus paſſionibus calidis: mire etiam conuenit paſſionibus, & pectoris, & pulmonis. Et cum quærimus ſudorem prouocare, prędicta aqua ſumatur calida, quando vero quærimus ſitim extinguere, ſumatur frigida. Mel autem deſtillatum eſt mirabile ad faciendum naſci capillos flauos, & longos vbicunque fricetur in quacunque parte noſtri corporis, & maxime ſuper caput. Mulieres ex parte faciunt fricari cutem capitis iuxta radicem pilorum cum prædicto melle deſtillato, & poſtea contrahunt H moram ad ſolem capite diſcoperto, & in breui tempore capilli multiplicantur, & flaui fiunt. Et hic nota, quod ablutio faciei facta cum aqua deſtillata fraſſinellæ ipſam reddit pulcherrimam, & relucentem, & claram, remouendo lentigines, & maxime ſi talis lotio fiat cum ea, & farina fabarum. Terebinthina autem deſtillata virtutem habet conſimilem oleo balſami, eſt tamen maioris calefactionis, & ſubtiliationis, & ideo eſt ſumme conueniens ægritudinibus frigidis neruorum, & quibuſcunque alijs ægritudinibus frigidis, & ventoſis. Et ſuper omnia valet lenitio facta cum ea ad ſubtiliandum, & decorandum veſtigia, & cicatrices.

Secunda decoctio. — *De aqua hordei.* — *De melle destillato.* — *Aqua fraſſinellæ.* — *Terebinth. destillata.*

COST. HIERAE tertium. *Sumendum hic quoque decoctum thymi ſupraſcriptum, quod turbithi, polypo* E *dij, & agarici ratione pituitã educet. alioqui hiera ſimplex, quam abſoluto hieræ nomine intelligere oportet, præter ſeroſam, vix pituitam aliam educit; licet craſſiorem quoque ob aromata attenuare ſecareque, atq; ad expulſionem præparare apte poſſit.*

DISTINCTIO OCTAVA de Trochiſcis.

MESVE.

IN hac ſectione octaua de Trochiſcis, eos præcipue deſcribemus, qui tum a maioribus noſtris, tũ à nobis ſunt inuenti, quoſq; experti ſumus.

CHR. OCTAVA diſtinctio de trochiſcis, in qua ponuntur multæ deſcriptiones trochiſcorum ipſorum vtilitates, & iuuamenta, & licet in eis aliqui præparati reperiantur, non tamen iſtæ per ſe ſolum communiter ſunt in vſu, niſi inquantum ingrediuntur compoſitionem magnorum antidotorum ſeu electuariorum, vt theriacæ, & ſimilium. Eſt enim trochiſcus rotunda compoſitio cum quadam depreſſione ad ſimilitudinem craſſi lupini; fit etiam quandoque trochiſcus cum quadam longitudine, & rotunditate ad ſimilitudinem pedonę ſcaccorum, & vtroq; modo per plura tempora melius conſeruantur: demum cum quęritur vſus ipſorum abſque admixtione alterius electarij puluerizantur, & ſic in puluere aſſumuntur cum vino, iure pulli, cũ aquis deſtillatis, vel G cum alijs liquoribus conuenientibus, expedit etiam quod in puluerem reducantur, quando alijs electarijs admiſcentur, & quia communiter omnes trochiſci cum de nouo conficiuntur, etiam ſub quacunq; forma reducuntur, fiunt ad pondus drac. vnius, ſic cuilibet de per ſe doſis eſt vſque ad vnam. Et trochiſcus differt a magdaleone, quia magdaleon eſt etiã in forma rotunda, craſſa, longa põdere communiter cuiuſlibet vltra vnc. ii. & ex eis fiunt pilulę, quarum virtutes melius in dictis magdaleonibus conſeruantur.

Trochiſci. — *Magdaleõ.*

MAN. TROCHISCI, vel cyliſci græce, latine paſtilli, a figura apud Græcos nomen habuere: quorum aliqui bibuntur, alij iniciuntur, nonnulli inunguntur.

SYLVII. Τροχίσκοι κυκλίσκοι ἀρτίσκοι, Græcis omnibus, & alio quoque diminutiuo τροχίσκιον, κυκλίσκιον, Democrati dicitur medicamentum quoduis in formam rotulæ, orbiculi, paſtilli, qualis eſt ſemini lupino, coactum. Eius generis ſunt antidoti cephalicæ, oticæ, ophtalmicæ, arteriacæ, & hypoglottides multæ. Trita ſimplicia humore H conuenienti ſubiguntur, & in paſtillos digeruntur: vtendi tempore ex vino, aqua, alio quouis liquore congruenti ſoluti, ebibuntur, vel admouentur, vel alijs miſcentur. Trochiſci enim, quidam magis compoſitionibus miſcentur, vt theriacæ, hedychroi, ſcillini theriacæ in ea dicti, aliptæ moſchata, gallia moſchata, diarhodon, & alij permulti, alijs, de quibus hic agendum, vti, & de his, qui interdum per ſe vſurpantur, interdum alijs miſcentur, quidam ſumuntur, alij illinuntur, alij inijciuntur. Trochiſcorum ſequentium vſus eſt rarus, præterquam in magnis compoſitionibus, vt theriacæ: qui autem ſeorſum vſurpantur, puluerati, vt quãdo compoſitionibus miſcentur, ex vino, vel iure vel aquis deſtillatis, quidam ſumũtur: alij in cote medica liquore idoneo ſoluuntur: alij aliter in vſum ueniunt, pro varijs ipſorum viribus, varia partis, & vlceris forma, & ſitus. Fiunt autem trochiſci, id eſt rotulæ, vel cycliſci, id eſt circuli, vel artiſci, id eſt paſtilli, ſeu parui panes conſiſtentia dura, forma lupini, aut paulo altiore: ponderis ferè drach. I. quo facilius ad diuturnam conſeruationem ſiccentur.

ARO-

AROMATA, imo medicamenta ferè omnis generis melius integra ſeruantur, quàm confracta, vel in puluerem ducta. Ac morborum quandoque adeo præceps eſt motus, vt vix tantum det temporis, quanto eſſet opus ad parandum præſidium, ob id, vt inſtructa promptis remedijs medica ſit officina, & electaria, & condita, & eclegmata, & ſuccos, & ſyrupos parandi excogitata eſt ratio, ob id inuenti & paſtilli, de quibus nunc ſermonem Meſue inſtituit, quos trochiſcos vocant græca voce. Sunt hi ab electarijs eo tantũ diuerſi (quod pertinet ad materiæ conſiſtentiam, quod ij ex eiuſcemodi ſunt materia, quæ ſeruari mollis poteſt, hi ex ea quæ in durum, & ſiccum corpus euadit, quare horum materia, vt electariorum, neque melle, neque reſinaceo aliquo liquore excipitur, neq; caſiam purgatricem aliudue generis ſumit: quòd hæc nunquam ſatis areſcunt.

MESVE.

TROCHISCI galliæ moſchatæ cerebrum, corque roborant, oris atque adeo corporis totius odorem commendant, compoſitionibus alijs miſcentur. Recipiunt xyloaloes crudæ, bonæ, electæ, partes v. ambræ, † par. ij. moſchi boni, par. j. glutinis, tragacanthi, † & aquæ roſatæ, q. ſ. ad ea comprehendenda. Fiant trochiſci figura folij myrtei, ſigillentur vaſe vitreo, diſſoluunt alij ambram oleo balanino pauco, ac eo cætera comprehendunt.

† par. iij.
† in aqua. roſ ſolutis.

ADDITIO.

Hæc confectio apud aromatarios eſt multum in vſu, & dixerunt ſapientes, quod iſta deſcript. debet poni in confectionibus, ac electarijs, quæ ſunt ipſius Meſ.

COST. CONFECTIO ideſt compoſitio trochiſci galliæ moſchatæ, hæc ingreditur compoſitionem plurium electariorum, & confectionum: & ſi per ſe aſſumatur principaliter confert confortando ſtomachum, hepar, & alia nutritiua relaxata, & debilia ex ægritudine longa. Et doſis eius eſt, drach. vna aſſumpta de mane vacuo ſtomacho cum vino lymphato, vel cum aqua aliqua deſtillata deſtillatione, & modo conuenienti, & horum vſus poteſt pluribus diebus continuari. Componuntur etiam quandoque hi trochiſci, & ſubſequentes, qui habentur in vſu cum zuccharo, vel cum melle in forma electariorum aſſumendo de eis proportionabiliter, ſicut aſſumitur de alijs pulueribus, ex quibus electaria ſeu confectiones componuntur, vel conficiuntur, & fiunt ita, vt ad libram mellis, vel zucchari ponantur, vnc. ij. vſque ad iiij. trochiſcorum reductorum in puluerem, & tunc doſis talis electarij eſſet vſque ad drach. iiij. illis horis, & temporibus, modis, & conditionibus dictis, & declaratis ſuperius in alijs electarijs non ſolutiuis.

MAN. DEfertur ex Oriente, ſed non bene præparata. Ambræ cani.) Eſt epitheton ambræ, quæ a recentioribus Græcis ambar dicitur. Ex noſtris fuere, qui ſuccinum orientale vocarint, Folij Myrtæ.) Lege Myrti. Oleo de Been.) Ex vnguentaria videlicet glande facto.

A SYLVII. POteſt huius drachm. j. multis conſequenter matutinis ex vino, vel ture, vel aqua deſtillata idonea ſumi, ad roborandum ventriculum, hepar, & partes alias nutritorias longo morbo fractas. Poſſunt ijdem in electaria ſolida cum ſaccharo, vel liquida cum melle recipi, vt horum vnc. ij. ſi delicatius, vel tres, ſi efficacius vis medicamentum, ſacchari, vel mellis lib. j. habeant. Electarij autem huiuſmodi ſumitur vnc. ſ. vt prius. Affertur ex Oriente, ſed male paratam dicit Manard.

COST. *GALLIAE moſchatæ. Xyloaloes crudi nomine quid velit, alibi diximus. Quod ad huius compoſitionis calcem ſcribitur de oleo balanino, Syluius rem obſcuram reddit, ita vertens (diſſoluunt oleo balanino pauco, ac eo cætera comprehendunt) quid enim ſit, quod diſſoluitur non explicat. Vetus autem interpretatio clarius. (Et apud alios diſſoluitur ambra in vaſe vitreo cum oleo de beẽ pauco, & conficiuntur cętera cum eo.)*
B *Quibus aliam a priori rationem docet hic aromata cõmiſcendi. Sicut enim xyloaloen, ambram, moſchum, tragacanthã, ex aqua roſacea diſſolui iuſſerat; ita loco aquæ roſaceæ oleum balaninum vſurpaſſe alios, ait. Sed ea arte, vt ex eius olei momento ambram diſſoluerent, tum eo reliqua cogerent. Sanè, quod hoc loco oleum balaninum deligant, non fit temere, hoc enim vnum non fit rancidum, propterea que ad vnguentorum precioſiorũ confectionem vſurpantur ætate noſtra. Quòd autem myrtei folij meminit Meſue, conficique trochiſcos eius folij figura iubet, non figuram, quæ qualiſcunque ſit, parum intereſt, ſed ſubſtantiæ modum innuit obſeruandũ, vt enim prompte areſcant, tenues tenuitate fere myrtei folij, vt ſint oportet, quanquam ſi ſint etiam paulo craſſiores, nihil refert.*

C

MESVE.

TROCH. galliæ Sebellinæ, ventriculum, cor, hepar, imbecilla roborant: in alias compoſitiones immittuntur. Recipiunt foliorum roſarum recentium, humidarum, ſe aperire incipientium, vnc. vnam, & dimidiam, tere curioſiſſime in mortario lapideo, tunc ipſis aloes bonæ, caryophyllorum, gummi, ſpicę Indæ, ana drachmam vnam, & dimidiam, ſantali citrini drachmas duas, ramich, drach. iij. omnia minutiſſime trita commiſce, & contere diem vnum cum roſis, aliquoties affundendo aquam roſatam infuſionis gummi Arabici. Poſtremo aromatiza moſchi drach. j. partibus duabus, ambræ, & caphu-
D ræ, ana aureo dimidio. Forma trochiſcos, & ſigilla.

MAN. ET hæc non minoris eſt vſus, quam præcedens. Ramich) Deſcriptiones habes infra.

SYLV. RECIPITVR in aromaticum nardinum. Sunt tamen, qui eius loco troch. Galliæ moſchatæ miſcent.

GALLIA Sebellina. Quæ terenda hic ait minutiſſime, terenda ſingula ſunt ſeorſum, licet non ſcribat, quod variam terendi rationem poſtulat aloes, variam caryophylli, & reliqua. Moſchus autem ambra, & caphura, quibus poſtremo reliqua dixit aromatizãda, eadẽ aqua roſacea diſſoluẽda ſunt, quæ aſpergi reliqua iuſſerat. An vero caphura hic ponenda, vt Meſue,

velle videtur, an ea dicto, quæ in aliquibus codicibus conciſa legitur (cam) iungenda ſit ambræ, arabica voce optimam ſignificans, quaſi ambram optimam quærat, non autem camphoram, aliorum eſto iudicium, illud tantum dicam, ſæpe alibi ambram hunc ſcriptorem quærere, & ſemper etiam ſi non exprimat, optimam quærere, vt & reliqua non addita tamen arabica huius vocis appendice, ita, vt caphuram præter ambram hoc loco velle non incerta prorſus ſit coniectura, alioqui etiam, & in ſequenti gallia, & in ſequentibus aliis multis caphuram non abhorret.

MESVE.

TROCH. Galliæ aromaticæ, veteribus celebratiſſimus ad cerebrum, cor, vẽtriculum, hepar, cæteraſq; partes nutritorias roborandas, neruoſque imbecillos illitu firmat, celebribus denique compoſitionibus miſcetur. Recipit autem emblicarum exoſſatarum, † vnc. 3. quæ parum tritæ triduo in vaſe vitreo probe operculato macerentur lib. dimidia aquæ roſatæ, cui prius roſæ ſiccæ, & cortices citrorum ſint immerſi, infuſique, deinde aquæ roſatum prædictæ infuſionis † vncias quatuor præterea immitte, & poſtridie tantũdem, donec emblicarum virtus aquis ſit impreſſa. Tunc accipe ligni aloes drach. octo, ramich vnciam vnam, & dimidiam roſarum, caryophyll. ana drach. decem, ſpicæ Indæ drach. tres, ſantali flaui † aromatici drach. quatuor, gummi Arabici drach. ſex, tere tenuiſſime, & cum prædicta infuſione emblicarum paulatim adiecta miſce, aromatica caphuræ, & muſchi, ana drach. 1. ambræ drach. duabus, finge trochiſcos, ſigilla, & ſerua vitreo vaſe.

MAN. ET hæc eoſdem vſus haberet, ſi bene pararetur. Sandali citrini aromatizati.) Lege aromatici.

COST. GALLIA aromatica.) *Obſcura hic ſunt quædam, Primum in menſura myrobalanorum vulgata verſio habet drachmas quatuor: pro iis reponit Syluius vncias quatuor. Tum quo pacto paranda ſit aqua infuſionis roſarum, quam ſumi iubet, non conſtat, ex Syluio enim velle videtur, vt roſas aridas, & citri corticem aquæ roſarum infundas, ex vetuſta lectione non colligitur, aquæ ne roſacea, an ſimplici infundendæ ſint aridæ roſæ. Tertio, an huic infuſo ſemel tantum myrobalani infundendi, an ſæpius: & ſi ſæpius, an prioribus myrobalanis abiectis, an relictis: Quum enim Syluius ſcribat (deinde aquæ roſarum prædictæ infuſionis vncias quatuor præterea immitte, & poſtridie tantundem, donec emblicarum virtus aquis ſit impreſſa) velle videtur, alios myrobalanos vnciarum quatuor menſura ſecundo loco prædicto roſarum infuſo immittendas, & tantundem poſtridie, ita vt integram eorum libram vnciis ſex infuſi ex roſis iniiciendam eſſe ex Syluio colligas, peruerſa prorſus infuſorum myrobalanorum, & excipientis liquoris proportione. Cæterum, quod ad priorem, poſterioremq; pertinet dubitationem, primum quidem, male, & prius, & poſterius vncias myrobalanorum quatuor ſumi certum eſt. Fiet enim, vt vbi intumuerit*

E *tanta myrobalanorum copia, nihil ſuperſit liquoris. Puto igitur cum veteri verſione drachmas tantum quaternas myrobalanorum illis ſex infuſi vnciis eſſe immittenda, id vbi effeceris, tribus tranſactis diebus (hic vero etiam Syluius omittit tempus) exprimendos myrobalanos, & aliorum myrobalanorum drachmas rurſum quatuor iniiciendas exiſtimo, quos rurſum poſtea die exprimes nouis eodem pondere mictis myrobalanis, denuo poſtridie exprimendis. Sic myrobalanorum vis, (quod expetit Meſ.) in liquore propoſito excipitur, ad reliquum, quem inſtituit, vſum. Infuſum autem aridarum roſarum, & citri corticum, de quo item dubitatio erat, ſi ex roſacea aqua pararis cum Syluio, longe magis præſtiturum exiſtimo, quam ſi ex ſimplici paretur aqua. Sumendarum autem roſarum, & citri corticum pondus, quum non ſcribat, ſatisfacturum puto, ſi vtrumque* F *ad vncias duas aquæ vnciis octo infuderis, ita ut his, poſtea expreſſis ſex liquoris vnciæ ſuperſint ad peragendum, quod reliquum eſt, vſurpanda.*

MESVE.

TROCH. Diarhodon efficaciſſimi ad febres pituitoſas antiquatas, aliis implexas, formam corrumpentes, ventriculi dolorem leniendum, & humores ipſi adhærentes detergendos, recipiunt foliorum roſarum rubrarum aureos ſex, ſpicæ aromaticæ, ligni aloes, ana aureos duos, glycyrrhizæ aureos tres, ſpodii aureum vnum, croci aureum dimidium, maſtiche drach. a. cum vino albo fac trochiſcos drachmæ vnius G pondere.

TRochiſci diarhodon ſecundum Matthæum ſiluaticum ſunt trochiſci de roſis. Secundum tamen Meſuen aliud trochiſci diarhodon, & aliud trochiſci de roſis, & eſt hæc confectio trochiſcorum diarhodon, quæ intrat in confectionibus Meſue Nico. in proprio antidot. habet aliam deſcript. quæ intrat in ſuis confectionibus. Auicen. in 5. can. habet trochiſcos de roſis nominatos diarhodon. CHR

NOmen hi habent a roſis, & ſub eo in multis compoſitionibus apponuntur, bibunturque in morbis ad diuturnitatem vergentibus. MAN.

HOs trochiſcos Meſue ſuis compoſitionibus magnis miſcet. Nicolaus autem ſuos diarhodon his diuerſos ſuis. SYLV.

H

DIARHODON. *Quid hic ſit, quod in antiquas complicataſque febres, ad ventriculi dolorem, & humorum ipſi inhærentium deterſionem adeo efficacem hunc paſtillum reddat, non facile eſt oſtenſu, quum enim pituitoſi ſucci obſtructioneſque antiquarum plerumque febrium authores, diſſecant attenuante, detergenteque egeant medicamento, ineſt his ferè ſingulis, ex quibus hic conficitur paſtillus, aſtringendi vis, nullius (vt videtur,) in ſupradictis affectibus, atque humoribus vſus. Sed quamuis vere, horum fere vnumquodque aſtringentis ſit facultatis, detergere tamen etiam aliqua eorum nonnihil poſſunt, vt roſæ, præſertim ſi recentes ſumas, vt ſumi poſſunt, ſed ſpica Inda, licet aſtringentis non expers facultatis, aperire non parum poteſt,* COST.

poteſt, vt etiam xyloaloe. glycyrrhizam vero aperire, & detergere ex eo vſu conſtat, quem afferre ijs ſolet, qui renum obſtructione laborant, quin & crocum valenter aperire apertum eſt. ac tandem quum ſingula ferè huius medicamenti ſimplicia mediocri calore ſuo, & ventriculum diuturna febre frigidorumque humorum colluuie imbecilliorem firmare, & concoctioni conferre poſſint, aſtringenteque facultate eumdem laxatum cogere valeant, neque etiam temere Meſue huic paſtillo prædictos aſſignat vſus. A

MESVE.

TRoch. de roſis, ventriculum, & hepar firmant, humoreſque ab illo detergent, ob id phlegmaticę febri conducunt. Recipiunt foliorum roſarum drachm. decem, glycyrrhizæ drachm. quinque, ſpicæ aromaticæ, drach. duas, & dimidiam. vino albo excipe. ſi purgatorios vis, adde ſcammonij drach. tres. B

CHR. TRes deſcriptiones trochiſcorum de roſis hic immediate ponuntur: & ab Auicen. v. can. ſolum duæ, ſcilicet trochiſcorum maiorum, & minorum de roſis: deſcriptio tamen trochiſcorum de roſis poſita ab Auicen. eſt illa, quæ habetur in vſu. & de his tribus, quæ ponuntur in litera, ſolum vltima habetur in vſu, & quæ ingreditur compoſitiones magnorum antidotorum, habet vtilitates, & iuuamenmenta ad dolorem ſtomachi, & malitiam complexionis, & febres antiquas, & ad principium hydropiſis. nam ſunt principaliter confortatiui ſtomachi, & hepatis, & aliorum membrorum nutritiuorum relaxatorum ex longitudine ægritudinis, & doſis cum circumſtantijs requiſitis eſt ſicut trochiſcorum diarhodon dictorum ſuperius.

MAN. EX duabus iſtis compoſitionibus ſecunda eſt efficacior. Si vis addere ſcammonium, vbi legis lib. iij. lege drachmas. Florum ſquinanthi. In voce ſchœnoanthos includitur flos, quare ſuperflue additum floris.

SYLVII. DAntvr ad ventriculi, & hepatis, & aliarum partium nutritoriarum imbecillitatem ex morbo longo, & frigida humida, ad febres antiquas, hydropis initium. Quamuis autem diarhodon ſignificet de roſis, tamen hoc loco differunt, vt apud Galenum, & alios leucacantha, & acantha leuce: chalcanthum, & chalcu antho aphronitron, & aphros nitru, & alia pleraque, ob aliquam differentiam nunc coniuncta, nunc diuiſa.

COST. DE roſis. *Conferre hos paſtillos pituitoſa febre laborantibus exiſtimo, ſiccitatis nomine, cuius vi ſupernacuum ventriculi humorem abſumunt, & aſtringentis facultatis ope, qua iecori conciliant robur. detergere autem imbecilliter puto, niſi ſcammonio addito: quod non hoc modo præſtat. Sed etiam inutiles ſuccos detrahit, biliosos primum, tum præterea pituitoſos, maxime quum ex cotoneo paratum eſt, quale hic puto vſurpandum. Sanè autem quando tum hic, tum in præcedentibus, ac ſequentibus glycyrrhizæ meminit, ſumendus ipſius radicis puluis videtur, quod, cum ſuccũ expetit, admonet, vt in trochiſc. de ſpodio paulo poſt. Non tamen erraturum puto, qui ſuccum in his quoq; omnibus ſumpſerit, vt qui parua ſui mole maioris ſit vſus, quam totius radicis puluis.*

MESVE.

TRoch. de roſis, & eupatorio, † obſtructionem hepatis probe leuant, & inde naſcentes icterũ, febres antiquas, & alijs complexas. Recipiunt foliorum roſarũ, drachmas octo, ſpicæ † rhabarbari, † glycyrrhizæ, ana drach. iij. ſpodij, † drac. vnam, & dimidiam, ſucci eupatorij, drachmas decem, cum manna fac trochiſcos. [† dolorẽ, &c] [† rhab. dra. ‡] [† al. drach. ij.]

HI validiores ſunt in omnibus his quia a roſis nomen acceperunt. MAN.

MESVE.

B DE roſis, & eupatorio. *His magis quam ſuperioribus fiderem ad diuturnas febres, rhabarbari, & eupatorij gratia. Sed an ſucci eupatorij drachma decem menſura ſit largior ad excipiendorũ pondus quæ vix drach. pendent decem, & octo cum dimidia, dubitarem, niſi nutritione vocata, ideſt liquore ſenſim affuſo, & abſumpto conficiantur. Mannam autem quam ad ſuperiora cogenda cum eupatorij ſucco ſumi admonet, ſiue poſtremo loco addas, vbi liquoris parũ eſt, quod ſupereſt, ſiue etiam antea, parum puto intereſſe. eius vero menſura, quæ non præſcribitur à Meſue, ea erit qua cum ſucco, exceptis reliquis aridi paſtilli euadant.* COST.

TRoch. de roſis, multorum ſcriptis celebrati, efficaces ad multos affectus, pręſertim ad ventriculi dolorem, malam co
C ctionem, febres antiquas, hydropem incipientem, & illos maximè, quibus forma corrumpitur. Recipiunt roſarum, drachm. 4. ligni aloes, drach. ij. maſtiches, drach. i. & dimidiam, abſinthij Romani, cinnamomi, ſpicæ nardi, caſiæ ligneæ, ſchœnu anthus, ana drach. i. cum vino antiquo, & aqua decoctionis radicum, fac trochiſcos drach. ij.

RAdices ſunt vreticæ quinque intelligendæ, ruſci, aſparagi, apij, petroſelini, fœniculi. SYLVII

DE roſis multorum. *In affectibus qui ex intemperie viſcerum frigida ortum habent, inter quos eſt corruptio formæ, ideſt malus corporis habitus, ſeu cachexia, plurimum poſſe paſtillum hunc exiſtimo.* COST.
D *Caſiæ autem ligneæ loco, quam præter cinnamomum, quæris, à cinnamomo tamen fortaſſe non diuerſum ſpecie, vt iam antea diſputabamus, cinnamomum probatiſſimum ſi ſumas, à ſcriptoris tamen huius mente non puto diſceſſurum.*

MESVE.

TRoch. galliæ magnæ, ſeu regalis, ventriculum, cor, hepar, cæteraſque partes nutritorias roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat. Recipit † ſucci dactylorum immaturorum, libr. j. quæ ſemel ferueſiat. cola, in ea coque ad mellis craſſitiem, gallarum recentium curioſe tritarum, vnc. 4. deinde roſarum rubrarum. vnc. 1. cardamomi, † ſeminis [† ſucci alhoſch.] [Lingua aui.]

fraxini,

fraxini, caryophyllorum, nucis moſchatæ, maſtiches, ligni aloes, ana drachm. 7. & dimidiam, cinnamomi drachm. 3. ſantali flaui drachm. 5. croci drachm. dimid. gummi arabici † drach. 1. († vnc. 8.) tere, cribra, miſce prædictis, extende ſuper marmor oleo amygd. vnctum, donec ſiccentur. terantur tunc tenuiſſime, moſchi aureo dimidio aromatizentur, cum aqua roſata fiant trochiſci parui, ſiccentur in vmbra.

MAN. HAc voce, Suc, vtuntur Arabes ad ſignificandum galliam. Succi Albelach.) Sunt ex genere dactylorum, & credo quod ſint immaturi. De lingua auis, & Darſeni, ſupra dictum eſt.

COST. GALLIÆ magnæ. *Quod ex palmulis lentore tanto præditis ſuccus extrahatur niſi antea, aqua, liquoreve alio macerentur, non video. præſertim ſi à nobis hic parandus ſit ſuccus, quibus non niſi arefactæ palmulæ afferuntur. ſucci ergo nomine, cremorē ſeu melliginem eam, quam vno ferè feruore coquendo reddere poſſint, ſumendam, & injiciendas in hanc gallas, atque ad mellis conſiſtentiam decoquendas pitarim. tum vero reliqua, vt præcipitur, perſequenda.*

MESVE.

TROCH. Ramich, ventriculum, cor, hepar imbecilla firmat, & lubrica viſcera ac inteſtina, choleram morbum ſiſtit, acrimoniam obtundit, animum reddit tranquillum, omnem hæmorrhagiam cohibet, ob quam naribus ſanguine fluentibus ſtando impeditur, alijs medicamentis miſcetur. Recipit ſucci oxalidis vnc. 16. ſemel feruefiant cum roſarum vnc. 1. baccarum myrti vnc. 2. cola, his miſce gallarum curioſe tritarum vnc. 3. coque iterum. Deinde pulueriza ſuper ipſa foliorum roſ. vnc. 1. ſantali flaui vnc. 1. & quartā, gūmi arabici vnc. 1. & s. carniū rhois, ſpodij, ana drach. viij. (ompliacij, drach. 7.) ſucci baccarum myrti multum tritarum, vnc. 4. ligni aloes, caryophyllorum, macis, nucis moſch. ana drac. 4. miſce omnia ſimul, & extende in ſcutella lapidea vſque dum ſiccentur. poſt tere minutim, & cum caphuræ aur. 1. & aqua roſ. fac trochiſcos paruos, ſicca in vmbra. Sunt qui loco ſucci oxalidis ſumunt ſuccum cydoniorum immaturorum: quidam quoque aromatizant moſchi drach. vnius quarta parte.

MAN. RAmich ſolent vocare Arabes mixturam quandam ex gallis, & paſſulis. Valde adſtringit quocunque modo quis ea vtatur. De ſpodio infra dicit Sicut alcoho.) i. ſubtiliſſime, vt oculares medicinæ teri ſolent.

SYLVII. IN multas compoſitiones recipitur, propter quas ſolas quibuſdam paratur, illas compoſitiones vſurpantibus. Ramich autem Serapioni gallia eſt, aut galliæ materia. Galliæ autem videntur trochiſci quidam prędicti vocari à gallis fructibus, quas fere recipiunt, aut per ſe, aut per trochiſcos ramich, qui gallarum vncias tres recipiunt.

Gallia autem moſchata cur ſit appellata, non video, cum nec gallas, nec ramich accipiat: ramich autem neſcio an ex rumice Latina voce corruptum eſt, quem largiſſimum hæc compoſitio recipit.

E COST. RAmich. *Ex baccis myrti recentibus ſuccus exprimitur, ex ſiccis non niſi aqua, liquoreve alio aſperſis. id vbi agendum eſt, vt maioris ſit expreſſus ille ſuccus efficaciæ, efficies, repetita ſemel, biſue noua in eo baccarum injectione, & expreſſione. Rhu autem, cuius quoque hic carnem expetit, leuiter contundendo denſo cortice ſpoliandum, tum abiecto cortice interior ſubſtantia exactiſſime terenda, & reliqua ex ſcriptoris inſtituto peragenda.*

MESVE.

TROCHISCI caphuræ, ad febres ardētes, bilis, & ſanguinis feruorem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam, & ab his ſitim inexpletam, icterum quoq;, ac phthiſim, & hecticā conferunt, recipiuntque, (F) foliorum roſarum drachm. 4. ſpodij, glycyrrhizæ ana drach. 2. ſantalorum flauorum drachm. 2. & dimidiam, croci, ſeminum melonum, citruli, cucumeris, cucurbitæ, tragacanthi, gummi, ſpicæ, ana drach. 1. ligni aloes, cardamomi, amyli, caphuræ, ana drachmam vnam, partes duas, ſacchari albi, & mannæ ana drachmas tres, cōprehende muccagine ſeminis pſyllij, & * aqua roſarum.

MAN. REs noua, quam gummi arborum dicunt, & putāt valde frigidam. Ego eam quæ ad nos defertur, rem factitiam puto, & calidam. Simeon ambar vocat, dicitque multis locis emanare à quibuſdam veluti fontibus, ſicut aſphaltum, & ſulphur, eſſeq; aliud fuluum, aliud ſubalbum, & tertium nigrum, habereque vires calefaciendi, & incidendi. (G)

SYLVII. VT præcedentes parantur non quod per ſe vſurpentur, ſed quod in alias compoſitiones veniant. ſpica tamen, & crocū, xyloaloen, cardamomum, & etiam ſaccharum, mannam, febribus acutis noxia tolle, ſi contra ipſas his es vſurus. Trochiſci albi, ſeu collyrium album Raſis his affines ſublatis calidis, recipiunt ceruſæ lotæ, drachm. 10. amyli drachm. 4. gummi Arabici, tragacanthi, ana drachm. 2. caphuræ drachm. s. Fiant trochiſci ſic, gummis aqua roſarum ſolutis addatur reliquorum puluis tenuiſſimus. Fiant trochiſci à medico vtendi in collyria ſicca, vel humida.

COST. CAPHVRÆ. *Conferre hos paſtillos calidioribus morbis, vt hic ſcribitur, facile crederem, ſi crocum, ſpica, xyloaloe, cardamomum, demantur: an vero bellicis eſſe vſui poſſit, facit vt dubitem areſaciendi vis, quam pleriſque eorum ineſſe certi ſumus, quæ ad hos ipſos parandos veniunt.* (H)

MESVE.

TROCHISCI rhabarbari, valent ad hepatis obſtructionem, dolorem, tumores præter naturam, affectus inueteratos eiuſdem, & hydropem, & icterum, & formæ corruptionē. Recipiunt rhabarbari boni, drach. 10. ſucci eupatorij, amygdalarum amararum ana drach. 3. roſarum drach. 3. ſpicæ, aniſi, rubię, abſinthij, aſari, ſeminis apij, ana drachmam 1. fac trochiſcos ponderis vnius aurei.

CHRI. TRochiſcorum de rhabarbaro. vſus eſt conueniens ad dolorem hepatis frigidum a materia

pun-

pungitiua, & ad oppillationem ipſius. ſunt enim aliqualiter ſolutiui materiei ſubtilis aquoſæ, ac citrinæ, & ideo multum conueniunt hydropicis, & his quibus habitudo corporis, ſeu forma corrumpitur, & doſis eſt vſque ad drach.i.cum aqua, vel vino ſecundum exigentiam diſpoſitionis curandæ, cum decoctionibus, & cætera. Notabis vnum, quod Meſue non ponit liquorem, cum quo debent confici iſti trochiſci, ſed ſecundum quoſdam debent confici, cum ſucco de eupatorio.

MAN. HOrum potus in his, qui mali habitus ſunt, magnæ vtilitatis eſt. His vti aſſueuerunt medici in febribus ex decidentia acutis, & incipiēte malo habitu.

SYLVII. QVIBVSDAM ſunt in vſu ad frigidos, & pituitoſos ac etiam bilioſos affectus hepatis, quibus corporis habitudo, ſeu forma cachexia corrumpitur, vt in hydropicis, & B icteris, & cæteris cachecticis, ob hepatis deprauatam actionem. Dantur drach.i.ex aqua aut vino, pro affectuum, & aliorum indicantium natura. Ad comprehendenda autem omnia, vt trochiſci fiant ſucco eupatorij largiore opus eſt. Trochiſco ex rheo Indico Actuarij ſunt his affines ponderibus tamen variant.

COST. RHABARBARI. *An ſimplicia quæ arida hic, & in puluerem ducta ſumantur, pondus æquantia drachmarum vndeuiginti, drachmis ſucci eupatorij quatuor, & ſucco amygdalarum eiuſdem ponderis cogi recte poſſint, non ſat ſcio. ſucco largiore opus eſſe ait Sylnius, quod experimento probabis.*

MESVE.

TROCHISC. ſpodij efficaciſſimi in febres acutas, ventriculi, & hepatis inflammationem, & ſitim vehementem. Recipiunt ſpodij, drach. iiij. roſarum rubrarum, drach. vij. ſeminis portulacæ, ſucci glycyrrhizæ, ana drac. ij. cum muccagine ſeminis pſyllij ſac trochiſcos drachm, vnius: vtere cum ſucco mali granati. Sunt qui addunt ſeminum quatuor, gummi Arabici, tragacanthi, croci ana drachmam vnam, & dimidiam.

MAN. SPODIVM fit liqueſcentibus cadmia, & ærario lapide: tenuior enim pars exhalans, & tecto fornacis adhærens ampulleſcit, & πομφόλυξ appellatur, Pars vero grauior deſcendit, & pauimento, vel lateribus hęret, quæ ſpodium vocatur. Recentiores Auicen. ſequentes, antiſpodion ſpodio præferunt, maxime, id D quod ex cannarum radicibus exuſtis, licet ſint alia plura præſtantiora, vt quod ex myrto, vel olea, vel lētiſco. Modum autem confectionis tradit Dioſc.lib.5. Veri autem ſpodij vſus non fuit, niſi extrinſecus admouendo.

COST. SPODII. *Si pro ſpodio hic ebur vſtum ſumas, non diſſenties a doctis viris. Licebit etiam ceruinū cornu vſtum, læuigatumque, atq; in cote præparatū ſumas,*

MESVE.

TROCHISCI. ſpodij alij, cum ſemine oxalidis ad febres bilioſas, cum alui fluore valent, inflammationem ventriculi, & hepatis, & ſitim continuam ſedant. Recipiunt roſarum rub. drachm. duodecim, ſpodij, drachm. decem, ſeminis oxalidis, A drachm. ſex, ſeminis portulacæ, ſeminum coriādri aceto maceratorum, & torrefactorum, pulpæ rhois, ana drach.ij. & ſ. amyli aſſi, balauſtiorum, baccharum oxyacanthæ, ana drachm.ij. gummi Arabici aſſi, drach.j. & dimidiam, cōprehende omphacio, vtere cum aliquo ſucco adſtringente.

CHR. ISTI trochiſci multum conferunt fluxui ventris ab humore cholerico facto, ac etiam dyſenteriæ cum excoriatione inteſtinorum, præmiſſa tamen aliquali euacuatione cum aliquo quod euacuat comprimēdo, vel cum rhabarbaro torrefacto, vt ſuperius dictum eſt, & doſis ipſorum eſt vſque ad drachm. i. cum aqua plantaginis, vel cum alijs aquis conue- B nientibus, vel cum vino pontico lymphato cū aqua ferrea. Et maxime conueniunt non ſolum per ſuperius aſſumpti vna vice, vel pluribus ſecundum exigentiam in tempore congruo, ſed per inferius cum clyſterijs, vel cum alijs ſtypticis cōſtrictiuis, pręmiſſis tamen lenitiuis, & abſterſiuis clyſteribus, vt ſumendo de ipſis trochiſcis cum vino pontico paruo, & cum aqua hordei cum alijs liquoribus, & quandoque addimus ſuccum plantaginis, vel aliquid de pinguedine ad faciendum virtutem medicinarum penetrare, in ſubſtantiam inteſtini, & ad alterandū humorem calidū, qui vt plurimum eſt cauſa fluxus. Et non ſolum iſti trochiſci conueniunt fluxui vētris, ſed & acute febrientibus, ſitim extinguendo. conueniunt etiam inflammationi ſtomachi, & hepatis aſſumpti per ſuperius cum aqua endiuiæ, & ſimilibus C aquis frigidis alteratiuis. Nota quod eius ſunt duæ ſpecies, ſcilicet ſylueſtris, quæ vocatur lapatium, & domeſtica. quæ apud nos vocatur acriumcello, & iſte proprie vocatur acetoſa, quæ eſt frigidæ complexionis in tertio, & ſiccæ in ſecundo. Coriandri. eſt ſemen notum frigidæ compl. in primo, & ſiccæ in ſecundo. habet tamen partem aliquam corticalem extrinſecam paruam, quæ eſt valde calidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo. Infunditur autem in aceto, vt huiuſmodi extrinſecæ, & inſenſibilis partis caliditas, & malitia remoueatur ab ea. ac etiam, vt ſubtilietur reliqua parte eius, vel ſubſtantia facilius penetret ad partes eius profundiores.

Exhibitio eorum duplex.

Acetoſa ſpecies duæ.

MAN. Potentes eſſent in adſtringendo, ſed non parantur.

SYLVII. FLVOREM alui, & dyſenteriam iuuant, vel poti drachm. i. cum aqua plantaginis, aut vino auſtero, aqua chalybeata D iugulato, ſi febris adeſt, vel drach.ij. clyſtere iniecti: purgato tamen prius corpore per rhabarbarum torrefactum, vel ſimile, & inteſtinis clyſtere alio ante deterſis: ſitim vero, & febrilem ardorem extinguit cum aqua intybi, cichorij, vel alia.

COST. SPODII alij. *Quid ſit quod amylum hoc loco, & gummi arabicum aſſum velit, non ſatis apparet. non eſt profecto vt vim glutinandi, quæ bis ineſt, augeri aſſatione exiſtimemus. quin etiam, vt aſſando igneam violentiam experiuntur, ita dubitare licet eadem minus opportuna ad eos affectus eſſe, quorum gratia hic cum alijs quæruntur. Sed fortaſſe non aſſationem vere, at deſiccationem tantum quærit, vt in puluerem cōmodius duci poſſint, in quem duci non poſſunt, niſi aridiora. Alienus vero ille calor, quem igni admota experiuntur, refrigerante vi omphacij reprimitur.*

SYLVII. PRo acidis, dulcia ventrem magis molliunt, lib.j. ſanit. tuen. lubricando: ſed hæc comprimendo. E

M E S V E.

SVccvs Myrtinus, vt ſuccus ribes. In ſumma, omnis ſyrupus ex ſuccis factus, ſi abſque melle, & ſaccharo igne, vel ſole incraſſetur, rob vocatur.

CHRI. GEneraliter concludendo omnia ſupraſcripta robub principaliter conueniunt fluxibus ventris, factis à mala cõplexione calida, ſeu ab humore cholerico ſubtili, & acuto excoriante inteſtina, aſſumpta per modicum tempus ante cibum cum aquis appropriatis, vel ſine, vt ſuperius dictũ eſt: & aſſumpta poſt cibum ſine aquis ſimiliter conuenirẽt cuilibet vomitui facto ab eadem cauſa. Conuenirẽt etiam fluxui vrinę ſuperflua prouenięti a relaxatione, & ſuperflua caliditate renũ, & ſimilibus diſpoſitionibus. F

SYLVII. HI ſucci prope omnes non modo fluorẽ alui ſiſtunt, & dyſenteriæ conferunt, & vomitum, ſed etiam immodicis vrinis, immodico fluori menſium, vomitui, & ſcreatui ſanguinis, intemperaturis calidis hepatis, renum, & aliarum partium.

Succi autem huiuſmodi in vſu eſſe deſierunt, forte quod ægrius ſeruentur integri etiam ſiccati: quorum loco in vſu frequentiore ſunt ſyrupi omphacij, oxyacanthæ, ex cydonijs, granatis, acida parte citrorum, de quibus & cæteris ſyrupis mox dicemus. Æque vero deſierunt ſyrupi Meſue idem pollentes, de prunis, pomis, pyris, cornis, ſucco rhois.

DISTINCTIO SEPTIMA

De decoctionibus, & infuſionibus.

M E S V E.

HAc ſectione ſeptima decoctorum, & infuſorum differentias, quomodo in ſuperioribus, ordine deſcribemus.

CHRI. *Decoctio quid ſit.* DEcoctiones propriè ſunt quando aliqua aromata, ſemina, flores, radices, vel folia, vel quidquid aliud cuiuſcũque generis ſit, decoquitur in aqua ſimplici, vel in aquis deſtillatis vna, vel pluribus, in vino, vel in quocunque alio liquore, vnde virtus illarum rerum acquiritur, & aſſumitur in prædictis aquis, in quibus decoquuntur. demum talis decoctio colatur cum forti expreſſione quandoque, & quandoque ſine, ſecundum exigentiam, & quandoque multum decoquitur ad ignem, & quandoque parum. Et liquor qui accipitur taliter, decoctio vocatur. *Infuſio quid ſit.* Infuſio autem eſt, quando aliquæ res medicinales infunduntur, ſeu ponuntur puluerizatæ contuſæ, vel ſolidæ, in aqua, vel vino, vel aliquo liquore abſque vlla decoctione, & in illo tenentur, vel remanent per aliquod tempus. Colligitur tamen cum expreſſione, vel ſine ſecũdum quod quærimus maiorem, vel minorem virtutem remanere in aliquo liquore, & ſic talis liquor ſic præparatus, & colatus nominatur infuſio. Et hoc notandum, quod in decoctionibus plus remanet de virtute in liquore, quam in infuſionibus. Sed nos ſæpe poſt infuſionem alicuius ſimplicis medicinæ, vt agarici (gratia exempli) damus etiam aliquam leuem decoctionem, vt virtus eius melius, & fortius aſſumatur. & remanet: in liquore, in quo decoquitur agaricus, vel alia res conſimilis, vt rhabarbarum, vel turbith. H

E MAN. DEcoctiones huiuſmodi multum ſunt vtiles, & ego vſus eis multoties, multum profeci: quas tamen compono ad libitum, ſecundum intentiones occurrentes.

SYLVII. APozema, id eſt, feruefactum, & decoctum, fit ex plantarũ partibus, præcipue radicibus, folijs, ſurculis, floribus, fructibus, ſeminibus, corticibus, lignis, interdum etiam ſuccis, raro ex liquoribus, gummis, reſinis, raro item ex animalium partibus, rariſſime ex terreis, & metallicis corporib. Coquuntur autem hæc, nunc ex aqua, tum ſimplici, qualis fontana, pluuia: tũ medicamentoſa, qualis ex plantis deſtillata, marina, ſalſa, ſulphuroſa, aluminoſa, bituminoſa: nunc ex alio humore, vt lixiuio, vino, aceto, lacte, ſero, vel quouis: in quem tamen hæc medicamenta vires ſuas deponant, & humoris illius facultatum aliquid aſſumant, quamuis magna pars e abſoluta coctione exprimantur, ac mox ceu inutilia abijciantur. Exprimuntur autem horum quædam valenter, alia clementer, alia ne tantillum quidem, pro rerum coctarum, & humoris, in quo incocta ſunt natura, & vario medici ſcopo, vt interim taceam colorũ differentias, & coctionum, & cõfuſionum. Quæ enim liquida ma- F lumus, & parum valentia, parum diu cocta, non contuſa, colo denſo, nulla aut minima expreſſione excipimus. Cõtra vero, quæ craſſa glutinoſa appetimus, diu cocta, probe contuſa propemodum tota per colum rarum, vel tranſmittimus, vel exprimimus. Coquuntur quoque nonnulla multum, alia parum, alia mediocriter, non modo ob coquendorum naturam, vt in libro ſecundo de præparationis medicamentorum ad pharmacopœos ſcribimus, ſed ob medicamenti conſtituendi formam, & indicationes varias. Infunduntur, ſeu macerantur eadem humore ſimili, ſed fere calfacto cineribus calidis, vel ſole, vt medicamenti vires promptius, & valentius trahat: quamquam infuſio imbecillius eas ad ſe alliciat, quam coctio. ob id diutius fit, ſæpe leui coctione abſoluitur. Infuſa item colantur: ſine expreſſione quidem imbecilliora ſunt, ſed tenuiora, & iucundiora: cum expreſſione autem valenti, contra.

COST. *PLantarum & earum partium, interdum ſucci, interdum ſtillatitiæ aquæ ſunt ex vſu: aliquando decoctis aliquando dilutis, quæ vocant infuſa, vti præſtat.* G *Nam quæ aſtringente facultate valent, illius, earum rerum facultatis: vniuerſim parum retinẽt ſtillatitij liquores: quod deſtillatione parum admodum terrenarum partium in halitus diſſoluitur, atque in ſublime fertur, quibus vis inſidet aſtringendi. quare quacunque diligentia deſtillentur aſtringentia, acerba, acida, auſtera, immo & ſalſa, atque amara, eorum ſtillatitij liquores illius ſaporis vix aliquid retinent, denſa grauique, ac terrena ſubſtantia illorum ſaporum cauſa non ſublata vi ignis. non ita acrium liquor, vt qui plurimũ habet ignei, ac ſubſtantia tenuitate præſtat. niſi ea forte acrimonia crudo ſucco multo diluatur, vt in raphano, & rapa. Itaque in terrenarum eiuſcemodi rerum vſu ſucci maxime deligendi ſunt, vt qui vniuerſam earum rerum naturam cum expreſſa intima ſubſtantiæ referant. quod ſi ſucci non ſit copia, tunc decoctum maxime ex vſu eſt futurum.* H *in quo aſſidua planeque valida caloris in profundiſſimas vſque partes penetratione, atque actione, decoctarum rerum ſubſtantia eliquatur, & ſapor earum omnis, ac facultas, non ſecus, ac ſapor, & vis carnium foras in ius extrahitur. At ſi laxiori, tenuiorive res cenſetur ſubſtantia, aut ſi in ſuperficie ſitas habeant vires, tunc infundere præſtat, quam decoquere. aut ſi coquendum ſit, leui prorſus, atque moderato igne agendum eſt, ne earum cum ſubſtantia vires diſſipentur. Sed quæ ſeruanda ſint in hoc genere coctionis, quæ particulatim elixatio eſt; immo etiam quem vſum elixatio præbeat, quod à nobis in librum Canonum conſcriptum, neſcio quomodo à Typographo omiſſum eſt, damus hoc loco breui ſchemate ita comprehenſum.*

Vſum

- *Vſum elixationis conſideramus reſpectu*
  - *medicamenti*
    - *corrigendi in*
      - *Subſtantia. ſic*
        - *Cruda coquuntur, vt carnes, fructus, alimenta infinita.*
        - *Dura & ſicca mollia redduntur, vt legumina, & ſiccati fructus,*
        - *Mollia dura fiunt, vt oua, cochlea.*
        - *Liquidis cōſiſtentia comparatur, vt ſyrupis, emplaſtris.*
        - *Superfluus humor abſumitur. vt quum lac coquitur ad dyſenteriam.*
        - *Sordes ſeparantur, vt auferri poſſint; vt ex melle, & ſaccharo ſpuma.*
      - *qualitatibus*
        - *particulatim*
          - *primis. ſic*
            - *Calida tēperantur.* / *Frigida calefiunt.* — *fit hoc liquore contrarij temperamenti.*
            - *Humeſcunt ſicca, recepto in rem, quæ elixatur liquore in quo elixatur.*
            - *Sicca fiunt humida, abſumpto interiori humore. ita elixæ carnes 4. Meteor. aſſis ſicciores dicuntur.*
          - *ſecundis.*
            - *Sapores immutantur. ita ſmirnij & aci radices elixando deponunt acrimoniam.*
          - *tertijs ſic*
            - *Erodendi vis retunditur. hac ratione ſcammonium oleo amygd. dulciū vel ſucco cotonei incoctum corrigitur.*
          - *quartis, id eſt in ea vi, quæ eſt a ſpecifica forma quę*
            - *corrigitur. ſi*
              - *violētior*
                - *reprimitur, vt quū ſcāmonium in ſucco cotoneorum coquitur.*
                - *transfertur & benignior redditur, vt ſi raphanus, cui infixus ſit helleborus elixetur. in eū enim vis hellebori caſtigata transfertur.*
              - *benignior, adiuuari liquore aliquo poteſt, vt ſi in decocto ſena helleborus coquatur.*
            - *foras trahitur quum altius inſidet.*
        - *generatim omnibus quæ*
          - *in medicamento vno elixatione interdum ſeparantur, vt in braſſica, in qua ſubducendi vis in ius trahitur; aſtringente in ipſo braſſicæ corpore ſuperſtite.*
          - *in diuerſis medicamentis miſcentur, vi vniuerſa in vnam quaſi formam contracta.*
    - *Conſeruandi diutius. ſic ſucci elixatione denſantur & ſyrupi. & aliqui vinum vt cōſeruetur coquunt.*
  - *ægri, vt conſulamus*
    - *eius palato.*
    - *affectis partibus.*

Ad

Ad exactam elixationẽ habenda eſt ratio

- *Illius quod coquendum eſt, quod priuſquam coquatur ſtatuẽdum an ſit ex vſu*
  - *contundere, terere, incidere* — *obſeruatis eius*
    - *ſubſtantia, quibus hæc* — *craſſa, denſa, dura*
    - *qualitatibus & viribus, quibus hæ* — *intenſę, in profundo poſitæ,*
    - *quãtitate, quibus magna eſt moles*
    - — *contundenda, terenda, incidenda ſunt, vt exloris in ea vis facilius permeet.*
  - *abluere, detergere* — *hæc agenda, vbi ſordium, aut pulueris eſt aliquid.* — *Contra agendum in contrarijs.*
- *Illius in quo fit elixatio*
  - *liquoris, qui variat*
    - *genere. interdum enim eſt*
      - *aqua*
        - *potabilis fontana, fluuiatilis, putealis, ciſterna, pluuia.*
        - *medicamentoſa, ſalſa, thermalis variorum generum.*
      - *plantæ ſuccus, ſtillatitia aqua, vinum variorum generum, acetum, oleum, reſinaceus liquor.*
      - *animalis aliquid, lac, eius ſerum, butyrum, adeps, vrina, mel.*
    - *qualitate quam actualem vocant. quandoque enim in eo tepido res coquẽdæ ponũtur, vt quę denſa, craſſa, & dura ſubſtantia ſunt, quarum ſuſpitio eſt, ne frigore denſentur meatus, vt calor eos minus facilè peruadat.*
    - *quantitate. poſtulant enim alia*
      - *multum, quæ arida ſunt natura diutius coquenda ſunt.*
      - *paucum, quæ humecta ſunt natura parum coqui debent.*
  - *vaſis, cuius variat*
    - *materia. quandoque opus eſt*
      - *aureo*
      - *argenteo*
      - *æreo. hoc vitandum eſt vbi acetum ſumitur, quod eius immutat saporẽ.*
      - *ſtanneo*
      - *plumbeo*
      - *vitreo*
      - *teſtaceo*
      - *lapideo*
    - *operculum. quędam*
      - *ſine operculo coqui debent, vt quæ tetri odoris ſunt quem præſtat exſpirare.*
      - *cũ operculo, odorata omnia.*
    - *numerus. q̃dã enim in duplici vaſe coquuntur, vt oleũ roſaceũ, & alia multa.*
    - *amplitudo.*
      - *quędã amplo egent vaſe, vt q̃ tetro ſunt odore, quẽ rectè eſt difflari.*
      - *quædam anguſto. quorum ſeruari odorem, & vires oportet.*
  - *Ignis, licet enim quædam ſole, calce, ac fimo coquantur; ea tamen fermentatio potius eſt quã elixatio. Ignis ergo ex varia materia paratur, ex*
    - *carbone*
      - *duriori. hoc egent duriori, & denſiori ſubſtantia prædita, & quorum vis altè ſita ſit.*
      - *molliori. qui molli, & laxa ſubſtantia, & quorum vires in ſuperficie ſunt, & quorum facultatem ignis acrior exoluit.*
    - *lignis, ſarmentis* — *his egent mollia, tenuia, & imbecillia.*
- *Modi elixandi. quædam enim coquenda*
  - *ſemel tantum. quorum vna vis foras eſt extrahenda.*
  - *bis aut ſæpius nouo affuſo liquore. quorum*
    - *vires aliquas imminuere, vel abolere animus eſt. ſic ari radicem ter coquimus ad deponendam acrimoniam.*
    - *vires contrarias ſeparare intẽdimus: ſic ſubductoria vis lẽtis coctione prima in primũ ius excipitur, aſtringẽte ui relicta in ſecũda. Cauere hic oportet, ne nouus liquor affundatur frigidus. ne aſtrictis frigore meatibus, medicamẽti caloris vis minus interiores partes permeet, & non æquè concoquat.*
  - *celeriter, excitata flãma, vbi res ſordibus expurgãdæ. vt.n. attollatur ſpuma, flãma eſt opus.*
  - *ſenſim, vbi nihil eſt ſordium ac ſpumæ.*
- *Temporis. Certum & præfinitũ tẽpus elixationis eſt, vbi medicamentũ finem ſinon fuerit aſſequutũ, quem exquirimus in ſubſtantia cõſiſtentia qualitatibus omnibus. Vnde quędã coquũtur ad dimidias, ad tertias, ad quartas. Quædam rurſum coctione diuturna deteriora fiũt in*
  - *ſubſtantia, vt oua, oſtrea & id genus alia, quæ duriora fiunt.*
  - *qualitatibus, ut mel quod è ſapore ſuo degenerat. & omnium ferè odor minuitur.*
- *Ordinis. Vbi ſimul coquenda. prius enim inijcienda, quæ difficilius coquuntur, & coctionem multam ſuſtinent. quare dura, craſſa, denſa, lenta, quæve in profundo ſitas vires habent, ijs prius inijcienda ſunt, quæ contrario modo ſe habent.*

MESVE.

APOZEMA adianti albi ſanguinē à miſtis ipſi putribus materijs purgat, clarumque reddit, ardoremque ipſius, ac bilis flauæ cōpeſcit. Adianti albi vnciā vnam, & dimidiam, fumariæ vnc. vnā, lupi ſalictarij, violarum ſiccarum, ana drachm. octo, pruna quadraginta, zizypha viginti, coque lib. tribus aquæ igni lento ad duarum librarum conſumptionem. tunc adde caſiæ fiſtulæ purgatæ vnc. tres, tamar Indorum vncias duas, mannę vnciam vnam, rhabarbari boni drachm. tres: frica manibus, & cola. Datur mane. Interdum loco aquæ coquuntur hæc in ſeri lactis caprini libris † quatuor. † tribus.

CHRI. HIC ponuntur multæ decoctiones, & diuerſæ, quæ omnes habent aliqualiter virtutem ſolutiuam, lenitiuam, ac etiam compreſſiuam, ac etiam ex eis aliquæ habent virtutem ſolutiuam ſolum modo, vel lenitiuam: non ſunt tamen illæ decoctiones omnes, quibus medicinæ ſolutiuæ, & aliæ generaliter diſtemperentur, ſecundum quod inferius declarabo: poſſumus tamen vti magiſtraliter præſentibus decoctionibus in quibuſdam caſibus, non tamen multum reſeruando eas decoctiones: quia vt plurimum poſt triduum corrumpuntur, & alterantur, & multoties in tempore calido. Vnde eſt neceſſitas innouationis earum. Et licet iſta prima decoctio non ſit in vſu, habet tamen clarificare ſanguinem mundificando, leniendo, & comprimendo choleram rubeam. Et doſis eius eſt de mane vacuo ſtomacho vſque ad vnc. vj. & modus conſtructionis eſt in litera.

SYLVII. HORVM apozematum multa aluum ſubducunt, quædam leniendo, alia comprimendo, ſunt etiam quæ attrahendo. Ob id autem quod parum ſunt iucunda propter craſſitiem, & nigrorem, quodque parum diu, vt ad triduum, ſeruari poſſunt, præſertim aere calido, parari hæc deſierunt. Coquuntur autem nunc frequenter ſine caſia, & tamar Indis, & id genus alijs. Huius dari poſſunt vnciæ ſex.

COST. APOZEMA adianti albi. *Quæ in parandis decoctis ſint obſeruanda, alibi abunde explicauimus. Quamobrem ſimplicia quorum hic meminit, non ſimul liquori, vt coquantur tradenda ſunt. ſed ne à recta methodo recedas, ante omnia pruna, Zizyphaq; in aqua, aut ſero præſcripti ponderis incoquenda: tum vbi molliora coquēdo euaſerint, atque ex tribus liquoris libris paulo plus vna ſupereſt, tunc fumaria, moxque lupuli, & adiantum addenda, & pauliſper cum reliquis coquenda, vt tertia pars liquoris ſit ſuperſtes. Percolandum tunc (mea ſententia) licet ſcriptor ſileat, diſſoluendaque caſia purgatoria, tamarindi, manna, ac rhabarbarum in tenuem puluerem redactum (vt puto) quæ omnia vbi manibus tractaris, & expreſſeris ſeruandum eſt, quod exprimitur propinandum vice purgantis medicamenti in tres ferè partes diſpartitum.*

MESVE.

AQVA fructuum ſanguinis, & bilis flauæ feruorem reprimit, ſanguinē clarum facit, bilem clementer educit, pruna. † xl. myxa, zizypha, ana xxx. tamar Indorum vnc. † ij. caſiæ fiſtulę vnc. iij. mannæ vncia vna. Fiat vt diximus. † L. † iij.

MAN. HÆC eſſet magni precij ob mannam: noſtri aromatarij præparant abſque ea & caſia.

SYLVII. PROXIMVM hoc ſuperiori eſt, vt materia, ſic viribus. Eſt tamen illud ob rhabarbarum, fumariam, adiantum paulo purgantius.

COST. AQVA fructuum. *Siue hic quadraginta, ſiue ſexaginta ſumas pruna, vt in aliquibus codicibus legitur, non multi intereſt. ſunt enim hæc ſuperioris exemplo, ad cuius imitationem nos hic author refert, in tribus aquæ aut caprini ſeri libris, ſimul cum myxis incoquenda, vt vna tantum decocti ſuperſit libra. Neque vero, (in quo laborare quoſdam video) coqui iubet tamarindos: ſed tantum decocto iuiubarum, & prunorum commiſceri cum caſia purgatrice, & manna. quæ omnia commiſcendo caloris vi (neque enim miſcebitur ijs manna ſine calore) tertiam illam prompte acquirunt facultatem, quam expetimus.*

MESVE.

INFVSVM aquæ caſei, bilem flauam clementer educendo, ſanguinem purgat. Recipit foliorum roſarum recētium completarum vncias duas, rhabarbari boni † aureum vnum, & dimidium, ſpicæ † drachm. j. & dimidiam: rhabarbarum, & roſæ parum terantur, & macerentur per noctem in ſeri lactis, præſertim caprini, lib. ij. cola, proprina. penuria roſarum recentium fit interdum ex ſiccis. † aur. ß. a. † drach. s.

CHRI. MODVS infuſionis aquæ caſei, ideſt ſeri caprini. Iſta infuſio multum vſitatur à medicis practicis, quando de ſero tempore veris ſereno aere infunduntur in ea roſæ, lupuli, fumus terræ, vel aliæ res ſanguinem purificantes, ſeu rectificantes, & remittentes in ſuo calore ſuperflue: demum de mane colantur, & ſic talis colatura ſub actuali caliditate aſſumitur, & quando cum eis non ponitur alia medicina ſolutiua à prædictis, poteſt aſſumi pluribus diebus continuis loco ſyrupi digeſtiui, vſque ad vnc. viij. Infunditur autem, & ſæpe rhabarbarum in ipſa aqua lactis de ſero vſque ad drach. iij. cum grano vno ſpicæ: demum de mane colatur, & de illa colatura aſſumitur vſque ad vnc. vj. & ſufficit ſolum ſemel de iſta infuſione aſſumere: quia eſt ſolutiua materiei cholericæ, & ideo eſt adhibenda diligentia, ſicut de alijs medicinis ſolutiuis. Et hic nota, quod ſemper ſpica eſt ponenda cum rhabarbaro, quia velocitat eius operationem. Et nota, quod aqua lactis aſſumpta de mane abſque alterius rei aſſumptione mundificat ſanguinem ipſum verſus frigidum alterando, poſita tamen de nocte verſus ſerenum aerem, & eſt multum conueniens iuuenibus, & pueris, & ſic habetur in vſu.

MAN. HÆc eſt nobilis,& ea ſum vſus plerunque, præcipue tempore roſarum, amota tamen ſpica, ceu non neceſſaria, & guſtui inſuaui. E

SYLVII. SERVM lactis per ſe ſumptum, ſanguinem reddit puriorem, & frigidiorem, quod acrimonia ſua ſubducat aluum. id multo efficacius præſtat maceratis in ipſo per noctem roſis, lupulo, fumaria: ſumique tunc poteſt vere ſingulis tribus, aut quatuor matutinis ab vnc. vj. ad vnc. viij. Si autem rhabarbarum ſimul infuderis, pondere ſufficienti, vt ad drach. ij. aut iij. cum pauca ſpica, vel ſchœnantho actionem celerante, ſemel ſumpſiſſe ſufficit. Spicam ceu non neceſſariam, & ingratam tulit Manardus.

COST. INFVSVM aquæ caſei. *Hic rhabarbarum teri craſſe iubet, quum tamen tenuius redditum valentius purget. Sed diutina per noctem maceratione ſperat id ipſum aſſequi. Tu loco contritionis, qua euaneſcunt tenuiores partes, quarum præſertim eſt vis purgandi, minutim incidas. idē (vt puto) efficacius reddes. Quod autem roſas etiam ſiccas cedere in recentium locum ſcribat, quando in hiſce aridis aſtringendi vim maxime excellere conſtat, vix concederem, niſi roſas quoque aridas ſero infuſas expurgare quandoque obſeruaſſem. id quod fortaſſe compreſſoria facultati, quæ remanet ſero adiutæ erit tribuendum. Verum licet in ſua verſione ita habeat Syluius, in veteri tamen legitur in recentium roſarum penuria infuſum, ſine ipſis, id eſt, ex ſolo rhabarbaro parari.* F

M E S V E.

INFVSVM ſucci herbarum idem potens quod præcedens. Recipit ſuccorum intybi, lupi, bugloſſi, purgatorum, ana vnc. viij. in quibus macera corticum myrobalani flauæ vnciā j. rhabarbari boni drachmas tres, tamar Indorum vnciam vnā, & dimidiam, caſiæ fiſtulæ vnc. iij. Fiat vt ſupra. G

COST. INFVSVM ſucci herbarum. *Eiuſdem hoc cum præcedenti eſt vſus, ſed potentius: propterea que nō ſemel totum, vt ſuperius aſſumendum, ſed in quaternas quinas que portiones partiendum.*

M E S V E.

DECOCTVM fumariæ ſanguinē, bile flaua, & aduſtis humoribus purgat, mundumq; reddit: hepatis obſtructionem aperit, ac inde natum icterū ſanat. Recipit ſucci cichorij, intybi, lupi, bugloſſi, an. vnc. iij. ſucci fumariæ † vnc. j. & dimidiā, quibus coctis, & purgatis, adde myrobalanorum flauarum, & Indarum, ana drachmas duas, paſſarum purgatarum tritarum vnciam vnam, tamar Indorum vnc. tres. Fiat ſyrupus, vt diximus. H

† Al. vnc. j. a Lanc. viij.

CHRI. DECOCTIO fumiterræ non eſt in vſu, licet aliqui aſſumant ſuccum eius in pondere, vnc. iij. pluribus diebus continuis, eſt tamen diſplicibilis valde, ſed eſt vtilis ad ſanguinem mundificandum ab eius acuitate: vnde confert ſcabioſis.

MAN. SVCCI altaraſacon.) Troxuma Græci, vulgo ſcariolam dicunt.

SYLVII. SYRVPVS fumariæ prædictus in vſu eſt huius loco, vt ſyrupus thymi, ſtœchados, eupatorij, epithymi loco decocti eorum mox deſcribendi.

COST. DECOCTVM fumariæ. *Quum decoctum hoc, fumariæ decoctum vocet, excellere hic eius ſuccum reliquorum ſuccorum menſuram putandum eſt. quare, quum ſucci eorum ſingulorum quaternæ vnciæ ſumantur, vt fumaria plus ſumatur veriſimile eſt. legendum ergo cum veteribus quibuſdam codicibus videtur, ſucci fumariæ vncias octo, vt pertingat ad libras duas pondus ſuccorum vniuerſum. hos vero ſuccos vbi ad tertias exemplo decocti ex adianto, & ſequentis ex thymo decoxeris, atque expurgaris, ſupererunt uix vnciæ octo. quibus myrobalani ad drachmas quatuor, & tamarindi ad vncias tres fuſi, & poſt leuem feruorem expreſſi, medicamentum reddent conſiſtentia liquoris ad bibendum apti.*

M E S V E.

DECOCTVM thymi phlegmagogum, ob id ſenibus, aliter & pituitoſis ſalubre, vētriculum firmat, coctionem iuuat, flatus à viſceribus, & hypochōdrijs diſſoluit. Recipit thymi, caſſuthę, hyſſopi, ana vnciam vnam, paſſarum purgatarum † drachm. xx. cepularum, emblicarum. ana vnc. j. turbith, drachm. iiij. ſtœchados, polypodij, ana drachm. v. eupatorij, abſinthij, aniſi, dauci, ana drachm. iij. radicum apij, fœniculi, ana drach. vij. Coque omnia in † libris tribus aquæ ad librarum duarum conſumptionem. cola, adde colato turbith, agarici ana drachm. j. zingiberis † drachm. s. macerari noctem ſine. poſtridie cola, & vtere.

† drach. iiij. Manar.

† lib. iiij.

† drach. j.

MAN. PASSVLARVM enucleatarum drachm. xx.) Lege drachm. iiij. Caue ne in Dauco decipiaris ab aromatarijs.

COST. THYMI. *Cur hic paſſarum vuarum drachmæ viginti non ſint potius aſſumendæ, quam quatuor, nō video. adduntur illæ profecto, vt leniente ſua vi actionem adiuuent, quam ex purgatorijs medicamentis expetimus. præſtare etiam ventriculo, iecori, thoraci, atque ad mitigandum horridum medicamenti ſaporem, non paruum vſum poteſt. Sed & purgantium hic ſimplicium menſura non exigua eſt, quando vncias ferè tres excedunt. Liquor etiam, qui trium eſt librarum, ferre eam menſuram poteſt, quare cum vetuſtis codicibus, viginti paſſarum drachmas, lego cum Manardo quatuor.*

M E S V E.

DECOCTVM myrobalanorum bilem vtramque, & pitnitam purgans. Recipit myrobalanorum flauarum, cepularum, Indarum, ana vnc. j. tamar Indorum vnciam vnam, & dimidiam, fumariæ drach. viij. abſinthij drach. ij. pruna triginta,

ginta, paſſarum purgatarum vnc. j. coque in lib. iij. aquæ ad duarum librarum conſumptionem, reliquæ libræ dimidiæ, vel circiter adde caſiæ vncias duas, cum imbecillum voles medicamentum: cum autem valentius, caſiæ fiſtulæ vnc. j. turbith, agarici, ana drachm. dimid. Præſtantius fiet, ſi cũ aqua caſei coquantur.

MANA. HAc nunquam ſum vſus, eam tamen puto fore vtilem, ſi quis ea vſus fuerit, ſicuti, & ea, quæ de ſtœchade ſcribitur.

COST. MYROBALANORVM. *Addẽdum hic, ſi agaricum, & turbithum adiunxeris, vt macerari per noctem ſinas, & poſtridie percoles, tunc vero eodem quoque exemplo non eſt prætermittendum Zingiber, quo eorum vitia corriguntur.*

MESVE.

DECOCTVM ſtœchados confert pituitoſis affectibus, vt febribus quotidianis, iuncturarum, & neruorum dolori, & frigidæ intemperiei. Recipit ſtœchados, origani, ana drach. iiij. ſeminis apij, fœniculi, eupatorij, ana drach. iij. ſchœnanthi, hyſſopi, ana drachmas duas, paſſarum purgatarum drach. viij. turbith albi arundinacei drach. iiij. coque, & vtere.

COST. STOECHADOS. *Stœchade, origano, ac reliquis, quæ hic ſumuntur, non modo turbith noxia caſtigari vis poteſt, ſed etiam vtilis adiuuari, vt ex articulis, altiusque ſitis neruoſis partibus, & pituitoſis febribus, inutiles ſuccos cum earum partium robore educat.*

MESVE.

DECOCTVM eupatorij hepatis, & lienis obſtructionem, & inde naſcentes dolores, & febres compoſitas iuuat. Rec. eupatorij, abſinthij, aſari, ſpicæ adianti albi, † cyperi, rhabarbari, fumariæ, † ſpinæ albæ, † Aegyptiæ, ana drach. iiij. cepularum, Indarum, ana drach. viij. paſſarum purgatarum vnc. j. coque, & vtere.

† alij Cypri idest florum liguſtri. † bedeguar. † ſpinæ.

MAN. CYPRVS ſcilicet, quam Arabes Alchannã vocant, plantæ videlicet, quæ liguſtrum florem gignit: multi cauroſinũ vocant. Ego tamen puto potius legendum Cyperi.

COST. EVPATORII. *Coquenda hæc, vt ſuperiora quoque, ſequentia in ſero lactis, nullo modo autem cyprus, ſeu liguſtrum aſtrictoriæ facultatis hic ſumendum.*

MESVE.

DECOCTVM epithymi atram bilem vacuat, ob id affectibus melancholicis, vt cancro, elephantiaſi, & cæteris confert. Recipit autem myrobalanorum Indarum, ſtœchados, epithymi, paſſarum purgatarum, ana vnciam vnam, cepularum, fumariæ, ana drachmas quatuor, folliculorum ſenæ drachmas octo, polypodij † drac. vij. turbith drach. iiij. eupatorij drach. v. omnia præter epithymum coquantur in aquæ caſei libris tribus, ad duarum librarum conſumptionem, tunc adde epithymum, & ſemel ferueſac; cola, frica in eo hellebori nigri drach. j. agarici drachm. dimidiam, ſalis Indi aureum vnum, vtere.

† drach. vi.

MAN. HAEc efficax in morbo gallico vocato: valet enim, & vlceribus, & doloribus.

SYLV. Vtile in morbo Hiſpano, & ab eo vlceribus, & doloribus.

COST. EPITHYMI. *Eſt ſane, vt ex huius medicamenti vſu ſperent plurimum, qui elephantiaſi, morbisque ex atra bile, ac melancholico humore laborãt. Sed qua menſura ſumendum ſit, quum non explicet, ſi tu quod ſupereſt poſt coctionem (eſt autem fere decocti libra) propines, puto in moderato corpore ſatisfacturum. Quod ſi paulo largior medicamenti menſura videatur, at meminiſſe oportet, craſſiores humores, quales melancholici ſunt, non niſi valenti medicamento euocari.*

MESVE.

INFVSVM hieræ ventriculum, & caput purgat, proinde amborum doloribus etiam aſſiduis, & hemicraniæ confert, ac febribus antiquis. Recipit † hieræ, & aloes, ana drachm. v. macera decocto eupatorij prædicto ad lib. j. in vaſe vitreo in ſola dies duodecim, aut plures: da ſingulis matutinis vnciam vnam, plus minus vti opus erit.

† Al. hieræ et aloe bene vnc. v.

CHR. NOTABIS, quod per hieram intelligit hieram ſimplicem, quã deſcripſit ſuperius: & per decoctionem de eupatorio intellige hic deſcriptam immediate.

SYLV. PVLVIS hieræ picræ Galeni intelligatur, cui aloen præterea addit qua ratione Galenus aloes interdum drachmas centum, & centum, ac viginti, ſingulorum aliorum drachmas ſex addebat, vt valentior eſſet. Id infuſum antiquatis affectibus aliter, atque aliter pro vario ſcopo factum eſt vtilius, quam aquæ balneorum naturalis potæ. Decoctum autem commune Italis, & Lugdunenſibus eſt ex partibus æqualibus aniſi, fœniculi, paſſarum, glycyrrhizæ, myxorum, zyzyphorum enucleatorum, adianti albi, prunorum, hordei mundi, quo medicamenta purgantia leniendo, comprimendo, attrahendo diſſoluunt, præſertim cœlo, & morbo frigido. Calido autem vtroque, diſſoluuntur potius decocto partium æqualium paſſarum, glycyrrhizæ, violarum, hordei, prunorum enucleatorum ſeminum communium frigidorum purgatorum, in aqua ſimplici. In affectibus vero capitis frigidioribus priori decocto etiam ſtœchadem, vel maioranam, vel nucem moſchatam addimus: thoracis autem hyſſopum, dactylos, tragacanthum, vel adiantum augemus: ventriculi, cinnamomum, mentam, abſinthium, maſtichen: hepatis eupatorium, abſinthium: lienis, tamaricem, cappares, aſplenium: renum, & veſicæ, radices quinque vrencas, vel ſemina communia frigida, ſi calidus eſt affectus: & in alijs partibus ſimiliter ea miſcemus decocto, quæ proprietate, & particulari reſpectu eas iuuare ſunt comprobata, delectis tamen ſemper his, quæ guſtatu ſunt gratiora. Loco horum decoctorum medicamẽta ſæpe eum feſtinandũ eſt, diſſoluũtur aquis deſtillatis fœniculi, maioranæ, chamæpityos, ſaluiæ, vini in frigidis cerebri, & neruoſarũ partiũ affectibus: aqua fœniculi, mentæ, abſinthij: ventriculi, aqua abſinthij, fumariæ, eupatorij, hepatis: aqua cichorij, intybi, & ſimilium in calidis hepa-

tis affect. a ſpleaij, tamaricis, capparum, lienis: aqua hyſſopi, praſij, ſcabioſæ, verbenæ, thoracis, & pulmonis: aqua meliſſæ, boraginis, bugloſſi, roſarum, cordis. Decoctum item radicum quinque vreticarum elignatarum, & ciceruni rubrorum, ſaccharatum, aut mellitum, hepatis, lienis, renum, veſicæ obſtructiones potenter aperit, flatus diſſipat, pituitam, & humorem melancholicum incidit, & te nuat. Aqua hordei bilis acrimoniam obtundit, obſtructa aperit, ſudorem mouet, & vrinas, ſi calida bibatur: aluum lenit, ſitum ſedat, ſomnum conciliat, ſi frigida.

COST. HIERAE primum. *Qui iucunde curant non dant bibendam aloen, quare, ſi poſtquam eupatorij decocto hieram atque aloen infuderis, tantiſper, id infuſum ſolis radijs exponas, vt euaneſcat humor, deuorari pari vſu minori cum moleſtia hoc ipſum poterit medicamentum, quam ſi potui ſumeretur.*

MESVE.

Al hiera cũ aloe. INFVSVM aliud hieræ purgans humorem craſſum, & melancholicum, ob id affectibus cerebri melancholicis ſalubre. Recipit † hieræ, & aloes, ana drachm. v. macera libram vnam, decocti epithymi ante deſcripti, vtere, vt priore.

MAN. HIs infuſionibus de hiera multoties ſum vſus in antiquis affectionibus, & ex eis maius iuuamentum conſecuti ſunt patientes, quam ex potu aquarum ſpontanarum, quas balnea vocant: ſed, quod etiam alia pagina monui, modo moneo, prout ſcilicet in re ægrotantium eſſe putabam, eas parari iuſſi.

COST. HIERAE ſecundum. *Hoc ſtrenue melancholicis quoque affectibus proderit, non ob aloen, quæ tenues tantum, bilioſoſque, ac ſeroſos ducere humores ſponte ſua ſolet, ſed ob epithymi decoctum ſuperius deſcriptum, longe ad hanc rem valentiſſimum.*

MESVE.

† Lib. ii. INFVSVM tertium hieræ phlegmagogum, in aquæ decoctionis thymi † libris duabus.

CHRI. NOTANDVM vtiliter pro his, qui volunt magiſtraliter vti prædictis decoctionibus, ſeu infuſionibus ſolutiuis, & lenitiuis, licet rariſſime, ſint in vſu. oportet, vt habeatur debita notitia doſis cuiuſlibet eorum, quæ euacuãt reſolutiue, & compreſſiue, quæ ingrediuntur earum compoſitionem, & ſunt illæ, quarum complexiones, & doſes principaliter deſcribentur hic inferius. Primo capillus vener. eſt ſatis temperatæ complexionis, attinent tamen alicui caliditati, & ſiccitati verſus primum gradum, ſed dum eſt recens, in ipſo eſt aliqualis humiditas, leuiſſime ſoluit choleram, & phlegma, & humores craſſos. Et doſis eius in decoctione eius cum aqua eſt circiter lib. j. vt dictum eſt de mane. Fumusterræ eſt frigidæ complexionis in primo cum aliquali caliditate in ſuperficie foliorum eius, & eſt ſiccæ complexionis verſus ſecundum, ſolutione facili educit choleram, & humores aduſtos. Et doſis eius in ſucco eſt uſque ad vnc. iiij. in decoctione vero ab vnc. iij. vſque ad v.

Capil. veneris. — *Fumusterræ.*

E Lupuli ſunt de ſpecie volubilis, & ſunt frigidi verſus primum, & ſicci, virtutem habent leniſſimam ſolutiuam choleræ citrinæ. Et doſis in infuſione eſt circa libram j. Violæ ſunt frigidæ, & humi. in primo, dum ſunt recentes: exiccatæ vero ſunt minoris frigiditatis, & humiditatis, leuiter leniendo euacuãt choleram, & earum doſis in decoctione eſt ab vnc. v. vſque ad x. Pruna matura ſunt frigidæ complexionis verſus primum: tamen propter eorum dulcedinem attinent alicui caliditati, & ſunt humidæ complexionis in ſecundo, leuiter comprimendo educunt choleram. Et doſis in decoctione eſt circiter lib. j. Caſſia fiſtula eſt calidæ complexionis verſus primum, & humidæ in ipſo: leniendo educit choleram, & phlegma: quæ multum habetur in vſu etiam per ſe ſolam, & doſis eius eſt vſque ad vnc. duas, F colatæ vero cum aliqua decoctione, & diligenter expreſſa. Tamarindi ſunt frigidæ complexionis, & ſiccæ verſus ſecundum: leuiter comprimendo choleram educunt: & eorum doſis eſt ab vnc. ij. vſque ad v. quando in infuſione aſſumerentur. Manna, & ſiracoſt ſunt ſpecies mannæ, calidæ, & humi. complexionis verſus primum: leuiter leniendo educunt choleram: & doſis cuiuslibet earum eſt vſque ad vnc. iij. colata cum decoctione conuenienti, vel aqua, & expreſſa, vt dictum eſt de caſia, & hodiernis temporibus eſt plus in vſu, quam caſia propter eius delectationem. Siracoſt autem non portatur ad partes, noſtras, ſed ſolum modo manna eſt in copia magna. Aqua lactis ſcilicet caprini eſt illa, quæ communiter habetur in vſu: & eſt frigidæ, & humidæ complexionis verſus primum: eſt tamen cum nitroſitate quaG dam, qua mediante leniter ſoluit choleram citrinam, & humores aduſtos. Et doſis eius tempore veris, vel æſtatis eſt cyathus vnus. Rhabarbarum eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo, ſoluit principaliter choleram, & ſubſequenter phlegma. Et doſis eius in puluere ad drach. j. vſque ad vnam, & ſemiſſem. In infuſione vero a drach. ij. vſque ad drachm. iij. & non prætermittatur, quin ſecum ponatur id modicum ſpicæ, aut ſchœnanthi, quia eſt eius correctiuum, & eius velocitat operationem. Et nota, quod drachm. j. rhabarbari aſſumpta de mane cum vnc. ij. aquæ graminis, vel abſinthij, & cum grano ſpicæ mirifice interficit vermes, poteſt etiam in minori doſi pueris exhiberi, & confert fluxibus ventris, vt ſuperius dictum eſt. Eupatorium eſt calidæ complexionis in primo, & ſiccæ in ſecundo, leniter ſoluit H choleram, & phlegma. Et doſis eius eſt in puluere ab vnc. ij. vſque ad iij. in decoctione vero vſque ad vnc. vj. Epithymum eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo: leuiter ſoluit melancholiam. Et doſis eius eſt a drach. iij. vſque ad drach. vj. In decoctione a drach. v. vſque ad x. & non patitur longam decoctionem. Myrobalanorum autem ſpecies, & aloes, complexiones, & virtutes, doſes, & operationes, dictæ ſunt ſuperius. Doſis autem hieræ Galen. in infuſione in aqua fœniculi, vel abſinthij rariſſime eſt in vſu ad drach. j. vſque ad iij. in puluere autem aſſumpta doſis eius eſt a drach. j. vſque ad drach. j. s. vacuo ſtomacho de mane, vel de ſero ad bene placitum. Vltimo nota, quod prædictæ infuſiones, & decoctiones debent fieri in aqua ſimplici, vel vino, vel aquis deſtillatis conuenientibus diſpoſitioni curandæ, demum colari, &

Lupuli. — *Violæ.* — *Pruna.* — *Caſſia fiſt.* — *Tamarindi.* — *Manna.* — *Aqua lact.* — *Rhabarb.* — *Mirabile cõtra vermes.* — *Eupatoriũ.* — *Myrobala.*

expri-

exprimi, uel non exprimi ſecundum exigentiam,
vt virtus illarum rerum fortius,& remiſſius in tali de
coctione,vel aqua remaneat. Quantum autem de a-
qua pro decoctione fienda ſit aſſumendum, & quan-
to tempore res in infuſione, vel decoctione perma-
neant, & quantum de tali decoctione ſit aſſumendũ
in peritia medici relinquo licet etiã particulariter ſu-
perius ſint declarata. Vltra prædictas decoctiones,&
infuſiones poſitas ab auctore, ſunt aliæ deſcriptiones
decoctionum,quę communiter habentur in vſu mul
to plus, quam aliqua prædictarum, & principaliter
eſt decoctio communis ſic abſolute prolata,cum qua
generaliter omnes medicinæ ſolutiuæ, lenitiuæ, &
compreſſiuæ vbique per totam Italiam diſtemperan-
Prima decoctio communis. tur,& fiunt,cuius hæc eſt deſcriptio. Reci. aniſi, fœ-
niculi, paſſularum, liquiritiæ, iuiubarum ſine nu-
cleis, capil. ven. prunorum, hordei mundi, ſebeſten,
quando reperiuntur,ana partes æquales. In quibuſ-
dam partibus aromatarij docti cum Medicus dicit,
præpara hanc medicinam cum decoctione, ſubito
eligunt prædictam decoctionem. Et quia alicui cali-
ditati plus attinet, quam frigiditati, vt ſic eſſet plus
conueniens in ægritudinibus frigidis,& tempore fri
gido, quam in ægritudinibus calidis, & in tempore
calido, ſimplicia ingredientia ſunt ſuperius declara-
Alia decoc. ta. Eſt & alia decoctio communis frigida, quæ ſecu-
rius exhibetur in paſſionibus calidis, & in tempore
calido,quam ſupradicta,cum qua etiam diſtemperã-
tur medicinæ,ſicut,& cum ſupradicta: Cuius hæc eſt
deſcriptio. Rec. paſſularum,liqui. iuiubarum, viola-
rum mundatarum, hordei, prunorum ſine nucleis,ſe
minum communium frigidorum mundatorum, ana
partes æquales, aquæ ſimplicis quantum ſufficit.
Hæc decoctio acute febrientibus, & alijs paſſionibus
calidis in tempore multum calido eſt in vſu ad diſtẽ-
perandas medicinas,quæ in illis temporibus dantur.
Et aromatarij intelligunt hanc deſcriptionem, id eſt
decoctionem, cum medicus dicit,diſtemperetur cum
decoctione communi recenti,& iſtæ duæ deſcriptio-
nes ſunt valde famoſæ, & ab omnibus generaliter vſi
Documentũ pulchrum. tatæ. Notandum maxime pro prædictis, quod etiam
medicinæ aliquæ ſolutiuæ quandoque diſtemperan-
tur cum vna iſtarum decoctionum,ad illam addendo
quædam ſimplicia ſecundum exigentiam ægritudi-
nis curandæ,& diuerſitatis membri, in quo eſt ægri-
tudo:verbi gratia, ſi fuerit ægritudo calida, vel frigi-
da ſolum in capite,addimus tunc prædictæ decoctio-
ni aliquid ſtœchados,quod eſt temperatæ complexio
nis; vel aliquid de ſampſuco, qui eſt calidæ, & ſiccæ
complexionis verſus tertium: vel de nuce muſcata,
quæ plus attinet caliditati,quam ſtœchas. Simili mo
do addimus in paſſionibus pectoris prædictæ deco-
ctioni communi,quandoque de hyſſopo, vel de dacty
lis, vel tragacantho, ponimus aliquantulum plus de
capil. ven. & de hordeo mundo,& ſimilibus. In paſ-
ſionibus ſtomachi, addimus quandoque, vel de cin-
namomo, vel de abſinthio, vel de menta, vel pauca
grana maſticis. In paſſionibus autem hepatis, &c.
quandoque addimus de eupatorio,de endiuia,vel de
ſeminibus eius, & in paſſionibus ſplenis addimus de
tamariſco,vel ſcolopendria,& in paſſionibus renum,
& veſicæ quandoque addimus aliquid de quinque
radicibus,vel de ſeminibus communibus frigidis, &
ſimilibus,& ſic diſcurrendo in alijs membris eſt pro-
A cedendum in ægritudinibus ipſorum medicinam di-
ſtemperando cum rebus,quæ proprietatem, & parti-
cularem aſpectum habent ad talia membra, ſemper
tamen de prædictis illas eligendo, quæ cum minori
diſplicentia aſſumuntur, diſtemperantur inſuper me
dicinæ ſolutiuæ quandoque, & maxime lenitiuæ ſo-
lummodo cum aqua hordei cum quærimus ſolum
liquefactionem ipſius, & ſubtiliationem cum abſter
ſione, & ipſius penetrationem. Diſtemperantur in-
ſuper medicinæ ſolutiuæ,ac etiam lenitiuæ, & etiam
electaria quædam, quæ lambendo aſſumuntur, da-
to quod non ſint ſolutiua,cum quibuſdam aquis de-
ſtillatis, cum quærimus quandoque accelerationem
exhibitionis, & tempus moram non patitur in tar-
dando,donec decoctio fiat,pluribus de cauſis. Sunt
aquæ deſtillatæ, quæ communiter ſunt in vſu ad di-
B ſtemperandum medicinas ſolutiuas, & alias ad lym-
phandum ſyrupum, & etiam quandoque per ſe ipſæ
aſſumũtur,& sũt iſtę,aqua fœniculi,aqua maioranę,
aqua iuæ,aqua ſaluiæ,aqua vitis,quæ omnes princi-
paliter conueniunt in paſſionibus frigidis capitis, &
neruorum, non ſolum ratione complexionis earum,
ſed etiam ratione proprietatis ad particulares aſpe-
ctus,ad neruos,& ad caput. Aqua autem vini ad alẽ- *De aqua vini.*
bicum deſtillata ſumme confert paſſionibus frigidis,
& humidis capitis bene fricata iuxta commiſſuram
coronalem,eſt enim multæ calefactionis,& exiccatio
nis, ſubtiliationis, & reſolutionis materierum catar-
rhalium frigidarum principaliter in capite contenta
rum. Eſt igitur remiſſiua cuiuſcunque malæ com-
plexionis frigidæ in quocunque membro ſi vacuo
ſtomacho in mane vſque ad tres drachm. aſſumatur.
C Vltra iſtas ſunt aqua abſinthij, & aqua mentæ, quæ
principaliter conueniunt complexionibus frigidis
ſtomachi, & ſimiliter aqua fœniculi. Aqua autem *De aqua myrti.*
v. radicum, & aqua eupatorij, ac etiam aqua abſin-
thij,aqua lupulorum, aqua ſeminum communium,
aqua endiuiæ, aqua graminis, aqua fumiterræ,prius
conueniunt paſſionibus hepatis, & ſimiliter etiam
aqua florum chamomillæ, quæ calida eſt, nodoſitati-
bus, & duritiei hepatis, ſtomachi, & aliorum mem-
brorum eſt valde conueniens. Aqua autem capilli
ven. aqua hyſſopi, aqua praſſij, aqua ſcabioſæ, & a-
qua vngulæ caballinæ, ideſt farfarellæ, & aqua ber-
benæ plus conueniunt paſſionibus pectoris, & pul-
monis. Aqua autem myrti licet principaliter habeat
virtutem conſtrictiuam ſanguinis fluentis a pectore,
habet etiam virtutem aliqualiter aperitiuam, eſt e-
D tiam conueniens ſuperfluo fluxui ventris, & vrinæ.
Aqua autem boraginis, bugloſſæ, meliſſæ, & roſa-
rum, plus conueniunt paſſionibus cordis: aqua ſco-
lopendriæ,& tamariſci conueniunt paſſionibus ſple-
nis: aqua autem ſaxifragiæ, apij, parietariæ, & aqua
ſeminum communium, & myrti, & caudæ equi-
næ, & plantaginis, id eſt petrunculæ,& aqua portu-
lacæ,& violarum, & matrum violarum, & malua-
rum plus conueniunt in paſſionibus renum, & veſi-
cæ. Omnes autem prædictæ, quę ſunt narratę, quę-
dam ſunt calidę, quędam ſunt frigidę, quędam hu-
midę, & quędam ſiccę, vt in tabula ſimplicium ap-
parebit: ſunt illę, quę generaliter habentur in uſu
vbique locorum, & maxime in lymphando ſyrupos,
vel in aſſumendo electaria, uel per ſe ipſas quando-
que cũ zucch aro,quandoque ſine aſſumuntur. Fiunt

etiam, & conſtruuntur plures aliæ decoctiones, quæ in diuerſis diſpoſitionibus a diuerſis medicis practicantibus habentur in vſu, inter quas ſunt duæ principales, & magis communes. Et prima eſt decoctio facta cum aqua ſimplici ex quinq; radicibus communibus remota ipſarum medulla addendo cum eis. cicera rubea decoquantur iſta adinuicē, donec quarta pars ſit conſumpta, iſta decoctio ſic aſſumpta cum zucch. roſ. vel melle, vel etiam abſque quocūque iſtorum eſt maximi iuuamenti in aperiendo omnes oppilationes hepatis, ſplenis, renum, veſicæ, & in ſubtiliando omnem materiam craſſam phlegmaticam, & melancholicam, & in reſoluendo ventoſitates contentas in quibuſcunque partibus noſtri corporis, & maxime in inteſtinis. Habet etiam, quam pluralia iuuamenta; quæ tu ipſe conſidera ex virtute cicerum, & illarum radicum, quæ decoctio ſicut, & alia non po- F

Secunda decoctio. teſt conſeruari vltra tres dies. Secunda decoctio. Recip. paſſularum, liquiritiæ, aniſi, fœnic. capil. ven. ana partes æquales, cinnamomi, maſticis, ana drac. j. omnia decoquantur in aqua ſimplici, vſque ad quartæ partis conſumptionem, coletur, & aſſumatur, vt ſupradicta, quæ eſt lenitiua aſperitatum pectoris, & aliqualiter aperitiua oppilationum hepatis. Eſt etiam confortatiua virtutis digeſtiuæ ſtomachi, ſolutiua vētoſitatum contentarum in eo, & in inteſtinis, & abſterſiua materierum viſcoſarum contentarum in eis. Et ipſa communiter vtebatur tempore veris Thomas de Garbo ad digerendum materias phlegmaticas, & maxime contentas in prædictis locis de ipſa dando drachmas quatuor cum drachma vna ſyrupi roſati, vel mellis roſati colati, &c. *De aqua hordei.* Aqua hordei ſumme commendatur ab auctoribus, maxime a Gal. ſecundo regi- G minis acutorum, & ab Auicen. prima fen. quarti. Et eſt ſublimis, excellens contra materiam cholericam, ſubtilem calidam: aperitiua oppilationum, prouocatiua ſudoris, & vrinæ, lenitiua ventris, & fæcum ſiccarum, prouocatiua ſomni, & extinctiua ſitis. Et, quæ eſt non colata nutrit, & eſt conueniens acute febrientibus cholericis, & omnibus paſſionibus calidis: mire etiam conuenit paſſionibus, & pectoris, & pulmonis. Et cum quærimus ſudorem prouocare, prædicta aqua ſumatur calida, quando vero quærimus ſitim extinguere, ſumatur frigida. *De melle deſtillato.* Mel autem deſtillatum eſt mirabile ad faciendum naſci capillos flauos, & longos vbicunque fricetur in quacunque parte noſtri corporis, & maxime ſuper caput. Mulieres ex parte faciunt fricari cutem capitis iuxta radicem pilorum cum prædicto melle deſtillato. & poſtea contrahunt H moram ad ſolem capite diſcoperto, & in breui tempore capilli multiplicantur, & flaui fiunt. Et hic nota, *Aqua fraſſinellæ.* quod ablutio faciei facta cum aqua deſtillata fraſſinellæ ipſam reddit pulcherrimam, & relucentem, & *Terebinth. deſtillata.* claram, remouendo lentigines, & maxime ſi talis lotio fiat cum ea, & farina fabarum. Terebinthina autem deſtillata virtutem habet conſimilem oleo balſami, eſt tamen maioris calefactionis, & ſubtiliationis, & ideo eſt ſumme conueniens ægritudinibus frigidis neruorum, & quibuſcunque alijs ægritudinibus frigidis, & ventoſis. Et ſuper omnia valet lenitio facta cum ea ad ſubtiliandum, & decorandum veſtigia, & cicatrices.

COST. HIERAE tertium. *Sumendum hic quoque decoctum thymi ſupraſcriptum, quod turbithi, polypo-* E *dij, & agarici ratione pituitā educet. alioqui hiera ſimplex, quam abſoluto hieræ nomine intelligere oportet, præter ſeroſam, vix pituitam aliam educit; licet craſſiorem quoque ob aromata attenuare ſecareque, atq; ad expulſionem præparare apte poſſit.*

DISTINCTIO OCTAVA de Trochiſcis.

MESVE.

IN hac ſectione octaua de Trochiſcis, eos præcipue deſcribemus, qui tum a maioribus noſtris, tū à nobis ſunt inuenti, quoſq; experti ſumus.

CHR. OCTAVA diſtinctio de trochiſcis, in qua ponuntur multæ deſcriptiones trochiſcorum ipſorum vtilitates, & iuuamenta, & licet in eis aliqui præparati reperiantur, non tamen iſtæ per ſe ſolum communiter ſunt in vſu, niſi inquantum ingrediuntur compoſitionem magnorum antidotorum ſeu electariorum, vt theriacæ, & ſimilium. Eſt enim trochi- *Trochiſ.* ſcus rotunda compoſitio cum quadam depreſſione ad ſimilitudinem craſſi lupini; fit etiam quandoque trochiſcus cum quadam longitudine, & rotunditate ad ſimilitudinem pedonę ſcaccorum, & vtroq; modo per plura tempora melius conſeruantur: demum cum quæritur vſus ipſorum abſque admixtione alterius electarij pulucrizantur, & ſic in puluere aſſumuntur cum vino, iure pulli, cū aquis deſtillatis, vel G cum alijs liquoribus conuenientibus, expedit etiam quod in puluerem reducantur, quando alijs electarijs admiſcentur, & quia communiter omnes trochiſci cum de nouo conficiuntur, etiam ſub quacunq; forma reducuntur, fiunt ad pondus drac. vnius, ſic cuilibet de per ſe doſis eſt vſque ad vnam. Et trochiſcus *Magdaleō.* differt a magdaleone, quia magdaleon eſt etiā in forma rotunda, craſſa, longa pōdere communiter cuiuſlibet vltra vnc. ii. & ex eis fiunt pilulę, quarum virtutes melius in dictis magdaleonibus conſeruantur.

MAN. TROCHISCI, vel cyliſci græce, latine paſtilli, a figura apud Græcos nomen habuere: quorum aliqui bibuntur, alij inuciuntur, nonnulli inunguntur.

SYLVII. Τροχίσκος κυκλίσκος ἀρτίσκος, Græcis omnibus, & alio quoque diminutiuo τροχίσκιον. κυκλίσκιον, Democrati dicitur medicamentum quoduis in formam rotulæ, orbiculi, paſtilli, qualis eſt ſemini lupi- H no, coactum. Eius generis ſunt antidoti cephalicæ, oticæ, ophthalmicæ, arteriacæ, & hypoglottides multæ. Trita ſimplicia humore conuenienti ſubiguntur, & in paſtillos digeruntur vtendi tempore ex vino, aqua, alio quouis liquore congruenti ſoluti, ebibuntur, vel admouentur, vel alijs miſcentur. Trochiſci enim, quidam magis compoſitionibus miſcentur, vt theriaci, hedychroi, ſcillini theriacæ in ea dicti, alipta moſchata, gallia moſchata, diarhodon, & alij permulti, alijs, de quibus hic agendum, vti, & de his, qui interdum per ſe vſurpantur, interdum alijs miſcentur, quidam ſumuntur, alij illinuntur, alij iniijciuntur. Trochiſcorum ſequentium vſus eſt rarus, præterquam in magnis compoſitionibus, vt theriacæ: qui autem ſeorſum vſurpantur, puluerati, vt quādo compoſitionibus miſcentur, ex vino, vel iure vel aquis deſtillatis, quidam ſumūtur: alij in ore modica liquore idoneo ſoluuntur: alij aliter in vſum ueniunt, pro varijs ipſorum viribus, varia partis, & vlceris forma, & ſitus. Fiunt autem trochiſci, ideſt rotulæ, vel cycliſci, ideſt circuli, vel artiſci, ideſt paſtilli, ſeu parui panes conſiſtentia dura, forma lupini, aut paulo alucre: ponderis ferè drach. i. quo facilius ad diuturnam conſeruationem ſiccentur.

ARO-

AROMATA, imo medicamenta ferè omnis generis melius integra ſeruantur, quàm confracta, vel in puluerem ducta. Ac morborum quandoque adeo præceps eſt motus, vt vix tantum det temporis, quanto eſſet opus ad parandum præſidium, ob id, vt inſtructa promptis remedijs medica ſit officina, & electaria, & condita, & eclegmata, & ſuccos, & ſyrupos parandi excogitata eſt ratio, ob id inuenti & paſtilli, de quibus nunc ſermonem Meſue inſtituit, quos trochiſcos vocant græca voce. Sunt hi ab electarijs eo tantũ diuerſi (quod pertinet ad materiã conſiſtentiam, quod ij ex eiuſcemodi ſunt materia, quæ ſeruari mollis poteſt, hi ex ea quæ in durum, & ſiccum corpus euadit, quare horum materia, vt electariorum, neque melle, neque reſinaceo aliquo liquore excipitur, neq; caſiam purgatricem aliudue generis ſumit: quòd hæc nunquam ſatis areſcunt.

M E S V E.

TROCHISCI galliæ moſchatæ cerebrum, corque roborant, oris atque adeo corporis totius odorem commendant, compoſitionibus alijs miſcentur. Recipiunt xyloaloes crudæ, bonæ, electæ, partes v. ambræ, † par. ij. moſchi boni, par. j. glutinis, tragacanthi, † & aquæ roſatæ, q. ſ. ad ea comprehendenda. Fiant trochiſci figura folij myrtei, ſigillentur vaſe vitreo, diſſoluunt alij ambram oleo balanino pauco, ac eo cætera comprehendunt.

† par. iij. † in aqua. roſ. ſolut.

A D D I T I O.

Hæc confectio apud aromatarios eſt multum in vſu, & dixerunt ſapientes, quod iſta deſcript. debet poni in confectionibus, ac electarijs, quæ ſunt ipſius Meſ.

COST. CONFECTIO ideſt compoſitio trochiſci galliæ moſchatæ, hæc ingreditur compoſitionem plurium electariorum, & confectionum: & ſi per ſe aſſumatur principaliter confert confortando ſtomachum, hepar, & alia nutritiua relaxata, & debilia ex ægritudine longa. Et doſis eius eſt, drach. vnà aſſumpta de mane vacuo ſtomacho cum vino lymphato, vel cum aqua aliqua deſtillata deſtillatione, & modo conuenienti, & horum vſus poteſt pluribus diebus continuari. Componuntur etiam quandoque hi trochiſci, & ſubſequentes, qui habentur in vſu cum zuccharo, vel cum melle in forma electariorum aſſumendo de eis proportionabiliter, ſicut aſſumitur de alijs pulueribus, ex quibus electaria ſeu confectiones componuntur, vel conficiuntur, & fiunt ita, vt ad libram mellis, vel zucchari ponantur, vnc. ij. vſque ad iiij. trochiſcorum reductorum in puluerem, & tunc doſis talis electarij eſſet vſque ad drach. iiij. illis horis, & temporibus, modis, & conditionibus dictis, & declaratis ſuperius in alijs electarijs non ſolutiuis.

MAN. DEfertur ex Oriente, ſed non bene præparata. Ambræ cani.) Eſt epitheton ambræ, quæ a recentioribus Græcis ambar dicitur. Ex noſtris fuere, qui ſuccinum orientale vocarint, Folij Myrtæ.) Lege Myrti. Oleo de Been.) Ex vnguentaria videlicet glande facto.

A POteſt huius drachm. j. multis conſequenter matutinis ex vino, vel iure, vel aqua deſtillata idonea ſumi, ad roborandum ventriculum, hepar, & partes alias nutritorias longo morbo fractas. Poſſunt ijdem in electaria ſolida cum ſaccharo, vel liquida cum melle recipi, vt horum vnc. ij. ſi delicatius, vel tres, ſi efficacius vis medicamentum, ſacchari, vel mellis lib. j. habeant. Electarij autem huiuſmodi ſumitur vnc. ſ. vt prius. Afferri ex Oriente, ſed male paratam dicit Manard. SYLVII.

GALLIAE moſchatæ. *Xyloaloes crudi nomine, quid velit, alibi diximus. Quod ad huius compoſitionis calcem ſcribitur de oleo balanino, Syluius rem obſcuram reddit, ita vertens (diſſoluunt oleo balanino pauco, ac eo cætera comprehendunt) quid enim ſit, quod diſſoluitur non explicat. Vetus autem interpretatio clarius. (Et apud alios diſſoluitur ambra in vaſe vitreo cum oleo de beẽ pauco, & conficiuntur cętera cum eo.)* COST.

B *Quibus aliam a priori rationem docet hic aromata cõmiſcendi. Sicut enim xyloaloen, ambram, moſchum, tragacanthã, ex aqua roſacea diſſolui iuſſerat; ita loco aquæ roſaceæ oleum balaninum vſurpaſſe alios, ait. Sed ea arte, vt ex eius olei momento ambram diſſoluerent, tum eo reliqua cogerent. Sanè, quod hoc loco oleum balaninum deligant, non ſit temere, hoc enim vnum non fit rancidum, proptereaque ad vnguentorum precioſiorũ confectionem vſurpantur ætate noſtra. Quòd autem myrtei folij meminit Meſue, conficique trochiſcos eius folij figura iubet, non figuram, quæ qualiſcunque ſit, parum intereſt, ſed ſubſtantiæ modum innuit obſeruandũ, vt enim prompte areſcant, tenues tenuitate fere myrtei folij, vt ſint oportet, quanquam ſi ſint etiam paulo craſſiores, nihil refert.*

C

M E S V E.

TROCH. galliæ Sebellinæ, ventriculum, cor, hepar, imbecilla roborant: in alias compoſitiones immittuntur. Recipiunt foliorum roſarum recentium, humidarum, ſe aperire incipientium, vnc. vnam, & dimidiam, tere curioſiſſime in mortario lapideo, tunc ipſis aloes bonæ, caryophyllorum, gummi, ſpicę Indæ, ana drachmam vnam, & dimidiam, ſantali citrini drachmas duas, ramich, drach. iij. omnia minutiſſime trita commiſce, & contere diem vnum cum roſis, aliquoties affundendo aquam roſatam infuſionis gummi Arabici. Poſtremo aromatiza

D moſchi drach. j. partibus duabus, ambræ, & caphuræ, ana aureo dimidio. Forma trochiſcos, & ſigilla.

ET hæc non minoris eſt vſus, quam præcedens. Ramich.) Deſcriptiones habes infra. MAN.

RECIPITVR in aromaticum nardinum. Sunt tamen, qui eius loco troch. Galliæ moſchatæ miſcent. SYLV.

GALLIA Sebellina. *Quæ terenda hic ait minutiſſime, terenda ſingula ſunt ſeorſum, licet non ſcribat, quod variam terendi rationem poſtulat aloes, variam caryophylli, & reliqua. Moſchus autem ambra, & caphura, quibus poſtremo reliqua dixit aromatizãda, eadẽ aqua roſacea diſſoluẽda ſunt, quæ aſpergi reliqua iuſſerat. An vero caphura hic ponenda, vt Meſue.*

 velle

velle videtur, an ea dicto, quæ in aliquibus codicibus concisa legitur (eam) iungenda ſit ambræ, arabica voce optimam ſignificans, quaſi ambram optimam quærat, non autem camphoram, aliorum eſto iudicium, illud tantum dicam, ſæpe alibi ambram hunc ſcriptorem quærere, & ſemper etiam ſi non exprimat, optimam quærere, vt & reliqua non addita tamen arabica huius vocis appendice, ita, vt caphuram præter ambram hoc loco velle non incerta prorſus ſit coniectura, alioqui etiam, & in ſequenti gallia, & in ſequentibus alijs multis caphuram non abhorret.

MESVE.

TRoch. Galliæ aromaticæ, veteribus celebratiſſimus ad cerebrum, cor, vẽtriculum, hepar, cæteraſq; partes nutritorias roborandas, neruoſque imbecillos illitu firmat, celebribus denique compoſitionibus miſcetur. Recipit autem emblicarum exoſſatarum, † vnc. 3. quæ parum tritæ triduo in vaſe vitreo probe operculato macerentur lib. dimidia aquæ roſatæ, cui prius roſæ ſiccæ, & cortices citrorum ſint immerſi, infuſique, deinde aquæ roſarum prædictæ infuſionis † vncias quatuor præterea immitte, & poſtridie tantũdem, donec emblicarum virtus aquis ſit impreſſa. Tunc accipe ligni aloes drach. octo, ramich vnciam vnam, & dimidiam roſarum, caryophyll. ana drach. decem, ſpicæ Indæ drach. tres, ſantali flaui † aromatici drach. quatuor, gummi Arabici drach. ſex, tere tenuiſſime, & cum prædicta infuſione emblicarum paulatim adiecta miſce, aromatica caphuræ, & muſchi, ana drach. 1. ambræ drach. duabus, finge trochiſcos, ſigilla, & ſerua vitreo vaſe.

MAN. ET hæc eoſdem vſus haberet, ſi bene pararetur. Sandali citrini aromatizati.) Lege aromatici.

COST. GALLIA aromatica.) *Obſcura hic ſunt quædam, Primum in menſura myrobalanorum vulgata verſio habet drachmas quatuor: pro ijs reponit Sylvius vncias quatuor. Tum quo pacto paranda ſit aqua infuſionis roſarum, quam ſumi iubet, non conſtat, ex Sylvio enim velle videtur, vt roſas aridas, & citri corticem aqua roſarum infundas, ex vetuſta lectione non colligitur, aquæ ne roſaceæ, an ſimplici infundendæ ſint aridæ roſæ. Tertio, an huic infuſo ſemel tantum myrobalani infundendi, an ſæpius: & ſi ſæpius, an prioribus myrobalanis abiectis, an relictis: Quum enim Sylvius ſcribat (deinde aquæ roſarum prædicta infuſionis vncias quatuor præterea immitte, & poſtridie tantundem, donec emblicarum virtus aquis ſit impreſſa) velle videtur, alios myrobalanos vnciarum quatuor menſura ſecundo loco prædicto roſarum infuſo immittendas, & tantundem poſtridie, ita vt integram eorum libram vncijs ſex infuſi ex roſis inijciendam eſſe ex Sylvio colligas, peruerſa prorſus infuſorum myrobalanorum, & excipientis liquoris proportione. Cæterum, quod ad priorem, poſterioremq; pertinet dubitationem, primum quidem, male, & prius, & poſterius vncias myrobalanorum quatuor ſumi certum eſt. Fiet enim, vt vbi intumuerit*

E *tanta myrobalanorum copia, nihil ſuperſit liquoris. Puto igitur cum veteri verſione drachmas tantum quaternas myrobalanorum illis ſex infuſi vncijs eſſe immittenda, id vbi effeceris, tribus tranſactis diebus (hic vero etiam Sylvius omittit tempus) exprimendos myrobalanos, & aliorum myrobalanorum drachmas rurſum quatuor inijciendas exiſtimo, quos rurſum poſtea die exprimes nouis eodem pondere iniectis myrobalanis, denuo poſtridie exprimendis. Sic myrobalanorum vis, (quod expetit Meſ.) in liquore propoſito excipitur, ad reliquum, quem inſtituit, vſum. Infuſum autem aridarum roſarum, & citri corticum, de quo item dubitatio erat, ſi ex roſacea aqua pararis cum Sylvio, longe magis præſtiturum exiſtimo, quam ſi ex ſimplici paretur aqua. Sumendarum autem roſarum, & citri corticum pondus, quum non ſcribat, ſatisfacturum puto, ſi vtrumque ad vncias duas aquæ vncijs octo infuderis, ita*
F *ut bis, poſtea expreſſis ſex liquoris vnciæ ſuperſint ad peragendum, quod reliquum eſt, vſurpandæ,*

MESVE.

TRoch. Diarhodon efficaciſſimi ad febres pituitoſas antiquatas, alijs implexas, formam corrumpentes, ventriculi dolorem leniendum, & humores ipſi adhærentes detergendos, recipiunt foliorum roſarum rubrarum aureos ſex, ſpicæ aromaticæ, ligni aloes, ana aureos duos, glycyrrhizæ aureos tres, ſpodij aureum vnum, croci aureum dimidium, maſtiche drach. 2. cum vino albo fac trochiſcos drachmæ vnius
G pondere.

TRochiſci diarhodon ſecundum Matthæum ſiluaticum ſunt trochiſci de roſis. Secundum tamen Meſuen aliud trochiſci diarhodon, & aliud trochiſci de roſis, & eſt hæc confectio trochiſcorum diarhodon, quæ intrat in confectionibus Meſue Nico. in proprio antidot. habet aliam deſcript. quæ intrat in ſuis confectionibus. Auicen. in 5. can. habet trochiſcos de roſis nominatos diarhodon. CHR

NOmen hi habent a roſis, & ſub eo in multis compoſitionibus apponuntur, bibunturque in morbis ad diuturnitatem vergentibus. MAN.

HOs trochiſcos Meſue ſuis compoſitionibus magnis miſcet. Nicolaus autem ſuos diarhodon his diuerſos ſuis. SYLV.
H

DIARHODON. *Quid hic ſit, quod in antiquas complicataſque febres, ad ventriculi dolorem, & humorum ipſi inhærentium deterſionem adeo efficacem hunc paſtillum reddat, non facile eſt oſtenſu, quum enim pituitoſi ſucci obſtructioneſque antiquarum plerumque febrium authores, diſſecant attenuante, detergenteque egeant medicamento, ineſt his ferè ſingulis, ex quibus hic conficitur paſtillus, aſtringendi vis, nullius (vt videtur,) in ſupradictis affectibus, atque humoribus vſus. Sed quamuis vere, horum fere vnumquodque aſtringentis ſit facultatis, detergere tamen etiam aliqua eorum nonnihil poſſunt, vt roſæ, præſertim ſi recentes ſumas, vt ſumi poſſunt, ſed ſpica Inda, licet aſtringentis non expers facultatis, aperire non parum poteſt,* COST.

poteſt, vt etiam xyloaloe. glycyrrhizam vero aperire, A *& detergere ex eo vſu conſtat, quem afferre ijs ſolet, qui renum obſtructione laborant, quin & crocum valenter aperire apertum eſt. ac tandem quum ſingula ferè huius medicamenti ſimplicia mediocri calore ſuo, & ventriculum diuturna febre frigidorumque humorum colluuie imbecilliorem firmare, & concoctioni conferre poſſint, aſtringenteque facultate eumdem laxatum cogere valeant, neque etiam temere Meſue huic paſtillo prædictos aſsignat vſus.*

MESVE.

TRoch. de roſis, ventriculum, & hepar firmant, humoreſque ab illo detergent, ob id phlegmaticę febri conducunt. Recipiunt foliorum roſarum drachm. decem, glycyrrhizæ drachm. quinque, ſpicæ aromaticæ, drach. duas, & dimidiam. vino albo excipe. ſi purgatorios vis, adde ſcammonij drach. tres.

CHR. TRes deſcriptiones trochiſcorum de roſis hic immediate ponuntur: & ab Auic. in v. can. ſolum duæ, ſcilicet trochiſcorum maiorum, & minorum de roſis: deſcriptio tamen trochiſcorum de roſis poſita ab Auicen. eſt illa, quæ habetur in vſu. & de his tribus, quæ ponuntur in litera, ſolum vltima habetur in vſu, & quæ ingreditur compoſitiones magnorum antidotorum, habet vtilitates, & iuuamenta ad dolorem ſtomachi, & malitiam complexionis, & febres antiquas, & ad principium hydropiſis. nam ſunt principaliter confortatiui ſtomachi, & hepatis, & aliorum membrorum nutritiuorum relaxatorum ex longitudine ægritudinis, & doſis cum circumſtantijs requiſitis eſt ſicut trochiſcorum diarhodon dictorum ſuperius.

MAN. EX duabus iſtis compoſitionibus ſecunda eſt efficacior. Si vis addere ſcammonium, vbi legis lib. iij. lege drachmas. Florum ſquinanthi. In voce ſchœnoãthos includitur flos, quare ſuperflue additum floris.

SYLVII. DAntur ad ventriculi, & hepatis, & aliarum partium nutritoriarum imbecillitatem ex morbo longo, & frigida humida, ad febres antiquas, hydropis initium. Quamuis autem diarhodon ſignificet de roſis, tamen hoc loco differunt, vt apud Galenum, & alios leucacantha, & acantha leuce. chalcanthum, & chalcu anthos: aphronitron, & aphros nitru, & alia pleraque, ob aliquam differentiam nunc coniuncta, nunc diuiſa.

COST. DE roſis. *Conferre hos paſtillos pituitoſa febre laborantibus exiſtimo, ſiccitatis nomine, cuius vi ſupernacuum ventriculi humorem abſumunt, & aſtringentis facultatis ope, quæ iecori conciliant robur. detergere autem imbecilliter puto, niſi ſcammonio addito: quod non hoc modo præſtat. Sed etiam inutiles ſuccos detrahit, bilioſos primum, tum præterea pituitoſos, maxime quum ex cotoneo paratum eſt, quale hic puto vſurpandum. Sanè autem quando tum hic, tum in præcedentibus, ac ſequentibus glycyrrhizæ meminit, ſumendus ipſius radicis puluis videtur, quod, cum ſuccũ expetit, admonet, vt in trochiſc. de ſpodio paulo poſt. Non tamen erraturum puto, qui ſuccum in his quoq; omnibus ſumpſerit, vt qui parua ſui mole maioris ſit vſus, quam totius radicis puluis.*

MESVE.

TRoch. de roſis, & eupatorio, † obſtructionem hepatis probe leuant, & inde naſcentes ictérũ, febres antiquas, & alijs complexas. Recipiunt foliorum roſarũ, drachmas octo, ſpicæ † rhabarbari, † glycyrrhizæ, ana drach. iij. ſpodij, † drac. vnam, & dimidiam, ſucci eupatorij, drachmas decem, cum manna fac trochiſcos.

† dolorẽ, & † rhab. dra. 4. † al. drach. ii.

HI validiores ſunt in omnibus his quia a roſis nomen acceperunt. MAN.

MESVE.

B DE roſis, & eupatorio. *His magis quam ſuperioribus fiderem ad diuturnas febres, rhabarbari, & eupatorij gratia. Sed an ſucci eupatorij drachmæ decem menſura ſit largior ad excipiendorũ pondus quæ vix drach. pendent decem, & octo cum dimidia, dubitarem, niſi nutritione vocata, ideſt liquore ſenſim affuſo, & abſumpto conficiantur. Mannam autem quam ad ſuperiora cogenda cum eupatorij ſucco ſumi admonet, ſiue poſtremo loco addas, vbi liquoris parũ eſt, quod ſupereſt, ſiue etiam antea, parum puto intereſſe. eius vero menſura, quæ non præſcribitur à Meſue, ea erit quæ cum ſucco, exceptis reliquis aridi paſtilli euadant.* COST.

TRoch. de roſis, multorum ſcriptis celebrati, efficaces ad multos affectus, præſertim ad ventriculi dolorem, malam co-C ctionem, febres antiquas, hydropem incipientem, & illos maximè, quibus forma corrumpitur. Recipiunt roſarum, drachm. 4. ligni aloes, drach. ij. maſtiches, drach. i. & dimidiam, abſinthij Romani, cinnamomi, ſpicæ nardi, caſiæ ligneæ, ſchœnu anthus, ana drach. i. cum vino antiquo, & aqua decoctionis radicum, fac trochiſcos drach. ij.

RAdices ſunt vrticæ quinque intelligendæ, ruſci, aſparagi, apij, petroſelini, fœniculi. SYLVII

DE roſis multorum. *In affectibus qui ex intemperie viſcerum frigida ortum habent, inter quos eſt corruptio formæ, ideſt malus corporis habitus, ſeu cachexia, plurimum poſſe paſtillum hunc exiſtimo.* COST.

D *Caſiæ autem ligneæ loco, quam præter cinnamomum, quærit, à cinnamomo tamen fortaſſe non diuerſum ſpecie, vt iam antea diſputabamus, cinnamomum probatiſsimum ſi ſumas, à ſcriptoris tamen huius mente non puto diſceſſurum.*

MESVE.

TRoch. galliæ magnæ, ſeu regalis, ventriculum, cor, hepar, cæteraſque partes nutritorias roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat. Recipit † ſucci dactylorum immaturorum, libr. j. quæ ſemel ferueſiat. cola, in ea coque ad mellis craſſitiem, gallarum recentium curioſe tritarum, vnc. 4. deinde roſarum rubrarum. vnc. 1. cardamomi, † ſeminis fraxini,

† ſucci albo lath.

Lingua aui.

fraxini, caryophyllorum, nucis moſchatæ, maſtiches, ligni aloes, ana drachm. 7. & dimidiam, cinnamomi drachm. 3. ſantali flaui drachm. 5. croci drachm. dimid. gummi arabici † drach. 1. tere, cribra, miſce prædictis, extende ſuper marmor oleo amygd. vnctum, donec ſiccentur. terantur tunc tenuiſſime, moſchi aureo dimidio aromatizentur, cum aqua roſata fiant trochiſci parui, ſiccentur in vmbra. E

† aur. s.

MAN. HAc voce, Suc, vtuntur Arabes ad ſignificandum galliam. Succi Albelach.) Sunt ex genere dactylorum, & credo quod ſint immaturi. De lingua auis, & Darſeni, ſupra dictum eſt.

COST. GALLIÆ magnæ. *Quod ex palmulis lentore tanto præditis ſuccus extrahatur niſi antea, aqua, liquore ve alio macerentur, non video. præſertim ſi à nobis hic parandus ſit ſuccus, quibus non niſi arefactæ palmulæ afferuntur. ſucci ergo nomine, cremorẽ ſeu melliginem eam, quam vno ferè feruore coquendo reddere poſſint, ſumendam, & inyciendas in hanc gallas, atque ad mellis conſiſtentiam decoquendas putarim. tum vero reliqua, vt præcipitur, perſequenda.* F

MESVE.

TROCH. Ramich, ventriculum, cor, hepar imbecilla firmat, & lubrica viſcera ac inteſtina, choleram morbum ſiſtit, acrimoniam obtundit, animum reddit tranquillum, omnem hæmorrhagiam cohibet, ob quam naribus ſanguine G fluentibus flando impeditur, alijs medicamentis miſcetur. Recipit ſucci oxalidis vnc. 16. ſemel ferueſiant cum roſarum vnc. 1. baccarum myrti vnc. 2. cola, his miſce gallarum curioſe tritarum vnc. 3. coque iterum. Deinde pulueriza ſuper ipſa foliorum roſ. vnc. 1. ſantali flaui vnc. 1. & quartã, gũmi arabici vnc. 1. & s. camiũ rhois, ſpodij, ana drach. viij. (omphacij, drach. 7.) ſucci baccarum myrti multum tritarum, vnc. 4. ligni aloes, caryophyllorum, macis, nucis moſch. ana drac. 4. miſce omnia ſimul, & extende in ſcutella lapidea vſque dum ſiccentur. poſt tere minutim, & cum caphuræ aur. 1. & aqua roſ. fac trochiſcos paruos, ſicca in vmbra. Sunt qui loco ſucci oxalidis ſumunt ſuccum cydoniorum immaturorum: quidam quoque aromatizant moſchi H drach. vnius quarta parte.

MAN. RAmich ſolent vocare Arabes mixturam quandam ex gallis, & paſſulis. Valde adſtringit quocunque modo quis ea vtatur. De ſpodio infra dicit Sicut alcoho.) i. ſubtiliſſime, vt oculares medicinæ teri ſolent.

SYLVII. IN multas compoſitiones recipitur, propter quas ſolas quibuſdam paratur, illas compoſitiones vſurpantibus. Ramich autem Serapioni gallia eſt, aut galliæ materia. Galliæ autem videntur trochiſci quidam prędicti vocari à gallis fructibus, quas fere recipiunt, aut per ſe, aut per trochiſcos ramich, qui gallarum vncias tres recipiunt.

Gallia autem moſchata cur ſit appellata, non video, cum nec gallas, nec ramich accipiat: ramich autem neſcio an ex rumice Latina voce corruptum eſt, quem largiſſimum hæc compoſitio recipit.

COST. RAmich. *Ex baccis myrti recentibus ſuccus exprimitur, ex ſiccis non niſi aqua, liquore ve alio aſperſis. id vbi agendum eſt, vt maioris ſit expreſſus ille ſuccus efficaciæ, efficies, repetita ſemel, biſue noua in eo baccarum iniectione, & expreſſione. Rhu autem, cuius quoque hic carnem expetit, leuiter contundendo denſo cortice ſpoliandum, tum abiecto cortice interior ſubſtantia exactiſſime terenda, & reliqua ex ſcriptoris inſtituto per agenda.*

MESVE.

TROCHISCI caphuræ, ad febres ardẽtes, bilis, & ſanguinis feruorem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam, & ab his ſitim inexpletam, icterum quoq;, ac phthiſim, & hecticã conferunt, recipiuntque, foliorum roſarum drachm. 4. ſpodij, glycyrrhizæ ana drach. 2. ſantalorum flauorum drachm. 2. & dimidiam, croci, ſeminum melonum, citruli, cucumeris, cucurbitæ, tragacanthi, gummi, ſpicæ, ana drach. 1. ligni aloes, cardamomi, amyli, caphuræ, ana drachmam vnam, partes duas, ſacchari albi, & mannæ ana drachmas tres, cõprehende muccagine ſeminis pſyllij, & * aqua roſarum.

MAN. REs noua, quam gummi arborum dicunt, & putãt valde frigidam. Ego eam quæ ad nos defertur, rem facticiam puto, & calidam. Simeon ambar vocat, dicitque multis locis emanare à quibuſdam veluti fontibus, ſicut aſphaltum, & ſulphur, eſſeq; aliud fuluum, aliud ſubalbum, & tertium nigrum, habereque vires calefaciendi, & incidendi.

SYLVII. VT præcedentes parantur non quod per ſe vſurpentur, ſed quod in alias compoſitiones veniant. ſpica tamen, & crocũ, xyloaloen, cardamomum, & etiam ſaccharum, mannam, febribus acutis noxia tolle, ſi contra ipſas his es vſurus. Trochiſci albi, ſeu collyrium album Raſis his affines ſublatis calidis, recipiunt ceruſæ lotæ, drachm. 10. amyli drachm. 4. gummi Arabici, tragacanthi, ana drachm. 2. caphuræ drachm. s. Fiant trochiſci ſic, gummi ſi aqua roſarum ſolueris addatur reliquorum puluis tenuiſſimus. Fiant trochiſci à medico vtendi in collyria ſicca, vel humida.

COST. CAPHVRÆ. *Conferre hos paſtillos calidioribus morbis, vt hic ſcribitur, facile crederem, ſi crocum, ſpica, xyloaloe, cardamomum, demantur: an vero hecticis eſſe vſui poſſit, facit vt dubitem arefaciendi vis, quam pleriſque eorum ineſſe certi ſumus, quæ ad hos ipſos parandos veniunt.*

MESVE.

TROCHISCI rhabarbari, valent ad hepatis obſtructionem, dolorem, tumores præter naturam, affectus inueteratos eiuſdem, & hydropem, & icterum, & formæ corruptionẽ. Recipiunt rhabarbari boni, drach. 10. ſucci eupatorij, amygdalarum amararum ana drach. 3. roſarum drach. 3. ſpicæ, aniſi, rubię, abſinthij, aſari, ſeminis apij, ana drachmam 1. fac trochiſcos ponderis vnius aurei.

CHRI. TRochiſcorum de rhabarbaro. vſus eſt conueniens ad dolorem hepatis frigidum a materia

pungitiua, & ad oppillationem ipſius. ſunt enim aliqualiter ſolutiui materiei ſubtilis aquoſæ, ac citrinæ, & ideo multum conueniunt hydropicis, & his quibus habitudo corporis, ſeu forma corrumpitur, & doſis eſt vſque ad drach.i.cum aqua, vel vino ſecundum exigentiam diſpoſitionis curandæ, cum decoctionibus, & cætera. Notabis vnum, quod Meſuc non ponit liquorem, cum quo debent confici iſti trochiſci, ſed ſecundum quoſdam debent confici, cum ſucco de eupatorio.

MAN. HOrum potus in his, qui mali habitus ſunt, magnæ vtilitatis eſt. His vti aſſueuerunt medici in febribus ex decidentia acutis, & incipiēte malo habitu.

SYLVII. QVIBVSDAM ſunt in vſu ad frigidos, & pituitoſos ac etiam bilioſos affectus hepatis, quibus corporis habitudo, ſeu forma cachexia corrumpitur, vt in hydropicis, & ictericis, & cæteris cachecticis, ob hepatis deprauatam actionem. Dantur drach.i.ex aqua aut vino, pro affectuum, & aliorum indicantium natura. Ad comprehendenda autem omnia, vt trochiſci fiant ſucco eupatorij largiore opus eſt. Trochiſco ex rheo Indico Actuarij ſunt his affines ponderibus tamen variant.

COST. RHABARBARI. *An ſimplicia quæ arida hic, & in puluerem ducta ſumantur, pondus aquantia drachmarum vndeuiginti, drachmis ſucci eupatorij quatuor, & ſucco amygdalarum eiuſdem ponderis cogi rectè poſſint, non ſat ſcio. ſucco largiore opus eſſe ait Sylums, quod experimento probabis.*

MESVE.

TROCHISCI ſpodij efficaciſſimi in febres acutas, ventriculi, & hepatis inflammationem, & ſitim vehementem. Recipiunt ſpodij, drach. iiij. roſarum rubrarum, drach.vij. ſeminis portulacæ, ſucci glycyrrhizæ, ana drac. ij. cum muccagine ſeminis pſyllij fac trochiſcos drachm. vnius: vtere cum ſucco mali granati. Sunt qui addunt ſeminum quatuor, gummi Arabici, tragacanthi, croci ana drachmam vnam, & dimidiam.

MAN. SPODIVM fit liqueſcentibus cadmia, & ærario lapide: tenuior enim pars exhalans, & tecto fornacis adhærens ampulleſcit, & πομφόλυξ appellatur, Pars vero grauior deſcendit, & pauimento, vel lateribus hæret, quæ ſpodium vocatur. Recentiores Auicen. ſequentes, antiſpodion ſpodio præferunt, maxime, id quod ex cannarum radicibus exuſtis, licet ſint alia plura præſtantiora, vt quod ex myrto, vel olea, vel lētiſco. Modum autem confectionis tradit Dioſc. lib.5. Veri autem ſpodij vſus non fuit, niſi extrinſecus admouendo.

COST. SPODII. *Si pro ſpodio hic ebur vſtum ſumas, non diſſenties a doctis viris. Licebit etiam ceruinū cornu vſtum, læuigatumque, atq; in cote præparatū ſumas.*

MESVE.

TROCHISCI. ſpodij alij, cum ſemine oxalidis ad febres bilioſas, cum alui fluore valent, inflammationem ventriculi, & hepatis, & ſitim continuam ſedant. Recipiunt roſarum rub. drachm. duode A cim, ſpodij, drachm. decem, ſeminis oxalidis, drachm. ſex, ſeminis portulacæ, ſeminum coriādri aceto maceratorum, & torrefactorum, pulpæ rhois, ana drach.ij. & s. amyli aſſi, balauſtiorum, baccharum oxyacanthæ, ana drachm.ij. gummi Arabici aſſi, drach.j. & dimidiam, cōprehende omphacio, vtere cum aliquo ſucco adſtringente.

CHR. ISTI trochiſci multum conferunt fluxui ventris ab humore cholerico facto, ac etiam dyſenteriæ cum excoriatione inteſtinorum, præmiſſa tamen aliquali euacuatione cum aliquo quod euacuat comprimēdo, vel cum rhabarbaro torrefacto, vt ſuperius dictum eſt, & doſis ipſorum eſt vſque ad drachm. i.cum aqua plantaginis, vel cum alijs aquis conue B nientibus, vel cum vino pontico lymphato cū aqua ferrea. Et maxime conueniunt non ſolum per ſuperius aſſumpti vna vice, vel pluribus ſecundum exigentiam in tempore congruo, ſed per inferius cum clyſterijs, vel cum alijs ſtypticis cōſtrictiuis, præmiſſis tamen lenitiuis, & abſterſiuis clyſteribus, vt ſumendo de ipſis trochiſcis cum vino pontico paruo, & cum aqua hordei cum alijs liquoribus, & quandoque addimus ſuccum plantaginis, vel aliquid de pinguedine ad faciendum virtutem medicinarum penetrare, in ſubſtantiam inteſtini, & ad alterandū humorem calidū, qui vt plurimum eſt cauſa fluxus. Et non ſolum iſti trochiſci conueniunt fluxui vētris, ſed & acutæ febrientibus, ſitim extinguendo. conueniunt etiam inflammationi ſtomachi, & hepatis aſſumpti per ſuperius cum aqua endiuiæ, & ſimilibus C aquis frigidis alteratiuis. Nota quod eius ſunt duæ ſpecies, ſcilicet ſylueſtris, quæ vocatur lapatium, & domeſtica. quæ apud nos vocatur acriumcello, & iſte proprie vocatur acetoſa, quæ eſt frigidæ complexionis in tertio, & ſiccæ in ſecundo. Coriandri. eſt ſemen notum frigidæ compl. in primo, & ſiccæ in ſecundo. habet tamen partem aliquam corticalem extrinſecam paruam, quæ eſt valde calidæ complexionis, & ſiccæ in ſecundo. Infunditur autem in aceto, vt huiuſmodi extrinſecæ, & inſenſibilis partis caliditas, & malitia remoueatur ab ea. ac etiam, vt ſubtilietur reliqua parte eius, vel ſubſtantia facilius penetret ad partes eius profundiores.

Exhibitio eorum duplex.

Acetoſa ſpecies duæ.

MAN. Potentes eſſent in adſtringendo, ſed non parantur.

SYLVII. FLVOREM alui, & dyſenteriam iuuant, vel poti drachm. i. cum aqua plantaginis, aut vino auſtero, aqua chalybeata D iugulato, ſi febris adeſt, vel drach.ij. clyſtere iniecti: purgato tamen prius corpore per rhabarbarum torrefactum, vel ſimile, & inteſtinis clyſtere alio ante deterſis: ſitim vero, & febrilem ardorem extinguit cum aqua intybi, cichorij, vel alia.

COST. SPODII alij. *Quid ſit quod amylum hoc loco, & gummi arabicum aſſum velit, non ſatis apparet. non eſt profecto vt vim glutinandi, quæ his ineſt, angeri aſſatione exiſtimemus. quin etiam, vt aſſando igneam violentiam experiuntur, ita dubitare licet eadem minus opportuna ad eos affectus eſſe, quorum gratia hic cum alijs quæruntur. Sed fortaſſe non aſſationem vere, at deſiccationem tantum quærit, vt in puluerem cōmodius duci poſſint, in quem duci non poſſunt, niſi aridiora. Alienus vero ille calor, quem igni admota experiuntur, refrigerante vi omphacij reprimitur.*

ME-

MESVE.

TROCHISC. oxyacanthæ, febres ardẽtes extinguunt, ac ſitim vehementem. Recipiunt baccarũ oxyacanthæ, aut ſucci carũ, glycyrthizæ, ſeminis portulacæ, ſpodij, ana drach. iij. roſarum drach. vj. ſpicæ, croci, amyli, tragacanthi, ana drach. j. ſeminis citruli, drach. iij. & dimid. caphurę drach. dimid. cum manna fac trochiſcos.

MAN. NEc hos vidi parari, non putarim tamen tam validos, vt dicit Meſue, ad ſitim ſedandam.

COST. OXYACANTHA. *Berberorum acini detracta carne, ſi quem vſum præbent medendo, eos dixerim vt punici acinos ſiccare, & adſtringere refrigerando. Sed & ſpodium creditur refrigerare cum ſiccitate, vt portulacæ quoque ſemina, & roſæ. At ariditatem ſitis non modo ſedare, ſed contra excitare nullus neget. Quin, & ſpicam, & crocum, quæ calfaciũt ſiti aduerſa eſſe certum eſt, vt de camphora quoque dubitatur. An ergo id præſtare hi trochiſci poſſunt, quod hic ſcriptor pollicetur? Glycyrrhizæ ſuccus humectat cum caloris temperie moderata, & amylum quoque, & tragacantha, & citruli ſemina humido agnoſcũtur temperamento citra calorem, quare temperari ſuperiorum ſiccitas poſteriorum acceſſione poterit. ad quæ præſtanda crocum quoque, & caphura dum reliquorũ penetrationem adiuuant, nonnihil ferre opis poſſunt. Quare ardentium febrium æſtus reſtringuere poſſe diffitendum non eſt, quando aſtringente illa cum refrigerio vi reprimere bilioſi humoris violentiam poteſt, & hoc nomine dum eundem à ventriculo humorem exprimit. ſitim quoque cohibere poſſe arbitrandum eſt.*

MESVE.

TROCHIS. oxyacanthæ alij, ad intẽperiem calidam, fluorem alui, hepatis dolorem, recipiunt baccarũ oxyacanthæ drach. ij. ſpodij, maſtiches, xyloaloes, galliæ (ſpicæ) ſeminis oxalidis, ana drachm. j. roſarum drach. quinque: gummi drach. iij. cum aqua roſarum fac trochiſcos.

SYLVII. RARIOR vſu hic, quam ſuperior, amborum loco fuerit vua oxyacanthæ condita.

COST. OXYACANTHA alij. *Quam hic galliam ſumas, non explicat. Sed magnam, ſeu regalem paulo ante deſcriptam non temere ſumes, quæ & immaturas palmulas recipit, & gallas, & alia quædam, ad ventris fluorem atque ad calidiorem intemperiem, non dicam auferendam, ſed moderandam tamen opportuna.*

MESVE.

TROCHIS. abſinthij, obſtructiones ventriculi, & hepatis, & ab his dolorem, & febres antiquas tollunt. dictas partes, reliquaſque nutritorias roborant. appetentiam excitant. Recipiunt roſarum, abſinthij, aniſi, ana

E drach. ij. rhabarbari, ſucci eupatorij, aſari, apij, amygdalarum amararum, ſpicæ, maſtiches, folij, ana drachm. j. fac trochiſcos cum ſucco intybi. Da cum ſucco herbarum.

HI communiter conficiuntur, & vtiliter bibuntur in longis febribus. MAN.

SCILICET abſinthij, eupatorij, apij, aut cum aqua ex ipſis deſtillata. SYLVII.

PRO *ſolio erit ſpica eiuſdem facultatis. herbæ autem ſuccus, cum quo hi paſtilli formantur, erit ex aliqua propoſitarum hic ſtirpium, optione tua. Nunc ad hos ipſos contumaces affectus ſuccum apij vulgaris frequenter vſurpari video, ingrato certe odore ac* F *ſapore moleſtum, & qui non prorſus expectationi reſpondet. poteris tu etiam decocto, vel ſtillatitio ex huiuſcemodi rebus liquore vti.* COST.

MESVE.

TROCHIS. eupatorij, obſtructionem, & tumorem præter naturam hepatis, & lienis ſanat, ac inde natas febres antiquas, & harum rigorem, icterum, incipientem hydropem. Recipiunt mannæ, ſucci eupatorij, ana vnciam j. roſarum † vnc. dimid. ſpicæ, drach. iij. rhabarbari, aſari, aniſi, ana drachm. ij. ſpodij † drach. iij. & dimid. cum † herbarum ſuccis, forma trochiſcos, & cum iiſdem vtere.

† vnc. i. s.
† drach. ij. s.
† Eupatorij.

ET hi quoque paſſim conficiuntur, ſed à paucis be- G ne, ignorantibus veram eupatorium. Cum ſucco herbarum.) Cum ſucco videlicet Eupatorij. MAN.

EVPATORII. *Pro eupatorij ſucco ſi agrimoniæ ſuccum ſumas, non temere facies. Sed Meſue eupatorium ſemper in huius ſcriptoris compoſitis intelligam.* COST.

MESVE.

TROCHISCI aniſi, obſtructiones hepatis, & alios eius morbos, & inde natas febres antiquas ſanat. Recip. aniſi, eupatorij, ana drach. ij. ſeminis anethi, ſpicæ, maſtiches, folij, abſinthij, aſari, apij, amygda. amararum ana drachm. s. aloes, drach. ij. compone H cum ſucco abſinthij, & apij. Da cum ſyrupo acetoſo, & ſucco herbarum.

HI parari recte non valent, quia caremus folio. Secundi poſſent quidem parari, ſed non parantur. MAN.

ANISI. *Quum aloen hic proponit, xyloaloen Syluius interpretatur, vt etiam in ſequenti, quod non improbo. Sed aloen ſuccum ex ſcriptoris huius mente ſumẽdum exiſtimarim: &. quia in eos uſus opportuna eſt, ad quos hoc paratur medicamentum, & quia in ſuperioribus, quum xyloaloen quærit, lignum aloen, non abſolute aloen ſcribit. Sanè licet inopia folij legitimi paſtillum hunc parari poſſe Manardus neget: folij tamen loco ſpica addi poſſet, non imparem opem allatura.* COST.

MESVE.

TROCHISCI aniſi alij ex decẽ ſimplicibus, hepatis vitia, & inde natas febres antiquas, & quartanas, & formam corrumpentes ſanare ſunt a veteribus probati. Recip. † aniſi, ſucci eupatorij, ana drachm. iiij. maſtiches, ſpicæ, apij, abſinthij Romani, aſari, folij, ana drach. j. amygdalarum amararum drachm. j. & s. (ligni) aloes boni, drachmas duas, confice cum decocto abſinthij.

† Al. aniſi drachm. iiij. ſucci eupatorij drac. ij.

SYLVII. MATERIAM craſſam tenuant: obſtructiones hepatis, & lienis liberant, flatus diſſipant.

COST. ANISI alius. *Idem ferè paſtillus hic eſt cum ſuperiori, variatis tantum ponderibus, & repoſito pro ſucco apij eupatorio, ſumenda vero, & hic aloe ſuccus, non lignum, & ſuccedaneũ folij pro folio.*

MESVE.

Trochi. de Lacca.

TROCH. Cancami, ad obſtructiones hepatis, & lienis, & inde natas febres varias antiquas, & aſcitem, vrinas mouent. Recipit Cancami mundati, ſucci glycyrrhizæ, abſinthij, oxyacanthæ, ſucci eupatorij, rhabarbari, ariſtolochiæ (longæ) coſti, aſari, amyg. amararum, rubiæ, aniſi, apij, ſchœnu anthus, ana drach. j. fac trochiſcos ponderis drachmæ vnius.

MAN. SI ex vera parentur, erunt valde vtiles in aqua intercute.

COST. CANCAMI. *Lacca vera non caremus, coſto potius legitimo caremus. cuius loco ſi Zedoariã vel angelicam ſumas, non errabis, vt puto.*

MESVE.

TROCH. Terræ ſigillatæ noſtri admodum efficaces ad ſputum ſanguinis cum aqua plantaginis poti: ad fluorem vero ſanguinis è naribus, fronti illiti; ad menſes immodicos, vtero iniecti, vel pubi illiti: ad mictum ſanguinis in veſicam iniecti; & ad alias hæmorrhagias, parti ſãgnine fluẽti impoſiti. Recipiũt sãguinis draconis, gũmi Arabici aſſi, ramich, foliorum roſ. & ſeminis carũdem, amyli aſſ., ſpodij, acaciæ, hypociſtidos, lapidis hæmatitis, balauſtij, boli Armenicæ, terrę ſigillatæ † fumariæ, coralli, ſuccini, ana drachm. ij. margaritarum, tragacanthi, papaueris nigri, ana drach. j. & s. portulacæ aſſæ, cornu cerui uſti, thuris maſculi, croci, ana drachm. ij. cum aqua plantaginis. fac trochiſcos. Da cum aqua infuſionis ſpodij, gummi, boli armenicæ, ſpicæ, ad ſputum ſanguinis de thorace, aut pulmone reiecti. cum aqua portulacæ ſumitur: ad excoriationem, cum ſucco cydoniorum, vel alio adſtringente: ad hęmorrhagiam partium infernarum inijcitur cum aqua burſæ paſtoris. Cogimur in-

† Sedenagi.

A terdum his trochiſcis addere opij drach. ij. aut plures, aut pauciores.

CHR. ISTI trochiſci generaliter ſunt in vſu. Ingrediuntur enim compoſitionem magnorum antidotorũ, & adminiſtrantur à medicis non ſolum in puluere per os cum liquoribus conuenientibus, & membra extrinſeca liniendo cum illis diſſolutis, tamen cum aliquo liquore conuenienti, & principaliter conferunt, ſi per os aſſumantur cum ſucco, vel aqua buglosſæ, vel plantaginis, quæ eſt herba nota frigidæ, & ſiccę complexionis in ſecundo gradu, & per ſe ſola eſt mirabilis, cuilibet fluxui ſanguinis ex fractura venæ in pectore, etiam ſumme conueniunt liniri ſuper frontem, & tempora cum prædicto ſucco plantaginis, & albumine oui mixtis, & conquaſſatis, ad reſiſtendum ſuperfluo fluxui ſanguinis ſubtilis, & calidi euenientis ex naribus, etiam eodem modo conueniunt cum eodem ſucco, & albumine oui liniti ſuper partes femoris, & pectoris, & renum in mulieribus ſuperflue menſtruantibus.

Mirabile in fluxu ſang.

B

ADDITIO.

Notabis, quod ſæpe fit error communiter in diſpenſatione iſtorum trochiſcorum propter ignorantiam ſignificationis iſtius vocabuli ſedenagi, vel ſedenegi. Nam quidã dicunt, quod eſt ſemen fumiterræ, vt hic Chriſtoforus de honeſtis, alij vero dicunt, quod eſt ſemen cannabis. Nonnulli vero dicunt, vt habetur in ſynonymis Auic. & credo, melius, quod ſemen granati ſylueſtris, & eſt melius ad propoſitum.

C

MAN. TERRA ſigillata ante paucos annos, non affereba tur, nunc cæpit adportari. A Græcis dicitur Lẽnia ſphragis, vel terra Lemnia. His igitur troch. non magna vis eſt, ſi communis illa, & vulgaris apponatur, quam terram ſigillatam officinæ adhuc vocant, & pro vera vendunt. Sanguinis Draconis.) Secundum Serapionem, & Auic. eſt ſuccus herbæ, quæ a Dioſcoride vocatur Achillion. Nunc defertur a Luſitanis: diciturque ab eis eſſe ſuccus quarundam arborum. Sedenagi.) Dicunt eſſe ſemen cannabis, quod quidem adeo ſiccum eſt, vt genituram virorum extinguat.

SYLVII. TRoch. ſphragidis Lemniæ, ſeu ſigillati terræ Lemniæ, in fluore ſanguinis è naribus, ex ſucco plantaginis, & oui albumine ſoluti, fronti, & temporibus applicantur: in menſibus immodicis, coxis internis, & lumbis. Sedenagi autem quod hic habebat interpres quidam non fumariam, ſed cannabis ſemen intelligunt, quod euphaſiridem alij dictum volunt.

D

COST. TERRAE ſigillatæ. *Pro gummi aſſo, hic quoque vt in ſuperioribus, deſiccatum non etiam exaſſatum gummi ſumerem, quum ſemina roſarum expetit, aduerſari experimento eorum dicas, qui id ſemen ad retentam vrinam, ſtrenuo euentu præbent. Sed aut id ſemen roboratis renibus aſtrictoria vi quam eius præfert ſapor, vrinam quoque excitat: aut ſi modo aperiendi vi præditum eſt, vt eſt aliorum ſententia, non tamen hic ad aliorum aſtringentium medicamentorum impellendam vim importune additur. Pro lapide hæmatite, qui rubricam ſumunt, temere agunt, quando legitimus non deeſt. In arabico textu proponitur etiam ſedenagi, quam vocem alij fumariam, alij cannabin vertunt,*

vertunt, vtrum ſumperis non puto erraturum, fumariã E *quidem, vt quæ terrenarum partium vi cogere laxiores partes, & conſtringere aliquo modo poteſt: Cannabis autem ſemen, quod licet calidiori ſit temperatura præditum, cum tam multa tamen frigidarum rerum copia temperatur: exſiccat autem inſigniter, atque adeo ad cohibendum ſanguinem non eſt prorſus ineptũ.*

In manuſcriptis exemplaribus duę ſequentes trochiſcorum deſcriptiones inueniuntur.

CONFECTIO *trochiſcorum de Croco, conferens ad internos capitis dolores, & hemicraniam difficilem, & ſahara vehementem. Recipit Croci, aur. vij s. Colchotar. aur. v. Aluminis. aur. viij. Myrrhæ, ſpicæ, ana aur. i. s. omphacij, calchadis, ana drach. i. s. gũmi, aur. ij. Fiant trochiſci cum vino ſtyptico, & cum neceſſe fuerit, diſſoluatur vnus cum aceto permiſto cum aqua roſacea, & liniantur frons, & tempora. Si autem inſomnietatem patitur, opij aur. iij. addes.* F

CONFECTIO *trochiſcorum de Arſenico, & ſunt boni ad excoriationem, & ad dyſenteriam, & herpetem. Recip. Arſenici citrini vnc. i. Calcis non extinctæ drach. xij. Acaciæ, † chartarum aduſtarum, fęcis aceti aduſtæ, aluminis, balauſtij, ana drach. ij. colcotar, floris æris, ana drachm. v. terantur cum aceto, & ſtent in ſole per decem dies, & fiant trochiſci, & reponantur in vaſe vitri, & ſtringatur os eius, & ponatur vas in vaſe vbi fuerit acetum, & ſunt vltimi, & quando inuitat neceſſitas, ponunt in eis opij drach. iij.*

† Alias Tartari combuſti.

MESVE.

Trochi. alãdal.

TROCH. Colocynthidos in hierã Hermetis, & cõpoſitiones alias inijciendi loco colocynthidos. Recip. pulpæ colocynthidos albæ, & leuis, & ſeminibus purgatæ, † drachm. x. forcipibus incidantur, & fricentur cum vnc. j. olei roſati: fac trochiſcos cum muccagine ex tragacãthi, gummi, bdelij, ana drach. vj. aqua roſarum dies quatuor maceratis, ſicca in vmbra, tere curioſe, & cum eadem muccagine forma rurſus trochiſcos, & vtere.

† al. vnc. ß.

CHR. ISTI trochiſci per ſeipſos non habentur in vſu, H ingrediũtur hieram Hermetis ſuperius dictam, & habent tamen virtutem ſolutiuam materierum craſſarum phlegmaticarum, propter colocynthidem, quæ in eis ingreditur. Et doſis eſſet ad drachm. i. ſed non conſulo eorum vſum.

MAN. SVNT hi veluti caſtigatio quædam, ſeu præparatio colocynthidos: & propterea longe ſecurior eſt eorum, quam illius vſus. Diligenter autem cognoſcendum ab eo, qui hoſce parauit, quantum colocynthidis in eis poſuerit, alij enim plus, alij minus accipiunt, cum ægrotantium detrimento ſi id medicus ignorauerit. In meo codice decem drachmis colocynthidos adduntur decẽ, & octo aliarum rerum, qui modus facit, vt vtro poſſit eorum dari integer ſcrupulus, præcipue ſi ſecundo contritis eadem addita ſint.

SYLV. NEC hiera Hermetis, nec hi trochiſci etiam in ſimplicibus Meſue deſcripti vſurpantur, ſalubriores tamen, quam ipſa colocynthis ſunt.

COST. COLOCYNTHIDOS. *Idem ferè libro ſimplicium. Quod terendam ait colocynthida contritione exacta, repetẽda ſunt, quæ lib. canonum, tenuiſſime nempe terenda eſt, ne ſi forte portiones craſſiores ventriculo, aut inteſtinis inhæſerint, dum humore imbutæ tument, ſui acrimonia exulcerent.*

MESVE.

TROCH. Santalorum ad febrem ardentem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam, & ſitim. Recipit trium ſantalorum, ana drachm. viij. F ſpodij, ſeminum cucumeris, cucurbitæ, citruli, portulacæ, boli Armenicæ, ana drachm. iiij. roſarum † drach. vj. fac trochiſcos cum aqua portulacæ. Da cum lacte acido, aut omphacio, aut ſucco acido citri, aut ſucco ribes.

† Vulg. habent drach. iiij. camphoræ drach. berberis aut ſucci eius, drac. vi. ſi-fice cũ aqua portulacæ Da cum lacte &c.

SATIS anceps ſum, an quos ſandalos nunc vocant, frigidi ſint. Calefacere enim videntur dum guſtantur, & extrorſum admouentur. Non conſueuerunt tamen trochiſci ex eis parati, ſed electarium, quod triaſandalum Nicolaus nuncupat, quo tamen infrigidandi cauſa dato, multos audiui ſe amplius calefactos affirmantes.

COST. SANTALORVM. *Santali an refrigerent, experimento acquieſcendum eſt. In magnis iecoris inflãmationibus quotidie vſurpantur, non fruſtra, hic vero* G *cum tam multis refrigerantibus medicamentis miſtos certum eſt eos præſtare vſus poſſe, ad quos præponũtur.*

MESVE.

TROCH. ſantalorum alij idem promittentes. Recipit ſantalorum flauorum, drachmas duas, gummi Arabici, ſeminis citruli excorticati, ana drachmam vnam, ſeminũ lactucę, portulacæ, tragacãthi, ſucci glycyrrhizæ, ana drac. s. Fac trochiſcos. vtere vt prius.

MESVE.

TROCH. Hamech, ſedant inflammationem, ventrem leniunt, thoracẽ purgant. Recipit foliorum violarum humidi, & ſicci mediorum, aur. xij. turbith. albi, & gummoſi, aur. vj. ſucci glycyrrhizæ, aur. iij. mãnę, † drac. tres, fac trochiſcos. Dantur aurei duo cum ſaccharo, aut pulpa caſiæ fiſtulæ, his interdum coacti addimus ſcammonij drach. ij.

† drach. xij.

CHR. NON ſunt in vſu, tamen poſſumus vti eis ad diſſoluendum omnem ventoſitatem craſſam a quacunque materia factam, ſunt etiam ſolutiui materierum phlegmaticarum, & aquoſarum, & ſi eis addatur ſcammonea, vigoroſius ſoluunt materiam phlegmaticam, & etiam cholericam. Et doſis eorum pulueris abſque ſcammonea eſt drachm. ij. cum ſcãmonea vero eſt drachm. i. s. ſecundum virtutis fortitudinem.

ADDITIO.

Iſti trochiſci Hamech dicũtur trochiſci de violis,
Meſ.c.de turbith habet trochiſcos de violis auctorita
te Hamech, qui tamen parũ ab iſtis differunt, idẽ c.
de aſthmate habet trochiſcos de violis, qui parum ab
iſtis differũt, ſimiliter Serapio in proprio antidot. ha
bet duas deſcript. trochiſcorũ de violis, ſed parum ab
iſtis differentes, qui ſimiliter in vſu non ſunt.

MAN. DE cyperis, & de ligno aloes, quia non conficiuntur
forte ob immodicum precium, dimiſi.

SYLVII. DRACHMIS duabus purgant aquas, & pituitam craſſam,
flatuſque diſſipant. Si autem ſcammonium acceperint, etiã
bilem purgãt ſeſqui drachma dati. Trochiſci de violis in turbith,
& capite de aſthmate iſtis ſunt finitimi.

COST. HAMECH. *quod folia non flores violarum ſu-
mat, præter aliorum, & ipſius quoq; Meſue in-
ſtitutum videtur, qui floribus non ſolijs purgandi vim
tribuunt, propterea dubitare licet pro floribus librarij
errore repoſita eſſe folia, quamuis enim non negem fo-
lia quoq; cum refrigerio lenire, hic tamen malim flores
vbi purgandi vis expetitur. Quod ſi quis folia ſumen-
da ad Meſue mentem contendat, quia quum flores alibi
expetit abſolute violas ſumi iubet, ex quo noſtra de er-
rore cadit coniectura: at meminiſſe oportet ſcribi hæc
ex Hamech ſententia, cuius fortaſſe nõ idem erat mos
ſcribendi, qui Meſue.*

MESVE.

TROCHISCI cyperi, corruptionẽ,
malamq́; coctionem ventriculi,
& inde natum oris fœtorem ſalu
briter, & certo emendant. Recipe
zingiberis, cardamomi, nucis
moſch. cubebarum, macis, caryo
phyllorum, galliæ, gũmi Arabici, ana aur.j. corti
cum citri, maſtiches, florum ſchœnu anthus, cy
peri, ſpicæ, cinnamomi, emblicarũ, extremitatũ
myrti, ana aur.ij. ſunt qui addunt moſchi cera-
tia duo: fac trochiſcos cum melle vuato, vtere
cũ vino odoro poſt purgationem, & vomitum.

SYLVII. HORVM troch. drach.j. poſt vacuationem materiæ in ven-
triculo putris, & corruptæ, ſuo vapore tetro expirationẽ cor-
rumpentis, odorem fœdum emendat, tum quia coctionem iuuant
aucto calore natiuo, & ventriculo ab his roborato: tum quod odo-
re aromatico etiam cor, & cerebrum roborante, oris halitum fœ-
dum tegunt, multum tamen calent, ob id æſtate ſuſpecti, & qui-
bus hepar eſt calidius.

COST. CYPERI. *Quam galliam hic velit, non aperit.
Sed quamcumq; ex tribus primo loco deſcriptis
ſumpſeris, recte ſumes.*

MESVE.

TROCHISCI ligni aloes, ventriculũ,
cor, hepar, imbecilla roborant, ob id
valent ad oris fœtorem, pulſum cor-
dis, ſyncopem, hydropem. Reci. ligni
aloes, roſarum, rub. ana drach.ij. maſtiches, cin-
namomi, caryophyl. galliæ, ſpicæ, macis, nucis
A moſch. cubebarum, cardamomi maioris, & mi-
noris, corticum citri, paſtinacæ, ana drach.j. & ſ.
moſchi, ambræ, ana drachmæ vnius partem ſex
tam, fac trochiſcos cum melle vuato. Da cum
vino odoro, & aromatico.

LIGNI aloes. *Mel paſſularum quo hic, & in præ-* COST.
*cedenti reliqua excipit, melligo eſt, quam vuæ paſ-
ſæ reddunt, alioqui ſi apum melle vtaris, vix denſari
poterunt paſtilli.*

MESVE.

TROCH. Capparum, ad ſplenis duri-
tiem, & flatus eius diſſipandos. Re-
cip. corticũ radicis capparis, ſeminis
B agni, ana drachm.vj. melanthij, cala-
minthes, acori, amygd. amararum, naſturtij, am
moniaci, foliorũ rutæ, ariſtolochię rotundę, ſuc-
ci eupatorij, ana drach.ij. cyperi, ſcolopẽdrij, ana
drach.j. puluis horum omniũ comprehendatur
ammoniaco aceto diſſoluto. Datur aur.j. cum
vino, cui incocta ſint radix capparis, cortex fraxi
ni, & cortex tamaricis, aut extremitates ramorũ
eius, & cortex ſalicum. Sunt qui valentius effi-
ciunt duplicato ammoniaco.

ISTI trochiſci ſunt principaliter ſubtiliatiui ma- CHR.
teriarum craſſarũ melancholicarum, & illarũ re-
ſolutiui, virtutẽ, & efficaciã habent in aperiendo op-
pilationes, & remouendo duritiẽ ſplenis, & hepatis,
ſunt etiã reſolutiui ventoſitatũ craſſarum in mẽbris
C prædictis, & in quibuſcunq; alijs. Et doſis ipſorũ in
puluerẽ redactorũ, & tempus exhibitionis ipſorũ eſt
ſicut trochiſcorũ diarhodon, cũ vino ſubtili, vel aqua
ſcolopendriæ, vel cum alio liquore cõuenienti. Et eſt Tamaric.
vſus eorũ magis cõueniens in paſſionibus ſplenis fri
gidis a materia melancholia, & ſunt valde notãdi, ſu-
munt autẽ cortices radicum capparis, & ſunt cappa-
res fructus cuiuſdã herbæ calidæ cõplexionis, & ſic-
cæ in ſecundo, naſcentes in partibus Alexandriæ, &
Apuliæ: & cortices radicis ſunt calidiores, & ſiccio-
res: ac maſticatæ, & in ore retentæ mirabilẽ virtutẽ
habent in ſubtiliando materias craſſas phlegmaticas
contentas in capite, illas inferius attrahendo, vt faci-
lius expuantur. Semẽ agni caſti, hæc eſt arbor calidæ
cõplexionis in primo, & ſiccæ in ſecundo. Nigellæ, ſe Nigella.
men eſt cuiuſdã herbæ calidæ compl. in tertio, & ſic-
D cæ in ſecundo, debẽt aſſumi cum vino, in quo coqua-
tur radix capparis. Radix tamariſci. eſt tamariſcus Capparu.
arbor calidæ, & ſiccæ compl. in ſecundo gradu, habẽs
mirabilem virtutẽ ad ſplenis duritiem. Cortex ſali-
cis. Eſt ſalix frigidæ complexionis, & ſiccæ in primo.

HORVM creber eſt vſus in lienis affectibus. Sco- MAN.
lopendriam.) Eam videlicet, quæ vocatur citra-
cum. Agnus caſtus.) Lygos, vel vitex dicitur.

MATERIAS craſſas melancholicas tenuant, lienis, & he- SYLVII.
patis obſtructiones liberant, ſicque duritiem eorum ſanãt,
flatus craſſos indidem, & ex partibus alijs diſſipant. Dantur ſemi-
nis cum vino tenui, vel aqua aſplenij. Cortex ſalicis aſtringens,
parum ſcopis propoſitis conuenit.

CAPPARVM. *Quod hic ad lienis humorẽ vſur-* COST.
*patur cortex ſalicis frigido ac ſicco tẽperamẽto,
& aſtringens, mirũ videtur: propterea q; legendũ di-*

cas cortex ſilicum, eſt enim huic vis ſtrenue detergendi. Sed ſi ſalicis quoque corticem ſumas, parum intereſſe arbitror, in tanta cum aliarum rerum aperiẽtium ſylua, aſtringente etiam re aliqua,& robur laxiori viſceri conciliante eſt opus. E

MESVE.

TROCH. electri, omnem hęmorrhagiã ſiſtunt. Reci. ſuccini, aur. ſex. cornu cerui vſti, gũmi vſti, coralli vſti, tragacanthi, acaciæ, hypociſthidos, balauſtij, maſtiches, cancami, papaueris nigri aſſi, ana aur. ij. thuris, croci, opij ana aur. j. & s. fac trochiſcos cum muccagine ſemi. † pſyllij.

† aqua ſeruente maceratt.

Confectio trochiſcorum de charabe abſcindentium ſanguinem de omni loco manationis eius. Accipe charabæ, aur. vj. cornu cerui aduſti, gummi aduſti, coralli aduſti, tragacãthi, acaciæ, hypociſthidos, balauſtiæ, maſticis. laccæ, papaue. nigri aſſi, ana aur. ii. thuris, croci, opii, ana aur. i. & s. Fac trochiſcos drac. i. cũ mucilagine pſyllij. F

CHR. ISTI trochiſci conueniunt in paſſionibus, in quibus ſanguis ſuperflue emanat, & maxime ſuperfluo fluxui ſanguinis a pectore, & ruptura venæ in ipſo, & ſuperfluo fluxui ſang. ab hepate, renibus, & inteſtinis. Sed ſuper omnia confert ſuperfluo fluxui ſang. hemorrhoidarum, & menſtruorum, & debent exhiberi cum aqua plantaginis, vel ſucco eius, ſeu cum aqua myrti ſeu corrigiolæ, vel aqua pluuiali chalybeata, poſſent etiam exhiberi cum pauco vino pontico, vel ſucco agreſtæ abſq; ſale, ſeu cum vino granatorũ, vel cũ ſimilib⁹ ſuccis. Et doſis eius eſt drac. i. Et modus cõſtructonis apparet i litera, & ſimplicia sũt ſuperi⁹ declarata. Et nota, qđ iſti trochiſci nõ ſolũ cõueniũt ſi p intus aſſumant' in ſupradictis caſibus, ſed etiã in dyſenteria cũ clyſteri maxime cõueniunt præmiſſa mundificatione, & euacuatione cũ pharmaco leui euacuante, comprimendo, vt dictum eſt ſupra.

MAN. ISTI trochiſci a Paulo trochiſci de electro dicuntur, & aliter, in hunc videlicet modum deſcribũtur: Pſyllij vnc. v. maſtiches, ramentorũm electri, ireos, croci, ana vnc. iiij. opij, vnc. ij. CHARABE.) Succinum, & à quibuſdam electrum dicitur.

SYLV. Διὰ ἠλέκτρου ſeu ex ſuccino, fluxum ſanguinis præſertim, thorace pulmone, hepate, renibus, vtero, hæmorrhoidib. drach. j. ſumpti cũ aqua, aut ſucco plantaginis; vel polygoni, vel ſimilium, aut vino granatorum, aut omphacio non ſalſo, aut vino auſtero imbecillo, & aqua pluuia chalybeata. In dyſenteria quoq. clyſteres inijciuntur corpore purgato per rhabarbarum, vel alio comprimendo vacuato. Paulo autem fiunt troch. dialectri ex pſyllij vnc. v. maſtiches, electri, ſcobis indis, croci, ana vnc. iiij. vel cum Gal. Oribaſio, Actuario drach. xxx. opij, vnc. ij. vel cum Oribaſio, & Actuario xv. cætera apud hos ſunt eadem, niſi quod Actuarius ſcobis loti recte addit. Nam loti arbor ſiccat, adſtringit decocto ſuorum ramentorum in aqua aut in vino, etiam Gal. in lib. 7. ſimp. vt pilos fluẽtes cohibeat, & fluxum muliebrem, dyſenteriam, cœliacum affectum.

COST. ELECTRI. *Qui trochiſcis de charabe nuncupatis recẽtibus vſi ſunt, paſſi interdũ ſunt eius inſaniæ veſtigia, & ſtuporem, & mentis moleſtiã, quæ efficere opiũ ſolet, vt propterea in huius medicamẽti vſu prudẽter cũ ijs agendũ ſit, quibus cerebrũ eſt imbecillũ.*

MESVE.

TROCHIS. † Halicacabi; ad renũ & veſicæ vlcera, † natam inde dyſuriam. Recipit † baccarum halicacabi, drachm. tres, ſeminis citruli, † melonis Indi, cucurbitæ, ana drachm. iij. & dimidiam, boli Armenicæ, gummi Arabici, thuris, ſang. draconis, papaueris albi, amygdalarum amararum, ſucci glycyrrhizæ, tragacanthi, amyli, nucleorum pineorũ ana drach. vj. ſemin. apij, ſuccini † boni, hyoſcyami, opij, ana drachm. ij. Da drach. j. cum iulep, aut cum hydromelite.

† Alchechengi. † Vel de dolorum quando mingitur vrina. † granatorum. † albatechæ † Simpodia vel mala ſeu macra Manar.

CHR. TROCHISCORVM de alchechengi principalis vtilitas eſt in paſſionibus renum, & veſicę. nam conueniunt ardori vrinæ, excoriationi renũ, veſicæ, & viarũ vrinæ, mundificant, & conſolidãt vlcera facta in eis, & dolorem mitigant, ſi pluribus continuis diebus aſſumãtur. Et doſis ipſorum, & tẽpus, & modus, eſt ſicut de trochiſcis diarhodon cum iulep roſato, ſeu aqua mellis, aut vino pontico, ſecundũ exigentiã diſpoſitionis. Sumuntur hic grana alchechengi, & eſt ſpecies ſolatri facientis cõchulas rubeas, teclusas in folliculo rubeo frigidæ, & ſicca cõplexionis in ſecundo, & iſtæ cõchulæ ſunt illæ quæ habẽtur in vſu. Et alia ſpecies, quæ facit cõchulas nigras ſine folliculo, quæ eſt frigidior, & ſiccior ſupradicta, cuius ſuccus eſt ſumme cõueniẽs poſitus ab extra ad remouendũ omnem ſuperfluã caliditatẽ extrinſecã, & eius ſuccus cõuenit poſitus ſuper fronte, & tẽporibus, ad remittendũ, & prohibendum alienationem, & phreneſim. Batecha eſt melo longus, & viridis, qui in partibus noſtris multum comeditur in fine veris, non tamen eſt ſanus. quia duræ digeſtionis, & mali nutrimenti. Et eſt frigidæ, & humidæ complexionis in primo.

Alchechengi.

G

ADDITIO.

Iſti trochiſci ſunt in vſu maxime ſecundũ præſentem deſcript. & poſſunt fieri cum opio, & ſine opio ſecundũ voluntatẽ medicorum. Auic. in v. can. habet duas deſcript. ſed nõ ſunt in vſu. Raſis etiã in diuiſionibus in c. medicinarum vrinæ, habet vnam aliam deſcript. quæ eadem non eſt cum iſta, nec eſt in vſu.
H Hic intrat batheca. Et eſt batheca Arabica ſecũdum Simonem Ianuenſem melon magnus viridis, qui anguria a quibuſdam dicitur, ſemen vſui medicinæ competit. Similiter dicamus de bolo, bolum vel bolus eſt ſynopica vel macra, lutum carpentariorum, vel lutum pictorum, & ſic eſt, & hæc terra eſt quam Auicen. vocat macram.

Batecca. Bolus.

ALCHECHENGI eſt ſpecies ſolani, quam veſicariam vocant, & græci phyſalida. Inde trochiſci diaphyſalidon, qui ab Auicenna corrupte dicuntur dyſſalidi. ALBATHECHÆ.) Cucumeris, videlicet magni anguria dicitur. BOLI. intellige milton, quæ & macra, ſunt magni momenti in renum, & veſicæ doloribus. Solent etiam cum opio, & abſque eo parari. Paul. hoc pacto: Seminis cucumeris vnc. iiij. ſeminis hyoſcyami, cicutæ vncias duas, ſeniculi,

lapathi,

lapathi,croci,nucleorum pini,amygdalarum amararũ, A opij ana vnciam vnam, phyſalidon vnc.iij. vini quantum ſat ſit.

SYLVII. HI trochiſci de halicacabo idest de halicacabo: conueniunt ardori vrinæ,quam vocant ab vlceratis renibus, vreteribus,veſica, meatu vrinario pluribus cõtinenter diebus aſſumpti cum iuleb roſato, vel hydromelite, vel vino auſtero imbecillo. Nam vlcera tergent,glutinant, in cicatrice tegunt, & vrinæ acrimoniam vlceribus mordacem mitigant,ſtrigmenta cum vrinis mucoſa,& doloriſica obtundunt. Poſſunt etiam,ſine opio parari. Alia eſt cõpoſitio Pau.& Actuarij,magna parte cum hac conueniens.Hactenus troch. Meſue. Trochiſci ex Agarico fiunt ex ipſius puluere cũ vino albo, cui zingiber fuerit infuſum,vires habet agarici,ſed mitius agit, minoreque ventriculi noxa. Trochiſci dia glaucu Gal. ad phlegmones mediocres non pulſatiles, incipientes, præſertim aurium, oculorum,& eryſipelata incipientia, & œdemata,& aurĩũ vlcera. Glaucium ex aqua pluuia diligenter tere, forma paſtillos, addita gummeos parte xij.aut xv. ſi fragilius fuerit quam formari poſſit. Troch. Andronis, Paſsionis,Polyidæ multiplex lib. cõp. ph.g.& Paul.lib.7.Troch. dia.opiu. Gal.ad aurium inflammatarũ dolorem magnum,& implacabilem.Recip.caſtorij per ſeſæuigati accurate drach.i. opij in ſapa diſſoluti drach.i.ſi dolor ſit vehementiſſimus: ſi minor eſt drach.ſ. tempore vtendi diſſolue ſapa ex muſto (hoc enim magis mulcet dolorem, quam vinum dulce) in conſiſtentiam, quæ clyſtere auriculario poſſit auribus infundi. Troch. bechici tuſſim ab arteriæ aſperæ ſiccitate, & caliditate leniunt,in catapotijs dicta recipiũt, ſucci glycyrrhizæ,ſacchari optimi,ana drach.vj.amyli,tragacanthi, amyg.dulcium,ana drachm. iiij.cum ſucco ſemi.pſyllij,vel ſemi.cydoniorum forma.Troch.albi idem pollentes,gummi tragacanthi, in aqua roſarum diſſoluti, & ſacch.albi ſ.q.ſ. Si inſomnia adeſt, miſce ſem.lactucæ, & papaueris, ana drach.j.& in catarrho acri. Mirum eſt vulgus catapotia vocare has hypoglottidas, & arteriacas antidotos,cum lupini forma fiant vti cæteræ. Etiam ſi Meſues harum autor pilulas vocet, aliæ ſunt bechicæ.Alexãd.pag.120.Quãuis catapotia etiã bechica inueniantur, qualia ſunt hæc Gal.lib.7.comp.ph.par.dolorem lenientia, ſomnum conciliantia, & ſanguinem ſpuentibus ſalubria, ſtyracis vnc.1.opij,myrrhæ.ana ſemunciam,paſſo diſſoluta finge in catapotia, eriu magnitudine danda dormituro.

COST. HALICACABI. *Quorſum, hic vbi deterſione cum apertione eſt opus, bolum,aliaq; multa ſumat,aſtringente,& incraſſante prædita facultate, mirandum videtur. Sed non modo deterſione harum partium vlcera egent,at etiam,ob dolorem,qui ſæpe acerrimus eas inuadit partes neruoſas, & ſenſu inſigni præditas, inducẽdum eſt ipſis aliquid,quod eas veluti muniat,ne acrius lotium præterfluens dolorem, vlcuſq; adaugeat, præſtare autem hunc muniendi vſum bolus poteſt, præterquam, quod glutinat, ſi aliquid vniẽdum ſit in vlcere, & deficeat,quæ ratio eſt vlcerum curandorum,boli autem, & reliquorum vitium quo ſordida lentore ſuo reddere poſſunt vlcera, corrigunt hoc loco, & ſemina veſicarij ſolani detergentia efficaciſſime, & ſemina alia citruli, melonis Inda, cucurbita,apij, & glycirrhiza ſuccus.*

DISTINCTIO NONA de ſuffuf & Pulueribus.

CHR. HÆC eſt nona pars principalis,in qua determinat de diuerſis diſpoſitionibus puluerum conferentium diuerſis diſpoſitionibus. Et licet communiter non habeantur in vſu,nec præparati reperiantur, tamen vſus ipſorum magiſtraliter eſt conueniens diuerſis diſpoſitionibus propter eorum vtilitates, & iuuaméta. Differt autem puluis a Suffuf: nam puluis eſt nomen generale ad omnem puluerem craſſum, vel ſubtilem,ſimplicem,vel compoſitum. Suffuf autem eſt nomen particulare ſolum ad puluerem ſubtiliſſimum, ſicut alcohol, & compoſitum pluribus pulueribus. Differt autem Suffuf à ſicf, quod eſt puluis ſubtiliſſimus reductus ad formam troch. fricatur autem prædictum ſicf, cum aliquo liquore,& aqua fœniculi, vel roſata, & adminiſtratur paſſionibus oculorum propter eius ſubtilitatem.

Differentia inter puluerem & ſuffuf. *Differentia inter ſuffuf & ſicf.*

MAN. VIDETVR intelligere Meſue medicamina ex odoratis rebus in puluerem redactis cõpoſita, quæ cum aliquo liquore bibuntur. In his pauca ſunt,quæ declarationem deſiderent. In primo quidem nihil.

SYLVII. PVlueres odorati tenuiſſimi,& compoſiti cum liquore aliquando bibendi, Arabibus ſuffuf dicti, vſu hodie rariſſimi.

COST. B QVOD antea dicebamus, *præſtaret ſimplicia omnia præſertim aromata in præſentem vſum terere, quum res poſtulat. Cæterum ob præcipitem morborum motum ſæpe in promptu eſſe præſidia oportet, licet aliquam iacturam paſſa. Præterquam, quod vbi plura commiſcentur, eorum quæ miſcentur fermentatio fit quadam, & communicatis ipſorum inuicem facultatibus vna quaſi noua forma ſurgit maioris paulo poſtea vſus, quam antea. Ob id etiam puluis multarum rerũ cum ſimplex, tum compoſitus paratur, ſeruaturque in repentinum vſum. At vero non poteſt hic diutius integras vires ſeruare, vt melle ſaccharo ſucco ve alio exceptus ſeruatur, euaneſcit enim ex attenuata eius ſubſtãtia, vis celerrime, præſertim,q̃ in igneis, aereiſq; partibus inſidet: vt propterea, qui recte medicinã faciũt, non temere eiuſcemodi pulueres non annuas modo, ſed etiam quadrimeſtres negligunt, vbi ex ijs conſtant re-* C *bus, quæ odore præſtare debent. At rerum, quæ natura inodoræ ſunt, quarumque denſa, craſſa, duraque materia eſt, longe diuturnior eſt vigor, vt gemmarum, corallorum, margaritarum, lapidum, cornuum, propterea; quæ huiuſcemodi ſunt, vt longiori tempore egent, vt in puluerem ducantur, & præparentur, ita etiam diutius durant. Horum autem, & reliquorum, quorum ad ſicceandum præcipuus eſt vſus, ſeruari, & poteſt, & debet puluis, vel pro puluere formari paſtilli debent opportune parandi, reliqua in præſentem potius neceſſitatem teri conſulerem: præſertim in ijs affectibus, qui dãt medico afferẽdi præſidij inducias: quales ferè sũt quotquot ijs puluerib.curãtur, quos Meſue hoc tractatu deſcribit.*

MESVE.

D PVLVIS ligni aloes,ventriculi humiditatem immodicam ſiccat, flatus diſſoluit, coctionem iuuat. Recip. ligni aloes vnc.dimid.galliæ aur.j. & s. faccha. albi,vnc.j.& s. potatur drac.iij. cũ miua.

CHR. EST hic puluis cõueniens ad deſiccãdum humiditates contentas in ſtomacho, & ad reſoluendũ ventoſitates in eo,& eſt adiuuãs ad digeſtioné. Et doſis eſt drac.iij.cũ miua,ſ.ſimplici,vel aromatizata dictis ſuperius,diſtemperatus cũ aqua mẽtæ vel abſinthij,vel fœniculi, ſecundum diſpoſitionem: & debet aſſumi ſub actuali caliditate de mane vel de ſero, vacuo ſtomacho,& ante cibum per duas horas.

SYLVII. CVM miua ſimplici,vel aromatica,& aqua fœniculi,vel mentæ, vel abſinthij horis duabus ante cibum, & ſi vis, veſpere hora ſomni.

COST. PVLVIS ligni aloes. *Pro gallia hic, & in sequenti aromaticam tertio loco antea ab hoc authore descriptam licebit ſumere, ventriculo, reliquorumque viſcerum frigidis affectibus vtilem.* E

MESVE.

PVLVIS ligni aloes alius, cor, & ventriculum roborat, oris odorem commendat, coctionem iuuat. Recipit ligni aloes drac. iij. cardamomi, mentę ſiccæ, ſpicæ, † marrubij, cyperi, corticis citri, an. † drachm. ij. galliç, ſchoenuranthus, ana drac. j. maſtiches, aniſi, apij, ana drac. ij. ſacchari pondus omniũ. Da cũ mina.

† marmacur.
† aur. ij.

F

CHR. SVFFVF aliud ligni aloes habet iuuamenta ſupradicti pulueris, & vltra illa maxime confortat virtutes hepatis, & cordis, & oris bonum odorem facit. Marmacur ideſt marrubij, quidam exponunt ideſt maiorana, quidam, & forte melius, ideſt meliſſa. Et doſis eſt ſicut ſupradicti.

MAN. MARMACVR.) In hoc ſecundo, quod vel melyſſophyllon, vel citratũ ocymũ ſignificat. In aromatizato, habet.) Pro quo ſaccharũ candum accipiunt.

COST. DE ligno aloes aliud. *Schœnanthum cum floribus ſemper ſumendum. Apij autem licet non explicet, & hic, & vbi abſolute ponitur, ſemen accipies, reliquis eius ſtirpis partibus valentius.*

G

MESVE.

PVLVIS Diarhodon, intemperiẽ ventriculi frigidã corrigit, ob id dolorẽ inde natũ ſanat, ipſumq; roborat. Recipit trochiſcorum diarhodõ, maſtiches, ana drach. iij. ſuccini, mentæ ſiccæ, ligni aloes, ana drachm. ij. & s. Da drachm. j. cum vino odorifero.

CHRI. ISTE puluis principaliter eſt calefactiuus malæ complexionis frigidæ ſtomachi: vnde confert dolori eius facto à materia frigida, & ventoſa, & eſt multæ cõfortationis virtutis digeſtiuæ in ipſo, & deſiccatiuus humiditatũ putridarũ, & corruptarum contentarum in ſtomacho. Et doſis eſt vſq; ad drach. i. s. cũ vino odorifero, obſeruatis conditionibus.

H

SYLVII. HVMORES in ventriculo ſuperfluos, etiam putres, frigidos, flatuoſos abſumit, coctionemque adiuuat.

COST. DIARHODON. *Electrum ad dolores inteſtinorum ex frigidis humoribus, & flatibus, drachmæ vnius pondere ex odorato vino vel ſtillatitia cinnamomi, aut alia eius generis aqua datur non fruſtrato euentu. In nephriticis interdum confert, vel diſcuſſis flatibus, vel deturbatis inutilibus viſcerum ſuccis, quorum præſentia anguſtiores renes, vrinarijve meatus dolore magis vexabantur.*

MESVE.

PVLVIS aromatum, vẽtriculum roborat, coctionem iuuat, flatus diſſoluit, halitus gratiã commendat. Recipit aniſi aur. xij. ſemin. fœniculi † aur. iiij. glycyrrhizæ, zingiberis ana aur. iij. caryophyllorum, macis, cinnamomi electi, † galangæ, galliæ moſchatæ, ana aur. ij. ligni aloes, corticis citri, ana aur. j. & s. moſchi boni drachmæ vnius quartam, ſacchari albi ad pondus omnium, ſacchari candefacti, dimidium pondus omniũ. Datur aur. ij. cum vino albo.

† aur. vj.
† Ve. verſio legit galangæ an. aur. j. galliæ moſch. aur. s.

COST. PVLVIS aromatum. *Saccharum, quod hic album deſumit tum album tum quod candidum vocatur, facile humeſcit; ita vt pulueres cogat. Sed ob id etiam integras vires diutius ſeruat.*

MESVE.

PVLVIS impinguare expertus. Recipit farinæ cicerum infuſorum lacti dulci, & ſiccatorum, & iterum infuſorum lacti, & ſiccatorum, ac tertio deinde coctorũ vnc. vj. oryzę frequẽter lotę, vnc. ij. tritici, & hordei excorticatorũ, & ſæpe lotorũ, & ſiccatorũ, & ſæpe lacti infuſorũ, & ſiccatorũ, ana vnc. iij. amygdalarum dulcium, vnc. v. papaueris, † panis albi cocti de ſceni ana vnc. iiij. ſacchar. albi, lib. j. terc. Da ſorbendas † in die mane vnc. iij. coctas cum lacte, aut aqua cicerum.

† Vet. tortellarum de ſceni.
† Vet. ſemel die.

CHR. SVFFVF bonum impinguatiuum. Conuenit corporibus extenuatis macie factis, ac etiam exiccatis. Tortellarum de ſcẽni id eſt panis biſcocti facti de flore farinæ de illa contrata. Et doſis eius eſt vſque ad drach. iiij. ſumendo de ipſo pluribus vicibus in die cum lacte, aut cum aqua ciceris.

MAN. TORTELLARVM de ſeni.) Per quas panem bis coctum. Efficax ſatis eſt ad concubitum ciendum.

SYLVII. CONVENIT emaciatis etiam lacte, & decocto cicerum diſſolutus hic puluis: ad venerem quoque prodeſt facit.

COST. PVLVIS impinguare. *An oryza ſit cum cortice ſumenda, an etiam lacte, vt reliqua hoc loco cerealia maceranda ſit, licet non ſcribat, non tamẽ errabis, ſi deglubitam eodem modo lacti infundas quo reliqua. Papaueris autem nomine intelligendum album, quod hic cum alijs ad auertendam maciem nõ importune aſſumitur: tum eo nomine quo ſomnum conciliare poteſt; tum vi ſiſtendæ, retundendæque tenuioris, acrioris fluxionis, quæ dum ne ſolidis partibus alimenta inhæreant, efficit, Hippocratis ſententia, ſæpe cauſa eſt tabis. Nõ temere hunc puluerem Syluius Venerem excitare admonet, eſt enim ad id efficax, & aucto ſemine, & flatibus excitis.*

MESVE.

PVLVIS baccarum myrti ad vẽtriculi & aliorum viſcerũ imbecillitatẽ. Recipit. † baccarũ myrti, & granorũ granatorũ acidorũ toſtorũ ana drach. xx. cymini Carmeni aceto 24. horas infuſi, & ſiccati,

† Ve. granorum myrti.

cati, coriandri ſicci ſimiliter infuſi,& ſiccati, & torrefacti † (polentæ, ſucei meſpilorum immaturorum, ceratiorum) rhois, glãdium, ana drac. x. acaciæ, hypociſtidos, ana drac. v. confice,& da.

† Vet. ſauich, anabach, charub de ſpinis.

ISTE pnluis eſt magnæ vtilitatis ad lubricationem ſtomachi, & viſcerum; ſiſtit enim principaliter lienteriam, habet enim virtutem fortiter conſtrictiuam ſtomachi,& inteſtinorum. Sauich. ideſt hordei immaturi, anabach, ideſt ſucci meſpilorum immaturorum. Doſis eius eſt cum vino citoniorum vſque ad drach. ij. temporibus ſupradictis.

MAN. SAVICH. græce ἄλφιτα latine polenta. SANABVCH.) Abah apud Auic. eſt quod Dioſc. loton arborem vocat. CHARVB.) Grçce ceratia, latine ſiliqua. Sed forte totum hoc legendum ſimul, hoc pacto: Sauich anabach charub de ſpinis. Nam Auic capite de nabach, meminit ſauich de nabah. Serapion vero dicit vnam eius ſpeciem habere ſpinas. Erit ergo ſenſus: Sauich. ideſt fructus acerbi torrefacti ſumpti anabach, dicto charub ſpinoſa. Alibi tamen per nabach intelligũt zizypha, hoc eſt iuiubas.) CVRTICVRI.) ideſt arboris acaciæ. Tarathit. ideſt hypociſthidos.

YLVII. DIARRHOEAN, lienteriam,& omnem viſcerum lubricitatem, ſiccando,& adſtringendo, valenter corrigit.

COST. BACCARVM myrti. *Hunc efficaciſſimum ad fluxus ventris experiere. Quod Syluius (baccas myrti) ſcribit, vetuſta verſio legit (grana myrti) quaſi ſemina, non totus fructus exquiratur. Sunt vero ea ad affectus propoſitos valentiora reliquis fructus partibus,& faciliora, vt ducantur in puluerem, non errabit tamen, qui totas ſumpſerit baccas. Punicorum autem acini exprimendi antea ſunt, vt facilius aſſentur. Quod vertit Syluius (polentã) vetus interpres legit (ſauich) quod aliqui hordeum immaturum vertunt, alij ſequentibus vocibus, id eſt meſpilis immaturis, accommodãt, quaſi velit eorum immaturorum ſuccum: Sic polenta, vacat. Licebit vtro velis modo impune (vt exiſtimo) agere, polenta craſſitudine,& lentore ſuo non importune ad hos affectus vſurpabitur, ad quos interdum etiã amylum, ſuccus autem meſpilorum eo modo denſatus, quo acacia in vſum venit, vt in puluerem ducatur, aut (ſi etiam polenta ſumenda eſt) immatura meſpila arefacienda erunt, tum terenda. Exhibendi autem pulueris huius ratio licet non ſcribatur, ſiue ſit cum punici ſucco, ſiue cum ſucco citoniorum, aqua plantaginis, aut ſimilibus, nihil intereſt.*

MESVE.

PVLVIS ad † tuſſim,& thoracis dolorem. Recipit amygdalarũ dulciũ, ſacchari, ana vnc. ij. ſemiſ. fœni. vnc. j. tere. Da cum iulep (ſcilicet violato, & aqua adianti albi.)

† Ve. ad tuſſim antiquam.

CHR. HIC eſt vltimus puluis qui ponitur hic a Meſ. qui eſt aliqualiter lenitiuus aſperitatum pectoris, vnde eſt conueniens tuſſi antiquæ,& dolori pectoris, & datur cum iuleb violato, & aqua capillorum veneris. Ex ſupradictis pulueribus poſſunt conſtrui confectiones, vel electaria cum zuccharo, vel cum

A melle, aſſumendo de eis iuxta portiones ſuperius dictas in alijs electarijs. Et doſis eſſe poterit vſq; ad drachm. i. Et omnes pulueres nõ ſunt ſolutiui, ſed ſolum habent virtutes ſuperius dictas, & ſic denominari poterunt ſub illo nomine, ſub quo hic denominatur. Exẽpli gratia, incipiendo a primo ſuffuf, vbi dicitur ſuffuf de ligno aloes,& ſic de alijs. Eſt ali⁹ puluis qui trahitur ex dictis Gal. v. de ingenio ſanitatis c. de fluxu ſanguinis ex ruptura venæ in pectore, qui ſumme conuenit ad reſtringendũ omnem fluxum ſanguinis vndecunq; emanantis, maxime ex vulneribus, cuius hæc eſt deſcriptio. Recipit boliarmeni, ſanguinis draconis, terræ ſigillatæ, thuris, maſticis, aloes, pilorũ leporis minutim inciſorum ana drac. i. diſſoluantur in albumine oui,& cum ſtupa, & cum pelijs infuſis in eo æqualiter expreſſis ponantur ſuper locum,& quiB dam cum albumine oui ponũt de ſucco plantaginis. Alius puluis traditur ab Auic. v. fen. iiij. can. ca. de fractura cranei, hic puluis capitalis generaliter ab omnibus medicis habetur in vſu, & eſt conueniens poſt abraſionem oſſis,& digeſtionem vlceris,& ipſius mũdificationem, ad generationem carnis, ſuper oſſe diſcooperto, & etiam ſuper panniculo, dicto dura mater, ſi ſuper eo aſpergatur. Cuius hæc eſt deſcript. Recipe ſarcocollæ, thuris, ireos, ſanguinis draconis, myrrhæ, ariſtolochię lõgę ana partes ęquales, fiat puluis.

Puluis mirabilis in quolibet ſang. fluxu.

Puluis factus ſolũ ex limatura chalybis aſſumpt⁹ cum zuccharo roſaceo. Et doſis eſt drach. i. s. cum ij. zucchari ſupradicti in forma pilularũ ſeu electarij, debet tamen prædicta limatura chalybis pluribus,& pluribus diebus in aceto infundi,& ſic pluries exiccari, aliter eius vſus non eſt cõueniens, licet quidam ipC ſam limaturã pręparent,& infundant quandoque in lacte caprino, & quandoque in aqua lactis,& quandoque in oleo amygdalarum dulciũ,& hoc aſſumũt eam, quod non eſt malum, vt eius aſperitas remoueatur, hic puluis modo ſupradicto aſſumptus ieiuno ſtomacho eſt valde cõueniens habentibus proſtrationem appetitus, & relaxationem villorũ ſtomachi ex humiditate ſuperflua illam deſiccando, vnde virtus digeſtiua ſtomachi multum vigoratur ex eius aſſumptione. Confert etiam principaliter cachexię,& corporibus quibus habitudo corrũpitur,& quibus corpus citrinatur cum admixtione coloris cinericij, vnde conuenit principio hydropiſis hepar confortando, ac vigorando in virtutibus ſuis. Et generaliter eſt cõueniens ad deſiccandum omnes putredines,& corruptas materias vbicunq; contentas in membris nutriD tiuis. Puluis alius ab expertis chirurgicis multũ habetur in vſu, qui ſolum eſt factus de alumine de rocha aduſto,& eſt valde conueniens in vlceribus fraudulentis, carnẽ fortiter corruptã remouendo, & bonã generando, eius mordicatio ex aduſtione remittitur, & cõuenit in vlcerib⁹ putridis oris, gingiuarũ,& linguæ, lauantur. n. vlcera profunda carnoſa,& fiſtuloſa cũ tali puluere infuſo in aqua hordei, quandoque in vino,& quandoq; in lixinio, ſecundum quod quærimus maiorẽ vel minorem exiccationem,& abſterſionẽ, vt talis liquor melius attingat profundũ vlceris, debet tamẽ colari prędictus puluis a liquore, in quo infunditur,& ſufficit virtus, quę remanet in liquore, quandoq; cõuenit prædicta vlcera cũ cãnula argẽtea clyſterizare. Alius eſt puluis, cuius vſus eſt cõueniẽs poſt digeſtionẽ humoris euacuãdi, & eſt prĩcipaliter

Puluis incarnatiuus.

Pul. appetitum proſtratum.

Puluis ad vlcera.

ſolutiuus materierum phlegmaticarum contentarũ in iuncturis, attrahens à remotis. Et ideo conuenit, ſi debito tempore aſſumatur, podagricis, iſchiaticis, & alijs paſſionibus iuncturarũ, cuius hæc eſt deſcriptio. Recip. turbith, drachm.i. hermodactylorum drachm.s. zingib. ſcrup.i. zuccari, vnc.s. Et doſis eſt vſque ad drachm.i.s. de mane cum iure pulli, vel alio liquore conuenienti. Puluis in colica drachm.ij. cymini cum vino calido de mane ieiuno ſtomacho, & eſt curatiuus, & præſeruatiuus, ſi aliquibus diebus continuetur eius aſſumptio.

SYLVII Hi pulueres recipi poſſunt in electaria mollia, & dura, mellita, vel ſaccharata. Pulius Gal. lib. 5. methodi, omnem hæmorrhagiam, etiam ex arteria ſiſtit. Rec. thuris parte j. aloes partem j. ſemiſ. vtendi tempore cum oui albumine ſubige ad mellis craſſitiem: pilo leporis molliſſimo excipe: vaſi ipſi, & vlceri liberaliter impone lanam eodem medicamento madentem ſuper hæc applicat Aetius. Guido Cauliacus pilos incidit, & alijs miſcet. Alij præter pilos miſcent bolum Armeniam, ſang. dracon. maſtichem, terram ſigillatam: ſuccum plãtaginis addunt, & ſtupis excipiunt. Pulius Auic. inſperſus, carnem gignit abraſo cranij oſſe, & vlcere ſuppurato, etiam ſi craſſa meninx appareat. Recip. ſarcocollæ, thuris, ireos, ſanguinis draconis, myrrhæ, ariſtoloch. longæ, ana, fiat pulius. Multis in vſu eſt, ſumptus ex Gal. lib. 3. meth. & ex catagmaticis in lib. de comp. phar. g. Pulius ex limatura chalybis aceto aliquoties macerata, & ſiccata. ſumptus drachm j & s. cum ſacchari vnc. ij. ieiuno ſumptus, humiditatem excrementoſam, & putrem ventriculi, hepatis, lienis, & aliarum partium nutritoriarũ abſumit, obſtructiones liberat: ob id ſaluberrimus eſt ictero vtrique, & incipienti hydropi, cachexiæ, cacochymiæ, coctionem ob id iuuat, & appetentiam inuitat, ablatis ſcilicet cauſis proſternentibus. Alumen rupis vſtum: vlceribus omnium partiũ putridis, fiſtuloſis, vel aliter maleficis confert, & multo magis ſi ante vlcera lauentur, & foueantur aqua, vel lixiuio, vel vino, quo pulius iſte maceratus ſit, & colando remotus. Chirurgis in vſu multo eſt. Turbith drach. j. hermodactylorum, drach. s. zingiberis, ſcrup. j. ſacchari. vnc. s. Da drach. j. & s. ieiuno cum iure pulli, vel alio idoneo, pituitam à partibus remotis purgat: ob id ſaluber eſt affectibus iuncturarum. Cymini drach. ij. cum vino calido à ieiuno diebus aliquot ſumptus, curat colicum dolorem, & prohibet.

Pul. contra peſtem vſitatiſſ.

Rec. radic. tormentillæ, dictamni, tunici, ſcabioſæ, radi. bugloſſæ, ana vnc. s. ſemi. citri, & acetoſæ, ana drach. iiij. coriandri pra paratі. ſemi. portulacæ, raſuræ, eboris, ana drac. ij. corallij vtriuſque, ana drach. j. s. roſarum rubrarum drach. j. terræ ſigillatæ veræ vnc. s. boli Armeniacæ veræ, vnc. ij. fiat pulius.

Pul. elect. de bolo.

Doſis ad peſtem, boli arme. drac. ij. cum aqua roſ. vnc. ij. vini vnc. s. Rec. omnium ſantalorum, galangæ, ligni aloes, cinnamomi, coralli. rub. roſarum rubr. ſemi. melonum ana drach. s. rad. tunici, & tormentillæ, ana drach. iij. raſuræ eboris, cornu cerui, ana drac. ſemiſ. nucem moſch. vnam: macis, cubebarum, ana drach. j. aniſi, marathri, zingib. ana grana xv. ſemi. acetoſæ, citri, iuniperi, bombacis, caryoph. ana drachm. s. boli Armenij drachm. ij. fiat pulius.

Pul. contra lumbricos.

Rec. ſemi. contra lumbricos vnc. j. lupinorũ, vnc. s. abſinthij, drach. ij. cornu cerui vſti, drach. j. s. fiat pulius.

Pul. pro epithemate cordis.

Rec. florum bugloſſi, boraginis, meliſſæ, ana manip. s. ſantalorum omnium, roſarum rub. ana drach. ij. doronici, been albi, & rubri, carabæ, oſſis de corde cerui, ana ſcrupulos quatuor, corticum citri, ſemin. oxalidis, ligni aloes, caryoph. ana drac. j. s. croci, ſcrup. s. marg. drach. s. moſchi. gra. iij. camphoræ, gra. vj. fragmentorum lapil. omnium precioſorum, drach. j. coralli vtriuſque, ſpodij, ana drachm. ſemiſſ. trita per ſe miſce.

Pul. cordialis ex iiſdem, vel ſic.

Recip. corallij vtriuſque, ſigilli Lemnij veri, ana vnc. s. raſuræ eboris. cornu cerui, ana drach. ij. margar. drach. j. coriandri præparati, ſpodij roſarum, ana ſcrup. ij. s. oxalidis, fragmentorum pretioſorum, oſſis de corde cerui, ana drach. ſemiſſ. ſacchari, vnc. iij. folia auri, & argenti, ana xxv. per ſe trita probe, ſerua.

Pul. violarum odorus.

Recip. rad. iridis. Florentinæ, lib. iij. maioranæ ſiccæ, quart. vnum, calami aromatici, vnc. iij. roſarum, violarum, ana vnc. v. caryophyl. vnc. j. & ſemiſ. moſchi, drach. j.

E Pul. alexipharmacus ex cordialibus.

Ex bolo Armenica cum aceto præparata, ſemine rutæ, doronico, carabe, cardui benedicti ſemine, xyloaloe, ſerico crudo, rad. tormentillę, dictamno, tunico, ſcabioſa, croco, ambra, moſcho, pul. diamarg. fiat pul. vel cum ſyrup. de ribes optata. *Pulius bezoardicus.*

COST. PVLVIS ad tuſſim. *Amygdalæ deglubitæ ſumendæ ſunt, quod cortici aſtrictory nonnihil ineſt: & ingratus eſt palato cortex, ſed quomodo in puluerẽ cum ſacchari, & fœniculi vncijs in ſumma tribus, amygdalæ vnciæ binæ duci in puluerem poſſint, non video. Parum tamen intererit ad propoſitum curandum affectum, qua ſit conſiſtentia. Qui medicinam diligenter faciunt, fercula ex amygdalis fœniculi aqua, & ſaccharo ad hunc ipſum affectum ſtrenuum præſidium experiuntur.*

F

DISTINCTIO DECIMA de Pilulis.

CHR. *Cur pilulæ inuentæ.* DECIMA diſtinctio eſt de pilulis. Pro introductione dicendorũ aduerte, quod propter duas vtilitates, & iuuamenta principaliter pilulæ fuerunt adinuentę. Et prima vtilitas eſt propter earum diſplicentiam in ſenſu guſtus. Secunda vtilitas eſt, vt magis à remotis attrahant materias in eis contentas, maiorem moram in ſtomacho contrahẽdo. Medicinæ autem liquidæ ſolutiuæ, quia cito deſcendunt de ſtomacho, paucam in ipſo moram contrahunt, & ideo non ſunt tantæ potentiæ in attrahendo, & ſoluendo humores, quantum ſunt pilu-
G læ. Vlterius notandum, quod vſus pilularum nõ eſt multum regularis, nec conueniens in principio febrium, nec in principio febrium quietarum phlegmaticarum: nam cõmuniter pilulæ componũtur ex medicinis ſimplicibus multę acuitatis, & caliditatis: vnde ex earum complexione inducunt inflammationem in corporibus occulte febrientibus: nec conueniunt in quietis phlegmaticis in principio, cum materia ſit parua, & occulta, & indigeſta: tales autẽ pilulæ factæ ex medicinis fortiter ſolutiuis, quæ conuenirent in proceſſu talium febrium, & digeſta materia, in principio non conueniunt propter agitationem, & motionem in ea. Potiones autem pura cum decoctione, & admixtione ſimplicium ad inuicem poſsũt remitti in ipſarum caliditate, ſi qua eſſet ſuperflua in ſolutiuis componentibus ipſam, vnde prohibentur
H etiam in principio febrium acutarũ, ſi medicina potabilis ſit lenitiua, vt facta ex caſia, vel manna cũ leuiſſima doſi medicinæ ſolutiuæ admixtæ cum eis, vt cum modico ſucco roſarum, verbi gratia, quæ medicina dicitur communiter minoratiua, cum qua completa digeſtio in materia non eſt expectanda in ægritudinibus materialibus. Vltimo nota, quod pilulæ fortes, & ſolutiuæ, debilibus, & quibus virtus ſtomachi eſt deiecta, non ſunt exhibendæ, quia in talibus, neque liquefiunt, neque ad actum reducuntur, anxietatem magnam in huiuſmodi corporibus inducentes, & etiam multũ extenuatis pilulę paruũ inferunt iuuamẽtũ: immo potius in eis ſunt prohibendę.

GRÆCI coccia, & catapotia vocant. MAN.

COST. *QVum medicamenta omnis generis, vt in corpus noſtrum agant caloris noſtri egeant opera, qui illorum excitet calorem: quum etiam ex ijs, quæ duriori, denſiori, craſſiori lentiorique conſtant ſubſtantia minus facile illius in ſe ipſa vim admittant, ob id etiam, quæ huiuſcemodi ſunt, cum ſerius in ventriculo attenuantur, ac liqueſcunt, tum ſuas tardius exercent vires, at eadem tamen tarditatem actionis compenſant efficacia, quòd diuturniorem in ventriculo moram trahentia ſuas qualitates, manifeſtas primum, tum dehinc obſcuras altius imprimunt: minori vero id moleſtia, quam quæ celerius agunt. Hinc quæ in purgantium genere liquida ſumuntur, cæteris paribus, ſolidis, ex his vero, quæ mollia ſunt, aut tenuia, duris, & compactis celerius agunt, contra vero in remotiores partes, & efficacius alijs, compacta dura, & ſolida vires ſuas diffundunt. Huius generis poſtremi pilulæ ſunt, quas Græci catapotia vocant, de quibus ſermonem nunc inſtituit, ſunt vero maxima ex parte purgante prædita facultate, ſæpe tamen ijs alia aliqua immutandi, alterandique vis coniungitur, & quædam etiam præſtare alios vſus poſſunt, vt quæ ad tuſſim, vel ad ventris fluxus quandoque parantur.*

M E S V E.

Pilulæ alefanginæ.

CATAPOTIA aromatica nobis inuenta ventriculum, cerebrum, & ſenſoria humoribus craſſis, putribus, pituitoſis purgat, & inde natũ dolorem diſſipat, ventriculũ roborat, coctionẽ eius iuuat. Rec. cinnamomi, cubebæ, ligni aloes, calami aromatici, macis, nucis moſcatæ, cardamomi, caryophyll. aſari, maſtiches, ſchænu anthus, ſpicæ, carpobalſami, ana vnc. j. abſinthij ſicci, roſarum, ana drachm. v. terantur parum, coquantur in aquæ libris † xij. ad duarum partium conſumptionem: fricentur tunc manibus, & colentur, & exprimantur. Accipe aloes bonæ lib. j. laua ſæpe in ſcutella lapidea vitreata, cũ aqua pluuia, ſiccetur: ipſi affunde decocti prędicti circiter lib. ij. tere in ſole: deinde ipſi aloe miſce myrrhæ, maſtiches, ana dra. v. croci, drach. iij. tere curioſe, prædicti decocti reliquum ipſis affunde, tere donec ſiccentur, fac catapotia ciceris magnitudine. Dantur a drachmis ij. ad aur. ij. Interdum aloes tantum vncias quatuor indimus. Interdum aloe lauanda aqua myrobalanorum, tunc † dantur a drach. iiij. ad drachm. viij. coquatur autem in ea aqua, deinde ſiccetur, poſtremo lauanda aqua aromatum, vt diximus, ſunt enim ſalubria hæc catapotia.

† alij ſex. aliq. xij. li.

† Al. hab. [illegible] ad vnc. ij. vſq. ad vnc. iiij.

CHR. PILVLAE alefanginæ, ideſt de aromatibus, ſunt multæ ſecuritatis, & habent iuuamenta multa: nam principaliter confortant virtutem digeſtiuam ſtomachi deſiccando materias putridas, & corruptas in eo, & illas euacuando, incitant etiam appetitum, ſed principaliter mundificant cerebrum, & inſtrumẽ ta ſenſuum ab humoribus frigidis, viſcoſis, & craſſis, vnde ſumme conueniunt ad præſeruanda corpora laxa, ne in ægritudinem incidant, & poſſunt tales pilulæ continuari abſque læſione ab his quibus conueniunt, ſicut pilulæ communes, & melius quæ ponuntur ex ſolo aloe, myrrha, & croco: nám in eis non ingreditur aliud ſolutiuum, quam aloe, quod per ablutionem in ſua potentia remittitur. Et iſtis pilulis magiſter Marſilius vtebatur quaſi in omnibus paſſionibus materialibus cerebri, & ſtomachi frigidis cum admixtione aliquali choleræ. Et ſunt tardæ ſolutionis. Et doſis ipſarum eſſe poteſt vſque ad drac. ij. tamen communis vſus eſt vſque ad drach. j. & maxime purificant neruos, & nucam.

MAN. ET quandoque exigit diſpoſitio. Mihi potius augenda, quam minuenda videtur aloe. Pilularum doſis drac. j.) Multi nunc aloen lauant cum aqua in qua theon barbarum lõgo tempore maduit. Alij cũ ſucco braſſicæ.

SYLV. Καταπότια Græci à καταπίνω eſt medicamentum, quod integrũ degiutitur, vulgo pilula vocatum, a paruæ pilæ figura, nullo angulo ventriculum lædentem, & habili ſimul tangi multis ventriculi partibus. Fieri autem catapotia poſſunt, tum ex prædictis omnibus antidotis, tum ex alijs mox declarandis. Purgantes vero materiæ hac forma ferè concluduntur, vt facilius deuorentur, etiam ſaccharo, folijs auri, carne fructuum, non autem pelle, vel alio quopiam ſimili inuecta: vel mora in ventriculo longiore diutius agãt, à remotioribusque in ipſum, & inteſtina humores vacuandos attrahãt. Maſſa enim durior qualis eſt catapotiorum ægrius a ventriculo comminuitur, ob idque tardius agit: liquida vero contra confeſtim vacuant, & ſimul vacuantur. Quæ horum in medio ſunt, tempus ad actionem mediocre requirunt. Propterea quæ cito agere volumus catapotia, damus admodum mollia, & parua præcipue quibus imbecillus eſt ventriculi calor. Catapotia diu ſeruanda ex aqua aliqua ſola, aut ſucco ſolo ne formaueris, quod citius ſ ccetur, vel ſitum contrahant, nec vires ſimplicium cohibent, ſed ſyrupis actionem catapotiorum iuuantibus, vel alio, & glutinoſo, & iucundo humore. Catapotia ſunt inuenta, vt ſemel deuorentur (vnde, & nomen habent) ne ſuo ſapore ingrato linguam vitient, vtq; diuturna in ventriculo mora, à remotis etiam partibus attrahant. Cum vero fere ſint valentibus ſimplicibus compoſita, initio febrium cruda adhuc materia non ſunt danda, quia mouent, & agitant, nec vacuant. Vnde ſymptomata ſequuntur a Gal. ſcripta aph. Concocta medicari: Neque danda ſunt emaciatis, & ventriculum habentibus imbecillum, vt a quo non ſint diſſoluenda, & in actum reducenda, a quibus ſi ſumpta ſint cochlearia tria iuſculi multum calida ſorbeantur. Si autem ob duritiem non diſſoluantur, vomitu reijciantur. Niſi quæ in his ſunt clementiſſima, & molliſſima, & minime deuorantur, qualia aromatica communia, maſtichina, & alia quædam, de quibus poſt. Catapotia Thomæ de Garbo ſecreta his affinia ad affectus cerebri, ſpinæ, neruorum contumaces, a materia frigida craſſa, lenta, præſertim ſub finem morborum. Cubebarum nucis moſchatæ, cinnamomi, ſpicæ, aniſi, carpobalſami, ſchęnu anthus, maſtiches, aſari, caryophyllorum, calaminthes, ana drach. ij. turbith, colocynthidis, ana drachm. iij. myrobalanorum omnium ana drach. ij. agarici, ſenæ, ana drach. j. omnium cum ſucco mentæ.

alexue & vocari Græcis ait Man.

COST. CATAPOTIA aromatica ſeu alefanginæ. *Quædam hic digna ſunt animaduerſione, & primum, quũ inter cætera aloes vitia vnum ſit ſera eius actio, eam lib. ſimpl. accelerari docet, aloe in decocto aromatariorum tenuioris ſubſtantiæ, & acrioris enutrita, aromata vero eadem recenſet, quæ hoc loco, quædam tantum illic pręterimittens, vt xyloaloen, carpobalſamum, abſinthium, roſam; & aliquid addens, vt crocum. Dubitatur ergo primum; de coctionis eorum aromatum termino, quem eſſe ait citato loco, ad tertias: hic vero quũ aquæ lib. xij. ad parandum decoctum ſumat, ad duarum partium, & ex alia lectione, ad duarum tertiarum conſumptionem feruere iubet, magno, vt apparet, diſcrimine, quum illic ſupereſſe velit decocti libras octo: hic lectione vna quatuor, alia decem. Sed eſt etiã, vt de aloe dubites, eam enim hic prius pluuia aqua ſæpius abluit: tum lotam, & exiccatam præſcripto decocto nutrit: quum lib. ſimpl. eam ſtatim, illotam decocto propoſita*

nutrien-

nutriendam committat, quo loco facere etiam contra E *Dioſcoridis præceptum videtur, admonentis aloen puriorem (talis vero ſuccutrina eſt, quam hic Meſ. deligit.) ablutione non egere, imo, & ipſi eſt Meſue diſſentaneum, qui quum aloen lotione purgatricis facultatis plurimum remittere aſſerat, tã crebris lotionibus hoc loco repetitis, omnem quoque purgandi vim amitti, vt concedat neceſſe eſt. Sed, & lib. ſimpl. eandem aloen decocto madefactam in vmbra prius deſiccandam ait, tum poſtea perficiendam deſiccationem in ſole, at hic terendam ait abſolute in ſole. Adde etiam, quod hic aloen quandoque minori menſura ad has conficiendas pilulas, recipi ſcribit, at cõtra tam paruæ hæ ſunt efficaciæ, vt addendum potius, quam detrahendum de aloes pondere videatur. At vero, etſi Meſue lib. ſimpl. aliter de eadem re ſcribit, vtrobique tamen recte. Tollere tarditatem aloes licebit vno tantum, aut altero ex propoſi* F *tis aromatis acrioribus, vt cinnamomo. Quod ſi tamen plura addere animus ſit eiuſdem naturæ, nihil intereſt. Quanquam enim (vt de hac re ſemel licet alieno loco admoneam) multarum rerum congeries vbi ſatisfacere pauca poſſunt, naturæ abhorrere legibus prima facie videtur; at contra tamen ex multorum miſtione, quam ars facit, dum vnius cuiuſdam nouæ formæ productio fit, & vis illa, quæ multis communis erat multiplici ſubſtructa fundamento robur ſumit, & aliæ quoque facultates, ſalutares quidem ſimiles ſimilibus additæ efficaciores, diſſimilibus vero temperatæ ad humanæ naturæ vſum aptiores fiunt: noxia vero de malefica vi remittunt. Itaque adyciuntur interdum multa multis non temere, quæ vel ratione, vel vſu comperta ſunt ſalutaria, vt propterea de Meſue hic noſtro non ſit admirandum, plura ad decoctum propoſitum hoc loco aſſumen-* G *ti, quam alibi. Sed quando hoc de medicamentis compendium poſteriori ætate, ac poſt lib. ſimplicium collectum fuiſſe veriſimile eſt, & exiſtimandum eſt non perperam priori decocti illius compoſitioni addidiſſe alia, quæ vſu poſtea fructuoſa obſeruari, & nobis poſterius eius viri iudicium eſt ſequendum. Cæterum quod ad coctionis terminum pertinet, quum alibi ad tertias, quandoque ad ſextas (conſumptio enim duarum partium ex duodecim coctio eſt ad ſextas,) vel ad duarum tertiarum abſumptionem, coqui hoc decoctum iubet, ſi rem recte expendamus, ea quidem quæ eſt ad ſextas, parum illius aromatum facultatis excipi in aqua poteſt, contra ſi ad duarum tertiarum conſumptionem coquendo progrediaris, vt diuturniori illa coctione aromatum vis flacceſcat, atque exoluatur neceſſe eſt, quo fit, vt eam, quæ ad tertias, quaſi medium inter duo extrema,* H *magis cum Syluio probemus. Quod vero præterea, aloẽ hic ſuccutrinam, id eſt probatiſſimam ſæpe ablui præcipiat contra quam, & Dioſcoridis, & ipſemet alio loco, non eſt, vt admireris, quum enim ad affectus præſertim ventriculi hoc medicamentum paret, & ex eo non tam purgationem, quam ventriculi robur quærat, præſtat hac in re aloe lota illotæ, ipſomet Meſue lib. ſimpliciũ authore. Neque tamen adeo purgandi vim lotione amittit aloe, quin, & pituitam ventriculi craſſam, ac putrem deterſoria decocti vi attenuatam, facultate ſua prompte expurget, conſequenterque cerebro opem ferat, eo maxime, quod hic præſcribit duarum triumuè drachmarum pondere aſſumpta. Illud vero, quod lib. ſimpl. in vmbra prius aloen deſiccet, hic autem ſtatim ſoli exponat, ſuam habeo rationem, libro quidem ſimp. vt docent, quo pacto excitare aloes vim tardiorem poſſis, eam docet rationem, qua purgandi vis, quam minime exoluatur: ob id ne ſoli niſi poſtremo abſoluendæ exſiccationis gratia, exponas iubet, ne tenuiorum aloes partium, quæ itidem ad purgandum faciunt, vires exoluantur. At hoc loco ſtatim exponit ſoli, ſolutricem vim paruifaciens, atque ventriculi robur præferens, cuius itidem nomine (de quo poſtremo loco dubitatur) minus aloes pondus quandoque cum æquali præſcripti decocti menſura ad has conficiendas pilulas capi teſtatur. Porro ad poſtremũ ſubdit de lotione aloes ex myrobalanis, quædam, obſcura. Ex Syluio velle videtur, coquendam in aqua myrobalanorum aloen, deſiccatamque, & aromatum decocto rurſum ablutam, & rurſum exſiccatã aſſumi poſſe a drach. iiij. ad octo. At vetuſta verſio longe aliud, nempe quandoque myrobalanos ab vncys tribus ad quaternas in aqua coqui; ex hoc autem decocto lauari aloen, & exſiccatam rurſum ex decocto aromatum lauari ſiccarique ad vſum. Vtro ergo modo agendum ſit, non facile eſt conſtituum. Quod enim Syluius aloen eiuſcemodi decocto myrobalanorum præparatã a drac. quatuor, ad octo ſumi poſſe ſcribat, ſuſpectũ eſt, aloen etenim, quacunque pares ratione ſolutricem ſeruare vim certum eſt: menſura autem drachmarũ octo non ſumi, quin ſuperpurgationem inducat, incertum eſt, quo fit, vt vetus potius lectio ſequenda videatur, ita vt aloen præſcripto antea libræ vnius pondere in decocto myrobalanorum coquendam, deſiccandamque, & rurſum ablutam decoctoaromatum, exiccatamque ſeruari in vſum velit. Sed & hoc pacto conſtituta re ſuſpecta myrobalanorum menſura eſt a tribus vncys ad octo, largiſſima profecto, & qua non vna modo, ſed fortaſſe plures aloes libræ ablui poſſent. Neque etiam hic præſcribendi modus (vt ab vno pondere progredi ad aliud certum pondus liceat) ex eius ſcribendi conſuetudine eſt, quum parandi medicamenti alicuius rationem docet, ſed quum aſſumendi menſuram præſcribit. Quamobrem, vel ſequendo Syluium, Syluy verſionem corrigerem, poſſe eiuſcemodi aloen a duabus ad quatuor drachmas ſumi, vel ſequendo veterem interpretationem eandem caſtigarem, abſoluteque legerem, ex ternis myrobalanorum vncys parare decoctum illud oportere, quo aloes libra vna coqueretur.*

MESVE.

CATAPOTIA ſtomachica, pituita, & bile flaua, ventriculum, hepar, caput, ſenſoria, iuncturas purgant. Rec. hieræ picræ drach. vij. † trium myrobalanorum, ana drach. iij. agarici drach. ij. turbith boni drach. x. epithymi Cretenſis, aniſi, ana dra. ij. & ſemiſſem, ſalis indi drac. ij. abſinthii, ſcammonii, ana drac. iii. fac catapotia cum penidiorũ drac. iii. & ſucco cichorii, dantur drachmæ duæ.

† cepularum citrarũ Ind.

PILVLÆ ſtomachicæ caput, & ſtomachum confortant mundificant ſtomachum, & hepar, & mẽbra ſenſuum ab humoribus frigidis, & phlegmaticis. Soluunt etiam humores cholericos, & melancholicos, licet principaliter ſoluant phlegmaticos. Et doſis ipſarum eſſe poteſt vſque ad drac. i. s. licet hic ponatur, quòd doſis ipſarum eſt drach. ij. & tempus aſſumptionis ipſarum eſt celebrata ſtomachi digeſtione. CHR.

ſtione. Et nota quod perfecta, & completa operatione earum, quæ communiter fit quinque horis, quantitas cibi poſt aſſumenda debet eſſe minor, quam ſi nulla aſſumpta eſſet medicina, cuius oppoſitum mulieres, & generaliter ignorantes faciunt, præmiſſo tamen lauatiuo, vt in reliquis ſolutiuis communiter fit. Rec. & hieræ, &c. intelligendum eſt de hiera Gal. ſuperius deſcripta, quæ eſt læuis, tardæ ſolutionis, quia ſolum ratione aloes eſt ſolutiua materierũ cholericarum ſubtillum principaliter, & ſubſequenter materierum phlegmaticarum aquoſarum. Triũ myrobalanorum citrinorum, ſcilicet, Indorum, & chebulorum, ana drach. iij. agarici, drach. ij. qui principaliter ſoluit materias phlegmaticas contentas in pectore, & in cerebro, & in alijs membris neruoſis. Turbith boni drach. x. qui euacuatiuus eſt phlegmatis: epithymi hortenſis, ideſt hortulani, quod euacuatiuum eſt humoris melancholici, aniſi ana drac. ij. s. ſalis Indi drach. ij. abſinthij, ſcammoneæ, ſcilicet correctæ, ana drach. iij. quæ principaliter eſt ſolutiua humoris cholerici, & magnæ potentiæ, penidiarum drach. iij. fac pilulas cum ſucco ſcariolæ, ideſt lactucæ ſylueſtris, ad remittendum aliqualem acuitatem, & ſuperfluam caliditatem prædictorum ſolutiuorũ, & doſis communis eſt drach. j. vel drachm. j. & s. licet ponat eius doſim eſſe drach. ij. verum huiuſmodi doſis hodiernis temporibus eſſet ſuperflua.

MAN. STOMACHICÆ, a ſtomacho debebant appellari. Quidam eas paratas habent, & certe vtiles ſunt. Triũ myrobalanorum, citrinarum ſcilicet, chebularum, & Indarum. Doſis eius eſt drach. ij. vel drach. i. s.) Sed vncia etiam mediocriter purgat.

SYLVII. SVMVNTVR ad drachm. j. & s. tantum coctione ventriculi abſoluta ad affectus pituitoſos præſertim, ſed etiam biliosos, & melancholicos. Horis quatuor poſt ſumc iuſculum lauatorium, & hora vna poſt prande, ſed parcius quin, & drach. vnica mediocriter purgant hiera picra Galeni, myrobalani flauæ, nigræ, cepulæ.

COST. STOMACHICA. *Licet ſcammonij vis effrenis myrobalanorum aſtrictione, & penidiarum lentore corrigi hic aliquo pacto poſſit, quia tamen contra, & hieræ, & ſalis Indi non leuis acrimonia eſt, quæ augere illius violentiam poſſent, eos non improbo, qui ſcammonium præparatum hoc loco ſumunt, non ijs tamen conſentio, qui pro ſcammonio abſolute poſito præparatum, id ſemper medicamentis miſceri conſulunt. Neq; antẽ, id obijciã quod aliqui, attendenda Meſue ipſius verba, qui quum præparato ſcammonio eſt opus, admonitos facit: ſed poſita ante oculos vſus ratione, ſpectandam reliquorum, quæ commiſcentur naturam exiſtimo, & niſi eorum ope ſcammonij vitia abunde, corrigantur, vt audacter correctum ſcammonium vſurpes admoneo.*

MESVE.

Pilula aggregatiua. CATAPOTIA Polycreſta nobis inuenta, ob idque ſic appellata, quod ſint efficacia ad multos affectus capitis, ventriculi, hepatis, purgant enim ex his, & ſenſoriis pituitã, & bilem vtramque; qua propter febribus antiquis, complexis, & inuicem complicatis commodant. Recip. myrobalanorum flauarum, rhabarbari, ana drac. iiii. ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, ana drac. ij. ſcammonij Antiocheni in pomo cocti † dra. v. cepularum, Indarũ, agarici, colocynthidis, polypodij, ana dr. ij. turbith, aloes, ana † drac. vi. maſtiches, roſarum, ſalis gemmæ, epithymi, aniſi, zingiberis, ana dr. i. electarii, roſarum q. ſ. ad comprehenſionem. Fiant catapotia craſſa. Da a dr. i. ad aur. ß

† drach. iiij. † drach. vi. † drac. vij.

CHR. PILVLÆ aggregatiuæ inuentione noſtra. Hic de pilulis aggregatiuis ponuntur tres deſcriptiones, ſed iſta prima vſitatur, & communiter habetur in vſu vbique, & dicuntur aggregatiuę, quia iuuamẽta multa aggregant ſoluẽdo vniuerſaliter omnes materias, tam craſſas, quam ſubtiles, tam calidas, quam frigidas: ſed principaliter a prædominio ſunt magis ſolutiuæ humorum cholericorum, & calidorum, quã phlegmaticorum, & frigidorum, & ab omnibus membris vniuerſaliter, & generaliter: ſed principaliter ab hepate, & ab alijs membris nutritiuis, ſoluendo materias contentas in eis principaliter putridas; & vſus ipſarum eſt in proceſſu febrium de materia mixta per eius digeſtionem & ſumme contenſunt corporibus, quæ purgantur tempore veris, propter ipſorum præſeruationem, quia mundificant, & ſoluunt materias phlegmaticas, & cholericas in eis multiplicatas in toto corpore, ſed maxime in ſtomacho, hepate, & alijs membris nutritiuis, ſoluunt etiam aliqualiter humorem melancholicum: & tẽpus aſſumptionis eſt celebrata cibi digeſtione ſcilicet per horam ante diem. Et doſis eſt drach. j.

Et hic vtiliter aduerte, quod pilulæ ſolutiuæ quandoque in quibuſdam corporibus diu contrahunt moram in ſtomacho non diſſolutæ, vnde ad actum operationis non reducuntur, & hoc maxime contingit propter debilitatem caloris naturalis, & virtutis digeſtiuæ in ſtomacho. vnde neceſſarium eſt in talibus, vt vſque ad tria cochlearia iuris pulli, vel alterius liquoris multum calidi, quãtum in ore tolerari poteſt aſſumantur, & deglutiantur, vt talia acuta mediante caliditate liquefiant pilulæ: ſi autem hoc prouenerit non ex debilitate ſtomachi caliditatis, ſed magis ex induratione, & petrificatione pilularum, ſic iuxta doctrinam principis potius debent vomitu expelli. Tempus aſſumptionis.

MAN. INTER pilulas quibus vtimur hæ maxime excellunt. Elect. roſa.) intellige non id, quod Nicolaus, ſed quod ipſemet Meſues inter electaria ſua ſcripſit.

SYLV. HVMORES tenues, & calidos potius, quam pituitoſos, craſſos, frigidos, vacuant a toto corpore, ſed præcipue a dictis partibus. Datur cocta iam materia, & iam maſta in febribus heterogeneis inuicem complicatis. Sunt etiam ſalubria purgationi vernæ. Dantur hora vna ante diluculum. Omnium pilularum, quibus vtimur, has maxime excellentes ſcribit Manardus, & quia tutiores, & efficaciores, per aggregatiuas abſolute ſcriptas intelliguntur.

COST. POLYCRESTA. *Etſi myrobalani flaui rhabarbarum, aloe, ſcammonium calidos, ac tenues humores præſertim ducunt, at & idem rhabarbarum, & aloe, & ſcammonium præſertim coctum, vt alibi teſtimonio Tralliani dicebamus, & chebuli, & indi myrobalani, & agaricus, & colocynthis, polypodium turbithum, & epithymum craſſiores humores pituitoſos omnia, aliqua etiam atros potenter educunt, vt propterea recte Meſue catapotia hæc pituitam, & vtramque bilem ducere, febribuſque antiquis, quæ nimirum ex craſſis, frigidiſque*

diſque humoribus pendent, conferre ſcriptum reliquerit: Sylnius autem non rećte calidos potius, ac tenues, quam craſſos, & frigidos euacuare dixerit. Sane autē, quod pilulas craſſas fieri hic iubeat, non caret conſilio, quo enim craſsiores ſint, eo diuturniorem in ventriculo moram ducentes praſtare eos vſus poſſunt, ad quos parantur: conferre, inquam affectibus capitis ventriculi, & iecoris, putribuſque eductis humoribus antiquas, & complicatas febres oppugnare. E

MESVE.

CATAPOTIA polychreſta maiora, pituitam craſſam, lentam purgant, & inde natos affectus, colicum, arthriticum, iſchiadem, podagram, ventris totius inflationem: præter hæc hæmorrhoidas. F Recip. bdellij, myrobalanorum nigrarum, emblicarum, ana drach. iiij. turbith boni, & electi drach. xiij. ſeminis apij, fœniculi, aniſi, carui, ameos, origani, roſarum, lepidij Indi, rutæ agreſtis, hermodacty. ſalis Indi, maſtiches, ammoniaci, ana drach. j. cinnamomi, cardamomi, acori, ſpicæ, croci, caſiæ, ana drach. ſemiſſem, ſagapeni dra. iiij. colocynthi. drac. iij. penidiorum alborum † drac. iij. aloes drac. xv. commiſce cum ſucco braſſicæ, manibus tuis oleo iaſmeno inūctis.

† vulg. unc. † drach. x.

MAN. HAE non parantur. Si quis tamen parare voluerit, pro ſararagi Indi accipiat, quod Dioſc. vocat lepidion: & pro Harmel, intelligat ſpeciem rutæ ſylueſtris, non cicutam, vt multi. Caſiæ.) Intellige ligneam vocatam. i. cinnamomum vulgare.

G

COST. POLYCHRESTA maiora. *In hoc cōficiēdo medicamento mūgi ſambucino oleo manus præcepit, vt arbitror, quo tractari manib. paſtillus poſſit, ob ammoniacum, ſagapenum, atque aloen glutinoſiora. Pro ſambacino autem quum iaſmenum Sylnius repoſuerit, ſambacinum legiſſe videtur, eſt autem ſambacinum ex ieſemini floribus, ſambucinum ex floribus ſambuci, quæ licet diuerſæ admodum ſint naturæ, quia tamen vtrūque ad frigidos expugnandos affectus vtile eſt, vtrum ſumpſeris, nihil puto intereſſe. Meſue tamen ſambucinum dixerim intellexiſſe, cuius in tractatu de oleis meminit.*

MESVE.

CATAP. Polychreſta minora, pituitā, & bilem vtrāque a ventriculo, & capite purgant, obſtructiones hepatis liberant, ipſumque, ac ventriculum roborant, febres antiquas, pruritum, vlcera (maligna) iuuant. Recipiunt myrobalanorum flauarum, nigrarum, emblicarum, ana † drac. iij. maſtiches, aniſi, ſucci eupatorij, abſinthij, roſarum, ana drac. ij. rhabarbari dr. v. hieræ picrę drac. xij. confice cū ſucco apij. Da dr. ij. cum aqua calida. H

† drach. iiij.

COST. POLYCHRESTA minora. *An arida hæc, & nihil lētoris habentia aromata cogi, & coacta ſeruari poſſint, ſolo apij ſucco, & maſtiches drachmis duabus, valde, dubito. Tu ſi vt cohæreant aliquid addendum eſt, addito mellis roſacei ſoluentis momento non errabis.*

MESVE.

CATAPOTIA ex eupatorio maiora, obſtructionem hepatis liberant, & icterum inde ortum ſanant, ac dolorem, & febres circuitu repetētes. Recipiunt myrobalanorum flauarum, ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, ana drac. iij. rhabarbari dr. iij, & ſemiſſ. maſtiches drach. j. croci drac. ſemiſſ. aloes drac. v. forma cum ſucco intybi. Dantur drach. ii. cum ſero lactis.

CHRI. PILVLAE eupatorij maiores, quidam magiſtraliter vtuntur eis, tamen communiter non ſunt in vſu, & valent in ſoluendo materiam cholericam principaliter, aquoſam, & ſubtilem, vnde conferunt ictericiæ, & dolori hepatis, & oppilationi ipſius. Conferunt etiam ad febres periodicas, quæ paroxyſmaliter mouentur materia cholerica prædominante, & doſis eſt dr. j. s. cum aqua caſei, vel ſine ipſa. Pilulæ arthreticæ, ideſt, quæ conueniunt ad dolores articulorum, quia euacuant materias contentas in illis, ſicut in podagris, & principaliter ſunt ſolutiuæ materierum phlegmaticarum craſſarum contentarum in iuncturis: ſunt enim fortiter attractiuæ, & a pluribus medicis habentur in vſu. Et tempus aſſumptionis earum eſt præmiſſa digeſtione materiei, & doſis eſt vſque ad ſcrup. iiij. Cuius hæc eſt deſcriptio. Recip. grana ſolis, diagridij, ebuli, & dentur de ſero, ſi aſſumens eas non cœnet, & noctes ſint breues, vel poſt cœnam pluribus tranſactis horis.

Tempus aſſumptionis.

ADDITIO.

Quod interpres hic pilularum arthriticarum expoſitionem proſequatur, indicium eſt in vetuſtis Meſue codicibus harum deſcriptionem non defuiſſe, vt deeſt in noſtris.

Maioribus quidam vtuntur ad morbum arquatum. MANA.

BILEM liquidam, & tenuem, & hos affectus inde natos ſanant, drac. j. & s. etiam ſine ſero lactis. SYLVII.

DE eupat. maiora. *Hæc in hepatis obſtructione opportuniſſima exiſtimo eupatorij, abſinthij, intybi nomine, quæ illi viſceri propria quadam natura amica creduntur. Verum quum, & hæc ipſa, & reliqua quæcunque in hoc medicamentum veniunt aſtrictionis aliquid habeāt, ne eius qualitatis maius relinquat in corpore veſtigium, quam ſit par, myrobalanos oleo, vt lib. ſimpl. admonet, inungere non erit importunum.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA ex eupatorio minora idē potentia. Recipiunt myrobalanorum flauarum, rhabarbari, ſucci eupatorii, aloes, ana partes æquales, comprehende aqua apii, vel intybi. Da drach. ii.

DE eupatorio minora. *Minora hæc ſunt ſuperioribus aromatum numero, at viribus maiora, vt quę ex ſimplicibus conſtent, quæ ſingula purgandi vim habent.* COST.

ME-

A

MESVE.

CATAPOTIA ex rhabarbaro euacuant humores craſſos, lentos, multum putres, & inde ortas febres antiquas, & ex alijs quoque humoribus, ſanant, & hepatis dolorem, ac hydropem incipientem. Recip. rhabarbari dra. iij. ſucci glycyrrhizæ, ſucci abſinthij, maſtiches, ana drach. j. myrobalanorum flauarum † drach. iij. & ſemiſſem: ſeminis apij, fœniculi, drach. ſemiſſ. trochiſcorum diarhodon, drach. iij. & ſemiſſem, hieræ pieræ drach. x. excipe aqua fœniculi. Da veſpere drachm. ij. cum ſero lactis.

CHR. ISTAE pilulę principaliter conferunt in omnibus febribus chronicis factis ah humoribus phlegmaticis, & cholericis, & principaliter ſoluunt humores putridos cholericos admixtos cum phlegmate: vnde conueniunt hydropicis, aperiendo oppilationes hepatis, & aquam citrinam ſoluendo. Et doſis ipſarum eſt vſque ad drachm. i. s. de mane alijs conditionibus obſeruatis.

B

ADDITIO.

Iſtæ pilulæ multum in vſu habentur, & quamuis Meſue habeat loco rhabarbari rauedſeni, quod idem eſt, loco tamen pilularum de rhabarbaro non debemus vti pilulis de rauedſeni, nec contra, nam multũ ſunt adinuicem differentes, & ad diuerſas intentiones ordinatæ, igitur qui hoc faciunt, errant.

MAN. HIs vti ego conſueui in fine notharum tertianarum in autumno, corroborando eas cum alijs, vt opportunum videtur, & da drachmas duas mane, vel drachmas j. s.

SYLV. OBSTRVCTIONES hepatis, aperiunt, & bilem, pituitamque putres præſertim purgant.

COST. EX rhabarbaro. *Quum aromatum hic omnium pondus pendeat drachmas vigintiquatuor, ex ijs autẽ, quæ purgatrice vi prædita ſunt non plures integras, & ſummas doſes faciat, quã ſeptem, rhabarbari enim drachmæ tres imbecillo etiam corpori vix pro duabus doſibus ſunt, myrobalani drach. tres cum dimidia vix pro duabus, hieræ drachmæ decem vix pro tribus, dubitare licet, an aſſumpta catapotia hæc drachmarum duarum pondere lentos, putreſque ſuccos poſſũt euacuare. Vere autem eorum, quæ ventriculo, meſaraicis venis, & inteſtinis hæret, præſcripto pondere educere poſſe aliquid certum eſt, inſigniter tamen expurgare corpus non poterunt. Neque vero eiuſcemodi inſigni purgatione in propoſitis hic affectib. opus eſt, at moderata, ac potius repetita, qua ſenſim citra iecoris detrimentum inutiles ij, & craſſi ſucci expurgentur, quos ſi forte propinato ad menſuram maiorem medicamento educere tentaris, dum violento impetu vndique ad ſeſe humores medicamentum trahit, humorum, præſertim tenuiorũ fit attractio, qui ſi non expurgentur iecoris adaugent moleſtiam, ſi verò euacuentur, ad augẽdam eorum, qui ſuperſunt craſſitudinem, occaſionem præbent.*

MESVE.

CATAPOTIA ex halicacabo a nobis inuẽta, ad febres diuturnas ex humoribus varijs ortas, obſtructionem hepatis ſoluunt, & inde ortum dolorem, & incipientem hydropem. Recipe abſinthij, & ſucci eius, & ſucci eupatorij, aloes, myrobalanorum flauarum, maſtiches, croci, rhabarbari, cancami loti, aſari, aniſi, † caſiæ, ſeminis fumariæ, ana drach. ij. hieræ picræ drach. iij. confice cum aqua ſolani. Da a drach. j. ad aur. j. & ſemiſſem. Si autem tuſſis eſt cum febre, pone venarum glycyrrhizæ pondus dimid. ad omnia. Pilu. de Alchechengi. † Lignea, vt prius.

PILVLAE Alchechengis, a practicis magiſtraliter habentur in vſu, ſunt tamen vtilitatis, & efficaciæ quaſi conſimilis cum pilulis de rhabarbaro antedictis, conferunt enim ſoluendo materias craſſas, & ſubtiles facientes febres chronicas, conferunt etiã dolori hepatis facto a materia pungitiua, ſiue ventoſitate extendente, eleuata materia craſſa phlegmatica. Conferunt etiam principio hydropiſis ſoluendo aquam citrinam, & hepar confortando, & doſis eſt dr. j. s. Reci. raued. caſiæ. ſcilicet ligneæ, hieræ picræ, ſolatri, quod idem eſt, quod alchechengi, & eſt frigidæ, & ſiccæ complexionis vltra ſecundum. CHR.

ADDITIO.

Hæ pilulę interdum habentur in vſu, & ſunt ex inuẽtione ipſius Meſue. Sed hic cadit dubitatio ſimilis ei, quæ occurrit in diacurcuma, quia licet in his pilulis nõ ingrediatur alchechengi, dicuntur tamen pilulæ de alchechengi ſecundum quoſdam a compoſitore, vel quod vitio ſcriptoris deſcriptio non eſt integra, vel potius, & melius, quia cõficiuntur cum aqua ſolatri, quod eſt ſpecies alchechengi. CHR.

C

NEc hæc ſunt in communi vſu. Caſſiam fiſtulam.) Intellige, vt ſupra, ligneam. Et ſi eſt tuſſis cum febre. Nota hanc mixtionem in tuſſi, quam potes in alijs quoque pilulis facere. MAN.

SOLANVM id, cuius aqua, aut ſucco vult comprehendi, ſunt qui putant eſſe halicacabum ſolani ſpeciem, & inde nomen his impoſitum: alioqui halicacabum non reciperent, niſi male halicacabũ omiſſum cauſaris, aut titulum corruptũ pro alchindi, vel alio. SYLV.

D

EX halicacabo. *Veſicarij ſolani, quod alchechengi vocant, fructum aperiendo, detergendoque efficacẽ eſſe norunt, qui ad renum dolores experti ſunt, recte ergo ad propoſitos hic affectus, qui ex obſtructione ortum habent, huius ſolani aqua ideſt ſucco reliqua cogit, eſt autem baccarum ſumendus ſuccus, vt quarum præcipue ea eſt vis aperiendi, quæ etiam lentore ſuo ad cogẽda reliqua ſunt opportuna. Subdit autem ad poſtremũ hic author, ſi coniuncta ſit febri tuſſis, glycyrrhizæ venas addendas dimidio pondere omnium, quo loco quid per venas glycyrrhizæ velit, non conſtat, eius profecto ſtirpis medicina nihil eſt præter radicem, vſui, radix vero præter medullam tota fibris, ac veluti venis contexta eſt craſſioribus, an ergo neglecta medulla has fibras quærit? Non facile dixerim, nam non minoris ea pars vſus eſt, quam alia. Fortaſſe ergo per venas glycyrrhizæ* COST.

cyrrhiza

cyrrhizæ totam radicem intelligit, ſubdit enim in memoriam, Arabibus venas interdum pro radicibus ſumi, vt in erythrodano, quod citrinas venas vocat Ani. Sed ſiue totam radicem, ſiue eius partem hoc loco ſumas, parum intereſt.

MESVE.

CATAPOTIA Philagrij ad febres antiquas. Recipe trochiſcorum diarhodō, troch. de rhabarbaro, ana dr.iiij. ſucci eupatorij, † ſpinæ albæ, ana dr. ij. abſinthij, dr.j.& ſemiſſ. myrobalanorum flauarum, ſeminis caſſuthæ, turbith, ana drac.iiij. agarici, aloes, ana † dr. viij. ſalis Indi † drac.j.& ſem. confice cum aqua fœniculi. Da drach.ij.

† Bedegar. † drac. viij. † drach. j.

MAN. BEDEGAR) Id eſt, ſpina alba, vt ſuperius diximus. Satis leniter purgant.

COST. PHILAGRII. *Caſſutha, cuius tum hic, tum ſæpe alibi meminit, duplicem palato ſaporem offert, amarum, & aſtringentem, vnde, & duplicem vim imo contrariam illi Arabes tribuunt, vt legere eſt in Serapione: vt amara eſt, ſtrenue detergendi atque obſtructiones aperiendi, imo, & vrinas pellendi, & bilem purgādi, vt aſtringentis vero eſt ſaporis, viſcera corroborandi, quo fit, vt recte ad antiquas febres huc eum alijs veniat, quāquam autem eius ſemini præter reliquas illius ſtirpis partes priuatim nihil tribuunt, efficacius tamen id alijs eſſe partib. veriſimile eſt, quib. præſtat ſapore.*

MESVE.

CATAPOTIA Inda Haly ad affectus melancholicos, cancrum, elephantiam, alphos nigros curatu difficiles, melancholiā morbum, & inde ortū timorem (& mœrorem,) quartanam, icterū ſplenicum, ſplenis dolorem. Recipiunt myrobalanorum nigrarū, ellebori nigri, polypodij, ana dra.v. epithymi, ſtœchados, ana drac.vj. agarici, lapidis cyanei loti, colocynthidos, ſalis Indi, ana † drac.iiij. ſucci eupatorij, ſpicæ, ana dra.ij. caryophyllorum dr.j. hieræ picræ drach.xij. fiat maſſa cum ſucco apij. Dantur a drachmis duabus vſq; ad aur.ij. cum aqua caſei. Salubria ſunt, experta.

† drach. vj.

CHR. HAE pilulæ interdum in vſu habentur. Et dixerunt quidam, quod dicuntur Indę, quia in India magis in vſu habentur, quam in alijs partibus. Alij dixerunt, quod dicuntur Indę propter ſal Indū, quod recipiunt: & per ſal Indum intellige ſal nitrū: ſed cum caremus eo, ſapientes volūt, quod loco eius ponamus ſal rubeum, quidam ponunt zuccharum candi, ſed non eſt ei proximum, vt eſt ſal rubeum.

MAN. HIs communiter vtimur in atra bile purganda. Lapidis Lazuli, id eſt, Cyanei. Loti.) Toties, vt nullū amplius, vel ſaporem, vel odorem in aqua relinquat. Doſis Satis, vt vnica drach. detur.

SYLV. HVMOREM melancholicum, & melancholiam vſtam purgant. Icterus ſplenicus eſt, qui niger Galeno dicitur in 1.no lib. de locorum affectorum, quod ſplenis vitio fiat: ſpilos, & pallidos eo- E lores in puellis nubilibus, præſertim, vulgo appellamus, licet etiā viros occupet. Indæ autem vocātur, vel quia in India celebrentur, vel a ſale Indo, qui niger eſt, cuiusque loco ruber vtendus eſt, nō ſaccharum candefactum. Idem pollicentur pilulæ fumariæ Auicennæ ad pruritū enim, ſcabiem, & affectus alios ab vſta materia natos valent: recipiunt autem myrobalanorum citrearum, cepul. Indarum, ſcammonij, ana drac.v. aloes, drac.vij. tere omnia non multum ſubtiliter: aqua fumariæ irrorata inſola ad mediocrem ſiccationem: ſecundo, & tertio idem fac: poſt ſicca perfecte, & repone.

COST. INDA. *In lapide cyaneo nullum, vel ſaporem, vel odorem obſeruamus, quare ipſius abluendi terminum non ſtatuerim cum Manardo, vbi ſaporem, odoremque nullum in aqua reliquerit. Quod ſi tamen ſaporis, odoriſque aliquid habet, & obiecta aqua, ex qua abluitur ſolum id ſeruandum eſt, quod illorum eſt expers, ſolæ etiā lapideæ partes ſeruabuntur facultatum cyanei lapidis expertes. Rationem ergo eam parandi huius lapidis* F *ſequi ſatius puto, quam in ſuperioribus proponebam.*

MESVE.

CATAPOTIA Hermetis ex trochiſcis colocynthidos, ad cephalæam, & hemicraneam difficilem, & affectus neruorum, & iuncturarum. Recipiunt trochiſcorum colocynthidos, drac.xij. hieræ drac. vij. maſtiches drac.ij. ſalis gemmæ aureum vnū, ladani boni vnc.j. omnia præter ladanum, & maſtichem tere, & cribra, maſtiche vero puluerетur cum pauco oleo nucum, quo ſpecies tritæ illinātur: deinde cum ladano miſceatur in mortario piſtillo calido, fiant catapotia craſſa. Da a drach. G ſemiſſe ad drach. j.

† alhandal. † hieræ. Hermet.

MAN. NONNVLLI eas parant, ſed pauci vtuntur, quum tamen efficaces ſint in pituita educenda.

COST. HERMETIS. *Quid velit, quum maſtichen cum pauco nucum oleo duci in puluerem iubet, obſcurum eſt, quum enim, quæ terenda ſunt, quam ſicciſſima eſſe oporteat, vt partes a partibus ſeparentur, oleum humore, & lentore ſuo eas cogit, non autem ſeparat. An ergo diſſolutionem intelligit? ſolent enim oleo diſſolui lachrimæ. At non erat, vt duci in puluerem diceret, vult fortaſſe leniſſime tantum inungi piſtillum oleo, ne mortario inhæreat: Aut diſtincte legendum, terendam maſtichen: tum addito illi pauco nucum oleo, illinendas (vt ait) ex eo ſpecies tritas, per illitionem intelligendo non earum ſpecierum coagmentationem, ſed aſperſionē* H *tantum quandam: cogendi enim ſunt poſtea ex ladano, ſic vero legendum eſſet (maſtiche vero pulueretur, & eo cum pauco oleo nucum ſpecies tritæ illinantur.) Sed quocunque pacto legas, tribus hiſce modis vſurpari hoc in loco maſtichen tuto poſſe exiſtimo, vel diſſolutum ex oleo nucum, vel eo artificio in puluerem ductā inuncto antea leniter piſtillo, vel tertio ſi poſtquam in puluerem duxeris maſtichen, olei parum addas. Vt vero hoc loco, oleum quærat, cauſam puto, vt trochiſcorum colocynthidis, hieræ, & ſalis acrimoniā molli hoc liquore obtundat, deligit autem oleum nucum, quod attenuandi, diſcutiendique, vi efficax, trochiſcis hierę, & ſali vires (quod ad hoc pertinet) diſſimiles non habet: creditur vero præterea neruoſis partibus amicum, ad quarū commodum ſua hæc catapotia hic cōmēdat. Adduntur*

duntur hic rurſum maſtiche, & ladanum ad dictorum medicamentorum frenandam violentiam, atque ad viſcera roboranda. Notandum hic rurſus, quod (vt in aggregatiuis quoque nuncupatis antea) craſſas fieri pilulas iubet, quo ducta in ventriculo diuturniori mora, à longinquis partibus cerebro neruis, atque articulis valentius trahant.

MESVE.

CATAPOTIA ex ſarcocolla alba ſunt, pituitam vacuant, ob id pituitoſis affectibus commodant. Recipiunt ſarcocollæ drach. iij. turbith drach. iij. colocynthidos drach. j. & ſemiſſem, zingiberis tantundem, ſalis gemmæ drach. j. diſſolue ſarcocollam in aqua roſata, hisque comprehende.

MAN. Ego nunquã his vſus ſum, nec vidi medicum vtentem.

SYLVII. VIOLENTER pituitam, craſſam, & lentam trahunt, parum tuta vſu, niſi parua doſi in valentibus, & cum alijs miſta: deſcripta ſunt etiam in ſimpl. cap. de ſarcocolla.

COST. SARCOCOLLAE. *Si ſarcocolla, vt Meſue lib. ſimpl. teſtatur, ad crudam ex cerebro, neruis, articulis, thorace, pituitam educendam vtilis eſt, non immerito ad ſenij affectus vſque adeo probatur. Duo tamen illi inſunt vitia, tarditatis, & imbecillitatis in agendo, quæ corrigi docet Zingibere, ac cardamomo. Quare quod catapotia ex ſarcocolla hoc loco poſita. lib. ſimpl Halyſeni aſcripta, violenter trahant (quod quidam aiunt) aliam habet cauſam, nempe non vllum ſarcocollæ vitium, ſed potius (vt puto) omiſſam colocynthidis caſtigationem, quæ vim ſuam cohibentibus eget, quam excitare, & zingiber, & ſal gemmeum poteſt. Itaque ſi quis trochiſcis colocynthidis antea deſcriptis hic vſus fuerit, mitius euadet medicamentum. Aliquid tamen adhuc in his deſidero, quod ventriculi ſubuerſionem, flatulentiamque à turbitho excitatam diſſoluat, quod licet zingiber aliquo modo præſtet, ſi tamen in aqua roſacea, quæ diſſoluenda eſt ſarcocolla, maſtiche aut caryophylli antea macerentur, fore arbitror, vt citra eam violentiam munus ſuum hæc obeant catapotia, drach. j. pondere aſſumpta, quam tantopere nonnulli verentur, vt eorum vſum prorſus damnent.*

MESVE.

CATAPOTIA Fœtida maiora, vacuant pituitam, craſſam, crudam. ob id conferunt affectibus inde natis; arthriridi, podagræ, gonagræ, dolori ſpinæ, & aliarum iuncturarum, ventriculi, colico, alphis, elephantiæ, albaras. Recipiunt ſagapeni, ammoniaci, opopanacis, bdellij, colocynthidis, rutæ agreſtis, aloes, epithymi, ana drach. v. hermodactylorum, †eſulæ, ana drach. ij. ſcammonij drach. iij. cinnamomi, ſpicæ, croci, caſtorij, ana drach. j. turbith drach. iiij. zingiberis drach. j. & ſemiſſem, euphorbij drach. vnius partes duas, diſſolue lachrymas aqua porri, & finge maſſam. Dabis drach. † duas.

† *alſ. ebul. à.* † *vnc. ij. ſeſquiſ.*

CHRI. PILVLAE fœtidæ maiores potenter ſoluunt materias phlegmaticas craſſas, & viſcoſas. vnde attrahunt, & ſoluunt materias contentas in iuncturis, in cerebro, & membris neruoſis. Communis tamen vſus ipſarum, eſt in fine dictarum ægritudinum neruoſarum, & maxime in paralyſi, & in podagris longi temporis, & ægritudinibus ſimilibus eſt communis vſus ipſarum, & doſis eſt drach. cum conditionibus obſeruatis prædictis ſuperius aſſumptis.

ADDITIO.

Hæ pilulæ dicuntur fœtidæ, quia fœtidos, & corruptos humores educunt: vel dicuntur fœtidæ, quia quædam fœtida ingrediuntur.

HARMEL.) Audi, vt ſupra, ſpeciem rutæ ſylueſtris, Da drach. j. ſatis enim potentes ſunt. MAN.

CATAPOTIA hæc arthritica *ἀρθριτικά*, pituitam craſſam, à cerebro, iuncturis, & partibus alijs remotis trahunt, vtenda potius in fine morborum pituitoſorum, vt paralyſis. Dantur drach. j. Fœtida vocantur, quod caſtorium, rutam agreſtẽ, & liquores graueolentes recipiant potius, quam quod putres humores vacuent. SYLVII.

FOETIDAE maiores. *Maximi profecto hæc catapotia ſunt vſus ad propoſitos affectus. præter quos in excitandis quoque muliebribus menſibus, educẽdisque putribus earum partium ſuccis præſtare, quotidiano vſu docentur. Neque autem quia valentiſſima ſint, damnandus eſt Meſue ea pondere drachmarũ duarum exhibens: id enim in robuſtiori corpore non excedit modum. Tu vero ſi caſtigatiora hæc velis, ſagapenum, ammoniacum, opopanaca, reliquaque hic purgãte vi prædita, antea correcta aſſumito, fietque, vt tutiſſime præſcripto etiam à Meſue pondere, mediocri habitu, & vi præditis corporibus poſſint exhiberi.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA Fętida minora idem pollentia. Recipe ſagapeni, ammoniaci, opopanacis, bdellij, myrrhę, ana drach. v. turbith, drach. x. colocynthidos drach. vj. fiant vt priora. Da drachmas duas.

PILVLAE fœtidæ minores non ſunt conſolatæ ſicut præcedentes, ideo vſus earum non eſt ſic conueniens ſicut præcedentes, quia maioris periculi. & vſus earum eſt vſque ad ſcrup. ij. tamen in quibuſdam robuſtis, & fortibus poſſunt exhiberi, drach. j. alijs conditionibus obſeruatis, &c. CHRI.

Minus validæ ſunt prioribus. MAN.

QVod paucioribus conſtant ſimplicibus, minora dicuntur, tamen minus tuta ſunt, quàm priora, quia minus correcta ſunt ſimplicia: fortibus dari poſſunt à ſcript. duobus, ad drach. j. SYLVII.

FOETIDAE mino. *Vtere hic quoque his ſimplicibus caſtigatis, & erũt tutiſſimi vſus, eò etiam pondere, quod præſcribit Meſue in robuſto corpore.* COST.

CATAPOTIA Sagapeni pituitam lentam purgant, ob id iuuant paralyſin, ſpaſmum dolorẽ iunctarum, dorſi, podagram frigidam. Recipe ſagapeni, ammoniaci, bdellij, opopanacis, aloes, caſtorij, rutæ agre-

ſtis,ana drach. ij. colocynthidos, drach. iij. Fac E
maſſam cum aqua porri.

CHRI. **I**STAE pilulæ, ſunt principaliter ſolutiuæ materierum phlegmaticarum craſſarum, & viſcoſarũ à cerebro, & nucha, & alijs membris neruoſis: & conueniunt doloribus iuncturarum, & ad paralyſim, & ad ſpaſmum, præmiſſa tamen digeſtione materierũ, & doſis eſt ad drachm. j. Tutius tamen eſt ab eis abſtinere, & vti pilulis fœtidis maioribus dictis ſuperius. Pilulæ cochiæ communiter non reperiuntur poſitę in antidot. Meſue, ſed earum deſcriptio ponitur inferius in ſuo de appopriatis. cap. de cura ſodæ frigidæ. Ponitur etiam ipſarum deſcriptio conſilio Almanſoris ca. de dolore capitis à materia frigida, & hæc eſt deſcriptio, quæ communiter habetur in vſu, & ſic vbique præparatę reperiuntur. Recipe pulueris hieræ picræ Gal. drach. x. colocynthidis drach. iij. F & tertiam partem drach. j. ſcammoneę drach. ij. s. turbith, ſtœchados ana drach. v. confice cum ſucco abſinthij, & doſis earum cõiter eſt drach. j. Iſtę pilulę efficaciam magnam habent in ſoluendo materias frigidas, phlegmaticas, in capite contentas. vnde ſumme conueniunt ſodæ, & dolori capitis facto à materia frigida phlegmatica, & etiam conferunt paſſionibus frigidis materialibus membrorum neruoſorum. & vſus earum eſſe debet poſt digeſtionem.

Quod de pilulis cochijs agat hoc loco interpres de yſilē aliquid fuiſſe à Meſue ſcriptũ admonemur, quod interciderit. Pilula cochia vſuales.

MAN. Neque his vſus ſum vnquam.

SYLVII. **C**ATAPOTIA cochia pituitam à cerebro, & alijs neruoſis vacuant: ob id conferunt dolori capitis frigido, ſeu pituitoſo: ſic à Meſue deſcribuntur in praxi: recipiunt pul. hieræ picræ G Galeni drach. x. colocynthidos drachm. iij. & etiam partem drach. j. ſcammonij, drach. ij. & ſemiſſem: turbith, ſtœchados, ana drach. v. cum ſucco abſinthij formã: dantur drachm. j. Adſcripſimus his, quod vſu ſint frequentia, Catapotia Galeni ex aloe idem præſtantia. recipiunt colocynthidos, & ſucci abſinthij, ana partem vnam. aloes, ſcammonij, ſingulorum partes ij. maſtichen Chiam, & bdellium. ante etiam miſcebat Gal. ſed poſtea ſuſtulit. Dat vndecim ciceris magnitudine adoleſcenti bene habito. Paulus autem lib. 7. medullæ colocynthidos, aloes, ſucci abſinthij, ſingulas partes: ſcãmonij partes ij. miſcet, ac fingit ***, hoc eſt, granula erui magnitudine, datque vndecim: vulgo pilulæ cocchiæ dicuntur. Aliter Raſis, Gradi, Nicol. componunt. Galen. autem lib. 5. methodi ad varias excrementorum ſpecies pilulas ſuas cõmendat ex aloe, ſcammonio, colocynthide, agarico, bdellio, gummi Arabico, non adſcripta ſingulorum menſura.

PITVITAM craſſam, lentam, expulſioni paratam, à cerebro, ſpina, & alijs partibus neruoſis potenter educunt drach. j. tutiora tamen ſunt fœtida maiora.

H

COST. **S**AGAPENI. *Sperare ex his quoque licet ad frigidos affectus propoſitos, non minorem, quam ex fœtidis vſum, eum vero etiam non minus tutum ſi ex caſtigatis ſimplicibus conficiantur.*

MESVE.

CATAPOTIA Euphorbij, pituitam frigidam, crudã, ad neruos fluentem vacuant, ob id conferunt paralyſi. Recip. euphorbij, colocynthidos, agarici, bdellij, ſagapeni, ana drachmas ij. aloes drach. v. finge cum aqua porri. Dantur à drach. ſemiſ. ad drach. j.

E **I**STAE pilulæ raro habentur in vſu, licet pręparatæ reperiantur. Inducunt enim violentiam magnam ex earum potentia, & acuitate in ſoluendo phlegma frigidum, & viſcoſum, quod eſt cauſa mollificationis, & paralyſis. vitandæ ſunt ergo, niſi in caſu magnę neceſſitatis, & in corporibus robuſtis, & fortibus. & doſis ipſarũ eſt à drach. ſ. vſque ad drach. j. Euphorbium eſt gũmi calidum, & ſiccũ in quarto. CHRI.

VALIDÆ ſunt in articulorum affectibus à pituita factis. MAN.

NON vtenda niſi in neceſſitate magna, idque in robuſtis. SYLVII.

EVPHORBII. *Licet Meſue euphorbium vltra triũ ſiliquarum pondus non propinet: Dioſcorides tamen ad drachmam integram progreditur. Quare F quum ex horum ſerie, quæ ad hęc conficienda catapotia ſumuntur, quædam drachmarum duarum pondere tutò ſumantur, vt agaricus, quædam trium, vt aloe, reliqua vnius, vt colocynthis, & ſagapenum: quãdo huc etiam accedunt bdellij drachmæ duæ, quæ prædictorum vim retundunt, vt in his exhibendi minus ſimus meticuloſi, & excedere drachmam audeamus, ſuaderi videmur. At non temere agendum. Quod hic magis verẽdum eſt, euphorbium eſt. id tamen ſi vel oleo amygdalino, vel citro caſtigatum ſumatur: ad hæc autem colocynthis, agaricum, ſagapenum, aloe antea correcta ueniant: tutiſſima hæc & ualentiſſima ſunt futura ad frigidos affectus propoſitos, in frigidis præſertim tẽporibus, & corporibus. alioqui puellam noui, quę quum illi in collo tumeſcerent ganglia, aſſumpto ad grana tria euphorbio, aluus leuiſſime, & citra euidentem noxam omnem, ma-G gno autem in diſcutiendis ganglijs fructu ſubduceretur.* COST.

MESVE.

CATAP. ex Rhabarbaro alia ad hepatis, & lienis obſtructionem, & hydropem. Rec. rhabarbari drachmas viij. ammoniaci, ſagapeni, bdellij, ana drachm. x. cancami, drach. viij. opopanacis drachm. iiij. † thymelęæ, gummi, ana drach. iiij. turbith, drach. x. ſpicæ, polij, aloes, ana drachm. v. maſtiches drachm. ij. myrobalanorum flauarum drach. x. diſſolue lachrymas vino, & forma. Dantur drach. ij. cum aqua caſei.

Mezereon

LICET Raued. idem ſit quod rheon barbarum, pilulæ tamen hę longe efficaciores ſunt, quã quæ de Rha-H barbaro vocantur. Doſis tamen trãſcendat drachmam. MAN.

CATAP. Imperialia his affinia, bilem, & pituitam ex nutritorijs partibus vacuant. Rhabarbari vnc. j. aloes, vnc. ij. turbith, agarici, folliculorum ſenæ, quinque myrobal. cinnamomi, amomi, cardamomi, caryophyllorum, zingib. macis, nucis moſchatæ, zedoariæ, cubebæ, xyloaloes, croci, aniſi, maſtiches, ſpicæ nardi, mellis aerij, ana ſcrup. j. cum ſyrupo roſato, aut violato. SYLVII.

EX rhabarbaro. *Quum purgantium, quæ huc veniunt, ſummæ doſes ſint ferè vna ſupra quadraginta, rhabarbari tres, ammoniaci, & ſagapeni ſimul viginti, opopanacis quatuor, mezerei quatuor, turbithi quinque, myrobalanorum quinque: reliquorum vero, quæ non purgant drachmæ triginta ſex, profecto cur ſupra drachmæ vnius pondus offerre non liceat, non apparet. Namque diſſolutis lachrymis vino, & collectis in paſtillum vnum omnibus, vt collecta illa duas* COST.

ſupra

ſupra octoginta drachmas pendeant fore arbitror. atque ita vt tuto hæc drachmarum duarum pondere ſumi poſſint, ex Meſue inſtituto, præſertim cum ſero, quo eorum vis quodammodo diluitur.

MESVE.

Pil. de Mezereon. CATAPOTIA ex Thymelæa, ſeroſum excrementum valenter purgant, ſeu aquas. ob id hydropem iuuant. Recipit foliorum † thymelææ aceto infuſorum, & ſiccatorum, drachm.v. myrobalanorum flauarum drachm.iiij. cepularum, drachmas iij. forma cum manna, & tamar Indis, aqua intybi ſolutis.

Mezereon.

CHRI. PILVLAE de Mezereon, ideſt de laureola. ſunt conuenientes principaliter ad ſoluẽdum aquam citrinam. vnde communiter ab omnibus medicis dãtur in cura hydropiſis aſcitis. Et doſis cõmuniter eſt à drach.j. vſque ad ſcrup.iiij. obſeruatis cõditionibus.

ADDITIO.

Hęc deſcript. pilularum communiter in vſu habetur. idem Meſue ca. de Mezereon hanc eandem habet deſcrip. Et dicuntur de Mezereon, quia ingreditur plus de Mezereõ, quam de alio ſimplici. Chriſtophorus de Honeſtis in præſenti commento habet Mezereon, ideſt laureolã, quod falſum eſt, vt dictũ eſt ſupra in confectione almezereon. Serapio in proprio Antidot. habet duas deſcript. pilu. de mezereon, quæ non ſunt eædem cum iſta.

SYLVII. DANTVR à drach.j. ad ſcrup. quatuor in aſcite. Valide enim purgant aquas: tutius autem rhabarbaro, aut catapotijs rhabarbari miſcentur.

COST. EX Mezereo. *Mezereon Meſue, vt lib. ſimplicium in ſerie eſt lacteſcentium plantarum, in qua non eſt thymelæa: quid autem ſit, adhuc nihil habemus certi. Si cui animus fuerit thymelæa pro illa vti, non improbo probat enim euentus eſt illam ipſam ſeroſos humores euacuare, quos in propoſitis affectibus euacuare opus eſt. eorum autem gratia non adduntur hoc loco myrobalani, vel manna, vel tamarindi, qui id humoris genus non educunt, ſed ad iecoris robur, quod alioqui plantis huiuſcemodi lac ferẽtibus, & acribus lędi ſolet.*

MESVE.

Pil. lucis maiores. CATAPOTIA optica maiora, viſum roborant, & augent, excrementa vacuant, corpus ſanum ſeruant ſumptis his, à cibo abſtinere eſt neceſſe. Recip. roſarum, violarum, abſinthij, colocynthidis, turbith, cubebæ, calami aromatici, nucis moſch. ſpicæ, epithymi, carpobalſami, xylobalſami, ſeſeleos. ſem. rutæ, ſchęnu anthus, aſari, maſtiches, caryoph. cinnamomi, aniſi, fęniculi, apij, caſię, croci, macis, ana drach.ij. myrobalanorum flauarum, cepularum, Indarum, belleric. emblic. rhabarbari, ana drachm.iiij. agarici, ſenæ, ana † drac. iiij. drachm.v. euphragiæ, drach.ſex, aloes pondus omnium. comprehende ſucco fœniculi. Dantur à drach.ij. ad drach.iij.

A CHRI. DE iſtis pilulis ponuntur duæ deſcriptiones, & iſta prima eſt illa, quæ communiter magis habetur in vſu, & vbique magis præparata reperitur. Summe conueniunt ſoluendo ſuperfluitates, maxime phlegmaticas contentas in cerebro, & ſunt conſeruatiuæ virtutis viſiuæ, & curatiuæ ęgritudinũ oculorum, quæ fiunt à materia frigida. Et vltra virtutem ſolutiuam, quam habent, ſunt confortatiuæ prædictæ virtutis viſiuæ, ſpiritus viſibiles multiplicãdo, & eos claros, & peruios faciendo. Et doſis eſt drachm.j.ſ. Recip. ſileris, ſcilicet montani, caſiæ ſcilicet ligneæ, & reliqua ſunt nota.

MAN. HAS ego roborare conſueui, in pituita quidem educenda cum cochijs, in bile cum aureis. Minores magis reſpiciunt atram bilem, quàm maiores.

B SYLVII. PITVITAM à cerebro, & oculis vacuant, ob id oculorum morbos inde natos curant: ad hæc viſorium ſpiritum roborant, augent, puriorem reddunt, ſic viſionem iuuant. Optica id eſt viſoria, ſeu cum vulgo, lucis inde dicta. Hæc roborat Mana. in pituita educenda cochijs: in bile, aureis pilulis.

COST. LVCIS maiora. *Quod nunc Venetias fertur pro xylobalſamo, ſapore, odoreque non diſſimile vero balſamo, quod apud me eſt, ego quidem libenter vtar, pro eo tamen ſi quis violæ albæ radices Galeno ſubſtitutas malit, non erunt hæ inutiles, neque alijs multis hoc loco ſumptis in aperiendo, & attenuãdo diſſimiles. Euphragia autem, cuius meminit, nunc vulgo eſt nota, licet Græcis intacta, ad caliginem oculorum commendatur. quod tamen intelligendum vbi is affectus frigidam cauſam ſequatur. calefacere enim & ſiccare obſeruatur. ſic Vinum à Villanouano paratum, iniecta in muſtum euphragia multis contulit: alijs non contulit,* C *vbi præſertim ex ſpirituum inopia vitium eſt: cum qua ſiccando abſumendoque eorum materia, auxiſſe affectum obſeruatum eſt.*

MESVE.

CATAPOTIA optica minora idẽ pollentia. Recip. xylobalſami, carpobalſami, ana drach.j. chelidonij, drachm.v. roſarum violarum, abſinthij, euphragiæ, ana drach.iij. ſenæ, epithymi, myrobalanorum flauarum, cepul. Ind. bellericarum, emblic. agarici, colocynthidos, ſchœnu anthus, lycij, lapidis cyanei, ana drachm.ij. & ſemiſſ. aloes, pondus omnium. finge cum ſucco fœni- D culi, aut chelidonij.

CHRI. PILVLAE lucis minores etiam præparantur, & habentur in vſu, non tamen ſicut prædictæ, & in operatione quaſi conueniunt cum illis. Et doſis eſt ſicut illarum, attamen iſtæ minores, ſunt plus ſolutiuæ materiæ melancholicæ, quam phlegmaticæ, ſed maiores magis ſoluunt phlegma, & minus melancholiã & cum hoc plus, vel magis ſunt cõfortatiuæ cerebri, & inſtrumentorum ſenſuum.

SYLVII. MINORA hæc ſunt vocata, quod paucioribus conſtant ſimplicibus, viribus enim valentiora ſunt prioribus. præſertim ad purgandum melancholiam magis, quàm pituitam: cum illa contra pituitam potentius purgent, quàm melancholiam.

COST. LVCIS minores. *Chelidonium vſque adeo cõferre oculis creditur, vt hirundines pullis ſuis quibus*

vertunt, vtrum ſumperis non puto erraturum, ſumariã quidem, vt quæ terrenarum partium vi cogere laxiores partes, & conſtringere aliquo modo poteſt: Cannabis autem ſemen, quod licet calidiori ſit temperatura præditum, cum tam multa tamen frigidarum rerum copia temperatur: exſiccat autem inſigniter, atque adeo ad cohibendum ſanguinem non eſt prorſus ineptũ. E

In manuſcriptis exemplaribus duę ſequentes trochiſcorum deſcriptiones inueniuntur.

CONFECTIO *trochiſcorum de Croco, conferens ad internos capitis dolores, & hemicraniam difficilem, & ſahara vehementem. Recipit Croci, aur. vij s. Colchotar. aur. v. Aluminis. aur. viij. Myrrhæ, ſpicæ, ana aur. i. s. omphacij, calchadis, ana drach. i. s. gũmi, aur. ij. Fiant trochiſci cum vino ſtyptico, & cum neceſſe fuerit, diſſoluatur vnus cum aceto permiſto cum aqua roſacea, & liniantur frons, & tempora. Si autem inſomnietatem patitur, opij aur. iij. addes.* F

CONFECTIO *trochiſcorum de Arſenico, & ſunt boni ad excoriationem, & ad dyſenteriam, & herpetem. Recip. Arſenici citrini vnc. i. Calcis non extinctæ drach. xij. Acaciæ, † chartarum adustarum, fęcis aceti adustæ, aluminis, balauſtij, ana drach. ij. colcotar, floris æris, ana drachm. v. terantur cum aceto, & ſtent in ſole per decem dies, & fiant trochiſci, & reponantur in vaſe vitri, & ſtringatur os eius, & ponatur vas in vaſe vbi fuerit acetum, & ſunt vltimi, & quando inuitat neceſſitas, ponunt in eis opij drach. iiij.*

† *Alias Tartari combuſti.*

MESVE.

Trochi. alã-dal.

TROCH. Colocynthidos in hierã Hermetis, & cõpoſitiones alias inijciendi loco colocynthidos. Recip. pulpæ colocynthidos albæ, & leuis, & ſeminibus purgatæ, † drachm. x. forcipibus incidantur, & fricentur cum vnc. j. olei roſati: fac trochiſcos cum muccagine ex tragacãthi, gummi, bdelij, ana drach. vj. aqua roſarum dies quatuor maceratis, ſicca in vmbra, tere curioſe, & cum eadem muccagine forma rurſus trochiſcos, & vtere.

† *al. vnc. x.*

CHR. ISTI trochiſci per ſeipſos non habentur in vſu, ingrediuntur hieram Hermetis ſuperius dictam, & habent tamen virtutem ſolutiuam materierum craſſarum phlegmaticarum, propter colocynthidem, quæ in eis ingreditur. Et doſis eſſet ad drachm. i. ſed non conſulo eorum vſum. H

MAN. SVNT hi veluti caſtigatio quædam, ſeu præparatio colocynthidos: & propterea longe ſecurior eſt eorum, quam illius vſus. Diligenter autem cognoſcendum ab eo, qui hoſce parauit, quantum colocynthidis in eis poſuerit, alij enim plus, alij minus accipiunt, cum ægrotantium detrimento ſi id medicus ignorauerit. In meo codice decem drachmis colocynthidos adduntur decẽ, & octo aliarum rerum, qui modus facit, vt tuto poſſit eorum dari integer ſcrupulus, præcipue ſi ſecundo contritus eadem addita ſint.

SYLV. NEC hiera Hermetis, nec hi trochiſci etiam in ſimplicibus Meſue deſcripti vſurpantur, ſalubriores tamen, quam ipſa colocynthis ſunt.

COST. COLOCYNTHIDOS. *Idem ferè libro ſimplicium. Quod terendam ait colocynthida contritione exacta, repetẽda ſunt, quæ lib. canonum, tenuiſſime nempe terenda eſt, ne ſi forte portiones craſſiores ventriculo, aut inteſtinis inhæſerint, dum humore imbutæ tument, ſui acrimonia exulcerent.*

MESVE.

TROCH. Santalorum ad febrem ardentem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam, & ſitim. Recipit trium ſantalorum, ana drachm. viij. ſpodij, ſeminum cucumeris, cucurbitæ, citruli, portulacæ, boli Armenicæ, ana drachm. iiij. roſarum † drach. vj. fac trochiſcos cum aqua portulacæ. Da cum lacte acido, aut omphacio, aut ſucco acido citri, aut ſucco ribes.

† *Vulg. habent drach. viij. camphoræ drachm. berbero aut ſucco eius, drac. iii. ciſce cũ aqua portulacæ. Da cum lacte. &c.*

SATIS anceps ſum, an quos ſandalos nunc vocant, frigidi ſint. Calefacere enim videntur dum guſtantur, & extrorſum admouentur. Non conſueuerunt tamen trochiſci ex eis parari, ſed electarium, quod triaſandalum Nicolaus nuncupat, quo tamen infrigidandi cauſa dato, multos audiui ſe amplius calefactos affirmantes.

COST. SANTALORVM. *Santali an refrigerent, experimento acquieſcendum eſt. In magnis iecoris inflãmationibus quotidie vſurpantur, non fruſtra, hic vero cum tam multis refrigerantibus medicamentis miſtos certum eſt eos præſtare vſus poſſe, ad quos præponũtur.* G

MESVE.

TROCH. ſantalorum alij idem promittentes. Recipit ſantalorum flauorum, drachmas duas, gummi Arabici, ſeminis citruli excorticati, ana drachmam vnam, ſeminũ lactucę, portulacæ, tragacãthi, ſucci glycyrrhizæ, ana drac. s. Fac trochiſcos. vtere vt prius.

MESVE.

TROCH. Hamech, ſedant inflammationem, ventrem leniunt, thoracẽ purgant. Recipit foliorum violarum humidi, & ſicci mediorum, aur. xij. turbith. albi, & gummoſi, aur. vj. ſucci glycyrrhizæ, aur. iij. mãnę, † drac. tres, fac trochiſcos. Dantur aurei duo cum ſaccharo, aut pulpa caſiæ fiſtulæ, his interdum coacti addimus ſcammonij drach. ij.

† *drach. xij.*

CHR. NON ſunt in vſu, tamen poſſumus vti eis ad diſſoluendum omnem ventoſitatem craſſam a quacunque materia factam, ſunt etiam ſolutiui materierum phlegmaticarum, & aquoſarum, & ſi eis addatur ſcammonea, vigoroſius ſoluunt materiam phlegmaticam, & etiam cholericam. Et doſis eorum pulueris abſque ſcammonea eſt drachm. ij. cum ſcãmonea vero eſt drachm. i. s. ſecundum virtutis fortitudinem.

ADDITIO.

Iſti trochiſci Hamech dicũtur trochiſci de violis, Meſ.c.de turbith habet trochiſcos de violis auctoritate Hamech, qui tamen parũ ab iſtis differunt, idẽ c. de aſthmate habet trochiſcos de violis, qui parum ab iſtis differũt, ſimiliter Serapio in proprio antidot. habet duas deſcript. trochiſcorũ de violis, ſed parum ab iſtis differentes, qui ſimiliter in vſu non ſunt.

MAN. DE cyperis, & de ligno aloes, quia non conficiuntur forte ob immodicum precium, dimiſi.

SYLVII. DRACHMIS duabus purgant aquas, & pituitam craſſam, flatuſque diſſipant. Si autem ſcammonium acceperint, etiã bilem purgãt ſeſqui drachma dati. Trochiſci de violis in turbith, & capite de aſthmate iſtis ſunt finitimi.

COST. *HAMECH. quod folia non flores violarum ſumat, præter aliorum, & ipſius quoq; Meſue inſtitutum videtur, qui floribus non folijs purgandi vim tribuunt, propterea dubitare licet pro floribus librarij errore repoſita eſſe folia, quamuis enim non negem folia quoq; cum refrigerio lenire, hic tamen malim flores vbi purgandi vis expetitur. Quod ſi quis folia ſumenda ad Meſue mentem contendat, quia quum flores alibi expetit abſolute violas ſumi iubet, ex quo noſtra de errore cadit coniectura: at meminiſſe oportet ſcribi hæc ex Hamech ſententia, cuius fortaſſe nõ idem erat mos ſcribendi, qui Meſue.*

MESVE.

TROCHISCI. cyperi, corruptionẽ, malamq; coctionem ventriculi, & inde natum oris fœtorem ſalubriter, & certo emendant. Recipe zingiberis, cardamomi, nucis moſch. cubebarum, macis, caryophyllorum, galliæ, gũmi Arabici, ana aur.j. corticum citri, maſtiches, florum ſchœnu anthus, cyperi, ſpicæ, cinnamomi, emblicarũ, extremitatũ myrti, ana aur.ij. ſunt qui addunt moſchi ceratia duo: fac trochiſcos cum melle vuato, vtere cũ vino odoro poſt purgationem, & vomitum.

SYLVII. HORVM troch. drach.j. poſt vacuationem materiæ in ventriculo putris, & corruptæ, ſuo vapore tetro expirationẽ corrumpentis, odorem fœdum emendat, tum quia coctionem iuuant aucto calore natiuo, & ventriculo ab his roborato: tum quod odore aromatico etiam cor, & cerebrum roborante, oris halitum fœdum tegunt, multum tamen calent, ob id æſtate ſuſpecti, & quibus hepar eſt calidius.

COST. CYPERI. *Quam galliam hic velit, non aperit. Sed quamcumq; ex tribus primo loco deſcriptis ſumpſeris, recte ſumes.*

MESVE.

TROCHISCI ligni aloes, ventriculũ, cor, hepar, imbecilla roborant, ob id valent ad oris fœtorem, pulſum cordis, ſyncopem, hydropem. Reci. ligni aloes, roſarum, rub. ana drach.ij. maſtiches, cinnamomi, caryophyl. galliæ, ſpicæ, macis, nucis

A moſch. cubebarum, cardamomi maioris, & minoris, corticum citri, paſtinacæ, ana drach.j. & ſ. moſchi, ambræ, ana drachmæ vnius partem ſextam, fac trochiſcos cum melle vuato. Da cum vino odoro, & aromatico.

COST. LIGNI aloes. *Mel paſſulatum quo hic, & in præcedenti reliqua excipit, melligo eſt, quam vuæ paſſæ reddunt, alioqui ſi apum melle vtaris, vix denſari poterunt paſtilli.*

MESVE.

TROCH. Capparum, ad ſplenis duritiem, & flatus eius diſſipandos. Recip. corticũ radicis capparis, ſeminis agni, ana drachm.vj. melanthij, calaminthes, acori, amygd. amararum, naſturtij, ammoniaci, foliorũ rutæ, ariſtolochię rotundę, ſucci eupatorij, ana drach.ij. cyperi, ſcolopẽdrij, ana drach.j. puluis horum omniũ comprehendatur ammoniaco aceto diſſoluto. Datur aur.j. cum vino, cui incocta ſint radix capparis, cortex fraxini, & cortex tamaricis, aut extremitates ramorũ eius, & cortex ſalicum. Sunt qui valentius efficiunt duplicato ammoniaco.

B

CHR. ISTI trochiſci ſunt principaliter ſubtiliatiui materierum craſſarũ melancholicarum, & illarũ reſolutiui, virtutẽ, & efficaciã habent in aperiendo oppilationes, & remouendo duritiẽ ſplenis, & hepatis, ſunt etiã reſolutiui ventoſitatũ craſſarum in mẽbris

C prædictis, & in quibuſcunq; alijs. Et doſis ipſorũ in puluerẽ redactorũ, & tempus exhibitionis ipſorũ eſt ſicut trochiſcorũ diarhodon, cũ vino ſubtili, vel aqua ſcolopendriæ, vel cum alio liquore cõuenienti. Et eſt vſus eorũ magis cõueniens in paſſionibus ſplenis frigidis a materia melancholia, & ſunt valde notãdi, ſumunt autẽ cortices radicum capparis, & ſunt cappares fructus cuiuſdã herbæ calidæ cõplexionis, & ſiccæ in ſecundo, naſcentes in partibus Alexandriæ, & Apuliæ: & cortices radicis ſunt calidiores, & ſicciores: ac maſticatæ, & in ore retentæ mirabilẽ virtutẽ habent in ſubtiliando materias craſſas phlegmaticas contentas in capite, illas inferius attrahendo, vt facilius expuantur. Semẽ agni caſti, hæc eſt arbor calidæ cõplexionis in primo, & ſiccæ in ſecundo. Nigellæ, ſemen eſt cuiuſdã herbæ calidæ compl. in tertio, & ſiccæ in ſecundo, debẽt aſſumi cum vino, in quo coquatur radix capparis. Radix tamariſci. eſt tamariſcus arbor calidæ, & ſiccæ compl. in ſecundo gradu, habẽs mirabilem virtutẽ ad ſplenis duritiem. Cortex ſalicis. Eſt ſalix frigidæ complexionis, & ſiccæ in primo.

D

Tamaric. *Nigella.* *Cappares.*

MAN. HORVM creber eſt vſus in lienis affectibus. Scolopendriam.) Eam videlicet, quæ vocatur citracum. Agnus caſtus.) Lygos, vel vitex dicitur.

SYLVII. MATERIAS craſſas melancholicas tenuant, lienis, & hepatis obſtructiones liberant, ſicque duritiem eorum ſanãt, flatus craſſos indidem, & ex partibus alijs diſſipant. Dantur tenuis cum vino tenui, vel aqua aſplenij. Cortex ſalicis aſtringens, parum ſcopis propoſitis conuenit.

COST. CAPPARVM. *Quod hic ad lienis humorẽ vſurpatur cortex ſalicis frigido ac ſicco tẽperamẽto, & aſtringens, mirũ videtur: proptereaq; legendũ dicas*

cas cortex filicum, eſt enim huic vis ſtrenue detergendi. Sed ſi ſalicis quoque corticem ſumas, parum intereſſe arbitror, in tanta enim aliarum rerum aperiẽtium ſylua, aſtringente etiam re aliqua, & robur laxiori viſceri conciliante eſt opus. E

MESVE.

TROCH. electri, omnem hęmorrhagiã ſiſtunt. Reci. ſuccini, aur. ſex. cornu cerui vſti, gũmi vſti, coralli vſti, tragacanthi, acaciæ, hypociſthidos, balauſtij, maſtiches, cancami, papaueris nigri aſſi, ana aur. ij. thuris, croci, opij ana aur. j. & s. fac trochiſcos cum muccagine ſemi. † pſyllij.

† aqua ferruis macerati.

Confectio trochiſcorum de charabe abſcindentium ſanguinem de omni loco manationis eius. Accipe charabæ, aur. vj. cornu cerui aduſti, gummi aduſti, coralli aduſti, tragacãthi, acaciæ, hypociſthidos, balauſtiæ, maſticis. laccæ, papaue. nigri aſſi, ana aur. ii. thuris, croci, opii, ana aur. i. & s. Fac trochiſcos drac. i. cũ mucilagine pſyllij. F

CHR. ISTI trochiſci conueniunt in paſſionibus, in quibus ſanguis ſuperflue emanat, & maxime ſuperfluo fluxu ſanguinis a pectore, & ruptura venæ in ipſo, & ſuperfluo fluxui ſang. ab hepate, renibus, & inteſtinis. Sed ſuper omnia confert ſuperfluo fluxui ſang. hemorrhoidarum, & menſtruorum, & debent exhiberi cum aqua plantaginis, vel ſucco eius, ſeu cum aqua myrti ſeu corrigiolæ, vel aqua pluuiali chalybeata, poſſent etiam exhiberi cum pauco vino ponrico, vel ſucco agreſtæ abſq; ſale, ſeu cum vino granatorũ, vel cũ ſimilib⁹ ſuccis. Et doſis eius eſt drac. i. Et modus cõſtructionis apparet ĩ litera, & ſimplicia ſũt ſuperi⁹ declarata. Et nota, q̃d iſti trochiſci nõ ſolũ cõueniũt ſi p̃ intus aſſumant' in ſupradictis caſibus, ſed etiã in dyſenteria cũ clyſteri maxime cõueniunt præmiſſa mundificatione, & euacuatione cũ pharmaco leui euacuante, comprimendo, vt dictum eſt ſupra. G

MAN. ISTI trochiſci a Paulo trochiſci de electro dicuntur, & aliter, in hunc videlicet modum deſcribũtur: Pſyllij vnc. v. maſtiches, ramentorũ electri, ireos, croci, ana vnc. iiij. opij, vnc. j. CHARABE.) Succinum, & à quibuſdam electrum dicitur.

SYLV. Δι᾽ ἠλέκτρου ſeu ex ſuccino, fluxum ſanguinis præſertim, thorace pulmone, hepate, renibus, vtero, hæmorrhoidib. drach. j. ſumpti cũ aqua, aut ſucco plantaginis, vel polygoni, vel ſimilium, aut vino granatorum, aut omphacio non ſalſo, aut vino auſtero imbecillo, & aqua pluuia chalybeata. In dyſenteria quoq. clyſteres inijciuntur corpore purgato per rhabarbarum, vel alio comprimendo vacuato. Paulo autem fiunt troch. dialectru ex pſyllij vnc. v. maſtiches, electri, ſcobis iridis, croci, ana vnc. iiij. vel cum Gal. Oribaſio, Actuario drach. xxx. opij, vnc. j. vel cum Oribaſio, & Actuario xv. cætera apud hos ſunt eadem, niſi quod Actuarius ſcobis loti recte addit. Nam louis arbor ſiccat, adſtringit decocto ſuorum ramentorum in aqua aut in vino, etiam Gal. in lib. 7. ſimp. vt pilos fluctes cohibeat, & fluxum muliebrem, dyſenteriam, cœliacum affectum. H

COST. ELECTRI. *Qui trochiſcis de charabe nuncupatis recẽtibus vſi ſunt, paſſi interdũ ſunt eius infamæ veſtigia, & ſtuporem, & mentis moleſtiã, quæ efficere opiũ ſolet, vt propterea in huius medicamẽti vſu prudẽter cũ ijs agendũ ſit, quibus cerebrũ eſt imbecillũ.*

MESVE.

TROCHIS. † Halicacabi, ad renũ & veſicæ vlcera, † natam inde dyſuriam. Recipit † baccarum halicacabi, drachm. tres, ſeminis citruli, † melonis Indi, cucurbitæ, ana drachm. iij. & dimidiam, boli Armenicæ, gummi Arabici, thuris, ſang. draconis, papaueris albi, amygdalarum amararum, ſucci glycyrrhizæ, tragacanthi, amyli, nucleorum pineorũ ana drach. vj. ſemin. apij, ſuccini † boni, hyoſcyami, opij, ana drachm. ij. Da drach. j. cum iulep, aut cum hydromelite.

† Alchechengi. † Vel & dolorem quando exit urina. † granatorum. † albatecha † Sinopida vt multi ſentiunt Manar.

CHR. TROCHISCORVM de alchechengi principalis vtilitas eſt in paſſionibus renum, & veſicę. nam conueniunt ardori vrinæ, excoriationi renũ, veſicæ, & viarũ vrinæ, mundificant, & conſolidãt vlcera facta in eis, & dolorem mitigant, ſi pluribus continuis diebus aſſumãtur. Et doſis ipſorum, & tẽpus, & modus, eſt ſicut de trochiſcis diarhodon cum iulep roſato, ſeu aqua mellis, aut vino ponrico, ſecundũ exigentiã diſpoſitionis. Sumuntur hic grana alchechengi, & eſt ſpecies ſolatri facientis cõchulas rubeas, recluſas in folliculo rubeo frigidæ, & ſicca cõplexionis in ſecundo, & iſtæ cõchulæ ſunt illæ quæ habẽtur in vſu. Et alia ſpecies, quæ facit cõchulas nigras ſine folliculo, quæ eſt frigidior, & ſiccior ſupradicta, cuius ſuccus eſt ſumme cõueniẽs poſitus ab extra ad remouendũ omnem ſuperfluã caliditatẽ extrinſecã, & eius ſuccus cõuenit poſitus ſuper fronte, & tẽporibus, ad remittendũ, & prohibendum alienationem, & phreneſim. Batecha eſt melo longus, & viridis, qui in partibus noſtris multum comeditur in fine veris, non tamen eſt ſanus. quia duræ digeſtionis, & mali nutrimenti. Et eſt frigidæ, & humidæ complexionis in primo.

Alchechengi.

ADDITIO.

Iſti trochiſci ſunt in vſu maxime ſecundũ præſentem deſcript. & poſſunt fieri cum opio, & ſine opio ſecundũ voluntatẽ medicorum. Auic. in v. can. habet duas deſcript. ſed nõ ſunt in vſu. Raſis etiã in diuiſionibus in c. medicinarum vrinæ, habet vnam aliam deſcript. quæ eadem non eſt cum iſta, nec eſt in vſu. Hic intrat batheca. Et eſt batheca Arabica ſecũdum Simonem Ianuenſem melon magnus viridis, qui anguria a quibuſdam dicitur, ſemen vſui medicinæ competit. Similiter dicamus de bolo, bolum vel bolus eſt ſynopica vel macra, lutum carpentariorum, vel lutum pictorum, & ſic eſt, & hæc terra eſt quam Auicen. vocat macram.

Batheca. Bolus.

ALCHECHENGI eſt ſpecies ſolani, quam veſicariam vocant, & græci phyſalida. Inde trochiſci diaphyſalidon, qui ab Auicenna corrupte dicuntur dyſſalidi. ALBATHECHÆ.) Cucumeris, videlicet magni anguria dicitur. BOLI. intellige milton, quæ & macra, ſunt magni momenti in renum, & veſicæ doloribus. Solent etiam cum opio, & abſque eo parari. Paul. hoc pacto: Seminis cucumeris vnc. iiij. ſeminis hyoſcyami, cicutæ vncias duas, fœniculi,

lapathi,

lapathi,croci,nucleorum pini,amygdalarum amararũ, A opij ana vnciam vnam,phyſalidon vnc.iij. vini quantum ſat ſit.

SYLVII. HI trochiſci *ἐκ ϛρύχνου* id eſt de halicacabo: conueniunt ardori vrinæ,quam vocant ab vlceratis renibus, vreteribus,veſica, meatu vrinario pluribus cõtinenter diebus aſſumpti cum iuleb roſato, vel hydromelite, vel vino auſtero imbecillo. Nam vlcera tergent,glutinant, in cicatrice tegunt, & vrinæ acrimoniam vlceribus mordacem mitigant,ſtringmeſta cum vrinis mucoſa,& dolorifica obtundunt. Poſſunt etiam,ſine opio parari. Alia eſt cõpoſitio Pau.& Actuarij,magna parte cum hac conueniens.Haſtenus troch. Meſue. Trochiſci ex Agarico fiunt ex ipſius puluere cũ vino albo, cui zingiber fuerit infuſum,vires habet agarici,ſed tutius agit, minoreque ventriculi noxa. Trochiſci dia glaucu Gal. ad phlegmones mediocres non pulſatiles, incipientes, præſertim aurium, oculorum,& eryſipelata incipientia, & œdemata,& aurium vlcera. Glaucium ex aqua pluuia diligenter tere, forma paſtillos, addita gummeos parte aij.aut xv. ſi fragilius fuerit quam formari poſſit. Troch. Andronis, Paſſionis,Polyidæ multiplex lib. cõp. ph.g.& Paul.lib.7.Troch. dia.opij. Gal.ad aurium inflammatarũ dolorem magnum,& implacabilem.Recip.caſtorij per ſeſcuigali accurate drach.a. opij in ſapa diſſoluti drach.a.ſi dolor ſit vehementiſſimus: ſi minor eſt drach.a. tempore vtendi diſſolue ſapa ex muſto (hoc enim magis mulcet dolorem, quam vinum dulce) in conſiſtentiam, quæ clyſtere auriculario poſſit auribus infundi. Troch. bechici tuſſim ab arteriæ aſperæ ſiccitate, & caliditate leniunt,in catapotijs dicta recipiũt, ſucci glycyrrhizæ,ſacchari opimi,ana drach.vj.amyli,tragacanthi, amyg.dulcium,ana drachm. iiij.cum ſucco ſemi.pſyllij,vel ſemi.cydoniorum forma.Troch.alba idem pollentes,gummi tragacanthi, in aqua roſarum diſſoluti, & ſacch.albi.q.ſ. Si inſomnia adeſt, miſce ſem.lactucę, & papaueris, ana drach.j.& in catarrho ſeri. Mirum eſt vulgus catapotia vocare has hypoglottidas, & arteriacas antidotos,cum lupini forma fiant vti cæteræ. Etiam ſi Meſues harum autor pilulas vocet, aliæ ſunt bechicæ.Alexãd.pag.120.Quãuis catapotia etiã bechica inueniantur, qualia ſunt hæc Gal.lib.7.comp.ph.par.dolorem lenientia, ſomnum conciliantia, & ſanguinem ſpuentibus ſalubria, ſtyracis vnc.1.opij.myrrhæ.ana ſemunciam,paſſo diſſoluta finge in catapotia, erui magnitudine danda dormituro.

COST. HALICACABI. *Quorſum, hic vbi deterſione cum apertione eſt opus, bolum,aliaq; multa ſumat,aſtringente,& incraſſante prædita facultate, mirandum videtur. Sed non modo deterſione harum partium vlcera egent,ad etiam,ob dolorem,qui ſæpe acerrimus eas inuadit partes neruoſas, & ſenſu inſigni præditas, inducẽdum eſt ipſis aliquid,quod eas veluti muniat,ne acrius lotium præterfluens dolorem,vlcuſq; ad augeat,præſtare autem hunc muniendi vſum bolus poſeſt, præterquam, quod glutinat, ſi aliquid vniẽdum ſit in vlcere,& deſiccat,quæ ratio eſt vlcerum curandorum,boli autem, & reliquorum vitium quo ſordida lentore ſuo reddere poſſint vlcera, corrigunt hoc loco, & ſemina veſicarij ſolani detergentia efficaciſſime, & ſemina alia citruli, melonis Indæ, cucurbitæ,apij, & glycirrhiza ſuccus.*

DISTINCTIO NONA de ſuffuf & Pulueribus.

CHR. HÆc eſt nona pars principalis,in qua determinat de diuerſis diſpoſitionibus puluerum conferentium diuerſis diſpoſitionibus. Et licet communiter non habeantur in vſu,nec præparati reperiantur, tamen vſus ipſorum magiſtraliter eſt conueniens diuerſis diſpoſitionibus propter eorum vtilitates, & iuuaméta. Differt autem puluis a Suffuf: nam puluis eſt nomen generale ad omnem puluerem craſſum, vel ſubtilem,ſim- A plicem,vel compoſitum.Suffuf autem eſt nomen particulare ſolum ad puluerem ſubtiliſſimum, ſicut alcohol, & compoſitum pluribus pulueribus. Differt autem Suffuf à ſief, quod eſt puluis ſubtiliſſimus reductus ad formam troch. fricatur autem prædictum ſief, cum aliquo liquore,& aqua fœniculi,vel roſata, & adminiſtratur paſſionibus oculorum propter eius ſubtilitatem.

Differentia inter puluerem, & ſuffuf.

Differentia inter ſuffuf & ſief.

MAN. VIDETVR intelligere Meſue medicamina exodoratis rebus in puluerem redactis cõpoſita, quæ cum aliquo liquore bibuntur. In his pauca ſunt,quæ declarationem deſiderent. In primo quidem nihil.

SYLVII. PVlueres odorati tenuiſſimi,& compoſiti cum liquore aliquando bibendi, Arababus ſuffuf dicti, vſu hodie rariſſimi.

COST. B QVOD antea dicebamus, præſtaret ſimplicia omnia præſertim aromata in præſentem vſum terere, quum res poſtulat. Cæterum ob præcipitem morborum motum ſæpe in promptu eſſe præſidia oportet, licet aliquam iacturam paſſa. Præterquam, quod vbi plura commiſcentur,eorum quæ miſcentur fermentatio fit quædam,& communicatis ipſorum inuicem facultatibus vna quaſi noua forma ſurgit maioris paulo poſtea vſus, quam antea. Ob id etiam puluis multarum rerũ cum ſimplex, tum compoſitus paratur, ſeruaturque in repentinum vſum. At vero non poteſt hic diutius integras vires ſeruare, vt melle ſaccharo ſucco ve aliò exceptus ſeruatur, euaneſcit enim ex attenuata eius ſubſtãtia, vis celerrime, præſertim,ꝙ in igneis, aereiſq; par tibus inſidet: vt propterea, qui recte medicinã faciũt, non temere eiuſcemodi pulueres non annuas modo, ſed etiam quadrimeſtres negligunt, vbi ex ijs conſtant re- C bus, quæ odore præſtare debent. At rerum, quæ natura inodora ſunt, quarumque denſa, craſſa, duraque materia eſt, longe diuturnior eſt vigor, vt gemmarum, corallorum, margaritarum, lapidum, cornuum, propterea; quæ huiuſcemodi ſunt, vt longiori tempore egent, vt in puluerem ducantur, & præparentur, ita etiam diutius durant. Horum autem, & reliquorum, quorum ad ſiccandum præcipuus eſt vſus, ſeruari, & poteſt, & debet puluis, vel pro puluere formari paſtilli debent opportune parandi, reliqua in præſentem potius neceſſitatem terri conſulerem: præſertim in ijs affectibus, qui dãt medico afferẽdi præſidij inducias: quales ferè ſũt quotquot ijs puluerib. curãtur, quos Meſue hoc tractatu deſcribit.

MESVE

D PVLVIS ligni aloes,ventriculi humiditatem immodicam ſiccat, flatus diſſoluit, coctionem iuuat. Recip. ligni aloes vnc.dimid. galliæ aur.j. & ſ. ſaccha. albi, vnc.j.& ſ. potatur drac. iij. cũ miua.

CHR. EST hic puluis cõueniens ad deſiccãdum humiditates contentas in ſtomacho, & ad reſoluendũ ventoſitates in eo,& eſt adiuuãs ad digeſtionẽ. Et doſis eſt drac.iij.cũ miua, ſ.ſimplici, vel aromatizata dictis ſuperius, diſtemperatus cũ aqua mẽtæ vel abſinthij,vel fœniculi, ſecundum diſpoſitionem: & debet aſſumi ſub actuali caliditate de mane vel de ſero, vacuo ſtomacho,& ante cibum per duas horas.

SYLVII. CVM miua ſimplici,vel aromatica,& aqua fœniculi,vel mentę, vel abſinthij horis duabus ante cibum, & ſi vis, veſpere hora ſomni.

COST. PVLVIS ligni aloes. *Pro gallia hic, & in ſequenti aromaticam tertio loco antea ab hoc authore deſcriptam licebit ſumere, ventriculo, reliquorumque viſcerum frigidis affectibus vtilem.* E

MESVE.

PVLVIS ligni aloes alius, cor, & ventriculum roborat, oris odorem commendat, coctionem iuuat. Recipit ligni aloes drac. iij. cardamomi, menthæ ſiccæ, ſpicæ, † marrubij, cyperi, corticis citri, an. † drachm. ij. galliæ, ſchœnuanthus, ana drac. j. maſtiches, aniſi, apij, ana drac. ij. ſacchari pondus omniū. Da cū mina.

† marmacur.
† aur. ij.

F

CHR. SVFFVF aliud ligni aloes habet iuuamenta ſupradicti pulueris, & vltra illa maxime confortat virtutes hepatis, & cordis, & oris bonum odorem facit. Marmacur idest marrubij, quidam exponunt idest maiorana, quidam, & forte melius, idest meliſſa. Et doſis eſt ſicut ſupradicti.

MAN. MARMACVR.) In hoc ſecundo, quod vel melyſſophyllon, vel citratū ocymū ſignificat. In aro matizato, habet.) Pro quo ſaccharū candum accipiunt.

COST. DE ligno aloes aliud. *Schœnanthum cum floribus ſemper ſumendum. Apij autem licet non explicet, & hic, & vbi abſolute ponitur, ſemen accipies, reliquis eius ſtirpis partibus valentius.*

G

MESVE

PVLVIS Diathodon, intemperiē ventriculi frigidā corrigit, ob id dolorē inde natū ſanat, ipſumq; roborat. Recipit trochiſcorum diarhodō, maſtiches, ana drach. iij. ſuccini, menthæ ſiccæ, ligni aloes, ana drachm. ij. & s. Da drachm. j. cum vino odorifero.

CHRI. ISTE puluis principaliter eſt calefactiuus malæ complexionis frigidæ ſtomachi: Vnde confert dolori eius facto à materia frigida, & ventoſa, & eſt multæ cōfortationis virtutis digeſtiuæ in ipſo, & deſiccatiuus humiditatū putridarū, & corruptarum contentarum in ſtomacho. Et doſis eſt vſq; ad drach. i. s. cū vino odorifero, obſeruatis conditionibus.

H

SYLVII. HVMORES in ventriculo ſuperfluos, etiam putres, frigidos, flatuoſos abſumit, coctionemque adiuuat.

COST. DIARHODON. *Electrum ad dolores inteſtinorum ex frigidis humoribus, & flatibus, drachmæ vnius pondere ex odorato vino vel ſtillatitia cinnamomi, aut alia eius generis aqua datur non fruſtrato euentu. In nephriticis interdum confert, vel diſcuſſis flatibus, vel deturbatis inutilibus viſcerum ſuccis, quorum præſentia anguſtiores renes, vrinariiue meatus dolore magis vexabantur.*

MESVE.

PVLVIS aromatum, vētriculum roborat, coctionem iuuat, flatus diſſoluit, halitus gratiā commendat. Recipit aniſi aur. xij. ſemin. fœniculi † aur. iiij. glycyrrhizæ, zingiberis ana aur. iij. caryophyllorum, macis, cinnamomi electi, † galangæ, galliæ moſchatæ, ana aur. ij. ligni aloes, corticis citri, ana aur. j. & s. moſchi boni drachmæ vnius quartam; ſacchari albi ad pondus omnium, ſacchari candefacti, dimidium pondus omniū. Datur aur. ij. cum vino albo.

† aur. iii.
† Vet. verſio legit galangæ an. aur. ij. galliæ moſch. aur. i.

COST. PVLVIS aromatum. *Saccharum, quod hic album deſumit tum album tum quod candidum vocatur, facile humeſcit; ita vt pulueres cogat. Sed ob id etiam integras vires diutius ſeruat.*

MESVE.

PVLVIS impinguare expertus. Recipit farinæ cicerum infuſorum lacti dulci, & ſiccatorum, & iterum infuſorum lacti, & ſiccatorum, ac tertio deinde coctorū vnc. vj. oryzæ frequēter lotæ, vnc. ij. tritici, & hordei excorticatorū, & ſæpe lotorū, & ſiccatorū, & ſæpe lacti infuſorū, & ſiccatorū, ana vnc. iij. amygdalarum dulcium, vnc. v. papaueris, † panis albi cocti de ſceni ana vnc. iiij. ſacchar. albi, lib. j. tere. Da ſorbendas † in die mane vnc. iij. coctas cum lacte, aut aqua cicerum.

† Vet. tortellarum de ſeni.
† Vet. omni die.

CHR. SVFFVF bonum impinguatiuum. Conuenit corporibus extenuatis macrefactis, ac etiam exiccatis. Tortellarum de ſcēni id eſt panis biſcocti facti de flore farinæ de illa contrata. Et doſis eius eſt vſque ad drach. iiij. ſumendo de ipſo pluribus vicibus in die cum lacte, aut cum aqua ciceris.

MAN. TORTELLARVM de ſeni.) Per quas panem bis coctum. Efficax ſatis eſt ad concubitum ciendum.

SYLVII. CONVENIT emaciatis etiam lacte, & decocto cicerum diſſolutus hic puluis: ad venerem quoque ciendam facit.

COST. PVLVIS impinguare. *An oryza ſit cum cortice ſumenda, an etiam lacte, vt reliqua hoc loco cerealia maceranda ſit, licet non ſcribat, non tamē errabis, ſi deglubitam eodem modo lacti infundas quo reliqua. Papaueris autem nomine intelligendum album, quod hic cum alijs ad auertendam maciem nō importune aſſumitur: tum eo nomine quo ſomnum conciliare poteſt; tum vi ſiſtendæ, retundendæque tenuioris acrioris fluxionis, quæ dum ne ſolidis partibus alimenta inhæreant, efficit, Hippocratis ſententia, ſæpe cauſa eſt tabis. Nō temere hunc puluerem Syluius Venerem excitare admonet, eſt enim ad id efficax, & aucto ſemine, & flatibus excitis.*

MESVE.

PVLVIS baccarum myrti ad vētriculi & aliorum viſcerū imbecillitatē. Recipit. † baccarū myrti, & granorū granatorū acidorū toſtorū ana drach. xx. cymini Carmeni aceto 24. horas infuſi, & ſiccati,

† Vet. granorum myrti.

cati, coriandri ſicci ſimiliter infuſi,& ſiccati, & torrefacti † (polentæ, ſucci meſpilorum immaturorum,ceratiorum) rhois, glãdium,ana drac. x. acaciæ,hypociſtidos,ana drac.v.confice,& da.

†Ver. sauich. anabach. charub de ſpinis.

ISTE puluis eſt magnæ vtilitatis ad lubricationem ſtomachi, & viſcerum; ſiſtit enim principaliter lienteriam, habet enim virtutem fortiter conſtrictiuam ſtomachi,& inteſtinorum. Sauich. ideſt hordei immaturi, anabach, ideſt ſucci meſpilorum imaturorum. Doſis eius eſt cum vino citoniorum vſque ad drach.ij. temporibus ſupradictis.

MAN. SAVICH. græce ἄλφιτα latine polenta. SANABVCH.) Abah apud Auic. eſt quod Dioſc. loton arborem vocat. CHARVB.) Grȩce ceratia, latine ſiliqua. Sed forte totum hoc legendum ſimul, hoc pacto: Sauich anabach charub de ſpinis. Nam Auic capite de nabach, meminit ſanich de nabah. Serapion vero dicit vnam eius ſpeciem habere ſpinas. Erit ergo ſenſus: Sauich. ideſt fructus acerbi torrefacti ſumpti anabach, dicto charub ſpinoſa. Alibi tamen per nabach intelligũr zizypha, hoc eſt iuiubas.)
CVRTICVRI.) ideſt arboris acaciæ. Tarathit. ideſt hypociſthidos.

YLVII. DIARRHOEAN, lienteriam,& omnem viſcerum lubricitatem, ſiccando,& adſtringendo, valenter corrigit.

COST. BACCARVM myrti. *Hunc efficaciſſimum ad fluxus ventris experiere. Quod Syluius (baccas myrti) ſcribit, vetuſta verſio legit (grana myrti) quaſi ſemina, non totus fructus exquiratur. Sunt vero ea ad affectus propoſitos valentiora reliquis fructus partibus,& faciliora, vt ducantur in puluerem, non errabit tamen, qui totas ſumpſerit baccas. Punicorum autem acini exprimendi antea ſunt, vt facilius aſſentur. Quod vertit Syluius (polentã) vetus interpres legit (ſauich) quod aliqui hordeum immaturum vertunt, alij ſequentibus vocibus, id eſt meſpilis immaturis, accommodãt, quaſi velit eorum immaturorum ſuccum: Sic polenta, vacat. Licebit vtro velis modo impune (vt exiſtimo) agere, polenta craſſitudine,& lentore ſuo non importune ad hos affectus vſurpabitur, ad quos interdum etiã amylum, ſuccus autem meſpilorum eo modo denſatus, quo acacia in vſum venit, vt in puluerem ducatur, aut (ſi etiam polenta ſumenda eſt) immatura meſpila arefacienda erunt, tum terenda. Exhibendi autem pulueris huius ratio licet non ſcribatur, ſiue ſit cum punici ſucco, ſiue cum ſucco citoniorum, aqua plantaginis, aut ſimilibus, nihil intereſt.*

MESVE.

†Ve. ad tuſſim antiquam.

PVLVIS ad † tuſſim,& thoracis dolorem. Recipit amygdalarũ dulciũ, ſacchari, ana vnc.ij. ſemiſ. fœni. vnc. j. tere. Da cum iulep (ſcilicet violato,& aqua adianti albi.)

CHR. HIC eſt vltimus puluis qui ponitur hic a Meſ. qui eſt aliqualiter lenitiuus aſperitatum pectoris, vnde eſt conueniens tuſſi antiquæ,& dolori pectoris, & datur cum iuleb violato, & aqua capillorum veneris. Ex ſupradictis pulueribus poſſunt conſtrui confectiones, vel electaria cum zuccharo, vel cum

A melle, aſſumendo de eis iuxta portiones ſuperius dictas in alijs electarijs. Et doſis eſſe poterit vſq; ad drachm.i. Et omnes pulueres nõ ſunt ſolutiui, ſed ſolum habent virtutes ſuperius dictas, & ſic denominari poterunt ſub illo nomine, ſub quo hic denominantur. Exẽpli gratia, incipiendo a primo ſuffuf, vbi dicitur ſuffuf de ligno aloes,& ſic de alijs. Eſt aliꝰ puluis qui trahitur ex dictis Gal.v. de ingenio ſanitatis c. de fluxu ſanguinis ex ruptura venæ in pectore, qui ſumme conuenit ad reſtringendũ omnem fluxum ſanguinis vndecunq; emanantis, maxime ex vulneribus, cuius hæc eſt deſcriptio. Recipit boliarmeni, ſanguinis draconis, terræ ſigillatæ, thuris, maſticis, aloes, pilorũ leporis minutim inciſorum ana drac.i. diſſoluantur in albumine oui,& cum ſtupa, & cum petijs infuſis in eo æqualiter expreſſis ponantur ſuper locum,& quidam cum albumine oui ponũt de ſucco plantaginis. *Puluis mirabilis in quolibet ſanguinis fluxu.*

B Alius puluis traditur ab Auic.v. fen.iiij. can. ca. de fractura craniei, hic puluis capitalis generaliter ab omnibus medicis habetur in vſu, & eſt conueniens poſt abraſionem oſſis,& digeſtionem vlceris,& ipſius mũdificationem, ad generationem carnis, ſuper oſſe diſcooperto, & etiam ſuper panniculo, dicto dura mater, ſi ſuper eo aſpergatur. Cuius hæc eſt deſcript. Recipe ſarcocolla, thuris, ireos, ſanguinis draconis, myrrhæ, ariſtolochiȩ lõgȩ ana partes ȩquales, fiat puluis.

Puluis factus ſolũ ex limatura chalybis aſſumptꝰ cum zuccharo roſaceo. Et doſis eſt drach.i.s. cum ij. zucchari ſupradicti in forma pilularũ ſeu electarij, debet tamen prædicta limatura chalybis pluribus,& pluribus diebus in aceto infundi,& ſic pluries exiccari, aliter eius vſus non eſt cõueniens, licet quidam ipſam limaturã prȩparent,& infundant quandoque in lacte caprino, & quandoque in aqua lactis,& quandoque in oleo amygdalarum dulciũ,& hoc aſſumũt eam, quod non eſt malum, vt eius aſperitas remoueatur, hic puluis modo ſupradicto aſſumptus ieiuno ſtomacho eſt valde cõueniens habentibus proſtrationem appetitus, & relaxationem villorũ ſtomachi ex humiditate ſuperflua illam deſiccando, vnde virtus digeſtiua ſtomachi multum vigoratur ex eius aſſumptione. Confert etiam principaliter cachexiȩ,& corporibus quibus habitudo corrũpitur,& quibus corpus citrinatur cum admixtione coloris cinericij, vnde conuenit principio hydropiſis hepar confortando, ac vigorando in virtutibus ſuis. Et generaliter eſt cõueniens ad deſiccandum omnes putredines,& corruptas materias vbicunq; contentas in membris nutritiuis. *Puluis incarnatiuus.* *Pul. appetitum proſtratum.* (C)

D Puluis alius ab expertis chirurgicis multũ habetur in vſu, qui ſolum eſt factus de alumine de rocha aduſto,& eſt valde conueniens in vlceribus fraudulentis, carnẽ fortiter corruptã remouendo, & bonã generando, eius mordicatio ex aduſtione remittitur, & cõuenit in vlceribꝰ putridis oris, gingiuarũ,& linguæ, lauantur.n. vlcera profunda carnoſa,& fiſtuloſa cũ tali puluere infuſo in aqua hordei, quandoque in vino,& quandoq; in lixiuio, ſecundum quod quærimus maiorẽ vel minorem exiccationem,& abſterſionẽ, vt talis liquor melius attingat profundũ vlceris, debet tamẽ colari prȩdictus puluis a liquore, in quo infunditur,& ſufficit virtus, quȩ remanet in liquore, quandoq; cõuenit prædicta vlcera cũ cãnula argẽtea clyſterizare. Alius eſt puluis, cuius vſus eſt cõueniẽs poſt digeſtionẽ humoris euacuãdi, & eſt prĩcipaliter *Puluis ad vlcera.*

ſolutiuus materierum phlegmaticarum contentarũ E in iuncturis, attrahens a remotis. Et ideo conuenit, ſi debito tempore aſſumatur, podagricis, iſchiaticis, & alijs paſſionibus iuncturarũ, cuius hæc eſt deſcriptio. Recip. turbith, drachm.i. hermodactylorum drachm.s.zingib.ſcrup.i. zuccari, vnc.s. Et doſis eſt vſque ad drachm.i.s.de mane cum iure pulli, vel alio liquore conuenienti. Puluis in colica drachm.ij.cymini cum vino calido de mane ieiuno ſtomacho, & eſt curatiuus, & præſeruatiuus, ſi aliquibus diebus continuetur eius aſſumptio.

SYLVII Hi pulueres recipi poſſunt in electaria mollia, & dura, mellita, vel ſaccharata. Puluis Gal.lib.5. methodi, omnem hæmorrhagiam, etiam ex arteria ſiſtit. Rec. thuris parté j.aloes partem j.ſemiſ. vtendi tempore cum ouo albumine ſubige ad mellis craſſitiem: pilo leporis mollisſimo excipe: vaſi ipſi, & vlceri liberaliter impone lanam eodem medicamento madentem ſuper hæc applicat Aetius. Guido Cauliacus pilos incidit, & alijs miſcet. Alij præter pilos miſcent bolum Armeniam, ſang.dracon.maſtichem, terram ſigillatam: ſuccum plátaginis addunt, & ſtupis excipiunt. Puluis Auic.inſperſus, carnem gignit abraſo cranij oſſe, & vlcere ſuppurato, etiam ſi craſſa meninx appareat. Recip. ſarcocollæ, thuris, ireos, ſanguinis draconis, myrrhæ, ariſtoloch.longæ, ana, fiat puluis. Multis in vſu eſt, ſumptus ex Gal.lib.3.meth. & ex catagmaticis in lib.de comp.phar.g. Puluis ex limatura chalybis aceto aliquoties macerata, & ſiccata. ſumptus drachm j & s. cum ſacchari vnc.ij. ieiuno ſumptus, humiditatem excrementoſam, & putrem ventriculi, hepatis, lienis, & aliarum partium nutritoriarũ abſumit, obſtructiones liberat: ob id ſaluberrimus eſt ictero vtrique, & incipienti hydropi, cachexiæ, cacochymiæ, coctionem ob id iuuat, & appetentiam inuitat, ablatis ſcilicet cauſis proſternentibus. Alumen rupis vſtum: vlceribus omnium partiũ putridis, fiſtuloſis, vel aliter maleficis confert. & multo magis ſi ante vlcera lauentur, & foueantur aqua, vel lixiuio, vel vino, quo puluis iſte maceratus ſit, & colando remotus. Chirurgis in vſu multo eſt. Turbith drach.j.hermodactylorum, drach.s.zingiberis, ſcrup.j. ſacchari. vnc.s. Da drach.j.& s.ieiuno cum iure pulli, vel alio idoneo, pituitam a partibus remotis purgat: ob id ſaluber eſt affectibus iuncturarum. Cymini drach.ij. cum vino calido a ieiuno diebus aliquot ſumptus, curat colicum dolorem, & prohibet.

Pul.contra peſtem vſitatiſ.

Rec.radic. tormentillæ, dictamni, iunici, ſcabioſæ, radi.bugloſſæ, ana vnc.s.ſemi.citri, & acetoſæ, ana drach. iiij.coriandri præparati.ſemi. portulacæ, raſuræ, eboris, ana drac.ij corallij vtriuſque, ana drach.j.s roſarum rubrarum drach.j.terræ ſigillatæ veræ vnc.s.boli Armenicæ veræ, vnc.ij. fiat puluis.

Pul.elect de bolo.

Doſis ad peſtem, boli arme. drac. ij cum aqua roſ. vnc. ij. vini vnc.s.

Rec.omnium ſantalorum, galangæ, ligni aloes, cinnamomi, coralli.rub.roſarum rubr. ſemi.melonum.ana drach.s.rad.iunci, & tormentillæ, ana drach.iij. raſuræ eboris, cornu cerui, ana drac. ſemiſ.nucem moſch.vnam: macis, cebebarum, ana drach.j.aniſi, marathri, zingib.ana grana xv. ſemi. acetoſæ, citri, iuniperi, bombacis, caryoph.ana drachm.s. boli Armeni drachm. ij. fiat puluis.

Pul.contra lumbricos.

Rec.ſemi. contra lumbricos vnc.j. lupinorũ, vnc.s.abſinthij, drach. ij.cornu cerui vſti, drach.j.s.fiat puluis.

Pul. pro epithemate cordis.

Rec.florum bugloſſi, boraginis, meliſſæ, ana manip.s.ſantalorum omnium, roſarum rub.ana drach.ij. doronici, been albi, & rubri, carabæ, oſſis de corde cerui, ana ſcrupulos quatuor, corticum citri, ſemin.oxalidis, ligni aloes, caryoph ana drac.j.s. croci, ſcrup. s.marg.drach.s.moſchi. gra.iij. camphoræ, gra.vj. fragmentorum lapil.omnium precioſorum, drach.j. coralli vtriuſque, ſpodij, ana drachm.ſemiſſ.trita per ſe miſce.

Pul.cordialis ex iiſdem, vel ſic.

Recip. corallij vtriuſque, ſigilli Lemnij veri.ana vnc.s.raſuræ eboris.cornu cerui, ana drach.ij. margar.drach.j.coriandri præparati, ſpodij roſarum, ana ſcrup.ij.s. oxalidis, fragmentorum precioſorum, oſſis de corde cerui, ana drach. ſemiſſ.ſacchari, vnc.iij.folia auri, & argenti, ana xxv.per ſe trita probe, ſerua.

Pul.violarum odorus.

Recip.rad. iridis. Florentinæ, lib. iiij. maioranæ ſiccæ, quart. vnum, calami aromatici, vnc.iij. roſarum, violarum, ana vnc.v.caryophyl.vnc.j. & ſemiſ.moſchi, drach.j.

E Pul.alexipharmacus ex cordialibus.

Puluis bonꝰ ardenus. Ex bolo Armenica cum aceto præparata, ſemine rutæ, doronico, carabe, cardui benedicti ſemine, xyloaloe, ſerico crudo, rad. tormentillę, dictamno, iunico, ſcabioſa, croco, ambra, moſcho, pul.dia marg.fiat pul.vel cum ſyrup.de ribes optata.

Pvlvis ad tuſſim. *Amygdalæ deglubitæ ſumendæ ſunt, quod cortici aſtrictory nonnihil ineſt: & ingratus eſt palato cortex, ſed quomodo in puluerẽ cum ſacchari, & fœniculi vncijs in ſumma tribus, amygdalæ vnciæ binæ duci in puluerem poſſint, non video. Parum tamen intererit ad propoſitum curandum affectum, qua ſit conſiſtentia. Qui medicinam diligenter faciunt, fercula ex amygdalis fęniculi aqua, & ſaccharo ad hunc ipſum affectum ſtrenuum præſidium experiuntur.* COST.

F DISTINCTIO DECIMA de Pilulis.

Decima diſtinctio eſt de pilulis. CHR. *Cur pilulæ inuentæ.* Pro introductione dicendorũ aduerte, quod propter duas vtilitates, & iuuamenta principaliter pilulæ fuerunt adinuentę. Et prima vtilitas eſt propter earum diſplicentiam in ſenſu guſtus. Secunda vtilitas eſt, vt magis a remotis attrahant materias in eis contentas, maiorem moram in ſtomacho contrahẽdo. Medicinæ autem liquidæ ſolutiuæ, quia cito deſcendunt de ſtomacho, paucam in ipſo moram contrahunt, & ideo non ſunt tantæ potentiæ in attrahendo, & ſoluendo humores, quantum ſunt pilu- G læ. Vlterius notandum, quod vſus pilularum nõ eſt multum regularis, nec conueniens in principio febrium, nec in principio febrium quietarum phlegmaticarum: nam cõmuniter pilulæ componũtur ex medicinis ſimplicibus multę acuitatis, & caliditatis: vnde ex earum complexione inducunt inflammationem in corporibus occulte febrientibus: nec conueniunt in quietis phlegmaticis in principio, cum materia ſit parua, & occulta, & indigeſta: tales autẽ pilulæ factæ ex medicinis fortiter ſolutiuis, quæ conuenirent in proceſſu talium febrium, & digeſta materia, in principio non conueniunt propter agitationem, & motionem in ea. Potiones autem puta cum decoctione, & admixtione ſimplicium ad inuicem poſsũt remitti in ipſarum caliditate, ſi qua eſſet ſuperflua in ſolutiuis componentibus ipſam, vnde prohibentur H etiam in principio febrium acutarũ, ſi medicina potabilis ſit lenitiua, vt facta ex caſia, vel manna cũ leuiſſima doſi medicinæ ſolutiuæ admixtæ cum eis, vt cum modico ſucco roſarum, verbi gratia, quæ medicina dicitur communiter minoratiua, cum qua completa digeſtio in materia non eſt expectanda in ægritudinibus materialibus. Vltimo nota, quod pilulæ fortes, & ſolutiuæ, debilibus, & quibus virtus ſtomachi eſt deiecta, non ſunt exhibendæ, quia in talibus, neque liqueſiunt, neque ad actum reducuntur, anxietatem magnam in huiuſmodi corporibus inducentes, & etiam multũ extenuatis pilulę paruũ inferunt iuuamẽtũ: immo potius in eis ſunt prohibendę.

Græci coccia, & catapotia vocant. MAN.

COST. *QVum medicamenta omnis generis, vt in corpus* A *noſtrum agant caloris noſtri egeant opera, qui illorum excitet calorem: quum etiam ex ijs, quæ duriori, denſiori, craſſiori lentiorique conſtant ſubſtantia minus facile illius in ſe ipſa vim admittant, ob id etiam, quæ huiuſcemodi ſiunt, cum ſerius in ventriculo attenuantur, ac liqueſcunt, tum ſuas tardius exercent vires, at eadem tamen tarditatem actionis compenſant efficacia, quòd diuturniorem in ventriculo moram trahentia ſuas qualitates, manifeſtas primum, tum dehinc obſcuras altius imprimunt: minori vero id moleſtia, quam quæ celerius agunt. Hinc quæ in purgantium genere liquida ſumuntur, cæteris paribus, ſolidis, ex his vero, quæ mollia ſiunt, aut tenuia, duris, & compactis celerius agunt, contra vero in remotiores partes, & efficacius alijs, compacta dura, & ſolida vires ſuas diffundunt. Huius generis poſtremi pilulæ ſunt, quas Græci ca*B *tapotia vocant, de quibus ſermonem nunc inſtituit, ſunt vero maxima ex parte purgante prædita facultate, ſæpe tamen ijs alia aliqua immutandi, alterandique vis coniungitur, & quædam etiam præſtare alios vſus poſſunt, vt quæ ad tuſſim, vel ad ventris fluxus quandoque parantur.*

MESVE

Pilulæ alefanginæ.

CATAPOTIA aromatica nobis inuenta ventriculum, cerebrum, & ſenſoria humoribus craſſis, putribus, pituitoſis purgat, & inde natũ dolorem diſſipat, ventriculũ roborat, coctionẽ eius iuuat. Rec. cinnamomi, cubebæ, ligni aloes, calami aromatici, macis, nucis C moſcatæ, cardamomi, caryophyll. aſari, maſtiches, ſchænu anthus, ſpicæ, carpobalſami, ana vnc. j. abſinthij ſicci, roſarum, ana drachm. v. terantur parum, coquantur in aquæ libris † xij. ad duarum partium conſumptionem: fricentur tunc manibus, & colentur, & exprimantur. Accipe aloes bonæ lib. j. laua ſæpe in ſcutella lapidea vitreata, cũ aqua pluuia, ſiccetur: ipſi affunde decocti prędicti circiter lib. ij. tere in ſole: deinde ipſi aloe miſce myrrhæ, maſtiches, ana dra. v. croci, drach. iij. tere curioſe, prædicti decocti reliquum ipſis affunde, tere donec ſiccentur, fac catapotia ciceris magnitudine. Dantur a drachmis ij. ad aur. ij. Interdum aloes tantum vncias quatuor indimus. Interdum aloe lauanda aqua myrobalanorum, tunc † dantur a drach. iiij. ad D drachm. viij. coquatur autem in ea aqua, deinde ſiccetur, poſtremo lauanda aqua aromatum, vt diximus, ſunt enim ſalubria hæc catapotia.

† alij ſex. alij xij. li.

† Vul. hab. drachmas cũ ab vnc. ij. vſq; ad vnc. iiij.

CHR. PILVLAE alefanginæ, ideſt de aromatibus, ſunt multæ ſecuritatis, & habent iuuamenta multa: nam principaliter confortant virtutem digeſtiuam ſtomachi deſiccando materias putridas, & corruptas in eo, & illas euacuando, incitant etiam appetitum, ſed principaliter mundificant cerebrum, & inſtrumẽta ſenſuum ab humoribus frigidis, viſcoſis, & craſſis, vnde ſumme conueniunt ad præſeruanda corpora laxa, ne in ægritudinem incidant, & poſſunt tales pilulæ continuari abſque læſione ab his quibus conueniunt, ſicut pilulæ communes, & melius quæ ponuntur ex ſolo aloe, myrrha, & croco: nam in eis non ingreditur aliud ſolutiuum, quam aloe, quod per ablutionem in ſua potentia remittitur. Et iſtis pilulis magiſter Marſilius vtebatur quaſi in omnibus paſſionibus materialibus cerebri, & ſtomachi frigidis cum admixtione aliquali choleræ. Et ſunt tardæ ſolutionis. Et doſis ipſarum eſſe poteſt vſque ad drac. ij. tamen communis vſus eſt vſque ad drach. j. & maxime purificant neruos, & nucam.

MAN. ET quandoque exigit diſpoſitio. Mihi potius augenda, quam minuenda videtur aloe. Pilularum doſis drac. j. Multi nunc aloen lauant cum aqua in qua theon barbarum lõgo tempore maduit. Alij cũ ſucco braſſicæ.

SYLV. Καταπότιον Græci à καταπίνω eſt medicamentum, quod integrũ deglutitur, vulgo pilula vocatum, a paruæ pilæ figura, nullo angulo ventriculum lædentem, & habili ſimul tangi multis ventriculi partibus. Fieri autem catapotia poſſunt, tum ex prædictis omnibus antidotis, tum ex alijs mox declarandis. Purgantes vero materiæ hac forma ferè concluduntur, vt facilius deuorentur, etiam ſaccharo, folijs auri, carne fructuum, non autem pelle, vel alio quopiam ſimili inuecta, vel mora in ventriculo longiore diutius agãt, à remotioribusque in ipſum, & inteſtina humores vacuandos attrahãt. Maſſa enim durior qualis eſt catapotiorum ægrius a ventriculo comminuitur, ob idque tardius agit: liquida vero contra confeſtim vacuant, & ſimul vacuantur. Quæ horum in medio ſunt, tempus ad actionem mediocre requirunt. Propterea quæ cito agere volumus catapotia, damus admodum mollia, & parua: præcipue quibus imbecillus eſt ventriculi calor. Catapotia diu ſeruanda ex aqua aliqua ſola, aut ſucco ſolo ne formaueris, quod citius ſiccetur, vel ſitum contrahant, nec vires ſimplicium cohibent, ſed ſyrupis actionem catapotiorum iuuantibus, vel alio, & glutinoſo, & iucundo humore. Catapotia ſunt inuenta, vt ſemel deuorentur (vnde, & nomen habent) ne ſuo ſapore ingrato linguam vitient, vtq. diuturna in ventriculo mora, à remotis etiam partibus attrahant. Cum vero fere ſint valentibus ſimplicibus compoſita, initio febrium cruda adhuc materia non ſunt danda, quia mouent, & agitant, nec vacuant. Vnde ſymptomata ſequuntur a Gal. ſcripta aph. Concocta medicari: Neque danda ſunt emaciatis, & ventriculum habentibus imbecillum, vt a quo non ſint diſſoluenda, & in actum reducenda, a quibus ſi ſumpta ſint cochlearia tria iuſculi multum calida ſorbeantur. Si autem ob duritiem non diſſoluantur, vomitu rejciantur. Niſi quæ in his ſunt clementiſſima, & molliſſima, & minime deuorantur, qualia aromatica communia, maſtichina, & alia quædam, de quibus poſt. Catapotia Thomæ de Garbo ſecreta his affinia ad affectus cerebri, ſpinæ, neruorum contumaces, a materia frigida craſſa, lenta, præſertim ſub finem morborum. Cubebarum nucis moſchatæ, cinnamomi, ſpicæ, aniſi, carpobalſami, ſchęnu anthus, maſtiches, aſari, caryophyllorum, calaminthes, ana drach. ij. turbith, colocynthidis, ana drachm. iij. myrobalanorum omnium ana drach. ij. agarici, ſenæ, ana drach. j. omnium cum ſucco mentæ.

aliter & vocari Græcis ait Man.

COST. CATAPOTIA aromatica ſeu alefanginæ. *Quædam hic digna ſunt animaduerſione, & primum, quũ inter cætera aloes vitia vnum ſit ſera eius actio, eam lib. ſimpl. accelerari docet, aloe in decocto aromatariorum tenuioris ſubſtantiæ, & acrioris enutrita, aromata vero eadem recenſet, quæ hoc loco, quædam tantum illic prętermittens, vt xyloaloen, carpobalſamum, abſinthium, roſam; & aliquid addens, vt crocum. Dubitatur ergo primum; de coctionis eorum aromatum termino, quem eſſe ait citato loco, ad tertias: hic vero quũ aquæ lib. xij. ad parandum decoctum ſumat, ad duarum partium, & ex alia lectione, ad duarum tertiarum conſumptionem feruere iubet, magno, vt apparet, diſcrimine, quum illic ſupereſſe velit decocti libras octo: hic lectione vna quatuor, alia decem. Sed eſt etiã, vt de aloe dubites, eam enim hic prius pluuia aqua ſæpius abluit: tum lotam, & exiccatam præſcripto decocto nutrit: quum lib. ſimpl. eam ſtatim, illotam decocto propoſita*

nutrien-

nutriendam committat, quo loco facere etiam contra Dioſcoridis præceptum videtur, admonentis aloen puriorem (talis vero ſuccutrina eſt, quam hic Meſ. deligit.) ablutione non egere, imo, & ipſi eſt Meſue diſſentaneum, qui quum aloen lotione purgatricis facultatis plurimum remittere aſſerat, tã crebris lotionibus hoc loco repetitis, omnem quoque purgandi vim amitti, vt concedat neceſſe eſt. Sed, & lib. ſimpl. eandem aloen decocto madefactam in vmbra prius deſiccandam ait, tum poſtea perficiendam deſiccationem in ſole, at hic terendam ait abſolute in ſole. Adde etiam, quod hic aloen quandoque minori menſura ad has conficiendas pilulas, recipi ſcribit, at cõtra tam parua hæ ſunt efficacia, vt addendum potius, quam detrahendum de aloes pondere videatur. At vero, etſi Meſue lib. ſimpl. aliter de eadem re ſcribit, vtrobique tamen recte. Tollere tarditatem aloes licebit vno tantum, aut altero ex propoſitis aromatis acrioribus, vt cinnamomo. Quod ſi tamen plura addere animus ſit eiuſdem naturæ, nihil intereſt. Quanquam enim (vt de hac re ſemel licet alieno loco admoneam) multarum rerum congeries vbi ſatisfacere pauca poſſunt, natura abhorrere legibus prima facie videtur; at contra tamen ex multorum miſtione, quam ars facit, dum vnius cuiuſdam novæ formæ productio fit, & vis illa, quæ multis communis erat multiplici ſubſtructa fundamento robur ſumit, & alia quoque facultates, ſalutares quidem ſimiles ſimilibus additæ efficaciores, diſſimilibus vero temperatæ ad humanæ naturæ vſum aptiores fiunt: noxia vero de malefica vi remittunt. Itaque adyciuntur interdum multa multis non temere, quæ vel ratione, vel vſu comperta ſunt ſalutaria, vt propterea de Meſue hic noſtro non ſit admirandum, plura ad decoctum propoſitum hoc loco aſſumenti, quam alibi. Sed quando hoc de medicamentis compendium poſteriori ætate, ac poſt lib. ſimplicium collectum fuiſſe veriſimile eſt, & exiſtimandum eſt non perperam priori decocti illius compoſitioni addidiſſe alia, quæ vſu poſtea fructuoſa obſeruari, & nobis poſterius eius viri iudicium eſt ſequendum. Cæterum quod ad coctionis terminum pertinet, quum alibi ad tertias, quandoque ad ſextas (conſumptio enim duarum partium ex duodecim coctio eſt ad ſextas,) vel ad duarum tertiarum abſumptionem, coqui hoc decoctum iubet, ſi rem recte expendamus, ea quidem quæ eſt ad ſextas, parum illius aromatum facultatis excipi in aqua poteſt, contra ſi ad duarum tertiarum conſumptionem coquendo progrediaris, vt diuturniori illa coctione aromatum vis flacceſcat, atque exoluatur neceſſe eſt, quo fit, vt eam, quæ ad tertias, quaſi mediam inter duo extrema, magis cum Syluio probemus. Quod vero præterea, aloẽ hic ſuccutrinam, ideſt probatiſſimam ſæpe ablui præcipiat contra quam, & Dioſcoridis, & ipſemet alio loco, non eſt, vt admireris, quum enim ad affectus præſertim ventriculi hoc medicamentum paret, & ex eo non tam purgationem, quam ventriculi robur quærat, præſtat hac in re aloe lota illota, ipſomet Meſue lib. ſimplicium authore. Neque tamen adeo purgandi vim lotione amittit aloe, quin, & pituitam ventriculi craſſam, ac putrem deterſoria decocti vi attenuatam, facultate ſua prompte expurget, conſequenterque cerebro opem ferat, eo maxime, quod hic præſcribit duarum triumue drachmarum pondere aſſumpta. Illud vero, quod lib. ſimpl. in vmbra prius aloen deſiccet, hic autem ſtatim ſoli exponat, ſuam habeo rationem, libro quidem ſimp.

E vt doceat, quo pacto excitare aloes vim tardiorem poſſis, eam docet rationem, qua purgandi vis, quam minime exoluatur: ob id ne ſoli niſi poſtremo abſoluendæ exſiccationis gratia, exponas iubet, ne tenuiorum aloes partium, quæ itidem ad purgandum faciunt, vires exoluantur. At hoc loco ſtatim exponit ſoli, ſolutricem vim paruifaciens, atque ventriculi robur præferens, cuius itidem nomine (de quo poſtremo loco dubitatur) minus aloes pondus quandoque cum æquali præſcripti decocti menſura ad has conficiendas pilulas capi teſtatur. Porro ad poſtremũ ſubdit de lotione aloes ex myrobalanis, quædam, obſcura. Ex Syluio velle videtur, coquendam in aqua myrobalanorum aloen, deſiccatamque, & aromatum decocto rurſum ablutam, & rurſum exſiccatã aſſumi poſſe a drach. iiij. ad octo. At vetuſta verſio longe aliud, nempe quandoque myrobalanos ab vncijs tribus F ad quaternas in aqua coqui; ex hoc autem decocto lauari aloen, & exſiccatam rurſum ex decocto aromatum lauari ſiccarique ad vſum. Vtro ergo modo agendum ſit, non facile eſt conſtitutum. Quod enim Syluius aloen eiuſcemodi decocto myrobalanorum præparatã a drac. quatuor, ad octo ſumi poſſe ſcribat, ſuſpectũ eſt, aloen etenim, quacunque pares ratione ſolutricem ſeruare vim certum eſt: menſura autem drachmarũ octo non ſumi, quin ſuperpurgationem inducat, incertum eſt, quo fit, vt vetus potius lectio ſequenda videatur, ita vt aloen præſcripto antea libræ vnius pondere in decocto myrobalanorum coquendam, deſiccandamque, & rurſum ablutam decocto aromatum, exiccatamque ſeruari in vſum velis. Sed & hoc pacto conſtituta re ſuſpecta myrobalanorum menſura eſt a tribus vncijs ad octo; largiſſima profecto, & quæ non vna modo, ſed fortaſſe G plures aloes libræ ablui poſſent. Neque etiam hic præſcribendi modus (vt ab vno pondere progredi ad aliud certum pondus liceat) ex eius ſcribendi conſuetudine eſt, quum parandi medicamenti alicuius rationem docet, ſed quum aſſumendi menſuram præſcribit. Quamobrem, vel ſequendo Syluium, Syluij verſionem corrigerem, poſſe eiuſcemodi aloen a duabus ad quatuor drachmas ſumi, vel ſequendo veterem interpretationem eandem caſtigarem, abſoluteque legerem, ex ternis myrobalanorum vncijs parare decoctum illud oportere, quo aloes libra vna coqueretur.

MESVE.

H CATAPOTIA ſtomachica, pituita, & bile flaua, ventriculum, hepar, caput, ſenſoria, iuncturas purgant. Rec. hieræ picræ drach. vij. † trium myrobalanorum, ana drach. iij. agarici drach. ij. turbith boni drach. x. epithymi Cretenſis, aniſi; ana dra. ij. & ſemiſſem, ſalis indi drac. ij. abſinthii, ſcammonii, ana drac. iii. fac catapotia cum penidiorũ drac. iii. & ſucco cichorii, dantur drachmæ duæ. († [illegible])

PILVLÆ ſtomachicæ caput, & ſtomachum confortant mundificant ſtomachum, & hepar, & mẽbra ſenſuum ab humoribus frigidis, & phlegmaticis. Soluunt etiam humores cholericos, & melancholicos, licet principaliter ſoluant phlegmaticos. Et doſis ipſarum eſſe poteſt vſque ad drac. i. s. licet hic ponatur, quòd doſis ipſarum eſt drach. ij. & tempus aſſumptionis ipſarum eſt celebrata ſtomachi digeſtione. CHR.

ſtione. Et nota quod perfecta, & completa operatione earum, quæ communiter fit quinque horis, quantitas cibi poſt aſſumenda debet eſſe minor, quam ſi nulla aſſumpta eſſet medicina, cuius oppoſitum mulieres, & generaliter ignorantes faciunt, præmiſſo tamen lauatiuo, vt in reliquis ſolutiuis communiter fit. Rec. & hieræ, &c. intelligendum eſt de hiera Gal. ſuperius deſcripta, quæ eſt læuis, tardæ ſolutionis, quia ſolum ratione aloes eſt ſolutiua materierũ cholericarum ſubtilium principaliter, & ſubſequenter materierum phlegmaticarum aquoſarum. Trium myrobalanorum citrinorum, ſcilicet, indorum, & chebulorum, ana drach. iij. agarici, drach. ij. qui principaliter ſoluit materias phlegmaticas contentas in pectore, & in cerebro, & in alijs membris neruoſis. Turbith boni drach. x. qui euacuatiuus eſt phlegmatis: epithymi hortenſis, ideſt hortulani, quod euacuatiuum eſt humoris melancholici, aniſi ana drac. ij. s. ſalis Indi drach. ij. abſinthij, ſcammoneæ, ſcilicet correctæ, ana drach. iij. quæ principaliter eſt ſolutiua humoris cholerici, & magnæ potentiæ, penidiarum drach. iij. fac pilulas cum ſucco ſcariolæ, ideſt lactucæ ſylueſtris, ad remittendum aliqualem acuitatem, & ſuperfluam caliditatem prædictorum ſolutiuorũ, & doſis communis eſt drach. j. vel drachm. j. & s. licet ponat eius doſim eſſe drach. ij. verum huiuſmodi doſis hodiernis temporibus eſſet ſuperflua.

MAN. STOMACHICÆ, a ſtomacho debebant appellari. Quidam eas paratas habent, & certe vtiles ſunt. Triũ myrobalanorum, citrinarum ſcilicet, chebularum, & Indarum. Doſis eius eſt drach. ij. vel drach. i. s.) Sed vncia etiam mediocriter purgat.

SYLVII. SVMVNTVR ad drachm. j. & s. tantum coctione ventriculi abſoluta ad affectus pituitoſos præſertim, ſed etiam bilioſos, & melancholicos. Horis quatuor poſt ſume iuſculum lauatorium, & hora vna poſt prande, ſed parcius quin, & drach. vnica mediocriter purgant hiera picra Galeni, myrobalani flauæ, nigræ, cepulæ.

COST. STOMACHICA. *Licet ſcammonij vis effrenis myrobalanorum aſtrictione, & penidiarum lentore corrigi hic aliquo pacto poſſit, quia tamen contra, & hieræ, & ſalis Indi non leuis acrimonia eſt, quæ augere illius violentiam poßent, eos non improbo, qui ſcammonium præparatum hoc loco ſumunt, non ijs tamen conſentio, qui pro ſcammonio abſolute poſito præparatum, id ſemper medicamentis miſceri conſulunt. Neq; autẽ id obiciã quod aliqui, attendenda Meſue ipſius verba, qui quam præparato ſcammonio eſt opus, admonitos facit: ſed poſita ante oculos vſus ratione, ſpectandam reliquorum, quæ commiſcentur naturam exiſtimo, & viſcorum ope ſcammonij vitia abunde, corrigantur, vt audacter correctum ſcammonium vſurpes admoneo.*

MESVE.

Pilulæ aggregatiuæ.

CATAPOTIA Polycreſta nobis inuenta, ob idque ſic appellata, quod ſint efficacia ad multos affectus capitis, ventriculi, hepatis, purgant enim ex his, & ſenſoriis pituitã, & bilem vtramque: qua propter febribus antiquis, complexis, & inuicem complicatis commodant. Recip. myrobalanorum flauarum, rhabarbari, ana drac. iiii. A ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, ana drac. ij. ſcammonij Antiocheni in pomo cocti † dra. v. cepularum, Indarũ, agarici, colocynthidis, polypodij, ana dr. ij. turbith, aloes, ana † drac. vi. maſtiches, roſarum, ſalis gemmæ, epithymi, aniſi, zingiberis, ana dr. i. electarii, roſarum q. ſ. ad comprehenſionem. Fiant catapotia craſſa. Da a dr. i. ad aur. ii.

† drach. iiij. † drach. iii. † drac. vij.

CHR. PILVLÆ aggregatiuæ inuentione noſtra. Hic de pilulis aggregatiuis ponuntur tres deſcriptiones, ſed iſta prima vſitatur, & communiter habetur in vſu vbique, & dicuntur aggregatiuæ, quia iuuamẽta multa aggregant ſoluẽdo vniuerſaliter omnes materias, tam craſſas, quam ſubtiles, tam calidas, quam frigidas: ſed principaliter a prædominio ſunt magis ſolutiuæ humorum cholericorum, & calidorum, quã B phlegmaticorum, & frigidorum, & ab omnibus mẽbris vniuerſaliter, & generaliter: ſed principaliter ab hepate, & ab alijs membris nutritiuis, ſoluendo materias contentas in eis principaliter putridas; & vſus ipſarum eſt in proceſſu febrium de materia mixta per eius digeſtionem: & ſumme conueniunt corporibus, quæ purgantur tempore veris, propter ipſorum præſeruationem, quia mundificant, & ſoluunt materias phlegmaticas, & cholericas in eis multiplicatas in toto corpore, ſed maxime in ſtomacho, hepate, & alijs membris nutritiuis, ſoluunt etiam aliqualiter humorem melancholicum: & tẽpus aſſumptionis eſt celebrata cibi digeſtione ſcilicet per horam ante diem. Et doſis eſt drach. j.

Et hic vtiliter aduerte, quod pilulæ ſolutiuæ quandoque in quibuſdam corporibus diu contrahunt moram in ſtomacho non diſſolutæ, vnde ad actum operationis non reducuntur, & hoc maxime contingit propter debilitatem caloris naturalis, & virtutis digeſtiuæ in ſtomacho. vnde neceſſarium eſt in talibus, vt vſque ad tria cochlearia iuris pulli, vel alterius liquoris multum calidi, quãtum in ore tolerari poteſt aſſumantur, & degluciantur, vt talia acuta mediante caliditate liqueſiant pilulæ: ſi autem hoc prouenerit non ex debilitate ſtomachi caliditatis, ſed magis ex induratione, & petrificatione pilularum, ſic iuxta doctrinam principis potius debent vomitu expelli.

Tempus aſſumptionis.

MAN. INTER pilulas quibus vtimur hæ maxime excellunt. Elect. roſa.) intellige non id, quod Nicolaus, ſed quod ipſemet Meſues inter electaria ſua ſcripſit.

SYLV. D HVMORES tenues, & calidos potius, quam pituitoſos, craſſos, frigidos, vacuant a toto corpore, ſed præcipue a dictis partibus. Datur cocta iam materia, & iam mixta in febribus heterogeneis inuicem complicatis. Sunt etiam ſalubria purgationi vernæ. Dantur hora vna ante diluculum. Omnium pilularum, quibus vtimur, has maxime excellentes ſcribit Manardus, & quia tutiores, & efficaciores, per aggregatiuas abſolute ſcriptas intelliguntur.

COST. POLYCRESTA. *Etſi myrobalani flaui rhabarbarum, aloe, ſcammonium calidos, ac tenues humores præſertim ducunt, at & idem rhabarbarum, & aloe, & ſcammonium præſertim coctum, vt alibi teſtimonio Tralliani dicebamus, & chebuli, & indi myrobalani, & agaricus, & colocynthis, polypodium turbithum, & epithymum craſſiores humores pituitoſos omnia, aliqua etiam atros potenter educunt, vt propterea recte Meſue catapotia hæc pituitam, & vtramque bilem ducere, febribuſque antiquis, quæ nimirum ex craſſis, frigi*

disque

diſque humoribus pendent, conferre ſcriptum reliquerit: Syluius autem non recte calidos potius, ac tenues, quam craſſos, & frigidos euacuare dixerit. Sane autē, quod pilulas craſſas fieri hic iubeat, non caret conſilio, quo enim craſſiores ſint, eo diuturniorem in ventriculo moram ducentes præſtare eos vſus poſſunt, ad quos parantur: conferre, inquam affectibus capitis ventriculi, & iecoris, putribusque eductis humoribus antiquas, & complicatas febres oppugnare. E

M E S V E.

CATAPOTIA polychreſta maiora, pituitam craſſam, lentam purgant, & inde natos affectus, colicum, arthriticum, iſchiadem, podagram, ventris totius inflationem: præter hæc hæmorrhoidas. F Recip. bdellij, myrobalanorum nigrarum, emblicarum, ana drach. iiij. turbith boni, & electi drach. xiij. ſeminis apij, fœniculi, aniſi, carui, ameos, origani, roſarum, lepidij Indi, rutæ agreſtis, hermodacty. ſalis Indi, maſtiches, ammoniaci, ana drach. j. cinnamomi, cardamomi, acori, ſpicæ, croci, caſiæ, ana drach. ſemiſſem, ſagapeni dra. iiij. colocynthi. drac. iij. penidiorum alborum † drac. iij. aloes drac. xv. commiſce cum ſucco braſſicæ, manibus tuis oleo iaſmeno inũctis.

† vulg. ver. iij. † drach. x.

MAN. HAE non parantur. Si quis tamen parare voluerit, pro ſararagi Indi accipiat, quod Dioſc. vocat lepidion: & pro Harmel, intelligat ſpeciem rutæ ſylueſtris, non cicutam, vt multi. Caſiæ.) Intellige ligneam vocatam. i. cinnamomum vulgare.

COST. POLYCHRESTA maiora. *In hoc cõficiẽdo medicamento iñũgi ſambucino oleo manus præcepit, vt arbitror, quo tractari manib. paſtillus poſſit, ob ammoniacum, ſagapenum, atque aloen glutinoſiora. Pro ſambacino autem quum iaſmenum Syluius repoſuerit, ſambacinum legiſſe videtur, eſt autem ſambacinum ex ieſemini floribus, ſambucinum ex floribus ſambuci, quæ licet diuerſæ admodum ſint naturæ, quia tamen vtrũque ad frigidos expugnandos affectus vtile eſt, vtrum ſumpſeris, nihil puto intereſſe. Meſue tamen ſambucinum dixerim intellexiſſe, cuius in tractatu de oleis meminit.* G

M E S V E.

CATAP. Polychreſta minora, pituitã, & bilem vtrãque a ventriculo, & capite purgant, obſtructiones hepatis H liberant, ipſumque, ac ventriculum roborant, febres antiquas, pruritum, vlcera (maligna) iuuant. Recipiunt myrobalanorum flauarum, nigrarum, emblicarum, ana † drac. iij. maſtiches, aniſi, ſucci eupatorij, abſinthij, roſarum, ana drac. ij. rhabarbari dr. v. hieræ picrę drac. xij. confice cũ ſucco apij. Da dr. ij. cum aqua calida.

† drach. iiij.

COST. POLYCHRESTA minora. *An arida hęc, & nihil lẽtoris habentia aromata cogi, & coacta ſeruari poſſint, ſolo apij ſucco, & maſtiches drachmis duabus, valde dubito. Tu ſi vt cohæreant aliquid addendum eſt, addito mellis roſacei ſoluentis momento non errabis.*

M E S V E.

CATAPOTIA ex eupatorio maiora, obſtructionem hepatis liberant, & icterum inde ortum ſanant, ac dolorem, & febres circuitu repetẽtes. Recipiunt myrobalanorum flauarum, ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, ana drac. iij. rhabarbari dr. iij, & ſemiſſ. maſtiches drach. j. croci drac. ſemiſſ. aloes drac. v. forma cum ſucco intybi. Dantur drach. ii. cum ſero lactis.

CHRI. PILVLAE eupatorij maiores, quidam magiſtraliter vtuntur eis, tamen communiter non ſunt in vſu, & valent in ſoluendo materiam cholericam principaliter, aquoſam, & ſubtilem, vnde conferunt ictericitiæ, & dolori hepatis, & oppilationi ipſius. Conferunt etiam ad febres periodicas, quæ paroxyſmaliter mouentur materia cholerica prædominante, & doſis eſt dr. j. s. cum aqua caſei, vel ſine ipſa. Pilulæ arthreticæ, id eſt, quæ conueniunt ad dolores articulorum, quia euacuant materias contentas in illis, ſicut in podagris, & principaliter ſunt ſolutiuæ materierum phlegmaticarum craſſarum contentarum in iuncturis: ſunt enim fortiter attractiuæ, & a pluribus medicis habentur in vſu. Et tempus aſſumptionis earum eſt præmiſſa digeſtione materiei, & doſis eſt vſque ad ſcrup. iiij. Cuius hæc eſt deſcriptio. Recip. grana ſolis, diagridij, ebuli, & dentur de ſero, ſi aſſumens eas non cœnet, & noctes ſint breues, vel poſt cœnam pluribus tranſactis horis.

Tempus aſſumptionis.

A D D I T I O.

Quod interpres hic pilularum arthriticarum expoſitionem proſequatur, indicium eſt in vetuſtis Meſue codicibus harum deſcriptionem non defuiſſe, vt deeſt in noſtris.

Maioribus quidam vtuntur ad morbum arquatum. MANA.

BILEM liquidam, & tenuem, & hos affectus inde natos ſanant, drac. j. & s. etiam ſine ſero lactis. SYLVII.

DE eupat. maiora. *Hæc in hepatis obſtructione opportuniſſima exiſtimo eupatorij, abſinthij, intybi nomine, quæ illi viſceri propria quadam natura amica creduntur. Verum quum, & hæc ipſa, & reliqua quæcunque in hoc medicamentum veniunt aſtrictionis aliquid habeãt, ne eius qualitatis maius relinquat in corpore veſtigium, quam ſit par, myrobalanos oleo, vt lib. ſimpl. admonet, iniungere non erit importunum.* COST.

M E S V E.

CATAPOTIA ex eupatorio minora idẽ potentia. Recipiunt myrobalanorum flauarum, rhabarbari, ſucci eupatorii, aloes, ana partes æquales, comprehende aqua apii, vel intybi. Da drach. ii.

DE eupatorio minora. *Minora hæc ſunt ſuperioribus aromatum numero, at viribus maiora, vt quę ex ſimplicibus conſtent, quæ ſingula purgandi vim habent.* COST.

ME-

A

MESVE.

CATAPOTIA ex rhabarbaro cuacuant humores craſſos, lentos, multum putres, & inde ortas ſebres antiquas, & ex alijs quoque humoribus, ſanant, & hepatis dolorem, ac hydropem incipientem. Recip. rhabarbari dra. iij. ſucci glycyrrhizæ, ſucci abſinthij, maſtiches, ana drach. j. myrobalanorum flauarum † drach. iij. & ſemiſſem: ſeminis apij, fœniculi, drach. ſemiſſ. trochiſcorum diarhodon, drach. iij. & ſemiſſem, hieræ picræ drach. x. excipe aqua fœniculi. Da veſpere drachm. ij. cum ſero lactis.

† drac. ij. s.

CHR. ISTAE pilulę principaliter conferunt in omnibus febribus chronicis factis ab humoribus phlegmaticis, & cholericis, & principaliter ſoluunt humores putridos cholericos admixtos cum phlegmate: vnde conueniunt hydropicis, aperiendo oppilationes hepatis, & aquam citrinam ſoluendo. Et doſis ipſarum eſt vſque ad drachm. i. s. de mane alijs conditionibus obſeruatis.

Tempus aſſumptionis.

ADDITIO.

Iſtæ pilulæ multum in vſu habentur, & quamuis Meſue habeat loco rhabarbari rauedſeni, quod idem eſt, loco tamen pilularum de rhabarbaro non debemus vti pilulis de rauedſeni, nec contra, nam multũ ſunt adinuicem differentes, & ad diuerſas intentiones ordinatæ, igitur qui hoc faciunt, errant.

MAN. HIs vti ego conſueui in fine notharum tertianarum in autumno, corroborando eas cum alijs, vt opportunum videtur, & da drachmas duas mane, vel drachmas j. s.

SYLV. OBSTRVCTIONES hepatis, aperiunt, & bilem, pituitamque putres præſertim purgant.

COST. EX rhabarbaro. *Quum aromatum hic omnium pondus pendeat drachmas vigintiquatuor, ex ijs autẽ, quæ purgatrice vi prædita ſunt non plures integras, & ſummas doſes faciat, quã ſeptem, rhabarbari enim drachmæ tres imbecillo etiam corpori vix pro duabus doſibus ſunt, myrobalani drach. tres cum dimidia vix pro duabus, hieræ drachmæ decem vix pro tribus, dubitare licet, an aſſumpta catapotia hæc drachmarum duarum pondere lentos, putreſque ſuccos poſſũt euacuare. Vere autem eorum, quæ ventriculo, meſaraicis venis, & inteſtinis hæret, præſcripto pondere educere poſſe aliquid certum eſt, inſigniter tamen expurgare corpus non poterunt. Neque vero eiuſcemodi inſigni purgatione in propoſitis hic affectib. opus eſt, at moderata, ac potius repetita, qua ſenſim citra iecoris detrimentum inutiles ij, & craſſi ſucci expurgentur, quos ſi forte propinato ad menſuram maiorem medicamento educere tentaris, dum violento impetu vndique ad ſeſe humores medicamentum trahit, humorum, præſertim tenuiorũ fit attractio, qui ſi non expurgentur iecoris adaugent moleſtiam, ſi verò euacuentur, ad augẽdam eorum, qui ſuperſunt craſſitudinem, occaſionem præbent.*

MESVE.

CATAPOTIA ex halicacabo a nobis inuẽta, ad febres diuturnas ex humoribus varijs ortas, obſtructionem hepatis ſoluunt, & inde ortum dolorem, & incipientem hydropem. Recipe abſinthij, & ſucci eius, & ſucci eupatorij, aloes, myrobalanorum flauarum, maſtiches, croci, rhabarbari, cancami loti, aſari, aniſi, † caſiæ, ſeminis fumariæ, ana drach. ij. hieræ picræ drach. iij. confice cum aqua ſolani. Da a drach. j. ad aur. j. & ſemiſſem. Si autem tuſſis eſt cum febre, pone venarum glycyrrhizæ pondus dimid. ad omnia.

Pilu. de Alchechengi.

† Ligneæ vt primi.

B PILVLAE Alchechengis, a practicis magiſtraliter habentur in vſu, ſunt tamen vtilitatis, & efficaciæ quaſi conſimilis cum pilulis de rhabarbaro antedictis, conferunt enim ſoluendo materias craſſas, & ſubtiles facientes febres chronicas, conferunt etiã dolori hepatis facto a materia pungitiua, ſiue ventoſitate extendente, eleuata materia craſſa phlegmatica. Conferunt etiam principio hydropiſis ſoluendo aquam citrinam, & hepar confortando, & doſis eſt dr. j. s. Recitraued. caſiæ. ſcilicet ligneæ, hieræ picræ, ſolatri, quod idem eſt, quod alchechengi, & eſt frigidæ, & ſiccæ complexionis vltra ſecundum. CHR.

ADDITIO.

Hæ pilulę interdum habentur in vſu, & ſunt ex inuẽtione ipſius Meſue. Sed hic cadit dubitatio ſimilis ei, quæ occurrit in diacurcuma, quia licet in his pilulis nõ ingrediatur alchechengi, dicuntur tamen pilulæ de alchechengi ſecundum quoſdam a compoſitore, vel quod vitio ſcriptoris deſcriptio non eſt integra, vel potius, & melius, quia cõficiuntur cum aqua ſolatri, quod eſt ſpecies alchechengi. CHR.

C

NEc hæc ſunt in communi vſu. Caſſiam fiſtulam.) Intellige, vt ſupra, ligneam. Et ſi eſt tuſſis cum febre. Nota hanc mixtionem in tuſſi, quam potes in alijs quoque pilulis facere. MAN.

SOLANVM id, cuius aqua, aut ſucco vult comprehendi, ſunt qui putant eſſe halicacabum ſolani ſpeciem, & inde nomen his impoſitum: alioqui halicacabum non reciperent, niſi male halicacabũ omiſſum cauſaris, aut titulum corruptũ pro alchindi, vel alio. SYLV.

D EX halicacabo. *Veſicarij ſolani, quod alchechengi vocant, fructum aperiendo, detergendoque efficacẽ eſſe norunt, qui ad renum dolores experti ſunt, recte ergo ad propoſitos hic affectus, qui ex obſtructione ortum habent, huius ſolani aqua ideſt ſucco reliqua cogit, eſt autem baccarum ſumendus ſuccus, vt quarum præcipue ea eſt vis aperiendi, quæ etiam lentore ſuo ad cogẽda reliqua ſunt opportunæ. Subdit autem ad poſtremũ hic author, ſi coniuncta ſit febri tuſſis, glycyrrhizæ venas addendas dimidio pondere omnium, quo loco quid per venas glycyrrhizæ velit, non conſtat, eius profecto ſtirpis medicina nihil eſt præter radicem, vſui, radix vero præter medullam tota fibris, ac veluti venis contexta eſt craſſioribus, an ergo neglecta medulla has fibras quærit? Non facile dixerim, nam non minoris ea pars vſus eſt, quam alia. Fortaſſe ergo per venas glycyrrhiza* COST.

cyrrhiza

cyrrhizæ totam radicem intelligit, ſubdit enim in memoriam, Arabibus venas interdum pro radicibus ſumi, vt in erythrodano, quod citrinas venas vocat Aui. Sed ſiue totam radicem, ſiue eius partem hoc loco ſumas, parum intereſt.

MESVE.

CATAPOTIA Philagrij ad febres antiquas. Recipe trochiſcorum diarhodō, troch. de rhabarbaro, ana dr.iiij. ſucci eupatorij, † ſpinæ albæ, ana dr. ij. abſinthij, dr.j. & ſemiſſ. myrobalanorum flauarum, ſeminis caſſuthæ, turbith, ana drac.iiij. agarici, aloes, ana † dr. viij. ſalis Indi † drac.j. & ſem. confice cum aqua fœniculi. Da drach.ij.

† Bedegar. † drac. viij. † drach. j.

MAN. BEDEGAR) Id eſt, ſpina alba, vt ſuperius diximus. Satis leniter purgant.

COST. PHILAGRII. *Caſſutha, cuius tum hic, tum ſæpe alibi meminit, duplicem palato ſaporem offert, amarum, & aſtringentem, vnde, & duplicem vim imo contrariam illi Arabes tribuunt, vt legere eſt in Serapione: vt amara eſt, ſtrenue detergendi atque obſtructiones aperiendi, imo, & vrinas pellendi, & bilem purgandi, vt aſtringentis vero eſt ſaporis, viſcera corroborandi, quo fit, vt recte ad antiquas febres huc cum alijs veniat, quãquam autem eius ſemini præter reliquas illius ſtirpis partes priuatim nihil tribuunt, efficacius tamen id alijs eſſe partib. veriſimile eſt, quib. præſtas ſapore.*

MESVE.

CATAPOTIA Inda Haly ad affectus melancholicos, cancrum, elephantiam, alphos nigros curatu difficiles, melancholiã morbum, & inde ortũ timorem (& mœrorem,) quartanam, icterũ ſplenicum, ſplenis dolorem. Recipiunt myrobalanorum nigrarũ, ellebori nigri, polypodij, ana dra.v. epithymi, ſtœchados, ana drac.vj. agarici, lapidis cyanei loti, colocynthidos, ſalis Indi, ana † drac.iiij. ſucci eupatorij, ſpicæ, ana dra.ij. caryophyllorum dr.j. hieræ picræ drach.xij. fiat maſſa cum ſucco apij. Dantur a drachmis duabus vſq; ad aur.ij. cum aqua caſei. Salubria ſunt, experta.

† drach. iij.

CHR. HAE pilulæ interdum in vſu habentur. Et dixerunt quidam, quod dicuntur Indę, quia in India magis in vſu habentur, quam in alijs partibus. Alij dixerunt, quod dicuntur Indę propter ſal Indũ, quod recipiunt: & per ſal Indum intellige ſal nitrũ: ſed cum caremus eo, ſapientes volũt, quod loco eius ponamus ſal rubeum, quidam ponunt zuccharum candi, ſed non eſt ei proximum, vt eſt ſal rubeum.

MAN. HIs communiter vtimur in atra bile purganda. Lapidis Lazuli, id eſt, Cyanei. Loti.) Toties, vt nullũ amplius, vel ſaporem, vel odorem in aqua relinquat. Doſis Satis, vt vnica drach. detur.

SYLV. HVMOREM melancholicum, & melancholiam vſtam purgant. Icterus ſplenicus eſt, qui niger Galeno dicitur in 10 lib. locorum affectorum, quod ſplenis vitio fiat: ſqualos, & pallidos eo,

E lores in puellis nubilibus, præſertim, vulgo appellamus, licet etiã viros occupet. Indæ autem vocãtur, vel quia in India celebrentur, vel a ſale Indo, qui niger eſt, cuiusque loco ruber vtendus eſt, nõ ſaccharum candefactum. Idem pollicentur pilulæ fumariæ Auicennæ ad pruritũ enim, ſcabiem, & affectus alios ab vſta materia natos valent: recipiunt autem myrobalanorum citrinarum, cepul. Indarum, ſcammonij, ana drac.v. aloes, drac.vij. tere omnia non multum ſubtiliter: aqua fumariæ irrorata inſola ad mediocrem ſiccationem: ſecundo, & tertio idem fac. poſt ſicca perfecte, & repone.

COST. INDA. *In lapide cyaneo nullum, vel ſaporem, vel odorem obſeruamus, quare ipſius abluendi terminum non ſtatuerim cum Manardo, vbi ſaporem, odoremque nullum in aqua reliquerit. Quod ſi tamen ſaporis, odoriſque aliquid habet, & obiecta aqua, ex qua abluitur ſolum id ſeruandum eſt, quod illorum eſt expers, ſola etiã lapideæ partes ſeruabuntur facultatum cyanei lapidis expertes. Rationem ergo eam parandi huius lapidis* F *ſequi ſatius puto, quam in ſuperioribus proponebam.*

MESVE.

CATAPOTIA Hermetis ex trochiſcis colocynthidos, ad cephalæam, & hemicraneam difficilem, & affectus neruorum, & iuncturarum. Recipiunt trochiſcorum colocynthidos, drac.xij. hieræ drac. vij. maſtiches drac.ij. ſalis gemmæ aureum vnũ, ladani boni vnc.j. omnia præter ladanum, & maſtichem tere, & cribra, maſtiche vero pulueretur cum pauco oleo nucum, quo ſpecies tritæ illinãtur: deinde cum ladano miſceatur in mortario piſtillo calido, fiant catapotia craſſa. Da a drach. ſemiſſe ad drach. j.

Pil. alhendi hal. Hermet.

G

MAN. NONNVLLI eas parant, ſed pauci vtuntur, quum tamen efficaces ſint in pituita educenda.

COST. HERMETIS. *Quid velit, quum maſtichen cum pauco nucum oleo duci in puluerem iubet, obſcurum eſt, quum enim, quæ terenda ſunt, quam ſicciſſima eſſe oporteat, vt partes a partibus ſeparentur, oleum humore, & lentore ſuo eas cogit, non autem ſeparat. An ergo diſſolutionem intelligit? ſolent enim oleo diſſolui lachrimæ. At non erat, vt duci in puluerem diceret, vult fortaſſe leuiſſime tantum inungi piſtillum oleo, ne mortario inhæreat: Aut diſtincte legendum, terendam maſtichen: tum addito illi pauco nucum oleo, illinendas (vt ait) ex eo ſpecies tritas, per illitionem intelligendo non earum ſpecierum coagmentationem, ſed aſperſionẽ* H *tantum quandam: cogendi enim ſunt poſtea ex ladano, ſic vero legendum eſſet (maſtiche vero puluеretur, & eo cum pauco oleo nucum ſpecies trita illinantur.) Sed quocunque pacto legas, tribus hiſce modis vſurpari hoc in loco maſtichen tuto poſſe exiſtimo, vel diſſolutum ex oleo nucum, vel eo artificio in puluerem ductã inuncto antea leniter piſtillo, vel tertio ſi poſtquam in puluerem duxeris maſtichen, olei parum addas. Vt vero hoc loco, oleum quærat, cauſam puto, vt trochiſcorum colocynthidis, hieræ, & ſalis acrimoniã molli hoc liquore obtundat, deligit autem oleum nucum, quod attenuandi, diſcutiendique, vi efficax, trochiſcis hierę, & ſali vires (quod ad hoc pertinet) diſſimiles non habet: creditur vero præterea neruoſis partibus amicum, ad quarũ commodum ſua hæc catapotia hic cõmẽdat. Adduntur*

duntur hic rurſum maſtiche, & ladanum ad dictorum A *medicamentorum frenandam violentiam, atque ad viſcera roboranda. Notandum hic rurſus, quod (vt in aggregatiuis quoque nuncupatis antea) craſſas fieri pilulas iubet, quo ducta in ventriculo diuturniori mora, à longinquis partibus cerebro neruis, atque articulis valentius trahant.*

MESVE.

CATAPOTIA ex ſarcocolla alba ſunt, pituitam vacuant, ob id pituitoſis affectibus commodant. Recipiunt ſarcocollæ drach. iij. turbith drach. iij. colocynthidos drach. j. & ſemiſſem, zingiberis tantundem, ſalis gemmæ drach. j. diſſolue ſarcocollam in aqua roſata, hisque comprehende. B

MAN. Ego nunquã his vſus ſum, nec vidi medicum vtentem.

SYLVII. VIOLENTER pituitam, craſſam, & lentam trahunt, parum tuta vſu, niſi parua doſi in valentibus, & cum alijs mixta: deſcripta ſunt etiam in ſimpl. cap. de ſarcocolla.

COST. SARCOCOLLAE. *Si ſarcocolla, vt Meſue lib. ſimpl. teſtatur, ad crudam ex cerebro, neruis, articulis, thorace, pituitam educendam vtilis eſt, non immerito ad ſenij affectus vſque adeo probatur. Duo tamen illi inſunt vitia, tarditatis, & imbecillitatis in agendo, quæ corrigi docet Zingibere, ac cardamomo. Quare quod catapotia ex ſarcocolla hoc loco poſita. lib. ſimpl Halyſeni aſcripta, violenter trahant (quod quidam aiunt) aliam habet cauſam, nempe non vllum ſarcocollæ vitium, ſed potius (vt puto) omiſſam colocynthidis caſtigationem, quæ vim ſuam cohibentibus eget, quam excitare, & zingiber, & ſal gemmeum poteſt.* C *Itaque ſi quis trochiſcis colocynthidis antea deſcriptis hic vſus fuerit, mitius euadet medicamentum. Aliquid tamen adhuc in his deſidero, quod ventriculi ſubuerſionem, flatulentiamque à turbitho excitatam diſſoluat, quod licet zingiber aliquo modo præſtet, ſi tamen in aqua roſacea, quæ diſſoluenda eſt ſarcocolla, maſtiche aut caryophylli antea macerentur, fore arbitror, vt citra eam violentiam munus ſuum hæc obeant catapotia, drach. j. pondere aſſumpta, quam tantopere nonnulli verentur, vt eorum vſum prorſus damnent.*

MESVE.

CATAPOTIA Fœtida maiora, vacuant pituitam, craſſam, crudam. ob id conferunt affectibus inde natis, ar- D thritidi, podagræ, gonagræ, dolori ſpinæ, & aliarum iuncturarum, ventriculi, colico, alphis, elephantiæ, albaras. Recipiunt ſagapeni, ammoniaci, opopanacis, bdellij, colocynthidis, rutæ agreſtis, aloes, epithymi, ana drach.

† al. ſcobrā. v. hermodactylorum, †eſulæ, ana drach. ij. ſcammonij drach. iij. cinnamomi, ſpicæ, croci, caſtorij, ana drach. j. turbith drach. iiij. zingiberis drach. j. & ſemiſſem, euphorbij drach. vnius partes duas, diſſolue lachrymas aqua porri, & finge

† var. iij. ſufficit. maſſam. Dabis drach. † duas.

CHRI. PILVLAE fœtidæ maiores potenter ſoluunt materias phlegmaticas craſſas, & viſcoſas. vnde attrahunt, & ſoluunt materias contentas in iuncturis, in cerebro, & membris neruoſis. Communis tamen vſus ipſarum, eſt in fine dictarum ægritudinum neruoſarum, & maxime in paralyſi, & in podagris longi temporis, & ægritudinibus ſimilibus eſt communis vſus ipſarum, & doſis eſt drach. cum conditionibus obſeruatis prædictis ſuperius aſſumptis.

ADDITIO.

Hæ pilulæ dicuntur fœtidæ, quia fœtidos, & corruptos humores educunt: vel dicuntur fœtidæ, quia quædam fœtida ingrediuntur.

MAN. HARMEL.) Audi, vt ſupra, ſpeciem rutæ ſylueſtris, Da drach. j. ſatis enim potentes ſunt.

SYLVII. CATAPOTIA hæc arthritica δυνάμει, pituitam craſſam, à cerebro, iuncturis, & partibus alijs remotis trahunt, vtenda potius in fine morborum pituitoſorum, vt paralyſis. Dantur drach. j. Fœtida vocantur, quod caſtorium, rutam agreſtẽ, & liquores graueolentes recipiant potius, quam quod putres humores vacuent.

COST. FOETIDAE maiores. *Maximi profecto hæc catapotia ſunt vſus ad propoſitos affectus. præter quos in excitandis quoque muliebribus menſibus, educẽdisque putribus earum partium ſuccis præſtare, quotidiano vſu docentur. Neque autem quia valentiſſima ſint, damnandus eſt Meſue ea pondere drachmarũ duarum exhibens: id enim in robuſtiori corpore non excedit modum. Tu vero ſi caſtigatiora hæc velis, ſagapenum, ammoniacum, opopanaca, reliquaque hic purgãte vi prædita, antea correcta aſſumito, fietque, vt tutiſſime præſcripto etiam à Meſue pondere, mediocri habitu, & vi præditis corporibus poſſint exhiberi.*

MESVE.

CATAPOTIA Fœtida minora idem pollentia. Recipe ſagapeni, ammoniaci, opopanacis, bdellij, myrrhę, ana drach. v. turbith, drach. x. colocynthidos drach. vj. fiant vt priora. Da drachmas duas.

CHRI. PILVLAE fœtidæ minores non ſunt conſolatæ ſicut præcedentes, ideo vſus earum non eſt ſic conueniens ſicut præcedentes, quia maioris periculi. & vſus earum eſt vſque ad ſcrup. ij. tamen in quibuſdam robuſtis, & fortibus poſſunt exhiberi, drach. j. alijs conditionibus obſeruatis, &c.

MAN. Minus validæ ſunt prioribus.

SYLVII. QVod paucioribus conſtant ſimplicibus, minora dicuntur, tamen minus tuta ſunt, quàm priora, quia minus correcta ſunt ſimplicia: fortibus dari poſſunt à ſcript. duobus, ad drach. j.

COST. FOETIDAE mino. *Vtere hic quoque his ſimplicibus caſtigatis, & erũt tutiſſimi vſus, eo etiam pondere, quod præſcribit Meſue in robuſto corpore.*

CATAPOTIA Sagapeni pituitam lentam purgant, ob id iuuant paralyſin, ſpaſmum dolorẽ iunctarum, dorſi, podagram frigidam. Recipe ſagapeni, ammoniaci, bdellij, opopanacis, aloes, caſtorij, rutæ agre-

ſtis,ana drach. ij. colocynthidos, drach. iij. Fac E
maſſam cum aqua porri.

CHRI. ISTAE pilulæ, ſunt principaliter ſolutiuæ materierum phlegmaticarum craſſarum, & viſcoſarũ à cerebro, & nucha, & alijs membris neruoſis: & conueniunt doloribus iuncturarum, & ad paralyſim, & ad ſpaſmum, præmiſſa tamen digeſtione materierũ, & doſis eſt ad drachm. j. Tutius tamen eſt ab eis abſtinere, & vti pilulis fœtidis maioribus dictis ſuperius. Pilulæ cochiæ communiter non reperiuntur poſitę in antidot. Meſue, ſed earum deſcriptio ponitur inferius in ſuo de appopriatis. cap. de cura ſodæ frigidæ. Ponitur etiam ipſarum deſcriptio conſilio Almanſoris ca. de dolore capitis à materia frigida, & hæc eſt deſcriptio, quæ communiter habetur in vſu, & ſic vbique præparatę reperiuntur. Recipe pulueris hieræ pieræ Gal. drach. x. colocynthidis drach. iij. & tertiam partem drach. j. ſcammoneę drach. ij. s. turbith, ſtœchados ana drach. v. confice cum ſucco abſinthij, & doſis earum cõiter eſt drach. j. Iſtę pilulę efficaciam magnam habent in ſoluendo materias frigidas, phlegmaticas, in capite contentas. vnde ſumme conueniunt ſodæ, & dolori capitis facto à materia frigida phlegmatica, & etiam conferunt paſſionibus frigidis materialibus membrorum neruoſorum. & vſus earum eſſe debet poſt digeſtionem.

Quod de pilulis cochijs agat hoc loco interpres de vſu aliquid fuiſſe à Meſue ſcriptũ admonemur, quod interciderit. Pilulæ cochiæ vſuales. F

MAN. Neque his vſus ſum vnquam.

SYLVII. CATAPOTIA cochia pituitam à cerebro, & alijs neruoſis vacuant: ob id conferunt dolori capitis frigido, ſeu pituitoſo: ſic à Meſue deſcribuntur in praxi: recipiunt pul. hieræ picræ Galeni drach. x. colocynthidos drachm. iij. & etiam partem drach. j. ſcammonij, drach. ij. & ſemiſſem: turbith, ſtœchados, ana drach. v. cum ſucco abſinthij forma: dantur drachm. j. Adſcripſimus his, quod vſu ſint frequentia, Catapotia Galeni ex aloe idem præſtantia. recipiunt colocynthidos, & ſucci abſinthij, ana partem vnam. aloes, ſcammonij, ſingulorum partes ij. maſtichen Chiam, & bdellium. ante etiam miſcebat Gal. ſed poſtea ſuſtulit. Dat vndecim ciceris magnitudine adoleſcenti bene habito. Paulus autem lib. 7. medullæ colocynthidos, aloes, ſucci abſinthij, ſingulas partes: ſcãmonij partes ij. miſcet, ac fingit ..., hoc eſt, granula eruí magnitudine, datque vndecim: vulgo pilulæ cocchiæ dicuntur. Aliter Raſis, Gradi, Nicol. componunt. Galen. item lib. 5. methodi ad varias excrementorum ſpecies pilulas ſuas cõmendat ex aloe, ſcammonio, colocynthide, agarico, bdellio, gummi Arabico, non adſcripta ſingulorum menſura. G

PITVITAM craſſam, lentam, expulſioni paratam, à cerebro, ſpina, & alijs partibus neruoſis potenter educunt drach. j. tutiora tamen ſunt fœtida maiora.

COST. SAGAPENI. *Sperare ex his quoque licet ad frigidos affectus propoſitos, non minorem, quam ex fœtidis vſum, cum vero etiam non minus tutum ſi ex caſtigatis ſimplicibus conficiantur.*

MESVE.

CATAPOTIA Euphorbij, pituitam frigidam, crudã, ad neruos fluentem vacuant, ob id conferunt paralyſi. Recip. euphorbij, colocynthidos, agarici, bdellij, ſagapeni, ana drachmas ij. aloes drach. v. finge cum aqua porri. Dantur à drach. ſemiſ. ad drach. j.

CHRI. ISTAE pilulæ raro habentur in vſu, licet pręparatæ reperiantur. Inducunt enim violentiam magnam ex earum potentia, & acuitate in ſoluendo phlegma frigidum, & viſcoſum, quod eſt cauſa mollificationis, & paralyſis. vitandæ ſunt ergo, niſi in caſu magnę neceſſitatis, & in corporibus robuſtis, & fortibus. & doſis ipſarũ eſt à drach. ʒ. vſque ad drach. j. Euphorbium eſt gũmi calidum, & ſiccũ in quarto.

MAN. VALIDAE ſunt in articulorum affectibus à pituita factis.

SYLVII. NON vtenda niſi in neceſſitate magna, idque in robuſtis.

COST. EVPHORBII. *Licet Meſue euphorbium vltra trium ſiliquarum pondus non propinet: Dioſcorides tamen ad drachmam integram progreditur. Quare quum ex horum ſerie, quæ ad hęc conficienda catapotia ſumuntur, quædam drachmarum duarum pondere tutó ſumantur, vt agaricus, quædam trium, vt aloe, reliqua vnius, vt colocynthis, & ſagapenum: quãdo huc etiam accedunt bdellij drachmæ duæ, quæ prædictorum vim retundunt, vt in his exhibendi minus ſimus meticuloſi, & excedere drachmam audeamus, ſuaderi videmur. At non temere agendum. Quod hic magis verẽdum eſt, euphorbium eſt. id tamen ſi vel oleo amygdalino, vel citro caſtigatum ſumatur: ad hæc autem colocynthis, agaricum, ſagapenum, aloe antea correcta ueniant: tutiſſima hæc & ualentiſſima ſunt futura ad frigidos affectus propoſitos, in frigidis præſertim tẽporibus, & corporibus. alioqui puellam noui, quę quum illi in collo tumeſcerent ganglia, aſſumpto ad grana tria euphorbio, aluus leuiſſime, & citra euidentem noxam omnem, magno autem in diſcutiendis ganglijs fructu ſubduceretur.*

MESVE.

CATAP. ex Rhabarbaro alia ad hepatis, & lienis obſtructionem, & hydropem. Rec. rhabarbari drachmas yij. ammoniaci, ſagapeni, bdellij, ana drachm. x. cancami, drach. viij. opopanacis drachm. iiij. † thymelęæ, gummi, ana drach. iiij. turbith, drach. x. ſpicæ, polij, aloes, ana drachm. v. maſtiches drachm. ij. myrobalanorum flauarum drach. x. diſſolue lachrymas vino, & forma. Dantur drach. ij. cum aqua caſei.

† Mezereon

MAN. LICET Raued. idem ſit quod rheon barbarum, pilulæ tamen hę longe efficaciores ſunt, quã quæ de Rhabarbaro vocantur. Doſis tamen trãſcendat drachmam. H

SYLVII. CATAP. Imperialia his affinia, bilem, & pituitam ex nutritorijs partibus vacuant. Rhabarbari vnc. j. aloes, vnc. ij. turbith, agarici, folliculorum ſenæ, quinque myrobal. cinnamomi, amomi, cardamomi, caryophyllorum, zingib. macis, nucis moſchatæ, zedoariæ, cubebæ, xyloaloes, croci, anisi, maſtiches, ſpicæ nardi, mellis aerij, ana ſcrup. j. cum ſyrupo roſato, aut violato.

COST. EX rhabarbaro. *Quum purgantium, quæ huc veniunt, ſumma doſes ſint ferè vna ſupra quadraginta, rhabarbari tres, ammoniaci, & ſagapeni ſimul viginti, opopanacis quatuor, mezerei quatuor, turbith quinque, myrobalanorum quinque: reliquorum vero, quæ non purgant drachmæ triginta ſex, profecto cur ſupra drachmæ vnius pondus offerre non licet, non apparet. Namque diſſolutis lachrymis vino, & collectis in paſtillum vnum omnibus, vt collecta illa duas*

ſupra

ſupra octoginta drachmas pendeant fore arbitror. atque ita vt tuto hæc drachmarum duarum pondere ſumi poſſint, ex Meſue inſtituto, præſertim cum ſero, quo eorum vis quodammodo diluitur.

MESVE.

Pil. de Mezereon. Mezereon.

CATAPOTIA ex Thymcela, ſeroſum excrementum valenter purgant, ſeu aquas. ob id hydropem iuuant. Recipit foliorum † thymelææ aceto infuſorum, & ſiccatorum, drachm. v. myrobalanorum flauarum drachm. iiij. cepularum, drachmas iij. forma cum manna, & tamarIndis, aqua intybi ſolutis.

CHRI. PILVLAE de Mezereon, ideſt de laureola. ſunt conuenientes principaliter ad ſoluẽdum aquam citrinam. vnde communiter ab omnibus medicis dãtur in cura hydropiſis aſcitis. Et doſis cõmuniter eſt à drach. j. vſque ad ſcrup. iiij. obſeruatis cõditionibus.

ADDITIO.

Hęc deſcript. pilularum communiter in vſu habetur. idem Meſue ca. de Mezereon hanc eandem habet deſcrip. Et dicuntur de Mezereon, quia ingreditur plus de Mezereõ, quam de alio ſimplici. Chriſtophorus de Honeſtis in præſenti commento habet Mezereon, ideſt laureolã, quod falſum eſt, vt dictũ eſt ſupra in confectione almezereon. Serapio in proprio Antidot. habet duas deſcript. pilu. de mezereon, quæ non ſunt eædem cum iſta.

SYLVII. DANTVR à drach. j. ad ſcrup. quatuor in aſcite. Valide enim purgant aquas: tutius autem rhabarbaro, aut catapotijs rhabarbari miſcentur.

COST. EX Mezereo. *Mezereon Meſue, vt lib. ſimplicium in ſerie eſt lacteſcentium plantarum, in qua non eſt thymelæa: quid autem ſit, adhuc nihil habemus certi. Si cui animus fuerit thymelæa pro illa vti, non improbo probat enim euentus eſt illam ipſam ſeroſos humores euacuare, quos in propoſitis affectibus euacuare opus eſt. eorum autem gratia non adduntur hoc loco myrobalani, vel manna, vel tamarindi, qui id humoris genus non educunt, ſed ad iecoris robur, quod alioqui plantis huiuſcemodi lac ferẽtibus, & acribus lędi ſolet.*

MESVE.

Pil. lucis maiores.

CATAPOTIA optica maiora, viſum roborant, & augent, excrementa vacuant, corpus ſanum ſeruant ſumptis his, à cibo abſtinere eſt neceſſe, Recip. roſarum, violarum, abſinthij, colocynthidis, turbith, cubebæ, calami aromatici, nucis moſch. ſpicæ, epithymi, carpobalſami, xylobalſami, ſeſeleos. ſem. rutæ, ſchęnu anthus, aſari, maſtiches, caryoph. cinnamomi, aniſi, fœniculi, apij, caſię, croci, macis, ana drach. ij. myrobalanorum flauarum, cepularum, Indarum, belleric. embli. rhabarbari, ana drachm. iiij. agarici, ſenæ, ana drachm. v. euphragiæ, drach. ſex, aloes pondus omnium. comprehende ſucco fœniculi. Dantur à drach. ij. ad drach. iij.

Idem. vtriuſq.

A CHRI. DE iſtis pilulis ponuntur duæ deſcriptiones, & iſta prima eſt illa, quæ communiter magis habetur in vſu, & vbique magis præparata reperitur. Summe conueniunt ſoluendo ſuperfluitates, maxime phlegmaticas contentas in cerebro, & ſunt conſeruatiuæ virtutis viſiuæ, & curatiuæ ęgritudinũ oculorum, quæ fiunt à materia frigida. Et vltra virtutem ſolutiuam, quam habent, ſunt confortatiuæ prædictæ virtutis viſiuæ, ſpiritus viſibiles multiplicãdo, & eos claros, & peruios faciendo. Et doſis eſt drachm. j. ſ. Recip. ſileris, ſcilicet montani, caſiæ ſcilicet ligneæ, & reliqua ſunt nota.

MAN. HAS ego roborare conſueui, in pituita quidem educenda cum cochijs, in bile cum aureis. Minores magis reſpiciunt atram bilem, quàm maiores.

B SYLVII. PITVITAM à cerebro, & oculis vacuant, ob id oculorum morbos inde natos curant: ad hæc viſorum ſpirituum roborant, augent, puriorem reddunt, ſic viſionem iuuant. Optica id eſt viſoria, ſeu cum vulgo, lucis inde dicta. Hæc roborat Mana. in pituita educenda cochijs: in bile, aureis pilulis.

COST. LVCIS maiora. *Quod nunc Venetias fertur pro xylobalſamo, ſapore, odoreque non diſſimile vero balſamo, quod apud me eſt, ego quidem libenter vtar, pro eo tamen ſi quis violæ albæ radices Galeno ſubſtitutas malit, non erunt hæ inutiles, neque alijs multis hoc loco ſumptis in aperiendo, & attenuãdo diſſimiles. Euphragia autem, cuius meminit, nunc vulgo eſt nota, licet Græcis intacta, ad caliginem oculorum commendatur. quod tamen intelligendum vbi is affectus frigidam cauſam ſequatur. calefacere enim & ſiccare obſeruatur. ſic Vinum à Villanouano paratum, iniecta in muſtum euphragia multis contulit: alijs non contulit,* C *vbi præſertim ex ſpirituum inopia vitium eſt: cum qua ſiccando abſumendoque eorum materia, auxiſſe affectum obſeruatum eſt.*

MESVE.

CATAPOTIA optica minora idẽ pollentia. Recip. xylobalſami, carpobalſami, ana drach. j. chelidonij, drachm. v. roſarum violarum, abſinthij, euphragiæ, ana drach. iij. ſenæ, epithymi, myrobalanorum flauarum, cepul. Ind. bellericarum, emblic. agarici, colocynthidos, ſchœnu anthus, lycij, lapidis cyanei, ana drachm. ij. & ſemiſſ. aloes, pondus omnium. finge cum ſucco fœni- D culi, aut chelidonij.

CHRI. PILVLAE lucis minores etiam præparãtur, & habentur in vſu, non tamen ſicut prædictæ, & in operatione quaſi conueniunt cum illis. Et doſis eſt ſicut illarum, attamen iſtæ minores, ſunt plus ſolutiuæ materiæ melancholicæ, quam phlegmaticæ, ſed maiores magis ſoluunt phlegma, & minus melancholiã: & cum hoc plus, vel magis ſunt cõfortatiuæ cerebri, & inſtrumentorum ſenſuum.

SYLVII. MINORA hæc ſunt vocata, quod paucioribus conſtant ſimplicibus, viribus enim valentiora ſunt prioribus. præſertim ad purgandum melancholiam magis, quàm pituitam: cum illa contra pituitam potentius purgent, quàm melancholiam.

COST. LVCIS minores. *Chelidonium vſque adeo cõferre oculis creditur, vt hirundines pullis ſuis quibus*

expuncti ſint oculi eo reſtituere viſum vulgata ſit opinio. quod tamen neque experimentum probat, neque dictat ratio. quum enim hæc vehementer deſiccet, quomodo effuſum pungendo ex oculis humorem reſtituat? Non negarim tamen frigidis oculorum affectibus prodeſſe, vt tamen etiam priuatam aliquam illi ipſi vim ineſſe non negem, qua oculis ſit ex vſu. Sanè autem quum Dioſcoride admonente, & radix, & folia, & caulis, & planta tota vſui ſit, quànam hoc loco vtaris parte, nihil intereſt. chelidonij tamen abſolutæ nomine folia ſunt ſumenda. At vero quia hic etiam lycij meminit, pro eo nunc Venetias nigræ quædam afferuntur offæ, non ijs tamen notis omnibus inſignitę, quas in probatiſſimo Dioſcorides deſiderat. In lycij autem etiam legitimi, ſi quando ad manus venerit, vſu, ſuſpicari licet, ne temere ad oculorum affectus illud ipſum abſolute vſurpetur. non enim id, ſed quod ſpumoſum in ſummo fluitat dum lycium coquitur, oculorum ait medicinæ ſeruandum: reliquo in alijs vtendum. At licet ſpuma lycij, non lycio ſit ad oculos opus, vbi tamen legitimum occurrerit lycium, nouo fortaſſe artificio nouam ſpumam parare poterimus, ſi non æqualem viribus legitimæ ſpumæ, non tamen diſſimili facultate. contuſo enim lycio, & aqua diebus aliquot madefacto nobis quoque licebit ipſum coquere, & quod ſupernatarit ſpumoſum colligere ad oculorum medicinam. Nunc autem, quando lycij ſpumam nō habemus, in oculorum affectibus, in quibus aſtrictione ſit opus, non negarim ſylueſtrium prunorum, liguſtri, aut rhus ſuccum fore ex vſu, ſed amurcam, quam vetuſtiſſimam, quæ olei (oculis natura aduerſi) pinguitudine ſit expers, cupreo vaſe, vt docet Dioſcorides, ad mellis conſiſtentiam coctam, maxime vterer. at ſi non aſtrictione, ſed deterſione ſit opus, hiſce, vt quæ non detergant, ſynceris non vtar, ſed cum ſacchar o albo commiſtis. At vbi aſſumendum eſt lycium, non etiam foris admouendum, dimiſſa amurca, in illius locum prunorum ſylueſtrium, & rhus ſuccum ſemper proponam. quamquam non ſatis video quid in oculorum affectibus aſſumptum lycium, aut reliqua hęc præſtare poſſint, niſi forte largiſſime ſumpta, dum tenuiores humores craſſiores reddēdo, ne in ſuperiores partes ferantur, efficiunt, conferre eo nomine exiſtimemus.

MESVE.

CATAPOTIA ſtomachica cerebrum, & ventriculum corruptis humoribus purgant, ventriculum roborant, coctionem iuuāt, appetentiam excitant. Recip. hieræ picræ drachm. x. trium myrobalan. abſinthij, ana drachm. ij. maſtiches, aniſi, bellericarum, emblicarum, agarici, ana drach. iij. & ſemiſſem, zingiberis drach. ij, caryophyllorum, ſalis gemmæ, ſchœnu anthus, ana drach. j. turbith drach. xij. confice cum ſucco abſinthij. Da drach. ij. vel iij.

CHRI. PILVLAE ſtomachicæ ſtomachum, & digeſtionem confortant. & ſuperius poſita eſt deſcriptio pilularum ſtomachicarum, quæ communiter ſunt in vſu. verum hæ huæ deſcriptiones modicum differunt in virtute, & operationibus. Iſtæ enim purgando humores putridos, & corruptos contentos in ſtomacho

E ipſum ſtomachum confortant, virtutem digeſtiuam vigorando. Et conferunt ægritudinibus frigidis cerebri materialibus. Et doſis communis earum eſt drachm. vna, licet poſſit dari drach. j. s. obſeruatis conditionibus, &c.

POSSVNT dari tantum à drach. j. ad drach. j. & dimidiſ, vt prædicta: nam corpora regiones frigidas habitantia, quia pituitoſa, alba, mollia, minus valētia ferunt medicamēta: quam corpora nigra ſicca, dura, regiones calidas, vt Ægyptum, Æthiopiam colentia, Gal. in li. c. ph. g. Catapotia autem ex puluere ſolius hieræ picræ Gal. cum melle roſato, vel ſyrupo roſ. vel alio formata idem poſſunt quod hiera ipſa, & ad drach. ij. ſumi poſſunt. Catapotia Rufi ex aloes vnc. ij. croci, myrrhæ, ana vnc. j. cum vino albo aromatico, vel potius ſyrup. limonum, vel ſucco citrei formanda, illis proxima ſunt viribus. Pro croco autem ammoniacum thymiama miſcet Paul. lib. 3. c. de peſtilentia ex Rufo. Sunt enim contra peſtem ſalubria, præſertim additis vnc. ij. boli Armeniacæ & aloe, ſi æſtas ſit, lota, in aqua intybi, & roſarum. Nam ventriculum, inteſtina, meſaræum, hepar, cerebrum purgant humore putri, bilioſo, F aut pituitoſo. Dantur mane ieiunis. drach. j. SYLVII.

STOMACHICA. *Quum medicamentorum, quæ hic ad purgandum ſumuntur, doſes ſint circiter decem, & octo, vniuerſa autem horum ſumma excepto ſucco abſinthij, quo cogenda ſunt, drachmas quinquaginta duas pendet, cur Syluius contra authoris inſtitutum, hoc ipſum medicamentum exhibendi modum pręſcribat drachmæ tantum vnius cum dimidia, non video. Quod ſi quis in ſuis tantum regionibus hoc conſulere illum dicat, in quibus frigidiora, & pituita oppleta ſunt corpora: atqui eiuſcemodi corpora valentiorem ferre purgationem, quam calidarum regionum incolas, & ratio docet, quia viribus ſuperiores ſunt, qui frigidas colunt regiones, quàm qui calidas denſato corpore, contractoque ad interiores partes calore, non autem foras copioſius effuſo. & quia humores illis craſſiores* G *ſunt, atque ad educendum ineptiores. docet vero etiam experimentum, quando frigidarum eiuſcemodi regionum homines ſtimmi, & præcipitato hydrargyro largius ſumpto non læduntur, vt læduntur noſtri. Quare in robuſtis corporibus cum cacochymiam, ſeruatis reliquis, quæ ſeruanda ſunt, ſi ea, quam Meſ. præſcribit, aut certe paulo inferiori menſura hæc catapotia exhibueris; nihil acceſſurum periculi exiſtimarem.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA ſtomachica alia idem pollentia. Recip. trium myrobalanorum, ana drach. iij. roſarum, maſtiches, ana drach. ij. cardamomi, ligni aloes, ſantali citri- H ni, cubebæ, caryophyllorum, ſchœnu anthus, nucis moſchatæ, ana drachm. ij. rhabarbari vnc. ſemiſſem, turbith drach. vij. aloes pondus omnium, comprehende omnia vino odoro.

NON *ſunt hæc ſuperioribus multo inferiora, niſi forte in craſſa pituita detrahenda ſint illis minus valentia ob agarici defectum.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA ſtomachica alia nobis inuenta, ventriculum, & caput expurgant, quouis tempore ſumi poſſunt. Recip. turbith, drachm. x. maſtiches, drach. iiij.

roſarum

roſarum drachm.iii. aloes bonæ ad pondus omnium. comprehende ſucco abſinthii.

CHRI. ISTAE pilulæ ſunt mundificatiuæ materierũ craſſarum contentarum in ſtomacho, & in capite, ſoluendo principaliter materias phlegmaticas, corruptas, & maxime ſubtiles, & aquoſas. Et ſunt pilulæ ſatis domeſticæ. Et earum doſis eſt vſque ad drach.j.s.cum conditionibus obſeruatis.

MAN. PRIMÆ pituitam purgant, & ventriculum roborant, ſecundæ bilem etiam purgant, tertiæ pituitam, quartæ inter omnes has ſunt minus calidæ.

SYLVII. MATERIAM pituitoſam, putrem, præcipue aquoſam ex ventriculo, & cerebro vacuant à drach.j. ad drachm.j. & ſemiſſem.

COST. STOMACHICAE aliæ. *Quod hic ſumi poße ait omni tempore difficile eſt. non enim conſtat, an omni anni tempore, an quauis diei hora: an quaque morbi ætate. Nullum profecto medicamentum omni tempore anni dari poteſt citra noxam: neque hoc ipſum, de quo agitur, æſtiuis caloribus impune exhibueris ob aloen, cuius calorem nihil hoc loco temperat præter roſas: non etiam à cibo ob turbithum, cuius vis eſt, vt ventriculum moleſte ſubuertat: non videntur etiam in omni morbi tempore ſine iniuria capi poße, quando humores adhuc crudiores eductioni aduerſantur. Cæterum, habenda eſt ſanè ratio, & conſtitutionis anni, & horæ, & ætatis morborum: at vbi ventriculus tantum, & caput ſine obſeruatione febris, alicuiusve morbi grauis expurgandum eſt, ſi calidioribus etiam anni temporibus, habito tamen minus æſtuoſæ horæ delectu, hæc* C *ipſa catapotia exhibueris, non puto erraturum. Licet enim ea caliditatis alicuius imprimere ventriculo veſtigium poſſint, nõ id tamen ſupra modum inſigne, tum, ob roſarum (ſi reliqua ſpectes) acceſſionem, tum quod dum bilioſos ſuccos aloes nomine educunt, afferre aliquod corpori vniuerſo refrigerium poſſunt. Neque vero etiam caret hoc loco turbithum antidoto eius vitiũ caſtigante. maſtiche enim & diſcutere flatus ab eo excitatos, & cum roſa maxima confirmare os ventriculi poteſt. illud autem obſeruatum eſt, ſolidiora huius generis medicamenta, & ante, & poſt cibum non fruſtra ſumi. Licet enim de non commiſcendis cibo medicamentis diſputatio ſit grauis, tamẽ qui vnam ventriculi expurgationem, & alui detectionẽ quærunt, non falluntur expectatione. ac ſi etiam eſt in noſtro corpore vis diſcretrix, quam interdum Auerroes ſtatuit, commo-* D *dam illa, & medicamento, & alimentis diſtributionem faciet, vt ne alterum alterius occurſu lædatur. alioqui, quamuis attractricem partium naturam refugere alimentum medicamentoſa vi imbutum veriſimilem habet coniecturam: non illam tamen cum alimenti indigentia, feriari credibile eſt, quin quod illi eſt opus, & quantumcunque vtile eſt, ex peſſimo quouis exugat apparatu. At vero quum poſtremo, non omni morbi ætate hæc eße accommoda diſſerebatur: annuo, ſi ex venoſo genere vniuerſo, atque ex corporis habitu trahendi ſint humores, coctione eſſe opus. at qui in ventriculo quive in inteſtinis ſunt, circa quæ vis medicamẽti magis viget: etiam non expectata coctione facile, atque impune educi quotidie obſeruamus. vt propterea catapotia hæc omni tempore, & anni, & diei, & morbi (ita* A *vt diximus) ſumi poſſe non temere hic author admonuerit, quæ deuorata ſeſqui drachmæ pondere vix ventrem trahendo excedunt. Quod ſi obijcias in longinquiores etiam partes eorum vim ferri, quãdo ad caput quoque expurgandum faciunt, admonente Meſue: conſequentia id quadam fieri intelliges. dum enim prauis ventriculus ſuccis expurgatur. ne ex ipſo mali halitus efferantur in caput, etiam conſequitur. Immo quum ex quacunque corporis parte fiat euacuatio, vniuerſum corpus eiuſdem euacuationis ſit particeps, ita etiam expurgato ventre leui quouis medicamento, expurgari ipſum quoque caput, non eſt à ratione alienum.*

MESVE.

B CATAPOTIA ſtomachica alia, caput, & ventriculum purgantia. Rec.aloes, drachm. vj. maſtiches, roſarum, ana drach.ij. compone cum ſucco ſolani.

HÆc oſtendunt hieram picram Galeni tribus his ſimplicibus abſolui poſſe, ſed minus efficacem, vt ante docui. SYLVII.

STOMACHICAE aliæ. *Solani ſuccum ventriculi ardoribus vtilem ſcribit Dioſc. Quare catapotia hæc inutiles ventriculi ſuccos præſertim bilioſos cũ refrigerio, aut certe cum temperie euacuare captę ſunt. longe ab hiera Galeni diuerſo vſu, quę non modo pituitam quoque ob aſarum ex ventriculo purgare poteſt: ſed cum ventriculi ipſius calore. ita vt hiſce tribus abſolui Galeni picra non poſſit, vt ait Syluius.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA alia ex trochiſcis colocynthidis, efficacia ad affectus cerebri, neruorum, & iuncturarum pituitoſos. Recip. trochiſcorum colocynthidos, drachm. x. ſalis gemmæ, drach.j. ladani, drachm.xii. olei roſarum q.ſ.

HÆ minus calidæ ſunt, quàm quæ iuxta Hermetẽ ſuperius ſunt deſcriptæ. MAN.

ALHANDAL. *Non incommode trochiſcos colocynthidis cogit ladano, vt eius medicamẽti vis effera ladani glutino quaſi cõpedibus quibuſdam coerceatur. Sed eſt præterea ladanum pituitoſo ventriculo commodum, quod calefacere, & deſiccare poteſt. Sanè roſaceum quoque oleum hic expoſcit, ad inungendum horum catapotiorum paſtillum, ne areſcat.* COST.

MESVE.

CATAPOT. ſtomachica alia. Recipiunt myrobalanorum flauarum, aloes, turbith, ana drach.x. roſarum, ſpicæ, maſtiches, drachmas ij. & s. aniſi drachm.i. ſemis, ſalis Indi, croci, ana drach.i. miſce cum ſucco abſinthii.

NON multum differunt ab his, quæ tertio loco ſupra ſunt ſcriptæ. MAN.

Hæc ob myrobalanos flauas, bilem flauam leuiter vacuant. SYLVII.

STOMACHICAE aliæ. *Non bilem modo flauã, vt ait Syluius, educere hęc poterũt propter citrinos* COST.

E *myrobalanos: ſed etiam pallidam ob aloen, & eodem nomine ſeroſam pituitam: ob turbithum autem, & ſal Indum pituitam etiam craſsiorem.*

MESVE.

CATAPOTIA ex Agarico, thoracem purgant pituita craſſa, & putri. ob id antiquæ tuſsi, & aſthmati conferunt. Recip. agarici, drachm. iij. radicis ireos, praſij, ana drachm. j. turbith, drach. v. hieræ picræ, drachm. iiij. colocynthidos, ſarcocollæ, ana drachm. ij. myrrhæ, drachm. j. miſce cum ſapa. Da drachm. ij.

CHRI. ISTAE pilulæ conueniunt in paſsionibus capitis, & pectoris, euacuando humores craſſos, & adhærentes. attrahunt etiam omnem materiam à iuncturis. vnde conferunt peripneumonicis, aſthmaticis, tuſsientibus, &c. Et doſis earum eſt ſcrup. iiij. Earum compoſitionem ingreditur radix ireos, faciës lilios cæleſtinos, & eſt calidæ, & ſiccæ complexionis in tertio gradu, cuius ſuccus ſumme confert hydropicis aſciticis, ſoluit enim aquam citrinam in copia magna, & doſis eius eſt vſque ad drach. iiij. depuratus cum modico mellis, vel zucchari, ſpica, & cinnamomo. Et doſis eſt drach. iij. prædicti ſucci ſic præparati cum drach. j. mellis, vel zucchari ad ſoluendum vſque ad iiij. aſellas. Et de tali potione poteſt exhiberi ſemel in ſeptimana, præſuppoſita ſemper virtutis conſtantia, & debet aſſumi ab actuali caliditate de mane, ſicut aliæ potiones. & iam vidi ſolum cum hoc medicamine, & G alio bono regimine in ſex rebus non naturalibus plures hydropicos curatos eſſe.

MAN. HÆ vbique confectæ inueniuntur, & pectori ſunt admodum vtiles. Auic. eas deſcribit cap. de aſthmate, ſed non apponit myrrham.

SYLVII. TRAHVNT etiam à capite, & iuncturis, & peripneumoniæ etiam conferunt ſcrup. ſine myrrha ſiunt Auic. c. de aſthmate.

COST. DE agarico. *Si agaricum, turbithum, & colocynthida correcta in his conficiendis catapotijs ſumpſeris, vt minus moleſta, ita etiam reddes vtiliora.*

MESVE.

CATAP. ad febres bilioſas, & morbos ex bile flaua, & ſanguine natos. Recip. myrob. flauarum, & Indarum emblicarum, ſeminis fumariæ, caſſiuthæ, ana drachm. ij. foliorum roſ. ſeminis citruli, rhabarbari, ana drachm. ij. (alij rhab. drachm. vj.) ſcammonij in cydonio cocti, drach. j. & ſemiſſem, (alij drachm. ij. & ſemiſſem,) ſucci eupator. ſucci abſinthij, ana drachm. ij. agarici drach. ij. & ſemiſſem, hieræ picræ, drachm. viij. † mellis cum caſia fiſtula, tamar Indis, & ſucco intybi miſti q. ſ. Dantur à drach. ij. ad aur. ij.

† Melle aggregationis caſia fiſtula, & tamarindorum. & ſucci endiuia q. ſ.

MAN. NON eſt tutus earum vſus in febribus magnis.

COST. AD febres cholericas. *Quæcunque prauos humores ducunt, dum ſanguinem excretis illis prauis puriorem reddunt, morbis itidem conferunt, qui à vitioſo ſunt ſanguine procreati: at, qui a ſanguinis abſolute ſunt redundantia, ſi ex euacuatione per medicamentum fructus aliquid ſentiant, id per accidens eſt, nempe vt euacuationem illam perſpiratus quoque vniuerſi ſanguinis ſequitur, qui ad arcendam putredinem, labemque à ſanguine momenti eſt multi. Atque hoc commune eſt omnium eorum, quę purgant priuilegium, priuatim vero ad morbos à ſanguine vſum ſola venæ ſectio proprie affert. ita vt quod hic author ait conferre catapotia hæc ad morbos à ſanguine, non ſatis aſſequar. non enim ſanguinem hæc educunt. Ac vero quum hic ad poſtremum mellis, caſiæ, tamarindorũ, & ſucci endiuiæ meminit, quibus cogenda ſint reliqua. quum* F *vetuſta verſio habeat mellis, aggregationis caſiæ fiſtulæ, tamarindorum, & ſucci endiuiæ, hunc aliud mel quærere non puto præter melleum liquorem, qui ex caſia, tamarindis, & ſucco endiuiæ commiſtis prodit. Satisfacit profecto hæc melligo ſine melle ad cogenda reliqua. atque id ſonare, ea videntur verba, licet Syluius præter cætera mel quoque exquirat.*

MESVE.

CATAPOTIA Diarhodon. ventriculum firmant, coctionem iuuant, oris odorem commẽdant. Recipe trochiſcorum diarhodõ, abſinthii, ana drach. v. ſummitatum ſchœnu anthus, maſtiches, ana drachm. ii. ſalis Indi drachm. i. aloes bonæ pondus omnium, comprehende aqua foliorum citri.

CHRI. PILVLAE Diarhodon, ſunt domeſticæ, & magnæ ſecuritatis in ſoluendo phlegmaticam materiam ſubtilem, ac etiam materiam cholericam, virtute aloes, quæ ingreditur compoſitionem ipſarum. cum hoc etiam ſunt confortatiuæ virtutis digeſtiuæ ſtomachi deſiccando putredines in eo contentas, & oris odorem bonum faciunt. & doſis eſt vſque ad drachm. j.

MAN. FACILES admodum eſſent, ſed non parantur.

SYLVII. PITVITAM, præſertim tenuem, & putrem à ventriculo vacuant, & vi aloes etiam bilem.

H

COST. DIARHODON. *Imbecillium hæc ſunt virium purgando, quando præter ſal Indum, & aloen reliqua aſtringenti ferè ſint prædita facultate. Quare ſi quis purgandi nomine eis vſurus ſit, licebit impune drach. etiam duarum tranſgredi pondus: namque aloe, quæ æqualis cum reliquis ſimul omnibus põderis eſſe debet, drachmas pendet quindecim, quæ vix, ac ne vix quidẽ, doſes ſunt octo. addita autem Indi ſalis drachma vna doſes ſunt nouem. pendet vero excepta aqua citri foliorum, vniuerſum compoſitum drachmas triginta. quo fit, vt robuſto corpori drachmæ etiam ternæ innoxię ſint futuræ, mediocri autem binæ. hoc vero dictum ſit propter Honeſtum. Aqua foliorum citri ſi in promptu nõ ſit ſtillatitia ex contuſis citri folijs, & roſacea inſperſis eſt exprimẽda. Ex ijs enim natura aridis vix ſuccũ trahes.*

MESVE.

CATAPOTIA ex Turbith aurea dicta, bilem, & pituitam citra moleſtiam purgant, hepat, & ventriculum roborant, coctionem iuuant. Recipiunt turbith boni drach. vij. aloes vnc.i. & ſemiſſ. maſtiches, roſarum, ana drach.vij. myrobal.flauarum, drach.x.croci drach.iiij.confice cum ſucco abſinthij.

MAN. HIS patres noſtri vtebantur, & Turbithatas vocabāt.

SYLVII. NOMINE aurearum pilulatum medicis veniunt, quę à Nicolao deſcribuntur. Hæ autē turbithicæ his appellantur. Meſues ſine zingibere parat, vt ſint mitiores, & minus longe trahant: zingiber enim turbith actionis vim talem impartit.

COST. TVRBITH. *Vt citra moleſtiam hæc purgent, correctum turbithum eſt ſumendum. corrigitur autem recte zingibere, quod tum efficit, vt a remotioribus trahat partibus, tum vt diſcuſſis flatibus, quorum cauſa ſubuerti ventriculus ſolet, minori cum moleſtia purgēt, quod Syluij pace ſit dictum, ſcribentis ſine Zingibere fore has pilulas mitiores, & minus è longinquo tracturas.*

MESVE.

CATAP. ex Turbith alia idem potentia. Recip. turbith, myrobal. flauarū, aloes ana drachm. x. maſtiches, roſarum. ſpicæ ana drach.ij. & ſemiſſem, aniſi, ana drach.i. & ſemiſſem, croci drachm.i. fiat maſſa, vt prius. Alij addant ſalis Indi, drachm.ij.

COST. ALIAE. *Hæc addito ſale Indo paulo valentius pituitam trahent, quam ſuperiora. robuſtiori autem homini drachma duæ cum dimidia impune dabuntur.*

MESVE.

CATAP. ex lapide Cyaneo ad affectus melancholicos, & bile vſta natos. Recipe.lapidis cyanei loti, drach. vi. epithymi, polypodij, ana drachm. viii. ſcammonii, ellebori nigri, ſalis Indi, ana drachm.ii. & ſemiſſem, agarici drachm. viii. caryophyl. aniſi ana drachm. iiii. hieræ picræ, drac. xv. miſce cum ſucco intybi. Da drach. ii. cum aqua caſei. D

CHR. PILVLAE de lapide lazuli, maxime ſunt in vſu, & ſic vbique præparatæ reperiuntur. ſunt ſolutiuæ humoris melancholici, & maxime aduſti, ideo conferunt lepræ, cancro, & quartanæ factæ a materia aduſta. ſunt enim magnæ ſecuritatis, & faciliter ſoluunt, & doſis eſt vſque ad drach.i.s.

MAN. SVNT fortiores quam Indæ in atræ bilis purgatione.

SYLVII. CANCRO, elephantiaſi, quartanæ, tuto & ſine moleſtia purgando conferunt a drach.i. ad drach.i. & ſemiſſ. atram bilem purgant valentius quam Indæ.

A EX lapide lazuli. *Minus in his auderem, quam in ſuperioribus exbibendis. eorum tamen drachmas binas, quas præſcribit Meſue plenum corpus feret, præſertim cum ſero. quod ea diluens, & ne diuturnam in ventriculo ducant moram efficiens, eorum quoque retundit vires, tutius autem, & celerius, et iucundius agetur, ſi recte præparatis lapide cyaneo, ſcammonio, nigro elleboro, & agarico vſus fueris, vt certo non aduertente etiam ſcriptore, illi ſemper utendum exiſtimo, qui ſequendum Hippocratis præceptum ſibi conſtituerit, curandi iucunde, cito, & tuto.* COST.

MESVE.

B CATAPOTIA ex lapide Armeno, melancholicam, & bilem vſtam multiplicem vtramq; clementer vacuāt, ob id morbis inde natis conferunt. Recipiunt lapidis Armeni loti, & præparati, hieræ picræ, ana drach. v. epithymi, polypodij, † ana drach. viii. ſcammonii in cydonio cocti, drach. iii. caryophyllorum, drach. ii. ſalis Indi, drach.i. & ſemiſſem, confice cum ſucco ſolani. † agaric.

ISTAE pilulæ rariſſime habentur in vſu, quia virtute conueniunt cum pilulis de lapide lazuli antedictis, ſed ſunt maioris violentiæ, & potentiæ in ſoluendo, & maxime materiam cholericam, licet etiam melancholicam aduſtam. ingreditur enim earum cōpoſitionem ſcammonea, quæ eſt potentiſſima ad ſoluendum materiam cholericam. CHRI.

C NON parantur hæ, quoniam lapide Armeno caremus. Ab Alexandro deſcribuntur, & summopere commendantur. In varijs tamen codicibus vario modo legitur earum compoſitio. In antiqua interpretatione hoc modo: Picræ, epithymi, agarici, ſcammoneæ ana ſcrup.iiij. lapidis Armeni loti drachm. iiij. garyophyll grana.xx. In alio exemplari legitur: Scāmoniæ. ſcrup.ij. lapidis Armeni ſcrup. iiij. In alio legitur ana ſcrup. iiij. Confice cum ſucco citri vel rhodomelite, dabiſque ſcrup. ij. Meſue infra de ſoda melancholica accipit de alijs drach. iiij. de ſcammonea drach. v. garyophyl. drach. i. MAN.

RARIVS vſurpantur, quam prædictæ: quia impotentius purgant, licet clementius. Actuarius habet pro polypodio, agarici drach iiij. & ponderibus variat. Alexander picræ, epithymi, agarici, ſcammonij, ana ſcrup. iiij. lapidis Armeni, loti, drach. iiij. caryoph. grana xx in alio exemplari ſcammonij ſcrup. ij. lapidis Armeni ſcrup. iiij. in alio ana ſcrup. iiij. Meſue in cephalalgia melancholica accipit aloes drach. iiij. ſcammonij drach. v. caryophyl. drachm. i. SYLVII.

EX lapide Armeno. *Armenum lapidem ſi quis ea ratione præparet, quam alias de cyaneo parando docebamus, hæc clementius educent, eodem pondere (vt puto) quo ſuperiora, quibus hæc inferiora ſunt elleborí nigri, & agarici nomine, quo hæc ipſa carent, itēque ob hieram, quam illa triplo abundantiorem ſumunt.* COST.

MESVE.

CATAPOTIA ad catarrhum, coryzam, tuſſim, alioſq; his ſuccedentes affectus, recipiunt myrrhæ, drachm. vi. thuris drachm. v. opij, hyoſciami, ana drachm. iiij. croci Pilul. ad omnes morbos catarrh.

drach.

drach.i.& ſemiſſem, radicum linguæ canis, drachm.iiii.& ſemiſſ.forma maſſam. Da drach.ſemiſſ.ad drach.i.

MAN. HAS vocant aliqui alchaiber, alij de cynogloſſa, & magnam vim habent in tenuibus ſiſtendis deſtillationibus, ſed non eſt eis temere vtendum, ſicuti neque alijs ſtuporem inferentibus. Aliæ in eundem vſum ſcribuntur ab ipſomet Meſue capite de catarrho, quas dicit eſſe Alexandri, quæ non alia re differunt ab eis, quæ deſcribit Alexander, niſi quod iubet Meſue conficere eas cum ſucco cynogloſſę, & Alexan. cum aqua, in qua opium diſſolutum ſit.

SYLVII. PILVLAE de cynogloſſa alijs dicuntur: tenuem deſtillationem ſiſtunt: ſed parum tutæ ſunt, vt aliæ ſtupefacientes. Alias ex Alexan. in eundem vſum deſcribit Meſues cap. de catarrho, quas cum ſucco cynogloſſi conficit: Alexander vero cum aqua, in qua opium ſit diſſolutum.

COST. AD omnes. *Tutiora ſunt Pauli Aeg. catapotia lib.3.cap. 28. ex myrrha, ſtyrace, opio, galbano æquo pondere commiſtis, quinque eruorum magitudine aſſumpta.*

M E S V E.

CATAP. ex Sagapeno, ad iſchiadem, podagram, & reliquarum iuncturarum dolorem, ac etiam vteri menſeſq; promouent. Recipiunt. ſagapeni, ammoniaci, opopanacis, bdelii, ana drach.ii. & ſemiſſem. ſeminis apii, ameos, rutæ agreſtis, aniſi, ana drachm.i. acori, † lepidii Indi, calaminthes, folii, centauri, G polii, coſti, ſalis gemmæ, ana drach. ſemiſſem. aloes, drachm.vi. colocynthidos, drachm.v. fac maſſam. vtere.

† *Sataragi.*

MAN. SAGAPENON, vt inter ſimplicia ſcripſit Galen. non habet pro purgatorio, ſicuti nec opopanacem. Sataragi.) Vt ſupra lepidion.) Harmel.) Ruta ſylueſtris.

COST. DE Sagapeno. *Quæ aperiendi, attenuandi, diſſoluendique facultate prædita ſunt, in articularibus morbis non ſolum non ſemper iuuant, ſed dum nouã excitare attenuatorum humorum fluxionem poſſunt, frequenter lædunt. at ad ſucci tamen ex ijs partibus profundis eductionẽ ijs eſt opus, quæ & tenuium ſint partiũ, & purgatorij, quo vſuri ſumus medicamenti vim in affectas partes deducant. vt propterea non temere hæc* H *ad articulorum morbos proponantur, licet attenuandi, ſecandi, ac diſsoluendi prædita facultate.*

M E S V E.

CATAPOTIA ex bdellio maiora ad fluxum hæmorrhoidum, & vlcerum in eis, & ad menſes immodicos. Recipiunt bdellii, drachm.xii. ameos, drach.iii. cepularum, Ind. belleric. emblic. † pectinum vſtorum, ſuccini, an. drachm.ii. & ſemiſſ. infunde bdellium † ſucco porri, & forma maſſam. Dantur a drachm. ii. ad aur.ii.

† *Concharũ, alij auellanarum, alij venerearum, id eſt radicũ acori legunt.* † *vel decocta, vel diſtillata aqua porri ſectilis & non transplantati.*

E ISTAE pilulæ magiſtraliter ſunt in vſu, quia conferunt ad ſuperfluum fluxum hæmorrhoidarum leuiter ſoluendo materiam melancholicam, quæ fluit ad venas illas, & ſubſequenter ſunt conſtrictiuæ, & curatiuæ prædicti fluxus, & vlcerũ, quæ fiunt in inteſtino recto ex acuitate, & aduſtione prædictorum humorum. Et doſis eſt drach.i.s. CHRI.

A D D I T I O.

Notandum, circa iſtam receptam pilularum multi viri docti errauerunt, & præcipue circa vocabulum venera. nam in præſenti recepta multi, & falſo ſcripſerunt venarum, vbi debet ſcribi venerarum. Nã venera eſt conchula, quæ aſportatur de Sancto Iacobo à peregrinis, quæ conchula maxime valet ad fluxum ſu- F perfluum ſanguinis per partes inferiores, vt vult Auicen.xxi.tertij c. de ſuperfluo fluxu menſtruorum. Similiter Serapio in prima deſcript. pilularum de bdellio, habet venerarũ aduſtarum. & ſic præſens recepta ferè apud omnes reperitur mendoſa, quo ad iſtud ſimplex venera, quia ſcribunt vena, ſiue venarum aduſtarum pro venerarum aduſtarum. Et ideo aduertant docti medici, & aromatarij, ne de cætero talem errorem manifeſtum committant.

PILVLAE iſtæ omnes, quæ de bdellio dicuntur, valent profuſioni ſanguinis ex ano, non autẽ his, quas hæmorrhoidas cæcas vocant. Venarum aduſtarum.) Accipe, vel cortices auellanarum aduſtos, vel radicem aliquam ſtypticam aduſtam. Vltimæ efficaciſſimæ ſunt non ſolum in fluxu ſanguinis per ani venas, ſed & in menſtruo ſuperfluente, & per os exeunte. MAN.

HVMORE melancholico, & vſto per inteſtina clementer his catapotijs vacuato, deriuatio fit ab hæmorrhoidibus, & vlceribus inteſtini recti, quæ vſti humores illi erodendo excitarunt: & ab immodica per vterum vacuatione, & vim retentricem hepatis ac lienis imbecillam roborant. SYLVII.

EX bdellio maiora. *Bdellium & Dioſcoridi humores ex vtero detrahit, atque vrinas molitur, & omnis prorſus facultatis aſtringentis expers agnoſcitur. ita vt dubitare liceat, quomodo hæc catapotia cum tanta bdellij copia, accedente etiamnum ammi, & ſucco porri, quibus aperiendi vis ineſt inſignis, ad immoderatos tamen menſes, atq; ad hæmorrhoidarum fluxus probentur. Fortaſſe autem dum hæc vrinas quoque cient, auertunt ab vtero humores, aut etiam non modo hæc aperiendi facultas myrabolanis quatuor generum, pectinibus vſtis, & ſuccino qui tum exſiccare, tum aſtringere valent, cohibetur; ſed etiam horum ipſorum vis dictorum aperientium vi ad affectas partes deducitur. Pro venereis vſtis, quas hic quærit, quodcunque concharum genus exuſtarum ſumpſeris, lauari ſemper debet, ad igneum calorem auferendum. Licebit etiam earum loco, vel ebur, vel cerui cornu vſtum, vel aliud eiuſcemodi quidpiam impune vſurpare.* COST.

M E S V E.

CATAP. ex bdellio minora, idem pollentia. Recipiunt myrobalanorum cepularum, Indarum, emblicarum, & belleric. ana drach.v. bdellij, drach.xv. Forma, vt prius.

BDELLII minores. *Tum hic, tum in proxime ſuperiori myrabolani nullũ artificium paſſi ſumendi ſunt.* COST.

di ſunt . aſperior enim eorum ſubſtantia tum vſui eſt vbi aſtrictionis ope egemus , tum bdellij mollitie abunde corrigitur .

M E S V E.

CATAP. de Bdellio alia nobis inuenta, idem pollentia . Recipiunt myrob.nigrarum , emblicarum, belleric.ana drach. v.bdellij drach.x.ſcoriæ ferri, ſeminis porri, ana, drach. iij.coralli vſti , ſuccini , pectinum vſtorum , ana drachm.i.& margaritarum, drachm. ſemis. Forma vt prius.

CHRI. ISTAE pilulæ ſunt conſimiles in virtute & modo operationis cum pilulis de bdellio maioribus . Et B dosis earum eſt vſque ad drachm.i. ſemis. ſunt enim leuiſſimæ ſolutionis, & fluxus hęmorrhoidarum conſtrictiuæ, ſicut & ſupradictæ.habent enim virtuté hepatis contentiuam,& ſplenis relaxatam,ac debilé cõfortare, & vigorare, ſicut & prædictæ pilulæ maiores.

SYLVII. OMNES. pilulæ ex bdellio valent profuſioni ſanguinis ex ano,non autem his,quæ cæcas hæmorrhoidas vocant.In maioribus , cortices auellanarum vſtos, vel radicem aliquam ſtypticam vſtam cape, pro venarum,ſeu pectinum . Vltimæ ad fluorem immodicum ſanguinis per ſedem , vel vterum , vel os ſunt efficaciſſimæ.

COST. BDELLII noſtrę inuent. *Vt eſt hoc medicamentum proxime deſcriptis omnib. imbecillius ad purgandum , ita valentius ad aſtringendum fluxum & deſiccandum,ob ferri præſertim ſcoriam, De qua admirari licet,quomodo,quæ in aperiendis obſtructionibus efficaciſſima eſt,etiam in aſtringendi fluxibus valeat . Sed vt aperire obſtructiones detergẽte vi ſumma poteſt, ita fluxionibus prodeſſe exſiccando nihil mirum .*

M E S V E.

CATAPOTIA ex colocynthide,ad affectus pituitoſos, & melancholicos, vt alphos curatu difficiles , & iuncturarum dolores. Recipiunt colocynthidos drachm.vj.myrob.nigrarum, & flauarum, ſagapeni, bdelij,ſarcocollæ,ana drach.v.aloes drachm.vij. melanthij , cymini , carmeni, origani perſici , † naſturtij albi , ſalis gemmæ , abſinthij Romani, ana drachm.i.infunde lacrymas † aquæ porri,& cum cæteris finge maſſam . Dantur a drachm.i. D ad aur.j.

† *Thlaſpeos Manar.* † *i.ſucco.*

CHR. ISTAE pilulæ ſunt magnæ potentiæ in ſoluendo materias craſſas phlegmaticas viſcoſas illas maxime attrahendo a membris remotis, & a iuncturis, & cerebro,alijs membris neruoſis. & vſus ipſarum eſt vitandus inquantum eſt poſſibile,propter ipſarum violentiam , quam naturæ inferunt. Doſis tamen earum fortibus eſſet drachm.i.parui ponderis . Si quis tamen vellet , poſſet eas admiſcere cum pilulis debilioribus in ſoleundo . Et nota quod talis fit admixtio diuerſarum pilularum , aut propter diuerſitatem humorum, aut propter diuerſitatem membrorum, in quibus tales materiæ continentur, ſicut exempli gratia , adinuicem admiſcentur aggregatiuæ, & cochiæ, quando materia eſt mixta de materia phlegmatica A contenta in capite,& cholerica contenta in hepatę. & ſic aliæ pilulæ poſſunt ad inuicem confici ſecundum diuerſitatem neceſſitatis.

Admixtionis pilularũ cauſa.

MAN. HAE in vſu non ſunt, eas tamen ſi quis parare voluerit,pro albo naſturtio thlaſpi accipiat.

SYLVII. PITVITAM craſſam,lentam a cerebro, & partibus omnibus neruoſis potenter trahunt drachm.i.in fortibus,parum tuta ſunt per ſe,cum alijs parua portione miſceri poſſunt alium humorem vacuantibus , & ab alia parte , ſi his ſcopis erit aliquando ſeruiendum.

COST. COLOCYNTIDIS. *Cyminum Carmenum ſeſeli eſt . Quid autem ſit naſturtium album , cuius quoque meminit,non conſtat,ſuſpicari licet iberidem intelligi , quæ naſturtium ſylueſtre . ſeu cynocardamon* B *vocatur Apuleio,quam Dioſcorides habere ait folia,& radices naſturtio ſimilia, florem autem æſtate lacteum proferre. Huius igitur ſemina,acria,& attenuandi prædita facultate qui hoc loco vſurparit , non puto erraturum.quanquam thlaſpi magis probarim, cuius poſt naſturtium meminit Dioſcor . Matthæus profecto Siluaticus de naſturtio agens quoddam eſſe ait domeſticũ,quoddam agreſte : de agreſti autem agi eo capite quod proxime ſuccedit , quo de thlaſpi . Sed quomodo thlaſpi naſturtij albi conueniat nomen , non patet . Sanè quum poſtremo loco Meſue infundendas ait in ſucco porri lachrymas, & cum cæteris paſtillum catapotiorum effingendum,an velit ſolo porri ſucco lachrymarum iã qualitatibus imbuto rem agi, an etiam ipſarum lachrymarum corpus ſumi, non explicat. Sed lachrymas ipſaſmet velle puto, vt in ſuperioribus de ſarcocolla & fœtidis,* C *quibus lachrymas ſucco pomi diſſolui iuſſit . ita vt infuſionis nomine diſſolutionem intelligat. Sic vero & in proxime præcedentibus, & ſequentibus infuſionis nomine diſſolutionem quærit .*

M E S V E.

CATAPOTIA ex opopanace, ad paralyſim,ſpaſmum cynicũ , gonagram , podagram , & aliorum articulorum dolores,morboſque partium neruoſarum frigidos . Recipiunt opopanacis, hermodactyli, ſagapeni , bdellij ,ammoniaci,colocynthidos,ana drachm.v.croci,caſtorij,myrrhæ,zingiberis,piperis,macropiperis,caſię,myrobal.flauarum,belleric.emblic.ana drachm.j.ſcammonij, D drach.ij.turbith,drachm.iiij.aloes, † drachm. xj. infundantur lachrymæ aquæ braſſicæ , & cum his fac maſſam.Dantur a drachm.j.ad aur.j.cum aqua chamæpityos.

† *Vel. drac. xj.*

CHRI. PILVLAE de opopanace principaliter conueniunt in ægritudinibus frigidis cerebri , & iuncturarum ab eis ſoluẽdo materias phlegmaticas craſſas , id eſt admixtas cum melancholicis . Et doſis eſt drachm.i. ſunt etiam ſolutiuæ materierum cholericarum, licet a prædominio phlegmaticarum.

MAN. NEC hæ in communi vſu ſunt; efficaces tamen in articulorum doloribus à pituita factis.

SYLVII. VACVANT a cerebro,neruoſiſque partibus pituitam craſſam : ſed etiam melancholiam,& bilem.

COST. OPOPANACIS. *Myrabolani flaui ac ſcammonium ad biliofos tantū humores educendos proponuntur a Meſue lib. ſimpl. importune igitur hic ad affectus articulorum frigidos permiſceri cum alijs videntur. At ſcammonium correctum cotoneo pituitam quoque trahere in ſuperioribus non ſemel admonuimus. Sed & cholagoga non temere hic addi cenſebit, qui meminerit frigidos humores ſpōte ſua ad fluxū ineptos, fluendi tamen momentum plerumque ex calidis ſumere. calidoſque non duces modo eſſe frigidorum, vt in remotas quaſque corporis partes citiſſime inferantur, ſed etiam vt acerbiſſimos excitent dolores. iure ergo ad frigidos quoque articulorum, & neruorum morbos illa ipſa hic adduntur, quæ bilem authorem fluxionis & doloris ēducunt: vbi ea quoque largius aſſumuntur, quibus pituitoſa, atque ea etiam craſſior materia euacuatur.*

MESVE.

CATAPOTIA ex Hermodactylis maiora, ad podagram, & dolores frigidos aliarum iuncturarum. Recipiūt hermodactylorum, aloes, myrabolanorum flauarum, turbith, colocynthidos, bdellij, ſagapeni, ana drachmas ſex, caſtorij, ſarcocollæ, euphorbij, opopanacis, rutæ agreſtis, apij, ana drachmas tres, croci, drachmam vnam, & ſemiſſem. Forma cum ſucco braſſicæ.

CHRI. ISTAE pilulæ dicuntur maiores ad differentiam minorum, eo quod plura ſimplicia habent maiores quam minores, tamen ambæ ſunt in vſu, & ſimiliter ex inuentione noſtra.

MAN. MAIORES vbique, minores in multis locis parantur, tertia nullibi HARMEL.) Accipe ſylueſtrem rutam.

SYLV. PLVRIBVS conſtant ſimplicibus ſuntque compoſita magis: ob id maiora vocauit. Hæc, vt ſequentia quædam, cathartico roſato Meſue excipiunt.

COST. DE hermodactylis maiores. *Valenter & ex longinquis partibus trahunt non pituitam modo, quā præcipue trahunt, ſed etiam bilem aloes, & myrabolanorum flauorum nomine, non temere autem ad frigidos articulorum dolores miſceri ea quoq; quæ bilem ducūt, antea admonuimus.*

MESVE.

CATAP. ex Hermodactylis minora, ad podagram calidam. Recipiunt hermodactylorum drach. v. ſcammonij, drach. ij. & ſemiſſem, myrabolanorum flauarum, drach. iij. roſarum, drach. ij. aloes, drach. x. Forma * cum cathartico roſato. Da drachmas duas.

Ele. roſato Meſuæ electa de ſucco roſ. Nic.

CHRI. PILVLAE de hermodactylis minores, principaliter conueniunt in ſoluendo materiam cholericam craſſam contentam in iuncturis, & ſubſequenter phlegmaticam, vnde conſtrunt principaliter podagræ calidæ. Et doſis eſt ſicut ſupradictarum.

E MATERIAM ex iuncturis bilioſam præſertim vacuant, ſed & pituitoſam: ob id calidæ arthritidi conducunt, ſed etiam frigidæ. SYLVII.

DE herm. minora. *Hermodactylos proxime ad frigidam podagram vſurpabat, vt ſit mirum, quo modo hic quoque ad calidam acceſſat. præſertim quando hic ipſe author lib. ſimpl. ad pituitam tantum craſſam trahendam commendat. Sed valentia medicamenta phlegmagoga licet pituitam proprie, & primo educant, bilis tamen maxime tenuis, vt quæ non facile ſeparari a pituita poteſt, aliquid ſimul trahunt. At miſceri hermodactylos hic alia ratione exiſtimo, nempe vt eius ope ſcammonium & reliqua eiuſcemodi bilem quoque craſſiorem educant. retinet enim eiuſcemodi bilis plerumque plurimum pituitæ.* COST.

F

MESVE.

CATAP. ex hermodactylis a nobis deſcripta. Recipiunt hermodactylorū, aloes, ana drachmas quinque, myrabolanorum flauarum, turbith an. drachmas quatuor, zingiberis, drach. ij. forma cum electario roſato. Da drach. duas.

DE hermodactylis noſtra. *Erit hoc non vni modo, ſed vtrique podagricę intemperici commodū medicamentum. Corrigit hoc loco turbithum zingibere, quare non erit vt præparatum ſumas.* COST.

MESVE.

G CATAPOTIA Sebellia, obſtructiones ventriculi, hepatis, lienis ſanant, & hydropem, materiamque vacuant. Recipiunt ſpicæ Indæ, drachmas quinque, ſpicæ Romanæ drachmas duas, rhabarbari, agarici, epithymi, ana dtachmas tres, coſti, maſtiches, chamædryos, amomi, ana drachmas tres, croci drachmas duas, mirrhæ, cinamomi, caryophyllorū, ſchœnu anthus, ana drachmam vnam, aloes drachmas decem, cum vino antiquo forma. Da drachmas duas, cum vino.

ISTAE ſunt vlt. pilulæ, quæ hic ponuntur in antidot. Meſ. & ſunt vtilitatis multæ ſecuritatis, & efficaciæ in aperiendo, & remouendo oppilationes hepatis, & ſplenis, ac ſtomachi, ac in ſoluendo aquo- CHR.
H ſitatem hydropicorum, & omnem materiam melancholicam & phlegmaticam, & cholericam cōtentam in prædictis membris. Et doſis eſt vſque ad ſcrupulos iiij. Recipit ſpicæ indæ, ideſt nardi; ſpicæ romanæ, ideſt celticæ.

ADDITIO.

VLTRA prædictas pilulas poſitas in antidot. Meſ. deſcribuntur aliquæ pilulæ: quarum quædam à diuerſis auctoribus ponuntur, & quædam ſolum magiſtrales, quæ multum & generaliter habentur in vſu. & ſic vbique præparatæ reperiuntur. Et primo pilulæ communes, quæ à vulgaribus dicuntur ſine cuſtodia: quarum deſcriptio ponitur conſilio Almanſ. cap. de præſeruatione à Peſtilentia. Recip. aloes drachm. i. *Pilulæ ſin.*

myrrhæ,

myrrhæ, croci ana drachm.ſ. & cum vino albo ſubtili,& odorifero fiant pilulæ, & ſunt principaliter ſoluentes materias ſubtiles cholericas, ac etiam phleg. putridas,contentas in poroſitatibus ſtomachi, in meſeraicis, & in venis capillaribus hepatis, & ſunt deſiccatiuę humiditatum contentarum in ſtomacho, & inteſtinis, vnde virtutes ſtomachi vigorantur, vnde ſequitur confortatio cerebri cum aliquali mundificatione humiditatum contentarum in ipſo. Sunt & maxime præſeruatiuæ à peſtilentia. æſtiuo autem tempore tutius eſſet lauare aloen in aqua endiuiæ, & prædictę deſcriptioni addere drachm.i. boli armeni. Et ſecundum prædictam deſcrip. ſunt multum pręſeruatiuæ ab ægritudinibus,quæ fieri poſſunt à materia mixta, vnde vſus earum laudatur in corporibus laxis aptis ad ęgritudines, Et ipſarum communis doſis eſt ſtomacho exiſtente vacuo à cibo drachm.i. Pilulę de fumoterræ. Hęc deſcriptio ponitur ab Auic.lib.iiij. fen. v. capit. de cura ſcabiei, quarum deſcriptio eſt hęc. Recip.myrobalanorum citrinarum, chebul. Ind. ana drachm. v. aloes ſuccotrini drachm. vij. diagridij drachm. v. puluerizentur omnia prędicta in ſcutella vitrea. incorporentur cum ſucco fumiterrę, & permittantur exiccari per aliquot dies in vmbra. facto magdaleone ex ipſis, complete exiccentur, & iterum in mortario fiat puluis, & iterum in prędicta ſcutella cum tali ſucco incorporentur. quibus complete exiccatis, iterum & tertio fiat puluis, & cum tali ſucco incorporentur, & ad formam pilularum poſtea reducantur. Et ſunt ſolutiuę humorum acutorum cholericorum, mordicatiuorum, phlegmatis ſalſi, & omnium humorum aduſtorum facientium pruritum, & ſcabiem, & doſis ipſarum eſt vſque ad ſcrupulos quatuor, & vbique pręparantur. Pilulæ bechicæ, ſub hoc titulo ab aromatarijs præparantur, & ab omnibus medicis generaliter habentur in vſu. Ipſę enim non ſunt ſolutiuę, ſed conferunt tuſſi ſiccę cum caliditate, & aſperitate cannæ pulmonis & gutturis,illas partes leniendo,& caliditatem remouẽdo, & ſolum tenentur in ore,vt humiditas, quæ paulatim liqueſcit deſcendendo per meri leniat partes illas, caliditatem remittendo, & formantur in forma lupini craſſi, licet denominentur pilulæ. Rec.ſucci liquiritiæ,zucchari electi, ana drach.z.amyli;tragacanthi, amygd.dulcium mundatarum. ana drachm.vj. Incorporentur prædicta cum mucilagine ſeminis citoniorum, & fiant pilulę, & ponitur hęc deſcriptio à Meſue in ſuo de appropriatis cap. de cura tuſſis ſiccæ. Pilulæ de benedicta. Iſtæ ſunt pilulæ magiſtrales, quæ ſub nomine pilularum reperiuntur: ſed ſumitur eius deſcriptio a benedicta poſita a Nicolao in ſuo antidot. quæ cum melle conſtruitur, & remoto melle accipiuntur ſola aromata,& ex eis fiunt pilulę,quę denominantur de benedicta, quarum hæc eſt deſcriptio. Rec.turbith,eſulę,zucchari ana drach.z.diagridij,hermodactyli, roſarum,ana drach.v.caryophyllorum,ſpicæ,zingiberis,croci,ſaxifragię,macropiperis, amomi,cardamomi,petroſelini, lithoſpermatis, ſaliſgemmæ,galangæ,macis,carui,fœniculi,aſparagi,bruſci,granorum ſalis ana drach.i. incorporentur prædicta aromata ſubtiliter pulucrizata cum ſucco fœniculi,& fiant pilulæ, quarum doſis eſt drac.i.Et conferũt omnib.paſſionibus,quib.confert benedicta prędicta, aſſumpta in forma electarij,ſed plus attrahunt a remotis, quia maiorem moram contrahunt in ſtomacho, & principaliter ſoluunt materiam phlegmaticã cum cholera, habent enim oppilationes omnium mẽbrorum nutritiuorum aperire, vnde ſumme conueniunt lapidi renum,& veſicæ, & retentioni vrinę,& doloribus colicis &c. Pilulę de hiera picta Gale. Iſtę pilulę trahuuntur ex deſcriptione hierę picrę Galeni poſitę à Nicolao in ſuo antidot. vbi ſub nomine pilularum deſcriptę non reperiuntur, ſed ſolum in forma electarij,ſed ſunt reductę ad hanc formã propter maiorem delectationem ipſas aſſumentium, & vt plus trahant à remotis,& ipſarum deſcriptio eſt iſta. Recipiũt cinnamomi, croci, ſpicę,ſquinanthi,aſſari,caſię ligneę, xyloaloes,carpobalſami, violarum,abſinthij, epithymi, ſtœchados, agarici,roſarum, turbith,colocynthidis,maſticis ana drach.i. ſcammoneę correctę drac.ij. aloes hepatici ad pondus omnium. Incorporẽtur omnia aromata ſubtiliter pulucrizata,& fiant pilulę.quarum doſis eſt vſq; ad drach.i. Et principaliter conferunt paſſionibus capitis, nuchę,neruorum,& iuncturarum, de materia mixta a prędominio tamen materiei phlegmaticę. Pilulę hierę Gal.harum deſcriptio habetur vij. Therapeu. c.xij. non ſub nomine pilularum, ſed ſub nomine pulueris hierę, qui puluis propter delectationem aſſumentis ad formã pilularum reducitur. Et ſic generaliter,& communiter eſt vſus huius pulueris reducti ad formam pilularum, quę ab omnib. vocantur pilulę de hiera, quarum deſcriptio eſt recip.cinnamomi,maſticis, aſſari,ſpicę, croci, xylobalſami ana drach.i.aloes vnc.i.fiant pilulę cum vino albo ſubtili,vel cum melle roſato colato. Et doſis eſſe poteſt vſq; ad drach.i.& ſ.vbi expedit. Et principaliter conueniunt in paſſionibus ſtomachi de materia phlegmatica, & cholerica imbibita in eius poroſitatibus, illam leuiter ſoluendo, & fortiter deſiccando, virtutem digeſtiuam ſtomachi principaliter, & maxime confortant. Pilulę alię ex deſcriptione puluerum hierę poſita à Gal.vi.de regim. ſanit. circa finem. Et iſta deſcriptio proprie eſt illa,quę poſita eſt ſuperius a Meſ.in præſenti antidotario.quam ipſe deſcribit ſub nomine hieræ Gal. & eſt talis. Rec.maſticis, aſſari, ſpicæ, xylobalſami, croci,caſiæ ligneæ ana drach.i.aloes ad pondus omnium, & fiant pilulæ. Pilulæ magiſtrales pro Regibus inuentæ, nec reperitur a quo auctore ſint deſcriptę.quarum deſcript.hæc eſt. Rec.amomi, aniſi, maſticis, zingiberis, cardamomi, cinnamomi, zedoarię, macis, nucis muſcatæ, caryophyllorũ,croci,cubebarum,ligni aloes,turbith,mannę,agarici, ſenę, myrobolanorum omnium ana drac.i.rhabarbari vnc.iij.aloes ſuccotrini vncias ſex, ſyrupi roſati quantum ſufficit ad conficiendum pilulas. Et doſis eſt vſq; ad ſcrupulos iiij.& ſunt ſatis domeſticę in operando, vel ſoluendo, & principaliter materiam cholericam contentam in nutritiuis,& cum hoc etiam aliqualiter membra deiecta confortando, & materiam phlegmaticam euacuando &c. Reſtat nunc videre de pilulis duabus magiſtralibus, quibus in ſecreto vtebatur Thomas de Garbo. & primę ſunt pilulę, quę multum conferunt paſſionibus cerebri, nuchę,& neruorum, de materia craſſa viſcoſa difficilis eradicationis, quarum hęc eſt deſcriptio. Recip. cubebarum, nucis muſcatę, cinnamomi, ſpicę, aniſi, carpobalſami, ſchęnanthi, maſticis, aſſari, caryophyllorum, calamenthi ana drachm.ij. turbith, colocyn-

De fumoterræ. — *Bechicæ.* — *De benedicta.* — *De hiera.* — *Pi. de hiera picra.* — *Pilulæ pro Regibus.*

locynthydis ana drach. iij. myrobalanorum omnium ana drachm. ij. agarici, ſenæ ana drachmam vnam, aloes hepatici ad pondus omnium, & cum ſucco men tæ, vel fœniculi, aut ambobus fiant; & doſis eſt drachma vna & dimidia, & ſunt incolumes, & multæ ſecuritatis, & valde conueniunt in fine ægritudinum chronicarum. Secundæ magiſtrales & ſecretæ quibus ſæpe vtebatur Rex Robertus, ad cuius inſtantiam Dinus fuit auctor, ſumme conueniunt in paſſionibus oculorum & aurium, confortando viſum & auditum, propter quas duas cauſas principaliter fuerunt inuentæ, & principaliter euacuant materias diuerſas phlegmaticas & cholericas, & melancholicas in capite contentas, quarum hæc eſt deſcriptio. Recipiunt roſarum, violarum, abſinthij, colocynthidis, turbith, cubebæ, calami aromatici, nucis muſchatæ, ſpicæ nardi, epithymi, xylobalſami, carpobalſami, ſileris montani, ſeminis rutæ, ſchœnanthi, aſſari, maſticis, caryophyllorum, aniſi, fœniculi, ſeminis apij, caſiæ ligneæ, macis, ana drachm. iiij. rhabarbari, ſenæ, ana drachm. v. eufragiæ drachm. viij. chelidoniæ drachm. v. lapidis lazuli drachm. ij. s. aloes ſuccotrini ad pondus omnium, & fiant pilulæ cum ſucco fœniculi. Et doſis eſt vſque ad ſcrup. iiij.

MAN. PARARI aſſueuerant, ſed nullus ferè vtebatur.

SYLVII. MATARIAM bilioſam, pituitoſam, melancholicam ex dictis partibus obſtructis vacuant, & aquas hydropicorum, ad ſcrup. iij. ſumpta. ab inuentore Sabellia quidam dici opinantur. Hactenus Meſue catapotia, præter quæ alia quædam vſurpamus, qualia ſunt communia omnibus dicta, ab Almanſore ſcripta cap. de præcautione à peſte: recipiunt autem aloes drach. i. myrrhæ, croci, ana drachm. ſemiſſem cum vino odoro, fac maſſam. Datur ventriculo vacuo ad drachm. i. etiam ad conſueta opera ituro. ob id ſine cuſtodia ſcilicet cubiculi vulgo dicuntur. Aeſtate autem aloe lauanda: præſtantiora fuerint, ſi boli Armeniacæ drach. i. acceperint. Vacuant, à ventriculo, meſaræo, hepate, excrementa pituitoſa, bilioſa, putria, & abſumunt, parteſque dictas roborant: ob id à peſte ſeruant, quia corpus ſiccant, vacuant, à putredine vindicant. Catapotia ex fumaria Auic. ad ſcabiem. Recipiunt myrobalanorum flauarum, cepularum, Indarum, ana drach. v. aloes drach. vij. ſcammonij cocti drach. v. puluerizentur omnia, & cum ſucco fumariæ comprehendantur: ſiccentur dies aliquot in vmbra, forma offam, & omnino ſicca, & iterum in mortario puluera, & iterum ſimili ſucco comprehende, & ſicca: iterum puluera, ſucco comprehende, & forma maſſam. Soluunt humores acres, bilioſos pituitam ſalſam, & alios aduſtos, à quibus pruritus & ſcabies. Dantur ad ſcriptula quatuor. Catapotia Bechica ad tuſſim ſiccam cum caliditate & aſperitate faucium, & gutturis. Rec. ſucci glyzyrrhizæ, ſacchari boni, ana drach. x. amyli, tragacanthi, amygda. dulcium depilatarum, ana drachmas ſex, excipe muccagine ſeminis cydoniorũ. fac catapotia in ore tenenda. Fiunt autem hodie forma trochiſcorum, inter quos repetentur. Meſues ſic deſcribit in practica. cap. de curatione tuſſis ſiccæ. Fiunt etiam ex benedicta, & item ex hiera picra Galeni catapotia, quæ à remotioribus trahant: quam dum hæc melle excepta ſumuntur forma molliore. Catapotia maſtichina Petri de Ebano Conciliatoris ventriculum, cerebrum, viſcera reliqua, oculos, vterum putribus humorib. purgãt, & roborant: accipiunt autem maſtiches, drach. iij. agarici albi drach. iij. aloes drach. x. cum ſucco artemiſiæ, vel ſyrup. ſtœchados, vel ſapa formantur pro vario medici ſcopo. Catapotia aſſeieret dicta Auic. in cephalalgia. Accipiũt pul. hieræ picræ Gal. vnc. j. maſtiches, myrobalan. citrearum, ana ſemunciam, aloes vnc. ij. cum ſyrup. ſtœchados formentur.

COST. SEBELLIAE. *Imbecillime hoc purgat: ita quum totus hic paſtillus drachmas ferè quadragintaquatuor pendat, excepto uino; vix quatuordecim ſint doſes: Licebit igitur non modo ſcriptulos (vt aiunt) quatuor, ſed etiam ternas drachmas exhibere. tutiſſime autem cum Meſue, binas.*

E

DISTINCTIO VNDECIMA
de Vnguentis, & Emplaſtris.

CHRI. IN hac vndecima parte determinat de Vnguentis & Emplaſtris, quæ abinuicem differunt. Nam ad compoſitionem vnguenti requiritur cera & oleum, in emplaſtris autem nõ eſt expediens ſemper ponere oleum: fuerunt autem adinuenta emplaſtra, ac etiam vnguenta, vt cum virtute ipſorum diutius perſeuerarent in loco, ſuper quem adminiſtrantur. fiunt etiam quandoq; cerata, quæ ad duriorem & ſolidiorem formam reducunt, quam vnguenta, vel emplaſtra.

F

MAN. VNGVENTI & Emplaſtri nomine, ſed & cerati aliter antiqui, aliter neoterici vſi ſunt. Illi enim vnguenta ea duntaxat vocabant, quæ ex odoratis rebus conficiebant, emplaſtra, quæ ex metallicis. cerata, quæ ex oleo & cera. Neotericis vnguenti nomen ad antiquorum emplaſtra & cerata extenditur, cerata ea ſolum vocantes, quæ ita cuti hærent vt vis auelli poſſint. ſunt quæ ab hærendi vi à Gal. ἐγκόλλα dicta ſunt. Emplaſtra vero neoterici, quæ antiqui cataplaſmata nominant.

SYLVII. CERATVM à cera dicitur, qua forma Græcis κηρωτὸν vel κηρέλαιον à cera & oleo: quibus cera miſcetur, vt det materiam, quæ minus prompte diffluat. Quod etiam Gal. innuebat lib. 4. ſan. tuen. cum ſuccos non craſſos, nec lentos ad cutim reſidentes digerit oleo ſampſychino, præſertim hyeme & regione frigida, per ſe, vel cum cera & reſina: præſertim cum ſuper vnctum corpus manere diutius ſtudes: quod ſi liquidius vis, auge oleum, minue ceram, & alia corpus & materiam præbentia. G Cum in ceratis ſcribitur ceræ. q. ſ. oleum ſit quadruplum ad ceram: vt ſi recipiat olei vnc. ij. miſce ceræ vnc. ß. Si vero ſcribatur ceræ partem, ſit eius vi. aut. viij. pars ad oleum, vt linimentum ſit liquidum verius, quam ceratum: idque magis & minus pro medici ſcopo. Quo enim plus habent ceræ, eo ſolidiora ſunt. quo minus, tanto liquidiora: niſi aut longa coctio, aut ſuccorum largior miſtio, ceræ modo duram reddat compoſitionem: Sit ob id liquidius ceratum, aut ſicca multum, & multa ſint miſcenda.

MESVE.

CERATVM œſypatum Galen. emollit & digerit tumores duros hepatis, ſplenis, vteri, neruorum, iuncturarum, & aliarum partium, eſtque anodynum. H Recip. ceræ flauæ vnc. iiij. olei chamæmelini & irini ana vnc. vj. maſtiches vnc. i. ſpicæ nardi drachm. ij. & s. croci drachm. i. & s. terebinthinæ vnc. j. reſinæ vnc. ſemiſs. œſypi drachm. lxxx.

CHRI. HYSSOPI ceratum deſcriptione Gal. ad iſtam literam debet addi vnguentum hyſſopi, ideſt in quo ingreditur hyſſopus humida. & ſub alijs nominibus præparata repetiuntur, & communiter iſta vnguenta, in quibus ingreditur hyſſopus humida, côueniunt ad durities & nodoſitates in ſplene; & hepate factas materia dura melancholica; habent etiam virtutem reſolutiuam, virtute hyſſopi humidæ, quæ eſt calidæ, & humidæ complexionis in primo, licet humiditas ſit maior caliditate. Alia etiam, quæ ingrediuntur

diuntur compoſitionem iſtorum vnguent. denominatorum ab hyſſopo humida, & a cera conueniunt ad eaſdem intentiones, & ad alias, quæ ponuntur in litera. Debent autem iſta vnguenta ſi cum eis fiat fricatio ſuper aliquod membrum, adminiſtrari ante aſſumptionem cibi, vna hora, bis innouando in die, & ſub actuali caliditate, & maxime temporibus frigidis. & licet non fricentur, ſed ſuper petiam extendantur & ponantur ad membrum, melius eſt cum obſeruatione prædictarum conditionum. A

Quo vnguenta applicanda.

MAN. OESYPVM vocant Græci, neutro vel maſculino genere, pingue illud quod ouium lanis adhæret. TEREBINTHI. Vera hactenus caruimus: ſed eius loco imperiti accipiebant lariceam reſinam, quam Venetijs adhuc largatum, quaſi laricatum vocant. Cœpit vera nuper adportari ex Rhodo, ſed cocta.

SYLV. CERATVM quod ex œſypo fit, notum omnib. medicamentum lib. 4. meth. Vſus cerati eius & ſimilium rectus fuerit, ſiue parti affricetur, ſiue tela exceptum imponatur per horā vnam ante paſtum & calidum ſit hyeme, æſtate tepidum, tamen id in vſu non eſt Paulo aliter œſypum colligit Diſcor. libro 2.

COST. CEROTVM œſypus. *Oeſypati cerati huius, vbi meminerit Galenus, non obſeruaui. vſum, quē pollicetur Meſue emolliēdi, præſtat, olei, œſypi, atq; etiam ceræ nomine, & maſtiches, & terebinthina: ſpica autem, & crocum, penetrationem dant emollientibus. concoquendi etiam adiuuant vim, ac præterea adſtringenti facultate robur dant partibus. alioqui emollienti poteſtati contraria eſt aſtringens, quæ denſando duritiem infert.*

M E S V E.

OESYPVS vero ſic extrahitur: lanæ ouium ſuccidæ libræ circiter lx. aqua calida horis octo merguntur, ſemel ferueſiunt, exprimuntur: colatum reliquum igni lento in vaſe ſtamnato percoquitur ſemper ad mellis fluxilis craſſitiem, fundum mouendo lata rudicula lignea, ne vratur.

CHRI. OPERATIO hyſſopi humidæ ideſt modus ſecundum quem extrahitur prædicta vnctuoſitas, ſeu pinguedo a lanis, &c. hæc hyſſopus humida per ſe ipſam adminiſtrata, eſt medicina ſedatiua dolorum in membris neruoſis, factorum a cauſa frigida, & ab humore melancholico: lenit enim & mollificat omnem duritiem, vſus tamen eius eſt, vt plurimū admixta alij medicinis.

MAN. ALIVM modum colligendi, non magnopere tamen ab hoc diuerſum habes a Dioſc. lib. 2.

COST. OESYPI. *Oeſypi conficiendi rationem proſequitur pluribus Dioſco. cui probatiſſimum album eſt. quare vulgatum ætatis noſtræ atrum ignis prodit in eo conficiendo violentiam; quam veritus Meſue continenter agitandum ait, ne vratur.*

M E S V E.

CERATVM œſypi ex Philagrio eadem potens. croci drachm. v. bdellij, maſtiches, ammoniaci, aloes, ſtiracis liquidi, ana † drachm. vij. ceræ flauæ. libr. j. terebinth. † vnc. i. & ſemiſſ. medullæ cruris vaccini, adipis anſeris, ana drachm. xv. œſypi libr. j. & s. olei nardini. q. ſ. Bdellium, ammoniacum, aloe diſſoluatur in aqua, in qua fœnugræcum & chamæmelum ſint macerata, & cum alijs miſceantur in vnguentum. Poſt Philagrium addiderunt ſucci ſcillæ vncias tres, ſepi vitulini drachm. xv. thu-
B ris vnciam vnam, & in alio rectius ceræ quartaria tria.

Hyſſopi cerat. Tiní.

† Al. dr. viij

† Al. vnc. ij. s.

EST fortius quam primum, & magis potens ad emolliendum, quare idoneum eſt ad tollendas eas duritıes quæ à morbo Gallico fiunt, adiectis etiam interdum quibuſdam potentioribus, & magna cogente neceſſitate, cinnabari. MAN.

POTENTIVS eſt priore ad emolliendas duritias ex morbo Hiſpanico, etiam valentioribus quibuſdam interdum adiectis, & ſi neceſſe eſt etiam vulgari cinnabrio, quod argento viuo & ſulphure ſimul vſtis conſtat. SYLVII.

OESYPVS cer. Philagrij. *Eſt hoc longe potentius ſuperiori tum ammoniaci gratia quod ſolum duriores emolliuit & diſcuſſit tumores, tum bdellij & fænugræci acceſſione. Sed & ſtyrax liquidus ad emol-* COST.
C *liendum facit, id quod anſeris quoque adeps poteſt, dum altius ſubit. nardinum vero oleum non alte modo penetrat, ſed etiam concoquit & diſcutit. chamæmelum autem diſcutit, & concoquit, & leui aſtrictione robur partibus conciliat. ſuſpecta hic fortaſſe alicui ſit aloe ſiccandi aſtringendique vi prædita, ſed eadem concoquit, partibuſque aſtringendo aliquod præbet robur, vt etiam thus ſi quis addiderit. Scilla autem dum altiſſime ſubit, attenuandi & diſcutiendi vi ſtrenua proficit. valentiſſimum ergo eſt hoc ad emolliendum. Sed quando ſtyracis liquidi hic meminit, quid hic ipſe ſit nōdum conſtat, admiranda certe cum eius tanta copia atque vſu inſcitia, factitium aliquid eſſe certum eſt. non eſſe tamen myrrha ſtacten odor prodit & ſapor eſſe autem aliquid ſtyracis, præter nomen quod adhuc ſeruat, etiam odor videtur indicare. an autem ſit ſtyracis ſta-*
D *cte aliqua, exemplo ſtactes myrrha ſuſpicari licet. inclinat tamen animus, vt ſtyracis ſcolecites materiem ſed liquidiorem eſſe exiſtimem. cerā aut adipem alias, vt ait Dioſc. odoribus imbutam cum ſtyrace in ſole ſubigebant, & per laxa cribri foramina in frigidam aquam exprimebant. ſic quidem ſtyracis veri odorem odore mentiebantur, conſiſtentiam ſoliditate: glebęq; ſpeciem transfuſione per cribrum. illum vero ſcoletitem, id eſt, vermicularem vocabant a figura vermiculi, quā a cribro contrahebat. ad eum igitur modum ex cera adipēue (addita tamen maiori olei aut adipis liquidioris copia) odoribus varijs imbuto ſtyracem quoque ſubigi. fieriq; hunc liquorē quem vulgo ſtyracem liquidum vocant, valde ſuſpicor, ceram. n. prodit lentor, adipem, aut oleum pinguis & inficiens manus materia, ſtyracem atque aromata alia confuſus ex ſtyrace atque alijs odor.*

MESVE.

CERATVM œſypatum ex Paulo idem pollens. Recip. ammoniaci drach. x. bdellij drach. v. † ſtyracis (liquidi, vel myrrhæ ſtactis) drac. iiij. croci ſexſquidrach. aloes, maſtiches, thuris ana drach. ij. & dimid. ceræ † drachm. iij. ſepi. & medullæ vituli an. drachmas duas, œſypi drachmas quadraginta, olei irini quantum ſufficit.

† *Sigia.* † *drach. ij.* † *drac. ij. ſ.*

MAN. APVD Paulum hanc compoſitionem non legi, ſed aliam longe diuerſam. Sigiæ Styracem ego potius caperem, licet aliqui myrrham intelligant, quæ ſtacte dicitur.

SYLV. APVD Paul. lib. 7. alia huic multum diuerſa legitur cerati huius deſcriptio.

COST. OESYP. Pauli. *Pro liquido ſtyraces, vt vertit Sylu. vetus interpres arabicam vocẽ reliquerat (ſigia) qua Pſidiam Græcorum, id eſt, probatiſſimum ex Pſidia ſtyracẽ intellexiſſe Arabes puto. Ita quidem glebam ſtyracis hoc loco ſumerem. præſertim ſi hoc Pauli eſt medicamentum (quod in eo tamen nondum inueni) nam liquido ſtyrace vſos fuiſſe Græcos nuſquam obſeruaui. Myrrhæ autem ſtactem, quam Sylu. ſtyraci ſubſtituit, non improbo. Sed vix, ac ne vix quidem, ſtacte ad nos fertur, ſtyrax autẽ paſſim in officinis proſtat.*

MESVE.

VNGVENTVM diaphœnicon vl cera cruenta, fiſtuloſa, pituitæ ſalſæ, maligna, & dyſepulotica glutinat, herpetas, tumores peſtilentes, & qui ex humoribus varijs conſtant, ſanat. Recip. adipis ceruini, & vitulini antiqui, mundi & colati ana libr. j. & dimid. chalciteos vnc. iiij. olei antiqui & lithargyri puri ana lib. iij. chalcitis & lithargyros leuiſſime trita & creta cribro tenuiſſimo, poſt oleo paulatim affuſo ſimul terantur. addito deinde adipe igni lento coquantur ſemper mouendo palmæ ramis recens factis & excoriatis, quorum extremum vbi contactu medicamenti & ignis ſiccius euaſerit, nouos ſubſtitue, iniectis etiam tum ipſi vnguento ſegmentis recentibus ramorum virentium. †

† *Vulg. ad. Et fiat intra terminũ hora.*

MAN. ADIPIS zirbi. Aliqui legunt cerui. Calchotar. Chalcanthi nũc accipitur, quod vitriolum vocãt, quia & ex his multa deperdita ſunt noſtrorum ignauia. Auic. habet hoc loco chalcadis, quod ſignificat chalcitim: ſicuti & Galenus primo lib. de compoſitione medicamentorum ſecundum genera: ex cuius lectione multa potes caſtigare, quæ hic perperam leguntur. Vbi ſcribitur, Ignis autem ſicut primæ: legendum eſt, Ignis autem ſit prunæ.

SYLVII. VNGVENTVM id Galeni eſt emplaſtrum διὰ χαλκίτεως deſcriptum lib. 1. comp. ph. g. Recipit axungiæ porci vetuſtæ à membranis per liquationem & colationem purgatæ lib. ij. olei veteris & lithargyri triti & creti ana li. ij. chalcitidos læuigatæ vnc. iiij. miſce in mortario omnia paulatim. Poſt coque in cacabo, & moue ſtatim ab initio rudicula tanquam ſpatha ex ramo marcido & recentiſſimo palmæ, qui parte, qua emplaſtrum tangit, vbi aruit, mox præcidendus eſt, aut parte oppoſita moueatur, aut ramus ſufficiatur, vbi ceratu craſſitiem aſſecutum fuerit, inijce fragmenta excorticata germinum palmæ tenerorum, vt horum ſuccus in medicamento maneat: coque donec digitos non inquinet: nunc vinum, nunc acetum additur pro varijs ſcopis. Omnium præſtantiſſimum, ſi quis parare recte, & parato probe vti ſciens. In quos affectus autem valeat, & quo vtendi modo huic illi affectui proſit, abunde ex Galeno initio emplaſtrorum docemus. Eo quotidie vtimur emplaſtri forma, quando oleo nunc myrteo, nunc, alio, nunc ſucco plantaginis, braſſicæ, aut alio mollimus pro ſcopis varijs. Palmæ autem ramorum, & germinum (a quibus φοινικινὸν ſpermatiſmo Gal. & diaphœnicon bis, & palmeum toties Meſue dicitur,) penuria, quercum, aut prunum, aut cydonium, aut ſorbum, aut lotum, aut meſpilum ſubſtituo. Vides quantum à Gal. deſciuerit Meſues, ſcilicet ceruino & vitulino adipe pro ſuillo, cuius pondus his duobus æquat. cætera conſentit.

COST. DIAPHOENICON. *Diſcrepat a Galeno ceruinum & vitulinum adipem pro ſuillo ſumens, & libræ vnius pondus adijciens. Ceterum, ſuillum quidem pingue omnium ferme aliorum humidiſſimum eſt, vlceribus autem ſicciora vtiliora eſſe etiam conſtat. quo fit, vt non temere ſuilli pinguis loco ceruinum hic & vitulinum adipem ſuillo poteſtate ſiccius deligat. non perperam tamen Galenus ſuillum proponit, vt quod paratu facilius in materiam ferè eiuſcemodi medicamentorum venit, præſertim autem vetuſtum, quod minus humidum euaſit. Itaque aliud pinguis genus non temere hic Meſ. proponit. Eſt vero etiam adeps omnis porcina axungia ſolidior. quare ad debitam vnguento comparandam conſiſtentiã recte denſioris huius materiæ plus quam fluxilis axungiæ vſurpatur.*

MESVE.

VNGVENTVM diaphœnicon, Arabum deſcriptione, vlcera dyſepulota & cacoethea carne implet, & cicatrice tegit, fiſtulas & cancros curat. & oſſa humida glutinat. Recipiunt foliorum leucoij lutei, ſaluiæ, oxytriphylli, † acori, ana libram vnam: tere accurate, affunde olei roſati, aut myrtei, adipis antiqui ex epiploo vituli liquando & colando purgati, ana libras duas, & dimidiam. in vaſe lapideo macerentur dies nouem. tunc myrrhæ, aloes ana aureis nouem, ſarcocollæ aureis ſeptem tritis & cretis adde ſucci plantaginis longæ aut vini albi in (quo herbarum prædictarum, ana † vnciæ quatuor coctæ fuerint.) quantum ſufficit ad ea diſſoluendum. permitte dies ſex. Deinde herbas cum oleo & adipe bis ferueſac. cola, & exprime oleum & adipem: huius expreſſi libras quatuor, & dimid. lithargyri puri leuiſſimè triti libras † tres, † chalciteos vncias quatuor coque, vt prius, & moue ramo palmeo, & ſemel ferueſac vſquedum color medicamenti mutetur, tunc ab igne ſublatum continenter moueatur, donec parum frigeſcat. tunc coque muccaginem myrrhæ, aloes, ſarcocollæ in vino albo, vel ſucco plantaginis longæ: & paulatim affundas prædictæ miſtioni, piſtilloq; ferreo omnia moue, donec probe miſceantur. & perfice coctionem, vt in priore. Addunt quidam arnogloſſæ, præſertim longæ, libram vnam.

† *Mendum hic ſuſpicatur Man. & acori, folia ccpoſitionibus meſueri non legens, vt hic habetur.* † *al. vnc. iij.* † *al. li. iij. & dimid.* † *Chalcanthum aliq.*

MAN. CHEIRI.) Id eſt, leucoij, matronalis violæ. Pro triatulon. forte legendum trifolium acidum, quod alleluya vocant. Nam ingreditur etiam aliud vnguentum, quod viride vocatur. Vel intellige loton domeſticam, de qua Auicenn. ſcribit. capite de Andacoca. & quam etiam Paulus vocari ſcribit trifolium. Aliſam vero intellige vel quam Dioſcorides vocat de alyſſon, & Auicenn. alguaicen. vel lege aliſima, quod eſt virga paſtoris ſecundum Stephanum. Quidam pro hac etiam legunt trifolij acidi. Calcadis.) id eſt, chalciteos. Acori.) Non memini me legiſſe compoſitionem, in qua hæc folia reciperentur, quare ſuſpicor hic ſubeſſe errorem.

SYLVII. DESCRIPTIO hæc operoſa multum eſt, neque maiorum quam prædictæ virium, aut tam paulo maiorum, vt ob exiguitatem contemnatur, an nulloque ſit vſu. Ad hæc acori folia parum conuenire videntur: Oxytriphyllon etiam in vnguentum quoddam viride poſtea recipietur.

COST. DIAPH. Arab. primum. *An leucoij, ſaluiæ, trifolij, atque acori folia recentia ſumenda hoc ſint loco, an arida, non explicat. Sed terenda præcipiens contritione (vt ait) bona, arida velle videtur. Cæterum, quum poſtremo herbas cum oleo atque adipe feruere iubeat, & poſt feruorem, expreſſum oleum ſolum vſurpet abiectis herbis, trituræ nomine contuſionem intelligere. atque adeo nõ aridas, ſed recentes eas herbas, quaſique earum ſuccum expetere exiſtimo. Sic vero etiam ſecundo loco, quum myrrham, aloen, ſarcocollam aut ſucco plantaginis aut vino in quo prædictæ incoctæ ſint herbæ diſſolui iubet, recentes herbas ſumendas puto. Addit poſtremo loco hic author calcadã, quæ vox Arab. chalcanthum ſonat. Syluius vero calcitidem vſurpat. At non parum ego intereſſe exiſtimo vtrum horum quis ſumat. & ſi enim chalcãthum chalcitidẽ vetuſtate abire Galenus eſt teſtis, & vtrumq; aſtringentis ſimul & detergentis eſt facultatis, in chalcitide tamẽ adſtringenti acrimoniam præualere aſſerit, ita vt exurat carnes: contra in chalcantho vehementiſſimam eſſe vim qua aſtringit, quando etiã carnes contrahit, minorem uero eã eſſe, qua exurit. ita vt ſi pro altero alterũ quis poſuerit, id ſit præter authoris inſtitutum. licet non negem poſſe aliquando alterum in alterius locum cadere non inepte. Porro autem quia hic obſcurius agit, vt rem explicem paucis, ſumma eſt, vt prius folijs leucoij, ſaluiæ, trifolij, acori, recentibus & contuſis in lapideo mortario poſitis oleum atque adeps calfacta, & calore commiſta affundantur. Rurſum autem poſt triduum plantaginis ſuccus parandus eſt. aut pro eo vinum, in quo earundem plantarum, quarum antea meminit noua folia fuerint decocta. atque in horum altero pro medici delectu, ea menſura ſumpto, quæ ad diſſoluendum ſit ſatis, myrrha, aloe, ſarcocolla ſunt diſſoluenda. tranſactis diebus nouem, repoſitum cum adipe atque contuſis herbis oleum igni admotum leniter ferueſaciendum, non repetita coctione (vt videtur velle Syluius, ſcribens, bis ferueſaciendã,) ſed eadem decoctione, continenter, ad feruores (vt ita dicam) duos, id eſt non diuturna expectata coctione: tũ percolandum, & exprimendũ eſt: in expreſſa autẽ huius materiæ libras quatuor cum dimidia lithargyrũ, & chalcanthum tenuiſſime, nõ (vt ait Syl.) leuiſſime trita, coquenda ſunt. aſſidue agitando palmeo ramo, ad caloris vſque mutationem. auferendus tum eſt ignis, & ea materia continenter agitanda, vt tepeſcat. interea autem ſuccus quoque plantaginis, aut vinum in quo myrrha, aloe, ſarcocolla fuerant diſſoluta, igni admotum coquendum eſt, deinceps vero priuſquam*

A *prior materia refrigeſcat, hæc illi addenda eſt, & vna ferrea ſpatha agitando ad vnguenti conſiſtentiam eſt deducenda.*

MESVE.

VNGVENTVM Arabicum idem quod prius pollens. Recipit ex folijs herbarum earumdem ana libram vnam & dimidiam, olei myrtini, adipis vitulini antiqui, ana vncias nouem, myrrhæ, aloes, ana drachm. xij. ſarcocollæ drachmas nouem, diſſoluantur in vino, aut ſucco herbarum, vt proxime diximus. herbæ quoque curioſe terantur. Affunde his oleum, adipem, & † muc- B caginem, & chalciteos † aureos tres. coque omnia igni lento ad mellis craſſitiem, vtere in turunda vel platyſmate. Species aliquando, æſtate præſertim, diſſoluuntur ſucco plantaginis longæ † non amplæ, experientiaque mirabile fit medicamentum.

Emplaſtrũ Arab. — *† mucilaginem vetuſtam. † Vulg. vitruli. † al. aureos ij. † aut amplæ.*

MAN. EX ſolijs herbarum earumdem.) Leucoij ſcilicet, & trifolij.

COST. VNGVENTVM Arabicum alterum. *Obſcuriſſime hæc ſcribuntur. Sed hic ſeruandus ordo vt puto. Myrrhæ primum, & aloes ſingularum drachmas duodecim, & ſarcocollæ drachmas nouem. tere, & per incerniculum transfuſas diſſolue ſucco plantaginis, aut vino, in quo leucoij lutei, ſaluiæ, trifolij acuti,* C *& acori folia vt in præcedentis vnguenti deſcriptione, fuerint decocta, aut earumdẽ herbarũ ſucco diſſolues. tũ præterea earumdem herbarũ recentium ſingularum, libram vnam cum dimidia cõtundes optime, contuſiſq; affundes olei myrtini, & adipis vitulini, vtriuſque vncias nouem. his ita conſtitutis, prædictam myrrhæ, aloes, & ſarcocollæ materiam eo ſucco aut vino diſſolutam vt dictum eſt, miſcebis olei atque adipis materiæ, poſterius dictæ, diſcoctæ tamen prius, & percolatæ, & expreſſæ, (ſic .n. & herbarum ſuccus & vis in illa aqua excipitur olei atque adipis ſubſtantia, & fæculentæ partes herbarum detrahuntur. commiſta ergo vtrique materia, chalcãthi in tenuiſſimum puluerem redacti aureos tres commiſcebis, ſimulque leui igne ad mellis craſſitudinem coquendo deduces. Fiet hoc pacto medicamentum ab huius authoris ſententia vt exiſtimo, non diſſentaneum. Quod ad calcem ſubdit diſſolui æſti-* D *no tempore ſpecies, id eſt, myrrham, aloen, ſarcocollam plantaginis ſucco. admonet vt habita æſtiui caloris ratione, præſcriptum vinum calida facultate prædictum relinquas, nihil autem intereſt plantaginem longam aut amplam ſumas. quando vtraque eiuſdem & temperamenti eſt & poteſtatis. hoc Syluius non animaduertens longam ait æſtate, vt ſumas, non amplam.*

MESVE.

VNGVENTVM mirabile relatum ad Nicodemum, vlcera putrida (& fiſtulas) purgat, carne implet, glutinat, cicatrice tegit, putredinem arcet. recipit myrrhæ, aloes, ſarcocollæ, ana vnciam vnam, mellis deſpumati vn-

cias ſex, vini albi boni quantum ſufficit, coque igni lento ad ſpiſſitudinem. Quod ſi vlceri caro ſupercreuerit, adde vnguenti † chalciteos vnciam dimidiam.

† Vulg. æruginis.

MAN. QVIDAM chirurgi hoc vtuntur in antiquis vlceribus addito vitriolo. Valet etiam fiſtulis.

SYLVII. HAEc linamenta in vlcus mittenda oblini poſſunt: ſunt & empl. duo diaphœnicon Meſue: Hoc ad antiqua vlcera, & fiſtulas quidam chirurgi vtuntur, addita chalciti.

COST. NICODEMI. *Licet deſpumatum hoc loco mel velit, vt quod detractis ſordibus minus mordicat; ſi tamen crudum ipſum, & impurum vino hic propoſito incoquendum ſtatim commiſeris, & vbi feruere cœperit ſordes, ſpumamque detraxeris, tum propoſita quoque aromata addideris coquenda ad conſiſtentiam, vt maiori compendio, ita non diuerſo fructu, vt exiſtimo, res fiet. Vinum autem album non ſumit temere, vt quod altius quam nigrū in vlceratas partes ſubit. & ſi cum album eo nomine vlceribus minus commodum eſt, authore Galeno libr. de fract. Hipp. com. 3. quod tenue eſt, & in vlceratas partes penetrans dolorem parit; quum tamen in putridis, calloſisq; vlceribus mordacium etiā medicamentorum vis infirmior ſit, atq; hic generoſum ad eiuſcemodi vlcera remedium proponatur, recte album nigro præfertur. alioqui non tam ægri ſenſus quam fructus à pio etiam medico eſt ſpectandus.*

MESVE.

VNGVENTVM alterum eiuſdem. Reci. myrrhæ, aloes, ana drachmas nouem, vini albi quantum ſufficit: tritis tenuiſſime vinū paulatim affunde ſemper miſcendo vſque ad mellis craſſitudinem. vtere. Addunt nonnulli † chalciteos ſeſquidrachmam, olei myrtini. & vini portione pauca, viciſſim miſcent.

† Vulg. vel viridis part. octauam quartam.

MAN. HOc ceu liquidiore poſſunt in eodem vſu tingi linamenta quæ intra vlcus dantur.

COST. NICODEMI alterum. *Mitius hoc præcedenti eſt, & mollioribus corporib. aptius, tum ob ſarcocollam, quæ hic deeſt, cuius eſt vt acrimonia excedat, tum ob chalcanthi ipſius quoq; acerrimi largiorem illic quam hic menſuram. Nulla autem hic coctione eſt opus, quando myrrha, atque aloe in tenuiſſimum puluerem redactæ affuſo vino etiam frigido per minima facile commiſcentur: quod non æque facile fit, ſi melle excipiantur, quod nimirum attenuante calore habet opus. Vinum vero hic quoque ſuperioris exemplo album ſumendum. neque chalcanthum addendum niſi ſupercreuerit caro.*

MESVE.

Vng. craſeos.

VNGVENTVM magnum craſeos vlcera maligna putrida, fiſtuloſa, ſorde, & carne mortua purgat, carne implet, glutinat, & cicatrice tegit. Recipit autem ammoniaci vnciam vnam, bdellij, thuris maſculi, ariſtolochiæ, ſarcocollæ ana drach. quinque, myrrhæ, galbani, ana † vnciā dimidiam, lithargyri drachmas quindecim. aloes, opopanacis, ana drachmas duas, & ſemiſſem, † æruginis drachmas tres, reſinæ drachmas quatuordecim, ceræ albæ vnc. duas, olei quantum ſufficit. ammoniacum & bdellium aceto ſoluēda, lythargyros terenda, & cum oleo coquēda, donec liqueſiat. Tunc depone ab igni, & dum modice refrixerit, miſce ammoniacum, & bdellium aceto ſoluta, redde igni, coque ad iuſtam craſſitiem, tuncque reliqua permiſce.

† Vel dra. † floris æris.

CHRI. VNGVENTVM craſeos magnum ſub iſto nomine non eſt in vſu, ſed quia conformitatem & virtutem in deſcriptione ſua & modo operationis habet cum vnguento apoſtolorū poſito quinto cano. ab Auic. tractatu vndecimo, quod vnguentum apoſtolorum eſt multum in vſu. Cuius hæc eſt deſcriptio. Recipe ceræ albæ, reſinæ pini, ana drachmas quatuordecim, ammoniaci drachmas quatuor, opopanacis drachmas duas, floris æris drachm. tres, ariſtolochiæ longæ, thuris ana drachm. ſex. myrrhæ, galbani ana drachm. iiij. bdellij drachmas ſex, lithargyri drachm. ix. infundatur bdellium in aceto vini. & fiat hoc vnguentum cum duabus libris olei hoc modo puluerizando. & gummi diſſoluantur. & fiat vnguentum, licet vtilitates & iuuamenta, vt iam dictum eſt, ſint conformia huic dicto craſeos.

ADDITIO.

Iſtud vnguentum in hoc tempore non eſt in vſu ſub iſto nomine, verum ſecundum chirurgicos noſtros quia conformitatem & virtutem in deſcriptione ſua & modo operationis habet cum vnguento apoſtolorum deſcripto in quinto cano. ab. Auic. tractatu nono, ideo nunc habetur in vſu ſub nomine vnguenti apoſtolorum. Petrus de Argilata capitulo de medicinis mundificatiuis, vel abſterſiuis habet vnguētum apoſtolorum mundificatiuum. & eſt deſcriptio Auic. & in fine huius deſcriptionis ait, & ſi bulliat vſque ad incraſſationem, vocat ipſum Meſue craſeos. & Magiſter Antonius de Ianua, vocat ipſum gratiam Dei. quia vere rectificat vlcera maligna, & ſic iſtud vnguentum magnam habet conformitatem cum vnguentum apoſtolorum Auicennæ.

MAN. VIM habet molliendi, mundandi, & glutinandi. Paruum vero maiorem vim habet in carne gignenda.

SYLVII. DESCRIPTIONI huic prope eſt eadem vnguenti apoſtolorum deſcriptio apud Auic. quinto canone. Recipit enim terebinthinæ, ceræ albæ, reſinæ, ammoniaci, ana drach. xv. opopanacis, æruginis ana drach. ij. ariſtolochiæ longæ, thuris maſculi, bdellij, ana drac. vj. myrrhæ, galbani, ana drac. iiij. lithargyri drac. ix. Ammoniacum, & bdellium, & galbanum aceto ſoluta coque in olei libris æſtate duabus, hyeme tribus: ab hac enim cogitur: ab illa liqueſcit: quo nomine à chirurgicis hodie vſurpatur. Idem gratiam Dei ob facultatem ejus mirificam vocat Antonius de Lanua. Petrus vero de Argilata a Meſ. dicit craſeos vocari, dum coquendo ad iuſtam craſſitiem ceu [illegible] quandam peruenerit, mollit, terget, glutinat.

COST. CRASEOS magnum. *Non in curandis tantū difficilioribus vlceribus conferre hoc poteſt: ſed etiā ob ammoniacū, reliquaq; lacbrymarū genera, quæ recipit, in emolliēdis durioribus, vetuſtioribusq; callis, fiſtulis, ac*

lis, ac tumoribus, quæ vlcerum curationi obſiſtunt. Eſt A *vero hic, vt de Syluio admiremur, qui loco floris æris hoc loco expetiti ærugmem reponit, quamuis non negẽ, poſſe alterum pro altero frequenter ſumi, vt quæ eiuſdem ferè ſunt facultatis.*

MESVE.

VNGVENTVM craſeos paruum vlcera tamquam noua terget, cat ne implet, glutinat, cicatrice claudit. Recipit ariſtolochiæ, ireos, ſanguinis draconis, ammoniaci, ſarcocollę, ana vnciam dimid. lithargyri lęuigatæ vncias quinque, coque lithargyrum cum olei libra vna donec liqueſiat, tunc cætera, vt diximus, miſce.

SYLV. HOc Paruum mollit, terget, glutinat: ſarcoticum magis eſt quam magnum

COST. CRASEOS paruum. *Hoc præcedenti imbecillius eſt, & mollioribus corporibus aptius ſanguinem draconis inter cætera proponit. pro quo quum Arabes apud Serap. ſyderitidis Achilleæ ſuccum ſumat: alij vulgatum ex bolo armena, atque alÿs neſcio quibus factitium vſurpent: afferatur pręterea eo nomine pulcherrima & pictoribus expetita lacryma, hoc loco nõ aliud quam ex Arabum more, ſyderitidis Achilleæ ſuccum exiſtimarim.*

MESVE.

VNGVENTVM cyclamini magnũ, relatum ad Alexandrum, illitũ ſtomacho, vomitu purgat: hypogaſtrio autem iniunctum, aluum deijcit, ob id hydropicos, mire iuuat, ſeroſum excrementum large vacuando; vermes quoque necat, & educit. Adhibetur nõ potentib. ſumere medicamentum purgans. Recipit ſucci cyclamini lib. iij. ſucci cucumeris agreſtis lib. vnam, olei irini libras duas butyri vaccini libram vnam, pulpæ colocynthidos † vncias quatuor, polypod. vncias ſex, euphorbij vnciã dimidiã, ſicca hæc tria, tere, & macera dies octo ſuccis & oleis in vaſe vitreo anguſti oris bene obſtructo. Poſt ſemel ferueſac, cola: deinde adde ſagapeni aureos quinque, mirrhæ aureos duos prius autem duo hæc aceto diſſoluantur, quanto eſt opus. coque mouendo ad ſuccorum prope conſumptionem. Tunc adde ceræ vnc. quinque, fellis vaccini aureos quinque. ferueſac ſimul donec cera liquatur. Tunc inſperge paulatim puluerem hũc ſcammonij, aloes, mezerei, colocynthidos, turbith, ana aur. v. euphorbij, aur. ij. ſalis gemmæ aur. ij. piperis longi, zingiberis, chamæmeli, ana aur. duos. miſce diligenter.

CHRI. VNGVENTVM Arthanitæ magnum, id eſt de pane porcino à quibuſdam barbitonſoribus multum habetur in vſu. ſed ab expertis & peritis eius vſus non laudatur. virtus autem eius, eſt quia, ſi ipſo vngantur venter, ilia, & partes ſuminis, lenit naturam, & facit fluxum ventris propter acutas & fortes A medicinas ſolutiuas, quæ ingrediuntur eius compoſitionem. Vnde tranſit per poros ad interiora vſque ad inteſtina, vnde virtus ipſarum ſolutiua, ſtimulat expulſiuam virtutem inteſtinorum & aliorum nutritiuorum membrorum. Et ſi ſtomachus tali vnguento vngatur, prouocat vomitum, ſi materia eſt apta per ſuperius euacuari. Recipe cucumeris aſinini. calidæ eſt, & ſiccæ complexionis in quarto.

VIDI magnam vtilitatem ſequutam ex hoc in aqua intercute. MAN.

VEHEMENS eſt, parumque tutum, niſi in robuſto corpore, aut hydropico. Illud enim ob virium robur medicamenti vehementia contemnet: hoc ſeroſo multo in ventre excremẽto obruudet, eique vacuato vtilitatem afferet non mediocrem. Eaſdem vires Gal. cyclamino ſoli tribuit, vt parum opus eſſe videatur tanta turba medicamentorum etiam valentiſſime purgantium. Parua B eius portio miſceri poteſt clyſterib. apoplecticorum. Lienem efficaciter minuit. Sunt qui ſuccum ebuli addunt. Quo loco Alexander Trallianus (quem hic vt alibi paſſim Meſues citare videtur) nondũ cõperi. Alexander autem Benedictus Hermolai ſeculo vixit, ne quis eũ putet citare quenquam. 16. c. multa eius generis exõphalica recenſet cathartica. In ſimp. c. arthanitæ bis aliter deſcribit. SYLVII.

COST. CYCLAMEN magnum. *Medicamentorum quæ non ventri modo, ſed etiam volis manuum ac pedum illita purgandi vim habent, mentio eſt etiam Paulo, Aetio, Oribaſio, Actuario, noſtra ętate pilas quoque parant nonnulli, quæ naribus admotæ tum vomitu, tum aluo deducunt. Si eiuſcemodi omnia, quæ tum ventriculum ſtrenue ſubuertunt, tum obuios quoſque humores promiſcue educunt, tum vbi ex alto atque ex venoſo genere trahendi ſunt humores, parum proficiunt, prudentiores medici ſemper euitabũt. Porro autem, quam* C *greſtis cucumeris ſuccum quærit. an ſuccum fructuum, ex quo elaterium, an radicis ſuccum ſumas, non explicat, & vterque ſane vſurpari ad eadem ſolet, licet efficacius fructuum ſuccus. Sed quando hic libram vnam præſcribit eius ſucci, profecto vt tantum eius ſucci ex fructibus etiam multis colligere difficile eſt, quantum ſit ſatis, ita eo longe violentius medicamentum redderetur, quo fit, vt contuſæ radicis quærendum hoc loco ſuccum exiſtimem.*

MESVE.

VNGVENTVM cyclamini paruum, ſplenis tumores etiam ſchirrhoſos diſſoluit, & ſtrumas. Recip. ſucci cyclamini, ſucci glutinoſi ex radice ſilicis extracti, ſucci † ebuli ana vnc. D ix. ſucci ſummitatũ tamariscis vncias duas, olei irini lib. ij. œſypi drach. v. ammoniaci, bdellij ana drach. i. & ſemiſſem, aceti quantum ſufficit, ceræ flauæ vnc. vj. corticum radicis capparis vnciam vnam & ſemiſſem, spicæ nardi † vnciam ſemiſſem. Fiat vt prius.

VNGVENTVM Arthanitæ paruum, nec ab expertis, nec à preſſumptuoſis habetur in vſu, nec eſt tantæ potentiæ, vt præcedens. CHRI.

ADDITIO.

Iſtud vnguentum de Arthanita paruum non eſt in vſu. verum ſunt ex hominibus qui faciunt vnum pro alio, quia, in iſto pauciora ſunt ſimplicia, ſed

ñon recte faciant. habet textus hic camelis, ſed textus eſt corruptus, quia melius diceretur chamæactis, q̃d eſt ebulus.

MAN. MAGNAM vim habet in liene minuendo. Et ſucci cauenizich.) In capite de Hartanita, vbi etiã deſcribitur hoc vnguentum, non ponitur hæc res, vel ali quid eius loco. Nec bene, præterquam diuinando, inueniri poteſt, quid ſit. niſi forte legendum ſit carmezich. quo fructus tamariſci intelligitur. In quibuſdam codicibus legitur chamçactes, & placet ea lectio.

COST. CYCLAMEN paruum. *Emollit hoc ſuperiori magis. & ob id tutius uſurpatur. quanquam perturbare hoc quoq; ventrem inſigniter poteſt ob cyclamini, atque ebuli ſuccum: Quum autem ebuli foliorum ſuccus qui aſsumptus ſtrenue purgat, non importune hic admittatur cum cyclaminis ſucco expurgante, non ex* F *folijs tamẽ, ſed ex radice ſuccum hoc loco expeti exiſtimo, vt qui nõ purgandi modo, ſed ſtrenue quoq; emolliẽdi vim habet. in quem vſum hoc cõficitur medicamentũ.*

MESVE.

de ſno. VNGVENTVM † ex panno lineo Hebenzezar mirabile ad vlcera maligna, fiſtuloſa, carne implenda. Recip. opopanacis vnciam vnam, raſuræ pãni linei tenuis, puri, antiqui vnciam ſemiſſem, & vini, mellis, & olei roſati, vel myrtini ana vnc. v. lithargyri, aloes, ſarcocollæ, myrrhæ, an. drã. duas; & dimidiam. tere paulatim, affundendo nunc vinum, nunc mel, nunc oleum. Adduntur quan- G
† viridiſ. doque † chalciteos drach. duæ.

MAN. PANNI linei ſoli vim habent excicandi vlcera, ita vt cum his quidam curent vulnera recentia, additus tamen quibuſdam cautionibus.

SYLV. PANNVS lineus per ſe vlcera ſiccat, vt etiam quædam vulnera recẽtia glutinet. Pro parte vnciam ſcripſi. & pro parte tertiæ vnciæ drach. duas & dimid. & pro quarta drach. duas.

COST. VNGVENTVM ex panno lineo. *Lineus pannus aut ſeorſum in puluerem redigendus eſt, aut affuſo paulatim vino diutius in mortario contundendus, vt in eiuſdem generis materiam euadat, qualis ad ſcriptoriam hanc cartam conficiendam vſurpatur. Tum deinceps, vbi alia quoque arida in puluerem fuerint ducta, & opopanax vino fuerit diſſolutus, linei panni ma-* H *teria contuſa ijs addenda, & affundendum ſenſim oleũ, ac vinum, omniaque piſtillo ducenda ad vnguenti conſiſtentiam. quod admonere voluimus, ne quis exiſtimet lineum pannum cum oleo, ac melle poſſe teri. qui enim id tentarunt eluſi ſunt, lineo panno piſtilli ictum ob olei, ac mellis lenitatem refugiente.*

MESVE.

† Vnguentũ Alhariel. VNGVENTVM † ex cantharidibus, cauſticum, phænigmon, & veſicas excitat, vlcera, alphos, pannos, lentigines, cutis maculas delet. Recipit † cã-
† alhariſ. tharidum recentium drachm. x. axungiæ por-
† drac. xiv. ci † vnc. v. & dimid. tere ſimul dies ſeptem E marceſcant: poſt coque, cola, ſerua vitreo vaſe.

HOC vnguento chirurgici noſtri vtuntur ſub CHRI. nomine ruptorij de cantharidibus. & dicunt quod Alhariel ſunt cantharides. infra apparebit vna alia deſcriptio ſub nomine vnguenti de cantharidibus, ſed non erit eadem cum iſta.

TARANEL. Intellige vel cantharides, vel campas, MAN. vel pityocampas, vel bupreſtes.

POSSIS pro taranahel, ſeu alhariel, vt quidam legunt (quos SYLVII. cantharidas interpretamur) campas, pytiocampas, vel bupreſtes miſcere.

EX Cantharidibus. *An cantharidas totas ſumi* COST. F *velit, an partes, (de qua re in horum vſu animaliũ non conuenit inter medicos) non explicat. Sed parum refert, vbi admouenda tantum ſunt foris; quanquã vbi etiam ſint aſſumenda, ex Gal. totas eas ſumere licebit. harum vſu, quocunque modo, & cuicunque parti corporis admoueris, vrinæ vias tentari obſeruatum eſt: ita vt quibus capiti ſuerant ex fermento admotę, moleſtiſſimum vrinæ ardorem excitarint: deraſa nimirum veſica cute occulta vi & proprietate. quare qui aliquando gonorrhaę veſicęue, aut pudendorum vllam vnquam moleſtiam paſſi ſunt, in his, vt a cantharide omnibus abſtineant modis, ſuadebo.*

MESVE.

G VNGVENTVM Roſatum phlegmones, eryſipelata, herpetas ſedat, cephalalgiam calidam, & vẽtriculi ac hepatis intemperiem calidam mitigat. ſic fit. Axungia porci probe lauetur nouies aqua calente, & toties frigida, deinde teratur cum ea portio æqualis roſarum rubrarum recentium, quæ marceſcant cum ea dies ſeptem, funde igni lento, cola, rurſus tantundem roſarum recentium cum ea tere, quæ dies etiam ſeptem cum ea marceſcant. funde vt prius, & cola. tunc affunde ſucci roſarum dimidium. olei amygdal. dulcium partes ſex. coque igni lento ad ſucci conſumptionem. repone. Si inter coquendum inijcias parum opij in aqua roſarum ſoluti, valentius fit. præſertim ad inſomniæ le-
H uamen.

DOCET Dioſcor. odorare adipes, ex quo modo MAN. hæc manarunt, ſicuti, & vocata pomata. ſi addatur opium, erunt efficacia in doloribus mitigandis, & ſomno prouocando.

EODEM modo ex violis & nymphaę flore, & alijs vel frigi- SYLVII. dis, vel calidis, vel etiã odoris fieri poteſt. Hæc componendi ratio ex Dioſcoride profecta videtur, dicente adipes odorandos. Non enim adipes per ſe, ſed ijs odoribus imbutos intellexit. Cum enim temperatius ſit adeps, & inodorus ad continenda calida, frigida, odora, eſt aptiſſimum, vti oleum balaninum Gal. Opium ſtupefaciendo dolores placat, ſomnumque, ſtupidum, & grauem refrigerando, & velut ſpiritus animales glaciando facit. Id vnguentum eſt pręſtantiſſimũ ſine opio. Id. n. addi põt, vbi eius vtendi neceſſitas inciderit, niſi forte mauis coctione, & tẽpore vires eius frangere. Tũc enim dimidio cõpoſiti in coquere opiũ aqua roſata ſolutũ poſſis.

Adeps

A Adeps membranis ante eſt exacte purgandus. Mallem ad colandum liquare in vaſe duplici, quam igni lento. Oleum omphacinum, aut roſarum miſcueris opio, amygdalino magis refrigerabit: minus prompte altius intro vi ſua permeabit.

COST. VNGVENTVM roſatum. *Parãt hoc pharmacopæi Veneti diligentiſſime, odorem, candorem omni ſtudio illi comparantes. Sed quando ad inflãmationes hoc ipſum eſt inſtitutũ, ſi cui eſſet animus maiorem ipſi refrigerãdi vim acquirere, imò elegantiſſime, & in regum vſus parare, axungia poſtquam ſæpius aqua calida abluta, aut etiam in ea multa cocta, & connato odore fuerit ſpoliata, roſaceam aquam frigidam fontanæ loco affundet, & noua quotidie affuſa aqua cõtinenter per dies plures ſpatha lignea agitabit: interdum etiam coquet. Roſa poſtea effuſa aqua adhuc immaturæ, ex calyce, quum hiare tantum cœperint, carpta: quin & aliarum roſarum vngues marmoreo, & candido mortario velociſſime contuſi, (vbi enim lente agitur nigreſcunt.) axungiæ commiſcendi cum roſis. Tum poſt dies, vt hic iubet, ſeptem aut plures, hęc axũgia, & roſarum materia in vitreo vaſe poſita liquanda eſt: illique per colum ſetaceum transfuſæ, noua roſæ, atque vngues eodem modo cõtuſa, vt diximus inijciendæ. At vero octaua rurſum die liquata, & percolata eadem materia pro roſis affundendus roſarum, & vnguium pari diligẽtia delectorum, & celeriter contuſorum expreſſus ſuccus: addendumque deinceps oleum amygdalarum, quod ex inſtrata roſa amygdalis, vt alibi docuimus, ſit extractum: commiſcendaque omnia, & in duplici vaſe ad ſucci abſumptionem coquenda. Vnguentum profecto roſaceum ſi quis hac parauerit ratione, & maioris ad refrigerium vſus, & odoris ſuauitate præſtantius parabit.* C

M E S V E.

VNGVENTVM violatum idem pollet, præterea pleuritidi, & thoracis inflammationi prodeſt. fit vt roſatum.

SYLVII. ID ad vires prædicti adiecit, quod violæ tota ſua ſubſtantia ſint pulmonariæ, & thoracicæ, vt inde compoſita cõſerua violarum, ſyrupus violatus, & mel, & ſaccharum violatum, & id genus alia.

COST. VNGVENTVM violatum. *Ad vnguentum violaceũ conficiendum ſi quis violarum foliola ſumat, vt in parando ſaccharo ſumẽda propoſuimus, erit hoc & odore ſuauius, & viribus vulgari non inferius. At quæ foris tantum admouenda ſunt, in his minus ſæpe ſatisfacit ſtudium grauioribus rebus adhibendum.* D

MAN. HOc quoque eſt valde efficax ad ſomnum, & ad arcendos dolores.

SYLVII. CAPITA papaueris matura, & recentia ſumantur potius, quam ſiccata, vt humiditate frigida agant, non ſola propemodum frigiditate, vt in Diacodio prius ex Galeno, & alijs docuimus.

COST. VNGVENTVM papaueris. *Papaueris capita hoc loco, recentia quidem, at non tamen, vt Syluius conſulit, matura, imò immatura potius, & adhuc lacte turgentia, ſumenda puto, vt quæ efficacia maioris hoc reddent medicamentum.*

M E S V E.

VNGVENTVM Baſilicon magnum, vlcera † phlegmone carentia, præſertim partium neruoſarum, terget, carne implet, Recip. ceræ albæ, reſinæ pini, ſepi vaccini, † picis naualis, thuris, myrrhæ ana, olei. q. ſ. In alio ceræ vnc. vj. picis, vnc. iij. aliorum ana vnc. j. & s.

† Vulg. in quibus eſt calefactio.

† picem glutinũ alimbat.

VNGVENTVM Baſilicon magnum ſecundũ hanc deſcript. vbique ab omnibus habetur in vſu, & præparatum reperitur, & eſt conueniens vulneribus conſolidandis neruorum maxime, & capitis, cum quibus non coniungitur mala complexio calida. Eſt enim conueniens mundificatiuum vlceribus ad ipſa conſolidanda. CHRI.

B

MAN. QVOMODO valet vulneribus: in quibus eſt calefactio, cum ſit calidum? Puto deeſſe negationem, & legendum, non eſt calefactio, & ſic etiam ſcripſit Auic. Baſilicon Pauli recipit ceram Colophoniam, picem, adipem taurinum, æqualia.

SYLVII. ALII etiam terebinthinam addunt vulneribus glutinandis efficaciſſimam, alij etiam ichthyocollam, ſed cum caleat id medicamentum (vt ex ſimplicium temperatura, & modo perſpicuum eſt) legendum in Meſue cenſuimus cum Chriſtophoro, & Manardo, quibus non eſt calor: præſertim cum Auic. can. v. ſic etiã ſcripſerit: & Serapio in ſuo antidot. quamuis vtriuſque deſcriptiones binæ ab hac nonnihil varient,

COST. VNGVENTVM baſilicon. *Quum hoc vnguentum ex veteri verſione probet Meſue ad vulnera, in quibus eſt calefactio: licet vulnus recens, vlcus autem vetuſtum communi vſu intelligatur, generatim tamen ad vetuſta æque ac recentia conducere hoc ipſum poteſt. quare non male Syluius pro vulneribus, cõmunis ſignificationis nomen repoſuit, quæ dicitur & de vulneribus vlcus, non tamen è contrario. At quum ex Manardo idem Syluius negatiue legendum putat, & vtile hoc eſſe tantum putat, vbi non eſt coniuncta vlceri caliditas, contra quam vetus interpres legat, hoc non caret dubitatione. quando baſilicon minus, de quo hic proxime aget, quod ex cera, reſina, picis, & olei pari portione conficitur, Galenus 4. 5. & 13. met. ad inflammationem exiguam, & ad mouendum pus vtile exiſtimat. Atqui eadẽ in hoc magnum veniũt: præterea vero vaccinum ſępum frigido in ſuo genere temperamento, ſi Galeno credimus, fœminarum pingue frigidius eſſe quam marium, accedunt etiam thus, & myrrha, quæ pice ac reſina calore non ſunt ſuperiora: vt neque etiã pix naualis, quam pro glutine alimbat reponunt. Itaque Meſuen huius medicamenti vſum ad vlcera cum leui inflammatione Galeni exemplo proponere, non eſt à ratione prorſus alienum. neque inconſulto negatio addenda eſt, vbi conſtanter vetus verſio affirmat.*

C

D

M E S V E.

VNGVENTVM Baſilicon. Rec. reſinæ, picis, ceræ ana, olei q. ſ.

COST. VNGVENTVM Baſilicon minus, & eſt vnguentum citrinum. præcedens autem eſt nigri coloris. ſub hac deſcriptione præparatur vbiq;. Eſt magis con-

conueniens in principio vlcerum neruoſorum,& eſt virtute ſua minoris calefactionis,abſterſionis,& conſolidationis,quam magnum immediate dictum.

SYLVII. IDEM pollet,quod præcedens, ſed imbecillius, nam minus calet, terget, glutinat, quam magnum: ob id recentibus capitis, & neruoſarum partium vulneribus, & vlceribus fuerit aptius: ſanum eſt colore, magnum nigricat. Baſilicon tetrapharmacon Pauli recipit ceram, reſinam, colophoniam, picem, adipem taurinum,æqualia. Galenus ſolum reſinam, non addita colophonia: adipem taurinum, aut vitulinum Celſus: Cuius loco Meſues, & Guido Cauliacus oleum miſcent, quantum eſt neceſſarium. Vnguentum id Baſilicon Galeno tetrapharmacon,& Paulo dicitur: calfacit,humectat, dolorem ſedat. Pus mouet,vt abunde Gal. docet lib.4 5. & 13. meth.& inito.lib.3. comp.ph.p. Cum quo idem eſt Macedonicum ſolo thure,quod præterea recipit æquale,diuerſum lib.13.meth.

COST. VNGVENTVM baſilicum minus. *Hoc tetrapharmacum eſt Galeni, ſuperiori. vt puto,nihilo frigidius,fortaſſe autem aliquanto calidius,quod vaccino ſæpo caret, quo aliorum calor in præcedenti temperabatur.*

MESVE.

CERATVM ſantalinũ phlegmonas, & intemperaturas omnes calidas ventriculi,hepatis,& partium aliarum potentiſſime extinguit. Recip. roſarũ drachmas xij. ſantalorum rubrorum drachmas decem, ſantali albi, & citrini ana drach. vj.boli Armenicæ drach.viij.ſpodij drach.iiij.camphuræ drachm.ij.ceræ albę drach.xxx.olei roſati lib.j.miſce.cera & oleo ſi lauentur, fit pręſtãtius.

MAN. SATIS ſuſpicor ne multum vergat ad calidum, ſi quidem Sandali calidi eſſe videntur, vt ſupra dictum eſt,& camphora. Spodij.) Sumunt moderni pro ſpodio antiſpodium ex ambuſtis cannis. quod certe vel calidum abſolute eſt, vel partes multas calidas habet, Auicenna etiam teſte.

SYLVII. VSV frequentiſſ eſt hoc ceratum apud quoſdam nomine vnguenti,minus tamen refrigerat,quam titulo pollicetur. opinor,quod quæ pro ſantalis miſcentur,ligna ſint calida,& caphura, & ſpodium parum frigeant: mirum ni etiam caleant,quod vtrũque multas partes calidas habeat, & illa ſit arte ſuppoſititia. ſunt qui id vt ſequens ceratum Gal. refrigerans parant. liquando ſcilicet ceram cum oleo in vaſe duplici: deinde vbi refrigeratum eſt, aqua frigida manibus,aũt rudicula diu agitant: poſtea dictos pulueres miſcent.

COST. CERATVM ſantal. *Santalum refrigerare, vt alias quoque dicebamus, potius,quam calefacere quotidiana docet obſeruatio. ſpodium vero maxime ſi poſt vſtionem eboris lauetur, refrigerare etiam conſtat. Caphuræ vero ſi modo calida eſt, parum omnino poſſunt drachmæ duæ,cum reliquorum,quæ hic ſumuntur,mole: quæ libras circiter duas pendent: imò eadẽ, dum penetrationem frigidæ facultatis adiuuat,ex vſu eſt ad refrigerium. quare hoc medicamentum vim refrigerandi obtinere, conſentaneum eſt rationi. id quod quidem vt perpetuo non præſtet; eorum ſæpe incuria facit qui ægris inſeruiunt: quorum eſſet ceratum interdum detrahere,& priuſquam nouum inducant parti, prioris ſordes cutim obſtruentes ſpongia ex aqua calida detergere. ſæpe etiam cerati ipſius ſoliditas in cauſa eſt,cui cum inſignis quoque inſit vis deſiccandi,dum* H

E *cutem eius humorem abſumendo, denſat. interiorum humorum,vaporumque prohibet perſpiratum. Quamobrem non damnandus eſt huius ad refrigerium vſus. ſed potius corrigendum,quod illi aliena ferè culpa vitium accidit. corrigi autem hoc poſterius poterit,affuſo liberalius oleo,& linimẽti potius,quam cerati conſiſtentia, illi ipſi comparata.*

MESVE.

CERATVM Galeni valentius refrigerans, febribus ardentibus, & cephalalgiæ calenti, & cum pulſu dolorifico ſaluberrimum fit ex ceræ albæ vncia vna olei roſati ex omphacino facti vnc. F iiij. † aquæ fontis frigidæ q.ſ. ad multum diuque lauandum,& ſubigendum ceratum, quod tandem ex aceto albo, pauco, claro, ſimiliter ſubigendum eſt.

MAN. VLTIMVM in infrigidatione.) Vltimum intelligendum non in gradu,ſeu ordine. ſed in modica, & abſque noxa infrigidatione. Galenus dicit ſimpliciſſimum inter infrigidantia,& humectantia,& eo vtebatur in eryſipelate,& phlegmonis pudendorum ab initio. Ceræ albæ. Pontica optima abluta. Olei roſati vnc. quatuor) vel tres. Oleum omphacinum. Optimum eſt autem exacte tenuium partium,vt Sabinum. Aquæ fontium) Galenus, miſceantur, & ſimul liquentur in vaſe duplici, & fiat humidum ceratum. Infrigidato cerato inſpergatur tantum aquæ frigidæ paulatim in mortario, quantum poteſt ſuſcipere, vt mollificetur. G Satis autem infrigidabis ceratum vbi primum fuerint mediocriter coagulata. infundens totum vas in aquam frigidiſſimam. Cum aceto albo. Si miſcueris parum aceti ſatis tenuis, & ſplendidi, magis humidum, & frigidum facies pharmacum. Nec debes pharmacum tandiu dimittere ſupra corpus donec calfiat, ſed continuo mutare, quod pauci hoc tempore aduertunt. Vide Gal. 10 Meth.

SYLVII. CERATVM album ſæpe dicitur quibuſdam vnguentum: fiat autem omnino in vaſe duplici, & ſit recens. Eo Gal. eryſipelata,& phlegmonas pudendorum initio mitigabat, & ſic parabat lib.10. meth. Medicamentum omnium,quæ humectant,& refrigerant ſimplic. quo etiam ad eryſipelata,& phlegmonas pudendorum vtor initio priuſquam depaſcens aliqua putredo appareat. Ceræ optimæ albæ Ponticæ,vel ex Atticis extractæ fauis,elotæ vnc.j. olei omphacini,ideſt crudi citra ſalem. tenuis (quale Sabinum eſt) vnc.iij. vel vnc. iiij. vt humidum ſit ceratum: cum vti voles,liqua in vaſe duplici: deinde cum modice coiuit, refrigerando,mittendo vas in quo eſt ceratum in aquam frigidiſſimam,cum admodum erit refrigeratum,miſce in mortario paulatim tantum aquæ frigidiſſimæ,quantum in ſe molliendo poterit accipere: cui ſi addas aceti admodum tenuis, & clari, & albi paululum, magis refrigerans,& humectans medicam. efficies. hactе. lib.10. meth. De hoc Galen. lib.10. meth.10. & lib.1. ſimpl.c.6. & lib.6. ſanit. tuen.vbi aceti vice,ſubigẽdo manibus diu in mortario,miſcet ſuccum ſemperuiui,ſolani, cotyledonis,pſyllij,polygoni,tribuli,portulacæ,lactucæ, & ſimilium. Id autem ceratum vbi incaluit,tollendum eſt, nam calfactum recalfacit. Ego inter duas telas extenſum in temperaturis partium calidis tepidum applico: hora poſt dimidia aufero. aliquandiu poſt paruu reddo,ſi opus eſt.quotidie autem nouum nouæ telæ impono, priore nimis ſiccato. Sic enim dum libet, tollitur & redditur, nec pars inuncta ægro tædium affert.

COST. CERATVM Galeni. *Huiuſcemodi medicamẽta omnia vbi incaluere, acceſſo ex quo conficiuntur pingui,obſtructis eorum lentore meatibus,ac prohibito*

bibito perſpiratu, magis calefaciunt. remedium eſt, vt illita eo vnguento parti lineum pannum frigida aqua ſiue fontana ſiue roſaceo, & aceto imbutum, atque expreſſum admoneas: tum paulo poſt, deterſa parte ſpongia ex tepente aqua, nouum inducas medicamentum. A

MESVE.

VNGVENTVM ex bdellio, epilepſiam, paralyſin, ſpaſmum, cæteros neruorum affectus frigidos, ac ſchirrhoſos iuuat. Recipiunt bdellij drach. vj. † euphorbij, ſagapeni, ana drachm. iiij. caſtorij, drach. iij. ceræ, drach. xv. olei † iaſmini, aut leucoij lutei, drach. x. bdellium, & ſagapenum diſſoluantur aqua rutæ agreſtis, cætera cum aqua calida † vniantur, & fiat vnguentum. B

† alempher bij. drac. ij.
† Sâbucini.

CHRI. VNGVENTVM de bdellio confert diſpoſitionibus frigidis neruorum, & duritiei ipſorum. vnde iuuat in ſpaſmo longi temporis, & paralyſi, & ſimilibus diſpoſitionibus. Et nota quod vſus cuiuſlibet vnguenti, & emplaſtri in diſpoſitionibus materialibus, debet eſſe præmiſſa euacuatione. Recip. cāphoræ. alia litera exterior dicit caſtorei, & eſt melior. ſambucini. ideſt de geſſimino, quod eſt calidæ, & humidæ complexionis, aut olei de cheyri. ideſt de viola Saracenica, vel rubea, calida, & ſicca.

MAN. VALIDVM certe eſt hoc, & potens ad diſcutiendum, & emolliendum.

SYLVII. ID vnguentum potenter mollit, ac digerit, vt etiam ſpaſmum iam diuturnum, & neruorum, iuncturarumque tophos, ac nodos diſſipet: multis ob id in vſu eſt creberrimo. C

COST. VNGVENTVM ex bdellio. *Vbi bdellium, & ſagapenum aqua rutæ diſſoluenda docuit, cætera, euphorbium inquam, caſtoreum, ceram, & oleum, cum aqua liniend a eſſe dicit. quo loco quia quid per (linire) intelligat, non apparet, Syluius vnienda eſſe interpretatur. Sed quomodo aqua calida vnire hæc licebit? refugit enim aqua ceram, & oleum. Profecto hæc commiſcendi videtur ratio, vt cera oleo primum omnium addatur: tum his bdellium, ac ſagapenum iam antea ex aqua rutæ diſſoluta adijciantur: demumque his accedant euphorbium, & caſtoreum in puluerem redacta. Hæc igitur vbi præſtiteris, vult fortaſſe omnia hæc in vnam veluti maſſam collecta, in aqua calida manibus tractari, id quod non modo ad exactam harum rerum omnium miſtionem, ſed etiam ad immoderati caloris temperiem plurimum conducit. Fortaſſe etiam oleo iam cum cera eliquato, additiſque tum lacrymis iam antea diſſolutis, tum euphorbio, & caſtoreo, vt olla, in qua hæc fuerint, in altero feruentis aquæ vaſe, ideſt in duplici vaſe exacte coquātur, iubet. hoc vero qui præſtiterit, ſi mentem ille fortaſſe ſcriptoris huius non aſſequitur, non tamen erraturum confido. Fortaſſe etiā ſi lectionem veterem ſequamur, quum iubet, vt cetera in aqua liniantur, de euphorbio, & caſtoreo intelligit. hæc vero vt mitigandæ eorum acrimoniæ gratia, in aqua calida macerari conſulat, & ex arte poſtea tritis, quæ terenda ſunt, & commiſtis vnguentum conficiatur.* D

MESVE.

ALTERVM idem pollens. Recipit caſtorij drachmas duas, pirethri, euphorbij, ſtaphidos agriæ, zingiberis, ſinapis ana † vnc. s. ſucci (radicum) aſphodeli, & rutæ agreſtis ana vncias quatuor, cum ſuccis omnia † vniantur. deinde coquantur cum ceræ vncijs quinque, olei roſa. vncijs triginta ad ſuccorum conſumptionem. colentur, reponatur.

† drac. iij.
† Liniātur.

POTENTIVS eſt hoc, quam præcedens. Cauendum tamen, ne diſcuſſa tenui materia reſiduum indureſcat. Rhodinum tamen eius vim minuit. MAN.

VNGVENTVM valens ſimiliter. *Cætera, vt præcedens, in conuulſione, paralyſi, neruorumque frigidis affectibus præſtare hoc ipſum poſſe concedo. at non emolliet neruoſarum partium ſcirrhos, quam vim ſuperiori conciliant lachrymæ bdellij, & ſagapeni: imò fortaſſe, dum attenuandi vim ſtrenue exercet, tenuiorumque humorum diſſipationem facit, craſſis contumaciorem comparat craſſitudinem. Quo fit, vt articulorum tophis inimiciſſimum hoc ipſum exiſtimem, quū contra ſuperius ipſis vtile fore non diffidam.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM Philagrios, ſpaſmum, & paralyſin iuuat. Recipit ceræ, vncias tres, œſypi, ſucci rutæ agreſtis, ana vncias duas, euphorbij, piperis, ammoniaci, croci, thuris, caſtorij. † terebinthinæ, opopanacis, ana drach. ij. † ſtyracis liquidi drachm. ij. & s.

† al. olei bal ſami.
† glutinis alimbic.
† Sigia.

GLVTINIS alimbac) ideſt terminthi. Sigiæ Vel ſtyracis liquidæ, vel purioris myrrhæ, ſed primum magis hoc loco probo. MAN.

HIC pro olibani voce vulgi ex Græco, tum articulo, tum nomine conſarcinata, ideſt, thuris, quidam legunt olei balſami. Pro ſtyrace liquido, ideſt, myrrha ſtacte, poni poteſt myrrha purior, ſi inuenitur. SYLVII.

VNGVENTVM Philagrij. *Quum ſigiam hic reliquis addit, neque ſtyracem liquidum, cum Syluio, neque myrrham cum Manardo ſubſtituerem: ſed ſtyracis lachrymam Arab. abſoluto ſigiæ nomine intellectam, quæ diſcutiendo, atque emolliendo non eſt hoc loco importuna.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM aureum vulnera certo, & ſalubriter glutinat. recipit ceræ flauæ vnc. ſex, & olei boni lib. ij. & ſemiſſem, terebinthinæ vnc. ij. reſinę pineæ, & colophoniæ ana vnc. j. & dimidiam, thuris, maſtiches, ana vnc. j. croci. drachm. j.

VNGVENTVM aureum, habet virtutem conſimilem cum vnguento baſilicon maiori, ſed eſt maioris calefactionis, & eſt coloris rubei propter cinaprum. CHRI.

ADDITIO.

Iſtud vnguentũ dicitur aureum, quia optimum & excellentius eſt inter vnguẽta, ſicut aurum inter alia metalla. Gilbert' Anglicus in capitulo de cura arthreticæ habet vnam aliam deſcriptionem vnguẽti aurei.

MAN. RESINÆ colophoniæ.) Vel totum ſimul coniunctim pro vna re intellige, vel per reſinam, pineam, per colophoniam, eam quæ ex Colophone adfertur.

SYLVII. ID vnguentum ab auri pretio, & colore: eſt enim præſtantiſſimum. Miror quoſdam colorem hunc illi cinnabrio vulgari tribuere, cum illud non recipiat. Reſinæ, colophoniæ, pro vna re legi poteſt coniunctim, vel pro duabus reſina ſcilicet pinea, & colophonia, quæ ex colophone Aſiæ minoris vrbe afferebatur.

COST. *AVREVM. Reſinæ abſoluto nomine veteres uelle videntur terebinthinam, quaſi inter reſinas omnes principem. Sed quando meminit etiam terebinthinæ, recte pineam Manardus ſumit. qui colophoniam pro ea ſumunt, non etiam errant, quamuis colophoniam non reſinam, ſed picem, quia ſolidior eſt, communis ſit vſus nuncupandi.*

MESVE.

VNGVENTVM ex ceruſa ſanat ambuſta, eryſipelata, ſcabiem ſiccã, & vlcera calida (vt quæ bilis vſta, & pituita ſalſa excitauit.) Recipit ceruſæ, lithargyri, ana vnc. vj. plumbi vſti, ſcoriæ argenti, † ana vnc. dimidiam, maſtiches, thuris, ana drach. ij. & dimidiam, olei roſati, aceti albi, ana quantũ ſufficit. tritis omnibus in mortario, affunde paulatim nunc oleum nunc acetũ, ſemper mouendo, donec pingueſcant (velut nutrita) Si argento viuo eget affectus, eius adde drach. v. & etiam ſi opus eſt, æruginis drach. ij.

† drach. ij.

Si in indiges præterea habens argenti viui drachm. v. adde.

G

CHRI. VNGVENTVM de ceruſa ſub iſta deſcriptione non eſt in vſu. ſed vnguentum quod vulgariter dicitur album ab omnibus. cuius hæc eſt deſcriptio. Rec. ceruſæ vnc. ij. olei roſati quantum ſufficit, & fiat vnguentum in mortario. quidã addunt modicum aceti, & eſt conueniens, & quidam addũt etiam vnc. j. lithargyrij, & eſt etiam cõueniens. qualitercũque præparetur, primum quod eſt ſine aceto, & lythargyrio, eſt ſine mordicatione, & maxime ſi ceruſa primo fuerit abluta cum aqua roſata, & eſt conueniens quibuſcunque malis complexionibus calidis factis à caliditate ſolis, vel ſtrictura calciamenti, vel à fricatione ſuperflua cum calefactione mala, & cũ aliquali excoriatione, ſicut etiam ſæpe cõtingit membro virili poſt coitum eum fœda muliere. Secunda deſcriptio cui additur modicum aceti. & conueniret talibus diſpoſitionibus, non tamen multum profundis, nec in membris neruoſis. Et deſcriptio tertia eſt maioris deſiccationis cum eiſdem virtutibus infrigidando, & vlcera conſolidando, & ſigillando eum quibus cõiungitur exceſſus malæ complexionis.

H

ADDITIO.

Iſtud vnguẽtum eſt in vſu, ſolum ſub nomine vnguẽti de ceruſa ad phlegma ſalſum. ſed quando medi-

E

cus ordinat vnguentum de ceruſa ſimpliciter, intelligitur vnum aliud, quod nunc communiter ab aromatarijs diſpẽſatur ſub nomine emplaſtri de ceruſa, & fit ex oleo roſato, & ceruſa partibus æqualibus aſſumptis, bulliendo ſimul adinuicem vſque ad reductionem paſtæ, ex qua fiunt magdaleones.

MERDASENGI. (Id eſt, lithargyri. Scoriæ argẽti.) Spurcitia in omni metallo ſic vocatur, ſed argentea vocatur helcyſma à Dioſcoride. Argenti viui.) Vbi argentum viuum tractas, caue ne principalia membra eius vim præſentiant: Ziniar.) Id eſt, æris æruginẽ. MAN.

HOC vnguentum eſt rarum vſu: in eius locum receptum eſt vnguentum hoc album, ſeu potius emplaſtrum de ceruſa. Ceruſæ lotæ vnc. ij. olei roſati q. ſ. Fiat vnguentum in mortario crudum. Alij & olei roſati portionem æqualem coquunt ad emplaſtri conſiſtentiam. Valentius fit, ſed mordax, pauco addito aceto. Sunt qui ſiccantius reddunt, etiam lithargyri adiectis vncijs iij. & caphuræ drach. ij. & albuminibus duorum ouorum, & aceto pauco. Intemperiem calidam ſedat, vlcera & excoriationes à calore ſolis. SYLVII.

F

EX ceruſa. *Terenda ſeorſum, & metallica, & lachrymæ metallica vero non omnia. ceruſa enim ſetaceo traycitur. ſed quæ metallica teruntur, non ſimul, ſed ſeorſum ſingula terenda ſunt. plumbum vero vſtum in cote etiam læuigandum eſt, affuſo ad igneam vim temperandam, atque ad tenuiſſimam illi comparandam ſubſtantiam, aceto. Si hydrargyron addendum ſit, vt miſceri poſſit reliquis, me etiam tacente, extinguendum eſſe antea, ſatis conſtat. extinguitur vero id tum varijs modis, tum cum ſaluiæ ſucco, aut aceto acerrimo diutius in mortario agitatum.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM † ſericinum vtile ad vlcera putrida, excoriationem, vſtionem, ſic fit. adde vnguento ceruſſæ prædicto † ſerici † drach. j. & s. aloes, myrrhæ, ana vnc. s.

† Siric.

† al. vnc. i.

† Syricinũ.

ISTVD vnguentum raro in vſu habetur, & dicitur ſyricinum, quia cum vnguẽto de ceruſa ſupra ſcripto adduntur ſyriei drachm. j. & dimidiam aloes, myrrhæ, ana drachm. iiij. CHRI.

HOC neminem vidi vtentem, validum tamen puto, atque longe validius, ſi ſericum vreretur. MAN.

VSV rarum eſt, tametſi efficax ſit, efficacius futurum, ſi ſericum vſtum pro crudo acceperis. SYLVII.

SYRICINVM. *Pro ſyrico ſericum intelligunt Manardus, & Syluius, quod etiã vſtum magis probant. fortaſſe tamen minium vulgatum, id eſt ceruſam vſtam author intelligit, quam ſyricon, & ſandyca Græci, Arabes ſarcbon, & ſyrengi appellarunt.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM Aegyptiacum magnum, vlcera antiqua, & fiſtulas terget, carne mortua, & putredine expurgat. Recipit † æruginis aur. v. mellis aureos quatuordecim, aceti acerrimi, aur. vij. coque igni ad iuſtam craſſitiem. Addunt aliqui thuris maſculi triti, aur. ij. & dimidiam.

† Vulg. ſeru aru.

VNGVEN-

CHRI. VNGVENTVM Ægyptiacum magnum, ſæpe & multum habetur in vſu, ac præparatur: & eſt coloris rubei, ne ab infirmis cognoſcatur propter colorem floris æris, qui eſt viridis. terrētur enim multum ex vnguento viridi, quod eſt compoſitum ex flore æris, qui color remanet in ipſo, quia non decoquitur: ſed flos æris cum decoquitur, colorem rubeū acquirit. & ideo hoc eſt rubeum, quia flos ęris decoquitur. & eſt fortiſſimæ deſiccationis, & corrodit carnē additam malam, & mundificat vlcera mala ſordida à ſuperflua ſanie. Iſtud vnguentum ægyptiacū, quod fit abſque oleo, eſt maioris deſiccationis, & abſterſionis, quam viride, ſed viride eſt maioris corroſionis, non obſtante, quod componitur cum oleo, quia ipſum plus ingreditur de viridi æris. Eſt etiam magis penetratiuum ratione olei, quod ingreditur ad partes vlceris.

MAN. HOc in frequenti vſu eſt vulnerarijs medicis, ſolentque vnguentum de melle appellare. Floris æris.) ſunt veluti milij ſquamæ ſponte ab ære cadentes, quum panes æris aqua refrigerantur.

SYLVII. ID vnguentum vſu admodum frequens, valentiſſime ſaniem ſiccat, ſordem deterget, carnem abſumit, præſertim ſi oleo caret, ac viride ſit ob crudam æruginem. Si vero cocta ſimul eſt, rubrum fit, & moderatius vnguent. nec ægros terret: præſertim ſi oleum acceperit, quamquam crudum cum hoc non ſit mitius. Nā æruginem recipit largiorem, cui oleum in partes penitiores aditum parat: vide melius ex ærugine vſta lib. 2. c. ph. g. Diuerſum ab Ægyptijs, & fuſcis emplaſtris in fine lib. 3. c. ph. g. deſcriptis. & ab Ægyptia fabas Ægyptias recipiente lib. 3. comp. ph. Ex Galen. tamen lib. 3. meth. & lib. 2. c. ph. g. de viridib. emplaſtris ſumptum eſt.

COST. AEGYPTIACVM magnum. *Aeruginem hic pro æris flore ſumit Syluius, quæ quamuis eadem prædita facultate, eam tamen non quæris author, & acrius etiam mordet. Benignius medicamentum hoc reddunt, qui æs vſtum, vulgo ferrettum hiſpanum ſubſtituunt, vt minus mordax, detergendo autem, & ſiccando præſtantiſſimum.*

MESVE.

VNGVENTVM Tripharmacum ſarcoticum, & epuloticum. Lithargyros lęuiſſime tritus, oleo viciſſim, & aceto paulatim affuſis in mortario, mouetur ad iuſtam craſſitiem.

MAN. HOc quoque frequentiſſimum eſt, & vocant expertum. TRITI ſicut alcohol.) Id eſt, ſubtiliſſime. Galenus primo libro de medic. comp. ſecundum genera, hoc dupliciter parari docet: per hydrelæon videlicet, & oxelæon. Addit, & tertium per œnelæon. Docet quoque ibidem vſum crudi lithargyri.

SYLVII. VNGVENTVM de lithargyro, & emplaſtrum tripharmacum Gallis vulgo dicitur. Galen. libro 2. capit. ph. g. facit cum hydrelæo, & oxelæo, & œnelæo docetque ibidem vſum crudi lithargyri.

Alij lithargyri nunc crudi, nunc aqua roſarum loti, vnc. iij. aceti vnc. j. & dimidiam: olei roſati q. ſ. terunt in mortario ſine cera, vt vnguentum de ceruſa. Vtrumque coquendo etiam fit cum pauca cera, vt ſolidius, & tenacius euadat, ſed minus tunc refrigerat. Prodeſt ſcabiei, & cutis vlceribus, vt vnguentum ceruſæ primum. Vtrumque triphar. Meſuę eſt in vſu: illud expertum: hoc coctum quidam vocant.

A TRIPHARMACVM. *Hoc, dum confluentes ad vulneratam partem humores refrigerando reprimit, & qui fluxere tenuiores ſiccat, & ſordes deterget, gignendæ carnis, & cutis præſidium eſt. at vbi cauum ſit vlcus ob eandem refrigerandi, & reprimendi facultatem, id infirmius efficit.* COST.

MESVE.

VEL Lithargyri, † aceti ana vnciam vnam, olei vncias duas, coque igni lento, ad craſſitiem.

† Triti ſicut alcohol.

VNGVENTVM tripharmacum, ſub hoc nomine non eſt in vſu, ſed ſub nomine vnguenti de lithargyrio vſitatur, & confert vlceribus, cum qui- CHRI.
B bus coniungitur mala complexio calida. confert ſcabiei vlceroſæ, & generaliter omnibus diſpoſitionibus, quibus confert primum vnguentum de ceruſa dictū ſuperius, & maxime ſi lithargyrium lauetur cum aqua roſata, cuius hæc eſt deſcriptio. Recipe lithargyrij triti ſicut alcohol, vncias iij. aceti vnc. ſ. olei roſati quantum ſufficit. Fiat vnguentū in mortario, abſque cera, ſicut vnguentum de ceruſa dictum ſuperius. Fit etiam quandoque vnguentum de ceruſa, & oleo roſato per decoctionem, vt acquirat ſoliditatem maiorē, adhærentiam aliqualem ad membrum, cui applicatur, ſed tunc non eſt tantæ infrigidationis, & maxime, quia in eo debet addi modicum ceræ. Et ſimiliter poteſt fieri vnguentum de lithargyrio, oleo roſato, & modico ceræ ad eaſdem intentiones, de adhærentia ad membrum, & ipſius ſoliditate cum prædictis virtuti-
C bus, non tamen cum ſimili infrigidatione, ſicut ſi fiat in mortario.

HOc coctum vocant, & in eundem vſum habent priori ſplenio ſuperpoſitum. MAN.

TRIPHARMACVM aliud. *Eſt hoc ſuperiori magis ſarcoticum, minus vero epuloticum, quòd tum olei, & illius etiam veteris, largius affuſi, tum decoctionis gratia minus refrigerat, ac denſat cutim.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM Pſoricum Alexādri, pſoram, id eſt, ſcabiem ſanat, impetiginem à pituita ſalſa, cutis aſperitatē, & alia cutis vitia terget. Recipit ceru-
D ſæ, lithargyri pſorici, aloes, croci, cadmiæ argentariæ, argenti viui extincti, ana portionem ęqualem cum oleo oleandri, & aceto q. ſ. Fiat ſicut vnguentum de ceruſa.

Alph. aſſeri-con.

ISTVD vnguentum non eſt in vſu. Auicen. in ij. can. de ipſo facit cap. ſub nomine faſuricum, & dicit, quod eſt medicina ad ſcabiem facta ex lithargyrio, calcadis id eſt vitriolo viridi, & aceto. vnam tamē aliam deſcriptionem ponit hic Meſue. CHRI.

RELATVM ad Alexandrum.) Pro Climia. Cadmia intelligenda, de qua Dioſcorides. Per alſeſiricon intellige pſoricon, de quo ſtatim. Oleum dē oleandro.) Nerion vocatur à Dioſcoride, roſandrium à Latinis, vt ipſemet dicit: alij rhododendron. MAN.

OLEAN-

SYLVII. OLEANDER Dioſcor. dicitur nerion, alijs rhododendron. Latinis roſandrum Pſo ricum Dioſc. fit ex chalciteos partibus duabus, cadmiæ parte vna, teritis cum aceto: Gal. autẽ ex chalciteos partibus duabus, lithargyri parte vna. Meſue vero aliter.

COST. PSORICVM Alexandri. *Oleãdri foliorum ſuccus ab Auicenna ad ſcabiem, & aſperitatem cutis probatur. Ex eodem ergo ſucco, vel folijs in oleo decoctis oleum parabis hoc loco expetitum. Quod valere hoc vnguentum, ait in vetere verſione ad phlegma craſſum, non temeraria coniectura Syluius vertit pituitam ſalſam: quando ex eo genere humoris impetigo ferè oritur. fortaſſe tamen pituitam craſſam author poſuit, eius nomine mobiles illos intelligens nodos, qui gummi nomine nuncupati paſſim ex eius pituitæ genere, licet accedẽte interdum atro humore, oriuntur. quos hydrargyro, quod in hoc vnguentum traducit, diſſolui ſæpe obſeruauimus.*

M E S V E.

PSORICVM medicamen compoſitum ad fiſtulas, cancros, ſcabiem ſiccam, lepram, carnis putridæ incrementum. Recipit lithargyri albi, chalcanthi, ana partem.j. æruginis partem dimidiam, terantur die vno in ſole æſtiuo cum aceto acerrimo paulatim affundendo. Deinde in vaſe vitreo probe obſtructo condantur ſub fimo diebus xl.

Vetus interpretatio. Confectio alpheſiricon, quod eſt medicamẽ compoſitum ad fiſtulas, & cancrum, & malum mortuum, & delet additionem carnis putridæ, & ſanat ſcabiem ſiccam. Recip. lithargyrij albi, chalcanthi ana partem.j. floris æris partem dimidiam. terantur cum aceto vehemẽter forti in ſole tempore æſtiuo ferè per diem vnum, ſemper autem modicum addendo acetum. Deinde ponatur in vaſe vitreo, & ſtringatur os eius, & ſepeliatur in fimo diebus xl. Deinde adminiſtretur.

CHRI. HANC confectionem vt iam dictum eſt deſcribit Auic. in v. cano. cui tamen addit Meſue florem æris.

MAN. PSORICON.) Græce dicitur, & ſecundum Dioſcoridem recipit chalciteos p. 2. cadmiæ p. 1. & teruntur cum aceto. Iuxta Galen. chalcitis partes duas, lithargyri vnam.

COST. PSORICVM. *Valentiſſimum eſt hoc profecto ad affectus propoſitos, ſed inſigni mordicitate, & doloris diuturnitate, quo partes afficit moleſtiſſimum. quare vtilius commiſto cum proxime deſcripto vnguento, quam ſeorſum vteris.*

M E S V E.

VNGVENTVM vlcera ſanans antiqua, dyſepulotica. Recipit aloes, myrrhæ, ana partes æquales. terẽ cum ſucco abſinthij, chelidonij, plantaginis, ad mellis conſiſtentiam. ex linamento adhibe.

CHRI. ISTA confectio non habetur in vſu. & dicitur cõfectio vnguenti. ſimiliter & præcedens, quia fit E ne oleo, & cera, ſed reducitur ad ſpiſſitudinem vnguenti cum ſuccis, vel alio liquore.

Hoc nullibi vidi parari, putarim tamen non inutile. MAN.

HOc ſine oleo, & cera fit: in vſu non eſt tamen eſt efficax, & paratu facile. Efficacius multo reddit Meſues cap. de aloe, ſi paucus ſanguis draconis miſceatur. SYLVII.

VNGVENTVM ad vlcera. *Chelidonij radix acrior detergendo, ac ſiccando reliquis eius herbæ partibus validior. quare ſi huius ſuccum ſumpſeris, efficacius reddes medicamentum.* COST.

M E S V E.

F HYSSOPI ceratum diateſſarõ, deſcriptione Democriti, valet ad mollificationem omnis duritiei, & nodoſitatis, quæ fiunt in membris, & apoſtemata dura, & duritiem iuncturarum, & dolorem hepatis, & ſplenis, renum, matricum, & veſicæ. Recip. ceræ citrinæ, terebinthinæ. ana drach. xij. olei irini vncias iiij. hyſſopi humidæ † vnc. ij. Et ex eis fiat vnguentum. & adminiſtretur. *† vnc. j. ß*

ISTO ceroto diateſſaron vtuntur nõnulli ſub nomine ceroti de hyſſopo humida, & dicitur diateſſaron, vt iam dictum eſt de theriaca diateſſaron à quatuor rebus, ex quibus componitur. Ioan. Anglicus in cap. de dolore iuncturarum in cura guttæ melancholicæ habet vnam aliam deſcriptionem. CHRI.

G HOc facilius parari poteſt, quã huius generis alia, nec erit minus vtile. MAN.

HYSSOPI ceratum diateſſaron. *Emollire, & concoquere maxime poteſt, ob idque dolori viſceris non inutile eſt, cuius ex craſſiori, crudiorique materia ſit ortus. Sed & irini olei nomine diſcutere flatus poteſt, ſi ex ijs proueniat dolor.* COST.

M E S V E.

CERATVM Gal. ſtomachicum, ventriculum, & hepar roborat, horum dolorem à frigido lenit, appetentiam excitat, coctionem iuuat. Recip. roſarum, maſtiches, ana drachm. xx. foliorum H ſiccorum abſinthij drachm. xv. ſpicæ nardi, drachm. x. trita tenuiſſ. ceræ vnc. iiij. olei roſati lib. vnam, & ſemiſſem. liquentur hæc igni, & aqua roſarum diu lauentur. iterum liquẽtur & lauentur vino veteri, & auſtero, et ſucco cydoniorum, & aceto pauco, poſt miſceantur reliqua, & fiat ceratum.

ISTVD cerotum apud nonnullos habetur in vſu, cui ſi addatur parum galliæ aleſanginæ inuenitur in ipſo virtus mirabilis ad confortandum ſtomachũ. CHRI.

QVOMODO in aqua roſarum, ſi Galeni tempore non fuerint inuentæ noſtræ hæ aquæ, potes deductum intelligere. Cerotum tamen Gal. quo aſſidue vtebatur, deſcribitur ab eo lib. 8. de compoſit. medic. ſecundum loca, & à Paulo hoc modo. Ceræ albæ vnc j. MAN.

vel

vel æſtate drach. vij. aloes, maſtiches drac. j. olei omphacini, vel nardini, quantum ſufficit. Si vero pluri egent ſtypſi, adde omphacij drach. j. aut abſinthij, & tertium cum his hypocyſtidos, & œnanthes, & rhu, id eſt, ſumachi ſuccum.

SYLVII. CERATVM hoc ſtomachicum apud Galen. nondum legi, ſed id eſt, quo aſſidue vtor, itaque Galenus in 10. lib. 8. c. ph. p. & lib. 8. metho. & poſt eum Paulus: recipit autem, vnguenti nardini optimi, ceræ ponticæ amaræ, vel alterius ponticæ, vel tyrrhenicæ, (quæ alba eſt ablutione,) vel alterius colore, & pinguis, ſed loco ana vnc. Romanam vnam, ſeu drac. viij. æſtate vero ceræ tantum drach. vij. liqua in vaſe duplici refrigeratam deinde, & raſo adde aloes, maſtiches, pulueris mediſſimi, ana drach. j. vel paulo amplius, non tamen vltra ſeſquidrac. Quod ſi maiore eſt aſtrictione opus, cum ſcilicet tanta eſt imbecillitas, vt ne cibum quidem continere poſſit, auge maſtichen ad ſeſquidrac. vel adde omphacij tantumdem, vel abſinthij ſuccum, vel vinum ... & præter hæc interdum hypocyſthide, & œnanthem, id eſt, vitium ſylueſtrium germen cum floribus, & ſuccum rhois. ſed dum ceratum conficis, hæc miſcenda ante aloe, maſtichen, atque ceræ, & nardini vnguenti pondus pro reliquorum portione augendum, vt ſi quatuor ex alijs drac. colligantur, ceræ et nardini vnc. ſint iiij. ceræ quidem duæ, vng. nardini etiam duæ, præſtantius fiet, ſi ſpicati vnguenti, vel foliati ſumptuoſorum Romæ medicamentorum aliquid addas. Potes etiam loco nardini maſtichinum, vel melinum optimum, & recens miſcere. Quod ſi ventriculus intus vritur, ita, vt affectus phlegmonæ ſimilis in eo conſiſtere videatur, fiat ceratum ex oleo melino cum cethiſthe, vel hypocyſthide, vel balauſtijs, vel ..., id eſt palmularum carne, & alijs, quæ ventriculum refrigerare, & firmare ſunt idonea. Ad rem vero præſentem commodiſſimum ſemper deliges, intentus dictis ſcopis. Meſue autem in ſuo, pro aloe roſas, folia vero abſinthij, pro ſucco, ſpicam nardi cum oleo roſato pro vnguento nardino ponit, horum tamen doſi, vt maſtiches immodica. Poteſt tamen parari ad robur ſtomachi in febribus, aut ipſius phlegmone. Quod ex Gal. citat Nicolaus, emplaſtri formam habet, & ſimplicia permulta non eſſe Galeni acute declarant.

COST. CERATVM Galeni ſtomachicum. *Oleũ roſaceũ, & roſaceam aquam ad calidarum intemperierum refrigerium vſurpamus, quin, & cotoneorum quoque ſuccus refrigerat, admirandum ergo, quod huiuſce generis medicamenta in hunc traducat locum, vbi frigidæ intemperiei ventriculi præſidium pollicetur. Sed oleum roſaceum temperatæ eſt facultatis tum olei gratia, tũ etiam roſarum, in quibus calidæ aliquæ ſunt partes, præterea vero abſinthium, maſtiche, ſpica, & vinum verus calefaciendo prodeſſe poſſunt. Non hæc tamen ſi frigidior ſit intemperies, ſunt ſatis. Sed & nardinum, & ſpicatum oleum, & alia einſcemodi in præſentem rem addi poſſint.*

M E S V E.

CERATVM diapente, ſpaſmum, & neruorum, iuncturarumq; tumores duros, & nodoſos lenit, accipit ceræ flauæ vnc. iij. † ſtyracis liquidi drach. ij. terebinthinæ vnc. j. † mucaginis ichthyocollæ, vel gummi hederæ, olei irini quantum ſufficit.

† Sigiæ. † Muccaginis, vel gluten Zanach vnc.

CHR. ISTVD cerotum eſt in vſu, ſed non multum. Quid per gluten zanach intelligatur, ignoratur, nonnulli tamen moderni dicunt, quod eſt colla piſcium; alij vero aliud: de eo tamen certius dicetur infra in emplaſtro magno diachylon.

MAN. HOc formam habebit cerotti recentiorum, ſi exiguum quid addatur irini olei; ſi plus, cerotum fiet antiquorum. Sigiæ.) Id eſt ſtyracis, vt ſuperius dictum eſt Glutinis zanaham.) Forte gummi hederæ.

A RARIVS. vſu. Ceratum erit hoc veterum, ſi plus olei accipias: SYLVII. & recentiorum, ſi minus.

DIAPENTE. *Muccaginem, ſeu gluten Zanach,* COST. *Syluius ichthyocollam, vel gummi hederæ verit, alij muccum cochlearum intelligunt, quo loco ex hederæ fortaſſe gũmi, quod inter pſilothra a Dioſc. reponitur, & exurentis facultatis agnoſcitur, ſperare aliquid in conuulſione liceret cum reliquis diſcuſſorijs, & emollientibus: at ichthyocollam, vel cochlearum mucum, quem ad conuulſionem, ad nodoſq; ac neruorum, & articulorum tumores duros præſtare vſum poſſit, non aſſequor. Quam vero etiam cõſulto ichthyocollæ ſubſtituat aliquis gummi hederæ contrariæ prorſus naturæ? Nobis quid ea ſignificet vox, non ſatis conſtat, eius tamen loco ammoniacum hoc loco ſubſtituerem, aut etiam viſcum quercinum, quod ea Arabica dictio quibuſdam ſonat, hoc enim tum molliendo, tum coquendo, & ex alto foras extrahẽdo conferre in his affectibus, aliquid põt.*

B

M E S V E.

CERATVM Alexandri ventriculum, & ventrem reliquum inferiorem roborat, ab hiſq; duritiẽ diſſipat. Rec. comarũ abſinthij, thuris, ana drach. x. ammoniaci, ſtyracis calamitæ, ana drach. xij. ſpicæ nardi drachmas tres, ceræ vncias quatuor, olei chamæmelini quantum ſufficit. Ammoniacum, & † thus vino horis vigintiquatuor macerentur, oleum, & cera liquentur igni, reliqua trita, & creta inſpergantur.

† At ſtyrax.

C Cerotum Alexandrinum optimum, ſtomachum confortat, & membra nutritionis, & aufert duritiem ipſorum, bonum, & expertum. Recipe cimarum abſinthij, olibani, ana drachmas decẽ, ammoniaci, ſtyracis calamithæ, ana drachmas duodecim, ſpicæ drachm. iij. & ceræ drachmas quatuor, olei chamæmillæ quantum ſufficit † olybanum, & ammoniacum in vino ſufficienti per diem, & noctem infunde, abſinthium autem, & ſpicam tere, & cribra, oleum vero, & cerã ſolue ſuper ignẽ, & cum eis reliqua miſce.

Vetus verſio ſic habet.

† ſtyracem.

ISTVD cerotum apud Mediolanenſes multum CHR. habetur in vſu, multum vtile eſt ad ea, quæ in textu ſcribuntur.

D STORACIS calamitæ.) Styracem calamiten vocat MAN. Galenus eum, qui intra calamos ferebatur, nunc deſijt ferri, ſed loco eius habemus ſiccum vocatum.

MEDIOLANI in vſu eſt frequenti, dignum quod etiam alibi SYLV. vſurpetur. Cera ex oleo liquata, ammoniacum vino vigintiquatuor horis maceratum, & ad mellis craſſitiem coctum, per ſe miſcetur: deinde pul. tenuiſſ. adduntur. Quod ſi ſtyrax, & thus pinguia, & mollia ſunt, etiam diſſoluenda.

ALEXANDRI. *Quum abſinthij comam hic propo* COST. *nit, non aliud quam fruticoſum cum ſemine caulem ſumerem. Quum vero ammoniacum, ſtyracem; thus in debita vini menſura infundi iubet, vix tantum eſt ſumendum vini, quantum ad eadem poſt macerationem diſſoluenda ſit ſatis.*

E

MESVE.

ALTERVM eiuſdem valenter ſcyrrhos diſſipat, articulorum, & neruorum omnium dolores, & affectus diuturnos a frigido natos, & cōtractiones, & paralyſin, & torturam. Recipit caſtorij, euphorbij, piperis longi, & nigri, ana vnc.j. ammoniaci, opopanacis, ana vnc.j. & ſemiſſ. medullæ cruris cerui, & vaccæ, ana vnc. ij. terebinthinæ vncias vj. ſtyracis liquidi vnc.j. adipis gallinæ, & anatis, & anſeris, & porci, ana vnc.j. & dimidiam, ceræ lib.j. olei veteris, nardini, irini, laurini, chamæmelini, leucoij lutei, ol. naphthici, ana vnc. octo, olei balſami, vnc. quatuor, vini veteris quantum ſufficit ad macerandum medicamenta ſicca. F Efficacius fit, ſi addas œſypi vnciam iiij.

MAN. HOc ſi bene paretur valde idoneum erit ad duros tumores, & præcipue Gallicos, articulorumq; dolores. De naphtha habes apud Dioſcoridem capite de aſphalto.

SYLV. EST efficaciſ. & magno ſucceſſu in vſum venit ad diſſipandum tumores duros, & articulorum dolores, præcipue a lue Hiſpanica.

COST. ALTERVM eiuſdem. *Sperare profecto ad propoſitos neruorum affectus frigidos plurimum ex hoc licet, non conficietur autem ſine magna opera, & ſumptu. Oleum naphthicum vere petroleum non eſt, pro eo tamen petroleum non temere vſurpetur. Pro balſami oleo illud ſumas licet, quod ad huius operis calcem oleũ* G *philoſophorum vocatur, alioqui vncias veri balſami quaternas vix reperire eſt apud Reges.*

MESVE.

CERATVM Andromachi, ventriculum frigidum roborat, ne excrementa aliarum partium tam prōpte recipiat, affectus neruorum, & iūcturarum frigidos, vt duritiem, dolores, tumores, diſſoluit, ſi digeri ſunt habiles, aut coquit, & ſuppurat, ſi maturari poſſunt. Rec. ſtyracis vnc. ſemiſſem, maſtiches vnc.j. & ſemiſſem, folij, ſpicæ nardi, ana drach. iij. & ſemiſſem, euphorbij, drach. iij. cinnamomi drach. vj. ceræ H albæ, drach. xv. olei balanini, vnc. viij. olei balſami, drach. xv. Fiat ceratum.

MAN. OLEI de been) Id eſt, balaninum, vt ſupra, nec paratur, nec parari recte poteſt.

COST. ANDROMACHI. *Quum folium hic præſcribit, nō ego ſanè damnem, qui folium Venetys vulgatum ſumat; ſed ſpicæ potius tantundem vſurparem, quouſque odore, ſaporeque præſtantius adductum fuerit folium. Si ventriculi gratia hoc parari medicamentum iuberem, pro oleo balſami, ſpicatum, odorum, aut expreſſum ex moſchata nuce oleum aſſumerem.*

MESVE.

EMPLASTRVM diachylon, ſcirrhos hepatis, lienis, ventriculi, & aliarum partium, ipſas etiam chœradas, & durities reliquas emollit, & iuuat. Recipit muccaginis ſeminis fœnu græci, ſeminis lini, raued, althææ, ana lib.j. lithargyrũ plumbo, & ſcoria purgati, tenuiſſime triti, lib.j. & dimid. olei antiqui clari lib. iiij. Lithargyrum, & oleum, diu, & multum in mortario lapideo piſtillo ferreo ſubigātur, & miſceantur, poſt igni lento coque, ſpatha ſemper agitando, donec liquetur lithargyrum, & craſſeſcat. Exime igni, paulatim frigeſcat, poſtea his ſuccos per ſe parum coctos affunde, permiſce, & recoque igni ad iuſtam craſſitiem. Valentius reſoluit, & maturat, ſi addatur puluis ireos, magis item anodynon, ſi muccago meliloti præſertim ſeminis acceſſerit. Præſtantius quoque fiet, ſi loco olei communis irinum, & chamæmelinum acceperit.

ISTVD emplaſtrum ſimilitudinem habet cum vnguentis, niſi quod eſt ſolidioris ſubſtantiæ, & eſt multum in vſu, & eius vſus eſt conueniens ad diſſoluendum apoſtemata dura, & melancholica propter mucilagines ingredientes, & ſæpe poſt apertionem furunculorum, & ſimilium apoſtematum approximatur ad leniendum duritiem, quæ remanet in eis, & habet virtutem conſolidatiuam vlcerum, quæ ſunt cũ nodoſitate, & duritie, propter lithargyrum, quod ingreditur ipſius compoſitionem, vtilitatem etiam facit ad diſſoluendum ſcrophulas, &c. CHR.

ADDITIO.

Et fit iſtud emplaſtrum interdum cum additionibus, vt cum puluere ireos, addendo ſcilicet vnciam vnam, pul. ireos pro vna lib. maſſæ emplaſtri, & hoc ad maiores affectus ipſius emplaſtri, communiter tamen in vſu eſt ſine additionibus. Auicen. in v. can. & Haly. x. practicæ, & Serapio in proprio antidotario, deſcribunt hoc emplaſtrum in forma vnguenti, quo etiam multi moderni ſub dicta forma vtuntur, communiter tamen eſt in vſu magis ſub forma emplaſtri, quam ſub vnguenti.

DIACHYLON dici debet, ſicuti, & quæ ſequũtur, a ſuccis, quæ recipiunt, quas mucilagines recentiores vocant. Iſtud eſt Auicennæ ferme ad literam. Deſcribitur, & a Galen. iuxta Democritum, ſed oleum ſedecuplum eſt ad lithargyrum tempore hyemis, æſtate ſeſquiſextum, lithargyri ad althæam duplum. Paulus ſcribit aliud emplaſtrũ διὰ χυλῶν, hoc modo. Lithargyri, lib. 6. olei æſtate lib. 7. hyeme 8. ſeminis fænu græci ξέστ. ſemis, ſeminis althææ lib. 3. bulliant ſemina fœnu græci, & althææ in xeſtis viginti aquæ, donec remaneant libræ iiij. poſt miſceas oleum: bulliantque, donec ceſſent ampullæ, deinde inſpergens lithargyrum, coque lento igne. In Galen. legimus ſextarios octo aquæ. Diachylon inuentum a Menecrate recipit, Lithargyri aurei lib. ij. axũgiæ antiquæ libras iiij. olei antiqui lib. xv. addit aliquando lib.j. radicis althææ. MAN.

SYLVII. Ἐμπλάττειν φάρμακον ἀπὸ τοῦ ἐμπλάττειν, id eſt, fingendo, & forman- A do: ꝑ literã ex etymo non habet: ꝑ tamen aſſumpto etiam [illegible] Galen. & ſuæ tẽpeſtatis hominibus prope omnibus vſum præualentẽ, & conſuetudinẽ ſequentibus, cum iam tũ, & lingua Attica permultum a proprietate ſua deſciuiſſet. Medicamẽta emplaſtris debita, ſunt terreſtria: vt metallica, lapides, terræ ſpecies, flores, cinis, conchæ. Plantarum partes, vt oleamenta, lachrymæ, ſucci, liquores. Semina vero, & herbarum folia, & radices paucas recipiunt, tamen emplaſt. ex lini ſemine, & ab herbis [illegible], & farinas ſatis frequentes. Coquantur emplaſt. quouſque manus non amplius inquinent. Emplaſt. & metallica, vt lithargyrum ceruſam recipiunt. Prius hæc oleo, & aceto, ſucco, aqua vel alio liquore adſcripto, ſine igni nutriantur, & craſſeſcant in mortario, vel ſartaginis fundo, ſphærico, ſpatha, vel piſtillo continenter mota. Si ad hæc pinguia alia emplaſtris debentur, hæc ipſa piſtillo calido, vel in lebete ſuper ignem lẽtum ſpathula ſemper mota, ne vaſis fundo metallica hæreant, probe ad iuſtam vſque craſſitiem metallicis ita nutritis miſceantur. Quod ſi gummis quoque opus eſt, liquabilia liquentur, ſolubilia ſoluantur, puluerabilia puluerentur, vt ſuis locis patebit: & poſtrema de coquendis alijs miſceantur ſpatha ſemper mota: poſtremo etiam ponantur, & flores, herbæ, radices. Flos croci manu emplaſtro miſceatur migdalias, & oſſas formantibus. Sunt tamen quædam metallica, & terrea lapidea, quæ in fine miſcenda, vt æs vſtum, cinnabrium vulgare, ærugo, flos æris, ſquamma æris, ſulfur, auripigmentum, magnes, bolus armena, terra ſigillata. Coquatur autem omne emplaſtrum ad aceti, vini, aquæ, ſuccorum, vel aliorum liquorum conſumptionem. Succi craſſi, & ſiccati aliquo liquore ſoluti imponantur poſtremi, cum ſcilicet emplaſtrum frigere incipit. Succi autem virides in emplaſtro de Ianua temperentur oleo: deinde gummis liquatis ambo miſceantur, & coq. igni. Herbæ virides in emplaſt. gratia Dei, & alio macerentur vino, Gummi liquata eodem vino, coquantur ad vini conſumptionem: Emplaſtra mollitiuſe, & ſubegiſſe licet cum pul. vel liquoribus, vt oleo, apoſtolicon, ceroneũ, oxycroceum, diuinum, contra rupturam, & diachylon, vt ſuccis, emplaſt. de Ianua. vt lacte: empl. gratia Dei. Sanguis humanus, & viſcum quernum in empl. contra rupturam miſceantur piſtillo calido, & coquatur viſcum in decocto pellis veruecinæ recenti non depilatæ, nec calce conditæ.

Id emplaſ. vſa eſt frequentiſſimum. pul. ireos vnc. j. in lib. vnam maſſæ emplaſtri addi poteſt, vulgoque id diachylon ireaton vocatur χυλὸς hoc loco cum Galen. eſt ſuccus is, quem a mucci narium, C aut viſci ſimilitudine muccaginem, aut viſcaginem vocare poſſis potius, quam cum vulgo mucilaginem, & nos ita vocabimus fuga ambiguitatis, cum ſuccus nobis, vt χυλὸς Galeno etiam ſit, qui ex tuſis herbis exprimitur, quo ſignificato nobis poſt accipietur. Scirrhos albos, & nigros mollit, ac digerit, reliquias furunculi, duras diſſipat, vlcera etiam duritiei coniuncta glutinat.

Muccagines in emplaſtro diachylõ hodie non coquuntur. Eſt id emplaſtrum Auicennæ probe ad verbum. Deſcribitur, & Galen. ſecundum Democritum. Alterum eſt διὰ χυλῶν Pauli ex lithargyri lib. 6. olei æſtate lib. 7. hyeme. 8. ſeminis fœni græci ſextario dimidio, ſeminis althææ tribus, hæc duo in aquæ ſextarijs xx. bulliãt, donec lib. iiij. remaneant: adde, oleum, & coque donec ampullæ ceſſent, inſperge, lithargyrum, & coque igni lento.

COST. **D**IACHYLON. *Lithargyrum non diſſimili diligentia in ſuperioribus quoque atque in ſubſequentib. terendum, & purgandum plumbo, & ſcoria, vt hic docet Meſue. Id vero quamuis, & hic, & in alys recipiantur multis, quæ ad emolliendum, & diſcutiendum, parãtur, tantum abeſt, vt diſcutiat, vel emolliat, vt dum nõ* D *ſecus atque metallica omnia, lapidoſaque, ac terrena medicamenta deſiccat, cum aſtringenti vi aliqua, emolliendi, & diſcutiendi poteſtati aduerſetur, id tamen ſicuti, & cera, vt quod in ſuo genere moderatiſſimum eſt, paſſim pro materia tantum vſurpatur, in qua variæ facultates excipiantur. Et eſſet quidem ad medicam huius medicamenti compoſitionem, atque ad medicam intentionem, quæ præcipua eſt duros tumores emolliendi aptiſſima cera, quæ eamdem emolliendi vim obtinet, & coctioni quoque conferre aliquid poteſt: ſed vt hęc Meſue ex varys qualiacumq; occurrerant collegit, ita pharmacopęi eſt eadem qualia hic deſcribuntur cõficere, medicorum vero pro affectuũ ratione immutare.*

MESVE.

EMPLASTRVM diachylon magnum, ſcitrhos emollit, & digerit, & inflationes. Recip. lithargyri putris, triti, creti, lib. vnam olei irini, chamæmelini, anethini, ana † vn. iij. muccaginis ficuũ pinguium, vuarum paſſarum, † ichthyocollæ, ſeminum lini, & fœnu græci, ſuccorum ireos, & ſcillæ, œſypi, ana drach. xij. & ſemiſſ. terebinthinæ, vnc. iij. reſinæ pini, & ceræ flauæ, ana vnc. ij. miſce, vt prius, donec craſſeſcat.

† Vel. vnc. vj.

† glutinis alzanach.

Recip. lithargyrij mundi triti, & cribellati, vn. xij. olei irini, & chamæmelini, & anethini, ana vn. vij. mucilaginis ſeminis lini, † mucilaginis fœ- B nu græci, mucilaginis ficuum pinguium, & mucilaginis paſſularum, & ſucci ireos, & ſucci ſcillæ, & hyſſopi humidæ, & glutinis alzanach, ana drach. xij. & dimid. terebentinæ, vnc. iij. reſinæ pini, & ceræ citrinæ, ana vnc. ij. Conficiãtur ſicut diximus, & eſt expertum. Inquit filius Zachariæ. Acquiritur ei in decoctione, vt diſcedat a mollitie ceræ, & accedat ad ſpiſſitudinem vnguentorum, & liniantur in panno, & ſupponatur vbi oportet.

Verſio antiquaſic habet.

† mucilagi nis radicum althææ.

CHR. **I**Stud emplaſtrũ interdum habetur in vſu ſub forma emplaſtri, quod a pluribus vocatur emplaſtrũ de mucilaginibus, nam chylus idem eſt, quod ſuccus, ſeu mucilago, inde diachylon, id eſt de mucilaginibus. Quid ſit gluten alzanach, ſiue alchanach, ignoratur, nam quidam dicunt, quod eſt gluten piſcium, qua opinione vtimur communiter, nonnulli vero dicunt, quod eſt viſcus, qui reperitur in Arabia ſuper arborem aſæ fetidæ. Petrus tamen de Argilata, qui ſępe hoc emplaſtro vtitur, pro zanach, ponit viſcum, quo capiuntur aues, ſcilicet illud quod fit viſco quercino, quod ſatis hic conuenit. Vlterius eſt notandũ, quod iſtud emplaſtrum interdum conficitur cum gũmis, ſcilicet bdellij, ſagapeni, & ammoniaci, ana vnc. j. & tunc erit diachylon gummatum.

Gluten alzanach.

MAN. OPEROSIVS eſt quam præcedens.

SYLV. **H**Is ſi acceſſerit bdellij, ſagapeni, ammoniaci, ana vnc. j. diachylon gummatum vulgus appellat. Aliquando eſt in vſu, frequẽtius tamen eius loco emplaſtro de muccaginibus, ex muccaginis ſeminum althææ, lini, fœnu græci, corticis medij vlmi, ana vncias quatuor, & dimid. olei chamæmelini, lilij, anethini, ana vnc. j. & ſemiſſ. ammoniaci, galbani, opopanacis, ſagapeni, ana vnc. dimid. D croci drach. ij. terebinthinæ vnc. ij. ceræ nouæ, vnc. viginti, fiat emplaſtrum. Paulus ab hoc, ſimplicibus, & eorum quantitate, ac modo componendi plurimum variat: nam miſcet lithargyri lib. vj. (Oribaſius, ij.) olei, ſi æſtas eſt, lib. vij. ſi hiems, lib. vij. fœnu græci, lini ſeminis, ana ſemiſextarium. (Oribaſius ſextarium) althææ, (Oribaſius althææ radicis) lib. iij. althęa, & ſemina in † viginti aquæ ſextarijs coquantur, quouſque inde muccaginis lib. iiij. exprimantur, & miſcentur oleo, ſimulque coquuntur, dum bullire, & ampullas tollere deſierit, id eſt, ad muccaginis conſumptionem. Poſt hæc argenti ſpuma tenuiſſime trita inſpergitur, omniaque ſimul igne non acri excoquitur, vſque dum digitos intinctos non inquinent. διὰ χυλῶν Galenus ex Democrito ſcribit, & ex Menecrate, ex lythargyri, lib. ij. axungiæ antiquæ libr. iiij. olei antiqui, libras xv. Addit aliquando lib. j. radicis althææ. Ab vtroque ſimplicibus, & eorum quantitate variat Alexander componendi modo cum Paulo conſentit. Lithargyri triti lib. iiij. olei communis lib. vij. ceræ lib. j. reſinæ piceæ, vnc. vj. muccaginis ſeminis pſyllij triti, vnc. iij. quam ſic extrahes in aquæ fontis ſextarijs ſex, immitte pſyllij triti, vnc. iij. macera xxiiij. horis, poſtea

† Gal. in ſextarys quatuor.

die igni lento coque ad craſſitudinem, calidiſſimam cola (nam E
mox a frigore concreſcit, ac dureſcit,) eius lib.iij. immuta cacabo, calfac, rurſus cola. lithargyrũ tenuiſſime tritũ miſce, cõtinẽter mouẽ: igni lento percoque, donec digitos adhæſu non inquinet: ſublato ab igne cacabo ceram, & reſinam inijcies, & vbi digitos non cõtaminabit, tunc pilæ infundito, rudicula mollito. Sed in componendi modo olei mentio non fit.

COST. DIACHYLON magnum. *Eſt hoc profectò viribus emolliendi, & diſcutiendi ſtrenuum, vere magnum. Ichthyocolla autem, quam pro glutine zanach, vt in ſuperioribus, ita hic quoque Sylnius reponit, vt quæ nullũ aliũ opportunum præſtare hic vſum pot, quã glutinis: omitti poteſt, & eius loco ſumi viſcum, aut quercinum, aut etiã quod Orientale vocant, ex myxis, quæ ſebeſten nuncupant, confectum, caloris enim moderati nomine vtrumque ad coquendum vtrumque opportunum eſt; ſubſtantiæ vero mollitie ad emolliendum.*

MESVE.

EMPLASTRVM diachylon paruum, tumores calidos digerit, & maturat. Recipit lithargyri vnc. ſex, olei veteris clari libram vnã, muccaginis ſeminis hyoſcyami ſeſcunciam, muccaginis ſeminis lini, & radicis maluæ, ana vncias duas. Fiat vt primum.

CHR. ISTVD vnguentum ſiue emplaſtrum habetur in vſu deſcriptione primi diachylon, & habet eaſdem virtutes, & operationes.

MAN. Hoc minus calidum. G

SYLV. EST frequentiſſimum vſu, & efficaciſſimum ad mulcendam intemperiem calidam, quod per ſe pſyllium, & hyoſcyamus præſtant, & ſiccandum, digerendumque, quod cætera ſimplicia præſtant.

COST. DIACHYLON paruum. *Diſſolui tumores, ac diſcuti non niſi calidis poſſunt medicamentis, quo fit, vt dubitare hic liceat, quomodo hoc ex pſyllij, hyoſciami, & maluæ mucco confectum, tumores diſcutere aptum ſit, cenſentur enim frigidæ hæ ſtirpes. Cæterum, vt horum ſuccus molli ſua ſubſtantia emolliendi vim habet; ita addito ſeminis lini ſucco, imo pſyllij cauſa, cuius medulla, aliquorum opinione, tertio ordine calida eſt, valide poteſt diſcutere, accedente præſertim vetuſto oleo tenuiori ſubſtantia prædito, & ad diſcutiendum non infirmo. Diſcutere ergo, ac diſſoluere tumores* H *hoc poteſt medicamentum. Sed alio præterea nomine calidis inflammationibus eſſe vſui poteſt, initio quidem repellendo hyoſciami, & maluæ nomine, in augmento vero, & ſtatu nonnihil coquendo, temperato enim quodammodo calore eſt, ex frigidis, ac calidis confectũ rebus, ijſdem vero temporibus dolorem ſedando, ſiue id fiat, quodam veluti ſtupore inducto parti; ſiue, quia eo oblita cutis diſtendendi violentiam minus ſentiat. Porro hyoſciami ſuccum colliges ex ſicco ſemine affuſa, quum tunditur aqua, & expreſſo ad Dioſcoridæ inſtitutum, quamuis, & radicem, & totam plane herbam iiſdem præditam viribus traducere in vſum inflammationum liceat, ſeminis defectu, foliorum profecto teneriorum ſucco axungiæ commiſto magnos interdum pleuritidis dolores ſedatos ipſi obſeruauimus.*

MESVE.

EMPLASTRVM de baccis lauri vẽtriculi, inteſtinorum, hepatis, renum, veſicæ, vteri, & partium aliarum dolorem a flatibus, aut intemperie frigida ortum placat. Recipit autem thuris, maſtiches, myrrhæ, ana vnc. j. baccarum lauri, vncias ij. cyperi, coſti, ana vnc. dim. mellis † colati quantum ad ea comprehendenda ſufficit. † Si autem cyperi ſeſcunciã miſceas, & ſtercus capræ, aut vaccæ ſiccum ad põdus omnium, ad hydropem fit mirabile.

† extẽdatur in panno, & calidum ſuperponatur vbi oportet.

CHR. EMPLASTRVM de granis, id eſt baccis lauri, eſt F in vſu, & vbique præparatur. Ipſum enim confert ad omnes dolores factos ex frigiditate, & ventoſitate, & proprie confert dolori ſtomachi, & veſicæ, vẽtris, matricis, & renum, ſiue approximetur ab extra, ſiue per clyſteria, vnde multum confert doloribus colicis, eleuatis ventoſitatibus a materia craſſa phlegmatica, & in talibus eo multum vtimur, ponendo de eo vnciam j. in clyſteri carminatiuo ventoſitatis vſq; ad vnc. j. ſemis, ipſius cum alijs, quæ expediunt. Rec. mellis calidi, id eſt liquefacti quantum ſufficit ad aggregandum, id eſt conficiendum in panno, id eſt ſuper panno. Et nota, quod eſt mirabile ad hydropiſim ſi in triplici proportione ponatur plus de cyperis, quam ſit proportio ipſorum nunc dicta, & ponatur de ſtercore ſicco caprarum, aut vaccarum, ad pondus omnium addendo de melle quantum expedit ad formam emplaſtri, & eſt mirabile approximatum ſuper ventrem ad aſcitem, & tympanitem.

MAN. INVENITVR mirabile ad Hydropiſim.) Erit quoque ad multa alia vtile, præcipuè ad inflationes diſcutiendas.

SYLV. IN colico dolore a flatu, & pituita ſalubriter calidum ventri impoſitum vacuat plenitudine, & clyſtere quoque inijcitur vnc. j. ad ſeſcunciam, cum cæteris eodem pertinentibus, inflationem quamuis, id eſt a flatu tentionem, & tumorem eadem ratione iuuat. Mel calidum, id eſt, liquatum, alij legunt percolatum, ipſumq; largius addendum eſt ſi ſtercora miſces, quantum ſcilicet omnibus capiendis erit ſatis: In vſu eſt, vbique, ſed vſu frequentius eſt electarium de baccis lauri, ex foliorum rutæ ſiccorum drac. x. ſeminis ameos, cari, dauci, melanthij, cumini, lybuſtici, baccarum lauri, piperis nigri, & longi, amygdal. amararum, origani, acori, caſtorij, ana drach. ij. opopanacis, drach. iij. ſagapeni, drach. iiij. quæ trita melle cocto ad pondus omnium excipiuntur. Diuerſum ab his malagma H *διὰ δαφνίδων*, id eſt, ex baccis, lauri, nitro rubro, ammoniaco, cera, reſina, picea, pice, bruma.

COST. DE baccis lauri. *Mel crudum ſi intus aſſumitur flatus excitat, eo autem plures, & craſſiores, quo impurius fuerit, at admotum foris, idem crudum, quia acrius eſt, concoquẽdo poteſt flatus diſcutere (ob id enim liuores illitum tollit,) & quia impurum eſt, ob commiſtas ceræ reliquias magis, quam coctum emollire. Crudum ergo hoc loco in hac lectionis varietate, & nõ per colatum, vt ſumas, ſuadeo: calidum tamen, ut cum alijs exactius permiſceatur. Quod autem hic ſtercoris caprini, bubuline ad hydropem meminit, confirmatur veterum Græcorum teſtimonio illud ipſum ad eundem affectum cum aceto commendantium, bubulum autem nouimus nos, qui ad dolores varios, & podagricos, & [illegible]*

cos ex

cos ex oleo terra inteſtinorum, roſaceo, chamæmelino- ne pro varietate cauſarum fęliciter vſurparint. A

MESVE.

EMPLASTRVM ventriculum,& hepar calfaciens, & roborans. Rec. ligni aloes, abſinthij, gummi arabici, maſtiches, cyperi, coſti, zingiberis, ana vnc. ſemiſſem: calami aromatici, thuris, aloes, ana drach. iij. caryophyllorum, macis, nucis moſchatæ, galliæ moſchatæ, cinnamomi, ſpicæ nardi, ſchœnu anthus, ana drach. j. & ſemiſſem, excipe miua aromatica, & tempore vtendi, cum panno intenderis, ſuffies ligno aloes.

MAN. CAVENDVM æſtate, & in temperatura bilioſa.

SYLV. IN vſu crebro non eſt: tamen fuerit efficaciſſimum in ventriculi, & hepatis intemperie frigida, aere præſertim frigido. Nam calidis natura, & æſtate eſt nocentiſſimum: Alij eius loco vtuntur cerato ſtomachico prius deſcripto, alij aliā neſcio, quam ſequuntur deſcriptionem.

COST. EMPLASTRVM ſtomachum, & hepar. *Si hæc aromata ſola mixta excipiantur, vt author ſcribit, hærere parti cui apponitur emplaſtrum non poteſt, propterea non temere alij terebinthinæ, alij picis nonnihil, ac cera adijciunt.*

MESVE.

EMPLASTRVM de gallia, ventrē totum inferiorem roborat adſtringendo, & calfaciendo, quare lienterias, diarrhæas, dyſenterias iuuat a cauſa frigida productas. Recipit autem galliæ moſchatæ, ſchœnu anthus, drachmā vnā, & ſemis; ramich, rhois, acaciæ, hypocyſtidos, ladani, gallarum non perforatarum, calami aromatici, roſarum, & ſeminis earum, ſantalorum alborum, & rubrorum, maſtiches, xyloaloes, caryophyllorum, ſpicæ nardi, thuris coſti, myrrhæ, cyperi, abſinthij, ana drachm. ij. terantur accurate omnia, deinde panis biſcocti, drach. iij. dactyli ſicci xij. horis 24. macerentur in ſucci foliorum myrti, † & lauri, & aquæ roſarum, & vini auſteri, ana vnc. j. & dimid. Hæc læuiga, & excipe miuæ aromatizatæ vnc. iij. vel iiij. & additis gummi arabici aſſati, drac. vij. coquantur igni lento ad mellis craſſitudinem. Quibus in mortario diu per miſce puluerem prædictum, donec totum fiat viſcoſum tempore vtendi ſuffitur ligno aloes panno illitum. C D

† *humidi foliorū lauri.*

MANA. DVo hæc de Gallia nuncupata efficaciter adſtringerent, ſimul, & roborarent, ſi recte pararentur. Tortellarum de ſeni.) Id eſt panis bis cocti.

SYLVII. RARVM vſu præterquam in Gallia, vbi repertum quibuſdam videtur, & inde vocatum, alijs autem a trochiſcis galliæ moſchatæ quos recipit. Ramich compoſitio quædam eſt in trochiſcos redacta. Si ſuccum foliorum mentæ pro myrti, vt quidam codices habent, miſceas, calidius non multo minus adſtringens medicamentum euadet. Læuigare autem, vt Græci λειοῦν eſt ſicca in A puluerem tenuiſſimum: humida autem curioſe terere, & frangere, qualia hic male interpres terere iubet tanquam in puluerem. Nam in puluerem abire non poſſunt, niſi ſiccata, aut largæ ſiccorum copiæ permiſta.

COST. DE Gallia. *Quid velit, cum in veteri verſione meminit ſucci foliorum myrti humidi, & foliorum lauri, non conſtat. Si enim recentia folia intelligit, atqui, ipſo etiam tacente, nouit quiſque non trahi ex aridis rebus ſuccum, ſed reuocandum eſt in memoriam, quod in tract. de ſuccis antea docuit, ſuccum ex rebus, quoque elici proprio humore ſpoliatis, ſed in alieno tamen liquore maceratis. Id in myrto quoque, & lauro fieri poteſt, quorum propterea proprium hic ſuccum videtur quærere, vt qui aſtringendi, ſiccandiq́; vim habet non inſtrenuam, quam ex iiſdem aqua vinoúe maceratis expreſſus ſuccus non habet. At ſi hoc velit Meſue* B *adeo tamen arida hæc ipſa ſunt folia etiam recentia, vt uix ex ipſis folis niſi tenerioribus, & germinibus aliquid exprimi poſſit, ob id veteres, authore Dioſcoride, aſperſo vino, aut cęleſti aqua exprimebant. Tu ex recētibus contuſis deſtillatione ſuccum elicies, ſed non pari tamen in aſtringendo, & deſiccando facultate. Quare ſi extractum ex ſolis folijs ſuccum non habueris, ad ſeruandas huius medicamenti vires myrteis folijs contuſis myrti eiuſdem ſtillatitiam affundes aquam, & laurinis lauri, iū vero expreſſo ex ijs ſucco vteris. Quod ad calcem laminæ meminit, corium intellige, cui inducendum eſt emplaſtrum.*

MESVE.

C EMPLASTRVM alterum de gallia ad affectus eoſdem, ſed a cauſa calida profectos. Recipit galliæ, ramich, foliorum, & ſeminis roſarum, rhois, ſantali albi, & rubri, ſpodij, ſanguinis draconis, electri, balauſtij, capitum granatorum, hypocyſthidos, acaciæ, corticum mandragoræ, ana dra. ij. caphuræ, drach. ſemiſſem; tere omnia tenuiter: ad hæc † polentæ, † baccarum myrti, gummi arabici, aſſati, tenuiſſime tritorum, ana † vnc. dimidiam, macera in ſucci vuarum agreſtium, † vnc. vna, ſucci capreolorum vitis agreſtis vnc. ij. ſucci extremitatum myrti, & aceti, ana † vnciis, iiij. quibus adde miuæ acidæ, vnc. ij. vel iij. & coque igni lento ad glutinoſam craſſitiem. Tunc pulueres prædictos his diligenter miſce. D Ex hoc portio alutæ illita tempore vtendi ſuffiatur xyloaloe.

† *Sauich hordei.* † *granatorum* † *drac. iij.* † *al. vnc. ii.*

MAN. SAVICH.) Latine polenta, græce.

SYLVII. RARISSIMVM hic vſu eſt, quod opinor in his regionibus frigidis, & victu non modo largiore, ſed etiam ob cœli inclementiam crudiore vtentibus, venter, intemperie frigida fere laboret, haud fere calida, qua ratione hyeme pituitam in nobis augeri ex Hippocratis placito demonſtrat Gal. lib. de nat. hu. etiam ſi ventres, vt hyeme, ſic in regione frigida ſint calido innato calidiſſimi. Tamen ob componendi magnam difficultatem ad artis ſuæ ſpecimen candidatis: perſæpe ipſum archipharmaci imperant.

COST. ALIVD de Gallia. *Gallia magna hic ſumenda ad eoſdem ferè vſus commendata, ad quos hoc ipſū emplaſtrū proponitur. Per capita granatorū citinos intellige-*

telligerem, niſi balauſtiorum quoque meminiſſet: quare acini detracta carne proponi videntur omnibus eius ſtirpis partibus in aſtringendo valentiores. Succus ex tremitatum myrrhæ humidæ, male in veteri verſione legitur pro myrti recentis ſūmis germinib. Myrti grana ſunt, nō baccæ, vt Syluius vertit, ſed duriora ſemina, quæ inſunt baccis, alioqui bacca in tenuiſſimum puluerem, vt iubet, vix ducentur.

MESVE.

EMPLASTRVM relatū ad Andromachū podagrā, gonagrā, iſchiadem, & reliquos articulorum dolores antiquos, ac eorum tumores, & laterum: ſcirrhumque ſplenis, & hydropem iuuat. Recipit autem ſepi arietum, picis, ana drac. xviij. gummi pini, vnc. viij. ſandarachæ, auripigmenti, aluminis ſciſſilis, calcis viuæ, ana drach. iij. ammoniaci vnc. ij. ammoniacum ſuper ignem diſſoluatur vino rubro, eique adde olei libras ij. & reliqua probe pulverata.

MAN. IN doloribus gallicis eſt valde efficax. Auripigmenti rubei.) Dioſcor. ſandarachæ. Et citrini.) Id eſt, arſenici naturalis, non factitij: nunc auripigmentum vocant primum: ſecundum non facile inuenias. Iameni.) Id eſt, quod Græci ſchiſton, Latini ſciſſum, vulgo plumacium, vel de pluma.

SYLVII. AVIC. v. can. idem deſcribitur, Auripigmentum rubrum eſt ſandaraca Dioſc. & Gal. rarum. Citrinum vero ſpeciatim auripigmentum, ſeu arſenicum naturale, non factitium. Arſenicum album addit Auic. In doloribus a lue Hiſpanica eſt efficax.

COST. AD Andromachum. *Legitimum auripigmentū, & ſandaracham in eadem ſæpe gleba videre eſt, eiuſdem vtrumque facultatis cenſet Dioſc. ita vt ſi eorum alterum non inueniatur, vt Manardus ſentit, ſubſtituere alterum liceat. Temperatur hoc loco ſandarachæ auripigmenti, & calcis viuæ violentia, quæ exurere ſolent, ſæpo maxime hircino, & oleo, tum vero etiam pice, atque ammoniaco, licet enim calefacere hęc quoque ipſa, & ruborem parti inducere ſoleant, quia tamen minus calida ſunt addita excellenter calidis tanquam frigida de eorum calore remittunt.*

MESVE.

EMPLASTRVM alterum Andromachi cauſticum. Recipit aquæ ardentis (quæ eſt aqua ſaponis) lib. iiii. ſeminis oryzæ, & frumenti excorticati, ana vncias vii. macera in vaſe vitreo bene obſtructo, donec granis diſſolutis totum fiat muſcoſū: ſerua, ſed diebus ſingulis ligneo baculo moue, & obtura: exceptum cortice auellanæ, vel arundinis, vel cera pertuſa, & parti admotum, tribus horis, aut eo plus, cauterij vice vlcerat, & vrit.

MAN. VICEM habet cauterij, ſicuti, & alia permulta per chymicā artē inuenta. Tribus horis.) Caute agat medicus, vbi admouet huiuſcemodi vrentia, crebro que locum inſpiciat. Vidi ego quandoque ex minore quam trium horarum mora, difficillima facta vlcera, cum patientis damno, & agentis verecundia.

E SYLV. IN cauſticorum vſu partis natura diligenter expendenda eſt, ne altius, aut latius, quam opus eſt, vis cauterij recepta, vel effuſa, illæſas partes, aut ſenſu exquiſito præditas, aut vaſa magna attingat. Expende item præter cauterij vires, etiam carnis habitudinem. Nā dura, denſa, ſenſu obtuſo, prædita, qualis ferè foſſoribus, nautis, agricolis, baiulis ineſt, valentiora ferre poteſt: contraria etiam minoribus valde offenditur in corporibus delicatis, candidis, mollibus, qualia puerorum, ſpadonum, mulierum, & quorundam virorum. Medicamenta verò cauſtica, quæ ſolida ſunt, vt ex calce viua, & fæce vini vſta, vt agunt tardius, tamen agunt diutius, ſi longa actione eſt opus: & minus prompte diffluunt. Aqua ardens hodie fit alumine, ſale petræ, chalcitis deſtillatis, vt ars chymiſtarum docet: alij alia miſcent.

Triticum, & oryza putredine acrimoniam acquirunt, ſeu eſſentiæ tenuitatem, ſed cum ſint minora, aquæ ardentis vehementiam nonnihil obtundunt. Hæc enim ſi legitima eſt, etiam laminas tenues auri, argenti, & aliorum metallorum paucis diebus in calcem deurendo diſſoluit.

F COST. ALTERVM Andromachi cauſticum. *Cum tā larga ardentis aqua menſura, quæ proponitur, valde ſuſpicor, ne liquidiori, ac minime conſiſtenti ſub ſtātia euadat medicamentum, ac propterea, ne in cauſtici nuncupati vſum commode venire non poſſit. Eius robur ex propoſita ardenti aqua præſertim pendet, cuius vim triticum quoque, & oryza in lentum ſui ipſorum corpus excipiunt, & prope partem cui apponuntur eon ſeruant integram, fereque aduentitio ſuo calore veluti fermentata adiuuant. Aqua autem ardentis nomine, ea abſolute intelligitur, quæ ex vino deſtillato elicitur: vt te aquam vocant, hic ſaponariam quærit, alia etiam ex alumine, chalcantho, nitro factitio, conficitur, ad argentum aurumque a rebus alijs ſeparandum, ipſa quoque in mali moris vlceribus non ſine fructu vſurpata.*

G

MESVE.

EMPLASTRVM ſinapinum Democriti ad podagram, gonagrā, iſchiadem, ipſamq; arthritidem oſtocopon, hemicraniam, obliuionem, lethargum, ſi a cauſa frigida proficiſcuntur. Sinapi cum aceto tritum diu miſcendum, cum æquali portione ficuum pinguium aqua calente horis 24. maceratarum, & ita expreſſarum, vt nihil in his humoris ſit reliquum. Si valentius vis, duplum ſinapi miſceto: ſi imbecillius, etiam triplum ficuum. Admotum parti, tollatur priuſquam vlceret, niſi etiam vlcerandi eſt neceſſitas, vt materia profundior foras trahatur, & vacuetur. Penuria ſinapis, ſtercus caprinum pridie aceto maceratum (quod etiam ad hydropem, & ſplenis duritiem: & dolorem eſt efficax.) Adduntur interdum ſtercus columborum agreſtium, enulæ radix, ſemen naſturtii, baccæ lauri. Tuncque non ſoli hydropi, & tumori ſplenis confert, ſed etiam reliquorum viſcerū affectibus frigidis, & flatulentis.

H

CHR. EMPLASTRVM ſinapiſmum deſcriptionem Democriti non eſt in vſu: tamen eſt conueniēs, maxime in paſſionibus de materia frigida phlegmatica in profunditate contenta, ſicut in iſchiatica paſſione, & hoc in declinatione.

MAN. SINAPISMI creber apud antiquos vſus, ad materiam longioribus in affectibus extrorſum euocandam.

dam. Ad venam ſciaticam, &c.) Archigenes in vetuſtis fere omnibus. Sit ſinapis pars vna, & ficuũ alia.) Si mediocri eges ſinapiſmo: ſi imbecilli, pone ficuum p. 2. ſinapis partem. Syriacum, & Ægyptũ ſinapi præfert Paulus. Schibalæ.) Caprinum videlicet ſtercus. ſunt expeditiores ſinapi, proprie autem ſunt iſchiadicorum. In corporibus boni ſenſus, & quorum in cute languor non eſt, panis, loco ficuum congrue apponitur. Fimo columbarum agreſtium) Hoc ſe crebro vſum ait Aetius: apponitur autem ſtomacho, & ventri in longis eorum affectionibus. Valet præcipue iſchiadicis, & podagricis, & omni membro reſoluto, vel refrigerato, in lethargicis, & alijs deſipientijs. Valet etiã ſecundũ Paulum epilepſiæ, vertigini, maniæ, ſi capiti apponat': ſin thoraci, aſthmati, orthopnœæ, tuſſi antiquæ, catarrho antiquo: ſi vtriq; capiti videlicet, & pectori. Sinapi ante aceto infuſum, vt quidam faciunt, debilius facit ſinapiſmum: vbi abſtuleris, ablue: & ſi dolor ſit magnus, & bullæ, appone cũ linteo ſuccum maluæ, vel fœnugræci, & poſt roſaceum cerotum cum ceruſa. In reſolutis qui non ſentiunt, crebro detergere, & reſpicere oportet, ne immodice agas.

SYLVII. Efficax fuerit hic ſinapiſmus, & φοινιγμὸς, ideſt rubrificatio in affectibus pituitoſis, & profundis, vt iſchiade, iam tamen declinante. Cum enim potenter attrahant, non modo ex parte, ſed ad partem periculoſa ſunt hæc remedia in corpore plethorico, aut cacochymo, ante exquiſitam vacuationem. Eiuſmodi remediorum per ſinapi, thapſiam, vel eius loco ſemen naſturtij in vetuſtis, & frigidis, & profundis, & contumacibus affectibus, frequens eſt vſus apud Gal. in methodo, & lib. comp. ph. p. Stercore columbarum agreſtium etiam in ventris affectibus longis crebro ſe vſum ait Aetius. Efficax idem eſt paralyſi, lethargicis, & poroſis affectibus, epilepſię, vertigini, maniæ, capiti admotum: aſthmati, orthopnϾ, tuſſi antiquæ, catarrho antiquo, thoraci. Valentius multo viceerat ſinapi tritum, & per ſe admotum, vt Gal. docet lib. 3. temper. quam aceto fractum obtuſum. Ablato autem ſinapiſmo, partem ablue, ſi dolet multum ob ampullas, cremorem, vel ſuccum maluæ, vel fęnugræci ex linteo impone, ſuperdato ſplenio ex cerato roſaceo cum ceruſa. In paralyticis autem, quia non ſentiũt, crebro pars tergenda, & obſeruandum ſinapiſmi effectum, ne plus quam oporteat, in partem agat.

COST. Sinapinvm. *Ficus aridæ temperato calore cõcoquunt, & diſcutiunt, ſiccitate autem detergunt, tenuium partium ſunt, vt altius eorum vis, præcipue acriorum, ſubeat, quo nomine ad excitandas in cute bullas ſponte ſua ineptæ ſunt, præſertim aqua maceratæ, fuere tamen in ſpaſmis vſurpatæ veteribus, vt materia, qua ob earum lentorem ſinapi commode exciperetur, quas propterea in aqua decoquebant, vt molliori, & liquidiori conſiſtentia eſſent ad ipſum ſinapi excipiendum aptiores. Sinapi autem aceto macerabant, nõ adaugendæ acrimoniæ gratia, quando maceratum languidius euadit, ſed ad ſinapi penetrationẽ, quæ res, & ſi dubitatione non caret, quod acetum acerrimum ſi calens parti alicui molliori admoueatur, calorem ruboremque illi inducit, rationi tamen non diſſentit. minus enim acre additum acriori eius hebetat vires, vere ergo ſinapiſmum fortius reddit ſinapi non maceratum, niſi forte aceto aut vino deſtillato maceretur, quod veteres non norunt.*

MESVE.

Emplastrvm ex fermento deſcriptum à Democrito. Fermentũ eſt multorum emplaſtrorum, & aliorum inſignium remediorum materia: idq; quo eſt vetuſtius, eo præſtantius. Fermenti, & mellis portio æqualis:

A viſci querni pars ſexta: ammoniaci in aqua fœnugræci, aut lacte arboris mori, & pauca fæcę olei veteris diſſoluti pars octaua miſceatur: fitque emplaſtrum, ſpinas, & ſurculos extrahens, ac etiam oſſa fracti cranij, meningibus infixa etiam profundius.

Favfel.) Auellana inda, vel alia res indica, de qua Simon Genuenſis. Sief meniſthe.) Glauciũ a Græcis vocatur. Et rumpit apoſtemata.) Tumores præter naturam qui diſcuti nequeunt, ad ſuppurationem ducit. Dubeleth. Eos ſcilicet qui iã ſuppurati, rũpit. Baurach.) Nitrum, naturale tamen, non factitium. Pau. ad rumpẽda apoſtemata. Fermenti, axungiæ, vnc. v. ſalis vnc. iiij. reſinæ vini vnc. iij. ceræ vnc. iiij. aphronitri vnc. j. ammoniaci vnc. ij. mellis vnc. vj. ſaponis vnc. ij quod efficax certe eſt in his, qui ferrum pauent. MAN.

B

Horvm effectorum partem plurimam fermentum per ſe efficit, vt etiam ſpicula ex oſſibus euellat: valentius autem hæc præſtat: miſtis his, quæ vel calorem eius remittunt, vel intendunt, aliasq; facultates. Ad rumpendos autẽ abſceſſus, id eſt phlegmonas ſuppuratas, vel etiam abſceſſuum genus alterum, in his, qui ferrum metuunt, aut quibus ferrum non eſt tutum, ob neruos, aut vaſa inſignia propinqua, vel iſto vti potes, vel eo quod Paulus ſcribit ex fermento, axungia, ſale, reſina, pice, cera, aphronitro, ammoniaco, melle, ſapone. SYLVII.

Ex fermento. *Fermentum contrarijs qualitatibus præditũ acoris cuiuſdam frigidi, & caloris ex putredine orti particeps moderate calidum euaſit, eſt autem tenuium partium, licet cum lentore ſummo, quare citra morſum, quæ in imis ſunt partibus, extrahit, & digerit, proptereaque recte pro multorum medicamentorum materia vſurpatur, quæ aculeos, & fractorum* COST.

C *oſſium ſquamas ex alto euocant, qualia hunc in locum veniunt nonnulla. Inter hæc præcipuũ eſt viſcum quercinum ad humores etiam craſſiores foras ducendos, diffundendos, ad digerendos commendatum, quo nomine liberatis multitudine humorum corporis meatibus, facilem quoque parare oſſium ſquamis exitum poteſt. Sed & ammoniacum dum emollit in halitus humores diſcutit, & putrem carnem exedit, ad extrahenda infixa facilem viam parat, quod & fænigræci decoctum facit, lac etiam mori, quod hic ſubſtituitur ſenugræco, quum acre ſit, attenuat, & calore cuti inducto foras uocat, cuius locum qui lac ficus vſurpãt, inconſulto agũt, quum id, licet vi foras trahendi præditum, exulcerando tamen ſit moleſtum. Additur etiam amurca, quam decoctam ex oleo omphacino ad mellis conſiſtentiam, dentes extrahere teſtatur Dioſcorides.*

D

MESVE.

Vel fermenti pars vna: ſucci mentę, & abſinthij, ana pars dimidia: aceti, aut ſucci vuarum agreſtiũ, aut extremitatum vitis, aut cydoniorum pars quarta: macis, caryophyllorum, ligni aloes, maſtiches, ſpicæ, foliorum roſarũ, abſinthij ſicci pars octaua, drach. j. miſce, igni coque in emplaſtrũ, quod vẽtriculũ, & hepar admodũ aperte iuuat.

Vel fermenti pars. *Quæ intemperies partium corrigunt, hæc yſdem robur afferre dicuntur, quũ imbecilli-* COST.

imbecillitas intemperiem ſequatur. Vt igitur hoc ex iis conficitur, quorum alia calida alia frigida ſunt, ita inter calfacientia, & refrigerantia eſt quiddam medium, & vt vtranque intemperiem calidam frigidamq; ventriculi ac iecoris corrigat eſt aptum, humidam autem maxime oppugnat, quod ex ijs conſtat, quæ omnia deſiccant: eadem vero etiam aſtringunt, quo nomine laxato ob ſuperfluum humorẽ viſceri dẽſando conducet.

MESVE.

VEL fermenti adhuc acidi pars vna, ſucci intybi, aut ſolani, aut vuarũ agreſtium, aut cacuminum vitis, & aceti ana pars dimidia, farinæ hordei pars tertia: trium ſantalorum, foliorum roſarum, ſpodij, fauſel (id eſt auellanæ Indicæ) † trochiſci diaglauciu, boli Armeni, ana pars ſexta. ſucci portulacæ, & muccaginis pſyllij, quantum ad comprehendenda hæc ſufficit. Emplaſtrum id hepatis, & aliorum viſcerum phlegmonas mire compeſcit.

F

† *Aeſ momurha.*

COST. VEL fermenti adhuc acidi. *Hoc aſtringendo inſigni cum refrigerio viſceribus confert laxis, & calida intemperie affectis. Pro fauſel, quod adhuc ignoratur, aut recens coriandrum, vt Syl. aut tantũdem ſantali alicuius ſubſtituerẽ, licet rurſum ſantalorum omnium genera hic proponat. Pro ſief memithe, quod eſt glaucium Græcorum, qui ſuccum plantaginis ponet, eiuſdem ad refrigerãdum, & aſtringendum facultatis, non puto erraturum.*

MESVE.

VEL fermenti, mellis, olei, lactis muliebris, vitelli ouorum pares portiones: coquit, & maturat phlegmonas, abſceſſusque rumpit. His ſi bdellium, & hordei farina miſcetur, ſpinas extrahit: idque valentius, ſi his diſſoluta galbani pars dimidia iungatur. Valentius item facit † nitri naturalis ſexta pars, ſtercoris columbini, & gallinacci, ana pars quarta.

† *boarach.*

COST. VEL fermenti mellis. *Poſſunt hæc, & calore quo prædita ſunt temperato coctioni tumorum conferre, & lenta, emplaſticaque ſubſtantia, quæ cutis meatus occludunt, in tumida parte putredinem excitare, atque tumoris diſruptionem moliri. Quod ſi bdellium quoq;, & chalbanum emollientis, & coquentis vtrumque facultatis, ac propterea hordeum licet frigidum, glutinoſa tamen, & obſtruente ſubſtantia præditum addideris, facilius quidem ad pus tumor deducetur, parte autem ob puris euacuationem laxata, etiam aculeos parti infixos extrahere paruo negotio poteris, minori autẽ addito nitro, ac columbino, & gallinacco ſtercore, vt ſubdit, quod hæc cutim attenuando, & exulcerando, licet violentius, infixis parti corporibus laxiorem exitum parant.* H

MESVE.

VEL fermentum ex aceto, & ſale coctum, hepatis, & lienis affectibus multis eſt ſaluberrimum. Nam ficuum, ammoniaci, E bdellij, portio æqualis, fermenti, præſertim aceto diſſoluti, pars dimidia: foliorũ rutæ, & fructus tamaricis, & nitri, ana pars quarta, ſimul bene miſta, lienis tumorem admota mire diſſipant.

COST. VEL fermentum ex aceto. *Vere hoc in lienis tumoribus ſi aliud quidpiam præſtantiſſimum eſt, neque immerito. Primum quidem acetum licet frigidis partibus multis præditum, non expers tamen eſt putridi caloris, tenuiſſimæ autem ſubſtantiæ gratia, quæ præſtat, ammoniaci ac bdellij emollientem, & concoquentem, & diſcutientem vim in duriores partes quam penitiſſime inſerre potentiſſimum eſt, accedente etiam fermento, cuius vis eſt foras, quæ alte inſident euocandi, & accedente ſale, quod fermento tenuiorem minuſque lentam ſubſtantiã dum comparat, eius facultatis adiuuat penetrationem. Sed, & rutæ folia diſcutiunt, & tamariſci, fructus lienes duriores abſumunt, tum vi qua incidunt, & detergunt, tum aſtrictione, qua confirmato liene laxiori, ne aliunde quoque inutiles ſuccos excipiat, efficiunt.*

MESVE.

QVOD ſi excrementa viſcerum ſiccanda ſunt, fermentum, ſulphur, ſal, cinis ſarmentorum vitis miſta, & admota id præſtabunt: idque valentius, aſphalto addito: valentiſſime autem euphorbio. Hæc Democritus, & præterea non pauca de facultate fermenti veteribus expertiſſima, quæ omnia narrare prolixum fuerit. G

COST. QVOD ſi. *Hoc, & hydropicis, & œdematoſis partibus magni eſſe vſus poteſt diſcutiẽdo, & ſiccando, præcipue addito aſphalto, & maxime euphorbio, cuius quia certum non præſcribit pondus, quod euphorbium ignea violentia exurit, meminiſſe oportet.*

MESVE.

EMPLASTRVM filij Zachariæ, iuncturarũ tophos ac nodos duros mollit, diſſoluit, & craſſa, lentaque, pulmonis, & thoracis excrementa expectorari magis habilia reddit. Recipit ceræ flauę, medullæ cruris vaccę, adipis anatis, & gallinę, muccaginis ſeminis lini † pares portiones: olei lini quantum ſufficit: valẽtius facit addita muccago althææ, & fœnugræci † pari portione, & oleum leucoij lutei loco olei lini, vel cum eo. Efficacius quoq; reddes, ſi œſypum, & † ichthyocollæ muccaginem addideris.

† *an vnc. aq. vel vnc. aq. s.* † *partes æquales.* † *glutini zanahan.*

MAN. EMOLLIT, ſed non eſt valde potens, niſi omnia addantur, quæ hic ſcribuntur. Glutini zanahan. Intellige, vt ſupra.

SYLV. ID emplaſtrum ad ſcirrhos omnes partium omnium emolliendos mirabile, ſi omnia hæc acceperit. Nam prius eſt imbecillius, præſertim ſi multa eſt durities, & corpus durum ac denſum.

COST. FILII Zachariæ. *Vt propoſitum hoc loco medicamentum efficacius reddatur, muccum addi iubet ex althea, & ſænugræco. Atqui,quū exprimatur muccus ex althea tum radice tum ſemine, vtrum horum ſumendum ſit,non explicat. Verum,licet vtrumque nō temere aſſumi hoc loco poſſit,ex radicibus tamen, vt ſumas conſulo, quum muccus altheæ, abſolute proponitur, eiuſcemodi enim ſucco magis affluunt radices, & tepido calore ſeminibus ſunt ſuperiores. Cæterum eſt hic vt mireris, quomodo propoſitum emplaſtrum ad propoſitos affectus, ad articulorum inquam nodos,atq; ad craſſa thoracis excrementa efficacius reddi hic author aſſerat, addito altheæ ſucco, quem, quando refrigerantis non obſcure facultatis eſſe in Serapione legitur, obſcurare potius aliorum lenientium,atque emollientium vim poſſe probabile eſt. At non ſolum altheę, ſed vna etiam ſænugræci ſuccum, ac præterea oleum leucoij pro oleo lini ſubſtitutum efficacius reddere medicamentum ſcribit, vt propterea ſi forte althea ſuccus ſeorſum minus eſt ad hæc præſtanda aptus, cum alijs tamen ſit aptus, ſed eſt tamen tota althea planta Galeno digerendique,laxandique atque idem phlegmonas difficiles concoquendi vi prædita, quos vſus,ſi planè frigido eſſet temperamento,non præſtaret. Quod ſi obijcias altheam,quo nomine calidis inflammationibus adiumento eſt, eo cenſeri frigidam. At crudum cū ſuccum parti appoſitum refrigerare facile conceſſerim,coctum tamen pręſertim cum oleo lini,vel leucoij, non eſſe frigidum, contendam, frigidiorem enim eius vim præter hic olei commiſta genera,ignis moderatur, non reprimit ergo althea hoc loco, aliorum vim, quæ emolliunt ac diſcutiunt,ſed tum emplaſtica vi in ſeipsā quodammodo aliorum vim excipiens, & diutius conſeruans, tum molli ſua ac leni ſubſtantia eſt illis adiumento. Porro illud hic repetam pro glutine Zanach nō conuenire, ichthyocollam, ſed quercinum aut myxinum potius vis cum.*

MESVE.

EMPLASTRVM diaphœnicon ventriculum, & hepar firmat, ob id lienteriam,& dyſenteriam hepaticam adiuuat. Dactyli ſicci,xl.panis biſcocti drachm.v.biduo macerentur vino odoro, poſt cum dactylis tere permultum, carnis cydoniorum in vino coctorum vnc.j. deinde miſce ceratum ex ceræ vnc.ij. & olei roſati,& nardini, ana vnc.iiij.factum, tundendoque in mortario permiſce. Poſtremo maſtiches,thuris, abſinthij Romani ſicci, ana drac.ij.& ſemis,aloes,macis, calami aromatici, ſpicæ nardi, myrrhæ,acaciæ, galliæ,ramich,ana drachm.j. ladani drachm.ij. tundendo iterum perfecte miſceantur. Vtendi tempore ſuffiatur xyloaloe, priuſquam parti admoueatur. Satius autem fuerit maſtichen, & ladanum ceræ,& oleis prius miſcere: poſtea,vt dictum eſt,emplaſtrum facere.

CHR. EMPLASTRVM diaphœnicon confortatiuum ſtomachi,& hepatis eſt multæ excellentię. De ipſo tamen ponuntur duæ deſcriptiones,quarum hæc eſt prima,quæ eſt temperata,attinens alicui caliditati,ſecunda vero eſt attinens frigiditati. Et virtus

A huius primi diaphœniconis eſt principaliter confortare ſtomachum,& hepar, & alia nutritiua relaxata, & debilitata virtute digeſtiua,ac etiam contētiua,vnde confert fluxui cibali,& hepatico,& in prędictis diſpoſitionibus cōmuniter eſt vſus eius. Et nota,quod Thomas aliter præparabat hoc emplaſtrum, nihil tamen de nouo addendo,vel diminuendo,ſed ſolum pōdera diuerſificādo,ideo ſic gloſſabitur. Rec.ceræ citrinæ vnc.ij. alias, vnc.viij. olei roſati, olei nardini, ana vnc.iiij.alias lib. 1.dactylorum ſiccorum numero. xl. vel cxl.tortellarum de ſeeni id eſt panis biſcocti, vel aſſati.drach.v.alias drach. xx. deinde duobus diebus in vino odorifero fundantur. Et, Recip.carnium cytoniorum non complete decoctorum in vino pontico drach.viij. alias drach.lxxx. & tere cum dactylis contritione vltima,& miſceantur cum croco,& con-
B tundantur in mortario donec aggregentur,deinde ſupra ſparge maſticis, olibani, abſinthij romani ſicci, ana drach.ij. ſemiſ.alias drachmas nouem, ligni aloes,macis,myrrhæ,aloes, ſpicæ,acaciæ,gallæ quercus, ramich,& eſt compoſitio ex gallis, & paſſulis calami aromatici,ana drach.i.alias drach.ij. & iterum conterantur donec miſceatur, deinde extende ſuper pecia, & ſuffumiga cum xyloaloe, & poſtea pone ſuper ſtomacho, & viſceribus ſecundum exigentiam diſpoſitionis curandæ, & de melioribus operationibus eſt, vt maſtix,& laudanum cum cera,& oleis miſceātur, & ſic cum cæteris fiat emplaſtrum. Et quia aliquando reſeruatur, expedit, vt mollificetur cum oleo de ſpica, vel de maſtice, vel citoniorum ſecundum exigentiam diſpoſitionis curandæ.

C CALIDIVS eſt, quam id quod ſequitur, & ideo antiqui noſtri vocabant calidum. MAN.

THOMAS de Garbo cydonia in vino auſtero infra modum cocta miſcet,& gallam quercus, nōn galliam. Si autem ſeruatum duruerit, molliendum oleo de ſpica, vel maſtichino, vel cydoniorum, pro morbi natura. Ἔμπλαστρον φάρμακον διὰ χαλκίτεως Galeni, ab his maxime diuerſum eſt, vt diximus in vnguentis. SYVLII.

DIAPHOENICON. *Dactylos, vt etiam in ſuperioribus quibuſdam, ſiccos deligit, vt qui pinguibus, & mollibus aſtringendo præualeant. Hos vero, quum vino cum biſcocto pane maceratos, vnaque cotoneorum carnem, vt conteras iubet, non tamen, vt ſimul omnia conteras ſuadeo, difficile enim teres. Sed contuſis antea ſeorſum cum pane dactylis, cotonea confundes, hæc vero ſemicocta ſere vt quidam conſulunt, etiā ſumerem, vt quæ aſtringant magis, vinum autem quo ea ipſa coquenda ſunt, odorum author quærit, nimirum*
D *tale quod tenuiori ſua ſubſtantia, aſtringentem huius medicamenti vim viſceribus inferat, id quod vinum odore infirmum præſertim auſterum non præſtat. Itaq; non eos quidem improbo, qui auſterum vinum ſumunt gratia aſtrictionis; ſed vt odoratum ſumant ſuadeo, tale autem eſſet maluaticum auſterum.* COST.

MESVE.

EMPLASTRVM diaphænicon. Alexandri, ventrem totum inferiorem, ne aliarum partium recrementa ſuſcipiat, roborat, coctionem iuuat: ob hæc vomitum, choleram morbum, lienteriam, dyſenteriam hepaticam, iuuat. Recipit dactylorum maturitati propinquorum † vnc. v. panis biſcocti vnc.j. carnis cydoniorum † ſine oſſibus.

in

in vino auſtero coctorum vnciam vnam, & dimid. ſtyracis (maſtiches) ladani, ana † ſemunciã: acaciæ, omphacij, florum labruſcæ, roſarum, ſantalorum citreorum, myrrhæ, xyloaloes, ramich, ana † ſemunciam: ceræ vncias quatuor, olei roſati vnciam xv. vini auſteri quantum ſufficit ad infundendum infundenda. Suffi xyloaloe vtendi tempore. E

† drach.iij. | † drach.iij. al drach.v.

CHR. EMPLASTRVM diaphœnicon deſcriptione Alexandri, hæc eſt ſecunda deſcriptio attinens frigiditati, quæ vbique præparatur, & eſt in vſu, & eſt magis conueniens diarrhœæ, quam præcedens, qui eſt fluxus maxime cholericus: & eſt conueniens dyſenteriæ, & fluxui hepatico, quæ fit debilitate virtutis digeſtiuæ, & contentiuæ hepatis, & inteſtinorum, confert etiam ad ſuperfluum fluxum, vel vomitum, & colyricam paſſionem, & ad malitiam digeſtionis.

MAN. HOc vocabant noſtri patres frigidum. Aliſtimbre.) Id eſt, concoctionis.

SYLVII. EMPL. hoc, & ſequens in Alexandro Tralliano non lego, ſed lib.iij. in podagra, emplaſtrum phœnicinum ex palmularum vnc x. coquendo diſſolutis in olei vncijs octo æſtate: hyeme vndecim.

COST. DIAPHOENICON Alexandri. *Omphacium denſatum hoc loco expetit, cum aridis rebus enumerans, alioqui quaternæ eius liquidi drachmæ parui eſſe vſus poſſunt. Oenanthen quoque, id eſt labruſcæ flores ob eandem rationem aridos aſſumes.*

MESVE.

EMPLASTRVM Alexandri ex allijs, vẽtriculi, & reliquorum viſcerum affectus a flatu, aut pituita cruda, craſſa, & lenta natos, abſceſſumq́; ventriculi, & hydropẽ incipientem iuuat. Accipit ſpicarum allij mundatarũ vncias tres, & dimidiam, ſtyracis, bdellij, aloes, ana vncias tres, terebinthinæ vnc. iiij. axungiæ porcinæ recentis, adipis anſeris, ana vncias quinque, maſtiches, thuris. ana drachmam vnam, & dimid. euphorbij † vnc.j. & dimid. croci vnciam dimidiam, ceræ flauæ vnc. xij. olei nardini, & vini odoriferi quantum ſufficit.

† al vnc.ß.

MAN. Hoc vim habet diſcutiendi, ſimul, & molliendi.

SYLVII. EMOLLIT, ac diſcutit, eſtque anodynum: coctionem adiuuat, roborat partes præſertim frigida intemperie laborantes.

COST. ALEXANDRI ex allijs. *Allij ea eſt vis præſertim crudi, vt cauſtici medicamenti ſit loco. Proximis ab hinc menſibus obſeruauimus, qui muliercula ſuaſu ad quartanam, ſecundo digiti annularis vtriuſque internodio allij crudi integram ſpicam vinculo arcte alligarat, acriter doluiſſe excitata veſica, qua non ſumma tantum cuticula, ſed ipſamet craſſior cutis a ſubiectis partibus abſiſteret. Crudum autem an coctum hic ſit ſumendum, quum non ſcribat, crudum puto velle, vt quod efficacius.*

MESVE.

EMPLASTRVM Ariſtarchi, ventriculi, & aliorum viſcerum intemperiem frigidam, flatus, humorem frigidum, & inde natos affectus, hydropem, inflationem, laterum tenſionem dolorificam corrigit. Recipit ceræ flauę vnciam vnam, terebinthinæ vncias ſex, axungiæ porcinæ recentis, adipis anſeris, medullæ cruris vaccæ, ana vncias quatuor, bdellij, myrrhæ, thuris, ſtyracis, opopanacis, aloes, maſtiches, ana vnciam vnam, & dimid. ammoniaci vncias tres, colophoniæ † vnc.vij. aluminis vnciam vnam, ſpicæ nardi drachmas ſex, folij, calami aromatici, euphorbij, F baccarum lauri; ana drachm.vij. olei balſami libram vnam: olei nardini, & vini odoriferi. q.ſ.

EMPLASTRVM relatum ad Ariſtarchum eſt multum in vſu, & vbique pręparatum reperitur, & eſt conueniens ad calefaciendum ſtomachum hepar, & omnia alia membra nutritiua, & ad ſubtiliandum, & reſoluendum materias phlegmaticas craſſas in eis contentas, & ventoſitates, quæ in his continentur. Et confert ad hydropiſim tympanitem. Eſt etiam ſedatiuum dolorum, qui fiunt a prædictis cauſis, vſus tamen eius eſt poſt digeſtionem talium humorum, & earum aliqualem euacuationem. Conuenit etiam ſtomacho debilitato ex defectu, & reſolutione calidi naturalis in virtute digeſtiua ſuperaddita mala complexione frigida. Et nota, quod loco olei balſami, ſumi-
G mus oleum de ſpica, colophonię, id eſt picis græcæ. CHR.

HOc efficaciam maiorem habet, quam id quod præceſſit, in molliendo, & diſcutiendo. MAN.

INTERPRES Meſue multis in vſu id affirmat, cocta iam materia, & magna ex parte vacuata, Mediolanenſibus ſcilicet. Nã Ticini, quæ vrbs eſt vicina, vſu eſt rarus. Hic prorſus inutitatũ eſt, quanquã ſit ad molliendũ, & digerendũ, quã præcedẽs, valẽtius. SYLVII.

ARISTARCHI. *Plura hic diſcuſſoria ſunt medicamenta, quam in ſuperiori, at ſi euphorbij ſeſcunciam ſumpſeris in ſuperiori: ſi item allij, crociq; in diſcutiendo vim expenderis, quæ in illo large recipiuntur, hoc illo ipſo non multo efficacius cenſebis.* COST.

MESVE.

H

EMPLASTRVM Oribaſij ad tumores etiam duros hepatis, lienis, chæradas. Recip. lithargyri vnciam dimid. ceræ vnciam vnã, reſinæ vncias quinque, ammoniaci vncias tres, ladani vncias duas, ariſtolochiæ, thuris, galbani, caſſuthæ, ana vnciam vnam, & dimid. aloes vnciam vnam, olei antiqui, & aceti ſcyllitici quantum ſufficit.

Recip. lythargyrij vncias quatuor, ceræ vnc. octo, reſinæ vncias quinque, ammoniaci, drachmas tres, confice vncias duas, ariſtolochiæ vnciã vnam, & dimidiam, aloes vnc.j. thuris maſculi, cuſcutæ, galbani, ana drachmas duodecim, olei antiqui, & aceti ſcillitici quantum ſufficit. Confice ſicut diximus. ANT. Verſio habetur.

Con-

MAN. CONFICE.) Id eſt, ladani, Cuſcutæ.) Vel error A hic eſt, vel non eſt Oribaſij: ſiquidem eius tempore Cuſcutæ vox ignorabatur. Emplaſtrũ Oribaſij aliud. Si cum aceto ſcillitico componatur, maiorem vim habet molliendi: ſiccum ſucco apij, diſcutiendi.

SYLVII. ORIBASII eſſe non videtur, quod eius tempore caſſuthę vox fuerit ignorata: aut error ſubeſt.

COST. ORIBASII. *Si caſſuta, vt ait Serapio, ex planta cui adhæret, vires varias ſumit, ea hic ſumenda erit, non quæ in pratis paſſim aut alibi (nam, & in vuis pendere obſeruauimus) ſed quæ linũ vincit.*

MESVE.

EMPLASTRVM alterũ Oribaſij idem pollens. Rec. ammoniaci in aceto ſcil- B lino duos dies macerati vnc. duas, lęuiga per ſe: poſtea tere cum cerato, & ceræ flauæ vnc. ij. olei chamæmelini, & irini, ana vnc. iiij. croci drachmis quinque. Si pro aceto ſcillite ſuccum apij habeat, ſpinæ ex linteolo impoſitum, rigori febrili confert.

QVIA hic ſuccus digerit potentius, acetum ſcil. magis incidit, tenuat, mollit, vtrumque in vſu eſſe deſijt.

ORIBASII alterum. *Ammoniacum ſcillino aceto biduo macerari iubet: tum vero conteri ut fiat ſicut puluis, intelligendum hoc, vt diligentiſſime ex aceto ſcillino diſſoluas, ſic & in emplaſtro ex gallia ſuperius quædam humida conterenda ſcribit, vt ſint ſicut puluis, admonens ea eſſe ad ſummam tenuitatem redi-* C *genda. Acetum autem ſcillinum, quod in emolliente hoc proponitur medicamento, tantum abeſt vt molliat, vt potius acrimonia, qua vehementer incidit, & diſcutit, molles partes abſumpto humore quo madeſcunt, aditu ouat, dum inſigniter diſſecando, atque attenuando ammoniaco, & emollientibus reliquis vt altius eorum vis ſubeat, vim præbet. Neque vero, quod ait Manardus, & ex eo Syluius, quia apij ſuccus potentius quam acetum ſcillinum digerat, propterea ad rigorem in febre, emplaſtrum hoc vt non ex aceto, ſed ex apij ſucco paretur, admonet. longo enim interuallo in digerendo ſcillinum acetum apij ſucco præualere quotidiano docemur experimento, quo craſſiſſimam pituitam incidi, attenuari, & diſcuti huius aceti vſu obſeruamus, quod apij ſuccus non præſtat, neruorum igitur gratia a ſpinali medulla ſcillinum acetum interdicitur, quod neruis acetum omne ſolet eſſe aduerſiſſimum.* D

MESVE.

EMPLASTRVM de meliloto, mollit duritiem omnem ventriculi, hepatis, lienis, viſcerum, & reliquorum. Recipiunt meliloti vncias ſex, florum chamæmeli, comæ abſinthij, ſampſuchi, fœnugræci, baccarum lauri, radicis altheæ, ana drachmas tres, ſeminis apij, ameos, cardamomi, ireos, cyperi, ſpicæ nardi,

† al. dr. 9. s. caſiæ, ana † ſeſquidrachmam, ammoniaci drac. decem, ſtyracis, bdellij, ana drachmas quinque, terebinthinæ, vnciam vnam, & dimidiam, ficus A pingues duodecim, ſepi caprini, reſinæ, ana vncias duas, & dimidiam, ceræ vncias ſex, olei ſampſuchini, & olei de ſpica quantum ſufficit, aquæ, cui incocta ſunt fœnugræcum, chamęmelum, melilotus, quanta erit ſatis exquiſita aliorum infuſione.

EMPLASTRVM de meliloto ſub hac deſcriptione, vbique reperitur, & eius principalis virtus, & operatio eſt ad mollificandum, & ad leniendum omnem duritiem, quæ eſt in ſtomacho, & hepate, & in ſplene, & alijs nutritiuis. vnde confert tenſionibus hypocondriorum, quæ fiunt a ventoſitate recluſa: Eſt enim primum attinens alicui caliditati, & non ſuperfluæ, & eſt reſolutiuum, anodynum, & ſedatiuum dolorum, nec accedit ad gradum B caliditatis, ad quem accedit emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum, & ideo ab iſtis tanquam a leuioribus in prædictis paſſionibus eſt inchoandum. CHR.

VERA meliloto caremus, ex qua ſi componeretur longe excellentius eſſet. Sed nec cum vulgari paratum viribus caret: diſcutit enim, emollit, & inflationem aufert. Paul. τὸ διὰ μελιλώτου croci, nardi celticæ, cyperi, cardamomi, murrhæ, ana drachm. ij. meliloti lib. j. ceræ lib. iij. terebinthinæ lib. j. cyprini olei lib. iij. gleucini lib. ij. bdellij vncias ſex. Aliqui, & cypheos vncias duas, vini quantum ſufficit. Gal. lib. viij. de comp. med. ſecundum genera, addit ammoniacum, & acetũ, & in ponderibus differt. MAN.

CLEMENTIVS emollit, & reſoluit flatus, & alias materias ex ventriculo, hypocõdrijs, & partibus alijs, quam emp. Ariſtarchi ob id eſt ab eo incipiendum, ſiue lenire dolorem, ſiue tenſum laxare, ſiue plenius diſcutere tibi eſt propoſitum. Id vbiq; C vſu eſt frequentiſſ. Diuerſum ab hoc malagma Aſclepiadis eſt διὰ μαλαγμάτων apud Galen. Nardi Galliccæ, cyperi, myrrhæ, ana drac. x. ameos, cardamomi, croci, terebinthinæ, ana drachm. viij. meliloti, ammoniaci, ana drach. xl. cypheos ſacrati drachm. xv. ceræ mina vna: vini odoriferi hemina vna, ad ſtomachicos, hepaticos viſcerum dolores. Aliud Andromachi διὰ μαλαγμάτων ibidẽ Paulo poſt, huic ſimile habet Paulus, ſed ammoniaco, & aceto caret, ponderibuſque variat. Vera melilotum deſiderat Manardo. Radicis althææ ſubſtantia miſcetur, non mucago. Ficus teruntur cum decoctione iſta, & colantur. Bdellium, & ammoniacum, vt ſtyrax, poſſunt puluerari, vel decoctionis iſtius vnc. ij. diſſolui, colari, coqui ad aquæ conſumptionem. Huic decocto formatas iam offas parumper immittere ſolent. Olei vnc. dimid. ſufficit ad comprehendenda, ſed durius mox, & friabile euadit. Vidi factum cum duabus olei vncijs molliculum, & tenerum, ſed adhuc fragile. Vidi etiam ex vnc. vj. admodum flexile, & ductile. Si primum ſequaris modum, vtendi tempore oleo eſt molliendum. Omnes tamen modi pro varijs ſcopis ſunt optimi, vt Galen. SYLVII. *Lib. 8. c. ph. p. & 6. vide totum.*

EX meliloto. *Eſt hoc vſus ad propoſitos affectus* D *miri. Sed adeo obſcure, ne dicam confuſe, proponitur, vt mirum non ſit, quum vbique locorum paretur, diuerſis tamen vbique modis parari, quæ res, ne eundem vbique euentum ſpectemus, etiam efficit. Ceterũ, ſi neglecto ordine, quo hæc à ſuo authore ſcribuntur, diſtinguantur ſingula, recte, vt puto reparabitur. Quæ huius emplaſtri materia ſunt alia infundenda, alia diſſoluenda, alia terenda, alia ſunt eliquanda. Infundi debent melilotus, & fœnum græcum. horum enim ſemina (quæ abſoluto fœnigræci, & meliloti nomine ſumenda ſunt) dura, & lenta ſunt ſubſtantia, quæ vt ex arte eorum ſeruatis viribus contundi poſſint, macerari prius debent. Infundenda item eſt althææ radix, quæ ſi teratur, vt aliquibus placet, ſucci, & lentoris illius expers, qui ad emolliendum quæritur, nullo fructu vſurpatur. Infundi item aridæ ficus debent, vt molliores* COST.

reddita

ADDITIO.

Iſtud vnguentũ dicitur aureum, quia optimum & excellentius eſt inter vnguẽta, ſicut aurum inter alia metalla. Gilbert' Anglicus in capitulo de cura arthreticæ habet vnam aliam deſcriptionem vnguẽti aurei.

MAN. RESINÆ colophoniæ.) Vel totum ſimul coniunctim pro vna re intellige, vel per reſinam, pineam, per colophoniam, eam quæ ex Colophone adfertur.

SYLVII. ID vnguentum ab auri pretio, & colore: eſt enim præſtantiſſimum. Miror quoſdam colorem hunc illi cinnabrio vulgari tribuere, cum illud non recipiat. Reſinæ, colophoniæ, pro vna re legi poteſt coniunctim, vel pro duabus reſina ſcilicet pinea, & colophonia, quæ ex colophone Aſiæ minoris vrbe afferebatur.

COST. AVREVM. *Reſina abſoluto nomine veteres uelle videntur terebinthinam, quaſi inter reſinas omnes principem. Sed quando meminit etiam terebinthinæ, recte pineam Manardus ſumit. qui colophoniam pro ea ſumunt, non etiam errant, quamuis colophoniam non reſinam, ſed picem, quia ſolidior eſt, communis ſit vſus nuncupandi.* F

MESVE

VNGVENTVM ex ceruſa ſanat ambuſta, eryſipelata, ſcabiem ſiccã, & vlcera calida (vt quæ bilis vſta, & pituita ſalſa excitauit.) Recipit ceruſæ, lithargyri, ana vnc. vj. plumbi vſti, ſcoriæ argenti, † ana vnc. dimidiam, maſtiches, thuris, ana drach. ij. & dimidiam, olei roſati, aceti albi, ana quantũ ſufficit. tritis omnibus in mortario, affunde paulatim nunc oleum nunc acetũ, ſemper mouendo, donec pingueſcant (velut nutrita) Si argento viuo eget affectus, eius adde drach. v. & etiam ſi opus eſt, æruginis drach. ij. G

† drach. iij.

Si in indiget prurit[illegible] argenti viui drachm. v. adde.

CHRI. VNGVENTVM de ceruſa ſub iſta deſcriptione non eſt in vſu. ſed vnguentum quod vulgariter dicitur album ab omnibus. cuius hæc eſt deſcriptio. Rec. ceruſæ vnc. ij. olei roſati quantum ſufficit, & fiat vnguentum in mortario. qnidã addunt modicum aceti, & eſt conueniens, & quidam addũt etiam vnc. j. lithargyrij, & eſt etiam cõueniens. qualitercũque preparetur, primum quod eſt ſine aceto, & lythargyrio, eſt ſine mordicatione, & maxime ſi ceruſa primo fuerit abluta cum aqua roſata, & eſt conueniens quibuſcunque malis complexionibus calidis factis à caliditate ſolis, vel ſtrictura calciamenti, vel à fricatione ſuperflua cum calefactione mala, & cũ aliquali excoriatione, ſicut etiam ſæpe cõtingit membro virili poſt coitum cum fœda muliere. Secunda deſcriptio cui additur modicum aceti. & conuenit talibus diſpoſitionibus, non tamen multum profundis, nec in membris neruoſis. Et deſcriptio tertia eſt maioris deſiccationis cum eiſdem virtutibus infrigidando, & vlcera conſolidando, & ſigillando cum quibus cõiungitur exceſſus malæ complexionis. H

ADDITIO.

Iſtud vnguẽtum eſt in vſu, ſolum ſub nomine vnguẽti de ceruſa ad phlegma ſalſum. ſed quando medi-

E cus ordinat vnguentum de ceruſa ſimpliciter, intelligitur vnum aliud, quod nunc communiter ab aromatarijs diſpẽſatur ſub nomine emplaſtri de ceruſa, & fit ex oleo roſato, & ceruſa partibus æqualibus aſſumptis, bulliendo ſimul adinuicem vſque ad reductionem paſtæ, ex qua fiunt magdaleones.

MERDASENGI. (Id eſt, lithargyri. Scoriæ argẽti.) Spurcitia in omni metallo ſic vocatur, ſed argentea vocatur helcyſma à Dioſcoride. Argenti viui.) Vbi argentum viuum tractas, caue ne principalia membra eius vim præſentiant: Ziniar.) Id eſt, æris æruginẽ. MAN.

HOC vnguentum eſt rarum vſu: in eius locum receptum eſt vnguentum hoc album, ſeu potius emplaſtrum de ceruſa. Ceruſæ lotæ vnc. ij. olei roſati q. ſ. Fiat vnguentum in mortario crudum. Alij & olei roſati portionem æqualem coquunt ad emplaſtri conſiſtentiam. Valentius fit, ſed mordax, pauco addito aceto. Sunt qui ſiccantius reddunt, etiam lithargyri adiectis vncijs ij. & caphuræ drach. ij. & albuminibus duorum ouorum, & aceto pauco. Intemperiem calidam ſedat, vlcera & excoriationes à calore ſolis. SYLVII.

EX ceruſa. *Terenda ſeorſum, & metallica, & lachryma. metallica vero non omnia. ceruſa enim ſetacco traycitur. ſed quæ metallica teruntur, non ſimul, ſed ſeorſum ſingula terenda ſunt. plumbum vero vſtum in cote etiam læuigandum eſt, affuſo ad igneam vim temperandam, atque ad tenuiſſimam illi comparandam ſubſtantiam, aceto. Si hydrargyron addendum ſit, vt miſceri poſſit reliquis, me etiam tacente, extinguendum eſſe antea, ſatis conſtat. extinguitur vero id tum varijs modis, tum cum ſaluię ſucco, aut aceto acerrimo diutius in mortario agitatum.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM † ſericinum vtile ad vlcera putrida, excoriationem, vſtionem, ſic fit. adde vnguento ceruſſæ prædicto † ſerici † drach. j. & s. aloes, myrrhæ, ana vnc. s.

† Siric.

† al. vnc. i.

† Syricum.

ISTVD vnguentum raro in vſu habetur, & dicitur ſyricinum, quia cum vnguẽto de ceruſa ſupra ſcripto adduntur ſyrici drachm. j. & dimidiam aloes, myrrhæ, ana drachm. iiij. CHRI.

HOC neminem vidi vtentem, validum tamen puto, atque longe validius, ſi ſericum vteretur. MAN.

VSV rarum eſt, tametſi efficax ſit, efficacius futurum, ſi ſericum vſtum pro crudo acceperit. SYLVII.

SYRICINVM. *Pro ſyrico ſericum intelligunt Manardus, & Syluius, quod etiã vſtum magis probant. fortaßc tamen minium vulgatum, id eſt ceruſam vſtam author intelligit, quam ſyricon, & ſandyca Græci, Arabes ſarcbon, & ſyrengi appellarunt.* COST.

MESVE

VNGVENTVM Aegyptiacum magnum, vlcera antiqua, & fiſtulas terget, carne mortua, & putredine expurgat. Recipit † æruginis aur. v. mellis aureos quatuordecim, aceti acerrimi, aur. vij. coque igni ad iuſtam craſſitiem. Addunt aliqui thuris maſculi triti, aur. ij. & dimidiam.

† Vulg. ſeru. aru.

VNGVEN-

CHRI. VNGVENTVM Ægyptiacum magnum, ſæpe & multum habetur in vſu, ac præparatur: & eſt coloris rubei, ne ab infirmis cognoſcatur propter colorem floris æris, qui eſt viridis. terrétur enim multum ex vnguento viridi, quod eſt compoſitum ex flore æris, qui color remanet in ipſo, quia non decoquitur: ſed flos æris cum decoquitur, colorem rubeũ acquirit. & ideo hoc eſt rubeum, quia flos ęris decoquitur. & eſt fortiſſimæ deſiccationis, & corrodit carnẽ additam malam, & mundificat vlcera mala ſordida à ſuperflua ſanie. Iſtud vnguentum ægyptiacũ, quod fit abſque oleo, eſt maioris deſiccationis, & abſterſionis, quam viride, ſed viride eſt maioris corroſionis, non obſtante, quod componitur cum oleo, quia ipſum plus ingreditur de viridi æris. Eſt etiam magis penetratiuum ratione olei, quod ingreditur ad partes vlceris.

MAN. HOc in frequenti vſu eſt vulnerarijs medicis, ſolentque vnguentum de melle appellare. Floris æris.) ſunt veluti milij ſquamæ ſponte ab ære cadentes, quum panes æris aqua refrigerantur.

SYLVII. ID vnguentum vſu admodum frequens, valentiſſime ſaniem ſiccat, ſordem deterget, carnem abſumit, præſertim ſi oleo caret, ac viride fit ob crudam æruginem. Si vero cocta ſimul eſt, rubrum fit, & moderatius vnguent. nec ægros terret: præſertim ſi oleum acceperit, quamquam crudum cum hoc non ſit mitius. Nã æruginem recipit largiorem, cui oleum in partes penitiores aditum parat: vide melius ex ærugine vſta lib. 2. c. ph. g. Diuerſum ab Ægyptijs, & fuſcis emplaſtris in fine lib. 3. c. ph. g. deſcriptis, & ab Ægyptia fabas Ægyptias recipiente lib. 3. comp. ph. Ex Galen. tamen lib. 3. meth. & lib. 2. c. ph. g. de viridib. emplaſtris ſumptum eſt.

COST. AEGYPTIACVM magnum. *Aeruginem hic pro æris flore ſumit Syluius, quæ quamuis eadem prædita facultate, eam tamen non quærit author, & acrius etiam mordet. Benignius medicamentum hoc reddunt, qui æs vſtum, vulgo ferrettum hiſpanum ſubſtituunt, vt minus mordax, detergendo autem, & ſiccando præſtantiſſimum.*

MESVE.

VNGVENTVM Tripharmacum ſarcoticum, & epuloticum. Lithargyros lęuiſſime tritus, oleo viciſſim, & aceto paulatim affuſis in mortario, mouetur ad iuſtam craſſitiem.

MAN. HOc quoque frequentiſſimum eſt, & vocant expertum. TRITI ſicut alcohol.) Id eſt, ſubtiliſſime. Galenus primo libro de medic. comp. ſecundum genera, hoc dupliciter parari docet: per hydrelœon videlicet, & oxelœon. Addit, & tertium per œnelœon. Docet quoque ibidem vſum crudi lithargyri.

SYLVII. VNGVENTVM de lithargyro, & emplaſtrum tripharmacum Gallis vulgo dicitur. Galen. libro 2. capit. ph. g. facit cum hydrelæo, & oxelæo, & œnelæo docetque ibidem vſum crudi lithargyri.

Alij lithargyri nunc crudi, nunc aqua roſarum loti, vnc. iij. aceti vnc. j. & dimidiam: olei roſati q. ſ. terunt in mortario ſine cera, vt vnguentum de ceruſa. Vtrumque coquendo etiam fit cum pauca cera, vt ſolidius, & tenacius euadat, ſed minus tunc refrigerat. Prodeſt ſcabiei, & citius vlceribus, vt vnguentum ceruſæ primum. Vtrumque triphar. Meſueeſt in vſu: illud expertum: hoc coctum quidam vocant.

A TRIPHARMACVM. *Hoc, dum confluentes ad vulneratam partem humores refrigerando reprimit, & qui fluxere tenuiores ſiccat, & ſordes deterget, gignendæ carnis, & cutis præſidium eſt. at vbi cauum ſit vlcus ob eandem refrigerandi, & reprimendi facultatem, id infirmius efficit.* COST.

MESVE.

VEL Lithargyri, † aceti ana vnciam vnam, olei vncias duas, coque igni lento, ad craſſitiem. † Triti ſicut alcohol.

VNGVENTVM tripharmacum, ſub hoc nomine non eſt in vſu, ſed ſub nomine vnguenti de lithargyrio vſitatur, & confert vlceribus, cum qui- CHRI.
B bus coniungitur mala complexio calida. confert ſcabiei vlceroſæ, & generaliter omnibus diſpoſitionibus, quibus confert primum vnguentum de ceruſa dictũ ſuperius, & maxime ſi lithargyrium lauetur cum aqua roſata, cuius hæc eſt deſcriptio. Recipe lithargyrij triti ſicut alcohol, vncias iij. aceti vnc. s. olei roſati, quantum ſufficit. Fiat vnguentũ in mortario, abſque cera, ſicut vnguentum de ceruſa dictum ſuperius. Fit etiam quandoque vnguentum de ceruſa, & oleo roſato per decoctionem, vt acquirat ſoliditatem maiorẽ, adhærentiam aliqualem ad membrum, cui applicatur, ſed tunc non eſt tantæ infrigidationis, & maxime, quia in eo debet addi modicum ceræ. Et ſimiliter poteſt fieri vnguentum de lithargyrio, oleo roſato, & modico ceræ ad eaſdem intentiones, de adhærentia ad membrum, & ipſius ſoliditate cum prædictis virtuti-
C bus, non tamen cum ſimili infrigidatione, ſicut ſi fiat in mortario.

HOc coctum vocant, & in eundem vſum habent priori ſplenio ſuperpoſitum. MAN.

TRIPHARMACVM aliud. *Eſt hoc ſuperiori magis ſarcoticum, minus vero epuloticum, quòd tum olei, & illius etiam veteris, largius affuſi, tum decoctionis gratia minus refrigerat, ac denſat cutim.* COST.

MESVE.

VNGVENTVM Pſoricum Alexãdri, pſoram, id eſt, ſcabiem ſanat, impetiginem à pituita ſalſa, cutis aſperitatẽ, & alia cutis vitia terget. Recipit ceru- *Alph. pſoricon.*
D ſæ, lithargyri pſorici, aloes, croci, cadmiæ argentariæ, argenti viui extincti, ana portionem ęqualem cum oleo oleandri, & aceto q. ſ. Fiat ſicut vnguentum de ceruſa.

ISTVD vnguentum non eſt in vſu. Auicen. in ij. can. de ipſo facit cap. ſub nomine faſiuricum, & dicit, quod eſt medicina ad ſcabiem facta ex lithargyrio, calcadis ideſt vitriolo viridi, & aceto. vnam tamẽ aliam deſcriptionem ponit hic Meſue. CHRI.

RELATVM ad Alexandrum.) Pro Climia. Cadmia intelligenda, de qua Dioſcorides. Per alſeſiricon intellige pſoricon, de quo ſtatim. Oleum de oleandro.) Nerion vocatur à Dioſcoride, roſandrum à Latinis, vt ipſemet dicit: alij rhododendron. MAN.

SYLVII. OLEANDER Dioſcor. dicitur nerion, alijs rhododendron. Latinis roſandrum. Pſoricum Dioſc. fit ex chalciteos partibus duabus, cadmiæ parte vna, tritis cum aceto: Gal. autẽ ex chalciteos partibus duabus, lithargyri parte vna. Meſue vero aliter.

COST. PSORICVM Alexandri. *Oleãdri foliorum ſuccus ab Auicenna ad ſcabiem, & aſperitatem cutis probatur. Ex eodem ergo ſucco, vel folijs in oleo decoctis oleum parabis hoc loco expetitum. Quod valere hoc vnguentum, ait in vetere verſione ad phlegma craſſum, non temeraria coniectura Syluius vertit pituitam ſalſam: quando ex eo genere humoris impetigo ferè oritur. fortaſſe tamen pituitam craſſam author poſuit, eius nomine mobiles illos intelligens nodos, qui gummi nomine nuncupati paſſim ex eius pituita genere, licet accedẽte interdum atro humore, oriuntur. quos hydrargyro, quod in hoc vnguentum traducit, diſſolui ſæpe obſeruauimus.* F

MESVE.

PSORICVM medicamen compoſitum ad fiſtulas, cancros, ſcabiem ſiccam, lepram, carnis putridæ incrementum. Recipit lithargyri albi, chalcanthi, ana partem .j. æruginis partem dimidiam, terantur die vno in ſole æſtiuo cum aceto acerrimo paulatim affundendo. Deinde in vaſe vitreo probe obſtructo condantur ſub fimo diebus xl.

Vetus interpretatio. Confectio alpheſiricon, quod eſt medicamẽ compoſitum ad fiſtulas, & cancrum, & malum mortuum, & delet additionem carnis putridæ, & ſanat ſcabiem ſiccam. Recip. lithargyrij albi, G chalcanthi ana partem .j. floris æris partem dimidiam. terantur cum aceto vehemẽter forti in ſole tempore æſtiuo ferè per diem vnum, ſemper autem modicum addendo acetum. Deinde ponatur in vaſe vitreo, & ſtringatur os eius, & ſepeliatur in fimo diebus xl. Deinde adminiſtretur.

CHRI. HANC confectionem vt iam dictum eſt deſcribit Auic. in v. cano. cui tamen addit Meſue florem æris.

MAN. PSORICON.) Græce dicitur, & ſecundum Dioſcoridem recipit chalciteos p. 2. cadmiæ p. 1. & teruntur cum aceto. Iuxta Galen. chalcitis partes duas, lithargyri vnam.

COST. PSORICVM. *Valentiſſimum eſt hoc profecto ad affectus propoſitos, ſed inſigni mordicitate, & doloris diuturnitate, quo partes affici moleſtiſſimum. quare vtilius commiſto cum proxime deſcripto vnguento, quam ſeorſum vteris.* H

MESVE.

VNGVENTVM vlcera ſanans antiqua, dyſepulotica. Recipit aloes, myrrhæ, ana partes æquales. tere cum ſucco abſinthij, chelidonij, plantaginis, ad mellis conſiſtentiam. ex linamento adhibe.

CHRI. ISTA confectio non habetur in vſu. & dicitur cõfectio vnguenti. ſimiliter & præcedens, quia fit ſi- E ne oleo, & cera, ſed reducitur ad ſpiſſitudinem vnguenti cum ſuccis, vel alio liquore.

Hoc nullibi vidi parari, putarim tamen non inutile. MAN.

HOc ſine oleo, & cera fit: in vſu non eſt tamen eſt efficax, & paratu facile. Efficacius multo reddit Meſues cap. de aloe, ſi paucus ſanguis draconis miſceatur. SYLVII.

VNGVENTVM ad vlcera. *Chelidonij radix acrior detergendo, ac ſiccando reliquis eius herbæ partibus validior. quare ſi huius ſuccum ſumpſeris, efficacius reddes medicamentum.* COST.

MESVE.

F HYSSOPI ceratum diateſſarõ, deſcriptione Democriti, valet ad mollificationem omnis duritiei, & nodoſitatis, quæ fiunt in membris, & apoſtemata dura, & duritiem iuncturarum, & dolorem hepatis, & ſplenis, renum, matricum, & veſicæ. Recip. ceræ citrinæ, terebinthinæ. ana drach. xij. olei irini vncias iiij. hyſſopi humidæ † vnc. ij. *† vnc. j. ſ.* Et ex eis fiat vnguentum. & adminiſtretur.

ISTO ceroto diateſſaron vtuntur nõnulli ſub nomine ceroti de hyſſopo humida, & dicitur diateſſaron, vt iam dictum eſt de theriaca diateſſaron à quatuor rebus, ex quibus componitur. Ioan. Anglicus in cap. de dolore iuncturarum in cura guttæ melancholicæ habet vnam aliam deſcriptionem. CHRI.

G HOc facilius parari poteſt, quã huius generis alia, nec erit minus vtile. MAN.

HYSSOPI ceratum diateſſaron. *Emollire, & concoquere maxime poteſt, ob idque dolori viſceris non inutile eſt, cuius ex craſſiori, crudiorique materia ſit ortus. Sed & irini olei nomine diſcutere flatus poteſt, ſi ex ijs proueniat dolor.* COST.

MESVE.

CERATVM Gal. ſtomachicum, ventriculum, & hepar roborat, horum dolorem a frigido lenit, appetentiam excitat, coctionem iuuat. Recip. roſarum, maſtiches, ana drachm. xx. foliorum H ſiccorum abſinthij drachm. xv. ſpicæ nardi, drachm. x. trita tenuiſſ. ceræ vnc. iiij. olei roſati lib. vnam, & ſemiſſem. liquentur hæc igni, & aqua roſarum diu lauentur. iterum liquẽtur & lauentur vino veteri, & auſtero, et ſucco cydoniorum, & aceto pauco, poſt miſceantur reliqua, & fiat ceratum.

ISTVD cerotum apud nonnullos habetur in vſu, cui ſi addatur parum galliæ aleſanginæ inuenitur in ipſo virtus mirabilis ad confortandum ſtomachũ. CHRI.

QVOMODO in aqua roſarum, ſi Galeni tempore non fuerint inuentæ noſtræ hæ aquæ, potes decoctum intelligere. Cerotum tamen Gal. quo aſſidue vtebatur, deſcribitur ab eo lib. 8. de compoſit. medic. ſecundum loca, & à Paulo hoc modo. Ceræ albæ vnc j. MAN.

vel

vel æſtate drach. vij. aloes, maſtiches drac. j. olei omphacini, vel nardini, quantum ſufficit. Si vero pluri egent ſtypſi, adde omphacij drach. j. aut abſinthij, & tertium cum his hypocyſtidos, & œnanthes, & rhu, id eſt, ſumachi ſuccum.

SYLVII. CERATVM hoc ſtomachicum apud Galen. nondum legi, ſed ad eſt, quo aſſidue vtor, inquit Galen. initio lib. 8. c. ph. p. & lib. 8. metho. & poſt eum Paulus: recipit autem vnguenti nardini optimi, ceræ ponticæ amaræ, vel alterius ponticæ, vel tyrrhenicæ (quæ alba eſt ablutione.) vel alterius odore, & pingui, ſed lotæ ana vnc. Romanam vnam, ſeu drac. viij. æſtate vero ceræ tantum drach. vij. liqua in vaſe duplici refrigerato deinde, & raſo adde aloes, maſtiches, pulueris mali ... ana drach. j. vel paulo amplius, non tamen vltra ſeſquidrac. Quod ſi maiore eſt aſtrictione opus, cum ſcilicet tanta eſt imbecillitas, vt ne cibum quidem continere poſſit, auge maſtichen ad ſeſquidrac. vel adde omphacij tantundem, vel abſinthij ſuccum, vel ... & præter hæc interdum hypocyſthide, & œnanthem, id eſt, vitium ſylueſtrium germen cum floribus, & ſuccum rhois. vel dum ceratum conficis, hæc miſcenda ante aloë, maſtichen, vtrœque ceræ, & nardini vnguenti pondus pro reliquorū portione augēdū, vt ſi quatuor ex alijs drac. colligantur, cerati nardini vnc. ſint iij. ceræ quidem duæ, vng. nardini etiam duæ, præſtantius fiet, ſi ſpicati vnguenti, vel foliati ſumptuoſorum Romæ medicamentorum aliquid addas. Potes etiam loco nardini maſtichinum, vel melinum optimum, & recens miſcere. Quod ſi ventriculus intus vritur, ita, vt affectus phlegmonæ ſimilis in eo conſiſtere videatur, fiat ceratum ex oleo melino cum maſtiche, vel hypocyſthide, vel balauſtijs, vel ... id eſt palmularum carne, & alijs, quæ ventriculum refrigerare, & firmare ſunt idonea. Ad rem vero præſentem commodiſſimum ſemper deliges, intentus dictis ſcopis. Meſue autem in ſuo, pro aloe roſas, folia vero abſinthij, pro ſucco, ſpicam nardi cum oleo roſato pro vnguento nardino ponit, horum tamen doſi, vt maſtiches immodica. Poteſt tamen parari ad robur ſtomachi in febribus, aut ipſius phlegmone. Quod ex Gal. citat Nicolaus, emplaſtri formam habet, & ſimplicia permulta non eſſe Galeni acute declarant.

COST. CERATVM Galeni ſtomachicum. *Oleū roſaceū, & roſaceam aquam ad calidarum intemperierum refrigerium vſurpamus, quin, & cotoneorum quoque ſuccus refrigerat, admirandum ergo, quod huiuſce generis medicamenta in hunc traducat locum, vbi frigidæ intemperiei ventriculi præſidium pollicetur. Sed oleum roſaceum temperatæ eſt facultatis tum olei gratia, tū etiam roſarum, in quibus calidæ aliquæ ſunt partes, præterea vero abſinthium, maſtiche, ſpica, & vinum vetus calefaciendo prodeſſe poſſunt. Non hæc tamen ſi frigidior ſit intemperies, ſunt ſatis. Sed & nardinum, & ſpicatum oleum, & alia eiuſcemodi in præſentem rem addi poſſunt.*

M E S V E.

CERATVM diapente, ſpaſmum, & neruorum, iuncturarumq; tumores duros, & nodoſos lenit, accipit ceræ flauæ vnc. iij. † ſtyracis liquidi drach. ij. terebinthinæ vnc. j. † mucaginis ichthyocollæ, vel gummi hederæ, olei irini quantum ſufficit.

† Sepia. † Mucilaginum vel glutinis zanach vnc.

CHR. ISTVD cerotum eſt in vſu, ſed non multum. Quid per gluten zanach intelligatur, ignoratur, nonnulli tamen moderni dicunt, quod eſt colla piſcium, alij vero aliud: de eo tamen certius dicetur infra in emplaſtro magno diachylon.

MAN. HOc formam habebit cerati recentiorum, ſi exiguum quid addatur irini olei, ſi plus, cerotum fiet antiquorum. Sigiæ.) Id eſt ſtyracis, vt ſuperius dictum eſt Glutinis zanaham.) Forte gummi hederæ.

A RARISS. vſu. Ceratum erit hoc veterum, ſi plus olei accipias: ſi recentiorum, ſi minus. SYLVII.

COST. DIAPENTE. *Muccaginem, ſeu gluten Zanach, Sylnius ichthyocollam, vel gummi hederæ vertit, alij muccum cochlearum intelligunt, quo loco ex hederæ fortaſſe gūmi, quod inter pſilothra a Dioſc. reponitur, & exurentis facultatis agnoſcitur, ſperare aliquid in conuulſione liceret cum reliquis diſcuſſorijs, & emollientibus: at ichthyocollam, vel cochlearum mucum, quem ad conuulſionem, ad nodoſq; ac neruorum, & articulorum tumores duros præſtare vſum poſſit, non aſſequor. Quam vero etiam cōſulto ichthyocollæ ſubſtituat aliquis gummi hederæ contrariæ prorſus naturæ? Nobis quid ea ſignificet uox, non ſatis conſtat, eius tamen loco ammoniacum hoc loco ſubſtituerem, aut etiam viſcum quercinum, quod ea Arabica dictio quibuſdam ſonat, hoc enim tum molliendo, tum coquendo, & ex alto foras extrahēdo conferre in his affectibus, aliquid pōt.*

M E S V E.

CERATVM Alexandri ventriculum, & ventrem reliquum inferiorem roborat, ab hisq; duritiē diſſipat. Rec. comarū abſinthij, thuris, ana drach. x. ammoniaci, ſtyracis calamitæ, ana drach. xij. ſpicæ nardi drachmas tres, ceræ vncias quatuor, olei chamæmelini quantum ſufficit. Ammoniacum, & † thus vino horis vigintiquatuor macerentur, oleum, & cera liquentur igni, reliqua trita, & creta inſpergantur.

† At ſtyracem.

C Cerotum Alexandrinum optimum, ſtomachum confortat, & membra nutritionis, & aufert duritiem ipſorum, bonum, & expertum. Recipe cimarum abſinthij, olibani, ana drachmas decē; ammoniaci, ſtyracis calamithæ, ana drachmas duodecim, ſpicæ drachm. iij. & ceræ drachmas quatuor, olei chamæmillæ quantum ſufficit † olybanum, & ammoniacum in vino ſufficienti per diem, & noctem infunde, abſinthium autem, & ſpicam tere, & cribra, oleum vero, & cerā ſolue ſuper ignē, & cum eis reliqua miſce.

Vetus verſio ſic habet. † ſtyracem.

CHR. ISTVD cerotum apud Mediolanenſes multum habetur in vſu, multum vtile eſt ad ea, quæ in textu ſcribuntur.

MAN. D STORACIS calamitæ.) Styracem calamiten vocat Galenus eum, qui intra calamos ferebatur, nunc deſijt ferri, ſed loco eius habemus ſiccum vocatum.

SYLV. MEDIOLANI in vſu eſt frequenti, dignum quod etiam alibi vſurpetur. Cera ex oleo liquata, ammoniacum vino vigintiquatuor horis maceratum, & ad mellis craſſitiem coctum, per ſe miſcetur: deinde pul. tenuiſſ. adduntur. Quod ſi ſtyrax, & thus pinguia, & mollia ſunt, etiam diſſoluenda.

COST. ALEXANDRI. *Quum abſinthij comam hic proponit, non aliud quam fruticoſum cum ſemine caulem ſumerem. Quum vero ammoniacum, ſtyracem, thus in debita vini menſura infundi iubet, vix tantum eſt ſumendum vini, quantum ad eadem poſt macerationem diſſoluenda ſit ſatis.*

E

MESVE.

ALTERVM eiuſdem valenter ſcyrrhos diſſipat, articulorum, & neruorum omnium dolores, & affectus diuturnos a frigido natos, & cõtractiones, & paralyſin, & torturam. Recipit caſtorij, euphorbij, piperis longi, & nigri, ana vnc.j. ammoniaci, opopanacis, ana vnc.j. & ſemiſſ. medullæ cruris cerui, & vaccæ, ana vnc. ij. terebinthinæ vncias vj. ſtyracis liquidi vnc.j. adipis gallinæ, & anatis, & anſeris, & porci, ana vnc.j. & dimidiam, ceræ lib.j. olei veteris, nardini, irini, laurini, chamęmelini, leucoij lutei, ol. naphthici, ana vnc. octo, olei balſami, vnc. quatuor, vini veteris quantum F ſufficit ad macerandum medicamenta ſicca. Efficacius fit, ſi addas oeſypi vnciam iiij.

MAN. HOc ſi bene paretur valde idoneum erit ad duros tumores, & præcipue Gallicos, articulorumq; dolores. De naphtha habes apud Dioſcoridem capite de aſphalto.

SYLV. EST efficaciſ. & magno ſucceſſu in vſum venit ad diſſipandum tumores duros, & articulorum dolores, præcipue a lue Hiſpanica.

COST. ALTERVM eiuſdem. *Sperare profecto ad propoſitos neruorum affectus frigidos plurimum ex hoc licet, non conficietur autem ſine magna opera, & ſumptu. Oleum naphthicum vere petroleum non eſt, pro eo tamen petroleum non temere vſurpetur. Pro balſami* G *oleo illud ſumas licet, quod ad huius operis calcem oleũ philoſophorum vocatur, alioqui vncias veri balſami quaternas vix reperire eſt apud Reges.*

MESVE.

CERATVM Andromachi, ventriculum frigidum roborat, ne excrementa aliarum partium tam prõpte recipiat, affectus neruorum, & iũcturarum frigidos, vt duritiem, dolores, tumores, diſſoluit, ſi digeri ſunt habiles, aut coquit, & ſuppurat, ſi maturari poſſunt. Rec. ſtyracis vnc. ſemiſſem, maſtiches vnc.j. & ſemiſſem, folij, ſpicæ nardi, ana drach.iij. & ſemiſſem, euphorbij, drach.iij. cinnamomi drach. vj. ceræ albæ, drach. xv. olei balanini, vnc.viij. olei balſami, drach.xv. Fiat ceratum. H

MAN. OLEI de been) Id eſt, balaninum, vt ſupra, nec paratur, nec parari recte poteſt.

COST. ANDROMACHI. *Quum folium hic preſcribit, nõ ego ſane damnem, qui folium Venetys vulgatum ſumat; ſed ſpicæ potius tantundem vſurparem, quouſque odore, ſaporeque præſtantius adductum fuerit folium. Si ventriculi gratia hoc parari medicamentum iuberem, pro oleo balſami, ſpicatum, odorum, aut expreſſum ex moſchata nuce oleum aſſumerem.*

MESVE.

EMPLASTRVM diachylon, ſcirrhos hepatis, lienis, ventriculi, & aliarum partium, ipſas etiam choeradas, & durities reliquas emollit, & iuuat. Recipit muccaginis ſeminis foenu græci, ſeminis lini, raued, althæę, ana lib.j. lithargyrũ plumbo, & ſcoria purgati, tenuiſſime triti, lib.j. & dimid. olei antiqui clari lib. iiij. Lithargyrum, & oleum, diu, & multum in mortario lapideo piſtillo ferreo ſubigãtur, & miſceantur, poſt igni lento coque, ſpatha ſemper agitando, donec liquetur lithargyrum, & craſſeſcat. Exime igni, F paulatim frigeſcat, poſtea his ſuccos per ſe parum coctos affunde, permiſce, & recoque igni ad iuſtam craſſitiem. Valentius reſoluit, & maturat, ſi addatur puluis ireos, magis item anodynon, ſi muccago meliloti præſertim ſeminis acceſſerit. Præſtantius quoque fiet, ſi loco olei communis irinum, & chamæmelinum acceperit.

ISTVD emplaſtrum ſimilitudinem habet cum vnguentis, niſi quod eſt ſolidioris ſubſtantiæ, & eſt multum in vſu, & eius vſus eſt conueniens ad diſſoluendum apoſtemata dura, & melancholica propter mucilagines ingredientes, & ſæpe poſt apertionem furunculorum, & ſimilium apoſtematum approximatur ad leniendum duritiem, quæ remanet in eis, & habet virtutem conſolidatiuam vlcerum, quæ ſunt cũ nodoſitate, & duritie, propter lithargyrum, quod G ingreditur ipſius compoſitionem, vtilitatem etiam facit ad diſſoluendum ſcrophulas, &c. CHR.

ADDITIO.

Et fit iſtud emplaſtrum interdum cum additionibus, vt cum puluere ireos, addendo ſcilicet vnciam vnam, pul. ireos pro vna lib. maſſæ emplaſtri, & hoc ad maiores affectus ipſius emplaſtri, communiter tamen in vſu eſt ſine additionibus. Auicen. in v. can. & Haly. x. practicæ, & Serapio in proprio antidotario, deſcribunt hoc emplaſtrum in forma vnguenti, quo etiam multi moderni ſub dicta forma vtuntur, communiter tamen eſt in vſu magis ſub forma emplaſtri, quam ſub vnguenti.

H

DIACHYLON dici debet, ſicuti, & quæ ſequũtur, a ſuccis, quæ recipiunt, quas mucilagines recentiores vocant. Iſtud eſt Auicennæ ferme ad literam. Deſcribitur, & a Galen. iuxta Democritum, ſed oleum ſedecuplum eſt ad lithargyrum tempore hyemis, æſtate ſeſquiſextum, lithargyri ad althæam duplum. Paulus ſcribit aliud emplaſtrũ διὰ χυλῶν, hoc modo. Lithargyri, lib. 6. olei ęſtate lib. 7. hyeme 8. ſeminis fęnu græci ξέστου ſemis, ſeminis althææ lib. 3. bulliant ſemina foenu græci, & althææ in xeſtis viginti aquæ, donec remaneant libræ iiij. poſt miſceas oleum: bulliantque, donec ceſſent ampullæ, deinde inſpergens lithargyrum, coque lento igne. In Galen. legimus ſextarios octo aquæ. Diachylon inuentum a Menecrate recipit, Lithargyri aurei lib. ij. axũgiæ antiquæ libras iiij. olei antiqui lib. xv. addit aliquando lib.j. radicis althææ. MAN.

SYLVII. Ἔμπλαστρον φάρμακον ἀπὸ τοῦ ἐμπλάττειν, id eſt, fingendo, & forman A do: ρ litera ex etymo non habet: ρ tamen aſſumpto etiam [illegible], vt [illegible] Galen. & ſuæ tẽpeſtatis hominibus prope omnibus viuit præualentẽ, & conſuetudinẽ ſequentibus, cum iam tũ, & lingua Attica permultum a proprietate ſua deſciuiſſet. Medicamẽta emplaſtris debita, ſunt terreſtria: vt metallica, lapides, terræ ſpecies, flores, ciniis, conchæ. Plantarum partes, vt oleamenta, lachrymæ, ſucci, liquores. Semina vero, & herbarum folia, & radices paucas recipiunt, tamen emplaſt. ex lini ſemine, & ab herbis [illegible], & farinas ſatis frequentes Coquantur emplaſt. quouſque manus non amplius inquinent. Emplaſ. & metallica, vt lithargyrum cerulam recipiunt. Prius hæc oleo, & aceto, ſucco, aqua vel alio liquore adſcripto, ſine igni nutriantur, & craſſeſcant in mortario, vel ſartaginis fundo, ſphærico, ſpatha, vel piſtillo continenter mota. Si ad hæc pinguia alia emplaſtris debentur, hæc ipſa piſtillo calido, vel in lebete ſuper ignem lẽtum ſpathula ſemper mota, ne vaſis fundo metallica hæreant, probe ad iuſtam vſque craſſitiem metallicis ita nutritis miſceantur. Quod ſi gummis quoque opus eſt, liquabilia liquentur, ſolubilia ſoluantur, puluerabilia puluerentur, vt ſuis locis patebit: & poſtrema de coquendis alijs miſceantur ſpatha ſemper mota: poſtremo etiam ponantur, & flores, herbæ, radices. Flos croci manu emplaſtro miſceatur migdalias, & offas formantibus. Sunt tamen quædam metallica, & terrea lapidea, quæ in fine miſcenda, vt æs vſtum, cinnabrium vulgare, ærugo, flos æris, ſquamma æris, ſulfur, auripigmentum, magnes, bolos armenia, terra ſigillata. Coquatur autem omne emplaſtrum ad aceti, vini, aquæ, ſuccorum, vel aliorum liquorum conſumptionem. Succi craſſi, & ſiccati aliquo liquore ſoluti imponantur poſtremi, cum ſcilicet emplaſtrum frigere incipit. Succi autem virides in emplaſtro de Ianua temperentur oleo: deinde gummis liquatis ambo miſceantur, & coq. igni. Herbæ virides in emplaſt. gratia Dei, & alio macerentur vino, Gummi liquata eodem vino, coquantur ad vini conſumptionem: Emplaſtra molliuiſſe, & ſubegiſſe licet cum pul. vel liquoribus, vt oleo, apoſtolicon, ceroneũ, oxycroceum, diuinum, contra rupturam, & diachylon, vt ſuccis, emplaſt de Ianua. vt lacte: empl. gratia Dei. Sanguis humanus, & viſcum quernum in empl. contra rupturam miſceantur piſtillo calido, & coquatur viſcum in decocto pellis veruecinæ recenti non depilatæ, nec calce conditæ.

Id emplaſ. vſa eſt frequentiſſimum. pul. ireos vnc. j. in lib. vnam maſſæ emplaſtri addi poteſt, vulgoque id diachylon ireaton vocatur χυλὸς hoc loco cum Galen. eſt ſuccus is, quem a mucci narium, aut viſci ſimilitudine muccaginem, aut viſcaginem vocare poſſis potius, quam cum vulgo mucilaginem, & nos ita vocabimus fuga ambiguitatis, cum ſuccus nobis, vt χυλὸς Galeno etiam ſit, qui ex tuſis herbis exprimitur, quo ſignificato nobis poſt accipietur. Scirrhos albos, & nigros mollit, ac digerit, reliquias furunculi, duras diſſipat, vlcera etiam duritiei coniuncta glutinat.

C

Muccagines in emplaſtro diachylõ hodie non coquuntur. Eſt id emplaſtrum Auicennæ probe ad verbum. Deſcribitur, & Galen. ſecundum Democritum. Alterum eſt διὰ χυλῶν Pauli ex lithargyri lib. 6. olei æſtate lib. 7. hyeme. 8. ſeminis fœni græci ſextario dimidio, ſeminis althææ ſi. [illegible], hæc duo in aquæ ſextarijs xx. bulliãt, donec lib iiij. remaneant: adde, oleum, & coque donec ampullæ ceſſent, inſperge, lithargyrum, & coque igni lento.

COST. *DIACHYLON. Lithargyrum non diſſimili diligentia in ſuperioribus quoque atque in ſubſequentib. terendum, & purgandum plumbo, & ſcoria, vt hic docet Meſue. Id vero quamuis, & hic, & in alys recipiantur multis, quæ ad emolliendum, & diſcutiendum, parãtur, tantum abeſt, vt diſcutiat, vel emolliat, vt dum nõ ſecus atque metallica omnia, lapidoſaque, ac terrena medicamenta deſiccat, cum aſtringenti vi aliqua, emolliendi, & diſcutiendi poteſtati aduerſetur, id tamen ſicuti, & cera, vt quod in ſuo genere moderatiſſimum eſt paſſim pro materia tantum vſurpatur, in qua variæ facultates excipiantur. Et eſſet quidem ad huius medicamenti compoſitionem, atque ad medicam intentionem, quæ præcipua eſt duros tumores emolliendi aptiſſima cera, quæ eamdem emolliendi vim obtinet, & coctioni quoque conferre aliquid poteſt: ſed vt hęc Meſue ex varys qualiacunq; occurrerant collegit, ita pharmacopęi eſt eadem qualia hic deſcribuntur cõficere, medicorum vero pro affectuũ ratione immutare.*

MESVE.

EMPLASTRVM diachylon magnum, ſcirrhos emollit, & digerit, & inflationes. Recip. lithargyri putris, triti, creti, lib. vnam olei irini, chamæmelini, anethini, ana † vn. iij. muccaginis ficuũ pinguium, vuarum paſſarum, † ichthyocollæ, ſeminum lini, & fœnu græci, ſuccorum ireos, & ſcillæ, œſypi, ana drach. xij. & ſemiſſ. terebinthinæ, vnc. iij. reſinæ pini, & ceræ flauæ, ana vnc. ij. miſce, vt prius, donec craſſeſcat.

† Vel. vnc. vj.

† glutinis alzanach.

Recip. lithargyrij mundi triti, & cribellati, vn. xij. olei irini, & chamæmelini, & anethini, ana vn. vij. mucilaginis ſeminis lini, † mucilaginis fœnu græci, mucilaginis ficuum pinguium, & mucilaginis paſſularum, & ſucci ireos, & ſucci ſcillæ, & hyſſopi humidæ, & glutinis alzanach, ana drach. xij. & dimid. terebentinæ, vnc. iij. reſinæ pini, & ceræ citrinæ, ana vnc. ij. Conficiãtur ſicut diximus, & eſt expertum. Inquit filius Zachariæ. Acquiritur ei in decoctione, vt diſcedat a mollitie ceræ, & accedat ad ſpiſſitudinem vnguentorum, & liniantur in panno, & ſupponatur vbi oportet.

Verſio antiquaſic habet.

† mucilaginis radicum althææ.

B

CHR. IStud emplaſtrũ interdum habetur in vſu ſub forma emplaſtri, quod a pluribus vocatur emplaſtrũ de mucilaginibus, nam chylus idem eſt, quod ſuccus, ſeu mucilago, inde diachylon, ideſt de mucilaginibus. Quid ſit gluten alzanach, ſiue alchanach, ignoratur, nam quidam dicunt, quod eſt gluten piſcium, qua opinione vtimur communiter, nonnulli vero dicunt, quod eſt viſcus, qui reperitur in Arabia ſuper arborem aſæ fœtidæ. Petrus tamen de Argilata, qui ſępe hoc emplaſtro vtitur, pro zanach, ponit viſcum, quo capiuntur aues, ſcilicet illud quod fit viſco quercino, quod ſatis hic conuenit. Vlterius eſt notandũ, quod iſtud emplaſtrum interdum conficitur cum gũmis, ſcilicet bdellij, ſagapeni, & ammoniaci, ana vnc. j. & tunc erit diachylon gummatum.

Gluten alzanach quid.

MAN. OPEROSIVS eſt quam præcedens.

SYLV. HIs ſi acceſſerit bdellij, ſagapeni, ammoniaci, ana vnc. j. diachylon gummatum vulgus appellat. Aliquando eſt in vſu, frequẽtius tamen eius loco emplaſtro de muccaginibus, ex muccaginis ſeminum althææ, lini, fœnu græci, corticis medij vlmi, ana vncias quatuor, & dimid. olei chamæmelini, lilij, anethini, ana vnc. j. & ſemiſſ. ammoniaci, galbani, opopanacis, ſagapeni, ana vnc. dimid. croci drach. ij. terebinthinæ vnc. ij. ceræ nouæ, vnc. viginti, fiat emplaſtrum. Paulus ab hoc, ſimplicibus, & eorum quantitate, ac modo componendi plurimum variat: nam miſcet lithargyri lib. vj. (Oribaſius, ij.) olei, ſi æſtas eſt, lib. vij. ſi hiems, lib. vij. fœnu græci, lini ſeminis, ana ſemiſextarium. (Oribaſius ſextarium) althææ, (Oribaſius althææ radicis) lib. iij. althęa, & ſemina in † viginti aquæ ſextarijs coquantur, quouſque inde muccaginis lib. iij. exprimantur, & miſcentur oleo, ſimulque coquuntur, dum bullire, & ampullas tollere deſierit, id eſt, ad muccaginis conſumptionem. Poſt hæc argenti ſpuma tenuiſſime trita inſpergitur, omniaque ſimul igne non acri excoquũtur, vſque dum digitos intinctos non inquinent. διὰ χυλῶν Galenus ex Democrito ſcribit, & ex Menecrate, ex lythargyri, lib. ij. axungiæ antiquæ libr. iiij. olei antiqui, libras xv. Addit aliquando lib. j. radicis althææ. Ab vtroque ſimplicibus, & eorum quantitate variat Alexander componendi modo cum Paulo conſentit. Lithargyri triti lib. iiij. olei communis lib. vij. ceræ lib. j. reſinæ piceæ, vnc. vj. muccaginis ſeminis pſyllij triti, vnc. iij. quam ſic extrahes in aquæ fontis ſextarijs ſex, immitte pſyllij triti, vnc. iij. macera xxiiij. horis, poſtea

D

† Gal. in ſextarijs quinque.

die igni lento coque ad craſſitudinem, caliddiſſimam cola (nam mox a frigore concreſcit, ac dureſcit,) eius lib.iij. immitte cacabo, calfac, rurſus cola, lithargyrũ tenuiſſime tritũ miſce, cõtinẽter mouens: igni lento percoque, donec digitos adhæſu non inquinet: ſublato ab igne cacabo ceram, & reſinam inijcies, & vbi digitos non cõtaminabit, tunc pilæ infundito, rudicula mollito. Sed in componendi modo olei mentio non fit. E

COST. DIACHYLON magnum. *Eſt hoc profecto viribus emolliendi, & diſcutiendi ſtrenuum, vere magnum. Ichthyocolla autem, quam pro glutine zanach, vt in ſuperioribus, ita hic quoque Sylvius reponit, vt quæ nullũ aliũ opportunum præſtare hic vſum põt, quã glutinis: omitti poteſt, & eius loco ſumi viſcum, aut quercinum, aut etiã quod Orientale vocant, ex myxis, quæ ſebeſten nuncupant, confectum, caloris enim moderati nomine vtrumque ad coquendum vtrumque opportunum eſt; ſubſtantiæ vero mollitie ad emolliendum.*

MESVE.

EMPLASTRVM diachylon paruum, tumores calidos digerit, & maturat. Recipit lithargyri vnc. ſex, olei veteris clari libram vnã, muccaginis ſeminis hyoſcyami ſeſcunciam, muccaginis ſeminis lini, & radicis maluæ, ana vncias duas. Fiat vt primum.

CHR. ISTVD vnguentum ſiue emplaſtrum habetur in vſu deſcriptione primi diachylon, & habet eaſdem virtutes, & operationes.

MAN. Hoc minus calidum.

SYLV. EST frequentiſſimum vſu, & efficaciſſimum ad mulcendam intemperiem calidam, quod per ſe pſyllium, & hyoſcyamus præſtant, & ſiccandum, digerendumque, quod cætera ſimplicia præſtant.

COST. DIACHYLON paruum. *Diſſolui tumores, ac diſcuti non niſi calidis poſſint medicamentis, quo fit, vt dubitare hic liceat, quomodo hoc ex pſyllij, hyoſciami, & maluæ mucco confectum, tumores diſcutere aptum ſit, cenſentur enim frigidæ hæ ſtirpes. Cæterum, vt horum ſuccus molli ſua ſubſtantia emolliendi vim habet; ita addito ſeminis lini ſucco, imo pſyllij cauſa, cuius medulla, aliquorum opinione, tertio ordine calida eſt, valide poteſt diſcutere, accedente præſertim vetuſto oleo tenuiori ſubſtantia prædito, & ad diſcutiendum non infirmo Diſcutere ergo, ac diſſoluere tumores hoc poteſt medicamentum. Sed alio prætera nomine calidis inflammationibus eſſe vſui poteſt, initio quidem repellendo hyoſciami, & maluæ nomine, in augmento vero, & ſtatu nonnihil coquendo, temperato enim quodammodo calore eſt, ex frigidis, ac calidis confectũ rebus, iiſdem vero temporibus dolorem ſedando, ſiue id fiat, quodam veluti ſtupore inducto parti; ſiue, quia eo oblita cutis diſtendendi violentiam minus ſentiat. Porro hyoſciami ſuccum colliges ex ſicco ſemine affuſa, quum tunditur aqua, & expreſſo ad Dioſcoridæ inſtitutum, quamuis, & radicem, & totam plane herbam uſdem præditam viribus traducere in vſum inflammatio num liceat, ſeminis defectu, foliorum profecto teneriorum ſucco axungiæ commiſto magnos interdum pleuritidis dolores ſedatos ipſi obſeruauimus.* H

MESVE.

EMPLASTRVM de baccis lauri vẽtriculi, inteſtinorum, hepatis, renum, veſicæ, vteri, & partium aliarum dolorem a flatibus, aut intemperie frigida ortum placat. Recipit autem thuris, maſtiches, myrrhæ, ana vnc. j. baccarum lauri, vncias ij. cyperi, coſti, ana vnc. dim. mellis † colati quantum ad ea comprehendenda ſufficit. † Si autem cyperi ſeſcunciã miſceas, & ſtercus capræ, aut vaccæ ſiccum ad põdus omnium, ad hydropem fit mirabile.

† extendatur in panno, & calidum ſuperponatur vbi oportet.

CHR. F EMPLASTRVM de granis, id eſt baccis lauri, eſt in vſu, & vbique præparatur. Ipſum enim confert ad omnes dolores factos ex frigiditate, & ventoſitate, & proprie confert dolori ſtomachi, & veſicæ, vẽtris, matricis, & renum, ſiue approximetur ab extra, ſiue per clyſteria, vnde multum confert doloribus colicis, eleuatis ventoſitatibus a materia craſſa phlegmatica, & in talibus eo multum vtimur, ponendo de eo vnciam j. in clyſteri carminatiuo ventoſitatis vſq; ad vnc. j. ſemis, ipſius cum alijs, quæ expediunt. Rec. mellis calidi, id eſt liquefacti quantum ſufficit ad aggregandum, id eſt conficiendum in panno, id eſt ſuper panno. Et nota, quod eſt mirabile ad hydropiſim ſi in triplici proportione ponatur plus de cyperis, quam ſit proportio ipſorum nunc dicta, & ponatur de ſtercore ſicco caprarum, aut vaccarum, ad pondus omnium addendo de melle quantum expedit ad formam emplaſtri, & eſt mirabile approximatum ſuper ventrem ad aſcitem, & tympanitem. G

MAN. INVENITVR mirabile ad Hydropiſim.) Eritquoque ad multa alia vtile, præcipuè ad inflationes diſcutiendas.

SYLV. IN colico dolore a flatu, & pituita ſalubriter calidum ventri imponitur vacuat plenitudine, & clyſtere quoque inijcitur vnc. j. ad ſeſcunciam, cum cæteris eodem pertinentibus, inflationem quamuis, id eſt a flatu tenſionem, & tumorem eadem ratione iuuat. Mel calidum, id eſt, liquatum, alij legunt percolatum, ipſumq; largius addendum eſt ſi ſtercora miſces, quantum ſcilicet omnibus capiendis erit ſatis: In vſu eſt, vbique, ſed vſu frequentius eſt electarium de baccis lauri, ex foliorum rutæ ſiccorum drac. x. ſeminis ameos, cari, dauci, melanthij, cumini, lybiſtici, baccarum lauri, piperis nigri, & longi, amygdal. amararum, origani, acori, caſtorij, ana drac. ij. opopanacis, drach. iij. ſagapeni, drach. iij; quæ trita melle cocto ad pondus omnium excipiuntur. Diuerſum ab his malagma διὰ δαφνίδων, id eſt, ex baccis, lauri, nitro rubro, ammoniaco, cera, reſina, picea, pice, brutia.

COST. DE baccis lauri. *Mel crudum ſi intus aſſumitur flatus excitat, eo autem plures, & craſſiores, quo impurius fuerit, at admotum foris, idem crudum, quia acrius eſt, concoquẽdo poteſt flatus diſcutere (ob id enim liuores illitum tollit,) & quia impurum eſt, ob commiſtas ceræ reliquias magis, quam coctum emollire. Crudum ergo hoc loco in hac lectionis varietate, & nõ per colatum, vt ſumas, ſuadeo: calidum tamen, vt cum alijs exactius permiſceatur. Quod autem hic ſtercoris caprini, bubuline ad hydropem meminit, confirmatur veterum Græcorum teſtimonio illud ipſum ad eundem affectum cum aceto commendantium, bubulum autem nonnimus nos, qui ad dolores varios, & podagricos, & coli*

cos ex

cos ex oleo terra inteſtinorum, roſaceo, chamamelino- ue pro varietate cauſarum fęliciter vſurparint. A

M E S V E.

EMPLASTRVM ventriculum, & hepar calfaciens, & roborans. Rec. ligni aloes, abſinthij, gummi arabici, maſtiches, cyperi, coſti, zingiberis, ana vnc. ſemiſſem: calami aromatici, thuris, aloes, ana drach. iij. caryophyllorum, macis, nucis moſchatæ, galliæ moſchatæ, cinnamomi, ſpicæ nardi, ſchœnu anthus, ana drach. j. & ſemiſſem, excipe miua aromatica, & tempore vtendi, cum panno intenderis, ſuffies ligno aloes.

MAN. CAVENDVM æſtate, & in temperatura bilioſa.

SYLV. IN vſu crebro non eſt: tamen fuerit efficaciſſimum in ventriculi, & hepatis intemperie frigida, aere præſertim frigido. Nam calidis natura, & æſtate eſt nocentiſſimum: Alij eius loco vtuntur cerato ſtomachico prius deſcripto, alij aliâ neſcio, quam ſequuntur deſcriptionem.

COST. EMPLASTRVM ſtomachum, & hepar. *Si hæc aromata ſola mixta excipiantur, vt author ſcribit, hærere parti cui apponitur emplaſtrum non poteſt, propterea non temere alij terebinthinæ, alij picis nonnihil, ac ceræ adijciunt.*

M E S V E.

EMPLASTRVM de gallia, ventrẽ totum inferiorem roborat adſtringendo, & calfaciendo, quare lienterias, diarrhæas, dyſenterias iuuat a cauſa frigida productas. Recipit autem galliæ moſchatæ, ſchœnu anthus, drachmã vnã, & ſemis; ramich, rhois, acaciæ, hypocyſtidos, ladani, gallarum non perforatarum, calami aromatici, roſarum, & ſeminis carum, ſantalorum alborum, & rubrorum, maſtiches, xyloaloes, caryophyllorum, ſpicæ nardi, thuris coſti, myrrhæ, cyperi, abſinthij, ana drachm. ij. terantur accurate omnia, deinde panis biſcocti, drach. iij. dactyli ſicci xij. horis 24. macerentur in ſucci foliorum myrti, † & lauri, & aquæ roſarum, & vini auſteri, ana vnc. j. & dimid. Hæc læuiga, & excipe miuæ aromatizatæ vnc. iij. vel iiij. & additis gummi arabici aſſati, drac. vij. coquantur igni lento ad mellis craſſitudinem. Quibus in mortario diu per miſce puluerem prædictum, donec totum fiat viſcoſum tempore vtendi ſuffitur ligno aloes panno illitum. C

a humidi foliorũ lauri.

MANA. DVo hæc de Gallia nuncupata efficaciter adſtringerent, ſimul, & roborarent, ſi recte pararentur. Tortellarum de ſeni.) Id eſt panis bis cocti.

SYLVII. RARVM vſu præterquam in Gallia, vbi repertum quibuſdam videtur, & inde vocatum, alijs autem a trochiſcis galliæ moſchatæ quos recipit. Ramich compoſitio quædam eſt in trochiſcos reducta. Si ſuccum foliorum mentæ pro myrti, vt quidam codices habent, miſceas, calidius non multo minus adſtringens medicamentum euadet. Læuigare autem, vt Græci λειοῦν eſt ſicca in puluerem tenuiſſimum: humida autem curioſe terere, & frangere, qualia hic male interpres terere iubet tanquam in puluerem. Nam in puluerem abire non poſſunt, niſi ſiccata, aut largæ ſiccorum copiæ permiſta.

COST. DE Gallia. *Quid velit, cum in veteri verſione meminit ſucci foliorum myrti humidi, & foliorum lauri, non conſtat. Si enim recentia folia intelligit, atqui, ipſo etiam tacente, nouit quiſque non trahi ex aridis rebus ſuccum, ſed reuocandum eſt in memoriam, quod in tract. de ſuccis antea docuit, ſuccum ex rebus, quoque elici proprio humore ſpoliatis, ſed in alieno tamen liquore maceratis. Id in myrto quoque, & lauro fieri poteſt, quorum propterea proprium hic ſuccum videtur quærere, vt qui aſtringendi, ſiccandiq; vim habet non inſtrenuam, quam ex iiſdem aqua vinoue maceratis expreſſus ſuccus non habet. At ſi hoc velit Meſue* B *adeo tamen arida hæc ipſa ſint folia etiam recentia, vt uix ex ipſis ſolis niſi tenerioribus, & germinibus aliquid exprimi poſſit, ob id veteres, authore Dioſcoride, aſperſo vino, aut cęleſti aqua exprimebant. Tu ex recẽtibus contuſis deſtillatione ſuccum elicies, ſed non pari tamen in aſtringendo, & deſiccando facultate. Quare ſi extractum ex ſolis folijs ſuccum non habueris, ad ſeruandas huius medicamenti vires myrteis folijs contuſis myrti eiuſdem ſtillatitiam affundes aquam, & laurinis lauri, tũ vero expreſſo ex iis ſucco vteris. Quod ad calcem laminæ meminit, corium intellige, cui inducendum eſt emplaſtrum.*

M E S V E.

C EMPLASTRVM alterum de gallia ad affectus eoſdem, ſed a cauſa calida profectos. Recipit galliæ, ramich, foliorum, & ſeminis roſarum, rhois, ſantali albi, & rubri, ſpodij, ſanguinis draconis, electri, balauſtij, capitum granatorum, hypocyſthidos, acaciæ, corticum mandragoræ, ana dra. ij. caphuræ, drach. ſemiſſem; tere omnia tenuiter: ad hæc † polentæ, † baccarum myrti, gummi arabici, aſati, tenuiſſime tritorum, ana † vnc. dimidiam, macera in ſucci vuarum agreſtium, vnc. vna, ſucci capreolorum vitis agreſtis vnc. ij. ſucci extremitatum myrti, & aceti, ana † vnciis, iiij. quibus adde miuæ acidæ, vnc. ij. vel iij. & coque igni lento ad glutinoſam craſſitiem. Tunc pulueres prædictos his diligenter miſce. D Ex hoc portio alutæ illita tempore vtendi ſuffiatur xyloaloe.

† Sauich hordei. † granorum † drac. iiij. † ad. vnc. ii.

MAN. SAVICH.) Latine polenta, græce.

SYLVII. RARISSIMVM hic vſu eſt, quod opinor in his regionibus frigidis, & victu non modo largiore, ſed etiam ob cœli inclementiam crudiore vtentibus, venter, intemperie frigida fere laboret, haud fere calida, qua ratione hyeme pituitam in nobis augeri ex Hippocratis placito demonſtrat Gal. lib. de nat. hu. etiam ſi ventres, vt hyeme, ſic in regione frigida ſint calido innato calidiſſimi. Tamen ob componendi magnam difficultatem ad artis ſuæ ſpecimen candidatis: perſępe ipſum archipharmaci imperant.

COST. ALIVD de Gallia. *Gallia magna hic ſumenda ad eoſdem ferè vſus commendata, ad quos hoc ipſũ emplaſtrũ proponitur. Per capita granatorũ citinos intellige-*

telligerem, niſi balauſtiorum quoque meminiſſet: quare acini detracta carne proponi videntur omnibus eius ſtirpis partibus in aſtringendo valentiores. Succus ex tremitatum myrrhæ humidæ, male in veteri verſione legitur pro myrti recentis tũmis germinib. Myrti grana ſunt, nõ baccæ, vt Sylvius vertit, ſed duriora ſemina, quæ inſunt baccis, alioqui baccæ in tenuiſſimum puluerem, vt iubet, vix ducentur.

MESVE.

EMPLASTRVM relatũ ad Andromachũ podagrã, gonagrã, iſchiadem, & reliquos articulorum dolores antiquos, ac eorum tumores, & laterum: ſcirrhumque ſplenis, & hydropem iuuat. Recipit autem ſepi arietum, picis, ana drac. xviij. gummi pini, vnc. viij. ſandarachæ, auripigmenti, aluminis ſciſſilis, calcis viuæ, ana drach. iij. ammoniaci vnc. ij. ammoniacum ſuper ignem diſſoluatur vino rubro, eique adde olei libras ij. & reliqua probe puluerata.

MAN. IN doloribus gallicis eſt valde efficax. Auripigmenti rubei.) Dioſcor. ſandarachæ. Et citrini.) Id eſt, arſenici naturalis, non factitij: nunc auripigmentum vocant primum: ſecundum non facile inuenias. Iameni.) Id eſt, quod Græci ſchiſton, Latini ſciſſum, vulgo plumacium, vel de pluma.

SYLVII. AVIC. v. can. idem deſcribitur, Auripigmentum rubrum eſt ſandaraca Dioſc. & Gal. rarum. Citrinum vero ſpeciatim auripigmentum, ſeu arſenicum naturale, non factitium. Arſenicum album addit Auic. In doloribus a lue Hiſpanica eſt efficax.

COST. AD Andromachum. *Legitimum auriumpigmentũ, & ſandaracham in eadem ſæpe gleba videre eſt, eiuſdem vtrumque facultatis cenſet Dioſc. ita vt ſi eorum alterum non inueniatur, vt Manardus ſcribit, ſubſtituere alterum liceat. Temperatur hoc loco ſandarachæ auripigmenti, & calcis viuæ violentia, qua exurere ſolent, ſæpo maxime hircino, & oleo, tum vero etiam pice, atque ammoniaco, licet enim calefacere hęc quoque ipſa, & ruborem parti inducere ſoleant, quæ tamen minus calida ſunt addita excellenter calidis tanquam frigida de eorum calore remittunt.*

MESVE.

EMPLASTRVM alterum Andromachi cauſticum. Recipit aquæ ardentis (quæ eſt aqua ſaponis) lib. iiii. ſeminis oryzæ, & frumenti excorticati, ana vncias vii. macera in vaſe vitreo bene obſtructo, donec granis diſſolutis totum fiat muſcoſũ: ſerua, ſed diebus ſingulis ligneo baculo moue, & obtura: exceptum cortice auellanæ, vel arundinis, vel cera pertuſa, & parti admotum, tribus horis, aut eo plus, cauterii vice vlcerat, & vrit.

MAN. VICEM habet cauterij, ſicuti, & alia permulta per chymicã arté inuenta. Tribus horis.) Caute agat medicus, vbi admouet huiuſcemodi vrentia, crebroque locum inſpiciat. Vidi ego quandoque ex minore quam trium horarum mora, difficillima facta vlcera, cum patientis damno, & agentis verecundia.

E IN cauſticorum vſu partis natura diligenter expendenda eſt, ne altius, aut latius, quam opus eſt, vis cauterij recepta, vel effuſa, alias partes, aut ſenſu exquiſito præditas, aut vaſa magna attingat. Expende item præter cauterij vires, etiam carnis habitudinem. Nã dura, denſa, ſenſu obtuſo, prædita, qualis ferè foſſoribus, nautis, agricolis, baiulis ineſt, valentiora ferre poteſt: contraria etiam mitioribus valde offenditur in corporibus delicatis, candidis, mollibus, qualia puerorum, ſpadonum, mulierum, & quorundam virorum. Medicamenta vero cauſtica, quæ ſolida ſunt, vt ex calce viua, & fæce vini vſta, vt agunt tardius, tamen agunt diutius, ſi longa actione eſt opus: & minus prompte diffluunt. Aqua ardens hodie fit alumine, ſale petræ, chalciti deſtillatis, vt ars chymiſtarum docet: alij alia miſcent. SYLV.

Triticum, & oryza putredine acrimoniam acquirunt, ſeu eſſentiæ tenuitatem, ſed cum ſint mitiora, aquæ ardentis vehementiam nonnihil obtundunt. Hæc enim ſi legitima eſt, etiam laminas tenues auri, argenti, & aliorum metallorum paucis diebus in calcem deurendo diſſoluit.

F ALTERVM Andromachi cauſticum. *Cum tã larga ardentis aquæ menſura, quæ proponitur, valde ſuſpicor, ne liquidiori, ac minime conſiſtenti ſub ſtãtia euadat medicamentum, ac propterea, ne in cauſtici nuncupati vſum commode venire non poſſit. Eius robur ex propoſita ardenti aqua præſertim pendet, cuius vim triticum quoque, & oryza in lentum ſui ipſorum corpus excipiunt, & prope partem cui apponuntur conſeruant integram, fereque aduentitio ſuo calore veluti fermentata adiuuant. Aquæ autem ardentis nomine, ea abſolute intelligitur, quæ ex vino deſtillato elicitur: vitæ aquam vocant, hic ſaponariam quærit, alia etiam ex alumine, chalcantho, nitro factitio, conficitur, ad argentum aurumque a rebus alijs ſeparandum, ipſa quoque in mali moris vlceribus non ſine fructu vſurpata.* COST.

MESVE.

G EMPLASTRVM ſinapinum Democriti ad podagram, gonagrã, iſchiadem, ipſamq; arthritidem oſtocopon, hemicraniam, obliuionem, lethargum, ſi a cauſa frigida proficiſcuntur. Sinapi cum aceto tritum diu miſcendum, cum æquali portione ficuum pinguium aqua calente horis 24. maceratarum, & ita expreſſarum, vt nihil in his humoris ſit reliquum. Si valentius vis, duplum ſinapi miſceto: ſi imbecillius, etiam triplum ficuum. Admotum parti, tollatur priuſquam vlceret, niſi etiam vlcerandi eſt neceſſitas, vt materia profundior foras trahatur, & vacuetur. Penuria ſinapis, ſtercus caprinum pridie aceto maceratum (quod etiam ad hydropem, & ſplenis duritiem: & dolorem eſt efficax.) Adduntur interdum ſtercus columborum agreſtium, enulæ radix, ſemen naſturtii, baccæ lauri. Tuncque non ſoli hydropi, & tumori ſplenis confert, ſed etiam reliquorum viſcerũ affectibus frigidis, & flatulentis. H

CHR. EMPLASTRVM ſinapiſmum deſcriptionem Democriti non eſt in vſu: tamen eſſet conueniẽs, maxime in paſſionibus de materia frigida phlegmatica in profunditate contenta, ſicut in iſchiatica paſſione, & hoc in declinatione.

MAN. SINAPISMI creber apud antiquos vſus, ad materiam longioribus in affectibus extrorſum euocandam.

dam. Ad venam ſciaticam, &c.) Archigenes in vetuſtis fere omnibus. Sit ſinapis pars vna, & ficuũ alia.) Si mediocri eges ſinapiſmo: ſi imbecilli, pone ficuum p. 2. ſinapis partem. Syriacum, & Ægyptũ ſinapi pręfert Paulus. Schibalæ.) Caprinum videlicet ſtercus. ſunt expeditiores ſinapi, proprie autem ſunt iſchiadicorum. In corporibus boni ſenſus, & quorum in cute languor non eſt, panis, loco ficuum congrue apponitur. Fimo columbarum agreſtium) Hoc ſe crebro vſum ait Aetius: apponitur autem ſtomacho, & ventri in longis eorum affectionibus. Valet præcipue iſchiadicis, & podagricis, & omni membro reſoluto, vel refrigerato, in lethargicis, & alijs deſipientijs. Valet etiã ſecundũ Paulum epilepſiæ, vertigini, maniæ, ſi capiti apponať: ſin thoraci, aſthmati, orthopnœæ, tuſſi antiquæ, catarrho antiquo: ſi vtriq; capiti videlicet, & pectori. Sinapi ante aceto infuſum, vt quidam faciunt, debilius facit ſinapiſmum: vbi abſtuleris, ablue: & ſi dolor ſit magnus, & bullæ, appone cũ linteo ſuccum maluæ, vel fœnugræci, & poſt roſaceum cerotum cum ceruſa. In reſolutis qui non ſentiunt, crebro detergere, & reſpicere oportet, ne immodice agas.

SYLVII. EFFICAX fuerit hic ſinapiſmus, & φοινιγμὸς, ideſt rubrificatio in affectibus pituitoſis, & profundis, vt iſchiade, iam tamen declinante. Cum enim potenter attrahant, non modo ex parte, ſed ad partem periculoſa ſunt hæc remedia in corpore plethorico, aut cacochymo, ante exquiſitam vacuationem. Eiuſmodi remediorum per ſinapi, thapſiam, vel eius loco ſemen naſturtij in vetuſtis, & frigidis, & profundis, & contumacibus affectibus, frequens eſt vſus apud Gal. in methodo, & lib. comp. ph. p. Stercore columbarum agreſtium etiam in ventris affectibus longis crebro ſe vſum ait Aetius. Efficax idem eſt paralyſi, lethargicis, & poroſis affectibus, epilepſię, vertigini, maniæ, capiti admotum: aſthmati, orthopnœę, tuſſi antiquæ, catarrho antiquo, thoraci. Valentius multo viceerat ſinapi tritum, & per ſe admotum, vt Gal. docet lib. 3. temper. quam aceto fractum obtuſum. Ablato autem ſinapiſmo, partem ablue, ſi dolet multum ob ampullas, cremorem, vel ſuccum maluæ, vel fęnugræci ex linteo impone, ſuperdato ſplenio ex cerato roſaceo cum ceruſa. In paralyticis autem, quia non ſentiũt, crebro pars tergenda, & obſeruandum ſinapiſmi effectum, ne plus quam oporteat, in partem agat.

COST. SINAPINVM. *Ficus aridæ temperato calore cõcoquunt, & diſcutiunt, ſiccitate autem detergunt, tenuium partium ſunt, vt altius eorum vis, præcipue acriorum, ſubeat, quo nomine ad excitandas in cute bullas ſponte ſua ineptæ ſunt, præſertim aqua macerata, fuere tamen in ſpaſmis vſurpatæ veteribus, vt materia, quæ ob earum lentorem ſinapi commode exciperetur, quas propterea in aqua decoquebant, vt molliori, & liquidiori conſiſtentia eſſent ad ipſum ſinapi excipiendum aptiores. Sinapi autem aceto macerabant, nõ adaugendæ acrimoniæ gratia, quando maceratum languidius euadit, ſed ad ſinapi penetrationẽ, quæ res, & ſi dubitatione non caret, quod acetum acerrimum ſi calens parti alicui molliori admoueatur, calorem ruboremque illi inducit, rationi tamen non diſſentit. minus enim acre additum acriori eius hebetat vires, vere ergo ſinapiſmum fortius reddit ſinapi non maceratum, niſi forte aceto aut vino deſtillato maceretur, quod veteres non norunt.*

MESVE.

EMPLASTRVM ex fermento deſcriptum à Democrito. Fermentũ eſt multorum emplaſtrorum, & aliorum inſignium remediorum materia: idq; quo eſt vetuſtius, eo præſtantius. Fermenti, & mellis portio æqualis:

A viſci querni pars ſexta: ammoniaci in aqua fœnugræci, aut lacte arboris mori, & pauca fæcę olei veteris diſſoluti pars octaua miſceatur: fitque emplaſtrum, ſpinas, & ſurculos extrahens, ac etiam oſſa fracti cranij, meningibus infixa etiam profundius.

MAN. FAVFEL.) Auellana inda, vel alia res indica, de qua Simon Genuenſis. Sief memithe.) Glauciũ a Græcis vocatur. Et rumpit apoſtemata.) Tumores præter naturam qui diſcuti nequeunt, ad ſuppurationem ducit. Dubeleth. Eos ſcilicet qui iã ſuppurati, rũpit. Baurach.) Nitrum, naturale tamen, non factitium. Pau. ad rumpẽda apoſtemata. Fermenti, axungiæ, vnc. v. ſalis vnc. iiij. reſinæ vini vnc. iij. ceræ vnc. iiij. aphronitri vnc. j. ammoniaci vnc. ij. mellis vnc. vj. ſaponis vnc. ij quod efficax certe eſt in his, qui ferrum pauent.

B

SYLVII. HORVM effectorum partem plurimam fermentum per ſe efficit, vt etiam ſpicula ex oſſibus euellat: valentius autem hæc præſtat: miſtis his, quæ vel calorem eius remittunt, vel intendunt, aliaſq; facultates. Ad rumpendos autẽ abſceſſus, id eſt phlegmonas ſuppuratas, vel etiam abſceſſuum genus alterum, in his, qui ferrum metuunt, aut quibus ferrum non eſt tutum, ob neruos, aut vaſa inſignia propinqua, vel iſto vti potes, vel eo quod Paulus ſcribit ex fermento, axungia, ſale, reſina, pice, cera, aphronitro, ammoniaco, melle, ſapone.

COST. EX fermento. *Fermentum contrarijs qualitatibus præditũ acoris cuiuſdam frigidi, & caloris ex putredine orti particeps moderate calidum euaſit, eſt autem tenuium partium, licet cum lentore ſummo, quare citra morſum, quæ in imis ſunt partibus, extrahit, & digerit, proptereaque recte pro multorum medicamentorum materia vſurpatur, quæ aculeos, & fractorum*

C *oſſium ſquamas ex alto euocant, qualia hunc in locum veniunt nonnulla. Inter hæc præcipuũ eſt viſcum quercinum ad humores etiam craſſiores foras ducendos, diffundendos, ad digerendos commendatum, quo nomine liberatis multitudine humorum corporis meatibus, facilem quoque parare oſſium ſquamis exitum poteſt. Sed & ammoniacum dum emollit in halitus humores diſcutit, & putrem carnem exedit, ad extrahenda infixa facilem viam parat, quod & fœnigræci decoctum facit, lac etiam mori, quod hic ſubſtituitur fęnugræco, quum acre ſit, attenuat, & calore cuti inducto foras vocat, cuius locum qui lac ficus vſurpãt, inconſulto agũt, quum id, licet vt foras trahendi præditum, exulcerando tamen ſit moleſtum. Additur etiam amurca, quam decoctam ex oleo omphacino ad mellis conſiſtentiam, dentes extrahere teſtatur Dioſcorides.*

D

MESVE.

VEL fermenti pars vna: ſucci mentę, & abſinthij, ana pars dimidia: aceti, aut ſucci vuarum agreſtiũ, aut extremitatum vitis, aut cydoniorum pars quarta: macis, caryophyllorum, ligni aloes, maſtiches, ſpicæ, foliorum roſarũ, abſinthij ſicci pars octaua, drach. j. miſce, igni coque in emplaſtrũ, quod vẽtriculũ, & hepar admodũ aperte iuuat.

COST. VEL fermenti pars. *Quæ intemperies partium corrigunt, hæc ijsdem robur afferre dicuntur, quũ imbecilli.*

imbecillitas intemperiem ſequatur. Vt igitur hoc ex iis conficitur, quorum alia calida alia frigida ſunt, ita inter calfacientia, & refrigerantia eſt quiddam medium, & vt vtranque intemperiem calidam frigidamq; ventriculi ac iecoris corrigat eſt aptum, humidam autem maxime oppugnat, quod ex iis conſtat, quæ omnia deſiccant: eadem vero etiam aſtringunt, quo nomine laxato ob ſuperfluum humorẽ viſceri dēſando conducet.

M E S V E.

VEL fermenti adhuc acidi pars vna, ſucci intybi, aut ſolani, aut vuarũ agreſtium, aut cacuminum vitis, & aceti ana pars dimidia, farinæ hordei pars tertia: trium ſantalorum, foliorum roſarum, ſpodij, fauſel (id eſt auellanæ Indicæ) † trochiſci diaglauciu, boli Armeni, ana pars ſexta. ſucci portulacæ, & muccaginis pſyllij, quantum ad comprehendenda hæc ſufficit. Emplaſtrum id hepatis, & aliorum viſcerum phlegmonas mire compeſcit.

† ſief memithe.

COST. VEL fermenti adhuc acidi. *Hoc aſtringendo inſigni cum refrigerio viſceribus confert laxis, & calida intemperie affectis. Pro fauſel, quod adhuc ignoratur, aut recens coriandrum, vt Syl. aut tantũdem ſantali alicuius ſubſtituerẽ, licet rurſum ſantalorum omnium genera hic proponat. Pro ſief memithe, quod eſt glaucium Græcorum, qui ſuccum plantaginis ponet, eiuſdem ad refrigerãdum, & aſtringendum facultatis, non puto erraturum.*

M E S V E.

VEL fermenti, mellis, olei, lactis muliebris, vitelli ouorum pares portiones: coquit, & maturat phlegmonas, abſceſſuſque rumpit. His ſi bdellium, & hordei farina miſcetur, ſpinas extrahit: idque valentius, ſi his diſſoluta galbani pars dimidia iungatur. Valentius item facit † nitri naturalis ſexta pars, ſtercoris columbini, & gallinacei, ana pars quarta.

† baurach.

COST. VEL fermenti mellis. *Poſſunt hæc, & calore quo prædita ſunt temperato coctioni tumorum conferre, & lenta, emplaſticaque ſubſtantia, quæ cutis meatus occludunt, in tumida parte putredinem excitare, atque tumoris diſruptionem moliri. Quod ſi bdellium quoq;, & chalbanum emollientis, & coquentis vtrumque facultatis, ac propterea hordeum licet frigidum, glutinoſa tamen, & obſtruente ſubſtantia præditum addideris, facilius quidem ad pus tumor deducetur, parte autem ob puris euacuationem laxata, etiam aculeos parti infixos extrahere paruo negotio poteris, minori autẽ addito nitro, ac columbino, & gallinaceo ſtercore, vt ſubdit, quod hæc cutim attenuando, & exulcerando, licet violentius, infixis parti corporibus laxiorem exitum parant.*

M E S V E.

VEL fermentum ex aceto, & ſale coctum, hepatis, & lienis affectibus multis eſt ſaluberrimum. Nam ficuum, ammoniaci, E bdellij, portio æqualis, fermenti, præſertim aceto diſſoluti, pars dimidia: foliorũ rutæ, & fructus tamaricis, & nitri, ana pars quarta, ſimul bene miſta, lienis tumorem admota mire diſſipant.

VEL fermentum ex aceto. *Vere hoc in lienis tumoribus ſi aliud quidpiam præſtantiſſimum eſt, neque immerito. Primum quidem acetum licet frigidis partibus multis præditum, non expers tamen eſt putridi caloris, tenuiſſimæ autem ſubſtantiæ gratia, quæ præſtat, ammoniaci ac bdellij emollientem, & concoquentem, & diſcutientem vim in duriores partes quam penitiſſime inferre potentiſſimum eſt, accedente etiam fermento, cuius vis eſt foras, quæ alte inſident euocandi, & accedente ſale, quod fermento tenuiorem minuſque* F *lentam ſubſtantiã dum comparat, eius facultatis adiuuat penetrationem. Sed, & rutæ folia diſcutiunt, & tamariſci, fructus lienes duriores abſumunt, tum vi qua incidunt, & detergunt, tum aſtrictione, qua confirmato liene laxiori, ne aliunde quoque inutiles ſuccos excipiat, efficiunt.* COST.

M E S V E.

QVOD ſi excrementa viſcerum ſiccanda ſunt, fermentum, ſulphur, ſal, cinis ſarmentorum vitis miſta, & admota id præſtabunt: idque valentius, aſphalto addito: valentiſſime autem euphorbio. Hæc Democritus, & præterea non pauca de fa- G cultate fermenti veteribus expertiſſima, quæ omnia narrare prolixum fuerit.

QVOD ſi. *Hoc, & hydropicis, & ædematoſis partibus magni eſſe vſus poteſt diſcutiẽdo, & ſiccando, præcipue addito aſphalto, & maxime euphorbio, cuius quia certum non præſcribit pondus, quod euphorbium ignea violentia exurit, meminiſſe oportet.* COST.

M E S V E.

EMPLASTRVM filij Zachariæ, iuncturarũ tophos ac nodos duros mollit, diſſoluit, & craſſa, lentaque, pulmonis, & thoracis excrementa expectorari magis habilia reddit. Recipit ceræ flauę, H medullæ cruris vaccę, adipis anatis, & gallinę, muccaginis ſeminis lini † pares portiones: olei lini quantum ſufficit: valẽtius facit addita muccago althææ, & fœnugræci † pari portione, & oleum leucoij lutei loco olei lini, vel cum eo. Efficacius quoq; reddes, ſi œſypum, & † ichthyocollæ muccaginem addideris.

† an vnc. ij. vel vnc. ij.ſ.
† partes cõmunicates.
† glutini zanahan.

EMOLLIT, ſed non eſt valde potens, niſi omnia addantur, quæ hic ſcribuntur. Glutini zanahan. Intellige, vt ſupra. MAN.

ID emplaſtrum ad ſcirrhos omnes partium omnium emolliendos mirabile, ſi omnia hæc acceperit. Nam prius eſt imbecillius, præſertim ſi multa eſt durities, & corpus durum ac denſum. SYLVII.

Fi-

COST. FILII Zachariæ. *Vt propoſitum hoc loco medicamentum efficacius reddatur, muccum addi iubet ex althea, & ſenugraeco. Atqui, quũ exprimatur muccus ex althea tum radice tum ſemine, vtrum horum ſit mendum ſit, non explicat. Verum, licet vtrumque nõ temere aſſumi hoc loco poſſit, ex radicibus tamen, vt ſumas conſulo, quum muccus altheæ, abſolute proponitur, eiuſcemodi enim ſucco magis affluunt radices, & tepido calore ſeminibus ſunt ſuperiores. Cæterum eſt hic vt mireris, quomodo propoſitum emplaſtrum ad propoſitos affectus, ad articulorum inquam nodos, atq; ad craſſa thoracis excrementa efficacius reddi hic author aſſerat, addito altheæ ſucco, quem, quando refrigerantis non obſcure facultatis eſſe in Serapione legitur, obſcurare potius aliorum lenientium, atque emollientium vim poſſe probabile eſt. At non ſolum altheę, ſed vna etiam ſęnugræci ſuccum, ac præterea oleum leucoij pro oleo lini ſubſtitutum efficacius reddere medicamentum ſcribit, vt propterea ſi forte altheæ ſuccus ſeorſum minus eſt ad hæc præſtanda aptus, cum alijs tamen ſit aptus, ſed eſt tamen tota althea planta Galeno digerendique, laxandique atque idem phlegmonas difficiles concoquendi vi prædita, quos vſus, ſi planè frigido eſſet temperamento, non præſtaret. Quod ſi obijcias altheam, quo nomine calidis inflammationibus adiumento eſt, eo cenſeri frigidam. At crudum cũ ſuccum parti appoſitum refrigerare facile conceſſerim, coctum tamen pręſertim cum oleo lini, vel leucoij, non eſſe frigidum, contendam, frigidiorem enim eius vim præter hic olei commiſta genera, ignis moderatur, non reprimit ergo althea hoc loco, aliorum vim, quæ emolliunt ac diſcutiunt, ſed tum emplaſtica vi in ſeipsã quodammodo aliorum vim excipiens, & diutius conſeruans, tum molli ſua ac leni ſubſtantia eſt illis adiumento. Porro illud hic repetam pro glutine Zanach nõ conuenire, ichthyocollam, ſed quercinum aut myxinum potius viscum.*

MESVE.

EMPLASTRVM diaphœnicon ventriculum, & hepar firmat, ob id lienteriam, & dyſenteriam hepaticam adiuuat. Dactyli ſicci, xl. panis biſcocti drachm. v. biduo macerentur vino odoro, poſt cum dactylis tere permultum, carnis cydoniorum in vino coctorum vnc. j. deinde miſce ceratum ex ceræ vnc. ij. & olei roſati, & nardini, ana vnc. iiij. factum, tundendoque in mortario permiſce. Poſtremo maſtiches, thuris, abſinthij Romani ſicci, ana drac. ij. & ſemis, aloes, macis, calami aromatici, ſpicæ nardi, myrrhæ, acaciæ, galliæ, ramich, ana drachm. j. ladani drachm. ij. tundendo iterum perfecte miſceantur. Vtendi tempore ſuffiatur xyloaloe, priuſquam parti admoueatur. Satius autem fuerit maſtichen, & ladanum ceræ, & oleis prius miſcere: poſtea, vt dictum eſt, emplaſtrum facere.

CHR. EMPLASTRVM diaphœnicon confortatiuum ſtomachi, & hepatis eſt multæ excellentię. De ipſo tamen ponuntur duæ deſcriptiones, quarum hæc eſt prima, quæ eſt temperata, attinens alicui caliditati, ſecunda vero eſt attinens frigiditati. Et virtus A huius primi diaphœniconis eſt principaliter confortare ſtomachum, & hepar, & alia nutritiua relaxata, & debilitata virtute digeſtiua, ac etiam cõtẽtiua, vnde confert fluxui cibali, & hepatico, & in prędictis diſpoſitionibus cõmuniter eſt vſus eius. Et nota, quod Thomas aliter præparabat hoc emplaſtrum, nihil tamen de nouo addendo, vel diminuendo, ſed ſolum põdera diuerſificãdo, ideo ſic gloſſabitur. Rec. ceræ citrinæ vnc. ij. alias, vnc. viij. olei roſati, olei nardini, ana vnc. iiij. alias lib. 1. dactylorum ſiccorum numero. xl. vel cxl. tortellarum de ſceni id eſt panis biſcocti, vel aſſati. drach. v. alias drach. xx. deinde duobus diebus in vino odorifero fundantur. Et, Recip. carnium cytoniorum non complete decoctorum in vino pontico drach. viij. alias drach. lxxx. & tere cum dactylis contritione vltima, & miſceantur cum croco, & con- B tundantur in mortario donec aggregentur, deinde ſupra ſparge maſticis, olibani, abſinthij romani ſicci, ana drach. ij. ſemiſ. alias drachmas nouem, ligni aloes, macis, myrrhæ, aloes, ſpicæ, acaciæ, gallæ quercus, ramich, & eſt compoſitio ex gallis, & paſſulis calami aromatici, ana drach. i. alias drach. ij. & iterum conterantur donec miſceatur, deinde extende ſuper pecia, & ſuffumiga cum xyloaloe, & poſtea pone ſuper ſtomacho, & viſceribus ſecundum exigentiam diſpoſitionis curandæ, & de melioribus operationibus eſt, vt maſtix, & laudanum cum cera, & oleis miſceãtur, & ſic cum cæteris fiat emplaſtrum. Et quia aliquando reſeruatur, expedit, vt mollificetur cum oleo de ſpica, vel de maſtice, vel citoniorum ſecundum exigentiam diſpoſitionis curandæ.

C CALIDIVS eſt, quam id quod ſequitur, & ideo antiqui noſtri vocabant calidum. MAN.

THOMAS de Garbo cydonia in vino auſtero infra modum cocta miſcet, & gallam quercus, non galliam. Si autem ſeruatum duruerit, molliendum oleo de ſpica, vel maſtichino, vel cydoniorum, pro morbi natura. E'[illegible] Galeni, ab his maxime diuerſum eſt, vt diximus in vnguentis. SYLVII.

DIAPHOENICON. *Dactylos, vt etiam in ſuperioribus quibuſdam, ſiccos deligit, vt qui pinguibus, & mollibus aſtringendo præualeant. Hos vero, quum vino cum biſcocto pane maceratos, vnaque cotoneorum carnem, vt conteras iubet, non tamen, vt ſimul omnia conteras ſuadeo, difficile enim teres. Sed contuſis antea ſeorſum cum pane dactylis, cotonea confundes, hæc vero ſemicocta fere vt quidam conſulunt, etiã ſumerem, vt quæ aſtringant magis, vinum autem quo ea ipſa coquenda ſunt, odorum author quærit, nimirum* D *tale quod tenuiori ſua ſubſtantia, aſtringentem huius medicamenti vim viſceribus inferat, id quod vinum odore infirmum præſertim auſterum non præſtat. Itaq; non eos quidem improbo, qui auſterum vinum ſumunt gratia aſtrictionis; ſed vt odoratum ſumant ſuadeo, tale autem eſſet maluaticum auſterum.* COST.

MESVE.

EMPLASTRVM diaphænicon. Alexandri, ventrem totum inferiorem, ne aliarum partium recrementa ſuſcipiat, roborat, coctionem iuuat: ob hæc vomitum, choleram morbum, lienteriam, dyſenteriam hepaticam, iuuat. Recipit dactylorum maturitati propinquorum † vnc. v. panis biſcocti vnc. j. carnis cydoniorum

† ſine oſſibus.

in

in vino auſtero coctorum vnciam vnam, & dimid. ſtyracis (maſtiches) ladani, ana † ſemunciã: acaciæ, omphacij, florum labruſcæ, roſarum, ſantalorum citreorum, myrrhæ, xyloaloes, ramich, ana † ſemunciam: ceræ vncias quatuor, olei roſati vnciam xv. vini auſteri quantum ſufficit ad infundendum infundenda. Suffi xyloaloe vtendi tempore. E

† drach.iij.

† drach.iij. al drach.v.

CHR. EMPLASTRVM diaphœnicon deſcriptione Alexandri, hæc eſt ſecunda deſcriptio attinens frigiditati, quæ vbique præparatur, & eſt in vſu, & eſt magis conueniens diarrhœæ, quam præcedens, qui eſt fluxus maxime cholericus: & eſt conueniens dyſenteriæ, & fluxui hepatico, quæ fit debilitate virtutis digeſtiuæ, & contentiuæ hepatis, & inteſtinorum, confert etiam ad ſuperfluum fluxum, vel vomitum, & colyricam paſſionem, & ad malitiam digeſtionis. F

MAN. HOc vocabant noſtri patres frigidum. Aliſtimbre.) Id eſt, concoctionis.

SYLVII. EMPL. hoc, & ſequens in Alexandro Tralliano non lego, ſed lib. iiij. in podagra, emplaſtrum phœnicantum ex palmularum vnc. x. coquendo diſſolutis in olei vncijs octo æſtate: hyeme vndecim.

COST. DIAPHOENICON Alexandri. *Omphacium denſatum hoc loco expetit, cum aridis rebus enumerans, alioqui quaternæ eius liquidi drachmæ parui eſſe vſus poſſunt. Oenanthen quoque, id eſt labruſcæ flores ob eandem rationem aridos aſſumes.*

MESVE.

EMPLASTRVM Alexandri ex allijs, vẽtriculi, & reliquorum viſcerum affectus a flatu, aut pituita cruda, craſſa, & lenta natos, abſceſſumq; ventriculi, & hydropẽ incipientem iuuat. Accipit ſpicarum allij mundatarũ vncias tres, & dimidiam, ſtyracis, bdellij, aloes, ana vncias tres, terebinthinæ vnc. iiij. axungiæ porcinæ recentis, adipis anſeris, ana vncias quinque, maſtiches, thuris. ana drachmam vnam, & dimid. euphorbij † vnc. j. & dimid. croci vnciam dimidiam, ceræ flauæ vnc. xij. olei nardini, & vini odoriferi quantum ſufficit.

† al vnc. ſ.

MAN. Hoc vim habet diſcutiendi, ſimul, & molliendi.

SYLVII. EMOLLIT, ac diſcutit, eſtque anodynum, coctionem adiuuat, roborat partes præſertim frigida intemperie laborantes.

COST. ALEXANDRI ex allijs. *Allij ea eſt vis præſertim crudi, vt cauſtici medicamenti ſit loco. Proximis ab hinc menſibus obſeruauimus, qui muliercula ſuaſu ad quartanam, ſecundo digiti annularis vtriuſque internodio allij crudi integram ſpicam vinculo arcte alligarat, acriter doluiſſe excitata veſica, qua non ſumma tantum cuticula, ſed ipſamet craſſior cutis a ſubiectis partibus abſiſteret. Crudum autem an coctum hic ſit ſumendum, quum non ſcribat, crudum puto velle, vt quod efficacius.*

MESVE.

EMPLASTRVM Ariſtarchi, ventriculi, & aliorum viſcerum intemperiem frigidam, flatus, humorem frigidum, & inde natos affectus, hydropem, inflationem, laterum tenſionem dolorificam corrigit. Recipit ceræ flauę vnciam vnam, terebinthinæ vncias ſex, axungiæ porcinæ recentis, adipis anſeris, medullæ cruris vaccæ, ana vncias quatuor, bdellij, myrrhæ, thuris, ſtyracis, opopanacis, aloes, maſtiches, ana vnciam vnam, & dimid. ammoniaci vncias tres, colophoniæ † vnc. vij. aluminis vnciam vnam, ſpicæ nardi drachmas ſex, folij, calami aromatici, euphorbij, baccarum lauri, ana drachm. vij. olei balſami libram vnam: olei nardini, & vini odoriferi. q. ſ.

CHR. EMPLASTRVM relatum ad Ariſtarchum eſt multum in vſu, & vbique pręparatum reperitur, & eſt conueniens ad calefaciendum ſtomachum, hepar, & omnia alia membra nutritiua, & ad ſubtiliandum, & reſoluendum materias phlegmaticas craſſas in eis contentas, & ventoſitates, quæ in his continentur. Et confert ad hydropiſim tympanitem. Eſt etiam ſedatiuum dolorum, qui fiunt a prædictis cauſis, vſus tamen eius eſt poſt digeſtionem talium humorum, & earum aliqualem euacuationem. Conuenit etiam ſtomacho debilitato ex defectu, & reſolutione calidi naturalis in virtute digeſtiua ſuperaddita mala complexione frigida. Et nota, quod loco olei balſami, ſumimus oleum de ſpica, colophonię, id eſt picis græcæ. G

MAN. HOc efficaciam maiorem habet, quam id quod præceſſit, in molliendo, & diſcutiendo.

SYLVII. INTERPRES Meſue multis in vſu id affirmat, cocta iam materia, & magna ex parte vacuata, Mediolanenſibus ſcilicet. Nã Ticini, quæ vrbs eſt vicina, vſu eſt rarus. Hic prorſus inuſitatũ eſt, quanquã ſit ad molliendũ, & digerendũ, quã præcedẽs, valẽtius.

COST. ARISTARCHI. *Plura hic diſcuſſoria ſunt medicamenta, quam in ſuperiori, at ſi euphorbij ſeſcunciam ſumpſeris in ſuperiori: ſi item allij, crocique in diſcutiendo vim expenderis, quæ in illo large recipiuntur, hoc illo ipſo non multo efficacius cenſebis.*

MESVE.

H

EMPLASTRVM Oribaſij ad tumores etiam duros hepatis, lienis, chæradas. Recip. lithargyri vnciam dimid. ceræ vnciam vnã, reſinæ vncias quinque, ammoniaci vncias tres, ladani vncias duas, ariſtolochiæ, thuris, galbani, caſſuthæ, ana vnciam vnam, & dimid. aloes vnciam vnam, olei antiqui, & aceti ſcyllitici quantum ſufficit.

ANT. Recip. lythargyrij vncias quatuor, ceræ vnc. octo, reſinæ vncias quinque, ammoniaci, drachmas tres, confice vncias duas, ariſtolochiæ vnciã vnam, & dimidiam, aloes vnc. j. thuris maſculi, cuſcutæ, galbani, ana drachmas duodecim, olei antiqui, & aceti ſcillitici quantum ſufficit. Confice ſicut diximus.

Verſio hebr. tur.

MAN. CONFICE.) Ideſt, ladani, Cuſcutæ.) Vel error hic eſt, vel non eſt Oribaſij: ſiquidem eius tempore Cuſcutæ vox ignorabatur. Emplaſtrũ Oribaſij aliud. Si cum aceto ſcillitico componatur, maiorem vim habet molliendi: ſiccum ſucco apij, diſcutiendi.

SYLVII. ORIBASII eſſe non videtur, quod eius tempore caſſuthæ vox fuerit ignorata: aut error ſubeſt.

COST. ORIBASII. *Si caſſuta, vt ait Serapio, ex planta cui adhæret, vires varias ſumit, ea hic ſumenda erit, non quæ in pratis paſſim aut alibi (nam, & in vuis pendere obſeruauimus) ſed quæ linũ vincit.*

MESVE.

EMPLASTRVM alterũ Oribaſij idem pollens. Rec. ammoniaci in aceto ſcillino duos dies macerati vnc. duas, leuiga per ſe: poſtea tere cum cerato, & ceræ flauæ vnc. ij. olei chamæmelini, & irini, ana vnc. iiij. croci drachmis quinque. Si pro aceto ſcillite ſuccum apij habeat, ſpinæ ex linteolo impoſitum, rigori ſebrili confert.

QVIA hic ſuccus digerit potentius, acetum ſcil. magis incidit, tenuat, mollit, vtrumque in vſu eſſe deſijt.

ORIBASII alterum. *Ammoniacum ſcillino aceto biduo macerari iubet: tum vero conteri ut fiat ſicut puluis, intelligendum hoc, vt diligentiſſime ex aceto ſcillino diſſoluas, ſic & in emplaſtro ex gallia ſuperius quædam humida conterenda ſcribit, vt ſint ſicut puluis, admonens ea eſſe ad ſummam tenuitatem redigenda. Acetum autem ſcillinum, quod in emolliente hoc proponitur medicamento, tantum abeſt vt molliat, vt potius acrimonia, qua vehementer incidit, & diſcutit, molles partes abſumpto humore quo madeſcunt, adiuuat, dum inſigniter diſſecando, atque attenuando ammoniaco, & emollientibus reliquis vt altius eorum vis ſubeat, vim præbet. Neque vero, quod ait Manardus, & ex eo Syluius, quia apij ſuccus potentius quam acetum ſcillinum digerat, propterea ad rigorem in febre, emplaſtrum hoc vt non ex aceto, ſed ex apij ſucco paretur, admonet. longo enim interuallo in digerendo ſcillinum acetum apij ſucco præualere quotidiano docemur experimento, quo craſſiſſimam pituitam incidi, attenuari, & diſcuti huius aceti vſu obſeruamus, quod apij ſuccus non præſtat, neruorum igitur gratia a ſpinali medulla ſcillinum acetum interdicitur, quod neruis acetum omne ſolet eſſe aduerſiſſimum.*

MESVE.

EMPLASTRVM de meliloto, mollit duritiem omnem ventriculi, hepatis, lienis, viſcerum, & reliquorum. Recipiunt meliloti vncias ſex, florum chamæmeli, comę abſinthij, ſampſuchi, fœnugræci, baccarum lauri, radicis altheæ, ana drachmas tres, ſeminis apij, ameos, cardamomi, ireos, cyperi, ſpicæ nardi, caſiæ, ana † ſeſquidrachmam, ammoniaci drac. decem, ſtyracis, bdellij, ana drachmas quinque, terebinthinæ, vnciam vnam, & dimidiam, ficus

† al. dr. ij. s.

A pingues duodecim, ſepi caprini, reſinæ, ana vncias duas, & dimidiam, ceræ vncias ſex, olei ſampſuchini, & olei de ſpica quantum ſufficit, aquæ, cui incocta ſunt fœnugræcum, chamęmelum, melilotus, quanta erit ſatis exquiſita aliorum infuſione.

CHR. EMPLASTRVM de meliloto ſub hac deſcriptione, vbique reperitur, & eius principalis virtus, & operatio eſt ad mollificandum, & ad leniendum omnem duritiem, quæ eſt in ſtomacho, & hepate, & in ſplene, & alijs nutritiuis. vnde confert tenſionibus hypocondriorum, quæ fiunt a ventoſitate recluſa: Eſt enim primum attinens alicui caliditati, & non ſuperfluæ, & eſt reſolutiuum, anodynum, & ſedatiuum dolorum, nec accedit ad gradum B caliditatis, ad quem accedit emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum, & ideo ab iſtis tanquam a leuioribus in prædictis paſſionibus eſt inchoandum.

MAN. VERA meliloto caremus, ex qua ſi componeretur longe excellentius eſſet. Sed nec cum vulgari paratum viribus caret: diſcutit enim, emollit, & inflationem aufert. Paul. τὸ διὰ μελιλώτου croci, nardi celticæ, cyperi, cardamomi, mirrhæ, ana drachm. ij. meliloti lib. j. ceræ lib. iij. terebinthinæ lib. j. cyprini olei lib. iij. gleucini lib. ij. bdellij vncias ſex. Aliqui, & cypheos vncias duas, vini quantum ſufficit. Gal lib. viij. de comp. med. ſecundum genera, addit ammoniacum, & acetũ, & in ponderibus differt.

SYLVII. CLEMENTIVS emollit, & reſoluit flatus, & alias materias ex ventriculo, hypocódrijs, & partibus alijs, quam emp. Ariſtarchi ob id eſt ab eo incipiendum, ſiue lenire dolorem, ſiue tenſum laxare, ſiue plenius diſcutere ubi eſt propoſitum. Id vbiq; C vſu eſt frequentiſſ. Diuerſum ab hoc malagma Aſclepiadis eſt διὰ μελιλώτου apud Galen. Nardi Gallicæ, cyperi, myrrhæ, ana drac. x. ameos, cardamomi, croci, terebinthinæ, ana drachm. viij. meliloti, ammoniaci, ana drach. xl. cypheos factati drachm. xv. ceræ mina vna: vini odoriferi hemina vna, ad ſtomachicos, hepaticos viſcerum dolores. Aliud Andromachi διὰ μελιλώτου ibidẽ Paulo poſt, huic. ſimile habet Paulus, ſed ammoniaco, & aceto caret, ponderibusque variat. Vera melilotus deſideratur Manardo. Radicis althææ ſubſtantia miſcetur, non muccago. Ficus teruntur cum decoctione iſta, & colantur. Bdellium, & ammoniacum, vt ſtyrax, poſſunt puluerari, vel decoctionis iſtius vnc. ij. diſſolui, colari, coqui ad aquæ conſumptionem. Huic decocto formatas iam offas parumper immittere ſolent. Olei vnc. dimid. ſufficit ad comprehendenda, ſed durum mox, & friabile euadit. Vidi factum cum duabus olei vncijs mollieulum, & tenerum, ſed adhuc fragile. Vidi etiam ex vnc. vj admodum flexile, & ductile. Si primum ſequaris modum, vtendi tempore oleo eſt molliendum. Omnes tamen modi pro varijs ſcopis ſunt optimi, vt Galen.

Lib. 8. c. ph. p. & 6. vide totum.

COST. EX meliloto. *Eſt hoc vſus ad propoſitos affectus* D *miri. Sed adeo obſcure, ne dicam confuſe, proponitur, vt mirum non ſit, quum vbique locorum paretur, diuerſis tamen vbique modis parari, quæ res, ne eundem vbique euentum ſpectemus, etiam efficit. Ceterũ, ſi neglecto ordine, quo hæc à ſuo authore ſcribuntur, diſtinguantur ſingula, recte, vt puto reparabitur. Quæ huius emplaſtri materia ſunt alia infundenda, alia diſſoluenda, alia terenda, alia ſunt eliquanda. Infundi debent melilotus, & fœnum græcum. horum enim ſemina (quæ abſoluto fœnigræci, & meliloti nomine ſumenda ſunt) dura, & lenta ſunt ſubſtantia, quæ vt ex arte eorum ſeruatis viribus contundi poſſint, macerari prius debent. Infundenda item eſt althææ radix, quæ ſi teratur, vt aliquibus placet, ſucci, & lentoris illius expers, qui ad emolliendum quæritur, nullo fructu vſurpatur. Infundi item aridæ ficus debent, vt molliores*

redditæ

reddita maceratione facilius terantur, vix enim ſine humore conteres: neque, quod aliqui profitentur, per ſetaceum cum externo earum corio transfundes, quod ipſum quoque ſimul debet, vt eius lentore maiore quam in interna ipſarum carne, ad reliqua cogenda ſit adiumento. Quum igitur hæc infundi debeant, materia paranda eſt infuſionis, ea vero poſtremo loco proponitur ab huius medicamenti authore, eſt autem decoctum fœnigræci, meliloti, & chamæmeli, hoc ergo prius parandum, puta fœnigræci, & meliloti ſingulorum vncia vna aut ſeſcuncia, & florum chamæmeli vncijs duabus, in aquæ fontis ſeſquilibra decoctis ad tertias. In expreſſi igitur decocti huius parte vna meliloti ac fœnigræci ſemina primo loco propoſita ſeorſum: in alia radix altheæ, in alia ficus macerare quouſque intumeant, mollia tunc ſunt omnia, quare vbi ſuperfluum humorem leniter expreſſeris, contuſu iam apta contundens, contuſa vero tenacia atque ad parandum emplaſtrum iam apta habebis. Sane autem, quem ex his maceratis antea expreſſeras ſuccũ ad ammoniaci, ac bdellij diſſolutionem traduces, ſimulque, vel etiam ſeorſum eadem ſucci parte diſſolues ſtyracem, niſi malis eum reſina diſſoluere, diſſolutas autem hoc pacto lachrymas cum prædicta meliloti ac fœnigræci itemque altheæ, & ficuum materia, diligenti contuſione, & tractatione cõmiſcebis, vt in vnum quaſi corpus ducantur, cum quo deinceps oleum tum ſpicatum tum ſampſucinum, ſeptem reſinas, & ceram ſeorſum arte eliquata, & commiſta, diligenter confundes. Vbi autem hæc ipſa materia exacte fuerit commiſta, tunc reliquarum rerum paratus iam pulvis, & ſetaceo colo transfuſus illi aſpergendus eſt ſenſim, & diligenter dum adhuc ea calet permiſcendus. Ita quidem ſi quis meliloti emplaſtrum parauerit, vt hortatu noſtro parauit Paulus Romanus diligentiſſ. pharmacopœus ad Struthij inſignia Venetijs, conſiſtentiam illud ipſum debitam, & mediocriter tenacem adipiſcetur, quæ neque ſitum contrahet, neque tã prompte è corporis parte, cui apponitur abſiſtet, quo vitio hoc emplaſtrum ægrotis eſſe moleſtum ſolet.

MESVE.

MISTVRA vulnera ſanans. Recip. caryophyllatæ, radicum artemiſiæ, pimpinellæ, chamæmeli, pẽtaphylli, foliorum violæ (nigræ) herbæ venti, caulis rubri, cannabis, ſummitatum rubi, ana ma. vnum, rubiæ, pondus horum omnium: coque omnia vino ad dimidij conſumptionẽ, cola, cũ mellis tertia parte recoque: rurſus cola, & ſerua.

CHR. ANTIQVI codices non habent hanc mixturam, neque vnguenta, quæ ſequuntur, ſed hic finem faciunt emplaſtrorum, & vnguentorum, tamen hæc mixtura, ſiue ſit ex intentione Meſuę, ſiue alterius ſæpe in vſu habetur ad intentionem in textu ſcriptam.

MAN. GARIOPHYLLATA herba eſt nunc vulgo nota, neſcientibus tamen quo nomine apud antiquos vocaretur. Dubitaui aliquando an eſſet rhodia: nunc ab ea ſententia in totum receſſi. Herbæ veteris.) Si legitur vitri, parietariam intellige: ſi venti, cotyledon, quæ & cymbalaria. Caulis teneriarum rubri. Si omnia hæc ſi-

E mul legantur, braſſicæ rubræ cauleſ intellige: ſi ſeorſum, duas res accipe braſſicam, videlicet, & rubum. Cõmendatur in hoc caſu vtrunque, braſſica videlicet, & præcipue rubra, & rubus. Neſcio tamen quo caſu hæc mixtura in hunc locum irrepſerit, ſiquidem potus eſt, non emplaſtrum. Ad eius exemplum formantur infinitæ pene eius generis potiones, ad vulnera noua, & antiqua ſumme vtiles, quas ego non ſemel expertus ſum, cum vtraque cum ſolis eis peſſima, & deſperata vlcera. Vnguenta duo palmea non valde differunt à duobus, quæ ſupra diaphœnicon vocata ſunt. Et loco palmæ, ego quandoque accepi ramum quercus, paraui ſeci, atque vtile admodum inueni. In primo cuſtoditur proportio ipſius Galeni, libro primo de medicamentorum compoſitione ſecundum genera.

SYLVII. HANC miſturam vetuſti Meſue codices non habent, vel nec quæ ſequuntur alia vnguenta, duo palmea, & tertium ad ſcabiem. Neque emplaſtrum eſt, ſed potio, cuius exemplo, aliæ componuntur, quæ vulnera recentia, & etiam peſſima, ac deſperata vlcera ſolæ ſaniant. Caryophyllata noſtra; eſt & videtur ſic eorum veterum. Cotyledon, herba venti vulgo dicitur: alij legunt herba vitri, id eſt, parietaria.

F Braſſica rubea commendatur in id: vel lege caulis, rubi, vt braſſica, & rubus intelligantur.

COST. MISTVRA ad vulnera. *Poteſt hoc etiam foris vſurpari ad abluenda vlcera, ſi contundantur hæc, in pulueremque redigantur, & melle miſto linamentis inducantur. Caryophyllatæ ſumenda eſt radix præcipua totius plantæ pars. Artemiſiæ radix raro in medicina vſurpatur, licet ſecundæ ſpeciei radix plurimum commendetur a Dioſcoride. Pro herba venti helxinen potius quam cotyledonem ſumam, quæ exiccando, & detergendo conferre vlceribus multum poteſt, quod cotyledon non æque poteſt.*

G

MESVE.

VNGVENTVM palmeum ad vulnera cruenta, tumores peſtilentes, & exituras, vſta, rupta, contuſa, & inde nata ecchymomata. Recipit olei veteris, lythargirij, ana libras tres, axungiæ veteris purgatæ a membranis, & ſale libras duas. † chalciteos vnc. iiij. liquatis igni axungia, & oleo, in vaſe ſtannato, aſperge lythargyrum, & chalcitin, mouendo continenter tribus palmæ ramis recentibus: & coque ad iuſtam craſſitudinem, iniecto ipſi inter coquendum ramo palmæ vno recenti minutim conciſo. († *canrub.*)

H

CHR. ISTVD vnguentum non eſt in vſu ſub iſto nomine, verum eſt in vſu apud chirurgicos ſub nomine vnguenti de colcotar, & vocant Ani. & Serapio in proprio antidot. vnguentum de calcadis.

SYLVII. VNGVENTVM ab vngendi modo vocatum eſt, quia partibus affectis inunctum, [illegible] ob craſſitiem, & lentorem habet, quam oleum, tamen ſunt proxima: ob id laurinum, vel oleum, vel vnguentum [illegible] nominare, [illegible] lib. 1. ph. p. in alopecia, & vnguen [illegible] oleum ſiue melinum, &c. [illegible] oleum roſaceum ab vnguento roſato ſeparat lib. 1. ſimp. c. [illegible]. Nam oleum roſaceum eſt, cui odoramenta non ſunt miſta. Cui autem odoramentorum aliquid [illegible] eſt, non oleum, ſed vnguentum cognominant [illegible] vnguentum tamen etiam cum cerato [illegible] habere [illegible] Gal. lib. [illegible]. Quod[illegible] olei [illegible], vt beatæ albæ radix, & ſimilia [illegible] vires, & qualitatem [illegible] vnguentum fieri, [illegible]

A foliis partem quartam, vel etiam reſinę partem duodecimam, vel ſtrobylinam, pineam, abietinam, terebinthinam, aut humidam pini reſinam, aut eam, quæ in fictilibus habetur, aut ſpartis, id eſt frizam.

COST. PALMEVM. *Non puto vas ſtanno illitum omnino hic eſſe opus, licet ſtanno illitum Syluius verterit, æs enim ad curanda vlcera nihil affert detrimenti. Sed prior interpres vulgaris ſequutus loquendi modum ſtagnatum vertit pro olla abſolute, quæ ſiue ſit, ſiue non ſit ſtanno illita, parum quidem intereſt, magis tamen nobis probatur non illita.*

MESVE.

Palmeum alterum. *† Al lib. v.* *† Vitrioli.*

VEL lithargyri aurei, libras tres, adipis porci purgatæ ſale, (& membranis) † vncias quinque, † chalciteos viridis vncias quatuor, cum ramis palmæ, vel B cannæ radice moueantur.

SYLV. EST idem cum Galeni emplaſtro diachalciteos.

COST. PALMEVM alterum. *Syluius chalcitim viridem quærens legitimum chalcitidem nouiſſe de facie non videtur. In id erroris eſt lapſus pertinacia vertendi pro chalcantho chalcitidem. Chalcitidem qui videre, ruſum videre, chalchantum autem probatiſſimum eſt viride.*

MESVE.

† Aliqui ca. non. habent maſtichem.

VNGVENTVM ad ſcabiem expertum axungiæ vnc. quinque, olei laurini, argenti viui, ceræ puræ, † maſtiches, thuris albi, ana vnc. duas, ſalis communis vnc. viij. ſucci C plantaginis, & fumariæ quantum ſufficit. Ceram, & axungiam nouam membranis purgatã, & oleum laurinum cum ſuccis coque ſimul in vaſe ſtannato, donec liqueſcant: tunc adde pul. ſalis, maſtiches, & thuris, cum percoctum erit, & ab igne ablatum, adde argentum viuum ſaliua extinctum, & pauco olei laurini ſpatha diu miſce. † Illinitur veſpere ad dies octo.

† Va. habet Vngi palma manuũ & ſicca ſor tiuer cu ſuo vſque ad vnq dies.

VNGVENTVM expertum ad ſcabiem ſecundum hanc deſcriptionem non eſt in vſu.

CHR. Poſt prædicta empleſtra, & vnguenta, videndum eſt de quibuſdam vnguentis magiſtralibus conferentibus ad diuerſas diſpoſitiones, & primo ad ſcabiem humidam, cum qua coniunguntur eſcaræ, & cruſtæ ſiccæ per totum corpus.

Ad ſcabiẽ humidam.

D Cuius hæc eſt deſcriptio. Recipit terebinthinę lotæ cum aqua roſata vncias ij. terræ chamęli drachm. iij. ceruſæ vnc. lithargyrij vnciam vnam, ſemiſſ. pinguedinis porci recentis vnc. iiij. Fiat vnguentum in mortario abſque cera cum oleo roſato quantum ſufficit, & aceto in parua quantitate. Et ſi cum prædicta ſcabie coniungitur pruritus intenſus, addantur ſibi ſucci plãtaginis vnciæ tres. Eſt. n. conueniens prędictum vnguentum in ſcabie facta ab humore cholerico acuto mordicatiuo, vel ab alijs humoribus adustis, & ſalſis. Et ſi ſcabies eſſet plus humida, atque emanaret virulentia multa, addendum eſſet prędicto vnguento ſucci lapatij, vnc. ij. ſulphuris, vnc. i. & fiat vnguentum, vt ſupra dictum eſt. Iſta etiam vnguenta diuerſificari debent, & poſſunt ſecundum diuerſas A ætates, diſpoſitiones, & tempora. Eſt & aliud vnguẽtum magiſtrale conueniens, & expertum ad rupturã, ſeu herniam inteſtinalem. Eſt enim conſolidatiuum didymi dilatati per quem inteſtina deſcendunt ad oſcheum, ſeu burſam teſticulorum. Cuius eſt hæc deſcriptio. Reci. picis naualis, aloes ſuccotrini, mumiæ (& eſt liquor qui emanat a corporibus mortuorum ſepultorum cum aromatibus odoriferis) ſarcocollæ, ana drach. iij. myrrhæ, terebinthinæ, lapidis hæmatitis, maſticis, thuris, ana drach. ij. boli armeni, ſanguinis draconis, ana drach. vj. lithargyrij, colophonię idest picis grǽcę, ammoniaci, galbani, ana drach. ij. ceræ rubeę, & citrinæ, gallarum, charabe, glutinis piſcis, viſci quercini, gypſi, ana drach. vj. ariſtolochiæ longæ, & rotundæ ana drach. iij. balauſtiarum, pſidię ideſt corticum maligranati, aluminis, ſcilicet ſcagliolæ, ana drach. j. acaciæ drach. iij. ſepi hircini drach. i. ſemiſſ. conſolidæ maioris, & minoris; & mediæ, ana drach. ij. cupularum glandium drachm. iiij. ſanguinis humani, recentis vnc. vj. omnia iſta incorporentur in aqua, in qua pellis arietina cum tota lana ſuccida ſit per decoctionem liquefacta, pili etiam leporis contriti in multa quantitate apponantur, gummi vero primo diſſoluantur, & cera poſtea agitentur cum ſpatula, & pulueres prædicti incorporentur cũ eis, & vſui reſeruentur.

Expertũ ad herniam.

Somni prouocatiuum.

Vnguentum ad tempora frontem, & nares, ad ſomnũ prouocandum, cuius habetur deſcript. ab Auic. prima quarti, & prima tertij cap. de ſoda, & eſt, Rec. olei de papauere, olei nenufarini, ana vnc. ſemiſſem. opij, caſię ligneę, croci, ana ſcrup. i. fiat mixtura ad inuicem abſq; cera, & fiat inunctio de ſero, quãdo vadit dormitum.

Vng. ſtomach.

Vnguentum valens in paſſionibus frigidis ſtomachi, & doloribus eius factis à ventoſitate debilitata virtute digeſtiua ſtomachi. Recip. oleorũ abſinthij, nardini, maſtichini, ablutorum cũ vino albo ſubtili odorifero, ana vnc. j. roſarum, corallorum, caryophyllorum, cinnamomi, ligni aloes, macis, mentæ, ſchœnanthi, ana drach. i. miſce, & fiat vnguentum cum modico ceræ. Vnguentum ad extinguendum ſupercalefactionem renum. Rec. oleorum roſati, & violati, ana vnciam vnam, ſandalorum alborum, & rubeorum, ana drach. j. roſarum, corallorum, ſem. endiuiæ, portulacę, ana drac. ſemiſſ. ſucci ſemperviuæ, lactucæ, lactis caprini, ana vnc. ſemis. aceti, & ceræ modicum, & fiat vnguentum.

Ad iſchiat.

Vnguentum valens in declinatione iſchiaticæ poſt euacuationes. Recip. olei rutacei, vulpini, coſtini, laurini, ana vnciam vnam, mucillaginis fœnugræci, & ſeminis lini, ſucci rutę, & ſucci agni caſti, calamẽti, ana vnc. ſemiſ. bdellij, ammoniaci mollificati in aceto, ana drach. iij. caſtorei, drach. ij. ſemiſ. laudani drachm. ij. pinguedinis pulli drachmas tres, baccarum lauri, cymini, pulegij, aſari, ana drachmas duas, euphorbij, drachmam vnã, picis naualis, drac. ſemiſ. ſulphuris viui drac. iij. fiat vnguentum.

Contra vermes.

Vnguentum ad interficiendum vermes, & educendũ eos, quod eſt multum in vſu, præmiſſo tamen clyſteri ex lacte caprino, aqua hordei, & puluere zucchari: ſi ex ipſo totus venter inungatur. Reci. olei de abſinthio, de amygdalis amaris, ana vnciam vnam, ſucci foliorum perſici, & matricariæ, ana vnciam ſemiſſ. roſarum, corallorum, farinæ lupinorum, cornu cerui adusti, ana vnciam vnam, aloes ſuccotrini, drachmas duas, quidam addunt de felle taurino drachmas duas, & modicum aceti, & ceræ quantum

ſufficit, & fiat vnguentum, hoc tamen non conueniret in acute febrientibus, ſed hoc vnguentum conueniret in tali caſu. Recip. olei citoniorum, de abſinthio ana vnc. i. ſeminis plantaginis, portulacę, & endiuiæ, roſarum, corallorum, cornu cerui vſti, farinæ lupinorum, ana drachm. i. aloes ſuccotrini, drachm. ij. ceræ. q. ſ. & fiat vnguentum, inungatur etiam præmiſſo clyſteri.

MAN. POTENS eſt. Sed caue ne ob argentum viuum attingat prope membra principalia, addeque maſtichen.

SYLVII. SVSPECTVM eſt ob argentum viuum, præſertim prope partes principes: hoc ſi ſuſtuleris, tutum erit, neque inefficax.

Vnguentum citreum.

Recip. chryſocollæ vnc. ij. caphuræ drach. i. corallij albi vnciam ſemis: ameoo dulcis vnc. i. vmbilici marini, tragacanthi, amyli, ana drach. iij. marmoris, cryſtalli, anthallis, dentalis, olibani albi, nitri, ana drachm. ij. ſeriſæ, ſerpentariæ, vnc. i. ceruſæ vnc. ſex, tragacantho, & vmbilico marino ſimul tritis, cætera deinde cum his terantur, cernantur panno tenuiſſimo, axungiæ porci recentis ſine ſale lib. i. ſemis, & ſepi caprini vnc. i. ſemis, & axungiæ gallinę vnc. i. ſimul in vaſe duplici liquatis, & colatis, addantur ſemper mouendo rudicula pul. prædicti, præterquam chryſocolla, & caphura tūc addenda, cum omnia ſimul feruebunt: quando ab igne tollenda, & ſemper agitanda, donec refrixerint. In vna li. pul. ſint librę octo axungiæ colatæ, & ſuccus acidus duorum aut plurium citreorum malorum. Vnguenta hæc ſi laſſitudinem tollunt, κοπώδεα, & interdum abſolute ἄκοπα, vocantur Gal. lib. 4. ſani. tuen. quale hoc illi eſt celebre. Acopum ex abietis ſemine ad coquendum, aut per halitum digerendum ſuccos in carne, & tota corporis mole congeſtos, crudos, vel acres ad omnem laſſitudinem, vel ſpontaneam, vel alia ratione contractam. Abietis ſeminis exacte maturi (quale Septembri menſe in Italia colligitur) contuſi, vt citius oleum ſua vi, & qualitate inficiat, modium Italicum quolibet anni tempore, (nihil enim in ea re eſt diſcriminis) iniice in olei relaxantis (quale in Italia eſt Sabinum, alibi vetus) heminas Italicas, ſeu lib. v. & xx. maceretur dies minimum. xl. vel potius tres, quatuor, & etiam multo plures menſes. Tunc ſemen expreſſum abijce, oleum linteo percola. Ei vt pote iam paretiori miſce ceræ lib. iiij. reſinæ abietinæ, reſinæ pineæ, ana vnc. iiij. vel harum deſiderio, terebinthinæ. Coques vero commodius in vaſe duplici, aut igni lento prunarū non multarum. Acopum ſeu myracopum ἀπὸ τῶν αἰγείρων ἀνθῶν, ea populi nigræ floribus, ad eadem efficax. Ea floribus populi adhuc conniuentibus, ſed modice tritis, modius Italicus immittitur in libris. xv. aut aa. olei Sabini, aut alterius tenuis citra adſtrictionem, moue quotidie, potiſſimum cum ſol feruebit, & in domo calida repone, celerius ita vis, & qualitas populi in oleum migrabit. Poſt duos, aut ternos menſes floribus expreſſis, & abiectis, oleum habes digerens per halitum ſine morſu vllo, nō minus quam abietinum. Addere potes ceram, & reſinam quantam abietino. Si vero oleum expreſſum eſt craſſius, & qui eo vſurus eſt, liquidiore medicamento delectatur, quinta vel etiam ſexta ceræ pars ſuffecerit. Si vero ſeminis abietis, & florum populi macerationem expectare non potes, oleum cum ſeminibus vel floribus contuſis miſtum iniice in aquæ vel vini (ſi affectus adeſt podagricus vel articularis) partem quartam, vel quintam, ne inſecta torreantur, aut oleum vſtionem odore referat. Percoque igni lento, donec aqua, aut vinum totum coquendo vaneſcat: Quidam curioſius id parantes in vaſe duplici coquunt. Succos non craſſos, nec lentos in cute, & carne reſidentes diſſipat, vt oleum, chamæmeli, anethi, roriſmarini per ſe, vel cum cera, & reſina.

Lib. 4. ſani.

COST. AD Scabiem. *Irrepſit hoc cum ſuperioribus tribus hunc in locum, vt bene notarunt alij. Probatur hoc ipſum ad ſcabiem, cuius quum variæ ſint cauſę, vt hoc illi quæ ex Venerea lue eſt, & contumaciter inhæret, efficaciter prodeſſe videtur, ita ſi aliam habeat cauſam, imo, & ſi eandem, libenter eo abſtineo ob hydrargyrum, quo qui paulo frequentius aut liberalius vſi ſunt, & in animæ incidiſſe fœtorem obſeruaui, & ex carioſis eorum oſſibus hydrargyrum extrahi non ſemel vidi.*

E

DISTINCTIO DVODECIMA eſt de oleis.

MESVE.

OLEVM multis fit modis, nunc expreſſione, nunc impreſſione, cum materiæ in ipſo maceratæ, aut incoctæ qualitatem ſuā, & vires in ipſo relinquunt, nūc reſolutione, cum materiæ heterogeneæ in corpore concluſæ, & velut concretæ, vi caloris ſeparantur, opera præcipue chymiſtarum, de quo genere, quantum licet, agemus: plura autem ſi audire cupis, chymiſtas præcepto

F res tibi adhibe, & cum illis verſare. Primum autem dicam oleorum, quæ per expreſſionem fiunt, naturam, & facultatem, extrahendi modum, poſtea de cæteris, ſi per Dei gratiam mihi vita dabitur.

OLEVM dum abſolute legis, oliuarum intellige: & nouum, quod etiam vim rerum in eo madentium facile ſuſcipit, & ita ſecundum genus à Meſue ſcriptum conſtituit. Tertium inter omnia efficaciſſimum, pauci norunt elicere, ſed hi tantum qui artem chymicā vocatam callent. Hi enim ſunt de quibus Meſue dicit, quod vires, quę ſunt in concreto, id eſt, in compoſito occultę, manifeſtas faciunt. Hos chymiſtas ſcilicet, monet vt conſulamus. Primum, & ſecundum genus omnes parare ſciunt. MAN.

G INTER admouenda medicamenta compoſita, ſimpliciſſimū, & vſu frequentiſſimum eſt oleum ſimplex, & compoſitum, ex eoque, & alijs quibuſdam ferè reliqua conſtant vnguenta, cerata, emplaſtra. Oleum maxime propriæ ſuccus eſt pinguis ex oliuis tritis expreſſus, vel immaturis, quod omphacinon ob id, & omotribes, id eſt, acerbum, & crudum eſt appellatum, idemque refrigerans, & aſtringens eſt: vel maturis, quod oleum commune dicitur: ac vtrunque, vel inſulſum eſt, vel ſalſum, & illotum, vel lotum, idque ad ſalem tollendum, vel vt fiat albius, vel morſus expers. Vtrunque item, vel recens eſt, vel antiquatum, & ex hoc, vel illo agro, vt Sabino prope Romam laxat, tenue eſt, præſertim vetuſtum. Quæ olei communis differentiæ diligenter ſunt obſeruādæ, vt medicamentorum ea his compoſitio iuſtior fiat: nam facultatibus ſecundum has differentia multum variant, ac compoſita quibus miſcentur, plurimum immutant. Has igitur oleorum differentias, præſertim omphacinum, & commune, recens, & vetus, domi ſerua (nam inſulſum lotione, cum libet, prompte reddideris) vt cum poſtulat vſus medici opinionem nunquam fruſtreris. Oleum ſecundo loco abuſiue ſuccus eſt oleaginus, & fluxilis ex quibuſdam tritis, cum fructibus, tum ſeminibus, vt nucibus regijs, SYLVII.

H auellanis, moſchatis, amygdalis vtriſq;, nuce Indica, anacardis, balano myrepſica, nucleo perſicorum, præcocium, ceraſorum, prunorum, piſtaciorum, ſtrobylorum, napi, ſinapis, cannabis, lini, ricini, ſtaphidos agrię, cnici, citri, arancij, pomorum, pyrorum, cucumeris, cucurbitæ, melonis, citreoli, & alijs prope infinitis pinguem in nucleo ipſo, vel ſemine, ceu medullam ſortitis. De quorū quibuſdam poſt agetur. Non enim ſunt omnia hæc in vſu. Huic generi proximum eſt balſamelęon, & petrelęon, vt poſt audies. Illa duo genera ſunt ſimplicia, nec illis educendis, ac exprimendis aliud miſceri conſueuit, præterquam quod aliquantum aquæ quibuſdam extrahendis miſcetur, vt alijs oleum commune paucum. Eſt his affine genus tertium, quod eſt humor quidam oleaginus ignis vehementia extractus, humido etiam ſubſtantificato ſæpe miſtus, idque opera chymiſtarum inuentum, ſiue id oleum in capitellum ſurſum tollant, ſiue in vas ſubiectum mox defluat, quale ea liquoribus, ſuccis multis, gummis, reſinis, cera, melle, lignis reſinoſis per multis educitur. Quartum genus oleorum eſt omnino compoſitum ex ſimplicibus in oleo communi, vel alio maceratis, inſolatis, incoctis, quod genus quia latiſſime patet, de eo nobis pluribus eſt agendū, non modo ꝓpter huius multitudinē, ſed variam

riam

tiam quoque in multis componendi rationem, quæ eſt propemodum vnica cuique prædictorum generum. Adde, quod oleum philoſophorum, & alia quædam miſta ſunt, & in tertium ſimul, & quartum genus incidunt. De primo genere tanquam omnibus perſpicuo nihil dicemus: de tertio pauca quædam hodie conſueta, de ſecundo, & quarto dicendum nobis eſt, quantum rei propoſitæ ſcopus exigit.

COST. *OLEI vox proprie de expreſſo ex olea ſucco dicitur, transfertur tamen id nomen ad ſuccum omnem pinguem, qui ſubſtantia oleum referat. Eſt ergo oleum hoc modo ſumptum multiplex, tum naturale, tum artificioſum. Naturale arbores quædam fundunt, vt balſamum, cuius arboris ſi vel caſu vel conſilio ſindatur cortex ſponte certis temporibus erumpit pinguis ſuccus olei ſpeciem repræſentans, ſic ex abiete ſuccus oleo ſimilis effluit, vulgo lachryma abietis nuncupatur, idem cum reſina: ſed tenuior. Natura etiam ex ſaxis alicubi locorum oleum prodit, vt oleum petræ. At artificio multis fit modis, vt quidem Meſ. hic ait, tribus; per expreſſionem, per impreſſionem, per reſolutionem, quibus addere etiam licet per impreſſionem, & expreſſionem ſimul. Porro expreſſione elicitur ex plantarum maxime fructibus, tum arborum, tum etiam minorum, vulgatum eſt, quomodo ex olea, ex amygdalarum, nucum, & vnguentariæ glandis nucleis prematur. Premebatur vero alias quoque ex vnguentaria ipſius glandis ſummo cortice, nunc ex aurantij, & citrij, mali cute. Sed ex herbarum multarum ſeminibus quotidie exprimitur, vt ex lini, napi, ſinapi, & ricini ſemine: interdum ex plantarum quoque lachrymis premendo elicitur, vt ex myrrha non vetuſta, tandemque ex animalium etiã fructibus oleũ exprimitur, vt ex vitellis oui.*

At vero infinita ſunt quæ impreſſione olei genera quotidie parantur: iniectis in oleum vulgare ſtirpibus, earum ve partibus, aut fructibus aridis, aut recentibus, integris, aut contuſis, tum maceratis, tum incoctis igne, ſole, fimo, aut calce. Fieri tertio poſſunt impreſſione, & expreſſione multa olei genera: elegantiſſimo ſane modo, & non ſecus fructuoſo quàm ſuperioribus, ſi enim nucleis amygdalarum, vel vnguentariæ glandis cortice expurgatis odoratum aliquid commiſcueris, atque aliquot poſt dies contuſos nucleos expreſſeris, oleum prodibit proprium commiſtæ rei odorem præ ſe ferens, ſic inſtratæ roſis, violis, ieſemino, cinnamomo, caryophyllis, amygdalæ, oleum earũdem rerum odorem, vimque retinens reddunt. Fit quarto oleum per reſolutionẽ, id eſt per ſeparationẽ (citra expreſſionem eius, quod pingue eſt a non pingui, hoc vero duobus in vniuerſum fit modis, aut per vltimam reſolutionem, aut per non vltimam. vltimam voco, quum prorſum corrumpitur res, vt nihil ſuperſit exterioris faciei, qua diſtingui ab alijs ſolet rebus. Sic quæ exuruntur, quorum ſolus ſupereſt cinis, vltimam paſſa reſolutionem videntur. Oleum igitur per reſolutionem non vltimam varijs elicitur modis, interdum coquendo: ſic autem quæ res multo pingui ſucco ſcatent, vt ſtrobili, & amygdalæ, ſi contuſæ aquæ vt ferueant diutius committantur; vi ignis oleoſus, pinguiſque omnis ſuccus à reliqua ſubſtantia ſeparatur, qui ſuperfluitat aquæ, ita balſamum occidentale ex Goaconax ramis paratur; collecto eo, quod aquæ ſupernatat, pingui; colligendi autem modus eſt, vel pluma, vbi refrixerit detrahendo, vel effuſa pingui illa decoctionis aqua in vas, in cuius imo exiguum ſit foramen, vbi enim refrixerit, aperto foramine ſenſim aqua effluit oleo ſuperſtite, quod vbi effluxiſ-

A ſe aquam ſenſeris, repones, eleganter etiã conlecta olei, & aquæ materia in peluim, vbi refrixerit, lanea lingua vteris, ſic enim hac vniuerſam aquam ſenſim eliciente ſolus oleoſus ſuccus relinquitur in pelui. Porro alia reſolutio ſeu ſeparatio fit per deſtillationem vocatam, hæc vero tribus modis, aut per aſcenſum, aut per deſcẽſum, aut per aſcenſum, & deſcenſum ſimul. Per aſcenſum quidem vulgata per cucurbitam deſtillatione, qua etiã aqua elici ſolet, ſic ex terebinthina, cera, imo ex aridis quoq; reb⁹, vt aniſo, caryophyllis, nuce moſchata, oleũ trahes, quin etiã ex humectis, & quantum ſenſus agnoſcat, minime pinguibus rebus hoc pacto elicitur, nã ex roſis ex lauendulæ floribus, atq; ex recenti quoque fœniculi herba oleum cum aqua aſcendiſſe obſeruauimus, & ſuperfluitãs ipſum collegimus. Sed, & alia eſt ratio oleum per aſcenſum colligendi, quam ſequuntur, qui ex B ſulphure oleum eliciunt, accenſo enim in ollula ſulphure, in vitream campanam (vt vocant) ſeu (quod eſt elegantius) in capitellum vitreum, quo etiam ad eliciẽdas aquas vtuntur, digitorum circiter quaternũ interuallo ſuprapoſitum craſſiores ſulphuris halitus excipiũtur, exceptiq; in oleoſum liquorem coacti effluunt. Sed rurſum ea quoq; deſtillatio quædam eſt per aſcenſum, qua caphuræ ſuccum Iulius Contarinus medicus egregie elicit. Primum autem vaſculũ lateritium paratur, rectis, vt in veterum lebete, parietibus; & planis prorſum labris digitorum circiter quaternũ altitudine. Tũ præterea vitrea in promptu eſt cucurbita paulo maioris, quam id vaſculum ambitus, vt ipſum appoſite circuat, recta autem, ac dodrantis ferè longitudine, & ſuprema parte fornicata; exiguo in ſumma fornice relicto ſpiraculo, ut ne nimio calidiorum vaporum cõcurſu C diſrumpatur. Itaq; poſita in priori vaſculo contrita caphura, illiq; vaſculo, tum ſuperpoſita cucurbita, tũ ſuppoſitis paucis aliquot accẽſis carbonibus in paropſide, craſſi paulo poſt vapores ex caphura vi ignis excitantur, qui anguſtiorem exitum per exiguum ſpiraculũ habentes, in parietes cucurbitæ impacti, cãdidi cuiuſdam butyri inſtar illis hærent, eo igitur liquore, vbi parietes cucurbitæ obductos videris, aliam eiuſcemodi cucurbitã priore detracta impones, & rurſum aliam, quouſq; vaporũ aliquid ex caphura excitetur, pluma deinceps is ſuccus denſato oleo ſimilis deraditur, & in opportunos vſus ſeruatur. Ita quidẽ quomodo varijs modis oleũ per aſcenſum eliciatur, apparet. At per deſcenſum duplici in vniuerſum ratione elicitur, nempe, aut frigoris vi, aut caloris, frigoris quidem vi, aut certe ſine opera caloris, quo pacto myrrha intra oui albumen concluſa, D appẽſo frigido in loco, albumine, per eius rimas oleum ſenſim defluit. Extrahitur etiã oleum per deſcenſum vi caloris, huius vero, uel ignei, vel ſolaris, ſolaris inquã, quia ex floribus roſmarini, ac ſclareæ in vitrea phyala ſoli expoſitis pinguẽ, atq; oleoſum ſuccũ effluxiſſe vidimus. Igni vero caloris opera deſcendit oleũ eo artificio, de quo ad huius tractationis calcem Meſ. ubi de oleo iuniperi agit, de qua tamẽ re, quãdo poſt Meſuen naturæ ſtudioſi longa exercitatione faciliorẽ inierunt rationẽ, non cõmittã, quin hoc loco in medicæ artis gratiã, aliqua afferã, quæ neq; cuiuis hãc artẽ profitẽti patẽt, neq; elegãtia, & fructu carẽt. Primũ itaq; bina fictiles ollæ, ita cõſtruũtur, vt altera alterã recipiat, minoris autem ima pars crebris ptunditur foraminibus, vtraq; autẽ intus vitrea cruſta diligẽter obducitur, in maiori minor, ita collocatur, vt hæc ab illius fundo ternum digitorum

interuallo diſtet, quod facile efficitur ſi vel eius labrũ maioris ollæ labro inſideat, vel filo ferreo per vtramque traiecto ſuſtineatur, tum vero deſtillationis materia in interiori olla repoſita, & vtriuſque ore ſuo operculo diligentiſſime occluſo, in ſouea collocantur, aggeſta circum terra, & conculcata, igniſque operculo ex durioris materiæ carbone, ligniſque ſuperdatur, cuius vi poſt horas aliquot ex minori in maiorem ollam liquor extillat oleoſus, eſt vero is fumoſo quidem odore moleſtiſſimus, ex quacunque etiam fragrantiſſima re elicias, at ſi extractum, in ampla olla ex multa aqua calida diutius tractaris, aut etiam mutata ſubinde aqua non ſemel, vt ferueat, effeceris, minus moleſtum reddes, neque tamen de eius viribus nimium detrahes. Sane hæc elegantior eſt ratio extrahendi olei per deſcenſum, quæ ſequitur. Fictilis olla ex craſſioribus fit parietibus, relicto in parietis parte una foramine, quod amplitudine cucurbitæ illius vitreæ collo apte reſpondeat, in qua deſtillationis materia ponenda eſt, erit autem cucurbita recurua, quam retortam vocant, traducto ergo per id ollæ foramen cucurbitæ collo, & reliquo eiuſdem corpore in olla appoſite collocato, ac puriori cinere aut, ſabulo circumquaque ad quaternos digitos, obruto, ſuum ollæ operculum iunges, inducto luto, & vbi operculum, & vbi cucurbitæ collum committitur, diligenter, vt non expiret, ſuperaccenditur tunc operculo ignis, continenterque folle agitatur, quouſque ex cucurbitæ collo extra ollam porrecto extillare oleum cœperit, moderatius tunc agendum, ſed continuata opera: excepta non eodem vaſe materia deſtillante, prius enim tenuior pars, & ignei nidoris minus, plus autem virium retinens effluit, quæ ſeorſum eſt ſeruanda, agitanda vero poſt modum aut incoquenda, vt ſupra dicebam, ex multa aqua, ſi fumoſi nidoris plus quam par ſit, viſa fuerit retinere. Hæc ea deſtillandi eſt ratio, quam partim per aſcenſum, partim per deſcenſum eſſe dicebam, aſcenſus quidem eſt, vt ſurſum ad cucurbitæ conuexum vi ignis oleum trahitur, deſcenſus autem, vt per decliuiorem colli partem ſponte labitur. Sane autem quod ad eam deſtillationem pertinet, quam per vltimam reſolutionem fieri dicebamus, fieri hoc pacto ex rebus quibuſque oleum poteſt, quæ exuri, & verti in cineres poſſunt. Ac prius quidem ex quouis cinere affuſa feruenti aqua lixiuium paratur, tum vero puriores eius partes lanea lingua extrahuntur, & extracta igni aut ſoli committuntur, vt caloris vi humor omnis abſumatur. Sic quidem quod supereſt ſal eſſe inuenies. Habet autem ſal omne, Ariſtotelis etiam teſtimonio, pinguis atque oleoſi nonnihil, hoc igitur ſi volueris pingue, ipſum in frigido ac humido loco ſal repoſito, liqueſcet enim, liquori vero ſuperfluitabit oleum, quod pluma deraſum conſeruabis. Sed de varijs conficiendi olei modis, quæ ad medicum pertinere negocium poſſunt, hæc ſatis.

MESVE.

OLEVM de amygdalis dulcibus, aſperitatem gutturis, pulmonis, & partium cæterarum etiam externarum lenit, duritiemq; omnem ac ſiccitatem iũcturarum, & partium aliarum emendat: ob id impinguat, hecticis confert, ſemen quo-

E que auget, ardorique vuluæ, & vrinæ iniectum commodat. Fit autem hoc modo: Amygdalæ dulces cortice lignoſo, & cute membranoſa purgatæ, plurimum teruntur, in offas coguntur, horis circiter quinque loco calido continentur, vel in vaſe duplici hora vna coquuntur, aut ſub calente arena, aut cinere, ſacculo inuolutæ, & pannis aliquandiu fouentur, poſtea rurſus teruntur, & ſacculo concluſæ torculari exprimuntur. Vel tritę amygdalę in vaſe cõmodo maza ſubigũtur in aere calido, pauca calida identidem affuſa. Hiſque modis oleum exprimes largius torculari, quod aſſere inferno ſit cauato, & decliui verſus emiſſarium: ſuperno autem pro cauitatis magnitudine, & forma gibboſo, vt vndique ceu ſigillo quodam amygdalæ æquali-

F ter exprimantur.

Recip. ex amygdalis mundatis ab vtroque cortice quantitatem quam volueris, & tere contritione vltima, & fac paſtones ex eis: & dimitte in loco calido per ſpacium ſicut horarum .v. Deinde iterum tere; & pone in zaynari, & ſtringantur, & exprimantur, & emanabit oleum. Si autem in vaſe duplici ſicut per horæ ſpacium coxeris, deinde impreſſeris in zaynari, emanabit abundantius. At ſi amygdalis tritis ſaccellos impleueris, & ſub cinere calido, aut arena calida inter pannos ſepelieris, & poſtea expreſſeris, abundabit oleum. Modus operationis alius eſt, malaxentur in tina, ſicut paſta malaxatur, & ſit domus, in qua malaxantur calida, & fundatur deſuper aqua calida parum, & ſtet pila decliuis vbi emanat oleum: & dum ſic expreſſe- *Antiqua verſio ſic habet.*

G ris, abundabit, zaynari autem planta inferior ſit habens concauitatem, & munctorium in parte decliuiori, & inferiori parte ſit globus iuxta formam capacitatis concauitatis, vt ſigillet omni hora ambitu vacui, hic ergo erit modus formę eius.

ISTVD eſt primum oleum, quod fit ex expreſſione temperatæ complexionis in caliditate, in humiditate autem tranſit primum gradum, eſt multum in vſu propter eius vtilitates, lenit, & humectat aſperitates malæ complexionis ſiccæ, principaliter gutturis, & pulmonis linitum ab extra, & per os aſſumptum paulatim lambendo. Sed operatio eius principaliter eſt ad leniendum partes pectoris, vnde con- CHR.

H fert tuſſi ſiccæ, ſi ex ipſo partes extrinſecę vbi coſtę ſituantur, liniantur, confert etiam iuncturis exiccatis, vt podagricis euenit, quando nodoſitates fiunt in eis. & ſumme confert hecticis, & conſumptis, ſi ſpondyles dorſi, partes pectinis vngantur ex eo, & maxime ſi cum ipſo fiat permixtio olei violacei ſtante febre hectica, & alia de aduſtis humoribus corpus conſumentibus.

PAVLVS quidem contundens vncias duas amygdalarum, ponit in ſextario vno olei dulcis, & coquit in duplici vaſe. Fit autem ex amaris non ex dulcibus, etiam ſecundum Paulum Æginetam. Quidam metopion dicunt, ait Dioſcorid s. de eo tamen loquens, quod fit ex amaris: nam de hoc non ſcribit. Modus operationis alius.) Modus hic ſimilis eſt ei quem docet MAN

Dioſco-

Dioſcorides. Et fundatur deſuper aqua calida.) Dioſcorides pro octo ſextarijs amygdalarum, addit cotylas duas aquæ, & dimittit per ſemihoram: factaque maiore attritione iterum, apponit cotylam aquæ Zaynati.) Torcular intellige.

SYLVII. ID oleum ex amygdalis dulcibus iure optimo primum omnium à Meſue deſcribitur, quod ſit tam alimentum (nutrimur enim ſolis dulcibus libro 4. ſimpl. cap. 9.) quam medicamentum ad multa efficax, blandiſſimum, viu frequentiſſimo conſuetiſſimum, gratiſſimum, & velut quidam typus aliorum oleorum generis eiuſdem. Ab eo igitur tanquam optimo, & vtiliſſimo rectiſſimè incepit. Aſperitas gutturis, & pulmonis vna eſt inſita, & ex partis eſſentia profecta, bronchijs enim, quæ ſigmoides ſunt cartilagines, conſtat tota hæc arteria, vnde τραχεῖα, id eſt, aſpera cognominatur, Græcis eam, ab arteria læui ita ſeparantibus. Cum vero eadem intus ſit læuis admodum, ſanis hominibus ob membranæ cartilagines illas, & ipſarum ligamenta vtraque integentis naturam, interdum aſpera fit, ac inæqualis, ſiue rugoſa fiat ob ſiccitatem, ſiue eius ſuperficiei humor aliquis largior quam pro ipſius natura inſideat, & ibi inæqualiter affigatur, & ſiccetur, vnde tuſſis, raucitas, & ſæpe etiam ſpirandi magna difficultas, interdum ægre curabilis: præſertim dum, vt circumæ terreum excrementum accreuit, & œnophoro ſordes craſſa, ſic et pituita tandem agnata tenacius inhæret.

Lib. 4. ſim. Hanc autem ſecundam aſperitatem, quæ ſola eſt præter naturam, oleum, amygdal. dulcium ſanat. Nam humectat ſiccitatem, (vt oleum commune in ferro rubiginem omnium maximè emollit,) & ſuo lentore ſiccationi nouæ multum reſiſtit: præterea inæqualitatem explet, quomodo ſuccus portulacæ glutinoſus in hæmodia. Sed paulatim ac velut lambendo eſt deglutiendum, non affatim deuorandum: vt paulatim eius ſubſtantiæ portio in aſperam arteriam decurrat, non eam modo, quæ collo anteriore ſita eſt: ſed, quæ eius portio ramoſis propaginibus pulmonum ſubſtantiam totam, cum duobus alijs vaſorum generibus intertexit, quas pulmonum nomine videtur Meſues intellexiſſe: quamuis pulmonum quoque eſſentiam æquabilem magis, & mollem, mediocri lentore reddat, etiam citra nutritionem, quomodo pinguis frictio cutem, ob id recte addit, corrigere aſperitatem partium aliarum etiam externarum. *Lib. 2. & 3. ſan. tuen. & lib. 14. met.* Nam hæc in reoleo communi non fuerit inſerius, mirum ni etiam ſuperius, ob eſſentiæ tenuitatem, qua videtur commune oleum vincere. Ob quam, non ob ſolam ſaporis gratiam, hodie, & colicis, & nephriticis potui datur ad vnc. vnā cum vinis aromaticis, aut ſimilis ſeſcuncia, aut vnc. ij. Pleuriticis, & alijs thoracis affectibus prope omnibus illinitur, & collo vteri, vel dolenti, vel ſicciori, quam vt extendi facile poſſit, quantum fœtus pariendo ſatis eſſe poſſit.

C Quibus igitur cutis eſt aſperior ob excrementorum ad eam expulſorum naturam, vel ob ſiccitatem, quæ atrophiæ, ætati, vlcerum intemperiei calidæ, & ſiccantium viui ſuperuenit, his oleum id ſaluberrimum eſt. Quam eius facultatem doctæ mulieres, cutim hoc oleo emungant. Duritiemque omnem emendat, cum enim modice digerat, quia temperate calidum eſt, durum tentione, ſeu repletione mollit, vacuata per reſolutionem eius materiæ parte aliqua. Cum vero ſit moderate calidum, vedixa, etiam parum concretione à frigido excitata mollit, fuſa, & colliquata ea materia, quam frigus coagulauerat. Cum denique humectet etiam ſecundo gradu, vt etiam poſtea fuſius docebo, durum ſiccitate, (quod maxime propriè durum appellatur). mollit, ac humiditate delibutum tractabile reddit. Ob hæc iuncturis podagricorum,

D & nodis arthriticorum emolliendis ſalubriter illinitur. Siccitatem partium ex atrophia, & iuncturarum etiam ex itinere multo, aut labore, illitum corrigit etiam potentius, quam oleum commune: præterquam ſi quod eſſentiæ eſt admodum tenuis, quale Galen. vbique Sabinum prædicat. Adhibendum vero confectione multi, aut mollis, & duræ, vt multæ, & patiens media, quæ poros rarefaciat, & corpus calidum reddat, ob id paratius ad oleum id tenuandum, & attrahendum, quod plano coriorum concinnatores declarant. Corium enim crenatis aſſulis, & falcatis malleis, & flamma rarefaciunt, mox oleo, & adipe calido largiter imbuunt. Quod autem eam ſiccitatem ſumptum id oleum corrigat, planiſſimum eſt, quia alimentum eſt. Omne enim actu nutriens, corpus calfacit, & humectat. Nec ſolum corpori humidum dat alimentum, ſed etiam mediocriter diuturnum, ob mediocrem illum lentorem, qualis in cremore ptiſanæ, & oleo communi. Quæ enim cum lentore coniunctam habent eſſentiæ craſſitiem, vt ſuilla, diuturnius alimentum corpori exhibent, quam quæ lenta ſunt modice ſimul eſſentiæ tenuioris.

A Impinguat vero non ſolum quia plenius nutrit, ſed quia ſubſtantiam corpori tribuit parum igneam, & aeream, quæ multum habilis eſt per tunicas vaſorum exhalare, & in adipem concreſcere partium ſpermaticarum contactu. Rationes aliæ, & cauſæ obeſitatis hic afferri poſſunt ex lib. 7. ſan. tuendæ, & lib. 14. metho. & lib. 2. temperamentorum. Nec ſolum adipem gignere, ſed etiam carnem, natum eſt id oleum, quia ob dulcedinem prompte ab hepate trahitur, & in ſanguinem bonum mutatur, quo partes omnes abunde nutriantur. Hæc addidi, ne putes tantum corpus externum impinguare, ſi illinatur. Nam id corpus ab alio eſt pingue, non proprie, & in ſua eſſentia. *Lib. 2. feb. cap. 2.* Hecticis, & aliter conſumptis, hac de cauſa eſt ſaluberrimum. Cum enim his facultates omnes non ſolæ naturales ſint imbecillæ, male coquunt, niſi alimentum coctu, & diſtributu eſt facile: quale eſt id oleum ob eſſentiæ tenuitatem coqui paratiſſimum, & diſtribui, quanquam diſtributionis celeritatem hepar intendat ob eius dulcedinem. Adde, quod etiam alimentum dat corpori, quod aliquandiu furori febrilis in hectico caloris reſiſtat, vt cremor ptiſanæ. Adhæc cum calore ſit temperatum, omnem intemperiem corrigit, & cum humidum ſit ad ſecundum ordinem, hecticis febribus eſt ſaluberri-

B mum, non modo ſumptum, ſed etiam cum oleo violaceo mediocrem illum calorem obtundente, illitum ſpinæ. Semen auget, vt omne alimentum modice calidum, & humidum, præſertim ſi plenius alat: quæ omnia huic oleo ineſſe ante oſtendimus: & fortaſſe etiam ſemen promouebit, præſertim ex recentibus amygdalis aliorum fructuum recentium modo, ſemicocta humiditate abundantibus, quam ob cruditatem, & lentorem eſſe nonnihil flatulentam, nihil mirum eſt: ſed flatuum vim exiguam facile frangit vinum aromaticum, ne ſumptum colicos dolores, aut nephriticos flatibus à ſe excitatis geminet. *Lib. 5. ſimp. c. 20. & 22.* Ardorem vteri, & veſicæ etiam hodie vulgus appellat, cum menſes, aut muliebre profluuium, aut vrina, calore, frigore, acrimonia, morſuque alio quouis partes, quibus continentur, aut per quas vacuantur, lacerant, & tandem vlcerant, quam affectionem Gallorum vulgus eadem ratione coctionem vocat, ſibique aliquam partem coquere ait cum materijs mordacibus, aut alia vlcerante cauſa laceſſitur. Tales affectus adſunt cacochymis mulieribus, & viris ex putri pituita, & ſæpe ex calculo, etiam ex pure, ex arenulis, ex aduſto hepate, & venis, vel renibus, lotio. Affectionem hanc oleum hoc tollit ſumptum, ſed imbecillius, quia in partibus, quas permeat, altera-

C tur, & multis alijs miſcetur: potentius autem iniectum in vterum quidem μητρεγχύτῃ: in veſicam vero fiſtula ænea, vel potius, vt nunc, argentea, quam vulgus ob id σύριγγα appellat. Lenit porro ardorem hunc quatenus, & [illegible], eſt (quod multis alijs qualitate inſigni carentibus, & aliam vehementem obtundentibus eſt commune,) & ἐμπλαστικόν, meatus ipſos tanquam quodam tectorio illinens, ne corpus attingat humor ille mordax. Qua etiam cauſa in diſenterijs multum mordacibus, & dolorificis, & cremores, & mucagines, & butyrum, id genus alia glutinoſa inijcimus: ſed etiam craſſæ eſſentiæ potius, ne corrumpantur facile. Quæ in capacitatem inteſtinorum prompte inijciuntur, in meatum viri vrinarium ob anguſtiam, & obliquitatem geminam, & viæ longitudinem (quæ iniectionis impetum frangit, & fruſtratur) inijci non poſſunt, cum etiam tenuia ægre inijciantur, niſi ſiphunculo in meatum altius immiſſo excipiantur, & velut deducantur. Quod meatus latera in ſe concidunt, & à ſphyncter e arctius vndique conſtringitur, quo tempore vrina non redditur. Ob id liquidiſſimum inijciendum, & tepidum, & meatu vrinario per balneum, vel alium quendam fotum dilata-

D to, adiuuante, vt dixi, argentea, vel ærea fiſtula prius meatui immiſſa. Mediam inter hæc duo naturam collum vteri obtinet, ſi rectitudinem, & capacitatem inteſtini recti, obliquitatem vero, & anguſtiam meatus vrinarij in vijs ſpectas, nam meatus colli vteri, omnium trium eſt breuiſſimus. Quod ſi in meatum mulieris vrinarium eadem affectio inciderit, ratio eius eadem prope habenda eſt, quæ & vteri, niſi quod graciliore eſt opus tubo. Hæc vero de corruptis intelligenda ſunt: quando nec virgines his vitijs ſunt obnoxiæ, præſertim fluxui muliebri, niſi quæ religioni monaſticæ addictæ ex vita ſedentaria, & magna parte ocioſa pituitam putrem, largam, huius mali cauſam frequentiorem collegerunt. Hæc de facultatibus olei amygdalarum dulcium dicenda putaui, vt tanquam iter indicarem ei, qui in cæteris eius medicamentis idem præſtare voluerit, ſtatuimus enim cætera leuiter, & velut canis è Nilo attingere, locoſque tantum indicare, ex quibus poſſit qui volet, rem ipſam pro dignitate interpretari. Depellat amygdalas, vt purius, & ſyncerius ſit oleum, & largius. Terit curioſe eaſdem, vt intus media humiditas promptius in apertum proferri poſ-

ſit: vt autem copioſius exprimatur, calfacit. Nam vt vetuſtate nuces, & nuclei omnes oleoſi magis a calore natiuo percocti euadunt, ſic etiam ignis, vel Solis calore ſemicrudæ humiditatis coctio acceleratur: aut ſaltem eo calore tenuata, liquata, fluxilisque magis reddita, foras tracta oleoſa humiditas promptius, & largius exprimitur: quantoque hic calor eſt valentior (modo oleum vrendo non abſumat) tanto expeditius. Ob id in vaſe duplici, & ſub calente arena, aut cinere hora vna calefeciſſe ſatis eſt: in aere autem calido, quinque horis eſt opus. Porro calefiunt amygdalæ vaſe duplici, impoſitæ ſcilicet poſtquam tritæ ſunt, vaſi vitreo, in vas aliud aquam calentem cótinens inſidenti, ne ignis, aut aquę contactu, & miſtione oleum vitietur. Sacculo autem, vel ſtamine vulgari, & pannis inuoluuntur, & eadem ratione, & ne his materijs amygdalæ conſpurcentur, etiam per ſacculi inanes poros facile ob tenuitatem incidentibus. Sed in vaſe duplici calefeciſſe fuerit ſatius, quod hoc modo empyreuma, hoc eſt, vel ignis ſubſtantia, vel qualitas amygdalis minus miſceri poſſit, & vitrum reſudantem ex amygdalis calfactis ſuccum non ebibat, vt ſacculus panni, arenæ, cineres, bibula omnia. Adde quod poſſis tutius calorem intendere in vaſe duplici, quam cineribus, aut arenis, calore ſicco magis vrentibus, & conſumentibus. Poſtremo vi ſuper vitrum, & aquam corpora diaphanea conſectare potes, quando ſatis incaluerint, & oleoſa ſunt reddita: quod indicium conuolutis, & ſepultis in cinere, & arena amygdalis habere non potes, niſi recluſeris. Neque tunc in offas velut panes quoſdam cogere oportet, ſed mox a mortario, vt tritæ ſunt in vitrum transferuntur: In aere autem calido mora longior non modo rufas purgatas, & tritas amygdalas, ſed etiam odoris gratiam, & ſaporis nonnihil diſſipat: niſi etiam vitreo vaſe per calidum aerem calente includatur, tunc enim præſtantius fuerit: ſed cum plerunque ſit opus celeritate nec hodie paretur potabile id oleum, niſi in affectum potentem, & vrgentem, tot horarum inducijs frui non licet. Multo minus aqua paulatim affuſa largior hic ſuccus, & fluxilis magis eſt reddendus, cum hoc modo compoſitum ſit, & verius hydrelæum, quam ſyncerum oleum. Ob id vaſe duplici calfaciendum potius eſt, quam igni ipſo, quam aere, quam affuſa calente aqua. Qui modus hodie magis in vſu, licet minus diu coquant, opinor, ob præcipitem neceſſitatis occaſionem: qua etiam fit, vt amygdalas etiam non depellatas, ſed electas, & recentes mox terant: deinde quarta horæ parte, aut etiam minus diu in vaſe duplici calfaciunt: poſt exprimunt, ex lib. ſ. amygdalarum vna vnciam olei puriſſimi, aut ſextantes tres, ſiue drachm. ſex. quòd ſi magma recalfacias, vnciam alteram extrahes. Sunt qui vt properent magis, tritas in ſartagine frigunt, ſed parcius, & ingratius, toſtamque ſubſtantiam redolens oleum exprimunt. Alij mola truſatili per candelarios exprimunt, ſed ignobile, quale ex nucibus, linoſpermo, & ſimilibus. Exprimit autem Meſue torculari inferne cauo, ſuperne gibberoſo, vt exquiſitè, & æqualiter amygdalæ ſacculo cannabino, vel ſtamine vulgari concluſæ comprimantur: quomodo in articulis omnibus cauitas eſt, & ei æqualis oſſis oppoſiti condylus, vt motus ſit exquiſita, non ob anguſtiam impedita, aut ob laxitatem incerta, & errabunda. Cum tamen id torcular vndique amygdalis contiguum viam non det emananti oleo liberam, cauitatem totam occupante partim amygdalarum mole, partim gibba aſſeris ſuperioris parte, mihi non admodum probatur. Rectius fuerit aſſerem ſuperiorem omnino æqualem, & planum eſſe, & inferiorem: ſed hunc ambitu circinato ſenſim cauari, vt in hunc velut canalem oleum vndique diffluat, & inde ob inſitam grauitatem in emiſſarium parte decliui maxime excauatum. Qualia ſunt nobis vſitata torcularia. Quãuis hodie adhuc Meſue torcular multis in vſu eſſe video, etiam ex ferro albo infernam cauitatem imitantibus, cum vel olea exprimunt, vel capos, & perdices aſſas, vel triticum ad condimenta, vel alia. Torcularis tamen plani, & caui meminit Meſues in oleo laurino. Vtroque tamen torculari expeditum magis hodie eſt prælum libros colligantium: ob id vſu iam frequentiſſimo: ligna enim ſunt duo quadrata, ferè ſagina, aut tiliacea, longitudine tricubitali, craſſitie palmi, in extremis cochleatim pertuſa, tranſuerſis per hos cochlearum velut capreolos, & cincinnos clauiculis inſertis, quæ ferro tortæ ligna illa dum adducunt, quod in medio eſt, valenter premunt, dum abducunt, compreſſa liberant. Amygdalas igitur probe tritas ſacculo cannabino nouo, aut ſtamine vulgari calfacto inuolutas aſſiculis etiam calfactis vtrinque muniunt, poſt dicto prælo tradunt, contrahunt prælum, & firmant, exprimuntque in vas ſubiectum oleum aere quantum licet calidiſſimo, vt prope ignem luculentum, vel ſi æſtas eſt, in ſole. Sacculo autem opus eſt, ne amygdalæ diffluant, ac diſſiliant: quomodo dum prælo vinario ſolos vuarum acinos,

E abiectis pediculis euulſos ſunt preſſuri, aut tela noua includunt, aut feſtulas leſtarum interſternunt. Tela enim cannabina noua firmitate fili facile amygdalas cohibet, præloque violentiæ reſiſtit, minuſque eſt bibula, & adhuc hac minus ſtamen vulgare, ob pili caprini, quo contexitur, ſoliditatem. Vtrumque autem cum ſit rarum, per nexuum interualla oleo viam præbet, ſubſtantiæ amygdalarum viam negat. Sunt qui horum loco etiam cilicio vtuntur ex ſeta equina contexto, quod prædictis non ceſſerit, niſi quod propter panni huius craſſitiem amygdalæ minus ſentiunt vim præli, & oleum multum in magnis huius panni inanitatibus pigrum ceſſat. Prædicti vero panni tenues prælorum violentiam intercipiunt quidem, ſed non eludunt, ac per medium breuius amygdalis recipi permittunt. Quod ſi depellare amygdalas libet, cultello potius, quam aqua, vel calida, vel frigida effeceris, ne ob aquæ miſtionem oleum largius, ſed aquoſius, & ingratius reddant. Adde, quod calida virium aliquid diſſipat. Non probo eos, qui frigendo pellem adurunt, poſtea rudi ſacculo confricant, & depellant, quod partim vrant, partim diſſipent earum ſuccum nobis expetitum. Ex his iam expreſſis, magma in panem coactum ſub ci-

F neribus coctum panis loco eſſe poſſit. Quod autem oleum amygdalarum dulcium quotidie vendunt officinæ ad lenis partium dolentium, fit ex integris amygdalis, & magna ex parte ob vetuſtatem magis oleoſis, ijſque mola truſatili, aut tractuli contuſis, & cilicio incluſis, & per candelarios expreſſis, cuneo valentius adacto: quo etiam ex nucibus exprimunt. Ob id etiam oleum nucum redolet ab his expreſſum, oleum amygdal. dulcium, & amararum. Hæc de modo extrahendi oleum ex dulcibus amygdalis fuſius ſum perſequutus, quod is ſit vtiliſſimus, & huic oleo, cuius alij ex nucleis, vel ſeminibus extrahendo, de quo poſtea paucis cum Meſue eſt agendum, ſi prius adiecero huius olei compoſitionem parum diuerſam Græcis autoribus fieri. Quæ exempla nobis in rem præſentem commodare non parum poterunt, & Meſue lucem non mediocrem conferre. Semodius ex amygdalis dulcibus, vel amaris repurgatis, & ſiccatis, piſtillo ligneo in pila leniter tunditur in offas, & aquæ feruefactæ ſextarius adijcitur: vbi vero hora dimidia humorem hauſerit, vehementius, quam antea tunditur: mox tabellis premitur, & quod digitis tergentibus hæſerit, concha digitis affricta excipitur. Preſſis nucibus his, rurſus aquæ hemina inſpergitur, quam vbi ebiberint, ſi-

G militer exprimuntur, ſingulas heminas reddunt ſinguli modij. Piſtillo ligneo, non ferreo terendas obſerua: in mortario autem æreo terimus interdum, & lapideo. Vides præterea aquam affundi, quæ ſuccum illum liquidiorem reddat, & paratiorem ad exprimendum. Sed id imbecillius multo fuerit, etiam ſi poſtea oleum aquæ innatans colligas. Nam ſic miſtum eſt aquæ, vt ab ea omnino abſolui non queat, qualiter dum aquæ lauando oleum ſi immodice agitatur, omnino miſceri ſcribit Galen. Satius fortaſſe fuerit, ſi largius oleum expetis, oleum commune tritis amygdalis miſcere, quam aquam. Id quod in pleriſque parum oleaginis ob naturam, vel ſiccitatem facere cogimur. Verboſius de oleo amyg. dulcium egimus, non modo propter dictas prius cauſas, ſed etiam quod eius componendi modus multis ſequutoris eſt communis, & qui modi oleo amygdalarum amararum ab alijs traduntur, hos Meſues ferè oleo amygdalarum dulcium tribuit. Paulus enim amygdalarum vnc. ij. in olei dulcis ſextario vno ponit, & coquit in vaſe duplici, & Dioſcorid. ſextarijs amygdalarum octo addit cotylas duas aquæ, & ſemihoram dimittit: deinde attritione facta maiore cotylam aquæ iterum miſcet, idque oleum ex amygd. amaris ſcilicet, vtile Dioſcorid. ad

H vteri dolores, præfocationes, euerſiones, aſthmata, calculoſos, ęgre meientes, nephriticos, adhibet: vt nos hodie ex dulcibus expreſſum, & recens potius damus in colico dolore, & nephritico ad vnc. j. cum vnc. j. ſeri, aut vnc. ij. vini albi.

COST.

OLEVM de amygdalis dul. *Oleum, quod ex amygdalis vulgo premitur, & fumidi odoris nonnihil, & fęculenta ſubſtantia plurimum retinet, ingratumque propterea eſt ijs, qui ſunt aſſumpturi, tu purius, & gratius tum odore, tum ſapore habebis, ſi non calefactas amygdalas preſſeris, & parcius quidem hoc pacto, quam ex calefactis oleum exprimitur: at licebit calefactas ſecundo pręlo ſubijcere, & quod reliquum erit extrahere, ſordidius illud quidem, & deterius, ſed ad externos tamen corporum vſus non inutile.*

MESVE.

OLEVM ex amygdalis amaris, obſtructa aperit, flatus reſoluit, & diſſipat, etiam in aurium tinnitu, & tono auditum efficiente obtuſum: aſperitates lenit, neruorum dolorem mulcet, duritiem mollit, panum faciei delet. Extrahitur, vt oleum ex amygdalis dulcibus præcedens.

CHR. OLEVM de amygdalis amaris in caliditate aſcendit ad primum gradum cum virtute humectatiua, & aliqualiter deſiccatiua propter amaritudinem, quæ eſt in ipſis: & ideo eſt aperitiuum oppilationum omnium, ventoſitatum carminatiuum, ſubtilitatiuũ, & reſolutiuum: vnde confert dolori aurium a materia frigida, vel a ventoſitate, & confert ſurditati, & ſibilo reſoluendo ventoſitatem, & oppilationes remouendo: & confert aſperitati faciei remouendo lentigines in facie, & confert doloribus neruorum factis a cauſa frigida, ſed vſus eius principalis eſt ad dolores aurium præmiſſa aliquali euacuatione, vt conuenit in ægritudine qualibet materiali.

MAN. DIOSCORIDES. Facit ad vteri dolores præfocationes, euerſiones, & inflammationes, cephalalgiæ, nephriticis, difficulter mingentibus, & calculoſis, aſthmaticis, lienoſis: rugas, & ephelidas faciei cum melle, & lilij radice, cyprino, vel rhodino ceroto emendat, &c.

SYLVII. ADhibet vero Dioſcorid. ad vteri affectus, dolorem, præfocationem, euerſionem, & nephriticos, difficulter meientes, calculoſos, aſthmaticos, lienoſos, rugas, & ephelidas faciei, quas pani nomine interpres Meſue videtur intelligere, aut lentigines faciei, quas etiam idem oleum tergendo delet, Calidum igitur cum ſit ad primum ordinem, ac humidũ, & ſicco temperatum, & amarum, nullam peculiarem habere facultatem videtur, ſed amaris omnibus communem, calfaciendi, incidendi, tenuandi, digerendi, potenter tergendi, nullum animal nutriendi, ſed contra potius enecandi, præſertim lumbricos. Quibus facultatibus ea præſtat, quæ ipſi Meſues rectiſſime tribuit. Nam tenuando, & tergendo obſtructiones expedit, flatus, vel in auribus frigidis natos, vel aliunde in ipſas ruentes, calore ſuo, & tenuandi vi, ac digerendi diſſipat, auditumque ab his flatibus per aures tinnientibus difficilem, meliorem reddit, aſperitates vero lenit, tergendo humorem inæqualitatis cauſam. Neruoſi generis frigidos affectus, & ab his dolores calore tenuante, & digerente ſanat, ac durum tenſione mollit, & concretione, minimum iuuat durum ſiccitate. Iiſdem rationibus ſumptum, & iniectum frigidis vteri, & aliarum partium affectibus prodeſt, tenuando quoque, ac tergendo calculoſis, & aſthmaticis, craſſam pituitam incidendo, tenuando, tergendo, & ſi a ſola intemperie frigida eſt aſthma, calfaciendo mire iuuat, linctum ſi recens eſt, & bonum, & thoraci, illitum, præſertim toto corpore prius vacuato, ſi vacuatione egere videbitur. C D

COST. EX amygdalis amaris. *In Amygdalarum amararum penuria perſicorum nucleos alicubi vſurpant ſapore conſimiles, & odore, quod non improbo, quando etiam facultate non ſunt diſſimiles.*

MESVE.

OLEVM καρύινον idest, ex nucibus Regijs, flatus etiam craſſos diſſipat, tumores diſcutit, neruis attritis, vel punctis præſertim cum calce lota confert, ſcabiem emarginat. Fit vt oleum amygdalinum.

A CHR. OLEI huius virtus eſt ſicut olei de amygdal. dulcibus, niſi quod in eo ſunt quædam partes acutę, nitroſæ, & ſalſæ mordicatiuæ, nam quandoque nuces comeſtæ vlcerant partes gingiuarum linguæ, & palati, qua propter aliqualiter tendit verſus complexionem calidã, & ſiccã, licet ſiccitas prædominetur.

MAN. Καρύινον eandem vim habet balanino, de quo inferius Dioſcor.

SYLVII. OLeoſum, quod parte veſca nucum præſertim vetuſtarum facile exprimitur, tenuium eſt partium: per halitum digerit, ſiccat ſine morſu. Ob id νευρότρωτα, idest neruorum puncturas, & vulnera quædam eo ſanãt, gangrænas quoque, carbunculos, ægylopas ſunt qui eodem percurant, quod vſtis earum nucleis tribuit Dioſc. Si vero ex recentibus eſt nucibus expreſſum, etiam ſubadſtringit, & ſemicoctæ humiditatis adhuc aliquid retinet, quæ in viridibus fructibus erat plurima. Καρύινον oleum vim habet eandem, quam balaninon. Docte igitur, & ex Galeni ſententia ſcribit Meſues flatus diſcutere calore, tenuitate eſſentiæ, vi reſolutrice, id quod experientia quotidiana probamus in dolore colico in flatibus. Nam B iniectum cum vino generoſo, aut ſumptum potenter flatus diſcutit, & dolore tenſiuo liberat. Eadem ratione illitum, tumores diſcutit. Vi autem digerente, & ſiccante ſine morſu puncturas neruorum, & attritum, & ſcabiem ſanat, id quod vt potentius præſtet, calcem lotam miſcet, quæ ſiccat ſine morſu, & digerit, & cum ambo tenuis ſint eſſentię, in vlcus totum permeat, non hæret in aditu modo aſtringentium, & emplaſtrorum, quæ facultates ſiccantes ſine morſu, & digerentes, quantum proſint puncto neruo, docet Galen. lib. 6. metho. & lib. 3. c. ph. g. & quo tempore vtiles.

COST. NVCVM. *Qui frigidioribus temporibus per frigidiores regiones iter faciunt, aut niuoſa incolunt loca, aduerſus frigoris iniurias, laneis tum calceis, tum manicis oleo ex regijs nucibus, aut ex ſemine lini imbutis ſe ſe muniunt, auribus etiã, ac ſummo naſo eodem illitis non fruſtrata diligentia, aut labore.*

MESVE.

OLEVM ex auellanis nucibus, dolores neruorum, & arthriticos ſedat. Fit vt præcedentia.

CHR. OLEI de auellanis complexio eſt calida verſus ſecundum gradum cum aliquali ſiccitate, hoc ſcribit. Raſis in proprio antidot. quod valet contra venenum, & morſus reptilium.

MAN. NON valde differt ab oleo nucum. Bibitur autem vtiliter in articularibus morbis.

SYLVII. CVm λεπτοκάρυον idest, nux tenuis pontica auellana, & Præneſtina quoque a locis vbi luxuriat dicta, ſit terreæ magis, & frigidæ ſubſtantiæ, quam Regia: tamen nonnihil caloris habet, quo reſoluit, eſtque anodyna, & ſua ſicca ſubſtantia humoris arthritici D portionem abſumit. Nec credas Meſuæ interpreti hoc calidum ſecundo gradu affirmanti, caryinum autem primo, in quo ſiccum eſſe poſſit, hoc a ſubſtantia ſalſa, & nitroſa, illud a terrea cruda. Addit Raſis in ſuo Antidotario, contra venenum, & morſus ſerpentũ valere. Quam facultatem nucibus Regis tribuunt Dioſcor. in nucibus, & Gal. lib. de euchymia, & cacochymia. Bibi quoque vtiliter in articularijs morbus addit. Manard.

COST. DE Auellanis. *Quo pacto oleum ex auellanis epotum neruorum, & articulorum dolori conferre poſſit, quod Manardus ſcribit, nõ facile video, niſi enim frequentius copioſiusque ſumendum, quis exiſtimet, nõ poteſt eius vis in neruos atque articulos vſque ferri. Quod ſi, quo nomine mollire poteſt, eo etiam articulis, & neruis ex vſu id oleum eſſe aliquis dicat: atqui non erit hoc tam huius, quam amygdalini, & caryini priuilegium,*

legitum, quod tamen de iis ſilentio Meſ. præterijt, imo emollientium vſum dum laxas reddunt partes, iis ipſis neruis atque articulis inutilem eſſe plane conſtat. Adde quod ſi vere, vt Auicennas ſcribit, auellanę bilē gignunt, adauctam iri ex earum oleo bilis copiam neceſſe eſt, cum inſigni neruorum, & articulorum imbecillium detrimento, inutiles quoſque ſuccos præſertim tenues, qualesblioſi ſunt, prompte excipientium. Non igitur epotum, ſed illitum iis partibus vtile fore hoc oleum: & in Manardi ſcriptura (facili admodum lapſu) pro (linitur) (bibitur) a librario ſuiſſe repoſitum exiſtimo.

MESVE.

OLEVM ex chryſomelis, aurium, hæmorrhoidum dolorem ſedat, tumóres prædictarum partium, & vulnerum digerit, linguæ impedimentum corrigit. F

CHR. OLEVM ex chryſomelis conueniens omnibus diſpoſitionibus, quibus conuenit oleum de amygdalis amaris: verum eſt maioris mordicationis, & apertionis, ac etiam reſolutionis, & etiam principaliter confert ad aperiendum hemorrhoidas ſiccas, vnde eſt ſedatiuū dolorum eueniencium in partibus illis.

MAN. SIc vocant, quæ Græci armeniaca, & Latini præcocia: ex quorum nucleis hoc oleum paratur, qui ſunt & amari ſicut amygdalarum, nec viribus multum ab illis euariant.

SYLVII. OLeum ex nucleis malorum aureorum (quæ etiam Armeniaca, & præcocia dicuntur, ſuntque generis perſicorum) mordet, aperit, reſoluit potentius, quam oleum amygdalarum amararum: ob id hæmorrhoidas ſiccas aperit, & vacuatione facta dolorem leuit præſertim, quod ex eorum amaro nucleo extrahitur. Nam ex dulci eſt imbecillius. Reſoluta item materia in auribus, & alijs partibus inſtillatis collecta, miteſcit dolor, modo fluxionis nutrium non fit, nec corpus, ac caput plenum. Vulneribus autem præſertim magnis, aut in parte ſenſu exacto prędita, vt neruo, ſuperuenire tumores, & phlegmonas abunde docet Gal. lib. 6. met. & lib 3. c. ph. gen. & Aph. 2. lib. 5. Conuulſio ex vulnere lethalis eſt. Linguæ autem impedimentum [illegible], id eſt balbuciem a multo humore natam, intelligere videtur Meſue, quam in oleum, & ortus neruorum ſeptimæ coniugationis linguam mouentium, & ipſius faucibus foris illitum, & ore retentum, incidit, tenuat, terget. G

COST. EX Chryſomelis. *Quum armeniaci mali nuclei alij dulces alij amari ſint, vtriuſnam olei facultates exprimat, ex dulcibuſne, an ex amaris confecti, non ſatis conſtat. Sunt autem genere ſtatim, atque (vt ſuſpicor) natura dulces: amarorem vero, quem aliqui habent, arte ex inſitione in perſico ferè contrahunt, quare abſoluta chryſomeli nucleorum mentione dulces, & intelligi, & in vſum duci oportere conſentaneum videtur rationi. Horum vero oleum non facile concedam (quod aiunt) præſtare illi, quod ex amaris amygdalis, ad detergendum, atque aperiendum, neque hæmorrhoidum venarum dolori eo nomine conferre, quod eas aperiant: nihil enim tale hactenus, ſed dolorem ſedari ex huius olei vſu obſeruauimus, quod anodyna facultate, tēperato inquam calore, leniendo, molliendo, laxando, leniter, ſenſimque diſcutiendo efficere veriſimile eſt. Linguæ autem impedimentum qualenam hoc oleum ſoluat, an ex ſuperfluo humore genitum, qua balbuties cauſa eſt: an ex ariditate, quæ ex febribus linguam fauceſque* H

areſacientibus accidit, non facile ſtatutum eſt, ad priorem profecto cauſam oleum quoque ex amygdalis amaris facit: ad poſteriorem, ex dulcibus: propterea que hoc non erit olei ex armeniaci mali nucleis priuilegium. Cæterum fortaſſe eſt armeniaci nuclei oleum vtriuſq; facultatis amygdalini vtriuſque particeps, & quaſi medium quoddam: ob idq; vtriuſque impedimenti præſidium, quare, & abſolute, particulatim ad linguæ impedimenta commendatur, ad quæ non commendatur amygdalinum.

MESVE.

OLEVM de perſicis obſtructiones aperit, aurium, & ſedis ab hæmorrhoidibus dolores, ac tumores ſanat, vermes necat. Fit vt prædicta.

Oleum de perſicis oppilationes aperit, & confert dolori auris, & occidit vermes in eis, & linitur ſumme calidum, & necat vermes vulnerū, & confert dolori ani, & hæmorrhoidarum, & tumoribus eorum, & operatio eius eſt ſicut diximus.

OLEVM perſicorum ſecundum Raſim in antidot. valet hemicraneæ, & apoſtematibus aurium, mirabiliter etiam valet in fiſſuris ani, & apoſtematibus. CHR.

VAlet etiam, & potum, & inunctum in renum affectibus, vermeſque, & interficit, & educit. MAN.

G OLeum ex nucleis perſicorum; quod amari ſint, idem pollet, quod oleum ex amygdalis amaris: facultate ſcilicet, amaris omnibus communi præditum, calfaciendi, tenuandi, incidendi, digerendi. Quo fit, vt amarorum omnium more tollat obſtructiones venarum meſaraicarum, hepatis, lienis, renum, ſumptum, ſed etiam admotum, vt nuclei ipſi eſu, vel poti ex vino ſumpti. Aurium dolores omnes a materia leuit, ipſius per reſolutionem vacuatione, quo ſcilicet tempore digerentibus vtendum eſt, cum ceſſauit fluxio, & corpus atque adeo caput eſt purum. Si vero ſint ab intemperie calida ſicca dolores, per ſe exacerbat, contrarias intemperaturas corrigit. Idem iudiciū de ſede ab hęmorrhoidibus dolēte, modo inflammatio, & ea incipiens, vel augeſcens, aut vigens non abſit. Rimas etiam ſedis mederi docet Raſis in antidotario, & cephalalgię: quam ſcilicet cauſæ dictis ſimiles excitarunt, quomodo oleum ex viridis nucibus extidans rimas labiorum, & manuum ſanat. Tumores omnes digerit vbi fluxio conſtitit, nec adeo craſſa, lenta, impacta eſt materia. Frigidos præſentius iuuat, quam calidos. Amara omnia ſumpta, & admota lumbricos, & vermes reliquos necare, & educere totius ſubſtantiæ contrarietate demonſtrat Gal. lib. ſimpl. non ſolum, quòd nullum animal plane amaris nutriatur. S. Y L V.

DE perſicis. *Oleum omne, vt actu humidum eſt, ita eo nomine fouere putredinem poteſt, & vermes, quorum ortus eſt ex putredinē ſeruare potius, quam necare, contra autem, vt pingue eſt, inſectis omnibus aduerſatur, eorum meatibus denſatis, innatoque eorum calore, ob occluſam olei lentore perſpirationem extincto. Si accedat amaror, promptius necantur, tum inſueto ſapore, tum detergente, & deſiccante facultate, ſordidū, & humidiorem ſuccum putredinis cauſam oppugnante. Quod ſi præterea caliditas actu inſignis acceſſerit, non modo calidiori illa intemperie, qua innato vermiū temperamento prorſus contraria eſt, necantur ſed præterea, dum calor ille præter naturam tepidus: cuius opem ortum habent, quæ ex putredine fiunt a violento calore ſuperatur, et effectrix putredinis cauſa expugnatur, & fit-* COST.

& ſiccitate, qua inſignem calorem comitatur, cum calore in putreſcentem rem impreſſa, altera putredinis cauſa humiditas aufertur, rectè ergo Meſue, oleum per ſicorum ad vermes Vulnerum commendat, & conſulto, vt ſumme calidum adhibeatur, monet, hoc non eſt a Syluio obſeruatum, qui abſolute vermes necare, in ſua reliquit verſione.

MESVE.

Oleũ de ban. OLEVM balaninum terget, expurgat, obſtructa liberat, auri inictum, tinnitui, ſurditati, dolori, confert: ſtrumas hepatis, & lienis ſcyrrhum mollit, & digerit: affectibus frigidis neruorum, & iuncturarum, ſpaſmo, arthritidi medetur: alphos, lentigines, varos, maculas, cicatrices nigras, & reliqua cutis fœdæ vitia corrigit: † aluũ potu ſoluit, ſed ſtomacho aduerſaĩ.) Fit vt amygdalinũ.

† hae addit Syl.

MAN. BALANINVM dictum, vẽtrẽ purgat. Surditati.) Dioſcor. cum adipe anſeris: ſed ſtomachum lædit. Cicinum valet achoribus, ſcabiei, phlegmonæ, ſedi, clauſo vtero, cicatricibus, dolori, auris vermibus, & aquoſis humoribus, per os ſumptum.

SYLVII. BALANVS myrepſica, ideſt vnguentaria dicitur, quod vnguentarij vtantur eius carnis ſucco plane inodoro, ob id apto ad odorem omnium recipiendum, vt inſipida cucurbita omnibus ſaporibus, coloris expers cornea, & aqua ſuſcipiendis coloribus. Expreſſo autem ſucco reliquiæ terreſtres, ac duræ, ſunt amaræ, & ſubaſtringentes: ob id incidunt, tergent, contrahunt, & diſpantionthos, lentes, ephelin, pruritum, pſoram, lepram, achoras, exanthemata ſanant: lienem, & iecur duratum liquant cum farina lolij, erui, vel alia ſiccante admota. Carnis drachma cum melicrato pota eſt vomitoria, & ſæpe largiter per aluum ſubducit. Viſcera omnia, maxime hepar, & lienem ex oxycrato pota expurgat, cicatricibus decorem affert. Id oleum ſiue ſuccus nucum ex nucleo huius balani frequenter hodie exprimitur. Oleum balaninum maculas repurgat, lentigines, varos, & cicatrices nigras, aluũ ſoluit, ſtomacho aduerſatur: contra aurium dolorem, ſonos, & tinnitus auxilio eſt cum anſerino adipe inſtillatum.

COST. BALANINVM. *Nunc ex vnguentariæ nucis nucleo tantum, alias etiã ex ſummo cortice ad medicos vſus parabatur, Theophraſti, & Plinij obſeruatione, de qua re nos in lib. ſimp. Meſ. ſatis.*

MESVE.

OLEVM κίκινον Latinis ricininum, flatus craſſos diſſipat, pituitam craſſam, & lentam tenuat, incidit, & dolenti ab his ventriculo, tenuibus inteſtinis, colo confert: hydropem iuuat potum, clyſtere iniectum, vel illitum.

MAN. GRÆCI cicinum vocant. Valet achoribus, ſcabiei, ſedis inflamationibus, vteri euerſionibus, & occluſionibus, fœdis cicatricibus, atque aurium doloribus.

SYLV. ACHORAS, aurium dolores, ſcabiem, fœdas cicatrices, ſedis phlegmonas, vteri euerſiones, & occluſiones iuuat. Auicenna quinto canone, addit lentigines, & panos delere.

COST. CICINVM. *In lucernarum hodie vſum, magno prouentu traductum fuiſſe hoc oleum Braſſanolus* A *notauit. Quod autem ad hydropem epotum commendatur, reſpondet eius hiſtoriæ, qua lib. ſimp. Meſue ducere ſeroſos humores notauit. Sed violentum admodum quum ſit hoc ſeminis genus, quibus binis aſſumptis immoderatiſſimam purgationem, cum grauium ſymptomatum concurſu ſubſecutam obſeruauimus: ob id ſi cui propinandi olei ſit conſilium, quando qua menſura dandum ſit non docet, caute agendum eſt, ſenſimque eius explorãda eſt in corporibus non imbecillibus efficacia.*

MESVE.

OLEVM de cnico, obſtructa liberat, tergetque: ob id ictero, dolenti a materia frigida, ventriculo, colo, thoraci, pulmoni confert, hiſque partibus ex- B purgatis, vocem claram reddit.

MAN. DIOSC. cnicelæum vocat: valereq; idem, dicit, quod cocci gnidij, ſed eſſe imbecillius.

SYLVII. HVIC Dioſc. tribuit vires olei ex cocco gnidio purgato, & tuſo, ſed imbecilliores, hoc eſt, aluum potu purgandi.

COST. CNICI. *Icteri cauſa eſt bilis, quam educi cnico nullus aſſerit, quid ergo ad affectum hunc cnici oleum probat? Sed licet a bile auriginoſus affectus fiat, non ex bilis tamen ſemper copia, ſed ex meatuum, per quos in veſicam ſelleam bilis recipitur, obſtructione ſæpe citra copiam ortum habet, qua obſtructio ſi ex lenta fiat pituita, commode hoc detergente, pituitamque ex proprietate deducente medicamento aufertur.*

C

MESVE.

OLEVM ex nuce Indica dolori neruorum confert, thoracem, & pulmonem lenit, & inde claram vocem facit, impinguat etiam, & ſperma auget.

MAN. HVIVS non meminerunt Græci. Valere nunc creditur conceptui.

SYLVII IDoleum Græcis indictum, conceptui valere creditur. Hodie ad ſeminis incrementum ferè vſurpatur.

COST. EX nuce Inda. *Indæ nucis ſoli meminere Arabes, tum Raſis, tum Auicen. tum Serapio. eius hiſtoria ætate noſtra notior. Oleum, refert Garcias ex ea, tum re-* D *centi, tum arida premi, ex arida, magna copia, & limpidiſſimum, ad lucernas ciboſque condiendos vtile, imo & ad neruorum contractionem, doloreſque antiquos articulorum: ex recenti vero, affuſa illi contuſa aqua, & poſt expreſſionem eo collecto, quod aquæ ſupernatat, oleum enim colligi vtile ad ventrem prauis ſuccis expurgandum. Subdit etiam frequenti experientia obſeruatum nucis Indæ fructus, ſi in cibum veniant, vermes procreare. Ex quibus etiam illud conſtare falſos eſſe Auicennam, & Serapionem, tum quod id oleum recens licet butyro ſucci bonitate præſtet, non æque tamen emollire, vt alterum ſcribunt: imo aluum cohibere ex Meſaurugie Serap. refert, tum quod illud ipſum oleum quum vetuſtatem ſenſit, vermes necare Serap. aſſerit. Hæc ferè Garcias, quæ non ſatisfaciunt. Ac primum, quum ex recentibus hiſce nucibus exprimi oleum, ait*

affuſa

affuſa aqua ſuſpectum eſt, quod ex amygdalis, ac regijs nucibus recentibus, non oleum, ſed lactens ſuccus exprimitur, ob idque noſtri quaſi expectantes, vt ſuperfluo aquoſo humore aſſumpto oleoſus earum ſuccus concoquatur, permittunt, vt areſcant, prius quam ſubijciant prælo, quomodo ergo nuce Inda adhuc recenti expreſſa oleum emanet, non ſatis aſſequor, id vero etiam minus, quod illi recenti affundi aquam extrahendi olei gratia aſſerit, cur enim id non efficiant potius, quum plus iſto exaruerint, durioreſque euaſerint? ne Arabum vero hiſtoria, quum ijs non conſentit, quaſi negantibus recens id oleum aluum ſubducere, confundit rem Garcias, non enim de aluo, ſed de ventriculo verba illi faciunt, quem minus emolliri, & quaſi ſubuerti aiunt eo recenti oleo, quam butyro. Quod autem Serapio, id oleum cohibere aluum ſcribat, no id quidem ex propria, ſed ex Meſaurugie refert ſententia, an autem recte id ſcribatur, conſulenda experientia eſt, vera huius controuerſiæ iudex, cuius compoſitionem, quam Garcias quærens dicit, non diſſidere, quod nux ipſa aluum cohibeat, oleum autem laxet, non tamē affert: quando de ipſomet oleo, nō de nuce verba ſunt Serapionis. Quale vero, id de lumbricis diſſidium ſit affirmante Serapione oleum ex ea nuce vetuſtum vermes necare, aſſerente autem Garcia eius nucis vſum in cibis illos gignere, facile appare; alter de nuce, & ea recenti, qualis ad cibum opportuna eſt, verba facit, de vetuſto eius oleo alter, nucis autem corpus denſum, & concoctu difficile in imbecillo ventriculo minus probe concoqui, propterea que lumbricorum materiam ſuppeditare veriſimile eſt, præſertim quum recens eſt, & dulcis: ſecus enim, quum vetuſta, & adepta ex ætate acrimoniam: tum enim eſui minus apta eſt, & in eius voranda copia minus erroris committitur: tum etiam acris ſaporis cauſa, minus idoneam ad procreandos lumbricos præſtare materiam poteſt rurſum vero etiam oleum, ſiue ex vetuſta nuce extractum fuerit, ſiue ex recenti expreſſum vetuſtatem ſenſerit, non carere acrimonia, & eius nomine lumbricis infectum eſſe, non eſt a ratione alienum. Itaque nullam id diſcordiam hoc loco habet, quod Garcias proponit. Porro de Indæ nucis oleo, illud prætermittendum non eſt, quod ait Serap. quum vetuſtum euaſerit, flatus diſcutere, lumborumque, ac genuum dolores mulcere, addit etiam quod ferè, & Auicen. ſanguinis venarum ſedis remedium eſſe, tum illitum, tum cum oleo nucleorum perſici epotū, ſi vtrumque ad drachmæ vnius, aut ſeſquidrachmæ pōdus confundatur.

M E S V E.

OLEVM de ceraſis arthritico dolori mire confert, terget, ac expurgat: ob id calculum a renibus, & veſica expellit: panos, lentigines, & cætera cutis fœdæ vitia delet.

MAN. MIRABILE eſſe dicitur in renum doloribus, & calculo.

SYLVII. ID oleum vires habet aliorum ex nucleis, aut ſeminibus amaris expreſſorum, qualia ſunt perſicorum, amygdalarum, amararū, chryſomelorum.

COST. DE ceraſis. *Calculi dura, & aſpera ſubſtantia eſt, quam quæ emolliunt, attenuant, & detergunt, ſola calculo laborantibus conferre poſſunt, quæ enim citra mollitiem attenuant nihil quicquam poſſunt, ſic eā enim, quæ eius ſunt generis, tum calculum, tum meatū, in quo is continetur, ac vt minus facile calculus excernatur, efficiunt. Sic opportunum huic affectui auxilium afferre ex olei generibus, quę hactenus relata ſunt, multa poſſunt, quæ vt olea ſunt, emolliunt: vt vero acrimoniæ, aut amaroris nonnihil retinent, attenuant, & detergunt. Tale etiam ceraſorum oleum eſt, quod non modo, quia terget, ac expurgat (quæ verba Syluius addit ab authore non addita) ſed etiam, quia emollit atque tenuat, prodeſſe his affectibus poteſt. Porro ad hoc parandum oleum, nuclei ceraſorum, quæ amarenæ vocantur, maxime ſunt ſumendi, vt quibus amaror, acrimoniaq; inſit maior.*

M E S V E.

OLEVM ex nucleis ceraſi ſylueſtris eadem præſtat, ſed efficacius. *Oleum de almahaleb.*

QVIDAM dicunt eſſe ceraſum ſylueſtrem. Conficienda vtraque ex nucleis. MAN.

CERASI ſylueſtris. *Sunt, & hic amarenarum nuclei ſumendi, ex his minimæ, & nigerrimæ quędā præſtantiſſimæ aliarum videntur, ſiue ſaporem, ſiue odorem expendas, condiuntur harum nuclei ſaccharo alicubi locorum ad renum calculos.* COST.

M E S V E.

OLEVM ex ſeminibus citri, & arancij, dolori arthritico, & ſuccedenti tumori cōfert, lapidem renum, & veſicæ expellit. Fit vt prædicta.

Oleum de granis citri, & citrangulorum, confert dolori arthretico, & tumoribus ſuperuenientibus, & ſunt lelēge, & expellit lapidem renum, & veſicæ. Et eius operatio eſt ſicut diximus. *Aui. verſio ſic habet.*

VALET in peſtilentia, & vermes interficit potum, & inunctum. MAN.

IDEM eſt in peſtilentia alexiterium, & lumbricos necat potum, & illitum. SYLVII.

EX ſemine citri, & citranguli. *Oleum non ex citri, & aurantij tantum ſemine exprimi poteſt, ſed etiā ex ſummo cortice. Auicen. oleum citri, paralyſi quidē neruorum conferre ſcribit: at non omne, ſed id tantum, quod ex fructus cortice paratur, in quo diſcrepare a Meſue videtur, id quod ex ſemine fit ad arthriticos affectus vſurpante. Cæterum vere, & ſemen, & cortex, vt etiam notat Auic. diſſoluēdi facultate prædita ſunt, quo nomine vtriuſque partis oleum ad affectus neruorum frigidos eſſe ex vſu poteſt diſcutiendos, quod autem admonet Auicennas, vt ex ſolo fiat cortice, non reijcere, ſemina, ſed acidam partem exiſtimo, quam proximis verbis ſubdit, neruis eſſe aduerſam. Fortaſſe etiam carnem cortici coniunctam non admittit, vt ne frigidam ſuam vim oleo impartiatur.* COST.

M E S V E.

OLEVM ex piſtacijs, & ſtrobilis, hepatis, & renum dolores potenter lenit: hepar impinguat,

guat, ſperma auget potum, ſed ſtomacho nocet. Fit vt prædicta.

CHR. OLEVM de fiſticis ſecundum Raſim valet tuſſi, & dolori pectoris, & hepatis, & frigidæ complexioni.

MAN. PISTACIA Græci vocant. Stomacho tamen nocet. Hoc non credo.

FORTE oleagina ſubſtantia, quod oleis omnibus, & pinguibus eſt commune, tota tamen ſua ſubſtantia ſtomacho amicum videtur vſu quotidiano.

Addit Raſis tuſſim, & thoracis dolorem mitigare, & intemperiem frigidam emendare.

COST. DE piſtacijs. *Piſtacia ventriculo eſſe aduerſa, vt Meſue ait, fuiſſe aliquorum Galeni tempore opinionem ex ipſius Galeni verbis colligitur aſſerentis ſecundo de alimen. fac. affirmare ſe non audere, accidere ventriculo inſigne vllum, aut damnum, aut commodũ. Auicennas contra eorum ſententiam ſtomacho eſſe vti le diſputat argumento amaroris, & aſtrictionis, quarũ eſt particeps. At vero, & ſi ipſummet piſtacium aſſumptum vtile ſit ventriculo, vt ait Auic. eius tamen oleũ eidẽ moleſtũ eſſe nõ admirabitur, qui pinguia ipſũ ſubuertere vẽtriculũ meminerit, quanquam enim hoc non tam peculiare huius, quam commune omnium olei generum, non temere aliquis contendet, at ſi ad pingue varij ſapores acceſſerint, præſertim ingrati, qualis amarus eſt, accedente vna aſtrictione, & acrimonia, quarũ aliquantulum particeps piſtacium videtur, fieri facile poteſt, vt dum pingue ipſum non ſubſidens, ſed in os vẽtriculi conuerſum acrimonia quoque, amarore, & aſtrictione id vario modo afficit, priuato etiam incommodo ſit moleſtum, præter id quod afferre pinguia generatim ſolent. Sane autem oleum, de quo hic agitur, aduerſus ſcorpionum, venenatorumque aliorum animalium ictus mirifici eſſe vſus, notarunt Serapio, & Auicennas.*

M E S V E.

OLEVM laurinum ad partium omnium cerebri, neruorum, articulorum, ventriculi, coli, hepatis, lienis, renum, vteri, affectus frigidos, & dolorem his ſuccedentem. Sic fit. Baccæ lauri maturæ, & recentes teruntur in pila, ex aqua in lebete coquuntur in vas ſubiectum, quod aquæ ſupernatans oleum colligitur. Affuſa calente aqua iterum terantur, & exprimantur torculari cauato, colligatur oleum, & reponatur.

CHR. OLEVM laurinum, quod per expreſſionem fit, conuenit ad inungẽdum nucham, ſpondiles, & partes mollificatas in paralyticis.

MAN. DAPHNINON. Confert neruis læſis.) Omnibus etiam eorum affectibus. Dioſcorides et vim tribuit caleſactoriam, apertoriam, mollificatiuam, ſolutiuam dolorum, horroribus, qui fiunt in febribus, auris dolori, catarrhis. Purum fit ex granis ipſis puris: cõmixtũ accipit tantundem oliuarum maturarum. Confert dolori ſtomachi, & dolori colico, & renum.) A frigiditate ſcilicet factis, & inflatione.

SYLV. ID oleum eſt calidum, eſſentiæ tenuis, aperit, mollit, diſcutit, ob hæc intemperaturam omnem frigidam ſolam, & cum pituita,

A vel flatibus ſanat, & ab his colo dolenti clyſtere infuſum, mire prodeſt, vt ſpinæ dorſi albuum, paralyſi, & horrori febrili, tum omnibus neruorum vitijs, algoribus, laſſitudinibus, catarrhis, aurium doloribus, renum frigidis affectibus. Alij parte æquali oliuarum maturarum miſta, & ambobus ſimul tritis, oleum laurinum exprimunt, ſed imbecillius: alter miſtis alijs componi docet Dioſcorid. Simplex vulius idem cenſet, & quo recentius, & viridius colore, amariſſimum eſt, & acre. Ex Gallia Narbonenſi vtribus, vti commune, aduehitur, vnguento ſimilibus, quam oleo.

COST. LAVRINVM. *Duplicis torcularis meminit plani, & caui: caui vero etiam antea vbi de amygdalis. Et quidem, quum primum exprimendæ ſunt lauri baccæ, quia vberiori affluunt ſucco, planum torcular ſatisfacere videtur, quo non aque exacta ſit expreſſio, at vbi ſecundo, aut tertio, quando iam ſucci ſunt inopes, cauo eſſe opus dicas, vt compreſſis ipſis vndique, & ab excipientis lacus latcribus, & a tuberoſa deſcendentis trabis parte, quicquid ineſt ſucci exprimatur.* B *Cæterum vſum poſterioris non probat Syluius, nec iniuria, quod quum tota cauitas occupetur partim ab exprimenda rei mole, partim a tumida ſuperioris trabis parte, libera emananti oleo via præcludatur. Nobis vero etiam in priori, vt vulgo cõſtruitur, eſſe aliquid videtur, quod damnes, quum enim expreſſa materia ſuccus vndique effluat, niſi decliue ſit in aliquam partẽ prælum, colligi ſuccus exacte non poteſt, ſi vero etiam verſus emiſſarium ſit decliue; at ſuccus tamen ex ſublimi illa parte, quæ emiſſario e diametro reſpondet, ex compreſſa materia affluens, in eandem refluit, & rurſum excipitur materiam. Sed vtrique leui fortaſſe negocio, ita conſulemus, plano quidem ſi eius alueum continua, & recurua ambiant labra, idemque alueus in medio ſublimis, ſit decliuis ad labra, ſic enim premente ad medium prælo,* C *ſuccus expreſſa materia in labra quoquo uerſum inclinans, in vnum, aut alterum emiſſarium deriuari, & colligi facile poteſt. At ſi cauo torculari vti recte velis, quod vndique materiam comprimens efficacius exprimit, tunc alueum, quo ſuperior vectis excipitur, ita parabis, vt quaſi cucurbita medica anguſtiori ſit ore, quod vectis magnitudini apte reſpondeat, ſed parte infra os magis excauata, ita vt ore amplius fundum remaneat. Sic enim ex emiſſario parte vna, aut altera facto, quod exprimitur facile colliges, eo euitato incommodo, quòd Syluius obijcit. Aut etiam torcular, ita parabis, vt lacus excipiens ſupra cauitatem eam in qua deſcendens uectis pari prorſus ambitu excipit, labrum, & quaſi gradum elatiorem habeat latioris ambitus, in quem ſuccus excipiatur, habeat vero cauitas ſuũ emiſſarium, quo ſi quid in eam partem fluit, excipiatur: &* D *ſuperior, quoque gradus limbo circundatus ſuum emiſſariũ habeat. Huic igitur prælo, quòd in plano, ac in neutram partem decliui loco collocandum eſt, vbi premenda materia cannabino, vt fieri ſolet, ſacculo incluſa ſubijcitur, preſſa vndequaq; vecte violento materia ſuccus effluit, qui ſi per infernam partem aditus non patet, in elatiorem gradũ ſublata, ac regeſta, & eius gradus limbo detenta, in conſtructũq; aliquod in limbo emiſſarium recepta, ſubiecto vaſe aliquo colligetur.*

M E S V E.

MAN. OLEVM ex baccis viridibus terebinthi, vulnera glutinat, ſpaſmo, tetano, duritiei neruorum confert, ob hæc multis emplaſtris miſcetur.

Id eſt, fructibus Terebinthi.

SYLV. MIRVM eſt Dioſcoridi hoc refrigerare, & aſtringere cum calidum ſit, re uera modice adſtringens. Fit vt laurinum.

COST. EX baccis terebinthi. *Terebinthi folia, ſemen, & corticem aſtringentis quidem eſſe facultatis teſtatur Dioſcor. at frigido eſſe temperamento, quod ait Syluius, non video Dioſcoridem ſcripſiſſe, imo fructus ille palam profitetur excalfacere, & vrinam, ventremque mouere, & ad phalangij morſum facere ex vino.*

MESVE.

Oleũ de ſtinco aliter ſcino. † de lauro. vel oleum.

OLEVM lentiſcinum ex baccis lentiſci, ſtomachum, partes neruoſas, iuncturus laxas, & muſculos roborat: fit vt † laurinum.

MAN. PRo ſtincho credo legendum ſchino. Eſt autem σχῖνος lentiſcus. Ex cuius fructu fieri oleum docet Dioſcorides: ſanareque ſcabiem iumentorum, & canũ, ſiſtere ſudorem, miſceri peſſis, acopis, & his quæ ad lepram communiter proſunt. Conueniunt tamen remedia Meſue potius maſtichino.

SYLVII SCABIEM iumentorum, & canum ſanat: peſſis, acopis leprarum medicamentis eſt vtiliſſimum, ſudores cohibet. Ineptè ſcincus pro ſchino legitur. Nam è ſcinco oleum ſi fiat, compoſitum eſt, neque horum aliquid præſtaret.

Oleum maſtichinum è maſtiche, gummi lentiſci recente trita exprimitur, mediocriter calfacit, adſtringit, emollit: ad omnia vuluæ vitia efficax, ſtomachi prominentem duritiem, cœliacorum, dyſentericorum cruciatus leuat: faciem emaculat, & colorem nitidum facit optimum. Myrteum è baccis myrti nigræ ſyluestris, aut ſatiuæ maturis bene tritis ex aqua coctis ſimiliter exprimitur. Dioſc. vero ſuccum ex folijs myrti alterutrius molliſſimis tuſis expreſſum cum oleo omphacino coquit, vel cum oleo, & aqua: deinde quod ſupernatat oleum concha colligi iubet: adſtringit, ſiccat: ob id epuloticum eſt, achoras ſanat, & ſedis rimas, ſudores compeſcit. Potentius eſt, & compoſitius, ſi malicorium, cupreſſum, cyperum, iuncum odoratum cum Dioſc. recipiat. Efficacius eſt amarũ, oleoſum, viride, translucens, oleũ myrtum, Myrteum aliud eſt Meſue in tertio genere.

Duplex eſt baccarum recentium, & maturum oleo incoctis. & alterũ medicamentoſum ex Nicolao.

COST. LENTISCI. *Tota lentiſci planta, & fructus aſtringendo eſt efficax, atque ad id ipſum Dioſ. oleum ex ſemine prodeſſe ait, quod oleum nunc quidem non paratur, ſed paratur elegantiſſimum ex eiuſdem lachryma deſtillatione, vſus ad vlcera neruoſarũ partiũ miri, vſitatiſſimum vero eſt officinis ex maſtiche in oleo infuſa.*

MESVE.

Oleo de balſamo.

BASAMALABON, ideſt, oleum balſami plantæ cubitalis, aut bicubitalis, rutæ agreſti ſimilis: cortice cuius partem orientem ſpectante ſcarificato, & vulnerato lachrymę pingues deſtillant: ipſius ſcilicet balſami pinguedo. Alij plantæ huius ſurculos vere ineunte in pila terunt, in aqua coquunt, torculari exprimunt, oleumque balſami vocant. Sunt, qui ſurculos tritos in oleo veteri dies quadraginta inſolant, in vaſe duplici coquunt, exprimunt, ſurculos nouos tritos immittunt, ſecundo, & tertio, colant, & recondunt. H

CHR. OLEVM balſami quod per emanationem colligitur in partibus orientalibus, cõplexione eſt calida cum virtute aliqualiter humectatiua. Et ſubtiliatiuum, & lenitiuum duritierum: & maxime confert ad

E ſubtiliandum, & remouendum veſtigia turpia, & cicatrices, quæ remanent poſt conſolidata vlcera. Eſt ẽt penetratiuum valde ad partes profundas: & confert omni malæ complexioni frigidæ, & doloribus neruorum, & iuncturarum, & permixtum cum alijs medicinis portat virtutes illarum ad membra intrinſeca, & remota, vnde permiſcetur, & ſumme confert cũ medicinis vrinam prouocãtibus, aſſumptum per os, vel iniunctum ab extra in partibus renum pectinis, & colli, & veſicæ. Et nota, quod verum oleum balſami colligitur tempore veris, cum planta eius ſcinditur, & exinde emanat, & ſic collectũ eſt in parua quantitate. Alio modo accipiuntur folia, & ſemen huius plantæ, & per xl. dies in ſole infundũtur in oleo oliuæ, deinde fit expreſſio talis olei, & tale in magna quantitate ibi præparatur, ſed nõ eſt tãtæ virtutis, quãtæ eſt primũ.

F

LONGITVDINE vnius cubiti, ſimilis rutæ agreſtis) Dioſcorides, magnitudine leucoij, folio rutæ ſimili, albiore. Scalpellatio.) Dioſcorides, cum vnguibus ferreis, diebus canicularibus. Et quandoque ego in oleo antiquo madere facio lignum, & fructum balſami integram diem, extrahique deinde per chymicam artem oleũ, & adſeruaui ceu opon balſami ad multiplices vſus. Modum tamen a Meſue vltimo ſcriptũ valde ẽt probo. MAN.

OLEO veteri die vno maceretur xylobalſamum, & carpobalſamum recentiſſima: poſt arte chymiſtica oleum extrahatur, fuerit non ignobile, xylobalſamum recens in oleo veteri diebus quadraginta inſoletur, vaſe duplici coquatur. Vires huius olei ab omnibus tam laudati a Meſue taceri mirum eſt, calfacit enim, humectat, tenuat, digerit, terget, glutinat. Glutinandi hæc facultas veteribus indicta facit ipſum hodie precioſum. Cætera ex Galen. in ſimpl. docui, notæ huius in Dioſc. opobalſamo. Id rariſſimum, & ob id precioſiſſimum. Quapropter Petrus de Ebano, Gulielmus Platearius, Bartholomæus Montagnana: oleum balſami compoſuerunt, viribus vero balſamo nihil ceſſurum. Alij, folia, & ſemen, & lignum huius plantæ oleo inſolant dies quadraginta, exprimũt, & ſeruant, ſed viribus opobalſamo id multo inferius. SYLV. G

BALSAMI. *Balſamini olei nomine nunc ex occidente affertur liquor ex Goaconax arboris ramis, ea arte paratus, quam poſteriori loco hic docet Meſues, de quo ſupra. At legitimum opobalſamum vix in regum eſt manibus. Quare habebo ego perpetuas gratias Ioſepho Parpallioно Nouarienſi medico nobilitate, doctrina, & moribus inſigni, a quo ex Memphi poſt aliquot annorum peregrinationem nobis reſtituto, eius olei aliquantulum accepi, quod omnibus numeris legitimum eſſe balſamum, pro certo habeo.* COST.

MESVE.

OLEVM ſeſaminum impinguat, ſemẽ auget, aſperam arteriam lenit, & vocem ob id claram reddit, multorum præterea oleorum aliorum eſt materia: extrahitur, vt amygdalinum, niſi quòd prius ſemen ſeſami excorticandum ſic eſt. Id ſemen ab excrementis purgatum, aqua parum ſalſa irrigetur, manibus fricetur: iterum irrigetur, donec madeſiat: ſiccetur, modice aſſetur, ſacculo aſpero multum, diuque confricando excorticetur, corticibus expurgetur, molcetur † in farinã, oleũ exprimatur, vt ex amygdalis. Ex eodem ſemine, non excorticato, ſed aſſato, & mollito † in farinam, oleum quoque extrahitur, vt prius.

† ſiat alter cluns. † & ſiat de reſtune.

Vox

MAN. VOx barbara altachine eſt, credo debere fieri veluti panes, vel quod non fiat perfecta molitura. Seſaminon, ait Paulus, fit contuſis, & expreſſis, vel inſperſis aqua calida, ſeſami granis. A

SYLVII. ID ſemen, quod agros emaciat, in Italia ſeri deſijt, ob eiuſque penuriam oleum ſeſaminum deſideratur, cuius loco amygdalarum dulcium oleum ſubſtituatur: oleum ad clarum candidum, & vſu cum cibis delicatiſſimum.

COST. SESAMINVM. *Seſamum ex Alexandria Aegypti aſſertur, quod terra commiſſum, & enatum domi ſæpe eſt excultum. eo Ethruria hyeme ad offas paſſim vtitur.*

MESVE.

OLEVM lini, ſpaſmo, duritiei neruorum, & iuncturarum, hæmorrhoidibus, fœdis phlegmonis, & rimis confert, ac dolori pulſatorio. Fit vt oleū ſeſami, ſemine tamen non excorticato. B

CHRI. OLeum de ſemine lini habet ſimilitudinem in complexione, & modo operationis cum oleo de chamæmilla, & de anetho, & eſt anodynum, & ſedatiuum dolorum in neruis.

ADDITIO.

Oleum de ſemine lini eſt in vſu, & eſt duplex, vnū quod ſolum fit ex ſemine ipſius, & hoc dicitur oleum linoſum purum, quod aptum eſt eſui, aliud fit, cum aqua tamen non multum, & illud dicitur linoſum compoſitum: hoc lucernæ aptum eſt.

MAN. VBIQVE preparatur, quia videlicet ad alios vſus, quam medicinæ accommodatur. Quidam dederunt pleuriticis, nec ſine vtilitate.

SYLVII. FIT vt oleum ſeſami, ſed lini ſemen non excorticatur: neruorum dolores ſedat, viribus proximum eſt oleo chamæmelino. quibuſdam in vſu eſt vice olei communis. Quidam pleuriticis oleum lini dederunt linctu, aut potu, non ſine vtilitate. Paratur hodie a candelarijs, & olearijs molitoribus, non à pharmacopolis. In moletrinis quoque aquaticis pabea aqua affuſa extrahitur ad vſum lucernarum.

COST. LINI. *Conuulſiones balneo ex hoc oleo non ſemel curauimus. pleuritidas noſtri eo ad vncias ſex exhibito ſæpe oppugnant.*

MESVE.

OLEVM papauerinum impinguat, aſperam arteriam lenit, febrium ardorem mitigat, & inſomnia. fit vt oleum ex ſemine lini.

CHRI. OLei de granis papaueris principalis operatio eſt ad ſomnum prouocandum, quando cauſa vigiliarum eſt mala complexio calida cum aſcenſione vaporum acutorum ad caput, ſi ex ipſo inungantur tempora, nares, aures, & tota frons.

MAN. ET ſahare.) Id eſt vigiliæ. Hoc aliquando vidi paratum, ſed ex lactucæ ſemine nullibi. Vtrumque tamen vtile putauerim, & introrſum, & extrorſum, in ſomno ciendo, & doloribus, præcipue qui cum morſu fiunt, mitigandis.

A FEBRSVM enim vapore calido ſicco vigilias tollit, ſemnumque frigiditate, & humiditate conciliat, fronti, auribus, naribus, temporibus linitum. Compoſitum autem oleum papaueris poſt ſcribendum eſt vſitatius. Hyoſciaminum oleum ex ſemine albo hyoſciami recente, ſicco, calida aqua ſparſo, inſolato, trito, a Dioſcor. exprimitur ad aurium dolores, peſſis etiam ſi miſceatur, ad emolliendum vtile. SYLVII.

PAPAVERINVM. *Hos vſus præſtat ſi ſit recens. at ſi rancorem contraxerit, aſperam arteriam exaſperat. neque febribus confert, neque inſomnia. Vt extenuata corpora pingueſcant ſupra quoque puluerem ex oriza, cicere, papauere, & alijs quibuſdam parabat.* COST.

MESVE.

OLEVM ex ſemine lactucæ idem pollet, quod papauerinum, & eodem fit modo.

OLEVM de ſemine lactucæ non eſt in vſu, magiſtraliter tamen conueniret ad remouendum malas complexiones calidas. CHRI.

LACTVCAE. *Si lactucæ oleum ea omnia præſtat, quæ papauerinum, atque adeo macilentos quoque pingues reddit, dubitabis quomodo extinguat ſemen, quod eadem, quæ pinguefaciunt augere ſolent. At hæc ipſa, quæ pinguefaciunt etiam refrigerant. quare non dicuntur ſemen extinguere, quia abſumant, ſed quia frigidius ipſum reddant.* COST.

MESVE.

C OLEVM ex ſemine cucurbitæ, cucumeris, melonis, citreoli, phlegmonis viſcerum, & ab his febribus ardentibus confert, vrinæ ardorem valde mitigat. Poſſunt ex ſingulis horum per ſe extrahi, vel pluribus, vel omnibus ſimul, excorticatis tamen ſeminibus, ſeſami ſeminum. Ex pluribus alijs, tum ſeminibus, tum fructuum nucleis, & fructibus, olea eodem modo exprimi poſſunt, quæ vires eorum ex quibus ſeparantur, retinent, & à nobis omittuntur.

QVALE eſt raphaninum, melanthinum, ſinapinum, cannabinum, ſtaphidis agriæ. Quæ etiam fieri poſſunt ſeminibus ipſis tritis, & coctis cum oleo, & cum ſucco aliquo vires eorum augente, vel ſi eſt opus, remittente, vel ſaltem fouente, & oleis aduſtionem, ac ſeminis prohibente. SYLVII.

D SEMINE Cucurbitæ. *Ardentes febres pingui omni re facile irritantur, eo quod pingue eſt caloris intemperantia facile accenſo, & in bilem conuerſo. Ob id ſuccum ex affuſa his ipſis contuſis ſeminibus aqua expreſſum neglecto oleo prudentiores medici exhibent. Oleo vero eius ſeminis ad illitus vtuntur.* COST.

MESVE.

FIVNT & olea per impreſſionem, quæ ipſis oleis velut habili cuidam materiæ aliorum medicamentorum virtutem à ſua ipſorum forma proficiſcentem inſerit, quomodo ſigillum formam ſuam materiæ cupiam ad eam ſuſcipiēdam habili

billi imprimit. Hæ autē varijs fiunt modis, quos E
Deo adiutore traditu*ri* ſumus.

CHRI. AVIC. in v. cano. deſcribit oleum de cucurbita, quod non fit eo modo quo fit iſtud. Raſis tamen in proprio antid. deſcribit hoc oleum de ſemine cucurbitæ, & aliorum trium ſeminum frigidorum.

MAN. IVSSI hæc parari pro lotij ardore mitigando. Ex multis alijs.) Vt ex ſemine hyoſciami, raphani, melanthij, ſinapis, cannabis. Fiunt autem olea per.) Secunda pars, vbi alius modus docetur faciendi olea, ab initio à Meſue propoſitus. Paulus appellat hæc olea μυρώδη, id eſt, vnguentaria, quorum quædam dicit ſimplicia, quædam compoſita.

SYLVII. OLEORVM genus tertium facultatem recipit variam ex
F
incoctis ſibi varijs ſimplicibus: propterea id iam eſt compoſitum, non amplius, vt priora duo genera, ſimplex. id Paulo μυρώδες, id eſt, vnguentarium dicitur. eſt illi ſimplex, id eſt parum medicamentoſum, & paucis mixtum: alterum compoſitum, & medicamentoſius.

MESVE.

OLEVM roſatum completum roborat, reſoluit commode, lenit, & ſedat, fitq; ex oliuis maturis, & folijs roſarum completarum: rude vero inflāmationes extinguit, roborat, cogit, denſat, fluxiones ſiſtit, & materiarum per corpus fluxum cohibet, dyſenterias potu inſigniter iuuat, & fit ex oliuis immaturis, & folijs roſarum nondum apertarum. Hoc autem mo-
G
do fit Folia roſarum rubrarum recentium trita quantitate ſufficienti oleo ex oliuis, vel ſeſamino recenti, & aqua fontana aliquoties loto, macera in vaſe vitreo obturato, diebus vij. in ſola. coque tribus horis in vaſe duplici. Expreſſis folijs, & abiectis, noua immitte: in ſola iterum dies vij, coque, vt prius: tertio idem fiat. Deinde aquæ infuſionis roſarum dictę in ſyrupis, quantum eſt oleum, miſce, opercula, in ſola dies xl. poſt excola, iterum diu in ſola.

MAN. FOLIA roſarum.) Exungulata. Quantitatem ſufficientem.) Græci determinant quantitatem, ſed puto modum Arabum meliorem. Paulus ſic conſtruit. Roſarum rubearum exungulatarum, per diem vnam naturalem exiccatarum vnc. iij. olei omphacini ſextariū vnum: obtura diligenter vas, ne expiret, expone ſoli per
H
xl. dies, reponeque non ſuper pauimento, ſed tabula. Alij non ſoli exponunt, ſed in puteo ponunt: alij fodiunt ſub terra xl. dies.

SYLVII. PRIMA olei roſati compoſitio multis eſt in vſu: Pariſienſibus autem compoſitio Nicolai in ipſius antidotario dicenda. Paulus roſarum rubr. exungulatarum vncias tres, olei omphacini ſextario immittit vaſi operculato, ne expiret: dies xl. inſolat, ſuper tabulam reponit: alij non inſolant, ſed puteo imponunt: alij terræ infodiunt dies xl. Tres vnguenti roſacei compoſitiones Dioſcor. Roſas quidam integris folijs, alij exungulatas, alij etiam forficibus inciſis, alij tuſis oleo impoſitas igni coquūt, colant, ſeruant, alij dies quadraginta inſolant in vaſe vitreo operculato, ſine coctione: inſolatus etiam in vaſe duplici eſt præſtantior. Oleum roſatum veteres nominare conſtituerunt, quod abſque odoramentis paratum eſt: quorum ſi aliquid huic iniectum fuerit, non oleum, ſed vnguentum roſaceum nominant, in fine libri ſimpl. Oleum roſatum optimum conficitur ex roſis ſolis, ſine frondibus, quæ plurimæ oleo omphacino ſine ſale parato plenius imbuuntur, & in-

fundantur. Vere, aut ineunte æſtate: Poſt annum autem vetus eſt, ac inutile: Id oleum vim quandam repellentem habet, & mitigatoriam, & diſcuſſoriam, ſed repellit, coquit, digerit omnia hæc mediocriter Huic oleo quidam ſpiſſamenta adijciunt, vt id diutius ſit odoratum. Oleum roſatum audio fieri odoratiſſimum putrefactis menſe vno roſis ſub fimo in vaſe bene operculato. Eadem ratione ex maſtiche vulgari, & roſis incarnatis, & moſchatis, & ſimilibus fieri poſſe confido odoratus ſine vllius olei miſtione.

COST. OLEVM roſatum. *Roſa varia ineſt pro varijs eius partibus facultas, tum concoquendi, & diſſipandi, quæ calidis eius partibus inſidet: tum refrigerandi, & aſtringendi, quæ frigidis. calidæ eius partes ſunt odoratiores, frigidæ inodoræ. Itaque etſi in parando oleo, tum completo, tum omphacino ex roſis, quibuſnam roſarum partibus vtaris Meſ. non explicat, quaſi nihil interſit: animaduerſo tamen vſu, cuius gratia pa-*
F
ratur completum, quod coquendi, attenuandi, & laxandi gratia conficitur: ex roſis non modo, vt ait Meſ. maturis, ſed etiam quibus reſecti ſint vngues, parandum eſſet, quod recte admonet Manardus. At omphacinum in quo aſtringendi vis quæritur, non ex roſis modo immaturis, ſed aut integris, aut ex ſolis vnguibus roſarū eſſet parandum. quamobrem non aſſequor, quo conſilio Paulus in omphacinum oleum abſciſſis vnguibus roſas inijciat, quando aſtringendi vis maior vnguibus ineſt, quam reliquis partibus roſarum. Nos cōtra, licet odoris gratia totam roſam in omphacino oleo, immaturam tamē, ſumi probemus, ſi tamen aliarum præterea roſarū vngues pari diligentia contuſi commiſceantur, maioris vſus fore hoc ipſum ad refrigerandum, & cohibendas fluxiones exiſtimamus. Sane autem, quum Meſue omphacinum oleum epotum ad dyſenteriam vehementer
G
commendet, niſi quam recentiſſimum illud ſit, præterquam quod ventriculo faſtidium parit, & pinguis nomine, quod vlceribus moleſtum eſt, affectum adauget, inutile etiam redditur acrimoniam illi per ætatem conquiſita.

MESVE.

ALITER quoque paratur magis reſoluens ex ſucci roſarum, & aquæ infuſionis roſarum prædictæ, ana parte vna: olei loti, & parati, vt dixi, partibus tribus: foliorum roſarum cōtuſarum quantitate ſufficienti: hæc omnia in vaſe vitreo inſola, vt dictum eſt, poſt coque. folia roſarum
H
permuta, inſola, vt diximus de permutando ſucco, & aqua infuſionis roſarum; idque bis fiat. Poſtremo oleum ſolum cum ſucco roſarum, & aqua infuſionis earum, in vaſe vitreo inſola dies xl.

COST. ALITER. *quum vltimo loco oleum ſolum cum ſucco, & infuſo roſarum, vt ſoli exponas iubet, percolatum vult: vt exponas. idcirco autem ſordes abijcit roſarum, ne terrena ſubſtantia, quæ præſtant, aſtringendi, & refrigerandi vis augeatur, coctioni, & reſolutioni aduerſa, quas adiuuat calor. ob idque ſoli diutius exponit. Porro autem poſt diutinam inſolationem aquoſi aliquid ſucci ſupereſſe cum oleo ſoles. quod ſi olei conſeruationi incommodum fore ſuſpicaberis, licebit lingua laneа ſeparare.*

MESVE.

VEL amygdalas dulces purgatas, curioſe tritas folijs roſarum tuſis miſce in offas, quas in aere calido horis vigintiquatuor ſerua. tere,& ſubige continenter in mortario, affuſa pauca aqua infuſionis roſarum calente: tandem torculari exprime oleum, vaſi vitreo impoſitũ opercula,& inſola.

Quarto modo, cum ſeſamo excorticato fit, qualiter cum amygdalis. ſed rudi roſato, aptiores ſunt amygdalæ: completo autem ſeſamo.

CHRI. SEQVITVR de oleis, quæ fiunt per impreſſionem,& virtutem receptam ex admixtione rerum extrinſecarum. & primum eſt oleum roſarum, confortatiuum membrorum, in quibus eſt mala complexio calida, illam remittendo, & aliqualiter materiam reſoluendo, ſi dependet ab ea. eſt enim oleum roſatum ratione roſarum aliqualiter repercuſſiuum, & ratione olei virtutem habet reſolutiuam. Componitur autem tribus modis, vt ſuperius dictum eſt in deſcriptione diamuſei dulcis, quare ibi recurre. & aduerte, quod ſolum primus modus eſt ille, qui habetur in vſu, & qui præparatus reperitur. Quidam antiqui oleum lauant cum aqua fontis, vel cum alijs aquis frigidis deſtillatis, vt plus reducant ipſum ad complexionem frigidam.

ADDITIO.

Iſtud oleum apud nos eſt multum in vſu, ſecundũ autem Meſue eſt oleum roſatum completum. ipſe enim Meſue docet ipſum facere multis modis, ſed primus modus eſt ille, qui apud aliquos in vſu habetur: tamen communiter præparatur ſecundum modum Nicolai, quem deſcribit in antidotario.

COST. AMYGDALINVM. *Similem parandi olei rationem ſupra proponebamus, vbi aſſumendum ſit, non autem foris vſurpandum. Ad omphacinum autem oleum conficiendum non præfert amygdalinum alijs olei generibus, vt forte quis exiſtimet. Sed ſi forte deſit oleum oliuarum, ex amygdalino oleo potius, quã ex ſeſamino parandum monet. quum enim ſeſaminum potentius leniat, quam quod ex oliuis, aſtrictioni aduerſum eſt, quam ex omphacino oleo exquirimus; quum contra ſeſaminum amygdalino calidius (eſt enim acriuſculum) ad completum ſit vtilius. ſemper igitur oleum immaturæ oliuæ ad omphacinũ ſumes. quod ſi forte deſit, maturũ ex eodem olei genere potius, quam amygdalinum deliges. id rurſum ſi deſit, amygdalinum magis, quam ſeſaminum. Quod ſi vbi immaturum oliuæ oleum deſit, oleum ex myrti baccis expreſſum habeas, vt ceteris præter miſſis hoc ipſo vtaris, ſuadebo.*

MESVE.

OLEVM chamæmelinum, genus omne neruorum roborat, fluxioneſque inhibet vi ſua modice adſtringenti, moderate reſoluit: ob id dolores ſedat. Fit vt oleum roſatum, ſed ex oleo maturo, aut ſeſamino, vt dixi extracto.

A CHRI. OLEVM chamæmelinum eſt benedictum propter eius multas vtilitates, nam eſt conueniens reſolutiuum, ſedatiuum dolorum, prohibitiuum materierum propter aliqualem ſtypticitatem: & confortat neruos alteratos à frigiditate. confert doloribus iuncturarum, & dolori colico facto à ventoſitate, & communiter eſt conueniens in principio dictarum diſpoſitionum: quia temperatæ eſt complexionis, non aſcendens primum gradum caliditatis, cum aliquali humiditate, & leui deſiccatione: vnde ponitur inter medicinas anodynas temperatas, declinans ad caliditatem.

ADDITIO.

Iſtud oleum eſt in vſu, ſed eius modus apud modernos non eſt idem, vt docet Meſue. verum eſt, quod B faciunt ipſum ſicut dictum eſt de oleo roſato. Ioan. Anglicus cap. de dolore iuncturarum ait. Item in gutta valet oleum chamæmillæ, in quo coquantur flores hiacynthi creſcentis in campis. & vocat iſtud oleum hiacynthi.

MAN. PROHIBET febres, vt Gal. teſtatur. Propter ſtypticitatem.) Galenus ei vim laxandi, non adſtringendi, adſcribit. Paulus ſumit florum abſque albo, per naturalem diem ſiccatorum vncias duas, pro ſextario vno Italico, & tergit vas linteo ſimplici, vt tranſpiret, & exponit ſoli per quadraginta dies. poſt, bene obturato vaſe reponit. Vbi non habes flores virides, potes facere ex ſiccis, & coquere in vaſe duplici, ſed erit debilis.

SYLVII. PAVLVS florum ſine albis folijs recentium, ſiccatorum vigintiquatuor horis vnc. ij. ſextario Italico imponit, vas tegit C linteo ſimplici, vt tranſpiret, & quadraginta diebus inſolat, poſt bene obturat, vaſe reponit: ex ſiccis folijs in vaſe duplici coctis eſt imbecillius. Calidum temperate ad primum tantum gradum vergit, humido ſicco temperatum. Initio colici, arthritici, & aliorum dolorum eſt præſtantiſſimum, quia parum repellit, & modice digerit, cum valenter digerentia plus nouæ materiæ in partem alliciant, quam veteris inaniant. Si tamen vehemens eſt fluxionis impetus, adſtringente magis opus eſt. Vires laxandi tantum, quibus febres prohibet, non etiam adſtringendi Galenus tribuit.

COST. CHamæmelinum. *Maioris eſt ad diſcutiendum, quam aſtringendum efficaciæ. Adiuuabis autem vim aſtringendi contuſione florum, ea ipſa vi, quæ terrenis partibus altius inſidet, ſeſe foras exerente.*

MESVE.

D OLEVM violarum, intemperiem calidam extinguit. ob id phlegmonas omnes remittit, ac inde pleuriticos iuuat, aſperitatem arteriæ, & pulmonis, & thoracis lenit. quo modo roſatum: ſed ex oleo viridi, vel amygdalino, vel ſeſamino.

CHRI. OLEVM violatum eſt frigidæ, & humidæ complexionis, & multum habetur in vſu. Eſt enim conueniens iuncturarum ab extra malis complexionibus calidis, quæ non dependent à materia: ſed vſus eius eſt communiter ad vngendum renes, & hepar calefactos, ſi ſecum admiſcetur modicum aceti, & ſucci lactucæ, & ſandalorum alborum, & cum modico ceræ fiat vnguentum: vnde ſicut oleum roſatum conuenit in malis complexionibus calidis dependentibus à materia cum aliquali ſua ſtypticitate.

ita violatum abſque ſtypticitate cum aliquali virtute lenitiua, & aperitiua habet virtutem maiorem in infrigidando, & per conſequens eſt conueniens ad alterandam malam complexionem calidam à materia non dependentem. vnde maxime eſt conueniens, & ſic communiter eſt in vſu cum clyſteribus lenitiuis, & hoc quando quæritur alteratio malæ complexionis calidæ febrilis.

MAN. IATON vocat Paulus, conficique dicit vel ex purpureis, vel ex croceis, vel leucoio. Et modus operationis, vt roſati: non tamen tamdiu in ſole morari debet, ſecundum Paulum, ſed dies tantum decem: mutãdaſque dicit ter violas, exacteque claudendum vas, ne tranſpiret, addendaſque demum ſiccas violas.

SYLVII. OLEVM ionis, ideſt, ex floribus violæ nigræ vulgo Martiæ, frigidum humidum, tenuis eſſentiæ, lenit, & modice aperit: F clyſtere infuſum ardorem febrium mire ſedat. Quibuſdam placet hoc admouendum eſſe tantum phlogoſi, & intemperaturæ calidæ ſoli: vt roſatum intemperaturæ calidæ cum humorum affluxu. Hepatis, & renum caliditatem mire ſedat cum aceto pauco, ſucco lactucæ, ſantalo albo, & cera exigua. Si oleum viride eſt, omphacinon, ſeu ex oliuis immaturis expreſſum, vt videri poteſt (tale enim, vel aliud lotum frigidis oleis conuenit) amygdalinum, vel ſeſaminum ablutione in aqua refrigerante vires olei omphacini accipiant. Paulo fit hoc oleum ex violis purpureis, vel croceis, vel leucoio, inſolat autem exacte operculato vaſe, ne tranſpiret, tãtum dies decem, violis interea ter mutatis, additque demum violas ſiccas.

COST. *V*Iolaceum. *Licet omphacinum oleum refrigeranti violarũ facultati adiumento eſſe poſſit, leniendi tamen vim extenuat aſtringendo. recte igitur amygdalinum oleum recens vſurpabit, ſed & ſeſaminum lenitate commodum eſt, niſi calore refrigeratricem poteſtatem extenuet. Itaque ſi hoc ſis vſurus, vt recte admonet Syluius, refrigerante aliqua aqua ſæpius elotum ſumes.*

MESVE.

†Eſt reſolutiuum, procreatiuũ ſomni, quare.

OLEVM anethinum digerit, ob id dolores ſedat. † confert rigori febrili, ſpinæ, & partibus neruoſis inũctum acceſſionis initio, phlegmonas, & ſcirrhos reſoluit, ſomnum item conciliat, & cephalalgiam mitigat. Fit vt oleum chamæmelinum.

CHRI. OLeum anethinum eſt anodynum, & eſt in vſu, & ſimilitudinem habet in virtute, & operatione cum oleo chamæmelino, & in his adinuicem admiſcentur. & non ſolum conueniunt ſi membra extrinſeca ex his inungantur, ſed etiam in clyſterijs adminiſtrata.

ADDITIO.

Modus eius apud modernos eſt. accipiantur flores anethi, & ponatur cum oleo, & exponantur ſoli per xl. dies deinde vtere vbi oportet.

MAN. EST ſedatiuum dolorum.) Dioſcorides articulorum. Dioſc. pro lib. viij. & vnc. ix. olei, ponit florum lib. xj. vnc. viij. exponit ſoli diem vnum, deinde exprimit, & reponit. Ego non video quo pacto olei illa menſura tot florum ſit capax, præſertim quum Paulus accipiat comæ ſiccatæ per vnum diem vnc. j. pro ſextario. Reſoluit apoſtemata.) Mollificat, & reſerat vterũ, inquit Dioſc. Modus operationis.) Poteſt parari cum anetho ſicco.

E SYLVII. FLORES anethi forcipe excẽti ex oleo dulci dies xl. inſolantur. Paulus comæ florum anethi vno die ſiccatæ vnc. j. ſextario olei imponit. Dioſcor. anethi comæ lib. ij. & vnc. viij. in lib. viij. olei, & vnc. ix. vno die inſolat, poſt exprimit, & reponit. Nam magna in hoc menſura florum hoc tempuſculo ſatis virium ſuarum oleo impertit: articulorum dolores Dioſcoridi ſedat, vterumque mollefacit, & reſerat.

Oleum anethinum, ex anetho maturo, & viridi in vaſe duplici coctum, ſuccos, nec craſſos, nec lentos in cute, & carne retidentes digerit. In vaſe duplici autem coquendum id, & Sycionium, & chamæmelinum etiam docet Gal. lib. 12. meth. Anethum in oleo coctum, oleum facit anethinum digerens, dolorem ſedans, ſomnum concilians, crudos, & incoctos tumores coquens. Eſt enim temperie propinquum pus mouentibus, & coquentibus medicamentis, niſi quatenus illis eſt paulo calidius, & tenuius, ob idque digerens. Viride autem capiendum, quia humidius, minus calidum, & ob id magis concoquit, & ſomnum conciliat, ſed minus digerit. In oleum relaxans non adſtringens, præcipue, antiquum, immitte anethi, quod videbitur ſatis: mox vbi in vaſe duplici tantiſper calfeceris, dum mediocriter vim herbæ imbiberit, exprime, & repone.

COST. ANethinum. *Quomodo anethinum oleum calida & ſicca temperie præditum ſomnum concilict, quem conciliare frigida, & humida ſolent, non ſatis conſtat. Si enim id efficit, vt anodynum, inutiliſque illius ſucci concoctorium, & diſcuſſorium, qui tumores exaſperat, atqui hoc commune eſt anthemidi, & anodynis omnibus, neque anetho tanquam ei peculiare tribuendum eſt. Quod etiam ad ſcirrhos commendatur, non tam ſua diſcutiendi vi id præſtat, quam olei facultate emolliente, quod etiam alijs multis eſt commune. Quod ſi quis fortaſſe recentes anethi flores ſumendos dicat, vt qui ſuę illius humiditatis vi, quam coniunctam habent conciliare ſomnum poſſint, atqui eadem eſt, & de anthemide, & reliquis ratio, quæ de anetho. Itaque* G *vbi rem expendimus, quod de conciliando ſomno hic ſcribitur, ſuſpectum habemus, & ſi coniectura valemus, fuiſſe hanc ipſam vim proxime præcedenti oleo violaceo à ſcriptore attributam ſuſpicamur; ſed librarij oſcitantia in hoc anethinum fuiſſe tranſpoſitum.*

MESVE.

OLEVM liliorum calfacit, reſoluit, ob id à frigore dolores thoracis, ventriculi, coli, vteri, renum, veſicæ ſedat, lenit, & coquit. Fit vt oleum chamæmeli: ſed ex liliorũ floribus, quod croceum eſt, abijciatur. Componitur item ex foliorum lilij vncijs octo, maſtiches, calami aromatici, coſti, carpobalſami, ana vnc. j. caryophylli. H cinnamomi, ana vnciæ ſemiſſem, croci drachmas tres. Omnia præter liliorum folia aqua ſufficiente vigintiquatuor horis macerentur, ſemel aut bis ferueant. Tunc inijce olei dulcis, vel ſeſamini libras duas, & additis lilij floribus, in vaſe vitreo inſola dies quadraginta, poſt colatum reponatur.

CHRI. OLEVM de lilio generaliter eſt in vſu vbique. Eſtque fortioris virtutis, & operationis, quam oleum chamæmelinum, & anethinum, quia calidioris complexionis, & ſiccioris, quam illa, aſcendens ad ſecundum gradum. Ipſum enim confert doloribus pectoris, ſtomachi, & inteſtinorum, qui fiunt à mala complexione frigida, vnde confert dolori colico, ſi locus ex eo inungatur, vel in clyſteri admiſceatur,

A ... tur,& ſic oleum chamæmillæ,& anethi, prædictis diſpoſitionibus frigidis non multum excellitis conuenit in principio earum,& ſic oleum confectum ex lilio albo conuenit in eorum proceſſu.

ADDITIO.

Iſtud oleum eſt in vſu ſub nomine olei liliorum cum ſpeciebus, aut ſub nomine olei liliorum compoſiti ad differentiam alterius deſcriptionis, ſecundum quam fit oleum de lilijs. ſimplex deſcript. inuenitur in antidot. Ioan. Serap.

MAN. Κρίνινον alij σούσινον σύνθετον hoc eſt compoſitum, ſic conficit Paulus: Olei ſext. iij. calami aromatici lib. v. myrrhæ, vnc. v. cardamomi lib. iij. πετάλων lilij exungulatorum,& diem vnum expanſorum lib. x. cinnamomi vncias tres, croci vncias quinque. Primo infunde in vino myrrham,& calamum per dies v. mouendo ter in die, poſt coque cum oleo, donec vinum ferè conſumptum ſit. Secundo cardamomum aqua infunditur,& ter in die mouetur,& ſimiliter coquitur per horam vnam cum oleo. Poſtea auferentes cardamomum oleo puro imponimus tertiam partem liliorum,& poſt tres dies, priore ablata, addatur alia tertia liliorum pars,& interim poſt tres dies hac amota, additur vltima tertia pars cum croco reſoluto,& poſt tres dies oleo puro addimus cinnamomum contuſum,& reponitur. Idem Paulus in compoſitione ſimplicis ſuſini accipit vnc. ij. foliorum,& ſextarium olei, vt in rhodino. & exacte obturat, vt non reſpiret, perque tres dies exponit ſoli. abiectis dehinc folijs alias vnc. duas apponit,& iterum exponit ſoli per alios tres dies.

COST. Liliorum. *Quum folia liliorum hic legis, florum folia intellige, quamuis ex radice quoque alicubi locorum confici ſoleat ſtrenuo ad emolliendos, & concoquendos tumores ſucceſſu. Cur autem luteos apices florum abijciat, eiuſdem ferè qualitatis, non ſat ſcio ſuſpicari tamen licet veteres iucundi coloris etiam in vnguentis ſtudioſos, eos omiſiſſe, vt oleum, candidum, quoad fieri poſſet, colorem referret.*

MESVE.

Oleum irinum ex floribus ireos ſimiliter factum, calidius, tenuius, ob id altius penetrat,& valentius reſoluit, liliorum vero magis ſedat, lenit, maturat. Irinum oleum terget, tenuat, coquit, reſoluit potenter, ob id à frigido dolores aurium, hepatis, ſplenis, vteri, articulorum ſedat, phlegmonas coquendo ſuppurat, materias thoracis,& pulmonis coquit, D ſtrumas diſſipat,& alios tumores duros, ſpaſmum emendat,& narium fœtorem. Sic fit. Radicum ireos libram vnam, florum eiuſdem libras duas, aquæ cui incoctæ ſunt aliæ ireos radices, quantitatem ſufficientem; olei dulcis, vel ſeſamini q. ſ. in vaſe duplici coque, radices,& florum folia noua immitte prioribus expreſſis,& abiectis, vt in oleo roſato.

CHRI. Oleum de ireo, id eſt de lilio celeſti nõ eſt in vſu, tamen eſſet maioris potẽtiæ in omnibus diſpoſitionibus, quam de lilio albo.

MAN. IN hunc modum communiter parant. Aliud vide apud Dioſcor. quod certe magnarum eſſet virium ſi bene pararetur.

COST. A Irinum. *Vt in lilio odoratiſſimi reliquarum partium ſint flores, ita in iride radices. ex quibus ſolis ſine floribus oleum efficacius, quam ex confuſis etiam floribus parabis. Nos inſtratas hac radice amygdalas interdum exprimi iuſſimus ad aſthma non inutiliter. Præter cæteras dotes, conciliandi quoque ſomni vim huic oleo Meſue lib. ſimpl. tribuit, de qua re eo loco diſſeruimus.*

MESVE.

Oleum ſambucinum lenit, cutim expurgat, neruos roborat, eorumque doloribus confert; Fit vt † roſatum. († chamæmelinum.)

MAN. B VIDI ex floribus concinnatum, vtile in doloribus ſedandis: alij ex medio cortice conficiunt, quo ad ambuſta vtuntur.

SYLVII. EX floribus ſambuci factum, dolores ſedat: ex medio autem cortice, ambuſta ſanat: fit etiam ex floribus iaſminum, quod ſambucinum Arabes vocant, chamæmelino, aut ſequenti viribus proximum.

COST. SAmbucinum. *Et ex floribus, & ex medio cortice ſambuci oleum ad ambuſta vtile conficitur, quo, qui bellicorum tormentorum, atque ignium artificialium tractatione iniurias ignis experiuntur, celerrime curantur.*

MESVE.

C Oleum leucoij lutei tenuat, digerit, ob id dolores thoracis, renum, neruorum, iuncturarum, ſedat. fit vt chamæmelinum. (De cheiri citrina.)

Oleum de cheiri, quod ex cheiri citrina fit eſt melius,& ſubtilius: deinde quod ex alba. Eſt autem oleum de cheiri reſolutiuum, ſedatiuum dolorum, qui ſunt in neruis,& iuncturis, pectore, renibus,& veſica. & fit ſicut oleum de chamæmilla. (Antiqua verſio ſic habet.)

MAN. PAVLVS accipit vncias tres exungulatarum pro ſextario vno olei, obturat exacte, exponit ſoli per decem dies,& ter mutat: & vbi reponendum eſt, addit alias bene ſiccas, vt in violato dictum eſt.

SYLVII. PAVLVS horum florum exungulatorum vnc. iij. olei ſextario immittit, in vaſe exacte obturato decem dies inſolat, ter mutat. vbi reponendum eſt, alias bene ſiccas adiungit.

COST. LEVCOII. *Oleum ex leucoio, an ex viridibus floribus, an ex aridis conficiendum ſit, eſt vt dubitem. odor profecto in recentibus magis, quam in aridis excellit. At & Galen. ſicciores flores recentibus præſtare ait partium tenuitate, & vi ad detergendum. Cæterum, vt ex recentibus paratum temperatius, naturæ noſtræ ſimilius, atque ad propoſitos dolores aptius exiſtimo; ita quod ex aridis, valentius eſſe in detergendo veriſimile eſt, quòd detergendi vis, quam recentiũ humiditas retundebat, ſuccedente ariditate adaugetur. Porro emolliri duros uteri tumores his floribus profitetur Galenus, ſed eorum viribus multa aqua mitigatis. Quare, oleo quod ex his conficitur, non temere in adiuuãdo partu obſtetrices noſtræ vtuntur. in quem profecto vſum non ex aridis, ſed ex recentibus parandum*

doceri videmur imitatione Galeni, qui eorum vim ferventi aqua reprimit. quamquam ſi etiam aridos aſſumas, eorum ariditas olei humore temperatur. Id vero hoc loco notandum, ſi violæ deficiant luteæ, in earum locum albas, ac rubras ſedere, & harum magis albas, vt quæ odore præſtant. An autem abſciſſis vnguibus, vt obſeruat Paulus, an integri ducendi ſint in vſum hi flores, dubitare licet, quod reliqui de hac re nihil. Vere autem vngues illos qui calyci inſident, minus amaros, & odore etiam reliquo corpore ſenties inferiores. quare ijs reſectis efficacius fore oleum veriſimile eſt. quòd ſi iacturam temporis in ijs reſecandis non probas, licebit additis ſæpius, & maiori copia violis pares, aut etiam maiores oleo vires comparare.

MESVE.

F OLEVM papaueris intemperiem calidam ſanat, et inde ortum dolorem: ſomnum quoque cõciliat. Fit vt violatum ex floribus, ſed etiam capitibus, & folijs papaueris albi mitius, & tutius: nigri, ſtupefaciendo efficacius.

CHRI. OLeum de papauere ſecundum hanc deſcriptionem magis eſt in vſu, & præparatur, quam ſecundum deſcriptionem ſuperius dictam, & habet omnes virtutes recitatas in ſuperiori deſcriptione, & eſt magis ſtupefactiuum.

MAN. Si ex nigro fiat, erit longe in ſtupefaciendo efficacius.

COST. PApaueris. *Papaueris nihil ferè eſt, quod ad inducendum ſomnum non ſit efficax. ſolus florum recentium odor id præſtat. cortices, vt quibus opij materia inſidet, efficaciſſime id ipſum efficiunt, tum aqua, tum oleo incocti, & naribus admoti, & illiti temporibus. Ad parandum autem propoſitum oleum recentia omnia efficaciora.*

MESVE.

OLEVM (de folijs) lactucæ idem pollet, quod oleum papauerinum. & fit eodem modo.

MAN. EST longe debilius oleo papauerino, vtile tamen.

COST. LActucæ. *Meſues ex veteri verſione abſolute oleũ lactucæ proponit, quod Syluius, ex folijs lactucæ vertit. Nobis vero etiam flores ad hoc ipſum papaueris exemplo videntur aſſumendi.*

MESVE.

OLEVM meliloti viribus eſt chamæmelini, & eodem modo componitur.

CHRI. OLeum de meliloto non eſt in vſu, virtutes tamẽ conſimiles habet cum oleo chamæmelino, & anethino.

MAN. SI veram meliloton haberemus, præſtantiſſimum ex ea oleum conficeretur.

COST. MElilοti. *Meliloti nomine abſolute ſemina ex Serapione vſu veniunt. noſtri abſoluto nomine flores intelligunt. quum autem maior inſit vis ſeminibus, quam floribus. ſi hoc parandum ſit oleum, ex ſeminibus maxime pararem. quamquam ſi flores quoque poſt ſeminum expreſſionem addideris, non errabis.*

E

MESVE.

OLEVM nympheatum vires habet violati, & eodem fit modo.

CHRI. OLEVM de nenufare maxime præparatur, & eſt in vſu, & in virtutibus conuenit quaſi cum oleo de papauere nunc dicto, tamen non eſt tantę ſtupefactionis, nec ſomni prouocatiuum, ſed alteratiuũ malæ complexionis calidæ, exceſſiuæ. vnde conuenit ſuperfluæ caliditati renum, & quaſi conſimilem operationem habet, qualem oleum violatum, ſed eſt maioris infrigidationis: & ſæpe cum quærimus ſomnum prouocare, permiſcemus adinuicem hoc oleum cum oleo de papauere, &c.

F

ADDITIO.

Iſtud oleum nenufarinum deſcribit Raſis in proprio antidotario. quod quidem valet ad cephaleam capitis ex vaporibus cerebrum aſcendentibus vigilijs, phreneſi, mixtum cum cera alba, & oleo roſato: valet apoſtematibus ſtomachi, & hepatis, calidis, & vehementi ſiti potatum cum pſyllio abluto: vulneribus veſicæ, & renum clyſterizatum, & valet arſuræ vrinæ.

MAN. EST potentius oleo violaceo, præcipue in veneris tentigine prohibenda, inunctis ex eo genitalibus. Nymphea latine dicitur.

G

SYLVII. REFRIGERAT tamen magis, quam violatum, minus, quam papauerinum: hypnoticis, & intemperaturam partiũ, vt renum, calidam ſanantibus vtiliter miſcetur, & veneris tentiginem prohibet genitalibus inunctum.

Oleum nympheatum Raſis in antidotario deſcribit, refrigerando mitigans cephalalgiam febrilem à vaporibus ſurſum elatis, & delirium inde, vel ex phreniti de natum: ardori vrinæ, vlceri renum, & veſicæ commodum illitum, vel clyſtere iniectum. Fit autem ex floribus albis, non flauis, in oleo omphacino dies xl. inſolatus.

COST. NYmphææ. *Qua nymphææ parte ad conficiendum oleum vtendum ſit, non explicat, Quamquam autem ad hoc ipſum paſſim flores vſurpantur, veteres tamen qui radicis, & ſeminis vires explorarunt, quaſi flores in vſum non traduxerint, de illorum facultate nihil. Cæterum quum tota planta frigida ſit, radix autem, & ſemen ſicca, floribus Auicennas frigidum, & humidũ ſecundo ordine temperamentum aſſignat. quæ res tum rationi conſentanea, tum multo iam vſu comprobata, efficit vt ex floribus parandum oleum conſentiam, in quo pares cum violaceo refrigerandi, & humectandi vires exquiruntur. præſertim etiam, quod quum hoc ipſum ait Meſue fieri ſicut violaceum, vt flores æque, ac in illo ſumantur, plane admonet.*

H

MESVE.

OLEVM cucurbitæ nympheato viribus par, & eodem paratur modo, ſed hoc ex floribus cucurbitæ, & ſucco raſæ carnis eius, & oleo.

VIDE-

MAN. VIDETVR ſatis ſimile præcedenti, tamen hoc eſt humidius.

SYLVII. CVCVRBITINO autem oleo prius ex ſeminibus expreſſo ſi fiat, tunc multo eſt frigidius, ac humidius.

COST. CVCVRBITAE. *Cucurbita tota quidem frigido temperamento prædita eſt: fructus autem maxime. ob id eius ſuccus cum florib. vſurpatus efficacius oleum reddet. Deradit autem, non exprimit cucurbitã, ſi diuinare liceat, quaſi tenuiorem, & minus lentum ſuccum quærens, qui coquendo facilius abſumatur.*

MESVE.

Oleum de cydoniis.

OLEVM melinum, refrigerat, reſtringit, ob id ventrem totum inferiorem, & neruos laxiores cogendo roborat, ſudores immodicos ſiſtit: fit ex carnis cydoniorum præmaturorum, cum cortice (& ſeminibus) tritorũ, & ſucci eorum portione æquali in olei omphacini modo ſufficienti diebus .xv. vaſe vitreo inſolata, deinde horis .iiij. coquatur in vaſe duplici, caro & ſuccus mutetur, & rurſum inſoletur, & coquatur, vt diximus, bis aut ter, poſtremo colatum reconde.

CHRI. OLEVM de citonijs eſt famoſum, & vbiq; præparatum reperitur, habet enim virtutem principaliter ad ſtomachum confortandum, & membra nutritionis relaxata & debilitata in virtute contentiua. habet enim ſui aromaticitate virtutem digeſtiuã confortare, & ſui ſtypticitate confert diarrhϾ & lienteriæ, & maxime ſi cum eo admiſceatur oleum maſticinum, aut myrtinum, aut roſatum, cum humor prædominans ſubtilis ſit cholericus, & acutus: cuius humoris aliqualis minoratio præcedere debet ante adminiſtrationem prædictorum ſtypticorum. & confert etiam ſudori diaphoretico virtutem debilitanti, ſi fiat ex eo inunctio circa partes ſpondylium & pectoris.

ADDITIO.

Oleum citoniorum etiam deſcribitur à Raſi in proprio antidot. quod valet ſecundum eum, hæmoroicæ paſſioni, & cephaleæ, & catarrho calido, & calido apoſtemati hepatis & fluxui chronico, qui fit ex calore. clyſterizatum valet vulneribus inteſtinorum manifeſte.

MAN. MAGNI vſus eſt hoc in ventris fluxibus. Vide aliam pulchriorem præparationem apud Dioſcoride. n. Paulus melinon appellat, & in hunc modũ componit. Cydoniorum bene deterſorum, & cum ſuis corticibus inciſorum accipit vnc. iij. olei omphacini ſextarium vnum, exponit ſoli diebus quadraginta.

SYLVII. OLEVM id facultatem ventriculi & inteſtinorum retentricem adſtringendo roborat, & qualitate aromatica concoctionem iuuat: ob id lienteriæ, diarrhϾ, dyſenteriæ multum ſalubre eſt, præſertim biliosæ, ſed bilis parte iam vacuata: clyſteribus iniectum per ſe, vel cum maſtichino, myrtheo, roſato. Spinæ etiam illitum & thoraci, ſudorem immodicum vires deijcientem ſiſtit.

Paulus, cydoniorum languine bene terſa cum corticibus inciſorum vnc. iij. in olei omphacini ſextario inſolat dies xl. Si ſuccum cydoniorum oleo incoquis, ſic crepitat & agitatur, mirabile viſu, vt oleum omnem tandem vaſe excutiat. Ob id vaſe duplici coquendũ eſt ſimul, ne vires cydoniorum empyreuma vitiet. Succus autem ex his largior extrahitur, ſi ferramento ſegmentis quibuſdam exaſperato (raſpam vocant) deradantur potius, quam ſecentur minutim, aut terantur.

COST. COTONEORVM. *Cotonea quærit neque acerbiora, vt quæ neruoſis partibus aduerſa, neq; maturiora, vt quorum aſtringendi vis ætate flaccidior euaſerit. Porro vulgo ex cotoneorum carne oleum paratur. at ſi elegantiſſimum velis conficere ex floribus poteris, ad eoſdem quidem vſus aptum: ſed aſtringendo minus potens. Quum vero hoc ad exemplum præcedentis fieri iubet, ex oleo omphacino, vt fiat admonet. additis eiuſdem fructibus contritis, & fructuum ſucco inſolatis autem, coctis, & bis terue immutatis.*

MESVE.

OLEVM myrtinum, cerebrum, neruos, cor, ventriculum roborat, coquendum vt melinum.

CHRI. OLEVM myrtinum conuenit in operationibus cum oleo de citonijs, ſed maioris deſiccationis eſt.

ADDITIO.

Prohibens ſudorem.

Raſis in proprio antidota. deſcribit iſtud oleum myrtinum, & multos modos ipſum faciendi, quo ſi corpus vngatur prohibet ſudorem, & confortat membra debilia, & fluxibilitatem iuncturarum, curat fiſſuras ani. valet vulneribus omnibus ex quibus manant humiditates, & poſitum ſuper vulnera inducit carnem.

MAN. ET hoc vtimur in ventris fluxibus: vehementer enim exiccat.

SYLVII. ID oleum adſtringit quantum cydoniorum, ſed ſiccat potentius. Alterum prius in ſecundo genere per expreſſionem baccarum myrti recentium docuimus, Oleum ex oleo & myrtis, aut myrti ſucco compoſitum, adſtringit ſolum a myrtis, digerit ab oleo, Gal. lib. 1. c. ph. p. & lib. 2. c. ph. g.

COST. MYRTINVM. *Ex myrti floribus, oleum paratur gratia longe ſuperius vulgari, non tamen viribus. In delicias, inſtratas vel amygdalas vel vnguentarias glandes his floribus & multis & frequenter, vbi eorum vim imbuerint, exprimes.*

MESVE.

Oleum de pomis mandragoræ.

OLEVM ex pomis mandragoræ inflammationem omnem extinguit, ſomnum conciliat. Fit ex ſucci horum pomorum maturorum, & olei ſeſamini partibus æqualibus in vaſe duplici coctis ad ſucci conſumptionem. Succi tantundem ſuffice, coque vt prius, idem tertio fac, & reconde.

CHRI. ISTVD oleum apud gallos interdum in vſus habetur. Nicolaus in ſuo antidot. habet oleum, quod fit alio modo quam fit iſtud.

MAN. HOc non paramus, quia pomis illis caremus, valde tamen potens eſſet in doloribus per ſtuporem ſedandis.

SYLVII. GALLIS interdum ſic paratur: alter Nicolao in antidotario.

COST. MANDRAGORAE. *Nunc mandragoræ fructus vulgatiores quam Manardi ætate. In hortulo noſtro Laudę quotannis ex radice una viginti, pluresſue fructus prodeunt. Seſaminum autem oleum quo hic vtitur, aut ſi pro eo commune oleum ſumas, vt etiam in refrigerantibus ſuperioribus omnibus ſemper abluendum eſt diligenter frigida aqua, vt efficaciam ad refrigerium maiorem oleum conquirat.*

MESVE.

OLEVM enulatum calfacit, tenuat, digerit: ob id affectib. neruorum, F vteri, veſicæ frigidis prodeſt, ac febrium rigori, & colo a flatibus dolenti. Radices enulæ tuſas, ſucci aliarum enulę radicum, olei ſeſamini portionem æqualem in vini odori parte dimidia, coque, vt diximus in oleo myrtino. Compoſitius, & valentius fiet, ſi foliorum lauri, cardamomi, ſpicæ nardi, calami aromatici, maſtiches, ana ſextam partis vnius addideris.

CHRI. OLEVM de enula non eſt in vſu, magiſtraliter tamen eſſet conueniens ad remouendam malã complexionem frigidam a quibuſcunq; membris, & ad confortandum muſculos, & neruos relaxatos.

MAN. SI ſecundo modo conficiatur, erit in his quæ Meſue G dicit valde efficax.

COST. ENVLA. *Enulæ folia ex vino decocta coxendici conferre ſcribit Dioſcorides. Gal. radicem reliquis plantæ partibus in omnibus potentiorem aſſerit. quare ex hoc oleo quod ex radicibus, in eiuſcemodi affectibus plurimum ſperare liceat.*

MESVE.

OLEVM ex cinnamomo & ſabina, & pulegio, idem pollet quod enulatum, & eodem fit modo.

MAN. VIDE eius elegantem præparationem apud Dioſcoridem, quam tamen facere non poſſumus: quũ vero cinnamomo careamus. Sed ſi etiam eum vulgari H paretur, erit ſatis vtile.

SYLVII. TRIA in Meſue de his capita in vnum iunximus: oleum cinnamomi Dioſc. eleganter paratur: fieri etiam ex noſtro pſeudocinnamomo poteſt. Quod vero e ſabina fit, dolores a morbo Hiſpanico mire ſedat, eiuſq; excrudam corrigit. Sed quod e pulegio, ciendi menſes vim magnam obtinet.

COST. CINNAMOMO. *Cinnamomum oleoſum ſuccum duorum generum fundere author eſt Garcias. alterum ex radice, caphuræ odoris æmulum: alterum ex eiuſdem baccis, ſepoſa ſubſtantia gallico ſaponi ſimile, inodorum niſi calefiat, ad ventriculi autem, & neruorũ frigus vſitatum. Verum hoc non norunt veteres. quare conſolendi ex cinnamomo olei modũ per impreſſionem miere. quem hoc loco Meſ. itaq; hoc eadem ratione fieri E ait, qua ex enula. & tantundem valere. At obijcies enulatum ex enulæ radicis confici ſucco. quis autem cinnamomi radicem, vel ex ea expreſſum habet ſuccum? Sed eadem erit huius olei conficiendi ratio à Meſue intellecta, tum maceratio cinnamomi in oleo ac vino, tum inſolatio repetita. Tu vero ſtillatitiam ex generoſo vino ac cinnamomo aquã oleo puriſſimo ac bene eloto bis terue commiſcens, & ad aquę abſumptionem leui igne coquens oleum parabis, cui erunt cinnamomi vires comparata. Licet etiam ex amygdalis ſiue frequenter eadẽ aqua aſperſis, ſiue cum cinnamomo inſtratis oleũ exprimere. ne de diſtillatione per deſcenſum aliquid dicam.*

MESVE.

OLEVM de ſabina confert ſicut oleum de enula. & eius operatio eſt ſicut illius.

EFFICACIAM habet in Gallicis doloribus, ſed & in cutis deſœdationibus, etiam ſi ex ſolo paretur. MAN.

EX ſabina. *Eaſdem fortaſſe habet vires oleum ex ſabina, quas ex helenio. at hoc illi multo præſtabit efficacia. Non etiam ex radicibus hoc cõficitur, vt enulatum: ſed ex ipſis plane ramis eodem tamen modo, vt illud non ſine crebra maceratione, coctione, aut inſolatione.* COST.

MESVE.

OLEVM de pulegio confert ſicut illa. & fit ſimiliter.

IN ciendis menſibus magnam vim habet. MAN.

PVLEGII. *Succus, ex eius caule, quo tempore maxime viget, extrahendus. eiuſdem flos, & aridus caulis hic ſumendus. & vterque in bene maturo oleo macerandus, coquendus immutandus, vt in oleo cotoneorum docebat.* COST.

MESVE.

OLEVM rutaceum calfacit (tenuat, digerit) ob id laterum, renum, veſicæ, vteri dolores à frigida cauſa ſedat. fit vt myrtinum.

OLEVM de ruta eſt multum in vſu, & ſic vbiq; præparatur, ipſum eſt fortis calefactionis & ſubtiliationis humorum craſſorum, vnde communiter eſt in vſu in dolore colico iniunctum ab extra, & in clyſteri adminiſtratum, ſed non eſt ita conueniens in principio ſicut oleum anethinum & chamæmelinum cum à leuioribus incohandum ſit. Et confert ad calfaciendum membra neruoſa infrigidata, & ad aperiendum oppilationem in eis. vnde maxime conuenit mollificationi & paralyſi, & conſimilibus diſpoſitionibus, ex eis fiat inunctio in membris mollificatis, ſpondylibus colli, & nuchæ, & ſępe ex ſolo tali oleo fiunt clyſteria in doloribus colicis poſt principium, & liberantur. CHRI.

POTENTER inflationem diſcutit, efficacius tamen erit ſi ex ruta ſicca ter vel quater permutata conficiatur. MAN.

SYLVII. Ex foliorum & ſucci rutæ ana portione æquali, olei ompha. q. ſ. inſola dies.xv.obturato vaſe: poſt coque in vaſe duplici, horis.iiij.exprime; hoc bis aut ter itera. Rutaceum & illitum & clyſtere iniectum, colicum dolorem, quem chamæmelinum & anethinum mitiora non ſedarunt, placat, vacuata prius parte materiæ: neruoſas partes à frigido læſas valde roborat, paralyſi confert, ſpinæ inunctum obſtructiones aperit, inflationem potentius diſſipat, ſi ex ruta ſicca ter vel quater mutata perficiatur. Nam in virente ſucci excrementoſi multum ineſt.

COST. *RVTACEVM. Quia parari hoc oleum aſſerit Meſue, vt myrtinum, ob id omphacinum oleum ad hoc ipſum conficiendum Syluius ſumit, non recte, vt exiſtimo. concoquente profecto, & diſcutiente, non autem refrigerãte & aſtringente, quale acerbum eſt, oleo hic eſt opus. Si autem imitanda eſt myrtini olei confectio, ex rutæ fructibus, & eorundem ſucco parandum eſt, ad cotonei quoque æmulationem, quam in myrtino parando ſequendam propoſuit. expreſſo ſemel, biſue oleo, & nouo immiſſo & fructu, & ſucco. Quod ita parabitur efficaciſſimum profecto futurum eſt calſaciẽdo, & exiccando.*

MESVE.

OLEVM nardinum benedictum calſacit, tenuat, digerit, modice adſtringit, proinde affectus omnes frigidos, & flatulentos cerebri, ventriculi, hepatis, lienis, renum, veſicæ, vteri magnopere iuuat, naribus iniectum caput purgat, corporis colorem, & odorem commendat. ſpicæ nardi vnc.iij. vini & aquæ ana vnc.ij. & dimidia, olei ſeſamini lib.dimidia, coquantur in vaſe duplici lento igne horis circiter.iiij.frequenter mouendo. Vel ſpicæ nardi vnc.iij. ſampſuchi vnc. ij. † xyloaloes, enulæ, folij, Indi, calami aromatici, foliorum lauri, cyperi, ſchęnuanthus, cardamomi, ana vnc.i.& dimid. † antequam terantur, vino & aqua ſufficienti, & olei ſeſamini † li.vj. mergantur. coq; vaſe duplici igni lento horis.vj. ſingulis horis mouendo. Vel ſpicæ nardi vnc.iiij. ſtyracis, caryophyllorum ana vnc.iij. nucis moſcatæ, vnc.v. olei balſamini, vnc.vj. olei ſeſamini, lib.iiij. coque vt prius, horis.v.

† Xylobalſami. † vel poſtquā. † lib.iiij.

CHRI. OLEVM Nardinum maxime eſt in vſu, & benedictum. & conuenit in omnibus ægritudinibus frigidis & ventoſis; & proprie neruorum, ſtomachi, hepatis, & ſplenis, renum, veſicæ, & matricis, & dolori aurium ventoſo, & hemicraneæ factæ a cauſa frigida ſecundum omnem modum adminiſtrationis. vſus tamen communior eius eſt in forma linimenti per ſe ſolum, vel cum alijs permixtum in forma vnguenti additis pulueribus odoriferis ad confortandũ ſtomachum debilitatum in virtute digeſtiua à mala complexione frigida poſitiua, vel a debilitate caliditatis innatæ.

MAN. DIOSCORIDES dicit maiori ex parte miſceri in præparatione eius oleo balanino, vel omphacino, ad aſtrictionem ſchinon: ad bonum odorem, coſtum, amomum, nardum, myrrham, balſamum. Secundus, & tertius modus Meſue nobile conſtruerent, ſi quæ ingrediuntur haberi poſſent.

A PRIMA compoſitio eſt nobis frequens & efficax etiam ad aurium tinnitus, & dolentes ipſius flatus, & omnem neruorum intemperiem frigidam. Oleum nardinum calfacit, potiſſimum vbi largius accepit amomum. Id olim Laodiceæ in Aſia duntaxat præſtantiſſimum fiebat: nunc etiam in alijs fit vrbibus. Secunda & tertia Meſue compoſitio ſi ſimplicia ſuppeterẽt vera, eſt efficaciſſima, ſed vnguentum verius eſt quam oleum. Oleum autem ſeſaminum, quia deſideratur, vice eius, oleum dulce ſubſtituitur, paruo aut nullo errore. Nam Meſues aliquando ſcribit olei ſeſamini, vel dulcis. SYLVII.

NARDINVM. Huic ego profecto ad propoſitos affectus omnes ſpicatum noſtri temporis ſemper præferrem, odoratum inquam ex noſtrati ſpica, ideſt lauendula amygdalis inſtrata. ſed addito, vt aſtrictionis aliquid ei comparetur, maſtiche, aut ſimili. At vero, quum in ſecundo huius conficiendi olei modo codices varient, & alij ſpicam, ſampſucum, ac reliqua aromata mergi in vino, aqua, & oleo velint priuſquam terantur. alij teri anteaquam immergantur; res ipſa docet, terenda illa eſſe prius quam mergantur, vt eorum vim liquores promptius excipiant. alioqui etiam quomodo & quorſum teras vbi fuerint madefacta? COST.

B

MESVE.

OLEVM Maſtichinum, cerebrum, neruos, iuncturas, ventriculum, hepar corroborat, tumores duros lenit, dolores ſedat, ſic conficitur. Maſtiches vnc.iij. olei ſeſamini † ſextario. coquuntur in vaſe duplici. Vel maſtiches vnc.iij. vini vnc.iiij. alij octo, olei roſati lib.i. in vaſe duplici coquuntur ad vini conſumptionem.

C

OLEVM Maſtichinum eſt multum in vſu, & principaliter conuenit ad inungendum ſtomachum pro confortatione virtutis digeſtiuę & contentiuæ; habet enim virtutem aliqualem ſtypticam cum aliquali contritione, vnde confert fluxui ventris, maxime lienteriæ, nec eſt tantæ calefactionis, veſicationis & apertionis, quam eſt oleum de ſpica immediate dictum: nam illud eſt aperitiuum oppilationum omnium. CHRI.

Μαςίχινον ἁπλούςατον & ποικιλώτερον cõficit Paulus, ſimpliciſſimum ſcilicet, & magis varium. Vltimum accipit olei ſex. 50. lib. helenii.s. xylobalſami lib.x. ſchœnanthus lib.v. cardami. lib.vj. maſtiches lib.v. xylomaſtiches lib.viij. terebinth. li.iij. comæ abſinthij lib.i. vini odorati ſextar.v. aquæ ſextar.x. Res ſiccæ in vino madefiant per dies iij. miſceantur oleo & aqua, & coquantur hor.vj. & tunc maſtiche & terebinthina additur, & exacte commixta & infrigidata depurantur. In ſimpliciſſimo, pro oleo ſeſamino Paul. accipit omphacinum, & non niſi vnc.j. maſtiches, dicitque aliquos addere abſinthij & ſtyracis ana vnc. i. Chiſt.) Græce ξέςην & eſt duarum cotylarum. MAN.

D

SECVNDVM eſt ſolum in vſu, quia præſtantius priore, cui cum Paul. oleum omphacinum miſcetur potius, quam ſeſaminum, niſi quando ſtudium maius eſſet duritias molliendi, & dolorem ſedandi: quorum neutri omphacinum per ſe conuenit. Eſt autem vtrumque ſimpliciſſimum medicamentoſius, ac varium magis, & vnguẽtum verius, quam oleum Paulus deſcribat. Facultatem ventriculi coctricem & retentricem roborat illitum in lienteria, ob id ſalubre. Minus multo calet, ſiccat, obſtructa aperit, quam nardinum, nec minus adſtringendo roborat. Oleum maſtichinum ex oleo roſ. & vino antiquo ad partuum laſſitudinem & imbecillitatem fit SYLVII.

tem ſit Meſ. in fine ſuorum can.c.12. Oleum maſtich. & lentiſci- E num recens in vaſe duplici calfactum, anodynum eſt phlegmones in gingiua, oris tunica, & cute.

COST. *M*ASTICHINVM. *Maſtiche oleo incocta liqueſcit, vnumque ſit cum oleo corpus, quare oleum ex priori præſcriptione paratum, ex olei inquam ſextario, id eſt ſeſquilibra, et maſtiches vnc. tribus, olei conſiſtentiam, paulo tamen craſſioris retinet. at ex poſteriori, in qua olei vna tantum libra ad ternas maſtiches vncias additur, non olei, ſed ſpiſſamenti erit cōſiſtentia.*

MESVE.

OLEVM ex Styrace calfacit, ob id cōfert dolentibus a frigore renibus, veſicæ, vtero, neruis, muſculis, tendonibus, iuncturis. Styracis vnc. iij. vel ſi valentius vis, quatuor, in olei ſeſamini lib. j. coquantur, vt in maſtichino, & colatum reponatur.

MAN. VALET & ſcabiei, præcipue addita octaua parte ellebori albi.

SYLV. OLEVM Styracis huic ſimile ſcribitur Auic. 5. cano. & Serap. in antidot. ad ſcabiem eſt efficax, præſertim addita parte. 8. elleb. albi, diuerſum Dioſ. Diuerſum duplex Meſue ex ſtyrace liquida in curandis affectibus neruorum. aliud etiam Nicol. Styracini olei meminit Dioſc. in ſtyrace, ſed an ſimplex ſit vel miſtum non docet.

COST. *S*TYRACIS. *Nobis per annos multos ſtyrax copioſos fructus tulit. ex quorum nucleis oleum & expreſſimus, & ad tumidum lienem non fruſtrato euen-* G *tu vſurpauimus. Quod hic per impreſſionem conficitur, coquendum in duplici vaſe, vt ſuperius, addito etiam ſi velis vino ad præſcriptionem ſuperioris olei. tum enim id maiorem oleo tenuitatem comparabit, tum efficiet ne coquendo exuratur.*

MESVE.

OLEVM Coſtinum calfacit, obſtructa aperit, neruoſum genus roborat, vt neruos, muſculos, tendones, ligamenta, ventriculum: præter hæc hepar, & capillos: canitiem ob id moratur, & corporis colorem ac odorem commendat. Coſti amari vn. ij. caſiæ vnc. j. ſampſuchi ſummitatum vnc. viij. vino odoro q. ſ. biduo infunduntur, deinde cum H olei ſeſamini † libr. iij. coquantur horis ſex, vt nardinum.

†*ol.* [illegible]

CHRI. OLEVM coſtinum eſt multę calefactionis membrorum neruoſorum, vnde principaliter confert omnibus ægritudinibus frigidis in eis factis & principaliter in paralyſi, ſi fiat inunctio ſpondylium & colli & nuchæ, & ſi ex ipſo inungantur capilli, facit eos tenaces, & caniciem prohibet, deſiccando illam macilentam humiditatem, quæ eſt cauſa canitiei.

MAN. VTILE eſt in vehementi rigore, vera tamen cōſti radice caremus.

SYLVII. SI vera coſti radice fiat, omnibus neruoſi generis affectibus frigidis confert calore vehementi, vt etiam paralyſin, ac vehementem rigorē ſpinę illitum iuuet. Capillos etiam tenacius affigit, & muccoſo humore canitiē accelerante conſumpto canos prohibet.

E *C*OSTINVM. *De coſto alias. cuius ſpecie: ſi zedoaria non eſt, neque eam ſubſtituere hic velis pro coſto: at caryopylli (arbitror) oleum ad eadem vtile reddent, ad quę Meſ. coſtinum oleum probat. Hoc etiam quum decoquendum ait eo modo quo nardinum, vt ex duplici vaſe, & lento igne coquas admonere exiſtimo. Tu ex amygdalis, caryophyllis, vt iam ſæpe monui, inſtratis elegantiſſimum oleum parabis coſtino ad propoſitos affectus non inferius.* COST.

MESVE

OLEVM Cyprinum partes neruoſas roborat, capillos a canitie vindicat: fit ex florum cyperi vnc. iiij. coctis in ol. veteris vnc. x. vt roſatum. Florum penuria F folia cum modico vino bis mutata coqui poſſunt in dicta olei menſura. *Oleum de alchanna.*

ISTVD oleum non eſt multum in vſu: Dioſcorides habet vnam aliam deſcript. ſub nomine olei cyprini, quod idem eſt. nam oleum de Alchāna apud Arabes eſt oleum cyprinum apud Græcos. CHRI.

CYPRINON dicitur a Paulo, quod enim Arabes alcanna, Græci cyprum vocant. Poſidonius ſic parat, ait Paulus. ſextarium i. cyperi, helenij, ireos, ana lib. i. ſampſuchi, hyſſopi, ſeminis agni, ſaluiæ, pulegij, ana omnium vnc. iij. florum cypri libram. Alia omnia præinfuſa vino per diem vnum, coque vj. horas cum oleo: quæ vbi amoueris, oleo puro cyprus immittitur, ſi quidem adſit viridis, mollibus ramuſculis non præciſis, ſi non, ſicca contrita & cum pauca aqua per ſeſquihoram coquatur, ſi vis vt tingat. Vbi ablata ab igne G eſt, adde æruginis puræ lib. i. ſemis. Poſidonius tamen acredinem æruginis fugiens, tribus, ait, poſt coctionem diebus mitte oleum in vas, quod purum ſit, tingetque illæſa eis vi. Aliud idem Paul. in huncmodum conficit. Foliorum cypri, foliorum lauri, ireos, cyperi, ſaluiæ, ana vnc. iij. dendrolibani, ariſtoloc. longæ, agni caſti vnc. iiij. helenij, aſpalati vnc. vj. rutæ & cupreſſi ana drachm. ij. olei ſextar. x. Vbi hæc prius vino perfuderis cum oleo coquito, & extrahens, adde rurſus xylobalſami, xylocaſſiæ vnc. iiij. ſampſuchi, cumini, myrti, ſtyracis, maſtiches vnc. iij. opopanacis drac. ij. florum cypri vnc. vj. æruginis vnc. i. MAN.

QVOD oleum Cyprinum duplex Pau. deſcribitur, verius eſt vnguentum, vt Dioſcor. Suffecerit Meſue deſcriptio. Oleum cyprinum & lentiſcinum magis calfaciunt, quam myrteum: & modice adſtringunt. SYLVII.

H *C*YPRINVM. *Græcis vſus liguſtri foliorum ferè tantum fuit, non etiam fructuum aut florum. flores enim vix Dioſcorides cum aceto frōti illitos ſedare capitis dolores adnotauit. In Auicena autem ex Bellunenſis caſtigatione probantur flores ad neruorum affectus. & eorum oleum laſſitudines curare, lenire neruos, & fracturis oſſium conferre ſcriptum eſt. Quare conſentit Auicen. (quod ad neruos pertinet) huic ſcriptori. de qua tamen re fortaſſe admiraberis. Si enim liguſtrum frigido & ſicco eſt temperamento, quomodo conferre neruis poteſt? Sed neruorum laſſitudo ex calore maxime eſt, vt in iis, qui plus iuſto exercentur. quem proprie curat frigida. Sed adde quod liguſtrum ex diuerſis partibus tum calidis tum frigidis conſtare Galeni teſtimonium eſt, frigiditas vero primum non excedit gradum, quare addito veteri oleo eius nō modo temperari* COST.

frigiditas

frigiditas poteſt, ſed etiam quæ illi calidæ inſunt partes, excitari. Ob id eius floris oleum Auic. calfaciendi ac leniendi facultatem ſcribit obtinere.

MESVE.

OLEVM ſampſuchinum calfacit, roborat caput & neruoſorum genus omne, fit vt oleum myrtinum.

CHRI. OLEVM de ſampſucho ideſt de maiorana non habetur in vſu. Raſis in proprio antidot. habet iſtud oleum, quod valet ſecundum eum, laſſitudini, & inunctum in balneo valet paralyſi, torturæ oris, iniectum naribus valet omnibus infirmitatibus frigidis. iniectum auribus ſedat rugitum & tinnitum, & diſſoluit ventoſitates, prouocat menſtrua, valet morſui ſcorpionis.

MAN. SI ter quaterque comę ſampſuchi permutentur, & in vaſe duplici oleum coquatur, bene odoratum erit, & ſternutamenta leniter ciebit.

SYLVII. RASI in antid. acopum eſt, ſeu laſſitudini vtile, & morbis cerebri & neruorum frigidis prodeſt. Ob id ſpinæ in balneo inunctum paralyſin iuuat, ſpaſmum cynicum vulgo torturam oris, naribus iniectum, vt auribus immiſſum, a flatu tinnitum diſſipat, menſes ciet, morſui ſcorpionis prodeſt. Potentius fiet ac odoratius, ſi comis ſampſuchi ter quater mutatis, in vaſe duplici coquatur. Paramus in nullos vſus alios, quam ad emplaſtri meliloti compoſitionem. Sampſuchinum Dioſcor. ab hoc diuerſum.

COST. SAMPSVCHINVM. *Oleum è ſampſucho ex Dioſc. efficax eſt ad multa. Si fieri hoc debet vt myrtinum. hoc autem confici vt cotoneorum oleum antea dicebat: vt ſampſuchi quoque ſuccum, ſimulque ipſum ſampſuchum ſumas, oportebit: atque bis terùe nouo tum ſucco tum amaraco iniecto, coctoq; reliqua eodem ordine abſoluas. Sumendi autem ſampſuchi ſunt ramuli ſemine iam ferè maturo grauidi, quando maxime odore atque ſapore vigent. quod ſi etiam aridos ſumpſeris, efficacius oleum reddetur.*

MESVE.

Oleũ de mezereo.

OLEVM ex Thymelæa hydropi confert, ac vlceribus malignis, cutis fęditatem terget, ſol. mezereon. vnc. iiij. aquę lib. j. 24. horis macerentur, poſt coquãtur in olei ſeſamini vnc. viij. & lactis dulcis & recentis vnc. vj. ad aquæ & lactis conſumptionem, colatis reconditur.

MAN. QVID per Mezereon intelligendum, inter ſimplicia declaratum eſt. Habet hoc oleum magnam vim, præter ea, quæ a Meſue dicuntur, in aluo lenienda, ſi vmbilico admoueatur.

SYLVII. IN ſimpl. e. de Mezereo prius eſt aliter deſcriptum. Id vmbilico admotum, aluum ſubducit.

COST. MEZEREON. *Quod verum Meſue mezereon ignoremus, nõ pauca eſt hydropicis iactura, quibus hanc ſtirpem adeo cònferre hic author etiam lib. ſimpl. teſtatur. Si quis aliquando legitimum norit, & ex eo oleum ſit paraturus, meminiſſe oportebit diuturniori coctione eius vires diſſolui. quare quando id hoc* A *loco ex aquę libra vna & lactis vncijs tribus cum oleo, ita coquendum eſt, vt abſumatur aqua & lactis humor, ne tam longa coctione plus iuſto eius exoluantur vires, maxime ſtudendum erit. Conſilium ergo erit, vt leni admodum igne citra feruorem hæc coquantur, verius autem macerentur, quam coquantur, ita tamen vt ſenſim adſcititius ille aquæ, & lactis humor euaneſcat.*

MESVE.

Oleũ de alhaſeca.

OLEVM de Thymo, renum, veſicæ, ilium dolori confert, vrinæ difficultatem leuat iniectum in ſedem, vel meatum vrinarium. Thymi vnc. iiij. zingiberis vnc. j. & ſ. aqua dulcis ſuffi- B ciens, ſucci extremitatum thymi vnc. iiij. ſeſamini vnc. iiij. coquatur in vaſe vitreato ad aquæ & ſucci conſumptionem. Vel ſucci thymi, olei ſeſamini, lactis vaccini recentis ana lib. ij. penidiarum albarum vnc. v. zingiberis albi vnc. i. & ſ. coquantur vſque ad ſucci, & lactis conſumptionem. Hoc eadem poteſt quæ prius, & præterea roborat dictas partes ac iuncturas, earumque dolorem lenit, colorem bonum reddit, venerem excitat.

Verſio antiqua ſic habet.

Oleum de Alhaſech, & eſt oleum ſericinum, confert dolori renum, veſicæ, iliorum, & difficultati vrinæ, & proprie iniectum per foramen virgæ, aut facto ex eo clyſteri. & fit ita. Accipe alhaſech, vnc. iiij. zingiberis vnc. j. & ſ. funde ſuper ea in vaſe vitreato ſucci extremitatum C alhaſech. vnc. iiij. olei ſeſamini vnc. xiiij. aquæ dulcis q. ſ. & decoque vſque ad aquæ conſumptionem. Modus alius quod bibitur, & inungitur ſuper loca dolentia: & fit ex eo clyſtere. Confert dolori iuncturarum, & confortat eas, & confert debilitati renum, & veſicæ, & dorſi, & dolori iliorum, & colorem efficit bonum, & auget deſiderium coeundi. Cuius doſis eſt vnc. i. cum rob, aut cum vino, aut cum aqua mellis. Accipe olei ſeſamini, & ſucci alhaſech, & lactis vaccini recentis ana lib. ij. albarum penidiarum vnc. v. zingiberis albi drach. xij. Et decoquatur vſque ad ſucci & lactis conſumptionem, & adminiſtretur.

D

CHRI. ISTVD oleum non eſt in vſu. ſecundum autem intentionem Meſ. oleum de alhaſech eſt oleum ſericinum. Serap. in proprio antidotario habet duas deſcr. olei alhaſech, quarum prima eſt ſimilis huic, in fine cuius ait, coquatur donec conſumetur aqua, & remaneat oleum ſericinum, & ſic intentio Meſ. ſimilis eſt intentioni Serap. Auic. v. can. habet tres deſcriptio. Aliqui textus Meſ. habent oleum alhaſech, alij haſce, vt habet Auic. ſi hæc tria idem ſunt, eſt thymus, ſi autem non, eſt hyſſopus vſualis: nam haſce id eſt hyſſopus vſualis, & alhaſch ideſt thymus.

MAN. AVICENNA vocant oleum de haſce, quod eſt thymus, triplicię; modo componit, non magnopere ab his qui à Meſ. ſcribuntur diuerſo.

SYLVII. ID oleum cur Meſ. hic & Serap. in Antidotar. ſericinum vocet, non video. Poteſt earundem prope virium fieri eodem modo ex

do ex hyſſopo, quod quidam hoc loco per alhaſech a Meſ. intelligi voluit.

COST. THYMI. *In priori deſcriptione cum tam larga thymi atque eius ſucci copia apud Syluium parcius iuſto eſt pondus olei, quod ad vncias quaternas prę ſcribitur. reponendæ ergo ſunt ex vulgata verſione vnciæ quatuordecim. In poſteriori etiam eſt, quod in Syluio deſideres. id enim oleum dicens venerem excitare, vtendi modum prætermittit, nempe an inungenda aliqua ſit corporis pars, an idem oleum ſit aſſumendum. Addendum igitur ex veteri verſione, id facere epotum ad vnciam vnam cum ſapa aut vino aut aqua. ita vt ſit & aſſumendum & obſcœnis etiam partibus illinendum. Quo loco habenda quoq; erit ratio, vt quum aſſumendum eſt tum recens ſit confectum, tum ex recenti ac recenter expreſſo ſeſamo paratum, quod vetuſtate rancidum non euaſerit.*

MESVE.

Oleũ de cucumere aſinino. OLEVM Sicyonion ideſt de cucumere agreſtis, epilepſiam, hemicraniam, & alios cerebri affectus frigidos narib. immiſſum leuat, & ſtrumas, & ſurditatem, pannum, & cicatrices nigras delet. Oleum ſeſaminum in ſucci cucumeris agreſtis maturi quantitate ęquali coquitur ad ſucci conſumptionem. Vel ſucci radicum ipſius, & aliarum eiuſdem radicum tritarum ana lib.s. cũ olei ſeſamini lib.i. coquitur ad ſucci conſumptionẽ.

MAN. SICYONIVM vocat Pau. quod aliud tamen eſt ab Sicyonio à Dioſc. inter alba olea deſcripto. Hoc vero duplici modo conſtruere docet ipſe Paul. Simpliciter quidem hoc pacto: radicis ſylueſtris cucumeris vnc. ij. olei ſextarium vnum. coque in vaſe duplici. Compoſitum hoc pacto, Radicis cucumeris ſylueſtris abraſæ lib. i. olei ſextarios x. ſerpylli, melilou ana vnc. vi. dadonpiceæ pinguium, althææ ana vnc. s. ſcolopendrij vnc. vj. fœnugræci ſextar. ij. fœnugræcum infunditur in aqua per diem I. poſtea extrahitur, & cum his quæ dicta ſunt, & oleo, duobus vini ſextarijs additis, infunditur. Et vbi omnia cocta ſint, additur medullæ ceruinæ cum pauco oleo ſolutæ vnc. iiij. & rurſus oleum extractum reponitur. Quidã exponunt ſoli poſtquam coctum fuerit dies xl. Sicyonium aliud efficacius. Succi elaterij ſextar. iij. ariſtol longæ, & rotundę, ſtyracis, helenij, hyſſopi, ireos, colocynthidos, pulegij, origani, cyperi, dendrolibani, centaurij, foliorum lauri ana vnc. ij. olei ſextarios v. miſcens coque donec parum ſucci relinquatur.

SYLVII. PAVLVS radicum eius vnc. ij. coquit in vaſe duplici cum olei ſextario j. Alterum idem compoſitum efficit vnguento proximum. Hoc ſæpe vtitur Gal. in lib. comp. medicamen. præcipue ſecundum genera, ſed etiam ſecundum locos, & aliquando in methodo. Eius vero compoſitionem ab eo promiſſam nuſquam legi, [illegible] à cucumere agreſti eſt vtique dictum [illegible]. Dioſc. vero [illegible]. quæ regio eſt Peloponeſi, in qua laudatiſſimum fiebat, Aliter omnino componitur, & ſine radicibus cucumeris agreſtis, à qua illud calfacit, tenuat, digerit: hoc vero aut temperatum eſt, aut ſub frigidum, quanquam id quadantenus calfacere, & febri ac neruorum vitijs prodeſſe, fœminisque faciei nitorem conciliare ſcribit Dioſcor. Elaterium vero ex fructu per maturitatem flaueſcente ſine expreſſione extrahitur, ſiccatur vt ſcammonium Poſt ſex menſes vtendum.

COST. CVCVMERIS aſinini. *Siue ſucco fructuum, ſiue ex radice hoc oleum parauerit, diſces ex Meſue lib. ſimpl. conferre ad hydropem, & iſchiadem: ad-*

E *de etiam, inuncto vmbilico ad lumbricos. experiere autem eodem ventrem ſolui vmbilico inuncto. Sed & ſemina ſi quis exprimat, oleum habebit ad eadem præſtanda, vt audio, opportunum.*

MESVE.

Oleũ de pomis citrangulis. OLEVM de pomis Citreis vel Arãcijs ad iuncturarum dolorem. Poma hæc duodecim matura integra in olei ſeſamini lib. ij. aquæ fontanæ, & marinæ ana q. ſ. coque in vaſe vitreato ad aquæ conſumptionem. Iterum in aquæ dulcis lib. j. & s. cum penidiarum alb. vnc. viij. coque ad aquę conſumptionem. Datur ab vnc. j. ad vnc. iij. cum
F potu, cibo, obſonijs.

Verſio Ant. quæ ſit hic. Oleum de pomis Citranguli, confert doloribus iuncturarum, & allelengi. Accipe poma citrangulorum xij. & ſint proprie antiqua, & pone ea integra in vaſe figuli vitreato, & funde ſuper ea olei de oliuis, aut olei ſeſamini. vn. xxvj. aut plus ſecundum magnitudinem, & paruitatem citrangulorum, & aquæ maris. coquantur ad conſumptionem aquæ. Deinde funde ſuper ipſum aquæ dulcis clarę lib. i. & s. & proijce ſuper ea penidiarum albarum vnc. viij. decoque vſque ad aquæ conſumptionem, & adminiſtretur in potibus, & cibis, & pulmentis de farina. Doſis eius eſt ab vnc. i. vſque ad iij.

CHRI. ISTVD oleum non eſt in vſu. ſuperius poſitum
G fuit oleum de granis citri, & citranguli, & hoc eſt de pomis citrangulis. & de hoc pomo teſtatur Symon Ianuen. quod nunquam inuenit aliquem de comentionem feciſſe, ſed ſecundum modernorum opinionem eſt pomum dictum Arantium.

MAN. CITRIA vocant. Eſt autem fructus mali Medicæ vel Aſſyriæ. Et ſint proprie antiqua.) Credo illum intelligere dudum ab arbore amota, vel bene matura. Nam ſemper in arbore inuenies flores, fructus & paruos & maiores, atque inter hos quoſdam virides, quoſdam ſemiaureos, quoſdam penitus aureos, qui antiquiores dicuntur.

COST. CITRANGVLI. *Citrangulum quærens, non citrum, ſed aurantium malum, vt puto, intelligit. Maturos fructus quærit, ne valido acore articu-*
H *lis officiant. quare præſtabit fortaße eoſdem ad hunc vſum dulces quoque vſurpare. Coquit autem in oleo non abſolute ſeſamino, vt Syluius, ſed aut illo, aut oleagino. Porro hoc oleum, vt quod paulo antea ex thymo propoſuit atq; vt amygdalinum, potui exhibet ad articulorum dolores. imo cibis & obſonijs commiſcet. quod vero iiſdem partibus foris quoque inducendum ſit, vt affectus vndique oppugnetur, ipſo etiam tacente admonemur.*

MESVE.

OLEVM Croci neruos & vterum roborat, amborumque dolorem ſedat, duritiẽs diſſipat, coloris gratiã efficit. Croci vnc. j. myrrhæ puræ † vnc. s. † diebus v. aceto maceren-

† drach. iij. † Vulg. adalar i vnc. s. vnc.

† drach. iii. macerentur. diȩ ſexto toto cardamomi † drach. viij. ſimul macera, ſeptimo cum oleo lib. j. & s. coquatur igni lento ad aceti conſumptionem, loco aceti ſunt qui vinum ſupponant.

MAN. DIOSCORIDES accipit oleum præadſtrictum cum calamo, myrrha & cardamomo, deinde apponit crocum. Et vide ab eo, qui alia arte vtitur quam hic. Somnum facit ſecundum Dioſcor. etiam in phreniticis, ſi odoretur, aut infricetur naribus, ſuppurat, purgat vlcera. Dolori matricis. Dioſcorides clauſioni, malignis vlceribus cum cera, croco, medulla, & duplo oleo. A Paulo aliud deſcribitur longe hoc ſicuti præſtantius, ita & preciosius.

SYLVII. DIOSCORIDES aliter præparat ad ſomnum conciliandum, etiam phreneticis, ſi odoretur, aut naribus infricetur, & ad clauſionem vteri. ſuppurat, vlcera purgat, etiam maligna. Paulo eſt aliud, vt preciosius, ita præſtantius.

COST. CROCI. *Croci integra ſtamina hic ſunt ſumenda. alioqui eius in puluerem ducti vis dierũ quinque infuſione plus iuſto exoleſceret. reliqua contuſa ſumentur, vt denſiorem eorum ſubſtantiam aceti uis vſquequaque penetret. cardamomum poſtremo addit loco, vt quod laxiori & minus lento corpore (eſt enim friabile) celerius quam reliqua maceretur. Acetum, album ſemper ſumendum, ſi ſecus non admonuerit author compoſitionis. hic tamen aſtrictionis gratia ſi nigro vtaris, nõ errabis. Aduerſiſſimum neruoſis eſt partibus acetum. hic tamen penetrationis gratia recte vſurpatur. tentat profecto neruos celerrime omnium, atque adeo eorum quæ præſidio eſſe illis poſſunt vim promptiſſime in ipſos defert. Tu ſi aceti iniurias verearis, vinum vt author admonet, ſumes, aut quæ maioris futura eſt vſus, aquã ex vino extractam deſtillatione.*

MESVE.

OLEVM ex piperibus iuuat morbos neruorum frigidos, vt paralyſim, ſpaſmum cynicũ, tremorẽ, epilepſiam, ad hæc iſchiadem, & cæteras arthritidis differentias, & vteri, coli, renum, veſicæ affectus frigidos, quia calfacit, tenuat, terget, ob id obſtructiones aperit, calculum frangit. Trium piperum ana † vn. iiij. cepularum, beller. embli. Ind. ana drachm. v. † ad. apij, fœniculi, ana drachm. iij. & ſemiſſ. ſagapeni, opopanacis, hyoſcyami albi ana drachm. ij. & ſemiſſ. turbith boni albi † drachm. xij. zingib. drachm. iij. ſurculorum hyſſopi recentium. foliorum rutæ virentium, ana manip. j. parum trita coquantur ad tertiam partem in aquæ lib. xxiiij. coletur cum olei cicini heminis duabus, percoquatur ad aquæ cõſumptionem. Addunt alij ireos drachm. vj. thapſiæ drach. ij. aniſi, cardamomi. ana drachm. j. & s. calami aromatici drachm. ij. & s. ſpicæ nardi drach. i. expreſſionis hyſſopi, vel thymi ſextarios tres. Poni poteſt loco cicini oleum irinum. vel leucoi lutei, vel amygd. amararũ, vel omnium ſimul quatuor ana heminas.

(Margin: † al. vn. iij. al. drac. xv. — † al. drac. ij. — † al. caſſia.)

CHRI. OLEVM de piperibus eſſet conueniens omnibus diſpoſitionibus frigidis, ſicut eſt paralyſis tremor, ſpaſmus, & mollificatio. conferet etiam ad epilepſiam, ad iſchiaticam & ad dolorem iuncturarum & dorſi, & matricis, & maxime conueniret in vera colica facta ab humore phlegmatico ventoſo. & pluribus alijs diſpoſitionibus poſitis in litera conueniret, ſed non eſt in vſu.

MAN. IVSQVIAMI albi.) Suſpicor hic eſſe mendum. Quid enim operatur hoc loco hyoſcyamus, præſertim in exigua portione? Haſach. humidi.) i. thymi, vt credo. Sextaria.) Græce ξέςαι. Adminiſtretur vbi oportet.) Credo authoris intentionem fuiſſe, vt etiam biberetur, ſicut & nonnulla, de quibus ſermo habitus eſt. Auicena deſcribit hoc ſub nomine olei Alchechengi.

SYLV. HOC deſcribitur Auicen. nomine olei alchechengi. hyoſcyamus præſertim tam paucus, hic otioſus videtur, vt mendi ſuſpitio, ſit vehemens. Validum fuerit hoc ol. etiam potu. Mediolani vſurpatur.

COST. DE piperis. *Proponitur hoc etiã ad calculos. quare ad bibendum quoque (quod ait Manard.) proponitur. At qui eo in hunc modum vti voluerit, pro thapſia, cuius vncias binas quærit caſiam, ideſt cinnamomum, vt reponat, hortor. hyoſcyamum etiam caueat. et pro cicino oleo amygdalarũ amararum oleũ recipiat.*

MESVE.

OLEVM ex Euphorbio iuuat maxime frigidos cerebri & neruorum affectus, cephalalgiam, hemicraniam, lethargum, narib. immiſſum, articulorum quoque & hepatis, & ſplenis dolores illitum iuuat. Euphorbij vnc. s. in olei leucoij lutei, & vini odori ana vnc. v. coquitur ad vnc. v. coquitur ad vini cõſumptionem. Vel ſtaphidos agriȩ, † ſtruthij, ana † vnc. s. pyrethri drachm. vj. ſucci calaminthes montanæ † vn. j. & s. coſti, drachm. x. caſtorei drach. v. trita, triduoque macerata, in vini odori li. iij. & s. coquatur ad dimid. deinde frica multum, diuq; manibus, & cola, cum olei leucoij lutei, aut ſeſamini lib. j. & s. percoque ad vini reliqui conſumptionem, tunc inſperge euphorbij recentis, & albi tenuiſſime triti drac. iiij. & miſcendo coque.

(Margin: † condiſi. † drach. iiij. † drach. iiij.)

CHRI. OLEVM de Euphorbio eſt fortiſsimæ calefactionis & deſiccationis, & eſt in vſu, & eſt medicina ſingularis conueniens omnibus diſpoſitionibus, quibus conuenit oleum de piperibus immediate dictum. ab ipſis tamen præcauendum eſt in principio harum diſpoſitionum, niſi in exceſsiue frigidis. Et quum Meſue doceat iſtud oleum facere duobus, modis aliqui doctores magis laudãt ſecundum, quam primum. Auicen. in v. canon. habet vnam aliam deſcript. quæ videtur eſſe eadem cum ſecunda deſcriptione.

MAN. GALENVS ex ſolo euphobrio, & oleo parat, euphorbium, vel augens, vel minuens, iuxta maiorem minoremue indigentiam. vide libro 2. de compoſitione medicamentorum ſecundum loca. Condiſi.) Condes, vel radicula, nũc paucis nota, quæ & ſtruthion. Auicenna accipit coſtum, caſtoreum, calamentum, pyrethrum.

SYLVII. IDem poteſt quod ol.de piperibus, ſed calidius, & ſiccantius: E fugiendum vtrumque in principio dictorum affectuum, niſi vehementer frigidi ſint. Secundum efficacius etiam Auicen.deſcribitur v. cano.ex oleo, & ſolo euphorbio parcióre: largióre parat Gale. lib.2.c.ph.p.pro vario ſcopo. Olei lib. ianmitte euphorbij validi,hoc eſt recentis,& albi,ſemunciam, vel (ſi vetus eſt euphorbium,vt binum, trimum,& iam pallidum, aut flauum) drach.vj. ſi ſenſus in auribus,vel parte alia eſt acer,minus ſemuncia ,vt drac. ij.ſi obtuſus, validi euphorbij, vnc.s. vel drach.v.præſertim ſi affectus eſt contumax, vt alopecia. Idem pollent piper, cæpa,allium, ruta oleo incocta in frigidis aurium, & aliarum partium affectibus, vt in hemicrania a cauſa frigida. Oleum cui libanotis.i.roſmarinus incocta ſit, vel radix betæ albæ,vel cucurbitę agreſtis,vel cucumeris agreſtis, vel bryoniæ, vel altheæ, efficaciter euaporat, vbi hæc qualitatem, & vires in oleo tenui non adſtringente dimiſerunt. Ol.ex menta viridi repellit, exiccat, roborat, digerit lib.2.c.ph.p.Piſſeleon ſeu picinum oleum Dioſcor. componitur. Oleorum genus tertium facimus non modo eis plantarum prædictas partes incoquendo, ſed etiam animalia medicamentoſa: id quod exempla ſequentia docebunt. F

COST. DE euphorbio. *Euforbium ex oleo leucoy albi diſſolutum lib.ſimp.ad affectus frigidos neruorũ hic propoſitos, vt admirandum præſidium commendat. hic vinum addit non temere, vt quòd corroborandi vim habet, præſertim nigrum. Quod autem euphorbium hic recens,& album quærit,ſuſpicionem alicui faciat quandò recens, & annuum veneni atque ignis habere ait vires lib.ſimpli. quorſum ergo hic recens quæris? Sed & probatiſſimum eodem loco colore eſſe ait pallido. hic autem quaſi minus probatum quærens album deligit. Verum paucis. euphorbium foris longe minori, quàm intus periculo admouetur. in frigidiſſimis igitur affectibus,ſi efficaciſſimum quærit,recte quærit. id vero eſt recens. quo vel eo nomine hoc loco eſt opus, quod vetuſtum difficile diſſoluitur eodem Meſ. loco citato admonente. Conſtat ergo cur recens hic deligat, quod alibi damnat. Eſt vero etiam recens probatiſſimum non plane album, ſed pallidum. album tamen recte dici poteſt reſpectu vetuſti, quod eſt rufum.* G

MESVE

OLEVM Vulpinum ad podagras, reliquaſq; arthritidis ſpecies, ac dorſi,renumque dolorem eſt efficaciſſimũ. Vulpes integra tantum exenterata, in aquæ fontanę,& marinæ, ana † ſextario i. olei antiqui clari ſextar.ij.& s.cum ſalis vnc.iij.coquitur ad aquarũ conſumptionem, & vulpis artuum diſſolutionem. Poſtea aquam dulcem (cui hyſſopi, & anethi, herbarũ,ana man.j.incoctus H ſit) affunde vaſi, & cum dictarum herbarum, ana lib.j. recoque ad huius aquæ conſumptionẽ. Vel vulpes in aqua fontana & ſalſa cum herbis dictis ſine oleo percoquatur, ad carnium vulpis. & artuum diſſolutionem. Aqua hæc ad fotum, vel balneum partium affectarum eſt efficax.

† *Graeca: Κτιſ.ij.*

CHRI. OLEVM Vulpinum eſt nobile,& vbique præparatur, & eſt conueniens ad omnes ægritudines frigidas neruorum, & iuncturarum, ſed non eſt tantæ calefactionis, quantæ eſt oleum de Euphorbio, vel de piperibus, vel laurinum. & eſt mirabile in extendendo decurtatos, nec eius vſus prohibetur ſtatim poſt principium ægritudinum frigidarum.

Mirabile ad extendendũ decurtatos.

ADDITIO.

Iſtud oleum eſt multum in vſu Ioan.Angl. in cap. de dolore iuncturarum, inquit, oleum Vulpinum eſt medicamen vlt.ad arthreticam, & podagram, & dolorem renum & dorſi.

MAN. VIVAM ſumit Paul.& coquit in oleo. Olei antiqui kiſt.uj.) Videntur duæ cotylæ, vt ſupra. Eſt enim mirabile balneum.) Laudant Græci in oleo ſimplic.decoctionis vulpis viuæ.

SYLVII. ID oleum ad neruoſi generis, & iuncturarum affectus omnes frigidos ob calorem mediocrem eſt tutiſſimum etiam initio, & efficaciſſimum. Paul.viuam vulpem oleo incoquit; & hodie nonnulli viuam vbi exenterarunt, ſemiſpirantem adhuc oleo incoquunt. Vulpes autem bene habita, qualis per vindemias vuis nutrita,& impinguata, ætatis mediæ eſto. Quid enim virium à vulpecula recens nata, & ſtrigoſa expectare poſſis? Grandior enim quia calore eſt acriori, humores habet calidiores, & ob id excrementi omnia acria, & partium omnium naturam valenter digerentem, vt nec vrinam, nec ventrem inferiorem contempſerim. Additur coquendo interdum ſaluia, roſmarinus, iuniperus, anethum, origanum, maiorana, & tunc vulpinum eſt vnguentum.

COST. VVLPINVM. *Vulpem ait Paulus totam, ſiue viuam. ſiue mortuam decoctam diſcuſſorium oleum efficere. Sextus philoſophus Platonicus viuã ſeri bit, ſiue ex aqua, ſiue ex oleo coctam mire podagricos ſanare. Meſ. ſal addit, vtiliſſimum certe, quando præter diſcuſſionem robur quoque neruoſis & articularib. partibus quoddam conciliat. Anethi, & hyſſopi loco addũt alij chamæpytiin, neruis, & articulis familiarem.*

MESVE.

OLEVM ex Viperis cutim expurgat, impetigines ſanat. fit ex viperarũ nigrarum integrarum, lib.ij.ad carnium diſſolutionem coctis igni lẽto in olei ſeſami ſextar.j.& s. in vaſe terreo vitrato anguſti oris exacte obturato, ne illius noxio vapore offendaris. vbi refrixerit, vitreo vaſe reponatur, penna partibus affectis illinatur.

CHRI. ISTVD oleum de Serpentibus etiam deſcribitur a Serap. in proprio antidot. & dicit illud conferre ad impetiginem, & debilitatem ſtomachi, & aſaphati.

MAN. VIPERAS intellige, & elige, vt in Theriaca, & abſcinde caput & caudam, & valebit elephantiaſi.

SYLVII. SI abſciſſis capite & cauda viperæ (quales theriaca poſtulat) oleo incoquantur, etiam elephanthiati fuerit ſalubre.

COST. NOTA *eſt ex Galeno lib. de antidot. elephantiaci hiſtoria vino, in quo integræ viperæ irrepſerant, ſanati. quare, etſi in conficiẽda theriaca, vt tutius res agatur, abſcindere caput, & caudam veterum conſilium fuerit: ſicut tamen ad ſcorpionum conficiendum oleum non abijcitur ipſorum aculeus, ita ſi integram viperam ad oleum ex Meſ. præſcripto parandum, ſumpſeris, quo illinendum foris eſt corpus, non minoris id ſecuritatis, atque efficaciæ fore exiſtimo, quam ſi, vt conſuluit Manardus, abſciſſa cauda, & capite confici iuſſeris. Manardi tamen conſilium magis probo.*

MESVE.

OLeum ex Scorpionibus, lapidem renum, & veſicæ frangit, & expellit, lumbis, pubi, perinæo illitum, aut per meatū vrinarium iniectum. fit ex ſcorpionibus viginti, vel paulo pluribus, aut pauciorib. in olei amygd. amararum lib. ij. inſolatis menſe vno in vaſe vitreo probe obſtructo. Vel ariſtol. rotundæ, gentianæ, cyperi, corticum rad. capparis, ana vnc. i. in olei amyg. amararum ſextario i. diebus xx. inſolentur in vaſe vitreo operculato, deinde ſcorpiones a x. ad xv. oleo iniice, obtura. inſola iterum † mēſe vno. Egreſſus è balneo, aut inſeſſu calculoſus illo vngatur in tribus dictis partibus & in meatum vrinarium iniiciatur portio eius exigua, horis ſingulis, eſt mirabile. Quidam priore, alij poſteriore ceu efficaciore vti malunt.

† Vnus per dies xx.

CHRI. OLeum de Scorp. generaliter eſt ab omnibus vſitatum. dupliciter præparatur. nam quoddam eſt ſimplex, & fit ſolum ex oleo de amygd. amaris, & ſcorpionibus. Aliud eſt quod fit ex tali oleo, & ex ſcorpionibus, & quibuſdam aromatibus aperitiuis, & calidis: & vtriuſque modi hic ponuntur deſcript. Primum quod eſt ſimplex, plus attinet frigiditati ratione ſcorpionum. ſed ſecundum plus attinet caliditati ratione aromatum, & vtrumque eſt aperitiuum, ſubtiliatiuum vrinæ, & lapidis fractiuum, renibus, & veſicæ inunctum ab extra, iuxta renes, & iuxta collum veſicæ & pectinis: oleum tamen de ſcorpionibus compoſitum eſt efficacius ſimplici oleo: ſimiliter per ſyringam aliquid eorum impoſitum per virgam prouocat vrinam, & ſubtiliat ac frangit lapidem in veſica: & prædictas operationes efficiunt ex ipſorum complexione, ſed non tantum ex hoc, immo etiam a proprietate ſpecifica, & forma.

MAN. MOdus operationis eius alius.) Paratur nunc cum oleo antiquo, additis multis ſimplicibus medicamentis ad venena laudatis: eſtque mirabile in peſtilentia, & venenis omnibus. Scio ego hominem, qui hoc ſolo munitus, ſæuiſſimam quantumuis peſtilentiam nihil facere, nec ſolum ſeipſum, ſed & famulos ſecum ad viſcendos peſtilentia affectos accedentes, incolumes ſeruat. Scio & ex ſola inunctione aliquos liberatos, qui ſæuiſſima biberant venena.

SYLVII. PAratur etiam nunc oleo antiquo additis ſimplicibus medicamentis contra venena laudatis, fitque oleum mirandarum virium contra venena omnia, & peſtilentiam. Scio hominem hoc ſolo munitum quarennanis ſæuam peſtilentiam nihil facere ſed eum & ſeruos ſuos vna ſecum viſentes peſtilentia affectos, incolumes ſeruari. & ſola vnctione quoſdam à ſæuiſſimis venenis potis liberatos. Prius ob ſcorpiones frigidum eſt: poſterius ob aromata calidum & efficacius, non ob horum calorem & eſſentiæ tenuitatem (quibus aperit, incidit, attenuat, terget, perrumpit) ſed etiam totius ſubſtantiæ ſcorpionum proprietate, & vt loquuntur, forma ſpecifica, qua vtrumque calculum renum & veſicæ frangit illitum tanti lumbis, ſi in renibus eſt. ſi vero in veſica, pubi, perinæo, & iniecta etiam nunc pauca in meatum vrinarium.

COST. EX ſcorpionibus. *magno artificio conficiendi formulam habes a Matthiolo in Dioſcoride. Id quum ad venena ſatis ſuperque ille commendet, audaciam ignaris medicis peperit, vt in omnibus etiam deploratis, & æſtu laborantibus, & in ætate omni, vel infantium vſurpent cum magna artis calumnia, & pernitie multorum.*

MESVE.

OLeum ex Ranis refrigerat, ob id podagram, & alias arthritidis ſpecies calidas mitigat, & incendium febrium ardentium fronti, & temporib. illitum, quandoq; etiā ſomnum conciliat. Capitum ranarum antiquarum ſelibra in vaſe vitreo bene obturato, cum ſextario dimid. olei ſeſamini coquitur ad capitum diſſolutionem, vti oleum ex viperis.

† aquatica-rum.

CHRI. OLeum de ranis non reperitur præparatum. vſus tamen eius eſſet magiſtralis ad ſomnum prouocandum, & prohibendum fumos calidos ad caput aſcendentes. Ioan. Anglicus in c. de dolore iuncturarum habet deſcrip. huius olei.

MAN. HOc vidi quoſdam vtentes in podagra, ſed in ea nullum magis præſentaneum vidi auxilium, & abſque periculo, quam vt eam homo æquo animo ferat, expectans Hippocterminum.

SYLV. HOc oleum etiam hodie parant, ob id tantum quod ſit neceſſarium ad emplaſtri de ranis compoſitionem a Ioan. Vigo deſcriptam. Podagræ calenti admouerunt quidam, ſed nullo fructu. Neque enim frigiditas in eo magna eſſe poteſt ab his capitibus coquendo coctione tam longa, & in oleo ſeſamino alteratis. Rectius, meo iudicio, ranæ virides in ſyluis crebræ, vnguibus repentes in altiſſimas quaſque arbores, & ſub noctem brexantes (vox enim earum vnica eſt bres) oleo violato, vel omphacino, ad hos vſus incoquerentur. Quas manibus viuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, crauſſes, vulgo dictas, quarum meminiſſe videtur Gal. lib. 10. ſimp.

COST. EX ranis. *Alij non caput tantum, ſed totum ranarum corpus, ad hoc oleum vſurpant: alij abiectis viſceribus, quod reliquum eſt ſumunt eodem fere omnes vſu: antiquas autem quum hoc loco iubet ſumi, aquaticas legendum exiſtimo, vt eas eſſe eutandas admoneat, quæ aquatica vita conditionem in terreſtrem commutarunt, bufones, inquam venenatæ prorſus, & lethalis naturæ. longe autem antiquioris vitæ, quam ranæ, quarum corpora reſolui in lutum aduentante hyeme inſignes cenſent hiſtorici. alioqui autem barū vel garium, & eſculentarum ranarum iuniores potius, quā vetuſtas ad propoſitum conficiendum oleum maioris fore vſus ex quo refrigerium quæritur, exiſtimo. ſunt enim humidiores ac frigidiores mea ſententia, quarum corpus in aqua genitarum achis ſoliſque calorem vix ſenſit.*

MESVE.

OLea per reſolutionem varijs fiunt modis, virium ſane mirificarum. De quibus ſcribunt fuſius, qui rerum occulta manifeſtant, & detegunt. Sapientes tibi omnino legendi, & imitandi, ſi fame illorum maxime es cupidus. Mihi vero Dei ſpiritus largitate, & gratia, nunc pauca quædam, ſed mirabilia illorum oleorum effecta percenſere ſufficiat.

MAN. **F**IVNT autem. olea. Tertius eſt tractatus, quia recentioribus maiori ex parte natus eſt. Qui quæ ſunt occulta.) Hoc eſt chymiſtæ. hi enim compoſita in quædam veluti elementa ſegregant, quorum id quod igni reponet, maximę eſt potentiæ.

SYLVII. **O**LEORVM genus quarum à ſapientibus multis deſcriptum, hodie chymiſtica arte magis perficitur, vim quandā in concreto & poſito occultam manifeſtante. Hæc namque ignis vehementia ex liquoribus, gummi, melle, ſaccharo, cera, oleaginam quandam ſubſtantiam ſeparat, & in capitellum attollit: nec minus ex plantis pinguibus, ligno guaiaci, iuniperi, pini larice, cedro, & id genus alijs: præterea ex plantarum, atque adeo animalium partibus omnibus ipſum veluti glutem terræ ſubſtantiæ, humorem inſitum, pinguem, imputribilem maxime, vt ignis ſecretum nunc ſurſum attollit in capitella, vel in tiulos, vel deorſum in ſubiectum aliquem catinum præcipitat: & rem omnibus alijs remedijs plane diuiniorem, ſi Vſtadeo arnaldo philoſophorum, & Gebero, & veritati credimus: quamquam hodie ſunt idiotę quidam, magnorum tamen Medicorum nomine ſe venditantes, qui idipſum ceu nugatorium calumnientur, vt alia prope omnia pulcherrima ignorata, ſolas (vt vocant) receptas repetita nulla tamen ratione ſcientibus. Adde quod metallis quædam ratione miſtis in calcem verſa in oleum funduntur. Sunt qui terrea quoque corpora vt lateres ignitos oleo incoquunt, vt vires oleo ipſi præſtantiſſimas acquirant. Ad Meſ. redeamus.

M E S V E.

OLEVM de ouis experientia plurima probatum eſt cutim expurgare, impetiginem, ſerpiginem, & alia cutis vitia perſanare, capillos regignere, vlcera maligna, & fiſtuloſa curare. Vitelli ouorum elixādo duratorum triginta, aut circiter, manibus friati, in ſartagine terrea plumbata frigantur igni, mediocri) mouendo cochleari ligneo, aut ferreo, donec rubeſcant, & oleum ab his reſoluatur, quod preſſi cochleari largius remittent. Vel ijdem vitelli elixando indurati mola franguntur, deinde in offas tundantur, & torculari exprimātur, quale in oleo amygdalino explicuimus: & oleum deſtillabit. † Vel ipſi vitelli corpulento vaſi imponantur, oleumque in capitellum ignis violentia tollatur, qualiter oleum philoſophorum poſt dicendum.

† Tertius modus eſt, vt deſtilet in cagula, & alēbico.

CHRI. **O**LEVM de ouis non eſt in vſu, confert tamen omnibus diſpoſitionibus cutis etiam remouendo lentigines. Serap. in proprio antidot. dicit iſtud oleum facere creſcere pilos. Similiter Raſ. in proprio antid. dicit iſtud oleum valde conferre paſsionibus, & H doloribus ani, & dolori aurium, & dentium.

MAN. **M**IRVM in modum aufert cutis fœditates, & cicatrices præcipue, quæ poſt vſtionem remanſerunt, ſed difficile eſt ita parare, vt nō vehementer fœtear, minus tamen male olet illud, quod per deſtillationem, vel ſublimationem fit.

SYLVII. **C**VTIS fœditatem mire aufert, ac cicatrices, præcipue in ambuſtis relictas: fere autem grauiter olet, minus tamen poſtremum ſublimando deſtillatum. Pilos auget Serapioni in Antid. aurium, dentium, ſedis doloribus, & alijs plerifque ſedis affectibus, Raſis in Antidot.

Oleum Ouorum Nicolai.

Vitellos ouorum elixorum frige igni lento priuatum in patella ferrea, ſemper mouendo rude ferrea donec probe aſſentur candiſſ. linteo forti, oleo amyg. dul. madefacto exprime poteſt etiā alembico deſtillari, vt ol. philoſoph. Meſ. Satius eſt vitellos crudos E frigere, cochleari aſſidue mouere, donec aſſati, & cochleari preſſi, vaſe inclinato reddant oleum, quod phyala conditum etiam diu integrum ſeruatur: ex viginti vitellis extrahes horis duabus vnc. iiij. aut circiter.

COST. **O**VORVM. *De oleo per expreſſionem, & impreſſionem hactenus. Aggreditur nunc de ijs, quæ per reſolutionem, quo modo ex vitellis ouorum confici etiam ſolet. Qua tamen occaſione vitelli oui meminit, duos quoque proponit eiuſdem parandi modos per expreſſionem. Anodynæ facultatis hoc oleum eſt, ſi vllum. quo nomine tumorum maiorumue vlcerum dolori conferre ſolet illitum: curare tamen vlcera, vt addit Syluius, nondum obſeruaui.*

M E S V E.

F **O**LEVM ex frumento, impetigines, & cutis aſperitates curat. Frumētum inter duas laminas ferreas mediocriter ignitas ſi prematur, hoc oleū remittit. Vel triticum excorticatum vaſe ſublimationis deſtilletur qualiter oleum philoſophorum.

Oleum de frumento, impetigines, & cutis aſperitates curat. Modus operationis eſt. Pone frumentum ſuper laminam ferream, & ſuper ipſum aliam laminam ferream ignitam non multum, & comprime, & manabit oleum. Secundus modus. ponatur oleum excorticatū in vaſe ſublimationis, fiat ſicut dicemus. Var. ſic habet.

CHRI. **O**LEVM de frumento non eſt in vſu, eſſet tamen lenitiuum, & humectatiuum omnium aſperitatum cutis, quæ fiunt a ſiccitate.

MAN. **E**T hoc valde in cutis infectionibus conducit. Feci ego quandoque parari per deſcenſorium, vt chymiſtarum voce vtar.

SYLVII. **C**VTIS aſperitates à ſiccitate natas lenit, & humectat, & cæteras cutis infectiones emendat. Raſi etiam in Antidot. deſcribitur.

COST. **F**RVMENTI. *Frumenti abſoluto nomine triticū intelligitur, licet frumentaceū genus, & hordeum, & zeam, & alias eiuſcemodi comprehendat fruges. ex quibus omnibus in eundem vſum parari oleum poſſe exiſtimo. Huius ex his conficiendi quum duplicem modum afferat, prior eſt per expreſſionem, poſterior per reſolutionem, innuit & per aſcenſum, dicens fieri per vas ſublimationis. poteſt tamen etiam per deſcenſum fieri.*

M E S V E.

OLEVM ſinapinum ſalubre affectibus frigidis, lethargo, obliuioni, dolori, quem frigida intemperies parit. Fit vt oleum de frumento.

CHRI. **I**STVD oleum eſt in vſu ſecundum intentionem Meſ. eius operatio eſt ſicut operatio olei de frumēto: fit tamen communiter ſicut oleum de amygdalis. Sinapis autem duæ ſunt ſpecies, alba, & nigra. Nigra autem eſt illa, quæ cōmuniter intelligitur, quando ſimpliciter ponitur.

MAN. **H**OC nunquam vſus ſum. Eſt autem (vt puto) adeo efficax, vt ad extima trahens, materiam, id eſt, ruborem, cuti inducat.

SYLV. IN vteſt id oleum, ſed factum, vt oleum amyg. phœnigmum, id eſt rubrificationem, vt ipſum ſinapi tritum in cute excitare poteſt.

COST. *SINAPI. Fit hoc etiam per ſimplicem expreſsionem temperatius. per ignitas autem laminas ſi expreſſeris acerrimum fore exiſtimo, & vere ignis inſtar bullas in cute excitaturum. tertia ratio per deſtillationem, ſiue per deſcenſum mediarum quodammodo virium oleum reddet.*

MESVE.

OLEVM iuniperi emendat cutis infectiones, ſerpiginem, cancrũ, vlcera maligna, qualia, quæ in tibijs, & cruribus quorundam: malum mortuum recentiores vocant. Sarmentis iuniperi tenuibus vas vitratum oris anguſti reple, laminam ferri tenuem foraminibus multis in cribri triticei modum pertuſam, ori toti applica, luta eandem cum ore tum dicti vaſis, tum alterius minoris etiam vitrati oleum excepturi, quod terræ vbi infuderis, luculento maius alterum iuniperi fruſtula capiens, circunda horis duabus, ſicque oleum in vas minus deſtillabit.

Antiqua verſio ſic habet. Oleum de iunipero confert infectionibus cutis, & malo mortuo tibiarum, & ſerpigini, & cãcro, & vulneribus malis. Accipe ex lignis iuniperi quantitatem ſufficientem, & ſcinde in fruſta: & imple ex eis dolium magnum vitreatum interius, cuius orificium ſit arctum, & fac foueam in terra, & præpara parietes eius, cum terra figuli. Deinde pone ollam vitreatam ex directo in fundo foueæ habentem orificium amplum; & cooperiatur lamina ferrea ſubtili perforata foraminibus multis, ſicut cribratorium tritici. ita quod lamina vndique ollæ orificium cooperiat. Deinde ſuper laminam præparetur orificium dolii ex inuerſo, & præparetur cum terra figuli, vt nihil ex vtriſque orificij reſpiret. Poſt illud accende ignem ſuper totum corpus dolij; & dimitte ardere ſic per horas duas, manabit enim ex arte hac oleum, quod reconde: & adminiſtra vbi oportet.

MAN. HIc deſtillãdi modus eſt eliciendi a rebus ſuccum, quem chymici per deſcenſorium vocant, per quem olea ex lignis, vel lignoſis rebus extrahuntur. Vidi ego quandoque extrahi ex pineis ad erugandas mulierum cutes. Vſus etiam ſum eo quod è ligno Indico Guaiaco vocato, vel quod melius ſucceſſit, ex ſancto per eundem modum manauit, in Gallicis, vel vlceribus, vel doloribus. in quem vſum & hoc ſcilicet ex iunipero factum, non parum conducit. Malo mortuo.) Ita vocant recentiores mala quædam vlcera, in cruribus præcipue contingentia.

SYLVII. HAc arte oleum ex pineis nucleis ad erugandam mulierum cutem, ex ligno Guaiaci, & potentius ex ligno ſancto ad morbi Hiſpanici dolores ac vlcera) quibus & oleum iuniperi, & geniſtæ, & fraxini, & ſimilium prodeſt) & lignis alijs, præſertim pinguibus ac ſucculentis, fructibus, baccis, ſeminibus. Vas autem maius eſſe poſſit metallicum, aut ſi vitreum eſt, vel ſiliceum, probe totum luto ſapientum muniatur, figulinum autem, quia rarum eſt, oleo foras exhalanti viam dare: ob id vitratum ſit intus: Inferum autem vas receptorium vitreum eſſe poteſt am-

A bitu non lutatum, modo ſit paulo craſſius. Poteſt & metallicum: poteſt denique terreum eſſe, modo ſit vitratum: alioqui oleum id tenuiſſimum hac illac per vaſis poros difflueret. Multo minus fouea intra terram parietes terra figulari paratos habente (quod Meſue imperabat) recipi tuto id oleum poſſit. Adde quod neque minus vas terræ infundere eſt neceſſe, ſi velut area aliqua poſſis carbones & ligna ſuſtinere, quibus vas maius eſt circundandum.

IVNIPERI. Olei per deſcenſum extrahendi multiplicem in ſuperioribus modum explicauimus. ad quos hic quoque a Meſue propoſitus refertur. COST.

MESVE.

OLEVM fraxininum ſplenicos iuuat, præter id poteſt, quę oleum iuniperi, & eodem
B fit modo.

NON ſolum inunctum, ſed etiam ebibitum, confert lienicis. MAN.

ID oleum hypochondrio ſiniſtro illitum, & poti, ſplenis obſtructiones potenter liberat, duritiemque emollit, ac digerit. SYLVII.

FRAXININVM. Fraxinus frigido, & ſicco temperamento, & adſtringente vi, qua lienterias curat Paulo authore, ineptus eſt, vt lienem ex craßo humore duriorem emolliat. ad lienem tamen extenuandum mire probatur eius cortex. In libro enim Galeni ſpurio, qui eſt de dynamidijs, uino, & eius cortice decocto lienem prorſus extenuari ſcribitur. In eũ ergo vſum qui parare oleum velit. corticem acciperet. An vero oleum per deſcenſum ex fraxino paratum tuto ſumi poſ-
C *ſit, vt Manardus ait, non ſat ſcio. ingratiſsimum certe ſapore, odoreque moleſtiſsimum eſſe, & eiuſcemodi olea exurente. quam ſibi compararint facultate, parce vſurpanda certo ſcio. Ad extenuandum lienem ſale fraxinis ego libentius vtar, cuius conficiendi rationem attulimus, quum de olei conficiendi ratione paulo antea differeremus.* COST.

MESVE.

OLEVM ex gagate ſacratum, dæmoniacis, epilepticis, paralyticis, ſpaſmicis, tetanicis, arthriticis, ab vtero ſuffocatis ſaluberrimum: conceptumque adiuuat. Fit ex gagatis lapidibus, quomodo oleum iuniperi, vel ſubli-
D matione mox dicenda.

OLEVM de gagatis. gagates eſt lapis coloris nigri, leuis, ſtans ſuper aquas, & reperitur in India. non eſt in vſu. CHRI.

LAPIS hic à Dioſcor. Gangites dicitur, quo ſicuti, & multis alijs rebus caremus. Quod vero de dæmoniacis dicitur, ſuperſtitioſum eſt, & a Chriſtiano alienum. MAN.

GAGATES lapis ater odore bituminis dum vritur, tumores in genu diuturnos diſſipat, & ſinus ſiccando contrahat: cruenta vero vlcera præcipue glutinat. Hic multus nobis eſt in corallis, maxime precarijs: & ita magnus ſæpe, vt ſalina mihi duo ſint iuſtæ magnitudinis ex ſolido gagate. Cum autem eo ſit multo vilius bitumen, & viribus, aut ijſdem, aut validiori- SYLVII.

bus (vt ex gagatis Galeni bituminis commercio cum odorem, & fortaſſe reliqua. Sortitus colligere licet) tentari poſſet ex ipſo oleum, quod largius fluet, præterum ſi recens eſt bitumen, cum ipſum ſi terræ ipſius velut adeps, & olei vice vtatur accolis lacus Aſphaltitæ, locorum aliorum bituminoſorum. An vero epilepſiam iuuare poſſit oleum iſtud, iure ambigi poteſt. Cum enim nō ita tenuet ac digerat, ſed vtrumq; mediocriter præſtet, quid ſpei ab hoc eſſe poſſit, niſi ſiccando, aut ſua tota ſubſtantia iuuare dicatur? Nam odore illo bituminis tetro epilepſiam magis prodat, vt myrrhæ, galbani, cornuum, vngularum, pellium capræ, & hirci ſuffitus. quod vero de dæmoniacis ſcribit Meſues, ſuperſtitioſum eſt a Chriſtianoque homine alienum. E

COST. *GAGATES. Gagatē Belgis audio paſſim eſſe inſtar lignorum ad ignem, licet flammam non emittat. Dioſcorides eius meminit ſub Gagatis non etiā gangitis, vt ait Manardus nuncupatione, & bituminis ſpeciem eſſe ait probatam ad multa. An vero dæmones naturali vllo præſidio fugari poſſint, licet Ioſepho mentio ſit Baaras herbæ extrahentis dæmonas, & recentioribus Holithæ, Chriſtiano tamē homini ſuperſtitioſum eſt, vt recte monet Manardus. De hac vero re a nobis in libello de vniuerſali ſtirpium natura, quem ſuperiori anno edidimus. diſputabatur.* F

M E S V E.

OLEVM Philoſophorum (quod etiam oleum ſapientiæ, & perfecti magiſterij, & benedictum, & diuinum, & ſanctum quidam vocarunt) veterum omnium conſenſu effectibus ſecretis non paucis eſt efficaciſſimum. Nam calfacit, ſiccat eſſentiæ tenuitate, in altum penetrat, digerit. Proinde materiam omnem excrementoſam conſumit. Ob id epileſiæ, paralyſi, vertigini, obliuioni, & lienis, renum, veſicæ, vteri, neruorum, articulorum omnium, & reliquarum partium neruoſarum doloribus frigidis maiorem in modum confert. G

Oleum philoſophorū,	Naturale,	Minerale.	Subalbum, optimum.
		Marinum ex inſulis, & ſcopulis fluens, naphtha dictum.	Subrubrum medium.
			Subnigrum & craſſum, peſſimum.
	Artficiale		

Arte vero ſic ſit. lateres ex terra rubente multum antiquatos in fruſta comminutos carbonibus non fumantibus accende, donec igniti rubeant: tunc concha oleo † roriſmarini, vel antiquo claro plena extingue, & quoad eius fieri poteſt, oleo imbue: ſicca per ſe in caſulis, poſt minutiſſime tere, & vaſi per ſublimationem deſtillandum trade, luto chymiſtarum capitello committe, carbonibus in fornace accenſis coque, donec oleum deſtillet in phyalam vitreām naſo imo capitelli agglutinatam, quam exacte obſtructam reconde, & ſerua, quanto enim antiquius, tanto valentius. H

† Al. aliter olei.

CHRI. OLEVM philoſophorum eſt magnæ efficaciæ & virtutis, & denominatur a philoſophis oleum de lateribus, & ſolum a quibuſdam habetur in vſu. & ibi magiſtraliter præparatum reperitur. & modus compoſitionis eſt, nam recipiuntur fruſta parua antiquorum laterum ignita, & pluries extinguuntur in oleo oliuarum. demum prædicta fruſta cum oleo ad alembicum ponuntur ſic deſtillando, & oleo deſtillatur, quod eſt ſubtiliſſimum in complexione, & virtute ponitur cum oleo balſami, & habet conſimiles operationes, & ſæpe loco eius aſſumimus tale oleum.

A D D I T I O.

Iſtud idem deſcribit Raſis in proprio antidotario, & dicit ipſum valere, ſicut oleum balſami, ſed eſt ſubtilius, & calidius, & maioris vtilitatis in ægritudinibus frigidis. perforat enim manum cito, & expanditur lato ſpacio. valet lapidi, & ægritudinibus veſicæ. prouocat vrinam, valet paſſionibus aurium, interficit vermes in eis. valet paralyſi, & torturæ oris inunctum, aut bibitum, valet iſchiaticæ, & dolori iuncturarum, & dorſi.

Operatio eius.

MAN. PHILOSOPHORVM chymiſtarum videlicet: de quorum numero cum & ipſe eſſet, vt pluribus ex locis colligi poteſt, ideo ei placuit hanc partem cū hoc oleo finire, quod & perfecti magyſterii vocauit, illorum loquendi modum ſequutus. Vt vero ego ſcribam, quid de hiſce rebus ſentiam, dicam: vbi opus eſt vehementer calefacere, & ad intima vſque accedere, nullam naturalem rem poſſe his oleis, per hanc videlicet artem elicitis conferri, adeo, vt etiam vim ignis, & æquent & ſuperent. Vidi enim his oculis guttam cuiuſdam olei fortuito cadentem lectiſternia omnia quæ multiplicia erant momento penetraſſe, & lecti fundum, quod ex aſſeribus, inuſſiſſe. Quod fit a natura.) In montanis Mutinæ, ditioni Alphonſi principis noſtri, qui propria virtute ea loca ab hoſtibus occupata recuperauit, loco Gybium vocato liquor certis temporibus manat, oleum montis Gybij vocant, qui ad longinqua loca, non ſine magna recte eo vtentium vtilitate, deportatur. Eſt enim quoddam ſubalbidum.) De naphtha, ad quem proculdubio hæc referuntur, ſcribit Dioſcorides aliam eſſe albam, aliam nigram. Accipe ex lateribus antiquis.) Albuchaſis in libro qui Seruitor dicitur, nouos lateres accipit, quos aqua non tetigerit. Cuius opinioni ego potius adhæreo, quia oleum melius imbibent. In fruſta.) Vnius vnciæ, ait Albuchaſis. Pone in cazola.) Id eſt, vaſe vitreo, vel vitreato tertia parte vaſis vacua remanente. Cuius ignis ſunt prunæ.) primo lentior, dehinc paulatim augeatur, qui tamen attingat fundum vaſis. Vſq; dum deſtillet oleū) Primo enim exibit aqua deinde oleum, quod per ſe collige.

OLEVM philoſophorum, ſcilicet chymiſtarum, qui ſe ſuis ſcriptis vbique & quotidiano ſermone philoſophos appellant, & quod mireris, ſolos ſe philoſophos affirmant, quod rerum maxime abditarum, & in terræ viſceribus retruſarum naturam ſcrutentur, metallorum in terræ generandorum & augendorū rationē intelligant, facultates corporum terreorum accuratiſſime veſtigent, ipſaq; corpora in elementa ſua diſſoluant, rem plane arduam, & operoſam, ſed ſi vbique certa eſſet omnino admirādam. Si enim quo difficilius rerum aliquarum pulcherrimarum & præſtantiſſimarū eſt inuentum, eo ſit præclarius, quis nō videt eos laude cumulatiſſima digniſſimos, qui noſtris ſenſibus abſcondita ex Plutonis regno, ſic eruūt in apertum maximo non tātum ſumptu, ſed etiam valetudinis periculo? quando hæc omnia ceu Plutonis antro effuſa halitum edunt craſſiſſimum, & omni viuo animali (ſi pyrauſtas excipis) peſtilentem atque adeo plantis ipſis noxiū. Quam rem exemplis prope quotidianis chymiſtæ probant, & aurifices,

typorum

typorum literariorum fuſores. Hic enim vapore hydrargyri, & aliorum tetro & craſſo derepente ſuffocantur, aut paulatim vitiato cerebro neruorum maximam imbecillitatem ſuſtinent, niſi latiore infumibulo halitum foras educant, qui arbores propinquas velut fulmine afflatas tabefacit. Sed in hoc hominum genere impoſtura hodie eſt omnium maxima, præſertim cum metallorum generationem, & transformationem corraſis alicunde aureis, vel nummis, vel torquibus, dolo malo fruſtra conantur. Sed de his fuſius quam pro re propoſita: ſatis in præſens ſit nouiſſe aquas, & olea chymiſtarum induſtria ſingulari ſecreta maximarum eſſe virium, & eſſentiæ tam tenuis, vt olei cuiuſdam gutta fortuito illapſa in lectum, ſtragula eius multitia & culcitras momento penetrarit, afferesq. fundum lecti ſternentes vlcerit.

Oleum vero iſtud de lateribus tam tenue eſt, vt momento latiſſime ſpargatur: ſi manui infundatur, eam cito penetret. Oleum balſami eſt multo tenuius, calidius, & in affectibus frigidis efficacius: vrinam mouet, lapidem frangit, vermes enecat, aurium tinnitui a flatu craſſo, paralyſi, ſpaſmo cynico, iſchiadi, gonagræ, podagræ cæterarum iuncturarum doloribus prodeſt, potum aut inunctum: ſed parua eius portio aquæ affectui aptæ miſta bibatur. Fuiſſe vero Meſuen factionis chymiſtarum ſtudioſum, loca in antidotario iſto non pauca plane declarant: voces chymiſtis ſolennes, qualis eſt, perfectum magiſterium, de ſuo lapide philoſophico frequenter dici ſolitum, & ſublimatio, & alembicum, & id genus alia. In montanis Mutinæ loco Gibium vocato, liquor certis temporibus manat (oleum montis Gibij vocant) in varia loca cum magna vtilitate ipſo recte vtentium. *Manard.*

Naphtha Babylonij eſt bituminis colamen album quoddam: aliud nigrum Dioſcori. A Raſi in Antidotario, & Albucaſi in libro qui Seruitor inſcribitur, vbi lateres nouos, qui aquam nondum ſenſerint præfert, quia oleum melius imbibent, & eos in fruſta vnc. j. diuidit, in vaſe vitreo aut vitrato, ſed probe lutato ita componit, vt eius pars tertia maneat vacua, & ignem oportet fieri primo leuiorem, ſed qui fundum vaſis attingat: paulatim augeri. primo exibit, aqua deinde: oleum per ſe colligendum, vt reſinam, terebinthinam, lignum Guaiaci, & alia multa deſtillamus. Oleum etiam chamæmel. & nardinum, etiam benedictum dicitur Meſue, ſed hoc præſtantiſſimum, & quibuſdam petrelęum, vocatur. Sic ex ladano, cera, liquoribus, gummis, reſinis, oſſibus, medullis, & alijs, vt diximus pingui humore abundantibus, poteſt ſublimando trahi oleum. Calx integra oleo communi reſtinguatur, alembico vitreo deſtilletur, manabit oleum oſſi corrupto idoneum.

Oleum balſami Petri di Ebano capit. de cordis affectibus. loco veri opobalſami miſcendum theriacæ, mithridato, confectioni aureæ Alexan. Recipit myrrhæ, aloes, ſpicæ nardi, ſang. draconis, thuris, mumiæ, opopanacis, bdellij, carpobalſami, ammoniaci, ſarcocollæ, croci, maſtiches, gummi Arabici, ſtyracis liquidæ, ana drachm. ij. ladani, ſucci caſtorei ana drachmas. ij. & ſemiſſ. moſchi drachm. i. & ſ. terebinthinæ pondus omnium tritus miſceatur, alembico deſtillatur, vt aqua roſarum, ſeruatur. Succi aliùs cerofi, quo teſtes caſtoris abundant Dioſcor. legere malo, quam cum quibuſdam ſicca. Tale enim exuccum & exanimatum eſt. Aliud earundem virium Gulielmi Placentini, myrrhæ, carpobalſami, nucis Indicæ ana vnc. ſ. hyperici drachm. ij. tere leuiter, miſce olei vnc. v. vel terebinthinæ vnc. i. & ſ. & in fine moſchi grana. v. ambræ grana tria: olei de lateribus vnc. i. fiat vt oleum roſatum.

Oleum tartari Petri Argillatæ ad faciem tergendam, & erugandam.

Tartarum dolij lateribus adhærens, album potius quam rub. pulverizatum, aceto maceretur, poſt inuoluatur panno lineo, & deinde ſtupis aqua humectatis ponatur ſub cineribus: deinde tribus diebus ſcutellæ imponatur decliui, deſtillabit humor quidam ſubrufus.

NIC. Oleum tartari lateribus doliorum adhærentis.

Tartarum id ex vino generoſo tritum, linteolo inuolutum aceto albo forti bene madefac: ſub cineribus calidis coque, dum nigreſcat. iterum tere, in vaſe inclinato ſerua dies octo loco frigido, donec in oleum reſoluatur. Id ſi non fit, exprime, & ſerua: eodem modo facit Meſues oleum ouorum: Satius eſt calcinatum tartarum manicæ Hippocratis, vt vocant, impoſitum, & loco frigido locatum ſinere, donec in vas ſubiectum fluxerit oleum. *Satius eſt marmori imponere, aut* Oleum ſulphuris ſic fit. ſulphur ignem non expertum, vel flauiſſimum inter vrendum fumum craſſum emittit, excipiendum

A campana vitrea, aut ſilicea. In qua ex vapore craſſo oleum concretum deſtillat in vas planum capax, in cuius medio ſulphur vaſculo conditum vritur. Alij trito ſulphuri per aquam vitæ incenſam ignea conſumitur ſubſtantia: poſt reliquum deſtillatur, vt oleum philoſophorum. Alij ſulphuris flaui, terebinthinæ ana vnc. iij. olei roſati lib. vna, coquunt igne lento cum vini odori vnc. duabus ad vini conſumptionem. *vitro plano, quia nebul oles ebibit ſic culo inferno acuto.*

Oleum de hyperico mirabile: ſummitatum hyperici vnc. iij. infundantur triduo in vino odorifero. q. ſ. poſt coque in vaſe duplici bene obſtructo, fortiter exprime: hypericum nouum ſimiliter macera, coque, exprime. adde terebinthinæ vnc. tres, olei antiqui vncias ſex, croci ſcrupt. coque ad vini conſumptionem. Hoc oleum incerti autoris. Galenus tamen vinum auſterum, in quo folia androſæmi, vel aſcyri (quæ ſpecies ſunt hyperici) cocta ſint, vulnera etiam grandia glutinare ſcribit, & hypericum calidum ſiccum neruorum partium iſchiadicis vtiliter bibi quibuſdam. Ex quibus & reliquorum hic miſtorum viribus collige id oleum roborare, digerere, & tenuare. ex ſubſtantijs enim contrarijs componitur. Oleum de capparibus. Corticum rad. capparis vnc. i. ireos agriæ, tamaricis ana vnc. ſ. olei communis lib. ij. coquantur in vini vnc. iij. ad vini conſumptionem: coletur, condatur. Splenem durum comminuit, vſu quotidiano probatiſſ. Galeno acceptum fertur in lib. ad Glauconem, vbi tamen non inuenitur. Oleum moſchatum recipit olei communis libras ſex. lilij, folij, ſpicæ, coſti, maſtiches ana vnc. i. & dimid. ſtyracis calamitæ, croci, myrrhæ, caſiæ ligneæ, xylobalſami, ana drachm. vj. caryophyllorum, carpobalſami, bdellij, ana vnc. dimidiam: nucis Indæ drachm. ii. moſchi drachm. i. vini odori vncias ſex: coque in vaſe duplici trita leuiter omnia ad vini conſumptionem. Moſchum tacuit Manlianus, à quo tamen vocatum ait, dicitque coquendum ad aquæ conſumptionem, cum tamen aquæ in deſcriptione non faciat mentionem, ſed mucilaginis, vnc. i. vel drach. i. res plane incerta, male item tribuit Galen. Antidotario. Id oleum. potius odoratis cogendis eſt aptiſſ. adhæc roborat, calfacit, reſoluit. *Ea. ſ. ſimpl.* *Ol. de cappa ribus.* B *Ol. moſcelli num.*

Oleum caſtorei ad frigidos affectus partium omnium, præſertim neruoſarum, ex caſtorei, ſtyracis, galbani, euphorbij, caſiæ, croci, opopanacis, carpobalſami, ſpicæ nardi, coſti, ana drachm. ij. cyperi, ſchænu anthus, piperis longi & nigri, ſabinæ, pyrethri, ana drachmis duabus, & dimidia: olei lib. iij. vini albi, & boni C lib. duabus, coque omnia ad vini conſumptionem, exprime. ſerua. *Ol. caſtorei.*

Oleum iaſminum moderate digerit, odore eſt iucundo, fit vncijs duabus florum ieſminorum in olei lib. i. inſolatis dies quinque. coque igni lento, exprime. ſerua phyala vitrea, vel ſilicea. *Ol. ſambacinum.*

Oleum ad puerorum tormina expertum. Olei anethi, & chamæmeli ana vnc. vj. olei rutæ, myrrhæ ſtactes, ana vncias tres: pul. cymini, vncias duas. ſemel ferueſiat, coleur, feruens, Atramentum vulgare fit ex aquæ bocalibus ſexagintaquatuor, gallæ tritæ libris ſex coctis ad dimidij conſumptionem, tunc adde gummi Arabici libras quatuor, chalcanthi triti libras tres. miſce. Atramentum ſutorium, quo hodie ſutores & coriorum concinnatores coria mox denigrant, dolia decocto furfuris calente, aut ſecundo feruefacto magmatis ceruiſiæ implent, miſcent ferramenta rubiginoſa, ſcoriam ferri, gallam, chalcanthum, & id genus alia, poſt dies octo, aut circiter inſperſum corio, mox ſiccatur, & denigrat. *Atramentum ſcrip.* *Atram. ſut.*

PHiloſophorum. *Ad huius æmulationem oleum ex pumice parabis, ignito pumice in oleum ſæpius iniecto ad uſus eoſdem (vt exiſtimo) efficacius, ad quos D lateritium commendatur.* COST.

SEQVITVR DE SACCELLIS, inunctionibus, ſternutatorijs, caputpurgijs, epithematibus, & clyſteribus.

HÆc præter Meſue quidem inſtitutum adduntur. quia tamen & poni hoc loco ſolent, & non inutilia ſunt, non fuere prætermittenda.

Saccellum capitale in caliditate non multum intenſum. Recipit florum roſarum, *Saccelli.*

florum chamæmillæ ſtœchados, & maioranæ, macis, nucis muſchatæ calamenti, thuris, caryophyllorum, ana drachmas tres, fiat puluis ſubtiliſſimus, & in panno lineo fiat ſacculus rotundus, & calefiat ad fumum thuris, aut croci, aut cinnamomi, & ieiuno ſtomacho ponatur ſuper caput, & eſt conueniens ad deſiccandum materias catarrhales deſcendentes ad partes gutturis, & pectoris. & eſt calefactiuum malæ complexionis frigidæ cum materia, & ſine materia ipſius capitis præmiſſa aliquali euacuatione. & tale ſaccellum multum eſt in vſu. nam inter alios duos tenet medium. Saccellum aliud capitale intenſioris caliditatis, quã ſupradictum, & eſt magis conueniens in paſſionibus capitis de materia multæ frigiditatis. Vnde confert his, qui in ſomno profundantur, & apoplecticis, præmiſſa euacuatione corporis, ſi eſt poſſibilis. Recipit roſarum, florum chamæmillæ, ſtœchados, maioranæ, nucis muſchatæ, piperis nigri, & longi, nigellæ, iuniperi, ana partes æquales. quidam addunt de fimo columbino, & eſt conueniens, in catarrho, craſſo, & multum frigido, illud ſubtiliando, reſoluendo, & deſiccando. fimum columbinum, aſcendit ad gradum tertium calidum. Saccellum aliud capitale ad aliqualem tendens frigiditatem conferens catarrho ſubtili calido, vnde confert ad malam complexionem calidam capitis, & ad ſuperfluas vigilias a tali mala complexione prouenientes, vel a phlegmate ſalſo, fluido, ſubtili. Reci. roſarum, florum chamæmil. ſtœchados, nucis muſch. violarum, florum nenufa. corticum citri, myrti, ſandalorum vtriuſque, corticum papa. albi ana par. æquales, fiat ſacculus, & fiat ſuffumigatio cũ thure, & aqua roſ. Inunctio ad caput in principio alienationis in febrientibus acute. Recip. ſucci lactucæ vel ſemperuiuæ vnc. vj. olei roſ. recenter facti vncias s. (alias vnc. iiij.) aceti parum. miſce, & petia madefacta in eo ponatur ad frontem. Item inunctio poſita ſupra in ſyrupo de papauere. Item vng. populeon. Sternutatoria quæ cõmuniter ſunt in vſu, fiũt ex elleboro albo pulueriზato, vel ex pipere nigro attracto per nares in parua quãtitate tamen. Caputpurgia quæ communiter ſunt in vſu. & primo leue factũ ex aqua ſampſuci deſtillati, ſub actuali caliditate per nares attracta. fortius vero fit ex ſucco radicum ſiclæ, ideſt blitis. & iſtud eſt ſatis acutum, & mordicatiuum. attrahit enim materias phlegmaticas contentas in capite & cerebro, propter caliditatem & acuitatem, quæ eſt in cortice extrinſeco. fortius vero, & tertio fit ex ſucco ciclaminis. i. panis porcini, & eſt acutiſſimum valde, & duæ, aut tres guttæ ſufficiunt ad hoc, capite ad poſteriora declinante propter eius acuitatem, aut mordicationem. Et ſi duo licinia ſubtilia longitudinis trium digitorum ex ipſo in narib. imponantur, ſtatim ſternutationem prouocant cum euacuatione viſcoſitatum acetoſarum, & phlegmaticarum in copia magna, quæ longo tempore durant. Eſt & aliud ſternutatorium, ſiue caputpurgium medium in virtute inter illa iam dicta, aqua vitis. Et nota regulariter operando, quod ſemper debent fieri ſtomacho vacuo exiſtente a cibo, & mundificato corpore cum medicina ſolum. Pomum odoriferum pro tempore peſtilentiæ ſpecialiter adinuentum & principaliter. Recip. ladani vnc. i. & s. ſtoracis liquidæ drac. iij. behẽ albi, & rubei, roſarum rub. ana drac. iiij. myrrhæ, foliorum rutæ, garyophyllorum, ana dra. i. s. ſandalorum alborum, rub. & citrinorum, ana dra. iij. camphoræ drach. ij. ligni aloes, calami aromatici, ſucci valerianæ, ana drach. i. s. muſci, ambræ, ana drach. s. corticum citri drachm. i. Confice cum aqua roſ. & ſucco bugloſſæ, vel meliſſæ cum modico maluarici, factis pulu. de omnibus ſupraſcriptis, & bene incorporatis, vt decet. Deſtillatio olei bulliti in cæpe concauo, olei dico de amyg. amaris, conuenit dolori auris facto a cauſa frigida viſcoſa, vel frigida ventoſa. & anodynum ibi conueniens eſt deſtillatio pinguedinis pulli cum modico croci. Epithema cordiale temperatum conuenit in debilitate virtutis vitalis, cor principaliter confortando, ſpiritus peruios ac claros faciendo. caliditatem ſuperfluam remittendo, & maxime in diſpoſitionibus peſtilentiæ, & venenoſis, & in febrientibus febribus acutis intenſiuæ caliditatis. & vſus eius debet eſſe præmiſſa euacuatione conuenienti. Recipit aquæ bugloſſæ, meliſſæ, ana vnc. iiij. aquæ roſ. vnc. viij. vini albi odoriferi vncias duas, ſandalorum alborum, & rub. ana vnc. s. roſarum, corallorum rubeorum, corticum citri, behen albi, & rubei, ſerici tincti in grana, oſſis de corde cerui ana drac. i. croci, cinnamomi, caryophyllorum, xyloaloes ana drac. s. ambræ ſcrup. i. Et quidam addũt modicum muſci, ſed non eſt conueniens in diſpoſitione febrili. miſce. & cum panno tincto in grana ſub tepida caliditate ponitur ſupra mãmillam ſiniſtram. Epithema cordiale frigidum magis conueniens in febribus intenſiue calidis, & venenoſitatibus. Recip. aquarum bugloſſæ, meliſſæ, endiuiæ, ana vnc. vj. aquæ roſ. vnc. v. roſarum, corallorum, corticum citri, oſſis de corde cerui, ſerici tincti in grana, ana drachm. i. croci, cinnamomi, caryophyllorum, xyloaloes, ana ſcrup. i. camphoræ ſcrup. ij. miſce, & vtere, vt ſupra. Saccellum cordiale conueniens in ſupraſcriptis diſpoſitionibus. Recipit. ſandalorum alborum, & rube. ana drachm. ij. florum bugloſſæ, boraginis, meliſſæ, ana drach. i. beben albi & rubei, corticum citri, ſerici tincti in grana, oſſis de corde cerui. vnc. ij. croci, cinnamomi, caryophy. xyloaloes, ana drachm. s. ambræ ſcrup. s. Et quidam addunt modicum muſci, fiat puluis ſubtiliſſimus. Et imponatur in ſerico tincto in grana ad formam ſaccelli. & tale ſaccellum cum infuſione aquæ roſ. & vini odoriferi, diutius poteſt retineri ſuper cor. & tale eſt magis conueniens tuſsiẽtib. & habentibus pectus ſtrictum regulariter operando quam epithema. Epithema hepaticum conueniens ſuperfluæ calefactioni poſt corporum euacuationem, & ante cibi aſſumptionem. Recipit aquæ endiuiæ vnc. x. aquæ roſatæ vnc. iiij. aceti vini albi vnc. i. ſanda. alborum, & rubeorum ana vnc. s. roſarum, corallorum, ſpodij. ana drachm. i. miſce, & fiant epithemata cum panno lineo. Vtimur tamen quandoque poſt ſuperflam calefactionem hepatis hoc vnguento, præmiſſo epithemate, & facta condecenti abſterſione. Recip. olei violati multoties cum aqua endiuiæ abluti vnc. ij. aceti vini albi vnc. s. ſucci lactucæ vnc. i. ſandalorum alborum drachm. i. roſarum, corallorum, ſpodij ana drach. s. fiat vnguentum molle cum modico ceræ. Clyſtere autem conueniens epilepſiæ, apoplexiæ, torturæ oris, & ſpaſmo, ac paralyſi factus a materia frigida. Recipit. aniſi, fœniculi, ameos, cartami, centaureæ, florum chamæmillæ, agarici,

Caputpurgia.

Epithema cordiale temperatum.

Frigidum.

Saccellũ cordiale.

Epithema hepaticum.

Vnctio ipſum.

rici, ana drach. ij. vſque ad iiij. fiat decoctio ſufficiēs, & colaturæ addatur hieræ picræ vnc. j. mellis communis vnc. ij. benedictæ vnc. s. olei communis, & ſalis q. ſ. & quādoque loco agarici aſſumimus de turbith. & cum quærimus magis acuere prædictum clyſtere vigorando in decoctione, ponimus quādoque drachmas tres de pane porcino. Et quandoque addimus decoctioni drach. j. colocynthidis. ſed hoc iudicio periti medici relinquitur ſecundū neceſſitatem. Clyſtere conueniens in colica à phlegmate viſcoſo ventoſato. Recipit decoctionis bletæ, maluæ, florum chamæmi. aniſi, fœniculi, ameos, carui, cartami, centaureæ, parietariæ, ana partes æquales, hieræ picræ, benedictæ, ana vnciam vnam, & s. mellis communis, vnciam vnam, & s. olei communis, & ſalis q. ſ. Et quādo quærimus maiorem euacuationem, addimus prædicto clyſteri agarici drachmas duas, & loco olei cōmunis ponimus oleum chamæmellinum, anethinū, vel rutaceum. & quandoque loco benedictæ ponimus electarium Indum vſque ad drachmas ſex.

Clyſtere vltimum magiſtrale in proceſſu colicæ à phlegmate ventoſato. Recipit aniſi, fœniculi, florum chamæmillæ, ameos, cymini, carui, ſeminis anethi, ana partes æquales. contundantur, & fiat decoctio in cyathis tribus olei communis, cyathis tribus aquæ fontis, vſque ad conſumptionem prædictæ aquæ. & facta expreſſione imponatur prædictum oleum, & eſt optimum. Suppoſitorium ſatis acutum fit ex melle, & benedicta ana partes æquales, vel ex hiera, & ſalis gemmæ modico. acutius vero fit ſi addatur drachma vna agarici, vel de turbith, cum quærimus aliqualem euacuationem humorum phlegmaticorum. Acutiſſimum vero fit, ſi addatur drachma vna colocynthidis. Pro ruſticis vero fit ex ſtercore muris pulueriżato cum melle communi, & modico ſalis. Vltimum ſuppoſitorium valet in teneſmone, quo debes vti cum filo, vt poſt medietatem horæ extrahatur, & hoc maxime valet in dyſenteria, prouocando ſomnum, ſenſum obtundendo. Recipit corticum thuris, myrrhæ, gummi arab. mumiæ, ana drach. duas, opij. ſcrup. quatuor, & cum vitello oui, & melle violato fiant ſuppoſitoria.

SEQVITVR TRACTATVS De aqua hordei, & de modo faciendi ptiſanam, ſecundum communem modum.

AQVAM hordeaceam diligenter, & commode componere volenti pauca hæc prius annotanda propono. Primum, aquæ electionem. Secundum, hordei quoque electionem. Tertium, an hordeum in decoctione poſitum fractum eſſe debeat. Quartum, vtrum hordeum depilatum eſſe debeat. Quintum qualis debeat eſſe proportio aquæ ad ipſum hordeum. Poſtremum ad quam partem reduci debeat ipſa aqua hordei. Ad primum igitur, fontium aquas eligendas eſſe cenſeo, quoniam alijs præſtant aquis, longeque à doctoribus noſtris extolluntur, & maxime à domino Meſue, necnon à principe noſtro Auicenna

A ſecunda primi. aqua tamen Padi etiam optima eſt. Ad ſecundum, ſcire debes, quod hordeum illud eſt melius, quod citius innimeſcit cum in aqua infuſum ſteterit, teſte G. noſtro Pergameno, primo regiminis acutorum comment. ix. nam faciliorem decoctionem arguit. Inſuper hordeum debet eſſe medium inter nouum, & antiquum, ſuper quo non ceciderit aliquid de odore corrupto, & extraneo, fueritque ſeruatum in loco aeris liberi, necnon etiam maturitate ſua perfectum. Sed dubitares vtrum ſit melius craſſum, an ſubtile. Dico, quod craſſum melius exiſtimatur per Alzarauium virum laude clariſſimum. verum teſte Meſ. capit. de aqua hordei, ſubtile hordeum iudicauit eſſe melius. Ad hanc igitur tollendam ambiguitatem, dico breuiter, quod in aqua hordei multam, vel paucam humectationem quærere poſſumus,
B quod ſi paucam humectationem quærimus, ſubtile hordeum magis craſſo eligendum eſſe cenſeo. Si vero maiorem quærimus humectationem, craſſum certe melius erit, quam ſubtile, quoniam, hordeum craſſum humidius eſſe videtur in complexione, quod argui poteſt ex eius craſſitie, & corpulentia. hæc de ſecundo. Ad tertium dico, quod hordeum frangi debeat, *Vtrū hordeū ſit frāgendum.* patet per dominum Iſaac in dictis ſuis particularibus, vbi ait, Confrangatur hordeum, & per Alzarauium lib. xvj. dicentem, molitum, vel piſtum ſit hordeum in lapideo mortario. In eadem eſt ſententia Halyabbas 3. theoricæ. In contrarium autem eſt Auenzoar dicens, qui hordeum frangunt, longinqui ſunt à via veritatis ſunt. Similiter Auerr. colliget quinto. Ad hanc dubitationem tollendam ſcire debes, quod ſi hordei aquam magis nutritiuā facere
C volueris, quam medicinalem, ſiue alteratiuam, hordeum accipias confractum, quoniam magis de eius ſubſtantia in aquam ingreditur. Si autem aquam minus nutritiuam, magis vero medicinalem, atque alteratiuam, abſterſiuamque optaueris, hordeum ebullire facias integrum. vnum tamen ſcito, quod cum nonnulli doctores hordeum frangi præcipiant, quod rumpatur minime intellſgunt, ſed quod piſtetur ita, vt cortex ab eo ſeparetur, et hoc modo intellexit Iſaac. Ad quartum cum quæritur, vtrum hordeum debeat depilari, vel nō: Dico quod ſi multam quæris abſterſionem, hordeum debes cum panno aſpero leuiter fricare. Si vero hordeaceam aquam habere volueris ad ſitim mitigandam, aſperitatemque leniendam; necnon inflammationem extinguendam, hordeum ab vtroque cortice integre mundum habeas, ſicque
D multominus abſterſiua erit. Verum hæc hordei aqua magis humectat pectus, & pulmonem lenit, etiā præcordia humectat. Prima tamen abſterſionis cauſa multo plus abluit, & oppilationes aperit, quam hæc ſecunda. Quātum ad quintum, qualiter ſit aquę proportio ad ipſum hordeum. De hoc varias opiniones inuenio. Nam textus eſt principis prima quarti, cap. proprio. aquā debere eſſe vigecuplam ad ipſum hordeum ſcilicet aquæ partes xx. & hordei partem vnā. Idem aſſerit ipſe Meſue. In eadem eſt ſententia Auer. colliget 5. Halyabbas vero iſtis contradicere videtur. Nam quinto theoricæ, docet nos accipere vnam hordei partem, & aquæ tres. Iſaac autem in particularibus diætis decem partes aquæ, & hordei vnam accipere iuſſit. Et Auenzoar aquæ partes v. hordei vero 1. Ad hæc dici poteſt, quod ſi aquam hordei multum hume-

humectatiuam, lauatiuam, necnon infrigidatiuam E adamaueris, illā facere potes per multam aquæ quātitatem, & hordei paucam, & etiam per breuem decoctionem, hæc aqua nempe optima erit, his qui luxūrioſi ſunt. nam illorum caliditaté reprimit. Quod ſi magis abſterſiuam, nutritiuamque ſequi volueris, cum maiori fiat hordei quantitate, & aquæ minori, longiorique decoctione. Sane doctores prædictos diſcordes fuiſſe arbitror ob corporum febricitantium diuerſitatem, necnon climatum, ſiue regionum ætatumque. quemlibet tamen illorum verum dixiſſe exiſtimo. Moderniores tamen Medici principem Auic. vna cum Meſue cæteris poſt habitis ſequuntur.

Poſtremo videndum eſt, ad quam partem reducēda ſit ipſa hordei aqua. De hoc quoque inter viros dictos diſcordia reperitur. Auic. enim quarta primi, inquit, ad quintā reducatur partem. Meſue vero ad medietatem, vel duarum partium conſumptionem. Et F ipſe Iſaac ad vnam partem. Hæc difficultas ſolui poteſt ſolutione quinti dubij. Hæc de hordeacea breuiter dicta ſunt. Nuncvero te deduco ad actum practicum, quo moderni Medici vtūtur. Recip. hordei præſcripti, & pręparari, vt in ſuperioribus diximus ſecūdum intentionem, quam habueris, partem vnam. aquæ vero partes xx. verbi gratia xx. vnc. aquæ, & vnam hordei. ſic de quolibet pondere alio. ſtet tamen prius hordeum in aqua per quatuor horas infuſum. Poſtea ponas in olla noua, & munda. & facias cum igne claro, & ſuaui ipſam feruere, primam abijciendo ſpumam: & ſecundum quod tua erit intentio in potando, hordeaceam illam tantum bullire facias, vt in prioribus dictum. Poſtea remoue ab igne, & cola, & in vaſe bene loto repone, atque ipſa poſt modum vtaris.

MODVS FACIENDI ptiſanam hordei.

ACCIPE farinæ hordei cochlearia duo, & ponatur in ſcutellis duabus aquæ fontis, & claræ, & omnia ſimul ponantur ad ignem, & dimittatur bullire lento igne, ſemper tamen cum cochleari miſcendo illam, donec ſpiſſeſcat, & amittat odorem farinæ, tunc enim eſt cocta. & de ea datur infirmis ſecundum exigentiam in morbis acutis. Alius modus eſt, vt accipiatur hordeum bonum, ſcilicet non antiquum, & excorietur vſque ad corticem interiorem cum panno lineo, & aſpero: deinde tale ponatur in aqua, & dimittatur bullire vſque ad crepaturam ſatis intenſam, ita ſcilicet, quod illa aqua, in qua eſt, aliqualiter ſpiſſeſcat: deinde accipiatur illa aqua cum illo hordeo ſic crepato, & ponatur ſupra tamiſium, ſupra quod dimittatur colare paulatim, poſtea de illa colatura accipiatur, & detur infirmo: & talis appellatur ptiſana colata. Si autem tale hordeum ſit poſitum ſupra tamiſium, manibus conculcetur, & exprimatur, donec deſcendet craſſum per tamiſium, tunc talis colatura ſic deſcendens appellatur ptiſana hordei non colata. ſcilicet manibus expreſſa, & talis etiam datur infirmis acutis ægritudinibus, vt pleureſi, cauſonizantibus, & huiuſmodi. & iſta ſecunda

Priſana colata.

Non colata.

E eſt nutribilior prima, quia eſt craſſior, & craſſioris ſubſtantiæ, quam ſit prima. Sed primus modus faciendi ptiſanam eſt magis in vſu.

Compoſitiones aliquot ex Galeno, quæ nunc ab Aromatarijs in vſu habentur.

Vnguentum de Palma, ſiue diachalciteos ex primo de med. ſecundum genera. Cap. 4.

HÆC compoſitio tali ſymmetria conficitur. Vetuſti adipis, quem inſtitores axungiam appellant, ſint pondo duo, olei veteris pondo tria, argenti ſpumæ tantundem, & chalcitidia F pondo vncias tres. Hæc autem ita coquere oportet. Adipis membranulæ omnes eximuntur, reliquum contunditur, vt liquari facile poſſit, mox ad ignem liquefit, deinde per colum deſtillatur, vt purum fiat, nihilque membranæ habeat, pondo duo prædicta pendens. poſtea chalcitidis læuigatæ pondo triens cum olei tribus libris adipi miſcetur, his & argenti ſpumæ pondo tria adijciuntur. Ac omnia vbi ſimul in mortario coierint, conijciuntur in cacabum, ac rudicula palmæ mouentur. Sufficiet autem tibi ramus vnus maiuſculus, vt ſolida ligni parte mouendo vtaris in modum ſpathæ dictæ. Vocant enim ſic id quo confecturas mouent, & nos perſpicuitatis gratia ſimiliter nominabimus. Quod autem ſolidæ rami parti continuum eſt, in orbem purG gatum, ac tenellis ramuſculis vtrinque procedentibus abiectis † putatum deciditur, ſed cortice prius exuto, vt ſegmenta iniecta pharmacum ſucco ſuo imbuant, inficiantque. igitur ſtatim ab initio ſpatha vtendū eſt, ſed tenuia palmæ ſegmenta inijcere oportet, vbi medicamentum cerato ſimilem conſiſtentiam habuerit. Nam ſi à principio ea immittas, ſuccus iniectorum, quem manere volumus, ex decoctione cōſumetur. Inſuper ſpathæ, qua medicamentum initio mouetur, pars in cacabo intincta poſtquam inaruerint, vt proprium ſuccum non amplius ſeruet, amputatam reijce, reliqua vtere.

† [illegible]

Hanc rurſus cum medicamento intincta ſiccata fuerit, ſimili modo abſecato. Conſiſtere autem vobis arbitror, quod palmæ ramum non multis diebus ante abſciſſum arbore eſſe oportet: quippe temporis inH teruallo areſcit, & ſuccum amittit. Pridie igitur per hyemem auferatur, æſtate, vel eodem ipſo die, quo cocturus es pharmacum. Vbi autem ſic coctum ſpiſſitudinem, vt non inquinet, acquiſierit id medicamen, ipſo vteris emplaſtro.

Medicamentum à nonnullis Epigoni dictum, ab alis iſis ex v. comp. m ſecundum genera. Cap. 2.

Ceræ denariorum pondo centum, terebinthinæ denariorum pondo ducentorum, ſecundum alios, cētum, ſquamæ æris rubri denariorum pondo octo, æruginis raſæ denariorum pondo octo, ariſtolochiæ rotundæ denariorum pondo octo, thuris denariorum pondo octo, ſalis ammoniaci denariorum pōdo octo, guttæ ammoniaci denariorum pondo octo, alumi-

nis

† rotundi.

nis † combuſti denariorum pondo ſex, æris, vſti denariorum pondo octo, myrrhæ denariorum pondo xij. aloes denariorum pondo xij. chalbani denariorũ pondo xij. olei veteris heminam; aceti acris heminas duas. Quæ liquari poſſunt, ſiccis in mortarium ſuper funduntur. Sic quidem Heras Iſim ſcripſit, non etiã particularem omnem vſum, ei apponens, vt in alijs conſueuerat. Inſuper quod ad Epigonum illud refert, à pleriſque diſſentit, quos exactius de Epigono ſcripſiſſe arbitror, cum illa, tum illud quoque, nempe quod in carcere concluſus, cum quendam admodum potentem curaſſet, eius rei gratia fuit dimiſſus. Adiecisse vero ipſum aiunt præſcripto medicamini, dracunculi radicem; atque ego ſemper ita vſus ſum, quoniam, & præceptorem meorum vnus vſurpabat, apponens in prædictum ſymmetriam Heræ, dracunculi denar. viij. inſuper, & olei cyathi † dimidiũ, aceti heminam, ad hæc colophoniam reſinam, non vt Heras, terebinthinam. Sed & emplaſtri confectione ab illo diſſentiebat chalbanum aceto cum alijs in pila elaborans, atque ita admiſcens ea, quemadmodum, & Heras inquit, liquabilibus, deinde medicamentum manibus plurimum emolliebat. atringens acetum quam acerrimum. Poſtea in vaſe æreo reponebat, & perfuſum longo tempore feruebat, atque ita excipiens vtebatur.

Vnguentum ſacrum ex eodem capite.

Olei veteris heminas duas, argenti ſpumæ denarium pondo centum, æruginis raſæ denarium pondo octo, ſquamæ denarium pondo ſex, colophoniæ liquidæ, alij pineæ, denarium pondo 50. mannæ denarium pondo xij. guttæ ammoniaci denarium pondo 16. † æris combuſti denarium pondo octo, diphrygis denarium pondo ſex, gentianæ denarium pondo ſex, aloes denarium pondo octo, chalbani denarium pondo xij. propolis denarium pondo octo, ceræ denarium pondo 25. † ariſtolochiæ denarium pondo decem, dictammi cretici denarium pondo x. Argenti ſpumam, & oleum in olla magna ſupra prunam incoquito, vt omnino, aut fere non inquinet, deinde cacabum deponens æruginem indito, ſquamamque, & coquito ne prorſus inficiat. Poſtea rurſus auferens, reſinam, ammoniaci guttam inijce cribrata, mouens donec feruere debeat, mox, cum repoſueris, paululumque dimiſeris, tollito, atque æs, diphrygesque inſpergito, rurſus coquens quoad non inquinet, interdum enim his iniectis remittitur: poſtea deponens, ceram addito, iterum coquito, vſque dum non polluat, quod celeriter accidit. Dein cum depoſueris, propolim immittes, ac reponens denuo, pauliſper ſines. cum depones, addes aloen, mannam, dictamnum, ariſtolochiam, gentianam, his abunde refrigeratis, ſingula læuiſſima inſperges, mouens. ſi non inficiat, tolles: ſin minus, leni igne coques. Hæc quidem Heras de emplaſtro ſcripſit. Compoſuimus autem id nos interdum, & ſine combuſto ære, & diphryge: vnde quæ in alto latebant, magis attrahebat, emolliebatque magis, diſcutiebatque. Non tamen vlceribus ægre cicatricem ducentibus idoneum. Quin etiam ipſum citra dictamnum confecimus, rurſus alijs apponentes chryſocollæ denarium pondo ſex, vt maligna vlcera felicius ſanaret.

Cerina Cteſiphontis, ex 6. Catageni. *Cap.* 16.

Ceræ, terebinthinæ, nitri, olei veteris ſingulorum pondo libram, aquæ heminam. Nitrum, & aquam tertio, vt ex toto ſoluantur, & in vas fictile coniecta igni imponito, vaſe cooperto coquito, ex interuallis moueto. Cum autem ſtrepere adeo deſierit, liquabilia inijcito mouens aſſidue, donec non inquinent. in mortarium transfuſa rurſus tundito, inde excipiens vtitor: Vel hac ratione præparatur, quæ liquari poſſunt, liquefacimus, & cum diſſoluta fuerint, nitrum ex aqua læuigatum adijciemus, idque paulatim mouentes aſſidue, cauentesque ne efferueſcat.

Paſtillus Muſæ, ex 5. Catageni. *Cap.* 12.

Aluminis ſciſſi, aloes, myrrhæ, chalcanthi, ſingulorũ pondo denarium ſex, croci, crocomagmatis, ſingulorum pondo denarinm trium, cytinorum pondo denarium iiij. mulſo ex falerno facto excipiuntur.

Paſtillus Andronius, ex eodem capite.

Cytoniorum pondo denarium 10. gallæ pondo denarium 8. myrrhæ pondo denarium 4. ſecundum alios octodecim, ariſtolochiæ pondo denarium iiij. chalcanthi pondo denarium ij. aluminis fiſſi tantundem, alij pondo denarium iiij. miſyos cyprij pondo denarium ij. paſſo diluuntur. Vtere ad multa polychreſto pharmaco.

Paſtillus Paſionis. ex *Cap.* 14.

Arſenici, ſquamæ, ſingulorum denariorum pondo duorum, chalcanthi denarij pondo vnius, ſandarachæ denariorum põdo 2. myrrhæ, thuris, gallæ ſingulorum denarij pondo vnius, chartæ denariorum pondo 4. tritis, & cum roſaceo vtitor. Heraclides hanc ſcripturam habebat.

Gallæ denariorum pondo 6. arſenici, ſandarachæ, ſquamæ, ſingulorum denariorum pondo 4. thuris, denariorum pondo 3. chalcanthi tantundem, myrrhæ minææ denariorum pondo duorum, chartæ denariorum pondo 8.

FINIS.

SYLVII INTERPRETATIO

Vocum aliquot in Meſue Antidotario quibuſdam obſcurarum.

ADIANTVM albũ, capillus veneris. Adiantum nigrum, polytrichon.

Aerngo in vnguento cераſeos legendum, & alibi paſſim, vt etiam apud Guidonem Cauliacum non flos æris, quia alia res eſt.

Albatheca in trochiſcis diaphyſſalidum, cucumer magnus, angnria dictus Man.

Alphi albi, & nigri Græcis morphæa, etiam Gui. Cauliaco duplex.

Altheil, id eſt roriſmarini flores, legitur in elect. Alcã ſi ſorte pro alni. id eſt granatum ſyluestre. Ob id balauſtium ſcripſiſſem, quod eſt flos granati ſylueſtris, vt citinus domeſtici, niſi vt Plinio, ſic vulgo balauſtij nomen vtrique nunc eſſet commune. Alkilil mauult legere Manardus, quod Arabibus eſt granatum ſylueſtre.

Alfulſumen in tryphera Galeno tributa, ſeu radix, ſeu lignum piperis eſt cum Serapione, & Auic. eius loco ponatur piper album. nam duo alia piperis genera iam recipit, vel ocymum: quidam textus hanc dictionem non habent.

Ambra Arabum, ſeu Græcorum recentiorum ambar, quibuſdam latinis ſuccinum Orientale dicitur, res eſt noua, minoris certe facienda virorum bonorum iudicio, quam æſtimatur: an vero ſit ſtercus, aut ſemen piſcium, aut maris, ſeu ſungus, vel aliud quod mare in littora eructat, parum hodie eſt compertum: cal. ſic. 2. gr. Ambra cineritia, vulgo griſea expetitur.

Anacardi ex Sicil. montibus ignitis afferuntur, calidi ſicci gra. 4. Ob id anacardina compoſitio ante ſex menſes non vtenda, vt anacardorum vis coquendo, & fermentando interea obtundatur, in qua compoſitione caſtorium pro tundebeduſch, & melanthium pro burungi repoſuimus ex Serap. Auicen. Haly in ſua compoſitione anacar. quamuis burungi excorticati ſcribat Raſis ad Almans. in lumbricis, ſemina enim melanthij quamuis raro excorticentur, poſſunt tamen excorticari. Si autem malis meliſſophyllum, vel eryſimon, vel erucam agreſtem cum Manardo ſupponere, parui refert, cum hæc omnia facultatibus conueniant.

Apozema thoracicum, decoctio pectoralis.

Aqua mulſa, ſeu mellita, Græcis hydromeli, & melicraton dicitur.

BAlſami loco, recipe terebinthinæ lib. ij. olei communis lib. iij. olei laurini vnc. xvi. cinnamomi vnc. ij. euphorbij, caryophyll. baccarum lauri, gummi hederæ, ſagapeni, galbani, ammoniaci, opopanacis, ana vnc. i. thuris, maſtiches, ana drach. ij terẽda terantur, et alembico deſtillentur igni lento, Gui. Pl.

Batina mora ſunt, quæ ex bato, hoc eſt rubo leguntur, nõ longe lateque ſerpenti, & ſpinis hamatis horrido, ſed altero minori, ac mitiori mora parua, non nigra, ſed cærulea ferenti.

Been album, & rubrum, radices olim ex Armenia delata, nunc in Italia etiam inuenta, ſed vel alia, vel deteriores.

Bolus in trochiſcis. Halicacabi milios ſinopica, lutum carpentariorum, vel pictorum quibuſdam putatur, macra Auic. dicta.

Bugloſſum calidum pr. g. hum. ſecundo, corroborat, aſperitatem arteriæ, & pulmonis lenit. Bugloſſum domeſticum, ſeu hortenſe, & ſatiuum Meſue eſt borago: ſylueſtre vero, ſeu erraticum eſt bugloſſum vulgo dictum, vt cenſuit in Meſuen Manar.

CAlaminthe agreſtis eſt montana, vulgare calamenthum, vel vt alijs placet, nepeta vulgaris: hortenſis autem, ſeu domeſtica, eſt menta. Calaminthe fluuialis in diacalaminthe eſt verum mentaſtrũ, non menta aquatica, aut potius male interpres pro pulegio vertit. calaminthe vero montana, ſeu nepeta eſt Manar. herba cattaria.

Calamus aromaticus quem officinæ proferunt, licet radix potius videatur, & rei fortaſſe alterius, tamen à veri calami viribus haud ita multũ recedit. Ob id eius loco vſurpari queat, modo non ſit teredinoſa, & carioſa. Calamus aromaticus deſideratur: eius loco radix quædam, non calami illius: nec Indica res videtur, quod vili vendatur, & ſæpe recens multum cernatur.

Caphura res noua, gummi Arabum valde frigidum putatur: quod autem omnibus in manu eſt, factitium videtur, & calidum, ac incidens. An vero Simeon caphuram nomine ambaris intellexerit, viderit Manard. mihi enim ambram, vt Actuarius, & alij quidam neoterici Græci, videtur potius pinxiſſe. Eſt autem caphura frigida, ſicca, ordine tertio.

Cardamomum Græcorum quamquam hodie ignotum videatur, tamen quod cardamomum maius, ſeu granum paradiſi, ſeu aliud eo plauius, nec ignauius quod hodie afferri cœptum eſt. quod item minus produnt, viribus aromaticis inſignibus eſt præditum, vt vteri loco eſſe poſſit, & fortaſſe in quatuor illa Plinij genera ex his aliquod incidere poterit, etiam ſi Manardus triplex cardamomum ſe affirmet vidiſſe, quorum nullum putauit verum cardamomum. Nam ob hiſtoriæ Dioſc. breuitatem, iudicium de his eſt difficile. Cardamomum ſcilicet maius, quia præſtantius. Cardamomi genera duo requirit in elect. lætificante, & alibi, quæ etiam ſi non ſint ſemina ab officinis producta, tamen ignaua non ſunt, & pro cardamomis recipi poſſunt: Cardamomi nomine quidam maius ſimul, & minus recipi volunt.

Caſi. ſcilicet lignea, ſeu vulgare cinnamomum. Caſia in purgantibus, fiſtularis, nigra, cathartica intelligitur: in alijs vero caſia Græcorum, quæ eſt vulgare cinnamomum, caſia lignea, & aromatica officinis dicta: obſtructiones aperit, præſertim hepatis: menſes potenter mouet.

Caſſutha herba eſt amplexi caulis, quæ linum amplectitur, & ſuffocat: ob id vulgo podagra lini dicitur. Linodera Theophraſti videtur multum ſimilis vocato nunc epithymo.

Ceratia, ſeu xyloceratia, vulgo carrubiæ, Latinis ſiliqua, ſunt ſiliquæ edules, ſaporis caſiæ, nigræ, dulces magnitudine fabæ, in quibus ſemen minus, quam caſiæ.

caſia. Ponderis granorum hordei octo. Ob id ſæpe pro hoc pondere ſumitur.

Chamapitys, ſeu abiga, ſeu ainga pro iua.

Cinnamomum adhuc deſideratur. Cinnamomum craſſius vomitorijs medicamentis miſcendum quidam putant, quod vomitorium id ſit: alijs autem tenue. Cinnamomum tenuius, quia melius craſſo, quod darſeni Meſue appellat, in elect. de cinnamomo, & de cydonijs, niſi cum Manardo per darſeni aſpalathum malis intelligere: quod tamen darſiſaban Arabes vocant, licet Auenzoar darſeni cinnamomum nigrum, & odorum valde, & Auerrois 5. colliget canellam ſubtilem, dulcem, & aromaticam. Cinnamomum vulgare duplum compoſitionibus miſcendum ob eius imbecillitatem: vero enim caremus.

Citrulus, ſeu citreolus, eſt cucumeris ſpecies, citrum colore, & forma æmulata.

Colleticum glutinans, vulgo conſolidans.

Conchæ teſta in elect. noſtro paruarum concharum coopercula, aut potius onyx odoratus, blatta Byzantia vulgo dicta.

Corallium rubrum eſt melius albo, & album cæteris: in Pachyno Siciliæ promontorio plurimum creſcit, idque mari extractum, aere mox dureſcit: frig. primo gradu ſic. ſecundo: ſtomachum tota ſua ſubſtantia roborat, non ſumptum modo, ſed appenſa admotum, nauſeam quoque, & vomitum, & hæmorrhagiam ſiſtit. Cor item mire roborat, ſpirituum reſolutionem in febribus prohibet.

Coſtus amarus tantum græcis eſt, Macro cum Serapione, & quibuſdam alijs Arabibus etiam dulcis, hodie ignoratus.

Crocus nobis Arabica voce Zahafaran, parum corrupta ſafran dicitur.

Cubebæ nobis vſu frequentes baccæ ſunt aromaticæ: Serapioni autem oxymyrſines, id eſt ruſci fructus. Auicennæ carpeſia, id eſt. feſtucæ quadam, de quibus in ſimplicibus.

Cydonia præſertim matura, odore valenti calorem aliquem declarant: ſunt tamen frigida humida primo gra.

Cydonium, vel cotoneum acidum ſeu immaturum: dulce maturum: dulcacidum medium: ſic in plerisque fructuum generibus.

Cyminum Carmanum pro Carmenum verti, id eſt, ex Carmania regione Perſidi proxima, ex qua per ſinum Perſicum in Arabiam, & Syriam prompte conuehi poterat, vt ex Aethiopia per mare rubrum. Cyminum autem Carmanum, ſeu ex Carmania regione præfert Meſues: Galenus Aethiopicum. Ne autem putas Carmenum, vt male eſt verſum, ſeſeli eſſe cum quibuſdam, quod adiectiua ſingularis numeri produnt.

DActylos fuluos, ſeu rufos verti, quoties cheiri vocabantur, quod ſuſpicio erat id verbum eſſe corruptum: κιῤῥὸν enim Græci, & πυῤῥὸν vinum, & alia appellant, id eſt, igneum, rufum, pallidum, giluum, claretum vulgo, & pailletũ, & rufum dicitur.

Darſeni, ſeu cinnamomum quidam electum cinnamomum intelligunt. Si vero vtrumque ſimul compoſitio poſtulet tenue, & craſſum miſceant, vt heil, ſeu cardamomum, ſcilicet maius: ſi vtrumque exprimitur, maius & minus eſt miſcendum.

Darſeni in electario aromatico moſchato, & alibi cinnamomum craſſum verti. Manardus eſſe mauult aſpalathum, quem Arabes darſiſaban vocant, præſtantius eſt cinnamomum. Quod ſi cinnamomum, & darſeni ſcriptura poſtulet, vt in elect. de cinnamomo. auge quantitatem, & pro craſſo tenue, ſeu præſtantius miſcere fuerit rectius.

Daucum male corrumpit vulgus in bauciam: eius loco carpere poſſis paſtinacam hortenſem: ſed cum imbecillior ſit, largior inijcienda medicamentis.

Doronicum, radicula eſt aromatica, alba, odorata, etiã priſcis incognita: officinis hodie notiſſima.

ECLegma linctus, loch.

Ηλεκτρον, id eſt ſuccinum, ſeu gutta ſuccina, & ſucculenta, officinis carabe, & cacabre, vulgo gallorum ambra, abſolute dicitur: gummi pini Septentrionalis eſſe, hodie eſt certiſſimum: calidum primo gradu, ſiccum ſecundo: cor & ventriculum roborat Auicenna; ob id cardiacis, & corde trementibus confert, nauſeam, & vomitum ſedat, prauos in ventriculo humores gigni prohibet.

Epuloticum, vel ſynuloticum, cicatricem generans.

Eupatorium eſt agrimonia: quod autem eupatorium vocabant, licet Græcis indictum videatur, tamen ſpecioſa, & ſapore amaro liberandis obſtructionibus idonea fuerit.

FAuſel fructus adſtringens, priſcis incognitus; auellana Inda vulgo dicitur.

Fauſel eſt auellana Indica Serapioni, nuci moſchatæ ſimilis, forma pyramidis, inſipida: eius deſideratæ loco miſcetur ſantalum rubrum, & coriandri recentis dimidium.

Flos roſarum eſt illud crocatum in apiculis mediam roſam implentibus, quibus ſiccatis nonnihil exiguum nigrum, ſeminis ſimile etiam apparet.

Folium abſolute, & folium malabathri hodie parum cognita ſunt: eorum tamen loco mihi non diſplicet prægrande id folium tribus, ceu neruis per longum eius diſcurſantibus firmatum: eſt enim aroma odorum admodum guſtatu, & nare.

Fragmenta precioſa, ſcilicet ſapphyri, hyacinti, ſardinis, granati, ſmaragdi.

GAlanga radix nunc notiſſima, apud Græcos nondum lecta.

Galia, ſeu gallia moſchata, Gallia Sebellina, trochiſcorum nomina ſunt, quibus raro per ſe vtuntur, ſed in alias compoſitiones veniunt. lege in trochiſcis. Gallia ſimpliciter, & ſine addito pro trochiſcis galliæ moſchatæ: cur autem galliæ ſint dicta, in trochiſcis leges.

Gluten alimbach in vnguento baſilico, & aureo pro terebinthina, Glutẽ vero alzana in diachylo ichthyocollam vertimus, id eſt piſcium collam: quanquam ſunt qui viſcum, quo capiuntur aues, ex viſco querno factum malint.

IRis pro lilio cæleſti.

LApidum quinque precioſorum, ſapphyri, hyacinthi, ſardinis, granati, ſmaragdi fragmenta, cor multum iuuare creduntur: ob id cardiacis miſcentur. Vires autem roborandi ſtomachi iaſpide viridi ſi probauit Galenus, potuerunt Arabes horum quinque lapidum vires in cordis affectibus probaſſe, quos ob id poſteritas eſt ſequuta. Sapphyrus Alberto melior ex cæruleo; flauus cæruleus ex purpureo

ſureo puluere aureo interſperſus, ſeu nubibus obſcuris, & ſubrubris : ob id ſubobſcurus eſt melior perſpicuo, Hyacinthus Serapioni optimus eſt ruber : à fulgure, & peſte ſeruare creditur ſi vel ipſe geſtetur, vel quidpiam eo ſignatum. Sardis Alberto ruber, craſſus, tranſparens, paruus : cui ſi candor ceu vnguis miſcetur, ſardonyx dicitur : exhilarare, & ingenium acuere creditur. Granatus eidem eſt ex genere carbunculorum : rubet modo balauſtij, tranſparet, cor exhilarat, triſtitiam pellit. Smaragdus quo virentior, eo melior : exhilarat, libidinem arcet, hemitritaum iuuat, epilepſia reſiſtit. Hi ſingulatim terendi ſunt ſuper lapidem Porphyrium, aqua roſata aut bugloſſi pauca identidem affuſa.

Lepidium pro ſeitarago Indo ſubſtituimus.

Lepra in Meſue videtur accipienda more Græcorum pro cutis vitio, & ſquammoſa ſcabie, vt pſora ingit lepram, & in elect. ſecundo Hamech pſoram lepram, & elephantiam recenſet, quæ eſt Græcis ; quod vulgo lepra.

Leucacantha, id eſt alba ſpina Græcorum, accipienda pro bedegar Arabum, non autem ſpongiolæ in Cynoſrhodo inuenta.

Lignum aloes, ſeu xyloaloe, ſeu ἀγάλλοχον ſit crudum, coctum enim nullarum eſt virium, & inodorum : Arabibus enim id coquere odoris excipiendi gratiâ morem eſſe ſcribit Caſius Felix, aquamque ab his in vſus multos ſeruari. Ob id Meſues ligni aloes crudi mentionem facit frequentem : quod ſi quando crudum non addat, intellige, Lignum aloes crudum in igni diu durat inconſumptum, ob glutinoſam humiditatem, quam coquendo ſupernatantem ſeparant inſtitores. & mox aqua ſundum petit.

Liguſticum Manardo radice ſola viſum, hodie agnoſci cœpit : ſed multo diuerſum ab eo, quod vulgus in eius locum ſubſtituit, licet viribus non differant, vt liguſticum Dioſc. & Smyrnium, quod vulgare leuiſticum legenti patebit.

Lingua auis in confectione teſticulorum vulpis, & alibi Serap. intelligitur lingua paſſerum auicularum ſalaciſſimarum : recentiores ſemen fraxini foliaceum in linguæ ſpeciem figuratum, amarum, intelligunt, cui vim calculos in renibus frangendi etiam tribuunt.

Lingua bouis Græco ſermone bugloſſa vocatur Manardo.

M*Acis Arabum, & macis Græcorum, diuerſas res eſſe in ſimplicibus probauimus, etiam ſi Manardo, & alijs quibuſdam idem cenſetur. Macis nucis moſchatæ cortex medius inter externum craſſum, cortici craſſo, & viridi noſtrarum nucum ſimillimum : & corticem alterum nigrum, durum, cortici quoque ligneo noſtrarum nucum perſimilem, ſub quo eſt ipſa nux moſchata, ne cum multis putes idem eſſe, quod macer ſolijs coloris, & odoris affinitate turpiter hallucinatis, non aduertentibus macis corticem eſſe tenuiſſimum, admodum calidum, nihil aut minimum adſtringentem : macer verò craſſum corticem, calido, & frigido temperatum, admodum adſtringentem. Quæ ſcilicet notæ tanquam fideliſſimæ à Gal. vbique plurimi ſiunt, vt color & odor minimi.*

Maior, id eſt, efficacior, vel pluribus ſimplicibus conſtans Meſue compoſitio dicta, Galeno compoſita vocaretur, vt minor ſimplex, vt diatrion pipereon ſimplex, & compoſitum. Margarita in conchis mytulorum maris interni, ſed paruis. Dos autem eorum omnis in candore, magnitudine, orbe & pondere : integræ item, & perlucidæ perforatis, ruſis, obſcuris ſunt meliores. Cardiacæ putantur à tota ſubſtantia, & ſanguinis prope cor putredinem prohibere, cordis intemperiei calidæ, & hinc nato tremori prodeſſe, quia frigidæ ſiccæ primo gradu : ob id ſebricitantium, & imbecillorum remedijs miſcentur.

Marmacur in diamoruſia marrubium eſt, vel meliſſophyllum, quod marmacur eſſe quidam potius putãt. Cum vero plantæ hæ duæ ſint facultate proximæ Galeno, ſed marrubium frequentius, & efficacius, id accipiendum eſt.

Marmacur in pul. altero ligni aloes, quidam non marrubium, ſed maioranam intelligunt : alij meliſſophyllon, vel cytratum ocymum.

Maſtiche ſit alba, ampla, pura.

Medium granatum, ſeu dulcacidum verti pro muzum, quòd id etiam pro μέσον, id eſt medium putam deprauatum. Nam inter acida, & dulcia tantum, quæ ſimul dulcia ſunt, & acida ſunt media.

Mel aerium, ſeu aëromeli cum multis mannam in Meſ. ſemper appellamus. Mel. tabarſet quidam mel roſcidum intelligunt, ſeu mannam, cuius loco mel album, aut ſaccharum bis coctum poni poteſt. Mel emblicarum in elect. de gemmis, & ligno aloes, eſt mel album, quo velut ſyrupo myrobalani emblicæ conditæ ſeruantur in ſimpl. Meſue, & in conditis ſectione prima. Alijs mel emblicatum myrob. fit ex ipſarum pertritarum vncijs duabus, in aqua communi libris duabus infuſis diebus octo, poſt coctis ad dimidij conſumptionem, colatis panno lineo, & valenter expreſſis : in expreſſo coque mellis boni lib. i. coque ad liquoris conſumptionem. Mel Meſ. album ferè præfertur, vt etiã hodie Lugdunenſib. & Narbonenſib. Gal. non autem flauum probatur, nec alibi ſit mentio, etiam ſiceram Ponticam natura albam nouerit, non ſolam Tyrrhenicam lotione albatam.

Mel paſſulatum, id eſt, in quo bullierit vua paſſa vſque ad liquationem, Manardo videtur in loch de pino : alijs ſapa vuarum paſſarum eſt, vt in conditis diximus. Alijs mel vuatum, id eſt, paſſulatum ſic fit : vuarum paſſarum vnc. quatuor, ex aqua pura lib. vna coquantur ad aquæ conſumptionem, valenter exprimantur. Huic expreſſo adde mellis deſpumati duplum : percoque quantum opus, vaſe vitreo repone : ſic mel myrtatum facere poſſis, vt docet Nicolaus in Diacodio. Mel vuatum id interdum vocamus paſſulatum, quod paſſa ſint præter vuas, pruna, & alia multa, nolui inde mutuari denominationem.

Menta, hortenſis intelligitur, & ea ſiccata : tunc enim valentior, & odoratior.

Μέσον in fructibus præſertim, corruptum opinor in muzum, vt granata muzo pro μέσα, id eſt, media, nec ſcilicet acida, nec dulcia, ſed inter hæc media, ſeu acidodulcia : quãquam ſunt qui dulcia intelligant, Μέσον, quod Arabes muzum corruperunt, medium inter dulce, & acidum, qualia prima in diaprimo requirunt.

Mina, & mina aromatica, & aromatizata, & cum ſpeciebus, eſt ſyrupus, vel conditum ex ſucco cydoniorum : ob id etiam ſæpe dicitur mina cydoniorum, de qua in conditis.

Melo

Melo Indus eſt viridis, oblongus, magnus, batheca vulgo dictus: alÿs anguria, nunc hic frequens.

Myrrha bona inuentu difficilis. Myrrha ſtacte, ſtirax liquidus.

N*Abath, vel anabath in puluere baccarum myrti Serapio videtur intelligere ſorba, vel illis ſimiles fructus facultate, qualia ſunt meſpila.*

Nabeth verti in conditis, & in confectione albaliſſaccharum vulgo candum vocatum. alÿ potum ex ficis, dactylis, & ſaccharo eſſe volunt: alÿ aliud.

O*Eſypus corrupte cum Pauli exemplarib. hyſſop. humida. Oleum balaninum, oleum de ben Meſ. Oleum cicinum, ſeu ricininum, oleum de Kerua. Oleum amygdalinum dulce. Oleum ſeſaminum, ex ſemine ſeſami calidum humid. pr. gr. desÿt parari, quia ſeſamum in Italia olim largiſſimum, hodie deſideratur. Eius loco ſumatur oleum recens amygdalarum dulcium, non rancidarum.*

Oxyacantha eſt berberis.

Oxytriphyllon alleluia in diaphœnico vnguento ſecundo, & viridi.

Ozymum, id eſt, baſilicum quoddam, vulgo caryophyllatum dicitur ab odore, & virtute caryophylli. alterum ab odore citri citratum eſt melliſſophyllum, calidum ſecundo gradu, coctu difficile, ſed aliorum coctionē iuuat, obſtructum hepar aperit: naribus impoſitum, vel ſucco, vel aqua attractum, pituitam purgat cerebrum, vt betonica: cor roborat, & cerebrum. Ozymum autem caryophyllatum baſilicum ſemine flauo, aromatico, cardiaco, calido, folÿs paruis magis quam baſilicum ſemine nigro, & folÿs latioribus præditum quibuſdam videtur.

P*Ectines pro conchis ſuppoſui, quales è Sancto Michaele, & San. Iacobo peregrini afferunt, idonei ad hæmorrhagiam Auic. can. 3. fen 21. Idem poſſunt teſtæ limacum, purpurarum, buccinarum, Manardus in id probat magis ὄνυχας, id eſt vngues odoratos, vulgo blattas Byzantias.*

Penidia vocem nobis incertæ originis cum vulgo retinemus, & alias quaſdam, quod pro his, licet Barbaris, tamen notis, nouas, & obſcuras ſubſtituere non eſt, licet pleraſque appellationes nouas dedimus, quod proprie magis, & rei naturam perfectius exprimentes viderentur: δόσις autem, id eſt, datio, quamuis Græca ſit vox, & vulgo medicorum vſu frequens: quia tamen Græcis in eam ſignificationem, pro medicamenti ſcilicet ſumendi quantitate non vſurpatur, nec Latinis, verbum, dare, malui eius loco ſubſtituere.

Petroſelinum verum ex Macedonia, quia deſideratur, & vulgare hoc eſt imbecillius, dupletur, vel eius loco ponatur oluſatrum. Petroſelini veri loco ſemen oluſatri Manar.

Plantago longa in diaphœnico vnguento, vel maior eſt, vel lanceolata.

Polenta eſt farina hordei recentis torrefacti ſauich Arabibus.

Poma dulcia frig. pr. gr. hum. ſec. ſi odora ſint.

Pyrethrum hyeme legitur, ſeruatur annis quinque: nō ſit foraminulētum, nec dum frangitur, puluerē edat.

R*Aſura eboris frigida ſicca, cardiaca eſt, fœcundas ex ſterilibus mire facit Auicenna.*

S*Accharum Meſue albiſſimum probatur, vtitur & ſaccharo coctione candefacto, aut verius in chryſtalli modum per coctionem per ſe, vel in ſyrupis glaciato. Saccharum autem zuccharum Arabum eſſe alias probauimus. Saccharo autem Meſue, vt Græci veteres raro vtitur, quod tum erat minus frequens: nunc contra ſaccharo, quia gratius, omnia dulcoramus, & ſiccando ſeruamus. Saccharum recens cal. hu. primo gradu vetus ſic. pr.*

Sanguis draco. Serap. & Auic. & ſuccus herba achillÿ dicta Dioſcoridi, Luſitanis huc larga copia deferentibus, eſt ſuccus quarundam arborum.

Santala noſtratia, & ex his elect. trium ſantalorum, ſumpta, & admota, re uera calfaciunt, ne iiſdem refrigerantibus poſtea vtaris. Nam vera ſantala deſiderantur, cum vulgaria ſint cedra etrus. Santala, ſi qualia ſcribuntur ſunt, refrigerant: quæ vero proferunt officinæ, calent. Santala frig. 2. gr. ſic. 1. rubra frigidiora, omnia cardiaca, & aromatica, ſed flatu magis, quia odoratiora.

Sarcoticum, carnem generans, vulgo incarnans.

Sardis, ſeu Sardius lapis, vulgo corneolus d. Man. putatur.

Satyriorum teſticulos duos conditos ſi vir ante coitum ſumpſerit, marem generari, ſi fœcunda eſt mulier, ſcribit ex Raſi Nicolaus Florent. lib. 10. cap. de ſterilitate, vnico vero deuorato, fœtum naſci cum vnico teſte.

Sauic. ἄλφιτα, polenta.

Scammonium in malo cydonio, vel alio ſimiliter grato, & adſtringente coctum (quod Gal. innuit lib. 1. ali.) pomo, virium ſuarum multum impertit, ob idq; imbecillius manet, quale miſcet elect. Indo maiori, vbi pomum abſolute ſcribitur, quod cydonium ſignificat. Græc. μῆλον: vnde oleum μήλινον Gal. paſſim eſt cydoniorum, & emplaſtra μήλινα lib. 2. ca. ph. g. i. rufa, & coloris mali cydonÿ. et διὰ μήλων pro διὰ κυδωνίων, vt in ſi. lib. 6. ſa. tu.

Crudum autem purgatorium magis eſt, vt ſi elect. Indum maius, & diaphœnicon ſcammonium ambo, vel coctum, vel crudum accipiant. Indum eſt purgantius. Si vero in Indo ſcammonium ſit coctum. in diaphœnico crudum (vt Meſ. voluiſſe videtur) diaphœnicum eſt purgantius.

Cum ſcammonium abſolute ſcribitur, vt in hiera Hermetis, in elect. Indo minori, in diaphœnico, ſi valens vis medicamentum, crudum miſce; præſertim cum frigidis, craſſis, adſtringentib. gratis, vis eius obtunditur, vt dactylis in diaphœnico, prunis in diapruno, cydonÿs in cydoniato Lugdunenſi, ſucco roſarum in elect. ſucci roſarum. Neque per hæc adſtringentia, vis eius à longinquis attrahendi prohibetur, quia cum aromatum vapore, & ſubſtantia vis quædam ſcammonÿ purgatrix ad illas perreptat.

Scariola pro ſeriola, ſonchi ſpecies minus ſpinoſa Manardo videtur: aliÿs à ſeride, id eſt, cichorio nomen deprauatum. Vt vt eſt, cum omnia hæc cichorÿ ſint differentiæ viribus affines, vnum pro reliquis capi poteſt.

Schœnuanthos, vel ſchœnanthum, vt chalcuanthos, & chalcanthum (licet duo hæc differant) cuius flos ad nos non affertur, ſed herba palea.

Scolopendrium vulgo ceterach.

Secacul Serapioni, & Auicennæ radices zingiberi ſimiles, condita ex India deferebantur diuerſa ab eryngio, quod tamen eo loco capere malim, vtpote

viribus

viribus cum ſecacul conueniens, quam cum quibuſdam ſigillum beatæ Mariæ, cum alijs ſigillum Salomonis, ſeu polygonati radicem cerebro geniculatã, graueolentem, ſapore cotonei, aut punici, ſubadſtringentem, ſubacrem, cum faſtidioſa quadam amaritudine Dioſc. & Gal. Alijs eſt radix calcitrapæ ſtellaris herba. In tanta opinionum varietate, pro ſecacul Indica radice, radicem eryngij cõditam, quam ſecacul à Saracenis vocari docet Nicolaus Salernitanus in diazingibere: hæc enim etiam ſi non ſit eadem, tamen eadem præſtat. Quæ vero ſiccitas non parua cum eſſentiæ tenuitate eryngio à Gal. tribuitur, hac præparatione facile vincitur. Quin & nonnulli hanc radicem calidam primo gr. humidam ſecundo dicunt, & à multis melle ſolo condita, ab alijs etiam aromatibus ad venerem excitandam ſumitur magno ſucceſſu, etiam ſi veterum nemo huius facultatis in eryngio meminerit.

Seitargum Indum, verti lepidium: alij Iberidem eſſe malunt: ſed hæ viribus parum variant, vt etiam cardamum, & cardamine pro his poni poſſint.

Semen roſarum quibuſdam videtur id lanoſum, quod in fructu eſt rubro oliuæ annulo, qui roſis non collectis ſuccedit: qualis in cynosbato, & cynorhodo cernitur.

Sericum ſit crudum: ſunt enim qui vim eius cardiacã coquendo, aut macerando extrahunt, & ſericum velut exanimatum viribuſque deſtitutum vendunt.

Sericum minutim conciſum cum margaritis, vel alijs tritum, eſt efficacius cum Serap. quam vſtum cum Meſue calidum ſiccum primo gr. corroborat tota ſua ſubſtantia ſ. ſpiritum & ſanguinem purgat, clarumque facit, & facultatem eorum in vnum cogit.

Serum lactis Gal. frt. humidum, quod aquoſa eius ſubſtantia largiſſima nitroſam ſuperat, qua calidum eſt, terget, aluum ſubducit etiam Gal. aqua Meſ. calidum dicitur, ea autem ſi per noctem in aere ſteterit, exhalat eidem. Id vero Meſ. appellat nunc aquam lactis vel ebutyrati, vel non ebutyrati, & à cauſa aliqua concreti: nunc aquam caſei, quæ per formæ, aut fiſcellæ raritates diffluit.

Seſeli ſumptum, & ſuffitum, ſteriles ob vteri intemperiem frigidam humidam etiam cum materia, fœcundas facit: id quòd bruta duce natura facientia nos docuerunt, Serap. Auicenna.

Spaſmus cynicus, id eſt oris tortura.

Spica nardi Inda, Romana vero Celtica. Spica abſolute, ſpica nardi Indica, ſeu aromatica ſignificatur: annos decem ſicco loco ſeruari poſſe affirmant.

Spina alba eſt bedegar, & ſpina Arabica eſt ſucaba: cum vero his caremus, carduus benedictus, aut ſabina, aut ſimilis plantæ aperientes capiendæ.

Spodium Græcorum, & antiſpodium ſolum admouebatur: ebur vero vſtum, quòd ſpodium Arabibus quorundam ſententia eſt, etiam ſumitur, & deuoratur, ac ex radicibus cannarum, myrto, olea, lentiſco vſtis, antiſpodia, id eſt quæ pro ſpodio ponuntur. Græcorum autem ſpodium, id eſt cinerula, quòd in pauimento fornacum ærariarum recidit albicans pompholigi ſimile, ſed grauius, & impurius, intra corpus non recipiendum.

Strobili ſunt nuclei pinei Gal. in ſimpl.

Styrax calamites calamis afferri deſiit: ſiccus tamen affertur. Styrax ſcilicet calamites tanquam perfectior. Styrax ruber vulgo eſt fæx ſtyracis liquidi, hoc eſt myrrhæ ſtactes. Styrax verus lachryma eſt humiditatem non remittens, niſi dum manibus tractatur.

Tamar Indi Κιῤῥοὶ, id eſt quales ſunt ante maturitatem, per quam nigreſcunt; immaturi ergo intelliguntur.

Thymelæa, ſeu coccum gnidium, mezereon. Thymelæa verius eſſe, mezereon, quam chamelæa: & ſemen eius coccum gnidium ex Dioſc. & Meſue collatis deprehendes. Tortella de ſeni, panis bis coctus.

Tragacanthum album frigidis medicamentis miſcendum: rufum ceu vetuſtate calidius, calidis. Illud autem frigidum humidum primo gradu. gummi autem Arabicum frigidum ſiccum.

Tuderi in tryphera Galen. tributa, his borminum eſt, alijs anagallis: Meſ. meus habet eius loco behen album, & rubrum.

Venera in catapotijs de bdellio maioribus Meſ. & Auicennæ, & Serapioni, pectines interpretati ſumus, id eſt, conchas pectinatim ſeriatas, & implexas, quales peregrini plerique è S. Michaele, & locis maritimis pileo circumferunt, conchulas vocat in catap. de bdellio inuentis Meſues.

Zarurin ſucco fructuum, & alibi, eſt meſpili genus, prius in Dioſc. aronia dictum, quod in Italia azarolum dicitur, Gallis ignotus fructus: eius loco meſpilum noſtrum pentacoccum viribus proximum ſumatur.

Zedoaria radix nunc vulgo nota, veteribus vel incognita, vel alio nomine ſcripta.

Zizypha, ſeu ſerica, vulgo iuiubæ Gal. damnantur libro ſecundo Alim. tamen ea paſſa neoterici efficacia in pulmonicis remedijs experiuntur.

Zurumbet quibuſdam eſt Zedoariæ ſpecies, vt in ſimpl. diximus: Serapioni eſt arbor: ſecund. Auic. herba, in elect. de gemmis vtrunque petitur.

IOANNIS MESVÆ GRABADIN,

IDEST COMPENDII SECRETORVM MEDICAMENTORVM,

Liber Secundus.

Quo propria remedia ad ſingularum partium corporis morbos docentur.

SANAT ſolus languores Deus, & de frugalitatis ſolio produxit in largitate ſua medicinam, benedictus, glorioſus,& excelſus creator. Tantum tamen auxiliari non deſinens, curandi doctrinam timentibus eum explicauit. Totus igitur Dei timor præueniat, & principiet opera tua, & fœlicitabit ea: tamen conſidera, ne te amor, aut odium circũueniat, vt declines a recto. Eſt enim excelſus, & glorioſus, qui iudicat. Sunt,& cœli, qui arguunt: elementa, quæ ſæuiunt. Et ſi non aliud, ſupereſt in poſterum cruciatus gehennæ. Inquit Gal. Noli te prauarum ægritudinum onus ſuſcipere, ne mali medici nomen ſubeatis. Per omnia o tu corporum curam gerens, auxiliari ne differas, quia ſemel pereunti nulla deinde ſuffragia proſunt. Ratio clamat ad iudicium, ſi miſericordiã deſeris ſtulte, de large tributis, gaudens, parua negans. Triſtem igitur te cerne habentem irritum donum Dei: & ſi abundanter de ipſius largitate ſuſceperis, ne parcus eſto: per vnũ enim plura, & magna exuberant. Deum in cunctis propone,& præponet te. Honora eum, & honorabit te. Time eum,& ſecurus cuncta experieris. Ne diuertas dum recta potes. Nomẽ enim, & rem habet medici, quem nulla mouent, quẽ conſtantia morum, inceſſus grauitas, & ſermonum onus inſignit. Geſtiunt munera bene quidem ad vitam. Sed melius eſt nomen præclarum cunctis diuitijs. Nimirum exultat, quod experta habet ille multa, quę nunquam tractauit. Ideo experta tria ſint, in quibus cõſiderationẽ feciſti. Triſectũ erit opus hoc quod aggredior. Et primã erit ſectio eius de medicinis ægritudinum particularium, quæ ſunt a capite vſque ad pedes. Secunda de medicinis ęgritudinum vniuerſalium. Tertia de medicinis, quæ ſunt ad ornandum,& decorandum.

Prima igitur ſectio continet quinque particulas.

Particula Prima eſt de medicinis ægritudinum mẽbrorum capitis.
Secunda de medicinis ægritudinum membrorum ſeruientium ſpiritui.
Tertia de medicinis ægritudinum membrorũ nutritionis.
Quarta de medicinis ægritudinum membrorum expulſionis.
Quinta de medicinis ægritudinum iuncturarum.

Secunda ſectio continet quatuor particulas.

Prima eſt de medicinis ad febrem.
Secunda de medicinis apoſtematum.
Tertia de medicinis ſolutionum continuitatis, & ſeparationis continui.
Quarta de venenis.

Tertia ſectio eſt ſumma ſingularis.

Et ſic capis hoc opus in toto, particulas decem, quas per ſummas diſtinguimus, & per capitula cum auxilio,& gratia ſpiritus Dei benedicti,& glorioſi.

PRIMA PARTICVLA ſectionis primæ continet octo ſummas.

Summa prima de medicinis ægritudinũ capillorũ.
Summa ſecunda de medicinis ægritudinum cutis capitis.
Summa tertia de medicinis ægritudinum cerebri.
Summa quarta de medicinis ægritudinũ neruorũ.
Sũma quinta de medicinis ægritudinum oculorũ.
Summa ſexta de medicinis ægritudinum aurium.
Summa ſeptima de medicinis ægritudinum partium naſi.
Summa octaua de medicinis ægritudinum partiũ oris.

Repleta igitur ſpiritus Dei precepta hæc miſericorditer gratia ſua. Et ſecundũ, quã ex terra medicinas ad vſus indigentiam edidit, fæcunditate proferat ſalutem, quoniam ſine ipſo nihil incolume, & ab ipſo ſanatiuum omne.

SVMMA I.

De medicinis ægritudinum capillorum.

De caſu capillorum. Cap. I.

CVra huius ægritudinis ſunt tres res. Prima eſt occupatio circa capitis mũdificationem: ſi eſt materia lędens, & proprie cum eis, quæ dice F mus iam. Secunda eſt regimen cibi, & potus, & aliorũ emendantium malitiã cõplexionis, & generãtium humores laudabiles. Tertia eſt adminiſtratio medicinarum caſum eorũ prohibentium. Et ex eis eſt medicamen Gal. valens ad caſum capillorũ, & initium caluitij. Et modus operationis eſt. Rec. ſucci extremitatum myrti humidæ, & ſucci oliuarum ſylueſtrium, ana vnc. ij. roſarum ſiccarum, vnc. ſemiſſ. abſinthij romani ſicci, dr. ij. bulliant hæc omnia cum aceti lib. ſemiſſ. vſque ad conſumptionem medietatis eius. Deinde cola, & infunde in eo calido ladani vn. ij. & dimitte per dies duos. Deinde tere, & funde ſuper ipſum nũc oleum myrtinum: & alia vice vinum ſtypticum, G donec in ſubſtantia mellis redigatur. Deinde miſce cum eis ramich, dra. ij. capillorum veneris, dr. & ſemiſſ. in puluerem redactis. Vltimo vero aromatiza cum galliæ dr. j. & ſemiſſe, vel ij. Deinde redi ad vnguendum locum, poſtq̃ fricaueris ipſum cum panno aſpero, & poſtquã vnxeris per tres dies, laua, deinde redi ad vnguendum, vſque dum appareat ſanitas. Vnctio alia ex noſtra inuentione prohibens caſum capil. Rec. † corticũ cannæ vſtorum, & corticum auellanarum vſtarum, granorũ myrti, ana dra. iiij. abſinthij, gallarum ana dra. ij. confice poſt triturationem eorum cum oleo myrtino: & vnge expertum eſt. Mehemet filius Zachariæ ad caſum capillorum, & initiũ caluicij, expertum. H Rec. capillorum veneris, foliorum myrti, omnium aſſorum, vt teri poſſint, corticum pini, & olibani, ana pulueriza, & accipe laudani partes ij. myrti partem j. & cum vino veteri, & oleo de ſemine raphani tere, deinde cetera cum eis miſce. Et epithemetur cum eo in nocte, & lauetur in mane cum aqua decoctionis capilli veneris, & ſiclæ, & foliorum myrti, & aſſiduetur medicamen hoc, quoniam ſanat. Aliud eiuſdem. Emblici, & folia myrti, & capillorum veneris, & gallæ coquantur in aqua vſque dum fiat turbida, poſtea cum tantundem olei omphacini coquãtur ad aquæ conſumptionem. Deinde adde oleo, quod remanſit, laudani, drac. xij. maſtiches, dr. E octo, & fac coqui cum vino, deinde tere, donec impinguetur, & miſce cum eis ramich, dr. tres, & liniantur cum eis radices capillorum, eſt .n. mirabile. Dixit Archigenes. Rec. granorum iuniperi, ladani, abſinthij, & capillorum veneris, ana, permiſce omnia cũ vino, & oleo myrtino, & dimitte diebus vj. deinde coque ea vſque ad vini comſumptionẽ: & cola, & vnge caput poſt fricationem eius, deinde laua, ſicut diximus.

Medicam. Gal.

Vel bis.

† forte radicum cannæ vſtarum.

SVMMA II.

De medicinis ægritudinum cutis capitis.

De alopecia. Cap. I.

CVra huius ægritudinis ſunt quatuor res. Prima eſt mundificatio capitis ab humore, ſub cuius malitia eſſe videtur, ſicut dicemus iã. Secunda eſt, vt adæquatio fiat in corpore, & in huiuſmodi occupatione conuertere regimẽ ad ea, quæ laudabilium materierum elementa ſunt, & hoc regimen eſt laudabile in generibus rerũ ſex. Tertia eſt occupari circa id quod factũ eſt de malitia in cute. Quarta eſt ad generationem pilorum auxiliari. De prima dicemus poſt. De ſecunda prætermittimus nunc, quia non eſt huius inquiſitionis: de tertia, & quarta loquemur nunc. Si alopecia de humore fuerit G phlegmatico, fiat linimentum ex inuentione noſtra, quod recipit alchitran, euphorbij, rutæ montanæ, baccarum lauri, ana drac. tres, ſulfuris viui, ellebori albi, ana drachmam vnam, & ſemiſſem; tere, quæ terenda ſunt, & miſce cum oleo laurino, & oleo antiquo quantum oportet, vt habeant mediocritatem inter ſpiſſum, & tenue: & lini cum eo ſuper locum, poſtquam fricaueris eum cum cœpe muris, aut alijs, fricatione acquirente rubedinẽ in loco. Inquit Iudeus. Linimentum ad alopeciam expertum. Rec. euphorbij, ſpumæ maris, fimi columbini, ana dr. j. ellebori albi, ſeminis rutæ montanæ, corticũ auellanarum, & caſtanearum, naſturtij, ſpicæ, caſiæ, ana dr. j. & ſemiſſem, amygdalarum ama H rarum combuſtarum cum corticibus ſuis, drac. j. cum vino cocto, & oleo raphani, aut laurino, aut roſato, fac vnguentum, & caput vnge, & dimitte tota nocte. Deinde lauabis aqua vbi ſiclæ, & fabæ coctæ fuerint, & hoc fiat ſine intermiſſione, donec ſanetur, & hæc omnia fiãt poſtquam fricationem in loco feceris, deinde fricaueris cum cępe muris, aut alijs, aut cępe acuto. Rufus. Confectio epithematis ad alopeciam. Rec. euphorbij, rutæ montanæ, baurach, ſinapis, arthemiſię, ana partes æquales, confice cũ aqua cæpæ ſquillæ, aut cũ aqua cæpæ acutæ, & epithemetur cũ eo poſt fricationẽ rubificãtem. Haly. Cõfectio epithematis ad alopeciã experti. Rec. euphorbij, rutæ montanæ, ana drac. iiij.

Liniment. Iudæi.

Epithema Ruf.

Epithema Haly.

nigellæ

nigellæ combuſtæ, drachmã vnam, ſeminis ar-
mel combuſti, amygdalarum amararum com-
buſtarum cum corticibus ſuis ana drac.iij. cor-
ticũ arboris fici, & foliorum eius, ſpumæ maris
combuſtæ, ana drac.ij. confice cum expreſſione
ſquillæ, & epithimetur cum eo diebus.x. donec
rubeat locus, & veſicetur, deinde epithimetur
ſuper ipſum ariſtolochia rotunda, & laudanũ,
& abſinthium combuſtum, & ſiſimbrium, & ly
cium, ana cum aqua ſolatri. Filius Zachariæ
Epithema ad alopeciam mirabile. Rec. ſpumę
maris, drach.x. burach, ſulfuris, quod non inue
nit ignis, euphorbij, ana drach.ij. gummi rutæ
agreſtis, ſtaphiſagriæ: ana dr.j. cantharidarum,
drac.j. permiſce ea cum fæce olei antiqui: & li-
ni ex eo poſt fricationem cum cæpe acuto, do-
nec locus rubeat: & cum mordicat, & ampullæ
apparuerint, vnge per aliquot dies cum adipe
In choler. alopecia. anatis, aut vrſi, aut cum vnguento de ceruſſa. Si
autẽ alopecia ex humore fuerit cholerico, fiat
linimentum deſcriptione Iudæi, quod recipit,
ſpumæ maris, baurach. amygdalarum amara-
rum cumbuſtarum, corticum auellanarum cõ-
buſtarum, radicis cannæ combuſtæ, ſtercoris
muris, ana cum aceto, & adipe anatis fiat lini-
mentum, poſt fricationem tamen loci cum ſpu
ma maris, & panno aſpero. Vltima debet eſſe
intẽtio occupari ad capillorum generationem,
vt curetur caluicium. Philagrius. Medicamen
faciens naſci capillos vbi oportet, & ſanans cal
uicium. Recip. carnium limaciarum, & ſangui-
ſugarũ, & apum, & veſparum, & ſalis toſti, ana
partes æquales, pone in vaſe vitreato habente
foramina multa in fundo eis ſicut cribratoriũ:
& pone ſub eo vas vitreũ, & manabit poſt diẽ
& diem humiditas, quæ conſeruetur in vaſe. Et
quando oportet, fricetur ſuper caluicium, poſt-
quam fricaueris ipſum vehementer cum pãno
aſpero, aut cum ſpuma maris, & panno aſpero:
Filius Zachariæ, linimentum ſanãs caluicium,
& generans pilos in barba, aut ſupercilijs. Rec.
ceræ, drach. quinque, olei de cheiri drachm. ij.
& ſemiſſem, laudani, drach. viij. euphorbij, gũ-
mi, rutæ agreſtis, cãtharidarum, ana drachmas
tres, ſeminum citrangulorum combuſtorum,
veſparum, ſiue apum, ana drachmas duas, ſtyra
cis liquidæ, myrrhæ, ana drach.ij. & ſemiſſem.
Fiat vnguẽtum: & liniatur ex eo nocte, & laue-
tur in mane, & hoc fiat poſt loci fricationem ve
hementem. Cum autem pili naſci incipiunt,
ſæpe radantur, vt ingroſſentur, & firmi fiant, &
ſpiſſi, & proprie, quando exiles naſcuntur ſicut
lanugines. Aliud eiuſdem, valens ſimiliter. Re
cip. cineris abrotani, drachm. x. ventris cãtha-
ridarum, drachmas duas, laudani, drachm. iiij.
auellanæ combuſtæ, drachmas duas. Terantur
omnia cum oleo veteri, & aromatizentur cum
aliquãtulo galliæ, & vngatur in nocte, & ablua
tur in mille poſt fricationem, & poſtquam de-
ſiccauerit, dimittatur die vno aut ij. deinde ite-
A retur, quoniã ſanat. Aliud valens ſimiliter. Rè-
cip. olei de been drachmam vnam, cantharida
rum quarum abſciſſa ſint capita, & aliæ, drach.
iij. terantur ſufficienter, & miſceãtur cum oleo,
& coquãtur in olla vitreata ſufficienter agitan-
do omni hora cũ ſpatula, & dum cocta fuerint,
deponantur ab igne, & cum modico muſci, aut
ambræ aromatizetur. Eſt enim expertum, &
proprie inunctum poſt fricationem loci, vt di-
ximus.

De furfuribus. Cap. 2.

FVrfura ſi ex frigido fiant humore. Accipe
fel taurinum, vel caprinũ, & baurach æqua
liter, tempera cum ſucco ſiclæ, & oleo irino, &
lini in ſero, & in mane: laua cum aqua decoctio
B nis lupinorum, & fęnu græci aſſi. Si ex calido
fiant humore, confert medicamen illud mirabi
le, myrobalanorum citrinorum aſſorum, dra.x.
cum ſucco ſiclæ, & ſolatri, & aceto diſtempera,
& lini cum eo, deinde laua cum aqua furfuris,
& lupinorum, & myrti.

De ſaphati. Cap. 3.

CVra huius ægritudinis ſunt quatuor res, ſi-
cut diſtinguimus in alopecia. Filiꝰ Zacha
riæ. Confectio epithematis ad ſaphati recentẽ,
quæ accidit in corporibus teneris. Rec. Alchan
ny de mecha, amygdalarum amararum com-
buſtarum cum corticibus ſuis, ſtercoris muris,
venarum chelidoniæ, coriandri ſicci, ſcoriæ ar-
genti, venarum tinctorum, curcumæ, ariſtolo-
C chiæ, corticum granatorum, merdaſengi, ana
partes æquales, confice cum aceto, & oleo roſa
to, & lini poſt fricationem. Gal. dicit ſe curaſſe
multos hoc linimento. Chartas combuſtas te-
re, & diſtempera cum aceto, & lini ſuper locũ,
nos quidem experti ſumus apud neceſſitatem.
Democritus. Linimentum curans ſaphati. Re-
cip. chartarum combuſtarum, calcis lotæ, ar-
genti viui, ana drachmam vnam. Confice cum
aceto, & oleo nucum, & lini cum eo poſt frica-
tionem loci ſufficienter cum panno aſpero. Ale
xander. Linimentum ſanans ſaphati antiquã
in corporibus duris. Recip. bubegi, ſtercoris
muris, capitum granarum combuſtarum, col-
cothar vſti, venarum chelidoniæ, ſalis aduſti,
D gallarum, ſulphuris viui, curcumæ, lithargyrij,
ariſtolochiæ, tubel ęris, ana partem vnam,
chartarum combuſtarũ partes ij. & ſemiſſem
cineris alcherua, ſarcocollæ, ana partem ſemiſ-
ſem argenti viui partem vnam, & ſemiſſem a-
mygdalarum amararum aduſtarũ partes tres.
Confice cum aceto vini, & oleo antiquo, & ad
miniſtra poſt fricationem cum cæpe acuto, aut
ſquilla, expertũ eſt verax, deinde laua cũ aqua
vineę, & foliorum vlmi, & radicum maluarũ.
Aliud de inuentione noſtra. Lithargyrij, cad-
miæ vtriuſque, calcis viuæ, ana vnciã j. charta-
rum combuſtarum, olibani, tartari cõbuſti ana
vnc. ſemiſſ. ſief memithe, gallarum cõbuſtarũ,
ana drac. iiij. argenti viui, drac. vj. aceti, & olei

myrtini quantum ſufficit, coque vſq; dum acetum ſit cõſumptum, deinde argentum viuum, ſic cõterendo cũ eis commiſce, vtere ſicut alia.

SVMMA III.

De medicinis ægritudinum cerebri, & primo de cura ſodæ. Cap. I.

INtentio in curatione huius ægritudinis ſi ſit complexionalis, & non habẽs materiam, eſt alterare, & ſedare tantum. Et ſi eſt cum materia, circa alterũ duorum occupabimur, vel vtrũq; & ſunt, aut abſciſſio cauſæ; aut ſedatio doloris; aut vtrumque. Et ſi eſt a ſolutione continuitatis, alijs, atq; alijs vtemur, ſicut dicemus in ſuis capitulis. Et ſi eſt ab aggregatione omnium, tunc totum genus curæ eſt neceſſarium, ſicut in ſoda, quæ eſt, ſicut v.g. ab apoſtemate. Inquit Haly. Si ſub prauorum fumorum dominio caput poſitum eſt, a ſedãtibus incipere non debemus, & raro ab eis, niſi apud vehementiã doloris. Gal. raro ab abſciſſione cauſæ incipere debemus, niſi ſit ſoda conſanguinea, aut ſimilis acutis: ſed ab eo, quod materiã adaptat, ad abſcindendum. Si enim ſanguinea fuerit, aut humores peccent in ſanguine, a phlebotomia prius incipiemus. Et ſi ſoda vehemens fuerit pulſatiua, a phlebotomia ſimiliter incipiemus. Si autem ab alterius humoris peccato; prius ipſum digeremus, deinde abſcindemus.

Syrupi in materia calida. Digeſtionem itaque faciunt in materia calida ſyrup⁹ acetoſus, & aqua de lupulis, & aqua hordei, & aqua bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris, ſyrupus violatus, & ſyrupus roſatus, ſyrupus nenufaris, & ſimilia. Et in frigida quidem phlegmatica digeſtionem faciunt oxymel ſimplex, & oxymel ſquilliticũ, alhaſce, hyſſopus, & ſpica, & ſimilia. Et ſi fuerit materia aduſta cholerica, digeſtionem eius faciunt, ſyrupus acetoſus, & aqua lupuli, & fumuſterræ, & altaraſacon, & ſimilia. Si autem fuerit melancholica, in digeſtione eius regimen erit duplex. Ex vna ſcilicet parte cum eis, quæ lentificant, & humectant, & habilitant duritiem corporis, & ſiccitatẽ terreſtreitatis eius; & ex alia cũ eis q̃ reſoluũt, & incidunt, & ſubtiliãt reſolutione, & inciſione nõ perducente ad lapideitatem, & proprie cum rebus operantibus cum mediocritate, & tẽperie. Et ſemper ponimus viciſſitudinẽ in hoc duplici regimine, vt cadat æqualiter digeſtio, & maturatio in materiam, & non abſcindatur ſubtile, & remaneat groſſum. Eligimus autem ad digeſtionem materierum, ſiue calidarum, ſiue frigidarum, ex vnctionibus, & epithematibus, & emplaſtris, & embrochationibus, & alijs, quæ congruant, ſicut infra diſtinguemus, & incipiemus experiri ea ſecundum teſtimonium exigẽtiæ cauſæ. Et quidem canon eſt, qñ in ſoda cali

E da ab alterãtib. incipere debemus, ſiue ſint emplaſtra, ſiue vnctiones, vt reprimatur exceſſus eius, & prohibeatur aduentus nociui alterius ad ipſum quãtum poſſibile fuerit, niſi quatuor caſibus. Primus eſt in ſoda calida, quæ fit in febribus, & proprie materialibus. Vſus.n. epithematum frigidorũ repercuſſiuorum multiplicat eam: non.n. permittunt vapores exire. Sed attractio aceti, & aquæ roſatæ, aut violatæ per nares vehementiã eius ſedat. Secundus vero eſt, qñ fit ſoda ꝑꝑ vapores acutos, qui perueniunt ad caput communitate totius corporis, aut mẽbri alicuius, & iam caput recipit eos, & tunc, facere vt fiat eorum diuerſio ad oppoſitum, & diuerſum ex vna parte, & ex alia receptorum reſo

F lutio, ſedat eã. Tertius eſt, quando ſoda fit a nocumento, quod infertur a multitudine materię, & tunc euacuatio eam ſedat. Quartus eſt, qñ ſoda fit a multitudine vaporum exiſtẽtium in capite, & ꝑꝑ cõmunitatem corporis, aut alterius membri; & tunc reſolutiuorum adminiſtratio cum facilitate, & particularium euacuationũ, eam ſedat. Amplius autem canon eſt, quod emplaſtra, & linimenta alterantia non ſunt expolianda ab aliqua trium virtutum. Prima eſt, cõpetentia eius in gradu alterationis. Secũda eſt, vt coadunet virtutem membri, vt non recipiat ſuperfluitates. Tertia eſt, vt cõfert, & membrũ, cui applicatur proprietate ſua. Et incipiemus rememorari de eis primo, quæ caput, & cere-

G brum mundificant. Et incipiemus a mundificãtibus materias calidas, & quæ conferunt ſodæ, & ægritudinibus calidis. Et dico, quod omnis materia ſiue calida ſiue frigida, ſm tres modos recipit diminutionem, aut .n. per euacuationes ſenſibiles, & occultas, aut per diuerſionem eius a parte nobili ad ignobilem, aut per vtrũque. Euacuationes autem occultas natura regulat, euacuationes quoque ſenſibiles eadem ſimiliter, & quandoque per ſe, & quandoque adiuta rebus exterioribus ab operatione artificis: & & hoc ſm duos modos, aut vniuerſaliter, aut particulariter. Voco autem hic vniuerſalẽ purgationem, quæ materiam euacuat, cui accidit a *Purgatio vniuerſalis.*

H cõmunitate totius corporis multiplicatio, aut plurimorum membrorum, aut famoſorum, aut eorum, quæ ſunt minera illius, ſicut hepar ſanguinis, & Kyſtis choleræ, ſtomachus phlegmatis, & ſplen melancholiæ. Et voco particularẽ purgationem, quæ ex parte illius membri, in quo materia exuberat, euacuat ab emunctorijs eius: ſicut quando per palatum, & nares, & aures, & oculos materiæ cerebri purgantur. Et *Purgatio particularis.* quidem canon eſt, particularem vniuerſali præponi non debere niſi in quatuor caſibus. Aut quia materia non multum in quantitate exuberat: quare ſufficit a parte emunctoriorum illius membri abduci, in quo eſt ægritudo. Aut quia membrum dans non eſt forte in dando, nec membrum recipiens aptum in reci

piendo

piendo. Aut quia membrum non recipit a mẽ-
bris communitatẽ eius. Aut quia corpus,& alia
membra non ſunt poſita ſub dominio materiei
facientis ægritudinem in illo membro. Diuer-
ſiones autẽ materiei a parte nobili ad partem
ignobilẽ fieri debere oſtendimus per fricatio-
nes extremitatũ, & compreſſiones, & ligaturas
earum doloroſas,& cum vẽtoſis,& alijs. Reme
dia autem quæ habent intentionem vtriuſque,
ſunt clyſteria,& ſuppoſitoria,& omnia, quæ ſi-
mul ad longinquam diuerſitatem attrahunt,&
euacuant. Et nos de oĩbus loquemur. Et primo
de euacuationib. ab artificio, ſi Deus voluerit.

De ſoda calida. Cap. 2.

SOdæ calidæ medicinas pro cauſa diſtingui
mus. Et ſanguineæ quidẽ phlebotomiã ne-
ceſſariã eſſe dicimus, deinde ſedãtia q̃ dicem⁹.
Cholericæ vero curã aggrediemur, incipientes
a ſimplicioribus, & debilioribus ad maiora, &
Oxyrodinũ commune. fortiora procedemus. Inunctio ad ſodã calidã,
ſiue ſit ſanguinea, ſiue cholerica; ſiue cõplexio-
nalis, ſiue materialis. Oleum roſatum, & acetũ
albũ cum modico aquæ roſatæ diu agitẽtur, &
contundantur, donec impingueſcant. Deinde
infrigidetur ſuper niuẽ, & ex eo caput liniatur.
Eſt enim expertum. Si autem cum ſoda fuerit
inſomnietas, opij parum adde, aut papaueris
ſuccum cum cortice. Inquit Alexãder. Recipe
ex ceroto Galeni circiter vncias duas,& laua il
lud lauationibus pluribus cum ſucco ſolatri, &
ſemperuiuæ,& lactucæ,& endiuiæ, & ſucco cu-
curbitæ,& ſucco vuæ acerbæ,& lini, & ſuperpo
ne folia ſalicis,& miraberis effectũ eius. Lini-
mentum forte ad ſodam calidam pulſatiuam.
Oleum roſatum,& violatum cum pauco aceto,
& agreſtæ ſucco,& modico camphoræ, diu con
tunde, donec pingueſcat: & capiti ſuperpona-
tur, eſt enim efficax. Filius Serapionis. Embro-
cha conferens ſodæ calidæ, violæ, roſæ, folia ne
nufaris, hordeum excorticatum, folia ſalicũ,&
maluarum, in qua coquantur, quæ per cannulã
urceoli capiti ex alto fundatur, ſi catarrhum nõ
timueris. Si autem virtutem habere reſoluendi
volueris, chamęmillam adde. Et ſi ſedatiuam,
& ſomni prouocatiuam quæris, cortices papa-
ueris,& lactucæ adde. Filius Zachariæ. Modus
alius embrochæ conferentis ad ſodam calidã,
cum qua ſunt vigiliæ,& permiſtiones. Recip.
violas ſiccas, hordeum excorticatum, ſemen cu
curbitæ, aut corticem eius, ſemẽ lini, pſyllium,
cortices papaueris, ſemen althæę, ſemen lactu-
cæ, ſemen portulacæ, roſas ſiccas. Decoquantur
in aqua vſque ad conſumptionẽ quartæ ipſius.
Deinde fac embrochationes ſicut diximus, &
ſimiliter ea manus,& pedes,& facies lauentur.
Modus embrochationis alius reſoluens, & ſe-
dans ſodam calidam. Accipe folia maluarum,
aut radicem, aut ſemina earum, aut omnia ſi-
mul,& hordeum excorticatum,& roſas,& vio-
las,& folia ſalicum,& folia cucurbitæ, aut corti

A ces eius, aut ſemina ipſius,& melilotum, de om
nibus ana partem vnam, florum chamomillæ,
quantum de omnibus, coquantur omnia in a-
qua,& fiat embrochatio, ſicut diximus. Epithe
ma ſedans ſodã calidam. Euiſci ſemen,& pſyl-
lium ſeparatim, ſiue coniunctim cum aceto con
quaſſata, ſuper caput poſita valent. Modus em-
plaſtri alius ad idem. Accipe flores chamęmil-
læ, farinam hordei, radices althææ, ſemen lini,
cortices papaueris, violas, nenufar. Tere cũ o-
leo roſaceo,& violaceo, aut fac emplaſtrũ. Dio
ſcorides. Succum extremitatum vitis in primis
cum naſcuntur cum farina hordei diſtempera,
& oleo roſato,& lini ex ea ſuper caput,& exper
tum eſt. Modus emplaſtri aliud ad idem: quod
B reſoluit cum facilitate reſiduum ſodæ calidæ.
Recip. virgæ paſtoris, ſampſuchi, balſamitæ, ſe
minum,& radicum,& foliorum maluarum, &
violarum, & haſce, & hordei mundi, ana partẽ
vnam, roſarum partem vnam,& ſemiſſem, cha
męmillæ partes duas, fiat emplaſtrum cum eis,
vel fiat embrocha cum aqua decoctionis earũ.
Meſue emplaſtrum ſedans ſodam calidam pul
ſatiuam,& hemicraneam calidam. Accipe fari
næ hordei, ſandalorum trium, ſief memithe, ro
ſarum, ſaufel, boli armeni, acaciæ, aloes, ſemi-
nis lactucæ, camphoræ, de ſingulis partes æqua
les, confice cum mucilagine pſyllij, aut cum ſuc
co portulacæ, aut lactucæ, & epithemetur cum
C eo. Gabrielis ſuffumigium valens ad ſodã cali
dam. Accipe ſandalorum citrinorum, ſaufel, ro
ſarum, ana drachmas duas, & ſemiſſem, cam-
phoræ, drachmæ vnius tertiam, ſpicę, drachm.
ſemiſſem, ponãtur in vaſe vitreo ſtricti orificij
cum aqua roſata quantum ſufficit, & obturetur
orificiũ eius, & dimittatur, vt bulliat in cinere
calido, deinde obturetur,& recipiatur fumus e-
ius, eſt enim expertum. Et ſi ex eo ſuper tempo
ra aſpergatur, aut lauetur ex eo facies, confert.
Si autem vigilias patitur, cortices papaueris cũ
eis adde,& proprie eius drachmas tres, & plus
vel minus, ſicut neceſſitas vrget. Aliud ſuffumi
gium eiuſdem, reſoluẽs reſiduum ſodę calidę.
Accipe roſarum, ſandalorum macaziri, ligni a-
D loes, ana drachmas duas, chamęmillæ drach.
quatuor, aquæ roſatæ quãtum ſufficit. Fac ſicut
primum, nobile,& expertũ eſt. Et ſunt, qui po-
nunt chamęmillę pondus omnium. Et ſunt qui
addũt, mellilotum. Caputpurgia fiãt cum oleo
roſarum, & violarum, & nenufarino cũ pauco
camphoræ, aut cũ pauco oleo de ſemine cucur-
bitæ, dictis, aut oleo de ſalice. Aliud filij Zacha
riæ valẽs ad dolorẽ capitis calidũ, & hemicra-
neam calidam,& dolorem auris. Rec. opij, cam
phoræ, ana partes æquales, fiãt collyria ſicut lẽ
tes,& diſſoluatur, vnũ, aut duo oleo violarum,
aut oleo de cucurbitis, & deſtilletur in naſũ, &
aurem, eſt.n. verax. Aliud filij Serapionis va-
lens ad ſodam calidã, ſublime. Rec. ſpodij dra.
duas, opij drach. j. croci, drachmas ſemiſſ. con-

fice cum aqua in modum pilularũ paruarũ, &
adminiſtretur cũ lacte mulieris,aut oleo viola-
rum,aut oleo de ſemine cucurbitę,deinde poſt
horam fac caputpurgium cũ lacte mulieris,aut
aliquo ex oleis. Iudæus, odoratur oleum roſatũ
cum aceto conquaſſatum,& poſitum in vaſe vi
treo,& confert ſodæ calidæ vehementi. Aliud
noſtrum expertum. Rec.amyli,nabeth, ana dr.
ij.opij,drac.iij.ſpodij drac.j. croci drac. ſemiſſ.
fac ſicut proximum. Aliud Aron,expertum,ef
ficax ad ſodam calidam, & hemicraneam, &
dolorem auris. Recipit ſief meinithæ, ſauſel,ſe
minis hyoſcyami,ſeminis lactucæ, roſarum,ſã
dalorum,opij,radicum mandragoræ ana. Fiãt
ex eis ſief. & fricetur ex eo ſuper cutem cum o-
leo roſato, aut violato cum pauco aceto, & de-
ſtilletur in naſum,& aurem, & proprie loci do
loris. Incipiamus ponere euacuatoria conferẽ-
tia ad ſodam calidam,cuius materia eſt chole-
ra citrina. Et incipiamus a leuioribus, ſicut con
ſueuimus,procedentes ad maiora. Purgetur er
go in primis cum aqua fructuum. Recipit pru-
na quatuordecim,tamarindorum vncias duas,
& ſemiſſ.medullę caſiæ fiſtulæ vncias tres,my
robalanorum citrinorum, vnciam vnam,& ſe-
miſſ. propinetur infuſio eorum, poſt ſufficien-
tiam coctionis ipſorum. Aqua fructuum ſecun-
dum modum noſtrum conferens ſodæ choleri
cæ. Rec.abſinthij,roſarum,violarum,ana drac.
v.fumiterræ,drac.vj.capillorum veneris vnc.j.
paſſularum enucleatarum vnc. j. pruna. xl.nu-
mero,iuiubæ,ſebeſten, ana xx. Coquãtur cum
facilitate in aquæ lib.ij.vſque dum veniant ad
lib.j. & proijce in ea illa eadem quæ hic proxi-
me diximus, & propinetur, & ſunt, caſiæ fiſtu-
læ,vnc.iij.tamarindorum,vnc.ij.corticum my-
robalanorum citrinorum, vnc. j. & ſemiſſ. In-
quit Gal. Quando ex aquis fructuum ſoda non
reſoluitur,propinanda eſt infuſio aloes. Et iſte
eſt modus eius. Rec.ſucci endiuiæ,ſucci lupuli,
poſt depurationem ipſorũ vnc. vj. vel alterius
eorum tantum, ſi vtrique haberi non poſſunt,
vel ſucci bugloſſæ domeſticę,aut ſyluestris lib.
j. & proijce ſuper ipſum aloes ſuccotrini boni,
& electi vnc. j. & poue in vaſe vitreo ad ſolem
obturato orificio eius dieb. xxij.& da ex eo om
ni mane ab vnc.j.vſque ad iij.cum modico dra
gagãthi,vt non noceat ano. Modus infuſionis
conferens ſodæ calidæ vehementi,& ſolutione
educit choleram,& confert iuuamentum maxi
mum febribus cholericis. Accipe ſucci endiuię
cocti,& depurati lib. ij. vel aliorum ſuccorum,
quos diximus,& infunde in ipſis,vel altero ip-
ſorum, diaſiracoſt vnc.vj. Et da ex eo in mane
ab vnc.ij.vſq; ad iiij. Apparebit enim cito ſani
tas ſi Deus voluerit. Inquit Hamech. Modus in
fuſionis ſodę calidę diuturnę. Accipe abſinthij
romani vnc.j. fumiterræ drac. viij. paſſularum
enucleatarum, vnc.j.eupatorij drach.v.florum
bugloſſæ domeſticæ,aut ſylueſtris,ana dra. vj.
E cuſcutæ,ſeminis endiuiæ, agarici, ana drac. iij.
Coquantur in lib.iij. aquæ vſque ad lib.j.& ſe-
miſſ. Et infunde in ea confectionis, iam dictæ
Hamech, & proprie primæ deſcriptionis, vnc.
ij. & da ex ea omni mane ab vnc.j.vſq; ad ij. ſa-
nat enim cum virtute Dei glorioſi.

De ſola frigida. Cap. 3.

LOquemur deinceps de ſoda frigida,ſiue ſit
ſine materia, ſiue cum materia, phlegmati
ca,vel melãcholica,ſiue permiſta,ſiue ventoſa.
Et de his omnib. diſtinctim loquemur,ſi Deus
voluerit. Et incipiemus ſicut cõſuetudo nr̃a eſt,
a debilioribus. Calefactorium ad ſodã frigidã,
& ſodam ventoſam. Milium integrũ, cum ſale
quãtũ ipſum,calefiat in latere calido,& implcã
F tur ex eis ſaccelli,& vaporẽt cũ eis locus. Iſaac.
grana lauri,& olibani medium eorũ,terãtur,&
impleantur ex eis ſaccelli,poſtq̃ ibi irrorata fue
rint aceto vini, calefiant in latere calido, ſuper
quem irroratur acetũ, & fiat euaporatio cũ eis.
Democritus. Accipe grana ſinapis integra,&
grana naſturcij, vt ſint partes eorũ æquales, in-
fundãtur modicũ in aceto vini fortis,& implcã
tur ex eis ſaccelli,& calefiãt in latere,& fiat eua
poratio cum eis. Aliud eiuſdẽ,expertum. Pule-
gij,carui,æquis partib. fiat ſicut diximus. Aliud
eiuſdẽ. Oleũ puleginum inũctum expertũ eſt.
Vnctiones fiãt ad ſodam frigidam, ex oleo nar
dino,aut irino,aut laurino, aut de been, aut ali-
quo taliũ. Itẽ ſi fortius facere volueris,conforta
G virtutem eorum cum coſto, & caſtoreo, & eu-
phorbio,& pipere cum aliquo horum,vel om-
nib. Linimẽtum ad dolorem capitis frigidum.
Theriacam, vel mithridatũ cum ſucco mentæ,
miſce,& ſuperpone,expertum eſt. Linimẽtum
aliud expertum a nobis ad antiquos capitis do-
lores: quod adminiſtratur ſuper caput, & fron-
tem. Recip.coſti,myrrhæ,caſtorei,neriden,ana
partes æquales,olei roſ. quãtum ſufficit. Et ſi in
ſomnietatem patitur, partẽ dimidiam opij ad-
de, eſt .n. expertũ. Mahometh filius Zacharię.
Modus linimenti ad ſodam frigidam,& antiq̃,
& hemicraneã, & dolores auris ex frigiditate.
Rec.caſtorei,euphorbij,opij, ſtyracis liquidæ,
piperis,foliorũ rutæ,ſinapis,calamenti,marru-
H bij,ana,fac trochiſcos aur.ij.aut j.& apud neceſ
ſitatẽ diſſolue ex eis cũ oleo nardino, aut coſti-
no,aut modico aceto,& lini ſuper locũ,& diſtil
la ex eo in aures,& nares ex parte doloris,& mi
raberis effectũ eius,ſi Deus voluerit. Gal. Tro-
chiſcus crudus diſſoluatur cum aceto forti, &
oleo roſato,& liniatur ex eo ſuper frontem,& tẽ
pora,& ſedat ſodã difficilẽ, & hemicraneam,&
eſt expertum. Et eodẽ modo trochiſci,de croco
dicti in antidotario. Dioſcorides. Epithema ad
ſodam frigidam,& hemicraneam. Ex cinere,
& aceto fiat permiſtio,& decoq;in olla,& linia
tur ex eo,expertum eſt. Philagrius. Modus lini
menti ad ſodam frigidã,& antiquã,& hemicra
neã difficilẽ. Recipit myrrhæ,opij, omphacij,
ſcam-

ſcammoneę, granorum lauri, ana dra.iiij.croci, dra.iiij.& ſemiſ.ſeminis hyoſcyami, apij, amomi, ana dra.v. Fac trochiſcos cum aceto: & lini, ſicut diximus cum eis ſuper locum. Alexāder. confectio epithematis ad ſodam frigidam diuturnam. Rec.fimi columbini.drach.j. & ſemiſſ. leucopiperis.drac.ij.euphorbij, drach.iij.croci, drach.j.& fæcis olei de croco, drach.j.ſemiſſ. aggregentur omnia cum aceto forti multæ fortitudinis, & fac trochiſcos cum aceto, & ſucco abſinthij, & oleo nardino. Miſce.& lini vbi oportet. Embrochetur caput in ſoda frigida, & ventoſitate groſſa, cum chamæmelo, haſce, ſceha, maluis, folijs lauri, & ſauina, & berēgeſif, & origano, & meliloto, & ſampſucho, & neemen, & hyſſopo ſicca, & ſimilibus ſeparatis, vel coniunctis. Dioſcorides. Expertum eſt ſucco apij calido capite linito reſolui ſodam. Democriti ad diuturnam ſodam medicamen expertum. Recipit caſtorei, radicum fœniculi.algul, ireos, ana drachmam vnam, granorum lauri, drachmas duas, foliorum rutæ, drachmas tres, ceræ, drachmas ſex, olei roſati, vnciam vnam, & ſemiſſem, olei irini, vnciam vnam. Fac vnguentum, & lini ex eo, probatum eſt.

De caputpurgijs conferentibus ſodæ frigidæ. *Cap.4.*

CAputpurgiorum conferentium ſodæ frigidæ narrationem aggrediemur. Dioſcorides dixit, fit caputpurgiū cū aqua ſampſuchi, & reſoluit ſodam frigidam, & hemicraneā. Oribaſius dixit. Oleū de cucumere aſinino eſt caputpurgiū bonū ſodæ frigidæ, & hemicraneæ, & mundificationi cerebri ab humoribus frigidis pinguibus, & aquæ deſcendenti ad oculum, & proprie ſi modicum huius olei diſtilletur in aures, & trahatur ſugendo, deinde poſt horam lauentur nares cū aqua calida. Succus quoq; cucumeris aſinini vehemētius operatur. Galen⁹. Caputpurgiū cōferens ſodæ frigidę, & torturę, & oppilationi colatorij, & defectioni olfact⁹, et impedimēto ipſius. Nigella die ac nocte infundař in aceto, deinde ſicceř, & terař ſubtiliter, & puluis eius naribus approximeř, & trahatur naribus odor eius, ſicut ſugendo, & expertum eſt.

Idem caputpurgium valens ſicut ſuperius, & eſt forte. Recip.nigellæ, drach.ij. ſucci cucumeris aſinini, drachm.j. ſalis ammoniaci, drachmam ſemiſ.miſceantur cum oleo cucumeris aſinini, aut oleo de alchāna, & liniatur ex eo in naribus intus, & ſugatur vehementer odor eius, educit enim de materia contenta in capite ſufficienter, deinde lauentur nares, & caput cum aqua calida. Filius Zachariæ. Confectio caputpurgij ad ſodam frigidam. Recip. caſtorei, euphorbij, ana fiat ex eis ſief cum aqua ſampſuchi, & fricetur ex eo ſuper cutem cum oleo nardino, aut coſtino, & liniatur ex eo in naribus, & ſugatur, & fiat ſicut diximus. Idem. Confectio

A caputpurgij ad ſodam frigidā, & hemicraneā, ægritudines cerebri frigidas, & torturam, & paralyſim. Rec.caſtorei, condiſi, arthanitæ, pulpæ colocynthidos, baurach, euphorbij, gibenech, fellis vaccini ſicci, ana. Fiat ſief. Et fiant caputpurgia cum auricula muris, aut ſucco venarum. Et eſt expertum. Iudæus. Caputpurgium cōferens ſodæ frigidæ, Fellis adib ſicci, aut vaccini, aut caprini, opopanacis, caſtorei, ana partem vnam, croci partem ſemiſſ. fiat ſief: & fricetur ex eo ſuper cutim (alias cotem) cum aqua, & liniantur intus nares, eſt.n.expertum. Archigenes. Caputpurgiū valens ad idem, caſtorei, & ſinapis, opopanacis, opij, croci, aloes, ana. fiant pilulæ, & adminiſtretur, ſicut diximus. Expertum.

B Alexander. Caputpurgiū mirabile ad diuturnū capitis dolorem, & pingues in eo materias, & initium aquæ, & eſt ad epilepſiā expertū. Rec. fufeis, drach.v. ſucci cucumeris aſinini nec nimis recentis, nec nimis antiqui, ſalis ammoniaci, ana drac.ij.terantur diligenter, & miſceantur ſic terendo cum oleo de cucumere aſinino, aut oleo irino, donec fiat ſicut cerotum: & repone in vaſe vitreo, & inunge ex eo intus in naribus, & ſugatur diligenter. Deinde fac ſicut diximus. Idem. Accipe radicum arthanitæ ſiccæ, drach.j.ſemiſſ.ſucci cucumeris aſinini, drac. ij.teratur ſubtiliſſime: & eo per cānellum inſuffletur in nares, deinde ſugat ſicut diximus. Democritus,

C purgatur aliquādo caput per res, quæ commaſticantur, & eſt purgatorium leue. Accipe maſtiches partes ij. piperis partem.j.commaſticentur diu: & ſaliua quę reſoluitur ſemper expuatur: & quandoq; admiſcemus cum maſtiche ſtaphidem agriā, & quandoq; pyrethrum, & quandoq; radices alfeſare, & quandoq; radices capparis. Hæc.n.ſpiſſum humorē, & phlegma groſſum educunt. Caputpurgium de inuentione noſtra, conferens delicatis ad ea quæ diximus. Reci. caſtorei, drac.j.euphorbij, drac. ſemiſ.galliæ muſcatæ, drachmę vnius partes ij. condiſi, drac.vnius partem ſemiſſ. Fiat eorū cōtritio bona, & infunde ſuper ea ſucci arthanitæ quantitatem ſufficientem: & expone ad vmbrā, donec ſiccetur. Deinde tere, & cum ſucco

D venarum, aut cum ſucco ſampſuchi fiant collyria: & adminiſtra ſicut diximus. Gargariſmata etiam materiā cerebri attrahunt: quale eſt gargariſma factū cū oxymelite, ſinapi, aut cum iride, aut cū cortice capparis, cū pyrethro, aut pipere. Paulus. Gargariſma conferens ſodæ frigidæ, & ægritudinibus cerebri phlegmaticis, hiera picra cū oxymelite ſquillitico, cū aqua decoctionis alhaſce, origani, hyſſopi ſiccæ, pyrethri, & ſinapi. Gargariſmus cum eis fiat omni hora. Suffumigium Gabrielis ad ſodā frigidam, & ægritudines cerebri phlegmaticas. Accipe ſampſuchi.vnc.ij. foliorum citri vnc.j. chamæmeli tantundem: ligni aloes, ſpicæ, ana drachm. v. ponantur in vaſe vitreo ſtricti orificij, & coquantur

quantur donec conſumpta ſit quarta pars aquę. Deinde aperiatur orificium vaſis, & recipiatur vapor eius. Aliud eiuſdem, ſed eſt fortius illo, aperiens oppilationem cerebri, & emunctorij. Recip. nigellæ part. ij. foliorum ſampſuchi, origani perſici, haſce, hyſſopi ſiccæ, ſtœchados, ana partem vnam. Fiat ſicut diximus. Odoramentum conferens ſodæ frigidæ. Recip. galliæ muſchatæ aur. iij. ſaduram aur. iij. & ſemiſ. ambræ crudæ aureos duos, muſchi drach. vnam ligni aloes aur. vj. diſſoluatur ambra in modico olei de been. cæteræ autem res præter muſchum terantur ſubtiliter: & conficiantur cum glutino dragaganthi, & poſtquam cōfectę fuerint, malaxentur cum ambra diſſoluta in oleo de been malaxatione multa, vltimo vero muſchus tritus, & diſtemperatus cū aqua roſata miſceatur malaxando cum prædictis: & fiat inde pomum vnum, aut duo, & odoretur: deinde conſeruetur in vaſe vitreo, aut plumbeo, ne virtus ipſius tollatur, hoc eſt odoramentum ſublime. Odoramētum aliud ex caſtorei, & rutæ ſiccæ partibus æqualibus cum glutino dragaganthi, pomum fiat, & odoretur: & ſpecies per ſe odorētur præterquam quod fiat pomum, eſt enim expertum ad ſodam frigidā, & ventoſam. Odoramētum aliud expertum ad frigiditatem cerebri, quod confortat ipſum, & confert ſodæ. Recipe ſtyracis calamitæ electi, vncias duas, ligni aloes vncias tres, ladani, confectionis geanam, ana vncia vna (& in alio, vnciæ vnius partes duas,) ſpicæ drachmas tres, galliæ muſchatæ drachmas octo, maſtiches drachmas quatuor, ambræ crudæ, drachmas. ij. & ſemiſſ. garyophyllorum, macis ana drachmas quatuor, & ſemiſſ.

Odoratum ſublime.

Confice ſic. ſtyracem, ladanū, & maſtichen, cum modico olei de been reſolue, deinde tere in mortario cum piſtillo calido, & proijce ſuper ea puluerē ligni aloes, ſpicæ, galliæ, garyophyllorum, & maſtiches: & miſce cum eis, poſt hæc funde ſuper ea glutini, gummi arabi, aut dragaganthi quantū ſufficit, & miſce conterendo, deinde malaxa cum ambra diſſoluta cū modico olei de been malaxatione multa cōterendo, vltimo vero aromatizetur cum muſchi drac. duabus, & ſemiſſe, & aqua roſata, aut fiant inde poma, & odorentur. Aut fiāt inde trochiſci, & ſuffumigetur cū eis. Et eſt expertum verax, & ſuffumigantur templa, & domus regū. Aliud valens ſimiliter, & eſt bonum. Accipe buchur ſcēdens, & ligni aloes electi, ana partes æquales, muſchi partis vni᷾. xix. fac ex eis poma aut nib: & vtere, bonum eſt, & expertum. Aliud valēs ſimiliter, ſtyracis, ligni aloes, ana drachmā vnā, galliæ muſchatę, drachmas duodecim, ambrę, dra. vij. muſci, dra. duas, & fiat ſicut dixim᷾.

Aliud nobile ſatis conferens ſodę, & epilepſiæ, & præfocationi matricis. Ligni aloes, galliæ muſchatæ, ana drac. xv. ziſenidæ, drach. vij. confice terendo, & fac ex eis poma, aut nib. &

E adminiſtra, aut fac collyria, & ſuppone in matrice. Et ſunt qui addunt buchur ſcenden. drachmas viginti. Inquit Hipp. Aromatica capitis grauedinem faciūt. Et ego quidem dico quod, nō elongatur quin hoc ſit in frequenti vſu eorum: cōuertunt enim vapores ad caput, immo replent illud vaporibus, moderatus vero vſus eorum cerebrum confortat, calfacit, ſed nō fiat adeo frequens, vt perducat ad illud, & quidem canō eſt non debere conferre, apud repletionē, & hoc eſt quod Hip. voluit. Nam poſt mundificationem cōfortat, & calefacit, & reſiduum ſodæ remouet, & ſi ſoda eſt ex malitia cōplexionis frigidæ ſine materia, aut a frigiditate aeris, inuenimus eſſe iuuamēti ſublimis vſum eorū.

F

De ſolutiuis conuenientibus ſodæ frigidæ, & phlegmaticæ. Cap. 5.

SOlutiuorum genera conuenientium ſodæ frigidæ, & phlegmaticæ, deinceps ſcribantur, & primo a debilioribus incipiamus. Ex eis eſt modus pilularum de inuentione Iudæi, mūdificantiū cerebrū, & neruos ab humore phlegmatico, & cōferentium ſodæ frigidæ, & epilepſiæ, & ſpaſmo, & paralyſi: quarū permiſtio hæc eſt. Recip. pulpæ colocynthidos, drachm. xij. ladani puri, drachmas x. dragacanthi, drach. ij. galliæ drach. iiij. ſalis gemmæ, drachm. j. & ſemiſ. cōfice ſic. Dragacanthum, & gallia diſſol-
G uantur in aqua pluuiali. Ladanum vero diſſoluatur in modico olei roſati. Deinde miſceantur omnia, & vltimo conficiantur cum eis colocynthis, et ſal gemma, vltimo puluerizata. Pilulæ autem ad hoc valentes ſunt pilulæ de hiera, & pilulæ de ſpeciebus, & pilulæ ſtomachicæ, quas ſcripſi in antidotario vniuerſalium medicinarū. Mahomet filius Zachariæ. Confectio pilularum habētium virtutem hieræ, & ſunt in nobilitate eius, & vocauit eas cochias: quarum hæc eſt permiſtio. Accipe pulueris hieræ drac. xx. colocynthidos interioris, drachm. vj. & ſemi. (& in alio pro colocynthide trochiſcorum alandahal. drach. viij.) ſcammoneæ antiochenæ coctæ in cydonio, drach. v. ſtœchados, tur-
H bith, ana drach. x. fiant pilulæ, doſis eorum eſt à drach. ij. vſque ad drachm. ij. & ſemiſſ. Gal. pilulæ expertæ ad ſodam frigidam, & mundificāt caput, & ſtomachum ab humore phlegmatico, & putrido, & ſunt pilulæ ſaluę: quarum permiſtio hæc eſt. Recip. aloes boni drachm. x. colocynthidos interioris. drach. iiij. ſcammoneæ coctæ in cydonio, drach. iij. ſtœchados arabici. drachm. v. ſalis gemmæ. drachm. duas, aniſi, abſinthij, ana drach. ij. & ſemiſſ. turbith boni, & electi ſublimis. drach. xij. fiant pilulæ. Et ſit doſis earum. drachm. j. vſque ad ij. Aaron infuſio hieræ ad ſodam antiquam frigidam ex humore groſſo phlegmatico. Recipit hyſſopi ſiccæ, haſce, ſucaha, radicū fęniculi, apij, ana dra. viij.

turbith.

turbith.drac.iiij.(& in alio.drac.v.) aniſi.drac.
ij.& ſemiſſ.ſalis gemmæ drac.ij.paſſularũ enu-
cleatarum, drac.j. Decoquantur in lib.ij. aquæ
vſq; ad lib.j.& coletur. Deinde proijciatur ſup
ipſam hieræ picræ, drach.x. turbith boni, & ſub
limis, drach.iiij. ponatur in vaſe vitreo, & ſuſpẽ
datur in ſole diebus. x. & da huius infuſionis
omni die ab vnc.j.vſq; ad ij. Filius Serapionis.
Infuſio de aloe eſt mũdificans caput, & ſtoma-
chum, & curans ſodam. Rec. myrabolanorum
chebulorum, emblicorum, belliricorum, radi-
cum apij, fœniculi, florũ, ſquinãthi, capitis lilij,
ana drac.x. ſpicæ, maſtiches, calami aromatici,
ana drach.iij. hyſſopi, dauci, ſucaha, bedeguar,
ana drach.v. colocynthidos interioris, drac.ij.
Coquãtur in lib.iiij. aquę vſq; ad lib.j.& proij-
ciatur ſuper ea aloes ſuccotrenſis, vnc.j.& pone
in ſole, ſicut diximus. Et eſt doſis eius ab vnc.j.
vſq; ad ij. cũ draganthi, & maſtiches, ana drac.
ſemiſſ. Idem modus infuſionis hieræ valens ad
idem, & eſt fortior. Rec. radicum apij, fœnicu-
li, ſquinãthi, ana drac.x. calamenti montani, ari
ſtolochiæ rotũdæ, ſucaha, & bedeguar, ana dra
chm.v. myrabolanorum Indorum, drac.vij. epi
thymi cretenſis, drac.v. maſtiches. drac.iij. ſpi-
cæ, drach.ij. caſiæ, ameos, calami aromatici, ana
drac.iiij. agarici, drach.v. ſtœchados, drac.vij.
paſſulæ enucleatę, drac.iij. Coquãtur in lib.vj.
aquæ vſque ad lib.v. & proijciatur ſuper ipſam
hieræ picræ, drach.j. & fiat ſicut diximus, & ſit
doſis eius ab vnc.j.vſq; ad ij. cum olei de cher-
ua, drach. tribus. Alexander. Confectio pilula-
rum valentium ad diuturnam ſodam, & hemi-
craneam, & vertigines, & epilepſiam, & arthre
ticam, & educũt humores à profundo mẽbro-
rum, & ſoluunt ſine moleſtia: quarũ permiſtio
hæc eſt. Recipit aloes boni ſublimis. vnc.i. co-
locynthidos interioris, ſcãmoneæ coctæ in cy-
donio, abſinthij, bdellij, ameos: ana drach. ſe-
miſſ. maſtiches. drach.iiij. aniſi, drac.ij. euphor
bij, drac.iij. cum ſucco cauliũ fac pilulas. Et ſit
doſis, drac.i.vſq; ad ij. Pilulæ noſtræ conferunt
ægritudini capitis, & conferunt ſodæ antiquæ,
& ſolutione educunt humores pingues, & gra-
ues, & cuſtodiunt ſanitatem oculi, & curãt rheu
ma eius: quarum hæc eſt permiſtio. Recip. co-
locynthidos, turbith, ana drachm. iiij. agarici,
drachm.iij. ſtœchados, drach.ij. ſcammoneæ,
drachm.iij. & ſemiſ. ſpicæ, ſquinanthi, xyloca-
ſiæ, xylobalſa. carpobalſami, aſari, roſarum,
violarum, epithymi, abſinthij, cinnamomi, cro
ci. maſtiches, ana drac.j. aloes ſublimis ad pon
dus omnium. Fac pilulas cum ſucco abſinthij.
Pilulæ aliæ noſtrę. Valent ſimiliter ad mundifi
cationẽ ſtomachi, & capitis: & accipiuntur om
ni tempore, & dicuntur pilulæ de maſtiche. Re
cipe aloes, drachm.vij. maſtiches, roſarum, ana
drac.iij. turbith, drach.x. fac inde pilulas, doſis
earum eſt a drac.ij. vſq; ad iiij. Hiera noſtra, cõ
fert ſodæ a phlegmate factę, ſtomachum, & ce-
A rebrum mundificat, hepar, & membra nutritio
nis confortat. Rec. carpobalſami. xylobalſami,
caſiæ, cinnamomi electi, ſpicæ, aſari, maſti-
ches, cubebæ, macis, nucis muſchatæ, ſquinan-
thi, agarici, ana drach.v. croci drachm. iij. aloes
ſuccotrenſis, lib.j. mellis quantum ſufficit Do-
ſis eius eſt a drachmis duabus, vſque ad v.

De ſoda ex aggregatione cholera, & phlegmatis. Cap. 6.

INfuſio conferens dolori capitis, cuius mate-
ria eſt cholera, & phlegma, & ſolutione edu
cit eam. Recip. pruna. lx. fumiterræ, drach. viij.
abſinthij, drachm. iiij. myrobalanorum citrino
rum, chebulorum, & indorum, ana vnc.j. tama-
B rindorum, drachmas xv. agarici, & turbith, ana
drac.ij. & ſemiſ. Coquantur in lib.iiij. aquæ, do
nec redeat ad lib.j. & ſemiſ. Et accipe ex ea,
vnc.viij. & fricetur in ea aloes, turbith, ana vnc.
i. pars ſemiſ. agarici drach.j. dimittatur per to-
tam noctem, deinde coletur, & bibatur. Si au-
tem qui ſumpſerit eam, fuerit debilis, illa tria
non fricentur ea: ſed ſufficit cum ea miſceri pul
pæ caſiæ fiſtulæ, drach.xv. Haly modus infuſio
nis hieræ ad ſodam antiquam, & difficilem he-
micraneam, & febres antiquas. Recip. myroba
lanorum citri drachm.j. indorum, chebulorum
& emblicorum, & belliricorum, ana drach. ij.
& ſemiſſ. cuſcutæ, abſinthij, ana drachm.vj. &
ſemiſ. fumiterræ, drach.j. bedegar, maſtiches,
C ana drach.iij. xylobalſami, carpobalſami, ana
drach.ij. acori, drachm.ij. & ſemiſ. decoquan-
tur in lib.iiij. aquæ vſque ad vnam, & proijce
ſuper eam poſt colationem ipſius, hieræ picræ,
ligni aloes, ana vnciam ſemiſ. & fac ſicut dixi-
mus, & vſque ad dies xij. plus, vel minus vſque
dum appareat ſanitas, & doſis eius eſt ab vnc.j.
vſque ad vnc.ij. efficax, & expertum. Alius mo-
dus infuſionis aloes conferens ſolę permiſtioni
choleræ, & phlegmatis diuturnæ. Recip. myro
balanorum nigrorum, abſinthij, ana drachm.
vj. fumiterræ, bedegar, ana drachm.j. Coquan-
tur in lib.iiij. aquæ vſq; ad lib.j. & cola, & proij-
ce ſuper eam aloes boni, drachm.viij. & pone
D in vaſe vitreo: & fiant ſicut diximus, & da vſq;
ad dies xij. plus vel minus vſq; dum appareat
ſanitas, & doſis eius eſt ab vnc.j. vſque ad ij. effi
cax, & expertum eſt. Rufus, pilularum confe-
ctio conferentium ad ſodam antiquam ex hu-
more groſſo phlegmatico, & cholerico: quarũ
permiſtio eſt. Recip. myrobalanorum citri. &
indorum, abſinthij, ana drach.ij. ſcammoneæ,
drach.ij. & ſemiſſ. & proprie coctæ in cydonio,
trochiſcorum alandahal, drachm.iiij. epithy-
mi, drach.ij. aloes boni, turbith electi, & caſiæ,
ana drachm.vj. ſalis gemmæ. drach.j. & ſemiſ.
& fac pilulas cum ſucco endiuiæ. Doſis earum
a drachm.j. vſque ad ij. Alchindus. Confectio
pilularum conferentium ſodæ aggregationis
choleræ, & phlegmatis, & ſodæ propriæ ſtoma-
chicæ:

chicæ: & conferunt ſtomacho, & mundificant ipſum, & caput a ſuperfluitatibus cholericis, & phlegmaticis; & mundificant ſenſus, & viſcera, & conferunt ſpleni. Quarum hæc eſt permiſtio. Rec. trium myrobalanorum, ana drac. iij. epithymi boni, abſinthij, ana drachmas. ij. & ſemiſ. turbit, harundinis, drachmas xj. agarici, ſcammoneæ, trochiſci alandahal, ana drach. ij. apij, aniſi, ana drachm. j. ſalis gemmæ, drach. ij. nucis muſchatæ, garyophyllorum. ana drac. vnius partes duas, hieræ picrę, drachm. v. maſtiches. drachm. j. & ſemiſſ. confice cum ſucco endiuiæ, & penidiarum, drachm. ij. Doſis earũ eſt a drac. j. vſque ad iij. Oribaſius. Confectio pilularum mundificantium caput a cholera: & phlegmate, & conferentium ſodæ permiſtæ, & mundificantium caput, & ſtomachũ, & inſtrumenta viſus, & attrahunt materias vehemẽter, quarum hæc eſt permiſtio. Recip. carpobalſami recentis, aſari, maſtiches, abſinthij, ſpicæ, ſcãmoneæ, cinnamomi electi, ana drach. ij. croci, drac. j. nucis muſchatæ, drachm. ſemiſ. turbith boni, & electi, drach. iij. & ſemiſſ. aloes, drach. viij. colocynthidos interioris drac. vij. Fac pilulas. doſis earum eſt a drac. j. vſque ad ij. Galen. Confectio pilularum cochiarum cõferentium ſodæ permiſtæ, & mundificantiũ ſtomachũ, & caput, & inſtrumenta viſus. Rec. aloes, ſcammoneæ coctæ in cydonio, colocynthidos interioris albæ, & lenis, maſtiches, abſinthij romani, ana partes æquales. Confice cũ expreſſione ſolatri, aut endiuiæ. Et doſis earum eſt a drac. j. vſque ad. i. & ſemiſſ. Pilulæ aliæ expertæ valentes ſimiliter: mundificant caput, & ſtomachum, & cõfortant ea. Recip. aloes boni, & electi, drach. v. maſtiches, drach. iij. roſæ ſiccæ, drach. j. Doſis earum eſt a drac. ij, vſque ad aur. ij. Aliæ valentes ſimiliter. Accipe aloes. drach. vj. myrobalanorum citrinorum, drac. iiij. maſtiches, drach. iij. roſarum, drach. ij. croci, drach. j.

De ſoda frigida ab humore melancholico. Cap. 7.

SAbor Heben Girges. Cõfectio pilularum Indarum conferentium ſodæ, cuius materia eſt melancholica, difficilis eradicationis, & conferẽtium maniæ, & melancholiæ, & epilepſiæ, & lepræ, & morpheæ nigræ, & vlceribus nigris, quarum hæc eſt permiſtio. Hieræ pictæ, drachmas decem, epithymi, agarici, polypodij, ſtœchados, ana drachm. vij. myrobalanorum, nigrorum, colocynthidos interioris, ana drac. iiij. ellebori nigri, ſalis indi, ana drach. ij. & ſemiſſ. lapidis lazuli, drachm. iij. Fac pilulas. da drac. j. & ſemiſ. vſque ad ij. cum aqua calci, infuſionis epithymi, & paſſularum enucleatarũ, & parum ſalis gemmæ. Sunt enim mirabiles. Sũt etiam ex poſterioribus, qui addiderunt in permiſtione earum, garyophyllorum, aniſi, ſpicæ ana, drachm. j. & ſemiſſem. Decoctio de epithymo conferens ſodæ melancholicæ, & ſpeciebus

E melãcholiæ, & maniæ, & leprę, & morpheæ nigræ, & cancro, & fiſtulæ nigræ. Rec. epithymi, ſtœchados, myrobalanorũ nigrorum ana vnc. j. chebulorum, emblicorũ, belliricorũ, turbith, eupatorij, agarici, ana drach. v. polypodij, ſenæ, ana drach. vj. fumiterrę, florum ſquinanthi, ana drach. iij. corticum ellebori nigri, drach. ij. ſalis gemmę, drach. ij. ſemiſſ. paſſularum enucleatarũ, vnc. j. ſemiſſ. Omnia præter epithymum bulliant in lib. iiij. aquæ vſque ad lib. j. Deinde bulliat epithymum in eo bullitione vna modica. Deinde coletur, & proijciatur in ea hieræ picræ, vnc. j. & fiat ſicut diximus. Doſis eſt ab vnc. j. vſque ad tres. Hamech filius Zezar. Modus infuſionis cõferens ſodæ, cuius materia eſt

F humor aduſtus, aut melãcholia, & eſt ſublimis ad illud, ad maniam, & melancholiam, & epilepſiã, & vertiginem, & leprã, & cancrũ, & ſcabiem, & impetiginẽ. Cuius hæc eſt permiſtio. Recip. myrobalanorum nigrorum, chebulorũ, ana drac. viij. epithymi, reubarbari, ana vnc. j. radicũ bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris, & florum earum, ana drac. iiij. abſinthij, drac. iij. fumiterræ, dra. v. polypodij, agarici, ſtœchados, chamædræos, chamypythios, ana dra. iiij. liquiritiæ, drachmas v. ſenæ, drac. vij. paſſularũ enucleatarum, vnc. j. Bulliant omnia præter epithymum in quinq; libris aquæ vſque ad lib. j. Vltimo vero ponatur epithymũ. Deinde coletur, & proijciantur in ea cõfectionis Hamech ſecũdę,

G vnc. ij. & ponatur in ſole in vaſe vitreo diebus ſex. Et da ex eo ab vnc. j. vſque ad j. & ſemiſ. eſt enim mirabile. Meſui iuhe. Syrupus cõferens ad ea quæ diximus, nobile, & expertum, & cõfert quartanæ, & oppilationi ſplenis, & omni ægritudini, quæ eſt de melancholia. Recip. capillorũ veneris, radicum bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris, & florũ earũ, polypodij, ana vnc. j. epithymi, vnciam vnã, foliorum ſenæ, chamameli. ſtœchados, ana dra. vij. chamædryos, ſquinãthi, ellebori nigri, ana drachm. iij. fumiterræ, drach. vij. eupatorij, drach. iiij. ſucci pomorum dul. drachm. viij. Omnia prę̨ter epithymum, & ſuccum pomorum bulliant in lib. iij. aquæ vſq; ad lib. ij. Deinde bulliat in eo ebullitione vna

H epithymum: & coletur, & cum ſucco pomorũ, & lib. ij. aquæ fiat ſyrupus, doſis eſt a drachmis decem vſque ad xxx. & eſt ſublime. Alexandri pilulæ de lapide armeno: conferunt ſodæ melãcholicæ, & educunt cum facilitate humorẽ melancholicũ, & conferunt ægritudinibus melancholicis, ſicut eſt mania, melancholia, & cancer, & lepra. Recipe hieræ picræ, epithymi, agarici, lapidis armeni loti, & præparati, ana drac. iiij. ſcammoneæ, drachm. v. & proprie coctæ in pomo, garyophyllorum, drachm. j. fac pilulas cum aqua roſata. Doſis, drachm. i. Gal. canon eſt, quod cura huius ſodæ non eſt expoliãda ab vno trium regiminum: & ſimiliter omniũ triũ ægritudinum melancholicarum. Primum eſt

regimen

regimen humectatiuum, & impinguatiuum, præter hoc, quod faciat cadere in oppilationes, & hoc ideo vt lenificetur, & habilitetur corpus humoris, vt recipiat æqualitatem digeſtionis in toto. Et hoc regimen eſt neceſſarium in principio, & in medio, & in fine, & ante, ſecundum regimen, quod dicemus, & poſt, vt non cadat in corpus humoris, vt reſoluatur ſubtile, & remaneat groſſum, & accidat reſiduo ipſius lapideitas. Secundum regimen eſt regimen reſolutiuum faciens reſolutionem cum mediocritate, & proprie eius, quod habilitatũ eſt, vt fiat illud. Et hæc duo regimina oportet, vt ſibi inuicem ſemper ſuccedant: ſecũdũ hoc enim cadet digeſtio æqualiter in materiam, & æqualiter reſoluetur. Tertium regimen eſt regimen euacuatiuum, in quo tria conſiderabilia ſubdentur. Vnum, vt non ſemel, & multam, & ſubitam faciamus euacuationem, ſed per interualla, habẽtem temperiem: vt natura euacuationem, non euacuatio naturam reguler, ſubita enim, & violenta euacuatione vix natura regulariter operatur, ſicut impetus flãmæ, quæ ſubito agit in ſubtile, & prætergreditur groſſum. Opus vero moderati caloris eſt æqualiter in vtranque partem rei elixabilis, & aſſabilis agere. Secundum conſiderabile eſt, vt euacuatiuum ſit commenſuratum, nõ excedens mediocritatem: ſed ſit extenſio eleuationis eius nõ recedens a gradu medicinarũ incolumiũ, quas te ſcire fecimus in libro rectificationum earum. Tertium eſt, vt non expoliẽtur ſolutiua a rebus lenificatiuis, & humectatiuis, hoc eſt.n. quod operationẽ beatificat. Adhuc autem canon eſt vt in hoc triplici regimine cõfortetur cor cũ rebus cordialibus generantibus in eo minerã gaudij: & tu elige eas ex ſimplicibus, & compoſitis, quarum traditio eſt apud te: & cũ adminiſtratione omniũ, quæ ad rem gaudij pertinent, hic eſt.n. theſaurus curæ.

De cura ſodæ a permiſtione choleræ nigræ & phlegmatis. Cap. 8.

IVdæus. Modus pilularum cõferentium ſodæ a phlegmate, & melancholia. Recip. myrobalanorum chebulorum, indorum, belliricorum, ſalis indi, ana drachm. iij. turbith, epithymi, ana vnc. j. & ſemiſſ. ellebori nigri, pulpę colocynthidos, ana drachmas quatuor, hieræ picræ, drachm. x. agarici, drach. vj. ſtœchados drach. iiij. abſinthij, drachm. ij. Doſis earum eſt a drachm. j. vſque ad ij. & ſunt ſublimes. Archigenis cõfectio pilularum ſtomachicarum ſolutione educentium phlegma, & vtranque choleram: & conferunt ſodę ſtomachicæ ab eis, quarum permiſtio eſt hæc. Recip. hieræ picræ, turbith, ana drachm. xij. myrobalanorum citrinorum, chebulorum, Indorum, ana drachm. v. agarici drach. iiij. ſalis gemmæ, ſtœchados, ameos, ana drachm. ij. epithymi, drac. iij. ſcammoneæ, drachm. ij. & ſemiſſ. Fac pilulas cum ſucco ſca-

A riolæ. Da a drachm. j. & ſemiſſ. vſque ad drac. ij. & ſemiſſem. Andromachus. Hiera cõferens ægritudini capitis a phlegmate, & melãcholia, & confert iuuamentũ manifeſtum apoplexiæ, & epilepſiæ, & paralyſi, & torturæ, & mollificationi, & initio aquæ, cuius permiſtio. Rec. aloes, ſucci aſinthij, ana vnc. j. hieræ picræ, vnc. ſemi. turbith, drac. viij. colocynthidos interioris. drac. iiij. ſquillæ aſſatæ, drachm. iij. agarici, ſtœchados, polypodij, & epithymi, ana drachm. ſemiſſ. ellebori nigri, pyrethri, piperis albi, & lõgi, zinziberis, ſquinanthi, chæmædryos, ana drachm. iij. & ſemiſ. cardamomi, macis, nigellæ, ariſtolochiæ, caſtorei, ana drach. iij. euphorbij, drachm. j. & ſemiſſ. croci, petroſelini, cinna-
B momi, ſpicæ, polij, ana drac. iij. abſinthij, drac. iiij. albarum penidiarum, vnc. iiij. mellis deſpumati quantũ ſufficit. Doſis eius eſt a drachmis iij. vſque ad v. cum aqua caſei.

De ſoda ex percuſsione. Cap. 9.

SOda propter percuſſionem. Filius Serapionis. Si ſuper percuſſionem in capite nullũ præterijt tempus, adminiſtramus in principio quæ repellant, & nõ permittant materiam rheumatizantem ad locum recipi, & figi in ipſo, ſicut recte adminiſtrantur frigida ſtyptica cum aquis, & expreſſionib⁹ frigidis, ſicut eſt ramich proprie cũ aqua frigida multæ frigiditatis, & comprime vehementer ſuper locum. Et ex eis
C ſunt roſæ, & ſandali, & fauſel, & ſief memithæ, & acacia, & bolus armenus, & chimolea, & lens non excorticata, & lycium ſingulariter, & coniunctum, quando miſcentur cum aqua ſolatri, aut virgæ paſtoris, aut plantaginis, aut coriãdri humidi, aut cum omnibus, aut cum aqua roſata: & infringendum in niue, aut cum expreſſione portulacæ. Si autem poſt percuſſionem præterijt tempus, & materia iam rheumatizauit, & collecta eſt, medicamen reſolutiuum apponendum eſt, ſicut ex chamæmelo, meliloto, fœnugræco, radice altheæ, & ſimilibus. Si non reſoluitur, curatur ſicut dicemus in tractatu apoſtematum. At vero, & ſi rheumatizauit materia, & adhuc rheumatizat, & partim collecta eſt, &
D partim colligenda, vtraque cura indiget, ſcilicet, & quæ repellat rheumatizandum, & quę reſoluat collectum, & rheumatizatum. Sint ſatis hæc de curis ſodæ, quæ diximus: & ſufficere poſſunt eis, quos Deus excellentiſſimus ſanare voluerit.

De hemicranea. Cap. 10.

HEmicraneã ęgritudo eſt de genere vehementium dolorum, propterea quandoque indiget curatione, quandoque blandimento, & cura eius indiget obſeruatione regiminũ, ſicut in ſoda diximus, quapropter oportet, vt capitula illius canonis hic etiam afferantur, in calida ſcilicet, & frigida. Cura autem blandiens

eſt

eſt cura non vera:& eſt ſtupefacere apud vehementem dolorem ipſius, & pulſationem. Nos autem ſanitatis largitorē poſcimus in primis, de ſui largitate ipſam egenti, & ſperāti annuat qui ſit benedictus. Afferamus autem ad locum hunc ex medicinis ibi memoratis,quas poſſumus habere, communitatem iuuaminum in omnibus ægritudinibus capitis. Et ponimus ex medicinis hic quaſdam, quas quidam proprias hemicraneæ eſſe dixerunt.

De hemicranea calida. Cap. 11.

ET ſi peccatum eſt ex parte ſanguinis,phlebotomiam conferre diximus. Si vero ex parte choleræ,euacuabimus eam, poſtquam digeſſerimus vtramq; partem eius,& hoc cum auxilio medicinarum, quarum proprietas eſt hoc facere. Et ex eis eſt aqua fructuum, & infuſio myrobalanorum, & infuſio aloes in aqua endiuiæ, quam diximus, & alia quorum rememoratio præceſſit, & danda eſt hiera cum ſcammonea. Alexander. Confectio trochiſcorum, quibus fit linimentum ad hemicraneam cholericā vehementem, & pulſatiuam. Recip. aluminis, drachm.xvj.croci,drach.xij. colcothar, drach. x.myrrhæ drachm. iij.omphacij,drachm.ij.calcadis, drac.ij.gummi arabici, drac.iij. Fac trochiſcos cum vino forti, aut aceto. Et cum neceſſe fuerit, ſoluatur vnus cum aceto permiſto, & liniatur ſuper locū doloris, & ſtringatur ſuper ipſum cum ligamine, vt ſedetur pulſatio. Et quandoque apud neceſſitatem ponitur aliquantulum opij. Democritus. Linimentum bonum ad hemicraneam calidam. Recip. ex fæce atramenti ſicca, & diſſolue eam conterendo cum aceto multæ fortitudinis cum octaua parte ipſius opij ægiptyaci, & laboretur multum in cōtritione ipſius, ſicut per diem vnam,& liniatur ex eo ſuper tempora, & ſtringatur ſuper ipſam: eſt enim expertum. Archigenes. Linimentum ad hemicraneam calidam pulſatiuam expertum, & ad ſodam vehementem. Recipe ſucci agreſtæ, myrrhæ, ana partem.j.fæcis encauſtri ſcriptorū partes ij. aluminis iameni, croci, ana partem.j.& quartam. Cōfice terendo cum aceto vini cōtritione multa, & liniatur ex eo ſuper tempora, & ſtringatur ſuper ipſum. Filius Zachariæ. Si ſtomachus eſt cū cauſa,dāda eſt poſt mundificationem infuſio coriādri, & pſyllij cū zuccaro in matutinis,& aſſiducetur illud, quia cōfert ſi Deus voluerit. Idē caputpurgium fiat ex lacte mulieris cum modico camphoræ,& ſi neceſſitas vocat, adde tantum opij, quantum eſt camphora,& deſtilla ex eis in aurem, & naſum quæ ſequitur morbum: deinde ſtilla oleum violatum poſt horam cum lacte mulieris. Ex embrochis alijs ſuper hæc eligenda ad iſtum locū, ea quæ congruant: & quorum proprie præceſſit rememoratio. Et ad hunc locum ex eis aliqua referantur, quæ diximus in ſoda calida.

E

De hemicranea frigida. Cap. 12.

HErmes. Linimentum ad hemicraneā frigidam chronicam. Rec. ſucci rutæ agreſtis, ſucci aſphodeli, ana vnc. iij. caſtorei, euphorbij,pyrethri, ana drac.vj. piperis, ſinapis, ſtaphidis agriæ,calamenti, zinziberis,ana draquatuor,croci,drac.iij. fiant ex eis trochiſci, & cū neceſſitas vrget, ex eis diſſoluatur vnus in aceto multæ fortitudinis, & liniatur ſuper locū, & ſtringatur cū pila,eſt.n.efficax,& eo vtēdum eſt,quando iam omnia non cōtulerint, quoniā eſt forte. Et quandoq; cum lib.j.olei,& vini lib. ſemis,& ceræ, vnc.iij. bulliant omnia vſq; ad vini conſumptionem. Deinde colentur, & fit inde vnguētū mirabile. Democritus. Medicamē magnum cōferens hemicraneę difficili,& chronicæ, quæ difficulter ſeparatur, & non eſt quod conferat ſicut illud. Accipe ex emplaſtro ſinapiſmo circiter libras ij. & commiſce cum oleo ſquillæ, vnc.ſemiſ. coſti, radicum capparis,euphorbij,ana drachmas iij.omnia trita cū aceto, aut vino odorifero quātum ſufficit,aggregabis, & emplaſtra ſuper locū,quoniam eſt vltimum. Hipp. Granorū lauri partem vnā,olibani partem ſemis. Miſce omnia cū aqua poſt ipſorum triturationem,& linias ſuper locum. Oribaſius. Granorum lauri,foliorum rutæ,ana partē vnā; ſinapis partem ſemiſſem,aggregentē cū aqua,et adminiſtrētur. Alexander. Si eſt hemicranea a cōmunitate ſtomachi, vomitus prouocādus eſt cū oxymelite, & pipere, aut oxymelite,& porris,aut oxymelite ex raphano nutrito cū elle boro nigro. Deinde poſt vomitū detur diacydoniō,aut cydonia cū pipere, & zinzibere,propinato tamen ante vomitū per triduū apozemate apij,hyſſopi, & dauci, & ſimilium cum oxymelite. Idem. Caputpurgium, quo frequenter vſus ſum ad hemicraneam difficilem ex humore frigido. Rec. euphorbij, caſtorei.ana.partes æquales. Fiant ex eis ſief, & apud neceſſitatem fricetur cum vno eorum ſuper cutem cū aqua calida,aut oleo coſtino,aut nardino,& deſtilletur ex eo in narem,& aurem,quæ ex parte doloris eſt,deinde balneetur: & cōſequenter adhuc ex medicamine deſtilletur,& hoc viciſſim,cito enim hemicranea ſoluetur, ſi Deus voluerit. Alexāder. Linimentum quo nullum maius ad diuturnam,& difficilem hemicraneam inuenitur. Recip. euphorbij, vitreoli,ana drachm.iiij. myrrhæ puræ, trochiſcorum croci, magnetis, croci, piperis albi,ana drach.iij. tere omnia, & confice cum aceto, ſic conterendo contritione multa vſque dum fiat ſicut mel. Et linies ex eo totum tempus, & dimitte vſq; dum deſiccetur, & iterum ſecūdo, & tertio inunge: deinde lauetur,& ſingulis diebus ſine intermiſſione faciat vſque dum appareat ſanitas, ſi Deus voluerit. Aliud eiuſdem. Olei de ſabina,lib.j.ceræ,vnc. iij.euphorbij. vnc.j. Fiat ex eis vnguentū:& ex

F

G

H

eo

eo mediam partem capitis inunge, & frontis, A antequam lauetur in balneo, deinde lauetur, & fiat hoc ſingulis diebus, quia ſanabitur, ſi Deus voluerit. Galen. Non eſt narcoticorum vſus in vehementia adminiſtrationis ad ægritudines capitis propter paſſibilitatem cerebri. Sed in vehementia neceſſitatis, quando dolor fit vehemens, & amentem reddit, aut ad ſyncopim perducit; conuertimus regimen ad adminiſtrandum ea cum timore, & cautela; poſt fractionem tamen excellentiæ eorum, & melius eſt adminiſtrari in emplaſtris quam in potibus, deinde in caputpurgijs, & tu elige, quæ volueris ex eis quæ diximus.

De ſcotomia, & vertigine. Cap. 13.

CVra huius ægritudinis ſunt.v.res. Prima abſcindit materiam. Secunda conuertit regimen ad membrum mandans, ſi eſt aliquod mandans: & rectificat illud. Tertia conuertit regimen in adminiſtratione cibi, & potus ducentium ad æqualitatem. Quarta confortat cerebrum, & caput totum, vt non recipiat, quod mandatur. Quinta conuertit vapores, & fumos ad oppoſitum, & diuerſum, & illud fit cum frictionibus extremitatum, & contritione doloroſa, & ventoſatione in eis, & ſpatulis; & omni, quod attrahit ad diuerſum: & cum clyſterijs, & ſuppoſitorijs, & ſimilibus.

De ſcotomia, & vertigine a materia calida & ſanguinea. Cap. 14.

SI ſanguis quidem in cauſa fuerit ex abundantia eius in toto corpore, primo de baſilica minuimus, aut de vena media. Et poſtea ſi neceſſitas vrget, cephalicam minuimus, hoc.n. eſt præceptum Hippocratis, & ſi adhuc perſeuerauerit ægritudo, phlebotomabis venam nō pulſatilē, quæ eſt poſt aurem, ex vna parte, vel ambabus, ſi neceſſe fuerit. Scarificatio etiā cartilaginum auriū eſt multum conferēs, & competit ei in hac ſpecie ventoſatio crurum. Si aūt ſanguinis abundātia in capite ſolo apparuerit, de cephalica minuimus ſola, & venis quæ ſunt poſt aurem. Scarificatio etiam auris vtilis eſt: & appoſitio ſāguiſugarum in naribus: & appoſitio ventoſarum in nucha, & ſpatulis, & collo. Et quidem omni ſpeciei eius confert hæmorrhoidū prouocatio, & in mulieribus menſtruorum. Et ſint cibi eorum ſanguinis feruorem extinguentes, & congelati, & acetoſi, & confert eis adminiſtratio pſyllij conquaſſati cum aqua, & zuccharo in matutinis omni die: aut in ſucco coriandri, & confert oleum roſatum, & acetum conquaſſata, & infrigidata in niue, & effuſa ſuper caput: & olfactus eorum, & roſarum, & ſandalorum, & fauſel, & omne regimen extinctiuum.

De ſcotomia, & vertigine cholerica. Cap. 15.

CVratur cum medicinis quas in ſodā calida diximus: & cum decoctione myrobalanorum, & infuſione aloes, & alijs, & cum regimine ciborum extinguentium, & cum vomitu, & cum ſyrupo acetoſo, ſi eſt a ſtomachi communitate, & cum alijs, & cum clyſteribus, & talibus, & conferunt eis hiera, & collyria.

De phlegmatica ſcotomia. Cap. 16.

CVratur ſicut ſoda phlegmatica cum pilulis cochijs, & infuſionib⁹ de hiera, & alijs, & ſi eſt a ſtomacho, cum vomitu cū oxymelite, & pipere, aut cū raphano, aut cum ſinapi, & B cum clyſteribus, & talibus: & cōfert ei hiera logodion iuuamentum manifeſtum: & hiera Archigenis, & Theodoricon, vt hiera Galeni. Albruabam. Confectio de ſtæchade, cuius iuuamētum eſt ſublime ad vertiginem, & cuius materia eſt phlegma, & cholera, cuius permiſtio hæc eſt. Recip. hieræ picræ, drach.x. agarici, epithymi, ana drac. quatuor, myrobalanorum chebulorum, indorum, emblicorum, belliricorum, ſtœchados, ana drach.iij. ſalis indi, drach. ij. Confice cum ſecaniabin, & ſit doſis a drac.ij. vſque ad iij. cum aqua calida in ieiunio.

De vertigine melancholica, aut phlegmatica ventoſa. Cap. 17.

C VErtigo autem melāncholica, aut phlegmatica, curatur ſicut ſoda facta ab illis. Et vertigines quæ ſiūt a permiſtionibus, ſimiliter, & vertiginis quę ſit a vapore fœtido curatio eſt cum adminiſtratione redolentium calidorum; aut frigidorum, ſicut neceſſitas inuitat.

De vigilia, & ſahara. Cap. 18.

SI a materia eſt, curetur qualiſcunq; ſit, ſicut in ſpeciebus ſodæ diximus, & cum emplaſtris, & linimentis, embrochis, & caputpurgijs, & alijs. Dioſcorides. Terantur ſeminum papaueris vnciæ duę, aut ex corticibus, & ſeminibus vnc.j. & infundatur ſuper ipſum aquæ fontium D lib. ſemis deinde poſt horas. vj. aut viij. mulgeatur ex eis aqua, & propinetur in ſero cū zuccharo: & facit ſomnum ſoporis bonū, & quandoque ſemen papaueris, & cortex ponuntur in ſorbitionibus, & conferunt. Haly. Suffumigiū expertum ad ſomnum inducendum. Rec. corticum papaueris recentium anni ſui, drac.xx. tortellarum de fœni, drachm. octo, ſeminis anethi, aniſi, ana drachm.vj. maſti. drach.ij. puluerizētur, & cribellentur per pannum de ſeta cruda: & miſceatur cum eis penidiarum quantum eſt totum. Et ſit doſis eius pueris a, drachm.j. vſque ad ij. iuuenibus vero a drachm.v. vſque ad vij. eſt enim mirabile. Andromachus. Suffumigium ſedans vigilias, & inſomnietatem, & eſt

expertum. Accipe eorticum papaueris recentiũ anni ſui, drac. v. ſeminis lactucæ, anethi, granorum ſolatri, ana drac. ij. opij chirat. j. tere omnia ſicut alcohol. & da ex eo a drac. ij. vſq; ad v. Mahemet. Confectio trochiſcorũ expertorum ad ſahara cum febre, & acuitate, & ſedat alienationem, & febrẽ, & aufert ſitim vehemẽtem. Rec. ſeminis lactucæ, portulacæ, papaueris, ſeminis cucurbitæ, citruli excorticati, ana drach. v. ſucci liquiritiæ, amyli, dragagãthi, opij, ana drac. j. & ſemiſ. Terantur omnia ſicut alcohol: & fac trochiſcos cum mucilagine pſyllij. Et fit doſis eius a drachmis duabus, vſq; ad quatuor, cum aqua frigida: & quando neceſſitas eſt maior, da cum aqua coriandri humidi, aut lactucę, aut citruli, aut cucurbitæ, aut ſimilium. Iudęus. Trochiſci ſimiliter valentes. Rec. hyoſcyami, lactucæ, ſeminis papaueris, ana. fac trochiſcos cum ſucco lactucæ, da drac. j. vel ij. cum aqua frigida. Dioſcorides. Opiũ cum oleo ſuppone, ſomnũ facit: & proprie ſuppoſitũ cum licinio: ſed eſt timoroſum, & ꝓpter hoc oportet præparari ita, quod poſſit extrahi quando vis, antequã noceat, & ſimiliter ex papauere nigro. Democrit⁹. Embrocha cõferens ad ſaharã, & dolorẽ capitis ex eadẽ cauſa. Recipit foliorũ alzahanam, & capitis papaueris, & foliorũ apij, & mẽtę, & ſeminis lactucę, & hyoſcyami, ana partes ęquales, decoq; in aqua vſq; ad cõſumptionẽ tertiæ ipſius, & ex ea fundatur ſuper caput, & embrochetur cũ ea, deinde ligetur caput, & cooperiatur pannis, expertũ eſt. Et ſi ex eiſdem fiat emplaſtrum, confert mirabiliter. Iſaac. Embrocha curans inſomnietatem, & ſaharam a cauſa frigida: Accipe florum chamæmeli, meliloti, anethi, corticũ papaueris, ſeu maluæ, corticũ radicum mãdragoræ, ſampſuchi, ana. Fac ſicut diximus, & embrochetur cũ eo. Si a caliditate, & acuitate fuerit inſomnietas, embrochetur caput cum aqua, vbi papauer, ſemen lactucæ, violæ, roſæ, nenufar, folia ſalicũ, hordeum excorticatũ, hyoſcyami ſemen, & portulacæ cocta fuerint. Emplaſtrum cõferens ſaharæ, folia portulacæ, lactucę, raſura cucurbitæ, lenticula aquę, ſemperuiua aggregetur cũ mucilagine pſyllij, & oleo de mandragora, & infrigidatum capiti ſuperponatur, curat eum, ſi Deus voluerit. Filius Serapionis. Linimentũ cõferens ſaharæ. Recipit trochiſcorum croci, drac. vij. opij, dra. ſemiſ. caſiæ drac. iij. diſſoluantur in oleo mandragoræ, vel roſarum, & fiat linimentum ex eis, quia ſanat, ſi Deus voluerit. Aliud noſtrũ. Accipe ſucci lactucæ, portulacæ, ſemperuiuæ, herbæ hyoſcyami, ſolatri ana partes duas, farinæ fabarum, & hordei, ana partem ſemiſ. opij circiter partẽ ſextã, olei mandragorati, & roſati, ana partes ij. mucilaginis pſyllij partes tres, coquantur omnia ſimul vſq; dum fiant ſicut pulmentũ: & dimittantur infrigidari, & poſtquã caput embrochatũ fuerit, ſuperponatur, expertum eſt. Filius Zacer. Oleũ

E ſomniferum mirabiliter expertum. Recipito pij. drac. decem, ſeminis lactucarum, dra. octo, hyoſcyami, & mandragoræ, ana dra. v. corticũ papaueris, drac. xij. Terantur cõtritione groſſa, & proijce ſuper eam aquæ expreſſionis mãdragoræ, aut coctionis eius, lib. j. aquæ decoctionis capitum papaueris libram vnã, olei ſeſami, lib. j. Coquantur in vaſe duplici vſq; ad cõſumptionẽ ſuccorum, & ex eo frontem, & ſynciput vnge, & ſi ex eo caputpurgiũ feceris, confert, & ſimiliter ſi ex eo in nares inieceris, eſt. n. expertũ. Ex caputpurgijs plura in ſoda dicta ſunt. Et tu ex illis elige ſecundũ, quod exigit diſpoſitio. Et ex eis eſt illud, quod fit cũ oleo mandragoræ, quãdo deſtillatur ex eo in naſum cũ emulſione

F lactis. Et ſimiliter ex oleo nenufarino, & roſato, & violato: & quãdoq; deſtillantur in aurem, & conferunt, & quandoq; additur eis opij ſicut granũ orobi, & quandoq; cũ oleo de papauere; aut de lactuca. Gabriel. Caputpurgium conferens ſaharæ. Rec. opij, croci, corticũ papaueris, caſiæ, ana fiant collyria, & diſſoluantur in oleo roſato: & deſtilletur ex eis in nares, quoniã eſt expertũ. Idem. caputpurgiũ ſi fuerit a cauſa frigida, fiat cũ oleo de croco, & anethi, & chamæmeli: & ſi oportet, cũ modico opij, & croci cum eis. Gabriel. Suffumigiũ cõferens ſaharæ. Recipit roſarum, violarum, foliorũ ſalicũ, ana vnc. j. ſandali macaziri, vnciam ſemiſ. florum nenufaris, drachmas tres, corticum papaueris, dra. vij.

G ponantur in ampulla vitrea, & impleatur deinde aqua roſata: & obturetur orificium eius, deinde bulliat ſuper cinere calido vſq; ad cõſumptionẽ tertię partis ipſius, poſt hoc deobruretur orificiũ vaſis, & patiens inde fumum recipiat: inducit enim ſomnum. Aliud eiuſdem ſatis efficax, florum chamæmeli, florũ anethi, ana vnc. ij. meliloti, drac. viij. corticum mandragoræ, caſiæ, ſquinanthi, ana drachmas iij. corticum papaueris, drachmas octo, ligni aloes boni, dr. ij. & ſemiſ. Fiat ſicut diximus, eſt enim expertũ.

De phreneſi. *Cap.* 19.

H CVra huius ægritudinis ſi iã impreſſit, caſſa eſt: ſi autem adhuc ſit præparamentum, vt imprimat, ſed adhuc non impreſſit, curatur: ſed non apud negligẽtes, & ſtolidos. Et cura ipſius ſunt quinque res. Prima ſubtrahit materiam, & abſcindit eam. Secunda conuertit vaporoſum eius ad diuerſum, & oppoſitum. Tertia conuertit regimen ad confortandũ caput: vt non recipiat, quod ad ipſum trãſmittitur de vaporibus: & extinguat audaciã acuitatis eorũ. Quarta cõuertit regimẽ ad ea, per q̃ poſſit fieri tẽperies, & adęquatio, ex eis quæ dicam. Quinta conuertit regimen ad ſedationem accidentium. Tres autẽ ex eis ſunt principales, & reſpiciunt cauſam, & ſunt de neceſſitate curæ, duæ autem poſteriores præparant, & adiuuãt, & vna ponit regimen

in

in diæta: & alia ſedat accidentia praua. Diſtinguendum autem eſt in his rebus hoc modo. Primam rem complent phlebotomia, vbi neceſſaria fuerit, & medicamen ſolutionis, quando opportunum fuerit: & adminiſtratio clyſteriũ lenium non tranſgredientium lenitatis gradum, vel modicũ tráſgredientiũ, vt nõ fiat incitatio. Secundam rem cõplent frictiones extremitatum, & ligationes compreſſiuę doloroſæ in eis, & effuſiones aquæ calidæ in eis ante frictionẽ, & poſt, & ventoſæ poſitę in tibijs, & brachijs, & ſcarificationes in auribus: & ſanguiſugæ in naribus: & ſternutatoria, & gargariſmata: & prouocatio hæmorrhoidum, & in muliere ſanguinea, menſtruorum. Tertiam rem complent linimẽta, & emplaſtra repercuſſiua conſiderata, ſicut diximus in ſoda, & canone ibi diſtincta. Quartam rem complẽt adminiſtratio potuum, & ciborum ſedantium inflammationem, & aeris puri temperati, & domus exutæ a formis, & luciditate, in qua ſternãtur redolentia frigida, & in qua ſit fragor ramorum redolentium frigidorum, cum tenui murmure fluentia aquarũ frigidarum, & omnis quies, & adminiſtratio gaudij lenis: & ſonitus organorũ tenuis. Quintam rem cõplent adminiſtratio medicinarum ſomniferarũ, & ſedatiuarum, & ſocietas amicorum qui prohibeãt, & vincant agitationẽ eius, & ſint fideles in adminiſtratione eorum, quæ inducuntur ab artifice, & prudenter coerceant permiſtionem ipſius, aut ſaltem mulceant.

De phreneſi ſanguinea. Cap. 20.

IN primis ſi nihil fuerit, quod ꝓhibeat, phlebotometur cephalica: & deinde phlebotoma venam frontis, vel ſanguiſugas applica eis, aut in naribus: & ſi eſt quod prohibeat, ſaltem ex venis frontis, aut narium, ſanguinis fiat extractio. Et ſcito, quod eſt vtilis, & omni ſpeciei phreneſis confert hemorrhoidum prouocatio, ſimiliter aurium ſcarificatio.

De phreneſi cholerica. Cap. 21.

PHreneſis cholerica medicina ſolutiua indiget ſicut eſt aqua fructuũ, & ſyrupus violatus, & roſatus, et diaſiracoſt: & alia q̃ diximus in ſoda. Linimẽta in principio rei vtilia ſunt ex oleo roſ. & aceto cõquaſſatis, & alia q̃ diximus, & emplaſtra, et caputpur. & ſuffumigia, & tu elige ea ĩ c. de ſoda. Et ſi vigilias patiť, affer ad locũ hunc quæ diximus in ſahara: & alienet omnino cibaria groſſa, & aquã frigidam da. Et ſcito, quod in ſanguinea indigeť reſolutione plus; & extinctione minus, & in cholerica, econtra. Hoc etiim ſtudio ſanabitur, ſi Deus voluerit.

De lethargia: & eſt ſerſen frigidum. Cap. 22.

CVra huius ægritudinis ſunt quinque res, quas nominabimus in phreneſi: ſed aliter atque aliter acceptæ, Prima eſt occupari ad ſub

A tractationem materiei cũ clyſteribus fortibus, & acutis, & cũ vomitu, & interdum cũ ventris ſolutione: Secunda eſt cõuertere materiã ad oppoſitũ aut diuerſum, & deriuare de parte in partem: & hoc quidem completur cum frictionibus extremitatum, & cõpreſſione doloroſa in eis facta, & ligaturis fortibus, & effuſione aquæ calidæ in eis: & ventoſatione ſine ſcarificatione, quæ procedat deſcendendo: ſicut verbi gratia incipiendo a nucha, & collo ſubdeſcendendo ad ſpatulas, & brachia, & crura, & eſt res efficax. Cõpletur etiam ſecunda res cũ ſternutatorijs, & gargariſmatibus, & ſcarificatione auriũ, & prouocatione hæmorrhoidũ, & menſtruorũ. Tertia res cõuertit regimen ad hoc, vt repellať
B materia q̃ traſmittitur ad caput, aut reſoluatur tranſmiſſa. Et cõpletur in principio rei cũ medicinis repercuſſiuis; ſicut eſt oleum roſatum, proprie conquaſſatum cum aceto, & completur in proceſſu rei cum repercuſſiuis in parte, & in parte reſolutiuis: ſicut qui recte oleo roſato, & aceto miſceri docuit caſtoreum cõquaſſatum cũ eis, & ſuppoſitum: & adhuc re multũ procedente, cum reſolutiuis tantũ: ſicut loquemur poſt. Quarta res eſt regimen in diæta, & alijs exterioribus, & completur cibis, & potibus conuenientibus, ſicut eſt aqua ciceris, & aqua hordei cum barbis porrorum, & hyſſopo, & ruta, & hydromelite, & allio cum pipere pauco ſi non multum febriat. Et alienetur aqua frigida om-
C nino: & completur etiam locando eos in domo lucida plena imaginibus, in qua ſit ſtrepitus, & tumultus loquentium, & aſtantium vehemens cum inquietatione ægrorum; & prouocando eos ad iram, & iurgia, vt non profundẽtur in ſõnum, exercendo coram eis ſonitus, & ſtrepitus horribiles, & laborioſos. Quinta conuertit regimen ad ſedationem accidentium, quæ ſunt ſubeth, & ſomnus grauis, & ſoda quæ non ſentitur, & obliuio loquendi, & obliuio vrinandi, egerendi, & aliorum, & hanc rem complet adminiſtratio rerum vigilare facientium: & prohibentium ſubeth, & ſedantium ſodam: & remouentium obliuionem: & incitando eos ad loquendum, & vigilandum, & euellendo pilos
D eorum: & incitando eos ad vrinandum, & egerendum: etiam ſi oportet, ad comprimendum veſicam, & pectinem, ad hoc vt vrinẽt. Hoc eſt totum genus curæ eorum: & hoc toto genere ſanabuntur, ſi Deus voluerit. Filius Zachariæ. Clyſtere conferens lethargiæ phlegmaticæ, & obliuion[illegible] & apoplexiæ. Rec. colocynthidos interiori d[illegible] .j. & ſemiſ. cartami. vnc. j. corticũ radicum capparis, ſeminis vrticæ, ana drac. iiij. calamẽti, vnc. j. coquãtur omnia in lib. iij. aquæ vſq; dũ redeat ad li. j. & ſemiſſem, & accipe huius expreſſionis li. ſemiſ. murinabati. vn. j. & cũ oleo fiat clyſtere, & inijciatur. Filius Zachar. Clyſtere cõferẽs lethargiæ melãcholicæ: & eſt illa q̃ rarius aduenit: & ſi accidat, raro eradica-

tur,& apoplexiæ ab eadem cauſa. Rec.epithy-
mi rubei vnc.j.colocynthidos interioris, dra.ij.
polypodij,vnc. ſemiſ.calamenthi Manip.j.co-
quatur ſicut ſuperius,& fiat clyſtere cũ oleo cha
mçmeli.Gal.Clyſtere efficax, & ſublime ad li-
thargiã,& apoplexiã,& paralyſim. Rec.artha-
nitæ,& colocynthidos interioris, ana drac.j. &
ſemiſ.carthami vnc.j.cẽtaureæ minoris vnc.ſe-
miſ.ellebori albi,dra.j.& ſemiſ.haſce drac.viij.
coquãtur omnia ſicut diximus, & clyſterizetur
cũ eo. Aliud noſtrum,colocynthidos,drac.ij.cẽ
taureæ,vnc.ſemiſ.carthami,polypodij, ana vn.
j.hyſſopi,haſce,radi.maluæ,ana Manip.j. mel-
lis vnc.iij.vel iiij.ſalis maſſæ vnc.ſemiſ.ſalgem
mæ drac.quatuor.fiat ſicut diximus. Eſt.n.vtile
ſi Deus voluerit. Vomitus quoq; prouocandus
eſt cum ſinapi,& cum oxymelite, aut cũ rapha
no,& cũ oxymelite,& oleo,et ſale,et aqua chry
ſolachanæ,aut ficlç:aut cum decoctione alfere-
ireng,aut ſimilium. Alexander. Si ventris ſolu
tio neceſſaria fuerit propter plenitudinẽ,& ex-
hiberi illã fuerit poſſibile,da caſtorei, drachmę
vnius,tertias duas,& ſcãmoneæ coctę prępara-
tæ,vnciæ vnius,ſextam, plus,vel minus ſicut o-
portere videbis, & cũ hydromelite dabis. Sed
melior omni euacuatione eſt clyſtere. Sternuta
toria, & gargariſmata in capit. de ſoda frigida
eligantur,& embrochæ ſimiliter, & caputpur-
gia odoramẽta, ſed ex odorabilibus ĩ hac parte
eſt neemen,& haſce: & proprie in proceſſu rei,
& caſtoreum, calamentum, & ruta, & fumus
pilorum ignitorum cum caſtoreo ; quoniam
excitat eum,aut capillorum infirmi, quos prius
euulſiſti euulſione doloroſa. Democritus, ſina
piſm⁹ cõgruit lethargiæ, cuius difficilis eſt reſo
lutio. Sinapiſmus quidem eſt dictus in repoſito
rio medicinarum vniuerſaliũ. Archigenes. Ace
tum ſquilliticũ cõquaſſatum, cũ oleo roſato in
quo diruptum ſit caſtoreũ,confert luhargiæ, &
euigilare facit: & quandoq; pro oleo roſato per
mutatio fit ad oleum irinũ,aut oleũ de narciſſo:
& quandoq; permiſcentur cũ eis, capilli homi-
nis aduſti cũ aceto:& eſt mirabile. Alexander,
Capilli hominis aduſti, & triti multũ cũ aceto
vſq; dũ fiat totũ ſicut vnguentũ, ſunt medicina
mirabilis ad lethargiã,& ſubeth: excitat.n.cito
a sõni profunditate: & quãdoq; miſcetur eis ca
ſtoreum. Alexander. Vapores a capite optime
expelluntur,ſi in principio lethargię,& ſubeth,
ex oleo, & aceto conquaſſatis diu caput linia-
tur. Sed poſtquam circunteneri incipiunt, ad-
miſceri oportet caſtoreum, aut fœniculum, al-
gul, aut pulegium, aut calamentum, aut ha-
ſce, & ſimilia, aut neemen, & calamentum,
aut omnia,aut ſingula. Emplaſtrum ex arte no
ſtra,cõferens lethargię, & ſubeth,& vigilare fa
ciens. Recipit pyrethri,ſinapis,ſquillę ana vnc.
j.caſtorei,euphorbij, ana vncias quinq;. Miſce
omnia cum ſucco aſphodeli, & ſucco ſampſu-
chi: & epithemetur ex eis puppis cerebri. An-

E dromachus. Accipe ſquillam, & tere, & calidã
ſuper locum quantũ ex ea oportet, puppi capi-
tis applica, poſtquã cum oleo roſato, & aceto,
& caſtoreo conquaſſatis locum ipunxeris. Ar-
chigenes. Linimentum reſoluens lethargiam,
& ſubeth. Accipe olei de been,olei nardini, &
coſtini,ana partem vnã, caſtorei quartam par-
tis vnius: euphorbij,tantundem: & pyrethri ſi-
militer,ſquillæ partem vnam, & ſemiſſem, fiat
ex omnibus linimẽtum, & epithemetur cũ eo.
Galenus. Si diuturna efficitur paſſio,caſtoreũ a
granis tribus,vſq; ad quinque, cum oxymelite
bibere dandum eſt, ſatis a me expertum. Et ſi-
militer theriaca data,& mithridatum, confert,
aut diamuſchus,& ſimilia. Philagrius. Stimulã
F tia corpus ſunt de genere materiam diuertere
facientium, & operantur pluſquam frictio ex-
tremitatum,& compreſſio doloroſa,& ſunt pro
prie quando linimenta, & confrictiones fiunt
cum rebus acutis, ſicut eſt acetum ſquilliticum
proprie, & ſquilla, & ſinapis cum aceto,& vrti-
ca,& ſemen eius,& pyrethrum,& ſemen alme
zereon, & folia eius. Ex iſtis enim cum frican-
tur extrema, materia ad diuerſum trahitur, &
ſubeth impeditur,vt nõ profundetur in ipſum:
ſi glorioſus Deus voluerit.

De diminutione memoriæ. Cap. 23.

IN. primis mundificatio fiat capitis, & corpo
ris totius ſi eſt a materia phlegmatica : poſt-
G quam digeſſeris eam. Et euacuatio in princi-
pio rei cum medicinis operantibus cum facili-
tate,ſicut eſt hiera cõfortata cũ pulpa colocyn-
thidos,& caſtoreo, & alijs, quæ nominauimus
in ſoda:& gradatim procedemus ad maiora, ſi-
cut ſunt hieræ magnæ, Theodoricon, & nuces
muſchatæ, & alia, quæ diximus: & collige ex
eis emplaſtra, & caputpurgia, & alia. Et affe-
ras etiam ad hãc partem quę diximus in lethar
gia. Mahemet Araſi. Linimentum cõferens le-
thargiæ,& obliuioni, & cõgelationi. Reci, olei
ſambucini, vnc.j. olei de been,vncias duas, eu-
phorbij,vnc.j.caſtorei drac.ſemiſ.fiat linimen-
tum,& vngatur cum eis locus memoriæ: quo-
niam confert. Filius Zezar. Zinziber cõditum
H reparat memoriam, & proprie ſumptum quo-
libet mane: & quandoque confortatur cum oli
bano,& pipere, & eſt efficacius, & quandoque
confortatur cum anacardis, & proprie ſi admi-
ſtæ ſint zinziberis cõditi vnc.iij.mellis anacar-
di,vnc.j.& ſemis, & ſit doſis. vnc.j. Filius Gir-
ges. medicamen eiuſdem reparatiuũ memorię,
& cõſeruatiuũ eius. Accipe acori(in alio hueg)
nutriti lib.ſemiſſ.piperis longi, vnc.j.partes.ij.
cymini.vnc.v. miſceãtur omnia ſimul,& admi
niſtretur, & ſit doſis eius a drach.duabus, vſq;
ad quinque. Haly. Medicamen expertum con-
ſeruans memoriam, & conferens ſenibus. Reci
pit mellis anacardi partes duas:olibani, cyperi
acori, ana partes ij. piperis,macropiperis, ana
partem

partem vnam, chebulorum indorum, ana partes duas, cymini partes.iij.mellis quantum ſufficit. Doſis eius eſt drac.ij. Medicamen noſtrum expertum, ad deſtructionẽ memoriæ, reparans, & conſeruans eam. Rec. mellis, myrobalanorũ chebulorum lib.j. piperis longi vn.iij.& ſemiſſem, teratur piper, & miſceatur cũ melle, & chebulis: & aromatizetur cũ gallæ muſchatæ, vnc. tribus, muſchi boni dra. ſemiſ, & ſumatur ex eo omni mane in ieiunio a drachmis tribus, vſque ad v. eſt enim nobile expertũ. Et quandocunq; miſcuimus cum eis olibani maſculi vnc.j.& eſt bonum. Et quandoque datur prædictum medicamen ſine olibano, poſtquam deglutiuerit ex olibano cicera tria, & eſt melius, & proprie ſumptum cum aqua hyſſopi, & olibani, aut vino p miſto. Filius Zachariæ. Confectio anacardina bona, cõferens obliuioni, & caniciei ante horã, & morpheæ, & baaras. Rec. myrobalanorũ indorum, emblicorum, belliricorum, ana vnc.iij. piperis, macropiperis, olibani, zinziberis, hyſſopi ſiccæ, acori, ſpicæ, cyperi (& in alijs pro acoro hueg) ana vnc. v. mellis anacardi, vncias ſex, mellis quantum ſufficit. Doſis, a drachma vna, vſque ad duas, expertum verax. Confectio anacardina, quam diximus in antidotario, excellẽs eſt in confortatione ſenſuum, & memoriæ, & facit eam recuperare deperditam.

De melancholia, & mania. *Cap.* 24.

DIximus in ſoda intentionem Galeni in curatione ęgritudinum melancholicarum, eſſe in tribus rebus. Prima res eſt, regimen circa adæquationẽ curæ eius, & digeſtionem ipſius. Secunda res eſt ſolicitudo circa euacuationem eius. Tertia res eſt, regimen cõfortatiuum cordis complectens omne regimen dilatãs animam, & faciens in ea mineram gaudij. Primã autem rem, duo tangunt regimina. Primum regimen, eſt regimen humectatiuum, & impinguatiuum, quod in tota curæ protelatione extendendum eſt: pręterquam, quod faciat cadere in oppilationes, & completur hoc regimẽ cũ balneis, & embrochis humectantibus ante cibum: & effuſione aquæ calidæ ſuper caput: & humectatione aeris habitaculi eius: & frictionibus, & vnctionibus tenerũ facientibus corpus: & cum cibis, & potibus humectatiuis humores laudabiles generantibus: & omni quod impinguat, & humectat ex cibis, & potibus, & medicinis; & quiete, & ſomno. Et ſit ſtudium in omnibus his ſupra ſtudium ſecundi regiminis, quod nunc narro. Secundum regimen eſt regimen reſolutiuum faciens reſolutionem cum mediocritate, & proprie eius, quod habilitatum eſt ex pręcedenti regimine, vt fiat illud. Et hęc duo regimina oportet, quod ſibi inuicẽ ſemper ſuccedãt, vt cadat digeſtio æqualiter in materiã, quoniam eſt cura vera. Secundam rem complent tria conſiderabilia in euacuatione materiæ at-

A denda. Primum eſt, vt nõ ſemel, & laborioſam, & ſubitam faciamus euacuationem: ſed per interualla, habentem temperiem, vt natura euacuatiuum reguleт, nõ euacuatiuum naturã, hoc enim eſt præceptũ Hippocratis, ſubita enim, & violenta euacuatio vix a natura regulatᷓ, & eius operatio eſt ſicut impetus flãmæ, quæ ſubito in ſubtile agit, & debile, & prætergreditur groſsũ, opus vero moderati caloris eſt ęqualiter in vtraque parte elixabilis, ſeu aſſabilis agere. Secundum cõſiderabile eſt, vt euacuatiuum ſit commenſuratum, nõ excedens mediocritatem: ſed ſit extenſio euacuationis eius nõ recedẽs, aut modicũ recedens a gradu medicinarũ incolumiũ, quas te ſcire fecimus. Tertiũ eſt, vt nõ expoliẽ-

B tur ſolutiua a rebus lenificatiuis, & humectantibus. Hoc.n.eſt, quod operationem beatificat. Amplius aũt rei huius ſecũdæ regimen pficitur cũ adminiſtratione phlebotomię, & ſubtractione ſanguinis vbi oportet, & medicinæ euacuatiuæ, & enematũ, & collyriorũ cõuenientium primo leniũ, deinde acrium: & interdũ vomitus, quãdo proprie paſſio eſt ſtomachica, aut in ſtomacho fuerit aliquid, quod ad ęgritudinem addat: aut cũ cibus fuerit corruptus in ſtomachis eorum. Tertiã rem cõplet adminiſtratio rerum ſm omne genus generantium eis gaudium, & lætitiam, ſiue cibalium, ſiue medicinalium, ſeu potabiliũ: & adhuc ex rebus, quæ audiuntur, &

C videntur, & odorantur, & quocumq; modo ſentiri poſſunt: & adminiſtratione aeris temperati, & aſpectu formarum multi decoris, & ornatus, & negotiatione iucunda, & blãdimentis, & ſuggeſtionibus, & promiſſionibus rerum, de quibus dolent deperditis, & aſpectu ludorum diſtrahentium intentionem eorum a re de qua dolent, & omne, quod ad rem gaudij pertinet.

Cura maniæ, & melancholiæ ſanguineæ. *Cap.* 25.

SI ſanguis exuberat in toto, & venæ plenæ ſunt; euacua ex vena nigra, & poſt iſtam ex baſilica: & hoc in melancholia. In mania vero,

D fac e contra, ſcilicet incipe a baſilica; poſt ipſam, ſi oportet, ex vena nigra; & poſt ipſas phlebotoma de ſaphenis: & ſi adhuc oportet, fac ex vena quæ currit ad pollicem pedis; ſi videris in ea plenitudinem, & maxime in occultatione menſtruorum: trahit enim ea phlebotomia hæc, & ſi adhuc hæc non contulerint, ex vena frontis facies, aut ſanguiſugas in ea, & naribus applicabis, quoniam omni permiſtioni cõfert, & eſt adminiſtranda in hac ægritudine ſemper phlebotomia larga: vt nõ egrediatur ſubtile, & remaneat groſſum. Et ſi ſanguinis peccatum in capite ſolo fuerit, phlebotoma ex cephalica: & cõſidera q̃ duarum partium capitis ſit grauior: & tunc ex eadem cephalica phlebotoma. Et ſi fuerit ſanguinis abundãtia propter oppilationẽ

queę eſt ī hepate, aut ſplene, phlebotoma ex ſal
uatella dextera, aut ſiniſtra. Et ſi fuerit in vtro-
que nūc ex hac, nūc ex illa phlebotoma. Adhuc
autē te ſcire fecimus, quod hæmorrhoidū pro-
uocatio, & menſtruorū, omni eorū ſpeciei con-
fert, & ſimiliter apertio varicū: & ſimiliter aper
tio plenitudinis venarū pedū, in fine rei. Sabor
Rex Medorū. Syrupus cōferēs maniæ, & melā
choliæ ex aduſtione choleræ citrinæ. Rec. ſucci
bugloſſæ domeſticæ, ſylueſtris, ana lib. ij. ſucci
pomorū dulciū redolentium, lib. 3. folliculorū
ſenæ, vnc. iiij. croci, drac. duas, zucchari tabar-
zet libras iij. fit autē ſic. Sene projciatur in ſuc-
cis per diem, & noctē poſt cōtritionem eius. de-
inde bulliat ebullitione vna, aut ij. deinde cum
zuccharo fiat ſyrupus. Crocus aūt confricetur
in panno in eius decoctione. da vnc. ij. vel tres,
cū aqua bugloſſæ, & quandoque apud neceſſi-
tatem, cū aqua caſei. Gal. Accipe folliculorum
ſenæ lib. j. & ſubmerge ipſum in cado muſti al-
bi: & dimittatur per menſes ſex: & propinetur
cū aqua bugloſſæ omni mane in ieiunio. cōfert
enim maniæ, & melācholiæ mirabiliter: & mū-
dificat cerebrū, & ſenſus, & generat gaudium.
Et ſi decoquatur ſene in iure gallorū, & gallina
rum, aut carniū, aut piſcium, aut ouorum, cōfert
ſimiliter. Filius Zezar. Infuſio epithymi confe-
rens maniæ, & melancholiæ ab aduſtione cho-
leræ citrinæ. Recip. epithymi Cretenſis, vncias
tres, florum bugloſſæ domeſticæ, aut ſylueſtris,
vnc. j. ſalis indi, vnc. j. & ſemiſſem. pone in ſcu-
tella lapidea: & projce ſuper eam aquæ caſei
ſumptæ ex capris vncias duodecim, & dimitte
die ac nocte ſub aere limpido, deinde bulliat e-
bullitione vna, coletur, & projciatur ſuper ipſū
cathartici roſati, vnc. ſemiſ. & eſt doſis, vn. j. vel
duæ. Infuſio alia. Rec. ſenę, vnc. duas, pruna. xl.
aquę caſei quantū ſufficit. Tryphera de epithy-
mo, quæ adminiſtraē inter euacuationē, & eua-
cuationē in diebus, quādo nō adminiſtraē eua-
cuatio, facit etiā reiuueneſcere, & generat gau-
diū. Cuius permiſtio. Recipit myrobalanorū
chebulorū, emblicorū, bellircorū, & indorum,
ana partes æquales, epithymi ſublimis partes
duas, hieræ picræ partem ſemiſſem, cōfice cum
melle emblicorū, aut chebulorum, & da omni
die ſicut diximus, a drach. duabus, vſq; ad qua-
tuor. Gabriel. Pilulę de lapide armeno, q̄ mun-
dificant caput ab humore melācholico: & con-
ferunt ægritudinibus, quarū materia eſt melan
cholica, ſicut mania proprie, & melancholia, &
triſtitia ſine cauſa, quarū permiſtio. Recipit po
lypodij, epithymi, ana drac. quinque, lapidis ar
meni loti ſecundū artem, drac. duas, & ſemiſſē,
myrobalanorum chebulorum, indorum, ana
drachmas duas, ſtœchados, drachmas decē, ſa-
lis indi, colocynthidos īterioris, ana drachmas
quatuor, emblicorum, belliricorum, haſce, elle-
bori nigri, ana drachmas tres, hieræ picræ, tur-
bith, ana vnc. j. & ſemiſ. cōfice cum oxymelite,

E & da dra. j vel ij. cum aqua caſei. Filius Zacha-
riæ. Modus cōfectionis cōferens melancholiæ,
& timori. Recipit myrobalanorum nigrorum,
drac. viginti, harmel, polypodij, ſcebram, id eſt
ozymi maioris, marrubij albi, ana drac. v. epi-
thymi, drac. xv. ſtœchados, drac. decē, agarici,
ellebori nigri, alfelengemiſch, ana drach. v. ga-
ryophyl. drac. ij. meliſſæ, drac. tres, corticū citri,
bugloſſæ, ana drach. iiij. nucis muſchatæ, galliæ
muſchatæ, ana dra. j. cōfice cū melle paſſullarū,
& melle emblicorū, doſis a drach. ij. vſq; ad iiij.
Filius Zachariæ. Modus electarij lætificātis, &
generātis gaudiū, & reiuueneſcere facientis, &
coloris pulchritudinē, & odoris bonitatē in to-
to corpore operātis, & digeſtionis bonitatem,
F & retardātis canos, cuius p̄miſtio hæc eſt. Rec.
roſarū, drac. ij. cyperi, drach. iij. & ſemiſ. garyo-
phyllorū, maſtiches, ligni aloes, ſpicę, aſari, ana
drac. j. & ſemiſ. cinnamomi, & croci, melliſſę, al
felengemiſch, margaritarū, foliorū indorū, ma
cis, cardamomi, heyl, nucis muſchatæ, corticū
citri, galliæ moſchatæ, zedoariæ doronici, ozy-
mi maioris, ana dra. j. muſchi boni, drac. vnius,
quartā. Cōfice cum melle belliricorū, & melle
emblicorū, quod ſit quadruplū ſpecierum, ſu-
matur ſicut tryphera, & eſt magis cōueniens in
hyeme. Alia adhuc ad maniā, & melācholiam
cōuenietia eligi poſſunt ex his quæ tradita ſunt
in Grabadin maiori, & in capit. de ſoda ex his
quæ educunt materiā earum, & ex eis quæ con-
G fortant cor: quę requirantur ibi, & afferātur ad
locū hunc. Embrochæ autē cōuenientes eligan
tur, in quibus ſtudiū humectādi ſit vincens ſu-
pra ſtudiū calefaciendi, aut infrigidādi. Et nos
plura ex his diximus, & tradidit Gal. decoctio-
nē capitū hœdorū, & pedū iuuenum caſtratorū
cū lacte nuper mulſo, & butyro crudo eſſe em-
brochā mirabilem ad humectādum, & lenien-
dū ea, in quibus humectationē quærimur, & eſt
neceſſe, vt in die quinquies ex ea caput liniaē,
& embrochetur. Alcāzi. Mulgeatur ſup caput
lac, & oleū de cucurbita, aut oleum de lactuca,
aut de papauere cū oleo chamęmelino, & iuua
tur eis multū, & humectat cū temperie. Embro
cha cōferens eis, & faciēs ſomnū. Accipe, papa
H ueris, & chamæmillæ, & ſeminum lactucæ, ana
partes æquales. coquātur in aqua ſufficiēti vſq;
ad cōſumptionē medietatis eius, & embroche-
tur cū ea. Vomitiua cōgrua in tribus caſib' pau
lo ante diximus eſſe, & fiant in primis cū lenio-
ribus, ſicut proprie cū oxymelite, & aqua tepi-
da, aut cū oxymelite, & raphano, aut cū rapha-
no qui eſt nutritus cū elleboro nigro, aut cū ex-
preſſione raphani ſic nutriti, aut cum aqua de-
coctionis mabrahumich, & redi poſt illud ad
confortationem ſtomachi cum eis, quæ dice-
mus. immo ſit ſtudium tuum poſt curam cor-
dis, vt verificetur in eo digeſtio. Et ſi accidat, vt
corrumpatur in eo cibus tā cito, vomitu expel-
latur, nihil enim eſt eis deterius quā corrupta
digeſtio

digeſtio,cibus ſupra cibum indigeſtum:& ſom
nus ſupra cibum corruptum,&b alneum,quini
mo ſuſtinere cibum corruptum eſt eis res noci-
ua. Gal. vitent acuta, & ſimiliter vrinam prouo
cantia,quoniam quod ſubtile eſt in materia,ex
cluditur:remaner in reſiduo groſſum eius, pro-
num fieri eſſentiæ lapidis ſimile. Gal. in melan
cholia ſplenica, aut myrachia, ſolicitudo atten
denda eſt circa ſplenem, & myrach, & ſir qua-
druplex ſolicitudo. Prima qua mundificetur
corruptum eorum. Et ſecunda, vt prohibeātur
vapores corruptionum venire ad capur: & pro
prie cum ventoſis, & emplaſtris rubificātibus
ſuper locum, & fortaſſe cum cauterijs, & cum
eis, quæ detrahunt ad diuerſum, & oppoſitum,
ſicut ſunt clyſteria, & prouocatio hæmorrhoi-
dū,& menſtruorum,& phlebotomia ſaphenæ,
& venę pollicis,& poſitio ventoſarum in tibijs,
& pedibus. Tertia eſt,vt confortetur, & rectifi-
cetur ſplen,& myrach, vt materiæ non corrum
pātur in ipſis,imo digeratur omne corruptū, &
fiat minera materiei laudabilis. Quarta eſt,vt
confortetur cerebrum,& non recipat ſuperflua,
ſicut ſæpe diximus.

De epilepſia. Cap. 26.

CVra huius ægritudinis ſunt ſex res. Prima
ponit regimen in vita. Secunda æquat, &
coaptat materiam. Tertia abſcindit eā. Quarta
ponit regimen in conuerſione reſidui eius ad
partes diuerſas,& oppoſitas. Quinta rectificat
membrum mandans, ſi eſt aliquod mādans, &
rectificat cerebrum. Sexta corrigit accidentia.
Primam autem rem complent adminiſtratio-
nes regiminum in ſex generibus rerum non na
turalium, de quibus eſt aer, qui eſt temperādus
eis, nec calidus ſir nec frigidus, ſed ſit ad ſiccita
tē decliuior, & confert interdum de regione in
regionem mutare aerem, ēt aliquando conſue-
tum, ſi ſub eo morbus accidit, in eis enim ſæpe
diſſuetus morbum permutat, & in quibuſdam,
ſi diſſuetus àddat ad morbum, reuerti ad cōſue
tum, permutat, & tu complexionem ęgri, & ae-
rem conſidera, & reuelabitur, fugiēdus aer, aut
non fugiēdus ſit. Cibus aūt cōmenſurandus in
qualitate, & quantitate eſt, & in proprietate, &
alijs. Cibus pueris ſit lac rectificatum in boni-
tate diætæ lactantis, & bonitate diſpoſitionis
eius, vt nec pinguis, nec tenuis, nec iracūda, nec
pigra, nec multum laborans, nec multum quie-
ſcens, viuida vultu, bonorum morum, non luxu
rians, cuius operationes naturales ſunt veræ, &
propric digeſtio. Ex alijs ſit proprie cibus boni
nutrimenti, & laudabilis chymi non vaporoſi,
aut corrupti, & ſit cib. habens mediocritatē cū
declinatione ſua ad ſiccitatem modicam, & ſit
facılis ad digerēdum non grauans naturam: &
neque ſumatur ex eo vſque ad repletionem, ne
que ſupra repletionem, neq; ſupra cibum indi-
geſtum, at vero ſatietatem nauſeatiuam vita in
quantum poſſibile eſt, adhuc autem elige ex ci

A bis ſm proprietatem. Inquit.n. Dioſcorides, ru-
ta confert epilepticis, apium vero eā excitat, &
fortaſſe endiuia conceditur, & anethum, & co-
riandrum. Et prohibentur fructus oēs, niſi qui-
dam ſtyptici ſuper cibū, vt prohibeant aſcensū
vaporum, & confortent ſtomachum, & prohi-
bentur caules, & porri, & piſces quidē ſunt mo-
leſti eis: hœdinæ vero carnes, & pullinæ galli-
narum, bonæ; & capreolorum, & leporum iuue
num, & quæ hoc curſu procedunt. Potus autem
eorum vtilis eſt vinū multæ permiſtionis, nec
nimis antiquum, nec nimis nouum, clarum, ſub
tile, odoriferum, ſtypticitatis parum habēs, dul
ce vero, & groſſum malum; & ſimiliter ēt purū,
ſi ſit elegans, hydromel quoq; eſt potus eis ele-
B gantius, q̄ vinum, vitent aūt ſuper repletionem
potum qualiſcūque ſit, & qn̄ digeſtio fieri inci-
pit: & potum omnem immoderatum, & potum
aquæ, & potum vaporoſum, ſicut eſt vinū de da
ctylis, & ſimilia; famem aūt oēm, & repletionē
fugiant. Moderatum quoque ieiuniū cōfert, &
melius in hoc caſu moderate inantium, q̄ reple
tum. Vitent coitum, fortaſſis coitus apud eos,
qui vltime abſtinent, ſi moderatus ſit, ſanat. Sō
nus autem, & vigiliæ ſupra rōnem nocent, & ſu
pra ſatietatē ſomnus nocer, & ſupra nauſeam,
cōfert vero apud principium digeſtionis cibi,
ſed moderatus, ſomnus apud ieiuniū, & vacui-
tatem nocet. Exercitium, & quies ſupra rōnem,
C nocent, moderatum vero vtrumque confert, &
proprie ſm legem, nam moderatum exercitiū
ieiuno confert, nocet qualecumque ſit poſt ci-
bum, quies vero e cōtrario iuuat, & nocet. Om-
ne autem quod dilatat animam, & confortat,
confert. Anguſtia autem, & triſtitia nocent, &
dolor, & ſolicitudo laborioſa nocent. Secundā
autem rem complent, quæ materiam proprieta
te, & virtute adaptant, vt eius facilis fiat expul-
ſio, qualia ſunt ſquilla, & acetū eius, & oxyme-
li ipſius, & decoctio, & ſyrupus hyſſopi, aut al-
haſce, aut ſtœchados, aut acori, aut origani, & ſi
milium. Tertiā autem rem complent euacuatio
nes decentes, quarū rememorabimur, & clyſte
ria, & ſuppoſitoria lenia, & acuta. Et in ſangui-
D nea phlebotomia ſaphenæ, & prouocatio hæ-
morrhoidum, & menſtruorum, & emiſſio ſper-
matis, ſi a retentione eius fiat, expulſio vermiū,
ſi fiat propter illos. Quartam rem complēt gar
gariſmata, & ſternutatoria, & proprie vomitus,
& commaſticationes multiplicātes ſaliuam, &
ſputum, & fricationes, & ligaturæ in extremita
tibus: & vētoſationes in eis: & emplaſtra rubifi
cantia, & proprie ſuper membrum mandans, ſi
eſt membrum mādans. Quintam rem complet
rectificatio ſtomachi, ſi eſt a ſtomacho, aut ma-
tricis, aur inteſtinorum, aut membri alterius, ſi-
cut diximus, & dicemus, & in oībus his rectifi-
catio cerebri debet eſſe intentio prima, ſicut iā
diximus. Sextam rem complent adminiſtratio
medicinarum, quæ cum proprietate retardant

paro-

paroxyſmum, aut mitigant, aut cito ipſum ceſ-
ſare faciunt, aut prohibēt aduentum eius omni
no, aut occultant, ſicut dicemus poſt. Et aliquan
do phlegmatica febris, & proprie longa reſol-
uit: digerit enim, & conſumit materiam eius, &
quandoque apud reſolutionem eius apparet in
partib. capitis ſaphati, aut albaras, & ſignificat
ſalutem. Apozema hyſſopi cōferens epilepſiæ
propriu mirabiliter. Accipe hyſſopi ſiccæ, lib. j.
paſſularum enucleatarum, vnc. ij. coquantur in
lib. iij. aquæ pluuialis vſq, dum ſit medietas e-
ius conſumpta, & da oī mane cum oxymelite
ſquillitico, bonum, & expertum. Et q̃nque addi
tur in apozemate haſce, & q̃nque epithymum,
& eſt efficacius, & q̃nque fit inde ſyrupus melli
nus conferens eis, ſi Deus voluerit. Res autem,
quas ſemper in potib. ſumere oportet, ſunt pæo
nia, & ſemē eius, & pyrethrum, & ſiſeleos, & ari
ſtol. rotunda. Et hæc quidem danda ante purga
tionē, & poſt cum hydromelite, aut apozema-
te hyſſopi, aut aliquo talium. Ioanitius. Confe-
ctio hierę diacolocynthidos ſuper expectatur ſi
ducia iuuamentorum multorum ad ægritudi-
nes omnes capitis, & cerebri, & neruorum, diffi
cilis eradicationis, ſicut eſt ſoda proprie, & he-
micranea, & epilepſia, & paralyſis, & tortura,
vertigo, & tenebroſitas viſus. Cuius permiſtio.
Rec. hieræ picr. in qua aloes fuerit duplum ſpe-
cierum, vnc. vj. trochiſcorū alādahal. vn. iij. tur
bith, vnc. ij. ſquillæ aſſatæ, agarici, ſtœchados,
ana vnc. ij. & ſem. ſcāmoneę Antiochenæ coctę
in pomo, aur. ij. ellebori nigri, ſalis gēmæ, bdel
lij ana aur. iiij. Bdellium reſoluatur in vino per
miſto, cæteræ autem res terantur, & cribellētur,
& fiant trochiſci bdellio diſſoluto, & ſiccentur
in vmbra, & iterum terantur, & cribellentur, &
confice cum melle paſſularum conterendo vſ-
que dum fiat ſicut paſta. fac pilulas, & ſit doſis
a dr. j. vſque ad ij. Mahemet Araſi. Confectio
medicaminis, quod oī die datur ad epilepſiam,
& vertiginem, & præparat materiam, cuius per
miſtio. Rec. ſtœchados, dr. j. agarici, dr. ij. & ſe-
miſſ. ſiſeleos, dr. iij. violarum ſiccarum, dr. ſem.
confice cum Keſmes. Et da omni die in modū
duarum, aut trium nucum cū oxymelite ſquilli
tico. Idem confectio alia mirab. ad epilepſiam,
propria, & experta. Rec. pyrethri, ſiſeleos, ſtœ-
chados, ana dr. x. agarici, dr. ſemiſſ. corduneni,
haſce, ariſtol. rotundæ, aſphodeli, liquiritiæ, car
pobalſami, pæonię, ana dr. iij. & accipe expreſ-
ſionis ſquillæ, & mellis partes æquales, de qui-
bus coctis ad ſpiſſitudinem quantum ſufficiat
ad aggregandum ea, accipe, & deinde reconde
in vaſe vitreo: doſis a dr. ij. vſque ad iij. eſt enim
medicamen vltimum. Filius Serapionis. Pilu-
læ ad epilepſiā ex phlegmate, expertæ. Accipe
ſiſeleos, ariſtol. rotundæ, caſtorei, ſalis indi, ana
dr. iiij. radicum pæoniæ, trochiſcorum de ſquil-
la, ana dr. x. polypodij, dr. vij. agarici, dr. xij. co-
locynthidos, dr. xj. (in alio v.) turbith, dra. xv.

E myrobalanorum nigrorum, bellericorum, em-
blicorum, ana dr. iij. lapidis lazuli, vnc. xiij. my
robalanorum citrinorum, ellebori nigri, cha-
mępityos, chamędryos, ana dr. viij. confice cū
ſecaniabin ſquillitico: doſis a dr. j. vſque ad ij.
& ſemiſſ. Filius Serapionis. Pilulæ ad epilepſiā
melancholicam fideles, & morpheam nigram,
& ægritudinem melancholicam. Rec. hieræ pi
cræ dr. v. epithymi, dr. x. lapidis lazuli loti, dra.
vij. ſcammoneæ, colocynthidos, ellebori nigri,
ſpicæ, ana dr. ij. confice cum aqua mellis, da cū
aqua epithymi, & paſſularum. Alexander. Pi-
lulæ, quibus nullæ fortiores ad epilepſiam, & ar
trheticam, & podagram. Rec. aloes, colocynthi
dos, ſcammoneæ, bdellij, ellebori nigri, corticū
F gummi, ana partem. i. euphorbij, baurach, ana
partem ſemiſſ. confice cum ſucco caulium: do-
ſis a dr. j. vſque ad ij. Oribaſius. Medicamen bo
num, quod ſumitur omni die, confert epileſiæ,
& vertigini. Rec. baccarum lauri, piperis albi,
ſiſeleos, pyrethri, ana drac. iij. radicum pæonię,
ariſtolochię rotundæ, ana dr. ij. caſtorei, trochi-
ſcorum de ſquilla, ana dr. j. confice cum oxyme
lite ſquillitico, & da cum eodem oxymelite die
qualibet. Clyſtere conferens mirabiliter. Acci
pe alhaſce, hyſſopi, abſinthij, ana vn. ſemis, pul
pæ colocynthidos, dr. ij. centaureæ, dra. iiij. car-
thami, dr. xij. olei de Kerua, drac. v. clyſtere fiat
cum eis. Sternutatoria autem, caputpurgia, &
gargariſmata, & maſticationes eligātur in cap.
G de ſoda. Ruta autem, & caſtoreum ſeparatim,
aut coniunctum odorata cōferunt mirabiliter,
& ſimiliter gummi rutæ agreſtis confert, facit
enim cito reuiuiſcere, & excitat ſepultū a vehe
mentia paroxyſmi. Alexander. Ex hyſſopo, pu
legio, & origano cum caricarum quātitate ſuf-
ficiēti paſtillos facies, quos commaſtices, quia
phlegma deponunt, & cerebrum mundificanr.
Adhuc autem pyrethrum cum maſtiches, & ce
ræ quantitate ſufficienti commiſtum, & com-
maſticatum, phlegma cum virtute deponit, &
mundificat cerebrum mirabiliter. Gal. Pęonia
ſm omnem modum adminiſtrationis eius eſt
medicina magna ad epilepſiam: radix ſcilicet,
& ſemē eius. Et enim ſi ex ea diebus ſingulis a
H dr. ij. ad vſque ad iiij. propinetur cum aqua mel
lis, & hyſſopi, aut cum oxymelite confert mira-
biliter. Et ſimiliter ſi fiat ex ea caputpurgium,
aut gargariſmata cum oxymelite, & ſufflетur
ex ea in naſum, confert. Et ſi continue puluis e-
ius odoratur, confert. Expertum eſt ſuſpenſio-
nem eius in collo eſſe iuuamen ſublime, & etiā
ſumptam in cibis, & potibus. Et fit ſuffumiga-
tio ex ſemine eius, & eſt mirabile, ſumpta ēt cū
melle roſaro diebus ſingulis, ſanat, ſi Deus vo-
luerit. Hippocrates dixit, & multi poſt ipſum,
& nos etiam experti ſumus, pyrethrum eſſe me
dicinam fidelem ad epilepſiam, & proprie con
ditum eius, & electarium factum ex eo, & mel-
le, & trochiſcos factos ex eo ſumptos cum hy-
drome-

dromelite, & caputpurgium ex eo, conditum A autem eius fit ſicut zingiber conditum, expertum, bonum. Confectio de pyrethro conferens epilepſiæ, & torturæ, paralyſi, & ægritudinibus neruorum frigidis. Recipit ſecacul lib. j. & pyrethri humidi, aut humectati, dr. vj. mellis deſpumati. lib. v. pinearum purgatarum, lib. j. & s. cõdies cum zingiberis, & pyrethri, ana vnc. j. garyophyllorum, nucis muſcatæ, cubebæ, ana dr. iij. cinnamomi, drachm. v. & in alio pyrethri, & hueg, aut zingiberis, aut humidorum, aut humectatorum, ana dr. iij. expertum, bonum, & alij addunt muſchi, dr. j. Gal. poſt corporis, & capitis mundificationem, theriacã, aut mithridatum dabis diebus, quibus a purgatione interpolas, & proprie auellanas duas de altero eorum, B & proprie in ſero, aut in mane, ſicut videris expedire. Danda eſt etiã confectio de muſco, dulcis, & amara: & theriaca diateſſarõ, & cõfectio Cęſaris, & hiera Hermetis, & Theodoricon cũ nucibus muſchatis. Filius Serapionis. Confeſectio maſticatorij faciẽs fluere per ſputum humores mirabiliter, & mundificans caput. Recipit pyrethri, dr. j. ſinapis, dra. j. & s. ſtaphidis agriæ dr. ij. ſalis ammoniaci, dr. s. cũ maſtiches, & ceræ partibus conuenientibus miſce, & fac formas ſicut auellanarum, & ex eis iugiter maſticentur in ieiunio, conferunt enim, ſi Deus voluerit. Gal. Odoretur ruta omni hora, & ſit caputpurgia cum ea, & confert epilepſiæ. Et ſimiliter auricula muris bibita, & caputpurgium ex C ea factum, ruta agreſtis ſimiliter experta eſt, & ſimiliter gummi eius. Democritus. Suffumigatur epilepticus cum aſa, & adminiſtratur odor eius, & excitat epilepticum, & adminiſtrata omni hora præſeruat eum ab epilepſia, ſi Deus voluerit. Eodem modo cõfert galliæ muſchatę adminiſtratio, & ſimiliter gummi eius, & ẽt bibita. Alexander. Veſica apri cum tota vrina exiccetur in furno, & dabis ex ea ad fabæ menſurã diebus ſingulis in mane cũ oxymelite, expertũ eſt. Et dixit ſe vſque ad tertiam diem quendam vidiſſe curatum. Dioſcorides. Leporis coagulum ſi bibatur, cõfert epilepſiæ. Et ſimiliter aſininum hepar aſſatum, & comeſtum in ieiunio. D Deteguntepilepſiam hepar caprinum comeſtum, & ſuffumigatio ex galbano, & ſimiliter ex vngulis capræ, & apium ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius, & fungi, & ſuffumigatio ex myrrha, & poſitio eius in naribus, aut ex cornu caprino, & hepar caprinum, & hircinum comeſtum, aut odoratum.

De apoplexia. Cap. 27.

CVra huius ægritudinis proxima eſt curæ epilepſiæ, præterquam quod oportet, vt omne genus curæ adminiſtretur illico, dilatio enim ducit ad mortem feſtinam, cum ſit etiam ipſe morbus per ſe parum recipiens curam, ſicut Hippo. dixit. Veruntamen, vt non appareat ex parte operantis defectus, conaberis a princi- A pio materiam ſubtrahere, quantum poſſibilitas exigit. Et ſi quidẽ, ſanguinẽ eſſe videris vtriuſque partis, phlebotoma cephalicam illico ſimul cum emiſſione multi ſanguinis, ſi res patitur. Et conſequenter crura, & pedes ventoſari facias, & trahe inquantum potes ad oppoſitam partem; cum omnibus generibus attractionũ, & etiam cum clyſteribus acutis, & ſternutatorijs, & ſuffumigationibus, & alijs. Si autẽ plegmatica fuerit materia, ſubtrahe etiam inquantum potes, ſicut hic diximus. Et ex hoc require in capitulo de ſoda, & de epilepſia, & de eo, quod dicemus in paralyſi, ſi Deus voluerit.

SVMMA IIII.

De ægritudinibus neruorum. Cap. 1.

AEgritudines neruorum, aut ſunt a complexione pura, & alteratione ſolũ: & indigent confortatione poſt illud. Aut ſunt complexionales cum materia: & indigent alteratione, & mundificatione, & demũ confortatione. Aut ſunt a ſolutione, continuitatis eorum: & dicemus curam eorũ in loco ſuo. Aut cõtritio eorum, & dicemus ibi. Et complexionales quidem neruorum ægritudines a frigiditate ſunt ſm plurimum, & deinde ab humiditate: a caliditate vero, & ſiccitate non ſæpe, licet qñque accidant: & quidem verificatum eſt, C quod febris ſuperinuadens curat neruorum, & iuncturarum ægritudines, quarum radix eſt frigiditas, aut humiditas, digerit enim, & ſubtiliat materiam, & conſumit. Dioſcorides. Zinia ſm omnem modum adminiſtrationis eius malam neruorum complexionem alterat, eos confortat, & iuncturarum doloribus ſimiliter, & proprie comeſta cũ vitellis ouorum, & ſaluia, & ponitur in decoctione hydromelitis, & cõfert mirabiliter. Emplaſtra quoque cum melle, & farina hordei, confert dolorib. eorum. Hydromel conferẽs oĩbus ægritudinibus neruorum frigidis, & humidis. Accipe ex zinia lib. s. foliorum ſaluiæ, & lelengi, ana vnc. vj. ſtœchados, vn. iij. D bulliant in lib. aquæ vj. vſque ad lib. iij. & cola, & cum mellis lib. s. permiſce, & proijce ſuper ea piperis, garyophyllorum, ſpicæ, ana dra. j. & s. zingiberis, cinnamomi, ana dr. v. Dimitte a ſero vſque mane, deinde cola colatorium. Et ſit doſis eius in ieiunio, lib. s. cum aqua calida. Embrocha conferens ægritudinibus neruorum frigidis, quæ adminiſtranda eſt ſuper caput, & locum originis neruorum, & ſuper locum paſſionis. Rec. florum chamomillæ lib. s. ziniam, florum ſaluiæ, ſiſymbrij, & ſampſuchi, & ſtœchados, & lelengi, ana vnc. iiij. Decoquatur in lib. iiij. aquæ vſque ad ij. & fiat embrocha cum eis *Syrupus ſtœchados.* ſicut diximus, & cataplaſmetur ex fæce, eſt enim expertum, ſi Deus voluerit. Iudæus. *Syrupus*

rupus

thapſiæ,ſinapis,ana drac.v. mellis anacardini, A drach.v.& tertiam. Inuoluantur omnia cum oleo nucum, & confice cum melle apum, da ex eo in modum grani lauri. Inquit Mahemet,hęc medicina eſt bonitatis magnæ ad ægritudines, quas diximus in omnibus ægritudinibus frigidis, & inflammat corpus ſtatim, & adducit febrem bonam ſpaſmo humido, & fricatur cum ea lingua, & confert grauedini eius, & fit emplaſtrum ex ea ſuper membrum ſtupidum, & frigiduin, aut fricatur cum ea, & confert proprie mirabiliter, & facit ſudare, quapropter oportet, vt cooperiatur ſumens eam vt ſudet, ſanat.n.ſi Deus voluerit. Hamech filius Zear. Oleum quod adminiſtratur in potu ad ægritudines neruorum,quæ fiunt a phlegmate, & humore viſcoſo, adminiſtratur cum aliquo, quod B conuenit ex potibus. Rec.colocynthidos,drac. x.aloes,drach.v.turbith albi,drach.iiij.ſquillę, drach.iij. gentianæ,pſyllij, ſampſuchi,ziniam, ana drach.iij. & s. amomi,ſpicæ, xylobalſami, gariophyllorum,cinnamomi,piperis,macropiperis,ariſtolochiæ longæ,& rotundæ,caſiæ,polij,ſquinanthi,petroſelini,polypodij,aniſi,epithymi,ana drac.ij.& s. ſerapini, liquiritiæ,hyoſcyami,zingiberis,ana drac.ij. Contere omnia contritione groſſa, & funde ſuper ea aquæ fontium lib. iij. olei antiqui ſextam vnius, coquatur lento igne vſque ad aquæ conſumptionem. Hamec. Oleum de ſigia confert ægritudinibus C neruorum phlegmaticis. Cuius hæc eſt permiſtio. Rec.ſigiæ,caſtorei, praſij, ana vnc.ß. piperis,zingiberis,ſquinanthi,caſiæ, ana dra.v. cyperi,coſti,carpobalſami, xylobalſ. ellebori nigri,ammoniaci,ſpicæ, ſerapini,ariſtolochiæ lõgæ,& rotundæ,ana dr.iiij.olei ſiricini drach. v. aquæ lib. iij. coque ſicut hic proxime diximus. Oleum aliud de ſigia valens ſimiliter. Olei ſiricini lib.ij.caſtorei lib.iiij.coque in duplici vaſe. Eligimus autem ex antidotario vnguenta, & emplaſtra, & olea, de quibus eſt hyſſopi cerotum, & vnguentum de bdellio, & vnguentũ Phylagrios, & cerotum diapente, & cerotum Alexandri, & cerotum Andromachi, & emplaſtrum filij Zachariæ. Ioannitius. Læſio cadens D in neruis poſterioribus iuuamen ſuſcipit a ſternutatorijs, & caputpurgijs, propterea, quòd a locis originum neruorum diuerſio fit ad locũ emunctorij communis, & purgatur per ipſum. Læſioni aut cadenti in neruos faciei, ſternutatoria, & caputpurgia prohibenda ſunt in principio, fortaſſe enim conferunt in fine rei. Gargariſmata autem ſunt his, & illis vtilia, & proprie poſt mundificationem communem: niſi materias ad pectus rheumatizare timueris, & pulmonem, ſunt enim tunc ſuſpecta, ſicut alibi diximus. Etiam quædam ex his, quæ præceſſerunt caputpurgia, & ſternutatoria multa colligere potes ad hæc vtilia, & gargariſmata.

De paralyſi. Cap. 2.

IN cura huius ægritudinis regimen duplex eſt. Eſt.n. regimen quoddam commune, & quoddam proprium. Cõmune autem regimen nunc partem morbi tangit, nunc proprietatem, interdum vero diætam. Et primum quidem cõpletur cum adminiſtratione omnis ſtudij ad capitis partem poſteriorem, & nucham, & illud ideo quĩ cadit ſm plurimum hæc infirmitas in neruos motiuos, & eorum ortus eſt a poſteriori cerebro, & nucha. Et hoc quidem ſtudium etiã in quibuſdam alijs neruorũ ægritudinibus adminiſtrari debere commune eſt, ſicut eſt ſpaſmus proprie, tremor, & ſtupor, & tortura. Secũdum vero completur cum adminiſtratione medicinarum proprietate, & virtute conferentiũ, & confortantium eos, ſicut hic in proximo capite, quod eſt ante iſtud, diximus. Tertium autem completur cũ paucitate cibi, & potus, & omni regimine exiccatiuo, & ſicut eſt ex cibis, & potibus, & condimentis eorum proprietatem habentibus, vt neruis conferant, ſicut ſunt grana pini proprie, & cerebrum leporis, & halce, & origanum, & hyſſopus, & piper, & zingiber, & pyrethrum, & ius ſerpentis cum proprietate, & ſpecies ſalis conditi, & ius gallorum antiquorũ ſm doctrinam Galeni, & hydromel recipiens ſampſuchum, halce, ſaluiam, & ſimilia. Et confert eis adminiſtratio capparis: & tali alpheſire in primis cum eleuantur a terra, frixi cum ſpeciebus: & hueg conditum. Vinum autem vitare oportet, facit enim penetrare ad neruos materias, quæ forſitan non penetrarent. Et ſcito, qđ vinũ inimicũ eſt neruis, & oculis per ſe. Ipſius enim abuſus eſt cauſa morbi ipſorum. Vitent et aquam, & potum ſupra cibum, & ſomnum ſupra cibum, & ſit parcitas in potu ſm omnem modum, & ſit potus exiccatiuus, & abſtinere ſupra ſitim, & famem eſt cura prima. Regimen autem proprium cadit in quatuor res. Prima eſt adæquatio materiei, ſecunda eſt abſciſſio eius, tertia conuerſio reſidui eius ad oppoſitum, & diuerſum, quarta corrigit accidentia. Prima autem res completur cum adminiſtratione rerum morbi materiam carminantium, & maturãtium, de quibus hic paulo ante locuti ſumus, & tu require in illo. Secunda autem res completur adminiſtratione proprium euacuantium, ſicut hiera diacolocynthidos, & pilulæ fœtidæ, & hiera Hermetis, & alia quę ſupra diximus. Inquit Gal. ægritudines neruorum, & iunctura rũ non niſi forti agente rectificantur. Veruntamẽ de meliori operatione eſt nõ properare ad vſum fortium principio, ne ſubito tollatur virtus, aut reſoluatur. Vomitus autẽ, & euacuatio per clyſteria, & proprie acuta ſunt ex bonis euacuationibus, & fiat vomitus proprie cũ expreſſione raphani, cum oxymelite, aut cum expreſſione raphani in quo ſit virtus ellebori nigri. aut vomitus ſit poſt cibaria acuta. Et oportet vt

inter

inter euacuationẽ, & euacuationẽ interueniat
tẽpus, in quo operari oportet regimẽ cõfortati-
uũ. Et tunc quidem adminiſtrentur theriacæ, &
mithridatum, & confectio de muſcho dulcis, &
amara, & ſimilia. Et quidẽ in hac hora anacar-
dinum, quod diximus, eſt eis mirabilis medici-
na, & hac quidẽ viciſſitudine regimen iſtud cõ
pletur, & cito ſanitati reſtituitur, ſi Deus volue
rit. Tertia aũt res completur cum gargariſmati
bus, & cum maſticationib9, & caputpurgijs, &
ſternutatorijs, de quibus pluries fecimus mẽtio
nem. Quartam aũt rem complent vnctiones, &
emplaſtra, & fricationes, & balneũ, & alia de
quib. loquemur iam, ſi Deus voluerit. Et dictũ
eſt febrem ſuperuenientẽ ægritudinibus neruo
rum humidis eſſe curam bonã. Filius Serapio-
nis. Decoctio conferẽs cum virtute Dei ad pa-
ralyſim, & mollificationem, & ſpaſmum, & do
lores neruorũ. Rec. radicum apij, fœniculi, ana
dr. x. ſquinanthi, dr. vj. ſemi. fœniculi, aniſi, pe-
troſelini, ſiſeleos, coſti, centaureę minoris, pyre
thri, zingiberis, ziniam, cordumeni, ana dr. iiij.
ſemiſ. rutæ, ſcetaragi indi, ana dr. iij. ſtœchados,
belliricorum, emblicorum, ana dr. vij. decoquã
tur in vij. lib. aquę vſque ad lib. j. & da oĩ die cũ
oleo de Kerua, aut oleo de piperibus, aut oleo
de coſto diebus xxj. & ſit proprie decoctionis
doſis ab vnc. j. vſque ad ij. & ſint olei a dr. ij. vſ-
que ad iij. ſanat. n. ſi Deus voluerit. Clyſtere cõ
ferens paralyſi, ſolutione educens humorẽ cru
dum, & viſcoſum, quod adminiſtrandũ eſt ho-
ra, poſt horã, & proprie, qñ fit interpellatio ab
alijs euacuationib. Rec. ſiclę, furfuris, ana lib. s.
meliloti, anethi, radicum maluarum mundata
rum, chamæmillæ, ana vnc. iij. ficus ſiccas xv.
numero, fœnu græci, cartami ana vnc. j. & s. pul
pæ colocynthidos, Keruæ mundatæ, ana dr. ij.
centaureæ vnc. iiij. bulliant in lib. iiij. aquæ vſ-
que ad lib. j. & s. Ex huius aqua lib. s. & oleo an
tiquo, & almuri, & melle, clyſtere fit bonum, &
efficax, ſi Deus voluerit. Filius Zachariæ. Oleũ
conferens paralyſi, & torturæ proprie mirabili
ter. Rec. coſti vnc. j. euphorbij, piperis, ana vnc.
j. tertiam, caſtorei vnc. s. olei de cheiri lib. s. aut
olei coſti, aut olei de narciſſo, in duplici vaſe co
que, & vtere. Archigenes. Cerotum conferens
mollificationi, & ſpaſmo, expertum, bonum.
Rec. euphorbij, piperis, byſſopi humidæ, am-
moniaci, croci, olibani, balſami, caſtorei, gluti-
nis alimbac, opopanacis, ana dr. iiij. ſtyracis,
dr. ij. ceræ citrinæ lib. s. olei antiqui lib. iij. Terã
tur ſicca, gummi vero diſſoluantur in vino, &
miſceãtur, & fiat ex eis vnguentum, & vngatur
ſuper membrum, in quo eſt læſio, ſanat enim, ſi
Deus voluerit. Aliud valens proprie mirabili-
ter. Rec. myrrhæ, opopanacis, vſne, ſauinæ, zi-
niam, amygdalarum amararum, caſtorei, gum
mi, rutæ agreſtis, thuris ana dr. ij. ſemin. agni ca
ſti, pyrethri, galbani, euphorbij, ana dr. j. hieræ,
gummi pini, ana dr. vij. olei cucumeris aſinini,

E & olei laurini, & olei de gallis quãtum ſufficit.
Liniatur ex eo ſuper membrum. Gargariſma-
ta fiant ex eis, quæ dicimus. Aliud bonum gar-
gariſma fiet cum hiera Archigenis, & oxymeli
te. Eligantur vero ex commaſticabilibus con-
uenientia. Et ex eis fiant formæ ſicut nuces ſta
phide agria, & maſtiche, deponunt. n. phlegma
plurimum. Aliud valens ſimiliter. Accipe ſina
pis, pyrethri, ſtaphidis agriæ, ana. Fiant formæ
ſicut diximus cũ maſtiche, adminiſtrentur. Sal
ſolutiuus, cuius iuuamentum eſt magnũ ad pa-
ralyſim, & torturam, & ægritudines neruorum
frigidas. Accipe piperis, origani, haſce, ſinapis,
zingiberis, pyrethri, hyſſopi, ſemi. apij, ani. fęni
culi, folij, gariophyllorum, hueg, macis, petroſe
F lini, naſturtij, ſcammoneæ, agarici, turbith, ana
dr. j. & s. ſalis gemmæ ad pondus omniũ, teran-
tur, & cribellentur, & adminiſtrentur ex eis vbi
oportet, & etiã ſupra cibaria, & qñque quadru-
plicatur in eo hueg: & eſt vigoroſius. Caputpur
gia, & ſternutatoria ſunt ad hanc ægritudinem
vehementis virtutis, purgant. n. cerebrum, &
conuertunt a parte ægritudinis ad emunctoriũ
commune. Eligãtur caputpurgia ex eis, quæ di
ximus, & dicemus. Filius Zachariæ. Modus ca-
putpurgij cõferentis proprie mirabiliter ad pa-
ralyſim, & torturam, & dolorem capitis, & ęgri
tudines cerebri phlegmaticas. Rec. caſtorei dr.
j. condiſi, piperis, cyclaminis, & gilbenech, pul
G pæ colocynthidos, baurach rubei, euphorbij,
fellis bouini exiccati, ana dr. iij. fiant ex eis col-
liria, & deinde fiant caputpurgia cum eis, cum
auricula muris, aut cũ aqua ſãpſuchi. Gal. qui-
dẽ iã dixit adminiſtrationẽ theriacæ, & mithri
dati ante purgationẽ, & poſt, conferre: ſicut in
c. quod eſt ante iſtud, diximus. Anacardini quo
que iuuamentum eſt ad hoc, in hac cauſa mira-
bile, quod diximus, & plura ẽt illic ſcripſimus,
quæ ẽt huc afferantur. Qñque ẽt datur ex opo-
panace quantitas cicerum triũ cum hydromel-
le, & confert. Iuuamentũ quoq; hueg conditi di
cimus eſſe mirabile ad ægritudines neruorum
oẽs proprietate ſua, & ſimiliter grana pini, pipe
ra autem ſm oẽm modum adminiſtrationis eo
H rum conferunt mirabiliter, & ſimiliter aſſa fœ-
tida bibita proprie, & linita diebus ſingulis, &
iã quidẽ diximus iuuamentum caſtorei magni
ficari ſm omnem modum adminiſtrationis e-
ius, & ſimiliter vſus capparis. Hermes. Magnifi
catur iuuamẽtum vulpis ad paralyſim, & ægri
tudines neruorum alias, & proprie embrocha-
tio facta ex aqua decoctionis ipſius: & proprie
vſque dum diſſoluantur membra eius in ea, &
magnificatur etiam oleum decoctionis ipſius,
& nos ſcripſimus illud in Grabadin medicina-
rum vniuerſaliũ. Ioannitius. Pilulę de opopa-
nace sũt medicina ſublimis ad ægritudines ner
uorũ: & exiccant ab eis humiditates viſcoſas,
& mucilaginoſas, & conferunt paralyſi, tortu-
ræ, ſpaſmo humido, & dolori iuncturarum, &
dorſi

dorſi,& genuum,quarũ permiſtio eſt hęc. Rec.
aloes,dr.x.trochiſci alandahal, dr.vj.& s. opo-
panacis,ſerapini,ammoniaci,bdellij,hermoda
ctylorum,ana dr.v.harmel, ſucci cucumeris aſi
nini,ana dr.ij.& s.piperis,macropiperis,zingi-
beris,thapſiæ,myrobalanorum,citrinorũ, bel-
liricorum,emblicorum,myrrhæ,croci,euphor-
bij,caſtorei,ana dr.j.ſcammoneæ,dr.j. & ſemiſ.
agarici,dr.ij.turbith dr. vij. gummi infundatur
in aqua caulium, aut porrorum, cæteræ autem
res infundantur in expreſſione ziniam, deinde
miſce omnia ſimul, poſtquã in ſpeciebus exic-
cata fuerit expreſſio ziniã tribus vicibus, fiant
pilulæ,& ſit doſis earum a dr.j. vſque ad dra.ij.
ſunt enim mirabilis virtutis ſeu iuuamenti, ſi
Deus voluerit. Ioannitius. Vnctiones,& empla-
ſtra rubificantia, qñ exhiberi oportet, in loco
originis neruorum,quib. accidit paſſio,applicã
da ſunt,vel ſaltem in parte,& latere ortus eorũ,
& ex vnctionibus ibidem adminiſtrandis eſt
oleum nardinum, & coſtinum confortata cum
caſtoreo, euphorbio, pipere, & pyrethro. Ex
emplaſtris quidem eſt radix lilij, ipſa enim eſt
iuuamenti magni proprie adminiſtrata frican-
do,& comprimendo ſuper locum,& vngendo:
& ſi miſceantur cum ea grana alrahec,magniſi
catur operatio. Mahemet Araſi. Modus lini-
menti conferentis paralyſi mirabiliter. Rec. ce
ræ citrinæ,vn.ij.olei de narciſſo,& olei de lilio,
ana dr.v.myrrhæ,opopanacis,ana vnc.j.caſto-
rei,dr.vj.euphorbij, dr. iiij. Fiat ex eis empla-
ſtrum,& liniatur in latere altero. Ioannitius. In
fine quidem rei conferunt ſtuphæ, & balnea ſi-
ne aquis, & frictiones in eis cum ſale ſolutiuo,
quem diximus,aut cũ caſtoreo,& aniſo,& pau-
co,aut cum ziniam ſiccata: aut cum vrtica acu-
ta. Et conferunt etiam aquæ thermarum poſt
frictionem in balneo ſicco.; & abſtinentia cibi,
& potus ſupra balneum, & regimen exiccati-
uũ, quantum poſſibile fuerit. Sanabitur enim,
ſi Deus voluerit.

De tortura. *Cap.* 3.

TOrtura quædam eſt à ſpaſmo, & cõtrahit
ſuperius,quædam à paralyſi, & mollifica
tione,& relaxat ad inferius. Et illius cura eſt cu
ra ſpaſmi,quã dicemus. Et huius cura eſt,vt cu
ra paralyſis,quam diximus, præterquam quod
oportet caputpurgia,& gargariſmata ante pur-
gationem vitari, cum fiat poſt mundificationẽ
cura vera. Verum gargariſmata cunctis medici
nis præponenda ſunt caputpurgijs:cum ſit vtra
que cura vera. Et ſit ſtudium pręcipue primum
in adminiſtratione medicaminum, & empla-
ſtrorum,& linimentorum, & medicinarum ru-
bificantium in ſpondylibus ceruicis. Deinde
deueniendum eſt ad mandibulam, & ad par-
tes faciei:& hoc eſt ſtudiũ ſm. Ad cauteria aũt
approximandum eſt, qñ iam omnia non contu
liſſe experieris. Et hoc erit ſtudiũ vltimum. Pri
mum aũt ſtudium perficitur cum adminiſtra-

A tione emplaſtrorum,& linimentorum in ſpon-
dylibus ceruicis, vnde nerui faciei ortũ habẽt,
& muſculi:& eis, quæ diximus in cap. quod eſt
ante iſtud,& ex eis,quę dicemus. Sm̃ autem ſtu
dium perficitur nunc cum rebus extra, nunc cũ
rebus intus. Res autem quæ extra adminiſtran
dæ ſunt, ſunt linimenta, & emplaſtrationes, &
embrochationes,& euaporationes, & ablutio-
nes, & calefactoria, & ex eis, quas diximus, &
dicemus. Res vero, quæ intra ſunt adminiſtran
dæ, ſunt quædam cõmaſticabilia, ſicut formæ
factę ex hueg,& nuce muſchata,& alijs,quæ di
cemus,& ſicut commaſticatio nucis muſchatæ,
& retentio eius in ore ex parte paſſionis conti-
nua,integræ, aut commaſticatæ; & retentio ca-
B ſtorei ex parte paſſionis,& ſub lingua. Et admi
niſtratio frictionis in parte interiori mandibu-
læ,cum anacardina,aut theriaca,aut mithrida-
to,& exhibitio diamuſchi dulcis,& amari,& fri
ctio gingiuarum cum ſale ſolutiuo, quem dixi-
mus,aut cum ſale,& nuce muſchata,& hueg,&
eorum partes æquales: aut cum anacardino, &
nuce muſchata,& alijs. Tertium autem ſtudiũ
perficitur adminiſtratione ventoſarũ ſuper cer
uicem, & appoſitione medicaminis rubificati-
ui,& cauterizatione facta poſt aurẽ ex parte æ-
gritudinis,& poſt iſtam ſi non contulerit,& cau
teria duo fiant in ſpondylibus, vnum hinc, &
aliud inde, qñque fiunt duo hinc, & duo inde
ſm diſtantiam ſpondylium, & qñque tria, qm̃
C ſanant, ſi Deus voluerit. Sabor filius Girges.
Cõfectio medicaminis expti ad torturã, quod
maſticatur, & expellit phlegma plurimum, &
confert proprietate: & rectificat malitiam ner-
uorum:& ſanat cum celeritate,cuius permiſtio.
Rec. nucis muſchatę,pyrethri, hueg recẽtis,thu
ris,ana partes ęquales,confice cum cheſmes,&
fiãt formę ſicut nuces: & cõmaſticentur ex par-
te lęſa:& teneãtur diu in ea,& fricet cum ea pa-
tiens digitis ſuis partes mãdibulę, & gingiuas,
& dentes partis infirmæ. Si autẽ fortius maſti-
cabile facere volueris, miſce cũ prędictis, ana-
cardi partem j.& eſt mirabile. Filius Zacharię.
Accipe nucem muſchatam integrã non haben
tem contaminationem,aut marciditatem:& li
D ni ſuper eam ex anacardino, quod diximus, &
teneat patiens in ore in parte læſa per horas ij.
vel iij.deinde commaſticet eam, & teneat com
maſticatum eius in parte illa, & hoc faciat bis
in die, qm̃ ſanat, ſi Deus voluerit. Filius Sera-
pionis. Confectio caputpurgij ad paralyſim,&
torturam experta. Rec. pyrethri, condiſi,olean
dri exiccati ſupra fumum, ana drach. ij. origa-
ni,carui, ariſtolochiæ longæ, ana drach. ſemiſ-
ſem carpobalſami drach. j. terantur, & pulue-
rizentur, & ſuffletur ex eis in naſum. Aliud eiuſ
dem mirabile. Rec. caſtorei, pulpæ colocynthi-
dos,piperis albi,& condiſi,ana,fac pilulas cum
aqua ſampſuchi,deinde fac caput purgiũ ex eis
cum ſucco auriculæ muris, verax, & expertum.

Gabriel. Caputpurgium ad torturam bonum. Rec.caſtorei,condiſi,nigellę infuſæ in aceto,& exiccatæ ana,diſtempera cum ſucco curumeris aſinini,deinde dimitte ſiccari:& iterum diſtempera cum expreſſione arthanitæ: iterum dimitte ſiccari,& iterum diſtempera cum ſucco auriculæ muris,& fac ſimiler. Vltimo vero diſtempera cum ſucco ſampſuchi, & fac ſief: & frica ex eo ſuper cutem cum ſucco auriculæ muris, aut ſampſuchi, & deſtilla in naſum, & ſugatur vehementer, eſt enim expertum glorioſum. Democritus. Caputpurgium ſanans cum celeritate. Accipe opopanacem, vltima contritione teratur cũ oleo cucumeris aſinini,& expreſſione auriculæ muris, vſque dum fiat ſicut mel currens, & cõſeruetur in vaſe vitreo, deinde diſtemperetur modicum ex eo cum ſucco ſampſuchi, & deſtilletur in nares, ſanat.n.celeriter, & eſt expertum. Aliud. Fel perdicis aut gruis cum aqua auriculæ muris, aut ſampſuchi deſtillatũ in nares ſanat celeriter, & eſt expertum. Gargariſmata fiãt cũ aliqua ex hieris magnis,& aceto ſquillitico,& aqua decoctionis haſce, & origani:& expertũ bonũ. Filius Serapionis. Gargariſma bonum. Rec.ſinapis,ſtaphidis agriæ,zingibe.pyrethri, macropiperis, decoque in aqua, & cum hiera fiat gargariſma. Aliud. Rec. calamenthum campeſtre,haſce,fac ex eis ſimiliter. Euaporatorium. Reci.chamæmeli,ziniam,foliorũ ſaluiæ,lelengi,ſtœchados,ſampſuchi ana lib. s. decoque in aqua, & euaporetur ex ea locus: & deinde abluatur, & poſt hoc, emplaſtrũ fiat ex fęce calida, eſt enim expertum. Hermes præcipit euaporatorium fieri, quo poſteriores vſi ſunt, & inuentum eſt eſſe iuuamenti ſublimis: & proprie qñ euaporatur eo pars capitis poſterior, & collum,ſpondylia,& ceruix,& mãdibula, & tempora, & frons: deinde lauatur ex eo cõprimendo,& fit emplaſtrũ ex fęce. Et modus operationis eius eſt: Accipe ziniã, lelengi, haſce,calamenthi,ſtœchados,foliorum ſaluiæ, ana,vnc.ij. aceti albi boni duplum põderis omnium:decoq; vſq; ad medium eius: deinde vaporẽtur ea loca ſicut diximus, & emplaſtrẽtur. Inquit Hermes. Profundatur virtus euaporatorij huius, & ſubmergitur in profundũ corporis, & incidit, & reſoluit humores groſſos,& viſcoſos: & nos ẽt experti ſumus illud: & inuenimus mirabile, & proprie ad torturã,& paralyſim,& ſpaſmum. Filius Serapionis. Euaporatoriũ conferens torturæ,& paralyſi. Accipe origani, haſce,ſtęchados,pyrethri,foliorum lauri, ſinapis, chamæmeli, meliloti, ſampſuchi, marmacur, marrubij,ana,decoquatur in aqua,& euaporetur locus,eſt.n.expertũ:deinde inungatur locus oleo coſtino,aut oleo balſami,aut oleo de bẽẽ, euaporatio autem facta, & ſimiliter ablutio faciei ex aceto,& aqua decoctionis ſinapis,eſt mirabilis. Ex vnguẽtis autẽ,& oleis,& linimentis elige in his,q̃ præceſſerunt capitulis,& afferan-

E tur ad locum hunc, & ex alijs ſimiliter, & medicinæ quidẽ rubificantes dictæ ſunt: & ex eis eſt ſinapiſmum, & vnguentum altarahel dictum in antidotario.

De ſpaſmo. Cap. 4.

Spaſmus alius fit à punctura. Inquit Gal. pũcturam nerui, & chordarum ſequitur ſpaſmus,& proprie cũ non reſpirat punctura. Efficitur.n. venenoſum rheumatizatũ eius,aut putridum: & venenoſum quidem pp continuitatem rapitur ad cerebrum, & facit epilepſiã, aut ſpaſmum, putridum vero apoſtema in loco puncturæ generat:quare pũcturã aperiri præcipit:imo ſcindi, & apponi attractiuum ſubtilis ſubſtantię,vt rheumatizationis fiat expurgatio,& reſo-
F lutio, hoc aũt in loco ſuo trademus ſufficiẽtius, ſi Deus voluerit. Et ſi ſit ſpaſmus ab humiditate,cura eius eſt,cura paralyſis,& proprie cũ euacuationibus,& clyſterib.acutis,& balneis aquarum thermarum:& balneo ſicco in fine rei,& linimentis, & quæ diximus, imo totum regimen cõe,& propriũ,quod diximus ibi. Inquit Hipp. febris ſupra ſpaſmum humidum curat eũ, ſpaſmus ſupra febrem interimit. Quapropter eligãtur ex prouocantibus febrem conuenientiora, qualia ſunt caſtoreum,& aſſa fœtida:quibus ꝑmiſceatur mellis duplum eorum, & fit doſis ſicut auellana,ſpaſmum.n.reſoluunt,& febrẽ inducunt. Idem facit opopanacum, & caſtoreum cum aqua mellis, idem facit oleum de Kerua
G cum aſſa, ex compoſitis eſt anacardinũ: ipſum .n. inducit febrem, & ſpaſmum curat, theriaca quoque, & mithridatum ſunt ex medicinis ſoluentibus ad ſpaſmum,ſal quoque calefactus,& poſitus in locis originis neruorum ſpaſmum reſoluit. Fit ẽt ſpaſmus à frigiditate,& cura eius eſt ſicut hic proxime diximus. Et fit quandoq; à ſiccitate, & hoc accidit poſt febrem, aut poſt fluxum ſuperfluentẽ:& eſt paruus, vix recipiẽs curam,tamen pro poſſe curamus,adminiſtrando regimen ſecundum omnem modum humectatiuum,& lenitiuum,qualia ſunt proprie balnea ex aquis dulcib⁹, aut ex lacte, aut ex aquis, in quibus cocta ſunt humectãtia: ſicut hordeũ, violæ, & capita, & pedes agnorum, hædorum,
H & arietum pinguium. Et quandoque fiunt ex huiuſmodi eis clyſteria,& conferunt vehementer, & propinentur eis ſorbitiones humidæ, & pingues, & ſint cibi eorũ aqua carnis, & quod currit ſecundum ſemitam ſorbilium:& lac mulſum recenter:& oleum amygdalarum cum zucharo, & ſimiliter regimen omne lenitiuum eſt vtile eis. Filius Serapionis, decoctio conferens ſpaſmo humido, & eſt ei impreſſio fortis. Accipe calamenthi,haſce,ana vnc.ſemiſ. hueg vn.j. & ſemiſſem, carpobalſami,ſquinãthi,ana drachm.iij. ſtœchados drachm.vij. zingiberis, ſeminis apij, fœniculi, petroſelini, coſti, ana drachmas duas, emblicorum, belliricorũ, ana dr.iiij. coquantur in li.iiij.aquæ vſq; ad ij. Et da

ex eo

ex eo omni die vnc. ij. cum oleo de piperibus, aut oleo de Kerua, & ſit doſis eius à dr. j. vſque ad ij. ſanat enim, ſi Deus voluerit. Filius Serapionis. Cerotum de euphorbio magni, & ſublimis iuuamenti eſt ad ſpaſmum frigidum, & humidum, & alias neruorum ægritudines ab eadem cauſa. Cuius permiſtio. Rec. olei de cinnamomo, aut olei antiqui lib. j. ceræ citrinæ, vnc. ij. euphorbij boni recentis, vnc. j. vngatur ſpaſmatus locus, eſt .n. mirabile, ſi Deus voluerit. Rufus. Decoctio ad ſpaſmum conferens mirabiliter, & ad omnes neruorum ægritudines a frigida cauſa, & humida. Rec. hueg recentis, vnc. iij. decoque lib. j. vſque ad lib. s. & da ex ea omni die, vnc. j. cum chirat, ideſt aſſæ fœtidæ, aut cum caſtorei granis iiij. eſt enim expertum. Rufus. Hydromel cõferẽs ſimiliter. Accipe hueg, vnc. iiij. & decoque in lib. aquę iij. vſque ad lib. ij. & proijce ſuper ea mellis puri, vnc. iiij. deinde cola in colatorio denſo, & continue bibat ex eo, eſt enim medicamen bonum. Gale. expertũ eſt de oleo vulpis ad ſpaſmum, & alias ægritudines neruorum, & dolores iuncturarum, & deſcenſiones in tina, & in decoctione eius. Phylagrius. Cerotum conferens ſpaſmo, & ægritudinibus neruorum, expertum. Recipe ceræ citrinæ, vnc. ij. olei irini, olei coſtini, olei de been, & olei de cinnamomo, ana vnc. iij. ſtyracis liquidę, vnc. j. euphorbij aur. iiij. caſtorei aur. ij. hyſſopi humidæ, vnc. j. adipis vulpis vncias iij. vnge ex eo ſuper locum: expertum eſt enim. Archigenes. Cerotum omnibus ægritudinibus frigidis, & humidis neruorum conferens, & doloribus iuncturarum, & eſt forte. Rec. olei cucumeris aſinini lib. j. olei rutacei, olei de cinnamomo, olei coſtini, ana vnc. ij. ceræ citrinæ, vncias tres, euphorbij, pyreihri, caſtorei, piperis, ana dr. viij. zingiberis, drac. v. aſſæ fœtidæ, bdellij, ana dr. s. galbani, drac. iiij. conficitur autem ſic. Aſſa, & bdellium, & galbanum diſſoluantur in aceto forti: cera quoque, & oleum, & euphorbium diſſoluantur in igne, & permiſce cum eis ſucci cucumeris aſinini lib. s. & bulliant ad ſucci conſumptionem, deinde miſce cum eis gummas diſſolutas. Vltimo vero de puluere aliorũ cum eis permiſce conferendo, & vtere, quoniã eſt expertum verax.

De tremore. *Cap.* 5.

TRemor ægritudo neruorum, & lacertorũ eſt, & curatur cum eis, quæ diximus. Et confert ei frictio, & ſepelitur in arena, aut cinere calido; & accubitur in furno calido, quãtum poſſit pati: & liniméta calida. Filius Zacharię. Confectio pilularum conferentium tremori, proprie mirabiliter. Recipe caſtorei, pyrethri, caſiæ, ana dr. iij. ſerapini, pulpæ colocynthidos, ana dr. iiij. hieræ picræ dra. v. doſis earum eſt à dr. j. ſemiſſ. vſque ad ij. & s. Idem. Confectio ad tremorem experta. Recipe myrobalanorum nigrorum, dr. xxx. ſauinæ, dr. x. olibani, dr. vij. cyperi, hueg ana dr. v. confice cũ cheſmes, & fiãt formę ſicut nuces, da dra. j. vel ij. ſanat, ſi Deus voluerit.

De ſtupore. *Cap.* 6.

STupor ſicut cætera, quæ diximus curatur, & ſi eſt à percuſſione, aut vulnere non curatur. Et ſi eſt à repletione ſanguinea, curatur cũ phlebotomia venæ, quæ magis deſeruit membro ſtupido, & ſi ſanguis exuberat in toto, baſilicã phlebotoma, deinde cephalicam, deinde illã, quæ familiaris eſt illi membro, & quandoque fit ab humore crudo, & frigido, & curatur ſicut paralyſis ab eadem cauſa. Et quãdoque fit propter compreſſionem ſupra membrum, & cura huius eſt extẽſio, & exercitatio illius membri.

Stupor incurabilis quando.

De catarrho. *Cap.* 7.

CAtarrhus eſt deſcenſus humorum a capite ad mẽbra inferiora, cuius genera, vt dicit Gal. in lib. miſſo ad Glauconem, ſunt tria, ſcilicet coryza, branchos, & tuſſis. Catarrhus vero dictus eſt à fluore. Græci enim fluorem catarrhum vocauerunt. Coryza ab oſſibus narium nomen accipit. Eſt enim cum grauedine, atque cõſtrictione nariũ cum tenui fluore oris, atque groſſo cum ſternutationibus aſſiduis, & odoratu difficili, & oculorum lachrymatione. Branchos vero dicitur à præfocatione fauciũ, & voce obſcura, & ſternutatione aſſidua, & tranſgluttiendi difficultate. Catarrhus autẽ in viſcera deſtillans, percutiens ſtomachum, tuſſim, vel nauſeam prouocat. Si vero in pulmonem venerit, tuſſim creat cũ ſpumoſis ſputationibus, aliquibus cum raucedine. Quod ſi patiens ſanguinẽ expuerit, ad phthiſim venit, & tabidus morietur, & conſumptus: & notandum, quod catarrhus eſt genus ad tres ſupradictas ægritudines, & non eſt ſpecies ægritudinis per ſe.

Tria catarrhi genera.

De cura catarrhi. *Cap.* 8.

CVra huius ęgritudinis duplici regimine indiget, communi, ſcilicet, & proprio. Commune autem eſt ſex res. Prima ponit ſtudiũ in vita patientis obſeruãdum. Secunda adæquat materiam. Tertia abſcindit eam vel ſaltem diminuit. Quarta diuertit à parte timoroſa ad partem communem. Quinta abſcindit fluxum eius. Sexta corrigit accidentia. Primam autem rem complent diminutio ciborum, & potuum, & prohibitio vini omnino, repletionis, & vitatio nauſeæ; & cauere ab auſtro, & borea quantum poſſibile fuerit, auſter enim rarum facit, & replet capita, boreas vero conſtringit, & exprimit, & nocet ſomnus, & potus ſupra repletionem, & multitudo ſomni: immo qualiſcunque ſit ſomnus, ſit in die, & ſit parcitas eius in nocte, & non iaceat ſupinus, & alle-

uetur cœna: immo prohibeatur ſi poſſibile eſt. Et iniungatur quies: quoniam eſt res magna maturans ipſum. Et prohibeatur a fumo, & uẽtis, & radijs Solis, & Lunæ, qnantum poſſibile, fuerit, & magis Lunæ: & proprie qñ eſt ingreſſus eorum per feneſtram. Et vitet vaporoſa, & replentia caput, & rarefacientia ipſum, & uitet potum aquæ frigidæ. Et dr̃, quod potus aquę calidæ maturat catarrhos. Et ſimiliter introitus ad ſudãdum in balneo. Secundam autem rem complẽt adminiſtrationes inſpiſſantium, & infrigidantium in acuto, & calido, & ſubtiliantiũ diuidentium in groſſo, & viſcoſo. Et eligantur ex frigidantibus raro infrigidãtia actu, & ſi cõpetunt, non eleuentur in gradu multę infrigidationis. Et deliguntur ſm̃ plurimum, quæ infrigidant potentia, & non multum eleuãt: qualia ſunt balnea aquæ dulcis in ieiunio, & adminiſtratio embrocharum ex hordeo, & violis, & papauere, & chamæmelo: & effuſio aquæ calidæ ſuper caput, & ſuper extrema, & teſticulos, & inunctiones factæ ſuper ea, & ſuper ventrem, & ſumen cum oleo violato, aut chamęmelino, aut oleo de papauere, ſi adſunt vigiliæ. Et olfacere camphoram, & aquam roſatam, & alia quæ diximus in ſoda calida. Et confert potus aquę hordei, & ſyrupus de papauere, & violæ conditę cũ aqua hordei, & ſuctio cum naribus olei violati; & olfacere camphoram. Et cibi eorum ſint ſorbitiones factæ ex fabis, & ex tritico, & hordeo, & papauere albo, & oleo amygdalino dulci, & amylo cum lacte, ſi non eſt febris. Inſpiſſantia autem neceſſaria, ſunt vt ſubtile, acutum, quod deſcendit ad guttur, ingroſſetur, & non deſcendat ad profundum, immo facilius adunatum excreetur. Et ex hoc facientibus eſt dragacanthum, & electariũ eius, & mucilago pſyllij, & ſemina cydoniorum, & aqua iuiubarum, & ſebeſten, & ſyrupus eorum, lohoc ipſorum, lohoc de papauere. Ex ſubtiliantibus autem, & diuiſiuis eligantur, quæ proprietate virtutis ad hæc congrua cognoueris, qualia ſunt calefactoria capitis cum ſale, & milio, aut cum pannis calefactis, & cũ alijs, quę in ſoda frigida diximus: & confert introitus balnei, præterquam ſi lauetur caput. Super extrema aũt proijciat aquã calidam plurimum: & inungat ea, & teſticulos, & ſumen cum oleo ſambucino, aut anethino, aut chamæmelino, aut ſampſuchino, aut rutaceo, aut oleo de been, aut laurino, aut de lycio, & de ſtillet ex eis in aures, & nares cum lana, & proprie calefactis. Etiam confert eis inclinatio ſuper vaporem aquæ, vbi chamæmelum, melilotum, ſampſuchus, & anethum cocta fuerint. Caput vero eorum, & frons epithemetur cum coſto, ſpica, myrrha, & pauco caſtoreo, & ſimilib. cum oleo roſato miſtis. In fine autem rei cõfert introitus balnei, & lauari in eo, & olfactus redolentium calidorũ, ſicut eſt muſchus, & ambra, & alia quę diximus in ſoda frigida, & ſint eorũ

E cibi pulmenta ex frumento, aut furfure cũ melle, aut ſorbitiones ficuum ſiccarum, & farinæ cicerum cũ pulegio, & fœnu græco, & aqua cicerũ, & ſimilia. Tertiã autem rem complent phlebotomia, & ſolutio ventris, & adminiſtratio clyſterium, & collyriorũ; & lenificationes oẽs oĩ hora, proprie cum clyſteribus, & enematib. ſaltem trahentib. ſuperfluitates. Phlebotomia autem in hac ægritudine in tribus caſibus ſolũ neceſſaria eſt. Primus caſus eſt, ſi catarrhus ſit calidus in calido corpore abundante, in quo ſit oculorũ rubedo, & venarum plenitudo. Secundus ſi catarrhus ſit calidus declinans ad oculos valde, aut qualiſcũque ſit, aut terminetur in faucibus, aut pulmone, aut coſtis, aut diaphragmate, & figatur in eis ad collectionẽ. Tertius eſt, ſi catarrhus accidat cum febre. In his aũt ſolũ caſibus phlebotomiã catarrho vtilẽ inuenimus. Solutionem fieri oportet in calida materia, cũ violis cõditis, & aqua hordei cũ aqua fructuũ, q̃ dicemus. In frigida vero cum pilulis cochijs, & hiera picra cum aqua paſſularũ, & hiera diacolocynthidos, & ſimilibus. Quartã autem rẽ complent gargariſmata, & caputpurgia, & frictiones extremitatum, & ventoſæ, & ſimilia. Interdum.n. materiã in faucib. figi timemus, aut nõ ad partes fluat nobiles, & tunc ſi eã ad nares conuertimus, & proprie cum caputpurgijs, & ſternutatorijs, ſuffumigationibus, & odoramentis aperientib. nares, & deoppilãtib. colatoriũ, erit operatio dignior. Hoc.n. eſt, quod Gal. præcipit, niſi forte agitationem timeas in materia, quæ multoties fluit dirupta p̃p inquietationẽ, & agitationẽ. Et quidem ſternutatio ſuſpecta eſt in principio: qm̃ materia quiete indiget, vt maturetur, cũ eam agitatio multiplicat, & dilatat materiã, & facit eã conſequi motus laborioſos, & vehementes; at vero poſt catarrhi maturationem, eſt eius iuuamentum ſublime, mũdificans radicẽ, & adhuc quidem iuuantius eſt poſt corporis mundificationem communẽ, & propriã. Gargariſmata quoque neceſſaria ſunt, ſed prohibentur interdum. Et inuenitur eorum iuuamentum in tribus competere caſibus. Primus.ſ. ad catarrhum calidum, & acutum, cum rebus ingroſſantibus, & coadunantibus ipſum, vt prohibeatur deſcenſus eius ad profundum, & fiat facilis ad expellendum, & excreandum, quod propter acumẽ, & ſubtilitatem aggregari non poterat. Secundus ad catarrhum, cuius materia eſt multæ viſcoſitatis, & ſpiſſitudinis, & q̃rimus ſubtilitatem ipſius, & diuiſionem, vt facilius expellatur. Tertius qñ timemus materiam figi in faucibus, & quærimus abſterſionem, & mundificationẽ. At vero quatuor caſibus gargariſmata adminiſtrare ſuſpectum eſt. Primus eſt timor, & ſuſpitio catarrhi ad pect᷒, & pulmonẽ fluere conſueti. Secundus eſt ſi catarrhus de genere acutorũ fuerit, & ſubtilium, & mordicãtium. Tertius eſt in præfocationibus, quæ fiunt ſubito.

ſubito. Quartus, ſi catarrhus eſt vehemẽtis multitudinis. In his quidem caſibus gargariſmata agitant materias, & conuertunt eas ad vias pectoris, & pulmonis, & faucium, & eas multiplicant. Amplius m̃ gargariſmata ſm vnum quinque modorum fiunt, aliud .n. ſiſtit fluxum, aut ſtringit, aliud partem nobilem per ignobilem expurgat, aliud abſtergit, quod fluxit: aliud alterat, qđ fluit, aliud vero eſt, quod aggregat duas intẽtiones, vel plures ex his, quæ diximus. Exẽplum vero primi eſt administratio narcoticorũ in ægritudinib. cerebri. Exemplum ſecundi eſt adminiſtratio diacodion, aut diamoron cũ decoctione roſarum, & balauſtiæ, & taliũ. Exẽplum tertij eſt adminiſtratio generum ſalis, & inciſiuorũ, & ſimilium. Exemplum quarti eſt B adminiſtratio camphoræ ad calidũ, & myrrhæ ad frigidum. Exemplum quinti eſt aggregatio intentionum. Extremitatum autem frictiones, & ventoſationes in eis ad hoc multũ conferũt. Exercitatio autem, & motio partium inferiorũ eſt iuuatiua valde. Ex maxime autem diuertentibus materiã catarrhi eſt, vt radatur caput in parte commiſſuræ coronalis, & vocatur zubedeg, ideſt continuatio capitis, & fricetur ſuper illam vehementer cum cæpe acuto, aut cũ ſquilla, aut cum panno aſpero. Deinde ponatur ſup ipſam medicamen rubificatiuum, vſque dum fiat veſicatio. Deinde aperiantur veſicæ, & ponatur, quod fluere facit. deinde iteretur, & iteretur vſque dum appareat ſanitas. C Quod ſi hoc non contulerit, cauterizetur in eodem loco, & dimittatur tempore extenſo, & ſit locus cauterizationis vbi terminatur maior digitus, poſtquã radicem manus extremo nariũ poſuerit. Quintam vero rem complẽt catarrhi fluxum abſcindentia. Et ſunt ex ſtolidis, qui ante digeſtionẽ ipſius, & mundificationem communem adminiſtrãt huiuſmodi, immo in medio agitationis, qñque, & eſt cauſa cumulationis, & multiplicationis ipſius, deinde diruptionis vehemẽtis, ſit ergo ſtudium erga hæc poſt corporis mundificationem, & poſt ſedationem agitationis vehementis, vt abſcindatur reſiduum fluxus ipſius. D Et fortaſſis in aliquib. caſibus cogimur in principio facere illud proprie, aut quia timemus ne repat in profundum; aut in partes nobiles; aut ne nobilium, & neceſſariarũ operatũion fiat deſtructio ilico, ſicut eſt catarrhus pręfocatiuus ſubito, & fortaſſis regimen diuerſiuum viæ eius, eſt hoc nobilius, & ſecurius. Immo regimen abſciſſiuum, quod diximus eſt regimẽ dubium, & illud ideo qm̃ poſſibile eſt, vt dirumpat, deinde fluxu diruptiori, quam prius, & timoroſo, & regimen diuerſiuum, licet dilatet materiã, & multiplicet, tamen conuertit multiplicatam ad partem communem, non timoroſam. Sedationem autem curſus facientia alia ſunt gargariſmata, alia ſuffumigationes, alia quæ retinẽtur in ore, alia quæ odorantur, alia quæ deglutiuntur, alia A quæ lambuntur. Ex gargariſmatibus autem ad catarrhum calidum ſunt aqua roſata cum modico camphoræ, aut aqua lentium, & roſarum, & balauſtiarum, & aqua coriandri, & roſarum, aut aqua corticum papaueris, & roſarum. Ad frigidum vero; gargariſma fiat cum vino decoctionis myrrhæ, aut olibani, aut ſandarachæ, aut talium. Ex ſuffumigationibus vero ad calidum ſunt ſemen lini infuſum in aceto, & torrefactum. Deinde fiat ſuffumigatio cũ eo, aut ex hordeo, & aceto, aut ex furfure, & aceto. Sandaracha vero cũ aceto eſt iuuamenti ſublimis. Et vapor aceti ſuper lapidẽ molarẽ ignitum: & ſimiliter vapor camphoræ cum furfure, & aceto, aut cum hordeo fracto, & aceto, aut ex camphora B ſola puluerizata ſuper vaſe vitreo poſito ſuper prunas, præter quam deſcendit vapor eius ad pectus, & pulmonem; immo reſpiretur, & emulgeatur per nares. Fabæ quoque, & hordeũ infuſa in aceto ſimiliter conferunt, & ſimiliter fit de panno lini infuſo in aceto. Ad frigidum vero ſuffumigia cõferẽtia ſunt, quæ fiunt ex ſtyrace ſicca, & olibano, & xyloaloe, & sãdaracha miſtis, vel diuiſis. Nigellæ quoque torrefactæ, tritæ, & ligatæ in panno lini attractio narib. odoris eius, aut ſuffumigatio facta ex ea eſt mirabilis. Coſti etiam, & nigellæ ſuffumigiũ eſt expertum. Dixit filius Zachariæ. Fiant formæ ſicut auellanæ ex olibano, & etiam ſtyrace liquida, coſto, & ſandaracha, ana partib. æqualibus, C & fiat ſuffumigatio ex vua earum, & recipiatur fumus per traiectorium, abſcindit enim fluxũ eius. Dixit Ebẽgezar. Addatur eis ex xyloaloe pars vna, & pmutatio fiat a ſtyrace liquida ad ſtyracem ſiccam. Ex eis etiam quæ retinentur in ore: ad calidũ quidem ſunt ſpecies de iacur, & quandoque commaſticatum coriandrum, & retinetur ẽt maſticatum eius in ore, & confert: & quandoque retinetur in ore camphoræ modicum, ad frigidum vero confert olibanũ, & myrrha, retenta enim in ore abſcindunt fluxum, & iam verificatum eſt, quod ſpica retẽta inter dẽtes eſt iuuamenti ſublimis. Filius Zacharię. Cõfectio formarum ſimilium lupinis, quæ tenentur in ore, & ſiſtunt catarrhum. D Recipe olibani partem vnam, myrrhæ, croci, ſpicæ, ſtoracis, ana partem, ſem. opij, partis vnius tertiam. Fiãt ex eis pilulæ, & teneatur ex eis vna in ore præterquam deglutiatur ſaliua eius. Expertum eſt ſpicam ſolam in ore teneri per noctem, aut per diem, & noctem ſedare catarrhum. Ex odoribus vero ad calidum ſunt modi formarum de libro Sapor Regis Medorum, ſiſtunt enim catarrhum calidum, & odorantur in febre adurente, & ſyncopali, & peſtilentiali. Recipit fauſel, ſandali rubei, & albi, ana partes æquales, & roſarum partes duas, & ſemiſſem, ſandali macaziri partes tres, camphoræ partem ſemiſſem, boli armeni partes octo. Omnia præter camphoram terantur, ſicut al-

Gargariſmata in calidis.

In frigidis.

Suffumigia in ca.

In frigidis.

Mirab. de ſpica.

cohol, & agitentur conterendo cũ aqua roſata per hebdomadam vnam, deinde miſceatur cũ eis camphora, & fiant inde ſicut poma cum glutino gummi arabici, & aqua roſata, & odorentur. Conſeruantur autẽ, ne tollatur eorum virtus, in vaſe vitreo loco recenti, & liniatur ſæpe cum aqua roſarum permiſtionis camphoræ, & ſandali macaziri. Ad frigidum vero fiant poma inuentione eiuſdem. Recipe ſtyracis calamitæ partes quinque, olibani, maſtiches, ana partes tres, ſandarachæ tantundem, coſti, ſpicę, ana partes duas, ambræ partem vnam, bucur, ligni aloes, an. partes quatuor, muſchi partem ſemiſſem, fiant ex eis poma, & adminiſtrentur, ſunt enim experta. Confectio alia pomorum ex inuentione noſtra. Recipe bucur, ſendẽ, ana partes octo, ligni aloes boni, & electi partes ſeptem, ambræ bonæ partes duas, galliæ muſchatæ partes ſex, muſchi partem ſemiſſ. fiant ex eis poma cum glutino dragaganthi, & adminiſtrẽtur, ſunt enim nobilia, & experta: & cerebrum, & cor confortant. Res autem quæ lambuntur, & deglutiuntur, ad calidum quidem ſunt ſpecies de iacur, & aqua coriandri, & ſyrupus de papauere, & ſimilia. Filius Zachariæ. Confectio pilularum, quæ tenentur in ore: & ſiſtunt catarrhum calidum. Recipe amyli, dragaganthi, amygdalarum dulcium, fabarum excorticatarum, papaueris albi, & corticum eius, gummi arabici, boli armeni, ana, confice cum mucilagine pſyllij, & cydoniorum, & fiant ſicut lupini, & teneantur in ore: ſunt enim expertæ. Ad frigidum vero conferunt thus, & myrrha. Iſta enim deglutita ſiſtunt catarrhum. Confectio alia pilularum, de libro filij Zachariæ, de quibus ſumũtur omni nocte a tribus vſq; ad quinque, & ſiſtunt catarrhum. Quarum permiſtio. Recip. thuris maſculi partem vnam, myrrhæ, opij, croci, hyoſcyami, ana partis vnius, tertiã, ſucci liquiritiæ partem j. fiant pilulæ, & dentur ſicut diximus. Confectio alia pilularum conferentium ad omnes rheumaticas paſſiones, & ſunt de libro Alexandri Medici, quarum hæc eſt permiſtio. Rec. myrrhæ, drach. iij. thuris maſculi, drach. duas, & ſemiſſem opij, hyoſcyami, radicũ alcalcachar ſiccæ, ana drachmas duas, cõfice cum ſucco alcazaber humidæ, da ex eis, a tribus vſque ad quinque, in ſero: ſunt enim mirabiles. Sextam vero, & vltimam rem complet correctio particularium accidentium, quorum catarrhus cauſa eſt, & hoc eſt regimen proprium, ſicut correctio proprie ægritudinum catarrhalium oculorum, & narium, & aurium, & glandularum, & vuæ, & gulæ, & duarum amygdalarum, & pectoris, & pulmonis, & aliarum partium, quas catarrhus offendit. Et nos de omnibus in proprijs loquemur capitulis, ſi Deus voluerit. Et primo dicemus de ægritudinibus oculorum.

Pilulæ mirabiles in omni rheumate.

E

SVMMA V.

De ægritudinibus oculorum. Cap. 1.

SErmo noſter erit deinceps de curis ægritudinum oculorum. Sunt autem oculorum curę ſm̃ vnum triũ modorum. Alia enim eſt cõſeruatiua ſanitatis eorum, alia curatiua ægritudinum ipſorum. Alia vero præſeruatiua ab ægritudinibus futuris in ipſis. Et prima quidem fit ſm̃ alterum quinque modorum. Aut. n. conſeruat ſuperficiem oculi in terſione decẽti, & naturali: Aut conſeruat oculũ in ſua propria
F
temperantia, & æqualitate: Aut conſeruat organizationem ipſius in coæqualitate eius: Aut cõſeruat cõtinuitatem, & poſitionem naturalem partium eius: Aut cõſeruat ſpiritum viſibilem in ſua propria illuſtratione. Et quidam primã rem complent medicinæ abſterſiuæ habentes mediocritatem, & temperiem in terſione ſua, ſicut proprie ſuccus fœniculi, & collyrium ex eo, & ſuccus memithæ, & herba adhil proprie, aut res teneram reddentes ſuperficiem eorum: qualis eſt teneritas oculi corporis puerilis: & proprie nitentis in ſimplicitate ſua: quorum rememoramur poſt, & ſuper his tueri ab eis, quæ læſionem oculis præpediunt: qualia ſunt fumus, & puluis, & flatus aſperorum ventorum,
G
& inæqualitas aeris, & aſpectus rei variantis ipſos, & omnis res faciens ſeneſcere oculum, ſicut coitus, & labor plurimus, & fletus vincens menſuram, & ebrietas, & ſomnus plurimus, & vigiliæ plurimæ; & ſomnus ſupra repletionem, & proprie ex cibis, & potibus, & vapores turbidos generantibus, ſicut ſunt proprie caules, porri, acria omnia, ſalſa, fabæ, lẽtes, & vniuerſaliter omnia turbulentum generantia ſanguinem. Secundam vero rem complent medicinæ, quæ alterando cuſtodiunt ſanitatem oculi, aut ſcilicet calefaciendo, aut infrigidando, aut humectando, aut deſiccando. Tertiam rem complent medicinæ confortantes ſanitatem eius in
H
plaſmate, & forma creaturæ ipſius. Et hunc canonem ingrediuntur medicinæ confortantes lenificationem, aut aſperitatem, & perforationem, & concauitatem partium eius, ſicut oportet ex eis, quæ dicemus vbi oportet. Quartam rem complent medicinæ cuſtodientes ſanitatem eorum: & concauitatem ipſorum, & prohibentes reſolutionem fieri partium continuarum in ipſis, quarum rememorabimur, ſi Deus voluerit. Quintam autem rem complent medicinæ reparantes ſpiritum viſibilem, & illuminantes, & irradiãtes ipſum, quarum rememorabimus ſimiliter. Democritus. Fœniculus oculum abſtergit: viſum clarificat ſecũdum omnẽ modum adminiſtrationis eius, & ſerpẽtes, & reptilia diu degẽtia in cauernis approximãt huic plantæ,

Fœmina oculum ſuo ſtero.

De fœniculo.

plãtæ:& vtuntur ea in comeſtione, & frictione ſup oculos ſuos, poſtquã egrediũtur cauernas, & vigoratur viſus eorum. Fit aũt collyrium ex ſucco eius, hoc modo. Accipe ſucci fœniculi depurati poſt reſidentiam eius, & facilẽ decoctione ipſius in vaſe ęneo cum nummis auri puri, ſufficiẽtẽ decolationem, partem vnã, mellis puri, & clari partis vnius tertiã, bulliãt iterũ ebullitione vna, & colẽtur, & ponant̃ in ampulla vitrea, & ſuſpẽdat̃ in ſole, & permutet̃ de vaſe in vas, abijciendo ſemp̱ hypoſtaſim eius: deinde fiat ex eo collyriũ, & deſtillet̃ cum radio in oculum, eſt.n. expertum ad cuſtodiendã ſanitatem eius: abſtergit.n. oculum, & clarificat viſum, & quandoq; depurat̃ in ſole: præterquam, quod decoquat̃ igne: & eſt ſimiliter expertũ. Et ſunt ex hominibus qui admiſcent ex felle galli i partis j. vigeſimam. Ariſtoteles inſtruens Alexandrum regem, inquit. Frequentationes pectinis ſuper caput vapores viſum impedientes auertunt ad cutẽ, ne viſui obſint. Item inquit. Aſpectus rerum viridium in loco multæ temperiei viſum corroborat. Item dixit, aſpicere ſpeculũ terſum directũ, & diu intueri ſup ipſum viſum corroborat, & oculi defatigationem remouet. Idem iniunxit poſt oculi defatigationẽ ingredi domum obſcuram non multæ tenebroſitatis: & intueri per feneſtras, in quibus ſit aliquod parũ viride: vel intueri aquam viridem, & ſubmergere oculos in ipſa. Item dixit, exercitatio legẽdi literas mediocres viſum corroborat, & oculorum ſanitatẽ cuſtodit. Dioſcorides di[illegible], quod comedere carnes auium, q̃ de rapina [illegible]iunt, viſum corroborat: & ſimiliter ſorbitio [illegible]es iurium earum, & aſſeruit etiã, quod plures poſt ipſum experti ſunt, quod ius ſerpentum, & caro ipſorũ confortant viſum. Et dixit, quod ſuccus armel, & fœniculi, & vinum, & mel ſimul cocta, & depurata, deinde miſta cum felle alcubugi, aut gallinæ, oculi ſanitatem cuſtodiunt, & viſui addunt. Sabor. Nux muſchata nutrita cum melle viſus ſanitatem cuſtodit, & proprie ſumpta ex cis, vna mane quolibet ĩ ieiunio. Chebuli quoque conditi ſimiliter faciunt. Idem, collyrium mirabile in abſterſione oculorum, & corroboratione viſus: & fit jn tempore veris. Accipe foliorum roſarum cõpletarum, foliorum rutæ, foliorum fœniculi, foliorum herbæ adhil, foliorũ chelidoniæ, ana partes æquales. Trahatur aqua eorum per ſublimationẽ in alembico, ſicut eſt operatio. aquæ roſatæ, & conſeruetur in vaſe æneo: eſt enim collyrium pretioſum. Mahemet filius Zachariæ Araſi. Collyrium de ſucco granatorum abſterſiuum oculorum, & confortatiuum viſus, expertum. Accipe ſucci granatorum dulcium, & acetoſorum, ana lib. j. ponant̃ in ampulla vitrea, & ſtringatur orificium eius, & ponatur in Sole per menſes duos: ita, quod quolibet menſe recipiatur clarum eius, & abijciatur fœx, quæ ſubſidet. Deinde ad omnẽ lib.

Remedia Ariſto.

Collyrium ſuaue, & pretioſum.

A iſtius ſucci ponatur puluis iſte. Rec. aloes, radicum chelidoniæ, ſalis ammoniaci, piperis longi, ana drac. j. terantur ſicut alcohol, & miſceantur in medicamine: & iterum exponatur Soli, & quanto plus antiquatur, tanto ſublimior eſt eius operatio. Fœniculus, verbena, roſa, chelidonia, ruta: Ex his fit aqua, quæ lumina reddit acuta. Gal. Comeſtio carnium tyrorum præparatorum ſecundum doctrinam, qua recipiuntur in theriaca, conſeruat ſanitatem viſus, & eſt ad hoc vltimum. Frequentare potũ aceti ſquilliticì ad hoc eſt multum laudabile. Tryphera magna, & tryphera minor ad hoc eſt laudabilis: & proprie minor, cum quarta ponderis ſui de puluere herbæ adhil. Tryphera perſica, q̃ diximus

B in antidotario, & electarium algariph, & pilulæ Sabor, quas diximus in canone, & hiera noſtra, & Theodoricõ ad hoc cõferunt. Hunain. Cõfectio electuarij ſublimis cõferentis ad ſanitatem oculorum, & confortantis ſpiritum viſibilem in claritate ſua. Recipe herbę adhil, vnc. duas, ſeminis fœniculi drac. v. macis, cubebæ, cinnamomi, piperis longi, garyophyllorũ, ana drac. j. puluerizent̃, & cribellent̃, & accipe mellis deſpumati lib. j. ſucci fœniculi cocti, & depurati vnciã vnam, ſucci rutæ ſimiliter cocti, vnc. ſemis, ſucci chelidonię ſimiliter cocti, vn. ſemiſ. coquant̃ ſucci cum mellis tenuis deſpumati li. j. vſq; dum mellis tenuis habeant ſpiſſitudinem: & cõficiantur cum eo ſpecies, & reſeruent̃ in vaſe vitreo, & ſit doſis eius, drac. iij. cum vino, in-

C ſero: & alleuiet̃ cœna; vel dimittat̃, & ſimiliter in mane. Haly. Collyrium acuens viſum, & oculi ſanitatem cuſtodiens. Accipe ſucci fœniculi, drachmas quadraginta, ſucci rutę, drachmas viginti. Ponant̃ in ampulla vitrea cũ mellis boni, & clari, drachmis quindecim, & obturet̃ orificiũ eius, & dimittat̃ in Sole p̱ tres menſes, & abijciat̃ fęx eius, & liniant̃ ex eo oculi: quoniã eſt expertũ. Filius Zachariæ. Cõfectio alcohol conſeruantis ſanitatem oculi. Recipe tutiæ, ſief memithæ, ana drachmas tres, aloes, lycij, ana drachmas duas, camphoræ drac. j. ſextam, terãtur cũ aqua agreſtę, aut ſampſuchi, aut ſumach:

D & exiccetur, & adminiſtretur, nutriantur prius cum aqua agreſtæ: ſecundo cum aqua ſampſuchi: tertio ſumach, & eſt ſublimis. Idem. Confectio alcohol acuens viſum. Recipe tutiæ prius lotæ, deinde nutritæ in aqua ſampſuchi tribus vicibus, drachmas decem, zinziberis, piperis, macropiperis, chelidoniæ, buruch, ana drachmam vuam, ſalis ammoniaci, drachmã ſemiſ. Nutriantur cum aqua ſampſuchi, aut aqua fœniculi tribus vicibus: deinde exſiccetur, & adminiſtretur, eſt enim ſublime. Filius Zezar. Collyrium confortans viſum. Recipe fellis galli, aut alcubugi, aut perdicis, & mellis crudi, ana partes æquales, ſucci fœniculi partes ij. miſce, & pone in oculis, bonum, & electum, ſi Deus voluerit. Idem. Conditum factum ex

alhaſce

alhaſce cum melle confortat virtutem viſus.
Idem. Conditum factum ex herba adhil cum
melle mirabilis eſt in cōfortatione viſus, immo
& ipſa herba ſecundum omnem modū admini
ſtrationis eius ſublimis eſt. Aboali. Alcohol
ſublime terſiuum, oculorū cōſeruans tempera-
mentum, & ſanitatē viſus. Rec. macropiperis,
dr.ij. garyophyllorum, vſneæ, ana drachmam
vnam, climiæ, ſpumæ maris, ana drach. decem,
æris vſti drachmas quinq;, ceruſſæ, ſalis gēmæ,
ana drachmas tres, ſalis ammoniaci, piperis, a-
na drachmas duas, camphorę drachmas ſemiſ.
teranť, & adminiſtrentur. Idem. Alcohol ſubli-
me terſiuum oculorum, quod adminiſtrať in di
ſpoſitionibus ſanitatis, cōfortat enim debilem
viſum, & cōſeruat ipſum ſecundum ſanitatem
ſuam, & ſedat multitudinem lachrymarum ex
oculo. Recipe antimonij loti, & præparati in a-
qua pluuiali circiter ſpacium dierum viginti,
tutiæ, & climiæ, ana drachmas ſex, marcheſitæ
drachmas quatuor, tere vnumquodq; per ſe: &
tere ea bene per dies plurimos cum aqua plu-
uiali multoties, donec exiccentur aquæ eorum,
deinde terātur cum aqua fœniculi pluries cum
cōtinuitate aliquorum dierum ſimiliter donec
exiccentur, tertio vero teranť cum aqua ſampſu
chi, quarto vero cum aqua rutę, quinto cū aqua
chelidoniæ, deinde exiccentur, & addatur cum
eis ſedenagi, & croci, ana drachma vna, Marga
ritarum nō pforatarum drachmæ duæ muſchi,
drac.j. tertia, camphoræ drachmæ vnius, ſexta,
& proijce ipſa ſimul in mortario cum prędictis,
deinde adde eis fuch, drachmam ſemiſ. tere vſ-
que dum ſiccētur, & fiat inde alcohol mane, &
ſero: quoniam eſt expertum. Ex rebus autem
oculi ſubſtātiam reiuueneſcere facientibus eſt
regimen cum electione rerum ſex non natura-
lium, ex adminiſtratione quarū oculis, & corpo
ri teneritas acquirať, ſicut verbi gratia, cum ap-
proximatione in quantum poſſibile eſt ad aerē
temperatū, & cibis, & potibus humidis, & bal-
neis temperatis: & alijs humectantibus cum tē
perie, præterquam, quod faciant cadere in op-
pilationes. Dixit Aboali, quod ingredi aquam
tepidam, & claram, & aperire oculos in ea, ocu-
lorum ſanitatem cuſtodit, & eorum tenerā ſub-
ſtantiā reddit, & abſtergit: & ſimiliter aquam
videre claram, & nitidā. Vapores autem aqua-
rum cum decoctione quarundam rerum, ad
hoc vehementer conferunt, ſicut vapor aquæ
decoctionis fœniculi, aut rutæ, aut herbæ adhil,
& ſimilium, ſingulariter, aut coniunctim.

De cura præſeruatiua oculorum. Cap. 2.

CVra vero præſeruatiua ab ęgritudinibus
futuris fieri in ipſis duplicem habet viam.
Partim enim conſeruamus naturalitatem eo-
rum, quemadmodum ſuperius dictū eſt: par-
tim vero obuiamus cauſis futurorū morborū
E extrinſecis vel intrinſecis, extrinſecis ſicut fu-
mo, ventis, cibis malis, et potibus, & alijs, quorū
ſuperius rememorati ſumus: intrīſecis vero ob
uiamus, ſm vnum quinq; modorū. Aut.n. con-
uertimus ſtudium ad permutandum malitiam
cōplexionis puræ ſine materia, vel cū materia,
ſi nō in quantitate exuberet, aut euacuamus eā
ſi vincit ſupra quantitatem naturalem, vel egre
ditur propriam naturalitatē: aut facimus vtrun
que: aut corrigimus aduentū peccati in organi
zatione eorum: aut prohibemus ſolutionē con
tinuitatis futuram fieri in ipſis. Et quidem pri-
mam rem cōplent medicinæ auxiliantes in per
mutādo malitiam cōplexionis eorum, ſ. aut ca-
lefaciendo, aut infrigidando, calefaciēdo cum
F eo quod eſt ſicut zinziber, muſchus, hueg, pi-
per, & ſimilia, aut infrigidando cū eo, quod eſt
ſicut albumē oui, mucilago pſylij, aqua roſata,
ſuccus ſolatri, portulacæ, lactucæ, & ſimilia, aut
deſiccando cum eo, quod eſt ſicut tutia, cohol,
roſæ, & ſimilia, aut liniēdo ſicut dragaganthū,
& ſimilia. Secundam autem rem cōplent medi
cinę euacuātes materiā, & educentes eā, & hoc
quidem ſm vnum trium modorum, aut ſm ſe-
mitam diuerſionis ab eis; aut ſm ſemitam ex-
tractionis ab eis; aut ſm ſemitam reſolutionis
ab ipſis, euacuatio autē, & verſio materiei quā-
doq; fit ex toto corpore, ſi in toto exuberat: aut
ex capite ſolo, ſi in eo ſolo exuberat: & ingre-
diuntur canonem hunc ſpecies phlebotomiæ,
G & ſpecies ſolutionum per ventrem, & caputpur
gia, & gargariſmata, & ventoſæ, & ſcarificatio
nes, & frictiones extremitatum, & ex eis, quę di
ximus, & quæ dicemus iam. Extractio autē ma
teriei fit per medicinas educentes per lachry-
mas, ſicut eſt proprie ſal ammoniacus, & ſal, &
ſimilia. Reſolutio quoque ex ipſis fit cum me-
dicinis proprie ſicut ſarcocolla, & ſuccus fœni-
culi, & memithe, & ſimilia. Tertiam vero rem
complent aggregationes harum duarum inten
tionum, de quibus modo locuti ſumus: & cano
nem hunc ingreditur regimen in generibus re-
rum ſex. Quartam vero rem complent medici-
næ ſeruantes organizationem eorum, & for-
mam, ne cadat in eis tortuoſitas, aut oppilatio,
H aut dilatatio vltra decentiam. Quintam rem
cōplent medicinæ ſolutionem in continuitate
ipſorū fieri prohibentes: de quibus loquemur,
ſi Deus voluerit. Phlebotomare autem oportet
propter oculos, ſi ſanguis exuberat cum cōmu-
nitate corporis totius, ex baſilica: deinde ex ce
phalica, & quādocumq; neceſſitas vrget, & pro
prie cum plenitudo adeſt, phlebotomemus ſa-
phenas, aut hęmorrhoidas aperiamus, ſi autem
cum communitate alicuius ex membris fuerit,
phlebotomāda eſt vena illi proprie mēbro de-
ſeruiēs, deinde vtriſq; cōmunis. Si vero ſine cō
munitate aliorum in capite ſanguis exuberat,
tūc fit illud aut ex eo, qđ in toto exuberat: & tūc
ex cephalica minuendus eſt, aut exuberātia eſt

ſecundum

ſecundum partẽ quidem, aut ex venis quæ ſunt A ſub craneo: & phlebotomamus ex cephalica. Deinde quidem, vel prouocamus ſanguinẽ ex naribus, aut ex venis forinſecis, q̃ ſunt ſicut ſcis, quædam frontales: & phlebotomamus ex eis: aut ſanguiſugas, aut cauteria ſuper eis apponimus. Et quandoq; cõuertimus, & euacuamus ꝑ nares. Et quandoq; cõuertimus ad poſterius capitis cum ſcarificationibus, & ventoſis propter cõitatem ambarum partiũ, ſicut ſcis. Et ſunt ex venis pulſatilibus, & non pulſantibus, q̃ ſunt tẽporales, ꝑ quas etiã materiæ cõfluunt, quas quãdoq; phlebotomamus, quandoq; incidimus, ſicut ſuo loco dicemus, Quãdoq; cauterizamus, quandoq; cõuertimus, & ſcarificamus aures, & quãdoq; cauterizamus ſub eis. Modus aũt cauterizationis harum partium ſi vrget neceſſitas, fieri oportet poſt corporis mundificationem totius cũ medicina ſolutiua mundificante etiam caput ipſum, & corpus totum: & hoc pluribus vicibus. Et primũ incipiamus experiri ſuꝑ cauterio capitis, quod fit ſuper cõmiſſura coronali in parte cõmuni, q̃ dr̃ zuhẽdeg, i. cõtinuatio capitis: cuius iuuamenta ſunt multa, & ſublimia, & proprie ad oẽs ægritudines capitis frigidas, & humidas, ſicut eſt ſoda, & ęgritudo, q̃ vocaẽ ouum, & ſcotomia, & vertigo, & grauitas ſomni, & grauitas ſenſuum, & paralyſis, & tortura, pluralitas catarrhi, & coryza, & lapſus ad oculos, & nares, & aures, & vuam, & fauces: & ad dolores dentiũ, & gingiuarũ, & dolores gutturis, & ad omnem deſtillationẽ catarrhi ſuꝑ pulmonem, & partes pectoris, & ſtomachũ, & partes vicinas, & vniuerſaliter ad omnes ægritudines catarrhi frigidas, & humidas. Et modus operationis eius, vt radatur ſuper capite in loco ipſo, & ponaẽ radix manus ægri ſuper extremitatẽ naſi ipſius, & extendatur per mediũ frõtis, & conſideretur vbi terminẽ medius digitus, & ſignetur ibi, & cauterizetur cum cauterio ignito, cuius forma ſit ſicut nucleus oliuæ maioris: & procedat cauterizatio vſq; ad ſupficiẽ oſſis, & obſeruẽ vt remaneat aperta, vt emittat pus vſq; ad tẽpus, quo tibi manifeſtabiẽ ex ratione, diminui pus, & ægritudines catarrhales tolli.

De cauteriſandis.

De ophthalmia. Cap. 3.

CVra ophthalmiæ eſt ſecundum duas intẽtiones: vniuerſalem, ſ. & particularẽ. Vniuerſalis intentio diuiditur in ſex res, prima res eſt commenſuratio regiminis, ſecunda eſt ſubtractio materiæ exuberantis, tertia prohibitio catarrhi, & deſcenſus ad oculos, quarta eſt inclinatio eius, & diuerſio ad aliam partem, quinta eſt alteratio, & digeſtio eius, quod eſt tranſmiſſum, ſexta corrigit accidentia. Particularis intẽtio diuiditur in curationem, & ſedationẽ accidẽtium. Primam igitur rem cõplent cõmenſurationes regiminum rerum ſex, quas ſcis, & proprie diminuendo cibum, & potum, vitando vaporoſa ex eis: & eligendo cibos pauci nutrimẽti, ſed laudabilis: & alleuiando prandium, & diminuendo cœnam, vel dimittendo. Et ſi materia fuerit calida, ſint cibi frigidi actualiter, & potentialiter: & proprie cõditi cum rob granatorũ, aut cum agreſta remiſſæ acetoſitatis, & dà cõgelata ex cucurbitis aut ex alijs, & ſupra cibũ da aliquid ex coriandro, vel quod cõdiẽ ex eo, & da ante cibũ in matutinis aquam pſyllij, & coriandri, & deuitet vinũ, & carnes in principio. Et ſi fuerit frigida, ſint cibi vitelli ouorum, & mica panis, & aqua carnis, ſauich, & hordeũ cõfractũ cũ paucis amygdalis, & ſumat in ma- B tutinis mel cũ aqua calida, & ſupra cibum aliquid ex pyris aut cydonijs. Et ſit ſtudium vt leniſicetur natura, quantum poſſibile ſit cũ facilitate. Et ſit in domo, in qua habitat, temperatus aer, & tenebroſitas. Somnus autem medicamẽ eſt eius bonum. Verum ſupra repletionem vitetur, & vitetur fatigatio, & prauitas animi. Secũdam rem cõplẽt phlebotomia, & euacuatio cũ medicinis ſolutiuis. Phlebotomia autem ex cephalica cõueniens eſt omnibus ſpeciebus eius, & proprie ſanguineæ ex latere oppoſito prius: deinde ex latere eodẽ ſi phlebotomationis iteratio neceſſaria eſt. Et interdum nõ ſufficit hęc phlebotomia, & illud proprie quando materia fluit ad oculos, aut per arterias extrinſecas temporales, & aures; aut per venas frontales: & tũc C neceſſaria eſt phlebotomia arterię temporalis, vt abſcindamus curſum eius per ipſam. Et modus incidendi arteriam huiuſmodi eſt, poſtquã tibi innotuerit illam eſſe, aut ex paruis arterijs, aut ex magnis, quod declarabitur, tibi ex eo, quod inuenitur aliqua ex illis eſſe maioris pulſationis quã reliquæ, & maioris plenitudinis, & caloris tactus: & tũc ſcinde cum inciſorio cutim ſecundum longitudinem arterię, et excoria cutim vſque dum peruenias ad arteriam. deinde ingeniare, vt trahas eam cum vncinis, ſeparando ipſam ex omni parte a cuti, & carne, & ſi eſt ex paruis, incide ipſam omnino, & extrahaẽ ex ſanguine extractio cõpetẽs: deinde impleaẽ D vulnus cum aliquo, quod ſit cauterizans extremitates arteriæ, ſi autem fuerit ex magnis, liga eam cum filo de ſerico forti in duobus locis, vt ſit inter duas ligaturas diſtantia ſicut pollicis, deinde incide ſecundum totam arteriam in medio duarum ligaturarũ, vel cauteriza eam: hæc eſt operatio ſecundum ſapientiam. Si autẽ deſcenſus materiæ fuerit per venas frontales, confert appoſitio ſanguiſugarũ ſuper frontem, & appoſitio ventoſarum in nucha cũ ſcarificatione, vel ſine, ſi debilis fuerit, eſt enim ipſa magni iuuamenti, q̃ ſi non conferat, poſt ſolutionẽ cum medicina, fiat cauterium ſuper zuhendeg. eſt enim vltimum in abſcindẽdo fluxum catarrhi: nos quidem diximus formam cauterizationis huius in capitulo, quod eſt ante iſtud. Euacuationes

Phlebotomia in omnibus ſpeciebus.

Quomodo arteria ſcindi debeat.

Solutione in materia calida. euationes autem, q̃ fiũt cum medicina ſolutiua in materia calida ſunt, q̃ fiunt ex aquis fructuũ, & violarum, & myrobalanis citrinis, & fumoterræ, & tamarindis, & ſimilibus, & decoctio capillorum veneris dicta in antidotario, & aqua fructuũ, & infuſio de ſuccis herbarũ, & alia quorum rememorati ſumus in canone. *In materia miſta.* At ſi cũ materia calida fuerit permiſtio materię groſſæ, nihil eſt, quod magis cõferat quam infuſio de aloe cũ aqua endiuiæ, aut ſolatri: aut infuſio hieræ picræ cum eis: aut ſm, quod narratum eſt ſępe ex infuſionibus hieræ picræ, & proprie ſi materia fuerit ſubmerſa, aut imbibita in velaminibus cerebri. *In materia frigida.* Si aũt materia fuerit frigida phlegmatica, fiat ſolutio cum pilulis cochijs, & pilulis Galeni, & hiera colocynthidos, & ſimilib9. Si vero fuerit melancholica, educenda eſt cum eis, q̃ ipſam educunt ex his q̃ dicta ſunt, neq; ſis cõtentus in ſufficientia vnius euacuationis, aut duarũ: ſed iteratio atq; iteratio eſt ex rebus laudabilibus eis, & proprie cum facilitate, & proprie qualiſcunq; ſit materia. *Documentum.* Tertiam autem rẽ cõplent phlebotomia, & cauteria, q̃ diximus, & emplaſtrationes ſup tempora, & frontem, & inter duo ſupercilia ex eis, q̃ dicemus iam, & proprie quãdo materia q̃ effunditur via effuſionis, eſt p vias extrinſecas. Et quandoq; cõplet̃ hoc ex rebus facientibus ſtypticitatem, & inſpiſſationem, vt prohibeat̃ deſcẽſus materiæ eius. Verum etiam interdum nocent: quoniam quæ iã deſcendunt, materiã aggregant, & cõſtringunt inter tunicas oculorũ, & ſunt cauſa maioris nocumenti, quod ſi cõtingat, adminiſtranda ſunt euaporantia, qualia ſunt aqua calida, & aqua meliloti, & ſimilia, & proprie, vt cõſideres in curatione tua gradus tres, & diſtinguas eos in cõſideratione indigeſti morbi, & acceſſus eius ad digeſtionem nõ integre, & acceſſus ipſius ad digeſtionem, in qua eſt cõplexio, hoc.n.eſt quod eſt ſm ſapientiam. Et quandoq; conferunt ad hanc partem adminiſtrationes de iacur, & gargariſmata facta ex eo: & ſimilia quorum rememoratio præceſſit in cap. de coryza, & catarrho, & ex eis q̃ conſtringunt fluxum eius, verum fieri oportet poſt mundificationem, & cõcedũtur ſolum aliqua ex eis, q̃ ſumunt̃ per os, quæ requirantur ibi. Quartam rẽ cõplent gargariſmata, & caputpurgia, cũ facilitate diminuẽtia de materia ſm, quod exigit diſpoſitio: & ſimiliter frictiones extremitatum, & cõpreſſiones, & ligaturæ doloroſæ in extremitatibus, & clyſteres, & ventoſationes in nucha, & inter ſpatulas, & in hæmorrhoidibus, & prouocatio earum, & ſcarificatio facta in cartilaginibus auriũ, & ſimilia. Quintam rem complent adminiſtrationes medicinarum, ſm intentiones diuerſas. In morbi enim principio repercuſſiuis vtendum eſt, in quibus ſit facilitas ſm omnem modũ adminiſtrationis. Deinde vtendum eſt reſolutiuis, & non euacuandæ ſunt a permiſtionę iſtarum duarũ

E intentionum quæcunque medicinæ ſint inter illas, vt perueniatur gradatim, & cum ſucceſſione paulatim ab eo, quod eſt repercuſſiuum vſq; ad reſolutiuum, quoniam hæc eſt operatio, q̃ eſt ſecundum ſapientiam. Adminiſtranda igitur in principio, ſi materia fuerit calida, quæ materiei acuitatem, & inflammationem reprimant: qualis ſunt portalaca trita, & ſuppoſita, & endiuia, ſolatrum, & aqua roſata, & lingua arietis, & herba violæ, & pſylliũ infuſum in aqua roſata: hęc omnia ſingulariter, & vel cõiunctim cũ oleo roſato cõquaſſata, & oculis impoſita ſedant, & digerunt. Deſtillentur aũt oculis lac mulieris nutrientis puellam, lac aſinæ, & albumẽ oui, aqua roſata, & mucilago pſylij. Et poſt diem vtendũ F deſtillatione ſief albi primi cũ aliquo horum, q̃ diximus nunc. Conſequenter admiſcendæ ſunt his, & proprie cum iam lippitudinem oculi habere cęperint, ſed non integre; & curſus lachrymarum ſubtilium, & acutarũ non eſt in ea perſeuerantia, ſicut prius medicinæ aliquid reſolutionis, & maturitatis habentes, ſicut mucilago ſeminum cydoniorum, & decoctio meliloti, & aqua fœnugręci, vtendo eis proprie cum ſief albo: ſecundo cum collyrio citrino. Si aũt maturationis ſignificatio vera adeſt, q̃ eſt effuſio lippitudinis, & omnino abſciſſio lachrymarũ ſubtilium acutarum: tũc balneationis impreſſio eſt medicamen verũ, ſubtiliat.n. & reſoluit materiam: G & eſt eis tunc medicamen proprium, puluis aluminis, & proprie cũ mucilagine fœnugræci, & ſeminis lini. non prætermittat̃, & adminiſtratio balnei, eſt.n. nobile ad ophthalmiam (ſicut Hippo. dixit) & proprie corpore mundificato. Si aũt materia fuerit frigida phlegmatica, vtere in primis repercuſſiuis non plurimę infrigidationis, ſicut eſt ſief de ſpica cũ ſucco mẽtæ confortato, cum modico ſpicæ, & ſucco raphani, & ſucco virgæ paſtoris ſimiliter confortato cum ſpica, & in proceſſu rei, cum ſigna maturationis apparuerint, vtendum emplaſtro ex anetho, & folijs maluæ coctis in vino ſtyptico, aut ex meliloto, & ſpica, aut fœnugræco, & roſis coctis cũ vino ſtyptico, & deſtilletur in oculis ſief de ſpica cum aquis meliloti, aut fœnu- H græci, & ſimilium. Et ſi amplius ſigna maturationis appareant, vtendum eſt puluere citrino cum mucilagine fœnugræci, aut meliloti. Balneum quoque in huius modi hora eſt medicamen conueniens, & potus vini puri, & albi. Si autem a ventoſitate fuerit, curetur cum embrochis, & balneis facientibus euaporationem, & emplaſtris. Et iam laudatus eſt fœniculus in huiuſmodi ophthalmia ſm omnẽ modum adminiſtrationis eius, & emplaſtrum factum ex eo, & vitello oui eſt iuuatiuum valde. Sextam rem complent adminiſtrationes medicinarum doloris ſedatiuarum, ſcilicet puncturæ, & mordicationis vehementiam ſedantium: qualia ſunt proprie medicamenta ſedatiua, ſecundum

quod

quod exigit diſpoſitio, & narcoticitatis parum habentia, & repreſſe, verum adminiſtrāda ſunt cum cautela, ſicut proprie albumē oui cōquaſſatum cū aqua papaueris, aut mucilago pſyllij cum aqua papaueris, aut cum ſucco pomorum mandragorę, aut ſolatri, aut lactucę, & ſimiliter mucilago ſeminum cydoniorū cum aliquo prędictorum, & mucilago fœnugræci, & aqua meliloti, aut anethi cum aliquo ex eis. Et quādoq; propter neceſſitatem vtendum eſt opio, verum ſi accidit nocumentum propter narcoticū, vtendum eſt lauacris, & embrochis ex rebus, in quibus ſit virtus maturans virtutē narcotici, ſicut eſt proprie melilotum, chamæmelum, fœnugręcū, malua, anethū, & ſimilia. Hamech filius Zezar, emplaſtrū conferens dolori, & apoſtemati oculorum, & ſcabiei, & ſuper calefactioni. Recipit croci, myrrhæ, olibani, opij, gummi arabici, ana, tere, & cōfice cum aqua roſata: & fac formulas, & fac ſiccari, & quando oportet, accipe ex eis, & fac emplaſtrū cū aqua roſata, aut albumine oui, eſt.n. expertum. Idem, aliud ad apoſtemata oculorum, & difficiles dolores, & facit ægrum dormire. Recipit croci, memithæ, lycij, aloes, gummi arabici, acaciæ, ana, tere, & cōfice cum ſucco rubi, & fac formas, & cum oportet, diſſolue vnā ex eis cum ſucco rubi, aut ſolatri, aut mucilagine pſyllij, aut granorum cydonij, aut albumine oui, aut lacte mulieris lactantis puellam, & pone cum lana ſuper oculū, confert enim, ſi Deus voluerit. Idem. Aliud valens ſimiliter, quādo dolor eſt vehemens in oculis, faciens dormire. Recipit mandragoræ, opij, hyoſcyami, ana, tere, & confice cū aqua pluuiali: expone ſoli quinq; diebus, deinde fac formulas, & quando oportet, diſſolue vnā ex eis cū aqua roſata, aut albumine oui: & lini ſup frontem, & tempora: & ſi oportet, lini ſuper oculos, Idem. Aliud conferens doloribus oculorū calidis. Accipe ſucci ſolatri, ſucci foliorū hyoſcyami, lycij, croci, zucchari, cāphoræ ana, albuminis oui q̄tum ſufficit, vtere cū coto: ſedat.n. illa hora. Filius Zachariæ Araſi. Cōfectio emplaſtri prohibentis fluxū ex oculo. Rec. aloes, acacię, ſief memithæ, lycij, boli, gummi arabici, liniatur ſupra frōtē cū albumine oui. Et ſi eſt ſupracalefactio vehemēs, addatˉ eis ſandali rubei, & ſauſel ana pugillus.j. & liniatˉ cum aqua coriādri humidi, & endiuiæ, & aqua roſarum. Idem. Confectio emplaſtri ad dolorem vehemētem in ophthalmia. Rec. coriandri, meliloti, croci, ſeminis lini, tortellarum de ſceni ana. Tere, & confice cum vino ſtyptico, & fiat emplaſtrū ſup palpebras. Aboali. Emplaſtrum ſedans fluxum materiei ad oculum. Recipit ſief memithæ, aloes, ſeminum roſarum, croci, ſarcocollæ, ramich, ſauich hordei, balauſtiæ, ana cōfice cum ſucco ſolatri; & fac emplaſtrū ex eis. Idem ad doloris vehementiam. Accipe ſucci lactucę, ſucci pomorum mandragoræ, ſucci papaueris ana partem vnā;

A albuminis oui partes tres, conquaſſentur, & vtere cum coto, bonū, & expertum. Idem. Epithema conferens ad dolorem vehementem, & ad multitudinem materiæ. Recipit ſauich hordei, drac. xvj. hyoſcyami albi, drac. octo, thuris, dr. vj. myrrhæ, ſucci mandragoræ, ana drach. quatuor, opij, dr. iij. croci, roſarum recentium, ana drac. ij. vitellum oui vnius aſſi, contere, & confice cum vino ſtyptico, & fiant formæ. Et quando oportet, adminiſtretur vna cum eo, quod conuenit ex liquoribus. Idem. Aliud faciens ſimiliter ad dolorem calidum. Rec. croci, myrrhæ, aloes, olibani, opij, ſarcocollæ, ana, fiant formæ, & ſuper frontem, & oculum lini in principio doloris cum aqua endiuiæ, aut portulacę, B aut ſolatri, hyoſcyami albi, aut coriandri humidi. Aliud. Recipit ſauich hordei, drachmas iiij. opij, drac. j. croci, drac. ij. confice cum ſuccis prædictis: & vtere ſuper ophthalmiam calidam. Filius Serapionis. Emplaſtrum faciens ſtypticitatem, & conferens in principio, & prohibens fluxum materiei ad oculos. Accipe foliorum ſolatri, & virgæ paſtoris, & arnogloſſæ, & endiuiæ, & portulacæ, & teneritatum rubi, & foliorum vitis, ana fac cum farina hordei emplaſtrum, & oleo roſaceo, & aqua decoctionis papaueris. Idem. Quando accidit, quod ægritudo conſequitur veſtigia maturationis, tunc miſceas in emplaſtris vitellum oui, mucilaginis, fœnugræci, & ſeminis lini, melilotum, & chamæmelum C cum media parte croci, & oleo roſato ſimul incorporatis: & ſuperimpone. Filius Zezar. Sief album, quo vtendum eſt in principio ophthalmiæ calidæ, cum dolor eſt vehemens. Rec. gūmi arabici, dragaganthi, amyli, ana drachmas quatuor, ceruſſæ lotæ, drac. vj. opij, drac. j. diſtēpera cum albumine oui, vel cum aliquo, quod conuenit ex liquoribus. Idem Sief aliud albū conferens ophthalmiæ in augmento, & ſedat dolorem. Recipit ſarcocollæ nutritæ in lacte aſinæ, drac. ſemiſ. amyli, drach. iij. traganthi, dr. quatuor, opij, drac. j. olibani, drac. j. & ſemiſ. ceruſſæ abluiæ, drac. ſex, tempera cum aqua pluuiali. Filius Zachariæ Araſi, Sief album conferens ophthalmiæ, & doloribus oculorum. Reci D pit ceruſſæ abluiæ, drach. quatuor, ſarcocollæ groſſæ, drac. iij. amyli, drac. ij. draganthi, dr. j. opij, drac. ſemiſſem. Fiant trochiſci parui. Sief aliud albū deſcriptione Aboali conferens ophthalmiæ in principio, & augmento eius. Recip. ceruſſæ, drach. x. gummi arabici, amyli, ana dr. v. ſarcocollæ nutritæ in lacte aſinæ, aut mulieris, drac. x. dragacanthi, drac. iij. opij, drach. & ſemiſ. confice cum aqua. Sief album deſcriptione Alexandri, expertum ad ophthalmiam calidam cum nimio dolore: & eſt mirabile. Recipit climiæ, prius tamen lotæ, deinde aduſtæ, & extinctæ in lacte mulieris, drach. x. ceruſſæ lotæ, drac. viij. ſcoriæ ferri drac. iiij. opij, drach. ij. dragacanthi, gūmi arabici, ana drachmas quatuor,

tuor, confice cum aqua pluuiali. Sief citrinum E
deſcriptione eiuſdem conferens doloribus ve-
hementibus ophthalmiæ. Recipit climiæ ſecũ-
dum ſuperiorem doctrinam præparatæ. drach.
viij. ceruſſæ lotæ drach. xvj. croci, drac. iiij. opij,
drach. ij. dragaganthi drach. ij. aquæ pluuialis,
quod ſufficit. Vtere cum albumine oui. Sief ci-
trinum aliud mirabile deſcriptione eiuſdẽ plus
operatiuum alijs: reprimit. n. magis ſuperfluen-
tes materias. Recipit amyli. drach. xxj. ſief me-
mithæ, dr. ix. ſarcocollæ, dragaganthi, gummi
arabici, ana drac. iij. croci, drac. ij. & ſemiſ. myr-
rhæ, drac. j. opij drach. ij. confice cum aqua plu-
uiali. Sief roſarum deſcriptione eiuſdem effi-
cax: & expertum ad ea, quæ diximus ſuperius.
Rec. foliorum roſarum, drac. xv. croci. dra. viij. F
opij, drach. ij. ſpicæ indę, drach. ij. gummi arabi
ci, drac. ix. aquæ pluuialis, quod ſufficit, facit. n.
ad doloris vehementiam, & ad fluxum materie
rum ſubtilium acutarum. Sabor Rex Medorũ.
Confectio collyrij citrini ſublimis ad ophthal-
miam, & doloris vehemẽtiam: confert enim ſta
tim. Recipit ſarcocollæ, drachmas tres, ceruſſæ,
drac. v. amyli, dragagãthi, gummi arabici, ana
drac. ij. opij, drac. j. croci drac. j. & ſemiſ. Omnia
præter opium tere, & redige in ſubtiliſſimũ pul
uerem ſicut alcohol: opiũ autẽ diſſolue in aqua
roſata, aut lacte mulieris, & miſce cum alijs cõ-
terendo in vaſe lapideo contritione multa vſq;
dum fiat liquidum ſicut mel currens, & vtere
expertum eſt. Idem. Sief de ſpica conferens o- G
phthalmię, cuius materia eſt frigida, & eſt cum
diuturnitate. Recipit ſarcocollæ drachmas. v.
ſpicæ, drac. ij. foliorum roſarum, drachmas qua
tuor, croci, drac. ij. opij, aloes, ana drac. j. gummi
arabici, amyli, dragaganthi, ana drac. j. confice
cum aqua pluuiali: & fiat ſief, & vtere. Cũ au-
tem maturationis ſignum apparet, conficiatur
ſief huiuſmodi cum ſucco capparis, expertũ eſt
enim. Mahemet Araſi. Confectio pulueris albi
cuius operatio eſt mirabilis ad ophthalmiã ca-
lidam, & vehementiam doloris. Recipit ſarco-
collæ nutritæ in lacte aſinæ, aut mulieris, drac.
x. amyli, drach. ij. opij, drac. j. & ſemiſ. campho-
ræ, drac. ſemiſ. bonum, & expertum. Idem: Pul-
uis alius cuius proprietas eſt abſcindere lippitu H
dinem, quando non eſt ſanies multa. Rec. ſarco
collæ, drac. decem, ſpumæ maris, drac. j. zuccha
ri, drac. iiij. teratur, & adminiſtretur. Idem. Cõ-
fectio pulueris citrini cuius iuuamentum eſt in
fine ophthalmiæ, & eſt eius impreſſio fortis,
Rec. ſarcocollæ, drachmas decẽ, ſief memithæ
drachmas tres, lycij, aloes, ana drachmas duas,
croci, drac. i. & ſemiſ. ſpumæ maris, drac. ſemiſ,
teratur, & adminiſtretur, Hamech. Puluis con-
ferens calidæ ophthalmiæ. Recipit ſarcocollæ,
ſief memithe ana, fac puluerem, & vtere cum
albumine oui. Iſaac. Puluis citrinus conferens
ophthalmiæ, quæ ſequitur declinationem, &
ophthalmiam difficilem, & adhærentem. Re-

E cipit ſarcocollæ nutritæ, drachm. x. croci, ſpicæ,
aloes, ana drachm. j. teratur, & adminiſtretur.
Hamech filius Zezar. Cohol conferens cum au
xilio Dei apoſtemati, quod eſt in coniunctiua,
& inflammationi oculorum, & fluxui materie-
rum, & lachrymarum, & pruritui: & vtere ma-
ne, & ſero. expertum. Rec. tutiæ, lapidis hæma-
titis, ana drach. iij. lycij, acaciæ, climiæ auri, ana
aur. j. ſpicæ, opij, ſumach, ana drach. ſemiſ. amy-
li, aur. j. aloes rubei boni, drachm. j. zucchari ta-
barzet, drach. iij. fac puluerem ſubtiliſſimum,
& imbibe vice vna cum aqua myrobalanorũ
citrinorum, & alia vice cum ſucco fœniculi, &
tertia vice cum ſucco coriandri humidi, & quar
ta vice cum aqua ſumach, & ſi eſt tempus grana
F torum, imbibe vicibus duabus cũ ſucco grana-
torum muzorum, vel cum ſucco granatorum
dulcium, & acetoſorum, deinde miſce cum eis
camphoræ, drachm. j. quartam, deinde iterum
tere, & cerne, & pone in vaſe vitreo: & fiat cum
eo alcohol mane, & ſero.

De doloribus oculorum. Cap. 4.

DOlores oculorum. Inquit Hip. Potus vi-
ni, balneatio, phlebotomia, & euacuatio
per ventrem curant dolorem oculorum. Intel-
lexerunt poſteriores, quod vini potio confert
phlegmaticis doloribus: balneatio cholericis,
& melancholicis: phlebotomia ſanguineis: vel
ſi humores aliqualiter cũ ſanguine augmẽten-
G tur. Euacuatio quoque per ventrem confert
doloribus phlegmaticis, cholericis, & melãcho
licis. Et quidem ſuper hoc ſcrutinium ſecundũ
ſapiẽtiam eſt theſaurus operationis. Quoniam
vini potatio cõfert phlegmaticis, dũ tamen ma
turatio, & euacuatio præceſſerint, & iterata,
quoniam agitationis ſuſpicio tollitur ex agita-
tione particulariter, ſublata multitudine. Et *De balnea.*
balneationis impreſſio ſimiliter omnibus ocu-
lorum doloribus cõfert, etiã poſt debitam eua-
cuationem, reſoluit enim, & habilitat reſiduũ
materiei, & proprie adhęrẽtis, & difficilis, alias
autem dilatat materiam, & conuertit ex par-
tibus alijs ad locum doloris, & multiplicat flu-
xum. Hic autem ſermo noſter eſt ſermo, quem
H non omnes comprehenderunt: niſi qui ſe exer-
cent ſecundum prudentiam, & viam induſtriæ:
& illud eſt, quoniam oportet, vt poſtponantur
euacuationes, quæ ſunt ſecundum partem, eis,
quæ ſunt ſecundum multitudinem. Agitatio
enim multiplicatur ex agitatione particulari-
ter multitudine non ſublata, dilatat. n. & inci-
tat multitudinem: niſi materia ſecũdum locum
particulariter incumbat, & non cum communi
tate etiam alterius partis, & fit in quãtitate par-
ua. Principium vero euacuationis ab eo, quod
eſt ſecundum partem, & non ſublata multitudi
ne, materiam dilatat, & agitat, & in loco dolo-
ris multiplicat, & hoc eſt illud, quod eſt error,
& imperitia, ſicut Gal. dicit. Hamech filius Za-

chariæ

charia. Cohol conferens doloribus oculorũ.&
eſt medicina regum. Rec.antimonij, drach.vj.
marcheſitæ drac.v.tutiæ, drac.iiij.emblicorum
mundatorum,drac.iij.amyli,drac.ij.piperis al-
bi,drach.j.tere,& cribella, & vtere vbi oportet.
Idem. Cõfectio ſief cõferentis omnibus dolori
bus oculorum. Accipe ſucci mororum rubi quã
tum vis,& fac ſiccari ſemper agitãdo, & accipe
ex eo aur. iij. & miſce cum eo ex albuminibus
ouorum, quod ſubtile eſt,& lactis mulieris quã
titatem ſufficientem:& fac ſiccari vſq; dum fiat
ſief: vtere cum albumine oui,& lacte mulieris:
eſt.n.medicamen ſublimen. Idẽ. Sief aliud con
ferens doloribus oculorum a cholera: & cõfert
ſtatim. Rec.climiæ,auri,ſcoriæ ferri,ana dr.xv.
ſief memithæ,drac.j.opij, croci,ana drac.ſemiſ.
acaciç,aur.ſemiſ.tere,& cõfice cum aqua,& fac
ſief: & vtere cum aqua roſata,& lacte mulieris.
Idem. Sief cõferens doloribus fortibus ex mul
titudine materiæ, facit dormire ægrum ex illa
hora. Rec.ſief memithæ,drach. viij.croci,ſarco
collæ,ana drac.iiij.opij,drac.ij.ſucci mandrago
ræ,drac.ij. Tempera cum aqua pluuiali, & vte-
re vbi oportet. Amaran. Sief cõferẽs omnibus
doloribus oculorum, & vtere eo ad omnes ęgri
tudines. Recipit tutiæ bonæ, lycij, ana aur.iiij.
myrobalanorum citrinorum aur.j. & ſemiſ.zin
ziberis,piperis longi, & albi,ana aur.j. aſende-
ni,ſarcocollæ, ana aur.ij. tere, & cerne, & ſolue
lyciũ in aqua pluuiali, & cõfice cũ eo cetera, &
fac ſief,& frica in toto cũ aqua pluuiali,& albu-
mine oui,vel ſucco rubi. bonũ ſi Deus voluerit.

De vulneribus, & vlceribus oculorum.
Cap. 5.

VVlnera,& vlcera oculorum. Cura eſt ſex
res. Prima eſt euacuatio multitudinis. Se-
cũda eſt prohibitio diſcurſus materierũ ad ocu
los. Tertia eſt adminiſtratio intentionis circa
vulnus. Quarta eſt correctio accidẽtium. Quin-
ta eſt obſeruatio regiminis in vita eius. Sexta
eſt,vt veſtigium, quod ex vulnere remanet de-
leatur. Primam igitur rem complent phleboto
mia,quoniam eſt principiũ curæ, & proprie ce-
phalicæ,deinde ſolutiones lenes ventris ex eis,
quæ diximus in cap. de ophthalmia, factæ cum
iteratione. Secundam rem complent medica-
menta, q̃ ſunt diſtincta ſupra in ca. de ophthal-
mia. Tertiã rem cõplent adminiſtrationes me-
dicaminũ facientium naſci carnẽ in vlceribus,
& cõſolidantiũ vulnera: ſicut eſt ſief album in
principio cum lacte mulieris, & albumine oui.
Et adminiſtratur ſecundum plurimũ medicina
deſiccatiua non multę mordicationis,vt nõ fiat
ſaniei generatio, eſt enim in hoc vulnere ſanis
ſuſpecta. Et poſt tempus principij ſi dolor non
ſedatur, fœnũgræcũ cũ roſis coctis in vino ſty-
ptico,aut aqua roſata ſuper oculum cataplaſme
tur. Et vtendum eſt deinceps ſief albo, & ſief
A de plumbo cum albumine oui. Si autem dolor
reprimitur, ſief de plumbo vtendum tantum ſi-
militer cum albumine oui. Cum autem vulnus
repletum fuerit, vtendum eſt ſief elixir. Ligatu
ra præterea ſuper oculos reſtringenda eſt,vt cõ
primat ſuper puluillos, & ſuper pilã conſtitutã,
& ordinatam ſuper oculos: iaceatq; æger ſupi-
nus. Signum quoq; ſalutis eſt, quando incipit
apparere in circuitu vulneris albedo:& poſt ſa-
nũ vulnus remaneat impreſſio albedinis in lo-
co vulneris. Quartã rem cõplent adminiſtratio
nes medicaminũ ſedãtiũ dolores,& puncturas,
& mordicationes oculorum ꝓpter vulnera ip-
ſorũ,ex his, q̃ p̃ceſſerunt. Quintam rem cõplent
adminiſtratio ſubtiliationis regiminis in ſex
B generibus rerum, ſicut iã diximus. Sextam rem
cõplent medicinæ remouentes veſtigium albe
dinis,quod remanet poſt vulnus, cum eis, q̃ di-
cẽtur in c. de albedine oculorum. Filius Zacha-
riæ Araſi. Confectio ſief de plumbo,replentis,
& ſolidantis vulnera oculorũ. Reci. plũbi vſti,
antimonij,tutiæ ablutę,chalcucecaumenon,gũ
mi arabici,dragaganthi,ana drac.octo,opij,dr.
ſemiſ. Fiat ſief cum aqua pluuiali. Idem. Aliud
ſief faciens naſci carnem in vlceribus,& prohi-
bens egreſſum vuæ, & ſubtilians veſtigia. Reci
pit climiæ,tutiæ,tritarum, & ablutarum multo-
tiens cũ aqua pluuiali.ceruſſæ,antimonij,oliba
ni,ana drac.ij.myrrhæ,drach.j.ſarcocollæ, ſan-
guinis draco. aloes,opij,ana drac.j.& ſemiſ.fiat
C ſief,& adminiſtretur,bonum eſt, & expertum.
Idem. ſief de thure maturãs vlcera. Rec. thuris
drac.x.ammoniaci, ſarcocol.ana drac.v.croci,
drac.ij. fiant ex eis ſief cũ mucilagine fęnugræ.
Idem. ſief elixir, cuius operatio eſt ſublimis ad
vlcera maligna oculorũ, ꝓhibens egreſsũ vuę.
Rec.antimonij,ſedenegri,ana drach.x.acaciæ,
drac.iij.aloes,dr.j. fac ex eis ſief cũ ſucco rubi.
Filius Zezar. Cohol cõferens vlceribus oculo-
rũ. Rec. ſarcocollæ nutritæ in aqua roſacea die-
bus pluribus, deinde nutritæ in ſucco rubi,ter-
tio nutritę in lacte mulieris ſimiliter diebus plu
ribus,& exiccatæ, quantitatẽ ſufficientem,pul-
ueriza,et fiat cũ eo alcohol mane,& ſero bonũ.
Et ſunt qui mittunt ſarcocollã in lacte mulieris
D tantum,& vtũtur. Sabor Filius Girges. Colly-
rium bonum ad vulnera, & vlcera oculorum.
Rec. ſarcocollæ nutritæ in lacte mulieris,aut aſi
næ, drachmas quatuor, antimonij, ſanguinis
draco. ſedenegi,ana drachmas duas, myrrhæ,
aloes,ana dr.j.& ſemiſ.opij,dr.j. Terant̃ vltima
cõtritione,ſicut alcohol: deinde cõfice cũ ſucco
rubi: ſic cõterẽdo in vaſe lapideo cõtritione ve-
hemẽti,donec fiat ſicut mel currẽs,et recõde in
vaſe vitreo,& vtere mane, & ſero:& exp̃tũ eſt.

De ſcabie oculorum. Cap. 6.

CVra huius ægritudinis eſt ſecundũ cõſide
rationes duas. Nam q̃ ſubtilis eſt, & non

multi temporis,indiget corporis mundificatio
ne.Primo cum phlebotomia, & ventris ſolutio
ne,& ventoſatione in occipite, & nucha. Secun
do indiget regimine oculi ſubſtantiam tenerã
faciente: ſicut eſt balneatio proprie,& fomẽta-
tiones, & aliud regimen humectatiuum acqui-
ſitũ ex aere,& quiete: & ex his, q̃ comeduntur,
& bibuntur, & alijs. Tertio indiget medicinis,
quarũ proprietas eſt curare ſcabiem oculorum:
ſicut verbi gratia collyriũ, quod ſibi comparat
Sabor Rex Medorum,& ſief rubeum, & leue,
& ſief viride,& leue. Si autẽ fuerit ſcabies groſ-
ſa,& chronica,tunc cura eius eſt poſt ſolutionẽ,
& phlebotomiã frictio ſcabiei cũ folijs parieta
riæ:aut cũ folijs fici:aut cum aliquo inſtrumen-
torũ cõuenientium ad illud,aut cũ radice liqui-
ritiæ p̃parata vſq; dum ſanguis plurimus fluat,
& remoueaẽ aſperitas, & durities,q̃ eſt ſicut fil-
troſitas·& appareat tenerũ eius. Et modus fricã
di cũ inſtrumento eſt, vt fiat frictio ſup oculũ,
& palpebras prius ſuperpoſito puluere, & ſpu-
ma maris,& zuccharo tabarzet, aut aliquo,qđ
ſit ſimile illis. Deinde laueẽ oculus cum aceto,
aut aqua roſata,aut vino forti albo, & nouo:de-
inde adminiſtreẽ reſiduũ regimen eius ex eis, q̃
dicta ſunt,& proprie ex collyrijs,& ſief lenib9,
& acutis: & emplaſtreẽ tẽpore frigido cũ amyg
dalis amaris, cymino, & mica panis infuſa in
rob cũ pauco croco, & tempore calido cũ vitel-
lo oui,& oleo roſato,& violato,& nõ prætermit
tantur genera medicaminis oculi ſubſtantiam
tenerã facientis. Sabor filius Girges. Cõfectio
collyrij boni ad ſcabiem oculorum,& ſebel, &
vngulam. Rec.ceruſſæ,viridis æris, ana partẽ.j.
tere cõtritione vltima cũ vino albo, & ſucco ru
tæ vſq; dum fiat currens in terminũ mellis cla-
ri,& liquidi,& vtere eo mane,& ſero. Si aũt me
dicamẽ mitius facere volueris, pone ex ceruſſa
partes.ij.& quandoq; ceruſſa,& flos æris teruntẽ
cõtritione vltima: & ponuntẽ in vaſe ęneo lim-
pido cũ liquoribus prædictis: & dimittũtur per
diem, & noctẽ, deinde colaẽ,& ponitẽ colatura
in vaſe vitreo, & deſtillatur ex eo in oculo ma-
ne,& ſero. Mahemet Araſi. Cõfectio ſief rubei
valens ſicut p̃dictum eſt. Rec. ſedenagi,dra. iij.
æris vſti,drac.ij.myrrhæ,croci,ana drac.j.pipe-
ris,drach.ſemiſ.& eſt lene. Si aũt acutius facere
volueris,adde cũ p̃dictis floris æris, & ſalis am-
moniaci, ana drac.ſemiſ.Idem. Confectio ſief
viridis valens ſimiliter ad prædicta. Rec.floris
æris,drac.iij.colcothar aduſti,drach.vj.arſenici
rubei, baurach, ſpumæ maris,ana drach.j.am-
moniaci,drach.j.& ſemiſ. ſalis ammoniaci, dr.
ſemiſ.ammoniacum diſſoluaẽ in aqua rutæ, &
fiant ex eis ſief. Hamech. Confectio ſief ſanans
ſcabiem oculorum, & cõſumens panum,& vn-
gulam. Rec.floris æris,colcothar aduſti,ſpumæ
maris,ana drac.ij.chalcucecaumenon,drac.iiij.
baurach,ſalis ammoniaci, arſenici rubei ſubli-
mati,ana drachm.j. fac ſief cum ſucco chelido-

E niæ,& adminiſtretur ſicut fricãdo,eſt enim bo-
num,ſi Deus voluerit. Idẽ ſief cõferens ſcabiei,
pruritui,& ſebel,& humiditati ſuperfluę in ocu
lo. Rec.ceruſſę,croci, gummi arabici,ana dr.vj.
ammoniaci, ſalis ammoniaci, ſpicæ,opij,myr-
rhæ,ſucci agreſtæ, ana drac.j.& ſemiſ.cõfice cũ
aqua pluuiali. Idem ſief conferens vlceribus,et
ſcabiei oculorum a caliditate. Rec.climiæ,cro-
ci,ſcoriæ æris,gũmi arabici,æris vſti,ana dr.iij.
myrrhæ,ſedenegi,ſpicę,ana drac.j.opij,roſarũ,
ana drac.j.piperis albi grana.iiij. Confice cum
vino,& vtere cum albumine oui. Humain. Co-
hol cõferens ſcabiei oculorũ,pruritui, & ſebel,
& tenebroſitati viſus. Rec.tutiæ, emblicorum,
ana dr.j.antimonij nigri,aur.ij.caſtorei,climiæ,
F ana aur.j.& ſemiſ.memithæ, drac.j.croci,dra.j.
campho.aur.ſemiſ.ſuchaha danic.j.ſalis ammo
niaci,drac.ij.tere cõtritione bona,et pone in va
ſe lapideo mundo: & proijce ſup eã aquam plu
uialẽ, in qua infuſi fuerint per dies duos ex my
robalanis nigris circiter.xx. poſtq̃ contriti fue-
rint,deinde cola aquam,& funde ex ea parũ ſu-
per medicinas,& dimitte ſiccari, vel quaſi.de-
inde funde ex aqua p̃dicta, & fac ſicut prius, &
ſic pauliſper infundendo, & triturando vſq; ad
totius aquę cõſumptionem,deinde ſiccentur,&
pulverizenẽ contritione vltima,& pone in vaſe
vitreo,dixit Humain,quod vẽdebaẽ põdere au
ri ,ppter ſuæ operationis excellẽtiã. Cohol axe
rumi,ex inuentione noſtra, valet cõbuſtioni o-
G culorũ, & lachrymis, & ſcabiei, & ſebel. Reci-
pit tutiæ,carmeni,buruch,dr.j.elelengi,aſphar.
zinziberis, ana drac. quinq; piperis longi,me-
mithæ, ana drach.ij. ſemiſ.& chirat.ij. melech
indi,drach.j.tere ſimul, & tẽpera cũ aqua agre-
ſtæ,& fac ſiccari: deinde tere, & vtere. Muſa fa-
ctor. Alcohol ſief cõferẽs ſcabiei, & vlceribus
oculorum,& dolori, & debilitati viſus. Recipit
lycij,tutiæ indæ,ana aur.iiij.chebulorum,aur.j.
zinziberis, drach.j.fiat ſief, cum aqua pluuia-
li, & vtere in cocto.

De ſebel. Cap. 7.

H QVæ ſubtilis eſt,& nõ multi temporis,cura
tur cum cõſiderationibus prædictis in cu
ra ſcabiei oculorum: ſcilicet cũ ſubtiliatione re
giminis, & dimiſſione vini, & cibariorum va-
poroſorũ:& cum euacuatione corporis,& phle-
botomia,& rebus tenerã reddentibus ſubſtan-
tiã oculorum: deinde cum ſief, & collyrijs di-
ctis ibi. Si aũt chronica fuerit,& groſſa, vt appa
reat ſicut tela araneæ expanſa ſup pupillã oculi
cũ venis manifeſtioribus, ita quod viſum ,phi-
beat, tunc eſt ſm vnum duorum modorũ. Aut
enim colligiẽ,& eleuatur dũ apprehenditur, &
ſuſpendiẽ cum vncinis:& tunc cum inciſorio in
ciditur poſtq̃ colligis eam: & ſeparas ab oculo
cum pilo equi, aut filo de ſerico: & curetur de-
inceps cum aqua infuſionis cymini, & poſt
illud

illud cum puluere citrino. Si autem non colligitur nec eleuatur, curetur cum medicationibus acutis dictis in capitulo, quod eſt ante illud.

De albumine oculorum. Cap. 8.

CVra huius ęgritudinis commēſuratur eiſdem regiminibus, quibus, & ſebel. Nā quę ſubtilior eſt, quantum ex modo bene operandi comprehendi poteſt, indiget aſſiduatione rerū oculi ſubſtantiam teneram facientium, ſicut eſt balneum, & aſſiduatio eius, & inclinatio ſuper vaporem aquæ calidæ, deinde vtatur puluerizatione poſt puluerizationem ſuper oculum ex ſpuma maris, zuccharo, & ſarcocolla: & interdum vtendum eſt frictione poſt frictionem cū eodem puluere, vel cum aliquo, quod ſit ſicut ipſum, & ſunt qui addunt ad vigorandum prędicta, pulueris baurach, ariſtolochiæ ana, ſicut ex prædictis, & ſunt qui experti ſunt ſuper huiuſmodi ſuccum florum papaueris rufi cum ſucco, aut puluere hueg eſſe iuuamentum: & ſimiliter cū ſtercore ſtellionis, aut lacerti viridis magni, & ſimiliter expertum eſt ex ſtercore hirundinis, & ſimiliter expertū eſt ex vrina pueri coagulata in vaſe æneo cum modico ſalis ammoniaci. Si autem fuerint dura, & in corpore duro eligantur ex medicaminibus, quæ magis acuta ſunt, & pluris virtutis ex his, quæ dicta ſunt: & dicemus, poſt frequētiam tamen balneationis ſicut iam diximus. Dixit Alexand. quod ſebel eſt cum ſuper alba oculorum, & ſuper nigredinem videtur ſimilitudo panni texti ex venis rubeis groſſis. Ex medicinis autē conuenientibus ad albuginem remouendam, & ſebel, & vngulam, & alias oculi additiones, quam plures ſcripſimus in capitulo de ſcabie oculorum. Nunc autem ponimus narrationes medicaminū propriorum. Sabor filius Girges. Collyrium expertū ad albuginem oculorum remouendam, & eſt ei impreſſio bona. Accipe fellis tauri, ſucci huheg, vel pulueris radicum eius, radicū chelidoniæ, ana aur. iij. corticum radicum fœniculi, aur. iiij. tere cōtritione groſſa, & pone in vaſe æneo, & funde ſuper medicinas vrinæ pueri circiter lib. j. & dimitte per dies quatuor, deinde decoq; vſq; ad lib. ſemiſ. & iterum reducas ad vas ęneum vſq; dum inſpiſſetur, deinde accipe maſſacumiæ, ſtercoris magni lacerti, ſpumæ maris, zucchari tabarzet, ſalis gemmæ aduſti, æris aduſti, ſalis ammoniaci, ana partes æquales. Terantur vltima contritione: deinde ponantur in vaſe lapideo mundo, & terſo, & fundatur ſuper ea ex medicamine prędicto: & conficitur terendo ſemper ante parum ex medicamine fundendo vſq; dū impinguēt, & fiat ſicut mel: deinde refunde in vaſe vitreo, & vtere, eſt enim expertum, & bonū. Medicamē Raſis valde vtile ad albuginem oculorum remouēdam, & cito eradicandā: cui dixit non inueniſſe ęquale. Recipit tutiæ, ſpumæ maris, ſtercoris ſtellionis magni, baurach, zucchari de Mecha, ana partes æquales, deinde ſumatur acori, chelidoniæ, ana drac. x. coquantur in lib. j. aquæ donec ad drac. iiij. redeat, & coletur, ex hac aqua imbibantur ſpecies prædictæ, & conficiatē cum ea, & ſiccenē in vmbra, deinde teranē iterum, & conſpergantur vt prius, & ſiccenē, quod poſtquam factum fuerit, ſiccenē, & teranē, & in oculo mirtantur, huic. n. medicamini nullum compar exiſtit in albuginis remotione, etiā ſi eſſet groſſa, vt in brutis animalibus. Alexāder. Medicamē lene ad albuginem remouendam. Accipe oſſiū ſepiæ, drac. j. & ſemiſ. ſalis ammoniaci, ceruſſæ, ana drac. j. ammoniaci, drac. ij. vtere, & expertū eſt. Mahemet Araſi. Medicamen remouens albuginem oculorum, inclinetur prius ſuper vapores aquæ calidæ, deinde aſpergatur hic puluis. Recipit ſpumæ maris, baurach, ſarcocollæ, zucchari tabarzet, ſtercoris muris, ana partes æquales. Idem. Confectio medicaminis ſublimis ad albuginem cito remouendam. Accipe maſſacumię, ſtercoris magni lacerti, ſpumę maris, baurach, zucchari tabarzet, ana partes ęquales, deinde accipe radicum chelidonię, fœnicu. hueg, ana drac. j. decoquantur in lib. j. aquæ, donec redeat ad drach. iiij. deinde ſubmergatur prædictarum rerum puluis ſubtiliſſimus in hac aqua, & exiccetur ſemper conterendo: deinde teratur, & fiat alcohol cum eo.

Medicamē ſublime Raſis.

De cura vngulæ oculorum. Cap. 9.

DIxit Alexāder, quod vngula eſt cū aliq̄d panniculo ſimile ex palpebra, quę ex parte naris, oriri videtur, & album oculi cooperire: & peruenit vſque ad oculi nigredinem. Cura huius eſt ſicut diximus in ſebel, cū collyrijs, & alijs, ſi recens eſt, & ſi antiqua. Si autem non eſt poſſibilis eius eradicatio cum medicinis, ſuſpendatur cum vncino, ſi eſt poſſibilis eius ſuſpenſio, deinde incidatur iuxta lachrymale, ita quod nō profundetur inciſio, ne damnetur pellicula in organo lachrymali, & fiat continua lachrymarum effuſio. Si autem non eſt facilis ſuſpenſio vngulæ, ſubmittatur pilus, aut filum de ſerico cum acu curua: poſtea capias eam, & ſuſpendas, deinde ſicut excoriando trahatur, & extirpetur. Quod ſi nec hoc ſufficit, excorietur excoriatione ſubtili cum ferro, poſtquam autem abſcideris eam, deſtillabis in oculum cyminum maſticatum cum ſale. Si autem ibi dolor generatur, aut mordicatio, emplaſtrabis cum oleo roſato, & violato, & vitello oui. Si autem aliquod reſiduum ex ipſa vngula remanet, cū collyrijs conſumetur, & eradicetur. Iam ſuperius medicamina ad vngulam, & ſebel, & ad alias oculorum additiones ſcripta ſunt, quæ ſunt adminiſtranda poſt balneum, & vaporem aquæ calidæ, ſicut diximus.

De lachrymis oculorum, & earum exuberantia. *Cap.* 10.

CVra huius ægritudinis in quibuſdã nõ eſt
poſſibilis: & proprie quando profundata
eſt inciſio in angulo lachrymali: & quando la-
chrymarũ effuſio eſt nociua. Verum ſi eſt occa
ſione alterius morbi, ſicut ꝓpter febrem, tollitᷣ
ſublata febre. Si aũt cauſam habuerit per ſe, ſi-
cut eſt debilitas retentiuæ: vel quia nõ fit crudo
rum digeſtio, & maturatio: vel quia fit eorum
effuſio propter multitudinem, aut propter qua-
litatem facientem diſſolutionem: & tunc cura
eius eſt quatuor res. Prima eſt obuiatio: & adę-
quatio cauſæ facientis. Secunda eſt mundifica-
catio corporis, & totius capitis. Tertia eſt admi
niſtratio medicaminum cõmenſuratę ſtyptici-
tatis. Quarta eſt diuerſio materiei ad aliam par
tem. Primam igitᷣ rem cõplent adminiſtratio
medicinarum remouentium malitiam cõple-
xionis, & cõfortantium cerebrum, & vigoran-
tium digeſtionem, & retentionem ex his, q̃ di-
cta ſunt in c. de catarrho, & coryza, poſt mundi-
ficationem corporis, q̃ dicemus. Secundã rem
cõplent medicinæ euacuantes, quod ſuperabũ-
dare vrᷣ ex multitudine inteſtinorum, rerum, q̃
apparent ex his, quæ dicta ſunt. Tertiam rem
cõplent adminiſtrationes medicinarum, qua-
rum proprietas fluxum lachrymarum reſtrin-
git, ex his, q̃ dicemus. Quartam rem complent
phlebotomia, aut inciſio venæ, vel arteriæ, per
quas cõprehendimus materias fluere, & deriua
ri, & hoc quidem iam dictum eſt in c. de oph-
thalmia: & tu require illud ibi, ſi autẽ res non
ſuperfluit, & fuerit in principio, emplaſtra ſup
venas, & arterias ipſas, reſtringentia, & cõfortã
ia pone. Et iam quidem dictum eſt, quod cau- *Cauterium eſt medicina ſublimis.*
terium ſup zuhendeg eſt ad fluxum lachryma-
rum cura ſublimis, & proprie quãdo ſuperfluit,
& iam alia non cõtulerint. Scripſimus in ca. de
ſcabie oculorũ plures ex medicinis ad lachry-
mas ſtringendas, ex qbus eſt ſief, quod ſcripſit
Hamech, & alcohol, quod ſcripſit Humain, &
alcohol excrumi, & in capite de ophthalmia
ſcripſimus ex emplaſtris plura ſtringentia la-
H chrymas. Mahemet Araſi. Epithema prohibẽs
fluxum ex oculo. Recipit aloes, tutiæ, ſief memi
thæ, lycij, boli, ana partem. j. gũmi arabici par-
tes. ij. liniatᷣ ſuper frontẽ cũ albumine oui. Idẽ.
Cõfectio alcohol ſtringens lachrymas, & con-
fortans oculos. Recipit tutiæ, drach. x. corallorũ
cõfricatorũ, myrobalanorũ, citri, & aloes, ana,
drac. ij. piperis, drac. ſemiſ. macropiperis, drac.
ij. fiat cohol cum eo. Democritus. Medicamen
ſatis vtile ad dolores oculorum, & lachrymas.
Accipe lanã non ablutã, & cõbure, & cinerem
eius diligenter tere, & ex eo cum albumine oui
ſup frontẽ, & tempora lini: ſtatim. n. materiei
fluxũ, & lachrymarũ amputat, & dolorem tol-
lit. Iudæus. Cohol conferens cum auxilio Dei
E fluxui lachrymarum. Accipe fumi thuris, myr-
rhæ, tutiæ ablutæ, ana partes æquales, ſief me-
mithæ, croci, ana partis. j. tertias duas, bonum.
Idẽ. collyrium expertũ ad lachrymas oculorũ,
& tenebroſitatẽ. Accipe ſucci granatorum ace-
toſorũ cocti vſq; ad medietatẽ, & colati, lib. ſe-
miſ. deinde pone ſup ipſum ſief memithę, aloes
boni puri, lycij, & croci, ana dra. ij. muſchi boni,
danic. ij. deinde pone in vaſe vitreo, & obtura
orificiũ eius, & dimitte in ſole diebus quadra-
ginta, & vtere eo mane, & ſero. bonum. Filius
Zezar. Confectio alcohol deſiccantis lachry-
mas, & cõferentis pruritui, & ardori. Recipit ſe
denegi, chalcucecaumenõ, ana drac. ij. ſief me-
mithæ, climiæ, ana dr. j. aloes, ſpicæ, coſti, opij,
F ana drach. ſemiſ. fac puluerẽ: deinde imbibe in
ſucco fæniculi, & dimitte ſiccari, & tere cõtritio
ne vltima, & vtere. Amarã. Cohol conferẽs cũ
auxilio Dei ad lachrymas oculorũ, & pruritũ,
& ardorẽ, & viſus obſcuritatẽ. Accipe fumi thu
ris, dr. iij. myrrhæ, aloes, ana drac. j. & ſemiſ. gũ-
mi aſſi, ceruſſæ, ana drac. ij. opij, aur. j. ſedenegi,
drac. ij. & ſemiſ. pulueriza, & vtere. Filius Gir-
ges Rex Medorũ. Cõfectio medicaminis, et eſt
cohol pomerij cõferẽtis lachrymis, & ardori, et
aſperitati oculorũ, & ægritudinibus, & fumoſi-
tatibus calidis, & choleræ, & ei qui patitᷣ deſcẽ-
ſum aquæ, & ei qui videt rem vnã eſſe duas. Re
cipit ſarcocollę nutritę in lacte mulieris diebus
pluribus, dra. iij. dragacanthi albi, olibani, ſco-
G riæ ferri, margaritarũ nõ perforatarũ, ana dr. j.
ſpicæ indæ, climiæ auri, & argẽti, cachiæ, ana
drac. ſemiſ. amyli, ceruſæ, ana dr. ij. tutiæ ſubru-
beæ, dr. iij. Tere omnia, & imbibe cũ aqua roſa
ta ſic cõterendo, deinde fac ſiccari, deinde imbi
be ſucco granatorũ acetoſorũ, & fac ſicut prius:
deinde cum aqua infuſionis hueg: vltimo vero
cum aqua ſolatri: deinde pone camphuræ da-
nic. j. zuchari tabarzet, aur. j. deinde tere vltima
contritione: & fiant ex medietate eius ſief cum
aqua roſata, & ex alia medietate fiant alcohol,
& vtere cum aqua roſata, vel albumine oui, &
lacte mulieris, eſt enim valde bonum.

De tarphati. *Cap.* 11.

CVra huius ęgritudinis eſt alterius modi in
principio, & in fine, & in tẽpore interme-
dio. In principio. n. indiget phlebotomia ex ce-
phalica, & lubrificatione, & ſolutione vẽtris, &
adminiſtratione clyſteriũ, quoniã clyſteres ſũt
melioris curę in hac parte cũ diminutione cibi,
& potus, et dimiſſione vini. Deinde adminiſtrẽ
tur repercuſſiua in principio, ſicut eſt bolus ar-
menus, & lutũ ſigillatũ, & chimolea cũ albumi
ne oui: deinde cũ lacte mulieris. Deinde proce-
dendum eſt ad deſtillãdum in eum ſanguinem
pulli colũbini ſtatim cum decollatur, aut turtu-
ris. In fine vero miſceantᷣ cum eo aliqua ex reſo
lutiuis: ſicut eſt arſenicũ citrinũ, & proprie ſu-
blimatum,

blimatũ,& ablutum, & frictum cũ aqua corian
dri:& cõfert in huius hora, & deſtilletur in ocu
lum collyrium Gabrielis, & fortius illo eſt ſief
Sabor,quod dicemus. Emplaſtreĩ autẽ in prin-
cipio eius cũ fœnugræco, & roſis coctis in aqua
roſacea,deinde coctis cũ vino,& proprie cũ prę
ceſſerit ægritudo:& vaporetur cum decoctione
chamæmeli, aut meliloti, aut cũ decoctione fo-
liorum caulis. Et ſimiliter emplaſtreĩ cum fo-
lijs caulis contritis, & coctis cum vino forti, &
antiquo. Mahemer Araſi. Sief.cõferens tarpha
ti.Rec.thuris, myrrhæ, croci,ammoniaci,ana;
drac.j.arſenici rubei, drac.ſemiſ.fiat ſief, & ad-
miniſtretur cũ aqua coriãdri humidi. Gabriel.
Collyrium cõferẽs tarphati,bonũ. Accipe thu-
ris partẽ vnam,tere vltima cõtritione, & funde
ſup ipſum ex aqua pluuiali, in qua diſſoluta ſit
talis maſſa,& ſalis ammoniaci, & ſalis gemmæ
circiter,ana partis.j.tertiã,diu tereĩ, & diſtilleĩ
ex eo in oculũ mane,& ſero. Sabor. Sief exper-
tũ ad tharphati oculorum. Rec.arſenici loti, &
ſublimati,deinde fricti,& loti cũ aqua coriãdri,
drac.iij.ſarcocollæ,piperis, ammoniaci,lapidis
lazuli,ana dr.vnam,diſſolueĩ ammoniacum in
aqua,in qua diſſolutum ſit ex ſale ammoniaco,
dra.ſemiſ.& fiãt ſief, & vtere cũ lacte mulieris.

De algarab oculorum, id eſt apoſtemate fiſtuloſo in lachrymali oculi. Cap. 11.

CVRA huius ægritudinis incipienda eſt
a corporis mundificatione,& capitis,cum
iteratione,& reiteratione,donec confidimus de
abſciſſione ſuperabundantiũ cum abſtinentia,
& cõmẽſuratione rerũ ſex. Deinde ante ſui eru
ptionẽ ponantur ex reſoluentibus aliqua debi-
lis reſolutionis in principio:deinde fortioris,ſi-
cut ammoniacũ proprie diſſolutum cũ oleo nu
cũ,& ſucco fœniculi,aut bdelliũ, aut ammonia
cũ cum modico atramenti, aut nux rancida cõ-
trita, & ſuppoſita, quoniã eſt vltima. Poſt eru-
ptionẽ vero ſi morbus eſt recẽs, triplici indiget
regimine curationis. Et primũ quidem eſt mun
dificatio cum eis: q̃ ſunt proprie moderatæ ab-
ſterſionis, ſicut aqua mellis: aut mellicratũ: &
fortius illo eſt mellicratũ cum modico aquę ru-
tę,aut mel cũ aqua rutæ, iſta.n. deſtillentur ho-
ra poſt horã: deinde exicceĩ locus, & exprimeĩ
virtus eius:deinde adminiſtreĩ lanugo arundi-
nis inuenta in interiori parte ipſius, & proprie
iuxta radicẽ cũ melle pauco,vel ſola p ſe ſicca,
eſt.n.mundificatiuũ bonũ. Secũdũ vero genus
curationis eſt oppoſitio medicaminis deſiccati
ui, & incarnatiui mediocris exiccationis, ſicut
eſt proprie adminiſtratio aloes,& myrrhæ, &
ſarcocollæ,ſanguinis draconis,& chamędryos,
& ariſtoloc.& thuris,& ſimiliũ:proprie poſt ex
preſſionẽ vulneris, & mundificationẽ, & ablu-
tionem eius cũ vino ſtyptico hora poſt horam.
Et dixerũt quidã, quod ruta eſt ex rebus mira-
A bilibus ad hãc ægritudinẽ: & proprie facto em-
plaſtro ex ea cũ expreſſione granatorũ, ſanãs,&
remouẽs veſtigiũ eius. Tertiũ vero eſt cõſolida
tio cũ eo,quod eſt maioris deſiccationis quam
prius: ſicut ſunt collyria,proprie quorũ narra-
tionẽ ſequemur poſt. Si aũt ægritudo antiqua,
& inueterata fuerit,quintuplici genere curatio-
nis indiget. Et primũ quidẽ eſt remotio eorũ,q̃
ſunt contra naturã,ſicut eſt caro corrupta,& fil-
troſa; cũ medicinis acutis, quæ ſunt ſicut colco-
thar,arſenicum,ſal ammoniacus,atramentũ al-
barat,aluminis,ana partem vnã,calcis viuę par
tes duas, tereĩ in vaſe ęneo cũ vrina pueri:de-
inde poſt exiccationẽ vtere. Et quandoq; ſub-
mergiĩ ægritudo, & imprimitur corrũpens os,
B aut alterat ſuperficiem eius,tunc totũ,quod cor
ruptũ eſt, radaĩ, & abijciaĩ vſq; dũ apparet pu-
rũ. Secundũ eſt abſciſſio materierũ fluere con-
ſuetarũ cũ eo,quod conuenit: & iã locuti ſumus
in ca.de catarrho,& in eo quod p̃ceſſit in ca. de
fluxu lachrymarũ. Tertium eſt mũdificatio, &
abſterſio cũ eis,q̃ iam diximus;cõfortaĩ tamen
cũ aliquo acutorum leuium,ſicut eſt vnguentũ
ægyptiacum,cũ modico aloes,& olibani. Quar
tũ eſt adminiſtratio incarnatiuorum nõ expo-
liatorum ab eo,quod eſt ſicut ziniar,atramẽtũ,
& ſimilia. Quintũ eſt ſigillatio, & conſolidatio
cum eis,q̃ dicemus. Quandoq; vero apud poſſi-
bilitatem morbi huius nõ confert, & tunc eius
cura cauteriũ eſt. Et modus operationis eius cir
C ca hoc eſt, vt abſcindantur in longum vſq; quo
perueniatur ad os. Tunc ſi os ſanum fuerit ha-
bens ſolum,quod eſt in ſuperficie tabefactũ,ra
datur, & abijciatur totum, quod ex eo alteratũ
apparet, & curetur deinceps cum medicamine
incarnatiuo ex eis,q̃ dicta ſunt. Si autem ex oſ-
ſe manifeſta quantitas corrupta apparet, caute
rizetur ſ̃m illud,quod eſt poſſibile vſq; ad ſuf-
ficientiam eius, & proprie ſ̃m cõſiderationem
corrupti ipſius. Et ſunt ex hominibus qui perfo
rant os: & proprie quãdo iã percipiĩ ex morbo
adhæſiſſe colatorio. Verũ eſt, quod iſtud raro
recipit curam,niſi ſicut a fortuna. Nos autem
curauimus aliquos: & pauci ex eis ſanati ſunt.
Hoc autem non prætermittimus: quoniam o-
D portet quando cauteria fiunt,aut medicinæ acu
tæ imponuntur fiſtulis lachrymalium, vt ocu-
lus compellatur ad angulum ſylueſtrem com-
preſſione facta cum ſpõgia infuſa in aqua frigi-
da,aut ſucco ſolatri,aut portulacæ: & ſæpius in
nouetur. Mahemet filius Zachariæ. Confectio
medicaminis vltimi ad garab, quod admini-
ſtratur poſtquam abluitur fiſtula cum vino ſty
ptico, deinde exprimitur donec egreditur vir-
tus eius. Recip.aloes,ſarcocollę,ſanguinis dra-
conis, myrrhæ, thuris, balauſtiæ, boli ar.ana,
drachm.quinque, ziniar,drach.j. & ſemiſ. cli-
miæ argenti,dr.x.terantur, & puluerizẽtur, &
ſupponanĩ. Idẽ.aliud valẽs ſimiliter. Re.aloes,
thuris,ana dr.j.ſarcocollæ,balauſtiæ,ſanguinis

draconis, antimonij, aluminis, ana drac. ſemiſ. floris æris quartam drac. j. fiant collyria, & vtere ſicut prius. Dioſcorides. Accipe ex folijs chamædryos ſiccis, & tere cõtritione vltima, & fac ex eis ſief cum ſucco ſolatri: & vtere, bonum ad vlcera oculorum, & algarab. Gabriel. Confectio medicaminis expti ad algarab, & vlcera. Accipe ſief memithæ, chamedryos, corticum thuris, myrrhæ, aloes, ſarcocollæ, atramenti, ariſtolochiæ rotundæ, ana partes æquales, terãtur ſicut alcohol, & vtere ſicut prius. Idem. aliud. Rec. myrrhæ, aloes, corticum thuris ſiccarum, ana vtere indeſinenter cum aqua altaraſacon.

De almuſaragi ſiue alinthiſar, & eſt egreßio vua, ſiue pupilla dilatatio. Cap. 13.

POſtquam confirmatur, aut quæ a natura eſt, non habet curam, facta autem a ſiccitate difficulter curatur: tamen ſuccurritur ei cũ bono regimine, & humectatione ex his, quæ ſcis. Et eſt, quæ fit ex humectatione. Et cura eius eſt quatuor res. Prima eſt euacuatio, & ſubtractio eius, quæ excreſcere videtur, materiæ, iterata cũ interpolatione non frequenti, & phlebotomia, ſi appareat ſignificatio humorum abundantiũ cũ ſanguine; & proprie cephalicæ: & poſt hãc, ſi exigit diſpoſitio, ex venis lachrymalibus, & venis temporum: & fiat inciſio arteriarum, aut cauterizatio ipſarum, ſi res poſtulat. Et quando que fit cauterium, & confert proprie in zuhendeg, ſicut diximus. Secunda eſt adminiſtratio medicinarum diuertẽtium materiam ex loco, ſicut ſcarificatio in auribus: & apertio cum ventoſatione hæmorrhoidum, & appoſitio ventoſarum in nucha, & ſuper collum, & in ſpatulis. Tertia eſt abſtinentia, & tolerantia famis, & regimen exiccatiuum. Quarta eſt adminiſtratio rerum reſoluentium ex ipſo oculo, & extrahentium humiditates dilatantes vuam, ſicut proprie alcohol ex felle hœdi cum ſucco fœniculi, et pauco ſale ammoniaco, aut ex felle ericij, aut ex felle teſtudinis, aut ex capitibus hirundinũ aduſtorum, & fiat inde collyrium cũ ſucco chelidoniæ, & melle, quoniam eſt expertum. Eſt etiam, quæ fit a caſu, & percuſſione, & cura eius eſt duæ res poſt regulationem, & abſtinentiam in eis, quæ comeduntur, & alijs, & abſtinẽtiam a vino. Et prima eſt, vt in principio fiat adminiſtratio repercuſſiuorum, & infrigidantium, & prohibentium effuſionem materiæ, & hoc poſt phlebotomiam: ſicut proprie eſt emplaſtrum ex farina fabarum excorticatarũ cum aqua foliorum ſalicis, ſolatri, aut endiuiæ. Secunda fiat adminiſtratio reſolutiuorũ mediocrium, ſicut proprie fit ex vitello, qui cũ oleo roſato, & pauco vino emplaſtratur deſuper: & proprie poſt inſtillationem in oculos ex ſanguine turturis, aut pulli colũbini. Ad vltimũ inſtillentur collyria reſolutiua fortiora, ꝗ paulo ante dicta ſunt.

De nyctalopa oculorum, id eſt qui poſt ſolis occaſum non vident. Cap. 14.

CVra huius ægritudinis eſt quatuor res. Prima eſt regulatio vitæ. Secunda eſt ſubtractio materiei. Tertia eſt abſterſio eius, quod fluxit. Quarta eſt correctio nocumenti accidentis in ſpiritu. Primã igiť rem complent cõmenſuratio in ſex generibus rerũ: & proprie cũ alleuatione comeſtionis, & dimißione cœnæ. Et ſint cibaria digeſtioni obediẽtia ex his, ꝗ ſcis. Et detur in potu ante cibũ, & poſt deſcenſum eius a ſtomacho, vinũ antiquum bonũ purum poſtꝗ propinaueris ante illud ſuffufreſenigi, quod dicemus poſt. Et ex cibis qui currunt curſu proprietatis eſt hepar hircinum comeſtum, aſſum, aut elixum; cum ſale gemma modico, & modico piperis longi. Herba autem adhil, & electarium eius eſt ſublimis iuuamẽti ad illud. Secundam rem cõplent phlebotomia ex cephalica, ſi multitudinẽ cognoueris in ſanguine, & ex venis lachrymalibus, & ex naribus, ſi inuitat neceßitas. Si aũt ex humorũ großitie fieri cõtingat euacuatio, fiat cũ hiera picra, & hiera colocynthidos, & pilulis cochijs, & cũ gargariſmatibus, & caputpurgijs ex eis, ꝗ ſcis. Tertiam rem cõplent collyria de fellibus, & inſtillationes in oculo, & proprie eius, qui currit ex hepate hircino, aut caprino, quando ſcindiť in multis partibus: & aſpergiť ſuꝑ ipſum ſal indus, aut ſal gemma, & piper longũ poſt contritionẽ eorũ: deinde aſſať, & quandoq; huius hepar aſſať cũ eiuſdem ſpeciebus ſuꝑ prunas, & fit inclinatio ſuꝑ fumũ eius. Et iam dictũ eſt, quod comeſtio eius eſt iuuatiua valde: & ſimiliter inclinatio ſuꝑ vaporem aquæ elixationis eius. Quartam rem cõplent adminiſtrationes medicaminũ ſpiritũ viſibilẽ ſubtiliantiũ, & illuſtrantiũ: ſicut eſt proprie vſus herbæ adhil, & cucubæ, & fœniculi, et chebuli cõditi, & nux muſchata cõdita, & alia, ꝗ dixim⁹ in c. 1. de ęgritudinib⁹ oculorũ. Alexãder. Cõfectio collyrij ad nyctalopẽ experti. Accipe ſucci fęniculi cocti, & depurati partẽ vnã, mellis, & fellis hircini ana partẽ mediã, bonũ, & exꝑtũ. Idẽ. Prędicto collyrio admiſce ex ſtercore crocodyli, aut ſtellionis, ana. partis vnius quartã, & ſanat in paucis diebus. Idẽ. fiat alcohol ex pipere lõgo, zĩzibere, & ſpica, & cõfert.

De aqua deſcendente in oculum. Cap. 15.

QVando eſt in principio, & non eſt confirmata, ſuccurritur ei cum medicinis, & proprie cum abſtinentia, & diminutione ciborum, & vitatione groſſorum, & vaporoſorum, ſicut ſunt pulmenta, & pinguia, & iura, & piſces, & vinum, & ſimilia ipſis, & cum mundificatione ſæpius iterata, & proprie cum cochijs, hiera picra, & hiera diacolocynthidos: & cum adminiſtratione medicinarum ſolutiũ, ſicut eſt aqua

rutæ,

rutæ,& proprie cum ſerapino:aut aliquo ex fellibus animalium,cum melle, & ſucco fœniculi: aut ſerapinum cũ felle hircino, & melle,& ſucco fœniculi:qm̃ eſt vtiliſſimum. Filius Zachariæ Araſi. Cõfectio collyrij de fellibus ad principium aquæ,& nyctalopam, & alintiſar. Accipe fellis hirci exiccati in vaſe æneo,dr.x,pulpæ colocynthidos dr.i. & s.ſerapini, dr.ij.euphorbij,dr.ij.fiant ſief cum aqua rutæ, aut aquæ fœniculi,& vtere. Sabor. Collyrium bonum,& expertum. Accipe fellis hirci exiccati in vaſe ęneo,& granorum auri exiccatorum,ana dra. v. ſerapini,dr.j.gummi,dr. s. fac ex eis collyrium cum ſucco chelidoniæ, & vrina pueri non polluti,& melle. Quando autem paſſio fuerit confirmata,& fuerit ex eis, in quibus eſt poſſibilitas curationis:cuius ſignum eſt, quod dum aſpicitur oculus, vel pupilla videtur clara, & cedit dilationi cum premitur digito, aut inſtrumento,deinde redit ad ipſum,& non frangitur:tunc eſt ex illis, quæ deponuntur ex recta operatione artificis. Et modus deponendi aquam cum inſtrumẽto eſt huiuſmodi. Subtilietur regimẽ eius ex cibo ,& potu, & dimittat vinum omnino. Et ſit cibus eius aqua ciceris,& ſauic,& ſorbilia facilis digeſtionis, & boni nutrimenti , & & paucæ quantitatis. Et procedat cum iteratione in mundificatione corporis,& capitis,procedat cum phlebotomia, ſi neceſſaria fuerit. Deinde in domo temperati aeris non luminoſa locetur:& iaceat ſupinus: & præcipiatur ei,vt cõuertat intuitum ſuum verſus naſum. Deinde incipe perforare ex parte ſylueſtri lachrymalis cum inſtrumento, quod dr̃ deponens aquam: & procedat perforatio inter tunicam, & tunicam, cum omni facilitate, vſque dum perueniat ad vacuum,quod eſt ante pupillam. Deinde incipe deponere aquam, & occultare illam ſub cornea, donec deoculetur, quod ſepultum erat ſub aqua, & videatur, & obſeruetur cũ induſtria,ne quod deponitur ex aqua redeat; occultando, & ſepeliendo eam in quantum poſſibile fuerit, ne redeat: & hoc cum iteratione, & iteratione, donec adueniat ſanitas: & poſt hoc pone ſuper oculum vitellum oui,& oleum roſatum cum puluillo ex coto,& ſit accubitus ſuper ceruicem, & collum: & fiat hoc vſque ad tempus quo remouebitur dolor, & non ſoluatur ligatura niſi de triduo in triduũ:& dum ſoluitur, vaporetur oculus cum aqua roſata decoctionis ſalicum,& ſimilium. Et ſit domus in qua habitat,tenebroſa. Et afferantur ad locũ hunc deinceps, quæ diximus in cura vulnerum oculorũ.

De debilitate viſus. *Cap. 16.*

SI cõtingat à re addita in ſuperficie oculorũ, quam ſenſus comprehendit, ſicut eſt vngula,pannus, ſcabies, & ſebel, dicta eſt cura eius. Si autem contingat propter rem, quam ſenſus non valet comprehendere,ſicut nebula, vel vapor:tunc eius cura eſt terſio cum eo, quod eſt re

A ſolutionis mediocris: ſicut ſcripſimus in canone. Si autem fuerit pp vapores, qui eleuantur a ſtomacho poſito ſub dominio humiditatum viſcoſarum,putridarum, & vaporoſarum: aut ſub dominio cholericæ materiæ vaporoſæ: cura eius eſt mũdificatio ſtomachi cum ſolutione, & vomitu leni, & facili ex his, quæ diximus, cum præceſſione adminiſtrationis medicaminũ inciſiuorũ, ſicut ſyrupi acetoſi in calida materia, & oxymelitis ſquillitici in frigida materia: & ſubſequutione medicaminum,quib. approprietur duplex intentio.ſ.confortationis ſtomachi, & prohibitionis eleuationis vaporum cum eis, quæ ſunt ſicut tryphera minor proprie,chebuli conditi, & zuccharum roſatũ cum maſtiche, &

B trochiſci nominati diarhodon. Si autem fuerit pp peccatum,quod eſt in ipſo oculo, tunc ſit illud aut pp exceſſum ſiccitatis in ipſo:& cura eius eſt regimen humectatiuum, quod diximus in canone,præterquã,quod facit cadere in oppilationem. Aut pp exceſſum turbidæ humiditatis in ipſo,& cura eius eſt tres res. Prima eſt adęquatio,& digeſtio materię ſicut locuti fuimus in canone. Secunda eſt euacuatio eius cum eis, quæ ſunt ſicut pilulæ de hiera,& pilulæ cochię, & pilulæ lucis,& infuſio de aloe,aut hierę in aqua endiuiæ,& aqua fructuum,& ſimilia. Tertia eſt reſolutio,& terſio ex ipſo oculo humiditatis turbidæ obtenebrãtis,cũ eo,quod eſt ſicut

C collyriũ de fęniculo,& ſimilia: quorum in cap. de conſeruatione ſanitatis oculi meminimus, qua pp afferatur ad locum hunc, quod dictum eſt ibi. Si autem contingat paſſio pp turbulentiam aduenientẽ ſpiritui viſibili, cura eius eſt omnem bonum regimen in ſex generibus rerum : cui ſubſequatur regimẽ mundificatiuum corporis:poſt quod ſubſequatur regimen clarificans ſanguinem,& clarificans ſpiritus, ex his, quæ præceſſerunt in canone. Et quandoque contingit propter ſubtilitatẽ, & paucitatem ipſius ſpiritus, & cura eius eſt cum adminiſtratio ne medicaminum addentium in ſpiritum,& vigorãtium ipſum: & ex ſumma horum ſunt myrobalani,& quæ componuntur ex eis. Afferan-

D tur ad hunc locum,quæ diximus in cap. de conſeruatione ſanitatis:quamobrem oportet, vt capitulum illud cũ iſto ſimul ligetur. Inquit Gal. Fella omnia abſtergunt oculum, & clarificant viſum: eligantur ex animalibus quidem fel algazel, & hirci ſylueſtris, & bouis, & leporis, & adib,& vrſi,& teſtudinis,& vulpis,& hœdi, & capræ montanæ, & ex volatilibus aquilæ, & vulturis, & viuentium ex raptu,& hirundinis, & paſſerum, & galli,& perdicum, & alcubugi: & ex piſcibus fel ſabor,& porci marini: & ſunt iuuamenti vltimi. Mahemet Araſi. Alcohol ſublime in cõfortatione viſus:acuit enim,& clarificat ipſum. Recip. tutiæ ablutæ nutritæ tribus vicibus cum ſucco ſampſuchi depurati, dra.xx. deinde accipe zingib. piperis nigri,& lõgi,chelidoniæ,

lidoniæ,buruch,ana dr.ij. ſalis ammoniaci, dr. j.terantur omnia cum ſucco fœniculi, aut ſampſuchi tribus vicibus: deinde fac ſiccari, & tere ſubtiliſſime,fiat alcohol cum eo. Rufus. Collyrium ſatis bonum, quod acuit viſum , & oculorum ſanitatem cuſtodit tempore multo. Accipe lycium,& tere contritione multa cum ſucco fœniculi depurati vſque dum fiat ſicut mel, & reconde in vaſe vitreo,& vtere. Quidam autẽ ex poſterioribus addiderunt ad omnem vnc.eius ex felle galli,aut perdicis,dr.j. tertias duas. Idem. Cohol valens ad idem. Accipe ex tutia quantum volueris, & lauetur cum aqua pluuiali: deinde exiccetur, & nutriatur poſt illud,primo cum aqua fœniculi,ſecundo cum aqua ſampſuchi, tertio cum aqua altaraſacon ſemper cõterendo, deinde exiccetur, & nutriatur poſt illud:& fiat cum eo alcohol. Confectio alcohol ex inuentione noſtra, cõferens ſupercalefactioni oculorum, & debilitati viſus cauſa ſubtilis, &acutę humiditatis,aut mordicationis,aut pruritus in oculis. Accipe tutiæ Carmenælotæ in aqua pluuiali,deinde in aqua ro. vicib. plurib. dr.x.frictionis myrobalanorum citrinorum cũ aqua roſata,dr.vj.lycij, dr.ij. & s. zingib. piperis longi,ana dr.j. aſpergantur cum ſucco agreſtæ,& terantur cum eo:deinde exiccẽtur,& puluerizẽtur,& fiat cum eis alcohol.Hamech. Cõfectio alcohol conferens obſcuritati viſus: abſtergit enim oculos, & clarificat. Recip. tutiæ, antimo.ana,dr.vj.ſal.gem.dra.ij.lycij, ſief memithæ,ana dr.j.camphoræ,dr.j.tertiam.Terantur tutia, & antimonium, & miſce conterendo cum aqua myrobalanorum citrinorum, & hoc per triduum:deinde cum alijs fiat cohol, & vtere. Alexander collyrium ſatis efficax in clarificando viſum, ad auferendam caliginem. Rec. fellis perdicis,dr.j.& mellis dr.ij.ſucci fœniculi depurati,dr.iij.pone in vaſe vitreo, & ſuſpende in ſole per dies ſeptẽ: deinde vtere,eſt enim efficax. Sabor. Confectio trypheræ mirabilis vigorantis viſum, cui accidit impedimentum propter fumos ignitos cholericos,aut ſalitos,& eſt ei impreſſio fortis; reducit enim oculos ad formam vigoris adoleſcentiæ. Rec.myrobalanorum chebulorum,citrinorum,& indorum,ana dr.iij.ſemiſſ. bellericorum, & emblicorum, ana dr.ij.zucchari,dr.v.tere in vaſe lapideo, & funde ſuper ipſum aquam fontium clarã, ſicut aſpergendo parum poſt parum, & hoc facias per dies tres,deinde dimitte ſiccari: & poſt hoc ſparge ſuper ipſum deſtillando ex oleo roſato, aut amygdalino, & contere per alios tres dies, & iterũ dimitte ſiccari. Deinde accipe roſarũ, ſandali macaziri, cubebe, cardamomi, ana dr. ij.ſpodij,macis ana dr.j.ſuch.drac.j.& s.deinde accipe zucchari tabarzet, lib.j. tamarindorum Keyron,dr.iiij. pruna quinquaginta, fac ex eis formas ſimiles auellanis: & da mane quolibet a dr. ij. vſque ad aur.ij. cum aqua calida bonũ,

E Idem. Confectio alia addens in viſum,auferẽs tenebroſitatem eius. Rec.herbæ albędußter,ſeminis rutæ,ana dr.vij.& s. ſiſeleos, calamenthi domeſtici, zingib. pulegij, cubebe, nucis muſcha,ana dr.v.ſcelebram,vnc.j.& s.garyophyllorum, maſtiches, margaritarum non perforatarum,ana dr.j.& tertiam alterius,ſerpentis cõbuſti,cryſtalli,ana dr.ij.& s. balſami grana, vj. & ponderis croci, dr.j. tertiam, zucchari lib. ij. fiant ex eis formę ſimiles auellanis:& da ex eis a dr.j. vſque ad ij. hyeme conueniunt ſenibus, bonum,expertum,ſi Deus voluerit.

De caſu pilorum palpebrarum. Cap. 17.

F SI accidat propter defectum materiæ, Cura eſt in primis cum eis, quæ reparant materiam ex bono,& largo regimine,ſicut ſcis,deinde cum eo, quod trahit materiam ad locum neceſſitatis,ſicut ſunt medicinæ, & collyria, quas dicemus poſt. Et quandoque fit ex cauſa propria, & corruptione materiæ ægritudinis in ipſis palpebris,ſicut eſt ſilach:quę eſt proprie corroſio cum rubedine, & aſperitate, & pruritu in ipſis palpebris, & cura eius eſt, vt mundificetur caput ab humore nitroſo ſalſuginoſo, & acuto. deinde adminiſtretur regimẽ humectatiuum: & frequẽtetur ingreſſus balnei,& inclinatio ſuper vaporem aquæ calidæ, & emplaſtrationes ex medicinis humidis, ſicut eſt portulaca cum G lacte,& mucilago pſyllij, cum oleo roſ. aut mucilago ſeminũ cydoniorum, aut amygdalæ amaræ,aut dulces cum lacte,& ſimilia. Poſtquã autem acquiritur palpebris temperies, & teneritas,tunc adminiſtranda ſunt medicamina pilorum generationem facientia ex his,quæ dicemus. Et quandoque eſt ſiſach chronicum,groſſum,durũ;quare vapor,qui eſt materia pili non inuenit trãſitum, & cura eius eſt mundificatio capitis cũ iteratione,& phlebotomia: & vẽtoſatio cruriũ,& vſus balneationis,& emplaſtratio cũ lentib. excorticatis in eo, quod mulgetur ex granatis cõtritis cum rob. Deinde adminiſtratio medicaminum facientium pilorum genera H tionem,quæ dicemus. Et ex eis eſt lapis lazuli proprie, & lapis armenus alcohol facto ex aliquo eorum cum ſpica, & producto cum radio ſuper palpebras, aut ex antimonio, & ſpica: & lapidi lazuli ineſt proprietas mirabilis. Muſcę aũt ſi exiccantur abſciſſis capitibus, & fiat linimentum ex eis cum auellanis aſſis,& adipe caprino,aut vrſino, inuenitur efficax, Citrangulorum quoque ſemina ſi adurantur, & liniantur cum adipe caprino,pilorum faciunt facilem generationẽ. Mahemet. Araſi. Confectio alcohol reparantis pilos in palpebris,& cõfortãtis eos. Rec.oſſium myrobalanorum aduſtorum partẽ vnam,fumi thuris partis vnius quartam, ſpicæ romanæ, lapidis lazuli, ana partis vnius tertiã: liniatur ſuper palpebra cũ radio. Emplaſtrum,

quo

quo vtendum eſt ſuper palpebris,curãs ſilach, A & remouens pruritum,& ſcabiem. Accipe granatum vnum integrum, & decoque illud in aceto vſque quo diſſoluatur, & emplaſtretur ſuper palpebras.

De cura inuerſationis pilorum palpebrarum. Cap. 18.

CVra huius ægritudinis fiat ſecundum vnũ quatuor modorum. Primus eſt inuiſcatio eorum cum aliquo leuis viſcoſitatis: ſicut cum maſtiche,aut cum ſputo, & colla: aut cum gumma pini, aut bdellio diſſoluto in albumine oui, aut cum aliquo talium. Secundus eſt ordinatio pilorum, & reſtrictio eorum ad vnum ordinẽ. Et hoc quidem fit ſecundum hunc modum. Ac B cipe acum ſubtilẽ, & perfora in exteriori parte palpebræ, aut perueniat perforatio vſque ad interiorem partem vbi eſt ordo naturalis pilorum;& deinde accipe pilum,& pone in foramẽ acus, & extrahatur, vt pilus inueniat viam ad ordinem: & ſic fiat de alijs, ſi ſunt plures vſque dum ordinentur cum alijs. Deinde ponatur medicamen punctorum conſolidationem faciens, & conſtrictionem. Tertius modus eſt,vt auellantur pili, vnus poſt alium, & igniatur ſtylus,aut acus, & cauterizetur locus, vnde eſt pilus euulſus,cauterizatione ſufficienti: & ſic fiat de alijs. Quartus eſt,vt poſt euulſionem pilorũ fricetur ſuper loco medicamen pilorum generationem prohibens,ſicut proprie oua formica C rum,aut rubigo ferri cum ſaliua.

Cura hordeoli in palpebra. Cap. 19.

CVra huius ægritudinis eſt ſecundum vnũ trium modorum. Primus eſt,vt prohibeatur collectio eius in principio ſui cum eo, quod eſt ſicut aloe,acacia, & lycium linimento facto ex eis, & ſuppoſito, aut bdellium ſolutum cum aqua mentæ humidæ, & hoc poſt corporis, & capitis mundificationem. Secũdus modus eſt, vt ſi illa non contulerint, adminiſtrentur reſolutiua mediocris reſolutionis: primo poſt euacuationes ex eis,quæ ſcis: & proprie reſoluatur bdellium in aqua, & liniatur ſuper locum: & D fortius illo eſt opopanax: & adhuc fortius ammoniacum cum aceto. Et ſcripſit Oribaſius linimentum bonum expertum:& eſt,vt accipias olibani, myrrhæ, ana partem vnam, ladani quartam partis vnius, ceræ, aluminis, baurach armeni,ana partem ſem. liniatur cum fęce olei de lycio,aut accipe galbani,drach.iij. baurach, vnc.j.liniatur cũ ſucco apij. Tertius modus eſt, vt ſi reſolutiuo non obediat,ſuſpendatur palpebra, & inuerſetur, & ſcindatur ſecundũ interius palpebrę,& aperiatur tunica interior eius,& exprimatur,donec ingrediatur totũ,quod eſt ſicut mucilago: deinde ſanetur vulnus cum linimentis,quę ſunt ſicut ſanguis draconis,cum albumine oui,aut ceruſa cum albumine oui, & ſimilia.

SVMMA VI.

De curis ægritudinum aurium. Et primo de dolore aurium. Cap. 1.

SErmo noſter erit deinceps de ægritudinibus aurium, ſi Deus voluerit. Et primo de dolore earum,qui quandoque accidit malitia complexionis,ſine materia,aut cũ materia. Et ſi quidem ſine materia, ſolũ alteratione indiget. Si vero fuerit calida,iuuatur ex infuſione albuminis oui recentis, aut mucilagine pſyllij,& ſimilium ex eis,quæ dicemus. Si autẽ a malitia complexionis frigida fuerit,conferũt infuſiones,& iniectiones calidæ. Si autẽ a malitia complexionis ſicca,iuuatur humidis. Si autem humida, ſiccis,quæ fiunt per traiectorium, & emplaſtrationes ex ijs,quæ dicemus. Si autẽ malitia complexionis fuerit cum materia, & fuerit calida euacuetur per phlebotomiam: ſi ſanguinea fuerit ex repletione in ſanguine, de vena cephalica, deinde procedendũ eſt ad alterantia,quæ dicemus. Quod ſi cholerica fuerit, & eſt ille dolor, qui fit ſecundum plurimum, euacuetur cum eis,quæ ſcis,& frequentur lenificatio naturæ cum aqua fructuum. Deinde ſeda dolorem cum alterantibus,quæ dicentur. Si autem dolor vehementior fuerit, concedimus aliqua ex narcoticis: ſicut ſief memithæ, proprie cum aliquãto opij, & diſtemperetur cum lacte C mulieris,& inſtilletur in aurem. Si autem materia fuerit frigida,euacuetur cum eo,quod cõuenit. Deinde alterantia ſedantia adminiſtrentur ex eis,quæ dicemus. Si autem dolor a groſſa fuerit ventoſitate, ſcribemus medicamenta eius poſt. De doloribus auris factis ab apoſtemate, aut vlcere, aut oppilatione, aut ingreſſu aquæ, aut animalis, ſingularia ſcribemus capitula. Poſt hæc antem nõ prætermittimus,quod medicamenta, quæ deſtillãtur in oculos, ſemper actualiter frigida mittenda ſunt, quæ autẽ in aure,tepida, aut calida ſunt apponenda, ſiue ſint ad ægritudines calidas,ſiue frigidas. Medicaminum narratio ad dolorem auris calidum. Albumen oui cum lacte mulieris tepido. Oleũ D roſatum tepidum per ſe, aut bullitum cum aceto pondere ſui vſque ad conſumptionem aceti, aut conquaſſatum cum ſucco cucurbitæ. Oleũ de ſalice ſecundum eandem doctrinam. Oleũ nenufarinum. Oleum de ſemine cucurbitæ. Oleum de papauere, ſi dolor eſt vehemens per ſe,aut cum aliquanto camphoræ: eſt enim ſanatiuum bonum. Lac muliebre calidũ ſicut mulgetur cum ſucco ſolatri, aut aqua coriandri humidi. Mucilago pſyllij cum oleo roſato conquaſſata,aut mucilago ſeminum cydoniorum. Oleum de iabrol quando dolor eſt acutus cum lacte mulieris ſtatim cum mulgetur. Lenticulas coctas cum panis mica cataplaſmabis. Succus hyoſcyami fortes ſedat dolores. Lactuca

agreſtis

agreſtis ſm omnem modum modum admini-
ſtrationis eſt eis medicamen bonum. Et ſimili-
ter ſuccus ſolatri, & papaueris, & mandragoræ,
& ſalicis, & teneritatum vitis. Hamech. Ad do
lorẽ auris ex caliditate. Accipe olei roſati par-
tes duas, olei amygdalarum dulcium partem
vnam, aceti partes tres. Fac decoqui lento igne
vſq; ad conſumptionem aceti: & cola, & admi-
niſtra tepidum. Idem. Rec. foliorum cucurbi-
tæ, aut ipſius cucurbitæ ſuccum: & miſce cũ o-
leo roſato diu cõquaſſando, & vtere. bonũ eſt.

*Narratio medicaminum ad dolorem aurium fri-
gidum, & ventoſum. Cap. 2.*

ADminiſtrentur medicamina, quæ ſunt ſi
cut oleum nardinum, coſtinum, ſampſu-
chinum, oleum de ruta, oleum de amygdalis
amaris, oleum de chamæmelo, oleum anethi-
num, oleum laurinum, oleum de lilio, oleum
de cheiri, oleum de narciſſo, oleum de perſicis,
oleum de chryſomelis, oleum de been proprie,
oleum de Kerua, oleũ de cinnamomo. Quod-
cunque horum fuerit, proprietatem habet ad
dolorem auris a frigida cauſa factum, aut ven-
In ventoſa frigida. toſa. Fundamentum autẽ, & materia præpara-
tionis ſingulorum eorum artificialiter eſt cæ-
pe cauatum, in quo oportet parari, & decoqui
cum facilitate in cinere prunarum. Et ex rebus
admiſtis eis ſigillãtib. ipſius virtutes mirabiles
cum bonitate decoctionis in cæpe cum eis, eſt
ruta proprie, & ſuccus radicis, quæ comeditur,
& ſpica, & ſampſuchus, & ſcea, & chamęmelũ,
& galbanum diſſolutum in ſucco porri, & ſuc-
cus porri per ſe, & allium, & caſtoreum, & pi-
per, & ſuch, & ſuccus cępe, & ſuccus pharaſion,
& origanum, & ſuccus aſphodeli, & euphor-
bium, & elleborus niger, & albus, & proprie
non eſt inconueniens huiuſmodi permiſtioni-
bus admiſceri mellis modicum: deinde tepidũ
deſtilletur. Si autem dolor eſt fortis, ex miſcibi
libus bonum eſt opium cum pauco caſtorei, &
croci, aut philonium cum lacte mulieris, aut tro
chiſci Stellæ, aut trochiſci de croco, deinde re-
moue nocumenta narcotici cum eis, quæ ſcis.
Ex vaporatorijs autẽ ſiccis eſt milium, aut pa-
nicum, & ſal calefactus, & ſuppoſitus, aut baccę
lauri cum melle pauco calefactæ, & ſuperpoſi-
tæ: aut pulegium cum melle, & olibano, aut
grana lauri: & olibanum cum ſucco rutæ, vel
anethi. Et dixit Gale. Saccelletur ex furfure cũ
vino cocto, & oleo nardino, aut rutaceo, cæpe
marinum tuſum, & oleo, aut butyro cocto, ex-
pertum eſt. Euaporatorium humidum fit cum
aquis decoctionum rerum, quæ maturant, &
carminant, & mollificant, ſicut meliloti pro-
prie, & anethi, & chamæmeli, & fœnugræci, &
volubilis, & foliorum caulis, & ſeminum eius,
& herbæ venti, & ſampſuchi, & abſynthij, & ſi-
milium ſingulariter, aut coniunctim: ita vt reci
piatur vapor eorum per cannulam: cuius vna
extremitas ſit fabricata ſuper vas, in quo res co

E quantur, & alia extremitas applicetur auri. Et
qñque eſt neceſſe, vt miſceatur cum his rebus
aliquid ex ſtupefacientibus, vt ſedetur vehe-
mentia doloris: & tunc fiat illud cum cautela.
Remouent aũt nocumenta narcotici vapores
ſuperius dicti cum modico caſtorei, & croci, &
piperis, ſicut ſcis. Gal. Linimentum quod admi
niſtratur, & ſedat dolorem auris. Accipe medul
lam ceruinam, aut medullam cruris iuuenci, ce
ræ, ana dr. v. oleum de nucellis, aut de amygda
lis amaris, & ſuccũ genigem, ideſt polygonię,
quantum ſufficit: fiat ex eis vnguentum: & vn-
ge in circuitu auris: eſt enim mirabile. Idem.
Aliud valens ſimiliter. Raphani radices cum
oleo decoque, & deſtilla ex eo in auribus: & cũ
F lana calida ſuperpone. Idem. Vermes, qui ſunt
ſicut faba media, & inueniuntur ſub lapidibus:
aut vermes plurium pedum coquantur cum o-
leo ex oliuis immaturis, & deſtilletur ex eo in
aurem, eſt enim expertum. Fit etiam ſimiliter
ex ſcarabęo, & ex lumbricis terræ. Oleum ſimi
liter de ſcorpionibus eſt ad illud ſublime. Idẽ.
Fel tauri cum adipe anatis eſt iuuamenti mira
bilis ad dolorem auris a cauſa vehementer fri-
gida. Mahemet Araſi. Cõfectio medicaminis,
de quo deſtillatur in aurem: & linitur ex eo in
circuitu eius, & ſedat dolorem frigidum, & ven
toſum. Accipe caſtorei, euphorbij, opij, ſtyracis
liquidæ, piperis, foliorum rutæ, calamenthi, ſi-
napis, ana, fiant ex eis trochiſci: & diſſoluantur
G in oleo nardino, aut coſtino: & coquantur in cõ
cauo cæpę, & deſtillentur in aurem, ſedat dolo
rem auris. Hamech. In vrina tauri, aut caprarũ
ſi diſſoluatur myrrha, & deſtilletur in aurem,
ſedat dolorem auris. Iſaac ad dolorẽ auris. Ac-
cipe baurach, mel bonum, & oleum roſatum, &
acetum, miſce, & pone in aurem: expertum eſt.
Idem. Accipe mellis crudi, & olei laurini par-
tes æquales, & contunde, & pone in aurem, ex-
pertum eſt. Idem, vnctio conferens ad dolorẽ
auris. Recipe meliloti vnc. ij. chamæmeli, ſam-
pſuchi, ana vnc. j. ſemis. aquæ lib. j. s. bulliant
vſq; ad lib. s. deinde pone olei de cheiri, & olei
violati, & olei ſeſamini, ana vnc. ij. decoque ad
conſumptionem aquæ, & vtere, Gabriel, lini-
H mentum conferens dolori auris expertum. Ac-
cipe ariſtolochiæ longæ, ſeminis capparis, fœ-
nugræci, ana aur. ii. piperis longi aur. i. anethi,
aloes, foliorum ſampſuchi, ana vnc. s. ellebori,
dr. j. & quartam alterius, aquæ lib. s. olei, vnc. j.
bulliant vſque ad conſumptionem aquæ, & vte
re multoties, bonum. Dioſcorides. Accipe radi
cem, quæ comeditur, & calefac ſuper cinerem,
& calidam mitte in aurem, & fac multoties.
Idem. Succus mentæ, & mel, vt ſint de ſingulis
partes æquales: & deſtilla ex eo in aurem; bo-
num eſt.

De bothor, & apoſtemate aurium. Cap. 3.

SI ſit calidum, cura eius eſt phlebotomia, &
lenificatio naturæ, & proprie phlebotomia
cepha-

A cephalicæ cum multa ſanguinis extractione, ſi eſt poſſibile: & ſi non eſt, cum conſideratione: & deſtilletur in aurem in principio, quod eſt ſicut oleum roſatum, in quo iam conſumptum fuit acet. vſque ad dies duos, aut tres: & obſeruetur regimen in vehementia doloris, ne deficiat virtus, & faciat cadere in ſyncopim, & ſudorē frigidum, & permiſtionem rationis, & mortē: quare deſtilletur in ea deſtillatione poſt deſtillationē ex oleo iabroth cum lacte nouiter mulſo: & ſi excuſari aliter non potes, cum modico camphoræ, aut opij exhibe, & poſtquam præterijt tertium diem, deſtilletur in eam mucilago ſeminis cydoniorū, aut fœnu græci, aut althææ, & ſeminis lini. Si autem apoſtema non fuerit vehementis caliditatis, deſtillanda ſunt aliqua

B ex mucilaginibus cū adipe gallinæ, aut anatis, aut medulla cruris vituli: & expertum eſt. Diachylon diſſolutū in oleo anethino, aut chamæmelino expertum eſt. Diachylon minus cum oleo de alcanna. Et ex eis, quæ ſunt vltimi iuuamenti, eſt hyſſopi cerotum, quod dicemus. Et confert adminiſtratio eupatorij humidi, quod diximus. Ioannis Serapionis. Emplaſtrum conferens ad apoſtema auris. Accipe farinam hordei, & decoque cum rob, & oleo de chamæmelo. Aliud. Accipe farinam fabarum, chamæmeli, violarum ſuccum, farinam hordei, althęam, melilotum: decoque cum aqua, & oleo chamæmelino, & rob: & vtere. Idem, medicamē, quod

C reſoluit, & maturat apoſtemata, quæ ſunt in auribus. Accipe farinam fabarum, & fac emplaſtrum cum expreſſione cauliū, & oleo de lilio, & ſuperpone. Aboali, hyſſopi cerotū, cuius iuuamentum eſt ſublime ad apoſtemata aurium, maturans, & ſedans dolorem: bonum, ſi Deus voluerit. Accipe adipis gallinæ, butyri ouium, ſeu vaccini loti, ceræ citrinę, adipis caprini, mellis, olei de lilio, hyſſopi humidę: de ſingulis partes æquales. Fiat ex eis cerotum: & tepidum in aurem mittatur: & liniatur in circuitu, expertū eſt. Idem. Confectio emplaſtri ſatis boni ad dolorem, & apoſtemata aurium. Accipe cæpe album, & elixetur, & conteratur cum butyro: &

D vtere. Mahemet Araſi. Confectio emplaſtri ſedantis dolorem aurium apoſtemoſum. Accipe bdellij, adipis caprini, ana dr. iiij. farinæ fœnu græci, & ſeminis lini, radicum althææ, radicum lilij, ana dr. v. meliloti, chamæmeli, ana drac. j. croci, dr. j. vitellum vnum oui elixi. Conficitur autem ſic, chamæmelum, melilotum, radices althææ, & radices lilij coquantur in aqua vſq; dum cocta ſint. Bdellium diſſoluatur in ſucco cæpe, aut in aqua decoctionis herbarum: & ex omnibus his, & cæteris fiat emplaſtrum, poſtquam additur rob, & olei ſiſamini, aut de lilio, ana vnc. ij. butyri quantum ſufficit. Coquantur omnia vſque dum pingueſcant, & emplaſtretur cum eo. Et quandoque apud neceſſitatem additur ei opij, drachmæ duæ, & eſt mirabile. Et quandoque pro opio papaueris albi, drach. vij.

De ſonitu, & tinnitu aurium. Cap. 4.

Fit quandoque propter debilitatem: ſicut accidit cōualeſcentibus. Et cura eius eſt cum reſumptiuis, & addentibus ad virtutem corporis: & regimen conualeſcentium ſicut ſcis. Et quandoque fit propter aduentum criſis: & eſt ſilendum, & quieſcendum in eo. Et quandoque fit propter abundantiam, & repletionem ſuperfluā in capite. Et cura eius eſt ſolutio, & euacuatio cum hiera diacolocynthidos, & cochijs, & ſimilibus cum iteratione, & iteratione. Deinde fiant inſtillationes, & emplaſtrationes poſt embrochationes, & euaporationes per traiectoriū ex his, quæ dicemus. Et fit quandoque a ventoſitate groſſa: & conferunt ei caputpurgia, & ſternutationes poſt mundificationem radicum: & deſtillationes notæ: & propriæ cum oleo de alcanna, & modico de euphorbio, aut oleo rutaceo, & caſtoreo, aut oleo de been cum modico ſucci porri, & quandoq; fit ex coarctatione humorum groſſorum, & viſcoſorum: & confert in hoc nitrum cum melle, & aceto: aut elleborus albus cum caſtoreo, & melle, & aceto, & oleo de been. Hamech filius Zezar. Oleum raphani cum oleo roſato, & ſucco porri, & felle ouium confert tinnitui, & ſibilo aurium. Succus porri cum oleo roſato, & lacte mulieris, & caſtoreo valet ſimiliter. Vnguentum ex inuentione noſtra valēs cum auxilio Dei ſonitui auris, & grauedini auditus propter ventoſitatem groſſam, & materiam frigidam. Recipe ellebori albi, caſtorei, coſti, ana drac. j. rutæ, nitri, piperis longi, ana dra. j. tertia. Deinde accipe ſucci radicis, quæ comeditur: ſucci porri, olei nardini, chamęmelini, olei de amygdalis amaris, olei anethini, ana vnc. j. coquantur ad ſuccorum conſumptionem: cola, & vtere, expertum eſt. Ioannes Serapionis. Si tinnitus a ventoſitate cōtingat, & inflatione. Accipe euphorbij, dr. j. & reſolue in oleo de alcanna, & vtere, aut caſtoreum cum oleo rutaceo, aut oleum de been cum ſucco porri. Idem, ſi ex materia groſſa coarctata in aurib. contingat, vaporetur auris per traiectorium, in de inſtilletur medicamen, quod. Rec. ellebori albi, caſtorei, nitri, ana partem vnam, croci partis vnius quintam, miſce cum oleo ſiſamino, & aceto & deſtilla in aurem. Alexander. Ad diuturnos aurium ſonitus, & tinnitus mirabile. Recipe euphorbij, & diſſolue in oleo cyprino, & vtere. Filius Zachariæ Araſi. Accipe chamæmelum, ſampſuchum, calamenthum, ſceham, hyſſopum ſiccam, abſinthium: bulliant in vaſe, ſuper quod ponatur traiectorium, & recipiatur fumus eius: confert enim poſt corporis mundificationem. Idem, ſi fiat ſonitus aurium propter debilitatem ſuccedētem febribus, deſtilletur in aurem acetum decoctionis abſinthij cū oleo

oleo roſato. Aboali. Medicamen expertum ad ſonitum, & tinnitum aurium. Accipe garyophyllorum, ſeminis porri, ana drach. j. muſchi grana ij. deſtillentur cum aqua ſampſuchi, aut foliorum pini, aut rutæ.

De debilitate auditus, & ſurditate. Cap. 5.

Surditas incurabilis q. QVæ natiua eſt, non inuenit curam. Quæ autem antiqua eſt, vix recipit curã. Quæ autem fit própter apoſtema, aut bothor, diximus eius curam. Si autem fiat propter ſaniem in aurem; aut propter aliquid quod intrauerit in aurem; ſicut eſt lapis, aut faba; dicemus curam eorum. Et quandoque fit propter conſtipationem cholèræ in corpore: & fit earum redundatio ad aures, ſicut Hippoc. dixit, & confert in huiuſmodi, vt euacuetur cholera euacuatione poſt euacuationem. Et fit etiam ex eiſdẽ cauſis, ex quibus fit ſonitus, & tuba in aurem: ſicut eſt repletio, & coarctatio humoris groſſi, & viſcoſi, & ventoſitas groſſa. Et non differunt niſi ſecundum fortem impreſſionem, & debilem, facta enim debilis ab eis impreſſio facit tubã, & ſonitum, ex forti vero impreſſione tharas. Quamobrem curam adhibeas: ſicut diximus illic. Fit etiam ex verruca, & carne addita: & raro propter loci nobilitatem habet curam. Interdum tamẽ curatur, & proprie cum adminiſtratione medicaminis acuti vna vice poſt aliã vſque dum conſumatur caro addita, aut verruca. Deinde curetur medicamine incarnatiuo: & quandoque fit propter ſordes, quæ ſunt in auribus, & eius eſt cura, vt extrahantur, & afferantur ad locũ hunc, quæ diximus in capitulis, quę ſunt ante iſtud. Mahemet filius Zachariæ Araſi. Confectio medicaminis ad grauem auditũ, & tinnitum aurium: bona, ſi Deus voluerit. Accipe pulpæ colocynthidos, dr. ij. baurach, dra. ſ. tertias duas, caſtorei, dr. j. ſucci abſinthij, dra. j. ariſtolochiæ rotundæ, dr. j. euphorbij, dr. j. tertiam, coſti, dr. ſemiſ. fiat ſief cum felle vaccino: & deſtilletur cum oleo amygdalino amaro, & hoc eſt poſt euaporationem in traiectorio. Alexander. Ad idem expertum, & proprie ſi fiat ſurditas ex humore frigido oppilante, & eſt expertum. Accipe elleborum album, caſtoreum, nitrum, pyrethrum, coquãtur in vino forti: deinde cola, & deſtilla ex eo in aures: prius tamẽ ſternutamenta prouocentur. Idem. Confectio trochiſcorum auferentium ſurditatem, & grauedinem auditus, & ſunt experti. Recipe ellebori albi, caſtorei, ana dr. j. nitri, dra. ſ. fiant trochiſci cum aceto, & adminiſtrentur cum aceto. Idem, fiat puluis ellebori albi cum aceto poſitus cum lycinio. Filius Serapionis. Confectio trochiſcorum, quorum operatio eſt vltima ad oppilationem, & tharas, quorum permiſtio. Recip. ellebori albi, aur. ij. nitri aur. viij. croci, aur. iij. confice poſtquam bene conteruntur cũ

E aceto, & fac trochiſcos, & adminiſtrentur cum aceto, ſunt enim admirabiles. Alexander, quando ſurditas contingit ex humore cholerico in aurib. coarctato: & hoc eſt reſtricto fluxu cholerico abũdare conſueto: tunc prouocato eo, & educto per ventrem ſoluitur ſurditas: ſicut ex Hippo. doctrina colligimus. Si autẽ ex crudis, & viſcoſis contingat humoribus; fortiora ſunt adhibenda medicamina, difficilius enim morbus ſoluitur, dandũ eſt igitur oxymel: quod Iuliano præſidi factũ fuiſſe teſtatur ab Oribaſio: aut hiera Gal. cum iteratione, & iteratione: aut dandum eſt hoc medicamen: quod Recip. ſalis ammoniaci, piperis, ana dr. ij. euphorbij, drac. j. dabis ex eo dr. iiij. aut viij. cum ouo ſorbili, aut F hydromelite: eſt enim mirabile ad vertiginẽ, & epilepſiam; & mulieribus menſtrua potẽter educit. Poſtquam autem purgatus fuerit, gargariſmata, & ſternutationes neceſſariæ ſunt: verũ gargariſmata fiant ex ſtaphide agria, & ſinapi cum maſtiche, ſternutationes autem ex elleboro albo, & pipere. Vltimo vero deſtilla in aurẽ, quæ morbum ſoluant ex his, quæ diximus. Si autem adhuc paſſio permaneat, prouocetur vomitus cum facilitate, & iteratione cum eis, quæ ſunt ſicut elleborus albus cum proprietate in hoc: & iterata expurgatione, & gargariſmate, & alijs, quæ ſuperius diximus. Equitare autem per loca arenoſa, & decliuia, & vectiones cum curru, & balneationes in aquis thermarum, & G ſalſarum ad hoc multum conferunt remouendum. Et credo quod ſurditati factæ ex materia frigida, aut ventoſa conferunt olea calida, ſicut coſtinum, & anethinum, & oleum balſami proprie, & ſimilia, quorum rememorati ſumus in doloribus aurium. Et pulpæ colocynthidos, aut ſucco cucumeris aſinini, aut radicis eius, ineſt proprietas mirabilis cum aliquo prædictorum oleorum. Et ex eis eſt oleum nardinum cum caſtoreo, & ſimiliter ſief factum ex alne, caſtoreo, & pulpa colocynthidos partibus æqualibus: cõfice cum felle vaccino; & inſtilla cum oleo raphani, aut aliquo oleorum calidorum. Et oleũ raphani, & oleum ſtaphidis agriæ iam experta H ſunt: & expertus eſt puluis ellebori albi cum aceto inſtillatus in aurem, aut miſſus in aure cũ lycinio.

De vlceribus aurium. Cap. 6.

QVædam ex eis ſunt manifeſta: & habent genera curationis nota, ſicut diximus in capitulo de algarab. Quædam vero ex eis ſunt occulta poſita in profundo: & ſunt ex eis, quædam, in quibus non multum præterijt tempus, & alia quæ ſunt chronica antiqua, in quarum curatione perueniemus adminiſtrando regimen ſubtiliatiuum in his, quæ comeduntur, & bibuntur, & cæteris: & mundificando corpus, & etiam capitis ſolutionibus factis cũ iteratione, & iteratione. At ſi vlcus recens fuerit, duplici eget genere curationis. Primum eſt mundifi

catio

catio,& abſterſio cum eis,quç ſunt abſterſionis A mediocris,ſicut eſt aqua mellis,proprie,aut vinum cum melle, aut acetũ cum melle,aut oxymel ſquilliticũ,& ſimilia,factus ex eis iniectionibus poſt iniectiones per ſyringam,aut per aliquid aliud,quod eſt ſicut cannellus pennæ ſubtilis: deinde cum bombice, aut lana ſubtili abſtergetur. Sm̃ genus curationis eſt exiccatio, & conſolidatio eorũ cum eo, quod eſt mediocris exiccationis, ſine mordacitate multa, ſicut eſt proprie olibanum ſolutum cum vino:aut ſarcocolla,& olibanum ſoluta in vino,& melle pauco:& expertum bonum. Et ex eis eſt myrrha, & aloe diſſoluta in vino: & ſandaracha in hoc eſt mirabilis: & proprie trita cum vino,& melle immiſſa cum lycinio, ſanat enim, & dolorẽ B tollit,& ſimiliter alumen cum aceto tritum contritione vltima expertum eſt, & ſimiliter lycinium cum ſief memithe. Alumen iamenum,& myrrha,& aloe,& ſandaracha, & ſarcocolla cũ melle,& vino ſunt ex ſumma eorum, & ſimiliter ſanguis draconis. Sief memithç,ſarcocollç, myrrhæ,aloes, ſpumæ maris, olibani, ana pars j. aluminis aduſti pars j. & s. terantur contritione vltima cum melle,& vino vſque dum fiat in terminum mellis tenuis: deinde vtere cum lycinio. Si autem antiquum chronicum fuerit,triplici eget genere curationis. Et primum quidẽ eſt mũdificare,& abſtergere vlcus a viru, & putrefactione,& corruptione fœtida cum eis,quæ ſunt vigoroſç abſterſionis,nõ nimis fortibus in C principio, vt perueniatur paulatim ad ea, quæ ſunt fortiora. Ex rebus generum mediocrium eſt vrina pueri cum melle,abſinthium cũ vino, & melle modico ſalis gemmæ:& oxymel ſquilliticum cum modico floris æris: & fortius eſt alchitran cum melle,& ex eis eſt vinum decoctionis radicum luf cum melle: aut ſuccus aſphodelorum cum melle modico ſalis gemmæ: & confert ſuccus foliorum nucis,cũ melle, & vino: & adhuc fortius eis eſt fel tauri cum vrina pueri, & hoc apud vehementiam putrefactionis,& fçtoris. Et ex cõpoſitis vltimis ad hoc eſt vnguentũ ægyptiacum, quod diximus in antidotario: & proprie ſolutum in vino,aut aceto:& deſtille D tur in aurem, & eſt mirabile, & ſimiliter vnguentum de flore æris: aut medicamen huiuſmodi compoſitũ. Rec. floris æris,& tubel æris, ana dr.ij.ſucci porrorum, mellis puri, ana dr. j. vrinæ pueri quãtum ſufficit, terantur vſque dũ fiat ſicut mel:& vtere. Secũdum genus curationis eſt incarnatio, & reparatio eius,quod iã per putrefactionem deperditum eſt: & hoc quidẽ perficitur cũ rebus mediocris exiccationis abſque mordicatione vehemẽti; & sũt ea proprie, quorum in conſolidatione vulnerum non antiquorum rememorati ſumus. Tertium genus curationis eſt exiccatio,& conſolidatio vlceris cũ rebus exiccatiuis, & cõſolidatiuis,in quibus fit permiſtio aliquorum acuitatem habentium,ſicut myrrha, aloe, thus, & ſimilia quorum præceſſit rememoratio: quibus admiſceantur aliqua,quæ ſunt ſicut colcothar, flos æris, & ſimilia, & nos trademus cõpoſitiones ſolẽnes quãtum pertinet ad hanc partẽ. Filius Zach. Araſi. Confectio medicaminis ad vlcera,quç fluũt in aure,& eſt expertũ. Rec. ſarcocollç,ſang.dr. olibani, ſpumæ maris, myrrhæ, baurach, boli armeni, ſcoriæ ferri, floris æris, aloes, colcothar, ana partes çquales. Terãtur contritione ſubtili: & ex media parte eius fiat ſief: & deſtilla ex eis in aurẽ cũ aqua mellis, aut melicrato, aut oxymelite:& ex alia medietate inuoluto lycinio in melle,& in medicamine mitte in aurẽ lotã pri⁹ ex aceto,& aqua,& exiccatam cum bõbice,aut lana. Ioannes Serapionis. Vnguẽtum ægyptiacum cõferẽs ad vlcera ſordida,& putrida,& fçtida,ſiue in aure,ſiue vbicũque ſint per corpus, & ad fiſtulas, & ad vlcera maligna,quæ ſunt in locis abſconſis,& intricatis,& indigent abſterſione. Rec. mellis deſpumati,vnc.iiij. aceti boni vnc.iij.ziniar,vnc.j. confice cum igne leui vſque dum mellis habeat ſpiſſitudinem,eſt enim abſterſiuũ ſublime. Idem modus confectionis ſcoriæ ferri, cuius iuuamentum eſt ſublime ad vlcera,quæ fiunt in aure. Accipe ex ſcoria ferri, & laua eã cum aceto forti,poſtquẽ triueris eam vehementer. Deinde exiccetur ſuper latere calido: deinde fiat ſimiliter vſque ſepties. Deinde teratur vſque dum fiat ſicut puluis ſubtilis: & decoquatur in aceto decoctione vehementi, vſque dũ habeat ſpiſſitudinẽ mellis:& deſtilletur ex eo in aurẽ, aut intromittatur cũ lycinio.

De vermibus in aure. Cap. 7.

VErmes in aure indigẽt medicamine necãte eos in primis. Deinde ingenio educendi eos,ne propter remanentiam eorum accidãt putrefactiones,& vlcera. Et primum quidem perficitur cum medicinis,quibus eſt proprietas ſuper hoc: ſicut amaris proprie, & acutis, & acetoſis: & quandoque ingeniatur, & dantur medicinæ, quæ ſunt venenum eis, cum permiſtione dulcedinis, vt auidius recipiant. *Necantia vermes.* Res autem, quibus eſt proprietas necandi eos, ſunt ſicut abſinthium proprie, & taraſacon, & cen- D taurea, quodcunque eorum coctum cum vino, & deſtillatum. Et calamenthum eſt fortius his: necat enim vermes: & dolorem ſedat: & proprie ſuccus eius,& ſimiliter ſuccus capparis. Ellebori albi deſtillatio facta cum vino experta eſt. Et ſimiliter ſcammoneæ diſſolutæ in aceto, & aloes cum vino,& ſucco capparis, aut calamenthi. Valet etiam cucumeris agreſtis ſuccus cum radice eius, & ſuccus foliorum perſici cum aceto, & ſuccus radicum mori. Ex bonis miſcibilibus cum eis ſunt fella aut euphorbium: & oleandro ineſt proprietas mirabilis. Et dixit Galenus. Si cætera non conferant, ſulphur viuum, & calx viua terantur: & ex eis cum melle fiant trochiſci, & deſtille-

tur ex eis in aurem cum aceto,& alchitrã deſtil E
latus in aurem ex eis,quæ vltimo necant eos,&
ſimiliter ſuccus cucumeris aſinini,aut calamen
thi cum ſcammonea,aut ſinapis ſemẽ cum ſuc-
co hyoſcyami. Secunda res perficitur cum in-
geniatione educendi eos:& proprie, vt deſtille
tur in aurẽ hora poſt horam oleum tepidũ.De-
inde ſternutet cũ cõdiſi:& retineat os, & nares,
vt ſpiritus ferãtur ad aures cum impetu:& quã-
doque rationabiliter applicatur ventoſa in au-
re. Si autem vermes putruerint in aure,implea
tur auris vna vice poſt aliam vino,& oleó tepi-
dis:& radio immiſſo in ea cum bombice,aut la
na,abſtergatur,& lauetur,vſque dum totum ex
cludatur corruptum. Hamech. Medicamen cõ-
ferens vermibus in aure, & doloribus eorũ,ac- F
cipe olei de perſicis, olei de chryſomelis, olei
de amygdalis amaris: aut ſucci foliorum radi-
cis,& ſucci apij,ana partes ij. Bulliant lẽto igne
vſque ad conſumptionem ſuccorum. Et deſtil-
la ex eo in aurem mane,& ſero.

De ingreſſione aquæ in aurem. Cap. 8.

CVra huius ægritudinis fit ſecundum vnũ
trium modorum: aut cum ingeniatione,
quam ſequitur euacuatio: aut attractio:aut reſo
lutio. Prima quidem perficitur cum tuſſi,& ſter
nutatione, cõprehendendo os, & nares:aut ef-
fundatur in aurem aqua, vſque dum repleatur:
deinde inuerſetur cum velocitate, & exclnda- G
tur aqua tota: & immittatur radius ſubtilis au-
re exiſtente inuerſa, & commoueat caput ſuum
frequenter: & deſcendat per gradus velociter:
aut tuſſiat,& ſternutet. Hæc enim faciunt egreſ-
ſionem aquæ facilem. Secunda res perficitur
cum ſuctionibus, & medicinis quæ attrahunt
aquam efficaciter; ſicut ſpongia marina immiſ
ſa in aurem ligata cum filo, vt facilius fiat eius
attractio:aut lana,quæ inuenitur in conchis ma
rinis: aut fruſtum medullæ ſambuci. Et ex in-
ſtrumẽtis eſt cannellus, qui intromittatur in au
rem:& fiat ſuctio per ipſum: & quandoque per
mittitur in aurem extremitas cãnellaris: & pro
prie inſtrumenti,quod attrahit, quando ſubito
relinquitur ei vacuum:& eſt modus attrahendi H
vehemens:quare attrahitur aqua fortiter. Ter-
tia perficitur cum ingeniatione,qua fit aquæ re
ſolutio cum facilitate: & eſt, vt accipiatur can-
nellus anethi, & inuoluatur ſuper vna extremi
tatum eius cotum, ſicut vſq; ad tertiam ipſius,
& alia extremitas mittatur in aurem, & circun-
detur ei aliquid ex coto, vt ſigilletur in forami-
ne auris, deinde accẽdatur ſuper extremitatem
quæ eſt extra, ignis, & dixerunt aliqui, quod
prius fuerit ſubmerſa in oleo, reſoluitur enim
aqua cum operatione hac,vice poſt vicem, ex-
tracta autem aqua, deſtilletur in aurem oleum
roſatum tepidum inſtillatione poſt inſtillatio-
nem.

SVMMA VII.

De ægritudinibus narium: & primo de fœto-re narium. Cap. 1.

FOetor narium ſi fuerit propter vul-
nera in naribus, aut propter hæ-
morrhoidas natas in ipſis, dice-
mus curam. Si autẽ fuerit propter
humorem putrefactum in circuitu
narium aut ſuſpenſorum, aut adhærentium in
partibus colatorij,aut in parte mammillati,aut
in vẽtriculis cerebri, tunc cura eius eſt tres res.
Prima eſt mundificatio capitis pluries iterata
cum medicinis.quarũ forma eſt apud te:& iam
ſcis eam: & hoc fiat poſt regimẽ bonum in ſex
generibus rerum, ſicut etiam ſcis. Secunda eſt
intentio circa partẽ,vt abſtergatur,& mundifi-
cetur,quod de corruptione inhæret in partibus
alchaiaſin,& hoc quidem perficitur cum medi
cinis, quibus ineſt proprietas hoc facere: & ex
eis eſt vinum bonũ odoriferum, de quo fiat col
lutio poſt collutionem,primo ſimplici, deinde
cũ vino decoctionis eorum, quæ ſunt ſicut myr
rha, cyperus,roſæ,calamus aromaticus, xyloa-
loe,& ſimilia. Deinde inſuffletur in nares cala-
mus aromaticus, ſpica, cyperus, roſa,myrti fo-
lia,& ſimilia, ſingulariter, aut coniunctim cum
modico ſalis gemmæ: & ſimiliter cõfert puluis
calamenthi montani inſufflatus, aut xylobalſa
mi,& fortius eis eſt elleborus albus. Inquit Ga
le. Vrina aſinorum eſt ex melioribus lauacris,
& infuſionibus ad fœtorem narium, & confe-
rũt immiſſiones tentarum, & proprie ex eiſdẽ,
ex quibus fiunt inſufflationes, quorũ nomina-
tio præceſſit: & proprie confectæ cũ melle, aut
cum vino odorifero. Et ex rebus mirabilibus Tenta mirabilis.
ad hoc eſt tenta facta ex puluere hieræ picræ,
dr. calami aromatici, myrrhæ, garyophyllorũ,
ana drach. duas, ſpicæ folij, florum ſquinanthi,
darſeſaham, drachm. ij. & ſemiſſe,& fac tentas
cum vino bono. Inquit Dioſcorides,darſeſahã
ſecundum omnem modum adminiſtrationis
eius eſt ad hoc medicamen expertum. Tertia
res perficitur cum eo, quod facit diuerſionem
materiæ ab emunctorijs, & partibus narium,ſi
cut proprie cauterium factum in zuhendeg, cu
ius formam narrauimus in capitulo de catar-
rho, & in curis oculorum. Fit etiam fœtor
narium ex vapore eleuato a ſtomacho, & alia
parte, & cura eius eſt, ſicut proceſſit poſt corre-
ctionem ſtomachi, aut alterius partis. Sabor.
Confectio medicaminis auferens fœtorem na
rium, & faciens ex eis inſpirare bonum odo-
rem. Recipe xyloaloes crudi, garyophyllo-
rum, roſarum, ana drachm. ij. ſpicæ, ſuch,ana
drachmam vnam, confice cum vino bono anti
quo,& aromatiza cum muſchi danich. ij. fac pi
lulas in modum ciceris, & diſſoluatur vna ex
eis in oleo nardino, aut aqua roſacea, & deſtil-
letur in nares, poſtquam laueris eas cum vino

decoctio-

decoctionis ſpicæ, & roſarum. Mahemet Araſi. Modus confectionis ad fętorem narium expertus. Accipe aluminis, myrrhæ, calamenthi, galliæ, ana, tere, & exuffla ex eo in nares: poſtquã laueris eas cum vino antiquo odorifero multis vicibus, deinde lycinium in eodẽ medicamine intinctum ponatur. Idem, aliud. Accipe calami aromatici, dra. vnã, myrrhæ, gallæ, ana drac. s. muſchi danich. s. fac ſicut prius. Idem. Confectio decoctionis, qua lauandę ſunt nares multis vicibus, abſcindit fœtorem narium. Recipe ſpicæ, galliæ, garyophyllorum, ana partes æquales. Coquantur in vino aromatico, & ſugantur naribus, & lauentur nares, & lyciniũ infuſum in eo mittatur.

De fluxu ſanguinis narium. *Cap. 2.*

QVando eſt creticus, eſt expectandum ſuper eo, niſi exuberet exuberatione ſuper qua formidatur de caſu virtutis, & tunc ſuccurrendũ eſt, ſicut dicemus poſt. Et qñq; fit fluxus ſanguinis è narib. ſuccedens ſodæ, ſedans ſodã proprie pulſatiuam, & quieſcendum in eo niſi ſuperfluat, & tunc ſuccurrendum eſt ei, ſicut dr̃ poſt. Et fit quandoque ꝑꝑ fracturam arteriarũ cerebri: & raro recipit curam, verum ei ſuccurremus, ſicut dicetur poſt. Et qñque accidit poſt ebullitionem factam in ſanguine cum communitate totius corporis: aut cum cõmunitate hepatis tñ: qñ ꝑꝑ ſupercalefactionem eius cadit ebullitio in ſanguinem: & intẽtio in curatione eius eſt duplex, vniũerſalis. ſ. & particularis.

Intentio in hac cura duplex.

Vniuerſalis quidem fit tribus modis. Primus modus eſt cum eo, quod alterat malam cõplexionem; & aufert acuitatẽ ſanguinis, ſicut proprie cibi, & potus frigidi, & congelantes: & infuſiones, & balnea in aquis frigidis, & ſeſſiones: in eis: & emplaſtrationes ſuper hepar ex rebus veræ infrigidationis: & acetum in hoc eſt mirabile: & proprie emplaſtrationes pannorũ infuſorum in aceto infrigidato in niue, & poſitæ ſuper hepar, & ſumen, & extrema ſuper teſticulos, vtendo permutatione poſt permutationẽ: cautela ſuper hoc adhibita, ne vltima ſequatur infrigidatio.

Acetum ad hoc eſt mirabile.

Secundus modus eſt, vt fiat diuerſio ſanguinis ad diuerſum, vel oppoſitum: & hoc quidẽ perficitur cum phlebotomia ſubtili ex latere oppoſito in principio; deinde ex eodem fiat. Et qñque oportet ducere ad vltimam fere euacuationem, & ventoſationem ſuper hepar, ſi eſt ex nare dextra: aut ſuper ſplenẽ, ſi eſt ex nare ſiniſtra; aut ſuper vtrãquẽ, & ſumen, ſi eſt ex vtraque. Et conferunt etiam ventoſationes ſuper crura, & ſuper calcanea ex parte domeſtica, quæ ſi non conferunt, adminiſtrentur ventoſæ ſuper ceruicem, & ſuper ſpatulas cũ ſcarificatione tenui. Ad hoc conferũt ligaturæ, & compreſſiones doloroſæ factæ in extremitatibus, & in teſticulis virorũ, & mammillis mulierum. Adiudicauimus præterea ſecundum ſapiẽtiam, vt ſi acuitas, & inflammatio vincãt in

A ſanguine ſupra multitudinem, modus primus præponatur ſecundo. Si autem multitudo vincat, aut multitudo ſimul, & acuitas vincãt in sãguine, modi ſecundi ſapientia præponenda eſt. Tertius modus eſt, vt acquiratur coarctatio in vijs, & ductibus. Et hoc quidem perficitur cum linimentis ſuper frontem, & tempora ex rebus infrigidatiuis, & cõglutinatiuis, & ſtypticis: & ſi oportet, ſtupefaciẽtibus, ex his, quę dicemus. Particularis autem intentio perficitur cum ſolicitudine adminiſtrationis rerum per inſtillationem; & inſufflationem, & immiſſiones tentarũ fluxum ſanguinis conſtringentium. Medicinæ, quidem facientes hoc, aliæ ſunt conglutinatiuæ, ſicut puluis molendini proprie, & farina, &

B tela araneæ, & proprie, quæ eſt in molendino, aut quę eſt vicina furno: & albumen oui, & ſpõgia marina cum alchitran combuſta: & fumus picis, & thus, & fumus thuris, & ſtercus aſininũ, & charta combuſta, & pili leporis, & coagulũ eius, & ſuccus alfazar, & gypſum, & gummi aſſum, & dragacanthum combuſtum. Alia ſunt vehementis ſtypticitatis, ſicut roſa, & ſemen eius, & balauſtiæ, & heufiſtidos, & chacular, & ſuccus albeſandal, & ſuccus albelach, & ſuccus palmæ, & abon, cortices, & flores granatorum, & bolus, & terra ſigillata, & alumẽ, & camphora, proprie hæmatites, & gummi aſſum, myrrha, charabe, & ſanguis draconis, & antimonium, & ſuccus foliorum ſalicis, & ſuccus folio

C rum vitis, & ſimilia. Alia ſunt vehemẽtis infrigidationis, congelantia ſanguinem: ſicut camphora proprie: & cortex mandragoræ, & ſuccus eius, hyoſcyamus, papauer, lactuca, & ſucci earum, & opium, & ſimilia. Et alia ſunt, quę sũt cauterizatiua: ſicut calx, colcothar, chalcanthũ, æs vſtum, arſenicum, flos æris, & ſimilia. Et alia ſunt quę operantur illud a proprietate, ſicut frequentatio comeſtionis cerebrorum gallinarũ, & ſtercus aſini inſufflatum, & ſuccus albedagori inſtillatus, & ſuccus porri; & ſuccus portulacæ, & ſimilia. Verum conglutinatiuæ, & ſtypticæ ſunt meliores eis: & fit per eas curatio vera. Congelatiuæ vero ſtupefacientes, & cauterizatiuæ ſuſpectæ ſunt. Hæ enim aliquando mori

D bundæ ſunt congelando ſpiritus, & extinguendo calorem vitæ. Aliæ vero licet reſtringentes, magnificant tamen vulnera, & poſt caſus cruſtellæ vehementior fluxus redditur quam fuerat prius. Verificatores vero, qui operãtur ſecũdũ ſapientiam, aggregãt ex diuerſis diuerſarũ intentionum, & perficiunt ex eis vnum virtutẽ habens ſigillatiuam, & carẽs ſuſpitione ex his, quę timẽtur: ſicut trademus poſt. Et oportet medicamina, quæ mitti oportet in nasũ, vt terãtur vltima cõtritione, ſicut alcohol. Deinde poſt iniectionẽ earum in naſum, ſtringatur ſuper eas vehementer vſque dum imprimant, & ſigillẽt ſup aperitionẽ venæ impreſſione bona. Emplaſtrum, quo vtendum eſt ſuper frontẽ, & tempo-

ra: & linitur ſuper ea, & ſedat ſanguinis fluxũ. Accipe boli armeni, gypſi puri, ſucci barbæ hircinæ, ana partes æquales. Terantur contritione vltima: deinde contere cum aceto forti in vaſe lapideo, ita quod elaboretur multum in eius cõtritione, vſque dum fiat ſicut mel habens mediocritatẽ inter tenue, & ſpiſſum: & liniatur in fronte, & temporibus: & ſtringatur ſuper eis cũ pila facta ex ſtupis, & ligatura ſtringente: eſt.n. expertum. Et quandoque apud neceſſitatẽ additur opij circiter pars ſemis. Infuſio aquæ veri frigoris ſuper caput, & conſtrictio facta in temporibus ex pila infuſa in aqua huiuſmodi, ſtringit ſanguinis fluxum: & ſimiliter in aceto infrigidato in niue, aut ſucco foliorum ſalicũ, & mẽtæ, & foliorum vitis ſimiliter infrigidatis in niue: & q̃nque commiſcentur cũ his aliqua ex ſtupefacientibus, ſicut neceſſitas cogit. Hamech. Emplaſtrum bonum nobile ad fluxum ſanguinis ex naribus, & eſt expertũ, & forte: quare oportet ſuper eo cautelam adhibere. Rec. cãphoræ, opij, ſucci alchaſel, ana partem j. farinæ hordei partes ij. confice cum ſucco albelach: vel cũ ſucco vuæ lupinę: vel cum aqua roſata, & lini ſuper frontem ex eo, & tẽpora: & pone cum licio ex eo in naſum. Idẽ. Medicamẽ abſcindens fluxum ſanguinis ex naribus. Accipe papyri combuſtæ, corticum ouorum combuſtorũ, acaciæ, corticum granatorum, ana. Miſce cum eis patũ infuſionis aquæ ſalis, & cum lycinio narib. immitte. Idẽ. Aliud valens ad fluxũ ſanguinis ex ruptura arteriarum. Rec. olibani, aloes, ana, tere, & confice cũ albumine oui, & fiat ſicut mel, & vtere cum lycinio. Medicamen ex inuentione nr̃a, cito ſanans. Accipe camphoræ, ſanguinis draconis, ana dr. j. chachiæ, ſandali rubei fricti, colcothar, aluminis iameni, thuris, papyri combuſtæ, ana dr. ij. Confice cum aqua ſalis, & fac trochiſcos: & q̃n oportet, diſſolue cũ encauſtro ſcriptorum. Deinde fac ſiccari, & cõbure ipſum: & cinerem eius naribus inſuffla, eſt.n. expertum. Aliud ſimiliter ex inuentione nr̃a. Accipe pannum lineum antiquum: & ſubmerge ipſum in lycinio diſſoluto in encauſtro ſcriptorum: & vtere lycinio. Aliud ſimiliter ex inuentione noſtra. Rec. pannum lineũ antiquum: & ſubmerge ipſum in lycinio diſſoluto in encauſtro ſcriptorum: deinde fac exiccari, & cõbure ipſum, & cinerem eius narib. inſuffla: expertũ bonũ, ſi Deus voluerit, vel ſolum lycinium in panno illini, & combure, & vtere. Gabriel. Aliud valens ſimiliter. Accipe ſcoriæ æris, & papyri combuſtæ, & corticum ouorum combuſtorum, chachiæ, corticum granatorum, ana, confice cũ albumine oui, & vtere. Dioſcorides. Stercus aſininum ſiccum, & recens inſufflatũ in nares, & ẽt odoratum, ſtringit fluxũ ſanguinis cũ virtute. Et dixerunt quidã ex poſteriorib. quod ſi miſceatur cũ eo opij, & camphoræ circiter, ana partis eius ſexta, eſt medicamen vltimum.

E Iſaac. Accipe ſanguinis draconis, ramich, papyri combuſtæ, ana partem vnam: ſeminis portulacæ combuſti, balauſtiæ, ana partem s. tere, & vtere cum cannello: & accipe ex eo: & confice cũ ſucco coriandri humidi: & vtere cum lycinio. Filius Zachariæ Araſi. Confectio medicaminis, quod ponitur ſuper frontem, & tempora, & abſcindit fluxum ſanguinis ex narib. Rec. chachiæ, ſucci barbæ hircinæ, olibani, aloes, gallię, balauſtię, gummi aſſi, myrrhæ, boli armeni, opij, ana. Fiant trochiſci, & liniantur ex eis ſuper frontem cum aceto, & liniantur ſuper pectine, & renibus: & conferunt mictui ſanguinis, & fluxui mẽſtruorum, & peſſarizãtur etiam in vuluam, & clyſterizantur in ventrem: & conferũt F ægritudini ſanguinis: & dyſenteriæ: & conferũt fluxui ſanguinis, & vulneribus, vndecunq; exierit. Ioannes Serapionis. Medicamen abſcindens fluxum ſanguinis ex naribus, abſciſſione forti. Rec. colcothar, telæ araneę, aluminis, ana partes æquales: confice cum albumine oui, & vtere cum lycinio lineo, & liniatur ſuper frontem, & tempora ex bolo armeno, ſucco barbæ hircinæ, farina lentis, & balauſtiæ, & modico camphoræ, & opij, cum aceto. Idẽ. Accipe aluminis, terræ ſigillatæ, gallarum non perforatarum aduſtarum, & extinctarum in aceto, ſucci heufiſtidos, ana partem vnam, camphorę, opij, ana partis j. tertiã. Inſuffletur ex eis in naſum, & intingatur lyciniũ in encauſtro in quo dupli G catum fuerit colcothar. Deinde aſpergatur ſuper ipſum ex medicamine, & mittatur in nares. Alexander. Spongiam marinam nouam in alchitram intinge, & combure, & vtere cum lycinio. Ioannitius. Cõfectio medicaminis abſcindentis fluxum ſanguinis ex naribus. Accipe balauſtiæ, ſanguinis draconis, fumi thuris, vel farinæ eius, aloes, colcothar, calcis viuæ, gallarum aduſtarum extinctarum in aceto, aluminis iameni, gypſi, pulueris molendini, ana partes æquales, opij, camphoræ, ana partem s. inſuffletur ex eo in narẽ, & vtere cum lycinio. Aboali. Accipe ſucci barbæ hircinæ, chachiæ, ana dr. s. camphoræ, gr. ij. confice cum ſucco florum palmæ, & deſtilletur ex eo in naſum. Idem. Acci- H pe papyri combuſtæ, corticum thuris, pulueris molendini, aloes, colcothar, ex medietate eorũ fiat tenta cum albedagori, vel albumine oui, & ex alia fiat puluis, & vtere.

De nocumentis odoratus. Cap. 3.

NOcumẽta odoratus ſunt diminutio eius, aut priuatio, aut permutatio, aut mendoſitas. Odorabile enim, aut ſentitur debiliter, aut nullo modo ſentitur, aut ſentitur in contrarium eius, quod cõprehẽdit ratio, aut ſentitur ex odoribus odor, qui nõ inuenitur in aliquo præſentium. Et contingunt quidem nocumenta huius, quandoque propter caſum, aut percuſſionem in vijs, aut colatorio. Et accidit ex hoc vt cadant nocumenta in oſſa, & tortuoſitas, &

diſſo-

diſſolutio formæ, & fortaſſis nō recipit curam. Et quandoque cōtingit ab apoſtemate, aut vulnere putrefacto, aut cancroſo, aut a carne addita, & putrefacta: & dicemus curam eius poſt. Et accidit interdum propter malitiā cōplexionis in caiaſin, & nare interius, & partibus eius, ſine materia, aut cum materia, aut ventoſitate oppilante caiaſin, aut colatorium, aut duo emunctoria, quæ ſunt ſicut capita mammillarū: & quodcunque horum fuerit natiuum, aut chronicum, vix curam habet. Si autem malitia complexionis, ſine materia fuerit: cura eius eſt per contrarium, adminiſtrando embrochas in prora capitis, & ſuctiones per nares, & odoramenta, & caputpurgia ex his, quæ dicemus. Etſi quidem fuerit calida, conferunt lauacra ex roſis, & coriādro, & ſuctiones per nares ex oleo roſato, & aqua roſata cum modico aceto, & ſimilia. Et quādoque miſcetur cum eis, quod eſt ſicut camphora: & aqua decoctionis mentæ humidæ, aut ſiccæ cum cyperis, eſt iuuamenti ſublimis, & ſimiliter euaporatio aceti, eſt enim vltima. Si autē fuerit a malitia complexionis frigidæ, quod eſt ſecundum plurimum; conferunt lauacra, & embrochæ ex eis, quæ ſunt ſicut ſpica, calamus aromaticus, calamenthum, ſampſuchus, & ſimilia, & inunctiones, & ſuctiones, quæ fiunt naribus ex oleo coſtino, & rutaceo, & oleo de neridem cum eo, quod eſt ſicut caſtoreum, euphorbium, muſchus, & ſimilia. Si autem malitia complexionis fuerit cum materia; aut ventoſitate groſſa oppilante, intentio tunc in curatione eſt duplex, vniuerſalis, ſcilicet, & particularis, & prima quidem perficitur cum euacuatione materiæ, & iteratione eius, ſi oportet, ſecunda perficitur cum embrochationibus, & lauacris, & inclinatione capitis ſuper vapore chamæmeli, ſampſuchi, ſiſymbrij, calamenthi, ſpicæ, & ſimiliū, deinde cum gargariſmatibus ex eis, quæ mundificant caput: & iam diximus ea, poſt hæc cū caputpurgijs, & ſuctionibus per nares cum caſtoreo, & fellibus animalium, & condiſi, & nigella, & rebus odorabilibus, ſicut ſerapinum proprie, & caſtoreum, & pipera, & muſchus, & ſimilia: & proprie miſta cum oleo nardino, chamæmelino, & ſimilibus: & aſſiduatio odoris rutæ eſt experta in hoc capitulo: & ſimiliter caputpurgium ex ea: & caputpurgium ex nigella trita contritione vltima, quæ fuit infuſa in aceto, & miſta cū oleo antiquo: & fugat naribus vehementer, eſt enim mirabile. Et caputpurgium ex vrina cameli, & elleboro, aut pulpa colocynthidos, aut euphorbio eſt ſublime: & ſimiliter ipſa vrina per ſe. Cum autem caputpurgia, & effuſiones generāt ardorem, & combuſtionem in naribus, tunc ſuccurratur cum oleo roſato, & lauacris ex aqua calida, & aqua furfuris, & oleo de cucurbitis, & ſimilibus. Mahemet Araſi. Puluis bonus ad oppilationes nariū, & defectū factus. Recipe arthanitæ, condiſi, ſalis ammo-

A niaci, ana, terantur ſicut alcohol: & ſufflentur ex eo in nares poſtquam euaporaueris eas aceto calido. Idem. Aliud valens ſimiliter, & eſt bonum. Rec. nigellæ, fellis gruis, colocynthidos, ellebori albi, ana. Terātur contritione vltima. Deinde funde ſuper ea conterendo vrinam cameli arabici: deinde facias exiccari, & tere, & fiat ex eis ſief cum oleo ſambucino, aut ſampſuchino, deſtilletur in nares, eſt enim expertū bonum. Si autem dolorem patiantur, ſuccurratur eis cum aqua calida, & oleo de ſemine cucurbitæ, aut aqua furfuris. Idem. Aliud ſublime. Accipe nigellam, poſtquam infuſa fuerit in aceto, & exiccata, contere ſicut alcohol: deinde miſce cum oleo veteri. Et modus vtendi eo, eſt vt impleat patiens os ſuum aqua: & reclinet caput retro: deinde inſtillentur ex medicamine aliquæ guttę in nares: & fugat vehementer, donec egrediatur humiditas plurima tenēdo os apertum ſuper vaporem aquæ calidæ: deinde lauet cum aqua calida, & alijs: & faciat hoc tribus dieb. & tribus vicibus.

B

De apoſtemate narium. *Cap.* 4.

INtentio in curatione eorum eſt triplex. In principio namque indigent medicamine repellente materiam, ſicut proprie oleum roſatum, & oleum myrtinum cū aqua roſata, quod cunque eorum fuerit. Poſt hoc vtendum eſt: quod eſt ſicut oleum cōquaſſatum cum aliqua ex mucilaginibus, aut cum lacte mulſo recenti. Vltimo vero indigent medicamine maturatiuo, ſicut proprie diachylon diſſolutum in oleo, aut mucilagines maturatiuæ diſſolutæ in oleo, aut mucilago radicum lilij conquaſſata oleo, aut radix lilij cocta in lacte, & trita cum adipe gallinæ, aut porci: & adeps gallinę cum oleo de amygdalis amaris confert in hac hora. Hamech. Medicamen conferens apoſtemati, & bothor ſanguineis. Recipe farinæ hordei, roſarum, ana partem vnam, camphoræ partis vnius quartam, tere, & confice cum aqua roſata, vel ſucco granatorum acetoſorum, vnge intus, & extra, probatum eſt. Idem. Aliud ad apoſtemata ex ſanguine. Accipe ſucci ſolatri, & ſucci acetoſorum granatorum, & aquæ roſatæ partes æquales, olei roſati partes duas. Conquaſſentur cum modico camphoræ, & vnge intus, & extra Idem. Aliud ad apoſtemata ex cholera rubea. Recipe mucilagines pſyllij, aut ſemina cydoniorum, aut albumen oui: & conquaſſa cum oleo roſato, aut violato: & infrigida ea, & vtere, bonum eſt, expertum.

C

D

De vulneribus, & vlceribus narium.

Cap. 5.

QVędā ex eis ſunt manifeſta exterius: quædam occulta interius. Quæ autem manifeſta ſunt, alia ſunt ſicca ſicut cruſtæ: alia humida lenia. Et prima quidem curantur cū medicinis mediocris exiccationis, ſicut vnguento de ceruſſa, proprie vnguēto triapharmacō, aut

oleo roſato diſſoluto cū maſtiche,& puluere roſato miſto,& ſimilibus. Si autem fuerint vulnera h umida,curantur cū medicinis minoris exiccationis,ſicut oleo roſato , adipe gallinæ, & cera ſimul diſſolutis, & ſimilibus. Conſuetudinaria autē vulnera,quæ ſunt ſicut cruſtæ , bothor, & aſperitas rubei coloris roſarum accidētes naſo ſm̄ exterius eis , curantur cum duobus cauterijs poſitis inter labia,& gingiuas iuxta dētes caninos,vt aſcendant hinc inde ad colatoria naſi . Occulta autem interius latentia in partibus alcaiaſin praua ſunt:& peiora,quæ fiunt in partibus colatorij,& adhuc magis, quæ fiunt in vētriculis cerebri : & in eis , quæ ſunt ſicut capita mammillarum . Et ex eis quædā ſunt recentia, quibus nō multū prętęrijt tempus: alia ſunt antiqua chronica . Recentium autem duo ſunt genera curationis . Primus quidem eſt mundificatio , & perficitur cū medicinis lauatiuis debilis abſterſionis : ſicut aqua mellis proprie : & quæ hoc curſu præcedunt. Sm̄ vero eſt conſolidatio, & ſigillatio eorum:& perficitur cum medicinis debilis exiccationis: ſicut vnguēto triapharmacon , & vnguento de ceruſſa confortato cū modico myrrhæ,& olibani,& ſanguinis draconis. Chronica autem , & putrida vulnera triplici egēt genere curationis. Et primū quidem genus eſt mundificatio eorum , cum eo , quod eſt mediocris abſterſionis:ſicut vinū, & proprie mel, & ſimilia. Et qn̄q; expetit neceſſitas apud multitudinē putrefactionis , vt miſceatur cum eis, quod eſt ſicut colcothar, aut vnguentū ęgyptiacū,& vrina quidem infantium eſt mundificatiuum bonū, & nos diximus multa ex eis in capitulo de vlceribus aurium ad hæc conferentia . Sm̄ vero genus eſt incarnatio vulneris cū eis, quæ ſunt ſicut vnguētum de ceruſſa, aut vnguētum triapharmacō, aut cōfortata cum eo,quod eſt colcothar modicum,& ſimilia . Tertium vero eſt conſolidatio vulnerum , & ſigillatio eorum: & perficitur cū medicinis exiccatiuis non multæ exiccationis, ſicut proprie,maram factū ex rebus,quæ ſunt ſicut olibanum , myrrha, ſarcocolla,& ſimilia. Et quandoque apud neceſſitatem miſcetur cum eis, quod eſt ſicut ariſtolochia rotūda,& colcothar,& ſimilia,& proprie, qn̄ timemus de futura putrefactione , dicta ſunt in capitulo de vulneribus aurium, quæ afferantur ad locum hunc . Excepto,quod vulnera auriū ſicciori , & acutiori indigent medicamine, quam vulnera nariū , & tuum eſt diſcernere, & menſurare iſta. Et cōfert cauterium in zuēdeg. Hamech filius Zachariæ. Medicamen bonum conferens vulneribus narium recentibus,& antiquis,& fecit Hiſpanus. Rec.ceruſſæ, olei ſiſamini,medullæ cruris vaccæ , & olei amygdalini dulcis,ceræ albæ,& gummi albotin,ana,dragaganthi,gummi arabici,ana partē mediā. fiat ex eis gluten cum modico aquæ roſatæ , & fiat vnguentum cum cæteris: & vtere ſuper morbo

E cum lycinio de panno . Si autem alcaiaſin vulnera occupant: & deſcendunt per foramina vſque ad palatum , & ad guttur ; ſugat narib. filū vſque dum deſcēdat ad palatum ; & trahatur p os, & ducatur filum ſicut ſerra , vſq; dum locus ſanguinetur, deinde vnge filum cū medicamine : & hoc fiat omni die vſq; dū ſanus fuerit: eſt .n.expertum . Idem. Medicamen conferens fiſtulis in naſo,& vlcerib. ſiccis, expertum . Rec. ceræ albæ partes ij.medullæ cruris vaccæ partē j.olei chamæmelini,ſiſamini, olei nardini , olei de amygdalis dulcibus,ana partem j. Fiat vnguentū:& miſce cū eis mucilaginis,dragagāthi albi, & mucilaginis heuiſci , & mucilaginis ſemin.cydoniorum,pſyllij, & ſemi.lini, ana partis j.ſextā.
F Fiat ex eis vnguentū cum pauco croco, & vtere ſicut primum , valet ēt ad ſciſſuras labiorum.Idem.Aliud valēs ſimiliter . Accipe ceræ rubeæ partem j. olei roſati partes vj.diſſolue ea,& miſce cum eis lithargyrij,ceruſſæ, fęcis argenti, ana partis vnius tertiam:fac vnguētū : & vtere:& eo ſæpe tangat naſum.Sabor.Aliud bonum vales ad idē. Accipe litargyrij, olei roſati,& olei myrtini, ana partem j. aceti, & ſucci myrti, ana partem mediam, confice, & vngue. bonum eſt,ſi Deus voluerit . Et quandoque fit ſine aceto,& pro aceto pone ſuccum myrti, qn̄que pro aceto,vinum. Et eſt bonum. Gale.vnguentum de flore æris,bonum, mundificās vulnera ſanioſa,& conſolidans ipſa. Rec. ceræ,dr.
G iiij. & olei antiqui , vel facti ex oliuis immaturis, dr. xvj. floris æris puluerizati ſicut alcohol, dr. ij. fiat ex eis vnguentum, & vtere cum lycinio. Et qn̄que additur, vel minuitur ex flore æris ſm̄,quod exigit neceſſitas. Vnguentum ex inuentione noſtra ſanans vulnera narium , & vbicūque ſint in corpore. Accipe lubene, & triphyllon acetoſum , ana vnc.ij. proijce ſuper ea poſtquam fuerit concuſſa,olei roſati,olei myrtini , ana vnc. v. & dimitte in vaſe lapideo per dies vij.deinde ebulliant ebullitione vna,& cola,& cum ceræ citrinæ,vnc.ij.& s. fiat vnguentum ex eo in lycinio : & vtere, & quandoq; admiſcetur ad omnem vnciam iſtius vnguēti ex flore æris,dra.j.Filius Serapionis. Medicamen
H conferens vlceribus. Recipe ceruſſæ,merdaſengi, & plumbi aduſti,ana partes æquales,abluātur vicibus pluribus,poſtquā fuerint trita . Deinde fac ex eis vnguentum cum vino , & oleo myrtino diu terendo in mortario, nunc oleum, nunc vinum:ante parum infundendo vſque dū impinguetur,expertum bonum.

De polypo,qui fit in naribus. Cap. 6.

POlypus,qui fit in narib⁹,durus,& niger, & nō tractabilis, & mollis,putridus, & fętid⁹ fortaſſis nō ſanatur. Et qui elongatur, & pēdet, & aliquando egreditur extra , habens radicem gracilem,tenuem,non nimis profundatam,curatur incidēdo,iuxta radicem eius,cum forficibus,poſtquam apprehendis,& trahis cum tena

culis

culis: deinde poſt inciſionẽ cauterizetur ſuper eo, quod remanet de radice cum ferro ignito, aut cũ medicamine acuto, & hæc quidem fiant poſt corporis mundificationem pluries iteratã: & poſt phlebotomiam. Et quandoq; neceſſitas expetit, vt fiat cauterium in zuhendeg, & ꝓprie apud fluxũ rheumatis ad partes narium, ſicut dictum eſt in eis, q̃ ſunt de curis catarrhi, & coryzæ. Si autem polypus deſcendit ꝑ foramina palati ad palatum, & guttur, trahãtur ſimiliter cũ tenaculis: & incidatur ſecus radicem eius cum forficibus ignitis, & curẽt deinde cum medicamine acuto, ſicut iam diximus. Si aũt eius inciſio non fuerit facilis ſm modum, quẽ diximus: tũc accipe duos, aut tres pilos caudæ equi, & torque ſingulum eorum per ſe: deinde ex eis retorquendo fac ſicut filum vnum, & fiant in eo nodi tres, vel quatuor: mittatur per nares cum acu plumbea: & declinet̃ cum ea ad foramina palati: & trahatur per ipſum palatum cũ facilitate, donec filum exeat ꝑ foramina palati: & tunc accipe vtramq; extremitatem fili, & ducas, & reducas ad modũ ſerræ vſq; dum tota incidatur caro: & ſi aliquid remaneat, tunc facias ſicut ſuperius dictum eſt, abiecta aũt tota carne polypi curetur deinde cũ vnguento viridi, & medicamine incarnatiuo. Plerumq; autẽ polypus non eſt multæ additionis: & curat̃ præter inciſionẽ cũ medicinis acutis, & alijs ſicut dicemus poſt. Si autẽ fuerit cancroſus, cura eius eſt difficilis. Curatur tamen quandoq; cum medicinis acutis, & alijs, q̃ diximus in capitulo de vlceribus nariũ: loco aũt narium a polypo perfecte mundificato curetur cũ vnguento viridi, & vnguento de ceruſſa dictis in cura vlcerũ. Dioſcorides. Medicamen auferens polypum narium, & omnem additionẽ carnis in eis: & hæmorrhoidas narium cancroſas. Accipe ſemen luf, & tere cũ ſucco malorum granatorũ coctorum cum cortice ſuo, & liniat̃ ſuper polypo in circuitu eius: eſt enim medicamen bonum. Vua etiã luf, & proprie ſuccus eius idem operatur, & ſimiliter ſuccus radicũ eius: & ꝓprie lana ex aliquo eorum imbibita, & immiſſa naribus. Et eſt expertum. Galenus. Medicamen ſanans, & cõſumens oẽs additiones carnium in naribus cũ lenitate ſine dolore, & ſanãs vlcera in eis, & efficit operationem ſuã tẽpore lõgo, quapropter ſine ceſſatione vtendum eſt eo. Accipe ex tribus generibus granatorum partes æquales, & tere ea ſm rotalitatem eorum, & extrahe ſuccum ipſorum, & decoq; in eſſentia rob tenuis, deinde tere ſubſtantiã granatorum cõtritione multa, vſq; dum fiat ſicut paſta: & fac cũ ſucco eorum formas ſimiles naſalibus, & intromitte ex eis in naſum vnã poſt vnã præliniendo tñ cum ſucco prædicto: & hoc fiat tempore extenſo: efficit.n. operationem ſine dolore: & eſt expertum. Quidã vero ex experientibus admiſcuerunt cũ eis ex trochiſcis alcacalon quantitatem ſufficientem ad

A vigorandum operationem ex ipſis, Filius Serapionis. Cõfectio medicaminis cõſumentis polypum, & omnem carnem additã. Recip. ſcoriç æris aur. iiij. chalcanthi aureos duos, ellebori nigri aur. j. arſenici rubei, drac. j. Tere, & fac pulverem, inſuffla in naſum: aut confice cum vino, & vtere cum licinio. Idem. Cõfectio trochiſcorum alcadicon, quorum iuuamẽtum eſt virtuoſum: cõſumunt enim polypum, & cancrum, & oẽs additiones carnium in omnibus locis. Rec. calcis nõ extinctæ, arſenici citrini, ana partes ij. colcothar, floris æris, aluminis, ana partẽ. j. gallarum, chachiæ, balauſtiæ, ana partem ſemiſ. cõfice ea in mortario æneo cum aceto forti, cõtritione vltima vſq; ad quinq; dies: deinde fiant

B ex eis trochiſci: & cõſeruentur in vaſe vitreo in loco frigido, & ſicco, diſtempera vnum ex eis cum vino, & vtere cum licinio: expertum forte.

De ſternutatione. *Cap.* 7.

Sternutatio eſt in quibuſdam vtilis, in quibuſdam nociua. Vtilis poſt maturationem coryzæ: & poſt digeſtionem ſodæ, & phreneſis, & lethargiæ, & ſubeth, & interceſſionis memoriæ, & epilepſiæ, & apoplexiæ, & ægritudinum neruorum, & ſcotomiæ: & facilitat partũ, & expulſionem ſecundinæ. Ex his, quæ ſubmouent ſternutationem, & incitant, alia ſunt, quç ſumuntur per os, ſicut cæpe acutum, & allium, *Quibus ſternutatio vtilis eſt.* *Sternutationem excitantia.*

C & ſinapis, & vinum forte, & acutum, & ſimilia, alia ſunt ab extrinſecis incitãtia: ſicut radius ſolis, ventus acutus, fumus, & ſimilia, & ex eis eſt approximatio ad iuuenculam, & hæſitatio, & deſiderium coitus, & alia ſunt odorabilia, & intrantia narem, ſicut roſa proprie odorata: generat enim ſternutationem calefactis, & folia myrti cum aceto, & ſuccus foliorum vitis inſtillatus, & ſimiliter agreſta, & ſimiliter camphora cũ omphacino, & opio inſufflata in nares, & nenufar odoratum, & ſolatrum, ſimiliter, & ſicẽ memithæ cum camphora, & vapor aceti, & ſimilia. Infrigidatis vero ſternutationem ſtimulantia ſunt mezereon, euphorbium, elleborus, condiſi, piper, oleander, fella animalium, caſto

D reum, arthanita, cucumer aſininus, zinziber, pyrethrum, ſampſuchus, auricula muris, iris, nigella infuſa in aceto, pulpa colocynthidos, baurach, opopanacis, ſerapinum, aloe, ſuffel, gallia, ſinapis, ruta, ſylueſtris, & ſimilia. Compoſita vero incitantia ſternutationem plura dicta ſunt in capitulis, quæ præceſſerunt. Nociua vero ſunt ſternutatoria in principio catarrhi difficilis: & in ægritudinibus catarrhalibus pectoris, pulmonis, & fauciũ, & coſtarum, & ante digeſtionem ſodæ ex plenitudine, & etiam, omnium ægritudinum, quarum nominatio præceſſit: & ante mundificationem corporis communem. Sternutatio autem facta per ſe quandoq; fit propter fortitudinem cerebri vigoroſi *Quibus ſternutatio nociua eſt.*

ad

ad expellendũ ſuperflua, & eſt ſignificatio laudabilis in ægritudinibus cerebri: deſperatur. n. de eo, qui ſternutare non poteſt, in ipſis etiã medicaminibus adhibitis, & quandoq; fit propter paſſibilitatẽ cerebri patientis de facili impreſſiones frigoris, & caloris, & impreſſiones redũdantes ex auſtro, & borea. Quare fit coarctatio, & expreſſio propter impreſſionẽ ex frigore, & borea; & expellitur materia coarctata, aut diſſoluta, & expulſio propter impreſſionem ex calore, & expellitur auſtro materia diſſoluta. Sternutationem autẽ prohibentia ſunt proprie paſſiones animales, ſicut gaudium proprie, & ira, & ſolicitudines, & cogitationes, & frictiones aurium, & extremitatũ, & contorſio naſi, & frictiones gingiuarũ, palati, & linguæ, & oculorũ. Et ſi cõtingat propter incitationem factam a calore, aut auſtro, ſedant vehementiam eius oleũ roſatum, & oleũ de ſalice, & ſimilia odorata, & effuſa in ambabus auriculis ſuper caput, & ſorbitio aquę frigidæ, & ſugere cã naribus, & lauare faciem cum ipſa. Si vero cõtingat propter incitationẽ a frigore, & borea, cõferũt infuſiones oleorum calidorum ſine mordicatione in ambabus auriculis, & ſup caput, & etiam nares, & ſorbitiones calidæ, & balneationes, & odorare chamæmelum, & poma redolentia, & galliam, & ſpicam, & myrrham, & ambrã, & xyloaloe. Et conferunt etiam odores herbarum, quæ naſcuntur in mari, & ſpongiæ, concharum maris, & lanarum, & pilorum, qui ſunt in eis.

Sternutationem prohibentia.

F

SVMMA VIII.

De ægritudinibus oris, & primo de ſciſſuris labiorum. Cap. 1.

SCiſſurã labiorum quandoque fit in ſuperiori, & cum communitate narium, & fit poſt coryzam, & catarrhum ſolitum fluere ad partes illas: quare turget naſus, & labiũ cũ veſtigijs rubedinis interdum, & interdum bothor, & interdum cũ cruſtis, & ſciſſuris, & aſperitate. Et cura eius eſt tres res. Prima eſt mundificatio ab humore, qui ſuperabũdare videtur. Secunda eſt diuertere materiã cum phlebotomia ſi peccatum eſt in ſanguine; aut cũ vẽtoſis cum ſcarificatione in occipitio, & in collo: aut cum cauterio in zuhendeg, ſi neceſſitas expetit: & quandoq; fiunt cauteria duo, quę diximus in capitulo de vulneribus narium, & ſunt mirabilis iuuamenti. Tertia pars eſt adæquatio loci, & correctio nocumentorum, quæ cadunt in locis ipſis, & hoc quidem dictũ eſt in capitulo de vlceribus narium. Et quandoq; fit in labio ſuperiori, aut inferiori abſq; cõmunitate aliarũ partium, & proprie propter cõtractionẽ accidentẽ muſculo trãſuerſali ipſius labij, quare accidit ei vt ſcindat labiũ ſciſſione profundãte: & multi-

E

plicatur huiuſmodi apud multiplicationem boreæ: & cura eius eſt cum vnguẽto de ceruſſa, aut oleum roſatum cum ceruſſa: aut licinium cum oleo roſato, & ceruſſa: & alia quorũ mentionẽ faciemus poſt. Et ſunt ex hominibus, qui incidunt muſculum ipſum ſm tranſuerſum eius profundantes cum ſagittella vſq; dũ incidatur ſm totalitatem eius, deinde imponunt puluerẽ cinnamomi, & gallarum vſq; dum ſanẽtur. Et ſunt qui cauterizant ſm tranſuerſum ei numo aureo ſubtili, deinde curant cũ vnguento de ceruſſa, & alijs ſimilibus. Democritus. Medicamen expertum ad ſciſſuras labiorum. Accipe furfuris, & pilorum caudarum equi partes æquales, cõbure ſuper laminã ferream, & miſce cinerẽ eorum cum melle, & vnge locũ mane, & ſero vſq; dum ſanetur. Cerotũ ſanans ſciſſuras labiorũ, & eſt expertũ. Accipe glutinis albotin, mellis, maſtiches, hyſſopi humidę, ana partes ęquales. Fac ſicut cerotum. Aliud ex inuentione noſtra. Accipe gallarum, ceruſſæ, ana partem. j. dragaganthi, amyli, ana partem ſemiſ. confice cũ adipe gallinæ quantum ſufficit, vtere ſicut primo. Aliud valens ad ardorem, & combuſtionem, & vlcera labiorum: & eſt iuuamẽ expertum. Rec. lithargyri, ceruſſæ, frictionis plumbi, olei hyoſcyami albi, & ceræ ana partes æquales, olei roſati quantum ſufficit, expertũ eſt. Dioſcorides. Ad ſciſſuras labiorum. Accipe gallas, & puluerizã ſicut alcohol: miſce cum melle, & vtere: aut miſce cum terebinthina; & adipe gallinæ aut anatis: aut accipe gallas, & tere ſicut alcohol, & miſce cum terebinthina, & maſtiche, & hyſſopo, & croco, & melle, expertum bonum. Filius Zachariæ. Medicamen bonum, conferẽs ſciſſuris labiorum, et faciei, & manuum. Accipe ceræ citrinæ, hyſſopi humidæ, baurach, adipis anatis, anã partẽ. j. olei roſati partes duas, amyli, dragaganthi, mucilaginis ſeminis cydoniorum, ana partem ſemiſ. fiat ex eis maram, ex quo loco prius fricto ingrediatur balneum, & exiens inungat locum ex maram: & ex dragagantho trito ſicut alcohol ſuperaſpergat: & hoc faciat vſque dum ſanetur.

G

H

De dolore dentium: Cap. 2.

INtentio in curatione duplex eſt: vniuerſalis, & particularis. Et quidem vniuerſalis intẽtio eſt tres res. Prima eſt euacuatio materiæ. Secunda diuerſio eius. Tertia prohibitio fluxus ipſius. Et prima quidẽ res perficiẽ cum euacuatione per phlebotomiam, & ventris ſolutionẽ. Et illud ſignificabitur tibi accidere cum communitate cerebri, & partium capitis. Verum ſi dolor fuerit propter apoſtema, quod eſt in gingiua, cuius materia eſt ſanguis acutus, confert phlebotomia cephalicæ, & ſcarificatio, & inciſio venarum, q̃ ſunt in labijs, & ſub lingua: & hoc fiat gradatum, & conferunt etiam ſanguiſugæ

De phlebotomia.

guiſugæ appoſitæ in radice dentium, & vento-
ſatione ſub mẽto cum inciſione. Et ſi abſq; apo
ſtemate fuerit, tamen ab eadem materia; admi-
niſtrãda eſt phlebotomia, & alia quæ diximus.
Et ſi cum hoc fuerit ſanguis acutus cholericus;
phlebotomia, & ventris ſolutio neceſſaria eſt.
Pilulæ in materia frigida.
Si autem ex humoroſitatibus fiat frigidis, eua-
cua cum eo, quod eſt ſicut pilulæ cochiæ, & hye
ra diacolocynthidos, et ſimilia. Secundam rem
cõplent phlebotomia, & ventoſatio, quas dixi-
mus, & frictiones extremitatum, & ligaturæ, &
cõpreſſiones doloroſæ, & cauterium in zuen-
Secretū Galeni.
dech, & ſimilia. Et dixit Gal. Si teratur allium,
& ponatur in radice manus iuxta palmã ex par
te domeſtica, & proprie ex manu, quæ ſequitur
dolorem, ſanat dolorem dẽtis, & expertum eſt.
Tertiam rem complent adminiſtrationes me-
dicaminum prohibẽtium fluxum declinare ad
dẽtes: ſicut ſunt pilulæ alchaiber, quas fecit Ale
xander, & nos ſcripſimus in capitulo de catar-
rho, & coryza: & nos plura intentionis huius
Cura vera.
ſcripſimus ibi. Particularis autem intentio diui
ditur in curam veram, & curam mendoſam. Et
vera quidem cura habet tres ſemitas. Prima q-
dem eſt, vt in principio doloris adminiſtrentur
medicinæ, quæ confortent dentes, & repellant
rheumatizationes materiæ: & ſi ſit materia ca-
lida cum eo, quod eſt ſicut retentio aquæ frigi-
dæ in ore cum aceto, aut aqua roſata, aut viciſſi-
tudo eorum, aut aliqua infrigidantia, quæ ſunt
ex ſuccis, & decoctionibus rerũ, quæ ſunt ſicut
roſa, myrtus cum modica camphora: & huius
etiam intentionis eſt oleum roſatum, & oleum
de ſalice: & oleum de oliuis immaturis, & oleũ
myrtinum per ſe, aut confortatum cum aceto,
& camphoræ modico. Cum autem incipit per-
tranſire tempus principij, adminiſtrandum o-
leum roſatum cũ decoctione maſtiches. Et ad-
huc poſt hoc oleum roſatum cũ decoctione vi-
ni, & maſtiches, aut oleum roſatum cum deco-
ctione vini, & paſſularum, aut fænugræci: vlti-
mo vero gradatim perueniendum ad reſolnti-
ua, & maturatiua ex his, quæ dicemus. In mate
ria vero frigida adminiſtrentur in principio, q̃
ſunt ſicut oleum roſatũ cum maſtiche, aut oleũ
roſatum cũ ſuch, aut ramich, & ſimilia, & poſt
hoc oleum roſatum cum eo, quod eſt ſicut hyſ-
ſopus, & alhaſee, aut ſuccus porri poſt ebullitio
nem eorum, & ſimilia. Poſtremo vero ea, quæ
ſunt ſicut radix colocyntbidos cum aceto, aut
ſtaphis agria, aut pyrethrum, aut alliũ, & ſimi-
Cura mendoſa.
lia. Cura aũt mendoſa eſt cura, quæ blandien-
do ſedat doloris vehementiã, & hoc quidẽ ſtu-
pefaciendo. Et huius quidẽ intentionis eſt hyo
ſcyamus, & proprie ſuffumigatio facta ex eo: &
expertũ eſt de opio, & oleo roſ. linitis ſuper dẽ-
tem, & ſimiliter pyrethrum, & camphora, ſi ap-
plicent ſuper dentẽ; ſedant vehementiam dolo
ris eius. Et ex exptis annexis ſup dentẽ remo-
uentibus dolorẽ eius eſt medicamẽ iſtud. Reci.

A hyoſcyami albi, opij, ſtyracis, galbani, ana dr. j.
piperis, aſſæ fætidæ, ana drach. ſemiſ. miſce cũ
rob vuæ, & cũ endiuia, & liniatur ſup dente do
loroſo. Aliud. Accipe opij, caſtorei ana partes
æquales, & deſtilletur ex eis granũ vnũ, vel duo
cum oleo roſato in aure ſequente dolorem, &
ex eis eſt ſagzenea proprie, & trochiſcus Stellæ,
& Philoniũ, ſunt. n. mirabilis iuuamenti: & pro
prie miſto cũ eis aliquãto opij. Narratio medi-
caminũ ad dolorẽ dentium calidum. Conferũt
collutiones oris factæ ex aceto decoctionis hyo
ſcyami, aut radicis eius cũ oleo roſato, & aceto.
Acetum aũt decoctionis ſpolij ſerpentis eſt ad
illud mirabile proprietate, q̃ eſt in ipſo. Sanda
racha cũ aceto eſt iuuamẽti ſublimis, prohibet
B enim rheumatizationem a dentibus, & gingi-
uis, & ſedat dolorẽ vehementer, & conſtringit
gingiuas. Aqua roſata confortata cum modico
cãphoræ valet ad dolorẽ dentium colluto ex ea
ore. Valet etiam oleum roſatum ſine maſtiche,
& cũ maſtiche gallarũ decoctio cum aceto va-
let, ſimiliter ſolatrum cũ aceto eſt medicamen
expertum. Mahemet Araſi. Cõfectio trochiſco
rum ſedantiũ dolorem dentium calidum, & do
lorẽ apoſtematis in gingiuis. Recipit coriãdri,
ſeminis portulacæ, ſumach, lentiũ excorticata-
rũ, ſandali citrini, roſarum, pyrethri, cãphoræ,
ana partes æquales: fac trochiſcos cũ ſucco ſola
tri: & lini dentẽ doloroſum cũ vno eorum diſſo
luto in aqua roſata, & aceto, præcedẽtibus phle
C botomia, euacuatione, & ventoſatione ſicut præ
diximus. Filius Zachariæ. Medicamen confe-
rens doloribus dentium, & corroſioni eorum.
Recipe carmezit, drach. v. ſpolij ſerpentis, dr. j.
alchannæ de mecha, drach. ſemiſ. corticum ra-
dicum papaueris, drachm. ij. bulliant cum ace-
to, & teneatur tepidum in ore in parte doloris:
expertum eſt. Idem. aliud conferens dolori, &
motionibus dentium. Recip. gallarum, corticũ
glandium, corticum granatorum, ana partes æ-
quales, bulliat cum aceto medietas eorum, &
vtere colluendo, & ex alia medietate fiat pul-
uis, & poſt collutionem vtere ſuper dẽtes. Nar-
ratio medicaminum ad dolorem dentium fri-
D gidum. Conferunt collutiones diu retentæ in
ore: factæ ex rebus, quæ ſunt ſicut cortices radi
cum capparis, & acetum, poſtquam ex deco-
ctione eorum fit collutio in parte læſa, & ex eis
eſt tæda pinguis, & cortex eius, & lignum pini,
& cortex eius, & radix colocynthidos, & pul-
pa eius, & proprie acetum decoctionis eorum,
& acetum, quod iã bulliuit in teſta colocynthi-
dos ſpatio multo, & eſt magni iuuamenti, & cõ-
dyſi bullitum cum vino eſt vltimum, decoctio
calamenthi cum aceto aut vino eſt iuuamenti
valde, & ſimiliter radix raphani, & folia alme-
zereon, & pyrethrum, & zinziber, & radix cu-
cumeris aſinini, aut ſuccus eius: & ſimiliter har
mel cum aceto. Pyrethrum etiam cum aceto,
& ariſtolochia rotũda ſunt experta: & ſimiliter
ſtipites

ſtip ites allij cum pyrethro, & aceto, & quãdoq; exigit diſpoſitio 1 & indiget adminiſtratione apud vehementiam doloris rerum maturatiua rum in collutionibus ad ſedandum dolorem, ſi cut proprie oleum calefactũ, in quo decocta ſit radix althææ, & chamæmelum, & melilotum, & fænugræcum ſingulariter aut cõiunctim, quo

Sedantia dolorem. niam ſunt ſedatiuum bonum. Rerum autem, q̃ applicantur ſuper dentes, & ſedant dolorẽ, ſum ma hæc eſt. Piper, & alchitran adminiſtrata ſuper dentem reſoluunt dolorem cõgelatiuũ: aut piper, & euphorbium cũ melle: aut piper, & aſſa fætida: aut ſinapis, & aſſa fætida; aut ſerapinũ. Ex expertis, eſt medullæ nucleorum perſici pars j. piperis pars ſemiſ. confice cum alchitrã, aut pyrethri, piperis, zĩziberis, ſtaphidis agrię, ana drach. j. baurach armeni, drach. ſemiſ. fricẽtur cum eis gingiuæ: ſunt enim iuuamenti ſublimis, & ſimiliter nigella cum oleo antiquo: & opopanax cũ pyrethro, & ſerpentis ſpolium cõbuſtum miſtum cum oleo ad ſpiſſitudinẽ mellis linitum ſuper dentes eſt mirabile in ſedatione doloris, & ex origano, & nitro pułuis factus ſparſus ſuper dentes, & gingiuas mox dolorem tollit. Res autem, quibus dentes ſuffumigãtur, & tollitur eorum dolor, ſunt ſemẽ porri cum alchitran, poſtquam recipitur ex eis fumus ꝑ traiectorium ſuper dẽtem doloroſum: ſedat enim dolorem, & occidit vermes: et ſimiliter ex ſemine cæpe cum alchitran: & ſimiliter ex ſemine hyoſcyami, & ſemine porri, & alchitran partibus æqualibus, factis ex eis formis ſicut auellana, & ſuffumigationes factæ vna ex eis per traiectoriũ.

Vaporatoria. Res vero quibus fit vaporatio exterius ad dolorẽ dentium, ſunt ſicut malua, anethum, althæa, & herba nitri, chamæmelum, melilotũ, fœnugræcũ, ſemen lini, ſemen caulium, & folia eius, ſemen porri, iris, radix lilij, hyſſopus, & ſimilia: & quandoq; fit emplaſtrum ex eis: & qñque fit emplaſtrum ex cæpe aſſo, & oleo chamæ

Linimenta. melino, aut anethino, & quandoq; fiunt linimẽta exterius cum oleo chamęmelino, aut anethino, aut rutaceo, aut amygdalarum amararum, aut de lilio, aut oleo de been, aut oleo perſicorum, aut hyſſopi cerato, & ſimilibus, & quandoque fit ex alijs vnguentis. Et quandoq; fiũt euaporationes ex rebus ſiccis, ſicut cum ſale, & milio, & panico, & ſimilibus. Res aũt, quibus fiunt iniectiones per aures, & ſedant dolores dentiũ, ſunt hæ. Succus aſphodeli tepidus iniectus per aurem, quæ eſt ex parte doloris ſedat dolorem. Et ſimiliter oleũ de amygdalis dulcibus, & amaris, & oleũ de perſicis, & oleũ ſambucinum: quodcunq; eorum fuerit coctum in cæpe per ſe: aut poſtq̃ diſrumpiẽ in eis aliquid caſtorei, aut euphorbij, & quandoque aliquid opij apud neceſſitatem. Et ex eis ſuccus cucumeris aſinini, aut ſuccus radicum capparis poſtquam decoxerimus cum aliquo ex oleis prædictis: aut deſtillantur per ſe; ſuccus autem alzanaham eſt

E mirabilis. Ioannes Serapionis. Confectio medicaminis ad dolorem dentium bona, & vocaẽ furiſicon. Rec. piperis, drac. decem, ſtaphidis agriæ, pyrethri, ana drac. iiij. baurach armeni, dr. vj. tere, & fac trochiſcum cum ſucco radicũ capparis, aut aqua decoctionis eius, lini vnũ ex eis ſuper dentes, & gingiuas. Alexander. Modus decoctionis de allijs cito ſedans dolorem dentium. Rec. allij ſpicas. v. olibani, dra. j. & ſemiſ. myrrhæ drac. j. decoq; cum aceti hemina. j. vſq; ad cõſumptionem medietatis ſemper agitando cum ſpathula tędę pinguis: & hoc fiat oris collutio, & diu calidum teneaẽ in ore, & hoc fiat pluries. Idem. Confectio trochiſcorum dolorẽ dentium cito ſedans: quãdo ex vno eorum fit frica-

F tio ſuper dẽtem, & gingiuam, expertũ bonum. Rec. aluminis, drac. iiij. piperis, drach. iij. hyo- Trochiſci. ſcyami, drac. iiij. pyrethri, dra. ij. fiant trochiſci cum aceto, & vtere. Mahemet Arali. Confectio theriacæ mirabilis ad dolorem dentium. Reci. piperis, caſtorei, myrrhæ, aſſæ fœtidæ, opij ana, partes æquales. Confice cum melle quantum ſufficit. Idem. Confectio alterius medicaminis valentis ſimiliter: & eſt medicamen bonum, & expertum. Recip. caſtorei, aſſæ fœtidę, ſtyracis, myrrhæ, ariſtolochiæ rotundæ, opij, piperis, zinziberis, hyoſcyami, ana partes æquales. Confice cum melle aut alchitran: & lini ſuper dentẽ doloroſum: & applica ſuper ipſum. Idem. fiant formæ ex ſtyrace; & ſemine hyoſcyami parti-

G bus æqualibus, & fiat ſuffumigatio ex vna earũ in traiectorio. Aboali. Confectio medicaminis experti ad dolores difficiles dentium, & corroſiones eorum. Recip. caſtorei, opij, myrrhæ, piperis, galbani, ana partes æquales. Cõfice cum rob, & fac trochiſcos ex eis, & liniatur ex eis ſuper dentes. Idem. operatio decoctionis olei conferentis ad dolorem dentium pulſatiuum. Accipe pulpæ colocynthidos, aloes partes æquales, olei, & aceti ana partes. vj. bulliant ad aceti conſumptionem; & deſtilletur ex eo in aurem deſtillatione poſt deſtillationem.

De extractione dentium. Cap. 3.

H QVandoque propter vltimum nocumentũ cadens in dentes medicamenta non conferunt, nec doloris vehementiam diminuunt: Quare ne alijs etiam dẽtibus nocumẽta pariãt, conſulimus ad eradicationem eorum accelerare, cum regimine bono prohibitiuo apoſtematis, & proprie cum proceſſione euacuationis: & proprie iterata, ne fiat extractio eius apud vehemẽtiam doloris eius, ne ſit cauſa ſyncopis, & mortis; & fiat cauſa excitationis, & commotionis rheumatis vehementis, & ſuſpecti; aut fiat cauſa generationis apoſtematis timoroſi, ſed expectandum vſque dum ſedetur dolor, & maturetur, deinde extrahatur cum ferro, poſtquã ſcarificaueris cum a carne gingiuarum, ſcarifi-

cationc

catione profunda. Et poſtquam extraxeris ipſum, teneat in ore ſuo acetum infrigidatum: & proprie decoctionis gallarum, aut balauſtiæ, & ſi remaneat dolor, teneat in ore ſuo oleum roſatum cum decoctione maſtiches, & ſimilia illis. Regimen aũt extractionis cum dentiũ medicamine, eſt ſm hunc modũ. Fiat ſcarificatio, ſicut ante diximus: deinde ponatur medicamen in radice dentis, & hoc fiat cũ cautela, ne alijs dentibus noceat. Quare diſtinguatur inter dẽtem, & dentem cum cera, vel aliquo alio, quod ſit ſicut ipſa: & obſeruetur hoc vſq; dum dentis fiat facilis exitus. Et ſunt ex hominibus, qui cauterizant dentem ſolo ferro ignito immiſſo per canellum vſq; ad dentem: & acquiritur ex eo, qđ mitigatur dolor; & dens poſt tempus, & tempus cadit fruſtatim: & quãdoq; cauterizant cũ nucleo nucis accenſo: & quandoq; cum grano olibani accenſo, & ignito, & ſimilibus. Filius Zachariæ Araſi. Confectio medicaminis facile eradicantis dentes. Recip. pyrethri, radicum colocynthidos, & corticum eius, & corticum radicum capparis, corticum mori, ſeminis almezereon, & foliorũ eius, huruth, arſenici citrini, lactis alſcebram, aut fuſtis eius. Terantur cum aceto tribus diebus contritione vehementi, deinde proijciant̃ ſup ea bdellij, & aſſæ, ana pars j. ita, quod prius diſſoluant̃ in aceto forti, & fiãt ex eis trochiſci, & liniatur ex eis in radice dentis hora poſt horã per aliquot dies, facit. n. facilem eradicationem in ipſis. Idem. Medicamen aliud, quo impletur corroſus dens, & frangit ipſum. Recip. ſemen almezereon, & lac alſcebrã, & conficiantur cum alchitran, & impleat̃ corroſum dentis. Aliud. Accipe baurach, corticũ mori, ana partem j. arſenici citrini partes duas, confice cum melle, & applica ſuper dentem in circuitu eius, & facit eius eradicationem feſtinã. Aliud, adeps ranæ viridis, quæ habitat in arboribus, frangit dentes ſi liniantur ex ea, & ſimiliter, ſi liniantur ex lacte alſcebram, aut tithymali, & ſimiliter lac celſi cum arſenico citrino.

De agitatione, & commotione dentium. *Cap.* 4.

SI cauſa habuerit corroſionem factam in radice dentium, aut in gingiuis, dicemus curã eius. Si fuerit propter humiditatem lubricam effuſam, aut imbibitam in neruo ligante dentem: & fuerit cum communitate cerebri; cura eius ẽſt tres res. Prima eſt, vt euacuetur materia: & ſi oportet, cum iteratione. Secunda, vt fiat exiccatio humiditatis mollificantis colligationem dentis, cum eo, quod eſt ſicut myrrha, et acetum decoctionis pyrethri, & acetum ſquilliticum, & acetum decoctionis ſtaphidis agriæ aut ellebori, aut colocynthidos, & ſimiliũ faciẽtium humiditatem multam fluere, & conſumẽtium, & abſtergentium ipſam. Tertia eſt admi-

A niſtratio medicaminum ſtringentium, & colligantium ligamenta dentiũ, & gingiuas, & abſtergentium humiditates, ſicut proprie cõmaſticatio maſtiches, & collutio ex decoctione ipſius cum roſis, & balauſtijs, & ſimilibus. Et quãdoque accidit cõmotio dentiũ propter percuſſionem ſuper eos, & curantur cum conſtringentibus ſtypticis, ex his, quæ diximus, & dicemus. Sabor. Cõfectio medicaminis conſtringentis, & confirmantis dentes, & ſtringentis gingiuas laxas. Recipe ſtipitum capillorum veneris aduſtorum, drach. iiij. aluminis iameni, roſarum, pyrethri, ſpicæ, ana drach. ij. nucum cypreſſi aduſtarum, drach. ij. & ſemiſ. cornu cerui aduſti, centaureæ ana drac. vj. charmezit, drach. iij. cy-
B peri, drach. ij. ſalis gemmæ aſſi, drac. ij. & ſemiſ. & fac ex eis puluerem, & immittatur in radicẽ dentium, expertum bonum. Idẽ. acetũ ſquilliticum, cõfirmat dentes, & conſtrigit gingiuas, expertum. Ioannes Serapionis. Confectio medicaminis ſtringentis dentes, & remouentis putrefactionẽ gingiuarũ. Recip. aluminis iameni, balauſtiæ, roſarũ, cyperi, ſumach, ſpicæ, ſalis gẽmæ, cornu cerui aduſti, carmezit, ana partes æquales, maſtiches partes ij. pulueriza, & vtere. Alexander. Decoctio valens ſimiliter. Accipe gallarũ partes duas, myrrhæ partem vnã, corticũ granatorũ, ireos ana partem ſemiſ. decoque cum aceto, & colluatur ex eo os, & fricetur gin-
C giua. Filius Zachariç. Medicamen conſtringẽs dentes cõmotos. Accipe gallarum, balauſtij, roſarũ, cyperi, ſumach, ana partem j. aluminis partem ſemiſ. liniatur ſuper radicem dentis, & gingiuam, & applicetur ibi. Idem. Aliud. Rec. carmezit, roſarum, ſpodij, balauſtij, aluminis, ana. fac ſicut primum. Idem. caſum motorum dentium prohibent ſuch, alumen, balauſtiæ, gallæ, chachie, euphiſtidos, terantur, & fiat ex eis dentifriciũ. Idem aliud. Rec. myrobalanorũ citrinorũ, emblicorũ, aluminis, ana, fac puluerem, & vtere cum aceto. Hamech. Medicamen conferens commotioni dentium, & corroſioni gingiuarum. Accipe gallarum, cupularum glandium, aluminis iameni, corticum granatorum,
D ana, tere, & applica ex eo in radice dentium, & gingiuarum intus, & extra, fac mane, & ſero: expertum bonum. Idem. aliud. Accipe gallarum, aceti fortis, ana, fac bullire vſq; ad cõſumptionem aceti, & exicca totum acetum in ipſis, deinde fac ſiccari in vmbra, deinde tere ſicut alcohol, & frica gingiuas, & radices dentium, & ſunt qui miſcent aluminis, & myrrhæ, ana partem ſemiſ. Idem. Medicamen conferens cõmotioni dentium. Recipe gallarum, corticum granatorum, corticum glandium, ana, tere, & vtere in radice dentium. Idem. Aliud conferens dolori dentium: & confirmat eos, & confortat eos, & confortat gingiuas. Recip. piperis albi, roſarum, balauſtiarum, cupularum glandium, ana confice cum alchitram, & vtere cum

fortis

fortis ſit dolor, & ſi eſt foramen in dente, pone ex hoc medicamine, & cõfeſtim cõfert: & ſi sũt ibi vermes, occidit eos, & expellit, expertũ eſt. Aboali. Medicamen conferens commotioni dentium, & corroſioni gingiuarum. Accipe col cothar, aluminis, ana, aggrega cũ alchitran, con terendo, donec redeat in ſubſtantiam mellis: & lini ex eo ſuper dentes, & teneat os apertum, donec currat humoroſitas, deinde ablue cum aceto decoctionis gallarum, deinde accipe aluminis, fructus tamariſci, gallarum, roſarum ſiccarum, cupularum glandium, boli armeni, oſſium myrobalanorum citrinorum, aſſorum, ſumach, corticum granatorum, ana partes æquales. Terantur, & liniatur ſuper dentes.

De corroſione, & perforatione dentium. Cap. 5.

CVra huius ægritudinis eſt tres res. Prima eſt euacuatio humiditatum putridarum cum eis, quæ ſcis. Secunda eſt reſolutio earũ ex ipſis dentibus cũ eo, quod ſit ſicut acetum decoctionis nigellæ, aut nigella trita cum alchitran, & linita ſuper dentem: aut collutio facta cũ aceto decoctionis radicũ capparis, aut zinzib. & ſimilium. Tertia res eſt ꝓhibitio corroſionis, cũ eo, quod eſt ſicut galla, & cyperus, quando impletur ex eis dens corroſus, aut linit̃ ex eis, galla quidem ſola eſt prohibitiua putrefactionis, & ex eis eſt maſtiches, & cyperus: & collutio oris cũ aceto eſt ſublimis: cãphora vero eſt ad hoc, medicamen bonum: & hyoſcyamus cum ſtyrace ſimul miſtus habet operationem mirabilẽ, quando fit ſuffumigatio per traiectorium ſuper dentem corroſum. Et ex compoſitis eſt trochiſcus ſtellæ cum galbano poſitus in corroſione dentium. Et ex eis eſt medicamen Alexandri. Recip. opij, myrrhæ, ſtyracis, ana drachm. ij. piperis albi, croci, galbani, ana drach. j. Confice conterendo cum rob, & mitte ex eo in perforatum dentem, & annecte ſuper ipſum.

De congelatione dentium. Cap. 6.

COngelatio dentium. Confert ei maſticatio portulacæ, & ſeminis eius, & frictio dẽtium cum nucleis nucum, & amygdalis, & auellanis: & ſtringere dentibus panem calidum, & caſeum aſſum, & vitellum oui calidi, & fricare ſuper dentes ex ſquilla, aut ſale, aut cordumeni, aut baccis lauri, aut aſſa fœtida.

De vermibus dentium. Cap. 7.

VErmes dentium occidit ſemẽ hyoſcyami albi, & ſemen porri, & cæpe, & proprie factis ex eis formis cum alchitram, & auellanis, & ſimilibus, & facta ſuffumigatione ex vna earum per traiectorium. Et quandoq; fiunt huiuſ- E modi formæ cum adipe renum capræ, & ſemine hyoſcyami, porri, & cepæ: & quandoque fiũt collutiones cum aceto decoctionis earum, & deinde ſuccedit ſuffumigatio.

De corruptione coloris dentium. Cap. 8.

COrruptio coloris dentium. Conferunt medicinæ abſterſiuæ, & mũdificatiuæ, in quibus eſt virtus radendi, & abſcindendi æruginẽ poſt frictionẽ, ſicut ꝓprie ſpuma maris, & ſal, et ſal gẽma, & alchail, & maſſacumie, & ſimilia. Verũtamen oportet, vt abſtineat a melle, & a pinguibus, & a ſatietate nauſeatiua, & ſomno ſuper repletionem, & ſine dubio vſus mellis al- F terat colores dentiũ; & aliorũ dulcium, & aliorum pinguiũ. Et nocent etiam pulmenta ex frumento cocto, & fungi, & ſiſamus, & ſimilia. Ex rebus aũt maxime dentes corrumpentibus, & colores eorum alterantibus eſt vomitus, quare poſt ipſum fiat collutio cũ aqua roſata, & aceto. Gabriel. Dentifricium abſtergens, & mundificans dentes, ex pipere albo fiãt trochiſci cũ vino albo antiquo, & melle: ſiccentur in furno debilis caliditatis, deinde accipe ex eis. drac. v. ſalis gemmæ drac. j. & ſemiſ. ſpumæ maris, dr. j. & ſemiſ. carmezit, drac. ij. & ſemiſ. ligni aloes, drach. j. fiat ex eis dentifricium: eſt. n. bonum. Idem. Aliud valens ſimiliter. Accipe ſal maſſę: & fac trochiſcos cũ melle, et inuolue in folijs fi- G ci, aut in charta, & cõbure in latere calido, & accipe ex eis partes duas, charmezit partem vnã, & vtere, bonum, & expertum. Humain. Dentifricium bonum mundificans dentes. Accipe tri turæ vaſorum de ſceni, ſalis gemmæ aduſti, cyperi albi aſſi, ana drac. ij. ſpumæ maris, carbonũ radicum cannę, ana dra. j. fac dentifricium cum eis, bonum. Idem. Aliud valens ſicut, & alia. Recipe ſalis aduſti, drac. iij. cyperi aſſi, drac. ij. cornu cerui vſti drac. quatuor, folij, partem. j. & ſemiſ. ſpicæ, florum ſquinanti, roſarum, ana dr. j. fac dentifricium cum eis, bonum. Haly. Dentifricium aliud valens ſicut alia. Recip. maſſacumiæ, trituræ vaſorum de ſceni, ſpumę maris, ſauich, hordei aduſti, naſturtij aſſi, ſalis vſti, ari- H ſtol. rotundę aſſæ, ana pulueriza, & vtere. Filius Zacharię. Dentifricium mundificans, & abſtergens æruginem dentium. Recip. ſalis gemmæ, ſeminis hyoſcyami, fracturæ vaſorum viridiũ, ſpumæ maris calidæ, ana fiat dentifricium cum eis: & vitet nauſeatiuam ſatietatem. Filius Zezar. Medicamen mundificans, albificans, & abſtergens dentes, & confortans eos. Accipe hordei combuſti, capreolorum vitis combuſtorum, ſceha, ſalis gemmæ, ſpumæ maris, ana drachmam vnam, pyrethri, cubebæ, adhebe, ana drachmas quinque, aluminis iameni aſſi, garyophyllorum, ana drachmas duas, ſumach, drachmas quatuor, tere, & vtere vna vice poſt aliam. Iſaac heben maran. Dẽtifricium albifi-

cans dentes, & confortans. Accipe ſulfuris boni combuſti, ſpumæ maris, ana dra. quinq; ſalis gēmæ, drachmas decē, tere, & vtere, bonū eſt.

De generatione dentium. Cap. 9.

GEneratio dentium. Quandoq; tardať eorum egreſſio, & tamen ſigna ortus dentiū multiplicantur. Et accidit ex hoc vt langueant pueri tempore extenſo a multiplicatione accidentium, quæ multiplicātur a plantatione ipſorum: & tunc ſuccurrēdū adminiſtrando ea, quæ ortum eorum citum; & facilem faciant. Et ex rebus hoc facientibus ſunt frictiones gingiuarū, & ſæpe ac ſæpe ſtringat eas ſuper carnem pinguē calloſam, & ſup cutē carniū, & pedes arietum, & ſup buccillaria oſſiū hœdorū, & agnorum; & ſtupefiat ſenſus eorū, ne ſubtilietur caro, & cōfert etiam fricare gingiuas digito, & vt ſtringat ſuper ipſum, & proprie inūctum ſuper cū pinguedine, & adipe gallinę, aut anatis, aut anſeris: & mordere ſuper carnes earū pingues, & ſæpe fricare cum adipibus earū, & melle, aut pineis enucleatis, & melle pauco, aut ſine melle: & cum amygdalis miſtis cū modico hueg. cerebrū leporis eſt in hoc mirabile, & ꝓprie diu fricatum ſup gingiuas. Cōferūt etiā embrochationes ſup caput, collum, & mādibulas ex aqua decoctionis maluarū, meliloti, chamęmeli, anethi, & ſimiliū, facta infuſione ſuper ea cum lana hyſſopi. Deinde liniaň cum butyro vaccino, medulla cruris eius, aut medicamine bono. Et expertū eſt hyſſopi cerotum Gal. quod ſcripſimus in antidotario. Aliud mirabile. Recip. cerę citrinæ, vnc. j. olei chamæmelini, vncias quatuor, hyſſopi humidæ, vnc. tres, adipis gallinæ, & anatis, & medullæ cruris vaccę, ana aur. iij. Cū autem dentes apparere incipiunt, vtere embrochationibus ſuperius dictis, præcedente tamen hæc omnia regimine temperato.

De apoſtematibus gingiuarum. Cap. 10.

DIctum eſt de eis ſupra in capitulo doloris dentiū, & tu requiras ibi, aut in alio loco.

De vulneribus, & vlceribus gingiuarum. Cap. 11.

EX eis ſunt quædam ſanioſa, in quibus non eſt multa ꝓfundatio: & ex eis ſunt vulnera putrida multæ putrefactionis, cācroſa, & corroſiua. Et prima quidem curantur duplici genere curationis. Et primum quidem eſt mundificatio cum eo, quod eſt ſicut vinum proprie: & acetum decoctionis foliorum ſalicis, & roſarum, & oliuarum ſylueſtrium, & lentium, & ſumach, & corticum radicis granati ſylueſtris, & ariſtolochiæ rotundæ, & carmezir, & ſimilium. Et diamoron quidem eſt mundificatiuū bonum, & proprie cum aceto. Et ſi videris abūdare in eis ſanguinem, poſt phlebotomiam ce-
A phalicæ fiat ſcalpellatio gingiuarum cū extractione multi ſanguinis, deinde abluantur cum eis, q̄ diximus. Secūdum vero perficitur cum medicinis ſtringentibus gingiuas, & cōſolidantibus vulnera, q̄ ſunt proprie ſicut alumen confricatū ſuper gingiuas: & collutio facta ex aceto decoctionis eius, quā ſunt propria: & ſicut carmezit, & balauſtia, & roſa, & cortex granatorū, & alumen, coquantur cū aceto, & colluantur ex eis gingiuæ, deinde liniatur ſup eas, quod eſt ſicut roſa, cupulę glandium, cortices thuris, cyperi, farina orobi, ſanguis draconis, fiat ex eis puluis ſubtilis, & vtere. Et nos plura diximus ex his in cap. de cōmotione dentiū. Secunda vero ſunt ſm̄ vnum duorū modorū. Alia. n. ſunt fiſtu-
B laria, & alia cancroſa herpetica. Et in his intentio in curatione eſt duplex: alia eſt vniuerſalis, alia particularis. Et prima quidem perficitur cū euacuatione, q̄ fit per phlebotomiam, & ſolutionem ventris, ſicut neceſſitas expetit. Secunda vero perficitur triplici genere curationis. Et primum quidē eſt mūdificatio, & abſterſio, virus, & putredinis, necnon, & partiū corruptarū in ipſis. Et quidē ſi ſit vulcus fiſtulatum, & ſit in carnibus gingiuarum; tū oportet, vt videatur, ſi corroſum penetrat vacuū eius. Deinde immittatur medicamen acutum, ſicut ꝓprie alcohol vſq; ad fundum eius, cōſumens carnes filtroſas, putridas, poſt hoc vtendum eſt mundificatiuo multæ abſterſionis, ſicut eſt acetum ſquilliticū
C proprie, & ſimilia, vſq; dum caro appareat pura, & ſi conuenit medicamen acutum, immittať in fiſtulam oleum de oliuis cum modico trochiſcorum alcalcalon iniectione poſt iniectionem vſque ad conſumptionem impuri. Et nos quidem diximus trochiſcos alcalcalon in c. de polypo narium. Et quandoque ex trochiſcis prædictis facimus tentas, & ponimus eas vſque ad fundum fiſtulæ, vſq; dum conſumatur caro putrida ipſius. Verum ſi per medicinas acutas dolor ſuperfluit, & combuſtio, teneat in ore oleū roſatum per ſe, aut conquaſſatum cum albumine oui, aut cū lacte, donec doloris remiſſio fiat, & ſimiliter puncturæ. Si autem fiſtula vſq; ad radices dentium penetrauerit, ita, quod a radi-
D ce dentium proceſſerit: curetur ſimiliter cū medicamine acuto, & alijs abſtergentibus, ſicut diximus. Si autem nō cōtulerit, cauterizemus vſque ad radicem dētium cum ſtillo facto ex cupro, vtendo prius illius mūdificatiuis, & abſterſiuis, ſicut diximus, quod ſi nec malitia ſic tollatur, dens abijciať, quod ſi aliquid corruptionis remanet, leui medicamēto tollať. At vero ſi corruptio cadat in os mandibulare, aut maxillare: oportet elargare vulnus vſque ad os corruptū. Deinde cum inſtrumentis radendi totum id, quod ex oſſe corruptū eſt, abijciatur, vſq; dum appareat os purum. Vulnera autem cancroſa herpetica curari oportet cum appoſitione medicaminis acuti vice vna poſt aliā vſq; ad cōſumptionem

ptionem carnis cancroſę, & ceſſationem corro- E
ſionis cũ ſucceſſione medicaminis eius, q̃d eſt
ſicut acetum ſquilliticũ, & ſimilia, vna vice, &
cum ſucceſſione olei roſati, & ſimiliũ. Et ſi do-
lor, & punctura ꝓpter medicamen acutum ex-
creuerit, vice alia. Verũ ſi caro cancroſa multa,
& dura fuerit, & difficilis medicationis, & con-
ſumptionis ex medicamine acuto: tunc cauteri-
zetur ſuꝑ ipſo cum cauterio de auro cauteriza-
tione poſt cauterizationẽ vſq; dum perueniat
ad viuum. Deinde tenendũ in ore butyrum cũ
oleo roſato, aut oleum roſatũ ſolum. Et ſi poſt
illud aliq̃d ex cancroſo remanſerit, ipſo alcan-
calon curet. Secundum genus curationis perfi-
citur cum medicamine incarnatiuo: ſicut ꝓprie
F cum corticibus thuris coctis cũ vino, aut aceto,
aut oxymelite ſquillitico: & facta collutione cũ
eis, deinde aũt cum medicamine de corticibus
mucum, aut cum diamoron, deinde autem cum
vnguento ægyptiaco, & aceto ſquillitico liniat̃
ſuper gingiuas, quod eſt ſicut cortex thuris, ſan
guis draconis, myrrha, ſarcocolla, aloe, & ſimi-
lia, attribuendo eis viciſſitudinem. Tertium ge-
nus curationis eſt cõſolidatio: & perficitur cum
medicamine induratiuo, & coadunatiuo car-
nium gingiuarũ. Et nos plura ex his paulo an-
te ſcripſimus in capitulo de cõmotione dentiũ:
ſimiliter etiã ſcribemus adhuc, ſi Deus volue-
rit. Dioſcorides. Acetum decoctionis colocyn-
thidos, aut fruſti tithymali, & collutio facta ex
G eo cõfert putrefactioni, et vlceribus gingiuarũ:
& ſimiliter acetũ decoctionis zarur, & oliuarũ
ſylueſtriũ, & ſimiliter acetũ elixationis piſciũ ſa
litorum: oſſa aũt piſcium ſalitorum, & proprie
taracha adurantur, & cum duplo cineris eorũ,
& roſis ſiccis, aut capitibus ſuis puluerizent̃, &
& liniantur ſuꝑ gingiuis, prius tamẽ lotis, & cõ
fricatis cũ aceto ſquillitico, cõſumunt.n. putre-
dines gingiuarum. Iſraelita. Cõfectio medica-
minis efficacis ad corroſiones, & putredines
gingiuarũ: mundificat.n. eas, & abſtergit, & cõ-
ſolidat: bonũ ſi Deus voluerit. Rec. aluminis ia
meni aſſi extincti in aceto, dr. j. & tartari, & auri
pigmẽti ligatorum in panno lineo, & infuſorũ
in aceto die ac nocte, deinde vſtorum, vt fiãt ſi-
H cut carbo, & extinctorũ in aceto, ana partes du-
as, & ſemiſ. nſium cãcrorum aſſorum, roſarũ ſic
carũ cũ pedibus ſuis, piperis nigri aſſi, ana par-
tes duas, fiat eorum puluis ſubtilis, & vtere poſt
ablutionẽ cum aliquo ex liquoribus, quos dixi-
mus. Ioannitius. Medicamẽ incarnãs gingiuas,
& cõſolidãs, & cõfirmans dentes, & faciẽs odo
rẽ oris bonum. Rec. ſpodij albi, roſarum, chey-
ſim cõbuſti, ana drac. j. & ſemiſ. margaritarum
non perforatarum: ſanguinis draconis, boli ar-
meni, ana dr. ij. cornu cerui aduſti, ſandalorum
rubeorũ, granorum harmel, memithẽ, ana, dra.
ſemiſ. myrrhæ, granorũ lentium, ana, dr. ſemiſ.
cãphoræ, drach. j. tertiã. Et fac puluerem, & ap-
plica ſuper gingiuas, & radicem dentium. Ma-

E hemet Araſi. Medicamen cõferens tumori gin
giuarum, & putrefactioni ſanguineæ, & phleg-
maticæ bonum. Recip. roſarum, granorũ myrti
aſſorum, & extinctorũ in aceto, & iterum toſto-
rum, gallarũ infuſarũ in aceto, deinde toſtarũ,
ana partẽ vnã, granorum harmel, & colcothar,
aluminis aduſti, oſſium myrobalanorũ citrino
rũ cõbuſtorũ, chachię, maſtiches, ana partem ſe
miſ. tere, & vtere. Iſaac heben amaran. Medica
men conferens gingiuæ ſanguineæ, & mollifi-
catę, & cõfortat carnem. Recipit balauſtiarum,
roſarũ cum pedibus ſuis, ſpodij, ana dra. quinq;
heil drachmas quinque, & ſemiſ. alchannæ dr.
ij. ſanguinis draconis, drac. iij. tere, & vtere. Me-
dicamẽ ex inuentione noſtra cõferens mollifi-
F cationi gingiuarũ, & putrefactioni, & corroſio-
ni carnis earũ, & alchola, & cõmotioni dentiũ,
& calefactioni oris, & eſt medicina propria, ſi
Deus voluerit. Rec. olibani, fructus elenbuch,
balauſtiæ, ſumach, duplicis aluminis, corticum
granatorũ, gallarũ, lufur, myrobalanorũ citri.
cineris vitis, ſpumæ maris, ſalis indi, pipe. lon.
buruch, coſti, memithæ, liquiritiæ, gummi ara-
bici, dragaganthi, ſpodij, ana aur. j. tere, & cõfi-
ce cum melle, & vnge gingiuas, & dẽtes, & fiat
gargariſmus ex eo cũ ſyrupo acetoſo. bonũ, &
expertũ. Medicamẽ aliud ex inuẽtione noſtra,
cõſolidãs gingiuas, & excreſcere faciẽs carnes
earum. Accipe corticũ thuris, ſanguinis draco-
G nis, ana, drac. ij. ariſtolochiæ rotũdæ aſſæ, ircos,
aluminis aſſi, roſarũ cũ pedibus ſuis, balauſtiæ,
cupularum glandium, ana, dra. j. trochiſcorum
orobi, drach. vj. fiat pulluis, & ex medietate eius
fiat ſicut linimentum cũ oxymelite ſquillitico:
& liniat̃ ſuꝑ gingiuas cõfricando: & alia parte
annectatur ſuꝑ eas: deinde lauetur cũ aceto de-
coctionis ſurur, & foliorũ oliuarũ ſylueſtrium.
Cõfectio trochiſcorũ orobi. Accipe farinę oro-
bi, quantum volueris: & miſce cũ ea tantũ mel-
lis, vt confici poſſit ex eis, ſicut paſta dura, & fac
trochiſcos, & pone ſuper laterẽ: & mitte in fur-
num vſq; dum * ſemina durantur: bonã faciũt *
naſci carnem. Democritus. Alumen fricatum
ſuper gingiuas curat putrefactionem earum, &
ſimiliter collutio facta ex aceto decoctionis
H eius. Alexander. Linimentũ occidens cancrum
gingiuarum, & cõſumens putrefactiones earũ.
Rec. colcothar aduſti, aceti ſquillitici partes cõ-
uenientes, tere fortiter ea, & lini ex eis in gingi-
uis. Idem facit vnguentum ægyptiacum factũ
cum aceto ſquillitico. Sanat, ſi Deus voluerit.

De apoſtematibus linguæ. Cap. 12.

APoſtemata linguę curãtur in principio q
dem, antequam confirmentur ex regimi
ne corporis communi cum phlebotomia, & ſo-
lutione ventris, ſi expedit, & in apoſtemate, q-
dem calido fiat phlebotomia ex cephalica, de-
inde ex eis, quæ ſunt ſub lingua. Et ſi oportet,
fiat

fiat poſt id ventoſatio ſub mento cũ ſcarificatio A
ne. Et exiſtimauit Rufus, quod ſcalpellatio fa-
cta in ſpatio, quod eſt inter fontẽ ſaliuæ, & den-
tes, confert, & aſſerunt hoc idem plures poſt eũ.
Venter autem ſoluatur cũ aqua fructuum. Ad-
miniſtrenẽ deinde gargariſmata, & collutiones
oris cũ aqua roſata, & aceto: aut cũ ſucco ſola-
tri, & aceto: aut cũ ſucco coriãdri humidi, & o-
leo roſato, aut cũ aceto decoctionis coriãdri, &
ſumach, et lentium cum modico camphorę: aut
cum aceto decoctionis roſarũ ſiccarum, & ſimi-
lium, quæ in alchola ſcribemus. Poſtquam aũt
tranſiuit tempus principij, adminiſtrãdum eſt
diamoron cũ aceto decoctionis foliorum oliua
rum, aut alchannæ, & in rob myrti eſt impreſſio
bona, & proprie cum ſyrupo roſato: & ſi res vl- B
terius proceſſerit, adminiſtrandum eſt cum rob
mororum dulcium, & oleo violato vſque dum
perueniatur ad mel roſatum cũ ſale ammonia-
co, aut ſyrupus acetoſus cum modico ſinapis,
aut lac dulce cum cheſmes. Si autem apoſtema
frigidum fuerit, ſoluatur venter cũ eo, quod eſt
ſicut cochiæ, & hiera, & ſimilia. Deinde admi-
niſtrentur gargariſmata, & collutiones rob mo
rorum in principio, & rob cum melle roſ. & ſy-
rupo acetoſo melino, deinde re procedente, cũ
ſecaniabin, & melle roſato, & aliquãtulo almu-
ri, aut ſinapis. In fine vero, cũ decoctione ficuũ
ſiccarum, & ſalis ammoniaci, aut baurach. Si
vero apoſtema ſuppurationem fecerit, aperia-
tur, & curetur cura vulnerum, ſicut in proprio C
loco ſuo dicemus.

De vulneribus, & vlceribus linguæ. Cap. 13.

VVlneribus, & vlceribus linguæ, & ſciſſurę
conferunt medicinæ, quas dicemus in ca-
pitulo de alchola, ſi Deus voluerit. Ad ſciſſuras
autẽ, q̃ fiũt in lingua, & ad inflammationes, cõ-
fert retẽtio in ore mucilaginis pſyllij cũ zuccha
ro: & cõmaſticatio portulacæ cum aceto: & retẽ
tio in ore albuminis oui recentis cõquaſſati cũ
oleo roſato vice vna, & vice alia tamarindorũ
infuſorum in aqua roſata, & cõfert retentio ma
ran in ore. Cuius permiſtio hæc eſt. Rec. muci- D
laginis pſillij, & mucilaginis dragaganthi, &
gũmi arabici, ana partes æquales, ſyrupi viola-
ti partes duas, tamarindorũ partes tres, ſeminis
portulacæ aſſi partẽ mediã, ſpodij partis vnius
tertiã, cãphoræ partis vnius octauam, terantur
cõtritione vltima vſque dum fiat maran. Et li-
niatur ex eo ſuper ſciſſuras omni hora, præcedẽ
te collutione facta ex aqua roſa, & aceto per ho
ram vnã, aut ex acetoſitate citri, & aqua roſarũ.
Hamech. Medicamen conferens vlceribus lin-
guæ, & puſtulis, & ſimiliter oris palati. Reci. ſe-
minis portulacę, ſeminis roſarũ, amyli, zuccha-
ri tabarzet, ſpodij. croci, balauſtiæ, roſarum, dra
gagãthi, tere, & cõfice cum ſyrupo roſa. aut vio-
la. & vnge ex eo. Cõfert. n. corporibus teneris.

De mollificatione linguæ. Cap. 14.

MOllificatio linguę, & grauedo eius, quan
do natiua eſt, non curatur: & fortaſſis in
pluribus rectificaẽ in ꝓceſſu dierũ. Et quãdoq;
accidit poſt lethargiã, & chronicaẽ poſt illud, et
fortaſſis non recipiet curam. Et ſi non eſt chro-
nica, curaẽ quemadmodum dicemus poſt. Ve-
rum quandoq; accidit illud ab humiditate ſan-
guinea, aut aquoſa, ſepultis, aut imbibitis in la-
certis, & muſculis linguæ cũ communitate cere
bri, aut ſine cõmunitate eius. Et cura ipſius eſt
quatuor res. Et prima quidẽ eſt euacuatio mate
rię. Secunda vero eſt diuerſio eius. Tertia eſt re
ſolutio, & exiccatio reſidui ipſius ꝑ eandẽ par-
tẽ. Et prima quidẽ perficiẽ cum phlebotomia,
ſi materia eſt ſanguinea: & proprie ex cephali-
ca, deinde venarum, q̃ ſunt ſub lingua, & ſi ad-
huc neceſſitas expetit, ventoſeẽ ſub mento, & ꝓ
prie quando eſt multa materia, ſi aũt multa nõ
fuerit, ſufficit phlebotomia venarum, q̃ ſunt ſub
lingua, & ventoſatio ſub mento. Si aũt materia
phlegmatica, & aquoſa fuerit, euacueẽ euacua-
tione poſt euacuationẽ cũ hieris minoribus in
principio, deinde cũ maioribus, & hoc cũ itera-
tione, & multiplicatione, vt ꝑueniaẽ gradatim
ad id, quod eſt ſufficiens. Secũdã rem complẽt
frictiones in extremitatibus, & vẽtoſationes in
ſpathulis, & adminiſtratio clyſteriũ acutorum
vna vice poſt aliã, primo lenium non multũ ele
uatorũ in gradu acuitatis, deinde fortiũ. Tertiã
rẽ cõplent adminiſtrationes medicaminũ pro-
prie puppi cerebri, et nuchæ reſoluẽtiũ ab eis ſu
perfluitates humiditatũ aggregatarũ in ipſis, &
neruis, & lacertis ſeruientibus linguæ: ſicut pro
prie euaporatoria, & inunctiones, & embrocha
tiones factę ex rebus, quarũ narrationẽ fecimus
in capitulis de ægritudinibus neruorũ: quare o-
portet, vt pars illa afferaẽ ad hunc locũ, admini-
ſtrãdo ex euaporatorijs proprie, deinde embro
chis, cõſequenter ex linimentis, & emplaſtratio
nibus, quę vtiliora cognoueris: & ſanat, ſi Deus
volet, & interdũ adminiſtramus rubificãtia: &
interdũ cauteria, & proprie qñ iam alia non cõ-
ferunt. Forma aũt cauterizationis eſt ſm hunc
modum, fiant tria cauteria ſm longum in fon-
tanella puppis capitis, q̃ dicitur lenialif, & duo
fiant ex tranſuerſo in radice cranei diſtantia ad
menſurã pollicis: & tria hinc, & tria inde linea-
liter diſtincta ſeparãtia colli ſpõdylia. Quartã
rem cõplent gargariſmata, & collutiones oris,
& adminiſtrationes frictionũ factæ ex rebus, q̃
materiæ reſiduũ exiccant ex eis, quæ dicemus.
Et oportet, vt perueniatur gradatim ad admi-
niſtrationes eorum incipiendo a debilioribus,
paulatim procedendo ad fortiora: hoc enim
eſt, quod eſt ſecundum ſapientiam. Per in-
terualla vero eſt danda theriaca, mithrida-
tum, & ſimilia, & hoc eſt ſecundum totam curæ
latitudinẽ. Filius Serapionis. Gargariſma con-

ferens iuuamentum manifeſtum. Rec. hieræ pi
cræ, ſinapis, ſtaphidis agriæ, zinziberis, origa-
ni, pyrethri, corticũ radicis capparis, myrrhæ,
ana, fiat gargariſmus cũ eis, & oxymelite. Gar-
gariſma ex inuentione noſtra, experti iuuamẽ-
ti ad diſſoluẽdum phlegma, quod aggregat̃ in
capite, neruis, & lĩgua, & cõfert paralyſi, & tor-
turæ: cuius ꝑmiſtio hæc eſt. Reci. origani, pyre-
thri, zinziberis, piperis nigri, & albi, & longi, ſa
lis ammoniaci, ſinapis, cinnamomi, hyſſopi, ni-
gellæ, ſampſuchi, coſti, ana, cõfice cũ oxymeli-
te ſquillitico, & rob, & gargarizetur diebus cõti
nuis cũ eo. Gargariſma factũ cũ oxymelite ſql
litico eſt adhuc iuuamẽti ſublimis: & ſimiliter
muri, & aceto ſquillitico. Et quandoq; conforta
tur cum eis, q̃ ſunt ſicut haſce, origanũ, ſtaphis
agria, ſinapis, condiſi, cortices radicũ capparis,
pyrethrũ, zinziber, & tria pipera ſingulariter,
aut coniunctim: quandoq; facimus præcederẽ
frictionem linguę cum eo, quod eſt ſicut ſal am
moniacus, & zinziber, cũ cæpe vſq; dum currat
plurimũ phlegma: & faciem⁹ deinde ſequi gar-
garizationes, & collutiones ex oxymelite ſquil
litico, & eſt operatio digna. Filius Zachariæ.
Medicamen expertũ ad grauedinem linguę, &
mollificationem eius. Accipe ſal ammoniacũ,
pyrethrum, ſtaphidẽ agriã, piper, ſinapi, hueg,
ana, fricetur cum eis lingua ſm omnẽ partẽ ip-
ſius ſæpius in die. Dioſcorides, hueg ſm omnẽ
modum adminiſtrationis eius: eſt medicina ꝓ-
pria mollificationi linguæ, & paralyſi eius: & ſi
militer caſtoreũ, & proprie retẽtio eius ſub lin-
gua, & cõfrictio in ea, & quãdoq; ex eo cum gũ-
mi albotin fiunt pilulæ, & tenentur ſub lingua:
& quandoq; ex glutino albotin, & aſſa fœtida,
& ſunt efficaces. Confectio anacardina maior
quam ſcripſit Filius Zachariæ, & ſcripta eſt in
capitulis ægritudinum neruorũ: & eſt medici-
na vltima paralyſi linguæ: & proprie linita ex
ea lingua, & facto emplaſtro ex ea in parte ca-
pitis poſteriori, & origine neruorũ, & eſt medi-
cina ſublimis. Sal ſolutiuus ſcriptus in capitu-
lis prædictis linitus ſuꝑ linguam cõfert mollifi-
cationi eius. Et plura ſcripta ſunt in capitulis
prędictis, quæ afferantur ad locum hunc; ſicut
diamyrtus proprie, & confectio hueg, & confe-
ctio de pyrethro, & alia quæ requirantur ibi:
quibus vtendum eſt inter purgationem, & pur-
gationem. Ioannitius. Quando contingit para-
lyſim accidere propter lęſionem cadentem in
neruos poſteriores, caputpurgia conferunt, pro
pterea, quod ad diuerſum trahunt: quare eli-
gantur ad hoc vtilia in capitulis prædictis.

De ſpaſmo linguæ. Cap. 15.

SPaſmus linguæ quandoq; accidit cauſa fe-
brium adurentium. Et cura eius eſt retentio
oleorum refrigeratiuorũ in ore, & rerum pluri-
mæ humectationis, & refrigerationis, ſicut olei
E violacei ꝓprie, & nenufarini, & de cucurbitis,
ſalice, & roſati ſingulariter, aut coniũctim con-
quaſſatorũ cũ mucillagine pſyllij, aut cũ ſucco
portulacæ, aut cũ aqua infuſionis ſeminũ portu
lacæ prius cõtritorũ, aut cũ mucillagine malua
rũ, aut cũ lacte dulci, & ſimilium. Et conferunt
embrochationes, & lauacra in collo, & nucha
cum aqua dulci calida, & inunctiones ex prædi
ctis oleis ſuꝑ poſterius capitis: & ſuꝑ prædicta
loca, & ex ceroto Galeni cõquaſſatis cum lacte
dulci, aut ſine eo, & cõferũt etiã caputpurgia cũ
eis, & omne regimẽ tale. Et quãdoq; accidit ex
humiditate groſſa, & viſcoſa replente lacertos
eius, & extẽdente ſm latitudinem, & abbreuia
tionem a longitudine ſua naturali: ſicut accidit
F follibus factis ex corio, cũ replent̃. Et cura eius
eſt hæc eadẽ, q̃ diximus in capitulo de ſpaſmo,
& in capitulo de mollificatione linguæ, præter-
quã, qđ oportet, vt medicinas inciſiuas, & ſubti
liatiuas ꝓcedãt medicinæ digeſtiuæ, & matura-
tiuæ: ſicut proprie, vaporet̃ in primis radix colli,
& collũ cum eo, quod eſt ſicut chamæmelũ, me
lilotũ, anethum, ſampſuchus, ſquilla, & ſimilia;
& gargariſmata fiant cum aquis, & oleis eorũ.
Deinde perueniatur ad fortiora, ſicut tu ſcis.

De alchola, & prauis puſtulis oris. Cap. 16.

CVra eſt quatuor res. Prima eſt adæquatio
cauſæ faciẽtis, & ꝓhibentis aduentũ eius.
G Secũda eſt euacuatio materiæ. Tertia eſt diuer
ſio ipſius. Quarta eſt intẽtio particularis. Et pri
mã quidẽ rem cõplent ſi accidat, vel timeat̃, vt
accidat pueris; rectificet̃ lac lactãtis eos, ciban-
do eã ſm ea, q̃ diſtinguemus iã: vt prohibeatur
caſus corruptionis in lac. Immo alteret̃ in eis cõ
trariũ, quod timet̃ ex illo. Et ſi accidat, vt timea
tur aductus eius ꝓpter dyſcraſiã peſtilẽtialem,
aut propter dominium vaporoſæ, & corruptæ
materiæ, aut acutæ vlceratiuæ, alteretur ſm exi
gentiã ipſius, & quidem calida cũ eo, quod eſt
ſicur ſyrupus acetoſus, & ſyrupus de granatis
acetoſis, & rob eius, & ſyrupus de ribes, & ſyru-
pus acetoſitatis citri, & rob eorum: & ſimilibus.
In frigida vero, cũ eo quod eſt ſicut ſyrupus ace
H toſus, melinus, iuiubinus, et oxymel ſquilliticũ,
& ſimilia. Et ſint cibi eorũ, & proprie in calida
cõditi cũ rob acetoſitatis, & ſtypticitatis ſicut
proprie aſſecumiæ, & ſiglez, & zerſchic, & ſu-
machie, q̃ condiunt̃ cũ granatis acetoſis, & len-
tes cum aceto, et cucurbita cum granatis, & quę
hoc curſu procedunt. In frigida vero comedãt,
quę ſunt ſicut cappares cõditę cũ aceto, & oliuę
cõditæ cum muri, & origano, & ſimilibus. Se-
cundam rem complent in calida quidẽ, & frigi
da euacuationes per phlebotomiã, & vẽtris ſo-
lutionem, ſecundum formã aſſignatam in capi
tulo de apoſtemate linguæ. Tertiam rem com-
plent vẽtoſationes ſub mẽto cũ ſcarificatione,
& adminiſtratione clyſterũ. In calida quidẽ lę-
nium,

niũ, ſi nõ ſunt maligna, corroſiua, & ſi ſunt maligna, cum eis, quæ educunt materiã acutam vehementius, dummodo nõ trãſcendãt granũ lenitatis. Infrigida vero cũ rebus acutis nõ multę acuitatis, tamẽ cũ proceſſu gradationis vſq; ad id, quod eſt ſufficiens. Quartam rem cõplent adminiſtrationes particulariũ medicinarum curãtium alchola. Et calidum quidẽ cũ adminiſtratione rerum acetoſarum habentiũ etiam ſtypticitatem: ſicut proprie rob de ribes, & rob acetoſæ, & rob de moris ſyluestribus, & aqua decoctionis ſumach, & myrti: & lentiũ excorticatarum cum aceto, et extremitates vitis, & extremitates rubi, & zarur, & aqua granatorum acetoſorum, & ſpondylium, & galla, & roſæ, & acacia, & coriandrũ, & aqua coriandri humidi, & ſimilia: Et memithe quidem, & alchanna communes ſunt in vtraq; materia, ſimiliter gallæ. Alchola quidem calidũ ſpeciẽ habet quandã herpeticam malignam, cuius curatio eſt difficilis, & oportet, vt ſuccurratur ei per tria genera curationis. Et primũ genus curationis eſt mũdificatio, & abſterſio virulenti, & corroſiui: & hoc q. dem pficitur cum adminiſtratione medicaminis acuti, & proprie alcalcolon dicti in capitulo de polypo, vna vice poſt aliam, vſq; dum appareat totũ herpeticũ cõſumptum eſſe, vel quaſi: deinde ſuccedat ei adminiſtratio medicaminis refrigeratiui, ſicut olei roſati proprie, cõquaſſati cũ albumine oui, vice vna poſt aliam vſq; dũ ardor, & cõbuſtio tollatur, & ſi hęc non cõferãt, adminiſtretur cauterium, ſicut in capitulo de vlceribus gingiuarum dictum eſt. Secundum vero genus eſt perficere cũ medicamine partiũ incarnatiuo ex his, q̃ diximus, & dicemus, & partim mũdificatiuo. Tertium vero genus curationis pficitur cũ medicamine cõſolidatiuo: et nos ſcribemus multa huius generis, ſi Deus voluerit. Alchola aũt frigidum, aliud phlegmaticum album, aliud nigrũ malignum. Et phlegmaticũ quidẽ indiget duplici genere curationis. Et primũ quidem genus perficitur cum medicinis abſterſiuis, & exiccatiuis, ſicut ſecaniabin cũ modico aluminis, aut colcothar, aut almuri cũ aceto ſquillitico, aut aqua oliuarũ ſalmuri, aut vinũ, & mel, & ſimilia. Secundũ vero genus perficitur cũ medicinis exiccatiuis, & cõſolidatiuis ex his, q̃ dicemus. Nigrũ autem malignum eſt deterius omnibus: & indiget triplici genere curationis. Et primum quidem genus perficiẽ, ſicut in alchola herpetica dictũ eſt. Secundũ vero genus pficitur cũ medicinis abſterſiuis multæ abſterſionis cũ continuitate multi tẽporis in illo, ſicut proprie cũ vnguẽto ęgyptiaco, & aceto ſquillitico: aut cũ aceto, et colcothar, & galla, aut cũ aceto decoctionis gallarũ, & memirem, aut cũ aceto decoctionis almezereõ, & ſimiliũ. Tertiũ vero genus eſt cõſolidatio ex eis, q̃ dicemus poſt. Sabor rex Medorum. Medicamen cõferens alcholæ calido in ore, & in lingua, & do-

A lori gulæ a caliditate. Recip. lentium excorticatarum, drach. quinque, roſarum, coriandri ſicci, alchannæ de Mecha, boli armeni, adhibe, ana drac. ij. & ſemiſ. ſeminis portulacæ drach. iij. & ſemiſ. camphoræ, drac. j. partes duas. Teneat ex eo in ore, & ſuffla ĩ guttur: et ex eo, quãdo oportet fiant eis ſicut maran cum rob myrti, aut cydoniorum, bonum, ſi Deus voluerit. Idẽ. aliud cõferẽs alcholę calido, & corroſioni gingiuarũ, & putrefactioni ſanguineæ, & cholericæ. Reci. ſumach mundi, roſarum, ana aur. j. ſpodij albi, balauſtiæ, ana aut. ſemiſ. ramich, drac. ſemiſ. tere, & accipe ex eo parum, et frica ſuper locũ: vel accipe ex eo, & miſce cũ rob cydoniorũ, & fiat ex eo oris collutio: & hoc fiat ſæpiſſime: ſanat

B enim, ſi Deus voluerit. Iſaac hebẽ a maran. Medicamen cõferens alcholæ calido. Rec. ſeminis portulacæ, drac. x. alchannæ, adhebe, elebul, ſumach mũdi, ana, dra. iij. cardamomi, hebde, croci, ana drac. j. tere, & miſce cũ eis ſuccum coriandri humidi, vel aquã roſatã, & colluat ex eo os, bonum Deo volente. Hamech. Medicamen alchole, & omnibus inflãmationibus oris, & partiũ eius, & gulæ in corporibus teneris, & infantibus: & eſt expertũ. Recip. amyli, drac. vj. ſpodij, memiren, ana drac. ij. ſeminis roſarũ dra. iij. croci, drach. j. zucchari tabarzet, drac. iiij. cardamomi, drach. j. camphoræ chirat. j & ſemiſ. tere quodlibet per ſe, & cerne per pannũ de ſerico, & vtere ſicut diximus. Filius Serapionis. Medi

C camen cõferens ad alchola calidum. Recipit ſeminis roſarum, ſumach, amyli, ſangui. draco. ſeminis portulacæ, lentium excorticatarum, ſpodij, ſandali albi, alchãnæ, balauſtiæ, ana partes æquales, camphoræ, partis j. quartam. adminiſtrentur poſt collutionem factam ex eis, quæ diximus in canone, & cum ſucceſſione collutionis. Mahemet Araſi. Medicamẽ cõferẽs alcholæ. Rec. ſpodij, roſarum, & ſeminum earum, coriandri ſicci, ſumach mundi, lentium excorticatarum, ſeminis portulacæ, alchannæ, amyli, butrucho, ana, camphorę partẽ mediam, zucchari quãtum eſt medietas omniũ, & quandoq; fit ſine zuccharo. Terantur, & teneantur in ore: & fiat collutio poſt illud cũ aceto, & aqua roſata.

D

Narratio medicaminum alcholæ phlegmatico.
Cap. 17.

ABoali. Confectio medicaminis alcholæ phlegmatico. Rec. trochiſcorum orobi, gallarum, raſuræ pergameni, ana partem vnã, memithe, corticum radicũ capparis, colcothar, ana partẽ ſemiſſem, aluminis balauſtiæ partis vnius tertias duas, alchannæ partem ſemiſ. confice cum aceto, & melle, & vtere, aut applica ſuper morbo ex puluere eorum, deinde collue cũ aceto, & melle. Bonũ, ſi Deus voluerit. Trochiſci orobi ſcripti ſunt in capitulo de vlceribꝰ gingiuarum. Idem. medicamen conferens alcholæ

permiſtionis choleræ, & phlegmatis. Reci. me-
mirem, ſief memithe, ſpodij, ſeminis plantagi-
nis, capitū roſarū, & ſeminum earū, myrobala-
norum citrin. balauſtię, alſithir, foliorum oliua
rum ſiluestriū ſiccorū, carmezit, aluminis iame
ni, ana, terantur, & adminiſtrēt ſicut diximus.
Idem. medicamen ſicut aliud. Recip. memithe,
myrobalanorū citrinorū, balauſtiæ, cardamo-
mi, ſpodij, ana, vtere ſicut aliud. Filius Serapio-
nis, Medicamē cōferens ad alcohola nigrū, &
herpeticū. Rec. foliorū oliuarū, foliorū citri, &
foliorū rhamni ſiccorū, acaciæ, ana drach. viij.
aluminis iameni, colcothar, ana drach. ij. croci,
drac. j. terant, & adminiſtrentur. Idē. Aliud cō-
ferens alcholę nigro, & maligno. Recip. arſeni
ci rubei, pyrethri, partes æquales, terant, & cri-
bellent, & cōfice cū alchitram, & comburat, de
inde conterant, & adminiſtrent. Confectio me
dicaminis ex inuētione noſtra, cōferens alcho-
lę putrido, & maligno, & expertū bonū. Recip.
corticum radicū capparum, gallarum, memirē,
zinziberis, piperis aduſti, trochiſcorum alcan-
calon ana, drach. ij. chartarum combuſtarum,
drac. iiij. arſenici, drachmas duas, & ſemiſſem.
Fiat ex eis puluis ſubtilis: & ex vna parte eius
fiat frictio, & ex alia linimentū: & ponatur ſup
ea fruſtum chartæ madefactæ, vt circundet ſup
ea. Plura etiam ſcripta ſunt in cap. de vlceribus
gingiuarum: quæ afferantur ad hunc locum.

De fœtore oris. Cap. 18.

FOetor oris ſi cauſam habeat putrefactionis
in partibus oris, iam diximus curam eius,
& quandoque accidit ab vlcere, & putrefactio
ne partiū pectoris, & pulmonis: & dicemus cu-
ram ipſius, & quandoq; accidit ex humore ag-
gregato, & putrefacto in ſtomacho, & partibus
eius: & eius cura eſt tres res. Prima quidem res
eſt euacuatio illius materiæ cū iteratione, & ite
ratione ſæpius, cum eo, quod cōuenit. Et ſi qui-
dem fuerit cholerica fętida putrefacta, cum eo,
quod eſt ſicut infuſio aloes in aqua endiuiæ, &
ſimilia, de quibus loquemur in capitulis de ſto-
macho, ſi Deus voluerit. Si autem fuerit mate-
ria phlegmatica fœtida putrefacta, fiat purga-
tio eius cū eo, quod ſicut hiera, & ſtomaticū no
ſtrū, & pilulæ arthreticæ, cuius explicationem
ſcribemus, ſi Deus voluerit. Et dixit Filius Za-
charię. Qualiſcunq; ſit materia ſiue calida, ſiue
frigida, cōfert vomitus poſt eſum acruminum,
& acetoſorū, aut poſt melones, cum ſucceſſione
ſyrupi acetoſi, aut ſecaniabin, aut hydromeli-
tis: & vitet pinguia poſt illud, & groſſa, & viſco
ſa, & nauſeatiuā ſatietatem, & lac: nō comedat
pulmentaria, ſed frixa habētia ſemina, & alma
camar, & vtat almuri, & alſachanne in prima
comeſtione, & alzegē. Et in ſecunda menſa co-
medat cydonia, pira, & condita ex eis, aut zin-
ziber conditū, aut diacyminum, aut diatriō, &
E ſimilia. Et ſit vinū eorum cōditum cum ſpecie-
bus, quarum narrationem faciemus poſt. Et ex
potibus eſt miua, & cōditū, & rob de pomis cū
ſpeciebus, & ſine ſpeciebus. Secundā rem com
plent adminiſtrationes medicaminū acquiren
tiū temperiem receptorij, vt fiat deinde mine-
ra in eo aggregationis materierū cōuenientiū.
Et ex hoc quidē facientibus in re cholerica eſt
adminiſtratio rerum, q̄ ſunt proprie ſicut chry-
ſomela humida, aut pſica cū proprietate, & in-
fuſiones eorū, dū ſunt ſicca: & hoc in ieiunio. Et
ex eis ſunt zatur, & cydonia, & rob acetoſitatis
citri, & miua, & ſyrupus de pomis, & confectio
de pomis, & diacydonite, & cōfectio acetoſę, et
ſimilia. In materia vero phlegmatica admini-
F ſtrentur ea proprie, q̄ ſunt ſicut zinziber cōditū,
& tryphera maior, & ſahane, & muri, & acetū
ſquilliticū, & trochiſci diarhodon: & zuccharū
roſatū cū maſtiche, & xyloaloe, & trochiſci de
garyophyllis, lætificans, & ſimilia. Tertiā rem
cōplēt adminiſtrationes medicinarū proprie,
quarū ꝓprietas eſt generare ī ore, & in vniuer
ſo corpore odorē bonū, ſicut ꝓprie folia, & cor
tex citri, & balderebuc, & grana eius, & teneri-
tas myrti, & thus, & roſæ, & macaziri, & cāpho
ra, & alfelēgemiſch, & poma odorifera, & cy-
donia, & ſuch, & ramich, & emblici proprie, &
xyloaloe, & cubebe, & garyophylli, & maſti-
che, & nux muſcata, & doronici, & ſpica, & ſi-
milia, & res quibus cōficiunt ſicut rob myrti, &
G rob de citro, & rob de acetoſa, & mel emblico-
rū, & mel chebulorū, & cheſmes; & vuæ paſſæ
dulces, & vinū, & ſimilia. Ioānitius. Confectio
trypheræ, cuius iuuamēta multa, & expta ſunt,
& proprie ad ægritudines ſtomachi, cōfortat. n.
in eo mineras virtutū, & operationū nobilium:
& facit oris odorē bonum, & totius corporis: &
occultat fœditatē coloris, & acquirit corpori vi
uiditatē, & coloris pulchritudinem, & cōſeruat
corpus in vigore adoleſcentiæ, & iuuentutis, &
retardat canos, & cōfortat cōr, & generat hilari
tatem cōtinuā, & addit in coitu, et eſt medicina
regum, cuius permiſtio Recipit myrobalanorū
chebulorum, emblicorū, belliricorum, ana par
tes æquales, terantur, & fundatur ſuper eos con-
H terendo in vaſe lapideo hora poſt horam aqua
fontium dulcium cum aliquantulo zucchari, &
hoc per dies tres, deinde per alios tres dies de-
ſtilletur vna vice poſt aliam ſuper eos tenui in-
ſtillatione ex oleo roſato, aut amygdalino ſem-
per agitādo cum ſpathula, deinde dimitte ſic-
cari eas in vmbra. Deinde accipe huius permi-
ſtionis, drachmas xviij. roſarum ſiccarū, drach-
mas ſex, cyperi, drachmas quatuor, ligni aloes,
extremitatum myrthi humidę, garyophyllorū,
maſtiches, ſpicæ, ana drachmas duas, & ter-
tiam alterius, cynnamomi, zurumbet, croci,
cardamomi, heil; macis, nucis muſchatæ, ana
drachm. j. & ſemiſ. ambræ crudæ, & ſuch, ana
drach. duas, muſchi, drac. j. tertias duas, confice
cum

cũ melle emblicorũ ex cheſmes, & fiant ex eis A formæ ſimiles auellanis ponderis drachmarũ trium, da in mane cum vino, & in ſero ſimiliter. Ariſtoteles. Suffuf, quod exquiſita inuentione compoſuit Alexandro Imperatori, confortat ſtomachum, hepar, & viſcera debilia, & rectificat digeſtionem, & facit oris odorem bonum, & generat gaudium. Recipit ligni aloes, cyperi, extremitatum myrti humidæ, cinnamomi, folij, heil, myrobalanorum chebulorum, emblicorum, & belliricorum præparatorum ſecundum ſuperiorem doctrinam, macis, ſelengemiſch, darſeni, vſne, piperis, macropiperis, zingiberis, garyophyllo. nucis muſchatæ, cardamomi, granorum granatorũ, ana dra. ij. ambrę, muſchi, camphoræ, ana dr. j. zucchari tabarzet B ſextuplum ponderis omnium, doſis eius eſt a dr. j. vſque ad aureos duos cum aqua frigida ante cibum, & poſt cibum: expertum verâx. Filius Zachariæ Araſi. Confectio pilularum conferentium, & procurantium digeſtionem, & facientium oris odorem bonum. Recipit garyophyllorum, ſuchelmeſe, darſeni, nucis muſchatæ, cyperi, ſpicæ, corticum citri, ligni aloes, ana aureos duos, muſchi, aurei vnius, decimã. Confice cum vino, & da drach. iij. & partem earum tranſglutiat, & partem earum commaſticet dẽtibus, & tranſglutiat ſuccum. Idem. ad idem. Accipe extremitatum myrti humidæ, & cheſmes partes æquales, terantur, & fiant ex eis formæ ſicut nuces, & da mane, & ſero vnam cum C condito aromatico. Idem. Confectio trochiſcorum de garyophyllis facientium odorem oris bonum. Recip. garyophyllorum, corticum citri, cyperi, ſpicæ, nucis muſchatæ, ſuch elmiſſæ, xyloaloes, cinnamomi, macis, heil, cubebę, ana dra. j. muſchi chirat. j. fac ex eis trochiſcos cum aqua malorum: & teneat in ore ſuo ſuper cibũ, & deglutiat ex ẽis duos, vel tres. Idem, dentifricium ad idem. Rec. ſpicæ, cyperi, roſarum, folij, galliæ, corticum citri, garyophyllorum, cardamomi, ligni aloes, maſtiches, ſalis combuſti, ana, mellis, vt conficiat ea. Fiant trochiſci, & ſiccentur in furno debilis caliditatis, & fiat ex eis dentifricium. Idem, ex eis, quæ nimis occultant fœtorem oris mirabiliter, eſt frequens D comeſtio apij. Idem. Cõfectio experta eſt efficax ad fœtorem oris cauſa materiei putridæ in ſtomacho. Rec. extremitatum myrti humidæ, darſeni, emblicorum, cyperi, ſpicæ, corticum citri, florum ſquinanthi, maſtiches ana partem j. galliæ, garyophyllorum, nucis muſchatæ, cubebę, heil, zingiberis, ana partem ſemiſ. confice cum melle paſſularum, quod ſit duplum ponderis omnium; & cũ vino antiquo odorifero, aut cũ cheſmes, & fiant formæ ſicut nuces: & ſumatur ex eis omni mane vna, & omni ſero: & hoc fiat poſt vomitum, & ſolutionem ventris iteratam, ſæpius, ſicut diximus in canone prædicto.

De dolore oris. Cap. 19.

DOlor oris fit a cauſis, quas diximus in capitulo de particularibus curis ęgritudinũ ipſius, & diximus curas. Hamech elengezar. Medicamen conferens doloribus in partibus oris, & radice linguæ, tumori faucium, & gingiuarum, expertum. Recip. ſumach, foliorum myrti, foliorum roſarum, ana aur. j. bulliant in aqua pluuiali vſque ad medietatem: & fiat ex ea gargariſmus tribus vicibus omni die: deinde puluere hoc vtatur. Rec. ſpodij, gallarum, granorum hacel, foliorum roſarum, ana, tere, & vtere. Idem. Medicamen conferens dolori oris, bonum, & expertum. Rec. amyli, aluminis iameni, roſarum, ſeminum citri, myrrhæ, B ana, tere, & accipe ex eo parum, & miſce cum aqua, & melle: & fiat gargariſm⁹: & teneat ĩ ore vna hora. Idem. Medicamen conferens bothor in partibus oris, & faciẽs oris odorem bonum. Recip. aniſi quantum volueris, & tere: & confice cum melle, & ſucco myrti humidæ, aut vino odorifero: & fac gargariſmum cum eis, & teneatur in ore vſque ad horam vnam.

Finit particula prima, ſectionis primæ.

SECVNDA PARTICVLA ſectionis primæ.

CYrum cęli fecit Deus, & terram poſuit in puncto. Concordias nutrit C ipſe ſolus, & diſcordias arctat, concordes ergo, diſcordeſque regulat: ſanum ſimul, & morbidum ſanat, igitur ipſę ſolus dat ſalutem, eaque ab ipſo ſolo dari creditur, humilis gaudeat natura: natura naturans regulis ſic certis aſtringit alterutrum, vt quibus diſſideat, hoc pati reformetur ab altero. Cęlatum quodq; gerit in ſe, quo alteri proſit, ſed non vt noceat. Sed qui hoc rectę nouit diſcutere quod excelſus largitus eſt, magni doni eſt munus. Libenter igitur diſce largiri magna munera: munus munere non compenſans. Tradimus vobis cum auxilio excelſi: poſtquã narrationem expleuimus de curis ægritudinũ D membrorum capitis, vt narremus narrationẽ de curis ægritudinum membrorum ſeruientiũ ſpiritui ſecundum promiſſionem noſtram in ipſis. Sed vt verificetur proceſſus, fructumque, & veritatem inueniat: ipſum regulari ab illo, qui excelſus cuncta fœlicitat, petimus, qui ſit benedictus.

SECVNDA PARTICVLA huius primæ ſectionis continet ſummas quinque.

Summa Prima eſt de curis ægritudinem faucium, & gutturis, & vicinarum partium.

Secunda de curis ægritudinũ pectoris, & pulmonis.

Tertia

Tertia de curis ægritudinum cordis.
Quarta de curis ægritudinū forinſecarū pectoris.
Quinta eſt de curis ægritudinū ſpondyliū, & dorſi.

SVMMA I.

De curis ægritudinum faucium, & gutturis, & vicinarum partium. Et primo de ſtrangulatione. Cap. 1.

STrangulatio cauſas habet a rebus, quæ ſunt intra, & dicemus eas ſi Deus voluerit. Et quandoque contingit a rebus aduenientibus extra, & operantibus extra, ſicut ſtri- F ctio cum fune, & ſimilia, & palā eſt cura ipſius, aut a rebus aduenientibus extra, & operātibus intra: ſicut proprie ex rebus, quæ comedūtur, & bibuntur: ſicut eſt bolus magnitudinem, aut aſperitatem, aut ſtypticitatem habens, ſicut proprie panis opirus non maſticatus, aut miliatus, aut aliquid, quod eſt ſicut os, aut ſpina: & cura eſt, vt illico prouocetī vomitus, & incipiamus eō primere collum impingendo percuſſiones poſt percuſſiones ſuper ipſum, & immittendo digitum in guttur, aut inſtrumentum ex ligno, aut cornu lene, curuitatem habens, & hoc fiat cum facilitate, & ſi ſit ſpina, aut os gutturi infixum, & ſenſus cōprehendit ea, tenaculis extrahatur, aut vncino comprehende ſm aliquid eius, aut G chorda arcus, ſi autem ſenſus comprehendere non poteſt, poſt cibaria groſſa adminiſtrentur gargariſmata ex mucilaginib. & deglutitiones ex eis, aut ex rob, aut ex naſturcio infuſo, & cōquaſſato in rob: deinde fiat vomitus poſt adminiſtrationem rerum viſcoſarum comeſtarum ſine maſticatione plurima. Et quandoque annectimus cum filo bolum carniū pinguium pelliculoſarum, & viſcoſarum, & damus ad deglutiendum: deinde extrahimus ſubito, & quandoque facimus eum ſpongia marina, & quandoq; cū ficu ſicca pingui, & ſimilibus: & extrahitur, ſi Deus voluerit. Fit interdum ex quibuſdam eorum, quæ ſumuntur, ſtrangulatio, non propter quantitatem, ſed propter rei malitiā, ſicut H ex quibuſdam generibus fungorum mortiferorū: quod ſanatur ex ſucco raphani, facto ex eo gargariſmate cum oxymelite, & imbibito cum melle. Et nos loquemur hoc, quādo loquemur de rebus venenoſis poſt, ſi Deus voluerit.

De ægritudinibus vuæ. Cap. 2.

SVnt caſus eius, & apoſtematio, & vulnera. Et caſus quidem vuæ cura eſt tres res. Prima eſt, ſi vua eſt vehemētis inflammationis, & rubedinis, phlebotomia cephalicæ, aut ſolutio vētris, ſi fuerit cū permiſtione choleræ cum eo, quod eſt ſicut aqua fructuum, & myrobalanorum. Et ſi fuerit habens albedinem, cum eo, qđ

E eſt ſicut hiera, & cochiæ. Secunda eſt diuerſio cauſæ eius: & hoc quidē perficitur cū eo, quod facit cadere materiam ad partem diuerſam, ſicut v.g. cum frictione aurium, & extenſione earum ſurſum vehementer, & attractione doloroſa, & poſitione ventoſarum ad partem oppoſitam. Hæc, n. tollunt vuam, & eleuant. Et ex eis, quæ experta ſunt ad eleuationem eius, eſt, vt accipiatur cereus, vel manipulus capillorum zuēdeg, & colligatur manibus, & præcipiatur infirmo, vt taceat. Et tu quidem pone pedes tuos ſuper humeros eius, & trahe manipulum capillorum vehementer vſq; dum cutis diſlocetur diſlocatione aliqua a zuhēdeg, eleuatur. n. vua ex hoc illico. Et iam quidē expertum eſt, vt liniatē *Emplaſtrū ad comſu-ram.* F ſuper zuendeg, emplaſtrum ex ſucco acaciæ, & hoc in principio, aut ex acacia cū aceto, aut ex gallis aduſtis cum aceto, qn̄ eleuant ipſam, ſternutamenta ēt conferēt eis. Tertia eſt particularitas operationum circa ipſam vuam, & eſt, vt in principio incipiatur cum medicinis, quæ repellunt materiam, & prohibent aduentū humiditatis plurimæ, ſicut proprie gargariſma cum aceto, & aqua roſata, ſi materia fuerit calida, & *Gargariſmata in principio in materia calida.* vua fuerit inflammata, & rubens, aut aqua ſola tri, & ſemē roſarum, & folia ipſarum, aut aqua granati acetoſi triti cum tota ſubſtātia cum ſtypticis. Et liniatur palatum, & vua cum medicamine facto ex balauſtijs, & roſis, ſādalis, & modico camphoræ, fiat ex eis puluis ſubtiliſſimus, G & vtere comprimendo cum inſtrumento, & ex eis ſunt gallæ, & balauſtiæ, & alumen. Et ex ſuccis duorum granatorum contritorum cum tota ſubſtātia fit gargariſmus bonus, ſimiliter ex infuſione ſumach in aceto, & aqua roſata, & adhuc ex diamorō facto ex moris rubi immaturis cū aceto, & eo melius, quantū in caſu hoc, illud quod fit ex moris rhamni, & proprie immaturis. Et nos dicemus ſpecies diamoron, & aliorū in capitulo de ſquinantia. Poſtquā aūt pertranſiuit tēpus principij, vtendum eſt ſtypticis, cū eis, quæ habent aliquātulum abſterſionis, ſicut mel proprie, & diamoron ex moris de ſceni, q̄ hoc curſu procedunt: & gradatim dehinc perueniēdum eſt ad maturatiua, & reſolutiua fortia, H ſicut eſt proprie myrrha, crocus, ſal ammoniacus, & pyrethrum, & ſimilia; quorum narrationem conſequemur poſt. Si aūt paſſio fuerit ex *In materia frigida.* abundantia phlegmatis, & fuerit decliuis ad albedinem, vtendum in principio gargariſmate facto ex ſucco nucum cum rob, aut ex diamorō, aut ex ſyrupo acetoſo cum gallis: deinde gradatim perueniēdum ad ſinapim, & ſalem ammoniacum, & almuri, & pyrethrum, & ſimilia. Et ſi neceſſitas poſtulat, eleuetur cum inſtrumēto ad ſuperiora cum medicinis, quas diximus, & dicemus iam. Filius Serap. Medicamen expertum colligens, & confortans vuam, & eleuans eam. Rec. balauſtiæ, dr. ij. aluminis iameni, dr. j. croci, & camphoræ, ana dr. j. tertiam, fiat ex eis

puluis

puluis ſubtiliſſimus, & adminiſtretur cum cochleari paruo poſt gargariſmũ ex aceto, & diamoron. Item. Aliud valde bonũ. Rec. ramich partem j. ſalis ammoniaci partem mediam, vtere cum inſtrumento, aut gallarum, & ſalis ammoniaci, ana partes æquales, myrrhæ, aluminis, ana partem mediam, vtere ſicut diximus. Medicamen ex inuentione noſtra bonũ, & expertum. Rec. cinnamomi, piperis, zingiberis, pyrethri, balauſtiæ, corticũ granatorum, foliorum roſarum, & ſeminum earum, ana partes æquales, & vtere cum inſtrumento poſt gargariſma, ex eis, quę ſcis. Aliud ſimiliter noſtrum. Rec. aluminis iameni, gallarum viridium, ana partem j. pyrethri, myrrhæ, piperis albi, ſalis ammoniaci, ana partem s. tere, & vtere ſicut diximus. Hebengezar. Rec. piperis longi, & nigri, mirrhæ, ſalis ammoniaci, ana, exuffletur ex eo in guttur, & vtere cum inſtrumento. Filius Zachariæ. Confectio experta ad idem. Recip. gallarum, balauſtiæ, ſalis ammoniaci, ana, exufflетur ex eo in guttur, & ponatur ex eo ſuper cochleari, & eleuetur cum eo.

De apoſtemate vuæ. Cap. 3.

APoſtema vuæ indiget eodem regimine ſecundum quod dictum eſt. Veruntamẽ terminatur ſecundum vnum trium modorum. Aut enim reſoluitur, aut ſuppuratur, aut delet, & corrumpit membrum. Si ergo contingit ex medicinis adhibitis non poſſe reſolui, ſed intumeſcit amplius, & dolor multiplicatur; tunc perueniendum eſt ad gradum maturatiuorum, ſicut eſt proprie apozema dactylorũ, & ficuũ, & vuarum paſſarum, & radicum lilij, & roſarum, & emplaſtrum ex fæce eorum. Et quandoque miſcetur cum eis ex confortantibus ipſum membrum, ne cadat putrefactio in integrum ipſius, & deſtruatur membrum, ſicut, verbi gratia balauſtia, ramich, myrtus, roſa, & ſimilia, quodcũque eorum magis oportere videbitur. Poſtquam autem ſuppuratum fuerit, apeRiatur ſicut in cura ſynanches dicetur, & mundificetur deinceps, ſicut ibi diſtinguimus. Si autem vua corrumpitur, & mortificatur, & pendet gracilata radice ipſius, tunc oportet, vt incidatur, nõ enim amplius regitur a natura, & melior modus incidendi eam eſt cum inciſorio aureo ignito, poſtquam reciditur vua in concauitate lacerti inſtrumenti cannularis, ita, quod ꝑ mediũ extremitatis alterius cannuli inciſoriũ ipſum mittatur, vt perueniat extremitas eius ad vuam, & radicem ipſius, ſine contactu aliarum partium, neque ita radicitus incidatur, quin aliquid extremitatis eius remaneat: fortaſſis enim ſumet aliquid officium ex ipſo, natura, deinde colluatur locus cũ aceto decoctionis aluminis, & gallarum, & curetur ſicut in capitulo de vulneribus oris diximus. Si autem vua tumida, & rubens fuerit, ſecundum Hippocratis mãdatũ, timendum eſt eam incidere: quare ſatagẽdum

Quo modo vua incidenda ſit.

[A] ſi rectificari poteſt, ſi vero non, immo ad gracilitatem, & nigredinem tendit; expectetur ſuper ea vſque dũ relicta ſit a natura: & tunc incide.

De apoſtemate duarum amygdalarum.

Cap. 4.

CVra huius ægritudinis eſt tres res, ſicut diximus in ca. de vua. Et prima quidem perficitur ſicut ibi diſtinctum eſt. Secunda vero ꝑficitur cum operatione faciente cadere materiam de vna parte in aliam partem: ſicut verbi gratia, cum frictione brachiorum doloroſa, & proprie cum ligno habente extremitatem rotundã: & fiat frictio ex parte ſylueſtri brachiorum ſcilicet ſuper dorſum focilium, & fiat idẽ in die pluries. Et quandoque ponimus allium [B] tritum in radice manus ex parte ſylueſtri, & deligamus, & efficit operationem bonam, & ſedat dolorem. Conferunt etiam ventoſationes poſitæ in brachijs, & cruribus. Confert etiam adminiſtratio olei amygdalarũ dulcium tepidi, & deſtillatio eius in aurem, quæ ſequitur dolorẽ, vtendo omni hora inſtillatione poſt inſtillationem, quoniam eſt efficax. Et ſimiliter olei anethi, & chamæmeli. Tertia vero eſt adminiſtratio particularis mentionis, quæ perficitur, ſicut in cap. de vua diximus. Terminatur autem hæc paſſio ad vnum trium modorum, aut enim reſoluitur apoſtema, aut ſuppuratur, aut induratur, & illud fit raro: propterea, quod facilius eſt, vt recipiat ex digeſtione, quod eſt reſolu[C]tio, aut ſuppuratio, quã ex compactione, quod eſt eſt ſicut induratio, & hoc facit poſſe loci, & vicinitas locorum digeſtionis. Adiuuant autẽ ad reſolutionem diamoron dulce confortatum proprie cum eo, quod eſt ſicut myrrha, crocus, & ſimilia vſque ad gradum eorum, quæ ſunt ſicut ſal ammoniacus, pyrethrum, almuri, & ſimilia, & proprie factis linimentis, & gargariſmatib. ex eis. Et huius etiã intentionis ſunt emplaſtrationes factæ ex ficub. ſiccis, & baurach, aut ex melle, & furfure, & ſale, aut ex melle, & myrrha, & olibano, & iride decoctis cũ rob, & pauco melle. Ex emplaſtris autem mirabilibus ad apoſtema duarum amygdalarum, & glãdularum, & ſynanches, eſt emplaſtrum factum [D] ex radice alleurengeug decocta in rob, & cõtrita vehementer, deinde admiſceatur ei adipis porcinæ antiquæ lotæ vehemẽter, & colatæ põdus eius cũ modico baurach. Et ex eis ſimiliter eſt radix ireos præparata ſecundum eãdem doctrinam. Et expertum eſt emplaſtrum de radice porrorum non tranſplantatorum cum adipe antiqua, & rob, aut radix lilij cum baurach, & rob, & adipe porcina, & hoc etiam valet ad ſynanchen, & vigoratur poſſe ſuum, ſi cum prædictis rebus iungatur ſuccus ſcabioſæ, qui ad hoc eſt mirabilis multum. Et hyſſopi cerotum eſt iuuamentum bonum. Et deinde ſuperpone lanã hyſſopi, & ſimiliter cerotaria ex adipe gallinę, & anſeris, & butyro, & cera cum oleo anethino.

no. Et eſt expertum emplaſtrum, quod recipit, farinæ hordei, ſeminis lini, ana, vnc. j. carnium dactylorum, & ficuum ſiccarum, & nigrarũ, & pinguium, ana aureos viij. micæ panis aur. v. Coquãtur omnia cum rob, poſtquam trita fuerint ſicut medulla, & ſuperponatur. Res autem quæ aggregãt virtutem reſolutionis, & maturationis eſt diachylon. Et quũ addis compoſitioni eius iridem, erit operatio eius nobilior, & ſimiliter diachylon magnum, & diachylon paruũ. Poſtquam autem apoſtema collectionẽ ſaniei fecerit, apoſtema aperiatur, & curetur vulnus, ſicut in ſynanche dicemus. Si autem apoſtema induratur, experiantur ſuper ipſum aliqua ex reſolutiuis fortib. ſicut proprie baurach rubeũ inſufflatum in guttur, aut linitum cũ melle. Et ex eis eſt ſuccus cucumeris aſinini, & cẽtaurea: & fortior eis, & conuenientior eſt aſſa fœtida. Si autem ex eis non reſoluitur, & dealbatur cutis, quę eſt ſuper ipſam, tunc oportet, vt extrahatur vna, vel vtraque ſi oportet. Et modus operationis eſt, vt accipiatur cum vncino bicipiti, & ſuſpendatur. Deinde fiat inciſio ſm lõgum ęgritudinis cum inciſorio habente aliquid curuitatis: & extrahatur vna poſt aliã ſm totalitatem eiuſ, & dimittatur poſt illud ſanguis fluere ad illud, quod eſt decens: poſt quã inclinatur ſuper pectus ipſius, poſt hoc colluatur os cum aqua roſata, & aceto infrigidatis, cæterum ſi ſanguis plurimũ exuberat, adminiſtrentur conſtringẽtia ipſum, ſicut proprie colcothar, & alumen, & ſimilia, & fiat gargariſmus ex decoctione gallarum, & foliorum myrti, & ſimilium. Et qñque accidit, vt cauterizetur, & tunc melior cura eſt, vt cauterizetur cauterio aureo, & eſt timoroſũ.

De ſynanche gutturis. *Cap.* 5.

CVra huius ægritudinis eſt ſex res. Prima eſt ſubtractio cauſæ. Secunda eſt prohibitio eius, quod fluit. Tertia eſt diuerſio eius, qđ fluxit. Quarta eſt intẽtio particularitatũ. Quinta eſt correctio accidentium. Sexta eſt regulatio vitæ. Et primam quidem rem complẽt euacuationes factæ cum feſtinatione, & proprie ꝑ phlebotomiam, & ventris ſolutionem. Et quidem canon eſt, ſi accidit a plenitudine ſanguinis ſolum, principium noſtrum erit a phlebotomia. Si autem a multitudine ſanguinis, & multiplicetur cholera: præponimus euacuatiuum extrahens choleram a ſanguine; & hoc ſi oportet, cum iteratione: & facimus ſequi phlebotomiam poſt id. Et ſic quidem ſunt cõditiones in phlebotomia obſeruandæ quinque. Prima eſt, ſi fuerit materia ſãguinea calida, phlebotomia ante omnia adhibenda eſt, & proprie ex vena cephalica. Et ſecunda eſt, quod ſi ſignificatur eſſe dominium ſanguinis, qui retinetur, & conſuetus eſt fluere, & eſt patiẽs ex illis, qui cõſueuit cadere in ſynanchiã, tunc phlebotomia fiat ex latere, quod ſequitur dolor, ſi autem hoc expreſſum non accidat, melior eſt phlebotomia

E ex latere oppoſito. Tertia vero eſt, quod ſi dominium fuerit in ſanguine ſm totum, tũc nõ eſt inconueniens phlebotomare ex vtraque cephalica, cum viciſſitudine, & nedum ex cephalica, ſed ex baſilica, & ſaphena ſi virtꝰ tolerat. Quarta eſt, vt quali ſicunq; fiat phlebotomia, non fiat extractio ſemel, & ſubito, ſed cũ iteratione renouante numerum, vt ſaluetur virtus, & perueniatur ad expulſionem plenitudinis cum rectitudine ſapienter. Quinta eſt, vt poſt phlebotomiã cephalicæ, phlebotomẽtur eodem die venæ, quæ ſunt ſub lingua, neque tardetur illud, ſed phlebotomẽtur eodem veſpere, & maxime tunc feſtinandum eſt, cum plenitudo in eis apparuerit. Si aũt choleram cum ſanguine domi-
F nari contingit, ante phlebotomiam, & poſt, natura ſoluenda eſt cum reb. choleram educentibus leniter, & iterato: & ſit ſolutiuũ pluris alterationis, quã euacuationis. Et hoc quidẽ ſi virtus tolerat, & ſoluatur natura cum aqua ſolatri, & fructuum: & ſi oportet cum iteratione: & euacuationes ẽt factæ per clyſteria debilia ſi febris adeſt; aut fortia, ſi febris nõ adeſt, ſunt iuuamẽti ſublimis, & tua intereſt menſurare medicinã naturæ in oĩbus, quæ iam diximus. Si aũt ſanguinis dominiũ fuerit cum phlegmatis exuberantia, poſt phlebotomiam, ſoluatur natura cũ cochijs, & hiera, & cum ſimilibus, & cum enematib. fortibus, & collyrijs ex his, quæ ſcis. Secundã, rem complẽt adminiſtrationes de iacur,
G & aliarum medicinarum fluxum materię catarrhalis ſiſtentium, & impinguantium ſubtilẽ, & acutam, & ſubtiliantium groſſam, de quibus in catarrho locuti ſumus. Tertiam rem complent frictiones doloroſæ, & ligaturæ in brachijs, & tibijs, & ventoſationes in ipſis, & poſitio vẽtoſarũ ſuper zuhendeg eſt iuuamẽti magni, & ſimiliter ſuper nucham, & ventoſa ſuper collum eſt iuuamenti ſublimis, & proprie apud ſpondylẽ ſecundã, elargat. n. fauces, & guttur, & adiuuat ad attractionẽ aeris, & expirationẽ fumorũ, & remouet prohibitionem deglutitionis: quapropter oportet, vt ſępius iteretur, & ſit proprie vẽtoſa magna. Conferunt etiam ventoſæ ſuper mentum, & ſub maxillis, & etiam cum inciſio-
H ne ſub mammilla, faciunt enim materiei diuerſionem facilem. Conferunt ẽt deſtillationes in aurem, quæ ſequitur dolorem, poſt deſtillationes, proprie ex oleis, quæ ſunt ſicut oleum roſatum, & oleum de amygdalis dulcibus, & ſimilia. Quarta, quæ eſt adminiſtratio particulariũ operationum, diuiditur ſm tẽpora morbi, præcedant ergo euacuationes primo, vt ſtyptica in augmento adminiſtrentur. In ſtatu autem ſtyptico ſimul cum reſolutione vtẽdũ eſt. Verum in principio ægritudinis particularitas adminiſtrationis ſuſpecta eſt, fortaſſis. n. rheumatizat materiam in loco, ſed tunc quidem competunt cum iam euacuationes præceſſerint. Diſtinguamus autem in adminiſtratione particularium opera-

Transfusio ...

operationũ pro tempore morbi hoc modo. In horis quidem augmenti ſit magis vincens medicamen ſtypticum, prohibitiuum agitationis, & diſcuſſionis, & alteratiuum ipſius, v. g. ſi ſanguinea ſit paſſio, incipiẽdum eſt ab adminiſtratione gargariſmatũ, ſicut eſt proprie aqua roſ. cum aceto, hæc eſt. n. conuenientior omni ſpeciei eius, aut aquæ infuſionis ſumach, aut ribes, aut ſuccus corticum nucum recentium cũ aqua ſumach, & aqua coriãdri humidi, & ſumach, & ex eis aqua granatorum acetoſorum, & dulciũ tritorum cum tota ſubſtantia, & ſuccus ſolatri cum ſemine roſarum eſt admirabilis, & ſimiliter cydoniorum, ſorborum, & iacur, & bellach, & ſimilium, & qñque admiſcetur cum iſtis, qđ eſt ſicut balauſtiæ, & gallæ, & ſemina roſarum, & alumen, & ſimilia, & vigoratur operatio eorum, & ſucci agreſtæ ſicci cum prædictis liquorib. iuuamentum eſt ſublime, & ſimiliter ſucci ſumach ſicci, & ſimiliũ, & ex cõpoſitis eſt diamoron cõfectum cũ moris ſylueſtribus, aut ex moris rhãni, & eſt iuuantius, & ex ſufflationib. in guttur, quæ ſunt proprie huius intentionis, ſunt alumen proprie, balauſtiæ, & cortices ſumach, & ſuccus agreſtæ, & oleum omphacinũ, & ſimilia. Si autem cholerica ſit materia, conferunt hæc, quæ diximus, facta magis infrigidantia cum eo, quod eſt proprie, ſicut ſuccus ſolatri, & roſæ, & ſandali, & cãphora, & mucilago pſyllij, & ſimilia. Et quædam ex eis non tñ gargarizata, ſed etiam bibita, ſunt iuuamenti ſublimis; ſicut v. g. rob de papauere bibitũ, eſt iuuamẽti ſublimis vehementiæ, & proprie cum aqua ſumach, & ſimiliter lac, quod mulgetur ex ſemine papaueris, & aqua roſata, & ex eis eſt ſuccus ſolatri depuratus, & bibitus, mane, & ſero, ſm menſuram duarum teſtarum oui, aut trium, & ſimiliter mucilago pſyllij cum coriandro, & grano vno, & dimidio camphorę. Si autem materia fuerit phlegmatica, gargarizandum eſt in principio cũ aqua roſata, & aceto. Deinde fiat cum rob nucum & diamoron confortatis cum eo, quod eſt ſicut galla, & alumen, & acacia, & ſimilia. Si autem ad ſtatum proceſſerit ægritudo, tunc medicamine ſtyptico ſimul, & reſolutiuo vtendũ eſt. Et in calida quidem materia adminiſtratur ſicut mel roſatum, aut mel cum aliquo eorum, quæ ſunt ſtyptica, quorum narrationem facieinus iã. Et ex his eſt ſuccus ſolatri cũ melle roſato, aut melle, & pulpa caſiæ fiſtulæ cũ ipſo eſt conuenientior, aut cum rob mori. Et lac ex iſtis, quæ conferunt, gargarizatur in hac hora, lenit. n. & dolorem ſedat. Et qñque adminiſtratur cum medulla caſiæ fiſt. & confert gargarizatum, & bibitum, & proprie cum pauco zuccharo, & croco. Et oportet, quòd adminiſtretur lac calidum, & proprie cum mulgetur, & oportet, vt ſit proprie lac caprinum, aut aſininũ. Et huius ẽt intentionis, eſt, meybuthcog ex coagulato vuæ, & rob, & rob nucũ cũ eis, quæ ſunt

A ſicut myrrha, & crocus, & ex eis ẽt rob mororũ cum ipſis, aut decoctio ficuum, & fœnu græci cum bdellio, & rob, & ſimiliter decoctio paſſularum, & fœnu græci, & ficuum, & dactylorum cum eo, quod eſt ſicut myrrha, & crocus. Et ſi fuerit materia frigida, cõferunt aliqua ẽt corũ, quæ nunc dicemus, & ex eis rob ficuum, & rob mori facta fortia cum pyrethro, myrrha, & croco. Et ſimiliter lac caprinũ cum ſtercore canis albo, & melle, aut aqua mellis cum pauco ſinapis, aut ſyrupus acetoſus cum ſucco raphani. Si aũt vltimetur hora ſtatus, vtendum eſt tũc medicamine maturatiuo aggregante in ſe lenificationẽ, ſimiliter, & reſolutionem: ſicut v. g. decoctio ficuum cum baurach, & decoctio papaue-

B ris, & paſſularum cum baurach. Ex eis autẽ, quibus vtimur ad lenificandũ, ſunt lac proprie, & decoctio ficuum, & paſſularũ, & mucilago pſyllij in calida materia, & ſemi. cydoniorum, & ſemin. lini, & fœnug. & althęæ, & decoctio dactylorũ, & meybeg ex coagulato vuæ, & aqua furfuris, & liquiritiæ, & rob, & ſimilia. Reſolutiua autem, quibus vtimur cum prædictis, ſunt ſicut ſal muri, & meybeg, baurach, myrrha, croc⁹, ſal ammoniacus, pyrethrum, harmel, ſinapis, aſſa fœtida, raphanus, ſtercus canis album, & proprie, qui comedit oſſa: ſtercus infantis nutriti ex lupinis, ſtercus hirundinis, & puluis hirundinum combuſtarum, & ſimilia. Et nos modum comburendi hirũdines dicemus poſt diuerſos

In fine huius capituli.

C modos cõpoſitionis ſm diuerſos philoſophos. Vtẽdum autem eſt extrinſecus emplaſtris, quibus emplaſtretur exterius guttur cum rebus aggregantibus virtutẽ maturationis, & attractionis, de quibus mentionẽ fecimus in cap. de apoſtemate duarũ amygdalarum, quare oportet, vt pars illa afferatur ad hũc locum. Synanchia terminatur ſm vnum trium modorum, aut. n. reſoluitur, aut ſuppuratur, aut permutatur. Verũ medicamina, quibus reſoluitur, iã diximus: & medicamina, quæ ipſam materiam deducunt ad maturationem ſimiliter diximus. Cum autẽ ad maturationem peruentum fuerit, tũc ad apoſtematis apertionem ſtudendum eſt cum medicamentis proprie aggregãtib. intẽtiones duas,

Synã. huo terminat⁹ triplex.

D apertionis. ſ. & lenificationis, v. g. ſicut ex medicamentis acutis, ſicut baurach, aut ſtercus hirundinũ, miſceat cum aliquo eorum, quod eſt ſicut ſuccus herbæ albeduſtar, qm̃ eſt ſublimis. Rerum autem aperientium apoſtemationem huiuſmodi ſumma hęc eſt, ſal ammoniacus proprie, & baurach, & myrrha, & hermel, & aſſa fętida, ſtercus canis album, qui diu paſtus eſt oſſibus, & ſtercus infantis paſti ex lupinis cum vino, & ſtercus hirundinis, & cinis pullorum hirundinum vſtorum ſm formam, quam ſcribemus poſtea, & ex his eſt ſtercus adib: & ex ſumma lenitiuorum, quæ admiſta eis faciunt apertionem apoſtematis, ſunt lac, & ſuccus herbæ albeduſtar, per excellẽtiam ſuccus caulium, &

De apoſtemationis apertione.

deco-

decoctio ficuum, & decoctio fermenti, vel infuſio eius in rob, aut decoctio ficuũ. Si autem cũ iſtis non fuerit apertum apoſtema, tunc recurrendum ad cõpoſita, ex iſtis, quę dicemus poſt. Et ſi adhuc non aperiatur ex iſtis, recurrẽdum eſt ad apertionem eius cum ferro. Et ſunt ex hominibus ſcindẽtes huiuſmodi apoſtemata cũ vnguibus poſtquam immiſerint digitos in guttur. Cum autem manare cœperit ſanies, locetur ſuper faciem ſuam, & liniatur guttur ipſius, & palatum fricando ipſum digitis cum melle, & ſale pauco: & frequẽtentur gargarizationes ex eis, vt mundificetur locus, & de cætero fiat proceſſus noſter cũ abſtergẽtibus, & mundificantibus, deinde cũ ſigillantibus, ſicut in capitulo de vlcerib. gingiuarũ, & alchola diximus. Permutatio ſynanchiæ eſt ſm vnum duorum modorum: aut delitescit ſubito, aut non ſubito. Et eius quidem delitescentia, aut declinat in occultum corporis, aut manifeſtum eius. Et declinãs quidẽ in occultum corporis, & ſubito, ſicut eſt raptus propriè ad pulmonẽ, aut cor, interficit: ſed raptus eius ad cor interficit illico, aut confeſtim præfocat; ad pulmonem vero non ſubito, & dixit Hip. quod in vij. diebus: & ſi cõtingat, quod hoc effugiat, incolumitantur: & illud ideo; quia virtus eſt, quę vincit, aut vincitur. Etenim eſt virtuti forti, vt nihil poſſit ei reſiſtere, etiã ſi ſit imprimens exprimentibus fortibus ſicut venenum. Vincit.n. virtus fortis ſupra veneni poſſe, & expellit illud. Quod autem declinat in occultũ corporis, & nõ ſubito, cauſa eſt interdum pleureſis, peripneumoniæ, aut phthiſis. At vero, quod declinat in manifeſtum corporis, facit apoſtemata exterius: & aliquã bothór. Et dixit Gal. quod plerunque ſynanchia permutatur in eryſipelas, & ignem perſicum, & propriè in ceruicem, & manens quidem accelerat ſalutem, & delitescens ſubito cum mentis permiſtione petit cerebri medullas, & demum interficit. Quintam rem cõplent adminiſtrationes medicaminum dolorem vehementẽ ſedantiũ, ſicut de lacur propriè, & ſyrupus de papauere, & clauſurã gutturis elargantium, de quib. locuti ſumus in tertio canone. Sextam rem cõplet regimen conueniens in generib. rerum ſex, vt locetur in aere temperato. Et ſint contenti in cibis eorum in principio hydromelite, & aqua zucchari, deinde procedant ad aquã hordei, deinde procedant ad aquã lentium excorticatarũ, & hordei, extinguunt.n. inflammationẽ, & acuitatem ſanguinis: & ſint hordei par. ij. & lentium pars j. deinde ad ius cicerũ cum aqua hordei, deinde ad ius cicerum ſolum, deinde gradatim procedant ad ſorbitiones ex farina fabarũ, atque ex amylo cum melle, deinde ad iura furfuris cum melle, poſt hoc perueniendum eſt ad vitellos ouorum ſorbilium, & iura pullorum, & ſimilia. Et ſic quidem commenſurandum eſt, vt adminiſtrentur primo lenitiua cõuenientia: deinde ma-

Regimen poſt apoſtema ruptum ſeruandum.

Diæta.

E turatiua: vltimo vero reſolutiua, & aperitiua. Cõmenſurandus eſt ẽt eis ſomnus, nam in multitudine eius timetur ſuffocatio: quare oportet, vt parũ dormiãt: & cum dormiunt, excitentur ſæpe: & propriè cũ videtur moleſtari in ſpiritu, & offendi ſtertẽdo, & in nocte moleſtior eſt eis ſomnus q̃ in die, & ſomnus immediate poſt ſorbitiones eſt moleſtus eis. Alexander. Oportet metiri medicamina ſm menſurã poſſe virtutis cuiuſlibet, teneris.n. corporib. debiliora: duris aũt fortiora ſunt adhibenda medicamina, quare oportet ex debilib. & fortib. medicaminib. ſumma conſideres. Alexander. Diamoron ſimplex conferens ægritudinib. vuę, & ſynanchię, & apoſtematib. duarum amygdalarũ, propriè

F in principio. Accipe ſucci mori de ſcẽu medio crium in maturatione, & acerbitate, & mororũ rubi ſimiliter mediocrium inter maturum, & acerbum, & mellis, & rob, ana partes æquales, decoquantur ſemper abijciendo ſpumas vſque ad eſſentiam mellis tenuis, & ſunt ex hominib. qui ponunt ex ſuccis mororum, ana partes iij. & s. & eſt operatio eius melior. Idẽ rob de moris aliud eſt maturatiuum, & lenitiuum. Recip. ſucci vtrorumq; mororum perfectè maturatorũ, ana partes iij. mellis partem j. decoque ſicut prius. Idem. Diamoron ex ſuccis mororum, rhãni, & propriè non maturorũ, & eſt ſtypticius cæteris, & eius operatio fortis in principio eſt. Idẽ. Diamoron, quod Gal. compoſuit. Accipe vini

G mororum, vini ſtyptici, ana lib. iij. & s. mellis, lib. s. omphacij, aut ſucci roſarum, ana vnc. ij. coquatur ſuccus prius cũ vino, vltimo pone mel: poſtquam coctionem habuerit, pone puluerẽ: & ſunt qui addunt myrrhæ, aluminis, ana dr. s. croci, drac. ij. Idem. Rob de cydonijs, aut pyris, aut malis granatis, aut meſpilis, aut zaror, ad hoc conueniens eſt, & q̃nque miſcetur cum prædictis. Idem. Rob nucum omnibus his excellentior eſt, dicta eſt autem operatio rob nucum in antidotario. Idem. Medicamen conferens ſynãchiæ, apoſtemati gulæ ſanguineo, & cholerico, & eſt medicina leuis, reſoluit.n. ipſum. Quãdoque bibitur ex eo parum, & q̃nque fit gargariſmus ex eo. Accipe ſucci ſolatri, & fœniculi, ana

H lib. ſemiſ. bulliant duabus, aut tribus ebullitionibus, & cola: & da cum zuccharo, tabarzet, vnc. ſemiſ. croci danich. j. bonum, & expertum, ſi Deus voluerit. Mahemet Araſi. Cõfectio medicaminis ad ſynanchiam experti. Rec. ſeminis harmel, ſinapis, pyrethri, ſeminis raphani, myrrhæ, aſſæ, baurach, ſalis ammoniaci, piperis, calamenthi, ſtercoris hirundinis, ſtercoris canis albi ſicci, ſtercoris hominis ſicci, cineris hirundinum, ana partes æquales. Terantur, & fiant ſicut alcohol, & ex vna parte eius inſufflatur in guttur, & ex alia fiat gargariſmus, poſtquam conficitur cum melle, & accipiatur ſicut vna galla ex ipſo ad gargarizãdum cum aqua mellis. Hoc autem medicamen eſt vtile, cum

ægritudo

ægritudo fuerit vltimata. Aboali. Medicamen conueniens in fine ſynanchiæ, qñ feſtinatur ad apertionem ipſius. Rec. cineris pullorum hirũdinũ combuſtorum, ſtercoris canis albi aduſti, ſtercoris aduſti, infantis paſti ex lupinis, ſtercoris hirundinis aduſti, ana, ſalis ammoniaci partẽs. Fiat ex eis puluis ſubtiliſſimus, & ſufflctur ex eo in guttur, & liniatur cũ melle, & gargarizetur ex ipſo, & fiat hoc in die cũ iterationibus pluribus. Gal. Cinis pullorũ hirundinũ ſiue recẽtium, ſiue ſalitorum, & proprie cum radice liquiritiæ, & ſint partes eorum æquales, ſedat vehementiam ſynanchiæ ſtatim, & hoc quidẽ bibitum, vel linitum, & inſufflatum in guttur, & gargariſma ex eis. Idẽ. ſtercus canis albi comedentis oſſa, & exiccatũ, & redactum in puluerẽ ſubtiliſſimum, & ſufflatum in guttur, & linitũ cum melle, & gargarizatũ, eſt ad illud medicina ſublimis, & ſi liniatur ex eo cũ modico ſucci cucumeris aſinini, & melle, guttur deforis, & cõferunt iuuamentũ magnũ. Ioãnes Serap. Medicamen conferens ſynanchiæ fortiter. Rec. balauſtiæ, roſarum, ſalis ammoniaci, aluminis iameni, ana dr. j. pyrethri, cubebę, ana dr. ſ. gallarum, ſpodij, croci, ana, chirat. ij. rob, dr. j. rob de moris, vnc. iij. aquæ caſiæ fi. vnc. ij. Fiat ex eis garga. Idẽ. Confectio diahirundinis iuuamẽti ſublimis ad dolorẽ gutturis, & præfocationem, & ſynanchiã. Rec. aniſi, ſem. apij, ameos, florũ ſquinãthi, lilij cęleſtis, cinnamomi, amomi, ariſtolochiæ longæ, aluminis iameni, harmel, myrrhæ, caſiæ, liquiritiæ, croci, ana aur. ij. trochiſcorum croci, magnetis, ſem. roſarum, ana aur. iiij. coſti, cineris hirundinis recentis, ana aur. vj. ſpicæ, amyli, ana aur. j. gallarum, aur. j. & ſ. conficecum mel. colato. Conferunt medicamen iſtud in fine ſynanchiæ, & aliorum apoſtematũ gutturis, & tunc proprie cum indigẽt apertione, & eſt ad illud fortius oĩ medicamine: & ſumatur ex eo, quantitas gallæ, & diſſoluatur cum aqua mellis, aut hordei, aut ſucco roſarum, aut aqua roſara, aut lentium, & radicũ liquiritiæ, & gargarizetur cum eo: & liniatur cum eis deforis in gutture pluries in die. Modus aũtẽ comburendi hirundinis eſt ſm hunc modum, oportet eas, primo decollari, vt ſanguis earum fluat ſuper alas ipſarum. Deinde pulu erizetur ſuper eas ſal, deinde mittãtur in olla vitrea ſtricti orificij, & cooperietur, & ſigilletur cum loto ſapientiæ, & ponantur in furno vſque dum adurantur, & conſeruetur cinis earum, & vtere cum neceſſe fuerit. Confectio trochiſcorum croci magna. Rec. cinnamomi, croci, ana dr. ij. roſarum, amomi, coſti, ana dr. j. myrrhæ, dr. iiij. radicum liquiritiæ, folij Indi, ana dr. ij. & ſ. Aggrega cum vino, & fac trochiſcos.

Fortius omni medic.

De raucedine vocis. Cap. 6.

RAucedo vocis aliqñ accidit a malitia complexionis ſine materia, & eius cura eſt alteratio ſola. Si .n. accidat a ſiccitate acquiſita ex

A puluere, aut fumo, aut vento ſicco, aut cibo, aut potu inducente ſiccitatem, & imprimẽte in lacerto vociferationis: Cura eius eſt cũ lenitiuis, & humectantib. de quorum ſumma eſt draganthum, & gummi arabicum, & liquiritia, & & loch eorum, & cõpoſita ex eis, & ſimilia. Et ſi ſit ex inflammatione, & aſperitate, cura eius eſt cũ extinctiuis, & lenitiuis, de quorũ ſumma eſt mucilago pſyllij, & ſemi. cydoniorũ, & medulla ſemi. cucurbitæ, & citruli, & aqua melonis Indi, & ſimilia. Et ſi ſit a frigore lædente, & aſperante lacertũ vocalẽ, cura eius eſt cum reb. maturantib. & frangentib. quod acquiſitum eſt ex infrigidatione, & cum hoc ẽt lenificantibus: de quarũ ſumma eſt crocus, myrrha, & liquiritia

B cum vitello oui, & ex eis eſt olibanũ cum melle; & paſſulæ, & ſimilia, q̃ dicemus, & diſtinguemus poſt. Et qñque accidit ab humiditate ſupflua: & cura eius eſt cum eis, quæ reſoluunt ventoſitatẽ, & humiditatẽ, de quorũ ſumma eſt calamenthũ, & iris, & piper, & ſimilia. Aliqñ aũt accidit hæc paſſio a malitia complexionis cum materia calida, vel frigida, & cura eius eſt duæ res. Prima eſt ſubſtractio cauſæ. Secũda eſt adęquatio, vel rectificatio effectus. Et prima quidẽ perficitur cum eductione materiæ faciẽtis: & ſi quidẽ fuerit ſanguinea: cũ phlebotomia cephalicæ, aut baſilicę, & ſi fuerit cũ permiſtione cholerę, adminiſtranda eſt euacuatio eius cum eo,

C quod eſt ſicut aqua fructuum, & ſimilia, & ſi nõ fuerit febris, tunc euacuetur cum lacte dulci, & caſia fiſt. & iuiubis, & ſimilib. Si materia fuerit phlegmatica, reſoluatur cum hiera, aut cochijs, & ſimilib. Cõferunt ẽt in calida, aut in frigida materia clyſteres, & enemata ſolutiua ſm rei exigentiam. Secundã rem complẽt adminiſtrationes medicinarum, impedimenta lacerti vocalis remouentium, & ſunt quædam ex eis calida, quædã frigida, quædã lenitiua, quædam vero humiditatẽ ſuperfluã exiccantia, quamuis ſiccum per ſe ſit aſperatiuum vocum. Summa aũt calidorum medicaminũ emendantium nocumenta vocũ, hæc eſt. Cubebæ, proprie cõmaſticatio, & adminiſtratio eius cum cheſmes clarificat vocem, & ex eis eſt ſquilla ſm oẽm mo-

D dum adminiſtrationis eius, & ſimiliter loch ipſius; & loch de caulibus, & medicamenta facta ex croco, & myrrha, & medicamenta facta ex piperib. aut ex aſſa fœtida cum aceto ſquilliti co, & croco, & acetũ ſquilliticũ eſt medicamen bonum, & ſimiliter opopanax, & radix eius, & ſtyrax calamita, & glurẽ albotin, & olibanũ, & calamenthum. Et expertum eſt medicamen, quod. Rec. olibani partes v. myrrhæ partem j. da cum vitellis ouorum, & cibi eorũ ſint ſorbitiones farinæ, aut mucilagines cum melle. Frigidorum autem ſumma hæc eſt, mucilago pſyllij, & cydoniorum, & aqua melonum indorũ; vnumquodq; eorum adminiſtratum cũ zuccharo, & ſimiliter aqua citruli, & aqua cucurbitę, &

medulla ſeminũ eorum,& portulaca,& ſemina
ei⁹,& grana papaueris,& ius atriplicis,in cibis,
& maluarum: & aqua hordei, & aqua granato
rũ,& amyli,& amygdalarũ, & iuiubæ,& cucur
bitæ,& cucumeris,& citruli,& iuleb,ſubtile, &
ſimilia. Lenitiuorũ aũt ſumma hæc eſt,liquiri-
tia, & ſuccus eius adminiſtrata ſ'm oẽm modũ
adminiſtrationis eius eſt lenitiuum bonum,cla
rificans vocem,cui accidit exaſperatio ꝑꝑ quã-
cumque cauſam,& ex eis ſunt cheſmes paſſulæ
ſine oſſibus, & mel paſſularum, & grana pini,
& ficus ſiccæ pingues, & dactili pingues, & fœ
nugræcum,& ſemen lini,& radix lilij,& zuccha
rum,& cãna mellis,& coagulatum vuæ, & rob,
& meybutegi,& ſorbitiones ex fabis,& medul
la tritici, & vitelli ouorum, & lac cum melle in
ieiunio, & ſorbitiones furfuris ex tritico, & ex
amylo,penidijs,& amygdalis dulcibus,& ama
ris,& cerebella cũ melle, & iuuiores carnes cũ
rob,aut zuccharo,aut melle,aut iuſculis: & hy-
dromel,& ſyrupus melinus, & vinum dulce,&
ſuccus de granatis dulcib⁹, & vinũ de paſſulis,
& de dactylis,& ſorbitiones factæ ex eis. Ieiuni
vtantur loch alchiochiris cum loch de liquiri-
tia cum melle,& ſimilibus. Superfluitatem au-
tem,& humiditatem exiccantium,& mollifica
tionem impreſſam in lacerto vociferationis,sũ
ma hæc eſt:ſquilla proprie,& acetũ, & oxymel
ipſius, & maxime vocẽ corroborãtiũ in hoc ca
ſu eſt ſandaracha,& proprie cum aceto ſquilli-
tico, ana, parum, & ſæpe gargarizata, & ex eis
ſuccus alpheſare,& loch eius, & loch de caulib.
& de ſquilla, & piper cum vitellis ouorũ, & cu-
bebe ſimiliter, & olibanum de rob ; & ſint cibi
eorum ius caulium,& cicerum cũ pipere, & ta-
li alpheſare,in primis cũ eleuãtur a terra,& oua
apparata in cinere,& raphanus. Et cõfert eis vo
mitus,& proprie cũ raphano, & ſimilibus. Re-
bus aũt, quæ ſumme aggregant q̃nque in ſorbi
tionibus, q̃nque in gargariſmatibus, & q̃nque
in lenitionibus, & lambitionibus,& q̃nque ne-
ceſſitas experit permiſtionem ex aliquibus re-
bus, quæ ſunt in ſummis, & tunc facimus id cũ
conſideratione, ſicut ex neceſſitate cogimur, &
de hoc nos loquemur, ſi Deus voluerit. Galen.
Loch conferens raucedini , & aſperitati vocis.
Rec. ſem. lini aſſi,xyloaloes,granorum pini,a-
mygdalarũ aſſarum,paſſularũ enucleatarũ,an.
tere, & confice cũ melle quantum ſufficit. Gal.
Confectio lenificans vocẽ. Rec. dragaganthi,
vnc.s. granorum pini,vnc.j. & s.infunde draga
ganthũ in rob, quãtum ſufficit ad infundendũ,
deinde confice cũ melle deſpumato, doſis eius,
dr.v.mane, & ſero,& vtatur ſicut lãbendo.Idẽ.
Confectio pilularũ bechicarũ. Rec. carniũ da-
ctylorũ,dr.j.piperis longi,vn.j.& s. cubebę, dr.
ij.ſemi.fęnic.dr.ij. & s. pinearum purgatarum,
vnc. s. amygdalarum purgatarũ,zucchari, ana
dr,viij.& confice,& da in modum nucis. Filius
Zezar,Loch clarificans vocẽ exaſperatatã cau

E ſa caliditatis. Rec.dragagan. gummi arabici,li
quiritiæ,amyli,ſe.cucurbitę,cucumeris,mellis,
citruli,portulacæ,ana dr.ij.penidiarũ,dr.iij.cro
ci,dr.j.Fac formas ſimiles lupinis, & teneat ſub
lingua.Idem. Aliud in cauſa frigida. Accipe li-
quiritiæ,piperis albi,cubebę, myrrhæ, olibani,
gũmi arabici,an.aur.j. ſpicæ,aur.j.rob,penidia
rũ,& mellis colati, quãtum ſufficit. Da cũ aqua
decoctionis liquiritiæ.Idem.Aliud valens ſimi
liter. Rec.ſem.lini aſſi,amygdalarum dulcium
mundatarum,& amararũ, ana dr.x. penidiarũ,
vnc.j.& s.croci,cinnamomi,piperis,ana,dra.j.
& s.mellis quantum ſufficit.Lohoc ex inuentio
ne noſtra remouens aſperitatẽ vocis,& raucedi
nẽ.Rec.dragaganthi,dr.v.gũmi arabici,amyg
F dalarum dulcium,amyli, ſemi. cucumeris, ana
dr.iiij.ſem.cydoniorũ,liquiritię,ſem.citrulorũ,
ana dr.iiij. penidiarũ, vn.iij.confice cum melle
colato. Aliud ex inuentione noſtra. Rec. ficuũ
pinguium ſiccarum,carniũ dactylorũ,ana vnc.
j.& s.calamenthi ſicci, vnc. s. dragaganthi, cu-
bebæ,ana dr.& s.confice cũ melle colato. Iſaac
Iſraelita.Confectio pilularũ de croco conferẽ-
tium cum virtute Dei , aſperitati, & raucedini
vocis ex frigiditate. Rec.croci dra. iij. cubebæ,
drachm.j.& ſemis,ſucci liquiritiæ, olibani, ana
dr.,j. fac pilulas cum rob, & ſint pilulæ magnæ,
& teneat vnam ſub lingua ; & glutiat ſaliuam
eius,& eſt expertum bonum. Iſaac Hebẽ Ama-
raa. Medicamen conferens dolori gulę,& aſpe
G ritati,& raucedini,expertum. Rec. croci, myr-
rhæ bonæ, piperis albi,ana aur.j. paſſularũ enu
cleatarũ, dragaganthi albi, ana aur.iiij. amyg-
dalarum dulcium mũdatarum aur.iij.tere om-
nia , & confice cum melle colato, & reconde in
vaſe vitreo,doſis eius eſt ſicut auellana vna.te-
neat ſub lingua. Sabor. Cõfectio medicaminis
cõferentis raucediui vocis ꝑꝑ cãm calidam, &
dolori,qui eſt in lacerto vocis,& remouet inflã
mationem,& ſedat ſitim. Rec.gummi arabici,
draga.ſem.cucumeris,ana dr.j.ſucci liquiritiæ,
amyli hordeacei,vel frumenti,ana dr.ij.tere, &
confice cum meibureg,vel cum mucilagine ſe-
minis cydoniorũ, & pſyllij,& fac formas ſimi-
les auellanis,& accipiat lambendo mane, & ſe
H ro. Democritus, medicamen conferens abſciſ-
ſioni vocis a caliditate,& ſedat ſitim. Rec.ſem.
cucu.mundati,dr.vj.ſucci liquiritiæ,dr.vij.ſem.
portulacæ, dr.j.confice cũ albumine oui, & fac
trochiſcos,& teneat mane,& ſero j.ſub lingua.

SVMMA II.

De medicinis ægritudinum pectoris, & pulmonis. Et primo de aſthmate. Cap. 1.

ASthmia quandoque contingit pro-
pter cauſam, quæ eſt in ipſo pul-
mone, & partibus eius, & quan-
doque propter confluentiam ad
ipſam a cerebro, & partibus ca-
pitis: quandoque propter communitatem ip-
ſius cũ alijs membris. Et contingens cauſa pul-
monis

monis, qñ cõicat ei thorax ſit in occupatione, & cõpatiuntur in alterutrum, & tunc proprie cum ſepelitur pulmo in thorace eadẽ occupatione concluſo; eſt illud quod eſt ſuſpectum, & timoroſum, pereunt.n. plurimi ſubita præfocatione, & interdum quaſi præfocati ſpumas emittunt, & turget eorum facies, & liuet: & oculi quaſi foras pręeminent. Et qñque eſt ꝓp impedimentũ in ipſo pulmone, & partib. eius tñ. Eſt aũt ægritudo hęc ſenib. familiaris, & non ſanatur in eis. Pueris vero ẽt accidit, verum, qñque ſanatur in eis in permutatione ætatis eorũ, & iuuenib. raro tollitur, & qñque cũ eo ſeneſcunt. Mulierib. vero non ſæpe accidit: & citius ſanatur in eis, q̃ in maſculis. Contingit aũt hyeme, & maxime in fine hyemis ſm plurimum, & contingens in æſtate eſt praua, & multiplicatur in locis humidis, & in antris, & cauernis, & teſtudinib. Eſt ẽt familiaris his, qui metallica operãtur, & mineralia: & qui vtuntur odore ſulphuris, & colophoniæ, & picis: & qui exercent artes plũbeas, & qui conflant argentum viuum. Et curantur qñque elongatione ab ipſis. Diſtinguendum autem in ſpecieb. aſthmatis hoc modo. Si cauſa eſt in pulmone ipſo proprie: & eſt materia groſſa adhęrens, aut concluſa in pulmone ipſo, & cauernis, & meatibus ſpiritus, & eſt illud, qđ eſt ſm plurimum: tũc eius cura eſt quinque res, prima eſt commenſuratio regiminis in generibus rerum ſex, ſecunda eſt adæquatio materiei eius, tertia eſt ſubtractio eius, quarta eſt diuerſio eius, quinta eſt, correctio accidentiũ. Primã quidem rem cõplent commenſurationes regiminis eius, primo aeris, vt locentur proprie in aere tẽperato declinante ad ſiccitatem magnã, & laudatur eis cibi abſtinentia, & potus, & parcitas eorum, immo gradatio fiat in eis iuxta virtutis exigentiam, & morbi tolerantiã, & ſint cibi eorũ proprie calidi, & ſorbitiones calidæ: & ſint boni chymi, & ſint, qui ventrem lubricũ faciant, ſicut aqua hordei, & proprie aqua cicerũ cum amygdalis amaris, & aqua hordei cũ meliloto, aut fœnugręco. Danda ẽt ſunt iuſcula ex maluis cum amygdalis, aut ex chryſolochana, aut blita. Deinde perueniẽdum eſt ad vitellos ſorbiles, & ad carnes teneras, & ſunt proprie ex animalib. carnis leporis, & capreolorum, & carnes algazel, & vulpis, & ericij, & ceruũ, & ſimilium. Et ex volãtibus, carnes pullorum gallinarum, & perdicũ, & ſimiliũ. Et pulmones animalium ſunt mirabiles eis, & proprie vulpis, & ericij. Panis vero quo vtuntur, ſit coctus, habens ſemina, proprie ſicut aniſum, cyminum, fœniculus, nigella, carthamus, naſturtium, & ſimilia. Ex piſcib. vtãtur piſcib. ſquãmoſis, & petroſis, & agilibus. Et ſaturitas eſt eis mala. Potus autẽ eorũ ſit vinũ ſubtile, antiquũ, paucæ quãtitatis, & vinum dulce eſt amicum eis confortatum cũ aliquo ex ſubtiliatiuis, & hydromel eſt eis potus bonus, & potus ſupra cibum eſt eis malus,

Pulmones animalium ſunt mirabiles.

Potus.

A quare oportet, vt expectetur ſupra cibũ diu, deinde bibat parũ, hora poſt horam. Vitẽt aũt repletionem, & nauſeã, immo ſi accidat, vomitu expellatur. Et ex bono regimine eſt, vt eis ſemper aſſiduetur vẽtris lubricitas cũ eis, q̃ ſunt ſicut ius galli antiqui cũ medulla carthami, & aqua volubilis, & ſiclæ, & proprie adminiſtrata ante alios cibos: & conferunt ad hoc carnes cõditæ, & ſalitæ, & oua tarachi. Si aũt cum his natura non leuatur, adminiſtretur aqua hordei cocta cũ modico euphorbij, eſt.n. iuuamenti ſublimis: aut aqua hordei, cũ puluere ireos: aut aqua decoctionis epithymi, cũ rob, aut melle: aut decoctio ficuum cum iride, aut cum haſce, aut calamentho: aut decoctio calamenthi cũ melle, aut

Ventris lubricum ſeruandum.

B hyſſopi cum rob: aut paſſularum, & fœnugræci cũ melle origani perſici. Decoctio cũ aqua hordei eſt mirabilis, & proprie cum melle, & ſimiliter praſſij, & radicũ raphani, & ſimilium. Vitent ſomnũ ſupra cibum, & parcitent ſomnum: & iaceãt in domo lucida, & modus ſit accubit⁹, vt videãtur potius ſedere q̃ iacere, ſedendo.n. melius, q̃ iacẽdo reſpirant, iacendo aũt difficulter. Exercitari aũt oportet cũ gradatione ex tardo ad velocem, ex paruo ad magnum qualiſcũque fuerit, in ieiunio. Et exercitatio ꝑ loca decliuia, & arenoſa, cõfert, & ſimiliter currere per ea interdũ iuuat: & vehi ꝑ mare, & non multũ, ne virtus defatigetur: & ſimiliter duci de loco ad locũ lecto penſili. Exercitia aũt animi iucunda

Somnus.

Motus.

C cõferunt eis. Secundã rẽ cõplẽt adminiſtrationes medicaminũ morbi materiam carminãtiũ, & maturantium, & aggregantiũ in ſe humectationẽ, & ſubtiliationem, & inciſionem, vt cadat maturatio in corpus materiæ integra. Quare vitanda ſunt ſubtiliantia, & incidẽtia, & prouocãtia, ne excludatur, & ſeparetur ſubtile a groſſo, & non amplius recipiat curã. Ex vere aũt maturantib. eſt ius galli antiqui præparati ſm artẽ, & oxymel ſquillinicũ cũ aqua paſſularum, & ẽt ſyrup. de hyſſopo, & decoctio de hyſſopo, & ſyrupus recipiens paſſularum enucleatarũ, & fœnugræci partes æquales: qñ eſt iuuatiuus valde, & ſyrupus de praſſio, & alia, quorum narrationẽ faciemus poſt. Et inunganturpectora eo-

Digeſtiua.

D rũ confricando fricatione conueniẽti, vel vehemẽti cũ oleo de cheiri, & proprie citrino, & anethino, oleo de chamæmelo, aut laurino tepidis, ſuperponendo eis lanas hyſſopi calidas. Et ex vnctionib. magni iuuamenti eſt oleum de lilio, & oleũ de iride: & eis fortius eſt hyſſopi cerotum, & cerotum noſtrum, cuius narrationem faciemus poſt, ſi Deus voluerit. Tertiam rem complent adminiſtrationes euacuationum ex phlebotomia, & ſolutione ventris cum medicina, & enematibus ſolutiuis. Et ſi quidem materia fuerit calida ſãguinea, cõfert phlebotomia baſilicæ, & ſi cõtingat paſſio propter retentionem hæmorrhoidum, aut menſtruorum, eorũ prouocatio eſt iuuamenti decentis. Si abundat

Vnctio pectoralis.

Solutiua.

cum ſanguine cholera, ſoluatur natura cum tro chiſcis de violis, quorũ narrationẽ faciemus, & ſcribemus, & ſimilib. Si vero contingat ab exu berãtia phlegmatis viſcoſi, & pinguis; & eſt, id quod eſt ſm plurimum, euacuetur cũ cochijs, aut hiera, & pilulis de agarico, & pilulis de co locynthide, quarũ permiſtionẽ ſcribemus poſt, & alijs. Et ſi nõ fuerit natura obediẽs, faciemus clyſteres præcedere purgationem, & proprie, ſi oportet, acutos. Et ex bono regimine eſt, vt fiat enacuatio, & proprie renouans numerum, & ca dat inter purgationẽ, & purgationẽ adminiſtra tio vomitus poſt raphanum, & piſces ſalitos, & almuri. Et ſunt ex hominib. qui infigunt fuſtes ellebori albi in raphano, & propinant raphanũ per diem; ac noctem extracto inde elleboro. Et ſunt, qui prouocant vomitum cum ſinapi, ſale, & almuri in aqua, & melle, aut in oxymelite, aut cum ſinapi, & baurach, & oxymel, & caue ne cadat in viciſſitudinem adminiſtrationũ fre quentia, & debilitetur virtus, ſed ſit interpola tio competens. Quartam rem cõplent fricatio nes factæ in extremitatibus, vẽtoſationes factæ in ſcapulis, & cruribus, & appoſitiones rubificã tium, & cauteriũ in zuhendech, & ſimilia. Quin tam rem complẽt adminiſtrationes medicami num anhelitum facilitantiũ, aut materias, quæ ſunt in pectore per ſcreatum facilem educẽtiũ, aut humiditates ſuperfluas exiccantium. Medi cinarũ anhelitum facilitãtium ſumma hæc eſt, ſquilla aſſata, & adminiſtrata cũ melle, aut tro chiſci ex ea cum rob, aut oxymel ipſius, & ace tũ, & loch ipſius, elargant anhelitus vias, & ab ſtergunt. Et ex reb. mirabilib. ad hoc eſt pulmo vulpis ſiccus, & proprie, dr. ij. cum eo, quod con uenit ex potibus. Et ex eis eſt hyſſop⁹, & haſce, & calamenthum, & origanum perſicum, & ani ſum, & piper. Gale. autem dicit, quod decoctio paſſularum enucleatarum, fœnugr. & rutæ cum modico caſtoreo commodius frequenter data operatur. Itẽ dixit, quod gutta ammoniaci pro pinata cum oxymelite potẽter liberat. Et ex eis eſt decoctio hyſſopi cũ melle, & ficub. Et ex eis eſt crocus cum melle: elargat. n. anhelitum, & ſi militer cyminum miſtum cum aceto. Et ex val de expertis difficultati anhelitus eſt laurus, & grana eius, & oleum ipſius ſm omnem modũ adminiſtrationis eorum ſiue bibitum, ſiue loch ex eis, & ſiue vnctiones. Et ex reb. expertis eſt enula, & ſuccus eius. Et ex vnctionib. expertũ eſt oleum laurinum, & oleum de ſpica, & oleũ rutaceum, hyſſopi cerotum, & ſimilia. Et ex eis, quæ emplaſtrãtur, ſunt anethum, & chamæme lum, & ſampſuchus, quę decoquantur, & euapo rẽtur eis, pectus, & partes vicinæ. Ex medicinis autem compoſitionis, quæ conferũt ſtricturæ anhelitus, & difficultati eius, ſunt mithridatũ, & theriaca, & athanaſia magna, & parua, medi cina de muſcho dulcis, & amara, & diaſulfur, & diamarte, proprie ſagzenea magna, & parua, &

Facilitãtia anhelitum.

E philonium, & proprie diatrion pipereõ, & alia, quorũ narrationes faciemus poſt. Medicami num vero pectus mundificantium, & pulmonẽ ab humore groſſo, & putrido, & oppilatione, ſumma hæc eſt, hyſſopus proprie ſm oẽm mo dũ adminiſtrationis eius, & haſce, & origanũ, & ſerapinum, & proprie cum vino, & medicina de ſquilla: vrtica vero, & ſemen eius iuuamen tum eſt manifeſtum: educit. n. humores groſſos ſepultos in pulmone, & pectore, & proprie ſor bitiones decoctionis eius in aqua mellis, & hor dei, & ficubus ſiccis: & radix alfeſare ſm oẽm modum adminiſtrationis eius eſt mirabilis: & ſimiliter tali eius in primis cũ eleuantur: & ex eis eſt naſturtiũ cum inciſione, & ſubtiliatione

F ſua, & ſimiliter capparis ſalita, & ſimiliter por rũ, & ſemen eius cum aqua hordei, & melle, & decoctio volubilis cum oxymelite eſt mundifi catiũ bonum: & ſimiliter ſeſeli cum melle: & ſimiliter iris: expellit. n. materias, & mundificat pectus efficaciter. Serapinum aũt cum aqua ru tæ eſt ex mundificantib. pectus, fortiter extra hens ab eo humores crudos, & proprie eius, dr. j. tertiæ duæ. Mundificant ẽt pectus oẽs ſpecies granorum pini a ſanie, & groſſis humorib. ſm omnem modum adminiſtrationis eorum. Iuua mentum decoctionis calamenthi cum ficubus, aut paſſulis enucleatis in extractione groſſorũ humorum ex pectore, & pulmone, & dilatatio ne anhelitus eſt ſublime; ſimiliter facit come

G ſtio ipſius cũ amygdalis, & zuccharo, aut mel le, aut ficub. ſiccis, huius ẽt intentionis eſt alha ſce, & ſaror arabicũ, & laurus, & grana eius cũ melle. Medicinarum autem exiccantium ſuper fluã humiditatem aggregatã in pectore, & pul mone, quib. vtendum eſt in ſuffumigijs, & inter dum potionibus, ſumma hæc eſt. Arſenicũ tri tũ, & diſtẽperatum cũ vitellis ouorũ. Deinde ac cipe ferulã, & incide eam per fruſtra rotũda, & imbibantur prædicta medicamina, & dimitte exiccari. Et fiat ſuffumigatio cum eis, & recipia tur fumus in os per traiectorium, & aſſiduetur per aliquot dies oĩ die ter, q̃ŭ ſanat. Et derelin quatur vehementia exiccationis in pectore, & pulmone redeundo ad mollificationẽ proprie,

H ſicut eſt ſyrup. de cheſmes, & decoctio ficuũ, & ius gallinæ, & ius atriplicum, & maluarum de coctarum cum gallinis, & quæ hoc curſu proce dunt, & ad inunctiones pectoris. Deinde redeũ dum ad adminiſtrationes medicaminum ſum mæ huius, & non negligatur operatio hæc, q̃ŭ ſanat. Huius ẽt intentionis eſt ſulphur citrinum miſtum cũ arſenico, & proprie ſint eorũ partes æquales, & fac formas ſimiles auellanis cũ adi pe renum caprarum, aut vaccæ, & vtere, ſicut di ximus, per traiectorium. Et ex eis eſt myrrha, coſtus, ariſtolochia, & caſia, & crocus, & arſeni cum. Fiant ex eis formæ cum adipe caprino, & vtere. Similiter * arſenicum, & ariſtolochia, ſi militer cum adipe caprarum. Et huius intentio

nis ex

nis ex eis, quę dātur per os, eſt ſulphur cum ouis
ſorbilibus: aut ſulphur, & * arſenicū cum ouis,
Et cū melle, aut * arſenicum cū aqua mellis, aut
pilulę ex * arſenico, & gummi pini, & nos plura
intētionis huius ſcribemus poſtea, ſi Deus vo-
luerit. Cura autem aſthmatis facti a materia ca
tarrhali eſt duæ res. Prima eſt intentio, quā ad-
hibere oportet in prohibitionē catarrhi, & hoc
quidem dictum eſt in cura eius. Secunda inten
tio eſt in maturatione, & expulſione eius, quod
aggregatū eſt in pectore, & pulmone: & hoc di-
ctum eſt in præſenti cap. Factum aūt a comple-
xionis malitia ſine materia, curatur cū eis, quæ
diximus. Et ſi quidem fuerit a ſiccitate, & corru
gatione pulmonis ad ſeipſum: tūc pōt continge
Cura aſthmatis ex nimia pulmonis ſiccitate contingentis. re ſm duos modos. Aut. n. eſt ſine febre, & cura
eius eſt inunctio pectoris cum enematibus, aut
cum emplaſtrationib. vel vnctionib. mollib. &
frequētatio potus lactis, & proprie caprini, aut
aſinini, & comeſtionis eius: & oportet, vt ſit pa-
ſtus animalium ex reb. humidis, ſicut proprie
herba hordei, lactuca, & malua, & ſimilia. Et
Cibi. frequēter balneatio in tina cum frictione facta
cū ouis, & mica panis infuſa. Et ſunt cibi eorū
iuſcula ex atriplice, & malua, & portulaca: aut
pullis, aut oua ſorbilia: & accipiant ex loch, &
alijs medicinis curātib. ſiccitatē pectoris, de qui
bus loquemur poſt. Si aūt fuerit cum febre, cu-
ra eius eſt potus aquæ hordei, & iuleb ſubtile,
& aqua melonum Indorum, aut cucurbitæ, aut
aqua eorum zucch. aut per ſe, & ſit cibus eorum
proprie cucurbitæ, lactucæ, olera, & herbæ hu-
midæ cum oleo amygdalarum dulcium, & de-
tur in potu in matutinis, & ī ſero mucilago pſyl
lij in aqua citruli, & cucurbitę, & melonis Indi.
Inungatur aūt pectus eorum cū cerato Gal. aut
cum cera, & oleo violato imbibitis in mucilagi
ne pſyllij, aut in aqua portulacæ, aut lactucæ, &
citruli, & ſimiliū, & vtātur loch, & ſyrup. & me-
dicinis conuenientib. quæ dicentur poſt. Cū au
tem febris declinauerit, intret tinam, & fricetur
corpus, ſicut iam diximus. Factum autem a ſu-
percalefactione pulmonis, & pectoris, curatur,
ſicut hic proxime diximus. Gal. ait cum peruē-
tum ad acceſſionem fuerit, tunc potius blandiē
dum, quā curādum. Peruenitur. n. interdum ad
præfocationem in exiccatione medicaminum,
quare regimina diſtinguenda ſunt. Et primo in
regulatione vitæ eorum, vt patciāt cibis, & po
tib. cum gradatione, ſicut natura expoſtulat: &
regulentur in alijs generib. rerum, ſicut ſcis. Se
cūdo, peruenitur ad maturantia, & proprie me-
diocris abſterſionis, aut debilis, ex his, quæ ſcis;
& gradatim ad linimenta, & vaporationes ex
his, quę ſcis. Tertio ad frictiones, & ligaturas in
extremitatib. cum gradatione. Quarto, ſi ſigna
plenitudinis ſanguinis appareāt, phlebotomē-
tur in baſilica, ſi autem ſigna aliorum humorū
appareant, differant a purgatione, & vomitu, &
clyſterizatione, quouſque iam vehementia pa-

A roxyſmi ceſſauerit, & maturatorum, & faciliū
excreatuum apparuerit abundantia, & anheli-
tus melioratio, tunc. n. audendum eſt ſuper his,
cum cautela. Quinto ſi paroxyſmus vſque ad
xl. dies non declinauerit; tunc inter ſpatulas
ventoſetur cum ſcarificatione, vſque dum com
petens ſanguinis euacuatio fiat, deinde admini
ſtrentur hieræ, & euacuationes notæ, & clyſte-
res acuti, cum gradatione, & vomitiua medici-
na, ſicut in canone diſtinctū. Sexto, ſi adhuc vl-
terius paroxyſmus extēdatur, ſinapiſmus in pe
ctore, aut medicamē rubificatiuum apponetur,
hæc. n. operatione, & ordine tollitur ægritudo,
ſi Deus voluerit. Democritus. Dāda in primis,
quæ aptant materiam, & digerunt; & ad termi-
B num facilitatis & maturationis adducunt: qua-
lia ſunt fœnugræcum, vuæ paſſæ, ficus ſiccæ, &
pingues, & dactyli pingues, & mel, & ſyrup. ex
eis. & ex eis ſunt vnctiones circa pectus, & pro-
prie ex hyſſopi ceroto cum calida lana. Cū au-
tē materia, & ſputamina digeſta apparuerint,
adminiſtranda deinceps, & maturantia prædi-
cta, & materiā digeſtā educentia, pectus quoq;
mundificantia, qualia ſunt vrticę ſemina cū hy
dromelite, & origanum, & hyſſopus ſicca, & ca
lamenthum, & iris, & pulegium, hæc. n. pectus
mundificāt. Et ſi materiei apparuerit exuberā-
tia; vomitum prouocabis, & cum iteratione, &
proprie cū elleboro in radice raphani incluſo,
& oxymelite. Et ſi adhuc opus maius, per vētrē
C materiam educes. Vltimo autem, cum res ma-
gis proceſſerit, danda ſunt, quæ exiccant mate-
riā, & pectus elargant, qualia ſunt ſquilla in ace
to cocta, pumices, baurach, fæces vini cōbuſtæ,
auripigmentum, ſulphur, de ſingulis partes æ-
quales, fiat eorum contritio bona, & miſce cū
melle, & da mane quolibet cochlearium. i. hoc
nāque medicamē aſthma difficile, & tuſſim cu-
rat. Filius Zachariæ Araſi. Imprimis vtendum
eſt rebus, quæ materiam maturent in pectore, ſi
cut eſt proprie decoctio hæc. Rec. ficuum ſicca-
rum, dr. x. paſſularum enucleatarū, dr. x. dacty-
lorum pinguium, dr. vij. ſem. apij. fęniculi, capil
lorum vene. liquiritiæ, hyſſopi, praſſij, fœnugrę
D ci, ana dr. v. coquantur in aqua ſufficienti, & da
ex eo in omni die circiter lib. s. cum mellis, vnc.
j. Et cum maturationis ſignū apparuerit, da ex
decoctione prędicta cum dr. ij. confectionis hu
ius, cuius hęc eſt permiſtio. Rec. ſucci liquiritię,
hyſſopi, capillorum veneris, ana dr. x. cordume
ni, piperis, amygdalarum amararum, ariſtolo-
chiæ rotundę, ſeminis vrticæ, ireos, baurach, na
ſturtij, ſeminis raphani, ana dr. v. mellis deſpu-
mati quantum ſufficit, eſt enim medicina bene
dicta ad expellēdum ſuperfluitates ſepultas in
pectore; potenter enim repellit eas. Cum au-
tem hoc per octo dies, aut amplius feceris, pro-
uocabis vomitum, & proprie poſt eſum ſina-
pis, & mellis. Et poſtquā hoc feceris, tertio ven
trem ſolues cum pilulis: quarum deſcriptio hęc

eſt. Rec. agaraci, dra. iiij. pulpæ colocynthidos, hyſſopi, ana dr. ij. & s. ſucci liquiritiæ, dra. tres' praſſij, ireos, ſeminis vrticæ, ſinapis, ana dr. j. & ſemiſ. turbith, hieræ picræ, ana dr. v. doſis earũ eſt a dra. ij. vſque ad iiij. dabis autem ter vſque in hebdomadam: perfecte enim mundificatur pectus, & ſi poſt hæc tota non tollatur ægritudo, redi ad adminiſtrationem omnium, quæ dicta ſunt ſecundum ſcriptum ordinem, & hoc facias vſque dum tollatur ægritudo, ſi Deus voluerit. Iſaac Heben Amaran, curauit quendam patientem difficultatem anhelitus, & tuſſim difficilem ſecundum hunc modum. Imprimis dedit maturantia, & digerentia materiam, ſecundo euacuauit cum his pilulis, quas nominauit cochias. Recipe aloes rubei, dr. vj. agarici, dra. iij. maſtiches, colocynthidos, ſarcocollæ, ana dr. ij. ſtœchados, haſce, ſcammoneç, ana dr. j. & ſemiſſ. fiant pilulæ ſicut cicer cum aqua fœniculi humidi, doſis earum eſt dr. ij. & ſem. de quarto in quartum diem in mane. Deinde habeat cibum, pullos coctos cum maluis, aut atriplice, tertio dedit de electario huiuſmodi, quod confert tuſſi, & conſtrictionibus anhelitus. Recipe ſeminis melonis, citrulorum mundatorum, alcheremhen, fœniculi, aniſi, amygdalarum, pinearum mundatarum, hyſſopi, capillorum veneris, ana drachmas decem, croci aureos duos, caſiæ; dragaganthi, liquiritiæ, ana dr. ij. opij aureum j. tere, & confice cum lib. j. penidiarum, & doſis eius eſt aur. j. in mane cum decoctione hyſſopi: & in ſero ponat ex eo ſub lingua circiter dr. j. & tranſglutiat ſaliuã eius, & ſumat omni mane iuſculum ex amylo, & furfure cum penidijs, & amygdalis, & ſeminibus fœniculi tritis, & in ſero comedat maluas vel atriplices, vel bletas cum pullis, vel pullos cum zucchαro, croco, & amygdalis, & paſſulis, & pauco aceto. Et erat ei de conſuetudine ſi corpus erat plenum abundans, poſt quartam purgationẽ, & ſi tempus fauebat, phlebotomare patientem de baſilica, & præcipiebat trahi de ſanguine a dr. l. vſque ad drac. octoginta, & ſecundum iſtã viam curauit plurimos. Iſaac Heben Amaran fecit cuidam patienti aſthma, & difficultatem anhelitus, & tuſſim. Rec. farinæ cicerum, amygdalarum dulcium, ſemi. melonis, dragaganthi, thuris maſculi, botron, ana dr. x. praſſij, capillorum vene. hyſſopi, calamenthi, ana dr. iiij. hyoſcyami albi, liquiritiç, ſemi. papaueris albi, ana dr. x. tere, & confice cum mellis duplo ponderis omnium, & reconde in vaſe vitreo, doſis ejus eſt, dr. ij. teneat ſub lingua, & tranſglutiat ſaliuam eius. Zeid. Medicamen conferens tuſſi, & aſthmati, ac ſtricturæ anhelitus. Rec. ſemi. melonis, citruli, cucumeris, cucurbitæ mundatæ, ſeminis lactuçæ, liquiritiæ, amygdalarũ dulçium, & amararum, granorũ emeluth magnorum, ana dr. x. papaueris albi, drac. xx, ſtyracis, granorum mahalep mũdatorum, ſeminis mal-

Quomodo Iſaac aſthmaticũ curauit.

E uæ, ana dr. v. croci, opij ana drac. ij. confice cum melle, & zuccharo, & ſit doſis eius ſicut nux cũ aqua tepida, & inungatur pectus cũ aliquo eorum, quç conueniunt, & ieiunet omni die ſuper medicamine, circiter hor. vij. Idẽ. Loch conferens aſthmati, & tuſſi ſiccis factis a cholera ſicca, & facit ſpuere, & confert apoſtemati pulmonis, & panniculi, & eſt expertũ. Rec. farinæ fabarum, dr. x. amyli, dr. v. ſeminis cucumeris, melonis, ana dr. vij. & s. cydoniorum, maluæ, dragaganthi, liquiritiæ alcheboron, ana dr. vij. papaueris albi, dr. xxx. tere, & confice cũ rob, dr. c. penidiarum, dra. xxx. & fac formulas ſimiles nucibus, & teneat ſub lingua, & tranſglutiat ſaliuam eius, deinde bibat ſorbitiones furfuris te-

F nues cũ pauco oleo amygdalarum dulcium, & penidijs: & in ſero comedat ſpinachia, aut atriplices, aut ſiclam cum oleo ſiſamino, aut amygdalarum. Hamech. Syrupus de praſſio mirabilis, conferẽs cum auxilio Dei aſthmati, & difficultati anhelitus, & tuſſi, & phlegmati aggregato in pectore ſenum, bonum, & expertum. Rec. paſſularũ pinguium enucleatarum, iuiubarum pinguiũ ſiue oſſib. & ſebeſtẽ, ana dr. c. ficus pingues, xxx. capilli vene. hyſſopi, calamenthi, liquiritiæ, ana dr. xx. corticum radicũ apij, fęniculi, aniſi, ana dr. x. praſſij, dr. l. aquæ pluuialis, lib. xv. Bulliant vſque ad lib. iiij. & pone ſuper reſiduo aquæ lib. vj. & bulliant vſq; ad lib. ij. deinde accipe vtrãq; aquã, & pone ſuper eã mellis

G boni, & penidiarũ, & meibueg, dr. ana cl. & ſit doſis eius, vnc. iij. cum aqua calida. Et cib. eorũ ſorbitiones factç ex furfure, aut tritico cũ melle aut penidijs, & oleo amygd. carnes cum tritico, vel bletis cũ ſpecieb. humidis, ſicut eſt proprie zingib. aniſum, darſeni, & ſimilia. Hamech. Syrupus alius de praſſio mirabilis, cõferens cũ auxilio Dei tuſſi phlegmaticæ, & aſthmati difficili, & aggregationib. phlegmatis in pectore ſenum. Rec. praſſij, dr. xx. liquiritiç, hyſſopi, calamẽthi, capilli veneris, ana dr. x. radicũ apij, fœniculi, aniſi, ana dra. v. amygdalarum, pinearũ mundatarũ, & fœnugr. ana dr. ij. & s. paſſularũ enucleatatũ, dr. c. iuiubas, & ſebeſtẽ, ana l. ficus ſiccas x. mellis, rob, penidiarũ, ana li. ij. fiat ſicut

H prius bonũ, & expertũ. Hamech. Syrup. iuiubinus cõfert aſthmati, & ægritudinib. pectoris ſãguineis, & cholericis, & aſperitati, & ſiccitati ipſius, & dolori. Accipe pulpç iuiubarũ pinguiũ, & pulpæ ſebeſtẽ, ana dr. c. liquiritiæ mũdatç, capillorũ veneris, ana dr. xxx. ſem. mal. dragagãthi, ana dr. xx. ſem. melonis, dr. xx. aquæ pluuialis calidæ li. xv. dimitte die, ac nocte, deinde bulliãt lento igne vſque ad li. v. deinde cola, & pone ſuper reſiduo iterũ aquæ li. viij. & coque vſque ad lib. iij. deinde accipe vtramque coctionem, & pone medium põdus aquæ ex penidijs, & zuccharo, & fiat ſyrupus, & doſis eius ſit vnc. j. cum aqua calida. Et ſi adſunt vigiliæ, adiũge ſeminũ papaueris, & corticum eius, & ſeminũ lactu-

Syrupus mirabilis.

Alius.

Syrupus iuiubinus.

lactucarum,ana drac.x.vel exprime lac corũ,et
miſce cum ſyrupo,& da.bonum,ſi Deus volue-
rit.Hamech.Si aſthma ſit ex groſſis humorib⁹,
detur ſyrupus pectus,& pulmonem a groſſis hu
moribus mundans, & conferens anhelitui.Re-
cip.radicum apij,fœniculi,aniſi, ana aur.vj.ra-
dicum liquiritiæ,aureos iiij.amygdalarum dul
ciũ,& amararum,ana drac.iiij.aniſi, hyſſopi,ſe
minum maluæ,ana drac.v.paſſularum enuclea
tarum,carnium iuiubarum,ana drach.xx. ficus
ſiccas.vj.coq; in lib.vij.aquæ vſq; ad tertiã par-
tem,& da bibere cum melle aut penidijs: & da
vſq; ad hebdomadam vnam, deinde da cũ eo-
dẽ ſyrupo electarium,quod recipit ireos,hyſſo-
pi,orobi,ariſtol.rotũdæ,calamẽthi,haſce,caſię,
ana dr.ij.coſti,ſpicæ,ana aur.ſemiſ.praſſij aur.j.
& ſemiſ.ficus ſiccas pingues,dactylos pingues,
ana drac.v.paſſularum enucleatarum,amygda
larum dulcium, & amararum, pinearum mun-
datarum,ana drachmas ſex, confice cum melle
colato quantum ſufficit,& ſit doſis eius,dra.iiij.
Hamech.Si aſthma, & tuſſis fuerit cũ dominio
ſanguinis,aut cholerę,phlebotometur baſilica.
deinde ſuccus ſcariolæ, aut ſolatri, & fœniculi
humidi coctus,& depuratus detur cũ melle vel
zuccharo violato,aut ſyrupus violatus cũ aqua
cucurbitæ,& ſi indiget mũdificatione, ſoluatur
cum aqua fructuum, quæ eſt ſm hunc modum.
Recipe carnium iuiubarum,drach.xx.ſucci cu-
curbitę decoctę in paſta,drachmas quatuor,ſuc
ci ſolatri,& fœniculi humidi, ana vnc.iij.caſiæ
fiſtulæ, zucchari violati, tereniabin, ana vnc.j.
olei amygdalarum dulcium, & recentium, dra.
vj.lactis mulieris iuuenculæ, drac.j. Pectus aũt
inungatur cum ceroto ſm hunc modum. Acci-
pe olei violati,dra.iiij.ceræ albæ,vnc.j.cõquaſ-
ſentur prius in aqua dulci per vices plures,dein
de conquaſſentur cum mucilagine ſemin. cydo
niorũ,& mucilagine pſyllij, & mucilagine dra
ganthi,& lacte mulieris, conquaſſatione ſu-
per cõquaſſationem vſque dum impinguetur.
Confectio loch conueniens eis.Recip.ſemi.me
lonis,& citruli, & cucumeris, & cucurbitæ, ana
drachmas ij.ſemi.lactucę,& portulacę,ana aur.
j.papaueris albi,aur.ij. Terantur omnia contri-
tione vltima:& inuolue ea cum oleo amygdala
rum dulcium,& recenti,deinde confice cũ ſyru
po.Cuius hic eſt modus.Recip.aquæ cucurbitę
coctæ in paſta lib.j.& ſemiſ. & proijce ſuper ip-
ſam ſeminum cydoniorum aur.ij.pſyllij,dra.ij.
dimitte ea ꝑ horas duodecim, deinde cõquaſſe
tur manibus,& coletur.Accipe mucilaginis eo
rum,vnc.vj.ſyrupi violati,vnc.viij.coquãt vſq;
dum mediocrẽ habeat ſpiſſitudinẽ:& fiat loch
cum alijs,& ſit doſis eius, drac.iij. vel iiij.cũ la-
cte recenti,ſi non eſt febris: & ſi eſt febris, cum
aqua hordei,aut cucurbitæ, aut citrulorum, aut
ſeminum portulacæ, & confert etiam febribus
exaſperantibus,& ſiti vehementi cum aqua fri
gidiſſima.Et ſi adſunt vigiliæ, da cum lacte,qđ

Syrupus mũdans ab humorib⁹ groſſis.

Electarium ad idem.

Vnctio ad pectus.

A mulgeẽ ex papauere albo,& aqua frigidã.Dio-
ſcorides dixit.Aquam decoctionis ficuum,hyſ-
ſopi ſiccæ,fœnugræci,eſſe mundificatiuum bo-
num pectoris,& pulmonis,aut aquam decoctio
nis hyſſopi,paſſularum, & fœnugræci cum mel
le.Et dixit aquam decoctionis hordei cum vrti
cis ſimiliter mundificare pulmonem, & pectus
a groſſis humoribus: aut ſemen vrticæ cũ aqua
hordei,& melle,& eſt fortius.Dixit iterum por
rorum elixaturam, aut ſemen eorũ in aqua hor
dei cum melle valere aſthmati, & mundificare
pectus,& ſi fiat vomitus cum ea,& baurach, eſt
iuuamenti ſublimis,& dixit,quod ius galli mul
tæ antiquitatis, & proprie cum hyſſopo, & ha-
ſce,& cartamo, eſt ad aſthma medicina mirabi
B lis.Et decoctio quandoq; galli, & ireos confert
ſimiliter,abſtergit enim, & mundificat abſter-
ſione,ſiue mundificatione forti.Et quandoque
additur polypodium cum anetho. Dixit iterũ.
Grána lauri cum aqua hyſſopi,paſſulis, & mel
le eſſe medicamen ſublime,aut cum aqua cala-
menthi, & haſce, & melle.Hermes tradidit me
dicinas mirabiles ad aſthma, & tuſſim, & eius
deſcriptio eſt.Rec.ſauinæ foliorum ſiccorũ tri-
torũ ſicut alcohol,vnc.j.inuolue cũ butyro vac-
cino pluries loto aur.iiij. confice cum melle co-
lato quantum ſufficit,& poſt ipſum alij addide
runt liquiritiæ,drac.v. pinearum purgatarum,
amygdalarum mundatarum,ana drach.iiij.do
ſis eius eſt ab aur.ij.vſq; ad aur.iij. Paulus.Me-
C dicamen ad idem. Recip. ſauinæ aur.ij.mellis,
& butyri quantum ſufficit ad aggregandum,et
ſit doſis drachmæ iij. cum decoctione paſſula-
rum, & hyſſopi. Rufus inquit. Trado medica-
men expertum, & eſt maxime ſecretum, & eſt,
vt des pulmonis vulpis ſicci,drach.ij.cum aqua
mellis,ſumat cum celeritate,& proprie frequẽs
ipſius ſit adminiſtratio.Filius Zachariæ Araſi.
Modus decoctionis hyſſopi, & eſt decoctio mi
nor cõferens tuſſi, & aſthmati a caliditate,& a-
ſperitati pectoris.Rec.ficus ſiccas.x. & iuiubas
xxx.ſebeſten totidem,paſſularum enucleatarũ,
liquiritiæ raſæ,ana drac.x.ſeminum altheæ,cy-
doniorum,hyſſopi,violarum ſiccarum, ana dr.
v.decoquantur cum aquæ lib.iij. vſq; ad lib.j.
D & doſis eius omni die ſit vnc.iij.cum myrobal.
violarũ ab aur.iiij. vſq; ad vnc.j. & ſumat poſt
illud mane, & ſero ex hoc loch, quod Recipit
capilli vene.ſeminum melonum,citrulorũ,ana
drac.v.confice cum ſyrupo violato, & ſit doſis
eius,drac.iij. & ſi ſufficit,bonum. Et ſi fuerit cũ
eo febris, detur ei in potu cum vadit dormitum
mucilago pſyllij cũ aqua citruli,aut cucurbitæ,
aut cũ aqua,q̃ mulgeẽ ex ſemine portulacę:& te
neat in ore ſuo formas ſimiles lupinis, quarum
hæc eſt deſcriptio. Recipe ſucci liquiritiæ, dra.
x.ſeminũ cucurbitæ, citruli,portulacæ,ana dra.
v.cõfice cum mucillagine pſyllij, & albumine
oui, & bibat cum aqua permiſtionis iuleb. Si
autem nõ fuerit cum eo febris, detur lac recens
ad

ad potandum, & comedendum cum pane, & ſorbēdum ex ea hora poſt horam, vt frangatur ſitis, & ſit lac, quod mulgetur proprie ex capris, quarum paſtus ſit herba hordei, & lactucæ, & ſimilia. Et confert emplaſtrare pectus cum cera, & oleo violato imbibitis in mucilagine pſyllij, aut aqua portulacæ, aut lactucæ, & ſimiliū. ſit cibus eorum pedes, & capita hœdorum, aut pulli cum cucurbitis, aut chiſt cum oleo amygdalino, aut ſorbitiones, & ſauich hordei, aut tritici cum zuccharo, & frangat aquam frigidam cum iuleb. Si autem ſit in pectore aut pulmone materia calida aliquid groſſitiei habens, adminiſtrētur trochiſci cum decoctione hyſſopi prędicta, quorum hæc eſt deſcriptio. Recipe ſucci liquiritiæ, violarum ſiccarum, ana drac. decem, amygdalarum amararum, ſeminū althæę, dragaganthi, ſemi. fœniculi, ana drach. iij. Confice cum mucilagine pſyllij, & ſemine lini, & cydoniorum, & da cū ſyrupo violato, feſtinant enim maturationes, & faciunt ſputum facilem. Si autem mundificatione corporis indigeret, ſoluatur natura de quarto in quartum diem cum hac infuſione. Recip. pulpæ caſiæ fiſtulæ, myrobal. violarum, ſiracoſt, ana vnc. j. trochiſci de viol. drach. iij. diſtemperentur cum decoctione hyſſopi prædicta, & da in mane. Confectio trochiſcorum de violis eſt huiuſmodi. Recip. foliorū violarum mediocrium in exiccatione, & humectatione. drac. vj. turbith boni arundinei, drac. iiij. ſucci liquiritiæ, tereniabin, ana drachm. ij. ſcammoneæ, drachm. ij. Fac trochiſcos, valent autem ad conſtrictionem anhelitus, & leniunt naturam, & mundificant pectus. Filius Zachariæ. Modus confectionis hyſſopi, & eſt decoctio maior, conferens etiam tuſſi, & aſthmati a materia groſſa multæ humiditatis, mundificat enim pectus, & pulmonem ab ea, & saniem ſi fuerit in ipſis. Recipe ficus ſiccas albas, & pingues. x. numero, & dactylorum pinguium tantundem, fœnugræci, radicum apij, fœniculi, ſemi. vtriuſq; ſeminum vrticæ, aniſi, hyſſopi ſiccæ, calamenthi, ireos, praſſij, ana drachm. v. liquiritiæ mundæ, drach. x. capillorum veneris, drachm. vij. decoquantur in lib. iiij. aquæ vſq; ad tertiam, & ſit doſis eius, vnc. iij. cum melle, & datur conuenienter. Medicamen de gentiana, quod maturat, & educit a pectore humorem groſſum aut ſanioſum. Recip. capillorum ven. drachmas v. paſſularum enucleatarum, carniū iuiubarum, ana drach. x. amygdalarum amararum, drac. v. ireos, drach. iij. corticum radicum capparis, orobi, ſeminum apij, & fœniculi, ana dra. ij. gentianæ, ariſtolochiæ rotundæ, ana dra. v. cōfice cum melle deſpumato, & ſit doſis eius a drachm. ij. vſque ad aur. ij. Confectio formarum ſimilium lupinis conferentium dyſpnœæ, quæ tenentur in ore, & conferunt vehementer. Recip. ſucci liquiritiæ, papaueris, zucchari, ana partes æquales, fiant inde prædictę formæ. Cō-

E fectio vnguenti, quod maturat, & lenit materias in pectore. Accipe ceræ citrinæ, vnc. j. olei de cheiri, & proprie citrinæ, drach. iiij, adipis anatis, & gallinæ, & mucilaginis fœnugræci, & ſeminis lini, ana drach. v. ſtyracis, drac. vj. fiat eorum aggregatio bona, & vngatur pectus ex eis, eſt enim expertum bonum. Confectio pilularū de agarico ex noſtra inuentione, mundificans pectus, & pulmonem: & conferens aſthmati, & tuſſij antiquæ. Recip. agarici drachm. vj. ireos, praſſij, ana drachm. j. turbith, drach. viij. hierę picræ, drachm. viij. colocynthidos, ſarcocollæ ana drachm. iiij. myrrhæ, drachm. ij. confice cū rob, & doſis earum ſit drachm. ij. Ceratum ex inuentione noſtra leniens pectus, maturans materias

F in pectore, & pulmone. Reci. hyſſopi humidæ, drach. xij. ceræ citrinæ drachm. x. olei de cheiri citrina, drach. xl. medullæ cruris vituli, adipis anatis, & vituli, & gallinæ, ana dra. viij. myrrhæ, bdellij, & mucilaginis fœnugræci, ſemi. lini, ana drach. viij. ſigiæ, terebinthinæ, ana drachm. vj. mucilaginis althææ, drachm. viij. confice ſic. myrrha, & bdellium redigantur in ſubtilem puluerem, & miſceantur cum mucilaginibus vſque dum diſſoluantur in eis, deinde cum cæteris fiat vnguentum, & fiat inunctio ex eo tepido. Ioannes Serapionis. Loch ad aſthma conferens ad cōſtrictionem anhelitus, & ſubtiliat humores groſſos. Recipe ſquillæ aſſatæ, drachm. vj. radicum lilij cœleſtis drachm.

G iiij. hyſſopi, praſſij, ana drachm. ij. myrrhæ, croci, ana drach. j. tere, & confice cum melle. Loch aliud eiuſdem bonum ad aſthma, & contritionem anhelitus. Recipe ſiſami excorticati, naſturtij, ana drachm. xxx. penidiarum, drach. xx. hyſſopi, drach. vij. confice cum penidijs, & ſit doſis eius, drachm. v. cum decoctione hyſſopi. Confectio vaporis exiccantis humiditatem in pectore, & confert aſthmati, & tuſſi humidæ. Recipe arſenicum, & tere contritione bona, & diſtempera cum vitello oui, & accipe ferulam ſiccam, & diuide eam in rotundula multa, ſicut eſt magnitudo nucis: deinde illinias eam cum medicamine, & dimitte ſiccari, & cum volueris

H vnge eum cum ſepo renū caprarum, aut bouū, & fiat ſuffumigium ex vna poſt vnam per hebdomadam, & recipiat patiens vaporem ore aperto. Aliud. Accipe arſenicū, & ſulphur, & fac formas ſimiles auellanis cum ſepo renum caprarum, & vtere ſimiliter. Aliud conferens tuſſi, & aſthmati plurimæ humiditatis. Recip. ariſtolochiæ rotundæ, myrrhæ, ſtyracis, thuris, ana dra. j. arſenici, drach. v. tere, & confice cum butyro vaccino, & fac formas ſimiles auellanis, & ſuffumigetur vna poſt vnam. Ea autem, quæ bibūtur ſecundum hanc intentionem, aut lambendo ſumuntur, dicta ſunt in canone.

Alij trochi. arſe.

De tuſſi. *Cap.* 2.

TVſſis quædam eſt humida, quędā ſicca, et quæcunque earum fuerit, aut eſt cauſa in

De cura tuſſis cum catarrho.

ſa in membris ipſius ſpiritus, aut ab alijs membris, ſicut tuſſis catarrhalis; & tuſſis, quæ fit cum communitate aliorum membrorum, ſicut ſtomachi hepatis, & ſplenis; aut corporis totius, ſicut in febribus. Tuſſis quidem catarrhalis cura ſunt duæ res. Prima eſt ſedatio fluxus catarrhi, & diximus curam eius. Secunda eſt ſecundum duos modos, primus eſt mutatio eius, quod fluxit, ſecūdus eſt eductio, & abſterſio eius, ex eis, quæ dicemus iam. Cura autem tuſſis, quæ fit a communitate, eſt duæ res, prima eſt rectificatio illius membri, ſecunda eſt occurrere impreſſioni illatę in ſpiritualibus membris ex his, quę dicemus. Tuſſis autem humida, cuius cauſa eſt in ſpiritualibus membris, eſt ſecundū vnum duorum modorum: aut a malitia complexionis ſine materia, & dicta eſt cura eius: aut cum materia calida, & frigida, groſſa, vel ſubtili: & dicta eſt cura eorum in capitulo de aſthmate ſufficienter. Sicca autem tuſſis eſt ſecundū duos modos, aut cum febre, aut ſine febre, & qualiſcunq; ſit, dicta eſt cura eius in capitulo de aſthmate a ſimili cauſa. Mahemet Araſi. Tuſſis catarrhalis a catarrho acuto calido, & ſubtili ſm intentionem primam curatur cū rebus proprie ingroſſantibus, & coadunantibus ipſum, & tardantibus velocitatem ſui fluxus, ſicut proprie ſyrupus de papauere: & fortius eſt eo de iacur, & gargarizet ante ſomnum aquam decoctionis balauſtiæ, & roſarum ſiccarum. Deinde ponat ſub lingua ſua ex his trochiſcis. *Tr. ſub lingua ad tuſſim catar.* Recip. amyli, dragagan thi, amygdalarum dulcium excorticatarum, farinæ fabarum, ſeminis papaueris albi, & nigri, & corticum eius, gummi arabici, & boli armeni. Fac ex eis formas ſimiles lupinis cum mucillagine pſyllij, & ſeminis cydonij, & detur eunti dormitum ex de iacur circiter vna drachma, & eſt fortius eis. Et ſi ſignificatur cū hoc plenitudinē eſſe in ſanguine, phlebotomamus cephalicam poſt ſedationem acuitatis, & inflammationis ſuperfluæ. Et mane damus aq̄ hordei, decoctionis iuiubarum; & ſebeſtē cum myrobal. viol. & cum ſyrupo de papauere in ſero. Et damus cibos, & ſorbitiones ex farina fabarum, & aqua hordei cū eo, quod mulgetur ex ſemine papaueris albi, aut ex ſemine, & cortice, ſi enim vigiliæ adſunt, cum oleo amygdalino dulci, & penidiarum. Et damus etiā atriplicem, & maluas, & ex lactucis cū amygdalis: & ſorbitiones ex tritico donec diſſoluatur, aut ex ſanic. Si autem indigent ventris ſolutione, & tuſſis fuerit ſicca, & aſperitas in pectore, tunc accipe iuiubas, & ſebeſten, ana xx. numero, paſſularum enucleatarum drac. x. violarum, liquiritiæ, ana drach. v. ficuum ſiccarum numero x. decoq; in libris tribus aquæ vſq; ad j. & diſſolue in ea caſiæ fiſtulæ, tereniabin, ana vnc. j. Et ſi patiatur calorem, cum hoc, da myrobal. de viol. aut aquam hordei. Si autem iā ſcreare cœperit, occurrit nobis iā intentio ſecūda, & cum volumus, vt ventris ſolutione pectus mundificetur, dabimus tunc myroba. violarum cum decoctione hyſſopi minore, q̄ diximus in cura aſthmatis calidi, & ſimilia pectus mundificantia. Si autem fuerit tuſſis a catarrho frigido, & groſſo, tunc præcipimus, vt lambat omni ſero ex myrrha circiter drachm. j. cum melle, & gargarizet ante ſomnum proprie, myrrham, & crocum cū aqua mellis, aut rob, aut cum iacur, ſi neceſſitas expetit. Et ſi neceſſaria eſt ventris ſolutio, fiat illud cum pilulis cochijs, aut cum hiera diacolocynthidos: & ſi poſt illud fortiore indiget medicamine, da ex his pilulis. Recip. ſtyracis liquidæ, myrrhæ, thuris maſculi, & opij, croci, ſucci liquiritiæ, ana. Fiant pilulæ ſicut cicer. doſis a drachm. iij. vſque ad iiij. & ſumat ex eis nocte. *Pilulæ de ſtyrace.*

Optima decoctio pectoralis.

A B C D

Cum autem, quod aggregatum eſt in pectore, iam maturatur, & expuitur, da decoctionē hyſſopi maiorem, & alia, quę dicemus in tuſſi a materia groſſa, & humida. Si autem catarrhus cū his non ſiſtitur, & tuſſis ſuperfluit; oportet vt demus aliqua ex ſtupefacientibus, & catarrhi vehementiam ſedantibus, ex his, quę dicemus. Si autem hæc non ſufficiunt, tunc oportet, vt radāt caput, & fricetur in loco zuhendeg, in balneo cum panno multæ aſperitatis, donec locus rubeat, & ſi non ſufficit, liniatur in eodem loco cum emplaſtro ex ſinapi contrita, & decoctione ficuum, & dimittatur, donec veſicetur locus: deinde aperiantur veſicæ: & non conſolidentur tempore extenſo. Et ſi adhuc non contulerit, cauterizetur ſuper zuhendeg: & teneatur cauterium longo tempore apertum. Hæc autem tuſſis curanda eſt exquiſite, cū multa ſolicitudine, perducit enim ad phthiſim plerumque.

Medicina frigida ad tuſſim catarrhalem.

Cap. 3.

MAhemet Araſi. Confectio ſyrupi de papauere mirabilis ad tuſſim ex catarrho calido, & phthiſim. Recip. papaueris albi, & nigri, ana drachm. c. ſemi. lactucæ, drachm. cc. ſemi. hyoſcyami albi, drachm. xxx. coquantur in aquæ lib. vij. vſque ad lib. ij. deinde cola, & proijce ſup ipſum mucilaginis pſyllij li. ſemiſ. rob lib. j. coquantur donec inſpiſſentur, & administrentur. Idem. *Syrupus de papa.* Confectio trochiſcorum de papauere conferens vt ſupra. Recip. papaueris albi drach. xxx. ſem. cucurbitæ, citruli, hyoſcyami albi, ana drachm. xx. amyli, dragacanthi, gummi arabici, ana drachm. xv. confice cū mucilagine pſyllij, doſis drachm. iij. cum ſyrupo de papauere, aut cum aqua hordei: ſunt enim boni ad tuſſim calidā catarrhalē, cū qua eſt ſputum ſubtile citrinum, bonum, & expertum. *Trochiſci de papa.* Idem, confectio pilularum de papauere ad tuſſim ſiccam, quę infeſtat in nocte, & ad catarrhū calidū. Rec. opij, amyli, gummi arabici, ſucci liquiritiæ, ana partem j. opij, papaueris partes ij. fiant pilulæ ſicut cicer. & da ex eis a iij. vſque ad iiij. in ſero, conueniunt etiam pueris, qui vomunt *Pilulæ de papa.*

munt, & non poſſunt dormire propter tuſſim. De iacur, & de diacodion dictum eſt in Grabadin noſtro. Diapapauer ex inuentione noſtra conferens cum auxilio Dei tuſſi catarrhali nouæ, & multi temporis: & maturat ægritudines pectoris: & eſt mirabilis. Rec. papaueris drac. xxx. liquiritiæ, dragaganthi, penidiarum, ana drachm. xxx. gummi arabici, ſucci liquiritiæ, ſarinæ fabarum, fœniculi, aniſi, ſeminis lactucæ, amyli, ſemi. portulacæ, maluæ, ana drachmas decem, ſeminum cucumeris, melonis, cucurbitæ, ana drachm. v. conſice cum melle colato, aut cum penidijs, & melle, ana quantū ſufficit, doſis eſt aur. ij. Syrupus de papauere ex inuentione noſtra confert catarrho, & tuſſi ab eo: & proprie cum caliditate, & aſperitate, expertum. Recipe papaueris albi, drachm. xxx. papaueris nigri, drachmas decem, ſemi. maluæ, gummi arabici, dragaganthi, ſeminum citruli, & cydoniorum, ana drachm. v. liquiritiæ, drachm. xv. pſyllij, drachm. vj. omnia præter pſyllium contunde: & pone ſuper ea aquæ libras vj. & dimitte die ac nocte: & fac bullire vſque dum redeat ad li. iij. deinde cola, & pone in eo meiebucthegi lib. j. penidiarum lib. ſemiſ. coque lento igne vſque ad mellis ſpiſſitudinem. da. bonum, ſi Deus voluerit. Diapapauer ſimiliter ex inuentione noſtra conferens cum auxilio Dei, tuſſi catarrhali nouę, & multi temporis: maturat ægritudines pectoris, & eſt mirabile. Recip. papaueris, drach. xxx. gummi arabici, ſucci liquiritiæ, dragacanthi, penidij, ana drach. xxx. ſemi. fœniculi, aniſi, ſeminis lactucæ, maluæ, ana drach. decem, ſemi. cucumeris, melonum, cucurbitæ, ana drac. v. conſice cum melle colato, aut cum penidijs, & melle, quod ſufficit, doſis, aur. ij. Hamech filius Zachariæ. Syrupus de papauere cōfert tuſſi, & catarrho. Rec. papaueris albi cum corticibus ſuis, drach. xxx. papaueris nigri, dragaganthi, gummi arabici, ana drach. x. liquiritiæ, ſemi. maluæ, ana drachm. xv. ſebeſten. xxx. contunde omnia, & fac coqui cum aquæ lib. v. vſq; ad lib. duas. deinde cum meibuteg, & zucchari, ana vnc. viij. fiat ſyrupus, bonus, ſi Deus voluerit. Idem diapapauer, cuius iuuamentum eſt ſublime ad tuſſim catarrhalem cum caliditate, & aſperitate, & ſiti, & ad raucedinem vocis, & ad pleureſim. Recipe papaueris albi, penidiarum, ana drachm. xxv. ſucci liquiritiæ, gummi arabici, dragaganthi, ana drachmas viginti, amygdalarum dulcium, drach. viij. amyli, ſeminis cydoniorum, ſeminis portulacæ, ana drach. v. ſem. cucumeris, citruli, melonis, & cucurbitæ, lactucæ, & maluæ ana drach. iij. tempera cum ſyrupo violato, doſis eius ab aur. ij. vſq; ad vnc. ſemiſſem, cum aqua hordei decoctionis iuiubarum, & ſebeſten, & ſi habet vigilias, cum eo, quod mulgetur ex papaueris ſemine cum cortice ſuo,

Diapa. ex inuentione noſtra. *Alius ſyrupus de pap. ex inuentione noſtra.* *Confectio mirabilis ſaporis.* *Alius ſyrupus de papa.* *Aliud diapapauer.*

E

Medicina ad tuſſim catarrhalem frigidam.
Cap. 4.

Hamech Araſi. Confectio pilularum de ſtyrace ad tuſſim catarrhalem abſque caliditate, quæ inquietat in nocte, & inducit vigilias. Recipe ſtyracis liquidæ albæ, olibani, myrrhæ, ſucci liquiritiæ, opij, ana partes æquales. fiant pilulę ſicut cicer. doſis earum eſt ij. aut iij. Sabor, Girges. Confectio pilularum quarum iuuamentum eſt vltimum ad tuſſim catarrhalē & phthiſim. Recip. ſtyracis, myrrhæ, croci, opij, olibani, caſtorei, ireos, pincarum purgatarum, ana conſice cum galbano, & ſtyrace diſſolutis cū pauco melle, & da his, vel ter in hebdomada, da ij. vel quatuor. Gale. Cōfectio trochiſcorum ad tuſſim catarrhalem, qui tenentur ſub lingua: & ſiſtunt catarrhum, & ſedant tuſſim, & conferunt phthiſi. Recip. medicaminis trochiſcati, quod habuimus ab Andromacho, pinearū purgatarū, amygdalarū dulcium, ana aure. v. amyli, gummi arabici, dragaganthi, papaueris albi, ana aureos duos, fac formas ſimiles lupinis, & da in ſero tenendas ſub lingua: Alexāder dixit canonem, quem præterire non iubeo. Et enim ante curabis catarrhum, quam ægritudines catarrhales: niſi in duobus caſibus, ſcilicet cū timueris, ne præfocetur; & ſuccurres tunc cū vomitu: & cum timueris aduentū apoſtematis in parte nobili: pręuenies autem phlebotomia. Et dico, quod narcotica poſtquam ex catarrho in pectore, & pulmone plenitudo acciderit, dare ſuſpectum eſt, dabis igitur ante plenitudinē, poſt vero plenitudinem euacuabis prius, deinde ſecurius dabis, ſi iſta dari oportet. Alexāder. Cōfectio pilularū ad tuſſim catarrhalem, & eſt ex medicinis benedictis, & eſt ex ſecretis, & cōfert ad omnes ægritudines catarrhales, & vocātur pilulæ alchabei, & dictæ ſunt in capitulo de catarrho. Idem. Confectio alia pilularū experta ad tuſſim, & ad alias ęgritudines catarrhales. Recipe ſtyracis, myrrhę, opij, ana, fac pilulas cū melle deſpumato. Aliæ, ſecundū eundē modū, myrrhæ, opij, galbani, an. fac, vt prius. Iſaac. Heben Amaran. Pilulæ ſedantes tuſſim antiquā, et nouam. Recip. ſtyracis, caſtorei, opij, granorum pini, ana partem. j. croci partis j. tertiam. Conſice cum rob. Ioānes filius Serapionis. Cū tuſſis ſicca, & aſpera cum caliditate fuerit, & rubore, & apparuerit ſanguinis plenitudo, ſicut diximus in aſthmate ſimili cauſa facto, facies ſcilicet vt phlebotomes, adminiſtrando deinceps aquā hordei cū ſebeſten, cū ſyrupo violato, aut myrobalanis, de violis, & inungimus pectus cerato Galeni, imbibito in mucilagine pſyllij aut ex cera, aut oleo violato ſimiliter imbibitis. Et ſi eſt neceſſe materiā ſepultā in pectore educere, dabis myrobal. prædictū cū decoctione hyſſopi frigida: & dabis ſpecies loch ex mucilaginibus pſyllij, & cydoniorum cū gummis, & granis, & medullis ex his, q̄ diccmus. Cibabis autem

F G H

Pilulæ de ſtyra. *Aliæ pilulæ de ſtyra.* *Trochiſci ad tuſſim catarrha.* *Canon bene intelligendus.* *Aliæ pilulæ de ſtyra.* *Aliæ pilulæ de ſtyra.*

tem eos ſorbitionibus,& proprie cū farina faba A
rum,& penidijs, & oleo amygdalino dulci,aut
hordeo confracto. Et quandoq; miſcemus pro-
pter vigilias illud, quod mulgetur à ſemine pa-
paueris albi,& aqua hordei: damus etiam ſor-
bitiones,& ex tritico cōfracto cū zuccharo: nec
non,& iuſcula ex atriplice, & maluis: & quan-
doque miſcemus pullos,& pedes hœdorum, &
capita,& aues minutas teneras, cum eis, aut vi-
tellos ouorum diei ſui:& cucurbita eſt bonus ci
bus eis,& medullæ frigidæ, ſicut citrulus,& cu-
cumer, & ſimiliter bleta, & portulaca cū amyg
dalis. Bibant aūt aquam hordei,aut aquam fri-
gidam,& iuleb, cum maturationis ſigna appa-
ruerint,& ſputū iam incipit impinguari,dando
ea,q̄ facilitant ipſum ad excreandum, ſicut de- B
coctio hyſſopi frigida proprie,& electuaria, q̄
Pil. ſub lingua. lambuntur, & ſimilia. Confectio loch, quæ ſu-
mitur in hora hac. Reci. paſſularum enucleata-
rum,pinearum,fiſticorū, amygdalarū dulciū,
ſeminum citruli, melonis,& cucurbitę,dragagā
thi,gummi arabici,papaueris albi, ſucci liquiri
tiæ,portulacæ,zucchari tabarzet, & penidiarū,
ana fac formas ſimiles lupinis: & teneat ſub lin
gua vnā ex eis,pectus autem ex maturatiuis inū
Sebeſtinum. gatur. Si autem corpus mūdificatione indiget,
fiat iſtud cū trochiſcis de violis, drachmis qua-
tuor,pulpæ caſiæ fiſtulę,vnc.j.zucchari violati,
& tereniabin,ana aur.v. diſſolutis cū decoctio-
Loc ad tuſſim calid. & ſiccam. ne hyſſopi frigida. Ioānes Serapionis. Loch cō
ferens tuſſi factæ ex caliditate, & ſiccitate, & a- C
ſperitate multa: & eſt medicamē bonum. Reci.
amygdalarum dulcium excorticatarum, drac.
ij.ſeminum maluæ, althææ, ana drachmas de-
cem,ſeminum citrulorū mundatorū drachmas
decem,gummi arabici,dragaganthi,amyli,gra
norum cydoniorū excorticatorum,ſucci liquiri
tiæ,granorum dulcium pini, ana drach.viij.pe-
nidiarum ſahari,vnc.j.terātur omnia contrino-
ne bona:& miſceantur cū ſyrupo, cuius hæc eſt
permiſtio. Accipe paſſularū dulciū, radicū liq-
ritiæ,ſebeſten,iuiubarum, ana partes æquales.
Decoq; in aqua donec inſpiſſentur, deinde co-
la,& proijce in eam rob,quantum ſufficit,dein-
de coagulentur cum ea medicinæ: & da cū ſor- D
bitionibus ex aqua furfuris, & hordei cū farina
fabarum,cū penidijs, & oleo amygdalino dul-
ci,& bibat ſuper ipſum aquā hordei. Idē. aliud
Aliud loch ad idem. valens ſimiliter. Reci. pſyllij,granorū cydonio-
rum,ana drachmas v. ſemin.papa. albi, drach.
decem, ſebeſten.l. iuiubas.xxx.radicis liquiri-
tiæ,drachm.viij. cheſmes, drachm.xv.caſiæ fi-
ſtulæ mundatæ,vnc.j.decoque in aquæ lib.viij.
donec impinguentur, deinde cola, proijce ſu-
per ea rob li.ij.zucchari,ſalis iameni,ſyrupi vio
lati,penidiarum, ana vnc.vj. farinæ fabarum,
drachmas tres,dragagan.gummi arab.ana aur.
iiij.coquantur vſque dum tranſeat in eſſentiam
mellis,deinde Recipe ſeminum cucurbitæ,me-
lonis, cucume. citruli,ana aur. duos, papaueris

A albi,aur.iij.aniſi,fœniculi,ana aur.ij.confice,&
conſerua in vaſe vitreo, doſis eius eſt ab aur.ij.
vſq; ad iij. teneat parū ſub lingua: deinde bibat
aquā hordei, eſt enim medicamē benedictum.
Cōfectio formarum ſimilium lupinis,conferen *Pil. ſub lingua ad idē.*
tiū tuſſi,& aſperitati, & eſt ex inuētione noſtra.
Recipe dragaganthi,gummi arabici,ſemi.mal
uæ,ſeminū cucum. & citrulorum, amygdalarū
dulcium,farinę fabarum,ana drac.iij.ſemiſ.por
tulacæ,amyli,ana drac.ij. fac formas cum muci
lagine pſyllij. Et ſi vigilias patitur, adde ſemi-
nū lactucæ,papaueris, ana drach.iij. Filius Za- *Alia pilula ſub lingua ad idem.*
chariæ Araſi. Confectio pilularū cōferentium
tuſſi calidæ,& ſiccæ,& auferunt eam. Reci. ſucci
liquiritiæ, amyli, dragaganthi, gummi arabi.
B amygdalarum excorticatarum,ana drac.j.zuc-
chari tabarzet, drach. iij. confice cum mucila-
gine ſeminū cydoniorum: & fiant inde prædi-
ctæ formæ,& teneat in ore die ac nocte, Idē. Pi- *Pilu. bechica ad idem.*
lulæ bechicæ, quæ conferunt ſimiliter. Recipe *Trochiſci optimi ad tuſſim calidã, & pleureſim.*
ſucci liquiritiæ, zucchari tabarzet, ana aur.vj.
amyli,dragaganthi,amygdalarum dulciū, ana
drach.iiij.confice cū mucillagine pſyllij, vel cy
doniorum. Idem. Confectio trochiſcorum feſti
nantiū maturationem in tuſſi calida,& pleureſi
facilitantiū ſputum. Recip. ſucci liquiritiæ, vio-
larum, ana drach. quinque,amyli,dragagāthi,
ſeminum althææ,fœniculi, ana drac.j.& ſemiſ.
confice cum mucilagine pſyllij, & ſemine lini,
& ſemine cydoniorum,da cū aqua hordei,& ſy
C rupo violato. Idem. Confectio alia trochiſcorū *Alij trochi. ad tuſſim calid. & ſiccam vehemen.*
ad tuſſim ſiccam cū caliditate vehementi,& ſi-
ti. Rec. ſucci liquiritiæ, violarū,ana aur. iij. ſem.
citrulorum, cucurbitæ,tereniabin,ana aur.j. &
ſemiſ.fac trochiſcos cū mucilagine pſyllij, & ſe
minum cydoniorū. doſis aur.ij. cum aqua hor-
dei,& ſyrupo viola. Filius Zachariæ. Loch con *Loch ad tuſſim cal.*
ferens tuſſi calidæ,& maturās eam, & facilitans
in ea ſputum. Recip. iuiubas.xx. ſebeſten.xl. fi-
cus.vj.liquiritiæ mundæ, paſſularum enuclea-
tarum,ana drachmas decem,capillorum vene.
drachm.v. aquæ lib.v. bulliant vſque ad lib.j.
deinde Rec. penidiarū,& rob.an.drac.v. coquā
tur cū facilitate, vſque dū ſint ſicut mel currēs,
deinde accipe ſem. lactucæ, cucumeris, cucur-
D bitæ, portulacæ, fabarū excorticatarum, ana
drachm.iij.gummi arabici, dragaganthi,amy-
li,papaueris albi,amygdalarum dulcium, ana
aur.j. confice cum prædictis, doſis drachm.v.
Idem. Confectio ſimilis lupinis conferens tuſſi *Pilula ſub lingua ad idem.*
calidæ,& abſciſſioni vocis, & ſedat ſitim. Reci. *Pilula ſub lingua alia.*
ſemi.cucume.mundat.drach.vj.ſucci liquiritię,
drach.vj.ſem.portulacæ, aur.j.aggrega ea poſt
bonam contritionem cum albumine oui. fiant
inde prædictæ formæ, & teneat quotidie ſub
lingua. Sabor. Confectio pilularum conferen-
tium tuſſi. Rec. dragaganthi,gummi arabici, ſe
minū cucume.papaueris albi,portulacę,amyli,
croci,zucchari,vel penidij,ana cōfice cum rob:
& teneat quotidie ſub lingua, eſt enim exper-
tum:

ſum, ſi Deus voluerit. Saborrex. Medicamen mirabile conferens tuſſi calidæ antiquæ, & ęgritudinibus pectoris à caliditate, & ſiccitate, ex ptum. [Electuarium ad tuſſim calidam.] Rec. mucilaginis pſyllij extractæ ſm ſcientiam lib. iij. rob, penidiarum, zucchari, ſal* gēmæ, ana lib. j. & ſemiſ. coque lento igne vſq; ad mellis ſpiſſitudinem, auferendo continue ſpumam eius, deinde recipe ſeminum cucumeris, melonum, citrulorum, cucurbitarū mūdatarū, ana aur. x. amyli, amygdalarum dulciū, granorum pineæ maioris, ana drach. xv. gummi arabici, dragaganthi albi, ſeminis lini aſſi, ana drach. viij. ſemi. cydoniorum mundatorum, drach. j. croci drachm. j. aniſi drach. vij. opij, aur. j. ſeminis lactucæ, drach. x. tere, & pulueriza, & pone ſuper medicamine. Et ſi nō poteſt dormire, adde cum prædictis, ſeminis papaueris, drach. xx. hyoſcyami, drach. xv. reconde in vaſe vitreo, doſis eius eſt, drac. iij. vel iiij. teneat ſub lingua, & glutiat ſaliuam eius: eſt enim medicamē benedictū. [Syrupus de hyſſopo.] Syrupus de hyſſopo ex inuentione noſtra conferens cū auxilio Dei tuſſi calidæ difficili, & confert phthiſi, & dolori laterum. Recip. liquiritiæ, radicū fœniculi, vel ſeminū eius, ana drach. x. hyſſopi, capillorum veneris, ana drac. v. ficus pingues. vij. pruna. x. iuiubas. xx. paſſularum enucleatarum, drach. xxx. ſebeſten. c. decoque cum aquæ lib. v. vſq; ad lib. ij. da tepide, vnc. j. cum drach. vj. zucchari roſati, vel violati. Et ſi vis, accipe huius aquæ lib. ij. & pone ſuper eam penidiarū ſahari, zucchari, methuheg, ſyrupi violati, ana lib. ſemiſ. dragaganthi, vncias quatuor, & eſt valde bonū tuſſi ſiccæ, vel phthiſi, & ſiccitati pectoris, & aſperitati, da cum aqua cucurbitæ aſſæ, vel citruli. [Electuar. ad idem.] Aliud valens ſimiliter. Accipe prædictæ decoctionis lib. ij. & pone ſuper ea penidiarum lib. j. olei amygdalarū dulcium, vnc. iij. granorum alben excorticatorum lib. ſemiſ. fac decoqui: & accipe violarum ſiccarum tritarum, & cribellatarum, dragaganthi, ana vnc. j. gūmi arabici, vnc. ſemiſ. pone in vaſe vitreo, doſis eius eſt ſicut galla, bonum, & expertum. [Alius ſyrupus de hyſſopo.] Syrupus alius de hyſſopo ad tuſſim, & aſthma ex aſperitate pectoris. Recipe hyſſopi, capilli veneris, ana drach. xvj. violarum, papaueris albi, hordei mundi, ſeminis maluæ, ana drac. x. ſeminum cydoniorum, lactucarum, cucume. ana drach. v. paſſularum enucleatarum, dra. x. ficus x. iuiubas, ſebeſten, ana xl. cum zucchari lib. ij. fiat ſyrupus. [Alius ſyrupus de hyſſopo.] Syrupus alius de hyſſopo ad tuſſim, & aſthma ex aſperitate cum caliditate. Recip. liquiri. drach. xx. ſemi. maluæ, cucumeris, hordei mundi, draga. ſeminis citrulorum, ana drach. iij. maratri, apij, capillorum vene. hyſſopi, ana vncias decem, ſeminis cydoniorum maluæ, aniſi, ana drac. v. iuiubas, ſebeſten, ana xl. ficus pingues albas, decem, paſſularum enucleatarum, drac. decem, zucchari lib. ij. fiat ſyrupus. Dioſcorid. dixit, quod fructus algipur antiquus aſſus igni, deinde comeſtus in ſero cū

E melle confert tuſſi difficili, & laborioſæ. Et dixerunt quidam ex poſterioribus, quod ſi infigātur in eo tria grana thuris, ita quod ſepeliantur in ipſo, & deinde aſſetur, & comedatur in ſero cum melle, confert mirabiliter, ſeruetur tamen illo ſero ſine cœna, & eſt expertum.

De tuſſi humida. Cap. 5.

Alia autem tuſſis humida ponitur complexionalis: alia materialis. [Cura tuſſis calidæ materialis.] Materialis quidem eſt ſecūdum alterum duorum modorum, aut cum caliditate, aut cū frigiditate. Et huius quidem cum caliditate, cura eſt tres res. Prima eſt adæquatio cauſæ eius. Secunda eſt ſubtractio ipſius cum ſubtractione communi. Tertia eſt eductio ipſius eductione propria. Primā F igitur rem complent commenſurare regimini eius ſex res, quemadmodum in capitulo de aſthmate dictum eſt, & poſt illud adminiſtrare ex medicaminibus, quæ ipſius materiam digerunt, ſicut eſt decoctio capillorum veneris proprie, & ſyrupus ex eis, ſyrupus ex iuiubis, & decoctio ſebeſten in aqua hordei, & decoctio hyſſopi facta de papauere albo, & fabis excorticatis, & hordeo cum zuccharo roſato, aut violato, & ſimilia. Secundam vero rem complent euacuationes factæ cum iteratione, & factæ de quarto in quartum diem ex caſia fiſtula, & tereniabin, & myrobalanis, & violis cum decoctione hyſſopi facta. Et quandoque addimus ei, quod eſt ſicut trochiſci de violis, & ſimilia. G Et damus inter ſolutiuum, & ſolutiuum ex moderate vomere facientibus, ſicut eſt raphanus aſſus cū oxymelite, aut ſyrupo acetoſo de radicibus, aut radices aſſas, & oxymel, & ſimilia. Et ſi corpus eſt plenum, & facies pulchra cum abundantia ſanguinis, phlebotomamus ex baſilica: & quandoque cum phlebotomia remouente materiam. Tertiam rem complent adminiſtrationes medicaminum plenitudinē pectoris, & pulmonis per ſcreatum educentium, ſicut loch de pino, & proprie loch de fabis, & loch de hyſſopo, & ſyrupus de hyſſopo, & confectió de orobo, & ſimilia. [Cura frigidæ, & humidæ.] Humidæ vero, & frigidæ tuſſis cura eſt quinque res. Et prima qui- H dem eſt digeſtio, & maturatio cauſæ eius. Secūda eſt ſubtractio eius ſubtractione communi. Tertia eſt eductio eius eductione ꝓpria. Quarta exiccatio reſidui ſuꝑflui humidi eius. Quinta corrigit accidentia. Prima quidem res perficitur cum adminiſtratione medicaminū, ſicut in capitulo de aſthmate diximus. Secundam rem complēt euacuationes factæ cum eo, quod eſt ſicut pilulæ cochiæ, & hiera diacolocynthidos, & pilulæ de agarico, quas diximus in capitulo de aſthmate, & proprie cū iteratione, & iteratione, & cum interpollatione adminiſtrationis rei vomitiuæ: & ſi oportet, vt deueniatur ad adminiſtrationem ſolutiuorum etiam, ſicut in capitulo de aſthmate diximus. Tertiam rem complent adminiſtrationes medicinarū mate-

riam

riam educētium a pectore, quas in capitulo de aſthmate diximus, & deinceps oſtendemus: Quartā rem cōplent adminiſtrationes medicaminum materiā diſſoluentium, & reſoluētium, & cōſumentium: & huiuſmodi quidē medicamina cōſueuerunt medici exiccatiua vocare, q̄ adminiſtrāda ſunt poſtq̄ adminiſtrationes mūdificantium cōmunium, & propriorum cum iterationibus p̄ceſſerunt conuenientibus, vt exiccetur reſiduū rei. Adminiſtrare aūt ea in principio eſt præfocare, & ponere ęgrum ad mortem. Adminiſtratio aūt huiuſmodi eſt ſm duos modos, ſ. aut lābendo ſeu bibendo, aut vaporādo: & nos plenā faciemus narrationem ex his: Et huius quidē ſummæ eſt lābere ex myrrha, dr.j. cū melle: facilitat enim anhelitū, & cōſumit humiditatem. Huius ēt intētionis eſt ſtyrax, & opopanax, & proprie cū ouis, aut melle, aut ſerapino, factis ex eis pilulis cū aqua rutæ: aut glutē albotin cū melle, aut alchitrā cū melle, aut ſulphur cum ouis ſorbilibus, aut arſenicū ſimiliter cū ouis, aut cū grano pini, & ſimilia. Ex euaporationibus aūt ad tuſſim antiquā eſt arſenicū citrinum cū ariſtolochia rotūda partibus æqualibus, cōfice cum butyro vaccino: & fac formas ſimiles auellanis: & fiat ſuffumigiū per embotū in ieiuno, dicitur enim, quod ſtatim liberat.

Trochiſci de arſenic. Alij troc. de arſ. Alij troc. Alij troc. de arſen.

Vapor alius. Rec. arſenici citrini, ſtercoris leporis, & farinæ hordei, corticū fiſtici, ana, fac formas cū vitello oui, ſuffumigetur cū eis tribus vicibus. Alius. Recip. ariſtolochiæ rotundæ, ſtyracis, galbani, ana, arſenici ad pondus omniū: aggrega cū butyro vaccino, & vtere. Alius. Reci. ſtyracis, myrrhæ, thuris, ariſtolochiæ, ana, arſenici ad pondus omniū, aggrega cū butyro vaccino, fiat ſuffumigatio omni die bis, vel ter, & bibat ſuper ipſam aquā cum butyro ouino. Plura huius intentionis ſcripta ſunt in capitulo de aſthmate, canone vltimo. Quintam rem complent adminiſtrationes medicaminum cōfortātium pectus, & pulmonē, aut clargantiū, & ſi vigiliæ adſint, cū ſedatione tuſſis, ſomnum inducentium.

Sedantia tuſſim.

Sūma aūt ſedantium tuſſim cum confortatione pectoris, & pulmonis eſt hæc. Rob, aut ſyrupus factus ex ſucco granorum myrti cōpletorū eſt ad illud mirabilis, & hoc in tuſſi calida. Sed in frigida quidem cū myrrha, & croco modico, pulmonis aūt vulpis ſicci iuuamen eſt ſublime in calida, & frigida, in calida quidē aurei vnius ex eo cum ſyrupo myrtino, in frigida vero, cum melle, & aqua calida. Huius aūt intentionis eſt crocus cum ſyrupo myrtino, aut cū ſyrupo de hyſſopo, & ſimiliter ſandaracha cū melle, & nux cypreſſi cum vino, & melle: & grana pini ſunt ex rebus magnis in hac parte. Ex medicinis magnis aūt, q̄ ſedant tuſſim, & pectus cōfortant, ſunt theriaca, & mithridatum, & diamuſchus dulcis, & amarus, & athanaſia magna, & parua, & diamarthe eſt cōfectio mirabilis Rabi regis, quā ſcribemus: & ſimilia. Sūma

A autem medicinarū pectus clargantium ſcripta eſt in capitulo de aſthmate. Summa aūt medicinarum tuſſim ſedantium, & corrigentium ſuperfluitates vigiliarū dicetur, qn̄ de medicinis ſtupefacientibus ſermonem faciemus, ſi Deus voluerit. Afferantur ad hunc locū plura, q̄ ſcripta ſunt in capitulo de aſthmate humido, ſiue calido, ſiue frigido, & proprie medicina q̄ ſcripſit Filius Zachariæ. Filius Humain.

Decoctio de capill.

Modus decoctionis de capillis veneris cōferens tuſſi humidæ cū calore. Recip. capillorū ven. non vltime recentiū, vnciā vnam, hyſſopi ſiccæ, fabarū excorticatarum, ſeminis fœnicu. aniſi, ſeminū lactucarum, portulacæ, papaueris albi, amygdalarum dulciū, & amararū, hordei excorticati, ana

B drach. v. ſeminis melonis, cucurbitæ, granorum myrti, ana drac. iij. gummi arabici aſſi, drach. ij. paſſularū enucleatarum, drac. xv. dactylos pingues. v. ficus ſiccas. v. iuiubas. xxx. decoquantur in aquæ lib. iiij. vſq; ad lib. j. & ſemiſ. & da omni mane, dra. iij. cū zucchoro roſato, aut violato. Et ſi volueris, accipe ex hac decoctione, li. ij. & cū meibueg, & zucchari, vn. x. fiat ſyrupus, doſis eius eſt, vn. j. Filius Amaran. Syrupus de hyſſopo conferens tuſſi humidæ cū frigiditate. Rec. hyſſopi ſiccæ, drac. v. capillorū veneris, liquiritiæ, ana drach. vj. corticum radicum apij, fœniculi, & ſeminis aniſi, ana drach. v. foliorum praſſij, dra. iij. paſſularum enucleatarū, vnc. j. iuiubas. xx. ireos, fœnugræci, ana drac. ij. & ſemiſ.

C ſeminis maluæ, & biſmaluæ, ana drach. ij. ficus pingues, vj. numero, dactylos. v. foliorum calamenthi, aur. j. decoquant̄ in aquæ lib. v. vſq; ad lib. j. & ſemiſ. cū melle, & meibueg, ana lib. ſemiſ. fiat ſyrupus, doſis, vnc. j. Idem.

Loch ad tuſſim, & ad ægritudines pectoris, & pulmonis.

Loch cōferēs tuſſi, & ægritudinibus pectoris, & pulmonis, & eſt expertū. Rec. farinæ fabarum, liquiritię mūdatæ, thuris maſculi, gummi albotin, amygdalarum dulcium, & amararum, ana drac. x. ſeminis fœniculi, aniſi, croci, ſucci liquiritiæ, dragaganthi albi, ſeminis cydoniorum mundatorū, papaueris albi, ana drac. vij. calamēthi, praſſij, ana drac. x. opij, drach. iij. tere, & cerne, & adde eis penidiarū, drac. xxx. deinde cōfice cū melle colato, drach. cl. & contunde in mortario, & ſit

D doſis, drac. ij. in mane cū decoctione hyſſopi, & in ſero teneat ex eo ſub lingua. Democritus.

Confectio ad tuſſim humidam. Aliud loch ad idem.

Modus cōfectionis ad tuſſim humidā cum frigiditate. Accipe calamenthi fluuialis, drach. v. granorū pini, drac. vj. ſeminis vrticæ, ireos, ana aur. j. piperis nigri, ſeminis lini, ana aur. ij. cōfice cum melle cheſmes, & ſit doſis ab aur. j. vſq; ad ij. cū decoctione hyſſopi. Idē, loch bonum, & expertum cōferens ad idem. Rec. mellis boni, vnc. iiij. vitellorum ouorum recentiū, & butyri, ana drac. iij. Mel, & butyrum decoquantur vſque dum habeant modicum ſpiſſitudinis, deinde dimittantur modicū infrigidari, & miſce cum eis vitellos ouorum cōmiſtione bona, deinde miſce piperis nigri pulueriʒati, drac. xij. &

ſumatur ex eo lambẽdo mane, & ſero, eſt enim expertum. Paulus. Pilulæ, quæ tenẽtur in ore cõferunt ad tuſſim frigidam, & ſiccam, & ſunt expertæ. Reci. myrrhæ, croci, granorum pini, granorum coti excorticatorũ, fœniculi, aniſi, amygdalarum dulcium, & amararum, papaueris albi, ſucci liquiritiæ, ana cõfice cum penidiarum partibus iij & ſucco fœniculi humidi. Hamech Filius Zachariæ. Cõfectio conferens tuſſi antiquæ, & frigidæ, & ventoſæ. Recipit penidiarũ, drac. decem, praſſij, capilli veneris, hyſſopi, fœnic. aniſi, ana aur. iiij. croci, calamenthi, zucchari, ana aur. ij. ſucci liquiritiæ, pinearum purgatarũ, & amygdalarum dulcium, ana vnc. j. cõfice cum melle deſpumato quantũ ſufficit, da dr. iij. Hamech Arati. Syrupus de praſſio cõfert tuſſi de phlegmate groſſo, & ventoſitate. Reci. praſſij, drac. xl. liquiritiæ, hyſſopi, calamẽthi, capilli veneris, ana drac. xx. radicũ fœniculi, apij, ana drac. x. amygdalarum mundatarum, pinearum purgatarũ, fœnugræ. ſeminis fœniculi, ana dr. v. maſtiches, darſeni, zinziberis, ana vnc. ij. paſſularũ enucleatarum, drac. c. iuiubæ, ſebeſten, ana drah. c. aquæ calidæ lib. xxiij. dimitte die ac nocte: deinde coq; vſq; dum redeat ad lib. x. deinde adde mellis, & rob, & penidiarũ, ana lib. ij. deinde ſuſpende in medicamine, croci, drach. j. doſis earum ab vnc. j. vſq; ad ij. Idem. Loch cõferens, vt ipſum: Accipe liquiritiæ, amygdalarũ dulcium, & amararũ, ſeminis lini aſſi, ana dr. iiij. ſeminis fœniculi, farinæ fabarum, & pinearũ mundatarũ, ana vnc. ij. myrrhæ, croci, olibani, darſeni, ana dra. j. & ſemiſ. penidiarũ, vnc. ij. cõfice cũ rob. & fiant formæ ſimiles lupinis, & teneat ſub lingua. Sabor. cõfectio. Loch de allijs, quod confert tuſſi phlegmaticæ, & maturat materiam eius, bonũ, & expertum. Accipe alliorum mundatorum lib. ſemiſ. & elixa ea in aqua decoctionis cicerũ, & hyſſopi ſiccę, vſq; dũ ſunt bene diſcocta, deinde colentur, & terantur allia ſicut medulla: & proijce ſuper ea mellis, & butyri, ana vnc. vj. & decoquãtur lento igne vſq; ad terminum loch, & vtere, bonum eſt. Idem. Rec. ſucci caulium lib. v. lento igne coq; auferẽdo ſpumam eius, vſq; dum redeat ad lib. ij. deinde coquatur cũ rob, & mellis lib. j. vſq; dum ingroſſẽtur, & bonum eſt. Idem. Loch ſquillæ expertũ, & efficax in tuſſi humida, educit enim ex pectore materiã eius. Recipit ſucci ſquillæ, & mellis, ana coquãtur vſq; dum ingroſſentur. Idem. Cõfectio medicaminis ad tuſſim humidam cũ frigiditate. Recip. ſpicæ, croci, ana drac. j. hyſſopi ſiccæ, praſſij, ana vnc. ij. myrrhæ, ireos, ana dra. ij. farinæ orobi, & fabarũ, ana vnc. vij. piperis, drac. j. & ſemiſ. cheſmes, & carnium dactylorũ, ficuũ pinguium, & pinearum mũdatarum: ana drac. vj. cõfice cum loch de caulibus, verum, & expertum. Cõfectio medicaminis ex inuentione noſtra. Syrupus valens aſthmati, & tuſſi; & maturat eas, & cõfert vlceribus renũ, & veſicę,

Confectio ad tuſſim.
Pil. ſublin-gua.
Syrupus de praſſio.
Loch conferens ad idẽ.
Loch de allijs.
Loch de caulibus.
medicamen ad tuſſim humidam.
Syrupus valens aſthmati, & tuſſi.

E & eſt medicamen bonũ. Accipe ficus albas, & pingues. l. numero, iuiubas. c. decoque in aquæ lib. v. vſq; ad iij. & cũ rob lib. ſemiſ. zucchari, lib. j. fiat ſyrupus. Syrupus alius. Reci. ficuũ ſiccarũ pinguium, vnc. iij. hyſſopi ſiccæ, capillorũ veneris ana vnc. j. rutę, praſſij, liquiritiæ, ana dr. iiij. radicum marathri, apij, ana vnc. v. aniſi, ſeminis maluæ, ana drachmas duas, carnium iuiubarũ vnc. ij. Fiat ſyrupus cũ melle, & rob li. j. Alexander. Electarium mundificans pectus, & pulmonem, & cõferens tuſſi. Accipe granorum pinearum, amygdalarum dulcium, ana drac. x. dactylorumq; pinguium, drac. xv. pinguedinis ficuũ, & cheſmes, ana drac. j. dragagãthi albi, ſeminis fœn. ana drac. vj. ireos, drac. xv. cõfice cũ

F melle crudo, doſis a drac. ij. vſq; ad aur. j. Alexãder. Ad tuſſim, quæ inquietat in nocte, & non ſinit dormire, & ad tuſſim catarrhalem. Fiãt pilulę ex ſtyrace, myrrha, & opio, ana croci partis. i. quarta cõfice cũ melle aut rob in forma cicerũ, & da in ſero. ij. aut iij. aut ex myrrha, opio, & galbano, & pauco croco, aut ex ſtyrace, vnc. j. galbani, ſulphuris viui, opij, piperis, terebinthinę, ana vnc. i. aut ſtyracis, zinziberis, opij, croci, galbani, granorum pini ana partibus æqualibus, cõfice, & vtere. Iſta enim ſedãt tuſſim antiquam, & nociuam. Gal. Medicamen, quod ponit Rabi rex, dicitur, quod eſt tantæ virtutis, qđ nullum aliud ei æquiparetur ad ſedationẽ tuſſis. Eſt enim mirabile. Reci. radicum opopana.

G vnc. j. & ſemiſ. loco radicũ opopanacis ponãtur opopanacis aur. v. caſtorei, ſemi. lini aſſi, ana aur. iiij. ſeminis lactucæ, aureos v. foliorũ rutæ ſiccorũ, myrrhæ, ana aur. iij. & ſemiſ. opij, croci, ana aur. ij. & ſemiſſem, confice cũ melle colato, & da in ſero febricitãtibus cum aqua calida, & nõ febricitãtibus cũ vino, & ſit doſis eius, ſicut magnitudo fabæ, eſt enim expertũ, & bonum. Galenus ex libro decẽ tractatuũ. Confectio pilularũ, quarũ iuuamentum eſt vltimatum, ad tuſſim antiquã humidã, aut catarrhalem. Accipe caſtorei, myrrhę, maſtiches, liquiri. opij, galbani, aniſi, fœnic. enulæ, (& in alio raſen) gẽtianæ, hyſſopi ſiccæ, ireos, dragaganthi, gũmi arabici, ana, croci partis vnius, tertiam. cõfice cum

H rob, da poſt menſes tres. Galenus ex eodem libro. Cõfectio loch, quod expertus ſum ad tuſſim, & ad aſthma ex materia groſſa, difficilis eradicationis. Rec. liquiritiæ, ireos, ſtyracis liquidæ, phiſticorũ mũdatorũ, amygdalarũ dulcium, & amararum, granorum pini, ana aur. iij. olibani, glutinis albotin, gummi dragag. agaric. cinnamomi, ſeminis fœniculi, ana drach. duas, & ſemiſ aloes, myrrhæ, ana aur. ij. cheſmes, drach. i. tere, & ſicca, & pulueriza. medullas vero contere contritione vltima: aloen vero, & myrrham infunde in rob circiter drac. ij. aut iiij. mellis colati, & ceræ quantum ſufficit, deinde diſſolue in eo ſtyracem, confice contundendo in mortario cũ cæteris, & ſit doſis eius a dra. j. vſq; ad aur. j.

In-

Electuarium mundificans pectus, & pulmonem.
Pilulæ de ſtyrace vſu?
Electuarium ſedans tuſſim.
Pil. ad tuſſim antiquã.
Loch ad tuſſim, & aſthma.

Trochiſci Stellæ.

Inquit Gal. faciebam hanc medicinam præcedere ſyrupũ alcheſmes, & hyſſopi, & decoctionem eorum, & alia ex maturantibus: quorũ forma eſt apud te: & hoc, tempore conuenienti, vt digeratur, & maturetur materia. Gal. Trochiſci cognominati aſſemus, & ſunt trochiſci Stellæ, conferunt huic tuſſi iuuamẽtum ſublime: & ꝓprie dati cum rob, & ſit doſis tertia, drac. j. vſq; ad drach. ſemiſ. & ſunt ex hominibus, qui dant cum aqua hordei. Humain. Confectio alba, cui eſt iuuamentum, & operatio vehemens ad tuſſim difficilem, & antiquam ex materia groſſa, viſcoſa: & aperit oppilationes pectoris, & pulmonis, & mundificat ea, & clarificat vocem, & educit ſaniem, & materias corruptas ex pectore, & cõfert phthiſi. Rec. ſeminis lini aſſi, paſſularum enucleatarum, ana vnc. quatuor, amygdalarum dulcium, & amararum, granorũ pini, ana vnc. ij. auellanarum aſſarum, ireos, glutinis albotin, ana aur. ij. thuris maſculi, croci, myrrhæ, an. aur. j. fac ex eis trochiſcos cũ lacte aſinæ, & dimitte ſiccari, deinde tere, & confice cũ melle: & eſt doſis eius, dra. j. mane, & ſero, teneat ſub lingua. Archigenes. Confectio, quæ cognominatur mirabilis, conferens cum virtute Dei ad ſputũ ſanguinis, & ad tuſſim chronicã, & antiquam, ex materia putrida ſanioſa ex vlcere, & phthiſi, mũdificat enim, & abſtergit cũ virtute Dei a materia groſſa, & putrida: & ſunt vſi hac medicina prudẽtes, & cũ ſit ex fortibus, non ambigitur ſuper ea: & cõfert præfocationi matricis, & paralyſi, & veſicæ: & confert fluxui ventris, & periodis febrium, & reſiſtit venenis, cuius permiſtio hæc eſt. Recip. caſtorei, piperis lõgi, & nigri, ſtyracis, ſpicæ, coſti, galbani, opij, ana drachmas quatuor, croci, drachmas duas, confice cum melle deſpumato, quantum ſufficit, doſis eius eſt ſicut faba, cum aqua mellis.

Confectio alba.

Confectio mirabilis.

De fluxu ſanguinis ab ore. Cap. 6.

Fluxus ſanguinis ab ore quadruplex.

SAnguinis exitus ab ore eſt ſecũdum vnum quatuor modorum: aut enim expuitur tantum, & eſt ex parte oris: aut egreditur, cum raſcatione, & eſt aut a colatorio, aut ab vuula, aut a palato, & partibus eorũ: & quandoq; egredĩt cum vomitu; & eſt aut à meri, aut a ſtomacho, aut ab hepate, aut a finibus eorũ, & quandoq; cum tuſſi; & eſt aut ex pectore, aut a pulmone, aut a canna, aut lacerto vocali, aut epiglotti. Et quidem qualiſcunq; horũ fuerit, eſt ſm vnum quatuor modorum. Aut enim eſt ſm ſemitã redũdationis ex aliquo, ſicut a venis, aut arterijs, & proprie quãdo accidit ebullitio in ſanguine, aut agitatio in apoſtemate ſanguineo, cuius materia eſt facilis reſolutionis. Secundus eſt ſecundum ſemitam redundationis, ſicut accidit pluribus a retentione menſtruorum, & cõſtrictione hæmorrhoidum non ſm ſapientiam, & ſicut accidit pluribus propter exuberantiã ſanguinis in toto. Tertius vero ex ruptura venæ, & apertione eius cum vulnere, aut ſine vulnere. Quartus ex vlcere, & corroſione ſuper venam. Sanguinis autem, qui expuitur, dicta cura eſt in capit. de vulneribus, & vlceribus oris, & partiũ eius. Cum vero egreditur cum raſcatione, cura dicta eſt in cap. de fluxu ſanguinis narium, & in capit. de vlceribus vuæ, & palati, & in capit. de alcola, & conferunt eis gargarizationes ex rebus ſtypticis: & ſi non tollitur, phlebotometur ex cephalica, phlebotomia ſubtili, vice poſt vicem, & fiant alia, quæ ſunt dicta ibi. Egreſſionis autem ſanguinis cum vomitu cura eſt tres res. Prima eſt rectificatio membri, a quo eſt paſſio. Secunda eſt, vt fiat diuerſio, & hoc fit cum ſubtractione ſanguinis ex vena ſeruiente illi membro, & cum applicatione ventoſarum ſuper ipſo, & ſimilibus. Et ſi eſt ex corpore toto, propter exuberantiam ſanguinis in ipſo, fiant phlebotomiæ, cum iteratione ex baſilica, nunc dextera, nunc ſiniſtra, & quandoque ex ſaphenis: & hoc quidem differenter, nam ſi ſolum in quantitate exuberat phlebotomia larga neceſſaria eſt, vel mediocris largitatis, ſi autem acuitas, & inflammatio ſit in ſanguine cum ſubtilitate, & ebullitione, ſubtili phlebotomia vtendum eſt. Tertia eſt adminiſtratio rerum conglutinantium, & cõſolidantium, ſicut competit ex his, quæ dicemus. Nunc vero eorum, quæ compingunt, & ingroſſant ſanguinem, ex his, quæ dicemus. Sanguinis autem egreſſio cum tuſſi eſt ex pectore, aut pulmone: & eius cura eſt praua. Dixit enim Hippocrates. Screatum ſanguinis ex pectore, & pulmone concomitatur ſputum putredinis, & poſt illud phthiſis, & poſt illã deſperatio, & mors. Verũ, quod eſt ex pectore eſt minus ſuſpectum eo, quod eſt ex pulmone. Raro, quidem ſolutio continuitatis in pulmone ſanatur: & illud eſt propter quinque res. Et prima quidem res eſt, quoniam motio reſiſtit cõſolidationi: immo addit ad ipſam, et dilatat eam, et noſti, quod pulmo in ſimilitudinẽ follium fornacis dilatatur, et conſtringĩt continue ob cauſam vitæ. Secunda vero eſt, q̃a ſanies in ſpongioſo membro diu retinetur: & diu retenta magis acuitur: & magis acuta profundat vlcera. Tertia eſt quoniam ſolutio continuitatis cadens in pulmone dilatat ipſum, & retardat officium eius, quod diximus: quare fumi calidi difficulter egrediuntur: imo cumulantur in ſolutionis loco, & inflammãtur, & addunt ad ſolutionem, & diſperſi per corpus ſunt cauſa deſiccationis membrorum, et febris hecticæ. Quarta eſt, quoniam pulmonis caro multæ paſſibilitatis eſt, & teneritatis, cito ſubiecta putrefactioni: & illud ideo, quoniam nutrimentũ eius eſt ex ſanguine ſubtili, & acuto, & eſt ipſum receptaculum phlegmatis, quare cito fit in eo repugnatio contrarietatis in alterum: & ex hoc cito accidit putrefactio, & corruptio. Quĩta eſt ſubſiſtẽtia eius, catarrhis paulatim vulnerã-

Cura fluxus ſanguinis cum vomitu.

Quinque de cauſis ſolutio continui in pulmone raro ſanatur.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

tibus, & vlcerantibus. Ex his autẽ patet, qđ ex pulmone ſanguinis excreatio, aut in eo cõtinuitatis ſolutio, eſt ſuſpecta. Et quidem Hippo. dixit ſanguinis ſcreatus ex profundo qualiſcunq; aſcendens ſuſpectus eſt: a ſuperioribus aũt fluẽs non eſt ſuſpectus. *Cura ſanguinis fluentis ex pectore, aut pulmone.* Egreſſionis autem ſanguinis ex pectore, aut pulmone cura eſt ſm duas intentiones, vniuerſalem, ſcilicet, & particularẽ. Vniuerſalis autẽ intentio eſt quatuor res, prima eſt ſanguinis adæquatio, ſecunda eſt diuerſio, tertia eſt mundificatio, quarta eſt accidentiũ correctio. Primã igitur rem complẽt correctiones cadentes in exuberantia, in qualitate, & quantitate ſanguinis, aut in vtriſque. *Potus.* Et quantitate quidem cum diminutione cibi, & potus, & dimiſſione vini, & ſi excuſari non potes, ſit multæ permiſtionis cũ aqua, & ſit vinum ſtypticũ. Et dimittat dulcia, & pulmenta ex lacte, & frumẽto, & tritico, & vitet omnia generaliter, q̃ dilatãt, & multiplicant ſanguinẽ ex his, quæ comedun tur, & bibuntur. *Motus.* Et abhorreat quietis ſuperfluitatẽ multiplicantem materias ſomni, & proprie ſub radijs ſolis, & lunæ: & abhoreat laborem in horis vehementis caloris, & laborẽ agitatiuũ, & clamorẽ, & iram, & portationes ponderum, & coitus ſuperfluitatem: & frequẽtationes balnei dulcis, & ſimilia. *Cibus.* Et ſit contentus ſorbitionibus factis ex ſauich hordei, & rizo, & milio: & cõceditur caſeus recẽs, & lac, ex quo extractum ſit butyrum, & fructus ſtyptici, & ex oleribus, portulaca, & lactuca, & endiuia, & atriplices, & cucurbitæ, & citruli, & ex carnibus, perdicum, turdorũ, & minutarũ auium minus pinguium, leporis, & ſimiliũ, decoctæ cũ fructibus ſtypticis, & ſuccis eorum, & ex granis comedant lentes excorticatas, & mel, & ſauich hordei, & rizũ, & milium, & geguers, & farinã fabarũ, ex piſcibus, piſces degentes in locis petroſis, & cancros aquarũ dulciũ coctos in lacte ſine butyro, & aqua hordei, & q̃ hoc curſu procedũt. *Potus.* Bibant aũt aquam roſatã, aut decoctionis roſarũ, & aq̃ de minera ferri, aut aquã, in qua extinguitur ferrũ cum rob myrtino, aut aquam hordei decoctionis cãcrorum aquæ dulcis, & ſimilia. Si aũt peccatũ ſit ex parte acuitatis ſanguinis, & ebullitionis, ſedamus id cum rebus extinguentibus inflammationem, & ingroſſantibus ſanguinẽ, ſicut ſunt proprie cibi, & potus frigidi, & proprie ſtyptici, & extinctiui inflammationum, ſicut cibi congelati ex lentibus cũ ſuccis aliquibus ſtypticis, aut ex cucurbita, aut citrulis: & *De portulaca.* portulaca eſt ex rebus mirabilibus ad illud, ſedat enim inflãmationem, & ſtringit ſanguinẽ, & conceduntur eis cibi paucæ acetoſitatis: ſicut zeroſchiæ, & ſumachiæ, & cucurbita cum granatis acribus, & dulcibus, aut muzis, tritis cum granis ſuis: & carnes pullorum, & paruarum auium cũ ſuccis ſtypticis, et congelatum ex eis. Et confert eis iuuamentum magnum adminiſtratio pſyllij aſſi conquaſſati in aqua roſata cũ

E coriandro aſſo: ſimiliter autem ſemẽ portulacæ cum aqua roſarum: & hoc in matutinis, hæc.n. ingroſſant, & impinguant ſanguinem; huius ẽt intentionis eſt lac acetoſum extracto butyro ex eo: & ſi extinguatur in eo ferrum, magnificatur eius operatio: & caſeus recens eſt bonus eis: & laudantur eis iuiubæ, & aqua decoctionis earũ, & fructus ſtyptici, & ſucci eorum, & ſimilia. Et ex rebus etiam ſanguinis inflammationẽ, & acuitatẽ ſedantibus ſunt emplaſtrationes, & epithemata circa hepar, & cor ex rebus, & ſuccis frigidis, & ſtypticis: & appoſitiones aquæ veri frigoris cũ aliquibus eorũ circa ipſa: & ſedere in aqua frigida, & ſimilia, q̃ diximus in capitulo de fluxu ſanguinis ex narib. Si autem peccatũ F in quantitate ſanguinis ſimul, & qualitate fuerit, tunc noſtra occupatio erit circa vtrumq; Secundam rem complent adminiſtrationes phlebotomiæ cum iterationibus, ſi oportet, ex vena baſilica, nunc dextri, nunc ſiniſtri brachij; mediocris apertionis, ſi ſolũ in quantitate ſanguis exuberat: aut ſubtilis apertionis ſi ſubtilitas, & acuitas dominantur in ſanguine. Et quandoq; conuertimus ſanguinẽ ad longinquam diuerſitatem, ſicut ad partes inferiores: & hoc cũ phlebotomia ſaphenæ, & ventoſatione crurium, & ſcarificatione in ipſis. Et quãdoq; exigit diſpoſitio, hæmorrhoidũ aut menſtruorũ prouocationẽ, & facimus id. Et cõferunt ventoſationes in hypochondrijs ſine ſcarificatione. Et dixit Ru- G fus, quandoq; accidit mulieri, vt ſpueret ſanguinẽ, poſtq̃ lac deliquit in mãmillis eius, & reſtrictus eſt prouocato lacte: at accidit ei illud tertio, & curata eſt poſt exuberantiã lactis. Tertiã aũt rem cõplent adminiſtrationes medicaminum ſanguinẽ mundificãtium, & ſi quidem fuerit acuitas, & inflãmatio, & ebullitio in eo propter miſtionẽ choleræ acutæ in ipſo, oportet, quod euacuetur cholera prius, deinde phlebotometur, hoc enim eſt ſm canonem artis, demũ ſequatur infrigidatio, & ſi oportet, vltima infrigidatione. Cholera autem euacuabitur cum aqua fructuum, facta ex eo, quod mulgetur ex ſeminibus portulacæ prius aſſis, in reubarbaro eſt virtus mirabilis in hac parte. Euacuat enim chole H ram, & ſtringit de proprietate ſanguinem, & proprie cum ſucco linguæ arietis, aut cum aqua, q̃ mulgetur ex ſeminibus portulacæ. Si autem phlegma abundat cum ſanguine faciens exuberare ipſum, euacuetur phlegma cum eis, quæ ſcis, deinde phlebotomia. Et ex eis etiam, quæ mundificant ſanguinẽ ſimul, & diuertunt motum eius, & inclinant inferius, ſunt adminiſtrationes clyſterium debilium, & ſi oportet, habẽtium acuitatem, ex his, q̃ ſcis: niſi timueris agitationes fieri in ipſo, & proprie apud ebullitionem eius, tũc autem oportet blandiri cum clyſteribus debilibus: hæc eſt enim operatio ſecũdum ſapientiam. Quartam rem complent nũc abſtinentia, & ceſſatio a rebus mouentibus,

& agitan-

& agitantibus ſanguinem, nunc autem præuen-
tio, & præſeruatio a fluxu eius: & proprie in ex-
poſito ad illud, nũc vero remotio nocumenti fa
cientis cadere in illud, res aũt mouentes, & agi
tantes ſanguinẽ, ſunt cibi acuti, & medicinę acu
tæ, & labor vehemẽs, & ebrietas multa, & rixæ,
& vociferationes, & caſus, & percuſſio, & his ſi-
milia. Expoſiti aũt ad ſputũ ſanguinis ſunt ha-
bentes pectus ſtrictũ, & nudum, & humeros ſi-
cut curuaturas alarũ, & collũ ſubtile, & lõgũ, et
depreſſum inter alas, & humeros: & frequentat
eis tuſſicula cum pũctura interdum, nunc apud
dextram nunc apud ſiniſtram ſpatulam, nunc
apud aliquam mammillarum. Hos autem præ-
uenimus, ne cadant in illud, cum phlebotomia
ex baſilica, & inclinatione ſanguinis ad inferio
ra cum phlebotomia ſaphenæ, & poſitione ven
toſarum, & prouocatione hæmorrhoidum, aut
menſtruorum, & fricatione facta in extremita-
tib. & correctione in ſex generibus rerum ſicut
ſcis. Et hęc omnia maxime obſeruanda ſunt ꝓ-
prie in principio veris, & in toto vere, eſt enim
tempus exuberare faciens ſanguinẽ. Nocumen
ta autẽ facientia cadere in ſputũ ſanguinis ſunt
ſicut catarrhus acutus, tuſſis vehemens, apoſte-
ma pleureticum, aut peripneumonicum, aut he
paticum: & ex his eſt retentio menſtruorum, &
conſtrictio hæmorrhoidũ conſuetarum fluere.
Et quidem iã catarrhi curam ſcripſimus, & tuſ-
ſis. Et in pleureſi quidẽ, & peripneumonia ſan-
guineis, apparens ſputũ eſt ſignũ laudabile, re-
ſudat enim ex apoſtemate aliqd poſt aliquid,
ex eo, quod materia eſt reſolubilis, non prohibi
ta propter adhærentiã, aut compactionem. In
apoſtemate autem hepatico eſt eius apparitio
aliquãdo cauſa ad malũ, & proprie cũ apoſte-
ma eſt magnũ exuberãs: & quandoq; eſt ſignũ
boni: & proprie apud reſolutionem ipſius. Hæ-
morrhoidum aũt, aut menſtruorum conſtrictio
non ſm ſapientiam, ſi faciat cadere in illud, aut
ſi ſit ſuſpectio de illo; tunc eorũ prouocatio ex-
cuſata a ſuſpitione, ſicut Galenus, ſuper verbis
Hipp. dixit, inquit enim, chronicus hæmorrhoi
dum fluxus conſtrictus, & ſubito, cadere facit
in hydropiſim, aut maniã, aut ſanguinis ſcrea-
tum, & phthiſim. Particularis aũt intentio ha-
bet quatuor modos. Primus cogit vertere inten
tionem noſtram ad curationẽ ſcreatus ſangui-
nis, qui contingit propter reſudationẽ ipſius. Et
ſi quidem fuerit ab apoſtemate ſanguineo, cu-
ius materia ponitur in reſolutione alicuius ca-
ſus poſt aliquid, curari non indiget: eſt enim ſi-
gnificatio ſalutis. Si autem fuerit ſm ſemitã re-
ſudationis ex venis pulmonis, aut arterijs, vel
etiam pectoris, propter agitationẽ, & ebullitio-
nem cadentem in ſanguine; dabimus medica-
mina ſanguinis feruorẽ reprimentia, & ipſum
cõpingentia. Et huius operationem facientium
ſumma hæc eſt: portulaca proprie cõmaſticata
frequenter, & parum poſt parũ deglutitus eius

Corpora ad ſputum ſanguinis expoſita.

Cauſæ corporales huius paſſionis.

Sang. feruorem reprimentia.

ſuccus potenter ſtringit ſanguinẽ, & ſedat ebul
litionem eius, & cõpingit ipſum. Et ſimiliter ſe
men eius aſſum, & tota planta ipſius etiam ſm
omnem modum adminiſtrationis eius, & ſimi-
liter album papauer aſſum. Iuiubæ autem ſunt
huius intentionis ſm omnem modum admini-
ſtrationis earum. In mucilagine autem pſyllij
cum lapide hæmatite diligenter loto, & contri-
to contritione vltima, ineſt virtus mirabilis: &
ſimiliter in coriandro, & ſimiliter in lapide hæ-
matite cum ſucco arnogloſſæ. Pſyllium autem
aſſum, & conquaſſatum cum aqua expreſſionis
portulacæ, aut ſeminis eius vſq; dum fiat muci-
laginoſum, eſt ad id mirabile. Et ſimiliter ſemẽ
hyoſcyami cum ſucco arnogloſſæ: huius etiam
eſt intentionis lac coctum cũ lapidibus fluuiali
bus, aut cum ferro ignito, prius extracto butyro
ex eo, & ſimiliter lac aceroſum extracto ex eo
butyro, & caſeus recens ſimiliter. Lutum autẽ
aſſemen, & lutũ armenũ, & ſigillatum ſunt ex
medicinis veris ad illud, & proprie cum ſucco
plantaginis: iſta enim ſunt cum virtute infrigi-
dationis, & cõglutinationis: & ex eis cõpoſita
ſunt vltima ad id: & quæcunq; ſunt huius inten
tionis. Et laudatur eis aqua ferri, & aqua pluuia
lis cũ gummi arabico aſſo, aut dragagantho. Et
laudantur eis etiam aqua hordei, & proprie aſ-
ſi, cum cancris fluuialibus, aut ſpodio, & ſimili-
bus. Et quandoq; exigit neceſſitas apud vehe-
mentẽ agitationẽ, & vigilias, vt cum eis aliqua
ex narcoticis tribuamus, & tũc facimus id cum
cautela. Secundus modus docet vertere inten-
tionem noſtrã ad curationẽ eius ſcreatus ſan-
guinis, qui fit ſm ſemitam redundationis: & hu
ius curã iam diximus quando modos diuerten-
di fluxum ſanguinis docuimus. Tertius modus
qui eſt ad curandum apertionẽ, aut rupturã ve-
næ cũ vulnere, aut ſine vulnere, indiget admi-
niſtratione medicaminũ ſtypticorum, & cõſoli
datiuorum. Et hoc quidẽ facientiũ ſumma hæc
eſt: ſanguis draconis proprie, & charabe, & bo-
lus, & lutũ ſigillatũ, & balauſtiæ, & roſæ, & cor-
nu ceruinũ aduſtum, & coralli aduſti: & cachie,
& hypocyſtis, & cortices, & flores granatorum
& hæmatites, & gummi aſſum, & mumia, &
rheubarbarũ proprie aſſum, & cortices thuris,
& cortices maſtiches, & coagulum leporis, &
coriandrum, & ſemen linguæ arietis, & capita,
& virgulta roſarum, & fructus, & folia myrti,
& ſpodium, & cortices cancrorum vſtorum, &
ſimilia. Fundamẽtum autem, & medicamina,
cum quibus hęc miſcenda, & propinanda ſunt,
vel aliqua eorum, hæc ſunt, ſuccus proprie plan
taginis, & ſuccus albuth, ſandali, & ſuccus por-
tulacæ, & ſuccus albeda rogi, & aqua alſauic,
& aqua pluuialis infuſionis gummi aſſi, & a-
qua roſata, & ſuccus cydoniorum, & miua, &
ſuccus granorũ myrti, & ſyrupus ex eis, & muci
lago pſyllij, & ſemen cydoniorum, & aqua ſu-
mach, & ſimilia. Medicinas autẽ cõpoſitas ſcri-

Venam ruptam conſolidantia.

Zuccharum roſatum eſt eis medi. bene dictum.

bemus poſt, ſi Deus voluerit, de quarum ſum-
ma eſt zuccharum roſatum proprie: eſt enim
medicamen eis benedictũ, & miua, & ſyrupus
de roſis ſiccis, & ſyrupus de iuiubis, & ſyrupus
de myrtis, & ſyrupus de pomis ſtypticis: & tro-
chiſci de charabe, & trochiſci de terra ſigillata:
quorũ memoriam fecimus in antidot. Medica-
minũ autem, quæ adminiſtrantur in emplaſtrã
do, aut liniendo extra, ſumma hæc eſt. Oleũ ro-
ſatum cum maſtiche, aut oleum myrtinum, &
ex eis eſt oleum de cydonijs, & oleũ nardinum,
& ſuccus coriandri humidi cũ ſauich, aut farina
hordei, aut cũ ſandalis, aut ſpodio, & roſis cum
modico camphoræ, hęc enim emplaſtra confe-

Decem mirá.

runt. Vel accipe acaciæ, hypocyſtidos, farinę ſa
uich, & farinæ orobi, ana confice cũ albo oui, &
ſuperpone. Vel accipe puluerẽ thuris ſubtiliſſi-
mũ, & adminiſtra cũ albumine oui. Et quidem
de rebus melioribus in hac parte eſt ſubtiliter
inquirere ad inueſtigandum locũ vehementię
doloris, illic enim emplaſtrationes, & linimẽta
vtiliſſime ponentũ. Quartus aũt modus docet ab
ſcindere cauſas vlcerationum, & corroſionũ ca
dentium in partes pectoris, & pulmonis, & pro-
prie pulmonis ſm plurimum: hoc enim eſt id,
quod eſt ſuſpectum, & timoroſum maxime: &
huius quidẽ curationem ſcribemus in capitulo
de phthiſi, ſi Deus voluerit, & permiſerit curari
huiuſmodi. Galenus, ſi accidit ſputum ſangui-
nis a catarrho, tunc erit cõſideratio noſtra, vtrũ
ſit acutus, aut non acutus. Et ſi fuerit quidẽ acu-
tus, & cholericus, aut ſalſuginoſus, ſedabimus
impetum acuitatis eius prius cũ regimine bo-
no diſtincto in capitulo de catarrho, poſtquã
autem vehemẽtia acuitatis ſedata fuerit, ſoluatẽ
natura cũ eo, quod eſt, ſicut infuſio myrobala-
norum, & ſimilia, & ſi fuerit ſalſuginoſus, cum
eo, quod eſt, ſicut pilulæ cochiæ. Deinde præci-
pimus eum phlebotomari de vena cephalica
phlebotomia ſubtili, & ſi oportet, cũ iteratione:
& fricamus extremitates eius vice poſt vicẽ: &
trahimus materias eius a capite cũ clyſteribus
acutis, & ſi oportet, fortis acuitatis: & cũ poſitio
ne ventoſarũ in cruribus: & ſuper hæmorrhoi-
das poſt apertionẽ earum cũ phlebotomia. Et
cõfert eis poſt illud adminiſtratio aquæ hordei
cum cãcris fluuialibus, & ſyrupo de papauere.
Et ſi indiget medicamine fortiori, dentur tro-
chiſci alſcendene: quorũ rememorabitur poſt.
Et fortius eſt ex eis trochiſci de charabe, & pro-
prie cũ ſyrupo de papauere, aut ſyrupo myrti-
no, aut rob eius, & ſi res fuerit prauior, nõ eſt ex-
cuſatio adminiſtrationis medicinarũ fortium:
ſicut theriacæ proprie, & mithridati, & athana-

Quid factũ ſit cuidam mulieri ſputum ſanguinis habenti.

ſiæ, & trochiſci Stellæ, & ſimiliũ. Et iam quidẽ
mulieri cuidam, & pluribus poſt illam cui acci-
derat ſputum ſanguinis ex catarrho cõmenſu-
rauimus regimina, quę iam diximus: & inſtitui
mus poſt illa, vt poneremus ſuper caput eius, &
proprie in parte zuhẽdeg, medicamen ex fimo

E columbino poſtquam egreſſa eſt balneũ, & ad-
iunximus, & dedimus ſibi theriacã recentẽ an-
ni ſui, vt faceret eam dormire: & in craſtinũ in-
iunximus fricari extrema ipſius, & cõſtringi in
ſtitis, & adminiſtrari ex theriaca recenti quanti
tatẽ minorem, & minuimus, quotidie quantita-
tẽ eius, donec deuenimus ad adminiſtrationẽ
ſolius mellis, vt mũdificaretũ pulmo ſufficiẽter:
& non receſſimus ab adminiſtratione alicuius
ex rubificantibus ſuper partẽ, q̃ dr̃ zuendeg, &
ab aſſiduitate fricationis extremitatũ, donec di
uerteretur catarrhus, & remãſit nobis poſt hæc
ſola vna neceſſitas, ſ. vt cõſolidaretur vulnus: &
dedimus ei philoniũ perſicum, & interdũ tro-
chiſcos de luto ſigillato cũ zuccharo roſato: &
F quandoq; zuccharũ roſatum ſuum in quantita-
te multa: & fecimus interpolationes in admini
ſtratione ipſorũ, & viciſſitudines: & quando ex
eorũ vſu ſtringebatur anhelitus, cõuertebamus
ſtudiũ noſtrũ ad adminiſtrandum res, q̃ dilatãt
ipſam, & educunt ſaniẽ, ſicut proprie decoctio-
nes hyſſopi, & ſimilia: & cum elargabatũ anheli
tus, tũc reuertebamur ad philoniũ, & trochiſcũ
& zuccharũ roſatum cũ hac viciſſitudine: & ſa-
na eſt, & nõ eſt modo cõprehenſibilis numerus
eorũ, qui ſanati ſunt ſecundũ doctrinam hãc. Fi

Trochiſ. ad ſputum ſanguinis & tuſ.

lius Zezar. Cõfectio trochiſcorũ conferentium
tuſſi, & ſputo ſanguinis. Recip. gummi arabici,
boli armeni, ana vnc. x. ſeminis portulacæ. vnc.
ix. ſpodij, foliorum roſarũ, & ſeminis earũ, ana
G drac. ij. dragaganthi, amyli, ana drac. v. fac tro-
chiſcos cum ſucco linguæ arietis, & da cum eo-

Trochiſ. de papauere.

dẽ ſucco. Idẽ. Confectio trochiſcorũ de papaue
re cõferentiũ ſcreatui ſanguinis, & tuſſi cum fe-
bre, & doloris pectoris, ſi Deus voluerit. Acci-
pe roſarũ, gũmi arabici, ana drac. iiij. amyli, pa-
paueris, ſucci liquir. ana dra. ij. ſpodij, croci, ana
drac. ſemiſ. Cõfice cũ triplicato melle, aut rob:

Alij troc.

& da cũ tereniabin, & aqua. Idem. Confectio
trochiſcorum hæmaticorum expertorum iuua-
mentorum ad ſcreatum, & ſputum ſanguinis, &
manationem eius vndecunque. Reci. corticum
cancrorum fluuialium aſſorum, vnc. xvj. corian
dri aſſi, drach. vj. ſemi. papaueris, drac. xv. boli
armeni, & terrę ſigillatæ, ana drach. vj. ſem. por
H tulacæ, foliorũ roſarum cum capitibus ſuis, gũ-
mi arabici, dragaganthi, ana drac. v. lapidis hę-
matitis loti dra. iiij. enfiſtidos, acaciæ, cornu cer
ui aduſti, charabe, balauſtiæ, ſeminis myrti,
ana drac. iiij. conchularum incenſarum, drach.
ij. margaritarum non perforatarum, drachm. j.
Fac trochiſcos cum ſucco linguæ arietis. Ex re-
bus mirabilis iuuamenti ſunt trochiſci de terra
ſigillata, & trochiſci de charabe dicti in antido.

De portulaca.

Dioſco. Portulaca ſanguinis ſputum ſedat ex
pulmone, & proprie maſticata: & frequens ſuc-

Sedenegi. vel ſedenegi eſt hæmatites lapis.

ci ipſius deglutitio, & ſimiliter ſemen eius. Se-
denegi autem eſt ad illud mirabilis, & proprie
lotus, & adminiſtratus cũ ſucco portulacæ, aut
arnogloſſæ. Et ſimiliter coagulum leporis cum
eiſdem

ciſdē ſuccis ſtypticis. Et iam expertū eſt, quod ſeminum arnogloſſæ, granorum myrti, & capitum roſarum cum folijs ſuis, ana dr.j.& s. adminiſtrata cum ſucco arnogloſſæ, ſunt ad illud medicamentum vltimum. Et in ſemine hyoſcyami eſt operatio bona: & hoc qñ ægritudo eſt praua, & proprie cum aqua mellis, & in mumia ſimiliter eſt operatio perfecta, & proprie in ſputo ſanguinis ex percuſſione, aut caſu, & ſit potio ipſius chirat.j.& proprie cum vino ſtyptico. Andromachus. Cōfectio trochiſcorum ad ſputum ſanguinis, & ſcreatum eius. Recipit acaciæ dr.iiij.roſarum, balauſtiæ, ana dr.vj.gummi arabici, dr.ij.dragag.dr.j.confice cum aqua pluuiali, doſis, dr.j.cum aqua frigida, & eſt expertum.

Trochiſ. ad ſputum ſanguinis.

Paulus. Confectio trochiſcorum reſtringentiū ſcreatum ſanguinis, etiam ſi ſit antiquus: & ſedantium agitationes, & inducētium ſomnum. Recipit acaciæ, ſcendene lotę, hypociſtidos, balauſtię, florum meli granati, ana dr. v. gallarū, dr.j.& s.opij, & croci, ana dr.tres, fac trochiſcos cum aqua pluuiali, doſis aur.s.cum aqua frigida.

Trochiſ. reſtringentes ſputum ſanguinis.

Filius Zachariæ Araſi. Confectio trochiſcorum ſcendene, conferentium ſputo ſanguinis, & eius manationi vndecunque, & ſunt experti. Rec. thuris, ſanguinis draconis, balauſtiæ, ana dr.tres, & tertiam alterius, charabæ, dr.j.ſcendene, terrę ſigillatæ, ana dr.iiij.aluminis, dra.ij. & s. opij, cinnamomi, ana dr.ij. hyoſcyami, dra.j. & s.fiant ex eis trochi.iiij.& ſit doſis .i. cum albedagori, aut aqua portulacæ, aut linguæ arietis.

Trochiſ. de hæmatite.

Idem. Confectio epithematis, qua linitur pectus: & ſedat dolorem, & reſtringit ſanguinem, & conſolidat, & linitur ſuper ſtomachū apud vomitum ſanguinis, & veſicam, & ſuper renes, * apud iūnctutam *. ſanguinis, & peſſarizatur in matrice, apud ſuperfluitatem menſtruorum, & ſtringit fluxum hæmorrhoidum.. Recip. ſucci cufiſtidos, acaciæ, ſang. draconis, gallæ, balauſtiæ, croci, gummi arabici, myrrhæ, boli armeni, opij, an. fiant trochiſci: & lini ex eis vbi oportet.

Epithema pro ſedatione doloris & reſtrictione ſanguinis.

Sabor. Confectio papaueris conferentis cū auxilio Dei ei, qui ſpuit ſanguinem propter acuitatem, & inflammationem, & dolorem pectoris, & pleureſim. Recip. roſarum, gummi arabici, ana dr.iiij.amyli, dragaganthi, papaueris, ana dr.ij·ſpodij, croci, ana dr.s.ſucci liquirit. dr.ij.confice cum ſyrupo de papauere: da cum aqua pluuiali, & ſyrupo myrtino, aut rob eius, aut ſyrupo de papauere.

Confectio de papa. valens ad ſputum ſanguinis.

Idem. Confectio trochiſcorum conferentium ſputo ſanguinis, & emanationi eius vndecunque. Recip. luti ſigillati, dr.iij.boli armeni, amyli, roſarum, ana dr.iiij.charabæ, granorum myrti, ana dr.vj.cancrorum vſtorum, ſeminis portulacæ, ana dra.x.corallorum, dragagan.ſpodij, ana drac.v.gummi arabici, liquiritiæ, ana dr.iiij.confice cum ſucco portulacæ, & aqua roſata: da cum aqua pluuiali.

Troch. conferentes ſputo ſanguinis.

Iſaac Iſraelita. Confectio medicaminis conferens ſcreatui ſãguinis a pectore, & pulmone, & emanationi eius, & vomitui, & hoc medicamen non permittit cadere in phthiſim. Accipe pſyllij aſſi, drac. xv, granorum portulacæ aſſorum, gummi arabici aſſi, boli armeni, ana dr.v. papaueris albi, lactucæ, ana dr.x. charabæ aſſæ, roſarum cum pedibus ſuis, ana drach.iij.corallī aſſi, drac.iij. tere omnia ſicut alcohol, doſis eius eſt, dr.iij.cum aqua frigida mane, & ſero. Et ſit cibus eorum vitelli ouorum, & pedes arietum, & hædorum.

Medicamē bonū ad ſputum ſang.

Idem. Confectio lohoc, quæ adminiſtratur ad manationes ſanguinis ex pectore, & pulmone, bona. Recip. dragaganthi, gummi arabici, ſanguinis draconis, boli armeni, roſarum, amyli, ſpodij, ana dr.iiij.ſcendenegi, ſeminis arnogloſſæ, papaueris albi, mumiæ, acaciæ, ſucci eufiſtidos, ana dr.ij. penidiarum ſahari, dr.iij.confice cum ſyrupo facto ex roſis ſiccis quantum ſufficit: aut cum ſyrupo myrtino, & adminiſtretur.

Lohoc ad ſputū ſang.

Phylimon. Confectio philonij perſici vehementis virtutis ad manationem ſanguinis vndecunque, & ſcreatum eius cum tuſſi, & ſine tuſſi, & ſuperfluitatem menſtruorum doloroſam, & hæmorrhoidum, & egeſtionem ſanguineam, & ad mulieres prægnantes, quibus erumpunt menſtrua, & conſeruat fœtus in matricibus earum. Cuius hæc eſt permiſtio. Accipe papaueris albi, hyoſcyami, ana dr. xx.opij, terræ ſigillatæ, ana dr.x. ſendenegi, croci, ana drac.vj.caſtorei, ſpicæ, euphorbij, pyrethri, margaritarum non perforatarum, charabæ, zedoariæ, doronici, ramich, ana dra.j.camphoræ dra.j. tertiam, confice cum melle roſato colato quantum ſufficit, doſis a drac.s.vſque ad dr.j. cum ſucco arnogloſſæ, aut cum aqua roſata, & modico vini puri.

Philonium optimū ad ſcreatum ſanguinis.

Pro prægnātibus menſtruantibus.

De pleureſi. Cap. 7.

Pleureſis autem quædam vera, quædā non vera, vera quidem eſt apoſtematio cadens in panniculis, & lacertis diſtinguentibus inter velamen magnum, & coſtas, & proprie ſecus extremitate coſtarum terminatarum in pectore, aut ſub eo: aut accidens in panniculo diſtinguente, & eſt diaphragma: & eius materia eſt ſanguis, aut ſanguis cholericus, aut cholera pura. Et non vera quidem pleureſis eſt, quæ fit in velamine, & lacerto extrinſecis cooperientibus pectus, & diſtinguentibus inter coſtas, & commiſſuras earum, & communicantibus cum cute. Et eius materia, aut eſt phlegma putrefactū, & inflammatum, & hoc eſt raro: aut melancholia, & hoc eſt rarius. Et illa quidem, quæ fuerit in velamine diſtinguēte coſtas cum cōmunitate cutis, minus ſuſpecta eſt: quæ vero in velamine, quod ſub coſtis, magis, quæ autem in velamine diſtinguente, eſt praua, fit enim cum permiſtione intellectus circa augmētum & ſtatū eius: & illud ideo, qñ communicat cū cerebro mediante neruo magno, qui dirigitur, & di-

Quid ſit vera pleureſis.

Quid non vera.

A quo humore fit, vt plurimum pleuriſis.

& dilatatur in ſubſtantiā panniculorum. Et quidem cōe eſt intrinſecis, & extrinſecis pāniculis ab oī materia apoſtemari poſſe, verum a ſanguine, & cholera frequentius: a phlegmate, & melancholia rarius, & illud ideo, qm̄ ad membrum pāniculare, & denſum, raro groſſum, aut viſcoſum penetrant. Pleureſis autem qualiſcunque fuerit, aut reſoluitur, aut ſuppuratur, aut permutatur.

Quot modis terminatur pleuriſis.

Ars autem, & ingeniatio ad reſolutionem ipſius eſt ſm vij. res. Et prima quidem eſt repercuſſio materiei: Secunda eſt regimen ingeniatiuum, quo requiritur ſciētia, vtrū ſit a plenitudine humorali, aut ventoſali. Tertia eſt diuerſio materiei. Quarta eſt ſubtractio eius ſubtractione cōmuni poſt digeſtionem ipſius.

De cura pleureſis per reſolutionem.

Quinta eſt eductio ipſi⁹ eductione proprie poſt præparationem eius. Sexta eſt correctio accidētium. Septima eſt regimen vitæ eius, quod in tota protelatione curæ extendendum eſt. Et primam quidem rem complent adminiſtrationes medicaminum membrum confortantium, ipſiuſque virtutem coadunātium, vt nō recipiat, nec ipſum vincat, quæ ad ipſum fluit, materia. Et ex hoc quidem facientibus eſt emplaſtratio facta ex lentibus excorticatis coctis cum aceto, aut ex farina fabarum cocta cum aceto, aut ſauiccum aceto, & fortius eis eſt emplaſtratio ex lentibus non excorticatis, lotis in aqua calida, deinde coctis cum aceto. Huius etiam intentionis eſt euaporatio facta cum ſpongia infuſa in aceto decoctionis roſarum, aut balauſtiarum, aut ſimilium.

Qualiter ſit ſuſpectum repercutere materiam pleuriſis.

Verum hoc eſt ſuſpectum, niſi cū materia pauca fuerit, aut in principio principiāte, cum nōdum materia repſit in locum, & hæc quidem cautela eſt, vt adminiſtretur regimē diuerſiuum in eodem tunc, hæc enim cura eſt ſm ſapientiam. Secundam rem complent adminiſtrationes euaporationum, nunc humidorum, nunc ſiccorum, ſicut diſpoſitio materiei exigit. Et præcipiamus ſpongiam marinam aqua calida infuſam, & expreſſam alia euaporatoria præcedere, prius in loco palma manus leuiter fricato, & oportet, vt ſit ſpongia lata, & ampla ex oī parte circundans. Et oportet inter carnem, & & ſpongiam pannum antiquum ſubtilem, & ſiccum interponi, ſupra ſiccū alium permutari ſingulis iterationibus, abſque iterationibus adminiſtrationis ſpongiæ: & oportet eſſe aquam dulcem, ac leuem: & quandoque decoctionis chamæmeli, aut anethi, aut ſimilium, & aqua ſalſa eſt fortior aqua dulci: & hoc qn̄ oportet, & qn̄que facimus illud cum veſica, aqua calida ſemiplena: Ex bonis euaporatorijs eſt aqua decoctionis furfuris, & chamæmeli, aut anethi, aut herbæ vitri, & adhuc ſacellationes ex herba vitri, & furfuris, poſtquam calefactum fuerit in latere calido, ſuper quem roratum prius fuerit acetum permiſtum aqua: aut aqua ſola, aut aqua ſalſa ſm quod exigit diſpoſitio materię: & qn̄que madefiunt in aliquo eorum prius,

E deinde calefiunt, & ſuperponuntur. Et fortius his eſt euaporatorium factum ex orobo, & ſeminibus, aut folijs caulium, & aceto poſitis ſuper lanam imbibitam, aut oleo anethino. Ex ſiccis autem euaporatorijs eſt ſaccellatio facta cum furfure, & ſale calefactis, aut milio, & ſale calefactis, aut panico, & ſale. Ex medijs inter humidum, & ſiccum eſt vas æneum, aut terreū, aqua calida plenum: & oportet, vt ſit vas amplum conuexum, vt ex omni parte circundet.

Canon bene notandus.

Et quidem ſuper omnibus his canon eſt quem ſemper obſeruare iubemus, qm̄ circa cito, & tarde reſolubile intenſe, aut remiſſe calidū, & circa in ſuperficie, aut in profundo poſitum, euaporatorium adminiſtrationis oportet commēſurare, ſic.n. traditur ſcientia ſm ſapientiam.

F *Alius canon bene notandus.*

Et adhuc quidem canon eſt, debere ab humidis, debilioribus incipere. Et quanto compactior, & ſiccior fuerit materia, tanto tardius ad fornora prorumpet, ne reſoluatur materiæ, quod ſubtile eſt, & cadat deinde durities in reſiduo, hoc namque cauendum eſt.

Alius can.

Cauendum etiam ne vapor ex euaporatorijs ad ęgri nares aſcendat, diſſolutionem enim, & triſtitiam, & anhelitus conſtrictionem generat. Cum autem ex ſerie operationis huius peruenerit ad hoc, vt dolor, & punctura qualiſcunque fuerit, reſoluantur, aut ſm aliquid, aut integre; ſubeſt excuſatio trāſeundi ad aliud. Si vero multiplicatur vſque adeo, vt dilatetur, & aſcendat dolor vſque ad

G furculas, aut vſque ad hypocondria extendatur; tunc certum eſt, quod reſolutionem repletio agitatiua prohibet: immo adhuc euaporatio dilatat agitatam, & multiplicat: & hoc maxime cum repletio fuerit in toto: tunc autem ad aliud genus curæ procedendum eſt, quēadmodum dicemus iam. Tertiam igitur rem complent adminiſtrationes medicaminum ſm exigētiam vnius duarū occupationum.

De phlebotomia.

Et prima quidem eſt, quod ſi materia fuerit dilatata, aſcēdens vſque ad furculam, & nondum ex toto repſerit; ſed adhuc eſt, vt repat; phlebotometur baſilica ex latere oppoſito: & extrahatur de ſanguine vſque dum alteretur color eius, iuxta virtutis, & ætatis exigentiam. Et qn̄que apud plu-

H ralitatē repletionis iubemus phlebotomari ex ſaphena partis oppoſitæ, eſt enim eius iuuamētum ſublime, feſtinum, & proprie apud aſcenſum materiei ad caput. Huius ēt intētionis ſūt ventoſationes in cruribus, & fricationes in extremitatibus, & clyſteres lenes, & quæ hoc curſu procedunt. Secunda vero eſt, quod ſi materia fuerit decliuior ad hypochōdria, præponenda eſt clyſterizatio. Deinde ſi neceſſitas expetit, phlebotometur baſilica ſimiliter partis oppoſitæ: & non excludatur, ſi virtus permiſerit, phlebotomia ſaphenæ. Et vniuerſaliter quidē extractio fæcis, & alleuiatio partium uentris a fæce, & ventoſitate excuſat ab additione nocumentorum in hac ægritudine. Adminiſtrentur

igitur

igitur clyſteres lenes facti ex eo, quod eſt ſicut aqua hordei cum radice maluarum: & aqua ſiclæ pauca, & ſimilibus. Et ne excedas in vſu eorum niſi vſq; ad illud quod ſignificabitur tibi ex diſpoſitione, qm̄ conſueuit ægritudinē hanc fluxus ſanguinis ſequi immoderantia. Et ſi quidem fuerit cum eis acceſſus incolumitatis ad anhelitum, & lenteſcentiam febrium; tunc eſt huius apparitio ſignificatio laudabilis, ſi vero non, contraria. Ex rebus autem maximi iuuamenti ad diuertendum morbi materiam eſt poſitio ventoſarum ſuper locum doloris: nunc cū inciſione, nunc ſine ea, ſicut exigit neceſſitas: ſedatur.n. ex hoc dolor interdum, & interdū materia ad partes cutis trahitur, verū oportet operationem hanc, quod præcedat corporis mundificatio eum phlebotomia, ſolutione ventris ex his, quæ dicemus, verum hoc a ſeptimo vſque ad decimum quartū diem, & hoc proprie cum intelleximus materiam morbi poſſe reuocari ad cutem, huius ēt intentionis eſt emplaſtratio ex ſinapi, & ſimilibus. Quartam rem complēt phlebotomia, & corporis mundificatio cū medicinis ſolutiuis ſm̄ neceſſitatis exigentiam. Et hoc, quod non diſcutimus, dirigit intentionem noſtrā ad ægritudinem iam factā, in qua repſit ſecundū totalitatē ipſa materia. Neceſſaria eſt ergo phlebotomia tunc, ſi ex ſanguinis abundātia fuerit, ex baſilica partis, quæ ſequitur dolorem, facta vſque ad coloris ſanguinis permutationem cum conditionibus virtutis, & ætatis. Excuſat.n. ab alijs hæc phlebotomia, niſi fuerit conſtipatio naturæ: tunc.n. lenienda eſt natura cum his, quæ ſunt ſicut ſiracoſt.i. manna, & myrobalan. de violis, & decoctio violarum cū iuiubis in aqua hordei, & quæ hoc curſu procedunt, aut cum enemate leui. Si autem materia cholerica fuerit, tunc phlebotomia, & ventris ſolutio neceſſaria eſt: & ſimiliter ſi phlegmatica, aut melācholica fuerit. Verum oportet phlebotomiā præponi pharmaciæ, niſi ventris fuerit conſtipatio: tunc.n. præcipimus lenire prius naturam. Mundificationem autem corporis cū medicina ſolutiua, oportet, quod præcedat præparatiua ad materiei digeſtionem neceſſaria, & ſi quidem materia cholerica fuerit, requirit inflāmatio eius infrigidationem maiorem, & humectationem; non tamen expolianda a virtute abſterſionis, & de hoc quidem genere ſunt aqua citruli, & melonis indi, & cucurbitæ, & ſimilium, & proprie cum eo, quod eſt ſicut ſecaniabin, quod ſcripſit Gal. cuius hæc eſt permiſtio. Rec. mellis partem vnā, zucchari, ſalis iameni partes duas, aceti, & aquæ dulcis, ana partē vnam. Ineſt autem huic ſecaniabin virtus extinctionis, & ſedationis ſitis, & abſterſionis, & ſi duplicatur in eo mel, prouenit ex eo abſterſio maior, & ſi additur ei ad acetoſitatē, eſt obuiatiuum cholerę, & multiplicationis ſitis, & ſit doſis eius ab vnc. ij. vſque ad iij. cum aliquo ex

De ſecaniabin ſiue oxymelite ſimplici.

A prædictis ſuccis, aut cum aqua habente temperiem inter calidum, & frigidum, ſi æſtas fuerit: & ſi fuerit hyems, detur eum aqua calida, ita tñ quod in matutinis præcedat hauſtum eius potus mucilaginis pſyllij ex aqua ſola, aut ex aqua granatorum dulcium, & aqua dulci cum iuleb: & ſubſequatur ipſum circiter per duas hor. potus aquæ hordei. Si autem rem pluris humectationis, & minoris abſterſionis diſpoſitio exigit, ſyrupus viol. cum aqua iuiubarum dandus eſt, aut aqua hordei cum violis cōditis. Reſcindantur autem omnia, quæ infrigidant, & compingunt, ſicut portulaca, papauer, & ſimilia, niſi aliqua neceſſitas exigat, ſicut dicemus. Si aūt febris, & ęſtuatio, anhelituſque frequentia, & ſi
B tis inualuerint, ſuccurrendum tunc cum eo, in quo ē humectatio ſola, ſicut eſt mucilago pſyllij proprie, & iuleb ſubtile; ſorbendo ex eo ſemper aliquid poſt aliquid, & ſi fuerit cum hoc cōſtrictio naturę, dandus eſt ſyrupus de prunis cū mucilagine pſyllij, & ſimilia. Si autem materia ſanguinea fuerit, requiritur virtus infrigidationis minor, & abſterſionis maior; & proprie cum eo, quod eſt, ſicut ſecaniabin, in quo duplicatur mel, cuius hauſtum præcedat, ſicut matutinis, hydromel, & iuleb factum ſubtile vtrunque: & ſubſequatur aqua hordei, decoctio capillorum veneris, & ſimilium. Si autem materia fuerit ſanguis phlegmaticus, requiritur minor infrigidatio, & maior abſterſio cum eo, quod
C eſt, ſicut ſecaniabin proprie, & decoctio hyſſopi, & radix lilij, huius ēt intentionis eſt hydromel, & ſimilia. Si vero fuerit materia ſanguis melācholicus, detur ſyrupus melinus, & hydromel cum decoctione anethi, vel lupini, vel bugloſſæ, & ireos, & ſimilium. Et ſuper his canon eſt, vt res lenientes, & remouentes aſperitatem præcedant res, quæ abſtergunt: immó non expolientur ab eis: ſic.n. facilitatur operatio, cum aūt adminiſtrationem medicinæ ſolutiuæ cognoueris neceſſariam eſſe in re, vt conſideres. Nam ſi febris vehementia inualuerit cū æſtuatione, tunc timendum eſt ſolutiuum, & excuſat ab ipſo ſola phlebotomia, in qua nō eſt timor, niſi forſan apud naturæ conſtipationem, & iu-
D bemus eam liniri cum aqua hordei, & violis conditis, & pulpæ caſiæ fiſtulæ, & manna, & ſimilibus: aut cum aqua prunorū, & quæ hoc curſu procedūt, aut cū clyſteri lenitiuo ex his, quæ ſcis. Materia vero euacuanda qualiſcunque fuerit, oportet, vt euacuetur cum eis, cum quibus cum ſolutione eſt lenificatio, de quorum ſumma ſunt violæ proprie humidæ, & ſiccæ conditæ, & ſyrupus ex eis, & ſiracoſt, & tereniabin, & zuccharum alſor, & caſia fiſtula, & ſimilia: & proprie ſi materia fuerit cholerica, & quandoque miſcetur cum eis, ſicut ſunt trochiſci de violis habentes aliquid ſcammoneę, & nos ſcripſimus permiſtionem eorum in capitulo de aſthmate. Et ſi fuerit phlegmatica materia, euacuan-

Quæcunque fuerit materia pleuritica ſemper eſt euacuāda cū medicinis lenitiuis, ſi euacuatione indigeat.

cuanda eſt cũ eo, quod eſt ſicut puluis ireos, aut
agaricus, aut hyſſopus, alhaſce, cum myrobala
nis de violis mellitis, & tereniabin, & aqua hor-
dei. Si vero fuerit melãcholia cum eo, eſt, ſicut
elleborus niger cum aqua hordei: & iam quidẽ
Gal. pręcipit aquam hordei poſt ſolutiuum pro
pinari debere, aut aquam mellis, vt lenificet, &
abſtergat virtutem ſolutiui, & ſi diſpoſitio ali-
qua eſt, quæ exigat, neceſſarium eſt, vti clyſteri
bus lenibus, medijs, & acutis ſm̃ neceſſitatis exi
gentiam; & proprie cũ dolor procliuior ad hy-
pochõdria fuerit. Quintam rem complent ad-
miniſtrationes medicinarum ſputum facilitan
tium, ipſumque velocitantium. Et hoc quidem
perficitur, cũ inchoatione ab humectantibus, &
F lenificantibus, & procedendo ad res temperatę
abſterſionis, & ſi quidem vehemens inflamma
tio fuerit, cum eo, quod eſt, ſicut aqua melonis
indi, aut aqua citruli, aut cucurbitæ cũ aqua zuc
chari; aut aqua hordei excorticari decocti in a-
qua pluuiali decoctione vehemẽti cũ iuleb. Et
ſi quidem non adeo fuerit vehemens, ſufficit a-
qua iuiubarum, & ſebeſten cum violis, & ſemi
nibus cydoniorum, & oleo amygdalarum dul-
cium cũ iuleb, & aqua mellis, aut aqua zuccha-
ri, & non prætermittatur poſt illam aqua hor-
dei, ſicut poſt horam, & in proceſſu rei procedẽ
dum vſque ad id, quod eſt ſicut decoctio radi-
cum lilij, & capillorum veneris in aqua hordei
cum hydromelite, verum aqua mellis eſt vlti-
Aqua mellis plus humectat plus quam aqua hordei. mior ad humectandum, quam aqua hordei; &
aqua ficuũ, & paſſularũ eſt huius generis poſt
iſta, & proprie cum myrobalanis de violis, & a-
qua mellis, & oleo de amygdalis dulcibus; & ſi
militer aqua liquiritiæ cũ eis, aut ſine eis: & faci
mus ſequi poſt illam aquã hordei: & eſt via re-
ctior, & qñque peruenimus ad gradum eorũ,
quę ſunt ſicut decoctio hyſſopi, & ſimilia. Et ex
rebus ſputum facilitãtibus, eſt ſorbitio facta ex
aqua ad caliditatem decliui, hora poſt horã: &
ex eis eſt embrochatio facta ſuper locum dolo-
ris cum aqua calida: minuit. n. dolorem, & ſpu-
tum accelerat, & ſi ſit decoctionis maluarũ, aut
fœnug. & ſimiliũ, magnificatur operatio eius:
& cõferunt ei cerata, & emplaſtra: & ex eis, qui
dem ſunt meliora, in quibus eſt lenificatio cum
reſolutione non eleuata, ſed quaſi in gradu pri-
mo: deinde procedendum paulatim ad ea, quæ
amplius eleuantur, & ex rebus vtilib. non ele-
uatis eſt ceratum ex oleo violato, & cera, aut ex
oleo amygdalino, & cera, & eleuãtur ſuper iſta
quæcunque fiunt ex mucilaginibus, aut adipi-
bus alijs, & adhuc ex hyſſopo humida: & ex eis
eſt fortius ex radice lilij, aut fœnugræco, & ſe-
mine lini, & abſinthio coctis cum ſucco herbæ
vitri, & oleo de chamæmelo, & pauco melle, &
adhuc eſt fortius his, ex caulibus elixatis cũ bu
tyro, aut ex cinere radicum caulium cũ adipe.
& nos quidẽ plura his ſcribemus poſt, ſi Deus
voluerit. Et ex his, quæ valde ſputum facilitãt,

E eſt, vt dormiat infirmus ſuper latus doloroſum,
& ſorbeat hora poſt horã paulatim ex aqua ca-
lida, & aqua zucchari, aut aqua mellis calida,
& ſimilibus. Sextã rem complent adminiſtra-
tiones medicaminum ſedantium accidentia ſu
peruenientia huic ægritudini, quæ ſi vltimatur
accidit eis timor, & deſperatio, & ſunt proprie
permiſtio intellectus, alienatio, vigilię, ſitis ve-
hemẽs, fluxus ventris, & ſanguinis ex naribus.
Intellectus autem permiſtio, & alienatio qñq;
accidit apud permutationem pleureſis, & nos
loquemur de ea, qñque accidit ex proprietate
cuiuſdam ſpeciei pleureſis, ſicut proprie, qñ fit
in velamine diſtinguẽte magno, & ẽ diaphrag
ma, & cõicat cum cerebro mediante neruo quo
dam magno, qui dilatatur, & contexitur in ſub-
ſtantiam pãnicularem, & oportet in hac parte
geminare curã ſimul pleureſis, ſicut ſcribemus
nunc; & phreneſis, ſicut in proprio loco ſcripſi-
mus, & hinc erit modus curationis, ſi Deus hanc
ægritudinem curari permiſerit. Vigiliæ autem
ſi accidant interdum, acceſſum ad permiſtionẽ
intellectus ſignificant: & proprie dum multipli
cantur, & tunc neceſſaria eſt adminiſtratio ſpe
cierum de iacur, & ſyrupi de papauere, & deco-
ctionis eius, & hoc cum cautela, ne ſputum cõ-
pingãt, & prohibeant, quod eſt res deterior eis,
& medicinæ ex ſemi. papaueris meliores ſunt
eis, q̃ ex cortice: cautela ſocietatis aufert hoc no
cumentum, & proprie ſi aſſocietur eis, qđ eſt ſi-
G cut decoctio paſſularũ, aut aqua mellis, aut rob,
& quod eſt ſimile. Sitis autem accidens eis ſe-
danda eſt cum humectantibus, & vehementiã
inflammationũ extinguentibus, ſicut cũ aqua
citruli proprie, & melonis indi, & mucilagine
pſyllij, & ſimilibus, de quib. loquemur in pro-
prio capit. Verũ oportet non eſſe frigida actu:
& oportet admiſceri aliqua eis ex abſtergẽtib.
ſubtiliter, vt lenificetur ſputum, & ſi fuerit ſitis
a caumate ſpiritualium, adminiſtretur libertas
aeris temperati, decliuis ad humiditatem, & vn
gatur pectus & excreato de oleo violato, & ſimi
lib. Si aũt fuerit ab ebullitione choleræ rubeæ,
confert ſecaniabin ſubtile, quod ſcripſit Gale.
cum aqua pluuiali: & ſyrupus violaceus cum
H aqua plurima ſedat hanc ſitim: & aqua hordei
habens bonitates ſuas ex materia permiſtionis
ſuæ confert, ſicut Hipp. dixit. Fluxum autẽ ſan-
guinis in narib. contingentem eis poſt criſim,
ſiſtere non debemus, niſi ſuperfluat: & ſi fuerit
non criticus, ſed propter exuberantiam ſangui-
nis, confert tunc phlebotomia, & alia, quæ dixi-
mus in capitulo proprio. Fluxus vẽtris accidẽs
eis in morbi principio eſt ſm̃ vnum duorum
modorum, aut. n. propter multitudinem mate-
riæ cum perſiſtentia regulationis naturæ: & ſe-
quitur ex hoc anhelitus facilitas, & lenteſcẽtia
febris: & eſt ſignificatio bona, aut eſt propter
exuberantiam materiæ pręter, quam reguletur
a natura: immo eſt ſicut regurgitãs: & eſt ſigni-

ficatio

ficatio mala, & proprie cum non ſiſtiter per ipſum difficultas anhelitus, triſtitia, & febris inflammatio: tūc .n. fortaſſis ſuperueniet mors in iiij. vel ante. Si autem accidat fluxus ventris in fine morbi, eſt ſimiliter ſm alios duorū modorum, aut.n. expellitur materia ad hepar, & viſcera, & ſequitur ipſum incolumitas: aut accidit a debilitate hepatis, & proſtratione digeſtiuæ virtutis, & contentiuæ in ipſo, & ſequitur poſt ipſum pernitioſitas. Septimam rē complent adminiſtrationes regulationum circa regimen ægri in generib. ſex rerū, & proprie, vt dirigatur eis temperies in aere, quæ ſit vtcunque ad caliditatem decliuis, & timeatur obtuſio, & acuitas in ipſo ex multiplicatione boreæ, & auſtri, inquantū poſſibile fuerit: & fiat elōgatio a fumis, & vaporibus, & ventorum flatu: & ab aere agitationis aquarum, & ab æſtuolo, & ſicco. Nutriens autem oportet commenſurari eis, ſm conſiderationem noſtram, quam dirigimus, aut ad morbum, aut ad patientem. Et ad morbum quidem, aut ſm quantitatem acuitatis, aut ſm horā acceſſus, & receſſus eius, & multitudo quidem acuitatis facit neceſſariam ſubtractionem nutrientis; ſicut paruitas multiplicationem ipſius.

Qualiter fluxus ventris in fine pleureſis ad venientes aliquando bonum ſenſis aliquando malum.

Dare cibū apud vehementiam doloris eſt ponere ægrum ad deſperationem, & mortem.

Et Hipp. quidem dixit apud vehementiam doloris, & acuitatis, ſi cibus detur, eſt ponere ægrū ad deſperationem, & mortē: & illud ideo, qm̄ natura debilis ad alteram duarum occupationum, deficiet ad vtrāque, & certum eſt furioſā ex reſiſtentibus naturæ ſuppeditationem multiplicari: quare tunc nutriens omnino prohibendum eſt. Et adhuc nutrire circa acuitatis, & doloris aduentum, ſeu augmentum, horrendū eſt magis, quam circa ipſius vltimitatem. Apud vero acuitatis, & vehementiæ doloris declinationem, non ſuſpectum eſt, & minus apud lenteſcentiam. Vlterius autem nutriendum, qm̄ iam accidentia quieta, & leuia, & facilia fuerint; & adhuc vlterius, qm̄ ex toto remiſſa ſunt. Nutries igitur cum nondum in toto leuior fuerit, cum eo, quod eſt ſicut aqua hordei, & aqua zucchari, aut aqua mellis; vtriſq; factis ſubtilibus. Et cum iam a dolore alleuatum ægrum inueneris, ſed non integre, ſis contentus aqua zucchari, & aqua hordei decocti in aqua plurima, decoctione vehemēti; aut aqua alterENiabin cum aqua hordei, decoctis vehementer; facilitant enim ſputū, & ſi vlterius ſolicitare volueris, ex amygdalis iuſculum decoctionis earum admiſcebis, & dabis cum melle modico, aut zuccha. & ex eis eſt aqua alchanderes, & aqua tritici, & proprie cum amplius ęgrum alleuatum inueneris, ſimiliter iuſculum ex maluis, & cryſolochana, & bletis, & ſicla, & cucurbita, & ſorbitiones earum ex fabarum farina: & concedimus in fine febris pulmenta ex butyro. Et poſt febrem iuſcula ex herbis cum carnibus teneris, aut vitellis ouorum. Et quidam ex antiquis dabant panem cum aqua zucchari, & iuleb. Gale. autem

A præcipit, quod nunc comprehendit vniuerſitas, fermētum non dari: facit.n. apertionem apoſtematis ante digeſtionem, & azymium non dari, ſputum .n. inuiſcat, cum autem rupturam apoſtematis quærimus, damus fermentatum: rupturam.n. apoſtematis facilitat. Et vniuerſaliter quidem cōceduntur eis canna mellis, & granata dulcia, & poma dulcia elixata, ac aſſata; & paſſulæ ſine interioribus, & cheſmes, & iuiubæ completæ, & amygdalę. Et qn̄que extendimus vſque ad piſces degentes in ſcopulis, & proprie habentes ſquāmas, & hęc proprie tribuantur, ſicut exigit diſpoſitio. Et in pleureſi quidē phlegmatica danda eſt aqua cicerum, aut aqua hordei, & cicerum cum melle; & aqua caulium cū B oleo amygdalino, aut lacte amygdalarum, & cibentur ſicla cum oleo amygdalino, aut lacte earum, & melle; & detur etiā alterENiabin cum hyſſopo, & melle: aut pulegio: eſt.n. ei cibus bonus. Et dico quod tempus, ætas, regio, & cōſuetudo in adminiſtratione quantitatis nutrientium, & numeri; vtrum parum, vel multum, ſemel, aut amplius dari debeant, regulat: quare diſtinguendum eſt in illis, ſicut ſcis. Potus autē eis bonus eſt aqua zucchari, & aqua mellis, iuleb ſubtile, & aqua hordei ſubtilis, & quæ hoc curſu procedunt. Aquam autem in hyeme calidam bibant: æſtate vero temperatam. Verum abhorreant aquam frigidam, niſi in duobus caſibus: & hoc quidem in tuſſi ſicca, & aſpera: & C in ſiti ex caliditate vehementi: tunc quoque cōcedimus ipſam, frangentes frigiditatem eius, cum ſecaniabin, & iuleb; acquirentes ei ex virtute inciſionis alſecaniabin, virtutem penetrationis, vt penetret, diſcurrat in venas, & ſigilletur, deinde ex frigiditate, & humiditate virtutis aquæ extinguis inflammationem, & ſedas aſperitatē, & ſitim, hoc eſt.n. qđ non omnes cōprehenderūt. In morbi autem declinatione detur eis vinum album, dulce, ſubtile; & rob cum aqua pluuia, & aqua mellis, & conceditur vinum aquoſum, & lene, & vinum cheſmes, & aqua decoctionis alcheſmes, & aqua paſſularū; & iuleb, & quę hoc curſu procedunt. In phlegmatica vero ſorbeant aquā mellis, qn̄que deco D ctionis hyſſopi, & quæ hoc curſu procedunt. In melancholica vero cibentur ſorbitionibus factis ex ſauich triticeo, & melle, & alterniabin, & oleo amygdalarum, & ex ſorbitionibus factis ex farina fabarum in iuſculis ex lingua bouis domeſtica, & ſylueſtri. Potent aquam mellis cum aqua lupuli, anethi, & ſimilium. Et quidem iam dictum eſt, in hac ægritudine ventrem fluxibilem cum moderantia fieri, etenim eius ſtrictura, vel largitas plurima non eſt bona. In lubricitate igitur ventris, prohibenda ſunt iuſcula ex herbis, dāda vero ſunt apud vētris ſtricturam, & cum ſitis aſpera fuerit. Et prohibenda ſunt granata, & poma, cum ventris conſtipatio fuerit: danda vero ſunt apud lubricitatem

citatem ipſius, & ſic intelligendum eſt de cæteris. Cibare autem, aut potum dare, non niſi a fæce purgatis viſceribus: vel ſaltem membris digeſtionis primæ, Hippo. iuſſit, neque accedēte dolore, neque præſente eo, neque in hora deteriore horarum. Similiter autem, nec aperias venas, fæce conſtipatis viſceribus, aut lubricitate dominante eis, & proprie vehementi: neq; in die, cum natura obijcit morbo; ſed in die minoris agitationis, ſi poſſibile fuerit. Soluere vero apud ventris conſtipationem, & apud materiei declinationem ad hypochondria, cum enematibus magis eſſe conueniens Gale. iuſſit. In enacuando vero membra nutritiua, & ſpiritualia, abſcindente pharmacia opus eſſe præcepit, & enemata vtilia eſſe nō negauit, & proprie ſicut diſpoſitio exigit. Adhuc autem opus pharmaciæ abſcindendum eſt, apud febris, & accidentium vehementiam: excuſat enim tunc ab ea ſola phlebotomiæ adminiſtratio, niſi forte lenire ſiccitatem viſcerum oporteat: & hoc magis cum clyſteribus facias.

Sermo in aqua hordei. Cap. 8.

CONſueuerunt antiqui vocare aquam hordei, ptiſanam, & conſueuerunt vocare ptiſanam, & chylum eſſe liquores reſultantes ex elixatione alicuius rei in aquoſo, ex actione caloris operātis in illa. verum chylus habet artificem calorem animalis, & proprie in vaſe proprio. ptiſana autem habet artificem calorē ignis in vaſe communi, ſicut ex elixatione carnium, & frumenti, & hordei, & aliarum rerum nutrientium. Elixationem autem rerum medicinalium conſueuerunt vocare apozema. & inuenerunt aquæ hordei duplex officium, ſcilicet lenitionis cum abſterſione: aut ſine abſterſione. & ſi quidem eſt cum abſterſione, potum medicinale vocauerunt. eam vero, quæ ſine abſterſione eſt, quandoque vocauerunt potum tantum, & quandoque potum, & cibum. Et in his diſtinguitur modus operationis ſecundū artem, & ſciētiam: quare duplicem in eius operatione inuenerunt artem vnam. ſcilicet facientem eam potum medicinalem, aliam facientē potum tantum, aut potum, & cibum. Ars vero prima modificat ſic. Accipe hordei excorticati, & fricati cū panno aſpero frictione vehemēti, vſque ad excuſſionem tenuium corticum circiter libram.i. & ſit hordeum ſubtile, mediū inter antiquum, & nouum; ſuper quod non cecidit de odore corruptionis aliquid, nec de contagione fumi, aut pulueris; & conſeruatum fuerit in loco aeris liberi; & iam habuerit perfectionem in maturitate ſua. & pone illud electum in olla noua mundata, lota, & abſterſa nimis; vt non remanſerit in illa de odore quicquam omnino. & proijce ſuper ipſum aquæ circiter libras xx. & ſit aqua fontium, dulcis, leuis, & ſubtilis. & exerce coctionem ipſius cum omni facilitate, inquantum poſſibile fuerit: & ſine fumo,

E auferendo a principio ſpumam eius. & decoquatur vſque ad conſumptionem medietatis aquæ, aut duarum partium eius. deinde coletur, & conſeruetur in vaſe vitreo; habet enim hęc aqua virtutem lenitiuam reſultantem in ea ab aqua, & medulla hordei: abſterſiuam, & lenitiuam a nitroſitate quadam expanſa in corti ce hordei interiori tegente medullam eius. Eſt igitur facilis; lauatiua, & ſputi facilitatiua. ventrem lubricat, oppilationes aperit, & vrinam prouocat. Ars vero ſecunda modificat ſecundum hunc modum. Recip. hordei excorticati circiter lib. i. & frica illud cum panno aſpero frictione vehementi, vſque ad excluſionem, & ad ſeparationem intrinſecorum corticum omni-

F no. laua illud lauationibus pluribus cum aqua calida: deinde pone id in olla, & funde ſuper ipſum aquæ circiter lib. viij. deinde bulliant cū facilitate ebullitione vna, & proijciatur ab eo illa aquę; deinde pone ſuper ipſum aquę calidę circiter, li. xx. & decoq; cū facilitate vſq; ad lib. x. vel vſq; ad lib. 7. deinde cola, & recōde in vaſe vitreo. Hęc aūt aqua ſitim, & aſperitatem ſedat, & inflāmationē extinguit; & pectus, & pulmonē, & guttur lenit, ſitim extinguit, vētrē lubricū reddit, pręcordia humectat, & ſputum facilitat. Hæc autem aqua, vlteriorem recipiens coctionē infundendo adhuc in ea parum poſt parum circiter lib. x. aquæ calidæ, efficitur ci-

G bus, & potus, quem quibuſdam colatum; quibuſdam non colatum ſecundum neceſſitatis indigentiam Hippo. dari præcepit. Et quandoque adhuc vlteriorem recipit decoctionem, vſque adeo, donec habeat mediocritatem inter iunctum, & liquidum; & eſt cibus laudabilis, habens bonitates ſolemnes.

Proprietates ptiſanæ primi modi.

Secundo modo.

Proprietates ptiſanæ ſecundi modi.

Ptiſana vltimæ decoctionis eſt cibus laudabilis.

Sermo in aqua cicerum. Cap. 9.

DIxerunt antiqui duplicē in ciceribus proprietatem eſſe. Ex eis vna eſt, quæ eſt ex panis in ſuperficie corticum cicerum, humiditas bauraciiia cum caliditate ſubtili, quæ tollitur ſola ebullitione. Et eſt alia proprietas, quæ ſedet in toto corpore eorum; & eſt humiditas dulcis, ſubtilis, nutribilis, tamen inflatiua. Si vero coxeris lib. i. cicerum conſeruantium ad-

H huc nitroſitatem ſuam cum lib. xx. aquæ facili decoctione, vſque dum redeant ad lib. x. tunc erit aqua eorum potus medicinalis; & proprie lauatiuus, & abſterſiuus, & aperitiuus oppilationum, tā præcordiorum, quam nutritiuorum, & viarum vrinę, frangitiuus lapidū in eis: mundificat viſcera, ſitim tamen non tollit. Et ſi vlteriorem excipiat coctionem, & cum plurima aqua, vſq; dum acquirat mediocritatem inter tenue, & iunctum, eſt cibus bonus ægritudinibus phlegmaticis. verum oportet, vt detur colatus. Ex ciceribus autem, a quibus iam expoliata fuerit nitroſitas, fiūt iuſcula incitantia vētrem, & impinguātia. Sermonem in aqua mellis iam ſcripſimus in antidotario noſtro, quare

De aqua cicerum qualiter fit duobus modis. Hunc ſyrupum alcheſmes de ſcripſit etiam in antidot. Hunc ſyrupum deſcripſit Serapion in proprio antidotario. Illud valde deſcripſit Meſ. ſupra in antidotario.

non eſt hic neceſſe repetere. Abuhali. Iuleb alcheſmes cõferens cum auxilio Dei pleureſi, & doloribus pectoris. Recipit alcheſmes, & paſſulas, & decoquantur in aqua, decoctione ſufficiẽti: & accipe huius aquæ, partem. j. penidiarum, partem ſemiſ. decoquantur vſque dum ſufficit. ſecundum eũdem modum fiat iuleb. Idem. Syrupus conferens tuſſi, & pleureſi. Recipit ſucci granatorum dulcium, lib. ij. ſucci cãnarum mellis, lib. j. penidiarum tantundem. Fiat ex eis ſyrupus, bonus, ſi Deus voluerit. Ioãnitius. Iuleb ſubtile cõferens pleureſi cum inflammatione, & ſiti. Accipe ſucci melonis indi, aut ſucci cucurbitæ aſſæ, lib. iiij. zucchari lib. iij. fiat ex eis ſyrupus, & detur cũ aqua hordei. Idem. ſyrupus violaceus conferens febribus, & pleureſi, & tuſſi ſiccæ. Recip. violarum recentium, ſeminum cydoniorum, & citruli, ana drachm. x. ſeminis maluæ, dra. xij. gummi arabici, drac. viij. tragacanthi, drac. ij. Funde ſuper ea, aquæ calidę, lib. vij. & dimitte die, ac nocte, deinde bulliat ad cõſumptionem medietatis: deinde cum penidiarum libris duab. fiat ſyrupus, da cum aqua hordei, & mucilagine pſyllij, mane, & ſero. Iſraelita. Syrupus cõferẽs pleureſi, & catarrho calido, & tuſſi calidæ cũ aſperitate, & ſiti vehementi factis cauſa ſiccitatis temporis. Rec. iuiubarũ pinguium, ſebeſten, ana. c. violarum, ſiracoſt, ana, drac. x. liquiritiæ, florum linguæ bouis domeſticæ, ana drac. xij. ſeminis maluæ, cydoniorum, ana dra. v. ſuper ea proijce aquæ calidæ, lib. vij. & dimitte die, ac nocte: deinde coque vſque ad conſumptionẽ medietatis, cum zucchari lib. ij. & ſucci malorum granatorum dulcium, li. j. fiat ſyrupus, da cũ aqua hordei, & mucilagine pſyllij. Idẽ: Syrupus cõferens pleureſi cum inflatione, & acuitate vehementi, & tuſſi difficili. Reci. aquæ cucurbitæ lib. iij. ſiracoſt, violarum, ana, drac. xx. pulpæ caſiæ fiſtulæ, dra. x. infundantur omnia p diẽ ac noctem in ſucco prædicto calido, deinde frica manibus, & cola. & cũ ſucci granatorũ dulciũ lib. j. & zucchari lib. ij. fiat ſyrupus, da vt ſuperius diximus. Hamech. Syrupus de violis conferens pleureſi, & tuſſi calidæ. Rec. violarũ, vnc. ij. ſeminũ cydoniorũ, & maluæ, ana vnc. j. iuiubarum, ſebeſten, ana. xxx. decoque in li. vij. aquæ cucurbitæ ad tertiæ partis cõſumptionẽ, & cum zucchari, li. ij. fiat ſyrupus. Filius Zachariæ, Confectio trochiſcorum feſtinantium maturationem in pleureſi, & facilitantium ſputum. Recipit violarum, ſucci liquiritię, ana dra. decem, tragacanthi, amyli, ſeminis althęæ, ſeminis fęniculi, ana drach. quatuor, confice cum mucilaginibus, & proprie pſyllij, & ſeminũ cydoniorum, & ſem. lini. & ſit doſis, drac. j. cum ſyrupo violato. Idem. Cõfectio vnguenti lenientis pectus, & facilitantis ſputum. Recipit olei violarũ, vnc. quatuor, mucilaginis ſeminis lini, & ſemi. cydoniorum, & mucilaginis ſeminis althææ, ana drac. iiij. mucilaginis hordei mundi coctæ ad perfectionem vſque dum rubeſcat, vnc. j. & ſemiſ. ſucci radicum lilij. vnc. j. ceræ puræ, vnc. j. aggregent oĩa bona aggregatione, & inungatur cũ eo pectus, bonum, ſi Deus voluerit. Sabor Rex Medorum. Deſcriptio vnguẽti ſedantis dolorẽ, & lenientis ſputum. Rec. olei violati, vnc. j. ceræ drach. ſemiſ. adipis anatis, & gallinæ, ana drac. quinque, hyſſopi humidæ, drach. viij. butyri ouium loti ſæpe in aqua hordei, dr. iiij. mucilaginis ſeminis lini, althææ, ana drac. x. & fiat ex eis vnguẽtũ bonum, & expertum. Et ſi materia cõpactior fuerit, pone pro oleo violato oleum de lilio. Idẽ. confectio emplaſtri mirabilis ad ea, quæ diximus. Rec. foliorum violarum, drac. quinq; radicum lilij, drac. x. farinæ hordei, & fabarum, ana drac. vj. & ſemiſ. mucilaginis maluauiſci, & ſeminis cydoniorum, & ſeminis lini ana dra. xij. florum chamæmeli, & tragacan. ana dr. vij. ceræ, vnc. ij. olei violati, nnc. viij. rob quantũ ſufficit, aggregẽtur omnia, & decoquantur, & ſuperpone. Si aũt materia compactior fuerit, & indiget reſolutione, addañ in eo farinæ ſeminis lini, dra. j. & pro oleo violato ponatur oleum de lilio. Et ſi caliditas intenſior fuerit, adde eis ſucci foliorum cucurbitæ, nenupharis, ana drach. xij. & ſubtrahimus ſemen lini. Idem. aliud ſedans dolorem, & maturans. Accipe farinæ hordei, meliloti, ana partem vnam, far. fænu. ſem. lini, ana partem ſemiſ. ſem. papaue. albi, partis. i. tertias duas, aut corticũ papaueris partẽ ſemiſ. vitellũ oui vnũ, rob quantum ſufficit ad aggregãdum ea. Filius Amaran. Emplaſtrũ conferens pleureſi. Accipe violarum, furfuris farinæ albæ, farinæ hordei, & fabarũ, maluæ, chamęmeli, meliloti, ana partes æquales, cõfice cum cera, & oleo violato quantũ ſufficit, & vtere. Et ſi neceſſitas expetit, ad maiorẽ reſolutionẽ adde ficus albas, farinã ſeminis lini, & fœnugræci. Si autem reſolutio, quam quærimus, non fuerit poſſibilis, immo tẽdit ad hoc, vt ſuppuretur: & hoc ſignificatur ex eo, quod nõ mũdificatur in xiiij. die: immo multiplicatur dolor cũ febre, & difficultas, & cõſtrictio anhelitus, & tuſſis, & alia: tunc diuertemus noſtrã cõſiderationẽ ad inueſtigãdũ qualitatẽ accidentium ſignificantium ſuper alterum duorum, ex his, quæ cõpræhendit ratio de eſſe virtutis. Nam ſi dolor cum prædictis accidentibus nõ multus fuerit, neque propter phlebotomiã, neque propter ſputum, neq; propter alia ſedañ: & virtus fuerit fortis, expecta ſuppurationẽ, & ſi virtus nõ fuerit fortis, expecta caſum eius, & mortem. Et dixit Hippo. quod quando pleureſis non reſoluitur, neque mundificatur vſq; ad diem xiiij. tunc permutatur ad collectionem. Et tunc oportet, vt ars perducendi collectionẽ ad ſuppurationem, & ex ſuppuratione ad ſtatũ incolumitatis, dirigat intẽtionẽ noſtram ad ſex res. Prima quidem eſt maturatio apoſtematis. Secũda eſt ingeniatio ad rupturam eius. Tertia

Iſte ſyrupus violaceus differt ab illo qui poſitus eſt in antidot.

Syrupus expromens ad pleureſim.

Alius ſyrupus conferens pleureſi.

Syrupus violarum conferens pleureſi.

Trochiſci valentes ad pleureſim.

Vnguentum ad pectus facilitans ſputum in pleureſi.

Aliud vnguentum ſedans dolorem, & facilitans ſputum.

Emplaſtrũ ad idem.

Aliud ad idem.

Aliud emplaſtrum ad pleureſim.

De cura pleureſis quæ terminatur per ſuppurationem.

eſt abſterſio, & mũdificatio materierum. Quarta eſt mũdificatio, et cõſolidatio. Quinta eſt correctio accidẽtiũ. Sexta eſt rerum ſex regulatio. Primã igitur rẽ cõplent adminiſtrationes medicaminum aggregantiũ in ſe virtutẽ lenificationis, vel ſimul etiã reſolutionis, vt cadat maturatio æqualiter in materiã iam collectam. & illa quidẽ oportet, vt latitudinem cum gradatione adminiſtrationis medicaminũ habeat, incipiendo ab eis, quę ſunt in gradu temperatæ cõplexionis; extendendo ad ea, quæ ſunt maioris eleuationis, donec perueniatur ad gradum fortium. Et ſcias quoniã principium operationis medicaminis fortis inęqualem facit maturationem, aut ante maturationem apoſtema aperit.

Maturatiua ab intra. Maturatiuorum autem quædam operantur adminiſtrata interius per os, & quædam exterius. Et ex interius operãtibus, & tẽperatis eſt aqua decoctionis ficuum ſiccarum, & dactylorũ, & fortius eis eſt decoctio vtrorũque. Et ex eis eſt decoctio fœnugræci, & ficuum ſiccarũ cũ rob, aut ſine eo, aut paſſularũ, & fęnugręci; aut aqua hordei decoctionis ficuũ ſiccarũ vel radicũ lilij cũ melle. Et ex eis eſt fortius decoctio ficuũ, paſſularũ enucleatarũ, dactylorũ, fœnugræci, & ſeminis maluæ cum meibuteg. & ſi fuerit in

In caliditate vehementi. eo caliditas vehemẽs, tunc cõueniens eſt aqua hordei cum aqua iuleb ſubtili, aut cũ aqua mellis. aut cũ aqua decoctionis maluarum, aut ſeminum earum, aut althææ, radicis lilij, aut ficuum ſiccarum, & paſſularum, aut fœniculi,

Trochiſc. aut ſeminum cydoniorum, & ſimilium. Confectio trochiſcorum facientium maturationem, & proprie cum non eſt caliditas vehemẽs. Recip. ſeminum maluæ, althææ, farinæ fœnugræci, ſeminis lini aſſi, farinę cicerũ, ſucci liquiritię, tereniabin. ana. fac trochiſcos cũ mucilagine ſeminis lini. da cũ eo, quod conuenit ex potibus.

Trochiſci. Cõfectio alia trochiſcorũ, cõferens ei cum quo eſt caliditas, & febris vehemẽs. Recip. violarũ ſiccarum, tragacanthi, amyli, ſucci liquiritiæ, ſeminum cydonionum, ſem. citruli, et melonis, & cucurbitæ, ſeminum maluæ, althææ, florũ meliloti, ana. fac trochiſcos cum mucilagine ſeminum cydoniorũ, aut ſem. lini: da cum eo, quod

Maturatiua ab extra. conuenit ex potibus. Extrinſecus autẽ operantium, quædã ſunt embrochationes, & proprie ex aquis decoctionis maluæ, aut althææ, aut fęnugręci, aut ſeminis lini, aut cydoniorũ, & ſimilium adminiſtratę cum ſpongijs. Et quãdoque additur eis, quod eſt ſicut melilotũ, & anethũ, & herba vitri, quando oportet ſedare dolorẽ. Et quandoque oportet, quod ſint linitiones, & ꝓprie, quę ſunt ſicut cera, & oleum imbibita in mucilagine pſyllij, & ſeminũ maluę, aut in mucilagine fęnugræci, & ſeminis lini, & althæę, & ſimiliũ. Et ex eis eſt adeps gallinę, et anatis, & ſimilia. Et fortius eis eſt diachylon diſſolutum in oleo de lilio. Et adhuc fortius, quod fit ex mucilagine radicũ maluæ, althææ, farinæ hordei,

E fœnugræci, ſeminis lini, & ſemi. cydoniorum, & melle, aggregatis cum butyro loto, & cerato facto ex oleo, & cera. Et quæcunque ſunt emplaſtrationes, & proprie cũ eis, quæ fiunt, ſicut ex farina hordei, & mucilagine ficuũ cum melle ſimul coctis; aut ex farina hordei, & mucilagine cum melle, & oleo veteri: aut ex dactylis, & farina frumenti, & rob: & ex valde bonis eſt, quod fit ex oleo, & folijs caulium, & farina fœnugręci cum butyro ſimul coctis, et ſimiliter ex radice lilij cocta cum rob, & butyro. Et fortius eis eſt, quod fit ex farina hordei, & ſemine lini, & fęnugræci, & ſemine maluę coctis cum mucilagine ficuum, & althææ, cum melle, & butyro, & rob, & adipe antiquo. & adhuc fortius ſi

F addatur eis galbanum diſſolutũ in rob, aut vino dulci. Et adhuc fortius ſi addatur ex fimo columbino, & fortius adhuc, ſi addatur vtrunque. Hoc autẽ medicamẽ interdum collectionẽ vſque ad partes cutis adducit. Et ſi addatur in medicamine herbæ albeduſtur aliquid, operabiẽ id vehemẽtius. Et confert in hac hora adminiſtratio quietis, & proprie in aere quieto, & tẽperato ad caliditatẽ, & humiditatẽ decliui. Cibos autem manducent, maluas, bletas, ſiclam, atriplicẽ cum oleo amygdalino. Et ex ſumma eorum melius eſt leureng: eſt enim ei cibus, & medicina citã, & facilem faciẽs apoſtematis maturationem. & laudatur eis aliquid tereniabin, & ius cicerum dulcium cum meliloto, & ſorbitio-

G nes frumentales, & ius caulium, & ſimilia, & concedantur eis in ſecũda menſa ficus ſiccæ elixę, & dactyli humidi, & cheſmes, & poma dulcia elixa, & canna mellis, & ſimilia. Secundam rem complent adminiſtrationes medicaminũ aggregantiũ in ſe virtutẽ lenitionis, & apertionis cum ingeniationibus ex modis operationum. ad hoc quidẽ genus medicaminis perueniendum eſt cum iã factum eſt dubelati. & hoc quidem ſignificatur ex remiſſione doloris, & febris à multiplicatione grauedinis in loco collectionis. Medicamina autem, quibus ineſt proprietas hoc facere ex eis, q̃ ſumunẽ per os, ſunt ſicut ſyrupus de hyſſopo, & de praſſio. Et ex eis efficacior eſt ſyrup. de ſucco herbę albeduſtr. et

H melle: apozema decoctionis eius cum modico fermenti ſimul diſtemperatis, & coctis. Et fortius eis eſt ſuccus ipſius cum fermẽto, & melle. Et adhuc fortius ſi addatur eis baurach modicum: & eſt forte, & confert in hac hora. & proprie cum natura eſt fortis, & febris non eſt. adminiſtratio theriacæ, & mithridati. Feſtinant enim & facilitant apertionem. Et ſimiliter ſinapis cum aqua mellis, aut aſſa fœtida cum lacte. Ex his autem, quibus linitur extra, eſt emplaſtrum factum ex herba albeduſtur, & butyro, aut adipe antiquo, & melle: fortius eis eſt, ſi addatur ex fimo columbino, & fermento: adhuc fortius ſi addatur baurach. Modi aũt operationum, quibus ingeniamur ad apertionẽ apoſtematis, *Ingenia ad aperiendum apoſtemata.*

matis. ſunt prouocatio tuſſiculæ, hora poſt horā. & fortius eo eſt prouocatio vomitus. & confert ante horam eruptionis, vt dormiat ſuper latus infirmum, deinde reuoluatur ſubito, & impetuoſe ad latus ſanū. & ſunt ex ingeniātibus, qui mouent, & agitant eos lecto penſili, aut in cunis. & ſunt, qui agitant ſedem, in qua ſedent, gubernando eos ne cadant. Et ſint cibi eorum in hac hora ſorbitiones fermentatæ, ex farina cum melle, aut tritico; aut ex farina hordei, aut tritici, aut cicerum. & panis fermētatus infuſus in aqua mellis, aut rob. & conceduntur eis oua ſorbilia cum pane: & lac calidum, ſicut mulgetur cum pane: & paſſulæ, & ficus ſiccę cū pane. Et comedātur in ſecunda menſa grana pinearum, cum ficubus ſiccis, & amygdalis dulcib⁹, & amaris, & ſimilia. Verum ſi cum hac arte apoſtema non rūpitur, tūc eſt timoroſum. quare oportet, vt aperiatur collectio cum phlebotomo, aut cauterio, vt ſanies egrediatur, & non ſubito, ne ſuperueniat ei quod eſt, ſicut debilitatio, & ſyncopis, & mors, quare oportet, vt paulatim omni die extrahatur, & cum cautela. Cum autem ſanies, quæ expuitur poſt apoſtema iam factum, aut egreditur poſt apertionem iam factam fuerit alba, & vncta, ęqualis, nō habēs de odore corruptionem aliquid omnino, & febris cōtinuatur remiſſio paulatim; tunc eſt aliquid, de quo eſt ſpes ad incolumitatē: & proprie quādo continuatur ei quinque aliæ ſignificationes laudabiles, quę ſunt ꝓprie leuitas, quies, iucunditas, & deſideriū cibi, & bonitas aliarū operationum, videlicet naturaliū, & ſpiritualiū. quare in hac oportet hora, vt conſerues virtutem cum carnibus, & cibis temperatis, neque terrendum de febricula, quoniam eradicabitur paulatim exeunte ſanie. Cum autē accidentia in contrarium eorum quæ diximus, apparuerint; tunc eſt illud, de quo deſperabit. Inquit Hippo. Terminus rupturæ huius apoſtematis quandoque præſcribitur in xx. diebus, quādoque xl. & quādoque lx. & illud ideo, quia quanto accidentia collectionis fuerint vehemētiora, tāto ſtatus vicinior, & eruptio velocior, & quanto accidentia leuiora, & pigriora fuerint, tanto ſtatus, & eruptio remotior. Accidentia autem ſuper hæc ſignificantia ſunt febris, & dolor. Hęc enim vehemētia, aut remiſſa citam, aut tardam eruptionem declarāt. Tertiam rem complent adminiſtrationes medicaminum a ſanie mundificantium, poſt collectionis eruptionem. & quidem hoc ſecundum exigentiā declinationis ſaniei. in quibuſdam enim tranſitū habēs per pulmonem, excreatur cum tuſſi. in quibuſdam vero recipitur in vacuitate corporis, & ſubintrans concauam venā trāſit ad hepar: & ſic quidē aut in partem concauam eius, & declinabit ad inteſtina magis, ſicut ad propinquiores ductus: aut ad partē gibboſam ipſius, & declinabit ad vias vrinę. & in quibuſdā ſit poſt rupturam ad nullā

Qualiter ſanies non eſt extrahenda ſubito in apoſtemate.

Terminus rupturæ apoſtematis.

A partium ſaniei declinatio: quare cōculcatur ibidem. & eſt materia morborum difficilium, & phthiſis: & quandoque præfocat multitudine ſua, quibus omnibus iam ſuccurrimus, vt mundificetur a principio vulnus. niſi eīn (ſicut Hippo. dixit) vſq; ad xl. dies mundificatum fuerit, faciet cadere in phthiſim. Cum autem natura expulſionem ſaniei per os iam fecerit, abſterſiua, mundificatiua, lauatiua medicamina ante dari oportet. & in genere eorū eſt aqua mellis laudabilior, & aqua zucchari, & iuleb, & ſimiliter aqua hordei, & aqua cicerum. & fortius eis eſt ſecaniabin Galeni, quod ſcriptū eſt in capitulo, quod eſt ante illud. Et adhuc eis fortius eſt decoctio hyſſopi, & ſyrupus ipſius, & decoctio

B radicum lilij cæleſtis, & ſyrupus eius mellinus. Huius etiam intentionis eſt lohoc de caulibus, & lohoc de ſquilla, et electuarium de orobo, & lohoc de allijs eſt vehemētis virtutis in hac parte: & allia aſſa cum melle et butyro. & nos hæc ſcripſimus in capitulo de aſthmate, et tuſſi. Plura pręterea, & diuerſa ex eis, quę pectus, & pulmonem a putredinibus mundificāt, ſcripſimus ibidem, quę ibi requirantur. Confert etiam vomitus prouocatio cum interpolatione cū aqua mellis, & ſale; aut cum aqua mellis, & baurach, aut ſinapi. Conferūt etiam ſuper locum embrochationes, et linimēta, et emplaſtrationes; & ꝓprie ex rebus, quę adiuuant ad mūdificationē.

C Et ex ſumma eorum eſt decoctio alhaſce, aut hyſſopi, aut ireos, aut ſimiliū, adminiſtrata cū ſpōgijs. & quandoq; miſcetur cū eis, quod eſt ſicut ſpica, & lignū balſami, et grana ei⁹, & huēg; & ariſtolochia rotunda. Et ex eis, quæ liniūtur ſuper locū, eſt oleum de ſpica, et oleū de alcanna, & oleū de lilio, et oleū chamæmeli, & anethi, & fortius eſt eis oleū de iride, & adhuc fortius eſt oleum balſami. Emplaſtrationes autē oportet vt fiāt ex eis, quæ ſunt ſicut chamæmelū, melilotum, ſpica, & farina hordei, fęnugræci, et ſeminis lini, et ſeminis maluę, congregatis cū cerato, quod fit ex hyſſopo humida, & oleo de lilio, oleo de nardino: & oleo de iride, & cera: et fortius eis eſt; et ꝓprie quādo q̄ritur ex vn-

D ctione; et proprie factū ex alumine, ſulphure, et aſphalto aggregatis cum oxymelite. Et quidē ſuper his canon eſt, medicinalia huiuſmodi nō eſſe euacuanda ab aliqua trium proprietatum. Et prima quidem eſt, vt ſit abſterſiua, et mūdificatiua. Secunda vt ſit mēbri, ꝑ quod eſt ſaniei tranſitus, confortatiua. Tertia, vt ſint expulſiones factæ per illud membrum facilitatiua. Et primum quidem perficitur cū eis, quæ ſunt ſicut aqua mellis, et aqua zucchari, et ſyrup⁹ mellinus; et alia, quorum præceſſit rememoratio. Secundū vero cū eo, quod eſt, ſicut hyſſopus, haſce, cheſmes, et ſimilia in expulſione facta ꝑ pulmonē; & ſicut ſpica, et cordumeni, et amygdalæ amaræ, & ſimilia, in expulſione facta per hepar ad vias vrinæ, & ſicut trochiſci diarho-

don,& maſtiche,& veeh:& ſimilia in expulſione facta per hepar ad inteſtina. Tertium vero perficitur cum eo,quod eſt ſicut iris,& ſemẽ alchurat,& cartamus,& ſimilia, quãdo ſanies ex purgatˀ ſputo.& ſicut decoctio fœniculi,& apij, & aqua cicerum,& ſimilia, quãdo expurgatur per vrinã.& ſicut ſal,& baurach, & cartamus, quãdo fit expurgatio ꝑ inteſtina. Et ſunt ex medicinis,q̃ aggregãt in ſe omnes intẽtiones,ſicut ius galli antiqui,& mel,& liquiritia,& capillus ven.et hyſſopus,et caſſia fiſtu.& mãna,& ſimilia. Hæc enim adiuuãt ad expulſiones oẽs,quas diximus. Et ſunt ex medicinis magnis,quę etiã aggregant omnes has intentiones: ſed nõ ſunt adminiſtrandæ,niſi cum morbus proprie chronicatur.& ſunt theriaca proprie,& mithridatũ, & athanaſia; mundificant enim hæc ſufficienter.& ex eis eſt cõfectio mirabilis relata ad Archigenem,quam ſcripſimus in cap.de tuſſi;& ſimiliter medicamen de piperibus. Verum ſuper his cautela adhibẽda eſt.oportet eñ febre lenteſcente dari,& natura non debili exiſtente,& cũ melle plurimo;aut aqua mellis,vt exiccetur ſanies,& mũdificetur locus: & ſit potio eorum circiter auellanã vnã,vel duas, ſecundũ exigẽtiam rei cũ eo quod cõuenit ex potibus, & proprie cum aqua mellis.In craſtinũ autẽ ſit quantitas eorum minor, ſic ſemper diminuẽdo, donec perueniatur ad mel ſolum. ſi nõ plene cum eis mũdificetur,iterum redeatur ad alia: & iterum,ſi oportet procedatur eadem doctrina, vſque ad id, quo exiccetur in totũ. Et ſi cum hoc regimine adhuc non mundificabitur plene,accelerabimus cũ ſapientia, & adminiſtrabimus medicinam ex arſenico, & ſulphure ſecundum ſciẽtiam traditam a nobis in cap.de aſthmate, & tuſſi:hæc enim exiccãt cum fortitudine. Et ſi cum his cõſtringitur anhelitus, redeundum eſt ad ea,quę dilatant ipſum,& educunt ſaniem,ſicut aqua mellis cum medicamine hyſſopi.Et ſi ſupercaleſiunt ex eorũ adminiſtratione,redeũdum eſt ad aquam hordei cũ aqua mellis, & iuleb,& ſimilia.Cum autem hæc accidẽtia ceſſauerint,ſcilicet cõſtrictio anhelitus,ſupercalefactio,& exiccatio, iterentur prædicta cum viciſſitudine ſecundum exigẽtiam neceſſitatis. Cibi autẽ eorum ſint ſicut aqua cicerum,& altereniabin,& ſorbitiones ſubtiles,ex farina cicerũ, hordei, & fabarum cum oleo amygdalino, & melle, & zuccharo; & ius caulium cum oleo amygdalino,& quãdoque cum gallinis,niſi febris vehementia prohibeat: & ius gallinarum antiquarum,& ius galli antiqui,& carnes pullinæ,& hœdinæ: & addatur eis in eibis, aut iuribus eorũ dum res expoſtulat,ex pipere aliquid: adiuuat enim ad mundificandum,& exiccãdũ. Et præcepit Gal,dari cœpas, & allium in ieiunio,vt vulnus non cludatur, donec mundificetur. Et præcepit dum ſanies ad inteſtina declinat, dari cibaria, quæ ventrem moueant, ſicut

E ꝑprie malua,bleta,atriplices, & leureng. & cũ per vias tenũ educere volueris, dari, quæ ſunt ſicut aſparagi,aut baucia,& ſimilia. In ſecunda vero mẽſa comedat grana pini, amygdalas cũ melle,& ſemina fœniculi, dactylos humidos, et ſimilia. Et conceduntur etiam poſt cibos poma dulcia,et cydonia,et pyra,& ꝑprie ſceburc, & ſimilia. Potum autem damus eis vinum dulce,& vinum alcheſmes,& vinum de paſſulis,& aquam mellis & aquam zucchari. Si autẽ collectio erumpitur, & diffunditur ſanies in loco collectionis,ad nullam partem declinans: tunc oportet cauteria ſuper eodem loco.iij.vel v.vel plura,ſi neceſſitas expetit, imprimi cum cauterio puncti,& perforetur pectus vſque ad locum

F ſaniei;& hoc ſi fuerit in pectore. Si autem fuerit in latere,aperiatur cum ſagitella vſque dum perueniatur ad ſaniem, vt extrahatur,& exiccetur extractionibus remouẽtibus materiam; donec ſanies paulatim exiccetur in totũ,mundificationibus,et abſterſionibus quotidie factis cũ aqua mellis,aut cum vino mellito,et ſimilibus. Quartã rẽ cõplent adminiſtrationes medicaminũ aggregãtium,nunc virtutem abſterſionis & mundificationis, nũc vero incarnationis & cõſolidationis:& oportet medicamina huiuſmodi ſibi inuicẽ ſuccedãt vſq; dũ plena appareat ſanitas. Et dictum eſt,aquam mellis abſterſiuũ bonum eſſe. Et dictũ eſt de alijs; quæ nõ oportet nunc iterare. Et iam quidem compertum eſt

G in lacte caprino, aut aſinino aggregari intẽtiones duas,ſcilicet abſterſionis ex parte aqueitatis eius,& cõſolidationis ex parte caſeitatis ei⁹. Et oportet vt ſit lac calidum ſtatim cum mulgetur;& poſt bonum paſtum, & proprie deficcatiuum. Verum aſininum lac ſubtilius eſt,quã caprinum:caprinũ vero tẽperatius eſt eo, & aqua decoctionis hordei,et cãcrorũ fluuialiũ aggregat ſimiliter intentiones duas prædictas, & ſimiliter lac coctũ cum oleis. Medicinalium autem incarnantium, & conſolidantium vulnera pulmonis,& pectoris, ſumma dicta eſt cap. de ſputo ſanguinis.quare oportet, vt pars illa afferatur ad locum hunc. Et loquemur adhuc de

H eis in cap.de phthiſi,ſi Deus voluerit. Cibi autem eorum ſint carnes paruarum auium, & extremitates hędorum, & porcorum iuuenum,& arietum caſtratorũ:& riſum cum gallinis, & triticum, & ſorbitiones teneræ ex frumento cum carnibus. Et ex valde iuuantibus ſunt ſorbitiones ex farina orobi,aut ex farina riſi cum lacte. Et lac coctum cum eis eſt cibus delectabilis; & proprie cum lapidibus fluuialib⁹,aut chalybe, & ſimiliter caſe⁹ recẽs, & ſimiliter ſorbitiones, & pulmẽta ex lacte cum farina cicerũ, aut fabarũ,aut amyli.caueatur autẽ indigeſtio eius: cõtingẽs enim ex lacte moleſta eſt & inimica, & proprie quantum eius nutrimentum eſt amicũ. Potus eorum ſit vinũ mediocriter ſtypticum,et vinum album, & vinũ antiquũ dulce eſt bonũ

cis, &

eis;& aqua,in qua extinguitur ferrũ, aut aqua de minera ferri;& aqua roſata,aut aqua pluuialis infuſionis gummi aſſi,& ſimilia. & laudatur eis rob myrtinum,& ſyrupus eius,& miua cum aqua maſtiches. Et non negligantur excellentiæ zucchari roſati, & adminiſtrationes eius omni hora. Fortaſſe enim eſt ipſum ſolum medicina curans eos. & nos diximus in capitul. de ſputo ſanguinis ſecundum ſermonem Galen. & dicemus hoc latius in cap. de phthiſi,ſi Deus voluerit. Medicinarum autem ſumma,quæ adminiſtrantur emplaſtrando,dicta eſt in capitulo de ſputo ſanguinis. Quintam rem complẽt adminiſtrationes medicinarum ſedantium accidentia, in tota curæ latitudine, ſuperuenientia:ſicut ſunt vehementia doloris, & febris, & prauitas anguſtiæ, & ſitis, & tuſſis vehemens,et ſtrictio anhelitus, & vigiliæ, & faſtidium cibi, quæ tempore collectionis, & maturationis timoroſa ſunt: maturata autem ea ſuſpecta ſunt magis;poſt eruptionem autem ipſius remanentia mortalia ſunt. Verum ex eis quædam remanẽtia ſunt ſecundum magis,& minus ſuſpecta: & quædam corrigi poſſunt,quędã aũt minime. Inquit Hip. dolor,& febris circa faniei generationem vehemẽtiora ſunt: generata autem ea, remiſſiora;& amplius remiſſiora poſt eruptionẽ ipſius;& adhuc amplius mũdificata,& exiccata ea. Si aũt contrarium hoc acciderit,tũc nil aliud,niſi praſſinitas, & profunda corruptio ex prauitate venenoſitatis ſignificatur:& hæc qui dẽ vere mortalis. & teſtatur hoc virtus apparẽs ſicut amurca,& fœtidum;& hoc quidem incorrigibile, deſperandum omnino. Et hoc idẽ de prauitate anguſtiæ dicimus;& ſimiliter de tuſſi & conſtrictione anhelitus. Vigiliæ aũt, ſitis, & appetitus defectio,aliam, atque aliam poſſunt habere cauſam. propter quod non iudicãda mala ſimpliciter. Vigilationem autem efficit mala cerebri complexio, ſicut ſiccitas, & bauracitas ex mala humiditate occultata in ipſo. Aliquando autem efficit frequens agitatio,ſuper aliqua re. & iam quidem diximus curam eius in ca. de ſahara. Sitis etiam cauſam poteſt habere extraneam;ſicut eſt proprie ſalſuginoſitas ex mala qualitate exiſtente in ſtomacho, aut caliditas, aut ſiccitas in orificio ipſius, & alia, ſicut dicemus in c. ſuo. & curatur,ſicut dicemus ibi. Et ſimiliter defectio appetitus poteſt habere cauſas quas etiam dicemus in proprijs c. Sextam rem complent adminiſtrationes regiminum ex generibus rerum ſex,ſecundum exigentiam quinque canonum ſuperſcriptorum. & hoc quidem dictum eſt. Filius Zachariæ. Confectio trochiſcorum,qui adminiſtrantur cum aqua hordei, cum qua cocti ſunt cancri fluuiales, & ſyrupus de papauere,aut rob myrti. Et conferunt ad cõſolidationem, & mundificationem vulneris pectoris,aut pulmonis,quorum permiſtio. Recipe papaueris albi,ſeminis cucurbitæ, & citrulo

A rum excorticatorum, ana drac. decem, amyli, dragacanthi, gummi arabici, ſucci liquiritiæ, ana drac. v. thuris maſculi,ſedenegi loti,boli armenæ,ſanguinis draconis,charabæ,ana drach. ij. myrrhæ:cinnamomi,opij,ana drach. j. & fiãt trochiſci,& adminiſtrentur. Idem. Confectio emplaſtri feſtinantis maturationem pleureſis, ſedantis dolorem eius. Rec. anethi. chamæmeli,violarum ſiccarum, furfuris, althææ, farinæ, ſeminis lini, fœnugræci,hordei,ana. decoquantur in aqua,donec ſint diſcocta. deinde conterãtur, & miſce cum oleo antiquo, & ſupponatur tepidum,& quandoq; adduntur in eo cinis caulium,& adeps anatis. Gale. Confectio lohoc mundificantis,& abſtergentis ſaniem a pectore,& pulmone. Accipe amygdalarum dulcium & amararum, granorum pini, ſeminis vrticæ, farinæ lupinorum,ana partes æquales, confice cum melle,& da cum eo, quod conuenit. Plures præterea ex medicinis mundificantibus pectus,& pulmonem a ſanie,& viru, dictæ ſunt in c. de aſthmate,& tuſſi,quæ requirantur ibi. Et ex medicinis ſanãtibus vulnera pectoris,& pulmonis plures dictæ ſunt in ca. de ſputo ſanguinis. Abuhali. Confectio trochiſcorum ad vlcera,quæ fiunt in pectore,& pulmone, conſolidãtium ea. Recipe roſarum,balauſtiæ,ana drach. ij. ſanguinis draconis,amyli,olibani, ana drac. ij. dragaganthi, maſtiches, ana drac. j. & ſemiſ. acaciæ,croci,ana drac. j. tertiã,charabæ, & myrrhæ,ana drac. ſemis. confice cum rob cydoniorum,& myrtillorum;& da cum eiſdem. Confectio medicaminis ex inuentione noſtra, quod eſt medicamẽ forte,& expertum ad vlcera pulmonis,& pectoris; & mundificat ea a ſanie, & materia viſcoſa contenta in eis: & facilitat expulſionem earum. cuius hęc eſt permiſtio. Rec. olibani, myrrhæ,cinnamomi, amomi, granorũ pini,radicum ireos, gummi alborin, croci, talch,ana drac. iiij. ſpicæ,caſiæ fiſtulæ,carnium dactylorũ,ana drac. iij. coſti,drac. ij. galbani,drac, j. tertias duas, mellis quantum ſufficit ad aggregandum ea, decoquantur mel, & albotin in vaſe duplici, vſque dum habeat ſpiſſitudinem: deinde permiſce cum eis galbanum, & fac bulli-

D re denuo: deinde proijce ſuper ipſum puluerẽ aliarũ rerum,& da cum eo,quod conuenit. Permutationum autem pleureſis ad alias ægritudines,quędam ſunt ad bonum,quędam ad malũ. Permutat autẽ in peripneumonia, & ad phthiſim,& ad malum. Et permutatio eius ad peripneumoniam eſt ſecundum alterũ duorum modorum. Quandoque enim fit ex conuerſione materiei pleureſis ad pulmonem;quandoq; ex cõuerſione virus ad ipſum, cũ non mũdificatur vſque ad quadraginta dies, a ruptura collectionis. Et permutatio eius ad phthiſim ſimiliter fit ſecundum alterum duorum modorum, aut mediante peripneumonia, aut ſine mediatione eius: & proprie cũm ſanies acuta, & mordicati-

Margin notes: Emplaſtrũ ad pleureſim. — Lohoc mundificans ſaniem. — Trochiſci ad vlcera pectoris. — Medicamẽ inuentione propria ad vlcera pul. — De permutationibus pleureſis. — Errandũ a pleureſi morbo. — Trochiſci vtiles ad mundificationem, & conſolidationem vulnerũ.

ua reſoluta ab eruptione apoſtematis tranſiẽs per pulmonem vlcerat ſubſtantiam eius. Et dixit Hip. quod quando pleureſis non reſoluitur, neque mũdificatur in quatuordecim diebus, in empyema tranſit: & ſi empyema non mundificatur in quadraginta diebus a die rupturæ, permutatur in phthiſim. Et dixit Galen. quod materia pleureſis quandoque rapitur fluxu vẽtris, quandoque natura vincit ſuper ipſam & expellit eam ad partem aurium, & facit collectiones; & eſt ſignificatio incolumitatis. Et quandoque apparet victoria morbi ſupra naturam, & ſignificatur ex permiſtione intellectus, & vigilijs, & fit permutatio in phreneſim. Et quandoque vltimatur materia morbi ſupra naturam, & declinat materia ad cerebrum, interficit vſque in diem. iii. quandoque declinat ad neruos, & facit ſpaſmum. Et dixit iterũ Gale. quod quando rapitur ad partes cordis, multiplicatur tremor eius, et ſyncopis, & interficit in principio, & quandoque ſubito. Et dixit Hippo. quod aliquãdo accidit ex prauitate, & veneno ſitate materiæ, vt vincat ſupra poſſe naturæ omnino: & conuertat partes loci, vt appareat dorſum patientis, quaſi dorſum verberati, & vireт latus eius, & nigret ita, quod conſueuit de eis dicere vulgus eſſe percuſſos a dęmone. Iterũ Gale. dixit, quod natura multoties vincit ſupra morbum, & expellit materiam eius ad loca vacua ſubaſcellarum, & inguinum, & partium crurium, & aurium, & pedũ, & conuertit in apoſtemata bene nata ad pleureſim; ſignificant enim ſalutem. & quandoque conuertit materiam, & extrahit vſque ad cutem, & ducitur ad incolumitatem, cum apoſtemate ſub cute.

De peripneumonia. Cap. 10.

Propter duas cauſas peripneumonia eſt morbus periculoſior quam pleureſis.

PEripneumonia ex ipſa membri denominatione nomen accipit: eſt enim apoſtema pulmonis. Et dixit Gal. quod eſt morbus difficilioris curę, quã pleureſis, & prõptior ad interficiendũ. & illud propter duas res. Et quidẽ prima eſt, quoniam in pulmone (ſicut ſcis) ſolutio continuitatis raro eſt ſuſceptibilis curę, propter cauſas in capitulo de ſputo ſanguinis aſſignatas. Secunda eſt, quia virtus cordis nõ patitur, immo deficit ab inflãmatione eius: creuit enim ipſum ſapientia, vt euentaret cor. Eſt aũt peripneumonia morbus per ſe, aut morbus ex altero morbo cauſatus. Et quidẽ, qui cauſatur ab eo, quod eſt aptum natum eſſe nutrimẽtum pulmonis, aut a ſuperfluitate nutrimẽti ipſius, eſt morbus per ſe, deriuatur autẽ ex altero morbo, ſicut ea quę fit poſt catarrhum, & poſt pleureſim. Fit autẽ peripneumonia ex omni materia, ſicut pleureſis. Et ex ea q̃dam vera, quædã nõ vera. Et dixit Gal. quod vera peripneumonia eſt, quæ fit a phlegmate. Et videtur, quod dicẽti, quod vera peripneumonia eſt quæ fit ex cholera, ſit magis credendum. Et enim pulmo eſt membrum cholericum, & eius nutrimẽtum eſt ſanguis cholericus. Et iã quidẽ canon eſt, quod morbus cuius complexio nõ recedit à cõplexione mẽbri, niſi ſicut naturale, & innaturale, eſt morbus proprie verus. recedens autem ab eius complexione in contrarium ipſius, eſt morbus zebdeg. i. morbus nothus. Et fortaſſis ratio pro Galeno eſt, quoniã morbus proprie verus minus moleſtus eſt quam zebdeg. & peripneumonia phlegmatica nõ eſt in vehementia prauitatis, ſicut cholerica. interficit enim cito cholerica acuitate ſua: cum ſit vicina cordi: & oppoſitio cum infrigidantibus non peruenit ad locũ, nec perducitur, niſi poſt eius alterationem plurimã eo quod propter viarum diſtãtiam calefit. Hoc autem ſecus eſt in phlegmatica, quoniam oportet medicamina eſſe maturatiua, & reſolutiua. quæ facile ſunt peruenientia ad locum neceſſitatis ſine diminutione virtutis eorum. Pręterea morbus proprius alius eſt, qui fit de materia, quæ deputatur ad nutrimentum alicuius membri, quæ dum corrumpitur facit morbum: aut fit de materia, quæ eſt ſuperfluitas nutrimẽti illius mẽbri. Et iã quidẽ Ariſt. dixit, quod ſuperfluitas eſt contraria illi rei, cuius eſt ſuperfluitas ſicut fimus, & chylus: & ſicut urina, & maſſa ſanguinea: & ſicut ſudor, & humores in venis: & ſicut medulla, & nutrimentum oſſium; & ſicut adeps, & caro, & ſimilia, niſi ſit ſuperfluitas delatiua potẽtialitas eius, à qua deciditur, ſicut ſperma. Et ſciendum, quod pulmo, ſicut cætera mẽbra, partẽ ſibi propriã de humoribus recipit, ſed quod eſt, ſicut ſanguis cholericus, de ipſis deputatur ad nutrimentũ ipſius. Et ſuperfluitas ſui nutrimẽti, quod eſt phlegma mittitur in vacuitates eius, pp cauſas vtilitatũ, quas ſcis. propter quod quidã crediderunt Gal. dicẽti, quod vera peripneumonia fit ex phlegmate, ſicut ex ſuperfluo nutrimẽto, & crediderunt alijs dicentibus, quod fit ex cholera, ſicut ex nutrimento, cui iã accidit corruptio. & hoc ſecundũ intentiones proprias. Terminatur aũt hæc paſſio ſecundum vnum trium modorum, ſicut & pleureſis: aut enim reſoluitur, aut ſuppuratur; aut permutatur. Et cura eius eſt ſimilis curæ pleureſis.

Secundum Galen. vera peripneumonia eſt quæ fit a phlegmate.

Peripneumonia terminatur tripliciter.

De empyemate. Cap. 11.

EMpyema quandoq; fit ex pleureſi, & diximus curam eius. Et quandoque fit a peripneumonia ſicut dictum eſt. Et quandoque ex ſanguinis ſputo. Verum cauſa eorum quandoque eſt a pulmone, quandoque a pectore, & partibus. Et iam quidem Gal. dixit factã ex cauſis in pulmone, moleſtiorem eſſe ea, quæ eſt ex cauſis in pectore, propter cauſas dictas in capitulo, quod eſt ante iſtud. Et ſimiliter curam eius difficilẽ eſſe, propter cauſas dictas in capitulo de ſputo ſanguinis. Cura autem omnis ſpeciei huius,

ius, ſimilis eſt curæ empyematis factæ ex pleureſi, quam diximus.

De phthiſi. *Cap.* *12.*

PHthiſis eſt detrimentum deſiccationis, & conſumptionis cadens in corpus ex calore febrium habitudinalium minutarum ex vlceratione pulmonis. Et vlceratio quidem huiuſmodi cauſam habet: aut ex præcedenti catarrho acuto vlceratiuo deſtillante, & imprimente in pulmone hora poſt horam: ſicut accidit ex frequenti inſtillatione ſuper petram, perforetur petra. Et quandoque fit ex præcedenti pleureſi, aut peripneumonia: mediante tamen empyemate: & quandoque tamen ſine mediatione. Et quandoque fit ex materia putrida diu ſtante in pulmone, quam ſequitur putrefactio, & vlceratio. Et accidit non nunquam poſt ſputum ſanguinis ſine mundificatione, ſicut Hipp. dixit. Poſt ſanguinis ſputum, caſus in ſaniei ſputum: & poſt ſaniei ſputum, caſus in phthiſim. Hic autem eſt ſermo eius ſub conditione: Et enim poſt ſanguinis, aut ſaniei ſputum, quibus non reſiſtitur, fit caſus in phthiſim. Raro autem contingit hæc paſſio pueris, & ſenibus. Et ſi cadant interdum ſenes in illam: occultari poteſt eis, & poſſunt diu viuere cum illa. Viris autem, & mulieribus frequenter accidit, & proprie paratis cadere in ipſam; & raro occultatur eis. Verum mulieribus occultatur interdum, licet parum. Contingit hæc paſſio, ſicut Hippo. dicit, a decimo octauo anno vſque ad trigeſimum quintum. Expoſiti, autem, vt cadant in phthiſim, ſunt habentes cerebrum debile, quare non prohibetur receptio ſuperfluitatum in ipſo; nec digeritur, quod tranſmittitur de nutrimento ad ipſum, quare ſunt catarrhizabiles, & ex parua cauſa. Et adhuc expoſiti ad id ſunt habentes pectus ſtrictum in creatione ſua, cum multiplicatione ventoſitatum in ipſo, & pulmone eorum, & vicinis partibus, habentes humeros alatos, ſicut ſunt curuaturæ alarum, & collum ſubtile, & longum; depreſſum inter alas, & humeros, & frequentat eos tuſſicula cum punctura alicuius ſpatulæ, aut mammillarum, & præcipue ſi ſint ex iraſcentibus facile, & cholericis. Tempus autem magis aptum vt faciat cadere in phthiſim, & quod vehementius nocet factis phthiſicis, eſt autumnus, & conſtipatio borealis multum dominans, & maxime, quando præceſſit auſter: aut conſtitutio auſtrina, quam præceſſit boreas. Et ex eis eſt regio borealis multum frigida, & ſicca; & cibi, & potus eius: & quæcumque hoc curſu procedunt. Curare autem phthiſim, quæ vehementer impreſſit, & diuturnauit, impoſſibile eſt: & proprie quando continuatur ei lubricitas ventris, faſtidium cibi, & fœtor oris, curuaturæ vnguium, & caſus capillorum, ſignificant enim ex hoc corru-

Senibus, & pueris raro accidit hæc paſſio. Corpora ad phthiſim diſpoſita quæ.

Phthiſim quando diu durauerit impoſſibile eſt curare.

A ptionem profundari, & nutrimentum eſſe abſciſſum. Curare vero non diuturnam, aut quæ non multum impreſſit, & in qua accidentia timoris nondum apparuerunt, fortaſſis præſumendum eſt; quamuis non ſit facile. Et intentio in curatione eius eſt duplex, videlicet vniuerſalis, & particularis. Et vniuerſalis quidem intentio eſt tres res. Et prima quidem eſt correctio cauſæ facientis. Secunda eſt abſciſſio eius. Tertia eſt regulatio ipſius vitæ patientis. Primam igitur rem complent adminiſtrationes medicaminum abſcindentium nocumenta catarrhi (ſi accidat a catarrho) & hæc eſt radix operationis in hac cura. Etiam hæc ſcripſimus in capitulo proprio: & ſi cauſa ipſius fuerit

B ex præcedenti empyemate, ex pleureſi, & peripneumonia, aut ſputo ſanguinis, cura eorum dicta eſt. Secundam rem complent adminiſtrationes euacuationum abſcindentium cauſas; quarum præceſſit rememoratio. Et ſiquidem malitiam complexionis calidam cognoueris ex plenitudine ſanguinis, phlebotomamus ex baſilica. Et ſi virtus permiſerit, demum ex ſaluatella, & quandoque phlebotomamus phlebotomia renouante numerum, ſi neceſſitas expetit, adminiſtrando ex cibis, & potibus, & alijs, quæ boni ſunt nutrimenti; & hoc diebus, quibus non phlebotomas. Si autem choleram abundare cognoueris, euacua

C cum eo, quod eſt ſicut aqua decoctionis capilli veneris, & chayare, de ſingulis manipulos ſingulos, iuiubas, & ſebeſten, ana xl. pruna ſica. xx. pulpæ caſiæ fiſtulæ, ſiracoſt, ana vnc. j. zucchari violati. drachm. xij. ſi neceſſitas expetit: addatur eis, quod eſt ſicut trochiſci de violis, & ſimilia. Si autem cauſam læſiuam materiam phlegmaticam eſſe cognoueris, euacua cum cochijs, & ſimilibus, quibus ex bdellio, & tragacantho partes addantur conuenientes. Et ex euacuationibus particularibus, & vtilibus huic ægritudini, ſunt prouocationes hæmorrhoidarum, & menſtruorum, & maxime ſi ex eorum retentione in nocumentum cadat. Et nos de his in ca. de ſputo ſanguinis. iiij. canone

D locuti ſumus. Tertiam rem complent adminiſtrationes regulationum in generibus rerum ſex: & proprie collocentur in loco aeris temperati ad ſiccitatem decliuis; & permutetur ad regiones aeris temperati. Et ſint cibi eorum ex eis, quæ ſunt quantitatis paucæ, & pluris nutrimenti, & inſuper ad digerendum faciles; ſicut proprie hepata gallinarum, & teſticuli gallorum, qui non calcauerunt, & alæ pullorum, & carnes minutarum auium tenerarum, & carnes iuuenum perdicum, & alcubugi, & columbarum; & ſint huiuſmodi elixa aut in iuribus, aut in aqua hordei; & proprie quando quæritur mundificatio, & oportet, vt addatur tunc iuribus eorum de melle aliquid, & congruũt eis vitelli ouorum ſorbiles cum melle, &

con-

conceditur etiam eis in hoc caſu ius caulium impinguatum cum gallinis, & ſimilia. Quando autem conſolidatio, & conglutinatio vulneris quæritur; tunc oportet, vt ſint cibaria deſiccatiua, non eleuata in gradu multæ exiccationis; & ſint etiam conglutinantia, ſicut proprie extremitates, & roſtra hœdorum, & porcorum iuuenum, & arietum caſtratorum. Pane autem vtatur ſimilagineo bene cocto, habente aliquid maſtiches, quandoque ponitur in eo ozimus, & ſimilia. Et ex cibis conglutinatiuis eſt triticum cum gallinis, & riſum, & ſimilia, & pulmenta, ex geguer, & milio, & ſauich, & chiſt hordei poſt bonam decoctionem eorum; & lentes ſunt bonæ eis. Et pulmenta ex orobo, & ſorbitiones ex farina eius, & ſimilia: & cibus ex lacte ſunt eis magni iuuamenti, proprie cum non eſt febris, & caſeus, ſi eſt recens. Et nos diximus in ca. de empyemate diuerſos cibos ex lacte, cano. quarto. Si autem fuerit cum ea febris vehementia, ſit cibus eorum chiſt hordei bene cocti cnm cancris fluuialibus, poſtquam abluuntur, abiectis extremis eorum, cum aqua, & cinere: & cum iteratione, & etiam cancri fluuiales aſſi, aut elixi in aqua hordei. Et quandoq; dantur cocti in lacte aſinæ: & quandoque in oleis frigidis, & quandoque in aqua hordei, aut ciceruni: & quandoque in lacte acetoſo, abſtracto ab eo butyro, & ſunt iuuamenti ſnblimis, & adduntur eis cucurbita, & bleta cum oleo amygdalino, & citruli, & ſimilia. Et ex rebus cibalibus ſimul, & medicinalibus eſt lac acetoſum coctum cum tortellis de ſceni: & ſit proprie lactis, vnc. iij. & tortellarum tritarũ vnc. j. in craſtinum adde ex lacte circiter aure. ij. & minue ex tortellis circiter aur. j. Et hæc fiant ſingulis diebus, donec deueniatur ad lac ſolum. Cum autem peruentum fuerit ad ægritudinis declinationem, incipiamus diminuere ex lacte acetoſo omni die: & adde tortellas, donec deueniatur addationem tortellarum tantum. Hunc autem modum decoctionis lactis acetoſi ſcripſit Paulus, & plures poſt ipſum laudauerunt illud. Operatio autem acetoſi lactis eſt ſecundum hunc modum. Accipe lac caprinum mundum habens bonitatem ex ſanitate animalis, & congruitate paſcui ipſius: extrahatur ex eo butyrum: & dimittatur vna nocte in aere temperato, mane autem agitetur vehementer, & excludatur ſpuma eius, eſt autem lac huiuſmodi ſedatiuum vehementis caloris, conſtrictiuum, & conſolidatiuum. Potus autem eorum non febricitantium ſit in principio vinum album dulce, & cum peruenitur ad tempus conſolidationis, ſit album ad ſtypticitatem declinans, permiſtum cum aqua pluuiali. Febricitatiuum autem potus ſit aqua hordei, & aqua pluuialis, & rob myrti, & ſyrupus eius, & ſyrupus de papauere, cum vocat neceſſitas, & aqua pluuialis decoctionis cancrorum, & aqua

Regimē eorū cum febre. (margin)

Modus faciendi lac acetoſum. (margin)

Potus. (margin)

E granatorum dulcium, & ſimilia. Et in ſecunda menſa comedant paſſulas cum granis poſt bonam maſticationem, & granata dulcia, & cydonia de ſceni cocta in rob, & ſimilia. Et oportet ante comeſtionem, vt approximent deambulationibus mediocribus: & poſt ambulationes vtantur frictionibus lenibus, tenerum facientibus corpus; & hoc vt viuificetur calor in ipſis. Et poſt comeſtionem vacẽt, & quieti ſint per duas horas: & hoc, in loco temperati aeris, in quo ſint odores redolentium frigidorum, & ſtypticorum; cum adminiſtratione gaudij, deinde vacent ſomno, & qnieti, quantum poſſibile fuerit. Et ſi fuerint vigiliç, accedamus ad medicinas ex papauere: & hoc cũ ſapientia, F ne congelentur ſpiritus. Elongentur autem a balneis; reſoluunt enim virtutem, niſi apud declinationem, tũc enim ſunt iuuamẽti ſublimis, quemadmodum dicemus. Prohibeatur autem eis omnis lubricitas, & conſtipatio viſcerum, & magis lubricitas vehemẽs; reſoluit enim virtutem, particularis autem intentio eſt quinque res. Et prima quidem eſt mundificatio, & abſterſio vlceris. Secunda eſt prohibitio curſus materierum ad ipſum. Tertia expulſio materierum ſaniei eius, & exiccatio earũ ex ipſo. Quarta eſt conſolidatio eius. Quinta eſt correctio accidentium. Et primam quidem rem complent adminiſtrationes medicinarum mundificãtiũ, & abſtergẽtium vlcera, & in genere eorum ex- G cellentius, & nobilius eſt mel, & aqua eius, aggregat enim virtuté mundificationis, & abſterſionis, & præter hoc, eſt cibus, & potus amicus naturæ, & iuuatiuus valde. Et ex eis eſt aqua hordei, & aqua zncchari, & aqua ciceruin, & fortius eis eſt decoctio hyſſopi, & ſyrupus eius, & adhuc fortius eſt lohoc de caulibus, & de ſqlla. Et ex eis, quæ ſunt maximi iuuamẽti, eſt medicamen Galeni. ipſum enim eſt mũdificatiuũ bonum, quod recipit ireos, haſce, hyſſopi, ana partes æquales, confice cum melle, da mane, & ſero a drachm. j. vſque ad ij. cum aqua mellis. Et dicit Democritus, hyſſopus, aut iris, aut faraſin ſngulariter, vel coniuncta, cocta in aqua mellis, aut in aqua hordoi ſunt mundificantia H bona, & nos diximus plura ex his in cap. de empyemate. Secũdam rem complent adminiſtrationes medicaminũ materias a pulmone prohibentium. Et hoc quidem perficitur ſecundum alterum duorum modorum; & proprie cũ prohibitione materiei, quæ transfertur ad ipſum ex altero membro: & cum confortatione pulmonis, vt non recipiat, quod ad ipſum transfertur de materia. Et ſecundum plurimum, quæ transferuntur ad pulmonem materiæ ſunt catarrhales, aut tranſmiſſæ a vicinis membris; & ex pleureſi, & alijs, & horum curam iam diximus. Summam enim medicinarum pulmonem confortantium etiam diximus in capitulo de tuſſi humida. Et ex eis eſt rob myrti, & ſyrupus

Somnus. (margin)

Balnea. (margin)

Mundificatio vlceris. (margin)

rupus

rupus eius cum drach. ij. pulmonis vulpis ſicci. Et ex medicinis quidem mirabilis iuuamenti aggregantibus virtutem confortationis, & mūdificationis eſt medicamen Galeni, quod recipit pulmonis vulpis ſicci, ſucci liquiritię, capillorum veneris, ſeminis fœniculi, aniſi, ana, conſice cum zuccharo decocto cum aqua quantum ſufficit. Et quandoque conficitur cum rob myrthino, & eſt confortatiuum amplius. Tertiam rem complent adminiſtrationes medicaminū putredinis, quæ ſunt in pulmone, exiccantium. Et nos quidem diximus in cap. de tuſſi, hæc adminiſtranda eſſe poſt mundificationem debitam, vt extirpetur poſt eas reſiduum putrefactionis omnino. Et diximus, quod adminiſtratio ex myrrhæ rubeæ, drachm. j. & mellis drac. iiij. lambendo diebus interpolatis cum aliqua ex medicinis educentibus ſaniem, eſt medicamen vtile. Et fortius eſt lambere alchitran cū melle; aut cum melle, & galbano ſimul liquefactis. Et ex maxime iuuatiuis eis ſunt medicinæ magnæ, ſicut theriaca, & mithridatum; & alia, quorū in capitulo de empyemate præceſſit rememoratio, & ſi indigetur adhuc medicamine exiccante, procedemus ad medicinas de arſenico, & ſulphure ſcriptas in eodem capitulo canon. xxx. Et non negligantur medicamina huius ſummæ, quoniam ad ſanitatem perducunt, ſi Deus voluerit. Verum ſi peruenitur ex eis ad ſupercalefactionem, ſuccurrendum eſt cum aqua hordei, & iuleb: cum trochiſcis de camphora, vſque dum ceſſet accidens: deinde redeatur ad exiccatiua prædicta. Quartam rem complent adminiſtrationes medicaminū aggregantium in ſe duas virtutes: mundificationis, ſcilicet, & conſolidationis. Et ex medicinis proprijs in hac ſumma eſt lac aſininum cū virtute ſubtiliationis in ipſo, & lac caprinum cum temperie ſua: & lac muliebre cum proprietatibus temperiei intra illam. Lac enim aggregat intentiones tres. Eſt enim res cibalis, & dilecta nimis, & eſt ex rebus velocis conuerſionis in ſanguinē; eſt enim ſanguis bis coctus: & eſt poſt illud medicina abſtergens vlcus virtute ſeroſitatis eius, & conglutinans ipſū virtute caſeitatis eius. Et oportet, vt bibatur calidum cum mulgetur; & ſi poſſet, ſugi ex mammillis: & hoc in ieiunio ante cibos alios, & oportet, vt poſt ipſum quieſcant, ne corrumpatur, & aceſcat in ſtomacho eorum: nec dormiant ſuper ipſum, nec ſuſcipiant cibum, niſi prius deſcendat. Et ſi oportet, vt bibatur in loco aeris temperati, & proprie cum fuerit gaudium, & tranquillitas, & quando ipſum magis mundificatiuum eſſe quærimus, dandum eſt cum melle. Et quandocumque ipſum magis conglutinatiuum, & conſolidatiuum quærimus, detur cum zuccharo roſato, & ſimilibus, aut coctum cum lapidibus. Et ſi ſumens ipſum conſtipationem patitur viſcerum, oportet, vt

Medicamē Galeni quo nunc vtuntur medici ſub nomine loch de pulmone vulpis.

In lacte ſunt tres intentiones ad hoc.

A eligatur ex lacte, in quo multiplicatur ſeroſitas: & ſi non ſufficit, multiplicetur quantitas potus eius in die ſequenti: & adhuc in die tertia, & ſi adhuc non ſufficit, miſcēdum eſt cum eo, quod eſt ſicut zuccharum, & ſal: & ſi adhuc non ſufficit, miſcendum eſt polypodium cum ipſis, ſi autem ſumens ipſum lubricitatem inteſtinorū patitur; tunc oportet, vt miſceatur ei, quod eſt, ſicut hypocyſtis, & ſimilia. Et ſi tuſſim habuerit, miſceatur cum eo, quod eſt ſicut dragacanthum. Et ſi cum ſtomachi debilitate fuerit, miſcendum eſt cum eo, quod eſt ſicut trochiſci dia rhodon, & ſimilia. Et lac quidem, de quo butyrum extractum fuerit, eſt magis conglutinatiuum; & coctum quidem amplius: & quod

B cum butyro eſt, eſt magis humectatiuum, & impinguatiuum. Ars autem in decoquendo lac eſt huiuſmodi. Accipe lac mundum; & recipe ipſum in vaſe puro abſterſo, & pone ſuper ipſo circiter quintam partem eius ex aqua pluuiali, deinde extingue in ipſo lapides fluuiorū ignitos ſine fumo, vſq; dum lac fuerit coctum, & conſumptæ aquæ partes in ipſo, lac autem melius eſt, quod ſumitur ex animalibus iuuenibus mediocriter, non nimis remotis, aut vicinis partui; quorum paſcua ſunt ex herbis montanis, in quibus eſt ſubtilitas, & mundificatio cum ſtypticitate, & exiccatione. Et laudauit Galen. herbas huiuſmodi deputandas eſſe paſcui eorum, ſcilicet ex herbis calidis; abſyn-

C thium, hyſſopum, haſce, polium, ſcea, iahde, fœniculus, abrotanum, & ſimilia, & ex frigidis, rubus, rhamnus, ſolatrum, caiare, & ſimilia. Et oportet, vt dandi lactis quantitas comparetur poſſibilitati virtutis ſuſcipientis ipſum, quare incipiendum a quantitate minori, dando ex eo circiter vncias tres, prima die, & in craſtinum addatur ei circiter vnc. j. & ſic fiat alijs diebus, a prima die, vſque dum deueniatur ad lib. j. vel parum amplius. Demum paulatim deueniendum eſt vſque ad illud, quod eſt ſufficiens, & iam quidem diximus cauendum eiſ eſſe ab indigeſtione in potu lactis, in ipſa enim eſt timor. Febricitantibus autem, aut caput dolentibus,

D aut ſiti vehementi obſeſſis abſcinditur lac dulce: & laudatur eis lac acetoſum, de quo extractum eſt butyrum ſecundum doctrinam traditam a nobis in hoc eodem cap. danda eſt etiam eis aqua hordei cocta cum cancris fluuialibus ſecundum, quod etiam dictum eſt, & ſyrupus de papauere, aut ſyrupus de myrtho cum eo. Et oportet cancrorum extrema abſcindi, deinde lauari corpora eorum cum aqua, & cinere frictione vehementi, & hoc cum iteratione, & iteratione, & oportet vt detur in ieiunio, & ſit quātitas potus eius circiter vnc. iij. & in craſtinū ad de, vnc. j. & ſic die quolibet vſque ad lib. j. & ſemiſ. mane, & ſero ante alios cibos. Summa autem medicinarum vlcera pulmonis, & pectoris conſolidantium eſt hæc. Sanguis draconis, &

Modus decoquēdi lac & præparādi.

Quorum animalium eſſe debeat lac.

Modus præparandi cancros fluuiales.

Vlcera pectoris & pulmonis conſolidantia.

& proprie lutum ſigillatum, bonum armenicũ, charabæ, ſedenegi, olibanum, maſtiche, balauſtiæ, roſæ, & ſemen eius, corallia, euphiſtidos, cortices cancrorum fluuialium vſtorum, ſemen portulacę aſſum, amylum aſſum, ſemen maluę, & althææ aſſum, ſemen arnogloſſæ aſſum, gummi aſſum, fructus myrti, & ſimilia. Medicamina autem, cum quibus hæc danda ſunt, proprie, ſunt vitelli ouorum, lac dulce, & acetoſum, aqua pluuialis, & aqua hordei decoctionis cicerum, & cancrorum fluuialium; aqua alſauic, ſuccus cydoniorum, miua, ſuccus myrti, roſæ, & ſuccus earum, mucilago pſyllij, ſemen cydoniorum, ſyrupus de papauere, ſyrupus de iuiubis, ſyrupus de violis, & ſyrupus roſatus, & ſimilia, ex medicinis autem compoſitis ſunt hęc, trochiſci de luto ſigil. aut de luto armenico, philonium perſicum eſt vltimum: mũdificat enim & exiccat putredines, & cõſolidat vlcera, et nos ſcripſimus ipſum, & adhuc alia multa huius intentionis in cap. de ſputo ſanguinis, quæ efficaciter afferantur ad hũc locum. Ex rebus autem mirabilis iuuamenti ad conſolidationes, & ſanationes vlcerum pulmonis, eſt zuccharum roſatum recens: ſuper quod non præterijt annus, aggregat enim in eo virtus abſterſionis ex ſucco roſarum, & virtus conſolidationis ex parte ſubſtantiæ earum. Et noſti, quod virtus abſterſionis ex roſis propter antiquitatẽ abſcinditur, quæ adhuc poſſidetur in recentibus. Et Gal. quidem pręcepit dari zuccharum roſatum ſingulis diebus in quantitate plurima etiam cum rebus medicinalibus, cibalibus, & potabilibus, ſecundum omnem modũ adminiſtrationis eius: ita, quod etiam cum pane, & vſi ſunt eo poſt ipſum plurimi: & non eſt comprehenſibilis eorum numerus, qui ſanati ſunt ex vſu eius; tamen prius mundificationibus præcedentibus, falluntur enim vtentes eo a principio, dum mundificatio non præceſſerit, coarctat enim in pulmone materias, nos autem dedimus cum lacte calido nõ febricitantibus. Febricitãtibus vero cum aqua hordei decoctionis cancrorum fluuialium, & alijs multis modis adminiſtrationum: & inuenimus eſſe medicamen vltimum. Verum quoties ex eius adminiſtratione contingit cõſtringi anhelitum, dentur, quæ elargant ipſum ex eis, quę educunt ſaniem: ſicut proprie ſyrupus de hyſſopo, & ſimilia, & ſi accidat ſupercalefactio propter deſiccationẽ, detur ſyrupus de iuiubis, aut ſyrupus de violis, aut mucilago pſyllij, aut cydoniorũ cum aqua granatorũ, aut aqua expreſſionis ſeminũ portulacæ cũ trochiſcis de cãphora dictis in antidotario, & ſi ſequatur poſt ipſũ conſtipatio naturæ, detur myrobalanũ de violis, aut ſyrupus eius cum aqua hordei, & poſtquam ceſſauerint huiuſmodi, redeatur ad zuccharum roſatum dandum in omnem modum. Quintam rem complent correctiones cadentes in accidentia concomitantia, & ſuperuenientia

Medicamen mirabile ad phthiſicos eſt zuccharum roſatum recens.

Quo nam modo zuccharum roſatum phthiſicis febricitantibus exhibendum ſit.

Accidentia ...

E huic morbo, & ex concomitantibus eſt febris, conſumptio, & macies, & debilitas, & ex ſuperuenientibus eſt tuſſis, fluxus ventris, conſtipatio, & faſtidium cibi. Et iam Hippocrates dixit mundificatiuũ vlceris febris lẽteſcentiam ſuccedere debere: quæ ſi non ſucceſſerit, conſtat corruptionem vlceris profundari. Nos autem experiemur, circa omne tempus curationis eius interponere medicamina febris vehementiam ſedantia: vt ſigillentur ex his, & illis beneficia concordantia: quorum finis eſt ſanitas. Et ſuccurretur conſtipationi, & arefactioni eorum cum eis, quæ adæquant, & humectant ex cibis, & potibus, & rebus medicinalibus, & adminiſtratione lactis dulcis, & alijs, quæ diximus. Et

F confert eis balneatio in aqua dulci calida, poſtquam morbus in declinatione fuerit; & ante illud eſt res prauior; & eſt ponere ægrum in deſperatione. Forma autem balneationis eſt in hunc modum. Præparetur aer balnei, vt ſit liber, non habens de corruptione odoris, aut prauæ qualitatis omnino aliquid; & calefiat, vt ſit caliditas balnei, & aquæ caliditas temperata, aqua excitetur, & non reſoluatur calor naturalis, & ſit prima manſionum remiſſius calida, quam alia, tunc intret patiens manſionem primam, & fricetur in ea leui frictione, & proprie tenerum faciente corpus, deinde intret manſionem ſecundam, & incipiat lauare corpus cum aqua calida vtendo leui frictione cum manu,

G deinde paulatim intret aquam calidam, & delectetur in ea, deinde incipiat lauare corpus eius cum aqua decoctionis capitum hædorum, aut cum aqua hordei cõquaſſata cum ouis multis, & oleo amygdalarum dulcium, deinde ducatur ad manſionem primam; & inungatur corpus eis oleo roſato: & ducatur ad habitaculum exterius, in quo ſit aer temperatus, cum multitudine redolentium ſtypticorum: & quieſcat in lecto, deinde poſt duas horas cibetur cibis laudabilibus, paucæ quantitatis, & pluris nutrimẽti, ex eis, quorum iam mentionum fecimus. Et ex hinc tota intentio noſtra ad humectandum ſit occupatior; & cum delectatione, & quiete, & ſomno, & delitijs ſimilibus. In craſtinum au-

H tem aut in die tertio balneetur ſimiliter. Si autem patiens debilis fuerit, ante per duas horas, quam balneum intret, accipiat ſorbitionem, & ex carnibus teneris, aut ex lacte dulci, & quieſcat ſuper ſorbitionẽs per duas horas; deinde intret balneum. Si autem patiens talis fuerit, vt virtus eius tolerare poſſit, pręcepit Galenus, poſt ſufficientem lauationem in aqua calida, aut in aqua capitum arietum caſtratorum, ſpargi ſuper corpus eius in prima manſione, ex aqua frigida aliquid, pręter quam in capite eius, deinde inungi oleo roſato. Lauationes etiam in tina ſunt huius intentionis, & proprie cum rebus humectantibus, & impinguantibus corpus, ex his, quæ dicta ſunt. Poſt hæc paulatim

Modus balneandi phthiſicos.

deuenien-

deueniendum eſt ad adminiſtrandum in balneis lauationes ex aquis decoctionum capitum arietum caſtratorum, & ſimilia. Et ſi corpus remanſerit debile, vngatur cum oleo maſtichino, & ſimilibus. Et ſimiliter paulatim deueniendum ad alia cibaria laudabilia, & ſolidiora. De tuſſi autem, & conſtipatione ventris, aut fluxu, quæ ſuperueniunt eis: dicemus ſicut in præteritis iam diximus. Et ſi accidat eis caſus appetitus, curetur ſicut in capitulo proprio dicemus.

De medicaminibus ad phthiſicos. Cap. 13.

PHthiſicis medicamina conuenientia ſcripta ſunt plura in antecedentibus. Et ex eis ſunt trochiſci Galeni ſcripti in ca. de tuſſi catarrhali, & deſcriptiones ſyrupi de papauere, & diapapauer, & trochiſci, & pilulæ de papauere, & pilulæ de ſtyrace, & aliæ pilulæ de narcoticis ſcriptæ in eodem capitulo: & hæc proprie ad ſedationem catarrhi, Medicamina vlcus mundificantia, & ſaniem eius abſtergentia partim dicta ſunt in cap. de aſthmate, & tuſſi: & partim in cap. de empyemate. Summa autem medicinarum vlcera pulmonis, & pectoris conſolidantium, dicta eſt in cap. de ſputo ſanguinis. Confectio teſticulorum vulpis eſt phthiſicis, & cõſumptis medicina experta: & dicta eſt in antidotario. Hamech filius Zezar. Confectio loch, quæ confert phthiſicis, & mundificat vlcera pulmonis, & conſolidat. Recip. iuiubas. l. paſſularum enucleatarum, drach. xxx. ſeminis maluæ, drac. iiij. cancrorum fluuialium drac. xx. capillorum veneris, caiare, virgæ paſtoris, linguæ arietis, ana vnc. ſemiſ. liquiritiæ vnc. j. Decoquantur in lib. iij. aquæ, vſque ad lib. j. & adde eis ſyrupi de papauere, & zucchari tabarzet, & ſapæ, ana vnc. vj. decoquãtur ad mellis ſpiſſitudinem, deinde proijciatur ſuper ea ſeminis cucurbitæ mũdatæ, vnc. j. gummi arabici, dragacanthi, ſeminum cydoniorum, amili, ſeminis portulacæ, amygdalarum dulcium, ana drach. viij. papau. albi, drac. v. Poſt bonam triturationem miſceantur cum alijs, da mane, & ſero circiter drach. v.

Syrupus de pſyllio pro phthiſicis. Idem. Syrupus de pſyllio conferens phthiſicis. Reci. ſpodij, ſeminum portulacæ, ſeminum cydoniorum, papaueris albi, ana drach. ij. pſyllij mundi drach. v. ſucci arnogloſſæ cocti, & depurati, drach. xx. cancrocum fluuialium lotorum ſecundum doctrinam prædictam, drachm. xx. decoquatur in lib. iij. aquæ vſque ad lib. j. & cũ lib. j. zucchari fiat ſyrupus, da mane, & ſero cũ ſucco arnogloſſæ; eſt enim efficax. Et quandoque daĩ cum puluere huiuſmodi. *Trochiſ. de papa. valent ad phthiſicos.* Recipit pſyllij, gummi arabici, dragacanthi, boli armeni, ana, da cum ſyrupo prædicto, & ſucco linguæ arietis. Filius Zachariæ Araſi. Vlcera pulmonis, cum nõ ſunt chronica, ſed adhuc aliquid ex ſanguine egreditur cum tuſſi, curari poſſibilia ſunt, detur ergo cum non eſt febris, lac recenter mulſum; & ſi fuerit cum eis febris, detur aqua hordei cum cancris fluuialibus, aut cũ ſyrupo de papauere, & dum non conſtringitur anhelitus eius, adminiſtrentur trochiſci de papauere: quorum deſcriptio hæc eſt. *Trochiſ. de papa.* Recipe papaueris albi, ſeminis cucurbitæ, & citrulorum mundatorum, ana drachmas quatuor, dragacanthi, amyli, gummi arabici, ſucci liquiritiæ, ana drachmas quinque, thuris maſculi, boli armenæ, ſanguinis draconis, charabę, ana drachmas duas, myrrhę, cinnamomi, opij, ana drachmam vnam, fiant trochiſci, da cum ſyrupo de papauere aut rob myrrhi. Et quando cum iſtis rebus conſtringitur anhelitus, dentur in potu ea, quæ elargant ipſum, & educunt ſaniem; ſicut ſyrupus hyſſopi, & ſimilia. Sabor. *Aliud loch conferens phthiſicis.* Loc conferens phthiſicis, & conſumptis. Recipe teſticulorum vulpis vncias quatuor, batrembuch, caiare, ana drachm. j. cicerum dulcium tritorũ, vnc. iij. ſeminis papaueris albi, vnc. j. & ſemiſ. hordei mundi, vnc. j. paſſularum enucleatarum ficuum ſiccarum, carnium dactylorum, ana, drachm. ij. cancrorum fluuialium, vnc. iij. decoquantur omnia in libris quatuor aquæ vſque ad lib. j. & ſemiſ. deinde accipe zucchari, & penidiarum, ana lib. j. teſticulorum vulpium elixorum in dulci lacte, vnc. iiij. aut cum olei amygdalini, vncijs tribus, decoquantur vſque dum ſufficientem habeant coctionem, deinde proijce ſuper ea papaueris albi, ſucci liquiritię, ſeminum citruli, melonis, cucurbitæ, cinnamo. ſeminum bombicis purgatorum, ſeminis maluæ, florum boraginis ana drachmas duas, amyli, dragaganthi, gummi arabici, ana drach. ij. carnium dactylorum, paſſularum enucleatarum, ana drachm. v. tere, confice cum prædictis, bonum, ſi Deus voluerit. Filius Serapionis. *Confectio de iacur.* Cõfectio de iacur conferens ad catarrhum acutũ, & phthiſim ex eo. Recip. ſeminis papaueris albi, & nigri, ana vnc. j. & ſemiſ. radicum liquiritiæ, vnc. j. & ſemiſ. ſeminis cydoniorum, ſeminis althæç ana drachm. j. & ſemiſ. dragaganthi, vnc. ſemiſ. gummi arab. vnc. ſemiſ. proijce ſuper ea aquæ pluuialis, lib. v. & dimitte die ac nocte, demum decoque vſque ad conſumptionem duarum partium, & adde mellis lib. j. s. & penidiarum lib. s. igni lento decoque vſq; cum mellis habeat ſpiſſitudinem, da mane cum aqua hordei. *Pilulæ ſub lingua pro phthiſicis.* Et accipiatur in ſero ex his pilulis. Recip. ſeminis portulacæ, drachm. v. dragaganthi, gummi arabici, ana drachm. iij. ſeminis citruli, drachmas iiij. ſeminis cucurbitæ excorticati, & ſeminum cydoniorum, ana drachm. vij. ſucci liquiritiæ, drachm. v. fac formas ſimiles lupinis cum mucilagine ſeminum cydoniorum, dentur tenendæ ſub lingua.

SVM-

SVMMA I.

De curatione ægritudinum cordis. Et primo de ipſis in vniuerſali. Cap. 1.

AEgritudines cordis ſunt debilitas
pulſus, tremor, & ſyncopis. Et hę
quidem ægritudines eaſdem fe-
re habent radices, non aliter in-
ter ſe differentes, niſi ſicut debi-
les, & fortes. Cauſantia autem has ægritudines
cum ſint debilia, & remiſſa imprimentia debi-
litatem cõtra vigorem mineræ, faciunt debilita
tem cordis. Amplius autẽ eleuata, vt imprimãt
agitationem læſiuam in ipſo facientem in diffe
rentijs motus cordis ſenſu perceptibilem, quæ
ſunt ex magno ad paruũ: ex veloci ad tardum:
ex raritate ad frequentiam, & e conuerſo, tunc
fiunt conſtitutiones duæ, aut enim fiunt illa nõ
integre, neque in omni hora, ſed cum quadam
interpolatione, & viciſſitudine; & fit tremor cor
dis. Cum fortiora fiunt vt imprimant vehemẽ-
tius impreſſiones fortius lædentes impediẽtes,
aut præfocantes motus eius; aut ſepelientes ſpi-
ritus ad interiora; aut intercedentes abſque in-
tercisione omnino; aut aggregãtes ad pricipiũ;
aut reſecantes abſque eo, quod eſt in radice; fa-
ciunt ſyncopim. Vincẽtia autem ea vltimata vi
ctoria ſuper naturã, ita vt abſcindatur ſpiritus,
& calor vitæ, aut extinguatur in minera; ſunt
cauſa mortis. Cauſæ autem facientes has ægri-
tudines, quædam ſunt cauſæ corporeæ: quædã
extra corpus ſurgentes, & corporeæ quidem aut
ſunt in ipſo corde, aut ſunt in membris vicinis
ei, aut in membris communicantibus ei propin
qua communicatione aut remota. Cauſæ autẽ
exiſtentes in corde lædentes ipſum, aut ſunt ma
litia complexionis ſine materia, aut cum mate-
ria. Et malitia quidem complexionis dominãs
cordi facit debilitatem ipſius, debilitas autẽ fa-
cta forti vſque adeo, vt ſit agitatiua virtutis, fa-
cit tremorem. Tremor autem ſuperueniens ge-
nerat ſyncopim. Vltimitas autem facta in ſyn-
copi eſt extinctio, & mors. Sed malitia quidem
complexionis frigidæ ſuſpectior eſt, quam cali-
dæ, propter elongationem a re vitæ, & ſicca ma
gis quam humida, quamuis ſit dominans in di-
ſpoſitione corporis, & cauſa etiam huius inter-
dum fit cauſa præfocationis, & mortis feſtinæ.
Solutionem autem continuitatis, aut apoſtema
tionem fieri in corde, virtus non patitur, imo
ſunt cauſa diſſolutionis, & mortis, & quando in
eſt dolor in ipſo, fit cauſa ſyncopis, & mortis.
Dixit Gale. quod malitia complexionis puræ,
aut cũ materia facit in vniuerſam corporis par-
tem ſenſum læſionis, qui eſt dolor: & quomodo
nõ in corde? Fruſtrabitur ergo, & ſupponemus
alterationes in corde non curari, & nos quidem
diximus, quod iam radix præpoſita eſt: etenim
eſſe ægritudinem cordis aut non confirmatur,
E quia non ſunt manſiuæ: & tunc ordo medicatio
nis incolumitati aut confirmatur, educendo ad
mortem. Diſtinguemus autem in cauſis læſio-
num cordis, quæ ſunt ab alijs membris: quoniã
læſio cadens in panniculis, & in membris, quæ
ambiunt cor, dum redundat ad ipſum, eſt cauſa
ægritudinum eius prædictarum in ipſo, & lęſio
cadẽs in cerebrum interdum eſt cauſa ad illud,
ſicut in epilepſia, mania, & melancholia, licet
enim figantur in cerebro, terminantur tamẽ in
corde, & ſunt cauſæ ægritudinum eius. Et ex eis
eſt fluxus ſanguinis narium, aut vndecumque:
& communicat etiam cum corde communitate
magis propria ſtomachus: & affert ei cauſas lę-
ſionum, & proprie cum corrumpitur in eo hu-
F mor mordicatiuus, aut malæ qualitatis, aut vi-
treus viſcoſus, aut repletio agitatiua, aut fames
vehemens, aut dolor acutus, & pungitiuus, aut
fuerit in orificio eius bothor, aut vlcus putridũ.
Et dixit Paulus, quod ægritudines, quæ ſunt in
ſtomachi orificio, aut meri, ſunt propinquæ cõ-
uerſionis ad ferendum læſionem cordi: ita vt
quidam putent tremorem factum in ore ſtoma-
chi eſſe tremorem cordis, & quidam voluerunt
debilitatem in ipſo eſſe cardiacam. Et diſpoſi-
tio hepatis cum eſt alterata, vt generet ſecundũ
plurimum ſanguinem melancholicum, impri-
mit: & eſt cauſa ægritudinum cordis, & eſt pra-
uior diſpoſitionibus alijs: ita vt faciat diſpoſitio
nem ſimilem maniæ, & melancholiæ. Adhuc
G autem cauſæ harum ægritudinum ſunt euacua-
tiones omnes excedẽtes terminum: & ſimiliter
in acuta; aqua hypochõdriorum; extractio autẽ
ſaniei, in apertione apoſtematis. Et ex eis eſt ꝑ-
focatio matricis, & priuatio menſtruorum, aut
exuberantia eorum. Et ex eis eſt imprægnatio,
& huiuſmodi, & nocumenta ex vermibus, vt
etiam appareat diſpoſitio ſimilis epilepſiæ. Et
ſunt ex vermibus habentes aculeos pungentes
orificium ſtomachi punctione vehementi, do-
nec faciant cadere in dolorem acutum cauſam
ad ſyncopim, & aliquando ad mortem, & ſunt
quandoque ex penetrãtibus vſq; ad cor, & ſunt
cauſa mortis feſtinę, A communitate autem to-
tius corporis ſuperueniunt læſiones cordi, ſicut
H propter febrem, aut propter vehementiam ſu-
doris, & ſimilia. Ex cauſis autem extraneis acci
dit huiuſmodi ſicut ex aere peſtilentiali, aut ex
odoribus fœtidis, aut venenoſis, aut aſſumptio-
ne rerum venenoſarum, aut ex morſu vene-
noſarũ animaliũ, aut incurſione timoris, aut ex
balneatione vehemẽti, aut labore, & ſimilibus.

Hactenus Meſues. Deſiderantur reliqua, quæ hic author in ſecundi huius libri præfatione pollicebatur. In quorum ſupplementum quædã ſcripſere Petrus Apponus, & Frãciſcus Pedemontanus, quæ his proxime adiunctа propediẽ prodibunt.

F I N I S.